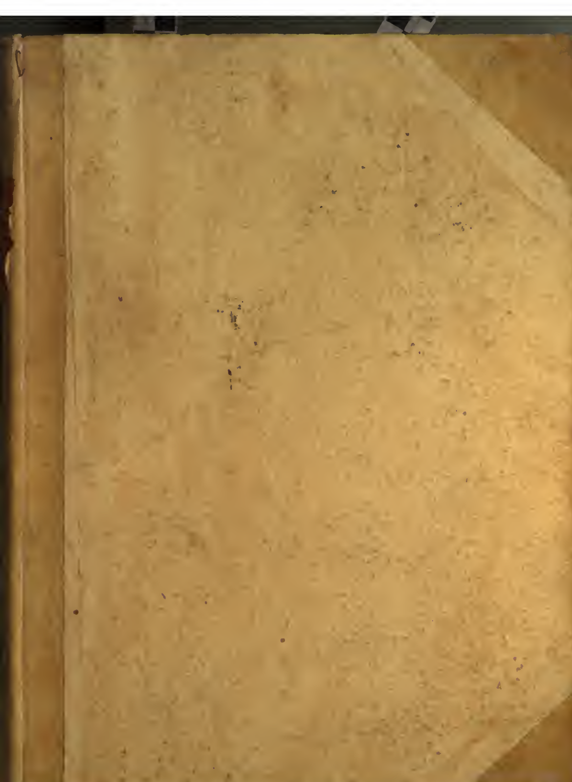

GLOSSARIUM

AD

SCRIPTORES

MEDIÆ ET INFIMÆ

LATINITATIS.

TOMUS PRIMUS.

A—B

GLOSSARIUM
ad Scriptores
MEDIÆ
&
INFIMÆ
LATINITATIS

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS,

AUCTORE

CAROLO DUFRESNE, DOMINO DU CANGE,
Regi à Consiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæstore.

EDITIO NOVA LOCUPLETIOR ET AUCTIOR,

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI
è Congregatione Sancti Mauri.

TOMUS PRIMUS.

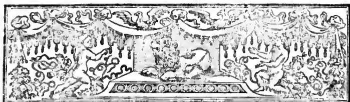

VENETIIS,

APUD SEBASTIANUM COLETI.

MDCCXXXVI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

CAROLVS DV FRESNE D. DV CANGE FRANCIÆ APVD AMBIANOS QVÆST.

PRÆFATIO
AD
NOVAM EDITIONEM GLOSSARII DD. DU CANGE.

ANDEM prodit in publicam lucem exſpectata diu, omniumque Eruditorum votis expetita Cangiani Gloſſarii nova Editio; quæ utinam ſuſtineat quam ſui concitavit exſpectationem. Probe intelligimus eo omnium maxime diuturnioris moræ incommodum poſſe corrigi, ſi meliore jam conditione prodeat. Sed verendum eſt ne durum alicui nihilominus videatur, quod necdum abſoluta integraque publicetur, cum ecce amplius decennium eſt, ex quo, fide data, divulgari debuiſſet. Debitum agnoſcimus, quantumvis temere contractum; at confidimus, idque procul à jactantia, nomina noſtra nos expedituros gratiſſimo fenore: ſiquidem dum opus intermiſſum ſtetit, Bibliothecarum forulos revolvere, vetera Inſtrumenta perſcrutari, Archiva per amicos, ſodaleſque noſtros conſulere, Libros editos excutere licuit, ex quibus opus creſceret, magiſque perficeretur. Interea etiam doctiſſimi undequaque Viri animadverſiones ſuas tranſmiſerunt, unde ampliſſima ſuccrevit ſeges, maximo ſane operis commodo. Ut autem finis aliquando conſtitueretur, utque legitimis eorum querelis, qui ſymbolas dederant, fieret ſatis, atque Bibliopolæ noſtro, cui oneroſi jam erant effuſi, iique haud leviſſimi, ſumtus, opitularemur, ſtatuimus, famæ noſtræ periculo, forſitan & diſpendio, delicatis Cenſoribus permittere opus, quod, poſteriora volumina digerendo & elaborando, politius adhuc limari potuiſſet. Itaque ut nobis habeatur gratia, nedum ut ignoſcatur, flagitare liberet; tamen æquitate Virorum eruditorum confiſi movemur, ut admoneamus, non ut flagitemus.

Si quis denique importunus ingeminet querelam, quod tamdiu promiſſis ſuperſuerimus, rationem expedire in promtu eſt: Sodales nimirum noſtros, qui primi illo in ſtadio laudabiliter deſudarunt, tanto operi haud impares, vel adverſis Reipublicæ literariæ fatis ereptos, vel infirma valetudine impeditos, fidem liberare non potuiſſe. Quis adeo ferreus, cui excuſatio noſtra probanda non videatur? Atqui dum Congregationis noſtræ Præpoſitus Generalis alios perquirit, qui immenſam hanc in ſe provinciam ſuſciperent: dum delecti ad opus promovendum ſeſe comparant & accingunt, res in diuturnum tempus extrahitur; atque ita certe editio retardata: verum nihil inde opus noſtrum patitur detrimenti, imo magno iſtud fuit emolumento; cum enim ſua cuique ſit

mens, suus sensus, sua sententia, quis inficietur in tanta rerum varietate, complurium criticam manum operi illustrando plurimum prodesse, nedum noceat?

Candide fatebor, præter cætera nos inprimis à proposito non semel revocavit, & ab inchoato opere deterruit celeberrimum CANGII nomen: non quod illi invideamus sane, quem virum excellentem omni genere laudis novimus; sed famæ nostræ consulentes exilitatem nostram cum ipsius mirabili ubertate conferri refugiebamus. (a) Qui enim sequeremur ducem, quem copia & varietate inprimis commemorandum, virum summæ, reconditioris & omnigenæ eruditionis doctissimus quisque prædicat: quem in hoc natum celebrant, ut, quod paucorum est, (b) Scriptores plurimos à barbarie qua erant infuscati sic vindicaret, ut si inconditis verbis offenduot, sententiis saltem etiam delicatioribus placerent: illum dico quem in Critice virum emunctæ naris, in Historia scriptorem accuratissimum, in Legibus fidissimum interpretem agnoscunt omnes: virum denique (verbis utor (c) Illustrissimi Franciæ Cancellarii) qui moribus humanitatem, litteras incredibili eruditione ornavit.

Jam vero opus ipsum si spectemus quo præ cæteris tantam gloriam merito est consecutus; librum hunc dico amplissimum, omnibus apertum, de omnibus agentem, ut cum (d) Mabillonio loquar: quis ad hanc immensitatem materiæ rerumque stupendam varietatem timidiores nos accessisse mirabitur? Quamquam enim nihil est simul inventum & perfectum, à perfectione tamen quam proxime abesse videbatur. Ecquid, oro, intactum reliquit, quid prætermissum voluit? Theologis multa suppeditat, quibus res abstrusas jejunasque illustrent & exornent. Historicis, quæ in chronologia vel geographia spinosiora sunt & implicatiora extricat & exponit: omnia quæ ad ritus, mores, dignitates & officia Ecclesiastici Laicive ordinis pertinent, retegit: quidquid in Legibus obsoletum, in Consuetudinibus insolens, in Formulis hodierni etiam fori obscurum, ne quis à juris studio ob offusam vocabulis caliginem abducatur, ea accuratione excutit & elucidat, nihil ut præterea desiderandum existimem. Nec meo sane eget encomio: norunt enim hæc & mirantur omnes cordati viri.

Valeant igitur qui, quantumvis diligenter & studiose hæc pertractata Eruditis videantur, ex schedulis tamen utcumque digestis, ex animadversis per otium, sensim esse composita fingere amant: quidni cum Epicuro persuasum habeant ex fortuito quodam atomorum concursu mundum coaluisse. Hæc, fateor, fuere prima operis incunabula; ne enim elaberentur omnia quæ legerat vir immensæ lectionis, in adversaria ipse referebat sibi opportune consulenda, ipso testante. (e) At ubi collectis criticam manum adhibere, eaque in corpus redigere decrevit, ut digesta in publicam lucem emitteret: quantum elaboraverit apes imitatus, quæ vagantur, & flores, (f) ad mel faciendum idoneos, carpunt, deinde, quidquid attulere disponunt, ac per favos digerunt, fas ab ipso discere, saltem ex opere æstimare licet. Is siquidem fuit viri modestissimi pudor, ut, si cum ipso sentias, vix eum attigisse existimes quæ summa cum diligentia pertractavit. Ecquis vero, nisi in iis omnino peregrinus & hospes non laudet tanti viri modestiam & multiplicem literaturam non miretur, cum ex vocis barbaræ salebris tot exeunt præclaræ eruditionis monumenta? Is quippe

(g) *Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem*
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat.

Si pretium prædico, nemo vitio mihi vertat velim: CANGII enim totum est, tantumcumque est.

Neque vero, dum rebus vacat, extra propositi metas excurrisse CANGIUM putes.

(a) *Car. de Aquino Præf. in Lex. mil. Mabillon. Præf. in Diplom. Bail. Jugem. des Scav. pag.* 486. *ult. edit.*
(b) *Ibid. p.* 559. (c) *In Ep. ad Cang. fil.* 23. *Jun.* 1721. (d) *Præf. in Dipl.* (e) *Præf.* §. 63.
(f) *Seneca Epist.* 86. (g) *Hor. art. poet.* 143. 144.

putes. Id namque sibi oneris ac pensi inprimis sumserat, ut, vocum insulsarum notiones retegendo, animos & doctrina excoleret, & rerum varietate delectaret. Et id quidem certe non præter institutum *Glossarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis*; ut enim Scriptorum intelligentiam aperiret tituli non immemor, veteres nostrorum mores ferme obliteratos & oblivione sepultos, rursum in lucem revocare debuit, ne tota in Grammaticis quisquiliis hæc ejus lucubratio, aliquot (*a*) Glossariorum more, jejuna & exilis prodiret in publicum. Sed hæc otiose omnino, causabitur fortasse aliquis qui (*b*) *solus vult scire videri*, cum eadem fusiori & comtiori stylo edocta habeantur à viris doctissimis. Varios clarissimorum virorum hoc in genere labores novimus & laudamus: at cum novus ordo rebus novam faciem novamque formam inducat, aliam esse prorsus ab illorum Auctorum proposito instituti Cangiani rationem quis ibit inficias? Quanta autem CANGIO cum ipsis communia sunt? immensa sane sibi tractanda & elucidanda suscepit, quæ adhuc nemo attigerat, & hactenus fortassis manerent intentata. Inanis periode est & malesarta viri celeberrimi criminatio qua in CANGIUM usus est, quod voces exteras in Glossario suo congesserit; hæ quippe voces aut rebus nostris illustrandis inserviunt, aut ex Latinis Instrumentis describuntur, à Glossario proinde suo minime amandandæ. Itaque quod plurimas explicuerit, referenda gratia est; quod aliquas inexplicatas reliquerit, hominem agnosce quicum humanius est agendum. Nec parvo sane Literarum dispendio has voces omisisset.: quod ultro fatebitur quivis laboris nostri æquus arbiter, cum novam hanc editionem percurrendo occurrerit in abstrusiora aliquot vocabula, quorum interpretationem frustra tentassemus, nisi nostra cum prællatis à CANGIO comparare licuisset. Hæc in brevem CANGII defensionem sufficiant, si tamen opus est, quippe qui, ad ipsam rem quæ satis esse existimaverat, ea occupavit in Præfatione sua num. 69. 70. & 78.

His igitur expositis, quale sit id, quod nos tam præstitimus, quam præstare sumus conati, quidve nobis animo proposuerimus, paucis expediendum. Ea est hujusce operis natura & conditio, ut, messis quantacumque sit, quæ nobis ex impigro CANGII labore accessit uberrima, spicilegium tamen reliquisse se non contemnendum iis, qui in eadem palæstra desudare vellent, ipse agnoverit. (*c*) Et quidem à prima hujus Glossarii editione ingens Anecdotorum numerus prodiit in publicum; variæ urbium, provinciarum, nationum evulgatæ historiæ monumentis illustratæ, quibus quasi oblatis opibus usi fumus, non sine aliquo tamen delectu, ne opus eruditissimum coagmentationibus onerasse potius, quam exornasse videremur. Quocirca rerum parcissimi, quas vel jam abunde elucidaverat CANGIUS, vel quæ sua sponte ex instituto nostro minime nascerentur, ab iis temperavimus quæ extra modum dicta existimari possent; nisi ab opere, cujus est Diplomatibus debitam auctoritatem vindicare, alienas credideris series quas texuimus chronologicas Cancellariorum, Notariorum, aliorumque aulæ regiæ Ministrorum, qui Litteris regiis subscribere solebant. Alias quidem, eo tametsi non ita pertinentes, absolvimus, eas prorsus omissuri, nisi prævivisset CANGIUS. Ex eodem numero sunt, haud minus necessaria, quæ, præfatis à CANGIO, ubi de Monetis ac Palatiis Regum nostrorum disseruit, censuimus adjicienda. Monetarum disquisitionem pluribus locupletavimus, atque ad hæc usque tempora perduximus, cum in æqualium utilitatem, tum in posterorum gratiam, ab iis, ut spes est, benevolentiam reportaturi, quod ætatis nostræ monumenta ipsis inquirenda non reliquerimus. Palatiorum etiam nomina, quæ vetera Instrumenta tractando nobis occurrerunt, jam recensitis subjicientes, eorum aliorumque situs studuimus repræsentare, cum non qualemcumque Historiæ nostræ lucem accedere posse ex eorum cognitione certissime constet. Haud ita commode quis fortasse sentiet de no-

(a) *Præf.* §. 69. (b) *Hor. l.* 2. *Epist.* 1. 87. (c) *Præf.* §. 77.

ſtra illa diſceptatione, quæ in exquirenda Collegii Electoralis origine verſatur. Verum is intelligat velim ſubdifficilem hanc quæſtionem necdum ſatis explicatam, ad notitiam nihilominus rei inferioris ævi præcipuæ conſequendam vel maxime conducere: quare mirum eſt a CANGIO neglectam eſſe & penitus omiſſam.

At vero ne præfando longius exſpatiemur, dum in operis decurſu brevitati nos ſtuduiſſe gloriamur; ſummatim dicam nihil nos, niſi quod neceſſarium nobis viſum eſt, de novo addidiſſe. In quo ſi quid a nobis peccatum eſt, in gratiam Lectoris peccavimus, quem in eo ſcriptionis genere docere ſcientem minus eſt incommodum, quam neſcientem negligere. Et quidem hac in re delectui haud facilis eſt locus: ſæpiſſime enim, quæ omnibus nota putamus, peritioribus etiam ignota ſunt: aut ſi ſunt perſpecta, ea iterum auctoritatibus ſtabilita ac confirmata intueri non diſplicet. Inde eſt quod in pleriſque locis, quæ pluribus jam momentis firmata ſunt, nova interſerere exempla non dubitaverimus: quippe aut antiquiora & clariora ſunt quæ intexuimus, aut eamdem vocem non unius fuiſſe loci vel provinciæ demonſtrant; quod certe non erat omittendum. Hæc generatim dicta ſufficiant; nam ſingula proſequi non eſt animus. De laterculis tantum quæ tabellis chronologicis a CANGIO adornatis ſubjecimus, pauca commemorabo. Ut faciliori methodo Scriptorum mediæ ætatis compararetur intelligentia, atque etiam ut ſincera Diplomata certius ab adulterinis ſecernerentur, has inſtruxerat tabellas Vir oculatiſſimus: negotium nihilominus faceſſunt interdum ex variis notis chronologicis exortæ difficultates, quibus ſalebris doctiores hærere coguntur. Iis igitur ne retardentur, atque ut plana & inoffenſa hæc percurrant lectione, quinque latercula ſubjunximus, quibus quot Epactæ quovis anno numerarentur ante Calendarii correctionem, quo die cujuſvis menſis incidebant Novilunia, quot computarentur Concurrentes, quid ſint Claves terminorum, cuive uſui, continuo innoteſcit. Quartum ſequitur quo primus dies cujuſque menſis anni propoſiti, cum ante, tum poſt Gregorianam correctionem, facile deprehenditur. Quintum denique indicat quemlibet menſis diem unicuique hebdomadis diei correſpondentem. Harum itaque tabellarum potior uſus in eo maxime poſitus eſt, ut ex notis chronologicis vel Diplomatum veritas comprobetur, vel falſitas detegatur.

Alter eſt earumdem, ſed rarior, uſus, pergratæ interdum utilitatis. Quærit aliquis, quod fortean non parvi intereſt reſcire, quæ ſit certa facti alicujus epocha, cujus mentio eſt in Charta notis numericis, ſed iis incertis, diſtincta. Novit ille factum iſtud intra octo vel decem annorum ſpatium concludi: ad quem vero ex iis potiſſimum referri debeat dubius inquirit. Rem exemplo illuſtremus. Exſtant inter Inſtrumenta tomi 2. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 229. Literæ Armandi Vicecomitis Podemniacenſis cum hiſce notis chronologicis, *Facta carta hæc feria ſexta, in menſe Octobris, luna prima, regnante Philippo Rege Francorum*. Mihi certum fixumque eſt (exemplum fingo) datas eſſe has literas poſt annum 1072. & ante annum 1084. nullumque in aliud tempus poſſe convenire. Reſtat jam ut cui ex decem propoſitis annis potius illigari debeant, exquiram. Facili & expedita methodo ex Cangianis tabellis edoctus Numerum Aureum anni 1073. fuiſſe 10. Literam vero Dominicalem F, oculos conjicio in tabellam noſtram qua Epactæ & Novilunia indicantur, ſtatimque ex columna Numero Aureo 10. ſuppoſita habeo Lunam eo anno natam eſſe ſexta Octobris; ex penultima autem tabella, in qua prima cujuslibet menſis dies literæ dominicali ſubjacet, eumdem menſem a feria tertia initium duxiſſe: ſicque ad ultimam procedo, unde ſextam menſis Octobris hoc anno 1073. in Dominicam incurriſſe percipio, ac proinde non adſcribendas ei literas de quibus ambigitur. Aliis itidem ad annum 1083. percurſis, unus occurrit annus 1081. quicum prædictæ notæ componi poſſint; cujus rei ſi quis periculum, eodem quo nos ſupra ordine, fecerit, illico reperiet eo anno Numerum Aureum fuiſſe 18. & Literam Dominicalem C, primamque diem lunæ cum octava Octobris, atque octavam

vam Octobris cum feria sexta coincidisse : unde certo certius efficeret, si vera esset nostra hypothesis, ad annum 1081. necessario referendas esse literas, quarum tempus inquirebatur.

Nolim tamen quis credat hæc ita a nobis esse proposita, ut si ex notis chronologicis inter. se compositis vitium aliquod deprehendatur, continuo Chartam interpolatam pronunciet, aut falsam esse definiat. Maxima enim tametsi habenda est ejusmodi notarum ratio ad judicandam Diplomatum veritatem, nemo est certe qui in iis exscribendis non agnoscat quam facillime posse vel diligentissimo notario incaute notulam arithmeticam excidere, quam & superaddere perinde facile est. Quid si vero negligentiores fuerint vel audaciores ii, qui Instrumenta illa exscripserunt? Necesse est ab iis sive consulto, sive per incuriam nonnulla esse immutata & prætermissa. Idcircone supposititia censebis, etsi suspectam in hac ipsa re habere eorum fidem vel diligentiam liceat? In affirmando itaque tardus & circumspectus, in negando parcior & religiosior esse debet, quisquis erroris vel temeritatis notam sibi inustam nolit. Dum enim erratum evincatur, tamdiu incertum manet vitiumne sit notarii, an ipsius propria computandi methodus. Porro non eamdem apud omnes usu receptam fuisse fidem faciunt, præter Diplomata in dissitis præsertim locis asservata, varia quæ in variis regionibus obtinuere annorum, indictionum, regnorum exordia, ut validis argumentis non ita pridem (a) ostensum est, atque in nostro opere ad vocem *Annus observatum*; unde nec in iisdem locis certam ratamque fuisse inter Notarios numerandi rationem perinde colligitur. Quænam vero illa fuerit temporis nota, quæve ejus origo, quis certo declaret? Nemo sibi adeo confidat, ut nihil hac in re esse existimet quod suam fugerit scientiam; eoque magis, quod sciolí quidam Notarii, ut specimen diligentiæ darent, notas chronologicas congerebant pro suo captu, quæ, eum a communi usu, ut plurimum, discreparent, conciliantur difficilius. Miranda itaque est quorumdam imprudentia, qui, Artis diplomaticæ ignari & plane rudes, inspectis, fortasse nec satis attente, aliquot Instrumentis, ea spuria ambitiosius pronunciant, in quibus nævum aliquem se deprehendisse temere opinati sunt. Cave ab iis exigas, ut, quibus id probent, afferant rationes : negasse ipsis vicisse est; commode prorsus, ut, dum suam inscitiam tegunt, habeant nihilominus apud imperitos opinionem scientiæ. Nihil autem moror homines illos improvidos, ne quid pejus dicam, qui de Literis bene meritos se putant, si monumentis omnibus, quæ vetustatem aliquam præferant, falsi notam aut suspicionem asperserint. Quo animo feredus ille sit, qui suam in alios improbitatem transferens, ea studiose ab inepto calumniatore corrogat & misere describit, quæ odium ipsis & invidiam importare posse arbitratur? Bene vero, quod par pari referre religio est, id genus objiceretur criminum, ad quæ diluenda, si potuisset, nihil non debuisset movere : tristem certe sustineret notam, qui mutato nomine de se fabulam narravit.

Nunc ejus quam in exponendis vocabulis servamus methodi ac distributionis ratio reddenda est. Quanquam is sit Glossarii nativus ordo, ut singula verba serie literarum disponantur, idque videatur exigere Lectoris commodum; tamen ab eo interdum recedere necessarium rati, etymologicum ordinem prætulimus. Sunt etenim voces quamplurimæ ita inter se aptæ, & connexæ, ut sibi invicem facem præferant, quæ, si disjungantur, plurimum luminis amittant necesse est. Aliæ sunt quæ suis locis distributæ, cum una tantum aut altera litera, quod a diversis notariis conscriptæ sint, differant, operis molem præter modum & utilitatem auxissent : singulis quippe sua subjungenda fuisset interpretatio, novisque momentis firmanda, quæ sine Lectoris dispendio omitti possunt, dum ad suam revocantur originem. Elementum vero si quis ignoret, huic etiam consultum voluimus, illud, ubi voces rursus suo ordine occurrunt, indi-

(a) *Fall. des Rel. de Comp.*

indicantes. Iis auctoritatibus inducti, & ; quod multo magis est; præeunte CANGIO, secuti sumus quem ipse sibi præscripserat ordinem, a quo vel tantisper divertere nefas duximus. Et recte quidem, cum id fieri non posset, nisi quæ optime digesserat perverteremus; quod alienissimum erat a nobis qui, etiam nævos aliquos ubi deprehendimus (Auctoris dico non Typographi,) ipsis, ut ita loquar, tribuimus honorem. Ne cui enim injecta foret vel tenuissima suspicio temerariam manum in opus CANGII nos immisisse, quod emendandum existimavimus, non quidem delendo, sed subjecta adnotatiuncula corrigendum monuimus.

Eodem consilio, & quo magis nostra adversus CANGIUM pateat summa reverentia, quicquid nostrum est notis distinguimus: hanc ¶ præponimus vocabulis de novo additis: explicationes, quibus aut apertius CANGII sententia explanatur, aut emendatur opinio, manus ☞ indicat; uncinis [ ] denique includuntur quæ in ipso contextu inserenda judicavimus. Id præterea postulabat debita Lectoribus fides, quibus aliqui fucum facere voluisse videremur. Dum enim nostra ab iis quæ sunt CANGII secerni nequeunt, periculum est ne ipsi quod nostrum est peccatum falso affingatur, vel, quam ipse solus meretur laudem, eam nobiscum communem esse existimet. Hæc neglecta cautio est, neque certe necessaria, ubi reindicationes aliquas emendavimus: v. g. ad vocem *Dies palmarum*, *Ramis palmæ* indicabatur, a qua iterum Lectorem ad *Dominica palmarum* remittebat CANGIUS: ultimam vocem, secunda omissa, sine prævia monitione indicavimus. Aliæ sunt quas censuimus minime delendas, tametsi designatæ voces notatis locis non reperiuntur: exemplum habes in voce *Exscaritus*, quæ in *Scarire* rejecta non apparet. Id fortassis incuriæ quis ascribat; immerito sane, cum ex consulto factum sit. Hanc, & si quæ sunt aliæ, pro certo legerat CANGIUS, quæ rursus proinde Lectori possunt occurrere, cui haud ingratum fore existimavimus, si ea ratione expeditiorem viam non tolleremus ad vocis notionem retegendam. Supervacaneum itidem putavimus commonere Lectores de iis capitibus, quæ, in editione Francofurtensi perperam disposita, suis locis restituimus: id quippe factum vitio oscitantis Typographi, non CANGII, qui, in Appendice ad calcem Glossarii mediæ & infimæ Græcitatis edita, quid cuique loco esset reponendum diligenter docuerat.

Lectoris commodo utilitatique servire cum nobis animo inprimis fuerit propositum, vocabula, quibus multiplex subest significatio, variis numerorum notis distincta voluimus, ut cernere est in vocibus *Absida*, *Commenda*, &c. ad quas sicubi amandatus fueris, habebis certe gratiam quod ita tibi consultum sit, ut uno conspectu vocem percipias quam rescire tua interest. Non minoris est commodi quod, cum vox varie effertur, nec in eodem volumine occurrit, tum ejus interpretationem subjunxerimus: ægre enim patitur Lector sibi properanti, nudamque vocis inquirenti notionem, uno frustra tentato volumine, evolvendum alterum proponi. Eadem de causa, ut statim nempe Lectoris oculos feriat vox, cujus sensus enodatur, maxime ubi prolixior erat laudata auctoritas, hanc grandioribus litteris excudi jusseramus: at melius deinceps re consulta, cum satis esse animadverteremus, si à grandiori inciperet, post initia tomi primi destitimus incœpto. Gratum fore periode confidimus quod unaquæque littera eodem quo cœpit volumine, desinat. Unum hic præmonere etiam volo, de industria nos ita volumina distribuisse, ut ab iis, quibus usui sunt potius, quam ornatui, facile tractari possint: experti enim didicimus quam grave sit Lectori librorum quotidiani usus magnitudine & pondere obrui. Plura non congeram, ne in venditando labore nostro, commendandaque nostra diligentia immodicus videar.

Si quis vero in iis criticum agat, in quibus CANGIUM ducem sequimur & defensorem habemus, nos cum tanto Viro errare patiatur, non pudebit certe. Ultro itaque agnoscimus aliqua esse verba, quæ, cum intelligentiæ nostræ vim

ac no-

ac notionem fugiant, non explanamus. Fatemur haud inviti nonnulla conjecturis tantum illustrari; multa quippe habemus, quæ sequi facile, affirmare vix possumus. Confitemur ingenue barbaras quasdam voces & a Latina lingua prorsus abhorrentes ex Scriptoribus sequioris ævi à nobis esse interdum descriptas; id autem Lectoris emolumento factum quis neget, si easdem Latine utcumque redditas uspiam reperias? Ex editis præsertim libris alias exscripsimus voces pessime corruptas, ne moram qualemcumque ad majora festinanti injiciant, aut etiam ut quæ fuerit temporis vel loci dictio innotescat. Hæc fecisse si culpa est, fecimus auctoritate & exemplo CANGII, cujus vestigiis institisse gloriæ ducimus. Cætera quæ nostra qualiacumque sunt, ad severiorem trutinam revocari non gravabimur: quinetiam Eruditos omnes ex animo obsecramus, ut singula diligenter perpendant; & si quid falsum, aut minus apposite dictum, emendare paratos benigne admoneant: si quid omissum, multa autem esse non diffitemur, sua additamenta opportune nobiscum communicent, utriusque beneficii nos memores habebunt & præcones in Supplemento, quod post edita posteriora duo volumina, jam magna ex parte dispositа, paramus; in quo & nos ipsi nonnulla quæ in hactenus excusis correctione aut apertiori explicatione indigere visa sunt, corrigere & fusius explicare constituimus, inpræsentiarum ad calcem cujuslibet tomi erratorom typographicorum indicem attexere contenti, iis etiam prætermissis quæ facile expleat Lector.

Propriis locis tametsi adscripta sunt singulorum nomina, quorum ope adjuti Editionem hanc locupletavimus: rursum nihilominus in grati animi testificationem principes hic appellandos decrevimos. Quantum iis præsertim debeamus, qui sequioris temporis Scriptores undequaque summa cum sedulitate conquisitos in lucem publicam doctissimis commentariis instructos emiserunt, si quis nesciat, unaquæque operis nostri pagina docebit. Quos inter inprimis commemorandi celeberrimi illi è Societate Jesu HAGIOGRAPHI, qui opus immensum de Sanctorum omnium gestis eadem qua inchoatum diligentia & eruditione prosequuntur. Laudandus etiam præ cæteris Vir doctrina cum paucis conferendus LUD. ANTONIUS MURATORIUS, cujus cum Sociis Palatinis spectanda sagacitas in eruendis ex vetustis scriniis Rerum Italicarum monumentis, & in iis illustrandis prædicanda eruditio. Ad nostrum institutum propius accedunt Regum nostrorum *Ordinationes* quas colligere, digerere notisque locupletare susceperat vir Juris Legumque scientia maxime conspicuus EUSEBIUS DE LAURIERE; quem mors Literatis semper præmatura, dum earum volumen alterum sub prælo sudabat, eripuit. Successit in opere vir accuratissimus DION. FRANCISCUS SECOUSSE, qui, tertio jam evulgato volumine, editioni indefesso studio allaborat. Dicere nihil opus est quam uberem demetendam messem nobis suppeditarint Sodalium nostrorum EDMUNDI MARTENE & URSINI DURAND Thesaurus Anecdotorum, Amplissima eorumdem Collectio, & edita à RYMERO Acta publica regni Angliæ: id satis ostendit ipsa librorum inscriptio. At vero inter homines eruditos qui opera & consiliis adjumenta benigne & liberaliter nobis præbuerunt, familiam ducere debet vir eruditionis & humanitatis eximiæ, Magni Peirescii, ut verbo dicam, dignissimus hæres Illostrissimus HENRICUS JOSEPHUS THOMASIN DE MAZAUGUES in supremo Provinciæ Senatu Præses, qui in gravioribus negotiis etsi occupatior, plura tamen cum ex editis, tum ex ineditis propria manu descripta non submisit tantum, sed & assidue submittit. Non reticendus nobis est vir clarissimus LUDOVICUS AUBRET, qui Dombarum Principatus historiam dum adornat, plurima studiose perlostravit tabularia, ex quibus quæ in rem nostram occurrebant diligenter exscripsit, & nobis perurbane communicavit. Nec postremo censendos est loco vir utilis & immensi laboris Domnus THOMAS LE FOURNIER S. Victoris Massiliensis Benedictinus, qui nullum ejusdem urbis, veteribus monumentis refertissimæ, prætermisit archivum, cujus forulos sedulus non evolveret, ad nos transmissurus quæ in operis nostri profectum cedere intellexerat. Temperare non possumus à com-

commemorandis clarissimis viris CLAUDIO SALLIER Bibliothecæ regiæ eruditissimo Custode, qui consuleodorom librorum copiam facillime nobis pro sua humanitate fecit: JOANNE LE BEUF Ecclesiæ Autissiodorensis Canonico & Succentore, rerum minime tritarum indagatore sagacissimo: ADRIANO MAILLART & JOANNE LUDOVICO BRUNET consultissimis in Senatu Parisiensi Patronis: viro Academico DE LA CURNE DE SAINTE PALAYE non solum amicitia, sed etiam studendi genere nobiscum conjunctissimo, quippe qui illustraodis vocibus Galliarum nostrarum obsoletis solerter diligenterque incumbit; quos omnes ad nostra studia juvanda omni tempore paratissimos experti sumus.

Tene vero, qui nos tot ac tantis beneficiis obligatos tenes, doctissime LANCELOTI, taceamus? Te prætermittamus illaudatum, qui non monumentorum manu exaratorum dumtaxat, sed & ejus, qua tu polles, multigenæ eruditionis subsidio, opus nostrum non secus ac fetum proprium promovere studuisti? Nihil quippe tuum est, quod non sine invidia communices.

Præfationem nostram excipit Epistola Baluzii ad V. Cl. Renaudotum de vita & morte CANGII: quæ cum accuratissimæ historiæ loco sit, & à viro magni nominis Caogiique familiarissimo conscripta, ab instituenda alia supersedimus. Ejusdem CANGII Epitaphium, Librorumque ab eo editorum catalogum, atque illius effigiem nunc primum exhibemus, ne quicquam quod ad tanti Viri memoriam spectet, à nobis desideretur.

EPI-

E P I S T O L A

STEPHANI BALUZII TUTELENSIS

AD VIRUM CLARISSIMUM

EUSEBIUM RENAUDOTUM

DE VITA ET MORTE CAROLI DUFRESNII CANGII.

EXTINCTUS his diebus amicus noster summus (1) CAROLUS DUFRESNIUS CANGIUS id à nobis exigit, EUSEBI CARISSIME, ut amicitiam nostram, quam, si vera fuit, uti certe fuit, firmam & perpetuam præstare ei debuimus, integram erga defunctum conservemus, & pro nostra virili elaboremus ut posteritas scire possit quis fuerit vir ille cujus nunc exitum deflemus. Itaque cum inter nos de ea re colloqueremur, tuque, ut assoles, virum multis laudibus extulisses, ego vero dixissem decrevisse me aliquid scribere de vita ejus, qui illum non solum publice, ut verbis utar Plinii, sed etiam privatim, quantum admirabar, tantum diligebam, tu non solum laudasti consilium illud meum, sed etiam hortatus es ut id quamprimum efficerem. Pareo lubens hortationi tuæ. Hæc ergo sunt quæ scire posteros volo.

Ortus est CAROLUS, uti domesticis memoriis compertum habemus, ex antiqua & nobili gente Dufresniorum apud Samarobrivam Ambianorum clarissimam civitatem in provincia Belgica secunda; eaque gens clarioribus quibusque ejusdem urbis ac circumpositæ regionis familiis inserta est per connubia & affinitates. Non immorabor in recensendis CAROLI majoribus, cum neque genealogiam texere velim, nec satis otii mihi concessum sit ad excurrendum per memoriam eorum. Illis virtute sua, absit verbo invidia, præluxit CAROLUS; ad quem festinans, de patre pauca dicam. Fuit is Ludovicus Dufresnius Toparcha (2) Frigidæ-vallis & Præpositus (3) Belliquercus, quæ splendida est administratio in ea Belgicæ secundæ parte quam posterior ætas vocavit Picardiam, vir ut ex filio audivisse me memini, doctus, & bonarum literarum amantissimus, & qui Græcæ quoque eruditionis expers non esset. Duo ille matrimonia expertus est. Ex priore tres liberos habuit, Hadrianum, qui ei in magistratu Belliquercus successit, Joannem Advocatum in supremo senatu Parisiensi, & Ludovicum medicum, omnes doctrinæ & eruditionis fama claros. Ex iis ego Joannem novi, virum bonum, gravem, prudentem, Juris civilis ac municipalis, ut etiam lucubrationes ejus editæ, quæ in omnium manibus versantur, ostendunt, peritissimum, istbic Lutetiæ defunctum ante aliquot annos. Ex posteriore, quod anno MDCVI. postrid. Kal. Jul. contraxit cum Helena (4) Relya filia Ludovici Relyi Toparchæ (5) Framicurtis & Margaritæ Fosseæ ex nobilitate Normannica, tres quoque habuit, Michaelem & Franciscum instituti Societatis Jesu professores, omnibus honoribus in ea functos, & hunc CAROLUM. Optima hæc matrona, ut hoc quoque detur memoriæ insignium virorum, orta erat ex vetere & illustri familia Relyorum apud Atrebates: quæ, præter ceteros, ævo (a) Caroli VIII. Regis Francorum protulit virum magni per eas tempestates nominis Joannem Relyum Episcopum Andegavensem. Ipsa vero ex postremo puerperio mortua est anno MDCXIII. prid. Non. Mart. decimo die postquam peperit, annum agens ætatis suæ trigesimum secundum. CAROLUS igitur, ut ad id redeamus unde digressi sumus, in lucem editus est apud Samarobrivam anno MDCX. XV. Kal. Januar. circa horam septimam matutinam; eodemque die gratiam Christi consecutus est in Ecclesia parochiali sancti (6) Firmini quam vocant ad Petram. Prima studiorum rudimenta posuit in Collegio Ambianensi Patrum Societatis Jesu; apud quos certum est eum, licet admodum puerum, magnam diligentiæ doctrinæque laudem esse adeptum. Tum ad celebrem academiam Aurelianensem missus ut Juri discendo daret operam, postea in Advocatorum ordinem cooptatus est Lutetiæ anno MDCXXXI. V. Idus Augusti; ac mox in patriam reversus, cum se totum dederet studiis bonarum litterarum, brevi ad famam pervenit, lætante multum patre ac gaudente quod talis ei filius obvenisset. Excessit ille è vivis septuagenarius anno MDCXXXVIII. V. Idus Januar. assidente ei per omne tempus morbi, quod annuum fuit, CAROLO amantissimo filio. Hac conjunctissima, jucundissima, & utilissima societate contentus CAROLUS hactenus de nuptiis non cogitaverat. Sed tum, cum ei amici suaderent ducendam esse uxorem, pluresque ei generosæ puellæ offerrentur, prætulit Catharinam (7) Bosiam Drancurtiam splendidis natalibus apud Ambianos ortam, eamque duxit anno MDCXXXVIII. XIV. Kal. Augusti. Credunt plerique obesse litterarum culturæ vinculum conju-

(1) Charles Dufresne Seigneur du Cange. (2) Froideval. (3) Beauquesne. (4) De Rely.
(5) Framicourt. (a) *Vide familias Picardiæ Adriani de la Morliere pag. 323.* (6) Saint Firmin à la Pierre.
(7) Du Bos Seigneur de Drancourt.

conjugale, eamque esse studiorum rationem ut ab iis tantum tractentur qui cælibem vitam ducunt, qui libero lectulo, ut Cicero ajebat, utuntur, id est, nullis impedimentis, nulla rei familiaris aut liberorum educandorum cura distinentur. CANGII tamen studiis nihil moræ aut tarditatis attulit uxor, quam ex animi sui sententia habuisse eum hinc liquet, quod per quinquaginta & quod excurrit annos una vixere concordia admirabili. Superest etiamnum singularis exempli femina (1) in liberorum subsidium simul & solatium. Anno dein MDCXLV. IV. Idus Jun. Quæsturæ (2) dignitate ornatus apud suos, eam retinuit donec Samarobrivam relinquere decrevit ob pestilentiam quæ illic grassabatur, ut Lutetiam in hanc sedem studiorum se cum uxore, liberis, & libris transferret. Anno itaque MDCLXVIII. captum ab eo est consilium quod nobis totique reipublicæ litterariæ maximas commoditates attulit. Nam tum, quod in aliis urbibus contingere nemini potest, paratum habuit omne genus librorum seu manuscriptorum seu typis editorum, cum ei omnes bibliothecæ tum publicæ tum privatæ paterent, nemoque esset qui non cum illo lubenter communicaret quicquid ei poterat esse conducibile & utile ad perficiendas perpoliendasque lucubrationes suas. Etiam summi in republica viri ei impense faverunt, adeo ut affirmare liceat nulli alii homini privato majorem honorem habitum ab illis fuisse. Viginti annis isthic nobiscum vixit, semper studens, semper aliquid scribens. Hinc Cinnami historia, hinc annales Joannis Zonaræ, descriptio Constantinopoleos & familiarum Byzantinarum, Glossaria mediæ & infimæ Latinitatis & Græcitatis, & Chronicon Paschale sive Alexandrinum; cui edendo dum incumbit, incidit in hunc gravem ac diuturnum morbum qui nobis eum abstulit. Fuit hic morbus urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas, quam dysuriam vocant, qua is extinctum quoque patrem suum meminerat. Ea autem laborare primum cœpit IV. Idus Jun. hujus anni adeo graviter ut per decem dies continuos necessario indiguerit ope chirurgi ad exonerandam vesicam ejiciendamque urinam. Tum induciæ per aliquot menses, sed parum tutæ, parum firmæ. Nam mox bellum, & illud quidem sævum & atrox, XVI. Kal. Septembr. Intellexit vir prudens imminere sibi fatalem ac supremum diem. Itaque transactis inter manus medicorum aliquot diebus cum summis doloribus, quamquam nondum desperatus, accersiri sacerdotem jussit; eique sua peccata erroresque suos placide sedateque confessus, sacra se Corporis Domini nostri JESU CHRISTI communione muniri postulavit. Quod ei datum III. Kal. Octobris. Gravescere interim valetudo ejus; & inordinati quidam horridique rigores indicio fuere abscessum alicubi latere, qui mox deprehensus est in regione renum. His accessit febris continua duplici tertianæ vehementissimæ conjuncta & sitis ardens. Inter hæc tamen tormina ac noctes insomnes gravesque & alvi profluvium dirissimum, nam hæc quoque mala aliis accessere, retinuit constantiam dignam viro forti. Miratus esses, si interfuisses, qua patientia hanc ipsam valetudinem toleraverit, ut dolori restiterit, ut incredibilem febrium ardorem immotus opertusque transmiserit, ut uxorem liberosque afflictos consolatus sit, moriendum esse cunctis dictans, & sibi actam longam ætatem, ad quam pauci admodum pervenirent. Amicos etiam, cum dolores remittebant, admittens, suaviter & comiter ut antea excipiebat, nulla ferme mentione malorum suorum, tamquam vereretur vir optimus ne illis molestiam exhiberet per commemorationem eorum. In illa animi tranquillitate ac securitate, sana semper mente, etiam usque ad extremum anhelitum, cum videret adesse sibi supremum diem, viatico se instruxit & extrema unctione XVI. Kal. Novembris. Post quæ uxori ac liberis valedicens, tamquam moriturus, eis benedictionem suam peramanter impertiit, eosque amplexatus, ad extremum hortatus est uti post mortem suam concordia inter ipsos esset perpetua quemadmodum se vivo fuerat. Inter has cogitationes & eas quæ Christiano homini in mentem venire solent cum proficisci parat ad Deum, cum dolores semper acres essent & vehementes, deficerentque vires, placida compostus pace quievit X. Kal. Novembr. circa horam sextam vespertinam; & VIII. Kal. sepultus est in Ecclesia sancti Gervasii, magno concursu eorum qui dediti sunt studiis litterarum. Annum octavum & septuagesimum ferme explevit in altissima tranquillitate, pari veneratione. Firma & incorrupta valitudine per quinquaginta & quinque postremos annos vitæ suæ usus est donec is morbus eum corripuit. Liberos ex uxore habuit omnino decem, sex masculos, feminas quatuor. Ex his hodie supersunt mares duo, feminæ totidem. Philippus natu major est Franciæ Quæstor apud Pictavos. Alter, cui Francisco nomen est, nondum elegit vitæ statum. (3) Catharina & Joanna juxta matrem & fratres sunt. (4) Quod si habitum quoque ejus posteri noscere velint, statura fuit paulo infra mediocrem, capite apto, oculis venustis & igneis, decorus aspectu, forma denique præstantissima, & specie liberali. Sanguis & bilis in eo prævalebant, mirabili temperatione ad morum facilitatem & comitatem, & ad excellendum in iis studiis in quibus se exercuit. Robustum in tenui gracilique corpore fuisse hæc res probat quod in ambulationibus, quantumvis longis, ne in æstate quidem fatigabatur, neque quietem posce-

(1) Obiit XIV. Kal. Aug. an. 1694. (2) Tresorier General de France.
(3) Fratri successit in Quæstura Pictav. hodieque superstes. (4) Ambæ mortuæ sunt sine progenie.

poſcebat. Opibus nimiis non gaudebat, ſpecioſæ contigerant; neque unquam majores concupivit, dictitans iis contentum eſſe debere hominem litterarum quæ victum & veſtitum darent liberaliter & ſumptus ad emendos libros. Amicos, quos multos habebat, ex animo amabat, obſervantia & officiis retinebat. Inimicos, ſi quos habuit, contempſit. Toto vitæ tempore æquabilis, nulli moleſtus, nulli gravis, totum ſe præbens iis qui ejus opem implorabant, facile communicans fructus ſtudiorum ſuorum, & ad bene merendum quam repoſcendum propenſior.

Factum eſt, EUSEBI CLARISSIME, *quod imperaſti. Habes imaginem ſenis optimi meo penicillo adumbratam. Habes heic expreſſa ſigna virtutum ejus. Et quamquam monitore non indigeas, quippe qui quotidie exempla bene vivendi præbes iis qui rectam ſemitam ſequi volunt, hortor tamen te ut ſemper intuearis in hanc imaginem, ſemper illius memineris qui te & diligebat & plurimi faciebat. Vale.*

Lutetiæ Pariſiorum Kal. Novembr. MDCLXXXVIII.

(a) SISTE VIATOR

ET BENE PRECARE EXTINCTO HEU! IBIQUE SEPULTO

CLARISSIMO VIRO

CAROLO DU FRESNE DOMINO DU CANGE,

NOBILI APUD AMBIANOS STIRPE ORIUNDO,

FRANCIÆ QUÆSTORUM IN AMBIANENSI PRÆFECTURA

PRÆSIDI;

QUEM SI NOVERIS, VIRUM NOVERIS,

CANDIDIS MORIBUS, INGENIO SUAVI, JUDICIO SAGACI, ET EXQUISITO,

CAPACI ANIMO, ET SUMMA ERUDITIONE REFERTO;

QUI EXIMIA

ET MINIME FUCATA ERGA DEUM RELIGIONE AC PIETATE,

BLANDA ERGA SUOS CHARITATE,

CONSTANTI ERGA AMICOS FIDE ET OBSEQUIO,

FACILI ET LIBERALI ERGA LITTERATOS DOCTRINÆ

COMMUNICATIONE,

SINGULARI ERGA OMNES COMITATE ET BENEVOLENTIA

OMNIUM SIBI AMOREM DEMERUIT,

ET MAGNAM SIBI PARAVIT TUM VIRTUTIS TUM SCIENTIÆ

EXISTIMATIONEM.

QUANTUM ILLI LITTERÆ DEBEANT ABUNDE TESTANTUR

LIBRI COMPLURES

IM PUBLICUM COMMODUM AB EO EDITI ET EVULGATI,

REI ANTIQUARIÆ SCIENTIA HAUD VULGARI RESPERSI.

NATUS XV. KAL. JAN. AN. M. DCX.

OBIIT X. KAL. NOV. AN. M. DCLXXXVIII.

CATA

(a) *Legitur in Æde S. Gervaſii Parif.*

CATALOGUS LIBRORUM A D. DUCANGE EDITORUM.

HISTOIRE de la Conqueste de Constantinople composée par GEOFFROY DE VILLE-HARDOUIN, avec la suite composée par Philippes Mouskes. *Paris de l'Imprimerie Royale* 1657. *fol.*

Traité Historique du Chef de SAINT JEAN BAPTISTE. *A Paris chez Sebastien Cramoisy* 1665. 4.

Histoire de SAINT LOUIS IX. du nom, Roy de France, écrite par JEAN SIRE DE JOINVILLE, avec des Observations & Dissertations historiques. *A Paris chez Sebastien Mabre-Cramoisy* 1668. *fol.*

JOANNIS CINNAMI HISTORIARUM LIBRI VI. & PAULI SILENTIARII descriptio S.Sophiæ, cum Notis in NICEPHORUM BRYENNIUM, ANNAM COMNENAM, & CINNAMUM. *Parisiis è Typographia Regia* 1670. *fol.*

GLOSSARIUM ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis. Accessit dissertatio de Numismatibus Imperatorum Romanorum. *Parisiis apud Ludovicum Billaine* 1678. *fol.* 3. *vol*

CYRILLI, PHILOXENI, aliorumque veterum Glossaria Latino-Græca & Græco-Latina. *Parisiis apud Ludovicum Billaine* 1679. *fol.*

HISTORIA BYZANTINA duplici commentario illustrata. *Parisiis apud Ludovicum Billaine* 1680. *fol*

JOANNIS ZONARÆ ANNALES, cum Notis. *Parisiis è Typographia Regia* 1687. *fol.* 2. *vol.*

GLOSSARIUM ad Scriptores mediæ & infimæ Græcitatis. *Lugd. apud Anisson.* 1688. *fol.* 2. *vol*

CHRONICON PASCHALE sive ALEXANDRINUM, cum Notis. *Parisiis è Typographia Regia* 1688. *fol.*

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approbazione del P. F. *Tomaso Maria Gennari Inquisitore*, nel Libro Intitolato, *Glossarium ad Scriptores media, & infima Latinitatis Auctore Carolo Dufresne*, non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Secretario Nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concediamo Licenza a *Sebastiano Coleti Stampatore*, che possi essere stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padoa.

Dat. 24. *Aprile* 1734.

(Andrea Soranzo Proc. Ref.
(
(Pietro Grimani Kav. Proc. Ref.

Agostino Gadaldini Segr.

Adi 11. *Agosto* 1734.
Registrato nel Magistrato Eccellentiss. sopra la Bestemia.

Angelo Legrenzi Seg.

PRÆ.

PRÆFATIO
DOCTISSIMI VIRI CAROLI DU FRESNE
DOMINI DU CANGE,
AD
GLOSSARIUM
DE CAUSIS
CORRUPTÆ LATINITATIS.

Præclare olim dixit Heraclitus apud a Platonem: (1) τὰ ὄντα ἰέναι τε πάντα, καὶ μένειν οὐδέν: Nec recte minus apud eundem Socrates: (2) μεταπίπτειν τὰ ὄντα χρήματα, καὶ μηδὲν μένειν. Eaquippe est rerum, quæ sub cœlo sunt, natura & conditio, ut quemadmodum ortum habent suum, ita & interitum consequantur. Nihil in iis firmum constansque est, & quod semel in lucem prodiit, abdat se se in decursu temporis, ac tandem extinguatur necesse est: unde belle Seneca b dixit, Certis ire cuncta temporibus, nasci debere, crescere & extingui, nullique rei non senectutem suam esse: ita ut quod protulit ac dedit sua sponte natura, quasi tamen beneficii pœniteat, retractare ac resumere videatur: (3) ἡ πάντα δίδου, καὶ κομίζει φύσις. Quin & homo ipse, qui εἰκὼν τὸ (4) νοητῦ Θεῦ c Hierocli, (5) τίμιον καὶ ἱερὸν ζῶον d Psello dicitur, perpetuæ istius instabilitatis & vicissitudinis insigne præbet exemplum. Ex infantia sensim ad adolescentiam, hinc per statæ virilisque ætatis robur in senium tandemque in mortem delabitur. Quid mirum, si linguæ perinde ipsæ, quibus cogitationes suas exprimit explicatque, nedum sibi constent; & ut sua initia, sua incrementa, ita & sua pariter decrementa obtineant. Scite igitur, meo quidem judicio, quidam ex eruditis dixere, vivum quoddam & spirans in earum mutationibus humanæ vitæ exprimi simulacrum, ut quæ velut infantes in suo balbutiant ortu, cultu deinde artisque disciplina sensim adolescant, ac rursum ex ejusdem artis desuetudine ad pristinam redigantur infantiam, vel etiam interdum omnino evanescant. Quod sane compluribus accidisse evidens per se se manifestumque est, cum modo non sit invenire, quænam fuerint Pœnorum, Phœnicum, Gallorum, Germanorum, Britannorum, Hispanorum, aliarumque gentium linguæ, quarum nulla, vel certe paucissima supersunt vestigia: & quæ nondum prorsus exolevere, tantum a primæva sui absunt origine, & ab ea, in quam evasere, præstantia, ut fatendum sit in miserabile prolapsas senium, ad suam quodammodo rediisse balbutiem, sic ut non eædem, quæ prius; sed diversæ prorsus esse videantur. Proinde verissimum quod ait Varro, e Consuetudinem loquendi esse in motu, itaque solere fieri ex meliore deteriorem: *Vetustas enim*, subdit idem Scriptor, *non pauca depravat, multa tollit. Quem puerum vidisti formosum, hunc vides deformem in senecta. Tertium sæculum non videt eum hominem, quem vidit primum.*

„ Multa sunt, inquit f Scriptor Anglus, quæ nullam stabilem ac firmam naturæ suæ sedem, & quasi ideam habeant: in quibus moris & consuetudinis præcipuum jus & tanquam imperium est, ut ex ejus decreto cuncta fiant & administrentur: cujusmodi linguas & habitus & mores dicimus hominum viventium, quæ nulla stabili in sede; sed in perpetuo motu ac mutatione consistunt. Neque enim testamentum solum, & suprema voluntas hominis incerta, variabilis, &c, ut Jureconsultus ait, ambulatoria censetur usque ad mortem; sed & ipsa hominis facies, & oris lineamenta, & tota quasi figura corporis, & vestis forma, & gestus ratio, quandiu quis in vivis degit, identidem immutantur. At ubi semel ex iis excesserit, stabilitatem quandam suam consequuta sunt, ut neque ea ejus voluntate, quæ jam nulla esse potest, nec ex arbitrio posterorum, quod tantum jus in fato functum non habet, variari atque aliter effingi queant, vel alterationem ullam accipere. Id porro ipsum in Linguis accidisse quis inficiari audeat? Nonne enim tres illas præstantissimas, Latinam, Græcam & Hebraicam, injuria temporis, tanquam Saturni edacitate voratas adeo atque consumptas videmus; ut ubi maxime illæ frequentarentur olim a vulgo, ibi hodie nec intelligantur quidem? Sed quemadmodum civium illorum qui maxime vel in Atheniensium Republica florebant, ut Themistoclis, Aristidis, Cimonis, Miltiadis; aut in Romana, ut Appii, Pauli, Fabii, Papyrii, Camilli, memoriam & cognitionem non a plebe, quæ nunc Romana est, vel Atheniensium efflagitare possumus, quippe quæ nihil horum sciat, vel inaudierit; ita neque illi hodie de eorum Lingua quicquam respondere possunt. Solum illud de utraque

Ut rerum omnium, sic linguarum instabilis conditio.

a Plato in Cratylo.
b Seneca epistola 71.
c L. de Provid. p. 36.
d De operat. dæmon. p. 18.
e Lib. 8. Ling. Lat.
f Thom. Smith. l. 1. de Linguæ Græcæ pronuntiat.

(1) *Quæ sunt abire omnia & manere nihil.*
(2) *Res quasque sunt accidere, & nihil permanere.*
(3) *Natura est quæ dat & aufert omnia.*
(4) *Imago intelligibilis Dei.*
(5) *Honorandum animal & sacrum.*

„ re certum & exploratum habemus, quod e monumentis librorum sedulitate ac diligentia possit erui. „ Ergo nec hujus ætatis doctis hominibus, cum quid de Linguæ illius antiquæ, & in libris tantum ac mo„ numentis veterum viventis sono comminiscuntur, quod ea iisdem libris non possunt comprobare, fides „ est adhibenda. Non hercle magis quam si historiam aliquam de priscis illis viris ac antiquorum factis „ concinnarint, quæ nusquam a quoquam veterum fuerit relata. Quis enim Italos, Gallos, & Hispanos „ Latine unquam locutos sibi persuaserit ex hodiernis eorum linguis, quæ Latinam ut matrem agnoscunt, „ & a qua genus ducunt. a Ita paulatim Linguarum omnium fato, (verba sunt viri doctissimi) inquilino„ rum ac mancipiorum ex omni natione ac turba aeterna, vulgique cuncta depravantis licentia, Latialis „ sermo corruptus ac vitiatus est, ut mater filias pingue quiddam & agreste sonantes, veluti alieni sangui„ nis abdicaverit; natæ parentis sermonem non intelligant, & ut intelligant ærumnabili labore nutricis an „ novercæ linguam diu perdiscere inter pueritiæ pœnas ac supplicia numerent. Nec ipsæ sorores se se inter „ se nuscitant, & sicut animis, ita sermones dissidentes ad linguæ commercium sequestro uti coguntur, „ ac portenti loco inter eadem alvo editas, surda verba, muta loquacitas mentisque interpres oratio egens „ interprete: *Tantum evi longinqua valet mutare vetustas*. Quamquam id minime mirum videri debet, „ *cum*, ut diximus, *b deficiat omne quod nascitur*.

a Ott. Ferrarius.

b Quintil. lib. 5. c. 10.

Linguæ Latinæ ortus, incrementa, casus.

II. Jam vero si ejusdem Linguæ Latinæ, cujus gratia hanc Dissertationem instituimus, originem & incrementa investigemus ac perscrutemur, quis non animadvertit crebras illas quo utitur sermonis mutationes, quibus ut Linguæ ceteræ, juxta temporum vicissitudines, obnoxiam se vidit? Latinus sermo, ait c Sosipater Charisius, " eum ipso homine civitatis suæ natus, significandis intelligendisque, quæ di„ ceret, præstitit. Postmodum plene supervenientibus sæculis accepit artifices, & horum solertiæ obser„ vationibus captus est, paucis admodum partibus orationis, normæ suæ dissentientibus, regendum se re„ gulæ tradidit, & illam loquendi licentiam servituti rationis addixit: quæ ratio adeo cum ipsa loquela „ generata est, ut hodie nihil de suo analogiæ inferat. Ea enim quæ ad explicandam elocutionem jam „ apud sensus nostros educata sunt, a confusione veritatis disseminavit & disparibus paria copulavit, ad „ affectionis regulam argumento similium. d Verum quam artis disciplina, elegantissimorumque auctorum imitatio rudem perpoliverat, brevique ad summam perfectionis dignitatem perduxerat, quæque florente republica viguerat ac steterat quandiu Romana res stetit, exinde cum Imperio ipso sensim deflexit, & quod in ceteris rebus accidere solet, per eosdem gradus & incrementa quibus adoleverat, revocata, pristinam rursus ad infantiam balbutiemque redacta est. Ita Latinæ Linguæ sua quodam modo fuit infantia vel pueritia, adulescentia & senectus: vel potius ætates quatuor, si quasi virilis seu constans ætas adolescentiæ & senectuti interseratur. e „ Latinas enim linguas quatuor quidam esse dixerunt, priscam, „ Latinam, Romanam, mixtam: priscam, qua vetustissimi Italiæ Populi sub Jano & Saturno sunt usi, „ incondita ut se habent carmina Saliorum, scilicet

c Lib. 1. p. 35.

d Sirmond. ad Inscrip. Scipion. Barbati.

e Isid. 9. cap. 1.

Quum neque Musarum scopulos quisquam superarat,
Nec dicti studiosus erat.

„ Latinam deinde, quam sub Latino & Regibus Tusciæ ceteri in Latio sunt locuti, ex qua fuerunt XII. „ Tabulæ scriptæ: Romanam, quæ post Reges exactos in populo Romano viguit, quam Nævius, „ Plautus, Ennius, Virgilius Poetæ, ex Oratoribus Gracchus, Cicero ceterique effuderunt: mix„ tam denique quæ post Imperium latius promotum simul cum moribus & hominibus in Romanam ci„ vitatem irrepsit, integritatemque verbi per solœcismos & barbarismos corrupit. Priscam igitur cum infantia, Latinam cum juventute, Romanam cum virili quasi ætate, mixtam denique cum senectute licebit comparare. De postrema, scilicet mixta, (ut sileamus de f iis qui Latinæ Linguæ quatuor assignant ætates, auream, argenteam, æneam & ferream) sermonem instituere decrevimus, ac investigare potissimum, quid Latini sermonis elegantiam nitoremque adeo deturparit & vitiaverit, ut in quoddam quasi seniam prolapsa sequioribus sæculis, ad interitum propemodum venisse videatur. g Atque huic quidem quarto & jam senescentis Linguæ tempori Eloquentiæ Magistri solent adscribere Gellium, Macrobium, Lampridium, Spartianum, Trebellium Pollionem, utrumque Victorem, Jurisconsultorum centones, qui in Pandectis in unum quasi corpus conflati, Tacitum, & alios ejusmodi argumenti & styli, qui ad ætatem Imperatoris Gordiani pervenere. Ab eo quippe tempore penitus extinctæ sunt Latinæ puritatis reliquiæ, & barbaries undequaque, non modo Italiam, sed & Romam ipsam invasit, atque exteras deinde provincias Romani Imperii, in quibus utcunque Latinæ Linguæ puritas hactenus servata fuerat, florente adhuc Republica ac Imperio. Tunc enim barbaris has pervadentibus, non incolæ dumtaxat, verum etiam Lingua ipsa, quasi sub jugum missa, servitutem passa est, ita ut vix tantillum se se in aliquot Scriptoribus non prorsus incultis extulerit; conservaritque incolumem, cum in vulgo fœditate barbarica vitiata passim jaceret.

f Schoppius.

g Robert. Constant.

Quid sit Latinitas & quibus constet.

III. Atque ut institutæ Disputationis initium faciam, statuendum mihi videtur in primis, quid sit Latinitas, quidve hac voce intelligatur, ut in quibus corrupta vitiataque fuerit, inde percipiam. *Latinitas*, inquit h Auctor ad Herennium, *est quæ sermonem purum conservat ab omni vitio remotum*: vel, ut i Sosipater Charisius, k Diomedes, & l Maximus Victorinus, *est incorrupta loquendi observatio secundum Romanam Linguam*: ut deniq; m S. Proper: *Ea est, ni fallor, judicatu Latinitas, qua breviter & aperte, observata dumtaxat verborum proprietate, res intelligendas enuntiat, non quæ vernantis eloquii venustate luxuriat*. Constat autem, ut asserit n Varro, his quatuor, natura, analogia, consuetudine & auctoritate. „ Natura, inquit, verborum no„ minumque immutabilis est, nec quicquam aut minus aut plus tradidit nobis quam accepit. Analogia, „ sermonis a naturaproditi est ordinatio, quæ barbaram Linguam ab erudita dissociat. Consuetudo, seu „ ratio curiosæ observationis, uti ab aliis appellatur, non ratione analogiæ, sed viribus par est, ideo so„ lum recepta, quod multorum consensione convaluit: ita tamen ut illi artis ratio non accedat, sed in„ dulgeat. Auctoritas denique in regula loquendi novissima est: nam ubi omnia defecerint, sic ad illam, quemadmo-

h Auctor. ad Herenn.
i Sosipater.
k Diomedes.
l Victorinus.
m L. 3. de Vita contemplat. c. 2.
n Varro de Ling. Lat.

„ quemadmodum ad sacram anchoram decurritur: non enim quicquam aut rationis, aut naturæ, aut „ consuetudinis habet, cum tantum opinione secundum veterum lectionem recepta sit, nec ipsorum tamen, si interrogentur, cur id secuti sint, scientium. Quæ quidem omnia brevi epilogo complectitur „ *a* Victorinus, scribens: Latinitatem constare tribus modis, ratione, auctoritate, consuetudine. Ratione secundum Technicos, id est, artium traditores: auctoritate, veterum scilicet lectione: consuetudine, quæ doctorum modo loquendi usu placita assumptaque sunt.

a Victorinus de Arte Gramm.

IV. Cum igitur in Lingua Latina, de qua nobis est sermo, contra naturam, analogiam, consuetudinem & auctoritatem peccatur, tum Latinitas corrumpitur ac vitiatur, neque hac appellatione donari debet, quæ suis non insistit legibus. Porro contra naturam peccatur, si vox Latina non sit; contra analogiam, si prava sit verborum constructio; contra consuetudinem denique ac auctoritatem, si verba non multorum consensione recepta, vel proborum Scriptorum judicio firmata sint. „ Atque ut de consuetudine & auctoritate quædam præmittamus, *b* verborum alia vetera sunt, nova alia: nam si Plautina sunt, Enniana, quantumcunque longo tempore non audita proferuntur in lucem, vetera sunt: sin a Quintiliano „ vel Gellio, vel aliquo eorum qui tum, vel etiam aliquot post seculis vixerunt, ut Apuleio aliisque ejusdem ætatis Scriptoribus efficta ac usurpata, qui non reperiebantur Ciceronis atque Octavii temporibus, „ sub quibus constans Latinæ Linguæ ætas vulgo censetur, nova sunt, etsi ante mille quadringentos annos „ constituta compactaque fuerant. Prisca illa & obsoleta, quæ ante Ennium, & ista nova & ridicula, quæ „ post Aulum Gellium invaserant in Latinam Linguam, castior loquendi ratio respuit, & qui sibi Aristarchi vices in illo labore desumpserunt, pepulere foro. Cum, ut ait *c* Theon Sophista, curare debeant, præsertim qui dilucide & aperte scribere contendunt, ut voces non modo poeticas, figuratas seu metaphoricas; sed & confictas & peregrinas vitent: (1) *κατὰ δὲ τὴν λέξιν, φυλακτέον τῷ σαφηνίζοντι, τὰ ποιητικὰ ὀνόματα λέγειν, καὶ πεποιημένα, καὶ τροπικά, καὶ ἀρχαῖα, καὶ ξένα, καὶ ὁμώνυμα.* Cætera porro in Latinitate vitia ad duo potissimum reducuntur a Grammaticis, solœcismum & barbarismum. *d* Solœcismus ab iisdem definitur corruptio, non dictionis, sed constructionis: vel non conveniens orationi sermonis verborumque junctura, vel denique, *e* est contra rationem, sermonis disturbans orationem, & vitium in contextu partium orationis contra regulam artis Grammatices factum. Proinde quidquid peccatur contra analogiam, solœcismus est.

Qua ratione vitietur. Quid sit Solœcismus.

b Smith. l. 1. de Ling. Gr. pronunt. p. 9.

c Theon in Progymn. p. 34.

d Sosipater Charisius. l. 4.

e Diomed. l. 2.

V. Barbarismus cætera contra Latinitatis receptas regulas peccata spectat: est enim pars una orationis corrupta, vel contra Romani sermonis legem aut scripta aut pronunciata vitiose dictio, corrupta, ut per hoc non Latina. Neque aliter *f* S. Augustinus barbarismum definit, cum ait: *nihil aliud esse nisi verbum non eis literis, vel sono enuntiatum, quo ab eis, qui Latine ante nos locuti sunt, enuntiari solet.* Quæ quidem barbarismi definitio vitia contra naturam complectitur, cum scilicet verbum, quod Latinitas non agnovit, usurpatur: contra consuetudinem & auctoritatem, si non vulgo, aut omnium consensione receptum sit, aut graviorum Scriptorum auctoritate roboratum. In hoc enim differunt solœcismus & barbarismus, quod solœcismus in sensu & in plurium conjunctione sit, barbarismus in voce. Utrumque autem complexus videtur *g* Hermogenes, scribens duo genera esse *ἁμαρτημάτων* contra *λέξιν*, scilicet *τὴν ἀκυρίαν*, & *παράσημον*, altero solœcismum, altero barbarismum innuens. Est igitur barbarismus proprie in Lingua Latina, cum vox aliter quam debet effertur. *h* Martialis:

Quid Barbarismus, & in quo differat a Solœcismo.

f Lib. 3. de Doct. Chr. c. 13.

g p. 406.

h Lib. 6. ep. 17.

Cinnam, Cinname, te jubes vocari,
Non est hic, rogo, Cinna, barbarismus?
Tu si Furius ante dictus esses,
Fur ista ratione diceréris.

Nempe aliud est *Cinna*, aliud *Cinnamus*; aliud *Furius*, aliud *Fur*, tametsi utrumque vocabulum Latinum sit. *i* Et alibi:

i Lib. 3. ep. 66.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba,
Et dici ficos, Caciliane, jubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,
Dicemus ficos, Cæciliana, tuos.

k Ubi barbarum verbum, *ficus*, non dixit, quasi peregrinum esset, sed quod in ejus declinatione barbarismum fieri contenderet Cæcilianus: *l* Aliud enim est barbarismus, aliud *βαρβαρόλεξις*, seu dictio barbara, quam *βαρβαρολογίαν* vocat *m* Isidorus, cum barbarismus sit in Latina, dum corrumpitur, *βαρβαρόλεξις* vero in peregrina, dum latinis eloquiis inferuntur voces peregrinæ & barbaræ: cujusmodi sunt de quibus *n* Tertullianus: *Qua accusatio vocabulorum, nisi aut barbarum sonat aliqua vox nominis, aut infaustum, aut maledicum, aut impudicum?* Quippe barbaram Linguam appellabant, quæ non esset Romanæ legibus adstricta: neque enim aliter *o* S. Augustinus: *Barbarismorum autem genus nostris temporibus tale compertum est, ut & ipsa ejus oratio barbara videatur, qua Roma servata est.* Et *p* auctor Querolí, ut alios omittam: *Qui Græcorum disciplinas ore narras barbaro.*

k Laur. Valla l. 1. Eleg. 4.

l Diomed. Fronto. Sosib. l. 1.

m Isid. l. 1. c. 31.

n 20 Apol. c. 3.

o L. de Ordine c. 17.

p Querolus.

„ VI. Enimvero barbarismi, ait *q* Fabius, alii scribendo fiunt, alii loquendo, quia quod male scribitur, „ male etiam dici necesse est: qui vitiose dixerit, non utique & scripto peccat. Proindeque monet pueros, qui in Grammaticis elementis versantur, ut in recte scribendo summam curam adhibeant. Ut & S. Basilius in Epist. ad Notarium: (2) *Σὺ μέν, ὦ παῖ, τὰ χαράγματα τέλεια ποίει, καὶ τοὺς τύπους ἀκολούθως κατάστιζε· ἐν γὰρ μικρῷ πλάνῃ πολὺς ἡμάρτηται λόγος, ἐν δὲ ἐπιμελείᾳ τοῦ γράφοντος κατορθοῦται τὸ λεγόμενον.* Et sane scriptorum seu Antiquariorum incuria ac imperitia, multa in libros irrepsisse menda constat, quæ fucum faciunt Lectoribus, difficultatesque non modicas ingerunt, *r* dum paragrammata reperiunt, vel minus aliqua descripta, quæ sensum legentis impediunt, quæ si absque nævo essent, facile intelligerent. Addendo quippe literas, vel

Librariorum incuria mendorum in libris fons et origo.

q L. 1. c. 9. Epist. 178.

r S. Hieron. epist. 28. ad Lucin.

(1) *Qui demum vel addunt litteras, ii vocum valde diversam sententiam efficiunt, ita ut in levissima depravatione voces contrarium omnino significent.*

(2) *Ad dictionem quod attinet, cavere debet is qui dilucide scribere vult, ne poetica, conficta, metaphorica, obsoleta, peregrina & æquivoca usurpet vocabula.*

vel demendo, vocabulorum sententia longe diversa efficitur, ut interdum vocabulum diversa significet. Socrates apud *a* Platonem: (1) *Προστιθέντες γράμματα ἢ ἐξαιροῦντες, σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων διανοίας, ὥστε σμικρὰ πάνυ παραφερόμενα ἐνίοτε, τἀναντία ποιεῖν σημαίνειν.* Ejusmodi pravos descriptores, *negligentes veritatis Librarios* scite vocat *b* Symmachus. De quibus ita Sulpitius Severus: *c Sed non dubito, librariorum potius negligentia, præsertim tot seculis intercedentibus, veritatem fuisse corruptam, quam ut Propheta erraverit: sicut in hoc ipso nostro opusculo futurum credimus, ut describentium incuria, quæ non incuriose a nobis sunt digesta, vitietur.* Accidit præterea ut qui notarum compendiis libros describebant Antiquarii, cum multa occurrerent quæ iis exarari ægre possent, menda complura in libros inveherent, sensumque auctoris sæpe inverterent, quod in iis maxime qui de rebus mysticis agunt, evenisse observat *d* Hieronymus his verbis: *Difficile grandes libri de rebus mysticis disputantes, notarum possunt servare compendia, præsertim qui furtim celeriterque dictantur: ita in illis confusa sunt omnia, ut & ordine in plerisque & sensu careant.* Vetus est studiosorum ista querela, cum testetur *e* Tullius sua ætate libros Latinos adeo mendose scriptos, ut nesciret quo se verteret. Cujus quidem Librariorum negligentiæ causam eorum festinationi adscribit *f* Palladius, cum *g* scribant non quod inveniunt, sed quod intelligunt: & dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos; ita ut persæpe difficile sit deprehendere, *h* utrum scriptoris negligentia, an dictatoris contigerint imperitia: quo fit *i* ut vitium Librarii dormitantis ad culpam interdum referatur interpretis. (Leontius Mechanicus de Sphæra Arati: (2) *Ὅμηρον μὲν οὖν δεῖ γραφέων βλάπτειν, τῷ βιβλιογράφων Ἄρατον δὲ δύο, βιβλιογράφων τε καὶ ζωγράφων· ὧν τὰ ἁμαρτήματα τῷ Ἀράτῳ δοκιμασθέντων ἐγκλήματα ποιοῦνται οἱ κριτικοί, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν πάντων λόγων καὶ τῆς ἀληθείας περὶ σφαίρας.*) Accidit deinde ut qui a vitiosis codicibus exscribuntur libri, vel cum iis conferuntur, novis deinceps erroribus infarciantur. Unde ajebat Porphyrius, (3) *τῶν παλαιῶν βιβλίων ἐπὶ τὸ χεῖρον κινεῖσθαι τὴν γραφήν.* Et *k* S. Hieronymus: *Sciat*, inquit, *Lector, omnia prope verba Hebraica, & nomina, quæ in Græca & Latina translatione sunt posita, nimia vetustate corrupta, scriptorumque vitio depravata, & dum de inemendatis scribuntur inemendatiora, de verbis Hebraicis facta esse Sarmatica, imo nullius gentis, dum & Hebræa esse desierint, & aliena esse non cœperint.*

„ Quot sunt, inquit Guillelmus Canterus, in bonis auctoribus optimæ notæ vocabula, quæ tamen nullis in Lexicis, quantumlibet specioso decoratis ac prostitutis titulo, unquam sunt inventa? quomodo enim possit aliter fieri, quando Lexica de Lexicis, & ineptis quorundam versionibus, non de bonis auctoribus colliguntur. Atque id non de Græcis modo dictum volo; sed etiam de Latinis. Nam & in his aliquando talia reperiri multa, quæ insulsum aut dormitantem collectorem indicent, vel una vox *ferabites* testabitur. Cum enim apud Nonium legissent quidam e Sisenna hæc relata verba: *Partim ferabites, pertim lauro ac pinu abundant*, nec animadvertissent, quod erat tamen factu facillimum, pro *ferabite* legendum *fera vite*, uti nos amicus quidam *l* (Jos. Scaliger) admonuit, mox vocabulum *Ferabites*, aut monstrum potius; tanquam *ἑρμαῖον* quoddam in Commentarium retulerunt, & *Agrestem* exposuerunt.

Quo loco Nicolaum Perottum in Cornucopia carpit. Quod sane, quantum ad codices spectat, qui in Bibliothecis hodie habentur, ortum inde verosimile est *m* quod in Monasteriis ea Monachis poeri, vel qui in disciplinis nondum plene versati erant, ad id operis adhiberentur. Quod cum in libris Ecclesiasticis describendis etiam accideret, necesse erat, ut ex Quintiliano notavimus, quod male scriptum erat, male etiam diceretur. Cum contra, ut ait *n* Cassiodorus, *gloriosum profecto sit studium & humanis ac divinis Literis, ut videtur accommodum, quod loqui debeas, competenter scribere: & quæ scripta sunt, sine aliqua erroris ambiguitate proferre.* Cui quidem incommodo ut obviam iretur, cautum est in *o* Capitulari Aquisgranensi anno 789. *at si opus esset Evangelium, vel Psalterium, vel Missale scribere, perfectæ ætatis homines scriberent cum diligentia.* Maxime enim, ut ibidem habetur, interest, *libros Catholicos bene emendatos habere: quia sæpe dum bene aliquid Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros male rogant.* In quam sententiam *p* Alcuinus, ubi de Scriptoribus seu Antiquariis:

Per cola distinguant proprios & commata versus,
Et punctos ponant ordine quosque suo.
Ne vel falsa legat, taceat, vel forte repente
Ante pios fratres Lector in Ecclesia.

q Hanc quidem Antiquariorum incuriam ut caverent Scriptores Christiani, Operibus suis adjurationem præmittebant, per Christi nomen, diemque tremendi judicii, ut postquam ea descripsissent, conferrent, & diligenter emendarent ad exemplar, uti S. Irenæus & S. Hieronymus: quod etiam observatum a *r* Joanne Gersono, qui ejusmodi stupidorum Scriptorum indiligentiam, inertiam ac stupiditatem hisce verbis carpit: *Videat autem scriptor, ne suum sal infatuet, vel sibi, si ei non supperit, vel aliis, si corruptum per ineptias scribendi reddiderit: quales vere protulit ætas nostra plurimos, quorum mendosa fuerunt adeo volumina, ut consultius fuisset nullo, quam talia ministrari, cum literis inconditis sine lege, sine sensu, vel ordine: adeo quidem ut auctori proprie, seu dictatori non intelligibilia viderentur, quantumlibet introspecta. Hanc existiment aliqui non minimam jacturam tribuisse studiis ac Universitatibus nostra tempestate, dum quilibet admittebatur ad scribendum, non probatus, non cognitus, exemplaria quoque dabantur incorrecta. Quidni multiplicior corruptio sequeretur, juncta transcribentium vel inertia vel ignorantia? Si dantur visitatores in artibus mechanicis, ne fraus committatur in operationibus, ut in pannis, in pane, vel sutellis, & cæteris, quis digne tulerit opus pretiosissimum expers esse visitationis, ne corruptio sua serpat jugiter in deterius? Sic olim apud sanctos Patres habebatur electio super scriptoribus, nec passim admittebatur inductus; sed usque ad punctorum formationem, qui lucem dant magnam legentibus, examen habebatur. Prisci Doctores, nominatim Irenæus, si non fallit memoria, subjungebant in opusculorum suorum fine terribilem divini nominis obtestationem, ut scripta sua correcta transcriberentur, & per posteros ita fieri persua-*

Marginal notes: *a* Plato in Cratylo. *b* L. 1. ep. 18. *c* Lib. 1. Hist. *d* Epist. 59. ad Avitum c. 1. *e* Ad Attic. *f* In Præf. ad Lib. de Sophist. *g* S. Hier. ep. ad Lucin. *h* Rather. Veron. in Præf. ad Vit. S. Ursmari. *i* S. Hier. ep. 135. *k* In cap. 40. Ezech. *l* L. 5. Nov. Lect. c. 3. *m* Gloss. v. Scriptor. *n* Lib. de Orthograph. *o* cap. 70. *p* Tom. 256. *q* Irenæus. Hieronym. in Chron. Euseb. & in Version. Origen. ep. 28. & 41. *r* Gerson. de Laude Script. consid. 6.

(1) *Qui demunt vel addunt literas, ii verum valde diversam sententiam efficiunt, ita ut ea levissima depravatione vocis contrarium omnino significent.*

(2) *Ex iis quidem qui penicillo, calamove utuntur, unum genus, Librariorum scilicet, Homerum depravat: at Aratum corrumpunt duo, Librariorum nempe & pictorum; quorum errores assumunt imperiti ad accusanda Arati Theoremata, propter suam de Sphæra rationis ac veritate ignorantiam.*

(3) *Veterum Librorum in pejus mutari scriptionem.*

derent; alioquin, juxta Hieronymum quis vel scripsisse, vel emendasse, fructus esset?

VII. In orthographiam igitur peccata barbariem in Latinam Linguam invexere. Orthographiam porro definiunt *a* Grammatici, rectitudinem scribendi, nullo errore vitiatam, quæ manum componit & linguam. *b* Scribendi autem rationem quatuor modis vitiari, ajunt, per adjectionem, detractionem, immutationem, adnexionem: per adjectionem, cum additur litera: per detractionem, cum ea detrahitur; per immutationem, cum litera pro alia ponitur, ut *set*, pro *sed*, quæ sæpe occurrit in libris apud Anglos scriptis: denique per adnexionem, cum litera syllabæ priori adnectitur, quæ posterioris est. Recorrigitur vero tribus regulis, historia, originatione seu etymologia, & proportione, quæ a Græcis analogia vocatur. *Verborum novorum & veterum discordia omnis*, ait *c* Varro, *est in consuetudine communi; quot modis literarum commutatio sit facta, qui animadverterit, facilius scrutari origines poterit verborum. Reperiet enim esse commutata, aut literarum demptione, aut additione, aut propter earum artationem, aut commutationem, item syllabarum productionem.* *d* Orthographia apud Romanos consuetudini servit, ideoque sæpe mutata est; olim quomodo scribebant, sic & loquebantur: hic enim usus est litterarum, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus. Itaque exprimere debent, quod dicturi sumus. Orthographiam, *id est formulam rationemque scribendi* a Grammaticis institutam, non adeo observasse Octavium Augustum scribit *e* Suetonius, eorumque videri secutum potius opinionem, qui perinde scribendum ac loquamur existiment: quomodo sane & Scriptores aliquot inferioris ævi, qui *Anachorita, Cimiterium, Iconomus*, & similia extulerunt, quod ita efferrentur apud Græcos. Fit etiam barbarismus *per transmutationem syllabæ, ut desplicina, pro disciplina; imperiti hoc faciunt aliquando per imperitiam.* Verba sunt *f* Clementis in Collectaneis ad Donatum. Ita observat Goldastus in Heitonis Episcopi Basileensis Visione Vettini, *g spalmus*, & *spalmodia*, pro *psalmus*, & *psalmodia* perpetuo scriptum in veteri codice. Quæ quidem pleraque in orthographiam peccata etiam irrident, ita ut ea corrigere piaculum ferme fuerit: *h Tanta est vetustatis consuetudo, ut etiam confessa plerisque vitia placeant.*

Barbariem inducit Orthographia vitiata.

a Isidor. de Grammat.
b Quintil. l. 1. c. 9. Terentius Scaurus de Orthograph.
c Varro l. 3. p. 6.
d Quintil. lib. 1. c. 13.
e c. 86.
f Apud Goldast. ad s. Valerian.
g Vide Gloss. in Supresto in Salmus.
h S. Hieron. in Præfat. in Job.

VIII. Tametsi poetica verba in oratione soluta non tam barbariem quam obscuritatem inducant, vitanda tamen Scriptori censent Rhetores: eum scriptionis emendatæ legibus plerumque adversentur, nec ea admittant, qui elocutionis student venustati. Neque enim ab omnibus probatum, quod Herodotus *i* τῇ λέξει ποιητικῇ semper uteretur, ποιητικώτατος imitaretur, unde Ὁμηρικώτατος indigitatur a Longino. Poetica autem vocabula potissimum vocabant *k* (1) ὅσα ἀπὸ ἐξηγήσεως δεῖται, quæ non ita plana essent, ut absque explicatione intelligerentur. Sed huic scribendi rationi longe potius tribuenda indulgentia, quam ei, qua nescio quos recentioris ævi Scriptores usos videmus, qui non poetica a priscis probisque Poetis petita; sed nova & a se conficta vocabula suis inserere scriptis; quasi idem sibi liceret quod Poetis, *l* quibus, quia plerumque metro servire coguntur, adeo ignoscitur, ut vitia ipsa aliis in carmine appellationibus nominentur, proinde hæc *m apud scriptores carminum, aut venia digna, aut laude ducantur*: data scilicet ipsa virtutis laude necessitati. *n* Nam solœcismos & barbarismos, schemata & metaplasmos mutatis nominibus vocarunt: *o* quibus interea detractis suavissima condimenta desiderarentur, ut ait S. Augustinus. At dum concessa Poetis licentia, non Prosaici dumtaxat scriptores, sed etiam mali interdum Poetæ male utuntur, susque deque omnia invertunt; & cum purioris Latinitatis expertes sint, ut tamen videantur scioli, falsamque sibi eruditionis persuasionem induant, voces pessime compactas ac confictas, aut a Græcis longe petitas, vel etiam male formatas interserunt, ut de iis liceat, quod de Joviniano hæretico *p* Hieronymus, in eorum scriptis tantam esse barbariem, & tantis vitiis spurcissimum sermonem confusum, ut nec quid loquantur, aut quo id narrare volunt, possit intelligi; cum toti tumeant, toti jaceant: attollant se per singula, & quasi debilitati colubri in ipso conatu frangantur, non contenti nostro, id est humano more loqui: affectata cæteroquin ubique nescio qua obscuritate, quæ lectoribus intolerandum tædium ingerit, tamen hos non pœnitere tarditatis liceat, cum id in legendo patiantur, quod ii passi sunt in scribendo. Quod sane Anglis olim scriptoribus familiare potissimum fuit; qui vocibus inepte confictis sic involvunt omnia, *q* & quibusdam inextricabilibus nodis universa perturbant, ut illud *r* Plautinarum litterarum iis possit aptari: *Has quidem præter Sibyllam leget nemo, nam divinandum est.* Quippe *s* ut Græci involute, Romani splendide, ita pompatice dictare solebant, ait Willelmus Malmesburiensis; idque, subdit ille, in omnibus antiquis chartis est animadvertere, quantum quibusdam verbis abstrusis & ex Græco petitis delectentur: maxime scilicet in Anglo-Saxonum diplomatibus, quæ describuntur passim in Monastico Anglicano, & apud Anglicos scriptores. Ejusmodi est etiam vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis carmine exarata, in qua tot voces Græcæ pessime compactæ, insulsæ, frigidæ & abstrusæ intermiscentur, ut scriptor ejus Fridegodus instar Heracliti illius, quem σκοτεινὸν appellabant, quod eum sudantes Philosophi vix intelligerent, jure haberi possit. Neque hisce modo vitiis laborant recentiorum Poetarum nostrorum carmina, licet interdum haud omnino inelegantia, sed ut plurimum nullis metrorum legibus adstricta sunt, in quibus longæ pro brevibus, breves pro longis sæpe usurpantur: quod neque ipse diffitetur *t* Walafridus Strabus in præfatione ad visionem Vettini monachi Augiensis, metro a se redditam. *Etsi*, inquit, *in pedum mensuris & synalapharum positione fefelli, contra nullum lustamen inibo; quia ad rumusculos spargendos non egi, sed potius ad propositi mei conservationem, quippe cui ætas ad talia competit, nec scientia suppetit.* Hujusmodi sunt infinita recentioris ævi edita Poetarum carmina, qualia etiam fuere Chilperici regis, qui, ut ait *u* Gregorius Turonensis, *confecit duos libros quasi Sedulium meditatus, quorum versiculi debiles nullis pedibus subsistere possunt: in quibus dum non intelligebat, pro longis syllabas breves posuit, & pro brevibus longas statuebat; & alia opuscula vel hymnos, sive Missas, quæ nulla ratione suscipi possunt.*

Poetica verba obscuritatem.

i Hermog. περὶ ἰδεῶν l. 2. p. 399. 400.
k Longin. περὶ ὕψους p. 25.
l Theon in progymn. p. 14.
m Quintil. lib. 1. c. 24.
n Id. lib. 1. c. 9.
o S. Aug. lib. 2. de ordine cap. 4.
p Lib. 1. in Jovin. c. 2.
q Id. in Jovin. l. 1. c. 1.
r Plautus.
s Willel. Malmesb. in vita S. Aldelmi, cap. 5.
t Apud Canis. Tom. 6. Antiq. Lect.
u Lib. 6. cap. 46.

IX. Barbarismum præterea conficiunt βαρβαρολέξεις, de quibus supra egimus, seu gentium ac populorum propria idiomata, quæ si Latinis misceantur, pro barbaris jure censentur. Quippe ut est apud *x* Varronem, *verba sunt aut nostra, aut aliena, aut oblivia*, id est obsoleta. (2) Ξενά, inquit *y* Theon sophista, sunt τὰ ἐν ἑτέροις μὲν ἐπιχώρια, τοῖς δὲ ἄλλοις ἄηθη. Hinc ξενοφωνία apud *z* Pollucem, *vox peregrina*, & ξενοφωνεῖν apud *aa*

Barbarismum conficiunt variarum gentium idiomata.

x Lib. 10. de L. L.
y In Progym. p. 11.
z Pollux l. 2. pag. 41.
aa Mœris. l. 1 cap. 1.

(1) Quæcumque indigent expositione.
(2) Peregrina vocabula sunt ea, quæ apud alios quidem sunt in usu, apud alios autem minime.

a Quintil. lib. 1. cap. 5.

Mauricium, pro uti sermone peregrino. Barbarismum, ait a Quintilianus *pluribus modis accipimus, unum gente quale sit, si quis Afrum vel Hispanum Latinæ orationi nomen inserat: ut ferrum quo rota vinciuntur, dici solet Canthus, quanquam eo tamquam recepto utitur Persius, sicut Catullus Ploxenum circa Padum invenit. Et in oratione Labieni, sive illa Cornelii Galli est, in Pollionem, Casnar assectator e Gallia ductum est. Nam Mastrucam, quod Sardum est, illudens Cicero ex industria dixit.* Quæ quidem alibi postea inculcat scriptor eruditus. b *Verba aut Latina aut peregrina sunt. Peregrina porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, ut instituta etiam multa, venerunt. Taceo de Tuscis & Sabinis & Prænestinis quoque: nam ut eorum sermone utentem Vettium Lucilius insectatur, quemadmodum Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem, licet omnia Italica pro Romanis habeam. Plurima Gallica valuerunt, ut Rheda ac Petoritum, quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur. Et Mappam, usitatum quoque Circo nomen, Pœni sibi vindicant; & Gurdos, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audivi.* Hæc nimirum suis inseruere Latinis barbara vocabula, cum potentiorem facere Linguam Latinam studerent, & ubi Latina deessent, ab exteris sicut alii a Latinis nonnunquam mutuati sunt, præsertim a Græcis, unde *maxima ex parte Romanus sermo conversus est*. Atque id præ cæteris firmat Tullius: c *Principio enim terra sita in media parte mundi, circumfusa undique est hac animabili spirabilique natura, cui nomen est aer, Græcum illud quidem, sed receptum jam tamen usu a nostris; tritum est enim pro Latino. Hunc rursus complectitur immensus æther qui constat ex altissimis ignibus. Mutuemur quoque hoc verbum, dicaturque tam æther Latine quam dicitur aer: Etsi interpretatur Pacuvius; hoc quod memoro, nostri cœlum, Graii perhibent æthera, quasi vero non Grajus hoc dicat. At Latine loquitur: siquidem nos non quasi Græce loquentem audiamus, &c.*

b Ibidem cap.

c Lib. 2. de natura Deorum.

Qui barbara voces Latinis inseruere.

X. Verum tam maxime inductum fuisse videtur, ut Latinis barbaræ voces insererentur, cum ab aliis quam ipsis Romanis, conscripti libri in provinciis, ubi sermo Latinus utcumque obtinebat, in lucem prodiere, qui ab eo scriptionis charactere longe distarent, quem agnoscit castior puriorque Latinitas, & ut de Livii Patavinitate ajebat ille apud Quintilianum, receptam usitatamque apud suos locutionis rationem redolerent, inspersis fere ubique indigenis, vel proprio arbitratu confictis vocabulis, adeo ut ea iis, si non a Latino sermo alior, diversus certe omnino scribendi stylus deprehendatur; cujusmodi forte fuit Gallicus, quem Squamam Latini sermonis appellabat Sidonius, & is quo scriptores Afros usos palam est: qui quidem a Latina oratione ita alienus est existimatur, ut qui hos illustrare commentariis aggressi sunt, vocum locutionumque Latinis insolentium glossaria colligere, præmittereque necessarium duxerint.

Victores Linguam suam intulerunt in provincias debellatas.

d Hieron. de Abbrev., l. 2. Com. in Epist. ad Galat.

e In Proœm. ad l. 2. in Epist. ad Galat.

f S. August. l. 19. de Civit. Dei, c. 7.

g Rhenan. l. 1. Rer. Germ. p. 118.

h Hieron. ep. 4. 1.

i Valer. Max. l. 2. c. 2.

XI. d Sed id potissimum accidit, cum victores populi arma in provincias exteras intulerunt, iisque debellatis, non Linguam modo suam ipsi servarunt, verum etiam ut ab iis, quos subegerant, usurparetur, summam curam adhibuerunt. Ita Galli nostri veteres, expugnatis Græciæ Provinciis, nomen suum indiderunt, ac propriam Linguam retinuerunt, quam eandem pene fuisse, qua utebantur sua ætate Treviri, „ scribit e S. Hieronymus, excepto sermone Græco, quo omnis Oriens loquebatur. Nec referre, subdit il„ le, si aliqua exinde corruperint, cum & Afri Phœnicum Linguam nonnulla ex parte mutaverint, & ipsa „ Latinitas & regionibus quotidie mutetur & tempore. Sic Romani, quocumque pergebant, Latinam inferebant Linguam, ut de aliis sileamus, cum de hac maxime sermo nobis sit: neque enim de Græcis, qui in Massiliensem tractum Græcam Linguam cum Imperio intulere, quidquam dicamus, idque similibus firmabimus exemplis. f „ Imperiosa nimirum civitas non solum jugum, verum etiam Linguam suam domitis „ gentibus imponere voluit, g non vulgarem modo, de qua minus sollicita erat, sed & puriorem Latinam tradi provincialibus curavit: unde studia illa Galliarum florentissima, Gallicanus cothurnus, tantopere ab h Hieronymo commendatur, & municipales illæ Scholæ apud Visontionem & Lugdunum, & illa non apud Clivium in Germania secunda; sed Augustodunum in Heduis, cui præfuit Eumenius Rhetor. Hoc enim pacto feritas animorum paulatim abstersa: quo quidem in consilio res adeo feliciter successerat, ut ubicunque Romanorum diffunderetur Imperium, i hic & Latinæ vocis honor vigeret, & quadam desuetudine nativa abolcretur. Quod adeo verum est, ut quæratur hodie, qua tot provinciarum, quæ tis olim paruerant, incolæ Lingua usi fuerint cum & Romanis appellari cooptarent, eaque nomenclatura ad cæterarum barbaricarum gentium, a quibus subactæ fuere deinceps, discrimen ab ipsis barbaris vulgo donarentur, eorumque Lingua, quantumvis fœdata postmodum, & vitiata, Romana diceretur. Quod de Turdetanis, & iis præsertim, qui ad Bætim in Hispania incolunt, scribit Strabo, *adeo in Romanum immutatum morem, ut ne sui quidem sermonis meminerint*, μᾶλλον εἰς τὸν Ῥωμαίων μεταβέβληνται τρόπον, οὐδὲ τῆς διαλέκτου τῆς σφετέρας ἔτι μεμνημένοι. k Rem profecto conrbantur pulcherrimam, & toti humano generi no„ bilissimam, quocunque in fine facerent, ut esset una aliqua Lingua qua se gentes omnes mutuo intelli„ gerent: vel certe l quo per Linguæ præsidium obsequentiores & faventiores haberent nationes, cum in„ ter dissimilis Linguæ homines amicitia vix coalescere queat. Atque id quidem argumentum jam alii prosecuti sunt, atque in iis m Bernardus Alderetus scriptor Hispanus cultissimus.

Lib. 3.

k Lud. Vives ad S. August. de Civ. Dei.

l Rhenan. l. 1. Rer. Germ. p. 117.

m Lib. 1. del Orig. de la Lengua Castellana, c. 10. 11. &c.

Constantinus M. Byzantii & in Græcia Latinam non servat.

XII. Quin etiam translata ab urbe Roma Byzantium, ab Italia in Thraciam, & a Latio in Græciam, Imperii sede, Latinam etiam Linguam in ea servari voluit Constantinus Magnus. Quod satis arguunt inditæ novæ urbis regionibus ac locis præcipuis Latinæ appellationes; Inscriptiones etiam statuis, ædificiis ac monetis eadem Lingua affixæ: Constitutiones præterea ejusdem Augusti & successorum diu eodem conscriptæ idiomate. n Sed in Academiis Urbis publicis, de quibus copiose alibi disceptamus, Romanæ Eloquentiæ oratores tres, decem vero Grammatici, ab Imperatoribus constituti: cum in Eloquentia Græca quinque essent Sophistæ, uti appellabantur, decemque perinde Grammatici, ita utraque Lingua uno eodemque tempore exculta fuerit: quarum dum promiscuus habetur usus, utraque sensim vitiata ac corrupta, nec suis constitit regulis, nec suum nitorem splendoremque in sermone ac scriptis servare deinceps potuit. Tametsi fatendum sit, non defuisse identidem viros doctissimos, qui utriusque Linguæ cognitione præstarent, & eleganter ornateque scriberent. Sed id eorum potissimum fuit, qui disciplinis ac eruditioni studia sua omnia conferebant, quorum opera etiam in conficiendis vel Epistolis, vel Edictis, aut

n L. 1. de Cod. &c.

Consti-

Constitutionibus, utebantur Augusti; cum cæteri, dum vulgarem, hoc est, Græcanicum & Latinum una colunt sermonem, neutro recte loqueretur. Quod quidem Theodosii Magni temporibus accidisse præsertim observare est, ex præfationibus & versibus aliquot, Itinerario, quod Antonini nomen præfert, præfixis in codice Regio, satis colligitur; in quibus, & quod pedestri, & quod ligato describitur sermone insulsum plane est & semibarbarum. *a* Id porro, quidquid est, damus in nostra Constantinopoli Christiana, ubi etiam ejusdem esse venæ Pentastichon Latinum, adscriptum Obelisco ejusdem civitatis adnotamus, de quo sic ait *b* Franciscus Philelphus: *Legi*, inquit, *ad Hippodromum Constantinopolis in marmoreis quibusdam lapidibus sub pulcherrimo illo Obelisco, versus quosdam ad partem anteriorem Obelisci Latinos, ad posteriorem autem Græcos, & utrosque Heroicos, & item utrosque admodum ineptos, quod quantum ex iis potest intelligi, impressi atque insculpti in lapidibus illis fuerant Theodosio seniore Imperante, cui Arcadius atque Honorius filii in regnum successere. Quod si in fecundissimis rebus illius Orientalis Imperii literæ & bonæ artes negligebantur, quid nunc existimandum sit in tanta Græcorum calamitate, & servitute?*

XIII. Non adeo tamen stabilita firmataque in provinciis a Romanis subactis Latina Lingua, ut fere semper, nescio quibus nativæ locutionis aspersa non fuerit formulis, aliquotque retinuerit ex pristinis barbaras voces: quod in plebe maxime obtinuit, quæ eruditionis ac literarum expers, nitidæ elocutionis disciplinam non tam facile amplectitur. *c* S. Hieronymus in epist. ad Lætam, de institutione filiæ: *Sequatur statim & Latina eruditio, quæ si non ab initio os tenerum composuerit, in peregrinum sonum Lingua corrumpitur, & externis vitiis sermo patrius sordidatur.* Atque inde sensim invaluit vulgaris illa Romana Lingua, quæ, etsi aliquid Latinitatis redoleret, Latina tamen non esset, ut quæ & barbara non agnosceret vocabula, & longe aliis Grammaticæ legibus regeretur. Eapropter jam non Latina Lingua cœpit appellari, sed Romana, quod Romani, qui in Galliis & Hispaniis post Septentrionalium nationum irruptiones remanserant, ea uterentur. In hanc rem *d* Luitbrandus: *Romani etiam, qui in Galliis habitabant,* (sub Chloduvæo) *ita ut nec reliquia ibi inveniantur, exterminati sunt. Videtur mihi inde Francos, qui in Galliis morantur, a Romanis Linguam eorum, qua usque hodie utuntur, accommodasse. Nam alii qui circa Rhenum ac in Germania remanserunt, Teutonica Lingua utuntur. Qua autem Lingua eis ante naturalis fuerit, ignoratur.* Cum enim Romani Galliam diu obtinuerint, quæ Imperii fere pars melior fuit, in eaque Imperatores aliquot suas fixerint sedes, non magnopere mirandum, si Lingua nativa in desuetudinem abiit, hodieque, qualis fuerit, quæratur. Sed tum maxime pro Romanis haberi cœpere veteres Galliæ incolæ, cum a barbaris id nominis iis inditum, quo a nobis discernerentur, *e* qui se se etiam haud invidioso sibi vocabulo Barbarus dici & appellari non dedignabantur. Eorum deinde Lingua Romana dicta, non Latina, tum quod sic appellaretur, quia Lingua esset Romanorum, seu veterum Galliæ incolarum, qui Romanis paruerant, tum quod revera a Latina longe esset diversa, quantumvis ab ea profluxisse idiomatis character satis doceret: quod quidem discrimen recte observat *f* S. Gerardus Abbas Silvæ majoris in Vita S. Adalardi: *Qui, si vulgari, id est, Romana Lingua loqueretur, omnium aliarum putaretur inscius, si vero Theutonica, enitebat perfectius, si Latina, in nulla omnino absolutius.* Atque ita Romanam Linguam appellant *g* Nithardus, *h* Capitularia Caroli C. cæterique, quos suo loco laudamus, Scriptores, quam *rusticam Romanam*, vocat *i* Concilium Turonense III. ann. 813. & *k* Concilium Moguntinum I. ann. 847. *Rusticam* nude *l* Anonymus in Historia Translationis S. Germani Parisiensis: *Unde factum est, ut tam auditu, quam locutione, in brevi non solum rusticam Linguam perfecte loqueretur; sed etiam literas, in ipsa Ecclesia Clericus effectus, discere cœpit.* Ita nempe *rusticam* appellabant, quia a Latinitatis legibus absona esset prorsus, & barbaris potissimum usperſa vocabulis. Si quid enim verbo expressum vellent, quod apud vulgus obtineret, Latinitasque non agnosceret, id se rustico exprimere dicebant: quia *nostri sic rure loquuntur*, ajebat *m* ille. *n* Charta Ludovici Pii Imperatoris: *Constituit Monachos in Cella S. Pauli, quæ rustico nomine Cormeriacus dicitur.* Alia Caroli Calvi: *In loco, qui rustico vocabulo Villalupe vocatur.* *o* Baldricus Noviomensis: *Ad singulare certamen, quod rustice dicimus Campum, provocaverunt.* *p* Helgaudus denique: *Exuens se vestimento purpureo, quod Lingua rustica dicitur Rocas.* Et alio loco: *Ornamentum quod erat in sex unciis auri, dependens a genibus, & quod nos Lingua rustice Labellos vocamus.* Ubi promiscue vocabula peregrina & barbara, & Latina novatæ significationis Rustica appellantur. Neque aliter *rustica nomina* dixit *q* Martialis.

Nos Celtis genitos, & ex Iberis,
Nostræ nomina duriora terræ
Grato non pudeat referre versu.

Et mox: *Non tam rustica, delicate Lector,*
Rides nomina? rideas licebit,
Hæc tam rustica malo, quam Britannos.

„ XIV. *r* Ea porro exteros plerosque consuetudo semper tenuit, Gallos sane & Germanos, Romanum cultum sonumque propere imitandi, quod in Francis multimode ostendi potest, (ut nihil dicam, Romanos id maxime enixos, ut non minus Imperium, quam Leges Linguamque suam quam longissime propagarent,) qui cum Galliam totam eu Germania profecti, in eaque nati & educati occupassent, ita Germanica vocabula Latinæ normæ regulæque inflexerunt, ut qui hodie Leges Salicas Ripuariasque legat, centesimum non intelligat. Si quando enim ad res, de quibus agebatur, Latine reddendas propria deessent vocabula, aut si essent in Latio, ea ignorarent; tum vero ex receptis ac vulgatis in Latinum sonum efformandi facultatem sibi concessam Scriptores arbitrabantur. Quemadmodum olim Latini ipsi veteres Græca a Græcis, & Græci vicissim Latina in Linguam perinde suam transtulere, quantumvis barbara ea existimarent. Nulla enim est tam fœcunda feliaque Lingua, quæ non careat aliquando, quibus res haud sibi vulgares exprimantur, propriis vocabulis. Sola fere Græca *s* *prolixior fusiorque quam Latina*, id peculiare habet, ut verborum circumlocutionibus, vel compositionibus, propius ad id accedat. Paupertatem cæteræ quandam præ se ferunt, adeo ut ab externis, quod sibi deest, mutuari sæpe cogantur. Atque ut id unico exemplo firmetur, scribit *t* Quintilianus, non habuisse Romanos vocem, qua Rhetori-

Quæ fuerit Romana Lingua, & in quo a Latina discrepaverit.

Qui Romana lingua usi sunt, multa ex aliis Linguis arcessierunt vocabula.

a *Vid. Constantinopolim nostr. Christ.*
b *Lib. 6. ep.*
c *S. Hieron. epist. 7.*
d *L. 4. c. 22.*
e *Vide Gloss. in vocibus Barbarus, & Romanus.*
f *c. 8.*
g *Nithard. l. 3.*
h *Capit. Carol. C. tit. 26. extremo.*
i *c. 17.*
k *c. 8.*
l *c. 12.*
m *Auctor Antiboard.*
n *Apud Sammarth. in Abb. Cormer. & Villalup.*
o *Lib. 1. c. 10.*
p *In Roberto Rege.*
q *Lib. 4. ep. 135.*
r *Guillimann. l. 2. de Rebus Helvet. p. 80.*
s *Agell. l. 2. c. 26.*
t *Lib. 2. c. 15.*

eam dicerent, licet, inquit, non defuerint, qui copiam Romani sermonis augere tentaverint, tum Oratoriam, tum Oratricem eam nominando: *sed non omnia nos ducentes ex Græco sequuntur, sicut ne illos quidem, quoties suis utique verbis signare nostra voluerunt: & hæc interpretatio non minus dura est, quam illa Flavii Entia, atque Essentia*. Cum igitur id occurrit, necesse est, ut ab aliis Linguis mutuemur, quibus similiaria sunt ea vocabula, quibus caremus, vel si etiam desunt, *ut dicamus, quomodo possumus*, ait idem *a* Quintilianus. Quod vero de Rhetorica ille scribit, idem de liberalibus ac mechanicis artibus dici debet. Quippe a Philosophis & Theologis efferuntur hodie nescio quæ verborum portenta, quæ puriot nusquam agnovit Latinitas, quorum *inaudita verba tonitrua sunt*, inquit *b* Joannes Sarisberiensis. „ Musicam & Astrologiam, quæ sunt infra Arithmeticam consequentia membra Philosophiæ, nullatenus possunt sine nominibus Græcis indicari, ait Sidonius Apollinaris, quæ si quispiam ut Græca sicut „ sunt, & peregrina verba contempserit, noverit sibi aut super ejusmodi artis mentione supersedendum, „ aut nihil omnino se, aut certe non ad assem, Latiari Lingua hinc posse disserere. Sed & quæ religionem spectant, sacraque illius mysteria, innumera sunt ab ipsis institutoribus & primariis illius cultoribus sensim inducta, quæque ab iis deinceps, qui Latini sermonis cultui ac elegantiæ studebant, usurpanda etiam fuere, quod *c ea mutari vetaret religio, & consecratis necessario utendum esset*, quantumvis minus Latinis. Unde cum præfatione aliqua ea fere semper usurpabant: quomodo *d* Facundus Hermianensis de Theodoro: *Quis enim audiens condidisse libros de Incarnatione, aut ut proprie hoc exprimam, minus quidem Latine, sed necessarie verbo, sicut a Græcis dicitur, de Inhumenatione*, (ἐνανθρωπήσει) *Filii Dei, duos eum putet Filios Dei prædicasse?* Et *e* S. Augustinus: *Itaque ut nos jam novo nomine ab eo quod est esse, vocamus Essentiam, quam plerumque Substantiam etiam nominamus*. *f* Atque hanc quidem in Latinorum lingua circa res sacras penuriam, notat etiam Gregorius Nazianzenus (1) ἀλλ' ὐ δυνάμενοι διὰ στενότητα τῆς παρ' αὐτοῖς γλώττης καὶ ὀνομάτων πενίαν, διελεῖν ἀπὸ τῆς οὐσίας τὴν ὑπόστασιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀντεισάγοντες τὰ πρόσωπα, ἵνα μὴ τρεῖς οὐσίαι παραδεχθῶσι. In Medicis Latina pauca habentur propria, omnia fere a Græcis, complura etiam ab Arabibus extremis sæculis petita. Ejusmodi perinde sunt recentiorum Juris-consultorum, seu uti vocant, Practicorum, infinita vocabula, foro Romano prorsus incognita: tum quod aliæ se leges a Romanis in provincias effuderint, tum quod mores alii & a veterum moribus alieni diversique sensim obtinuerint, qui & res novas & nova induxere nomina a barbaris accepta, & ab ipsis hodiernis Jurisconsultis, (quod de Saliorum carminibus a sacerdotibus suis ajebat *g* Quintilianus,) vix intellecta, adeo ut jus *Faunorum & Aboriginum*, quod de XII. Tabulis dixit ille apud *h* Agellium, esse hodie existimem. Quot præterea sunt in mechanicis artibus, quæ Latine reddi non possunt, eum & forte non noverit Latium ipsum, vel si novit, ad nos vocabula ista non pervenerint: aut certe si alicubi extant, horum vim non omnino percipiamus, quod in unica Vitruviana Architectura licet observare; in cujus vocabulorum notionibus investigandis insudarunt tot viri eruditi, adeo ut vix inter se conveniant, & de unica *Scamellus* voce integri extent Commentarii. Cum igitur in hisce occasionibus nobis verba desunt, quibus res designemus, ab aliis linguis ea petenda. Scribit *i* Quintilianus νόθον qui non sit legitimus Græcos vocare, Latinos vero rei nomen eum non haberent, ideo usos peregrino, eum, ut *k* alibi ait, sint quædam quæ proprio carent nomine. Ita *l* Fridericus II. Imperator de aucupio per falcones, quod veteribus incognitum fuit, scripturus, hæc præfatur: *Nam cum ars habeat sua vocabula propria, quemadmodum & cæteræ artium, & nos non inveniremus in Grammatica Latinorum verba congruentia in omnibus, apposuimus illa, quæ magis videbantur esse propinqua, per quæ intelligi possit intentio nostra*, a vernaculis nempe mutuo accepta. Quam quidem ὀνοματοποιΐαν non modo minime improbat, sed approbat *m* Galenus, scribens eum qui aliquid literis commendare aggreditur, primum debere res ostendere, quæ suapte natura inter se similes sunt, atque ob hoc neglectæ, deinde imponere eis nomina, maxime quoad ejus fieri potest usitata, & a patrio sermone non aliena, *n* (*usitatis enim tutius utimur, nova non sine periculo fingimus*: quod si hæc ignorat, fingere sibi propria, idque summopere curare, ut singulis rebus singula adhibeat nomina. Sed & ea pro arbitrio mutandi facultatem indulget, modo observetur, ut res ipsæ permaneant. Sic hic & *o* locis aliis Medicos perstringit, qui vitam omnem de nominibus altercando conterunt, adeo ut nunquam possint ad artis finem pervenire. *Omnis oratio*, inquit *p* Varro, *cum debeat dirigi ad utilitatem, ad quam tum denique pervenit, si est aperta & brevis, quæ petimus, quod obscurus & longus orator est odio, & cum efficiat apertum ut intelligatur; brevis, ut cito intelligatur, & apertam consuetudo, brevem temperantia loquentis, & utrumque fieri possit sine analogia, nihil ea opus est. Præterea quum utilitatis caussa quæque res sit inventa, si ex ea quis id consecutus, amplius eam scrutari non debet, cum sit nimium otiosi; & cum militatis caussa verba idea sint imposita rebus, ut ea significent, si id consequimur una consuetudine, nihil prodest analogia*. In hanc sententiam *q* Rabanus Maurus: *Quamvis in bonis doctoribus tanta docendi cura sit, vel esse debeat, ut verbum quod minus obscurum sit, vel ambiguum Latinum esse non possit; vulgi autem more sic dicetur, ut ambiguitas obscuritasque vitetur, non sic dicatur ut a doctis, sed potius ut ab indoctis dici solet. Quid enim prodest locutionis integritas, quam non sequitur intellectus audientis, cum non intelligunt, propter quos, ut intelligant, loquimur. Qui ergo docet, vitabit verba omnia, quæ non docent: & si pro eis aliqua quæ intelligantur, integra potest dicere, id magis eliget: sin autem non potest, sive quia non sunt, sive quia in præsentia non occurrunt, utetur etiam verbis minus integris, dum tamen res ipsa doceatur atque discatur integre*.

XV. Nonnullam etiam aliquando apud Scriptores difficultatem ingerunt barbara ista nomina, quibus Latinam inflexionem ita tribuunt, ut genuinam veramque assequi appellationem haud omnino proclive sit. Quærit *r* Fabius, an eadem ratione per casus duci externa, qua Latina conveniat: ac si reperias, in„ quit, Grammaticum veterum amatorem, neget quicquam ex Latina ratione mutandum. Subdit deinde,

a Lib. 1. c. 14.
b Lib. 1. Metal. c. 4.
Carm. 13.
c Quint. l. 1. c. 11.
d Lib. 9. c. 3.
e Lib. 4. de Mor. Manich. c. 6.
f Orat. 21. p. 391.
g Lib. 1. cap. 11.
h Lib. 16 cap. 10.
i Lib. 3. cap. 7.
k Cap. 11.
l Lib. 1. de Proœ.
m Lib. de Symptom. differ.
n Quintil. lib. 2. c. 10.
o Lib. 2. Nat. facult. lib. 1. de locis affect. l. 9. Therap.
p Lib. 7. de Ling. Lat.
q Lib. 3. de Instit. Cler. c. 30.
Difficultatem ingerit Latina inflexio barbaris nominibus tributa.
r Lib. 1. cap. 9.

(1) *Cæterum ob linguæ illius (Romanæ) angustiam & verborum inopiam hypostasim ab essentia distinguere non possunt, eoque factum esset, ut pro ea, ne tres substantias admittere viderentur, Personarum vocabulum inducerent.*

„ deinde, si recentiores instituerint, Et Græcis nominibus Græcas declinationes potius dare, quod tamen „ ipsum non semper fieri potest, sibi tamen placere Latinam rationem sequi, quousque patitur decor, „ præsertim si auctoritatem consuetudo non superet: tum enim qui Græcam, seu alterius Linguæ figuram „ sequi malit, non Latine quidem, sed extra reprehensionem locuturum. Quæ quidem eo potissimum ex Quintiliano descripsimus, ut quod videmus in controversiam hodie adduci, an familiarum nominibus, vel prædiorum aut dignitatum titulis, in Latinis libris enarrandis, vernacula an vero Latina ratione utendum sit, leviter attingamus. Et certe Latinos Græcosve scriptores barbarica seu extranea hominum, aut regionum, vel oppidorum nomina immutasse, Latinamque iis inflexionem dedisse, probant, quæ supersunt, eorum monumenta: tametsi dum quæ vernacule enuntiata non sunt, ipsa inflexione Latina subobscura facerent, atque adeo incerta. Quis enim, ut id unico aut altero firmem exemplo, hodie agnoscit priscam & Gallicam Icii, vel Itii portus appellationem, quam Latina ratione extulit *Cæsar*? Quis Lutavici Galli ducis apud eumdem scriptorem? Si quippe portus Itius Gallis dictus fuit *Wits*, quemadmodum verosimilius est, cum etiamnum hac nomenclatura donetur *Witsan*, ubi olim stetit, *a* quod alibi pluribus probavimus argumentis: Lutavicus vero Gallis *Lustawic*, vel *Ludwic* appellatus, quod aliqui volunt, quæ similitudo vel affinitas cum Latinis a Cæsare confictis vocabulis? nam in his, ut & in tractuum & oppidorum nominibus, quorum meminit, divinationi indulgendum omnino, cum nihil quippiam certi de Gallica priscaque vel etiam genuina enuntiatione constet. Atque id in magni Thuani præclara illa Historia expostulant nonnulli, maxime rerum nostrarum minus scientes, quod propria virorum illustrium locorumque nomina juxta Fabii consilium, veterumque scriptorum exemplo Latina ratione expresserit, quæ aliis nativis suis appellationibus reddi ægre possunt, nisi ab iis qui in rerum familiarumque Gallicarum, vel etiam geographiæ cognitione versati sunt. Atque cum ii pauci admodum sint, indicem conficiendum existimavere viri eruditi, Thuanique familiares, quo tot nomina propria Latina ratione descripta vernaculis ac suis appellationibus donarentur. Verum licet quod de priscis illis e Græcia vel Latio Scriptoribus attigimus, rarius occurrere in confesso sit, ut Græcam aut Latinam inflexionem barbaricis vocabulis non semper tribuant; constat saltem, Sanctos Patres, qui eloquentia præclaraque dicendi arte præstiterunt, ceterosque, propriis quotquot habentur in veteri Testamento, seu hominum, seu locorum nominibus, nullam Linguæ suæ declinationem dare: ita ut dicere liceat, veterum Artium magistrorum auctoritatem, ab insolita quadam apud eos consuetudine superatam. Sed & quosdam videmus queri, quod qui hodie libris a se editis cognomina sua, vel suorum prædiorum titulos inscribunt, id edant vernacule, cum Latine secundum Fabii consilium debuissent. Quam sane non semel agitatam a viris doctis, serioque discussam controversiam meminimus, qui eo visi sunt concedere, ut quibus haud ægre dari possunt Latinæ terminationes, seu, ut Fabii verbo utar, quousque patitur decor, nomina edantur Latine, id est, cum quæ sint vernacula, quæ fuerint, satis perspicitur: contra vero non ita immutanda, vel Latinis aut Græcis ejusdem notionis edenda vocabulis, quæ Scriptorum nomina, vel titulos, aut dignitates in incertum prorsus relinquant. Quis enim Gerardum de Gerardis in Desiderio Erasmo agnoscat, Joannem Palæonhydorum in Joanne de *Oude-Water*, Janum Vittorium *da Rossi* in Jano Nicio Erythræo, Casaubonum in Hortobono, ut ceteros præteream? Adde, quod nisi vernaculis adjuncti articuli serventur, nomina in incertum manent. Atque id causæ fuit, ut vir doctissimus, & cui plurimum debet Rerum familiarumque Francicarum cognitio ac historia, Andreas *du Chesne*, qui primo se Quercetanum nominaverat, postea *Duchesnium* appellaverit. Quam tamen scribendi rationem non probarunt alii, qui *Chesneum*, vel *Chesnium* laudarunt: cum in *Duchesnius*, duplex litera majuscula debeat præponi, altera articulo, altera ipsi nomini, quod Latinæ scribendi rationi omnino repugnat. Quod quidem in memoriam revocat Ludovicum *de la Cerda* Societatis Jesu, virum admodum eruditum, qui in *b* Adversariis sacris cum Nicolao Abramo ejusdem Societatis paulo acrius expostulat, quod se *Lacerdam* laudasset *Nicolaus*, *inquam*, *Abramus* (ait ille) *cujus ego nomen melius teneo quam ille meum, qui me citans Lacerdam nominat. Ego enim Joannes Ludovicus de la Cerda nominor. Itaque Cerdam debuisset dicere, non Lacerdam. Sed ignosco homini, ignoranti nostrum idioma: apud Hispanos enim La vicem habet articuli, ut la plaça, la terra, la yglesia. Rursum dicitur de la plaça, de la terra, de la yglesia.* Ita ille non probasset Duchesnium dici, quem tamen hac nomenclatura laudari par est; cum ita se ipse appellari voluerit. Quæ quidem tot hac super re sententiæ effecere, ut plerique satius duxerint, sua, prout vernacule obtinent, nomina, libris suis præponere, ut, quæ fuerint, percipiat sciatque Lector, Scriptoribus ceterum, a quibus nominandi erunt, prout quisque censuerit, ea describendi facultate ultro concessa. Atque hæc obiter observasse sufficerit.

a Dissert. ad Joinvill. 18.

b P. 497.

XVI. Enimvero, ut redeat, unde divertit oratio, quis adeo imperitus, qui non modo complura ex omnium fere gentium idiomatibus in Latinam Linguam immissa fuisse non sciat peregrina vocabula, & ab ipsa sui origine, & quando maxime efflorescebat, atque adeo inclinato & collabente Romano Imperio; sed & subinde in ceteras Linguas omnes? Scribit *c* Fabius, peregrina verba ex omnibus propemodum gentibus, ut homines, ut instituta etiam multa, in Latium venisse. Notum illud ex *d* Suetonio, cum quidam verbum peregrinum pro Latino usurparet, & ad reprehensorem Augusti auctoritatem opponeret, audivisse statim, Cæsarem Gallos Romana civitate donare posse, Gallorum verba non posse. Sed & tradit S. *e* Hieronymus, omnium pene Linguarum verbis usos Hebræos: & *f* Jornandes: *Nemo est*, inquit, *qui nesciat animadverti usu pleraque nomina gentes amplecti, ut Romani Macedonum, Græci Romanorum, Sarmatæ Germanorum, Gothi plerumque mutuentur Hunnorum.* Recte igitur dixit *g* Rhenanus, existimare se, hodie Linguas omnes non nihil esse mixtas, puram nullam. Quot enim ab Arabibus, vel Mauris, quibus diu paruere, accepta vocabula servant Hispanicæ provinciæ, quorum Catalogum contexuere Tamaridus, cum Nebrissensis Lexico excusum, & *h* Bernardus Aldretus in Originibus Linguæ Castellanæ? Quot ab Anglo-Saxonibus major Britannia? quot a veteribus Francis Francia nostra? Cum, ut ait idem *i* Rhenanus, satis constet, provincialem Gallorum sermonem ex peculiari illa veterique Lingua multas adhuc habere voces immixtas; ex Germanica quam Franci intulere, quamminimum, sed tamen aliquid. Quot deni-

Collabente Romano imperio peregrina verba ex omnibus fere gentibus in Latium venere.

c Quintil. l. 1. c. 9.
d Sueton.
e In cap. 7 Isaiæ.
f L. de Reb. Get. c. 9.
g Lib. 2. Rer. Germ. p. 116.
h Aldretus l. 3. c. 19.
i L. 2 Rer. Germ. p. 179.

denique Catalania ac Aragonensis tractus, ipsaque Italia a Provincialibus nostris voces accepit? Tametsi non desunt, in quibus est *a* vis plurimum eruditus, qui Bembum carpant, quod voces, quarum origo, ajunt illi, acumen ejus effugerat, Gallis Provincialibus adscripserit, cum tamen nemo ignoret, eam Galliæ partem, id est Narbonensem, ideo Provinciam appellatam, quod prima ex Gallicis Imperio Romano subjecta, & in provinciam redacta fuerit. Quod sane etsi verum sit, non ideo tamen sequitur Provincialia idiomata non accepisse Catalanos & Italos, cum quæ hodie servant, non pro Hispanicis vel Italicis a probatis Scriptoribus habeantur, tametsi Hispanica & Italica Lingua, perinde ac Provincialis, Latinæ origines suas debeat, cum, ut ait *b* S. Hieronymus, *unaquæque provincia & regio habeat proprietates suas*. Iis porro non immoror, qui plerasque ex vulgaribus Linguis Græcæ ortus suos debere contendunt, quod de Francica hodierna Joachimus Perionius & Henricus Stephanus, de Italica Monosinius, e de Hispanica Marotius & Aldretus, de Anglica Stephanus Skynnerus, qui verborum Catalogos subinde contexuere, quæ a Græcia profluxisse volunt. Neque potiori jure audiendi illi, qui omnes fere vulgares Linguas ab Hebraica accersunt, in quibus est *d* Stephanus Guichardus. Sed & autor est *e* Josias Simlerus, Conradum Gesnerum meditari cœpisse origines Germanicorum vocabulorum ex Hebræa, Græca, & Latina Lingua.

XVII. Verum ut Franci nostri armorum gloria ac bellica fortitudine, rarius affinitatum jure, quod Austriacis Principibus accidit, Imperium suum in regiones exteras longe lateque propagarunt, ita Linguam eo suam transtulere. Hanc enim si non transmissam omnino, ab ea saltem vocabula complura mutuatos earum incolas, & in suam sensim intulisse constat. Ex quo factum postea, ut in acta & diplomata, quæ, ut fieri tum solebat, Latino exarata idiomate a Notariis vel amanuensibus conscribebantur, eadem in Latinam terminationem deflexa persæpe insererent. Ejusmodi quippe multa in iis occurrunt, & apud Historiarum Scriptores, quæ cum indigenæ hodie haud agnoscant, in eorum genuina retegenda notione sæpe laborant; præsertim vero quæ Leges spectant, cum Europa fere universa suas a Francia nostra mutuo acceperit, ipsasque admiserit. Quæ enim regio ab eorum armis intacta, vel cui non aliquando imperavesit? An utrumque Imperium Francorum non fuit? Occidentali initium & incrementum dedit Carolus Magnus, tenuit id ejus stirps diu, euque nomine non Germaniæ modo, sed & toti Italiæ jus dixit. Paruit Orientale, & Constantinopolis ipsa Flandrensibus, & Curtenæis a stemmate Francico proceribus. Græcia fere universa eadem tempestate nostros agnovit dominos, iisque in regionibus stabilitæ Leges Franciæ, quomodo servatam Linguam Francicam docent eorum diplomata, ex qua in Commentarios suos retulere interdum vocabula Græci recentiores Historici. Calabriam, Apuliam & Siciliam Normannos nostros obtinuisse quis ignorat? quibus vario jure successere deinceps Principes e Sanguine regio, qui & Hungariæ, Poloniæ, Majoricæ, Corsicæ, Sardiniæ possedere subinde regna? In iis porro servatam Linguam Francicam, maxime in Regum Palatiis, satis docet Hugo Falcandus *de Calamit. Siciliæ*. Narrat enim, cum plerique ex aulicis, qui in Regium Cancellarium conspiraverant, Comitem Henricum, Reginæ fratrem ab ejus amicitia divulsum, ad Regni negotia capessenda impellerent, illum respondisse, *Francorum se Linguam ignorare, quæ maxime necessaria esset in Curia*. Hyerosolymitanum & Cyprium Regnum sua perinde debent initia & progressus Francis nostris, qui & Linguam & Leges suas eo intulerunt, semperque servarunt, quamdiu iis paruit. Regum Hierosolymitanorum & Cypriorum servantur etiamnum Leges, Assisiarum nomine, nostra conscriptæ idiomate. In Græcia ipsa, seu Orientali Imperio, dum Francorum fuit, Lingua pariter Francica obtinuit, non Constantinopoli duntaxat; sed & in cæteris, quæ a primaria ista urbe pendebant, provinciis, diu etiam postquam a Græcis recepta est; adeo ut tradat Raimundus Montanerius, Scriptor Catalanus, *in Histor. Aragon. c.* 261. sua ætate, hoc est, circa annum MCCC. in Moreæ Principatu, & in Ducatu Atheniensi, Linguam Gallicam æque ac Parisiis in usu fuisse vulgari: *E parlaven axi bell Frances, com dins en Paris*. Neque intacta ab eorum armis ac dominatione Hispania. Ut enim Caroli M. expeditiones Hispanicas sileam, Lusitaniæ Regno initium dedit Princeps Francicus: Catalania diu etiam Reges nostros, & usque ad S. Ludovici tempora dominos agnovit, indeque Lusitanos & Catalanos complura a Francis accepisse vocabula agnoscit Beroard. Aldretus Cordubensis Canonicus, *Lib. 2. del Origen. de la Ling. Castellana, c.* 3. Sed & Navarra interior iis paruit, exterior eorum est.

XVIII. Quid quod majori Britannia a Normannis nostris expugnata, Lingua Francica ita propagata est in ejus provinciis, ut Anglica & Saxonica, quæ tum vigebant, extinctæ ferme fuerint, adeo ut inter tot Regum & privatorum diplomata, nulla Anglico; sed omnia, aut Latino, aut Gallico idiomate conscripta habeantur usque ad sæculum decimum quartum, Willelmo quippe Normannorum Duci, statim atque firmavit Imperium, primum curæ fuit, ut Francicam induceret, Anglicam ut barbaram quadam desuetudine aboleret. *Tunc enim*, inquit Ingulfus *pag.* 895. *cœpit terra sub Rege & sub aliis Normannis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari. Gallicum idioma omnes magnates in suis Curiis, tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa sua more Francorum conficere, & propriam consuetudinem in his & in aliis multis erubescere*. *f* Alibi vero de Normannis: *Ipsum etiam idioma tantum abhorrebant quod leges terræ, statutaque Anglicorum Regum Lingua Gallica tractarentur, & pueris etiam in scholis principia literarum Grammatica, Gallice, ac non Anglice traderentur: modus etiam scribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur*. Id ipsum tradit *g* alio loco, additque post Normannorum adventum in has provincias, chartas veterum Regum Anglorum pro Monasteriis passim duplicatas tam Gallica manu, quam Saxonica descriptas. *Manus enim Saxonica*, ait ille, *ab omnibus Saxonibus & Merciis usque ad tempora Regis Alfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime instructus erat, in omnibus chirographis usitata, a tempore domini dicti Regis* (Guillelmi) *desuetudine viluerat, & manus* Gallicana, *quia magis legibilis, & aspectui perdelectabilis, præcellebat, frequentius in dies apud omnes Anglos complacebat. Et licet omnibus Anglicis & Normannis manus Saxonica extiterat infiscata penitus & invisa, ac tunc maxime cum gente sua contemptui habita, & nimium inaccepta*. In eandem sententiam *h* Robert. Holkotus Dominicanus, qui vixit circa ann. MCCCL. *Narrant historia, quod*

cum

a Octav. Ferrarius.

b In Matt. c. 26.

c Matur. in Præfat. Christ. ... mundi, a c. 4 §. 5. Bern. Aldret. l. 3. de Orig. Ling. Castell. c. 2.

d In Harmonia Ling.

e In Vita Conr. Gesn.

Lingua Francica in plerasque Orientis & Occidentis regiones invecta, Græca tantum aut Latina inflexione donata.

Normanni in Angliâ Gallicam Linguam transtulere, nullaque diplomata, nisi Gallico aut Latino idiomate scribi patiebantur.

f Pag. 901.

g Pag. 912.

h Lect. 2. sup. Sapientiam.

cum Vuillelmus Dux Normannorum Regnum Angliæ conquisivisset, deliberavit, quomodo Linguam Saxonicam posset destruere, & Angliam & Normanniam in idiomate concordare: & ideo ordinavit, quod nullus in Curia Regis placitaret, nisi in Gallico, & iterum quod puer quilibet ponendus ad literas, addisceret Gallicam, & per Gallicam Latinam, quæ duo usque hodie observantur. Hisce denique adjungendus Gervasius Tilesberiensis *lib. MS. de Otiis Imp. Anglos*, inquit, *usus tenebat, filios suos apud Gallias nutrire ob usum armorum, & ad Linguæ nativæ barbariem tollendam.*

XIX. Adeo denique Gallicanæ Linguæ in Anglia usus invaluerat, ac præsertim in Regum Aula, ut S. Ulstano Episcopo Wigorniensi, ab inimicis, qui a Regiis illum consiliis amovere satagebant, nihil fere aliud objectum fuerit, præter simplicitatem & illiteraturam, *quam quod quasi homo idiota esset, qui Linguam Gallicanam non noverat, ac proinde Regiis Consiliis interesse non poterat.* Unde ipso Rege consentiente, & hoc dictante depositus est, uti narrat Matthæus Parisius *an.* 1095. quemadmodum olim Claudius splendidissimum virum, Græciæque provinciæ Principem; verum Latini sermonis ignarum, non modo albo judicum erasit: sed etiam in peregrinitatem redegit, ut est apud Svetonium. Ita sensim prorsus extincta fere Lingua Anglicana in Anglia: quod de re extat querela Henrici Huntindonensis: *Cui autem non comparet amorem cælestium, & horrorem terrestrium, si cogitet non solum Reges eorum*, (Anglorum) *& Principes, & populum deperiisse; verum etiam stirpem omnem, & Linguam, & mentionem simul defecisse? etsi de aliis mirum non esset, de Lingua tamen, quam unam inter cæteras Deus ab exordio Linguarum instituit, mirandum videtur.*

Anglicana Lingua fere extincta.

XX. Id sane ita ægre tulit populus Anglicanus, ut non semel suos exoraverit Principes, ut nativæ suæ Linguæ usus tandem, in foris præsertim publicis, desitus reduceretur, abrogareturque penitus Gallicum idioma, cui plebs ægre adsuescere poterat: quod tandem sancivit Edwardus III. in eo Parlamento, quod Londini celebratum est 17. Kal. Novemb. anno MCCCLXVII. & productum usque in festum S. Bricii, quo die Rex natus fuerat, annis ætatis suæ quinquaginta exactis: *in suo jubilæo*, inquit Thomas Walsinghamus p. 179. *populo se se exhibuit gratiosum, reis majestatis suæ regiæ offensas indulgendo, vinctos libere abire permittendo, & exules revocando: ad petitionem etiam Communitatis placita in Lingua materna, & non Gallica versari jussit.* Verum radices jam altius fixerat Gallica Lingua in judiciariis tribunalibus præsertim, in quibus & formulæ fori Gallicani, & feudalia vocabula nimis invaluerant, quam ut tam facile convelli posset & extingui, uti observat Joannes Fortescutus, Angliæ olim Cancellarius, & Summus Justitiarius, adeo ut post Edwardum, extremis etiam seculis, rerum forensium libros Gallico idiomate ediderint aliquot ex Anglicis Jurisconsultis, neque in iis Guillielmus Stanfordius, Joannes Perkinsius, Rastallus & alii. Adde quod & eorum a feciales verbis Gallicis armorum insignia etiamnum describunt. Sed præstat de Gallicæ Linguæ apud Anglos usu audire disserentem eundem Fortescutum Anglum *L. de laudib. Angl. c.* 48. In Universitatibus Angliæ, inquit, non docentur scientiæ, nisi in Lingua Latina, & Leges terræ illius in triplici Lingua addiscuntur, videlicet Anglica, Gallica & Latina. Anglica quia inter Anglos Lex illa maxime inolevit; Gallica, quia postquam Galli duce Willielmo Angliæ Conquestore terram illam obtinuerunt, non permiserunt ipsi eorum Advocatus placitare causas suas, nisi in Lingua, quam ipsi noverant, qualiter faciunt & omnes Advocati in Francia, etiam in Curia Parlamenti ibidem. Consimiliter Gallici post eorum adventum in Angliam ratiocinia de eorum proventibus non receperunt, nisi in proprio idiomate, ne ipsi inde deciperentur. Venari etiam & jocos alios exercere, ut talorum & pilarum ludos, nonnisi in propria Lingua delectantur. Quo & Anglici ex frequenti eorum in talibus comitiva, habitum talem contraxerunt, quod hucusque in ludis hujusmodi & compotis Lingua loquuntur Gallicana, & placitare in eadem Lingua soliti fuerunt, quousque mos ille vigore cujusdam statuti quamplurimum restrictus est. Tamen in toto hucusque aboleri non potuit, tum propter terminos quosdam, quos plus proprie placitantes in Gallico quam in Anglico exprimunt: tum quia declarationes super brevia originalia tam convenienter ad naturam brevium illorum pronuntiare nequeant, ut in Gallica, sub quali sermone declarationis hujus formulæ addiscuntur. Reportantur etiam ea, quæ in Curiis Regiis placitantur, disputantur & judicantur, ac in libros ad futurorum eruditionem reducuntur in sermone sæpe Gallico. Quamplurima etiam statuta Regni illius in Gallico conscribuntur: unde accidit, quod Lingua jam in Francia vulgaris, non concordat aut consimilis est Gallico inter Legis peritos Angliæ usitato; sed vulgariter quadam ruditate corrupta, quod fieri non accidit in sermone Gallico intra Angliam usitato, cum sit sermo ille ibidem sæpius scriptus quam locutus.

Restituitur in foris publicis, sed nō omnino, Gallica nimium usitata.

a Ralphe Brook Yorke Her.

XXI. Neque in Angliæ modo; sed & in Scotiæ Regno Linguæ Gallicæ usus invaluit: quod ex variis Regum tabulis hoc idiomate, præsertim sub exitum sæculi XII. descriptis colligere licet, apud Matthæum Westmonasteriensem *an.* 1292. Thomam Walsinghamum *anno* 1297. *addit. ad Matth. Paris.* Guillielmum Prynneum *in Libert. Eccles. Angl. pag.* 400. 529. 534. 649. 553. 668. 1053. & alios, cum ii forsitan se ab Anglicorum, vel etiam nostrorum Principum, quibuscum varia subinde pepigere fœdera, Linguam & mores componerent.

Gallica Lingua usus in Scotia.

XXII. Atque hic quidem tam late porrectus prolatusque Linguæ Francicæ nostrorumque institutorum apud exteras gentes usus, in eam me semper sententiam adduxit, quo existimarem difficile esse, ut, quod sum aggressus operis, ab alio pro rei satis dignitate conficiatur, quam a Gallo, & eo quidem, qui non modo qua hodie utimur; sed & exoletam illam, qua patres nostri loquebantur, cujusque in Gallo-Belgicis provinciis apud vulgus nonnulla supersunt vestigia, probe noverit. Non quod revera ad id aggrediendum id satis esse putem, cum & consuetudinum nostrarum municipalium abstrusas voces, & Jurisprudentiæ Gallicæ formulas nosse præterea debeat. Qua quidem in cognitione licet non ita me versatum haud diffitear, dicam tamen ingenue quod res est, plerosque editos ac ineditos, qui præteritis longe sæculis idiomate nostro Francico jam obsoleto aliquid scripto mandarunt, atque adeo veteres nostros Poetas sat accurate evolvisse; quibus absque res nostrates illustrare haud omnino promptum sit. Atque id causæ fuit,

Exoticas voces solus Gallicæ Linguæ peritus potest explanare.

fuit, ut verba Latino-barbara Francico-barbaris persæpe explicare, & ritus, qui in desuetudinem abiere quidem, rursum in lucem revocare, vel illustrare fuerit conatus. Quæ quidem scribendi ratio in iis, quæ criticam exquirunt manum, haud respuenda hactenus visa est; sed in hoc, quod aggredimur, argumento, eo tolerabilior videri debet, quod Gallicas voces, Latio utcumque donatas, non aliis fere quam Gallicis enucleari posse pro certo sit.

Optandum, ut in singulis nationibus prodeant, qui Linguæ suæ conscribant etymologicon lexicon.

a Vossius in Præf. ad lib. de Vitiis serm.

XXIII. Enimvero quod ego de Gallica Gallus, Germanus de Germanica, Anglus, si non de Anglica saltem de Anglo-Saxonica idem judicium feret, cum in Latino-barbaram Linguam multa irrepserint ab utraque deducta vocabula, ut non defuerint *a* qui satius esse existimarent, edi Glossaria ab unoquoque „ gentis suæ Scriptore, Quia is facilius certiusque, quid e suæ nationis genio proficiscatur, perspiciet: „ & cum varii sic varie operum partientur, solum superfuturum, ut aliquis postea exsurgat, qui pul„ cre adeo priorum adjutus laboribus, hunc judicio bono superaddat, ut ea iis condat opus plenum ju„ stumque, vel ejusmodi saltem quod a perfectione proxime abesse videatur, cum nemo vere sit qui „ unum se perficere, hoc omne posse speret. Et sane non ut dissimulem, optandum esse, ut in singulis nationibus prodeant viri docti, qui Linguæ suæ idiomata, vim eorum, notionem, origines; sed & desuetas & pridem obsoletas voces ad amussim investigent explicentque: cum in enodandis illustrandisque ætatis mediæ Scriptoribus non mediocris inde lux affulsura sit. Et quamquam id utcumque præstitere, qui singularum Linguarum edidere vocabularia, non ea tamen, qua par erat diligentia, in id incubuere argumenti, ut ea iis suppetat, unde, quæ tot subinde enascuntur ejusmodi Auctores, legentibus, difficultates facile solvantur. Trita enim persequuntur fere semper, & quæ in usu sunt, quæ extra usum omittunt, nudos vocum significatus, non origines proferunt, forte quia iis ignotæ. Nam ut in eas inquiratur, eruditione, literatura & lectione plurima opus est, qui huic operæ studia sua curasque conferunt.

Plerique insudarunt in explanandis Linguis suis, nulli felicius quam Angli in Anglo-Saxonica.

b Agell. l. Sed. lib.

XXIV. Sed hæc generatim dicta sint: neque enim defuere viri admodum eruditi, qui Linguas suas subinde illustrarunt, Galli, Itali, Germani, Angli, etsi ex iis pauci Linguis obsoletis explanandis operam suam contulerint: quæ tamen fere unica est in hocce studii genere necessaria cognitio: cum *b ætatis suæ verbis loquantur*, usque potissimum utantur Scriptores, quæ tunc cum scribebant, obtinebant: quæ cum jam a vulgari usu longius recesserint, nobis prorsus sint incognita, ita ut in horum evolvendis libris necesse sit hærere Lectoribus, nisi aliunde quidpiam adhibeatur subsidii. Ex iis vero qui Linguas suas obsoletas illustrare conati sunt, præcipuam imprimis laudem merentur Angli, qui in Saxonica, quæ in tota fere majori Britannia diu obtinuit, enucleanda, ita insudarunt, ut absque eorum vigiliis, Anglo Saxonum Regum Leges, etiam quæ Latio subinde donatæ sunt a veteribus Scriptoribus, haud perciperemus, cum ejusce Linguæ vocabulis, ut formalibus, ubique aspersæ sint, quemadmodum etiam aliquot Regum Normannicorum: in qua quidem palæstra maxima cum laude versati sunt viri eruditissimi Henricus Spelmannus, Emericus Casaubonus Magni Isaaci filius, Joannes Sommerus, aliique, ex quorum Commentariis hausisse nos multa, ingenue agnoscimus, tum ad Anglicos Scriptores illustrandos, tum etiam ad vocabulorum nostrorum origines retegendas, cum & Saxonicæ suas interdum debeat nostra, ut longe plura Germanica Lingua, cujus quodammodo matrix habetur.

Barbarismus a Christianis scriptoribus plurimum auctus.

XXV. Enimvero ut in viam redeat, a qua longius fortean divertit oratio, & ut de Barbarismo, quo universa Latinitas fœdata vitiataque est, quæ supersunt dicenda paucis absolvamus; is in privis vocibus, uti jam observatum, totus versatur, quarum aliæ nec usu nec ortu sunt Latinæ, quemadmodum βαρβαρόλεξις, seu vocabula peregrina, de quibus egimus: aliæ vero ortu quidem sunt, non tamen usu, cum apud probatos Scriptores neutiquam occurrant, quæ cum utcumque Latinæ sint, aliquid tamen vulgarium locutionum redolent. Innumeras ejusmodi complectuntur Glossaria vetera, de quibus mox acturi sumus, nostrumque complures continet. Aliæ denique Latinæ sunt, vel Græcæ originis, sed alterius prorsus significationis ab ea, qua usos veteres constat: quæ invectæ tum maxime, cum Religio Christiana in Romanum ac Latinum orbem se se effudit. Nam cum novis ceremoniis ac ritibus & a paganicis omnino diversis constaret, uteretur ve: SS. Patres, qui florente adhuc Romanorum, ut Imperio, ita & Lingua, vixere, in explicandis describendisque Religionis suæ mysteriis, ac institutis, vocibus usi sunt potissimum, quas Latinitas agnosceret, vel certe minime abdicaret, a genuina quantumvis & recepta notione ac significatione recederent. Factum deinde ut eas interdum inflecterent & immutarent, novas etiam & priscis Scriptoribus ignotas adinvenirent, cum, quæ a Fidelibus percipi vellent ut intelligi, vocabulis purioris Latinitatis reddi via posse arbitrarentur, quod supra monuimus. Unde Athanasius apud Vigilium Tapsensem *l. 1. contra Arrium c. 11. & 2. l. 1. contra Arr. Sabell. & Photin. c.* 20. objicienti Arrio novum *Homoousii* nomen in Symbolum inductum, respondit Ecclesiasticæ semper moris fuisse disciplinæ, si quando Hæreticorum nova doctrina exurgeret, contra insolentes quæstionum novitates, rebus immu„ tabiliter permanentibus, nominum vocabula immutare, & significantius rerum naturas exprimere, „ quæ tamen existentium causarum virtutibus congruerent, & quæ magis easdem antiquitus fuisse de„ monstrarent, non ortus novitatem insinuarent. Atque idexempli deinde firmat, atque, contra primos Hæreticos inductam *Christianorum* appellationem: contra Sabellianos, Patri novum *Innascibilitatis*, & *Impassibilitatis*, nomen Ecclesiam imposuisse: contra Photinum, *Filium Deum ex Deo*, *Lumen de Lumine*: *Similem Patri*, contra Eunomium: ita *Homoousion*, id est, unius substantiæ, con„ tra Arrium tum primum dixisse. *c* Multa etiam sunt vocabula ab Hebræis petita, quæ sine ulla inter„ pretatione servavit Ecclesia, ut est illud, *Alleluya*, *Amen*, *Maranatha*, *Ephod*, *Osanna*, & cæte„ ra, quæ in sacris Scripturis aspersa passim habentur, quæ quoniam ea Judæis fuerat congregata, nihil „ ad Credentium scandalum innovandum censuit; sed ita, ut a parvo imbiberant, tradidit. Postea „ vero quam in universas gentes Evangelii dilatatus est sermo, non potuere semel suscepta mutari. Ad„ dit deinde Origenes, propter vernaculum Linguæ unius cujusque idioma, non posse ita apud „ alios sonare, ut apud suos dicta sunt, & multo melius esse, non interpretata ponere, quam

c S. Hieronym. epist. 137. 145.

vim

vim eorum interpretatione tenuare. a Mitto conficta ab Hæreticis magis portenta quam nomina, quæ ad imperitorum & mulierculrum animos concitandos, quasi de Hebraicis fontibus hausere, barbaro simplices quosque terrentes sono, ut sunt Basilidianorum *Armagil*, *Barbelon*, *Abraxa*, & ridiculum *Leusiboron*, præterea Latina *Thesaurus*, *Balsamum*, & aliquot alia Manichæorum. Ita scribit Theodoritus, Borborianos hæreticos (1) Ἑβραϊκὰ ὀνόματα adinvenisse, καταπλήττοντες τοὺς ἀπλουστέρους τερατευόμενοι. Similia porro de verbis Hebraicis, quæ retinuit Ecclesia, commentatur Chrysostomus, dum ait *serm.* 1. *de Anna*. sacrorum librorum Interpretes (2) φοβερὰ καὶ ῥήματα καὶ φρίκης γέμοντα, Adonai, Eloi, & Sabaoth, in Græcum sermonem noluisse convertere, quod vix potuissent μετὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς, seu propria horum vocabulorum retenta virtute. Verum omissis, quæ admisit Ecclesia, quot sunt verba insolentia, audacius translata, & obsoleta vetustate petita, aut poetica licentia usurpata, quæ in Orationum proœmiis vitanda præsertim ait Fabius *l*. 4. *c*. 1. quibus usos videmus paulo recentioris Latinitatis ex Christianis Scriptores: qui universam sermonis sui seriem ita iis intricant, ne in istis senticetis inoffenso pede Lectori progredi non liceat. Atque, ut alios sileam, quot ejusmodi occurrunt salebræ apud Sidonium, Ennodium, & ejusce ævi cultissimos aliàs Scriptores? Quot voces Ciceronianæ Latinitati incognitæ, a vetere repetitæ, audacius confictæ & translatæ, ex quibus nonnullas interdum selegimus, prætermissis aliis, quæ ab eruditissimis commentatoribus enucleantur, ne in immensum opus nostrum excresceret?

a Id. ep. 29. in Vigilantium, & in 64. Isa.

XXVI. Latinam præterea Linguam deturparunt Interpretes, seu qui Latio donarunt, vel Græcorum, vel aliarum gentium Scriptorum monumenta. Nam cum haud plane ea intelligerent; vel vocabula ex Latinis, quibus, quæ intelligebant, redderent, non essent ad manum, aut ea minime agnosceret Latinitas, tum vel Græcas, vel barbaras Scriptorum voces, Latina inflexione male semper formatas, Latinis quas meliores rebantur, interdum & novas, arbitratuque suo confictas, inseruere. Deinde cum in Linguis pene omnibus diversa sit scribendi ratio, diversusque styli character, fieri aliter vix potest, quin si quis Scriptoris, quem Latinis verbis vertendum suscepit, mentem exprimere velit omnino, a proba Latinitate non recedat aliquando, vel certe nescio quid obscuri ac implani Lectoribus obtrudat. (3) Οὐδὲ γὰρ ταὐτὸν, inquit Jamblichus Chalcidensis, τὴν αὐτὴν φυλάττει διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἔστι τινὰ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διὰ φωνῆς σημαίνεσθαι· ἔπειτα κἂν οἷόν τε ᾖ αὐτὰ μεθερμηνεύειν, ἀλλὰ τήν γε δύναμιν οὐκ ἔτι φυλάττει τὴν αὐτήν. Ἔχει δὲ καὶ τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἀμφιβολίας τε ἐλάττονος μετέχει καὶ ποικιλίας καὶ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων. Quo quidem Barbarorum nomine, Hebræos, sacrasque literas intellexisse, censent plerique. Hæc certe Jamblichi legerat Hieronymus, cum dixit *in præfat. in Chron. Euseb. Difficile esse alienas lineas insequentem non alicubi excidere: & arduum, ut quæ in alia Lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conservent. Significatum est*, ait ille, *aliquid unius verbi proprietate, non habeo meum, quo id efferam, & dum quæro implere sententiam, longo ambitu vix brevis viæ spatia consumo. Accedunt Hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietates figurarum, ipsum postremo suum, &, ut ita dicam, vernaculum Linguæ genus*. His consona sunt, quæ *Epist*. 135. ait: „ Non debere putida nos verborum in- „ terpretatione torquere, cum damnum non sit in sensibus, quia unaquæque Lingua suis proprietati- „ bus loquitur: & hæc S. Augustini, scribentis *lib. de Vera Relig. cap.* 50. Habere omnem Linguam sua quædam propria genera locutionum, quæ cum in aliam Linguam transferuntur, videntur absurda. Vigilius Tapsensis *lib.* 1. *contra Eutych. cap.* 15. *Difficilius*, inquit, *integritas sensuum in aliam Linguam pari potest sermonis venustate servari*, quæ quidem hausit ex Chrysostomo *de Prophet. obscurior.* Ὅταν (4) γλῶτταν ἑρμηνεύητε εἰς ἑτέραν γλῶτταν, πολλὴν ἔχει τὴν δυσκολίαν, καὶ ἴσασιν ἀκριβῶς ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσὶν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατὸν πᾶσαν τὴν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μεταγαγεῖν, διὰ τὸ εἰς ἑτέραν μεταβαίνοντας γλῶσσαν. „ b Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ si ad verbum transferamus, „ in Latino non resonant: & e regione quæ apud nos placent, si vertantur juxta ordinem, apud illos „ displicebunt. Proinde censebat Tullius *lib.* 3. *de Finib* non exprimi verbum e verbo necesse esse, ut In- „ terpretes indiserti solent, cum sit verbum quod idem declaret, magis minusve usitatum: sed quod „ uno Græci, si aliter non potest, idem pluribus verbis exponendum. Neque aliter sensit S. Hilarius *lib.* „ *de Synod.* dum ait, ex Græco in Latinum ad verbum expressam translationem afferre plerumque ob- „ scuritatem, dum custodita verborum translatio eandem absolutionem non potest ad intelligentiæ sim- „ plicitatem conservare. c Quippe dum interpretationis κακοζηλίαν sequimur, omnem decorem trans- „ lationis amittimus; & hæc esse debet regula boni interpretis, ut idioma alterius Linguæ, suæ „ Linguæ exprimat proprietate. Quod quidem & Tullium in Protagora Platonis, & in Oeconomico Xenophontis, & in Demosthenis contra Æschinem oratione fecisse convincimus: & „ Plautum Terentium Cæciliumque, eruditissimos viros, in Græcis Comœdiis transferendis. Neque ex eo quia Linguam Latinam angustissimam puter, quod non possit verbum de verbo transferre, cum etiam Græci pleraque nostra per circuitus transferant, & verba Hebraica non interpretationis fide, sed Linguæ suæ proprietatibus nitantur exprimere. Largus Designa-

Latina Lingua ab interpretibus multum deturpata.

b S. Hieron. epist. 101. cap. 4.

(1) *Hebraica vocabula adinvenisse ea mente, ut simpliciores perterrefacerent.*

(2) *Terribilia & plena formidinis verba.*

(3) *Neque enim prorsus eandem sententiam servant translata vocabula. Sed sunt quædam in singulis gentibus idiomata, quæ non possunt alterius gentis Lingua exprimi: deinde etiamsi illa possis interpretari, eandem tamen vim non conservant; habent barbara voces multam emphasin, paucisque multa significant, in iis minus est ambiguitatis, varietatis copiæque verborum.*

(4) *Magna difficultatis est linguam aliquam transferre in aliam, & optime norunt, quotquot plurimarum Linguarum sunt periti, quantum difficile sit reddere alia lingua vim & genuinum sensum vocis cujuspiam.*

c *S. Hieron. epist.* 135. *adde epist.* 165. *c.* 3.

tianus: *Cavi*, inquit, *fateor, ne ad verbum verba transferrem, quominus pleraque Linguarum diversitate congruerent, si parum ponderis in significationibus fierat.* Atque inde fit, ut ejusmodi translationes, quæ verbum verbo reddunt; obscuræ plerumque fiunt, & pro barbaris ac insulsis a peritioribus habeantur. a Ejusmodi est sane S. Irenæi Interpres Latinus (nam Græce scripsisse Irenæum in confesso est apud eruditos) apud quem plurima sunt ita de Græcis imitata, ut, quid ea significent, via satis quispiam assequi possit, nisi mediocrem Græcæ linguæ peritiam sibi compararit. Extat apud Baron. Nicolai PP. I. Epistola ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum, qui Romanam seu Latinam Linguam, Scythicam & Barbaram vocaverat, quod quæ Roma, vel ex Italia Constantinopolim perferebantur Epistulæ, in Græcam translatæ Linguam, barbarum, nescio quid subolerent, non ex ipsius Linguæ Latinæ defectu aliquo, sed quod ab imperitis interpretibus Græca utcumque Lingua donarentur, ubi sic Pontifex reponit: *Si jam sæpe nominatam Linguam ideo barbaram nuncupatis, quoniam a translatoribus in Græcam dictionem mutata barbarismos generat, non Lingua Latina, sed culpa est, ut opinor, Interpretum, qui quando necesse est, non sensum e sensu, sed violenter verbum edere conantur e verbo.* Quippe sæpe accidit, aiebat Hieronymus *ep.* 135. „ut dum verbum de verbo exprimimus, & dum syllabas sequimur, perdamus intelligentiam. Quod vero in iis, quæ e Latina in Græcam vertuntur Linguam, expostulant Græci Byzantini, id nos potiori jure in iis, quæ e Græca ejusce ætatis in Latinam translata sunt a nostris, hodie querimur: cum nec Græca, nec Latina dici queant, quæ utriusque Linguæ perperam formatis, imo barbaris omnino vocibus scateant, cum tot aspergantur salebris, ut quantumvis in Græca priorum sæculorum Lingua non modo, sed & recentioris ævi, vel etiam in Latina admodum quis versatus fuerit, hærere semper necesse habeat. Atq; id quidem in unico Anastasio in Gestis Summorum Pontificum licet observare; apud quem tot voces Græcanicæ male compactæ ac descriptæ interseruntur, ut non a Latinis, sed ab horum temporum Græcis Scriptoribus sua hausisse, quibusdam omnino persuasum sit: vel certe nimia quadam affectatione a Græca Lingua, in cujus cognitione sat mediocriter versatus erat, in speciem eruditionis pleraque mutuatum vocabula. Vel denique, quod longe potius censuerim, quod sua adhuc ætate vulgaria illa ac semigræca, vel barbarogræca vocabula Romæ & in Italia obtinerent, quo a Byzantinis illata sensim fuerant, dum iis illa parebat. In enodandis vero ac dissolvendis, quæ in hoc Scriptore crebrius occurrunt, iis difficultatibus, OEdipo fere semper opus est: quod inde tamen accidisse existimaverim, non quod ab eo perperam efficta verba, vel reddita; verum quod ab Antiquariis, Græcæ Linguæ ignaris, male descripta sint. Sed & ejusmodi Latinorum Interpretum incuriam & ignorantiam attigit Gregorius Magnus *lib.* 8. *ep.* 42. *Indicamus præterea*, inquit, *quia gravem hic difficultatem Interpretum patimur. Dum enim non sunt, qui sensum de sensu exprimant, sed transferre proprietatem semper volunt, omnem sensum dictorum confundunt. Unde agitur, ut ea, quæ translata fuerint, nisi cum gravi labore intelligere nullo modo valeamus.* Quæ quidem Magni Pontificis querela, in eundem etiam Anastasium jure potest retorqueri, cum in Theophanis Historiæ & aliorum Græcorum ejusce ævi Scriptorum versione ita se gesserit, ut, dum totus est in proprietate Græci sermonis transferenda, nova finxerit vocabula, Latinitati prorsus ignota, quorum significatus, nisi Græca ipsa vocabula inspiciantur ac conferantur, ægre percipi possunt ac divinari.

a Jacob Billius, l. 1. obs. sac. c. 13. lib. 2. cap. 5. lib. 3. cap. 10.

Notariorum seu tabellionum imperitia non parum fœdata Latinitas.

XXVII. Neque minus adscribenda Notariorum, seu Tabellionum publicorum imperitiæ Latini sermonis barbaries. Nam ut res altius repetatur, & ab ipsis Principibus barbaris, qui Galliæ nostræ primi imperarunt, quis non animadvertit, Latinitatis interitum in eorum Legibus, Latine utcumque exaratis, in quibus & desunt Grammaticæ regulæ, & permiscentur barbara, ignotaque hodie vocabula, vel quod, quibus ea efferrent, forte ignorarent, vel si indulgentius agendum, quod formalia & ex iis essent, quæ mutari vetaret, non religio, sed barbarica Jurisprudentia. Si vetera Regum prioris Stemmatis diplomata, cujusmodi sunt, quæ a Doubleto, veteraque placita, quæ nuper a viro summæ eruditionis Joanne Mabillonio edita sunt, inspiciantur, nemo est, qui profligatam, ac pene extinctam, ejusce ævi Latinitatem non agnoscat: tametsi fatendum, inter has barbaricas nænias prodiisse identidem cultiora longe scripta, præsertim sub ipsa Principatus Francici initia, cum scilicet superessent adbuc nitidæ elocutionis scintillæ quædam: quod ex Sidonii, Aureliani, & similium opusculis colligimus, & ex aliquot Chludovæi epistolis. Sed abiit sensim postea in deterius, adeo ut in laudatis placitis & plerisque veterum formulis, nihil fere Latinitatis, barbariei plurimum occurrat. Ac si aliquantulum revixit Caroli M. cura & industria, rursumque instaurata est, haud diu id sane stetit, bellis civilibus inter Ludovici Pii filios flagrantibus, universamque deinde Franciam Normannis invadentibus & depopulantibus. Ita enim siluit inter arma Latina Lingua: siluere, vel potius extinctæ penitus fuere disciplinæ omnes, &, si quid ex iis superfuit, Clericos ac Monachos fere tantum spectavit, quos ad ea servanda studia adstringit Ecclesiastici ordinis professio. Cum igitur is mos invaluisset, ut quæ in publicum emitterentur diplomata, vel quæ conscriberentur epistulæ, Latino idiomate exararentur, deessentque apud Laicos, qui Latinas literas scirent, e Clericorum, b quos ideo *Literatos* unde interdum vocabant, ordine, sibi adsciscebant Proceres & Magnates, qui amanuensium & secretariorum vices agerent, c quos inde *Clericos* suos appellabant, vel *Capellanos*, quod & capellis suis domesticis præessent, in iisque sacra munia obirent quod pluribus alibi docemus. Atque hi quidem non adeo erant Latinis imbuti literis, ut nitide & ad amussim scriberent, sed cum has leviter, summisque, ut ajunt, labris attigissent, ea utcumque conscribebant, ita ut ubi Latina, quibus quæ vellent exprimere, non occurrerent, e vernacula Lingua, Latina iis data inflexione, vocabula depromerent, non observatis cæteroquin religiosius in ipsa sermonis serie, in quibus minus versati erant, Grammaticorum regulis. Quod quidem accidit deinde Actuariis ac Notariis publicis, qui, ut plurimum mercede conducti, non ea essent, qua par erat, eruditione, cui studia minime sua impenderant, ut dictionis flores nitoremque elocutionis magnopere curarent.

b Gloss. in Literati.
c In Gloss. vv. Brevis, Capellanus, Clericus.

Proæm.

XXVIII. Jam vero mirum videri minime debet, si difficillimis temporibus, post vastationem Romana-

rum

rum provinciarum, communemque depopulstionem, berbaties ipsa consecuta est; si, tot inter bellorum tumultus, inter tot gentes exteras, & ab ipso profectas Aquilone, quæ has torrentis instar pervaserant, disciplinæ omnes quodammodo interierint. „ Quod si, inquit Hieronymos de Vandalorum & Gothorom in „ orbem Romanom irroptionibos egens *Ep.* 8e. jucta inclytum Orstorem: Silene inter arma Leges, quan„ to magis studia Scripturarum, quæ & librorum multitudioe, & silentio, ac Librariorum sedulitate, quod„ qoe proprium est, securitate, & otio dictantium indigent? Adde quod neque publicæ haberentur Scholæ, quas barbari ipsi aspernabantur: nec veteribus incolis otium facultasque suppeteret, hisce applicandi rebus animum, quibus alias obstebat rei femiliaris angustia & egestas, qoam *disciplinarum novercam* scite vocet *cap.* 6. Autor libri de Disciplina Scholeriom, Boetio perperam vulgo adscriptae. *a* Tum enim quem„ dam sibi Latinum sermonem borum sæculorum homines eruditi confioeere, qui quidem cum veros ac „ genoinos fontes non attigissent; sed, nescio quos turbidos rivos essent sectati, non omuino; sed utcumq; „ Letine loqoebantur. Illod etiam appone, ait Sidonius *lib.* 3. *ep.* 10. quod tantum increboit ea tempestate „ moltitudo desidiosorom, ut nisi vel paucissimi quique meram Latiaris Linguæ proprietatem de trivia„ lium barberismorum rubigine vindicassent, eam brevi abolitam deflessent, ioteriramque, sic omnes no„ bilium sermonum purpuræ per incuriam volgi decolorabantur. Enimvero quis uescit, banc esse fere semper eorum mentem, qoi provincias ceteras armis qoærunt, obtineotque, ut subactorum Linguam abborreant, &, si id facile fieri posset, suem in eas immitterent? Præsertim vero barbaros istos Septentrionales, qui in totum ferme Romanum Imperium se se effuderant, litararum stodia aversatos, satis testantur verba iste ejusdem Sidonii Apollinaris *lib.* 1. *ep.* 8. *Negotiatores militant, milites negotiantur, studens pila senes, alea juvenes, armis Eunuchi, literis Fæderati:* qua postrema voce Gothos intelligit. Et *lib.* 2. *c.* 5. *Ructat inter cives pugnas, inter barbaros literas.* Sed & tradit Procopius *li.* 1. *de Bello Goth. c.* 2. Amalasunthæ, Theodorici Regis Italiæ * uxori, graviter quondam succeosuisse Proceres Gothos, quod Athalaricom filium præceptoribus literis imbuendum tradidisset: cum existimarent, literas a fortitudine longe esse disjunctas, traditamque a senibus institutionem in timiditatem & animi bumilitatem pleeumque deflectere: itaque oportere, ut io re bellica futurus animosus gloriaque insignis, amoto doctorum metu, armis exerceretur. Viluere igitur, seu potius desiere hisce de causis in provinciis, quas ii pervaserant, literarum studia omnia, inductaque seusim cum in moribus, tum in Lingua barbaries, apud Nobiliores præsertim, qui Principibus suis placere, & in eorum versari palatiis ambiebant. Mansit interea in plebe vulgaris ille sermo Romanus, quo illa otebetur antea, quem S. Augustinus *lib. de vita beata*, *Sermonem vulgarem & male Latinum vocat*, cum aliquot ex honoratioribus, utpote a præceptoribus edocti, quod testetur Sidonius *lib.* 3. *Ep.* 3. Latina ac tersa aliquatenus oratione uterentur: non illa quidem, quæ posterioribus paulo sæculis obtinuit, sed quæ magis ad Latinitetem accederet, atque adeo quam *Quotidianum* Suetonius *in Aug. c.* 86. *Pedestrem Sermonem* vocant Vegetius *in Præfat. l.* 3. *Artis veter.* Trebellius Pollio, & Vopiscus: *πεζὸν* Constantinos Porphyrogenitus *de Adm. Imp. Vulgerem*, Sereous Sammonicus *Cb.* 19. *Simplicem*, Honoratus Massiliensis *in vita S. Hilar. Pictav.* & Eligius Noviomensis *hom.* 1. *Ruralem*, Dinamios Patricius *in Præfat. ad Vit. S. Maximi*, *Usualem*, Sidonius *lib.* 4. *ep.* 10. *Publicum*, auctor Vitæ S. Theodardi: *Plebeium*, Tullius *Cicero l.* 9. *Ep. famil.* 21. S. Isidorus *in Præfat. ad Regul.* & auctor vitæ S. Hermelaodi Abbatis: *Rusticum* denique alii. Nam cum simplici sermone, nec affectatis Rhetorum ornamentis chartæ mandare se qoidpiam profiterentur Scriptores, id se rustico (quod supra attigimus,) scribere dicebant, ut qui ad rusticorum seu popularium sermonem proxime accederet: b *aliam enim videtur habere naturam sermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio.* Quomodo nempe scribit Hieronymus *de Script. Eccles.* Fortunatianum, natiooe Afrum, Aquilejensem Episcopum, io Evangelie brevi & rustico sermone scripsisse Commentarios. Joannes II. PP. in Epistola ad Cæsarium, Arelatensem Episcopum: *Qui chartulam istam cum supradictis titulis Canonum non fuerit aspernatus, nec præ rusticitate despexerit*, &c. Idacios io Præfatione libri cootra Varimedom: *Cujusdam Varimadi Africani propositionibus — rustica quidem sermone respondens*, &c. Ruricios Episcopos Lemovicensis *lib.* 2. *ep.* 16. *Exigit solliciti cordis affectus, ut imperitioris promatur affatu: nec erubescit rusticitatis opprobrium, dummodo impleat caritatis imperium.* Et *Ep.* 40. *Cogitis enim nos auribus peritia vestra verbis rusticis injuriam inferre frequenter, dum apices nostros sæpius vult accipere.* Catwolfus in Epistola ad Carolum M. *Tom.* 2. *Hist. Franc. Placuit mihi rustico verbo, quamvis sicut sum ignarus, tamen vobis scribere in vestram pietatem, confidens, ut meæ stultitiæ venia detur, & vestra merces apud Deum copiosior fiat.* Et revera rusticitatem magnam advertere est in hac Epistola, quæ vix Latina est. Prologus Ms. in Historiam Relationis S. Sebastiani, ex Codice Vindocinensi: *Neque in eo verborum phaleras, neque eloquii venustatem attendatis; non enim qualiter, quantumve volui; sed fere qualiter quantumque potui, & licet rustice, verba tamen edidi: ut enim egregius doctor Hieronymus ait: Tolerabilius est verba rustice, quam falsa diserte proferre.* Helpericos in Prologo ad librum de Computo *ap. Mabillonium in Analect. Præsertim cum sim ingenio rudis, sermone impeditus, & ne rusticano quidem eloquio balbutire sufficiens*, &c. Denique auctor Vitæ S. Silvini Episcopi Tolosani in Prologo *apud Catell. p.* 842. *Præfata Abbatissa eam* (Vitam olim scriptam) *investigans in corruptis membranulis, jamque nimia vetustate ex parte deletis, quam sæpius relegens animadvertit, partim rustice, partim vitiose compositam, fere juxta normam literalis artis.* c Rusticum sermonem appellabant, qui artis Grammaticæ regulis, aut Rhetorum figuris apprime non esset subactus; sed nudus ac simplex, quemadmodum etiam appellatur a Lactantio; sed & ab Honorato Massiliensi in Vita Hilarii Pictaviensis: *Si peritorum turba defuisset, simplici sermone rusticorum corda nutriebat.* Et e Retherio Veronensi *in Præf. ad Vitam S. Ursmari. Simplex autem, & ut ita dicam pene rusticus, cum totus sermonis textus altus possit videri sapientibus, a nobis ideo minime visus est commutandus.* Quare non iuvenuste dici videtur, ajebat Quintilianus, aliud esse Latine, aliud Grammatice loqui, id est, secundum exactiores Grammaticæ Leges, quemadmodum loquuntur ii, quos *Scholasticos* vocabant. Severus Sulpitius *Dial.* 2. *de Vita S. Martini. Sedebat autem*, inquit,

Ciorum Aquinanarum vastatione barbaries consecuta est.

a Thomi Smith. lib. 1. pag. 10.

* Amalasuntha non erat Theoderici Regis uxor, sed filia.

b Quintil. l. 12. c. 10.

c Gellius l. 13. c. 16.

S. Martinus in sellula rusticana, ut est in usibus servulorum, quas nos rustici Galli Tripetias, vos vera Scholastici, aut certe tu, qui de Græcia venis, Tripodas nuncupatis. Rustieum igitue sermonem non humiliorem paulo duntaxat, & qui sublimi opponitur, appellabant; sed eum etiam, qui magis repetet, barbarismis solœcismisque scateret, quem apposite Sidonius *lib. 3. ep. 3 squamam sermonis Celtici*, *lib. 4. ep. 1. rubiginem trivialium barbarismorum* vocat, *rusticam* scilicet *& impolitum sermonem*, ut est in Epistola Eadburgæ apud Baroolum *an. 725. num. 23.* & sicuti describitur ab Anonymo in Miraculis S. Agili *lib. 1.* Sed *& si quid movetur rusticitate sermonis, solœcismorumque incancinnitatibus, quia minime vitare studui, audias, quia regnum Dei non est in sermone: sed in virtute, neque apud homines bonos interesse, utrum vina vase aureo an ligneo propinentur.* Rusticom igitue fere semper appellabant, qui nullis vel Grammaticæ, vel Orthographiæ legibus astringitur; ut rusticos Scriptores, a *Qui rusticitatis enormitate incultique sermonis ordine sauciant, imo deformant examussim normatam orationis integritatem, politamque ejus tamen infuscant ex arte prolatum.* Gellius *Lib. 13. c. 6. Quod nunc autem barbare quem loqui dicimus, id vitium sermonis, non barbaram esse; sed rusticam; & cum eo vitio loquentes, rustice loqui dictitabant.* Publius Nigidius *in Commentariis Grammat. Rusticus fit sermo, si aspires perperam. Itaque id vocabulum, quod dicitur vulgo Barbarismus, qui ante Divi Augusti ætatem pure atque integre locuti sunt, an dixerint, nondum equidem inveni.* In ejusmodi rustici insolsique sermonis specimen afferre placet Epitaphia aliquot, quæ in urbe Lugdunensi leguntur, ut alia ejusmodi prætercam, ex quibus colligere liceat, qualis fuerit Latinæ Linguæ apud vulgares usus, vel certe, quantum a primæva sui puritate, *& ab ubertate Gallici nitoreque sermonis*, quem mire prædicat Hieronymus *ep. 4.* in deteriora sensim prolapsa sit, quinto potissimum sæculo. Primum a J. Sponio *in Antiq. Lugdun. p. 48, 49.* sic describitur: ✠ EPITAPHIUM HUNC QUINTUIS (*quod intus pro iacuerit*) LECTOR BONE RECORDATIONIS AGATI NEGUTIATORIS MEMBRA QUIESCUNT, NAM FUIT ISTE STACIO MISERIS ET PORTUS EGINIS OMNEBS ARTS FUIT PRECIPUE LOCA SANCTORUM ADSEDUE ET ELEEMOSINAM ET ORATIONEM STUDUIT. VIXIT IN PACE ANNIS LXXXV. OB VIII KAL. APRILIS LXI. PC. JUSTINI INDICT. QUARTA. Alterum ita concipitur: ✠ HOC TUMULO JACET BONOM MEMORIOM RAPSO CUI VIXIT ANN. XXXV. Tertium denique: HOC TUMULO QUIESCIT BONE MEMORIE CESARIUS VIXIT ANUS XIV. REOVIBIT IN PACE SUB DIE X. KAL. DECEMBRIS ANASTASIO ET RUFO VV. CC. (an. 482.)

a Diomedes lib. de Orat.

Quantum Carolinis sæculis Latina Lingua fuerit deturpata, & unde.

XXIX. Non mirum igitur si Carolinis sæculis, vel paulo ante, in Gallia, Italia & Hispania, sic deturpata deinceps fuerit Latina Lingua, quæ barbarorum illuvia toties fœdata fuit, quod, qui cognoscere volet, legat ex Hispanicis Scriptoribus unicum Elipantum, Archiepiscopum Toletanum, cujus extant fragmenta quædam inter Alcuini opera *p. 998*, legat ex Gallicis, ut de Italicis sileam ac Longobardicis, plebeios illos Annales, quos edidit Andreas Duchesnius *Tom. 2 Hist. Franc.* de quibus ita Regino Prumiensis in Chronico: *Hæc, quæ supra expressa sunt, in quodam libello reperi, plebeia & rusticano sermone composita, quæ ex parte ad Latinam regulam correxi.* Neque aliæ sunt Marculfi, & quæ a viris doctissimis subinde editæ sunt Formulæ, quas cum nævis suis, ex ipsis scriptis codicibus rursum publica luce donavit Stephanus Baluzius *in nova Edit. Capitul.* quibus ille novas adjunxit longe magis barbaras, & quæ ubique fere OEdipo indigeant, ut quæ nulla verborum connexione cohæreant, barbarisque passim inspergantur vocabulis: quod certe non ipsis modo Scriptoribus interdum adscribendum facile mihi persuaserim.

Illius tamen usus non omnino deletus

XXX. Neque tamen ejusmodi Latinæ Linguæ inducta sensim & longius propagata depravatio effecit, ut illius deleretur usus omnino, cum a vulgo etiam intelligeretur: quod satis arguunt tot, quas manibus terimus, Latino idiomate conscriptæ, & ad populum habitæ in ædibus sacris homiliæ a Præsulibus Africanis, Gallis, Hispanis, aliisque, quas quidem publice non recitassent, si ab omnibus intelligi se debere non essent arbitrati. Sic nempe hodie in provinciis nostris Gallicis, in quibus tot pene Linguæ Gallicæ usurpantur idiomata, quot ex numero sunt, Lingua purior Gallica ab omnibus intelligitur in publicis concionibus. Fatendum tamen ante Carolum M. literarum disciplinarumque in Gallis ita evanuisse studia, ac Linguæ præsertim Latinæ, ut stante Regum nostrorum priorum Stemmate, vix se se tantillum extulerit: quod probant, quæ de veteribus formulis supra observavimus, & de Chilperici Regis Latinis seu barbaro-Latinis Scriptis tradit Gregorius Turonensis. Id etiam testatur Anonymus Scriptor de Miraculis S. Florentii *ex Cod. Ms. Liberales siquidem artes*, inquit ille, *usque temporibus Domni Caroli Imperatoris, prædecessoribus nostris ita extiterunt extraneæ, ut in Galliæ regionibus etiam inter summos Pontifices vix aliquis, negligentia præpediente, reperiretur, qui urbanitate eloquii Synodales saltem valeret venustate evolvere definitiones. Sed quoniam, favente Deo, instantiaque Domni supradicti Imperatoris, quæ vetustiores neglexerant, moderniores adsecuti sunt.* Et Scriptor Vitæ S. Urbani Lingonensis Episcopi *ex Cod. Ms. Externarum quippe persecutio gentium, & intestina etiam bella Regum, sic postponi fecerant liberalium studia literarum, ut usque ad tempora Caroli M. vix possent in Galliis inveniri, qui in scientia Grammaticæ artis essent efficienter instructi.* Id ipsum profitetur *apud Sirmond.* Carolus ipse in ea Constitutione, quam edidit de Scholis, per singula Episcopia & Monasteria instituendis: *Nam cum nobis in his annis a nonnullis Monasteriis sæpius scripta dirigerentur, in quibus quod pro nobis fratres ibidem commorantes in sacris & piis orationibus decertarent, significaretur, cognovimus in plerisque præfatis conscriptionibus eorumdem & sensus rectos, & sermones incultos: quia quod pia devotio interius fideliter dictabat, hoc exterius propter negligentiam discendi Lingua inerudita exprimere sine reprehensione non valebat, &c.*

Linguæ Latinæ barbaries in Hispania post Saracenorum irruptionem.

XXXI. Quod vero supra laudatus Scriptor Anonymus de Galliæ nostræ in Lingua Latina barbarie ante Caroli M. tempora, idem de Hispania post Saracenorum irruptionem testatur Alvarus *in Indiculo luminoso*: ubi neglectis & posthabitis Scripturis Sanctis, earumque sacris interpretibus, quot-

quot

quot supererant Christiani, Arabum Chaldæorumque libris evolvendis incumbebant, *gentilitia eruditione præclari, Arabico eloquio sublimati, Ecclesiasticam pulchritudinem ignorantes, & Ecclesiæ flumina de Paradiso manantia, quasi vilissima contemnentes, legem suam nesciebant, & Linguam propriam non advertebant Latini, ita ut ex omni Christi Collegio vix inveniretur unus in milleno hominum genere, qui salutatorias fratri posset rationabiliter dirigere literas, cum reperirentur absq; numero multiplices turbæ, qui erudite Chaldaicas verborum explicarent pompas*. Quod quidem abunde firmat, quæ de Elipanto Toletano supra diximus. Sed & inde satis arguimus unde tot voces Arabicæ in Hispanam subinde sese intulerint.

XXXII. Neque ea in re felicior fuit Britannia post Saxonum ac Danorum maxime irruptiones, ut ex Ælfrico *in Præfat. ad Grammat. Saxon.* docemur, cujus verba hic apponam: *Sedulo cavendum est igitur Dei servis & viris Ecclesiasticis, ne in diebus nostris sacra deferveat aut deficiat eruditio, quemadmodum per paucos jampridem annos in Anglia contigit, ita ut Anglicarum Sacerdotum nullus, donec Dunstanus Archiepiscopus & Æthelwoldus Episcopus in vita monastica doctrinam resuscitassent, epistolam Latine scribere aut interpretari posset*. Dunstanum vero Archiepiscopum Cantuariensem, ut *artium liberalium in tota insula post Regem Alfredum excitatorem mirificum*: quemadmodum Athelwaldum, quem alii Adilwaldum & Ethelwodum vocant, Wintoniensem Episcopum, *ob sanctitatis studium & doctrinarum exercitium* commendat Willelmus Malmesburiensis *p. 56. 244.* Vixit uterque obiitque Alfredo regnente, *a* qui quidem extinctas fere in Anglia literas primus excitavit, scholas publicas Oxonii instituit, & optimates suos ad litteraturam addiscendam in tantum provocavit, ut ipsi filios suos, vel, si filios non haberent, servos saltem suos literis commendarent. Obiit ille anno DCCCXCIX. successoremque habuit Edwardum cognomento Seniorem.

Et in Britannia post Danorum quoq; irruptionem.

a Brompton. p. 814

XXXIII. Sic porro in disciplinis sorduit Gallia nostra, usque ad tempora Caroli M. *qui*, ut ait Monachus Egolismensis, *in Vita Caroli M. an. 787. à Roma artis Grammaticæ & computatoriæ magistros secum adduxit in Franciam, & ubique studium literarum expandere jussit. Ante ipsum enim Domnum Regem Carolum in Gallia nullum studium fuerat liberalium artium*. Quod quidem maximi Principis in liberales artes studium, ita etiam prædicat Alcuinus in Epistola 10. ad eundem Carolum M. *Nec fastidiosa segnities legentium benevolentiæ magistri juste deputari debet, si plurimis inclitum vestræ devotionis studium sequentibus forsan Athenæ nova perficeretur in Francia: imo multo excellentior, quia hæc Christi nobilitata magisterio omnem Academicæ exercitationis superat sapientiam*. Et Lupus Abbas Ferrariensis scribens ad Eginhardum Ep. 1. *Amor literarum ab ipso fere initio pueritiæ mihi est innatus, nec earum, ut nunc a plerisque vocantur, superstitiosa otia fastidio sunt. Et nisi intercessisset inopia præceptorum; & longo situ collapsa priorum studia pene interiissent, largiente Domino meæ aviditati satisfacere potuissem. Siquidem vestra memoria per famosissimum Imperatorem Karolum, cui literæ usque eo deferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari, aliquantum quidem extulere caput, satisque constitit, veritate subnixum præclarum dictum; Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloria*. Quod vero subdit de honore, literatis hominibus a summo Principe impenso, observatum etiam ab ipso Eginhardo *in Vita Caroli M. Artes liberales studiosissime coluit, earumque doctores plurimum veneratus, magnis sublimabat honoribus*. Neque minori postea studio Romanas ac Græcas disciplinas coluit Carolus Calvus, Magni ex filio Ludovico nepos; quod testatur in primis Hericus Monachus S. Germani Autissiodorensis in Epistola illi inscripta, ad Vitam ejusdem Sancti, carmine a se editam: *Multa sunt vestræ monumenta clementiæ, multa symbola pietatis. Illud vel maxime vobis æternam parat memoriam, quod famatissimi avi vestri Caroli studium erga immortales disciplinas, non modo ex æquo representatis, verum etiam incomparabili fervore transcenditis: dum, quod ille sopitis eduxit cineribus, vel fomento multiplici tum beneficiorum, tum auctoritatis usquequaque provehitis, imò, ut sublimibus sublimia conferam, ad sidera perurgetis. Ita vestra tempestate, ingenia hominum duplici nituntur adminiculo, dum ad sapientiæ abdita persequenda omnes quidem exemplo allicitis, quosdam vero etiam præmiis invitatis*. Ac tandem concludit: *Quidquid igitur literæ possunt, quidquid assequuntur ingenia, vobis debent*. *b* His proinde Principibus, ne quid amplius dicam, sua debent initia Scholæ publicæ ac Monasticæ, & omnium disciplinarum in Francia instauratio, dum interim duplex apud vulgus vigeret idioma, Francicum scilicet & Romanum. Francici enim usus erat in Regum nostrorum Palatiis stante potissimum e primo Regum Stemmate, atque adeo sub Carolo M. & Ludovico Pio, *c* cum ii Lingua sua Sicambrica loquerentur, quod ab aliis observatum; apud reliquum vero vulgus, & quod a Romanis Gallis ortum duxerat, Lingua, uti vocabant, Romana seu rustica ac semibarbara semper obtinuit, quæ, ex quo Imperii Provinciæ inter Ludovici Pii filios partitæ sunt, qui Germanicis imperavere, Theotiscam, quam & *d* *Barbaram* vocabant: qui Francicis, Romanam servarunt, quod potissimum *e* e Pœdere, quod inter illos pactum est, lites colligere, in quo Ludovicus II. Romana, quæ Caroli erat; Carolus Theotisca, quæ Ludovici, sacramentum præstiterunt, cum uterque plebem circumstantem, Ludovicus Theotisca, Carolus Romana antea essent allocuti.

Literæ instauratæ a Carolo M. ejusque fil.

b v. Gloss. in v. Schola.

c Pithœus.

d V. Gloss. in Barbarus.

e Nithard. l. 3.

XXXIV. At quam Romanam nostri, *Limosinam* appellavere non modo *f* Itali, sed & Hispani præsertim, apud quos diu in usu fuit. Ex quo enim exacti ex Hispania Mauri, redactum est potissimum vulgare idioma ad tres Linguas, Vasconicam, seu Biscainam, quæ in Biscaia, Navarra, Guipuscoa & Alva obtinuit: Castellanam alteram, quæ latioris fuit usus, utpote barbaris aspersa vocabulis, a quibus tum demum est purgata, cum ad unicum Principem tota Hispaniarum potestas rediit. Hac autem Lingua usi præsertim Castellani, Toletani, Leonenses, Asturienses, Extremadurenses & Granatenses. Sed & viguit in Gallicia, Andalusia, Lusitania ac Aragonia, ceteris subinde vocabulis, Arabicis, Francicis aliisque intermixta. Tertia denique fuit Limosina, cujus usus fuit in Catalania in Comitatibus Ruscinonensi & Ceritanensi, in Aquitania, Occitania, atque adeo, ut Scriptores Hispani volunt, in ipsa Regum nostrorum Aula. A Catalania in Valentiæ, Majoricæ & Minoricæ Regna postea transiit, quod ea ad Barcinonenses Principes perinde spectarint.

Vulgare idioma ad tres linguas redactum, Vasconicam, Castellanam & Limosinam.

f Dant. in Purgat. 26.

Unde nomen & origo Linguæ Limosinæ. Eadem fere est quæ Catalana.

XXXV. De Limosinæ Linguæ origine ac nomenclatura varia veteri scripserunt. Calca *in Catalenia c.* 16. Escolanus *in Hist. Valentia tom.* 1. c. 24. & Andreas Boschus *de titul. honor. Catalan. lib.* 5. *cap.* 2. §. 4. 5. *l.* 2. c. 17. a Lemovicum, urbe Galliæ notissime, denominatam volunt, indeque in Catalaniam treosiisse, cum Francorum nostrorum exercitus Pyrenæos montes transgressi has insedere Provincias, ex variis tum gentibus confleti, maximeque ex ea Occitaniæ parte, in qua sita est urbs *Catalens*, cujus incolæ toti Cataleniæ nomen dedere, uti Carellos & Hispani Scriptores volunt. Ut ut sit, constat idem esse fere Catalanorum idioma, quod Provincielium nostrorum, quod in Catalaniam inductum e Comitibus Barcinonensibus vero proximum est, e a quo Provinciæ Comitotum suis adjausere domiuiis. Ea quippe Lingua anida adeo, florida, culta ac polita habita est, ut aulla fere extiterit regio, in qoem oon immissa fuerit, cum maxime in Principum aulis magno in pretio haberentur Poetæ Provinciales, eorumque poemata, ut genio quasi dotate singulari, ubique fere legerentur. Escolanus & Boschus de hac Lingua scribentes, ajunt quod fuit *tant gratiosa, cortesana, sententiosa, y dolça, que noy ha llenga que ab mes breus parales, diga mes alts y meillors, conceptes tenint en tot una asna semblança ab sa mara Latina. Ella fonc la que la dona Principi al versos, y rimes que usaren en Roma, cantant ab elles ab sa de consonancies, las dessonancies de las passions ab ognts y dolços pensament, &c.* Subdunt deinde hujus idiomatis vocabolis crebrius poemata sua asperlisse Petrarchum, quod observarunt etiam ejus Interpretes. Raimundus Montanerius, qui vixit circa annum 1300. Historiam suam hac Lingua exaravit; & Carbonellus in Chronico, ejusdem idiomatis tebulas variaque acta descripsit.

Lingua Provincialis in palatiis regum nostrorum usitata.

XXXVI. Certe Linguam hanc, Provincialem scilicet, in Regum nostrorum Palatiis primitus usitatam, evincunt, quæ ex ea delibavit a Nithardus, e quo Romene appellatur, quæ haud omnino diversa ab ea, qua utuntur Provinciales nostri: quod facile erit assequi utramque comparanti. Unde recte, opinor, diait Vadianus *Lib. de Monast. Germ.* Salicam Legem Romanos, hoc est, Provinciales vocare qui Romana, id est, Provinciali Lingua utebantur; cum Provincialium nomine omnes de Alvernia, & Vasconia & Gothos Provinciales appellatos aotor sit Raimundus *de Agiles in Hist. Hierosol.* Ut vero res plena fiat, placet Sacramentum Ludovici Regis, cujus meminimus, Romana Lingua descriptum a b Nithardo hic proponere: *Cumque Karolus*, inquit, *hæc eadem verba Romana Lingua perorasset, Lodhwicus, quoniam major natu erat, prior hæc deinde se servaturum testatus est: Pro Deo c amor, & pro Christian poblo, & nostro comun d salvament dist di en avant, in quant Deus e savir f & g podir me dunat, si h salvarejo cist meon fradre Karlo, & in adjudha, & in cadhuna cosa, si cum om i per dreit son k fradra salvar dist, (l. dust.) in a quid il mi altre si l fazet, & ab Ludher nul plaid nunquam prindrai, qui meon vol cist meon fradre Karle in damno sit.* Quæ sic Latinis illius seculi verbis sonant: *Pro Dei amore, & pro Christiano populo, & nostro communi salvamento inantea* (seu deinceps) *in quantum Deus sapere & posse mihi dederit, salvabo,* (seu salvum & incolumem præstabo) *hunc meum fratrem Karolum, & in auxilio, & in unaquaque causa* (i. e. Gall. *chose*) *ut homo per drictum* (seu jus) *suum fratrem salvare debet, in eo quod ille mihi alter faceret, & cum Lothario nullum placitum unquam capiam, quod mea voluntate huic meo fratri Karolo in damno sit.* Sacramentum vero populi Romana pariter Lingua sic describit idem m Nithardus: *Si Lodhwigs sagrament, que son fradre Karolo jurat, conservat, & Karlus n meos sendra* (f. Senior) *de suo o part non los tanit, si jo returnar non q l'int pois, ne jo ne veuls* (al. neuls.) *cui eo returnar r int pois in nulla adjudha contra Lodhwig nun si juer.* Id est, Linguæ ejusce ævi Latine, quantum licet assequi: *Si Ludovicus sacramentum, quod suo fratri Karolo jurat, conservat, & Karolus meus senior ex sua parte non illud tenet, si ego returnare non possim, vel nullum ad eum returnare, in nullo ei auxilio ero contra Ludovicum.* Ubi observare licet in Romana veteri ista Lingua, servatas ac usurpatas aliquot Latinas voces, *ut amor, nunquam, jurat, conservat, contra, in damno sit*; præterea alias Francis nostris haud ita pridem in usu, ut *salvare ja*, ubi nostri *sauverai-jo*, *adjudha*, pro *ayude*, quomodo Picardi dicunt: *meon vol*, ubi nostri, *mon vuill*, &c. Quædam etiam alia occurrunt vocabula male descripta, ut *salvar dist*: legendum enim *dust*, i. e. *debet*: nam Theotiscum hoc loco præfert, *scal*, quod idem sonat apud Keronem: & in sacramento populi, pro *meo sendra*, Bodinus habet *seader*, sed legendum videtur *senior*, quæ vox vulgaris usus etiam erat. Pro *tanit*, Bodinus habet *taint*, *i. tenet*, quemadmodum Normanni etiam efferunt. Quæ sequuntur paulo intricatiora sunt: *si jareturnar non lint pois*, hisce reddidi; *si ego returnare nequeo*, sic enim Theotisca sonant; *nemag* quippe idem valet quod *nequeo*, *non possum*; *mag* exponitur *possum* apud Keronem. Reliqua, quæ non magis sunt expedita, nescio, an bene reddiderim, *ne ja, ne neols*, (al. *veuls*) *cui eo returnar nit pois*, ubi *pois*, Theotonice redditur *mag. i. possum*. Neque etiam voces postremæ planæ sunt, *nun li juer*, ubi legendum puto *fuer*, *i. fuero*, nam Theotiscum hoc loco præfert *ne wisdhit*, quæ vox, vel certe *wirthit*, quæ eadem est, *fuerit*, exponitur in Capitulari Theotisco Ludovici Pii apud Browerum *in Proparasc. Annal. Trevir. n.* 14. ut *thera*, non semel pro *ipse*, *ille*, ponitur, quæ vox occurrit in eodem sacramento: ubi enim *ne neuls*, Theotiscum præfert *noh thera*. Atque hæc quidem Romana Nithardi, licet mendis utcumque carere non dubitem, velim Lector conferat cum veteri charta vernacule in Ruthenensi Comitatu, ubi Lingua Lemovicina periode usurpata, sub Ludovico VI. hoc est, circa annum 1100. exarata, quem descripsimus ex Tabulario Abbatiæ S. Conchensis, ut idioma ejusce ævi cum idiomate ævi Carolini comparet. *Ego in Dei nomine, ega Hectar, & Pontius de Cambelas, & ega Falcas, da questa hora ad enant ella villa de Pradis, homa ni femena de las crodes enint non y prendren, ni ly ferenni ly queyren, ni son aver, no ly tolren, ni fac non laforen, ni deforas les crous home ny femena que sien en la villa sia esta dehors, se per forfactura que faran aquez no no fazian, & a quanto faran tra al Abat, & al Priour, quella villa tenria clamat a acsem una vice vel duas. Es se els reddezer nos o fazio que non pressen subre nostre dreich, & senescian, & a esfrangrian fers XIII. deas al somoniment del Abbat a de sa messatgue, a del mongue que la vila tenria, o de so messatgue, e emenderan aissi a tenren, & e atendren per se, & senes engan per es saints Evangelis. Auctores*

Ade-

a Lib. 3.
b Bodin. l. 9 c. 6. pag. 633.
c amor.
d salvament.
e de.
f savir.
g podir.
h salvareio.
i por.
k fradra.
l qui id au altre si faret.
m Bodin.
n meo sendra.
o par.
p tanit.
q l'int.
r no. vol pis.

Sect. 366.

Ademarus, Ruthenensis Episcopus, & Odolricus Archidiaconus, & Guillelmus & Azemarus Daurint, Bac de Petra bruna, Folquenis de Segur, Bernardus, qui vocatur Gracus, Bernarz Guiralz dellà Sulas, Bernarz de Cannet, Deusset de Cunnat, & Peire de la Valladu, Reinalz lo Menges, & altre mol que oviro, & que audiro. Regnente Ludovico Rege.

XXXVII. Inter hæc tamen non extincta omnino Latina Lingua, licet in senium quodammodo abierit, totque etiam barbararum gentium colluvies hanc vel deturparit, vel absumpserit, cum neque post hac amplius usu hominum frequentaretur: hanc enim qui in literis utcumque versati fuere, vel sacris ordinibus initiati, ut rerum Ecclesiasticarum studiis necessariam excoluerunt. Quin etiam servata ab ipsis (quod mirari licet) barbaris Romanorum provincias pervadentibus: cum hac, tum in legibus suis, publicisque decretis, tum etiam in actis, qua publicis, qua privatis, tanquam quæ ab omnibus intelligeretur, usos passim legamus, quia forte Linguam suam nativam, ut barbaram insulsamque ejus pronuntiationem aures mollioribus assuetas naturaliter refugere persuasum haberent: quod non in Gallis modo, sed & in cæteris, quæ Romanis olim paruerant, provinciis accidisse comperimus. Vel certe quod iis potissimum Romanis scriberentur, quos subjugerant, qui longe potiori majorique erant numero quam barbari ipsi, quibus ii parebant, cum denique Romanis Gallis ignota prorsus esset Lingua barbarica. Id porro non minime ad Latinæ Linguæ commendationem conducit, quod inter tot barbararum gentium ubique fere terrarum quasi exundationes se se utcumque servarit incolumem; ita ut Romana Ecclesia propriam sibi effecerit, & cæteræ nationes, etiam remotissimæ, & quas Romani nunquam attigerant, non in Scholis modo publicis, verum etiam in actis fere omnibus ea usi legantur. Unde ortum deinde ut Ecclesia Romana, *Latinæ Linguæ* nomenclatura intelligatur in quodam a Stephani PP. IX. diplomate: *in quarum forte non inferius Cluniacense Cœnobium, quod ab ipso suæ fundationis primordio hactenus evibrat longe lateque sanctæ conversationis jubar sanctissimum; adeo ut faciendo & docendo extiterit, & existat Gallicanis, Germanicis, Italicis & plane cunctis Latinæ Linguæ Monasteriis forma atque speculum.* Atque id quidem in Gallia nostra sic obtinuit, ut & acta publica ac privata pleraque & suprema Curiarum judicia, Latino fere idiomate semper describerentur, quod serius desitum Francisco I. regnante. *Latina Lingua non omnino extincta, sed admodum vitiata* *a In Bullar. Cluniac. p. 13.*

XXXVIII. b Accidit deinde, quod fieri solet, ut gnavi homines & industrii, tanquam frugi patres„ familias, quæ in sua cujusque ætate fuerunt vocabula, tanquam variorum cujusdam longi anni tem„ porum baccas & fruges & vindemiam, in Libros, quasi in quasdam cellas & horrea & specus condide„ rint ante longo tempore, & invexerint. Itaque quædam in dulcibus ac suavibus Commentationibus, „ tanquam in melle & passo, & defrutu servata, quædam in contentiunibus acribus & vehementibus, „ quasi in quodam salso atque aspero succo & dura muria cooperta, quædam in parvis & exilibus opu„ sculis, quasi in seriis, & cupis, & doliis; quædam in magnis & ingentibus voluminibus, tanquam „ in vasto specu atque horreo conclusa, usque ad nos integra, illæsa, intacta, pura putaque venerunt. „ In hoc penu est, quidquid illius veræ ac veteris Linguæ fœtus ac fructus fuit, quicquid extra est, spu„ rium est, adulterinum est, nec germanum ac verum, sed adscititium ac succedaneum. Et quam„ quam plurima quidem amisimus per temporis injuriam, quæ vel extincta prorsus interierunt, vel ab„ dita, neque dum reperta ignorantur, magnum tamen thesaurum, & infinitam copiam Græcarum „ ac Latinarum vocum reperimus, ac in usu habemus. Nam præterquam quod in veterum Scriptorum „ monumentis patet omnibus, emersere subinde rei literariæ studiosi, quibus curæ fuit selecta utrius„ que Linguæ, ac reconditiora etiam vocabula colligere, & posteritati servare, Glossarum nomine in „ publicum hactenus emissa. In iis porro Glossis non modo probæ nitidæque Latinitatis vocabula, sed etiam antiquata, obsoleta, interdum etiam recens inducta, denique & barbarica vitiataque inserta sunt ab earum descriptoribus, qui tritico suo infelicia insperserunt lolia, seu, ut ait, Hephestion *Regaltii*, (1) ἀψίνθιον κατάπασαν Ἀττικὸν μέλι. Quo factum deinceps, ut, dum nullo delectu, ejusmodi vocabulis utuntur imperiti c *qui rusticum putant omne, quod nascitur, quibusque adulterinum Linguæ etiam placet*, non jam Latine loquuntur, sed barbare: cum iis, a quibus exaratæ sunt Glossæ (de primis earum auctoribus loquor) non ea mens fuerit, ut horum vocabulorum promiscuus esset usus: sed ut cum apud Scriptores occurrerent, significatus a Lectoribus perciperetur. Unde recte dicebat Varro *Lib. 8. de Ling. Lat. inductis non tam irascendum, quam hujusce pravitatis patronis.* „ Propterea Glossas appellarunt „ Græci Linguam d secretiorem, ut γλωσσήματα, voces minus usitatas; quæ scilicet a veteribus Scriptoribus inductæ, a communi usu recesserant, quemadmodum (2) γλώσσας definit e Galenus *in Gloss. Hippocrat.* ὅσα τῶν ὀνομάτων ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νῦν δὲ οὐκέτι ἐστί· τὰ μὲν τοιαῦτα, inquit, γλώττας καλοῦσι. Et infra: Ἡ γλῶσσα παλαιὸν ὄνομα ἐκ συνηθείας ἐκπεπτωκός. Neque aliter Theon Sophista *p.* 54. (3) Τὰ ἀρχαῖα, ἃ πάλαι συνήθη, νῦν δὲ ἐκλελοιπότα. Atque his addit Galenus ea vocabula, quæ a quibusdam e veteribus inventa, ab aliis tamen deinceps nec admissa, nec usurpata sunt: unde conficit duo esse genera Glossarum, scilicet, (4) ἢ τὸ κοινὸν πᾶσιν ὄνομα ἐκπεσόντος, τῆς ἐπικρατούσης συνηθείας, ἢ τὸ γεγονέναι πρός τινος τῶν παλαιῶν, μὴ παραδεχθέντος ὅλως εἰς τὴν συνήθειαν, quomodo, subdit ille, Hippocrates τὰ μὲν ἐκ τῶν ὄντων ἐν συνηθείᾳ ὀνομάτων παραλαμβάνει, τὰ δ' αὐτὸς ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ *Qui fuerit servata Latinitas. De Glossis; Quid sint.* *b Thomas Smithus l. 1 de pronunt. Linguæ Gr. p. 9.* *c S. Hieron. ep. 22.* *d Quintil. l. 1. c. 1.*

(1) *Absinthio mel atticum inspergunt.*
(2) *Quotquot sunt vocabula quæ vetustis temporibus fuerunt in usu, nunc autem esse desierunt. Ejusmodi vocabula Glossas vocant.* Et infra: *Glossa est vocabulum quod in desuetudinem abiit.*
(3) *Vetusta & consueta olim, nunc autem obsoleta.*
(4) *Aut communis omnibus vocabuli quod prævalens consuetudo sustulit, aut vocabuli a veterum quodam inventi quod omnino non admisit consuetudo,* quomodo, subdit ille, Hippocrates *aliis quidem vocibus utitur minime usitatis, alias ipse fingit; aliarum etiam significationem immutat.*

ἢ κυὶ τοῖς συμπεριφορᾶς ὑπαλλάττει. Quibus quidem postremis verbis tertium Glossarum genus induxit, eorum scilicet vocabulorum, quorum genuina significatio in aliam detorquetur, quod Dioscoridem, & Artemidorum Capitonem non semel fecisse *a* observat: cujusmodi etiam complura occurrunt apud Latinos ævi medii Scriptores, præsertim Ecclesiasticos, quæ in nostro Glossario explicantur. Ita igitur librum scripsit Galenus, (1) τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξήγησιν, in quo enucleat, ὁ μόνον ὅσα τοῖς πάλαι πολλοῖς ὑπῆρχεν συνήθη τῶν ὀνομάτων, οὐκέτι ἐστι τὰ ἤδη νῦν, ἀλλὰ ἃ ὅσα κατὰ τὸν τρόπον ἴδιον αὐτοῖς ἐποιήσατο ὁ Ἱπποκράτης, ἢ μεταποιηκὼν αὐτὸ τὸ συνῆθες, ἢ σχῆμα περιθεὶς ἕτερον, ἢ τὸ σημαῖνον ὑπαλλάξας. Sed & γλώσσας Græci proprie vocabant ξενικὰ, seu peregrina vocabula uti docent Aristoteles *Poet.* & *de Rhet.* & Clemens Alexandrinus *lib.* 1. (2) ξένα nempe τὰ ὀνόματα, τὰ ὅπερ σου μὲν ἐπιχώρια, τοῖς δ' ἄλλοις ἀσυνήθη, ut ait Theon Sophista *p.* 30. Ejusmodi fuere Diodori Ἰταλικαὶ, Hermonis Κρητικαὶ, & Philemonis Ἀττικαὶ γλῶσσαι, quæ laudantur ab Athenæo, & aliis, quibus adjungi possunt Phrynichi & Thomæ Magistri editæ Ἀττικῶν ὀνομάτων ἐκλογαί. Laudantur præterea nonnulli alii Glossographi ab eodem Athenæo, scilicet Pamphilus, Phileas, Timarchidas & Nicander Colophonius, qui γλώσσας Heroico versu scripsit, unde ἐποποιὸς appellatur: ut & Dioscorides Junior ab Galeno, Apollodorus Cyrenæus a *b* Svida, Zenodotus, Silenus, Himerius, Philetas a Scholiaste Apollonii Rhodii, Simmias ab Eudocia Macrembolitissa, Philoxenus Alexandrinus Grammaticus apud eandem Eudociam & Svidam. Hanc denique vocem ad Poeticorum vocabulorum explicationem sua ætate traductam, ait Plutarchus *in Iside & Osiride*; (3) τῶν ὀνομάτων τὰ ποιητικὰ ἀποκεκλεισμένα διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζοντα, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας προσαγορεύουσιν. Ita etiam Julius Pollux. Et certe *Glossulas Poeticas* memorat Diomedes *l.* 2. *pag.* 420. Enimvero cum ejusmodi Glossis, una cum obsoletis, confictis & peregrinis, vulgo etiam receptæ, & quæ in communi usu versantur, insertæ fuerint, factum deinceps ut *Glossas* promiscue dicerent quasvis dictiones quæ aliis explicarentur: vel *Glossulas*, uti appellantur in Glossis ab Henrico Stephano editis *pag.* 327. 527. ubi λέξεις exponuntur. Neque aliter Alcuinus *in Grammat.* scribens, *Glossam esse unius verbi vel nominis interpretationem*. Eadem ferme ratione Glossas acceperunt recentiores Grammatici, ut ex Uguitione & Joanne de Janua colligimus, quorum hæc sunt: *Glossa est expositio sententiæ & ipsius literæ, quia non solum sententiam, sed & verba attendit. Vel Glossa est expositio sententiæ, literam continens & exponens: unde & dicitur Glosa, quasi Glossa, idest, Lingua, quia tanquam Lingua doctoris adesset, exponeret, sic litera exponenda insistit, & vim enucleat.* Hic porro non moror ineptas recentiorum Grammaticulorum nugas. Eadem deinde ratione *Glossemata* dicta vocabula minus usitata, uti observatum ex Quintiliano: quæ vox, licet a nullo Græco Scriptore asseratur, occurrit præterea apud Varronem *l.* 6. *de Ling. Lat.* a quo laudantur, *qui Glossemata interpretati sunt*, & apud Sosipatrum *l.* 1. *Inst. Gram.* Hinc quinque genera locutionum statuit Diomedes *l.* 2. Rationale, Artificiale, Historicum, Glossematicum & Commune: ubi Glossematicum videtur illud, quod ex Glossis, seu vocibus antiquatis ac peregrinis, vel etiam ex earum collectione conflatum est, qualis est illa Glossarum sylloge, quæ Isidorum autorem præfert, seu ille Hispalensis fuerit, sive quisquis alius, in qua obsoleta complures, & quæ rarius alibi occurrunt, habentur, ab antiquariis perperam sæpe descriptæ. Hæc porro fusiori sermone disseruimus, ut Lector tandem perciperet, cur nostro operi titulum indiderimus Glossarii potius quam Dictionarii, cum vocera aliquot, & obsoleta a priscis Latinis olim usurpata, a recentioribus rursum nescio quo fato reducta, præterea barbara seu peregrina, Latina etiam, sed novatæ significationis, hoc est, quæ a recta, & eorum proprio significatu deflectunt, vocabula contineat; atque ut verbo dicam, quæ Latinitas, seu *c incorrupta loquendi observatio secundum Romanam Linguam*, non agnoscit.

XXXIX. In his igitur, quarum meminimus, Glossis, seu Glossariis, Latina interdum vocabula miscentur, ab ultimis jam obliteratis temporibus repetita, quæ studio peculiari, nulloque sæpe delectu usurpata sunt ab inferioris ævi Scriptoribus in speciem quandam reconditioris doctrinæ, *d* quod verba a vetustate repetita non solum magnos assertores habere, sed etiam afferre orationi majestatem existimarent, cum & auctoritatem antiquitatis habeant, &, quia intermissa sunt, gratiam novitati similem parant: Et, ut ait Sidonius *lib.* 4. *epist.* 3. *nova verba* videantur, *quia vetusta*. Tametsi opus sit modo, ut neque crebra sint hæc, neque manifesta, quia nihil odiosius est affectatione. Deinde pene ridiculum est malle sermonem, quo locuti sunt homines (quem *veternosum dicendi genus* appellat Sidonius *lib.* 1. *ep.* 1.) quam quo loquantur, quod exprobratum olim *e* Tuberoni IC. legimus, qui sermone antiquo affectavit scribere, ex quo parum grati ejus libri habiti sunt. Sed & *f* Octav. Augustus monebat, vitandos esse reconditorum verborum fœtores, præcipuamque curam habendam sensum animi quam apertissime exprimere: irridebatque Tiberium, exoletas interdum & reconditas voces aucupantem, & M. Antonium ut insanum increpabat, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines quam intelligant. Aiebat denique dandam operam, ne moleste scribamus, aut loquamur: *g*

Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri;
Ingeniis non ille favet, plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos, nostraque lividus odit.

XL. Idipsum longe postea objecit *h* Hincmarus Remensis Archiepiscopus Hincmaro Laudunensi Episcopo, qui in Scriptis suis plurima ex ejusmodi Glossulis collecta abstrusa voca-

bula

a In verbo γλῶσσα.

b Lib. 1. schol. 2. Sect. 97. 6.

c Diomed. l. 2. Marium Victorin. de Ars Gram. Antiquiora Glossarum vocabula prava affectatione a nonnullis usurpata.

d Quintil. l. 1. c. 11.

e Lib. 1. D. de Orig. Jur.

f Sueton. in Aug. c. 86.

g Horat. l. 2. ep. 1.

Idipsum vitium Hincmarus Remensis exprobrat Hincmaro Laudunensi.

h In Opusc. 55. Capit. c. 43.

(1) *Glossarum Hippocratis explicationem*, in quo enucleat non solum quæcunque erant aliis retro temporibus consueta vocabula, nunc autem obsoleta, sed etiam quæcunque more quodam suo ipse finxit Hippocrates, aut a consuetudine illa transferens, aut aliam illis figuram induens, aut illorum significationem immutans.

(2) *Peregrina vocabula sunt ea, quæ apud alios quidem sunt in usu, apud alios autem minime.*

(3) *Quæ vocabula a Poetis in usum revocata, ut barbara arguunt ii, qui illa Glossas appellant.*

bula nullo judicio interseruerat : *Verba quoque*, inquit, *abstrusa*, *& undecumque per Glossulas collecta & sine ratione posita*, *quæ in hoc scripto tuo posuisti*, *sicut & in aliis Domino Regi & mihi olim directis congessisti*, *redarguant te typo jactantiæ*, *cum dicat* a *Apostolus*: *Vocum novitates de vita*, *&*: *Malo quinque verba loqui in Ecclesia ad ædificationem*, *quam decem millia verborum in Lingua*. *Qui enim Linguam*, *in qua natus es*, *non solum non loqui*, *verum nec intelligere*, *nisi per interpretem potes*; *cum suppeterent sufficienter verba Latina*, *quæ in his locis ponere poteras*, *ubi Græca & abstrusa*, *& interdum Scotica*, *& alia barbara*, *ut tibi visum fuit*, *notbata atque corrupta posuisti*. Et infra: *Nos etiam moderni Glossarios Græcos*, *quos suatim Lexicos vocari audivimus*, *sed & sapientum scripta de nominibus abstrusis habemus*, *& adeo sensati sumus*, *ut dictatiunculas eo usque circumdacere & producere possimus*, *quatenus verba Græca vel abstrusa de Glossariis adsumpta in admirationem vel stuporem nescientibus seu scalpentibus aures habentibus preferre possimus*. Denique in Concilio Dusiacensi I. *Part.* 2. *cap.* 10. eundem Laudunensem sic carpit: *Quapropter nunc tibi iterum*, *Frater*, *scribo*, *non pueriliter sermonibus per Glossulas exquisitis*, *ut studes*, *quo sine ulla intelligentiæ ac instructionis fructu*, *a fatuis inanes admirationis rumusculos capias*, *nec quasi aerem verberans*, *vel mundanæ sapientiæ verbis*, *aut sæculari militia tecum pugno*, *sed virtute dispositionis divinæ*, *&c.* Ubi sane Glossaria, quæ ab Henrico Stephano, deinde a Bonaventura Vulcanio edita sunt, videntur intelligi, cum eo, quo uterque vixit Hincmarus ævo, in Francia nostra passim haberentur, vel etiam Linguæ Græcæ cognitio Carolo Calvo regnante utcumque floruerit, quod testatur Hericus Monachus S. Germani Autisiodorensis in ejusdem S. Vita carmine a se edita, quem sic alloquitur in Epistola illi inscripta: *Luget Græcia*, *quam sui quondam incolæ jamdudum aspernantur*, *vestra potius magnanimitate delectari*, *studiis allecti*, *liberalitate confisi*: *Luget*, *inquam*, *se olim singulariter mirabilem*, *ac mirabiliter singularem a suis destitui*. *Dolet certe sua illa privilegia*, *quod nunquam hactenus verita est*, *ad climata nostra transferri*.

a 1. Timoth.

XLI. Inter tot autem, quæ labentibus sæculis prodiere, Glossaria, seu λεξικὰ, primas procul dubio tenere illa debent ac præferri cæteris, cum propter venerandam, qua præstant potissimum, antiquitatem, tum ob extincta fere, ac oblivione sepulta, quæ in lucem rursum revocant, reconditioris Latinitatis vocabula. Atque ea jure merito ut incomparabilia passim venditantur a b viris eruditis, quorum auctorem Justiniani ævo superiorem fuisse existimant: a Professoribus forte ac Grammaticis Constantinopolitanis, qui in utraque Lingua florebant circa ea tempora, quod ex Prisciano & aliis colligere licet, condita: in quibus tamen reperiuntur voces aliquot, vel obsoletæ, vel a veteribus tantum usurpatæ, vel denique quas cultior Latinitas omnino non admiserit. Id præ cæteris observatum a Salmasio in libro de Hellenistica : „ Multa, inquit, idiotica vocabula in hisce Glossis occurrunt, quæ cum apud idoneos au-„ ctores non extent, & cum Gallica plerumque nostratia ex his derivata sint, liquet inde, plebeii ea tan-„ tum usus fuisse, non doctorum indiginis. Talia sunt *Matta*, pro tegete, nunc *Nattam* dicimus: „ item *Storea*, pro eodem: *Sculna*, pro sequestro: & infinita. *Scordalus*, pro feroce, quo usi Seneca „ & Petronius: at illi trivialis sermo & plebejus objectus est a Criticis: *Cocio* & *Arillator*, pro negotia-„ tore: *Vissire*, pro flatum a parte postica emittere: cujus verbi mentio apud Lucilium: item *Manua-*„ *ri*, pro furari: *Manae* pro manipulis: *Elutriare*, pro lavare, quo tamen usus est Plinius. Non pau-„ ca ejusmodi sordentia vocabula Laberium usurpasse Gellius notavit, quæ apud eum videri possunt. „ Cimosse, pro ὤᾳ; *Gerdius*, pro textore. Incebaoste seges est harum vocum idioticarum, quas „ hic colligere & explicare non decrevi; hæc ad exemplum sufficiant. Hactenus Salmasius. Servatur etiamnum in Bibliotheca Monasterii S. Germani Parisiensis, unde ex olim deprompserat Henricus Stephanus, vetus Codex altee sub Carolo Calvo Rege uncialibus literis a quodam Martino fat male descriptus, in quo horum alterum, Græco Latinum scilicet, continetur: qui quidem etsi mendis licet ubique scateat, non modicum tamen conferre potest ad emendandum illud, quod editum est. Fuit Ecclesiæ olim Laudunensis, ut ex hac Epigraphe colligitur: *Hunc librum dederunt Bernardus & Adalelmus Deo & S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ*: *siquis abstulerit*, *offensionem Dei & S. Mariæ incurrat*. Sed quod observandum, Glossario præfigitur epistola, nescio an collectoris, vel auctoris, quam hic describere visum est, ut cuivis liceat de ea judicium ferre: *Dilectissime Abbati S. M. fidissimus amicus verum in Christo salutem*: *Lectis epistolæ vestræ literis*, *Amantissime Abba*, *per quas me super quibusdam quæstiunculis consulere voluistis*, *animadverti diligentiam efficacis ingenii vestri nequaquam rerum temporalium tumultibus succumbentem*, *sed Scripturarum meditationibus laudabiliter inhærere*. *Atque idcirco dignum est*, *ut pie pulsanti aperiam*, *imo ipse per me pandere dignetur*, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*, *qui aperit*, *& nemo claudit*, *claudit & nemo aperit*, *splendor est lucis æternæ*, *& speculum sine macula*. *Accipite igitur quæstionum vestrarum solutiones*, *quas de Græcorum fontibus haurire studuimus*, *& vobis legendas sine præjudicio altioris forte interpretationis transcripsimus*. Quæ quidem Epist. fortasse scripta fuerit Smaragdo S. Michaelis ad Mosam Abbati, qui vixit anno 820. cujus nomen vel dignitas hisce literis SM. designetur.

Quænam Glossaria primas teneant, sintque aliis præferenda.

b Lud. Carrio l. 1. Antiq. lect. c. 4. Salmas. lib. de Modo usur. p. 703.

XLII. Laudatur deinde Dictionarium SALOMONIS Abbatis S. Galli, postea Episcopi Constantiensis, qui præceptorem habuisse Isonem S. Galli Monachum, cujus sunt Glossemata in Prudentium, obiisseque dicitur anno 909. Dictionarii Salomonis meminit Chronicon Episcopatus Constantiensis *pag.* 635. ut & auctor Chronici Augustani *Part.* 2. *cap.* 2. ubi de Henrico Abbate SS. Udalrici & Afræ: *Salomonis Constantiensis Episcopi Dictionarium Magnum*, *quem Papiam appellant*, *scribi fecit*. Unde videtur confici, Papiæ nomine donatum, qui sæculo post integro vixit, quod is forte a Salomone pleraque hauserit in eo, quod postmodum composuit, Glossario. Salomonianum vero esse non ausim asserere, nullo præsertim auctore, quod characteribus Longobardicis descriptum habetur in duobus grandioribus voluminibus, altero in Bibliotheca D. Jolii Cantoris Parisiensis a litera A. usque ad literam I. altero a litera I. usque ad ultimam, in Biblio-

Cæteris præstet Dictionarium Salomonis Constantiensis Episcopi.

theca

thece S. Germani Parisiensis; * quod integrum in Bibliotheca Vaticana extare etiam didicimus. Longe enim ante Papiam scriptum apparet, cum multa contineat vocabula, quæ ille non habet. Papiæque non meminerit, sed Scriptores classicos præsertim recenseat, citetque Ciceronem, Virgilium, Placidum, Eutropium, Orosium, Isidorum, Eucherium, Ambrosium, Hippocratem, Galenum, Origenem, seu eorum Interpretes, prætereaque Glossas, quas sæpius nomine *Antiquarum Glossarum* donamus in nostro Glossario. Glossas Salomonis non semel laudat a Goldastus, quas extare ait Constantiæ, & in Cœnobio S. Galli, ut & librum de Septem artibus liberalibus. Sed & b alibi videtur innuere Glossarium istud, quod ex omnibus veterum Glossariis collectum ait, ab Isone Magistro Monacho S. Galli, qui obiit anno 871. ut auctor est Hepidannus, nomine discipuli sui Salomonis Constantiensis Episcopi fuisse editum. Atque illud quidem Glossarium, quod interdum Longobardicum, interdum Ecclesiæ Parisiensis appellamus, cæteris quæ subsecuta sunt, jure præferri debet, cum ea pravis illis ac semibarbaris vocabulis, quæ ea induxere, vix habeat, præter ea quæ ex Glossis interdum aliquot laudat; sed synonyma complura, eaque a probis Scriptoribus reperta contineat. Verum qui illius auctorem exceperere deinceps ejusmodi Glossarum collectores, non eo, quo par erat, delectu vocabula suis lucubrationibus intrusere: sed posthabitis iis, quæ cultior agnoscit Latinitas, nova vel a se conficta, vel a semibarbaris deprompta Scriptoribus malo, ut ajunt, fato induxere. Inde enim accidit, ut artium ac disciplinarum Magistri has novitiorum curas & infaustas racemationes veterum eruditissimis perfectissimisque Commentariis, qui nativum sermonem Latinum una cum lacte materno imbiberant, anteponerent, & in Scholis suis, pueris vel addiscendas, vel consulendas curarent. Adeo ut nesciam an ulla unquam deterior pestis juventuti corrumpendæ, & e regia veterum via deducendæ grassata fuerit, quam cum profligatis & in exilium missis veteribus, dispendiosi novorum illorum hominum Commentarii in illorum locum subrogati sunt.

XLIII. c Eodem, quo Salomon Constantiensis Episcopus sæculo, vixit ÆLFRICUS Anglus, Abbas Abindonensis, deinde Archiepiscopus Cantuariensis, qui non modo Grammaticam Saxonico-Latinam, sed & Glossarium Latino-Saxonicum, non literarum quidem ordine, sed secundum certa rerum ac argumentorum capita conscripsit, in quo complura vocabula, aut nove dicta, aut rarioris usus reperiuntur. Illud Oxonii editum cura Guillelmi Somneri cum ejusdem Dictionario Saxonico-Latino Anglico an. 1659. Obiit ille anno 1016.

XLIV. Floruit porro PAPIAS, cujus paulo ante meminimus, ann. 1053. ut est in Chronico Alberici MS non vero anno 1400. ut Trithemius *de Script. Eccl.* tradidit. Alberici verba sunt: *Anno 1053. anno decimo tertio Imperatoris Henrici filii Conradi, Papias librum suum videlicet Elementarium doctrinæ rudimentum edidit: quod probatur per numerum annorum, ubi agit de ætatibus sæculi, in prima litera & enumerando pertingit usque ad hunc annum.* Prostat vero ejus Glossarium typis editum cura Bonini Mombritii, (cujus sunt Vitarum Sanctorum duo volumina) Venetiis ann. 1496. mens. April. 19 Sane non tam de novo condidisse, quam antea utcumque digestum ac elaboratum Glossarium auxisse videtur ipse innuere, in Præfatione, verbis hisce: *Jam vero de hujus artis nomine non prætermittendum videtur, quod quidem & si olim quia verbi, & simpliciter unius alterius dictionis retinebat interpretationem, Glossarium vocaretur; jam vero definitionibus, & secundum regulas notationibus, sententiis quoque, & multis id genus superadditis, altius atque aptius Elementarium doctrinæ erudimentum nominari poterit.* In eo porro condendo decennium insumpsisse testantur versus adscripti Papiæ exemplari Aquicinctinensi, & a viro doctissimo Joanne Mabillonio exscripti, quos hic apponam, ubi nescio quis Reinaldus nominatur, e quo hic codex descriptus fuit:

Si durante die nunquam tenebresceret orbis,
Visibus humanis nulla lucerna foret.
Sic in Scriptura qui prospicit omnia clare,
Non eget istius commoditate libri.
Sed quoniam quivis, qui noverit omnia, non est,
Est amplectendus omnibus iste liber.
Instar apis mella collecta labore decenni
Cunctis Papias ista legenda dedit.
At cibus ut noster de vite ditior esset,
Apposuit nobis has Rainaldus opes.
Ne tali nostra dulcedine mensa careret,
Extitit ejus in hoc officiosa manus.
Istud habe gratum munus, Salvator, & illi
Perpetuam requiem comparet iste labor:
Hunc amet, hunc relegat, hoc delectetur, & omni
Hunc studio servet, Grex Aquicincte, tuus.
Scripti tempus habes qui Jhesu copulat annis
Undecies centum septuaginta tribus.
Noveris ista legens, quod pro mercede laboris,
Non aurum scriptor postulat, imo precem.
Ergo precem reddes, quoniam pretiosius auro
Est prece devota propitiare Deum.

Scripsisse præterea Papiam Epistolarum librum ad diversos, auctor est Trithemius. Edidit etiam Elias Putschius inter Grammaticos veteres Notarum veterum explicationes ex Papiæ Glossario, quas in MSS. Codicibus, quos videre contigit, non animadverti.

XLV.

* Utrumque volumen hodie asservatur in Biblioth. S. Germani.

a J. Not. ad S. Valerian. p. 102. & ad Versus Columbani, & l. 2. Aleman. p. 198. Simler in Bibl.

b Idem Gold. l. in Alemannicis p. 230.

Ælfrici Glossarium Latino-Saxonicum.

c Joan. Pitseus de Scriptor. Angl.

Papiæ rudimentum Elementarium.

XLV. *a* Eadem ferme tempestate, qua Papias, vixit JOANNES DE GARLANDIA Anglus, anno scilicet 1040. Haraldo in Anglia regnante, qui multa scripsit, atque in iis Synonymorum in arte Alchymistica expositionem secundum ordinem literarum, editam Basileæ cum ejus Alchymiæ Compendio anno 1560. cujus etiam circumferuntur Synonyma & Æquivoca, versibus descripta, quæ cum Commentario typis edita sunt Coloniæ anno 1495. & in scholis vulgo legebentur; quemadmodum *b* Ebrardi Betuniensis Græcismus, seu Liber carmine conscriptus de Figuris, deque octo orationis partibus, editus Lugduni anno 1490. cum Expositionibus Vincentii Metulini, ejusdemque elementa Grammatica Lovanii edita: qui an ille ipse sit, cujus Antihæresim contra Valdenses hæreticos vulgavit Jacobus Gretserus, dubium facit Distichon ab Antonio Sandero *in Bibl. Mss. p.* 222. & Valerio Andrea *in Bibl. Belg.* allatum:

Expositio Synonymorum Joannis de Garlandia

a Baleus Pitseus.
b Henricus a Gandavo de Script. Eccl.

Anno milleno centeno bis duodeno.
Condidit Ebrardus Græcismum Bethuniensis.

Secundum enim hos versus Græcismum suum conscripserit ille anno 1112. Verum cum vox *bis*, referri etiam possit ad *centeno*, quod sane magis arridet, proindeque scripserit anno 1212. idem censeri potest cum eo, qui contra varias Valdensium sectas, quæ sub exitum seculi undecimi, & initium duodecimi tum primum innotuere, scripsit. *c* Laudatur præterea ejusdem Ebrardi Epistolæ secundum artem dictatæ, ex Bibliotheca Monesterii Dunensis in Flandria.

c Sander. in Bibl. Mss. p. 203.

XLVI. Papiam excipit UGUTIO Pisanus, qui longe fusius ac multa vocabulorum & *ἐτύμων* accessione auctius edidit, sive Glossarium, sive Dictionarium, quod MS. in Bibliothecis passim reperitur: nam typis excusum non puto, quod cum ars typographica inventa est, in scholis haberetur illud, quod a Joanne de Janua ex Papia & Ugutione confectum est. In Præfatione vero consilium operis & nomen suum ita aperit. „ Opus igitur divina favente gratia componere statuimus, in quo, præ aliis, vocabulorum significationes, significationum distinctiones, derivationum origines, etymologiarum assignationes & interpretationum reperientur expositiones: quorum ignorantia Latinitas naturaliter indiga quadam doctorum pigritia non modicum coarctatur. Nec hoc tantum ut vitream cenodoxiæ fragilitatem lucrifaciemus, adimplere conabimus, quantum ut omnium scientiæ literarum invigilantium communis inde utilitas efflorescat. Nec minus descendat in mentem, nos in hoc opere perfectionem insinuacim adhibere, cum in humanis nihil ad unguem inveniatur expolitum, licet aliis de hac eadem re tractantibus quadam singulari perfectione haud injuria videri possumus excellere. Nam hic parvulus delectabitur suavius; hic adultus uberius cibabitur; hic perfectus affluentius delectabitur; hic Gignosophistæ triviales, hic Didascali quadriviales, hic Legum professores, hic Theologiæ perscrutatores, hic Ecclesiarum proficiant gubernatores: hic supplebitur, quicquid hactenus scientiæ defectu prætermissum est; hic elimabitur, quicquid a longo tempore male usurpatum est. Si quis quærat operis hujus quis auctor fuerit, dicendum est Deus. Si quærit, quod operis hujus fuerit instrumentum, respondendum est, quod patria Pisanus, nomine Hugutio, quasi Eugetio, id est, bone terre, non tantum præsentibus, sed etiam futuris: vel Hugutio, quasi Vigitiu, id est, virens terra, non solum sibi, sed etiam aliis. Ex his tamen quis ille Ugutio fuerit, & quo vixerit sæculo, non percipimus: sed id docemur ex Chronico Nonantulano MS. cujus verba hic describemus: Per hæc tempora (circa annum 1192.) „ Ango Ugutio, natione Pisanus, Episcopus Ferrariensis, qui datus a Sede Apostolica Coadjutor Abbati Monasterii Nonantulani prodigo homini, ex libro Papiæ, qui illic est, librum derivationum composuit. Ejus obitum circa ann. 1212. conjicit Ughellus, cui hæc de Ugutione haud nota fuerunt. Laudatus porro is sub nomine Pisani a nescio quo Poete infimi ævi MS.

Ugutionis vocabularium.

Est commune Gigas, Pisanus ut asserit: unum
Approbo Galterum, qui protulit, Una gigantum.

XLVII. Papiam & Ugutionem exscripsit, auxitque tandem JOANNES DE JANUA, operique suo titulum dedit: *Summa, seu Catholicon*, unde postmodum, quæ prodiere Dictionaria, hoc nomine fere donata sunt, cui præmisit multa ad Grammaticæ regulas spectantia. Quando vero illud absolverit, hisce verbis indicat in ipso libri fine: *Immensas omnipotenti Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto gratiarum referimus actiones, qui nostrum Catholicon ex multis diversis Doctorum texturis elaboratum atque contextum, licet per multa annorum curricula in millesimo ducentesimo octuagesimo sexto anno Domini, Nonis Martii ad finem usque perduxit.* Quis vero fuerit, ipsemet in voce *Janua*, edocet: *Item a Janua porta dicta est Janua, quædam civitas potens, nobilis, pulcra, & dives, juxta mare sita, & est quasi introitus & porta Lombardiæ, Tusciæ, provinciæ. Hujus civitatis oriundus fuit compilator præsentis libelli, qui dicitur Prosodia, vel Catholicon. Compilator siquidem hujus operis dictus Frater Joannes Jannensis de Balbis, de Ordine Fratrum Prædicatorum modicus, qui etiam compilavit alium libellum in Theologia, qui dicitur Dialogus de quæstionibus animæ ad spiritum: qui etiam composuit quoddam opus Paschale, ubi scilicet de facili reperitur Pascha, scilicet hoc opus Paschale composuit, antequam Ordinem intraret.* Prostat autem Joannis de Janua Catholicon non semel typis editum, ac primum Moguntiæ in ipsis Typographiæ initiis anno 1460. cujusmodi videre licuit in Bibliotheca PP. Fulliacensium Parisiis; deinde Venetiis, scilicet anno 1487. quo sum usus codice potissimum, & a Magistro Ægidio auctum & recognitum, & denuo ab Ascensio Badio auctum, Lugduni per Joannem de Platea anno 1514. Cæterum monet *d* Philippus Bosquierus Minorita in Catalogo MSS. librorum Bibliothecæ Monasterii S. Ghisleni Joannem de Luna appellari. Sed vereor, ne male legerit: de quo hæc subdit. *Addo, quod & si e Erasm. Roterodamus Catholicon Jannensis infamet & velut de gradu dejiciat, qua Latinitas spectatur, ego tamen in rebus Theologicis sentio non contemnendum.*

Catholicon Joannis de Janua.

d In Not. ad Gerson. de Laude Scriptor.
e Erasm. de Ratione studii & in Colleg.

XLVIII. Prodiit eadem tempestate MATTHÆI SILVATICI Mantuani Dictionarium Medicum: vivebat

Matthæi Silvatici Pandectæ Medicinæ.

a Jo. F. Brunus.

vivebat enim ille anno 1297. ut ipsemet testatur, proinde ante an. 1320. uti scribit a Trithemius: quod quidem opus *Pandectas Medicinæ* appellavit, unde *Pandectarius* vulgo indigitatur, in quo voces Latinæ, Græcæ, Arabicæ, & Exoticæ, quæ rem medicam utcumque spectant, ita aliis vocibus redduntur, ut sani aliquid expiscari haud promptum sit, propter depravata, si non auctoris, saltem exscriptorum vitio vocabula; adeo ut de hisce Pandectis judicium istud suum interposuerit Otto Brunsfeldius, & ipse Medicus: *Certe*, inquit, *in re medica veteris Pandectarii errata tam manifestaria sunt, ut prorsus perspecta nemini non sint, nisi qui sana eruditionis ac veterum Scriptorum nihil attigit: in quo tertia fere semper dictio corrupta vitiataque, aut certe barbara, obsoleta, vel exotica est: nec paulo diversa omnia ab magorum & necromanticorum præstigiosis nomenclaturis, ut nescias, verumne an malorum potius dæmoniorum sint nomina.* Sed de his videant peritiores Medici, Linguæque Arabicæ potissimum periti, qui unici duntaxat judicium ferre mea quidem sententia possunt.

De variis Glossis in Scripturas sacras, & maxime de Guill. Britonis opusculo.

XLIX. Habentur præterea Glossæ variæ cum ineditæ, tum editæ in sacra utriusque Testamenti scripta, quæ cum secundum libros digesta sint, non omnino Lexicorum nomine censeri debent: tametsi vocabula, quæ in iis explicantur, Dictionariorum vicem videantur supplere. Harum aliæ incertis auctoribus latent in Bibliothecis, quæ non tanti visæ sunt, ut editionis sumptus promererentur. Aliæ suos laudant auctores, quas inter maxime eminent hocce titulo inscriptæ in codicibus Corbeiensis Monasterii, S. Germani Paris. & collegii Navarrici Parisiensis, GUILLELMI BRITONIS, *Ordinis Fratrum Minorum opusculum difficilium vocabulorum Bibliæ, ex Glossis Sanctorum, in quo præmittit suum præambulum metro confectum: post prosaice procedit.* Ita autem hi versus male digesti leguntur:

Difficiles studeo partes, quas Biblia gestat,
Pandere; sed nequeo latebras nisi qui manifestat
Auxiliante Deo, qui, cum vult, singula præstat.
Propria ponuntur hæc nomina pauca; sed oro,
Qui legis indulge mihi, qui brevis esse laboro,
Si quem profectum retines, hoc opus est Deitatis,
Quicquid non rectum patet hic, quicquid ruditatis;
Supplens defectum, Lector, studio pietatis
Corrige, correctum sit in usum posteritatis.
Scematis ignarus stylus est, non abnuo limam,
Nam pollere facit operam correctio primam.
Desuper irradia scribendi gratia Dia,
Sis Dux, sis socia mera lux, & vera Sophia.

Ad calcem vero libri isti alii leguntur versus.

Hic ego doctorum compegi scripta sacrorum,
Floribus auctorum loca certa notando librorum,
In serie quorum textus patet hic positorum.
Prævia cunctorum, confirmatorque bonorum,
Lux occultorum, via veri, lux dubiorum,
Sit tibi cælorum Rex, gloria, culmen honorum,
Quod completorum datur hic mihi meta malorum,
Egis egenorum, miser o, quia dego Minorum,
Te precor ipsorum comitem me fac meritorum
Sorte beatorum, quod sim velut unus eorum.

b Pitseus.

Fuit autem Guillelmus iste Brito b ex antiquorum Britonum stirpe in Cambria natus, ut auctores sunt ea willoto Pitseus, & Waddingus in Annalibus Minorum ad ann. 1356. n. 31. quo ille obiit, ubi & viri elogium perstringit. Ejus etiam fortasse sunt Synonyma, quæ Britonis nomen præferunt, edita Parisiis, per Dionysium Rosseum an. 1508. Hanc eandem lucubrationem perperam c alii adscribunt nescio cui Joanni Ægidio Ordinis Eremitarum S. Augustini.

c Ph. Labb. in Bibl. MSS. p. 105.

Mammotrectus Marchesini, in quo voces Bibliorum enucleantur.

L. Similis argumenti extat liber inscriptus MAMMOTRECTUS, in quo voces Bibliorum perinde enucleantur. Nominis rationem & etymon sic in Prologo prodit auctor: *Et quia morem geris talis decursus pedagogi, qui gressus dirigis parvulorum, Mammotrectus poterit appellari.* Imo *Mammothreptus*, ex Gr. μαμμόθρεπτος, qua de voce præ cæteris Augustinus *Serm. 2. in Psal* 30. Hunc e Regio Lepidi ortum, quæ civitas prope abest Mutina, appellatumque MARCHESINUM, ex Ordine Minorum, ac floruisse in Provincia Bononiæ & Custodia Ferariæ circa ann. 1300. auctor est Waddingus *de Scriptor. Minor.* Sixtus vero Senensis vixisse ann. 1450. scribit. Is liber primum excusus Moguntiæ in ipsis artis typographicæ initiis, an. scilicet 1470. servatur enim in Bibliotheca Collegii Navarrici Parisiis, ad cujus calcem hæc leguntur: *Explicit Mammotrectus arte imprimendi seu caracterizandi absque calami exaratione sic effigiatus, & ad eusebiam Dei industrie per Petrum Schoiffer de Gernsshem in civitate Moguntina feliciter consummatus anno Dominicæ Incarnationis* 1470. *in Vigilia Martini.* Cujus quidem codicis a primis typographiæ repertoribus excusi non meminit Naudæus in accuratissima, quam de ejus ortu instituit, dissertatione. Rursum deinde Metis impressus est anno 1509. ac demum Venetiis anno 1596.

Varia seculis 15. & 16. Dictionaria & Opera Grammatica.

LI. Accessere denique sub exitum sæculi decimi quinti, aut sequentis initium, Dictionaria, librique alii Grammatices, quorum usus etiam in scholis maxime invaluit, ut *Vocabularius compendiosus ex Summa Januensis, Huguccione, & Papia excerptus*, editus Venetiis an. 1490. d cujus auctorem nescio quem Nicolaum præferunt quidam codices scripti, in Bibliotheca Monasterii S. Martini Tornacensis: & *Vocabularius Breviloquus*, typis editus Argentinæ an. 1491. uterque Joannis de Janua Catholici Compendium, additis tamen & insertis subinde vocabulis aliquot, non tamen melioris notæ, quæ in Januensi non habentur.

d Sander. in Bibl. MSS. Belg. p. 137.

tur. Nec scio, an alii sint diversique prorsus ab eo, quem *Papiam abbreviatum* vocant codices Mss. Bibliothecæ Puteanæ, qui libri seu compendii istius auctorem laudant a Martinum de Arenis sub anno 1507. Prostat præterea Vocabularius alter, *Catholici parvi* titulo donatus, seu Dictionarium Latino-Gallicum, in quo complura vocabula a puriori Latinitate jure proscripta continentur, typis incertis; sed antiquis, (Rotomagi editum laudat Sanderus *in Bibl. Mss. Belg. p.* 152.) ex quo selectas quasdam voces, quod ineditum putaret, ex Ms. Bibliothecæ Thuanæ erutas, libello de Lingua Francica inseruit Philippus Labbeus. *b* Laudatur præterea *Catholicon parvum* Roberti Veisi Angli. Ejusmodi etiam est *Catholicon Armorico-Franco-Latinum a Joanne Lagadec Diœcesis Trecorensis, compositum ad utilitatem Clericorum novellorum Britanniæ:* (1) ita enim libri titulus concipitur, editi Lantriguieri a Joanne *Calvez*, 5. Nov. an. 1499. Prodiere præterea eadem tempestate Dictionaria varia, scilicet *Vocabularius optimus*, *Gemma vocabulorum dictus*, editus Daventriæ anno 1502. Aliud *Gemma Gemmarum* inscriptum, Coloniæ editum anno 1502. & Dictionarium *Dionysii Nestoris* Minoritæ Novariensis, eodem anno Argentinæ publicatum, qui quidem Catholici & Ugutionis, uti vocat, somnia singulis fere paginis redarguit. *c* Legebantur denique in scholis sub initium decimi sexti sæculi, & antea, Grammatices libri modo ignoti, ut *Maximiniani Grammatica*, *Doctrinale Alexandri de Villa Dei*, *Partionale*, *& Combinale Grammatica*: *Guidonis de Fontenaio Bitarici Magna Sinonyma*, *Grammatica regula*, *Epitheta*, *Differentia vocabulorum*: quibus successere demum Joannis Despauterii Ninivitæ, qui obiit circa annum 1514. & aliorum subinde ejusce generis Grammaticalia opuscula, quibus utuntur hodie scholæ nostrates. Ex iis porro veteribus Dictionariis vel Glossariis, de quibus hactenus egimus, vocabulorum etymologias interdum describimus, ridiculas & putidas, quibus, quod non subinde refellantur, nolimus a Lectoribus existimari assensum nos præbere. Neque enim ejusmodi næniis confutandis tanti visum est immorari, cum quales sint, ea se se satis ostendant: *Horum quippe sententias prodidisse, refutasse est*, quod de hæreticorum perfidia ajebat Hieronymus *Epist.* 54. *& Epist.* 91. *cap.* 3.

a Bibl. Mss. Labb. p. 41.

b Thesaur. pag. 904.

c Vide Hist. Academiæ Parisien. t. 1. p. 318.

LII. Ejusmodi igitur Latina Dictionaria ad amussim minime exacta, neque a Latinitatis sordibus purgata, in scholis publicis passim habebantur: „ *d* quorum compactores malæ interdum fidei damnare licet, „ quod, quantumvis isthuc esse corruptum & adulterinum scirent, non putarent tamen aut otii sui esse, „ quo delectabantur, aut negotii, quod gravius esse existimabant, quicquam in rebus istis innovare, ita „ quidem ut de Latinis sentirent ut Latini, loquerentur & docerent ut barbari, & vocum mutationem „ ullam in Lexicis suis faciendam putarent: magna adeo vis est, magnum pondus, auctoritas plurima „ consuetudinis & usus, ut vitiosa retinere, bona negligere, recta contemnere, prava colere, æqua „ repudiare, quam rectis insistere, bonosque auctores prælegere, ac in Latinitate duces sibi assumere „ maluerint ætatis istius Scriptores, ipsique artis Grammaticæ doctores. Sed cum veritas haud facile convellatur, nec per usucapionem aboleatur, revixit tandem studiosorum opera quæ quasi intermortua tot sæculis jacuerat Latinitas: ita ut ratione temporum mutata, discussa barbariei caligine, veternosaque ablegata dicendi ratione, omnibus summo studio ad perfectissimam Linguarum cognitionem incumbentibus, literarum gloria in illam magnitudinem excreverit, ut non defuerint absolutæ eruditionis viri, qui non tantum præstantissimis Latii luminibus opponi mererentur; verum etiam cum priscis de ingeniorum felicitate contenderent. Extitere enim circa ea tempora, post Franciscum Petrarcham, qui literas a multo ævo sepultas e Gothicis tumulis primus fere excitaverat, LAURENTIUS VALLA, civis Romanus, & NICOLAUS PEROTTUS Saxoferratensis, Sipontinus Episcopus, ut omittam HADRIANUM Cardinalem, & aliquot alios, qui defæcandæ Latinitati insudarunt, quorum alter scriptis sub annum 1450. Elegantiarum Latinæ Linguæ libris sex: alter sub annum 1470. publicato grandiori Commentariorum ejusdem Linguæ volumine, cui Cornucopiæ nomen indidit, cum duobus singularum dictionum indicibus, Græco altero, altero Latino, qui justi Dictionarii vicem præstant, non quatriduanam, sed quadringentis amplius annis extinctam & sepultam Latinitatem excitarunt, & rursum in lucem eduxerunt. Horum denique insistens vestigiis, primus ab barbarica illa fæce Dictionaria, hactenus in scholis recepta, purgavit AMBROSIUS DE CALEPIO in agro Bergomensi, (*e* quidam filium Comitis Calepiensis fuisse volunt, quorum quidem Comitum meminit Cœlestinus in Historia Bergomensi *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 6.) unde & CALEPINUS appellitatur, edito Dictionario ex veteribus Scriptoribus profanis & Catholicis, in quo multa se contra Priscianum, atque adeo ipsum Laurentium Vallam, præstantiorum Scriptorum auctoritate nixum dixisse & observasse profitetur in epistola operi præfixa; quam quia in vulgatis Calepinis non est edita, hic describere operæ pretium duximus. Prodiit autem primum, ni fallor circa annum 1500.

Dictionaria minus Latina in scholis diu servata locum tandem cedunt aliis pure Latinitatis.

d Thom. Smith.

e Borsch. ... de Leonis Latin. p. 5.

Ambrosius Calepinus Eremitanus, Senatui populoque Bergomensi Salutem plurimam dicit.

Plures anni sunt, magnifici consummatissimique viri, ex quo vel a prophanis, tum veteribus tum recentibus, vel a Catholicis, & iis sane doctissimis sanctissimisque viris, complurimas Dictionum interpretationes, quæ mihi ad pernoscendas auctorum sententias idoneæ viderentur, excerpere, atque in unum corpus cogere. Quod plane opus sic a me susceptum esse velim existimetis, ut aliis, & mihi in primis, usui quandoque futurum esse considerem. Non enim tam instruendorum aliorum, quam mei exercendi ingenii gratia id efficere aggressus sum. Nam cum a teneris, ut ajunt, unguiculis inter Sacratorum numerum, faventibus superis relatus fuissem, & neque

(1) Extat MS. in Bibliotheca Cl. V. D. *Lancelot*, qui illud nobiscum pro solita hujus humanitate communicavit, in cujus præfatione hæc leguntur: *Quia quamplures Britones multum indigent Gallico, idcirco ego Johannes Lagadeuc parrochie de Pleguenen Diocesis Trecorensis in artibus & decretis Bachalarius, quamvis indignus ad utilitatem pauperum Clericulorum Britanie, vel rudium in peritia Latinitatis, opusculum composui, &c. Datum die 18. mensis Augusti, anno* 1464. Ejusdem videtur ætatis ms. ille codex.

declamationibus, refragante natura, me dedendum putarem, neque percipienda Philosophiæ ulla mihi a Patribus facultas daretur, quippe qui in id temporis incidissem, quo de salvandis animis tantummodo cogitandum foret, cum nec tempus omnino frustra terendum ducerem, haud iniqua res visa est, ea me amplecti studia quæ certam præ se ferrent humanitatem. Neque vero eo vesaniæ vel dementiæ redactus sum, ut bonarum artium studiosis satis me facere posse existimem, quando nemo, licet sapientissimus, id unquam præstare potuerit, certoque sciam, me nec tanto ingenio, tantave literatura præcellere, ut quæ a Nonio, Marcello, Festo Pompejo, Pediano, Servio, Donato, Varrone, cæterisque Latinæ Linguæ luminibus elucubrata fuerint, ego ipse magis religioni dedicatus, quam cuipiam disciplinæ, clarius, aut enucleatius scribere posse confiderem. Verum quia in præstantissimis illis literarum antistitibus plurima desiderabantur, ego, ut communi studiosorum utilitati consulerem, ac meis pro viribus suscepti muneris officio cumulatissime satisfacerem, ea carptim ex omnium pene disciplinarum monumentis exprimere conatus sum, multa contra Laurentium Vallam, contra Priscianum aliosque auctores, præstantiorum auctoritate nixus. Plus enim apud me Ambrosii, Hieronymi, vel Augustini gravitas & doctrina valet & Græcorum, quam Laurentii Valla studiosa reprehensio. Id autem bene maleve fuerim assecutus, judicent alii. Hoc unum affirmare ausim, nostrum hoc opus vocabulorum multitudine, & propositionum interpretamentis, & auctorum citatione ordineque, Dictionaria cuncta superare. Quod cum in volumen amplum excrevisset, ac illud multorum rogatu emittere statuissem, Patriam delegi cui id dedicarem. Nam cui potissimum consecrari opus de re litteraria debuit, nisi patriæ, & illi quidem patriæ, in qua magno & excellenti ingenio viri sunt, qui de gravitate, de jurisprudentia, deque omni scientiarum genere præclare meriti essent, quos ego tanquam obices oblatrantibus constitui opponere. Fere enim plerique omnes, qui in literis præsertim aliquid edidere, id Principi, vel Senatui cuipiam inscripsere, quærentes, ut ab eorum potentatu ac magnitudine laboribus suis apud omnes auctoritatem, & ab invidis tutelam, munimenque pararent. Prudenter id quidem, quando ita veteri consuetudine fieri videmus, ut omni in re, quæ Principes probant, ea cæteri laudent, cupiant, eucantur. Scio namque futuros esse, qui labori nostro detrahant. Ita enim fit, ut quæcunque mortales agant, sive privatim, sive publice, calumniæ subjacere certum sit, nec divinis operibus maledica Lingua parcit, tantum sibi humanus arrogat intellectus. Ego non nisi volentibus hæc legenda trado. Multa sane fateor a me tradita sunt, quæ alii probent, ab aliis vitio dentur, quod plerisque etiam doctissimis usu venisse compertum est. Velle suum cuique est, inquit Poeta, nec voto vivitur uno. Domus, quæ apud forum extructa est, quæ editior sit, vel depressior quam æquum videatur, sæpe contenditur. Difficile reor omnibus placere posse. Sed ego solum cuipiam me non præpono; sed nec æquiparo quidem, eligens cum Propheta abjectus esse in domo Dei. Quare si meum opus a vobis acceptum fuerit, illudque probasse videamini, abesse non poterit, quin a tam gravibus, tam doctis, tamque eloquentibus viris laudatum, laudandum quoque reliqui existiment. Multa vero, immo pene innumerabilia desunt in hoc opere. Quis enim universa multis etiam queat comprehendere voluminibus? Verum ne longius epistolam evagari patiar, finem dicendi faciam, si modo hoc unum vos monitos effecero, quod ad rem plurimum conducere videtur; quippe quod unamquamque Dictionem inventu facilem reddit. Nam omnes orationis partes, aut simplices sunt, aut compositæ. Quæ simplices sunt, sua queque loca pro duarum triumve litterarum præcedentium ordine collocantur. Compositarum alias cum simplicibus, alias per se, secundum variam multiplicemque earum significantiam, coaptavi, ab A. littera initium sumens.

Prima Calepiani Dictionarii editiones.

LIII. Calepinianum exhinc Dictionarium, nescio an tum primum in Gallia, Parisiis editum est anno 1510. quo idem Calepinus obiisse dicitur, cum hoc titulo: F. AMBROSII CALEPINI *Bergomatis, professione Eremitani, Dictionarium, ex optimis quibusque auctoribus, Nonio Marcello, Festo Pompejo, M. Varrone, Pædiano, Servio, Donato, Cornucopia Perottina, Laurentio Valla, Tortelloque: præterea ex Suida Græco, aliisque compluribus, nullo fere vocabulo Cornucopiæ prætermisso studiose collectum, & ab Ascensio diligenter recognitum atque impressum.* Prodiit altera deinde editio Parisiensis anno 1525. Idibus Augusti, sumptibus Joannis Parvi & Poncetti *le Preux*, cum hoc titulo: *F. AMBROSII CALEPINI Bergomatis Eremitanæ professionis, viri undecumque doctissimi Lexicon ex optimis quibusque auctoribus collectum, novis additamentis, quæ nondum ad nos pervenerant, ipsiusmet auctoris autographis illustratum, quæ hoc signo.... indicantur. Adduntur & Joannis Badii frugifera annotationes stella notata. In summa hoc in opere recondita latet eruditio, ita ut nullum vocabulum Cornucopiæ, immo nullius Dictionarii quæratur prætermissum, &c.* Huic porro ejusdem Calepini epistola præponitur, quam ille iteratæ ac postremæ suæ editioni præmiserat, quam Venetiis anno 1509. factam quidam scribunt, in qua tum se decrepita fuisse ætate, visu etiam præ senectute privatum testatur. Hanc perinde hoc loco describendam duximus, cum alibi vix occurrat.

Ad clarissimum & sapientissimum Theologum Dominum Magistrum Egidium Viterbiensem totius Augustiniani gregis Eremitarum Pastorem dignissimum, Ambrosius Calepinus Bergomas, ejusdem religionis de Observantia nuncupatæ minimus S. P. D.

Quum hominem, senem præsertim, bullam, quæ dicitur esse non ignorarem, meque ingravescens ætas colligendas jam esse sarcinas admoneret, dictionum interpretamenta olim quidem a me edita, proximis vero annis incudi reddita, & aliquanto diligentius amussitata collegi, effecique, ut castigatiora & uberiora in manus hominum exire possent. Hoc vero quicquid est operis, quamvis & ipse nomini tuo dicare exoptarem, idque ipsum religiosi, quicquot Bergomi degunt Collegæ nostri pro sua quisque in te pietate a me certatim contenderent, harebam tamen, neque ingenii tui judicium præsertim, ut Secundus ait, lacessitum subire audebam. Neque enim sic tota, ut dici solet, cœlo errabam, ut non viderem eum esse te, quem quasi Lucillianum illum Persium omnium doctissimum metuere etiam eruditi debeant. Quis enim, quæso, vel unicam odentuam, Ægidii Romani laudes continentem, legere potuit, ut te summum in Poetica non agnosceret? Quis librum de Ecclesiæ incremento a te conscriptum, & divini Pontificis Maximi voce laudatum non admiratur? Quis Eloquentiæ tuæ fulmina æquaverit? Quis ad populos te concionantem audivit, qui voces tuas Pauli esse tonitrua non existimaverit?

stimaveris? Qui tua illius dialectica subtilitatis ceratinas & soritas effugerit? Quem porro latent, quantum in iis, quæ Physica, quæque item Metaphysica nominantur, quantum denique in sacrarum literarum studiis semper excellueris? Quid plura, te unum intelligebam, qui nihil non lectum, nihil non intellectum esset. Sed bene, quem summa doctrina formidabilem effinxerat, eundem vita sanctitas amabilem reddidit. Neque enim mihi, quamvis a te longissima constituto, nescio e permittitur, quam bonus commissi tibi gregis Pastor existas, ut languentes foveas, ut demissos erigas, ut salubribus medelis aut venienti morbo occurras, aut eundem, si forte irroboraverit, amoveas. Noster Ordo, quod dius exoptavimus, te auctore est integratus, te Magistro sibi restitutus, te intercedente summis privilegiis honestatus, quæ cum animo volverem, facile persipiebam, te, qui universos ita dirigeras, singulos non contemnere. Hac denique quasi addita obrepsit audacia, meque illuc impulit, ut ad te quasi ad numen aliquod confugerem: & qualescumque vigilias meas tibi dicarem. Quod factum meum boni consulas obsecro, memineri sque, me quasi non postrema nota villicum hac ipsa dicatione rationem atii mei exhibere tibi voluisse, quem tu velut diligens paterfamilias inspicere non gravaberis, vel certe ut bonus pastor ne pusilla quidem ovis fœtum tibi contemnendum putabis, sed umbra potius tui nominis proteges. Quod si, ut spero, feceris, ad summam votorum meorum pervenisse mihi videbor, ac tuo quasi colophonio suffragio, ut in veteri verbo est, adjutus, in singulis etiam tribus puncta omnia tulisse me existimabo, nec ætatis tantum nostræ oblatratores, sed & celebratum illum veteribus modum contemnam. Vale Pater R. & Congregationem nostram, ac præsertim Bergomensem Conventum habe commendatissimum. Nam & te, ut debent, omnes mirifice amant ac reverentur, & me decrepitum jam senem atque oculis captum mira pietate complectuntur. Bergomi Kalendis Octobris 1509.

LV. Si auctum deinceps, novisque vocabulis adornatum Calepinianum Dictionarium, in magnam voluminis molem excrevit, dum quisque pro libitu observationes eo suas immittit, librumque sarsarcit nominibus etiam propriis ac Geographicis, licet nihil ad Latinam Linguam spectantibus: quod quidem nescio an ab ipso Calepino in primis editionibus præstitum fuerit, cum eas non viderim, tametsi in prima Parisiensi aliquot, & in iis, quæ Venetiis alibique confectæ sunt, multo plura occurrant. a Quæ quidem vir multi judicii ac singularis literaturæ Conradus Gesnerus Tigurinus, in Calepiniano Dictionario e se recensito, & supra quatuor millibus vocabulorum ex probatissimis auctoribus aucto, cum prosodiæ, id est, quantitatis syllabarum notis in Onomasticum peculiare rejecerat, in editionibus Basileensibus anno 1544. & 1560. postrema ea Pauli Manutii observationibus plurimum adaucta. Et sane mirandum ab ejusmodi vocabulis, quæ rursum malo fato in alias editiones irrepsere, Calepinianum Dictionarium non purgasse virum in hisce literarum studiis versatissimum Joannem Passeratium, a quo postrema adornatum est, cum aliunde infinitis aliis Latinis vocabulis, maxime Scriptorum, qui vel prioribus Romanæ reipublicæ seculis, vel etiam inclinante paululum Latinitate floruerunt, adaugeri potuisse, quæ tamen omissa sunt, pro certo habemus, adeo ut ex iis duo fere alia confecerit volumina Matthias Martinius. Sed & iis præsertim adornari debuit, quæ a probæ Latinitatis auctoribus peti possunt, ac Tullianis maxime, quæ tanto studio Marius Nizolius, Robertus Stephanus, & alii ordine literarum collegerunt. Qua de re merito queritur vir doctus Olaus Borrichius in ea Dissertatione, quam de Lexicis Latinis & Græcis edidit, Hafniæ excusa anno 1660. Tot igitur subsidiis, doctorumque virorum conatibus revixit intermortua Latinitas, & abdicatis insulsis istis Lexicis, a quibus barbaries ipsa fovebatur, successere longe tersiora, & ab omni illo, quo prius scatebant, squalore purgata, quorum in scholis Academiisque publicis, feliciori eruditionis ac literaturæ fato, hactenus usus invaluit.

Calepini Dictionarium novis auctum vocabulis.

a Josias Simler. in Vita Conradi Gesneri.

Auspiciis venere Deis cœloque secundo
Non nota elapsis commoda temporibus.
Quæ prius obscuris fuerant infusa tenebris,
Sensa Poetarum jam per aperta volant.
Ante salebroso Latialis Lingua veterno
Obruta, vix poterat triste levare caput.
Et pro Romano Geticus pollebat ubique
Sermo: vel hoc si quis durior alter erat.
Nemo Maronæi volvebat dona laboris:
Nemo Catullæos Bilbilicosve sales.
Delituit Cicero spurca contemptus in alga:
Tu quoque cum Marco Quintiliane tuo.
Livius, & Naso, dulcisque Propertius, & qui
Cantavit Nemesin dexteriore lyra.
Lucanus, Senecaque duo, Juvenalis Aquinas,
Tranquillus, Tacitus, Persius atque Pedo:
Stella, Macer, Flaccus, tersique Papinius oris,
Deliciæ Latii Plautus & eloquii.
Plinius, Italicus, Celsusque, Apuleius, Aratus,
Et quicumque bonus Scriptor, opertus erat.
Infelix plebes Papiam Ebrardumque legebat:
Scriptaque barbaricis vix bene nota Getis.
In pretio fuerant Uguitio, Catholiconque;
Atque Mamotrecti semilatina lues.
At nunc auspiciis Superis cœloque secundo
Indutis antiquum Romula Lingua jubar,
Sic post millenos ales reparabilis annos
Abjecta renovat omne decus senia.

Contulit huic operi Gazes Theodorus & acer
Vallensis multum: tuque Philelphe simul.
Hinc Itali crevere viri: crevere juventus
Gallica Pieriis deliciata sacris.
Nec te Pice sagax: nec te Beroalde silebo:
Nec te cum Musis, Politiane tuis.
Adde Marullum illis & blandidicum Pontanum:
Et Carmelitam, Mantua dia, tuum.
Qui simul Hermolaos, non vero Barbarus ore
Dicitur: hi Linguæ restituere decus.
Illorum, impressis pubes Germana laborer:
Et gens in prælo Gallica fecit idem.
Sic pedepressim aucta est Itala cultura loquela;
In varia nec non castra tetendit humo.
Quis nunc tricosus, quis fuscalus auctor habetur:
Ad quem scriptorum non via lata patet?
Cuncta innotescunt bona scrutata severa:
Quæque prius fuerant turbida, clara micant.

Istis haud incomptis carminibus lusit olim Petrus Bouherius Sabulensis in Elucidarium Conradi de Mure a Bibl. Gesneri. Canonici Thuricensis, a se repurgatum & adornatum anno 1513. a Vixit autem Conradus anno 1273. ut auctor est Conradus Gesnerus, isque est, qui novum Græcismum condidit, ut ipsemet in præfatione istius operis testatur. Atque hæc quidem de veteribus ac etiam paulo recentioribus Glossographis adnotasse sufficiat.

An abstinendum lectione Scriptorum inferioris ævi. LVI. Jam vero haud nescius sum, fore complures, qui inferioris ævi Scriptorum, quibus nulla est elegantia Latinitatis, vel munditia, abstinendum lectione eo arbitrentur potissimum, quod scriptionis stylum, locutionisque characterem vitiet ac corrumpat: ut suam omnem sermonis elegantiam, & Latini eloquii venustatem stridore lectionis Hebraicæ sordidatam fuisse agnoscit b Hieronymus: *Nos, ut scis*, inquit, *Hebræorum lectione detenti, in Latina Lingua rubiginem obduximus: in tantum, ut loquentibus quoque nobis stridor quidam non Latinus interstrepat*. Neque dissimili sententia S. Basilius (vel quivis alius sub b Epist. 130. & in Prolog. lib. 2. in Ep. ad Galat. ejus nomine) *epist*. 339. ad Libanium Sophistam scribens de sermonis sui inelegantia sese excusat: (1) ἡμεῖς μὲν, ὦ θαυμάσιε, Μωσῇ καὶ Ἠλίᾳ καὶ τοῖς οὕτω μακαρίοις ἀνδράσι σύνεσμεν, ἐκ τῆς βαρβάρου φωνῆς διαλεγομένοις ἡμῖν τὰ ἑαυτῶν, καὶ τὰ παρ' ἐκείνων φθεγγόμεθα, νοῦν μὲν ἀληθῆ, λέξιν δὲ ἀμαθῆ, ὡς ἀμέλει ταῦτα δηλοῖ. Et epist. 356. (2) ἃ γὰρ ἂν εἴποιμι περὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης; πλὴν ὅτι ἀκούω σοὶ μαθητὴς, ὁμολογῶ καὶ φημί. Sed & Julius Severianus *in Syntom*. etsi oratori juris studium non omittendum existimaret, non tamen penitus appetendum censebat: „Cum si se multum scientiæ juris dederit, plurimum de cultu orationis atque im„petu amissurus sit, cum alia sit Jurisconsultorum, alia Oratorum dicendi scribendique ratio. Adde „quod, ut ait Fabius *l. 1. c. 1.* non assuescendum est sermoni, qui dediscendus sit, quia ipsa magis per- c S. Hier. ad Letam. „tinaciter hærent, quæ deteriora sunt. c Difficulter enim eraditur, quod rudes animi perbiberunt, pro„clivisque est malorum æmulatio: & quorum virtutes assequi nequeas, cito imiteris vitia. d Quin etiam d Theon Sophist. in progym. p. 89. objectum Herodoto, quod de Barbaris, id est, cæteris populis, Historiam suam conscribens, eorum sermonem imitatus dicatur, ut auctor est Theon Sophista: (3) Καὶ βαρβαρισμοὺς φασὶ εἶναι πολλοὺς ἐν Ἡροδότῳ, καίπερ Ἑλληνικῶς γράφοντος, ὅτι τοὺς ἐκείνων λόγους μεμιμημένος. Et de versibus suis, dum apud Getas exul degeret, exaratis, ajebat Ovidius *lib. 4. de Ponto Eleg. 13.*

Nec te mirari, si sunt vitiosa, decebit,
Carmina quæ faciam pene Poeta Getes.
Ah pudet, & scripsi Getico sermone libellum:
Structaque sunt nostris barbara verba modis.

Julianus Imperator Epist. 55. barbariem se contraxisse profitetur, dum apud barbaros versaretur: (4) τὰ ἡμέτερα, εἰ καὶ φθεγγοίμεθα Ἑλληνικῶς, θαυμάζειν ἄξιον, οὕτως ἐσμὲν ἐκβεβαρβαρωμένοι διὰ τὰ χωρία. Queretur etiam e Quintil. l. 2. c. 5. „quod propter hoc ipsum, quod pravi sunt, laudentur, e & tanquam sermo rectus & secundum natu„ram enuntiatus nihil habere ex ingenio videatur, illa, quæ utcunque deflexa sunt, tanquam exquisi„tiora miremur. Non aliter quam distortis & quocunque modo prodigiosis corporibus, apud quosdam „majus est pretium, quam iis, quæ nihil ex communis habitus bonis perdiderunt: atque etiam qui spe„cie capiuntur, vulsis lævatisque, & inustas comas acu comentibus, & non suo colore nitidis, plus „esse formæ putant, quam possit tribuere incorrupta natura, ut pulchritudo corporis venire videa„tur ex malis moribus. Digna, inquit Vossius *in Praf. de Vit. Serm.* hæc poterit est oratio, „quos ab ejusmodi Scriptoribus ipsi etiam arcemus. Siquidem hos demum iis commendamus, qui jam „subacti sunt in optimis auctoribus, ac minimum Historiarum disciplinarumque rudimentis imbuti. „Nec enim jam ætate ac judicio firmatioribus metuendum inde erit illud periculum, quod formidant: atque

---

(1) *Sed nos quidem, vir spectatissime, versamur cum Moyse, Elia, & hujusmodi sanctis viris, qui sua nobis barbaro sermone edisserunt, & illa nos eodem modo usurpamus, sensu quidem vera, dictione autem indocta, ut ex ipsis videre est.*

(2) *Quid enim dixerim de tam Attico sermone? nisi quod professum sim discipulum, illud fateor, & dici amo.*

(3) *Et dicunt Herodotum sæpius barbare locutum fuisse, quamvis Græce scripserit, quod barbarorum dicendi rationem sit imitatus.*

(4) *Nostra quidem (scripta) mirari dignum est, quamvis Græce loquamur; adeo facti sumus barbari, per diversa quæ peragravimus loca.*

„ atque ut fortasse aliquid amitteretur de castimonia sermonis, pulcre id tum compensabitur utilitate re- „ rum præstantissimarum, quas ex Scriptoribus iis addiscimus. *a* Plerique enim, rudes literarum, dum de tractatibus hominum disertorum quippiam legunt, verbositatem solam discunt, absque ulla doctrinæ reconditioris, qua li fere semper carent, notitia. Ea quippe sunt aliquando studia illorum, qui eruditorum nomen sibi arrogant, ut vocabulorum argutiis, periodorum concinnitatibus, trivialisque eloquentiæ flosculis toti insistant, humaniorum literarum solidorisque doctrinæ cultum negligant, & veterum ac ævi medii auctorum lectionem aspernentur, qua subinde possent illustrari, quas sibi tractandas suscipiunt, rerum argumenta, *b prius imperitorum Magistri, quam doctorum discipuli*: Qui, ut ait „ Petronius Arbiter, levibus atque inanibus sonis ludibria quædam excitando, efficiunt, ut corpus ora- „ tionis enervetur & cadat. Ac de ejusmodi scriptoribus haud insulse, opinor, dixit, nescio quis nostræ ætatis Satyricus: Nihilum præclaris verbis ac elegantibus persæpe includere horum, quantumlibet laboriosas, lucubrationes. *c Jacet enim omnis oratio, in qua tantum verba laudantur*: cum id in primis cavere debeat, qui ad scribendum se se accingit, ut non jejuna sit, neque in sola verborum connexione vel compositione tota hæreat ac versetur; sed, ea perlecta, habeat Lector, unde instructior evadat ac doctior. Isidorus Pelusiota *lib.* 2. *Ep.* 108. 163. scribens ad Proæresium Scholasticum (1) λόγων ἔχεις συναγωγὴν, ὡς μανθάνω, ἀκοὴν μεν τερπόντων, λόγῳ δὲ ζῶντι σου δεῖ, ὃ δὲ χηρεύων, κύμβαλον ἀλαλάζον ἐστιν. Et alio loco in eamdem sententiam: (2) ὁ καλὸς λόγος, κυμβάλῳ παρίσωται, *&c.* Ita plerique suas ineptias vulgo obtrudunt, & se deridendos præbent somniis, versiculis, & declamationibus: de iis loquor quisquiliis, quæ simul ac prodeunt, *d* scombros, thus, *e* & piper, & quidquid chartis amicitur ineptis, tunicæ vestiunt; Chartæ emporeuticæ *f* Plinianæ. Hinc tot ἡμερόβιοι Libelli, qui, ut *g* Plautinis utar,

> *Quasi solstitialis herba paulisper sunt,*
> *Repente exorti sunt, repentino occidunt.*

„ Nullus interim tam imperitus Scriptor est, ajebat Hieronymus *in Præf. ad lib.* 12. *Comm. in* „ *Esajam*, qui lectorem non inveniat similem sui, multoque pars major est Milesias fabellas re- „ volventium, quam Platonis libros. In altero enim ludus est & oblectatio, in altero difficultas „ & sudor mistus labori. *h* Magna pars studiorum amœnitates quærimus: quæ vero tractata ab „ aliis dicuntur immensæ subtilitatis, obscuris rerum tenebris premuntur. Nemo porro inficiari audeat non classicos veteresque duntaxat, sed recentiores paulo Scriptores amplissimam suppeditare sæpenumero scribendi, scriptaque illustrandi, materiam, quorum sermonem vel dicendi rationem, rerum interim solidiorum argumentis ab iis depromptis, despicari liceat: est quippe quævis ἀπαγγελσις, φησὶ λέξεως, ajebat Apollonius Rhodius, apud Theonem Sophistam *in Progymn.* *pag.* 5. Quidquid enim iis censentur, *i non obstant hæ disciplinæ per illas euntibus, sed circa illas hærentibus*, ut Fabii verbo utar, & quando, cum his *non habitandi electione, sed itinerandi necessitate versamur*, quod de Grammaticis ac Poetis dixit S. Augustinus *libr.* 2. *de Musica. cap.* 2. in caput 1. Danielis: (3) ἔνθα δὲ οὐδὲν ἔβλαπτεν, οὐ παρῃτήσαντο μαθεῖν γλῶτταν βαρβαρικὴν καὶ σοφίαν τοιαύτην. οὐ γὰρ τὸ μαθεῖν ἔγκλημα ἦν, ἀλλὰ τὸ χρήσασθαι. Adde *k* quod artis oratoriæ magistri inutile haud esse existimant, etiam corrupta aliquando & vitiosas orationes legi palam pueris, ostendique in his quam multa impropria, obscura, tumida, humilia, sordida, lasciva, effeminata sunt.

a S. Hier. Epist. 8. ad Demetriad.
b Id. Hier.
c Id. Hier. Ep. 13.
d Martial. l. 4. Ep. 78.
e Hor. l. 2. Ep. 1. Tibull. l. 1.
f Plin. lib. 13.
g Plaut. Pseud. a. 2b.
h Plin. in Præfat.
i Quintil. l. 10. c. 13.
k Quintil. l. 2. c. 5.

LVII. Fuit etiam hæc Gentilium expostulatio, *l* quorum studium omne in verborum & sermonis elegantia positum erat, qui sacros Christianorum libros; quod inelegantes essent scripti, meramque redolerent barbariem, aversabantur: seu, ut ait Lactantius *lib.* 6. *Inst.* scriptis cœle- „ stibus, quia videbantur, incompta, non facile credebant, quia aut ipsi erant diserti, aut di- „ serta legere volebant, & quæ auribus blandiuntur assueti, dulcibus & politis, sive orationibus, „ sive carminibus, divinarum literarum simplicem communemque sermonem pro sordido asper- „ nabantur. Quasi vero Deus, inquit ille, & mentis, & vocis, & linguæ artifex diserte loqui „ non potest: cum summa prudentia carere fuco voluerit ea, quæ divina sunt, ut omnes intel- „ ligerent, quæ ipse loquebatur. Sed & S. Hieronymus *Epist.* 22. *cap.* 13. fatetur, primis adolescentiæ annis, Tullio, Platone cæterisque ejusmodi Gentilibus Scriptoribus perlectis, in semetipsum reversum Prophetas legere cœpisse: *Sed horum*, subdit ille, *sermo horrebat incultus, & quia lumen cæcis oculis non videbam, non oculorum putabam esse culpam, sed solis*. Quin etiam ævi nostri Sectarii vulgatam versionem eo vellicarunt, quod voces aut minime Latinas, & velut ignotas, aut plane obsoletas, vel denique minus congruentes, contineat. In quos *m* viri pii ac eruditi insurrexere non semel, variisque a sacris Libris, & sanctorum Patrum auctoritatibus petitis argumentis, eas non mutari, imo servari, ponique debuisse probarunt: cum quod res, de quibus agitur, recte omnino exprimerent, tum quod paulo humilior oratio vulgarium hominum maxime captui accommodatior sit, &, ut ait S. Augustinus *in Ps.* 38. plerumque consuetudo loquendi vulgaris utilior est significandis rebus, quam integritas literata. *Mallem quippe*, ut ait, *cum barbarismo dici, Non est absconditum ossum meum, quam ut ideo esset magis apertum, quia magis Latinum est*. Quo spectant ista Hieronymi *in Ezech. cap.* 40. *Illud autem semel monuisse sufficiat, nosse me cubitum & cubita neutrali appellari genere; sed pro simplicitate & facilitate intelligentiæ, vulgique consuetudine ponere masculino: non enim nobis cura est vitare sermonum vitia, sed Scripturæ sanctæ*

Gentiles Christianis exprobrant Linguæ barbariem; vana est expostulatio.

l Theodoret. de Curat. Græc. affect. serm. 9. initio. Nilus l. 3. epist. 8.

m Baron. an. 17. num. 175. num. 212. n. 58. & seqq. Fr. Turrian. lib. 2. pro Ep. Pont. cap. 2. Filesac. l. 1. Selectt. cap. 14.

(1) *Habes verborum copiam, ut audio, aures quidem oblectantium, at vivente sermone cares, quo qui indiget, symbalum est tinniens.*
(2) *Splendida oratio, similis est cymbalo, &c.*

(3) *Ubi vero nullum detrimentum est, linguam barbaram & ejusmodi sapientiam discere non renuit. Non enim crimen erat hanc discere, verum ea uti.*

n De vest. feminar. quibuscumque verbis disserere. Et a alio loco, *Camisia* vocabulum usurpaturus: *Volo*, inquit, *pro legentis facilitate abuti sermone vulgari.* Ex quibus interim animadvertere licet vulgarem sermonem Latinum non semper ad Grammaticæ leges exactum fuisse hacce tempestate. Θαυμάζω (1) δέ σε, inquit S. Basilius *Ep.* 188. Amphilochium Iconiensem alloquens, [illegible] Sic igitur verborum argutias deridebant sancti Patres, cum rebus disquirendis, non sermonum lenociniis insisterent. Aiebat Origenes *Philocal. c.* 4. Ὁ (2) [illegible] In eandem sententiam Scholiastes Gregorii Nazianzeni *in Stelent. p.* 75. sed & Augustinus contra Cresconium Grammaticum: *Demosthenes clarissimus Oratorum, quibus verborum tanta fuit cura, quanta rerum auctoritas nostris, cum tamen nonnullam ei locutionis insolentiam objecisset Æschines, negavit ille in eo positas esse fortunas Græciæ, illone an illo verbo usus fuerit,* (pro Ctesiphonte) *& an huc & illuc manum porrexerit: quanto minus nos laborare debemus de regulis derivandorum nominum, quando sive hoc, sive illud dicamus, intelligitur sine ambiguitate, quod dicimus: quorum non in expolitione sermonis, sed in demonstratione veritatis est major intentio.* S. Hieronymus *Ep.* 34. *c.* 1. *Unde & leporem artis Rhetoricæ contemnentes, & puerilis ac plausibilis eloquii venustatem, ad sanctarum Scripturarum gravitatem confugimus, ubi verba vulnerum medicina est, ubi dolorum certa remedia, &c.* Sic vetus Scriptor *Libr. de Disciplin. Scholar. in Proœm.* præcepta daturus Scholaribus: *Hæc autem*, inquit, *ad intelligentiæ cognitionem suscepimus peragenda, pristinum modum tractandi fere omittentes, nonnunquam leviori stylo perusi, quoniam in majori parte pro rudibus informandis est executus, & tanto levior dilucidando debet esse translatio.* Quin etiam ea mens fuit quorundam Philosophorum, ut verborum lenociniis operam non darent, nec eleganter scribere curarent; sed res ipsas potissimum spectandas censerent. De Plotino ajebat Porphyrius: (3) Ἔγραφε δὲ οὔτε εἰς κάλλος ἀποτυπούμενος τὰ γράμματα, οὔτε διαιρῶν εὐσήμως τὰς συλλαβάς, οὔτε τῆς ὀρθογραφίας φροντίζων, ἀλλὰ μόνου τοῦ νοῦ ἐχόμενος. Ea etiam fuit Christianorum scribendi vivendique ratio, ut eloquentiam non quærerent, non flagitarent Linguæ nitorem; sed animæ quærerent puritatem, b cum apud eos solœcismus magnus & vitium, turpe quid narrare vel facere censeretur. S. Basilius: (4) Καὶ τὸ τῆς λέξεως [illegible]

b S. Hier. adv. Helvid. c. 8.

Quis stylus Patrū.

c Ep. 187.

LVIII. Sanctorum igitur Patrum in eo cura præsertim fuit, ut *stylo Ecclesiastico* scriberent; id est, ut deposito sermonis cothurno libros suos divinæ Scripturæ flosculis adornarent, reperentque potius, quam
,, verborum exquisitione tumerent: non composita oratione, plausuque populari, qui solet imperito-
,, rum aures decipere, atque palpare, sed oratione simplici, & ecclesiastici eloquii veritate, ut ait Hie-
,, ronymus *Epist. ad Lætam*, *& epist.* 139. Sed & id maxime curabant, ut a vulgo intelligerentur, ejus-
,, que captui se se accommodarent cum omnium operum virtutem sententias putarent, ab hisque sancti-
,, tatem & virilitatem petendam, quando nos in omnia deliciarum genera vitiaque dicendi quoque ratio-
,, ne deflexímus, ajebat Quintilianus *l.* 1. *c.* 14. quod simili de Christianis sententia dixit Gregorius Na-
,, zianzenus *Orat.* 3. (5) Καὶ εἶτα μετὰ τῶν ἄλλων ἱερουργοῦμεν τὸν λόγον, ὥσπερ τὰ σώματα. Quippe ut ejusdem Hie-
,, ronymi verbis *Epist.* 4. utar, quod in disertissimis viris Græciæ legimus, Asianum tumorem Attico sic-
,, cabant sale, & luxuriantes flagellis vineas falcibus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia, non ver-
,, borum pampinis; sed sensuum, quasi uvarum expressionibus redundarent. d Iis nempe minor fuit ver-
,, borum custodia, cum intellectori non timebantur. Hinc S. Augustinus: Non timemus, inquit, fe-
,, rulas Grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam & certiorem perveniamus. Et S. Prosper *l.* 1.
,, *de Vita contempl. c.* 23. Tam simplex & apertus, etiam minus Latinus, disciplinatus tamen & gravis
,, debet esse sermo Pontificis, ut ab intelligentia sui nullos, quamvis imperitos, excludat, sed in omnium
,, audientium pectus cum quadam delectatione descendat. Alia enim est ratio declamatorum, & alia de-
,, bet esse doctorum. Illi elucubratæ orationis pompam totis facundiæ suæ visibus concupiscunt, illi re-
,, bus inanibus pretiosa verborum indicant ornamenta, isti veracibus sententiis ornant & commendant
,, verba simplicia. Illi affectant suorum sensuum deformitatem tanquam velamine quodam phalerati ser-
,, monis abscondere, isti eloquiorum sacrorum rusticitatem pretiosis sensibus venustare, &c. Et *cap.* 24.
,, Cæterum de accuratione dictionis elaboratæ non satago, nec mihi pudori est, si disputatio mea,
,, quæ foris probatur in rebus, aliquos inanium verborum sectatores horrore incomptæ orationis
,, offendat: quia quod ab homine doctore studendo non didici, id exhibere loquendo non potui.
,, Et tamen cum sententiarum vivacitatem sermo ea industria cultus enervet, quis non judi-
,, cet, me affectationem compositionis debuisse contemnere, etiamsi eam potuissem velut dicen-
,, di peritus implere, &c. Ruffinus Aquileiensis *in Prolog. ad lib.* 3. *de Vitis Patrum. Non ergo spernas simplicitatem & impolitos sermones: nec enim mei operis est divina doctrina, Scripturaque, sophistica*

d Quæst. dial. 306.

(1) *Miror sane quod grammaticam in Scriptura diligentiam requiras, ac dictionem coactam esse putes illius interpretationis, quæ suum ipsius significatum commode exprimit, neque id transfert, quod proprie Hebraica voce significatur.*

(2) *Qui dividit apud se vocem, & significata & res pro quibus notiones ponuntur, non impinges ad solœcismum vocis, cum perscrutatus res quibus significandis voces adhibentur, sanas & integras invenerit: maxime vero cum profiteantur viri sancti sermonem suum & prædicationem non in persuasione sapientiæ verborum, sed in demonstratione Spiritus & potestatis esse.*

(3) *In scribendo neque elegantiæ litterarum consuluit, neque syllabas venuste divisit, neque de Orthographia sollicitus fuit, de sola sententia cogitavit.*

(4) *Conveniens mihi proposito Christiani videtur, ut sermone utatur simplici & illaborato, utpote qui non ad ostentationem, sed ad communem utilitatem scribat.*

(5) *Una cum aliis rebus sermonem etiam immolamus, quemadmodum & corpora.*

sophistice: & eloquenter signare sermones, sed suadere mentes hominum in fide & operibus veritatis. Neque aliter præfatur haud inelegantis venæ Poeta inferioris ævi, Leonius Presbyter S. Benedicti Parisiensis Canonicus in Historia sacra *in Cod. Ms. Loiseliano.*

At tu, cui pravus semper nova carpere mos est
Ingenia, & priscas extollere laudibus artes,
Non rerum inspectis, Judex temerarie, causis,
His saltem incipias discasque ignoscere livor,
Nec tenuis tantique impar facundia rebus,
Inclyta magnorum nec te moveant mediocri
Gesta Patrum digesta stylo; sic vera referri,
Sic divina volunt, sanctus sic denique Moses
Hæc sacra expromens oracula simpliciore
Tradidit eloquio. Picto sermone necesse est
Ficta loqui, magnoque attollere parva boatu.
His satis est splendor suus. Adde quod ista
Scribimus ingeniis rudibus puerisque legenda
Tradimus, ut puras primum sacra lectio mentes
Imbuat, & melior doctrina præoccupet aures,
Hic scelerum pœnas, virtutum præmia discant,
Divinoque rudes jam participare timore
Incipiant, tenerisque Deum cognoscere ab annis,
Et fidei prima hæc habeant elementa fideles.

Denique, ut cæteros, qui id argumenti sunt prosecuti, omittam, Salvianus *in Præf. addib. t. de Provid.* carpens quosdam sui temporis Scriptores, qui verborum sectabantur amœnitates, & ut sive utiles ac probat, sive inutiles atque improbas materias sibi delegissent, seriem tantum rerum nitore verborum illustrarent: *Nos autem*, inquit, *qui rerum magis, quam verborum amatores utilia potius, quam plausibilia sectamur, neque id quærimus, ut in nobis inania sæculorum ornamenta, sed ut salubria rerum emolumenta laudentur. In scriptiunculis nostris non lenocinia esse volumus, sed remedia, quæ scilicet non tam otiosorum auribus placeant, quam ægrotorum mentibus prosint, magnum ex utraque re cælestibus donis fructum reportaturi.* Atque inde illud Hieronymi *lib. 2. in Ruffin. c. 2. Inter Christianos verborum vitia non solere reprehendi.*

LIX. Proinde ita legendos sacros libros suadebat Cassiodorus *l. de Div. lect. c. 15.* ut Scripturæ divinæ idiomata nulla præsumptione temerarentur, ne cum ad intellectum communem, quæ dicta sunt, trahere cupimus, cœlestium verborum puritas dissipetur. Idiomata enim legis divinæ dicuntur propriæ locutiones, quas communis usus non habere cognoscitur: quæ quidem cum occurrunt, ista nobis ab expositoribus aperienda desideremus, non eorum aliquid sacrilega voluntate truncemus. Nec illa verba tangenda sunt, quæ interdum contra artem quidem humanam posita reperiuntur, sed auctoritate multorum codicum vincantur: corrumpi siquidem nequeunt, quæ inspirante Domino dicta noscuntur. Regulas igitur elocutionum Latinarum, id est, Quadrigam Messii, omnimodis non sequaris, ubi tamen auctoritate priscorum codicum convinceris. Expedit enim interdum prætermittere humanarum formulas dictionum, & divini magis eloquii custodire mensuram. Et Joannes Gersenius *lib. 1. de Imit. Chr. c. 5. Veritas est in Scripturis sanctis quærenda, non eloquentia: omnis enim Scriptura sacra eo spiritu debet legi, quo facta est. Quærere potius debemus utilitatem in Scripturis, quam subtilitatem sermonis.* Quæ reverentia legendi sint libri sacri.

LX. Enimvero etsi plerique sanctorum Patrum a puriori recedentes Latinitate, nedum receptis, verum etiam barbaris usi sint vocabulis, non ideo tamen elegantiæ omnis atque literaturæ expertes fuisse sunt censendi. Cum id affectatione quadam vulgarem sermonem præferrent cultiori, ut ad eorum captum, quos Christianæ religionis imbuere præceptis, aut a quibus volebant in concionibus intelligi, orationes suas componerent, quemadmodum Julianum, recens Imperatorem creatum, *verbis, ut intelligi posset, simplicibus*, milites in tribunali allocutum, refert Ammianus *lib. 20.* Græcam facundiam, quod de S. Paulo dicebat Hieronymus *l. 1. in Ruffin. c. 4.* contemnebant, vel certe quod est humilitatis, dissimulabant, ut prædicatio eorum non in persuasione verborum, sed in signorum virtute consisteret: spernentes alienas opes, qui in suis divites erant: cum præterea *a nollent ea cavere, quæ sane intellectui nihil detrahunt.* Nec sum de nominibus anxius, ajebat ipse Quintilianus *l. 5. c. 10.* vocet enim, ut voluerit, quisque, dum vis rerum manifesta sit, appareatque hoc temporis, illud esse naturæ. Atque hanc quidem veterum Patrum in dissimulanda recte dicendi ratione affectationem testatur Hieronymus *Epist. 21.* cum ad Paulum Concordiensem Vitam Pauli Eremitæ mittere se ait, *in qua propter simpliciores quosque multum in dejiciendo sermone laboraverat.* Auctor est Tullius *de Orat.* sua etiam ætate visos, *qui impoliti & consulto rudium similes & imperitorum videri volebant*: quod quidem de Scriptoribus Ecclesiasticis, alia licet mente, prodit Arnobius *lib. 1.* scribens, etiam quosdam sapientiæ deditos non tantum abjecisse sermonis cultum, verum etiam cum possent ornatius atque uberius eloqui, trivialem studio humilitatem secutos, ne corrumperent scilicet gravitatis vigorem, & sophistica se potius ostentatione jactarent. Existimabant quippe cum Christianis ac fidelibus simplici utendum esse oratione sermonisque abjiciendum cothurnum, *b* quod ea convenire videretur Christiani stylo, non ad ostentationem, sed ad utilitatem hominum conscribentis. S. Hieronymus *Ep. 52. ad Pammachium. Ecclesiastica inter-* Vulgarem sermonem qui ab omnibus intelligeretur, cultiori præferebant sancti Patres.

pre-

a S. Aug. de Doctr. Christ. c. 13.

b S. Basil. ep. ad Diodor. apud Pœnal. Hermian. l. 4. c. 2.

pretatio etiamsi habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet & fugere, ut non otiosis Philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi. Hinc Gregorius M. in Epist. ad Leandr. in Comm. lib. Job. sic stylum suum incultum & inelegantem excusat: Unde & ipsam, inquit, artem loquendi, quam magisteria disciplinæ exterioris insinuant, servare despexi. Nam sicut quoque hujus Epistolæ tenor enunciat, non metacismi collisionem fugio, non barbarismi confusionem devito: situs motusque præpositionum casusque servare contemno. Quia indignum vehementer existimo, ut verba cœlestis oraculi restringam sub regulis Donati. Quæ quidem Gregorii verba exscripserunt Grimlaicus in Præfatione ad Regulam Solitariorum, & Felix Girwensis ad Vitam S. Guthlaci. Ita Braulio Cæsaraugustanus Archiepiscopus in Præfatione ad Vitam S. Æmiliani apud Bivarium: Melius siquidem est, ut vera minus erudite, quam ut ficta narrentur eloquenter, quod in Evangeliis Salvatoris perfacile intelligitur, quæ populis sermone simplici prædicantur. Et mox: Quamobrem disciplinarum sæcularium studium etsi ex parte attigi, omnino hic servare contempsi, ne & intelligentiæ difficultatem minus eruditis facerem, & Jericuntina Lingua conturbarem Israelitica castra. Dicturus igitur ea, quæ institui dicere, volo lectorem auditoremque monere, ut non hic verborum avidum, sed religione plenum præbeat auditum: sin autem illuc spectat, jam hinc discedat, ne moras infructuosas expendat. Similibus præfationibus lectorum & auditorum animos præparant plerique Scriptorum. Ruffinus Aquilejensis in Præf. ad lib. 2. de Vitis Patrum: Non tam ex stylo laudem requirens, quam ex narratione rerum ædificationem futuram legentibus sperans. Et in Præfatione ad libros Recognitionum Clementis: Nec mireris, si forte tibi in eo minus solito floridus eloquentiæ vultus appareat: nihil interest, dummodo sensus idem sapiat. Cyprianus in Præfatione ad Vitam S. Cæsarii Arelatensis: Unum hoc in præsentis opusculi devotione a lectoribus petimus, ut si casu aliquo simplicitas eloquii nostri ad eruditorum aures & censuram adducatur, non arguant, quod stylus noster videtur pompas verborum & artis Grammaticæ leges negligere: nobis enim actus, verba & merita tanti viri bona fide narrantibus lux sufficit operum ejus & ornamenta virtutum. Paulus Emeritensis Diaconus in Præfatione ad Historiam Episcoporum ejusdem Sedis: Omittens phaleratos verborum pompas, & prætermittens facundiæ spumas, nunc etiam ea, quæ omnimodis vera sunt, simpliciter veraciterque narramus. Nam si ea, quæ luce clariora esse noscuntur, obscuris sermonibus involvere voluerimus, audientium animos non instruimus, sed fatigamus: quia cum multorum imperitorum minus intelligit sensus, fatigatur auditus. Auctor Vitæ S. Præjecti in Prologo: Si quis cupiens acta Pontificis legere decreverit, non quærat in his Tullianam eloquentiam, nec Oratorum facundiam, non Philosophorum flosculos, & Historicorum diversas affectiones, sed puritatem sanctæ Ecclesiæ. Neque enim aquila extensis alis semper ad æthera volitat, sed crebrius remissioribus pennis divertit ad terras: & inter regias dapes, etiam vilia poma lactucæque agrestes optimo quoque censentur. Quæ quidem ex parte mutuatus est a Juvenco in Præfat. Denique, ut cæteros ejusmodi omittam, agmen claudat Almannus Altivillarensis Monachus apud Mabillon. to. 2. Analect. p. 92. Ipsas Grammaticæ cautelas, quibus a barbarismo aut solœcismo censet ipsa cavendum, aut nihil aut parum curamus in hujus rei moderatione, cum quæratur veritas, & debeat facessere vanitas, & optemus fugere contrarium, cum insultamus gravitati pro viribus mentis. Nimi-

a Arnob. l. 1.

„ cum censebant sancti Patres, a Pompam istam sermonis, & orationem missam per regulas, concio-
„ nibus, litibus, foro judiciisque servandam, dandamque illis, imo qui voluptatum delinimenta quæ-
„ rentes, omne suum studium verborum in lumina contulerunt.

Rudiori stylo scripti libri non contemnendi, si quid utilitatis habeant aliunde.

LXI. Proinde non continuo abjiciendi de manibus incompti illi, & quoad sermonis characterem male feriati libri, atque adeo barbari, maxime si quid in se contineant, quod nos doceat, sive ad vitæ instituendum, moresque formandos, sive ad eruendam præteritarum rerum cognitionem & memoriam: b cum eorum præsertim studium fuerit, ut utilitatem juvandi præferrent gratiæ placendi. Licet enim complures ex Scriptoribus ac Poetis, naturæ fortean vitio, orationis sublimitatem, quam Græci ὕψος vocant, non sint assecuti, non ideo contemnendi, cum &, etsi communibus ac vulgaribus, atque adeo ut loquitur Arnobius lib. 1. popularibus & quotidianis utantur verbis, c (1) κοινοῖς ἢ δημώδεσι, ... ἢ οὐκ ἐπαγωγοῖς, atque ex ipsa vocabulorum concinnitate ac compositione vix laudem mereantur, ipsi tamen repere haud dicendi sint, ut qui eloquii humilitatem rerum ac cogitationum magnitudine compensent. Puerilis sane, inquit idem Arnobius lib. 1. atque angusti pectoris reprehensio, quam si admitteremus, ut vera sit, abjiciamus ex usibus nostris quorundam fructuum genera, quod cum spinis nascuntur, & purgamentis aliis, quæ nec alere nos possunt, nec tamen impediunt perfrui nos eo, quod principaliter antecedit, & saluberrimum voluit esse natura. Quid enim officit, o quæso, aut quam præstat intellectui tarditatem, utrumne quid graviter hirsuta cum asperitate promatur? inflectatur quod acui, aut acuatur quod oportebat inflecti? aut qui minus id quod dicitur verum est, si id numero peccetur aut casu, præpositione, participio, conjunctione? Deinde cum de rebus agitur ab ostentatione submotis, quid dicatur, spectandum est, non quali cum amœnitate dicatur: non quid aures commulceat, sed quas afferat audientibus utilitates. Neque alia fuit Zenonis Citiæi Philosophi sententia Laert. l. 7. qui in summo non elegantiam scripturæ spectandam esse ajebat, sed pondus & materiam, adeoque nihil referre existimabat, quam elegans sit oratio, sed quam utilis; ac proinde monebat discipulos ut non circa voces & vocabula memoriam, sed

b Plin.

c Longin. περὶ ὕψους p. 61.

„ circa intelligentiam mentem exercerent. Commodum igitur in quavis re spectandum, ac præsertim
„ in libris, d quos non est æquum haberi malos, quibus bene uti licet. Nemo, inquit, e Scriptoris ævi inferioris, pro eo quod Scriptorem fortassis juste contemnit, si quid utilitatis ex hoc opere consequi voluerit, contemnendum pariter arbitretur, quia tritico in se contrito vilitas cophini nihil derogat: nec aqua contemnitur, quam usibus omnium plumbi fistula subministrat. Ita nempe rem, sensumque attendendum, non verba existimabant. f Gregor. Nazianzenus apud Facundum Hermianensem, nihil pro vocabulorum diversitate

d Quintil. l. 10. c. 17.

e Ob eo. Montis servel.

f Orat. 39. lib. 14. 3.

(1) Communibus & popularibus verbis, minimeque exquisitis.

ſtrate diſſidendum cenſebat, cum ad eundem ſenſum omnium diverſitas provocet intellectum. Et Aponius *in Prologo ad Cantica Cantic. Si cui ſordet*, inquit, *agreſtis & hiſpidus ſermo, ſi habet in ſe reconditum ſal, non ſyllogiſmorum reſonantia verba, ſed ſenſum requirat.* Neque aliter Romani, qui Scriptorum ſuorum veterum non ſunt aſpernati lectionem, qui etſi, ut ait Varro *in Bimargo, allium & cæpe eorum verba olerent, tamen optime animati erant*, id eſt optime ſentiebant. Et a Virgilius ipſe Poetarum Princeps, dum Ennium legeret, a quodam, quid faceret, inquiſitus, reſpondit, *aurum ſe in ſtercore quærere.* Legebat quippe b *auri fragmenta caduci inter arenarum ſcopulos.* c *Lucet* enim interdum *margaritum in ſordibus, & fulgor gemmæ puriſſimus etiam in luto radiat:* quæ d *a prudente debet curari, colligi, & reperta dignitati ingenuæ revocari.* An nobis non licet legere e de ſpinis roſam, de terra aurum, de concha margaritum: vel idem agere quod apes, quæ ex variis quidem floribus, quos pervolitant, ea duntaxat decerpunt, quæ ſibi ad opus profutura putant, cætera prætermittunt? Sed ex venenatis ipſis interdum floribus quædam hauriunt, unde mella ſua conficiant. Sed & in hanc ſententiam præclare omnino Theodoretus, dum Gentiles arguit & Græcos, qui comtos & elegantes ſermones ſectabantur, & ſi ejuſmodi non invenirent, eos riſu effuſo contemnerent & maledictis inceſſerent: quaſi, inquit ille *de curat. Græc. aff. ſerm.* 9. (1) τὸν πολυτελῆ μαργαρίτην, καὶ τοῖς πλουτοῦσι περισπούδαστον, ἀπεμπολοῦμεν ἄσημον δὲ αὐτὸν τρίτον, καὶ μετὰ τοῦ κόχλου κατακρύπτοντι· οἱ δὲ τῶν οὐδὲν ὀνήμενοι, χρυσίον διδόντες ὅτι κάλλιστα πλέους χαίρουσι ἀεὶ τὸ ὄστρεον· Καὶ τοῖς διαυγέσι δὲ λιθιδίοις ἐκείνοις, ἃ τῆς βασιλικῆς ἐξήρτηνται κεφαλῆς, ἅπερ λίθοις ἐρρύθμισται περιέχειν τὸ ταπεινὸν ἔχει ὁ χῶρος. Neque aliter Gregorius Nazianzenus *Jamb.* 3. qui ita legendos prophanos Scriptores cenſebat, ut ex iis, quod utile eſſet, more apum colligeretur, quæ noxia viderentur, prætermitterentur.

Τέως δ᾽ ἅπασιν εὐφρόνως ἐντύγχανε,
Σοφῶς ἀπάντων συλλέγων τὸ χρήσιμον,
Φεῦγων δ᾽ ἑκάστου τὸ βλαβερὸν κεκρυμμένως,
Σοφῆς μελίττης ἔργον ἐκμιμούμενος,
Ἥτις ἐφ᾽ ἅπασιν ἄνθεσιν καθιζάνει,
Τρυγᾷ δ᾽ ἑκάστου πάνσοφως τὸ χρήσιμον,
Αὐτὴν ἔχουσα τὴν φύσιν διδάσκαλον.
At iſta quæ ſe cuncta fac cautus legas,
Prudenter ex his colligens quod utile,
Fugienſque quicquid noxium eſt & peſtilens.
Apis æmulari cura ſit ſapientiam,
Quæ flore in omni feſſitans, ex ſingulis
Idonee carpit, eſſe quod videt uſui,
Natura docens quamvis hanc tantummodo.

a Apud Senec. lib. de Divin. Inſt. cap. 1.
b Prudent. in Pſychom. v. 417.
c S. Hieron. Ep. 26. c. 3.
d Primaſius Utic. in Præfat. ad Apocalypſim.
e S. Hieron. Epiſt. 22.

Operis mei eſt & ſtudii, ajebat S. Hieronymus *Epiſt.* 75. de Hæreticorum libris, *multos legere, ut ex plurimis diverſos flores carpam, non tam probaturus omnia, quam quæ bona ſunt electurus: aſſumo multos in manus meas, ut a multis multa cognoſcam, ſecundum illud quod ſcriptum eſt: Omnia legentes, quæ bona ſunt retinentes.* Scitum illud Theophili, Epiſcopi Alexandrini, apud Socratem *l.* 6. *c.* 17. qui interroganti, cur Origenis libros, quos damnabat, legeret & amplecteretur, hæc repoſuit: (2) Τὰ Ὠριγένους ἔοικε βιβλία λειμῶνι παντοίων ἀνθῶν· ὧν εἴ τι ἐν αὐτοῖς εὑρίσκω καλὸν, τοῦτο δρέπομαι· εἰ δὲ μοι ἀκανθῶδες φανείη, τοῦτο ὡς κεντοῦν ὑπερβαίνω. f Sed & in mala ſegete bonum aliquod ſpicum ſæpe reperitur, & in teſtaceis vaſculis theſaurus interdum reconditur. Quocirca jure carpuntur, neſcio qui magiſtelli, qui cum apud ævi inferioris Scriptores quidpiam barbari, vel minus ſani deprehendunt in vocibus, aut in verborum ſententiis, criticam illico immittunt manum, eas immutant, aliaſque nullo ſere judicio obtrudunt, cum recentiora ſua & paulo cultiora Lectoribus fore longe gratiora, licet falſo, ſibi perſuadeant. Nam cum in ejuſmodi ſcriptis non elegantiam ſermonis quæramus, quam a tot diſertiſſimis Oratoribus & Hiſtoricis petere licet, quæ ipſi prodiderunt, eorummet verbis, etſi minus Latinis vel etiam incomptis, edoceri non minima eſt voluptas. g Si enim eloquentiam quæris, Demoſthenes aut Tullius legendus eſt. Adde quod in iis, quæ illi inducunt, ſæpe latent venerandæ antiquitatis veſtigia, quæ modo cogimur ignorare. Hinc tot Sanctorum Vitas interpolatas legimus a quibuſdam ſciolis, dum eas ad cultiorem Latini ſermonis nitorem reducere conantur, & qui dum nævum illius ætatis medicari ſtudent, deformant potius pulchritudinem faciei, quam ornant. Auctor vitæ S. Pauli Epiſcopi Armorici ex *Mſ. Cod. Hujus ſancti viri geſta ſcripta quidem reperi, ſed Britannica garrulitate confuſa, ut legentibus fierent oneroſa. Negligebantur ergo virtutum clara ingenia Scriptoris ignavi culpa. Inconveniens enim verborum ſententia ſententiarumque compoſitio nulla attentionis docilitate aut benevolentiæ delectatione ſibi Lectorem comparabat. Erat igitur tota neglectui in omnibus: pro qua re utilitate multorum commoniti, & corporali præſentia B. Pauli provocati, longitudinem ſententiarum adbreviare curavimus, & verborum ordinem, prout potuimus, ad unguem direximus.* Ita ille & ſimiles interpolatores, dum ſcribillandi, & ea aliorum laboribus ſua conſarci-

f S. Hieron. epiſt. 39.
g Idem Ep. 130. & in Præfat. ad lib. 8. Comment. in Eſaiam.

(1) *Magni pretii margaritam & a divitibus adeo expetitam vilis concha patit, abdit & occultat. Qui autem illam auro perſolvere comparant, ſi concham plerumque projiciunt. Quin & ſplendidos illos lapillos, qui caput imperatoris exornant, alveius natura ejuſq; prorſus contemnendæ lapis circumdedit exterius.*

(2) *Similes ſunt Origenis libri prato conſito floribus. Si quid ergo in illis boni occurrit, illud decerpo. Si quid vero ſpinoſum apparuerit, hoc ut quid pungens miſſum facio.*

farciendi laborant prurigine, fucum faciunt Lectoribus. Hinc, neque injuria, objectum & criminis datum viro cæteroquin summæ eruditionis, & cui plurimum debent literæ, Laurentio Surio Cartusiano, qui in magno illo quod aggressus est opere de vitis Sanctorum, plerasque longe aliter, quam in scriptis Codicibus descriptas invenerat, edidit, mutatis interdum sententiis, sæpius etiam interpolatis vocabulis insolentibus ac ignotæ, ut rebatur, vel difficilis significationis, in quo quidem quotquot sunt eruditi, ejus fidem merito expostulant. Quod in re literaria damnum, laboriosa omnino cura ac diligentia singulari resarciunt hodie viri supra laudem omnem, qui Sanctorum gesta ab ipsis hausta fontibus & prout ab ipsis etiam exarata sunt auctoribus, luce publica donant ac illustrant. Sed & hæc interpolatorum vesania effecit, ut genuinos Joannis Joinvillæ fœtus desideremus, quos ab editis longe abesse docet autographa ipsius Epistola, quam olim descripsimus. Proinde de ejusmodi Scriptoribus idem dicere liceat, quod de pueculis balbutientibus, a *qui lingua offensione fiunt dulciores.* b (1) Θέλγει γὰρ ὄντως αἱ τραυλαὶ ... *αὐτῶν ... ἐν τῷ ... γλώσσης ...*

NO omnia sunt apud Scriptores mediæ ætatis inepta.

LXII. Fatendum tamen maxime, hanc esse complurium mediæ ætatis Scriptorum scribendi rationem, ut in eorum libris animus peregrinari non expetat, qui, si quædam bona contineant, scatent persæpe pravis ac supervacaneis: adeo ut patentia interdum non sine fastidio peragranda sint arva salebrosa, vel senticeta, priusquam occurrat, ubi pes certo figatur, vel unde aliquid sani hauriatur aut reconditi: in quod certe si quis inciderit, habebit fortasse quod scriptioni suæ præclarum inserat emblema. *Credamus summis oratoribus*, ajebat Quintilianus *lib. 1. c. 8. qui veterum Poemata, vel ad fidem causarum, vel ad ornamentum eloquentiæ assumunt. Nam præcipue quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Asinium, & cæteros, qui sunt proximi, videmus Ennii, Accii, Pacuvii, Lucilii, Terentii, Cæcilii & aliorum inseri versus, summa non eruditionis modo gratia, sed etiam jucunditatis, quum poeticis voluptatibus a forensi asperitate respirent. Quibus accedit non mediocris utilitas, quum sententiis eorum, velut quibusdam testimoniis, quæ proposuere, confirment.* Ita nempe veteres illi disertique omnino oratores a priscis illis Poetis ac Scriptoribus, licet forte ab ea, quæ tum vigebat, sermonis elegantia procul abessent, præclaras sententias mutuari, easque laudare non indignum putabant, c cum de nominibus anxii non essent, dum vis rerum ipsa manifesta esset. Adde quod tædiosorum ejusmo„di librorum molestia his, qui optatam cursu contingere metam student, devoranda est, cum d nul„lus tam malus auctor sit, qui non aliqua sui parte prodesse possit, nullusque tam gravis cibus, qui „non studiosi stomachi calore concoquatur. Studiosorum, hoc est, eorum, qui discendi cupiditate „tenentur, duplex genus est, aiebat Antonius Augustinus *in Præf. ad Julian. Antecess.* alteri enim no„cere existimant linguarum peritiam, antiquitatis cognitionem, disserendi aut dicendi artem, & cæ„teras disciplinas, quibus tamen veteres Jurisconsultos exornatos fuisse negare non possunt: alteri his „omnibus libenter operam dant, & cæterorum ignaviam, quam etiam stupiditatem appellant, vehe„menter irrident. Utrosque admonendos esse potius quam irritandos semper censui: peccare enim quos„dam ex utroque genere hominum video, dum præter modum aut hi suavitate dictionis atque orna„mentorum capti minus in hanc ipsam disciplinam incumbunt, aut illi nec verbis nec sententiis sibi ipsi „constant, in utrisque hærent, artis docendi rudes atque imperiti. Sic statuo, inquit Vossius *in Epist. „ad Eric. Oxenstern. præfixa lib. de Vit. serm.* etsi multo augustius sit sapere, quam dicere, esse tamen „dignum sapiente intelligere omnes, etiam barbatos, ut interim convenienter loqui auribus Romanis. Ejusmodi enim sunt Scriptores recentioris paulo ætatis, ut hos legisse semel necesse fuerit, qui in istorum sæculorum, ac maxime Ecclesiasticis rebus peregrinos omnino esse noluerit: e quos quidem ita leget vir prudens, ut magis judicet quam sequatur. Recte ergo dixit Antonius Aprutinus Episcopus *lib. de rebus gest. Brachii*, extare monumenta majorum, quæ etsi non accurate magnificeque scripta sint, continent tamen aliquid, quod legi possit, & sunt cognitione dignissima, iis præsertim, qui non tam Scriptorum elegantiam desiderant, quam notitia delectantur antiquarum rerum: cum *præsertim*, ut ait Balduinus *de præcept. Histor. historia, non sint verborum, sed rerum, neque unius alicujus linguæ expoliendæ tan„tum causa comparentur, sed mentis erudiendæ.* Huc igitur non veniant Criticastri delicatulas deli„batum amœnitates, verbis utor f viri doctissimi, neque ad stribliginem dictionis semibarbaræ crec„tur nausea. Sane non est optandum Monachos nostros Latiniores fuisse, aut rebus suis digniores. Ser„vanda est singulis temporum suorum meritorumque prærogativa, ajebat Sidonius *p. 2. Sirm.* Quic„quid tulerunt sæcula, ferendum est nobis. Qui a rudiori ævo expectat elegantias, optat ille g *voce „ut loquatur psittaci coturnix.* Alia tempora alios Scriptores habent: Historia autem cum sit universæ „antiquitatis conservatrix, omnium ætatum auctores desiderat; nec minus a mediocri, quam a com„ptiori stylo suppetit nobis vera ac genuina rerum antecactarum cognitio. Scripturis deinde celsioribus „sepositis, humilioribus licet interdum animum reficere. Abscedant igitur, quibus h non sunt suaves „epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magistrorum hujus „temporis jure suffumat.

Consilium & labor in adornando hocce Glossario.

LXIII. Atque his quidem hactenus, de causis corruptæ Latinitatis ad Glossarium in antecessum prælibatis, modo superest ut nostri in hoc aggrediendo opere consilii rationem aperiam Lectori, ut ad illud vel perlegendum, vel consulendum, prout libuerit, edoctus accedat. Emensis utcumque classicis ac veteribus, ad recentioris ætatis utriusque linguæ Scriptores accessi eo lubentius, quod cum nova prorsus

---

a *S. Hieron. Epist. 9.*
b *Vita S. Nicolai Studitæ, pag. 943.*
(1) *Nam prosecto placet interpretis puerulorum linguæ balbutie.*
c *Idem lib. 5. c. 10.*
d *Plin.*
e *S. Hieron. Epist. ad Lætam 7.*
f *Marsham in Propylæo ad Monast. Anglic.*
g *Martial. l. 10 ep. 3.*
h *S. Hieron. Epist. 138.*

ac mihi antea peregrina ex iis addiscerem in dies, non mediocri inde sensim animi voluptate afficerer. Nam etsi aliquantolum deterreret insulsus dictionis character, censebam non tam spectanda verba, quam res ejusmodi memet retinendas, quas a probatæ Latinitatis auctoribus edoceri minime liceret: cum præterea ex ipsis, quæ barbara appellamus, vocabulis occurreret persæpe, nescio quid, unde plurimum perciperetur eruditionis tum ad instituta moresque majorum nostrorum, tum ad vulgarium vocum origines retegendas. Quæ quidem cum memoria complecti omnia, quæ legimus, haud facile sit, in adversaria referebam, ne elaberentur, ita ut sensim, ac aliud fere agendo rerum inferioris ætatis immensa pene succreverit seges, quam ita digesseram, ut, cum liberet, facilius quæsita occurrerent. *a* Quippe

> *Non liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur*
> *Littera, propositum curaque nostra fuit.*
> *Post modo collectas utcunque sine ordine junxi,*
> *Hoc opus electum ne mihi forte putes.*
> *Da veniam scriptis; quorum non gloria nobis*
> *Caussa, sed utilitas officiumque fuit.*

b Quicquid enim lectione collectum est, stylus redegit in corpus, & apes imitati quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt, deinde, quicquid attulere, disponunt, ac per favos digerunt ut de se cecinit Lucretius: Omnia nos itidem depasti utcumque sumus. Neque enim ea accuratione, quæ istiut erant argumenti, a me sunt observata, quin quamplurima elapsa sint: ut qui noveram, viros undecumque doctissimos, aut in hac palæstra magna cum laude jam desudasse, aut id sibi tractandum sumpsisse, idque scriptis suis palam esse professos, adeo ut præcipua duntaxat, & quæ extra communem usum essent omnino mihi adnotanda censerem, ad memoriæ, si quando ea recordari oporteret, subsidium. Ita nempe Isaacum Vossium, scriptis quamplurimis clarissimum, ab hoc argumento, in quod multa jam legendo contulerat, ut erat immensæ lectionis, deterruit, non Spelmanniani tantum Glossarii pars prior edita, & quæ sperabatur altera, sed & quod Joannes Meursius in Glossario Græcobarbaro, Latino-barbari etiam publicandi spem fecerat, & quod nescio quis Guillielmus Noompsius, tum temporis adolescens, id se aggredi operis palam fecerat. At iis demortuis, pœnituit virum doctissimum intermissi laboris, omniaque ejusce argumenti in chartas suas non retulisse. Damnum tamen quodammodo istud ut sarciret, quæ jam olim in adversaria sua retulerat, recollegit, excussisque prius editis Glossariis, maxime quæ Scriptoribus inferioris ævi ab editoribus adjuncta sunt, qua ille erat literarum fere omnium amplitudine, in unum volumen compegit ac retulit quam plura vocabula, quibus & criticam manum interdum adhibuit. Dumque alia, majoraque in hanc rem molitur ac pollicetur, ejus consilia mors abrupit, literatis omnibus semper nimium immatura. Glossarii deinde Spelmanniani prodiit pars posterior, quæ etsi multa observatu digna, licet indigesta contineat, priore tamen longe inferior: ut mirum sit, virum doctissimum operi, quod eruditi quique tot annis tantoque studio expeterent extremam manum non apposuisse, cum prioris partis editioni, quæ anno MDCXXVI. prodiit, annis XV. superfuerit: obiit enim anno MDCXLI. ætatis LXXVIII. Cujus quidem rei caussam esse aliam non arbitror, quam quod Anglicanæ Ecclesiæ Conciliorum collectioni ac editioni, veteribusque eruendis monumentis totum dedisset sese, Glossarium vero, quantum exigebat dignitas argumenti, absolvere immensi omninque esset laboris.

LXIV. Atque id quidem quod viros tantos, & in rerum ferme omnium literarumque cognitione consummatos, totiesab incœpto revocavit, non semel etiam a proposito me deterruit. At cum viderem plerosque ex iis qui id hactenus sibi tractandum susceperant, nudis passim vocibus exponendis, Grammaticisque quisquiliis incubuisse potissimum, Spelmannum vero rebus Saxonicis Anglicisque, in quibus apprime versatus erat, institisse maxime, adverteremque in sacris ac Ecclesiasticis, aliis etiam propriis inferiorum sæculorum ritibus, atque adeo vocabulis multa conferri posse, quæ ille aliique non attigerant, quamplura denique in Francicis nostris, imo & ceteris elucidandis vel illustrandis desiderari: subiit animum rem intentatam vel certe non confectam aggredi, & quamtumvis forsitan supra vires, ejuscemodi scribendi suscipere argumentum quod literarum studiosis profuturum arbitrarer. Cum igitur permulta ex ingenti Scriptorum, quos identidem levandi tædii vitandique otii causa in manus sumpseram, numero adessent animadversa, tot doctorum virorum insistendo vestigiis, ea recensere, & utcumque digesta in lucem emittere publicam decrevi. Quod quidem feci, ut non dissimulem, animo sat reluctanti, cum & argumenti immensitas accurationem diligentiamque excluderet, atque tot difficultatibus, quæ apud Scriptores occurrunt, enucleandis ea esset necessaria, quam mihi deesse agnoscebam, cognitio. Sed importunis tandem victus amicorum flagitationibus, qualiacumque ista sunt, non sine famæ forsitan periculo, vel etiam dispendio, eruditorum oculis placuit exponere. Atque id cum aggredior, ecce quod unico volumine conficiendum speraveram, in tria excrevisse animadverto: unde novum postea in corrigendis tam vastæ ac multiplicis literaturæ mendis negotium accessit, quod qualis sit fastidii, cum innumeri pene Scriptorum loci recensendi, simulque cum adversariis exacte conferendi sunt, norunt qui studiorum suorum monumenta typis commendant. „ *c* Verum licet prope infinitum „ mihi laborem prospicerem, & ipsa cogitatione suscepti muneris fatigarer, durandum esse, quia cœ„ peramus, & si viribus deficiemur, animo tamen perseverandum, spemque in eo qui vires dat ponen„ dam existimavimus.

Operis difficultas.

a *Ovid. l. 3. de Ponto. Eleg. 9.* b *Senec. epist. 84.* c *Quintil. l. 4. c. 1.*

Fortasse non erit ingratum etiam politioris literaturæ amatoribus.

LXV. Nostrum porro hoc opus ita digessimus; ut minime ingratum fore etiam politioris literaturæ amatoribus non usquequaque diffidamus, qui scilicet in evolvendis præclaræ eruditionis, veteribus nempe, scriptoribus, studia sua ut plurimum conferunt, qui cum in ævi inferioris incidunt libros, hærere coguntur fere semper, quos ejusmodi salebræ plana & inoffensa percurrere lectione non sinunt, cum nulla pene sit inter utramque literaturæ genus affinitas, nec qui in humanioribus literis, classicisque perlegendis auctoribus, operam suam collocant, quidpiam continuo in istis percipiant. a Hinc optandum dicere solebat Josephus Scaliger, ut infimi sæculi Glossaria quis conscriberet. Noverat quippe nonnulla interdum occurrere, quæ in perlegendis libris doctiores quosque remorantur, nec omnia iis esse semper explorata. Quin & reperient in hoc Glossario qui inferioris sunt in literis subsellii, unde molestias suas sublevent, dum barbaro-Latina, aut peregrinæ notionis vocabula inter legendum se se offerent.

Apud Scriptores medii ævi ignota sunt infinita vocabula: horum tamen notio legentibus necessaria est.

LXVI. Occurrunt igitur apud medii & infimi ævi Scriptores infinita propemodum vocabula, quæ aut ignota, aut novatæ significationis, aut denique barbara sunt, & cum eorum notio minime plana sit aut perspicua, Lectorem ad alia properantem non modo retardant, sed etiam quandoque sistunt, & ab eorum lectione propter obscuritatem prorsus avertunt. *Ignotum verbum*, inquit Augustinus *lib. 2. de Doct. Christ. c. 14. facit hærere Lectorem, aut ignota locutio, quæ si ex alienis Linguis veniunt, aut quærenda sunt ab earum Linguarum hominibus, aut Lingua eadem, si & otium est & ingenium, ediscenda, aut plurium interpretum consulenda collatio est*. Equidem memini, ajebat Vossius *in Præf. p. 9.* cum primitus auctorum duntaxat tractare adsuetus, abderem me in hos seu ferreos seu lutulentos Scriptores, crebro evenisse, ut propemodum non magis eos intelligerem, quam si alium in orbem delatos fuissem. Ac interfui aliorum simili querimoniæ, qui eos jamdiu de manibus abjecerant, quia de eorum mente assequenda desperarent: quando, ut dici solet, legere & non intelligere, verius sit negligere. b Proinde sæpe accidit, ut qui in probis Auctoribus scioli sibi videntur, incipiant rursus esse discipuli in iis quos mediæ ætatis appellamus. Et igitur qui ad Scriptores legendos animum adjecerit, & nihil quod cognitione dignum existimet sibi elapsum voluerit, vocabulorum notiones erunt tenendæ, cum absque eo nihil fere scire possit: est enim, ut ait Epictetus *lib. 2. c. 17. principium eruditionis verborum intelligentia, ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις. Si nescieris virtutem vocis*, inquit S. Paulus, *ero ei cui loquor barbarus & qui loquitur mihi barbarus*. Quæ ita expressit Thadæus Notarius Vicentinus *in Versib. de Ecellino & Alberico*, Romano.

Vir qui non intelligit verbum quod loquatur,
Esse per Apostolum barbarus monstratur,
Qui fert, Si nescieris tu virtutem vocis,
Ero tibi barbarus, talibus in locis,
Et tu mihi barbarus, frater, per hoc eris,
Dum non intellexero dicere quod quæris.

Proinde si res velis percipere, voces ipsas primum scire debes. Recte enim Plato *in Cratylo* dixit, *ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῇ, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα, qui gnarus est vocabulorum, gnarus erit & rerum*. Contra, c *dicere aliquid, nec ejus quod dicitur varias significationes discernere, nihil aliud est quam confundere*. Omnis namque quæ a ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet a definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputetur, ut est apud Tullium *lib. 1. Offic.* quod ad vocabulorum significationem referri recte potest, absque cujus notione frustra te librorum lectioni committas. Unde ea est recentiorum scribendi ratio, ut cum res haud omnino tritas ac obvias enarrant, si quid abstrusi in vocibus occurrat, paululum subsistant, earumque vim Lectores suos doceant, tum quod sæpe contineant in se multam eruditionem, tum quod hac ignorata prorsus ipsis hærere necessum sit. Hinc Baronius *an. 262. n. 60. Voces obscuras interdum declarare ratio instituti, cui nos obligavimus, exigit: quod haud putamus ingratum esse Lectori. Quonam pacto, quæso, rerum gestarum narratio innotescet, nisi voces quædam exoticæ & exoletæ in ea positæ explicentur?* Sed quam necessaria sit in re literaria, atque adeo in Republica verborum accurata interpretatio, satis Jurisconsulti amplissimo de Verborum significatione titulo in Pandectis demonstrarunt: quam in sententiam legendus omnino Petrus Faber Santorianus in Semestribus *lib. 2. c. 2. initio.*

Non omnia sunt in hoc Glossario infimæ Latinitatis vocabula.

LXVII. Verum etsi ex iis complura, non omnia tamen quæ apud ejusmodi Scriptores habentur, in hisce voluminibus complectimur, nec quæ in iis exponimus qua par est forte eruditionis ac diligentiæ dignitate tractata magnis illis ingeniis videbuntur. Nec dubitamus multa esse, quæ & nos præterierint, ut dicam cum Plinio *in Proœmio*, homines enim sumus, & occupati officiis, subsicivisque temporibus ista curamus: proinde ego plane istis adjici posse multa confiteor, nec his solis, sed & omnibus, quæ edidi, ut obiter caveam istos Homeromastigas. d *Quis enim scire omnia, aut reminisci potest?* Quis libros omnes se legisse, inferioris ætatis dico, audeat profiteri?

e *Legisse libros omnium qui scripserint,*
Laboriosum est, longiusque sæculo.

Certè per *innumeros librorum cucurrimus agros*, ajebat f ille; sed non omnes evolvimus, & ex iis, quos legi-

a *Scaligeriana*, *pag. 144.*
b *S. Hieron. Præfat. in Daniel.*
c *Maximus Martyr adversus Pyrrhum.*
d *Facund. Hermian. l. 10. c. 30.*
e *Thom. Naogeorgius.*
f *Adam, Brem. p. 75.*

legimus, elapsa multa, quod ea eorum genere esse arbitraremur, (a) *quæ nescire inter virtutes habentur*; scilicet (b) *quæ scita non conferunt, & ignorata non lædunt*. Deinde cum id consilii paulo serius cepimus, non omnia, quæ in illud argumentum conferri possent, a nobis observata ultro agnoscimus. (c) *Sæpe enim præsumimus aliquid memoria retenturos, & cum id putamus, non scribimus, nec nobis postea cum volumus, „ venit in mentem*. Sed & d non mediocres tenebræ in sylva, ubi hæc captanda, neque eo quo pervenire „ volumus, semitæ semper tritæ, neque non in tramitibus quædam objecta, quæ euntem retinere possent. Verum hac in re quidpiam nos consecutos saltem arbitrabimur, si ex iis, quæ a peritioribus observari potuissent, nonnulla deprehendimus, vel explanavimus. e In magna silva boni venatoris est inda- „ gantem feras, quam plurimas capere, nec cuiquam culpæ fuit non omnes cepisse. Deinde f cur Scri- „ ptoris industriam reprehendas, qui Herois atavum tritavumque non potuerit reperire, cum ipse tui tri- „ tavi matrem non possis dicere: quibus, non omnia nos investigare vel scire posse innuebat Romanorum „ doctissimus. Proinde liceat dicere cum Prisciano *in Epist. ad Julian. Consul. Ne pigeat a me ignorantia forte prætermissa, vel vitiose dicta; nihil enim ex omni parte perfectum in humanis inventionibus esse credo*. Deinde cum infinita sit in vetustis Auctoribus ejuscemodi vocabulorum copia, nec quisquam eo sit ingenii acumine, ut singula quæque annotet: nec hominis unius quantumvis perspicacis ætas & vires sufficiant, ad omnia perscrutanda, non potuimus non multa præterire, & posteris eruenda relinquere, in quibus & ipsi, si in hoc argumento versari velint, desudare habeant.

LXVIII. Non deerunt forte etiam qui minus probent trita ac obvia, complura etiam interdum, quorum ea se notio perspicua est, vocabula; vel denique quod ex veteribus tabulis vocum quisquiliæ ac nullius pene momenti interserantur: ac proinde Fabii illud *l.1. cap. 14.* objiciant: *Persequi quidem quid quis unquam vel contemptissimorum hominum dixerit, aut nimiæ miseriæ, aut inanis jactantiæ esse, & detinere atque obruere ingenia melius aliis vacatura. Nam qui omnes etiam indignas lectione schedas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam potest*. Quibus quidem ut reponam, fateor, multa esse in hoc Glossario, *Cur minimus omnibus obvia non fuerint prætermissa.*

g *Quæ pueris etiam promptam occurrere parvis*;

Sed ea est scriptionis ejusmodi ratio, ut delectui locum dare haud facile sit, cum, quæ omnibus nota putamus, peritioribus persæpe ignota sint, aut si sunt perspecta, ea auctoritatibus stabilita ac confirmata intueri non displiceat. Accedit, quod qui materiam scribendo aliquam sibi deligunt, nihil ex iis, quibus illustrari utcumque potest, omittere debent, (h) *ardua* duntaxat, *laudem expetentes, nec favorem ex obviis*. In his igitur interpretandis & explanandis, id inprimis curarum habuimus, ut nulla præterirentur vocabula, quantumvis levia, quæ aliquam lucem expeterent, adeo ut ad infima quæque demittere interdum calamum non piguerit, nullaque vox fere occurrerit, quæ a communi Latinitatis usu recederet, quæ non a primæva sui origine deducta declarataque sit, vel saltem indicata & observata. In apertis enim verbis supervacanea interpretatio visa est, cum nulla ingenii laus sperari debeat e re tam humili, & ab omni ostentatione procul posita: & (i) *stultissimum sit docere, quod noverit ille, quem doceas*. At ubi latior se se campus aperuit, plus oneris, quam mihimet primo imposueram, sponte suscepi, & instituti ratione non satis sæpe perpensa, totum me dedidi in enodandis ac investigandis, abstrusioribus, cum vocibus, „ cum ritibus ac moribus, k Et multis iisdemque purpureis locorum communium pannis semel inchoatas „ materias extendi, rem haud ingratam facturum me arbitratus, si, quæ in desuetudinem longe abierant, & quæ Lectoribus difficultatem movent, prolixiori interdum parergo plana facerem, Scriptorum invicem peracta comparatione: in quibus Pieridum sæpe peragro loca, nullius ante pressa solo, consulto tamen omissis quam pluribus, quibus ea potuissent adornari. Quippe, ut ait Fabius *in Præf. l* s. si quan- „ rum de quacunque re dici potest, persequamur, finis operis non reperietur. *l* Neque per singulas „ species exequi potitur natura rerum, quod qui sunt facere conati, duo pariter subierunt incommoda, „ ut & nimium dicerent, nec tamen totum. *m* Sed & non omnia mandanda sunt literis, ut aliis aliquid „ ad narrandum relinquatur. De vocibus vero Latinis obsoletis & antiquis, quas interdum indicamus idem fere dicere licet, quod Socrates apud Platonem *in Cratylo*, videri barbarum, quod ignoramus, (1) Φῶμεν δὴ ἐὰν μὴ γιγνώσκωμεν βαρβαρικόν τι τοῦτ' εἶναι. Mox subdit: ἴσως μὲν οὖν ἔστι τι καὶ τοιοῦτον αὐτῶν· διὰ δὲ τὴν παλαιότητα τῶν ὀνομάτων οὐδὲν θαυμαστὸν ... βαρβαρικῶν μηδὲν διαφέρειν.

LXIX. Reperientur perinde alii, qui nobis vitio vertant, quod crebrius istis indulgeamus παρεκβάσεσι, seu egressionibus, ut a Fabio *lib.4.c.3.* vel excessibus, ut ab utroque *n* Plinio appellantur, atque hinc inde exspatiemur: & quod libri titulum, quod monet Plinius alter, non sæpius legerimus, nosque identidem interrogaverimus, quid scribere incœperimus. Quibus quidem ut faciamus satis, velim intelligant, eam nobis fuisse mentem, ut hæc qualiscumque lucubratio nostra non jejuna omnino prodiret in publicum, veterum, atque recentiorum aliquot Glossariorum more, quæ verba cum sola explicatione complectuntur. Nam etsi interdum vocabula, quæ paucis expediuntur, nostrum contineat, ea tamen, quæ eruditionis ac literaturæ admittere quidpiam poterant, pro virili illustrare id nobis curæ ac pensi inprimis fuit, ubi (o) *ne quid esset incognitum, vitanda fuit nimium constricta brevitas*: præsertim cum veteres *Ne vitio vertentur excursiones plurimæ.*

a *Quint.l.1.c.14.* b *Joan. Sarisb. in Metalog. c. ult.*
c *S. Aug. l. 4. de Anima ad Vincent. c.7.*
d *Varro de Ling. Lat. l. 4.*
e *Columell. l. 5. c. 1.* f *Varr. l. 6. de Ling. Lat.*
g *Terentian. Maur.* h *Idem.*
i *S. Hieron. ep. 22 c. 12.* k *Sidon. carm. 22.*
l *Quintil. l. 5. c. 10.* m *Symm. l. 1. ep. 42.*
(1) *Ut id quod minime cognoscimus, barbaricum esse statuatur. Fortasse enim quoddam illorum vocabulorum est hujusmodi: nonnulla etiam tanta antiquitate sunt obruta, ut inveniri jam non possint. Nam tanta fit vocabulorum commutatio, ut nihil mirum sit, si prisca lingua cum hodierna collata nihil a barbarica differat.*
n *In Præfat. & Plin. Jun. l. 9. ep. 26.*
o *Diomed. de Orat.*

nostrorum mores, ac ferme obliteratos & oblivione sepultos ad Scriptorum intelligentiam detegendos, &
rursum in lucem revocandos existimaremus. Qua quidem in re firmanda, non Latinos modo, sed etiam
„ ævi supparis Scriptores vernaculos adhibuimus, eosque plerosque e manuscriptis codicibus, a Cum re-
„ verentia debeatur verbis Auctorum, tum quia quamdam a magnis nominibus antiquitatis præferunt
„ majestatem, tum quia dispendiosius ignorantur, cum ad urgendum, aut resistendum, potentissima
„ sunt. Sed & licet modernorum & veterum sit sensus idem, venerabilior est vetustas. Tametsi haud
„ sum ignarus esse quosdam, quibus non omnino placent vernacula ista vetera, Latinis admixta; qui-
„ bus respondere liceat verbis Hieronymi *in Trad. Hebr. in Prol.* Peregrinas illas merces tantum volentibus
„ navigare: balsamum, piper & poma palmarum rusticos posse non emere. Mihi interim ipsis Scriptorum
locis, quæ in medium afferuntur, firmare satius visum est, tum b ut in perquisitione talium quæstionum
numerositas librorum quærenti animæ laboriosa non esset, sed multiplicem Lectoris sitim hæc collecta bre-
vitas satiaret: tum etiam, c ut si quæ ex his displicuerint, erroribus meis paratior sit venia, quia non
erunt referenda ad culpæ titulum, de quibus testificatio adhibetur Auctorum. Quod si in quibusdam ali-
quando plus quam instituti ratio videbatur exigere, sermo noster excurrat, & si currente rota, dum ur-
ceum facere cogitat, amphoram interdum finxit manus, noverit Lector, tunc d Laudandam duntaxat
„ brevitatem, cum moras rumpens intempestivas nihil subtrahit cognitioni justorum. Cæterum quam-
„ vis patula sit hæc nostra lucubratio, (e) *tamen in singulis suam continet brevitatem*. Multa enim f ea mul-
„ torum libris decerpta concinna brevitate conclusimus, ut nec jejuna parum instruat compensatio, nec
„ verborum prolixitas fastidium legentibus moveat. g Ita nempe solemus, qui ingenio parum fidimus,
„ satietatis periculum fugere. h Hæc me ad defensionis exemplum posuisse sufficiat, ne hæc ipsa longi-
„ tudinis deprecatio longa videatur.

Verba sine explicatione data, quod vera notio ignotaretur.

LXX. Sed & nuda interdum damus verba, & absque ulla explicatione, Scriptorum locis tantum
descriptis,

i *Hæc sunt viribus quoniam altiora nostris:*

seu k quod, ut nihil amplius dicamus, excederent intelligentiam nostram. *Quod est enim criminis genus,*
ajebat Arnobius, *aut rei esse alicujus ignarum, aut ipsum quod nescias, sine aliqua profiteri dissimulatione*
nescire? aut uter magis videtur irrisione esse dignissimus, qui sibi scientiam nullam tenebrosæ rei alicujus as-
sumit, an ille qui retur sese apertissime scire id quod humanam transiliat notionem, & quod sit cæcis obscuri-
tatibus involutum? Alia sunt exili litera expedita, & præterita obscura multa, quod de C. Ælii Carmi-
„ num Saliorum interpretatione dixit Varro *lib. 6.* & l in quibus, sicut a perfecta scientia procul sumus,
„ levioris culpæ arbitrati sumus, quodcunque dicere, quam omnino nihil dicere. Neque tamen ab his
„ colligendis, quod eorum ignoraremus vim ac notionem, abstinere visum est, m Cum nulla sint ma-
„ gis mandanda memoriæ, quam illa verborum locutionumque genera, quæ ignoramus, ut cum peri-
„ tior occurrerit, de quo quæri possint, vel talis lectio, quæ ex præcedentibus vel consequentibus, vel
„ utrisque ostendat quam vim habeat, quidve significet quod ignoramus facile adjuvante memoria possi-
„ mus animadvertere & discere. n Hæc ergo tanquam quæ supra vires nostras essent, aliis reservare ma-
„ luimus, quam minus plena proferre: & cum melius sit in occultis confiteri ignorantiam, quam peri-
„ culosam sumere audaciam. Si qua tamen Lectores proposita invenerint vocabula, nec soluta, non
„ ideo sibi nihil collatum putent; nonnulla enim pars inventionis est nosse quod quæras, ut sanctus Au-
„ gustinus *l. 1. Quæst.* adde, quod o pars scientiæ est scire quod nescias. *Fateor*, inquit Walafridus Stra-
bo, *me nec reperisse cuncta, quæ dilucidare cupivi, nec cuncta potuisse, quæ reperi cum & rerum magnitu-*
do sciendi cupiditatem succenderet, & diversitatum confusio fastidii immensitatem praberet. Habebit tamen in
his Lectoris mei curiosa vestigatio, & si non copiam satietatis qua delectetur, qualemcumque tamen inquisitio-
nis qua melius exerceatur.

Voces aliæ conjecturis utcunque illustratæ.

LXXI. Sunt denique voces aliæ, quæ conjecturis utcumque illustrantur, & cum res obscura videre-
„ tur, nec occurreret ubi certo pedem figere liceret, leviter attinguntur: p In re enim naturaliter ob-
„ scura, qui exponendo plura quam necesse est superfundit, addit tenebras, non adimit densitatem.
„ Proinde q ubi ingenio non fuit locus, curæ testimonium promeruisse contentus, paucis quæ dicenda
„ videbantur absolvi, ita ut in iis quæ omnibus nota sunt vocabulis, seu ut Fabii *l. 4. c. 1.* verbo utar, quæ
„ apertiora sunt, quam ut docenda sint, vel quæ frequentius occurrunt, quam ut exemplis confirman-
„ dum sit, indicata eorum duntaxat notione Scriptorum, si qui adessent, locos laudare satis duxerim, a
„ quibus usurpata esse constaret: inutilibus cæteroquin resecatis, ne illorum more agere viderer, r qui
„ ne parum multa scisse videantur, ea conquirunt quæ nihil ad rem pertinent: cum præterea, s quoties
„ exitus rei ostendit priora, debeamus hoc esse contenti, quo reliqua intelliguntur. t Nec enim com-
„ plecti omnia vel in hac parte, vel in cæteris possumus, contenti rationem pluta quæsituris ostendere.
„ u Sermonis igitur latitudinem fugi, sensusque qui latum quærunt certaminis campum, in angustum
„ constitui, ut fastidium lectionis auferrem.

LXXII.

a *Jo. Sarisb. l. 3. Metal. c. 4.* b *Julian. Tolet. in Progn.*
c *Isid. in Præfat. ad lib. de Off. Eccl.*
d *Ammian. lib. 15. initio.*
e *Diomed.* f *Phocas Gramm.*
g *Plin. lib. 8. epist. 21.*
h *Sidon. carm. 22.*
i *Terentian. Maur.*
k *Ruffin. in Præfat. ad lib. Recognit.*
l *S. Hier. in Ezech. 40.*
m *S. Aug l. 2. de Doctr. Chr. c. 14.*
n *Senator l. de Anima c. 4.*
o *S. Hieron. Praef. ad lib. 13. Ezech.*
p *Macrob. in Somn. Scip. l. 2. c. 4.*
q *Quintil. l. 3. c. 1.*
r *Auctor. ad Heren.*
s *Quintil. l. 4. c. 2.*
t *Id. l. 1. c. 1.*
u *Lib. de Prædestinatione.*

LXXII. Cum vero in rebus iis exquirendis, quarum cognitio quibusdam est obstructa difficultatibus ut aut quod verum sit, aut ad id quam proxime accedat, eliciatur, recentiorum Scriptorum sententias cogor expendere, ita mihi versandum semper existimavi, ut nullius famam læderem, nullius in nomen luderem, nullius fidem imminuerem. Si quando enim ab his dissentio, suppresso fere semper nomine sententiam edico, maxime si in vivis sunt.

Cautio ne lædantur Scriptores, quorum opiniones improbantur.

a Hunc servare modum nostri novere libelli.
Parcere personis, dicere de vitiis.

„ Quando enim sine nomine contra vitia scribitur, qui irascitur, accusator est sui, ait Hieronymus *l.1. in Ruffin.c.3.* b Et sane Auctores claros in literis nominari in ea parte, qua reprehenduntur, inhumanum est, licet qui talia libris compleai sunt, nomina inscripserint. c Utique par est sine derogatione personæ sententiam impugnari, nihilque turpius quam cum sententia displicet, rodere nomen Auctoris. Longe quidem probabilius, ut opinioni falsæ, quatenus tamen error tolerabilis est, parcatur interdum propter hominem, quam ut propter opinionem homo carpatur. Singula suis sunt examinanda judiciis, & paria meritis præmia conferenda: ita tamen ut rigorem mansuetudo clementiæ vincat. Præfractam illam & gladiatoriam quorondam violentiam non laudo, ajebat d vir magnus, qui non tanquam vindices veritatis, licet id profiteantur, sed tanquam ultores offensæ alicujus cum aliis Scriptoribus agunt, nec quicquam scribere possunt sine contumelia, quasi major iis laus accedat ex aliorum condemnatione. e Quod certe neque in ipsis de religione controversiis quisquam sani vir ingenii probet omnino: quod quidem dum agitur, procul aberrant ab eo quem sibi proposuere scopo, qui Lectorem persuadere conantur: cum argumentis pugnandum sit, non conviciis, si in tuas partes trahere adversarium velis, ne te aliqua factione implicatum, vel pravo affectum animo arbitretur. Tametsi aliter censuit f Hieronymus, qui nunquam hæreticis se pepercisse non semel profitetur, imo omni studio egisse, ut hostes Ecclesiæ sui quoque hostes fierent. Utinam, inquit Vossius vir perinde doctissimus, *lib. de Vitiis serm. p. 174.* fœdus ille scribendi modus, qui sic nostris temporibus in famam hominum grassantur, sublatus esset de terris, Scriptoribus salvis. Quo loco ille Jacobi Gretzeri in Franciscum Junium socerum & Joannem Meursium nimis virulentum calamum carpit: quem perinde non probat Lucas Holstenius *Ep. 19. ad Petr. Lambec.* ut nec aliorum qui Scriptorum *ἀνοχίαν* sive *ἀχοσίαν* insectantur, non superstitum duntaxat, sed & eorum qui pridem obierunt. g Scitum illud Planci, cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset, *Cum mortuis non nisi larvas luctari.* Adde quod h quisquis aliorum sententias impugnat, existimare debet, quod cum ab aliis dissentit, & dissensum scripto profitetur, se „ perinde objicit reprehensionibus plurimorum. Qui enim loquitur, judicatur ab uno, vel a paucis: qui „ scribit, omnium sententias excipit, & totius orbis, & totius ætatis se exponit judicio. Verum cum illud sit præsertim Scriptorum consilium, ut si qua proferant emittuntque in publicum, non continuo velint indubitatam sibi fidem haberi, sed ea prout sentiunt chartæ mandant, ut rationum pondus Lector expendat, & has quidem si probet, præstet assensum: sin contra, quod velit & quod placeat eligat: hæc certe mihi semper mens fuit, cum sententiam meam in dubiis quandoque interposui, ut salvum sit unicuique in omnibus judicium, i ut qui nec me pariter cujusquam sectæ, velut quadam superstitione imbutus addixerim. k Cur enim nobis non liceat, salva honorificentia quæ eruditis debetur hominibus, „ aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte invenerimus quod aliter senserint, quam „ veritas habet divino adjutorio, vel ab aliis intellecta, vel a nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, „ tales volo esse intellectores meorum. Si igitur alii probabilius aliquid attulerint, non gravate ab opinione mea in sententiam eorum discessionem fecero, majoremque, ut ait Seneca *de vita beata c. 2.* hanc partem esse videri respondero. Interdum etiam ita Scriptorum sententias describo, ut Lectoris relinquam arbitrio quam de pluribus eligat. Et si quis non aliorum opiniones, sed nostram scire dicat desiderare, reponam cum Hieronymo in *Proœm. l. 11. in Esaiam*, noluisse me sic unum recipere, ut alios videar condemnare.

LXXIII. Dum interim aliud agimus, vulgarium vocabulorum etymologias ac originationes interdum inquirimus, non ex professo quidem, l magnam quippe molestiam suscipit, Chrysippi instar, qui rationem omnium vocabulorum investigat, sed prout sese res ipsa offert. „ Neque enim ex iis sum, m qui „ si quid novum insonuit auribus, non satis putant nosse quid significando valeat, nisi etiam unde dica- „ tur exquirant: n Stoicorum scilicet more, qui unde verba sint ducta studiose indagabant. o Sed cum „ habeat originatio usum necessarium, quoties interpretatione res de qua quæritur eget, contineatque „ in se multam eruditionem, sive illa ex Græcis Latinisque, atque adeo ex obsoletis nostratium vocibus, sive denique ex Historiarum veterum notitia orta tractetur, non omittenda omnino visa est. p Etymologia quippe, etsi in multis obscura est, superque eadem voce alia alii visa, tantum tamen abest, ut tollenda sit, ut tam maxime sit investiganda, quam maxime latet. (1) *Τὰ ὀνόματα*, ajebat Socrates apud Platonem *in Cratylo*, *τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δ' ἐκ προτέρων συγκείμενα*: seu, ut Varro *l. 7. de L. L. Duo verborum*, sunt *principia, impositiorum, & declinatarum: alterum ut fons, alterum ut rivus. Impositia nomina esse voluerunt quam paucissima, quo citius edicerentur; declinata quamplurima, quo eo opere facilius omnes, quibus opus essent, discerent.* q Pri-

Verborum etymologias inquirere molestum, utile tamen, cum possunt inveniri.

a *Martial. l. 10. Epig. 32.* b *Quintil. l. 1. c. 10.*
c *Joan. Sarisb. l. 1. Metal. c. 2.* d *Jos. Scal. Ep. 443.*
e *Vide Bolland. in Præf. tom. 1. c. 2. § 2.*
f *In Præf. in lib. contra Pelag.* g *Plin. in Prol.*
h *Jo. Sarisb. l. 2. Met. c. 18.* i *Quint. l. 3. c. 3.* k *S. Aug. ep. 111.*
l *Varro.* m *S. Aug. l. 12. de Genes. ad lit. c. 18.*
n *Cicer. l. 1. de Offic.* o *Quintil. l. 1. c. 10.*
p *Jul. Scalig. de causis L. L. c. 190.*
(1) *Vocabulis alia prima, alia ex primis derivata sunt.*
q *Plato in Cratylo. Jul. Scalig. L. 3. de causis L. L. c. 68. 69.*

migeniorum istorum nominum alia quidem casu, alia certa quadam ratione imposita sunt. Eorum quæ casu, nullam habendam rationem; eorum vero quæ consulto ab ipsis repertoribus vel auctoribus imposita erant, etymologias diligenter notandas censebat idem Socrates *a* (1) Οὐ γὰρ φύσει ἑκάστῳ πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲ ἓν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἐθισάντων τε καὶ καλούντων. Quæ quidem nominis impositio non vulgarium hominum fuit: *b* (2) Οὐ φαῦλος ἡ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν, οὐδὲ ἐπιτυχόντων. Quo respexit Philo, cum *in lib. de nomin. mutat.* scripsit, eos qui apud Græcos Philosophiæ operam dabant, dixisse: (3) ἄνδρας σοφοὺς τοὺς πρώτως τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα θέντας. Sed cum ejusmodi primariæ nominum impositionis rationes assequi non semper liceat, tametsi generatim loquendo, *c* (4) ὄνομ' ἐστίν, ὡς ἔοικε, μίμημα φωνῆς ἐκείνου ὃ μιμεῖται, καὶ ὀνομάζει ὁ μιμούμενος τῇ φωνῇ ὃ ἂν μιμῆται, derivatis „ præsertim hactenus instituit Etymologice. Nam primigeniorum causas cognoscere easdem non est ne- „ cesse, sed casum, aut arbitrium inventoris pro causa habere satis est. Fatendum deinde plenum esse aleæ id genus studii quod hæret in divinationibus, quæ si non falsæ prorsus, persæpe incertæ sunt: cum „ *d* ut somniorum interpretatio, ita verborum origo pro cujusque ingenio prædicetur. *e* Nam & si con- „ jectura dicta sit a conjectu, id est, directione quadam rationis ad veritatem, non ea tamen est veritas „ illa, ut sistat se se statim ac repræsentet inquirentibus. Obstant quippe nubeculæ nescio quæ fere semper, quibus obumbratur, ita ut pleno se lumine non patiatur conspici. Licet enim similitudinis veri quidpiam appareat, non eo usque tamen ut certum quid statuere ac stabilire quispiam audeat. (5) Εἴ τις ζητοῖ τὰ πράγματα ἀκολουθῶν τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκαστον βούλεται εἶναι, ἆρ' ἐννοοῦμεν ὅτι οὐ σμικρὸς κίνδυνός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι, ajebat Socrates, apud Platonem *in Crat.* Quippe, inquit Theodoritus *ser. 1. ad Græc.* (6) ἄλλο ἐστὶ τὸ εἰδέναι, καὶ ἄλλο τὸ δοκεῖν εἰδέναι μηδὲν ἐπιστάμενον, πολὺ γὰρ διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀλήθεια καὶ στοχασμὸς ἀληθείας· ὁ μὲν γὰρ στοχασμὸς καὶ διαμαρτίας ἔχει πολλάς· ἡ δὲ ἀλήθεια ἐκπαιδεύειν οἶδε τὸ ἐναν- „ τίον οὐκ ἀνέχεται. Præterea nomina sunt infinita, ait Julius Scaliger *de causis ling. Lat. cap.* 186. aut omni- „ no aut propemodum, atque idcirco ignota. Ad hæc quæ usu mutantur assiduo partimque intereunt, „ partim quotidie subnascuntur, ea ignorari necesse est: cum æternarum rerum tantum scientia sit. „ Est enim scientia habitus animæ certus: at corruptibilia incerta sunt. Ita veteres de etymologia sentiebant. Atque id quidem, ut fatear ingenue, effecit, ut non tam facile ejusmodi conjecturis indulserim, imo ut in iis parcus, & provide nimium cautus fortasse fuerim, quin & ab iis sæpe abstinuerim, *f* mo- „ re Academicorum, qui vitantes præcipitium falsitatis, in eo quidem modestiores sunt, quod defe- „ ctum suum minime diffitentur, & in rerum ignorantia positi fere de singulis dubitant. Quod certe „ longe tutius est, quam incerta temere definire: tametsi interdum, quod ajebat Hieronymus *Præfat.* „ *in Daniel.* quasi per cryptam ambulanti rarum desuper lumen conspiceretur. Satis enim norunt quotquot sunt eruditi, quam periculosæ sint in verborum etymis investigandis conjecturæ, & quam fallaciter „ plerumque suis conjectoribus adblandiantur: sicut, inquit Varro *lib. 6. L. Lat.* de originibus verbo- „ rum qui multa dixerit commode, prius boni consulendum, quam qui aliquid nequiverit, reprehen- „ dendum: præsertim cum dicat Etymologice non omnium verborum posse dici causas.

a Plato.
b Plato.
c Plato, Jul. Cas. Scaliger. de causis L. Lat. cap. 187.
d Aug. in Princ. Dialect. cap. 5.
e Quintil. l. 1 cap. 7.
f Joan. Sarisb. in Policr. l. 7. c. 6.

Quidam linguis excellentes vocabulorum originationes.

LXXIV. Non desunt quippe ex hominibus apprime doctis, qui dum Linguarum suarum constabula venantur, ne quicquam relinquant intactum, a Græcis veteribus, vel a puriori Latinitate originationes accersunt, verbaque sic inflectunt, ut si reducantur ad primariam vocem, obscuræ omnino, duriusculæ, & ægre detortæ videantur, ita ut utraque inter se commune nihil propemodum habeant: qui deni- „ que, ut Aristophanes & Apollodorus, apud Varronem *lib. 5. de L. Lat.* verba ex verbis ita declinari „ volunt, ut verba literas alias adsument, alias amittant, alias commutent; seu ut ait Socrates apud Platonem *in Cratylo*, (7) ἐμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνόματα, τελευτῶντες ποιοῦσι μηδ' ἂν ἕνα ἀνθρώπων συνιέναι ὅ τι ποτὲ βούλεται τὸ ὄνομα. Neque enim vis inferenda vocabulis in eorum investigandis originibus, cum nihil simile vero succurrit: (8) Οὐ δεῖ αὐτὸν προσβιάζεσθαι, ὅτε μὴ ἔχοι ἄν τι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. Spectandum vero maxime ut in ejusmodi disquisitionibus, φωνὴ, σχῆμα & χρῶμα consonent. In Linguarum deinde vernacularum quæ Latinam ut matrem agnoscunt, etymis indagandis minime adhibendæ Græcæ voces, nec ab iis repetendæ etymologiæ, nisi prius in Latinitatem transierint, cum in vulgari sermone recepta nusquam fuerit Lingua Græcanica, sed Latina, eaque corrupta. Unde in ejusmodi etymis præclaram Latinitatem vix etiam adhiberi debere plerique opinantur. Si quis igitur id studii persequi uberiorem omnium fructu in animo habuerit, non continuo ad Græcas vel Latinas, sed ad obsoletas illas vulgares voces, situ jam obrutas atque antiquatas recurrat, consulatque Scriptores unius cujusque Linguæ paulo superioris ætatis, a quibus hauriet indubie unde conjecturas suas firmare longe tutius poterit; *g* quo modo apud Græcos & Latinos, qui in disciplina, quam ἐτυμολογικὴν vocant, desudarunt, ab ipsamet Græca vel Latina Lingua originationes suas fere semper formarunt: tametsi non inficias iverim eas interdum ab exteris repetendas. Ajebat quippe Socrates apud Platonem Græcos alias quidem ipsos universim, tum vero eos maxime qui barbarorum ditioni subjectas regiones incolebant, multa nomina a barbaris

g Varro l. 4.

(1) *Non enim ulli vel natura suum inditum esse nomen, sed hominum lege & instituto.*

(2) *Nominis impositio nec res spernenda est, nec spernendorum vulgariumque hominum fuit.*

(3) *Sapientes fuisse primos illos homines qui nomina rebus imposuerint.*

(4) *Nomen est, ut videtur, imitatio vocis illius rei quam imitamur. Et qui nominat, imitatur voce id quod imitatur.*

(5) *Si quis nos ipsas quærens vocabula persequamur, singulorum vim perspiciens, nonne animadvertis nos versari in magno errandi periculo?*

(6) *Aliud est scire, aliud nihil scientem putare se scire. Multum enim differunt veritas & conjectura. Hæc enim plurimis erroribus obnoxia est; ista vero nihil sibi contrarium patitur.*

(7) *Addentes primis plura alia nomina, tandem efficiunt ut nullus hominum intelligat quid aliquod nomen significaverit.*

(8) *Non oportet (vocabulis) vim inferre, cum non suppetit quid dicendum sit de illorum origine.*

barbaris sumpsisse, ac proinde quemvis allucinaturum, qui illorum vocabulorum rationes ad Græcæ Linguæ regulam exigat, & non ad illam Linguam, ex qua originem duxerunt, (1) *εἴ τις ζητοίη τούτων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, ὡς εἰκότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς ἂν τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν.* Verum, ut dicam quod res est, non semper vocabulorum omnium scrupulosius inquirendæ sunt origines, cum infinita sint quæ primigenia, complura etiam a vulgo formata & sensim inducta: alia denique ab exteris barbarisque accepta nationibus, sicque postmodum immutata, ut unde nostri ea acceperint haud facile sit expiscari. Deinde, ut scribit Varro *lib. 4. de L.L. non omnis impositio verborum extat, quod vetustas quadam delevit, nec quæ extat sine mendo omnis imposita, nec quæ recte est imposita certa manet. Multa enim verba literis commutatis sunt interpolata. Omnis origo est nostra Lingua e vernaculis verbis, & multa verba aliud nunc ostendunt, aliud autem significabant.* His accedit, quod, ut alibi attigimus, in singulis Italiæ, Galliæ, ac Hispaniæ provinciis, tot fere sunt idiomata, quot eæ sunt numero, a quibus sæpe vicissim voces mutuantur, quarum incertæ origines, quod ea iis complures primigeniæ sint. De sola Gallia Narbonensi ajebat Ausonius *in Urbib.* c.

Quis memoret portusque tuos, montesque, lacusque,
Quis populos varios discrimine vestis & oris?

Scribit Julius Cæsar *lib.* 1. Belgas, Aquitanos, & Celtas Lingua, institutis & legibus inter se discrepasse. Qui igitur Linguarum vulgarium etymologias inquirit, peculiaria provinciarum idiomata probe noscat necesse est, cum etymon quod a Græcis, aut Hebræis, vel a longinquis petit regionibus, a vicinis sæpe repetendum sit. Idque in nostra Francica licet potissimum advertere cujus origines ægre assequetur, qui Belgico-Francicam apprime non noverit, hoc est, eam qua patres nostri loquebantur, antequam ab impura illa fæce purgatior evaderet. Quæ quidem non eo dico animo ut damnari velim laudandos tot eruditorum virorum in hocce genere studii conatus, (quod nec Socrates apud Platonem, nec Varro togatorum doctissimus, aliique non pauci e veteribus aversati sunt) qui præclaros de Linguis suis Commentarios ediderunt, quarum veras origines sæpe attigerunt, & si quando deflectant a scopo, multa proferunt alia quæ docent, a probis repetita Scriptoribus.

LXXV. Atque hæc quidem de Etymologica disciplina, in qua si quando ipsemet etiam a vero aberraverim, ut & in cæteris vocabulis quæ explicanda illustrandaque suscepi, veniam facile mihi a benigno lectore impetrandam persuadeo, cum scriptis ipse meis tantum abest ut indulgeam, quin me primum illorum, ac forte severiorem cæteris censorem exhibeam. De libris suis ajebat Ovidius *de Ponto L. 3. El. 9.* Errorum confessio, indulgentia dignus est arduus labor & immensus.

Ipse ego librorum video delicta meorum,
Cum sua plus justo carmina quisque probet.

Et alibi:

Cum relego, scripsisse pudet, quia plurima cerno,
Me quoque qui feci judice digna lini.

Et de suis S. Augustinus *Epist. 3. Ego autem difficillime bonus judex lego quod scripserim, sed aut timidior recte, aut cupidior. Video etiam interdum vitia mea: sed hæc malo audire a melioribus, ne cum me recte fortasse reprehendero, rursus mihi blandiar, & meticulosam potius mihi videar in me,*
„ *quam justam tulisse sententiam.* a Levium ingeniorum est, quia nihil habent, nihil sibi detrahere.
„ Magna vero ingenia multaque nihilominus habitura convenit etiam simplex erroris confessio, præci-
„ pueque in eo quod utilitatis causa posteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione qua quis ante
„ deceptus est. Ita Hippocrates clarus arte Medicinæ videtur honeste fecisse, qui quosdam errores suos,
„ ne posteri errarent, confessus est. Et M. Tullius non dubitavit aliquos suos jam editos libros, aliis po-
„ stea scriptis ipse damnare, sicut Catulum, atque Lucullum & alios. Etenim supervacuus foret in stu-
„ diis longior labor, si nihil liceret melius invenire præteritis. In magno opere, & immenso scriptionis
argumento, somnum aliquando obrepsisse, non mirabitur eruditus Lector, & veniam, ut spero, da-
„ bit. c Nolim igitur arbitrari sic legi meos libros velle, tanquam Prophetarum vel Apostolorum, de
„ quorum scriptis quod omni errore careant, dubitari nefarium est. d Errasse scribentem, aut lapsum
„ esse in sermone, novum non est, &, ut opinor, venia dignum est: quia & Scriptura dicit, *In multis enim offendimus omnes: qui autem in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Ea est lucubra-
„ tionis istius moles, in qua jam multa describuntur, ut accurata ubique adhiberi potuerit diligentia,
„ e cujus laudem simul & celeritatis nullus assequitur. (2) *Τὸ μέγα βιβλίον ἴσον εἶναι τῷ μεγάλῳ κα-*
„ *κῷ*, ajebat Callimachus apud Athenæum *lib.* 3. c. 1. g grandium quippe librorum graves materiæ in
„ eandem scedulam nulla unquam diligentia compinguntur: & magnus liber, ut vulgo dicitur, ma-
„ gna sæpe seges est errorum, *h* cum ad plenum nosse omnia, in nullo labi, unica dumtaxat Angelorum
„ perfectio sit. Deinde *i*.

Sæpe aliquod verbum cupiens mutare, relinquo:
Judicium vires destituuntque meum,
Sæpe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere, & longi ferre laboris onus.

k Sed & interdum quamvis literæ syllabæque scribentium cogitationem non exigant, ut ait Quintilia-

(1) *Si quis illorum Etymologiam a Græca lingua accersat, & non ex illa ex qua profecta sunt.*
a *Cornel. Celsus, l. 8. c. 4.*
b *Quint. l. 3. c. 8.*
c *S. Aug. p. 197.*
d *Ruffin. l. 1. in S. Hieron.*
e *Apul. de Deo Socr.*
(2) *Magnum librum similem esse magno malo.*
f *Joan. Sarisb. epist. 172.*
g *Id. lib. 3. Metal. c. 3.*
h *Ovid. l. 3. de Ponto Eleg. 9.*
i *Petr. Fab. lib. 2. Sem. cap. 15.*

nus *l.* 5, *cap.* 10. uttamen sæpe non literas modo, sed syllabas inter scribendum aut permutare aut prætèrire, communis hominum error est, quo non caruisse Octavium Augustum Svetonius *cap.* 88. refert. Quin etiam accidit scribentibus non semel, iis præsertim, quibus variarum rerum cogitatione animus distrahitur, utque a sententia suspensus curis majoribus aberrat, verbo uno posito, si alterum scribendum sit, mendose ut illud aut membrum nonnunquam integrum repetant; & vice versa ut ex quadam anticipatione vocabulum, quod paulo post mente praceperis, id statim ac præpropere alieno semel, & suo postea loco inseras. Cujus erroris & me quotidie periculum fecisse crebrius animadverti. Proinde liceat dicere cum S. Augustino *Epist. 7. ad Marcell. Si aliquid vel incautius, vel indoctius a me positum est, quod non solum ab aliis, qui videre id possunt, merito reprehendatur, verum etiam a meipso, quia & ego saltem postea videre debeo, si proficio, nec mirandum est, nec dolendum, sed potius ignoscendum atque gratulandum, non quia erratum est, sed quia improbatum. Illius quippe scripta summa sunt auctoritate dignissima, qui nullum verbum quod revocare deberet, omisit. Hoc qui non est assecutus, secundas partes habeat modestia, quia primas non potuit habere sapientia, & quia non valuit omnia pœnitenda dixisse, pœniteat quæ cognoverit dicenda non fuisse.* a Ab omnibus igitur corripi, ab omnibus emendari paratus sum.
,, b nec me pigebit, dum vivo, & hæc quæcunque scripsero, vel mea diligentia, vel amicorum moni-
,, tu, vel invidorum vituperatione, si justu fuerit, emendare: c neque enim ut Pomponius ille Sabi-
,, nus Tragœdiarum scriptor, ad Populum provoco. d Arguat qui volet meum ratione vel auctoritate
,, mendacium, & ego vel ad inimici vocem non refugiam emendari, imo & amicum ducam, qui meum
,, castigabit errorem. e Nec pigebit me sicubi hæsito quærere: nec pudebit sicubi erro discere. Proinde
,, quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum: ubi pariter hæsitat, quærat mecum: ubi
,, errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi meum, revocet me. f Utinam hoc qualecunque opus
,, tam multos inventores habere posset, quam multos contradictores habebit: g cujus quidem, si quid
,, mihi creditur, multum doleo sortem, de quo non tantum expecto fructum, quantum suscepi labo-
,, rem. h Quippe cum vel sola Grammatica omni studiorum genere plus habeat operis, quam ostenta-
,, tionis, i inter tam multa scribendi genera & argumenta, quæ ab illa statuuntur, videlicet rationa-
,, le, artificiale, & historicum, glossematicum, rerumque communes locos & status, haud scio an
,, ullum molestius extet, quam λεξικὸν Commentarios scribere. Nam tot vocum silvas & turbas seria-
,, tim in suas classes digerere, earum notiones Scriptorum locis firmare, omnium fere gentium ritus an-
,, tiquitatesque retegere, & illustrare; quod in ea lucubratione utcumque sum aggressus, præterquam
,, quod res est immensi tum laboris tum studii, etiam magistrum requirit in bonorum Auctorum lectione
,, diligenter versatum exercitatumque: maxime qui non unius peculiariter disciplinarum artiumque,
,, sed omnium fere vocabula a communi captu prorsus aliena velit examussim exquirere. Et hæc quidem
,, apposite designateque efferre, ad polycleti, quod dicitur, regulam exprimere, hoc opus, hic la-
,, bor est. Cum enim vix protritissima quæque teneamus, tantum abest ut in abstrusis & ab usu commu-
ni prorsus remotis, vel antiquatis, absque offensione incedere quisquam se posse audeat profiteri.

Fronte exile negotium,
Et dignum pueris putes:
Aggressis labor arduus,
Nec tractabile pondus est.

Quod quidem de hocce præsertim scriptionis genere dicere jure merito possumus, tum propter immensitatem materiæ varietatemque rerum, quæ si non pertractari omnino, attingi saltem leviter debuere; tum quod fieri aliter non potest, ut in accurata quantumvis præteritorum, antiquitatisque investigatione semper aliquid non desit, quod primus ipse animadvertit, qui inquirit. ,, Rem esse arduam
,, ajebat Plinius *in Prol.* vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lu-
,, cem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, & naturæ suæ omnia. Quæ sane
,, difficultates, & alia id genus argumenta, ut jam semel atque iterum monui, ab inchoato opere non
,, semel deterruere, ac tædium ejusmodi ingessere animo tam longi quasi labore itineris defatigato, ut
,, desperatione subita illius conficiendi consilium, labore omni vetere contemptu, non semel abjecerim,
,, vel saltem hæredi, quod ajebat idem Plinius *in Prol.* mandare statuerim, tum etiam ne quid ambitioni
,, dedisse vita judicaretur. At instetere contra amici, monuereque subinde, id genus esse studii cui e-
,, dendo pares haud facile occurrerent, nisi operi ac editioni ipsemet præessem ac incumberem, nec me
,, deterrere debere, quod ea lucubratio non esset ad unguem expolita, suisque numeris absoluta, cum
,, in rebus arduis non assecutis voluisse, abunde pulchrum atque magnificum sit. Deinde esse, certe quidem
,, aliquid, (quod de eloquentia ajebat Fabius *in Præfat.*) consummatam disciplinarum cognitionem, ad
,, quam pervenire natura humani ingenii non prohiberet: quod si non contingat, altius tamen ire qui
,, ad summa nituntur, quam qui præsumpta desperatione quo velint evadendi, protinus circa ima substi-
,, tunt: eoque magis impetrandam veniam, si ne minora quidem illa, veterum operi quod instituimus,
,, necessaria præterierim. Sed & illud Sosipatri Charisii *l.* 1. *Instit.* opponebant, Ipsam quidem rerum
,, naturam tam finitam, ut nobis novissimum sui assignet, nedum artes quarum consummationibus im-
,, becillitas humana non sufficit, vel propter extremum difficultatis laborem, vel sola earum inventione fa-
,, tia-

a *Gregor. M. lib.* 2, *Epist.* 37.
b *Priscian. in Præfat. lib.* 6.
c *Plin. l.* 7. *Epist.* 17.
d *Joan. Sarisber. in Prolog. ad Polycr.*
e *S. Aug. l.* 1, *de Trinit.* c. 2. 3.
f *Id. lib.* 3. *de Trinit.*
g *Facund. Herman. l.* 10. c. 1.
h *Quintil.*
i *Oibo Brunsfeld.*
k *Terent. Maur.*

„ tiata. Et sané quid potest absolutum esse quod assidue pro subtilitate cujusque ingenii ustruitor? Non „ ideo tamen nullæ sunt, quia illas subinde adjectionibus tutas non patimur. Quare contenti simus eo, „ quod repertum est, cum in omni rerum ratione partes quoque mensuram sui habeant: & naturam nec „ aliter profectam esse videatur, quod interim est. Hisce & similibus argumentis a ora suffudere pudorem „ negantis, ut plus considerarem quid illi cuperent, quam quid me facere conveniret.

b Cur igitur, si me videam delinquere, peccem,
Et patiar scripto crimen inesse, rogas?
Non eadem ratio est sentire, & demere morbos:
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.

a S. Hier. Epist. 9.
b Ovid. l. 4. de Ponto Eleg. 9.

LXXVI. Non mirum igitur si ægre ac invitus fere Commentarios istos emitto in publicam lucem, quos a nemine videri vellem, si omnibus abscondere possem. c „ Quem enim rudis & impolitus artifex fecerit „ anulum, ab aliis videri formidat, omnes inspectores non laudaturos, sed judicaturos expectat. Et osten„ dit itaque & metuit, quia sibi & de opere suo minime credit, & de alterius judicio non confidit: dum „ id soli sibi ante examen perfecte non placet, in examine displicere plus timet. Sic ostendentis & paven„ tis accipiat Lector munusculum nostrum: d judicet quod placuerit, & rescribat quod judicaverit, ut „ si refrigerato inventionis amore, diligentius repetitos, si Deus vitam dederit, lector perpendam, & a „ mendis purgati editione altera, si tanti habeantur, limatiores libri prodeant. Sæpe enim accidit, ut e „ semper addat aliquid stylus, & scribendi mora, crescatque ipsa cogitatione oratio. f Interim qui volet „ profetat meliores epulas, & me conviva utatur, aut qualicunque cœna nostra contentus sit. Ego vero satis me præstitisse arbitrabor, si miseram utcunque sustinuerim antiquitatem, aliorumque ingenia ad eandem illustrandam excitaverim, & si inter mala multa, quædam mediocria, quædam etiam bona protulerim, cum aliter, ut ait Martialis *l.* 1. *Ep.* 17. non fiat liber.

Hi Commentarii ægre publicantur.
c Robert. Abbas in Prolog. ad Cantica Cantic.
d Quintil.
e S. Hier.
f Idem ep. 50.

LXXVII. Verendum deinde mihi satis adverti, ne quod viris longe doctioribus alias objectum legitur, „ & mihi opponeretur, ac proinde minorem sibi gratiam conciliaret hoc qualecunque opus g quod plera„ que non inventa per me, sed ab aliis tradita contineat, & cornicem Æsopi alienis coloribus adumbrave„ rim: h ut factum impudenter dicant, qui nostro nomini voluerimus ex aliorum laboribus libare lau„ dem; & si volumen istud prehenderint antiqui, seu paulo recentioris ævi Scriptores, & suum quisque „ de libris suis tulerit, nihil quod nostrum velimus relinquatur. Sed fateri non pudet, multa non primi „ tradidimus, i communia fuor quæ cum veteribus ac recentioribus sentimus. Omnes aut nostra, aut aliena referimus, ajebat k vir doctissimus, neque tamen pari auctoritate censemur. Debetur more majorum antiquitati & senectuti honos, cui studuimus potissimum, dum in ipsos fontes digitum intendimus, res Scriptorum firmavimus auctoritate, qui si ab aliis jam laudati, norunt plus satis viri eruditi, eosdem libros nos legere, neque uni conscriptos: ut merito Quintilianus *l.* 2. *c.* 16. pravum illud quorundam stu„ dium circa Scriptores Artium sugillet, Nihil eisdem verbis, quæ prior aliquis occupasset, finiendi: „ quæ ambitio, inquit, procul aberit a me. Quin & observat Plinius *in Præf.* conferentem Auctores se „ deprehendisse a juratissimis & proximis veteres transcriptos ad verbum, neque nominatos, non, inquit, „ Virgiliana virtute ut certarent. l Aiunt enim Mantuanum vatem, cum ex eo quod versus quosdam „ transtulisset Homeri, compilator veterum diceretur, respondisse magnarum esse virium Herculi cla„ vam extorquere de manu. Sed & Tullius, qui in arce Romanæ eloquentiæ stetit Rex oratorum, & „ Latinæ Linguæ illustrator, repetundarum accusatus est a Græcis. Et Terentius Comœdiarum prologos „ in defensionem sui scenis dabat, quod urgetur a Luscio Lanuvino, & quasi publici ærarii fur, Poeta accusaretur. Quæ quidem magnorum virorum exempla obtrectatoribus proponere visum est, ut vel inde discant, omnes fere quæ in publicum exeunt lucubrationes, ea propriis vix confici, earumque auctores oblatis quasi opibus uti posse interdum. Ego vero sic porro in hac lucubratione versatus sum, ut cæteros Glossographos fere non consuluerim, nisi post confectas ea propriis schedis vel adversariis observationes, ne vulgarem viam ingressos, alienis vestigiis totus demum viderer insistere: ex quibus quidem si quid aut a me prætermissum, aut ignoratum esset, quod chartæ mandari dignum videretur, excerpsisse non diffiteor, facta Auctorum perhonorifica mentione: m „ Ita tamen ut ab aliis confecta non damnem, sed „ post propriorum studia quod potuerim laborare curaverim, n & in iis quæ alii jam occupaverant, le„ ctorem ad eos amandare satius duxerim, ne viderer potius aliena quam mea quæsisse. Non defuerunt enim variis temporibus viri doctissimi, quorum vigiliis & lucubrationibus debemus, ut dubiis quibusdam lux allata sit, quique in ea qua nos palæstra desudarunt, & non sine summa eruditionis laude versati sunt. Alii quippe generalia aggressi sunt Glossaria, cujusmodi sunt Henrici Spelmanni Archæologus, & Joannis Gerardi Vossii libri duo de Vitiis Sermonis Latini, ut aliquot alios e paulo recentioribus omittam. Alii Scriptoribus mediæ ætatis a se editis, aut illustratis subjunxere vocum insolentium, & ab bonæ Latinitatis usu alienarum explanationes ordine literarum, quæ Commentarii vicem præberent. Non desunt præterea ex viris eruditis, qui multa ad hoc opus pertinentia, etsi non ex professo, obiter saltem scripto posteris reliquerunt. In his vero quæ ab aliis sunt occupata, præterquam quod ad cætera attentius perscrutanda quæ illorum diligentiam fefellerunt, quasi nobis iter aperiunt, fatendum post tantas messes, in uberrima studiorum disciplinarumque segete, non contemnendum restare spicilegium: quod voluminis nostri magnitudo, quod nedum omnia quæ explicationem aliquam postulant, complectitur, abunde convincere potest: o „ Ita ut pro novitate rerum, veterem materiam novam fieri, & ex vetere no„ vum ædificium nova cura instaurari posse nemo diffiteatur. Quantacunque enim sit nostra lucubratio, multis adhuc augeri posse ultro agnoscimus, cum fieri nequeat, ut in amplissima rerum gravissimarum varietate non supersint difficultates aliæ, & salebræ apud Scriptores, quæ aut oculos fugere, aut hominis quantumvis eruditi captum soleant, superare. Verum si quis nostri laboris æquus arbiter, aliorum forte inspexerit in hoc genere lucubrationes, de hac nostra, qualiscunque tandem illa sit, non sinistram

Quod objici posset, hic tradi jam ab aliis tradita, prævertitur.
g Quintil. l. 1. c. 1.
h Auctor ad Heren.
i Olsonius. Horation. l. 4. p. 82.
k Aut. August. in Prolog. ad Glossar. Julianæ Autossf.
l S. Hier. in Tradit. Hebraic. in Prolog.
m S. Hier. lib. 2. in Ruffin. c. 9.
n Id. in Epitaph. Nepotian.
o S. Hier. Ep. 30. & in Præf. ad Hebræos.

adeo

a S. Hier. lib. 1. in Ezech. c. 7.

adeo sententiam feret, vel benignius pronuntiabit. *a* „ Quæ cum ita se habeant, nil aliud superest, nisi „ ut Lectorem obsecrem, ne laborem meum reprehensionem existimet aliorum. In tabernaculo Dei of„ fert unusquisque quod potest. Alii aurum & argentum, & lapides pretiosos: alii byssum & purpuram „ & coccum offerunt, & hiacynthum. Nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum „ pilos.

Sunt qui in carpendo aliorū scriptis gloriam quærunt.

LXXVIII. Aliud est deinde genus hominum ex iis qui utcunque literis dant operam, qui magnam laudis gloriam inde sibi accedere putant, si quid in Scriptorum libris carpiscentur, quod carpere possint: & securi aliena subsannant, dum sua simili periculo non exponunt: „ *b* qui, inquam, per singulas syllabas „ antequam sensum desidantis contingant, subsannando verba condemnant.

b Apost. in Prol. ad Cātil. Cantic.
c Terent. Maur.

c Forsan multo præstantior alter
Pauca reperta putet, quam plura invenerit ipse.
Deses & impatiens minus hæc obscura putabit.
Pro capta lectoris habent sua fata libelli.

„ Sunt qui aliquid discere affectant, ait Lupus Abbas Ferrariensis *Epist.* 5. & velut in edito sitos loco stu„ diosos quosque imperiti vulgo aspectantes, si quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, „ sed qualitati disciplinarum assignant. Certe non defuere qui nos *d* usurpatores ardui operis suggillarent, & lucubrationem hanc nostram vellicarent, priusquam edita prodiret in publicum, atque adeo nec visam, nec lectam: cum institutum nostrum reprehenderent, operamque frustra hic positam vellent, quasi post tot hactenus in eo genere studii publicatas eruditissimorum ævi nostri hominum vigilias, ausu temerario, ac pene sacrilego conatu, libros hosce moliremur, novi nihil aut parum dicturi. Quasi vero Aristotelem in Philosophia a scribendo deterruerit Platonis amplitudo: vel Aristoteles ipse cæterorum æqualium, & qui longe post vixere, studia restinxerit, & post Ciceronem & Demosthenem Oratoriam artem nullus excoluerit: quasi denique excellentium virorum premere vestigia non liceat. „ Ita enim sentire „ solent sciolī quidam, *e* & qui maxime docti sibi videntur, qui dictionem sanam & insanam ferme ap„ petitu pari revolvunt, non amplius concupiscentes erecta quæ laudent, quam despecta quæ rideant. Neque porro eram nescius, dum in tam illustre literatorum theatrum prodirem, fore ut in ejusmodi varia incurrerem hominum judicia. Neque me latebat quam sit res quorumlibet etiam censuris obnoxia verborum interpretatio, ac proinde & laboris & temporis, & meæ quoque existimationis me subire aleam „ mihi non erat obscurum. Quippe *f* qui scribit, multos sumit judices: alius in alterius livet ac grassa„ tur ingenium. Ille si doctus sermo defuerit, quasi claudam oratiunculam diffugit. *g* Deinde in rebus „ humanis nihil sic elimatum, ut aliqua parte detractioni non pateat: cum mala de merito, bona autem „ de livore carpantur. Unde detractorum aculeos æquanimius tolerare constitui qui scilicet malunt aliena „ carpere, quam sua componere, vel emendare. *h* Felices, inquit Fabius, essent artes, si de illis soli „ artifices judicarent. Poetam non potest nosse, nisi qui versum potest struere. Philosophos non intelli„ ligit, nisi qui scit dogmatum varietates. Manufacta, & oculis patentia magis probant artifices. No„ stra quam dura sit necessitas potest animadverti, quod vulgi standum est judicio: & ille in turba me„ tuendus, quem cum videris solum, despicias. Hoc præteriens tetigi, ut eruditis contentus auribus, „ non magnopere curemus quid imperitorum de ingenio nostro tumusculi jactitent. Dicam rursum cum „ Terentiano:

d Jul. Severian.
e Sidon. l. 3 Epist. 14.
f Epist. ad Præsidium Diac. tom. 9. oper. S. Hieron.
g Joan. Sa ribber. in Prolog. ad Metalog.
h S. Hier. Epist. 26. c. 4.

Sed me judicii non pœnitet: hæc bene vobis
Commisi, quibus amor est, & prudentia juxta,
Et labor in studiis semper celebratus iuvaret:
Vos sequar, in vestro satis est examine tutum.

In eam enim spem veni, ut judices præsertim experiar, qui in hac eadem arena aliquando decertarunt, aut hoc decurrere stadium, quo vires ipsi suas periclitarentur, aliquando tentarunt. *i* „ Conticescant „ igitur, obsecro, qui nec sua edunt, nec aliena benigne suscipiunt, nec, si quid eis displicet, pacifi„ ce corrigunt. Discant ea quæ nesciunt, & si discere nequeunt, patiantur saltem symmathetas suos ede„ re quæ sentiunt. Proinde

i Orderic. Vital l. 6. p. 597.

k Vive liber, liberque vige: sed si qua nocebunt,
Disce libens livore nihil sublimius esse.
Cum tibi mordaces obliquent læva cachinnum
Murmura, cum cupient linguis lacerare prophanis.
Sit utinam invidia dignus, quæ summa lacessit,
Quam pascit præsens, extremaque terminat ætas.

k Jos. Iscan. de Excidio Trojano.

Neglectus est elocutionis splendor: hunc non patitur librorum

LXXIX. In iis porro, quæ a me pertractantur in hisce voluminibus, non elocutionis splendorem spe„ ctavi, sed *l* placuit ut hoc ipsum tumultuario simplicique sermone dictarem, cum ad Scriptorum sen„ tentias subtiliter examinandas animum potius adverterem, nec ad verba expolienda studium superes„ set, aut otium, Quæso igitur Lectorem, ut Vigilii Tapsensis verbis *l. 1. cont. Eutych. c.* 5 5. utar, ut „ vilitatem nostri sermonis usquequaque non despiciat, quia & fortassis potuit eloquentius oratio comi. „ Cum nos ita stylum temperaverimus, ut rem potius quam verba legentibus commendaremus. Et manifeste hoc opus cothurno tumentis eloquii inflari non debuit, cum in iis quæ in rerum versantur investigatione, criticum omne, nihil de oratore sperari debeat, sed cura simplicis & diligentis solertiæ. Ejusmodi enim sunt lucubrationes istæ, ut de iis proferre liceat, quod de suis „ Plinius *in Præf.* nec ingenii esse „ capaces, nec admittere excessus aut orationes sermonesve: vel quod Pomponius Mela in *Proœm.* de „ Geographia, impeditum esse opus, & facundiæ minime capax, quæ denique αἰθεριογραφεῖσθαι nullo modo possint, quod de iisdem rebus Geographicis dixit Strabo. Nam & ipsum operis argumentum orationem non tam gravem, quam perspicuam & interpretationi aptam requirit. Cum enim totum sit in

l Joan. Sa ribe. in Metal.

concin-

concinnandis & examinandis auctorum locis, ut vel vocabulorum genuina eruatur significatio: vel ut ritus veteres moresque obsoleti, acta eorundem Scriptorum inter se comparatione, elucescant, *a* eloquen-
„ tiæ non opus est, sed laboris, ut verbo utar veteris Medici, seu ut Vegetii *in præfat.* cum hic nec ver-
„ borum concinnitas sit necessaria, nec acumen ingenii, sed labor diligens ac fidelis, ut quæ apud diver-
„ sos scriptores dispersa & involuta celantur, pro utilitate publica proferantur in medium. Commentarii
„ enim quid operis habent, ait Hieronymus *lib. 1. in Ruffin. cap.* 4. alterius dicta edisserunt, quæ obscure
„ dicta sunt, plano sermone manifestant: multorum sententias replicant & dicunt. Hunc locum qui-
„ dam sic edisserunt, alii sic interpretantur: illi sensum suum & intelligentiam his Testimoniis & hac ni-
„ tuntur ratione firmare, ut prudens Lector cum diversas explanationes legerit, & multorum vel pro-
„ banda vel improbanda didicerit, judicet quid verius sit, & quasi bonus Trapezita adulterinæ monetæ
„ pecuniam reprobet. Quid ad interpretem sermo compositus, ait idem Scriptor *Ep.* 133. cujus professio
„ est, non quo ipse disertus appareat, sed quo eum qui lecturus est, sic faciat intelligere, quomodo
„ ipse intellexit qui scripsit. Huc accedit quod nulla fere est ævi recentioris quæ hic tractantur rerum affinitas cum veterum moribus, quibus ignotæ fuere; ut veterum complures hodie ignorantur, quod in desuetudinem abierint. Si quis enim ex verborum similitudine res nostras hodiernas, aut paulo superiorum sæculorum, ad Romanorum mores ac ritus vellet componere, non tam eas illustraret, quam tenebras illis caliginemque offunderet. Quemadmodum *b* quidam ex recentioribus Jurisconsultis res nostras Forenses Romani fori exprimere vocabulis, qui cum ea minime publici esse saporis satis perciperent, ut ipsi intelligerentur, Glossaria, quibuslutcunque plana fierent, libris suis præmittere operæ pretium censuerunt. Quo sane referre hoc loco placet, quæ in hanc rem habet *c* Scriptor Anglus, dum ait, qui
„ apud Scotistas, & in multis formulis Jureconsultorum barbare loquitur & male Latine, probari: qui
„ pure, venuste, Latine, licet graviter & copiose disserat, tamen omni irrisione ludi, & arrogantiæ
„ notari: id quod, inquit, in Senatu nostro accidisse superiore die animadverteram. Nam cum roga-
„ tionem apud nos de amici sui honore quidam ferret, & quia Latine per statuta jubemur id facere,
„ scripsisset, ita *Supplex a vobis contendit Titius, ut, &c.* cum ferebatur, a multis imperitis hominibus
„ continuo propter Latinitatem, antiquata est. Quod cum ille intellexisset, animadverso errore suo,
„ scripsit ita, *Supplicat vestris Reverentiis Titius, quod, &c.* Statim rogatio, nemine usquam contradi-
„ cente, accepta est. Risimus, subdit ille, in illa Academia, quæ formulis omnibus in judicio super-
„ sedere patitur, & ubi Latinæ Græcæque linguæ fons & propagatio debeat esse, scribendi magis formu-
„ lam, quia Latina fuit, ad antiquationem, quam æquitatem rei petitæ, quia justa videbatur, ad
„ impetrationem valuisse. Didicimus tamen etiam inde, consuetudinis usûsque longævi non levem esse
„ auctoritatem, nimirum ad abolendam rogationem apud imperitos & ineptos: non ad constituendam
„ Latinitatem apud doctos & disertos. Quanquam enim reprehendebatur, etiam cum repulsæ mulcta,
„ propter Latinitatem petitio, tamen neque reprehensio, neque repulsa poterat efficere, quo minus
„ magis esset Latina quæ reiiciebatur, quam quæ fuerat accepta. Hactenus ille. Unde colligi datur, haud proclive esse formulas semel receptas abolere & antiquare, deinde ejusmodi scriptionis genus, quod totum in interpretatione versatur, ita esse debere, *d* ut interpretatio ipsa alio interprete non egeat: quod
„ plerisque nimium disertis accidere solet, quod supra attigimus, ut major sit intelligentiæ difficultas in eorum explanationibus, quam in iis quæ explanare conantur. Sterili materia rerum natura, hoc est,
„ vita narratur, ajebat Plinius *in Præfat.* & hæc sordidissima sui parte, ut plurimarum rerum, aut ru-
„ sticis vocabulis, aut externis, imo barbaris, etiam cum honoris præfatione ponendis. Satius igitur duximus, aliorum Glossographorum exemplo, paulo squalidiori sermone res patrias, ipsasque nostrates formulas, & ut ex tum efferebantur, atque adeo cum ipsa barbarica & inculta minusque interdum latina loquendi ratione proponere. Verbi enim gratia, *feudum, terram,* aut *Ecclesiam deservire,* non semel dicimus, quod sint formalia verba, ac proinde ut familiaris loquendi modus exhibeatur. Neque enim nobis ignotum, has & ejusmodi locutionis formulas barbaras esse, quæ si Latinis purioribus efferrentur, non tam planæ essent, quod monendum fuit, ne quis in hisce continuo criticum agat. Tametsi phrasis illa, ut id obiter adnotem, apud Latinos haud omnino insolens ac ignota, cum eodem sensu *Inservire aliquem,* dixerint Plautus, Festus Avienus, & aliquot alii, ut observatum est ab Eustathio Swartzio.
„ Deinde, ut scite scribit Henricus Valesius *ad l. 4. Euseb. cap.* 51. non refugienda sunt hæc verba, quæ
„ tot seculorum usus consecravit: alioquin *Ecclesia & Apostolorum,* & *Episcopi,* & *Catholici,* vitanda
„ erunt vocabula: & longa verborum serie obscuranda erit oratio, ne dictionis unius prorsus necessariæ
„ asperitate lædatur. *e* Atque hac quidem scribendi ratione etsi aliquantum Lectores fatigentur, rerum
„ intentos virtutibus calculum saltem veritati daturos, *f* nec jejuniæ maciem orationis, ad ea quæ sunt
„ caligantibus impedita sententiis expedienda, omnino reiiciendam existimaturos confidimus. *g* Deni-
„ que si quid minus a nobis, aut secus quam oportuit dictum est, veniam postulamus: aut enim verbo-
„ rum nos copia defecit, ut aut quod sentiebamus exprimere nequiremus, aut quæ sentienda fuerant,
„ exilitate ingenii, & mentis infirmitate sentire non valuimus. Sed si opere displicemus, saltem studio
„ placeamus. Sit acceptum voluisse, si displicet non potuisse nostrum.

LXXX. Hac igitur tanquam futuri operis crassa quadam & rudi informatione præmissa, exposita que instituti mei ratione, qua quicquid non tam præstiti, quam præstare sum conatus, Lectoribus proponere statueram, superest ut quorum ope adjutus extremam arduo & laborioso operi manum imposuerim,
„ paucis aperiam, cum *h* benignum & plenum ingenui pudoris sit fateri per quos profeceris, & contra *i*
„ ingratus sit & perversi ingenii, qui profectus sui diffitetur auctorem. Ego certe, iis præsertim debere me plurimum ingenue fateor, qui Scriptores non veteres duntaxat, sed & quos ætas sequior tulit e tenebris erutos, hactenusque neglectos, etiam hac ipsa qua vivimus tempestate, ab interitu vendicant, qui quidem etsi nitida non omnino, imo insulsa interdum, ne dicam barbara persæpe oratione libros suos

a Oribas. Hieratian.

b Joan. Luclos, Rex Cbopin. Ann. Robert.

c Thom. Smith l. 1. de Pronun. Ling. Gr.

d S. Hier. Epist. 135.

e Gregor. Barth. l. 1. de Fide.

f Boetius in Præf. ad l. de Arith.

g Vigil. Tapsel. l. 1. contr. Eutych. c. 26.

Quinam fuerint hujus operis adjutores.

h Plin. in Præf.

i Joann. Sarisber. l. 1. Metalog. cap. 1.

con-

conscripserint, habent tamen, quod jam attigimus, unde magna eruditionis seges accedere possit. Ejusmodi sane sunt a viris, omni virtutis & eruditionis genere ornatissimis, e Societate Jesu, JOANNE BOLANDO, GOTEFRIDO HENSCHENIO, & DANIELE PAPEBROCHIO, immenso studio undique conquisiti, summoque reipublicæ Christianæ bono editi Scriptores, qui Sanctorum vitas ac gesta literis mandarunt, quos ii eruditissimis commentariis, in quibus, quidquid est reconditioris literaturæ, occurrit, illustrarunt. Horum vestigiis insistunt ex ordine Benedictino, ut alios sileam, LUCAS ACHERIUS, & JOANNES MABILLONIUS, pari vitæ integritate & literarum cognitione insignes, quorum alter Scriptorum hactenus ineditorum, non Spicilegium, sed messem integram demetendam literatis omnibus exposuit, confecto tandem nuper tomo decimo tertio: alter Analectorum duobus jam editis, aliisque paratis voluminibus, Auctorum qui ejusdem Ordinis Sanctorum Vitas resque gestas scriptis exararunt, collectioni, cum collega Acherio magna cum laude incumbit, hancque eruditis observationibus adornat. Horum industria, qua sunt comitate ac humanitate, codices manuscriptos ex instructissima Sangermanensi Bibliotheca evolvere sæpe contigit, unde nostrum hoc opus inidem illustraretur. Neque ab iis divellendus vir simili erga nos benevolentia ac singulari prorsus eruditione JOANNES BAPTISTA COTELERIUS, Regius Linguæ Græcæ Professor, qui editis duobus antiquorum Patrum, qui Apostolicis temporibus floruerunt, voluminibus, cum eruditis adnotationibus, idem modo fere in Græcis præstat, quod in Latinis Scriptoribus Acherius, Monumentis Ecclesiæ Græcæ, e veteribus codicibus erutis, primoque jam publicato volumine, aliis proxime subsecuturis. Neque perinde reticendus vir clarissimus STEPHANUS BALUZIUS, qui indefesso studio publicandis Scriptoribus operam collocat, nuperque Regum nostrorum Capitula accurata prorsus diligentia conquisivit, collegit, contulit, digessit, notisque ac veteribus formulis & monumentis locupletavit, ex quibus Glossarium nostrum collustrandi oborta sæpe facultas & occasio. Ubi tamen monendus Lector, non ubique semper in laudandis septem Capitularium libris ejus me editionem secutum, cum res dudum esset confecta ex Pithœana, & quidquam in adversariis mutare haud levis fuisset laboris. Mihi denique duo supersunt viri clarissimi ac doctissimi hac in parte commemorandi, quorum alter est PETRUS CARCAVIUS Bibliothecæ Regiæ Curator dignissimus, cujus diligentiæ quantum illa debeat accessionis & incrementi, ut & numismatum veterum locupletissima ac vere Regia Gaza, norunt quotquot sunt in hac urbe Galliarum primaria eruditi. Is enim & manuscriptos ejusdem Bibliothecæ codices, & rariores ex editis, singulari nobis urbanitate suppeditavit. Alter est nobili beneficentia, & rerum nostrarum cognitione inter paucos illustris, ANTONIUS
„ VIONIUS Herouvallius, literatorum fere omnium nostræ ætatis commendatione notissimus: qui citius
„ imperantibus, quam implorantibus coacervatas undique literarias opes liberali manu distribuens,
„ (verbis utor viri docti) unus sterilitatem temporum, regionum inopiam vel sustulit, vel sublevavit:
„ qui Historiæ nostræ in lacunas discerptæ verius quam descriptæ integritatem dedit ac nitorem. Is enim qua est animi magnitudine, & incredibili in literas omnes amore, quibus juvandis totus natus est, veteres codices, tabularia, ac diplomata quæ vel habuit, vel quæ in manus venere, mecum statim communicavit: ita ut quod ex manuscriptis monumentis toties excerpta in hocce Glossario laudantur, hujus præsertim liberalitati acceptum referre Lector debeat. In quibus quidem describendis ab eo nominando consulto abstinui tot beneficiorum in me collatorum palam in ipso libri limine contestationem editurus.

Elogium Lamonii Principis Senatus Parisiensis.

LXXXI. Sed inter tot homines eruditos, an præterire silentio possim Virum undequaque ornatissimum quem irreparabili literarum detrimento, atque adeo immenso bonorum omnium & totius Orbis Gallici dolore, mors præmatura nuper absumpsit, studiorum fautorem, & hujusce operis incentorem præcipuum?

> a *Hunc dico, qui Lingua potens,*
> *Minorem Atridam præterit,*
> *Orando pauca & musica;*
> *Qui grandines Ulixei,*
> *Melliflŭentem Nestora,*
> *Concinnatorem & Tullium*

Hunc, inquam,

> *Quem nemo fando dixerit,*
> *Qui non prius laudaverit.*

Is est illustrissimus GUILLELMUS LAMONIUS, Bavillæ Marchio, & Senatus Parisiensis Princeps, cujus immensa aliunde merita infinitarum pene rerum illustrabat cognitio, quam pervigili lectione ac studio pertinaci a primo ætatis flore sibi acquisierat: quamque demum sic postea excoluit & auxit ut prodigii sic instar ipsum adhuc adolescentem præcipuis Senatus decursis dignitatibus, rebus publicis subinde gerendis, ac toti postea Curiæ præfectum a Rege moderatorem, tot potuisse ac tam diversi generis disciplinis animum informare. Quid enim ipsum fugit in multiplici Linguarum scientia, quid in literis certe humanioribus, de quibus graviter appositeque semper disserentem, etiam ex tempore, nemo qui audiit, non suspexit? Quis ad felicissimam & incredibilem illam qua valebat memoriam, ingenio adeo perspicaci, ac tam solido adjunctam judicio non obstupuit? Cujus mentem egregia illa ac singularis eloquentia, seu verborum spectes elegantiam, seu sententiarum dignitatem, seu etiam dicendi gratiam non perstrinxit, cum aut in amplissimo Senatu, aut in Regis Maximi conspectu peroraret? Sed licet tanta præstaret eru-
„ ditione, ingeniique elegantia ac comitate, quas b compertum est viris præsertim primariis necessarias
„ esse, quibus absque naturæ bona quasi incompta, aut etiam horrida despectui sunt, contraque ea
„ æternam gloriam pariant: Illud tamen in eodem studiorum omnium culmen antevenit, quod haberet
huic eminenti scientiæ conscientiam superiorem. Quæ quidem animi facultates dotesque tantæ, ut nihil
„ dicam de illustrium in primis splendore natalium, d cui pater, socer, avus, proavus, urbanis, Pa-
„ latinis,

a Auson. Epist. 3.

b Victor, Schotti in Maurit.
c Sidon. l. 1. Epist. 9.
d Id. l. 2. Epist. 3.

„ latinis, militaribusque magisteriis insignes fuere, ad supremum Themidis Thronum jure meritu eum
communi omnium applausu extulerunt. Quo in Magistratu singulari eum prudentia, vigilantia, mo-
deratione & morum integritate ita est versatus, ut qua erat animi amplitudine, tot gravibus licet occu-
patissimus distineretur negotiis, qua officiis maximis, qua amicitia Principum impeditus, se se viris qui-
busque eruditis amicum adeo affabilemque exhibuerit, quasi nihil aliud ipsi incubuisset muneris ac pensi,
quam literati illius otii in familiari eorum consuetudine degustare delicias. De ipso dixerim, quod de Ti-
„ tinnio Capitone Plinius junior *l. 8. Epist.* 12. Studiosos amabat, fovebat, provehebat, multorumque
„ qui aliqua componunt, portus, sinus, præmium, omnium erat exemplum: ipsarum denique litera-
„ rum jam senescentium reductor ac reformator. Domum suam recitantibus præbuit, auditoria, non
„ apud se tantum, ex benignitate frequentavit, *a* ut qui dignitate Principibus excellebat, par infimis a Cicero.
„ esse videretur. b Dum raro genere exempli altitudinem suam humilitate compensaret; in iis vero si b Sidon. lib. 2. Ep. 13
„ quid intricatum vel obscurum proponeretur, quam ille omnibus statim non dubitans, non fastidiens c Sidon. l. 4. Ep. 8.
„ aperiebat? voluptuosissimum reputans, si forte oborta quarumpiam quæstionum insolubilitate laby-
„ rinthica, scientiæ suæ thesauri eventilarentur. Nec ipsi porro satis fuit eximias istas animi virtutes,
aut a natura comparatas, vel arte ac studio acquisitas excultasque dotes possidere, nisi & eas ad illustres
filios, locupletius veluti ac nobilius longe patrimonium, cura pervigili paternaque diligentia transfun-
deret. „ Nam si, quod ait Fabius *l. 3. c. 9.* afferunt laudem liberi parentibus, sui similes genuit *d* quasi d Pithœi Sebast. in Claudio.
„ contra naturæ legem, quæ crebro tanquam ex industria malos e bonis, agrestes e doctoribus, & cæte-
„ ros ejusmodi seu contra gignit: quo demum exemplo sapientium plures caruisse liberis utilius duxere.
„ e Vegetis iis quotumlibet & alacribus exemplum, pigrioribus paulo ac desidibus incitamentum dedit: e Sidon. l. 4. Ep. 4.
„ & si quod eum quocunque animo deinceps æmulantur, sibi forsitan quod consequantur debent, illi de-
„ bebunt procul dubio quod sequuntur. Horum alterum post exacta haud vulgari cum laude in forensi-
bus Cancellis prima veluti Juris Civilis studiorum crepundia, Senatorem in Curiam, tum in arcanum
Regis Consilium Supplicum libellorum Magistrum allectum, Patroni deinde Regii in amplissimo, cui
præerat, Senatu dignitate fungi voluit; non tam ut domesticæ gloriæ velificaretur, quam ut magnificum
ei campum aperiret, in quo eruditionem suam, eloquentiam, vitæque integritatem pro dignitate de-
monstraret: quod perfecit toties in maximi momenti negotiis, spectante eum incredibili gaudio Patre,
ad omnium usque admirationem. Sed & filium alterum patribus insistere vestigiis, ac per ipsosmet pene
honorum gradus ascendere voluit, quo iisdem se se doctrinæ, facundiæ, ac virtutum luminibus, quibus
hodie effulget, in regiis perinde Consiliis conspicuum exhiberet. Quin & hac domestica laude non con-
tentus, extera & aliunde petita, quibus undequaque locupletaretur, ornamenta in familiam inducere
studuit: dum in generum adscivit eadem certe morum integritate, sed & eruditione pariter, ac eloquen-
tia singulari, avita etiam clarum gloria, Virum amplissimum, ACHILLEM HARLÆUM, Comitem
Bellomontanum, Regium in eodem Senatu Procuratorem. Unde contigit ut raro, & inaudito forsitan
hactenus exemplo idem Senatus ille supremus, si non prorsus regeretur, splendorem certe præcipuum
ab unica ejus familia desumeret. Constans adeo in illa fuit, tantaque virtutis ac probitatis existimatio, ut
Princeps invictissimus, cui pridem erat explorata, tot una fascibus ac dignitatibus hanc cumulare non
dubitarit. Neque intra civiles duntaxat supremosque in Curia Magistratus, quorum ad gloriam præser-
tim pertinent studia literarum, illam continere voluit, cum & generum haberet alterum uno modo antiqua
præcipuaque nobilitate, sed & inter Regiarum copiarum Præfectos imprimis illustrem: ut eum ab vete-
re illa, ac Militari Lamoniorum gente post longam avorum seriem genus ipse duceret, ab ea qua diu ful
sit armorum professione illam decedere omnino non pateretur. *f* „ Falso ergo creditur judicii nescium es- f Symmac. lib. 1.
„ se Fortunam, quæ tot in eum, familiamque congessit honores, cum & præteritorum memor, & pru-
„ dens futuri, ei rependerit quicquid cæteris præstitit. Neque enim erratica est, a qua scimus alios do-
„ num cepisse, hunc præmium. Quid mirum igitur, ut eo redeam unde tantillum deflexi, si tot inge-
nii, eloquentiæ, ac doctrinæ ornamenta, quæ ad totius reipublicæ commodum & gloriam tota vita
excoluerat, suspexere quotquot sunt in Orbe Gallico eruditi; & si non statuis in Rostris positis, ut vi-
ros disertos Romani, vel templis, quomodo Platonem Græci, sed τῇ βιβλίων ἀναθέσει, quemadmo-
dum τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλλογίμους honorandos censebat Orator Aristides *Sacror. Serm. 5. extremo*, coho-
nestandum existimarunt: librorum, inquam, dicatione ac nuncupatione, qua non tam honorum, qui-
bus præfulgebat, fastigia, quam consummatam disciplinarum cognitionem eum singulari humanitate
conjunctam, cæteraque vitæ ejus decora posteritati commendarent. *g* „ An non etiam licuerit inter olo- g Symmach.
„ res canoros anserem obstrepere, & balbutientem idem aliquatenus præstare, quod universus pene æta-
tis nostræ Literatorum consessus, & in hac qualicunque lucubratione eximii literarum parentis ac fauto-
ris præcipui nomen memoriamque celebrare; quod quidem paternarum virtutum imitatoribus liberis
haud ingratum fore non dubitem; cum eas in patre, quibus & ipsi insigniter exornantur, citra omnem
invidiam ac minimam assentationis suspicionem prædicari animadvertent: *h* tametsi vereri debuerim, ne h S. Hier. Epist. 8.
„ vulnus nondum obductum exasperem, & virtutis ejus recordatio fiat doloris instauratio.

LXXXII. Jam vero priusquam huic Præfationi finem imponam, superest ut aliquid dicam de ea, quæ Dissertatio de inferioris Imperii Numismatibus quæ huic operi subjuncta.
operi nostro subjungitur Dissertatione *de Imperatorum Constantinopolitanorum, seu inferioris, uti vocant,
Imperii Numismatibus*. Atque hanc quidem licet ad Glossarii argumentum minus spectare fatendum sit,
non ita tamen ab eo discedit, ut non habeat aliquid eum ipso commune, cum non recentioris duntaxat
Græcitatis, sed & Latinitatis in ea monetariæ voces complures hic exponantur fusiore interdum commen-
tario, eoque non semel Lectorem in nostro Glossario remittamus. Huc accedit, quod mediæ etiam æta-
tis mores, ritusque persæpe enucleantur. Denique cum id argumenti ab ejusmodi antiquitatum indaga-
toribus hactenus neglectum sit, haud supervacaneum forte videbitur, si quas nulla observatione dignas
censuere, quod barbariem totæ spirent, ejusce ævi monetæ quoquo modo, atque adeo ita illustrentur,
ut non

ut non prætermittendam earum cognitionem, spurcasque illas quantumlibet quisquilias inter tot præclara, quibus Gazophylacia sua adornant, κειμήλια, locum habere posse tandem cogantur agnoscere. Hanc porro Dissertationem olim conscripseram, ut esset veluti introductio ad Imperatorum Constantinopolitanorum Numismata, quæ haud mediocri studio ex Regis Christianissimi, aliorumque eruditorum virorum Museis conquisita, collecta ac digesta in ordinem secundum ipsorum Augustorum Familiarum Genealogias, ex utriusque Linguæ Scriptoribus adornatas, in æs incidi Regiis impensis curaveram, ut essent Historiæ Byzantinæ, quæ hactenus elegantissimis typis Luparæis prodierat, quod ei deesse videbatur, insigne aliquod ornamentum. Sed cum vix spes sit fore, ut hoc qualecunque opus, nescio quo fato, in lucem aliquando prodeat, hocce de Nummis Augustorum inferioris ævi Syntagma ab eo avellendum putavi, & in postremam Glossarii nostri partem rejiciendum, quandoquidem id voluminis utcunque moles pateretur, ut vel saltem inde haberent, quod jam monui, Rei antiquariæ studiosi, quo hanc Monetariæ supellectilis partem deinceps minime respuant, cum multa doctiorum indagatione & cognitione haud indigna in eis contineri ex nostris observationibus animadvertent: interim dum ipsa Augustorum Byzantinorum causa hactenus Numismata, nostra, si fors ita tulerit, vel alterius opera publici juris fiant. Sed & ne quid ad id argumenti deesset, binas alias Dissertatiunculas subjecimus, Marquardi Freheri alteram de Saphiro Constantii Imperatoris, alteram ejusdem & Josephi Scaligeri, de Constantini postremi Constantinopolitani Imperatoris numismate argenteo, quod hæc seorsim in folio ferme unico editæ vix hodie occurrant.

Præfationis epilogus.

LXXXIII. Cæterum;

Si qua videbuntur chartis tibi, Lector, in istis,
Sive obscura nimis, sive Latina parum:
Non meus est error, nocuit Librarius illis,
Dum properat versus annumerare tibi.

Quæ quidem ex Martiale *l.* 2. *Epigr.* 8. duplici de causa præponenda duximus, tum ut si quid occurrat, quod aures accuratis Grammaticorum præceptionibus assuetas offendat, id tanquam a recte loquendi scribendique legibus abhorrens non illico damnet Lector, & criticorum more quidpiam emendandum existimet, *a ne dum Scriptoris vitium putat, & errorem emendare dum vult, faciat*: sed ætatis illius agnoscat conditionem, quæ nullis erudita magistris incultam barbariem redolebat: deinde ut quæ ex publicis documentis, vel ex alienis Commentariis laudantur, prout in ipsorum exemplaribus, vel editis, vel scriptis, quibus usi sumus, continebantur, ea nos summa cum fide descripsisse persuasum habeat. Proinde si non Auctorum incuriæ, certe Librariorum *properantiam*, ut Poetæ verbo utar, seu ut cum Scriptoribus ipsis agatur humanius, celeritati, vel sæculi infelicitati errores sunt condonandi. Quæ vero operas spectant σφάλματα, fatendum aliquot, imo mirandum non irrepsisse plura, cum a nobis subinde collecta, non eo sicut, quo par erat, digesta ordine in adversariis, imo tumultuaria satis opera, nec sat bene descripta. Ex iis tamen, quæ alicujus momenti esse viderentur, & sub manum inter relegendum occurrerunt, ne cuipiam offendiculo sint, quædam emendavimus: cætera levia & quæ facile assequi Lector possit, pro sua ille humanitate boni consulet, & si aliquando viderit numerum pro numero positum, & ejusmodi quæ Hipparchus παροράματα vocat, pro æquanimitate sua vel corriget vel condonabit, cum hæc communia sint iis, qui tam longis ἐπιλογισμοῖς tractant. Appendices porro singulis voluminibus adjunxi, tum ut si quid perperam a me scriptum sit retractem, tum ut quæ jam excusa novis Auctorum locis, qui me fugerant, & lucem aliquam dare poterant, firmarem.

a S. Hieronym. in Epist. 13.

GLOS-

GLOSSARIUM AD SCRIPTORES MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS.

A

A Litera numeralis, quæ 500. designat, ut ceteræ Alphabeti literæ alios numeros, de quibus suis locis: *genus numeri*, inquit Baronius, *haud ab omnibus receptum, & si aliquando receptum, dissuetudine jam abolitum*. Habetur verò illud cum Valerio Probo, Paulo Diacono, & aliis qui de Numeris scripserunt, editum inter Grammaticos antiquos pag. 1683. Exarati etiam prostant versus, qui totius Alphabeti characteribus eosdem numeros assignant, quos descripsit idem Baronius, & ante eum Joannes Noviomagus lib. 1. de Numeris cap. 10. paulo diversos ab iis qui habentur apud Ugutionem MS. eujus hæc sunt: *Nota quòd qualibet figura literarum invenitur aliquem numerum repræsentans, quamvis non sit in frequenti usu, qui istis versiculis distinguitur*. Primus autem sic concipitur:

Possidet A. numeros quingentos ordine recto.

Vide literam P. Porro eidem literæ A, si recta linea superaddatur, quinque millia significat.

A. in superscriptione cantilenæ, *ut altiùs elevetur, admonet*. Ita Notkerus in Opusc. inscripto, *Quid singulæ literæ in superscriptione significent cantilenæ*, edito tom. 5. Antiq. lect. Canisii part. 2. pag. 739. de qua sic Eckeardus Junior lib. de Casibus S. Galli cap. 4. *In ipso quoque* (Antiphonario) *primus ille* (Petrus) *literas Alphabeti significativas notulis, quibus visum est, aut sursum aut jusum, aut ante aut retro, assignari excogitavit, quas postea cuidam amico quærenti Notker Balbulus dilucidavit*. Fuit autem Petrus ille Romanus, quem Adrianus PP. Carolo M. petente in Galliam misit, ut ibi Cantum Romanum Ecclesias doceret. Vide *Nota musica*.

¶. A. prima litera vocis Græcæ ἀπειλή, Comminatio. Glossarum, Commentariorumque in Scripturam Sacram antiqui Scriptores hac litera solebant Lectorem præmonere Prophetiam esse duntaxat comminatoriam: sic in pluribus Codicibus manuscriptis prioribusque eorum editionibus ad caput 38. Isaiæ, ante hæc verba, *Dispone domui tuæ*, &c. Et Jonæ cap. 3. *Adhuc quadraginta dies*, &c. Litera A. præponitur. Lexic. Eccles. Didaci Ximenez, *los Catholicos antiguos expositores de la Biblia solian poner en el texto ciertas señales en, que algunas no eran letras, y otras lo eran ..... Y entre ellas la A. significava, que la Prophetia a que se anteponia era solamente comminatoria*, ut Isai. 38. A. *Dispone domui tuæ*, &c. Hierolexicon Domini Macri. Bibliotheca Sancta Fr. Sixti Senensis lib. 3.

¶ A pro E. In veteribus instrumentis præsertim 12. sæc. ut in Tabulario Parthenonis Calensis ubique A ponitur pro E ante M. finalem. *Talam, qualam, tandam, realam*, pro *talem, qualem, taudem, realem*, &c. Et illud maximè quia tunc temporis sic pronunciare consueverant.

¶ A & AB præpositiones ante adverbia passim occurrunt in medii & infimi ævi scriptoribus: è multis pauca selegimus.

¶ A Batis. Vide *Abatis*

¶ A Diu, Dudum. Gal. *Il y a longtems*. Rymer. Tomo 7. pag. 254. *Pro quibusdam secretis, & arduis negotiis inter nos & dictum Consanguineum nostrum*, A Diu est, *habitis & tractatis*.

¶ A foras, Extrinsecus, forinsecus. Gal. *Dehors* vel *par dehors*. Hygin. de Limitibus agror. 63. *Notæ enim in propriis arboribus* A foras *ponuntur*.

¶ A foris, Eadem notione apud Hygin. de Limitibus Constit. 103. *Stantibus jam muris & ceteris mœnibus limites primo nisi* A Foris *accipere non possunt*. His similia sunt *A mane, A sero, Ab hodie, Ab intro, Ab intus*, & illud Genes. cap. 7. *Et inclusit eum Dominus De foris*.

¶ A Responsis, Apocrisiarius, qui negotia alicujus curat, & de iis dat responsa. Joan. de Janua: *A Responsis, indeclinabile: qui dat responsa principis*. Vide *in Responsum*.

¶ A Retro, Reliquum debitæ pecuniæ, Gal. *Arrerage, Ce qui reste à payer*, unde *A retre esse*, reliquari. Gal. *Etre en arriere*. Rymer Tomo 1. pag. 872. col. 2. ante finem. *Propter quod Karissimus frater fidelis noster, Ricardus Rex Alemaniæ illustris, illa duo millia marcarum, quæ dicto filio nostro* a retro sunt *de sex millibus marcarum suprà dictis*. Ab *A retro* factum *Areragium* quasi *aretragium* abjecta Litera T, quod aliquando fieri solet.

¶ Ab se. Sponte. Janssonii Auctarium ad gloss. Isid. p. 2.

¶ A pro *Ad*. Testamentum in cortice scriptum anni circiter 690. apud Felibian. in Hist. Monast. S. Dionysii p. XI. *Hoc quod* A *sæpe dictas basilecas delegavi per hunc testamentum meum*.

¶ AAGIATUS, Egressus annos alienæ tutelæ, Gal. *Majeur, en age*. Franciæ Reges Regno maturi sunt anno ætatis 14. ex Edicto anni 1375. Ceteri ex jure civili *Majores* declarantur anno ætatis 25. Normanni anno 20. Chronicon MS. Regum Francorum ex Musæo D. de Cangey, ad Carolum V. *Dominus dux Andegavensis frater suus antiquior incepit regnum regere, quod rexit usque ad secundam Octobris post quam Karolus filius dicti Regi fuit* aagiatus; id est Major renunciatus, Gall. *Declaré majeur*.

¶ AALAGIA, Agri villarum viciniores, illi scilicet qui primi occurrunt ex urbe, pago &c. exeunti. *Aalages* apud Normanos præsertim in Marchionatu Novoburgensi, aliàs *Bordieres*, Piccardis *Tout de ville*: apud quos *Aalagia* ultra semiarpennem se non promittunt, decimasque pendunt Parochiæ Rectori, ut Novales, & *Clausuræ*, Gal. *Closages*. Etymon ab *Aala* pro *ala*, quæ ut Gal. *Aage* pro *Age*. Litteræ Officialis Rothomagensis anno 1341. in Bullario Fontanell. fol. 60. *Super eo quod idem Rector dicebat & asserebat sibi ratione suæ prædictæ Ecclesiæ de jure communi jus competere percipiendi, colligendi, levandi & habendi omnes & sin-*

gulos grossos fructus decimales excrescens in omnibus & singulis novalibus, essartis & clausis. Aalagiis *sitis & existentibus infra metas parrochiæ prædictæ.* Vide *Eslagium*.

¶ AAMUND. Vide *Amund*.

¶ AASANTIA, Aasentia, idem quod *Aisantia*, Gall. *Aisance*. Charta Guilenci Episc. Ligon. de fundatione Albæ-Ripæ an. 1135. inter Instrum. to. 4. novæ Gal. Christ. col. 165. C. *Insuper addo omnes Aasentias in omnibus terris nostris absque omni redditu & coustumacia.* Ibidem col. 166. D. *Præterea dederunt nobis omnes Aasentias in finagio arcus subterioris.*

AASUOREN-EED, Andræas Suenonis Archiep. Lundensis, lib. 7. Legum Scaniæ cap. 6. *Si reus tandem quarta vice comparuerit, vel citatus, vel ad suam innocentiam comprehandam, licèt nullum præcedere debeat actoris juramentum, quod* Aasuoren-eed *dicitur, tamen ad candentis ferri judicium admittetur, quod Skiersieun lingua patria dicitur.* Quale autem fuerit istiusmodi juramentum, alibi sic declarat: *Hæc est forma juramenti, quod candentis ferri judicium antecedit: ut affirmet actor sub jurisjurandi religione, quòd non odii causa, non lucri gratia, reo imposuerit furti crimen, sed quia scit eum veraciter rem sibi furti vitio subtraxisse.* Adde lib. 5. cap. 15. lib. 7. cap. 3. 6. 15. Lib. 9. cap. 9. 12. Est autem *eed* Theutonibus juramentum.

☞ Apud Germanos etiamnum, *Ein geschwworner eid* significat datum jusjurandum, & est plane illud idem quod *Aasouren eed* scriptum, ut in multis Germaniæ partibus vulgus illud pronuntiat. Est autem prius A. articulus Germanicus *ein*, & pertinet ad substantivum *eed*. *Ein* in multis locis adhuc à vulgo profertur ut *A*. Posterius verò *A*. Germanis hodie est ipsa syllaba *ge* quę etiam in nonnullis Germaniæ regionibus ut *A*. pronuntiatur: illa verò syllaba *ge* verborum præteritis, Græcorum more, tanquam augmentum syllabicum præponitur. Veteres dicebant *ga* pro *ge*. Littera *g* ob levissimam aspirationem quam apud multos habet, hic plane omissa est. *Suoren* hodie scribitur *Schwworen*, quod est participium verbi *Schwweren*, Jurare. Itaque scribendum esset *Aasuoren eed*, quod propriè sonat Juratum juramentum. Hæc ex observationibus Joh. Leon. Frischii.

¶ AATILUS, *Illæsus, nil damni passus*. Joh. Laurent. in Amalthea. Utique scribendum *Aatylus*. Nam apud Hesychium ἀάτυλος innocuus, quod ab ἀτάω, lædo, noceo.

¶ 1. ABA, Prædium coloni, seu habitatio rustica, cum sufficienti prædio ad alendam familiam rusticam. Unde & *Aba* idem est ac *colonia* in Traditionibus Fuldensib. Lib. 2. Trad. 21. *Novem trado colonias, hoc sunt* Hobunnæ, *integras cum omnibus adjacentiis*. Sunt autem *Aba*, *Hobunna*, *Hoba*, *Hova*, *Oba*, *Haba*, voces ejusdem significationis & originis scilicet a Germanico *Haab*, possessio, bona, hæreditas, vel à Saxonico *Habban*, habere, possidere. Charta Ricardis Augustæ pro Stivagiensi Monasterio inter Probationes historiæ Tullensis pag. 7. *Ecclesiam de Filgossen cum alodis in quo sita est Ecclesia, & quinquaginta duas* Aabas, *cum vineis, terris, pratis ad hoc idem Monasterium quod dicitur Stivagium pertinentes.* Diploma Ludovici Pii à Mabil. relatum tom. 4. Analect. pag. 470. *Venerabilis abbas Tatto.... dedit Ratulfo Presbytero Capellano nostro.... in beneficium diebus vitæ suæ in loco qui dicitur Hruoldis hova sex* Obas *vestitas sub integritate earum.* Plura vide in *Huba*.

¶ 2. ABA, Latinis est, quod Græcis ἀββᾶ; compellatio scilicet, qua apud veteres, honoris causa, junior seniorem fratrem affari consueverat. Hinc sanctus Benedictus in Regula sua cap. 63. *Nulli liceat alium puro nomine appellare; sed priores, juniores suos fratres nominent; juniores autem, priores suos Nonnos vocent &c.* Sic junior seniorem aut parentem voce ἄττα, vel ut apud Callimachum ἄππα; soror sororem voce ἀπφα, compellabat. Sunt & aliæ hujusmodi voces ut τέττα, πάππα, πάττα, de quibus videsis Scaliger. lib. 1. cap. 29. Lexicon Martinii, Etymol. Vossii. Est autem *Aba* vox Hebraicæ originis ab אב Pater, unde Syriacum אבא dilexit, & אבא pater. Putat Martinius ideo fratrem majorem voce *Aba* compellari solitum fuisse quòd in eum *abi* seu patris transferretur dignitas.

¶ Abare, à voce *Aba*, fratrem affari. Ausonius in Epist. 1. patrem alloquens ait:

Nam supparis ævi
Sum sibi ego, & possem fratris Abare vice.

Hunc versum ita restituere Scaliger & Vinetus ex pervetusto & optimæ notæ Ausonii codice; in vulgatis enim est, *fratris habere vice*. Scaliger animadversionem firmat suam hac ratione: ut à *Lallo lallare*, *à pappa pappare*, sic ab *aba abare*.

¶ ABABTISTUM & Abaptistum, Terebella, Gall. *Trepan*, Paulo Eginetæ τρύπανον, eidem paulo superius scilicet lib. 6. cap. 91. ἀβάπτιστον. Chirurgicum est instrumentum ad perforandam læsi capitis calvariam; sic dictum ab ἀ privat. & βαπτίζω, mergo; quasi mergi non possit altius quàm par est, ut cerebri membrana non lædatur. Lexicon Martinii, Jos. Laur. in Amalthea.

ABACINARE, Abbacinare, Oculis privare, excæcare, præsertim per ferrum candens, aut pelvim ferream, vel æream, (quam Itali & nostri *Bacinum* vocant, unde vocis etymon) oculis excæcandis objectam. Itali *Abbacinare* etiamnum dicunt. Sed quidam, atque in iis V. Cl. Ægidius Menagius in Originib. Ital. non à *bacino*, ut Commematores Boccaccii, & Jacobus Pergaminus; sed à *bacio*, quæ vox Florentinis locum *opacum* sonat, deducunt: ita ut *abacinati* sint ii, qui quasi per tenebras vident, non omnino cæcati. Sed potior videtur aliorum sententia, cum is excæcandi modus antiquus sit, eoque usi legantur veteres, ut constat ex Platone in Gorgia. Liberius apud Gellium lib. 10. cap. 17.

Democritus Abderites, Physicus Philosophus,
Clypeum constituit contra exortum Hyperionis,
Oculos effodere ut posset splendore æreo,
In radiis solis aciem effodit luminis,
Malis benè esse ne videret civibus.

At Plutarchus lib. περὶ πολυπραγμοσύνης, Democritum ait objectu ac repercussione igniti speculi sibi visum ademisse, ἀπερείσαντα εἰς ἔσοπτρα πυρωθέντα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀνάκλασιν δεξάμενον. Atque inde, ni fallor, *μυδρίασιν* Græci appellarunt eum oculorum morbum, quo *pupilla effunditur & dilatatur, aciesque ejus hebescit*, uti describitur à Celso lib. 6. cap. 6. & Hesychio. Nam eorum qui per μύδρον seu ferrum candens excæcabantur, ita desiccabatur oculorum humor omnis, ut illorum hebesceret acies, & visus dilataretur, proindeque, si non esset omnis videndi facultas ademta, diffuso eo spiritu per quem videtur, omnia minora quàm sint, viderent. Sæpe enim eveniebat ut per μύδρον cæcati, lumine non omnino privarentur, sed quasi per tenebras viderent: quod de Henrico Dandulo Venetorum Duce olim à nobis observatum in Notis ad Villhard. num. 34. & aliquot aliis ex Histor. Bysantina desumtis exemplis probari potest. Hanc porro à *bacino* etymologiam fulcit locus insignis apud Nangium in Chronico an. 1102. *Henricus Rex Anglorum Robertum Ducem Normanniæ fratrem suum, à Hierosolymis reversum, Regnum suum inquietantem, bello victum cepit, & ei lumen,* Pelvi *candente & valde ignescente apposita, extinxit, &c.* Item alius apud Henr. Knygthon. de Eventibus Angliæ lib. 2. cap. 8. *Institis erga Barones suos, & impetravit ab eis, quòd*

quòd prædictus Robertus deberet exoculari & excæcari cum Bacili *ardenti*. Ubi perperam *batili* præfert codex editus: nec enim rectè *batillo* emendat Somnerus. *Bacile* autem & *bacinum* idem sonare, docemus infrà. Sed & Hondius in Hist. Monasterii Polingensis scribit, Tassilonem *per duarum pelvium ignitarum inspectionem*, Caroli M. jussu, *fuisse excæcatum*. Jam verò da voce *Abacinare* Chronicon MS. Andreæ Danduli an. 1193. *Postea mortuo Tancredo, Henricus veniens recuperavit uxorem & regnum: & filios Tancredi* ABACINAVIT, *filias autem liberas dimisit*. Sanutus lib.3. parte 11.cap.1. de eodem Henrico Dandulo Duce Venetorum: *Qui à Græcis fortè Abacinatus, quasi visam amisit*. De eodem Joan.Bapt. Egnatius lib.9.de Exemplis Virorum illustrium Venetæ civitatis cap. 12. *Qui Legatus ad Manuelem Imp. missus, cujus jussu luminibus planè privatus est, candente Lamina ærea ejus oculis objecta, quam ille intueri continuò cogeretur*. De hac excæcandi ratione agunt præterea Anna Comnena lib. 15. Alexiad.pag. 480. Pachymeres lib.3. cap. 10. &c. Phranzes lib. 1. cap. 5. in notis. Vide etiam Joann. Villaneum lib. 2. cap.13. & lib.8. cap.36.

Erant & variæ aliæ excæcandi rationes. Apud S.Augustinum lib. 3. contra Cresconium cap. 42. Circumcelliones Donatistæ, *novo & inaudito sceleris genere, oculis calcem aceto permixto infundentes & infercientes*, eorum lumen extinguebant. Neque absimilis reos excæcandi modus fuit, quo usi olim Persæ, infuso oculis aceto [oleo] fervido, apud Procopium libro 1. Persic.capit.6. Ἔλαιον ἑψοῦντες, ἢ αὐτὸ ἐς μάλιστα ζέον ἐς τὼ ὀφθαλμὼ ἔτι μύοντι ἐπιχέοντες, ἢ περόνην τινὰ σιδηρᾶν καταχειρῶντες, καὶ ταύτῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὰ ἐντὸς χρίοντες, seu ut Regia Editio habet, ἢ περόνην τινὰ σιδηρᾶν πυρακτοῦντες, &c. Qua etiam excæcandi ratione Græcos Byzantinos usos testatur Laonicus lib.1. pag.23. Edit.Reg. Interdum chorda ad frontem circumducta eruebantur oculi. Anonymus Valesianus de Constantino M. *Qui accepta chorda in fronte diutissime tortus, ita ut oculi ejus creparent*. Hinc *Faire crever les yeux*, nostris familiaris loquendi formula. Procopius in Hist. arc.cap.16. extremo: Νευρὰν βοείαν ἐς τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεφαλὴν ἀμφὶ τὰ ὦτα περιελίξαντες, ἐστρέφοντο τε καὶ ἀπρίγξαν ἐκέλευον, καὶ τὸν μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκπεπηδήκεσαν. Ἀ στρίνιας ἀκεώντες χώραν ἐπιτήσαν. Adde Chronicon CP. laudatum ab Alemano ad hunc locum, & Meursium in Κίρσα. Denique Pachymeres lib.5. cap.30. ait erutos oculos τοῖς προσηγέσι ... In Chronico Sublacensi sub ann. 1003. scalpello percussos oculos legimus: *Jussu dominorum illorum phlebotomati sunt oculi ejus, & cæcus factus est*. Jam verò excæcationem inter pœnas in reos decretas receptam apud veteres & recentiores testantur Ælianus lib. 3. Var.cap.24. Historiæ Byzantinæ Scriptores, & Francorum Annales passim, Greg. Turon. lib.6. cap.46. Lucas Tudensis æra 880. Matth.Paris an.1085.Sugerius ep. 47. Miræus in Donat. Belg. lib.2. cap.24. præterea leges VVisigoth. lib.2.tit.1.§.7. Bajvvar. tit.6. §.1. Canuti Saxonicæ §. 27. VVillelmi Nothi Reg. Angl. apud Rogerum Hoved. & Lambardum, Henrici I. Regis Angl. apud Rad. Coggeshalensem MS. an.1106.& eundem Hoved. pag.784. Stabilimenta S. Ludovici, Lambert.Schafnaburg. an.1074. Decreta S. Ladislai Reg. Hungar. lib. 2.cap.13. &c.libr. Promission. maleficii cap. 2. 3. 6. &c. Vide Petr. Fabrum lib.3. Semestr. cap.19. Tabular. Cluniasense ex Bibl. Thuanea an. 1250. *Et insuper omnimodam justitiam, quæ oculorum avulsionem, aut alterius membri meruit mutilationem*.

ABACISTA. Vide *Abacus*.

ABACIUM, ἀβάκιον, Abacus. Fragm. Petronii, *Abacia & cucumi omnia exposcit, &c.*

☞ Nihil ad hanc vocem facit Petronianum illud fragmentum: mendosum est, & legi debet ut in recentioribus editionibus, scilicet: *ab acia & acumi omnia exposuit*; quod accedit ad illud Gallicum: *Il m'a tout conté de fil en èguille*. Titinnius apud Nonium: *Phrygio fui primò, beneque opus illud servi: reliqui acum aciamque heræ, atque heræ nostræ*. Glossæ veteces ῥάμμα, *Acia*. Est ergo *Acia* antiqua vox quæ filum sonat ad consuendas res ductum retortumque Gall. *Du fil à coudre*. Hoc sensu à Cornelio Celso usurpatur lib.5.cap. 26. Hinc illa amplissima Dissertatio Johannis Rhodii Medici Dani de *Acia*, de qua vide Turneb. 17. Advers. 21. & Salmasium de modo usurarum.

ABACOT, Pileus augustalis Regum Anglorum duabus coronis insignitus. Vide Chron.an.1463.Edvv.IV. pag.666.col.2.lib.27.Ita Spelman.

1. ABACTOR. Charta Roberti Regis Franciæ an. 20. apud Louverum in Bellovaco: *Si quis autem, quod absit, contra hoc nostræ regiæ Majestatis præceptum venire tentaverit, si præpotens sit, centum libris auri mulctetur; si mediocris fortunæ, decem: si* ABACTOR, *regiæ ultionis vindictam cum detrimento patiatur*. Ubi *Abactor* pro *Exactore* sumitur. Vide in hac voce.

2. ABACTOR, Isidoro lib.10. Orig. *est Fur jumentorum & pecorum, quem vulgò Abigeum vocant, ab abigendo scilicet*. Addit Joannes de Janua: *Unde latrones etiam Abactores vocamus*. Paulus lib.5. Sentent.cap.18. Abactores *sunt, qui unum equum, duas equas, totidemque boves, capras decem, aut porcos quinque abegerint*. Senator lib. 4. Ep. 49. *Fridiladum locis vestris præesse censuimus, qui* Abactores *animalium legitima severitate coerceat, homicidia resecet, &c.* & lib. 7. Ep. 1. *Signa tua Abactores timeant, fures pavescant*. Propriè enim abiguntur pecora, cum furto surripiuntur, quæ *diripi*, in Lege 8. Cod. Theod. de jurisd.dicuntur. Paulinus Natali 6. de bobus:

Nocte miser quadam somno graviore sepultus,
Amisit taciti furto prædonis abactos.

Senator lib.8. Epist. 32. *Insidiis rusticorum Abactos sibi asserit caballos*. Vide Leg. 1.2.3. Cod.Theod.*Quib.equor. usus* &c. & infra *Abigare*.

☞ Ex his quæ de hoc vocabulo superius adducta sunt exemplis, constat illud fuisse usurpatum ab iis qui de jure Romano purè magis & emendatè olim scripserunt, ut à Paulo aliisque, addamus & Apuleium & alios plures de quibus in Dictionariis. Et certe *Abactor*, & *Abigeus* apud Jurisperitos tam bene Latinè dicuntur, ut, ni religioni fuisset, illa à Glossario procul amandassem, sicut & vocem *Abacus*, sumtam, vel pro mensa in qua vasa & pocula reponuntur, vel pro superiori parte capitelli, vel etiam pro tabula numeris figurisve geometricis delineandis; quibus significationibus non semel occurrit apud Ciceronem politioresque alios Scriptores.

1.ABACUS,[Græcè ἄβαξ]Mensa in qua vasa & pocula ad cœnam reponuntur Glossæ vett. *Abacus, Delphica, μονοπόδιον*. Glossæ vet. Mss. Corbeienses: *ABACUS, vel Abax, pars capitelli, vel tabula lusoria, vel mensa marmorea, in qua antiqui mittebant calices*. Juvenalis sat.13.

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli tres,
Ornamentum Abaci: *necnon & parvulus infra*
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron.

2. ABACUS, quid sonet apud Vitruvium lib. 4. cap. 1. lib.7.cap.4. docent præ cæteris Bernardinus Baldus de verbor. Vitruvianor. significat. & Salmasius ad Vopiscum p.443.

3. ABACUS, Arithmetica: nam Arithmetici, in abaco, vel mensa pulvere conspersa numerorum notas delineabant: unde Martianus Capella ejusmodi abacum dixit esse *mensulam hyalini pulveris respersione coloratam*. Persius sat. 1.

Nec qui Abaco numeros, & secto in pulvere metas

Scit risisse vafer.

Vide Gruteri Inscr. pag. 224. VVillelmus Malmesb. lib. 2. ait. *Gerbertum Remensem* a Saracenis Hispania didicisse *Astrologiam*, *Abacum*, *caterasque artes*. Henricus Knygtoo lib. 1. Chron. cap. 3. *Omnium liberalium artium peritus*, *Abacum pracipue*, *lunarem compotum & cursum rimatus*. [Dicunt Itali *saper l'abbaco*, *imparar l'abbaco*, pro Arithmeticam tenere, Arithmeticam addiscere.]

ABACISTA, Qui *Abaco* operam dat, ratiocioator, supputator, λογιστικός, Barbaris *Algorista*, Italis olim *Abbacchiere*, ounc *Abbachista*. Guill. Malmesbur. lib. 2. Hist. Angl. cap. 10. de eodem Gerberto: *Abacum certè primus a Saracenis capiens, regulas dedit, quæ a sudantibus Abacistis vix intelliguntur*. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 42. *Conjungendo pollicem extensum pollici, & replicet indicem ad extremitatem pollicis, & erit modus secundùm quem* ABACISTÆ *tenent septuaginta cum manu: & alii digiti ejusdem manus replicentur in palmam sub illis duobus digitis, ut firmius sustententur, ad similitudinem tenentis numerum ternarium: & sic ex replicatione indicis super pollicem, & trium digitorum in palma sub illis, teneat manum ad formam* ABACISTÆ *tenentis septuaginta tria*. Vide *Signum*.

¶ ABADAGIUM. Vox Catalonica quæ potationem seu comestionem significat. Coocilium Terracon. MS. c. 10. *Beuragia, comestiones, pastus, potationes seu Abadagia exigere quasi ex debito non formidant*.

ABADIR, *Lapis*, in Gloss. Isidori. Papias: ABADDIR, *Deus dicitur, quo nomine lapis vocatur, quem devoravit Saturnus pro Jove. Dicitur quoque Abbadier, vel Abdira, vel Abderites, quem Græci Badelion vocant*. Vide eundem in *Abdira*, & Salmasium ad Lamprid. pag. 181.

¶ ABAIA. Vide *Abasa*.

¶ ABALIUD, Quod ab alio pendet, ioferius. Tertullianus, lib. 1. ad Nat. c. 9. *Quamquam & alias confitemini istud, si quando illos* (Deos) *supplicio nostro videmini ulcisci*: ABALIUD *a majore defenditur; pudeat igitur Deos ab homine defendi*. Sic Græci ἔξωλλον dicunt eadem ootiooe.

ABANDUM, ABANDONUM, HABANDONUM, Res arbitrio cujusque exposita, in *bannum* missa, proscripta; *Chose abandonée*. Charta Communiæ Iocrensis ann. 1158. *Si quis verò* ABANDUM *ab aliquo acceperit, si disrationare se jure accepisse non poterit, lege qua vivit, reddet illud. Si autem defensum ei fuerit, in injuria & violentia erit, veniensque ille cum duobus testantibus quòd suum* ABANDONUM *est contradictum, ad majoris Communiæ clamorem suum jus disrationatum habebit*. Charta Cõmuniæ S. Quintini ann. 1195. & Crispiaci an. 1205. *Ubicunque Burgensis pro catallo suo* ABANDON *acceperit, sine forisfacto accipiet. Quod si quis negaverit, Burgensis judicio Scabinorum per justitiam nostram assequi debet: & si quis Burgensis* ABANDON *abstulerit Burgensi, reddet catallum*. Charta Communiæ Hamensis: *Si quis de Communia suum* HABANDUM *capere voluerit, non illud capiat, nisi duobus testibus adhibitis; quod si defensum fuerit, & clamor inde ad Majorem & Juratos delatus fuerit, totam querelam super testimonio testium denominatam obtinebit. Si autem suum* HABANDON *in pace dimiserit, & postea debitum &* HABANDUM *negaverit, ad Justitiam trahetur per rationabiles plegias*, &c. Rursum: *Qui autem defuerit, totam querelam amittet: verum qui* ABANDON *cepit ante litis ingressum, de* ABANDO *suo in saisina erit*. Charta Communiæ Atrebatensis an. 1211. art. 15. *Si Miles Burgensi pecunias debens, se inde subdiderit Legi Scabinorum coram eis, eumque non juverit Justitia nostra ab eo requisita, Burgensis vadium Militis &* ABANDON *capiet intra partem civitatis sine*

forisfacto. [In tribus Chartis pro eadem Communia Atrebateosi, scilicet Philippi-Augusti anni 1194. Ludovici ejusdem Regis primogeniti an. 1211. Roberti Comitis Attrebat. anni 1268. omnibus ad sua authentica collatis legitur . . . . . *Burgensis vadium Militis* AD ABANDUM *accipiet intra pacem civitatis sine forisfacto*.]

☞ Ex his omnibus chartis Communiarum conficitur *Abandum*, *Abandonum*, &c. intelligenda esse de bonis mobilibus, vel immobilibus in pignus seu cautionem assignatis pro pecunia debita, venditiooe aut permutatione cavenda, & firmanda. Gall. *Garantie*. Unde aliquatenus restringenda Doctissimi Cangii explicatio, ut res *in bannum missa* primo occupanti derelicta non cedat; sed tantum sub hasta vendi possit, creditoris, venditoris ve arbitrio permitti, ubi creditum non solvitur, & res venditæ aut permutatæ ab aliis repetuntur. Hinc illæ Leges de quibus suprà: *Si quis de Communia suum Habandum capere voluerit, non illud capiat nisi duobus testibus adhibitis*. Ne scilicet dum suum repetit, furti reus habeatur. *Burgensis vadium Militis ad Abandum accipiet intra pacem civitatis sine forisfacto*, &c. Huic porro interpretationi favent cætera quæ sequuotur exempla, atque iotelligitur *dare in abandonum*, & *ponere in abandonum*, idem esse ac oppignerare, obligare. Gall. *Hypotequer*, *Donner pour assurance*.

¶ ABANDONIUM Eadem sigoificatiooe. Charta an. 1245. ex Tabular. Monasterii S. Richarii Centulensis, *Bona fide garaudire promitto per Abaudonium omnium rerum mearum*. id est per sponsionem seu obligationem. Litteræ Simonis Matiffardi Officialis Remensis an. 1274. *Assignaverunt dictam Ecclesiam ad omnia bona sua ...... & ea dederunt in Abandonium*.

Dare in Abaudonum, Gallis, *Abaudonner*, Italis *Abbandonare*, Deserere, dimittere, derelinquere. Charta an. 1237. in Tab. Eccl. Ambian. *Dedit in Abandonum præfato capitulo terram suam, quam tenet de Vice-domino Ambian.*

Ponere in Abaudonum. Charta ann. 1225. in Tabul. Abb. sancti Joannis Ambian. fol. 288. *Rogavi dominum meum VVillelmum de Kaieu, ut pro me se & suos heredes obligaret dicto domino Reginaldo & successoribus super dicta venditione tenenda & observanda, ponens in* HABANDONUM *suum quidquid de ipso teneo in feodo de Kaieu, ut inde restitueret dicto Reginaldo vel successoribus ejus omne damnum quod incurrerent occasione dictæ emptionis*. Alia Beatricis Comitissæ Guinensis apud Duchesnium: *Ego & Balduinus filius meus posuimus in Abaudonium D. Ludovico quidquid tenemus de ipso*. [Charta ao. 1252. ex Tabul. 2. S. Medardi Suession. *Ponentes in Abaudonium erga dictam Ecclesiam pro garandia portanda totam terram ipsorum de Condeto*.]

¶ ABANDONS, Mala quædam consuetudo spectans *abandum*, quæ olim Compendii vigebat, a S. Ludovico an. 1260. aotiquata. Dom. *de Lauriere* Ordin. Reg. to. 1. p. 293. *Ordinatum fuit, & unanimiter concordatum per totum Consilium, quòd quædam captio quæ fiebat apud Compendium, & dicebatur* ABANDONS, *cesset amodò & amoveatur omnino*.

Vocis apud nos vulgaris etymon accersit Stephan. Paschasius libro 8. Disquisit. Fraocic. cap. 36. à *bannum*, putatque effictam ex tribus voculis, *a*, *ban*, *don*, quasi *datio in bannum*; quæ quidem viri docti conjectura licèt quodammodo vera sit quoad originem vocabuli, falsum tameo ex tribus voculis conflatum esse, cùm ex duabus tantùm, *a* & *bandon*, effictum sit; ita ut res *posita in abandonum*, eadem sit quæ *in bannum*, vel *in bandum missa* est, id est, proscripta; ac proinde ut derelicta primo occupanti cedat: nam & *bandum* pro *bannum* usurpatum infra docemus. Sic Poetæ nostrates vernaculi vocem hanc passim dividunt. Le Roman *de Garin* MS.

Tos mes tresors vos est à Bandon mis.

Idem:

Prenez ma terre tout à votre Bandon.

Alio loco:

La cité fut assise à environ,
Flamenc l'assistrent d'une part à Bandon.

Idem Poeta:

Le fet crier par tost l'ost à Bandon,
Que nus ni praigne vaillant un esperon.

Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

A Lucebonne fu le Roy & cils Baron,
Et Pietres vint à li à force & à Bandon.

Quibus in locis *bandon* ut plurimum sumitur pro *arbitrium*: quod res derelictas & proscriptas cuilibet pro suo arbitrio occupare licitum sit. Ita hæc verba VVill. Tyrii lib. 14. cap. 4. *pro arbitrio*, vertit Hugo *Plagon* ejusdem Gallicus interpres MS. *à son bandon*. Qua etiam notione *abandon* accipi constat in Consuetudinibus nostris municipalibus, cùm de porcis, aut aliis animalibus agunt, quæ pro libito incustodita pascunt in agris: ut in Aurelianensi art. 156. Normann. cap. 8. Nivernensi cap. 15. art. 6. cap. 17. art. 2. 6. 7. & Meledunensi art. 179. Assisiæ Hierosol. MSS. cap. 111. *Si aucun autre que Chevalier doit dète, que il ait connu en Court, ou que il ait esté prové, si com la Court l'a esgardé, ou connu, ou recordé, & li Seignor li commande que la paie dedans sept jours, & il ne la paie, & il ait chose de quoi il le puisse paier, & le Seignor le puisse trover, il le doit faire prendre & faire vendre guague à* BANDON, *tant que celui à qui il doit, soit payé.* Vide præterea cap. 189.

¶ ABANEC & ABANES. Gloss. Bitur. *Ecclesiæ: Abanec sigillum sacerdotale.* Forte legendum cingulum. Est enim *Abanes* apud Calepinum ex Hieronymo, cingulum sacerdotale. Ubi scribendum fuisset *Abanet*, seu *abnet*, ab Hebræo אבנט balteus, cingulum. Byssino utebatur summus Sacerdos, lineo ceteri Sacerdotes. Erat autem cingulum illud quatuor digitos latum, & tanta contextum raritate ut colubri exuvium, cùm deponit senectutem, sic rotundum ut marsupium longius credidisses. Vide Hieron. in Epist. ad Fabiol. Lex. Philol. Martinii ad vocem *Abanes*.

¶ ABANNATIO, Jurisconsultis vertitur ἀπενιαυτισμός, Annuum exsilium propter voluntariam cædem admissam: ab *ab* & *annus*. Ita Martinii Lexicon.

ABANTE. Vetus epitaph. Romæ: *Fundi hujus dominus infans hic jacet similis Deo. hunc Abante oculis parentes rapuerunt nymphæ in gurgite, &c.* ἀπὸ ἔναντι, ἀπέναντι in libris sacris. [ut Actorum cap. 3. versu 19. & cap. 5. versu 41. &c.] Galli dicerent, *de devant les yeux de son pere.* [Bern. ep. 441. edit. Mabil. n. 8. *Dum eos* (Claravallenses) *itaque attendo, diurnis horis nocturnisque vigiliis* AB ANTE *medium noctis, usque ad primam diei, facto breviter intervallo, tam sancte tam infatigabiliter psallentes, &c.* Nec certe adeo insolens est præpositiones præpositionibus aut adverbiis antepositas reperire. Cicero l. 3. Epist. ad Atticum 17. *Nuntii nobis tristes, nec varii venerant. Ex ante diem Non. Jun. usque ad pridie Kal. Sept.*]

1. ABARCA, Hispanis est quoddam calceamenti genus priscis illis sæculis, ac etiam præsentibus, repandorum calceolorum instar, ex caprina seu boaria pelle confectum, ad aspera & montosa loca peragranda habile & aptum, propereaque pastoribus ac rusticanis hominibus in montanis ipsis valde commune. Ab ejusmodi calceo cognomentum *Abarcæ* inditum tradunt Sanctio Navarræ Regi, qui regnum iniit anno 905. quòd in illud primum venisset, *indutus & calceatus, ac si esset pastor*, ut est in Historia Pinnatensi. De Sanctio ita Lucas Tudensis: *Fecit sibi & suis militibus de coriis crudis & ligneis viminibus, rusticorum more, calceamenta, quæ vulgariter* AVARCAS *& Baraliones vocant, & nocte Alpes Roscida-Vallis per nives transiit.* Vide Rodericum Tolet. lib. 5. de Reb. Hisp. cap. 22. Blancam. in Comm. Rer. Arag. & Sebast. de Cobarruvias in Thesauro linguæ Castellanæ, [& infra *Alpargates*.]

¶ 2. ABARCA, Alia notione, apud Jos. Moretum Antiq. Navarræ Lib. 1. pag. 148. ex Archivo Olitensi: *Dono vobis talem forum qualem habent illos meos francos de Stella, ut vos & filii vestri & omnis generatio, vel posteritas vestra per sæcula cuncta, & illo villano de mea terra, vel infancone* ABARCA, *qui venerit populare ad Olit, suas casas, & sua hereditate de retro habeat salvas.* Forte sic restituendum legendumque; *Et ille Villanus de mea terra, vel infanca* AB CARTA *qui venerit, &c.* Est autem *Infanco ab Carta* seu *de Carta* Vitali Episcopo Oscensi, *Is cui immunitatem quam genus vel natura negavit, liberalitas ejus cujus adstrictus erat servitio, concessit cum authentico instrumento.* Unde *Infancio de carta* seu *a carta*. Vide *Infancio* post *Infans*.

ABARCENUM, *Inhonestum*, in Glossario Isidori Papias, manuscript. & edit. habet *Abartenum*, [quod vide.]

ABARDILLA. Hominium Geraldi de Moissaco Raymundo Comiti Tolosano præstitum an. 1244. in Regesto Tolos. pag. 14. *Praxeriam illam & margnillum, quam & quod habemus in flumine Tarni, cum rappis,* ABARDILLIS, *piscariis, & omnibus aliis juribus & pertinentiis suis, &c.*

☞ Ad hanc vocem accedunt plurimum *Barda* & *Bardales* quæ Hispanis sunt, modò hirtæ sepes, modò alia quævis structilia sepimenta, ut è palis, &c.

¶ ABARE. Vide *Aba.* 2.

ABARNARE, Rem clam & occultè gestam probationibus judicialiter manifestare: ex Saxonico Abanian, Denudare, prodere, ostendere, manifestare. Leges Kanuti Regis Angl. cap. 104. (in Sax. 74.) *Si homo furtivum aliquid in domo sua occultaverit, & ita fuerit* ABARNATUS, *rectum est ut inde habeat quod quæsivit.* Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 75. *Si Francigena, qui parentes non habeat, in murdre perimatur, habeat pretium natalis ejus murdri* "*non* ABARNAVERIT *Rex de Hundredo, ubi invenietur 40. marcas argenti, &c.* & cap. 91. *Si quis Francigena occidatur, & interfector ignoretur, &c. si parentes secundum legem repetentes, vel probantes non habeant, sint illius qui murdrum* ABARNAVERIT, *&c.*

☞ Verbi hujus originem accersit Leon. Frischius à Germanico *Bar* nudus; à quo Belgicum *Baren* Monstrare, manifestare. Cui addita præpositione *ar* quæ significat *ex*, cum terminatione Latina infinitivi, fit *Arbarenare*, contractius *abarnare*.

¶ ABARRARE, Pretio conducere, Gall. *Avoir à ses gages*: *Abarratus* pretio conductus, Gall. *Pensionaire*, à voce *arrha* quomodo in officio S. Agnetis 21. Januar. dixere: *Annulo suo subarrhavit me Dominus, &c.* Spicil. Acher. tomo 8. pag. 469. *Multos etiam de Baronibus Franciæ* ABARRATOS *habebat* (Henricus Rex Angliæ) *& sibi familiares fecerat obsequiis atque Donis.*

¶ ABARTENUM, *Inhonestum*. Sic legitur in Gloss. Bitur. & in Gloss. Isidori notis Georgii Grævii illustratis. In excerptis Pithœi additur ἀπάρθενον, quasi virgine indignum. Hinc patet male scriptum fuisse *Abarcenum*: quod vide.

¶ ABARTIA, ἀπαρτία, Insatiabilitas. Hinc Angl. *Abarstick*, inexplebilis. Ex Diction. Latino-barbaro Adami Littleton.

¶ ABAS, Quasi ἄβαθος, Bardus, hebes. Item sacer morbus Tarentinis, Epilepsia. Ex Glossario Adami Littleton. J. Laur. in Amalthea.

ABASA, In Glossis Isid. *Infirma domus, quasi sine Basa*. Papias MS. *Abso, infirma domus*. Editus, *Abason*. [Legebat Calepinus *Abaja, Abason, infirma donaus*] Breviloquus: *Abaso, domus infirma, vel infirmi, & dicitur ab à quod est sine, & basis, id est, fundamentum*. Quibus locis legendum censent quidam *infima*: ita ut domus fuerit depressa, nec multum edita. Verum repugnat Glossarium Ælfrici, in quo *Abaso, infirmatorium*, ꝛeocꝑa manna hus esse dicitur, id est, ægrorum hominum domus, uti verba Saxonica sonant. [Haud immeritò suspicatur Leon. Frischius in notis ad Gloss. Cangii *Abasa domus* dici quasi *absa domus*, id est, domus ab aliis ædificiis separata, ut domus leprosorum. Vide *Absus*, quod idem est ac desertus, incultus.]

¶ ABASCANTUS, Infascinabilis, in quem nihil valent quævis fascina. *Abascantos* numerat Tertullianus inter eos apud quos quæstionem habendam, cum quis de hac vita egrederetur, somniabant Valentiniani.

ABASTARDARE. [Bastardum, seu nothum, aut illegitimum pronuntiare. Gal. *Declarer batard*. Fragmentum de Episcop. Petragoric. apud Labeum tom. 2. Bibl. pag. 739. *Quem* (Heliam Rudellum Comitem) *mater sua Comitissa—coram eodem Episcopo in conventum publicè* ABASTARDAVIT *dicens, quod non erat filius Heliæ comitis*] Vide *Bastardus*.

ABASTRA, *Folia vitis*, in Gloss. MS. apud Franciscum a Quercu Anglum, in Etymologico. [Ita etiam Adamus Littleton in Diction. Lat. Barbaro, ex veteri eod. MS.]

¶ ABASTRATURA. Glossæ MSS. Latino-Græcæ *Abastratura* ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως. Ubi altera manus addidit *Lege ab astratura*. Martin. in Lexico Philolog. *Abastratura in Gloss. Lege a stratura, qui sternit equum*.

ABATARE, ABBATARE, Prosternere, [Ligna succidere] ex Gall. *Abbatre*, Italis *Abbattere*. Libertates MSS. villæ S. Desiderii in Campania an. 1228. *Si aliquis aliquem invenerit in nemoribus suis Abataatem &c.* [Vide in *Attroncare*.]

ABATARE SE, Bona decoquere, mensarias rationes mala fide creditoribus renuntiare. Vox ita confecta ab Hispanis, quibus *abatirse*, est *se dejicere*; quia decoctores ita bona sua seu aliena decoquunt, ut quasi prostrati jaceant, nec erigere se ulterius valeant: quibus opponuntur ii *qui stant*, qui nempe eo sunt in statu, ut creditoribus facere satis possint. Sic apud Latinos *mergi ære alieno* dicuntur, qui vix emergere possunt. Libertates concessæ Barcinonensibus a Petro Rege Aragonum an. 1285. MSS. *Quicunque tenens officium vel ministerium, qui emerit aliquam mercaturam ad opus officii vel ministerii sui, sive sit mercator, sive alius, qui se* ABATAT, *capiatur in persona, sicut caperetur pro commanda, nisi ostendere potuerit, quod casu fortuito amiserit eam*. Secunda Curia Generalis celebrata Barcinone an. 1299. à Jacobo II. Rege Aragon. MS. *Item quod quilibet Campsor, qui se Abatat, vel qui jam steterit, vel sit* ABATUT, *quod nunquam teneat tabulam Cambii, nec aliquod officium nostrum; sed quod habeatur & praeconizetur pro infami & pro* ABATUTO *per civitatem, & per locum ubi usus fuerit officio: & quod detineatur captus, quousque satisfecerit, & quod non comedat nisi panem & aquam*. Curia Generalis Catalaniæ sub Alphonso Rege Arag. an. 1333. MS. *Ordinamus quod quicumque mercator vel draperius, & eorum negotiatores seu factores tenuerint commandas alterius, vel merces, aut alias res quas receperint es* ABATRAN, *fugiendo, vel se absentando, puniantur, &c.*

ABATIDERIT. Pactus Legis Salicæ tit. 45. *Si quis hominem de barco Abbatiderit*, id est, amoverit, dejecerit.

MONETA ABATUDA, Pretio diminuta. [Gal. *Abbaissee*.] Charta Simonis Comitis Leicestriæ & Montisfortis an. 1209. in 30. Regesto Tabularii Regii ch. 44. *Si tempore solutionis hæc moneta Melgoriensis fuerit Abatuda seu deteriorata, &c.* Chronicon vernaculum MS. in Tabulario S. Maglorii Parisiensis:

L'an mil deux cens soixante-trois
Furent ABATUS *li Manfois,*
Li Esceucian, li Angevin,
Ausi furent li Poitevin.

[Edictum Philippi Audacis anno 1275. apud Dom. de Lauriere to. 1. Ordinat. Regum nostrorum p. 814. *Nec emant bilbonem illarum monetarum, dum stabunt in suo recto cursu, nec erunt* ABATUTE ..... *monete cadant & sint* ABATUTE. Charta parilis 12. sæculi ex Archivo Piperacensi. *Quod si moneta fuerit* ABATUDA *& deteriorata ad rationem marcha argenti que nunc valet 75. solidos.*]

ABATIS. Papias: *Abatis, subauditur prepositus, id est, qui bator, id est, mensuras regias, dispersit*. [Legendum *dispensat*.] Alibi: *Abatis, qui præest mensuris*. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Abatis*, sæc fellene. Gulielmus Brito in Vocab. MS. *Abatis, media correpta, qui cum batis dividit avenam: Batus dicitur Provendre in Gallico*. Alibi: *Batus in Gallico, Provender, sc. præbendarum vas, cum quo avena distribuitur equis. Præbenda avenæ*, passim in Computo Hospitii S. Ludovici a nobis descripto in Notis ad Joinvillam p. 108. Breviloquus: *Abatis, qui vel cum bato dividit avenam, vel alia frumenta*: Unde Ebrardus Bethun.

Abatis ad cœnam, dat equis Abbatis avenam.

Olla patella:

Lixa, Cliens, Abatis, Botulus, Cocus, Esca, Batellus.

Disticha Magistri Cornuti, seu Joannis de Garlandia:

Sunt Anaphos, Piscina Batos, Abatis, Cocus, Orcham.

[Pro *Cocus* f. leg. *Corus*, quæ mensuræ annonariæ species est apud Anglos & Germanos.]

Ubi Glossa: *A Bato dictum* ABATIS: *est proprium nomen neutrius gen. & indeclinabile, & est measura qua mensuratur præbenda avena quæ datur equis in Abatia, vel aliis ad hujus officium deputatis*. Dicitur igitur *A batis*, ut *A secretis*, *A calculis*, qui scilicet *bato præest*.

Cujusmodi autem fuerit *Abatis* munus, belle describitur in Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 27. *Imperatore, vel Rege ipso, in sede regia, sive solio imperiali sedente, Dux Saxoniæ officium suum agat hoc modo. Ponetur enim ante ædificium sessionis imperialis, vel regiæ, acervus avenæ, tantæ altitudinis, quod pertingat usque ad pectus vel antelam equi, super quo sedebit ipse Dux, & habebit in manu baculum argenteum, & mensuram argenteam, quæ faciant in pondere 12. marcas argenti; & sedens super equo, primo mensuram eandem de avena plenam accipiet, & famulo primitus venienti ministrabit eandem: quo facto, figendo baculum in avenam, recedet, & Vice-marescallus ejus, putà de Pappenheim, accedens, vel eo absente Marescallus Curiæ, ulteriùs avenam ipsam distribuat*. Unde colligitur *Abatis* & Marescallorum munus idem fuisse. Jam verò palam & publicè in Magnatum ædibus avenam officialibus ac domesticis distribui solitam a Camerariis vel Senescallis, docet vetus Poema MS. *de Parise la Duchesse*:

Quant il orent mangè, el palais sont entrez
A une cheminèe s'assirent lez à lez.
Li Chamberlencs commence l'Avoine à escrier:
Qui or veut de l'avoine, s'en viengne demander.

Bertrandus Clericus in Poemate MS. de Girardo Viennensi.

Girard appellè Renèr,

Frere,

Frere, dist-il, qu'euz est vostre pensez?
Sept jour toz plains avons es sejoarnez,
Qu'à Karlon le Roi n'avons parlè,
N'a sa Cort ne mangè ne disnè,
Ne pris Avaine, ne denier monèe.

Infra:

Et si ne l'ai veu ni esgardè,
Na sa Cort, ne mangè ne disnè,
Ne pris Avaine, nu denier recouvrè.

Rursum:

Li Seneschaux se prise à adrener,
Il ot vestu un free ermine cher,
Et un bliant qui ot fait emaller,
Donnè li ot un nouvel Chevalier,
Si l'en fist plus orgoillos & fier,
En sa moin tinst un baston de pomer,
A haute voix commenca à bucher:
Or à l'Avaine, Sergent & Escuier,
Ou par la Croiz que requerent Paumer,
Se vos me faite un petit corrocer,
N'en aurois point pour Deu le droiturer.

[Vide *Abbas curiæ.*]

¶ ABATRAN. Vide in *Abatare se.*

¶ ABATTA, Fortè pro *Abatia*. Vide in *Abatis.*

¶ ABATTUS, in veteri Glossario MS. Sangerman. pro *Abactus*, *Chassè*.

¶ ABATUDA,) Vide in *Abatare.*
¶ ABATUTA.)

¶ ABAUCTOR & ABAUCTUS in Glossario MS. Ecclesiæ Bituric. & aliis pluribus, pro *Abactor* & *Abactus*, quæ videsis.

ABAUDIRE, *Exaudire*, ἐπακούειν in Gloss. Gr. Lat. Interdum contemnere, non audire. Acta S. Nicephori Mart. num. 12. *Respuo & blasphemo opera manuum hominum, imò* ABAUDIO *qui hujusmodi errorum pestibus seipsos tradere contendunt.* Vide *Obaudire.*

¶ ABAUTORIZARE, Ab auctoritate recedere, jurisdictionem declinare. De judice qui jus dicere neglexerit, aut eversionem alicujus rei permiserit dicitur in Legibus Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. p. 26. *Si quis molinam alterius scapellaverit* (cod. Estens. *capellaverit*) *aut clausuram ruperit sine auctoritate judicis componat solidos XII. illi cujus molinum esse invenitur. Et si judicem interpellaverit, & judex dilataverit ipsam causam deliberare, aut licentiam dederit adversæ parti ipsam molinum evertendi, componat solidos XX. in palatio Regis districtus* ABAUTORISAT. Ubi codex Estens. habet: *Districtum ab Astolisazo*. Et alius Cathedr. Mutin. *Abstolcaz*. Sed legendum videtur: *Districtum Abautorizato.*

¶ ABBA, πάππα, in Gloss. Lat. Græco. Hanc vocem addidit Editor Germanicus Francofurti ad Mœnum an. 1710. Aliàs legitur *Abba* πάτερ. Sed legendum censet Scaliger cap. 29. lib. 1. *Abba* πάππα. Vide supra *Aba* & Lexicon Martinii.

¶ ABBA, Pater. Vide infra in *Abbas.*

¶ ABBACINARE. Vide *Abacinare.*

¶ ABBACOMITES. Vide in voce *Abbas.*

¶ ABBACUS. Vide *Abacus.*

¶ 1. ABBADIA, Jus capiendi è defuncti parochiani bonis mobilibus id quod magis placuerit. Competit autem parœciarum Rectoribus apud Hispanos in res plebis sibi commissæ, ita tamen ut si Rector inter vestes eligat, si sint purpuratæ, eas hæres defuncti dare minime teneatur. Quod verò parochis competit jus in res suorum parochianorum defunctorum, idem in res ipsorum decedentium Rectorum habent Archidiaconi & Episcopi apud eosdem Hispanos, præsertim in Ecclesia Giennensi in Andalusia. Sed ne longius excurramus, in pluribus Galliæ nostræ Diœcesibus, uti in Parisiensi, eodem jure utuntur Archidiaconi. Hispanis jus illud interdum idem est quod apud Belgas jus *melioris catalli*, aut *hereoti*; apud Anglos, competens domino feudali in homines suos *manus-mortuæ*; at perperam omnino ut monet Garsias hac de re audiendus de Expensis & meliorat. cap. 9. de sumptibus qui consequuntur funus, hoc est, de *Luctuosa* & *Abbadia*, n. 1. *Onera enim hujusmodi aut Luctuosas aut* ABBADIAS *vocant; quæ duæ voces plurimum apud nos distant: longeque alia ratio juris in Luctuosis, quam in his quas Abbadias vocamus, inventa est: unde diverso jure in hoc Senatu censentur.* Et n. 84. *De Luctuosis autem quæ alio nomine* ABBADIÆ *dicuntur vulgari verbo & proprio in regno* (Hispaniarum) *alia ratio est. Est enim* ABBADIA *præstatio quæ datur è bonis demortui parochiani Rectori parochialis Ecclesiæ: lectulus videlicet, vestis, vel quid aliud; & differt à luctuosa usu forensi, quia hoc nomine proprie intelligimus in hoc regno præstationem illam quæ datur domino habenti jurisdictionem; at vero Abbadia datur rectori ecclesiæ.* Consulendi Jason Mainus ad l. 57. *Si res obligata* D. 41. 1. de Legatis 1. Toletus Quæst. 387. 388. Vide etiam *Catallum* & *Hereotum*. De hujus autem juris origine legesis Fra Paolo tract. de Benefic. versus finem, & Tract. singularem Paris. editum an. 1683.

¶ 2. ABBADIA, *pro Abbatia*, in charta Pippini Regis ex Tabulario S. Maxentii Pictav. & in primo Testamento VVidradi Abbatis Flaviniacensis edito a Mabillonio part. 1. Sæculi 3. Act. Ss. Benedict. p. 684.

¶ ABBANUM, *Baculus Abbani*, Baculus ad coronationem Regum Italiæ adhiberi solitus. Bonicontrus cap. 6. lib. 2. in Muratorii dissertatione de coronatione Regum Italiæ Mediolani pag. 299. to. 2. Anecdotorum. *Et accipi jussit* (Henricus VII.) BACULUM ABBANI, *& libellum orationum ad ejus coronationem locum habentium, qui dudum in dicta Ecclesia Beati Joannis fuerant.* Forsan Baculus pastoralis Archipresbyteri Modoetiensis qui *in modum tridentis* elaboratus exhibetur, in Charta an. 1530. ibidem pag. 316. De alio item baculo in eodem instrumento mentio occurrit: *Adest etiam sculptus Baculus, in quo dependent quatuor Coronæ aureæ sculptæ ad repræsentationem earum quatuor Coronarum thesauri prædicti relictarum per Reginam Theodelindam.* De aliis baculis ubi de eorundem Regum coronatione nullum verbum, neque in prædicto instrumento, neque in aliis ibidem relatis.

ABBAS, Vox Syriaca, quæ Patrem sonat. S. Augustinus epist. 177. *Paulus dicit Romanis* (8.) *scribens, In quo clamamus,* ABBA *Pater, in uno nomine duabus utitur linguis: dicit enim Abba Hebræo vocabulo Patrem, & Latine nominat identidem Patrem.* Adde eundem lib. 3. de Consens. Evangel. cap. 4. & Isid. l. 7. c. 13. Ebrard. Bethun. in Græcismo:

Abba Pater signat, hinc Absalon exit, & Abbas.

Fortunatus lib. 3. Poem. 10. ad Paternum Abbatem:

Nominis officium jure, Paterne, geris.

Concilium Parisiense VI. lib. 1. cap. 37. *Decet, imò necesse est, ut* ABBATES *Canonicorum attendant, ut quid Abbates vocentur: si patres spiritales sunt, & filios spiritales Domino gignunt, merito Patres appellantur.* Atque inde Præfectos Monasteriorum *Abbates* vocarunt veteres, quod Monachorum veluti *Patres* sint; quomodo & non semel appellari, in hac voce, infra ostendimus.

ABBA absque *s*, passim scriptum reperitur. *Abba Felix*, apud Facundum Hermianensem libro contra Mocianum. Idem tamen postea: *Lampridius Presbyter & Abbas Hierosolymitani Monasterii.* Abbo de Obsid. Parisiensi lib. 2.

Tempestate sub hac Hugo princeps obit Abba.

Alibi:

Ebolus fortissimus Abba.

Odo

Odo in Vita S. Majoli: *Et ab omnibus Dominus & Abba honoratur.* Bernardus Morlanensis de Contemtu mundi:

Qui bene disputat, & citò computat arte scholari,
Non petit actibus, at petit artibus ABBA *creari.*

Ita apud Desiderium Episc. Cadurcensem Epist. 2. Monachum Sangallensem lib. 2. de Carolo M. cap. 15. & in veteribus tabulis apud Aimoinum lib. 5. de Gest. Francor. cap. 42. Doubletum in Hist. Sandionyl. Beslium in Hist. Comit. Pictavens. & alios.

ABBATES, Dicti Latinis & Græcis Scriptoribus, universim Monachi omnes, præsertim senio ac vitæ sanctitate venerandi, qua notione nos *Patres* eosdem vulgo appellamus. *Nam illud honoris est; ut quotidie senibus dicamus, Pater*, ut ait S. Augustinus in Collat. Carthagin. cap. 242. Papias: *Pater dicitur multis modis, ætate, doctrina, senectute, generositate.* Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Ἀββᾶ ὁ γέρων, ὁ πατήρ. Ita Cassianus Collat. 1. cap. 1. Mosem & Germanum commonachos, *Abbates*, vocat. Regula S. Columbani cap. 7. *Cum tanta pluralitas eorum sit, ita ut mille Abbates sub uno Archimandrita esse referantur.* [Rabanus Maurus in Opusculo contra eos qui repugnant institutis B. P. Benedicti tom. 2. Annal. Bened. p. 734. col. 2. *Istud ...... antiquissimum monachorum* (Cœnobitarum instar Ecclesiæ Jerosolymitanæ institutorum) *genus solum usque ad* ABBATIS *Pauli* (primi Eremitæ) *vel Antonii duravit ætatem.*] Epiphanius de Locis Sanctis, ἐγγὺς ἐστι Ἀββάδες χιλιάδες, καὶ κελλία χίλια: *Monasterium Abbates* (id est, Monachos seu Patres) *mille continet, & cellulas mille.* In iis scilicet non numeratis, qui vulgò Monasterio & Monachis inserviunt. Sic Theophanes pag. 378. τὰς ἐπιτροπὰς ἐκ τῶν Ἀββάδων ἐν τοῖς προτιμῶντας ... Adde pag. 306. 397. [& Conc. Suession. 1. an. 744. vel 745.] Anna Comnena lib. 2. Alex. Joannem Ducam Cæsarem scribit a Byzantiis, quos ille cum Alexio Comneno obsidebat, per contumeliam τὸν Ἀββᾶν vocitatum; quia propter affectatam tyrannidem in Monasterium trusus fuerat a Michaele nepote, & Monachum egerat. Sic lib. 13. Basilium Monachum Bogomilicæ hæreseos auctorem, τὸν δαιμονιώδη Ἀββᾶν, & Cedrenus Monachum, qui Philippicum imperaturum vaticinatus fuerat, ψευδαββᾶν, vocant. In Menologio, SS. XX. Patres Synaitæ, quorum festum colitur 20. Martii ἅγιοι Ἀββάδες dicuntur. Ita passim Palladius in Lausiacis, Vita S. Joann. Eleemos. cap. 11. n. 65. cap. 13. n. 85. S. Ephrem. de compunct. & hum. acquir. cap. 71. de Serm. ascet. Concil. œcum. VI. & VII. act. 2. Vitæ Patrum &c. Fuere tamen ex Monachis sanctitate & vitæ integritate illustribus, qui *Patris* nomen ut nimis ambitiosum, à se amoliti sunt, *Fratris* compellatione contenti, ut S. Bernardus Epist. 62. Guigo Prior Majoris Carthusiæ apud Petrum Venerab. lib. 1. Epist. 25. ipseque Petrus Epist. quæ inter Bernardinas 353. extat. Id etiam videtur haud probasse S. Hieronymus lib. 2. in Ep. ad Galatas; *Cùm autem* ABBA *Pater Hebræo Syroque sermone dicatur, & Dominus noster in Evangelio nullum Patrem vocandum nisi Deum: nescio qua licentia in Monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus &c.* Vide eundem lib. 4. in Matthæum.

ABBAS, Præfectus Monasterii, qua notione vox notissima. Observo tantum in Abbatum electionibus, perinde ac Episcoporum, requisitum olim Laicorum consensum, ex Regula scilicet S. Benedicti cap. 64. Hugo Flaviniacensis in Chron. p. 268. *Quid multa, electio ad Laicos relata est, præceptum atque consilium præfati Patris illis relatum est, in quo omnis assentiret Congregatio.* Infra: *Electionem igitur quantum in se erat, laudat Episcopus, & ... nitis utrum in hac consentiret Conventus & Populus.* Et pag. 241. de seipso in Abbatem electo: *Me—requisivit ab eo* (Lugdunensi Archiepiscopo) *in Abbatem, quod vix obtinuisset, nisi Canonicorum & Laicorum suffragia ad id expetendum sibi adhibuisset.* Epist. 33. inter Sugerianas: *Notum fieri volumus—quod nos omnes S. Richarii Monachi Domnum Petrum Bituricensem Monachum consilio & assensu religiosarum nostræ Provinciæ personarum, ac Militum, & Procerum nostrorum, Clericorum etiam ac Burgensium regulariter & canonice nobis in Pastorem elegimus.* Adde Epist. 35. Moris istius rationem petere licet ex Cypriano lib. 1. Epist. 4. *Coram omni synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id est, instruit, & ostendit ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, ut sit ordinatio justa & legitima, quæ omnium suffragio fuerit examinata.* Et infra: *Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum de conversatione perspexit.* Vide, quæ in hanc sententiam observamus in Gloss. med. Græc. in V. [illegible].

ABBAS ABBATUM. Pontius Cluniacensis Abbas in Synodo Romana ann. 1116. *Abbatem Abbatum* inaudita nomenclatura se appellavit, qui a Johanne Cajetano Papæ Cancellario rogatus Cluniacenses a Casinensibus, an hi ab illis Regulam accepissent, respondit, non Cluniacenses modo, verum omnes in Romano orbe Monachos Regulam S. Benedicti a Casinense accepisse Cœnobio. Ergo, inquit Cancellarius, jure hæc prærogativa Casinensi Abbati concedi debet. Hæc ferme Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 62. quibus consonant verba S. Odilonis Abbatis Cluniacensis apud Leonem Ostiensem lib. 2. cap. 54. qui cùm Casinum venisset, & ab Abbate Casinensi Theobaldo pastoralis baculus ei offerretur in processione, illum accipere renuit, *dicens nequaquam dignum esse illo præsente hujusmodi gestare virgam: indecens nimium & contra fas omne ducens, quempiam Abbatum manu pastoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium Abbatum, scilicet omnium* ABBATEM, *adesse contingeret.* Certe hanc prærogativam Casini Abbati concessere Summi Pontifices, ut ceteros ejusdem Ordinis Abbates in consessibus præcederet. Paschalis II. in Bulla ann. 1113. in Bullario Casin. tom. 2. pag. 130. *Ac tam te, quam omnes successores tuos in omni conventu Episcoporum seu Principum,* SUPERIOREM *omnibus Abbatibus consedere, atque in judiciis priorem cæteris sui Ordinis viris sententiam proferre decernimus.* Charta Lotharii Imp. an. 1137. ibid. pag. 157. *Unde iterum atque iterum decernimus— ut supradictus locus vigore ac honorificentia omnia præcellat Monasteria quæ constructa vel construenda sunt in toto orbe terrarum, & totius Christianitatis* ABBATES *& Monachi honorem & reverentiam deferant.* Nicolaus I. PP. Desiderium Abbatum Casinensem *Vicarium suum* constituit *ad correctionem omnium Monasteriorum & Monachorum*, intra præfinitos limites, in Bulla, quam descripsit Angelus a Nuce ad l. 3. Leon. Ost. c. 13. Vide eundem Leonem lib. 2. c. 53. Fuit etiam in Ecclesia CP. dignitas quædam, quæ ἄρχων τῶν μοναστηρίων dicebatur, cujus meminit Theostérictus in vita S. Nicetæ n. 43. & Joannes Cantacuzenus l. 1. c. 50. Apud Byzantios Hegumenos seu Abbas Monasterii Dalmati dicti, ceteris Monasteriis quoad supremam in disciplina monastica potestatem præerat, eoq; nomine dicitur idem Dalmatus in Concilio Ephesino, πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης, πατὴρ μοναστηρίων. Ita *Catholicus*, seu ABBAS & Hegumenos universalis dictus S. Eutychius, antequam Patriarchatum CP. consequeretur, quod omnium in Urbe Regia Monasteriorum cura ei demandata esset, ut tradit Eustathius in illius vita num. 18. S. Benedictum Abbatem Anianæ ab Imperatore cunctis in Regno suo cœnobiis præfectum, *ut sicut Aquitaniam Gothiamque norma salutis instruxerat, ita etiam Francos salutifere inhuc-*

huc-

bueret exemplo, tradit Ardo illius discipulus cap.8.n.36. Vide Chronicon Farfense p.671.

¶ ABBAS ARTIFICUM. Vide *Abbas populi*.

¶ ABBAS CAMPANILIS, Minister in Ecclesia Aniciensi, qui præest pulsationi campanarum. Vide *Abbas clocberii*.

ABBAS CANONICORUM, nempe Regularium, & ABBAS CANONICUS. Concil. Aquisgran. II. cap. 2. *Ut Abbates Canonici gregibus sibi commissis instanter invigilent*. His opponuntur canone seq. *Abbates Monachorum*. Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 79. *Unusquisque Episcopus sciat per singula Monasteria, quantos quisque* ABBAS *Canonicos in Monasterio suo habeat, & hoc omnino ambo pariter provideant, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: sui autem canonicè vivant omnino*. Præceptum Ludovici Pii pro Monast. S. Columbæ Senon. *Quia tunc temporis Abbatem Canonicum — inibi præesse contigerat*. Concilium Parisiense cap. 37. *Decet, immo necesse est, ut Abbates Canonicorum attendant, ad quid Abbates vocentur, &c.* Charta Capituli Canonicorum S. Laudi Andegavensis: *Et hoc præcepit & voluit ad signum quod Comites Andegavenses pro omnibus Ecclesiis fiat Domini &* ABBATES *Ecclesiæ S. Laudi*. Vide Epist. 276. tom. 4. Hist. Franc. & Ordericum Vital. lib. 6. p. 622. Sunt, inquit Molanus lib. 2. de Canon. cap. 5. quædam Canonicorum Ecclesiæ, in quibus Abbas est sæcularis, Præposito dignior, cujusmodi in Diœcesi Leodiensi 12. recensentur in Chron. Leod. in Richario cap. 43. qui quidem Abbates, nomine tenus ita nuncupantur, nullo ceteroquin Abbatum habitu, atque adeo nec mitra nec pedo donati, etsi primum in Canonicorum consessu locum obtineant. De ejusmodi Abbatibus ita Bertholdus Constantiensis an. 1095. *Lutolfus sanctissimi Leonis Papæ Filius, sanctæque Tullensis Ecclesiæ Decanus. Monasterium Clericorum, quod Canonicum Romani cognominant, in quo Clericos secundùm Regulam S. Augustini vivere professos congregavit, quibus & præpositum ejusdem professionis præfecit, quem Episcopus Loci in Abbatem eidem congregationi solenniter consecravit. Est enim consuetudo in illis partibus, ut Præpositi congregationum ejusmodi*, ABBATES *nominentur, & in Abbates consecrentur: hoc tantùm excepto, quòd baculos non portant*. Negat porro idem Molanus hanc Abbatum nomenclaturam supremæ Collegiorum Canonicalium dignitati inditam, quod in iis, ubi superest, Ecclesiis vel Collegiis primitus Monachi fuerint, cùm procerto haberi debeat in plerisque, ubi adhuc viget ea appellatio, neutiquam Monachos extitisse.

ABBAS CAPELLÆ PALATINÆ. Vide *Capellanus*, [& *Abbas palatii*.]

ABBAS CARDINALIS, Cui indultum est privilegium & nomen *Cardinalis*. Hugo Monach. Cluniac. in Epist. ad Pontium Abbat. Cluniac. scribit, Calixtum PP. cùm Cluniacum venisset, *communi suorum assensu assidentium largitum esse Cluniacensi Ecclesiæ speciali & propriæ suæ, ut Abbas Cluniacensis semper & ubique Romani fungatur officio* CARDINALIS; idque Bulla ac privilegio edito statuisse.

ABBAS CARDINALIS. Alia notione in Bulla Urbani II. PP. an. 1097. apud virum eruditum Joannem Mabillonium tom. 4. Vitar. SS. Ordinis S. Benedicti, p. 448. *Placuit—ut utrique loco, sicut antea fuerat, Abbas Cardinalis restitueretur, &c.* Id est, *Abbas in capite*, ut habet Charta Guillelmi Episcopi Trecorensis apud Augustin. *du Pas* in Stemmate Penteuriensi pag. 17. *Abbè en chef, en titre*: agitur enim de duabus Abbatiis simul unitis, & hac Bulla à se divulsis, quibus dati Abbates proprii ac *Cardinales*. Vide *Episcopus Cardinalis*.

¶ ABBAS CASTRENSIS, Abbas in Castris. Archicapellanus regius sic dictus, quòd in castris Oratorio palatino Capellanisque regiis præesset, ut Abbas Monachis, è quorum numero interdum assumebantur Capellani: unde Mabillonius ad Vitam S. Sulpicii Pii Episc. Bituric. inter Acta SS. Benedict. sæc. 2. p. 168. *Sulpicius fuit* ABBAS CASTRENSIS, *præfectus Monachis, qui in castris regiis officia divina nocte dieque persolvebant*. Ubi notanda jubet verba Adonis in Martyrologio de eod. Sulpicio: *Post etiam coma deposita Monachorum Pater extitit*. Haud dubiè in *castris*, quippe in ejus Vita n. 10. legitur: *Clotharius Rex Episcopum poscit..... ut vir beatus in suis castris Abbatis officio potiretur*.

ABBATES interdum dicti ii quos *Curatos primarios*, vernaculè *Curez primitifs*, appellamus. Nam ex veteribus instrumentis constat parochiales omnes Ecclesias & civitatis & diœcesis habuisse ministrum unum majorem, alterum medium, tertium infimum. Minister major dicebatur *Abbat*, *Custos*, & tandem dictus est *Rector*. Ministri medii dicebantur *Presbyteri*, & tandem *Capellani*. Minister infimus appellabatur *Sacrista*, qui Abbati & Presbyteris inserviebat, & quæ in Ecclesia minora sunt officia, peragebat. Presbyteri seu Capellani habebant curam animarum *in actu*, id est, habebant actuale exercitium Curæ, cùm Missas celebrarent, & Sacramenta plebi administrarent. Abbas verò seu Rector habebat curam *in habitu*, eique licebat per seipsum ministrare Sacramenta: sed præsertim illius id erat muneris, ut super universam Parochiam invigilaret, videretque si Presbyter officio suo rectè fungeretur. Hæc fere Michael Monachus in Sanctuario Capuano, qui hujusce rei exempla aliquot profert, quibus adjungenda ea quæ habet Ughellus tom. 7. Italiæ Sacræ p. 506. & seqq. & 601.

ABBACOMITES, ABBICOMITES, Dicti Comites ac nobiles Laici, quibus datæ erant à Regibus Abbatiæ & Ecclesiæ jure beneficii, seu, ut ajunt, *in Commendam*. Gerbertus Epist. 17. *Scire cupit, an Hugo, quem vestra lingua Abbacomitem dicitis, uxorem duxerit*. Vetus Genealogia Regum Franc. à Carolo Simplice, MS. *Carolus Simplex genuit Ludovicum, Ludovicus genuit Lotharium: Lotharius genuit Ludovicum, & Carolum Patrem Hugonis* ABBACOMITIS. Hugo Flaviniacensis in Chron. part. 2. cap. 15. *Cui tamen plurimum restitit Hugo Autissiodorensis, qui* ABBICOMES *dictus est, cujus cognatam Constantiam Robertus* (Rex) *habebat uxorem*. Baldricus lib. 1. Chronic. Camerac. cap. 70. *Tunc Temporis* ABBAS-COMES *Abbatiam B. Humberti, cui Episcopum Stephanum Rex Carolus præfecerat, possidebat*. Gesta Consulum Andegav. cap. 4. n. 1. *Nam recepta est Christiana devotione & fidelitate Potestas illa quæ suo tempore cum reverentia pia & humilitate* ABBACOMITATUS *est dicta, à successoribus verò ejus in arrogantius vocabulum quod est Ducamen mutata*. Et infra num. 3. *Per Hugonem Abbacomitem Suessionis Episcopus factus*.

Monasteria porro & Abbatias Laicis in beneficium ob reipublicæ necessitates & tuitionem concessisse Reges Franciæ, observare est ex Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 181. Concilio Aquisgran. II. cap. 3. Can. 19. Meldensi an. 845. cap. 9. Synodo ad Theodonis-villam in Capit. Caroli C. tit. 2. cap. 3. & 5. Ivone Carnoten. Epist. 181. &c. Id verò primum fecisse Carolum Martellum consentiunt Scriptores omnes, eoque nomine *æternaliter perditum* seu damnatum finxerunt quidam, ut est apud Baron. an. 889. n. 31. Vide Hugonem Flaviniacensem in Chronico pag. 107. [& Adsonem in Translatione sancti Basoli num. 12.] Extat apud Doubletum Diploma Lotharii Imp. in quo fit mentio Matfridi Comitis, qui Abbatiam S. Dionysii *regio retinebat jure beneficiario*. Joannes VIII. PP. Epist. 143. *Ut de Abbatia S. Argentii quam divæ memoriæ Carolus Imperator fideli suo & filio Ecclesiæ nostræ jure beneficiario tribuit*. Baldricus lib. 1. Hist. Camerac. cap. 70.

70. de Isaaco Comite Cameracensi: *Ipsamque regiam ac locupletem Abbatiam S. Gaugerici cum omnibus appendiciis sibi beneficiatam regio jure tenebat*. Capitul. an. 823. cap. 8. & lib. 2. cap. 8. *Abbatibus quoque & Laicis specialiter jubemus, ut in Monasteriis quæ ex nostra largitate habent, Episcoporum consilio & documento ea, quæ ad religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent, peragant, & eorum salubrem admonitionem in hoc libenter audiant, & obediant*. Charta Caroli Calvi an. 894. in Cod. donat. piar. Miræi lib. 1. cap. 18. *Adelinus Comes, qui & largitu nostro Rector Monasterii S. Petri & S. Bavonis, quod vocatur Gand, &c.* Willelmus Comes Arvernensis in Tabulario Brivatensi ch. 308. *Ubi ego dono regio Abatiale videor fungere officium*, in Ecclesia scilicet S. Juliani. Infinita porro prostant exempla Comitum Laicorum, qui Ecclesiarum ac Monasteriorum sese inscripsere Abbates: aliquot ex iis congessit Beslius in Hist. Comitum Pictav. cap. 1. Atque Laici isti Abbates ipsimet regebant Monachos ipsos. Hinc querela S. Bonifacii in epistola ad Cuthbertum Archiepisc. Cantii, & in Concilio Clovesbovensi an. 747. can. 5. *Illud hoc quod Laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum, vel Comitum in seculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat Monasterium de potestate Episcopi, vel Abbatis, aut Abbatissæ, & incipiat ipse vice Abbatis regere, & habere sub se Monachos, & pecuniam possidere, quæ fuit sanguine Christi comparata, &c.* ut plurimum verò statuebant *Decanos*, *qui curam haberent Monachorum*, ut est apud Continuatorem Aimoini cap. 42. Tabularium Flaviniacensis Monasterii: *Flaviniacensis Cœnobii, ubi venerabilis vir Sarulfus Decanus vice VVarini Comitis cum norma Monachorum honorificè militat*. Vetus Catalogus Abbatum ejusdem Abbatiæ: *Marianus successit an. 845. Indict. 7. & Vvisado sedem reliquit. Quo migrante Vvarinus Comes dono Imperatoris Karoli præfuit vice Abbatis, & sub eo Sarulfus decanus, & post eum Gothferus Abba successit: quo defuncto, Hugo successit, 16. anno Caroli*. Interdum etiam Monachis ipsis præerat Monachus cum nomine & titulo *Abbatis*, quem *legitimum* vocat Capitulare Suessionense an. 744. cap. 3. ad discrimen Abbatis Militaris. Descripsit Gallandus in Tract. de Franco alodio pag. 295. Chartam continentem controversiam inter Monachos S. Albini, & Canonicos S. Licinii Andegavensis, in qua dicitur utrosque *habuisse Abbates: Monachos, Monachum nomine Hincbertum; Canonicos, Laicum nomine Tetbaudum* & controversiæ judicem delegisse *Comitem Fulconem utrorumque Abbatum Archiabbatem*, utpote qui prædia harum Ecclesiarum possidebat, eoque nomine *Abbatem* sese inscribebat. *Abbates Monasticos* etiam appellatos observat Hemereus in Augusta Viromanduorum p. 114. ex sermone de Tumulatione S. Quintini. Exinde Reges ipsi, quâ jure an injuria proceribus istis successerant, sese perinde Abbates inscripserunt: ita Reges Philippus I. Ludovicus VI. atque adeo Duces Aurelianenses *Abbates Monasterii S. Aniani Aurelian.* inscripti leguntur apud Hubertum in Hist. ejusdem Ecclesiæ. Chronicon Turonense: *Obiit Hugo præpotens Abbas Ecclesiæ beatissimi Martini & Dux Francorum. Inde Galliæ Reges sibi nomen assumunt Abbatis Protectoris sancti Martini: & in primo ingressu Regis in Ecclesiam recipitur cruce erecta à Clero ejusdem Ecclesiæ, & præstat juramentum conservationis privilegiorum*. Tabular. S. Martini Turon. *Nos igitur Robertus in Dei nomine Gregis atque rerum inclyti Confessoris Christi B. Martini Abbas, nec non & Filius noster Hugo, cui post nos cum Seniore nostro Rege Carolo omnes honores impetratos habemus, &c. Dat. Kal. Jul. in Civit. Turonis anno 17. regnante Karolo Rege* 908. Tabular. S. Victoris Paris. ch. 13. *Assensu Canonicorum & Vicariorum nostrorum, nec non & Dom. Regis* (Philippus Aug.) *qui Abbas est nostræ Ecclesiæ in perpetuum dedimus, &c.* Tabular. S. Mauri ad Ligerim: *Præsul reverendus Abbas, unaque Comes venerabilis Hugano*. In Charta Caroli IV. Reg. Franc. *Ramaldus Consanguineus noster ex parte nostræ Genitricis Abbas Cœnobii Fessatensis*.

Sed & Duces ac Comites Galliæ eosdem sibi arrogavere titulos ut hæreditarios, cùm & Monasteriorum bona non modica sibi retinuissent ac asseruissent, ex quo eorum decessores jure beneficiario ab Regibus easdem Ecclesias impetrarant; quaaut Ducatus ac Comitatus suos, quos eodem jure, hoc est, ad vitam, possidebant, ad posteros, inclinata & profligata Regum auctoritate, transtulere. Inde igitur passim legimus Duces Aquitaniæ *Abbates* sese *S. Hilarii Pictaviensis* inscripsisse, apud Beslium p. 253. 269. 283. 284. 285. 449. 451. Comites Andegavenses, *Abbates S. Albini & S. Licinii*, apud Sammarthanos in Episcopis Andegavens. & Gallandum lib. de Franco alod. Comites Pontivenses, *Abbates S. VVilfranni*, in Hist. Eccles. Abbavillensi lib. 1. cap. 60. Comites Viromanduenses, *Abbates S. Quintini*, apud Hemereum in Aug. Virom. in Reg. p. 30. 31. 32. 33. 34. 35. Ejusmodi verò Abbatiarum & Monasteriorum invasiones ac usurpationes non semel prohibitas observare est, præsertim in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 321. Extat apud Paschasium Radbertum in Epitaphio Walæ Abbatis Corbeiensis lib. 2. cap. 2. ejusdem Walæ ad Ludovicum Pium de Ecclesiis in Beneficium Laicis datis gravis expostulatio.

Verùm licèt Summi Pontifices ipsique Episcopi erga Reges ac Principes, ut à Monasteriis sæculares submoverent, Ecclesiasque Monachorum juri adderent, subinde instarent: vix tamen id obtinuere, nisi sub initium tertiæ Regum stirpis; cùm ii hac se excusatione tegerent, res Ecclesiasticas sublatas ex integro restituere non posse, *ne sua reipublicæ militiam defraudare viderentur*, ut est in Epistola Nicolai I. PP. ad Odonem Episcopum Belvacensem, apud Loisellum, in qua hæc præterea habentur: *In sæcularium verò manus atque potestatem ipsa Monasteria nulla deinceps ratione vel occasione perveniant, quia non est leve ante oculos summi Judicis discrimen, religiosis locis & Monasteriis Deo dicatis sæcularem præficere potestatem, & ei contradere pastoralis curæ sollicitudinem, qui quid sit Pastor, ignorat, nec quærit lucrum animarum, sed pecuniæ censum; nec in divinis cultibus servitium impendatur, sed ut suis usibus ad dominationis votum deserviatur*. Huc pertinet nota adjecta capiti 1. Capitularis Aquisgran. 1. ann. 803. quam in librum 1. retulit Tillius: *Tempore Adriani PP. & Karoli Mag. Imper. quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ sedis in Aquis, fuit factum istud Capitulum propter hoc quia Laici homines volebant* (*al. solebant*) *dividere Episcopia, & Monasteria ad illorum opus, & non remansisset ulli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantùm, ut velut Canonici & Monachi viverent*. Hic porro abusus non intra Occidentis fines sese continuit; sed & postmodum in Orientem transiit. Editus est pronuper è viro singularis eruditionis Joanne Baptista Cotelerio, Regio linguæ Græcæ Professore, Joannis Antiocheni Patriarchæ, qui sub sæculi duodecimi initium vixit, opusculum, quo demonstrare conatur, ὅτι οἱ τὰ μοναστήρια δωρεὰς λαμβάνοντες, εἴτε ἀρχιερατικῶς, εἴτε βασιλικῶς, καὶ ἐκ τῶν μοναστηρίων κέρδη ἔχοντες, ἀσεβοῦσι. Ubi pauca superfuisse innuit Monasteria sua tempestate, quæ viris Laicis ad vitam, vel ad duorum aut trium hæredum, quo modo apud nos precariè dari solebant, non collata essent ab Principibus: graviterque invehitur in ejusmodi χαριστικαρίους sic enim appellat,

quos

quos nostri *Beneficiarios*. Adeo ut mitum sit Theodorum Balsamonem ad can. 13. VII. Synodi, Antiochemi istius Præsulis scripta improbare ausum fuisse, virum sacris initiatum. Ita nempe hac ætate Principum suorum ausis nefariis applaudere soliti erant Pontifices ipsi.

¶ ABBACOMITES, Etiam dicti sunt Abbates aliqui, qui simul erant Comites, ut Centulensis Monasterii Abbates, qui Comitis authoritate & nomine pollebant, ut Pontivi ac VVimnacensis pagi limites contra hostes tutarentur, inquit Mabillonius pag. 77. to. 3. Annal. Bened. n. 53.

¶ ABBAS CHOREPISCOPUS Vide *Chorepiscopus*.

¶ ABBAS CLERICULORUM. In Ecclesia Aniciensi seu Podiensi, etiamnum, & in veteribus ejusdem Rituum codicibus MSS. Primus inter decem Chori pueros *Abbas* vocitatur, ceruleaque veste decorus incedit, Secundus *Prior* dicitur. Catalogus MS. rerum omnium & ministrorum ejusdem Ecclesiæ an. 1536. *Nomina Clericulorum. Guillelmus d'Avignonus* ABBAS. *Anthonius de l'Espinace Prior, Johannes Canemin, Johannes Dolezon*, &c. In eadem Ecclesia duo è primariis Canonicis *Abbates* dicuntur propter duas Ecclesias urbis quarum titulo gaudent. In Ecclesia verò Claromont. Secunda dignitas (ut aiunt) *Abbas* item appellatur, at nullo urbis aut alterius loci Ecclesiæ titulo donatus.

¶ ABBAS CLOCHERII, Sic vocant in eadem Ecclesia Aniciensi eum qui pulsandis campanis præficitur, patrio sermone, *l'Abbat dey clouchiè*. Tabularium Ecclesiæ Aniciensis: *Sequuntur illa quæ solvuntur in Tracta .... quatuor porteriis* IV. *lib.* XIII. *sol. Abbati Clocherii* XL. *sol.* IX. *den.* Ejusdem occurrit mentio in libris ritualibus aliisque illius Ecclesiæ instrumentis. Is autem licèt Laicus, cælibem tamen vitam agit communique Clericorum veste uti solet; sed talari & cærulea dum officio in Ecclesia fungitur.

¶ ABBAS COLLEGII. Vide *Abbas populi*.

¶ ABBAS COMMENDATARIUS. Vox nota. Vide *Commenda*.

¶ ABBAS CONARDORUM, seu CORNARDORUM. Apud Rothomagenses, Ebroicensesque hoc nomine vocari solebat Præfectus facetæ cujusdam societatis joculatorum hominum qui se *Conardos* appellari amabant. Hi primùm ridendo castigare mores, atque in omne quod turpiter factum fuerat, ridiculum mittere aggressi, postmodum ipsi in tam illiberale amarumque jocandi genus proruere, ut horum Collegia dicteriaque regia & Ecclesiastica auctoritate tandem prohibita sint. Collegii hujusmodi Abbas renunciabatur cui major favebat sententiarum numerus; quem honorem ut consequeretur, certatim quisque cæterorum emendicabat suffragia. Hinc querelæ eorum quibus sors fuerat adversa. Mercur. Gall. anni 1725. mense Aprili pag. 726.

Cornards sont les Busots, & non les Rabillis.
O fortuna potens quàm variabilis!

Abbas Conardorum, solemni pompa & ridiculo apparatu, mitra decorus & pedo pontificio, quotannis, Rothomagi curru, Ebroicis asino circumquaque vehebatur, frequenti tripudiantium *Conardorum* turba stipatus. Interea dum incederetur, in quosvis obvios, absentesve jocosa dicta jactabant, vixque ullum alicujus nominis elabi sinebant à suis mordacibus cantilenis, asperisque facetiis illæsum & immunem.

Rothomagi anno 1587. Libellus typis mandatus est cui titulus: *Les Triomphes de l'Abbaye des Conards sous le Reveur en decime Fagot Abbè des Conards contenant les criées & proclamations faites depuis son advenement jusqu'à l'an present. plus, L'ingenieuse lessive qu'ils ont conardement montée aux jours gras en l'an 1540. plus, le Testament d'Ouinet de nouveau augmentè par le commandement dudit Abbè, non encores vu. Plus, la Letanie, l'Antienne, & l'Oraison faite en ladite maison abbatiale en l'an* 1540. Eodem in Libello occurrunt Litteræ patentes Abbatis *Conardorum*, quibus ad Cardinalatum quemdam evehit nomine *De Montalinos*. Sic autem incipiunt.

Provisio Cardinalatus Rothomagensis Julianensis, &c. Paticherptissime Pater &c.

Abbas Conardorum & inconardorum ex quacunque Natione, vel genitatione sint aut fuerint: Dilecto nostro filio naturali & illegitimo Jacobo à Montalinasio salutem & sinistram benedictionem. Tua talis qualis vita & sancta reputatio cum bonis servitiis ..... & quod diffidimus quòd postea facies secundùm indolem adolescentiæ ac sapientiæ tuæ in Conardicis actibus, induxerunt nos &c. Quocirca mandamus ad amicos, inimicos & benefactores nostros qui ex hoc sæculo transierunt vel transituri sunt.... quatenus habeant te ponere, statuere, instalare, & investire tam in choro, chordis, & organo, quàm in cymbalis bene sonantibus, faciantque te jocundari & ludere de libertatibus franchisiis &c..... Vænundatum in tentorio nostro prope sanctum Julianum sub annulo peccatoris anno pontificatus nostri 6. Kalend. fabacearum, hora verò noctis 17. more Conardorum computando, &c.

His consentit *Taillepied* in Libro cui titulus: *Antiquitès & singularitès de la Ville de Rouen*, pag. 61. *Les Conards ont leur confrairie à Notre-Dame de Bonnes-nouvelles, où ils ont un bureau pour consulter de leurs affaires. Ils ont succedè aux Coqueluchers il y a environ 50. ans qui se presentoient les jours des Rogations en diversitez d'habits. Mais parce qu'on s'amusoit plutot à les regarder qu'à prier Dieu, cela fut reservè pour les jours gras à ceux qui jouent les faits vicieux, qu'on appelle vulgairement Conards où Cornards, auxquels par choix & election presi-le un Abbè mitrè, crossè, & enrichy de perles, quand solemnellement il est trainè en un chariot à 4. chevaux le Dimanche gras & autres jours de Bacchanales.*

Quamvis ut intra legitimos fines urbanæ cavillationis se continerent hujusmodi ridiculi Censores, singulis annis à Senatu Pariensi ac postmodum à Rothomagensi licentiam postulare & impetrare tenerentur, è facetiis ad tam procacem scandalosamque calumniandi & maledicendi libidinem brevi deventum est, ut Episcopus Ebroicensis aliique quorum in diœcesibus simile quid fieri consueverat, *Conardorum* societatem damnare & prohibere coacti fuerint. Codex actorum public. Præsidialis Curiæ Ebroicensis: *Ensuivent les charges de la confrerie de Monseigneur S. Bernabè Apotre de N. S. J. C. crèe & instituèe par R. P. en Dieu Paul de Capranic au nom de Dieu notre Createur, & d'icelui Monsieur S. Bernabè, en delaissant une derision & honteuse assemblèe nommèe la feste aux Cornards que l'on festoit le jour d'icelui saint &c.* Ibidem paulo post: *Ladite Confrerie de nouvel fondèe & celebrèe en l'Hotel-Dieu de la Ville d'Evreux en forme de conversion pour adnuller & mettre à nèant certaine derision, difformitè, & infamie que les gens de justice lays & autres de ladite Ville commettoient le jour de Monsieur S. Bernabè, qu'ils nommoient l'Abbaye aux Cornards, où ètoient commis plusieurs maux, crimes, excez & malfacens & plusieurs autres cas inhumains au deshonneur & irreverence de Dieu notre createur, de S. Bernabè & de Sainte Eglise.*

In hoc S. Barnabæ festo eligi solebat Abbas *Conardorum*, aliis in locis *Fatuorum*. Sed cur hac die præcipua *Conardorum* festivitas explicare tentat D. *le Beuf* Canonicus Altissiodor. in epistola quæ in Mercurio anni 1725. mense Julio occurrit, censetque tubicines, & cornicines Gallis olim *Corneurs*, eosdem fuisse ac *Cornardos* patronumque agnovisse sanctum quemdam Arnulphum Tubicinem, cujus festivitas coincidit cum festo S. Barnabæ.

Quid-

Quidquid sit de vocis origine, constat eosdem aliis in locis *Fatuos* vocatos fuisse. Hinc celebris *Mater fatua* Divionensium, de qua in Mercurio Januarii 1724. &c. Utique & hæc ridicula spectacula a festis Hypodiaconorum, Diaconorum, Kalendarum, atque *Asinorum*, quæ Stultorum Festum dicebantur, & quotannis in ipsis Ecclesiis celebrari consueverant, originem traxisse arbitror. Vide in vocibus *Festum*, *Kalenda*, *Mater fatua*.

¶ ABBAS CONFRATRIÆ *S. Yvonis*, Primus inter Præpositos fraternitatis seu societatis erectæ in Capella S. Yvonis Parisiis via Jacobea. Litteræ Abbatis S. Genovefæ an. 1350. ex Archivia ejusdem Capellæ: *Cum nuper inter nos nostro dicti Monasterii nostri nomine ex parte una, & ABBATEM, præpositos, provisores seu gubernatores & confratres ac sorores Confratriæ Capellæ Beati Yvonis... quæstio oriretur.* In Charta Johannis Franc. Regis pro eodem Sacello ad supplicationem *dilectorum nostrorum* ABBATIS *& præpositorum Confratriæ .... nomine dicti S. Yvonis Parisius ordinata.*

¶ ABBAS CURIÆ, Archicapellanus Curiæ Dalphini Viennensis. Literæ Andreæ Dalphini an. 1223. pro Monasterio Calesii, tomo 2. Hist. Dalphin. p. 377. *Postulaverunt siquidem quatenus amore Dei Abbatiam haberemus domum propriam & cameram specialem, quo benigne & cum actione multiplici gratiarum concesso, postulatis addidi, quòd Abbas loci esset Comitis specialis & proprius Capellanus, & si quando veniret in Curia sine pudore, etiam non invitatus posset interesse convivus & avenam exigere, si opus haberet, non ut hospes, sed ut* ABBAS DE CURIA *specialis*. Vide *Abbas palatii*.

ABBATES EPISCOPI dicti olim in Sicilia, Catanæ & Montis Regalis Abbates, quia cùm à Regibus Siculis extructa essent iis in locis Monasteria, eorum Abbates postmodum à Summis Pontificibus Episcopi creati fuere, eorumque Ecclesiæ, Cathedrales factæ: hac tamen conditione, ut qui Abbas à Monachis eligeretur, esset & Episcopus. Bulla Urbani II. PP. pro erectione Episcopatus Catanensis apud Rochum Pirrum: *Præsenti decreto statuimus ut — quicumque in prædicta Ecclesia à Monachis electus fuerit in Abbatem, idem populo quoque præesse debeat in Antistitem — Idemque* ABBAS *&* EPISCOPUS, *& Monasterium regulariter, & Clerum & populum universum canonicè Rege domino opitulante procuret.* Ita Theobaldus primus Montis Regalis Monasterii à Guillelmo Rege Siciliæ an. 1176. conditi Abbas, in variis Chartis *Abbas & Episcopus Regalis Monasterii S. Mariæ novæ*, seu *Abbas & Episcopus* nudè inscribitur, apud eundem Pirrum. Fortunatus lib. 5. Poem. 2. de Cæsario Arelatensi Episcopo:

Qui fuit Antistes Arelas, de sorte Lirini,
Et mansit Monachus, Pontificale decus.

Vide Metropolim Salisburgensem tom. 3. pag. 290. & infrà in *Episcopus Abbas*.

¶ ABBAS ESCLAFFARDORUM, Dux & præfectus initæ societatis ad mutuam defensionem, inter Clericos Ecclesiæ de Romanis in Delphinatu. Ne hujusmodi Abbates seu potiùs rerum suarum defensores Clerici Laicique sibi eligerent, prohibet Ordinatio facta per arbitros inter Archiep. Vienn. & Capitulum, Clericos Civesque Romanenses, an. 1274. to. 1. Hist. Dalphin. p. 532. *Item cùm Clerici Ecclesiæ de Romanis qui vulgariter* ESCLAFFARDI *dicuntur, soleant seu consueverint sibi* ABBATEM *facere, seu creare, ex quo multa mala, & pericula & scandala hactenus evenerunt, prohibemus ut de cætero Abbatem hujusmodi faciant, seu aliquem loco ejus quocumque nomine censeatur: quòd si quis officium hujusmodi susceperit, ipso facto chorum amittat. Hoc idem de Laicis inhibemus ne simile quid faciant; quòd si quis ex ipsis hujusmodi officium susceperit per dominum ejiciatur à villa.* Qui fuerint illi Abbates abundè explicat Statutum 37. Concilii Avenion. an. 1326. a Gassendo editi ad calcem notitiæ Ecclesiæ Diniensis. Vide *Esclaffardi*.

ABBATES EXEMTI à jurisdictione Episcopi seu Ordinarii, & nudè à Romana Sede dependentes ex speciali privilegio, in quos acrius invehuntur S. Bernardus lib. 3. de Consider. cap. 3. & 4. & Petrus Blesensis Epist. 68. & 90. Scribit Matth. Paris an. 1257. statutum fuisse Romæ à Summo Pontifice, *ut quilibet qui in Abbatem Exemtum ex tunc eligeretur, Romanam Curiam adiret confirmandus & benedicendus*. Vide V. Cl. Bosquetum ad Epistolas Innocent. III. PP. pag. 11. & infrà in voce *Monasteria exempta*.

¶ ABBAS LAICUS. Vide *Abbacomites*, *Abbas Miles* & *Abbas Sæcularis*.

ABBATES MILITES, In aliquot chartis Occitanicis, dicti Laici Milites, qui certa Abbatiarum & Monasteriorum bona possidebant, eoque nomine ad earundem Ecclesiarum protectionem & tuitionem tenebantur. Pactum inter Simonem Comitem Montisfortis & Abbatem Moissacensem 14. Septembr. 1212. in Regesto 30. Tabularii Regii ch. 53. *Item in prædicta Concordia posuerunt, & concesserunt inter se prædictus Comes & prædictus Abbas, & Conventus, de illis mansis & bordariis, in quibus dominus Comes habebat suum Captemium pro* ABBATE MILITE*: ut de illis, in quibus debebat habere unam pro Captemio, pro Abbate Milite, &c.* Et infra: *Sciendum est quòd quidquid habemus apud Moisacum, & in honoribus S. Petri, totum tenemus de Abbate: & exinde homagium nos facere debemus; pro his autem omnibus debemus Captenere, & tutari dominum Abbatem & conventum & Ecclesiam S. Petri, &c.* Anno verò 1219. præstitum est hominium *al revera Abbat*, a Comite Monfortensi; cujusmodi etiam à Philippo Rege Franc. qui Comitibus Tolosanis successerat, factum an. 1284. arguit Charta ejusdem Regis, cujus hæc sunt: *Cùm nobis constet quòd ea quæ habemus & tenemus in villa Moissaci & Provilla, & in honoribus S. Petri Moissaci in feudum cum homagio tenuerunt, nos etiam recognoscimus nos tenere in feudum prædicta ab iisdem Abbate & Conventu, &c.* Ex quibus perspicuum fit *Abbates Milites* eosdem esse qui *Abbatiam* dicti posterioribus sæculis apud Beneharnenses, Bigorritanos, & in vicinis Provinciis, qui primitus *Abbates Laici*, *Abbats Laics* in Consuet. Beneharn. art. 1. §. 30. seu nudè *Abbates* nuncupantur in Tabulariis Ecclesiarum Luci, S. Savini, & S. Petri Generensis: *Laici* scilicet, qui decimas Ecclesiarum possident, & jure patronatus in iis gaudent. Horum ædes à quibus hæc jura pendent, ut plurimum Ecclesiis adnexæ sunt, censenturque nobiles, atque adeo à *tallus* & tributis sunt immunes, perinde ac agri iis attributi, ut qui quondam bonorum Ecclesiæ pars fuerunt. Ejusmodi Abbatum numerus propemodum infinitus est apud Beneharnenses & Bigorritanos, qui in Tabulis Monasteriorum Luci, S. Savini, & S. Petri Generensis, passim *Abbatum* appellatione donantur, quòd Ecclesiarum Parochialium, quas *Abbatiolas* vocabant, & Fori Navarrenses *Abbadiados*, bona possiderent. Hinc etiam patet, *Milites*, Comitum & Ducum exemplo, bona Ecclesiastica invasisse, ea scilicet tempestate, qua bellis intestinis ac Normannorum irruptionibus tota conflagrabat Gallia; vel certè Ecclesias ipsas ac Monasteria bonorum suorum protectores illos delegisse, quibus, ut in sui tuitionem ac protectionem eos obstringerent, partem bonorum Ecclesiasticorum ipsasque decimas concessere. Epitaphium Gotofredi Episcopi Magalonensis apud Gariellum:

Militibus tulit Ecclesias, Comitesque coegit
Se versis vicibus subdere Præsulibus.

Vide Joan. Sarisber. Epist. 28. Cujacium lib. 1. Feud. 1. cap.

cap. Catellum in Hist. Occitan. pag. 627. 628. & Marcam in Hist. Bencharn. lib. 11. cap. 28. Nec multùm diversi ab iis

ABBATES LAICI, Apud Hibernos, & Guallenses, de quibus ita Silvester Giraldus lib. 2. Itiner. Cambr. cap. 4. *Hæc Ecclesia, sicut & aliæ plures per Hiberniam & Walliam plures*, ABBATEM LAICUM *habet. Usus enim inolevit & prava consuetudo, ut viri in Parochia potentes tanquam Oeconomi, seu potiùs Ecclesiarum Patroni & Defensores à Clero constituti, postea processu temporis aucta cupidine totum jus sibi usurparent, & terras omnes cum exteriore possessione sibi impudenter appropriarent, solùm altaria cum decimis & obventionibus Clero relinquentes, & hæc ipsa filiis suis Clericis & cognatis assignantes. Tales itaque defensores, seu potius Ecclesiarum destructores, Abbates se vocari facere, & tam nomen indebitum, quàm rem quoque sibi assignari præsumsere.*

ABBATES MITRATI, Quibus Episcopalia ornamenta, id est, Mitram, Sandalia, Chirothecas, ac Annulum deferendi à Summis Pontificibus indidem jura indulta sunt: quod non Episcopi dumtaxat, quorum privilegiis detrahebatur, graviùs tulere, sed ipsi interdum Abbates non probavere: adeo ut ejusmodi Mitratos acerbiùs perstrinxerint S. Bernardus Epist. 42. Petrus Blesensis Epist. 90. & Thomas Cantipratanus lib. 1. de Apib. cap. 6. Vetus est Episcoporum querela, *Monachos jura Episcoporum insatiabiliter ambire*, ut est in Chronico Casin. lib. 4. cap. 80. & tamen incredibile dictu quam latè hoc privilegium indultum legatur. Unde cum offenderentur Episcopi, quòd in Conciliis & Synodis Abbates, quibus jus Mitræ erat, ab Episcopis non distinguerentur, hoc discrimen instituit Clemens IV. ut in Synodis exemti Mitris aurifrigiatis, sed sine gemmis, laminisque aureis vel argenteis utantur, non exemti simplicitus albis & planis: in aliis verò locis utrisque iis uti Mitris liceat, quas Sedis Apostolicæ indulta permiserint, Viterbii 19. Kal. Septembr. in 2. Descripta bulla legitur in Tabul. Episcop. Ambian. Fol. 50. v. & in alio Fol. 11. At in Ordine Præmonstratensi Abbates Mitra aut Chirothecis non utuntur, ex communi consilio Abbatum ejusdem Ordinis, *ne forsan ex ipsis supercilium elationis quis assumat, aut sibi videatur sublimis, cùm his uti se viderit, quæ Pontificibus, & majoribus Ecclesiarum Prælatis à Sede Apostolica sunt concessa*. Verba sunt Innocentii III. PP. lib. 2. Epist. pag. 118. qui istud Decretum suo firmavit. Vide Statuta ejusdem Ord. dist. 2. c. 1. dist. 4. cap. 1. Interdum etiam Summi Pontifices potestatem Legatis suis indulsere jus Mitræ Abbatibus, quos ad id eligerent idoneos, concedendi, cujus rei exemplum prodit Historia Monasterii S. Nicolai Andegavens. pag. 107. Vide Goffridum Vindocin. lib. 2. Epist. 27. Chronicon. S. Sophiæ Benevent. pag. 689. & Decreta Calomani Regis Hungar. lib. 2. cap. 37.

¶ ABBAS NOTARIORUM, Vide *Abbas populi*.

ABBAS PALATII, qui aliàs *Archicapellanus*. Vide in voce *Capellanus*. Apud Ughellum in Archiepiscopis Salernitanis, *Dauferius Archidiaconus & Abbas Capellæ Palatii* subscribit Diploma Amati Archiepisc. Salern. circa an. 990. pag. 509. 511. Sed hoc loco *Abbas* idem valet ac *Curio*, Presbyter Ecclesiæ.

ABBAS POPULI, Genuensibus, dictus Prætor, seu Rector Populi Genuensis. In conventionibus initis inter Carolum Regem Siciliæ & Commune Genuæ anno 1307. in Bibl. Regia, non semel mentio fit *Nicolai Frambe Abbatis Populi*. Joan. Villaneus lib. 9. cap. 93. *Nel detto anno i Capitani di Genova, e l'Abao del Popolo, & la podesta, &c.* [*Raymondinus de Casals Abbas Populi Januensium*, in quadam Epistola an. 1320. ex Archivo S. Victoris Massil. Altera ejusdem Archivi Epistola an. 1329. *Magnæ nobilitatis & discretionis viris amicis suis carissimis DD. Capitaneo, Vicario &* ABBATI POPULI *civitatis Januæ*. Rymer. tom. 4. pag. 702. *Rex viris providis & discretis, Potestati, Capitaneis*, ABBATI POPULI, *& Anxianis civitatis & communitatis de Janua, salutem &c.*] Sed & observat Octavius Ferrarius in originibus Linguæ Italiæ, Brixiæ Decurionum primores, & Mediolani Collegiorum & sodalitiorum, imò mercatorum atque opificum præfectos, Abbates etiamnum appellari. *Abbate del Collegio*, apud Dantem in Purgat. cant. 26. Eadem nomenclatura præterea donatus is qui Peræensibus seu Galatinis αὐτονόμως imperitabat, eo à Rep. Genuensi legatus seu *Consul* missus. Pachymeres l. 13. c. 27. Πλὴν τὰς ἐφ' ὃν οἱ κατὰ πόλιν ἄρτι πρῶτοι παρὰ τῶν συνιδόντων Ἀββᾶ ἐδέξαντο ἀξίωμα, δηλοῖ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον, ἔχει ὃ τὴν τοῦ δήμου ἀρχὴν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Πρώταρ τοῦ δήμου πάλαι. Ita fortè Genuenses Rectores suos appellarunt, quia præcipuæ nobilitatis viros *Antianos*, seu γέροντας vocabant, quomodo apud Svidam δημογέροντες, οἱ τοῦ δήμου ἐπιμεληταὶ olim dicti. Hesychius, γέροντες, ἔντιμοι. Sed & in Mediolanensium statutis crebra est mentio *Abbatum Collegii notariorum & artificum*, qui scilicet certo tempore electi præerant toti collegio, de quorum officio agitur in 1. parte cap. 344. 345. [Aquis Sextiis etiamnum quotannis eligitur *Abbas populi*, qui cum pompa intersit processioni illi per totam Provinciam celebri, quæ fit die festo SS. Corporis Christi.]

ABBAS PRÆBENDARUM. Charta Fundationis duarum Præbendarum in Ecclesia Folliacensi ad Corbeiam ann. 1211. in Spicilegio Acheriano tom. 13. pag. 333. sic inscribitur: *Radulfus Dei gratia Archidiaconus Pontivensis, & dictus* ABBAS *Præbendarum Sancti Matthæi apud Corbejam &c.*

ABBAS *Regalis*. Vide *Monasteria Regalia*.

¶ ABBAS *Scholaris*, Litterarii gymnasii primarius Præfectus, Gymnasiarchus, Gall. *Chef des Ecoles. Principal, Recteur*, Annal. Bened. to. 4. pag. 48. ex epistola inter Gebertinas cxl11. *Qua de re Adalbero Archiepiscopus & Gelbertus Scholaris Abbas .....una congratulabantur*.

¶ ABBAS SECULARIS, Idem omnino qui *Abbas Laicus*. Tabular. Brivatense an. 1276. fol. 174. *Petrum de Monteacuto Abbatem Secularem in Ecclesia Brivatensi &c.* Hujusmodi Abbatem habuere Sithienses Monachi Fridogisum Caroli Magni consanguineum, de quo Iperius in Chron. S. Bertini tom. 3. Anecd. Marten. col. 505. *Fridogisus hujus Loci* ABBAS *undecimus . . . Canonicus* SECULARIS *& Abbas S. Martini Turonensis . . . quia secularis erat cum Canonicis secularibus vivere prælegit in Monasterio S. Audomari*. In actis capitul. S. Martini Turon. Rex Galliarum ejusdem Ecclesiæ Abbas esse legitur. *Dominus noster Rex, qui caput & Abbas ejusdem Ecclesiæ exsistit*.

ABBAS SECUNDARIUS, Dictus Præpositus Monasterii, seu, ut hodie eum vocant, *Prior*, quòd vices ageret Abbatis primarii. Regula S. Benedicti cap. 65. de Præpositis: *Qui æstimantes se secundos esse Abbates, assumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt*. Sidonius lib. 7. Epist. 17. *Quæso ut Abbas sit Frater Auxanius supra Congregationem, tu verò & supra Abbatem*. Vide Savaronem. *Abbates* denique dictos, licèt impropriè, Decanos rurales, scribit Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. c. 11.

¶ ABBAS SUPERBUS, Pica Brasiliæ, Ramphastus, Rhinoceros avis volucris Indica ingentis rostri. Vide Hofmann V. *Pica Brasiliæ*.

¶ ABBATIS ANNIVERSARIUM. Vide *Anniversarium*.

¶ ABBASIA, Abbatissa. Charta an. 1303. ex Bullario Fontanellensi fol. 114. *Alicia permissione divina Monasterii S. Salvatoris Ebroicensis humilis* ABBASIA *totusque ejusdem loci conventus*.

¶ ABBATATUS, Dignitas & officium Abbatis, ut Episcopatus Episcopi. Statuta Ord. Cisterc. inter Anecd. Marten.to.4.col.1573.C. *Si autem gratum sit memorato Principi, quòd idem frater Johannes* ABBATATUI *ejusdem Villeriensis Monasterii cedat... præfatus serenissimus Princeps nominet quemcumque Monachum ad regimen vel Abbatatum sæpe dicti Monasterii*. Iterum occurrit ibidem col.1585.B. & 1592.D. necnon inter Acta SS. April.to.1.p.803.C.ubi pro Abbatia ipsa integroque illius dominio accipitur: *Præsentibus illustri Joanne Alzina dicti Monasterii & Abbatiatus vigilantissimo gubernatore*. Vide *Abbatia* 4.

1. ABBATIA, Monasterium cui præest Abbas, vel Abbatissa. Vox nota.

2. ABBATIA, ipsum Abbatis regimen ac gubernatio, Dignitas abbatialis. Concilium Meldense an. 845. cap. 10. *Talis Abbatia, quæ Paternitas Latino nomine dicitur, funditus removeatur*. [Historia Beccensis MS. pag. 53. *Ipse D. Anselmus ante Abbatiam & in Abbatia positus, &c*. Acher.Spicil.tom.7.pag.392. *Defuncto Lupono* (Pseudo-abbate) *per quem ante* ABBATIAM *& in Abbatia navis Ecclesiæ nostræ onerosa peccatis nostris in gravissimas syrtes defluxerat*.]

¶ 3. Abbatia, Ecclesia Parochialis, maximè illa quæ *Curatum* habebat *primitrunm*, qui non semel vocatur *Abbas* in veteribus instrumentis: hinc in antiquis Foris Navarræ lib.1. & 2. Parœcias vocant *Abbadiados*. Pari ratione Ecclesiæ parochiales etiam dictæ sunt *Monasteria*; unde antiqua vox Gallica *Le Monstier*, quæ de qualibet Ecclesia intelligitur. Charta Richardi III. Norman. Ducis apud Acherium to.7. Spicil. p. 200. *Concedo Abbatiam quæ appellatur Parthail, quæ sita est juxta aquam Jorsinclum cum portu, &c*. Tabularium Ecclesiæ Aptensis fol.3. *Offero Domino Deo omnipotenti & Ecclesiæ S. Mariæ sedis Aptensis, cujus beneficiis utor, hoc est* ABBATIAM *S. Martini cum ædificiis ibi eminentibus, cum mansis Equitum & pagensium .... Est namque ipsa* ABBATIA *in Comitatu Aptensi fere millibus sex disparata à civitate*. Charta Lotharii Regis pro Monasterio S. Eligii Noviom. circa annum 980. *Abbatia quoque S. Stephani juxta prædictum Cœnobium sita cum terris, &c*.

¶ 4. ABBATIA, Dominium & possessiones ad Abbatiam pertinentes. Chronicon S. Trudonis apud Acherium Spicil. to.7. pag.358. *Nec minùs inter ea in ædificandis per* ABBATIAM *Ecclesiis... fideliter operam dabat.... Ecclesiæ quas per Abbatiam novas ædificavit.... sunt hæ ... Prima major nostra Ecclesia; secunda S. Mariæ semper Virginis in oppido nostro; tertia S. Gengulfi Martyris in eodem; quarta &c*. Mabil. Annal. Bened.to.4.p.184. *Nam dum Abbatiam, id est, Abbatiæ possessiones perlustrare vellet, &c*.

¶ ABBATIA CANONIALIS. Sic dicta quod hujus Abbas esset Canonicus: Nova Gal.Christ.to.4.col.177. D. *Ego Johannes Borbonius Vicarius & Administrator Lugdun. Ecclesiæ &c. Deinceps Deo dante non tollam de vestra communi possessione* (Canonicos Lugdunenses alloquitur) *me scienta*, ABBATIAS CANONIALES, *quas nunc Canonici tenent &c*. Vide *Abbas Canonicorum*.

¶ ABBATIA SEMPITERNA. Sumitur juxta Lobinellum in Glossario Historiæ suæ Britannicæ ut & *Monachia* pro *feuda* jure morticinii donato, Gall. *Fief amorti*. Pag.219. to.2.ejusd. Hist. *Hoel Comes dedit S. Catnodo villam Dargoth in Abbatia Sempiterna*. pag.250. *Rudalt. filius Orscandi Venetensis Episcopi dedit S. Catnado in Abbatia Sempiterna villam in prospectu maris, &c*. Lud. le Pelletier Epitome fundationis S. Nicolai Andegav.pag.23. *Hoelius Nannetensis Comes dedit insulam in Ligeri fluvio Denaralis nomine, Deo & S. Nicolao, in præsentia Hamonis Abbatis in* ABBATIA SEMPITERNA *pro salute animæ suæ*. Chartularium Monasterii Kemperlegiensis: *In Oceano Britanniæ ..... bellam habebat insulam nomine Britannico Guedel appellatam; quam olim Normannorum rabies devastaverat, & ejus colonos inde exulaverat. Hanc itaque... in* PERPETUAM *Monachis* ABBATIAM *tribuit*.

¶ ABBATIALIS, Ad Abbatem pertinens, ut *Abbatissalis*, ad *Abbatissam* spectans. Rymer.to. XIV. p.32. *Nominibus ac dignitatibus Abbatialibus & Abbatissalibus seu aliarum dignitatum &c*.

¶ ABBATIANI, Abbatibus subditi, addicti, ut *Episcopani* Episcopis, apud Guibertum lib.3. de vita sua cap. 5.

¶ ABBATIARE, & ABBATIARI, Abbatis vel Abbatissæ munus obire, Abbatiæ præesse. Spicileg. Acher. to.5. p. 45. *Fratres ejus Ecclesiæ elegerunt Stephanum, qui cœpit* ABBATIARI *anno Dominicæ Incarn*. 1023. Guibertus lib.1. de vita sua cap.7. Item Chronicon. Episcoporum Elbigensium non semel. Vide *Abbatisare* quod idem sonat.

¶ ABBATIARII, Apud Beneharnenses & Bigorritanos, iidem qui *Abbates milites*, seu *Abbates Laici*, quos vide.

1. ABBATIOLA, Capella, Sacellum, Ecclesiola, Ecclesia minor, seu *minus*, ut vulgò loquimur, *Beneficium*. Capitula Caroli C. an.853. cap.3. *Missi inquirant de Capellis & Abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis*. Charta an.903. apud Perardum in Burgundicis: *Fulberti videlicet Abbatis ipsius Abbatiolæ S. Joannis*. Chronicon Corbeiæ novæ: *Dominus Ludovvicus Imp. tradidit Monasterio locum Huxeri, cum omnibus finibus suis, Evesburg & Meppiam* ABBATIOLAS, *& cætera prædia in Aquilone*. Charta Leonis IX. PP. apud Murissium in Episcopis Metensib. pag.356. *Præterea verò Ecclesiam, immo Abbatiolam S. Felicis ipsi loco adjacentem, &c*. Vide Monachum Sangall. lib.1. cap.14. Fulcuinum de Gest. Abbat Lobiens. c. 28. Doubletum in Hist. Sandionys. pag.465. 779. Annales Noviomenses Vassorii p.693. &c. Observavimus suprà in veteribus Foris Navarræ lib.1. & 2. *Curas* appellari *Abbadiadas*. [Eo nomine, ait Mabillonius pag. 315. to. 3. Annal. Bened. olim insigniebantur Ecclesiæ in quibus unus aut alter Clericus erat. Vide *Abbatia* 3.]

¶ 2. ABBATIOLA, Parvula Abbatia, in qua scilicet pauci Monachi, & res modica, apud Acherium Spicil. to.2.p.236.

ABBATIBARE, Abbatem agere. Liber de Morimundensis Cœnobii in agro Mediolanensi desolatione: *In hac autem* (Abbatia) *eodem tempore Abbatizabat vir venerabilis dominus Florus*. Chronicon Casauriense lib. 4. *Et exclusum judicio, iterum coegit Abbatisare*. Cæsarius l.6. Mirac. cap. 10. *Quæ hodie Abbatisat in jam dicto Cœnobio*. Utitur & lib. 7. cap. 40. ut & Laurentius Leodiensis in Episcop. Vird. pag. 343. Chronicon aulæ Regiæ cap.9. Matth. Paris. an.1257. [Chronicon Savigniacense, vetus Charta apud Brandaonem lib.15. Monarch. Lusit. &c.]

ABBATISSÆ, Præfectæ Monasteriis Virginum, seu Sanctimonialium, *Matres Monasteriorum*, uti à quibusdam vocantur, *Matres Monacharum*, apud Joannem de Janua: *Abbatissæ quæ Sanctimonialibus præesse videntur*, in concilio Parisiensi an. 829. lib.3. cap. 18. Earum illæ subiere locum, quas *Diaconissas* appellabant, quæ in sacris Liturgiis ac Synaxibus, sequiori sexui præibant, ut suis locis docemus. Prohibentur verò Abbatissæ *foras evagari, aut inter villas residere, suisque voluptatibus deservire*, in Epist. Ludovicii Pii ad Sicharium Archiepisc. Burdegalensem.

¶ ABBATISSA COMMENDATARIA. Editio nova Diplom. Belg. Miræi to.1. pag.35.

¶ Ab-

¶ Abbatissalis. Vide *Abbatialis*.

¶ Abbatissas etiam dictas teperimus lenas & meretricum magistras in Computis an. 1414. & 1426. Quàm impropriè verò, ut nomen quod illis tantùm competit quæ virtutis, modestiæ & castitatis Magistræ sunt, iis tribuatur quæ omnis flagitii Auctores exsistunt.

¶ Abbatissiatus, us, Munus & dignitas Abbatissæ. Apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. Col. 1544. C. *In Abbatissiatu Coloniensi præsentationis tuæ .... rationem habuimus*.

¶ Abbaticium, Munus Abbatis. Chartular. Monasterii de Landevenec fol. 151. *Et ideo propria jussit ordinare ad* Abbaticium *supradicti sancti &c.* Idem habetur apud Lobinel. to. 2. Hist. Britann. p. 79. Britonibus *Abbati* vel *Abba-ti*, unde Abbatitium duci videtur, est domus Abbatis.

¶ Abbaticulus, Diminut. *Abbatis*, in Vita S. Bernardi to. 2. col. 1195. A. Edit. 1690.

Abbatiuncula, in Charta Caroli Simplicis Reg. Franc. apud Baldricum Noviom. lib. 1. Chron. Camerac. cap. 67.

¶ Abbatus, Abbas. Charta Veberti & uxoris ejus Plectrudis pro Monast. S. Martialis Lemovic. *Aut si fuerit ullus omo aut ulla persona potente qui ista condonatione inquietatem tradere voluisset, aut ad servientes Beatum Martialem tollere voluisset neque Monachus, neque Laicus, neque* Abbatus *venissent in memoriam apud Dominum sit ista condonatio &c.*

ABBASCIATUM. Vide *Ambasciare*.

¶ ABBASO. Gloss. MS. Ecclesiæ Bitur. *Abbaso, infirma domus*. Variè legitur in glossis quæ sub Isidori nomine collectæ circumferuntur: in Amalth. onomast. *Abason, infirma domus quasi sine base*: in fine Lexici Philol. Martinii *Abaja, infirma domus*. Papias *Abso & Aboso*. Alfridi Glossæ, *Abaso & Aboso*. Ut ut fuerit legendum; est *Infirmatorium* seu domus, in quam ægroti deportantur. Vide *Abasa*.

ABBATARE. Vide *Abatare*.

¶ ABBATIA, Abbatialis, Abbatiare, Abbaticulus. Vide in *Abbas*.

¶ ABBATIDERIT. Vide in *Abbatare*.

¶ ABBATIOLA, Abbatisare, Abbatissa, Abbatissalis. Vide in *Abbas*.

¶ 1. ABBATITURA. Argentariæ dissolutio, inopiæ denuntiatio. Gall. *Banqueroute*, ab *Abbatare se*. Vide *Abatare*.

¶ 2. ABBATITURA, Dominium, jurisdictio, Gall. *Domaine, Seigneurie*. *Vox orta* à voce *Abbas*, ut *Abbatiare* quod interdum dominari, præesse significat. Charta Hugonis Abbatis S. Germani à Pratis pro Samesiolo, ex Tabular. ejusd. loci: *Petrus miles de Samesio qui cognominatur Baucens, jus fugationis seu venationis & baiam in nemoribus Samesioli & quòd nullus ibidem sine suo assensu venare debebat &* Abbatituram *in terra S. Germani apud Samesiolum & in aqua Secanæ juxta eamdem terram, jure hereditario reclamans*. Legebat D. Jacobus *Bouillard* in Hist. ejusdem Monasterii pag. 46. inter instrum. *Abbaturam*, in alio forsan ejusdem instrumenti exemplo. Vide *Abatare se*.

¶ ABBATIUNCULA. Vide in *Abbas*.

¶ ABBATORES, pro *Albatores*, Coriarii, qui coria dealbant, vel inficiunt querneo pulvere, Gall. *Tanneurs*. Fleta lib. 2. cap. 52. §. 35. *De* Abbatoribus *coreorum... Et etiam de iis qui duobus utuntur officiis, videlicet sutoriæ & tanariæ*.

¶ ABBATUDA MONETA. Vide *in Abatare*.

¶ ABBATULUS. Parvus Abbas, in Vita S. Bernardi, Operum ejusdem to. 2. col. 1220. C. editionis an. 1690.

¶ ABBATURA. Vide *Abbatitura*.

¶ ABBATUS. Vide in *Abbas*.

¶ ABBECARE, Rostro seu *becco* impetere, Gall. *Bequoter*. Vide *Becco*.

¶ ABBERGUATA, Albergata, Jus hospitii in domo vassalli. Item præstatio quæ Domino hospitii loco exsolvitur. Rymer. to. 4. pag. 532. *Certos redditus, seu Abberguatas, nobis debitos per quosdam commorantes extra villam Herbesaverie*. Vide *Alberga*.

¶ ABBETAMENTUM. Vide post *Abbetator*.

ABBETATOR, Vox forensis apud Anglos, *Incitator, Instigator*, qui alium ad facinus aliquod perpetrandum exacuit, tutaturve facturum. Hæc Spelmannus, qui accersit à Saxonico [A id est *ad*, usque, & betan, excitare, remedium præstare. Censet tamen Leon. Frischius in notis ad Glossarium Cangianum *Abbetatorem* idem esse ac *Affectatorem*, mutatis *ff.* in *vv.* & *vv*, in *bb*. Tumque *ct*. in *tt*. Italorum more, qui è *Facto* faciunt *Fatto*.] Monasticum Anglic. tom. 1. p. 342, *Procuratores, Notarios, Nuncios, manutentores, fidejussores*, Abbetatores, *attornatos, deputatos, actores, &c.* Sententia edita in Hugonem Dispensatorem an. 1326. apud Knyghtonem: *Et pur ceo que vous* Abbetastes *& procurastes discorde entre nostre Seigneur le Roy, & la Royne, & les altres de Realme, si serez emboellez, &c.* Vide Fletam lib. 1. cap. 34. §. 47. lib. 2. cap. 1, §. 13. c. 52. §. 35. Eduardum Cokum ad Litleton. sect. 475. W. Stamfordium de Placitis Coronæ, & Rastallum in Expositione vocum Legum Anglic.

¶ Abbetamentum, Instigatio, incitamentum. Rymer. to. 8. pag. 26. *De assensu, consilio, favore*, Abbetamento, *covina, vi, retinentia seu adhæsione prædictorum Ducis & Comitum*.

¶ ABBETUM, Eadem notione apud eumdem Rymerum to. 5. pag. 247. *Dicto tamen anno decimo per procurationem & Abbetum quorumdam æmulorum suorum*. Vide *Abettum* suo loco.

¶ ABBEYANTIA. Vide *Abeyantia*.

¶ ABBICOMITES. Vide *Abbacomites* in *Abbas*.

ABBOBUTA. Vetus Charta Lusitanica æræ 904. apud Rodericum *da Cunha* in Hist. Episcoporum Portensium 1. part. cap. 12. *Ostium, de sinistro juxta oraculum Baptistæ & Martyris Joannis, quem simili modo fundavimus, & de puris lapidibus construximus, columnas sex cum vasibus* (basibus) *totidem posuimus, ubi* Abbobuta *tribunalis est constructa, &c.* Versio Lusitanica habet *Abobeda*. [Est autem *Abobada* Lusitanis Camera, fornix, concameratio, Gall. *Voute, arcade*. Consule Vocabularium Lusitanum Raph. *Bluteau*]

¶ ABBONARE, Abbonamentum, Abbonatio. Vide *Abonare*.

¶ ABBOTAMENTUM, Idem quod *Abbotum*. Literæ Willelmi Episcopi Pictav. an. 1224. apud Stephanotium to. 4. Antiquit. Beoed. Pictav. pag. 576. *Quidquid habere dicebant... in maresiis, pratis, terris, aquis, botis* [id est, boscis] *canalibus*, Abbotamentis, *& universis rebus &c.*

¶ ABBOTARE. Vide in *Abbotum*, & in *Butum*.

¶ ABBOTUM, Abboutum, Fundus creditori designatus per suas vicinitates & confinia, ut in hunc creditor speciale jus postea acquirat, Gall. *About* & *Habout*. Hoc sensu in Consuetudine Pictav. art. 133. At in Metensi tit. 4. art. 31. per *Abbotum speciale* non tantùm ager aut prædium designatur creditori, sed etiam illi oppigneratur. Charta Curiæ Suession. an. 1260. ex Tabulario 2. S. Medardi Suession. *Pro se & eorum heredibus* Abbotarunt *& assignarunt dictam Ecclesiam pro dictis custibus & expensis*. Ibidem in alia Charta an. 1270. *De dicta domo tanquam de Abbouto & assignamento se pariter devestierunt*. In alia ejusdem anni: *Nec poterunt nec debebunt dictas domos sic oneratas dictis* Abboto *&*

assignamento vendere nec alienare sine licentia & consensu. In eodem Tabulario Charta an. 1270. *Assignaverunt & Abboutaverunt.* Literæ Curiæ Noviomensis an. 1273. *Et ad majorem securitatem* ABBOUTARUNT *& assignarunt dictos Abbatem & Conventum dicti conjuges ad tres assinos terræ ipsorum.*

¶ ABBREVIATOR, Officii nomen in Cancellaria Apostolica. *Abbreviatores* septuaginta duo numerantur, è quibus duodecim sunt *de parco majori*, & Prælatorum more vestibus utuntur violaceis. His Libellos supplices distribuit Cancellariæ Præfectus, cumque per se aut substitutos Bullarum exscribunt *minutas* seu primas perscriptiones, quæ ad Libelli supplicis calcem summatim collectæ habentur; & inde vocis etymon. Viginti duo *Abbreviatores* dicuntur de *parco minori*, quorum est, instrumenta, quibus contrahi permittitur in gradu prohibito, perscribere & in commentarios referre. Ceteri *Examinatores* appellantur, quòd eorum officii sit Bullas ad exemplar conferre & recognoscere. Et hi Laici esse possunt & uxores ducere. Statuta Capitulorum Generalium S. Victoris Massiliensis: *Testes fuerunt præsentes . . . . . Magister Ricardus de Cabaniis* ABBREVIATOR *& grossator Domini Papæ.* Collect. Concil. Hispan. to. 3. pag. 650. *Ego Antonius de Campis Literarum Apostolicarum* ABBREVIATOR, *scriptor, & registrator, publicus Apostolica & imperiali auctoritate notarius &c.* Macri Hierolexicon. Vide in voce *Brevis*. Apud Hofman. unum sunt *Abbreviator* & *Protonotarius*.

¶ ABBROCAMENTUM, Emtio quarumvis mercium, antequam in foro venales proponantur, & earumdem singularum per partes venditio, Angl. *Abbrochement*, Gall. *Achat en gros, & vente en detail.* Hinc fortè Gallica vox *Brocanteur*. Vide Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. & cod. MS. de placitis coram Rege Eduardo III. & infrà *Abrocamentum*.

¶ ABBUTARE. Vide *Abbotum*, & *Butum*.

ABCÆCATIO, Eluscatio, ἀποτύφλωσις. Gloss. Lat. Græc. MSS.

¶ ABCARIARE, Vehere è loco ad locum, à voce *Cariare* quæ à *Carrus*. Rymer. tom. 12. pag. 460. *Ad quascunque partes exteras, in quacumque navi vel vase educere &* ABCARIARE, *educi aut Abcariari facere possit.*

¶ ABCDARIUM, Alphabetum, Gall. A, B, C. Historia MS. Beccensis Monasterii pag. 38. num. 4. *Abcdarium ipsi expediendum exposuit, &c.* Pontificale MS. Gemeticensis Monasterii annorum circiter 700. *Scribens* (Episcopus) *per pavimentum cum cambuta Abcdarium.* Videsis *Abecedarium*.

ABCTURIUM. Liber Sacramentorum Gregorii M. ubi de Ordine ad Ecclesiam dedicandam: *Deinde incipit Pontifex de sinistro angulo ab Oriente, scribens per pavimentum cum cambuta sua* ABCTURIUM, *usque in dextrum angulum Occidentis &c.* Ita enim præferre Codicem Remensem, monet Menardus, ubi alii habent, A, B, C. Unde conficitur *Abcturium*, esse *Abecedarium*, seu Alphabeti literas: quod alii *Abgatorium*, vel *Abgetorium* vocant, ut mox dicetur: proinde efferendam hanc vocem, quasi scriptum esset *Abecetorium*. *Abici* dicunt Itali. At Codex Ecclesiæ Senonensis scriptus sub Menardo Archiep. habet *Abecenarium*. De eo verò more describendi literas Alphabeti in pavimento in dedicationibus Ecclesiarum, agunt præter Menardum, Scriptores qui de Ritibus Ecclesiasticis libros edidere.

¶ ABDEROLOGUS, Nugator, qui frivola atq; inepta blaterat. Tatianus adversus Gentiles de Demetrio Abderita: *Quid dicemus nisi juxta communem, Abderologus est homo iste, Abderis natus.* Abdera Thraciæ urbs fuit quæ ob civium stuporem & fabulas quibus pasci amabant, abiit ipsa in fabulam. Hinc Arnob. lib. 5. adversus Gent. *O Abdera, Abdera quàm fias mortalibus irridenda, salis si apud te fabula ita confiata.* Et Martial. lib. 10. Epigr. 25.

Abderitanæ pectora plebis habes.

¶ ABDICAMENTUM, Negatio. Vita S. Dunstani to. 4. Maii. p. 346. D. *Sin autem invidis æmulorum* ABDICAMENTIS *refutata temnuatur, ignoratur utique quid satius inceptem, quàm ut &c.*

¶ 1. ABDICARE, Abdicere, Gallicè *Debouter*. Vox fori Romani, quæ occurrit apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 544.

¶ 2. ABDICARE, Abdere, Abscondere. Gasp. Barthius in Glossario.

¶ ABDICATORIUM, *Locus aptus ad abdicandum.* Johan. de Janua, Id est, ad abdendum & abscondendum.

ABDICIUM, *Secretum, occultum, vel absconditum.* Breviloq.

¶ ABDICTA, Abdicatio, renunciatio. Acta Beatæ Julianæ Cornel. tom. 1. Aprilis pagina 440. E. *Promitto Deo & Beatæ Mariæ, & tibi N. hujus domus Patri* ABDICTAM *proprietatis & custodiam Castitatis perpetuam & obedientiam.*

¶ ABDICTUS, Constitutus, declaratus. Acta SS. Julii, to. 3. pag. 364. E. *Et Episcopus: Ego te absolvo, inquit, ab hoc reatu. Et ille: tu, inquit, non es meus Abbas* ABDICTUS, *sed tantùm tuæ civitatis Episcopus.*

ABDITORIUM, Arcæ species, in qua quid *abditur* vel reconditur. Inventarium Ecclesiæ Eboracensis tom. 2. Monastici Angl. p. 173. *Item unum coffur, & una pixis de ebore ornata cum argento deaurato. Item tria* ABDITORIA, *& 3. pixides de ebore ornatæ cum cupro deaurato.*

ABDITUS, Vilis, minoris momenti. Ita *Abditæ oppida*, usurpat lex 14. Cod. Theod. de Oper. publ.

¶ ABDOMIRE, [illegible], in Glossis Græco-Latinis. Martinius in Lexico Philolog. habet: *Abdormio*, [illegible], Gloss. *Ego obdormio.* Hinc patet legendum fuisse *Abdormire*, quod pro *Obdormire*.

¶ ABDUCTIUS, pro *Abductus*, Gall. *Eloigné*. Auson. in Gratiarum actione: *Nemo Abductius jacula contorsit.*

¶ ABEBRARE, Idem quod *Abeuvrare*, inferius, idest, Adaquare, Gallicè *Abreuver*. Observantiæ ad Foros Aragon. apud Michaelem del Molino in Repertorio pag. 75. *Declaramus quòd . . . possint* ABEBRARE *illas bestias, quibus excolunt in vasis dictarum hominum de la Fraxneda.* Vide *Abeuvrare*.

ABECEDARIUS, Qui prima literarum elementa docetur: *puer literis elementariis & calculo imbutus*, apud Capitolinum in Pertinace. Horatius:

---Pueris dant crustula blandi
Doctores, Elementa velint ut discere prima.

Petrus Damianus lib. 6. Epist. 17. *In literario ludo, ubi pueri prima articulatæ vocis elementa suscipiunt, alii quidem* ABECEDARII, *alii Syllabarii, quidam verò Nominarii, nonnulli etiam Calculatores appellantur: & hæc nomina cùm audimus, ex ipsis continuò, qui sit in pueris profectus, agnoscimus.* Vide Goclenium in Lexico Philosophico p. 284.

ABECEDARIUS PSALMUS. Vide *Psalmus*.

ABECEDARIUM, Prima literarum elementa Auctor Mamotrecti: *Alphabetum, Abecedarium.* Will. Malmesbur. lib. 2. de gest. Pontif. *Tum Lanfrancus ex prima collocutione intelligens quàm prope nihil sciret,* ABECEDARIUM *ipsi expediendum exposuit; ferociam hominis Italica facetia illudens.* Vide *Abcturium*.

ABECENARIUM, ABECETORIUM. Vide *Abcturium*.

¶ ABE-

¶ ABEGERIA, Jus hospitandi in domibus vassallorum. Ant. Recogn. *probus* fol. XXIX. v. *Comes habet* ABEGERIAM *super homines omnium nobilium de Chevreret & forum quando ducit exercitum.* Vide *Alberga.*

¶ ABELIANI, ABELONII, & ABELOITÆ, ab Abel Adami filio sic dicti, quòd illum se imitari jactitarent, inquit S. Augustinus in epistola ad Quod-vult-Deum. Conjuges erant, nec tamen conjugali consuetudine utebantur, sed puerum & puellam adoptabant qui mortuis eadem conditione succederent. Ab Abele dictos negat Hofmannus in Lexico: putat autem sic appelatos fuisse ab Arabico verbo תאבל *Thebala*, quod est ab uxore se continere. Tradunt quippe Judæi Doctores Adamum post Abelis necem ab uxore abstinuisse per 130. annos. Quare Giggeius תאבל אדם id est Adam ab Eva se abstinuit ob necem Abelis. A simili continentia *Abelianorum* nomen.

ABELLARIUM, [Alvear. Gall. *Ruche à miel:* Item Alvearium, seu locus in quo sunt alvearia.] Edictum Jacobi Regis Aragoniæ an. 1228. de Pace & treuga in Spicil. Acher. to. 8. p. 385. *Omnia animalia aratoria tantùm & instrumenta aratoria, columbaria, palleria,* ABELLARIA, *olivaria & molendina in prædicta pace constituimus.* Quo loco Edictum Nunonis Sancii D. Rossilionis de eadem Pace & treuga an. 1217. habet *Alvearia, sive palumbaria, &c.* Vide *Abollagium.*

¶ ABELLUS, *Agnus recèns natus.* Glossar. Aniciense MS. annorum circiter 700.

¶ ABENCARE, *Eradicare*, in eodem Aniciensi Glossario.

¶ ABENDE, Rabies, Gallicè *Rage.* De morte Lantgraviæ de Thuringia apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1256. *Sexta feria sequente, quidam qui decem septimanis fuerat rabidus, quod dicitur vulgo* ABENDE, *ad ejus invocationem est curatus.*

¶ ABENEVISARE, ADBENEVISARE, Quasi *Adbeneficiare*, id est, dare ad beneficium. Dicitur de fundo in emphytheusim locato. Est autem emphyteusis illa locatio quæ fit, ut aiunt, ad *Longos annos*, id est, à 10. annis usque ad 99. Neque enim idem est *Abenevisare*, ut æstimat D. *de Lauriere* in Gloss. juris Gallici, ac fixum reddere & *Abornare* seu *Abonnare*, nec apud Lugdunenses *decima Abenevisata, servitium Abenevisatum* sunt decimæ *Abonatæ*, aut servitium *Abonnatum*; sed decimæ in censum datæ sub emphyteusi. Idem de servitio *Abenevisato.* Non ergo *Abenevisum* dicitur de qualibet concessione facta à Domino feudali sub certo censu, sed de sola emphyteusi. Hæc ex observationibus eruditissimi viri Domini *Aubret* Dombarum Historiographi, celeberrimique in curia Parisiensi quondam Advocati, quem in hac parte oppono Domino *Aubert* à Domino *de Lauriere* in testem vocato. Occurrunt autem hæ voces non tantùm in Libertatibus Montis Brisonis, sed etiam in multis è veteribus instrumentis, præsertimque in Literis locationis agrorum, decimarum, aliarumque rerum Ecclesiæ. Vide *Benevisum.*

¶ ABENEVISUM, Gall. *Abenevis*, eadem notione ibidem non semel. Vide *Benevisum.*

¶ ABEONA, Dea quæ præerat abeuntibus. Hujus mentio fit apud Tertullianum lib. 2. ad Nationes cap. 11.

¶ ABEQUETORUM, *Alphabetum*, in Codice MS. apud Wanleium de Antiq. Literat. Septentr. *Item de Litteris notarum.* 1. 5. *Vocales a, e, i, o, u, relinquuntur pro unaquaque* ABEQUETORI *littera.* Ibi de variis occultè scribendi generibus.

¶ ABERAGIUM, Irrigatio, Adaquatio, usus aquæ ad irriganda prata, aut adaquanda pecora. Charta Calomontis in Dombensi principatu an. 1397. *Pro champeagiis & Aberagiis quæ habet in stagno, &c.* Vide *Abebrare.*

¶ ABERE AD PROBRIO, pro *Habere in proprio*, Gall. *Avoir en propre.* Commemoratorium anni circiter 780. ex Archivis S. Victoris apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 41. D. *Ipsas villas partibus suis ad Probrio se dixit Abere.*

¶ ABEREMURDRUM, Homicidium manifestum, Gall. *Meurtre averè.* Spelmanus in Legibus MSS. Canuti Regis legebat cap. 93. *Aberemurdrum inemendabile est.* Vide *Eberemurdrum.*

¶ ABERGARE. Vide *Alberga.*

¶ ABERGATIUM. Vide, *Atterratus.*

¶ ABESSI, *Est ultima ciborum materia.* Ita Rochus *le Bailif* in Diction. Spagyrico ad calcem sui Demosterii. Fortè quasi *ab escis*, id scilicet quod ab escis exit.

¶ ABESTIARIUS, *Vestiarii præfectus*, ex Lexic. Græco Lat. in Amalth. Fortè pro à *Vestiariis* vel etiam Bestiarii præfectus.

¶ ABESTON, Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis: ABESTON, *Lapis qui cùm ignem non habeat proprium, alieno tamen igne sic ardet, ut non possit extingui.* Græca vox, ἄσβεστον Inextinguibile.

ABETTUM, Auxilium, incitamentum. [Nostratibus olim *Abete.* Vox à præpositione *A*, id est, *ad*, Usque, & Saxonico betan, Resarcire, animare, excitare; qui enim alii studet, ipsum adversario suo præfert, inquit Skinnerus in Lexico. Hinc Anglicum *Abet* eadem notione. Præter Skinnerum consule Thomam *Blount* in Nomolexico Anglicano ad vocem *Abet.*] Fleta lib. 1. c. 18. §. 4. *Quòd veritatem dicam, nec quantum in me est, celari permittam, nec per alicujus* ABETTUM, *vel procurationem vel aliqua amittam: quin veritatem dicam.* §. 14. *Per cujus procurationem & Abettum &c.* Charta Gallica apud Henricum *de Knygthon* lib. 5. p. 2716. *Item par ledit acrochment les avantdits Robert de Vere Duc d'Irlande, & Michel de la Pole Count de Suffole, per assent & conseille dudit Alexandre Erchevesk de Verwek, ont faits que nostre Seigniour le Roy sans assent du Royaume ou deserte d'eux, lour ad donè par lour* ABETE *moult diverses Seignouries, &c.* Id est, eorum consilio ac incitamento. Adde Will. Stamfordium lib. 2. de Placitis Coronæ pag. 105. Vide *Abbetator* [& *Abbetamentum.*]

¶ ABEUVRARE, Adaquare animalia, Gall. *Abbreuver*; in Foris Aragon. lib. 4. fol. 85. verso.

¶ ABEVRATORIUM, Aquarium. Gall. *Abbreuvoir.* Transactio an. 1219. inter Schedas D. *le Fournier: Habeant duas partes aquæ quæ labitur supra archus & eam ducere faciant in fontes &* ABEVRATORIA. Charta an. 1223. pro Communia Arelat. *Notum sit omnibus quòd Raimundus Auderius & Raureille & R. de Sanaria & G. de Viridi Folio pro magna utilitate & necessitate Communis Arelatis, scilicet quòd equæ, vaccæ, boves, & alia bestiæ civium Arelatensium quæ pascebantur in Cravo & in Camargiis, non habebant* ABEVRATORIA *vel vias per quas possent ire licite causa bibendi & refrescandi ad Rodanum.* Statuta Arelat. an. 1386. *Statuimus quòd curia faciat apperire* ABEVRATORIA *olim constituta de Mandato Curiæ Arelatis in Cravo & aliis territoriis, & faciat fieri unum Abeuvratorium ad stagnum de Pelaca & alibi ubi fuerit necesse.*

ABEYANTIA, [Hæreditas jacens, seu vacans, de qua adhuc sub judice lis est, Græcis [illegible], seu [illegible], ut Cowellus exponit. Vox fori Anglici,] cujus notio petenda à Litletone sect. 649. *Le plus haut briefe que ils poient aver, est le briefe de* Juris utrum, *lequel est graund proofe que le drait de fèe n'est en* [illegible]

en nul autre; mès le drait de fee simple est en ABEYANCE, *ce est à dire, que il est tant seulement en le remembrance, entendement & consideration de la ley. Car moi semble que tiel chose & tiel droit que est dit en divers livres estre en Abeyance, est à tant à dire en Latyne*, talis res vel tale rectum, quæ vel quod non est in homine ad tunc superstite, sed tantummodo est, & consistit in consideratione & intelligentia legis, & quod alii dixerunt, talem rem, aut tale rectum fore in nubibus. Ad quem locum rectè Eduardus Cokus, *res in Abeyantia esse*, Leguleios dixisse conjectat, quæ nondum sunt definitæ, aut sententia comprobatæ, sed sunt adhuc *in expectatione*, Gallis enim, præsertim Belgis nostris, *Beer* est *Expectare, inhiare rei alicui*, Adde Rastallum in verbo *Abeiance*.

ABGATORIA, ABGETORIUM, Abecedarium, elementum cujuscumque scientiæ. Ita S. Patricius Apost. Hibern. quosdam libellos à se conscriptos continentes doctrinæ christianę elementa appellavit. Matthæus Westmonast. de eodem S. Patricio: *Abgetoria quoque 345. & eo amplius scripsit: totidem Episcopos ordinavit*. Tirechanus apud Waræum lib. 1. de Script. Hibern. *Baptizavit quotidie homines, & illis literas legebat, & Abgatorias*. Iterum lib. 2. *Scripsit illi Abgatorias, & benedixit eum benedictione Episcopi*. Quam quidem vocem *Elementa* significare alibi docet, & specialiter lib. 2. ubi de Mac-erca: *Et scripsit elementa, & benedixit eum benedictione Presbyteri*. *Abjectoria* perperam habet Balæus. Formata autem vox ex tribus prioribus literis Alphabeti A, B, C, quam postremam literam ut K pronuntiant Hiberni; hinc factum ut *Abketoria* primùm ab iis, deinde ad molliorem sonum paulatim deflectente usu, *Abgatoria & Abjectoria* dicta sunt. Vide *Abcturium*.

¶ ABGECERE, pro *Abjacere*, quod iterum pro *Adjacere* non semel occurrit. Stephanotius Antiquit. Bened. Pictav. to. 3. pag. 222. ex Tabulario Nobiliacensi: *Quarto verò fronte terra Ingleberto, tertius campus que dicitur ad illas novellas* ABGECET *de uno latus & uno fronte &c.*

¶ ABGETORIUM, Vide *Abcturium*, & *Abgatoria*.

¶ ABGISTINUM, Grando minutissima, dicta Minoricensibus Insulanis, in Epist. Severi Episcopi Minoricensis, apud Baron. an. 418. n. 60.

¶ ABHÆRES, Spelmanno videtur dici de iterata renovataque hæredum successione sive gradu; eadem ratione qua avus, proavus, abavus dicuntur. Chartæ Alamann. apud Goldast. Num. 50. *Si ego ipse, quod absit, aut aliqui de hæredibus meis, vel prohæredibus vel* ABHÆREDIBUS *meis, seu qualibet extranea vel omissa persona, qui contra* (hanc) *traditionem venire tentaverit*.

¶ ABHORRICATIO, Internus horror, in Regula Magistri c. 8.

¶ ABJACERE, ABJACENTIA, pro *Adjacere* & *Adjacentia*. Stephanotius Antiquit. Bened. Pictav. MSS. to. 3. pag. 229. *Ipse mansus cum casis ædificiis seu cum boslo & verdegario*, ABJACET *ipse mansus de uno latus terra S. Petri*. *Abjacentia* ibidem pag. 419. in Charta Godalgardis an. 26. regnante Carolo Rege, ex Archivo Nobiliacensi: *Cum terris, vineis, pratis virdegariis,... pascuis*, ABJACENTIIS, *aquis aquarumve decursibus, saltis atque subjunctis, &c.*

ABIATICUS, Vive in *Avius*.

¶ 1. ABICERE, pro *Objicere*. Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 1013. *Renuncians omni actioni exceptioni quæ possit dici vel Abici contra præsens instrumentum*.

¶ 2. ABICERE, pro *Abjicere*, Gall. *Rejeter, mepriser*. Bulla Johannis Papæ, apud Rymer. tom. 2. pag. 67. *Tutiaris semper putavimus esse consilii, securè in domo Domini* ABICI, *quam periculosè super aliorum curam & regimen elevari*.

ABJECTARE, *Increpare, exprobrare*. Papias.

¶ ABIECTINUS, Abiegnus, Gall. *de Sapin*. Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii p. 289. n. 217. B. *Et in loculo novo de lignis Abjectinis recondidi*.

ABJECTIRE, Vadimonium deserere, deficere in lite, *se laisser juger par defaut*: jus suum abjicere, deserere, *placitum non custodire*. Formula vetus Lindebrogiana 158. quæ *Jectiva* inscribitur: *Ad quod placitum veniens memoratus ille*, (actor) *ibi in placito nostro eum per triduum, seu amplius, ut lex jubet, placitum suum custodisset, & memoratum illum* (reum) ABJECTISSET *vel solsatisset, ipsum nec venisse ad placitum, nec ulla sunnia nuntiasse affirmat*. Ejusmodi sunt quæ habentur in Placito Chlodovæi Regis apud Joann. Mabillon. tom. 4. Actor. SS. Ord. S. Bened. p. 618. *Sed venientes ad ipsum placitum ipsi Apentes jam ipsi Abbati Noviento in ipso Palatio nostro, per triduos, per plures dies: ut lex habuit, placitum .... custudissent, & ipso Ermenoaldo Abbati* ABJECTISSENT, *vel sosadissent, ipse nec venisset ad placitum, nec misso in vice sua dirixsisset, nec ulla sunnia nunciasset, &c.* Alia p. sequ. *Et in ipso Amalchberto Abjectissit vel subsadissit*.

☞ Non unam esse vocis *Abjectire* significationem putat Spelmannus. Præter *Vadimonium deserere*, ipsi videtur idem esse, quod *Adversarium deficientem in lite deprehendere*, seu deserti vadimonii arguere, Gallicè, *Demander defaut contre quelqu'un*. Eandem huic voci notionem illigat Pater *le Cointe* ad annum 751. num. 79. pag. 276. Sed haud scio an non aliud significet *Abjectire*, quàm quod significat *Adjectire* apud Eccardum in notis ad Legem Salicam tit. 40. Huic eruditissimo Scriptori *Adjectire* est Ramo vel festuca adjecta adversarium sollemniter citare in judicium. Hunc sensum patiuntur exempla jam allata, sequentia confirmant: Marculfus Formul. Lib. 1. cap. 37. *Comes palatii nostri testimoniavit, quòd antedictus ille* (Actor) *placitum suum legibus custodivit: Et eum* (reum) AOJECTIVIT, *solsativit, & ipse ille placitum custodire neglexit*. Lex Salica tit. 54. n. 1. *Si quis gravionem ad res alienas tollendum invitaverit & eum legitimè* JACHTIVUM *aut admallatum non habuerit, qui eum rogat, ut injustè aliquid tollat, antequam per leges habeat admallatum.... culpabilis judicetur*. *Jachtivum & admallatum* idem sonant, nempe, in jus vocatum. Formulæ Marculphi secundum legem Rom. cap. 33. *Sed memoratus ille per triduum custodivit & jam dictum illum secundùm legem* AJECTIVIT [id est, festucam in sinum projecit] *vel solsatevit* (id est, diem constituit, ut probabitur suo loco) *qui nec ecsonia* (id est, impedimenta) *nuntiavit, nec suum placitum adimplevit*. An ad hunc intellectum trahi possint cætera loca in sequentibus à D. Cangio allata penes oculatum lectorem esto judicium: certè plurima videntur huc posse revocari.

ABJECTUS, Qui vadimonium deseruit, qui defecit. Idem quod *Jectivus*; à dejecti & dejiciendi vocabulo: *qui est en defaut, qui est forclos*. Marculfus lib. 1. form. 37. *A quo placito veniens memoratus ille ibi in Palatio nostro, & per triduum seu amplius, ut lex habuit, placitum suum custodisset, & memoratus ille* ABJECTUS *sit, vel solsatissit*.

JECTIVUS, idem quod *Abjectus*. Formulæ vett. Bignonii cap. 1. *Dum diceret eo quòd ante hos dies ipse homo sacramentum intra ipsam casam Dei vel ipsius Abbatis habuisset, adhramitum, ad suam ingenuitatem tensandum, in ipso mallo in Basilica Sancti illius ob hoc jurare de-*

debuisset, & ipse homo de ipso sacramento JECTIVUS *remansit, & ipse homo nullatenus rationes potuit tradere, per quod ingenuus esse deberet, vel ipsum sacramentum jurare potuisset.* Ibid. form. 4. *Et negligens & Jectivus exinde esset.* C. 22. 38. *Et placitum suum neglexit, & Jectivus exinde remansit.* Capit. Caroli C. tit. 31. §. 32. *Mittat quisque Comes Missum suum, qui ipsa sacramenta auscultet, ne ipsi homines Jectivi inveniantur.*

JECTIO. Capit. Caroli C. tit. 31. §. 33. *Sed expectet qui sacramentum ante Quadragesimam servatum accepit, si 40. dies & 40. noctes ante illud Quadragesima non habuit, sine ulla legali compositione, vel* JECTIONE, *usque ad diem Lunæ post Octavas Paschæ: & tunc quod legaliter accepit, legaliter & perficiat.* Ubi *legalis jectio*, est legitimus defectus.

JECTISCERE, Jectivum facere, vel potiùs de eo qui *Jectivus* fit. Capitul. Caroli C. tit. 31. §. 33. *Multi inde contendunt, & se inter se Jectiscunt.* Infrà: *Et in tantum contendunt, ut etiamsi intra Quadragesimam sacri jejunii quadragesimus dies advenerit, suum sacramentum se jurare debere contendant, & contra causatores suos, si ad hoc audiendum non venerint,* JECTISCANT.

GEITIVUS, pro *Jectivus*, Vetus Notitia judicati an. 868. apud Perardum in Chartis Burgundicis p. 148. *Notitia Geistcartæ, qualiter Heldebertus* GEITIVUS *apparuit pro ea causa, unde Alcaudus Advocatus S. Stephani & S. Benigni — in mallo publico — prædictus Alcandus ipsum Heldebertum mallavit, & dixit, &c.* Infrà: *Sed quia Heldebertus ibi non venit, nec suam aconiam* (f. exoniam) *denuntiavit, in omnibus* GEITIVUS *apparuit: tum judicaverunt ipsi scabinei, ut Alcaudus hanc Notitiam Geistcartæ acciperet, quod & fecit, &c.*

GEISCARTA, ea est quæ *Charta jectiva* dicitur in form. 158. apud Lindebrog. qua scilicet quis placito excidisse ob *defectum*, & quod juri non steterit, edicitur. Ubi alia Notitia an. 870. ibid. *prædictus Alcaudus judicium & Geistcartam in manu tenens, &c.*

ABIETARIUS, *Carpentarius qui de abiete operatur.* Joan. de Janua.

ABIGARE, Abigere. Lucifer Calaritanus de non parcendo in Deum delinquentibus: *A qua ter per Arrianos Abigavit coluber ille*, i. abegit. Hinc

ABIGATOR, ABACTOR, ἀπελάτης in Gloss. Græc. Lat.

ABIGEATOR, in Collat. Legis Mosaicæ tit. 11. & apud Paulum IC.

ABIGEATUS, *dicitur tale furtum, vel etiam terrefactio ipsarum pecudum.* Joan. de Janua. [*Crimen Abigeatus deprehenditur ex numero pecorum aut ex consuetudine abietis, &c.* Joan. Berberius in Viatorio utriusque juris part. 1. Rubric. de *Abigeis*.]

¶ ABIGELLUS, *Qui tollit rem aut peculium alienum.* Glossarium Aniciense MS. Vide *Abactor*.

¶ ABIGEATOR,)
¶ ABIGERUS.) Vide in *Abigevus*.

¶ ABIGERE, Rapere. S. Paulin. Poemate 15. pag. 46. edit. 1685. De S. Felice.

Dives opum viguit, quamvis non unicus heres,
Hermia cum fratre sui cognomine patris
Terrenas divisit opes; cælestia solus
Obtinuit Felix; geminos sententia discors
Divisit fratres: Hermiam mundus ABEGIT,
Felicem Christus sibi sustulit &c.

ABIGEVUS, pro *Abigeus*. Gloss. Lat. Gr. *Abigeus*, Ἀπελάτης. Bracton. lib. 3. de Action. c. 6. *Quantitas discernit furem ab* ABIGEVO, *secundùm quod furtum fuerit majus vel minus, ut si quis suum surripuerit, fur erit; & si quis gregem, Abigevus erit.* *Abigerum* scribit non semel Papias MS. ABIGERUS *latro, fur jumentorum & pecorum, ab abigendo, vel qui seducit alienum servum, vel pecus: nam Abigere est expellere, minare, seducere, unde Abactor.* Idem: *Abactor, est fur jumentorum & pecorum, quem vulgò Abigerum vocant, ab Abigendo.* Editus habet *Abigens*. Alibi: *Plagiarius, Abigerator, qui mancipium, aut pecus alienum seducendo distribuit.* Ita etiam Codex editus. *Abigeos* ejusmodi fures vocant passim IC. Auctor Græcismi:

Qui pecus aut pecudes habitant, hi sunt Abigei.

Sic in MS. sed legendum *abigunt*. Glossæ nomicæ MSS. Ἀπελάτης, κυρίως λέγεται, ὅτις θρέμματα ἀπὸ βοσκῆς ἢ βουκόλιον ὑποσύρει, ἢ ἀπὸ τῶν ἀγελῶν ἵππους· τὸ δὲ ἕνα ἵππον πλανώμενον ἄρον, οὐκ ἔστιν ἀπελάτης, ἀλλὰ κλέπτης. Vide Parerga Alciati.

ABIGES, idem quod *Abigeus*, apud Jo. de Janua & alios.

¶ ABJICERE SE. Alicujus rei possessionem dimittere, cedere. Chronicon Andrense Spicileg. Acher. to. 9. p. 371. *Dodo & uxor ejus Adalis* [terram prædictam] *liberam omnino concesserunt & coram iis supradictis testibus* SEMET ABJECERUNT.

¶ ABILIS, pro *Habilis*. *Madox* Formulare Angl. p. 145. *Unum taurum & 30. vaccas firmabiles & Abiles;* id est fæturæ habiles.

¶ ABILITARE, Habilem judicare, ad aliquid habilem reddere. Gall. *Habiliter*. Rymer. to. 12. pag. 714. *Nullus Paccator .... exercebit ..... antequam ad hoc admittatur &* ABILITETUR *coram Majore & constabulariis stapulæ, &c.* Ibidem non semel.

¶ ABILITAS, pro *Habilitas*, id est facultas utendi aliqua re, Gall. *Droit d'usage*. Sebast. Fantoni Hist. Avenion. tom. 1. pag. 175. *Item cameram unam cum coquina, domo supra porticum,* ABILITATE *latrinarum, & introitu & exitu domus Guillermi Porcelli pro habitatione prædictæ dominæ.*

ABINCEPS, pro *Deinceps*, non semel occurrit in Vita S. Anselmi Lucensis Episc. n. 4. 27. 33. in Hist. Wambæ Regis p. 822. apud Thwroczium in Maria c. 5. &c.

ABINDE, Inde, ab eo tempore. Passim.

¶ ABINITIO, *Discessio*, in Gloss. Bituric. fortè pro *Abitio*. Sic enim in Amalth. Onom. *Abitio, abitus, discessio, mors*. Ex Scaligero.

ABINTIMUS, & ABINTIMAS, *atis, interiùs habitans, & Secretarius, qui scit secreta nostra & intima cordis.* Ugutio. [Pro ab intimis, Gall. *Confident.*]

ABINTUS, Intus, *au dedans*. Commodianus instr. 64.

Extinguis te ipsum, quando te incendis Ab Intus.

¶ 1. ABIS, pro *Habes*, in vet. Formulis Andegav. apud Mabill. to. 4. Analect. p. 236.

¶ 2. ABIS, in Vita S. Gwengalæi versibus scripta fol. 87. v.

Testis & ipse Liger fluvius est, cujus in ABIS.
Acta acriter fuerunt ripis tunc prælia tanta.

Fortè pro *Albis*. L. incautè sublato.

ABISHERSING, Leguleis Anglicis est *quietum esse de amerciamentis coram quibuscumque de transgressione probata.* Quidam Codd. habent *Misbersing*. ita Rastallus in Exposit. vocum Leg. Anglic. Vide *Misbersing*.

¶ ABITA, *Insatiata*. ita in Gloss. MS. Aniciensi.

¶ ABITIO. Vide *Abinitio*.

1. ABJUDICARE, Rem de qua controversia est, per judicium auferre, Latinis scriptoribus. Gloss. Lat. Gr. *Abjudicio*, ἀπαιρέω. Joan. de Garlandia in Synonymis:

Quod

Quod dat judicio Judex, adjudicat: & quod
Aufert judicio Judex, ABJUDICAT *illud.*

Baldricus Noviom. lib. 3. cap. 75. *Terram, quam de Episcopo tenebat, ei Abjudicavere.* Albertus Stadensis an. 1180. *Imperator Henrico Duci Abjudicavit omne Feodum, quod ab Imperio tenuit.* Charta Balduini Comitis Gisnensis apud Duchesnium in Hist. Gisnensi pag. 124. *Statimque curtis illi à censualibus Abjudicata est.* Alia ejusdem Balduini anno 1202. p. 131. *Prædicto Guiffredo — eamdem decimam Abjudicavimus.* Charta Herberti Abbatis S. Auberti Cameracensis anno 1197. in Tabul. Abb. Montis S. Martini: — *Porrò de Joannes de Serainviler feodum istud sibi* ABJUDICAVIT, *cognoscens & ipse tertiò sub testimonium hominum suorum — quòd nihil juris haberet in eo, idemque à Paribus suis judicatum est.* Ubi *sibi abjudicavit*, idem est quod, se se exuit, devestivit. Utuntur etiam Jus feodale Saxonicum cap. 24. §. 24. 30. Fleta lib. 2. &c. Vide *Foris judicare*.

¶ 2. ABJUDICARE, pro *Abjugare*, Gall. *Decoupler, dejoindre, oter le joug.* Papias MS. Bituric. *Abjudicare, dividere, separare, deligare.*

¶ ABJUGASSERE, pro eodem *Abjugare*, Jugo solvere. Gloss. Lat. Græc. *Abjugassere*, [illegible].

¶ ABJUGES HOSTIÆ, Videntur dici, ut *injuges*, jugum non expertæ. Vulcan. ad Gloss. Ita Martinii Lexicon.

ABJURARE, Papiæ est *rem creditam perjurio negare*. Item *furari*. Est etiam proscribere, exilio damnare, vel terram & provinciam ejurare, relinquere & in exilium abire. Ebrardus in Græcismo:

Abjurat patriam nunquam rediturus in illam.

Arnoldus Lubecensis lib. 2. c. 41. *Dux verò per triennium terram Abjuravit, &c.* Lex Friderici I. Imperat. apud Conradum Urspergensem: *Fines imperii per annum & diem Abjuret.* Charta Philippi August. Reg. Franc. an. 1188. in M. Pastorali Eccl. Paris. ch. 1. *Cùm ... propter homicidia & incendia & alia forisfacta, quæ in terra nostra & Canonicorum fecerant .... à terra nostra & ipsorum* ABJURATI *essent, &c.* Adde Joan. Sarisber. Epist. 128. Stephan. Tornac. Epist. 43. Albert. Stad. an. 1181. &c.

¶ ABJURARE, etiam est alicui nuntium remittere cum sacramento. Charta Officialis Rothomagensis an. 1237. in Archivo Beatæ Mariæ de Bono-nuncio. *Præsumitur etiam sub prædicti debito juramenti, quod prædictis Abbati & Conventui litteras prædicti Succentoris judicio prædictorum Laurentiæ & Radulphi, & litteras Officialis curiæ Belvacensis eorum ordinarii, sigillis eorum sigillatas, sub prædicta forma confici facient & tradi, & procurabunt, quod Petrus & Martina filii dictæ Laurentiæ coram prædictis Succentore & Officiali supradicta omnia cum eisdem* ABJURARUNT. Interpretationem nostram firmant Gesta Guillelmi Majoris Episcopi Andegavensis Spicileg. Acher. to. 10. p. 286. *Item anno quo suprà die sabbati post Cantate* ABJURAVIT...... *Michael dictus Fornil ... Agatham, cui injunximus &c. Et ipsum ab hujusmodi incestu absolvimus.* Ibidem pag. 287. *Item die Martis dicta Johanna ....* ABJURAVIT *coram nobis solemnitate qua decuit* (i.e. jurejurando ut mox patebit) *dictum Radulphum Capellanum ..... Item Abjuravit coram nobis Colinus Forestier Catarinam consanguineam defunctæ uxoris .... cui injunximus sub pœna juramenti super hoc præstiti &c.... Anno quo supra Abjuraverunt se ad invicem Matthæus Belloin & Johanna filii Herberti.* Charta Rainaldi Remorum Archiepiscopi an. 1135. in Tabulario S. Nicasii Remensis: *Pro qua tamen donatione Hugo & Godrannus 50. solidos de manu Abbatis acceperunt & filii Hugonis* ABJURAVERUNT, procul dubio *solemnitate qua decuit*, ac proinde cum juramento, ut in prioribus exemplis visum est, infrà in *abjurationis ritibus* mox referendis videri potest. Exstat locus in voce *Aquaria*, in quo *Abjurare* idem est quod Tradere, concedere, fortè quia concessio de qua ibi juramento fuerat confirmata. Vide *Abjuratio* 2.

1. ABJURATIO verò quid propriè sit apud Anglos, docet Willelmus Stamfordius in Placitis Coronæ lib. 2. c. 40. ABJURATION, *est un serement que home ou feme preignont, quant ils ont commise felony, & fuè à l'Eglise, ou Cimitoire, pour tuition de lour vies, eslisant plustost perpetual banissement hors del realme, que à estoiser a lo ley, & d'estre triè del felonie.* Mox addit eam legem à S. Edwardo Confessore primitus institutam. Cum igitur aliquis capitali crimine perpetrato ad Ecclesiam, seu uti vocabant ad *Sanctuarium* confugiebat, asyli jure gaudebat; tum verò *Coronator*, seu Judex Coronæ, ad reum accedebat, & ab eo excipiebat delicti confessionem: qua edita, ut intra 40. dies Regnum abjuraret, imperabat. Quo facto, reus à *Sanctuario*, seu Ecclesia asyli jure gaudente, excedebat, sola camisia & tunica indutus, & ut ait Britto c. 25. *avec un croys de fust en sa main, deschaucè, desceint, à teste descouverte, en pur cote soule.* Id est, cum cruce ex ligno confecta in manibus, quæ quidem crux, signum erat servatæ vitæ per Religionem, ut ait Polydorus Virgilius. [Chartul. Monasterii B. M. de Bono-nuntio Rothomag. in Inquisitionibus factis auctoritate Regis Philippi; *Robertus le Barbier qui occidit hominem intravit monasterium de Bures &* ABJURAVIT *terram monachorum, & conductus fuit extra per suam justitiam cum cruce & aqua benedicta.* Item ibidem: *Ricardus le Kotullier qui interfecerat Petrum de Fonca & fugit ad Ecclesiam S. Valerii in terra de Bures, &* ABJURAVIT *ibidem terram dictorum Religiosorum & conductus fuit extra cum cruce & aqua benedicta per justitiam dictorum Religiosorum.*] Gravamina Ecclesiæ Anglicanæ art. 22. *Cùm aliquis ad immunitatem Ecclesiæ fugitivus existat,...aliquando fugitivus eripitur violenter, aliquando postquam secundùm Regni consuetudinem terram* ABJURAVERIT, *ut infrà 40. dies exulet se, à publica strata, positis insidiis, extrahitur, suspenditur, & damnabiliter quandoque interficitur.*

Abjurationis autem sacramentum iis verbis concipitur apud Stamfordium: *Hoc audis, Domine Coronator, quòd ego sum latro bidentium, vel alicujus alterius animalis, vel homicida unius, vel plurium, & felo Domini Regis Angliæ. Et quia multa mala & latrocinia, vel hujusmodi in terra feci,* ABJURO *terram Domini Regis Angliæ. Et quòd debeo me festinare versus portum de tali loco quem mihi dedisti, & quòd non debeo abire de altera via: & si faciam, volo quòd sim captus sicut latro & felo Domini Regis, quòd ad talem locum diligenter quæram transitum, & quòd non expectabo illic, nisi fluxum & refluxum, si transitum habere potero, ibo quolibet die in mare usque ad genu, tentans transire: & nisi hoc potero infra 40. dies continuos, mittam me iterum ad Ecclesiam sicut latro & felo Domini Regis: sic me Deus adjuvet &c.*

Abjurationis ritus & conditiones docent Jura & Consuetudines Normann. c. 24. (nam interdum Latinam Gallicæ Editioni præferimus, quam licebit consulere cui id lubebit) *Diffugiens autem ad Ecclesiam, vel ad loca sancta, per octo dies potest in Ecclesia morari; nono autem die ab eo est inquirendum, utrum se exponere voluerit Justiciæ laicali, vel se tenere Ecclesiæ. Quotiescumque enim voluerit, se Justitiario potest reddere laicali, vel tenere Ecclesiæ. Si autem se tenere voluerit Ecclesiæ, patriam fors jurabit in forma, præsentibus Militibus & viris aliis fide dignis, qui super hoc, si opus fuerit, valeant recordare. Hoc autem audiant omnes assistentes,*
quòd

quòd de cætero in Normanniam non intrabis, nec alicui malum vel detrimentum propter hanc prisoniam per te vel per alium dictæ terræ facies, vel habitatoribus ejusdem facere procurabis: sic Deus & sacrosancta te adjuvent. Hæc verba jurans de se debet exprimere. Et hoc facto, ab eo audiatur per quas partes Normanniæ exire elegerit: & eidem secundùm distantiæ quantitatem terminus competens assignetur exeundi: nec exigens ultra unius noctis spatium in ulla villa poterit immorari, nisi gravi & evidenti infirmitate teneatur, nec ad loca reverti jam transacta, sed per viam ab eodem expressam debet metas exire Normanniæ. Postea verò de eo, ut de forbanizato devitando, vel capiendo in omnibus agendum est. Adde cap. 82. Charta Joan. Regis Angl. apud Dugdalum in Antiquitatibus Warwicensis provinciæ p.677. *Rex Vicecomiti Oxon. Mandamus tibi, quod Anketiellum Manvers, qui captus fuit pro saisina sigilli Roberti de Veteriponte,* Abjurare *facias terram nostram, & ipsum postea sine dilatione mittas ad mare, per aliquos de tuis, qui videant quod exeat à terra nostra &c.* Easdem abjurationis conditiones multis prosequuntur Bracton. libr. 3. tract. 2. cap. 16. Idem Stamfordius & Rastallus in Expositione vocum obscurarum in Legibus Angl. quibus adde Leges Edwardi Confessoris capite 19. Concil. Lambetense anno 1261. cap. de his qui ad Ecclesiam confugiunt, Provinciale Ecclesiæ Cantuar. lib. 3. tit. 28. p. 365. Articulos oblatos à Prælatis Angliæ Regi Edwardo II. anno 1316. cap. 10. 15. in Conciliis Britann. tom. 2. Joan. Sarisber. Epist. 128. Stephanum Tornacens. Epist. 43. Albertum Stadensem an. 1181. Guillelm. Prynneum in Libertatibus Angl. to. 3. p. 358. &c. Vide *Pax Ecclesiæ*.

Abjuratio porro Clericos non spectabat: nam *Clericus pro felonia fugiens ad Ecclesiam pro immunitate habenda, asserens se esse Clericum, non compellebatur Regnum* Abjurare, *sed legi Regni se reddens, gaudebat ecclesiastica libertate, juxta consuetudinem Regni usitatam.* Ita Provinciale Ecclesiæ Cantuar. lib. 3. tit. 29.

Ceterùm non absimilem omnino apud Danos abjurationis observatum ritum, docemur ex Suenone in legibus Castrensibus cap. 14. ubi de reo læsæ majestatis: *Hac itaque forma conveniendum decreverunt, si quem Rex de proditione vel crimine majestatis ...... donec ita velificus ventus impleverit, ut intuentium se aspectui subduxerit: aut si Favonio non favente, remis undas impulerit, donec remorum aspectu cunctorum oculis subtraxerit, in littore teneatur præstolari. Ubi verò paulo longiùs provectum in pelago delitescere existimaverint, classico clangere ternis vicibus vociferantes, antiquæ confœderationis jura ipsi resignare debent. Sin autem in solo natali extiterit, & prædicti sceleris crimen incurrerit, universum militare collegium ad nemoris densitatem eum comitari tenetur, inque nemoris fronte præstolari, donec se adeo recedendo semoverit, opaca quælibet tesqua legens, ut eorum clamorem aut vociferationem exaudire non valuerit. Deinde universa commilitonum legio totis una viribus trina vociferatione validè proclamabit, ne alia ad eos via redire possit. Quo facto hac lege tenentur astricti, ut si quisquam commilitonum, uno saltim comite aut solo superior illi postmodum occurrerit, eumque non invaserit, ejusdem ignominiæ & probrosæ nuncupationis jacturam subire teneatur.* Rem etiam eandem pluribus perstringit Saxo Grammaticus lib. 10.

¶ 2. ABJURATIO, Juris sui cessio, Gallicè *Renonciation*, sic dicta, quod exigi solebat sacramentum de non repetenda re concessa vel vendita. Chartular. Fontanel. tom. 2. pag. 1589. *Asserunt autem dicta Erembergis sub virtute præstiti juramenti, quòd istas venditionem &* Abjurationem *facit spontaneè nec coacta à marito.*

¶ 3. ABJURATIO HÆRESEOS, Gallis nude *Abjuration*. Solemnis ejuratio & damnatio erroris præteriti, cùm quis ab hæresi ad fidem catholicam convertitur; fit autem publicè in Ecclesia ritu & modo in Ritualibus descriptis. Hinc

¶ ABJURATUS, apud Rymerum tom. 8. pag. 178. col. 1. pro eo qui isto solemni ritu hæresim ejuravit: *Willielmum Sautre aliquando Capellanum in hæresim damnatum, & per ipsum Willielmum per antea in forma juris* Abjuratum *& ipsum Willielmum in hæresim prædictam relapsum, &c.*

ABIUS. Vide *Avius*.

¶ ABKETORIA. Vide in *Abgatoria*.

¶ ABLABYNION, *Funis Ægyptius è corticibus, purgationis causa, ut hodie ad purgandas patinas*, Ital. *Scopetta*. Amalth.

ABLACTARE, Ἀπογαλακτίζειν, *à lacte extrahere, vel removere, segregare*, Joanni de Janua; Ebrardus Bethuniensis in Græcismo:

Adlactat puerum, quem mater ad ubera portat,
Ut lac fugat, ab his Ablactat *eum removendo.*

Occurrit non semel in Libris sacris, ex quibus præterea docemur celebrata convivia in die *Ablactationis*, Gen. 20.

¶ ABLADIARE, Agrum serere, Gall. olim *Ablaier & Emblaier*, & quasi *Adbladare*; sic non semel in veteribus instrumentis dictum occurrit *Imbladare*, & *bladare* eadem notione, & *debladare* pro *blada* metere; quæ quidem pluribus exemplis comprobantur in voce *bladum*. Ergo *abladium* & *abladus* idem sunt ac messis, sata. Charta an. 1263. in Tabulario Fontanellensi tom. 1. pag. 264. *De quolibet jornalio cùm fuerit Abladiatum de ablade qui crescet in eodem unam garbam reddet.* Alia Charta ibidem pag. 258. *De quolibet jornali dictorum trium jornalium quod* Abladiatum *fuerit de illo abladio unam garbam eisdem Abbati & Conventui reddere tenebitur.*

ABLADIUM. Bladum seu frumentum ex agro demessum, & *Ablatum, Ablais*, in Consuetudine Ambianensi art. 214. Pontivensi art. 107. 115. 158. & Peronensi art. 105. Arestum Parisiense ann. 1463. *Ad ducendum eorum expensis præfata Abladia ad grangiam dictorum actorum.*

ABLATA, Ablatio, Exactio, *tolta*. Charta Ludovici VII. an. 1173. ex Tabulario Fossatensi fol. 152. *Liberos deinceps esse constituimus ab omni tallia, Ablatione, & exactione, & questa.* Charta Theobaldi Comitis Campan. an. 1228. ex Tabul. Campan. Thuan. *Nullus nec alius hominibus Calvimontis talliam, nec Ablationem, nec regam faciat.* Tab. Fossatense an. 1173. *Eis communem talliam & Ablatam, quæ vulgò Tolta dicitur, omnino perdonamus.* [Acta SS. Martii tom. 2. pag. 155. *Si quid verò de pecuniis redituum quæ dicuntur* Ablatæ *recipere potueris.* Charta Philippi Regis Franc. de Consuetud. Lorriaci an. 1187. ex archiv. Archiep. Senon. *Nullus nec nos nec alius hominibus illius villæ tailliam nec Ablationem neque regam faciat.*]

¶ ABLATUS, pro *Allatus*. Occurrit in libro de miraculis S. Audoeni de quo in Annal. Bened. tom. 4. p. 484. 485. *Huc SS. corpora & reliquias suas convehi universorum consilio decretum fuerat, inter quos venerandus pater noster Audoenus* Ablatus *fuerat...ibi de pace regni & statu Reip. varia per biduum consilia trahuntur..... redeunt singuli ad castra sua: reportantur & corpora Sanctorum intra tentoria sua.*

¶ ABLEGRIGO, pro *Ablegurigo*, vel *Abligurito*, Gall. *Friandise*. Papias MS. Eccl. Bituric. *Ablegrigo, Voracitas, devoratio.*

¶ ABLEGURRIRE, pro *Abligurire*. Papias MS. Eccl. Bituricensis.

¶ ABLEIA,

¶ ABLEIA, Retis Species. Charta an. 1222. in Tabulario S. Dionysii: *De aliis autem ingeniis ad piscandum, scilicet de saurario ad crocham, de saurario cum de retibus ad* Abejas, *de mncetis & escronellis.*

ABLINGERE, Lingua eluere, lambere, ablingere, Gall. *Lecher.* Synodus Coloniensis ann. 1280. cap. 7. *Si supra lignum vel lapidem, aut terram solidam sanguis* (Dominicus) *ceciderit; illa pars, si commodè fieri potest,* Ablingatur *à Sacerdote, & postmodum eadatur, &c.* Ubi leg. *ablingetur:* neque enim probo emendationem appositam, *abluatur.* Aliis verbis dixis Theodorus Archiepis. Cantuar. in Capit. c. 51. *Si super altare stillaverit calix, sorbeat Minister stillam, &c.*

ABLITIGATUS, Proscriptus. Decretum Alberti I. Imp. de absolutione Regis Bohemiæ à banno Imperiali an. 1305. *Sive sint banniti, sive proscripti, vel Ablitigati per nos, vel per alios, &c.* Vide *Elitigatus.*

¶ ABLIUTARE, Cedere, dimittere, malè exscriptum, pro *absjurare;* totidem enim constat litteris sibi plurimùm similibus. Charta Gilbeeti de Warclive an. 1230. in Tabulario Gemmeticensi cap. 94. *Coram parrochianis ponitus* Abliutavimus *& tactis sacrosanctis fideliter affirmavimus quòd in illa de cætero nihil reclamaremus.* Vide *Abjurare.*

¶ ABLUCINARE. Jo. de Janua: *Ablucinatio,* id est *lucis alienatio, & absentatio, & derivatur ab Ablucino, quod componitur ex ab, & lucino, as.*

ABLUNDA, *Palea,* Papiæ & Ugutioni.

¶ ABLUTATORIUM, Vas in quo sordidæ vestes èluuntur. Guidonis Discipl. Farf. in Veter. Discipl. Monast. pag. 117. *De vestimentis mutatoriis fratrum, adveniente feria tertia, habeat duo marsupia, & veniat cum* Ablutatorio *famulorum ad deportanda illa, quibus omnes fratres exuuntur; ut cùm signum pulsaverit, posita habeant in constitutum locum.*

ABLUTES, *plurali numero sunt loca cœnosa & aquis plena, quæ Abluta dicuntur.. quòd minimè sunt abluta.* Joan. de Janua, ex Gloss. Isid.

ABLUVIO, *Mandatio sordium,* Papiæ, rectiùs *inundatio.* (Sic legitur in Cod. MS. Ecclesiæ Bituricensis) *Ablavium* dicitur quibusdam universalis inundatio κατακλυσμός.

ABMATRIMONIUM, idem quod *Foris maritagium,* quod vide. Charta Henrici Imp. an. 931. apud Miræum in Cod. donat. piar. lib. 1. cap. 30. *Campestria & silvestria jura, & mortimanus, &* Abmatrimonia *tam liberè in sempiternum possideat, sicut fundator ipsius possederat.* Vide *Licentia Matrimonii.*

ABMICON. Acta Murensis Monasterii pag. 37. *Ubicumque vel quandocumque hic in terra nostra potestate alicuis* Abmicon *faciendus, ac constituendus, vel justificandus est, illuc debet dari aratrum cum ferramentis, &c.* Locus asterisco ut mendosus notatus.

¶ ABNEGATIO, *Cessio alicujus juris vel prædii incurvatis digitis secundùm morem Saxonicum . . . deinde cum manu & festuca more Francorum.* Ita vetus instrum. pag. 41. Vindem. litter. Frederici Schannatti.

ABNORMIS, *Enormis, Inormis,* qui non est rectus, extra normam, ἄγνωμος. Huic opponitur *Normis,* seu *Normalis:* nam sic legendum in veteri Fragmento Agrimensorum contendit Salmasius, pro *enormis.* Gloss. Græc. Lat. Ἄνομος, *Abnormis, enormis.* Horat. *Rusticus Abnormis sapiens.* Utitur etiam Apuleius. Baldricus in Chron. Camerac. lib. 3. cap. 1. *Cùm suas opes intactas reliquerit, Episcopales verò Abnormi effusione consumpserit.* Vide *Inormis.*

ABNORMITAS, *Enormitas.* Gloss. Gr. Lat. Ἀνωμαλία *Abnormitas, Enormitas.* Salvianus lib. 1. de Gubern. Dei: *Possum quidem divino munere per singulas post diluvium generationes probare quæ dico, sed & Enormitas vetat, & tamen certa quædam & majora sufficiunt.*

¶ ABNUTIVUM, Recusatio, dedignatio, Gall. *Refus,* à verbo *Abnutare,* Recusare, Caput cum dedignatione jactare, Gall. *Hocher la tête.* Quo sensu vetus Poeta Comicus apud Ciceronem de Oratore: *Quidnam est obsecro quòd te adire Abnutat.* J. Laurent. in Amalthea: *Abnutivum, dissensio, voluntas contraria, negatorium.* In Gloss. Lat. Græc. *Abnutivum,* Ἀπωμοτικόν, id est *Abjurativum ab* ἀπόμνυμι, Abjuratio.

¶ ABOBEDA. Vide in *Abbobuta.*

ABOBSITUS, Tenebris involutus. Gloss. Lat. Gr. *Abobsiti,* ἀποσκοτωθέντες, *Abobsum,* ἀποσκοτῶ.

ABOCATOR, pro *Advocator,* vel *Advocatus,* in veteri placito in Chronico Wlturnensi lib. 2. pag. 690.

ABOCATURA. Statuta Veronensia l. 4. c. 181. *Pro qualibet scotatura vel Abocatura alicujus negotii, &c.*

ABOCELLUS, Cæcus, Gall. *Aveugle.* Charta S. Audomari in Chron. MS. S. Bertini, & apud Folcardum de vita S. Bertini cap. 6. *Hæc Abocellus feci, & alius manum meam tenens scripsit & subscripsit.* Utitur præterea Petrus Blelensis serm. 18. & 43. Hinc Itali *Avocolare* formarunt pro *excæcare,* quasi *Aboculare.* *Avoculus,* in Vita S. Zitæ virg. Lucensis cap. 1.

Abocellis semel ac iterum in lib. 2. MS. de Miracul. S. Victoris. Vide Gloss. med. Græcit. in ἀπομμάτωσις.

¶ ABOCULIS, *Is,* Eadem notione. Vita sancti Veroli Presb. tom. 3. Junii pag. 385. A. *Febrium ignes restinguebantur, Abocules recepto visu illuminabantur.*

ABOCULO *Librum legere,* clausis oculis, in Petronii Fragmento.

ABOLEFIERI, novè, pro *Aboleri.* Victorinus contra Manichæos pag. 165. *De oppressis ergo Regnis se victor auxit omnipotens, & quod ingenitum percontaris, promittis* Abolefieri, *vel anferri.*

ABOLENTIA, Progenies, familia, genus, quasi *Avolentia:* vox formata ab *avus.* Charta Hispanica æræ 1111. apud Antonium de Yepez, in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 6. pag. 450. *Ego verò non habeo filios quia nunquam habui virum, nec soprino, nec ulla gens quæ veniat de ipsa* Abolentia.

¶ ABOLESCERE, In significatione activa, pro *Abolere.* Apud Tertul. de Exhort. Castit. cap. 6. *Usque continentiam indicens, & compescens concubitum seminarum generis Abolescit.*

¶ AB OLIM, Jam pridem, Gall. *Depuis longtems.* Rymer. tom. 8. pag. 348. *Ab olim inter recolendæ memoriæ Dominum Ricardum quondam Regem.* Ibidem non semel occurrit.

ABOLLAGIUM, *Abeillage,* in Consuetudine Juliodunensi cap. 1. art. 13. cap. 3. art. 3. *Abeillan* in Burbonensi art. 337. *Aboillage* in Charta an. 1319. Tabularii Castri-Meliandi in Biturigibus. Jus nempe quod habet dominus feudi, in apum examinibus, quas *Abeilles* vocamus, quæ reperiuntur in silvis & nemoribus vassallorum. Charta anni 1319. in Tabulario Castri-Meliandi: Abollagium *nemorum de Nichier, quod Abollagium eidem nobili pertinebat ratione suæ Castellaniæ de Castromeliandi.* *Inventio apum* dicitur in Tabulario S. Benigni, apud Perardum pag. 95. *Inventionem etiam vasorum apum, ubicumque illis contigisset, dederunt, atque in silvis & planis suis.* Chronicon Besuense pag. 601.

601. *Et inventionem venationis sive apum, quæ nostræ partis est, & quam homines illorum invenerint, Monachis concedimus.* Tabular. Dalonensis Abbatiæ fol. 86. *De sevo suo herbam & examina apum in Colonorensi silva prædictis Dei famulis concesserunt.* Ibid. *Trovve de vaisseaux d'els*, in Consuetud. Hannoniensi cap. 106. art. 13. *Espave d'avettes, qui sont mouches à miel*, in Turonensi tit. 1. art. 17. *Espave d'abeilles*, art. 54. *Utilitas apium* in Charta Henrici Imperatoris an. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevir. in Probat. Hist. Limburg. p. 29. Adde Consuetud. localem Prulliaci, Andegavensem art. 12. Cenomanensem art. 13. Arvernensem cap. 26. art. 7. Marchensem art. 325. & Stabilimenta S. Ludovici l. 1. cap. 163. & ibi notas nostras. Vide infrà *Apiarium* & *Vas*.

¶ ABOMINAMENTUM, Idolum. Tertull. adversus Judæos: *Secundùm dictum Esaiæ abjecit homo Abominamenta sua aurea & argentea.* Vide *Abominatio* 2.

¶ ABOMINARIUM, *Liber ubi abominationes scribebantur.* Ita Joan. de Janua. Vide *Abominatio* 3.

1. ABOMINATIO, Vox Medicorum; nausea, fastidium cibi, actio vomiturientis, Gall. *Envie de vomir.* Constantinus Afric. lib. 4. de Morbor. cognit. cap. 10. *Cùm homo antequam cibum accipiat, Abominationem patiatur, mali chymi in stomacho esse intelliguntur.* Adde cap. seq. Idem lib. 9. Pantechn. cap. 27. *Abominatio & vomitus aut ex cibi sunt quantitate, aut de qualitate, aut de humorum putredine.*

¶ 2. ABOMINATIO, Idolum, idololatria. Gentium idola à Scriptoribus Sacris fere semper *Abominationes* appellantur, quòd illa Deus summè detestatur, atque, ut nauseam quam Medici *Abominationem* vocant, exhorrescat. Exodi cap. 8. v. 27. *Non convenit ita facere, quia Abominationem Ægyptiorum sarificaremus Domino Deo nostro;* scilicet boves, capras, oves &c. animalia quippe etiam reptilia colebant Ægyptii: Unde Spicileg. Acher. to. 10. p. 22. *Redacto in pulverem tauri capite, quod factum in similitudinem* ABOMINATIONIS *Ægyptiæ fuerat.* Deuteron. c. 7. v. 12. 2. Reg. cap. 23. Esdr. cap. 9. &c.

¶ 3. ABOMINATIO, Anathema. Joan. de Janua: *Abominarium, Liber ubi Abominationes scribebantur;* id est, anathemata à summis Pontificibus, Episcopis & Fundatoribus lata contra invasores & deprædatores bonorum Ecclesiæ. Bullas, & Chartas hujusmodi *Abominationibus* plenas in libro describebant, ut illas è pulpito, ubi expediret, in Ecclesia promulgarent. Hinc in disciplina Farfensi in vet. Discipl. Monast. pag. 111. *Ad expletionem Evangelii dicatur, Credo in unum Deum. Quo expleto ascendat Armarius in pulpitum & nuntiet plebi malitiam persecutorum. Dein procedat alius frater & legat Anathemata, vel maledicta tam novi, quàm veteris testamenti secundùm utilitatem ac jussionem à Sede Apostolica acceptam, & à vicinis Episcopis probationem &c.*

ABOMINOSUS, Βδελυκτός. *Vox Abominosa*, apud Diomedem lib. 3. Grammat.

¶ 1. ABONAGIUM, Jus figendi metas in terris vassallorum. Gall. *Bornage.* Vide *Bonagium* in voce *Bonna.*

¶ 2. ABONAGIUM, Alia notione. Vide in *Abonare* 2.

¶ 1. ABONARE, Infamatum restituere bonæ famæ. Gall. *Retablir la Reputation.* Repertorium Inquisitorum pag. 6. 7.

¶ 2. ABONARE, & ABONNARE, Gall. *Abonner*, & *Abourner*, Clientelaria jura vendere, redimere, aut etiam commutare, & abalienare. Item *Abonare* seu *Abornare* est *servitium* moderari & de eo convenire. Hinc ABONNATI, Dicuntur dominorum feudalium subditi, quorum præstationes ex condicto, pacto, vel privilegio [moderatæ aut] ad certam ac definitam pecuniæ, aut alterius rei solutionem sunt limitatæ, ita ut talliis, ac ceteris servitiis non sint obnoxii; quemadmodum sunt *homines de corpore*, vel servi, quibus pro libito *tallias* ac onera domini imponunt. Vox conficta ex *Bonna*, terminus, limes: nam ut agri certis limitibus definiuntur, ita ejusmodi *Abonnatorum* præstationes suis finibus, limitibus, ac conditionibus constant, quas domini servare tenentur. Hinc passim in Consuetudinibus nostris municipalibus *hommes & serfs Abonnez, masniers Abonnez, taille Abonnée, loyaux aides, devoirs, roncins de services Abonnez, &c.* Charta an. 1298. *Ipsum Hugonem & Benevenutam de Tiseio ejus uxorem* ABONNAMUS, *& liberos esse volumus — ab omni tallia, corveia, questa, & ab omni alio genere & onere servitutis, — pro 4. libris ceræ dicto Priori — in festo S. Remigii annis singulis persolvendis.* Arestum anni 1310. *In modum qui sequitur extitit ordinatum. Videlicet quòd homines* ABONNATI *de S. Desiderio & de aliis locis pertinentibus ad dictum dominum de S. Desiderio, commorantes apud Catalaunum, qui non sunt de tallia, nec de manu mortua, &c.* Charta Savarici Vicecomitis Thoarcensis an. 1269. *Cest establissement est entendu des rachats qui estoient à mercy: car cil qui sont* ABONI, *demeurent en leur estat.* [Charta Libertatis incolarum Crevenni an. 1280. ex Archivo Capituli Autissiodorensis: *Item tailliam quam habebamus super homines dictæ villæ altæ & bassæ de termino in terminum temperamus,* ABONAMUS *& limitamus in modum inferiùs annotatum.* Addo integram *Abonamenti* Chartam ex Tabulario S. Benigni Divion. *In nomine Domini Amen. Anno Incarnationis Ejusdem* MCCLXIII. *mense Februario. Ego Odenetus de Yserio notam facio omnibus præsentes Litteras inspecturis, quòd cùm vir venerabilis & Dominus meus Richardus Abbas Ecclesiæ S. Benigni Dyvionensis* ABONAVERIT *me ad trigınta solidos monetæ Viennensis nomine talliæ annuatim quamdiu ei placuerit, me in manu sua retinendo. Ita quòd nec Major, nec aliquis alius super me potestatem vel jurisdictionem aliquam habebat, salva tamen eidem Domino Abbati justitia sua in me, promitto & teneor dictos triginta solidos dictæ monetæ reddere ei, vel ejus mandato annuatim ad festum S. Remigii nomine talliæ quamdiu ei placuerit* ABONAMENTUM *tenere prædictum. In cujus rei testimonium præsentibus Litteris sigillum viri venerabilis & Religiosi Domini Amidei Abbatis S. Stephani Dyvionensis rogavi & feci apponi. Actum anno & mense prædictis.*]

ABONAGIUM [& ABONNAGIUM. Gall. *Abonnage*, & *Abournage*, Feudalium jurium venditio, redemptio, abalienatio, aut commutatio.] In Charta laudata an. 1298. *Non obstante libertate seu Abonnagio antè dictis.*

¶ ABONAMENTUM, Gall. *Abonnement*, & *Abournement.* Idem quod *Abonagium.* Necrolog. Ecclesiæ Lingon. ubi de anniversario Milonis Domini Noeriorum: *Dedit Ecclesiæ Lingonensi 60. solidos Autissiodorenses. . . . quos assignavit super ventam &* ABONAMENTA *dictæ villæ.* Charta Theobaldi Campaniæ Comitis pro Monast. Mulismensi an. 1233. ex Archivo ejusdem loci: *Medietas justitiæ & Abbonamentorum, talliarum, mea vel hæredum meorum erit.* Charta Richardi Abbatis S. Benigni Divion. mox laudata. *Teneor dictos 30. solidos dictæ monetæ reddere ei, vel ejus mandato annuatim ad festum S. Remigii nomine talliæ quamdiu ei placuerit* ABONAMENTUM *tenere prædictum.*

¶ 3. ABONARE, Clientelam profiteri, Gall. *Rendre aveu, faire hommage;* utique pro *Advoare* perpetam scriptum videtur. Hominium præstitum à Bernar-

do

do Comite Convenarum Abbati Bonifontis an. 1313. inter Instrumenta to. 1. novæ Galliæ Christ. pag. 181. *Ipse Dominus Comes fuit & esse consuevit feudatarius & vassallus Monasterii prælibati, sui etiam antecessores esse consueverunt recognoscendo, &* ABONANDO *dicto Domino Abbati nomine quo supra castrum prædictum cum suis terris & territoriis, & pertinentibus dominationibus se habere & tenere ad feudum militare, &c.*

¶ ABONATIO, Ibidem eadem notione: *Solvens Dominus Comes ex causa recognitionis, &* ABONATIONIS *prædictæ quinque solidos Tolosanos . . . recognoscens etiam dictus Comes se teneri de jure ad faciendam recognitionem & Abonationem prædictam.*

ABONATUS, [Ille pro quo prædes dati sunt Gall. *Cautionné*, ex Hispanico, *Abonar*, pro aliquo spondere, unde *Abonado*, *Cautionné*.] Fori Aragon. l. 1. tit. de suprajunctariis. *Quod officia suprajunctariæ concedantur personis notabilibus, honorabilibus &* ABONATIS, *aptis & sufficientibus ad regendum dicta officia.*

¶ ABOONATUM, Idem quod *Abonamentum*. Chartularium Monasterii de Crisenone: *Notum sit omnibus tam præsentibus quàm futuris quòd ego Stephanus de Argentoil dedi ob remedium animæ meæ Ecclesiæ de Crisenone 20. sol. annuatim in* ABOONATIS *meis de vernicutum persolvendos post decessum meum.*

¶ ABORBITARE, Decedere, quasi ab orbita declinare. Concilium Tolet. XVI. to. 2. Collect. Conc. Hispan. p. 744. *Qui deinceps à fidei suæ juramento* ABORBITAVERINT, *& adversùs prædictum Principem nostrum aliquid nocibilitatis agere aut machinare studuerint.*

ABORRIS, *Scandalosus*, in Gloss. Isid. fortè *abnormis*.

¶ ABORRITIO, pro *Abortio* vel Abortivus fœtus. Guibertus l. 1. de Vita sua cap. 3. *Nec mora languidulum quiddam instar Aborritionis effunditur.*

¶ ABORTARE, Quasi *Aboriri*, Gall. *Commencer à*. Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 120. ad an. 1264. *De quadam pechia terræ sicut se præportat de longo in latum, &* ABORTAT *à terra hæredum Radulfi &c.*

ABORTICIOSUS, Abortivus. Gloss. Lat. Græc. *Aborticiosus*, ἐκτρωματιαῖος.

¶ ABOTARE } Terminare, Gallicè *Aboutir*.
¶ ABOUTARE } Vox Agrimensorum. Dicitur de agrorum finibus qua parte angustiores sunt. Charta anni 1297. in Tabulario Fiscamnensi: *Remanet mihi unum masagium cum omnibus ædificiis superpositis ......* ABOUTANS *ex uno capite ad vicum prædictum.*

¶ ABOUTIZARE, ut *Aboutare*. Charta an. 1314. in Tabulario S. Martini Pontisar. *Domum Aboutizantem domum Radulphi Messent.*

ABPATRUUS, *Pater propatrui*. Papias. [In cod. MS. Ecclesiæ Aniciensis: *Abpatruus, frater atavi*. Qua notione usurpatur à Justin. in Institutis.]

1. ABRA, ἅβρα, Ancilla, famula honoratior, cujusmodi ditiores ad honestiora servitia, seu ministeria domi suæ alunt. Gloss. Græc. MS. Reg. cui titulus κεφάλαια λέξεων, Ἅβρα, ἡ οἰκότριψ καὶ περὶ χεῖρα θεράπαινα, Joan. de Jan. & Guillelmus Brito in Vocab. MS. ABRA, *secundùm Ugutionem, est ancilla liberata, & dicitur ab ara, quòd ad aram servum vel liberum faciebat antiquitus, &c.* Auctor Græcismi:

Abra, pedissequæ nomen propriumque puellæ.

Alius:

Abra, pedissequa, vel cameraria dicitur esse.

Nostris *Fille de chambre*. Gloss. Anglosax. Ælfrici: *Abra* i. *ancilla*, dinen pyln. Chron. Casauriense libr. 3. *Dum puella cum leone antea aliquantùs frueretur,* ABRA *involvebat circa calcaria longam camisiam, quæ erat indutus.* Vita S. Gudulæ virg. cap. 2. *Præeunte ejus Abra, cum laterna prævii luminis.* Domnizo lib. 1. de vita Mathild. cap. 2.

Reginam claram sumtam simul ejus & Abram
Alta Canossa tenet.

Vide libr. Judith. cap. 10. 16. & in verbo *Dula*.

2. ABRA etiam sumitur pro concubina. Quomodo *ancilla* apud Crisconium c. 231. & in Concil. Vermeriensi cap. 7. &c. Hesychius, ἅβρα, δούλη, παλλακή. Ἅβραι, αἱ ἀκόλουθοι. Pœnitentiale MS. *Qui uxores habeat, contineant se Abris 40. dies ante Pascha, & Natale Domini, & omni Dominica.* [Si tamen non legendum *ab iis*.]

3. ABRA. Charta Hugonis Comitis Campaniæ in Tabulario Dervensi: *Consuetudinem quandam quam Abram vocant, ex proprio vino dedit, &c.*

☞ Idem fortè quod *Obra*, idest, servitium manuum, carrorum aut jumentorum à vassallis domino reddi solitum. Occurrunt sæpe in veteribus instrumentis *Obra* & *Manobra*, ac præsertim in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 115. *Et corovatam sicut alii villani, & quarta pars vini, Obra & Manobra &c.*

ABRACADABRA, Inscriptio amuleti apud Serenum Sammonicum pro hemitritæo, [seu semi-tertiana febri Gallicè, *Fievre double-tierce*, cap. 52. Editionis Parisiensis apud Colinæum 1533. *Remede superstitieux*.] *Inscribes chartæ quod dicitur* ABRACADABRA *sæpius & subter repetis, sed detrahe summam & magis atque magis desint elementa figuris singula, quæ semper rapies, & cætera figes, donec in angustum redigatur litera conum. His lino nexis collum redimire memento.*

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

Et addit:

Talia languentis conducent vincula collo;
Lethales abigent, miranda potentia! morbos.

Quæ quidem inscriptio Sammonicum Basilidis hæretici, qui sub Hadriano vixit, sectatorem fuisse arguit, cui pro summo deo fuit nescio quis ABRACAX, à quo dii reliqui dimanarent, quique Angelos septem, cælorum septem præsides, ac præterea eorum trecentas sexaginta quinque Virtutes contineret, juxta anni dies; idque ob septem literas, numeralemque eorum valorem, quæ simul collectæ numerum 365. conficiunt. Complures vidimus gemmas hacce *Abracax* inscriptione, quæ Basilidianis hæreticis amuleti vice fuere contra morbos & malos dæmones: quas inter præclara est illa quæ habetur in Musæo RR. PP. Canonicorum Regularium Sanctæ Genovefæ Parisiensis, cum hac inscriptione. ΑΒΡΑCΑΞ ΑΔΟΝΑΙ. ΔΑΙΜΟΝΩΝ. ΔΕΞΙΑΙ. ΔΥΝΑΜΙC. ΦΥΛΑΞΑΤΕ. ΟΥΑΒΙΑΝ. ΠΑΥΛΕΙΝΑΝ. ΑΠΟ. ΠΑΝΤΟC ΚΑΚΟΥ. ΔΑΙΜΟΝΟC. istius fortè Paulinæ mentio est in Romana Inscrip. apud Gruter. 716. 7. ULPIA. PAULINA. MATER. INFELICISSIMA. CONTRA. VOTUM. PIETATIS. POSUIT. Vide Baronium anno 120. num. 10. Gassend. de vita Peirescii an. 1600. [Jac. Sponium in Miscell. antiq. sect. 1. art. 5.] Chiffletium, &c. [ABRACAX, seu, ut legendum, *Abrasax*, Mithram, id est, solem significasse censent multi, inter quos primus Hieronymus. Vide S. Augustin. de Civitate Dei. D. B.

de

de Montfaucon in Antiqu. Explic. ubi de *Abraxas*.]

¶ ABRADICARE, Avellere, eradicare, Gall. *Arracher*. Acta SS. Maii tom. 5. pag. 237. *Insperatò & subitò priùs Abradicantur ungues à palmis, postea cubiti à costulis.*

¶ ABRANIS, *Vestis muliebris crocei coloris*. Amalth. Vox Græcæ originis, aliis *Abramis*, & *Abamis*.

¶ ABRATURA, Quasi pro *Abrasura* ab *Abrado*. Dicitur de clavis soleisque equorum usu subtritis, in Ordinatione Humberti II. Dalphini pag. 316. tom. 2. Hist. Delphin. *Item pro ferratura &* ABRATURA *ferrorum & clavorum unius equi seu roncbini detur pro toto uno anno unus florenus auri.*

ABRENUNTIARE, *A se renuntiando removere, renuere, postponere, despicere*. Joan. de Janua.

ABRENUNTIARE *diabolo & pompis ejus*, formula observata in Baptismo. Cùm enim quis baptizandus ad Ecclesiam venit, priusquam immergatur, interrogatur à Sacerdote, *Utrum abrenuntiet diabolo & pompis ejus*. Cui respondet, *Abrenuntio*. [Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου, apud Joan. Chrysost. ad Antioch. Homil. 21. Ejusdem formulæ meminere Cyprianus Epist. 7. Tertullian. de Corona Milit. & alii, præter Scriptores de Ritibus Eccles. Capitul. 1. an. 811. c. 5. *Quid sit, quod unusquisque Christianus in Baptismo promittat, vel quibus Abrenunciet.* Adde Capitul. 2. ejusdem an. c. 9. & Epistolam generalem ad Episcopos Regni, ejusdem anni.

¶ ABREPTARE, Arripere. Papiæ autem in Glossis MSS. Ecclesiæ Bituric. *Abreptare*, *Incipere ire*. Tantisper accedit ad illud, *Iter arripere*, cujus servata significatinne, sublataque voce, *iter*, sequentem corrupere, unde exiit barbarum, *Abreptare*, id est, Viam inire, iter aggredi.

ABREPTITIUS. Vide *Arreptitius*.

¶ ABREVIARE, Aliquid ad summam quamlibet redigere. Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to. 2. p. 4. *Liceat Vicecomiti & Baillivo nostro achachiare &* ABREVIARE *catalla defuncti inventa in laico feudo ad valentiam illius debiti per visum legalium hominum.*

ABRIGEUM. Malè, pro *Obryzum*, quod vide.

ABROCAMENTUM, Vox forensis, emtio mercium integrarum, priusquam vel ad nundinas, vel ad forum rerum venalium deferantur: earumdemque deinceps per portinnes distractio. Spelmann.

ABROGANS, *Humilis*, in Glossis Isid. cui contrarium est *arrogans*. [Idem Isid. de Propr. Sermonis: *Inter arrogantem & Abrogantem hæc differentia. Arrogans superbus, Abrogans humilis. Arrogans assumit sibi fiduciam, Abrogans demit.* Ita & in Excerptis Pithœi.]

ABROGARE, *Ablegare*, in Gloss. Isid.

¶ ABROMA, *Stolæ muliebris genus*. Ita Laur. in Amalthea. Item fortè quod *Abranis* suprà.

ABROSTURA [Depastio animalium in *bruscis* seu dumetis, è Germanico *Broste*, *sprosse*, *brot*, *sprot*, germina, surculi, Gall. *Bourgeons*: quæ à Saxnnico Sphynzan, pullulare, germinare, vernare, inquit Somnerus in Lexico; hinc *Brustum*, & Gallicæ voces *Broust*, *Brouster*, *Broustilles*; hinc etiam *Abrastura* Normannis *Abreusture*: quod est jus ducendi animalia ad pastionem hujusmodi, certis tamen anni vicibus & cnnditionibus.] Vetus Charta Normannica, apud Columbum in Blancalanda pag. 550. *In parco autem suorum tantùm porcorum quietationem, & communem cum nostris, & similiter post nos cùm porcis domini, libertatem &* ABROSTURAM *unam, & coria cervorum & omnium bissarum, &c.*

¶ ABRUTIO, Eversio, destructio. Item, licentia destruendi domum: non enim vassallo licebat ædificium aliquod, quamvis suum, evertere absque domini feudalis permissu. Rymer. tom. 13. pag. 244. col. 2. *Omnimodas prostrationes*, ABRUTIONES, *sive permissiones cadendi aliquarum domorum, ac etiam omnimodas inclausuras aliquarum terrarum arrabilium.*

¶ ABRUTUS, Quasi ab erutus, id est, avulsus, excussus, Gall. *Arraché*, *detaché*, *secoué*. Privilegium Agiradi Episc. Carnot. an. 696. apud Felibianum in Hist. Monasterii S. Dionysii p. xvij. *Et nos de multiplicata segete præmia sempiterna populorum congeries fructificata gremiis,* ABRUTIS *paliarum sordibus triticum borrea reconditis metere atque adipisci mancipari valeamus.*

¶ ABSA, Vox Occitana. Mensuræ species, ulna. Instrum. an. 1350. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 479. *Item. Quòd dicti Consules habeant potestatem cognoscendi, & ordinandi de mensuris bladorum, vini & olei, & aliis ponderibus, & de* ABSIS, *seu cannis, cum quibus panni lanei, & caprini & aliæ merces mensurantur, cannantur, ac venduntur.*

¶ ABSARE, ABSARIUS, *&c.* Vide in *Absus*.

¶ ABSBRIGARE, Prædium, castrum, &c. domino capitali reddere, & ab iis ita excedere ut nihil juris penes cedentem remaneat. Propriè verò est à lite liberare; est enim *Briga*, Jurgium, lis, rixa: unde *Brigare*, Litigare, *Disbrigare*, ab omni lite immunem facere. Charta Alberti & Ottonis Austriæ Ducum apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 524. *Castrum in Stain à spectabili Comite . . . nunc in sua desinente potestate,* ABSBRIGARE *tenebimur, sic ut ad prædicti Regis filii domini Johannis manum deveniat.* Vide *Feudum reddibile*.

ABSCEDÆ, *Ædificii laceres, cuniculi*, apud Papiam editum. Sed legendum videtur *latentes cuniculi*, qui longiùs in terram *absceduns*. [Codex MS. Ecclesiæ Bituric. habet: *Edificii luteres, cuniculi*. Quibus forsitan intelligendi subterranei recessus ædificii, fornices, Gall. *Voutes*, *mines*, *lieux souterrains*. Dici potuere *Luteres & cuniculi*, quòd lutra circa fluviorum littora effodiat recessus subterraneos more cuniculorum.]

ABSCEDERE, Cedere, rem quampiam, aut jus suum in alterum transferre, *Ceder*. Wichbild Magdeburgense art. 20. §. 1. *Invenitur tandem judicialiter, quòd cum heredum consensu si proprium illud sibi* ABSCESSUM, *vel resignatum non sit.* Infrà: *Cùm verò — proprium seu hereditatem* ABSCESSERIT, *& ille eandem acceptaverit, ulteriùs per sententiam quærat, ex quo quidem Abscessionem fecit, an istud proficere ei possit in suo jure, &c.* Et §. 2. *Dicendo, quemadmodum tibi domus seu hereditas coram judicio Abscessa, resignata, donatave est.* Adde artic. 21.

¶ ABSCEYNERE, *Repellere, rejicere*. Gloss. *Absternere* etiam ex Glossario Isidori quod idem sonat, & est eadem vox variè lecta.

¶ ABSCESSIO, Cessio. Vide in *Abscedere*.

¶ ABSCIDICULA, Statuæ, vel imaginis loculamentum in fornicis modum pro *Absidicula*, apud Joannem Diaconum in Vita Gregorii Magni lib. 4. cap. 84. *In Abscidicula Gregorius in rota gypsea pictus ostenditur.* Vide *Absida*.

ABSCIDILIUM, *Cultellus, quo ungulæ equorum abscinduntur*. Breviloq.

¶ ABSCIRE, *De memoria exire*. MS. Cod. Bituric. & Amalthea, ubi additur: *Descire, de obedientia Ducis recedere, &c.* Goclenius in Lexico Philosophico: *Abscio* [illegible], *pro de memoria exeo*.

¶ ABSCISA, Scriptionis genus. Vide *Scriptura*.

¶ ABSCISURA, *Intervallum*. Gloss. Bitur. pro-

priè idem quod *Abscissio*, Gall. *Coupure*, *separation*.

ABSCONDERE, Purgare se. Capitula Ludovici II. Imp. tit. 2. cap. 4. *Si quis autem negaverit factum, si comprobatus non fuerit, propria manu se Abscondat.* Quo loco, *Abscondere*, idem valet ac *excondicere*, *escondire*, *excondire*, id est, purgare se sacramento interposito, aut adhibitis testibus, ut infrà docemus: unde nescio an non legendum sit, *escondiot*, vel *excondicat*. Vide *Excondicere*.

ABSCONSA, Cæca laterna, qua Monachi ut plurimùm utuntur in obeundis dormitoriis. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 36. *Absconso præparet cum candela*, &c. Adde cap. 41. Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Bened. cap. 1. sect. 1. *Debet Prior cum Absconsa accensa per chorum ire, ac videre quàm regulariter sedeant.* Occurrit pluries apud eundem pag. 259. 278. 280. 282. apud Udalricum in Consuetud. Cluniacens. pag. 32. 95. 130. 174. 213. in lib. Usuum Ordinis Cisterciensis c. 20. 53. 68. 89. 93. 94. 100. in Vita S. Gregorii Episc. Armeni n. 10. apud Gillebertum Lunicensem Episcopum de Usu Ecclesiastico, &c. Galli Monachi *Esconses* appellabant. MS. Corbejense de Mensa Abbatis, de Thesaurario: *Debent enim prioribus, pueris Monachis portantibus laternam & Esconsecandelam*, &c. Est enim *escondre*, abscondere apud Guill. *Guiart* MS.

Pierres, qui ne sont pas legieres,
Grosses sont celes des perieres.
Qui se vont en la vile Escondre,
Et font les couvertures fondre.

Consa & Sconsa, Eadem notione non semel. Consuetudines Floriacensis Cœnobii: *Unus verò de infantibus in Consa à Magistro suo præparata affert candelam accensam.* Vita S. Gosuini lib. 3. *Sconsas —— numquam Prior vel Abbas habuit, nisi illam quæ omnium communis fuit.* Vide Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 171. 331.

¶ ABSCULTARE, pro *Auscultare*. Testam. Jacobi Aragon. Regis, Spicileg. Acher. tom. 9. pag. 199. *Et hoc exemplum inde sumptum cum dicto instrumento originali inspici & concordari & Abscultari.*

ABSCULTATORES. Vide *Audientia*.

ABSE, *Spontaneus*, in Glossis Isid. Galli dicunt, *De soi*.

¶ ABSECTOS. Isid. lib. 16. Orig. cap. 11. de gemmis nigris: Absectos, *nigra & ponderosa distincta venis rubentibus: hæc excalefacta igni septem diebus calorem tenet.* An ab ἄψεκτος, Irreprehensus. Vide *Absictus*.

¶ ABSEDIUM, Obsidio. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1247. apud Murator. to. 8. col. 1115. *Postea venit Imperator cum D. Izolino cum magno exercitu, & cum prædicto Rege & Cremonensibus, & posuerunt se in* Absedium *prænominatæ civitatis Parmæ.* Non semel ibid. occurrit. Chron. Parmense ad an. 1267. apud eumdem Murator. to. 9. col. 782. *Stando Parmensis in dicto Absedio burgi S. Domnini cum Mutinensibus....... auditum fuit, quòd*, &c.

¶ ABSEITAS, vel Abseitas. Vide *Absus*.

ABSENS, Eadem notione qua *Abstentus* (de quo vocabulo infrà) usurpatur in Capitulis Caroli M. lib. 7. cap. 215. ubi de Devota peccante & pœnitente: *Priusquam in Ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit, habebitur.* Absens. Id est abstinebit pariter ab ingressu Ecclesiæ, seu habebitur pro excommunicata.

Absentem se facere, Devestire se de re aliqua, exuere possessione, & eam in alium transferre. Charta vetus an. 1075. pro Monast. Pinarolensi, in Probat. Hist. Sabaud. *Exinde ultimam facio traditionem & vestituram, & me exinde foris expuli, werpivi, & Absentem feci.* Habetur rursum pag. 23. Occurrit præterea hæc formula in Charta Mathildis Comitissæ, quam descripsit Baronius an. 1102. & in alia apud Ughellum to. 3. pag. 415. tom. 4. pag. 1160. & in Bullario Casinensi to. 2. pag. 102.

¶ Absesitum se facere, Eadem significatione, sed non eadem origine, *Absesitus* enim constat ex præpositione *ab* & *sesitus*, quod à verbo *sesire* seu *saisire*, Tenere, Gall. *Saisir*. Veteres Chartæ apud Ughellum to. 3. p. 61. & 415. *Legitimam facio vestituram per cultellum, festucam nodatam .... me ea inde foris expuli, & verpivi &* Absesitum *feci*.

Absitum facere, Eadem notione. Tabularium Casauriense an. 22. Ludov. Imp. Loth. F. *Et juxta legem meam per cultellum & festucam notatam* [*l. nodatam*] *seu gazonem terræ vobis exinde ad vestram partem corporalem facio investituram, ad vestram proprietatem habendum, & me inde foras expuli, &* Absito *feci, faciendum exinde à præsenti die, tam vos quàm heredes vestri, aut cui vos dederitis, vel habere statueritis, proprietario nomine quidquid volueritis*, &c.

Absititium se facere, in veteri Charta apud Ughellum tom. 3. Ital. sacr. pag. 49. 51.

ABSENTARE, Occultare, abscondere. Joan. de Janua: *Absentare, Amovere, absentem facere, vel esse.* Alanus de Insulis in Planctu naturæ: *Cætera verò, quæ thalamus secretior Absentabat, meliora Fides esse loquebatur*, id est, occultabat. Aimoinus lib. 1. de Miracul. SS. Georgii & Aurelii num. 7. *Sed quid exinde Christus pro suorum martyrum ostensione operatus sit ulteriùs Absentari non debet.*

Absentare se, Concil. Cæsaraugust. c. 4. *Nulli liceat se de Ecclesia Absentare.* Petrus Damian. lib. 1. Epist. 9. *A Conciliis se synodalibus Absentavit.* S. Ambrosius in Actis S. Sebastiani cap. 17. n. 60. *Non potes temetipsum nec à spectaculis tollere, neque judicandis negotiis Absentare.* Dionysius: *Qui de cordis non Absentatur arcano.* Utitur etiam Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 4. Willel. Brito lib. 6. Philipp. v. 494. lib. 7. v. 22. &c. Vide legem 4. Cod. Theod. de Decur. & quæ ibi notavit Jacobus Gotofredus, & Savaro ad Sidon. lib. 9. Epist. 13.

Absentaneus, *qui se semper absentat.* Joan. de Janua.

Absentatus. Deperditus, amissus, Gallis *Egaré*. Lex Longobard. lib. 2. tit. 36. §. 6. *Et dixerit quòd munimen suum Absentatum fuisset*, id est, Charta seu diploma non reperiretur. *Absenté*, in Consuetud. Leodiensi art. 24. 106. 107. dicitur de eo qui *Absentare se cogitur, qui est obligé de s'absenter*.

Absentare, Abesse. Valerianus Cemelensis Homil. 9. *Ecce hic dicit: Clavis deest, custos Absentat; cùm primùm reversus fuerit, accipies.* Et Homil. 11. *Assistente igitur Deo ac Servatore nostro, sine dubio dominatio diabolicæ potestatis Absentat.* Eucherius in Homil. *De templo Dei Absentare non expedit Sacerdotem.* Alanus lib. 4. Anticlaud. p. 61. *A simili non omnis gloria quarto Absentatur equo.*

¶ Absentere, Eadem significatione dicitur in Capitul. General. MSS. S. Victoris Massiliensis: *Quòd si dicti monachi excedant discurrendo inutiliter, vel sine suorum licentia Priorum à Prioratibus* Absentendo, &c.

Absentatio, in Epist. 58. ex Francicis tom. 1. Hist. Franc. apud Gregor. VII. PP. lib. 1. Epist. 44. 45. &c. Aliud sonat in Gloss. Lat. Græc. Absentatio [illegible]. In aliis Gloss. MSS. additur [illegible]. Vide Gloss. med. Græcit. in [illegible]. [S. Bernardus li. de Præcepto & Di-

Dispensatione cap. 20. *Illa verò circa corpus occupatio quid est, nisi à Deo quædam Absentatio? & Absentatio quid, nisi peregrinatio?* Vulcanius & ex eo Laurentius in Amalthea: *Absentatio, Recitatio facta absente libro.*]

¶ ABSENTER, In absentia, in Translatione S. Guthlaci, Aprilis tom. 2. p. 60.

¶ ABSENTIALIS DIES, Dicitur dies qua quis absens est, ut cùm Canonicus à choro abest. Statuta Stephani Tornacensis Episcopi an. 1196. pag. 1197. novæ Edit. Diplomatum Miræi: *Si etiam aliquis Canonicus propter manifestum capituli vel Episcopi negotium absens fuerit, vel cum Episcopo equitaverit, illorum dierum* ABSENTIALIUM *angustia ad hoc ut foraneus judicetur non poterit coarctari.*

¶ ABSENTIALITER PRÆSENS, id est, corpore quidem absens, sed præsens mente. Epist. Halinardi Archiep. ad Canonicos Lugdun. circiter ann. 1051. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 8. B. *Quapropter Absentialiter præsens solo tenus supplico communiter miserando indulgeatis.*

ASSENTIVUS, in Fragmento Petronii; *Sed ne diutius Absentivus essem, voluptatem mihi negavi.*

ABSENTUM pro *Absinthium*, legi in Codice MS. Apulei de Herbis, monet Salmasius ad Lampridium, indeque *Absentatum vinum*, apud eundem Lampridium in Codice Palatino, pro *absintiatum*, uti editus præfert.

¶ ABSICTUS, *Gemma nigra & ponderosa*, in Glossis Bituric. MSS. Vide *Absectos*.

1. ABSIDA, vel APSIDA, Fornix, ex Gr. ἁψὶς, arcus, fornix. Papias: *Absida est hemisphærium.* Gloss. Lat. MS. Reg. *Emisperium, Absida.* Honorius Augustod. lib. 1. de Imagine mundi c. 77. *Absides, id est, circuli.* Durandus in Ration. *Exedra est Absida, sive volta.* Ælfricus in Gloss. Saxon. *Absida*, rinedealt cleofa vel portic. id est, rotunda concameratio, vel porticus. Gloss. Gr. Lat. ἁψὶς, *forfex, arcus, fornix.* Isidorus lib. 14. c. 18. *Utrum Absidam an Absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam Doctorum existimant.* S. Hieronymus lib. 2. in Epist. ad Ephes. *In summo cæli fornice, & ut ipso verbo utar, Abside.* Senator lib. 8. Epist. 33. *Hic erumpit aquarum perspicua & dulcis ubertas, ubi in modum naturalis antri* ABSIDIS *fabricata concavitas, sic perspicuos liquores emanat, ut vacuum putes lacum, quem non dubitas esse plenissimum.* Ordericus Vital. lib. 9. pag. 719. *Multi autem abibunt, qui nunquam redibunt, donec ad proprias Absides astra redeant.* Perperam edit. *obsides*. [Epistola Gunzonis ad Augienses Fratres, an. 969. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 310. D. *Vile putat in liberalibus studiis immorari; planetarum* ABSIDAS, *positionem, discursus per Zodiacum, circulorum inter se replicationem inquisitum ire nihili pendit.*] Vide Alcuinum Poem. 3.

2. ABSIDA, Pars ædis sacræ interior, in qua altare collocari solet, sic appellata, quòd sit quodammodo separata à templo, & proprio fornice tecta & convoluta. Gregorius Turon. de vitis Patrum cap. 7. *Ante altare, basilicæ fundamenta jecit, erectaque Absida miro opere construxit & transvolvit.* Cap. 16. *Ventumque est ut sanctum Munus juxta morem Catholicum signo Crucis superposito benediceretur: at ille intuitus, vidit quasi ad fenestram* ABSIDÆ *scalam positam, &c.* Zixilanes in Vita s. Ildefonsi Episc. Toletani: *Et elevatis oculis, aspexit in circuitu ejus, & vidit omnem* ABSIDAM *Ecclesiæ repletam Virginum turmis de cantationibus David modulata suavitate aliquid decantantibus.* Petrus Damian. lib. 3. Epist. 8. *Teneo scilicet claustrum post Absidam Ecclesiæ tuo dumtaxat habitaculo dedicatum, &c.*

id est, retro chorum, seu potius presbyterium, neque enim hic locus asterisco indiget. Hugo Flaviniacensis in Chronico pag. 212. *Reliquias Hierosolymitanas in principali Absida locis congruis venerabiliter collocavit.* Guibertus lib. 1. de Pignor. Sanctor. c. 2. §. 2. *Is ante Absidis frontem, inter altare videlicet & Absidem — pro officio acturus astiterat.* Anselmus Episcop. Havelberg. lib. 3. Dial. cap. 1. *Et quoniam omnium vestrum excellentiæ placuit, ut in hac sancta Basilica S. Sophiæ iterum conveniremus, in cujus* ABSIDA *nunc sedemus, &c.* Vita Aldrici Episcopi Cenomanensis n. 2. *Fecit namque in prædicta Ecclesia altaria sex, quorum unum sursum positum in media* ABSIDA *collocatum, &c.* Vide Analecta viri doctissimi Joan. Mabillonii tom. 1. pag. 208. Mitto reliqua quæ non ita pridem in hanc sententiam congessimus in Descriptione Ædis Sophianæ, num. 51.

☞ ABSIDA, Propriè est cujusvis ædificii pars extrema & interior super planum semirotundum erecta & concamerata, quam Galli plerique appellant *Rond point*. Neque dumtaxat usurpanda *Absida* pro illa parte in qua altare collocari solet; convenit cuilibet structuræ in arcum desinenti & concameratæ: quare & dicitur de Ecclesiarum Sacellis semirotundis, deque aliis partibus Ecclesiæ, cùm in circulum pariter terminantur. Sic Eccles. Cathed. Noviomensis, Eccles. S. Luciani Bellovacensis, atque Nannetensis, olim s. Pauli plures habere *Absides* dicuntur, quòd tria ædificii totius in crucis modum exstructi extrema in arcum desinant. Vita sancti Hermelandi inter Acta Ss. Benedict. tom. 1, sæc. 3. pag. 398. *Sancta ejus membra in Basilica S. Apostoli Pauli juxta oratorium S. Vandregesili in* ABSIDA *meridiana sepulturæ debito cùm honore tradiderunt.* Vita B. Hermanni Josephi, April. tom. 1. pag. 694. B. *Cùm in una Abside Monasterii orationibus esset ac meditationibus occupatus, &c.*

¶ 3. ABSIDA, Interdum pro Episcopali sede, quòd in medio *Absida* collocari soleret, ut in Ecclesiis in quibus Chorus retro altare est. S. Augustinus ad Albium: *Dicebam ego quibus poteram qui nos in* ABSIDEM *honoratiores & graviores ascenderant.* Et Epist. 203. ad Max. *In futuro Christi judicio nec Absidæ gradatæ nec cathedræ velatæ.*

4. ABSIDA, Feretrum in quo reliquiæ Sanctorum continentur, sic fortè appellatum, quòd in absidem seu cameram desuper convolvatur. Gesta Consulum Andegavensium cap. 3. n. 26. ubi de Relatione corporis s. Martini: ABSIDA *siquidem quam deferebant, erat fusilis ex auro & argento, quod dicitur electrum, spissitudine duorum digitorum, actoremque operis B. Perpetuum insculptor designarat, suffragio litterarum, &c.* [Vide s. Paulini epistolam 32. edit. 1685. pag. 206. & not. 149. pag. 64. ubi præter cetera docetur *Absidam* ut plurimùm sumi pro concha altaris, vel ipsa sacra mensa seu altari; v. g. cùm dicuntur in *Absidis* repositæ Sanctorum reliquiæ quas sub altaribus, & intra altaria recondi solitas notum est. Videsis & D. Cangii lib. 3. Constantinop. Christ. p. 45. & 46.]

5. ABSIDA, in Glossis MSS. est *latior pars ædis*.

¶ 6. ABSIDA, ABSIDIA, ABSIS, Sacra umbella quæ aut supra Ss. Sacramentum aut supra Ss. Corpora erigitur, Gall. *Baldachin*. In omnibus ferè sacellis s. Dionysii super Sanctorum reliquias *Absides* lapideas opere Gothico exstructas videre etiamnum licet. Glossulæ excerptæ è Codice MS. Cluniacensi tom. 2. pag. 23. operum posthum. D. Mabillonii: ABSIS *est freda, operculum ligneum, quod retro altare fit supra corpora Sanctorum.*

ABSIDIA, Eadem notione. Gesta Dagoberti I. Reg. Franc. c. 17. *Foris quoque desuper* ABSIDIAM *illam, in-*

fra quam veneranda Martyrum corpora tumulaverat, — ex argento purissimo mirificè cooperuit.

¶ 7. ABSIDA, Orbita, circulus rotæ. Quòd autem sic dicatur, inquit Spelmannus, fieri videtur non ab ἀψὶς ἀψῖδος, fornix, sed ab ἅπτω, ἅψω, tactus, ab ἅπτω tango, quia pars illa rotæ quæ orbitam describit, terram tangit. Adde quòd hac eadem notione apud Geometras *Tangens Linea* appelletur, quæ circulum in puncto tangit, nec secat illum.

ABSIDATUS, Concameratus, in absidis seu arcus formam tectus. Gloss. Lat. Gr. *Arcutus*, προκυπτὸς εἰς καμάρας, ἀψιδωτός. *Porticus absidata*, apud P. Victorem in Descr. Romæ reg. 4. Senator. lib. 4. Epist. 51. *Caveas illas saxis pendentibus* ABSIDATAS, *ita juncturis absconditis in formas pulcherrimas convenisse, ut cryptas magis excelsi montis crederes, quàm aliquid fabricatum esse judicares.*

ABSIDICULA, apud Joannem Diac. lib. 4. Vitæ s. Gregorii M. PP. cap. 84.

¶ ABSIDITAS. Vide *Absus*.

ABSIGNARE, ἀποσφραγίζειν, in Gloss. Lat. Gr. Resignare, desigillare, *Decacheter*.

¶ ABSINTHIUM. Vide *Absynthicum*.

ABSITINUM [vel ABSIDANUM] εἶδος χρυσοῦ, in Gloss. Gr. Lat. [Fortè legendum *Aurichalcum*.]

¶ ABSITAS. Vide *Absus*.

¶ ABSITITIUM, ABSITUM se facere. Vide in *Absens*.

¶ ABSJURARE, ABSJURATIO. Vide in *Abjurare*.

¶ ABSLATATA, *Navis pyratica*, in Onomastico. Vide *Abstlata*.

ABSO. Vide *Abaso*.

ABSOLERE, *ab usu recedere*. Papias.

1. ABSOLVERE, Liberum dimittere. Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 1. §. 2. *Si quis alienum servum in fuga lapsum, ferro vinctum, aut in quocumque ligamine constitutum Absolverit.* Eugippius in S. Severino: *Captivos gratanter Absolveret.* Vide Ughellum tom. 7. pag. 977.

2. ABSOLVERE, Interdum mittere, remittere in patriam, domum. Anastas. in Hist. Eccl. *Hanc nos baptizantes, ad propriam Absolvimus regionem.* Ubi Theophanes in Cod. Vatic. habet ἀπελύσαμεν, in Regio ἀπεστείλαμεν. Agobardus de Bapt. Judæor. *Post pauxillum fecistis ut ingrederer, sed nihil audivi, nisi Absolutionem discedendi.* Id est, licentiam, facultatem discedendi.

3. ABSOLVERE, Donare, dimittere, contradere, in possessionem mittere. Tabularium Conchense in Ruthenis. ch. 91. *Eustorgius de Macennago dimisit &* ABSOLVIT *Sancto salvatori de Conchas — Ecclesiam de S. Mameto, &c.* Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicib. *Facta gurpitio ista vel Absolutio in mense Junii, &c.* Et ante: *Si — aliqua persona contra gurpitionem vel Absolutionem illam calumniam generare præsumpserit.* Ibid. *Quomobrem omnia Absolvimus Deo sanctoque Petro Bellilocensi in manu Domini Abbatis.* Vide Miracula s. Ludgeri Episc. Miming. n. 34.

4. ABSOLVERE DEFUNCTOS, est dicere *Collectam* mortuorum, *Absolve Domine, animas fidelium defunctorum.* Odo Episcopus Parisiensis in Præceptis synodalibus §. 7. *Sacerdotes audito Parochianorum suorum obitu, statim* ABSOLVANT *eos cum Psalmis pro defunctis, & Collecta.* Statuta Ordinis de Sempringham p. 781. *Patres & matres, fratres & sorores & consanguinei defuncti Fratrum nostri Ordinis in annuo Capitulo in Conventu nominatim debent* ABSOLVI, *&c.* Vita S. Gilberti Institutoris ejusdem Ord. *Recitatis Sanctorum passionibus & Absolutis defunctis.* Adde lib. Usuum Ord. Cisterc. cap. 30. 99.

¶ 5. ABSOLVERE AD CAUTELAM. V. infrà *Absolutio ad cautelam*.

¶ ABSOLVIMENTUM, Licentia, facultas aliquid faciendi. Synodus Cæsaraugustana anno 1058. to. 3. Collect. Concil. Hispan. p. 220. *Nec per ullum nuncium non dirigat ei sine consilio & Absolvimento de supra dicto Comite Raymundo.*

1. ABSOLUTIO, Indulgentia, à peccatis remissio. Ordericus Vitalis lib. 5. *Et generali Edicto festivam stationem ad sancti Pontificis corpus — fieri decrevit, ad quam Parochianos pæne omnes monitis &* ABSOLUTIONIBUS *atque benedictionibus invitavit.*

¶ 2. ABSOLUTIO, Dispensatio, dimissio, libertas, permissio. S. Bernard. Epist. 313. n. 3. Edit. an. 1690. *Et credo, ni fallor, quòd Absolutio quæ facta est, potest interim impediri &c.* Loquitur de facultate discedendi ex uno Monasterio duobus Monachis concessa.

¶ 3. ABSOLUTIO, Apocha, acceptilatio, Gall. *Quittance, dècharge.* Diploma Casimiri Poloniæ Regis an. 1356. *Litteras quittantias dabimus, & Absolutiones sub forma debita.*

¶ 4. ABSOLUTIO, in Ecclesiastici Officii Rubricis est deprecatio brevis quæ dicitur finitis psalmis cujuslibet Nocturni, qua solebat olim terminari Officium nocturnum uniuscujusque *Vigiliæ; Absolutio enim terminum & finem denotat*, inquit Macer in Hierolexico. Vide Hofmannum.

¶ 5. ABSOLUTIO, Collecta, seu oratio pro mortuis, illa præsertim quæ incipit, *Absolve Domine, &c.* Item quævis aliæ orationes pro defunctis, ac etiam preces, thurificationes, aspersiones, quæ circa corpora defunctorum fiunt. MS. Consuetudinum s. Augustini Lemovic. fol. 18. *Quando pro aliquo Abbate vel Abbatissa defertur rotulus, si Conventus est in claustro .... Cantor debet scribere in eo* ABSOLUTIONEM *vel orationem consuetam, &c.* Habetur hujusmodi Rotulus in Monast. Solemniacensi prope Lemovicum pro Hugone Abbate defuncto anno 1240. in quo *Absolutio* à Cantore scripta his verbis legitur: *Titulus Conventus vel Eccl. N. Anima Domini Hugonis Solemniac. Abbatis & omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. Oravimus pro vestris, orate pro nostris, &c.* Vide suprà *Absolvere defunctos*. Vide etiam *Rotulus*. Forma porro & ritus *Absolutionis* habetur in Cæremoniarum Codice MS. Monasterii B. M. Deauratæ Tholos. *Fit circuitus per cimiterium à Priore vel ab Domaderio, abstergendo ab aqua benedicta, & post finito responsorio cum versibus* ABSOLVUNTUR *mortui ab illo qui fecit officium.* Idem occurrit in Instrum. an. 1397. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1630.

¶ 6. ABSOLUTIO CAPITULI, Brevis Lectio ex Scriptura Sacra, quæ quotidie post Primam dici solet, & quæ primùm in Monasteriis finito *Capitulo* antequam Fratres exirent ad opera & benedictionem à Superiore acciperent, decantabatur.

¶ 7. ABSOLUTIO AD CAUTELAM, Gall. *Absolution à Cautele.* Dicitur de absolutione quæ majoris securitatis causa alicui judicis sententia excommunicato & appellanti conceditur; dummodo ferendo demum judicio se pariturum promittat præstito sacramento. Absolutionis ad Cautelam nulla mentio ante Celestinum Papam qui anno 1195. ad Episcopum Lincoln. scribens, quosdam absolvi permittit *ad majorem Cautelam* Conc. Tarracon. an. 1591. to. 4. Collect. Conc. Hispan. p. 589. ABSOLUTIO *ad cautelam prohibetur concedi invasoribus excommunicatis, & de facto concessa non valere* de-

declaratur. Charta absolutionis ab Officiali Rhotomag. concessæ asservata in Monasterio B.M. de Bono nuntio: *Contra quos dictus Rev. Pater aut ejus Officialis ad suspensionem vel excommunicationem processerat, à sententia hujusmodi pendente dicto processu & fine ejus ac procurationum prædictarum præjudicio per dictum Archiepiscopum vel ejus Officialem habentem super his potestatem* ABSOLVERENTUR *ad cautelam &c.*

ABSOLUTIONIS DIES, apud Baldricum Noviom. lib.3.c.74. in Vita Lietberti Episc. Camerac. c. 54. apud Silvestrum Giraldum in Itinerar. Camb.lib.2. 11. vulgò *le Jeudy Absolu*, feria nempe quinta ante Pascha, qua Pœnitentes absolvi solebant. Joannes Episcop. Abrincensis de Offic. Eccles. pag.41. *Ipso die hora sexta populus ad Ecclesiam conveniat: si Episcopus fuerit, convocatio pœnitentium &* ABSOLUTIO, *chrismatis & olei consecratio, juxta Episcopalem ritum ordinetur; ubi verò defuerit, imprimis tam Clerus, quam populus prostrati in terra cum lacrymis & gemitu Absolutionem criminum à majori Sacerdote accipiant.* Gillebertus Episcopus Lunicensis de Usu Ecclesiast. *Absolvit Præsul populum de venialibus in Capite jejunii; de criminalibus in Cœna Domini.* Vide observata à Menardo ad librum Sacramentorum Gregorii pag. 231. & seqq. ubi de absolutionis formulis. Adde V. Cl. Steph. Baluzium ad Reginonem p.654. & quæ observamus infrà in voce *Reconciliare*.

ABSOLUTIONEM FACERE, Jubere, jussionem dare, vel potius facultatem ac licentiam dare aliquid faciendi. Charta Dagoberti Archiepiscopi Bituricensis an.990. *In ipsius* [Episcopi defuncti] *loco jubeo &* ABSOLUTIONEM *facio ad Coepiscopos nostros eligere & benedicere Gausbertum Sacerdotem, &c.* Infrà: *Nos* [Episcopi] *unà cum auctoritate &* ABSOLUTIONE *Domini Archiepiscopi nostri — recepimus in nostro Episcopali numero atque Collegio proclamatum Gausbertum, &c.*

¶ ABSOLUTIONES RELAXATORIÆ. Sic vocantur concessæ excommunicatis Absolutiones ad tempus. Statuta Synodalia Ecclesiæ Æduensis apud Martenium to. 4. Anecd. col.511. B. *Item quia nonnulli Curati dum recipiunt* ABSOLUTIONES RELAXATORIAS *seu relaxamenta usque ad tempus, tenent, ut dicitur, partes excommunicatas per Absolutionem, & . . . præcipitur ut de cætero dum tales receperint Litteras, in registris suis registrent per hunc modum, videlicet, Relaxatus est talis, & Absolutus hinc usque ad tale tempus & non ultra, &c.*

ABSOLUTORIÆ LITERÆ, Quæ re confecta, Missis ac Legatis dantur, cùm domum remittuntur. Hugo Flaviniac. in Chron.pag.254. *Ut reversis Missis suis cum litteris Absolutoriis, ibi quoque à suffraganeis & diœcesi sua viaticum acciperet.*

ABSOLUTORIÆ LITTERÆ, Quibus Pontifex excommunicatum, ab excommunicatione à se absolutum esse denuntiabat, in Concilio Burdegalensi an. 1262. cap.2.

¶ 1. ABSOLUTE, Absque prævia salutatione, cantu, benedictione aut invitatione. Vox officii Ecclesiastici. MS. Codex Rituum Ecclesiæ Beatæ Mariæ Deauratæ, & in alis Ritualibus Libris frequenter. *Dicuntur* ABSOLUTE *& sine oratione nec ante nec post . . . post tractum dicitur oratio scilicet, Deus à quo . . . . . & Judas &c. . . . quæ dicitur Absolutè & sine salutatione & cum flectamus.*

¶ 2. ABSOLUTE ORDINARI. Dicitur de Clericis qui ad sacros Ordines promoventur absque *Titulo* seu Ecclesia cui mancipentur, & de cujus redditibus vivant. Concilium Londinense an.1125. *Nullus in Presbiterum, nullus in Diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur. Qui verò* ABSOLUTE *fuerit ordinatus, sumta careat dignitate.* Vide *Titulus*.

IN ABSOLUTO, Voces Agrimensoribus propriæ, apud quos agri *in absoluto* remanere ac teneri dicuntur, qui sine lege & finitione sunt, id est, finibus ac limitibus non terminantur, apud Frontinum & Aggenum. [*Hæc autem sunt loca*, inquit iste, *quæ in soluto dicuntur quæ aut in saxosis & sterilibus locis sunt, aut in paludibus, ubi nulla potuit exerceri cultura.* Hinc forsan facta vox *Absus* quòd abbreviatè *Absus* scriberetur pro *Absolutus*. Vide *Absus*.

¶ ABSOLUTORIUM, Acceptilatio, Apocha, Gall. *Quittance*. Synodales Constitut. ad calcem Lib. de Officiis Joan. Abrinc. pag.4. *Obligatoria & quittatoria instrumenta . . . . . passare faciunt fraudulenter ut* ABSOLUTORIA *sua fallaciter extorquere possint & valeant.*

¶ ABSOLUTUS, Desperatus, Gall. *Desesperè*. Dicitur de ægro cujus morbus deploratur. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii. pag.392. *C. De quadam scala proruerat; at fracto capite ac discooperto cerebro, invadente febre, multiplicatisque variolis,* ABSOLUTUS *erat judicio medicorum.*

ABSONIARE. Sacramentum fidelitatis Anglosaxonicum laudatum a Somnero: *In illo, Deo, pro quo sanctum hoc sanctificatum est, volo esse nunc domino meo N. fidelis & credibilis, & amare quod amat, &* ABSONIARE *quod Absoniet, per Dei rectum & seculi competentiam.* Saxonicum habet, eal arcunian det he arcuiad, &c. est autem arcunian, devitare, fugere, detestari.

ABSPES, sine spe, ἀνέλπιστος. Occurrit in Vita S. Onuphrii cap.10. *Absp es etiam multoties vitæ.*

¶ ABSPORTARE, pro *Asportare* vel *abigere*: si de pecoribus agitur, Gall. *Emporter, Emmener*. Charta Philippi Aug. an.1194. *Si quis à civitate fugerit, & catalla cujuspiam Burgensium* ABSPORTAVERIT, *& Scabini hoc cognoscant, redire non poterit nisi per craantum creditorum.*

ABSQUE, Præterquam. Aurel. Victor Schotti in Augusto: *Felix adeo, Absque liberis, tamen simulque conjugio.* In Caligula: *Immature Absque Octaviani interitu.* In Hadriano: *Apud Bajas tabe interiit anno Imperii Absque mense vicesimo secundo.* Utitur etiam non semel Ammianus, ut & alter Victor in Vitellio, Vespasiano & Theodosio.

¶ ABSRADICARE, Avellere, eradicare, Gall. *Deraciner, arracher*. Charta Guidonis Comitis Flandr. an.1237. in Tabular. S. Barthol. Bethuniensis: *Item debet habere omnes emendas, redituum forisfcelatorum, metarum* ABSRADICATARUM *sive remutatarum absque meslea.*

ABSTANTIA, [Intervallum, distantia, Gallicè *Eloignement, distance.*] Hac voce utitur Vitruvius li. 9.cap.4. *Quod aiunt solem, cùm longiùs absit Abstantia quadam.* A verbo *absto*, quod usurpat Horatius de Arte Poetica:

Ut pictura poësis erit, quæ si propiùs stes,
Te capiet magis, & quædam, si longius ABSTES.

¶ ABSTEMIUS, Non modò qui à vino, sed etiam qui à carnibus abstinet; quo sensu dixit Plinius *peandum Abstemium*. Vita B. Geraldi Auriliac. lib. 2. de quo Annal.Bened.to.3.pag.462. *Geraldus quemdam Monachum, nomine Aribertum ducebat secum, magnæ abstinentiæ virum. Factum est aliquando ut dresset pulmentarium quo* ABSTEMIUS *ille cum pane vesceretur . . . . Cùm fortè reperit pisciculum in littore expositum & palpitantem qui ipso vidente de aqua exsilierat, tum verò consedentibus ad mensam comedit ille Abstemius de pisce parato.*

¶ ABSTENIS, νηφάλιος, Sobrius. Supplem. Antiquarit. Vide *Abstenus*.

¶ ABSTENTUS. Vide in *Abstinere*.

¶ ABSTENUS, *Sobrius*. Janssonii Auctarium ad Glossar. Isid. Vide *Abstenis*.

¶ ABSTERGERE, pro *Aspergere*. Occurrit in codice MS. Cœremoniarum Monasterii B. M. Deauratæ Tholos. *Fit circuitus per cimiterium à Priore vel ab Domaderio* ABSTERGENDO *ab aqua benedicta; & post, finito responsorio cum versibus absolvuntur mortui ab illo qui facit Officium. Hoc facto quilibet neguossiat ad libitum*.

ABSTERSORIUM, [Pannus lineus quo utitur sacerdos dum Missam celebrat ad extergendos sibi digitos post attrectatam sanctam hostiam, Gall. *Purificatoire*. In hoc differt *Abstersorium* à manutergio, quòd isto dumtaxat utantur cùm res divinas nondum attigere.] Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis an. 1295. *Duo* ABSTERSORIA *de panno lineo, cum extremitatibus cordatis de serico, ad extergendum digitos post Perfusionem in majori altari*. Alibi: *Item duæ tuallæ Abstersoriæ--- item 1. Abstersorium tuallum--- item 1. tualla Abstersoria*.

ABSTERIUM. Vide *Asceterium*.

ABSTERNERE, *Abucere, repellere*, in Glossis Isid. [Papiæ Synonima sunt, *Absternere, Abdicare, propulsare, respuere*.]

¶ ABSTINATIO, Fortè pro *Obstinatio*. Descriptio redituum, censuum &c. dominii de Eska, ex Archivo Ecclesiæ S. Audomari: *Nec possunt aliqui .... de territorio fructus removere, cariare, seu decimare... in absentia decimarii, alioquin si eorum* ABSTINATIA *posset evidenter comprobari... deberent ex hoc puniri*.

ABSTINAX, Abstinens. Fragmentum Petronii: *Et quid si* ABSTINAX *non fuisset? quinque dies aquam in os suum non conjecit, non micam panis; tamen abiit*.

¶ ABSTINENTIA, Ab armis cessatio; Gall. *Suspension d'armes*, Olim *abstinence, souffrance*. Rymer. tom. 2. pag. 800. *Prorogandi sufferentiam, seu Abstinentiam inter nos ex parte una &c.* Ibidem Gallicè: *Avons accordè & accordons que la souffrance, ou l' Abstinence de guerre... soit èloignèe*.

ABSTINERE, Activa significatione usurpavit Marcellus Empiricus cap. 29. *Gallinam per totum diem à cibo Abstineto*. Cælius Aurelianus Siccensis lib. 5. Chron. cap. 10. *Erit à cibo Abstinendus ægrotus*. Ita etiam non semel Plautus. [Janssonius in Auctario ad Glossas Isid. *Abstinet, observat*.]

ABSTINERE *aliquem communicatione, communione*, idem est ac *Excommunicare*. Caldonius in Epistola, quæ est 39. inter Epistolas Cypriani: *Abstinuimus communicatione Felicissimum*. Mox: *Abstinuimus Sophroniam*. Avitus Vienn. Epist. 14. *Proinde qua sit Abstinendus conditione, precipite*. Usurpatur passim in Concilio Eliberitano, Toletano I. c. 4. 13. 15. Vasensi I. c. 7. apud S. Hilarium in Fragm. pag. 27. Commodianum instruct. 61. &c.

ABSTINENTIA, Eodem sensu apud Fulbertum Carnot. Epist. 83. de Presbytero lapso: *Ab Officio removendus est, & tandiu* ABSTINENTIA *castigandus est, quousque relicto vitio, & per Dei gratiam superato, revocari videatur idoneus*.

ABSTENTUS, Excommunicatus, apud eundem Cyprianum Epist. 38. & 55. lib. de Lapsis. In Concil. Tolet. 1. can. 46. apud Guibertum lib. 3. de Vita sua cap. 5. &c.

☞ ABSTENTUS, Macro in Hierolex. intelligendus videtur de suspenso ab Ecclesiasticis functionibus; quo sensu *Abstinere* usurpari contendunt non semel apud eumdem Cypr. atque etiam in Regulis Patrum ca. 5. §. 2.

¶ ABSTENTUS, etiam dicitur apud Jurisperitos, ac Latinè magis, Pupillus qui tutoris auctoritate ab adeunda hæreditate revocatus est, ex eo nempe quòd nimis illa sit in ære alieno.

ABSTINENTES, Iidem videntur qui *Continentes*, vel qui jejunia observant & ab escis abstinent. S. Cyprianus, seu auctor de Singularitate Clericor. *Quid per hypocrisin, vult ab hominibus Abstinens dici & in secreto carnibus & ebrietate distendi?* Vita S. Tilonis Mon. n. 22. *Quis tantorum Monachorum cuneos aspiciens, quis virile agmen concordia cernens non obstupescat, in quo nullus nocens, nulla detractionis susurratio, sed similitudo* ABSTINENTIUM, *& certamen officiorum?* Vita S. Prejecti Mart. posterior num. 7. *Dum cum hospitibus Abstinentibus convivaretur, & pisces omnimodis anxius non haberet, &c.* mox de iisdem: *Cum pœnitentibus residens ad mensam remansit*.

ABSTINENTES, Hæretici in Hispania, Gallia, & Aquitania, *separantes persuasionibus conjugia hominum, & escarum Abstinentiam promittentes, &c.* Vide Philastrium de Hæresibus.

ABSTIPULARE, Dimittere, *vverpire*. Charta Conradi II. Imp. ann. 1146. pro Monasterio S. Maximini Trevirensis: *Comes per omnia Archiepiscopo satisfaciens, rejuravit ei fidelitatem, & vverpivit ei in præsentia nostra, & omnium qui affuerunt, Abbatiam, & omnem* ABSTIPULAVIT *de ea calumniam, & sic ab Archiepiscopo absolutionem & beneficium suum recepit*.

¶ ABSTLATA, *Navis piratica*. J. Laurentius in Amàlthea. Vox orta ab obsoleto *Abstulo*, Aufero. Ablatis enim navibus piratæ uti consueverunt. Vide *Abstatata*.

¶ ABSTOLCAZ. Vide in *Abautborizare*.

¶ ABSTOLLERE, Auferre. Vide in *Toltus*.

¶ ABSTRAUDERE, Auferre, furari, vel pro *Abstrahere*, vel pro *Abstrudere*; quod est Abscondere, operire, dissimulare. Conc. Arvernense an. 1095. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 122. *Quicumque istos ceperit seu occiderit, aut domos eorum fregerit, aut aliquid inde* ABSTRAUSERIT *vel combusserit, pacem Domini violabit*.

¶ ABSTRIGARE, Ab omni mora & impedimento liberare. Est enim *Trigare*, seu potiùs *Tricare*, morari, differre, implicare, quæ à *Tricæ*, unde Gall. *Tricbour, intrigue, &c.* Diploma Alberti & Ottonis Austriæ Ducum an. 1336. tom. 5. Reliq. manuscript. Ludewig. pag. 526. *Castrum Lucemberg à nobili viro Alberto disbrigare tenebimur... & nihilominus præfatus Albertus de Rauceinstein à præmisso captivitatis suæ vinculo absolvi non debebit, quousque præfatum Castrum in Lucemberg* ABSTRIGATUM *& in præfati Regis potestatem sit traditum*. Vide *Trigare*.

¶ ABSTRUERE, pro *Abstrudere*. Tertull. lib. 4. adv. Marc. *Negat lucernam Abstruendam, sed confirmat super candelabrum proponendam, ut omnibus luceat*.

ABSTULA, pro *Astula*, Breviloq. *Abstula, inapta*. Unde,

Abstula, vel napta, sarmentum, malleolusque.
Quisquiliam stipulæ possunt ignem revocare.

Vide *Astula*.

ABSTULTUS, [Ablatus. Acta Ss. Februarii to. 1. p. 209. C. *Excepto ducatu Denteleni qui ab Austrasiis iniquiter Abstultus fuerat*. Plura] Vide in *Toltus*.

¶ ABSURATIO, pro *Absjuratio*, Rei alicujus cessio cum præstatione sacramenti, Gall. *Renonciation, cession*. Literæ Officialis Ambian. an. 1243. ex Tabulario Corbeiensis Monast. *Noveritis quòd nos dilectum Clericum nostrum Johannem de Viaco latorem præsentium ad audiendam recognitionem &* ABSURATIONEM, *quam vir nobilis Robertus Dominus de Bava miles & Domina Helvydis uxor ejus coram ipso facere voluerint, &c.*

AB-

ABSUS, & Apsus, Incultus ager, qui vulgo in Chartis opponitur *vestito*, hoc est, culto. Charta Caroli C. apud Perardum: *Terras Apsas* [vel *Absas*] *ubi possint seminari modii* 150. perperam *aptas* editum. Tabular. Eccl. Nivernensis: *De Corte Patriniaco in villa Cosma mansos vestitos* 2. — *in Possessione mansos* 3. *vestitos, quartus verò Absus.* Charta Odonis Regis Franc. in eodem Tabul. *In pago Matiscensi in villa Fisciaco de potestate S. Cyrici mansos* 3. *vestitos cum terra* Apsa *ad ipsam potestatem in eadem villa aspiciente* — *de potestate mansos tres Apsos.* Tabul. Bellilocense in Lemovic. n. 95. *De terris verò* Absis, *si homo aliquid fecerit, Judex recipiat quod exierit; & si censum solvere noluerit, in Vicariis recipiant, & si reddere noluerit censum, &c.* Charta Ottonis I. Imp. in Hist. Episcop. Metensium: *De qua terra sunt mansa* 11. 5. *vestita, alia verò sex manent Absa.* Annotatio Arnonis Episc. to. 2. Antiq. lect. Canisii p. 485. *Tradidit mansos* 30. *inter vestitos & Apsos.* Charta Caroli Regis Burgundiæ filii Lotharii Imp. to. 12. Spicileg. Acheriani: *Colonica una vestita, & altera Absa, cum vercaria.* — *In Luciaco vercaria una Absa, &c.* Charta Adalberonis Episcopi Metensis apud Meurissium p. 308. *De qua terra sunt mansa undecim, quinque quidem vestita, alia verò sex manent Absa.* Charta Guidonis Flamenchi Militis Lemovic. an. 1284. *Pratis, pascuis, aquis, riperiis, ribagiis, terris cultis & incultis, Absis, & vestitis.* Charta Caroli III. Imp. ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ: *Genoliacum quoque villam cum portu & mercato, habentem capellam & mansos inter* Absos *& vestitos triginta tres, cum omnibus ad ipsam pertinentibus.* [Charta permutationis inter Episcopos Aptensem & Sistaricensem: *Campos, vineas cultas & incultas; seu Absas.* Vide Miræi opera Diplom. Edit. 1723. tom. 2. p. 935. A. B.]

Interdum *absus* ager dicitur non modò vacans, sed & prorsus incultus ac pasturæ idoneus. Charta Herivei Episcopi Eduensis in Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Mansos duos penitus Absos & omni cultura destitutos, pascuis solummodo animalium aptos.* Annotatio Arnonis Episcopi: *Tradidit in pago Drungoe territorium quantumcumque possidere visus fuit, quod nunc jacet Apsum.* Occurrit porro hæc vox in veteribus Chartis, in Capitulari de villis c. 67. in Chron. Besuensi p. 548. Chron. s. Benigni p. 370. 421. 423. 454. apud Baldricum lib. 1. Chr. Camer. c. 52. in Hist. Comitum Augustodun. pag. 48. apud Perardum in Burgundicis pag. 51. & alibi passim.

Absare, *Absum* facere, *mettre en friche.* Tabul. S. Dionysii de Capella in Diœcesi Bituric. charta 66. & 149. *Noverint quòd Dalmas de tricione quasdam calumnias in molendino de Espaleo tempore Radulfi Prioris antecessoris nostri posuerat, pro quibus destructum, & sicut dicitur,* Absatum *fuerat.* [Tabularium Vosiense fol. 68. v. *Nullo modo Abbas aut suus præpositus vim faciat hominibus per quam terra* Abset, *& fevales sua perdant.*]

Absarius, Qui *absos* & incultos agros scindit ac colit. Constitutio Caroli Crassi de Feudis ann. 890. *Mansionarius* 5. *solidos, Absarius* 30. *denarios, Bunatarius* 15. *suppleant.*

Abseitas, Terra *absa*. Charta Caroli Regis Franc. pro Monasterio s. Andochii Augustod. apud Labeum li. 1. Miscellan. *In villa quæ vocatur Quintiacus, Abbatiolam S. Germani mansorum* 20. *cum omnibus* Abseitatibus *& vineis, cunctisque ad se pertinentibus.* Alia apud Sammarthanos anno 858. ubi de eadem Abbatia: *Nihil enim amplius in eodem prædio habebant, nisi unam vineam & terram Abseitatis.* [vel *Abscitatis*, ut legitur in nova Gall. Christ. to. 4. Instrum. col. 52. D.]

Absiditas, Eadem notione, in Tabulario S. Florentii Salmuriensis: *Alanus & Egio Britannorum Monarchi tempore Geraldi Abbatis S. Florentii confirmaverunt donum ejusdem potestatis in* Absiditatem *redactæ, vulgò Livriacum, in pago Redonensi situm, per genitorem eorum Gaufredum.* Charta Rodmundi Episcopi Augustod. in Tabul. ejusdem Ecclesiæ: *Quæ scilicet res sunt sitæ in Comitatu Belnensi — mansi scilicet* 3. *vestiti, &* Absiditates 5. *pertinentes ad Biliniacum fiscum.* Charta Aganonis Episc. Carnotensis, apud Sammarthanos: *Est quædam terra in Absiditate redacta S. Petri, &c.*

Absitas. Tabular. Brivatense c. 366. *Videtur autem ipsa Absitas sita esse juxta villam quæ dicitur, &c.* De vocabulorum istorum etymo ac notione non una est Scriptorum sententia. Cæsarius Prumiensis in Glossario ad vetera ejusdem Monasterii diplomata, *mansos absos* dictos ait, *quòd non haberent cultores, sed dominus eos haberet in sua potestate*, eosque esse quos vulgò *Vroynde* vocant. Kilianus observat *Vrunta*, esse agrum compascuum & communem ad pascenda pecora, qui proinde non colitur ac scinditur. Nicolaus *le Maistre* lib. 3. de Bonis Eccle. cap. 1. *Mansum absum* seu *apsum* opinatur esse prædium nudum & investe, sine instrumento rustico, eoque nomine opponi *manso vestito*, seu *instructo fundo*, uti habet Ulpianus leg. *Instrumento. D. de Instructo vel instrum. leg.* Ego verò à verbo *absum*, vel *abesse* formatam vocem existimo, ita ut *ager absus* sit is in quo cultura aut semen *abest*, cujusmodi sunt *squalidi agri*, apud Grammaticos, *qui à cultura exierunt:* & ψιλαυχάρια, in Gloss. Græco-Lat. seu χερσάζειν & *vacantes*. Nec obstat quòd *apsus* interdum cum P. scribatur, cùm constet veteres P. pro B. non semel in scribendo adhibuisse, atque adeo in ipsa voce *absens*, ut colligitur ex Grutero 61. 1. 436. 2. Hanc conjecturam juvat lex 11. Cod. Theod. de Veteranis, in qua *loca absentium squalida, & situ dissimulationis horrentia*, non quidem vacantes terræ quæ dominos non habent, sed eæ quæ dominos habent, rerum negligentes, intelliguntur, uti viri docti censent. [Sunt qui has voces oriri putent è Latinis præpositionibus *abs, absque*, ita ut *terra absa* terra sit absque colono: Alii agrum *absum* existimant dici quòd *abs se* sit, id est, sibi relictus.] Sed & nescio an huc referri possint, quæ habet Gloss. Gr. *Apsis*, πρίασμα, νεαρόν, ita ut legendum sit *Apsum*: & νεαρόν, hoc loco idem sit quod νεαρός & νεάσιμον, *novale, & novalis ager*.

¶ ABSYNTHIOSUS, Amarus. Acta Ss. Aprilis to. 2. pag. 312. C. *Similiter & Absynthiosæ passionis* (Christi) *diem ac noctem transigeret.*

ABSYNTHIUM, potio mellita, monachica. Consuetudines Floriacenses pag. 405. *His tribus diebus post cymbali pulsationem, qui voluerit, bibet de* Absynthio *melle confecto, quod Refectorarius ante præparavit, & posuit in cyphis singulorum.*

☞ Usus iste etiamnum servatur in plerisque Germaniæ Monasteriis, nempe, in dolia musto, aut vino generoso plena, *absynthium* mittunt cum certis radicibus, melle, aut saccharo: addunt alii quædam aromata ut cariophyllum, zingiberi, casiam & alia id genus. Belgia multum placet cerevisia absynthio condita; hac utuntur mane sæpius, atque etiam interdum vespere stomachi fovendi causa. Vide *Pigmentum, Herbatum vinum.* Hæc tantisper accedunt ad nostrum *Hipocras*, vinum aromatis conditum. Absynthiatum vinum apud veteres haud fuit incognitum: Nam Æl. Lamprid. in Heliogabalo cap. 21. *Condito piscinas & solia temperavit & rosato atque Absinthiato.* Et Seneca in Suasoria pro Cicerone: *Hoc si tamen recta via consequi non potero, decipere vos cogar, veluti saluta-*

rem

rem pueris daturus potionem Absynthiati *poculi*.

ABTERMINATUS, Α'σεκτις, ὅπι ἐξωρισμένος, in Gloss. Lat. Græc. i. Exilio damnatus.

¶ ABTUS, pro *Aptus*. Ceremoniale ms. S. M. Deauratæ Tholos. *Planctus B. V. Mariæ*, id est Prosa: *Stabat Mater*, *&c. dicitur à duobus puerulis post matinum*, *& debent esse Monachi*, *si possunt reperiri ad hoc* Abti, *&c.*

¶ ABUNCOLUS. Patruus, pro avunculus. Gall. *Oncle*. Charta Chlodovæi III. Regis Francorum an. 692. apud Felibian. in Hist. s. Dionysii p. xij. *Et parens noster Sigeberchtus seu & Abuncoli nostri Chlotharius & Childericus*, *etiam & genetur noster Theudericus condam Regis*, *per eorum præceptionis*, *hoc ibidem concesserunt*.

¶ 1. ABUNDA, *Panici & mellei folliculi*. Gloss. mss. Ecclesiæ Aniciensis. Hinc collige *Abundum panem*, de quo in *Abundus*, aliud esse quàm *multus*.

¶ 2. ABUNDA, Meta, terminus, Gall. *Borne*, *Limite*. ab Angl. *Bound*, Meta, finis, terminus, quod à Saxon. bindan, Ligare, unde biodela, vinculis constrictio. Hinc nostratium *Bundle*, (inquit Somnerus in Lexico Saxon.) pro fasciculo. Hinc etiam agrorum fines, termini, limites, metæ, Latino-barbaris *Bundæ*, nostratibus *Bounds*, dictæ: quòd domino fundi sint in vinculum, ne eadem transgrediendo, proximo injuriam inferret. Kennetus Antiquit. Ambrosden. pag. 208. Chartam refert Walteri Yngeram pro Ecclesia B. Mariæ de Burncester in qua hæc leguntur: *Noverit universitas vestra . . . me dedisse. . . totam illam placiam que se extendit in longitudine . . . juxta ripam du Charwell usque ad metas &* Abundas *ibidem per me concessas & appositas*. Vide *Bunda*.

¶ ABUNDANTIA, Erogatio, Largitio, Gallicè *Largesse*. Lobinellus in Hist. Britan. to. 2. pag. 1604. ubi de ingressu solemni Francisci III. Britanniæ Ducis Rhedonas in urbem an. 1532. *In offertorio fuerunt publicatæ Abundantiæ & porrectæ pecuniæ & aurum & argentum*.

¶ EX ABUNDANTI, Præterea, insuper, Gallicè *De plus*, olim *d'Abondant*. Occurrit inter opera s. Bernardi tom. 2. pag. 1276.

ABUNDAT, Sufficit: Collatio Chartag. 1. cum Donatistis, c. 162. *Abundat nos absenti præjudicasse*. Cap. 163. *Abundat nos Innocentium Urbis Romæ esse Episcopum dixisse*. Fori Oscæ anno 1247. *Sed si fuerit partitio facta cum carta*, *tunc Abundat*.

ABUNDUS, Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 9. *Cum pane Abundo & quinque mensuris de cervisia*, id est *multo*. [Vide *Abunda*. 1.]

¶ ABURGARI, intra fines burgi aut villæ aliquam terram includere, comprehendere. Chron. Parmense ad an. 1268. apud Murat. tom. 9. col. 784. B. *Pro meliori statuerunt ipsam terram in totum destruere*. *Et sic per vicinias civitatis & villas Episcopatus divisione facta inter eos per presas & partes*, *finaliter destructa fuit*. *Et ordinatum fuit per* Commune *Parmæ*, *quòd numquam refici deberet*, *sed* Aburgari *& extendi versùs civitatem à fovea castri usque ad Parolam*, *& in magnis bannis & pœnis*; *quod sic adimpletum fuit*.

¶ 1. ABUSIO, Non usus, abstinentia. S. Paulinus Epist. 27. laudans Victricium ait: *Tua Sanctitas non solùm de* Abusione *licitorum*, *& abstinentia commodorum visibilium christianæ paupertatis divitem gloriam tenet*. Vide *Abuti*.

¶ 2. ABUSIO, Deceptio, Error. Gasp. Barthii Glossar. ap. Ludewig. Reliq. mss. tom. 3. pag. 94. ex Roberti Monachi Hist. Palæst. *Hæc Corbanam locutus*, *in superbia & Abusione*, *quæ ei conversa sunt in ignominiam & confusionem*. Ibid. pag. 95. ex Guiberto Abbate: *At is digna sibi admodum animi offirmatione tantæ nefas* Abusionis *abjiciens*, *penitus vel audire perhorruit*. Priori in loco allusio est ad hæc Psalmi 30. *Muta fiant labia dolosa*: *quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem in superbia & in Abusione*.

¶ ABUSOR, Qui malè utitur. Statuta Ordinis Cluniacensis anno 1301. ex Codice ms. B. Mariæ Deauratæ Tholos. *Excommunicamus omnes maliciosos & fraudulentos litterarum & privilegiorum nostri Ordinis* Abusores: *& in hoc casu Litterarum intelligimus Abusores*, *qui litteras hujus* (Ordinis) *extendere ad alias res & actiones*, *jura & personam quam ad illas vel ad illa de ordine . . . . presumunt*.

ABUSUS, Defectus. Alanus lib. 4. Anticlaud. cap. 3. *Non erit à propriis exclusus dotibus ejus cultus*, *& in nullo formæ patietur Abusum*. Baldricus Noviom. lib. 3. cap. 69. *Sentiens Imperator se blanditiis impetrare non posse quod petebat*, *cœpit Abuti violentia*. Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: *Quorum gemmato tua sagacitas dogmatum favo aliquantisper Abusa est*. Vetus Charta in Tabul. Ecclesiæ Viennensis fol. 72. *Terras autem Ecclesiarum quas antecessores sui*, *& ipse Ecclesiis extorserant*, *quas etiam Amedeo viventi toleraverat Papa* Abuti, *promisit & pepigit in manu domini Papæ penitus in fine suo relicturum Ecclesiis pro anima sua*, *&c.*

¶ ABUTARE. Vide *Abuttare*.

¶ ABUTARIUS, Fortè pro *Alutarius*, Gall. *Megissier*. Charta anno 1267. ex Chartulario Fontanellensi tom. 1. pag. 777. *Supra quodam masagio sito juxta plateam Abutariorum Rothomagensium*.

¶ ABUTERO. παραχρῶμαι, *Abutor*. Supplem. Antiquarii.

1. ABUTI, Igne consumere. Auctor incertus de Limitibus: *Terminos sanctificales ponunt*, *ubi illos sacrificii opportunitas suadet poni*, *hoc est*, *loci commoditas*, *in quo sacrificium* Abuti *possint*.

2. ABUTI, Non uti. Papias: *Abuti*, *malè uti quo bene debet uti*, *vel modicè contemnere*, *& non uti*, *modò nimium uti*. Commodianus instr. 63.

Luxuria suadet, *Abutere*, *bellum vicisti*.

Paulinus Epist. 21. *Justificatur superbis*, *quæ huic mundo superbit*, *& contemnit hoc sæculum*, *omnibusque magnis ejus & dulcibus speciosis* Abutitur. Epist. 36. *Tamen & simplici sensu secundùm literam*, *cùm res postulat*, *non Abutendum est*. Epist. 27. *Tua verò sanctitas non solùm de* Abusione *licitorum*, *& abstinentia commodorum visibilium Christianæ paupertatis divitem gloriam tenet*. S. Augustinus Epist. 59. *Omnia hæc magis ad corruptionem valeant*, *cùm superstitiosè ab eis abstinetur*, *ut eis homo* Abutatur, *id est non utatur*. Regula s. Isidori cap. 13. *Orarium*, *birros*, *planetas non est fas uti* (*Monachum*) *neque illa indumenta vel calceamenta*, *quæ generaliter cætera Monasteria* Abutuntur. i. quorum usus non est in ceteris Monasteriis.

Abuti cum accusativo. Commodianus instruct. 56. *Abuteris domini mandata*, *& te filium inquis*.

Adde Decretum Gundemari Regis in Concilio Toletano, & vide Juretum ad Symmachum lib. 3. Epist. 46. & Salmasium in Disquis. de Mutuo pag. 136.

Abuti, pro *uti* usurpat s. Hieronym. in 4. Esaiæ: *Abutendum est hoc testimonio*, *& adversùm Ecclesiæ feminas*, *quæ ambulant collo extento*, *& nutibus loquuntur oculorum*.

¶ ABUTTARE, Terminare, Gall. *Aboutir*. Dicitur apud Agrimensores de Agrorum finibus qua parte sunt angustiores. Nam ea parte qua sunt longiores *Adjacere dicuntur*. Hinc in Nomo-Lexico Anglic. Thomæ *Blount* in voce *Abbutals*: Latera autem *nunquam dicuntur abuttare*, *sed terram proximam adjacere*. Kennetus An-

Antiquit. Ambrosden, pag. 399. *Una acra inter terram Simonis Germeum & Agnetis le BlaKe & Abuttat super prædictam acram*. Rymer. tom. 14. pag. 410. *Abuttans super viam regiam vocatam &c.* Charta Excambii inter Willelmum de Enefeld & Ricardum pincernam, Formul. Anglic. pag. 159. *Dimidiam acram cum pertinentiis suis quæ* AAUTTAT *super Hodelane à latere occidentis, & dimidiatam dolæ quæ jacet juxta terram Willelmi Presbyteri & Abuttat super terram &c.* Vide *Butum*.

¶ ABYRTACE, ABYRTACUS & ABYRTACA, apud Athenæum lib. 3. cap. 35. Barbarum erat condimentum apud Persas & Medos ex allio, porro, cardamo, granis mali puniei, sinapi, aliisque acerbis, aut etiam ex herbarum virentium succo confectum. Lex. Phil. Martinii.

¶ ABYSSALIS, à Græc. βυθὸς vel βυσσὸς & ἀ privat. Fundum non habens. Gall. *sans fond*. Prologus Vitæ B. Coletæ tom. 1. Maii. pag. 539. *Unigenitus . . . . . prospectans hæc infima miserabiliter in præcipitium* ABYSSALE *turpiter jam dilapsa*. Vide Imit. Christi. lib. 3. cap. 14. n. 3.

¶ ABYSSARE, Mergere in profundum, Gallicè *Abymer*, Item immergere, Gall. *Plonger*. Acta Ss. Maii tom. 5. pag. 108. A. *Totus in Deum Abyssatus erat*. Acta Ss. Martii to. 2. pag. 140. *Istud desiderium est tantum quòd anima in eo Abyssatur*.

¶ ABYSUS, secunda correpta pro *Abyssus* apud s. Paulin. Poemate 27. de S. Felice pag. 171. edit. 1685. *Victor* (Christus) *& inferna & pariter cœlestia cepit: Effractisque* ABYSIS *cœlos penetravit apertos*.

ACADIA. Pactum inter Thomam Comit. Sabaudiæ & Abbatem Pinarolensem anno 1246. *Tam in monte quàm in plano, & villis & hominibus & Acadiis, & silvis, & pascuis*.

ACAMPANARE, In *campum* educere. *Mettre les bestes aux champs*. Fori Arag. l. 4. p. 85. v. *Quòd possint prædictis pendentibus litigiis ganata sua depascere, abeuvare,* ACAMPANARE, *lignare, carbonare, arbores scindere &c.*

ACAMPRASSA, Ludentium & aleatorum conventiculum, Gallis *Brelan*. Charta dominorum Canneti in Provincia anno 1338. *Nulla persona extranea vel privata in castro de Canneto seu ejus territorio faciat* ACAMPRASSAM, *sive conventiculum à jure prohibitum*.

ACANNIZARE. Fori Oscæ Jacobi I. Regis Arag. fol. 16. *Quicunque* ACANNIZAVERIT *vaccam vel bovem si bos vel vacca fecerit damnum casu fortuito, dum Acannizatur, cujus est, amittat ipsum bovem vel vaccam, nisi Acannicetur causa nuptiarum*. Picardi etiamnum dicunt *Acanner*, cùm aliquem convitiis incessunt. Quasi canem in aliquem concitare.

☞ Et quidem *Accanare* Italis est canes immittere; at est etiam alia vox scilicet *Accannare*, quæ iisdem sonat stimulis agitare, acutis cannis excitare, quod maximè apud Hispanos fieri solet, cùm adversùs tauros dimicare homines juvat. De hujusmodi festivis præliis quæ in nuptiis etiam fieri consueverunt, hic agi facilè crederem; ad quid enim illa exceptio, *nisi Acannicetur causa nuptiarum*.

¶ ACANONICUM, Non canonicum, extra canonem, & regulam, Græcis ἀκανόνιστον. Goclen. Lex. Phil. 285.

¶ ACANONISTUS, Qui contra Canones aliquid facit, vel qui Canones ignorat. Sirmondus in Glossario ad calcem Supplementi Concil. Gall.

¶ ACAPITA, æ. Vide in *Accaptare*.

¶ 1. ACAPITARE, Incipere, Gall. *Commencer*, quasi *Adcapitare*. Vox Agrimensorum. Chartular. s. Vandregesili to. 1. pag. 757. *Et Acapitat* (ille campus) *ad nemus dictorum Religiosorum*. Quasi diceretur, & habet caput suum ille campus ad &c. Agrimensores quippe agrorum latera breviora vocant capita, longiora verò, latera & laterationes nuncupant.

¶ 2. ACAPITARE, alia notione, unde ACAPITIS, ACAPITUM, ACAPTAGIUM, ACAPTARE, &c. de quibus infrà in *Accaptare*.

¶ ACAPTES, Resemtæ, bona parta, Gallicè, *Achats*, *Acquets*. Testamentum Bernardi Atonis anno 1118. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 487. *Et omnes Acaptes, quos ego feci in supradictis honoribus, sint similiter ejusdem Rogerii*.

¶ ACARALHA, Vox Occitana incertæ notionis. Edictum Joannis I. Regis Franc. anno 1351. apud Dom. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 480. *Item. Quòd dicti consules cum suis consiliariis habeant potestatem cognoscendi de viis publicis & itineribus reparandis, de clerviis, doblis,* ACARALHIS *senioralibus, edificiis & tabulariis Bescalinis in dicto castro, & ejus pertinentiis, factis, constructis, faciendis seu construendis pontibus, & de malis passibus conservandis & reparandis*.

¶ ACARNERARE, Pecora aliena in agro damnum facientia capere atque etiam occidere & comedere. Vide in *Carnale*.

¶ ACATAPANUS, Præfectus civitatis vel provinciæ. Idem qui *Capitaneus*. Vide *Catapanus*.

¶ ACATARE, Emere, Gall. *Acheter*. Item relevium exsolvere. Necrol. Corbeiense MS. *IX. Kal. Aprilis Petrus Monachus ad succurrendum. Anniversf. principale, pro cujus anniversario habemus VII. modios frumenti ad molendinos quos* ACATAVIT *Johannis dicta Ranel*. Vide in *Accaptare*.

¶ ACATUS, Vox Græca, navis actuaria, idem quod *Acatium*. Tertul. adversus Marc. lib. 5. *Quamobrem, Pontice nauclere, si unquam furtivas merces vel illicitas in* ACATUS *tuas recepisti, &c.* Vide Græviuim ad Glos. Isid. in *Accepta*. Et infrà *Accato*, *Achateon*.

ACCABUSSARE, καταποντίζειν, Gallis, *Bailler la Cale*, Immergere, in mare demittere: pœna in meretrices & lenones vulgò decreta etiamnum apud Burdegalenses, qua scilicet in cavea ferrea inclusi in mare demittuntur, & subtus navim denuo submerguntur. Statuta MSS. Massiliensis urbis lib. 5. contra eos qui ludendo dejerant, *Et si illos 12. denarios dare & solvere non poterit,* ACCABUSSETUR, *penitus indutus cum vestibus quas tunc detulerit, in portu Massiliæ, vel in vallato quod est in Portali Callatæ, usque ad Portale S. Martini, tot vicibus quot juraverit*. Ubi *Accabussare* videtur idem esse quod *immergere*; est enim Occitanis, *Cabussa*; *faire la culbute*, prono capite prolabi. Vide Consuetud. Solensem tit. 16. art. 6. & quæ de hac pœnæ specie observat Cleiracus ad Leges maris Oleronenses art. 31.

ACCALVASTER, Ab anteriori parte calvus, sicut recalvaster à posteriori. Ebrardus de Bethunia:

Est ACCALVASTER *vir calvus ab anteriori*
Parte, recalvaster retro calvus habetur.

ACCAMPIA. Charta ann. 1322. in Maceriis Monasterii s. Barbaræ Lugdun. p. 203. [*Item quòd idem Camerarius det & dare teneatur cuilibet Monacho . . . quasdam estaminas . . . & tria paria sotularium . . . & quòd dicta æstivalia teneantur semel facere* (reficere) *de* ACCAMPIIS *& sotularibus, si & quando super hoc fuerit requisitus*.]

ACCANTARE, *Iterum vel juxta cantare*, Joanni de Janua.

ACCANTATOR. Vide *Incantum*.

ACCAPTARE, ACAPTARE, ACCAPITARE, ACCAPITUM, ACCAPTACIUM, ACCAPTAMENTUM, REACCAPITUM, &c.

ACA-

ACAPTARE ad aliquem, ut *caput* & dominum agnoſcere, capere. Capit. Caroli C. tit.16. c. 7. *Et propter hoc jam ultra ad illum non debeat* (ſ. habeat) *conſilium Acaptare*. Et cap.13. *Et illi ſimulat ut ad alium ſeniorem meliùs quàm ad illum Acaptare poſſit, veniat ad illum*, Mox: *Et quòd Deus illi cupierit, & ad alium ſeniorem Acaptare potuerit, pacificè habeat*.

ACCAPTARE, Capere ad *accapitum*, hoc eſt, capere, vel poſſidere feuda aut quævis alia bona ſub *accapitorum* conditione ac onere. Charta fundationis Montis-Albani an. 1144. *Et ſi feudatarii qui* ACCAPTANT *honorem de domino Comite, voluit vendere, vel impignorare feudum, faciant hoc conſilio Comitis, aut ſui miniſtri; ita ut dominus Comes habeat de uno quoque ſolido venditionis unum denarium, & de uno quoque ſolido impignorationis unum obolum*. Tabular. Archiepiſcopatus Arelatenſis fol.2. *Et quòd non tollat ei, nec ejus ſucceſſoribus ſupradictas homines, neque quos conſilio ſuo antea Accatabit*. Charta Guillelmi V. Ducis Aquit. apud Beslium pag.392. & Labeum in Miſcel. to. 1. *Fac caſtrum per tale conventum, ut ſi ego valeo* ACCAPTARE *cum Comite Fulcone de pretio meo & tuo, una pars ſit tua, & alia mea*. Charta Raimundi Comitis Barcin. apud *Diago* lib.2.cap.86. *Et ego Raimundus Comes Barchinonenſis dono uxori meæ Almodi, & filiis, quos de ea habuero, omnia quæ* ACAPTAVI *in Balagario*. Charta Raimundi Comitis Toloſæ an.1088. *Quod videlicet Acaptaverunt ab illis de Rocamanra*. Tabularium Eccleſiæ Uticenſis an.1156.pag.8. *Caſtrum de Blandaco cum Acoptis quæ in eodem caſtro idem Epiſcopus fecerat*, Infra: *Si autem aliquid in eodem caſtro quolibet modo* ACAPTAVERINT, *totum ab Epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis teneatur & poſſideatur*. Hinc noſtri vocem, *Achetor*, ſeu ut Picardi efferunt, *acater*, vel ut eſt apud Froiſſartem 1.vol. cap.190. *achapter*, pro *emere*, hauſerunt; quòd qui à domino prædium in *Accapitum*, vel cum onere præſtationis, vel etiam in emphyteuſin accipit, dato pretio illud ſibi habeat ac comparet. Vide Jacob. *Bourgoing*. lib. de Orig. & uſu vulgarium vocum pag. 22.

¶ ACCAPTARE, Interdum etiam ſimpliciter pro emere abſque ullo onere, ut in ſequenti exemplo & aliis multis. Hinc vox *Acater* ad quamlibet emtionem tranſlata. Donatio Eccleſiæ de Canonica S. Victoris Maſſil. an.1060. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 23.col.2. *Non aliter cognoſcentes illam à captivitate ſupradictæ hæreſis poſſe eripi, pro remiſſione peccatorum noſtrorum donamus eam omnipotenti Deo & cœnobio Sanctæ Mariæ ac Sancti Victoris Maſſilienſis, atque Abbati vel Abbatibus ſeu Congregationi in eo jure perpetuo habitantium, cum omni honore quem hodie habet vel in antea* ACCAPTARE *potuerit, ſicut mos eſt noſtræ patriæ, ad totos honores*. Et in codice MS. ejuſdem Cœnobii. *Cum omnibus rebus, quas Accaptabit vel recuperabit*.

ACCAPITARE alicui, Relevium facere, vel exſolvere, vel aliquem pro domino, & velut pro *capitali* domino agnoſcere. Bracton.lib.2.c.35.§.1. *Eſt etiam aliud genus tenementi quod datur in maritagium, & ubi non ſit homagium ante tertium heredem incluſive poſitum propter commodum donatoris per reverſionem*. Mox ait: *Cùm autem plures fuerint coheredes, omnes* ACCAPITABUNT *filiæ primogenitæ, & maritus primogenitæ homagium faciet capitali domino de toto feodo, &c.* Fleta lib. 2.cap.50.§.6. *Sed omiſſo illo medio, capitali domino* ACCAPITET, *& ei reſpondeat de eiſdem ſervitiis — nec liceat hujuſmodi capitali domino ulterius ipſum tenentem diſtringere, dum prædictus tenens ſe offerat Acapitare ei, & facere ei ſervitia debita & conſueta de quantitate tenementi*. Vide lib. 3. cap. 16. §. 7. 38. & quæ de *Paragiis* obſervavimus in Diſſertat. 3. ad Joinvillam.

ACCAPITUM, [ACAPITA, ACCAPTUM,] quod vulgò *Relevium*, ſeu agnitio in dominum. Charta Michaelis Archiepiſc. Arelatenſis an.1214. qua concedit Comiti Monfortenſi Bellocadrum & Argentiam, in Regeſto Toloſann fol. 17. *Item confitemur nos recepiſſe à vobis pro Accapito 1400. marchas boni & legalis argenti*. Alia an.1231. ibid. fol.25. *Item conceſſit quòd quando detentores poſſeſſionum quæ tenentur ab Eccleſia ad cenſum annuum, vel in feudum, in incurrimentum ceciderint, vendentur poſſeſſiones illæ perſonis competentibus bona fide, & Eccleſia habeat inde vendas &* ACAPITAS. Occurrit ibi pluries. Vide Hiſtor. Epiſcop. Cadurcenſium. n.166. [Rymer. to. 1. pag.855. col.2. *Et una lancea de Accapto pro toto territorio de Brulbien*.]

☞ ACCAPITI notionem longè diverſam tradit D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. lib.3.c.XI. Exiſtimat enim vir eruditus *Accapitum* idem eſſe ac feudum *ſine capite*, hoc eſt, ſine clientela & alta juſtitia: quæ feudi ſpecies, inquit, in Occitaniæ tantùm provinciis in uſu fuit. Verùm ſi res ex judicio Scriptorum harum provinciarum dirimenda eſt, ad quos potiſſimùm ſpectat de uſaticis ſuis ſcribere, *Accapitum* nihil aliud erit quàm *Relevium*, ſeu agnitio in dominum, ut mox definiebat D. Cangius. Vide Rocheſlavinum infrà in V. *Reaccapitum*. Nec aliud certè innuunt, ſi attentiùs perpendantur, quæ in ſuam ſententiam profert D. *Bruſſel*. Errandi fortaſſis occaſio fuit etymon ab *a* privat. & *caput* deductum, cùm rectiùs à verbo *Accaptare* inferretur. Hinc etiam Gal. *Acapits* & *Arriere-acapits* dixit, quod vernaculè vocant, *Acapte* & *Arriere-acapte*.

¶ ACAPITIS, Eadem notione. Teſtamentum Rogerii Vicecom. Biturie. an. 1150. inter Anecd. Marten. to.1. col.410. *Deinde dono & laudo ..... totum honorem meum, civitates videlicet, atque burgos, caſtra, villas, atque dominia, feudos, alodios*, ACCAPITES, *pignorat & acquiſitiones &c.*

ACAPTATIO, idem quod *Accapitum*, in Charta Isli Epiſcopi Toloſani: *Et pro hoc fevo dederunt illorum domino Præpoſito 5. ſolid. Acaptotionis*.

ACAPTAGIUM, Vox ejuſdem notionis. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegalenſis notatum A. fol. 35. *Acaptagia, quæ alibi Relevia dicuntur; levata eodem anno in eadem Seneſcallia*.

ACAPTAMENTUM, idem quod *Acaptagium*. *Vendagia & Accaptamenta* in Conſuet. municipal. Bergeraci an.1368. art.69. Charta Petri Epiſcopi Inculiſm. an. 1178. in Regeſto Inculiſmenſi: *Licèt hominem recognoſcerent, tam Achaptamentum mille ſolidorum debere conſtanter negabant*. Alia Epiſcopi Aginnenſ. an.1217. in Regeſto Carcaſſon. *Et dabit in mutatione Comitis ſeu Epiſcopi* ACAPTAMENTUM *in recognitione domini unum beſtearium, pro quo procurationem quam ab eodem requirebat, ſibi remiſit*. Vid. Hiſt. Epiſcoporum & Comitum Engoliſmenſium c.33. Charta an.1240. in Tabul. Dalonenſi fol.85. *Accaptamentum verò nobis debet perſolvi noſtriſque ſucceſſoribus ad utriuſque partis mutationes*. Tabularium Nantolienſe in Pictonib. an.1306. *Homagium ligium quod nobis valebat facere Joanna de Linea ſine aliquo Achaptamento*. Ibid. an. 1418. *Ad Achaptamentum quarundam chirothecarum albarum de pretio 6. denariorum in mutatione feodatarii*. Rurſum an. 1419. *Sub homagio ligio à me & meis, in mutationibus dominorum & vaſallorum, & ſub* ACHAPTAMENTO 5. *ſolidorum bonæ monetæ currentis ſolvendo*. Occurrit paſſim in eo tabulario, & in Ablienſi f.40. [Et in Lib. Conſuetud. S. Auguſtini Lemovic. fol. 23. *Præſentibus & futuris notum ſit quòd Dominus Abbas V. Eccleſiæ S. Auguſt. Lemov. in villa de Brumec accepit in pace perpes hominium & Ligenſa & juramentum fidelitatis à Falcone milite. Illique Dominus Abbas diem aſſignavit Le-*

mo-

movicas ut venieus in Capitulo S. August. Abbati & Capitalo hoc idem juraret & C. sol. & 1. d. de ACHAPTAMENTO *in pace redderet, &c.* Chron. Comodoliac. apud Stephanotium io Fragm. Hist. to. 2. *Raimundus Lobers, Iterius frater ejus & Aadoinus de Petra Buffera dederunt Ecclesiæ S. Juniani* ACAPTAMENTUM, *& quidquid juris habebant in manse de la Chieza.*]

AD ACCAPITUM DARE, *seu in emphyteusin.* Charta an. 1213. in Regesto 49. Philippi Pulcri Regis Franc. ex Tabulario Regio num. 160. *Videlicet quòd dictus Dom. Petrus de sancta Cruce donet, dare & donare teneatur in Emphiteusin seu* ACCAPITUM — *dictam limeriam, &c.* Alia Ludovici Hutini Regis Franc. an. 1315 pro Monspeliensibus: *Item concessimus de feodis & retrefeodis in Emphyteusia vel* ACCAPITUM *datis & translatis in personas ignobiles, &c.* Alia Jacobi Regis Majoricar. an. 1310. *Damus in Accapitum seu Emphyteusin alcheriam nostram, &c.* Alia ann. 1229. *Ut tu & prædictam Condaminam — in Emphyteosin seu in Accapite, si volueritis, dare valeatis.* Adde Chronologiam Episcopor. Lodovensium p. 154. 240. & Gassendum in Notitia Ecclesiæ Diniensis pag. 20.

¶ AD ACCEPTAMENTUM TRADERE, *seu ad censum*, in Consuetud. Lemovic. art. 61. *Item si aliquis concedit & tradit terram ad censum &* ACCEPTAMENTUM *nihilominus pretio sibi dato, si census valeat plusquam ipsum pretium, hujusmodi contractus habetur pro assentamento, nec in isto casu ille cui traditur taliter, de dicta terra debet solvere vendas.*

REACCAPITUM. Scribit Rocheflavinus in Provinciis Occitaniæ & Aquitaniæ *Accapita* dici jura quædam quæ debentur domino fundi & directo, pro mutatione Emphyteotæ, sive illa morte, sive matrimonio, venditione, permutatione, cessione, heredis institutione, legato, aut alio quovis modo eveniat: contrà *Reaccapita*, mutationem domini spectare. Notitia anni 1144. apud Catellum lib. 2. Rerum Occitanarum cap. 17. *De uno quoque casali, qui habebat sex stadios in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. denarios de Acapte, & omni anno à Martio servitium 12. denariorum,* REACAPTE, *quando evenerit, 12. denarios.* Infrà: *Carbonellus faber habeat de laboratoribus suis censum qui vocatur Lanse: & faciat & reparet ferramenta molendinorum, retento ibi pretio & usu suo; & propter hoc præbeat domino Acapte 10. solidorum, & 5. solidorum* REACAPTE, *quando evenerit.*

RETROACCAPITUM in Consuetudine Tolosæ par. 4. tit. de Feudis, art. 18. Charta Occitanica an. 1244. io Regesto Tolosano fo. 73. *Terras heremas & coadrezelas, e albres domesjques, e salvaidies, e bosc, e bartas, e prats, & aigas, e cavis, e esplechius, e atemprivas, e hommes, e fembres, & ceses, & Acapites, e* REIREACAPITES, *& feaborins, &c.*

¶ ACCARRATIO, Testium cum reo compositio, Gall. *Confrontation, Acarement.* Bleynianus Instit. Theor. & Pract. L. IV. p. 572. *Confrontationes verò fiunt exhibitis ipsi reo testibus, & in ejus conspecta positis, unde &* ACCARRATIONES *à Cara barbaro nomine quod faciem significat, nominantur.* Certè apud Occitanos & Vascones etiamnum *care* faciem sonat, unde vox *Accarer* cum reo testes conferre, inquit D. *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici. Adde quòd κάρα faciem pariter significet, apud Sophocl. in Electr. Tragœd. pa. 137. Edit. H. Stephani. Ita in Originibus Gall. D. *de Caseneuve.*

ACCARO, Instrumentum rusticum. Petrus Crescentius lib. 1. de Agricult. cap. 6. *Et superducta iterum dicta terra cum vangis & Accaronibus, &c.*

¶ ACCATO, Gr. ἀκάτιον, Genus navigii actuarii. Bern. *de Breydenbach* Iter Jerosol. p. 238. *Verùm die* XXIX. *iterum contra Maleam ire tentavimus, licèt vectum nonnisi pro sex pannis* ACCATONIS *habuerimus exiguum.* Vide *Acatus.*

¶ AD ACCEDENTES. Responsorium quod in Ecclesia cantabatur, dum ad sacram Synaxim Fideles accedebant juxta Officium Muz-Arabicum. Ordo Officii Gothici, to. 3. Collect. Conc. Hispan. p. 267. *Subitoque canitur in choro responsum quod vocatur,* AD ACCEDENTES; *in eo verò moneatur Fideles qui sunt communicaturi, ut accuratissimè perpendant, quem cibum suscepturi sint.*

¶ ACCEDIA, pro *Acedia* in Cod. MS. S. Martialis Lemov. n. 4. *A spiritu Accedia, libera nos, Domine.* Vide *Acedia.*

ACCELERANTIA. Celeritas, apud Petrum Diac. Casinens. de Corpore S. Benedicti Casini.

¶ ACCENDI, de Luna dicitur, cùm à sole io noviluniis incipit illumioari, Kalendarium MS. San-German. X. circiter sæculi laudatum in Mercurio Gallico Febr. 1728. p. 280. *Luna Januarii media nocte* ACCENDITUR. *Luna Febr. inter mediam noctem & galli cantus Accenditur. Luna Martii media nocte Accenditur. Luna Aprilis hora galli cantus* ACCENDITUR. *Luna Maii mane Accenditur. Luna Junii hora tertia Accenditur. Luna Julii meridie Accenditur. Luna Augusti inter mediam* (l. meridiem) *& horam nonam Accenditur. Luna Septembris circa horam nonam Accenditur. Luna Octobris inter nonam & Vesperam Accenditur. Luna Novembris in Vesperum Accenditur. Luna Decembris in Vesp. & mediam noctem Accenditur.* Vide *Incensio Lunæ.*

¶ ACCENDONES, Lanistæ seu Gladiatorum Magistri, sic dicti quòd Gladiatores ad pugnam accenderent. Tertullian. de Pallio cap. ult. *Verùm & Accendones & omnis Gladiatorum ignominia togata producitur.* Ita correxit Salmasius pro *& cerdones*, ut antea legebatur. De his plura Hofmannus ad hanc vocem.

ACCENGIA. Vide *Andecinga.*

ACCENSA, Census, datio ad censum. Jo. Hocsemius in Hugone 72. Episc. Leod. cap. 23. *Major in villa & Advocatus à Prumiensi Abbate domino villæ villam tenebat ad Accensam.* [Charta Ferrandi Comitis Flandriæ an. 1229. apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 954. C. *Nos autem* LXXX. *libras dictæ domui assignavimus percipiendas....* AD ACCENSAS *nostras de Binchio.*] *Accease* & *Adcense* io Consuetudine Burbonensi cap. 34. Bituricensi titulo 9. art. 21. Vastanensi articulo 6. *Acceasemeus* in Parisiensi antiqua artic. 191. *Adceasement* in Vitriacensi articulo 23. Parisiensi art. 109. *Acensement* in Catalaunensi art. 194. Aurelian. art. 412. *Accensissemeat* in Treceosi art. 58. 148. & Calvimonteosi art. 56. 116.

¶ ACCENSAMENTUM, Eodem sensu. Locum vide suprà in *Acceptamentum* post *Accaptare.*

ACCESSETIO, ASSESSAMENTUM, ACCESSAMEN, datio in censum, pro *Accensatio*, in Tabul. Dalooeosi fol. 40. 42.

ACCENSIVA, Eadem notione in Charta Hugonis D. Brecarum anno 1203. in Hist. Brecensi p. 24.

¶ ACCENSIVIO, Eadem notione. Charta Communiæ Compendii an. 1186. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 315. *Quæ omnia homines dictæ Communiæ antiquitus ea Accensivione Patris nostri, qui eis hoc accensivit, tenuerant.*

¶ ADCENSA. Juramentum Philippo Franc. Regi præstitum à Blancha Campaniæ Comitissa an. 1200. apud Marten. to. 1. Collect. Amplis. col. 1030. A. *De Judæis sic erit, quòd illos de quibus terra Domini Regis saisita, de corporibus eorum post mortem mariti mei Comitis Theobaldi teneho* ADCENSAM *& pactiones, quas idem Comes*

Ju-

Judæis statuerat, nec ab eis aliquid amplius extorquebo. Quo in loco non *ad censam* divisis vocibus, sed *adcensam* legendum.

ACCENSARE, ACENSARE, Dare ad censum, Gall. *Acenser, donner à cens*, in Consuetud.Bayonensi tit.4. art.118. in Chron.Flandr.cap.110. Tabul.Castri-Meliandi. *Accensavit, & nomine Accensationis in perpetuum concessit & tradidit, &c.*

ACCENSARE SE alicui, certis conditionibus ac stato pretio quidpiam conficere. Curia Generalis Barcinon.art.1291. *Item quòd aliquis scriptor audeat se Acensare vicario, bajulo, vel alicui officiali.* Libertates Salvæ terræ in Ruthenis an.1284. *Concessimus prædictis hominibus quòd possint* ACCENSARE *de Milite, & emere de omni venditore qui vendere voluerit, nisi sit feodum, vel res feodales.*

ACCENSATORES, Firmarii. Concilium Burdegalense an.1255. c.14. *Accensatores autem decimarum à laicis, si laici fuerint, simili sententia se noverint irretiri.* Ubi perperam *assensatores* editum. *Accenseurs* verò & *Adcenseurs*, qui dant ad censum, dicuntur in Consuet. Bituricensi tit.15.art.8.Burbon.art.141.371.& Marchensi art.168.

¶ ACCENSIARE, Eadem significatione in Tabulario S.Bartholom. Bethuniensis non semel.

¶ ACENSSA, Idem quod *Accensa* in Tabulario S. Crucis Burdigal. *Pro Arrendatoribus seu recipientibus in* ACENSSAM .... *Dum tamen Acensse prædictæ fiant de anno in annum.*

¶ ACENSSATORES, In eodem Tabulario idem sonat quod *Accensatores*: *Vina quæ per ipsos vel eorum Acenssatores prædictos vendebantur &c.*

¶ ACCENSUATI, Homines domino propter terras ad censum acceptas ad certa onera & præstationes adstricti. Libert.Calmæ to.1.Hist.Dalphin. p.19. *Exceptis illis qui mihi ad serviendum bis in anno cum bobus suis sunt Accensuati.*

¶ 1. ACCENSI, Eadem notione. Testamentum Anseberti Episc. Eduensis anno 696. inter Instrum.to.4. novæ Gall.Christ.col.43.C. *Si quis, servis, libertis ac Colonis, Accensisque omnibus, &c.*

¶ 2. ACCENSI, Superadditi, supernumerarii, iidem qui in veteri militia *Adscriptii* dicebantur. Vegetius lib.2.c.19. *Ad obsequia tamen judicum vel tribunorum, necnon etiam principalium deputabantur milites, qui vocantur* ACCENSI, *hoc est, postea additi, quàm fuisset legio completa, quos nunc Supernumerarios vocant.*

ACCENSIUNCULA. Glossarium Latino Græcum: ἐπιληψία ἡ νόσος *Accensiuncula, morbus comitialis.* Ita etiam MS. Et alibi: *Accensiones*, ἐπιλήψεις, ἐν σημασίᾳ. Ubi leg. *Accensio*, ἐπίληψις. *Acceptio*, ἐπισημασία.

1. ACCENSOR. Gloss. Lat. Græc. *Accensor*, εἰσαγωγεύς, εἰσαγωγεὺς θεάργου. In Gloss. verò Græc.Lat. εἰσαγωγεὺς, est *lator*, *institutor*. Sed videtur legendum *delator*: nam apud Hesychium, εἰσαγγελεὺς, (sic enim emendant viri docti, pro εἰσαγωγεὺς,) dicitur esse ἀρχὴ Ἀθήνησι τῶν ἐγκλημάτων εἰσαγόντων. Ita porro emendandum etiam in voce εἰσαγωγεὺς, in eodem Gloss. pro *lator*. Unde confici videtur *accensorem*, eumdem esse cum delatore. Sed hæc vetera spectant.

2. ACCENSOR, Acolythus, cui incumbit cura accendendi lumina in Ecclesia. Hesychius: δᾳδοῦχος, λυχνάπτης, λαμπαδοφόρος. Græcis recentioribus, κανδηλάπτης. Honorius Augustod. lib.3. cap.64. *Acolythus, qui est Accensor luminum.* Isidor. lib.7. Orig. de Acolythis: *Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur.* Isidorus junior: *Ad Acolythum pertinet præparatio luminarium in Sacrario.* Vide Paulum Silentiarium, in Descript.sanctæ Sophiæ part.2.v.69.& infrà in *Acolythus*.

¶ ACCENSUATI. Vide in *Accensa*.

ACCENTHURARIA, Vas in quo thus accenditur. Francisc. de Sacra quercu in Etymolog.

¶ ACCENTUATIO, Species cantus, qui fit elevando, aut deprimendo syllabam, juxta accentuum positionem; ut cùm in Ecclesia Lectiones aut Orationes cantantur, cui opponitur *Directus* qui fit absque vocis inflexione. A. Schramb. Chronic. Mellicense pa. 348. col.1. *Orationes vestimentorum*, (i.e. ad benedicenda vestimenta,) *dicuntur planè & indirectè sine* ACCENTUATIONE, *quamlibet per se concludendo.*

ACCEPTA, *Genus navis*, in Glossis Isidori. Fortè *Acceptor, genus avis*. [In excerptis Pithœi legitur: *Accepta genus navis, Acatus*. Verùm La Cerda legit *Genus avis*.]

ACCEPTÆ, Agri portiones viritim assignatæ, aut quæ sortito obtigerunt. Ita Agrimensores hanc vocem usurpant, Siculus Flaccus & Hygenus.

ACCEPTIONES, Eadem notione apud Siculum Flaccum pag.21.

¶ ACCEPTABILITAS. Scholastici Theologi dicunt: *Obedientiæ & Passionis Christi Acceptabilitas*, pro merito & gratia. Goclenius Lex. Phil. pag. 285.

¶ ACCEPTABULUM. Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis: *Acceptabulum, quarta pars eminæ, dictum quòd acetum ferat; duas uncias retinet & sex scrupulos.* *Acetabulum*, Plinio. lib. 21.c.34. est etiam heminæ quarta pars. Vide *Acetabulum*.

¶ ACCEPTAMENTUM. Interdum occurrit pro *Accaptamentum*; quòd vide in *Accaptare*, & in voce *Placitum*.

ACCEPTATOR, [Qui sine causa personarum habet rationem, Gall. *Celui qui fait acception de personnes*. Vox & phrasis ortæ ab illo Actuum Apost. cap. 10. vers.34. *Quia non est Acceptor personarum Deus.* Ubi Græcus Textus ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Id est juxta vim vocis propriam: Non accipit Deus faciem, seu, non movetur rebus externis. Lucifer Calaritanus, Lib.1. pro S. Athanasio: *Hæc cùm scripta memineris, existimas Acceptatores personæ nos tuæ futuros.* Infrà: *Et vis, Constanti, quia sis in sublimitate degens Regali, Accipi tuam personam.*

ACCEPTOR, Accipiter, quem vulgò *Sparvarium* reddimus: Gloss. Latino-Græc. *Acceptor*, ἱέραξ. Gloss. Isidor. *Pipiunculus, accipiter, Acceptor.* Papias: *Accipiter, est avis armata ungulis, ab accipiendo dicta: eo quòd sibi capiat, & ab aliis capiat.* Vox Latio veteri cognita, teste Sosipatro lib.10. in usum revocata demum à Scriptoribus medii ævi, & in Legibus antiquis sat frequens, in Salica tit.7.§.1.2.3. Burgund. add. 1. cap.11. in Lege Longob. tit.104.§.18.19.20. in Concil. Suession.can.3. ut habet Codex Belvac. in Capitulari 1. Caroli M. an.802. c.19. & Pœnitentiali Halitgarii Episc. Camerac. ca.10. ubi perperam Menardus corruptam vocem ait, pro *accipiter*.

ACCEPTOR, *Qui aucam mordet*, in Lege Alaman. tit.99.§.20. in Capit. ad eandem Legem c.36. *Gausbapich* dictus in Lege Bajuvar. tit.20.§.2. Vide *Gansa*.

ACCEPTOR, *Qui gruem mordet*. Vide *Cranehari*.

ACCEPTOR, qui anates persequitur. *Anetapich*, dictus in Lege Bajuv. tit.20.§.3. Monachus Sangallensis li. 2. de Carolo M. cap.21. *Cùm verò falconem suum de aneta vellet extrahere.* Math. Westmon. an.870. *Cum* ACCIPITRE *solus brevem naviculam ingressus, ut in insulis maris & terræ vicinis anates & aviculas aucuparetur.* Willelmus Brito lib.11. Philipp.

—Imbellesque velut dispergit anates

ACCIPITER, *Quando atra fames jecur ulcerat ejus.*

Vetus

Vetus Chron. anno 1272. *Circa falconem qui anatem inter salices corripuerat*, &c. Falcones verò, quibus anates communiter pro præda sunt, *Lanarios* nostri vocant, ut observat Albertus M. lib. 23. de Animal. cap. 8. Meminit præterea Porphyrius lib. 3. de Abstin. pag. 267. accipitrum qui perdices, & qui palumbos involant, quos φασσοφόνους vocat, à φάσσα, *Palumbus*. Hesychius: λαγωθήρας, ἀετὸς [illegible].

Acceptor domitus, in Lege Ripuaria tit. 36. §. 11. i. ad venationem mansuefactus, aut edoctus. Accipitres verò ad venationem *institutos* memorat Sidon. lib. 3. Epist. 3. lib. 4. Epist. 9. Vide *Falco*.

Acceptor mutatus, in ead. Lege tit. 36. §. 11. qui jam annum egit, & plumas exuit; Gall. *Mué*. Vide *Muta*.

¶ Acceptoricius canis, Canis aviarius, seu qui cum Accipitre venatur aves, Gall. *Epagneul*. Lex Frisonum, *Qui canem Acceptoricium occiderit*, &c. Vide *Canis Acceptoricius* & *Bambracius*.

☞ Antiqua est ars aucupandi cum accipitre, quamvis illius initia referat Blondus Decad. 2. lib. 7. ad tempora Frederici Imperatoris cognomento Barbarossæ, id est, circa annum Domini 1246. Verùm illius sententiam confutavit luculenter Spelmannus in Glossario, maximè ex Legibus veterum Francorum, Germanorum, Burgundionum &c. apud quorum nobiles ars acceptoria haud fere minùs commendabatur quàm ipsa ars militaris, testibus illis eorum Legibus quibus cautum erat, ne quis pro compositione Wirgildi, seu pro redimendo capite *Spatham*, *Accipitremve* suum dare cogeretur, teste & Additamento 2. tit. 1. Legum Burgund. *Si quis* Acceptorem *alienum involare præsumpserit, aut sex uncias carnis Acceptor ipse super testones comedat, aut certè si noluerit, sex solidos illi cujus Acceptor est, cogatur exsolvere: mulctæ autem nomine solidos duos*.

☞ Præterea *Accipiter* erat primæ nobilitatis insigne præcipuum, ut patet ex pluribus antiquis tumulis, in quibus viri atque etiam interdum mulieres cum accipitre sculpti pictique visuntur; inter quos Haroldus Eduardi Confessoris Angliæ Regis consanguineus exhibetur cum accipitre pugno insidente in suo versùs Guilelmum Normanniæ Ducem itinere. Hujus rei præclarum apud se exemplum asservat Eruditissimus D. *Lancelot* vir Academicus, in musæo celeberrimi Domini *Foucault* aliquando repertum, ex pariete aliove monumento vetusto delineatum, altum 1. ped. longum fere 22. Qua de re in frequenti Academia doctissimè disseruit anno 1724. Addo Gaufredum I. Britanniæ Ducem, qui dum iter Romam carperet, ideo à muliere lapide percussus occisusque est, quòd ipsius *accipiter* mulieris gallinam invaserat.

Taceo Regem Alredum qui juxta Flor. Wig. p. 310. inter bella ipsa, &c. omnem venandi exercebat artem & *suos omnes falconarios*, *Accipitrarios*, *canicularïosque docere.....non desinebat*. Qui mos etiamnum apud Reges nostros dum iter agunt, obtinet. Sed maximè ad rem nostram facit antiquum jus Clariss. DD. *de Chastelus*, quo inter Canonicos Ecclesiæ Autissiodorensis, cùm juvat, consident, gladio ad latus stricto, superpelliceo induti, cum pileo pennis decoro, almutia supra brachium & *Accipitre* supra pugnum sedente. Hoc jure potitur Illustriss. Familia ab anno 1423. uti paulo fusiùs dicetur in *Canonici Laici*.

1. ACCEPTORIUM, Salinum, *Saliere*, in vet. Gloss. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, n. 525.

2. ACCEPTORIUM. Epistola 41. inter Epistolas S. Bonifacii Moguntinensis Archiepiscopi: *Libellum quemdam babes, qui non est major Acceptorio duarum septimanarum, quem ego legere cupio*. Ubi videtur intelligi tot foliis constitisse hunc librum, quem sibi dari cupiebat, quot Officium Ecclesiasticum duarum septimanarum continebat. At cur id *Acceptorium* appelletur, non planè assequor, nisi legendū sit *Exceptorio*, aut *Excerptorio*.

¶ ACCEPTURARIA, Cymbium quo in Ecclesiis asservantur micæ thureæ, Gall. *Navette*. Sic forte dicta ab *Accepto thure*, seu etiam pro *Acerra thuraria*. Martinius in Lexico Philolog. At in Gloss. Lat. Græc. *Acceptararia*, [illegible]; quod est thurea planta.

¶ ACCERES. Vide *Acieres*.

1. ACCESSA, Accessio, Accessus, *Accessa maris*, *Recessu maris*. Servius in Fragm. *Constat & in illo loco Accessam maris usque ad montem pervenire*. Itinerarium Burdegalense: *Facit mare Oceanum Accessa & Recessa per leugas plus minus centum*. Itinerarium Jerosolymitanum Antonini Monachi: *In loco verò ubi transierunt, exit mare de majore pelago, & extenditur in multis millibus, quia habet* Accessa & Recessa. *Accessus maris*, in Addit. ad legem Frision. tit. 12.

¶ 2. ACCESSA, Terrarum accretiones factæ vi fluminum, Gall. *Accruës*, *Alluvions*. Sunt & aliæ accretiones nemorum, Gall. *Accruës de bois*. Charta an. 1057. ex Archivo S. Victoris Massil. *Frejus* n. 30. *Cùm pascuis, silvis....aquarumve decursibus* Accessisque *omnibus....garricis, montibus, uglatis*.

1. ACCESSIO, In Gloss. Gr. Lat. ἐν ἐφοδίᾳ τοῦ πυρετοῦ, accessio febris. Epist. scripta sub nomine I. C. sub Carolo M. *Mittam in eis pustellas*, *Accessiones*, *& languores*, *& omne genus infirmitates*. [Apul. de Virtut. herbarum p. 190. *Ad quartanas herbæ plantaginis succum in aqua multa ante duas horas Accessionis potui dato*.]

2 ACCESSIO, Acquisitio. Charta Ludovici Pii Imperat. in Chronico Farfensi pag. 654. *Et undecumque ad eos tam per venditiones*, Accessiones, *commutationes possessionesque eidem Monasterio---venit*.

ACCESSOR, Pro *Assessor*, in Charta an. 1337. apud Ughell. tom. 7. pag. 616. & in Sermone Roberti de Sorbona de Conscientia.

¶ ACCESSORIE. Per Accessionem, Gall. *Par Accessoire*. Constitutiones MSS. Ordinis Cluniac. *Ordinantes & precipientes districtiùs & districtè, ne antè vel pòst, directè vel indirectè, principaliter vel* Accessorie *subditis suis de se coram suis superioribus qualitercumque conquirentibus graves amodò se exhibeant*.

¶ ACCESSORIUM, Quidquid causæ adventitium & extraneum est, Gall. *Accessoire*. Statuta Ecclesiæ Ruthen. an. 1341. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 781. *Et non attendentes, quòd priusquam principale quòd deest nostra Ecclesia nobis conceditur & permittitur....ac quòd* Accessorium *naturam sequitur principalem*. Vox Practicis nota.

ACCESSORIUS, Vox fori Anglici, inquit Spelmannus, in quo ita appellatur is qui sceleris conscius, facinoroso subvenit, sive ope, sive consilio. Duplex autem est: alius ante perpetratum scelus, aut feloniam, ut loquuntur, utpote qui vel suadet, vel imperat. Alius post effectum; & hoc fit, vel celando facinus, aut reum; vel alimentum ei, evadendive occasionem subministrando. Istæ autem considerationes, ultra feloniarum reos non extenduntur: nam in læsæ Majestatis criminibus, nulli habentur accessorii, vel secundi, sed primarii omnes, &, ut vocant, principales, parique ideo plectuntur judicio.

ACCESSUS, *Per accessum* Summus Pontifex eligi dicitur, cùm Cardinales omnes unanimi consensu ad eum *accedunt*, & Papam salutant. Vide Ceremoniale Roman. lib. 1. sect. 1.

¶ ACCETARE, Acescere, Gall. *s'Aigrir*. Apul. de Virtut. Herb. pag. 194. *Herbæ verbenacu ramulos ex vino decoquito & contrito, deinde quod* Accetaverit, *plagæ imponito, & adaperiet*.

¶ ACCIA, Accsia, Accela, Avis à rostri magnitu-

tudine sic dicta, Gal. *Beccasse*, Italis *Acceggia*, perdix rustica apud Martialem. Gloss. Latino-Græc. MSS. *Accia*, & *Accela*, Ἀσκαλώπας. Observat autem Vulcanius in Gloss. apud *Pictones & Santones vernacula sua lingua Acceiæ appellationem retineri*.

¶ ACCIACCUS, Debilis, contusus, fractus membris, unde adhuc in lingua Hetrusca usurpatur *Acciaccare*, contundere, frangere. Miracula Sanctæ Zitæ Virg. Lucensis, to. 3. Aprilis, p. 515. B. *Dixit eodem die, quòd ipse vidit hodie dictum Joannem sic* ACCIACCUM, *& infirmum invenit intrare ad corpus & lavellum Sanctæ Virginis, sic infirmum & cum croccius*.

¶ ACCIAIVOLI, Mercatores Italici propter fœnerationem, ut & *Caorciai* seu *Corsini* olim celebres. De his & eorum societate passim apud Joann. Villaneum præsertim lib. 11. cap. 137. *Societates Amanatorum, Acciaivolorum, Bardorum, Corsinorum, &c.* Quæ videntur totidem familiarum maximè Florentinarum nomina. Novere omnes *Acciaiolorum* Florentinam stirpem, quæ Athenis, Corinthio, & Thebis Duces, Romæ Cardinales multos dedit.

¶ ACCIARIUM, σίδηρον, in Gloss. Lat. Græc. Sed quid? an fasces, vel ostia? Vide *Aciarium*.

ACCIATUS, In Breviloquo, est *Cultellus magnus & acutus, & dicitur quasi ac rescindens; & sunt plura nomina idem significantia*. Unde:

ACCIATUS *Pugio, conjungo novaculu cultris,*
Cultellosque, spatas, rasoria, jungimus illis.

Danti, *Azza*, est securis, *Accetta* Italis, nostris *Hache*.

ACCIDENCIA, σύμβασις, in Gloss. Græc. Lat.

1 ACCIDENTIA, Idem quod Escaeta, hæreditas *Eschoite*. Charta Roberti Comitis Drocarum an. 1219. *Quæ videlicet prædicta masura ad me descendit ex Accidentiis Aanoridis uxoris meæ, &c.* [Tabular. Fontanell. tom. 1. p. 181. *Dedi & deliqui Guillelmo unam acram terræ, salvo jure capitalium dominorum — & salvo etiam omni* ACCIDENTIA *contingente per meum decessum*.]

¶ 2. ACCIDENTIA, Morbus, infortunium, Gall. *Accident*. Vita S. Godrici Eremitæ to. 5. Maii p. 80. *Mulier quædam gravis infortunii vitio se præpeditam deflebat.... Alia quoque simili fatigabatur* ACCIDENTIA, *& zona illa præcincta ejusdem virtutis in se miraculum experta est*. *Accidentia* Plinio idem est in morbis, quod Græcis συμπτώματα, Latinis casus, Medicis affectus præter naturam, Gallis etiam *Accident*. Sed hic infortunium vel morbus ipse intelligendus haud immeritò videtur Bollandistis.

¶ 3. ACCIDENTIA, *Ab Accidentibus*, ille dicitur apud Reges Persarum, qui res scribebat quotidie *Accidentes*. Esdras lib. 3. cap. 3. v. 17. *Domine, pueri tui Rathimus ab* ACCIDENTIBUS *& Sabellius Scriba, & reliqui Curiæ tuæ Judices in Cælesyria & Phœnice*. Ibid. v. 25. *Tunc scripsit Rex* (Persarum Artaxerxes) *Rathimo qui scribebat* ACCIDENTIA, *& Balthemo & Subellio Scribæ &c.*

ACCIDENTIVUS, Accidens. Vita S. Fructuosi Episc. n. 25. *Nervorum diutina & Accidentiva conglutinatio*.

ACCIDIA, ACCIDIARE. Vide. *Acedia*.

¶ ACCIERIS, Securis. Vide *Acieres*.

¶ ACCINA, Glans quernea aut ilignea à Saxonico Ac, Quercus, vel ab Accyn, Ilex, Gall. *Yeuse*, quæ item glandifera. Charta 60. inter Alamannicas Goldasti: *Hoc est de annona spelda modios decem, & de Accina viginti, & frisginga segit valenti*.

Verùm dubitare licet, an hic *Accina*, scriptum non sit pro *Avena* errore facili; vel etiam utrum *Accina* uvam non significet. *Acinus* enim vel *Acinum* teste Rovillio apud Martinium in Lexico, *Non pro uvæ vinaceo, sed pro uvæ fructu toto accipi* solet.

ACCINCTOR. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 47. *Habet quoque in Longo-alneto versurum omnibus diebus cum uno Milite & suis Accinctoribus*, i. e. famulis, qui latus cingunt.

ACCINGIA. Vide *Aadecinga*.

¶ ACCIONARIUS. Vide *Actionarius*.

¶ ACCIPEDARIUS, ACCIPES. Vide in *Acupedium*.

¶ ACCIPERE, Emere. Gasp. Barthius in Glossario, ex Raimundi Agilæi Hist. Palæst.

ACCIPITARES, *Id est, Aucellatores*, in Capitulari de villis cap. 45. *Oiseleurs*, accipitrarii, quomodo fortè legendum.

¶ ACCIPITRARIUS Accipitrum curator & domitor. Charta Edwardi I. Regis Angliæ de Officio Constabularii apud Rymerum to. 2. pag. 191. *Omnis enim liberatio quorumcumque, sive* ACCIPITRARIORUM, *sive falconariorum.... ad ejus officium spectat*. Florentius Wigorn. an. 871 *Falconarios, Accipitrarios, caniculares quoque docere.... non desinebat*.

ACCIPITRUM CAPTURA, Inter jura dominica recensetur in Charta Alani Comitis Penteuriæ, apud Augustinum *du Pas* pag. 20. *Retenta mihi ferarum fuga, & Accipitrum Captura*. Cæterum observare licet in Capitul. an. 819. cap. 8. & in lib. 4. Capit. cap. 51. *in compositionem Wirgildi ea dari, quæ in lege continentur, excepto* ACCIPITRE *& spata: quia propter illa duo perjurium aliquotiens committitur, quando majoris pretii quàm illa sunt, esse jurantur*.

¶ ACCISIA. Henschenius to. 3. Aprilis, in Annot. ad miracula S. Eutropii p. 738. *Tallia, census, à Tailler, accidere; quia de capitali summa acciditur, domino præstanda, unde &* ACCISIA *quibusdam dicitur; & gabella, quasi munusculum, à Gabe, donum*. Longius petita originatio: *Accisia* dicitur pro *Assisia* seu *Assessio*, tributi impositi taxatio & peræquatio, Gall. *Assiete*. Miræi Diplom. Belg. Edit. nov. tom. 2. pag. 1050. *Absque ulla solutione Accisiæ*. Vide *Assidere*, & *Assisia*.

¶ ACCITACULUM, *Quasi accitum ferro sonabulum*. Papias. Fortè legendum, *Accinctum ferro, &c.* Legere aliqui *Acutum ferro*. Vide *Acitabulum*.

1. ACCLAMARE, Idem quod *Clamare*, Vendicare, asserere, *Rèclamer quelque chose*. Simeon Dunelmensis: *Et cùm ipsa Elfleda esset Comitissa..... Acclamavit ipsa jure hereditario has supradictas terras*. [Lud. *le Pelletier*, in Epitome fundationis S. Nicolai Andegav. p. 12. *Dimisit D. Nicolaus Abbas S. Nicolai & Monachi sui, D. Willelmo Abbati S. Florentii & Monachis ejus, quicquid ipsi* ACCLAMABANT *in Ecclesia Cantoscesaco*. Ibidem eadem notione occurrit non semel.]

2. ACCLAMARE, Vocare, accire. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 25. *Azelinus Laudunensis quemdam Ebulonem laicum nomine, antea suum Secretarium & suæ calliditatis conscium* ACCLAMAVIT, *& ut Rex concederet, suis adulationibus impetravit, &c.* Vide *Clamare*.

¶ 3. ACCLAMARE, In jus vocare, accusare. Charta Comitis Flandr. & Johannæ ejus conjugis de consuetudinibus Furnensibus, ex Archivo Ecclesiæ S. Audomari: *Si quis ante justitiam de latrocinio* ACCLAMATUS *fuerit. 1. poterit se purgare cum 4. bonis viris de genere suo, aut per 5. Coratores...... Si 2. Acclamatus fuerit, solummodo purgabit se per 5. Coratores*. Item ibid. *Si quis de hoc maleficio* [rapinæ] *occasione Flandrensium* ACCLAMATUS *fuerit & convictus fuerit, emendabit Comiti 60. lib. & dupliciter empta restaurabit. Et si occasione cujuscumque alterius extra Flandriam fuerit Acclamatus, Comes justificare poterit per curiam suam*.

¶ ACCLAVENSIS, i. Adjacens, incurrens in aliud; Gall.

Gall. *Enclavè*. Instrum: 1. to.4. novæ Gall. Christ. col. 1. *In alio loco Acclavense curtilus & rerea &c.*

ACCLIBANUS, *Obliquus*, in Glossis Isidori: ubi fortè legendum *Acclivus*, [aut potiùs *Acclivatus*. Habet enim Papias, teste Georgio Grævio in notis ad Gloss. Isidori, *Acclivum*, *Obliquum*, *Acclivus*, *Inclinatus*, *Acclivatum*, *Obliquatum*. Ubi facile *u* scribi potuit pro *i*.]

ACCLINATORIUM, *Locus in quo acclinari vel requiescere possumus*. Ugutio. [Scimpodium, Gall. *Canapè*, *Lit de repos*. Laur. in Amalth. habet *Acclinatorium*, *locus in quo acclinamus*.]

¶ ACCLINIS, Dependens, Obnoxius, Gall. *Dèpendant*. Charta Childerici Regis apud Doubletum Antiq. S. Dionysii p. 686. *Hæ quidem duę* (Ecclesię) *nostri tantùm juris erant, alias autem duas principales, alteram S. Petri, alteram S. Martini altaribus præditas cum aliis quinque his* ACCLINIBUS....*concedit in perpetuum*.

¶ ACCLIVATUS. Vide *Acclibanus*.

¶ ACCOBOR, *Mus*. Papias MS. Ecclesiæ Bituric. Et *Acobor*, in Amalthæa Onomast. ex eodem Papia.

ACCOGNITARE. Vide *Adcognitare*.

ACCOLÆ, Coloni, seu ascriptitii, qui simul cum prædiis venibant. Isidor. lib. 10. *Accola, eo quòd adveniens terram colat*. Papias: *Accolæ, vicini, propinqui, adventitii, eo quòd advenientes terram colant, dicti ab accolere, i. habitare*. Spicilegium Acherian. to. 13. p. 261. Vide *Acla*. W. Brito: *Accola, cultor loci in quo non est natus. Unde quidam*,

Accola non propriam, propriam colit incola terram. [Hoc sensu ab Ambrosio usurpatur lib. 2. de Abraham n. 41. p. 330. *Ergo non habitatores, sed Accolæ sumus terræ hujus*. ACCOLA *enim temporalis diversorii spem gerit: habitator autem spem omnem atque usum suæ illic substentiæ locare videtur, ubi habitandum putaverit*.] Gloss. MS. Regium cod. 1013. *Accola, qui alienam terram colit. Accola, qui in eodem loco manet. Accolæ, vicini, Advenæ cultores, vel habitatores*. Gloss. Lat. Græc. μέτοικος, πάροικος, ἔποικος, γεωργός. Charta Caroli M. in Chron. Laurish. an. 776. *Nec ad homines suos tam ingenuos, quàm & servientes, seu Accolas ipsius Monasterii distringendum*. Antiquitates Fuld. lib. 1. trad. 33. *Una cum domibus, ædificiis, Accolabus, mancipiis*. Ita apud Marculfum lib. 1. form. 13. Hinc restituendum constat pariter *Accolabus*, in Trad. 27. pro *accolabiis*: unde Spelmannus *Accolabium* perperam confinxit, pro domo rustica quam Accolæ habitant: quippe bis locis *Accolabus*, idem valet ac *accolavis*, seu *accolis*.

ACCOLÆ, *Mansi*, Qui accolarum erant, & ab iis colebantur. Annales Francorum Bertiniani, & Chronicon Normannorum an. 866. *De uno quoque manso ingenuili exiguntur 6. denarii, & de servili 3. & de Accola unus, & de 2. Hospitibus*, 1. Tabularium S. Remigii Remensis: *Theutbertus & Hrodoernus ingenui tenent* ACCOLAM 1. *arant mensuras, & corrogant, ut ingenuiles mansi.---est ibi aspiciens Accola 1. & est in Concia villare.---habet & ipsa Accola campos 2. habentes map. 6.* Alibi: *Sunt ibi Accolæ 2. una solvit sol. 2. pullos 2. altera den. 12.* Ibidem: *Sunt mansi ingenuiles 45. serviles 32. Accolæ 2. donant annis singulis speltæ modios 545. ordei mod. 1045. &c.*

ACCOLAVUS, In plurali *Accolavi*, Accolæ. Marculfus lib. 2. form. 41. *Quidquid reliqui Accolavi vestri faciunt, nos reddere spondimus*. Formulæ veteres Pithœi cap. 23. *Et quod vobis ex hoc legitimè redditur, terræ debetur, sicut reliqui Accolavi nostri reddunt*.

ACCOLANA. Formula 62. inter Lindenbrogianas: *Tam in terris, mansis, ---accolabus, merito Accolanarum, vineis*. Ubi *meritum Accolanarum*, est reditus domus rusticæ, nisi legendum sit *accolavorum*.

¶ ACCOLANUS. Charta Caroli M. apud Mabill. Diplom. p. 510. *Ipsa verò loca unà cum colonis*, ACCOLANIS, *servis, libertis in ipsa loca commanentes, & cum omnes adjacentias ad se pertinentes, &c.*

¶ ACCOLONI, Iidem qui Accolæ. Testam. Rogerii Comitis pro fundatione Monasterii Carrofensis tom. 2. Annal. Bened. pag. 711. col. 2. in Appendice: *Unà cum omni facto* ACCOLONORUM *& servorum, quidquid in jam dicto agro nos videmur possidere, & ad nos ex qualicumque attracto pervenerit, totum cum omni integritate ad jam dictam Ecclesiam S. Salvatoris, & Monachis præsentibus & futuris, per succedentium vices volo*.

¶ ACCOLABIUM, vel ACOLABIUM. Vox ficta ex mendosa lectione, ut dictum est in *Accola*.

¶ ACCOLARED. f. Pendens, Alteri subjectum. Chartarium Ecclesiæ Auxitanæ. art. 21. *Bernardus de Zaborda habebat unam Ecclesiam* ACCOLAREO *de sancto Joanne, & mutavit eam ad Orgassam per consilio Archiepiscopi*.

¶ ACCOLLECTIO. Vide *Accolligere*.

¶ ACCOLIBILIS, Colendus, amabilis. Catalogus operum B. Raymundi Lulli tom. 5. Junii pag. 697. *Lectura super artem demonstrativam, sive liber Chaos; sic autem incipit: Quoniam Deus multùm est* ACCOLIBILIS, *&c.*

¶ ACCOLLIGERE, Associare, in partem dominii quempiam adsciscere. Charta Ludovici Junioris apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 396. *Dominus etiam Rex terram unius carrucæ habere poterit. Rex autem* ACCOLLEGIT *Abbatem & Ecclesiam Bonevallensem, in omnibus qua in villa & potestate Petrelli habebat, & in omnibus* ACCOLLECTIONIBUS *quæ sibi in potestate Lorri vel Petrelli factæ erunt, omniumque acquisitionum participes erunt, quas simul facere poterunt*. Charta Philippi Augusti Franc. Regis an. 1179. pro Pariagio Bonæ-Vallis: *Henricus Abbas Bonæ-Vallis Senonis nos adiit, ibique nos socium & participem fecit, &, ut vulgò dicitur*, ACCOLLEGIT *in Villa quæ dicitur Lorri super Luam, in aqua & molendinis, &c.* Vide *Colligere*.

ACCOMMODARE, pro *Commodare*, apud Greg. Mag. lib. 7. Epist. 44. 60. [Item in Charta Roberti Waudi asservata in Monast. B. M. de Bono Nuntio Rothomag. *Et faciet mihi Accommodationem de 20. sol. nec Accommodabit ampliùs* (dum) *eos illi debebo*.

¶ ACCOMMODIFICARE SE, pro *Accommodare se*, Remig. Autissiod. Homil. in Feriam VI. post Dominicam Quadragesimæ: *Christus ita se nostræ contemperavit Accommodificavitque infirmitati*.

¶ ACCOMMUNICARE, Sanctum Dominici Corporis Sacramentum alicui dare, Gall. *Communier*. Codex MS. Ecclesię Noviomensis in quo ejusdem vasa & ornamenta recensentur: *Quedam parva campanula de mestallo ad portandum, quando Accōmunicantur infirmi*.

¶ ACCORDABILIS, Quidquid reddi & solvi debet ex aliqua pactione seu *Accordamento*. Charta an. 1279. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 112. *Videlicet quòd pro quolibet casali sito in censibus nostris & rebus pertinentibus ad casale, quod casale cum pertinentiis tenebant homines quecdam talliabiles, reddentur nobis viginti bosselli avenæ, & viginti denarii Turonenses censuales*, ACCORDABILES, *vel tantùm seu pro rata quam tenebunt de casali*.

¶ 1. ACCORDAMENTUM, Pactio, conventum, transactio, litis compositio, Gall. *Accord*. Tabularium Vosiense fol. 68. v. *De contencione quam habebat cum eis*, ACCORDAMENTI *fuit hæc ratio, ut nullo modo Abbas, aut suus præpositus vim faciat hominibus, per quam terra absit, & fevales sua perdant; ubi terra vestita fuerit, medietatem census abeant; ubi absa fuerit, medietatem de agrer*.

¶ 2. ACCORDAMENTUM, Gallis olim *Accordemens*, Laudimia, præstatio quæ in mutationibus domino censuali debetur, sic dicta quòd inter dominum & emtorem de ea solet conveniri. Charta an. 1279. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 112. *Percipiamus* ACCORDAMENTUM *de omnibus immobilibus dictorum hominum sitis in censivis seu censibus nostris, secundùm quòd Burgenses Bituricenses consueverunt solvere Burgensibus & levari, scilicet viginti denarios Turon. de libra*. Consuetud. Præpositurae Troycen. apud eumdem ibid. p. 222. *Item, par ladite Coutume les* ACCORDEMENS *se payent en cas de vente & alienation ou de mutation de Seigneurie, autre que en ligne directe, à la raison de vingt deniers Tournois pour livre de ce que les heritages ont èté vendus, prisès & estimès*. Vide *Adcordabiles denarii*.

¶ ACCORDARE, Pacisci, concordare, contentionem inter aliquos componere, Gall. *Accorder*. Confœderatio inter Henricum Castellæ & Carolum V. Franc. Reg. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1501. D. *Cùm parte adversa pactum, tractatum, accordum, treugam, seu pacem facere, tractare*, ACCORDARE, *absque consensu, &c.* Consuetud. Furnenses, ex Archiv. Ecclesiæ S. Audomari. *Si bannitus reconciliari voluerit, & alter non Cora debet eos Accordare*.

¶ ACCORDATIO, Pactio, conventum, Gall. *Accord*. Cancellariæ Imperii Regestum sub Ferdinando II. an. 1626. *Ratione templi Dominicanorum Ratisbonæ Accordatio facta est*.

¶ ACCORDIUM, Eadem notione. Bartholomæi Scribę Annales Genuenses lib. 6. ad an. 1241. apud Murator. t. 6. col. 489. C. *Et inimici qui hostiliter intraverant terram nostram, exultantes castra & loca nostra plus solito invaserunt; & castrum Gavilloni non per pugnam, sed ex* ACCORDIO *eorum, qui intus erant, ceperunt, & ipsum continuò destruxerunt*. Arrest. Consilii Delphinalis an. 1452. apud Salvaing. de usu feud. p. 50. *Quo verò ad castra, loca & mandamenta virtute* ACCORDII *inter Regem tunc Delphinum & D. Ludovicum de Pictavia.... non intendentes per hæc juribus...virtute Accordii prædicti competentibus in aliquo derogare*. Occurrit præterea in libello supplici Episcopi Bellicensis ad Sabaudiæ Ducem an. 1454. apud Guichenon. de Episcopis Bellic. p. 75. *Nomine Accordii & Transactionis*, in Instrumento anni 1494. ex Archivo S. Victoris Massil.

¶ ACCORDUM, Eadem significatione. Edictum Philippi VI. an. 1345. *Nec audiuntur præfati possessores, seu detentores in contrarium, nisi per eos proponatur collusionem inter conquerentes & Mercatores factam fuisse, seu novationem &* ACCORDUM *inter dictum conquerentem & possessorem*. Chartul. Æduense ad an. 1390. *Hujusmodi Accordum transactionem & pacem faciet*. Occurrit etiam in multis Parlamenti Arrestis ejusdem ætatis, & in Historia fundationis Cælestinorum Suession. apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 604.

ACCORPORARE, Incorporare. Ammianus lib. 16. *Inflabant iidem has malorum civilium buccinas, potentes in Regia ea re ut damnatorum petita bona suis* ACCORPORARENT.

ADCORPORARE, Eadem notione in lege 30. Cod. Th. de Hæretic.

¶ ACCOSTARE, Iungere, applicare, Gall. *Mettre à cotè l'un de l'autre*. Miracula S. Zitæ Virg. to. 3. Aprilis p. 523. D. *Fuit & stetit ita contractus de ambobus cruribus & genibus, quòd....crura vel genua non poterat plicare, sed sensa tenebat, & unum crus vel genu cum alio non poterat* ACCOSTARE *aliquo modo*. Vide *Acostare*.

1. ACCREDERE, Mutuo dare, nostris, *Accroire, donner à credit, preter*. Epist. 118. ex Sugerianis: *Ut de redditibus Pictaviæ pecunia, quam ei Accredideram, sibi sine diminutione solveretur*.

¶ 2. ACCREDERE, Mutuo sumere, Gall. *Prendre à crèdit*. Jure *creditionis* seu *credentiæ*, utebantur Domini in res à subditis emtas, illas maximè quæ ad victum erant necessariæ. Has mutuo sumere, ad certum tamen diem solvendas dominis licitum erat. De his fusè in voce *Credentia*. Litteræ Philippi Augusti to. 1. novæ Hist. Paris. inter Instr. pag. 93. *Præcepit etiam idem Galeranus.... omnibus Baronibus... insuper & eisdem prohibuit super fidelitatem quam sibi debebant, ut nihil omnino contra voluntatem negotiatorum ab ipsis* ACCREDANT, *neque proprium auferant*.

¶ ACCRIDERE, Eadem notione. Charta Petri domini Graciacensis pro Habitantibus villam Graciaci an. 1246. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 87. *Si vos vel heredes nostri Graciaci domini in solutionem primæ paigæ..... defecerimus, illos in prædicta libertate manentes compellere non poterimus ad creditionem nobis faciendam, quousque de creditione illa sit eisdem satisfactum: imò tenemur prius reddere quidquid* ACCRIDEDERIMUS *ab eisdem*.

ACCREDITUS, Fidus, vel qui auctoritatem apud aliquem sibi creavit, nostris *Accreditè*. Dudo lib. 2. de Actis Normannor. pag. 81. *Frisonum quidam de gente natus, qui erat illis Accreditus*. Vide *Creditus*.

¶ ACCREDULA, Galerita, seu Alauda, Gall. *Alouette*. Adhelelmus Episc. Sagiensis in Mirac. S. Opportunæ. c. 14. *Vidit aviculam nomine Accredulam, quam vulgus vocavit Alaudam*. Multùm vicino nomine in Gloss. Bitur. *Aggredula* dicitur *Rana parva in agro*. Hæc forsan eadem est ac illa *Acredula* de qua Cicero ex his Arati: ἢ τρύζει (al. τρύζει) ὀρθινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών.

Et matutinis ACREDULA *vocibus instat,*
Instat & assiduas vocum jacit ore querelas.

Est namque ὀλολυγών, Rana mas clamans, unde Plinius lib. 11. 37. *Mares tum vocantur Ololygones*. Author Philomelæ Carminis, pro ipsa Philomela *Acredulam* usurpat.

Vere calente novos componit ACREDULA *cantus,*
Matutinali tempore tunc mitilans.

Alii pro Monedula, Gall. *Chouette*, Festus Avienus pro Ulula, Constantinus in Supplem. pro Ave quadam, quam Galli vocant *Prètre de montagne*, nemo præter Adhelelmum pro Alauda.

¶ ACCRIPENNUS, Jugerum, Gall. *Arpent*. Charta Willermi Regis Angl. an. 1080. in Chartario Ss. Trinit. Cadom. *In villa... Mentrud.... acros terræ.... XX. Accripennos*. Vide *Arapennis*.

¶ ACCRUS & ACRUS, pro *Acra*, Modus agri, centies occurrunt in Diplomatibus Willelmi Nothi Angliæ Regis pro Parthenone Ss. Trinit. Cadom. atque in aliis ejusd. ævi instrumentis in Tabulario ejusd. loci contentis. Vide *Acra* 1. & *Acri*.

ACCUBATUS, Morbus caducus. Constantinus Africanus lib. 1. de Morbor. curat. cap. 22. *Passionem qua subitò homines cadunt, antiqui frequenter habuerunt, & pessimum morbum vocaverunt: vulgus dicit* ACCUBATUM, *& iram Dei esse*.

ACCUBIA, Acus, acicula, Ital. *Aguglia*, Gall. *Aiguille*, vel *Epingle*. Joan. Diaconus lib. 4. Vitæ S. Gregorii PP. cap. 80. *Pallium ejus bysso candente contextum nullis fuisse cernitur Accubiis perforatum*. Fortè *acculiis*, vel *acubus*.

¶ ACCUBITA. Vide *Accubitus* 2. 4. 5.

¶ ACCUBITARE. Vide *Accubitus* 1.

¶ ACCUBITATUS. Vide *Accubitus* 3.

¶ ACCUBITOR, Præfectus sacri cubiculi, idem qui apud nos *Camerarius*, Gal. *Chambellan* & *Chamberier*. In aula Imperatorum Græcorum primus *Accubitor* seu

seu Cubiculariorum princeps dicebatur παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος, de cujus aliorumque *Accubitorum* dignitate multa Codinus Lib. de Off. cap. 5. & post ipsum Gretzerus & Goarus. Observant Meursius in Glossario, atque etiam D. Cangius ad Villharduinum pag. 301. duos fuisse *Accubitores* præcipuos qui sub eodem nomine, ut apud Reges nostros *Camerarius* & *Cambellanus*, diversis muneribus fungebantur; præerat unus imperiali cubiculo & vocabatur παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος, seu ut in Legibus *Præfectus sacri cubiculi*: alter qui παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης, *Accubitor palæ*, secretum Imperatoris annulum custodiebat: quo in munere magno Franciæ *Cambellano* rectè potest comparari, quippe secretum Regis sigillum servare solet & deferre. Ista porrò officia quamvis ministerio distincta unus idemque fere semper exercebat, non secus ac apud Francorum Reges munera magni *Camerarii* & magni *Cambellani*. Yvoni Lib. 4. de Privileg. & dignitat. Ecclesiæ Romanæ, *Accubitores* dicuntur *Concubitores*: *Quemadmodum Imperialis potentia diversis officiis cubiculariorum, nec non Ostiariorum atque omnium* CONCUBITORUM *ornatur*. Bollandus to. 3. Actorum SS. Februarii pag. 682. & 683. de Sancto Stephano Mauricii Imperatoris *Accubitore* Syllogen texens historicam, sic dictum existimat, quòd cum Imperatore ad mensam accumberet: vel quòd esset è novemdecim *Accubitoribus*, ad cujus rei probationem adducit duo exempla ex Theophane ad annum 4. imperii Leonis Isaurici, ubi ait filium ejus Constantinum Copronymum anno præcedente natum, ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθ' Ἀκκουβίτων, *in Tribunali XIX. Accubitorum*: Atque eundem Leonem anno imperii 13. *Silentium contra sanctas imagines celebravisse in novemdecim Accubitorum tribunalio*. Verùm errat vir eruditus; *Accubitorum* enim vocabulo non Officia, sed mensæ designantur quas Græci vocabant: Δεκαεννέα ἀκκούβιτα. *Accubitus* autem & *Accubita* Latinis sunt Cubilia convivalia, seu ut aiunt *reclinatoria*, & *Tribunal XIX. Accubitorum* juxta Luitbprandum Lib. 6. Histor. cap. III. *Domus juxta hippodromum Aquilonem versus miræ altitudinis & pulchritudinis.... hoc autem ideo, quoniam quidem decem & novem mensæ in ea quæ secundùm carnem est D. N. J. C. Nativitate apponuntur, in quibus Imperator pariter & convivæ, non sedendo, ut ceteris diebus, sed recumbendo epulantur*. De his plura Cangius in sua CP. Christiana pag. 135. Vide *Parachimumenus*.

1 ACCUBITUS, Cubitus. Egesippus de Distant. locorum Terræ Sanctæ pag. 105. *Super lacum in Accubitum Judææ, Segur—ostenditur*, id est, qua parte Judæa situ suo *cubitum* effingit.

ACCUBITARE SE, Cubito inniti, *s'Accouder*. Adrianus Præposit. Malbod. in Historia translat. S. Aldegundis n. 5. *Unus ad pedem, alius ad pedem humiliter Accubitando se inclinaverunt*. Chron. Bertrandi Guesclini:

Dessus une fenestre s'est alle Aquentor.

Nos vulgò *Accouder* dicimus, cubito inniti. Vide Dudonem lib. 2. de Act. Norman. pag. 72. 77.

ADACCUBITARE. Abbo lib. 2. de Bellis Parisiac.

Cujus Adaccubitat puteus vestigia, &c.

2. ACCUBITUS, pro *Cubatu*, aut *cubitu*, Gall. *la Couchée*. Ita videtur usurpasse Guibertus lib. 5. Hist. Hierosol. cap. 24. *Ciborum, Accubituum, excubiarum, frigorum, pluviarumque sustinuere miserias*.

ACCUBITA seu ACCUBITUS, Græcis ἀνακλιντήρια, i. *reclinatoria*, uti appellantur à Wilramo Abbate in Cantica Canticor. cap. 2. quæ in Lexico Græc. MS. Regio Cod. 2062. sic definiuntur: Ἀκκούβιτα, [illegible]. Glossæ aliæ in Cod. 934. [illegible]. Balsamoni in can. 74. Synodi Trull. & Joanni Episcopo Citri in Responsis ad Cabasilam, *Accubitum*, [illegible], esse dicitur. Θρόνος ἀνάκλιτος dixit Plutarchus in Romulo. Lampridius de Commodo: *Nec cubuit in Accubitis facilè, nisi quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum subalares, sæpe culcitras mutans*. Est igitur *Accubitum* vel *Accubitus*, locus editior ad quem accumbimus, seu potiùs mensa ad quam accumbunt convivæ.

3. ACCUBITUS, Mensa vel sedes ad mensam, ad quam accumbitur. Charta Ottonis Frisingensis Episcopi an. 1157. in Metropoli Salisburgensi to. 2. pag. 107. *Quòd videlicet in celebrandis ordinibus in annotatione post sedem Cathedralem primum locum in Processione solenni Præpositus vester aliis Præpositis præferatur, in refectorio* ACCUBITUM *qui principali appositus est, habeat, &c.* [Vide S. Paulin. ep. 13. pag. 73. & Poem. 11. pag. 37. edit. 1685. & *Accubitor*.]

ACCUBITATUS, De eo qui ad mensam *accumbit*, apud Sugerium in Ludov. VI. *Finita verò Missa, erectis in claustro palliis strato mensis, materialem agnum tanquam thoris* ACCUBITATI, *cætera nobilis mensæ fercula consueto more suscipiunt*. Braulio Cæsaraugust. in Vita S. Æmiliani cap. 24. *Cùm causa convivii fuisset Accubitatus*.

4. ACCUBITUS, & ACCUBITA, Prandia ac convivia ipsa. Papias: *Accubitus, prandia, quasi accubitus epularum*. Respexit illud Isidori lib. 20. Orig. cap. 1. *Accubitum à cibo vocatum, quasi ad cubitum epularum*. Acta S. Basilisci Martyr. n. 1. *Magistrianus & qui cum eo erant, facto terræ motu, surrexerunt de* ACCUBITU *præ magno timore, relictoque prandio, trementes venerunt, &c.* Vide Rufin. in Regulam S. Basil. c. 10.

ACCUBITUS VASTATORII, Jus prandii, pastus, *Droit de giste & de past*. Charta Conradi Imp. an. 1145. *Exactiones, tallias, quas quidam precarias vel petitiones nominant, vel Accubitus Vastatorios, &c.* Vide *Pastus*, *Prandium*, *Procuratio*.

5. ACCUBITUS, Triclinium in quo ad mensam adcumbitur. Itinerarium Hierosol. Antonini Monachi: *Deinde venimus miliario 3. in Canan, ubi Dominus fuit ad nuptias, & accubuimus in ipso Accubitu*. Infrà de Gethsemani. *In quo sunt tria Accubita, in quibus ille (Christus) accubuit*. Ea notione vox hæc fortè capienda in vet. inscriptione apud V. C. Jacob. Sponium in Libello de Dis ignotis p. 18. *Murum à fundamentis cum suo introitu, & porticum cum* ACCUBITO *vetustate conlapsum impendio suo restituit*. *Accubitalia triclinia*, refectoria Monachorum vocat Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 412. S. Athanasius de imagine Berytensi: [illegible]. Hinc *Accubitus* & *Accubita* appellata olim triclinia majoribus ædibus sacris adjuncta, in quibus Pontifices è Clero & Laicis præcipuos convivio excipiebant post sacra peracta, de quibus multa observamus in nostra Constantinopoli Christiana, ubi de *Tribunali novemdecim accubituum* agimus. [Vide *Accubitor*.]

Hujusmodi Ædificium Leo IV. Romæ ab Anastasio Biblioth. restauravisse memoratur. Cujus quidem adhuc supersunt vestigia, inquit D. Macer in Hierolex. *à latere posteriori domus pœnitentiariæ Lateranensis Basilicæ*. De iisdem *Accubitis* in ordine Romano ubi de Paschali festivitate: *Descendebant Primates Ecclesiæ ad* ACCUBITA, *invitante Notario Vicedomini, & bibebant ter*.

Nescio an ab *accubitis* orta sit vox *Acube* & *Aucube*, Poetis nostris sat frequens, pro tentorio, vel tabernaculo, quòd in iis *accumbant* milites, atque adeo ut in tricliniis conquiescant. Le Roman de la Prise de Hierusalem MS.

Enseignes & Aucubes & maint Indepenon.

Ali-

Alibi :

Anviron la Citè firent lo trefs dreeier,
Pavillons & AUCUBES, & grands paissons fichior,

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Vianne assaillent environ & es lès
Taudent ACUBES *& pavellons & três.*

ACCUBITUS, vel ACCUBITA, ipsæ *accubitoriæ vestes*, quæ *Accubitis* insterni solent, Græcis κατακλιτα, ut quibusdam placet. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Peristromata, gemina tegmina, vel Accubitus*. Alibi : *Tegmina, Accubitus, peristromata*. Eædem *Accubitalia* dicuntur apud Pollionem in Claudio.

¶ ACCUCULA, ACCUCULIA. Vide *Agagula*.

¶ ACCUGURATIO, Schola Medic. Salern. pag. 109. Edit. an. 1622. *Dulcia omnia quæ sumuntur immodicè, corporibus ad patiendum paratis triplex noxæ genus important. Quorum primum quidem est fastidium: Dulcia enim caliditate atque humiditate sua os ventriculi leniunt, ac lævigant, illique affectionem inanitioni ac* ACCUGURATIONI, *famis causæ, contrariam induunt*. Quid si legendum *Acculeationi*?

ACCULEARE, vel ACCULARE, In angustias, vel in arctum redigere, ex Gallico *Acculer*. Chronicon Wil. Nangii an. 1256. *Per Pontem de Ceperano, ubi erat, ad terram Apuliæ & Laboris introitus, ingressus usque ad S. Germanum* ACCULEARUNT.

¶ ACCUMULASCERE, Accumulari, Accrescere, Gall. *s'Accumuler, s'Accroitre*. Vita S. Huberti, Maii tom. 7. p. 278. *Huc accedit multo grandius aliud miraculum, adeo præclaris actis facta splendidiora Accumulascunt*.

ACCURSA, *Exilium*, Ugutioni.

ACCURSARE. Statuta Veronensia lib. 3. cap. 58. *Monetam grossam vel minutam Accursatam, seu quæ Accursabitur in futurum in civitate Veronæ, &c.* id est, cui dabitur *cursus*, quæ in usu communi erit.

¶ ACCURTATIO, Chymica vox de qua in Catalogo Operum B. Raymundi, Junii tom. 5. pag. 708. C. *VII. Epistola ad Regem Rupertum de libris suis chimicis & de Accurtatione*. Exstat Epistola hæc MS. in Bibl. Cæsarea.

ACCUSA, pro *Accusatio*. [Chronicon Parmense ad annum 1304. apud Murator. to. 9. col. 851. *Unus illorum de la Porta accusatus fuit ab uno scripto in libro societatis ex forma statutorum loquentium circa Potestates, & jurata fuit* ACCUSA. Occurrit rursus] in Charta an. 1345. Passim in Legib. Civil. Veron.

¶ ACCUSAGIUM. Quoddam exercitium vicariæ jurisdictionis in *accusationibus* querelisve audiendis ac dirimendis fortè situm. Hominium Guidonis Vicecom. Lemovic. Abbatis S. Martialis an. 1245. apud Stephanotium inter fragm. Hist. *Nos & præpositus & viguerii burgi de Monmalier, ingerendo nos & lavando ibidem & in aliis locis* ACCUSAGIA *& vigueriam & quædam alia, quæ ad Abbatem & Conventum jure dominii pertinebant, &c.*

ACCUSATIO SIMPLEX, TRIPLEX. Vide *Lada, Ordalium*.

ACEDIA, ACCIDIA, ACIDIARI, ACIDIOSUS. *Acedia, Tædium*, in Gloss. MS. Ugutio: *Accidia, tristitia, molestia, anxietas, vel tædium*. Breviloq. *Accidia dicitur indurata mentis tristitia, quæ, dum quis laborat, vertitur in tædium*. Suidas : ἀκηδία. ἡ ῥαθυμία. ἀχθηδών. λύπη. *Acedia*, juxta Cassianum lib. 10. de Cœnob. Instit. cap. 1. & Collat. 5. c. 2. 9. *est tædium & anxietas cordis, quæ infestat Anachoretas & vagos in solitudine Monachos*. Melancholiæ species, quæ Monachorum propria est, atque ita appellatur à S. Hieronymo Epist. 4. *Sunt qui humore cellarum, immoderatisque jejuniis tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis, quàm nostris monitis indigent*. S. Althelmus Episc. de 8. principalibus vitiis n. 6.

Hinc aciem sextam torpens ACCIDIA *ducit,*
Otia quæ fovet, & somnos captabit inertes,
Importuna simul verborum frivola sonum,
Instabilis mentis gestus, & corporis actus:
Inquietudo simul stipatur milite denso.

Cæsarius lib. 4. cap. 27. ACEDIA *est ex confusione mentis nata tristitia, sive tædium & amaritudo animi immoderata, qua jucunditas spiritalis extinguitur, & quodam desperationis præcipitio mens in semetipsa subvertitur: dicitur autem Acedia, quasi Acida, eo quòd opera spiritualia nobis acida reddat & insipida*. Adam Abbas Perseniæ Epist. 1. ex Baluzianis : *Noviter conversi de sæculo, quantalibet devotione polleant, Acediæ tamen vitio sæpe laborant, &c.* Corandus Fabar. de Casib. S. Galli cap. 5. *Erat namque jocundus in facto, blandus verbo — cui nulla unquam se intulit Acedia*. S. Bernard. Epist. 78. *Tædium & Acediam procul pellit sanctarum varietas observationum*. Liber Faceti :

Accidiam linque, quæ dat mala tædia vitæ.

Liber vernaculus MS. cui titulus *le Miroir : Li quars pechiè de Pereche, con apele en clerkois, Accide*. Bellè etiam *Acediam* describit Guigo Prior Carthusiæ libr. de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 24. *Apprehendit te multotiens, cùm solus in cella es, inertia quædam, languor spiritus, tædium cordis, quoddam & quidem valde grave fastidium sentis in teipso : tu tibi oneri es; interna illa qua tam feliciter uti solebas, suavitas jam defecit tibi ; dulcedo quæ tibi inerat heri & nudius tertius, jam in magnam amaritudinem versa est. Ex toto aruit ille quo abundantissimè perfundi solebas, lacrymarum humor ; spiritualis in te emarcuit viror ; interiit decor ; dilaniatam & dilaceratam, confusam & discissam, tristem & amaricatam portas animam tuam, & ubi eam ad quietem componas, non habes. Non jam sapit tibi lectio, oratio non dulcescit, &c.* De *Acedia* alia vide apud [Nilum Monachum de Vitiis cap. 4. 13. S. Maximum de Charitate n. 67.] S. Antiochum Homil. 57. Petrum Blesens. Epist. 97. Petr. Damian. lib. 4. Epist. 11. Theodulfum in Capit. cap. 31. Alcuinum lib. de virtutibus & vitiis ca. 32. & Alanum de Insulis in Summa de arte prædicatoria ca. 7. S. Thomam 2. 2. q. 35. art. 8. &c.

ACEDIARI, Indignari. Gloss. MS. Regium : *Accidiatur, stomachatur*. Papias : *Accidiari, stomachari ; unde accidia, quæ est tædium animi, vel anxietas, vel contrà*. Balbus : *Accidiari, tristari, anxiari vel habere tædium, vel indignari*. Hincmarus Laudun. ad Hincmar. Rem. to. 2. p. 335. *Nec inde debetis Accidiari, si de his loquor*. Vide Eccles. c. 6. & 22. Henricus Rosla in Herlinsberga :

Accidior justè potiùs premerent alienos.

Versus de S. Francisc. apud Waddingum an. 1226.

Sicubi turbatur Franciscus & Accidiatur.

¶ ACCIDIATUS, Tædio affectus, tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 895. edit. 1722. ex Charta Heinrici & Berthrami de Bleychenbach : *Si verò, quòd absit, sæpe dictæ Ecclesiæ Decanus & Capitulum in posterum solemnitate cultus Dei* ACCIDIATI, *&c.*

ACCIDIOSUS, & ACEDIOSUS, apud Balbum & Ugutionem, *molestus, tristis, anxius*. Gloss. Saxon. Ælfrici : *Accidiosus, vel tædiosus* : arolcen. Regula S. Benedicti c. 48. *Ne fortè inveniatur Frater Acidiosus, qui vacet otio & fabulis, & non sit intentus lectioni*. Occurrit etiam in Vita S. Sulpitii Pii Episc. Bituric. cap. 20. nu. 42.

¶ ACEIR. Vide in *Acer*. 1.

¶ ACE-

¶ ACELEXIA, Panni, aut ornamenti Ecclesiastici species. Charta Aldegastri an.781. apud Sandovallium: *Ad ornamentis Ecclesiæ damus octo vestimentis, & tres mantos, & sex stolas .... quatuor sine serico, & tres* ACELEXIAS *& duas stacatus & una capu serica.* Ubi pro *Acelexias* Sandovallius reddit *Aceleius*.

ACELIA, pro *Axella*, in Gestis Regum Francor. cap.24. Vide *Axella*.

¶ ACEMETI. Vide *Acœmeti*.

ACENCENARE, sive *Computare*, in Observantiis ad Foros Aragonenses, apud Michaelem *Del Molino* in Repertorio p.75. v. Infra: *Et pro quibus rebus ipsam getam facere debeat, & videant* ACENCENATIONES *& compartimeatum quod faciunt, ut intersint cum hominibus dicti loci &c.*

¶ ACENGIA, Modus agri qui in Lege Bajwar. tit. 1. cap.14. est decem perticarum, scilicet 4. pedum in transverso, 40. in longo. Chartul. AB. Sangerman fol. 3. verso: *Tenent & possident* 10. *arpenta, tam terrarum quàm vinearum & prati, in quibus* 10. *arpentis est una* ACENGIA *prati &* 3. *quarteria vineæ*. Fol. 4. verso: *Guill. le Petit de quinque quarteris terræ in noda muri* 10. *den. &* 1. *de magna bonna pro decimo de una* ACENGIA *terræ*. Ibidem. 1. *denar. de decimo unius Acengiæ terræ ad magnam bonnam*. Vide ANDECINGA.

¶ ACENSA, ACENSARE, ACENSATOR. Vide *Accensa*.

¶ ACEOLUM. Vita S. Udalrici Episc. in Actis SS. Ord. S. Benedicti sæculi 5. p.427. *Missarum autem celebrationibus expletis & vesperis decantatis, ad hospitiolum pauperum pervenit, & XII. pauperum pedes lavit, & unicuique eorum de* ACEOLO *pretium unius denarii donavit*. Ibid. p.429. *Allutis vestibus novis, duodecim pauperes vestivit & acervulum* ACEOLI *aliis dispensavit*. Dictum conjicit Mabillon. ibidem pro sacculo aut marsupio. Verùm repugnat exemplum ultimum. Mendosè scriptum fuisse crederem pro *Linteolo*, seu *linceolo* tela linea, undè nostrum *Linceuil*. Hinc facilè intelligitur Udalricum 12. pauperes vestibus novis induisse, cæteris *Linceoli* seu telæ acervulum per partes distribuisse. Adde quòd antiquus mos sit in Monasteriis & Ecclesiis plurimis, distribuendæ telæ pauperibus post Lotionem pedum.

ACEPHALI, Isidorus lib.2. de Eccles. offic. cap. 3. *Duo sunt genera Clericorum, unum Ecclesiasticorum sub regimine Episcopali degentium, alterum* ACEPHALORUM, *id est, sine capite, quem sequantur ignorantium. Hos neque inter Laicos secularium Officiorum studia, neque inter Clericos religio detentus divina, sed solutos atque oberrantes sola turpis vita complectitur & vaga*. De iis agunt Concilium Moguntiac. can. 22. Meldense an. 845. c.57. Parisiense cap.10. Ticinense an.850. cap. 18. Melfitanum an.1079. can.9. Capit. Caroli C. tit. 6. cap. 57. Burchard. lib.2. cap.226. &c. Apud Reginonem anno 865. Hucbertus frater Tietbergæ concubinæ Lotharii, *Acephala* dicitur, quòd, ut est in Annalibus Francor. Metensibus an.864. fuerit *Clericus conjugatus*, ac proinde Clericatus regulis minimè addictus. Goffridus Abbas Vindocin. lib. 2. Ep. 27. *Acephali non sumus, quia Christum Salvatorem caput habemus, & post ipsum Romanum Pontificem*. Hæc porro suggerit, quia Monasterium suum ab Ordinarii jurisdictione exemptum erat. Adde Ordericum Vitalem lib.3. pag.464. & Vitam S. Theodardi apud Catellum pag. 764. Vide *Presbyter Domesticus*.

ACEPHALI, in Legibus Henrici I. Regis Anglor. c. 21. dicuntur ii, qui nec Regem, nec Ecclesiam, nec Barones, aut dominos feudales agnoscunt, cùm pauperes sint, & nullum tenementum possideant, ratione cujus eos ut *capitu* sua recognoscant. Acephali præterea dicuntur Monachi, quorum Abbas vel Prior defunctus est, apud Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 3. p.636.

¶ ACEPHALI, Hoc nomine vocati sunt 1. ii qui in Synodo Ephesina nec Sancto Cyrillo, nec Joanni Antiocheno adhærere voluerunt. 2. Hæretici qui quinto sæculo Petrum Mongum seu Moggum primùm secuti ab ipso desciverunt, ubi Henoticon & Synodum Calchedonensem suscepisset. Hi cum Eutyche, duarum in Christo substantiarum proprietatem negabant, & unam in ejus persona prædicabant naturam. 3. Denique sub Justino Imperatore *Acephali* dicti sunt Severi Antiocheni sectatores, atque ii omnes qui Calchedon. Concilium noluerunt recipere. Nicephor. l. 18. 54. Evagr. lib.3. c.31. Baron. ad annos 432. 482. 492. 513. 535. 538. 546. 553.

ACEPHALITÆ, Hæretici quidam sic dicti, quòd neminem suæ hæresis auctorem agnoscerent, ut est apud Isidorum lib. 8. cap. 15. & Adonem Viennensem in Chronico. De iis vide Notas Sirmondi ad Facundum Hermianensem. [Iidem videntur cum *Acephalis* de quibus suprà.]

¶ ACEPHALUS, sine capite. Baluz. Miscell. tom. 6. pag.305. *Trunci jacent Acephali, manante cruore lethaliter singultantes*.

ACEPHALA, Regio nulli Episcopo subjecta. Concilium Avenionense an.1209. can.5. *Ad hæc vallem de Tresis, quæ ut* ACEPHALA *in nullius diœcesi dicitur esse instituta, D. Episcopo Regiensi Apostolicæ Sedis Legato ad custodiam decernimus specialiter assignandam, qui spirituali, & etiam si oportuerit materiali gladio expellat ex ipsa hæreticam pravitatem, &c.*

¶ 1. ACER, Chalybs, Gall. *Acier*. Fleta lib. 2. cap.12. *Centena ferri ex quinquies viginti petiis: garba vero Aceris fit ex triginta peciis*.

¶ ACEIR, Ead. significatione in Privilegio Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. de censu an.1036. è Chartul. S. Vedasti V. pag. 243.

Garba ferri vel Aceir .... 1. *ob.*
Quinquæ solidatæ lanæ .... 1. *den.*

¶ 2. ACER, Agri modus. Vide *Acri* in *Acra*.

1. ACERA. Versus vett. in Hist. S. Martini de Campis. pag.17.

Per parvas partes perfectas itur ad artes,
Subveniunt magnis animalia parva ....
Hic capiendo feras, hic pisces, hic & ACERAS.

☞ Per *Aceras* volucres intelligi suspicor; hic enim auctor agere videtur de artibus venandi, piscandi & aucupandi.

¶ 2. ACERA, Papiæ in Gloss. MS. Ecclesiæ Bituric. *Acera, offula, furfuratio panis*.

¶ ACERBA. Informatio super jurisdictione S. Victoris Massil. an. 1206. in parvo Chartulario fol. 74. *Ceperat unam Acerbam sive aygras*. Fortè idem quod *Acerbitas*, Gall. *Aigreur, haine, amertume de cœur*.

¶ ACERIES, *Genus securis*. Janssonii Collectanea in Isidori Glossarium. Vide *Acieres*.

¶ ACERIS, pro *Acerra*. Cymbium quo in Ecclesiis asservantur micæ thureæ, Gall. *Navette*. Charta Ferdinandi Imperatoris æra 1191. apud Antonium de Yepez tom.7. Chronici Ord. S. Benedicti. *Tres concos & tres Aceres, & duos orceolos & duas canginas* .... *omnia hæc de luton*.

¶ 1. ACERIUM, Chalybs, Gall. *Acier*. Præceptum Philippi Pulcri an.1304. *Quocirca mandamus vobis & vestrum cuilibet districtè precipimus, quatenus* .... *ferrum, calibem seu* ACERIUM .... *de prædicto regno trahi, portari, seu deferri nullatenus permittatis*.

¶ 2. ACERIUM, Cos, Gal. *Pierre à aiguiser*, à voce *Acier*, chalybs. Statuta Ordinis Grandimont. apud

apud Marten. to.4. Anecdot. col.1234.C. *Cultellus & vaginula cultelli &* ACERIUM, *hoc est, instrumentum, quo cultellus acuitur... sius parvi pretii.* Verùm hic *Acerium* sumi videtur pro instrumento ferreo longo & rotundo, quali utuntur macellarii vice cotis ad gladios exacuendos, Gal. *Fusil.*

ACERNA, pro *Acerra*, inter ministeria sacra. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis prid. Non. Maii. *Dedit---4. pallia & 2. dalmaticas, & tunicam unam, & duos urceolos argenteos, cum Acerna Argentea.* Papias: *Arca thuris vel thuribulum, vel thurarium.* Continuator Hist. Episcopor. Virdunensium pag.271. *Optimam Acernam eidem Episcopo cum gemma pretiosa dedit.*

ACERRA, pro *Acra*. Charta Henrici Reg. Angl. in Mon. Anglic. tom. 1. p.442. *Præterea do eis & confirmo in eleemosynam 40. Acerras terræ de assartis, &c.* Vide *Acra*.

¶ ACERRUM, Chalybs, Gall. *Acier*. Historia Delphin. to.1.pag.86. *De quolibet vendente...... ferrum, Acerrum seu Chalybem, &c.*

¶ ACESSAMENTUM, Traditio ad censum, Gall. *Accensement*. Antiq. Recogn. Revel. Vienn. *Probus* fol.58. *Petrus de Vienna... tenet quandam bruieriam ultra Delun de* ACESSAMENTO *ei facto de novo per Castellanum.* Vide *Accensa*.

ACETABULUM, Scutella acetaria, ὀξυβάφον, in Gloss. Lat. Græc. *Vinaigrier*. Vox Latinis Scriptoribus nota. Isidorus lib.2.cap.4. *Acetabulum, quasi Acetaforum, quòd acetum ferat.* Ugutio. *Acetarium & dicitur Acetabulum, & Acetaferium, quòd ferat acetum, & appendat 12. dragmas.* Joannes de Janua habet *Acetoferum*. Testamentum S. Remigii apud Flodoardum lib.1.cap.18. *Acetabulum argenteum pondo centum sielorum.* [Fredericus *Schannat* Vindem Litter. pag.9. *Acetabulum unum argenteum cum duabus ansis.*]

ACETABULUM, Mensuræ species, Greci ὀξύβαφον vocant. *Acitabulus* Isidoro lib.14. c.25. *Acceptabulum* Vegetio lib.2. Artis veterin. c.53. *Acetabulum* lib.3.cap.15. Apicius lib.6.c.6. *Accipe olei Acetabulum majorem--- aceti Acetabulum minorem.* [Erat apud Veteres Sesquicyathus. Musæum Collegii Romani Societatis Jesu pag.22. & 23.]

ACETABULUM, Quid sit in sacris libris non omnino constat. Exod.25.v.29. cap.37.v.16. Num.17.v.13. Glossæ Biblicæ MSS. *Acitabulum, vas rotundum ubi vinum juxta altare servatur.* V. Brito in Vocab. ACETABULUM, *vel Acetarium vas est aceti. Unde in Exod. c.37. ubi fit mentio de Acetabulis, dicit Glossa, quibus acetum ferebatur, sed quòd nunquam vel rarò occurrit de ablatione aceti; sic dicit Magister in Hist. Quidam dicunt Acetabula, ubi scilicet fundebantur à Sacerdote quæ debebant offerri, ut viderent utrum accepta, i. idonea essent, an non* Græcus interpres τρυβλίον vertit.

ACETAFORUM. Vide *Acetabulum*.

ACETALLUM, in Breviloquo dicitur, *Vas in quo aceta probantur; vel vas aceto plenum; vel vas ad acetum recipiendum; vel vas in quo liquida omnia probantur.*

¶ ACETARE, Acescere, Gall. *S'aigrir*. Gloss. Lat. Græc. *Acetat, acescit,* ὀξίζει.

¶ ACETARIUM. Vide in *Acetabulum*.

¶ ACETOSITAS, Acerbitas, acor, Gall. *Acreté, Acidité*. Hugonis Falcandi Hist. Sicula apud Murat. to.7. col.258. *Videbis mala punica vel Acetosa, vel dulcia granis interiùs occultatis... Videas ibi & lumias* ACETOSITATE *sua condiendis cibis idoneas.*

ACETRUM, ex Hispanico, *Acetre*, urna ænea, situla ænea. Occurrit apud Innocent. III. PP. lib.13. Epist.61.

¶ ACETUM PHILOSOPHORUM, *Lac virginis, vel aqua virginalis qua metalla solvuntur*, Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

ACHA. Glossar. Saxon. Ælfrici. *Acha, i. virtus*: ycfenzd i. vis, vigor, virtus.

¶ ACHACHIARE, Observare, manus injicere, pacisci, à veteri Gall. *Aghaiter* vel *Aguester, observer, arreter, convenir*. Charta Henrici Regis Anglic. an.1155. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to.2. pag.4. *Si aliquis tenens de nobis feodum laicum moriatur & Vicecomes, vel alius Baillivus noster ondat literas nostras patentes de submonitione nostra de debito quod defunctus debuis nobis; liceat Vicecomiti & Baillivo nostro* ACHACHIARE *& abreviare catalla defuncti inventa in laico feodo ad valentiam illius debiti per visum legalium hominum.* Et pag.6. *Omnes mercatores.... habeant salvum exire & securum de Anglia, & venire in Angliam... præterquam in tempore guerræ, & si sint de terra contra nos guerram habente. Et si tales inveniantur in terra nostra in principio guerræ,* ACHACHIENTUR *sine dampno corporum vel rerum, donec sciatur à nobis vel capitali Justitiario nostro, quando mercatores terræ nostræ, qui tunc invenirentur in terra contra nos guerrante, salvi erunt; & si nostri salvi sint, & alii salvi sint in terra nostra.*

¶ ACHALUS, Epitaphium Ricardi Angliæ Regis & Ducis Normanniæ, in Libro cui titulus *Antiquitès de la Ville de Rouen* pag.170.

> ACHALUS *cecidit Rex Regni Cardo Richardus,*
> *His ferus, his humilis, his agnus & his leopardus.*
> *Casus erat lucis: Chalus per sæcula nomen.*

Anno 1198. exeunte, Ricardus I. Angliæ Rex dictus *Cor Leonis*, dum Castrum Lucii, seu Castellucium vulgò *Chalus* vel *Calus* in Lemovicibus obsideret, sagitta percussus est, cujus vulnere obiit 6. Aprilis anni sequentis. Ergo dictus est *Achalus* quòd Castellucio minimè capto cecidisset, voce facta ex *a* privat. & *Chalus*, nisi forsan per *Achalu cecidit*, intelligi putes, Castellucii cecidit, Gal. *Il mourut à Chalus*. Tradunt scriptores hoc castellum fuisse Vinomari Vicecomitis Lemovicensis in cujus agro, cùm repertæ fuissent imagines aureæ cujusdam Imperatoris, uxoris & filiorum ejus sedentium ad mensam pariter auream, thesaurum hunc jure majoris dominii, fuisse à Ricardo repetitum, atque inde ortam hujus obsidionis occasionem. Consule Historiographos Anglos.

ACHANUM, Morbi species in bobus, de quo Vegetius lib.3. Artis veterin. cap.2.

¶ ACHAPTAMENTUM, Idem quod *Relevium*. Tabularium Vosiense fol.76. *Sub Achaptamentum duodecim denariorum.* Vide *Accaptare*.

¶ ACHAPTATOR, Emptor, Gall. *Acheteur*. Bulla Ludicra jam superiùs laudata in voce *Abbas Cornardorum*: *Nonobstante quòd nos invenissemus Achaptatorem, qui eam indignitatem à nobis emisset plus de undecim ducatis, &c.*

¶ ACHATEON, *Velum maximum in medio navis.* Gloss. Isid. Meliùs legeretur *Acatium*, quòd est genus navis actuariæ, simulque *Velum maximum in media navi constitutum*, ut habet Isid. Orig.19. 3. Hesychius: ἀκάτια, τὰ μεγάλα ἄρμενα. Vide Schefferum de Militia navali lib.11. cap.5. qui & ipse hic *Acatia* legi malit, quamvis *Achateon* sit etiam in Glossis MSS. Fortè posterioribus temporibus sic vitiosè scripserunt & locuti sunt. Hæc fere Grævius in notis ad Glossas Isidori. Vide *Acatus*.

¶ ACHATUM, Relevium, apud Spelmannum, ex veteri Rotulo: *Rogerus filius Gaufordi debet decem marcas argenti, & habet rectum de Achatis patris sui.* Vide *Acapitum* in *Acaptare*.

ACHELANDIUM, [Navigii species.] Vide *Chelandium*.

¶ ACHE-

¶ ACHEMENIA, Ira, Excandescentia, Agnelli Liber Pontif. apud Murat.to.2. pag.157.col.1.C. *Denique in iram versus Patricius accepit epistolam de manu Presbyteri, legensque invenit exaratam secundùm quòd superiùs diximus, & retinens epistolam in* ACHEMENIAM *versus irrupit, dicens: Dic falsitatis auctor, quando hæc exarata fuit epistola.* Græcis ἀχηνία interdum idem est quod ἀπορία, inopia consilii. An inde *Achemenia*?

¶ ACHEROPOETA, ACHEROPOAITA. Vide *Achiropictos* & *Antheropsita*.

ACHESO, *Occasio*, exactio, tributum, pensitatio indebita, vexatio. Charta Matthæi de *Montmorency* an.1205. apud Duchesnium; *Faciamus in perpetuum liberos & immunes ab omnibus malis consuetudinibus, & malis* ACHEAONIBUS, *& omnibus corveis, &c.* Le Roman *de Vacce* MS.

Cil a menlt tous se homes laidement demenez,
*De plais & d'*ACHEAONS *damagiez & grevez.*

Vide *Occasio*.

ACHEAONATUS, in eadem Charta; Vexatus, vel mulctatus. *Condamnè à l'amende: Quicumque autem non reddet mihi censum vel caponem ad terminos qui dicti sunt, reddet mihi 7.sol. pro amenda: si autem* ACHESONATUA *fuerit, quòd censum suum vel caponem non bene reddiderit, si voluerit jurare quòd censum suum reddidit, sicut debuit, per juramentum suum quittabitur de amenda.* Gaces bruslez:

Et fins amis à tort Achesonnez.

Joannes Erardus:

Dame taut m'ont felons ACHESONNEZ,
De par vous ai fete ceste entreprise, &c.

ACHIMITENSES. Vide *Acæmeta*.

ACHINUS, *Dicitur Hortolanus in villis residens, non habens mansos.* Breviloq.

ACHIROPICTOS, Vox hibrida, pro ἀχειροποίητος. Ita appellabant quasdam Deiparæ imagines, quas divinitus, nec arte humana pictas putabant, de quibus Commentarium scripsit Jacobus Gretzerus. Charta Tancredi Regis Siciliæ apud Ughellum in Archiep.Rossanensib. *Ingressi venerabilem Ecclesiam Archiepiscopatus Rossani, in qua reverenda imago sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ dicitur —* ACHIROPICTOS, *colitur, &c.* [Vide *Antheropsita*.]

ACHOR. Gloss. Saxonicum Ælfrici: *Achor. i. conturbatio*: dnefinz. Saxonibus, dnefend, est turbidus. [Vox planè Hebraica ab עכר Turbavit.]

¶ ACHRAMIRE,) Vide in *Adramire*.
¶ ACHRANMIRE.)

¶ ACHRATOFORUS, *Vas vinarium*, apud Papiam in Gloss. MS. Ecclesiæ Bituricensis. Idem est quod *Acetaforium*, de quo supra in *Acetabulum*.

¶ ACHTWORT, Teutonicè: *Jus commune secandi ligna in sylva*, inquit Hermannus de Lerbecke in Chron. Schawenburg. pag.32. Charta an. 1224. laudata à Meibomio: *Dedit ipsis licentiam & communitatem silvæ, quæ dicitur Achtwort.*

1. ACIA, *Ala*, in Gloss. Isid. [In Excerptis verò Pithœi: *Aria, Ala, Axillo, Ala.* Fortè *Axilla, Ala.*]

¶ 2. ACIA, in Gloss. Lat.Græc. ῥαμμα exponitur, quod idem est ac *Sutura*, & accedit ad *Aciam* Petronii in cujus fragmento: *Ab Acia & acu mi omnia exposuit*; id est Gall. *Il m'a tout contè de fil en aiguille.* Vox antiquæ originis, quæ propriè filum ad consuendum ductum significat. Hoc sensu apud Nonium Marcellum Titinnius Poëta Comicus illa usus est: eadem & Celsus lib.5. cap.26. De hoc argumento plura apud Turneb. 17. Advers. 21. Italis *Accia* est linum vel stuppa. Quæ vox occurrit in Statutis Mediolanens. 2. parte, cap. 308. Vide *Atia*.

¶ 3. ACIA, Malitia, invidia. Vide *Atia*.

¶ 4. ACIA, Dolabra. Vide *Aciculus*.

ACIARE, *Ferrum durissimum*, Papiæ, Chalybs. Gall. *Acier*.

1. ACIARIUM, Acuum theca, βελονοθήκη, in Gloss. Gr.Lat. ῥαφιδοθήκη, in Lat. Græc.

2. ACIARIUM, Chalybs; ferri durissimi squama, seu indurata ferri acies, quam *Acier* vulgò vocamus, Italis, *Acciaio, ferro raffinato*, ut est apud Academicos Cruscanos. Gloss. Lat. Græc. *Aciarum*, στόμωμα, perperam *Acciarium*. Græcis verò στομῶσαι est indurare, ut est in iisdem Glossis. *Indurare aciem* dixit Plinius lib.34.cap.14. [Vox facta à Latino *Acies*, quòd gladiorum aliorumque instrumentorum hujusmodi *Acies* chalybe muniatur.]

ACICULUS. Ugutio: *Acia, dolabrum, quasi acutè scindens, unde Aciola dicitur: & dicitur hæc acies ascis pro securi, qua cementarii utuntur; unde hic* ACICULUA *dicitur: Unde Gregorius Nazarenus*, (sic in MS.) *Scio, inquit, antequam esset vel astare* (lege *altare*) *super quo Asciculus non descendit.* [Joan. de Janua in Cathol. *Ascia, ab ascia, hæc ascis, hujus ascis. Pro securi, qua cæmentarii utuntur: unde hic Asciculus li diminut.*]

ACIDIA. Vide *Acedia*.

ACIDONICUS, Acidus. Alexander Jatrosophista lib. 2. Passion. *Neque amaritudinem in ore sentiunt, sed magis Acidonicum sentiunt.* Lib.3. *Acidonicum ructare.*

¶ ACIERES, *Genus securis*. Ita in excerptis Pithoei, & in quibusdam Isidori Glossis. Festus *Accieris: securis ænea, qua in sacrificiis utebantur Sacerdotes.* Unde & in Glossis Philoxeni ἀξίνη ἱερατική, *Acceres*. At Glossarium MS. Bituricensis Eccl. habet *Aceries*, sicut & Cath. in Amalthea.

ACIES, Lanx trutinæ. Anastasius Bibliothec. in versione Vitæ S.Joannis Eleemos. à Leontio Episcopo scriptæ cap. 7.n.37. *Vidit in somnis seipsum rationem ponentem, & omnes actus suos super stateram appendere. In una quidem* ACIE *congregabantur Mauri quidam deformes: in alia verò Acie aliorum quorundam erant candidatorum, &c.* Ubi indubiè in Græco Leontii, vox φάλαγξ usurpata, quæ Græcis *trutinam*, seu *lancem*, & *aciem* exercitus significat.

ACIES TERMINORUM, apud Agrimensores, qua invicem concurrunt. Caius: *Si terminus in tres Acies constitutus fuerit, tres lineas auctoris ostendit: si in quatuor Acies, quadrifinium facit.*

¶ ACILIUM, Axis, Gall. *Aissieu*, vel *Essieu*. Monast. Angl. to. 1. ubi de Monasterio Fordensi p.788. *Cum Acilio seu apparatu ad quinque equos caractarios.* Fortè *Atilio*, Gall. *Attelage*: quod magis ad rem.

¶ ACILLARE, Movere. Papias: *Furcella dicta quòd his frumenta Acillentur, id est, moveantur.* In MS. Bitur. *Cillantur*: Melius, ut apud Isidor. lib. 20. c. 14.

¶ ACILUS. Gloss. Bitur. *Acilus, Antiquitas, viger significat, vel quod habet recurvum nasum, sicut Aquila.* Papias apud Laurentium in Amalth. *Acilus, niger, vel habens nasum Aquilinum.*

ACINARI, *Tricari*, in *parvo morari*, in Gloss. Isid. quod faciunt qui in acinis uvarum eruendis, tempus terunt, vel qui de *acinis* disputant. [Gall. *Vetiller, Chicanner.*] Casaubonus *apinari* restituit. Eum consule ad Pollion. in Gallienis, ut & Rosweidum in Glossar. ad Vitas Patrum. Vide *Acies*.

¶ ACINATICIUM, ὀξωδις, *Acidum*, in Supplem. Antiquarii.

¶ ACIRALIS. Charta Budesindi Episc. Dumiensis æræ 930. apud Antonium *de Yepez* to. 5. Chron. Ordinis S.Benedicti pag.424. *Concedimus etiam phialas argen-*

genteas francifcas duas .... Concos imagiatos 7. cafticales 2. vafa vitrea, concas ACIRALIS 2. *arrodomas, ficcyralis 9. &c.* Ubi *Aciralis* forfan pro *Acicalis*, politus, Gall. *Poli*, ab Hifpanico *Acicalar* Expolire, delevare. Qua ratione legendum effet *Concas acirales 2, arrodomas fic Acyrales 9. &c.*

¶ ACISCOLUM, *Malleus ftructorius*, in Onomaftico, apud Turnebum 28. Vide *Acifculum*.

¶ ACISCULARIUS λατόμος, in Gloffis Latino-Græcis MSS. i. e. *Lapicida*.

ACISCULUM, ἀκαρίον, ὃ τοῖς ὄρυξ κυνηγοῖς, in Gloff. Græc. Lat. Gloff. Sax. Ælfrici: *Acifculum*, pic, i. *fofforium*. Vide *Fafculum*, & *Aciculus*.

¶ ACISTERIUM. Vide *Afceterium*.

ACITABULUM. Vetus Gloff. *Acitabulum*. ὀξύβαφον. Ita autem propriè appellatur crepitaculum, quod fuit ex iftius Muficæ fpecie, quam ὀξ. ἀσσυριῶν vocant Græci. Breviloq. *Acitabula funt Mufica inftrumenta ænea vel argentea, quæ percuffa fonum faciunt grandiorem*. Papias: *Acitabulum, quafi acutum ferro dicitur, id eft, fonabulum*. Ugutio: *Cimbala*, ACINTABALA *funt, quæ percuffa ad invicem, fe fic tangunt, & fonum faciunt, fic dicta, quod cum ballematica fimiliter percutiuntur*. Senator lib. 5. Epift. 51. *Quid Acitabulorum tinnitus? quid dulciffimi foni referam varia percuffione modulamen?* Vide *Acetabulum*.

ACITARA, Stragulum, vox Hifpanica. Teftamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hift. Pinnatenfi lib. 2. cap. 38. *Et meos veftitos, & Acitaras, & collectras, & almucellas, & fervitium de mea menfa &c.* Ubi Martinezius: *Y Acitaras, o cames, colchos, y almuças, con todo el fervicio de mi mefa*. Alia Stephaniæ Reginæ uxoris Garfiæ Regis apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 6. *De meos panos & Acitaras, quomo, delectos, fic eft de veftimentis, exceptis quos dedi*. Nefcio an legendum fit *acitaras*, pro *citaras*, in Charta alia Hifpanica æræ 1016. apud eumdem *Yepez* to. 5. *Et 150. folidos pro fervitio de mefa*, (menfa) *& 170. folidos per cruces & calices, & coronas pro in Ecclefia, & 4.* CITARAS, *& alia ornamenta multa, &c.* Occurrit præterea in teftamento Sifnandi Comitis Conimbricenfis apud Brandaonem tom. 3. Monarchiæ Lufit. pag. 276. & tom. 4. pag. 260.

ACLA, Modus agri. Charta Grodegandi Archiepifcopi Metenfis, apud Meurifftum: *Molendinum unum cum tribus jurnalibus, Aclam unam folventem denarios decem*. Infrà: *Quicumque manfum, vel Aclam, de terra noftra poffederit, moriens bovem unum ad curtem dabit*. In Charta Chilperici Regis apud eumdem pag. 146. *Unà cum terris, domibus, ædificiis, mancipiis, Aclis, vineis, campis, pratis, &c.* In Charta quæ habetur in Appendice ad Flodoardum, *ada* legitur, ita ut in alterutra error fit, legendumque *acla*, aut *ada*, proclivi mendo: *In Vervtaco 8. manfos & dimidium, & in villa Columnis Adas duas in Comitatu Remenfi*. Ita etiam *alla* pro *acla* videtur perperam fcriptum in Charta Caroli Simplicis pro Corbiniaco in Hiftor. S. Marculfi pag. 88. & apud Marlotum in Metropoli Remenfi lib. 4. ca. 7. *De terra verò indominicata ad fummum Tilidum mappaticos quatuor fuper fluvium Suppiam, in villa Condato* ALLAS *feptem, & molendinum unum, &c.* Ubi, aut fallor, *acla*, contractum ex *accola*, pro *manfo accolæ*. Vide in *Accola*. [Vide etiam *Acra*, idem quippe videtur quod *Acla*.]

¶ ACLASSIS, Fimbria, Limbus, quod imæ vefti affutum eft. In Gloffis Lat. Græc. *Aclaffis*, λώματα. Martinio in Lexico Philolog. *Aclaffis* eft Tunica ab humeris non confuta; Fefto, *Calaffis*, *Tunicæ genus, quam Græci χαλάσιον appellant*. Vocem deducit Scaligerà χαλάω, Laxo, unde χάλασις, Laxamentum tunicæ nodo retentum: quod accedit ad λώματα, quod vittas, fimbrias, atque inftitas fignificat.

ACLEA, Campus, vel locus querceus, quercetum, Gall. *Chenaie*, à Saxonico Ac, *quercus*, & Lea, *campus, locus*. Afferus Menevenfis in Vita Ælfredi: *In loco qui dicitur Aclea, i. in campulo quercus, diutiffimè pugnaverunt*. Flor. Wigorn. anno 851. *In Aclea, i. in campo quercus*. Ethelwerdus lib. 4. Hift. Angl. cap. 3. *A certamine quod geftum eft juxta condenfum, quod Aclea nuncupatur*.

¶ ACLHESIA. Inftrum. an. 1150. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 414. *Oftendimus ei* (Sugerio Abbati S. Dionyfii) *thecam quamdam magnam ligneam, quæ deinceps fuper ipfius Sancti* (Evurtii) *venerabile fepulcrum ab antiquo fita eft, in cujus fundo longus quidam & fubniger lapis, quem* ACLHESIAM *vocant, qui ad nihil aliud quàm ad claufuram fepulcri videtur præparatus*. Ubi legendum videtur *Ardefiam*, Gall. *Ardoife*.

¶ ACLIBANUS. Vide *Acclibanus*.

ACLONIA, [Excufatio, quæ affertur cùm aliquis ad condictum diem juri ftare non poteft. Gall. *Effoigne*.] Vetus Notitia judicati in Chartis Burgundicis Perardi pag. 148. *Sed quia Heldebernus ibi non venit, nec fuam* ACLONIAM *denuntiavit, in omnibus geftivus apparuit: tunc judicaverunt ipfi Scabinei, &c.* Videtur legendum *Exoniam*, feu *Effoniam*. Vide *Sunnis*.

¶ ACLUS, Junius, Gall. *Juin*. Papias MS. Ecclefiæ, Bituric. *Aclus Tufcorum lingua menfis Junius*.

¶ ACNONITUS, *Qui nulli communicat*. Gloffar. MS. Ecclefiæ Anicienfis, ex Græco ἀκοινώνητος. Vide *Aconomintus*.

ACOEMETI, ACHIMITENSES, Liberatus Diac. in Breviario cap. 18. *Per quemdam Monachum Achimitenfem, &c.* Meminit *Cyrilli Abbatis Acymetenfis* Nicolaus I. PP. Epift. 10. ut Monafterii *Aquimiti*, Gelafius PP. lib. adverfus Neftorium & Eutychem. Codex Concilii Calchedonenfis Bohierianus Act. 3. *Omnis numerus non afcriptus eft, neque in meo, neque in Acumenfium Græco*, apud Labbeum to. 4. Conc. pag. 460. Rectiùs *Acumetenfium*, ut eft in fine Act. 8. 9. 10. &c. Victor Tunnenfis in Chron. *Et ipfa damnatio Accacio Conftantinopolim, Legatis miffis per Monachos Monafteriorum* ACHIMITENSIUM *atque Dii, ingeritur*. Rectiùs alio loco: *Primafius quoque Acœmetenfi Monafterio relegatur*. Nam dicti Græcis Ἀκοίμητοι Monachi, quòd in eorum Monafteriis divinum Officium noctu diuque, nullo interpofito ceffationis intervallo, celebraretur & cantaretur, divifa in hunc finem in tres cœtus Monachorum fodalitate, ita ut peracto à priori in Ecclefia Officio, fecundus, & mox tertius fuccederet: ficque nulla hora Ecclefia à laudibus & canticis vacaret. Hujufcemodi inftituti auctorem agnofcit Nicephorus Callift. lib. 15. cap. 23. S. Marcellum Apamienfem, cujus feftum agunt Græci 29. Decembr. alii, ut Synaxaria, & auctor Vitæ Marcelli, Alexandrum Abbatem, cui ille fucceffit in ea dignitate: καὶ ἐπεὶ αὐτῷ ὁ Θεῖος Ἀλέξανδρος πρὸς τῷ ἱερῷ οἴκῳ τῷ μεγάλῳ ἐν Μαρτυρίῳ Μαρᾶ τὴν ἄσκησιν ἐνεδείκνυτο, ὕστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν Πόντου στόματι [illegible] ἱδρύσατο φροντιστήριον, ὃ δὲ καὶ νόμον [illegible] ἀλλὰ τὸ ἀπαρτιζόμενον [illegible], μηδέποτε τὴν εἰς Θεὸν ὕμνον τὸ συνεχὲς διακόπτεσθαι, ἀλλὰ τὰ κατάλληλα τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀΐγιστον καὶ ἀκατάπαυστον τοῦ Δεσπότου περιποιεῖσθαι δοξολογίαν. Florebat verò Alexander an. Chr. 420. de quo etiam confulendus Anonymus in illius Vita cap. 5. apud Bollandum 15. Januar. Monafterii τῶν ἀκοιμήτων Conftantinopoli meminerunt paffim Scriptores, Theodor. Lector. lib. 1. Evagrius li. 3. cap. 18. 21. &c. Theophanes p. 104. 122. Cedrenus in Leone &c.

Porro à Græcisne Orientalibus ejusmodi continui & perpetui in Ecclesia cantus & Officii celebrandi morem, Monachi nostri Occidentales, an verò isti à nostris hauserint, vix ausim definire: cùm eum à primæva Monasteriorum, in Ecclesia Romana, origine & institutione obtinuisse constet, maximè in Monasterio Agaunensi à Sigismundo Burgundiæ Rege erecto ac fundato. Ita enim in Charta dotationis, seu potiùs in Synodo Agaunensi, Victorius urbis Gratianopolitanę Episcopus ait: *Rectè mihi videtur ut secundùm plenissimam devotionem Domini Regis, & psallendi institutionibus, fiant novem Normæ; id est, Granensis, Isiana, Jurensis, & Melvensis, & ceteræ, ut succedentes sibi in officiis Canonicis, id est, Nocturnis, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, & Vespertina, in hanc die noctuque indesinenter domino famulentur.* Sed & ipse Dagobertus in Monasterio S. Dionysii à se constructo & fundato, *ordinem psallentium instar Monasterii Agaunensium, & S. Martini Turonensis, ut ibidem laus Dei perenniter haberetur, instituit*, ut scribit Andreas Silvius in Chron. Marcianensi. Chronicon Divionense MS. de Monasterio S. Benigni: *Contulit Rex Guntranus Deo & S. Benigno ad victum Monachorum &c. Insuper etiam instituit ut ad similitudinem Monasterii sanctorum Agaunensium, diu noctuque divinum persolveretur Officium.* Idem de Luxoviensi Monasterio testatur S. Bernardus in Vita S. Malachiæ: *Ad has nostras Gallicanas partes S. Columbanus ascendens, Luxeviense construxit Monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, ut succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solennia divinorum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus.* [Quam in rem consulendus ipse Columbanus in Regula cap. 7.] Primis enim iis sæculis tantus religionis & strictioris vitæ fervor floruit, ut Monachorum numerus & cœtus in immensum excresceret, adeo ut in quibusdam ex iis ad 300.400. & etiam 500. censerentur; unde cùm Ecclesia universos simul capere non posset, necesse erat ut inter se Officii celebrandi horas partirentur, & in *Choros*, ut vocabant, se se distribuerent, aut certè in varia Ecclesiæ Sacella, seu Altaria, vel Capellas secederent, ibique sua exequerentur officia, certo præscripto modo & ordine, quem ex Angilberto Centulensi Abbate pluribus refert Hariulfus lib. 2. cap. 11. Acta S. Quirini Mart. n. 12. *Disciplinæ monasticæ rudimenta posuere in hoc Cœnobio* (Iliminensi) *Monachi è S. Gallo acciti, ---quorum numerus ad 150. excreverat: & ut seniorum traditione accepimus, tantus Deo militantium Fratrum exercitus in tres quinquagenas fuit distributus, ut uno exeunte quinquagenario Chorum, laboris, refectionis seu quietis gratia, continuò alius ad stativas vigilias succederet, adeoque die ac nocte sine interpolatione suæ Deo laudes depromerentur.* S. Althelmus de laude Virg. cap. 26.

In queis nempe decem Monachorum millia florent,
Cantibus assiduis, & Psalmis carmine crebro, &c.

Epitaphium Raimberti Episcopi Virdunensis:

Te veteres ponit structore, novosque resumit
Hæc ædes mores, in qua noctuque diuque
A Monachis laudes divina vociferantur.

Charta Pipini Reg. pro Monast. S. Dionysii, apud Doubletum pag. 703. *Ut sicut tempore antecessorum Regum ibidem in ipsa sancta Basilica psallentius per turmas fuit institutus, sicut Ordo sanctus edocet, die noctuque perenniter in ipso sancto loco celebraretur.* Eadem ferme habentur in Præcepto Clodovæi Regis pro eodem Monasterio.

Atque inde Græcis ejusmodi Monachi dicti ἀκοίμητοι quòd diu noctuque psallerent in Ecclesia, nullaque hora vacaret à laudibus divinis, quas ex eo *laudis perennis* nomine agnoscunt Scriptores nostri. Ἀκοίμητος ὑμνολογία dicitur Ignatio Diac. in Vita S. Nicephori Patr. CP. ἄπαυστος δοξολογία, Joanni Euchaitæ pag. 32. 33. quam ille in Ecclesia Sophiana à Constantino Monomacho institutam ait: Tametsi hæc verba alio sensu capienda constet ex descriptione nostra Constantinopoleos Christ. ut & ἄπαυστος ἱερὰ ὑμνολογία, apud Anonymum de Depositione vestis Deiparæ in Æde Blachernea pag. 770. *Indeficiens psalmodia*, in Vita S. Angilberti Abbatis Centulensis cap. 2. n. 16. *Sic ad mensam, sic ad lectos, sic ad omnia omni tempore exibant*, (Monachi Centulenses) *ut indeficiens psalmodia in Ecclesia Salvatoris omni tempore permaneret*. Adde Vitam S. Madelgisili n. 13. de eodem Monast. Centulensi. *Ubi divinæ laudis sonus non desistit*. Ita lucernas ἀκοιμήτους appellabant Græci, quæ in Ecclesia perpetuò ardent, ut est apud Ignatium Diac. in Vita S. Nicephori Patriarchæ Constantinop. n. 7. Pachymerem lib. 2. cap. 21. Anonymum de Locis Hierosolymit. & alios. Vide *Norma*. Proinde perperam vir doctus lib. 1. de Monachis primitivæ Eccles. cap. 9. censuit dictos *Acœmetas*, quòd insomnes, & nunquam conniventes oculis, perpetuis se vigiliis exercerent.

ACOFRARE. Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Historia Pinnatensi li. 3. cap. 26. *Ita quòd homines & feminæ, qui in dictis locis domos vel terras S. Joannis tenebunt, sint franqui & liberi ab omni servitute mea, & dominorum, qui pro tempore erunt de Torres & de Vicient, in perpetuum, sed peitent &* ACOFRENT, *ut sint vasalli proprii sancti Johannis.*

☞ Leon. Frisch. in Observationibus ad Glossarium existimat *Acofrare*, idem esse quod Latinum sufferre, Gall. *Souffrir*. Est enim, inquit, *c* legendum ut *s*, & *a* præponitur ad euphoniam; nam ut Galli ante *sp*, *st*, *sc*, addere solent *e*, ut ex voce *spiritus* faciunt *esprit*: ita Hispani pro *Safran* dicunt *Açafran*, pro *Sucre Açucar*, pro *Souffrer Açufar*. Sed cùm *Açofar* nomen Hispanis sit Æs fusile, & inde *Açofrar* verbum facilè possit efformari, potiùs crediderim *Açofrar* esse quasi Æs seu pecuniam solvere: quod optimè congruere videtur loco allato.

¶ ACOISA. Vide *Assisia*.

¶ ACOLA, ACOLABIUM. Vide *Accola*.

ACOLEI, *Introitus*. Papias.

ACOLHENZA, Benevolentiæ significatio, nostris *Accueil* vel *Accueillance*. Charta Alboacemi Regis Mauri Conimbricensis an. Chr. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Monasterium de Montanis, qui dicitur Laurbano, non pecho ullo pesante, quoniam bona intentione monstrant mihi locodo suis venatis, e faciunt Sarracenis bona* ACOLHENZE, *& nunquam inveni falsum neque malum animum in illis, qui morant ibi, &c.* [Occurrit præterea in Historia de exordio Monasterii S. Johannis de Tarouça tom. 3. Monarch. Lusitan. p. 285.]

ACOLYTUS, ACOLUTHUS, Proximus hypodiaconatui gradus, ut patet ex Synodo Romana Sylvestri can. 7. ubi Episcopo parere jubetur *Presbyter*, *Diaconus* Presbytero, Diacono *Hypodiaconus*, huic *Acolytus*, Acolyto *Exorcista*, cui *Lector*. Dicti autem *Acolyti*, quasi ἀκόλουθοι: sunt enim veluti famuli Ecclesiastici, utpote qui vilioribus Ecclesiæ ministeriis deputantur, ut cereis deferendis, &c. Unde apud S. Cyprianum Epist. 28. 55. 78. 79. S. Augustinum Epist. 62. 100. S. Gregor. lib. 7. Indict. 1. Epist. 7. *Acoluti* nominantur. Gloss. Græc. Lat. ἀκόλουθος, *sequutor*, *pedissequus*, *consequens*. Hesychius: ἀκόλουθος, ὁ ὑπουργός, παῖς.

De eorum officio & ordinatione, sic Ordo Romanus, & Liber Sacramentorum sancti Gregorii: *Acolyti, cùm ordinantur, primùm quidem ab Episcopo doceantur,*

qua-

qualiter in efficio suo agere debeant; sed ab Archidiacono accipiant ceroferarium cum cereo, ut sciant se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari: accipiant & urceolum vacuum, (*ad effundendum vinum in Eucharistia Corporis Christi*, ita Codex MS. Senonensis Eccles.) *dicente sibi Episcopo; Accipite urceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi*. Isidorus lib.7.Orig.cap.12. ACOLYTI *Græcè*, *Latinè Ceroferarii dicuntur, à deportandis cereis, quando Evangelium legendum est, aut sacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur*. Eadem propemodum habent Alcuinus lib.de div.Offic.cap. de Ecclesiastico Ord. & cap. de Tonsura, Amalarius li. 2.cap.10.Honorius Augustod.lib.1. cap.178. Stephanus Eduensis lib.de Sacrament.cap.4.Gillebertus Lunicensis Epis.de Usu Ecclesiastico, Ivo Carnot. Serm.de Excellentia sacrorum Ordin. & in Decr.Innocent.III.de Mysterio Missæ, Hugo Rotomagensis Archiepisc. lib. 2. contra Hæretic. sui temporis cap. 5. Lanfrancus de Celanda Confess. &c. Vide præterea Anastasium in Bonifacio V. pag. 45. & Capitul. Caroli M. libr. 7. cap. 27.

¶ ACOLYTATUS, Officium *Acolyti*. Passim occurrit apud Scriptores Liturgicos.

ACOLYTI, Mansio seu exedra *Acolytorum* juxta Ecclesiam aut Secretarium Ecclesiæ. Anastasius Bibl. in Greg.IV.PP.pag.166.*Fecit etiam juxta Acolyti pro quiete Pontificis—hospitium parvum, &c.* [Est Papiæ *Acolos* idem quod *Introitus*. Cur non ergo hospitium illud juxta introitum Ecclesiæ ædificatum fuisse censeatur?]

ACOLUTI SEDIS APOSTOLICÆ *octo ordinarii, qui cùm Pontifex apud lectum paramenti, & similiter in Ecclesia est celebraturus, & induitur sacris vestibus, circumstant genuflexi, & ornamenta subministrant Diaconis Cardinalibus, &c.* Ceremon.lib.3.pag.320.

¶ ACOMARE, Equorum comas pectere, Equos comere. Hist.Delphin. to.2. pag. 394. *Item ipsos equos fretari, estriliari*, ACOMARI, *letterias eis fieri, & bene estachari facere teneatur*.

ACONITARIUS, Veneficus, qui *aconitum* seu venenum propinat: φαρμακοπώλης, in Gloss. Gr.Lat.

ACONOMINTUS, *Qui nulli communicat*. Papias. Ita etiam in MS.sed legendum *Acoinonitus*, ex Græco ἀκοινώνητος. [Vide *Acnonitus*.]

¶ ACONTRACTIO, Solutio à contractione. Miracula S.Gengulphi Martyris, to.2.Maii pag. 654. B. *Igitur hic talis pater furtim aufugiens, & filium raptim subducens, dum erectum & sanum deplorat, contractum subitò & debilem respectat: sicque contigit ut ejus malitia eum iteratò contraheret, pro cujus* ACONTRACTIONE *Deo supplicare debuisset*.

ACOPHILUS, in Breviloquio, dicitur *Pincerna*. Fortè *ascophylax*, ex Græca voce.

ACOR, Accipiter, vox Hispanica. Observantiæ Regni Aragon.lib.7.tit.de venatorib. *Quicumque furatus fuerit Açoren, ancipitrem, aut falconem, &c.*

☞ *Açor* Hispanis est propriè Accipiter, Asterias, Gall. *Autour*. Huic voci haud absimilis est Gallica *Sor*, quæ dicitur de *Accipitre anniculo*, qui nondum pennas mutavit.

¶ ACORA, Idem quod Gallis, *Dès à présent*, pro *hac hora*, sublata *h*, ut sæpe fieri solet. Charta Sancii Abbatis de Ortulo ex Archivo Pinnatensi, apud Jos. Moretum Antiquit.Navarræ p.406. *Et Acora sic affirmo eam ad mea germana dona Tota, &c.* idest: Et ex hac hora sic affirmo eam (Abbatiam) ad meam germanam dominam Totam.

¶ ACORDIA, Pactio, conventum, transactio, Gall. *Accord*. Tabul.S.Victoris Massil. in *Requesta* originali data 22. Martii. an.1332. *Causa ventilata inter Petrum de Brandisie de Chassilia cursorem & curatorio nomine Bartholomeæ neptis seu Fezeleuæ suæ*, ACORDIÆ *nomine heredum nobilis Bertrandi de Chassilia, &c.*

¶ ACORDATUS, Qui bene cum alio convenit. Tabul.S.Vict. Massil. in Charta an. 1326. *Mandamentum est, &c. quòd nullus patronus Galleæ conventus cum curia, seu* ACORDATUS *in felici armata Domini N. Regis, absque domini Senescalci mandato & conscientia speciali, &c.* Vide *Accordare*.

¶ ACORDUM, Pactio, conventum, compositio, Gall. *Accord*. Rymer. to.2. pag. 853. *Super quibusdam Acordis, ordinationibus, & conventionibus dictæ pacis negotium tangentibus*. Vide *Accordum*.

¶ ACOSTARE, Lateri adhærere, Gallic. *Acoster*, à voce *Coste* Latus. Dixere Agrimensores de campo aliis adjacente secundùm sua latera longiora. Chartular. S. Vandregesili to.1.pag.220. *Quarum una* (pechia terræ) ACOSTAT *ex una parte ad terram Ricardi L'Anglois... alia pechia terræ Acostat...ad terram Richardi de Haya... & botizat ad keminum Domini Regis*. Tabul. Beccensis Cœnobii in Donatione an.1249. *Notum sit omnibus, quòd ego Adam de Brabio dictus Le tornoor & ego Emmelina ejus uxor dedimus & concessimus...Monachis Becci...unam peciam prati...*ACOSTANTEM *ad pratum Reginaldi de Sorens*. Vide *Accostare*.

ACOTARE, Flagellare, Vox Hispanica, [ab *Açote*, Flagellum, virgæ, unde *Açotar* flagellis cædere, Gall. *Foüeter*.] Fori Oscæ an.1247. Fol. 33. *Etsi fortè persolvere non poterit, Açotetur*. Fori Aragon.lib.9.tit. de Lenonib. *Açotentur per civitates, villas, & loca, quibus prædicta eveniens*.

¶ ACOXA, Coxa claudus, ex *a* privat. & Coxa. Papias MS. *Catax, Acoxa, claudus*.

¶ ACQUESTA, Acquisitum, Gall. *Acquest*. Obituarium MS.Eccl.Morinensis fol.2. *In plenis obitibus quos bursæ Celarii, minutorum brevium, cotidianæ, luqueti, fabricæ, ac novarum* ACQUESTARUM *solvunt, Canonici & magni Capellani lucrantur quilibet 2. sol.*

¶ ACQUESTUS, Ead. notione. Tabular. Fontanell. folio 35. *Deputatis super financiis* ACQUESTIS *in Ballivia Rotomagensi*. In Glossario Historiæ Britanniæ minoris Lobinelli: *Cum universis Acquestibus inibi factis*. Concessio Vicecomitatus de Petrafonte pro Monasterio Regalis-loci, an.1310. apud Marten. to.1. Ampliss.Collect.col. 1427. C. *Nec in dicto Vicecomitatu seu ejus pertinentiis aliquid juris, actionis, dominii, proprietatis, jure hereditario vel* ACQUESTUS *seu alio aliquo modo titulo, vel alia ratione aliqua de cetero reclamabimus*. Charta Petri Abbatis Monast.de Talemondo in Diœcesi Lucionensi data an.1366. pro *Aquariatu* ejusd. Monast. *Item tradimus & assignamus eidem officio omnes* ACQUESTUS *quos fecit Frater Petrus Merlea quondam Aquarius dicti Monasterii nostri, &c.*

¶ ACQUIETANTIA, Apocha, Gall. *Quitance*. Vide in *Quietus*.

¶ 1. ACQUIETARE, Solvere, Gall. *Payer*, *Acquitter*. Rymer to.5.p.26. Vide in *Quietus*.

¶ 2. ACQUIETARE, Quietum seu securum reddere. Hist. Harcur. tom. 4. pagina 2205. Vide *Quietus*.

¶ ACQUIRAMENTUM, Emtio, comparatio, Gall. *Acquest*, *Acquisition*. Charta an. 1253. in Tabulario Monasterii B. M. de Bono-nuntio Aurelian. *Quas res dicebant se habere ex Acquiramento eorum facto constante matrimonio*.

¶ ACQUIRIMENTUM, Eadem significatione. Charta Libert. Montisbrit. Hist. Delphin.to.1. p.83.

p.83.*Secundò pro Acquirimentis terræ seu homagiorum*.

¶ ACQUISIMENTUM, Eodem sensu. Hist. Delphin.to.2. pag. 5. *Exceptis Acquisimentis quæ ego & prædecessores mei fecimus in dicto castro*.

¶ ACQUISTANTUM, Idem, ut videtur, quod pertinentiæ & dependentiæ nomine significatur, vel mavis idem esse quod *Acquisimentum*. Charta Henrici Regis Angliæ to.3. Hist. Harcur. pag.40. *Item ex dono Roberti filii Rocheldis duas domos cum* ACQUISTANTIS *illarum domorum quas Olia Maloviel dedit*.

¶ ACQUITAMENTUM, Solutio, apocha. Gall. *Quitance, payement, acquit*, apud Baluzium Hist. Arveroiæ to.2. pag. 164. ex Registro Parlamenti anni 1379.

¶ ACQUITATIO, Solutio, deductio, Gall. *Payement, deduction*. Litteræ an.1232. apud Marten. to. 1. Anecd. col.970. *Et si reditus dictæ terræ valerent plusquam viginti millia librarum Paris. dictus Archembaldus reciperet quod ultra valerent, & computarentur in* ACQUITATIONE *pecuniæ supradictæ*.

¶ ACQUITTUS, Solutus, Liberatus, Gall. *Acquitè*. Item, Liber, immunis, Gall. *Franc & quitte*. Charta Guillelmi de Mara de fundatione Capellæ de Mara in Diœcesi Constantiensi an.1244. *Decem buccellos frumenti...modis omnibus Acquittos*. Vide *Quietus*.

1. ACRA, in Legibus Henrici I. cap. 16. & alibi passim, est certa terræ portio mensurata, variæ tamen quantitatis, pro diversis regionum & provinciarum moribus. Vetus Regestum Cameræ Computor. Paris. *Viginti quatuor soleæ pedis faciunt perticam terræ, 4. virgatæ faciunt* ACRAM : *pertica terræ facit 24. passus, seu soleas pedis : 40. perticæ terræ faciunt virgatam : duæ virgatæ faciunt arpentum*. Tabular. Blaocalandanum apud Columbum pag.557. *Acra capit vergeas 4. vergea perticas 40. pertica pedes quadratos* 24. Apud Anglos, *Acra*, ut est in Historia fundationis Abbatiæ de Bello: *Habuit in longitudine 40. perticas & 4. in latitudine, pertica verò 16. pedes. Quòd si* ACRA *habeat 20. perticas in longitudine, habebat octo in latitudine, & sic per reliqua*. Eadem habet Gervasius Tilesberiensis. At postea Statuto anni 31. Eduardi I. bis octogies perticas continuit. Jo. Cowellus ait apud Anglos *acram* esse quantitatem terræ sexdecim perticas in longitudine continentem, & totidem in latitudine. Apud Hybernos, Spelmanno auctore, ter Anglicam Acra continuit. Hodie *Acra* latiori significatione pro jugero accipitur, ut in Consuetud. Norman. art.158.159. [Idem Spelmannus ex Esc. duodecimo Edwardi II. num. 18. Eborac. *Decem* ACRÆ *faciunt ferlingatam, quatuor ferlingatæ faciunt virgatam, & quatuor virgatæ faciunt hidam, quinque hidæ faciunt feodum Militis*.] Vide Rastallum. v. *Acre*.

De vocabuli etymo rectè, opinor, conjectat Spelmannus ab *Ager*, deduci, ut ager sit terræ portio suis mensuris & limitibus definita, ab Anglosaxonico Æcen, aut Germanico *Acker*, quod *agrum* significat: eoque sensu, inquit idem Scriptor, villæ quædam in pago Norfolciensi nomina sibi asciverunt, *Castleacre*, quasi castellum in agro, vel ager ad castellum pertinens; *Southacre*, ager Australis; *Westacre*, ager Occidentalis. Vide *Ager*. Salmasius ad Solinum pag. 683. ab *Acna* deducit, quæ Columellæ certus est mensuræ agri modus. Heroni ἄκενα est mensura decem pedum.

2. ACRA, Extrema, ex Græco ἄκρα. Vita Alcuini: *Non istum verberibus* (puerum Alcuinum) *quia rudis adhuc est*, ACRIS *pedum tantùm, in quibus duritia inest calli, tonsione cultelli castigemus*.

AGRA, pro *Acra*, in Monastico Anglic. tom. 3. pag.17.

ACRAMENTUM & ACREMENTUM, Augmentum, ex *accrescere* : Gal. *Accroissement*. Charta Roberti Comitis Notinghamiæ in Monastico Anglic. tom. 2. pag.39. *Præter hoc dedi & concessi prædictæ Ecclesiæ—de Acremento unam virgatam terræ, &c. Acramentum*, in eodem Monastico. to. 3. p.62.

ACREDO, *Acerbitas*. Vita S. Sacerdotis Episcop. Lemovic. n. 14. *Gravi febrium afficiebatur Acredine*. [Charta Everardi Episc. Tornac. an.1177. de Abbate S. Richarii, inter Instrum. to.4. novæ Gall. Christ. col.357. B. *Ne modici Acredo fermenti totam bonorum operum corrumpat dulcedinem*. Epistola Guiberti de veritate corporis Christi: *Cinis significat Acredinem pœnitentium, quibus convenit cinis & cilicium*. Vide Ludewig. Reliq. MSS. to.3. pag.437.]

¶ ACREDULA, aliàs *Accredula*, Alauda, Galerita, Gall. *Aloüete*. Acta sanctorum Ord. S. Benedicti sæc.3. to.2. p.237.

¶ ACRI & AGRI, sæpe occurrunt; fortè à nominativis singularibus *Acer* & *Ager*, non *Acrus* aut *Agrus*, inquit Spelmannus. Equidem *Agrum* aliquando pro certa terræ portione sumptum fuisse testatur Isidorus Orig. lib.15. c.15. *Actum provinciæ Betici rustici Agrum vocant*. Et mox infrà: AGER *habet passus 125. vel pedes 625. cujus mensura octies computata, milliare facit, quod constat quinque millibus pedum*. Antiquit. Fuldens. Lib. 2. Tradit. 209. *In villa Surinvurt de terra culta atque arabili, Agros* 54. Ibidem Tradit. 214. *In villa quæ dicitur Ascbaba*, 80. *Agros propriæ hæreditatis*. Et in fine lib. 3. cap. ult. *Ad Robingeshusen area 1. Agri* 60. Lib. Ramesiens. MS. sect.297. *In Houctonensi campo unum Agrum juxta viam*. Ibidem paulo suprà : *Ipso Abbas dedit* 10. *Acros de dominio ipsius villæ, plenius verò* 26. *Acros*. Et mox, *Aliman uxor ipsius Sevvini dedit* 2. *Acres*. Vide *Acra* 1.

¶ ACRIBIA, Diligentia. Ἀκρίβεια. Acta S. Cononis to.7. Maii p.6. *Domitianus dixit, volo cum Acribia vitam tuam cognoscere*.

ACRIMONIÆ, Vexationes, exactiones, in Charta an. 1056. apud Ughellum in Episcopis Vercellensibus. pag.1077.

ACRIMONIUM. Gloss. Græc. Lat. δριμύα, *acerbitas, Acrimonium*. [In aliis Glossis Lat. Græc. *Acrimonium*, ἀκρασία.]

ACRIMONIOSUS. *Fortis, Constans, Asper*. Catholicon Johannis de Janua.

¶ ACRIPEDIUS. Vide *Acupedium*.

¶ ACRIPOMUM, Malum aureum, Gall. *Orange*. Nicolaus Specialis de Siculis Rebus lib.7. c.17. apud Murat. to.10. col.1069. *Ipsam* (sic) *etiam* ACRIPOMORUM *arbores, quas vulgò Arangias vocant, quæ sub antiquis temporibus in regio solatio Cubbæ velut nemus Massiliensium consecratam Diis nitate* (sic) *concreverant ...immaniter succiderunt*.

¶ ACRIS, pro *Acra*, in Chartulario Gemeticensi to.1. pag.264.267. *Huic ergo cessioni meæ ado* (pro addo) *& duas Acres prati*.

¶ ACRISIA. Vide *Acroisia*.

¶ ACRISIMUS. Vide *Acrozimus*.

ACRIVIOSE, Accuratè, ex Græc. ἀκριβῶς. Isidorus Pacensis Episcopus in Chronico æra 788. *Quos quatuor* (annos) *si secundùm quosdam Historiographos demere volueris, qui* ACRIVIOSE *expleto 56. Octaviani regno, annos seculi 5210. supputando affirmant, &c*.

¶ ACRIZIMUS. Vide *Acrozimus*.

¶ ACROAMATA, *Auditio lyrarum vel tibiarum*. Gloss. Isid. à Græco ἀκρόαμα, Quod auditur. Id autem etiam de mimis & histrionibus interdum intelligitur, ut apud Athen. lib.4. 12. τὰ ἐξ Ἰταλίας ἀκροάματα.

¶ ACROCHARE, Unco apprehendere, inuncare, Gall. *Accrocher*, à Gallico *Croc*, uncus. Litteræ de Vidimus

dimus Ludovici Regis an.1236. ex Archivis Parthenonis Montis Martyrum Paris. *Dicti verò homines sui de Masjnilio in acto nemore nostro de Roberto habent mortuum ramum ad* ACROCHANDUM *cum crocheto per morsuum nemus.*

¶ ACROCHERIA, *Ligatura articulorum*, Papias.

ACROISIA. Vita & Miracula S. Gilberti de Sempringham tom.2. Monastici Angl.p.694. *Inter medios hostes, qui ei insidias tetenderant, quasi* ACROISIA *percussas, ad instar Elizei transierunt.* Legendum *aorasia* ex Græco ἀορασία, *caecitas*. [Balbus in Catholic. ait: *Aorasia debet dici, Quidam tamen dicunt aorisia, quidam aurisia, &c.*] Ita perperam scriptum [in Epist.29. Petri Blesensis: *Duo discipuli euntes in Emmaus, Acrisia sublata, in fractione panis dominum cognoverunt.* Sic &] in Histor. Scholast. Petri Comestoris cap. 52. *Acrisia quam latinè Avidentiam dicere possumus.* Perperam scriptum *audentiam*. [Sunt tamen qui *Acrisiam* à voce κρίσις & α privat. factam putent, ita ut sit *judicium erroneum*, inquit Macer in Hierolexico. Martinius.]

ACROMA, Caput, summitas, τὸ ἄκρον. Uffingus Monachus in Carmine de S.Ludgero Episc. Mimigardeosi:

Nunc quoque signorum juvat efficientia, quorum
Pondere Gorgonei terebravit ACROMATA *monstri.*

¶ ACROMPHALUM, Umbilici medium. V. *Obligia*.

¶ ACROPHAGIA. Vide *Æcrophagiæ*.

¶ ACROSTICHIA, Initia versuum. In Constitut. Apostol. *Alius quidem Psalmos David canat, populus verò initia versuum quæ dicuntur* ACROSTICHIA *succinat.* Est Ἀκροστιχὶς prima litera, syllaba, aut verbum versuum. Hofman. in *Acrostochia*.

ACROSTICUM. Vide *Crustica*.

¶ ACROTOMUS. Papias MS. Bituric. Ecclesiæ: *Acrotomus lapis dedolatus.* Vox planè Græca de qua Laur. in Amal. *Acrotomus, cujus summæ partes sectæ sunt.*

¶ ACROZIMUS, *Panis leviter fermentatus, quasi Acroazimus*, Isid. Gloss. & Origin. l.20. c.2. In Gloss. MS. Bituric. *Acrizimus panis leviter fermentatus, quasi Agroazimus. Agro* pro *Acro*. Ita & in Amalth. Onomast. Vincentius Metulinus in notis ad Græcismum: *Acrisimus panis sine fermento, videlicet focacia.* Est autem *focacia* subcinericius panis. Vide *Focacia*.

¶ 1. ACRUM pro *Acra*. Tabular. S. Florentii 1050. *Ego Starchrius do S. Florentio & S. Bricio de Praguiaco octo* ACRA *de mea terra in pago qui dicitur Cogless.* Item ibid. *Ego Corbinus do S. Florentio & S. Bricio de Praguiaco unum* ACRUM *de mea terra circumcinctum de fossato, vocaturque ipsa taliter circumcincta Mes.*

¶ 2. ACRUM, pro *Acro*, Acerbum, Gall. *Aigre*, Vita S. Wilibaldi Episcopi to.2. Julii pag. 506. A. *Et ubi morabantur unam noctem inter duos fontes; & pastores dabant nobis* ACRUM *lac bibere.*

ACRUMEN, Acredo, acrimonia. Gloss. Lat. Græc. *Acremonia*, δριμύτης, *Acrum*, δριμύ, δριμύ. Ubi legeodum fortè *acrumina*. Constantinus Africanus lib. de Victus ratione: *Nullum Acrumen detur, antequam febris absolvatur.* Academicis Cruscanis *Agrume* est nomen genericum omnium olerum acrium. Matthæus Sylvaticus in Pandect. *Acrumina, Gr. acuta, ut cepe, alex, & similia.* Dantes in Parad. cant.17. *A molto fia sapor di forte Agrume.* Ita *Egrunnus*, seu *Aigrun*, usurparunt nostri. Compotus Præpositurræ Parisiensis an. 1333. *De Præpositura Montisleriei, de ballagio, — de trubla, de pondere, & costuma bestiarum, — de E*GRUNO, *— de arrivagio, — de trubla, & de Costuma culcitrarum.* Regestum Peagiorum Parisiens. *Tuit cil qui sont regratiers à Paris, & marchandent d'Aigrun, doivent 4. den. &c.* Infrà est titulus *du tonlieu & du ballage d'aux, d'oingnons, & de semence de toute matiere d'* AIGRUN, *— nul Aigrun sans teste ne doit riens de tonlieu. — nul semence des autres Aigruns ne doivent rien de coustume.* Alibi: *Nul ne peut estre regratiers à Paris, de fruit & d'*AIGRUN, *c'est assavoir de aulx ou ongnons, d'eschallongnes, & de toute maniere de tel Egrun, &c.*

¶ 1. ACRUS, pró *Acra*. Charta Willermi Regis Angliæ pro Partheone SS. Trinitatis Cadom. an.1080. è Chartular. ejusd. *In villa... Mentrud... Acros terræ... 20. accripeanos, &c.*

¶ 2. ACRUS, seo Acer, gen. Acri, pro *Aceris*, Gall. *Erable*. Charta Petri Comitis Autissiodor. Marchionis Namurc. an.1213. in Tabular. Crisenonis: *Usuarium suum habent... ad tremulum & ad charmum & corilum &* ACRUM *& genostam & ad omne nemus mortuum.*

ACSI, formula frequens in subscriptionibus: v.gr. in Actis Episcopor. Cenoman. p.204. *Landobertus Ac si peccator Episcopus hoc privilegium subscripsi.* Ita alii Episcopi in ead. Charta, & aliis passim. Græci hodie τάχα eodem ferme sensu præponere solent. Vid. Gloss. med. Græcit. in hac voce. Mabilloo. de re Diplom. pag.468.

¶ ACSIUM, *Veru, id est, Spitum*: Glossar. Cambron. Cangius legit *Assium* infrà in *Spitum*.

ACTA, A ACTIS, Actuarii, exceptores, actorum scriptores, in Nov. Justin.38.

A ACTIS FORI, apud Gruter.445.9. 10. & in leg. *Per hanc*. Codic. de Advocat. divers. judic.

AB ACTIS SENATUS, apud Gruter.389.6.446.3.457.2.458.6. Vide Pancirolum ad Notit. Imperii.

ACTARII, *Diversis actibus occupati*. Papias. Joan. de Janua habet *Actuarii*.

ACTARIUS, pro *Actuarius*, Commentariensis. Vetus Inscriptio ACTARIUS LEG. VII. Vide Baron. ad 27. Martii. [Diploma Philippi IV. apud D. *de Lauriere* tom.1. Ordinat. Regum Franc. p. 393. *Concedimus ut Notarii, Actarii, substituti, &c.* Idem occurrit fol. 35. Codicis MS. Consuetud. Tholos. in Bibliotheca D. *de Crozat*. Vide *Actuarii*.]

ACTERGUM. Charta Ludovici Ultramarini Regis Franciæ, in Tabular. Cluniac. in Probat. Histor. Vergiacensis pag.42. *Sunt autem prædictæ res in pago Matisconense, in villa quæ dicitur Materias, & in* ACTERGO, *quæ dicitur Nerunda, super fluvium Gronna, &c.*

¶ ACTERMINARE, pro *Atterminare*, Diem solvendæ pecuniæ statuere, Gall. *Attermer*, *Donner terme*. Instrumenta ad Probat. Hist. Harcurianæ to. 4. p.1231. *De summa 15. millium librarum Turon. ad quam ascendit emenda prædicta, de quibus Rex remisit... 10000. lib. Turon. & super residuum 5000.* (librarum) ACTERMINATUM *eidem Episcopo, ad solvendum in tribus festis Nativitatis Domini 1327. 1328. 1329.*

ACTIFICARE. Formula vetus Andegavensis 49. *Sic juxta Actificantes sæpe dictis germanis visum est, ad ipsas personas decrevisse judicio, &c.* Vide *Aptificare*.

ACTILE. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap.27. quod est *de armaturis pro guerra*. *Quilibet paratus sit cum Actilis & harnesiis prædictis circa octavas Paschæ. — & quicumque habens 10. libras in bonis, non habuerit omnia armorum* ACTILIA *prædicta, perdat omnia bona sua.* Pro *utensilibus* militaribus vox hæc videtur sumi. Galli quævis instrumenta *Outils* vocant.

¶ ACTINOSUS, Resplendens, radiosus, Gall. *Brillant*. Hoc sensu ab Ambrosio lib. de interpel. David, Ecclesia *Actinosa* appellatur, id est, fide operibusque splendida. Quidam legunt *Actuosa*. Rectiùs *Actinosa* ab ἀκτίν, radius solis.

1. ACTIO, Officium, ministerium, munus, Gallis *Commission*. Senator. lib.3. Epist.25. *Amamus publicis Actionibus personas inserere morum probitate conspicuas.* Victor Utic. lib.2. *Censet primò tyrannus jussione terribili, ut nemo in ejus palatio militaret, neque publicas age-*

ageret ACTIONES, *nisi se se Arianum fecisset.* Leo PP. Epist. 77. *Ut—Andream ab Archidiaconi Actione submoveris.* Gregorius Turon. lib. 4. Hist. cap. 42. *Paenius verò hujus municipii Comitatum regebat, cumque ad renovandam* ACTIONEM *munera Regi per filium transmisit, &c.* Fortunatus in Vita S. Medardi Episcopi cap. 2. *Dicit ad Eleutherium quemdam comparem, quòd publica in Actione conaitivam adsumeret.* Charta Childeberti Reg. Fr. in Actis Episcop. Cenoman. pag. 222. *Ut nullo unquam tempore Actionem Ducatus alter, nisi, ut dictum est, in ipso pago Cenomanaico habere debeat.* Epistola Gogi 22. ex iis, quæ habentur tom. 1. Hist. Franc. *Saluto Flitomerem, qui sub præterito Sacerdote Actionem Ecclesiæ laudabiliter gubernavit.* *Actio Comitatus, Patriciatus, Ducatus*, apud Marculfum lib. 1. cap. 8. *Domesticorum Actiones* cap. 39. *Actiones domorum*, in Concilio Carthag. I. cap. 6. Vide præterea Senatorem lib. 6. Epist. 18. 25. lib. 7. Epist. 14. 22. lib. 8. Epist. 16. 20. 31. lib. 9. Epist. 4. & alibi non semel. Gregorium M. lib. 8. Epist. 51. Gregor. Turon. lib. 5. c. 48. Vitam S. Bathildis num. 6. Vitam S. Sergii Mart. num. 1. Concil. Vernense an. 755. cap. 16. Codicem Carolinum Epistola 54. &c.

ACTIONES, Acta, instrumenta actionum. *Actiones fisci concremari* jubentur in leg. 3. Cod. Theod. de jure fisci.

¶ 2. ACTIO, Idem qui *Actionarius* infrà, Gall. *Agent, Commissaire, Procureur.* Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. *Si autem aliquis præsumpserit* ACTIONEM *occidere, utilitatem suam peragentem, ipsa persona omnibus modis tradatur.*

3. ACTIO, Canon Missæ, sic dictus, *quia in eo Sacramenta conficiuntur Dominica*, inquit Walafridus Strabo lib. de Reb. Ecclesf. cap. 22. Honorius August. lib. 1. cap. 8. *Missa quoddam judicium imitatur; unde & Canon* ACTIO *vocatur. Actio autem est causa, quæ in publico conventu coram Judicibus agitatur.* Idem cap. 103. *Canon dicitur Regula, quia per eum regulariter fit Sacramentorum confectio. Hic etiam* ACTIO *dicitur, quia causa populi in eo cum Deo agitur.* Vide Hugonem à S. Victore lib. 2. de Offic. Ecclesf. c. 29. Bernonem Augiensem cap. 1. & Micrologum cap. 12. Catalog. summor. Pontific. edit. ab Henscheoio in Prolegom. tom. 9. in S. Xisto: *Hic constituit, ut intra Actionem Sacerdotis, incipiens populus Hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus &c.* Hugo Flaviniacensis in Chronico pag. 234. de Victore II. PP. *Hic igitur consecratus ab Ostiensi Episcopo, cùm Missas apud S. Petrum diceret, infra* ACTIONEM *judicio Dei percussus est.* Auctor Historiæ Trevirensis tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 245. *Jussus est Missam celebrare, & Canonem, qui Secreta vel Actio dicitur, sicut cetera, excelsa voce decantare, &c.* Apud Menardum in libro Sacramentorum ex Codice Remensi describitur *Benedictio nuptiarum*, cujus initium ita concipitur, *Incipit Actio nuptialis*, & in ipso contextu occurrunt verba, *infra Actionem*, ut & in Ritu ordinandi Episcopi apud Mabillonium tom. 2. Analect. pag. 472. in libris Sacramentorum Ecclesiæ Rom. lib. 1. c. 26. Ubi promiscuè *infra actionem*, & *infra Canonem* scribitur, & in vita Aldrici Episcopi Cenomanensis p. 150. Ubi vir doctus existimat *Actionem nuptialem*, *esse celebritatem nuptiarum, quæ fit inter Missarum solemnia.* Sed non advertit *Actionem* hoc loco esse *Canonem* ipsum Missæ, quæ in hac benedictione peragitur, cum certis aliquot precibus ac orationibus, quæ *Canoni* ipsi interseruntur, quibus exactis *percomplebatur Canon plenarius*, ut ibi habetur. *Canon actionis* in lib. 3. Sacram. Rom. Ecclesf. pag. 196.

¶ ACTIONES, Scenæ spectacula, Gall. *Spectacles, representations du theatre.* Collectio Concil. Hispan. to. 4. an. 1585. pag. 360. *Decernit hæc Synodus & mandat, ut in Ecclesiis choreæ, saltationes,* ACTIONES, *& profani cantus prohibeantur.*

ACTIONES SYNODORUM. Aliud est *Synodi sessio*, aliud *actio*, cùm in uno interdum consessu plures causæ vel actiones explicari soleant. In Synodo Calchedonensi sex primæ sessiones sex omnino actiones continent, singulæ singulas. At Sessio septima tres actiones amplectitur, septimam, octavam & nonam. Octava autem unicam actionem, nempe decimam. Denique Synodi universæ sessiones, sive, ut Liberatus cap. 13. vocat, *Secretarii*, fuere duodecim, actiones verò sexdecim. Sirmondus ad Facundum Hermian. lib. 5. ex eodem Liberato, qui id pluribus explicat cap. 13. 14.

¶ 4. ACTIO FIDEI. Ultimus & solemnis Inquisitionis actus adversùs hæreticos variis pœnis aut suppliciis afficiendos. Ejus pompa & ritus fusè explicantur apud Hofmannum, ex Philippo à Limbroch in Historia Inquisitionis lib. 4. cap. 41. Actionem hanc dixere primùm *Sermonem generalem de fide.* Hispani vocant *Auto de inquisicion*, Lusitani *Auto da fè.*

¶ ACTIONALIS MALE, Qui iniquè agit. Vita S. Dunstani to. 4. Maii, pag. 372. C. *Clericos etiam Malè Actionales de ecclesiis propelleret.*

ACTIONARE, in jus vocare. Galli etiamnum dicunt, *Actioner, intenter une action.* Occurrit apud Will. Thorn. in Chron.

1. ACTIONARIA, Idem quod *Actio*, munus publicum, in Diurno Romano cap. 6. tit. 20.

¶ 2. ACTIONARIA, Prædium villicum, seu possessio quævis quæ ad Ecclesiam aliquam pertinet. Chronicon Farfense, auctore Gregorio Monacho, apud Murat. to. 2. part. 2. col. 450. *In primis de* ACTIONARIA *Guidonis, Opteramus conductor tulit nobis colonum unum nomine Gaiarisum . . . De Actionaria Saraceni, de gualdo Morano fuimus investiti per missum Domni Imperatoris & Domni Apostolici, & devestivit nos de ipso casale Guilipertus conductor.*

ACTIONARICUM, Idem quod *Actio*, munus publicum. Synodus Ravennensis sub Joanne VIII. PP. ca. 15. apud Holsten. cujus lemma est: *Ut nemo patrimonia Ecclesiæ petat: — Porticum sancti Petri, monetam Romanam, ordinaria &* ACTIONARICA *publica, ripam, portus & Ostiam.*

1. ACTIONARIUS, Idem qui *Actor, agens*, vel cui *Actio* seu provincia aliqua demandata est. Glossæ veteres: *Actionarii, qui res nostras agunt.* Aliæ: *Actionarii, Comites, actiones & jura perquirentes.* Galli dicimus, *Agens, Commissionaires, ou Commissaires*, Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. *De* ACTIONARIIS *vero ambarum partium ita stetit, ut illæsi debeant ambulare per Actiones suas, utilitates suas peragendo, & nullus præsumat eis injuriam aut læsionem facere. —Si autem aliquis præsumpserit Actionem occidere, utilitatem suam peragentem, ipsa persona omnibus modis tradatur.* Vide Chronicon. Farfense, to. 3. Hist. Franc. pag. 653, 657. 664. Chron. S. Vincentii de Wlturno ibid. pag. 679. 686. Wil. Gemetic. lib. 3. cap. 7. Legem Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 28. Gregorium Magn. li. 1. Epist. 43. 71. lib. 7. Ind. 2. Epist. 103. lib. 9. Epist. 35. lib. 11. Epist. 31.

ACTIONARII PUBLICI apud eundem Gregorium Magn. lib. 10. Epist. 3.

2. ACTIONARIUS, Efficax. Alexander Jatrosophista lib. 1. Passionum: *Est enim satis Actionarium medicamen.* ubi Glossæ MS. *Efficax.*

ACTIONATOR. Gloss. Anglo-Saxon. Ælfrici: *Actionator*, folc-zenefa. i. actionarius, vel populo præfectus, præpositus: ex Saxon folc, populus, & zenefa, Comes, Præfectus, Præpositus. Charta Ludov. II. Imp.

apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 224. *Ut nullus Dux, Comes, Gastaldio, aut aliquis publicus Actionator, &c.*

¶ ACTITATA, Actiones, seu agendi formulæ, tota litis series, Gall. *Procedures*. Bulla Johannis XXII. PP. an. 1333. in Bullario Fontanellensi fol. 47. *Visis & diligenter inspectis omnibus actis Actitatis. Attento tenore seu veritate actorum & Actitatorum Londoniæ*, apud Rymerum to. 8. p. 200. col. 2.

¶ ACTIVITAS, Philosophis Scholasticis vis agendi. Vide Goclenii Lexicon Philosoph. p. 285.

ACTO, ACTOE, vel ACHTEO, Octo, in Pacto Legis Salicæ tit. 80. §. 9. Belgis, *acht*. [Hinc *Act gild*, octuplum in vocabulario Gothico Grotii, apud Murator. to. 1. p. 370.]

ACTON. Vide *Aketon*.

1. ACTOR, *Defensor, patronus, causidicus, advocatus, cursor*, Papiæ. Lex Ripuar. cap. 58. §. 20. *Servi Ecclesiarum non per Actores, sed ipsi pro semetipsis in judicio respondeant.* Fortunatus in Vita S. Medardi: *Jugum adhuc disciplina sub tutoribus ferente & Actoribus.*

2. ACTOR, Villicus, qui res domini curat, qui prædiorum illius curam agit. Gloss. MS. Reg. cod. 1013. *Actor, villicus, instructor, ortator*. Aliud Gloss. *Villicus, actor, exactor villæ pensionis*. Gloss. Græc. Lat. πράκτωρ & πραξιτής, *Actor, coactor, exactor*, qui scilicet pensiones villarum exigit.

ACTORES DOMINICI, qui res domini agunt, & eorum possessionibus ac utilitatibus invigilant, in leg. 11. Cod. Theod. de Jurisdict. leg. 4. de Conlat. fundor. apud Gregor. Turon. lib. 9. c. 38. in Lege Longobard. lib. 2. tit. 52. §. 17. in Cap. Car. M. l. 4. c. 44. qui *Actores Domini* in iisdem Cap. 7. Car. M. lib. 7. c. 60. *Actores rerum domini*, in Lege Wisigoth. lib. 6. tit. 1. §. 2. appellantur.

ACTORES ECCLESIÆ, propriè appellati, qui bona, possessiones, & facultates Ecclesiarum administrabant, veluti earumdem œconomi, vel villici: seu, ut Pithœus censet in Comitibus Campaniæ, *Advocati*, & *Defensores Ecclesiarum*. Palladius Episcopus in Epistola ad Desiderium Episcopum Cadurcensem: *Quid frater suus Deotherius Presbyter Actorem Ecclesiæ Santonicæ egit?* Gregorius Turon. lib. 7. cap. 22. *Denique anno superiore commotum quendam levem è civibus, ECCLESIÆ ACTORES fecit interpellare. Tunc postposita justitia, res quas olim Ecclesia possidebat, sub specie emptionis abstraxit, &c.* [Chronicon Farfense apud Murat. to. 2. part. 2. col. 449. *Incipiunt relationes ex authenticis desumptæ de præjudicio, quod fecerunt nobis* ACTORES *sanctæ Romanæ* ECCLESIÆ *in Sabinis*.] Atque ita *Actores Ecclesiæ* intelligi debent apud Alexandrum I. PP. Epist. 1. 2. 3. in Decret. Julii I. PP. cap. 7. in Ep. 1. Stephani II. PP. in Concilio Aurelianensi V. cap. 17. Turon. II. cap. 24. apud Justinianum in Nov. 3. Gregorium Magn. lib. 1. Epist. 9. 53. lib. 2. Ind. 11. Epist. 43. Marculfum lib. 2. form. 4. Flodoardum lib. 2. Hist. Rem. cap. 17. 18. in Addit. 3. Ludov. Pii cap. 12. &c. Denique in Testamento Hildevaræ Ravennæ condito ann. Christi 523. quod Bibliotheca Regia asservat, & ut eximium antiquitatis fragmentum hoc loco inserere operæ pretium duximus, ne posteritati pereat: : : *Possessionesque P : : : sine vi, metu, doloque vel : : : : : & circumventionis studio, sed deliberatione propria & voluntate prona scribendam dictavi, quam rogatorum à me nobilissimorum testium, vel propriæ manus meæ (sic) subscriptione firmavi, quam cum gestis vos* ACTORESQUE *vestros quibuslibet duxeritis allegandam professionibus : : : : : non deerit tuis posterumque (sic) tuorum utilitatibus in futurum, de qua re & de quibus omnibus stipulanti tibi d : : : simo atque Apostolico viro Ecclesiæ suprascriptæ urbis Episcopo s : : : : : ei &* ACTORIBUS *vestris pariter in præsentia constitutis. Ego Hildevara quæ superiùs olim jam perfectæ ætatis in verbis solemnibus spopondi. Actum in Classe salida in Idum Novembrium Maximo VI. Consule. Hildevara huic cessioni adque donationi à me factæ in beatissimo adque Apostolico viro Ecclesio Sacerdote Ravennatis Ecclesiæ ad omnia quæ superiùs tenentur adscripta relegi conse : : : & subscripsi, & testes ut subscriberent conrogavi, stipulansique SS. vir Beatissime, &* ACTORIBUS *tuis in præsentia constitutis in verbis solemnibus spondi. Ego Johannes vestræ hujus donationis cessionisque instrumento rogatus ab Hildevara I. fœmina,*

ACTORES FISCI REGII, in Leg. Wisig. lib. 12. tit. 1. §. 2. Capit. Caroli M. lib. 4. §. 3.

¶ ACTOR PUBLICUS. Idem ac *Actor Regis*. In Legib. Luitprandi Regis Longob. apud Murat. t. 1. part. 2. pag. 62. col. 2. E. *Si quis Gastaldius vel* ACTOR PUBLICUS *curtem regiam habens ad gubernandum*. Pro *Actor publicus*, Editio Goldasti habet *Actor Regis*. Ibid. pa. 60. in Notis: *Si judex aut* ACTOR PUBLICUS *in qualicumque civitate aut loco, inter homines qui aliquam discordiam habent, trengas tulerit*.

ACTORES REGIS, qui res à Rege sibi demandatas agunt, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 16. tit. 25. §. 21. tit. 30. §. 10. tit. 34. §. 10. lib. 2. tit. 17. §. 1. in Gestis Dagoberti cap. 18. apud Hincmar. de Ordine Palatii cap. 23. &c.

¶ ACTOR CURTIS REGIÆ, in Legib. Luitprandi Regis Longob. tit. 39. §. 3.

¶ ACTOR ORIGINALIS. Fortè Notarius. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1484. apud Baluz. to. 2. Hist. Arverniæ pag. 233. *Quare petebant & requirebant dicti* ACTORES ORIGINALES, *in quantum actores erant, dictos contractus venditionis terrarum.... rescindi, cassari & adnullari*.

ACTOR PATRIMONII REGII, in Lege Burgund. tit. 50. §. 3.

ACTORES PROVINCIARUM, *Exactores & receptores publici debiti* dicuntur in Gloss. mss. ad Codicem Theodos. lib. 1. in Cod. Reg. sign. 1197. Horum mentio est in Leg. Wisigoth. lib. 12. tit. 1. §. 2.

ACTORES VILLARUM, Villici, apud Julium Firmicum lib. 3. Math. cap. 11. in Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 41. in Lege Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 78. &c. *Actor domus*, apud Sidon. lib. 5. Epist. 20. qui *Agens domus* dicitur apud Gregorium Turon. lib. 7. *Actor loci*, in Lege Wisig. lib. 6. tit. 1. §. 1. *Actor possessionis*, in lege Burgund. tit. 50. §. 1. Vide Senatorem lib. 4. Epist. 40.

ACTOREA PARS, Actor, actoris pars, cui opponitur reus in Speculo Saxonico lib. 3. art. 33. [Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 225. ex sententia Sigismundi III. Regis Poloniæ de felonia Curlandiæ Ducibus objecta: *Partis utriusque tam* ACTOREÆ, *quàm citatæ allegationibus, probationibus & exceptationibus accuratè perpensis*.]

ACTORNATUS. [Procurator, Syndicus communitatis, apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. in Gloss. ad vocem *Attornatus: Volumus etiam, quòd ipsi procuratorem, œconomum, syndicum seu* ACTORNATUM *sub sigillo suo constituere valeant, qui coram quibuscumque Judicibus in eorum causis admittatur*.] Vide *Attornatus*.

¶ ACTRIX PARS, quæ *parti reæ* adversatur. Rymer. tom. 8. pag. 211. *In rem suam propriam in hac parte (ut asserit) constitutum,* PARTEM ACTRICEM *ex parte una, & Johannem Shakel armigerum, partem ream ex altera*.

¶ 1. ACTUALIS, Re ipsa existens, Gall. *Actuel*. Item, ad actum spectans; unde Papias MS. Ecclesiæ Bituric. *Actualia nomina ab actu dicta, ut Dux, Rex, cursor.*

¶ 2.

¶ 2. ACTUALIS. Joan.de Janua, *Actualis est qui facit Acta, Actuarius diversis actibus occupatus.*

¶ ACTUALIS CONVERSATIO, Vita piis actibus occupata, vita perfecta. S.Isidorus in Additis ad lib. S. Hieronymi de Viris Illustr. *Edidit etiam unum librum, de virginibus instituendis, aliosque tres de futuræ vitæ contemplatione, vel de* ACTUALI CONVERSATIONE. Vide *Actuare*.

¶ ACTUALIS VITA, Eadem nntione. Testamentum S.Rudesindi Episc.an.978.tn.3.Collect.Concil.Hispan. pag. 184. col. 1. *Post per annorum spatia monastica norma adeptus, &* ACTUALEM *vitam cum pluribus servorum Christi pari glutino ascitus, prævidens dies vitæ meæ quotidie expletæ.*

¶ ACTUALITER, Reipsa, nunc ipsum. Gall. *Actuellement*. *Madox* Formulare Anglic. pag.69. *Visitationem nostram ordinariam Actualiter exercentes comperimus, &c.*

¶ ACTUARE, Perficere, finire, terminare, exercere se, seu ut aiunt Philosophi, *Ad Actum redigere*. Hinc Goclenius in Lexico phil.pag.285. *Actuatum, ad perfectionem deductum, quod facultatem simul habet & exercet, ἐν τῷ ἐνεργεῖν Aristoteli*. Vita S. Franciscæ to.2. Martii pag.130. F. *Actuasti te juxta posse tuum ad habendam mentem puram*. Quam loquendi rationem detorsere aliqui etiam ad ædificia. Fundatio Collegii Tolos.Ord.Cisterc. an.1289. apud Marten. to.1.Anecd.col.1212. *Eis liceat Ecclesiam & oratorium construere & ædificare . . . ita tamen quòd caput Ecclesiæ prædictæ & oratorii* ACTUETUR *juxta carreriam*. Id est, terminetur juxta viam,

1. ACTUARIUS, in Gloss. Lat. MS. est *Acta qui facit*. Papias: *Scriptor publicus, qui facit acta*. Joan. de Janua: *Actualis est, qui acta facit; Actuarius, diversis actibus occupatus.*

¶ 2. ACTUARIUS, *Agilis, velox*. Item *Notarius acta citò scribens*, in Amalthæa. In Glossis Lat. Græc. *Actuarius, efficax, agilis, πρακτικός*,

¶ 3. ACTUARII, *Abbreviatores, majoris & minoris Parci, quorum primi diplomata signant, alii pecuniam pro signandis accipiunt*. Scriban. Amalth. Vide *Abbreviator*.

¶ 4. ACTUARIUS, *Qui balneare exigit*. Gloss. Isid.in voce *Captura*. i.e.ut videtur Grævio, qui mercedem à lavantibus exigit. Cangius noster in voce *Captura* legit cum MS. Reg. *Captuarius, Qui balneaticum exigit*. Grævius antiquam lectionem censet retinendam. Hunc consule loco citato.

5. ACTUARII propriè dicti, qui annonam à susceptoribus accipiebant, dato pittacio, in quo continebatur quantum accepissent, eamque postmodum militibus erogabant,ut colligere est ex titulo Codicis Theodos. *de Erogatione militaris annonæ*, leg.11.13.16.24.28. & tit. *de Numerariis & Actuariis* leg.3. 5. 10. 14. 15. Erant autem tot *Actuarii* quot numeri militares, ut docet lex 16. de Erogat.milit.ann.Horum meminere Ammianus lib.20.& lib.25. extremo. Eutropius, Aurelius Victor, & Trebellius Pollio in Victorino. Vide *Actus*.

6. ACTUARII, iidem qui *Actores*. Charta Ludovici III. Imp. in Tabulario Viennensis Ecclesiæ fol. 78. *Innotuerunt quandam partem villæ quæ vocatur Fornis, in Comitatu Viennensi sitam, temporibus priscis à Religiosis Christianis Matris Ecclesiæ S. Mauricii Viennensium Urbi conlatam, non longo tempore præterito, inter reliquarum subtractionem rerum injustè ob incuriam priorum Prælatorum ejusdem Ecclesiæ* (&) ACTUARIORUM *fuisse sublata*.

¶ ACTUARIUS CAPITULI. Compendiosa Beneficiorum expositio MS. folio 16. vers. *Hanc* (resignationem) *publicare* (debet) *in Ecclesia, vel cimeterio, vel in Capitulo coram Notario Regio, aut Apostolico, aut* ACTUARIO *Capituli, & duobus ad minus testibus.*

ACTUARIUS LIMES, apud Agrimensores dictus ab actus latitudine, qui agrum per jugera discriminabat. Nam duo actus quadrati jugerum faciebant, cujus eadem erat latitudo cum unius actus longitudine. Vide Salmasium ad Solinum pag.677.678.

ACTUARII PALI, Hyginn, qui defigebantur inter centenos vicenos pedes, sic dicti ab actus longitudine, qui per 120. pedes porrigebatur.

¶ ACTUATUM. Vide in *Actuare*.

ACTUBERNALIS, *Vicinus, proximus*. Papias. Sed legendum *Adtubernalis*, ut apud Festum.

ACTULA, littus, nra, Gloss. Græc. Lat. *ἀκτή, ἀκτὴ θαλάσσης. Actula, ora.*

¶ ACTUM quod in fine diplomatum aliarumve Chartarum similium sæpissime legitur, non semper idem est ac *Datum*. *Datum* tempus confecti diplomatis, *Actum* rem transactam significat; vel *Actum* tempus confecti instrumenti denotat. *Datum* concessi, cum scil.instrumentum in manus impetrantis traditur. Hæc Mabil.Diplomat.p.193.B.eujus rei exemplum affert ex Diplomate Gabergæ Reginæ ap. Marlotum Metropol. Rem.to.1.pag.607. *Actum IV. Idus Februarii an.Incarn. Dom.698. Datum pridie Idus Februarii manu dominæ reginæ, &c.* ubi *Actum* biduo *Datum* præcedit.

¶ ACTUPLEX, corruptè in Pithœanis pro *artifex*, inquit Græv.ad Gloss.Isid. in voce *artifex*, quæ *duplicem ac dolosum* significat apud Isidorum.

1. ACTUS, idem quod *Actio*, officium, ministerium. S.Cyprianus Epist.55. *Cùm—singulis Pastoribus portio gregis sit adscripta quam regat unusquisque & gubernet, rationem sui* ACTUS *Domino redditurus*. *In Actu publico constituti*, in Appendice Sermonum de diversis S.Augustini, serm.3. Hincmarus opusc.29. *Jussistis ut—veniret ad causas vestras, id est, ad judicia sæcularia, & suum advocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit* ACTU—*donaret*. Eadem notione usurpant lex 9.§.2.Cod.de Bonis proscript. l. 1. Cod.Theod. de Assess.l.6.de Honor.l.3.de Numerar.&c.Jul. Firmicus lib.3.c.13.& 14. Concilium Carthag. I. cap. 6. Senator. lib.6. Epist.12. lib.7. Epist. 7.14.24. &c.

2. ACTUS, Pagus, *Actoris*, seu Comitis, aut Vicarii districtus, vicaria. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis p.21. *Peciola de terra, quæ est sita in Actu Oscarense, in fine Elariacense*. Adde Chartam aliam Eremberti pag. 144.

3. ACTUS. Vox Gromaticorum & Agrimensorum, Græcis πλέθρον. Gloss.MSS.Reg. sign.1013. *Actus, agri spatium 120.ped.* Isidorus lib.15.cap.15. *Actus est minimus latitudine pedum 4. longitudine 160.*

ACTUS QUADRATUS *undique finitur pedibus 120. hunc Bætici aripennem dicunt, ab arando scilicet*. Isid. Papias: *Actus mensura quæ habet centum viginti pedes in latitudine. Hæc arpennum dicitur.*

ACTUS DUPLICATUS jugerum facit. Isid.

ACTUM INTERVICINALE, *quatuor pedes latum, qua jumenta agi possunt*. Papias ex Festo. Jurisconsult. *Actus*, est jus agendi vel jumentum, vel vehiculum. Ebrardus Bethuniensis:

Est ACTUS *via quæ currus jumentaque ducit,*
Sed per iter, sine jumentis & curribus ibis.

Vide Rigaltium ad Gromaticos.

ACTUS APOSTOLORUM, Liber Ecclesiasticus, qui vulgò *Acta Apostolorum*, apud Anastasium in sancto Silvestro PP. & in Chron.Besuensi p. 514.&c. Ita apud Thuribium Astoriensem Episcopum in libris apocryphis recensentur: *Actus S. Thomæ, Actus S.Andreæ, Actus S.Joannis, quos sacrilego ore Leucius conscripsit.*

¶ ACUANITÆ, Hæretici, quorum primus Acuas

quidam Manetis discipulus. De his Baronius ad an. 277. num. 42.

ACUARII, Anastasio Bibl. in versione Synodi VIII. act. 9. τὸν βερεδάριον, σταβλαρίους, ἱππιάτρους, &c. *Acuarii, stabularii, veterinarii, seu medici equarii.*

¶ ACUARIUM, *Theca acuum*, in Onomastico ad calcem Actorum SS. Junii to. 2.

ACUBICULA. Extat hocce vocabulum in Legibus Francor. Basileæ editis lib. 1. c. 75. *Fœmina (in die Dominico) opera textilia non faciant, nec capulent vestitus, nec consuant, vel Acubicula fiant.* Sed ibi mendum subesse advertit Spelmannus ex Capitulis Caroli M. lib. 1. cap. 81. ubi eadem verba leguntur: ibi enim editur *Acupictile.* Unde frustra Meursius emendationem tentavit.

¶ ACUBULA. Vide *Acucula*,

¶ ACUBUS. Vide *Aculus.*

ACUCLA, *Scaplum*, κνίσεον in Gloss. Græc. Lat. pro *Acucula*. Vide *Agagula*. [Meliùs κνισέον, Cultellus, Gall. *Canif*, vel etiam pro *Radula*, Gall. *Grattoir, Racloir*; at longè aliena vox ab *Agagula*.]

1 ACUCULA, [ACUCULLA & ACULA] diminut. ab *Acus*, quasi minor acus; sic autem *Discerniculum* dicitur. *Acum* Martialis, *Acum crinalem* Apuleius lib. 8. *Acum crinibus distinguendis* Tertullianus lib. de Pœnitentia, *Acum discriminalem* S. Hieronym. Apol. ad Rufin. *Acum comatariam* Petronius vocant: ubi Woweren. & Erhard. consulendi, & alii Criticorum filii. Gallis *Aiguille de teste*. Excerpta ex veteri Lexico de æreis: *Acucula* βελόνη, ex quibus emendandæ Glossæ Gr. Lat. βελόνη, *Acusa, Acus*, seu ut habet Cod. MS. *Acubula, acus*: scribendum enim *Aencula*, quomodo habet Onomast. vetus. Lex 1. Cod. Theod. de Repud. *Si prater hac tria crimina repudium marito miserit, oportet eam usque ad* ACUCULAM *capitis in domo mariti deponere.* Acum verò inter ornamenta muliebria recenset lex 27. §. 2. D. de auro & arg. Constit. synodales Episcopi anonymi an. 1237. tom. 2. Concil. Angl. de Monialib. *Nec in velo Acus argenteas audeant deportare.* Hieronymus in cap. 3. Esaiæ: *Habent* ACUS *mulieres, quibus ornatorum crinium compaga retinetur, ne laxiùs fluant, & in sparsos dissipentur capillos.* [Agnellus lib. pontif. apud Murat. to. 2. p. 108. col. 1. C. *Jussit ipse endothim byssinam pretiosissimam, cui similem nunquam videre potuimus*, ACULIS (aliàs Acucullis) *factam, omnem Salvatoris nostri historiam continentem.*]

¶ ACUCULA, ACUCULIA, Acutus, solers. Vide *Agagula*.

ACUDA [Rota hauritoria.] Vide in *Acutum*.

¶ ACUITAS, Acumen, ut styli, ingenii, &c. Gocl. Lex. Phil. 285.

¶ ACUIDAMENTUM. } Vide *Acunydare*.
¶ ACUIDARE. }

¶ ACULEA, Cuspis campanaria, pyramis, obeliscus, Gall. *Aiguille, Fleche*. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 392. * E. *Fueramus igitur erecturi in summo illius* (turris campanariæ) ACULEAM *conquadratam, cacuminis de quinquaginta cubitis, in gloriam & titulum sanctæ crucis.*

¶ ACULERIUM, Acuum theca, Gall. *Aiguillier*. Statuta Ord. Grandimont. apud Marten. tom. 4. Anecdotorum col. 1234. C. *Petlenarium etiam & Aculerium & cultellus, &c. omni careant ornatu.*

ACULUS, *Ministerialis domus Regiæ*, in Gl. Isidori. [Excerpta Pithœi: *Acubus Ministerialis, &c.* Cerda in Adversariis emendat *Acoluthus*, Barthius: *Aulicus*. Salomonis Constantiensis Glossæ: *Aulicus, Minister regalis, ab aula*. Sed optimè J. F. Gronovius: *à caliculis*: quod probat ex Papia. Est autem *à caliculis*, pincerna, qui Svetonio dicitur *ad cyathum stare*. Hæc ex Georgii Grævii notis ad Glossas Isidori. Vide *Agagula*.]

¶ ACUMBA, *Accubitum*. ACUMBISMA, *Fulcrum*. Lexic. G. B. in Amalthea.

ACUMI. Fragmentum Petronii; *Abacia & Acumi omnia exposcit, intestina mea noverat, &c.* [Explicatur & emendatur in voce *Abacia*.]

¶ ACUMINARE, Acuere, metaph. Excolere, perpolire. Guibertus L. 2. de Vita sua cap. 5. *Adeo namque solers ejus quotidie Acuminatur ingenium.* Hac voce sine tropo usus est Lactantius Opific. cap. 7. *Acuminavit in caudam.*

¶ ACUMINATI CALCEI. Vide *Rostra* & *Poulainia*.

ACUNYDARE, ACUNDARE, AQUINDARE. Vox Catalonica. Diffidare [Gall. *Dèfier*, Hostem se declarare, Ad bellum provocare. Oriri videtur ex *Abcognitare*, quod interpretor *Mèconnoitre*; at Leonardo Frischio est symbolo se distinguere, cui contrarium est *Adcognitare*; alicui sese adjungere, Gall. vet. *s'Accointer de quelqu'un*. Quid si *Acunydare*, vox esset hibrida ex vocibus *ad κύνα dare*, Canem vocare, Gall. *Appeller chien*: quod constat ab eo qui alterum ad certamen provocabat olim factum fuisse.] Usatici Barcinonenses MSS. cap. 81. *Si quis aliquid eis nocuerit, vel aliquod damnum, vel forisfactum eis fecerit, ipsa teneat die per* ACUNYDATUM *à Potestate*. Cap. 110. *Si quis dixerit seniorem suum habere diffidatum, vel* ACUNIDATUM, *si hoc probare nequiverit, emendet omnia mala facta, quæ propter hoc hac occasione fecerit, &c.* Cap. seq. *Omnes homines postquam* ACQUINDAVERINT *Potestates, teneant eis pacem & treguam 30. diebus, & Potestates ad Vicecom. vel Comitores 15. diebus, & ad Valvasores & ad alios Milites 10. diebus.* Cap. 115. *Item statuerunt—quòd si aliquis per semetipsum, vel per suum nuntium voluerit* AQUINDARE, *vel diffidare suum seniorem, semel possit facere, &c.* Constitutiones Cataloniæ MSS. cap. 1. *Quod si quis infregerit, non habebit meum amorem, sed sub Aquindamento erit meo.* Alio loco. *Cùm exierit à Curia Regis, teneat se pro suo Acunydato.* Infrà: *Et nullus Baronum terræ recipiat in honore suo, nec det ei consilium, vel juvamen, imò* AQUINDENT *eum statim & faciant ei guerram.* Charta Ildefonsi Regis Aragon. an. 1187. pro libertatibus villæ Amiliani (*Milhau*) in Occitania, in Reg. Lud. Hutini Reg. Fr. f. 7. *Vel non fuerit Aquindatus vel diffidatus, &c.* Tom. 8. Spicil. Acheriani p. 386. [*Nullus homo capiat per se vel per alium, nec robet nec robari faciat aliquem hominem de genere Laicum vel Clericum, nisi* ACUNDAVERIT *ipsum ante per quindecim dies.*]

¶ ACUDAMENTUM, Belli declaratio, diffidatio, Gall. *Deffy*. *Acuidare*, eadem notione. Concilium Tarracon. an. 1591. to. 4. Collect. Concil. Hisp. p. 591. col. 2. *Si post monitionem factam personaliter vel publicè in Ecclesia, ubi domicilium habuerint diffidantes seu* ACUIDANTES *præfati....infra decem dierum spatium præfata* ACUIDAMENTA *seu diffidamenta non revocaverint cum effectu: extunc in Ecclesiis civitatum, villarum, vel locorum, quandiu præfati diffidantes seu Acuidantes præsentes fuerint, cessetur penitus à divinis.* Ibidem p. 583. *Si quis deincepts....diffidaverit seu* ACUIDAVERIT, *Archiepiscopum, vel Episcopum......vel alium in sacris ordinibus constitutum....ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.*

¶ ACUNYDAMENTUM, in Usaticis Barcinon. MSS. cap. 64. *Omnes homines habentes seniores, nullo ingenio vel ratione, neque per diffidamentum, neque per* ACUNYDAMENTUM, *neque per illorum fevum illis relictum guaytent personas . . . . . . nec vulnerent, nec capiant.*

ACUPEDIUM. Gl. Græc. Lat. ὀξύπους, *Acupedium* adeu-

adensatio, Ὀξ..., *adenso*, *denso*. *Acupedius*, *vel secundùm aliquos Acupediens*, i. Cursor, *quasi acutis pedibus currens*. *Acupedineus*, *velox*, *vel ad Acupedium pertinens*. *Acupedilius*, *velox*. Ugutio, Breviloq. Jo. de Janua, ex Festo. [Item. *Æquipedius*, *Accipedius*, *Agipedius*, *Accipedarius*, *Accipes*, *Agipes*, eadem notione in Amalthea Onomast. *Acupes*, quasi *Ocypes* à Græco ὠκύς, Celer dictus est, *Acripedius* ab ἄκρος, Extremus. Vox Græco-Latina, quæ hominem tanta velocitate currentem sonat, ut vix tangat humum summis pedibus.]

¶ ACUPICTILE. Vide *Acubicula*, & in voce *Acupictus*.

ACUPICTUS, Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. ACUPICTA *vestis*, *acu textilis*, *aut acu ornata*. *Eadem & Phrygia*. *Hujus enim artis periti Phrygii omnes dicuntur*. Virgil. lib. 11. Æneid. *Pictas acu tunicas*, Ubi Servius: *Nomine artis qualis esset tunica demonstravit*, *nam hujusmodi vestes Acupictæ dicuntur*; Testamentum Leodebodi Abb. apud Helgaudum: *Oralia ad mensam una cum cappis*, *& vela 2. Acupicta*.

ACUPICTILIS, Anastasius Bibl. in Leone IV. pag. 177. *Velum Acupictile habens hominis effigiem sedentis super pavonem unum*. Ibidem pag. 187. *Fecit vestes de fundato tres habentes unam tabulam Acupictilem interclusam*. Adde Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 81.

ACUPICTURA. Regula S. Cæsarii ad Monachos cap. 42. *Plumaria*, *& Acupictura*, *& omne polymitum — nunquam in Monasterio fiant*. Acupicturæ verò artifex Hesychio dicitur, βελονοποικιλτής, ὁ τῇ ῥαφίδι ὑφαίνων ζωγραφῶν.

¶ ACUPODIUM, ὀξύποδα, in Glossis Cyrilli. Vide *Acupedium*.

¶ ACURTARE, Breviare, contrahere. Gall. *Acourcir*, *Abreger*. Prologus partis 2. Hist. Translationis B. Edmundi apud Marten. to. 3. Anecdoc. col. 1859. *Cujus narrationis seriem ita* ACURTARE *decrevimus*, *ut nihil de veritate historiæ translationis ipsius inveniatur omissum*.

1. ACUS, Acicula, spinula: nostris, *Espingle*, qua *Pallium Archiepiscopale* constringitur, seu configitur. Ordo Roman. *Pallio superinduitur*, *& configitur per Acus in planeta retro & antè*. Occurrit ibi non semel, ubi de Pallio Pontificis agit. Bruno Signiensis de Vestimentis Episcopalibus: Acus *autem non ad pungendum*, *id est*, *non propter hujus vitæ compunctionem*, *ut quidam putant*, *sed ad planetam palliumque jungendum inventæ sunt*. *Quædam enim ansulæ antiquitus in planetis positæ erant*, *quibus* Acus *inserebantur*, *& pallium simul cum planeta firmabant*, *ne à suo loco pallium moveretur*. Charta Joannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanct. Cap. 263. *Item tres Acus de argento cum lapidibus pro palleo*. Propriè verò *Acus* dicitur pars fibulæ, qua illa clauditur & astringitur. Trebellius Pollio: *Fibulam auream cum Acu Cypria unam*. Fortunatus lib. 8. poemate 4.

Chrysolitha auratam fibula claudit Acum.

2. ACUS, *Calamistratorium*, in Gloss. Isid. Vide *Acucula*.

¶ ACUSTUMARE. Tributum ex *custuma* seu consuetudine exigere, Gall. *Lever la coutume*. Hinc nostrum *Accoutumer*, Assuefacere. Arrestum Parlamenti sub Philippo Franc. Rege in Tabulario Compendiensi: *Nituntur.... Acustumare pagium injustè & de novo mercaturarum villa Compendiensis*, *&c*. Vide in *Consuetudo*.

1. ACUTA, Febris violentior, [*Fievre aiguë*.] Vita S. Margaretæ Hungaricæ num. 53. *Rex Ladislaus cum pluribus diebus Acutam continuè passus fuisset*, *&c*. *Acuta Febris*, in Vita Lietberti Episc. Camerac. cap. 9. *Acutæ passiones* apud Cælium Aurelian. lib. 3. Tardarum passionum c. 5. & apud Ordericum Vital. p. 873. *Acuti morbi*, apud Constantinum Afric. lib. 10. Pantechn. cap. 5. Celsus lib. 3. cap. 1. ait Græcos divisisse morbos omnes in duas species: *Alios namque ex his Acutos*, *alios longos esse dixerunt*. Vide Mich. Scotum Mensæ Philosoph. cap. 7.

IN ACUTIS LABORARE. Cæsarius lib. 10. c. 44. *Cùm tempore quodam Laborarem in Acutis*, *ac semel & secundò post crisim recidivassem*. Lib. 11. cap. 36. *Monachus quidam bonæ vitæ Laborabat in Acutis*. Lib. 12. cap. 36. *Idem Steppo cùm in Acutis Laboret*, Ita lib. 1. cap. 25. & alibi non semel. Noti sunt Aretæi & aliorum Medicorum libri περὶ ὀξέων παθῶν, & Cælii Aureliani *de Acutis*. Vide Humelbergium ad Sereni Sammonici caput 2.

2. ACUTA, in Musica. Vide *Superacuta*.

ACUTARE, Acuere. [Gall. *Aiguiser*.] Passio sancti Bonifacii Mart. num. 8. *Et cùm iratus fuisset judex*, *jussit ut calami Acutarentur*, *& eos affigi sub ungulis manuum ejus*.

¶ ACUTARII CANES, in Lege Salica, iidem qui *Argutarii*.

ACUTELA, *Acumen*, Joanni de Janua.

ACUTIA, *Versutia*: *Acutus*, *Versutus*, Papiæ. Ekkehardus Junior de Casib. S. Galli. c. 10. *Qua Acutia sua versipelli resumpserat*. cap. 11. *Miror te unquam hominis pigere*, *qui astu suo semper tuas exuperavit Acutias*. cap. 16. *Valeant odibiles illi*, *qui te Acutiis suis à bono avertere moliuntur*. *Sotularium Acutia*, i. cuspides, *Rostra*, in Vita Mariæ de Mailliaco n. 36.

¶ ACUTIANGULUS, Angulus acutus. Prolegom. in Euclidem 1. 8. *Oxygonium verò*, *id est*, *Acutiangulum*.

ACUTIATOR, Qui acuit, samiarius: Gall. *Aiguiseur*. Gloss. Lat. Græc. ἀκονητής, *Samiarius*, *cotiarius*, *Acutiator*.

Idem *Acutor* dicitur Joanni de Janua.

¶ ACUTIES, Acumen, cuspis, Gall. *Pointe*. Vita sanctæ Catharinæ Senensis to. 3. Aprilis p. 901. D. *Quod cùm fecissem manu*, *protulit clavum unum*, *cujus cuspidem*, *vel* ACUTIEM *in medio palma manus meæ opposuit*, *tamque fortiter manum clavo strinxit*, *ut*, *&c*.

ACUTIM, *Acutè*, Joanni de Janua.

ACUTUM, Ædificii species Hispanis, quæ non occurrit non semel in Foris Aragonensibus apud Michaelem *del Molino* in Repertorio in hac voce, & in v. *Apprehensio*, ubi jungitur cum *Cequia*, i. Fossa rivi. Hispanis *Açuda*, est rota hauritoria. Idem Molinus pag. 265. describit Chartam Alphonsi I. Regis Aragon. æræ 1153. quæ facta dicitur *in illa Açuda civitatis Cæsaraugustæ*.

1. ACUTUS, Clavus aut gomphus. Ebrardus in Græcismo c. 12.

Clava, *genus baculi*: *clavis*, *sera*: *clavus*, *Acutus*. Mamotrectus ad 41. Isaiæ: *Clavis*, *i. Acutis*. *Acutum cuprinum*, dixit Vegetius lib. 3. de Re veterin. c. 2. Innocentius Agrimensor, *Acutum Cyprinum*, pro clavo æreo, quem *Cyprinum Clavum* vocat Palladius. Pelagius libello 15. n. 48. *Impossibile est navim fabricare sine Acutis*. Bonifacius Episcopus Atinensis in Sermone de SS. Nicandro, Marciano & Marco: *Clavos acutissimos in vertice beati cœperunt infigere Marci*, *idololatræ impiissimi in vertice ejus* ACUTOS *figebant &c*. Vita S. Potiti Mart. n. 20. *Et allatum Acutum jussit eum in capite usque deorsum in eum figi*. Occurrit ibi pluries. Vita ejusdem S. ex MS. Neapolitano, habet hoc loco, *clavum ferreum*, *clavum Acutum*. Utuntur præterea Macrobius & Isidorus lib. 19. cap. 33. Auctor versionis Italicæ lib. Petri Crescentii de agricoltura pag. 62. *Ma sanè*

man-

mandorli si ficca ua Aguto, si o pertugia in molti luoghi. & p.275. *Se i ebiovi, e vero Aguti saranno d'ero.*

2. ACUTUS, *Panis triangulus*, in Gloss. MS. in Reg.Cod.113.

¶ ACYNIDAMENTUM. Vide in *Acunydare*.

ACYRALIS. Vide *Aciralis*.

¶ ACYSTERIUM. Vide *Asceterium*.

¶ ACYTURA, pro *Adjutura*, Gall. *Aide*. Tributi species. Charta an.1375.apud Baluzium to.2.Hist. Arvern.p.1711. *Redditus, decimas, parcerias, prata, pascua, terras, nemora, eiperias, portus, passagia......& omnia alia commoda & emolumenta, juea, deveria, &* ACYTURAS *quascuaque castrorum & castellaniarum prædictarum*. Vide *Auxilium*.

ACZADUS, ex Hispanico *Açada*, Capreolus; bidens. Innocentius III.PP.lib.13.Ep.161.de Burgensi Ecclesia: *Ferrum caldararium, acetrum, tres Aczados, totidem Aczadas, 4. cistas scutellis plenas, &c.*

¶ ACZADUS, Ligonis species, Gall.*Hoyau*. Hispanis *Açadon*. Instrumentum ferreum ad pastinandum aptum. Differt latitudine ab

¶ ACZADA, Hispanis *Açada*, Gallis *Hoüe*, quæ ferreum item est Instrumentum, tenue, largum octo vel navem pollices, ac recurvum, quo maximè utuntur vinitores & pastinatores. De hujusmodi autem ligonibus, non de *Capreolis* in exemplo suprà allato, quod sic restituendum existimo, *Ferreum Caldararium, acetrum, tres Aczados; &c.*vide *Açada* & *Açadon* in Dictionario Hispano-Gallico Francisci Sobrini.

¶ ACZARIUM, Chalyhs, Gall.*Acier*. Computum anni 1333.to.2.Hist.Dalphin.pag.278. *Item pro arnense uno de malla de Aczarie*. Gallicè diceretur: *Pour un harnois dont les mailles sont d'Acier*.

¶ ACZIMA, ACZIMATURA, ACZIMIATURA, Pannorum tonsura, Gall.*Tonsure de draps*. Computum Joan.de Ponciaco sub Humberto Dalphino an.1333. to. 2.Historiæ Delphinatus, pag. 279. *Item pro Aczima ipsius robæ....fel. iij.* Et pag. 283. *Item pro tenditura seu* ACZIMATURA *panni robarum Dominæ Beatricis....7.fol. 4. den. Vienn.* Ibidem p.284. *Pro roba Dom. Dalphini & Dominæ de mandato Domini 41. Flor. & pro* ACZIMIATURA *seu tonditura ipsius 31. fel. Viona. Item pro Aczimiatura seu tondituca ipsius apud Gronop. quia iterum ipsum tondi fecit, &c.*

¶ ACZIMARE, Tondere, ibidem pag.282.*Item pro tondende seu Aczimande ipso panno, &c.*

AD, Præponitur sæpe locorum nominibus, ex familiari ac vulgari loquendi formula, qua nos *ire ac pergere* dicimus *ad quædam loca*: cujusmodi exempla passim proferunt Itineraria vetera Antonini & Hierosolymitanum, & Peutingeri Tabulæ. Ita apud Ammianum lib. 27. Mediolani locus occurrit, *Ad Innocentes* appellatus. Græcos etiam recentiores ita locutos docuimus in Descript.S.Sophiæ n.18.Sed & Dafnense Palatium ad Antiochiam εἰς Δάφνην dictum, quasi ἐπὶ τὴν Δάφνην, par est eredere. Regino an. 962. *In quodam monte qui dicitur ad sanctum Leonem*. *Pontes* in Pictonibus castrum, *ad Pontes* vocari scribit Anonymus in Miraculis S. Eutropii Episcopi Santonensis nu. 22. Vide Theosterictum in Vita S.Nicetæ Hegumeni n.28.

☞ Frequentissimè occurrit isthæc loquendi ratio, præsertim apud Scriptores nostros qui illam à Gallico mutuaverant, non modò ubi de locorum nominibus sermo est, sed etiam, & præcipuè quidem, cùm de officiis ministeriisve agitur. Sic in Computo generali redditum Regis Franc. an.1202.apud D. *Brussel* Tract.de usu feud.to.2.pag.CLVI.*Pro lx. servientibus* AD *equos, & pro C. servientibus Ad pedem, & pro quatuor balistariis Ad equum*. Quod diceremus. *Sergent à cheval; Sergent à pied*.

¶ AD pro *In*, verbi gratia apud Spartianum in Pio: *Profectus est Ad Campaniam*. Sequioris sæculi idiotismus est. Vide Casaubonum ad eumdem in Hadriano.

ADA. Vide *Acla*.

¶ ADÆQUARI, Æstimari, diligenter discuti, inspici. Honorius Imperator in lege an.413.to.5.Cod. Theodos.pag.134. *Loca, quæ præstationem suam implere non possunt, præcipimus* ADÆQUARI, *ut quod præstare possint, mera fide, & integra veritate scribatur*.

ADÆQUATIO, Æqua bonorum partitio inter hæredes, in Lege Longob.lib.2.tit.29.§.3.cujusmodi *adæquationis*, f. *exæquationis* bonorum formulæ habentur apud Lindenbrog.form.67.68.69. & 70.Vide *Æqualentia*.

ADÆQUE, pro *pariter*, *periude*, in diurno Romano cap.2.tit.4.§.10.

1. ADÆRARE, Pretium addicere, ære æstimare, ad æris pretium redigere, vulgò *Adpretiare*. Gloss. Lat.Gr. *Adærat*, ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει. *Adæratio*, ἐξαργυρισμός. Gloss.Lat.Gr. ἀπαργυρισμός, *Adæratio*, ἐξαργυρίζω, *Adæro*. Lex Burgund.addit.2.§.7 *Solidi qui à tempore Alarici Regis Adærati sunt*; & Lex Wisigoth.lib.4.tit.5.§.7. *Post parentum obitum Adæratione adhibita, &c.*Joan. Diaconus in Vita S. Gregorii M. PP.lib.2.cap.24. *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus—Adæravit*. Breviloq. *Adærata prædia dicuntur, ex quibus æs proveniebat. Adæratæ annonæ*, in leg.31. Cod. de Erogat.milit. annonæ, cùm sc.annonæ in ære persolvuntur. [Hinc Jac.Cujacio *Adhærare* idem est ac *Albergare*, quòd scilicet *Alberga* quæ primùm servitus erat fundo imposita v. g. hospitio excipiendi, nunc in ære solvatur.] Vide Casaubonum ad Theophrasti Characteres p. 332. & ad Sveton. Salmasium ad Pollionem p.338.& Jacobum Gothofredum ad leg.28. Cod. Theod. de Erogat. milit.annonæ.

2. ADÆRARE. [f. Ære munerare, stipendia decernere, Gall. *Gager*.]Bulla Adriani I.PP.an.772. in Bullario Casinensi to.2. pag.13. *Et ecce obnixè nos, Religiosissime Dei cultor, dinosceris poposcisse, ut ex nostri persona studuissemus* ADÆRARI, *qui sine nostra inquietudine easdem vestras causas subtiliter perscrutare, vobisque justicias facere deberet*. [Glossulæ in Cod. MS. Cluniac.to.2. Operum posthum.Mabill.p.23 *Adæravit, id est, ære muneravit.*]

¶ ADÆRATIO. Vide in *Adærare*. 1.

ADAGONISTA, *Incitator*, *certator*, Joanni de Janua, pro *Antagonista*.

¶ ADALBERGA. Testamentum Adalaidis an. 978. apud Marten. to.1.Anecd.col.97. *Alia medietas de fructu remanent Raymondo Archiberga & Adalberga*. Haud scio an *Archiberga* & *Adalberga* idem sint, qui dominus *Albergæ*, cui competat jus *gisti* seu jus quibusdam in prædiis hospitandi. Vide *Alberga*.

¶ ADALGERE, pro *Adaugere*, Addere. Charta Rorgonis & Aldeburgis uxoris pro Monasterio Nobiliacensi, regnante Rotberto Rege: *Decumbente quoque meipso propter aliquam plagam in lectulo, statui, apud me:* ADALGERE *deberem ad eleemosynam genitoribus meis; quod & feci, &c.*

ADALIDES, Auditores, Mauris Hispanis; apud Rodericum Tolet.lib.3.de Reb.Hispan.cap.24. aliàs *Adalides* dicuntur *Itineris ductores*. Leges Alphonsinæ part.2.tit.22.lege 1. *E por este los llaman* ADALIDES, *que quiere tanto dezir como guiadores, que ellos deven aver ensi todas estas cosas sobredicas, para bien saberguiar las huestes & las cavalgadas en tiempo de guerra*. De eorum munere sic Gregorius Lopez ex lege 4. ADALIDES *potestatem habent judicandi circa ea quæ contingunt in bestium incursibus, seu cabalcatis, & super divisione prædæ cum perditorum restitutione: jussa*

jussa imponunt Amogaberibus & peditibus, ponunt etiam de die speculas seu atalayas, & noctu auscultatores, vulgò dictos Escuchas, ordinant Estalgaras, & insidias seu celatas; creans etiam Almocadenos, qui sunt capitanei super pedites, &c.

ADALINGUS, ADELINGUS, ETHELINGUS, EDELINGUS, EOLINGUS, &c. voces unius & ejusdem originis, Saxonicæ oempe, quæ *Nobilem* & natalium splendore illustrem quempiam significant: ab ædel, vel edel, *Nobilis*, quam etiamnum usurpant Germani eo significatu. Gloss. Keronis, *Nobilibus*, *Adelem*. Lex Angliorum & Werinorum tit. 1. *Si quis Adalingum occiderit, 600. sol. comp. qui liberum occiderit, &c. qui servum occiderit, &c.* Ita tit. 2. 3. 4. & 5. ubi trifariam hominum conditionem apud Saxones distributam observare est, io *Adalingos* seu Nobiles, *Liberos*, & *Servos*. Quod firmatur ex Nithardo lib. 4. *Saxonica gens omnis in tribus ordinibus divisa consistit. Sunt enim inter illos qui* EDHILINGI, *sunt qui Frilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur: Latina verò lingua hoc sunt Nobiles, ingenuiles, serviles.* Vocis vim attigit etiam Simeon Duoelm. & ex eo Rog. Hovedeous an. 887. *In loco qui dicitur Ethelingaege, id est, Nobilium insula.* Math. Westmonasteriensis & Bromptonus habent; *Ethelingbey* & *Ethelingeie*, *quod interpretatur insula Nobilium*. Nec dubium quin ab hac voce formata sint Anglosaxonica illa vocabula appellativa, *Ethelredus*, *Athelunus*, *Ethelbaldus*, *Ethelulfus*, *Ethelstanus*, Regum Anglosaxonum familiaria oomina.

Edwardus Confessor in suis Legibus c. 35. vocem *Adeling* effictam vult ex *Athel*, nobilis, & *Ling*, imago; *quæ conjunctæ*, inquit, *sonant nobilis imago*. Ab Edwardo hausit quæ habet io hanc seotentiam Bromptonus pag. 907. Verùm Spelmannus auctor est Saxonibus io more fuisse patrio nomioi *Ling* subjungere, cùm vel filium, vel juniorem denotare velleot, verbi gratia, *Eadmundling*, pro filio Eadmundi: indeque plerasque Arctoas nationes terminationem istam retiouisse in nominibus appellativis, quæ earum originem designabant. Unde *Salingi* dicti à *Sala* fluvio, à quo profecti; *Nordalingi*, quasi filii Aquilonis: *Easterlingi*, quasi soboles Orieotis. Vid. Cluverium in Germania antiqua lib. 1. c. 15. & Besoldum in Dissert. de Ordine equestri pag. 4.

Ab hac igitur originatione dictos putant *Adelingos*, Regum præsertim filios & hæredes. Leges Edwardi loco citato: *Rex verò Edwardus Edgarum filium eorum secum retinuit, & pro suo nutrivit: & quia cogitabat hæredem eum facere, nominavit* AOELING, *quem nos dicimus Domicellum. Sed nos indiscretè de pluribus dicimus; quia Baronum filios vocamus Domicellos, Angli verò nullum nisi natos Regum.* Leges Hoeli Boni: *Urchricbiad, i. Edling, qui post Regem habet succedere, &c.* Certum autem Regum filios *Adelingos* vocitatos. Ita apud Simeooem Dunelm. de Gestis Angl. an. 866. *Elfredus, id est, Clito Adeling*. Apud Henricum Huntindon. lib. 5. *Beorthsige filius Brithnodi Adeling*. Et lib. 6. *Quidam Anglorum Eadgar Adeling promovere volebant in Regem.* Charta Ælfredi Regis in Monastico Anglic. to. 1. p. 203. *Ad insulam Clitonum quæ Anglicè usitato nomine Aedlingaeg nuncupatur.* Unde colligitur *Clitones* & *Adalingos* eosdem esse. Adde Ordericum Vital. lib. 12. pag. 855. 869.

ADELINGA, Ordo Nobilium. Gotefridus Viterb. an. 776. de Longobardis agens: *Omnes Reges illi fuerunt Adelingi, id est, de nobili prosapia, quæ apud illos dicitur Adelinga.*

¶ ADAMA, Humanum genus, Adami progeoies. Missale Gallicum apud Mabillooium Liturg. Gallic. p. 355. *Succumbente Agno nostra pro salute, Agno figurato diu, demum eum vincente Letum, illo & Leone Juda veriore, antea tempus captivatæ reditus fideliter* ADAMÆ, *fratres carissimi, expectemus predæ: ut compilatis inferi spoliis, &c.*

¶ ADAMANTES, Species tignorum, ut videtur, ad apparatum oavis acromoiodorum. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino ex MS. Sao-germ. ubi de navium apparatu: *Item vj. Adamantes ad longitudinem xviij. passorum.*

¶ ADAMAS, Magnes, Gall. *Aimant*: à verbo *Adamare*. Vita S. Walrici Abbatis num. 10. to. 1. Aprilis p. 19. E. *Hic ergo Sacerdos, juxta Prophetam, in Templo Dei lapis est vivus in ædificio Dei appellatus, qui rectè, ut audio* ADAMANTI *lapidi pretioso comparatur, cujus natura talis est, ut quidquid adspexerit, ipsum etiam ferrum ad se subtrahat.*

ADAMATICA, Arbor Paradisi terrestris, cujus fructum manducavere Adam & Eva. Petr. Chrysolog. Serm. 54.

¶ ADAMATORIUS, ἐρωτικός, Io Gloss. Latino-Græco.

¶ ADAMATRIA, Eadem ootione apud Laur. in Amalthea.

ADAMIANI, & ADAMITÆ. Dicti quidam Hæretici qui Adæ imitantur nuditatem; unde & nudi orant, & oudantes se mares & fœminæ conveoiunt, &c. S. Augustin. lib. de Hæres. & Isidor. lib. 8. cap. 5.

¶ ADAMICARI, Adamari. Hist. Miscellan. apud Murat. to. 1. part. 1. pag. 112. *Quidam autem dicebant quòd & in vita Justini* ADAMICATA *ei fuerit, & ipsa persuasit Justino ut eum Cæsarem faceret.*

¶ ADAMITÆ, *Albi lapides durissimi*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico: quasi diceret *Indomitæ* ex à privat. & δομος, domo. Iidem lapides sunt, qui Plinio *Adamantides*.

¶ ADAMITUS, *Lapis in vesica*, eidem.

¶ ADAMPLARE, ut *Adampliare*, Gall. *Amplifier*, *Elargir*. Rolaodinus Patavinus de factis io Marchia Tarvisina lib. 8. cap. 6. apud Murator. tom. 8. col. 288. *Unde versus inimicos fecit planari fossas, &* ADAMPLARI *vias, & omnia paramenta disposuit, quibus credi posset, quod Eccelinus vellet confligere cum legato.*

ADAMPLIARE, pro *Ampliare*. *Adampliare templum domus*, in veteri Inscriptione.

¶ ADAPTATIO, Accommodatio, Applicatio, Gall. *Application*. Historia Translatioois B. Edmundi Cantuar. Archiep. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1859. D. *Quòd si similitudo ad habitum referatur .... vera est Adaptatio.*

¶ ADAQUAGIUM, Aquarium, Gall. *Abbreuvoir*. Serrarius de rebus Moguntinis to. 1. pag. 38. novæ edit. *Fecit insuper prædictus Aureolus Rex pro pecoribus adaquandis quoddam Adaquagium in civitate Moguntina.* Rursum occurrit in Charta Thossiac. ao. 1404.

1 ADAQUARE. Gloss. Latioo-Græcæ: *Adaquat*, ποτίζει. Gloss. Græco-Lat. ποτίζω κτῆνος, *Adaquo*, Lex Wisig. lib. 8. tit. 3. §. 15. *Pecora---Adaquentur tantummodo, & teneantur inclusa.* Saxo Grammat. lib. 10. Hist. Dan. pag. 179. *Qui verò Adaquandi tempore ita sodalis equo usus fuisset, &c.* Theodol.

En Adaquare gregem simul & relevare calorem
Nostra venit Phronesis.

Utuntur Sveton. in Galba cap. 7. Gregor. M. lib. 11. Epist. 5. Interpres Bibliorum, &c. Italis *Adacquare*, est irrigare. Hinc

¶ 2. ADAQUARE, pro Irrigare apud illorum Scriptores occurrit, cùm latinè scribunt; Gall. *Arroser*. Chronicon Parmense ad an. 1303. apud Murator. to. 9. col. 849. *Tempore æstatis, antè postea, bene quasi per unum annum non pluit, . . . metitum non fuit, & nul-*

nullus fuit qui fegaret prata, nisi illa quæ poterant ADAQUARI.

¶ 3. ADAQUARE, Miscere aqua, aqua diluere, Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses, an. 1351. ex libro Viridi fol. 53. *Vinum del relbeu reffectorii Monachorum.... datur ibidem* (pauperibus) *amore Dei, cum alia quantitate vini quam quotidie debet dare dictus dominus Abbas propter hoc, & sunt decem cancelli vini non tamen vini conventualis, sed de leviori, sicut dat decem panes frumenti, quæ quantitas seu mensura multoties visa fuit asportata in quadam female de cellario ad reffectorium, quæ* ADAQUATUR *& datur similiter amore Dei.*

¶ ADAQUARIUM, Aqualis, Gall. *Aiguière*. Testam. Richardi II. Regis Angl. apud Rymer. to. 8. pag. 76. *Et quod omnia, corenæ aureæ, ciphi, Adaquaria, & vasa aurea, & alia jocalia, &c.*

ADAQUATORIUM, Aquarium, in Charta Philippi Reg. Fr. an. 1270. ex Tabul. S. Germani Prat. [*Via-ria quæ est à prædicto Adaquatorio usque ad cuneum murorum sancti Andreæ.*]

¶ ADARCA, Clypeus, pelta, Gall. *Targue, Bouclier*, Hispan. *Adarga*, ab Arabico *Tarka* seu *Darca*, Clypeus, inquit Bochartus. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Historia Pinnatensi lib. 2. cap. 38. *De meas autem armas, qui ad varenes & cavalleros pertinent, sellas de argento, & frenos, & brunias, & espatas, &* ADARCAS, *& gelmos...... dimitto ad Sanctium filium meum.*

¶ ADARDIRE CUM ALIQUO, i. e. pugnam cum eo experiri, ioquit Muratorius. Hinc nata videtur Italica vox *Ardire*, Tentare, Audere. Vetus formula inter Luitprandi leges, apud Murat. to. 1. part. 2. p. 75. *Petre, te appellat Martinus, quòd habes suspectionem, quòd tu conversasti turpiter cùm Alda sua uxore. Cum eo* ADARDIRE *volo. Vadiate pugnam.*

¶ ADARESCHILD, Aggressio facta in aliquo vico: Vox Longobardica, de qua Macer in Hierolexico, orta ab *Adardire* de quo suprà.

¶ ADAS, *Libra inter duodecim signa*. Papias.

¶ ADASIA, J. Laurentius in Amalthea: *Adasia, ovis recentis partus, sed vetus, inepta sacrificiis, ficuti nec agna, necdum bidens.* Festo est etiam, *ovis vetula recentis partus*. Sed quomodo *recentis partus*, si vetula? hæc verba, inquit Grævius, pertinent ad *Avilla* de qua inferiùs, *Avilla, Agna recentis partus* juxta Scalig. *Adasiæ* opponuntur *bidentibus*. In Glossis Isid. *Adasia ovis major nata*; in excerptis verò Pithœanis, *Major natu*.

¶ ADASTRIA. Glossar. Bituric. ADASTRIA *interpretatur petrosa vel dura; nam Adia Græcè, petra; vel ab Adranes, id est, infirmitas vel impotentia: significat autem sortem quæ est dura & inexorabilis.*

¶ ADAUCTAGERE, Adaugere. Gloss. Lat. Græc. MSS. *Adauctagit*, αὔξυθη. Fortè *Adauctascit* vel *Adauctegit*.

ADAUGMA, *Augmentum, additamentum*. Joan. de Jan.

¶ ADBOUTAMENTUM, Fundus cum suis limitibus creditori assignatus, ut postea in illum speciale jus acquirat, Gall. *About special*. Hoc sensu accipitur in Consuetudine Pontiviensi art. 133. At in Metensi tit. 4. art. 31. fuodus est assignatus & specialiter creditori oppigneratus. Ita D. *de Lauriere* in Gloss. Juris Gallici ad vocem *About*. Litteræ Officialis Attrebat. an. 1290. in Tabulario Montis S. Eligii Attrebat. *Asserunt dicta Domicella... se habere sufficiens excambium sive* ADBOUTAMENTUM *de dote sua recuperanda.... videlicet ad totam feodum sive suprafeuodum, quem idem Hugo tenet de domino Comite Attrebatensi.*

ADBREVIARE, *Breviare*, Joanni de Janua, in brevia redigere, *Imbreviare, adimbreviare*, Italis *Abbreviare*. Matth. Westmonasteriensis an. 1297. *Mandante Rege—Adbreviare quot equitaturas quisque posset invenire ipsi Regi processuro ad bellum.*

¶ ADBUTARE, Terminare, Gall. *Aboutir*. Charta Roberti *Lescuier* an. 1284. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Una piechia terræ sita est inter terram Ric. dicti de Gregni ex uno latere, & terram dicti de Merieval ex alio latere &* ADBUTAT *ad terram Stephani dicti Viri ex uno butto. Altera verò piechia terræ est sita apud les Londes inter terram Dominorum de Burres ex una parte, & Adbutat ad terram Ric. dicti Trebon ex uno butto.* Vide *Abbutare*.

¶ ADCAPITA, ut *Accapitum* suprà in *Accaptare*, Emphyteusis, Gall. *Emphiteose*. Statuta Ecclesiæ Nemausensis inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 1043. *Prohibemus districtè, ne quis... ad Ecclesias pertinentia præsumat vendere, dare, permutare, in emphiteosim seu in* ADCAPITUM *concedere.*

¶ ADCAUSARE, In jus vocare, Vet. Formulæ Andegav. apud Mabillonium to. 4. Analect. p. 262. *Prosequere & admallare & Adcausare facias, quomodo ipso debitè recipere facias.*

¶ ADCENSA. Vide *Accensa*.

¶ ADCENSARE. Ad censum dare, Gall. *Donner à cens*: interdum & Recipere ad censum, Gall. *Prendre à cens*. Litteræ Officialis Bitur. ex Cod. MS. Coaslin. *Dominus Petrus Brunelli Presbiter.... publicè confessus fuit se* ADCENSASSE *& ad censam annuam & perpetuam tradidisse... pro pretio 40. solid. Turon. annuæ & perpetuæ pensionis, &c.* Ibidem passim. Charta Mathildis Comitissæ Nivern. pro Monast. B. M. de Consolatione, an. 1244. inter Instrum. tom. 4. nov. Gall. Christ. col. 102. D. *Ita videlicèt quòd Abbatissa & Conventus dicti loci vel earum mandatum poterunt reditus dictarum nundinarum vel mercati pro sua voluntate vendere, ad annum vel ad annos tradere &* ADCENSARE *cuicumque voluerint.*

¶ 1. ADCENSATARIUS, Qui dat ad censum. Litteræ Officialis Bitur. an. 1447. ex Cod. Ms. Coaslin. *Dictus* (Procurator) ADCENSATARIUS *tradet... dicto Ponominato Adcensatori & suis in nemoribus prædictorum Dominorum* Archiepiscopi Bitur. & Domini S. Palladii, quorum nomine dabat ad censam Tegulariam de qua in Litteris Officialis. In his iisdem Litteris *Adcensator* & *Adcensatarius* modò usurpantur pro illo qui ad censum tradit, & modò pro eo qui recipit. *Promittit dictus* (Procurator) *Adcensatarius prænominato Adcensatario, &c.*

¶ 2. ADCENSATARIUS, Qui ad censum recipit. Litteræ Officialis Bituricensis ex cod. MS. Coaslin. *Adcensat & tradit & credit in perpetuum Hieronymo Girault præsenti..... pro pretio 40. solid. Turon. solvend. & reddend. per dictum Hieron. Girault* ADCENSATARIUM *vel suos annis singulis, &c.* Ibidem pluries.

¶ ADCENSATOR. Vide *Adcensatarius*. 1.

¶ ADCENSSATIO, Locatio ad censum annuum, Gall. *Bail à rente, à cens*; in Provincia Normanniæ, *Contract de fief*. Litteræ Officialis Bituric. ex Cod. MS. Coaslin. *In contractu hujusmodi* ADCENSSATIONIS *fuit dictum & concordatum... promittentes dictæ partes hinc inde per fidem suam... quòd contra Adcenssationem hujusmodi non venient.* Vide *Accensa*.

¶ ADCHRAMIRE. Vide *Adramire*.

ADCOGNITARE, ACCOGNITARE, Notum vel cognitum facere. Glossar. Lat. Græc. *Adcognoscit* ἐπιγνωρίζει. Hincmarus Rem. opusc. 5. de Coercendis militum rapinis: *Quarum exemplar Dominationi vestræ transmitto, ut secretè eum teneatis, & ad aliquem diem jubea-*

jubeatis venire fideles vestros, dicentes quia eis ADCOGNITARE *velit undecumque vobis placet dicere, &c.* Capit. Caroli Calv. tit. 16. *Et habet—omnes fideles suos convocatos, ut omnibus suam voluntatem—Accognitet.* Tit. 28. in fine: *Hanc nostram constitutionem—relegi, Adcognitari, & observari mandamus.* Inde *Adcognitatio & cognitatio* tit. 30. *Cognitamentum* tit. 27.

¶ ADCOGNOSCERE, Agnoscere Gloss. MSS. Lat. Græc. *Adcognoscit*. ἐπιγινώσκει.

¶ ADCONQUIRERE, Adquirere, apud Rymer. to. 2. pag. 659.

ADCONSILIARE, Consilium dare, consulere, Notitia vetus in Pancharta Nigra Turonensi: *Ille verò audiens dolorem fratrum condoluit ipsum, &* ADCONSILIAVIT *eos, ut starent, in Curciaco villa, quoadusque cum eis pariter—exinde loqueretur.*

¶ ADCOPIOSUS, Locuples, abundans. Glossæ Lat. Græcæ MSS. *Adcopiosus*. εὔπορος.

ADCORDABILES DENARII; Qui dantur domino vice laudimiorum, cùm possessiones censuales distrahuntur, aut permutantur: quia eo casu dominus & vassallus, si in distractione aut venditione nulla pecuniæ solutio intervenerit, invicem conveniunt: *Ils s'en accordent ensemble*; unde ejusmodi laudimia, *Accordemens* dicuntur in Consuet. Bituricensi tit. 6. art. 1. 6. 7. 8. &c. Charta privileg. Castri Meliandi in Biturigib. an. 1318. *Et octo denarios censuales, Adcordabiles, redituales vendiderunt, quitaverunt.* Vide Consuetud. localem Castellaniæ Bellijocensis, apud Thomasserium lib. 1. cap. 97. & pag. 208. &c. [Vide etiam *Accordamentum*.]

ADCORPORARE. Vide *Accorporare*.

¶ ADCRATATOR, Sarcinator, Gall. *Tailleur*, si bene conjicio; in enumeratione enim, qualem exhibet exemplum seq. sarcinatores seu sartores non solent omitti. Sed fortè mendosè legitur *Adcratator*. Chron. Senon. to. 3. Spicil. Acher. pag. 396. *Litteras super hoc conscripserunt continentes, quòd Ecclesia Senonensis duos carpentarios haberet, unum coquum,* ADCRATATOREM *unum, lavandarium unum, sutorem unum, piscatores duos: cæteri verò omnes in valle Senonensi ei pro voluntate sua servirent.*

ADCREDITATUS, Cui fides habetur, cui creditur, Gall. *Accredité*. Hugo Farsitus lib. de Miraculis S. Mariæ Suessionensis cap. 8. *Cùm vadem non haberet, quem pro se daret, dedit Dominam sanctam Mariam vadem.... pactionis suæ perficiendæ: sic ergo valde* ADCREDITATO, *dimissus est.* Vide *Accredere*.

ADCREDULITARE, Fidem facere, purgare se, sacramento omnem criminis suspicionem amovere, ita ut alii justè adducantur ut credant ab illo haud commissum. Leges Inæ Westsax. Regis cap. 36. apud Bromptonum: *Qui in Collegio fuerit, ubi aliquis occisus sit, Adcredulitet se quòd eum non percussit.*

ADCRESCENTES, dicti potissimùm milites *γενόμενοι* qui non militabant, sed militaribus numeris adscripti, in locum legitimorum militum amissorum subrogabantur, ita ut numerus, si quando esset imminutus, repararetur, in leg. 11. Cod. Theod. de Re militari, & leg. 6. & 7. de Tyronib. & leg. un. de Class. ad quarum legum illustrationem adhibendus omnino auctor vetus subditus Notitiæ Imperii cap. 5. *Supplementa* appellantur in leg. 9. Cod. Theod. de Tyron. leg. 3. de Tabul. & apud Ammian. lib. 21. *Supplementa*, inquit, *Legionibus scripta sunt indictis per provincias Tyrociniis.* Ejusmodi sunt apud nos *les Recruës*, milites sc. qui in locum amissorum *adcrescunt*. Adde leg. 7. Cod. Theod. de Censu.

¶ ADDA, *Cuneus, vel turba*, in Glossario MS. Ecclesiæ Bituricensis.

ADDAMNARE, Damnum inferre, Gall. *Endommager*, Vetus Notitia apud Louvetum in Bellovaco pag. 530. 1. Ed. *Quòd Drogo Miles Monciaci res & possessiones Ecclesiæ B. Petri Belvacensis olim violenter invasit, deprædavit, incendit, devastavit, multisque modis* ADDAMNAVIT; *silvam quoque quæ est juxta Bonnicurtem—fecit incidi & seminari, &c.*

ADDECIMARE, in 1. Reg. cap. 8. vers. 14. 17. est *Decimam accipere*. Mamotrectus: ἀποδεκατοῖν, in Gr. vers.

¶ ADDEMNARE, Januam, fenestramve ita obserare & firmare ut aperiri non possit, Gall. *Condamner*, Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 11. *Residui proceres profugarum usque ad gonfos, seras & pessulos omni substantia, atque utensilibus* ADDEMNABANT.

¶ ADDENSANTOR, Ἀξυνσαντος, in Glossis Latino-Græcis MSS. utique pro Addensator, Fullo, ἀξυνταῦτος (ut in aliis Glossis.) In iisdem ἀξύνσια, *Acupedium, Addensatio*. Argutari pedibus dicuntur fullones, dum saltu suo fullonio, inquit Hofmannus, pannos condensant. Hinc Titinnius de quodam fullone: *Terra hæc est, non aqua, ubi tu solitus argutari pedibus cretam dum compescis vestimentaque lavas.*

ADDEXTRARE, [& ADEXTRARE,] Tegere latus dextrum, ad dextram cujuspiam stare, incedere, considere. Baldricus in Chronico Cameracensi lib. 3. cap. 38. *Eam (Imperatricem) in processionem Domnus Episcopus Addextravit.* Ceremoniale Cencii Camerarii: *Deinde duo de majoribus Cardinalibus Addextrant usque ad altare.* Vita Gregorii PP. X. *Et per loca insignia regni sui, per quæ ipsum contingebat transire,* ADDEXTRATORIS *officium exhibens reverenter.* Infrà: *Sicut ipsum Pontificem Addextrarat per urbem.* Clemens IV. PP. apud Odoricum Raynald. an. 1311. n. 13. *Cùm ipse Pontifex equum ascenderit, teneat stapedium sellæ ejus, & arrepto freno aliquantulum ipsum* ADEXTRET. [Nicolaus de Curbio in Vita Innocentii IV. Papæ, apud Baluzium to. 7. Miscell. p. 384. *Rex Alamanniæ christianissimus Guillelmus, filius devotus Ecclesiæ, ut & ipse gauderet aspectu tanti patris, &, ut moris est Regum, tenuit staffam ejus, & ipsum pariter* ADEXTRAVIT] *Sponsum Addextrare* ap. S. Bernardum serm. 77. in Cant. n. 1. Le Roman *d'Auberi* MS.

Elles en ont le Chevalier menè.
Jusqu'à l'estel l'ont toujours Adextrè.

Alibi: *Et Gascelins va s'amie Adestrant.*

ADDESTRARE Florentini dicunt, pro *andar alla staffa de Principi*, seu Principi ad equum inservire. [Chronicon Parmense ad an. 1291. apud Murator. to. 9. col. 821. *Dominus Gerardus de Parma Cardinalis... Parmam venit & valde honorificè receptus fuit.... Et Majores milites civitatis Parmæ pedestres* ADESTRABANT *eum per frenum & super staffas honorificè.*]

¶ ADDEXTRATORES. Cencius Camerarius in suo Cæremoniali MS. sic appellat *Papalis Mitræ delatores; quia ipsi ad Papæ dexteram incedebant, quando equitabat ad visitandam aliquam Ecclesiam*, inquit Macer in Hierolexico ad vocem *Adextere*. Vide *Addextrare*.

¶ ADDICIALIS MENSA, Regale convivium. Libellus de causis renunciati sacramenti Daniæ Regi ab Ordinibus regni, apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 323. *Tertia post assumtam coronam die Episcopos, Prælatos, Equestrem Ordinem, Consules atque Officiatos ad speciem aulæ regalis convivii sive* MENSÆ ADDICIALIS *ob obtentam à Deo victoriam, ad congratulandum ad se evocavit.*

ADDICTARE, idem quod *Indictare*, (quod vide) deferre, postulare in judicio. Henr. Knigthon li. 5. *Quem Rex fecit Addictari, & exulare per leges Regni.*

gni. Alibi: *Et fuerunt Addictati* 35. *de Belgrade, & sic oportuit fidem facere*. Latinis scriptoribus *Addicere*, est condemnare, *addictus*, condemnatus, uti pluribus probavit Savaro ad Ep.Sidonii Apoll.

Aliud significat vox *Addicter* Gallica, in Consuet. Wissanti art.3. *Par icelle coutume est deu double relief de la rente que doit l'heritage, s'il n'est expressement* ADDICTE' *par le bail à rente*, &c. Id est, nisi expressè stipulatum. Itali & Florentini *Additare* dicunt pro *accennar col dito*, digito monstrare, indicare.

ADDISRATUS. Vide *Adiratus*.

ADDITIO, Leguleis Anglicis dicitur quod præter nomen & agnomen homini datur, quo illius status, gradus, conditio, ars sive ministerium, & patria designantur, quæ quidem in qualibet actione, in qua utlagaria seu exilium decerni potest, addi & apponi debet nomini rei, ex Statuto Henrici V. an.1. cap.5. Rastallus.

ADDORMIRE, Obdormire, somno sopiri, unde Galli *s'Endormir*, hauserunt. Itinerarium Burdegalense: *Est locus, ubi Jacob, cùm iret in Mesopotamiam, Addormivit*.

ADDRETIARE, ADDRESSARE, juri stare, ex verbo *Drictum*, Gall. *Droit*. Regiam Majestatem lib. 2.cap.74.§.9. *Si contra dominum suum, & non juxta assisam, (purpresturam fecerit) tunc distringetur occupator, ut veniat ad curiam domini sui, id* ADDRESSATURUS. Gervasius Dorobernensis an.1170. *Quòd erunt coram Domino Rege, die quem eis constituerit, ad rectum faciendam, &* ADDRETIANDUM EI, *& hominibus suis quod Addretiare debuerunt*. Charta Comitis Burgundiæ an.1227. in Tabul. Campaniæ Thuani f.153. *Si nos non voluerimus eis* ADRECIARE *ad dictum esgardum, --- si, quod absit, ipsum decedere contingeret, usque dum fuerit Adreciatum ad dictam & esgardum jam dictorum*. Hinc vox Gallica *Addresser*.

¶ ADDUCTIO, Servitium in adducendis seu advehendis messibus, lignis, &c. Item in deducendis pecoribus, de loco in locum. Descriptio censuum & redituum dominii de Eska in Archivio S. Audomari: *Item quidam .... debent* ADDUCTIONEM *quæ Gallicè dicitur* Dreste ... *videlicet adducere animal vel animalia cujuscumque generis fuerint, ubicumque censuarius voluerit in villam S. Audomari, & tunc debet ductor vel ductores habere pastum*.

ADECERDITÆ, Hæretici, qui dicebant, *Christo descendenti ad inferos, omnem animarum multitudinem occurrisse ei, & credidisse ei, & liberatam fuisse*. Ita Auctor Prædestinati lib.1. hær.79.

ADEGA. Testamentum Sancii II. Regis Portugalliæ eræ 1286. apud Brandeonum to.4. *Et totam Adegam meam de Macualla, SS. cum omnibus cupis suis, quam emi pecunia mea*.

¶ ADELANTADUS, Præfectus, Senescallus, olim idem Hispanis qui nostris Gubernator & magnus Ballivus, teste Cobarruvia. Hispan. *Adelantado*. Thuan. lib.14. pag.422. Edit. Genevensis: *Ad cujus obsidionem Andreas Aaria herebat novis Hispaniarum* ADELANTADO *Camoriensi, id præfecturæ nomen est.... copiis nuper confirmatas*. Rymer to.8. pag.619. *Et super hoc mandamus omnibus & singulis Adelantadis, Justiciariis, Officiariis, Capitaneis castrorum*, &c.

ADELINGUS. Vide *Adalingus*.

ADELPHI, Monachi, Fratres ἀδελφοί, in Vita MS. S. Magnobodi Episcopi Andegav. cap. 26. Vide Meursium in Ἀδελφοί.

¶ ADELPHORUS, Frater, Collega. Chartarium Ecclesiæ Auxitanæ in Biblioth. Sangerman. cap. XLII. *Quia à sanctas canones prohibetur talis consanguinitas, ne jungatur à me & à meisque* ADELPHORIS, *talis absolutia inveniatur*. Hic agitur de matrimonio inter consanguineos contracto, quod Archiepiscopus Garciæ dicit neque à se neque à suis *Adelphoris* approbari posse. Hinc patet *Adelphororum* nomine intelligendos esse Episcopos, quorum est in gradibus consanguinitatis dispensare: hos à suis collegis *fratres* appellari haud insolitum.

ADELSCALC, Minister Principis, servus Principis: vox composita ex German. *Edel*, nobilis, & *Scalc*, servus, minister. Decretum Tassilonis Ducis Bajuvar. part.1. c.7. *Servi Principis, qui dicuntur Adelscalc*.

ADEMPRUM, vel ADEMPRIVUM. Cæsar Nostradamus in Hist. Provinc. pag. 398. ait esse jus quoddam à Comitibus Provinciæ subditis suis impositum, ad expensas faciendas pro maritandis seu nuptui collocandis filiabus, pro expeditionibus Hierosolymitanis subeundis, & pro terris acquirendis: quo casu eadem esset vis vocabuli, ac *Auxilii*, de quo suo loco. Sed videtur hæc vox non solius Provinciæ terminis circumscripta, cùm in Occitania, atque adeo in Hispania etiam *Adempra* nota fuerint, sumique ut plurimum pro quavis præstatione videantur. Charta Raymundi *de Termes*, in Tabulario Carcasson. fol.69. *Nullum jus vel dominium habeo, nec jurisdictionem aliquam, nec* ADEMPRUM, *nec habere debeo in toto castro*. Alia pro Castro Moissacensi, in Regesto Tolosano fol. 19. & 20. *Retinuerunt insuper quòd Consules pro tempore constituti non sint immunes à collatione, quin conferant in quæstis &* ADEMPRIIS *factis communitati villæ per D. Comitem*. Alia Charta an.1231. ib. fol.68. *Venationes, feuda & alodia, expletiva, & Ademprivia, oblias & donationes*. Alia Petri Regis Arag. an. 1212. *Cum servitiis, usaticis, & aliis omnibus Ademprivis*, &c. Curia Generalis Barcinon. sub Petro II. Rege Arag. an. 1283. c.45. *Ademprivia lignorum, pascuorum, & aquarum, castrorum --- fiant prout est antiquitus fieri consuetum*. Vide Catellum in Comitibus Tolosanis p. 225. Foros Aragon. l. 4. fol. 85. & ex Observantiis Regni Aragon. l.9. tit. Actus Curiar. §.8. Et Mich. *del Molino* in Repertorio p.26. Nescio an huc pertineat quod habent Usatici Aquarum mortuarum: *Sint immunes ab omnibus quæstis, talliis & toltis, & mutue coacto, & omni Ademptu coacto*. Nam ejusmodi vocabuli ab *ademptis rebus*, originem rectè, ut opinor, accersit Dion. Salvaingus in Tract. de Jurib. domin. cap. 40. Charta Willelmi Regis Rom. an.1252. in Probat. Hist. Sabaud. *Necnon Ademptia, quæstas, tallias, alias exactiones consuetas*, &c. Ita *Ademptio* in veteri Charta apud Columbum in Episcopis Sistaricensibus lib. 3. num. 13. idem sonat quod *tolta*. [Sebast. Fantoni Hist. Avenion. to.2. pag.109. in Charta conventionis inter Ansonsum Comitem Tolosæ & Carolum Comitem Andegaviæ an.1251. *Item omnes cives Avenionis..... liberi remaneant in perpetuum & immunes à tallia, quista & touta & omni* ADEMPTO *forsato, tam in mutuis dandis dominis ....quàm in equis emendis vel aliis quibuscumque exactionibus*.

ADEMPRAMENTUM, Eadem notione. Usatici Barcinonenses, cap.18. *Castrum cum AdemPramento ejus*, &c. cap.109. *In bajalia vel guarda unde quis habuerit hominaticum vel censum, si hoc secundùm bene posse suum defenderit, habere debet --- ibi moderatum stacamentum, & moderatum* ADEMPRAMENTUM.

ADEMPRARE. Charta an.1312. pro Pariagio Castri de Venescio in Occitania, in 48. Regesto Philippi Pulchri Regis Fr. n.29. *Item quòd homines dictorum locorum se possint Ademprare in locis circumvicinis, sicut consueverunt*. Michaël *del Molino* in Repertorio pag. 224. col.4. *Milites & infanciones possunt montes eegales juxta forum Ademprare & pascere*, &c.

¶ ADEM-

¶ ADEMPREMENTUM, in Annalibus Tolos.to. 1. Instrum.pag.4. Item.to.2. Instrum.pag.14.

¶ AOEMPRIVIUM, Instrum. an. 1229. apud Marteo.to.1.Aoecd. p.953.F. *Nullam questam, nullam exactionem, vel forciam, nullam demandam seu* AOIMPRIVIUM *habeo, vel habere debeo aliquo jure, vel aliqua ratione.*

¶ AOEMRIVUM, Eadem notione, in Charta Petri Regis Aragon.an.1212.superiùs laudata apud Acherium to.10. pag.179. sed legendum est *Ademprivum*.

¶ ADEMPTARE, pro *Attempiare*, Tentare, ad malum ioducere. Gezo Abbas de Corpore & Sanguioe Domini, apud Murator.to.3. pag. 278. *Ut discas quòd indignis, & fucatè Mysteriorum secreta celebrantibus à diabolo preparantur insidia, & magis magisque* ADEMPTANTUR, *qui non æquo animo communicare festinant.*

¶ ADEMPTIO, (
¶ ADEMPTUM, (Vide *Ademprum*.
¶ ADEMRIVUM.(

ADENTIA, Præsentia, à verbo *adesse*. Charta Cresimyri Regis Dalmatiæ an.1059.apud Jo.Lucium li. 2.Hist.Dalm.c.15. *Illud in audientia & Adentia pralibatorum astantium autorizo.*

ADEPS. Joan. de Janua: ADEPS, *pinguedo exponitur, ex ad, & epulum, quia epulis pinguedo solet addi-- Adeps propriè est pinguedo interior, & quæ intestinis annexa est.* Papias: *Adipatæ, edulia Adipe condita, cibi pingues.* Descriptio Bonorum Monasterii Sanctimonialium Deiparæ Suession.an. 858. AOIPIS *modii 100.ad diversa Monasterii luminaria, & ad condiendos cibos Sanctimonialium vel supervenientium hospitum.* Charta Caroli C. pro Monasterio Sangermaoensi: *Et pro modiis viginti Adipis, &c.* Statuta Cluniacensia Petri Veoerab.c.15. *Statutum est ut omni die Adventus Domini, excepta prima Dominica, ab* ADIPE *qui in 12. lectionum festis usu esse solebat, omnes abstineant.* Adde c.53.Petrus Diac.lib.4.Chr.Casin. c.66. *Non carnes, non Adipem, non vinum ab illo tempore sumpsit.* Adeps verò differt à sepo vel sevo: Sevum eoim animalium pinguitudo est, plusque terrestris naturæ participans, &, cùm refrixit, glaciatur, & fragile est, atque ægrè liquefit, liquatum verò celertimè densatur: adeps autem contrario modo se habet, nam liquidior est minùsque duratur. Adipem autem seu sevum sua ætate in lucernis adhibitum testatur etiam S.August.lib.2. de Morib. Manich. *Quid de Adipe respondebitis, qui propè omnes Italas Lucernas illuminat?*

ADEPSIT, pro *adeptus est*, occurrit apud S.Eulogium Cordub.in Apologetico.

ADEPTICUS, *Qui de facili acquiritur.* Jo.de Jaoua.

ADEPTUS, Expooitur δωρεὰν λαβών, in Gloss.Gr. Lat. [Qui gratis accipit.]

¶ ADESCARE, Buccella io os inserta pascere, in os, vel rostrum escam indere, Gall. *Abbequer*. Glossæ Lat.Græcæ MSS. *Adesco, focio*, ψωμίζω.

ADESCATIO, *Dieta, cibatio*, apud Matth.Silvaticum in Pandect.

¶ ADESITARE, Astringere, cogere. In Glossis Latino-Græcis. *Adesitat* συνελαύνει, συνάγει.

¶ ADESTRARE. Vide *Addextrare*.

ADEVANTAGIA, idem quod Gallis *Avantage*, quod ultra partem recipitur, verbi gratia in Foris Aragon.lib.5.est titul. *De Avantagiis, quas uxore præmortua, vel ipsa superstite, vir, aut ejus successores habere debent.* Alter: *De rebus, sive Adevantagiis, quas vir & ejus hæredes habere debent ante partem.*

¶ ADEXTRARE, ADEXTRARIUS, ADDEXTRATOR, Vide *Addextrare, &c.*

¶ ADFABER, Arte peritus, io Glossis Græco-Latinis MSS. *Adfaber* ἔντεχνος, utique pro ἔντεχνος.

Tom. I.

¶ ADFATIMIRE. Vide *Affatomia*.

¶ ADFATIO, [illegible], in Glossis Latino Græcis MSS. Allocutio, colloquium.

ADFATOMIA. Vide *Affatomia*.

¶ ADFECTATUS, Affectus, dispositus, Gall. *Intentionné, disposé.* Acta SS.Martii to.2. p.451. E. *Cùm venerabilis & discretus vir..... ad dictum nostrum Monasterium piè* AOFECTATUS *desideraverit.....habere aliquas reliquias, &c.*

¶ ADFERIAL, quasi *Ad feralia*: Aqua quæ super mortuorum sepulchra litabatur. Gloss.Lat.Gr. *Adferial*, [illegible],

Arferia, apud J. Laurentium in Amalthea.

ADFIDARE, AOFIOUCIARE. Vide *Affidare*.

¶ ADFIGATIO, Actio affigendi. In Glossis Latino-Græcis, *Adfigatio* προσήλωσις.

ADFIGERE, Vox propria io Legibus, cùm sc. Capitulum aliquod iis additur, *adfigitur*. Leges Luitprandi Regis Longob.tit.63. *De servis fugacibus, quia jam antea Capitulum istum Adfiximus, &c.* Tit. 54. *Ideo autem hoc scripsimus, quia etsi Adfictum in Edicto non fuit &c.* Adde tit.69.§.5.tit.75.§.1.tit.91.§.2.tit.104. §.4.tit.110.§.1. Tabularium Casauriense; *Quia Dom. Luitprandus Rex in suo Capitulari Affixit, ut quicumque de re sua, &c.* Charta alia ex eodem Tabulario: *Ea iterum Dominus Ludovicus Imp. in sua capitula* AFFIXIT, *ut ubi ex utraque parte Ecclesiasticum fuisset, rectores earumdem Ecclesiarum, si se familiariter pacificare velint, licentiam habeant.*

ADFIGURARE, pro *Figurare*. Utitur Diomedes lib.1. Art.Grammat.

ADFILIARE, In filium adoptare. Anianus ad leg. 2.Cod.Theod.de Legit.hered. *Adoptivum, id est, gestis ante curiam Adfiliatum.* Vita MS. S. Gaugerici Episc.Camerac.lib.1.c.4. *Illum verò deinceps ardentissimo dilectionis affectu Affilians, &c.* [Chron.Farfeose apud Murat.to.2.part.2.col.434. *Lupardus Scario cum uxore sua Vettula; Lupulus Affiliatus ejus cum uxore sua Rodiperga.*] *Affilié ou adopté*, in Consuetud.Sanctooensi art.1. Honoratus *Bonnor* Salonensis, *en l'Arbre de Batailles*, 4.parte c.106. *Je traite la question, sçavoir, si la Reine Jeanne de Naples a pu Affilier le Roy Louis, &c.* Vide Caium in Instit. Parerga Alciati, & Cujac. lib.7. Observ.cap.15.

ADFILIATIO, AFFILIATIO, Adoptio in filium. Gloss.Lat.MS.Regii Cod.1013.& Gloss.Isid. *Adfiliatio, adoptio, pæne naturæ imitatio.* Habeotur etiam eadem verba in Breviloq.

AFFILIATIO, Acquisitionis species. Chronicon Farfense pag.657.& 663. *Solenni donatione contulerunt, quæ ad eos ex concessione Regum, Reginarum, vel Ducum, vel per* AFFILIATIONEM, *vel comparationem, vel alium quemlibet attractum pervenerint.* Vide *Filiolatus*.

DESAFILIARE, Exhæredare. Fori Oscæ an. 1247. fol.24. *His rationibus pater potest* DESAFILIARE *filium suum, si viderit patrem captum, —si noluerit pater vel mater Afiliare illum, vel hæredem facere, &c.*

ADFRAMIRE. In Pacto Legis Salicæ titulus 49. concipitur *de Adframire*, ubi in Editione Pithœana est 48. *de Afatomie*. Vide Wendelioum, [& Cl.Eccardum: cui *de Adframire*, vel de *Adramire*, idem sonat quod de desigoatione hæredis per ramum vel festucam in sinum alicujus projectam facta.]

ADFRUTABULUM, *Vasculum*, in Glossis Isidori. [In excerptis Pithœi, *Adfutabulum*. Fortè *Acetabulum*: quod vide sis.]

¶ ADGAUDERE, Gratulari, gaudia sociare cum aliquo, Gall. *Se conjoüir*. Vita S. Syvonis Episc. Per-

F sæ,

sæ, in Actis SS. Junii to.2.pag.290.E. *Preces & hymni laudisoni aëra gratificant: cœlum ipsum Sanctis favere, sol totis radiis* ADGAUDERE *videbatur, adeo dulcis aura & dies serena illuxerat*.

¶ ADGENICULARI, Ad genua provolvi, Gall. *s'Agenouiller*. Tertull. de Pœnit. cap. 9. *Presbyteris advolvi, charis Dei Adgeniculari*. Ibi de publicè pœnitentibus agitur, qui ad Episcoporum, Presbyterorum atque Confessorum pedes sese prosternebant, ubi illos habebant obvios ac maximè ad fores Ecclesiæ. Vide *Pœnitentes*.

ADGISTARE. Vide *Agistare*.

ADGNÆUM, *Repræsentare*, apud Guillimannum in Explicatione vocabulorum ævi inferioris lib. 1. cap. 9. *Auff gnad und ungnad stellen*, exponitur.

ADGNASCI, JC. sæpe est pro *nasci*: inde *agnatio*, pro liberis, aut liberorum procreatione, apud Marculfum lib. 2. form. 29. ut & in leg. 1. Cod. Theod. de Collegiatis, in leg. 19. eod. Cod. de divers. Offic.

ADGRAVARI *aliquem*, in Jure Hungarico, punire victum, *Megbuntet*, *terhelni birsagolni*.

¶ ADGRETTUS, & ADGRETUS, *Aggressus*. Amalthea J. Laurentii.

ADHABERE, pro *Habere*, tenere, possidere. Tabular. S. Victoris Massil. sub an. 12. Caroli M. *Et sicut aliar res ipsas, quæ justè ad Domnum Regem Karolum obtingebant, in aloda Antener* ADHABERET *per ipsam misculationem, seu & ipsam Caladium villam visus fuit de ipsa casa Dei abstrahisse*. Charta Arnulfi Regis apud Baldric. lib. 1. Chron. Camer. cap. 62. *Et quidquid exinde fiscus noster exigere poterat, in luminaribus ipsius Ecclesiæ concinnanda perpetualiter concessimus* ADHABENDUM. Adde cap. 77. Tabularium Brivatense cap. 252. *Habeatis atque possideatis jure proprio Adhabendum, vendendum, donandum, &c*. Tabularium Ecclesiæ Viennensis fol. 24. *Tantum & nos vobis ipsas res jam dictas & superius scriptas manibus tradimus atque transfundimus, perpetualiter* ADHABENDI, *vendendi, donandi liceat, commutandi, vel quicquid exinde facere volueritis, &c*.

¶ ADHABITARE, juxta seu prope habitare. Gloss. Lat. Græc. *Adhabito*, προσοικῶ.

ADHÆREDARE, Mittere in possessionem: *Adheriter* in Consuetudinib. Hannoniæ cap. 77. 8n. Montium ca. 46. Camerac. tit. 1. art. 3. Insulæ tit. 1. art. 56. 156. Tornacensi tit. 20. art. 25. &c. *Paternis hæreditatibus Adhæreditatus*, in Vita Lietberti Episc. Camerac. cap. 2. Compositio inter Will. de Hollandia & Ludovicum Comitem de Los an. 1206. quæ extat in Regesto Honorii III. PP. lib. 1. *Ad dictum & arbitrium D. Philippi debet dominus Willelmus* ADHÆREDARE *Comitem de Los de omnibus supradictis*. Occurrit ibi non semel. Jo. de Condato. MS. in Dominican.

Le siecle ea as Adhiretè.

Chron. Flandriæ cap. 86. *Et la se dessaisit de sa terre, & en Adhærita sa fille*. Vide *Hæreditare*.

¶ 1. ADHÆRENTIA, Societas, adhæsio, Gall. *Liaison*, *union*: olim *Adhèreace*. Rymer. to. 2. p. 503. *Personæ... captæ vel propter Adhærentiam alterius partium, punitæ revocabuntur*. Litteræ Radulfi Comitis Stafford. ad Joh. *de Charnel*, Constabul. Burdigal. an. 1352. apud Marten. to. 1. Collect. Amplis. col. 1468. *Sexcentum 55. libras..... quas ipse certis diversis locis ratione* ADHÆRENTIÆ *suæ eidem Domino nostro Regi factæ amittebat*. Diarium Belli Hussitici lib. 3. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 190. *Plurimi Taboritarum Presbiteri, magnam habentes populi confluentiam &* ADHÆRENTIAM, *dimissis SS. Doctorum.... Sententiis, suis propriis ingeniis elaboratis Glossis, antiquum & novum interpretati sunt testamentum*.

¶ 2. ADHÆRENTIÆ, Appendices, ea quæ adhærent, Gall. *Dèpendances*. Vita S. Henrici Imp. to. 3. Julii pag. 759. C. *Contulimus præterea ad supra dictam sedem Episcopalem prædia, Ecclesias, vicos, villas cum omnibus suis pertinentiis sive* ADHÆRENTIIS, *videlicet utriusque sexus mancipiis, areis, ædificiis, terris cultis, viis & inviis, exitibus, reditibus quæsitis & inquirendis, silvis, sagenis, venationibus*. Eadem notione legitur apud Ludewigum Reliq. MSS. tom. 5. pag. 555.

ADHÆRERE, pro *Adjungere*. Anastasius in Stephano III. PP. *Adhærens eidem Imperiali misso, quemdam propriæ gentis nefarium virum, &c*.

¶ ADHÆRERE SAXOS. Fortè Convellere, vel auferre silices, Gall. *Arracher*, *oter*. Agnellus in lib. Pontif. apud Murat. to. 2. p. 178. col. 2. *Alii tondebant salicum ramos qui operiebant glosochomum, alii lustrabant desuper virentes herbas, alii evellebant ebulos fagineos*, ADHÆREBANT SAXOS, *velociùs ut discurrerent rotas*.

¶ ADHEREDITARE, Dotare, mittere in possessionem. Acta SS. Junii to. 4. pag. 588. D. *Index est Florinorum nobile Cœnobium in honore Dei... sumptibus ejus constructum, paternisque hereditatibus* ADHEREDITATUM. Vide *Adhæredare*.

¶ ADHERMALES TERRÆ, Vox vernacula quæ idem fere significat atque apud nos *Terres Ermes*. Prædia fere deserta & inculta quæ ad *Terras hermas* prope accedunt. Edictum Philippi IV. an. 1314. apud D. *De Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 22. *Et quamvis res ipso tempore concessionum quondam desertæ, quondamque incultæ, & aliæ* ADHERMALES, *seu medii valoris essent*.

ADHOA, sumitur ut plurimùm pro jure *Relevii*, aut *Racheti*, uti passim videre est apud Andream de Isernia & Matthæum de Afflictis in Consuet. Neapolit. Marinum de Freccias de Feudis Sicil. lib. 2. tit. de Relevio, in principio; Jacobum de Axello Neapolitanum, in tractatu de jure Adohæ, Relevii atque Subsidii, edito Lugduni an. 1558. Joan. Franc. Capiblancum in tractatu de jure & offic. Baron. erga vasallos, pragm. 1. n. 56. &c. Exponitur *servitium militare*, in Charta Joannæ Reginæ Siciliæ an. 1366. qua Margareta Borbonia Imperatrix Constantinopolitana Margotæ de Novavilla Magistræ suæ quoddam casale concedit, *movens in capite à Curia nostra sub certo militari servitio, seu Adhoa*.

ADHOAMENTUM, Eadem significatione occurrit in Statutis Honorii IV. PP. pro Regno Neapoli apud Odoricum Raynaldum an. 1285. n. 48. Diploma Caroli Neapolitani Regis filii an. 1328. apud Ughellum in Episc. Aprutinis: *Sub feudali servitio seu Adhoamento*. Adde Chron. Ricardi de S. German. an. 1235. & Bullarium Casinense to. 2. pag. 175.

ADHOGAMENTUM, in Charta Friderici II. Imp. an. 1221. In eodem Bullario Casinensi tom. 2. pag. 252. *Eximentes castra, casalia, & homines ipsius Monasterii ab omni jugo servitutis vel* ADHOGAMENTI, *sive de demanio, sive de feudis fuerint*.

¶ ADHOSPITARE, In loco collocare. Dyct. Cretens. *Martem & concordiam multis immolationibus sibi Adhospitavere*; id est, ut in eodem quasi hospitio habitarent, effecere.

¶ ADHRAMIRE. Vide *Adramire*.

¶ ADHYCERE, pro *Adjicere*. Rymer. tom. 2. p. 469. *Adhycientes, quòd si aliquid contra vel ultra formam... fecerunt, &c*.

ADJACENTIÆ, Loca vicina eidem domino, aut domino parentia, vel subjecta, *adjacentia*, appendices: *Dependances*. Placitum Clodowei III. to. 4. Actor. SS. Ord. S. Bened. pag. 619. *Cum omni integritate*

sua

ſua vel Adjacentias, *&c.* Charta Alamao. n. 26. apud Goldaſt. *Prædictum locum cum omnibus Adjaceatiis*: n. 39. *Cum omaibus Adjacentiis & adpenditiis*: n. 50. *Campis, pratis, ſilvis, Ajaceatiis & appenditiis.* Charta Odonis Bajoceoſis Epiſc. *Deinde terram reddo quæ dicitur— cum Adjacentiis ſuis.* Utuntur præterea Flodoardus li. 1. Hiſt. Rem. c. 20. Hiſtoria Translat. S. Guthlaci num. 15. &c. Vide lib. 2. Cod. de Bonis vacantibus. [Item tom. 3. Aoalect. Mabillon. pag. 86.]

¶ ADJACENTIARI, Æquiparari, componi, juxta poni, comparari. Charta permutationis inter Petrum de Ferreriis.... & inter Bernardum & Galhardum de Sentis an. 1304. ex Archivo D. Marquiſii de Flammarens: *Confrontatis & Adjacentiatis inter terram dicti domini Petri ex parte una & vineam Guilbermi Sabaterii*, *&c.*

¶ ADJACTIVUS, pro *Abjectivus* qui vadimonium deſeruit, Gall. *Qui s'eſt laiſſé juger par déſaut*. Vide *Abjectire*.

¶ ADIAPHORISTÆ, Inter Evangelicos dicti ſunt qui paulo poſt incœptam, uti vocant, reformationem, indifferentes quoſdam Eccleſiæ ritus retinere poſſe cenſebaot. Hinc gravis inter illos diſſidii cauſa, aliis librum *Interim* rejiciantibus, aliis duce Melanchthone multos ritus tanquam *Adiaphoros* admitti poſſe defendeotibus. Haud ita ſeotiebat Calvinus in Epiſtolis 15. 85. 115. io quibus Melanchthoois ſuggillans moderationem, ait, *Ceremonias Eccleſiæ Romanæ aaimarum laqueos eſſe*: quamvis inter illas *Adiaphora ſiut plurima, & tolerabiles ineptiæ.* Vide Hofmanoū in hac voca.

¶ ADICERE, pro *Adjicere*, apud Rymer. tom. 2. pag. 99. & alibi paſſim in MSS. nec rarò apud Antiquos. Vide Antiquarium Jani Laurenberg.

ADJECTAMENTUM, io l. 242. D. de Verb. ſign. *Additamentum* in lib. 7. D. de Legat. 2. & alibi.

¶ ADJECTIRE, In jus vocare. Vide *Abjectire*.

¶ ADJECTUS, Additio, additamentum. Hiſt. Delph. tom. 2. pag. 152. *Sub hujus conditionis Adjectu*.

¶ ADJENCIÆ, pro *Adjaceatiæ*, Appendices. Tabularium Calenſe pag. 176. *Dedit cum omnimoda juſtitia dictæ villæ intus & extus, & totius territorii aiſanciarum*, ADJENCIARUM *& pertinentiarum ejuſdem*, *&c.*

¶ ADILLARE, Per alluvionem accreſcere. Notitia an. 1145. ex Tabulario Eccleſiæ S. Laudi Andegav. fol. 90. verſo: *Dedit præterea duabus Eccleſiis .... bordacium parvum, quod ſub excluſa prædictarum Eccleſiarum communi in ſabulo impulſu uadarum ibi adunato* ADILLANOO *creverat, & cùm ei nibil valeret, Eccleſiæ damnoſum erat.* Ubi pro *Adillando* legendum videtur, *Alluviando*.

ADIMBREVIARE, Idem quod *Imbreviare*. Utitur Fleta lib. 2. cap. 27. §. 1. Vide *Adbreviare*, *Imbreviare*.

¶ ADIMPLERE, Concedere, permittere. Tabular. S. Vaodreges. to. 2. pag. 1481 *Volebant partem habere ia omnibus bis quæ prædictus Guillelmus augmentarat, quod iſdem Guillelmus eiſdem noluit* AOIMPLERE.

¶ ADINEPISCI, Adipiſci, Gall. *Acquerir*, *obtenir*. Charta Pippini Franc. Regis an. 768. apud Felibian. io Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii p. xxx1. *Et pro ipſa bona conſilia auctum cum conſilium Pontefecum vel ſeniorum optimatum noſtrorum emunetate pro noſtro confirmandum regnum & mercide vel* ADINEPISCENOAM *vitam æternam renovare deberimus.*

¶ ADINQUIRERE, pro *Acquirere*. Charta Odulberti Sacerdotis pro Rothardo Abbate Nobiliacenſi data an. 1. regni Ludovici Regis, ex Archivo Nobiliacenſi: *Villa quæ dicitur Anciacus manſilis* (cum) *curtiferis, viridigariis, ſilvis, terris, cultum & incultum quiſitum vel* AOINQUIRENDUM, *vel quaatumcumque me viſum eſt abere.*

¶ ADINVENTIO, vel ADVENTIO, Acquiſitio, Gall. *Acquets*, Statuta Monaſt. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 73. *Item & in quibuſcumque manibus mortuis .... nec non affranchiſameatis &* AOINVENTIONIBUS *fiendis per dominum Abbatem .... eidem Cambellano debentur quinque ſolidi ..... videlicet quinque ſolidi de manu-mortua, & teudem de quocumque affranchiſamento ſeu dimiſſione*, Ibid. p. 84. *Item & in affranchiſamentis perſonarum, necnon manibus mortuis &* ADVENTIONIBUS *factis per præfatum ejuſdem Monaſterii Abbatem, recipere debet & ſolvit quintam partem & portionem.*

¶ ADJOCARI, Blandiri, Gall. *Careſſer*. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 647. A. *Puella iu momeato .... revixit & ut ſolita erat, ubera depoſcens, matri Adjocabatur.*

¶ ADJOCATIO, Colludium, jocus cum alio. Vita B. Caroli Boni Comitis Flandriæ, tom. 1. Martii p. 204. C. *Igitur Comes Willelmus ... jucunde aaimo ludicra pueris moroſè conceſſit, & plauſu &* ADJOCATIONE *cum pueris, vexillum & ſignum puerorum arripiens jocundabatur.*

1. ADJORNARE, ADJURNARE, Diem dicere alicui, citare, in jus vocare, vox forenſis, Gallicè *Adjourner*. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 151. *De hominibus Eccleſiaſt. ſeu fiſcalinis, qui non erant Adjurnati, quando in Cenomanico pago fuimus.* [Chartularium Eduenſe, in Decreto Curiæ Pariſ. an. 1446. *Dictus deffeaſor in dicta Curia noſtra Adjornatus fuerat.*]

¶ ADJOURNARE, Eadem notiona in Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 107. *Ac eoſdem coram dictis Conſiliariis noſtris ſuas cauſas oppoſitionis dicturos ad certam diem* ADJOURNAVERAT. Occurrit præterea tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 755.

¶ AOJORNAMENTUM, & ADJOURNAMENTUM, Vocatio in jus, citatio ad diem dictam, Gall. *Ajournement*. Charta an. 1296. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. *Philippus Rex Ducibus Britanniæ concedit, quòd à ſubditis ſuis coram gentibus Regis, non valeant per* ADJORNAMENTA *ſimplicia Adjornari.* Litteræ Philippi Regis contra villam de Kala an. 1320. ex Tabul. Caleoſi p. 337. *Adjornantes partes eaſdem ad certam diem in curia noſtra .... certificantes curiam de* ADJORNAMENTIS *eiſdem*. In Edicto Philippi VI. anno 1330. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 51. *Adjornamentum impetrare*. Charta Caroli modò laudata. *Dictamque receptionem ad oppoſitionem ac dictum Adjournamentum ipſis actoribus notificaverat.* Vide Hiſt. Harcur. tom. 3. p. 240.

2 ADJORNARE Angli pro compereodinare, vadari, in ulteriorem diem ponere, uſurpant: Galli, *Remettre à un autre jour*. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 21. *Tenens erit iterate ſummoatus legitimè, & aſſiſa per Juſtitiarum Adjornata ad alium diem legitimum*, i. contioiiata ad certum diem.

¶ ADJOUSTARE, AJOUSTARE, quaſi *Adjuxtare*, Juxta ponere, Rem ad alteram adaptare, Comparare. Gall. *Ajuſter*, *juſtifier*. Cod. MS. cenſuum Epiſcopatus Autiſſiod. *De menſuris S. Germani, & S. Juliani* AJOUSTARE. *Ille qui habet balliam S. Germani debet* ADJOUSTARE *ſuum modium ad menſuram Comitis.*

¶ AOJUSTARE, Eadem notione. Charta Philippi Franc. Regis an. 1280. ex Tabulario Corbeienſi: *Major verò & jurati cuſtodient exemplar ſeu ſtalonē de prædictis ponderibus & menſuris, nec poſſuat denegare Major & Scabini exhibitionem & traditionem ſtalonis prædicti*,

cum Abbas vel gentes ipsius, vel Scabini volent ADJUSTARE *vel justificare mensuras, vel pondera supradicta.* Consuetud. Bituric. apud Thomasserium p. 340. *Item se les mesures sont trop petites, & elles soient signées aux armes du Roy & de l'* ADJUSTEUR, *& qu'elles ne soient point fenduës, il n'y a en ce cas que cinq sols Parisis, & lesdites mesures rompuës, . . . Item, qui vend à Boisseau non* ADJUSTE' *& marqué à la fleur de lis & de l'Ansteur, l'en est amendable de 60. s. Parisis*, Vide *Adjustitiare*.

¶ ADIPALIS, pro *Adeps*, dixit S. Ambros. tom. 2. col. 1040. *Pastus ad virtutis Adipalem agresti alimento processit fortior*, *Adipalis* adjectivo usus est Arnobius: imò & Tullius in Oratore juxta edit. Argent. an. 1540. p. 199. *Adipale dictionis genus*, pro quo alii legunt, *Adipatæ dictionis genus*.

ADIPATA, *Edulia adipe condita, cibi pingues*. Pap.

¶ ADIPICULUS, *Parvus adeps*. Joanni de Janua.

¶ ADIPSAL S. Ambr. tom. 1. col. 666. de Interpellatione David: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in dispositionem cordis. Ab adipe Adipsal enim dicitur*, id est, *pingue*.

ADIRARE, ADIRATUS, ADISRATUS, dicitur de re, non tam deperdita, quam quæ non est ad manum, Galli *Esgarè*, dicunt, Gallobelgæ *Adirè*. Consuet. Biturig. tit. 9. art. 28. *Egarè ou Adirè*. Consuetudo vetus Normanniæ c. 87. *Querelles des choses Adirèes*. *Esdirè*, in Consuetudine municipali *de Labourt* tit. 20. art. 1. [Codex Legum Norman. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 7. p. 190. *Si quis bovem, vel asinum, vel aliquam rem suam Adiraverit, quæ ab aliquo vana fuerit inventa, &c.*] *Maitre Vacces* au Roman *de Rou* MS.

Puis a dit au Duc en l'oreille,
Que il a eu moult merveille
De la cuillè qu'il a trouvèe,
Qu'il ont au maugier Adirèe.

Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 32. §. 2. *Poterit enim rem suam petere ut* ADIRATAM, *per testimonium proborum hominum, & sic consequi rem suam quamvis furatam.* Fleta lib. 1. c. 38. §. 1. *Poterit rem suam petere civiliter ut Adisratam, quamvis furatam.* Et lib. 1. cap. 1. §. 5. *Si* (res) *petatur tanquam Adirata*. Videtur vox orta à Latino *adærare*, adeo ut res *adirata*, sit ea quæ amissa & deperdita, & quæ *adæratur*, seu cujus pretium æstimatur, quod possessori reddendum sit. Vel à voce Italica *adirato*, iratus: nam qui sunt *irati*, seu quorum ira provocatur, (*qui sont fachez contre quelqu'un*) ab eorum consortio abstinent, quibus irascuntur, ita ut ampliùs non compareant, uti prius, cum iis; quæ vis est vocis *adiratus*, in re quæ ampliùs non compareret.

ADIRECTARE, *Adtingere*, in Gloss. MS. Regio Cod. 1013. Infrà: *Adtingere, adirectare*.

¶ ADIS, Frumentum. Gloss. Lat. Græc. MSS. *Adis* εἶτος. Fortè legendum *Adus*, vel *Ador*

¶ ADITA, pro *Aditus*, in Vita S. Bertini in Actis SS. Bened. sæc. 3. part. 1. p. 116.

¶ ADITOR, Qui adit, in Gestis Tancredi inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 176.

¶ ADITUS INTRANDI ET EXEUNDI, Tributum ab introeuntibus & exeuntibus exactum, Gall. *Droit d'entrèe & de sortie*. Charta Hugonis Episcopi pro Abbatia Condomensi inter Instrum. tomi 2. novæ Gall. Christ. col. 440. E. *Hunc locum meus genitor Gumbaldus Deo & S. Petro devotè obtulit, cum terris & vineis atque casalibus, aquis aquarumve decursibus*, INTRANDI ET EXEUNDI ADITIBUS *& cunctis ad eum pertinentibus, absque ulla reservatione pro salute sua ou redemptione sui spiritus*.

¶ ADIUDA, Hisp. *Ayuda*, Gall. *Aide*, Auxilium. Charta apud Marcam Hist. Beneharn. lib. 6. cap. 5. num. 6. *Et ego Ildefonsus Rex jam dictus recipio vos Guillelmum de Montecatano & filios vestros in mea emparanga, atque* ADIUDA *& ero vobis adjutor & valitor de Biarnensi Vicecomitatu*. Vide *Aiuda*.

ADJUDICARE, idem quod *Judicare*, de qua voce suo loco, Cedere, donare per testamentum, *extremo judicio*. Charta Caroli Crassi Regis an. 880. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 236. *Si quis aliquid Adjudicaverit, vel aliquo modo donaverit, vel Monasterium emerit, liberè & absolutè possideat*.

ADJUMENTA. Vetus Charta Massiliensis anno 780. apud Sammarthanos in Episcopis Massiliensibus: *Quòd villa Caladius unà cum appendiciis suis, vel omnes Adjumentias suas, mancipia, &c.* Sed legendum puto *Adjacentias*.

¶ ADJUNCTIONES, Adjuncta, Gall. *Appartenances & dèpendances*. Donatio D. Muniæ Abbatissæ tom. 3. Collect. Concil. Hispan. p. 91. *Ut faceremus vobis textum Scripturæ donationis vel firmitatis sicut & facimus, de nostra Ecclesia vocabulo sancti Joannis in villa quæ vocatur Joanzu.....cum omnibus* ADJUNCTIONIBUS *vel præstationibus suis*. Statuta Monast. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 46. *Poterunt quoque præfati Religiosi....manumittere, affranchisare, liberare, simul etiam per* ADJUNCTIONES *secundùm patriæ consuetudinem injungere & aggregare, & super hoc cum eisdem hominibus componere*. Adjuncta sunt manumissionis & libertatis concessæ, sicut & cujuslibet alterius rei; quare vox *Adjunctiones* eodem sensu sumi potest in hocce loco, quo sumta est in superiori. Verum cùm intellectus iste planus non sit, addam voce *Adjunctiones* intelligi posse pactum quoddam vel conventum, quo de cæteris etiam rebus à manumissione distinctis dominos inter & vassallos statueretur, cujusque pacti faciendi ut & manumittendi Monachis hic potestas plena conceditur.

ADJURARE, Ad sacramentum adigere. Flodoardus lib. 3. Hist. Rem. cap. 28. *Post hæc Adjurent accusatores vel testes eorum in illorum Baptisma, vel aliis diversis adjurationibus, &c.* Regula Magistri cap. 61. *Cùm per aliqua divina aut sancta fuerit Adjuratus*. Bromptonus an. 1088. *Concordiam cum fratre fecit--- Rex autem Adjuraverat eum, & omnia quæ pater suus habuerat conquirenda*. Andreas Suenonis lib. 4. Legum Scaniæ c. 12. *Eligendi sunt 12. prudentes bonatones, de quibus præsumi possit, ut non velint, etiam in causa propria, pejerare, ut exortam super possessione quæstionem suo dirimant sacramento: illi defensione, cui possessionem* ADJURAVERINT, *concedenda*. Videtur legendum *Abjuraverint*. Vide *Abjurare*.

ADJURATUS, juramento obstrictus: *Adjurè*, in Consuetud. Hannoniensi c. 77. 80. art. 4. Helmoldus lib. 1. cap. 3. *Ea conditio à Rege proposita est, ut abjecto dæmonum cultu Christianæ fidei Sacramenta susciperent, essentque tributarii & subjugales Domini Dei---& Francis* ADJURATI, *unus cum eis populus efficerentur*. Roger. Hovedenus in Ricard. 1. *De facile credere non possum, quòd Rex Franciæ hæc de me vobis mandaverit, cùm ipse dominus meus sit, & socius* ADJURATUS *in illa peregrinatione*.

¶ ADJURNARE. Vide *Adjornare*.

¶ ADIUS, Testis qui rem ab aliquo affirmatam Sacramento jurabat se veram credere; dicitur apud veteres *Sacramentalis* & *Sacramentarius*. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 45. *Si qualiscumque causa inter homines liberos evenerit, & Sacramentum dandum fuerit, si usque ad xx. solidos fuerit causa ipsa aut amplius, ad Evangelia sancta juret cum* duo-

duodecim ADIIS *suis*, id est, *Sacramentalibus*. Vide *Aidus* & *Sacramentalis* in *Juramentum*,

¶ ADJUSTARE. Vide *Adjoustare*.

ADJUSTITIARE, Adæquare, coæquare, mensuram suo archetypo adæquare, *Ajuster*. Charta an. 1266. apud Loisellum in Bellovac. *Recipient pondus & ballancias drapperiæ à telonеariis Belvac. & si sit discordia de suo pondere*, ADJUSTICIABIT *ad pondus teloneariorum*, *&c.* [Vide *Adjoustare*.]

ADJUTORES dicuntur, qui Magistratibus, seu potius Officialibus quibusvis adjungebantur, ut in muniis obeundis essent, qui eos *adjuvarent*: Græcis βοηθοί. Suidas: αἰτὴρ παρὰ Ῥωμαίοις, βοηθός. Gloss. Lat. Græc. *Adjutor*, βοηθός. Vide Synaxaria 18. Januar. in S.Theodulo. *Boethi Logistarum*, in leg.4. Cod.de Tabular.lib.10. *Coadjutores*, in Foria Benearn. Rubr.1.art. 16. & Rubr. *de Notariis*, art.7. Valerius Probus de Notis: ADI. *Adjutor*. Senator.lib.6.Epist.6. ADJUTOR *etiam Magistri nostris præsentatur obtutibus, ut vicaria forte beneficii eligamus ejus præsidium, qui nobis præstat fidele servitium. Adjutores & Primicerii diversorum officiorum*, in leg.20. Cod.Theod.de Palat.sacr.largit.

¶ ADJUTOR *à Libellis*. Salmas. ad Lamprid. in Severo c.31. ex veteri inscriptione. Is erat qui ferebat opem Magistro Libellorum.

¶ ADJUTOR *à Rationibus*, Qui proximo rationalium adjungebatur. Salmas.ad Lamprid.in Severo c. 31.

¶ ADJUTOR *à Tabulis*. Vide *Adjutor Tabulariorum*.

ADJUTOR *illustris Comitivæ sedis*, in Collat.1.Carthag.initio. Paulinus Epist.39.sub finem: *Commuta in melius militiam, ut æterno Regi incipias militare. Et nunc, ut audio, qui* ADJUTOR *& tutores civium, vias comes Christi*, *&c.* ubi alludit ad *Adjutores Comitum*.

ADJUTOR *Comitis rei privatæ*, in Actis sanctæ Susannæ. Vide legg.16.17.20. Cod. Theod.de Palatin. & lib.4.de Executor.

ADJUTOR *Commentariorum officii V.Cl.& spectabilis Proconsulis*, in Collat.2.Carthag.

ADJUTOR *Commentariensis*, in leg. 5. Cod. Theod. de Custodia reor. qui βοηθὸς κομενταρησίου dicitur Prochoro de Rebus gestis S.Joannis Evangelistæ.

ADJUTOR *sacri Consistorii*. Concilium Calchedonense act. 14. Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος βοηθὸς τοῦ θείου κονσιστωρίου.

ADJUTOR *Cornicularii*, in Notit. Imper. non semel, in vet. Inscript. apud Gruter. 561. 11. in leg. ult. de Jure immunit. leg. 10. Cod. Theod. de Cohortalib. &c. In Collat. 1. Carthag. fit mentio *Extitiosi Adjutoris cornicularii*. Inscriptio nondum edita, in loco *Catoura* dicto, haud procul Aleppo: ΑΦΙΕΡΩΤΡ. ΙΜΙΛΔΙΩ. ΡΗΓΕΙΝΩ. ΤΩ. ΕΚ. ΟΤΑΙΙΙΑΣ ΡΗΓΙΛΛΗΣ. ΚΑΙ. ΑΙΜΙΛΙΟΥ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΩ. ΕΤΗ. Ε. ΒΟΗΘΩ. ΚΟΡΝΙΚΟΥΛΑΡΙΩΝ. ΥΠΑΤΙΚΟΥ. ΖΗΣΑΝΤΙ. ΕΤΗ. ΚΛ. ΜΗΝΕΣ. Α ΜΕΧΡΙ ΤΑΝΗ. ΜΟΥ ΚΤΟΥ ΓΜΕΤΟΥΣ.

ADJUTOR *Eleemosinæ*, in Codicillo Philippi Pulcri Regis Franciæ, exarato apud Fontembliaudi die Jovis ante festum S.Andreæ Apostoli an. 1314. quod habetur in ejusdem Regesto Tabularii Regii, mentio fit *Fratris Joannis de Grandiprato, tunc Eleemosynarii, & Magistri Guillelmi de Lineis* ADJUTORIS *Eleemosinæ & Clerici ejusdem Regis*.

ADJUTORES *Episcoporum*. Vide in *Chorepiscopus*.

¶ ADJUTOR *ab Epistolis*. Qui Magistratum, aut alium in scribendis Epistolis juvabat. Salmasius ad Lamprid.in Severo cap.31.

¶ ADJUTOR *Fourrerie*, in Ordinat.Hospitii Ludov. IX.Regis Franc.anno 1261.

ADJUTOR *Magistri officiorum*, in leg.3.Cod.Theod. de agentib.in rebus, leg.1.Cod. Just. de Magistro offic. apud Liberatum Diac. cap.13. Evagrium lib.2. Senatorem lib.6.Epist.6.&c.Concil.Calchedon.act.3. Ἐν δὲ εἰσιν ὁ θαυμασιώτατος βοηθὸς τοῦ μεγάλου πριγκιπάτου Μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων.

ADJUTOR *Numerorum V.C.& spectabilis Vicarii*, in Collat. Carthag.2.c.1. Collat.3.c.169.

ADJUTOR *Palatinorum officiorum*, in leg.4.Cod.Th. de Execut.lib.17.de Palatinis, idem qui *Adjutor Magistri officiorum*.

ADJUTORES *de Schola Numerariorum*, in Notit. Imperii.

ADJUTOR *Præfecti Urbis*, seu *Urbani officii*, in Iulc. Cod.de Offic.Præf.urb.& apud Symmachum lib. 10. Epist.36.

ADJUTOR *Præfecti Pretorio*, in leg.8. Cod. Theod. de Numer.

ADJUTOR *Præfecti Annonæ*, in vet. Inscript. ap. Gruter.

ADJUTOR *Præsidis*, in Actis S. Nestoris Episcopi & Martyris num.6.

ADJUTOR *datus Prætori peregrino*, in veteri Inscript. apud Gruter.399.6.

ADJUTOR *Proconsulis*, in veterib. Inscript. apud Gruter.331.3.371.8.

ADJUTOR *Provinciæ*. Val.Probus de Notis: ADI. P. *Adjutor Provinciæ, vel patriæ, vel populi*.

ADJUTORES *Quæstoris sacri Palatii*, in leg.15. Cod. de Proxim.sacror.scrin.

ADJUTORES *Regii*, Ministri Regii, qui in Regiis mandatis conficiendis Principem ipsum adjuvant. Additio 2. Capitul. Caroli Magn. cap. 24. *Ut in eligendis* ADJUTORIBUS *vestris & Reipublicæ Ministris, qui vice vestra populum Dei regere & gubernare, atque judicare debent, solertissimam providentiam habeatis*. Eadem habentur in Concilio Parisiensi VI. libr. 3. cap.23. & in Concil. Aquisgranensi II. cap.3.can. 11. & 12.

ADJUTORES *electi de Scriniis*, *Adjutores memoriales de Scriniis*, in Notit.Imperii: *Obsecundatores sacrorum Scriniorum*, in leg.3.Cod. Th.de Proxim. *Adjutores Scrinii memoriæ* 12. in Novella Constitut. Justiniani *De adjuterib. Quæstoris*, edita à Fr.Pithœo.

ADJUTOR *Secretorum*. Concil. Calchedon. act. 1. Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος Μαγκηπάριος, καὶ βοηθὸς τῶν θείων σηκρήτων.

¶ ADJUTOR *Tabulariorum*, seu *à tabulis*, Salmas. ac Lamprid.in Severo cap. 31. Qui proximo Tabulariorum opitulabatur.

¶ ADJUTOR *Tutelæ*. Brisson.& Calv.in Lexic.Jurid.

¶ ADJUTOR *Urbani Officii*. Vide *Adjutor præfecti urbis*.

ADJUTOR, Officium in Coquina Regia in Ordinat. Hospitii sancti Ludovici Regis an.1261. *Aideurs*, in alia an.1285.

ADJUTORIUM, Præstatio, quæ à subditis Principi fit pro eo adjuvando in ejus necessitatibus, vel sanè eo prætextu. Charta Alexandri Comitis Cupersanensis an.1102. *Data vel angaria, aut auxilium, quod ex nostræ gentis consuetudine Collecta vocatur*. Tabularium Absiense f.32. *Nullo nobis jure retento, præter quinque solidos vobis & Gauffredo Normant ad* ADJUTORIUM *ipsius feodi relevandi, & præter talliam 15. denariorum de mariagio & de prisione, secundùm morem patriæ*. Adde Ughellum tom. 7. pag. 1073. & Constitut. Sicul. lib. 3. tit. 19. Vide *Auxilium*.

¶ ADJUTORIUM GENERALE, ADJUTORIUM COQUINÆ. Eadē notione passim occurrunt in Necrologio Abbatiæ S. Petri de Casis: *V. Febr. obiit D. Girandus Chandos Miles, qui dedit 50. solidos ad* ADJUTORIUM

GENERALE. *Beatrix de Davinio dedit Conventui 15. libras ad* ADJUTORIUM COQUINÆ. Vide *Generale*.

¶ ADJUVAMENTUM, Auxilium. In veteribus Glossis *Adjuvamentum*, ἀνάδομα. Ita & Joan. de Janua in Cathol. Addit. Breviloquus, *Adjuvamen*. Processus de Vita S. Thomæ Aquinatis, tom. 1. Martii p. 699. A. *Senserat bonum Adjuvamentum à dicto Fr. Thoma, quia sentiebat se liberatum de brachio*.

¶ 1. ADJUVARE, pro *Abjurare*, Ejurare patriam & in exilium abire, Gall. *Etre banni du pays*. Instrum. anni 1205. tom. 3. Hist. Harcur. p. 102. *Item diximus, quòd si Clericus capiatur quacumque ex causa & Ecclesia eum requirat, reddi debet Ecclesiæ, & si quietus* (f. convictus) *de furto vel homicidio degradatur, &* ADJUVABIT *terram, & pro delicto suo punietur, nec poterit postea intrare in terram sine licentia domini Regis*. Vide *Abjurare*.

¶ 2. ADJUVARE, Proficere, propagari. Vita S. Wilfridi Episc. inter Acta SS. Benedict. sæc. 4. parte 1. p. 690. *Et vitam æternam post mortem in resurrectione manifestè docuit, & doctrina ejus secundum Paganos bene* ADJUVAVIT.

ADJUXTARE, Appropinquare. Vita MS. S. Gaugerici Episcopi Camerac. lib. 1. cap. 7. *Pauperibus semper se ac parvulis Adjuxtabat*. [Id est, sese eis accommodabat à Gallico *Ajuster*. Vide *Adjoustare*.]

¶ ADLANCINARE. Vide *Attaminare*.

ADLASSARE cervum, aprum, Persequendo lassare, fatigare, Gallis *Lasser un cerf à la chasse*. Pactus Legis Salicæ tit. 26. §. 5. *Si quis cervum lassum, quem alterius canes moverunt & Adlassaverunt, involaverit, aut celaverit, &c.* §. seq. *Si quis aprum, quem alieni canes moverunt & Alassaverunt, occiderit*. Ita Editio Heroldi: aliæ habent *lassaverunt*.

ADLATERARE, ALLATERARE, Latus tegere, ad latus incedere. Ælredus Rievallensis in S. Edwardo: *Sequebatur præeuntes, Adlaterantibus eum viris duobus, senex quidam*. Vide *Addextrare*.

ALLATERALIS, Socius, qui est, vel ad latus incedit. Radulphus de Diceto: *Joannem S. Thomæ Martyris quondam Allateralem exilii socium. Sigillum sinistro lateri Chartæ Allaterare*, apud eundem. Gallis, *Mettre le sceau à coté du titre*. Vide *Lateralis*.

¶ ADLECTI Senatores dicebantur qui à Senatoriis oneribus singulari privilegio immunes erant. Vide Gothofredum tom. 2. Cod. Theodos. p. 6. & 7.

ADLEGARE. Vide *Allegare*.

ADLEGIARE, Lege, seu Sacramento interposito, se purgare, culpa se eximere, facinus diluere. Leges Alvredi Regis Westsaxon. apud Jo. Brompton. cap. 4. *Si se velit Adlegiare, secundum Regis Weregildum hoc faciat*. Cap. 13. *Si accusetur, inde Adlegiet se per 60. hidas vel dimidium emendationis amittat*. Leges Willelmi I. Angl. Regis cap. 68. *Et si Anglicus bellum nolit, Francigena compellatus* ADLEGIET *se in jurejurando contra eum per suos testes, secundum legem Normannorum*. Et cap. 70. *Et si Anglicus nolit se defendere per bellum, vel per testimonium Adlegiet se per Dei judicium*. Leges Henrici I. cap. 63. *Et cogentibus circumstantiis in cæteris accusationibus Allegiandus est*. Ita vocem *Allegiare* usurpant eædem Leges Henrici cap. 41. 63. 66. 86.

ALEGER, in Statuto Ricardi II. an. 13. *Et si charter de mort d'homme soit Allegè devant quiconque Justice, &c.*

ALEIER, in legibus Normannicis Willelmi I. cap. 41. *Ki tort eslevera, u faus jugement fera pur curruz, ne per hange, seit en la forfaiture le Rei de 40. sols, s'il ne pot* ALEIER *que plus dreit fair nel sot*. Id est, qui injuriam egerit, aut falsum judicium ira, aut odio ductus, vel bonorum habendorum gratia fecerit, sit in forefactura Regis de 40. solid. si non potest adlegiare se, quòd rectiùs judicium facere non potuit. In Consuet. Aquensi, seu d'Acs, tit. 12. art. 3. *Aleier, est declarer par serment*. Adde art. 1. 2. 4. & Consuet. Severi tit. 10. art. 1. 2. 3.

ALEAUTER. In Assisiis Hierosol. MSS. c. 65. hoc est verum & fidelem se probare. *Leal* enim Gall. fidelis, verax; ex Lat. *Legalis*. *Et le quarent que l'on lieve, si com est dit ci-dessus, comme esparjur, doit respondre maintenant à celui, qui ensi le lieve: Tu mens, & je suis prest, que je m'en* ALEAUTE *contre toy, & desfende mon cors contre le tien*. Et infrà: *Et le quarent, qui est ensi levé & torné, com est avant dit, ne s'en* ALEAUTE, *si com est dessus devisé, il y a toujours perdue vois & respons en court, & sera tous à faus & desloiau toute sa vie*. Et cap. 69. *Alaiautor & defendre quelqu'un*. Vide Magnum Recordum Leodiense pag. 57. 70.

ADLENTARE BARBAM, Mollem & flexibilem reddere, apud Cantipratanum. Gloss. Isid. *Lentandus, flectendus*. Ordericus Vitalis lib. 7. de filiabus Roberti Wiscardi: *Officium illarum erat mane, dum Imperator* (CP. Alexius Comnenus) *de strato surrexisset, manusque suas ablueret, mappulam & pectinem eburneum afferre, & barbam Imperatoris pectere*. Gloss. Græc. Lat. συνεχίζω, *Adlentinatio, continuatio*. Ubi Codex MS. S. Germani habet *dolentinatio*. Unde videtur legendum *Adlentinatio*, ex verbo *Adlentinare*, lentè aliquid agere, conficere. [In aliis tamen Glossis Lat. Græc. rursum legitur: *Adloncinatio, continuatio*; συνοχή.] Vide Academicos Cruscanos in *Allentare*.

¶ ADLENTINARE, ADLENTINATIO. Vide *Adlentare*.

¶ ADLEVIARE, ALLEVIARE, pro *Allevare*, Gall. *Alleger, soulager*. Glossæ Lat. Græcæ: *Adleviant*, κουφίζουσι. Epist. D. Jacobi cap. 5. 15. *Oratio fidei salvabit infirmum & Alleviabit eum Dominus*.

ADLICULA, *Genus vestis*, in Gloss. Isidori; [ad quas Grævius: Scribe, *Alicula, genus vestis*. Hesych. ἄλληξ, χιτὼν χειριδωτός. Vide Cujacium observ. x. 18. & *Alicula*.]

¶ ADLITICARE, pro *Litigare*, Gall. *Plaider*. Veteres formulæ Andegavenses to. 4. Analector. Mabillonii pag. 235. *Rogo atque supplico dulcissima gratia vestra, ut ad vicem meam omnis causationis nostris, tam in pago quàm & in palacio, seu in qualibet loca.... contra cujuslibet hominum accidere vel admallare seu* ADLITICARE *faciatis, &c.* Pagina præced. legitur: *seu &* LITICARE.

ADLITTARE, Ad littus appellere. Arnoldus Lubec. lib. 5. cap. 2. *Cancellarius cum Comite Adolfo, aliisque amicis apud Cyprum Adlittavit*. Vide *Adripare*.

ADLOBRIUS, *Gallus, civis de Gallia*. Ita Gloss. MS. Regii Cod. sign. 1013. sed legendum videtur *Allobrox*. Gloss. Isid. *Allobroga, Gallus rufus*. [Quod haustum est, ut rectè advertit Grævius, ex Scholiis Juvenalis, qui Satyra 8. dixerat:

Sed Ruffum atque alios cædit sua quaque juventus,
Ruffum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.

Hic antiquus Interpres: *Rufum; qui Gallus fuit & valde disertus. Allobroga; Allobrogem è Gallia*. Rufus, qui Gallus erat, Ciceronem dixit Allobrogem, quasi ejus dictio esset inflata, qualis erat Allobrogum, inquit laudatus Grævius; qui putat Isidorum scripsisse: *Allobroga, Gallus Rufus Ciceronem dixit*.]

¶ ADLONCINATIO. Vide *Adlentare*.

AD-

ADLOQUUTOR, *Consolator*, in Gl. Arabico-Lat.

ADLUVIÆ, *loca cœnosa*, in Glossis Isidori.

ADMALLARE, [Ad *mallum* vocare, in jus citare.] Vide *Mallum*.

ADMANNIRE, Coram tribus testibus in jus vocare. Vide *Mannire*.

ADMANSIONES. Gloss. Medicæ MSS. ex Cod. Regin sign. 1486. *Admansiones, i. la fero*. Alibi: *Admansionem, quia omnis reumatica passio in nocte exacerbatur*.

ADMANUENSES. Concilium Oscense æræ 636. c. 2. *Quòd si quidquam malum de quoquam* (Clerico) *fama dictaverit, per veram & certissimam Clericorum probationem, vel virorum* ADMANUENSIUM, —*omnia argutissimè perquirantur*. Ubi *Admanuenses viri* videntur esse, qui *manu* jurant, seu manibus sancta Evangelia tangentes: nam *jurare super sacra*, i. Evangelia vetantur Clerici, quorum assertio pro sacramento erat: unde *Fidedigni* dicuntur. Vide in hac voce.

ADMARTYRIZARE, Martyribus adsistere, ipsos ad constantiam hortari. Commodianus Instr. 58.

Si refrigerare cupis, Admartyriza.

Vetus Inscript in Romæ: *Mandrosa martyrum obsequiis devota transegi falsi seculi vitam*.

¶ ADMASARE, ADMASIARE, jus & locum habitationis in villa concedere, in *mansum* dare, Gall. *Amaser*. Charta pacis inter Capitulum Eduense & Dominum de Perreria an. 1257. ex Tabulario ejusd. Capituli: *Nec potest aliquis dominorum secularium, nec quisquam alius aliquem hominem* ADMASIARE *in dictis villis in mansis pertinentibus ad Decanum & Capitulum* ... *sed si Admasiari in dictis villis voluerit, ipse, vel ille qui debet esse dominus ipsius, debet adire mandatum decani & capituli, qui priùs censu imposito, soluto sibi intragio vel applegiato, debet eidem assignare mansum secundùm consuetudines in prædictis villis hactenus observatas, & alio modo non debet quisquam* ADMASIARI. Ex his collige *Admasiare*, *Admasare*, in consuetudinibus Gallicis *Amaser*, non esse duntaxat *ædificare*, ut arbitratus est Cl. vir D. *De Lauriere* in Gloss. Juris Gallici; neque omnino Patris Rogerii explicationem fuisse rejiciendam cùm dixit *Amaser* esse *in mansum dare*; est enim ut vides, *Admasiare* jus & locum habitationis alicui concedere & assignare sub censu annuo, soluto jure *intragii*, vel datis prædibus de solvendo. Ergo locus *Admasiatus* ille est qui à Domino feudi fuit ad habitandum concessus, sub prædictis conditionibus. Et *Admasamenta*, loca sunt ædificata sub iisdem legibus & oneribus assignata. Unde in Consuetudinibus passim occurrunt horti, prata, aliaque prædia quæ dicuntur *Admasiata*, non quòd sint ædificata, sed quòd concessa sint sub hac forma & lege. Vide *Mansus*, & *Massa*.

ADMASURUS *pannus*. Leo Ost. lib. 1. Chron. Casin. c. 58. *Pannum altaris diarodynum byzant. 16. tapetia optima 16. pro bysant. 67. pannum* ADMASURUM *pro byzantiis 8. &c.*

ADMENSURARE. Charta Philippi Aug. ann. 1285. pro villa Ferrariensi apud Morinum in Hist. Vastinensi p. 707. *Feodus verò qui adeo modicus fuerit, quod ad 12. denarios esse non debeat, Admensurabitur*. Hoc est, sua ei mensura dabitur. [Charta ejusd. Regis apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. p. 969. A. *Quòd de singulis hominibus ad potestatem dictæ villæ pertinentibus, tam intra villam, quàm extra villam, annuatim in festo B. Andreæ Apostoli habebimus quinque solidos, vel quatuor, vel tres, vel duos, & ad minus duodecim denarios, & hoc* ADMENSURARE, *ne graventur homines super priorem illius villæ*. Hic, ut patet, *Admensurare*, idem est quòd imponere tantùm tributi, quantum cujusque facultates patiuntur.]

¶ ADMENSURATÆ, Ordinatæ, Gall. *Reglées*. Præceptum Caroli M. apud Marten. in mox laudata Collect. tom. 1. p. 34. D. *Antoniacus cum appenditiis earum, sicut Admensuratæ sunt, fratribus deserviant*.

ADMENSURATIO, *Ad mensuram redactio*, inquit Bractonus lib. 4. de Assisa novæ dissaisinæ cap. 35. §. 1. quæ locum habet, cùm quis plura habet quàm expediat. Vide eundem lib. 3. tract. 1. cap. 1. §. 1. lib. 4. tract. 5. cap. 17. §. 2. & Fletam lib. 4. c. 23. §. 2. *Admensuratio dotis*, apud Rad. de Hengham in Parva cap. 2. *Admesurement de doüaire*, breve, quo mulieris dotalitium ad legitimum modum reducitur. *Admesurement de pasture*, breve aliud, quod pastiones inter participes, prout cuique competit, dividuntur. Rastallus. Adde Statutum 2. Westmonaster. cap. 7. & 8. ubi de utraque admensuratione.

¶ ADMENTIRI, Pecuniaria mulcta taxari, Gall. *Mettre à l'amende*, vel *Proportionner l'amende*. Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to. 2. p. 4. *Comites & Barones non* ADMENTIENTUR, *nisi per pares suos & non nisi secundùm modum delicti ..... Nulla Ecclesiastica persona Admentietur secundùm qualitatem beneficii sui Ecclesiastici, sed secundùm laicum tenementum suum & secundùm qualitatem delicti*.

¶ ADMENTUM, pro *Amentum*, Lorum quo jacula contorquebantur; metaphoricè verò, validius argumentum. Tertullianus c. 1. Scorpiac. *Hæc, & si qua alia Admenta hæreticorum venenorum, &c. Admentatio* eodem sensu apud eumdem lib. 1. ad Nat. c. 10. Hinc S. Ambrosius Epist. 7. *Intorquenda est Admentata illa, non manipularis sententia*.

ADMERCIARE. Vide *Amerciare*.

¶ ADMERGARI se. Sese immiscere, implicare. Edictum Philippi VI. an. 1338. to. 2. Edict. Reg. p. 524. *Statuimus etiam prohibentes ne quis Procurator Regius partialiter se Admergetur in causa quacumque*.

¶ ADMESTIA, *Oblivio*. Gloss. Bitur. MS. Vox Græca pro ἀμνηστία.

ADMEZATORES, Dicti in Regno Neapolitano & Sicilia Arbitri ex privatorum consensu electi, ad decidendas supremo jure quæstiones & lites, *qui nullam aliam jurisdictionem habebant, nisi quæ ab eligentibus conferebatur eisdem*, ut est in Constit. Friderici lib. 1. Constit. Sicul. tit. 79. Hos idem Imp. in posterum fieri prohibuit. Vox efficta ex Italico *Mezzo*, medius, Gall. *Mediateur*. Putat Meursius eandem fuisse Μεσαζόντων apud Byzantinos dignitatem, quos sic appellatos censet, quòd qui jure agere inter se nollent, ad eum deferrent lites suas componendas: quomodo Aristoteles [illegible] & [illegible] judices & arbitros vocat. Sed viro magno non assentior: erant enim μεσάζοντες, Curiæ Constantinopolitanæ Officiales, quorum Princeps opera utebatur in expediendis privatis negotiis: aut certè quibus intermediis ad Principem patebat accessus, quod fuit olim apud Francos nostros Referendariorum munus. Id colligitur ex Cantacuzeno lib. 3. cap. 15. & lib. 4. cap. 29. ubi vocem μεσάζοντα ea notione usurpat, & ex Niceta in Man. lib. 1. cap. 23. præterea ex Ducæ Hist. Byz. cap. 21. & 22. ubi *Veziries* Turcicos μεσαζόντων appellatione donat, quòd videlicet per eos Turcici Sultani res omnes quà privatas, quà publicas conficiant.

ADMIGRARE, In ædem seu villam alicujus, etiam invito domino, possidendi animo ingredi, in Pacto Legis Salicæ tit. 48. §. 2. ubi

Lex

Lex Salica titul. 47. habet tantùm *migrare*.

ADMILLUS, apud Bromptonum pag. 1248. sed perperam, pro *Admiralius* editum occurrit.

¶ ADMINICULATIO, Auxilium. De B. Forannano Abbate Walciodori in Belgio, to. 3. Aprilis p.807.D. *Quo vigeat in aliquo vestri, si displicet, arbitrii correptio, vestraque; si placet, roboretur* ADMINICULATIONIS *decreto*.

¶ ADMINICULATIVE, Per accessionem. Gall. *Par surcroit*. Acta SS.Martii to.3.p.868. *Ipsorum qualitas sufficientem illis fidem conciliat, maximè cùm eorum auctoritas*, ADMINICULATIVE *solùm adhibeatur*.

ADMINICULATOR, Ab adjuvando dictus & adminiculando. Hic septimus erat ex Officialibus Romanæ Ecclesiæ, pro viduis, pupillis & egenis procurabat; quod munus hodie *pauperum Advocatus* facit. Ita Panuinius. Vide Luithprandum lib. 6. cap. 6. extremo.

¶ ADMINICULUM, Modus, ratio, argumentum, Practicis nostris *Moyen*. Ludewig.Reliq.MS.to. 5. p. 541. *Renunciantes omni beneficio juris cujuslibet, necnon exceptioni, suffragio, Adminiculo, quibus contra præmissa*, &c. Ibidem p. 539. *Renunciantes.... omni dominio, actioni, impetitioni, liti, juri, literis & Adminiculis, quæ nobis* &c.

¶ ADMINICULUS, Minister. Acta S.Austregesili Episc.Bitur.to.5.Maii, pag.230. * E. *Dicit* ADMINICULO *suo Marculfo, eo tempore Lectori, postea etiam Abbati .... Require pauxillum aquæ, ut hic celebremus Missas*.

¶ ADMINISTRALIS, f. Qui ministrat necessaria ad victum & vestitum, ut mox sumitur *Administratio*. Statuta Ecclesiæ Barchinon. an. 1281. apud Martan. tom. 4. Anecdot. pag. 607. *Constituimus .... Quod quæcumque de cætero contingat vacare in Ecclesia nostra Officia, quæ pistor*, & ADMINISTRALIS, & *dormitorarius*, & *botellarius*, & *portarius habent*, &c.

ADMINISTRATIO, Donatio, sive necessariorum ad victum, vestitumque suppeditatio, Gall. *Fourniture, livrée, distributions*. Annal.Bened.to. 5.pag. 678.col.2. *Præbendas aliasque* ADMINISTRATIONES, *prout ab antecessoribus nostris accepimus in hoc libro, qui dicitur Vreventium, fecimus adnotari*.

ADMINISTRATOR, Leguleiis Anglis dicitur ille, cui defuncti bona administranda ab Ordinario committuntur, cùm nulli extant executores testamentarii, quorum quidem bonorum usque ad eorum valorem tenetur, & non ultrà, nisi ea dissipasse convictus fuerit. Si ille decesserit, administratio non transit in ejus hæredes; sed alius ab Ordinario decernitur ac eligitur Administrator. Vide Rastallum in Expositione vocum Legum Anglic.

1. ADMIRABILIS, ADMIRALIUS. Vide *Amir*.

2. ADMIRABILIS, Titulus concessus Comitibus apud Leonem Magnum Ep. 8. Græcis θαυμασιώτατος. Vide *Silentiarius*.

¶ ADMIRAGIUS, ADMIRALLITAS, ADMIRANTIA, aliæque voces quæ huc spectare possunt ejusdem significationis. Vide in *Amir*.

¶ ADMIRATIO, f. Inspectio, examen. Canones Hibern. apud Marten to.4. Anecd.col.6. *Et pro ejus livoris vel vulneris* ADMIRATIONE *in Conventu, vel in qualibet multitudine usque ad tertium annum, aut eo amplius, si non indulgeat, pretium ancillæ is qui commisit, reddat*. Ubi tamen Amanuensis mendum esse suspicor, *Admiratione*, fortè pro *Admissione*.

¶ ADMISSALIA, f. Merces pro *Missis* celebrandis. Charta Guillelmi Archiep. Rothomag. pro Monasterio. S. Martini Pontisar. an. 1320. *Fit compositio ratione sponsalium*, ADMISSALIUM, *Gallicè Messagemens, intestatorum, extremarum unctionum, confessionum*, &c.

ADMISSARIUS EQUUS. Ugutio: *Fortes & bonos Equos* ADMISSARIOS *vocamus, quia admittuntur inter armenta ad coitum, vel ad arandum, vel ad trahendum*. Eadem propè habent Jo. de Janua & W. Brito. Gloss. Lat.Græc. ὀχευτής, *Admissarius*, qui alio loco ἐπιβάτορ ἵππος dicitur. Gloss.Græc.Lat. ὀχευτής, *Admissarius*. *Equus ascensor equarum*, in Foris Bigorrensib.art.12. Plautus in Milite Glorioso: *Ad equas fuisti scitus Admissarius*. S.Augustinus contra Epist. Manichæi cap.31. *Non attendis passerem parietinum, in cujus comparatione quivis Admissarius frigidissimus invenitur*. Vide eundem lib.5. de Civit. Dei cap.7. Vetus Interpres Juvenalis Sat.8. *Et pater armenti: Taurus, aut Admissarius*. Conventio Pacis inter Elsatiæ proceres & civitates an.1051. *Equi autem Admissarii, quod vulgariter Stunt vocantur, & vineæ & segetes sub hac pacis conditione permaneant*. Qua verò cura educandus & alendus equus admissarius, præclarè omnino Virgil. lib.4.Georg.

Tu modò quos in spem statues summittere gentis,
Præcipuum jam inde à teneris impende laborem, &c.

Vide Marcellum Empir.cap.32. Vegetium lib.1. de Arte veter.cap.24.&c. *Admissarius asinus*, apud Palladium de Re rustica lib.4. cap.14.

AMISSARIUS, in Lege Salica tit.50.§.5. Alaman.tit. 69.Edit.Heroldi.Ripuar.tit. 5.18.& apud Marculfum in formul. [Charta Aldrici Cenoman. Episc. in ejus vita pag.85. *Greges jumentorum cum eorum Amissariis*. Adde pag.87.88.&c.] Vide *Emissarius*.

AMMESSARIUS, in Charta Romualdi Ducis Beneventani: *Ammessarium unum cum jumentis suis, caballos domitos*, &c. In alia: *Amassarios tres cum jumentis suis*. Vide Chronicon Benevent.S.Sophiæ pag. 607.611.

ADMISSURA, ὀχεία, in Gloss. Lat. Græc. Aliud Gloss. ὀχεία, *Admissura, admissum*. *Admissura serotina*, Gen.c.30. ubi Will. Brito: *Admissura dicitur, quando bruta animalia, & propriè jumenta ad coitum admittuntur*. *Admissura venerea*, apud Apuleium lib. 7. Statius lib.1.Silv.2.

— *Habet Admissura parentes*.

ADMISSIO, apud Varronem lib. 2. de Re rustica cap.7.

ADMISSUS, apud Vegetium lib. 1. de Arte veterin. cap.24.

¶ ADMISSIBILIS, Admittendus, non rejiciendus. Autographum epist. Sixti IV. ad Cantorem Joh. *Heron* & Joh. *Sebire* Canonicos Ecclesiæ Rothomag. ex Archivo Monasterii B. M. de Bono-Nuntio Rothom. *Et quia Officialis* (Rothom.) *quasdam positiones & articulos* ADMISSIBILES & *relevantes pro parte prioris & conventus prædictorum* (B.M. de bono nuntio) *exhibitos admittere recusavit, illosque per suam interlocutoriam rejecit*, &c. Ex eod. Archivo in Charta Rob. *Goupil* Cantoris, &c.an.1482. *Licèt facta hujusmodi forent & essent ad probandum Admissibilia & omnino pertinentia actionem ejusdem appellati* &c.

ADMISSIONALES, Qui introducendis ad Imperatorem hominibus præfecti sunt: seu, quibus *in palatio admittendi, vel salutandi officia creduntur*, ut ait Jul. Firmicus lib. 4. Matth. cap. 14. *Qui Admissionibus præsunt*, ut vetus Interpres Juvenalis Sat.4. ὁ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν apud Pachymerem lib.6.Hist.cap.26. Lampridius ait de Alexandro Imp. quòd *salutaretur quasi unus de Senatoribus, patente velo, Admissionalibus remotis*. Quòd verò ad vela & cancellos starent, *Admissionales* can-

cancellarii appellantur in Notitia Imperii, ut quidam volunt, tametsi Edita *Admissiones cancellarii* præferat, ita ut diversa fuerint officia. Horum munus, *officium Admissionis* dicitur Suetonio in Vespas. cap. 14. aut *officium Admissionum* in leg. 11. Cod. de Privil. eor. qui in sacro Palat. milit. & in Notit. Imp. & *officium Admissionalium*, in l. ult. c. de Diversf. offic. Nam plures erant, eorumque partita erant munia, ita ut alii aliis in causis ac negotiis ad Principem admitterent, ut ille *Homilus* dicitur *legationum Admissionalis*, apud Herennium Philonem in legat. ad Cajum. Primus autem Admissionalium *Magister Admissionum*, Vopisco in Aureliano, & Ammiano lib. 15. huic qui proxima erat dignitate, *Proximus Admissionum*, eidem Ammiano lib. 22. dicuntur. Sed de Admissionibus & Admissionalibus, multa jam antè congessere Theodorus Marcilius, Pancirollus, Savaro, Henricus Valesius, Salmasius, Jacobus Gothofredus, & alii.

¶ ADMISSURA, Admissura. Vide *Admissarius*.

¶ ADMISSUS, Crimen, in Onomastico ad calcem SS. Benedict. sæc. 4. part. 2.

¶ ADMITA, pro *Amita*, Gall. *Tante*, apud Rymerum to. 13. p. 419.

ADMOAGIUM, idem quod *Admodiatio*. Litteræ Guiscardi Episcopi Matiscon. an. 1267. in 31. Regesto Chartophylacii Regis fol. 46. *Super quadam consuetudine vini, quæ vocatur Admoagium*. Id est, quod ex pacto *admodiationis*, seu firmæ, vel emphyteusis domino feudali præstatur. Vide *Admodiare*. 2.

¶ ADMODARE. Laurent. in Amalthea: *Admodo, Accommodo, Allevo.*

1. ADMODIARE, Modum ponere, diminuere. Palladius Episcop. in Epist. ad Desiderium Cadurcensem Episcopum: *Me tamen pœnitet incaute & minùs inculto sensu, vel impolito sermone stylum exarasse, unde offensam sanctæ animæ vestræ potueram incurrere, nisi vestra bonitas* ADMODIASSET, i. leviorem offensam effecisset.

2. ADMODIARE, Fundum dare ad firmam, vel in emphyteusin, vel etiam alienare sub certa præstatione tot modiorum frugum, de quibus convenit. *Admodier*, in Consuetudine Hannoniensi cap. 81. *Admoisonnè*, pro *baillè à ferme*, in Computo bladorum terræ Campaniæ an. 1348. Charta an. 1224. in Tabulario Lehunensi char. 80. ADMODIAVERUNT *nobis quidquid habebant in molendinis de Ponte, tam in blado, quàm in farina, tam in nemore, quàm in aqua---per 4. modios bladi &c.* [Statuta Monasterii S. Claudii p. 86. *Nonnulli priores, officiarii & administratores eidem Monasterio subditi, prioratus & administrationes cum eorumdem juribus, debitis & oneribus in spiritualibus & temporalibus, personis laicis etiam contra juris dispositionem tradunt, diminuunt &* ADMODIANT. Et p. 87. *Nec prioratus officiarii hujusmodi quibuscumque laicis personis Admodiare præsumant.*]

¶ ADMODIATA TAILLIA, dicitur in Charta pro Villanova in Dumbis an. 1399. illa quæ cùm ad placitum, ut aiunt, exigi soleret, ad certam redigitur vel pecuniæ summam, vel frugum præstationem annuam. *Amoissonata* dicitur in terrario S. Nicetii deserti in Bressia. Vide *Amoissonata*.

ADMODIATIO, Datio ad firmam, &c. Charta an. 1227. in tabulario Monast. Hederæ: *Simoni Presbytero de Portis concessimus ad* ADMODIATIONEM *pro 11. solid. Paris. singulis annis ab ipso Presbytero reddendis, duas partes minutæ decimæ, &c. Admodiationes* & *gageras, nisi de decimis* prohibentur accipere Sacerdotes in statutis Synodalibus Odonis Parisiens. [Item in Meldensibus Anecd. Marten. to. 4. col. 900. legitur: *Ne accipiant gagerias vel Admodiationes, nisi de decimis.* Charta Curiæ Suession. an. 1277. *Recognovit tamquam in judicio se retinere sub titulo annuæ Admodiationis quoddam pratum.* Charta Willelmi Episc. Lingon. pro Monasterio de Valbeon ann. 1216. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 202. B. *Omnes terras suas, prata & nemora ubicumque sint, & vineam de Lastricoyo ad firmam perpetuam receperunt hoc modo, quòd singulis annis persolvent quinquaginta minas frumenti de* ADMODIATIONE *& sex minas avenæ, septem minas Lingonensis monetæ, &c.*]

¶ ADMODIATIO MONETÆ, Proportio, Æqualitas, Gall. *Proportion, rapport, ègalitè*. Charta Roberti III. Ducis Burgund. an. 1282. pro cudenda moneta: *Antequam moneta incipiat cudi vel etiam fabricari . . . omnia supradicta tenemur facere observari, salva* ADMODIATIONE *ad nostram* (monetam) *nobis facta de dicta moneta ratione.*

ADMODIATOR, *Admodiateur*, in Consuet. Melodunensi art. 322. cui prædium admodiatum est, seu datum ad firmam. [Item, rei domesticæ curator & administrator, Gall. *Intendant, Regisseur*. Galliæ Christ. to. 3. p. 110. ubi de S. Dionysii Brocareiensis Monasterio: *Sigerus de pastura vicarius præcedentis* (Abbatis,) *Admodiator Abbatiæ bonorum.*]

ADMODUM, Omnino, equidem. Salvianus lib. 1. de Gubernat. Dei: *Omnes* ADMODUM *homines, qui pertinere ad humani officii culturam existimarunt, ut aliquod linguarum opus studio ingeniorum excuderent, &c.* Infrà: *Aiunt igitur---ideo in hoc seculo deteriorem Admodum statum esse meliorum.* Lib. 2. *Cùm---omnes Admodum suos cum paucissimis fugeret.* Lib. 3. *Dimittamus---quæ in libris postea de Religione conscriptis omnes Admodum Christianos legimus pertulisse.* Neque fortè aliter hæc vox sonat in Decretione Childeberti Regis c. 4. in Ep. Ludovici Pii ad Sicharium, & in aliquot Formulis veteribus: nisi usurpetur pro *amodo*, quod voluot Viri docti. Vide Paulinum Aquileiensem in Epistola ad Carolum Magnum præfixa l. 1. contra Felicem Urgelitanum.

¶ ADMOND, Liber, Sui juris. Leges Luitprandi Regis apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 70. col. 1. *Et dominus ancillæ eam liberaverit & Admond fecerit à se.* Vide *Amund*.

ADMONITIO, Debitoris admonitio, appellatio, interpellatio, Gall. *Sommation, Adjournement.* Lex Salica tit. 52. §. 2. *Per singulas Admonitiones.* tit. 54. *Per tres Admonitiones.* Additio Ludov. Pii Imp. ad Legem Salicam §. 4. *Si post secundam Comitis Admonitionem aliquis ad mallum venire noluerit.* Item citatio in l. 4. §. 2. Cod. De in jus vocando.

ADMONITOR, conjungitur cum *Portitore præcepti*, in leg. 7. Codic. Theod. de Execut. *Compulsor, Exactor, Admonitor, Portitorve præcepti, Agens in rebus, &c.* [In ordinationibus Conciliorum, inquit Hofmannus in Lexico, *Admonitor* non raró dicitur, qui recentioribus *magister ceremoniarum*, quòd de omnibus quæ agenda essent admoneret.]

ADMONITORIA, Epistola, qua judex absentem in jus citat; quam ad absentem *Admonitor* defert. Formula 116. inter Lindenbrogianas: *Quoniam Imperialibus sanctionibus cautum est, ut absentes, contra quos actiones exercere cupiunt, in judicio copiam sui facerè edictis citentur: idcirco ego judex has* ADMONITORIAS *tibi delego, quatenus in judicio præsentiam tui facias, &c.*

ADMONTARE, *Acervare*, in Gloss. Arabico-Lat. Hispani *Ammontonar* dicunt.

¶ ADMORTIFICARE, idem quod mox *Amortizare* vel *Amortire* in voce *Admortizatio*. Gall. *Amortir*.

tir. Charta an. 1276. ex Tabular. Monasterii Portus Regii: *Nos dictas donationes quitamus, laudamus, approbamus, & quantum in nobis est* ADMORTIFICAMUS... *promittentes, quòd contra hujusmodi donationem & Admortificationem non veniemus in futurum.*

ADMORTIZATIO, Prædiorum translatio in manum mortuam, seu prædiorum acquisitio facta à Monasteriis & Collegiis religiosis, vel etiam Laicis; quæ semel acquisita, in commercio, mutationibus, aliisque prædiorum oneribus obnoxia esse desinunt, nec adventitia feudorum commoda producunt, verbi gratia, *laudimii*, *Wardæ*, *Maritagii*, *relevii &c.* Translatio autem seu acquisitio ista fieri non potest, nisi Principis ac domini consensus intervenerit; cui de damno cavere tenetur Manus mortua, tertia totius pretii parte semel exsoluta. Nam ex lege communi sacræ Basilicæ prædiorum sunt incapaces. Vide in hanc rem quæ scripsere vetus Consuetudo Franciæ lib. 2. Renatus Chopinus lib. 1. de Doman. tit. 13. Baquetus, Loisellus, Altaserra de Ducib. & Comitib. Provinc. lib. 1. cap. ult. & alii.

Extant tamen complures Chartæ in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis paulo ante ann. 1300. quibus superiores, seu uti hic vocantur, *primi & secundi domini feodales*, prædia huic Ecclesiæ concessa *Admortificant*, ita ut ea in posterum *in manu mortua teneant*, addita tamen clausula, *quantum in eos est*, vel *quantum ad ipsos pertinet*. Et certè consensus superiorum dominorum in ejusmodi prædiis Ecclesiis concessis necessarius fuit, cùm inde feudorum servitia minuerentur. Sed hæc attigisse sufficiat.

☞ Et quidem necessarius fuit iste consensus dominorum, ex quo sub finem secundæ stirpis Regum nostrorum adventitia feudorum jura in mutationibus introduci cœperunt. Nam ante ea tempora fundos liberè acquirebant Ecclesiæ, acceptis tantùm à Regibus litteris *Emunitatis*, soluto censu annuo, redditisque domino feudali debitis servitiis pro quibuscumque possessionibus suis obnoxiis, præter mansum integrum, qui ab omni redhibitione immunis erat ex Capitularium Lege. Vide D. Bignonium ad Marculfum col. 877. D. *de Lauriere*, Dissert. de origine *Admortisationum*, eundem in Præfat. ad collectionem Ordinat. Reg. 3. stirpis. pag. IX.

Observo tantùm, quale jus fuerit Prælatorum Franciæ, qui *Pares* sunt, in ejusmodi admortizationibus ex Regesto Parlamenti sign. B. in Arestis Epiphaniæ an. 1277. fol. 39. *Quatenus Prælati Pares Admortizare possunt, Constitutio per Philippum III, in hunc modum: Ordinatum fuit per Consilium Domini Regis, Rege præsente, quòd Archiepiscopus Remensis & Episcopi Pares Franciæ* ADMORTIZARE *non poterunt suum domanium, nec feoda, quæ ab ipsis tenentur immediatè: sed sua retrofeoda poterant Admortizare. Alii verò Episcopi, qui non sunt Pares, nec domanium suum, nec feoda sua, nec retrofeoda poterunt Admortizare.* Extat tamen aliud Arestum in eodem Regesto fol. 87. inter Aresta Pentecost. an. 1290. quo dictum fuit: *Quòd si Comes Nivernensis, aliqua Ecclesiis & piis locis caritativè* ADMORTIVIT, *vel posuit in manibus burgensium, vel personarum ignobilium ob remunerationem servitiorum, vel ob aliquam aliam gratiam sine receptione alicujus pecuniæ, hoc sibi sustinebitur. Sed si aliquid Admortivit, vel in manibus burgensium, vel personarum ignobilium posuit pro pecunia, dominus Rex utendo jure suo potest & poterit ad eadem assignare.* Charta an. 1270. *Theobaldus de Bellomonte* ADMORTIZAVIT, *tanquam quintus dominus, feodi venditionem, quam Petrus de Vemarcio Miles fecit in Ecclesia S. Genovefæ de domo sua de Vemarcio, cum proprisio, jure, & dominio quocumque.* Tabular. S. Genovefæ Paris. an. 1277. *Guido Buticularius armiger de Dravello venditionem &* ADMORTIZATIONEM *nemoris de Minlejo, cum fundo ipsius nemoris--- Ecclesiæ S. Genovefæ factam à Philippo de Brunajo armigero, & Mabilia ejus uxore, tanquam primus dominus feodi, laudavit & concessit.*

¶ ADMORTIZATUS. Obituarium MS. Ecclesiæ Morin. fol. 25. *Recipiet fabrica singulis annis 5. lib. monetæ currentis super 30. libris perpetui redditus* ADMORTIZATI, *licèt redimibiles.* Ibid. fol. 27. verso. *Sequuntur alii obitus, qui non sunt in Kalendario, quorum redditus non sunt Admortizati & sunt redimiles.*

¶ ADNATIO, Quod *super* aut *ad* aliquid nascitur, ut viscus super quercus aut malos, ut etiam foliola & surculi, quæ ad plurium plantarum caules juxta geniculo oriuntur. Apul. de Virt. Herb. pag. 224. *In quo folia hirta, angusta; & veluti longa cum Adnationibus secundum genicula.*

¶ ADNEGATUS, Submersus, Gall. *Noyè*. Vita S. Alexandri Episcopi to. 1. Junii pag. 750. D. *Sed non esse valdè antiquas cognovimus, cùm notaremus ibi verba prorsus Italica, Malvaggius,* ADNEGATUS, *Pelligrinasium, ac fluvium Po, pro scelestus, submersus, peregrinatio, Padus.* Italis *Annegarsi* est Summergi.

¶ ADNICHILARE, pro *Adnihilare*, Gal. *Aneantir*. passim apud medii & infimi ævi scriptores.

ADNIGRATI, *Prostrati, subacti, vilificati*, Papias.

ADNIHILARE, Ad nihilum reducere, propriè respuere. Gloss. Gr. Lat. Ἐξουθενῶ, *Adnihilo, Sperno, Respuo*: Ἐξουθενισμὸς, *Adnihilatio*; ἐξουθενωτὴς, *Spretus, Adnihilator.*

¶ ADNILLARE, Eadem notione. Charta Aymerici Archipresbyteri de Luzciaco pro Monasterio Nobiliacensi an. 1278. ex ejusdem loci Archivo: *Per quæ prædicta in tota vel in parte possent infringi, seu & Adnillari, &c.*

¶ ADNUBA. Charta Alfonsi VI. Regis, æræ 1129. *Neque in ipsa villa de Cortar ullus precer vel exactor, neque pro stupro, neque pro* ADNUBA, *neque pro fossadera, neque pro alia calumnia vel negotio... intret. Adnuba* non longè abest ab Antiquitato *Anuduba*, seu *Anuduva*, quod Lusitanis est, à Vassallis debita opera & præstatio pro reficiendis castrorum Dominicorum fossis, muris, aliisque munitionibus.

¶ ADNUMISTA, ADNUMIASTA, Græcis inferioris ævi Ἀδνουμιαστής. Is erat qui in exercitu Imperatorum Constantinopol. milites censebat. Vox facta ex *ad* & *ἰνυμ*; quòd, ut putant Salmasius in notis ad Capitolinum, & Schefferus ad Mauricium, *ad nomen responderent tirones in delectu*. Hinc in Glossis Basilic. Ἀδνουμιασθῆ, κατ' ὄνομα ἀπαιτηθῶσι.

¶ ADNUMIUM, Recensio militum. Græcis, Ἀδνούμιον, quod vide in Gloss. med. & infimæ Græcitatis.

ADNUNCIATIO, ANNUNTIATIO: Promulgatio: *Annuntiare*, promulgare, publicare. Occurrit passim in Capit. Caroli Calvi. Adde Annales Francorum Bertinianos an. 862. & Capitulare 1. Caroli M. an. 801. cap. 34. [Adde *Adnunciationes* Capitulorum Conventus celebrati apud Marsnam anno 847. per Lotharium Imperatorem, Ludovicum Germaniæ, & Carolum Franciæ Reges, apud Miræum tom. 1. Diplom. Belg. p. 23. & 24. Edit. 1723.]

¶ ADNUNCIATIO, Prophetia. Est enim futurorum quædam promulgatio. Chron. Idatii Episc. tom. 2. Collect. Conc. Hispan. p. 171. *Et ita quatuor plagis, ferri, famis, pestilentiæ, bestiarum, ubique in toto orbe sævientibus, prædictæ à Domino per Prophetas suos* ADNUNCIATIONES *implentur.*

1. ADOBARE, Exornare, Italis *Addobbare*. Charta Joannis Archiep. Capuæ an. 1301. in Sanctuario Capuano: *Una corrigia de seta rubea Adobata de argento*. Perperam editum *adebata*.

☞ Doliaris tabula, seu asserculus dolii, quem Galli vocant *Douve*, Germanorum superiorum plerique *Daube*, Gallico *Adouver* sive *Adouber*, dedit originem; quod quidem primariò asserculos doliorum coarctare significat, deinde verò atiam alios asseres hiantes, potissimùm navium, rursus sociare, quod Gallis est *Radouber*. Et quia hæc accuratissimè fiunt, ne rimula supersit, qua liquor perfluere possit; hoc eodem usi sunt verbo pro *Concinnare*, v. g. mundum muliebrem, tapetes & aliam supellectilem; item latrunculos in alea, &c. Ex hoc factum *Adobare* Latino-Barbarum pro *Exornare*, &c. Hinc etiam

¶ ADOBARE EQUOS, Diligentem illorum curam habere. Ordinatio qua varia officiorum genera disponuntur in domo Dalphinali, *super Officio Marescalliæ*, Hist. Delphin. tom. 2. p. 394. *Marescallus diebus singulis de manè & serò* ADOBARI, *& estriari faciat eques, corserios, palafredos & roncinos nostros, & ad oculum videat, si existunt bene ferrati, quod suppleat, si defectus esset in aliquo*.

¶ ADOBARE CORDOANUM. Corium inficere pulvere querneo, Gall. *Taner*. Statuta Massil. an. 1253. MSS. *Qui cordoanum aportavit sive Adobavit, juret quòd mittat ad minus tertiam partem de ros vel fauzil mixtum*.

¶ ADOBATURA, sive APTATURA PANNORUM, in iisdem Statutis.

2. ADOBARE, Armis instruere, Militare cingulum alicui conferre: vox confecta ex *adoptare*, quòd qui aliquem armis instruit ac Militem facit, eum quodammodo adoptet in filium. Senator lib. 4. Epist. 2. *Per arma posse fieri filium, grande inter gentes constat esse praconium: quia non est dignus* ADOPTARI, *nisi qui fortissimus meretur agnosci*. In veteribus Statutis Patavii, quæ extant in publico urbis Tabulario, præcipitur, ut qui electus fuerit Potestas Vincentiæ, *faciat se fieri Militem Adobatum*. Quo loco *Miles Adobatus* dicitur is, qui cum ceremoniis consuetis militiæ dignitatem & cingulum adipiscitur. Statuta Urbis Mediolanensis part. 2. cap. 5. *Jurisperiti collegii judicum Mediolani, & Milites Adobati sint*. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 467. *Deinde ab eodem Duce decenter est armis Adornatus*. Robertus *Bourron* in Hist. MS. Merlini & Arthuri: *Or aten jusques à le matin que je t'Adouberay, & te donray armes*. Le Roman *de Garin*:

ADOUBER vueil l'enfant Girert mon fil,
Si m'aidera ma guerre à maintenir.
C'est bien à fere, Sire, dit Auberi,
Envoyez-le l'Empereres Pepin,
Si fera bien Chevalier le meschin. Idem:
ADOUBES moi, biax oncles, dit Garin.
Et dit Fromond, Volentiers, biax amis.
Or vos alez bagnier & revestir, &c.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Mes d'une chose me dites verité,
Se onque fustes Chevalier Adobè.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Sire, dit-elle, pour Deu de Paradis,
Soit ADOUBEZ mes freres Auberis,
En toutes cors en iert plus Seignoris.
Volentiers, Dame, dist Raols li gentis,
Le jour meismes n'y a plus terme mis,
Fu Chevaliers ses freres Auberis.
Mais tant ont il envers luy entrepris,
Que il de robe ne l'ont mie porquis,
Ne d'escarlate, ne de vair, ne de gris,
Que de devant ne s'en ierent partis,
Mult se basterent pour lor maus anemis.
Raoul l'ADOUBE qui estoit ses amis,
Premiers li chausse ses esperons massis,
Et puis li a le branc au costel mis,
En col le fiert, si con il ot apris,
Tien, Auberi, dit Raols li gentis.
Que Dame Dex, qui en la Crois fu mis,
Te doinst pooir contre tes anemis.
Dex vos en oie, Sire, dist Auberis,
Amengier voil pour Deu de Paradis, &c.

Le Roman *de Florimond* MS.

Sire, je suis à vous venus,
Assès fu grans, fors & creus,
Or si voudroie estre ADOUBEZ.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Là me fist-il Chevalier Adoubès.

Infrà:

Si ne fussiès Chevaliers ADOUBEZ.

Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII.

S'estoit Chevaliers devenus
De la main du Roi proprement,
Qui l'ADOUBA moult ricement.

Hinc *Adobati* nudè, Milites dicti. Le Roman *de Garin*:

Ricard s'en vet à Laon la Citè,
En sa compagne trois cens des ADOBEZ.

Occurrit passim apud Poëtas nostrates.

☞ Non placet Menagio istius vocis originatio ex verbo *Adoptare*. At ipse in hujus indagatione longè fuit infelicior, dum sic divinando, vocum, unde orsi putat, seriem texit: *Duplex, duplus, dupus, dobe, dobbo, dobbare, Addobbare*. Verum Ethymon repetendum videtur ab at dubba, seu dubbad, quæ Islandicè, Scandicè & Saxonicè significant *Equitem percutere*, id est, *Equitem creare*; quia manu vel stricto gladio super collum aut humeros candidatus Eques à Principe feriebatur. Ita Hickesius linguarum Septentrionalium peritissimus. Adde etiamnum Gallicè dici *Dauber* vel *Dober*, pro Percutere, ferire humeros. Vide *Dubbatio*.

¶ ADOHA, Omne servitium pecuniarium quod præstatur per feudatorios: item jus *Relevii*. Videtur dici ab *adunatione*, unde etiam *Dohana* vel *Doana*, Gallicè *Douane*. Charta Caroli Franc. & Siciliæ Regis pro Gratiano de Guerra an. 1497. *Damus & concedimus dictum Comitatum* (de Altavilla) ..... *Feudali quoque servitio &* ADOHA, *nostrisque in aliis & alienis juribus in omnibus semper salvis*. Vide Tract. de jure *Adobæ* Jacobi de Ayello, post Tract. Ægidii Thomasi de Collectis 8. Lugd. 1559. sed maximè Andream Capanum de jure *Adobæ* fol. Neap. 1636.

¶ ADOHAMENTUM, Servitium militare. Instr. Societatis ad Regnum inter Johannam II. Siciliæ Reginam & Jacobum de Borbonio, ex Cod. MS. Bibl. Coaslin. *Præfata Regina concessit eidem domino Jacobo Regi viro suo authoritatem ... exactiones*, ADOHAMENTA *seu servitia militaria, imponendi & recipiendi jura cabellarum* (seu *gabellarum*.) Vide *Adhoa*.

¶ ADOLABILIS, *Sine dola*. J. Laurenbergus in Antiquario.

¶ ADOLENS, Adolescens. Vita S. Eusebiæ Abbatissæ, tom. 2. Martii p. 455. C.

Quòd non tuta fides, ubi sævior bestis adurget,
Cùm sit in hoc ævo vitiorum fæx ADOLENTI.

ADOLESCENTIARI, νεανίζειν, in Glossis MSS. Apud Vossium, Adolescentum more agere. Utitur etiam Varro apud Nonium.

¶ ADOLESCENTILIS ÆTAS, pro *Adolescentia*. Vita V. Hildeburgis in Actis SS. Bened. sæc. VI. part. 2. p. 833.

p.853. *Quæ cum pueritiæ infantiæque transiisset annos, jam Adolescentili Ætate subeunte, &c.*

¶ ADOLUS, *Sincerus, sine dolo*. J.Laurentius in Amalthea. Vox facta ex *a* privat. & *dolus*. Vide *Adolabilis*.

¶ ADOPERARI, Operari, uti, Gall. *Se servir, user*. Acta SS. Martii tom. 3. p. 601. D. *Habebat pectus ita oppilatum & malis humoribus plenum, quòd vix poterat anhelare & manibus* ADOPERARI. Vide *Adoprare*.

ADOPRARE, ex Ital. *Adoperare*, in Actis B.Thomassi Eremit. Camald.n.40. Adhibere, uti, pro *Operari, efficere*. Vetus Charta an. 1056. apud Ughellum to.1.part.2. *Habeat in omnibus licentiam--causare, agere, & vagunare, & Adopeare, &c.* Nec scio, an hæc vox restituenda sit in Charta Sanctii Regis Aragon.æræ 1090. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 3. cap. 9. *Adhuc unum do eis solarem, ut ipsi se Adopraverint, in quo possint facere bonas casas ad habitandum*. Ubi editum *adoptaverint*.

¶ ADOPTARE, Omni votonptare. Gasp. Barthii Glossar. ex Baldrici Hist. Palæst. Sed hoc sensu Cicero filius usus est participio *Adoptatus*. *Quorum* (Tabellariorum) inq. Epist. Famil.l.16. 21. *mihi fuit adventus Adoptatissimus*.

ADOPTARI per Baptismum dicebatur is, qui ad Baptismum ab aliquo offerebatur, pro quo ille spondebat apud Sacerdotem baptizantem: unde non modò qui baptizabatur, *filii adoptivi*, vel saltem *filioli*, patrinus verò *patris spiritualis* & *adoptivi* appellationem exinde retinebant. Sed idem patrinus, in signum veluti adoptionis legitimæ, munus aliquod eidem filiolo, tanquam successionis suæ portiunculam conferebat, quod *filiolatum* vocabant. Hesychius: υἱοθεσία, ὅταν τις θετὸν υἱὸν λαμβάνῃ, ἢ (alii emendant κατὰ) ἅγιον βάπτισμα. Monachus Sangallensis l.2.c.29. de baptizatis Normannis: *Qui à primoribus Palatii quasi in Adoptionem filiorum suscepti, &c.* S.Bonifacius Mogunt.Episc.Epist.15. *Homo quidam alterius filium de sacri baptismatis fonte elevans*, ADOPTAVIT *sibi in filium, cujus postea viduatam duxit uxorem*. S.Rembertus in Vita S.Anscharii Archiep.Hamburg.n.10.de Heroldo Danorum Rege: *Ipso* (Lud.Pius) *de sacro fonte suscepit, sibique in filium Adoptavit*. Simeon Dunelmensis de Gestis Anglor.an.994. *Quem Rex honorificè suscepit, confirmari ab Episcopo fecit, sibi in filium Adoptavit, regiaque munera donavit*. Dudo de Actis Normann.lib.3.pag.101.

Quin & Adoptivam prolem susceptus ab alma,
Extollensque salutiferi baptismatis unda.

Alios congessimus locos in Dissert.22.ad Joinvillam p. 274. Vide *Filiolus, Filiolatus, Patrinus, Pater spiritualis*.

ADOPTARE *in hæreditatem, vel in adfatimi, per scripturarum seriem, seu per traditionem, & testibus adhibitis, secundùm Legem Ripuariam, tit.48.*

ADOPTARE *sibi in maritum*, pro *nubere*, apud Hovedenum p.686.

ADOPTARE *in Militem*, i. Vassallum sibi facere, apud Albertum Stadensem an.1072. Vide *Miles*.

ADOPTIO FILIORUM, jure Francorum, permissa iis, qui liberos non habebant, fiebatque traditione bonorum, eorum reservato usufructu, coram Rege, vel Comite, & Scabinis, vel Missis dominicis, qui ad justitias faciendas in provincias mittebantur, ut est in Capitul. Caroli M.lib.6.cap.207. Adoptionis verò formulæ habentur apud Marculf. lib.2. form. 13. & apud Lind.form.58.59. Jure Aragonum, ex Foris Oscæ an. 1247. *Omnis homo, cujuscunque conditionis sit, licèt habeat filios legitimos, potest inter eos constituere filium* ADOPTIVUM: *qui post mortem patris tenebitur æqualiter cum legitimis* (ad) *ejus debita persolvenda, & cum eis tamquam legitimus sortietur.*

ADOPTIVA FOEMINA, Adscititia, εἰσποιητή, in Concilio Braccarensi I. cap. 15. & in Collect. Canonum Martini Braccar.cap.32.

¶ ADOPTARIUS, *Puer ex adoptato natus*, In Gloss.Isid. [In excerptis Pithœi, *ex adoptivo*. Festus habet: *Adoptatitius, ex adoptato filio natus*.]

¶ ADOPTIANI, Hæretici, qui, auctoribus Felice & Elipando in Hispania Episcopis asserebant, *Christum secundùm humanam naturam, non nisi adoptione & gratia esse Dei filium*. Damnati sunt in Synodo Francofurtana sub Carolo M.anno Christi 794. Vide Baron. ad hunc annum.

ADORARE, in sacris litteris, & apud Scriptores Ecclesiasticos, sæpe pro *honorare* & venerari sumitur. Paulinus Natali 9.

Ecce Sacerdotis reditum satiatus Adoro,
Suspiciens humili metantem in pectore Christum.

Gregorius M. lib.9. Epist.9. *Aliud est picturam Adorare, aliud per picturam quid sit Adorandum addiscere.*

De adoratione Imperatorum, seu salutatione, multa congessit Jacobus Gothofredus ad leg. un. Cod. Theod. de Præpositis sacri cubiculi, ut & Salmasius ad Hist. August.

ADORATIO BARBARA, in Legibus Canuti Regis, quæ paganorum more fit, qui idola adorant, vel Solem, Lunam, Ignem, & alia hujusmodi. Adde Canones editos sub Edgaro §.16.

¶ ADORATIO HORARUM, Certus genuflexionum numerus singulis horis pœnitentibus impositus in Canonibus Hibern.inter Anecd. Marten.tom.4.col. 20. D. *Cum cantico Psalmorum & cum Adoratione horarum post confessionem Sacerdoti & post votum.*

ADORATORES. Alypius Antiochenus in Descript.orbis c.18. *Dei timi enim* (Æditimi) *& Sacerdotes, & Ministri, & aruspices, & Adoratores, & divini optimi habundant*. Vide ibi Jacob.Gothofredum. [*Adorator numeri Theodosiac.* in veteri Inscriptione apud Franciscum Blanchinum in Præfatione ad Vitas Paparum ab Anastasio scriptarum.]

¶ ADORATORIUM, Locus subterraneus in quo diis suis defunctisve parentibus Indi sacrificant. Synodus Limensis III.inter Conc.Hisp.t.4.p.431. *Si quis Indus deprehensus fuerit revertisse ad sacrificandum in suorum defunctorum sepulchris, vulgò Guacas, vel Adoratorio, &c.*

¶ ADOREA, *Libamenta*: Gloss.Isid. Videtur legendum *Adorea liba*, id est, Placentæ ex *adore*, ut apud Virgilium Æneid.7. Vide Lexicon Martinii.

¶ ADORNATOR AURI ET ARGENTI, fortè Aurifex. Gall. *Orfèvre*. Chartul. S.Vincentii Cenoman. fol.27. *Et decimam unius quadre de vinea Morini, argenti & auri Adornatoris.*

¶ ADOSTRATA. Vide *Affostrata*.

ADPECTORARE, *Applicare ad pectus*, in Glos. Isid. Gloss. Lat. Gr. *Adpectora*, παραστήθια, στήθη.

¶ ADPENDITIÆ, pro *Appenditiæ*, Gall. *Dependances*. Passim occurrit.

ADPENNIS. Vide *Apennis*.

ADPERTINET, pro *Pertinet*. Galli dicunt *Appartient*. Innocentius de Casis literar. *Modius fons ad ipsam Adpertinet*. Idem: *Eidem fundo Adpertinet*.

ADPETULANTIA, *Procacitas*, in Glossis Isidori.

¶ ADPLANARE, Adæquare, Ital. *Pareggiare*. Gloss. Isid. *Adplanat, hostit, æquat*. In Pithœi excerptis, *Hostibus æquat*; sed malè. Apud Plautum *Hostire*, est *par pari referre*.

ADPLE-

ADPLENE, Cumulatè, abundanter, Gallis *à plein*. Vita S.Leodegarii: *Ad pleuè in omnibus disciplinis politus*.

ADPLICARE Vide *Applicare*.

ADPORTIO. Vide *Aprisio*.

¶ ADPRÆSENTARE, Adesse, comparere. Placitum Caroli M.contra Tingulsum apud Mabil. Diplom.p.512.C. *Nobis innotuit, eo quòd homo alicus, nomine Tingulsus, à fide jussoris datus habuisset, ut infra noctis XLII. ante nos sibi* ADPRÆSENTARE *debuisset pro aliquas causas inrationis*.

¶ ADPRATAMENTUM.
¶ ADPRATARE. } Vide *Appratare*.

ADPREHENDERE, Discere, memoria complecti, Gall.*Apprendre*. Paulus PP. Epist. ad Pipinum Franc.Reg.in Codice Carolino: *Ad instruendum eos in psalmodiæ modulatione, quam ab eo Adprehendere--- nequiveram*.

ADPRETIARE, APPRETIARE, Pretium rei cuipiam imponere. [Gall.*Appretier*.] Will.Brito in Vocab. *Appretiare, pretium determinare*. Lex Alemann. tit.75.*Illam optimam vaccam 4.tremisses licet Adpretiare*. *Pretium Adpretiare*, in Lege Salica tit.52. *Adpretiare pecus*, in Leg. Bajwar.tit.13.c.8. & Capit. Carol. M. lib. 5. c. 14. Charta fundationis Monasterii Fontanensis in Norman.tom.2. Monastici Angl. p.974. *Quorumque autem ipse Abbas* APPRECIAVIT *de hominibus ejusdem Radulphi, sive dono recepit, seu cujuslibet rei gratia conquisivit, idem Radulphus concessit*. Et mox: *Concessit quoque idem Rex huic Fontanensi Ecclesiæ, per gratiam Regis, pietatis suæ libertatem de omnibus propriis rebus suis, & potestatem vendendi, &* APPRETIANDI *liberè & absolutè, atque immunitatem & quietantiam de omnibus theloneis & consuetudinibus*. Vide Fletam.lib.1.c.18.§.8.9.

APPRETIARI, Laudare, commendare. *Priser*. Leges Edw.Confess. *Quam* (legem) *cùm Rex Willelmus audisset cum aliis regni sui legibus, maximè* APPRETIATUS *est eam, & præcepit, ut observaretur per totum regnum*.

ADPRIMITUS, pro *Primitus, primùm*, in Vita S. Winebaldi Abb.Heiodenhem.n.8.12.

¶ ADPRISERINT, Mendosè scriptum videtur pro *Adquisierint*. Collect.Conc.Hispan.to.3.p.128. *Et prædictum Monasterium cum prædicta cellula, & appendiciis suis, & Monachos ibidem degentes, vel omnes res ad idem Monasterium pertinentes, vel quæ deinceps ex locis eremis atque incultis ad eorum usus* ADPRISERINT, *ad nostrum opus recepimus; ita videlicet ut sub nostra, immo eorum dominatione consistant*.

ADPROPIARE, Studere, curare. Vetus Interpres Epistolæ S. Barnabæ: *Adpropiavi vobis pauca mittere, ut fidem vestram consummatam habeatis*. Græca habent: [illegible]. Vide *Appropiare*.

ADPROPRIARE. Vide *Appropriare*.

¶ 1. ADPUNCTARE, Militem stipendio meliori donare, item alicui salarium constituere, Gall.*Appointer*. Hinc *Adpunctamenta*, Gall. *Appointemens*, Salaria, seu etiam ad victum cultumque data à Principe annua præsidia; hæc quæ *solatia* appellant Imperat. in Codice. Justinianus *Puncta* dixit, Cod.de Advocatis divers.jud. Vide Hofman.in Lex.

¶ 2. ADPUNCTARE, Alia notione. Vide *Appunctare*.

ADQUE, pro *Absque*, in Capitulari 1. Caroli M. an.802.cap.9.apud V.Cl.Steph. Baluzium.

¶ ADQUE, pro *Atque*, in Charta Childeberti III.an.697. apud Felibianum in Hist.Monast. S.Dionysii p.XVIII. & alibi.

¶ ADQUIETARE, Fungi, obire, persolvere, Gall. *Acquitter*. Formul.Anglic.p.1. *De omni servicio quod ad manerium pertinebit, debent Adquietare versus me & meos hæredes*. Vide *Acquietare*.

¶ ADQUIRAMENTUM, AQUIRIMENTUM, ACQUIRIMENTUM, passim occurrunt, pro *Acquisito*, Gall. *Acquet*. Chartul.B. Magdalenæ Castrodun. fol. 67.*Concessit medietatem omnium Adquiramentorum suorum quæ adquisierat, &c.* Hist. Delphin. tom. 2. pag. 261. *Occasionem Adquirimentorum noviter per nos factorum, &c.*

ADRAMIRE, [ADCHRAMIRE, ACHRAMIRE, ACHRANMIRE,] ADHRAMIRE, ARRAMIRE, Cavere, promittere, obligare se coram judice rem quampiam se facturum; verbi gratia juraturum, testes adducturum, aut duello jus suum probaturum.

ADHRAMIRE, in sacramentis ac testimoniis vox frequens: ubi *Adhramire sacramentum*, est cavere, se certa die & certo loco juraturum, aut testes adducturum. *Promettre, ou s'obliger de faire serment*. Lex Salica tit.39. *Ille qui per vestigium sequitur res suas, debet per tertiam manum Adhramire*. Infrà: *Quòd si ille, qui per vestigium sequitur---per tertiam manum Adhramire noluerit, &c.* ubi hoc loco Editio Heroldi tit. 40. habet, *non offerre per tertiam manum voluerit*. Ex quo evidenter patet *adhramire*, esse *offerre* testes & sacramentum. Lex Longob.lib.2.tit.55.§.20.& Capit.Caroli M.lib.3.cap.58. *Ut sacramenta, quæ ad Palatium fuerint* ARRAMITA, *in Palatio finiantur: & si Sacramentales cum ipso venire noluerint, jussione dominica, aut sigillo, vel judicio, ad Palatium venire cogantur*. Et §.36, *Ibi sacramenta juranda sunt, ubi antiquitùs fuit consuetudo sacramenta Arramire, vel jurare, ubi mallum habeatur*. Eadem præferunt Capit. Caroli M. lib. 4.cap. 28. *Habere sacramentum Adhramitum*, in Formulis veter.incerti Auctor.form.1. *Sacramentum per fistacam Adhramire*, form. 2.Capitularia Caroli M. pro partibus Saxoniæ c.31. *Si cuilibet homini sacramentum debet, Adrameat illum ad Ecclesiam sacramento ad diem statutum*. Ubi perperam editum *aframeat*. Stabilimenta S.Ludovici lib.2.cap.26. *Et se il veut Aramir ou jurer qu'il ne fit la requeste*.

TESTIMONIA, seu TESTES ADHRAMIRE, in Formulis incerti Auctoris cap. 3. Nam *testimonia*, idem quod *testis*: unde nostri *Témoins* dicunt. Ita usurpat etiam vetus Placitum sub Carolo Rege, editum à V. Cl. Steph. Baluzio in Append. Capitul. *Arloinus mandatarius sua Agramivit testimonia, nuper veniens Arloinus ad suum placitum, quod* ARRHAMITUM *habuit, & ibidem sua testimonia protulit bonos homines & idoneos, &c.* Vetus Notitia sub Ludovico Pio apud Perardum in Burgundicis p.34. *Preinde taliter Fridelono judicatum fuit, ut talo testimonia* ARREMISSET *in preximo mallo, post 40. noctes, quem ipse Comes in Augustidunensi tenet, ut secundùm legem suam Salicam adprobat, sicut superiùs postulavit, aut faciat, quòd lex est*. Alia Notitia sub eodem Lud.pag.36. *Placitum suum legibus attendidit, unde ante hos dies per judicium testimonia* ARREMIVIT, *ante viri illustris Theodorico Comiti, &c.* Alia ibid.p.147. *Et dixit quòd talos testes haberet, & per judicium Scabinorum Waldricus* ARRAMIVIT *post 40. noctes in preximo mallo, quod---ipsi Missi tenent, ipse Aleaudus cùm sua testimonia adprobare faciat*. Charta Balduini Episcopi Noviomensis an. 1064. apud Vassorium: *Post quorum judicium octo dierum petivit inducias, in quibus meditatus, aut suos, quòd vera fateretur*, ADRAMIRET *testes, vel meorum, unde probare vellent, testimonium reciperet*. Charta Communiæ Meldensis an. 1170.in Chartular.Campaniæ Thuani fol. 299. *Si quis verò alicui sacramentum facere de-*

debuerit, & aate ARRAMITIONEM *sacramenti se in negotium suum iturum dixerit*. Eadem habentur in Charta Communiæ Suessionensis an. 1181. & Crespiaci an. 1223. [Index redituum Monast. S. Petri Corbeiensis è Codice MS. ejusdem Monast. *Quicquid tamen per emendationem receperint ad bursam Abbatis, in domo præpositi facere debet, & nichil inde penitus recipiet, nisi vel banni fuerint, vel testes* ARRAMITI.]

VADIUM ANCHRAMIRE, Charta Clodovei III. Regis apud eruditum Mabillonium: *Aut hoc conjurare deberet, quòd ipso Waddio eodem anno memorato Chainone Abbati nunquam Adchramissit*, Alia ejusdem Regis: *Postea memoratus Chrotcharius, per tridnum, aut etiam amplius placitum suum, ut lex habuit, custodissit, & ipso Amalchberctho abjectissit, vel subsadissit, ipsi Amalchberctus nec venissit ad placitum, nec suo Inlustri viro Ermetario quem per ipsas præceptiones habuit* ACHRAMITUM, *nullatenus præsentassit, nec ulla sunnia nunciasse affirmat*. Adde Capitulare 3. an. 813. cap. 15.

ARRAMIRE BELLUM, seu duellum, est promittere in judicio rem, de qua agitur, duello se probaturum. Tabularium Vindocinense Thuani, cap. 9. *Pro his rebus acquietandis Arramivimus bellum in Curia Vindocinensi, causæ nostræ fidentes, & ad hoc provocati*. Et cap. 159. *Abnegavit se esse servum S. Martini, & de hoc* ARRAMIVIT *bellum contra nos*. *Aramir bataille*, in Consilio Petri *de Fontaines*, à nobis edito cap. 21. n. 11. id est, *duellum arrhamire*. Inde postea vox eadem usurpata in bellis, uti vocant, publicis. Curia generalis Catalaniæ in villa Cervariæ an. 1359. *Insuper ordinavimus, quòd dehinc ab 1. mensis Madii, & ab inde ad duos annos proximè venturos, aliquis Baro, Miles, homo de Paratico, vel homo villæ honoratus, nequeat aliquem guerrejare, aut* ARREMIRE, *vel juntas de relogio facere*. Chronicon Petri IV. Reg. Aragon. cap. 31. *E Don Pedro de Exerica trames los ab un porter nostre lettres de dementiments e de Areamimentes de batailles*. Ubi Cod. MS. *Arremimeats* præfert. [Charta Theobaldi Comitis anno 1148. pro Ecclesia B. Mariæ Magdalenæ Castridun. ex Tabulario ejusdem fol. 1. *Ne alicui liceret exhibere sancta ad Sacramenta juranda in villa Castridunii præter Ministris præfatæ Ecclesiæ omnibus duellis, vel Sacramentis, quæ in curia eorum seu in manu præpositorum ipsorum in præfata villa iasumpta vel* ARRAMI *fuissent, quæ videlicet ipsi per se possent accipere vel dimittere . . . . Ita teneri præcipio exceptis Sacramentis, quæ unus homo fecerit alteri, si fuerint* ARRAMI *aate me vel ante Præpositum meum in Parochiis illis in quibus insumpta fuerint*. Altera manus addidit *Arramissa*. Charta Goslerni Episc. Carnot. de eadem re ibid. fol. 29. *Nemini, nisi memoratæ Ecclesiæ Ministris, liceat extrahere sancta juranda ad Sacramenta in duellis, quæ in curia Comitis, seù in manu sui Præpositi insumpta fuerint vel Arramissa*.] Willelmus Guiart an. 1196.

Pour bien néant s'est Arami
D'avoir mandè tante personne.

Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Si son li Sarazin de combattre Aramis.

ARAMIR UN TOURNOIS. Balduinus de Condato MS.

Et il est entre deus rens mis,
Ains que tournois soit ARAMIS,
Et il void d'armes son content.

Hinc *Aramie*, pro bello indicto.

Le Roman *de Garin*:

Ne la guerre, ne l'Aramie
De Gadifer n'aceva mie.

Philippus Mouskes MS.

Met Pepin ne l'aceva mie.
Ensi demora l'Aramie.

Et mox:

Ne la guerre, ne l'Aramie,
De Gadifer n'aceva mie,

Joannes de Condato MS.

Bien quiday que par Aramie,
So fussent illuec assemblè.

Le Roman *de Charitè* MS.

Martins, Nicolas, & Remis,
Sunt chils qui Diexa ARRAMIS
Encontre chez hautes personnes.

ARRAMARE, idem videtur quod *adhramire*: vox frequens apud Practicos Anglos, apud quos v. g. *Arramare juratam in assisa*, vel *assisam Arramare*, est profiteri, probaturum se jus suum in assisa. Ita Bracton. lib. 3. de Act. cap. 11. §. 11. 12. 13. lib. 4. tract. 1. cap. 37. 38. tract. 5. cap. 7. §. 1. & Fleta lib. 4. cap. 2. §. 22. cap. 5. can. 9. §. 1. cap. 20. §. 5. cap. 22. §. 1. lib. 5. cap. 2. §. 2. 3.

RAYMATUS, idem quod *Arramatus*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap. 22. *Qui super hoc convictus fuerit, sit Raymatus ad voluntatem Regis*. Cap. 24. §. 2. *Sit adjudicatus ad personam domini Regis, & sit* RAYMATUS *ad voluntatem Regis*. Secunda Statuta ejusdem Rob. cap. 12. *Et dissaisitor sit Raymatus & redemptus*.

AREMIA, ARRAMA, in Foris Beneharn. cap. *de Boscages*, art. 3. *Errame* in Consuet. Claromontensi in Bellovacis art. 4. *Aramme* in Vadensi art. 7. *Arramitio*, vel *Reclamatoria*; id est, actio, qua quis rem repetit, suamque esse, sacramento facto, aut testibus adhibitis, probaturum se cavet: atque inde vox Practicis nostris familiaris, *Arrement, suivant les anciens Arremens*, id est, *secundùm veteres Arramitiones*. Charta an. 1293. in 2. Reg. Parlamenti sign. B. fol. 2. *Regem Angliæ ut 20. die post instans festum Nativit. Domini, quam eidem peremptoriè & secundùm omnia* ERRAMENTA *assignamus, &c.* Ibid. fol. 66. *Pronunciatum fuit, quòd dicti Milites de præmissis curiam non haberent; & retinuit Curia cognitionem de prædictis, remisis* ARRAMENTA *apud Meledunum coram Ballivo*. Vide Regest. 1. fol. 96. &c. [Chartul. Divion, pag. 2. *Si quis Sacramentum alicui facere debuerit & ante* ADRAMITIONEM *Sacramenti, se in negotium suum iturum dixerit, propter illud faciendum de itinere suo non remanebit, &c. sed postquam redierit, &c.* Vide *Erramenta* & Glossarium Juris Gallici domini *de Lauriere* ad vocem *Errame*.]

☞ In foris Beneharnensibus *Arrama* non idem sonat quod *Aremia* aut *Areamitio*, sed Ramum significat, Gall. *Branche, Rameau*. Hæc autem sunt ipsissima prædicti exempli verba: *Qui copara quasso* (i. e. quercum) *a la caus, en loucont ne ha, servitut de talh, pagara 5. soos Morlaas, oltre la estimation de l'arbre: & par cascun* ARRAMA *entro au nombre de cinq, ua soo Morlaa, &c.*

Sæpe etiam sumitur hæc vox pro mulcta, quæ irrogatur pro *defectu*, seu *defalta*, cùm videlicet actioni intentatæ quis non respondet, ut in laudatis Consuetudinibus. Charta an. 1259. in M. Pastorali Eccl. Parisiensis, l. 1. c. 21. *Et ad ejusmodi placita & etiam ad omnia alia Major cum Præposito, loco Capituli Parisiensis, debet, si voluerit, interesse emendæ &* AREMIÆ *cum omni genere probationum, &c.* Vide Bellomanerium, cap. 61.

ARAMITA, Eadem notione non semel in veteri Notitia 10. 12. Spicilegii Acheriani.

ARRAMINA. Tabularium S. Dionysii an. 1244. de Majore de Granditputeo: *Habet omnimodam justitiam in hominibus & hospitibus S. Dionysii, citationes,* ARRAMINAS, *districta, abonagia, denarios, &c.*

¶ ARRAMINATIO. Charta Philippi Franc. Regis an. 1209.

1209. ex Tabul. Compend. *Si quis alicui Sacramentum facere debuerit, & ante* ARRAMINATIONEM *Sacramenti se in negotium suum iturum dixerit, propter illud faciendum de itinere suo non remanebit, postquam redierit convenienter submonitus Sacramentum faciat.*

¶ ARRAMITIO, in Charta an. 1225. apud Baluzium to. 7. Miscell. pag. 331. Occurrit etiam tom. 2. Spicil. Acher.

Ejusdem videtur notionis & originis vox *Deframme* in Usaticis MSS. Vicecomitatus Aquarum Rotomagi, tit. *de faire Loi, que on appelle Derramme. La Loi, que l'on appelle Deframme par la Coutume de Normandie est faite en plusieurs manieres, & plusieurs conditions, aucune fois par 2. tesmoings, ou par 3. ou par 4. ou par 5. ou par 6. ou par 7. & ne surmonte point le nombre de 7. tesmoins par la Coutume de Normandie, & ne pour quant en la Vicomtè de l'Eauë de Rouen, se elle est gagie contre la Court, & cil qui l'a gagie, li fera la tresnne en cette forme: C'est assavoir, que la Justice dira à celui, qui a gagiè la loy, se il est garny & appareillè, de sa loi faire. Se il dit ouil, adonc il fera escarie la loy en cette fourme, sa main estenduë sur le Livre, & dira après cil, qui tendra les Plès: Se Dieu m'ait & ses Saias, l'argent que vous me demandez, je ne la vous dois pas: ou dira, je ne le fis pas ceu: & adont se doit lever sus du serement, & departir s'en. Et dont les autres aidcours* (consacramentales) *sans appeller & sans detrier, & qui ne soit subçonnès ne par prieres, ne par prins, se doivent aproncher chascun pour soy au livre la main estenduë dessus, & puis dire l'escarissement en cette fourme: Du serment que N. a chi jurè, sauf serment a jurè, se Dieux m'ait & ses Sains; & tel maniere tous les autres doivent jurer: ou quoi se muent, rien ne delessent des parolles, qui leur sont escaries de la Justice, si comme il est dessus dit. Cil qui gaja la loy, ou la Deframme perdra: & se aucun gage la loy ou Deframme contre aucun autre que contre la Court, il la pourra faire soy siste main,*

Jam verò de vocis etymo non una est sententia. Beslius ab *Affirmare* formatam vult; Wendelinus à *Rama*, seu *Ramallum*, quod est, uti sentit, locus, in quo judicia exercentur, deducit; ita ut *adbramire* sit sistere se in judicio, quod in *Rama*, seu *Ramallo*, habetur, atque in illo præstare juramentum de dando aut faciendo, quod judicabitur. Bosquetus ad Epistolas Innocentii III. PP. *arrbamire* ab *arrba* deducit, quòd qui adrhamibant facturos se quidpiam, arrham dabant, seu mittebant, fortè chirothecam aut festucam, ut est in formula 2. inter formulas incerti Auctoris: quam sententiam videtur amplecti Bignonius in Notis ad Legem Salicam, qui putat *adrbamire* eandem habere vim, quam habet *arrer*, apud nos, *ab arrba data.*

¶ ADRECIARE. Vide *Addretiare.*

¶ ADREDDERE, Reddere. Charta Caroli Magni, an. 775. apud Felibian. in Hist. Monast. S. Dionysii p. xxxvj. *Et per ipsa traditione plus obtingit, ipse Monasthirius Placicius ad casa sancti Dionysii adhaerere, quam ipsius Herchenrado Episcopo ad parte Sanctæ Mariæ & sancti Stephani & sancti Germani* ADREDDERE.

¶ ADREGE, *Maurorum casale*, Gloss. MSS. Ecclesiæ Bituricensis.

ADREGNIARE, Equum freno tenere & adducere, *Amener un cheval par les resnes.* Veteres Scriptores frena *Regnes* vocant, quibus scilicet equus regitur. Leges Henrici I. cap. 83. *Ipsum corpus solito defunctorum more componat, —super clypeum, si habeat, & lanceam suam figat, & arma circummittat, & equum* ADREGNIET, *&c.*

¶ ADRENDATIO, Annuus reditus, annua doni attributio, Gall. *Rente, Pension.* Concilium an. circiter 1215. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 171. *Ne quis Religiosus quicquam proprium retineat, nec præstimonia habeat, nec annuo censu vel qualibet* ADRENOATIONIS *genere ad tempus vel in perpetuum, Prioratus vel Ecclesias, domos, terram aut vineas, &c.* Vide *Arrendare.*

¶ ADRESPONSUM, Apocrisiarius, qui negotia alterius curat & de iis dat responsa. Exempla vide sis in *Responsum.*

¶ ADRESTARE, pro *Adextrare*, Ad dextram alicujus stare, vel incedere. De Coronatione Bonifacii VIII. inter Acta SS. Maii to. 4. pag. 461. F. *Processio & ordo processionis caput viij. Qualiter Coronatus incedebat & de Regibus Siciliæ, & Ungariæ cum* AORESTANTIBUS, *&c.* Vide *Addextrare.*

ADRIPARE, Ad ripam appellere, Italis *Arripare*, Gallis *Arriver*. Charta Zuentibaldi Regis apud Vill. Hedam in Hist. Episc. Traject. *Cum navibus Adripantibus, aut ibidem commanentibus.* Vide *Adlittare.*

ARRIPARE. Charta an. 1243. in Regesto Tolosano fol. 89. *Quòd possint piscare, quandocumque voluerint, per Garonnam & per Arigiam, & navigare, &* ARRIPARE *cum eorum corseriis liberè, &c.*

ARRIPAGIUM, ARRIVAGIUM, Tributum, quod pro appulsu navis in portum exsolvitur. Tabularium Fossatense: *Et habet ibidem* ARRIPAGIUM *in flumine Maternæ de qualibet navi, ibidem onerata vel exonerata.* Vetus Charta apud Paradinum in Histor. Lugdun. lib. 2. cap. 104. *Quòd dominus Abbas & successores sui perpetuò habeant duntaxat* ARRIVAGIA, *inventiones, in quibuscumque rebus consistant, & piscationes, ac emolumenta piscationis à ponte Rhodani usque ad caput Insulæ Regularium sancti Irenæi.* Occurrit etiam in Compoto Præpositurae Parisiens. an. 1333. Locum damus in *Egrunum.* Charta Philippi Ebroicensis pro Mellenti incolis an. 1320. in Tabulario Prioratus S. Nicasii fol. 72. *Et seront frans & quites —de reüage, de panage, de terrage, de pelage, de passage, d'* ARRIVAGE, *& de toutes autres coustumes, &c.*

ADRODERE, Vox propria τῶν παραχαρακτῶν, quos *Rogneurs de monoyes* dicimus. Lex. 1. Cod. Theod. de Ponderator. *Emptio venditioque solidorum, quos excidunt, aut diminuunt, aut (ut proprio verbo utar cupiditatis)* AORODUNT, *tanquam leves eos vel debiles nonnullos repudiantibus impeditur.* Vide *Tonsor.*

¶ ADRUDUS, *Æs infectum, rudusculum apud Ædem Apollinis:* Laur. in Amalthea.

ADRUMARE. Gloss. MSS. Regiæ: *Adrumavit, Rumorem attulit.* Gloss. Isidori: *Rumare, Rumores adferre.* Gloss. Græc. Lat. ῥυμίζω, *vulgo, Adrume, conrume.* Ugutio: *Rumare, Rumores facere: Adrumare, Rumores afferre, corrumare, Rumores dicere.* Festus: *Adrumavit, rumores fecit.* Baldricus in Chronico Cameracens. lib. 3. c. 19. *Antequam Legiam pervenisset, Adrumatur ei, Ducem redisse.* Id est, per rumorem significatur.

ADRUMATIO. Testamentum Herberti Comitis Viromand. an. 1059. apud Joan. Carpentarium in Histor. Cameracensi pag. 7. *Unicuique C. solidos post obitus mei Adrumationem connumerari volo.* Id est, statim atque obitus mei rumor & fama pervenerit.

ADRUNCARE, *Evertere.* Papias MS.

ADSALIRE, ASSALIRE, Adoriri, invadere. Ugutio, *Assalire, Aggredi, Invadere, Arripere.* Galli *Assaillir* dicunt. Synodus Helenensis an. 1027. *Ut nemo in supradicto Comitatu, vel Episcopatu habitans* ASSALIRET *aliquem suum inimicum ab hora Sabbati nona, &c. In via Adsalire, villam Adsalire,* passim in Lege Salic. tit. 15. §. 10. tit. 16. §. 2. tit. 19. §. 10. tit. 44. in Cap. Car. M. lib. 5. tit. 212. tit. apud Marculfum l. 1. form. 29. 39.

in vett.Formul.c.30.apud Dudonem lib.2.de Gest.Norman.pag.74. Hugonem Flaviniac. in Chron.p.243.Rigordum an.1190. Nangium in Gestis Philippi III. pag. 534.&c.

ADSALITURA, in Capit. Carol. C. tit. 12. 29. & 30.

ADSULTUS, Gregor.Turon. lib.2. Mirac. c.5. *Cùm in* ADSULTU *gladii eum non potuisset attingere*, &c.

ASSULTUS. In Concilio Islebonensi cap.16.apud Innoc.III.lib.14.Epist.126.&c. Papias: *Assultus*, *Impetus*. Vide Petr.Diac.lib.4.Chr.Casin. cap.105. Baldric. l.3.cap.73. *Assaillies*, apud Villharduinum n.83.86.87. &c. *Assultus præmeditatus*, inter crimina, quorum cognitio ad Regem spectat, in Legibus Henrici I. cap. 10.80.

ASSALTUS, Gallis *Assaut*, in legibus Edwardi Confess.cap.12. & Henrici I. cap.80. & apud Rigordum an. 1190. Charta Conradi I. Imp. apud Ughellum tom. 4. pag.807. *Et super seniorem suum*, & *Monachos*, & *Clericos suos de manibus tollendo Assaltum faciant*, &c. Charta Conradi II. Imp.an.1151. in Bullario Casinensi to.2. pag. 168. *Fodrum quoque & albergariam*, & *districtum*, *collectas*, *bannum*, *placitum*, ASSALTUM, & *cetera quæ regii juris sunt*, &c. Adde pag.259. *Suite d'Assault*, in veteri Consuetudine Normanniæ c. 75. *L'en fait* SUITE D'ASSAUT & *de paix brisée en diverses manieres*, *selon la diversité des lieux: car l'en fuit d'Assault de charuè*, *d'Assault de chemin*, *d'Assault de maison*, *d'Assault de champ*, &c.

ADSAPORARE, [Saporem infundere.] Vide *Saporare*.

¶ ADSCRIPTICII, [Unde orti, exponitur in *Ascriptitii*. Supersunt etiamnum hujusmodi servorum reliquiæ apud Burgundos, testibus Chassaneo ad Consuetud.Burgundiæ, & Vuidnne Conchilio ad Consuet. Nivern. Terræ & glebæ ita inhærent, ut neque testari, neque aliter de rebus disponere possint, nisi consentiente domino, & in favorem liberorum, aliorum nunquam.] Vide *Ascriptitii*.

¶ ADSCRIPTIO, Distributio extranrdinariorum tributorum quæ post publicatam indictionem fiebat ab omnibus civibus consilio & auctoritate Rectoris Provinciæ. Consule leg.3.& 4.Cod.Theodos.

ADSECLÆ, *Domestici familiæ*, *agazones*, *pedisequi*, *lenones*, in Gloss.Isidor.Gloss.Latin.Græc. *Adsecla*, παράπτο. [in aliis *Adsecula*.]

¶ ADSECTATA *Fœmina, vel in bonam partem dicitur velut honorata; vel in malam quasi ad extremum periculum adducta*, *apud Festum*.

ADSECTATIO. Janus Laurenberg. in Supplem. Antiquarii: *Adsectatio*, παρακολούθησις, *Sequela*.

ADSECTATOR, [illegible], in Gloss. Lat. Gr. ad verbum *Irritator discipulorum*.

¶ ADSECULA. Vide *Adsecla*.

ADSEDA, Aliàs *Adsella*, *sella quadrijugis*, in Glossis Isidori [& Excerptis Pithœi: ubi addit quosdam legere *Casada*. Ab *Adsella* derivatur sequens]

¶ ADSELLARE, [Alvum exonerare, Gall. *Aller à la selle*.] Vide in *Sella*.

¶ ADSELLATIO, Eadem notione ibidem.

¶ ADSEDIUM, Obsidio. Memoriale Potestatum Regiensium ad an.1218. apud Murat. tom. 8. col. 1091. *Et illo die posuerunt districtè* ADSEDIUM *in circuitu Damiata, ita quòd exire nec intrare poterant. Tunc remanserunt in Damiata* LXXS. *millia hominum & mulierum*.

ADSENTATIO, Assensus, consensus, in l. 5. Cod.Theod.de Locat. fundor. juris emphyt.

ADSERVIARE, ex Gallico *Asservir*, Servitio obnoxium facere. *Res Adserviata*, in Libertatib. Ville Bellijoci an. 1274. i. servitio alicui obnoxia.

ADSESSOR *dicitur qui assidet ad gesta publica transcribenda*. Ita Glossæ MSS. Regiæ ad Codicem Theodos.

¶ ADSESSORIA, Libri in quibus res, de quibus actum fuerat dum *Adsessores* adsidebant, scribebant Jurisconsulti. Prateius & Brissonius apud Calvin. in Lex Jurid.

¶ ADSESSURA, Munus & Officium Adsessorum. L.ult.D. de proxenet.

¶ ADSIGNATIO, Subscriptio, signum. Litteræ Synodicæ Concilii Trecensis an. 867. pro Ecclesia Nivern.apud Mabill.to.3.Annal.Bened.pag.676. *Notum esse volumus, religionis canonicæ quemdam Sacerdotem, Adelardum nomine, adisse nostram, immo omnium sanctæ Synodi Trecas habitæ ceterorum Coepiscoporum paternitatem, quorum nomina in sequentibus cum propriis* ADSIGNATIONIBUS *inserta tenentur*.

ADSIMILARE, ASSIMILARE, Effingere, similem facere. Papias: *Repræsentat*, *Assimulat*, *Effingit*, *Figurat*. Gloss.Lat.Græc. *Adsimilatio*, [illegible]. Gesta Regum Francor. cap.181. *Deditque eis Chlodoveus—baltheos & armellas* ADSIMILATAS *de auro; sed deintus æramen & cuprum erat deauratum sub dolo factum*. Gregorius Turon.lib.2.Hist. cap.42. *Sed totum Adsimilatum auro: erat enim æreum deauratum sub dolo factum*. Arnobius Junior in Psalm.147. *Crystallum hoc grandinis memorat Dei lapidationem, quam panibus fractis & buccellis Adsimulat*. Vide *Simulare*.

ADSIMULARE, Simulare, *Faire semblant*. Lex unic. Cod. Theod.de Hirenarchis: *Hirenarcharum vocabula, quæ* ADSIMULATA *provincialium tutela, quietis ac pacis per singula territoria non sinunt stare concordiam*. Paulus lib.5.Sentent. *Vaticinatores, qui se Deo plenos Adsimulant*. Utuntur Plautus, Cicero, & alii è classicis Latinis. Adde Gesta Regum Francor. cap.32.

ADSIMULATIO, Dissimulatio, actio ipsa *Adsimulandi*, in l.18.Cod.Theod.de Episc.

ADSITA, *Arbor, cui incolumi aliud quod sustineat adjungitur*. Papias.

¶ ADSITUS, Qui adest, propinquus. Vita S. Henrici Imp.to.3.Julii pag.793. *At simul hostilem turmam prope adventantem conspiciunt; moram perbrevem quidem, sed admodum opportunam prospiciendi rebus suis nacti, properè se tam in urbe, quam in* ADSITO *fortalitio, ad vim hostilem propulsandam comparant*.

ADSOLARE, ASSOLARE, Ad solum & terram deprimere: *Assoula*, Occitanis. Joan.de Janua: ASSOLATUS *ad solum deductus*. *Naum cap.1. Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt: vel secundùm aliam literam, & colles* ASSOLATI *sunt, i. ad solum deducti, ad solitudinem redacti, de solio depositi*. W. Brito in Vocab.MSS. ASSOLATUS, *i. vanus, & dicitur ad solum, i. ad terram redactus, de solio depositus, & ad solitudinem redactus*. Tertullianus Apologet. cap.5. *Si honorem inquietant divinitatis, si majestatis vestigia* ADSOLANT. Ita legit Rigaltius ex Cod.Fuldensi, ubi Editi præferunt *obsoletant*. Fori Oscæ Jacobi I. Reg. Arag.an.1277. *Nec etiam debent deteriorare aliquid de commissis; quod si fecerit, debent totum reficere, quod per eos fuerit* ASSOLATUM, id est, destructum. Aliud est

ASSOLARE, in Bulla Benedicti VIII.PP.to.1.Ughelli part.1.pag.137. *Simulque pratum in integrum cultum &* ASSOLATUM, *situm in campo qui vocatur*, &c. Charta Benedicti de Pontio Episcop. Portuensis apud eundem Ughellum to.1. pag. 143. *Simulque pratum in integrum cultum &* ASSOLATUM *situm in campo*, &c. Ubi ASSOLATUM *pratum*, est ad culturam redactum secundum usum agriculturæ: dicimus enim *Assoler*

les

les terres, cùm primo anno arantur, altero in iis frumentum, tertio trimestre frumentum seritur.

¶ ADSPERGILLUM, Gall. *Aspersoir*, *Goupillon*, Instrumentum, quo aqua lustralis adspergebatur à Sacerdotibus, apud Æneam Vicum in Julio p.25. *Aspergillum* recentioribus notissimum.

¶ ADSPICERE, Pertinere, Gall. *Appartenir*. Charta Eberhardi Comitis pro dotatione Monasterii Morbacensis apud Mabill.to.2.Annal.Bened.p.701. *Necnon & Perez praagus*, *Baltowiler*, *Wattonewiller cum Basilicis ad ipsa loca Adspicientibus*, *vel quidquid ad ipsas Basilicas* ADSPICERE *videtur*.

¶ ADSPICIALIS. Gloss.Græc.Lat. O'ρατὸς, *Adspicialis*, *visibilis*.

ADSPICIENTIÆ, Adjuncta, *pertinentiæ*, appendices. Charta Ludovici Regis an. 853. apud Guilimann. lib. 4. de Reb. Helvet. cap. 4. *Curtim nostram — cum omnibus adjacentiis*, *vel Adspicientiis ejus*, *&c.*

¶ ADSTANTIA, Audientia, præsentia, Gall. *Audience*. Gloss. Lat. Græc. *Adstantia*, *Præsentia*, *Adventus*, παρουσία. Canones Hibern. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 15. *Ad Judicis Adstantiam debeant pervenire*.

ADSTATIM, pro *statim*, crebrò occurrit in Chronico Windesemensi lib.1. cap.1.13.17.42. lib.2. cap.31. 41.42.

¶ ADSUBJICERE, προσυποτάσσειν, in Gloss.Lat. Græc.MSS.

ADSUETUDO, pro *Consuetudo*, tributum, pensitatio. Ordericus Vitalis lib.3.pag.461. *Ut nec sibi nec aliis aliquam* ADSUETUDINEM *seu reditum præter beneficia orationum à Monachis---liceret exigere*.

¶ ADSUETULA. Vide *Agaso*.

¶ ADSULTUS. Vide *Adsalire*.

¶ ADSUMPTI AGRI seu OCCUPATORII, Qui collapso Imperio Romano concessi iis qui occupare & colendos suscipere vellent. Unde *Adprisio*, *Irriprisio*, & *Purprisio*, in Capitul.Caroli M. & Caroli C.

¶ ADSUMTIO, Vox Ecclesiastica, qua obitus SS. designatur. Vita S. Virgilii Episc. Saltzburg. inter Act.SS.Bened.sæc.3. part.2. p.309. in Prologo. *Nostra congratuletur Ecclesia*, *quæ dum tantæ prolis felici feliciter* ADSUMTIONE *donatur*, *multorum multo felicius per eam filiorum cotidie adquisitione multiplicatur*.

¶ ADSUTABULUM. Vide *Adsrutabulum*.

ADTAMINARE. Vide *Attaminare*.

¶ ADTEGER: *Tactus*, *dimiautus*; *contra Integer*, *Illibatus*. Laurent. in Amalthæa.

ADTEMPERIES, Temperamentum. Lex.2.Cod. Theod. de Custod. reor. *Ut judicibus immodicè sævientibus frænis quædam* ADTEMPERIES *adhibita videatur*.

¶ ADTEMPORARE. Johan. de Janua: *Adtemporare*, *Contemporare*, *simul temporare*.

ADTEMPTARE, Sollicitare, inlicere. *Adtemptatio*, sollicitatio, leg.2.Cod. Theod. de Raptu vel matrim. sanct. leg.5. de Locat. fundor. jur. emphyt. leg.26. de Episcopis.

ADTENDARE, [*Tendam* seu *Tentorium* figere, Gall. *Dresser la Tente*.] Vide *Tenda*.

¶ ADTENDERE, Custodire. Liturg. Gallic. Mabillonii, pag.462. *Dono....medietatem ovium*, *quas Vigilius Adtendit*.

ADTERMINARE, Terminum ponere, diem causæ dijudicandæ præfigere, Gallis *Aterminer*. Leges Edwardi Confess. Reg. Angl. cap.3. *Item diximus*, *quòd dignum esset*, *qui rectum alicui difforciat—vel in Blocand*, *vel in Falcland*, *ut ei* ADTERMINETUR *in Folcland*, *quando velit ei rectum facere coram Præposito suo*. Leges Adelstani Regis cap.7. *Volumus ut rectum & jus publicum judicetur in omni causa*, *&* *Adterminetur*, *quando id impleatur*.

¶ ADTHOLARE, Tholo suspendere, dedicare, consecrare. Vox facta ex præp. *Ad* & θόλος, Camera, Gall. *Voute*. Vide Goclenii Lexicon Philos.

¶ ADTITULARE, Ad titulum Ecclesiæ promovere. Tabular. Ecclesiæ Vienn. sub Sobbone fol.44. *Ecclesia S. Nazarii...in qua ipse Uvoldus more Ecclesiastico Adtitulatus fuit*. Vide *Titulus*.

ADTONDUS, ATONDUS. [Supellex, vasa quævis, bona mobilia, Gall. *Meubles*, *Utensiles*, *Vaisselle*; ab absoluta voce Hispanica *Atueado*, quæ eadem notione sæpenumerò à Judæis usurparur in sua versione Hispanica veteris Testamenti.] Chart. Hispanica æræ 1111. apud *Yepez* in Chron. Ordin. S. Benedicti to. 6. *Equos & bacas* (vaccas) *quantas habuit in meo jure*, *damus*, *atque concedimus*, *de caballos atque boves*, *& de meo ganato*, *& de meos* ADTUNDOS; *duas tertias integras ad ipsum locum plantare concedimus*. Alia æræ 1011. ibid. *Et de illas hæreditates alias*, *& de illos caballos*, *& alias loricas*, *& illos* ATONDOS *damus illas per confessiones & ganatos*, *& sua repositæ*, *sicut cum illo meo germano verbum habuimus*.

ADTOXICATUS, Toxico, vel veneno infectus, *impotionatus*. Historia Mortis & Miraculorum S. Leonis IX. PP. n. 30. *Qui Adtoxicatus maleficiis mulieris*, *&c.*

ADTRAHERE, Acquirere. Formulæ veteres c. 27. *Tam quod regio munere perceperat*, *& quàm de diversis partibus per venditiones*, *donationes*, *cessiones*, *commutationes* ADTRAXERAT. Charta Caroli M. in Chronico Laurisham. an.776. *Quidquid adhuc ex munere Regum*, *seu Reginarum*, *seu quod pro collata populi*, *vel de comparato*, *vel de quolibet* ADTRACTU *augmentare*, *vel immeliorare*, *seu Adtrahere potuerint*. Alia ejusdem Caroli M. anno 1. regni, ex Tabulario Corbeiensi: *Ut quidquid—ab ipsis Abbatibus inibi servientibus fuit* ATTRACTUM, *aut inantea ibidem*, *Deo auxiliante*, *à quibuslibet hominibus fuerit melioratum vel augmentatum*, *&c.* Vita S. Desiderii Episcopi Cadurcensis c.18. *Multa terrarum compendia*, *multa villarum prædia adquisivit*, *non quidem ulli tollendo*, *sed benefaciendo*, *eodemque* ADTRAHENTE, *multaque beneficia affluenter attribuente*. Primum Testamentum Widradi Abb. Flaviniac. *Et si aliquid comparavero*, *vel Adtraxero*, *&c.*

ADTRACTUS, vel ADTRACTUM, Comparatum, acquisitum. Charta Chlodovei III. Regis ann. 2. *Quidquid ipse Ingoberchtus vel memorata Angatrudis*, *tam de alode parentum*, *quàm de comparato*, *vel de qualibet* ADTRACTUM *ibidem tenuerint*, *vel possederint*, *&c.* Charta inter Alamannicas Goldasti 39. *Quidquid genitor meus—de quolibet* ADTRACTO *in loca illa habuit*. Et cap. 50. *Quantumcumque mihi in jam dicto pago advenit tam de paternico*, *quam de materaico*, *seu de comparato*, *vel qualicumque* ADTRACTU *noscitur ad me pervenisse*. Occurrit passim apud Marculfum lib.2. form. 6.7.11.23. &c. in Form. antiq. apud Doubletum pag.718. 724. Ughellum to.5. pag.602. &c.

CONTRACTUM, Eadem notione in formula 62. ex Lindenbrogianis. Sunt qui *comparatum* volunt esse id, quod dato pretio, *conlatum*, quod gratuitò quæritur. *Adtractum* denique, quod velut merces industriæ & lucrum laboris obvenit. [Sunt & alii qui *Adtractum* esse putant, quidquid ad feudum dominii jure, sive ex defectu hæredis, sive ex delectu *vassalli*, devenit seu Attrahitur. *Comparatum* verò quidquid per emtionem aut donationem acquiritur.]

ADTROPARE, τροπολογεῖν, Tropicè, per tropologiam loqui, scribere. Arnobius Siccensis in Psalm. 37.

37. *Bene quidem voluit* ADTRDPARE *in beati Job passionem, istum Psalmum exponendo: sed qui passionem Job legere & scire desiderat, melius facit, si ipsum ejus librum discutiat*. Guibertus lib.1. de Vita sua c.16. *Ita moralem executus sum in omnibus tropum, ut penitus immutato locutionum ordine initia continuarentur ac supremum*.

¶ ADTWIFORDA, Ad duplex vadum, à præpositione *Ad* & Anglo-Saxonico cpy, Duo & Fond, Vadum. Beda Hist.lib.4 cap.28. *Contigit ut congregata synodo non parva sub præsentia Egfridi juxta fluvium Alnæ in loco, qui dicitur* ADTWIFDRDA, *quod significat ad duplex vadum, &c.*

¶ ADVALEIA, Captio piscium in piscariis nassisve, effluentem è vivariis & fluminibus aquam excipientibus, ad aggerum molendinorumque aquarias fores, Gall. *Avalée*, *Avaleson*, ab *Avalare*, Descendere, quòd ista piscatio fiat ex piscibus fluentis aquæ cursu raptis & in majoribus aquarum adcretionibus, quæ vulgò dicuntur *Avalesons*. Charta anni 1217. ex Tabulario S.Martini Pontisar. *Guillelmus de Gisortio Miles concedit Priori de Besuto & ejus successoribus, quòd quolibet anno in vigilia Beati Remigii per totam vespertinam usque ad crastinum diem habeant nassam &* AVALEIAM *piscium vivarii & mollendini absque fraude*. Diploma Walteri de Nisi̇ella an.1235.in Glossario Juris Gallici laudatum ad vocem *Avalesons*: *In illo feodo quod de dicto Vicecomite teneo super aquam meam apud Nisellam, in quibus de eorum proventibus, & in descensu anguillarum, sive quorumcumque piscium in nasses rayarum dictorum molendinorum descendentem, quod vulgariter dicitur* AVALESONS.

¶ ADVALUARE, Rei pretium imponere, Gall. *Evaluer*. Regestum memorialium cameræ computorum Paris.signatum C. *Ordinatio cursus florenorum ad agnum, & Evaluationis ad scuta & marcam argenti: in contractibus communibus* ADVALUATID *in auro fiet faciendo de septuaginta quatuor scutis Joannis unam marcam auri, quod* ADVALUABITUR *ad pretium marchæ auri in agnis nunc currentibus, videlicet, &c.*

¶ ADVALUATIO, & EVALUATIO, æstimatio, Gall. *Evaluation*. Vide suprà *Advaluare*.

¶ ADUBUM, Refectio, reparatio, a Gallico *Adouber*; Reficere, restaurare. Statuta Massil. ann. 1253. *Statuimus ut eligantur tres discreti viri boni in ministerio blancariæ, qui debeant curare & inquirere, ut* ADUBUM *blancariæ bene & fideliter peragatur*.

¶ ADVENABLATUS, AVENABLATUS, AVENEBLATUS, dici videtur de silvis excelsis, Gall. *Bois de haute futaye*, vel de silvis annorum 40. aut 60. quas dicimus *Bois de haut revenu*. Regestum 47. Chartaris regii fol.89.tit.127. *Recognoscimus nos vendidisse dicto Janciano & ejus sociis petiam nemoris existentis super terram . . . in grueria de Campania, plateis & viis* AVENEBLATIS *scindendis, & levandis ex nunc usque ad 15. annos . . . tali modo & forma, quòd dictus Jancianus de dictis 100. arpentis nemoris primò capiet & habebit in quacumque parte totius nemoris voluerit quatuor arpenta nemoris* AVENABLATIS. *Item Jancianus aut ejus certum mandatum similiter capiet & habebit in dicta petia nemoris prædicti, in quacumque parte voluerit, residuum videlicet 96. arpenta dicti nemoris* ADVENABLATA, *ad nemus vel ad argentum in valore & estimatione dictorum primorum quatuor arpentorum Advenablatorum*.

ADVENÆ, Alienigenæ, extranei, qui vulgò *Albani*, nostris *Aubains*, qui dimisso proprio domicilio, aliò migrant, & alibi sedes figunt: qui aliunde veniunt. Gloss.Lat.Græc. *Advena*, μέτοικος, ἔπηλυς. Lex Longob.l.1.tit.25.§.51. *De servo fugace, &* ADVENA *homine, si in alta judiciaria inventus fuerit, &c.* §.5. *Ut mancipia Adventitia & fugitiva nullus præsumat recipere*. Adde Cap.Car.M.lib.3.c.18.Cap.Car.C.tit.12. §.9.tit.13.§.6.tit.23.§.6.tit.31.§.31.& l.239. D. de verbor. signific. Consuet.municipales Belaci in Pictonibus in Reg. Inculism. *Item homines ibidem* ADVENÆ, *qui dominum nondum fecerint in villa eadem, sub custodia & dominio Comitis sunt*. Vide *Albanus*.

¶ ADVENAMENTUM FEODI, ADVENATID, ADVENTIZATID, ADVENIENS, AVENEANTITIUM, in Consuetudinibus Turonensi, art.124. Lodunensi ca. 12.art.6. Andegavensi art.211. Cenoman. art. 226. *Advenant de fief*. Feodi certa portio est & sufficiens, ut per illam sibi retentam vassallus de hominio cavere possit domino principali, atque emtorem securum facere; portio verò insufficiens, ut debita reddere possit servitia, dicitur *desavenant de fief*. Quapropter prohibetur ne ultra tertiam partem feodi sui *vassallus* vendere possit aut distrahere.

¶ ADVENAMENTUM. Charta an. 1209. in Tabulario Fontanellensi, to. 1. pag. 228. *Ego Symon Faber vendidi & concessi—viris Religiosis—unam pechiam terræ habendam & possidendam dictam pechiam terræ, sicut se præportat in longum & latum per* ADVENAMENTUM FEODI *dictis Religiosis, &c.*

¶ ADVENATIO, vel ADVENTIZATIO, Ibidem p. 202. in instrumento anni 1295. *Vendidi & concessi viris Religiosis . . . unam pechiam terra . . . possidendam liberè pacificè & quietè per* ADVENTIZATIDNEM FEODI. In recentiori Chartulario legitur *per Advenationem*.

¶ ADVENIENS, in eodem Tabulario pag. 300. *Ego Gaufridus dictus Coisnon vendidi Abbati, & Conventui S. Wandregesilli unam virgultam terræ meæ...tenendam, habendam & possidendam, bene, liberè, pacificè & quiete per* ADVENIENS FEODI, *&c. datum anno gratiæ* 1228. Item pag. 181. *Dedi & deliqui Guillelmo . . . unam acram terræ . . . salvo jure capitalium dominorum per suum rectum* ADVENIENS FEODI, *& salvo etiam omni accidentia contingente per meum decessum*.

¶ AVENEANTITIUM FEDDI, Ibidem. pag. 215.

¶ ADVENANCIA, AVENANCIA, Quidquid de præstationibus & servitiis reddendum competit, ei qui feodi partem acquirit, Gall. *Sa part & portion, son Advenant*. Polypticum Fiscamnense scriptum anno 1235. *Philippus filius Ricardi tenet duas partes unius vilanagii & facit* AVENANCIAM *redituum & servitiorum*. Ibidem. *Idem tenet 4. acras terre de feodo Alaudariorum per* AVENANCIAM *auxilii militis & facit servitia sicut Alaudarii*.

¶ ADVENANDICATIO, Eadem notione. Charta Symonis Fabri de Gliscuria an. 1290. in Tabulario Fontanell. to.1. pag. 287. *Vendidi & concessi Andrea Baillivo de Dargniaco unam pechiam terræ . . . meæ tenendam de viris Religiosis—reddendo inde annuatim præfatis Religiosis* ADVENANDICATIDNEM *Feodi*.

¶ ADVENANS, Advena. Gesta S. Innocentii Episcopi Cenoman. apud. Mabill. Analect. tom.3.p.76. *Tria receptacula peregrinorum & Advenantium construxit*.

¶ ADVENANTUM, ut *Advenancia*. Polypt. Fiscam. jam laudatum: *Ricardus Præpositus reddit dimidium boissellum bladi de molta & suum* ADVENANTUM *de omnibus minutis servitiis*. Galli dicerent: *Et les autres menus services à l'Avenant*, id est, servata portione.

¶ ADVENATIO FEODI, ADVENIENS. Vide *Advenamentum*.

¶ AD-

¶ ADVENIMENTUM, Gallicè *Biens adventifs*, in Consuetudine Arverniæ art. 1. tituli 14. Quidquid hereditate aut alio quovis modo mulieri venit post sua sponsalia. Sic autem dicuntur quòd non augeant dotem. Charta an. 1389. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. p. 404. *Pro omni & toto jure & omni actione, portione, parte, partagio, legitima, successioneque &* ADVENIMENTIS *quibuscumque dictam Johannam Delphinam.....contingentibus*.

¶ ADVENTAGIUM, Quidquid præter partem quæ alicui juxta leges obtingere potest, conceditur, Gall. *Avantage*. Charta Hugonis Delphini an. 1347. apud Baluzium to. 2. Hist. Arven. p. 434. *Dominus Hugo Delphini codicillando sibi heredem universalem instituit dominum Hugonem Delphini nepotem suum in omnibus & singulis bonis suis &c. cum* ADVENTAGIO *quod idem dominus Hugo Delphini præpositus Brivatensis dicto domino Hugoni Delphini nepoti suo de jure & consuetudine facere potest*. Charta Heliæ Abb. Floriac. an. 1267. *Presbyter habebit etiam in Adventagium domos presbiterales nunc extantes*.

¶ ADVENTAGIUM GUERRÆ, Quod ex prædationibus & expilationibus belli tempore fieri solitis obvenit, apud Rymerum to. 5. p. 626. *Concessimus insuper eidem Radulfo omnia* ADVENTAGIA GUERRÆ *quæ ibidem de bonis mobilibus per ipsum Radulphum & suos adquiri continget*.

¶ ADVENTALIA, Conveniens apparatus, Gall. *Garnitures*. Litteræ Edwardi III. Angl. Regis apud Rymerum to. 5. p. 384. *Vi armata insultantes & eam ingredientes navem illam cum attilio ejusdem, cum triginta paribus platarum, basinetorum & pisanorum cum eorumdem* ADVENTALIBUS *pretii 30. librarum*.

¶ ADVENTATUS, Mendosè, ut puto, pro *Adunatus*. Vita S. Bonifacii Archiep. Junii to. 1. p. 468. E. *Ducentorum Episcoporum unitas sub juniore Theodosio apud Ephesinam urbem* ADVENTATA, *Nestorium geminas in Christo personas profitentem à catholica justo anathemate segregavit Ecclesia*.

¶ 1. ADVENTIO, vel ADINVENTIO, Acquisitio, ut opinor, Gall. *Acquisition, Acquets*. Statuta Monast. S. Claudii, auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 84. *Item & in affranchisamentis personarum necnon manibus mortuis &* ADVENTIONIBUS *factis per præfatum ejusdem Monasterii Abbatem, recipere debet & solvit* (Cellerarius) *quintam partem & portionem*. Vide *Adinventio*.

2. ADVENTIO, Translatio reliquiarum, nempe Sancti alicujus. Ado Viennensis 4. Idus Januar. *Adventio sancti Hermetis*. Vide ibi Rosweidum.

ADVENTITIUS, Advena, Albanus. Breviloq. *Adventitius, Advena, qui aliunde venit*. Gloss. Græc. Lat. ἔπηλυς, *Advena*: *Adventitius*, ἐπείσακτος, *Inductitius, Advena, Adventitius*. Capitul. 3. an. 806. c. 4. Capit. 2. ad Legem Bajuvar. §. 4. & lib. 4. addit. 2. ca. 2. *de Adventitiis*: *Ut cùm Missi nostri ad placitum venerint, habeant scriptum, quasi sint in illorum missatico*. Similia habentur in Edicto Pistensi in Capitul. Caroli C. tit. 31. §. 31. Lambertus Ardensis: *Sed dum contra eos rixarentur, & decertarent quandoque Ardenses,* ADVENTITIOS *illos & servilis conditionis opprobria notabiles esse verborum objectione turpium improperaverunt, &c.* Regestum Philippi Aug. *Major & Jurati Calniaci dixerunt, quòd Adventitii Castellaniæ Calniacensis sunt domini Calniaci*. Vide Bractonum l. 4. tract. 1. c. 28. §. 5. *Mancipia Adventitia & fugitiva*, in Leg. Longob. li. 1. tit. 25. §. 66. *Adventitia merces*, apud Ammian. lib. 14. *Adventitiæ species*, quæ ex aliis provinciis importantur, l. un. Cod. Theod. de Saccar. Urb.

ADVENTITIA. Gloss. Lat. Græc. *Adventitium*, ἐπείσακτον, ἐπήλυτον. *Adventitia bona*, quæ ex successione, vel aliunde obveniunt: *Biens adventifs*, in Consuet. Burbonensi art. 174. & Arvernensi cap. 14. art. 1.

¶ ADVENTIZATIO. Vide *Advenamentum*.

ADVENTOR, Advena, adventitius, vel hospes. Vetus Inscriptio 181. 1. C. *Auruncejus, cotta, colonis, incolis, hospit*. ADVENTORIBUS, *servisque eorum, lavationem ex sua pecunia in perpetuum dedit*. Vita S. Afræ: *Videns honestos viros, existimans Adventores impudicos, paravit cœnam, &c.* Vide Juretum ad Symmachi libr. 1. Epist. 41. Utitur Plautus. In Gloss. Græc. Lat. ἐργολάβος, est *Adventor*, locator operis.

ADVENTORIA, apud Martialem in Præfat. lib. 12. est Epistola, quæ adventanti amico mittitur obvia. *Litera adventus prævia*, apud Sidon. lib. 5. Epist. 16. προπεμπτικὸν Plinio lib. 4. Epist. 9. *Præcursoria* eodem libr. Epist. 13. *Metatoria* eidem Sidonio lib. 8. Epist. 11.

¶ ADVENTUALE, apud Raimundum Duellium Miscellan. Lib. 2. fol. 8. *Adventuale seu Conciones in singulos dies Adventus. Item Quadragesimale &c.*

¶ ADVENTURARE, Audere, fortunam tentare, Gall. *S'avanturer, hazarder*. Rymer. to. 11. p. 720. *Quòd Mercatores provinciarum nobilium—in regnum nostrum cum navibus, rebus & mercandisis suis accedere &* ADVENTURARE *formidant*.

¶ ADVENTURARIA NAVIS. Gall. *Vaisseau Advanturier, interpolo*. Ea est quæ in aliarum gentium errat maribus prædandi aut etiam mercandi causa. Eadam fere quæ piratica. Vide Dictionarium Commercii &c.

¶ ADVENTURARIA SOCIETAS, Gall. *La Compagnie des Avanturiers*, Mercatorum Anglorum Societas Hamburgi Antuerpiæque potissimùm erecta & adunata; de illa Larreyus in Hist. Anglic. to. 1. pa. 723. Sic autem appellabantur non modò, quòd Antuerpiæ, Hamburgique essent *Adventitii* & hospites; sed quòd ipsos interdum contingeret in longinquis ignotisque marium plagis navigare, & errare, sæpeque vitæ & mercium subire periculum. Rymer. to. 16. p. 323. *Vestræ Majestatis subditos Negotiatores, quos Mercatores* ADVENTURARIOS *vocant, &c.* Et paulo pòst: *Nobis nihil potius vel optabilius accidere possit, quàm, ut nobilissima Anglicana natio, imprimis verò Mercatores* ADVENTURARII *collegium suum....apud nos constitueret, & inoffensè negotiaretur*. Et pag. seq. col. 6. *Quippe* ADVENTURARIÆ *Societatis Mercatoribus usui atque utilitati fore existimabunt*.

¶ ADVENTURARII. Vide *Adventuraria Societas*.

¶ 1. ADVENTUS. Casus adversus, infortunium, Gall. *Accident, Aventure*. Epistola Senescalli Provinciæ, an. 1326. in Archivo S. Victoris Massil. *Propter* ADVENTUM *submersionis galeæ in numero 20. galearum felicis armatæ computatæ*.

2. ADVENTUS, Tempus, quod Natale Domini præcedit, constans 4. septimanis, quod à Petro institutum ait Durandus lib. 6. ca. 2. num. 1. quanquam non idem semper fuit Hebdomadum & Dominicarum numerus: nam in Missis Ambrosianis *de Adventu Domini*, sunt sex Dominicæ, & prima subsequitur festum S. Martini, quod testatur etiam Radulfus Tungrensis propos. 16. Vide Abbonem Monach. apud Baron. an. 1001. n. 5. & Menardum ad Sacrament. Gregor. M. pag. 215.

Sed & illud pariter observandum, à Natali Domini, sive Adventus, primam Dominicam, sive Hebdomadem modo appellari, quæ remotior est, quartam verò quæ proxima: antiquitus verò inverso numerandi ordine,

dine, proximior prima, remotior quarta dicebatur, uti docemur ex Amalhario lib.3.de Offic.Ecclef.cap.11. & libro Sacrament. Gregorii PP. Verfus qui habentur in Martyrologio S.Victoris Parifienfis:

Adventum Domini mos eft celebrare Decembris
Poft ternas Nonas, vel quintas ante Kalendas.

Vel fic:

Andreæ fefto vicinior ordine quovis
Adventum Domini feria prima colit.

Vide Honorium Auguftod.lib.2. de Imag. mundi, cap. 107.De nomine, fic Rupertus lib.3.de divin.Offic. cap. 1. *Tempus quod Dominicæ Nativitatis memoriam antecedit, ideo* ADVENTUS *nuncupatur, quia totus ejus Ecclefiafticus ordo juxta contemplationem* ADVENTUS *Domini difpofitus eft. Advenire autem rectè Dominus dicitur, qui ubique eft invifibili præfentia majeftatis, dum affumpto quod vifibile eft noftrum, ufibus carnis vifibilem fe oftendit, &c.* Cur à Fidelibus inftitutus fit, docet Honorius Auguftod.lib.3.cap.1. Will.Neubrigenfis lib.5.cap.17. *Erat autem hiems, & Dominici Natalis folennis exfpectatio, quæ* ADVENTUS *Domini dicitur, erat in Januis.*

3. ADVENTUS, Tributi fpecies. Tabular. Burgulienfe fol. 59. *Gaufredus gener calumniatur, requirens ab eis relevamentum, ita ut nec ab ipfo, nec aliquo hæredum fuorum amplius requireretur. Poftea cœpit quoque quærere aliam occafionem, quam* ADVENTUS *vocant, pro quo petebat quotanno fibi reddi unum fextarium frumenti, & duos avenæ, & unum modium vini, &c.*

ADVENTUS FRANCIPLEGII. Vide *Plegium francum.*

ADVENTUS JOCUNDUS, Tributum, quod Domino exfolvitur, cùm primùm ad aliquam dignitatem pervenit, verbi gratia, cùm Reges ad regnum educuntur. Computus Thefaurariorum Franc.1316. *Pro dono facto Regi ratione Jocundi Adventus fui & exercitus Flandriæ 500 lib.Tur.* Vide Cognatum in Hiftor. Tornacenfi lib.4.cap 15. extremo, & Chopinum lib.1.de facra Polit. tit. 8. §. 13. Adde præterea Concil. Lateran. IV.c.57.

Ab Epifcopis etiam exactas ejufmodi præftationes in eorum *Jucundo Adventu* legimus in Geftis Abbatum S. Germani Autiffiodor. cap. 18. & apud Hubertum in Probat.Hiftor.Ecclefiæ S.Aniani p.62.Adde Conftit.Sicul.lib.3.tit.18.

ADVERARE, Rem veram effe probare, noftris *Averer:* vox fori Aragonenfis, de qua Michael *del Molino* in Repertorio in v.*Adveratio.*

¶ ADVERBIALIA, Rationes, fententiæ, articuli. Ratherius Veronenfis de contemtu canonum part. 2.to.2.Spicileg.Acher.pag.199. poft *Conclufionem deliberativam* Leodici actam, & 40. articulis comprehenfam fic loquitur: *Quadraginta igitur* ADVERBIALIBUS *his quondam, ni me fupputatio fallit, cùm pro Epifcopo Leodicenfi importuniffimis fuaforibus obftiterim Ratherius ego, &c.* Quas quidem rationes vel fententias ita appellat, quòd eas in proverbiorum modum digefferit.

ADVERSARI, *Contraire: fed Boëtius dicit Adverfamini vitia, i. refpuite.* Papias.

ADVERSATIONES, Tributa, exactiones, malatoltæ, in Charta an.1300.quam vide in verbo *Gandargium.*

¶ ADVERSATUS, Qui fui compos non eft, infanus. Miracula B.Simonis Epifc. Auguft. to.2. April. p.825.D. *Erat a dæmone vexata, & lædebatur potiùs in pede & in manu finiftris; & faciebat opera quæ faciunt* ADVERSATÆ, *& fua facta facere non poterat.* Et paulo inferiùs: *Die 7. Maii Bonafante quæ dicitur Fantina* ...*erat* ADVERSATA *& à dæmone vexata: & hoc accidit fibi in uno campo placato.*

¶ ADVERSIO, Prævaricatio. Acta SS. Aprilis to.2.pag.927.D.*Cæterùm quia inter Barbaros barbaricè & ftolidè promotus eft, in tuæ fraternitatis arbitrio ponimus; fic tamen ut de cætero in ea regione, hujufmodi non præfumatur* ADVERSIO.

ADVERSIPEDES, ἀντίποδες, in Glofl.Lat.Græc. quos primùm nominaffe in Philofophia Platonem tradit Diogenes Laërtius.

ADVERSUS, Juxta, vel potiùs, In confpectu, E regione. Lactantius de Mortibus perfecutor. n. 23. *Filii* ADVERSUS *parentes fufpendebantur: fideliffimi quique fervi contra Dominos vexabantur: uxores Adverfus maritos, &c.*

¶ ADVERSUS EST, pro *Advertit*, obfervavit, quafi ab *Advertor* Depon.Gerardus Abbas lib. 1. Miraculorum S.Adalhardi in præfatione: *Latuit diutiùs fepultura . . . nemo tranfeuntium, nemo orantium eft Adverfus.*

¶ ADVERTENTIA, Obfervatio, nota, animadverfio, Gall. *Remarque.* Vide Goclenii Lexicon Philos.

¶ ADVESTIRE, Poffeffionem conferre, Gall. *Inveftir.* Vide *Veftire.*

¶ ADVESTITURA, Miffio in poffeffionem; item, Cenfus annuus in fignum acceptæ *veftituræ feu poffeffionis.* Vide *Veftire.*

¶ ADVEXATICIUS, à Dæmone vexatus, apud Amolonem Lugdunenfem in Epiftola ad Theobaldum. Vide *Dæmoniacus.*

¶ ADVICTORIUM, ADVINCTORIUM, ADJUTORIUM, ADVINTORIUM, ADJUNTORIUM, AVITORIUM, quæ tam incerta fcriptio oritur ex ambiguitate hujus notæ *m.* quæ utrum *ui* vel *iu* debeat explicari incertum eft. Cionaccius fingula loca adnumerat, & in dubio notat, videri legendum *Advinctorium* vel *Adjunctorium*, ut fignificetur oblatio quædam cerea plurimorum cereolorum in fafcem colligatorum, vel fax ex pluribus funalibus compofita. Ita Bollandi Continuatores. Prætulerim *Advinctorium*; eft enim *Advincta*, Tæda, fax, Gall. *Torche*, *Flambeau*. Miracula S. Humilianæ tom. 4. Maii p. 405. B. *Una die feci votum B. Humilianæ, quòd fi eum ab hac infirmitate liberaret, portaret ad tumulum fuum* ADVICTORIUM *candelæ, longum, fecundùm quantitatem monumenti.*

¶ ADVIDERE, Commonere, Gall. *Avertir*, *Avifer*. Epiftola Bertrandi Archiep.Vienn.tom.2.Hiftoriæ Dalphin.p.297.*Attentiùs requirimus & rogamus, quatenus confilium dicti D. Dalphini, fuper prædictis velitis* ADVIDERE *& informare, ut à prædicta ufurpatione defiftant.*

¶ ADVIGILIUM, Laudes quæ matutinum, feu Vigiliarium officium per tria nocturna divifum claudunt. Ita Continuatores Bollandi in Notis ad vitam Ezonis Mathildæ & Richezæ tom.5. Maii pag.55.

¶ ADVINARE, ut infrà *Advineare*, in majori Chartulario S. Victoris Maffil. fol.43. v. ex Charta anni 817. ubi etiam *Adviniatus* dicitur de agro vineis confito.

¶ ADVINCTA, Fax, tæda, Gall. *Torche*. Miracula S. Zitæ Virg. Lucenfis April. tom. 3. p.523. A. *Venit Lucam ad ipfam Virginem & dedit ftatim* ADVINCTAM, *& gratias egit magnas Deo & fupradictæ Virgini.*

ADVINEARE, Vites in agro ferere, plantare. In Tabul.S.Cyrici Nivern.n.54. & alibi.

¶ ADVINIATUS, eadem notione. Vide *Advinare.*

ADVISARE, Avisare; ex Gall. *Advis, avis*, Consilium: Italis *Avisare*, Gallis *Adviser, aviser*, Consulere, deliberare. [Item monere, Gall. *Avertir*.] Nicolaus Clemangia in tract. de Annatis non solvendis p.82. *Certi, qui cum deputatis Dom. Cardinalibus convenirent ad Advisandum*. Infrà: *Adducendo in medium rationes & justificationes, quas priùs longè Advisaverant*. [Hickesius Gram.Theot. p.92. vult accersendum à Latina præpositione *ad* & veteri Septentrionali *Wisan*, Cimbricè *Visa*, quod significat Monstrare, docere, instruere.

Avisare. Libell.de Fundat. Monaster.Bigaugiensis p.253. *De eo Archiepiscopus doli nescius Advisatur à quodam, &c.* [Ex juramentis Advocatorum apud D. *de Lauriere* tom.2.Ordinat.Reg.p.225. *Quòd in causis, quas fovebunt, si viderint tangi Regem, ipsi de hoc Curiam Avisabunt*. Charta an.1089. *Singuli Abbates suos Avisavere judices*.] Ericus Upsalensis lib. 3. Hist. Sueticæ an.1304. *Dicens, quomodo* Avisatus *esset, & certissimè informatus*. Infrà: *Desuper Avisarent, &c.* Ita lib.5.p.104. lib.6.p.205. *Praeavisatus*. Lib.4. p.117. Thom. à Kempis in Chron. Montis Agnetis cap. 1. *Ad Avisandum locum quietudini aptum*. Chron. Windesem. lib. 1. *Hic ergo, frater, sis Avisatus, & caveas tibi*.

¶ Advisamentum. MS.Biblioth.Colbert. 2576. *Advisamenta styli curiæ Ecclesiasticæ Briocensis. Regulæ quædam sunt litium & litigantium Advisamentum*.

Avisamentum, Consilium, sententia, *Avis*, Charta Henrici VI. Regis Angl. tom.2. Monast. Angl. *De Avisamento & consensu consilii nostri concessimus*. Henric.de Knighton lib.4. *Per Avisiamentum procerum certorum ad hoc Parliamentum assignatorum*. Adde Walsingham. p.509.

¶ Avisatio, Eadem notione. Rymer.tom.8.pag. 215. *Ex certa nostra scientia, & assensu ac Avisatione nostri sanioris & digesti consilii*.

¶ Advisatus, Cautus, prudens, Gall. *Sage, Avisè*. Menotus Sermon.fol. 2. *Discretus & homo Advisatus non transibit ultra*.

Advisor, Qui dat consilium, *Qui donne advis*. Testamentum S. Fulcranni Episcopi Lodovensis: *Tali tenore, ut Macfredus Episcopus sit provisor & Pater & ordinator & defensor ac tutor ipsius Monasterii, & omnes Canonici S.Genesii Sedis Lutevensis* Advisores *& consolatores propter Deum, quatenus illis æterna merces reddatur à Domino Jesu Christo*.

ADVIVERE, pro *Vivere*, superstitem esse, ἐπιζῆν, in lege Wisigoth.lib.4.tit.2.§.13.lib.5.tit.2.§.4.lib.12.tit. 3.§.13. Occurrit etiam passim in formulis, *dum Advixerit, dum Advixero*; & in l.1.C.Theod. de Legit. hæred. Monet Hermolaus Barbarus apud Plinium lib. 15. cap.18. *Advivit*, legi in MS.ubi Editi præferunt *vivit*. Utuntur etiam Tertull.de Anima cap.57. S. Hieronym. lib.1. contra Jovinianum, & Epist.50.lex 28.§.5. D. de Liber.leg.lib.20.D. de Adimend. legit.hæred. Capitolinus in Antonino Pio, vetus inscriptio p.1115.8.&c. Vide Cujac.lib.8.Observ.cap.36. & Rosweidum in Gloss. ad Vitas Patrum.

ADULA, *Caput lini*, in Breviloqun.

ADULARIUS, *Vulgariter dictus bestiarum custos*, apud Michaelem *del Molino* in Repertorio Fororum. V. *Bestia*. Vide Foros Oscæ an. 1247. fol.16. in Foris Aragon. fol.58.v.

ADULCERARE, *Ulcerare*, ἑλκοῦν, in Gloss. Græc.Lat.

¶ ADULESCENTULARE, Adolescentiari, Gall. *Faire le jeune homme*. Glossæ Lat.Græcæ. *Adulescentulo*, Νεανίζω.

ADULTER Solidorum, παραχαράκτης, in leg. 5.Cod.Theod.de Falsa moneta; *Adulterator monetæ*, in leg.1.Cod.Theod.de Conlatione æris, & l.8. de Indulgent.crimin. Gloss.Græc.Lat. παραχάραγμα, *Adulteratio*, παραχαράκτης, *Adulter*. Hinc *Adulterini solidi, nummi, Adulterina moneta* passim.

ADULTERIUM, Stuprum, & quævis fornicatio. Nam ut ait Gregorius Nissenus in Epist. ad Letoium: Ἡμῖν καὶ τὸ κατὰ πορνείαν πλημμέλημα, μοιχείαν ἀπονομίζειν, διότι μία ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα. Glossæ antiquæ MSS. exponunt per *stuprum, Adulterium in virgine perpetrandum*. Gregorius Turon.lib.9.cap.37.de Droctigisilo Episcopo: *Et licèt esset vorax cibi, ac potator vini extra modum, quam sacerdotalem cautelam decet, tamen nullum de eo* Adulterium *quispiam est locutus*, id est, à nullo est infamatus, non de Adulterio opinor, sed de quovis alio crimine, aut defectu. Lex Wisigoth.lib.3.tit.4.§.5. *Si filiam in* Adulterio *pater in domo sua occiderit, &c.* §.7. *Si puella ingenua, sive vidua, ad domum alienam* Adulterii *causa venerit, & ipsam ille uxorem habere voluerit, &c.* Ita *Adulterium* pro *stupro*, & *Adulterare*, pro *stuprare*, usurpatur §. 2.8.14.15.16.17.18.in Lege Burgund.44. 61. & in Lege Longob. passim. In Concilio Autisiodor.can.23. Turon. 11.can.14.in Capit.Compendiensi an.754.c.14. Bonifacius Moguntin.Archiep.Epist.ad Athelbaldum Regem, apud Baron.an.745.n.10. *Si virgo paternam domum cum* Adulterio *maculaverit*. Extat Charta an.1082. continens compositionem inter Fulconem Comitem Juniorem (Andegavensem) & Goffridum Episcopum *super querela, quam diu contra Comites habuerant Episcopi, videlicet de Adulteris & usurariis, quos antiquitus ad solius Episcopi justitiam pertinuisse constabat; sed postea ministrorum Ecclesiæ negligentia & incuria seculares judices usurpaverant, non absque Episcoporum contradictione & justa querimonia. Super hac igitur querela talis concordia facta est utriusque consensu, ut Præpositus Comitis & Archidiaconi Episcopi communiter* Adulteros *& usurarios laicos distringant, & totam multam emendationis inter Comitem & Episcopum per medium partiantur*.

Atque inde forsitan *Avoutres* nothos appellarunt nostri, & quotquot non ex legitima copula nati erant, uti vox hæc videtur usurpari in Consuetudine Britanniæ art.480. & 481. Præterea in Assisis Hierosolymit. MSS.c. 62. ubi *Traitours, bastars & Avoutres*, recensentur inter eos qui *Warandiam ferre* non possunt; *qui ne peuvent porter garantie en la haute Cour*: nisi *Avoutres* propriè dicti fuerint, qui ex adulterio nati erant: nam *Avoutere* est adulterium, in Reclusn, *de Moliens* in *Miserere*: *Par pechiè plus lais qu'Avoutere*. Florentini *Avolterio* dicunt.

Adulterium præterea dicitur pœna vel multa, quæ adulteris irrogatur, vel jus vindicandi adulterii. Domesdei: *De Adulterio per totam Chent* (Cantium) *habet Rex hominem, Archiepiscopus mulierem, &c.* Alibi: *Adulterium vel raptum faciens, 8. sol.4. d. emendabat homo, & fœmina tantumdem: Rex habet hominem adulterum, Archiepiscopus fœminam*. Rursum: *Vidua si se non legitimè commiscebat, 20. sol. emendabat: Puella verò 10. sol.* Vide Chronicon Besuense pag.672.

Apud Anglos, Adulterium *Wera* emendari sanxit Henricus I.c.11.& 12. At Legibus Edmundi Regis cap. 4. apud Brompton. pag.859. adulter sicut homicida punitur. Canutus verò hominem adulterum in exilium relegari, fœminæ nasum & aures præcidi jubet, in Legibus part. 2. cap. 6. & 50. Vide Martialem lib. 3. Epigr.84.

Apud Saxones, Adulterii pœna qualis fuerit, docet his

his verbis Bonifacius Moguntin. Archiep. in Epist. ad Athelbaldum Regem: *In antiqua Saxonia* (i. Germania) *si mulier maritata, fracto fœdere matrimonii, Adulterium perpetraverit, aliquando cogunt eam, propria manu per laqueam suspensam, vitam finire: & super bustum illius incensæ & concrematæ corruptorem ejus suspendunt. Aliquando congregato fœmineo exercitu, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis cædentes, & pungentes minutis vulneribus cruentatam & laceratam de villa ad villam mittunt, & occurrunt semper novæ flagellatrices, zelo pudicitiæ adductæ, usque quo eam aut mortuam, aut vix vivam derelinquant.* Vide Petrum Opmerum in Chronolog. pag. 345.

Apud Wisigothos adulter & adultera marito adducebantur: & si Adulter filios non habebat, ejus bona eidem cedebant, ut est in Lege Wisigoth. lib. 3. tit. 4. §. 1. 3. 12.

Adulteri apud Hispanos castrabantur. Lucas Tudensis, de Bamba Rege: *Testantur hæc ab illo Adulteris abscissa membra virilia, quibus pro fornicatione hanc ultionis irrogabat jacturam.* Vide Luithprandum lib. 6. cap. ult. Leges Ælfredi Reg. cap. 25. Saxonem Grammaticum lib. 5. Hist. Danicæ pag. 77. præterea Valerium Maximum lib. 6. cap. 1. Martial. lib. 2. Epist. 60. &c.

Apud Aragonenses, *secundùm Foros antiquos, si conjugatus aut conjugata erant deprehensi in Adulterio, amittebant vestes suas, & solvebant 60. sol. de calumnia. Et se conjugatus cum conjugata erant deprehensi in Adulterio, solvebant dictam calumniam duplicatam; & si non poterant solvere dictam calumniam, flagellabantur, ut patet in Foro antiquo tit. de Adulterio lib. 8. fol.* 33. Ita Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. Apud Lusitanos adultera cum adultero cremabatur. Quod si maritus nollet uxorem cremari, adulter liber erat, ut est in Coronatione Regis Portugalliæ, apud Anton. Brandaonum lib. 10. cap. 13.

Adulterorum apud Polonos pœnam ejusmodi fuisse, dum adhuc pagani essent, tradit Ditmarus lib. ult. p. 106. *Si quis alienis abuti uxoribus, vel fornicari præsumit, hanc vindictæ subsequentis pœnam protinus sentit: in pontem mercati is ductus per follem testiculi clavo affigitur, & novacula prope posita, hic moriendi sive de his absolvendi dura electio sibi datur.*

Adulterarum pœnam, apud Bohemos *decapitationem* fuisse docet Vita S. Adalberti Episcopi Pragensis n. 9.

Cujusmodi autem fuerit apud Francos adulterorum pœna, dicetur in verbo *Trotare*.

In libertatibus, concessis villæ Blaziliæ in Arvernis à Bertrando D. Mercorii an. 1316. *Si aliquis capiatur in Adulterio, persolvat centum solidos Podienses, aut fustigetur; & sit in electione hominis capti, vel mulieris de fustigatione vel solutione prædictis.* [Quæ quidem mulcta pecuniaria, cùm in rem Dominorum cederet, diligentem illi adhibebant curam ne laterent Adulteri, quibus certè convincendis non multùm laborabant; sæpius enim satis erat ipsa suspicio, ut quis reus pronunciaretur. Docent Libertates Sancti Georgii Esperanchis an. 1291. quænam probatio sufficiebat, ut quis velut Adulterii reus plecteretur: *Si Adulterium rationabiliter probetur; videlicet conjugatus cum conjugata vel soluta, vel è converso, braccis tractis inventus fuerit, vel nudus cum nuda invenitur, & hoc possit probari per duos familiares, vel per unum, unà cum alio teste fide digno in arbitrio Domini sunt.* Præter hanc mulctam pecuniariam lectus Adulterorum ex Consuetudine Viennensi adjudicabatur illi qui Adulteros deprehenderat; quod subinde an. videlicet 1361. in *emendam* 5. solidorum mutatum fuit. Regist. Inscript. fol. 238. *Et illi, qui Adulterantes deprehenderint non habeant lectum, nec aliquid de bonis ipsorum, nisi tantum quinque solidos pro lecto.*] Vide Leg. 4. Cod. Theod. Quorum appell. at. non recip. De pœnis adulterii multa congessit Stephanus Stephanius in Notis ad Saxonem Grammat. p. 122. Vide præterea Socratem lib. 5. cap. 18. Eclogas Leonis & Constantini tit. 28. cap. 9. &c.

ADULTEROS, vocant Scriptores Ecclesiastici, qui civitatis Episcopo adhuc superstite, ejusdem Episcopatum invadunt, aut, qui quempiam ad Episcopatum promoveri patiuntur, Episcopo adhuc vivente. Episcopus enim promotione sua spirituales nuptias cum Ecclesia sua contrahit. Liberatus Diacon. cap. 14. *Cùmque super hoc multa dubitatio processisset, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne* ADULTERI *viderentur,* (*Dioscoro quippe vivente,*) *novissimè in Proterium universa sententia declinavit.* Cap. 17. *Porro hæretici, ut jam dictum est, Petrum latenter instituerant, quem jussit Zenon Imperator expelli, tanquam hæreticum &* ADULTERUM, *&c.* S. Hieronym. Epist. 84. cap. 2. explicans verba S. Pauli, dicentis, oportet Episcopum esse unius uxoris virum: *Quidam coactè interpretantur uxores pro Ecclesiis, viros pro Episcopis debere accipi, & hoc in Nicæna quoque Synodo à Patribus esse decretum, ne de alia ad aliam Ecclesiam Episcopus transferatur, ne virginalis paupercula societate contempta, ditioris* ADULTERÆ *quærat amplexus.* Vide Palladium in Vita S. Joan. Chrysostomi p. 146. Theophanem p. 188. & Anonymum Combefisianum in Alexandro num 1.

¶ ADULTIUM, pro *Adulterium*, seu mulcta pro commisso Adulterio. Charta anni 1246. in Tabulario Tolosæ ex Camera Comput. Paris. fol. 114. *Justitiis sanguinis & commissionibus, & lattamiis,* ADULTIIS *& in omnibus ad me vel ad dictam senioriam pertinentibus.*

¶ ADULTULUS, Adolescentulus. S. Paulinus Ep. 44. n. 3. *Ibi parvuli sive etiam* ADULTULI *Babylonis filii eliduntur.*

ADULTURUM, ADULTRIUM. Charta an. 1217. apud Ughellum in Episcopis Veronensib. *Cùm iniisset contractam cum D. Thelardo, quandam Veronensi Episcopo, super jurisdictione, districtu, & honore, &* ADULTURO, *qua vulgò plebania nuncupatur, & crimaria* (leg. *cremania*) *& fodro parti, ejusque curtis, &c.* Ibi mox: *Adulturum*. Infrà: *Omnem honorem, omnem plebaniam, sive Adultrium, omnem fodrum, &c.* Sic alibi rursum: *De plebania, sive de Adulturio.*

¶ ADUMATICUM. Constitutio Ansegisi. Abb. Fontanell. inter Acta SS. Benedict. sect. 4. part. 1. p. 640. *De Riparensi curte mod. CL. de Abtaco mod. L. de Burgandia mod. L. sunt modii DC.* ADUMATICUM *mod. XXXII. Sicera, humolone, quantum necessitas exposcit.*

ADUNARE, Colligere, in unum cogere. Gloss. Græc. Lat. ἀθροίζω, *Aduno, congrego, glomero.* Italis *Adunare*. Henricus Rosla in Herlingsberga: *Præsul Sifridus, Hildensbemensis* ADUNAT *fortia castra, fastus & terribiles equitatus.* Charta Rogerii Reg. Siciliæ pro Messanensibus apud Bonfil. Constantium: *Volumus etiam, quòd ubicumque mercatores & navigiorum domini civitatis fuerint* ADUNATI *à tribus ultra, possint Consulem eligere.* [Chronicon Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 594. *Quarum omnium rerum inter* ADUNATA *& exadunata sunt modiola CCCC. Et in monte de Caballaro & in Seliora modios VII.* Adde Legem Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. Concilium Budense an. 1279. c. 3. &c. Usi etiam Justinus non uno loco, Gellius lib. 2. c. 29. Lactantius lib. de Mortibus persecutor. n. 23. 45. Se-

na-

nator lib.5. Epist. 3. & alii. Vide Salmasium ad Vopiscum pag.460. & Olaum Borrichium lib. de Variis linguæ latinæ ætatibus p.4. *Adunari* denique proprio vocabulo dicebantur Ecclesiæ, cùm à barbaris pervasæ erant, ut eas recuperandi spes nulla esset: tum enim, quod reliquum erat, alteri Ecclesiæ *Adunabatur*. Vide Diurnum Romanum c.3.tit.12.& Gregorium M.lib. 2.Epist.59. lib.5. Epist.19.

ADUNANTIA, pro Collecta, Congregatione, in Statutis Veronens.lib.1.cap.46.

ADUNATIO, In unum collectio, collecta, *Assemblée de gens*. Lex Longobard.lib.1. tit.17. *Ut nullus per sacramentum, nec per aliam obligationem Adunationem faciat*. Adde tit.18.§.2.*Adunatio voluntatum*, apud Senator. lib.4.Epist.33. Adde Epist.36.

ADUNATUS, μονόχωρος ἐν τῇ τάβλᾳ, in Gloss. Græc. Lat. De locis in alveo, seu tabula lusoria, qui sua habebant nomina, quorum fuere *Antigonus*, *Divus*, & hic fortè *Adunatus*, ex Agathiæ Epigram. lib. 1. Anthol.cap.61.egit Salmasius ad Vopiscum pag.468.

☞ *Adunatus in Tabula*, Is est, juxta Hofmannum in Lexico, qui sive in tesseris, sive in latrunculis, Lusor omnibus calculis spoliatus victus abit, utpote qui *Adunetur*, id est, ad unum redigatur. At juxta vim vocis μονόχωρος, id est, cujus Rex ad illas redigitur angustias, ut ipsi in alveo una tantùm supersit mandra, sive sedes.

1. ADUNCARE, Unco illigare, suspendere. Vita S.Tillonis Mon.c.2.*Hamo crucis, ut draco*, ADUNCATUS *à domino est*, *& capistro ligatus ut jumentum*.

¶ 2. ADUNCARE, Aduncis volis arripere, Gall. *Agripper*. Bernhardi *de Breydenbach* iter Jerosol. p. 183. *Deinde post tergum meum currentes* (Dæmones) *voluerunt me* ADUNCARE *& in ipsos puteos sulphureos precipitare*.

ADUNDATORIUM, ἐξυδρευτήριον, in Gloss.Lat. Græc.clepsydra hortulanorum, Gallis *Arrosoir*.

ADVOARE, ADVOAMENTUM, ADVOATIO. Vide *Advocare*.

¶ 1. ADVOCARE, Advocatum agere, causam alicujus defendere, Gall. *Plaider*, apud vulgum *Advocaster*. Concilium Terracon. inter Anecd. Marten. tom.4.col.321. *Clericus beneficiatus non Advocet contra Ecclesiam pro laico*. Occurrit eadem Notione in Actis SS. Aprilis to.2.p.328.Maii to.5.p.390.

¶ 2. ADVOCARE CAUSAM, Causam in medio ponere, Gall. *Appeller une Cause & la faire plaider*. Index MS. beneficiorum Ecclesiæ Constantiensis fol. 41.è Musæo D. *Du Cangè*: *Et Johannes da Leseaux...asserens hujusmodi patronatum ad ipsum pertinere....supra quibus debatis & litibus obtinuit contra ipsos dictus de Hamas ... in quo statorio procurator Regis procuraverat hujusmodi* CAUSAM ADVOCARI.

3. ADVOCARE, Rem factam agnoscere, rem in se suscipere, Gallis *Advoüer*. Hujus notionis originem prodit Lambardus his verbis: *Erat in more positum, ut, si quis rem furto surreptam mercatus, eandem alteri vendidisset, atque is porrò rem illam cuiquam alienasset, idemque fecissent alii præterea plures: domino tamen per leges licebat rem suam, ubivis deprehensam, suo sibi jure vindicare. Tum verò ejus, quem penes erat res deprehensa, partes erant, venditorem proferre, causæque illum* ADVOCARE, *ut is venditionem præstaret, atque in se reciperet. Is demum causa Advocatus, alium citabat aliquem, atque ita alio alium Advocante, in ipsum tandem furti auctorem culpa transferebatur*. Id ipsum Franci veteres dicebant, *Voucher à garantie*, quod idem est ac *Appeller son garant*. Qua quidem notione, *Advocare* accipitur in Legibus Inæ Regis apud Bromptonum cap.52. 59.in Legibus Ethelredi part.2.cap.9.part.3.cap.10. & in Legibus Edwardi Regis Saxonici cap. 2. Ab ejusmodi rerum venditarum *Advocationibus*, translata postmodum vox ad id, quod quis ut suum, aut à se factum, agnoscit. Concilium Lugdun.an.1274.cap.22. *Recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam à superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem* ADVOCANDO, *prout in quibusdam partibus Gallicanis vulgariter dicitur Advouer*. Chron Nangii an. 1296. *Nihil ab eo se tenere in feodo; aut quoquo modo alio Advocabat*. Adde eundem sub an.1301. Fleta lib. 1. cap.15. §.4. *Si vir ipsum in domo sua susceperit, nutrierit, &* ADVOCAVERIT *ut filium suum*. Statutum Ludovici Hutini Reg. Franc. an. 1315. editum à Pithœo, cap.54. *Donec fuerit Advocatus ut burgensis noster*. Vide Consuetud. municipales apud Raguellum, verbo *Advouer*, & Littletonum sect. 457. Statutum 2. Westmonasteriense an.13.Edw.I.cap.2.&c.

ADVOUARE, Eadem notione, ex Gallico *Advouer*, in Concilio Salmuriensi an.1315. c.1. *A personis laicis tanquam à superioribus. ea quæ ab Ecclesia tenent, Advouantes se tenere*. *Advouationes*, ibidem.

¶ ADVOCARE PATRONUM, Agnoscere jus patronatus alicui competere, *Reconnoitre qu'une personne a droit de presenter à un benefice*. Chartular. S.Vandreg. tom.2.pag.1905. *Godefridum quoque de Garrevilla instituimus personam Ecclesiæ de Jarreville ad præsentationem eorumdem* (Religiosorum Monasterii S. Vandreg.) *qui eos de omni beneficio* ADVOCAVIT PATRONOS *& inde promisit se eis fidem tamquam patronis, juramento corporaliter præstito servaturum*.

¶ ADVOARE, Eadem significatione. Archiv. Ecclesiæ Dolensis an. 1346. *Nihilominus idem Radulfus, ad ipsam Capituli turbationem aspirans, dicitur postmodum* ADVOASSE *de facto dilectum & fidelem nostrum Episcopum Dolensem in dominum feodalem ipsarum decimarum. Occasione cujus Advocationis idem Episcopus decimas vi armorum collegit*. Archiv.castri Nannet. arm. L.cass.G.num.4.an.1253. *Guido de Valle & dominus Vitrei, Deliberationem quam Karissimus dominus Joannes Dux Britanniæ, Comes Richemundiæ nobis fecit de duobus hominibus nostris de Albigneio qui capti erant apud Nannetas occasione cujusdam homicidii, de quo accusati erant, non habemus pro alia sasina quam habebamus, antequam dicti homines capti essent, nec* ADVOAMUS, *nisi si priùs faciebamus*.

¶ ADVOAMENTUM, Advocati, Gall. *Adous*, Tutela, patrocinium. Ejusdem districtus, Gall. *Advouerie*. Tabular. Gemmeticense: *Qui quidem Prioratus . . . ab antiquo de* ADVOAMENTO, *ressorto & jurisdictione Castri & Castellaniæ de Anneto*. Baluz.Hist. Arverniæ tom. 2. pag.165. *Ipsius gentes & officiarios, pro quibus Advoamentum & defensionem causæ in se susceperat*.

¶ ADVOVAMENTUM, Argumentum, probatio fortè ducta ex testium, vel etiam adversariorum confessione, Gall. *Aveu*. Instrumentum appellationis Guillermi *Bruiere* an.1481. ex archivo Monast. B.M. de Bono Nuntio Rotomag. *Et ut de præmissis vobis constare posset iidem mei magistri* ADVOVAMENTA *coram vobis exhibuerunt & produxerunt, per quæ vobis sufficienter constare poterat, testes per dictum de Paris productos esse ignorantes de pecia terræ contentiosa*.

¶ ADVOARE, Ratum habere, comprobare, sufficienti auctoritate munire, Gallicè *Advouer*. Requesta Humberti Dalphini to.2.Hist.Dalph.p.340. *Et si & in quantum eos recollegerit & receptaverit, ratum habent & Advoant ipsum*. Recognitio Vedasti de *Raquesior* in Tabul. Sithiensi an. 1374. *Vedastus confidens in requisitione prædicta & dicti terragiatoris responsione, & per hoc credens esse bene* ADVOATUS.

¶ AD-

¶ ADVOARE. Agnoſcere. Litteræ Officialis Autiſſiodorenſis de Crevenno villa, ex Archivo Eccleſiæ ejuſdem: *Promiſit idem Johannes per fidem ſuam quòd in dicta terea & juſtitia dicti Militis alium dominum quam Capitulum noa* ADVOABIT.

¶ ADVOHARE, ADVOHATIO, Ejuſdem ſignificationis. Charta an.1283.apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern.p.300. *Recognoſcimus .... nos ea tenere à vobis de feudali dominio veſtro, & pro vobis tanquam pro domino & gardiatore noſtri & noſtri Monaſterii* ADVOHAMUS *& tenemus & nos & temporalia noſtra; & aliam* ADVOHATIONEM, *ſi quam fecimus, revocamus*. Inſtrum.homagii redditi Guidoni de Calviniaco Vicecomiti de Brucia an. 1366. *A dicto domino meo tenere & Advohare me offero*, pro *Aſſero*. Boerius Antiq. Conſuet.Bituric.tit.4.de Feudis §.11.& 13.*Nota quòd ſi Vaſſallus* ADVOHET *Regem Franciæ in Dominum, licèt non ſit, non perdit feudum de conſuetudine, ſecus ſi alium dominum negando ſuum verum dominum*.

¶ ADVOATIO, Protectio, Tutela. Charta an. 1383. apud Marten.to.1.Anecd.col. 1590. C. *Aſſociationes, retentiones, Advoationes, aggregationes, receptationes, &c.*

ADVOCARE, Advocatum poſtulare, vel ſub Advocati patrocinio ſe ponere: *s'Advoner de quelqu'un*. Charta Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ pro Eccleſia Tornacenſi an.1250.*Ita tamen quod dictus Epiſcopus & ſucceſſores ſui nos & ſucceſſores noſtros Comites Flandriæ, qui pro tempore fuerint, ſi indiguerint auxilio, Advocabit, nec alium dominum ſecularem poterunt* ADVOCARE. Ubi Charta Walteri Epiſcopi Tornacenſis ejuſdem anni habet: *Non poſſumus alium dominum ſæcularem, quam illuſtrem dominum Comitem Flandriæ, qui pro tempore fuerit*, ADVOCATUM *pro auxilio babendo poſtulare, vel etiam invocare*, Vide Acta Murenſis Monaſterii pag.22.

ADVOCARE, Gall. *Aveer*, in Aſſiſiis Hieroſol. cap. 189. *Quaat gent à qui l'on a la detbe conenè en Court, ou qui l'on prove, ſi comme ils doivent, veulleat eſtre payès, doit veair devant le Seignor ea Court, & requerre au Seignor que il li faſſe paier ſi come il doit par l'aſſiſe, ſi come detbe connuë en Court de tel detbe que tel li connoiſt; & le Seignor li doit reſpondre que il en fera volentiers ce que il devra par l'Avèment de ſa Court, que olle Avoie ce que il en fer a; & la Court doit ce me ſemple Avoier de ce enſi le Seignor que il mande ſemondre par trois de ſes homes come Court celui ou celle qui la detbe connuſt, &c.* Cap. 257. *Et la doivent aſſembler los plus anciens de la contrée, & toutes manieres de gens par qui ils cuident eſtre Avèes, &c.*

¶ ADVOCATIA, Officium Advocati. Vide infrà poſt vocem *Advocatus*.

ADVOCATIO, Vaſſallorum profeſſio, *Adveu*. Statutum Ludovici Hutini an. 1315. edit. à Pithœo cap. 4. *Nec recipiemus novas* ADVOCATIONES *vaſſallorum ſeu hominum Eccleſiaſticorum*. [Chartular. Matiſcon. fol. 120. *Ego Valterius in* ADVOCATIONEM *nepotis mei, qui in pueritia eſt dono ad Caſam Dei manſum in villa Ciciaco*. Vide *Advocatio* poſt vocem *Advocatus*.]

ADVOCATI *Eccleſiarum*, qui jura, bona, & facultates Eccleſiarum tuebantur: quibus id muneris conferebatur, ut eſſent, qui in publicis judiciis earum cauſas defenderent, & actoris vel rei partes agerent. Hos tum primùm poſt Conſulatum Stiliconis inſtitutos innuit Synodus Carthaginenſis can. 99. *pro cauſis Eccleſiæ*: quia ut eſt in Chronico Moſomenſi, *Eccleſia ſemper juſto* ADVOCATO *contra malignantes opus habet*. Atque deinceps ſtatutum à ſummis Pontificibus & Principibus, ut Epiſcopi, Abbates, & Eccleſiæ, *Advocatos* ſive *Defenſores bonos haberent*, in Concilio Romano ſub Eugenio II. PP. Moguntiac.cap.50. Duziacenſi I. pag. 225. Edit. Celloti, in Capitul. ex Lege Salica & Gombata cap.14. in Lege Longobard.lib.2. tit.47. §.7.5.6.9.&c. Atque hi quidem non una *Advocati* appellatione, ſed ex variis ſibi injunctis muneribus, diverſis etiam ſubinde nominibus donati leguntur. Nam &

Defenſores paſſim nuncupati, quòd ad Eccleſiarum *defenſionem*, & tuitionem deligerentur. Carolus M. in Cap.an.769. editis à V. Cl. Steph.Baluzio cap.1. ſe ſe *regni Francorum rectorem & devotum ſanctæ Eccleſiæ Defenſorem atque adjutorem indigitat*, ubi in variis diplomatibus *Advocatus* inſcribitur. Gregorius IX. PP. in Epiſtola ad Fridericum II. Imper. *Cùm Advocatus Eccleſiæ intelligi debeat, quod Defenſor; ſi Defenſoris omittis officium, nomen impropriè retines* ADVOCATI. *Advocati ſive Defenſores*, in Concilio Moguntino, in Actis Murenſis Monaſterii pag. 4. in Vita S. Emerani apud Caniſium, in Teſtamento Widradi Abbatis Flaviniacenſis ſub finem, in Teſtamento Hadoindi Epiſcopi Cenomanenſis apud Briſtonium lib. 7. Formul. in Lege Bajwar.tit.1.cap.1.in Capitul. Caroli M.lib.5.cap. 2. 31. 40. 234. in Capit. Caroli Calvi tit. 40. cap. 2. apud Monachum Sangall. lib. 2. cap. 15. Aimoinum lib. 4. Hiſtor. Franc. cap. 34. Hariulfum lib. 4. cap. 12. Dudonem de Actis Normann. pag. 96. 104. Ademarum Cabanenſem pag. 171. Udalricum in Præfat. ad lib. 1. Conſuetud. Cluniac. in Chartis variis apud Beslium in Epiſcopis Pictavienſ. pag. 17. 18. Miræum in Donat. Belgiac. lib. 2. cap. 52. Juſtellum in Hiſt. Arvern. pag. 19. Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 96. &c.

Deinde quòd Eccleſiarum cauſas agerent & curarent, *Cauſidici* interdum nominati, ut in Bulla Urbani II. PP. de qua mox, & in Charta Rodulphi Aquitanorum atque Burgundionum Regis apud Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 16. *Qualem communiter munburdum & Cauſidicum babeant*. Ubi *Munburdi* iidem ſunt, qui *Tutores*, quomodo appellantur in Charta Henrici Ratiſpon. Epiſc. in Metrop. Saliſburg. t.3.p.250. *Tutores & Actores*, quòd Eccleſiarum tutelam ſuſcipiant. Atque ut *Paſtores* res Eccleſiaſticas curant, ita ii Eccleſiarum res ſeculares: unde *Paſtores laici* appellantur in Tabulario Tutelenſis Eccleſiæ: *Cernentes Monachi privatos ſe eſſe* PASTORE LAICO, *qui honorem illorum defenſaret, petierunt ſibi Bernardum Vicecomitem Torennæ, ut defenſaret, &c.* Quo ſenſu *Paſtores Eccleſiaſtici* appellantur in Epiſtola Nicolai PP. an.868. apud Loiſellum in Hiſtoria Bellovacenſi pa.240.

Ejuſmodi Eccleſiarum Advocati ex ordine erant *Scholaſticorum*, id eſt, *Advocatorum, qui in actu erant, vel in munere defenſionis cauſarum*, ut eſt in Codice Canonum Africanor. cap. 97. Nam Eccleſiæ ſuos antea *Defenſores* habebant, ſed ex ordine Eccleſiaſtico, ut ſatis indicat idem Codex: qui etiam *Oeconomi* appellabantur, cùm rerum & facultatum Eccleſiaſticarum iis cura incumberet. [Illuſtres fuere in primis Eccleſiæ Romanæ *Defenſores*, quorum nomen & munus primus omnium Summorum Pontificum Innocentius I. refert in Epiſt. 41. Vide Conſtantii notas ibid.tom. 1. Epiſt. Pontif. Poſt Innocentium de iiſdem *Defenſoribus* meminit etiam Zoſimus PP. Epiſt.9.ad Heſychium.] Atque inde *Defenſorum laicorum* origo manavit, cùm alias Clerici laicorum fora terere, & litibus cauſiſque vacare vetarentur. [Hinc in Charta Philippi Auguſti an.1194. pro Communia Attrebatenſi: *Nullus Clericus adverſus laicum hæreditatem petere poteſt, niſi per Advocatum ſuum*.]

Poſtmodum verò id munii attributum, non viris

ſcho-

ſcholaſticis, ſed militaribus ac potentioribus, ut eſſent qui non lingua duntaxat, ſed & armis jura tuerentur Eccleſiarum, quarum protectionem in ſe recipiebant. Olim enim *non habebant caſtella & arces Eccleſiæ Cathedrales, nec incedebant Pontifices Loricati. Sed nunc propter abundantiam temporalium rerum, flamma, ferro, cæde poſſeſſiones Eccleſiarum Prælati defendunt, quas deberent pauperibus erogare*. Verba ſunt Guidonis Abbatis Clarevallenſis apud Baluzium lib. 2. Miſcellan. Ita Eccleſia Romana Longobardorum tyrannide oppreſſa Reges Franciæ & Imperatores Occidentales ſibi in *Advocatos* delegit. Vita Caroli M. de eodem: *Quem poſtea Romani elegerunt ſibi* AOVOCATUM *S. Petri contra Reges Longobardorum*. Pipinus in veteri membrana apud Baronium an. 761. n. 18. *Rex Francorum & Defenſor Romanus* nuncupatur. Sic apud Ditmarum lib. 6. Henricus II. à Benedicto PP. corona donatus: *Advocatus S. Petri meruit fieri*. Chunradus Imperator apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. c. 17. *Romanorum Rex & Advocatus Pacificus* dicitur, ut apud Radevicum, Fridericus I. *Sacroſanctæ Eccleſiæ Defenſor*.

Et ſi hæ Regiæ tutelæ Romanam Eccleſiam potiſſimum ſpectaſſe videantur, quæ viris potentiſſimis indigebat ad repellendos validiſſimos hoſtes; cæteræ etiam, quæ ſub ipſis Principibus ſuorum interdum hoſtium & uſurpatorum patebant injuriis, Advocatis pariter opus habuere, qui & vim vi repellerent, & ſi jure agere neceſſe eſſet, pro iis reſponderent. Henricus Rex Fr. in Charta an. 1058. ex Tabul. Foſſatenſi: *Quidam noſter miles Guillelmus nomine Caſtri Corboils ſuggeſſit nobis ac deprecatus eſt noſtram clementiam, ut ei concedere dignaremur ea, quæ quondam bonæ memoriæ Comes Burchardus nomine in cœnobio S. Mariæ ſanctique Petri Apoſtoli Foſſatenſis Eccleſiæ temporibus avi noſtri Hugonis Francorum Regis habere videbatur. Nos verò, licèt inviti agamus, hujus tamen noſtri præcepti auctoritate manifeſtamus, quomodo vel qualiter ei concedimus: ut enim à noſtris majoribus comperimus, jam dictus Comes Burchardus nihil aliud ab avo noſtro jam dicto Hugone de ipſo loco habuit, neque tenuit, niſi ut providentiam atque defenſionem adverſus hoſtes & inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque pervaſores prædiorum ipſius loci haberet, & ut ipſum locum ſublimare atque ditare terrarum ſuarum beneficiis atque poſſeſſionibus liceret. Eadem ergo ratione præſcripto Guillelmo concedimus, &c.*

Primitus autem eligebantur *Advocati* in præſentia Comitum ab ipſis Epiſcopis & Abbatibus, ut eſt in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 47. §. 1. 2. 4. 7. cujus moris extat diploma apud Ughellum in Italia ſacra tom. 7. pag. 1419. Quæ quidem ſibi Advocatos deligendi facultas Eccleſiis indulta à Regibus & Principibus paſſim legitur in veteribus Tabulis, cum hac formula, quæ habetur in Charta Caroli Reg. pro Frotario Arch. Burdegalenſi, & Eccleſia S. Juliani in *Comitatu Brivatenſi*, in 1. vol. Memorial. Cameræ Computor. Pariſienſ. fol. 39. *Liceat eis qualemcumque ſibi ſua ſponte elegerint* AOVOCATUM *habere: ipſumque Advocatum nemo præſumat temerario auſu diſtringere, ſed noſtro coram Comite Palatii res jam prælibati Martyris, videl. S. Juliani abſque alicujus inquietudine, vel morarum dilatione, liceat inquirere, &c.* [Charta Henrici III. Imper. an. 1056. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 443. *Et ut Abbas ſuos Advocatos habeat licentiam ſtatuendi, ſine Regis præſentia, in cujuſcumque Comitis mallum voluerit.*] Alias ejuſmodi videre licet in Hiſtoria Epiſcop. Bremenſium pag. 120. in Chronic. Abbatum Laubienſium pag. 605. in Actis Murenſis Monaſterii pag. 16. 17. 18. in Chron. Lauriſhamenſi pag. 73. in Chron. Montis-Sereni pag. 147. in Privilegiis Eccleſiæ Hamburgenſis gag. 151. 155. apud Miræum in Notitia Eccleſiar. Belgii cap. 87. 101. in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 35. in Codice Donat. piar. cap. 72. in Spicilegio Acheriano tom. 12. pag. 106. apud Ughellum tom. 2. pag. 108. Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 16. Nicolaum Zylleſium in S. Maximino part. 2. pag. 27. 29. in Metropoli Saliſb. tom. 1. pag. 245 tom. 2. pag. 247. 275. tom. 3. pag. 285. in Hiſt. Guinenſi pag. 46. &c.

Interdum petebantur *Advocati* ab ipſo Rege, ſeu Principe, à quo deligebantur, ut eſt in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 31. lib. 7. cap. 308. vel ab ipſo ultro dabantur, ut eſt apud Aimoinum in Vita S. Abbonis Floriac. cap. 16. in Chronico Gemblac. p. 112. in Chronico Beſuenſi in Chlotario, in vett. Tabulis apud Doubletum p. 723. in Hiſt. Guinenſi pag. 263. in Hiſt. Beneharn. pag. 248. in Codice Donat. piar. cap. 76. [in Diplomate Lotharii II. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 100.] &c. Vel denique ab ipſis Epiſcopis, ut in Chronico Senonienſi lib. 2. c. 5. Interdum à ſummo Pontifice, ut in Diplomate Leonis IX. PP. apud Gretſerum in libris de Cruce pag. 2621. Sæpe denique Eccleſiarum fundatores ipſi earum advocatiam ſibi & poſteris reſervabant, ut in Chronico Montis-Sereni an. 1127.

In primis autem obſervandum, quòd in Capitulis ex Lege Salica & Gumbata cap. 14. cavetur, *ut Advocati habeant in illo Comitatu*, in quo ſunt Eccleſiæ, *propriam hæreditatem*.

Ad hoc igitur Advocatos habere juſſi ſunt Epiſcopi, Abbates, & Sacerdotes; quia cùm ii ſecularia placita adire vetentur, ſi quid quærere aut in jure reſpondere neceſſe haberent, id per Advocatos facere poſſent, ut eſt in Codice Canonum Afric. cap. 97. in Concil. Mogunt. cap. 12. in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 11. & alibi paſſim. Ita apud Anonymum de Feſto reſtitut. imagin. pag. 742. Προσῆλθεν τῷ Θεοφίλῳ βασιλεῖ [illegible] αὐτῶν [illegible], quæſturæ de Drungarii vigiliæ rapinis.

Deinde cùm legibus cautum ſit, ut nemo Clericorum jurare præſumat, & in prima litis conteſtatione juſjurandum calumniæ omnes principales perſonæ ſubire teneantur, ut hoc officium *Advocatis* ſuis delegare poſſint, ſanxit Lex Longobard. lib. 2. tit. 47. §. 8. 11. lib. 3. tit. 32. §. 1. Sed & eadem Lex lib. 2. tit. 47. d. §. 8. ſingulis Epiſcopis, Abbatibus & Abbatiſſis concedit, ut duos Advocatos habeant, *unum qui cauſam procuret, alterum qui ſacramenta deducat*.

Intererant igitur Comitum placitis, & ut patroni Eccleſiarum ſuarum jura tuebantur. Hincmarus Laudun. ad Remenſem: *Et ideo legaliter & regulariter eas* (res) *cum cæteris manſis ad Paaliacum pertinentibus per ſex menſes poſſedi, donec idem Anſgarius regia poteſtate ipſas obtinuit, non* AOVOCATO *meo ad mallum, ut publicæ ſe habent leges, pro rebus ipſis manniso*. Adde in eandem ſententiam Adrevaldum lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 24. 25. 28. Chronic. S. Vincentii de Vulturno lib. 2. p. 690. 691. & Chartas veteres apud Bignonium ad Marculfum, & Ducheſnium in Hiſt. Vergiac. pag. 19. 31. 112. Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 11. Perardum pag. 33. 34. 35. Ughellum tom. 5. pag. 278. 1489. tom. 7. pag. 1296. 1418. Beſlium in Ducibus Aquitan. pag. 176. &c.

In diſtractionibus ac alienationibus rerum Eccleſiarum requirebatur eorum conſenſus, ut colligitur ex Joanne Sariſberienſi Epiſt. 6. & 10. Et ſi hoc loco *Advocati*, videntur iidem, quos hodie *Patronos* vocamus; vel ſaltem eorum interventu has factas conſtat ex Chron. Lauriſham. p. 68.

☞ Abbates, atque interdum Episcopi sine *Advocati* consilio & assensu non eligebantur, ut videre est in Privilegio Rudolfi Episcopi Halberstad. anni 1147. *In eligendo Abbate juxta religiosorum virorum consilium assensu & consilio Advocati liberam esse fratribus electionem decernimus.* Ibidem: *Eadem die primus Abbas ejusdem novæ Cellæ Burchardus à multis religiosis viris in præsentia Domini Episcopi Rudolfi venerabiliter institutus est, assensu & consilio & petitione Advocati Comitis Burchardi.*

Si donationes aut restitutiones fierent Ecclesiis, eas illi ratas habebant, ut est in Privilegiis Ecclesiæ Hamburg. pag. 168. & in Tabulario Persiacensi apud Perardum pag. 23.

Advocatorum etiam munus erat Monasterii bona *ab omni rapina & indebitis exactionibus illæsa* conservare, ut est in Charta Ecberti Bambergensis Episcopi in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 29. [Præceptum Pipini Aquitant. Regis ex Tabulario S. Florentii: *Et sicut res fiscorum à nostris defenduntur atque inquiruntur Advocatis, ita & res ejusdem Monasterii ab Advocatis propriis defendantur seu adquirantur.*]

Eorum denique consiliis Abbates utebantur in majoris momenti negotiis, ut est in Chronico Laurisham. pag. 74.

Postmodum verò Advocati, qui ad hoc primò instituti erant, ut in Comitum placitis ac mallis jura Ecclesiarum, tanquam Patroni, tuerentur; ipsimet judicia exercuere, jusque dixere Ecclesiarum suarum vassallis. Ter autem in anno, quemadmodum Comites, *placita* sua seu *malla* tenebant, quæ *tria generalia placita*, dicuntur in Charta Adalberonis, Episcopi Metensis an. 1065. apud Meurissium. Charta Henrici IV. Imp. an. 1114. in Actis Murensib. pag. 22. *Et ter in anno, si necesse fuerit, aut in ipso loco, aut ubicumque vel quandocumque Abbati visum fuerit, invitatus ab illo veniat, & ibi placitum justum pro causis & necessitatibus Monasterii ritè peragat.* Alia Henrici Palatini Rheni an. 1093. apud Miræum in Diplom. Belg. l. 2. c. 35. *Nunquam ad publicum placitum considebit, nisi à Fratribus, si res ita poposcerit, invitatus fuerit. Cùm invitatus fuerit, serviatur ei quod honori ejus sit congruum, &c.* Charta Henrici II. Imp. an. 1023. apud Nicol. Zyllesium: *Nullumque placitum præter tria jure debita in Abbatia tenere præsumant.* Charta Conradi Imper. an. 1145. pro Monasterio Marinensi: *In talibus placitis generalibus quotannis servitium determinatum, tertiam partem pecuniæ in tribus placitis generalibus acquisitæ, recipiet Advocatus, — de reditibus S. Remigii per villicum & scabinum placitabit Præpositus sine Advocato. Si effusio sanguinis seu banni infractio, seu latrocinium infra alodium emerserint, placitare non poterit Præpositus sine* ADVOCATO, *& exinde tertiam partem recipiet* ADVOCATUS. Fulcardus Abbas Lobiensis in Epist. ad Henricum Imp. queritur, quòd in villis sui Monasterii, *in aliquibus quatuor, in aliquibus tres, in aliquibus etiam septem sint* ADVOCATI, *qui præter tres generales placitos, quandocumque volunt, ibi sigillatim placitant.* Charta alia Adalberonis Archiepiscopi Hamburgensis: *Tribus etiam annuatim diebus ad placita sua* ADVOCATI *ex condicto veniant, & bannum pro quolibet suo commisso tantùm quatuor solidis redimant.* [Quo verò anni tempore tria hæc tenerentur placita docet Constitutio Leduini Abbatis S. Vedasti Attrebat. an. circiter 1020. apud D. Brussel tom. 2. Tract. de Usu Feud. pag. 789. *Homo de generali placito tria placita debet in anno; unum, sexta feria post Epiphaniam; aliud, sexta feria post octavas Paschæ; tertium, sexta feria post festum S. Johannis Bapt.* Quod pro locorum diversitate variare potuit.]

☞ Non tamen in Advocatis erat ut ad libitum suum placita tenerent; modò enim in Charta Henrici Palatini Rheni an. 1093. legebamus iis prohibitum fuisse ne id agere tentarent, nisi invitati ab Ecclesia cujus erant Advocati. Idem confirmat Diploma Lotharii II. an. 1137. pro Stabulensi Monasterio apud Marten. to. 2. Amplissi. Collect. col. 100. *Ubi verò Abbas cum suis ad justitiam faciendam non sufficerit, si Advocatus petitione Abbatis, quia aliter numquam debet, venerit, tertiam portionem de his, quæ ex illa duntaxat justitia accrescent, habebit.* Eadem verba repetit Conradus II. in Diplom. an. 1138. ibid. col. 104.

Ne porro gratis placita ista tenere viderentur *Advocati*, concessa iis est, ex recepto usu, tertia pars *bannorum*, seu mulctarum, quæ in reos & injustè litigantes decernebantur: ita tamen ut nihil præterea exinde possent exigere, cùm partes duæ aliæ in usus Ecclesiæ cederent; quæ quidem tertia bannorum pars judicum semper fuit in mulctis judiciariis, ut constat ex Lege Bajwar. tit. 2. cap. 16. Eberhardus Archiepiscopus Saltzburgensis in Chronicn Reicherspergensi, ubi de Advocato Saltzburgensi: *Qui videlicet de beneficio principalis Advocatiæ sibi collatæ, prædictum Cœnobium* (Reicherspergense) *sine omni gravamine defendat, contentus nimirum justitia trium bannorum, quorum duo in usum Præpositi & Fratrum, tertium in usus ipsius Advocati cedat.* Charta Caroli M. pro Monasterio Augiensi apud Nauclerum generat. 27. *Insuper statuimus atque jubemus, quicquid placitando ibidem acquirat* (Advocatus) *tertia parte — sibi retenta, duas Abbati reddat, &c.* Alia Friderici II. Imper. an. 1193. pro Monasterio S. Quirini Tegernesehensi: *Et tertia pars bannorum sit Advocatorum, duæ partes sint Abbatis & Fratrum, Wergelda Abbatis & Fratrum sit, & mancipium pro mancipio.* Charta Henrici III. Imp. an. 1056. apud Nicol. Zyllesium: *De bonis autem, quæ* (in) *Advocatorum placitis publicata fuerint, duæ partes Abbatis, tertia verò pars in eodem tantùm anno rerum & frugum* ADVOCATORUM *erit, postea verò nihil ad eos pertinet, quod Abbas inde disponere velit.* Vide Ægidium Gelenium in Colonia pag. 68. 69. 85. 86. 87. [& Diplom. Lotharii II. & Conradi II. paulo antè laudata.]

Hinc passim *Tertii banni* Advocatorum mentionem fieri observare est in veteribus Tabulis, in Chronico Reichersp. pag. 200. 214. in Actis Murensis Monasterii pag. 22. in Chronico Hirsaugiensi an. 1075. in Metropoli Salisburgensi to. 3. pag. 239. 244. 308. 312. 399. & alibi non semel: quæ quidem tertia *bannorum* pars, *Tertius denarius* dicitur in Gestis Abbatum Laubiensium pag. 603. in Charta Ludovici Comitis Lonensium an. 1155. apud Chiffletium in Vindiciis Hispanicis pag. 39. in Charta Adalberonis Episcopi Metensis apud Meurissium, & Miræum in Cod. Donat. Piar. cap. 54. & in Chronico Mosomensi pag. 660. *Tertia pars pecuniæ in generalibus placitis acquisitæ*, in Charta Henrici Imp. ann. 1145. in Cod. Donat. Piar. cap. 95. *Tertia pars compositionum*, in Charta Henrici Ratisponensis Episcopi an. 1138. in Metropoli Salisburgensi: *Tertia pars legum*, in Diplomate Caroli M. apud Doubletum pag. 723. si tamen genuinum est; denique *Tertia pars emendarum*, in Chronico Senoniensi lib. 2. cap. 5.

☞ Præter tertiam partem emendarum, seu, ut aiebant, *eorum quæ placitando acquiruntur*, Advocatus de singulis mansis annuam præstationem solebat exigere, quæ varia erat pro locorum diversitate. Charta Rudolfi Episcopi Halberstad. an. 1147. legitima Advocati recenset jura, his verbis: *Quid autem juris in bonis Ecclesiæ Advocatus habere debeat, præsenti scripto commendare dignum duximus, ne vel Advocato, quod*

sui

sui juris est, postmodum subtrahatur, nec quisquam præter statutum ab hominibus extorqueatur. De singulis mansis duo maltra frumenti & unum anserem Advocatus singulis annis recipiat hac conditione, ut in legitimis placitis suis homines sub observatione quadam vulgo dicta Vara, astare & respondere non cogat. Ab hoc autem statuto omnes mansi, quos fratres in Dominicalibus suis in Elwersderp & in Ludesleve excolunt, & bona Ministerialium excipiuntur: In majoribus verò excessibus homines deprehensi sub observatione respondeant ex omnibusque placitando acquiruntur, duæ partes Abbati, tria verò cedant Advocato. Ubi *tria* pro *tertia*.

☞ Adde quòd aliquot è terris quas incultas inveniebat colere & fructus percipere poterat. Charta Hugonis Archiep. Senon. de advocatione de Balneolis ex Tabul. S. Germani à Pratis: *Advocatus quoque si supra viam Trecensem terram invenerit vacuam, sine fimo, scilicet aut cooperatione, ibi corvadas quas in villa habet mittet non alibi, nec alias ibi mittet carrugas nisi corvadas; quando verò terram sicut dixi corvadis coluerit, decimam totam & medietatem terratici Monachis dabit.*

☞ Nihil tamen in prædiis quæ Fratribus alendis erant addicta, capiebat Advocatus teste Adalberto III. Episcopo Metensi in Charta ann. 1065. apud Miræum to. 1. pag. 62. edit. 1723. Ibi enim explicans jura ad Advocatum & Subadvocatum Monasterii S. Trudonis pertinentia, ait: *Qui Sacramento adstricti nominatim protulerunt, quasdam curtes esse in ipsa Abbatia, id est, Burlon, Lare, Mere, Wilre, Kirchheim, Staden, Halmale, in quibus nunquam à meis prioribus aliquid juris concessum est Advocato: quia eædem stipendiis adscriptæ Fratrum, nulli alteri obaudire debent, quàm Præposito & ejusdem Monasterii Cellerario.*

Tenebantur præterea Ecclesiarum Præsules, dum hæcce obirentur placita, *Advocatis* & eorum famulis certa ac definita præbere cibaria. Charta Henrici III. Imp. an. 1056. pro Monasterio S. Maximini Trevirensis, apud Nicol. Zyllesium: *Et quicquid ibi placitando acquisierint, duæ partes Abbatis, tertia ipsorum* (Advocatorum) *erit, eadem verò die Abbas ipsi Advocato, quicumque est, servitium dabit, duos scilicet modios panis, frisckingos 4. ovinos, & amam unam vini: si amplius habere voluerit, de placito habebit.* Jura Bambergensis Ecclesiæ pro Advocatia, in Metropoli Salisburgensi to. 3. pag. 50. *Insuper piæ memoriæ Eberhardus Episcopus, præter justitiam, causa majoris benevolentiæ constituit ei servitium ad Placitum suum; scilicet duos modios tritici, vel ducentos panes, 2. porcos, quorum unus valeat 20. nummos, alter 15. 10. gallinas, 20. caseos, 10. ova, 2. urnas vini, 4. urnas cerevisiæ, 6. modios pabuli: hoc servitium datur ei in Oesterhoven diebus placiti sui.*

☞ Sed nullibi magis singillatim Advocatorum officia & jura declarantur, quam apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 202. in Charta an. 1156. Quocirca chartam integram hic exscribendam duximus: *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, ego Ottaker Marchio de Styre &c. Unde & ego præsentibus ministerialibus meis antiquiores eorum de jure Advocati studiosè requisivi; & ipsis seriatim differentibus, sicut avus meus Marchio Ottaker ab ipsa loci fundatione constituit, & proavus meus Marchio Luipoldus postmodum diligenter firmavit, ita demum instante necessitate, imò compellente divino timore & ipse perpetua necessitate roboravi. Hæc sunt autem, quæ ad jus Advocati seniorum nostrorum judicio inventa sunt pertinere. Ter in anno, id est, bis tempore graminis, semel tempore feni placitum suum debet habere, & hoc de clamatione vel notificatione illius præconis, quem sibi Abbas vel potens ejus nuncius debet ad latus ipsius Advocati sedere, & de omni manuum compositione, sive pugnæ, sive furti duæ partes ad Ecclesiam respiciunt, tertia ad ipsum &c. Illuc si ibi prandere vult, comportent rustici circumpositi, quo convenienter serviatur ei, si tamen ita advenit, hoc est, cum paucitate simul venientium, quo id possit fieri sine gravamine pauperum, sin aliàs jejunus abscedat. Si servus Ecclesiæ occiderit conservum suum, stemma ex integro Ecclesiæ restituatur, &c. De subsequenti verò emendatione duæ partes ad Ecclesiam, tertia ad Advocatum pertinebit. Si de cæteris quispiam servum Ecclesiæ occiderit, restituto itidem stemmate subsequentis compositionis duæ partes sunt Advocati, tertia Ecclesiæ, &c. De Prebendariis curiæ omnino se non intromittat, quidquid excesserint. Ea solummodo judicat & corrigit, quæ sine ejus auxilio ipsi vel noluerint, vel nequiverint. Cellam Monasterii Advocatus, nisi orationis causa intrare non habet. Si servus Ecclesiæ non conservam vel illicitam duxerit in conjugium, nihil pertinet ad eum. De Adjutoribus vel Vicariis, quos Subvocatos* (*l. Sub advocatos*) *dicunt, in æternum non cogitet. Curiam unam ad Bircha & duos mansus ad Hulewaren & decimam ubi fluvius Rubinicbe in flumen Anesum cadit, pro jure Advocati de Ecclesia tenet. Unde potest &c. Hæc quæ dicta sunt de alio quolibet jure suo causari omnino non habet.*

Sed *Advocati* levioribus ejusmodi commodis ac emolumentis non contenti, alia insuper jura in Ecclesiarum prædiis non sibi duntaxat asseruere, sed & ipsa interdum usurpavere prædia. Tantaque eorum fuit pravitas, rapacitas, ac tyrannis, ut sæpè à Principibus amoverentur, iisque substituerentur alii: quod præcipitur in Lege Longobard. lib. 2. tit. 47. §. 1. atque inde Advocatorum exactiones, usurpationes, & tyrannides carpere passim legimus Scriptores, Adrevaldum lib. 4. de Miracul. S. Bened. cap. 6. 17. Anonymum de Miracul. S. Rictrudis, Gualbertum in Polyptico Marcianensi, Abbonem Floriacensem Abbat. in Canonib. ca. 2. Aimoinum in Vita ejusdem S. Abbonis cap. 17. Bertoldum Constantiensem an. 1098. Anonymum in Histor. Trevirensi, p. 250. Sugerium lib. de Administrat. sua cap. 4. Auctorem Actorum Murensium pag. 4. Auctor. Histor. Archiepiscop. Bremensium an. 1344. Auctor. Chronici Laubiensis, pag. 602. 603. Concilium Lateranense IV. can. 45. Ecclesiarum denique Prælatos in variis Chartis apud Odoricum Rainaldum an. 1203. Ughellum tom. 1. Ital. sacræ pag. 934. Zyllesium in S. Maximino pag. 47. Wiguleium Hondium in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 3. 30. 277. tom. 3. p. 250. 251. 398. [Ægidium Gelenium in Engilberto pag. 85. 86. 87. &c.] Ejusmodi porro Advocati *damnosi & cupidi* appellantur in Capitulari 1. Caroli M. an. 802.

Ut igitur coërcerentur ejusmodi Advocatorum exactiones & usurpationes, Summi Pontifices & Principes curam identidem adhibuere; & ut intra suos limites munus sibi impositum exercerent, juraque sibi debita, & Legibus definita perciperent, non semel statuere. Hinc in Concilio Remensi an. 1148. can. 6. & in Lateranensi sub Innocentio III. cap. 45. *Præter jus & beneficium antiquitus constitutum sibi aliquid accipere, vel usurpare* vetantur.

Inde etiam provisum à Principibus, ut ratæ haberentur Advocatorum præstationes, quæ *legitima Advocatorum jura* dicuntur Ditmaro lib. 2. pag. 22. & ut in Diplomatibus, in quibus de eorum institutione agitur, ea describerentur, quæque habentur in Gestis Abbatum Laubiensium pag. 603. in Codice Donat. piar. cap. 95. in Histor. Guinensi pag. 191. apud Hemereum in Augusta Viromand. pag. 96. &c. Quibus adjun-

genda videtur in eandem sententiam Bulla Nicolai PP. ad Theodericum Virdunensem Episcopum, ex Tabulario S. Vitoni: *Et quia nobis significasti, ipsos Fratres super vexatione Advocatorum suorum te sæpius convenisse in Deo, sicut rogasti, pro pace & quiete eorum, secundùm quod à Duce Gozelone in præsentia prædecessoris tui Richardi Episcopi determinatum insinuasti, Nos hic conscribere & confirmare dignum duximus constitutum, & confirmamus Apostolica auctoritate, ut Advocatus ad tria annualia placita cum uno socio veniat, & eum Ministerialibus ea legitimè teneat, & justitias ibi factas judicio Scabinorum pro posse pauperum determinet, & de communi adquæstu ipsa die vivat, & de residuo suam Tertium habeat de leude, & de sanguine facto. Si Abbas per se rectum acquirere potuerit, nihil inde Advocatus habebit. Si verò eum advocare necesse fuerit, & justitia facta suum Tertium habebit. Si aliqua causa necessitate Ecclesiæ urgente Abbas eum invitaverit, vel parte defensionis transitum habuerit, victum competentem de parte per Ministerialem accipiet. Si verò pro suo tantùm negotio venerit, de suo vivet: præter hæc nihil sui juris esse noverit.* Extat porro Charta Gozelonis, seu Gothofridi Ducis & Marchionis, cujus hic mentio fit, in eodem Tabulario. [Charta Ottonis Episcopi pag. 45. Vindemiarum Litterar. Frederici Schannati: *Advocatus semel in anno placitum ponat cum colonis, & tunc ad servitium exigat duos porcos quos vulgò inductiles vocant, & unum lateralem & unum porcellam, & 4. gallinas & 4. modios tritici ad panem & 10. modios avenæ ad pabulam, & dimidiam carratam cerevisiæ cum una urna Medonis; injustas autem exactiones omnino non faciat.*]

Interdum Advocatorum stipendia pro libitu Abbatum erant, quorum erat ea definire. Chron. Montis-Sereni ann. 1127. *Me verò, dum vixero, & post me seniorem de filiis meis, vel, quemlibet heredem meum seniorem Advocatum habeant, cui nihil, nisi ad proprium velle, secularis servitii debeant.* Adde an. 1156.

Denique postquam Rerumpublicarum status eo devenit, ut cuilibet sua jura armis & bello prosequi ac tueri liceret, Episcopi, Abbates, & cæteri Ecclesiarum Præsules, quibus arma ferre in Conciliis toties interdictum est, non jam *Advocatis*, qui res suas in placitis ac mallis defenderent & tutarentur, opus habuere, sed Militibus ac proceribus, qui suos in prælium vassallos possent educere. Atque ut *Advocatos* suos, vel proceres, quos ad sui tutelam adsciscebant, magis sibi devincirent, ac obstringerent, bonorum Ecclesiarum suarum partem aliquam iis indulsere, qui clientelari jure ab ipsis Ecclesiis in feudum possiderent: & hac ratione saltem tanquam Ecclesiarum vassalli earum bellis interesse tenerentur.

Morem istum res Ecclesiæ *Advocatis & Defensoribus* inbeneficiandi perantiquum esse, docet Testamentum Hadoindi Episcopi Cenomanensis sub an. 652. apud Brissonium. Helgaldus in Vita Roberti Regis pag. 68. *Totam terram sanctæ Crucis* (Ecclesiæ Aurelianensis) *quam Fulco Episcopus pro adjutorio sui Hugoni potentissimo Belvacensi dederat, &c.* Mitto, quæ in hanc rem habent Ingulfus p. 891. Arnoldus Lubecensis lib. 3. c. 18. Ratbertus de Casibus S. Galli cap. 2. & Chartæ veteres apud Buzelinum lib. 3. Gallo-Fland. cap. 29. Nicolaum Zyllesium in S. Maximino p. 40. Loisellum in Histor. Bellovacensi pag. 248. Louvetum in Hist. ejusdem urbis lib. 1. cap. 22. pag. 647. 648. Justellum in Hist. Turenensi p. 19. &c.

Atque prædia quidem ejusmodi, uti diximus, ab Ecclesiis concessa *Advocatis*, jure clientelari iis obnoxia erant, earumque Præsulibus fidei sacramentum seu hominium *Advocati* præstabant. Unde tam crebrò legimus, *Advocatos* Ecclesiarum, quarum erant *Advocati*, Ecclesiis ipsis jure feudali fuisse obnoxios. Charta Adalberonis Episcopi Metensis ann. 1065. apud Meurissium & Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 54. *Præsente Udone—eandem Advocatiam in beneficio a nobis habente, & Ottone Subadvocato.* Neque tamen semper id obtinuit: nam interdum Advocati ratione Advocatiæ Regi, vel Principi obnoxii erant, si nempe ab eo Ecclesiis dati essent Advocati. Nam cùm Princeps jure Monarchiæ Ecclesiarum omnium Regni sui *Defensor* sit & *Advocatus*, si quem iis tutandis committit *Advocatum*, Regius is est vassallus. Potiori verò jure, si Rex ipse *Advocatus* institutus fuerit & electus ab Ecclesia, vel si Ecclesiam construens ac dotans, Advocationem sibi reservarit, & alii commiserit: tunc enim *Advocatus* delegatus Regem, ut *Majorem Advocatum*, dominum agnoscit. Atque ita capienda Charta *Drogonis de Mello* an. 1233. in Tabulario Andegavensi Cameræ Comput. Paris. fol. 32. 48. qua agnoscit, tenere se *Custodiam & Advocatiam* Regalis Monasterii Cormeriacensis, *de domino Rege in feodum & homagium ligium de dono reverendæ memoriæ domini quondam Regis Francorum.*

☞ Cùm verò debita ob ejusmodi beneficium servitia militaria ab Advocato præstabantur, tunc ab iisdem eximebatur Ecclesia, cujus nomine illa exhibere censebatur Advocatus. Nec fortè à vero aberraverit qui aliquas Ecclesiarum possessiones infeudatas existimaverit ea potissimùm ratione ut Ecclesiæ ab armorum tumultu liberæ forent & immunes. Diploma Lotharii II. an. 1137. pro Monasterio Stabulensi apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 100. *Advocatum à nostra manu accipiat, qui nobis exercitum & expeditionem, & quæ ad ipsam pertinent pro summa & debito sui beneficii facias, Abbate, & suis omnibus super hoc quiescente, & nullam pro hoc nobis aut ipsi Advocato redemtionem, aut supplementum præstante.* Idem habet Conradus II. in Diplom. an. 1138. ibid. col. 104. & in alio an. 1140. ibid. col. 111. *Advocatus expeditionem & arma pro summa & debito sui beneficii nobis successoribusque nostris procuret, Abbate & Ministerialibus & tota familia, atque omnibus ejusdem Ecclesiæ possessionibus super hoc liberis, & nullum nobis vel Advocato supplementum præstantibus.*

Ejusmodi igitur Advocatorum munus fuit, ut si ad hoc necessitas compelleret, res & facultates Ecclesiarum bello tutarentur, earumque milites, ac vassallos in aciem & campum educerent. Polyptychum Mareianense: *Qui nunc Advocatus immeritò nuncupatur, olim Defensor Ecclesiæ laudabiliter vocabatur: quoniam sapientia, ratione, armis etiam, si res exegisset, omnia, quæ erant Ecclesiæ, viriliter defendebat, & vigilanter protegebat.* Chronicon Monasterii Figiacensis: *Eo tantùm tenore—ut eam necessitas posceret, sola jussu, absque lucro alio temporali, bella Abbatis & suorum præliaretur.* Complura hujusce rei prostant exempla apud Scriptores, quos Lectori indicasse suffecerit, Lambertum Schafnaburgensem an. 1071. ejus Continuatorem an. 1304. Diedericum Monachum de Illatione S. Benedicti cap. 6. in Fragm. Historiæ to. 3. Hist. Francor. p. 337. 345. in Historia Landgravior. Thuringiæ cap. 80. 82. in Charta Ottonis I. Imp. pro Ecclesia Gemblacensi, & in alia apud Beslium in Episcopis Pictavensibus.

Præterea si in Regalem expeditionem submonerentur Episcopi & Abbates, eorum vassallos in aciem conducebant: definitumque erat, quid in iis occasionibus ab Ecclesiis præstandum iis esset ad apparatum expeditionis, ut est apud Malbrancum lib. 8. de Morinis

cap.

cap.46.in Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1056. pro Monasterio S. Martini: *Ut quicumque Advocatus fuerit in Regalem expeditionem iturus, unum baconem, & unam pensam caseorum, & unum equum ad summariam, vel pro his unam marcam argenti ab Abbate accipiat.*

Sed & eorum erat Ecclesiarum vexilla, cùm in propriis Ecclesiarum bellis, tum etiam in Regalibus expeditinnibus deferre. Triumphus S. Lamberti cap. 3. *Contra verò suum Episcopus vocavit exercitum, & Rasoni Militi portandam mandavit banneriam; quia Hasbaniæ Advocatus factus de medio, cujus hoc ferre est, hæredem nullum præter duas puellas parvulas dereliquerat. Proxima ergo tertia feria ante Ascensionem Domini, dictus Raso in medio majoris Ecclesiæ, ut moris est, armatus est, & vexillum accipiens, cum civitatis populo urbem egreditur, &c.* Quod verò hic traditur de Hasbaniæ Advocatis, Leodiensis Ecclesiæ signiferis, id ipsum scribunt Ægidius Monachus Aureævallis cap. 211. & Joannes Hocsemius in Arnolfo à Marka cap.17. quorum extincta gente, Episcopi præcipuis in re militari ac strenuis viris, vel fidentioribus, vexillum suum committere solent, ut tradit Radulfus de Rivo cap. 5. & 7. Charta Philippi II. Imp. pro Leodicensibus, quæ descripta legitur in magno Recordo Leodiensi pag. 8. *Li Evesque de Liege doit envoyer à Liege, assavoir le Voeit de Hasban avec 40. Chevaliers, liquel prendront l'Estendart S.Lambert, & jurerat le dit Voeit en faint, que celi portera il feablement, ne ne lairat, si mort ou prison soit l'encombre, & en tela maniere il doit conduire l'ost de Liege, &c.*

Id etiam de Advocatn Tnrnacensis Ecclesiæ testatur Distichum allatum à Buzelinn lib. 3. Gallo-Flandr. cap. 9.

Signifer Ecclesiæ vexilli munere grato,
Et Castellanus feudum capit à Cathedrato.

Quibus verbis, inquit Buzelinus, innuitur, Advocatum fuisse Signiferum Ecclesiæ, & Castellanum Tornacensem suas investituras ab Episcopo Tornacensi accepisse. Statuta Ecclesiæ S. Martini Turonensis: *Dominus de Prulliaco est propugnator* (Advocatus) *& Canonicus de Consuetudine, & habet præbendam in blado, vino, & nummis: & debet portare vexillum B. Martini cum Comite Andegavensi, & favere per se, vel per alium bella Capituli B. Martini.* Ita Comes Vilcassini, ut *Advocatus* Monasterii S. Dionysii, ejusdem Mnnasterii *Signifer* erat, ut habet Sugerius lib. de Administrat. sua, cap. 4. quod pluribus etiam docuimus in ea Dissertatione ad Jninvillam, quam de Auriflamma instituimus. Scribit præterea ex veteribus Tabulis Guesnaius in Annalibus Massiliensib. ann.855. Willelmum Vicecomitem Massiliensem *rexisse S. Victoris vexillum*, ut celeberrimi nempe in Prnvincia Monasterii *Advocatum*.

Interdum *Advocati* ipsi Advocationes suas aliis in beneficium, seu in feudum dabant, vel quòd potioris longè dignitatis essent, ut Ecclesiarum & Mnnasteriorum expeditionibus possent interesse, ut sunt Reges ac Principes: vel quòd bellis suis ac publicis negotiis ita distinerentur, ut alienis vacare fas iis non esset. Extat Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1064. pro Mnnasterin Einhamensi apud Miræum lib. 1. Diplom. Belgic. cap. 33. qua, *cùm propter occupationes ac curas Principatus sui istius Monasterii tuitioni omnino ut Advocatus invigilare non possit, vicem sui in parvis tantùm negotiis, sibi majora reservans, Arnulpho Aldenardensi Castellano committit.* Vide Notitiam Eccles. Belgii cap. 90.

Verùm causa præcipua, cur Ecclesiarum Advocationes in alios ab Advocatis transferrentur, ea fuit, quòd plerumque ex Ecclesiæ prædiis, quædam essent in longinquis regionibus à fidelibus identidem indulta, quæ Advocati, viri licèt proceres ac potentes, tueri non poterant: quòd ab iis procul abessent, vel etiam, quòd in Principum exterorum dominiis jacerent. Qund cnlligere licet ex Lamberto Ardensi pag. 149. & aliquot Chartis apud Loisellum in Hist. Bellovacensi pag. 248. Louvetum in Histor. ejusdem Urbis libr. 1. pag. 647. 648. & Hamereum in Augusta Viromand. in Regesto pag. 40.

Ex quo accidit, ut tot essent fere *Advocati*, quot majora Ecclesiarum prædia. Gesta Abbatum Lobiensium p. 602. *Castellanus Tudiniensis, quod nobis adjacet castri, totam præfecturam* (Advocatiam) *Abbatiæ debet tenere in manu sua, nec aliquos debet sustinere Defensores vel Advocatos, nisi qui hæreditate antecessoria. Modo habentur in villis S. Petri multi Advocati, imò raptores, qui præter tres generales placitos, quandocunque volunt, ibi sigillatim placitant, &c.* Charta Henrici Ducis Bavariæ in Chronico Reichesperg. *Vocatus in Advocatiam prædii, quod dicitur Mustuer, mutuati ab Ecclesia Bambergensi, &c.*

Atque hi quidem minores *Advocati*, seu qui ab Ecclesiarum Advocatis prædiorum tutelas in se recipiebant, *Subadvocati* passim dicuntur, quemadmodum *Subdefensores* vocat Gregnrius VII. PP. lib. 6. Epist. 8. qui *Defensorum Ecclesiæ* vices agebant. Hos *Secundos Advocatos* appellat liber de Fundatione Monasterii Gozecensis p. 235. *Proadvocatos* Charta Henrici II. Imp. ann. 1023. apud Nicolaum Zyllesium in S. Maximino: *Postadvocatos* alia Conradi Imp. ann. 1026. apud eundem: *Viceadvocatos* alia ann. 1074. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. p. 534. *Subadvocatores* alia ibidem tom. 3. pag. 244. *Advocatos infeodatos* Speculum Saxonicum lib. 3. art. 64. §. 13. *Advocatos Feudales* Wichbild Magdeburg. art. 16 §. 2. quorum *Advocatiæ segregatæ* dicuntur in Chronico Reicherspergensi p. 205. *Advocatiæ prædiorum* p. 214. *Advocatiæ, quæ jure feudali in beneficio tenentur*, in Privilegiis Ecclesiæ Hamburg. pag. 200. Vide Diplomata Belgica Miræi lib. 2. cap. 43.

Sic igitur minores isti Advocati munia sua obibant, ut primoribus Advocatis ratione clientelæ obnoxii essent, iisque hominia præstarent: qui Advocati præcipui, *Majores & Principales & Summos* Ecclesiarum *Advocatos* se se inscribebant. In Chronico Trudonensi lib. 5. p. 394. 405. 459. *Comes de Lembourg* dicitur *Major Advocatus* ejusdem Monasterii, cui suberat Gislebertus *Comes de Duras Advocatus*. Ita *Principalis Advocatus*, in Chronico Reichersperg. pag. 200. 202. 215. in Chartis Eberhardi Archiepiscnpi Saltzburgensis & Henrici Ducis Bavariæ, apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 22. Extat Charta Philippi Comitis Flandriæ an. 1176. in qua Martianensis Abbatiæ *Summum* se *Advocatnm* esse ait, eique subesse, ac de se tenere alios Advocatos possessionum ejusdem Ecclesiæ: *Quæ omnes cum appendiciis suis sub mea protectione & Advocatione sunt, qui ejusdem Ecclesiæ sum Advocatus, & Advocati earumdem possessionum de me tenent suas Advocationes.* Similia habet Diploma Margaretæ Comitissæ Flandriæ pro eodem Monasterio ann. 1246. apud eumdem Buzelinum. In Historia Landgraviorum Thuringiæ cap. 143. Rudolphus Saxoniæ Dux dicitur *Advocatus Generalis* Archiepiscopi Moguntini.

Verum cùm ejusmodi Subadvocatorum multitudine gravarentur Ecclesiæ, propter consuetas eorum exactiones ac rapacitates, cùm Ecclesiarum bona potiùs dilapi-

darent, quàm tutarentur ac servarent; exortæ subinde graves in eos querelæ, adeo ut sibimet caverant Ecclesiæ, vel earum Fundatores, dum Advocatos deligerent, hac apposita fere semper conditione, ut *Subadvocatos* iis instituere non liceret, nisi de ipsarum consensu. Charta Urbani II. PP. pro Monasterio Hirsaugiensi apud Trithemium: *Non solùm super cellam majorem licet Abbati Subadvocatum constituere, sed per singula prædia & cellulas suas, ubi nihil etiam sibi juris à Prioribus illic constitutis, in beneficiis providendis, vel etiam Ecclesiis investiendis subtrahitur. Advocato autem sic constituto, non liceat contra voluntatem Abbatis Subadvocatum vel Causidicum per prædia Monasterii disponere, sed omnia illibata secundùm privilegia custodire.* [Charta Ottonis Episcopi inter Vindemias Literarias Fred. Schannati pag. 45. *Advocatiam per semetipsum absque subadvocato administret.* Idem legitur in Diplom. Lotharii II. & Conradi II. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. collect. col. 100. & 104.] Id etiam colligere est ex variis Tabulis in Actis Murensis Monasterii pag. 22. in Chronico Reicherspergensi p. 200. 209. 214. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 6. to. 3. pag. 125. 239. 240. 243. 244.

Abrogati tandem Subadvocati in Concilio Remensi an. 1148. c. 6. *Auctoritate Apostolica prohibemus, ut nullus Advocatus præter beneficium antiquitus constitutum aliqua sibi accipere, vel usurpare præsumat: Subadvocatos vero vel exactores eorum modis omnibus ab Ecclesiarum infestationibus prohibemus.*

ADVOCATUS, Patronus, cui jus competit præsentandi Ordinario ad Beneficium vacans. Cùm enim sæpe Monasteriorum Fundatores Advocatiam sibi & posteris reservarent, inde manavit postmodum jus Patronorum, quos *Advocatos* alii vocant, qui jus habent præsentandi Ordinario ad Beneficium vacans: cujusmodi reservationum prostant exempla in Appendice Reineccii ad Witikindum p. 40. apud Monachum Pegaviensem de Wiperto Groicensi an. 1106. in Privilegiis Ecclesiæ Hamburg. p. 159. in Diplomat. Belg. Miræi lib. 1. cap. 33. lib. 2. cap. 35. in Codice Donat. piar. c. 38. in Actis Murensis Monast. p. 18. 20. &c. Apud Willelm. Thorn. in Chronico cap. 53. §. 11. *Advocatio sive patronatus.* Vide Bracton. lib. 4. tr. 2. c. 3. Fletam lib. 5. c. 5. Bucelin. lib. 2. cap. 18. pag. 331. & Spelmann. [& infrà in voce *Ecclesia.*]

¶ ADVOCATA, Feminas etiam usas fuisse hujusmodi *Advocationis* seu patronatus jure, constat ex ipso Jure canonico. Rames. lect. 140. *Alfwara dedit Ecclesiam de Ellesworth, cujus erat* ADVOCATA.

ADVOCATI urbium ac Regionum memorantur nonnulli proceres: verbi gratia, *Bertholdus de Zeringen Dux & Rector Burgundiæ, Dei & Imperiali gratia Thuregici loci legitimus* ADVOCATUS, *quod Kastvvogt dicitur,* inscribitur in Charta an. 1187. In alia an. 1210. *Dei & Imperatorum ac Regum dono judex constitutus &* ADVOCATUS, *qui vulgo Kastvvogt dicitur in omne Thuregium Imperialem jurisdictionem tenens.* Ubi *Kastvvogt*, idem apud Theutones valet, quod *Castri tutor*; est enim *Kast*, Castrum, & *Vogt*, tutor, protector. Ita Henricus Comes Lovaniensis in literis an. 1086. *Comitem & Advocatum patriæ Brachbantensis* se inscribit, apud Miræum in Notitia Eccles. Belg. cap. 109. & Theobaldus Comes Ferretensis in Annalib. Colmariensibus ad an. 1293. ab Adolpho Rege Romanorum *Terræ Alsatiæ Advocatus* institutus fuit, qui eam contra Gallorum insultus tueretur. Apud Henricum Rebdorffensem in Chron. an. 1258. *Dux Rudolphus—constituitur Advocatus terræ in Suevia ab Imperatore socero suo.* Huc etiam pertinent, quæ habet Raymundus de Agiles, dum ait, captis Hierosolymis, cùm de Rege creando ageretur, Episcopos respondisse, *non debere ibi eligi Regem, ubi Deus passus & coronatus est, —sed esset aliquis Advocatus, qui & civitatem custodiret, & custodibus civitatis tributa regionis divideret & reditus.* Dodechino an. 1100. *Godefridus gratia Dei Ecclesiæ S. Sepulcri nunc Advocatus* dicitur. Albertus Aquensis lib. 5. cap. 2. *His itaque divinis rebus prælatis & præordinatis Boëmundum dominum & Advocatum urbis constituerunt, &c.* Adde Laurentium Leodiensem in Histor. Episcopor. Virdunensium pag. 293.

At non desunt, qui plerosque ex proceribus istis existimant hosce sibi arrogasse titulos, non quòd revera has provincias ut earum Advocati regerent; sed quòd Monasteriorum ac Ecclesiarum in iis sitarum defensores ac Advocati essent. Quemadmodum Albertus Austriæ Marchio, Leopoldi filius primogenitus *factus* dicitur *Advocatus omnium Monasteriorum terræ Austriæ*, in Historia Cœnobii Mellicensis, id est, Marchio: ita ut Dux Zeringianus Ecclesiæ Zurigensis, Comes Lovaniensis Ecclesiæ Nivellensis, in Brabantia sitæ, Advocati fuerint.

ADVOCATI MATRICULARES, Ecclesiæ matricis Cathedralis. Vetus Charta apud Wiguleium Hondium in Metropoli Salisburgensi to. 2. pag. 254. *Consensu Hainrici Frisingensis Ecclesiæ Episcopi, & conniventia* MATRICULARIUM ADVOCATORUM *nostrorum Bernardi Gruba & Sigibitonis Comitis de Neunburgk--fundavit cellam ac Prælaturam, &c.*

ADVOCATI CAMERÆ ET IMPERII, qui publicæ pecuniæ functionem & procurationem Imperatoris vice gerebant, qui & *Advocati Fisci*, & tandem denique *Fiscales* dicti: erant hi sub *Cameræ nuntiis*, quorum cum Ducibus æquata habebatur potestas. Ita Goldastus tom. 1. Rerum Alamannic. pag. 180.

LIBER ADVOCATUS, in Chronico Senoniensi libr. 2. c. 17.

ADVOCATUS, Tutor, *Ballivus*, qui nomine tutorio res pupilli administrat & tutatur. Charta Willelmi Archiepisc. Remensis S.R.E. Cardinalis ann. 1199. in Tabulario Campaniæ Thuano fol. 193. *Noverit universitas vestra, quod soror nostra A. Francorum Regina, id quod clamabat in* ADVOCATIA *terræ nepotum suorum & nostrorum W. Comitis Sacricæsaris, & Stephani fratris ejus, totum quitavit & remisit.* Et infrà: *Quamdiu nepos noster Th. Comes Trecensis Palatinus terram prædictorum W. & St. tenebit per Advocatiam.* Charta Petri Decani Trecensis ann. 1207. *Notum facimus, quòd carissima domina nostra &* ADVOCATA *nostra Blancha illustris Comitissa Campaniæ, &c.* Sic in aliis Tabulis Philippi Abbatis S. Lupi Trecens. ann. 1211. Charta Odonis Ducis Burgund. ann. 1209. In Tabul. Campan. Bibl. Thuanæ fol. 218. *Notum facio ---quòd ego laudo, approbo, & concedo judicium illud; quod carissimus dominus meus Philippus illustris Franciæ Rex fecit de Theobaldo filio carissimi consanguinei mei & fidelis mei Comitis Theobaldi, & de Blancha matre ejus, quæ Comitatum Campaniæ tenebat per* ADVOCATIAM: *videlicèt quòd nec ipse Th. nec Blancha mater sua respondere debeat de terra, de qua dictus consanguineus meus Th. tenens erat, cùm decederet, antequam dictus Th. filius ejus habeat XX. & unum annum.* Charta an. 1040. apud Hemereum in Augusta Viromanduorum pag. 113. *Ego Ivo Thesaurarius Monasterii S. Quintini, & ad tempus* ADVOCATUS *honoris fratris mei Roberti, qui & futurus hæres honoris patris mei, &c.* Charta Communiæ Noviomensis an. 1181. *Qui in via Sanctorum fuerint, viduæ etiam, quæ filios non habent adultos & arma ferentes, & puellæ sine* ADVOCATO, *nullas debent consuetudines.* Gallis *Avoüerie*, vel *Vou-*

Vourie, ut est in Consuetudine Vitriacensi art. 70. 100. 141. 143. tutela, patria aut maritalis potestas. Vetus jus municipale Comitatus Campaniæ art. 20. *Il est coustume en Champaigne, que se enfens noble demeurent de pere & de mere soient noble ou de pere ou de mere. Se il y a hoir ainsnè, il doit avoir l'*AVOUERIE *de ceaulx, qui sont sousaagie: & tant comme ils seront en Avouerie, li Avoue n'en perdront, ne gagnerons.*

ADVOCATOR, idem qui *Advocatus*, in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 690. *Præcepit—ut statim pergerent ad ipsum Abbatem cum suis Monachis & Teudelasio Abocatore eorum reinvestirent.* Ita & pag. seq. *Rodelgardus Castaldeus Advocator Episcopi Salernitani*, in Chartis apud Ughellum tom. 7. p. 500. 506. 977. Adde tom. 8. pag. 47. 139.

ADVOCATOR, Patronus. Ordo Romanus, ubi de Processione Pontificis: ADVOCATORES *autem Ecclesiæ stant quidem cum majoribus, non autem procedunt cum eis, sed ipsi tantummodo sequuntur sellarem Pontificis, cum Acolyto, qui aquam manus portat.*

ADVOCATOR, vel ADVOCATUS, Campio, qui pro alio monachiam à judice decretam subit. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 40. *Lites suas— per consimiles* ADVOCATORES *per pugnam dirimant*, §. 39. *Campiones* appellantur, qui in isto *Advocatores*. Gallis scriptoribus *Advouez* passim dicuntur. [Leges Ottonis II. Imp. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 173. n. XI. *Ut Ecclesiæ, seu Comites & viduæ lites suas de his, quæ in suprascriptis Capitulis continentur, per consimiles Advocatos* (cod. Esten. *Advocatores*) *per pugnam dirimant. Ceteri verò natura liberi, secundùm legem pristinam, per semetipsos respondeant & determinent.* Vide Campiones. Aliud sonat *Advoateur*, in Consuetudine Angeriacensi art. 12. & Santonensi art. 12. ubi is est, qui pecus, *in damno* captum, ut suum *advocat*, id est, agnoscit.

ADVOCATISSA, Mulier, seu nobilis femina, cui jure feudi Advocaria alicujus Monasterii competebat: in libro de Fundatione Monasterii Gozecensis p. 237.

ADVOCARIA, ex Gallico *Advouerie*, Pensitatio, quæ præstatur domino, pro ea, quam impendit civibus, protectione; aliis *Salvamentum* dicitur. Tabularium Eccles. Ambian. *Sciendum etiam, quòd unaquæque domus villæ, in qua manet aliquis, si duas furcas habueris. 2. sextar. avenæ debet pro* ADVOCARIA; *si unam furcam, unum sextarium.*

¶ ADVOCARIA, Protectio, tutela. Charta Galcherii de Castellione an. 1216. in Archivo S. Martini Pontisar. *Galcherius de Castellione Comes S. Pauli... villani de Moressart cepit sub* ADVOCARIA *sua à Bartholomæo Abbate S. Martini Pontisarensis*, &c.

ADVOCATIA, Protectio, tuitio. Baldricus in Chron. Cameracensi lib. 1. cap. 10. *Abbatis Advocatiam imploravit.* Infrà: *Advocatiam Dei & S. Vedasti sibi profuturam assumpsit.* Guibertus lib. 3. de Vita sua c. 5. *Erat autem Barisiacus cum appendentibus villis sub Advocatia ejus.* Charta Theodorici Comitis Flandriæ an. 1166. *Quæ à præfato Theodorico, seu patre ejus Yvano collata sunt, in nostram & successorum nostrorum* ADVOCATIAM *& defensionem suscepimus.*

☞ *Advocatia* & *custodia* distinguuntur in privilegio Ribonis pro Monasterio S. Leonis in Hist. Tull. p. lxxxvi. *In manu ipsius Ducis custodiam prædictæ villæ & non* ADVOCATIAM *....Abbas reposuit, & pro Custodia singulis annis*, &c.

ADVOCATIA: *Officium Advocatiæ villæ Paterniacensis*, in Charta an. 1314. in Probat. Hist. Sabaud. p. 146. Advocati munus, jus, officium. In lib. 1. Feud. tit. 1. §. 1. *Advocatia, quæ vulgò Viaria dicitur.* Charta ann. 1148. in Hist. Monast. S. Mariæ Suession. p. 437. *Advocatiam super villas Caviomnum scilicet, Esiacum*, &c.

ADVOCATIÆ IMPERII, in Chron. Casin. c. 35. Charta Henrici Imperat. apud Dodechinum an. 1110. *Regalia sunt civitates, Ducatus, Marchiæ, Comitatus, monetæ, teloneum,* ADVOCATIÆ, *omnia jura Centurionum, id est villicorum*, &c. Vide Gregorium VII. PP. lib. 2. Epist. 14.

ADVOCATIA, Præstatio, quæ fit Advocatis. Charta Everhardi Archiepiscopi Salisburgensis ann. 1231. in Metropoli Salisburg. to. 3. p. 65. *Remittens eis Advocatiam, id est, procurationes.*

ADVOCATIA, Advocati infeudati districtus. Speculum Saxon. lib. 1. art. 35. §. 2. *Argentum sub terra absconditum nemini excidere licet, sine proprietarii illius loci voluntate. Si verò voluntas ipsius advenerit, in operis loco* ADVOCATIAM *obtinebit.* Art. 59. §. 4. *In una Advocatia non nisi unus potest esse bannus.* Lib. 3. art. 64. §. 5. 8. *Si Comes partem Comitiæ alteri conferat; aut Judex, seu Advocatus, partem judicii, seu* ADVOCATIÆ, *hoc agit perperam, & est contra jus attentatum.* Vide Albertum Stadensem an. 1089. [Litteræ an. 1248. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1038. *Cùm nobilis vir Johannes dominus d'Andenardo miles Ecclesiæ nostræ fidelis, confiteatur se in feodo à nobis tenere* ADVOCATIAS *septem villarum.*]

ADVOCATIA, Datio Campionis, qui *Advocatus*, Gallis *Avoüé*, dicitur. Charta Blanchæ Comitissæ Campaniæ de divisione terrarum inter filias Baronum, an. 1212. in Tabular. Campaniæ Thuani fol. 8. *Si aliquis firmato duello ad hoc devenerit, quòd coram justitia dederis* ADVOCATIAM *illam infra dies, qui ei jure possent assignari, decesserit, non idem perdit querelam suam ille, qui duellum firmavit qui ei dederit Advocatiam suam, sed liceat ei alium substituere loco illius, qui decessit.*

ADVOCATIO, Districtus Advocati, in Charta Willelmi Castellani S. Audomari an. 1205. *Quicumque servus, vel de Advocatione mea existens infra villas S. Bertini, & extra nunc manent*, &c.

ADVOCATIO, Tutela, protectio. Gerbertus Epist. 22. *Reges Francorum filio suo favere dicite, nihilque eos aliud conari, nisi tyrannidem Henrici, Regem se facere volentis, sub nomine* ADVOCATIONIS, *velle destruere.* [*Advocatio accolatum*, apud Miræum to. 2. p. 1125. Edit. 1723.]

☞ ADVOCATIA, Gall. *Avoüerie*, duplicis generis, ut monet D. *Brussel* Tract. de usu feud. to. 2. p. 769. distingui potest: una, quam honorariam appellare licet, cui nulli reditus, nulla pensitatio assignabatur; altera cui, ut tutelam Ecclesiis præstarent Advocati, non modica bonorum Ecclesiasticorum pars attributa; quod quidem vel clientelari jure fiebat, adeo ut ab ipsis Ecclesiis in feudum isthæc possiderent; vel nuda traditione & sine ullis servitiis feudalibus: hinc *Advocatiæ* aliæ feudales, aliæ non feudales. Feudales iterum in Ecclesiasticas & laicas dividit D. *Brussel*; hæ in custodia alicujus civitatis, vel etiam provinciæ positæ; illæ verò in tenementis vel annuis pensitationibus quæ Advocatis assignabantur de dominio Ecclesiæ vel Monasterii, cujus jura & possessiones tueri tenebantur.

ADVOCATIO, idem quod *Viaria*, seu *Vicaria*, Jurisdictio media, *moyenne Justice*, in Chartis non semel, quas laudamus in voce *Vicaria*. Vide *Viare*

ADVOCATIO. Pensitatio, seu præstatio pro jure Advocationis, vel pro tutamento: tributum, quod Advocato exsolvitur. *Reditus Advocationis*, in Charta Balduini Comitis Flandr. an. 1038. apud Buzelinum. *Advocatio & Advocatoria exactio*, in Charta Conradi Ratisponensis Episcopi ann. 1209. in Metropoli Salisburg. tom. 3. p. 248. Alia Adalberti Comitis Viromanduorum sub Leudulfo Noviom. Episcopo: *In his ergo S. Quintino datis rebus nullus hæredum vel propinquorum*

rum meorum, non Comes, nec Vicecomes, nec ejus liberæ ingenuitatis homo aliquid amodo accipiat causa consuetudinis seu ADVOCATIONIS *&c.* Alia Gerardi Comitis Matisconensis an. 1180. in Bibl. Cluniac. pag. 1443. *Orta est querela inter nobilem virum Gerardum Comitem Matisconensem & Monachos Cluniacenses super indebitis consuetudinibus, —siquidem in villis Monachorum,* ADVOCATIONEM *& custodiam quærebat, ubi Monachi illum habere non asserebant. In aliis verò locis ubi constabat illum Advocationem habere, indebitas exactiones & insolitas consuetudines usurpabat, &c.* Charta an. 1205. in Tabulario S. Bertini: *Ab omni servitute, Advocatione & consuetudine & exactione— liberi erunt.* Concilium Coloniense ann. 1310. c. 3. *Monemus omnes terrarum dominos—ne de cætero occasione* ADVOCATIARUM, *quas quidam ex eis super bona Ecclesiastica habent, vel quocumque alio nomine vel colore ad hoc quæsito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, assisias, contributiones, servitia indebita, & ultra quàm jus Advocatiæ juxta Scabinorum sententiam, ubi Advocati sunt, permittit, — exigere aut recipere præsumant.* Computum Domanii Comitatus Bononiensis an. 1474. *des Avouëries d'Estaples & Rombly, que doivent les habitans d'icelles villes à la Toussains, qui se croissent & amoindrissent selon le nombre des mesnages estans en la ville & bourgaige d'Estaples, dont chascun chief doit demy polkin d'aveine, les veuves un quart de polkin.* Computum Comitatus Pontivi an. 1474. fol. 1. *Cens, rentes, recognoissances, & Advouëries deues au Roy à cause de sa Comté de Pontieu:* Vide *Viaria*.

¶ ADVOCATITIUM JUS, Eadem notione. Charta Henrici Rom. Regis ann. 1311. apud Ludovicum *Lagnille* inter Instrum. Hist. Alsatiæ p. 60. col. 1. *Ad venerabilem igitur Egidium Abb. Veissemburgensem, dilectum Principem nostrum, Conventum & Monasterium ejus, oculos convertimus, gratiæ specialis devotas & instantivas preces ipsius favorabiliter admittentes, Advocatiam, seu* JUS ADVOCATITIUM *villarum infrà scriptarum... Abbati & Monasterio Veissemburgensi prædictis restituimus.*

ADVOCATIO, Anglis *Advowson*, Jus præsentandi Ordinario aliquem ad Beneficium vacans, in Littletone sect. 10. 180. Fleta lib. 5. c. 9. §. 21. *Divisionem non recipiunt* ADVOCATIONES *Ecclesiarum, —quamvis Ecclesia, quæ est quasi subjectum ratione diversarum Baroniarum ab antiquitate dividi possit.* Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 57. *Qui Ecclesiam S. Gangerici in Advocationem tenebat.* Adde Regiam Majestat. lib. 1. c. 2. §. a. 3. lib. 2. c. 16. 42. 45. 61. 67. lib. 3. c. 33. Joan. Sarisberiensem l. 7. Policrat. c. 17. & Epist. 125. Sugerium de Administrat. sua c. 12. &c. Vide *Patronus*.

ADVOCATORIA, Ipsum Advocati munus, in Notitia veteri apud Loisellum in Hist. Bellovac. pag. 248.

ADVOCATURA, idem quod *Advocatio*: Jurisdictio media, *Moyenne Justice*, vel, quod præstatur sub specie Advocaturæ, seu tutamenti, vel *salvamenti*, [Constitutio Leduini Abbatis S. Vedasti Attrebat. an. circiter 1020. apud D. *Brussel* to. 2. Tract. de usu feud. p. 789. *Homo de generali placito, non dat censum de capite suo, nullam dat neque debet* ADVOCATURAM, *quia liber est ab hac exactione sine inquietudine.*] Hariulfus in Chronico Centulensi lib. 4. cap. 21. *Sub excommunicatione interdixit, ne aliquis ampliùs in illa villa, neque per vim, neque per deprecaturam, neque per* ADVOCATURAM, *de omissis consuetudinibus ampliùs aliquid expeteret.* Charta Odonis Episcopi Bellovacensis an. 1140. apud Loisellum pag. 269. *Concesserunt in eleemosynam quidquid habent in villa & in terra Theoleri, videlicet* ADVOCATURAM *& Vicecomitatum, & quidquid habebant ibi aliud.* Tabularium S. Vitoni Virdunensis: *Quietum & ab omni prorsus Advocatura liberum.*

ADVOCATICII, qui Advocatorum jurisdictioni obnoxii sunt. Chronicon Colmariense 1. part. an. 1271. *Comes Radulfus de Habspurc posuit exactionem super homines suos* ADVOCATITIOS, *& accepit ab eis 20. millе quartalia frumenti.*

¶ ADVOHARE. Vide *Advocare* 3.

ADVOLI, in Aresto 20. Aug. an. 1411. ex Gallico, *Avolez*, *Advene*, uti etiam in eodem Aresto dicuntur, in Hist. Betuniensi pag. 116. qui aliunde venerunt, *advolarunt*. Froissart. 1. vol. cap. 39. *Et ceux qui estoient aussi bannis, dont il y avoit foison, se tenoient à S. Omer, le plus, & les appeloit-on Avolez.*

¶ ADVORES, Contrarii. Glossæ Latino-Græc. MSS. *Advores* [illegible]. Lego *Advorses*, quod ab *Advorsus*, pro *Adversus*.

ADVOTUM, *Retentio feudi per Advotum*, in Charta Rotroci Comitis Perticensis, an. 1136. apud Souchetum: *Retenuë du fief par Aveu.*

¶ ADVOYARE, Fateri, Gall. *Advoüer*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 98. *Respondit dictus dominus Dalphinus, quòd de morte dicti Aymonis est innocens, nec* ADVOYABIT, *nec Advoyaverat, neque Advoyat factum prædictum, nec ratum habebat, imò displicet.*

ADURACLA, Species vitis, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 3. cujus vetus Interpres Gallicus *Duraclan*, vertit.

¶ ADURARE IN TERRAM, Terram legere, ad terram appellere, fortè etiam in terram impingere, Gall. *Cotoyer la terre*, *Aborder*, *Echoüer*. Ogerius Panis lib. 4. Annal. Genuens. ad an. 1212. apud Murator. to. 6. col. 401. *Et homines Nicia assultum in eos fecerunt, & ex improviso unam de galeis, quæ in terram* ADURATA *fuerat, retinuerunt.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1247. apud Murat. to. 6. col. 512. *Et quùm jactasset Andreolus de Mari prælium dare nostris, fecit licias in portu Savonæ & reduxit galeas in portu Savonæ* ADURATAS *in terram.* Jacobus Aurias lib. 10. Annal. Genuens. ad an. 1291. ibid. col. 603. *Quare Pisani Aduraverunt navem & cum rebus & personis descenderunt in terram.*

¶ ADURINUS COLOR, pro *Azurinus*, Cæruleus, nisi mavis colorem *Adurinum* ab *Aduro* dictum, idem esse quod Livio, *Color adustior*, Fuscus, subniger, Gall. *Bazané*, *halé*, *brulé*. Locus est in *Bourguerantus*.

ADYTUM, [illegible] Græcis; recentioribus [illegible], Secretior ædis aut Ecclesiæ pars, solis Sacerdotibus pervia. Leo Ostiens. lib. 3. Chron. Cas. cap. 31. (aliàs) 33. *Fecit & cancellos ex ære 4. ante altare, inter chorum &* ADYTUM *hinc inde statuendos.*

¶ Æ pro E nonnunquam legitur in veteribus monumentis, ut E sæpissime pro Æ. Testamentum Anonymi in cortice scriptum ann. circiter 690. apud Felibianum in Hist. Monasterii S. Dionysii p. x. *Et villa Ghiunachario quod jam vobis per Æpistolam donationis dedi.* Ibidem: *Et domenare dibeant post meum discessum, ut sepÆ dixi.*

¶ ÆCENTIA, pro *Aiacentia*, id est, *Adjacentia*, ut notat Goldastus è regione hujus vocis in Charta Alamann. 39. *Et in Reutinchova terras & silvas, fuesqua, vel alias* ÆCENTIAS, *quidquid ibi habere videor. Et in villa, quæ dicitur Hurzinaa, homines 8. & terras, & silvas, vel alias* ÆCENTIAS. Quid si *Æcentias* pro *Æsantias*, de quo infrà.

¶ ÆCHERIUS, vel ÆCHERIUM, Ager, campus, item seges à Sax. Æcen, quod idem sonat, teste Somnero in hanc vocem. Charta Stephani Mutonis tenentis sigillum Ducis Bituric. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 436. ad annum 1362. *Cum pratis, pascuis, nemoribus, sanzetis, vrveisis,* ÆCHERIIS, *aquis, gare-*

garenis, &c. Cave oe dicatur etiam pro *Æquariis* quæ sunt Equarum Darmente. Vide *Æquarium*.

¶ ÆCROPHAGIÆ. Fragm. Petronii cap. 26. Edit. Petri Burmanni an. 1709. *Adlata est serisapia, & comumelia, ÆCROPHAGIÆ saledate sunt, & ceusus malo, porri & persica flagellum*, &c. Ubi legendum videtur *Acrophagiæ adlatæ sunt*. Est autem *Acrophagia* edulium ex summitatibus olerum, gemmis tumentibus arborum &c. maximo in usu apud Italos. Hinc S. Benedictus in Regula sua cap. 40. *Si fuerint inde poma aut nascentia leguminum addatur & tertium* (ferculum).

ÆDES, Templa paganorum nudè appellant leges 8. & 18. Cod. Theod. de Paganis, quæ *Ædes templorum*, in leg. 3. eod. tit. dicuntur. In Excerptis ab Henrico Stephano ex veterib. Lexicis pag. 259. titulus ita concipitur; *De ædibus*, περὶ ναῶν, Gloss. Lat. Gr. Ædes, δῶμα, ναοί. Gloss. Baf. οἶκοι, οἱ ναοί.

¶ ÆDESIOLA, Sacellum, parva Ecclesia, Gall. *Chapelle*, apud Marten. to. 1 part. 2. Collect. veterum Scriptorum pag. 7. *Unde prior est ÆDESIOLA in suburbio Parisiaco haud procul a mœnibus in honore S. Maglorii dicta*.

¶ ÆDIFEX, Architectus, Ædificator. Tertull. de Idolol. cap. 12. *Ea similitudine prudentissimi ÆDIFICIS illius, qui prius sumptus operis cum viribus suis supputat*. Ubi *Ædifex* rectè sumi potest pro eo qui ædificandum aliquid suscipit, aut curat.

¶ ÆDIFICABILIS, Qui ad virtutem excitat, Gall. *Edifiant*. Imit. Christ. Lib. 1. cap. 10. n. 2. *Si loqui licet & expedit, quæ Ædificabilia sunt loquere*.

¶ ÆDIFICAMENTUM, Passim occurrit in veteribus Chartis pro jure capiendi in silvis ligna ad ædificationem necessaria. Chronicon Prioratus S. Launomari de Magenciaco apud Arvernos inter Acta SS. Bened. sæc. 4. part. 2. pag. 257. *B. Theotardus Prior loci Magenciaci... adiit dominum Guillelmum Tyernensem, Principem clarissimum, deprecatusque est, ut pro salute patris sui Guidonis donaret sibi & S. Launomaro in silva sua amplissima, quæ vocatur Berno, unde semper habeatur calefactum, ÆDIFICAMENTUM & restaurامentum domorum suarum, quam deprecationem libenter accipiens magnificus Princeps Willelmus... concessit*, &c.

¶ ÆDIFICARE, Exemplum præbere: quo sensu vocem *Edifier*, usurpamus; vel docere, instruere. S. Hieronymus lib. 3. in Ruffinum cap. 5. *Duas Epistolas— per hoc fere biennium interpretatus sum, & in ÆDIFICATIONEM Ecclesiæ legendas nostræ linguæ hominibus dedi*. Annianus Pelagianus in Epist. præfixa versioni Homiliarum S. Joan. Chrysostomi: *Adhuc Antiochiæ Presbyter hæc, quibus Ecclesiam illam ÆDIFICABAT, scripta composuit*. Gregorius M. lib. 9. Epist. 9. *Picturas imaginum, quæ ad Ædificationem imperiti populi fuerunt factæ*, &c. Concil. Narbonense sub Recaredo Rege, de Presbytero ignaro: *Mittatur in Monasterium, quia non potest Ædificare populum*. Jacobus de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 7. *Pauci autem addiscebant ut Ædificarentur, vel Ædificarent. Liber Ædificatorius* apud Ingulfum p. 870. Adde S. Fulgentium Epist. 2. Ordericum l. 5. p. 590. &c. Vide Glossarium med. Græcit. in οἰκοδομή.

¶ 2. ÆDIFICARE SE, Domicilium ponere, defigere, Gall. *S'établir en un lieu, y venir demeurer*. Charta Ludovici Junioris an. 1145. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 63. *Extranei verò qui Bituris venerint, & ibi SE SE ÆDIFICAVERINT, & regni fuerint, bona sua parentibus suis dimittere liceat*.

¶ ÆDIFICATIO, Exemplum bonum, Gall. *Edification*. Occurrit passim apud Auctores qui de pietate & bonis moribus scripserunt, ut apud S. Bernardum, Scriptorem librorum de Imitatione Christi, &c.

¶ ÆDIFICATOR, Qui ceteris verbo prodest & exemplo, Gall. *Edifiant*. In circuitu cœnotaphii lapidei ad ostium Capituli Abbatiæ Silvæ-majoris Bernardus Abbas ejus loci dicitur fuisse.... *providus atque dator alacris, bonus Ædificator, hortator sapiens... moderator*, &c.

¶ ÆDIFICATORES, Dicti milites qui è machinis bellicis ligneis, quas Ædificia generatim vocabant, tela, sagittas, &c. in hostes vibrabant. Breviarium Hist. Pisanæ ad an. 1159. apud Murat. to. 6. col. 173. *Eodem anno 1159. Pisani miserunt Pelagium Consulem cum Gerardo Comite, & Curte Vecchia cum nobilibus Pisanis militibus, & cum sagittariis & ÆDIFICATORIBUS. XV. Cal. Septembris in auxilium Imperatoris Frederici ad obsidionem Mediolani*. Ibidem ad an. 1173. col. 186. *Eodem anno mense Julii Pisani miserunt in auxilium Comitis Ildebrandini CXL. milites cum balistrariis & ÆDIFICATORIBUS; & tunc obsedit & cepit castrum dictum de Cirisano*. Occurrit iterum ibid. col. 191. Vide *Ædificium*.

¶ ÆDIFICATORIUS, Utilis ad pietatem, Gall. *Edifiant*. Statuta Equitum Theuton. cap. 1. apud Raim. Duellium Miscell. lib. 2. pag. 30. *Exemplis operum & verbis Ædificatoriis, quòd verus Deus in eis est, demonstrent*.

¶ ÆDIFICATURA, Ædificatio, exstructio, Gall. *la Construction*. Testamentum Andreæ de Luxemburgo, Camerac. Episc. an. 1396. apud Acherium Spicil. to. 9. p. 295. *Requisivit residuum bonorum suorum.... si quod fuerit, erogari & tradi in auxilium pariter & augmentum operis & ÆDIFICATURÆ ejusdem* (Ecclesiæ.)

¶ ÆDIFICIUM. [Nomen commune quo significatur machina bellica lignea, in modum excelsioris turris exstructa, unde in hostes tela, lapides, trabes, dolia incensa & alia id genus emittebant. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 6. c. 6. apud Murat. to. 8. col. 259. *Impugnavit intrinsecos ÆDIFICIIS multis, scilicet bilfredis, prederiis & trabucchis, muros, turres, & palatium Marchionis abrupit*.] Vide *Artificium*. 4. [& *Belfredus*.]

ÆDILETITII, Castellaniæ primores seu præfecti. Excerptum Chartæ MS. Philippi August. Franc. Regia apud D. *de Lauriere* in Præfatione tomi 1. Ordinat. Reg. n. 93. *Major & jurati Calniaci dixerunt per Sacramentum quòd fecerunt Regi, quòd ÆDILETITII, Castellaniæ Calniacensis, sunt Domini Calniaci, exceptis duabus villis de Plesseio, scilicet Plesseium & Ungmes*. Notum est Ædilis officium apud Romanos.

¶ ÆDILIS, Ostiarius. Acta. SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 608. ubi de V. Marcwardo Abb. Prum. *Gerungum Clarissimum virum palatii Ædilem Monachum admisit*. Ita Wandalbertus. Ædilis nomine intelligendum esse Ostiarium evincit Epistola 2. Frotharii Tullensis Episcopi; cujus est hæc inscriptio: *Illustrissimo viro & toto affectu colendo ac desiderando Gerungo, summo sacri palatii Ostiario*. Hujus Ostiarii dignitatem eandem existimatam fuisse atque Ædilis apud Romanos infrà dicetur in voce *Scario*.

ÆDILITAS, Custodis Ecclesiæ munus ac dignitas in Collegiis Canonicorum. Charta Folcuini Episcopi Tervanensis anno Ludov. Reg. 26. apud Folcardum in lib. 1. Miracul. S. Bertini cap. 7. *Ædilitatem seu custodiam ipsius Basilicæ*, &c. Alia Lietberti Episcopi Cameracensis an. 1066. in Hist. Camerac. Joan. Carpentarii: *Ædilitatem verò & Præposituram, quæ mei juris erant, —huic Ecclesiæ contuli*.

ÆDITUUS, Ostiarius, gradus Ecclesiasticus; cui ædis sacræ custodia incumbit, *Custos*. Paulinus Epist. 6. *Ipsius ordinatione in presbyteratu ordinatus sum, fateor, invitus, non fastidio loci: nam testor ipsum, quia & ab ÆDITUI nomine & officio optavi sacram in-*

cipere servitutem, &c. Frodoardus in Adriano PP.

Amplicat Ædisti lacupletans dotibus ædem.

Ubi leg. *Æditui*. Vide *Ostiarius*.

ÆDITUARE, Ædituum agere. Vetus inscriptio p. 3125. *Ædituavit. an.* x. Occurrit præterea in alia pag. 1088.5.

¶ AEDUS, *Orientalis lux, sol matutinus*. Gloss. Bituricensis Ecclesiæ MSS. à voce Græca ἠώς, Aurora.

¶ ÆGIATOR, *Hortator*, in Glossis Bituric. MSS. Legendum cum Papia, *Egetor*, ἡγήτωρ *Græcè*, *Hortator*. Hinc corrigendæ eædem Glossæ ubi perperam, *Ægeatur*, *Ornatur*.

¶ ÆGIDIANÆ. Sic vocant Constitutiones Marcæ Anconitanæ, in statu Ecclesiastico, in quo, inquit Albericus Gentilis lib. Juris Can. c. 3. jus generale faciunt, ultra verò illius fines minimè valent.

¶ ÆGONES, *Sacerdotes rustici*. Papias. Vide Grævium ad Glossas Isidori in voce *Egones*.

¶ ÆGRET *Acediatur*. Gloss. Isidori, ad quod addit Grævius: *Pro quo Siracidis antiquus interpres Acediare dixit* 26.16. *Non Acediaberis stultitia stulti*, ἵνα μὴ ἀκηδιάσῃς *i. e. non dolore te afficiat stultitia stulti*.

ÆGRIMONIA, Ugutio: *Ægrimonia*, *Ægritudo*. Occurrit in Concilio Toletano XVI. can. 1. & 4. & apud S. Eulogium lib. 3. Memor. SS. cap. 10.

ÆGRIMONIUM, Eadem notione Gloss. Græc. Lat. ἀρρωστία, *Ægrimonium*, *Morbus*, *Languitudo*, *Languitas*, *infirmitas*.

¶ ÆGRIPARTUS, *Qui ægrè partus est*. Papias.

ÆGRIPOMIUM, *Autumnus*, φθινόπωρον, in Gloss. Græc. Lat. MS. In edito hæc habentur: φθινόπωρον, *Autumnum*, *Agripoaum*, *pluralia non habent*. φθινοπωρινὸς, *Autumnalis*, φθίνω, *Tabeo*, *tabesco*. Ex quibus patet primum φθίνω scribi, pro φθίνω, deinde autumnum φθινόπωρον appellari, quòd ea anni tempestate poma & arborum fructus maturescant, deficiant, atque velut ægri tabescant.

¶ ÆGRITUDO, Servitus, debita domino servitia: sic dicta, quòd quamvis minuta sint, ægre semper reddantur. Madox Formulare Angl. pag. 197. *Concessi tertiam partem unius Mesuagii cum Curtilagio . . . tenendum de me . . . tam in* ÆGRITUDINE *quàm in ligia potestate, in feoda & hæreditate, liberè, quietè, &c.*

¶ ÆGROTATIVUS, Proximè infirmus, valetudinarius, Gall. *Valetudinaire*. S. Bernardus to. 1. p. 1308. *Unus idemque cibus & ægrotis est medicina, & Ægrotativis dieta*.

¶ ÆGROTATUS, Ægrotus, morbo correptus, Vita S. Martialis Episc. to. 5. Junii pag. 565. *In S. Caurso* ÆGROTATUS *obiit* III. *idus Novembris*.

¶ ÆGUPTIUM, Fuscum, subnigrum. Glossæ Lat. Gr. MSS. *Æguptium*, φαιόν.

¶ ÆGYPTIACI, Gall. *Ægyptiens*, *Bohemiens*, Vagi homines, harioli ac fatidici, qui hac & illac errantes ex manus inspectione futura præsagire se fingunt ut de marsupiis incautorum nummos corrogent. De horum origine aliquid attingit Pasquerius Disquisitionum lib. 4. cap. 19. cùm ait, decima septima Aprilis anni 1427. Parisios venisse 12. *Penanciarios*, seu pœnitentes, Ducem unum, Comitem unum cum decem equitibus, & 120. tum virorum, cùm mulierum & infantium comitatu. Hi se Christianos narrabant ex inferiori Ægypto à Saracenis pulsos ad Papam venisse confitendi causa, à quo in delictorum pœnam jussi essent errare annis 7. neque unquam per id tempus in cubili quiescere. Hæc quamvis ineptè satis & ridiculè, excepti sunt tamen, atque ad eos confluebant multi, quousque Episcopus illos larem mutare coegerit ob furta, divinationes, & alia plurima id genus.. Anno 1560. Comitiorum totius Regni apud Aureliam Decreto è Gallia ejecti sunt Ægyptiaci, atque in Hispania non multo pòst Conciliorum Provincialium auctoritate repressi. Tarraconense anni 1591. tom. 4. Collectionis Conc. Hispan. pag. 544. *Curandum etiam est ut publici Magistratus eos coerceant qui se* ÆGYPTIACOS *vel Bohemianos vocant, quos vix constat esse Christianos, nisi ex eorum relatione; cùm tamen sint mendaces, fures & deceptores & aliis sceleribus multi eorum assueti*.

ÆGYPTILIA, *Gemma, ab Ægypto, ubi invenitur*, Ugutio. [Glossar. Bituric. addit: *Gemma nigra, &c.* Isidorus: *Gemma nigra radice, cerulea facie*. Sic & Laur. in Amalthea]

¶ ÆLAMOTH, *Vestibulum*. Gloss. Bituric. MSS. Hebr. אולם.

¶ ÆLMESFEOH, Pecunia eleemosynaria, scil. denaria S. Petri primo Augusti annuatim debita, & per Regem Inam & Ethelwolphum primò concessa. Vocabatur etiam *Romefeoh*, *Romescbot*, & *Heorthpenning*. Hist. de Decimis per V. Cl. J. Seld. p. 217. Ita Spelmannus in Glossario.

¶ ÆMATHITES. Gloss. Bitur. *Lapis lividus & ferrugineus*. Isidorus: *Lapis qui cote resolutus in colorem veniat sanguinis*. Hinc Galli dicimus *Sanguine*.

ÆMIDUS, *Tumidus*, *Inflatus*, in Glossis Isidori. [Glossæ Gr. Lat. *Æmidus*, πεφυσημένος. Festus *Æmidum*, *Tumidum*. Quidam dictum putant ab αἷμα, *Sanguis*, alii ab οἴδημα, *Tumor*, unde οἰδημάτ..., *Tumidus*.]

¶ ÆMULAMEN, Æmulatio, Exemplum, Gall. *Emulation*, *Exemple*. Vita S. Carilefi tom. 1. Julii p. 97. E. *Agminibusque monasticis undequaque ad se confluentibus*, ÆMULAMINA *suarum virtutum invictissima relinqueres, &c.*

¶ ÆMULARE, Ad Zelotipiam excitare, Gall. *Donner de la jalousie*, seu potiùs uxori æmulam dare alteram scilicet ducendo illa vivente. Pactum Matrimon. to. 9. Spicil. Acher. p. 283. *Convenio tibi* Willelmæ *ut in omnibus diebus vitæ meæ à te per aliam feminam nec per aliam uxorem non discedam, nec te non derelinquam, nec te non* ÆMULEM *per aliam uxorem*.

ÆNEA. Gregorius M. lib. 9. Epist. 40. *Pervenit ad me, quia in ea Ecclesia, quæ* ÆNEA *dicitur, sæpe in Hierosolymorum urbe, vestræ Ecclesiæ jurgia nascuntur*. Ubi Altaserra ædem hanc sic appellatam opinatur, *quòd foribus æneis distingueretur*. Ego verò legendum puto, *è Nea*, vel ἡ νέα, i. nova Ecclesia. Vide Luithprandum lib. 3. cap. 8. lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap. 8. & nostram Constantinopolim Christianam, ubi de æde S. Michaelis.

ÆNEIA, *Ænescia*. Vide *Amescia*.

ÆNEUM, Caldaria salinaria, in qua sal coquitur & conficitur. Charta an. 1034. in Antiquitatib. Vosagensib. lib. 5. cap. 7. *Apud Vicum aheneum unum cum duobus sessibus, &c.* Vide *Aqua fervens*, *Caldaria*, & *Æneulum*.

ÆNEUM FRUMENTUM. Hujus meminit lex unica Codice Theod. de frumento Chartaginensi, in qua traditur illius pensitationi obnoxia fuisse certa *corpora*, seu prædia vel agros, atque adeo Magistratus, seu Duumviros, Chartagine. Sed quale illud fuerit, omnino non constat, cùm apud alios scriptores vox hæc non reperiatur. Vide quæ in hanc rem habet Jacobus Gotofredus, & infrà in v. *Aeraria annona*.

¶ ÆNEUS, Primogenitus, Gall. *Aîné*. Apud Spelmannum in Glossario ad vocem *Aesnecia*.

ÆNIGMA, *Moneta*, in vet. Gloss. ut auctor est Jacobus Gotofred. At in Gloss. Isidori, est *figura*, *sive typus*, *sive species*, nempe monetæ. Certè ita usurpat etiam Prudentius in hymno S. Laurentii.

¶ ÆNIGMATISTA, Qui ænigmata proponit, aut

aut solvit, ἀινιγματιστής. Sidon.Apollin. lib.8.Epist.16. *Unde illa verba saliaria, vel sybillina, vel Sabinis ab usque furibus accita, quæ magistris plerumque reticentibus promptiùs fecialis aliquis, aut flamen, aut veteronolegalium quæstionum* ÆNIGMATISTA *patefecerit.*

¶ ÆNIOLUS, Lebes æneus, Gall. *Chaudron d'airain*. Vita S. Aldegondis inter Acta SS.Ord.S.Benedicti sæc. 2. pag. 814. *Cùm sorores ignem exstruerent ad aquas calefaciendas . . . in pruna subitò eam projecit,* ÆNIOLI *ferventibus aquis desuper pendebant, &c.* Vide *Ænulum*, & *Emola*, ubi ex his legendum videtur *Eniola*.

¶ ÆNITORES, *Tubicines*, in pervetusto Glossario Ecclesię Aniciensis MS. *Æneatores* dixit Svetonius.

ÆNIVIUM. Epitaphium Gebehardi Archiepisc. Saltzburg. apud Canisium tom.6.

Esuriens victum, petat ultro nudus amictum.
Et vagus hospitium vallis os Ænivium.

ÆNULUM. Ugutio: *Cacabus, Lebes, Æneum, Ænulum, idem sunt*. Jo. de Janua: *Ænulum, ab æs dicitur, id est, parvum aënum, seu caldarium*. Vide *Emola*.

¶ AENUM, Ubi de judicio aquæ ferventis. Vide in *Aqua*.

ÆPHI. Vetus Agrimensor tit. *de mensuris liquidorum: Urnæ 2. amphoram complent, quæ sunt modia 3. quod in aridis dicitur Æphi. Ephi*, in vet. Testam.

¶ ÆPHONOTROPHIUM, pro Φωνοτροφεῖον, Locus in quo aluntur Cantores. Petrus Mallius Hist. sacr. in Greg.Magno: *Fecit ad S.Stephanum Æphonotrophium, ubi Primicerius, & Cantores manerent.*

ÆQUALENTIA, Divisio hæreditatis, vel bonorum, per æquales partes: *æqua lance*, dixit Marculf. lib.2.form.14. Formul. vett. Bign.c. 39. *Placuit atque convenit inter illum & germanum suum, illum de alode, qui fuit genitoris sui, ut inter se* ÆQUALENTIA *dividere, vel exæquare deberent*. Testamentum Bertichramni Episc. Cenoman. [apud Mabill.to.3. Analect. pag.133. *Totum & ad integrum inter dulcissimos pronepotis meis... Æqualentia inter se dividendum volo esse donatum*. Et pag.136.] *Sic quoque ut post tuum obedum filii tui inter se Æqualentia cum ipsis habere volo*. [Ibid. pag.120. bis habetur, *Æqua lance dividere*.] Formumula vetus Andegav. 36. *Tu cum ipsis Æqualis lanciæ dividere facias*. [Vide *Æquilancium*.]

EPISTOLA ÆQUALENTIÆ. Formulæ vett. Pithœi c.46. *Dulcissima filia mea, illa, diuturna, sed inter nos impia consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Ideoque per hanc* EPISTOLAM ÆQUALENTIÆ *te, Dulcissima filia mea, &c.—qui contra hanc epistolam æqualitatis ordine venire tentaverit, &c.*

¶ ÆQUARIUM, Equarum armentum, Gallicè *Haras*. Charta Rogerii & filiorum ejus Roberti & Henrici an.1080. in Bullario Fontanellensi fol. 17. *Decimam totius Brotonia tam in venacione quàm in apibus & omnibus redditibus & forfacturis, quæ de silva exeunt & de vaccariis vel* ÆQUARIIS *sive porcariis & omnibus exartis similiter decimam concedimus*. Vide *Equaritia*.

ÆQUATIO. Concilium Toletan.I.cap.10. *Clericos, si qui obligati sunt, vel pro* ÆQUATIONE, *vel pro genere alicujus domus, non ordinandos, nisi probatæ vitæ fuerint, & Patroni consensus accesserit*. Ubi *Æquatio* videtur esse tributum, quod Domino præstatur. Vide *Peræquatio*.

¶ ÆQUATOR, Qui describebat census in Libris Censualibus. Cod.de Agricolis & Censitis lib. 11. cap. 67. Item qui tributa civibus ex æquo imponebat. In Cod.Theodos. & in Novellis dicitur *Peræquator*.

ÆQUIDICI, versus l'ἰσόκωλοι, qui singulis propositionibus ἀντιθέτοι apparant versus dictiones, apud Diomedem lib.2.Art. Grammat.

ÆQUIDIUM, Solstitium. *Æquidium autumnale*, apud Miræum in Dipl.Belg.lib.1. cap.31. *Æquidialis*, ἰσημερινός, in Gloss.Lat.Gr. & apud Festum.

¶ ÆQUIGENI, *Gemini*. Gloss.Isidori.

ÆQUILANCIUM, *Æquatio*, in Gloss.Isid. ἰσοῤῥοπία, ubi malè *Æquilatium* habetur. *Æqua lance*, apud Symmachum lib.1.Epist.88.lib.2. Ep. 56. lib. 10. Epist.53. *Æqua lance & libramentis paribus*, in leg.1.C. Th. de Ponderator. Fredegarius in Chron.cap.85. *Thesaurus Dagoberti—Æquilancia dividitur*. Id est, æqua lance. [Grævius post Pithœum putat legendum *Æquilavium*, quod apud Festum, *significat ex toto dimidium, dictum à lavatione lanæ, quæ dicitur Æquilavio redire, cùm dimidium decidit sordibus*. Melius, ni fallor, *Æquilancium*. Vide *Æqualentia*.]

¶ ÆQUILATIUM. Vide *Æquilancium*.

¶ ÆQUILATUS, Æquilateralis, in Onomastico ad Calcem tomi 7. SS. Maii. Dixit Ausonius Edyl. 11.

Æquilatus vel crure pare vel in omnibus impar.

¶ ÆQUILAVIUM. Vide *Æquilancium*.

ÆQUILIBRATOR REGIS, quo nomine ac munere insignitus donationem factam majori Monasterio à Roberto de Sabulio, (*Sablè*) & uxore an.1067. subscribit quidam Baldricus, statim post Episcopos: quem subsequuntur, Ingenulfus Magister Pincernà, Radulphus Dapifer, Walerannus Camerarius, &c. ubi *Equilibrator*, aut *Æquilibrator Regis*, is ést, opinor, qui aliàs *Magister Regis* seu Pædagogus dicitur. Tum enim Philippus Rex vix ætatis annum attigerat 13. aut 14. Sic autem appellatur, quòd herilem puerum in *æquilibritate*, ac ἰσονομίᾳ, ut loquitur Tullius, seu vitæ æquabilitate contineret. Hujusmodi munus est illius, quem hodie *Gouverneur du Roy* dicimus. Vide *Bajulus*.

¶ ÆQUILINA, Equile, Gall. *Ecurie*. Codex MS. Irminonis Abbatis seu Polyptychus Monasterii S. Germani à Pratis fol. 59. *Pro carroperà ad trecas den. viiij......curua d.iiij. si boves habuerint, carroperam in* ÆQUILINAM *ad tertium annum trahunt de fimo ad tertium annum quantum trahere possunt per duos dies.*

¶ ÆQUILIRE, Æquare, parem facere, Gall. *Egaler*. Dicitur de *participio* & societate dominii in Charta pariagii an.1160. apud Chopin.l.3. de sacra Polit.tit.3.§.8. *Abbas de Bonavalle & totus ejusdem Monasterii Conventus nos* ÆQUILIVERUNT *& participes constituerunt in villam suam, &c.*

¶ ÆQUILOCUS, Æquali in loco positus. Philothei Monachi Carmen, tom.2.operum S. Bernardi col. 1293. E.

His Deus Æquilocas sublimi in vertice sedes
Contulit, & lateri jussit adesse meo.

¶ ÆQUIMANUS, Ambidexter. Glossæ Lat.Græc. MSS. *Æquimanus*, ἀμφιδέξιος. Ausonius Edyl. 12.

Quis Mirmilloni contenderet Æquimanus Thrax.

ÆQUINOMIUS, Idem quod *Æquivocus*, ejusdem nominis. Thomas Archid. in Hist. Salonitana c. 3. de S. Domnione: *Quia Æquinomius erat B. Domnio Pontifici.*

¶ ÆQUIPAR, Æquus, Gallicè *Egal*. Auson. Edyl. 11.

Æquipares dirimens partes ex impare terno.

ÆQUIPARABILIS, Comparandus. Præfatio Caroli M.ad Capitulare Aquisgranense an. 789. *Non, ut me ejus Sancti Æquiparabilem faciam, &c.*

¶ ÆQUIPARANTIA, Æquiparatio, Gall. *Egalitè*. Tertul.adversùs Valentin. *Pervenire mox posset in æmulas Æquiparantias corpulentiarum*. Gesta Trevir. Archiep. apud Marten. to.4. Ampliss. Collect. col. 389.

389. *Isto tempore fuit frigus permaximum, cujus* ÆQUIPARANTIA *à nullo tunc vivente potuit recordari.*

¶ ÆQUIPEDUS, Æquos habens pedes, seu æqua latera. Apul. De Dogmate Plut. p. 37. *Æquipedum verò trigonum efficare ex se quadratum* (dicebat Plato.)

¶ ÆQUIPERARE, Sanare, Gall. *Guerir*. Glossæ Latino-Græcæ MSS. *Æquipero*, ἐξ αἶμαι, utique pro ἐξ ὦμαι.

¶ ÆQUIPONDERARE, Æquiparare, justè æstimare, aliquid cum aliqua re conferre. Additamenta ad Chron. Casauriense apud Murat. to. 2. part. 2. col. 975. *Qui justis eorum precibus acquiescens*, ÆQUIPONDERATAM *terram in Fullonice & Pacuniano, ad recognitionem Monasterii ei tradidit, & illam terram quam Fratres desiderabant habere, recuperavit.*

¶ ÆQUITALITAS, Dierum æqualitas. Glossæ Græco-Latinæ, *Æquitalitas*, ἰσωμερία. Fortè pro *Æquidialitas*, in iisdem enim Glossis legitur, *Æquidialis*, ἰσήμερος.

ÆQUITERNUS, Æquè æternus. Sidonius lib. 8. Epist. 13. *Prævidens se se per æterna secula Æquiterna supplicia passurum*, pro *æquè æterna*. Vide *Æviternus*.

¶ ÆQUIVALENTIA, Gall. *Equivalent*. Charta an. 1266. è Chartulario S. Vandregesili to. 1. p. 214. *Tenemur garantisare in nostra propria hæreditate per Æquivalentiam.*

¶ ÆQUIVOCARI. Vide *Æquivocus* 1.

¶ ÆQUIVOCE, Una, vel æqua voce. Narratio fundationis Monasterii S. Gervasii de Lingoria, apud Stephanotium in Fragm. Hist. to. 5. *Et majoribus Romanæ Ecclesiæ advocatis, narravit eis Pontifex mirabilia, quæ Dominus in somnis nobis monstraverat. Illi tunc* ÆQUIVOCE *& magno clamore benedixerunt Deum.*

1. ÆQUIVOCUS, ὁμώνυμος, *Homonymus*, in Vita Ludovici Pii an. 837. qui eodem nomine appellatur. Flodoard. lib. 2. Hist. Rem. cap. 20. *Ludovicus ab Æquivoco suo restitutus est in regnum*, Charta Hermengardæ Reginæ Burgundiæ an. 1037. in Tabulario Ecclesiæ Gratianop. sub Hugone Episcopo fol. 33. *Quia istam donum duo homines* ÆQUIVOCI, *id est, qui uno nomine vocantur, id est, Ebo, possident.* Guntherus lib. 1. Ligurini:

Alter at Æquivocum sibi consimilemque Rogerum
Progenuit.

Henric. Rosla in Herlingsberga, de 4. Henricis Impp.

Quatuor Æquivocum sibimet qui nomen habebant.

Occurrit passim. Hinc

ÆQUIVOCARI, Eodem nomine vocari. Petrus Bles. serm. 23. de Maria Magdalena: *Quia sicut Æquivocatur B. Virgini vocabulo, &c.* Matthæus Vindocinensis in Tobia:

Solvitur in puerum patris partus, Æquivocatur
Nomine Progenies sedulitate patris.

2. ÆQUIVOCUS. Atto Episc. in Capitulari c. 48. ubi Clerici vetantur auguria exquirere. *Si quis post hanc cognitionem, Ecclesiasticam contemnens doctrinam, ad... Prophetas, aut Angelos, vel aliquos Sanctorum defunctorum, quos* ÆQUIVOCOS *falsò vocant, abierit, eorumque pravis doctrinis inhæserit, anathema sit.*

ÆQUORABILITER, Navigio, navigando. Isidorus Pacensis Episcopus æra 690. *Adversùs quem constans Augustus mille & ampliùs lembos adgregans, infeliciter decertavit, & vix cum paucis* EQUORABILITER *aufugiens evasit.* Legendum *Æquorabiliter*.

ÆQUORARE, *Navigare*, in Gloss. Arabico-Lat.

1. ÆRA, ERA, HIRA, Supputatio, numerus, computus, scriptoribus mediæ ætatis: nam veteres *Æra* vocabant in rationibus, quæ vulgus hodiernum *Item* vocat, quod primum est, in notatione *æra*. Rufus Festus in Breviario Rerum gestar. Pop. Rom. *Morem secutus calculonum, qui ingentes summas* ÆRIS *brevioribus exprimunt, res gestas signabo, non eloquar.* Faustus Reiensis lib. 1. de Spiritu Sancto: *Sacer numerus dicimus, quia trecenti in* ÆRA *sive supputatione signum Crucis. &c.* Bernaldus Presbyter de Reconciliatione lapsorum pag. 272. *Notandum quoque quia* ÆRA *nonnunquam abusive pro Capitulo ponitur, ut in illo scripto Toletani Concilii, ubi de ordine tenendæ Synodi tractatur.* Isidorus: *Per singulos Evangelistas numerus quidem Capitulis affixus adjacet: quibus numeris subdita est* ÆRA *quædam minio notata, quæ indicat, in quoto Canone positus sit numerus, cui subjecta est* ÆRA: *verbi gratia, si est* ÆRA *prima, in primo Canone, &c.* Lex Wisigoth. lib. 2. tit. 3. §. 3. *Sciat se idem mandator censura illius legis noxium retineri, quæ continetur lib. 5. tit. 1.* ÆRA *secunda*. Ita lib. 6. tit. 2. §. 5. *Ad legis illius teneatur satisfactionem, obnoxius, quæ in hoc libro 6. sub titulo 2.* ÆRA *prima, &c.* Hincmarus Remensis in Ferculo Salomonis:

Hæc ut vobis nulla desit, Karla, gratia.
Versuum mensura pandit, atque Ærarum quantitas.

Habetur in Bibl. Thuana vetus Canon. Codex, qui in sectiones vel capita dividitur, quæ *Heræ* appellantur: ubi interdum HR. per contractionem scribitur. Ita etiam in veteri forma celebrandi Concilii provincialis, apud Mabillonium, Conciliorum Cannnes per *heras* laudantur, p. 458. 459. & in veteri Collectione, edita à V. Cl. Jacobo Petito. Faustus Reiensis vel Regiensis Epist. 6. *Per Crucis enim signum & per sacrum Jesu nomen apud Græcos*, HERA *utrius supputationis imprimitur.* Capitula ad Legem Alamannor. cap. 27. Edit. V. Cl. St. Baluzii: *Si litus fuerit in Ecclesia & in* HERIS *generationis dimissus fuerit, 13. sol. & tremisso componat.* Ubi *Hera generationis* videtur appellari series ipsa Generationis, ut tam ipse quàm filii & nepotes libertatem consecuti fuerint: *in Ecclesia* verò *manumissus* litus intelligitur. *Æræ dierum*, pro *numeri dierum*, apud Hildericum. Perperam porro *Ira* pro *Era* scribitur in Formula 16. ex Baluzianis: *Ut lex mundana Theodosiano corpore arbitratus discernit, me impleturum esse polliceor, data Edictione de Inscriptionibus accusatoribus recrescant Theodosiano nono in* IRA *prima, &c.* Est enim titulus 1. leg. 9. Codicis Theod. de Accusationibus & inscr.

¶ 2. ÆRA, Epocha, Gall. *Ere*, *Epoque*. Vox Chronologica, quæ certum & insigne designat temporis punctum à quo anni numerantur. Hac uti solent Chronologi maximè ubi de his sex annorum radicibus.

¶ ÆRA NABONASSARIS Regis Babylon. qua usi sunt Ptolomæus, Censorinus & alii. Initium sumsit anno 747. ante Christum natum, nempe 26. Februari anni 3961. periodi Julianæ.

¶ ÆRA SELEUCIDARUM, seu annus Græcus, quo usi sunt Macedones, de quo etiam in lib. Machab. Incipit anno ante Christi Nativitatem 312. periodi Julianæ 4402.

¶ ÆRA CHRISTIANA Communis, seu annus gratiæ, mense Januario incepit, anno periodi Jul. 4714. anno 4. Olympiadis 194. Hujus Epochæ primus auctor Dionysius Parvus regnante Justiniano Imperatore. Verùm, ut arbitrantur Eruditi non pauci, in hujusmodi computandi rationem duorum vel quatuor annorum errorem induxit; tot enim, inquiunt, annos Christus natus est ante initium *Æræ* à Dionysio constitutæ.

¶ ÆRA DIOCLETIANI, seu *Æra Martyrum*, exordium sumsit anno Christi 284. seu ut aliis placet an. 302. Illa ante Dionysium Parvum usi sunt auctores plurimi maximè ex Alexandrinis.

¶ ÆRA ARABUM, vel, ut loqui amant, *Hegira*, seu fuga Mahumedis, incipit anno Christi 622. 16. Julii.

ÆRA, vel ERA, annos numerandi ratio, Hispanis olim familiaris, quæ 38. annis annos Christi excedebat.

Julia-

Julianus Toletanus Episc.lib.3.contra Judæos: *Jam verò residuus annorum numerus, à tempore nativitatis Christi, usque in præsens, in promptu est unicuique & scire, si volet, & supputare, si placet, assumptis scilicet annis, secundùm Eram, ab ipsa Domini incarnatione.* Era *enim inventa est ante 38. annos, quàm Christus nasceretur; nunc autem acclamatur Era esse 624. detractis igitur 38. annis, ex quo Era inventa est, usque ad nativitatem Christi, residuum sunt 586. anni.* Manuscriptus Codex ex Bibl. Thuana: *Ut cognoscas, quota sit* Era *qualibet anno, annis Domini Jesu Christi adde 28. & numerus, qui collectus fuerit, erit Era. Verbi gratia modò currit annus J.C. 1174. adde illis 28. & resultabit iste numerus 1302. talis erit præsentis anni, scilicet anno 1274. mutatur autem in Kalendis Januarii.* Porro annos numerandi per *Æras* in Hispania sensim ratio defiit. In Archiepiscopatu Tarraconensi an. 1180. Chronicon præfixum Usaticis MSS. Barcinonensibus: *Deinde regnavit Ludovicus filius ejus annis 29. quo sublato de medio, cœpit regnare Ludovicus filius ejus minor, qui etiam regnavit annis 44. & de Festo sancti Joannis Bapt. usque in diem S. Lucb (f. Lucæ,) quo die celebratum fuit Concilium apud Tarraconam à Domino Berengario Tarraconæ Archiepiscopo cum Episcopis & Clericis sui Archiepiscopatus, quorum consilio & precepto annus Domini institutus scribi in omnibus Chartis per totum Archiepiscopatum. Tunc verò currebat annus* 1180. In Castilia nempe à Joanne I. Rega, in Curia, quam Segoviæ habuit anno Christi 1383. decretum, ut abrogata Æra, anni Christi publicis instrumentis apponerentur. Quod in Aragonensi Regno anno 1359. in Lusitanico denique an. 1415. perinde obtinuit. Vide Leges Partidas seu Alfonsinas parte 3. tit. 3. Lege 7. At cur ab eo anno Æræ initium sumpserint, multa viri docti congessere, tametsi vix inter se conveniant, cùm veram rationem assequi haud promptum sit, atque in iis Papias in v. *Æra*, Alderisius in Geographia Nubiensi pag. 224. Joannes Ceccanensis in Chron. Fossæ-Novæ statim initio. Covarruvias lib.1. Variar. resolut. cap. 22. lib.4. c.18.n.7. Surita in Indice rer. Aragon. an. Chr. 710. Vascus in Chron. Hisp. c.22. Amb. Morales, Rexendius, Josephus Scaliger de Emendat. tempor. l.5. Baronius in Notis ad Martyrol. 22. Oct. Loaysa in Notis ad Concilium Iliberitanum. Petavius l.10. de Doctr. temp. c.68. lib.11. c.47. to.3. Dissert. var. ad Uranolog. c. 3. & in Breviario temp. Bivarius ad Pseudochron. Maximi, Sebast. Covarruvias in Thesauro linguæ Castellanæ v. *Era*, &c.

¶ Æra Januaria apud quosdam Scriptores sic appellatur prima dies Januarii, à qua initium sumpsit annus 1564. ex Regis Caroli IX. summique Pontificis decreto, cùm antea quilibet annus ab ipso Paschatis die inciperet. Vide *Annus*.

☞ De vocis originatione dudum disputant Docti, alii *Æram* dici sentiunt, quòd apud veteres anni clavis æreis notarentur; alii factam putant ex initialibus litteris A. ER. A. id est, Annus ERat Augusti, ex quo scilicet devicto collega, rerum potitus est. At sunt qui malint scriptum fuisse A. E. R. A. id est, annus erat regni Augusti. Alias omitto opiniones, istas nec rejicio nec admitto.

3. ÆRA, Quivis annus. Luithprandus in Legat. *Armiger hujus* (Imperatoris CP.) *sagitta calamo immissa,* Æram *in Ecclesia ponit, quæ prosequitur, quo nimirum tempore imperare cœperit, & sic* Æram, *qui id non viderunt, intelligunt.* Ubi alii *Aram* legunt, ita ut *Ara*, mensa seu tabula fuerit, in qua descripta fuerit inscriptio: sed *Æra* hic omnino pro anno ponitur. Sic apud Dudonem lib.3. de Actis Norman. pag. 11. *Transacta denique duarum* Herarum *intercapedine, &c.* Extat in Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 91. Charta ejusdem Episcopi, quæ sic clauditur: *Facta carta ista 4. Kal. Augusti anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo, Luna 18. Indictione 8.* Æra *millesima centesima octava.* Sed videtur amanuensis omisisse vocem *trigesima*. Ex qua saltem Charta colligitur per *Æras* interdum annos numerasse Francos nostros.

ÆRAMENTUM, Plinio & Paulo lib. 3. Sentent. cap.7. Opus ax ære confectum, ferramentum. Papias: *Æramentum, Æs aquum vulgus vocat, quòd in modum sit coloris æris.* At apud Gregor. M. lib. 12. Epist. 30. videtur hæc vox sumi pro quovis utensili agricolarum: *Pastores verò ipsos per possessiones ordina, ut ex cultura terræ ferre aliquid utilitatis possint:* Æramenta *verò omnia, quæ vel in Syracusis, vel in Panhormo, juris Ecclesiastici esse possunt, distrahenda sunt, priusquam ipsa vetustate funditus pereant.* Ita

Æramen videtur usurpari in Notitia veteri Bignonii cap. 39. & in Testamento Fulradi Abbatis S. Dionysii: *Aurum, Argentum, codices,* Æramen, *ornamenta Ecclesiarum, &c.* Aliàs pro ære habent Gesta Regum Francorum ca. 18. *Deditque eis Chlodoveus -- baltheos & armellas adsimilatas de auro, sed deintus* Æramen *erat & cuprum &c.* Ubi Gregor. Turon. lib. 2. cap.42. *Sed totum Adsimilatum auro: erat enim Æreum deauratum sub dolo factum.* Adde Formulam 7. ex Baluzianis, [Et Liturgiam Gallicanam Mabill. p. 462. *Simili modo de Latiniaco & Balbiniaco, tam vestis quàm* Æramen *vel utinsilia & de bovebus ex omnia medietatem tibi dulcissime fili habere præcipio.*]

Ærariæ Annonæ, quæ *Aderatæ* in pretiis exhibentur, pretio taxantur, leg. 34 35. 36. Cod. Theod. de Erogat. milit. annon. Vide *Aderare*.

¶ ÆRATOR, *Debitor, reus, obligatus.* Papias. Hac notione Tullius dixit *Æratus homo*: quem è contrario Plautus habuit pro divite.

¶ ÆRATUS Orbis, Scutum, Gall. *Bouclier.* Ennodius in Vita B. Epiphanii Ticinensis Episcopi: *Rex locutus: Licèt pectus meum lorica vix deserat, & assiduò manum* Orbis Æratus *includat, nec non latus muniat ferri præsidium.*

AEREA, Aria, Aeria, ex Gall. *Aire*, Nidus accipitris. Charta Forestæ cap.13. apud Matth. Paris. an.1215. & Joan. de Burgo in Pupilla oculi cap.22. *Unusquisque liber homo habeat in boscis suis* Aerias *Accipitrum, spervariorum, falconum, aquilarum, & heronum*, Adde Fletam lib.2. cap.41. §.7.46.

ÆRENERUUS, Nervus æreus instrumenti musici, cui vice nervorum insunt æreæ chordulæ. Jul. Firmicus lib.6. cap. 31. *Musicos faciunt, qui lyræ vel harenarios, vel* Ærenervos *dulci modulatione percutiant.*

¶ AEREUS Color, Cæruleus, Gall. *Bleu celeste.* Testamentum Hugonis Aycelini Ord. Prædicatorum Cardinalis & Episc. Ostiensis an. 1297. *Item legamus casulam, dalmaticam, & tunicam, quæ sunt de zendato duplici, & sunt ex una parte alba & ex alia sunt* Aerei Coloris.

¶ ÆRINUS Color, Eadem notione Græcis ἀέρινον χρῶμα. Ovid. Lib. 3. de Arte amandi v.173.

Aeris ecce color, tum cùm sine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat Auster aquas.

Tertullianus de cultu femin. cap.7. *Non placet Deo, quod ipse non produxit, nisi si non potuit purpureas &* Aerinas *oves nasci jubere.*

¶ ÆRUGINASCERE, Æruginem contrahere. Act. SS. Julii to.4. p.93. D. *Neque veteris fermenti aliquo spargine novam conspersionem Æruginascere, &c.*

¶ AERUM, ὄροβος, *Ervum* Supplem. Antiquarii. Species est leguminis: quod explicat Martinius in Lexico. Hunc si tanti est, consule.

¶ ÆSANCIA, ÆSANTIA, ÆSSANCIA, ASSANCIA, à Gallico *Aisance*, Facultas utendi rebus non suis in alienis nemoribus, pascuis, &c. vel ex concessione vel ex jure municipali. Charta fundationis Abbatiæ Beatæ Mariæ de Bello-visu, anni 1242. inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 71. C. *Item quòd per monstreiam servientium domini Magdunensis & pasnagium, quitum ad quadraginta porcos suos proprios & pascuagia &* ÆSANCIA *animalibus suis juxta Carum fluvium & curam ubicumque tempore hujusmodi donationis nostræ communia habebantur*. Charta Gaufridi Episc. Silvanect. in Chartulario Monasterii San-German. fol. 17. *Omnes* ÆSANTIÆ *tam in pascuis, quàm in aliis communes erunt*. *Æsanciæ* fol. 19. in Charta Johannis Abbatis S. Genovefæ an. 1202. *Assanciæ* ibidem fol. 22. Vide *Aisantia*.

¶ ÆSCAETA pro *Escaeta*, Successio, hæreditas. Ludewig. Reliq. MSS. to. 7. pag. 241. ex Cod. Legum Norman. *Notandum tamen est, quòd vel pater, vel alius antecessor alicui expectantium ex* ÆSCAETA, *ipsius portionem non de aliquo feodi sui donum facere possit* ..... *De quibus nulla eminet porcio de ipsius Æscaeta*. Vide *Escaeta*.

¶ ÆSCAURUS, *Piscis dictus quòd solus Escas ruminare perhibetur*. Gloss. Bituric. Hinc scribendum fuisset *Escarius*, ut apud Isidorum, *Escarius piscis solus ruminans*.

ÆSCULATOR, Gloss. Gr. Lat. χαλχολόγος, *Nummularius*, *Æsculator*. [In aliis Glossis Latino-Græcis & MSS. legitur, *Æscutator*, *nummularius*, χαλχολόγος.] Vide *Nummularius*.

¶ ÆSDUMA, quasi pro *æstima*, æstimatio, Gall. *Evaluation*, *Estimation*. Charta Andreæ Abbatis Loci-Dei in Jardo to. 2. novæ Galliæ Christ. inter Instrum. pag. 424. D. *Unusquisque Mansionarius qui jure hereditario dictam villam incolit habeat in eadem foresta duos boves & duas vaccas. Qui autem boves simul & vaccas non habuerit, 4. boves & 4. vaccas in eadem foresta sine* ÆSDUMA *ad pasturagium habere poterit*.

¶ ÆSNECIA, Primogeniti dignitas, ætatis prærogativa inter fratres, prima & præcipua pars paternæ hæreditatis, Gall. *Ainesse*. Vox à Gallicis *Ains nè*, id est, ante natus, ut *Puis nè*, post natus: Gallis enim *ains* idem erat quod antè; hinc in Roman Fontis Amatorum scientiæ:

Ains qu'en puisses à chef venir.

Glanvill. Lib. 7. cap. 3. *Salvo capitali mesuagio primogenito filio pro dignitate* ÆSNECIÆ *suæ*. Vide *Ainescia*.

¶ ÆSTÆUS, Æstivus, Gall. *D'Estè*. Vita S. Columbæ Abbatis, to. 2. Junii pag. 220. A. *Quodam die ejusdem* ÆSTÆI *temporis quo ad dominum transiit, ad visitandos Fratres Sanctus plaustro vectus pergit*.

¶ ÆSTIMARIA, Juridica æstimatio, Carolo Macro in Hierolex. ex Bullario Casinensi tom. 2. Constit. 36. num. 6.

ÆSTIMATIO, Opinio, sententia, Gall. *Estime*. Ordericus Vitalis lib. 11. *Hæc nimirum consilio Baronum mariti sui velicto, Æstimationem suam præferebat*.

ÆSTIMATIO CAPITIS. Vide *Wera*.

ÆSTIMIUM, Æstimatio. Hygenus: *Possessiones pro* ÆSTIMIO *ubertatis angustiores sunt assignatæ*. Occurrit non semel apud Agrimensores. Festus: *Æstimiæ, Æstimationes*, Galli *Estime* dicunt. [Synopsis Criticorum in Caput 5. Cantici Cant. v. 2. ex Ainsworto: *Hi tituli Sponsæ dati in infirmitate sua summum Christi amorem erga Ecclesiam indicant, &* ÆSTIMIUM *de ea*. Vide *Estimium*.]

¶ ÆSTIMUM, Eadem notione. Chronicon Parmense ad an. 1302. apud Murat. tom. 9. col. 844. *Factum fuit per Commune Parmæ generale* ÆSTIMUM *per homines civitatis Parmæ per certas mutas sapientum civitatis Parmæ*. Occurrit ibid. ad an. 1303. col. 486. Synodus Provincialis Pergami an. 1311. apud eund. Murat. to. 9. col. 578. *Ita quòd secundùm* ÆSTIMUM *sive Æstimationem prædictam collectarum & talearum fieri valeat distributio inter ipsos Rectores, Prælatos, Ecclesias, Monasteria*.

ÆSTIVA, ESTIVA, ÆSTIVARE. *Æstiva*, apud Servium ad 3. Georgic. *sunt loca umbrosa, in quibus per æstatem pecora vitant solis calorem*. Et Lactantius ad istud Statii ex lib. 1. Thebaid.

Umbrosi patuere Æstiva Lycæi.

Æstiva dicuntur pecorum stabula, tempore æstatis umbrosa. Charta Sanctii Regis Aragon. æræ 1062. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 27. *Hæc est carta, quam facio de illa* ÆSTIVA, *quæ dicitur Leserm, &c.* Mox: *Rogaverunt me illi infantes, qui erant in illa schola, ut darem eis unam* ÆSTIVAM: *& dedi illis illam* ÆSTIVAM, *quæ dicitur Leserm, quæ est in termino de Aruxe, de illo rivo de Gabardito, &c.* Tabularium S. Petri Generensis apud Marcam in Hist. Beneh. lib. 9. cap. 3. *Garsias .... Arnaldi Comes Bigorrensis dedit B. Petro totam tertiam partem mercati Lurdensis — & dedit duas* ÆSTIVAS: *scilicet Garenderam & Mareutam*. Tabularium S. Savini Levitanensis apud eundem c. 9. *Prædictam Vallem Abbas & Monachi S. Savini liberam & quietam possideant, — neque nos, neque successores nostri ibi potestatem atque padoentiam habeant, neque bestias suas, qualescunque sint, nisi per consilium & voluntatem Abbatis S. Savini ad* ESTIVAS *illius vallis introducant*. Et infrà: *Insuper ad luminaria S. Savini butirum, quod per totas illas* ESTIVAS *censualiter accipiebamus, præfato Monasterio concedendo dimittimus*.

ÆSTIVARE dicuntur pecora, quæ in *Æstivis* seu pascuis æstate pascunt. Varro lib. 1. de Re rustica cap. 1. *Itaque greges ovium longè abiguntur ex Apulia in Samnium Æstivatum, &c.* Charta ann. 1127. apud eundem Marcam lib. 5. cap. 29. *Ut armenta eorum in Alpibus liberè possint* ÆSTIVARE. [Charta Guigonis Andreæ an. 1222. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 505. *Confirmo prædictæ domui alpem illam quæ dicitur Chalmencus ad Æstivandas oves suas*.] *Estiver le bestailes ès montagnes*, in Consuetudinib. Arvernensi sub finem, & Marchensi art. 361. Contrà, *Hiverner le bètail de foin & de pailles*, pecora domi pascere fœno ac palea. Apud Occitanos *Estibadou* & *Estivandiè*, appellantur coloni partiarii & *medietarii*, *ab æstivis*, in quas pecora abigunt.

ÆSTIVALIA, Ocreæ, calceorum species, quibus æstate utebantur. Gloss. Lat. Gall. *Ocrea, heuse, ou Estivaux*. Vide *Osa*. Statuta Hospital. S. Juliani in Anglia in Addit. ad Math. Paris. p. 162. *Æstivalibus largis seu botis pro calceamentis utuntur*. Pag. 168. *Calceamenta pedum sint caligæ &* ÆSTIVALIA: *sint sotulares erecti &c.* Charta an. 1332. in Marceriis S. Barbaræ Lugdun. pag. 203. *Et tria paria sotularium regularium temporibus quibus magis indigent, hiemali vel æstivali, & hoc sacerdotibus & juvenculis: & quod dicta* ÆSTIVALIA *teneantur semel facere de accampus & sotularibus*. [Clementina Ne in agro, de statu Monachorum l. 3. tit. 10. cap. 1. §. 1. *Statuimus: In vestibus fondatum pro foderaturis non portent*, ÆSTIVALIBUS *largis aut botis altis pro calceis utantur*.] Adde Chartam Manassis Episcopi Aurelian. an. 1210. in Probat. Hist. Blesensis pag. 10. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. tit. *Chaucemente pour le Roy*, seu de Calceatura: *Guillaume Losel Cordoüannier du Roy pour 5. paires d'Estivaux, & 52. paires de soliers*. Occurrit ibi pluries. Fori Aragon. l. 4. tit. de Cerdonibus: *Possint facere*

sotu-

fotulares magnos & parvos, STIVALES, *hosas & aliud opus quodcumque de pellibus hircorum, arietum, &c.*

STIVALE, pro *Æstivale* dixit eadem notione Cæsarius lib.10. Miracul.cap.29. Gesta Legationis Ambassiatorum Ludovici Ducis Andegav. ad Judicem Sardiniæ 1378. *Ocrea sive* STIVALIA *de corio albo more Sardico ...obtulerunt*. Declarationes Congregat. S.Justinæ ad Regulæ S.Benedicti c.55. *Vitentur curiositas & pretiositas in gladiis, tabulis, calcaribus, Stivalibus, &c.*

¶ ÆSTIVARE. Vide in *Æstiva*.

¶ ÆSTIVATUS PANIS, Panis mucidus, Gall. *Pain moisy*. Vide in voce *Panis*.

¶ ÆSTUARIUM, Hypocaustum, Gall. *Poële, Etuve*. Ludewig. Reliq. MSS. tom.6. pag.481. *Datum & actum in Æstuario plebani in Richenow, anno Domini* 1318.

ÆTAS, nudè, quæ vulgo *majorisatis*, cùm quis suæ tutelæ est. Unde qui nondum hanc ætatem attigit, *infra ætatem esse* dicitur in Lege Longob. lib. 2. tit.29. §. 2. 3. 4. &c. *Intra ætatem constitutus*, in lege 3. Cod. Theod. de Sponsalib.

ÆTAS PERFECTA, 25. annorum, in leg.ult.Cod.de his qui ven.ætat.& alibi passim, contrà *imperfecta*, pupillaris, in leg. 3.C.Th.de Sponsal. & §. ult. Instit. de Attiliano tutore, &c.

ÆTAS PLENA, majoritas, ætas 21. annorum. Quoniam Attach.cap.91. §.2. *De hærede verò cùm sit 14. annorum, vel ultra, usque ad Plenam Ætatem, si se maritaverit sine licentia domini sui, &c.* Littleton.sect.103. *Al age del heire de 21. ans, lequel est apelé plein age*. Charta Joannis Regis Hierosol.ann.1214. in Tabulario Campan. *Scire vos volumus, quòd consuetudo antiqua & per jus approbata talis est in Regno Franciæ, quòd nullus ante viginti & unum annos potest vel debet trahi in causam de re, quam pater ejus teneret sine placito, cùm decessit*. Vide Jus Feudale Saxonum tit.18. §.2.

ÆTAS PLENA in Milite, quem vulgò *Chevalier* dicimus, est 21. annorum completorum, ita ut 22. attigerit. Ita Regiam Majest.lib.2.cap.41. Bracton. lib. 2. cap.37.§.2.lib.5.tract.5.cap.21.§.1.Fleta lib.1.cap.9.§.3. Quoniam Attachiam.cap.91.§.2.Littleton sect.103.Stabilim.S.Ludov.lib.1.cap.71.&c.

ÆTAS PLENA in feminis, quoad Feodum Militare, est 16. annorum completorum, in Regiam Majest.lib. 2. cap. 41. §. 3. seu 15. annorum, ut vult Bracton lib. 2. cap. 37. §. 3. Quoad matrimonium, 12. annor.expletorum in Legibus Luithprandi Regis tit. 86.

ÆTAS PLENA in Sockmannis est 15. annorum completorum. Regiam Majest.lib.2.cap.41. §.4.Bracton.lib. 2.37.§.2.Fleta lib.1.cap.9.§.5. cap.11.§.6. Stabilim. S.Ludov.lib.1.cap.140.

ÆTAS PLENA feminarum in Socagio est, *cùm possunt & sciunt domui suæ disponere, & ea facere quæ pertinent ad dispositionem domus*. Bracton.lib.2.cap.37. §.2.—*quod quidem esse non poterit ante 14. vel 15. annum, quia hujusmodi ætas requirit discretionem & sensum*.

ÆTAS PLENA in Burgensibus est, *cùm hæres denarios discretè sciverit numerare, & pannos ulnare, & alia negotia paterna exercere. Sic non definitur tempus, sed per sensum & maturitatem suam*. Bracton. ibidem, & Fleta lib.1.cap.11.§.7. Adde Regiam Majest.lib. 2. cap. 41.§.5. Vide Rastallum in verbo *Age prier*.

ÆTAS BARONIÆ, qua quis à tutela liber, Baroniam seu terram suam tenere potest, ætas scilicet 21. annorum. Charta Mathæi D. de Montemorenciaco an. 1274. *Promisimus quoque facere & procurare ad sumptus nostros, quòd fratres & sorores nostri Mathæi prædicti nunc minores, quàm citò ad ætatem Baroniæ pervenerint; & majores etiam prædicta omnia & singula volent, laudabunt, & penitus approbabunt*. In veteri Consuetud.Franciæ l.2. *Par la Coustume de France en cas de fief noble, masle n'est aagé pour fief tenir, s'il n'a passé 15. ans, & la fille 14. ans*.

ÆTAS TENENDI TERRAM. ÆTAS LOQUENDI. Tabularium S. Victoris Paris. an. 1193. *Fidejussores facti sunt cum rebus suis, quòd Filios & filias eorum cùm ad* ÆTATEM TENENDI TERRAM *venerint, venditionem prædictam laudare facient, & firmiter observare*. Tabular. Vindocinense cap. 274. an. 1078. *Post Natale Domini comparaverunt unum arpendum vineæ de Gaufredo, favente Radulfo Presbytero filio suo; de pueris autem, qui necdum valebant loqui, permisit, quod eas auctorisare faceret, cum veniret* AD ÆTATEM LOQUENDI. Vide *Concessio*, *Denarius*.

ÆTAS LEGITIMA, apud Longobardos est annorum 19. in Lege Longob. lib. 2. tit. 29. §. 1. Adde Leges Luithprandi Regis tit. 74. §. 1. Vide Brissonium lib. 3. Selector.cap.2.

ÆTAS SECULARIA triginta annorum, apud Symmachum lib.5.Epist.54. Ex eorum opinione, qui, ut auctor est Servius ad Æneid. seculum hoc spatio definiebant.

ÆTAS PENULTIMA. Vita S.Theofredi n. 3. *Venerabilem virum praelegit, Eudonem nomine, sublimem statura*, PENULTIMA DECORATUM ÆTATE, id est, plena adolescentia.

ÆTAS LUNÆ, nostris, *le jour de la Lune*. Vita S. Joannis Eboracensis Episc. cap.3. *Phlebotomata est in quartanæ Lunæ Ætate*.

¶ ÆTATUNCULA. Vita Urbani Papæ III. apud Murator.to.3.pag.476.col.1. *Sic liber Apocalypsis ætatis sextæ à Christo inchoante decursum exponit, ipsamque ætatem sextam in se* ÆTATUNCULAS *dispertita, easque singulas singulis hujus libri periodis satis congruè designatas*.

ÆTERNABILIS, Æternus. *Æternalis domus*, Palatium Principis, in l.5. Cod.Theod. de Locat. fundor. *Æternabilis urbs*, Roma, in l.3.eod. Cod. de Collat. donat. [Ambr.to.2.pag.274.edit.1690. n. 114. *Per illam Æternabilem Crucem, per illam venerabilem gloriam Trinitatis*.]

¶ ÆTERNALITER, Æternùm. Vita S. Juliani Cenomanensis Episc.tom.3. Analect. Mabill. p.59. *Precibus quoque præscripti sancti Juliani petimus, ut ab omnibus liberemur malis, bonisque omnibus* ÆTERNALITER *perfruamur*. Occurrit iterum pag. 70. & alibi passim.

¶ ÆTERNALITER, Ab æterno. Epistola Alcuini ad Monachos Gotthiæ de Felice Urgell.to.3.Collect.Concil.Hispan.pag.158. *Ita ut qui Deus Æternaliter ex Patre natus est, temporaliter nasceretur ex Virgine*.

¶ ÆTERNARE, Posteritati commendare. Ludewig.Reliq.MSS.to.6.pag.453. & to.2. Hist.Delphin. pa.377. *Scriptura ac meo sigillo pariter feci præsentem Cedulam Æternari*. Apud Bernardum to.1.col.397.edit. 1690. *Æternare* idem est quod æternum vivere: *Et se & totam Noviomensem Ecclesiam, dominam scilicet & matrem meam, per misericordiam Dei feliciter* ÆTERNARE *videam cum Christo & regnare*.

¶ ÆTERNATIM, In æternum, in Annalibus Bened.to.3.pag.677.

ÆTHER, Neutro genere, usurpatum à Mario Victore Massiliensi lib.1. Ennodio lib.2. Epist.13. lib.6. Epist.38. Fortunato lib.9.carm.1. Aldelmo, & aliis.

¶ ÆTHERITANGUS, Inferioris ævi Poetis idem quod Æthera tangens, vel ut apud Tibullum:

Ætherio contingens vertice nubes,

Gesta Tancredi ap.Mart.to.3.Anec. col.161.A.

Execuere trabes de Sylvis Ætheritangis.

Ibidem col.133.E.

Ergo Cylix Tharsum, nemora Ætheritanga Contra.

¶ ÆTHESIS, Hectica, Gall. *Fievre Etique*, Acta SS. Julii to.3.p.685.F. *Interim Æthesis, exitialis morbus eam invasit*.

¶ ÆTHICUS, Febri Hectica laborans, Gall. *Etique*. Chron. Saltzburg. apud R. Duellium Miscell. lib.2. p. 163. *Obiit in eodem Castro Ildoricus Æthicus & hydropicus*.

¶ ÆTHOLOGIA, pro *Ætiologia*, Causæ redditio, αἰτιολογία, in Glossario MS. Ecclesiæ Bituric. Est etiam Medices pars, quæ de causis agit.

¶ AETIANI, Hæretici, Sectatores Aëtii Antiocheni Cœlesyriæ autifabri primum, tum Sophistæ, mox Medici. Dicti etiam *Anomiani*, & *Eunomiani* ab Eunomio Cappadoce Aetii successore. Filium à Patre creatum asserebant, Spiritum Sanctum à Filio, Filium ex non existentibus. Ac proinde tres esse in Trinitate substantias diversas, ut auri, argenti, & æris. Rebaptizabant Catholicos pariter & Arianos, idque duntaxat in mortem Christi, unica capitis ad pectus in aquam immersione. Vixit Aetius Imperante Constantino Magno. Sozom. lib.5. Epiph. li.3. to.1. hæresi 76. Theodoret. l.2. cap.27. Augustinus hæres. 74. &c.

¶ ÆVA, Tempora. *Post pauca æva*. Gall. *Peu de temps après*. Vita S. Richardi Episcopi, to.2. Junii pag. 248. C. *Unde post pauca* ÆVA *factum est, quòd omnia sua in morte, fabricæ templi B. Mariæ, veteris nuncupatæ reliquit*.

ÆVITANEUS, *Qui in ævo ducat*, in Glossis Isidori.

¶ ÆVITAS, *Est ætas perpetua, cujus initium vel finis ignoratur, quod Græci dicunt Aeveos*, Gloss. Bituric. *Aeveos* forsan pro ἀΐδιος, *Sempiternus*. Apul. de Dogm. Pl. pag. 42. *Sed natura ejus* (Dei) *mortales Deos, qui præstarent sapientia cæteris terrenis animantibus, ad* ÆVITATEM *temporis edidit*.

¶ ÆVOSUS, Senilis, Gall. *Vieil, agé*. Acta SS. Maii to.4. pag. 36. ubi de S. Montano recluso. *Quomodo fieri potest ut anus lactem filium; cùm mihi à temporibus multis exactis muliebria defecerint, ac vir meus Æmilius vetulus sit, ac in* ÆVOSO *ejus corpore frigidus extet circum præcordia sanguis, & voluptatis opera in eo penitus emarcuerint?*

1\. ÆVUM, Mundus, Commodianus instruct. 2.

De resurrectione quoque docetur in ipsa
Et spe, fortunatum rursum docetur in ÆVO *vivendi,*
Idola si vana relinquantur, neque colantur.

Et instr. 34.

—Nihil nisi vanitas Ævi.

2\. ÆVUM, Ætas, Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 8.

Cùm—essem quasi octavi anni Ævo.

Utitur non semel uterque Victor: sed & Veteres. Virgilius:

Et nunc æquali tecum pubesceret Ævo.

ÆVUS, Longævus, æternus. Gloss. Theotiscum Lipsii: *Ewithon, Æternum*. Epist. Pauli PP. ad Pipinum: *Implorantes crebrò divinam misericordiam, ut* ÆVIS *vos ac prosperis in solio Regni conservans tueatur temporibus*. Occurrit non semel in Epistolis Summorum Pontificum to.3. Histor. Franc. pag. 734. 746. 748. 749. 758. 759. 760. 764. & in Diplomatibus Regiis apud Doubletum in Histor. San-Dionys. p. 693. 695. 697.

¶ ÆXONES, *Proverbia mordacia. Item, Conviciatores, ab Æxonibus maledicis*. Laur. in Amalthea.

¶ ÆYRALIS, Æneus, Gall. *d'Airain*. Donatio S. Rudesindi to.3. Concil. Hispan. pag. 181. col. 1. *Vasa vitrea eboneas Æyrales II. arrodomas sic Æyrales IX. & orabecela*.

AFA, ex Græco ἀφή, Pulvis. Gloss. Græc. Latin. MS. ... *argula*, sive *argilla*, perperam *regula* in Edito. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Ægyptium video in* AFA *volutantem*. Martialis lib.7. Epigram. 66. *Et flavescit Haphe*.

¶ AFACTATOR. Vide *Affactator*.

¶ AFAMARE, Famem inferre, Gall. *Affamer*. Notitia vetus in Archivo S. Victoris Massil. *Per istum modum inimici possent Afamari*.

AFANTICA. *Fundus Afanticorum mole depressus*, in leg.4. Cod. de Censitorib. exponitur in eadem lege: *Squalidior, jejunus, defectus*, cui opponitur *cultus & opimus*. Vox, ut quidam putant, formata à Græco ἄφαντος, *Evanidus*: quo sensu *Evanidas arbores* dixit Columella lib. de Arborib. c.17. quæ *parum fructus ferunt*.

¶ AFARE. Vide *Affare*.

¶ AFEITARE, ab Hispanico *Affeytar*, Adornare, apparare, quasi à Latino *Affectare*. In legibus palatinis Jacobi II. Regis Majoric. de Falconetio Majori: *Et nihilominus præcaveat diligenter, quòd prædicta aves, qualibet pro suo tempore sta inveniantur præparatæ, quòd fervidæ existant ad volandum & completè faciendum ea ad quæ fuerunt* AFEITATÆ, *cùm contigerit nos cum prædictis velle meditari*.

¶ AFERESO, *ab Aferesis*, Gr. ἀφαίρεσις, *Ademtio, detractio: inde Aferesatus & Aferoso, Aferesas, Divido*. Glossar. MS. Monasterii Montis S. Eligii Atreb. scriptum sæculo 14.

AFFA. *Talpa*, in Breviloquo.

¶ AFFACHERIA, Census, vel pensio, quæ quolibet anno percipitur, Gall. *Rente*. Hæc vox legitur in Conventione inter Abbatem Psalmodii, Guillelmum & Petrum Ricardum an. 1215. ex Archivo Arelat. & in Charta anni 1317. ex Archivo S. Victor. Massil. Vide *Facherius*.

AFFACINATUS, Impudens, Italis *Affaciato*. Epistola Honorii III. PP. an. 1231. apud Ughellum in Archiepiscopis Pisanis: *Nec allegare potes profectò, quòd ignores, civitatem eandem interdicto conclusam, eo quòd non receperis litteras illas, per quas id tibi fuerat demandatum, cùm talis ignorantia non solùm sit crassa, sed etiam* AFFACINATA.

¶ AFFACTATOR, Idem qui *Affactor & Affectator*, de quibus infrà. At vix suadeor utroque sutores veteramentarios designari: ipsum repugnat exemplum in voce *Affectatores* allatum, sc. *qui coria Affectata bovum, vel vaccarum...attulerint, &c.* quod certè coriarios, seu coriorum infectores, Gall. *Taneurs*, innuere videtur. In veteri Catalogo MS. Sodalium Societatis de Nativ. B. Mariæ Virginis in Ecclesia B. Mariæ Deauratæ erectæ legitur, *N. Afactator, P. Affactator*: quibus Mactatores, seu Lanios, Gal. *Tueurs, Bouchers*, designari quidam arbitrantur, hoc argumento ducti, quod Tholosatibus etiamnum *Affachomen* idem sit quod Laniarium, Gall. *Boucherie*. Ut ut est, pro Coriariis stamus. Vide *Affan & Affaitia*.

AFFACTORES, Sutores veteramentarii, *Savetiers*. Charta an. 1144. apud Catellum lib.2. Rerum Occitan. p. 324. *Omnes sutores, sive* AFFACTORES *extranei vel privati, qui ad mercatum præfati loci venerint, & merces sui officii attulerint, &c.* Vide infrà *Affectatores*.

¶ AFFACTURATOR, AFFACTURATRIX, f. pro *Fascinator, Fascinatrix*. Constitutiones Synodales MSS. Ecclesiæ Reatinæ cap. 42. *Item excommunicamus & anathematizamus omnes & singulos veneficos & veneficas, sive* AFFACTURATORES *&* AFFACTURATRICES *sive Divinatores & Divinatrices*. In altera Synodo c. 1. ad Episcopum remittuntur *Affacturatores*.

¶ AFFAIT, Vulgaris idiomatis vocabulum in antiquis Chartis usurpatum, quo significatur locus ubi pelles præparantur. Terrarium Thossiacense an. 1404. *Juxta pelanum seu* AFFAIT *Hugonini Giroud. Grangia cum les Affaits subtus sita in villa Thossiaci*. Hinc

¶ AF-

¶ AFFAITIA PELLFTERI pro *Pellibus præparatis*, *Peaux ou Cuire Affaitiès*, sumitur io Charta Pedagiorum Bellevillæ. Hinc quoque confirmatur, quod mox diximus in voce *Affactator* quo nmmine Coriarium significari insinuavimus. Nemo nno videt quanta sit affinitas inter has voces *Affait*, *Affaitia*, *Affactator*. Prima Coriariam officinam, *Tanerie*; secunda Coria præparat a seu querneo cornu infecta, teriia tandem Coriarium significat. Alias tamen Gallis *Affaitier* idem erat quod *Raccommoder*, reficere, instaurare, teste Borello in suo thesauro antiquit. Gall. ubi Merlinum laudat ita loquentem: *Et lui demandez de ce cuir qu'il emporte, & vous dira qu'il en veut ses soliers Affaitier, quand il seroit dèpeciez*: quod nō parū favet D. Cangii vocis *Affectatores* explicationi.

AFFAITAMENTUM, Tributum, pensitatio. Charta Thomæ Comitis Sabaudiæ an. 1246. *Sine Tertio & AFFAYTAMENTO, & ficto proinde Monasterio dando, vel aliqua exactione*. Occurrit ibi pluries. Italis *Affaticamento*, est fatigatio, vexatio, cujusmodi nominibus tributa interdum donari constat.

¶ AFFAITIA. Vide *Affait*.

AFFAMATÆ PENNÆ, Debilitatæ, non densæ, ex Gallico *Affamè*, quomodo sunt fame confecti, quos *Affamez* dicimus. Fridericus II. Imp. lib. de Arte venandi cap. 30. *Et si non læduntur in membris, vin esse poterit, quòd ita producant totas pennas amplas & claras, & viridis coloris sicut Remagii, & raro producunt eas, quòd non sint aliquæ ex ipsis corrosæ vel AFFAMATÆ.*

AFFAMEN, Affatus. Charta Lotharii Regis Provinciæ to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 131. *Hujusmodi igitur fidelium nostrorum audientes AFFAMINA, illorumque precibus libenter faventes, &c.* [Anastasius in Vitis Paparum apud Murat. to. 3. pag. 216. col. 1. *Talia locutionis Affamina protulisse.*]

¶ AFFANAGIUM, Merces operariis debita. Statuta Brageraci num. 38. *Item si qui venerint ad vindemias, & pro AFFANAGIO seu mercede solvendis oporteat fieri executionem contra dominum seu dominos, qui eos conduxerunt fru conduci fecerunt, statim fiet executio in primis vinis vindemiatis & apportatis per eosdem, & isti solventur ante omnes creditores, & omnem obligationem præcedent.*

¶ AFFANARE, Manibus nperari. Vide *Affanator*.

¶ AFFANATOR, Operarius, Gall. *Manœuvre*, ab Hispanica voce *Affanador*, qui multn labore operatur. Libert. Montis Britonis Hist. Dalphin. to. 1. pa. 82. col. 2. *Item à quolibet AFFANATORE, non habente boves seu animalia, 4. corvatas de sua persona, quas corvatas prædicti agricolæ AFFANATORES, & animalia tenentes ad bastum, dicto Domino facere teneantur anno quolibet &c.* Ibid. p. 83. col. 2. *Item & supra quolibet foco cujuslibet AFFANATORIS dicti mandamenti unam heminam avenæ*, ibidem, iterum atque iterum occurrit eadem significatione. Charta Thossiacensis in Dumbis Lugdun. Diœcesia 1404. *Juxta curtile Joannis Roleti Affanatoris*. In territnrio Dumbensi *Affanator* sumitur pro en mercenariorum genere, quorum merces solvitur frumento, siligioe, avena vel aliis rebus, quæ usu consumuntur; unde rustici illius provinciæ etiamnum dicunt: *J'ai Affanè dix bichots de bled*, id est, decem frumenti mensuras opera mea lucratus sum.

¶ AFFANNERE, Eadem notione ac *Affanare*. Dicunt etiamnum Massilienses *Affanner* pro *Travailler*. Ex schedis D. *le Fournier*: *Cum bobus quibus laboraret vel se Affanneret.*

AFFARE, Prædium rusticum, Occitania & Provincialibus bona vel facultates quævis. Charta anni 1212. in Tabulario S. Victoris Massil. fol. 110. *Tres Domini & Vicecomites Massiliæ diviserunt concorditer totum AFFARE, quod ipsi habebant, vel habere debebant in castro Albaniæ---distinguentes & denotantes singillatim tres partes, quas de dicto AFFARI fecerunt.* [*Afare* in minori Chartulario ejusdem S. Victoris fol. 110. & fol. 102. in Transactione anni 1223. *Nos petebamus totum AFARE, scilicet Dominium & Jurisdictionem & Seignoriam omnimodam dicti Roncelini...Promittimus tibi dicto Syndico & Universitati prædictæ, quòd nos expediemus totum prædictum AFARE & disbrigabimus dictæ Universitati.*] Homagium Bertrandi *des Baux, D. de Berre & d'Istre* an. 1262. in lib. albo Archiep. Arelat. fol. 304. *Recognosce, me habere & tenere in feudum à B. Trophimo & à vobis totum AFFARE meum, quod habeo apud Pontem S. Genesii.* Extat Bulla Joan. XII. PP. apud Wadding. an. 1317. in Regesto pag. 58. qua Vicecomes Beneharni concedit *Affaria de Froxo, d'Estigarde, &c.* Occurrit passim in aliis Chartis apud Columbum in Episcopia Sistaricensibus lib. 2. n. 46. lib. 3. n. 50. & Sammarthanos in Archiepisc. Arelat. n. 52. & in Episcop. Tricastinensibus n. 32. [Hist. Dalphin. to. 2. p. 62. & 74. &c.] Apud Italos *Affare*, est conditio, fortuna. Joannes Villaneus lib. 9. cap. 79. *Giovanni XXII. nato di Caorsa di basso Affare, sedette Papa anni 18. &c.* Boccatius: *Formamente avaritia non mi dee havere assalito per huomo di picciolo Affare*, id ast, *di poco valore*. *Huomo di basso Affare*, idem Villaneus lib. 9. cap. 74. Alibi: *Huomo di poco Affare*. Ita nostri etiam usurparunt. Joannes Abbas Laudun. in Speculo Historico MS. lib. 11. cap. 35. *Entre lesquels il i eust un Escuier de noble Affaire, qui se voua à S. Denys*. Vide to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 380.

1. AFFARIUM, idem quod *Affare*. Charta an. 1274. *Confiteor vobis D. Henrico Comiti Ruthensi---quòd ego emi AFFARIUM vocatum le Casle, mansum vocatum la Correira, sitos in parochia, &c.* [Charta an. 1348. ex Archivo Piperacensis Abbatiæ: *Item quandam pareaneam sitam in Affario del Bosco*. Et in alia Charta ejusd. Archivi: *Pro herbis Affarii de la Vaissveira.*]

FERIUM, pro *Affario*, seu prædio. Charta Willelmi Vicecomitis Massiliensis apud Guesnaium in Annalib. Massil. pag. 303. *Hoc est, Ecclesiam B. Petri de Galignano cum Ferio quæ Rostagnus tenet.*

2. AFFARIUM, Negotium, Gall. *Affaire*. Charta an. 1222. apud Perardum pag. 327. *Ita tamen quòd si Dux vel Ducissa illud me requisierit pro Affario suo, &c.* [Vincentius Cigalt. de bello Italicn: *Pro Affariis seu negotiis Ecclesiæ tenetur ire ad Curiam principis*. Vide *Afferus*. Epist. Philippi Augusti apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1157. *Misistis ad nos litteras vestras de credentia per Lambertum Bocbutum, qui nobis dixit, quòd legatus Albigensis locutus fuerat cum Comitissa matre vestra, ut vos intremitteretis de negotio terræ Albigensium & caperetis super vos AFFARIUM Albigensinm.*]

¶ AFFARI, Fortè pro *Affatim*. Gallia Christiana Sammarthanorum to. 4. pag. 724. col. 1. *Quandiu vitalis flatus ei comes fuit, pro amore oves sibi commissas duplici victu AFFARI pavit.*

¶ AFFATILIS LACUS, corruptè pro *Asphaltis* vel *Asphaltites*, apud Jacobum de Vitriaco Historiæ Orieotalis lib. 3. inter Anecdota Marteniana tom. 3. pag. 279. *Lacus AFFATILIS est in terra Jerosolymitana in confinio Arabiæ & Palæstinæ, ubi fuerunt olim quinque civitates, quæ propter peccata suorum civium demersæ sunt.* *Asphaltis* autem seu *Asphaltites* dicitur, quòd nihil præter bitumen gignat: ab ἄσφαλτος, bitumen. Mare mortuum etiam appellatur.

¶ AFFATIMIA, in veteri formula ap. Pithœum ut,

AFFATOMIA, ADFATOMIA, ADFATIMUS, AFFATIMIA, ADFATIMIRE.

AFFATOMIÆ, in vete. Gloss. apud Pithœum, di-

cuntur *donationes, quæ fiunt, festuca in sinum ejus, cui donabatur, projecta*, qua ille in possessionem rei donatæ mittebatur. Lex Salica tit. 48. qui inscribitur: *De Affatomie: In cujus lasum festucam jactaverit, & hæredem appellaverit*. Occurrit ibi non semel. Dubitatum sub Ludovico Pio Imp. quid esset *Affatomie*, ut colligitur ex ejus Capitulari 3. an. 819. cap. 10. ubi definitur *traditio. De Affatomia, dixerunt quòd esset traditio*.

AFFATIMIRE, vel ADFATIMIRE, seu, ut habet Editio Heroldi, *Adfatimire*, in Lege Rip. cap. 49. est donare *per Affatomiam*, seu *per Adfatimum*, ut est c. 48. & 49. *Quòd si Adfatimus fuerit inter virum & mulierem*, i. donatio per *Adfatimum*.

EPISTOLÆ ADFATIMÆ, in Formula ex Lindenbrog. 50. Chartæ donationis. Vocis origo deduci posset à verbo *Affari, Affatus, &c.* fiebat enim illa cessio *per festucam* non scripto, sed voce sola, festucam in sinum ejus, cui cedebatur, projiciendo.

¶ AFFATOR, *Arator*. Papias. Utique pro *Orator*.

¶ AFFECTARE, Peroptare, siticoter expetere, Gall. *Desirer ardemment*. Rymer. to. 1. pag. 741. *Vestram prosperitatem & convalescentiam tanquam propriam Affectantes*. Spicileg. Acher. tom. 11. pag. 225. in Statutis Synodal. Nicol. Episcop. Andevag. *Cùm Affectantes Sacerdotum & subditorum instructionem, aliàs constituerimus, &c.* Eadem notione apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 527. & to. 6. pag. 129. Apul. de Virtut. Herbarum pag. 202. *Si quis ad mulierem non poterit Affectare, obligatus, &c.* Ibi de frigido, aut fascinato sponso.

¶ AFFECTARE ALIQUEM, Eum sibi beneficiis devincire. Gasp. Barthii Gloss. ex Batorici Hist. Palæst.

AFFECTATORES, iidem, qui *Affactores*, de quibus supra. Charta an. 1144. pro Montalbanensibus in Regesto Comitatus Tolosæ Cameræ Comput. Paris. fol. 27. *Omnes sutores sive* AFFECTATORES *extranei vel privati, qui ad mercatum ipsius loci venerint, & merces sui officii attulerint, &c.* Alia an. 1190. fol. 87. *Quis coria* AFFECTATA *bovum vel vaccarum, vel equorum vel equarum attulerint, &c.* Vide Hist. Occitanicam Catelli pag. 324.

AFFECTIVA IMAGINUM ADORATIO, in Historia Miscella, & apud Anastasium, ubi Theophanes an. 10. Leonis Isauri habet, [illegible], quæ scilicet *affectu & charitate animæ nostræ ad vultum faciei imaginis aptatur*, ut loquitur Synodus Romana sub Stephano IV. PP. Act. 4. Sententiæ Patrum de Adorat. Imag. [illegible]. Synaxaria in S. Theophilo Confessore 10. Octob. [illegible]. Huc referendi versus altari S. Clementis Venetiis inscripti:

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa:
Hanc videas, sed mente colas, quod noscis in ipsa.

Et isti:

Effigiem Christi, qui transis, pronus honora:
Non tamen effigiem, sed quod designat adora.
Esse Deum ratione caret, cui contulit esse,
Materiale lapis, effigiale manus.
Nec Deus est, nec homo præsens quam cernis imago,
Sed Deus est & homo, quem sacra signat imago.

Vide, quæ à nobis observantur ad Alexiadem Annæam, pag. 293. & in Descriptione Ædis Sophianæ n. 61.

¶ AFFECTUOSITAS, Affectus, Gall. *Affection*. Guibertus lib. 2. de Vita sua cap. 5. *Traditus monachatui, tanta* AFFECTUOSITATE *erga Christianum morem se habuit, &c.*

AFFECTUS, Filii, consanguinei, uxor, nepotes, &c. Vide P. Pithœum ad Collation. Legis Mosaicæ tit. 6. Savaronem ad Sidon. lib. 6. Epist. 4. & Rosweidum in Gloss. ad Vitas Patrum. Vide & Petr. Fabrum. lib. 5. Semestr. cap. 9. eadem notione. *Caritates* dixit Ammianus lib. 18. & 20. p. 130. 156. 170.

¶ AFFENARE, Versare fenum furcillis, Gall. *Faner le foin*. Tabular. Parthenonis Calensis p. 166. *Omnes hospites ad terras prædictas pertinentes tenentur pratum Saberi* AFFENARE, *ad domum adducere, & intaxare*.

¶ AFFENERARE, Eadem notione in Charta Monasterii Nobiliac. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. p. 484. *De pratis verò quæ senior de Luciaco habet ad mediatem de villanis per quittanciam ita sit, quòd ipse faciat secure conductum, preciumque reddat, & villani* AFFENERENT *& parciantur, & postmodum senior accipiat in quacumque parte voluerit. Armiger enim* (f. etiam) *senioris accipiat unum onus de feno, &c.*

¶ AFFERARE, Mulctam taxare, temperare. Rymer. to. XI. pag. 644. col. 6. *Adjudicata, Assessa, sive Afferata, &c.* Hinc

AFFERATORES, Anglis Practicis, *Cessors of mulcts in Courts leets*; dicuntur, inquit Spelmannus, qui in Curia, nuncupata Leta (interdum alibi) mulctas recognoscunt & moderantur, ad hoc electi & jurati. Anglis *Affeerors*, de qua voce multa Cowellus, & Rastallus.

AFFERI, Scriptoribus Anglis, Jumenta, vel caballi colonici. Ita Fleta lib. 2. cap. 73. §. 6. cap. 76. §. 8. 9. Will. Thorn. Edv. II. *Homines prædictos per averia sua, videlicet equos, & boves, &* AFFEROS *graviter destruxit*. Monasticum Anglic. tom. 1. p. 841. *Dedi etiam quoddam pratum -- & pasturam ad 20. vaccas & 1. taurum, ad 200. oves, ad 11. sues -- & ad 10. boves, & unum* AFFERUM *ad carrucam suam*.

AFFRUS, Eadem notione. Statutum Westmon. 2. cap. 18. *Vicecomes liberet ei omnia catalla debitoris, exceptis bobus, &* AFFRIS *carrucæ*. Charta Willelmi de *Percy D. de Kildale*, in eodem Monastico Angl. to. 2. p. 291. *Ad 10. boves & duos* AFFROS *in prædictis pasturis*. [Rymer. tom. 3. p. 120. *Cum bobus &* AFFRIS, *& toto attilio carucarum earumdem*.]

Sunt igitur *afferi* & *affri*, equi agriculturæ idonei: unde fortè quævis bona *affaria* dicta sunt; quæ vox traducta ad negotia, Gallis *Affaires*, quòd qui bona sua tutaoda habeat, negotia habere, ac iis implicitus dicatur. Jam verò nescio an vocis, *afferus*, etymon arcessi debeat ab *aver*, seu habere, nostris, *Avoir*, qua utimur etiamnum pro bonis, quæ *habemus* & possidemus. Nam & nostri olim & Angli *aver* dixerunt, unde *affer* vox formari potuit. Certè id videtur innuere Spelmannus, qui ait etiamnum Northumbrenses *a faulse aver*, seu *afer*, dicere, pro equo nequam & segni. Vide *Averium*.

¶ AFFERSAMENTUM, pro *Affevamentum*, vel *Affeudamentum*. Nova Gal. Christ. to. 2. col. 947. *Monachi approbant Afferfamentum à Jordane Abbate factum*.

¶ AFFERTOR, Qui affert, Jator. Rymer. to. 12. pag. 471. *Hernesiarum & aliarum Mercandisarum prædictarum in hoc Regnum nostrum* AFFERTOREM, *&c.*

¶ AFFEVATUS, Vassallus, idem quod *Fevatus* & *Feudatus*, quæ à *Feudum* & *Fevum*. Rymer. tom. 6. p. 526. *Cum omnibus suis redditibus, exitibus, censibus, agreriis, proventibus, hominibus quæstalibus &* AFFEVATIS, *& omnibus aliis deveriis, &c.* Et to. 10. p. 544. *A quibuscumque nostris ligeis, feudatoriis,* AFFEVATIS, *emphiteotis, censuariis, & tenentiariis &c.... ac feudatorios,* AFFEVATOS, *&c.* Perperam editum *Affenatis* & *Affeaatos*.

¶ AFFEUDAMENTUM, Traditio ad *Emphyteusim*, locatio ad censum, Gall. *Bayl emphyteotique*, in veteribus Consuetudinibus, præsertim apud Normannos

mannos *Fieffe*, aliis *Arreutement*. Hinc

¶ AFFEUDARE, Beneficiario jure tradere, ad censum perpetuum seu emphyteusim concedere, Gall. *Donner à emphyteose*, *Fieffer*. Charta Annæ Dabsaco dominæ de Monte-Astruco pro Guillermo Bertrand, anni 1488. *Anna Dabsaco uxor relicta condam nobilis Johannis de Gressolis domini & baronis dicti loci de Monte-Anstruco arrendavit &* AFFEUDAVIT, *& per modum novi Affeudamenti & arrendamenti sive in emphiteosim perpetuam...Bertrando & Guillermo Bertrand fratribus ...quindecim sextariatas & tres punieyratas terre, & nemorum sitorum & positorum in predicta juridicione de Monte-Astruco*.

¶ AFFIBLA, Fibula, Gall. *Boucle*, *Agrafe*. Constitutiones Catalan. MSS. *Nec portent aurum vel argentum, nec* AFFIBLAS *cum auro vel argento*. Habent Codices quidam *Affiblays*, alii *Affiblais*.

AFFIBULARE, Fibula constringere. Hugo de Cleeriis de Majoratu Franciæ: *Pallium, quo in Curia* AFFIBULATUS *erit, Dispensatori dabitur, &c.* Ibidem: *Desibulare, pallio se exuere*. Charta Octaviani Cardinalis sub Alexandro IV. apud Ughellum tom. 3. p. 634. *Cotta vel superanea* AFFIBULATIS. Hinc Gallis *Affubler*, pro Induere, operire, de eo, qui pallium humeris, aut velum capiti fibula annectit. Le Roman *de Rou* MS.

La fist d'un mantel Afluber,
Du plus riche qui pout trouver.

Iofrà:

Son mantel jus a terre mist,
Tout Destubè dessus s'asist.

Le Roman *de Garin*:

Vestent bliaus & peliçons hermins,
Et Afublerent les mante aux sebelins.

Idem Poeta:

Desafublèe, chaucièe en eschapins.

Ita *Diffibulare*, est Fibulam dissolvere: apud Alanum de Insulis in planctu naturæ initio, & in Anticlaudiano lib. 1. cap. 7. qua voce usus Martialis in re obscœna. Vide *Fibulatorium*.

AFFICAVAGIUM. Charta anni 1245. in Tabulario Comitum Tolosæ pag. 66. *Et medietatem obliarum & Afficangiorum* (sic) *suprascriptorum, & donationum pertinentium, scilicet 3. sol. Morlan. quas Aicarreria debet nobis reddere* AFFICAVAGE *quolibet anno, & illorum 3. sol. de Afficauage Jean. Vacce & 2. sol. boni hominis, &c.* Videtur esse præstatio illa, quam vassallus domino feudi præstat ex infeodationis conditione. *Affeager des terres non cultivèes, & en prendre rentes avec retention d'obèissance*, in Consuetud. Britan. art. 358. 359. vel certe vox deducta ab *Affictus*, de qua mox, ut sit *Afficavagium*, datio ad *Affictum*, seu censum.

¶ AFFICTARE, AFFICTATIO. Vide in *Affictus*.

AFFICTUS, Census, reditus. Breviloq. *Affictus dicitur census, qui datur ratione prædiorum*. Academici Cruscani: *Afitto, avverbial. poste con i verbi, Dare, & torre, s'intende dare e pigliare beni d'altri a tempo per pagargliene il prezzo convenuto. Pigliar à fitta*, Conducere, *dare a fitto*, locare. Acta Innocentii III. PP. *In aliis autem regionibus proprium percipiebat Affictum*. In cap. ult. ext. de Restit. spol. quod est Gregorii IX. *Possessionem pensionum & Affictuum*. Ubi Glossa interlinearis MS. *id est, censuum*. [Synodus provincialis Pergami an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 552. *Vel possessione juris percipiendi aliquas pensiones seu census annuos, decimas vel* AFFICTUS, *sive possessiones*.] Pontanus in Consuetud. Blesens. tit. 6. art. 78. *Quædam sunt pensiones, seu, ut vulgus Doctorum Italicorum appellat*, AFFICTUS, *qui pro locatione fundi ad modicum tempus, puta annum, triennium, aut quinquennium, certis diebus seu terminis solvuntur &c.* [Vocabularium utriusque juris: AFFICTUS *penes vulgare Lumbardorum & Thuscanorum...dicitur census qui datur ratione prædiorum, &c.* Vide Ughellum to. 5. p. 676. & infrà *Fictus* 3.]

¶ AFFICTARE. Cujacius: *Affictus, reditus, vulgare verbum Italorum, qui Affictare dicunt, pro locare prædia sub pensione certa*.

¶ AFFICTATIO. Constitutiones Joannis Archiepisc. Nicosiensis an. 1322. cap. 8. *Emptionem, seu venditionem, Affictationem, seu aliam quemcumque contractum, &c.*

¶ 1. AFFIDAMENTUM, Locatio, conductio. Charta Philippi August. de Privilegiis S. Martini Turon. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1104. *Viarii Comitis in nulla* AFFIDAMENTO *habent justitiam, littus & aqua, & incrementa ripæ, & inventiones, & census aquæ sunt juris Regis Francorum*. Vide *Affidatio* 3.

¶ 2. AFFIDAMENTUM, Alia notione. Vide in *Affidare* 1.

AFFIDANTIATA CAUSA, Practicis Hisp. dicitur *Lis contestata*. Vide Michael *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. v. *Clamum*, [& *Fidantia*.]

1. AFFIDARE, Fidem suam alicui obstringere, fidem dare, fide data polliceri, promittere, obligare se. Ugutio: *Fiduciare, fiduciam præstare, quod vulgariter dicitur* AFFIDARE. Italis *Affidare* est *assicurare*, Tutum reddere. Charta Eadredi Regis in Monastico Angl. tom. 1. pag. 169. *Præcipio quòd omnes homines fugitivi, quos iidem Monachi per testimonium 4. vel 5. hominum fide dignorum—possunt* AFFIDARE *suos nativos esse, reducantur*. [In hoc exemplo *Affidare* idem est ac *Probare*, ut infrà sumitur: in sequentibus verò hic à nobis additis significat *tutum reddere*, ut apud Italos. Charta anni 1240. in minori Chartulario S. Victoris Massil. fol. 181. *Nos R. Bereng. Comes Provinciæ omnes subditos, amicos ac valitores nostros* AFFIDAMUS, *& sub guidagio & protectione nostra recipimus, &c.* Ibid. AFFIDAMUS *eodem modo molendinarios, vandateres, mulaterios & omnes ibi necessarios, ac bestias in eundo & redeundo*. Charta an. 1193. ex eodem Archivo. *Quòd nullus aliùs in iis que ad mare pertinent sine consilio vestro Affidare vel guidare possit*. Charta Philippi Aug. ap. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. p. 1053. C. *Et Mathæus Viarius & plures alii ad tenendum bona fide Affidaverunt, ex parte Roberti dicti Comitis*.] Regiam Majestatem lib. 2. cap. 48. §. 10. *Maritus inde nullum homagium—facere debet: sed cum* AFFIDATIONE *fidelitatem tantum*. Tabularium Vindocinense fol. 210. *Quidquid de rebus S. Clementis abstulerat, reddere promisit, & ne aliquid pejus faceret, pariter* AFFIDAVIT. Occurrit passim. Vide Chronic. Casin. lib. 4. cap. 25. Constitut. Sicul. lib. 2. tit. 37. §. 2. Ingulfum p. 875. Rogerum Hovedenum p. 675. Monasticum Angl. tom. 1. p. 428. 677. Fletam lib. 2. cap. 1. §. 25. Radulfum de Hengham in Magna, cap. 6. Probat. Hist. Castilion. p. 32. Odoricum Rainaldum an. 1229. n. 3. &c. Ita *Affier*, Franci nostri olim dixere. Le Roman *de Vaces*, ou *de Rou* MS.

Et li Duc l'Afia qu'elle lui seroit donnèe.

Gaces bruslez, Cant. 33.

Et si mes cuers si Affie,
Du deuil morray, &c.

Alibi:

Mais esperance m'Affie,
Que cil doit mort ce trover.

Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

Par tel convenant vous li Affierez
Que le lendemain du jour, qui ci vous est mandez,
Renderez le Chastel, &c.

Le Roman *du Renard*, De Pace jurata:

Par sa terre l'a fait jurer,
Et à ses homes Affier.

2. ADH-

2. ADFIDAMENTUM, idem quod *Affidatio*. Vetus Charta MS. *Notum---quod facta est concordia inter Willelmum Tolosanum Comitem, & Raymundum Comitem Barchinonensem & Carcassonensem, & Raimundum filium ejus, de discordia, quam habuerunt de ipso Castello de Laurago, in quo jam dictus Tolosanus Comes quærebat* ADFIDAMENTUM *per sacramentum, & non potuit haberr ullum hominem----qui vidisset aut audisset facere Adfidamentum per sacramepsum de prædicto Castro, &c.*

AFFIDATUS, cui fidesac securitas data est, io Historia Cortusiorum lib.9.cap.15. [Vide *Affidati*.]

DESAFFIDARE, A fiducia, vel *Affidia* discedere, fiduciæ datæ nuntium mittere, Gall. *Deffier*. Vitalis Episcopus Oscensis apud Hieron. Blancam in Comment. Rer. Arag. *Juxta Cartam pacis nullus sine* DIFFIDAMENTO *debet alteri damnum dare*. Et mox: *Infantiones autem inter se semper tenentur se* DESAFFIDARE, *nisi pro morte patris, vel exhæredatione*. Alibi: *Nam si sine Diffidamento talia fierent, esset proditionis pœna. Sic idem debet esse, hic cùm* DESAFIDAMENTUM, *vel expedire, in his non possit habere locum.*

¶ 2. AFFIDARE, Probare, certum facere, Gall. *Certifier, Prouver*. Charta Henrici Regis Angl. pro Monachis Pontiniac. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1227 E. *Præcipio quòd totum conredium, & omnes res Abbatis de Pontineo & Monachorum suorum, quas homines sui* AFFIDARE *poterint se emisse ad victum & vestitum, vel necessaria Abbatis & Monachorum, sint in pace & quiete de theloneo & passagio.*

3. AFFIDARE, Desponsare, virginem sibi despondere, Gall. *Fiancer*. Lambertus Ardensis: *Relicta & postposita Eustachia Comitis S. Pauli, quàm prius* AFFIDAVERAT, *filia---aliam legitimo matrimonio sibi adjunxit*. Alexander III. PP. in Appendice Concilii Lateranensis III. part. 1a. cap. 6. *Pro eo quod postquam eam* AFFIDAVIT, *carnaliter propinquam ejus cognovit, &c.* Littleton. sect. 39. *Quand il vient à l'huis del Monastery ou d' Esglise d'estre espousé, & là après* AFFIANCE *entre eux fait, il endowe la femme de sa entiere terre, &c.* [Chron. Brioc. & Chron. MS. Ecclesiæ Nannet. *Anno 1396. Johannes dux ad requestam Regis ivit Parisius, secumque duxit Petrum de Britannia filium primogenitum, Comitem Montis-Fortis, ipsumque cum domina Johanna filia Regis Francorum 2. Dec. in manerio Sancti Pauli Parisius* AFFIDAVIT *per Archiepiscopum Rotomagi; prædictaque die idem Petrus accepto sacramento Confirmationis per R.P. Barbati Episcopum Venetensem, idem domicellus Comes, qui antea Petrus vocabatur, Johannes est nominatus ad requestam Ducis supradicti.*] Adde Statuta Joan. Episcopi Leodiensis c. de Sponsalibus.

¶ 2. AFFIDATIO, Sponsalia, Gall. *Fiançailles*. Statuta Leodiensia tom. 4. Anecd. Marten. col. 848. *Excommunicatos denuntiamus, qui post* AFFIDATIONEM *clandestinam, vel etiam in manu Presbyteri factam....carnaliter se cognoscunt*. Vide *Affidare*.

AFFIDATI, Adventitii, qui se domini alicujus patrocinio ac tutelæ, fide data, ac sacramento interposito, addicebant & commendabant: unde & *Commendati* & *Recommendati* dicuntur in Constit. Siculis lib. 3. tit. 7. & 8. ubi homines demanii affidatos vel recommendatos habere nulli licet, nisi à Principe licentiam impetraverit, vel certè eo jure gauderet: nam Barones in Regno Siciliæ id juris habebant. Charta Willelmi Regis Siciliæ an. 1179. apud Ughell. tom. 7. p. 984. *Potestatem indulsimus ad opus ipsius Ecclesiæ 25. homines* AFFIDANDI *juxta usum & consuetudinem Ecclesiarum & Baronum illarum partium, qui potestatem habent homines Affidandi*. Innocentius III. PP. lib. 2. Epist. ad Acheruntinum Archiepisc. *Auctoritate præsentium indulgemus, ut homines, qui se tibi vel Ecclesiæ tuæ recommendare voluerint, quod secundùm terræ consuetudinem* AFFIDATIO *nuncupatur, ---tibi recipere liceat, & absque contradictione cujuslibet retinere*. Charta Guillelmi Comitis Marsici an. 1179. apud eundem Ughellum tom. 7. p. 704. *Concedimus etiam eidem Ecclesiæ & Prioribus ejusdem liberam potestatem* AFFIDANDI 65. *homines, cum eorum familiis ex aliis partibus Adventitios in loco Raye; ---videlicet per demanium & supra demanium nostrum: quos volumus semper habere liberam potestatem emendi hæreditagia ab hominibus nostris Marsici, &c.* Effectum & vim Affidationis declarat Charta anni 1105. apud eundem p. 1071. *Et habeat liberam potestatem* AFFIDANDI *& recipiendi in dominio suo & in jurisdictione sua omnes homines, qui voluerint recipere dominium ipsius Ecclesiæ, &c.* Vide eundem Ughellum p. 978. 979. 983. 984. & to. 9. p. 97. 98. *Affiez* dicuntur in Statutis MSS. Caroli I. Reg. Sicil. capite 127.

3. AFFIDATIO, Locatio. Vita S. Gilberti Episcopi Cathenensis in Scotia: *Piscator mercenarius salmonum piscationem à domino terræ illius Cathenensis certa pecuniæ summa in* AFFIDATIONE *possidebat, &c.* [Vide *Affidamentum* 1. & *Affidatio* alia notione in *Affidare* 1. & 3.]

In Constitutionibus Siculis titulus 38. lib. 3. est *De Animalibus in pascuis Affidandis*; id est, de conventione facienda, vel pacto, de licentia pascendi animalia in pascuis, certis conditionibus: quæ quidem conventio dicitur ibidem.

AFFIDATURA, quæ & AFFIDATIO vocatur, ut & in Charta Caroli Regis Siciliæ an. 1277. apud Ughellum to. 7. Ital. sacr. pag. 807. & 1072.

AFFIDIA, Fides data, promissio per fidem, *Affidatio*. Occurrit apud Thwroczium in Ladislao c. 63.

AFFIDIARE, idem quod *Affidare*, *Affidiam dare*. Willelmus Malmesbur. lib. 2. Hist. Novellæ pag. 188. *Juravit & Affidiavit Imperatrix Episcopo, quòd, &c.* Infrà: *Idem juraverunt & Affidiaverunt pro ea, &c.*

¶ AFFIDOXE, *Sententia cujus pars honesta est, pars inhonesta*. Gloss. Bituric. Ecclesiæ MS. Ab ἀμφίδοξος. anceps, de quo duplex sententia.

AFFIDUCIARE, idem quod *Affidare*. Tabularium Vindocinense fol. 202. *Nomina hominum, qui fidem suam* AFFIDUCIAVERUNT *propter carrucas manutenendas, &c.* Tabularium Majoris Monasterii Charta 11. *Et de his* ADFIDUCIAVIT *nos per fidem, osculans inde ob signum fidei Priorem nostrum*. Tabularium Eccles. S. Laudi Andegavens. fol. 79. *Pactiones istas recognovit, &* ADFIDUCIAVIT *cum propria manu in manum prædicti Joannis*. [Charta Alani Episc. Autissiod. an. 1163. *Notum facio quòd Herbertus de Mairry adcensivit Ecclesiæ Regniacensi totam aquam suam, quam habebat communem cum Monachis Virziliacensibus...pro aquæ autem adcensatione Ecclesia Regn. prædicto Herberto octuaginta libras Autis. monetæ...prædictus verò Herbertus & uxor ejus* AFFIDUCIAVERUNT, *Herbertus quidem in manu Gaufridi de Monte Regali, uxor verò ejus in manu Gimonis Boquerel*. Occurrit eadem significatione in Tabulario Majoris Monasterii & alibi non semel.]

ADFIDUCIA. Tertullianus de Carne Christi: *Quam tu* ADFIDUCIAM *reputas, ut non natus, adversus conscientiam suam natum se existimari sustineret?* Vide *Fiducia*.

AFFILATORIA, Cos qua rasoria acuuntur. Usus antiqui Ordinis Cisterciensis cap. 85. de Rasuris: *Forcipes, rasoria, &* AFFILATORIAS *custos eorum acuat & præparet.*

¶ AFFILIARE, AFFILIATIO. Vide *Adfiliare*, &c.

¶ AFFINAMENTA COMPUTORUM, Computa finita, Rationes confectæ, Gall. *Comptes arretez*. Leges

ges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to.3.p.50. *Teneat etiam secundum librum, qui vocetur liber de* AFFINAMENTIS *computorum, in quo notet & scribat omnia recepta & data seu soluta per illos qui reddent computa sua, & etiam scribat financias omnium compotorum.*

¶ AFFINARE, Metalla purgare, excoquere, Gall. *Affiner*. Litteræ Archiepisc. Ebredun.an.1290.to.2.Hist. Dalphin. pag. 54. *Ut menam quam exinde extraxerint, possint & debeant....operari &* AFFINARE *ipsam menam & fundere & probare, &c.* Fleta lib.1.cap.20.§.132. *De fundatoribus, qui retousuram, vel platas ejusdem* AFFINAVERINT. Ibidem §.130. *De iis, qui emerint platas tonsura non* AFFINATAS. Edictum Philippi pulchri an.1313.apud D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg.p.529.*Item quòd nullus aurifaber, campsor vel alius rechatet,* AFFINET, *rechatari faciat vel* AFFINARI *aliquas monetas aureas vel argenteas, albas vel nigras, nec aliquod argentum in platea quolcumque sit.* Legendum in *Plata*. Vide *Plata*. Edictum Philippi III.an. 1275.ibid. p.814. *In omnibus villis Argentarii.... operentur de argento* AFFINATO.]

AFFINIS, Finis, terminus, limes, in Charta Benedicti de Pontio Episcopi Portuensis, apud Ughellum in Ital.sacra, to.1.pag. 137.139. Alia apud Baronium an. 1019. n. 8. *Quanta nunc usque detinui—concludunt* AFFINES. Infra: *Vel quibus aliis nuncupantur vocabulis inter* AFFINES: *a primo latere incipiente, &c.* [Chron.Farfense apud Murat.to.2.part.2.col.577. *Item Albertus filius Gebbonis obtulit huic Monasterio & Domno Berardo Abbati de castello Frasso totam sortem suam & de pertinentia ejus inter* AFFINES.]

AFFINIS, Confinis, non semel apud Ordericum Vitalem lib.8.& 9.p.708.722.729.&c.

¶ AFFIRMAMENTUM, Datio vel receptio ad *firmam* seu ad censum annuum. *Super accessamentis & Affirmamentis molendinorum, furnorum, &c.* in Hist. Delphin.tom.2.p.372.

¶ 1. AFFIRMARE, Dare ad *firmam*, locare ad tempus, Gallis *Donner à ferme*, *Affermer*. Charta an.1299.Antiquit.Benedict.Pictav.apud Stephanotium tom.3. p. 902. *Helyas permissione divina humilis Abbas de Nobiliaco ejusdemque loci Conventus...amodiavimus, ascensavimus &* AFFIRMAVIMUS *& ad amodiationem, censam seu firmam & ad emphiteosim perpetuam tradidimus pro nobis & successoribus nostri Petro Sutoris de Clossayo quoddam censale seu censam, &c.*

¶ 2. AFFIRMARE, pro *Firmare*, Claudere, apud Matth.Paris ad annum 1251.Vide in *Firmare 6.*

¶ 3. AFFIRMARE CANTUM, PSALMOS, &c. Id quod canendum est in Ecclesia prævidere & priùs in eo sese exercere. S.Wilhel.Constit. Hirsaug. cap. 89. *Et hoc subnotandum est, quia nemo cantat in claustro in festis duodecim lectionum, quæ Apostolis feriantur, nisi fratres illi, qui notati ad Graduale, vel Alleluia. Isti quidem ante Primam prædictum cantum ad invicem* AFFIRMARE *possunt, suppressa tamen voce. Quòd si Prima in tantum acceleratur, ut brevitas spatii illud non patiatur, tunc quidem in vestiario, quando se albis induunt, eundem cantum audiente Armario, prævidebunt.* Vide F*irmare cantum*.

¶ AFFIRMATIVI, In foro inquisitionis Romanæ dicuntur ii qui errorem circa fidem pertinaciter defendunt, & fateri etiam coram Inquisitore non dubitant. Eymericus Director.Inquis.parte 2.quæst.34.His opponuntur *Negativi* de quibus suo loco.

¶ AFFIXARE, Infigere, Gall. *Enfoncer*, *Ficher*. Conc.Vallis-Oletan.an.1137.tom.3. Collect. Conc. Hispan.p.346. *Quòd ponat ibi inter montem & viam unum lapidem magnum bene Affixatum pro termino.* Idem occurrit in Charta Alfonsi Imperat. Æræ Hispan. anno 1175. apud Antonium *de Yepez* tom.7.

¶ AFFIXIO, Modus publicandæ sententiæ in aliquem latæ, eam ad valvas Ecclesiarum affigendo. Sententia Officialis Rothomag. an. 1472. ex Archivo Monasterii de Bono-Nuntio: *Dominum Guillermum de Paris, quem in his scriptis pro suspenso habemus,...per* AFFIXIONEM *præsentium in Valvis Ecclesiarum, aut saltem per copiam ipso die etiam in pleno prono Ecclesiarum vestrarum, dum divina in eisdem celebrantur officia, palam & publicè denuncietis.*

¶ AFFLICTUS, pro *Afflictus*, Census, redditus, Gall. *Rente*. Statuta Collegii Ardacensis art. 16. apud Raymundum Duellium Miscell.lib.1. p.116. *Item diffinimus, quòd Celerarius hujus Ecclesiæ habet plenam potestatem & jus impignorandi & capiendi colonos & censuales ad præbendas Canonicorum spectantes pro servitiis, censibus,* AFFLICTIBUS, *& aliis obventionibus, tempore decreto non solutis vel subtractis.* Occurrit sub eadem significatione tom.5.pag.565.Reliq.MSS. Ludew. *Cum usufructibus & Afflictibus suis.* V. *Afflictus.*

AFFOCARE, Focum facere, Gall. *Faire du feu*, Italis *Affocare*, est *accendere ò metter fuoco*. Charta Gualteri D. Wanginnis rivi an.1261.apud Perardum in Burgundicis pag. 499. *Meranuum, & omne genus lignorum in---nemoribus---ad ædificandum,* AFFOCANDUM, *clausuras & alia sibi necessaria faciendum, &c.* In alia vernacula an.1277.apud eundem pag.541.*L'usage per tout mes bois, por Affoër, por marrenaer, por edifier, &c.* Vide infrà, *Affuiagium*, & *Nemus mortuum*.

AFFOCATUS, Qui jure *foci*, seu domus, vel *resseandisiæ*, domino est obnoxius. Libertates concessæ Barcinonensibus à Petro Rege Aragon.an.1283.*Si causa est inter dominum & vassallum, sive inter dominum & rusticum, qui vassallus, sive rusticus, sit solidus &* AFFOCATUS *ipsius, &c.*

AFFOLARE, Papiæ, qui *Affulare*, habet, *Leviter tangere, assentari, obedire*. Nostris *Affoler*, est leviter lædere, vulnerare: quod facere solent, qui invicem nugantur, dum se se propellunt. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ de Libertatibus hominum de Vico novo an.1228.in Tabulario Campan. Thuani fol. 155. *Percussio hominis sine armo non moluto cum sanguinis effusione, 15.sol.emendabitur. Percussio hominis cum armo moluto, dum tamen mors non sequatur, neque* AFFOLAMENTUM, *60.sol.emendabitur.* Charta Beatricis Abbatissæ B. Mariæ Suession. an. 1231. *Quod in rescussione percutiatur aliquis, vel sanguis, vel plaga inferatur alicui, vel aliquis* AFFOLETUR, *aut etiam occidatur, &c.* [Charta Balduini Comitis Hannoniensis apud Marten.to.1.Ampliss.Collect.pag.963. B. *Salvis omnibus quæ in priori scripto continentur de homine occiso vel* AFFOLATO, *ea quæ subjecta sunt, adjecimus, &c.*] Alia an.1247.in Tabulario Camp. Bibl. Reg. fol. 343.*Li Afolez aura lo tiers de l'avoir à celui qui l'Afolera.* Le Roman *d'Aubery* MS.

De Sarazins i ot molt Affolez.

Le Roman *de Vacces* MS.

A-il feu ou mellèe, a-il home Affolè?

Adde Consuet.Bayonensem tit.7. art. 17. & Labourtensem tit.4.art.2.3.tit.7.art. 11.

EFFOLATURA. Charta an.1243.de Lege *de Landonsies*, in Diœcesi Laudun.*Pro plaga cum cultello, punctam habente, persolventur 15. libræ. De* EFFOLATURA *& morte fiet, quod jus dictabit.* *Affolure* in Consuetud.Tornacensi,tit.de Criminib.art.12.15.22.& Hannoniensi ca.40 Charta Odardi Dom.Hamensis an.1328. *Sauf à icelui Seigneur le cas d'Affolure.*

☞ Non est *Affolare*, leviter percutere, &c. sed ita lædere ut alicujus membra, brachium, pes, ma-

nusve

nusve debilitentur, inertia sint aut mutila; quod Galli hac una voce *Estropier* solemus exprimere. Neque enim eædem essent leges & mulctæ pro *Affolatura*, quæ pro homicidio, ut patet in exemplis superius allatis. His aliquot addo: primum ex pace inita cum Comitissa Flandriæ & Attrebat. an. 1379. art. 1. *Quiconque enfraindra les trieves par fait dont mort*, AFFOLURE *ou playe ouverte, que l'on dit playe à bauleuë, s'ensuit, puni sera de peine capitale*. Ordinatio an. 1340. in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 395. *Item advertant dicti Marescallus & valleti, ne in dorso vel pedibus dicti equi, palafredi & roncini propter malam custodiam vel casualiter* AFFOLENTUR. Ibidem tom. 1. pag. 42. in Instrumento anni 1323. *Item quòd dictus Castellanus habebat quemdam roncinum parvum pili (bay obscur) valentem à 10. usque ad 15. lib. quem asseruit Domino fuisse* AFFOLATUM *in ejus cavalcatis, quod erat mendacium, pro quo runcino ....computavit Domino 50. libras bonæ monetæ*. Testificatio Marescallorum an. 1339. p. 6. ejusd. tomi: *Ibi vidimus suum equum penitus* AFFOLATUM, *taliter quòd oportuit ipse equus remanere, & per præsentes testificamur, quod taliter erat dictus equus* AFFOLATUS, *quod nullo modo poterat inde recedere, nec erat aliqua spes liberandi*. Hinc quantum fuerit vulnus *Affolatura* satis liquet.

¶ AFFOLATOR, Qui *Affolat*, lædit, vulnerat. Charta Balduini Comitis Hannoniensis apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 964. B. AFFOLATOR *autem si retentus fuerit, & membrum pro membro perdiderit, nihil de mobili vel hæreditate perdet*.

¶ AFFORAGIUM, Jus pretium imponendi rebus venalibus præsertim vino, quod singulatim venditur. Item tributum quod Domino solvitur pro hac æstimatione, Gall. *Afforage*, *Forage*, & *Affeuraige*. Engelb. *Maghe* Chron. Bonæ-Spei pag. 151. *Participabit autem Dominus Dux cum Ecclesia Bonæ-Spei in .... buriosia & teloneo, & stallagio &* AFFORAGIO *vini, & cerevisiæ & medonis*. Charta anni 1253. in Tabulario S. Richarii Centul. *Radulfus cessit juri quod habere poterat in Vicecomitatu &* AFFORAGIO *villarum de Feuquieres & de Feuquerolles*. Tabular. Gemmetic. tom. 1. pag. 3. *Visitations des caves & celliers, mettre prix aux vins & de chacun poinsson exposé en vente en détail un pot pour l'* AFFEURAIGE. Vide *Afforare*, *Brocka*, & *Foragium* 1.

¶ AFFORAMENTUM, Judicium juxta receptas Leges & Consuetudines. Vide *Aforare*, & *Forus*.

AFFORARE, Æstimare, pretium rei venali, aut alteri imponere, vel constituere. Charta Petri II. Regis Aragon. an. 1350. *Et faceremus posse nostrum totaliter, quòd dicta moneta Jaccensis sit* AFFORATA *& taxata cum moneta Barcinonens. & Regalium Valentiæ ad rationem 18. denar. Barcinonens.* Charta anni 1316. apud Willelmum Thorn. in Chron. *Et quod amerciamenta prædictorum tenentium* AFFORENTUR *& taxentur per sacramentum Parium suorum*. [Instrum. Occitanum an. 1350. to. 2. Ordinat. Reg. pag. 480. *Item. Quod dicti Consules habeant potestatem* AFFORANDI *textores, sutores, sartores, & alios menestralios, & providendi, taxandi, statuendi & ordinandi, quòd blada, vina..... non immoderatè vendantur*.] *Affeurer* & *Afforer* nostri dicunt: *Affeurer* Consuetudo Normanniæ cap. 20. *Afforer* cæteræ passim, in quibus *Afforer le vin*, est vino pretium ponere; *droit d'Afforage*, tributum, quod domino loci præstatur pro æstimatione vini, quod particulatim à tenentibus venditur. Est igitur *Afforare*, *Mettre à feur & à prix*: *Feur* verò pro pretio, interdum pro proportione apud nos sumitur. Unde *Feur vini*, pro *Foragium*, in Charta Philippi Flandriæ Comitis an. 1176. Vox fortè ex *Fodrum* ducta, metaphora sumpta ab iis, qui dominis *Fodrum*, seu certam quantitatem fodri quotannis, vel in certis occasionibus pensitare tenebantur; quod quidem si non reipsa præstaretur, saltem illius exsolvebatur pretium, *Fodre taxato* & *Affodrato*: nam inde *Feur & Feurre* pro palea usurpamus, quod idem est quod *Fodrum*. Vide *Forum* & *Foragium*.

¶ AFFORATOR, Qui vino venali pretium imponit. Arrestum Curiæ Parlamenti sub Philippo Franc. Rege in Tabulario Compend. *Item in eo quod prædicti Major & Jurati de novo posuerint appreciatores in terra dictorum Religiosorum nec patiuntur aliquem vendere vinum sine dictorum appreciatorum licentia, quamquam &c... prædictis Majore & Juratis asserentibus ad se pertinere jus ponendi prædictos* AFFORATORES *in terra prædicta....non habere jus ponendi Afforatores seu appretiatores vini, & signandi dolia appretiata*.

AFFORCIAMENTUM. Vide *Foresta*.

AFFORCIARE, Fortiorem reddere, augere, Gall. *Renforcer*. Bracton. lib. 4. Tract. 1. cap. 19. §. 4. *Cùm juratores in veritate dicenda sunt sibi contrarii, —de consilio Curiæ* AFFORCIATUR *assisa, ita quòd apponantur alii juxta numerum majoris partis, quæ dissenserit, &c.* id est, augeatur numerus testium. Item vim inferre, *Forcer*. Charta Lusitanica eræ 1361. tom. 4. Monarch. Lusit. pag. 272. V. *In manibus prædictorum juratorum & deportum nec* AFFORCIABIT *per se, nec per alium, nec Afforciari permittet*. Suprà: *Juravit idem Rex— quòd de Ganatis* AFFORCIATIS *& pecunia ipsis spoliatis emendam faciet competentem*. Fori Alcaconæ: *Qui mulierem Afforciaret, & illa clamando dixerit, quòd ab illo est Afforciada, &c.*

¶ AFFORCIATA LIBRA, Cujus materia purior erat minùsque adulterata. Vita Adriani III. PP. apud Murat. tom. 3. pag. 445. *Computavit enim castrum Gorilani à Buccaleone pro centum quadraginta* LIBRIS AFFORCIATIS. In uno MS. pro *Afforciatis* legitur *Afforum*: quod per abbreviationem scriptum legi puto loco *Affortiatorum*, vel *Affortium*. Vide *Moneta fortis* vel *Fortium*.

¶ AFFORCIATE, Cum adjecto copiarum subsidio, Gall. *Avec renfort*. Rymer. to. 1. pag. 145. *Dominus autem Rex, secundùm quòd ego honorificè &* AFFORCIATE *venero ad servitium suum retornabit de custu suo*.

¶ AFFORISMUS. *Sermo brevis integrum sensum propositæ rei scribens*. Gloss. Bitur. Item Hippocratis brevis Sententia. Vide *Aphorismus*.

¶ AFFORUS, *Pisciculus paucissimus*. Papias. Juxta Isidor. l. 2. 6. adeo exiguus est ut capi non possit. Auctor Catholici habet: *Quia hamo ferri non potest*. Vide Martinii Lexicon.

¶ AFFOSSADARE, AFFOSSARE, Castrum, urbem, &c. fossis claudere, ambire. Chron. Parmense ad an. 1308. apud Murat. tom. 9. col. 872. *Jacobus de la Senaza habita licentia à Communi fortificavit Henzolom & ipsum castrum* AFFOSSADAVIT, *& spalancavit, &c.* Ibidem ad an. 1247. col. 770. *Et castra metatus est juxta civitatem per duas balestratas,* AFFOSSANDO *se circumquaque à latere de capite pontis*.

AFFOSTRATA, *Reditus*, in Glossis Isidori, ubi reponit Vulcanius *Apostropha*. An *Afforata*? nam *Afforagia* & *res afforatæ*, reditus tributi loco sunt. Sed vox non est Isidoriani sæculi. [In Glossis Bitur. MSS. legitur *Affrostata*. In Pithœanis *Adostrata*, ubi legendum conjicit *Apostropha*; sed quid hæc ad *reditum*?]

¶ AFFRACARE, pro *Affrancare*, Redimere, repignerare, Gallicè *Racheter*, *Degager*, *Affranchir*. Georgius Christianus, rerum Moguntiacarum tom. 2. pag. 273 ex Charta Gerbodonis Præpositi majoris Moguntini: *Volumus esse notum, quòd Ecclesie Majoris,*

que

que nobis providit liberaliter & abunde incrementa, non immeritò AFFRACANTES *bona in Heymbach, que longis temporibus à prepositura nostra distracta, pecunia nostra revocavimus à Theoderico milite ejusdem ville.* Vide *Affranquire*.

¶ AFFRAIAMENTUM. Vide *Affroiamentum*.

¶ AFFRANCARE, Idem quod *Affranquire*. Charta anni 1309. in Regesto 9. Philippi Pulchri Regis cap. 44. ex Tabulario Regio: *Poteris omnes homines de corpore vel de mansata ejusdem terræ* AFFRANCARE *& liberos facere*. Vide *Affranquire*.

¶ AFFRANCHIMENTUM, & AFFRANQUIMENTUM Libertas, immunitas, Gall. *Affranchissement*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 435. *Libertatem & Affranchimentum perpetuò inviolabiliter custodire*. Marten. Anecd. to. 1. col. 1529. *Instrumentum Affranquimenti, sive liberationis*. Vide *Affranquire*.

¶ AFFRANCHIRE, Idem quod paulò post *Affranquire*, Gall. *Affranchir*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 50. *In civitatibus & villis Affranchitis*. Gall. *Villes franches*.

¶ AFFRANCHISAMENTUM, Manumissio, Gall. *Affranchissement*. Statuta Monast. S. Claudii, auctoritate Nicolai V. PP. edita pag. 73. *Item & in quibuscumque manibus mortuis seu successionibus hominum manuum-mortuarum, necnon* AFFRANCHISAMENTIS *& adinventionibus fiendis per dominum Abbatem,.... eidem Cambellano debentur quinque solidi..... videlicet 5, solidi de manu-mortua & totidem de quocumque* AFFRANCHISAMENTO *seu dimissione*. Et pag. 84. *Item & in* AFFRANCHISAMENTIS *personarum, necnon manibus-mortuis & adventionibus factis per præfatum ejusdem Monasterii Abbatem, recipere debet & solvit quintam partem & portionem*.

¶ AFFRANCHISARE, Idem quod mox *Affranquire*. Statuta S. Claudii jamjam laudata p. 46. *Poterunt quoque præfati Religiosi...manumittere, Affranchisare, liberare, &c.* Eadem vox repetitur pag. 47. lin. ult.

¶ AFFRANQUIMENTUM. *Instrumentum Affranquimenti* sive *liberationis* apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1526. C. *Affranquimentum talliarum & omnium onerum*, in Charta Massiliensi an. 1442.

¶ AFFRANCTUS, pro *Anfractus*. Litteræ Officialis Rothomag. an. 1400. fol. 102. Bullarii Fontanellensis: *Tandem ad evitandum lites Affranctus dictæ partes concordarunt*.

AFFRANQUIRE, *Francos*, id est, liberos & immunes reddere: *Affrancare* Italis, Gall. *Affranchir*. Charta Eschivati Comitis Bigorræ an. 1266. AFFRANQUIVIMUS *omnes homines quicumque venerint, populaverint, & casaverint se in castro de Bidalos ab omni censu & questa*. Alia Raimundi Comit. Tolosani an. 1238. pro quitatione castri de *Stretefons*, in Regesto Comitum Tolosæ fol. 44. *Salvis tamen* AFFRANQUIMENTIS, *si ipse Aimericus de Castro novo fecerit de aliquibus infantibus prædictorum hominum & mulierum: de quibus Affranquimentis essent authentica instrumenta*. Vide Catellum in Comitibus Tolosanis pag. 220. & infrà in verbo *Manumissio*.

¶ AFFRATUM, *Caro*, in Gloss. Bitur. at in Amalth. ex Isidoro, *Afratum, Spumeum*. Ab ἀφρὸς, *Spuma*.

¶ AFFRAYRAMENTUM, Societas. Guillelm. Benedict. in Capitulo, Raynutius, verbis & uxorem nomine Adelasiam num. 789. *Et talis Societas omnium bonorum quoties fit inter eos vocatur in hac patria* AFFRAYRAMENTUM, *cujus virtute bona omnia ante contractum matrimonium acquisita essent inter eos communia, ut expresse Societas seu Affrayramentum aliquid ultra consuetudines operet*.

¶ AFFRECTAMENTUN, Naulum, Gall. *Le fret*. Rymer. tom. XI. p. 442. col. B. *Recipiendo pro rata Nauli sive Affrectamenti hujusmodi mercium inimicorum*.

¶ AFFREIGHTAMENTUM, Eadem notione. Rymer. to. XI. p. 157. col. A. *De quadam navi sua...qua ad valorem ducentarum quadraginta & sex librarum, extra naulum sive* AFFREIGHTAMENTUM, *quod ad summam, &c.*

AFFRESINUS. Hist. Episcop. Comitum Engolism. c. 35. *Quatuor stolas, 8. manipulos, 5. Albas & unam de Affresina*. Expressit Gall. *Orfrais*, aurifrigium.

AFFROIAMENTUM. Liber Anglicus, inscriptus *Justice of peace pag. 37. Aggregatis sibi quam plurimis malefactoribus ignotis, & pacis Domini Regis perturbatoribus armatis, & modo guerrino arraiatis ad magnum numerum, injuriam sibi factam, ut dicitur, per suam propriam potestatem, quasi regalem potestatem vindicando & corrigendo magnum* AFFROIAMENTUM *ad tunc & ibidem quampluribus de populo Domini Regis fecit, sicque causa illius congregationis tota patria ibidem magnum terrorem tunc ibidem sustinuit, &c.* Rectius *Affraiamentum* scribitur pag. 78. V. *Magnum Affraiamentum* ibid. faciendo in contemptum Regis, &c. Gallis *Effroi*.

¶ AFFRONITUM, *Spuma nitri*. Gloss. Bitur. MSS. Græca vox corrupta, pro ἀφρονίτρον. Spuma nitri.

¶ AFFRONTARE, Terminari, Gall. *Aboutir*. Venditio Alcherii Aurucii facta Abbati S. Aniani an. XV. regnante Ainricho Rege, apud Stephanotium to. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 368. *Est ipsa terra in loco quem vocant Famiciaco, &* AFFRONTAT *de Aquilone in terra S. Aniani & de vos emptores: de Altano Affrontat in terra de Obone Stephano de Meridie Affrontat, &c.* Passim occurrit in veteribus Tabulis. Vide *Affrontatio*.

AFFRONTATIO, Terminus, limes qui in fronte prædii vel agri est. Charta Sanctii Regis Aragonum an. 1093. apud Catellum in Comitib. Tolosanis pag. 93. *Insuper dono illud Castrum—cum suo termino & allodibus omnibus, cunctisque* AFFRONTATIONIBUS, *& universis suis pertinentiis*. Charta Hispanica, in Vita B. Oldegarii Episc. Barcinonensis n. 3. *Quantum istæ Affrontationes includunt atque terminant*. Adde *Diage* in Comitibus Barcinon. lib. 2. cap. 28. [Marten. Collect. Amplis. to. 1. pag. 353. B.] Vide *Condamina*.

AFFRUS. Vide *Afferus*.

¶ AFFRUTABULUM, *Vasculum*, in Glossis MSS. Bituric. Vide *Adfrutabulum* & *Affurabulum*.

¶ AFFUAGIUM. Vide *Affuagium*.

AFFUGARE, pro *Fugare*. Joan. Brompton. *Offa eodem anno eum Affugavit*.

AFFUIAGIUM, idem quod *Affocagium*, Jus excidendi ligni in nemore ad focum suum, seu ad ignem domi accendendum. Vox formata ex *Affoer*, de qua in verbo *Affocare*. Tabularium Cisterciense in Probat. Hist. Vergiac. pag. 113. *Dedit eis nummos & panes, quos reddere solent homines de Wallurbe & de Quincy* pro AFFUIAGIO *silvæ de Engincourt, & dedit eis fuiagium de Segroith & 6. sextarios annonæ*. Alia an. 1253. in Regesto Feodorum Burgundiæ fol. 72. *Super hoc quod nos asserebamus nos habere plenum* AFFUAGIUM *& plenum afagium in nemoribus dicti Ducis, &c.* [Litteræ Roberti *de Sarrebruche* Comitis *de Brayne* & *de Roucy*, Domini Commerciaci an. 1500. in Registro ejusdem loci: *Esquelz boys par nous baillez ne pouront user nulz usaigiers exceptez les fermiers de nos fours bonaux dudit Commercy pour l'*AFFOUAIGE *d'iceulx fours... Aussi aura la maison de Hurtebize appartenant à notre dit comparconnier son Affouaige en iceulx bois*.

¶ AFFUNDARE, Deprimere, demergere navem, Gall. *Couler un vaisseau à fond*: & in fundum ma-

maris aut fluminis lapides, ligna mittere. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuen. lib. 6. ad ann. 1244. apud Murator.to.6.col.509. *Die verò Sabbati 16. mensis Decembris circa mediam noctem validissima fortuna maris & temporis fuit in portu Januæ, ita quòd multæ, naves iverunt in terram, aliquæ* AFFUNDATÆ, *galeæ multæ, & alia multa ligna destructa.* Jacobi Auriæ Annal.Genuen. lib. 10. ad an. 1282. apud eund. Murat. tom. 6. col. 584: *Et audientes quod galeæ nostræ erant apud portum Pisanum, retrocedentes se inter palos portus Farexiæ reduxerunt, optimè se necessariis ad eorum defensionem munientes, ligna in ostio portus plena lapidibus* AFFUNDANTES.

AFFURABULUM, *Vasculum*, Ugutioni. [Vide *Affrutabulum*.]

AFFURCILLARE, *Labefactare*, Papiæ: at Joanni de Janua est, *Valde, vel juxta, aliquid suspendere, vel concutere*. [ut & MS. cod. Montis S. Eligii Attreb.]

¶ AFFUSUS EQUUS, Ugutioni, Qui vulgò *suffusus est*. Alibi: *Suffossor vel suffusus equus*; id est, sub equite interfectus.

¶ AFINATA PIGMENTI, Potio ex melle & vino confecta Monachis statis diebus dari solita, quam Pigmentum vocabant. Statuta Monasterii S.Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita pag.77. *Item tenetur* (Camerarius) *ministrare Conventui atque præbendariis assuetis die Circumcisionis Domini unum receptum, in quo debet unam* AFFINATAM PIGMENTI *& caseos, super quibus debet recipere oblationes in Ecclesia S. Claudii à Vesperis vigiliæ dicti festi Circumcisionis Domini usque ad Missam quæ cantare consuevit in aurora dictæ diei.* Vide *Pigmentum*.

AFOCIS. Anastasius Bibl. in Benedicto III. p.204. *In Monasterio B.Martini fecit canistra ex* AFOCI *duo ex argento purissimo pensantes lib.4.* Sed legendum *exafoti*: intelligit enim canistra ἑξάφωτα, quæ sex lucernis constabant.

AFORARE, Juxta *foros*, seu Leges ac Consuetudines receptas, facere, judicare: contrà, *Desaforare, foris*, id est, Legibus contraria *facere*. Vetera Acta Aragonensia apud Molinum in Repertorio: *Item quòd dictus justitia ad querelam partis dicentis se esse Desaforatam, in omni casu civili & criminali posset (præsertim firmando de directo coram eo contra Desaforantem & partem contrariam) inhibere, — ne procederent in processu vel executione aliqua reali, vel personali contra querelantem, dicentem se Desaforatum: & taliter processum impedire, quod si opus esset, Alguazirium caperet, vel quoslibet executores, donec Justitia Aragonum declarasset, posse procedi, vel debere supersederi, & sic fore processum* AFFORAMENTUM, *vel Desaforamentum.* Idem Molinus: *ad Justitiam Aragonum pertinet declarare, an literæ domini Regis, vel Primogeniti, directæ suis officialibus fiat Desaforatæ, vel contra libertates Regni, vel non.* Vide *Forus*.

AFORELLA. Charta Alamannica numero 33. Vendiderunt *de illa pomifera in alio nostro cortino qui non Aforella*.

AFORIS, Gallis, *De dehors*. Joannes de Janua: *Aforis, Adverbium loci, penult. correpta, significat de loco, & in loco.* Utuntur Possidius in Vita S.August. ca. 26. Cæsarius Arelat. Homil. 2. Octavianus Horatian. lib.4.Rer. medicar. pag.87. Alexander Jatrosoph. lib. 2. Passion. Nizo in S.Basini Arch. Trevir. Vita n.17. Constantinus Afric.lib.3. de Morbor. curat.c.13.lib.4.c.8. & alii passim.

¶ AFORISMUS, Johanni de Janua, *Sermo brevis integrum sensum rei propositæ scribens, sic dictus à poris, qui sunt apertiones parvæ & subtilia foramina corporis, unde sudor emanat. Et etiam* AFORISMI *foramina sunt in navi, unde remi emittuntur. Item, liber quidam in Physica sic dicitur & scribitur per unum f.* Errat in etymo: quod est Græcum ἀφορισμός. Vide *Aphorismus*.

AFRA, Avis species. Alexander Jatrosoph. lib. 1. Passionum: *Pisces, aut* AFRAS, *aut pipiones, accipiant.* Ubi Glossæ MSS. *Afras, aves esse aiunt.*

¶ AFRANCARE, ut *Affrancare*. *A dicto usatico in perpetuum Afrancantes*, apud Justellum Hist. Turon.p.155. Vide *Affranquire*.

¶ AFRANCHIRE, Annuæ pensionis obligatione se se exsolvere, Gall. *Affranchir, Amortir, Exempter.* Obituarium S.Geraldi Lemovicensis fol.8.recto: *Et volo & ordino quòd hæredes mei valeant exhonerare & A*FRANCHIRE, *descbargiare dictos solidos censuales.*

¶ AFRANQUIRE. Vide *Affranquire*.

¶ AFRICANA, Gallina Indica, Gall. *Poule d'Inde*, sic dicta, ut quidam volunt, quòd ab Africa primùm fuerit allata; vel propter nigrum colorem, ut iis placet, qui hujusmodi gallinas volunt ab India Occidentali ducere originem, hincque ad nos delatas fuisse & inde dictas *Indicas*; sed *Indicas* vocamus, inquit Salmasius ad Solinum, non quòd ex India primùm advectæ; nam in Bæotia & Græcia passim nascuntur. Sed quia quidquid ad nos transmarinum adfertur, Indicum vulgo appellamus. Computus anni 1277. apud Kennetum Antiquitat. Ambrosden.p.287. *Remanet in granario v. quarteria & dimidium frumenti, IV. boves, VI. mutilones, & VI.* AFRICANÆ *feminæ, II. pullani fœmini, VIII. boves, XI. vaccæ, I. bovettus maximus, IV. boviculæ fœminæ, LX. casei, &c.* Posset *Africanæ* nomine alia gallinæ species intelligi, quam Afri vocant *Ano*, Gallinam Persicam Jonstonus, Indicam verò Gesnerus & Aldovrandus. Hæc ad nos transiit ex Africa. Vide *Afra*.

AFRICANUS, *Negotiator*, Ugutioni. Vide *Syrus*.

¶ AFRICARIUM, fortè mendum pro *Piscarium*. Charta x. seculi apud Mabill.to.4. Annal.pag.686. *Mansum... Deo & S.Michaeli Fratribusque inibi servientibus attribuo... in villa Argentiniaco quidquid habere videtur, hoc est, mansos duodecim vestita cum appenditiis suis inibi adjacentibus, cum silvis, pratis, pascuis,* AFRICARIIS, *aquis, aquarumve decursibus.*

AFRONES, Stulti, ex Gr. ἄφρονες, Passio S. Victoris Massil. MS.

Afrones & bruti mortem nec usque secuti.

¶ AFROR, Gravis odor, fœtor. Vita B. Columbæ to.5. Maii pag.372. * A. *Ubi quandoque ventus lampadem extinguebat, fœtor & fumus afficiebant eam* AFROR *ceparum & agruminum.*

¶ AFROSELINUM, Talcus, lapis in laminas pellucidas sectivus, Gall. *Talc.* Matthæus Silvaticus cap.479. *Lapis specularis, lapis lunæ.* AFROSELINUM *secundùm Albertum, est lapis ad modum vitri perspicuus.... scinditur in quaslibet partes tenues, & finne inde fenestræ, sicut de vitro, nisi quod loco plumbi oportet ponere lignum.*

AFRUGUM. Palladius de Architectura: *Sed cuprum adustum fit cerussa, quam nostri Afrugum vocant.* Ubi Pithœus monet in MSS. legi. *Afrugum*, & *Affrugum*.

AFUMENTUM, *Dumetum*, in Breviloquo.

¶ AGA, Aqua, Occitanis *Aigue*. Authenticum Anian. apud Mabill.to.5. Annal.Benedict. p.719. col.1. *Dono in jam dicta villa Armanciacus mansum seniore, ubi nos ipsi commanere videbamur, cum oglatis &* AGA *& regressis, terris. &c.* Quæ quidem in aliis aliarum gentium Instrumentis exprimi solent, *Aquis aquarumque regressibus*.

¶ AGABO, *Qui negotia præcedit*, apud Isidorum in Glossis & Papiam; apud Pithœum verò legitur, *Agaso, qui præcedit, minister, officialis.* Vide *Agaso*.

AGA-

AGAGA, ejusdem fortè notionis, ac *Agagula*. Fragmentum Petronii de Cœna Trimalcioois: *Non omnia artificia servi nequam narras; Agaga, est, ac curabo stigma babeat.*

AGAGULA, *Aggagula*, *Agula*. Glossæ Isidori: *Aggagola, lenocinator, pantomimus*. Infrà: *Agagula, lenocinator*. Alibi: *Accucula, acutus, solers*. [apud Grævium: *Accuculia* & *Acuculia*.] Item: *Acucula, Acutus, solers, Agagula*. Scribitur *Agagula* in Excerptis Pithœanis [*Agugula*, apud Grævium.] Jo. de Janua: *Agula, Leno, quasi agens gulam*: sed videtur legendum *Agagula, vel Aggagula*. Edictum Theoderici Regis cap. 54. *Maritus bis criminibus convictam dimittat uxorem, si adulteram, si maleficam, vel etiam, quam vulgus appellat* AGGAGULAM, *in judicio potuerit adprobare*. Quidam vocem Gothicam esse putant, alii à Latino accersunt. At cùm in Glossis Isidori *Agagula sit pantomimus*, videtur idem esse in iisdem Glossis *Aculus*, ubi *ministerialis domus Regiæ* definitur. Nam paotomimos *ministeriales*, & *ministellos* dictos, infrà dncemus. Sed de hujus vocis origine consulendus Eustath. Suvartius lib. 5. Aoalect. cap. 7.

1. AGALMA, *Figura quasi agens imaginem alterius*, uti ougatur Fraociscus de Sacraquercu, ex alio fortè. Io Gloss. MSS. *Agalma, dicitur Apesfragisma, vel imago sigilli*, ἄγαλμα, simulacrum. Martianus Capella lib. 6. de Pallade:

Quam docto assimilant habitu, qui Agalmata fingunt.

Charta Edgari Regis pro Westmonasterieosi Ecclesia an. 968. *Ego Dunstanus hanc libertatem Crucis Agalmate consignavi*. Dudo Decaous S. Quintini in Præfat. ad Acta Normannorum:

Alloquio celebris, virtutum Agalmate pinguis.

Infrà: *Nitebat enim progenerum nobilitate, florebat bonitatum Agalmate*. Rursum pag. 136. *Probitatum Agalmate florens*. [Bulla Johannis Papæ XV. pro Monasterio S. Eligii Noviomensis an. 988. *Et ut hujus auctoritatis status inviolabilem optineat firmitatem per temporis futuri decursus* AGALMATIS *nostri impressione subterfignamus*.] Utuntur Fridegodus in Vita metrica S. Wilfridi cap. 47. Herigerius in Vita S. Landelini, &c.

Sed aliud videtur sonare apud Raynerum Monach. Cellensem in Miraculis S. Gisleni: *Corpus sindone mundo diligentissimè involutum, & sub* AGALMATIA *clave firmissimè obseratum in eadem urna deponitur*. Ubi *agalma clavis* videtur esse sigillum clavi impressum, cujusmodi passim habent antiquariorum scrinia.

☞ Mabillonio in hunc locum sæc. 2. Actor. SS. Ord. S. Bened. p. 797. ait, *Agalma* hic accipi debere pro scrinio. *Agalma*, inquit, *simulacrum, ac templorum ornamentum. hoc loco scrinium.*

¶ 2. AGALMA, Grex, ovile, caula: Vita S. Gerardi Abbatis, in Actis SS. Ordinis Sancti Benedicti sæc. 5. p. 267. *Eia, inquiunt, pastor strenuissime,* AGALMA *commissum matura invisere, summique pastoris fisus juvamine, lupinos rictus satage sagaciter abigere.*

¶ AGANON. Sic vocaor Chartularium S. Petri Carnut. in Valle. Acherius sol. aotepenultimo Præfationis ad secundum tomum Spicilegii: *Ad ultimum adtexta sunt Synodi Aurelianensis gesta .... è veteri* AGANONE, *hoc est, Chartulario S. Petri Carnotensis in Valle*. Equidem hæc vox non omnino videtur juris nostri, cum nil aliud sit oisi proprium Aganonis Episc. Carnutensis nomen qui hoc cœnobium seculo decimo instauravit: verùm cùm in ea plurimi falli possent Acherii ad exemplum, qui hanc aotiquatum esse *verbum* è regione laudati textus adnotavit, illam hic inserere operæ pretium duximus. De hoc codice ita Mabillonius to. 3. Annal. Bened. pag. 503. ad an. 950. *Ragenfredi duo hac de re instrumenta ex Chartaceo libro, Haganonis dicto à nobis edita sunt*. Pari ratione *Folquinus* dicitur *Sithiensis* codex in quo continetur Historia diplomatica celeberrimi Monasterii Sithieosis seu sancti Bertini apud S. Audomarum.

1. AGAPE, Gr. ἀγάπη. Sic Christiani vocabant communes cœnas, seu epulas, quas ut mutuæ charitatis indices ac illices primis seculis in præcipuis solennitatibus celebrabant, in ipsis etiam Ecclesiis, quod postremum improbatum postea, & Coociliorum canonibus vetitum. Nam & id à Paganis factitari solitum auctor est Libanius in 1. ἐκφράσει, ex Allatianis. Glossæ MSS. ad Concilium Laodic. can. 27. *Agapen, convivia*. Acta SS. Numidarum Martyrum num. 12. *Quocum ego & Marianus, quasi ad Agapen spiritu dilectionis & caritatis raperemur*. Sed cùm de multiplici hac Christianorum Agape, jam olim, quæ sancti Patres ac Concilia in hanc rem dixere, à viris doctissimis annotata sint, ad eos Lectorem amandare satius videtur, ne actum agere, & aliorum scripta expilare videamur. Consulat igitur, qui hæc nosse volet, Baronium an. 57. n. 132. an. 391. n. 39. an. 691. n. 27. & seqq. Eundem de Martyrologio Romano cap. 4. Auctorem Romæ subterraneæ lib. 6. cap. 27. Gazæum ad collat. 24. Cassiani cap. 12. Bioium in Notis ad Concil. Laodicen & Carthagin. sub Siricio PP. Justellum ad Canones Eccl. univ. Ferrandum in Disquisit. reliq. Salmasium de Jure Attico & Romano cap. 3. & 4. Meursium, Cerdam, Spelman. & alios.

2. AGAPE, Eleemosyna, refectio pauperum. Glossæ MSS. *Agapis, Caritas vel refectio pauperum*. Alibi: *Agape, Caritas vel caritativi hospites*. In Sacramentario Gregorii M. ex Bibl. Ecclesiæ Belvaceosis, habetur *oratio ad Agapen pauperum*, quæ in lib. 3. Sacrament. Eccles. Roman. cap. 48. inscribitur: *Pro bis, qui Agape faciunt*. Gloss. Ælfrici: *Agape, Ælmerre* Eleemosyna. Ugutio: *Agape, Eleemosyna erogata*. Ita autem Eleemosynas appellarunt Christiani, quòd communibus istis conviviis pauperes adhiberent, eorumque causa quodammodo illa peragerentur. Unde S. Augustinus Fausto Manichæo respondens, qui Christianos sacrificia vertisse io *Agapes*, & idola io martyres &c. calumoiabatur: *Agapes nostra*, inquit, *pauperes pascunt, sive frugibus, sive carnibus*, lib. 20. cootra eundem Faust. cap. 4. & 20. Vett. Glossæ ad can. 27. Concilii Laodic. *Convivium pauperum Agape dicitur*. Concilium Tullense an. 859. c. 14. *Qui enim* AGAPEN *Pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant, apud SS. Patres eorum necatores vocantur*. Herigerus Lobiensis de Vita S. Ursmari:

Indicens Agapen simul & jejunia crebra.

Domnizo lib. 2. de Vita Mathildis cap. 12.

Dans Agapen grandem, nutriens inopes, tribulantes.

Decreta S. Steph. Regis Hung. lib. 2. c. 17. *Si — Agape facere voluerit pro animæ redemptione sui mariti, qualitercumque velit*. Vita S. Vodali Benedicti n. 5. *Ipseque — statim pauperi Agapen ad ostium petenti dedisset*. Vita S. Alberti Abbat. Cambronensis n. 13. *Erat liberalissimus erga pauperes Christi: nam per singulos dies Agapen illis faciebat*. Acta Murensis Monasterii pag. 55. *Ea conditione, ut singulis annis in anniversario ejus sufficiens ministerium catervæ Congregationis habeat, &* AGAPE *pauperum ipsa die inde fiat*. Vita S. Simonis Comitis Crispeiensis cap. 10. *Accidit autem ut quadam die viator esuriens illic Agapen postularet, &c.* Franciscus Canonicus Pragensis: *Idem surgens ad Agapem faciendam, ante ortum solis vocabat officialem, cui commiserat curam pauperum, &c.* Christianus de Scala in Vita S. Ludomillæ p. 46. *Evangelicum implens illud, quo jubetur Agapem facere, ignorante sinistra nostra, quod faciat dextra*. Ita usurpant præterea Pe-

Pelagius libello 10. n. 5. 46. libello 13. n. 15. libello 5. n. 31. Palladius cap. 18. Heraclides cap. 5. Regino lib. 2. de Eccles. discipl. cap. 443. &c. Vita S. Vodgali n. 7.

3. AGAPE, Caritas, quæ vis est vocis Græcæ, titulus honorarius. Marculfus lib. 1. form. 51. *Uberem strenuitatis vestræ Agapen erga nos potissimo jure flagrantem literarum serie non omittimus excitare*. Vide Jonam in Præfat. ad Vitam S. Columbani. Ita etiam Græci ἀγάπην non semel usurpant, ut pluribus docet Meursius.

AGAPETA, vel AGAPETES, Papiæ: *Lenocinator, & qui cum fœminis illicitè conversatur procaciùs Clericus*. Porro Clericos istos ἀγαπητὰς vocabant, quòd cum mulieribus ac virginibus, quas domi sub *Agapetarum*, seu *dilectarum*, appellatione detinebant, prava commercia habere dicerentur. Julianus Antecessor Const. 3. ex Nov. 6. *Nulla autem facultas Diaconissis tributa est, habere secum quosdam velati fratres, sive cognatos, vel quos dicere solent ἀγαπητοὺς*. Hinc S. Hieronymus Epist. 22. ad Eustochium: *Unde in Ecclesias* AGAPETARUM *pestis introiit? unde sine nuptiis aliud nomen uxorum? imo unde novum concubinarum genus? &c.* Idem ad Oceanum de Vita Clericorum, de Clericis agit, *qui Agapetas ampliùs quærunt, quàm Christum*. Erant igitur *Agapetæ* virgines aut viduæ, quæ specie cælibatus ac virginitatis nuptiis nuntium mittebant, & cum Clericis in eadem domo habitabant, ac, ne qua pravi consortii suspicio esset, sese invicem *dilectos* ac *dilectas* appellabant, vel etiam, *fratres* aut *sorores*. Ugutio: *Agapeta, Ancilla dicitur, quæ Christo nubere vovit*. Has Græc. συνεισάκτους vulgò vocant. Vide S. Epiphan. hæres. 63. & 79. & Chrysost. serm. contra Concubinarios, [Palladium in Vita ejusd. Chrysostomi p. 45.] & quæ notarunt Pithœus ad Julianum Antecessor. & Jacobus Gotofredus ad legem 44. Cod. Theod. de Episcop.

¶ AGARENI, Sarraceni, qui scilicet se existimant ortos ex Ismaele filio Agaris & Abrahami. Conc. Panna-fidelense an. 1302. to. 3. Collect. Concil. Hispan. p. 540. *Quia nonnulli tam Judæi quam* AGARENI, *cæcitatem sui erroris attendentes, ad fidem converti desiderant orthodoxam, &c.*

¶ AGARGATHUNG. Vox Longobardica, id est, *secundùm qualitatem personæ*, ut in legibus Longobard. Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 1. pag. 19. col. 1. *Si quis homicidium perpetraverit absconsè in Barone, libero, vel servo, vel ancilla, & unus fuerit aut duo tantùm qui ipsum homicidium fecerit, componat DCCCC. solidos, si verò plures fuerint, si ingenuus fuerit qualiter in* AGARGATHUNG, *ipsum homicidium componat*. Editio habet *Gargabangi* pro *Agargathung*. Vide *Garathingi*.

AGARITUDO, *Suspirium, vel anxietas*. Breviloq. an *ægritudo*?

¶ AGARNUS pro *Agarenus*. Vide in *Amaratunta*.

¶ AGARON. Vide *Agabo*.

AGASO, *Minister, officialis*, in Glossis Isid. Gloss. Lat. Gr. *Agaso*, δοῦλος, ὑπηρέτης, fortè ἱππεύς. Jo. de Janua: AGASO, *propriè dicitur qui curat jumenta, quasi agens somarium. Quandoque tamen* AGASO *dicitur Domesticus minister asinorum; ita dicit Ugutio. Unde Græcismus*,

Est asinorum pastor Agaso, boumque bubulcus,

In leg. 2. Cod. Theod. de Cohortalib. *Agasones* dicuntur *servi & ministri* Stationariorum.

☞ Est igitur *Agaso* idem qui Curator equarius seu stabularius, Gall. *Palefrenier*, *Valet d'écurie*: qua notione ab ipso T. Livio usurpatur. Spicilegium MS. Fontanell. pag. 404. *Ipse Panetarius habet sub se* AGASONEM, *qui curam capit de equis Monasterio pertinentibus, & de equis hospitum, si qui fuerint*.

AGAULIZARE, Vita S. Pirminii cap. 26. *Ut perspicuè intelligere daret, quàm suavibus anima illa in cælo frueretur melodiarum cantibus, cujus in terra defuncto corpore animatæ materiæ* AGAULIZARET *sonus*.

☞ In veteribus Glossis MSS. *Agolizare*, *Applaudere*. Vox Græcæ originis fortè ab ἀγλαΐζω, illustrem reddo, honesto. Vel etiam ab αὐλίζω pro αὐλέω, tibiis cano & præpositione Latina *Ad*: quod haud insolitum apud istius ævi Scriptores. Hic autem de symphonia mirabili quæ ad B. Pirminii corpus audiebatur.

AGAUNUM, Celeberrimum ad inferiorem Valesiæ limitem Monasterium, à situ appellatum volunt, quòd inter saxa & rupes constructum sit: *Agaunum enim accolæ, interpretatione Gallici sermonis, saxum dicant*, ut est in Historia S. Mauricii isthic cum Thebæa legione interfecti. His consentanea sunt, quæ habet auctor Vitæ S. Romani Abbatis Jurensis n. 1. *Quamvis erga* AGAUNUS *vester Gallico priscoque sermone, tam primitus per naturam, quam nunc quoque per Ecclesiam, veridica præfiguratione, Petri petra esse dignoscitur, &c.*

¶ AGAZO. Vide *Agaso*.

¶ 1. AGEA. Gloss. Bituric. ex Isid. l. 19. *Agea, via vel loca in navi per quæ ad remiges hortator accedit*. In Amalth. ex Festo: *Ageia, Agea, Viam navi, quòd in ea quæque res agi solet*. Gall. *Pont*, *Tillac*. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 4. cap. 13. apud Murat. to. 10. col. 1005. *Omnis in hac vindicta crudelitatis modus exceditur, omnis quidem pietas relegatur, imago mortis ubique prætenditur, ubique calcantur cadavera pedibus bellatorum*, AGEA *earumdem spumanti cruore tingitur, rivus affluentis sanguinis per foros egreditur; color maris ubique cæruleus hic Siculorum cæde mutatur*. Utitur Ennius apud Isidorum loco citato. Vide Scaligerum, & infrà *Agiama*.

¶ 2. AGEA, orum, *Victimæ quæ pro rebus agendis offerebantur*. Sic Calepinus ἄγος, unde pluralis ἄγεα, sunt res sacræ, piacula.

¶ AGEAR, *Ageator*, *Hortator remigum*. Isid. Gloss. Gallis *Comite*, Italis *Aguzino*. In Gloss. Lat. Græc. *Agear*, κελευστὴς καὶ κάραβος.

¶ AGECENCIÆ, vel AGENCIENCIÆ, pro *Adjacentiæ*. Charta Vandemiris apud Mabill. Diplom. pag. 472. *Simile modo donamus Badenaco ad Funtanellæ ad domno Petro, ubi domnus Vanda in corpore requiescit cum* AGECENCIIS *vel adpendiciis, totum & integrum sicut à nobis est possessum*. Historia Monasterii S. Germani à Pratis. instrum. pag. 5. col. 1. *Totum & ad integrum cum* AGECIENCIIS *vel adpendiciis suis, sicut à nobis præsente tempore est possessum*. Vide *Adjacentiæ*.

¶ AGEFRIE, pro *Agenfrida*, occurrit in Legibus Inæ MSS. Vide *Ageafrida*.

¶ AGEG. Charta donationis Rudesindi Episc. pro Monasterio S. Salvatoris de Cella-nova. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 181. *Alias casulas tredecim, quinque de Alchaz, sex feray cardena, septem barragan, octo cardena merayce, novem vermelia ex* AGEG. Fortè locus in quo vermelia.

AGELLARIUS, *Rusticus, qui agrum colit*, Ugutioni. Vide *Agrarius*.

¶ AGELLUS. Gloss. Bituric. Ecclesiæ MS. *Agellus, nuntius, glandium, vel ager parvus*.

AGENDA, Officium divinum, officium Missæ, sacra Liturgia. Ita autem dicitur, quòd veteres *Agere Missas* dicerent, ut infra observamus; nam *Missa* generatim primitus quodvis officium erat. Concil. Carthag. II. sub Cælest. PP. can. 9. *In quibusdam locis sunt Presbyteri, qui ... complurimis in domiciliis agant* AGENDA, *quod disciplinæ incongruum cognoscet esse Sanctitas vestra*. Infrà: *Quisquis Presbyter inconsulto Episcopo Agenda in quolibet loco voluerit celebrare, &c.* Eadem habentur in Cap. Caroli M. lib. 5. cap. 38. lib. 6. cap. 234. in Addit. 4. Lud.

4.Lud.Pii cap.49.& apud Ferrandum Diacon.cap.90. ex Concil. Carthag. cap.7. Incertum tamen, an his locis *Agenda mortuorum* intelligatur, quæ nudè *Agenda* dicebatur, uti mox observamus. S. Benedictus in Reg. *Cæteris verò* AGENDIS *ultima pars ejus orationis* (Dominicæ) *dicatur, ut ab omnibus respondeatur: Sed libera nos à malo.* Idem cap.13. *Agenda matutina vel vespertina non transeat.* Innocentius I.PP.Epist.1.ad Decentium: *Quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cæteris* AGENDIS *arcanis teneat.* Sulpitius Severus de Vita S.Martini: *Admonet pro consuetudine expectare in Ecclesia populum, illum ad* AGENDA *missarum solennia debere procedere.*

AGENDI DIES, in quibus *Agendæ*, seu Ecclesiastica officia peraguntur. Liber, cui titulus *Expositio Missæ. Hæ orationes duæ dicuntur, una super Diptychos, altera post lectionem nominum, & hoc quotidianis, vel in* AGENDIS *tantummodò diebus.*

AGENDA DIEI, Officium diei seu festi. Geraldus in Vita S.Stephani Grandimont.cap.3.n.17. *Exceptis Ecclesiastici officii regularibus debitis,* AGENDA *videlicet diei, & B.Mariæ, & fidelium defunctorum.*

AGENDA MISSARUM, apud Ægidium Monach.Aureæ-Vallis in Alberone II.Episc. Leod.c.34. [Acta SS. Maii to.3.pag.220.D. *Inter Missarum porro* AGENDA.... *sopor irrepsit.*]

AGENDA MORTUORUM, Officium vel Missa pro defunctis, in Synodo Carthaginens.II. can.9. in lib. I. Sacram.Eccl.Rom.cap.92.lib.3.cap.95.in Antiphonario S.Gregorii, & in veteri Kalendario Romano apud Allatium de Dominicis & hebdomadibus Græcorum pag. 1493. apud Joannem Abrinc. Episc. de Eccl. offic. &c. Inquisitiones de Presbyteris cap. 89. apud Reginonem Ecclesiast. disciplin. *Similiter ordinem & preces in exequiis atque Agendis defunctorum.* Gervasius Tilleberiensis MS.part.3. de Otiis Imperial. cap. 18. de quodam Episcopo: *Dum Agendam Mortuorum sedulus orator passim deambulando cantaret.*

AGENDA, nudè, pro *Agenda Mortuorum* dicitur, ut auctor est Durandus lib.7.c.35. n.1.Anast. Bibl. in S. Leone II. PP. *Hic fecit constitutum—ne Mauri quondam Episcopi* (Ravennatis) *anniversitas, aut Agenda celebretur.* Beda in Vita S. Augustini: *Per omne sabbatum à Presbytero loci illius Agendæ eorum solenniter celebrantur.* Vide Berengosium Abb.lib.3.de Invent.S.Crucis cap.11.Guigonem in Statutis Cartusiens. cap.11.§. 5. cap.14.§.1.4. & Statuta antiqua ejusd.Ordin.I. part.cap. 5.§. 35.

¶ AGENDA, nudè positum pro Vespertinis precibus iisque canonicis sumi videtur in schedis Narbonensibus 427. ubi sic legitur: *Et dixit per sacramenta, quòd in die Martis sancta nuper præterita non inveniebat filiam suam prædictam, quam amiserat circa* AGENDAM, *sive circa horam qua homines exeunt ab operibus propter defectum diei in sere.*

AGENDA, *Liber Baptismatis vel Benedictionis*, Joanni de Janua: in quo scilicet officia Ecclesiastica continētur.

AGENDA CAPITULI, Totum id, quod in Capitulari loco, seu Capitulo, vel legitur, vel tractatur. Ita præfert titulus in Collectario Bursfeldensi, ut auctor est Haeftenus.

¶ AGENDA PACIS, Pacis conditiones, Gall. *Articles d'un Traité de Paix.* Fœdus MS. Alvredi & Guthurni Regum, apud Spelmannum in voce *Agenda. Hæc sunt pacis Agenda quæ Alfridus Rex & Godrū Rex cōstituerūt.*

AGENDA REGNI, Negotia, res. Charta Ricardi I. Reg.Angl.apud Radulfum de Diceto in Imaginib.Hist. pag.659. *Præcipimus ut secundum dispositionem vestram de omnibus* AGENDIS *Regni nostri, tam de Castellis quam de escaetis, absque omni occasione faciatis.*

¶ AGENEROTES, *Qui se sanctificat.* Gloss.Bitur. Corrupta vox videtur esse ab ἁγιάζω, Sanctifico, consecro.

AGENFRIDA, Verus dominus, merus possessor. Anglo-Saxonibus agen-fridea. Leges Inæ. cap. 50. *Si* (porcus) *non fuerit ibi sæpius quàm semel, det* AGENFRIDA *solidum unum.* Saxon. habet agen fride, vel fridea. Vide easdem Leges Inæ apud Bromptonum cap.45.

AGENHINE, Anglis, *Familiaris* seu *famulus domesticus.* Ita porro iis dicebatur: qui tertia nocte apud aliquem hospitatus erat: tunc enim tenebatur paterfamilias perinde de eo respondere, tanquam de sui ipsius famulo, & illatas ab eo injurias resarcire, si delinquentem Justitiæ non sisteret. Leges Edw. Confess. cap.27. *Si quis hospitaverit privatum vel alienum, qui Anglicè* Uncp *dicuntur, poterit, cum noctibus habere duabus tanquam hospitem: qui si forisfecerit, non incurrat Dominus pro hospite.... quem si tertia nocte hospitatus fuerit, & is alicui forisfecerit, habeat eum ad rectum, tanquam de propria familia, quod Anglicè dicitur* dna nigd gerd, drid nighd agen hine, id est, duabus noctibus hospes, tertia habitus est domesticus: est enim agen, *proprius*, & hine *famulus.* Similia habet Bracton. lib.3.tract.2.cap.10. *Item secundùm antiquam consuetudinem dici poterit de familia alicujus, qui hospitatus fuerit cum alio per tres noctes, quia prima nocte dici poterit* Uncuth (i. incognitus) *secunda verò* Gust. (i. hospes) *tertia nocte* HOGHENEHYNE, i. familiaris, domesticus famulus, est enim Anglis *hoine* & *hogh*, domus: hinc famulus. Leges Henrici I. c.9. *Nemo ignotum vel vagantem ultra triduum absque securitate detineat.*

¶ AGENNENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronū.*

¶ AGENNETUS, Gr. Ἀγέννητος, Ortus non habens, apud Tertull.cap.35.adv.Valentin.

AGENTES dicuntur, qui rebus agendis præsunt, & à Proceribus iis præficiuntur. *Agentes potentum* in Concilio Aurel.IV.cap.26.qua notione usurpant Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 34. & Baudonivia in Vita ejusdem S.Radegund. c.6. *Agens domus*, apud Gregor.Turor.lib.7.c.42.qui *Actor* lib. 9. cap.35. *Agentes & ministri Monasterii*, in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 687. *Agens Regis*, in Charta Odardi Dom. Harnensis anno 1328. *Et se en ce cas li dis Sires, ou si hoirs estoient defaillans de faire de ce bonne Iustice, lidis Maires & Iurès se pourroient traire & doloir à l'*AGENT *du Roy, & par l'Agent du Roy lidis Sires & si hoirs seront contraint à faire justice du meffait, &c.*

AGENTES, Officiales ac Ministri Regii, quorum munus *Actio* inde appellatur. Greg. Turon. lib.6. cap. 19. *Mittit nuncios Comitibus, Ducibusque & reliquis Agentibus, ut collecto exercitu in Regnum Germani sui irruerent.* Marculfus lib. 1. form.11. *Ille Rex, omnibus Agentibus, &c.*

AGENTES IN REBUS. Qui Principis jussis obsecundabant, eorum mandata in provincias perferebant, *Magisteriani* etiam appellati, quòd sub Magistro officiorum militarent. [Hinc in Gloss. Latino-Græcis MSS. *Agens in rebus* Μαγιστριανὸς dicitur.] Hieronym. in Abdiam cap.1. *Eos enim, quos nunc Agentes in Rebus, vel Veredarios appellant, veteres Frumentarios nominabant.* Ejusmodi Agentium in rebus passim mentio apud Scriptores, quos laudat Jacobus Gotofredus ad tit. Cod. Theod. de Agentibus in rebus, ubi copiosè de eorum munere, scholis, & privilegiis.

¶ AGENTI, pro *Agentes.* Præceptum Pippini Regis ap.Marten.to.1.Ampliss.Collect.p.26.col.2. *Domesticis, Vicariis, centenariis vel omnibus Agentis nostris.*

¶ AGENTIA, Facultas agendi. Catalogus operum

B. Raimundi in Actis SS. Junii to.5.pag.703. E.ccxxx. *Liber de existentia & Agentia Dei contra Averroem*.

AGENTIAMENTUM, Instauramentum, ex Gallico *Agencement*, *Estorance*: in Consuetud. Tolosæ part.3.tit.de Dotibus. Tabulæ nuptiales Geraldi Fabri Domicelli D. mansi Milhagueti, &c. ann. 1315. mens. Febr. *Item fuit dictum, quòd dictus nobilis Helias Fabri dabit pro osculo seu* AGENSAMENTO *dictæ Andreæ futuræ suæ sponsæ 20. libras in casu prædecessus*, &c. [Consuetud. Tolosæ rubrica de Dotibus art.1. *Consuetudo est Tolosæ seu usus, quòd mulieres transductæ per maritos ipsis viris præmortuis lucrantur, & debent recuperare de bonis ipsorum maritorum dotes & donationes propter nuptias seu* AGENTIAMENTUM, *ubi constat de Agensiamento & de donatione propter nuptias*.]

AGER, Terræ, seu agri portio, certis limitibus & mensuris definita, quam alii *Acram* vocant. Math. Paris. ann. 1083. *Rex Willelmus misit Justitiarios per omnes Angliæ Comitatus, & inquirere fecit, quot* AGRI, *vel jugera terræ, uni aratro sufficerent per annum in singulis villis*, Lib. Rames. sect. 245. *Terra unius hidæ, & terra 28. Agrorum*. Sect. 297. *In Honctonensi Campo unum Agrum juxta viam*. Tradit. Fuld. lib. 2. trad. 224. *De terra culta atque arabili Agros 54*. Trad. 229. *In villa, quæ dicitur Aschaa, 80. Agros propriæ hæreditatis*. Occurrit ibi iterum sub fin. lib. 3. pag. 588. & to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 289. Huc etiam spectare videntur verba Isidori lib. 15. Orig. cap. 15. *Actum, provinciæ Bæticæ rustici, Agrum vocant. Agnam*, pro *Agrum*, habent hoc loco Gromatici; est autem actus, ut ibidem definitur, mensura agri *latitudine pedum 4. longitudine 190*. Vide *Acra*, *Campus*.

☞ Varia occurrunt apud veteres Agrimensores, Agrorum secundum suas finitiones & figuras spectatorum nomina. Horum quædam ut pote obsoleta, aut etiam barbara hic subjicimus.

¶ AGER ALLUVIUS, Ager est quem paulatim fluvius in agrum reddit. Var. Aut. de Limit. ib. 230.

¶ AGER CITRATUS, Ultrato opponitur. Volater. de Front. 20. Var. Aut. de Limit. 236.

¶ AGER COMPASCUUS, dictus qui à divisoribus agrorum relictus est ad pascendum communiter vicinis. Var. Aut. de Limit. 230.

¶ AGER DEXTRATUS, Var. Aut. de Limit. 236. Volater. de front. 20.

¶ AGER HABENS CAPUT BUBULUM. Var. Aut. de Limit. 174. *Ager si Caput Bubulum fuerit, id est, duo trigona isopleura juncta*, &c.

¶ AGER LUNATUS. Var. Aut. de Limit. 175.

¶ AGER RUDIS. Hyg. de Limit. constit. 136. *Agrum Rudem provincialem sic assignabimus quemadmodum suprà dixi*.

¶ AGER SINIATRATUS. Volater. de front. 20.

¶ AGER TRIGONUS ISOPLEURUS. Var. Aut. de Limit. 174. *Ager si fuerit trigonus isopleurus habens tria latera per quæ sexagenas perticas habeat*, &c.

¶ AGER ULTRATUS. Volaterr. de front. 20. *Ager citratus, Ultratus*, &c.

¶ AGER, Agrorum mensura. Vide *Acra* in voce *Acra*.

¶ AGERA TERRÆ, pro *Acra terræ*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 94.

AGERE. Capitula Herardi Archiep. Turon. c. 58. *Ut exequiæ mortuorum cum luctu secreto— fiant, —& ut 30. diebus amici & parentes pro eis Agant*. Id est, *Agendam Mortuorum* faciant. Rabanus Maurus lib. contra Judæos cap. 53. ubi de S. Ambrosii cum Theodosio concertatione de Judæorum Synagoga: *Atque ita obtinuit, ut illa, quæ statuta fuerant, revocarentur: nec priùs ad altare accedere voluit, nisi fide sua Imperator illum* AGERE *debere testaretur. Cui Episcopus: Ergo Ago fide tua. Respondit Imperator: Ago fide mea. Qua sponsione iterata, securus peregit Sacerdos divina mysteria*. Vide *Agenda*, & *Missa*.

AGERIENTIA, idem quod *Aisantia*, de qua voce infrà agimus. Vetus Charta apud Mabillon. de re Diplomat. p. 472. *Villa cognominante in pago Camliacensi cum omni merito vel* AGERIENTIAS *& soledetates suas*, &c. Occurrit eadem vox non semel ibidem.

¶ AGGAGOLA,) Vide in *Acucula*.
¶ AGGAGULA,) Vide in *Agagula*.

AGGAUDERE, pro *Adgaudere*, apud Petrum Venerab. Epist. 16.

AGGER, Iter publicum, Via Militaris. Gloss. *Agger, Strata, via publica*. Servius ad 5. Æneid. AGGER *est mediæ stratæ eminentia coaggeratis lapidibus strata*, Ammiano lib. 18. & 19. *itinerarius Agger*. *Agger publicus*, in leg. 2. Cod. Th. Ne quis in palat. maneat: & leg. 4. & 5. Cod. eod. de Itinere muniendo. Et eidem Ammiano, Bedæ in Martyrol. 4. id. Oct. in Actis Martyrii SS. Cantii & Cantiani &c. Vide Bergerium lib. de Vira Imperii.

AGGER TERRÆ *propter finem fundorum antiquitus ingestus*, in Lege Bajuwar. tit. 11. §. 3.

¶ AGGESSIONES VIARUM, pro *Aggressiones viarum*, id est, vis illata viatoribus. Charta Jacobi Regis Aragoniæ to. 8. Spicil. Acher. p. 270. *Exceptis homicidiis, raptibus virginum .... & latrociniis publicis sive* AGGESSIONIBUS *viarum & itinerum publicorum, & crimine furtum*, &c.

¶ AGGESTA, *Machinæ genus apud Romanos*. Laur. in Amalthea ex Synodo Nicena.

AGGESTUS. Anonymus in Vita S. Basoli Confess. ca. 10. *Usque hodie observatur, ut si fuerit in præfato saltu promota qualibet venatio, & intra* AGGESTUM *illius silvulæ hinc & inde prominentem ingressa fuerit, nec canis, nec venator quilibet postea illam prosequi audebit*. Eadem habet Adso Monac. in ejusdem Sancti Vita cap. 23. ubi *Aggestum*, vel *Aggestus*, videtur esse ambitus, seu incinctus silvæ, *aggere* quodam munitus, quomodo Tacitus *aggestus* usurpat. *Aggestum petrarum*, apud Jul. Frontinum de Coloniis. *Aggestus ex ramis Arborum diversarum, & junco, & manipulis constructus*, apud Ammianum lib. 20. Id præterea testatur Procopius lib. 2. de Bello Persico c. 26. qui ejusmodi *aggeres*, Romania [illegible] dici auctor est, quem locum laudat Suidas in verba [illegible] ubi Meursius [illegible] restituit. Certè [illegible] etiam legitur in Gloss. Gr. MS. Regio cod. 2062. ubi eadem verba, quæ Suidas, habet. Vide Aurel. Victoris Epit. in Caligula, Scriverium ad Vegetium pag. 585. & Meursium. Ab hac voce nata, ni fallor, apud nos, in quibusdam provinciis vulgaris loquendi formula: *Sçavoir les Agès d'une maison, ou d'une ville*, pro scire vias ac itinera. Nisi potiùs *ab Agea*, *via in navi dicta*, ut est apud Festum & Isidor. [illegible] in Gloss. Lat. Gr.

¶ AGGINARE, Explicare. Glossæ Isidori: *Agginantes, explicantes*. Festo *Aginatores sunt qui parvo lucro moventur*; ubi Scaliger ex Glossis: *Aginat*, [illegible], *Aginaro*, [illegible]. Sed Martinius in Lex. Philol. legendum censet, [illegible] & [illegible], *tractare*; hoc enim, inquit, latinum verbum transiit in usum Græcorum recentiorum. Vide *Aginare*.

AGGLATA, [Quivis agri modus.] Vide *Occlata*.

¶ AGGLINATUM, *Obliquum, curvum*, Gloss. Bitur. scil. pro *Acclinatum*.

AGGRANTIA. Vita B. Rogerii Abb. Ellantii in diœcesi Remensi cap. 10. *Mortuus denique erat sibi, ut omnibus viveret, omnibus subveniret: multam proinde* AGGRANTIAM *sparserat vir ille sanctus, quem sic affecerat sollicitudo fraternæ caritatis*. Ubi fortè leg. *fragrantiam*. Galli dicarent: *Il avoit laissé une bonne odeur de soy*.

¶ AG-

¶ AGGRATIARE, Parcere, condonare, Gall. *Accorder lettres de grace ou de pardon, Faire grace*. Hist. Comitum Lossensium, Leodii 1717. part. 3. pag. 164. *Habetque in locis & pagis prædictis jus Aggratiandi super delictis quibuscumque*. Hinc

¶ AGGRATIATIO, quo jus veniam aut abolitionem criminis concedendi significatur.

¶ AGGRAVARI, Esse in ultimis, extremum spiritum agere, Gall. *Etre à l'extremitè*. Breviarium Hist. Pisanæ ad an. 1156. apud Murat. to. 6. col. 171. *Guillelmus Rex Siciliæ in magnam infirmitatem cadens, per tres menses ita* AGGRAVATUS *est ut mortuus ab omnibus crederetur & totum regnum perdidit*.

AGGRAVATIO, Repetita & iterata excommunicatio. Vide Statuta Synodalia Nicolai Episcopi Andegav. ann. 1272. c. 4.

¶ AGGRAVATUS, Is in quem propter contumaciam gravior exsecratio seu excommunicatio lata est. Baluz. Hist. General. Arverniæ. to. 2. pag. 862. in Statutis Synodal. Bertrandi de Turre Episc. Tull. an. 1359. art. 74. *Parrochialium Ecclesiarum Rectores . . . habeant registra, in quibus nomina nominatim excommunicatorum & nominatim interdictorum*, AGGRAVATORUM, *Reaggravatorum...scribant*. Statuta Synodal. Eccles. Eduensis apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 516. *Excommunicatos, Aggravatos & Reaggravatos...publicè denuntient*. Miræi Opera Diplomatica, edit. 2. tom. 1. pag. 228. ex Charta Canonicorum S. Martini Ultraject. pro Richardo domino de Merode: *Et bonorum & jurium Ecclesiarum nostrarum excommunicatus*, AGGRAVATUS *& interdictus, invocato etiam contra eundem auxilio brachii sæcularis*.

¶ AGGREARE, Gratum habere, ex Gall. *Agrèer*. Rymer. to. XI. pag. 519. *Nos tamen, certis de causis & considerationibus nos specialiter moventibus*, AGGREAVIMUS, *concessimus & permittere volumus: &c.*

¶ AGGREDULA. Vide *Accredula*.

AGGREGARIUS. Thwroczius in Uladislao Rege Hung. c. 24. *Poloni & Sclavi, quos præda delectabat, Aggregario milite muniti, &c.* Videtur legendũ, *ac gregario*.

¶ AGGRESSATUS, Inceptus, inchoatus. Epistola Ludovici Imperat. ad Arnonem Salzburgensem Archiep. in Maceriis Insulæ Barbaræ: *Sacrum & memorabile concilium divino nutu nostroque studio in Aquisgrani palatio nuper Aggressatum, &c.* Eadem habentur apud Miræum to. 1. pag. 7. edit. 1723.

¶ AGGRUNDA, *Protectus*, ἐκδιωκτὸ ἰξώσης; in Gloss. Lat. Græco MSS. At si vim vocum Græcarum spectes, est *expositor, & expulsor*.

¶ AGIA, pro *Hagia* vel *Haia*, Silva, vel pars silvæ, quam *haïs* seu sepibus muniebant ad feras includendas. Hist. Beccensis Monasterii MS. p. 10. & 167. *Eidem quoque Monasterio tradidit idem Wido Comes Agiam de Monte-malo*. Vide *Haga*.

¶ AGIA, iterum pro *Haia*, Sepes, Gall. *Haie*, Instrum. an. 1276. ex Chartul. minori S. Benigni Divion. *Item super medietatem totius prati de Demois quæ ad partem meam devenit prout se ingerit à metis ibi positis usque ad moram super illud totum scilicet quod ibi habebat dictus Odo pater meus usque ad* AGIAM *mansi*. Et in alio venditionis Instrumento ejusdem anni 1276. *Quare dictas decem eminas bladi percipiendas & habendas . . . . assedi nomine meo & hæredum meorum super ea quæ inferiùs continentur. Primò super totam domum meam . . . prout illa domus & ejus pertinenciæ se ingerunt ab* AGIA, *quæ est retrò prout mansis se importat usque ad Agiam horti domus & bordæ*. Charta Oliverii Abbatis S. Johannis Angeriacensis an. 1307. ex Chartular. ejus Monast. p. 227. *Necnon asserebamus nos habere) & pascua ad omnia animalia dicti Prioratus depascenda, venationemque ad omnes feras cum canibus vel aliàs cum retibus, cordis & instrumentis quibus expedire videbitur; & jus scindendi quascumque arbores dictæ forestæ pro* AGIIS *ibidem ad venandum pro libito voluntatis ac Prioris nostri dicti Prioratus; nomine ejusdem Prioratus esse & fuisse in possessione pacifica omnium præmissorum*. Charta Joannis Morelli pro Monast. S. Joannis Angeriac. an. 1309. ex eod. Chartulario p. 238. *Necnon habent & habebunt venationem & poterunt venari liberè jure suo ad omnes feras cum canibus vel aliàs cum quibuscumque retibus, cordis & instrumentis quibus placuerit vel expedire videbitur ad venandum, ut quodlibet venationis genus exercendi, quotienscunque & quantumcunque voluerint pro libito voluntatis: & jus scindendi quascunque arbores in dicta foresta pro* AGIIS *faciendis, quantumcunque voluerint pro libito voluntatis, quercu tamen excepta & excerpta guarena, de bocheto à via cava versùs bochetum*. Vide *Haia* in *Haga*.

¶ AGIA ANASTASIS, voces Græcæ, Sancta Resurrectio. Appendix ad Agnelli librum Pontif. Murator. to. 2. p. 213. col. 1. B. *Vacante sancta matre nostra Ravennate Ecclesia, quæ Agia nominatur Anastasis, ob privationem Pilei suprà nominati*. Hic Pileus Archipræsul multùm vexarat Ecclesiam Ravennatem.

AGIÆ, *Glandulæ*, in Glossis Isidori [sic & Pith. Excerpt. nisi quòd in his legitur *Agia*.]

AGIAMA. Breviloq. AGIAMA, *dicuntur quædam loca in navibus, quæ per artationem remorum veniunt, vel dicuntur foramina, per quæ hortator remos accedit*. [Vide *Agea*.]

¶ AGIBILIA, Negotia, Gall. *Affaires*. S. Petrus Cælestinus dicitur *Inexpertus in Agibilibus* tom. 4. SS. Maii p. 458. *Vir moribus & scientia conspicuus, expertus in Agibilibus*, apud Rymer. to. 4. p. 570. Occurrit eadem vox in Formulari Anglic. Thomæ *Madox* p. 336. in Actis SS. April. to. 2. p. 588. &c.

¶ AGIBILIS, *Industrius, acer, strenuus, velox*, in Goclenii Lexico Philos. Catholicon Latino-Francicum: *Agibilis, Faisable, Agibilitas, Faisabletè, Agibiliter, Faisablement*.

¶ AGICIS. Vide *Ajacis*.

AGILD, ex Saxonico ægild, aliàs ongild, *Insolutus, Inultus, sine compensatione*, talis & tam sceleratus, ut ob hujus interfectionem pretium, quod *Weregildum* vocant, non exigatur. Leges Alvredi cap. 6. *Si Utlaga efficiat, ut occidatur, pro eo quòd contra Dei rectum, & Regis Imperium stet, —jaceat Agild*. In Legib. Kanuti Regis cap. 88. *Si quis eum inter agendum perimat, Agilde jaceat*. In Legibus Henr. I. cap. 88. corruptè habetur *Egilde*, pro *Agilde*.

¶ AGILITER, Facilè. Vita S. Catharinæ Senensis April. to. 3. p. 956. *Ceterùm quid passa sit à dæmonibus, non Agiliter potest referri*.

¶ AGILLARIUS, Bubulcus seu bubulcorum præfectus, à Græco ἀγέλη, Armentum, Anglis veteribus *Heyward* vel *Herd-ward*. Hic domino fidem facere & jurare tenebatur: de cujus Sacramenti formula Kennettus loquitur in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. Idem ibidem p. 534. ad ann. 1399. *Quoddam pratum viride, quod vocatur Heywards-mere, eo quòd pertineat ad officium* AGILLARII *domini l'Estrange*. Ratione hujus officii ab aliis domino debitis servitiis immunis erat Bubulcus; hinc in Chartulario Glaston. MS. fol. 40. *Sunt ibi sexdecim cotarii, quorum alii sunt Bubulci domini, alii sunt Pastores, qui si non essent, deberet quilibet unum opus singulis septimanis per annum*. Præerat Agillarius variis agrorum operibus & operariis. Laudatus Kennettus ad ann. 1425. p. 576. *Et in solutis diversis hominibus & fœminis primo die mensis Julii*

Jalii conductis ad sarculandum diversa blada, ut patet, per talliam contra AGILLARIUM *hoc anno 14. sol.10. den. &c.* Hujus verò stipendium anno tertio Henrici VI. erat 13. sol. 4. den. *Et in stipendio Roberti Clerk Agillarii hoc anno 13. sol.4. den.* apud eund. Kennetium p. 576.

AGILOLFINGI, dicti qui erant de genere Ducum Bavariæ, in Lege Bajvvar. tit. 2. cap. 20. ex quibus, Regum nostrorum indulto, esse debebant Duces omnes Bavarici, ab ipsismet Regibus electi, & constituti, §. 3. Chronicon Fredegarii cap. 52. *Quidam ex proceribus* (Austriæ) *de gente nobili Ayglolfinga, nomine Chrodoaldus.* Ditmarus lib. 5. p. 55. ait, *Bavarios ab initio Ducem eligendi liberam habuisse potestatem.* Ab Agilolfingis istis Welphones prodiisse existimat Rhenanus lib. 2. Rer. German. p. 88.

1. AGINA, Tabularium S. Cyriei Nivern. ann. 8. Roberti Reg. Ch. 60. *Emendricus & uxor sua Oolgardis, & Aalgardus & dilectæ illius Aginæ, communiter vendimus, &c.* Infrà: *S. Stephani & uxoris sua Gutburgis, & Ermendrico & conjuge ejus Oolgarde, & Aalgardi & Amabile ejus* AGINE, *qui hanc venditionis cartam fieri & firmari rogaverant.*

☞ *Agina* non alia videtur quàm uxor, à Græco γυνὴ, Mulier, fortè sic dicta.

¶ 2. AGINA, Trutinæ scapus, quòd ea mensura ponderis agatur. At, Festo est foramen, in quo inseritur scapus trutinæ & in quo vertitur. Hinc

¶ AGINARE, Negotiari, scil. tractando *Aginam*. Item Isidoro, explicare. Glossæ MSS. S. Andreæ Avenion. *Aginare, Festinare.* At in Glossis Lat. Græc. MSS. *Aginare* idem est ac Ducere, militare, exercitui præesse. *Aginat*, στρατηγεῖ. Vide *Aggiaare*.

¶ AGINATORES, quos ab *Agina* dictos ait Festus, Laurentio in Amalthea sunt, *Aurigæ, qui ludis circensibus se exercebant, & qui parvo lucro moveatur.*

AGINNENSES, Hæretici, qui vulgò Waldenses, apud Robertum de Monte in Chr. ann. 1178. ab Aginno Occitaniæ urbe.

AGIOPELAGUS, *Mare Cycladum*, Æthico, corruptè pro *Ægæopelagus*. ex quo *Archipelagus* postmodum formatum. Mappa mundi tom. 2. Gestorum Dei per Francos p. 287. *Et illud mare in aliqua sui parte vocatur Agios pelagos, quod apud nos sonat sanctum mare.* Sanuto Epist. 20. *Laxopelagus dicitur: Ygiopelagus*, apud Anonymum Barensem an. 1055. Porro Domini Euboeenses, seu Nigriponti, *Duces* se se inscripsisse *Agiopelagi*, observatum olim à nobis in Hist. Gallo-Bisantina lib. 8. n. 31. Αἰγαιοπελάγου ἐπάρχης mentio est in Menæis 12. Martii in S. Theophane.

¶ AGIOSYMANDRUM, Græcis recentioribus aliisque Christianis sub Turcica tyrannide degentibus, dicitur instrumentum ligneum, quod campanæ loco in convocandis cœtibus adhibere coguntur; cùm campanarum usus ne fortè sono earum, ad rebellionem homines concitentur, à Turcis prohibitus sit. Ab ἅγιος, Sanctus & σημαίνω, Significo. Sic Hofmannus in Lexico.

¶ AGIPES, AGIPIDIUS. Vide *Acupedium*.

¶ AGIRRISIS, Videtur esse vel pars messis vel census annuus ab eo solvendus qui ex agro non suo fructus percipit. Notitia de terra Flaiaco ex Chartul. Abbatiæ S. Joannis Angeriacensis p. 28. *Quòd si partem suam Vindocinenses Monachi propriis laboribus & propriis bobus excolere nollent, Monachi S. Joannis eam excolerent &* AGIRRISIM *Vindocinensibus redderent.*

AGISCUS. Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis æræ 930. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 424. ubi de ministeriis sacris: *Calices argenteos, — signos cum* AGISCOS *duos, & tertium ministrandissimum, campanas duas, cingulos auro gemmatos duos, &c.* Ubi *Agiscus* videtur poni pro *ansa*.

AGISTARE, ADGISTARE, AGISTATOR, AGISTAMENTUM, voces Scriptoribus Anglicis sat frequentes, à Gallico *Giste*. Est autem *Agistare*, animalia seu pecora in silvam immittere, quò ibi jaceant, & pascant, certa anni tempestate, in designatis ab Agistatoribus locis: Galli, *Gister* dicunt. Ita

AGISTARE *boscum, silvam, campum*, est certum pecoris numerum, compascendi jus habentibus, assignare in bosco, silva, aut campo. Capitula Placitorum Coronæ Regis apud Hoved. in Ric. I. pag. 784. *Item præcipit — quòd 4. ponantur Milites ad Adgistandos boscos suos, & ad recipiendam pannagium suum.* Mox: *Item præcipit, quòd nullus Adgistet boscos suos infra metas forestæ suæ antequam bosci eorum Adgistentur.* Charta Forestæ Joannis Regis Angl. apud Parisium: *Unusquisque liber homo Agistet boscum suum in foresta pro voluntate sua, & habeant pannagium suum.* Vide Fletam. lib. 2. cap. 41. §. 32.

AGISTARE *animalia*, in boscum aut forestam immittere, in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 15. Inquisitiones de forisfacturis forestæ in Additam. ad Matth. Paris. cap. 12. *Inquiratur etiam de equis, equitiis, & aliis averiis* AGISTATIS *infra forestam Regis, per quæ pastura forestæ nimis oneratur.* Ibidem: *Inquiratur qui forestarii ceperint finem pro diversis animalibus Agistandis. Agistare porcos*, in Monastico Angl. tom. 2. pag. 230.

AGISTARE, Pensionem imponere, tributo onerare: metaphora ducta à boscis, aut forestis, quæ pascuis sunt obnoxiæ. In Actis Forens. Edw. I. Regis Angl. apud Seldenum in Mari clauso lib. 2. pag. 191. occurrit mentio *terrarum, ad custodiam maris Agistatarum*, i. ut interpretatur idem Seldenus, *pensione seu tributo onustarum*. Et apud Spelmannum in Ordinat. Marisci *de Rumney*, dicuntur *terræ Agistatæ*, quarum possessores ripas seu aggeres vicinos contra impetus aquarum munire tenentur. Neque alio sensu Historia Fundationis Prioratus de Wigmore in Agro Hereford. Gallicè scripta, to. 2. Mon. Angl. p. 215. *Et pur plus tost haster cel ranzon, si pria il qu'il vousist granter par mettre un Agistement d'argent sur sa gent.* i. ut promptius liberationem ejus procuraret, petiit licentiam sibi dari pecuniam à vassallis suis corrogandi.

AGISTATOR, qui pecuis silvaticis præest, & ne ultra diem præstitutum pascant, invigilat. Charta Joannis Regis Angl. de Foresta, an. 1215. *Agistatores nostri debent accipere panagium suum.* Monasticum Angl. tom. 1. pag. 939. *Extra omnem potestatem forestariorum, viridariorum, regardatorum,* AGISTATORUM, *& omnium aliorum ballivorum forestæ nostræ.* Vide Fletam. lib. 2. cap. 41. §. 3. & Manwodum in Legibus Forestarum cap. 11. fol. 80.

AGISTAMENTUM, jus pascendi animalia in boscis, aut forestis. Hoved. loco citato: *Est sciendum, quòd incipit* ADGISTAMENTUM *dom. Regis 15. die ante Festum S. Michaëlis, & durat 15. diebus post festum S. Michaëlis.*

¶ AGISTAMENTUM, Alia notione, videtur esse tributum propter jus pascendorum animalium in silvis exactum. *Madox* Formulare Anglic. Charta DCXCVII. *Salva in tota vita mea communia pasturæ ad decem jumenta cum eorum sequela trium annorum, pascencia in eadem foresta toto tempore anni sine* AGISTAMENTO *vel impedimento, exceptis pratis & clausis factis vel faciendis: & salva mihi communia pasturæ ad triginta averia mea propria de Melborbis & Perafton, pascencia in eadem foresta per totum annum sine* AGISTAMENTO. Hæc vox eodem sensu pluries repetitur ibidem.

AGITARIUM, Cunabulum, quòd ad infantes ad somnum provocandos agitetur & moveatur. Vita S. Pardulfi cap. 18. *In Agitario, quòd vul-*

gò

gò *Berciolum vocant*, *pannis constrictum imposuit*.

¶ AGITATIO, Ceremoniæ, nempe in sacrificiis quibusdam vet. Test. genus fuit, quorum oblatio fiebat *Agitatione* versus Orientem, Occidentem, Meridiem & Septentrionem, ad ostendendum in quatuor mundi partibus debere sacrificia ad laudem Nominis Divini offerri. Hofmannus in Lexico universali.

AGITATORES, Aurigæ, *qui agitandi munus exercent* in leg. 3. Cod. de Scenicis, qui equos currules in Circo agunt & agitant. Gloss. Gr. Lat. ἡνιοχεύεται. *Agitator*. Gloss. Lat. Gr. *Auriga*, *Agitator*, ἡνίοχος, ἐλάτης. Ita emendo, pro *agitur*. Lamprid. in Commodo: *Voluit etiam in Circo quadrigas Agitare*. In Cursibus publicis *animalia publica fuste Agitari* vetantur in le. 1. C. de Cursu publico. Recensentur autem *agitatores*, ut & pantomimi & histriones, inter viles personas ac inhonestas, in leg. 5. C. de Spectaculis. [Atque apud Romanos ex eo erant numero servorum, è quibus dominus non voluptatem solùm, sed & lucrum facere, operas illorum locando, consueverat.] Proinde ii sunt, de quibus hæc habet Concilium Arelatense I. sub Silvestro PP. can. 4. *De Agitatoribus*, *qui fideles sunt*, *placuit eos*, *quandiu Agitant*, *à communione separari*. Eadem statuuntur in Concil. Arelat. II. an. 452. can. 20. ubi *Agitatores*, *sive Theatrici*, *dicuntur*. Capit. 3. Caroli M. incerti an. c. 1. & lib. 7. cap. 105. novæ Edit. 142. *Nec ad pugnam properarent*, *nec arma ferrent*, *nec homines necarent*, *nec* AGITATORES *sanguinum fierent*, &c. *Agitatores* autem ideo proscribuntur, quòd plerique ex iis magicis artibus uti crederentur, ut adversariorum suorum equos in certamine frangerent & impedirent, sicque palmam consequerentur: quod ex leg. 9. Cod. de Malefic. colligitur, præterea ex S. Hieronymo in Vita S. Hilarionis, Ammiano lib. 26. & ex Senatore lib. 3. Epist. 51. [*Agitatorum* quoque meminit Paulus Jurisconsultus l. 43. FF. de Action. emt.]

AGIUS, AYUS, ἅγιος, Sanctus. Charta Edmundi Reg. Angl. in Monast. Angl. pag. 15. 17. *Ego triumphalem trophæum Agiæ Crucis impressi*. Et pag. 122. *Agio & alto Domino Zabaoth regnante*. Adde Ingulphum pag. 882. S. Bonifacius Episcopus Moguntin. Epist. 1. *Agiis frustratis*, &c. *Agius Pontifex*, in Vita S. Audomari cap. 1. 3. Utitur etiam Fridegodus in S. Wilfrido cap. 6. Ex his emendanda formula 15. ex Baluzianis: *Agino Salomon pro sapientia bene scripsit hanc sententiam*, &c. Legendum enim *agio*, vel *agios*, aut *agius*. [Vide Miræi Opera Diplomat. edit. 2. pag. 1141.]

AYUS, pro *Agius*, Papias: *Aius*, *Sanctus*. Breviloq. *Aios* Latinè, *i. Agios* Græcè. Stephonus Episcopus Leod. in Vita S. Lamberti cap. 2. *Eodem tempore Ayus Pontifex Theodardus*, &c. Ubi loci fallitur Chapeanvillus, qui nomen proprium esse putat. Et cap. seq. *Sanctus* dicitur *Theodardus*. Vide Triumphum S. Remacli lib. 2. cap. 36. Glaber lib. 4. cap. 6. *Exclamavit, ut Christianis mos est*. — *Aios*; *Kyrie eleison*. [Expositio brevis antiquæ Liturgiæ Gallic. inter Anecd. Marten. tom. 5. col. 91. AIUS *verò ante Prophetiis pro hoc cantatur in Græca lingua*, *quia prædicatio Novi Testam. in mundo per Græca lingua processit*... *Incipiente Præsule Ecclesia* AIUS *psallet dicens Latino cum Græco*, *ut ostendat junctum Testamentum Vetus & Novum*. Et col. 93. *De Aius ante Evangelium* habetur: *Tunc in adventu S. Evangelii claro modulamine denuo psallet* AIUS *in specie Angelorum ante faciem Christi ad portas inferi clamantium*: *Tollite portas principes vestras*, &c.]

¶ AGLA, Baculus vel Sceptrum officii & dignitatis Tribuni militaris apud Turcas, ut docet Leunclavius, teste Spelmanno in voce *Drungus*, vel *Druncus*. Hinc

¶ AGLARI, vel AGLARII, pro Tribunis militum dicuntur apud eosdem.

¶ AGLATA, pro *Oglata*; quod fortè idem est atque *Olca*, Terræ portio arabilis & sepibus clausa. Charta anni XIV. Regni Caroli Regis Franc. & Longobard. Patricii Romani Indict. IX. in magno Chartulario S. Victoris Massil. fol. 24. v. *Villas cum casis adstantibus vel disruptis*, *una cum stillicidiis & luminaribus earum*, *curtis*, AGLATIS, *exiis*, *vineis*, *campis*, *pratis*, &c. Vide *Oglata*.

¶ AGLOMA, Victima, hostia. Glossarium Latino-Græcum MS. *Agloma*, ἱερεῖον. Puto legendum *Agonia*, quod vide num. 2.

AGMANILE. Vide *Aquimanile*.

AGMEN. Charta Hispanica æræ 1111. apud Antonium de *Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. *Pro Ecclesia parrochitana*, *vocabulo S. Mametis*, *territorio Melgare*, *super* AGMEN *vocitato Cea*, *quæ fuerat diruta ab Ismaelitico hoste*, &c. ubi scrib. *Amnem*, vel *flumen*.

¶ AGMENTARE, Augere, Gall. *Augmenter*. Occurrit sæpius in veteribus Instrumentis. Litteræ Sugerii an. 1130. apud Felibian. Hist. San-Dionys. pa. XCVI. *Cotidianum sex solidorum generale* IV. *solidis*, *ut decem fiant*, *ad refectionem eorum Agmentamus*.

AGMINALES EQUI, in leg. 18. D. de Muneribus & onerib. *Patrimoniorum munera duplicia sunt*: *nam quædam ex his muneribus*, *possessionibus*, *sive patrimoniis indicuntur*, *veluti* AGMINALES EQUI, *vel mulæ*, & *angariæ*, *atque veredi*. In Leg. 4. & 6. Cod. Theod. de Cursu publico, *Agminales seu paraveredi* dicuntur, ita ut *agminales* iidem sint qui *paraveredi*. *Agminales* autem vocatos probabile est, quòd gregatim, ἀγεληδόν, *agminatim*, prope civitates nutrirentur & haberentur ad cursus publicos.

¶ AGMYNDALA, pro *Amygdala*, Gall. *Amande*, in Hist. Dalphin. to. 1. pag. 98.

¶ AGNA, Mensuræ genus in agrorum dimensione. Colum. lib. 5. cap. 6. *Actus quadratus*, *undique finitur pedibus* CXX. *hoc duplicatum facit jugerum & ab eo quod erat junctum jugeri nomen usurpavit*. *Sed hunc actum rustici Bæticæ provinciæ* AGNAM *vocant*.

AGNATUS, Fullonem non expertus, ex Græco ἄγναφος. ἄγναπτος. Vetus Charta Cornutiana à Suaresio edita: *Necnon & in palliis pallium holosericum Agnafum auroclavum*.

AGNATIO, AGNITIO, Liberi. Lex Wisigoth. lib. 10. tit. 1. §. 17. cujus titulus est: *De mancipiorum Agnitionibus dividendis*: *Hac rationabiliter naturæ lege compellimur*. AGNITIONEM *ancillæ*, *quæ servo alieno juncta pepererit*, *inter utrosque dominos æqualiter dividendam*. At lib. 3. tit. 2. §. 4. habetur *Agnatio*, id est, nati, liberi: *Agnatio autem servi domino computetur*. Ita etiam in Edicto Theoderici Regis §. 65. *Quoties se ancillæ ingenuus*, *aut originarius*, *aut servus fortè miscuerit*, *necesse est ut omnis matrem sequatur* AGNATIO, *id est*, *filii omnes ad dominum ancillæ pertineant*. Adde leg. un. Cod. Th. de Inquilinis & colonis, & cap. ult. Capitularis an. 829. Testamentum S. Aredii: *Nec non & mancipiola hæc & Agnitio eorum inferiùs comprehensa*, &c. Ita ibi non semel, apud Mabillonium in Analectis tom. 2.

AGNATIONIS CHARTA; qua dominus servi, cui se ingenua junxit, illis indulget, ut qui ex eis nascentur, liberi permaneant. Hujus formula habetur apud Marculfum lib. 2. cap. 29. Vide Senatorem lib. 7. Epist. 40.

¶ AGNECTEN, Vox Belgica significans munera dare die festo S. Agnetis. De Translatione S. Ponţiani Spoleto Ultrajectum tom. 2. Januarii pag. 935. F. *Viget etiamnum Ultrajecti*, *etsi publicè abdicatus Ecclesiæ Catholicæ sacris*, *consuetudo hoc die xenia largiendi*; *quibus octavo post die*, *festo S. Agnetis*, *mutua repræstan-*

stentur: hocque Poncen & AGNECTEN vocant, quasi dicas ad sancti Pontiani sanctæque Agnetis honorem munera impertiri.

¶ AGNELLARE, Agnum procreare, Gall. *Agneler*. Chartularium Parthenonis SS. Trin. Cadom. fol. 49. *Si bidentes Agnellant easdem bidentes cum agnis suis observabit.*

AGNELLARII, Quibus agnorum nutriendorum cura incumbit. *Agnellaria*, locus, ubi agni educantur. Statuta antiqua Ord. Carthusiensis 2. part. cap. 19. §. 8. *Et aufertur præcisè omnis spes dispensandi super possessionibus vel redditibus extra terminos habendis: nisi eam urgens & inevitabilis necessitas, quod in majus detrimentum inde accideret. Quòd si statutum tam solenniter firmatum rumperetur, & nisi fortè in* AGNELLARIIS *& cellariis, ubi magna necessitas appareret, &c.* Infrà §. 11. *In terris* AGNELLARIORUM *nemo præsumat facere aliquam culturam sine licentia Capituli Generalis, excepto quòd hortus ibi poterit habere.*

AGNELLINI PANNI, Ex Gall. *Peaux d'agneaux*. Statuta Cluniac. Petri Venerab. cap. 16. *Nullus fratrum nostrorum Pannis—qui appellantur* AGNELLINI, *exceptis Theutonicis, & iis adjacentibus Monachis—vestiatur.* Charta an. 1288. apud Perardum in Burgundicis pag. 562. *Pro quolibet sacco lanarum & Agnelinorum.*

¶ AGNENOTES, *Qui se castificant*. Gloss. Bitur. à Græco, ἁγνοί, *Castus*.

AGNILE, ut Ovile, agnorum stabulum. Gloss. Gr. Lat. MS. [illegible], *Agnile*.

¶ AGNIMA, Vas mensarium. Vide *Servitium mensæ*.

AGNINA, Caro agni, [illegible], in Gloss. Græc. Lat. Anna Comnena lib. 8. Alexiad. pag. 230. [illegible]. Hac voce usi sunt melioris latinitatis Auctores. Horat. Epist. l. 1. 15.

Patinas cœnabat omasi vilis & Agninæ.

Apud Plautum, indigne fert parasitus *Agninam* vendi pro *Arietina*. A veteribus tanquam vilissimæ & insuaves carnes Agninæ reputabantur. Vide Martinium in Lex. Philol.]

AGNITIO. Vide *Agnatio*.

AGNITUDO, AGNITIO. Vita S. Fidoli: *Cujus rei Agnitudine mæstus, &c.*

¶ AGNOITÆ, Hæretici ab ignorantia sic dicti, quòd novissimam horam Christo, etiam quoad Deitatem, ignotam esse arbitrarentur. Baronium consule ad an. C. 535. & 563. Alii fuere Theophronii Cappadocis qui se Eunomio junxerat, sectatores. Dei omniscientiam in dubium vocarunt circa an. 370.

AGNOMENTUM, pro *Agnomen*, dixit Apuleius in Apologia [pag. 497. edit. 1688. *Agnomenta ei duo indita, Charon ut jam dixi ob oris & animi diritatem.*]

AGNUS, pro *Castus*, ex Græc. ἁγνός. Occurrit non semel in Actis Martyrii SS. Didymi & Theodoræ num. 6. 8.

AGNUS, Monetæ aureæ species. Vide *Multo*.

AGNUS DEI. Alcuinus: *Sergius PP. constituit ut tempore confractionis Dominici corporis, Agnus Dei à Clero & populo decantetur.* Eadem habent Amalarius lib. 3. cap. 33. Berno Augiensis Abbas, Micrologus cap. 18. Walafrid. Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 22. Chronic. Reichersp. an. 684. Florent. Wigorn. p. 568. &c. *Tertius Agnus Dei*, apud Petrum de Vineis lib. 1. Epist. 1. in quo additur: *Dona nobis pacem.*

AGNUS DEI. Mos erat, verbis utor Sirmondi ad Ennodium, ut ex cereo Paschali, qui Sabbato Sancto conceptis precibus sacratus fuerat, particulæ decerperentur, ac populo die Dominica post Albas post sacram Communionem distribuerentur, unde suffitum in ædibus suis facerent, vel agros vineasque munirent adversus dæmonum præstigias, aut contra fulgura, ac tonitrua. Qui quidem mos olim extra Urbem duntaxat. Romæ enim cerei Paschalis vice ceram oleo perfusam benedicebat Archidiaconus, inde particulas in Agnorum effigiem (ut in Synodo Trullana can. 82.) expressas asservabat, populo similiter, die, qua dictum est, dividendas. Quæ res nimirum originem dedit ceteris Agni cœlestis imaginibus, quæ à Pontificibus ipsis augustiore postea ritu consecrari cœperunt. Id passim docent Ordo Romanus in Ordine de Sabbato Sancto, Alcuinus lib. 6. Ration. cap. 19. Amalarius, &c. Adde præterea Ceremoniale Roman. lib. 1. sect. 7. lib. 2. sect. 2. Baronium an. 58. n. 76. & Joan. Molanum orat. 1. in qua de istiusmodi *Agnus Dei* fusè disserit. Laudatur etiam Alfonsi Cicarelli de Menavia *Tractatus de origine, benedictione, consecratione, & virtutibus Agnorum Dei*, in Biblioth. MSS. Labbei pag. 228. Chron. Dolense editum à Labbeo an. 1306. *Clemens PP. V.—Agnus Dei magnam copiam consecravit.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Sic non obstitit fulguri impressio Papalis cerea, in qua Agnus Dei figuratur, &c. Particulas ceræ pro benedictione sumere*, habet Gregorius Turon. de Vit. Patr. cap. 8. Neque porro hic omittendi versus, quos Urbanus V. Pap. misit ad Johannem Palæologum Imp. cum Agno Dei, per Mag. Mimera descriptos in Cod. MS. Bibl. Reg. Andr. Danduli Chronicon continente:

Balsamus ac munda cera, cum chrismatis unda,
Conficiunt AGNUM, *quem do tibi munere magno,*
Fove velut natum per mystica sanctificatum,
Fulgur desursum depellit & omne malignum,
Prægnans servatur, sine vi partus liberatur:
Portatur mundè, servat de fluctibus undæ,
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit,
Dona profert dignis, virtutem destruit ignis,
Morte repentina salvat, Satanæque ruina,
Si quis adorat eum, retinebit ab hoste triumphum:
AGNE DEI *miserere mei.*

☞ Hispanorum adversus *Agnus Dei* reverentiam probat Concilium Limanum an. 1582. tom. 4. Collect. Concil. Hisp. pag. 253. *Devotio tamen meritò laudabilis adversus* AGNOS DEI *à summo Pontifice benedictos secum gestandos omnibus modis probatur, dummodo puri ac non fucati coloris sint.*

¶ AGNUS DEI, &c. In Imagine B. M. Virginis scriptum apparens, uti narrant Rigord. in Vita Philippi Aug. Guillelmus de Nangis, Robertus Abbas Montis S. Michaëlis in suis ad Sigeberti Chronicon additionibus, Sodalitio Dei, *la Confrairie de Dieu*, occasionem dedit, & grassantibus in Francico regno, in Occitania præsertim & Aquitania, civilibus bellis atque intestinis prædationibus finem imposuit anno circiter 1182. Rem creditu difficilem, ad apparitionem quod attinet, sic narrat Robertus Abbas mox laudatus: *Anno superiori* (1182.) *apparuit Domina nostra, Mater misericordiæ, sancta Maria, cuidam fabro lignario, opus facienti, in quadam sylva (huic erat nomen Durandus) & obtulit illi sigillum iconis suæ, & filii sui Salvatoris nostri, cujus sic conscriptio erat: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Et jussit ut ferret illud apud Episcopum Podiensem, ut prædicaret in provincia sua, & aliis circumquaque, ut omnes qui vellent pacem sanctæ Ecclesiæ & Filiis suis, facerent hujusmodi sigilla, & portarent in signum pacis, & facerent parva alba caputia, ad ostentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento pacem tenerent & inimicos pacis destruerent. Quod & factum est. Nam multi Episcopi & consules, & viri consulares, & mediocres, & pauperes, hanc sectam tenentes pacem tenent & inimicos pacis persequuntur.* Hæc ille, cujus opus ab Acherio editum habes ad calcem operum Guiberti Abbatis de Novigento.

AGNUS

Agnus Paschalis, qui *juxta Romanam auctoritatem, in Pascha benedicitur, non ad altare, sed ad communem mensam*, ut est in Micrologo cap. 54. Benedictionis formula extat in Ordine Romano.

☞ Photius CP. Pseudo-Patriarcha crimini vertebat Latinis, quòd agnum simul cum Christi corpore & sanguine super altare ponerent, & more Judæorum offerrent. Hanc criminationem in suis responsionibus uti falsam rejiciunt Æneas Parisiensis Episcopus & Ratramnus Monachus Corbeiensis. Sed Walafridus Strabus, qui ante turbas à Photio excitatas decesserat, fatetur morem offerendi & consecrandi agni de Judaicarum superstitionum seminario natum, quorumdam simplicium errore ad sua usque tempora perseverasse, & in libro de Vita S. Udalrici Augustani Episc. cap. 4. auctore Anonymo, eundem usum sæculo X. apud Augustenses in Paschate obtinuisse legitur: qui mos hodie usque in nonnullis locis viget. Si hanc benedictionem improbabant Græci, rem quidem veram, sed gratis impugnabant: at si huc spectat eorum objectio, quòd super altare Agnus offerretur, mera calumnia est. Non ergo Agnos Ecclesia Latina super altare collocabat, aut simul cum Christi corpore offerebat, sed seorsum: tametsi hunc etiam ritum Walafridus Strabus reprehendit, ratus fortasse non decere, ut simul cum vera Christi corporis & sanguinis hostia, agnus umbraticus benediceretur. Hæc fere ad verbum ex Mabillonii Præfat. ad 2. partem sæculi IV. SS. Bened. num. 162.

¶ Agnorum Paschalium, à subditis domino dari solitorum meminit Charta an. 1331. in Hist. Dalph. to. 2. pag. 191.

Agnus Fundens Aquam. Anastasius Bibl. in S. Silvestro: *In labium fontis Baptisterii* Agnum *ex auro purissimo* Fundentem Aquam--*in læva Agni B. Joannem Baptistam, &c.* Vulgò autem agnum sancto Prodromo appingi solitum palam est, ex his verbis: *Ecce Agnus Dei, &c.*

Agnus Aureus, inter ornamenta Ecclesiarum recensetur apud eundem Anastasium in Vitis PP. p. 28. 32.

Agnorum Consuetudo, Præstatio ex agnis, Charta Ludovici VII. an. 1145. pro Bituricensib. *Consuetudo Agnorum, quam Præpositus & Servientes nostri capere debent, capiatur à Ramis-Palmarum usque ad quindenam Paschæ, &c.*

¶ AGOLIZARE, Applaudere. Vide *Agaulizare*.

AGOMANUS. Glossæ Isidori: *Particus, Negotiator, qui per partes vendit, qui Institor & Agomanus dicitur, quòd in diversa manus agat.*

¶ AGON Mortis, Corporis & animi extrema colluctatio, Gall. *Agonie*, à Græco ἀγὼν, Certamen. Occurrit in Reliquiis MSS. Ludewigi tom. 6. pag. 67. Vide *Agonizare* 3.

¶ AGONES, Victimæ. Gloss. Isid. Vide *Agonia* 2.

1. AGONIA, *Alacritas, vel vigor*, in Glossis Arabico-Lat. ex Gr. ἀγωνία. Joan. de Janua: *Agonia, Vigor, fiducia.* Aliàs ἀγωνία, est *sollicitudo*, in Gloss. Gr. Lat.

¶ 2. AGONIA, *Hostia*. Gloss. Isid. & Excerpta Pithœana. Festus habet: *Agonias, Hostias putabant ab agendo dictas*: Vide Thesaurum Fabri.

¶ AGONISMUS, Ultimæ morientis angustiæ, Gall. *Agonie*. Nisi mavis esse locum certaminis; utrumque enim sensum patitur exemplum seq. Vita posterior B. Lidwinæ Virg. part. 3. to. 2. April. p. 359. B. *Vix verbum formare vales, & sola in Agonismo decertare contendis?*

¶ AGONISTA, Bellatrix. Vita S. Reineldis to. 4. Julii pag. 177. C. *Fortissima Christi* Agonista, *nec minis mortis impelli, nec blandimentis amicorum à loco in quo finire disposuerat, avelli potuit.*

¶ Agonyta, ἀγωνιτής, Certator, miles. Epistola Anonymi de victoriis Regis Davidis, in Oriente apud Baluz. tom. 2. Miscel. p. 261. *Cum Christi Agonytis admilitare vos non fastidiat.*

¶ AGONISTARCHA, Juxta Lexicon Hofmanni in veteribus gymnasiis is fuisse videtur, qui certaminum publicorum præfectus erat, quive in amphitheatris & gymnasiis, ubi Athletæ in publico ludos prodituri prius exercebantur, munus suum obibat. Ejus habetur mentio in hac vetusta Inscriptione apud Ligoriū.

APOLLINE INVICTO
SACRUM
M. AURELIUS M. AUG.
LIB. APOLLONIUS
AGONISTRARCHA COMMODIANUS.

¶ AGONISTICI, Ex eodem Lexico, Donatistarum sectæ in Africa ramus, qui pervagati ad castella oppidaque tempore nundinarum, fingendo se justitiæ ministros esse, varia scelera committebant. Horum meminit Optatus Milev. lib. 3.

¶ AGONISTICUS. *Agonista corona*, apud Cyprian. Præfat. in lib. de Exhortatione Martyrii, id est, Corona vincentibus destinata. *Agonisticum munus*, eodem sensu, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 5. p. 285.

¶ AGONITHETA, Athleta. Acta S. Hamonis Monachi Savigneii MSS. *Quid faceret miles Christi? Quò novus* Agonitheta *se verteret? Sæculum quòd deseruerat repetere, contra propositum suum erat, &c.* Vide *Agonotheta*.

1. AGONIZARE, Laborare, operam collocare, ponere ad aliquid peragendum. Acta Martyrum Tarasii & socior. apud Baron. an. 290. num. 24. *Probus* (Martyr) *dixit*, (Præsidi) *Non quiescis pro dæmoniis Agonizare*. Vita S. Maglorii Episc. Dolensis cap. 9. & 11. *Si id exequi Agonizaveris.*

2. AGONIZARE, Decertare. Odo Cluniacens. lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 1. *Athleta cælestis militiæ dudum in palestra mundanæ conversationis Agonizans, cuneos vitiorum viriliter debellavit.* Vita S. Rictrudis cap. 12. *Gymnasium Monasteriale, ubi stadium vitæ præsentis Agonizando percurreret. Martyris Agonizatio*, apud Gregor. Turon. de Vitis Patrum cap. 7. Vide Eccles. 4. 33.

3. AGONIZARE. Extremum spiritum ducere, cùm vita scilicet cum morte luctatur: Italis *Agonizare*, nostris *Agonizer*. Leporius Presbyter in libro Emendationis, de Christo: *In hoc maximè fides nostra consistit, ut credamus unicum Filium Dei--pro nobis omnia secundùm carnem fuisse perpessum, & non sibi* Agonisasse, *sed nobis, &c.* Liber 5. Insinuat. divin. S. Gertrudis cap. 2. *Exacto mane quodam, ita male valuit, quòd putabatur Agonizare*. Occurrit ibi non semel, & apud Cæsarium lib. 1. Mirac. cap. 35. lib. 5. cap. 8. lib. 6. cap. 36. & alios. Ditmarus lib. 6. pag. 77. *Et jam stola indutæ in Agone laborantem vidi.* [Vide *Agon mortis*.]

4. AGONIZARE, Invadere, adoriri, impetere: *Attaquer une place*. Hist. Obsid. Jadrensis cap. 4. *Viriliter ipsum* (montem) *cæpit Agonizare*. Galli dicerent *Travailler*.

AGONIZATORIUM, Certamen. Liber Dodanæ manualis cap. 41. *Ne me damnent vel reprehendant, quòd sim temera in tali subintrare* Agonizatorio *acumine laboris, ut tibi aliquid de Deo dirigere audeam sermonis.* [*Agonizatorium* hic adjectivum est, non substantivum, ut patet ex adjuncto *acumine* vocabulo, idemque est, quod Arduum, Ingens, Acre.]

¶ AGONIZETA, Agonista. Vita sancti Hermelandi inter Acta SS. Benedict. sæc. 3. parte 1. p. 384. A. *Agonizeta virilis omnium virtutum consectans iter.* Pro *Agonizeta* modò leget Cangius noster *Agonteta* in voce *Agonotheta*: Mabillonii lectionem præferimus.

¶ AGONONETA, Eadem notione. Historia Me-

Mediani Monasterii in Vita S. Hildulphi. *Imperterritus Agonoteta Christi sociatus, monasticam normam professione explevit.*

AGONOTHETA, pro *Agonista*, bellator. Ugutio: *Agonotheta, qui vel quæ est in agone, i. pugil.* Vita S. Ermelandi Abb. MS. *Omnibus mundi spretis pompis, cæterorum commilitonum vallatus præsidio,* AGONITETA *virilis, omnium virtutum conjectans iter.* Vita S. Castrensis Episcop. n. 1. *Hoc modo conati sunt gloriosos* AGONOTHETAS *Christi à cultu divinæ legis evertere.* Occurrit præterea in libello de Miraculis S. Quintini in Insula cap. 2. apud Hemereum, apud Odericum Vitalem lib. 7. pag. 642. lib. 8. pag. 669. in Vita S. Vunebaldi cap. 5. apud Adenulphum Archiepisc. Capuanum in Vita S. Marci Galilei Atinensis Episcopi, &c. Aliàs in Gloss. Lat. Græc. ἀγωνοθέτης, dicitur *Munerarius*, de qua voce multa habet P. Faber lib. 1. Agonist. cap. 18. [Vide *Agonizeta*.]

¶ AGOTA, Synagoga, fortè pro *Agora*. Græcis ἀγορά, Locus est in quem populus congregatur. De constructione Castri Saphet apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 362. *Idem autem Episcopus Marsiliæ ibi venit cum quibus potuit peregrinis, & posuit tentoria sua in parte ubi fuerat* AGOTA *Judæorum & Mesquida Sarracenorum, ut per hoc innueret & apertè significaret, quod castrum Saphet ædificabatur ad debellandas infidelitates infidelium & ad roborandam & defendendam fidem Domini nostri Jesu Christi.*

¶ AGOTI, Odiosum genus hominum de quibus infrà in voce *Cagots*.

AGRA. Vide *Acra*.

¶ AGRAMIRE. Vide *Adramire*.

¶ AGRAMMATUS, Illiteratus, ἀγράμματος, Jornandus de reb. Geticis cap. 50. *Ego autem quamvis* AGRAMMATUS *Jornandus, ante conversionem meam Notarius fui.*

AGRANUS, *pro agro accipitur: unde Anianus in expositione supra Matthæum: Qui agrum aut Agranum susceptat.* Ita Ugutio.

¶ AGRAPHIUS, Qui nomen expungit suum ex tabulis vel Instrumentis publicis, ne solvat debitum, à Græco ἄγραφος, non scriptus.

AGRARE, Ambulare, ire. Victorinus Afer de Principio dini pag. 200. *Et ideo quæcunque sol respexerit, diem & horas fieri. Ita cùm peragrans Agranda delato spatio horas mutet.*

AGRARES, Rustici, apud Victor. in Constantino.

AGRARIÆ, Vigiliæ, excubiæ. Modestus de Vocabulis rei militaris: *Sive ad vigilias, vel Agrarias faciendas, sive ad opus aliquod, vel ad cursionem campi exeunt milites, &c.* Scriptor tacticus post Notit. Imperii cap. penult. *Vigiliis & Agrariis exercendis.* Ita *Vigilias & Agrarias* jungit Vegetius lib. 2. cap. 22. lib. 3. cap. 8. *Stationes Agrariæ*, apud Ammian. lib. 14. 16. 25. 31. Vide, quæ ad hunc Scriptorem annotat V. Cl. Henr. Valesius de vocis etymo, ut & Salmasius ad Spartianum.

AGRARIENSES, Navigii species, in l. un. Cod. Th. de Lusoriis Danubii: sic autem dictæ, quòd *Agrarias*, id est, excubias & vigilias exercerent. Ἀγράρια perinde vocabant Byzantini naviculas, aut lembos, quibus Imperatores Fretum Constantinopolitanum emetiebantur, cùm peregrè ibant, (unde fortè etiam ejusmodi navigio nomen) & in suburbana palatia secedebant. De iis non semel Constantinus Porph. de Admin. Imperio cap. 5. & Anna Comnena lib. 6. & 7. p. 181. & 205. Erant prætereà *Agraria*, naves piscatoriæ: ἁλιευτικὰ ἀγράρια apud Theophanem, eadem quæ Nicetæ in Isaacio Angelo lib. 1. n. 6. τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν dicuntur.

AGRARIUM, AGRERIUM, Tributum, seu vectigal, quod ex agris penditur, quod in quibusdam Galliæ provinciis *Agrier*, dicitur; in aliis, *Champart*, *terrage*. *Agraticum* in l. 11. Cod. Th. de Veteran. Lex Bajuvar. cap. 1. tit. 13. *De colonis vel servis Ecclesiæ qualiter serviant, vel qualia tributa reddant, hoc est, Agrarium.* Marculfus lib. 2. for. 36. *Ita ut ab hac die ipsa jure proprietario, si ita convenit, aut reditur terræ in tuam revoces potestatem, & nullam functionem, aut reditus terræ, vel pascuarium, aut* AGRARIUM *— exinde solvere debeatis.* Item Marculfus: *Vel pascuarium, aut Agrarium, aut carropera.* Constit. Chlotarii an. 560. post Conc. Parisiense II. *Agraria, pascuaria, vel decimas, porcorum Ecclesiæ pro fidei nostra devotione concedimus.* Charta Willelmi II. Episcopi Pictavensis apud Beslium pag. 87. *Et Ecclesia decimam & Agrarium habebit, & messores laboris sui debitum.* Usatica Regni Majorican. MSS. *Salvo censu sive Agrario dominorum.* Alibi: *Si aliquis honor amphytheoticus, seu qui ad censum seu Agrarium teneatur.* Constitutiones Catalaniæ MSS. *Salvis censibus & Agrariis constituimus.* Vetus Charta in Actis Episcopor. Cenoman. pag. 200. *Omnes decimas de suprascriptis villulis, tam de annonis, quàm de Agrario, &c.*

AGRERIUM, idem quod *Agrarium*, ex Gall. *Agrier*, ut est in Consuet. Marchensi art. 331. *Agriere*, in Santonensi art. 21. *Ager*, in Solensi tit. 31. art. 4. 5. *Agrere*, in Burdegalensi art. 86. 102. 103. Tabularium Abbatiæ S. Amantii: *Gaufredus dederat decimam partem decime, & de Agrerio similiter.* Et alibi: *Tempore messis Agrerium se legaliter reddituros fide pollicentes.* Occurrit ibi pluries, & in Concilio Marciacensi an. 1326. can. 29. Vide Rocheflavinum de Rebus feodalibus cap. 5.

AGRARIUS, *Rusticus, qui colit agrum. Unde Eccl. 38. Cum operario Agrario de omni opere tracta.* Joan. de Janua. Vide Casaubon. ad Spartianum p. 35. Aureol. Victor. in Maximiano: *Ortus parentibus Agrariis.* Sigebertus an. 1160. *Nolens vexare Agrarios, milites, nec Burgenses, nec rusticorum multitudinem.*

¶ AGRATICUM, pro *Agrarium*. Codex Theodosianus edit. Gothofredi to. 2. pag. 433. de Veteranis: *Namque decernimus, ut his qui soli relicti terras sulcaverint, sine molestia præjudicioque damnorum, proventuum emolumenta quærantur; nihilque illis qui messium tempus adsolent aucupari,* AGRATICI *nomine deferatur.*

¶ AGRAYRALES PROVENTUS, Fructus & redditus ex agris percipiendi. Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Habet, tenet, possidet* (Conventus) *bovum, fortiam, redditus & proventus* AGRAYRALES *cum medietate decimæ & primiciæ, &c.*

AGREAMENTUM, Consensus, *Agrément*. Ridiculè definitur apud Rastall. & Leguleios Angl. *Aggregatio mentium, in re aliqua facta, vel facienda.* Vide *Gratum*. [Madox Formulare Anglic. p. 353. *Quandam indenturam... testificantem in se diversas conventiones, concessiones, condiciones, &* AGREAMENTA *inter partes prædictas, &c.*

¶ AGRENTIUM. Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1206. *Burgenses de Castellione remanebunt & erunt quiti & immunes... de omnibus redebentiis... de omni hospitagio, de ferculis nuptiarum vocatis Espaoler, de* AGRENTIO, *de fusticulis.* Ubi si *Agrentium* non legitur pro *Agrerium*, saltem eodem sensu videtur accipi.

¶ AGRER, Idem quod *Agrarium*. Tabul. Vosiense fol. 43. *Duo sext. frumenti & medietatem de Agrer & expletum.* fol. 43. verso: *Medietatem de Agrer.* Hæc vox passim legitur in eodem Tabulario, sicut & vox *Agrerium*.

¶ AGRE-

¶ AGRERIA, Eadem notiona. Litteræ Eduardi Ducis Aquitaniæ & Walliæ Principis pro Monasterio S. Crucit Burdigal. an. 1357. in Tabulario ejusd. Monasterii: *Ipsi & sui prædecessores pro se & pro arrendatoribus seu recipientibus in acensam eisdem vineas, decimas &* AGRERIAS *suas & alios redditus &c.* Ibidem: *Aceassatores prædictarum vinearum suarum, decimarum, Agreriarum & redituum suorum inquietabat, &c.* Vox *Agraria* septies occurrit in iis Litteris.

¶ AGRESSAGIUM, pro *Agrestagium*, ab *Agresta*. Jus capiendi certam uvarum immaturarum portionem in vineis subditorum ad conficiendum omphacium. Charta Simonis de Balgensiaco, an. 1242. *Notum facio quod cùm haberem vel me habere dicerem in omnibus vineis Ecclesiarum Clericorum, Militum & omnium feodatorum Balgenciaci* AGRESSAGIUM *meum, attendens quòd hujusmodi Agressagium singulis annis pluribus damnum inferret non modicum, mihi autem & meis nullum vel parvum commodum reportaret, de consilio bonorum virorum dictum Agressagium in perpetuum quittavi & concessi, ita quòd nec ego nec heredes mei de cætero in quibuscumque vineis Agressagium vel fructum aliquem vel racemos capere possimus vel habere.* Vide infrà *Agresta*.

AGRESTA, Omphacium, *Verjus*, uti vertit vetus Gallicus Interpres Petri de Crescentiis lib. 4. cap. 24. ex Italico *Agresto*, quasi *Aigret*, acidulus. Albertus Argentin. in Chronico pag. 155. *Eodem anno---medio Junii vineis dudum efflorescentibus, grana communiter sufficiebant ad* AGRESTAM: *ita quòd non est memoria blada & vina adeo floruerunt tempestivè.* [Charta pro Communia de Balneolo an. 1300. *Aliqua persona non sit ausa accipere fruis vitium vel* AGRESTAM, *nec amarinas, nec malbols colligere in possessionibus alienis.* Acta Capit. Gener. Ord. Prædicat. an. 1242. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1683. *Item, volumus & mandamus, ut vinaria artificiosa à domibus nostris removeantur, & vineæ pariter ad comestionem &* AGRESTAM *faciendam extirpentur.*]

☞ *Agrestam* distinguunt medici Salernitani ab *omphacio* pag. 151. editionis anni 1622. *Carni namque vervecinæ, similiter & vitulinæ atque hedinæ apponi solet in æstate quidem ex aceto & omphacio cùm paucis speciebus cum petroselino, ziagibere albo, omphacio & pane tosto in aceto vel* AGRESTA *macerato, sine allii admixtione.*

AGRICOLA. Diploma Joannæ Comitissæ Flandr. apud Buzelin. lib. 2. Gallo-Fland. cap. 30. *Vendidit etiam ---dimidium bonarium prati, & dimidium Agricolæ, 10. modios avenæ, &c.* Vide *Colonus*, *Rusticus*.

AGRICOLANUS, *Agricultor*, Joanni de Janua. [Et in Glossis Isid. in voce *Basinius*.]

AGRICOLARE, Colere agrum. *Agricolans*, Agricola, apud Walbertum lib. 1. de miracul. S. Ristrudis cap. 2. [S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 2. cap. 18. *Quantum videtur dimittit ad commeatum ejusdem Decani & hospitum supervenientium, & ad opus* AGRICOLANDI, *quod superest jubet ad Monasterium deferri.* Et alibi passim.]

¶ AGRICOLATIO, Jus messem in agro natam partiendi, Gall. *Champart*, *Terrage*. Chartul. Monasterii Aquicinctensis fol. 46. *Emit jus Agricolationis terræ. 9. utelsam.* Ibidem. *Gerardus Blancus vendidit nobis jus Agricolationis terræ unius uteil & dimidii 16. sol.*

AGRICOLERE, Agrum colere. Tabular. Prioratus Neronis Villæ fol. 28. *In vinea, quam Agricolit Prior de Pusfols, &c.*

¶ AGRICULTURA; Prædium rusticum, in quo aratur, plantatur, feritur. Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 115. *Operarii vinearum,* AGRICULTURARUM, *ab opere suo non recedant ante horam quæ à nobis & probis hominibus statuatur.* Occurrit rursus in Reliq. MSS. Ludewigi to. 6. pag. 67.

AGRIDIUM. Liber Miracul. S. Fidis c. 21. *B. Virgo ita eum sancte prosequitur: Scias me, inquam, hactenus minimè fuisse interpellatam, pro hujusmodi re, ut ista est, pro qua nostra sollicitas suffragia, cùm ex diversis morbis valida contulerim* AGRIDIA. Quo loco vox *Agridia*, nisi mendum subsit, *auxilia*, aut *ægrorum sanationes* significat.

¶ AGRIFA, Idem videtur D. Cangio quod *Anaglyphus*, cælatus, sculptus. Vide *Bazia*.

AGRIFARE, Ungues protendere: *Grifes* enim dicimus ungues avium. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 56. *Bistardæ & anates campestres contra aves rapaces horripilant plumas, Agrifando se, & elevant alas, &c.*

¶ AGRIMINIA, *Vigilia*, *agrunno enim, id est, vigilo*. Gloss. Bitur. Voces corruptæ ex Græco ἀγρυπνία, Vigiliæ, & ἀγρυπνέω vel ἀγρυπνῶ, Vigilo.

¶ AGRIOLEONTES, ut legit Scaliger, apud Capitolinum in Gordiano III. cap. 3. sunt Leones feroces mansuetis oppositi: *Fuerunt sub Gordiano Romæ.... Leones mansueti 60. Agrioleontes 10.* Ut hæc lectio plana videatur, eam tamen improbat Salmasius, quòd veteres codices præferant *Arcoleontes*, pro quo ipse scripsit *Argoleontes*, Albi leones, ab ἀργὸς, Albus, & λέων, Leo.

¶ AGRIPEDALIS. Vide *Arapennis*.

¶ AGRIPENNA, ut *Arapennis* infrà, Modus agri, Gall. *Arpent*, in Hist. Harcur. to. 4. pag. 2263.

¶ AGRIPENNUS, Eadem notione. Vide *Arapennis*.

¶ AGRIPENNORUM CONSUETUDO, Præstatio domino feudali pro quolibet *arpento* terræ ex consuetudine persolvenda. Charta Ludovici Blesii, & Claromont. Comitis an. 1192. *Et consuetudinem Agripennorum cum Appendentiis suis.* Charta Philippi Augusti an. 1193. *Dedit & consuetudinem eis Arpentorum cum appenditiis suis.* Vide *Arapennis*.

¶ AGRIPENTUM, in Anecd. Marten. to. 1. col. 387. idem atque *Arapennis*: quod vide.

¶ AGRIPERIUS, Uncinus, fibula, Gall. *Agraffe*. Cod. MS. Ecclesiæ Noviomensis, in quo ejusdem vasa & ornamenta recensentur: *Item 2. coleria nova de eodem panno serico nigro, quibus sunt duo* AGRIPERII *argentei. Item unus alius colerius absque Agriperio.*

¶ AGRIPINNUS. Tabul. S. Vandregesil. to. 2. pag. 2089. *Concessit quemdam hominem cum tribus Agripinnis terræ.* Vide *Arapennis*: quod idem est modus agri, Gall. *Arpent*.

¶ AGRIPOMUM, ὀπωρόπωρον, *Autumnus*. Supplem. Antiquarii Gloss. Lat. Gr. MSS. habent:

¶ AGRIPONNUM, *Autumnum, pluralia non habent*, ὀπωρόπωρον. Vide *Ægripomium*.

¶ AGRIPPA, Qui *in pedes nascitur inversus*, quasi ægrè partus. Glossar. Aniciense MS. annorum 700. Chronicon Cassin. p. 334. col. 2. *Agrippa* dicuntur, *quòd contra nascentium legem pedes prius ex utero protulerint.* Vide Hofmannum, & suprà *Ægripes*.

¶ AGRISIO. Cultura. Placitum inter Gondesalvium Abbatem & Odilonem de Silva Spinasaria apud Mabill. Diplom. lib. 6. pag. 531. *Ibique in eorum præsentia veniens Ramnus qui est Mandatarius Gondesalvio Abbate de Monasterii Chaunense, & interpellavit Odilone pro silva, quam vocant Spinasaria, pro terras cultas hac incultas, ubi & domnos constructos abet, dicens: jubete me audire. Iste prædictus Odilo prendidit ipsas res de potestate Gondesalvio Abbate injustè, malum ordine, suam præsumsione, absque judicio, dum ipse Abba rectè jure hoc abuisset. Ad tunc nos Commis,*

vassi

vassi dominici, hac judices interrogavimus Odilone, quid ad hæc respondere vellet, Ille verò in suis responsis dixit: manifestè verum est quòd ipsas res ego retineo, sed non injustè, quia de tromo eas traxi in AGRISIONE. Quod Galli diceremus: *Je l'ai mis au valeur.*

¶ AGRONNO, Vigilo. Vide *Agruminia*.

¶ AGRUMEN, Olerum genus, acrimoniam aliquam habens, ut porri, allia &c. Vita B. Columbæ to. 5. Maii p. 372. * A. *Ubi quandoque ventus lampadem extinguebat, fætor & fumus officiebant, affligebant eam asiorum, coparum &* AGRUMINUM.

AGUAYT, Insidiæ. [Gall. *Aguet*, ut cùm dicimus, *Etre aux Aguets*.] Usatici Barcinonenses MSS. editi à Raimundo Berengarii & Adelmodi Comit. Barcinon. cap. 2. *Si quis se miserit in Aguayt, & considerato meato regnifierit Militem, & cum juste ceciderit eum, &c.* Ibidem cap. 3. AGUAYT *& Encalz de cavallaria & assalt de castello, emendetur per hominaticum & per alfcaram, sicut visum fuerit judicanti, qui judicaverit illam causam.* Adde caput 73. Concilium Helenense an. 1065. *Si quis verò infra hanc trevam se miserit in* AGUET, *vel ipsum Aguet stabiliter pro morte vel apprehensione alicujus hominis, aut pro apprehensione alterius castelli, & tamen si hæc agere non potuerit, similiter emendet ad judicium Episcopi, &c.* Ex voce *Guayta*, *Gaita*, *Gueta*, Excubiæ, vigiliæ. Nam qui alicui insidias molitur ac struit, ut eum opprimat, idem facit, quod qui in excubiis jacet, ut advenientes exploret. Hinc *Aghais* in Consuet. Lillensi art. 63. idem valet quod *exploratio*, uti pluribus observat Gallandus lib. de Franco alodio p. 80. Vide *Wacta*, & Cujacium lib. 11. Observ. cap. 11. extr.

AGUITARE, Insidias struere, Gall. *Guèter*. Concilium Narbonense an. 1054. can. 5. *Insidianda, aut Aguitanda, &c.*

¶ AGUGULA. Vide *Agagula*.

¶ AGUIJON, Campanula acutioris soni, quasi nos Galli diceremus, *Aigu-son*. Regula consueta Toribii Archiep. Limæ to. 4. Collect. Conc. Hispan. p. 663. col. 1. *Et ultimo quadrante pulsabitur campanula seu tintinnabulum, quòd vulgò vocant Aguijon.* Et pag. 664. col. 2. *Tam beneficiati quàm reliqui ministri ..... conveniant ad horas antequam terminetur primus sonitus tintinnabuli, quod vocant* AGUIJON.

¶ AGUILLERIUS, vel *Aguillarius*, f. Aqualis, Gall. *Aiguiere*. Cod. MS. Ecclesiæ Noviomensis in quo ejusdem vasa & ornamenta recensentur: *Item unum aliud vas parvi valoris argentatus ad modum Aguillerii, in quo sunt certæ Reliquiæ.*

¶ AGUINA, fortè idem quod *Aguinia*, de qua voce infrà; ni legendum putes *Aguillarum*. Charta pro communia Balneolis an. 1208. ex schedis D. *Lancelot*: *Centenarius Aguinarum 1. denar.*

¶ AGUINIA, pro *Ingenia*, Gall. *Engins*, Machinæ bellicæ; item instrumenta, & apparatus earumdem. Chronicon Siciliæ, to. 3. Anecdot. Marten. col. 80. *Die verò Mercurii 10. ejusdem mensis, quædam tidam onerata tribus aliis machinis, terræ Trapani applicuit, post meridiem ad litus dicti castri, & ipso die exonerata de dicta tidam in terra* AGUINIIBUS *& parvis dictarum machinarum.* Ubi legendum, *cum aguinibus parvis, &c.*

¶ AGUITARE. Vide *Aguayt*.

AGULA, vel AGALA, *Moneta*, in Glossis Arabico-Lat. Legendum fortè *Agalma*. Vide in hac voce, & in *Agagula*.

AGULANI, inter populos, qui Saracenis vel Turcis parebant, cùm Franci nostri Siriam ingressi sunt, recensentur passim à Scriptoribus rerum Hierosolymitanarum; sed an hæc appellatio gentis sit, an verò sectæ, incertum planè, cùm & ii Publicanis & Azimitis junguntur, quæ indubiè nomina sectariorum sunt. De Agulanis id unicè prodit Guibertus lib. 5. Gestor. Dei cap. 8. *Eorum siquidem, quos* AGULANOS *appellant, tria numero millia extitisse feruntur, qui neque gladios, neque lanceas, aut sagittas nulla penitus arma formidant, quia omni ex parte cùm ipsi, tum equi eorum ferro adoperiuntur. Hi nihil armorum prorsus in bellis præter enses usui habent.* His consona habent Robertus Monachus lib. 6. Baldricus lib. 5. & alii.

¶ AGULHA, Apex turris Ecclesiæ, Gall. *Aiguille, flèche d'un clocher*. Martyrolog. MS. Aquensis Ecclesiæ: *Anno 1411. XVII. Kal. Aug. fuit inceptum pignaculum super Ecclesiam usque ad* AGULHAM, *& primum lapidem posuit inclytus Princeps Ludovicus filius Regis Ludovici.*

¶ AGULHETARIUS, Ligaminum artifex, aut ille qui ligamina stylo instruit, Gall. *Aiguilletier*. Obituarium S. Geraldi Lemovicensis fol. XI. recto: *Postea adveniente die 26. Junii anno Domini 1496. Petrus de Las Correras, dit Chabriee,* AGULHETARIUS *exoneravit & deschargiavit dictam domum à dicto censu.*

¶ 1. AGULIA, Vas vel instrumentum præparando sali utile. Testam. Adelaidis, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 102. *Volo ut in Canonica SS. Justi & Pastoris, remaneat medietas de Salinas, qui fuerat Framaldi quondam in Scalas, cum illarum salarios, cellarios,* AGULIAS, *& omnibus suis officinis & areis.*

2. AGULIA, Obeliscus, ex Italico *Agulia*. Christophorus de Bondelmontibus in Descriptione Constantinopoleos à nobis edita: *Deinde Agulia ex uno lapide in quatuor æneis taxillis in altum erecta cernitur cubitorum viginti quatuor.* Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris, de Obelisco Romano:

Près cette Eglise a un grande Eguille,
De fin porphyre, & dessus une pomme.

¶ AGUNA. Concil. 1. Salisburg. *In pileis suffurraturas non habeant, nisi fortè de nigro centato, vel panno, aut nigra pelle* AGUNA. Ita legit Spelman. in hac voce, sed ad vocem *Guna* post Meursium legit *aut Guna* pro *Aguna*: *Guna* autem Spelmannus exponit *cuniculum* à Germanico *cunna*, qua voce significant Germani certum indumenti genus à cunieulo sic appellatum, ut Αντ... dicitur à Leone, *ægis*, ἀπὸ τοῦ ... Hæc Spelman. Sed quid si pro *Aguna* legeretur *Agnina*? Planus & facilis esset intellectus. Si tamen *guna* vel *aguna* retinendum est, dicam hac voce non indumentum aut amictum integrum loco citato intelligendum esse, sed duntaxat assutum pileis pannum vel pellem, ut satis patet ex ipso textu, præsertim ex voce *suffuraturas*: quod assumentum posset confici ex *Aguna* vel *guna* id est, pelle Saxonica, uti conjicio ex hoc Luithprandi loco, quem refert ipse Spelmannus: *Nec ipsa capiet eum in qua natus est pauper & gunata i. pellicea Saxonia.*

¶ AGURIRE, Litigare, litem movere, Gall. *Plaider*, à Græco ἀγορὰ, Forum. Processus Ecclesiæ S. Vedasti Attreb. contra Scabinos Attreb. in Chartulario ejusdem Abbatiæ notato V. pag. 39. *Quartò ex parte Scabinorum objectum est, quod Abbas & Conventus non possunt sine litteris Episcopi vel superioris (de rebus suis in judicio contendere) ad quod responsum fuit quod* AGURIT *auctoritate domini Papæ qui solus est suus Episcopus.*

AGUSADURA. Pactum an. 1231. inter Alfonsum Comitem Pictavensem & Albertum Abbatem :. Theodardi Montis-Albanensis: *Concessit Comes, quòd Abbas haberet quartam partem salini supradicti: veruntamen concessit idem Comes dimittat, vel derelinquat salinum universitati villæ, &c. Concessit eidem Abbati medietatem eorum, quæ percepit idem Comes in dictis villis*

villis occasione de las AGUSADURAS. *Verumtamen si dominus Comes dimittat, vel derelinquat las Agusaduras, quod facere potest, Abbas habebit, &c.* Olim non licebat agricolis vomeres aliaque utensilia ferrea rustica aliis *exacuenda* tradere, quam iis, qui à Comite Tolosano ad id præfecti erant, quibus certa pensitatio præstabatur, quæ in Provinciæ Comitatu *Agusadura*, in aliis locis *Agusadge* appellabatur. [In Camera Computorum Paris. habetur Charta Ludovici Ducis Andegavensis an. 1370. qua Consulibus Laufertæ concedit : *Qu'ils puissent faire aiguiser leurs rasoirs & leus piques où ils voudront, en payant le feure.*] Quidam putant idem esse, quod aliis *Reillage* dicitur, à voce *Reille*, quæ vomerem significat.

¶ AGUSTALE, Nummus aureus. Vide *Moneta.*

¶ AGUSTATICUS. (Monetæ genus. Vide *De-*

¶ AGUSTUS. (*narius.*

¶ AGUSTUS MENSIS, pro *Augustus* in Charta Chlodovæi III. an. 691. apud Felibianum Hist. San-Dionys. pag. xi.

AGUTARITUS. Vide *Canis argutarius.*

AGUZO, Cuspis, Italis *Aguzzare*, In cuspidem acuere. Constitut. Neapol. lib. 2. tit. 37. §. 1. *Campiones habeant clavas æquales, non spinosas, non Aguzonibus.*

¶ AGYALE, Genus navigii, fortè piscatoria navis. Est enim ἀγιαλεύς, Piscator, ab αἰγιαλός, Littus, ora maritima. Vita S. Raynerii to. 3. Junii p. 464. *Guido Iagio....cum sociis suis ibat in Thunisim cum quodam* AGYALI, *exeuntibus ipsis de faucibus Arni, ascenderunt in mare altum per directum.*

¶ AGYNNII, Hæretici circa an. Christi 694. à carne & conjugio abstinebant, Deum utriusque auctorem inficiati. A γυνή, Mulier & α privat. sic dicebantur. Vide Hofmanni Lexicon universale.

AHALEPTE, [Dimidium] Vide *Chunna.*

¶ AHANAGIUM. Vide in *Ahanare.*

AHANARE, Agrum colere, laborare. Nam *Ahaner*, est anxiè laborare, cum *anhelitus* difficultate captare aërem; quod faciunt, qui labori seu agriculturæ insistunt. Vox ficta ab *Anhelare*, seu potiùs ab ægra & coacta anhelatione, quam emittunt, qui labori succumbunt, *Ahan*. Vide Jacob. *Bourgoing* lib. de Orig. & usu vulgar. vocum pag. 7. Charta M. Abbatis S. Vedasti Atrebat. an. 1245. *Si autem homo non manens super terra debente gabulum, velit terram debentem gabulum Ahannre, ipse potest, &c.* Ibidem : *Ita videlicet quòd equus possit* AHANARE *eo modo, quo voluerit homo, cujus erit, & equus aquitabit totam terram, quam aliquis ad garbam per Ahanagium fidele Ahanabit : & postquam homo terram suam ad gascheriam & Martium Ahanaverit, ipse potest eam persequi, cum tot equis, quot sibi placuerit.* Rob. *de Bourron* in Merlino MS. *Canques ils laboureat & Ahenoient, alois ù mal. Terres Ahanables*, pro *labourables*, in Consuetud. Bononiensi art. 170. 174. *Ahans, Terres à labeur*, in Consuetud. Montensi cap. 50.

☞ Menagius in suo Dictionario etymologiarum linguæ Gallicæ vocem *Ahan* ducit ex Italica *Affano*, Pœna, labor, observatque Hispanos & Occitanos etiamnum uti voce *Affan*, & à Lugdunensibus *Affaneurs* appellari mercenarios ruri laborantes. Rustici Belgæ quos Wallones vocant, usque hodie utuntur vocibus *Ahan*, & *Ahaner*, haud generatim pro *agrum colere*, sed tantùm pro *serere, seminare, Ensemencer*. Hinc *les Ahans*, apud ipsos eadem sunt, quæ recenter sata, *Terres nouvellement ensemencèes.*

AHANAGIUM. Charta Balduini D. *Walaincourt*, an. 1224. in Tabulario Abbatiæ Montis S. Martini : *Nihil juris aut dominii retinens, (in dictis terris) sed quidquid, juris & dominii habebant in eis, cum Abanagio ipsarum futuro Ecclesiæ sæpe dictæ concedens.* [Charta Agnetis Abbatissæ Strumensis in tabulario ejusdem Parthenonis an. 1227. *Cùm inter nos ex una parte...super Abanagio quarumdam terrarum quæstio verteretur, &c.*

¶ AHELEPTE, Dimidium. Vide *Chunna.*

¶ AHENIA, Idem fortè quod Hispanis *Albania*, Angustum cubiculum, Gall. *Petite chambre, logis ètroit.* Primum Testam. Adefonsi Hispan. Regis apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 546. *Et unam Ahentam in ripa illius fluminis supradicti.*

¶ AHORUS, Qui rapitur immatura morte, à Græco ἄωρος, qui non fit suo tempore. Tertull. de Anima cap. 57. *Aut optimum est hic retineri secundùm* AHOROS, *aut pessimum secundùm biothanatos, ut ipsis etiam vocabulis utar, quibus auctrix opinionum istarum magia sonat.*

AHTEID, Sacramenti genus apud Boios. Decretum Tassilonis in Leg Bajw. cap. 6. *Sacratum, quod Ahteid dicitur, juret in Ecclesia cum tribus, &c.* Ubi Lindenbrog. *Aht*, bannum Imperii, *Eid*, juramentum.

¶ AIA, Sepes, Gall. *Haie*. Locus est in *Breuium*. Vide *Haga*.

¶ 2. AJA apud Hebræos accipitris species est, quam veteres *Æsalonem*, Germani *Smirle*, Galli *Esmerillon* appellant. Nomen à clamore. Uti enim aquilarum clangere est, milvorum jugere vel lipire, accipitrum pipare, & crocitare corvorum; ita *ja, ja* secundum Arabes hujus avis proprium est, unde ipsa Hebræis dicta videtur איה, *Aja*; unde de ejus oculo legimus Job. 28. 7. *Semitam non novit avis, neque eam vidit oculus Aja.* Hæc ex Hofmanni Lexico.

1. AIACIS, [AGICIS, AICIS, AIZES, AIZUM, Vicaria, districtus *Vicarii*, Gall. *Viguerie*.] in Tabulario Ecclesiæ S. Juliani Brivatensis passim occurrunt hæc verba. *In Aice Brivatense, Ambrenense, Nonatense, Cantillanico, Montanico, Riomense, &c.* Ubi in aliquot Chartis aliis pro hac voce habetur : *In Vicaria Brivatense, Nonatense, &c.* In Charta 160. fol. 92. *In ipso Aice, seu in ipsa Vicaria.* Ubi perperam *in arce* reposuit aut legit Justellus in probat. Hist. Arvern. pag. 10. Et Ch. 248. *In ipso Aiace & in ipsa Vicaria.* Ch. 250. *In ipsa Aiace Brivati, in ipsa villa, quæ dicitur Fontanas---& in ipsa Aiace Comitense curtem nostram, &c.* Ch. 351. *In Comitatu & Vicaria Brivatense, in ipso Aice, cedo Deo, &c.* Adde Ch. 260. 282. 297. In Ch. 223. habetur *Agrice.*

☞ Harumce synonymarum vocum acceptio pro Vicaria evidenter probatur ex Instrumento Ecclesiæ Vabrensis to. 1. novæ Gall. Christ. p. 58. ubi *Ministerium* idem est quod *Vicaria*, & *Aicis* idem quod *Ministerium* : *Est ipse locus situs in pago Rutbenico in Vigaria Curiense.* Mox subditur : *Hoc sunt res proprietatis nostræ....in pago Rutbenico in Ministerio Curiense.* Deinde : *Vobis donamus similiter in ipso Aice vel in ipso Ministerio alios mansos nostros.* Mabillonius in Actis SS. Benedict. sæc. 3. part. 2. p. 195. in hunc locum Chartæ commutationis Comitem Bernardum inter & Lanfredum Abb. Mausiacensem an. 764. *Qui* (locus Mauciacus) *est in patria Arvernica in* AICE. *Riomense constructus in honore B. Petri Apostolorum principis : &c.* Ait nomine *Aicis* pagum esse intelligendum, sed quominus in hocce loco, ut & in superioribus Vicarii districtus intelligatur, nihil impedit.

¶ AIZES, Eadem notione. Charta Octomari Presbyteri relata in libro cui titulus : *Pieces pour & contre la Maison de Bouillon, à Cologne* pag. 7. *Et sunt sitæ ipsæ res in pago Arvernico, in villa quæ vacatur Maticara, in* AIZE. *Catiracensi.* Ibidem in alia Charta : *Sunt autem sitæ ipsæ res in pago Arvernico...in* AIZE *Messiacensi, in loco cui vocabulum est ad Boscum, &c.*

¶ Aizum, Eadem significatione. Charta Cuneberti levitæ apud Baluz. to. 2. Hist. Arver. p. 16. *Et in ipso* Aizo *mansos duos, qui vocantur Puco-navato cum omni sua integritate.... & in ipso Aizo in villa quæ dicitur Ravacus, mansos duos cum appendariis tribus.*

2. AIACIS, [Prædium, domus cum horto, terris, vineis, &c. Idem fere quod *Mansus*, Gall. *Cense*, *Ferme*.] Vetus Charta ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ fol. 25. *Est autem ipsa Ecclesia sita in Episcopatu Gratianopolitanæ casi, in Aice castro, quæ nominant sancto Gregorio*. Alia Stephani Episc. Claromont. in Tabul. Celsiniacensis monasterii: *Sunt autem duo* Aizes, *unus ad Buraonem, quem Galmannus excolit, cum curtis, horto & viaeis, & alius Aizes, qui vocatur ad Petrum, &c.* Idem Tabular. *Dat eis Petrus ipso* Aizum *quoddam, continens in semet curtem unam & furnum, mansionet quoque & viridarium* [Baluz. Hist. Arverniæ to. 2. p. 41. in Charta Ugonis Sacerdotis: *Et illum* Aice *quem conquistavi de Vidiano & Davit cum campis & solcedis & pratis.*] Occurrit etiam passim hæc vox in Libro Mirabili, seu Tabulario Abbatiæ Conchensis in Ruthenis, & in Tabulario Monasterii S. Theofridi in Vallavis. Arveni hodie *Aize*, vocant agrum, vel terram incultam, ædi alicui adjacentem.

¶ AJACENTIÆ, pro *Adjacentiæ*. Legitur apud Baluz. in Hist. Arvern. tom. 2. pag. 8. ex Chartulario Brivatensi.

AICHATA. Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. pro Libertatibus Bastidæ in Petrogoricis, ex 47. Regesto Tabularii Regii n. 38. *De sommata ferri paanorum lancorum 2. den. de sotularibus, de calderiis, anderiis, patellis,* Aichatis, *payrolis, cutellis, falcillis, sarpiis, piscibus salsatis, & rebus consimilibus, dabit venditor extraneus in die fori pro leuda & pro intragio 2. den.*

¶ AIDÆ, Subsidiaria tributa, Gall. *Aides*. Hæc ut etiamnum Reges nostri, ita & Domini feudales quondam à subditis solebant exigere. Litteræ Francisci I. pro S. Capella Paris. *Quos quidem tres Apparitores ...ordinamus fore & esse immunes...ab omnibus impositionibus,* Aidis *& aliis tributis*. Charta Richardi de Lambervilla in Tabulario A. Monasterii Gemmeticensis ca. 361. *Varantizandum ab omni Aida & reseantia & amonta*. Charta Officialis Paris. an. 1264. ex Tabulario S. Germani à Pratis. *Quinque arpenta terræ...ad censum 6. denariorum qualibet arpentum sine alio onere, redditu, costuma, tallia, relevamento,* Ayda, *corveta, campiparte & alio quocumque nomine censeantur*.

☞ Ex *Aide* vocabulo natum est nomen, *la Cour des Aides*, Gallis omnibus notissimum, hoc est, Supremum rei tributariæ tribunal, in quo quidquid tributorum, vectigalium atque subsidiorum est, judicatur. Hujus summi tribunalis originem referunt ad Regem Joannem cognomento *Bonum*, qui cùm 28. Decembris anni 1355. decreto statuisset, ut quidquid mercium venumdaretur, certum sibi tributum solveret, judices instituit, qui lites ex novi tributi solutione natas cognoscerent, & ita dirimerent, ut nulla esset ab iis judicibus ad alios provocatio. Ad hanc Joannis *Boni* institutionem Senatus Curiæ subsidiorum Parisiensis suam originem refert acceptam. Recentiores sunt, quæ in aliis regni urbibus fuerunt institutæ *Curiæ* subsidiorum.

AIDUS, Adjutor, Gall. *Aide*. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 109. §. 1. *Ad Evangelia sancta juret cum 12. Aidis suis, id est, sacramentalibus*. Ubi lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 5. habet *aliis suis*: sed prior lectio tolerari potest.

¶ AJECENTIÆ, pro *Adjacentiæ*, Appendices, Gall. *Dependances*. Charta Chlodovæi III. Regis Franc. an. 693. apud Felibianum in Hist. San-Dionys. pag. XIV. *Quidquid ibidem ipsi Chaldedramnus visus fuit tenuisse vel moriens dereliquisse cum omni integritate sua vel* Ajecentias, *sicut ab ipso Chaldedramno fuit possessum*.

¶ AIGATIA, *Ptaca*, Papiæ. Puto legendum *Pica*: quam Picardi etiamnum vocant *Agache*.

AIGLOLFINGA. Vide *Agilolfingi*.

¶ AIGNELINUS, Agnorum, ut opinor, lana. Charta Philippi Regis Franc. an. 1288. apud Perardum in Burgundicis pag. 562. *Pro quolibet sacco lanarum & Aignelinorum, &c.*

¶ AIGUERIUM, pro *Aquarium*. Aquæductus, in Statutis Massil. MSS. anni 1253.

¶ AILA. Gloss. Bituricensis Ecclesiæ MSS. *Aileo, Frontem. Aila. Ventus fabe.*

AILATA, In Legibus Adelstani Regis Angl. cap. 6. *Si verbum non direxerit: ut Ailata sit*. Ubi quidam *Aplata* restituunt. Vide in hac voce.

¶ AILLIARIUS, Qui vendit allia & legumina. MS. Cod. anno circiter 1290. exaratus de redditibus Episcopatus Autissiodorensis, ex Chartophyl. Episcopi ejusdem urbis. Inscriptio: *De* Ailliariis. *Quicumque adducit allia vel erucas ad vendendum in hac villa, debent die Sabbati de quadrigata unum denarium Episcopi & Comitis, & in septimana de qualibet glenna unum obolum, si valeat duodecim denarios aut plus: & si non valeat duodecim denarios, nihil debet. Et si fuerit de suo orto, & ortum sit de sauvamento, nihil debet. Et revenditores de hac villa nihil debent, exceptis sex diebus Sabbatis, in quibus quilibet debet denariatam, & revenditores de extra, qui afferunt ad collum vel ad bestiam, debent obolum de estalagio suo in qualibet die sabbati, exceptis sex Sabbatis, quod* (fortè quibus) *quilibet debet denariatam Episcopi & Comitis*.

AIN, Florentius Wigorn. pag. 590. de Ludovico Balbo Rege Franc. *Pater sibi uxorem Adelbridam conjunxit, quæ post mortem viri genuit filium nomine* Ain, *id est, Carolum*. Huc fortè pertinent ista Alcuini Poem. 3. de quodam Anglo-Saxonum Rege:

Tertius accepit sceptrum regnator opimum,
Quem clamant AIN, incerto nomine gentes,
Qui nunc imperium Saxonum jure gubernat.

[In Gloss. Bituricensi MS. *Ain, oculus interpretatur*.]

AINESCIA, Ænescia, Enecea, Eyneia, Pars hæreditatis, quę ad primogenitum ętatis privilegio pertinet. *Aisnesse* in Consuet. Norman. art. 125. 175. *Aisneage* in Consuet. Rupellensi art. 54. 55. & Britannica art. 669. Vide Interpretem veteris Consuetudinis Normanniæ c. 34. sub finem. Glanvilla l. 7. c. 3. *Salvo capitali mesuagio primogenito filio pro dignitate Æneciæ suæ*. Occurrit apud Bractonum lib. 2. c. 34. & alibi passim.

Eneya. Statuta secunda Roberti I. Scotiæ Regis cap. 3. *Si aliqua hæreditas, de qua unica secta tantum debetur ad plures hæredes, participes illius hæreditatis, devolvatur, ille qui* Eneyam, *i. capitalem partem illius hæreditatis habet, unicam sectam faciat pro se & participibus suis*.

Eylnescia, Apud Matth. Paris. an. 1240. seu potiùs *Eisnetia*, uti scribitur apud Bractonum lib. 2. cap. 77. & in Fleta lib. 5. cap. 9.

Enitia Pars, Quæ primogenitum spectat, apud Littleton. sect. 245. *Einecia*, vel *Einescia filia*, id est, primogenita, in Monastico Angl. tom. 1. pag. 913. tom. 2. pag. 870. Porro vox *Aisnè*, Gallica, confecta ex *ains*, antè, & *nè*, natus.

¶ AINU, *Naves. Fæminin. generis*. Gloss. Bitur. MS.

¶ AIOIN, *Interpretatur frater meus*. Gloss. Bitur.

AIOLA, Avia, ex Gall. *Ayeule*. Occurrit in Tabul. Absiensi fol. 22.

¶ AIONES, f. Prima litterarum rudimenta. Act. SS. Bened. sæc. 4. part. 1. pag. 386. D. in Translatione S. Sebastiani: *Quod quidem nec ipse, si vulgo, ut aiunt,*

Ho-

Homerus emergeret, explere posset; quanto minùs ego tantillus, sermone imperitus, & grammaticæ disciplinæ omnimodis expers, qui nec quidem, ut ita dixerim, ipsos AIONES *ad liquidum addiscere valui. Aioner* aliquibus in locis idem est ac *Balbutire*.

¶ AJORNAMENTUM, Vocatio in jus, vadimonii denunciatio, Gallicè *Ajournement*. Cod.MS.Consuetud.Tholos. fol.42. *Quæcumque Ajornamenta executionesve aut processus fecerint*. Vide *Adjornare*.

AIOT, Vestis species. Gaufridus Vosiensis lib. 1. cap.7. *Chlamydes vel cappas perforaverunt, quas vocant Aiot*.

AIRA, AIRALIS. Vide *Area*.

AIRBANNUM. Vide *Heribannum*.

AIRO, Ardea, ardeola, avis, nostris *Heron*. Vide Fridericum lib.1.de Venat.cap.4.20.21.

¶ AISAMENTUM, Idem quod mox *Aisantia*. Charta Guillelmi Episc.Autissiod.an.1219. *Dedit insuper* AISAMENTA *terræ & lapidum in terra sua ad opus exclusarum molendinorum dictarum Monialium apud Arsiacum sitorum, & levatam piscinæ ipsorum molendinorum*. Charta Mathildis Comitissæ Nivern.pro Monast.B.M.de Consolatione, an.1244. inter Instrum. to. 4.novæ Gall.Christ.col.104.C. *De* AISAMENTIS *supradictis ad proborum virorum æstimationem, hoc quod voluerimus permutare poterimus ad dictæ Abbatiæ & Monialium commodum & utilitatem in æquivalentibus redditibus nostris prope dictam Abbatiam*.

¶ ASIAMENTUM, Idem, to.2.Hist.Arverniæ, p.137.

¶ AISAMENTUM, Notione paulò diversa, scil.pro *Jure municipali* sumi videtur, vel pro quadam immunitate debiti vectigalis, aut saltem pro jure solvendi minoris, quàm solvunt alii. MS.anni circiter 1290. ex Chartophil.Episc.Autissiodor.ubi recensentur redditus Episcopatus: *Poulenagium illorum qui sunt deforis & de villa. Omnibus diebus quibus aliquis duxit ad ripam, polanus debet iiij denar. & ille de villa qui non habebit* AISAMENTA *sua, nil debet. De quadrigis. cadrigæ quæ vadunt extra villam oneratæ, debent quælibet decem denarios & obol. videlicet sex denarios de poulenagio, duos denarios de menagio, & duos denarios & obolum de roagio, excepto illo qui est de villa, qui nihil debet de polanagio, si habeat* AISAMENTA *sua. De dolio ducere de una domo ad aliam. Quodlibet dolium ductum de una domo in aliam super quadrigam debet octo denarios, nisi habuerit Aisamentum. Et si habuerit Aisamentum, non debet præter quatuor denarios. Et si ductum fuerit per terram, debet quatuor denarios.*

AISANTIA, Vox forensis, facultas, quàm quis habet utendi in alieno prædio, rebus non suis, vel ex jure municipali, vel proprietariorum concessione, à Gallico, *Aisance*, Commoditas. Tabular. Abbat. Reigniacensis Ord. Cisterc. *Per omnia sua nemora inter Choram, & Cosam jacentia atque posita suorum pastionem porcorum, transitum, percussum, sine pretio & panagio, & omnes usus, quos* AISANTIAS *vocamus, perpetuò donavit, an.1147.* In alia Charta an.1153.ibid. *Et usus, quos Aasancias vocamus. Usagia, sive Aisantiæ terræ nostræ*, in veteri Charta apud Bnzelinum pag.396.Charta Rogerii Episcopi Laudun.an. 1180. in Tabular. Abb. *de Thenailles: Dedit omnes Aisancias & pasturas de Bouconvilla*. Vide Chartas alias apud Duchesn.in Hist.Codiciacensi pag. 349. Perardum in Burgundicis pag.198. Hemereum in Augusta Virom.in Reg.pag.42.&c.

¶ AISENTIA, Idem. Charta Aleidis Dominæ *de Boulav* in fundatione Monast.Belli-Prati an.1228. inter Instrum.to.4.novæ Gall.Christ.col.299.E. *Concessi similiter ut Aisentias communes & pascua liberè habeant.* Vide Miræum to.1.Oper.Diplomat.pag.419.edit.2.

ESENTIA. Charta S. Ludov. an. 1266. in Regesto Normanniæ signato P. *In altera medietate landæ ad animalia sua Esentiam suam habeant*.

AISIAMENTUM, Gallis *Aisement*, Italis *Agiamento*. Regiam Majestatem lib.1. cap.13. *Terram petitam amittet cum fructibus, commoditatibus, Aisiamentis, & pertinentiis suis*. Lambertus Ardensis: *Communia populi sui Aisiamenta & planitiem camporum ---concludens*. Will.Abbas Andrensis: *Comes quoque Balduinus super Aisiamento in palude de Hotinghen à nobis in perpetuum habendo, &c.* Vide Chronicon Andrense pag. 346.Monasticum Angl. tom.2. pag. 916. [*Madox*, Formul.Anglic. Chartis CXLIII. & CCCXXI.]

AISIMENTUM, In Testamento Guillelmi D.Montispessulani an.1146. *Donec de Aisimento ipsius terræ habeat perceptum & recuperatum, quod valeat duo millia solidorum*. [Hic non sola facultas utendi, sed usus & possessio debet intelligi: Acherius Spicil. tom.9. pag. 141.legit *Aissimentum*.] Occurrit ibi etiam semel. Regestum censuum & feodor.Carnotensium fol.57. *Les jarbes & les tourtiaus deus illec, & ès villes d'environ pour l'* AIESEMENT *que ils ont en la forest, & est chascun un tourtel de un denier, dont tous ceus qui ont Aisement au dit bois, doivent un tourtel, &c.*

EISIAMENTUM, In eodem Monastico Angl.tom.1. pag.47.apud Will.Thorn. & Duchesn. in Hist. Guinensi pag.258. & in Probat. Hist. Drocensis pag. 251.

AISIE, Pertinentiæ, ubi liberè percipi possunt *Aisiamenta*. Charta Libertatum Solemniaci in Arvernis MS. *Si aliquis intraverit de die ortum vel vineam alicujus hominis, situm, vel sitam in* AISIIS *vel pertinentiis dictæ villæ, &c.* [Tabul.B.Mariæ de Charitate an.1364. *Margarita de Fontenaio donavit terram de Miniers cum suis juribus,* AISIIS *& pertinentiis, salva & reservata tonsura nemoris d'Artenne*.]

HESIA. Monasticum Anglic.tom.2.pag.916. *Ascendendo per veterem sepem, & sic per vetus fossatum & baiicinum, usque ad Hesiam extra boscum*. Sunt, qui vocem Gallicam *Aise*, ab otium, deducunt, *Agio* Itali dicunt.

¶ ASENCIA, ut *Aisantia*. Charta Lietardi Episcopi Cameracensis inter Instrum.to.2.novæ Gall.Christ. an.1133. de Fundatione B.M.de Valcellis: *Per omnes etiam reliquas terras suas, nemora, prata & aquas, concesserunt omnes* ASENCIAS *suas in nemoribus ad colligendos fructus, ad pastinationem porcorum, ad pasturagium exterorum animalium, sine pasnagio & omni alia exactione, ligna ad ædificandum & calefaciendum & ad cætera necessaria. In pratis pasturagium, in aquis ad piscandum, & si quid fortè in his omnibus aliquid venationis, mellis vel alicujus alterius rei à Fratribus vel mercenariis eorum inventum fuerit, liberè possidendum*.

¶ ASIAMENTUM, AYSIAMENTUM. Charta Ægidii Abb.S.Martini Tornac.an.1309.in Tabulario S.Richarii Centulensis. *Nos habebimus omnia alia* ASIAMENTA *in prædictis pasturagiis, sicut usuagiarii alii in prædictis locis tantummodo*. Charta Joannis Abb. B. Mariæ Ursi-Campi an. 1303. ex eodem Tabul. *Habebimus omnia alia* AYSIAMENTA *in prædictis pasturagiis seu pascuis, sicut alii usugrarii, hoc est intelligendum absque augmentatione numeri animalium, qui in prædictis litteris est expressus*.

¶ AYSIENTIA. In Tabulario Monast. S. Quintini in Insula pag.132.

¶ AYSIMENTUM, In Hist. Dalphin.tom.1. p.201.

¶ AYSINA, Eadem notione. Locos vide in *Deversium* & *Repayrium*, & tom.2.Hist.Dalphin.p.167.

¶ AYSIUM, vel AYZIUM, Eadem significatione. Baluz.Hist.Arvern.to.2.pag. 135. in Charta Roberti Comitis an.1285. *Cum cæteris universis Aysiis & usatgiis, servitutibus, emolumentis.* Ibidem pag.314.in Charta an.

1340. *Servitutibus, censibus, redditibus, deveriis, Ayziis, juribus & actionibus nostris.*

¶ AISTAN, Vox Longobardica. Leges Rotharis apud Murator.tom.1.part.2.pag.39.col.2.E. *Si quis in curte aliena Aistan, id est, per furorem ingressus fuerit, xx. solidos illi componat.*

AIUDA, Auxilium in Charta Lusitanica, apud Brandaonum in Monarchia Lusitanica lib.15.cap.24. Etiam nunc Picardi nostri dicunt *Aiude*, eadem notione. [*Ayuda* Hispani, *Aide* Galli. Vide *Adiuda*.]

AIUS. Vide *Agius*.

¶ AJUSTAMENTUM, Modulus, exemplar, Gall. *Etalon*. Charta Hugonis de *Naillac* an.1283.apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 702. *Faciet mensuras suas seu metretas equales in quantitate & AJUSTAMENTO mensuris seu metretis meis de Gargilesse, & ad quantitatem ipsarum mensurarum suas mensuras faciet Ajustari.*

¶ AJUSTARE, & AJUTARE, Metiri, probare ad modulum, Gall. *Etalonner*. Charta in *Ajustamentum* mox laudata. *Priori B. Mariæ Depin concedo & ejus successoribus in perpetuum plenum jus & dominium AJUSTANDI & consignandi omnes prædictas mensuras suas.* Vide *Adjoustare*.

¶ AIZE, AIZUM. Vide *Aiacis*.

¶ AKERE. Vide *Ungebendro*.

AKETON, ACTON, Sagum militare, quod aliàs *Gambezonem* vocabant; ex Gallico *Hoqueton*, aut *Hauqueton*: seu potiùs ex Cambrico-Britannico, *Actvvm*, lorica dupla, duplodes, apud Boxhornium. *Hoqueton*, ex Græc. ὀχετων, dictum vult Perionius. Thomas Walsing. in Ed.III. *Indutus autem fuit Episcopus quadam armatura, quam Aketon vulgariter appellamus.* Chronicon Bertr. Guesclini MS.

L'escu li desrompi, & le bon jazerant,
Mais le Hauqueton fut fort, qui fut de beuquerant.

Le Roman *du Riche & du Ladre* MS.

Se tu veoil un AUQUETON,
Ne l'empli mie de coton,
Mais d'œuvres de misericorde,
A [illegible] *que Diables ne te morde.*

Le Roman *de Gaydon* MS.

Sor l'Auqueton vest l'aubere jazerant.

Infrà:

Sor l'Auqueton, qui d'or fu pointurez,
Vesti l'aubere, qui fu fors & ferrez.

Charta Oudardi Dom. Hamensis an.1328. *Se aucuns bustins est fais as armes en la dite ville, teles come Auqueton, espèe, coutel, & boucler, &c.*

ACTUM, Eadem notione in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap.25. *Quilibet habeat — in defensione regni, unum sufficientem* ACTONEM, *unum basinetum, & chirothecas de guerra, &c.—Qui non habuerit Actonem & basinetum, habeat unum bonum habergellum, & unum capitium de ferro.*

¶ AKETONUM, Eadem significatione apud Rymer.to.4.pag.203.col.2. AKETONIS *borcinettis, & aliis hujusmodi armaturis, nocte dieque in villis, feriis, mercatis... sæpissime armati incedunt.*

¶ 1. ALA, Telarum quædam pannorumque mensura, eadem forsan quæ *Alna* Lat. Ulna. Gall. *Aune*. Rymer. to.7.pag.356.col.A. *Unam peciam panni, bluetti coloris, continentem 5.* ALAS...*Aliam peciam de mixto continentem 7. Alas; & unam aliam peciam de panno mixto continentem 9. Alas; Et unam peciam de blanketo continentem 6. Alas.*

¶ 2. ALA pro *Hala*, Forum, macellum tectum, Gall. *Hale*. Censualis codex Calomontis: *Banchia merceri continens duos colonellos in ingressu Ala Calomontis.*

¶ 3. ALA, Tabella in qua juxta Græcorum ritum erat forma ordinationum scripta, quæ incipit, *Divina gratia, &c. Patriarcha verò manu sinistra Alam accipiens legit, &c.* Hæc ab Hofmanno, qui statim subjicit:

¶ 4. ALA, Hujus vocis alia notio est in Teloneo Monasterii S. Bertini: *Omnis tonellus sive vini, sive cerevisiæ, sive Ala dabit duos den.* Hic enim cerevisiam notat, Danis, ut auctor est Pontanus, *Oel*, & Anglis *Ael* vocatam. Eodem sensu accipi videtur in Privilegio Leduini Abbatis S. Vedasti Attrebat. de censu an.1036. è Chartul. ejusd. Monasterii pag.243. *De pensa Alarum 2. den.*

¶ 5. ALA, Inula, Gall. *Aunée*. Papias: *Inula quam rustici* ALAM *vocant, herba est radice aromatica, odoris summi cum leni acrimonia.*

¶ 6. ALA, Cujusvis ædificii latus, Gall. *Aile de batiment*. Chron. Vernnense ad ann.1183. apud Murat. to.8.col.621. *Millesimo supradicto intrante mense Januario, maxima pars* ALÆ *arenæ Veronæ cecidit terræ motu magno per prius facto, videlicet Ala exterior.* Hac voce usus est Vitruvius.

ALÆ, Latera Ecclesiæ, quomodo *les Ailes de l'Eglise*, dicimus. Gloss. Lat.Gr. *Ala*, Ἐξέδρα, εἴλημα, &c. Gervasius Dorobernensis in Descript. Ecclesiæ Cantuariensis: *Ad bases pilariorum murus erat tabulis marmoreis compositus, qui Chorum cingens & Presbyterium, corpus Ecclesiæ à suis lateribus, quæ* ALÆ *vocantur, dividebat.* Acta Episcoporum Cenoman. in Hoello, cap.34. *Exteriores etiam parietes, quos* ALAS *vocant, per circuitum consummavit.*

ALAANDAL, Caro nervosa, apud Constantinum Africanum lib. de Vita & spiritu. Vox Arabica.

¶ ALABANDA, ALALANDENA, ALABANDICTA. Vide *Alamandinæ*.

¶ ALABANDICUS, *Genus marmoris*. Gloss. Bituric. MSS. Idem fortè quod Alabastrum. Laurentio in Amalthea, *Alabandica* est *Rosa albicantibus foliis palleus.*

¶ ALABANDINA. Vide *Alamandinæ*.

¶ ALABARCHES, *Halabarches, Holobarches* & *Arabarches*. Voces Græcæ, quæ Rufino in Hist. Eccl. Euseb. sonant *Salis præfectum*, cui concinit Calepinus. Turneb. l.27.c.25. opinatur, fuisse Alexandriæ præfectum, qui Judæis præerat Alexandrinis. Cujacius lib. 8. obs.c.37. vult, *Vectigal Alabarchiæ esse id, quod pro transductione pecorum infertur.* Ἀλάβη *est scriptura sive atramentum, quo scribimus, ut Phavorinus ait. Sic vectigalium ratio scriptura dicta est, & vectigalibus præpositus, Magister scripturæ sive Alabarches.* Hæc Cujacius: plura vide apud Martinium in voce *Halabarches*.

¶ ALABARCHIA, *Vectigal pro travectione pecorum*. Laur. in Amalthea. Officium est Alabarchis, quicumque ille fuerit. *Alabarchiæ magistratus* meminit Josephus Antiq. Judaic. lib.20.cap.3.& 5.

ALABASTARIUS, apud Simeonem Dunelm. in Henr. I.p. 250. idem, qui *Arcubalistarius*, nostris *Arbalestrier*: *Eminebat machina, unde sagittarii & Alabastarii prælabantur.* Nam & vulgus *Albalêtrier* dicebat.

¶ ALABAUSTRUM, pro *Alabastrum*, Genus marmoris albi, Gall. *Albatre*. Occurrit apud Rymerum to.7.pag.357.& to.8.pag.510.

¶ ALABRUM & ALIBRUM, Instrumentum circa quod volvuntur fila, & cujus ope in orbes glomerantur, Gallis *Devidoir*. Isid. lib.19. Orig.c. 29. *Alibrum quod in eo liberentur fila, id est, solvantur.* Gloss. Bitur. habet, *id est, volvantur fila.* Calepinus ad hanc vocem: *Filum à colo in fusum, de fuso in Alabrum, hinc in girgillum, deinde in glomicellum &c. Alabrum* dicitur quòd radios quasi alas habeat, inquit Martinius in Lex Phil. In veteribus Lexicis Monasticis legitur & verbum *Alabrare*, Filum evolvere. Vide *Devolutorium*.

ALACADIE. Tabular. Brivat. cap. 405. *Habet cen-*

censum porcum 1. multonem 1. de civada sestarios 2. per agnum den. 3. per ALACADIE *den. 6. gallinam 1. per fictorem den. 1.*

ALACRIMONIA, *Lætitia*, in Glossis Isidori, apud Papiam, & Joannem de Janua, Gallis *Alegresse*.

¶ ALACRITUDO, Eadem notitione. Acta SS. Maii to. 7. pag. 832. *Nunc me removeas ab ista tempestate, & me ducas ad portum Alacritudinis.*

ALADMA. Fori Jacobi Reg. Arag. an. 1307. ubi de Judæis. *Præterea ut omnia & singula præmissa observentur & compleantur, statuimus, quod quolibet anno jactentur seu imponantur* ALADMA *& nitdui, prout melius, & firmius & solennius possit fieri secundum legem & observantiam Judæorum, cum rotulo Thore, seu Legis, pridie mensis Octobris, in Synagoga majori cujuslibet loci, præsenti tota aliama, vel majore parte ipsius; & in locis ubi non habent Synagogam, jactentur dicti* ALADMA *& nitdui in Schola, vel in alio loco, ubi faciunt orationem, ut omnes Judæi teneant & observent omnia supra dicta per totum illum annum.*

¶ ALAFTHI, Dimidium. Vide *Chunna*.

¶ ALAIUM, Metallorum temperatio, Gall. *Alliage*. Rymer. to. 6. pag. 308. col. 1. *Homines de Francia magna fecerunt calumniam & debatum, tàm in* ALAJO, *quàm in pondere dictæ monetæ nostræ, afferentes, quod in dicta moneta nostra plus habetur de Alaio, quam juxta conventiones.*

ALALAGMA [Clamor lætitiæ & jubilationis,] ex Gr. ἀλάλαγμα. Vita S. Droctovæi Abbat. *Cum una concrepet Alalagma tonanti.* Vita S. Eusebiæ Abbatissæ Hamaticensis:

Quem non integritas vitæ docet hoc Alalagma.

Vita S. Majoli Abb. Cluniac. to. 2. Maii pag. 684. D.

Spiritus arctatis ardens emergere vinclis
Emicat, & liquidas liber transfertur in auras,
Hymnizante polo lætumque ALALAGMA *canente,*
Sepferunt comites miro splendore superni.

¶ ALALAGNIA, pro *Alalagma*. De S. Kessogo Episc. in Scotia, to. 2. Martii pag. 33. E. *Hujus anima felix juncta civibus æthereis cum una concrepet* ALALAGNIA *Tonanti superna dispositione, qui sanctos suos & in hac vita mirificat, merito jugiter turba Fratrum Monastici Ordinis ante ejus mausolæum concinit æterno Regi dulcisflua carmina laudis.*

ALAMANDINÆ, ALAVANDINÆ. Anastasius Bibl. in S. Silv. *Fecit Angelos 4. ex argento—cum gemmis Alavandinis in oculos.* Idem in Greg. IV. pag. 164. *Obtulit—albas majores numero 29. Alamandinas majores numero 20. albas modicas, &c.* Visitatio Thesaurariæ ædis S. Pauli Londoniensis an. 1295. *Item crux de platis argenteis deauratis undique, cum duabus camahutis in brachiis, & duobus magnis lapidibus superius & inferius, &* ALAMANDINA *in medio, & aliis multis lapidibus & perlis in circuitu, continens partem ligni Crucis.* Infrà: *Casula de rubeo samito, —cui inseruntur 4. berylli, & 3. circuli aymallati, & 4. lapides sculpti, & 4.* ALEMANDINI, *& in medio agnus Paschalis.* Ita usus obtinuit, ut *Alamandinæ* dicerentur, quæ *Alabandinæ* vel *Alavandinæ* dicuntur; gemmæ scilicet ex Alabanda Cariæ urbe, de quibus Plinius lib. 37. cap. 2. 27. Breviloq. *Alabanda, lapis pretiosus.* Papias: *Alabandina gemma, ab Alabanda dicitur.* Ugutio: *Alabanda, regio Asiæ, unde Alabandina gemma.* [Gloss. Bituric. MSS. *Alabandicia, gemma ab Alabanda Asiæ regione.*]

¶ ALAMARES, Serici flosculi in vestibus. Conc. Limanum an. 1582. to. 4. Collect. Concil. Hisp. pag. 515. *Cùm primùm Clerici Ecclesiam intraverint, superpelliceis mundis sive roquetis ac minime laceratis, vestibus inferioribus talaribus nigris aut alio honesto colore infectis, sine sericis flosculis, seu* ALAMARIBUS, *ut dicunt,*

cum cappis & almuciis induantur. Ejusdem tomi p. 246. *Removeantur vero à Clericais usu nova quædam inventa indumentorum, aut ornatus, quæ milites, non Clericos decent, qualia sunt, quæ patrio more vocare solent, Lechuguilla, Polaynas, Puntas, Guarniciones de seda fascas en los manteos,* ALAMARES, *&c.*

ALAMINUS. Vitalis Episcopus Oscensis, de Magistratibus Saracenorum Hispanic. *Est etiam inter Saracenos Officialis, qui* ALAMIN, *id est, fidelis, lingua Arabica appellatur, qui debet causas minimas, non excedentes duos solidos, terminare, & exercet in Curia Zavalachen apparitoris officium vel sagionis. —Ideo dictus Fidelis, quia fideliter debet jura Regis perquirere.*

¶ ALANI COMITES. Vide *Comiti Alani* in *Comes*.

ALANUS. Canis species veteribus nota. Hispanis *Alano*, Nebrissensi *Molossus*. *Furtum Alani vel leporaris*, in Foris Aragon. tit. de Venatorib.

ALAPA, *Alapam dare, & aurem torquere in testimonium*, in Legibus Ripuar. tit. 60. §. 1. *Si quis villam—ab alio comparaverit, & testamentum accipere non potuerit, si mediocris res est, cum 6. testibus,—si magna cum 12. ad locum traditionis accedat, & sic eis præsentibus pretium tradat, & possessionem accipiat, & unicuique de parvulis* ALAPAS *donet, & torqueat auriculas, & postmodum testimonium perhibeant.* Credo id actum, aut agi solitum, ut testes postmodum, cùm in rei gestæ testimonium advocarentur, in memoriam revocarent, se eo in loco alapis cæsos, aut auribus vellicatos. Vide *Testes per aurem attracti*.

ALAPA MILITARIS, dicitur Scriptoribus Latinis medii ævi, Ictus, qui tyronis ad Militarem dignitatem promovendi collo aut humeris, ense vel gladio, quo Miles fiebat, infligebatur. Mos, ni fallor, derivatus à manumissionibus: *quos enim manumittebant, eos Alapa circumagebant*, ait vetus Scholiastes Persii Sat. 5. Cujus ritus mentio est apud Claudianum in 4. Consulatum Honorii, Sidonium in Consulatum Anthemii, & aliquot alios. Militaris quippe ordo, quo quis donabatur, facultatem dabat utendi armis militaribus, suique juris Militem efficiebat. Magnum Chron. Belgicum ann. 1247. *Plerique Milites moderni temporis, patrimoniis intendentes, omissis sumptuosis solennitatibus, saltem per infractum* COLAPHUM *Militarem consequuntur dignitatem.* Lambertus Ardensis: *Eidem Comiti in signum Militiæ gladium lateri, & calcaria sui militis aptavit, &* ALAPAM *collo ejus inflixit.* Alio loco: *Licet enim Militarem nondum recepisset Alapam, in armis tamen strenuus erat.* Et mox: *Et ei Militarem non repercutiendus dedit* ALAPAM, *& Militaribus eum in virum perfectum dedicavit sacramentis.* De ejusmodi Alapis Militaribus agunt passim Scriptores. Joann. de Beka in Ottone III. Episc. Traject. de Militari inauguratione Willelmi Comitis Hollandiæ in Regem Roman. electi, qui à Bohemiæ Rege in æde Coloniensis urbis præcipua Militari cingulo accinctus est anno 1247. *Illis itaque dictis, Rex Bohemiæ grandem dedit* ICTUM *in collo tyronis, ita dicens: Ad honorem Dei omnipotentis te Militem ordino, ac in nostro collegio te gratanter accipio.* Historia Cortusiorum lib. 11. cap. 2. *Imperator—sedens in equo fecit* (Franciscum de Carraria) *Militem, & cum* PALMA *eum percutiens super collum, ait: Esto bonus Miles, & fidelis Imperii.* Ceremoniale Roman. lib. 1. sect. 7. de Milite à summo Pontifice facto: *Tum accipiens illius ensem nudum, ter Militem percutit planè super spatulas, dicens: Esto Miles pacificus, strenuus, fidelis & Deo devotus.*

Trinam illam percussionem observo præterea in Actis Parlamenti Parisiensis 16. Mart. ann. 1415. ubi enarrant, quemadmodum Sigismundus Rex Romanorum, qui Regis Caroli VI. permissu, causis dijudicandis

in suprema Curia præsidebat, Guidonem Pestellum *Militem* fecerit, quòd de Senescalli Bellicadrensis officio cum Guillelmo Signeto Milite litiganti, objiceretur, nondum Militare adeptum cingulum, cùm Senescallus aut Ballivus, ex Regum edictis, nemo fieri posset, nisi esset Miles: *Oyant qu'on proposoit contre ledit Signet par le conseil de Pestel, que iceluy Signet n'estoit pas Chevalier, & Pestel l'estoit, presens tous, luy assis par dessus les President, & au plus haus, appellè ledit Signet, en disant, que à luy appartenoit bien de faire Chevaliers, & print d'un de ses gens son espèe, & ledit Seignet mis à genoux près du Greffier,* FRAPPA TROIS GRANS COUPS *ledit Roy sur le dos dudit Seignet: puis fit deschausser l'un de ses esperons dorez, & luy fit chausser par l'un de ses gens, & l'y ceindre une ceinture ou estoit pendu un cousteau long pour espèe. Car ainsi avoit-il paravant recommandè l'avancement de la cause dudit Seignet,*

Galli nostri ejusmodi alapas Militares *Colèes* appellant, quòd collo infligerentur. Breviloq. *Alapa est faciei percussio, sicut* colaphus *colli*. Unde Ebrard. Beth.

Dic Alapam malæ, colli Colaphumque.

Harum auctorem Arturum Britannum quidam faciunt Mythologi, Robertus *de Bourron* in Hist. Merlini MS. *Et sachent tout cil, qui ceste ystoire escoutent, que che fu li premier hom, qui donna* COLE'E *a Chevalier nouvel, que che fu li Rois Artus*. L'Ordene de Chevalerie *de Huè de Tabarie* MS.

Et en aprés li demanda,
S'il falloit plus nulle cose:
Sire, oïl, mais faire ne l'ose,
Que chou est dont? chest li COLE'E,
Pourquoy ne me l'avès donnèe?
Et dit la Senefianche,
De celuy qui l'a adoubè,
A Chevalier & ordonnè; &c.

Le Roman *de Garin* MS. describens eandem Militarem ceremoniam:

Huè demande froberge au Pont d'orfin,
Reguant la ceint qui volentiers le fist,
Hauce la paume, eus el col le feri,
Par un petit, que il ne l'abati.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

Se mes chiers peres vous ceinsist or le brant,
Et la COLE'E *vous donnast maintenant.*

Vetus Ceremoniale MS. de Militari inauguratione: *Lors le Prince ou aucun Seigneur Chevalier, luy donne la Colèe, & luy ceint l'espèe dorèe*. Chron. MS. Bertrandi *du Guesclin*:

Aussi-tost que l'Anglois, dequoy nous vous parlons,
Ot receü COULE'E, *& de l'honneur le don.*

Vide prætarea Monstrelletum 1. volum. c. 155. & 3. vol. in Regis Ludovici XI. coronatione: Historiam congressu Ludov. XII. Regis Fr. & Ferdinandi Reg. Aragon. cap. 3. Hoferium in Militib. Ord. S. Spiritus & alios, ex quibus, & hic laudatis Scriptoribus satis colligitur, erravisse Duchesn. in Notis ad Alanum Chart. & lib. 2. Hist. Guin. c. 6. qui putavit, ejusmodi alapas Militares, manu, non gladio in collum tyronis impactas. Vide Joan. Cameniatam de Excidio Thessalonicæ cap. 28.

Per Alapum, seu *Colaphum* servum facere, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 32. §. 5. Vide *Transcornati*.

ALAPARE, *Alapas minari*, Papiæ. Gloss. Lat. Gr. *Alapatur* κονδυλίζει.

¶ ALAPÆ EVANGELIORUM AUREÆ, Ornamenta (fibulas puto) ad instar palmæ fabricata. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. p. 182. col. 2. D. *Et suscepit eum Martinus Pontifex cum gaudio magno & alacritate multa, & piè dapibus repletis Ravenna scodulus vascula argentea, tota expleta mensa in modum platani, quàm ex dimissione Valerii Archiepiscopi in suo palatio erat; quam in suis temporibus fecit, &* ALAPAS EVANGELIORUM AUREAS, *parum mechanicis factas operibus*. Ibidem pag. 186. col. 1. D. *Evangelia verò habentia Alapas aureas unus è Clericis in superiori sinu habens, &c.*

ALAPATOR, [Gloriatur in Antiquarii supplemento.] κολαφιστὴς exponitur in Excerptis veteris Gloss. pag. 275. quia petulantes ac jactabundi gaudent aliis colaphos incutere, ait Vossius.

¶ ALAPHA, & ALAPHARE, in Glossis Biturit. MSS. pro *Alapa*, & *Alapare*.

¶ ALAPIS, *est Nota in libris emendatis*. Gloss. MSS. S. Andreæ Avenionensis. Hæ notæ fortè sic dictæ sunt, quòd ad instar manus essent exaratæ.

ALAPISTA, *Alapistarum strepitus* apud Arnobium. Ita enim restituit Scaliger, pro *solapitarum strepitus*, aitque *Alapistas* dici mimos, ac ludiones, qui exactis ludis ac comœdiis, sibi invicem alapas infligebant, ut plebem ad risum concitarent.

ALAPIZARE, *Alapas dare*. Ugutioni.

ALAPUS, *Qui propter mercedem alapas patitur*, in Glossis Isid. cujusmodi sunt, quos *Alapistas* vocat Arnobius.

¶ ALARE, Alis aërem agitare. Papias MS. Bitur. *Alo, auram moveo, quasi ab Ala, unde Alitus pro Alatus, id est, spiritus, flatus*. Hic auctor *Alitus* pro *halitus* scripsit, ut illi voci faciliùs talem qualem daret originem.

ALARICA, Papiæ, *Hasta vehemens, triangulum ferreum habens*. Vide *Phalarica*.

¶ ALARINÆ, Vide *Alyrumnæ*.

¶ ALAS, *atis*. Qui habet alas. Expositio brevis antiq. Liturg. Gall. apud Marten. Anecd. to. 5. col. 100. *Sirico enim de ligno per verme fitur. Vermis post mortem procedit in Alate*. De Bombyce loquitur.

¶ ALASTOR, Animus malè conscius, superbus. Qui ἄλαστα, id est, non obliviscenda mala perpetrat. Usurpatur fere semper pro malo Dæmone. Lexic. Philol.

¶ ALATÆ CAPPÆ. to. 4. Anecd. Marten. col. 162. B. *Prohibetur penitus universis Sacerdotibus, ne habeant Cappas Alatas & vestes inordinatas*.

ALATORES. Papias: *Venator, dictus quasi venabulator, à venatione scilicet, quòd bestias perimat. Horum quatuor sunt officia, Vestigatores, Indicatores, Alatores, Pressores*.

¶ ALATORIA, ALORIUM, Ambulacrum, Gall. *Allèe*. Charta Calomontis an. 1397. *Cum ingressu & egressu per Alorium situm subtus domum dicti Rigniaci .... Ita ut Alatoria dictorum murorum maneat libera*. Charta Tossiacensis in Dumbis an. 1449. *Licentia datur faciendi aponsam supra corseriis villæ, aponsatam muris tali modo quo dessubtus possit transire una charrata feni, & quod* ALATORIA *dictorum murorum maneat in statu in quo sunt de præsenti*. Normannorum antiquæ Consuetudines, apud Marten. to. 1. Anecdot. p. 827. *Et ibi nulli liceat facere palicium nisi in una regula & id sine propugnaculis & Alatoriis*. In hoc posteriori exemplo *Alatoria* vel *Alatorium* ut *ambulacrum*, ita & *Alam* domus, *Aile de batiment*, significare potest.

ALATUS. Vide *Manualia*.

¶ ALAVANDINÆ, Gemmæ ex Alabanda allatæ. Vide *Alamandinæ*.

¶ ALAVANUS LAPIS, Eadem notione. Versus de Mediolano apud Murat. to. 2. part. 2. col. 688. B. *Gloriosè sacris micat ornata Ecclesiis, ex quibus alma est Laurentii, intus* ALAVANIS *lapidibus, auroque tecta, edita in turribus*.

ALAUDA, vox Gallica vetus, Latinis *Galerita*, sive Cassita avis, ut Plinius lib. 11. cap. 38. Svetonius in Jul. cap. 24. Marcellus Empiricus cap. 29. tradunt. Gregorius

rius Turon.lib.4.cap.31. *In Ecclesia Arvorna dum matutinæ celebrarentur Vigiliæ, in quadam civitate avis Corydalus, quam* ALAUDAM *vocamus, ingressa est*. Ita Martellus loco laudato: *Corydalus avis, id est, quæ Alauda vocatur* suprà: *Avis galerita, quæ Gallicè Alauda dicitur*. Adhelelmus Episcopus Sagiensis in Miraculis S.Opportunæ cap.14. *Vidit aviculam nomine Acreatulam, quam vulgus vocavit Alaudam*. Hoc etiam vocabulo Gallos legionem appellasse auctor est Plinius: *Gallico vocabula etiam legioni nomen dederunt Alaudæ*. Inde Gallos Legionarios Cicero *Alaudas* vocat Philip. 1.5.13.& Svetonius in Julio cap.24. Boxhornius ab Hebræo *Alafata*, quod millenarium sonat, deducit; quàm verè, alii judicent. Adde Gorop. Becanum. lib. 1. Gall.pag.12.

¶ ALAUDARII, Iidem qui *Alodiarii*. Polypticum Abbatiæ S.Trin. Fiscamnensis MS. *Idem tenet 4. acras terræ de feodo* ALAUDARIORUM *per avenanciam auxilii, militis & facit servitia sicut* ALAUDARII...*omnes isti 9. Alaudarii debent ire cum serviente apud Ermenonvillam & apud Maisuilium ad Nammia capienda & ad vim repellendam*. Vide in voce *Alodis*.

¶ ALAUDES, pro *Alodes*. Præceptum Borelli Comitis apud Marten.to.1. Ampliss.Collect.col.337.A. *Quidquid ad usum hominum pertinet seu* ALAUDES *illarum, ut ab odierna die & tempore suprà memorato, jure & quieto ordine teneant & possideant*. Vide *Alodis*.

¶ ALAUDIUM. Vide *Alodis*.

¶ ALAUDIUS, Idem qui *Alodiarius* in voce *Alodis*. Laurentio in Amalth. *Alaudius, ex justa servitute dimissus*.

¶ ALAUDUM. Vide *Alodis*.

¶ ALAUSA, Piscis species, Gall. *Alosa*. Vide *Dursus*.

¶ ALAUSAR, Species retis, quo fortassis præsertim utebantur ad capiendas *Alausas*. Statuta Arelat. MSS. sub Raimundo Archiep.art.186.è Musæo D.*Brunet*: *Nullus piscator audeat piscari in palustribus cum retibus* ALAUSAR, *à Paschate usque ad exitum Augusti, sub pœna xx. sol.*

1. ALBA, Gemma, unio, margarita, ab albedine & candore. Svidas: ἄλβα, οἱ μαργαρῖται. Quippe *margaritarum dos omnis*, ut ait Plinius, est *in candore, magnitudine, orbe, livore & pondere*. Tertullianus de Cultu mulier. *Et margaritæ canderent, & ceraunia coruscarent*, Eidem: *Rubentis maris grana candentia dicuntur*. Lampridius in Heliogabalo: *Fabam cum electris, & orizam cum Albis exhibens*. ALBAS *præterea in vicem piperis piscibus & tuberibus conspersit*. Senator lib.9.Ep.6. *Assurgit Indici maris de Albarum candore fama locupletior*. Fortunatus Pictaviensis lib. 6. Poem. 2.

Saphyrus, Alba, Adamas, Crystalla, Smaragdus, Iaspis.

Et lib.10.Poem.10.

Unde datæ tibi sunt Alba, Topazus, Onyx.

Anastasius in Silvestro PP. *Altare auroclusum cum gemmis prasinis & hyacinthinis, & Albis* 120. Idem in Gregorio IV. *Albas modicas habens circum capitis coronam diversè filopares*. Et in S.Vitaliano: *Evangelia aurea cum gemmis Albis miræ magnitudinis in circuitu*. Leo Ostiensis lib.2.cap.61. *Tres pannos de altari, unum cum Albis, alium cum cruce & frizo, &c.*

ALBULA, Eadem notione. Gregorius M.lib.12. Epist.7. *Tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & unum cum Albula*.

ALPHA, pro *Alba*. Charta Ferdinandi M. Regis Hispan. æræ 1101. apud Anton. de *Yepez* to. 6. *Coronas tres aureas, una ex his cum sex Alphas in gyro, &c.*

2. ALBA, Vestis, seu tunicæ species, à candore sic nuncupata. Epistola Valeriani Imp. apud Pollionem: *Vestes diversas 16. Albam subsericam, Paragaudem triuncem unam*. Ibidem: *Albam subsericam unam cum purpura succubita*. Sed & longè postea *Albas* fuisse promiscui usus, ex eo colligimus, quòd laicis, in Monasteriis degentibus, tribuat Lanfrancus Cantuar. Archiepisc.Epist.13. *Plerique autumant manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut &* ALBAM *& amictum: nam & in Cœnobiis Monachorum etiam laici cum Albis induuntur*. Quinetiam

ALBA, pro veste muliebri usurpari videtur apud Bertham Sanctimonialem in Vita S.Adeleidis Virg.n.27.

3. ALBA, Papiæ, *Vestis sacerdotalis linea & stricta, quæ Camisia dicitur, & Poderis, & Talaris, & Subucula*. Ordo Romanus: *Lineam Dalmaticam, quam dicimus Albam*. Alcuinus lib. de Offic. divin. *Poderis, quæ vulga Alba dicitur*. Amalarius lib.2.Eccl.offic. *Postea camisiam induimus, quam Albam vocamus*. Adde Rupertum lib.1. de Divin.offic.cap.20. Innoc.III.PP.de Sacrificio Missæ lib.1.cap.10.51. Durandum lib. 3. Ration.cap.3. & alios, qui de Ritibus & Officiis Ecclesiasticis scripsere. Concilium Carthaginense IV. can. 4. *Diaconus tempore oblationis tantùm, vel lectionis Alba utatur*. Albis tamen promiscuè in Ecclesia & extra Ecclesiam usos Clericos docent Leo IV. de Cura pastorali, Riculfus Episcopus Suessionensis in Statutis an. 889. c. 7. & Regino de Vita & conversation. Presbyt. c. 66. ubi Presbyteri vetantur *in Alba, qua in suo usu utuntur, Missas cantare*. Porro *Albas* ejusmodi sacerdotales opere Phrygio interdum exornatas colligimus ex Eckeardo de Casibus S.Galli cap.10. *Inter quæ præter casulas sericas, cappas, Astolas, Alba est illa Philologiæ nuptiis insignis*: quas scilicet descripsit Martianus Capella. Unde mirum videri debet, res etiam prophanas vestibus sacris intextas & adscriptas.

ALBA PASCHALIS. Cyprianus in vita S. Cæsarii Arelatens. *Cùm quodam tempore deesset sanctis manibus aurum & argentum, rogareturque stipem à paupere. — ingressus in cubiculum suum, casulam, qua in processionibus utebatur, &* ALBAM *Paschalem inde profert, daturus egeno, &c.* Ubi *Alba Paschalis*, ea est, qua Cæsarius Paschalibus festis, seu solennibus utebatur. Idem Cæsarius in Testamento suo: *Indumenta Paschalia, quæ mihi data sunt, omnia illi serviant*. Nam *Paschatis* vocabulo dies Dominicos & præcipua anni festa appellari infrà docemus.

ALBAS GERERE & ESSE IN ALBIS, & ALBATI, dicuntur Clerici, dum *Albis* induti procedunt, vel officia Ecclesiastica peragunt. Paulus Diacon. Emeritensis in Vita S.Fidelis Episc.Emerit. *Dum in atrium cum multis filiis Ecclesiæ tenderet, ut mos est, Archidiaconus cum Clero in* ALBIS *ab Ecclesia venientes coram eo astiterunt*. Rupertus lib.de Divin.Offic.cap.22. *Solenne enim in hujusmodi festis omnes in Albis stare, vel procedere*. Gregorius Turon. in Vita S.Aridii: *Diacones in Albis exeunt ad processum, plebs clamat pro nimborum incursu, &c.* Vitæ Abbatum S.Albani: *Et quando in capis vel Albis fuimus, &c.* Charta ano.1190. apud Perardum in Burgundicis pag.264. *Solennitatem B. Benigni in* ALBIS *& translationem ejusdem 12. Lectionum in Ecclesia nostra fieri compromiserunt*. Glossæ. MSS. in Cod. Regio 1013. *Albas gerentes, candida veste vestiti*. Vide Udalricum in Consuet. Cluniacensis Monasterii lib.3.cap.6.

☞ Hinc apud nostros *Aubè* idem quod ordinatus sonabat, ut videre est in vetusto epitaphio Gallicis rythmis scripto quod refert Mabillonius sæculo 5. Act.SS. Ordinis S.Bened. pag.329. ubi de Frodoardo Presbytero Remensi:

Sres uen de Rein fauner li Eveque,

Lye

Lve le temporaire de Flodoan le Saige,
Y. es mor du sam d'Odalry Eveque,
Et fut d'Epernay aè par parentaige,
Vequit ca∫le Clerc, bon Moine, meilleur Abbè,
Et d'Agapet li Romain fut AUBE'.
Par ∫on hi∫toire maintes novelles ∫auras,
Et en ille toutes antiquitè auras.

4.ALBA, Ve∫tis candida quam induebant recens baptizati, in puritatis & innocentiæ, quam profitebantur, ∫ymbolum: [illegible], in Martyrio Bacchi junioris p.84. Statim enim atque de fonte nudi egrediebantur, ∫tola alba induebantur, præmi∫∫a hac oratione, quæ legitur in Mi∫∫ali Gothico: *Accipe ve∫tem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini no∫tri JESU CHRISTI.* Albis autem ve∫tibus ideo po∫t bapti∫mum indutos Chri∫tianos, opinantur pa∫∫im viri doctiores, quòd, ut ait S.Paulus ad Ephe∫ios cap. 5. *antea tenebræ erant, nunc autem lux in Domino.* Quæ e∫t ∫ententia Clementis Aleaandrini lib.1. Pædag.cap.6. Unde *nova bapti∫matis lux* bapti∫mus dicitur in Cod. Theod. Græcis. [illegible]. *Dealbatus fonte bapti∫matis,* in Charta Edbaldi Reg.Angl.apud Will.Thorn.in Chr. pag.2125. Vide Theodul∫um Aurelian.de Ordine bapti∫mi c.14. S.Zeno Veron.Ep.invit.2. ad Fontem: *In Fontem quidem nudi demergitis, ∫ed ætherea ve∫te ve∫titi, mox inde ∫urgetis.* Lactantius carmin. de Re∫urr.

Candidus egreditur nitidis exercitus undis.

Paulinus Epi∫t.12.

Inde parens ∫acro ducit de Fonte Sacerdos
Infantes niveos corpore, corde, habitu.

Idem in Epi∫t.ad Macarium, de quodam ∫ene recens baptizato: *Ad unanimitatem tuam de rudi matris Eccle∫iæ ∫ætu immaculatam Candente Lanicio Pa∫tor egregii gregis, ∫ed magni pignoris munerator, & encænium ∫pirituale tran∫mi∫i.* Valentinianus in leg. ult. Cod. Theod.de Spectaculis: *Quamdiu cæle∫tis lumen lavacri imitantia novam ∫ancti bapti∫matis lucem Ve∫timenta te∫tantur.* Fau∫tus Regien∫is Epi∫t.ad Paulinum: *Niveus ∫anctæ regenerationis Candor.* Cæ∫arius Arelat. Serm.15. *Quando in nobis ∫acri bapti∫matis dona vacuavimus, quando in nobis Niveos holo∫erica nuptialis Amictus concidimus &c.* Ordo Romanus: *Et deportantur ip∫i infantes* (baptizati) *ante eum,* (Epi∫copum) *& dat ∫ingulis Stolam Candidam & chri∫male, & decem ∫iliquas, dicens: Accipe Ve∫tem Candidam & immaculatam, quam perferas ante tribunal D.N. Je∫u Chri∫ti in vitam æternam.* Concilium Rotomagen∫e an.1059.can. 19. *Ut baptizati in eadem Eccle∫ia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua Parochiani exi∫tunt, per octonos dies in* ALBIS *repræ∫entetur cum cereis ardentibus.* Conradus U∫pergen∫is, an.1124. *Infantes ∫uos in Sabbato ∫ancto Pa∫chæ & Pentecostes cum candelis & cappa, quæ dicitur Ve∫tis Candida, & patrinis comitantibus ad bapti∫mum deferant, eo∫que ve∫te innocentia indutos per ∫ingulos dies u∫que in octavum diem eju∫dem Sabbati ad Eccle∫iam deferant, & celebrationi divini Officii intere∫∫e ∫atagant.* Ubi *Cappam* appellat, quod alii *Chri∫male*. Dabantur *Albæ* ∫umptu Eccle∫iæ, ut innuit Greg.M.lib.7.Ind.1.Epi∫t.2. Eju∫modi porro ve∫tis *Albæ* Baptizatorum mentio e∫t pa∫∫im apud Scriptores, Dionyl. Areop.de Hier.Eccle∫. cap.1.2.5. S. Cyrillum Cateche∫. 4. S. Athana∫ium orat.in S. Pa∫cha extr. Leidranum. de Bapti∫mo cap. 8. Jobium apud Photium n.223. Joan. Mo∫chum cap.207. Socratem lib.7.cap.17. S. Augu∫tinum Epi∫t.168. ∫erm. 137.de Tempore, S. Ambro∫ium lib.de his, qui my∫tar.init. Prudentium lib. 1. adversus Symmach. Gregorium M.lib.7.Indict.2.Epi∫t. 5. Fortunatum lib.5.poem.4. Gregor. Turon. lib.5. cap. 11. de Vitis Patrum cap.1. Lambertum in Vita S. Heriberti Archiep. Colonien∫is n.21. Alcuinum de Offic. divin. Rabanum Maurum de In∫titut.Cleric.lib.1. cap. 29. Amalar.lib.1.de Eccl.offic.cap.29.33. Honorium Augu∫tod.lib.1.cap.243. Durandum lib. Ration. cap.82. in Concilio In∫ulano an.1288.cap.17.&c. Vide Henric. Vale∫ium ad Eu∫eb.lib.4. de Vita Con∫tant. cap. 62. Sed & Pontifex ip∫e in Bapti∫mi ceremoniis Albatus erat. Petrus Come∫tor in Hi∫tor.Scola∫t.cap.22.Levit. *In hunc modum & Pontifex Evangelicus in a∫per∫ione ba∫ilicæ, quam dedicat, qua∫i in expiatione, lineis & minoribus utitur indumentis. Etiam in Sabbato bapti∫mali in con∫ecratione fontium, & in mer∫ione Catechumenorum, cùm ∫cilicet transferantur peccata eorum, utitur ∫imilibus indumentis. Cùm autem his peractis ad mini∫trationem accedit altaris, Pontificalibus & pretio∫is ve∫tibus in∫ulatur.* At ne∫cio, unde hau∫it, quod ait in Act. Apo∫t.cap.16. Signum olim fui∫∫e accepti Spiritus Sancti, in primitiva Eccle∫ia, quod omnes ∫ere a∫cendentes de lavacro loquebantur omnibus linguis, ut Apo∫toli.

Quòd verò de Baptizandorum & Baptizatorum nuditate tradunt Scriptores, quidam in dubium vocant de ∫equiori ∫exu. Verùm id etiam de iis di∫ertim refertur à Chry∫o∫tomo in Epi∫t. ad Innocentium, Palladio in vita eju∫dem Chry∫o∫tomi pag.81.85. Joanne Mo∫cho c. 3. Cypriano, ∫eu auctore libri de Singularitate Clericorum, & in Concilio IV. ∫ub Menna act.5.pag.751. Edit. Colon.1618. Vide omnino Andream Monachum lib. 2. Vitæ S.Ottonis Epi∫copi Bamberg. cap.13. & quæ in hanc rem adnotamus ad Alcaiadem.

IN ALBIS POSITI autem & ALBATI dicebantur recens baptizati, donec *Albas* depo∫uiffent. Acta martyrii S.Stephani PP. *Eum erudiens baptizavit, & in Albis po∫itum Presbytero con∫ignavit.* Paulus Warne∫ridus lib.6.de Ge∫tis Langob.cap.15. de Theodoaldo Rege Anglo∫. *Cùm Romam perveni∫∫et, à Sergio PP. baptizatus, Petru∫que e∫t appellatus, & adhuc in* ALBIS *con∫titutus, ad regna cæle∫tia migravit.* Eju∫dem Regis Epitaph.

Fonte renascentis quem Chri∫ti gratia purgans
Protinus ALBATUM *vexit in arce poli.*

Henric. Hutindon.lib.3. Hi∫t.pag.328. *Baptizati ∫unt & liberi ejus, —quorum duo adhuc Albati mortui ∫unt.* Alcuinus Poem.3.

Dum mergi meruit bapti∫mi gurgite felix,
Po∫t ALBAS *igitur morbo correptus egre∫cit,*
Donec mortali clau∫it ∫piracula vitæ.

Vide Gregorium Turon.lib.1.de Mirac.c.67. lib.de Glor. Confe∫∫. cap.54. 92.lib.2. Hi∫t. cap.30. Ge∫ta Regum Francor.c.14.&c.

Albas verò ve∫tes deponebant Sabbato ante Octavas Pa∫chæ. Ordo Romanus: *Ab ip∫o die ad Sabbatum ante Octavas Pa∫chæ, quo die Albæ tolluntur ve∫timenta à nuper baptizatis.* Alio loco: *Sabbato infra Albas Albati, qui in Sabbato ∫ancto baptizati fuerint,* ALBIS *ve∫tibus exuantur.* Mox ∫equitur *benedictio* aquæ *ad albas deponendas.* Ita Amalarius locis citatis, Rupertus Tuitien∫is lib.8. de Divin.offic.cap.16. & alii. Proinde rectè Jobius Monachus apud Photium, dixit [illegible], cùm octavo albas deponerent. S.Athana∫ius oratione in Sabb. [illegible], &c. *Dies depo∫itionis Albarum*, apud Andream Monachum lib. 2. Vitæ Ottonis Epi∫c. Bamberg*en*∫is cap.27.

Quod verò Latini, *Albas deponere*, no∫tri *De∫auber* dicebant: quæ vox non ita pridem obtinebat in Picardia no∫tra, ubi octavo po∫t infantium bapti∫ma die, agebantur convivia, & ∫ingulis totius ∫ere agnationis puerulis erogabantur placentulæ, idque *De∫aubage* dicebant. E∫t autem *De∫auber*, albas tollere. Le Roman *de Charitè* MS.

Sed

S'il puet ta casure perdras, casulam.
Et après feras Desaubès.

Albae, Hebdomada, quæ Pascha vel Pentecosten subsequitur: nam & *Albas Pentecostes* dixit Theodorus Cantuar. Archiep. in Pœnitentiali cap. 13. *Octo dies Neophytorum*, in Epist. Anonymi de celebratione Paschæ tom. 9. Oper. S. Hieronym. Nominis rationem exponit Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 10. *Quos septem dies Albas vocitamus, propter eos, qui in sancta nocte baptizati, Albis per totam hebdomadam utuntur vestibus.* Ægidius Aureæ-Vallis Monachus in Hugone Episc. Leod. c. 121. *In Hebdomada, quæ post Albas sequitur.* *Albæ Paschales*, in Epist. 9. Gelasii I. PP. & apud Joan. Diac. in Vita Greg. M. lib. 4. c. 88. in Concilio Lond. ann. 1175. can. 15. &c. Liber 1. Sacrament. Eccl. Rom. c. 47. *Incipiunt totius Albæ orationes & preces.*

Albæ præterea, dicta interdum ipsa Dominica, quæ Albarum hebdomadam subsequitur. Vetus Pœnitent. MS. *A Pascha usque in Albas, & in Ascensa Domini &c.*

Albaria Hebdomada. Miracula S. Walpurgis libro 4. cap. 11. *Transeunte namque festiva solemnitate Paschali, dum Albaria sequens adveniret hebdomada, &c.*

¶ 5. ALBA, Aurora, Gall. *L'aube du jour.* Guidonis Disciplina Farfensis c. 21. *Homilia ex Evangelio Venit Jesus in partes.* In Albam, *Petrus autem servabatur.*

¶ 6. ALBA, Pharus, Gall. *Phare*, Turris ubi nocturno tempore fax vel ignis accenditur ad cursus navigantium peregrinantiumque gressus dirigendos, à lumine sic dicta. Statuta Arelat. sub Raimundo Archiep. articulo 123. Codicis MS. è Musæo D. *Brunet*: *Gachia stet continuè cum cornu in aliquo loco Arelatis, in quo Concilium convenerit, quod bustinet, quando ascenderit turrim &* Albam, *& ad ignem, quando necesse fuerit.*

¶ 7. ALBA, Vox Occitana, Populus, Gall. *Peuplier.* Ordinatio anni 1223. in MS. Musæi D. *Brunet* fol. 66. *Item statuerunt, quòd quoddam abeuratorium fit de sex cannis in honore Montolini, qui fuit Riquelini, in quo est quædam* Alba: *quod abeuratorium protendatur recta linea ab ipsa Alba usque ad quandam capam, quæ est ultra Rodanum ad consonam Nuera, & ab ipsa Alba usque in vacaressio.*

¶ ALBADERUM. Hoc nomine parvulorum exequiæ in Diœcesi S. Flori significantur, vernaculè *un Aubadas*, fortè quòd fiunt cum paramentis albis.

ALBA FIRMA. Vide *Firma.*

¶ ALBAGARIA, *Procurationes quas certe villæ debent dominis suis ad eas venientibus.* Vocabular. utriusque Juris. Vide *Alberga.*

ALBAGIA. Vita B. Andreæ de Galerannis n. 23. *Cùm redirent, navis in Albagia posita, ab octo galeis piratarum invaditur.* Huc fortè spectant ista ex Chronico Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. c. 13. extremo: *E puix faëu donar de rems, e a navegar, con mes poquet, e per* Albalines, *que y stinguen en mor trolo diamenge seguent.* Ubi Cod. MS. *Albaxines* præfert. Academicis Cruscanis *Albagia*, vanitatem, & superbiam significat: at hoc loco ex præcedentibus videtur denotare securitatem, ita ut sit, cùm *navis secura esse videretur.* Vide V. C. Ægidium Menagium in Origin. Italic.

ALBALA. Vide *Albaranum.*

¶ ALBALESTRIUS, Apud Martenium tom. 1. Collect. Amplis. col. 258. idem est qui *Albalista*: quod mox vide.

ALBALISTA, Idem quod *Alabastarius*, de quo suprà, Gall. *Arbalestrier*, apud Henricum Knightonum ann. 1339. & 1340. nam & *Aubaleste* nostri dicebant pro *Arbaleste*. Libertates concessæ villæ *de Vitrè* à Theobaldo Comite Campaniæ ann. 1230. MSS. *Chascuns de la Commune de Vitrè, qui aura vaillant 20. livres aura* Aubeleste *ou son ostel, & quarriaux jusque 50.* Le Roman *de Garin* MS.

Une Aubelestre trois fois ne tireroit mie.

Vide *Arbalista.*

ALBANA, Vitis species, quæ tardissimè pullulat, & est uva alba, modicum longum habens granum, & satis faciens magnos botros & spissos & longos, & mediocriter fructificat, &c. Petr. de Crescentiis lib. 4. cap. 4. 14.

¶ ALBANÆ, *Nuces pristinæ.* Gloss. Isid. J. Laur. in Amalthea legit *pistrinæ*. Pithœus in Excerptis *præstinæ*. Verùm Cl. Grævius, cum Gebhardo legendum suadet *Avellanæ, Nuces Prænestinæ*. Vide Festum in *Nuculas Prænestinas*. Sed maximè Grævium in Notis ad Isid. Gloss.

¶ ALBANAGIUM, Jus Regis vel domini alicujus loci in peregrinorum decedentium bonis, Gall. *Droit d'Aubaine.* Benedictus in cap. Raynutius num. 1042. *Rex omnia eorum bona occupat jure* Albanagii: *exclusa omni parentela, conjuge & quocumque alio successore.* Vide *Albani.*

¶ ALBANARE, Albanatus. Vide *Albani.*

ALBANELLUS, Avis auguralis species, de qua sic Joannes Sarisberiensis lib. 1. Policr. cap. 13. *Si avis, quæ vulgò dicitur* Albanellus, *prætervolans viam à sinistris, feratur ad dextram, de hospitii hilaritate ne dubites.*

ALBANENSES, Hæretici iidem, qui *Albienses*, si S. Antoninum & Welembecium audimus, ab *Albiensi* civitate ita nuncupati. Sed *Albanenses* ab *Albiensibus* disertè distinguit Raynerus contra Waldenses cap. 6. ubi de eorum hæresi agit, tametsi Albiensium seu Waldensium sectarius.

ALBANI, Qui aliàs *Advenæ, Alienigenæ, Adventitii*: qui videlicet ex dominorum suorum prædiis, vel dominiis, in aliorum dominorum prædia vel dominia veniunt, & in iis sedes suas figunt. Diploma Lotharii & Lud. Reg. Fr. ex 9. regesto Philip. Pulcri ch. 7. in Tab. Regio: *Nec de liberis hominibus,* Albanisque *ac colonis in supradicta terra commanentibus aliquem censum vel redibitiones accipere præsumat.* Eadem pæne verba habentur in Bulla Benedicti VII. apud Hemereum de Acad. Paris. cap. 4. Tabular. Molismense: *Omnibus autem extraneis hominibus, undecumque advenientibus, quos* Albanos *vocant, amore sancti illic manere cupientibus, dedit in totum usuarium, in aqua scilicet & in communi pascua.* Charta anno 1065. *Vel homines potestatis ipsius Cœnobii, vel advenis, quos* Albanos *vocant, vel servis tam Sanctorum quàm hominum, infra pro-inctum commanentibus.* Regestum Feodorum Campaniæ fol. 6. *Dominus de Argilleriis tenet de Resnaco medietatem S. Stephani & Justitiam, & Brandoviler & Jnilli, &* Albanos, *& homines Sanctorum* [vel *Sanctuarii*, uti legitur in lib. 1. Feudorum Campaniæ & alibi; id monuit D. *Brussel* Tract. de Usu Feud. tom. 2. pag. 945.] Fol. 71. *Hageno de Saron ligius de forti domo de Ablevai, &c. & de Justitia, & de teloneo, & de pedagio Meriaci & de hominibus* Albanis *de Meriaco sub ipso inventis.* fol. 106. *Feodum est apud Poceum in prato Comitis, & Albanos, qui veniunt in villa, & de eadem villa.* fol. 111. b. *Feodum est in hoc, quod habet in foro, & Justitia, & pedagio de Meriaco, & hominibus* Albanis, *& in forteritia, &c.* fol. 116. b. *Feodum est domus sua & li marois, qui sunt in capite villæ, & homines* Albani *de Taichi, & illi Albani de Charlemaison, & illi, qui possunt ire in potestatem Joyaci.* [Vide *Albanius.*]

☞ Albanorum præstationibus & obsequiis obnoxii erant, non ii modò qui regnum, sed etiam qui diœcesim

sum mutaverant. Qui Advenæ nisi per annum & diem alicui domino fidem dedissent, emendam debebant Baroni in cujus territorio domicilium suum fixerant; imò eorum bona mobilia ad eumdem pertinebant, ni ante mortem suam IV. den. Baroni reliquissent. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 87. *Se aucuns hons estrange vient ester en aucune Chastellerie de aucun Baron. Et il ne fasse Seigneur dedans l'an & le jour, il en sera exploitable au Baron. Et se avanture estoit que il mouret, & d'eus commandé à rendre quatre deniers au Baron, tuit li mueble seroient au Baron.* Quæ quidem cùm nimis duriora viderentur, exinde ab hac servitute immunes sub regali *advocatia* & protectione liberi manserunt: ita tamen ut temporum successu solum Regem dominum *advocare* possent. Eadem Stabilimenta lib. 1. cap. 31. *Mès Aubains ne puet faire autre Seigneur que le Roy, en son obeissance, ne en autre Seigneurie, ne en son ressort qui vaille, ne qui soit estable, selon l'usage de Paris, d'Orleannois & de Solaingne.* Hinc effluxit usus in ipso quidem jure firmatus, ut jura in *Albanos* ad solum Regem pertinere hodie censeantur, quo si qui adhuc gaudent, regiæ auctoritati acceptum debent referre. Vide D. *De Lauriere* Præfat. in tom. 1. Ordinat. Reg. p. xv.

AUBENÆ, quasi *Advenæ*, Iidem qui *Albani*. Statutum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1301. in Regesto 36. Chartophylacii Regii fol. 134. *Collectores per nos deputati in negotiis manuum mortuarum, Aubenarum, & bastardorum.* Infrà: *In bona saisina percipiendi & habendi bona talium bastardorum & Aubenarum decedentium.* Aliàs nostris *Aubene*, seu *Aubaine*, est jus, quod habet fiscus in Albanorum decedentium bonis, ut in Consuet. Senonensi art. 9. Altisiod. art. 13. &c. quod in aliis *Aubaineté*, *Aubanité*, & *Aubenage* appellatur.

Jura dominorum in Albanos varia fuere. Interdum enim præstabant quotannis certum censum domino. Charta Lud. Reg. Franc. ann. 1225. in Regesto Andegav. p. 31. *In præsentia nostra & Baronum, Militum, & multorum aliorum, declaratum est per judicium apud Salmurum, quòd nos habemus in tota terra Regalis Abbatiæ Cormeriacensis raptum, murtrum, & 4. denarios de singulis Albanis, & exercitum, & equitationem.* Sed præcipuum in eosdem Albanos dominorum jus illud fuit, quòd, si nullis relictis liberis, decederent, eorum bona domino cederent. Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 30. *Se aucuns* AUBAINS *ou bastard muert sans hoir, ou sans lignage, li Roy est hoirs, ou li Sires, sous qui il est, se il muert el cuer du Chastel.* Regestum de Nundinis Campaniæ: *Toutes manieres d'*AULBAINS *et ous remontains, qui sont marchans des Foires, se ils muerent dedans le cours de la Foire sans hoirs de leurs, s'avoir est acquis au Roy.* Habentur hæc passim in Consuetudinibus municipalibus: de quo jure plura scripsere Chopinus & Baquetus in libris de Dominio, & alii.

ALBANOS præterea *vestigare & sequi* possunt domini, quorum primitus & ab origine incolæ sunt, hoc est, revocare in patriam. Vide Chartam Mathildis Dom. Teneremondæ ann. 1221. apud Miræum in Don. Belg. lib. 1. cap. 92. ubi *Albini* dicuntur: & Consuetudines municipales Galliæ, quæ hujusce juris passim meminerunt.

ALBANARE, in *Albanorum* ordinem cogere, vel Albanorum loco habere: ita ut iisdem præstationibus & obsequiis obnoxii sint, quibus cæteri *Albani*. Charta Philippi Aug. Franc. Regis ann. 1222. ex Tabul. Episcop. Paris. in Bibl. Puteana: *De Albanatis forinsecis, concedimus, quòd solvant Episcopo in una septimana consuetudines debitas, ac si nunquam fuissent Albanati, nec de cætero* ALBANENTUR, *nisi sint estagiarii Parisienses. De Albanatis, qui sunt de corpore Parisiens. & de suburbiis ejusdem civitatis, non potest Episcopus, nec ejus successores, aliquam exigere consuetudinem.* Joan. Hocsemius in Adolfo à Marka cap. 5. *Et communi consilio quasi novi Principes, Milites ac Burgenses suis præceptis parere nolentes,* ALBANOS *fecerunt, quodam genere proscribendi.* Hoc est, in advenarum ordinem eos redegerunt, adempto jure civitatis, quo tanquàm cives, seu *burgenses* gaudebant: longè enim potior fuit Burgensium conditio, quàm *Albanorum*; adeo ut in contumeliam posterior illa verteretur, ut quæ ad servilem accederet. Lambertus Ardensis: *Sed dum contra eos rixarentur, & decertarent, quandoque Ardenses Adventitios illos, & servilis conditionis opprobrio notabiles esse, verborum objectione turpium improperaverunt.* In pacto Tongrensi an. 1403. quod descriptum legitur in Magno Recordo Leodiensi pag. 29. statuitur, nullum fieri posse Albanum, nisi Burgensis sit: *Nul ne sont fait Aubains, s'il n'est Burgeois.* Adde pag. 30. 51. 59. 85. 89.

Quidam porro censent *Albanos*, ita dictos primitus Scotos, *quibus consuetudo peregrinandi pene in naturam versa erat*, ut ait Walafridus Strabo lib. 2. de Vita S. Galli ca. 47. indeque traductam vocem ad omnes extraneos, qui in locum aliquem incolatus ergò transmeabant: nam *Albanos* & *Albonicos* appellatos fuisse constat. Leges Edwardi Confess. cap. 35. *Si fuerit Anglicus, vel Dacus, Waliscus, vel Albanicus, vel Insulicola.* *Scoti Albaniæ*, in Legibus Willelmi Nothi cap. 51. Vide Buchananum lib. 1. Hist. Scot. &c. Alii quasi *alibi natos* appellatos volunt.

¶ ALBANORUM JUSTITIA ET PRÆPOSITURA. Charta Galteri Archiep. Senon. an. 1232. pro Monasterio Bonæ-Vallis, ex Archivis ejusdem: *Et vendidit & quitavit omnes domos & plateas, quas ipse habebat.... in villa Bonævallis, & Præposituram & justitiam Albanorum & quicquid ad dictam præposituram & justitiam noscitur pertinere, salvo jure Præpositi Albanorum.* Eadem eisdem fere verbis habentur in Charta Gaufridi Vicecomitis Castriduni eod. anno data, & alia Joannis Comitis Carnot. anno 1234.

ALBANIA. Charta Occitana an. 1298. in Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 13. ex Tabular. Regio: *Item parata ad secaturam seu falcationem 6. hominum per diem unam ad valorem cum* ALBANIIS, *seu saltis, 70. solid. renduallium.*

¶ ALBANICUS. Vide *Albani*.

¶ ALBANIUS. Tabular. S. Vinc. Cenoman. *Judicavit omnis curia, quòd nullus alius* ALBANIUS *esset dicendus, nisi is qui per terram ibat, & ipse nec paterem, nec amicum, nec hospitem ullo modo habebat, nec in illa terra nisi transeundo habitabat. De talibus ut in suo fevo habere Consuetudines debebat. Et si quis ejusmodi reclamaret, aut de aliquo sancto heredem faceret, suas res dominus habere posset.* Privilegium Leduini Abbatis S. Vedasti Atrebat. de censu an. 1036. è Chartul. ejusdem Monast. p. 243. *Homo si de ultra silvam Arida Gamantia se tradere voluerit, si castellanus eum prius acceperit,* ALBANIUS *erit, nec ampliùs se donare poterit.* Hic *Albanius* idem esse videtur, qui *servus*. Et hic quidem viguit usus apud nostros ut ii qui de alieno regno in Francicum transirent servi haberentur.

¶ ALBANNUM. Vide *Arbannum* in *Heribannum*.

¶ ALBANUM, f. Ebenus, Gall. *Ebene*. Bernhardi de *Breydenbach* Iter Hierosol. pag. 121. *In hoc etiam fluvio* (Nilo) *reperitur in India lignum illud preciosum & durissimum, quod* ALBANUM *dicitur; proveniens ex Paradiso per hujus fluvii inde decursum, sive descensum.*

ALBARANGI DIGITORUM, Extremitates ossium, quæ junguntur cum digitis, & apparent, cùm distringunt manus in dorso manus. Matth. Silvaticus. Vox, ni fallor, Arabica, à Medicis recepta.

AL-

ALBARANUM, Apocha, scedula, vel breviculus, Hispanis *Albala*, *Albara* & *Albarano*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Reg. Aragon. cap. 204. Charta ann. 1316. Guillelmi de Bastida Campsoris Barcinonensis: *Et si contigerit, vos posse invenire, vel habere apocham, seu* ALBARANUM *legitimum in forma publica—solutionis dictæ quantitas, &c.* Occurrit ibi pluries. Hist. Translationis S. Honorati Arelat. apud Vincent. Baralem: *Aperientesque loculum, in quo beata ossa includebantur, Albaranum verbis sequentibus invenimus, &c.* Curia Generalis Cataloniæ in villa Montis-Albi sub Alphonso Reg. Arag. ann. 1333. *Non fiat computum, sive* ALBARANUM *quitationis suæ.* [Epistola Bajuli Regis Majoricæ Massiliensibus an. 1327. ex Chartario S. Victoris Massil. *Noveritis nobis constare per Albarannum Lesdariorum tabulæ Leudæ civitatis Majoricæ, &c.*] Vide tom. 9. Spicilegii Acheriani pag. 247. & Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in voce *Albaranum*.

ALBALA. Charta Hispanica æræ 988. apud *Yepez* in Chronico Ord. Benedicti to. 5. pag. 435. b. *Demumque abiit in oppido Leça, & scripsimus nomen ejus in Albala inter nomina offerentium.*

¶ ALBARANUS, Idem qui *Albanus*, Extraneus. Epitome Constitutionum Ecclesiæ Valentinæ, to. 4. Collect. Conc. Hispan. *Quòd non perpetuentur officia..... Item quòd sic censeatur & fiat de administratoribus laudabilis eleemosinæ, singulis annis per turnum, quoad impleatur turnus eorum, qui non recepti sunt, ad instar officii impositionis* ALBARANORUM. Vide *Albarraneus*.

ALBARDA, Clitella, stragulum, vox Hispanica. Fori Oscæ ann. 1247. fol. 34. *Nullus, qui furatus fuerit asinum, sine capistro aut* ALBARDA, *habet tornam, nec testes, qui pro eo testificantur.*

¶ ALBARELLUS, Calathus, Gall. *Pannier*. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii pag. 351. D. *Respondit: Pater, recepi in rei veritate ab ipso Patre sanctissimo Dominico...* ALBARELLUM *plenum refectione optima, quam communicem vobis pro mediate.*

ALBARETA, ALBERETA, ALBAREDA, ALBARES, Arboretum, locus arboribus, quas perinde Itali *Alberi* vocant, consitus.

ALBARETA, & ALBERETA. Charta anni 1245. in Regesto Chartar. Comitatus Tolos. in Camera Comput. Paris. *Vendiderunt eidem domino Comiti totum illud pratum, & Albaretam, & unum arpentum:* Alia anni 1236. ibid. fol. 5. *Prata, pascua, barras, Alberetas, oamerios, devesios, &c.* Alia apud Guesnaium in Massilia pag. 256. *Ab ipsa ripa fluminis ubi vocant Albareta.* Alia in Hist. Blesensi pag. 301. *Nec non vineas & prata, & viridarios & Alberetas in manu cepit.* [Charta Berardi & Raimundi Consulum Tolosæ de Raimundo Ganterio an. 1192. in lib. MS. Consuetudinum & Privileg. Tolosæ fol. 29. verso è Bibliot. D. Abbatis *de Crozat*: *Item judicaverunt quòd omnes rippæ & gravaria, quæ sunt à ponte novo usque ad punctam.... sunt publica, causa introeundi & exeundi.... sed si* ALBARETA *ibi oriebatur, judicaverunt quòd sit ab illis, à quibus debet esse.*]

ALBARETUM, in Charta Aistulfi Regis Longobard. apud Ughellum in Italia sacra tom. 2. pag. 106. nescio, an eodem significatu.

ALBARETA, ALBAREDA. Tabularium Conchense in Ruthenis cap. 103. *Et illo prato de Roseto cum ipsas Albaretas, cum ipsas vernias similiter dimittimus S. Salvatori.* Tabular. Eccl. Cadurcensis: *Engars de Limairac dedit 4. sestairadas de terra, & unam Albaredam ad fontem Avannas.*

ALBARES, Eadem fortè notione. Charta Rivipullensis æræ 888. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 4. *Et descendit per ipso torrento, qui est inter Albares & alodes sanctæ Mariæ, &c. Desrober bois & Aubarede sec ou verd*, in Consuetud. Burgedal. art. 111. *Aubaredes, taillis, & jeunes pinbadars*, in Consuet. Aquensi tit. 11. art. 8. 10. Hispanis *Albarada*, & *Albarrada*, est maceria apud Nebrissensem: interdum etiam pro *repagulo*, seu *barreria* usurpatur.

¶ ALBARIA HEBDOMADA. Vide in voce *Alba* 4.

ALBARRANEUS, Idem est quod *Albanus*, Extraneus, in Foris Aragon. ut testatur Michaël *del Molino* in Repertorio. ex Hispan. *Albarran, hombre no casado.* Fori Oscæ an. 1247. f. 32. *Et si homicidia & homo mortuus fuerint Domini Regis, vel* ABARRANEUS, *licèt fiat homicidium in villa, vel in castro, —debet reddi homicidia bajulo domini Regis.* Fori Aragon. lib. 9. tit. *De forma diffidamenti: Et aliqui vagabundi, extranei, Albarrani, ignoti, & alii, &c.*

ALBARRANUM, ALBARA & ALBARAN. Raimundo Montanerio in Chron. Reg. Aragon. cap. 204. Fori Oscæ an. 1247. fol. 22. *Per oblivionem longi temporis, vel amissionem apocarum, quæ Albaran vulgariter appellantur.* [Vide *Albaranum*.]

ALBARUM, & ALVARIUM, apud Innocentium Agrimensorem de Casis literarum, videtur esse alveus fluvii, vel fossa.

ALBATI. Vide *Alba*. 4.

ALBATORES COREORUM, seu coriorum, qui coria dealbant, in Fleta lib. 2. cap. 23. §. 35. iidem videntur qui *Pelliparii*.

ALBAVERÆ GEMMÆ. Anastasius in Benedicto III. PP. *Rete totum ex gemmis Albaveris & bullis aureis, conclusas etiam auri petiat in se habent smaltitas, &c.* Idem in Gregorio IV. *Fecit vestem auro textilem, habentem Nativitatem, Baptismum—habentem in capite historiæ gemmas albas 380. hyacinthinas 50. prasinas 22. & in circuitu* ALVAVERAS, *legente de nomine D. Gregorii PP.* Et pag. 206. *Factum miro opere totum ex gemmis Alvaveris & bullis aureis.* Ubi quidam *albaveras* & *alvaveras gemmas*, candidissimas interpretantur: sed ni fallor, hoc loco *Albaveræ gemmæ* sunt subpurpureæ, seu purpureæ candicantes: nam *verum* dixere Latini, quod Græci ἀγάθινον. Vide in verbo *Alithinus*.

ALBELLUS. Lambertus Ardensis pag. 79. 80. *Qui cum ad sepeliendum — ad Monasterium deferretur Andriæ, requievit in colle super Bramas in invio juxta quadrivium vel compiti locum, ob cujus rei memoriam delata est ibi crux lignea & elevata, &* ALBELLUS *cum tilia juxta crucem, ad peregrinorum & quorumlibet viatorum ibi plantata est requiem & præsidium. Postea verò ab opposito veniens vis calida venti crucem à loco suo removit, & acclivis, ut adhuc ad oculum patet, ne totaliter corruat, sustentatur.* [f. Alnus, Gal. *Aune*.]

ALBEOLUS. Vide *Alveolus*.

¶ ALBENDA, Idem fortè quod *Benda*, cui adjectus est Arabicus articulus *Al*. Est autem *Benda*, Hispanis *Fascia*, nostris *Bande*. Quid si *Albenda* idem sit quod *Balteus*, Gallicè *Baudrier*, qui latior fascia est, ex qua dependet ensis? Liber Regulæ Monasterii Legerensis apud J. Moretum in Antiquit. Navarræ pag. 276. *Regnavit pro eo* (Fortunio Garsea) *frater ejus Sancius Garsoanes, cum uxore sua Domina Tota Regina. Et venerunt ambo ad dictum Monasterium, ut à prædicto Fortunio acciperent gratiam & benedictionem. Quos cùm benedixisset, dedit Sancio fratri suo quatuor* ALBENDAS, *& unam cortinam, & tria cornua, & spatam cum vagina, loricam cum collare de auro, diadema de capite suo, scutum, & lanceam cum camo, freno, & sella, duas tendas, & duas ciclabes.*

¶ AL-

¶ ALBEPINUS, Alba spina, Gall. *Aubepin* & *Aubepine*. Historia Dalphin. tom. 1. pag. 67. *In omnibus locis burgi & castri circum circa plantare faciat plantum Albepinorum, ubi deficient.*

¶ 1. ALBERC, Sagum, lorica hamis conserta, Gallis olim *Auber*, vel *Hanberg*. Charta an. 1206. in 30. Regesto Archivi Regii cap. 115. *Præterea inveni in dictis bonis quinque Alberjons & unum Alberc, & unam contrepointe.* Vide eamd. vocem eod. sensu sumtam in *Alberjus* post vocem *Halsberga*.

¶ 2. ALBERC, pro Jure *gisti* & *procurationis* acceptum, vide post voces: *Hinc facere albergum, &c.* in *Alberga*.

¶ ALBERETA. Vide *Albareta* & *Devesium*.

ALBERGA, ALBERGUM, ALBERGIA, ALBERGIUM, ALBERGATA, unum idemque sonant, scilicet Jus *gisti* ac *procurationis*, seu divertendi in domum vassalli, & in ea hospitandi: vel præstatio, quæ pro ejusmodi procurationibus domino exsolvitur. *Albergariæ*, in Breviloquo, *sunt procurationes, quas certæ villæ debent dominis suis ad eos venientibus.* Mox: *Albergariæ sunt census seu pactiones, quæ debentur pro comestionibus.* Qua notione vox hæc accipitur in cap. *Præterea*, Ext. *de Jure patron.* scilicet pro jure procurationis, seu *gisti*, vel hospitii, quo domini gaudebant in vassallorum suorum domibus & albergis, quod *usualis & consuetudinaria hospitatio* dicitur in Charta Ludovici Regis Fr. an. 1111. apud Loisellum in Hist. Bellovacensi pag. 271. Charta Henrici Imp. an. 1081. apud Ughellum tom. 3. pag. 419. ALBERGARIAM *in proprietate alicujus absque voluntate illius, cujus proprietas est, non faciemus in ista civitate, &c.* Vide eundem tom. 4. pag. 816. & Puticellum in Monumentis Basilicæ Ambrosianæ pag. 232. 233. 235. 259. 931. 932. Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2. Hist. Eccl. Placentinæ Ch. 3. præterea V. Cl. Dion. Salvagnium Boissium de 7. Delphinatus miraculis pag. 131. Vide *Hereberga*.

☞ Vocem *Alberga*, ab Occitanis accepimus; quod enim nostri *procurationem* aut *gistum* vocabant, ii *Albergam* dictitare soliti, apud quos idem sonat ac collecta annua. *Albergam* nobilium distinguunt iidem Occitani & *Albergam* ignobilium, ut liquet ex Charta an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo, mandabit Albergas in toto Montepessulano, præter Albergos Militum.* Et ex alia an. 1306. *Item quinquagiata Albergas militum, quas faciunt homines dicti loci pro* CXL. *libris &* X. *solidis annui & perpetui redditus.* Verum alibi inusitatum prorsus ut nobiles *Albergæ* obnoxii essent. Vide D. *Brussel* Tract. de Usu Feud. tom. 1. pag. 566.

ALBERGA, Jus itidem *gisti* ac procurationis. Concilium Avenionense an. 1209. c. 5. *Prohibemus, ut Albergas, procurationes, exactiones seu tallias aliquas ab ipsis de cætero laici exigant.* Quædam Editiones habent *Arbergarias*. Pactum inter Abbatem Galliacensem & Raimundum Comitem Tolosan. an. 1231. *Et cum ipse haberet de jure in Monasterio de Galliaco* ALBERGAM *cum 20. equis, in eleemosynam donat Abbati, &c.* Testamentum Berengarii Comitis Provinciæ an. 1238. apud Ruffium p. 108. *Item relinquimus omnes* ALBERGAS *vel earum redemptiones totius Comitatus Provinciæ, pro debitis nostris omnibus, quæ declarari possent, &c.*

¶ ALBERGA, Præstatio quæ pro ejusmodi procurationibus domino persolvitur. Consuetud. MS. urbis Tolos. ex Biblioth. D. Abbatis *de Crozat* fol. 29. *Infra quos terminos supradictos... nec solvunt* ALBERGAM, *nec lignagium, nec fromatgium, nec ovagium.*

¶ ALBERGA, pro Hospitio accipitur in Instrum. an. 1243. to. 1. Gall. Christ. pag. 68. *Nos Raimundus..... donamus & assignamus in perpetuum pro anniversario nostro . . . . trecentos solidos annuales regales coronatos, in* ALBERGA *nostræ villæ inferioris Aquensis.*

¶ ALBERGAGIUM, De militibus hospitio receptis dicitur, in Epist. Geraldi Archiep. ad Angl. Regem an. 1235. tom. 2. Gall. Christ. inter Instr. pag. 290. *Capellani aliæque personæ Ecclesiasticæ tam gravibus tamque frequentibus* ALBERGAGIIS *adeo prægravantur.*

¶ ALBERGAMENTUM, Emphiteusis, census, præstatio annua, eadem cum illa quæ pro *Alberga* seu jure hospitii solvitur. Charta an. 1340. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 150. *Albergamus & in Albergamentum perpetuum tradimus & concedimus... Banneriam nostram, &c.* Ibidem tom. 2. pag. 133. *Portum* (Clasii super Dracum) *cum usu, juribus & pertinentiis universis ipsius Albergamus, & in emphiteosim ac* ALBERGAMENTUM *damus & concedimus.* Iterum occurrit pag. 134.

ALBERGARIA, pro hospitio sumitur non semel apud Ottonem Morenam in Hist. Rerum Laudensium pag. 9. 11. in Charta an. 1289. pro Regno Lusitaniæ, apud Odoricum Raynaldum hoc an. num. 22. sumitur pro xenodochio: *Hospitalia sive Albergarias pauperum usibus deputatas.* [Chron. Parmense ad an. 1282. apud Murat. to. 9. col. 800. *Et ibi diu steterunt* (Brixienses milites) *& trumbaverunt, & nemo exivit ad eos; & sic redierunt ad Albergarias suas sani & salvi.* Antiquit. Navarræ Jos. Moret. p. 534. *Quod est in illa Alfondega ad opus* ALBERGARIÆ *seu Confratriæ.. quod solare circumdatur ab Oriente singulis domibus, videlicet Ennecio Rege.* *Albergaria* Hispanicè dicitur à Moreto *Alvergue de los peregrinos*,]

ALBERGATA, Jus *gisti* ac procurationis, *Droit d'aubergada*, in Foris Beneharn. tit. 1. art. 17. 19. & in Consuetud. Aquensi tit. 9. art. 13. 18. Tabularium Abbat. Conchensis in Ruthenis Ch. 561. *Nec aliam exactionem, neque procurationem, neque hospitalitatem, qua vulgò dicitur Albergata, &c.* Libertates villæ Riomensis in Arvernis, concessæ ab Alfonso Comite Pictav. ann. 1270. in Regesto Constabulariæ Burdegal. fol. 92. *Faciunt annuatim Domino Regi unam Albergatam, vel dant Præposito 70. sol. Burdegal.* Infrà: *Teneatur facere Albergatam & dare comestionem Præposito.*

ALBERGIA, Jus *gisti*. Charta Mathildis Comitissæ, apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. p. 1592. *Per Albergiam, fodernm, placitum, &c.*

ALBERGIA, apud Milites Hospital. S. Joan. Hierosol. vocantur domus, in quibus Fratres Ordinis per nationes unà comedunt, & congregantur. Statuta ejusd. Ordin. tit. 19. §. 3.

ALBERGIUM, Jus etiam *gisti* ac procurationis. Charta an. 1270. in Hist. Episcop. Cadurcensium pag. 126. *Quæ quidem decem libræ, & quòd* ALBERGIUM *debent annuatim solvi & præstari dicto Episcopo--- ratione decimarum dictarum, &c.* Charta Raimundi Comitis Tolosani an. 1224. ex Regesto 19. Archivi Regii: *Retenta tamen jure nostro, quod in prædictis Castris & villis habemus, videlicet cavalcatis & illa summa pecuniæ, quæ consuevit dari pro* ALBERGO.

¶ ALBERGIUS, Fructus ex *Alberga* proveniens. Instrum. an. 1167. tom. 1. Gall. Christ. pag. 67. *Omnes Ecclesias præfatas, & omnes usaticos & Albergios confirmo.*

ALBERGUM, interdum est Familia, domus. Charta de Electione Consulum Montispessuli an. 1210. *Verumtamen in istis 12. Consulibus non ponetur nisi unus solus de uno Albergo.* [Charta an. 1309. to. 1. Hist. Dalph. p. 86. *Item Albergum Joannis Odonis de S. Ylario, item tria* ALBERGA *de Filloueres..... debent domino corvatas quater in anno.* Parvum Chartul. S. Victoris Massil. fol. 27. verso: *Raymundus Bereng. Barchin. Comes dat Abbati S. Victoris in compensatione villæ de Macerel.....* ALBERGUM *sive Boage, quod habebat in castello ejusdem*

Ab-

Abbatis .....an. 1136. *Indict. iv.* Ibid fol. 119. eodem an. idem Comes *cedit Abbati S. Victoris permutationis vicissitudine* ARBERGUM *sive Bauje, quod habebat in castello ejusdem Abbatis.*]

ALBERGUM, Jus perinde *gisti* ac procurationis. Charta Raymundi Comitis Tolosani an. 1229. in Regesto Tolosano fol. 121. pro hominio Episcopi Carpentoratensis: *Ita quòd in civitate Carpentoratensi & locis proximis non habemus, nec habere debemus* ALBERGUM, *nec aliquid pro Alberno.* Ita in Hist. Episcopor. Lodevensium pag. 78. [Charta an. 1233. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 135. *Item quòd dictus W.* (de Turriis) *& heredes teneantur facere* ALBERGUM *D. Abbati & Priori majori S. Victoris, cùm venerint in prædicta valle, semel in anno, non diffinito numero personarum & equitaturarum.* Ibid. fol. 130. *Item habeat singulis annis duo* ALBERGA, *unum in hieme, aliud in æstate cum xx. bestiis ad plus.* Diploma an. 1213. *Habent prædicti Ademarus & successores ejus....singulis annis in prædicta villa* ALBERGUM *unum cum xl. equitaturis & sessoribus earum, & xl. peditibus qui eusdem custodiant.*]

Hinc facere *Albergum*, vel *Albergam* domino capitali venienti cum certo Militum numero dicuntur vassalli, in Chartis Occitanis maximè, quod *prandium* vocat Tabularium Eccles. Cadurcensis: *Galricus Vicecomes S. Cirici fecit pignoram Raimundo Raterii in villa, quæ dicitur Crem, videlicet unum prandium cum centum Militibus per 300. solidos Aquitanenses.* Charta hominii, facti ob Oliverio & Bernardo *de Penne* Rymundo Comiti Tolosano an. 1218. in Regesto Tolosano pag. 36. *Pro recognitione etiam ejusdem Castri vobis & successoribus vestris perpetuò faciemus* ALBERGAM *singulis annis ad* 20. *Milites in capite castri.* Alia an. 1231. ibid. fol. 39. *Dictus Comes habebit Albergum cum decem equitaturis & equitantibus tantùm.* Tabularium Eccl. Uticensis an. 1244. *Profitemur, nos debere facere singulis annis semel in anno tibi & dictæ Ecclesiæ —* ALBERGAM *ad* 3. *Milites, & ad octavam partem unius Militis.* Charta Tedisii Agathensis Episcopi an. 1215. in 30. Regesto Tabularii Regii n. 39. *Salva etiam Alberga* 30. *Militum in ipso Castro eidem Comiti annuatim.* Alia Rixovendis Dominæ de Terminis ann. 1208. ibid. 61. *Nos tenebamus in feudum Albergam duorum Militum in unoquoque manso & casalatico.* Mox: *In quibus mansis, masatis vetulis manent homines,* ALBERGAM *duorum Militum, vel servitium, quod solent facere pro ipsis Albergis, &c.* Quippe ejusmodi Albergæ conversæ sunt in præstationes pecuniarias. Charta an. 1306. in 9. Regesto Philippi Pulcri Ch. 14. ex Tabulario Regio: *Item* 50. ALBERGAS *Militum, quas faciunt homines dicti loci pro* 140. *libr. &* 10. *solid. annuus & perpetuus reditus.* Charta Austorgii de Petra Militis, diœcesis Mimatensis an. 1242. *Ita nomen, quòd pro feudo debet dictus Chanillac dare Domino Aslorgio quolibet anno* ALBERRC *ad* 5. *Chevaliers, cùm Dom. A. vel alius pro ipso petierit.* Alia an. 1171. apud Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 142. *Ut faciatis inde mihi & successoribus meis hominium, & singulis annis ad commonitionem meam vel meorum* ALBERGAM *decem Militum.* Vide eundem pag. 222. 255. 262. 269. 307. In Charta Guillelmi D. Montispessulani an. 1185. *Albergum tribus, 4. &c. Militibus*, sæpe occurrit. Alia Jacobi Regis Arag. an. 1260. *Et velitis facere nobis & nostris, & dare* ALBERGAM *quolibet anno ad* 4. *Milites, quando a nobis — fueritis requisiti.* Charta Will. de Montispess. an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo mandabit Albergos in toto Montepess. præter Albergos Militum.* Chart. Ademari Comitis Valentinensis an. 1188. apud Jacob. Sponium in Itinerario to. 3. pag. 15. *Ut nullo deinceps tempore à me vel ab alio successorum meorum violentas sive injustas exactiones pensare cogantur, fidejussores sive obsides præter suam voluntatem non fiant, salvis legibus & justitiis meis, bannis, & expeditionibus, &* OSPITIO *centum Militum, &c.* Denique hæc inedita perinde Charta: *Anno ab Incarnat. Dom.* 1202. *mense Aprili, ego Guillelma filia quondam Guillelmi de S. Michaele — & ego Raymundus de Insula maritus dictæ Guillelmæ per nos & nostros bona fide & sine dolo cum hac carta vendimus & in perpetuum tradimus & concedimus tibi Guillelmo domino Montispessulani, filio quondam Mathildis Comitissæ, & tuis, — videlicet* ALBERGUM *duobus Militibus & tertiæ partis alterius Militis, & dominium, & consilium, & laudimium, & totum hoc, quidquid sit vel esse potest, quod nos habebamus vel habere visi sumus in toto honore, quem Bertrandus de Monte Mirato à nobis tenebat in termino de Palude.* Vide Historiam Episcoporum Lodovensium pag. 201.

ARBERG. Tabularium Conchense in Ruthenis Ch. 97. *Et* 2. *sestaria de civada, &* 2. *gallinas, & Arberg.*

ARBERGARIA, idem quod *Albergaria*, Jus *gisti*. Charta Raymundi Burgundiæ Comitis apud Perardum pag. 198. *Perdonavi omnibus in terra, quam Sancto dedi, manentibus,* ARBERGARIAS, *corvatas, expeditiones, ostisias, &c.* Alia Guillelmi III. Comitis Arverniæ, qua Ecclesiæ Claromontensi concedit *quamdam partem occidentalem ipsius civitatis,* ARBERGARIAS *scilicet, & omnem districtum, & omnes malas captiones.* Quo loco perperam Savaro in Orig. Clarom. pag. 317. 1. Edit. ita appellatam ejusdem urbis partem putavit. Vide Beslium in Comitib. Pictav. pag. 467. & 504. Biblioth. Cluniac. pag. 1444. Perardum in Chartis Burgundicis pag. 198 &c.

ALBERGARE, Hospitari, divertere, procurationem exigere. Statuta Raymundi Comitis Tolosæ contra hæreticos: *Statuimus, ne Barones, Milites & alii homines nostri Abbatias, grangias, & alias domos religiosas importunitate* ALBERGANDI *opprimere præsumant.* Jacobus I. Rex Aragonum in Constitutionib. Catalaniæ MSS. an. 1228. *Statuimus quòd Vicarii non Albergent in mansis Ecclesiarum, vel locorum religiosorum.* Charta G. Comitis Nivernensis & Forensis an. 1239. *Quod omnes homines, quos dicta domus* (Boni loci) ALBERGAVIT *in terris suis, vel in posterum Albergabit, in posterum ab omni collecta, & exactione, & tallia immunes sint.* [Vetus formula inter Leges Guidonis Imp. apud Murat. to. 1. part. 2. p. 166. *Petre, Comes te appellat Martinus tuus Erimannus, quòd tu* ALBERGASTI *per virtutem* (id est, vi) *in casam suã, & tulisti per virtutem sibi unũ porcũ.*]

ABERGARE, in Charta an. 1273. apud Perardum in Burgundicis pag. 428.

ALBERGARE, Dare ad *Albergam*, seu ad censum, & præstationem; cujusmodi est illa, quæ pro *gisto* exsolvitur. Charta Amedei VII. Comitis Sabaudiæ pro Burgi incolis an. 1397. *Concedimus eisdem Burgensibus — licentiam & auctoritatem dictas turres villæ nostræ antedictæ locandi,* ALBERGANDI, *appensionandi, &c.* Vide Guidonem Papæ consil. 123. [Charta pro fundatione Marciliaci ann. 1239. to. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 100. *Concedunt .... Abbatissæ & Conventui supradictis omne jus contractus allegandi, recipiendi & retinere quoscumque & undecumque venientes in mansis & locis suis; dantes & concedentes eisdem omne jus denominationis prædictis taliter* ALBERGATIS. Schedæ D. *Aubret. Dominus de Franchelins in Dumbis* ALBERGAVIT *terram de Maladeria ea conditione, ut si pestis supervenirit, emphiteuta aliam terram pro ægrotis dare, & suppeditare teneretur.*]

¶ ARIBERGARE, Hospitio excipere, vel morari in aliquo hospitio. Charta Cooradi Imper. an. 1023. in Bullario Casinensi to. 2. pag. 76.

¶ ALBERGATOR, Qui hospitio excipit. Chron. Parmense ad an. 1295. apud Murat. to. 9. col. 831. *Postea equitavit* (Episcopus) *Rhegium, & hospitatus fuit in burgo de S. Catherina in domo Johannis Chiaaai* ALBERGATORIS, *ubi stetit per tres dies vel circà*. Privilegium Philippi de Sabaudia an. 1475. apud Guichenonum Hist. Bress. pag. 33. *Quòd amodo in antea nulli ex subditis nostris, sive sint hospites, tabernarii,* ALBERGATORES, *paneterii, vel alii quicumque & cujuscumque status, vendere audeant vel præsumaat vina alieaa seu extera*.

¶ ALBERGUS, Qui *Albergæ* obnoxius est. Charta an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo mandabit Albergos in toto Montepessulano prater Albergos militum*. Vide suprà lin. *Vocem Alberga, &c.* ubi *Albergus* idem significat quod *Alberga*.

¶ ALBERGELLUM, [Ut mox *Alberjo*.] Vide *Halsberga*.

¶ ALBERGUERIUS, Loricarum maculis contextarum, Gall. *Haubergeon*, faber. Catalogus MS. Sodalium Confraternitatis artificum in Ecclesia B. M. Deauratæ Tolos. *N. Anbelorius, N. Alberguerius, M. Parmentarius*.

¶ ALBERGUS, Hospitium, domus vel ejus incola. Charta Guigonis Dalphioi an. 1253. pro Communia Upasiensi è Schedis D. *Lancelot*: *Prædicti vero homines propter hoc nobis debent facere, videlicet quilibet* ALBERGUS, *seu hospitium, qui boves habuerit*, XIII. *dea. & II. sextaria aveaæ, & Albergus, qui boves noa tenuerit*, XII. *dea. & I. sext. avenæ annuatim*. Vide *Alberga*.

¶ ALBERJO, Lorica hamis conserta, Gall. *Haubergeoa*. Computus an. 1336. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 326. *Item tres Alberjones valoris... 6. sol. grossorum*. Vide *Halsberga* & *Gambiso* in *Gambeso*.

ALBERUS, Arbor, Ital. *Albero*. Charta Longobardica apud Ughellum tom. 8. pag. 78. *Et fluvio Tamari usquedum commiscetur in fluvio Sabati, cum aquis & Alberis, & ripis suis, &c.*

ALBESCITAS CÆLI, apud S. Augostinum in Soliloquiis lib. 1. cap. 13. Quo sensu *albens* cælum dixeruot Sisenna lib. 4. Hist. Symmachus lib. 1. Epist. 7. *Cælum albescens*, Gregor. Turon. lib. 10. Hist. cap. 15. lib. 2. de Mirac. cap. 18. [Sidooio *Albescitas cæli*, Aurora.]

¶ ALBESIA, *Genus scuti quia album*, Ugutiooi. Festus habet: ALBESIA *Scuta dicebantur, quibus Albenses, qui suat Marsi generis, usi sunt. Hæc eadem Decumaaa vocabantur, quod essent amplissima ut decumaai fluctus*.

¶ ALBESURA. Vide mox in *Albufferia*.

¶ ALBEYNES, Iidem qui *Albani*, Extranei, apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. col. 297.

¶ ALBIANUS, qui albo & oitido corpore est, Gloss. Græc. Lat. λευκόχρως, *Albianus*.

¶ ALBICASCERE, *Illucere*, Barthii Gloss. ex Cn. Matio: *Jam jam Albicascit Phœbus & recentatur*. Alii legunt *Albicassis*.

¶ ALBICATUS OCULUS, id est, Albugine obsitus, Acta S. Fraocisci de Paula to. 1. Aprilis pag. 138. *Amisit visum quod nihil videbat, eraatque oculi ejus Albicati*.

ALBIDIA, Anglia, quæ olim Albion, dicta semel ac iterum Willelmo Britoni lib. 4. & 6. Philipp.

¶ ALBIFERREUS, Ex ferro cui stannum inductum factus, Gall. *de Fer blanc*, Translatio S. Medardi, tom. 2. Junii pag. 102. *Qui perveaieates & illius chorum intrantes, prædictum Crochet ad gradus majoris altaris stantem stola opertum, & vas quoddam quasi uno cubito longum, ex lamina* ALBIFERREA *confectum præ manibus tenentem invenerunt; cui quidem vasi pendulus erat magnus sigillus ceræ viridis in pyxide etiam Albiferrea inclusus*.

ALBIGENSES, Hæretici ita dicti ab Albigensi civitate in Occitania, ubi multum invaluerunt, Philippo Augusto & Ludovico VIII. regnantibus, quorum initia, progressus & hæreses multi passim recensent Scriptores. Matth. Paris an. 1213. *Dicuntur autem Albigeases ab Albia civitate, ubi error ille dicitur sumpsisse exordium*. Vide Rogerum Hoved. pag. 556. & alios ejusce temporis Scriptores. *Aubijois* & *Aubejos* Poetis nostratibus appellantur. L'Ordene *de Chevalerie de Huë de Tabarie* MS.

Ja li bon dures ne porroient,
Se che n'est sors de Sarazins,
*D'*AUBEJOIS *& de Barbarins.*

Guillielmus *Guiart* MS.

En cel temps fu d'Aubijois Sires
Simon le Comte de Monfort.

Titulus Chronici Guillelmi de Podio Laurentii: *Incipit Chronica Magistri Guillelmi de Podio Laurentii super historia negotii à Fraacis,* ALBIGENSIBUS *vulgariter appellatis*, i. Albejots, *&c.*

¶ ALBINATUS, Idem quod *Albanagium*, apud Spelmannum & alios. Vide *Albani*.

ALBINEUS, Equorum color, apud Palladium in Martio tit. 13.

1. ALBINI, & ALBARII, Tectores, qui parietes tectoriis, seu incrustationibus, inducunt. Glossar. Græc. κονιατής, *Dealbator, Albinus, tector*, λευκαντής, *Dealbator*. Horum opera *Albaria* dicuntur apud Plin. lib. 36. cap. 23. Vitruv. lib. 7. cap. 2. Sponii tom. 3. Itiner. pag. 54. & in Gruteri Inscript. 172. 2. *Tectorium* autem & *Albarium* seu *Album opus* in eo differunt, quod qui parietes dealbant, opus etiam tectorium faciunt: nam & *Tectorium* est omne opus Albarium, non omne tamen tectorium Album est, sed illud dumtaxat, quod nuda calce constat. *Tectorium* fit arenata calce, vel marmorato, *Albarium* calce mera: inde *Albini* & *Albarii*, qui dealbant. Græci κονιατὰς vocant tam *Albarios*, quam *Tectores*. Ita Hesychius, & alii.

¶ 2. ALBINI, Extranei, advenæ, apud Spelman. & alios. Vide *Albani*.

ALBIOLUS, Ugutio: *Alvus & albus, pro ventre, & hic albo, indeclinabile, id est, liber, in quo nomina Saactorum scribuntur; unde* ALBIOLUS *dicitur*. Salmasius censet idem esse quod *Alveolus*, in veteri Instrumento publicæ securitatis, apud Brisson. lib. 6. Formul. *Mortaria marmorea duo valente siliqua aurea una, Albiolo ligneo uno valente nummos aureos* 40. nostris *Auge*.

ALBITAS, ALBIDITAS, *Albedo*, in Breviloquo.

ALBITIO FURFURIS, apud Apuleium de Virtutib. herbar. cap. 20. §. 2. Furfures ipsi, & squammulæ furfuraceæ albicantes.

¶ ALBIUS, Idem, opinor, quod Alveus, nostris *Auge*. Ut *Albiolus*, pro *Alveolus*, ita *Albius*, pro *Alveus* dictum existimo. Chartula plenariæ securitatis sub Justiniano apud Brisson. lib. 6. Formul. *Albio valente nummos* 80. *rapo valente aspriona, medio valeate asprione*.

ALBO, ALAUS. Ugutio: *Albo indeclinab. est liber, in quo nomina Sanctorum scribuntur*. Chronicon Centulense Hariulfi lib. 4. cap. 17.

Abba Angelrannus loculo quæ paucula nostro
Contulit, hic retinet scriptus qui ceraitur ALBUS.

[Spicileg. Acherii tom. 8. pag. 155. ex quadam forma electioois Episcopi: *Quapropter vir inclytus Dagobertus primæ sanctæ Bituricensis Ecclesiæ sedis Archimandrita cognoscens obitum beatæ memoriæ Froterii Episcopi sanctæ sedis Caturcensis Ecclesiæ, cujus memoria æthereo describatur in* ALBO, *uti sacra Canonum auctoritas jubet*.]

ALBOR,

ALBOR, Albedo. Mamotrecti auctor: *Albor; Color albus*. Ita legit in Levitico cap. 13. ubi Editio recentior habet *in colorem album*. S. Cyprianus de Discip. & hab. Virg. *Execraris canitiem, detestaris Alborem*. Cælius Aurelianus lib. 2. de Tard. passion. cap. 7. *ovi Alborem* dixit, ut & Apitius lib. 2. cap. 6. quem idem Apitius lib. 5. cap. 3. lib. 6. cap. 6. & alii *Albumen*, Plinius *Albuginem* vocant. *Dantes* in Purgatorio cap. 6.

Vedi l'Albor che per lo fumo raia.

Hispanis *Albor*, est aurora.

¶ ALBORAS, Rocho *le Baillif*, *est Maculosa defœdatio planæ cutis, neque in principio est ulla exulceratio, sed in processu temporis idem quod morphæa.*

¶ ALBORII ECCLESIÆ, forte qui Albo seu Catalogo Ecclesiæ inscripti erant, Gall. *les Immatriculès*; vel *Alboris* pro *Albanis*. Gall. *Aubains*. Commemoratorium de quibusdam villis S. Victori restitutis an. circiter 780. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 41. *Taliter hoc inquisivimus, & sic veracius exinde invenimus, quomodo ipsas casas Ecclesiæ Dei* ALBORII *ipsius Ecclesiæ ipsas villas possederunt.*

ALBORIUM, *Arcus de Alborio*, Gall. *Arc de aubour*. Charta pro Vicariis Bituricensib. ex Tabulario S. Sulpicii Bituric. *Qui adportaverit ferros & clavos ad vendendum, habebit Vicarius unum denarium, ex hastis unam hastam, ex arcis de* ALBORIO, *unam arcam, ex terceriis unum tercerium*. Nostri *Aubour* & *Aubier* vocant, quod Latini *Alburnum*: at cum hæc ligni pars rei omni inutilis sit, *roboraque dealburnari* soleant, ut ait Plinius cum in opus mittuntur, aliud sonare hanc vocem dicendum est. Vide *Arcus* 2.

ALBUFFERIA. Testamentum Joannis Reg. Aragon. ann. 1272. in Spicilegio Acheriano tom. 9. pag. 249. *Assignamus omnes reditus nostros civitatis Valentiæ, cum salinis & Albufferia ejusdem*. [Perperam *Albesura*, to. 1. Anecdot. Marten. col. 1142.] Charta alia anno 1248. apud Diago in Hist. Regni Valentiæ lib. 7. cap. 44. *Quòd possitis retinere in Olla 60. Saracenos ad opus 30. barcharum* ALBUFERÆ, *& 40. Saracenos, ad opus bruginarum, cum uxoribus & filiis & filiabus suis, & tota posteritate eorum in perpetuum.*

☞ Franciscus Sobrinus in Dictionario Hispano-Gallico Bruxellis anno 1705. edito: *Albufera, Reservoir d'eau, une sorte d'étang; ut étang marin comme celui qui est auprès de Valence, où il y a force poisson*. Cum in Testamento & Charta laudatis agatur de *Albufera* Valentiæ, sequitur hac voce aliud nihil intelligendum esse, quam stagnum illud Valentiæ, de quo Sobrinus, aut forte stagnum salinarum, Gall. *Marais salant*; quod priori in loco *Albufferia* salinis adjungatur.

¶ ALBUGINARIUM MALUM, Oculorum albugo. Vide *Perulæ*.

ALBULÆ, *Id est, Maculæ oculi quasi albæ*. Ita Matthæus Silvaticus.

¶ ALBULUM, Eadem notione. Vita S. Anselmi Lucensis Episcopi tom. 2. Martii pag. 658. *Venit ad tumulum sanctissimi patris nostri quædam de Episcopatu Cremonensi.... cui* ALBULUM *unius oculi lumen penitus abstulerat; alteri vero vix in die videndi facultas erat.*

¶ ALBUM PRÆTORIS, Locus dealbatus, ubi Prætoris Edicta affigi solebant. Clement. de Judiciis cap. 1. *Ad instar Edicti in Albu Prætoris*. Vide Hierolexicon Macri & Hofmannum.

¶ ALBUM SIGNATUM, Gallis *Blanc-signé*, Scheda est in cujus ima parte chirographum solum scriptum est, ut in superiori parte possit exarari quidquid voluerit is, cui hæc scheda credita est. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1484. apud Baluz. Hist. Arven. tom. 2. pag. 233. *Quin immo liquido dictam prætensam transactionem falsam, ac casu quo reperiretur, illam dicti Jo-* *annis Comitis signo manuali signatam [super quodam* AL-BO SIGNATO *longe per antea & fabricatam fuisse appareret.*

ALBUNA. Gloss. Isid. *Mater Matuta*, id est Aurora, Gall. *Aurore, Déesse du matin. Ino Cadmi filia, Λευκοθέα dicta à Græcis, Matuta à nostris, inquit Tullius, dicta est quod matutino tempori præsit*. De hac Dea videre potes Apollod. lib. 3. Gloss. Lat. Gr. *Albanea*, Λευκοθέα.

¶ ALBURA, Λεύκωμα, *Albumen*, in Supplemento Antiquarii.

ALBURNUS, Subalbus. Gesta Consul. Andegav. c. 12. n. 4. de Cometa: *Splendoris Alburni radium.... producens*. Vox Latinis haud ignota.

1. ALBUS. Statuta Ordinis *de Sempringham* pag. 730. *Exceptis infirmis, qui si voluerint Album comedere, poterunt in Adventu,...sed non carnes, &c.* Id est, *panem album*. Ita pag. 734.

2. ALBUS, Moneta argentea minutior, Gall. *Blanc*, Italis *Biancho*. Ægid. Aureæ-Vallis Monachus in Hugone Episcopo Leod. cap. 111. *Reddidit 15. millia librarum Alborum, & centum libras Leodienses ad opus Ecclesiæ*. Chronicon Valciodorense: *Pro quo habemus ad gionagium suum 40. solidos Alborum*. [Bern. *de Breydenbach* Iter Hierosol. pag. 141. *Sed quando octo Halenses pro uno* ALBO *& viginti quatuor Albi pro uno floreno computantur, talis consurgit summa*. Chronographus quidam apud Spelman. *Tunc temporis* (an. 1087.) *currebat in Britannia* (Armoricana) *moneta argentea, valente quolibet* ALBO *argenteo sex denarios Turonenses: & parvi denarii nigri currebant tunc in Britannia: in qua quidem moneta Alba, erant inscriptæ duæ herminæ, in cujus quidem monetæ margine seu circumferentia erat scriptum sic: Moneta Alani Dei gratia Britonum Ducis. Albi Valencenenses*, apud Valesium in Notitia Gall. pag. 260. col. 2. ex Literis Johannis Gusiæ Domini an. 1189.] Vide *Asperi, Blancus*, & Bizarri Persica pag. 453.

¶ ALBUS CUM CORONA, ALBUS CUM F. CORONATO, ALBUS CUM K. CORONATO, ALBUS MAGNUS, &c. Vide *Moneta Argentea*.

¶ 3. ALBUS, vel ALBUM, Catalogus. Vide *Albo*.

¶ ALBUS ORDO, Congregatio Monachorum Alborum. Historia Dalphin. tom. 2. pag. 377. ann. 1233. *Andreas Dalphinus Comes Albonis & Palatinus Viennæ, veniens Calcstum in Abbatia Albi sui Ordinis, quàm Prædecessores nostri.... in fundo proprio fundaverunt, &c.* Vide *Ordo Albus*.

¶ ALCABALA. Vide *Alcavala*.

ALCACARIA, ALCACERIA, &c. Vide *Alcheria*.

¶ ALCAIDARIA. Vide *Alcaydaria*.

¶ ALCAIDIA, Dignitas Alcaydi. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 527. *Cedit quidem in magnum Ecclesiæ detrimentum, quod scribaniæ, vicariæ, bajuliæ, sagioniæ, carcellariæ* (cancellariæ) *castellaniæ*, ALCAIDIÆ, *& earum fructus, emolumenta & officia...consueta etiam per laicos gubernari*. Vide *Alcaydus*.

ALCALA. Testamentum Sancii I. Regis Portugalliæ eræ 1217. tom. 4. Monarchiæ Lusitan. p. 260. *Reginæ Donna Sanciæ dedi.... omnes Alcalas meas, acitaras & cachias*. Supellectilis genus est, sed fortassis rectius legeretur *Alcara, Alcaria*, seu *Alcheria*, quod ultimum vide.]

¶ ALCALDIS, ALCALDUS, Præses, Prætor, Præfectus, Hisp. *Alcade* & *Alcaide*. *Alcaldi, Consiliarii, Officiales & Magistri navium*, apud Rymerum to. 3. p. 770. Et to. 7. p. 521. *Decem galeas bene armatas de uno patrono; tribus Alcaldibus, sex arraizis, &c.* Concil. anni 1137. inter Hispanica to. 3. p. 346. *Habeant quolibet anno duos Alcaldos positos per ipsos Monachos*. Vide Acta SS. Maii to. 3. pa. 552. & infra *Alcaydus*.

¶ ALCALI, vel ALKALI, Sal elicitus. Vox Chimicorum ab Arabibus facta, ex planta quam *Kali* vocant, Gall. *Soude*, & articulo *Al*. Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico: *Alcali est Sal extractum ex cinere omnium corporum, idque sive sint liquidæ sive solidæ* (materiæ) *omnibus rebus insitum proprium*.

¶ ALCALIGATUS AMNIS, eidem Scriptori *est Aqua per terræ calces ducta*.

¶ ALCANTARA, vel ALCANTERA, Pons lapideus, Hispanis *Alcantara*, Gall. *Pont de pierre* Primum Testamentum Adefonsi Regis Hispaniæ apud Marten. to.1. Ampliss. Collect. col. 546. *Offerimus illis ....unam abeniam in ripa illius fluminis supradicti, subtus illa Alcantera* (MS.S.Vict.Massil. *Alcantara*) *contra partem S. Servandi*.

ALCARE, [Provocare, appellare, in jus vocare; item versus aliquem se recipere. Vox Hispanica ab *Alçar*, Erigere, attollere: hinc *Alçadas* vox fori Hispanici, quæ certas appellationes designat in causis Clericorum, sed maximè pauperum, qui præ inopia ad supremas curias non possunt appellare. Hujusmodi appellationum Judices Episcopi.] Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oscæ, an.1247. fol.5. *Decet dare bonam & sufficientem fidantiam, quod teneat ipsum pignus de manifesto, & quòd non se* ALCET *cum illo pignore*. Fol.9. *Clericus pro debito aliquo, quod debeat Laico, nullo modo potest* ALCARE *ad Episcopum: sed pro tota alia causa, quæ pertineat ad Ecclesiam, aut ad ordinem suum, bene potest se Alcare ad Episcopum*. Observantiæ Regni Aragon. lib.2. tit. *Ne Vir.* §.22. *Si Clericus dicat coram Judice sæculari, quòd est in possessione alicujus rei, non potest se* ALCARE *ad suum judicem, ad probandam suam professionem, &c.*

ALCAVALA, ALCABALA, Tributum, pensitatio: vox Hispanica, ab Arabibus hausta. Charta Alphonsi VIII. Regis Castellæ æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to.7. *Et de ulla re vestra portaticum, neque Alcavala unquam persolvatis, nec vos, nec vestri homines*. Alia Ximenæ *Diaz*, uxoris Roderici *Diaz*, cogn. *Cid*, æræ 1101. ibid. *Sive de maximas & minimas Alcabalas, &c.* Alia to.3. Monarch. Lusitan. pag.282. *Non detis portaticum, vel Alcavalam, aut ciboriam*.

ALCAYDARIA, Tributum Alcaydis pensitari solitum. Charta Henrici Comitis Portugalliæ, to. 3. Monarch. Lusitan. pag.282. *De avena nobis quintam partem, absque ulla Alcaydaria*. Est autem etiam ipsum Alcaydi munus. Charta Alphonsi II. Regis Portugall. ibid. to.2. pag.268. v. *Et Prætor perdet ibi meam Alcaydariam, & accipiant justitiam de illo in suo corpore, &c.*

ALCAYDUS, ita Judices civitatum vocabant Saraceni Hispanici. Vitalis Episcopus Oscensis de Magistratib. Saracenorum Hispan. *In quibusdam locis Judices, in quibusdam Alcaydi, dicti Justitiæ nuncupantur*. Charta Lorbanensis apud Sandovallium in Favila: *Christiani habeant suum Comitem de sua gente, qui manuteneat eos in bono juzgo, secundum solent homines Christiani; & illi component rixas inter illos, & non matabunt hominem sine jussu de* ALCAYDE, *seu Alvacide Saraceno, &c.* A Saracenis traducta postmodum hæc dignitas ab ipsis Hispanis Christianis ad civitatum suarum Judices. Vide Oyhenartum lib. 2. Notit. Vascon. cap.6. [& suprà *Alcaldis*.]

ALCALIS, Eadem notione, in Charta Adelfonsi Regis Aragonum apud Blancam pag.640. *Et suos Alcales quod non ipsum judicet*. Concilium apud Pennam Fidelem ann.1302. can.13. *Si Alcales, vel Majorini, vel alii Rectores civitatum, vel aliorum locorum deliquerint, &c.*

ALCAYDUS MERETRICUM, seu *Uxoratorum*, qui de meretricibus & adulteriis cognoscebat: ita olim dictus Officialis in Aragonia. Michael *del Molino* in v. *Adulterium*.

ALCAYDUS HONORIS, idem qui *Meretricum*. Vide eundem in *Alcaydus*, ex Observantiis Regni Aragon. lib.9. tit. *Articuli inquisitionis Alcaydi meretricum & uxoratorum*, fol.41. Edit.1624.

ALCAZAREL. Idem esse videtur quod *Alcaçar*, vox Hispanica, vel Arabica, quæ domum fortem, regiam, vel castellionem significat. Epistola Innocentii III. PP. inter Concil. Hisp. to.3. p.424. *In Portugal in civitate, quæ dicitur Eslora, duos* ALCAZAREL, *vetus & novum, cum omni hæreditate regia & aliis pertinentiis suis. Castellum de Gulueo cum pertinentiis suis*. Vide inferius *Alcaceria* in *Alcheria*.

¶ ALCAZARIA, Ædificium, forum, vel *platea parva*, ut placet Michaeli *del Molino*. Vetus statutum pro regno Navarræ factum à Jo. *Paste* Decano Carnotensi, & Hugone *de Viri* Milite, reformatoribus dicti regni: *Item fiat ibidem carniceria pro Judæis. Item fiat Alcazaria, ubi Judæi vendent mercimonias suas*.

¶ ALCAZARIUM, Domus, arx, palatium. Chronicon S. Ferdinandi Regis Castil. in Actis SS. Maii to.7. p. 370. D. *Firmatis deditionis faciendæ conditionibus, continuò* ALCAZARIUM *traditum Regi est*. Hujus & superioris vocis origo est *Alcaçar*: quam expositam vide in *Alcaceria* post *Alcheriam*.

¶ ALCHAHEST, Vox Chymicorum. Roch. *le Baillif* in Diction. Spagyrico: ALCHAHEST *est Mercurius præparatus in hepatis medicinam*.

ALCHAZ. Charta Rudelindi Episcopi Dumiensis æræ 930. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to.5. p.424. *Cingulos auro--gemmatos duos, alios argenteos exauratos, ex quibus unum gemmatum, alias lineas 10. casulas sirineas 10. alias casulas 13. quinque de* ALCHAZ, *sex Seray cardena* [to.3. Collect. Concil. Hispan. p.181. col.1. legitur: *Sex Feray cardena*.] *septima Barragan 8 cardena marayce 9. vermelia exageg 11 Jinea cardenea, & duas planetas urtinaes, oracles 11. ex quibus unum auro & argenteo compositum, &c.* Voces omnino barbaræ, quarum notionem aliquis fortè me felicior inveniet.

ALCHERIA, ALQUERIA, ALQUARIA, Villa [unius vel] paucarum domorum, quam nostri vulgò [*Ferme, Meitarie*, vel cum plures sunt domus,] *Hameau*, vocant. Sebastianus Cobarruvias: ALQUERIA, *es la casa sola en el campo donde el labrador del, se recoge con su gente y baro de la brança, por estar lexos de poblado, y que el dia se le fuera en ir y venir, no habitando en la misma tierra que labra, y assi vale tanto como casa de la brança, y donde ay muchas destas casas, apartadas unas de otras, pero en una comarca, dize el Padre Guadix, que el nombre* ALCARRIA, *y Alqueria, son de una raiz, y que vale tanto, como aldeas, que es caria*. Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1230. apud Guesnaium in Annalib. Massil. pag. 360. *Damus --infra civitatem Majoricarum, vel extra, trecentas domus cum una Mesohida in ipsa civitate, --39. operatoria, & 7.* ALCHERIAS *in termino civitatis Majoricarum, cum 25. jovatis terræ*. Alia Jacobi II. Regis Majoricar. an. 1310. in Camera Comput. Paris. *Damus ad accapitum, sive in emphytheosin, --* ALCHERIAM *nostram, quæ est in terminis de S. Aginno, vocata Alcheria Blanca, cum tota laboratione ejusdem, & cum omnibus terminis & pertinentiis suis*. Alia anni 1261. *De Alcheriis, rafallis, campis, vineis, &c.* Ubi innuit Foros Oscæ ann.1247. fol.30. *Nisi in Alca. aria tendam locatam teneat, &c.*

ALQUARIA, ALQUERRIA, Eadem notione. Charta MS. Lupi Examinis de Luzia, data apud Majoricas 6. Id. Aug. 1231. *Dono, concedo, & laudo per alodium fran-*

francum atque liberum Deo & Domui S.Georgii—quandam Alquariam, *quam habeo in introitu vallis de Muzo, versus Occidentem, sicut affrontatur ab Oriente, &c.* Alia Jacobi Regis Aragon. anno 1250. *Quòd possitis plantare vineas in terminis dictorum locorum, & Alquenarum tot, quot volueritis.*

Alcaceria, vel Alcahria, ex Hispan. *Alcaçar*, vox Arabica, inquit Sebastianus *de Cobarruvias*, quæ domum fortem, castellionem, domum regalem, sonat, quasi *domus Cæsarea*, domus Regis. Pactum initum inter Jacobum Regem Aragonum & Nobiles Aragonenses de conqnirendis Balearibus insulis, datum Barcinone anno 1229. 5. Kal. Sep. *Et nos similiter habeamus partem omnium prædictorum secundam numerum militum & hominum armatorum, qui nobiscum fuerint, retentis nobis* Alcaceriis *& staticis Regum in civitatibus ultra debitam portionem nobis competentem.* Ita MS. Charta: sed apud Joann. Dametum in Hist. Balearici Regni p. 203. habetur *Alcabris*: pag. 208. *Alqueriis*.

Voces propriæ Majoricensibus, apud quos *Alqueria*, significat *lugar de pocas casas como de muchas, Beled.* Ita autem Arabes, seu Mahumetani, dum Baleares insulas possidebant, villas appellarunt, voce Arabica, deducta ab *Alquebir, que es lo mesmo, que casa de fuera*, inquit Joann. Dametus in *Historia general del Regno Balearico*, pag. 272. unde etiam origo nominis urbis celeberrimæ *Cayri*. Neque aliunde Valcones nostri hauserunt suum *Alcarerria*, quibus idem sonat, ut auctor est Oyhenartus.

At de vocis notione, paulo aliter Michaël *del Molino in* Repertorio Foror. Aragon. v. *Feria*: *Et scias, quia* Alcacaria, *de qua fit mentio in dicto foro antiquo, est quidam locus, seu quadam platea parva, in qua Judæi congregabantur ad emendum & vendendum vestes & suppellectilia domus, & alia mobilia.*

ALCHIMIA. Vide *Chimia*.

¶ ALCHYMISTICI Operis Curiositas, s. Machinosi ignes, Gallis *Feu d'artifice*. Schramb. Chronicon Mellicense pag. 519. col. 2. ex Chartulario Mellicensi: *Dum Rex Hungariæ Matthias Viennæ erat, per Alchymistici operis curiositatem, Viennæ incendium ortum est, in quo 100. domus.... conflagrarunt.*

ALCIBALANUS, *dicitur instrumentum lucernarum visibus aptum* Ugutio.

¶ ALCIOSUS, [illegible], *Rigidus, perpetuò frigens*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Algenia*.

¶ ALCORANÆ, & Alcorana, Turriculæ sunt fanorum apud Mahumedanos, è quibus à religionis suæ ministris statis horis ad orationem excitantur. *Wicquefort, Ambass. de Figner.*

¶ ALCORANUM, Alcoranus. & Coranus, Alcoran, Legis Mahumeticæ liber. Hunc cujusdam Sergii Monachi apostatæ ope scripsit impostor Mahumedes, non quidem uno tenore, sed paulatim modò unum versum, modò alterum, variis in locis & intra 23. annorum spatium. Hinc factum est ut his versiculis absque ordine collectis confusum omnino & indigestum opus prodierit, quamvis Abubecer, & Othman ipsius successores, atque alii Mahumedani doctores in id toti fuerint, ut in pristinum legitimumque ordinem restituerent. Apud *Musulmanos* (ita enim se appellari amant Mahumedis sectatores) ab Angelo Gabriele Mahumedi Alcoranum fuisse per 23. annos revelatum, fides est: tametsi quandoque asserant una nocte fuisse à Deo per Gabrielem demissum; quæ ipsis *Nox demissionis*, & *Nox potentiæ* dicitur.

Liber ille ex variis Christianæ & Judaicæ Religionis segminibus consutus est; non quidem ex iis quæ in utraque bona sunt & fide digna, sed ex hæreticorum erroribus, & Thalmudicis Judæorum fabulis. *In Alcorano*, inquit Schindlerus in Lex. Pentagl. ad קרא *Legis Trinitas, Christi Divinitas, atque Crucifixio negantur: Circumcisio, abstinentia à carne suilla, & vino, plures uxores pro facultatibus, & repudium, continui seu integri mensis jejunium, dies Veneris pro Sabbato, & crebra lotiones præcipiuntur.*

Alcoran est Arabica vox, ab *al*-articulo, & *cara*, legit, collegit, unde *Alcoran*, lectio seu collectio. *Lectio* quasi per excellentiam dicitur. *Collectio* quia simul præcepta Mahumeticæ legis colligit.

Mirum est quanta eum veneratione suscipiant: non sinunt à Judæo vel Christano contrectari: illi insidere nefas est: & eum vita indignum putant, qui non reverenter tractaverit.

De Alcorano vide plura apud Herbelotum, in Lexico Philol.

ALDEA, Hispanis, *Aldea*, Vicus paganus, pagus, nostris *Hameau*. Occurrit non semel apud Rodericum Archiep. Tolet. lib. 7. cap. 26. 27. lib. 8. c. 14. 15. lib. 9. cap. 4. & 9. in Foris Aragon. l. 4. tit. de Notariis; in Concilio apud Pennam Fidelem ann. 1302. can. 13. in Charta Adelphonsi Regis Hispaniæ æræ 1164. apud Anton. *de Yepez* tom. 4. pag. 458. &c. Vide Sebastianum Cobarruviam in Thesauro Linguæ Castellanæ, in hac voce.

¶ ALDEA, Genus tributi esse videtur, in epist. Innocentii III. PP. to. 3. Collect. Concil. Hispan. p. 423. *Castellum de Sorita cum portaticis, quintis, Aldeis & aliis pertinentiis suis.* Hic tamen, ut in locis à Cangio citatis pagus posset intelligi.

ALDEOLA. Observantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Appellationib. §. 4. *Usque ad inferiorem Aldeolam finis illius partis regni.*

ALDERMANNUS, Vox Anglosaxon. ex alden, senior, Princeps, & man, homo, composita. *Aldermanni* autem dicuntur magnates, viri præcipui, Comites, Barones, seniores. Leges Edwardi Confess. c. 35. *Sicut modò vocantur Greve, qui super alios præfecturas habeat: ita apud Anglos antiquitus vocabantur* Ealdormen, *quasi Seniores; non propter senectutem, sed propter sapientiam & dignitatem.* Leges Alvredi c. 44. apud Bromptonum: *Aldermannus, quem Latine Comitem vel Senatorem dicunt.* Leges Forestarum Canuti Regis cap. 3. *Pro liberalibus semper habeantur, quos Dani Ealdermen appellant.* Adde cap. 21. Leges Inæ c. 26. apud Bromptonum pag. 759. *De pugna in domo Regis, vel in Ecclesia vel in domo Aldermanni vel Baronis, &c.* [Vita sanctæ Etheldredæ, to. 4. Junii p. 527. A. *Surrexere viri potentes, videlicet Egelwinus qui cognominatus est* Alderman, *quod intelligitur Princeps sive Comes, & fratres sui, terramque illam calumniati sunt.*]

Aldremannus, in Legibus Ethelredi cap. 7. in Legibus Henrici I. cap. 8. & in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 234. 235. Traducta postmodum hæc vox ad Comites & Præfectos Provinciarum, Civitatum, & Hundredorum, qui vice Regia jus dicebant, qua quidem notione id vocabuli usurpari passim deprehendas in Legibus Alvredi cap. 17. 40. 42. 44. 48. apud Bromptonum, in Legibus Canuti cap. 44. & Inæ cap. 6. 49. Matth. Paris. an. 1196. *Excellentiores civium*, (Londinensis urbis) *quos Majores & Aldermannos dicimus.*

☞ Aldermannus aliquando dictus est Archiepiscopus, vel Episcopus, ut liquet ex legibus Alvredi cap. 15. *Si quis coram Archiepiscopo pugnet, vel arma extrahat 120. sol. emendet. Si coram alio Episcopo, vel coram alio* Aldermanno *fiat, emendet 100. sol.* Hæc ex Spelmanno: qui paulo fusiùs, quàm Cangius noster *Aldermanni*, præsertim *Comitatus & novemdecimorum*, munera distinguit & explicat; Hunc si lubet consule.

Aldermannus Hundredi, Præpositus Hun-

dredi seu Centuriæ: ut Decanus Decuriæ: fortè idem qui *Centenarius*, qui etiam Hundredo imperitabat. Porro Aldermanni Hundredi dignitas videtur inducta, vel certè nomen inventum ab Henrico I. Ejusdem Regis Leges cap.8. *Præsit autem singulis hominum novenis Decimus, & toti simul Hundredo unus de melioribus, & vocetur* ALDREMANNUS, *qui Dei leges & hominum jura vigilanti studeat observantia promovere*. Neque fortè fuere alii ab iis, quos *Senescallos Hundredorum* Angli vocant, Vide Leges Edw.cap.35.

ALDERMANNUS REGIA, seu REGIUS, Anglo-Sax. Cyninger Ealdonmen, Missus Dominicus, ut videtur, seu Judex Regius civitatis, vel Hundredi, id est, qui in Comitatu vel Hundredo Regio nomine præsidebat, resque, ad Regium jus aut fiscum pertinentes, dijudicabat, Alius fortè ab *Aldermanno Hundredi*, qui ex ipso Hundredo ac Centuria ad ejusdem præfecturam eligebatur, ut minor Judex & pedaneus. Leges Alvredi Regis cap.41. apud Bromptonum: *Si quis coram* ALDERMANNO *Regis pugnet in publico*, (Spelman. *in placito*) *emendet Weram & Witam, sicut rectum sit, &c.* Eo igitur spectant Leges Edwardi Confess.cap.35. *Habeant etiam* ALDERMANNI *in civitatibus Regni hujus in Bailliviis suis, & in burgis clausis, & muro vallatis, & in castellis eamdem dignitatem & potestatem & modum, qualem habent Præpositi Hundredorum & Wapentachiorum in Bailliviis suis sub Vicecomite Regis per universum regnum: debent enim & leges & libertates & jura & pacem Regis, & justas consuetudines Regni — pro posse suo servare, &c.* Adde Leges Willelmi Nothi cap.56.

ALDERMANNUS TOTIUS ANGLIÆ, Æthelstanus Dux Orientalium Anglorum dictus fuit, ut & Æthelwodus & Ailwinus ejusdem filii. Hanc dignitatem prædicat in Ailwino illius Epitaphium, quod legebatur in Ecclesia Ramesiensi, quam an.969. magnificè fundavit, & habetur in Monast.Angl.tom.1.pag. 240. *Hic requiescit D. Ailwinus inclyti Regis Eadgari cognatus, totius Angliæ* ALDERMANNUS, *& hujus sacri Cœnobii miraculosè fundator*. Idem Ailwinus simpliciter *Alderman* nuncupatur in Charta Edgari Regis pro fundatione ejusdem Monasterii, ibidem pag. 234. 235. At quæ fuerit *Aldermanni Angliæ* dignitas, haud bene constat: putat Spelmannus eandem fuisse, quæ posterioribus sæculis *Capitalis Angliæ Justitiarii*, idque elicit ex libro Ramesiensi sect.49. *Cui foro Ailwinus Aldermannus, & Ædricus Regis Præpositus, Judices præsidebant*. Nam & *Aldermannos*, Judices appellatos fuisse diximus.

ALDERMANNUS DE GILDA *mercatorum Oxoniæ*, in Monastico Anglic.tom.2.pa.141. Judex *Gildæ* Oxoniensis, seu qui mercatorum lites dijudicabat.

ALDERMANNUS HOSPITALIS, in Monastico Anglic.tom.2.pag.372. *Hospitale unius Aldermanni & 14. Fratrum & Sororum*. Videtur esse is, qui Hospitali præfectus erat.

ALDERMANNIA, Præpositura, Præfectura castri vel villæ: Galli *Prevotè* vocant ejusmodi villas ac prædia, quæ ad Monasteria, aut Canonicorum Collegia spectant, & Monachis aut Canonicis ad vitam, vel ad certum tempus cum redditibus conceduntur. Will. Thorn. in Chr.an.1278. *Nicolaus Abbas cum consensu sui Conventus concessit & dimisit cuidam magistro Nicolao Doge* ALDERMANNIAM *de Westgats, quæ tunc ad istud Monasterium pertinebat, tenendam & habendam cum omnibus appendiciis, ... reddendo inde annuatim in thesauraria nostra 10. libr. sterlingorum pro omnibus servitiis, &c.*

¶ ALDIA, ALDIO, &c. Vide in *Aldius*.

ALDIUS, Papiæ dicitur, *Qui adhuc servit patrono*. Gloss. vett. laudatæ à Lindebrogio: *Aldius, statu liber. Aldius est libertus cum impositione operarum factus*. Quæ posterior definitio, aut descriptio firmatur ex Lege Longobard.lib.1.tit.25.§.53. *Si* ALDIUS *cujuscunque in casa alterius nesciente domino suo fugerit, cùm inventus fuerit, sic debet dare homo ipse, qui eum habuerit, operas, quomodo de servo*. Atque inde ejusdem esse conditionis dicuntur *Aldii* in Italia, qua *Fiscalini*, & *Liti* in Francia. Eadem Lex Longobard. lib. 3. tit.20. *Aldiones vel Aldiæ ea lege vivant in Italia, qua Fiscalini vel Liti vivunt in Francia*. Patronos habebant perinde ac liberti, ut est in l.2.tit.35.§.3.tit.44.§.1.4.

Fuit igitur *Aldius* ex genere servorum tametsi peculiaris, & propria fuit servorum species, ab aliis nimirum servis diversa: unde inter servos Aldii passim recensentur in eadem Lege Longobard.lib. 1.tit. 6. §.4.tit.7.§.17.tit.8.§.1.2.3.&c. tit.9.§.26.tit.25.§.57.58. tit.31.§.3.lib.2.tit.16.tit.25.§.53.tit.31.tit.55.§.16. Manumittebantur autem Aldii, seu ab operis eximebantur, non in Ecclesia, ut servi: sed per chartam, lib. 2. tit. 34.§.5. De vocis etymo nescio an quis probet, quæ habet Dominicus lib. de Prærogat. allodior.cap.1.n.8.

☞ In multis tamen *Aldii* sive *Aldiones* tam masculi quàm feminæ, inquit Muratorius to.1.part.2.pag.71. distinguebantur à propriè appellatis servis. Ad quasdam operas, rurales præsertim præstandas se obligabant, at minimè ab arbitrio pleno dominorum pendebant, quippe ab iis jam aliqua libertatis specie donati. Hinc *Domini* quidem sed sæpius *Patroni* dicebantur, qui eos in suo jure habebant. *Aldia serva nubens*, ait lex CCXVIII. Rotharis, *libertatem suam amittit*. Ergo *Aldiones* libertate donati erant, sed non omnimoda; adhuc enim dominis suis obsequia aliquot debebant, & tributum quoddam præstabant. Fuerunt etiam Aldionibus ancillæ, quæ indicio sunt, eos à servorum conditione abfuisse: attamen quia nondum à jure sive patronatu antiqui domini soluti erant, si quis homo liber Aldiam sibi jungere cupiebat, ei priùs libertatem aut dare aut impetrare cogebatur. Hæc scriptor clarissimus in illum ex legibus Luitprandi locum: *Si quis Aldiam alienam aut suam ad uxorem tollere volueris, &c.*

ALDIA, Femina ejusdem conditionis, qua *Aldius*, in Lege Longobard.lib.1.tit.15.§.2.lib.2.tit.12.§.2.3.7.9. tit.40.§.1.l.3.tit.30. *Aldia, id est, quæ de libera matre nata est*, lib.1.tit.30.§.5.

ALDIANA, Aldia, in Charta Henrici I. Imp. apud Baron.an.1014.n.9. *Cùm servis & ancillis Aldionibus & Aldianis utriusque sexus*.

ALDIARICII, in Charta Longobardica, in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 4. *Tam Aldiaricios quàm & servulos, &c.*

ALDIONES, Iidem qui *Aldii*. Lex Longobard. lib. 3.tit.20. ALDIONES *vel* ALDIÆ *ea lege vivant in Italia, in servitute dominorum suorum, qua Fiscalini vel Liti vivunt in Francia*. Lib.2. tit.12.§.7. *Si* ALDIUS *cujuscumque Aldiam alterius tulerit ad uxorem, & filios ex ea procreaverit, & mundium ex ea non fecerit, sint filii ejus* ALDIONES, *cujus & mater fuit*. Tit.44.§.1. *De Aldionibus, qui de personis suis Aldiones sunt, &c.* Adde lib. 1.tit.25.§.82.83.tit.32.§.5.lib 2.tit.11.§.4.9.tit.25. §.8.14.tit.29.tit.32.tit.44. Capitulare Radelchisi Principis Beneventani cap.14. *De illorum substantiis cum servis & ancillis & Aldionibus*. Cap. 18. *Si contentio fuerit de rebus aut servis, aut ancillis, seu Aldionibus eorum*.

ILLALDIONES, Eadem notione. Quædam Constitutio Caroli Magni ab Amerbachio edita cap. 15. *Non est nostra voluntas, ut homines Placentini per eorum præceptum de curte Palatii nostri* ILLALDIONES *recipiant*. Ubi particulam *il*, quidam censent eandem esse, quæ apud Italos obtinet, pro *ille*, vel *hic*, seu nostro *le*.

☞ Mu-

☞ Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 123. col. 1. hoc relato ex Legibus Pippini Regis loco: *Non est nostra voluntas ut ... Aldiones* (non *Illaldiones*) *recipiant*, ex edit. Goldasti, hæc addit ad rem nostram: Baluzius pag. 539. *illos Aldiones*. Rectiùs in eod. Esten. *ullos Aldiones*. Du Cangius in Gloss. Lat. ad vocem *Aldio* adtexit hanc alteram *Illaldiones*, quam in rem affert quamdam, ut ille ait, Constitutionem Caroli M. ab Amerbachio editam, his verbis: *Non est nostra*, &c. Deceptus est vir Cl. ab Amerbachio. Nihil lex illa est quàm quæ jamdudum edita fuerat, & quam nos iterum evulgamus. Ibique scribendum *ullos Aldiones*, aut *illos Aldiones*. In Codice Cathedr. Mutin. tribuitur Carolo M. & *illius Aldiones*, pro *Illaldiones* legitur. Porro animadvertendum præcedere huic legi alteram, quæ inter Longobardicas non legitur, nempe: *rebus quæ Hildegardæ Reginæ traditæ fuerunt, volumus ut fiant descriptæ breves, & ipsi breves ad nos fiant adducti*. Quùm ergo subsequatur *illius Aldiones*, Hildegardis Reginæ Aldiones significari videntur. Hæc quidem fusiùs ex Muratorio, at nihil de Viri Cl. ratiociniis detractum voluimus.

Aldionarii, recensentur inter Officiales Regios, in Charta Caroli M. quæ extat in Chronico Farfensi pa. 653. *Ducibus, Comitibus, Castaldiis, Vicariis, Centenariis, Aldionariis, vel reliquis fidelibus nostris*. Ubi videntur longè potioris fuisse conditionis, quàm *Aldii* & *Aldiones*.

Aldiariciæ, *Aldiorum* & *Aldionum* habitacula, quæ cum ipsis possessionibus vænibant. Charta Ludovici & Lotharii Impp. in Chronico Farfensi pag. 658. *Monasteriolum supradictum cum---cellulis, territoriis, ædificiis, familiis justè pertinentibus, casis, massaritiis* [apud Murat. to. 2. part. 2. col. 383. ubi eamdem Chartam refert, legitur: *Amassaricis*] Aldiaricis, *bovilicariis, vaccariciis, alpibus*, &c. Alia in Bullario Casinensi to. 2. pag. 4. *Omnia in integrum una cum casa Aldiaricia*.:.:.: *singula casalata ad ipsa curte pertinente*. Alia Desiderii Regis pag. 12. *Curtes cum massaricias & bovolcaricias &* Aldiaricias, *casis cum montibus & alpibus, lacoras & piscationes*, &c. Ibidem pag. 17. *Aldiariciæ & Aldiales casæ*, &c. [Additamenta ad Chron. Casaur. in Instr. an. 951. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 953. *Cum casis, terris, casalibus, colonitiis, Aldiaricis, salectis, pratis*, &c.] Adde Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 226.

¶ Alditiones, pro *Aldiones*, in Investitura de Monactiano Precariæ, ex Chartular. Casauriensi pag. 123. *Vel per singula loca vel vocabula de rebus Justonis inventa fuerint, mobilibus & immobilibus, cartulatis atque* Alditionibus, *servis & ancillis, omnia & in omnibus, ut diximus, quidquid ipso die à viro Justone à præsenti die in dote acceperat in die votorum*.

¶ ALDORRA, Vox Occitana, quæ vestem, vas, aut aliud quidlibet Ecclesiæ usibus inserviens significat, diversum tamen ab illa supellectili quæ una recensetur in Notitia fundationis S. Petri de Salve apud Marten. to. 1. Anecd. col. 150. *Videns autem Abbas, seu Monachi, paupertatem fori, ex ornamentis quæ secum illuc veherant, partem illuc reliquerunt, videlicet pallios duos, albas quinque, cappas palleas duas, libros 17.* Aldorras *tres, brodos tres, bannos 2. crucem 1. casulas 3. stolas, manipulos, cinctas 24. turibulum 1. ferentes secum exinde scbillam ferream*. *Aldas*, Hispanis est Panni scissura, Panni portio, Gall. *Pan d'habit*. *Alda de Sombrero*, Piles margines. Hinc oriri potuit vox *Aldorra*.

ALDUS. Charta Lotarii Regis Franc. apud Beslium in Comitib. Pictav. pag. 260. *Atque ad hoc detinendum curtes 2. cum suis appenditiis nostro daremus præcepto, & duos, quod* Aldos *nuncupant. ejusdem loci incolæ*, &c. Sed ex sequentibus videtur legendum, *quod alodos nuncupant*.

ALEA. Tabular. S. Cyrici Nivern. Ch. 71. *Insuper etiam Aleas domni Odonis Paraphonistæ mihi dederunt*. [Vide *Aldia*.]

¶ ALEBASTRARII, Gallicè *Arbalestriers*. Epist. an. 1218. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 869. *Et tot arma Alebastrariorum & sagittariorum in illo castro invenimus*. Vide *Alabastarius*.

ALEBRA, in Glossis Isidori, *Bona, quibus alimur. Alibre, Alimentum*. Breviloq. *Alimen, i. Alimentum. Alibum, i. nutrimentum*. [Legendum ex Festo: *Alebria, Bene alentia*. Glossæ: *Alebrius*, ἄτροφος, θρεπτός, bene nutritus.]

ALECANA, *Meretrix gratia quæstus*. Ugutio.

¶ ALECIUM, Halex: quæ vox tres pisciculorum, qui sale condiuntur, species complecti solet; nempe Harengos, Gall. *Harangs*, Sardinas, Gall. *Sardines*, & Lycostomos, Gall. *Anchois*: qua in re locorum habenda ratio est, sunt enim littora in quibus Harengi aut Sardinæ tantum capiuntur, ut Neustria ad cujus oras maritimas rarò accedit Sardina, Lycostomus nunquam. Charta anni 1171. apud Marten. Ampliss. Collect. to. 1. col. 881. *Ego Matthæus, Boloniæ Comes, dedi in eleemosynam Ecclesiæ B. Mariæ sanctique Evodii de Brana, decem millia* Aleciorum *singulis annis in perpetuo ad festum S. Andreæ perpetuò persolvenda*. Occurrit rursus tom. 2. ejusdem Collect. col. 1303. *Alectium octo millia*, apud Lobinellum in Glossario Historiæ Paris. to. 3.

¶ ALECTIUM, Eadem significatione. Charta an. 1249. ex Archivo Monast. B. M. de Bono Nuncio Rothom. *Quando oram cum piscibus terræ* (hìc loquitur apparitor) *debebam habere in pane & potu &* Alectiis, *prout ducere res unius aratri, & ad Natale Domini unam pechiam carnis*, &c.

¶ ALECTUM, Eadem notione. Tabular. S. Vandreg. to. 2. pag. 1491. *Ego Droco de Roya Miles vendidi.... unum milliare* Alectorum *annui redditus, quod milliare Alectorum prædicti Religiosi mihi debebant*.

¶ ALECUM, Idem. Statuta Monast. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita pag. 82. *Item & die carnisprenii usque ad festum Pascha tenetur idem pittanciarius ministrare cuilibet Religioso cum pitancia carparum ministrari solitarum, duo* Aleca *pro qualibet die, & quatuor nuces*.

ALEGIUM. Charta Capituli Silvanectensis ann. 1162. in Chartulario Campan. Bibl. Reg. fol. 484. *Cætera verò, id est mortuam manum, licentiam matrimoniorum & Alegia inter nos æqualiter dividentur*. Idem fortè cum *Allevio*, de quo in Charta Simonis Episcopi Meldensis, & Mariæ Comitissæ Trecensis an. 1184. in Tabulariis S. Dionysii & S. Genovefæ: *Ut fierent ante stabilitionem communiæ capitagia, forismaritagia, &* Allevia *interfectorum, sanguinem & mortuam manum Abbati D. Dionysii & sanctæ Mariæ Genovefæ, sicut dominis suis ex integro reddant*. Vide *Leigium* [& *Allevium*.]

Aliud est *Alegement*, in Regesto Peagiorum Parisiens. *Nul ne deit rien de l'Alegement de sa nef, ne par grant eau, ne par petit*. Est enim quod *levamentum* quibusdam Scriptoribus dicitur, minus scilicet navigium, in quod *alleviandæ* navis gratia merces demittuntur. *Alleges*, vel *Souleges* nuncupamus ejusmodi navigia. Vide *Levamentum*.

ALEGMA, pro *Malagma*, Gall. *Cataplasme*, *Emplatre*, *m* omisso amanuensis errore, ob præcedentem vocem desinentem in *m*. Vita MS. S. Wingaloei: *Etiamsi nullis holerum Alegmatibus curat adhibitis plagas*. Erit fortè qui vocem *Alegma* deducat à Gallico

Al-

Allegement, Levamentum, remedium: tum nullus esset error amanuensis.

¶ ALEGMINA, *Partes extorum, quæ prosegmina dicuntur*. Gloss. Isid.

¶ ALEIA, Ambulacrum; Gall. *Allée*. Charta Philippi Franc. Regis an. 1298. in Tabul. S. Nicasii Remensis: *Et* ALEIAS *prædictorum murorum in finibus clausuro per latitudinem claudere. . . . Clausuram prædictam aperire & Aleias prædictas liberare tenebuntur*.

ALEMBICUM, Matth. Sylvatico: *Vas distillatorium, in quo fit aqua rosea*. Infrà: *Alembich, Arabibus, est superius coopertorium vasis, & aquam rosatam & alia hujusmodi ad distillandum*. Vox Arabica, ut quidam censent: nam alii à Græco ἄμβιξ, Vasis species, de qua præ cæteris Casaubonus in Athenæum, & Scaliger in Catalect. [*Alembicum* est etiam *foramen, per quod aquæ ex balneo effluunt: vel etiam fistula per quam aqua influit in balneum*. Ita Martinius in Lexico Philol.]

¶ ALEMONIUM, pro *Alimonium*: quod habet Varro. Supplem. Antiquarii: *Alemonium*, τροφή, *Alimentum*. Vide *Aleinde*.

¶ ALENA, Ulna, Gall. *Aulne*, Telarum pannorumque mensura. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 283. *Pro duabus Alenis & tribus quartis de panno cambellino albo pro Domino, &c.*

ALENARARII, Accipitrum species, quos vulgò *Lanarios*, seu *Laniers* appellant. Vide in *Putura*.

¶ ALENTIA, Alimentum, *Nourriture*. Vita S. Sulpitii Episc. Bituric. in Actis SS. Bened. sæc. 2. p. 175. *Cùm se ubique sollicitum circa Alentiam pauperum dudum susceptum opus exploret*.

¶ ALEOFOL, Genus liquoris, ut conjicimus ex voce *bota*, quæ est vas continens liquores. Sed quis iste liquor? Epistola Bajuli Regis Majoricæ Massiliensibus directa an. 1328. *Tertia mensis præteriti fecit carricari lxii. giaras alquitrani & tria pondera de mastayla, & duas farrias de orchica, & l. duodenas de laca, & duas botas de* ALEOFOL.

¶ ALEORS, Vox vernacula. Certa pars *Archeriarum* seu fenestricularum in urbium & castrorum muris per quas sagittarii sagittas suas in obsidentes emittebant. Litteræ an. 1213. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 913. *Concessi quòd possint facere . . . . murum . . . sine fossatis & tornellis, & de archetiis & arbalestenis sine* ALEORS.

ALEPIMAN. Consuetudinarium laudatum à Spelmanno: *Omnis* ALEPIMAN *de tota soca de Hecham debet singulis annis 1. denarium de chevagio, & operabitur per 3. dies in autumno, exceptis illis, qui ab hac servitute liberi sunt*. Ex quibus videntur *Alepimanni* fuisse mancipia rustica: *chevagii* enim solutio, servorum erat.

ALERS, vel *Aliers, doctus, quasi alienus ab arte, per contrarium*. Ugutio, Joann. de Janua.

ALESES. Concilium Narbonense an. 1054. can. 22. *Præcipimus etiam ut equos nemo rapiat, nisi homo desuper fuerit inventus armatus*. ALESES *verò nemo incendat*. Legendum puto, *messes*.

¶ ALESTRARE. Ita Pith. in Glos. Isid. ubi legitur *Alistrare, Humectare*; pro quibus, Thomas Reines. Var. Lect. 3. scribendum censet *Balistrare* à βαλανίζειν & βαλανεύειν, ministerio balneari, quod est aquam exantlare & immittere, unde βαλανεύς aquariolus, & Isidorus ipse: *Ballastrum, balneum*.

¶ ALETAS, *Eruditus*. Ita Glossar. Bituric. MS.

ALETOL, Præstationis species, apud Normannos nostros. Charta Radulfi Abbatis Fiscanensis in Tabulario Fiscanensi fol. 33. *Relaxavimus probis & fidelibus nostris de Ria & eorum hæredibus in perpetuum costumam illam, quæ vocatur* ALETOL, *pro 120. marchis argenti, quas ipsi contulerunt Ecclesiæ Fiscanensi*.

ALETUDO, *Alimonium, alimentum, nutrimentum*, τροφή, in Gloss. Græc. Lat. [Item Corporis pinguedo apud Martinium & in Amalthea.]

¶ ALETUS, vel ALLETUS, Halec, Gall. *Harang*. Charta Henrici V. Regis Angliæ pro Abbatia B. Mariæ de Voto to. 4. Hist. Harcur. pag. 1343. *Unum pondus salis apud Luram singulis annis.... & sex millia Alletum, &c.* Alia Roberti Comitis pro Monasterio Grandi-Montis pag. 1347. *Concessi eisdem fratribus de propriis redditibus meis quinque millia* ALETUUM *in prima hebdomada Quadragesimæ apud Pontemodemer annis singulis percipienda*. Vide *Alecium*.

¶ ALEUM, pro Allium. Hic quippe de *reste Alei* agitur. Italis verò *Resta* est alliorum vel ceparum sertum. Chronicon Francisci Pipini, apud Murator. to. 9. col. 615. A. *Kirsachus Imperator Andronicum captivum coram se jubet adduci, & cunctis exuto vestibus restem* ALEI *spicis nudatam in coronæ modum capiti ejus imponi in figuram crucis abraso: demum vili asellæ impositus, caudamque pro freno tenens per totam civitatem Constantinopolis deductus est*.

ALEVOSUS, ex Hispanico *Alevoso* Proditor, traditor: *Aleve*, proditio. Rodericus Toletanus lib. 7. Hist. cap. 16. *Comes Amalaricus sic dicitur respondisse; Si sum fidelis, aut proditor, aut Alevosus, nescio, &c.* Vide Leges Alfonsinas part. 7. tit. 3. leg. 6. Occurrit non semel in Chartis Hispanicis apud Antonium Brandaonem in Monarchia Lusitana lib. 8. cap. 14. & tom. 4. pag. 261.

¶ ALEX, pro *Halex*. Charta MS. ann. 1366. ubi varia recensentur officia *Aquarii* Monasterii S. Crucis de Talmundo: *Et si contingeret dicta festa de quartis duplicibus diebus piscium evenire, tenebitur dictus Aquarius ministrare in ferculo pro duobus tres pecias de piscibus paratis, seu tria ova frixa, aut tria* ALEXIA *vel valorem*.

¶ ALEXI-CAVALERIUS, Numeratur inter *Officiarios* Ecclesiæ Aniciensis in Charta ejusd. Eccl. sec. XIV. sed in quo situm fuit illius officium latet. *Pro libratione fieri solita.... ratione reddimus: succentori xi. s. vi. d. Sescallo totidem; cellerario cum suis servitoribus xl. s. xi. d.* ALEXI-CAVALERIO *xviij. s. regi Ecclesiæ v. d.* Eadem vox repetitur in libratione pro festo S. Benedicti.

¶ ALEXITERIA, Remedia, quæ levamentum quidem afferunt, sed non sanant. Vita S. Syncleticæ Virg. to. 1. Januarii pag. 246. B. *Quid igitur, inquies, ad præsens hoc bellum est opus? laboriose scilicet exercitio vitæ spiritualis & pura oratione ad Deum, sed hæc quidem ingerere, sunt remedia* ALEXITERIA *contra quamcumque cogitationem perniciosam; sed opus est præterea singularibus præsidiis ut præsentaneam hanc pestem ex animo exstirpemus; & subeunte cogitatione aliqua turpi oportet contraria inducere*. Est à Græco ἀλέξειν, Auxiliari.

¶ ALEYIA, Ambulacrum, Gall. *Allée*, apud *Madox* Formulare Anglic. p. 200. *Quæ quidem tenementa prædicta cum suis pertinentiis situantur in latitudine inter quamdam* ALEYAM *nuper Adæ Langelée, & vacuam placeam terræ*.

¶ ALFALSES, Medica, ab Hispan. *Alfalfa*, Gall. *Sain-foin*. Concil. Tarracon. an. 1591. *Quæ in herba sive fœno ad equorum & aliorum animalium cibum meti & depasci sæpius in anno solent, etiam quæ vulgò forragia*, ALFALSES, *daxas, & alia id genus, appellantur*.

ALFANEGUE, ALFANEX. Charta Hispanica æræ 1016. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. *Lectos cum suos tapetes, —cum suos plumatos paleos, & Græciscos, & suas sabanas liberatas, & fatelos* ALFANEGUES, *inpanos gratij. os*, (Græciscos)

& 16. *Ganapes paleas*, *&c.* Testamentum Arnaldi Archiepiscop. Narbon. an. 1149. apud Catellum: *Laxo coopertorium martrinum & pelles meas de Alfanex*, *&c.* Infrà: *Præter fulera serica & coopertorium unum de Alfanex*. Vox videtur origine Arabica.

ALFAQUAQUUS, apud Gregorium *Lopès* ad Leges Alfonsinas, 2. part. tit. 31. lege 1. ALFAQUAQUUS *seu redemptor captivorum feret vexillum semper erectum quocunque vadat*, *& per viam regalem & rectam pergat*, *non extra*, *in eaque maneat noctu*, *&c.* Ubi Lex: ALFAQUEQUES, *tanto quiere dezir en Aravigo*, *como omes de buen ayerdad*, *que son puestos para sacar los captivos*, *&c.*

ALFARDA, Vox Hispanica, seu potiùs Arabica, in Foris Aragon. lib. 4. tit. *de Alfardis*. *Vidimus contineri*, *quod propter defectum & nimiam elongationem* ALFARDARUM *exolvendarum*, *cequiæ & bracales remanent repletæ & obstructæ terra*, *sordibus & immunditiis*, *&c.* Mox: *Alfarderii*, Collectores Alfardarum. Vox Hispanica, quæ tributum Principi [Christiano à Mauris & Judæis] debitum sonat. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio in hac voce.

ALFECHNA, Vox Arabica, in Fœdere inito inter Sanctium Pampilonensium Regem & Almugdadyrium an. Chr. 1073. apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. *Et si noluerit se levare Sanctius Ranimiriz de terra de Almusadyr*: *statim cavalguet Sanctius Rex super Sanctio Ranimiriz ad faciendum damnum in sua terra*, *& inter ambos denent ei* ALFECHNA, *sicut in ligamentos primos scriptum est.* Apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 24. *Alfetna* legitur: *Non requiream contra tuam partem plus teream*, *nisi istam*, *quam pater meus mihi donat*, *& supra est scriptum*: *in qua non ponam tibi azaquia*, *aut albodera*, *qua tibi terram tuam tollam*, *nec pro pacem*, *nec pro* ALFETNA, *nec cum Mauros*, *nec Christianos*.

¶ ALFENUS, *Vagus*, in Glossis Biturie. MSS.

ALFERUS, Hispanis Vexillifer, vexillarius. *Alferazes seu signiferi*, in Charta Gregorii X. PP. ann. 1275. apud Petrum Mariam in Regesto par. 2. Hist. Eccl. Placentinæ: vox efficta ex Latino Aquilifer, uti censent Ambrosius *Morales* in Hist. Hispan. to. 2. pag. 7. Oyenartus in Notitia Vasconiæ lib. 2. cap. 4. & alii, quos laudat V.C. Ægid. Menagius in Originibus Ital. pag. 32. & 952. Sed potior videtur aliorum sententia, qui ab Arabico deducunt, *Alpheres*, Eques. Chartam Adelphonsi Imperatoris Hispaniæ æræ 1188. *Nunio sancti Petri*; & aliam æræ 1215. *Martinus Gunsalvi subscribunt cum dignitate* ALFERI *Imperatoris* apud *Yepez* to. 5. pag. 438. & in Bibl. Cluniac. p. 1436. de qua dignitate apud Navarros agit eodem capite Oyenartus. [Chronicon S. Ferdinandi Regis Castellæ inter Acta SS. Maii tom. 7. p. 360. *Didacus Lupi de Faro Alferes domini Regis Confess.*]

ALFERENA, Vexillum Alferi. Vetus Charta apud eundem *Yepez* to. 6. p. 17. *Et contrarius fuisti contra meos inimicos & infideles*, *& mecum tenuisti mea Alferena.*

ALFETAR. Constantinus Africanus de Anima & spiritu: *Procedit quoque ex parte cerebri*, *& descendit per os colli in omne Alfetar*, *qui sunt nodi spinæ*, *&c.* Vox Arabica.

ALFETNA. Vide *Alfechna*.

ALFETUM, Caldarium, calefactorium, hypocaustum, cujus usus erat in probationibus aquæ calidæ. Vox Saxonica *Alfat*, composita ex ælan, alias onælan, accendere, & fat, vas, quasi calefactionis vas. Leges Adelstani Regis apud Bromptonum cap. 19. *Et si aquæ judicium sit*, *calefiat*, *donec excitetur ad bullitum*, *& sit Alfetum ferreum vel æneum vel plumbeum.*

¶ 1. ALFITA, ALPHITA, *Polenta*, *farina*. Ita in Glossario Ecclesiæ Bituric. MS. Ab ἄλφιτα farina.

2. ALFITA, species tributi apud Mauros Hispanos. Vide Brandaonem in Monarchia Lusitana lib. 11. cap. 32.

¶ ALFOCES, ut mox *Alfozis*, videtur esse districtus, qualis est Ballivi vel Castellani, *Bailliage*, *Chatelenie*. Concil. Legion. an. 1012. can. 18. Collect. *Mandavimus iterum ut in Legione*, *seu omnibus cæteris civitatibus & per omnes* ALFOCES, *habeantur judices electi*, *qui judicent causas totius populi*.

ALFOZIS. Charta Ferdinandi Comitis Castellæ æræ 972. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti to. 1. pag. 31. Appendic. *Fromesta*, *Avia*, *Ferrera*, *istæ prædictæ cum omnibus villis suis ad suas* ALFOXES *pertinentibus*, *carneros demus octo facinus se ad unum*. Infrà: *Cùm suis villis ad suam Alfozem pertinentibus*, *per omnes domus singulos arienzos*. Ibidem: *De unaquaque Alfoze*, *singulos boves*. Habetur hæc formula passim in hac Charta.

ALFUNDICUS, [Taberna Mercatoria, Gall. *Boutique de Marchand*.] Vide *Fundacus*.

¶ ALFUS, *Moribus sacer*. Gloss. Bitur. MSS. legendum *morbus sacer*. Est enim ἀλφὸς vitiliginis seu lepræ species.

ALGALIA, & ARGALIA, Instrumentum, quo liquores in vesicam mittuntur. Matth. Silvaticus.

ALGAMMATA, Summitates. Ita Glossa ad hunc versum Magistri Cornuti, seu Joannis Garlandi:

Tardus ad Uranici scandes Algammata cæli.

¶ ALGARA, Tumultus militaris, Hispan. *Algarada*, Nostris *Algarade*. Charta Dionysii Regis Portugalliæ æra 1267. apud Brandaonem tom. 5. Monarch. Lusit. pag. 308. *Omnes milites qui fuerint in fossado*, *vel in guarina de cavallos*, *qui se perdiderint in* ALGARA *vel in lida*. Vide *Algaru*.

¶ ALGARAVIA, Lingua Sarracenica apud Arabes. Epistola Arnaldi Archiep. Tarrac. ad Benedictum XII. PP. inter Concil. Hisp. to. 3. p. 608. col. 2. *Plures nescientes orationem dominicam*, *& scientes loqui Algaraviam seu Sarracenicè*, *&c.*

¶ ALGARISMUS, ut infrà *Algorismus*, Arithmetica. Bernhardus *de Breydenbach* Itiner. Hierosol. 190. *Item numeros*, *cyfras & figuras Algarismi ipsa invenit*.

¶ ALGARU, & ALGARUM. Sic vocabant Mauri sua fœdera & bellicas expeditiones adversùs Christianos. Qua in re nostras expeditiones sacras quas Galli *Croisades* vocitamus, imitabantur. Vox est Arabica, Hispanicis *Algarada* & *Algazara*, nostræ quoque *Algarade* non parum affinis. Acta B. Ferdinandi Principis Lusit. to. 1. Junii p. 578. *Mox verò jussit Lazaraquius* ALGARU, *id est*, *expeditionem sacram* (*cruciatam nos diceremus*) *prædicari*, *& foras prodire exercitum*, *significans Christianis*, *&c.*

¶ ALGARUM MARIS, Ejectæ merces in littus ab æstu. Corruptè legitur in legibus Henrici I. Regis Angl. c. 10. pro *Laganum*, uti docet Cangius in hac voce.

¶ ALGEMA, apud Mauros Hispanos. Oratorium, locus in quem conveniunt orationis causa. Acta B. Ferdinandi Principis Lusitani to. 1. Junii, pag. 578. *Qui mox atque illuxit*, *& orationem matutinam finierat in sua* ALGEMA *extra urbem veterem*, *&c.* Ibi de Lazaraquio Principe Mauro.

ALGARDUM. Vide *Halgardum*.

ALGEBRA, Scientia numerorum, de cujus vocis etymo sic Joannes Schrivelius, in brevi Regularum Algebræ descriptione: *Porro harum Regularum inventionem adscribunt Diophanti Græco scriptori*, *qui ut auctor Regiomontanus*, *libris 13. eas descripsit*, *atque ut Latini Rei & Census*, *sic Arabes regulas illas vocabulo*

suo

suo appellare solent ALGEBRAS. Pseudo-Ovid. lib. 1. de Vetula:

Sed quia de ludis fiebat sermo, quid illo
Pulcrius esse potest exercitio numerorum?
Quo divinantur numeri plerique per unum
Ignoti notum, sicut ludunt apud Indos
Ludum dicentes ALGEBRÆ, *Almucgrabalæq; &c.*

Idem lib. 2.

ALGEBRÆ *memor, qui ludus Arithmeticorum.*

ALGENIA, *Dolor algidus, ab Algeo dicitur, quia facit algere.* Joann. de Janua. *Algiosus*, [illegible], in Gloss. Lat. Gr.

ALGIA, Modus vineæ vel agri. Vetus Charta in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 31. *Quòd Boso Miles & uxor ejus Vandalmodis pro remedio animarum suarum concedunt Deo sanctoque Mauricio aliquantulum hæreditatis suæ, videlicet* ALGIAM *unam vineæ ex parte terræ Leutardi in villa, quæ nominatur Garzinus, in loco, qui dicitur Chavaguens, &c.*

ALGORISMUS, Arithmetica, numerandi ars, Hispanis, *Alguarismo*. Vox Arabica. Matthæus Paris anno 1252. *De quibus figuris hoc maximè admirandum, quòd unica figura quilibet numerus repræsentatur, quod non est in Latino, vel in* ALGORISMO. Vita B. Hermanni Josephi n. 41. *Cifra Algorismi*. Vide Clavium lib. 1. Algebræ cap. 1. [Legebat Martinius apud Clavium *Algorithmus*: quòd rectè ab *Al* articulo Arabico & ἀριθμὸς, Numerus deduci potest. Hinc]

¶ ALGORISTA, Supputandi & calculandi peritus. Vide *Abacista*.

¶ ALGOTATÆ, & ALLIGOTATÆ VESTES. f. Eædem quæ corrugatæ seu in rugas ordinatim coactæ, Gall. *Habits godronez, froncez*. In censura Henrici Episcopi Albani & Legati Apostolici apud Ludewig. to. 2. pag. 441. *Vestes notabiliter incise & Algotate sub eadem distinctione prohibentur*. Statuta antiqua apud Marten. to. 4 Anecd. col. 1191. *Clericis autem & Laicis communiter interdicimus, ne tunicas sutas & vestes Alligotatas ulteriùs habere præsumant.*

ALGOZIRIUS, vulgò Hispanis, *Algozyr*. Occurrit in Curia generali Catalaniæ Cervariæ celebrata sub Petro III. Rege Arag. anno 1359. Idem qui

ALGUAZILUS, vel ALGUAZIRUS, Justitiarii dignitas apud Arabes. Rodericus Toletan. in Hist. Arab. cap. 39. *Tunc Rex ipsem missis Zabor Justitiarium, qui apud eos dicitur Alguazilus*. Occurrit ibid. cap. 36. & 46. [Concil. Dertusanum an. 1429. inter Concil. Hispan. to. 3. pag. 657. *Vicariis, Subvicariis, Bailivis, Alguaziriis, Subbailivis, electoribus, &c.*] Vocem retinent etiamnum Hispani, *Alguazil*, estque apud illos Officialis Præfecti, vel illius judiciorum executor. Leges Alfonsinæ, seu Partidæ, part. 2. tit. 9. lege 20. ALGUASIL *llaman en Arabigo, aquel que ha de prender, & de justiciar los omes en la Corte del Rey, por su mandado, o de los Juezes que judgan los pleytos, &c.* Ubi plura de ejus functione. Vide Repertorium Michaëlis *del Molino* in hac voce, & Foros Aragon. lib. 4. tit. *de officio Alguazili*.

ALGUACELLUS, in Charta Silonis Regis Ovetensis ann. 777. apud Sandovallium.

ALGUEXIS, ALBEXIS. Charta Ferdinandi I. Regis Hispaniæ æræ 1101. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 6. *Mantos duos aurifusos, alio* ALGUEXI *auro texto, cum aliis Græcisco, inde misso Cordeno, casula auro fusa, cum dalmaticis duabus auro fusis, & alia* ALBEXI *auro texta.*

ALGUS, *us*, pro *Alger*, ῥῖγος, Vetus carmen edit. à Barthio lib. 34. Adversf. cap. 1.

Siti & fame, calore & Algu mortuis
Malagma præbetur potens.

[Accius Andromeda: *Misera abvellæ Saxo, senio, pædore, Alguque & fame*. Et alii quos refert Nonius Marcellus cap. 2. Vide Acta SS. Bened. Sæc. 3. part. 1. pag. 127.]

¶ ALHEUM. Charta Roberti Frisii Comitis Flandriæ apud Miræum Diplom. Belgic. to. 1. p. 70. *Impendat ....apud villam Hollungehem septem millia Albeum*. Puto legendum *Alecum* pro *Halecum*, Gall. *Harangs*.

¶ ALHIDADA. Vide *Alidada*.

ALHOBZES, In Charta Alfonsi I. Regis Aragonum apud Blancam in Comment. Rerum Aragon. pag. 789. vox Arabica, qua arces & castella denotantur, ut idem Blanca existimat. Locum vide in *Rancurantes*.

ALHODERA. Vide *Alsechua*.

¶ ALIA, *Tranata*. Gloss. Isid. & Pithœi Excerpta. Grævius suspicatur, legendum, *Alienigena, extra nata*.

¶ ALIALA, Hispanis, est præstatio quæ pro investitura & laudemiis fundi alicujus recens comparati datur; scilicet duo morobatini & septem denarii.

ALIAMA, vel ALCAMA, Hispanis est Synagoga Judæorum, Concilium, coitio, &c. Hinc *& conciliariter seu Aliamaliter obligari*, dixit Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in v. *Censualia*. Vide in *Aladma*, & Observantias Regni Aragon. lib. 2. tit. de Foro competenti. §. 3.

¶ ALIBRE, *Alimentum*, Gloss. Isid. Vide *Alebra*.

¶ ALIBRUM. Vide *Alabrum*.

¶ ALIBUM. Vide *Alebra*.

¶ ALICES FACERE, *id est, extensiones omnium membrorum, more eorum qui à somno expergefiunt*. Martinius è Lexico Arab. Raphel ad vocem [illegible].

ALICULA, ALLICULA. Papias: *Allicula, signum vestis, genus vestis*. Fragmentum Petronii: *Barbarus ingens fasciis cruralib. alligatus, & Alicula subornatus polymita, &c.*

☞ Hac voce usus est Martialis Epigrammatum, lib. 14.

Brumæ diebus feriisque Saturni
Mittebat Umber ALICULAM *mihi pauper,*
Nunc mittit Alicam, factus est enim dives.

Vide Pancirolli notam to. 1. Rerum mirabilium pa. 296. & superiùs *Adlicula*.

¶ ALICUS, pro *Aliquis*, apud Attonem Episc. Vercel. to. 8. Spicil. Acher. pa. 65.

ALIDA. Charta ann. 1276. apud Perardum in Burgundicis p. 534. *Decimam bladi, vini, leguminum, caparum*, ALIDARUM, *cannabium, &c.* Fortè hic *Alida* est *allium*, nostris *Ail*.

¶ ALIDADA & ALHIDADA, Dioptra, regula quædam mobilis pinnulis instructa, quæ ad Astrolabii, graphometri aliorumque geometriæ instrumentorum centrum aptatur. Hanc ab Arabibus mutuati sunt vocem Astronomi recentiores, qui de Astrolabii usu præsertim scripsere, *Stæflerus*, Clavius, Henrion, &c.

ALIENATUS MORBUS, in bobus, ita dictus, inquit Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 23. *quòd animalibus eripit sensus.*

ALIENIGENÆ, Extranei, qui aliunde veniunt locum aliquem incolere, *Aubains*, Albani. In veteri Charta Gallica, *Alienes*, [legitur etiam in Latina an. 1279. apud Thomasserium Consuet. Bitur. pag. 112. *Item quilibet* ALIENNE *de foris dictum dominium deferens & adducens vinum ad vendendum in dicta villa, solvet pro quolibet dolio dimidium sextarium vini*. Ubi *Alienne* dicitur is qui extra *Banleucam* habitat.] Gloss. Lat. Gr. *Alienigena*, [illegible]. Alterius fundi incola, in leg. 2. Cod. Theod. de Desertorib. Isidorus lib. 10. *Alienigena, qui alienæ regionis est, & non ejus, ubi est.* In Regesto Philippi Aug. Herouvalliano: *Comes Flandrensis & Comitissa Ada & Comitissa Alienor habuerunt*

runt Alienigenas per totam terram suam. Alibi: *Vidit tempore Comitissæ Flandriæ, quòd capiebat* ALIENIGENAS, *ubicumque eos inveniebat, & nullus Miles poterat retinere hominem Alienigenam, nisi dominus Calniaci*. Adde Perardi Burgundica pag.299.& Monastic. Angl.to.1.pag.618. Vide *Albanus*.

ALIENES dicuntur Leguleis Anglis vernaculis, ii, quorum patres, atque adeo ipsi alieni extra regni metas nati, in regnum veniunt commorandi gratia. Eorum liberi, dummodo alienigenæ ipsi non sint ex hostibus Regis, non alienigenæ erunt, sed Angli: similiter si quis regnicola cum Regis licentia regno excedat, ejus liberi non erunt alienigenæ. Rastallus. Vide Prynneum in Libertatib.Angl.tomo 2. pag.1003.

ALIENIGENARE, Distrahere, vendere, alienare. Vetus Inscript.Romæ: *Qui hoc monumentum vendere aut Alienigenare voluerit, dabit ærario Populi Romani, &c.* Charta Alamannica 2. inter Goldastinas: *Si autem potestas Monasterii istam traditionem inrumpere, & eos Alienigenare conaverit*. Tabul.Eccl. Caturcens. *Post suum discessum alii Clerici similiter teneant—non habeant licentiam donare, vel Alienigenare*. Occurrit ibi non semel.

ALIENUS, Exemptus; *Alienare*, Eximere. Lex 4.Cod.Theod.de Collatione donat. *Hunc à conlatione jubemus esse Alienum*. Lex 84.eadem Cod.de Decurionibus: *Quos aut objectus debilitatis Alienat, aut senectus pigra remoratur*. Willelmus Tyrius lib.12. cap.10. *Juniorem Boamundum--ab Antiochia, quæ paterna ei hæreditas erat, --feceris Alienum*.

ALIENILOQUIUM. Eucherius de Græcis nominibus: *Allegoria, Alieniloquium, vel potius inventio*.

ALIERIUS, Arboris species, Belgis nostris, *Alier*. Charta Henrici Comitis Trecensis an. 1165. in Tabul. Campan. *Notum facio, quod in foresta mea de Joyaco quercum, fagum, pomum, pyrum, esculum*, ALIERIUM, *& corberum propriæ defensionis meæ, & proprii juris mei ita habeo, quòd nemo, nisi illi soli, quorum nemora fuerint, ad prædictas arbores manum apponat. Illi verò ad solum herbergagium suum eos poterit accipere*.

¶ ALIETAS, Diversitas, differentia, illa præsertim quæ est inter alia & alia individua. Vita S. Columbæ Reatinæ, to.5.Maii pag. 386.* D. *Profectò sicut in terra quam incolimus sive in aquis, germanarum diversitas*, ALIETASQUE *animalium cum distinctione ordinata (cernitur:)* .... *Sic ibi dispar est gloria singulorum, sed communis est lætitia omnium plena atque perfecta*.

¶ ALIETUS, Accipiter. Papias MS.Bitur. *Alietus, Avis similis Aquilæ, sed major. Alietus à Græco ἁλιέτος. Avis qui Simrilius dicitur, vel Spaverius*. Gall. *Emerillon* vel *Epervier*. Cathol. *Alietus, Merillus filius Aquilæ*. Notitia donationis apud Marten.to.1.Anecd. col.570. *Dedit Villelupensibus Fratribus centum libras, & quittare fecit duos* ALIETOS *quos ipsi de Crepdone debebant*. In ipso Tabulario legitur *Halietos* & *Chepdone*.

¶ ALIFANI, *Calices poculorum*, Papias. [Gloss. Bituric. habet *Allifarii*. Vide *Aliphanus*.

¶ ALIGENÆ INTERCESSIONES, apud Ludewig. Reliq.MSS.to.6.pag.313.pro *Alienigenæ*.

ALIGERARE, Volare, apud Alvarum in Vita S. Eulogii Presb.& Mart.n.21. *Columba—secans aera pennis, super corpus Martyris Aligerans sedit*.

ALIGINNASIUM. Charta Edmundi Regis Angl. to.2.Monastici Anglic.pag.842. *Caveant hæc frangentes claustra infernalia, gaudeantque Jesu Aliginnasio hæc augentes eulogia*. Distinguenda forte verba, *ali ginnasio*.

¶ ALIGNAMENTUM, Lignatio, Gall. *Chauffage*. Charta anni 1124.inter Instrum.to.1.novæ Gall. Christ. p.14. *Damus Deo ejusque gloriosissimæ Genitrici in nemore de Ardorello.....quidquid opus fuerit Monachis ibidem Deo servientibus, ad animalium suorum pascua, sine servitio & pastalio, & condeceas illorum hominum, qui à suos sibes stabant, &* ALIGNAMENTA *ipsorum & illorum hominum, qui à suos sibes stabant, hoc totum damus libere, &c.*

¶ ALIMA. Vide *Alimia*.

¶ ALIMENTARE, Alere, Gall. *Alimenter*. Occurrit apud Rolandinum Patavinum de factis in Marchia Tarvisina lib.7.cap.12. Baluzium, to.2. Hist. Arvern.p.610. in Statutis S.Claudii auctoritate Nicolai V. PP. editis p.87. & alibi.

¶ ALIMENTATIO, Alimentum ipsorumque alimentorum usus in Vita S. Gervini Centulensis tom. 1. Martii p. 285. & apud Rymerum to.7.p.242.

¶ ALIMIA, *Incorruptum quid ut ungueatum*. Ita Papias MS. Editus habet *Alivia*. Verùm legebat Capella *Alimma*, unde *Alimmata*, unctiones. Illi favet Glossarium Bituricense MS. quod habet *Alima, id est, incorruptum, &c.*

¶ ALIMONES, Alumni, Gall. *Nourrissons*, fortè, iidem qui apud Romanos *Alimentarii pueri*. Papias MS.Bitur. *Alimonia; inde Alimones ab alimento quo nutriuntur dicti*.

ALIMONIA, Alimentum. Gregorius Turon. in vita S.Aridii pag.215. *Artemius opportunè suggessit, ut Alimonia Fratribus parari deberet*.

¶ ALIMONIUM, *Alendi cura*. Ita in Gloss.MSS. Sangerm.& apud Isid.lib.20.Orig.cap.2.

¶ AD ALIMONIA, Commeatui præfectus, seu annonæ viaticæ præfectus, Gall. *Commissaire des vivres*. Glossæ Latino-Græcæ MSS. *Ad Alimonia, πρὸς σιτηρέσια*.

ALIMOTUM. [Curia dominica, in qua judicantur lites vassallorum.] Vide *Halimotum*.

¶ ALIMUTIA, pro *Almutia*, Gall. *Aumusse*: Statuta Ecclesiæ Avenion.an.1341.apud Marten.tom.4. Anecd.col.566. *Dum confessiones audiunt, semper maneant induti superlicio & Alimutia*. Vide *Almutium*.

¶ ALIORUMÆ. Vide *Alyrumnæ*.

¶ ALIPASMA, Hadriano Junio in Nomencl.pag. 403. Edit.Francof.1596. est *Pulvisculus qui oleo commistus inungitur ad cohibendos sudores*. Martinius in Lex. Phil. legendum censet *Lipasma*; λίπασμα enim *res est quæ pingue facit*, à λιπαίνω.

ALIPHANUS, *Styphus parvus, habens parvum foramen ad modum vitri gutturati, & dicitur quasi alens infantes*. Breviloq.

ALIPHASIS. Charta Rudesindi Episc. Dumiensis æræ 930. apud *Yepez* in Chron.Ordin.S. Benedicti to. 5. *Plumatios digniores paleos 10. alios subminores 8.* ALIPHASES *vulturinos 5. almocallas morgomes 6. fatoles paleos 2.* Ubi *paleus*, est ex pallio, sericus: *almocala* pro *almucella*. Vide in *Almucia*. Sic passim voces depravantur in veteribus tabulis.

¶ ALIPILARIUS, ψιλωτής, *Qui unguentis corpus depilat*. Supplem.Antiquarii. Idem est qui Senecæ *Alipilus*, Servus scilicet in gymnasiis ad vellendos ab aliquibus corporis partibus pilos, ac præsertim alis adhibitus.

¶ ALIPIMO, πτερῶ, *Volo, alis utor*. Suppl. Antiquarii.

¶ ALIPSON, *est quando pro homine ingrato grata ponitur persona*. Ita Glossar. Bituric. MS.

¶ ALIPTES, *Sculptor, vel plagarius, id est, plagas curans*. Ita Papias MS.Eccl.Bituricensis. Altera significatione à Latinis Scriptoribus usurpatum est: his enim *Alipta* vel *Aliptes* unctor erat athletarum in gymnasio. Græca vox ab ἀλείφω, ungo.

¶ ALIPTICE, Pars Medicinæ, quam unctores seu Aliptæ exercebant. Vide Hofmannum.

¶ A-

¶ ALIPTINA, *Sculpta*, *depicta*. Sic in MS.Bitur.mox laudato.

¶ ALIQUALIS, Quicumque, Gall. *Quelconque*. Item ullus, Gall. *Aucun*. Formulare Anglic. pag. 62. *Ita verò, quòd prædicti Prior & Conventus, nec successores sui versus præfatum Edmundum*...ALIQUALEM *actionem*... *habere nequeant*. Item Quidam, Gall. *Quelque*. Compendium jurium & consuetud.Universitatis Paris. fol. 7. verso, per Robertum *Goulet*: *Nisi quòd celebratis divinis officiis in collegiorum sacellis* ALIQUALIS *sed modica juvenibus*... *permissa est recreatio*.

ALIQUALITER, Ex parte, quodammodo, in Histor.Cortusiorum lib.11. [Et in Concilio Vallis-Oletano an.1322.to.3.Collect.Conc.Hispan.p.564. *Quosdam vero sic arcte custodiunt, ut eis victualia non possint Aliqualiter ministrari.*]

¶ ALIQUANTALITER, Eadem notione. Udalricus lib.1.Consuetud.Cluniac.cap.13. *De vino quod tunc propinatur, nullus omnino præsumit abstinere, ut non Aliquantaliter gustet*.

¶ ALIQUANTER, Ead.significatione. Vita S. Guillelmi Politiensis to.2. Aprilis p.469. D. *Illi autem candidati parvuli Aliquanter ibi gloriati, ad superas auras evaserunt*.

¶ ALIQUANTI, pro *Aliquot*, Nonnulli, apud Ludewig.Reliq.MSS.to.6.p.58.& alibi.

ALIRUNNÆ. Vide *Alyrumnæ*.

ALISCARA, [Mulcta gravior.] Vide *Harmiscara*.

¶ ALISIADO. Fori Alcaçonenses æræ 1267. *Qui crebantaverit brachium, aut oculum, aut dentem, pro utroque membro pectet* 100.*sol.Alisiado*, f. pro *Alisado*, quod apud Hispanos significat *politum*, *levigatum*. Nisi mavis mendum esse, & *Alisiado* legi pro *Alcaydo*, qui apud eosd. judex erat civitatis.

ALISORIUM, *Cultellus sutoris*. Breviloq.

ALISTRARE, *Humectare*. In Glossis &c.

ALITARIS, *Meretrix, quæ à scurris nutritur*. Breviloq.

ALITER, Male, perperam. *Aliter agere*, male, perverse, indecore. Phrasis familiaris Goffrido Vindocin.lib.1. Epist.7.lib.2. Epist.7.8.lib.3. Epist.27.41.lib.4.Epist.12.47.&c.

ALITHINUS, Græc. ἀληθινὸς, Purpureus. Anastasius Biblioth. in S.Zacharia. *Simulque & vela serica Alithina quatuor*. Occurrit passim apud hunc Scriptorem in Vitis PP. pag. 122.127.131.132.139.140.142.165. Edit. Reg. & in Hist. Eccl. pag. 95. Trebellius in Claudio, chlamydes purpureas *veri luminis* vocat. Alypius Antiochenus in Descript.Orb. cap.17. §.12. *Quomodo & lydda purpuram Alitinam*. Leg. *Alitinam*. Ita cap.30. *Purpuram bonam Alitem*, pro *Alitinam*. Epist. Michaelis Balbi & Theophili Impp. ad Ludov. Pium apud Baron.ann.824. *Tyria duo, blattas veras duas, diarodina duo, &c.* Græca habuerunt ἀληθινά. Myrepsus ait, rubiam τῷ ἀληθινῷ βάπτειν, *vero colore inficere*. *Urina rubea Alythina*, apud Constantinum Afric.lib.8. Pantechn. cap.3.5. Utuntur Græci recentiores crebrò hac voce in hac significatione. Moschopulus MS. ad cap.4. Agapeti: πιστοῖς, τὸ γνήσιον βάμμα, ὅπερ λέγεται ἰδιωτικῶς ἀληθινόν. Hesychius: Κιννάβαρι, χρῶμα ἀληθινόν. Vide Salmasium ad Trebellium Pollionem.

¶ ALITOR, Decessor vel longè superior. Acta SS. Ord.S.Benedicti sæc.4.part.1.pag.588. *Quamvis imperitia mea in posterum velut infecta literarum calumniabitur; tamen vis amoris domini antistitis* ALITORISQUE *mei Barnardi* (Vienn. Episcopi) *compellit me scribere virtutes nuper gestas*. In quem locum Mabillonius ait: Ne quis putet hæc verba esse hominis, qui Barnardi fuerit æqualis; sciendum est hunc esse morem, ut sanctorum in aliqua dignitate successores, eos *Alitores* & *nutritores* suos vocent. Anastasius in Leone III. PP. *Fecit in Basilica B.Petri Apostoli nutritoris sui, &c.*

¶ ALITROPHAGI, apud Amm. Marcellin.l.23. cap.6.corrupte pro *Antropophagi*. Vide Salmas.ad Solin. pag.989.

¶ ALITTA, *Venus ab Arabibus dicta*, in Amalthea, ex Glossario.

¶ ALIUBI, pro *Alio*. Miracula S. Majoli Abb. Cluniac. to.2. Maii pag. 692. A. *Sic extinctam arripiens candelam & ad eam accendendam* ALIUBI *portans, in medio itineris resumsit candela lumen claritatis*.

¶ ALIUM, pro *Allium*, Gall. *Ail*. apud Murator. to.8.col.1133.

ALIVUS, vel ALINUS, dicitur agger juxta aquam Breviloq. [ab Armoricano *Liva*, Exundare, cui præponitur *A* privativum. Et certe agger aquam in alveo continet, cobibetque exundationes.]

ALIXONA, Charta Aldrici Episcopi Cenom. in ejus Vita num. 31. *Statuimus, ut accipiant supradicti Canonici & Fratres nostri de frumento optimo modios quatuor, & insuper de potione, quæ vulgò* ALIXONA *dicitur, modium unum, &c.*

¶ ALIZARIÆ, fortè loca celtibus consita; celtis enim Gallis dicitur *Alisier*. Charta Willelmi Comitis Bitterrensis pro Monasterio S.Tiberii circa an. 990. in Historia MS. ejusdem Monasterii p.24. *Guirpisco atque dimitto Domino Deo ipsam Ecclesiam S.Tiberii*.... *cum molinis & cum ipsos boschos, & cum ipsas* ALIZARIAS, *cum ipsos pascarios de porcos & de oves*.

¶ ALKALI, species salis. Vide *Alcali*.

¶ ALKEARE, Testas viridi & glutinoso liquore linire. Locum vide in *Massacuma*.

¶ ALKEMONIA, pro *Alchimia*, Ars conficiendi argentum, apud Rymer.tom.4.p.384.col.1. *Cùm datum sit nobis intelligi, quòd Johannes le Rous & magister Willelmus de Dalby, per artem* ALKEMONIÆ, *sciunt metallum argenti conficere, & hujusmodi metallum ante hæc tempora fecerunt, & adhuc faciunt, & quòd ipsi per artem illam, nobis & regno nostro, per factionem hujusmodi metalli, multùm prodesse poterunt, si id veraciter fieret, &c.*

¶ 1. ALLA, Cos, Gall. *Pierre à aiguiser*. Vide *Allo*.

2. ALLA, Modus agri. Vide *Acla*.

¶ ALLABANDENÆ GEMMÆ. Chronicon Romualdi II. Archiep.Salern.apud Murat.to.7. col.81. B. *Et angelos quatuor ex argento in pedibus quinque, ponderantes singuli libras CV. cum* GEMMIS ALLABANDENIS *in oculos, tenentes hostas fastigium ipsum, ponderantes libras duo millia* XXV. Vide *Alamandinæ*.

¶ ALLABO. Vide *Seringa*.

¶ ALLAGIUM, *Cursus publicus*, *Protallagator hujus magister*. Lex.Græco-Barb. in Amalthea. ἀλλάγια, loca mutandis equis publicis addicta: *Mutationes* in Cod. Theod.& Justinian.non semel. Vide *Mutationes* & Glossar.mediæ Græcitatis.

ALLAH, Vox Arabica, Deus. Charta Alboaçen Regis Mauri Conimbricensis an. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Si Christianus fuerit* (iverit) *ad mesquidam, vel dixerit male de* ALLAH, *vel Mahamet, fiat Maurus, vel matent eum*.

¶ ALLAIA, Legitima materiæ nummariæ conflatura, Gall. *Aloy*. Rymer.to.5.pag.813. *Licèt antiqua moneta Scotiæ ejusdem ponderis &* ALLAIÆ, *sicut fuit moneta nostra Sterlingi Angliæ, ante hæc tempora esse consueverit, propter quòd in Regno nostro Angliæ habuit cursum suum; quia tamen quædam moneta dictæ antiquæ monetæ similis & conformis, quæ in pondere minor &* ALLAIA *debilior existit, in dicto Regno Scotiæ de novo est cussa, & in Regno nostro suum capit cursum, &c.*

¶ ALLARE, à Gallico, *Aller*. Ire, iter facere; in

in Instrum. an. 1452. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1828.

¶ ALLARGARE, Ampliare, augere, Gall. *Elargir*. Statuta Massil. an. 1253. MSS. *Stratas publicas quæ sunt intra Massil. vel extra, si eas nimis strictas invenient, faciant eas* ALLARGARI *secundùm quod eis videbitur bona fide*.

ALLASSON, ex Græco ἀλλάσσων, Versicolor, qui subinde colorem mutat. Vopiscus in Saturnino: *Calices tibi Allassontes versicolores transmisi*: Vide ibi Salmasium.

ALLATERARE. Vide *Adlaterare*.

¶ 1. ALLATURA, Apportatio. Vita SS. Gervasii & Protasii to. 3. Junii pag. 839. E. *Cives autem oppidi Brisach cum Salomone dicere possunt: Et venerunt nobis omnia bona pariter cum illa, videlicet venerabilium reliquiarum* ALLATURA; *quia quamdiu apud eos fuerunt, multis periculis liberati sunt*.

¶ 2. ALLATURA, Mendum pro *Mallatura*, Publicus conventus in quo majores causæ disceptabantur. Charta Ottonis II. Imper. pro Monasterio Farfensi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 479. *Concedimus ut nullus homo audeat respondere in* ALLATURAM *advocato ejus, & si aliquo tempore aliqua contentio contra idem Monasterium exorta fuerit, &c.* Vide *Mallus*.

ALLEC, pro *Halec*, *pisciculus ad salsamenta idoneus, vel liquamen ex piscibus*, Papias. Gloss. Gr. Lat. ἐψάριον τι τυριχὸ ὑδωρ, *Allec*, *Allex*. [*Madox* Formulare Angl. p. 239. *Tria concessi... millearia siccorum Allecium*. Vide *Alecium*.

¶ ALLECIUM, Eadem notione in Tabulario SS. Trin. Cadom. fol. 10. v. & alibi.

ALLECTATIO, Illecebra. Acta Martyrum SS. Tharaci & Sociorum apud Baron. an. 290. *Præses dixit: Verum quid loquor tecum in Allectatione? Tharacus dixit: Allectatio tua tecum sit*. Ubi *in Allectatione*, videtur sumi pro suaviter, dulciter, ab *allicere*, vel *allectare*, quod est *frequenter allicere*, apud Papiam.

ALLECTI, *Allectores*, λογογράφοι, veteri Glossatori apud Cujac. lib. 11. Observ. c. 26. sic dicti, quòd suscipiendis tributis fiscalibus *allegentur*, leg. 11. 12. & 13. Cod. Theod. de Suscept. præpos. & arcar. Eorum officium *Allegatio* in leg. 11. Cod. eod. *Allectura* in Lugdunensi Inscript. apud Gruterum p. 375. *L. Besio--Allectori Galliarum ob Allecturam fideliter administratam*. Occurrunt præterea apud eundem non semel *Allectores* pag. 245. & 471. Vide Sidon. lib. 5. Epist. 7. & ibi Savaron. & Jacob. Gothofredum ad leg. 13. Cod. Theod. de Susceptor.

¶ ALLECTIUM, Halec. Polyptych. Fiscamnense an. 1235. *Quamdiu harengarie duraverint, singulis diebus quibus ostiarius coquine*, ALLECTIA *recepit, debet habere unum galonem vini*.

¶ ALLECTIVUS, Illecebrosus, Gall. *Attraiant*. *Madox* Formulare Angl. p. 321. *Mentes fidelium ad pietatis & caritatis opera per Allectiva indulgentiarum munera excitamus*.

¶ ALLEGANTIA, Confœderatio. De rebus Leodiens. auctore Adriano de Veteri-busco apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 1274. *Iste fuit missus ad faciendum Allegantias cum Leodiensibus*. Vide *Allegare* 2. & *Alligantia* 1.

¶ ALLEGANTIÆ, Idem quod infra *Allegationes*, sed ad pravum sensum, ut videtur, detortæ, apud Rymer. tom. 13. pag. 233. col. 2. *Confœderationes, impetitiones, deceptiones, extortiones, imbraciarias, indebitas prolationes verborum, manutenentias, cambipartias, falsitates*, ALLEGANTIAS, *captiones feodorum vel regardorum, &c.*

¶ ALLEGANTIARUM *civitatis & patriæ litteræ*, Eæ litteræ, ut videtur, quibus civitate aliquis donatur, Gall. *Lettre de Naturalité*. De rebus Leodiens. autore Adriano de Veteri-busco Monacho S. Laurentii apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 1270. *Postulavit etiam* (Carolus de Baden) *Litteras* ALLEGANTIARUM *civitatis & patriæ, pro se & amicis suis, & fuerunt sibi concessæ*. Ibidem paulo post vocantur *Litteræ Allegationum*.

1. ALLEGARE, Latinis Scriptoribus, est Mittere, vel aliquem legare ad alium. Papias *Allegare, Mittere, mandatis instruere*. S. Augustinus Epist. 159. *Ad eum quoque litteras dedi, quas rogo ut ipse illi tradere, & Allegare, si opus est, non graveris*. Adde S. Ambros. Epist. 32. *Allegare testes*, producere in jure; *Allegare preces*, supplicare per scriptum, quod ad judicem seu Principem mittitur. Gloss. Gr. Lat. ἐκδίδωμι προσώπῳ, *Allego*. Gloss. Lat. Gr. *Adlegat*, παρατίθεται μαρτυρίας ἢ λόγους προτείνει, προσαγγέλλει. Apuleius in Apol. *Tacitas preces Deo Allegasti*. Cæsarius Arelatens. Serm. 12. *Si apud aliquam personam potentem velles aliquam causam Allegare necessariam, &c.* Optatus lib. 3. *Cùm easdem preces apud Africanos judices Allegarent*. Ubi observanda loquendi formula, *apud judices*; inde enim alia orta: *Donationum instrumenta apud acta Allegare*, in leg. 3. Cod. Theod. de Donat. pro *in acta referre*. Qui enim actis publicis rem, à se factam vel impetratam, inseri curat, *apud acta allegat*. Sed & *gestis Allegare* dixerunt. Testamentum S. Hadoindi Episc. Cenomanensis: *Et ibi testamentum meum cùm apertum fuerit, vobis prosequentibus, apudque publica gestis municipalibus faciatis* ALLEGARE. S. Augustinus Epist. 158. *Si necesse fuerit, etiam gestis jubete Allegari Epistolas meas*. Papianus lib. Responsor. tit. 2. *Donatio—si gestis fuerit Allegata*. Et alibi passim. *Allegatio gestis inserta*, in lege 3. Cod. Theod. de Hæretic. *Allegationis gesta*, apud eundem Augustinum lib. 2. contra Petilianum cap. 97. Adde cap. 83. 92. libr. 3. cap. 57. *Donationes solenni gestorum Allegatione firmare*, apud eumdem Papianum tit. 24.

ALLIGARE, interdum pro *Allegare*. Charta an. 2032. apud Columbum de San-Rufensibus Canonicis: *Tempus legis istius donationis causa non sine gestorum testificatione valebat, nunc verò post hanc legem nec qualibet donatio valere potest, si gestibus fuerit* ALLIGATA. Charta Vidiciani Episcopi Atrebat. apud Baldricum lib. 1. cap. 25. *Lex priscorum queque exposcit auctoritatem; ut quicunque voluerit de rebus suis propriis vendere, cedere, condonare, suum instrumentum secundum legem Salicam licentiam habeat* ALLIGARE. Primum Testamentum Widradi Abbatis Flaviniac. *Quam manu mea propria subterfirmavi, & bonorum hominum signis, vel Alligationibus roborandam decrevi*. Adde Gregor. M. lib. 2. Ind. 10. Epist. 9. lib. 7. Ind. 1. Epist. 6. Ind. 2. Epist. 72. 86. lib. 10. Epist. 12. lib. 12. Epist. 10. Chartam veterem apud Doubletum p. 739. & Marculfum lib. 2. form. 27. ubi habetur formula ejusmodi *allegationum*, & in acta publica donationes aut testamenta referendi.

ALLEGATIONES PARTIUM, in leg. 2. C. de Relationibus leg. 11. Cod. Theod. de Appellat. rationes, quas reus & actor producunt. Gloss. Græc. Lat. διδασκαλία πράγματος, *Allegatio*, *instructio*. δικαιολογία, *Allegatio*: hinc nata nostris vox familiaria, *Alleguer*, de eo qui instrumenta, vel testes, vel rationes pro suo jure tuendo profert.

ALLEGATIONES, pro legatis in acta publica relatis, apud Anastasium in S. Julio PP. *Donationes, commutationes, vel traditiones aut testamenta, vel Allegationes, &c.* quo sensu *Allegare* usurpat Flodoard. in Gestis PP. in Zachar.

Allegata fartis locupletia prædia cedunt.
Idem in Stephano II.
Sicque Duci sese Allegans, fidoque patrono.
i. se ei committens, donans. Tradit. Fuld. lib. 3. cap. 1. *VVarmundus — quædam beneficia in VViggeres — in manus Gerboldi Comitis de Hennaberg ea lege* ALLEGAVIT, *ut eadem beneficia & mancipia in altari S. Bonifacii in Fulda pro remedio animæ suæ fratribus ejusdem Ecclesiæ in recordationem anniversarii ipsius delegaret.*

ALLEGATORES, in Charta an. 1207. apud Catellum in Comitib. Tolos. p. 230. videntur dici sponsores, vades, &c.

¶ ALLEOARE CONTRACTUS. Charta Milonis domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci anno 1239. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 100. C. *Concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor Abbatissæ & Conventui supradictis omne jus* CONTRACTUS ALLEGANDI, *recipiendi & retinendi quoscumque & undecumque venientes in mansis & locis suis.* Vix intelligi potest hic locus de jure referendi contractus in acta publica; ne vix quidem de jure producendi eosdem contractus, ubi jus agitur; quare fere suspicarer *Allegare contractus* hic idem esse, quod iisdem acceptis uti tamquam suis.

2. ALLEGARE, Ligare, sacramento sibi devincire, in suam *Ligam* trahere: Italis, *Allegare*, *far lega*. Benno Cardinalis in Vita Gregor. VII. PP. *Clericos & Laicos juramentis Allegavit, ne ulla ratione, ullo tempore condescenderent in causa Regis.* [Vide *Allegantia*.]

ALLEGATUS, Confœderatus, nostris *Allié*: quasi fœdere invicem *ligatus*: hinc etiam *Alliance*, vox Gallica pro *parentela*, seu cognatione, qua cognati invicem alligantur. Vide Cl. Ægid. Menagium in Orig. Ital. Lewoldus Northovius in Chronico Markano an. 1347. *Inter Episcopum & cives Leodienses & ipsorum Allegatos pax est facta.*

¶ ALLEGIANTIA, Idem quod *Ligeitas*, *ligiantia*, fides quæ à vassallo domino feudi præstatur. Charta an. 1551. apud Rymer. tom. 15. pag. 259. *In consideratione Allegantiæ & debitæ obedientiæ suæ, annuere & consentire volentes, &c.*

ALLEGIARE. Vide *Adlegiare*.

¶ ALLEGORIZARE, Allegoriis uti. Iren. lib. 3. 12. *Dicta Allegorizanda.* Vita S. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii pag. 334. D. *Oliva quidem sicut Allegorizat Doctor sanctus, misericordiam significat.*

¶ ALLEIUM, Lex, intrinseca bonitas auri vel argenti, Gall. *Alloy*. Edictum Philippi IV. Franc. Regis an. 1295. apud D. *De Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 325. & 326. *Aliquantulum deerit de pondere,* ALLEIO *seu lege, quam prædecessores nostri...consueverunt in monetarum fabrica observare.* Edictum Johannis I. an. 1353. apud eumd. D. *De Lauriere* to. 2. pag. 551. *C'est à sçavoir que vous faciez donner en chascun marc d'argent* ALLAIÉ *à trois deniers cinq grains cent dix sept sols Tournois, & en tout autre marc d'argent Allaié à deux deniers de loy argent le Roy, & au dessoubz, cent dix sols Tournois.*

ALLELUIA, Vox Hebraica, quæ, *Laudate Deum*, vel potiùs *Dominum*, significat, unde Amalario lib. 4. cap. 48. dicitur *ad gaudium & laudem pertinere*. Gloss. Gr. MS. Regium Cod. 1673. Ἀλληλούϊα, [illegible]. S. Augustinus Serm. 1. de Divers. c. 1. *Nostis, quia Alleluia Latinè dicitur, Laudate Deum.* Sic Serm. 5. cap. 9. Serm. 6. cap. 9. Arnobius Junior in Psal. 104. ALLELUIA *in isto Psalmo principium sumpsit, quam qui interpretantur, Gloria Deo Creatori omnium, verum dicunt.* Sed de vocis significatione, & ejus usu in Ecclesiasticis officiis multa suggerunt Scriptores de Divinis Officiis; præterea Baron. ad Martyrol. 22. April. & in Annal. ann. 384. n. 22. Binius ad Concil. Tolet. IV. can. 11. Haeftenus lib. 7. Disq. Monast. tract. 8. Disq. 2. & alii. [Constantinus tom. 1. Epistolarum Romanorum Pontificum pag. 613. & seqq. unde mutuabor illud, quod ab Hieronymo refertur in Epitaphio Fabiolæ, moribus nostris prorsus absonum. Cùm ad celebrandas exequias Urbs tota cucurrisset: *Sonabant*, inquit, *Psalmi, & aurata templorum reboans in sublime quatiebat Alleluia.*]

ALLELUIA CLAUSUM, quando in sacris liturgiis desinit cantari. Regula Magistri cap. 28. *A Pascha usque ad Pentecosten non licet jejunare, quia Sabbatum Paschæ claudit tristitiæ jejunia, & aperit lætitiæ Alleluia: & Sabbatum Pentecostes claudit Alleluia & aperit jejunia: sed Ecclesiis clauditur Alleluia; nam Monasterio quasi in peculiari servitio Dei Alleluia usque ad Epiphaniam per modum Psalmorum constitutum aperta à servis Dei psallitur Domino.* Vetus Placitum sub Guillelmo I. Rege Angliæ apud Seldenum ad Eadmerum pag. 199. *Ab illo die, quo clauditur Alleluia, usque ad Octavas Pascha, &c.* Petrus *de Fontaines* in Consilio à nobis edito cap. 5. §. 6. *Sairemens cesse dès le commencement de l'Avant, duskes à lendemain de la Teffaigne, & deske l'Alleluie clost, jusques à la quinzaine de Pasques.* Charta Gallica an. 1282. in Hist. Monast. S. Mariæ Suession. *Et si volons....que toutes les Dames & les Renduës, qui après l'Auleluie se faineront, aint leur fainiez ainsi come en autre taus.* In omnibus autem Ecclesiis Alleluia cantari à Paschate ad Pentecosten, auctor est S. Augustinus Epist. 86. 119. & Serm. 5. de Divers. cap. 9. sed extra Paschale tempus Damasum PP. in Ecclesia Romana instituisse, ut cantaretur certis temporibus, auctor est Gregorius M. lib. 7. Epist. 63. uti illius verba capienda censet Baronius. Unde & in Dominicis, quæ sunt ab octava Epiphaniæ usque ad Septuagesimam, & in Dominicis, quæ sunt ab octava Pentecostes usque ad Adventum, cantatur, ut observat Durandus lib. 5. cap. 4. n. 5.

☞ De singularibus pro *Alleluia claudendo* ceremoniis in quibusdam Ecclesiis olim solitis adhiberi, hæc non indigna scitu refert Epistola, quam nobis exhibet Mercurius Gallicus mensis Decembris ann. 1726. Inter Statuta Tullensis Ecclesiæ sæculo XV. in unum collecta, Statutum XV. inscribitur: *Sepelitur Alleluia*, atque de modo illius sepeliendi hæc addit; *Sabbato Septuagesimæ in Nona conveniant pueri chori feriati in magno vestiario, & ibi ordinent sepulturam* ALLELUIA. *Et expedito ultimo Benedicamus, procedant cum crucibus, tortiis, aqua benedicta & incenso, portantesque glebam ad modum funeris, transeant per chorum & vadant ad claustrum ululantes usque ad locum ubi sepelitur: ibique aspersa aqua & dato incenso ab eorum altero, redeant eodem itinere.* Ludrica hæc pompa, inquit Auctor Epistolæ laudatæ, in memoriam revocat consuetudinem alteram multo magis jocularem. In quadam Ecclesia Cathedrali non longè Parisiis distante, choralis puer, si vera est narratio, turbinem, vocabulo *Alleluia* aureis characteribus exaratum, circumvolutum per plana chori sola versabat verbere ad usque integram è choro expulsionem. Hæc ibi de exsilio vocis *Alleluia*.

☞ Honorificentius vale illi dictum est in Ecclesia Autissiodorensi, eique integrum consecratum fuit officium, quod locum habuit officii Dominicæ Septuagesimæ à primis Vesperis ad matutinas saltem Laudes ipsius Dominicæ. Illud officium ex libris Liturgicis ejusdem Ecclesiæ & diœcesis circa sæculum 13. manu exaratis eruit sagacissimus veterum monumentorum indagator Dominus *Le Beuf*, Ecclesiæ Autiss. Canonicus & Succentor, ... & no-

& nobiscum amicè communicavit. Integrum hic referre visum est, speramusque Lectori rerum singularium curioso non fore injucundum.

ALLELUIATICUM OFFICIUM

SABBATO IN SEPTUAGESIMA

AD VESPERAS.

ANTIPH. *Alleluia, Alleluia, Alleluia.*
CAPITULUM. *Benedictus, &c.*

HYMNUS.

Alleluia dulce Carmen,
Vox perennis gaudii.
Alleluia laus suavis
Et Choris Cælestibus,
Quam canunt Dei manentes
In domo per secula.
Alleluia læta Mater
Concivis Jerusalem,
Alleluia vox tuorum
Civium gaudentium
Exules nos flere cogunt
Babilonis flumina.
Alleluia non meremur.
In perenne psallere,
Alleluia vox reatus
Cogit intermittere;
Tempus instat quo peracta
Lugeamus crimina.
Unde laudanda precamur,
Te beata Trinitas,
Ut tuum nobis videre
Pascha det in Æthere,
Quo tibi læti canamus
Alleluia perpetim. Amen.

℣. *Vespertina Oratio, &c.*

Ad MAGNIFICAT *Antiph.*

Mane apud nos hodie Alleluia, Alleluia, & crastina die proficisceris Allel. Allel. Allel. Et dum ortus fuerit dies ambulabis vias tuas Allel. Allel. Allel. Allel.

ORATIO.

Deus qui nos concedis Alleluiatici cantici deducendo solempnia celebrare, da nobis in æterna beatitudine cum Sanctis tuis Alleluia cantantibus perpetuum feliciter Alleluia posse cantare. Per Dominum, &c.

AD MATUTINUM.

INVITATORIUM. *Allel. Allel. Allel. Allel. Allel. Allel.*

HYMNUS. *Allel. dulce carmen, &c.*

In I. Nocturno, ANT. *Allel.*

℣. *Memor fui nocte, &c.*

LECTIO 1. *In principio creavit Deus, &c.*

℟. *Alleluia. Dum præsens est invitantur illam; & desideraat illam dum se eduxerit; * Et in perpetuum coronata triumphat ante Dominum, Alleluia.*

℣. *In amicitia illius delectatio bona, quoniam immortalis est in conspectu illius. * Et in perpetuum, &c.*

℟. 2. *Multiplicentur à Domino anni tui Alleluia; per viam sapientiæ incedas. * Et per semitam justitiæ revertaris ad nos, Alleluia, Allel.*

℣. *Sola namque tenes principatum in conspectu Domini, propterea revertere in thesauros tuos. * Et per semitam, &c.*

℟. 3. *Alleluia sola tenes principatum in conspectu Domini, propterea revertere in thesauros tuos, te benedicant Angeli, * Quia placuisti Domino, Allel. Allel.*

℣. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, & bene disponat itinera tua. * Quia, &c.*

In II. Nocturno. ANT. *Allel. Alleluia.*

Sequuntur Lectiones è Genesi.

℟. 4. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, Alleluia, & bene disponat itinera tua: * Ut iterum cum gaudio revertaris ad nos, Alleluia, Allel.*

℣. *Multiplicentur à Domino anni tui, per viam sapientiæ incedas: * Ut iterum, &c.*

℟. 5. *Alleluia, Revertere in thesauros tuos: * Te benedicant Angeli, Alleluia.*

℣. *Sola namque tenes principatum in conspectu Domini, propterea revertere in thesauros tuos: * Te benedicant, &c.*

℟. 6. *Alleluia, Delectatio bona in operibus manuum illius, * Divitiæ multæ, Allel. Allel.*

℣. *Speciosa facta es, & suavis in deliciis multis. * Divitiæ multæ, &c.*

In III. Noct. ANT. *Alleluia.*

HOMILIA *in Evang. Simile est Regnum, &c.*

℟. 7. *Nomen bonum melius est quàm divitiæ multæ, * Super aurum & topazion gratia bona est, Alleluia Alleluia.*

℣. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, super mel & favum ori meo. * Super, &c.*

℟. 8. *Alleluia, Judica judicium meum & redime me, Alleluia, à calumniantibus me. * Alleluia.*

℣. *Vide humilitatem meam, & eripe me quia legem tuam non sum oblitus. * Alleluia.*

℟. 9. *Alleluia, Mane apud nos hodie & cras proficisceris, Alleluia; Et dum ortus fuerit dies ambulabis vias tuas. Allel. Allel.*

℣. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, & bene disponat itinera tua. * Et dum, &c.*

IN LAUDIBUS.

ANT. *Omnes sumus sitientes Alleluia, Alleluia.* PSAL. *Dominus regnavit. Jubilate. Deus.*

ANT. *Benedicat terra Dominum & omnia nascentia in ea hymnum dicant, Allel. All.* CANT. *Benedicite.*

ANT. *Alleluia, Sola tenes principatum in conspectu Domini, propterea revertere in thesauros tuos, te benedicant Angeli, Allel. All.* PSAL. *Laudate.*

CAPITULUM, HYMNUS, ANTIPH. *ad Benedictus, ut suprà in 1. Vesperis.*

Nihil pro secundis Vesperis & aliis Horis annotatur. Psalmus autem *Laudate* in Laudibus hoc cantabatur ritu.

Alleluia, Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Alleluia.

Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus, Alleluia, Alleluia.

Laudate eum sol & luna, laudate eum stellæ & lumen, Alleluia, Alleluia, Alleluia.

Ubi vides 1. versui addi semel *Alleluia*, bis secundo, ter sequenti, & sic de cæteris. Qui ritus etiam in Monasterio S. Germani Autissiod. servabatur ætate Henrici, id est, nono sæculo, ut testatur ipse c. 10. Libri sui de Miraculis S. Germani.

In ejusdem ævi Missali ad usum Ecclesię Autissiodor. notatur pro Oratione 1. Collecta *Deus qui nos Alleluiatici, &c.* & pro 2. *Preces populi, &c.*

Hic autem ritus & officium in Ecclesia Autissiodorensi postea translata sunt à die Dominica in Septuagesima, ad diem festum S. Stephani 26. Decemb. ut videre est in Antiphonalibus 14. & 15. sæculi.

ALLELUIA DOMINICALIA, Quæ diebus dominicis cantantur, apud Honorium Augustod. lib. 4. cap. 98.

ALLELUIA DUPLEX, quod repetitur, ac bis dicitur. Vide Durandum lib. 6. cap. 89.

ALLELUIA, in clamore bellico pronunciatum testantur Constantinus de Vita S. Germani lib. 1. cap. 19. apud

Surium to.4. Ado Viennensis in Chronico, ubi de eodem S. Germano, & Ordericus Vitalis lib.12. pag.887.

¶ ALLELUIARE, Dicere vel cantare cum adjuncto *Alleluia*, in plerisque Breviariis 200. vel 300. annorum, ut in Autissiodorensi ejus ævi ubi habetur: *Responsoria ad horas Alleluiantur propter præsentiam corporum*.

¶ ALLELUIARIUM, Versus Psalmorum quibus *Alleluia* præponitur, Euchològ. Græc. p.102.

¶ ALLELUIATICA, Antiphona temporis Paschalis, quæ vel solo constat vocabulo *Alleluia*, vel quæ constat eadem voce, sed aliis verbis inserta vel addita, sive id fiat semel tantum, sive pluries, Cod. MS. rituum Eccl. B. Mariæ Deauratæ Tolos. *Incipiatur Vesperæ regulares & dicitur super Psalmos antiphona* ALLELUIATICA: *Psalmus, Dixit Dominus cum tribus seqq.* Et infra: *Non dicuntur* ALLELUIATICE, *sed solum Antiphona, & in ultima reyteratione dicuntur omnia tam antiphona quàm Alleluiatica.* Rursum infrà: *Dicuntur sine* ALLELUIATICIS... *ad Nocturnos, Laudes, & ad Horas diei dicuntur pro antiphonis Alleluiaticæ.* Et in Brev. Sarisb. *Antiphonæ Alleluiaticæ Paschales dicũtur super Psalmos.*

¶ ALLELUIATICÆ EXSEQUIÆ, Idem quod suprà, *Alleluia clausum*.

¶ ALLELUIATICA GAUDIA, Jubilus & lætitia collaudantium Deum. Paschasius in Vita S. Adalhardi Abbatis inter Acta SS. Benedict. sæc.4. part.1. pag.344.

Desine plura soror tu, mater ait Galathea,
Ista quidem inspecta meliùs tum forte canemus,
Cùm paradisus ovans nobis quoque forse virebit.
Hactenus agrorum flores & lilia carpe,
Donec ALLELUIATICA *circum* GAUDIA *ridant.* (Sic)
Sparge viam violis, virtutum floribus arva,
Pinge rosis callem, plateis lilia sterno.

ALLELUYATICE, Cum *Alleluya*. Ordinarius M. Eccles. Rotomag. *Responsoria de Horis Alleluyatice dicantur.*

¶ ALLELUIATICI PSALMI, Qui pro titulo habent *Alleluia*. Vide Psalmi *Alleluiatici*.

ALLELUIATICUM. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap.6. *Alleluiatico cum Capitello expleto*. Regula S. Aureliani: *Binos Psalmos cum suis Alleluiaticis dicant.* Zixilanes Episcopus Toletanus in Vita S. Ildephonsi Episcopi Toletani n.3. *Psallebat* (Clerus) *Alleluiaticum, quod ipse Domnus Ildefonsus nuper fecerat; Speciosa facta est, Alleluia.* Vide *Psalmi Alleluiatici*.

ALLELUIATICUM MELOS. Victor Uticensis: *Lector unus, pulpito sedens, Alleluiaticum melos canebat.* Alcuinus de Officiis divinis: *Unde & in Officio Missæ earumdem vigiliarum festivum Alleluiaticum melos intermittimus.* [illegible] in Synodo Trull. cap. 75. *Alleluiaticum Invitatorium*, *Alleluiaticæ Antiphonæ*, quæ per *Alleluia* clauduntur apud Joannem Episcop. Abrincensem de Offic. Ecclesiast.

¶ ALLELUIATUS, Cui additur *Alleluia*, in Micrologio cap.59.

ALLEN, Vox, quam Ludovicus II. Dux Burbonensis pro symbolo usurpavit; quæ characteribus aureis transversarie exarata legitur in scuto argenteo, in Oratorio, quod superiori Castelli Molinensis Capellæ adjacet, & in Capella Burbonensi ad Luparam, Lutetiæ: quod quidem symbolum dimisit postea, viceque illius hocce verbum usurpavit: ESPERANCE. Vide Orronvillam in Vita ejusdem Ludovici cap. 3. & Favynum in Theatro Honoris pag.767.

ALLENÆ, *Corrigiæ frenorum*, Papias.

¶ ALLESCORON. Charta Saucii Abbatis de Orsulo apud Jo. Moret. Antiq. Navarræ p.406. *Si quidem de nostros avios, & de nostra radice Allescoron.* Id est, Majorum, Gall. *Ancetres*.

ALLETES. Consuetudines & Usatica Vicecomitatus Aquarum Rotomagi MSS. *Entre les autres coustumes, il est une coustume, que l'on appelle les* ALLETES, *à laquelle coustume il appartient, que de Pasques jusques à la Trinité, quiconque porte poisson d'eau douce à col, il paye 1. den. à cheval 4. den. en boutaille 1. den. mais qu'il ait mis le poisson de son col en la boutaille, & si il y à mis autrement, il paiera 4. den. pour la boutaille.*

¶ ALLETUS, Halex, Gall. *Harang*. Vide *Aletus*.

ALLEVAMENTUM, Impositio tributi, Gallis, *Levée*. Charta Guillelmi Comitis Forcalquerii an.1206. pro Manoscensibus: *Remitto... omnia mala usatica, & omnia mala Allevamenta, omnesque malas & pravas consuetudines, &c.*

¶ ALLEVARE, Vox Italica, alere, colere, Gall. *Elever, nourrir*. Chronicon Parmense ad an.1294 apud Murat. to.9. col.826. *Una leona donata fuit Communi Parmæ parvula, quæ postea* ALLEVATA *fuit & tenta pro Communi quousque vixit.*

¶ ALLEVATIO ARENÆ, f. mendum pro *Allevatio ancoræ*, ejus sublatio, ut Gallicè dicimus *lever l'ancre*, Ancoras tollere. Charta anni 961. inter Instrum. to.2. novæ Gall. Christ. *Ipsum verò feudum componitur juribus quæ sequuntur: nempe mensuræ omnimodè Sanctorum & insularum adjacentium, jure quoque navium stationis* ALLEVATIONISQUE ARENÆ *in omnibus portubus pagi Sanctorum, à Rupella ad Blaviæ portum.*

ALLEVIAMENTUM, Levamen, Gallis, *Allegement*, in Miracul. S. Ludgeri Episc. n.24. Vide V.C. Ægidii Menagii Origines Italic. verbo *Aleggiare*.

ALLEVIARE, Levem facere, Gall. *Alleger*. Charta Guidonis Comit. Pontivi, apud Hariulfum lib.4. cap. 22. *Nostram præsentiam adiit, deprecans ut consuetudinem 20. porcorum, quam habebant in villa...* ALLEVIAREM. Alia Henrici Comit. Trecensis an.1165. in Tabul. Eccl. Meldensis fol.2. *Meldensem monetam nec possum mutare, aut Alleviare.* Charta Philippi Regis Franc. ann.1309. in 2. Regesto ejusd. Reg. ex Tabulario Regio n.192. *Item mercaturas, quas dicti mercatores tradent & liberabunt per compotum batelarius,* ALLEVIANDO *naves pro veniendo de Lora apud Harefleu, &c. Alleuvier un étang,* in Consuetud. Trecensi art.87. & Vitriac. art. 37. (sic enim in iis legendum arbitror,) est aquam ex stagno effundere, ut faciliùs fiat piscatio. [Legendum non est *Alleuvier* in locis citatis, sed sicuti scriptum est *Alleviner* & *Alviner*, quod est pisces serere, seu stagnum piscibus ad propagationem frequentare, unde etiamnum pisciculos ad sobolem in stagnum immissos, appellamus *Alvins*.] Italis *Allevare*, est exonerare.

¶ ALLEVIATIO, ut *Alleviamentum*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib.8. c.5. apud Murat. to.8. col.287. *Desperati ergo procuratores, expectabant nihil aliud nisi mortem, pœnarum scilicet Alleviationem & consolamen.* Tullius dixit *Allevatio*.

¶ ALLEVIUM INTERFECTORUM, Jus levandi hominis interfecti cadaver è loco in quo repertum est, Gall. *La levée du corps*. Charta Milonis de Montegniaco an.1206. ex Tabulario San-german. *Notum facio tam præsentibus quam futuris, me recepisse jure hæreditario in feodum ab Abbate S. Germani de Pratis medietatem caducorum, forismaritagiorum, sanguinis &* ALLEVIORUM *interfectorum in omnibus hominibus S. Germani, &c.* Vide *Alegium*.

ALLEUM, pro *Allium*, & *Alleatus* pro *Alliatus*, allio conditus, occurrit apud Will. Thorn. [Bulla Lucii Papæ, in Tabulario Monasterii S. Quintini in Insula pag. 109. *Excepto censu quem tenemini reddere Comiti Viromandensi..... decimam Alleorum & medæ in* vil-

villa de Michem. Cod. MS. rituum B. Mariæ Deauratæ Tolos. *Prius administrator debet providere expensis Conventus de* ALLEIS *& lactucis & de petrocillo, &c.* Charta Odonis Abb. S. Dionysii è Cod. MS. B. M. de Argentolio: *Et quærat Prior condimenta necessaria scilicet piper, Allea, sinapin, &c*

¶ ALLEX, Illicium, Gall. *Attrait, allechement, charme*. Vita S. Ayberti to. 1. Aprilis pag. 680. D. *Quis enim mortalium sic fere sine* ALLICE *odorabilis mellis, fusus dulcedine alicubi repertus est?*

¶ ALLEX SORUS, Harengus ad fumum exsiccatus, Gall. *Harang sor*, apud Rymerum to. 5. pag. 146.

¶ ALLEXIUM, Halex, Gall. *Harang*. Statuta Ordinis Cisterc. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1324. B. *Statuitur auctoritate Capituli generalis, ut quadrigarii nostri Ordinis euntes ad* ALLEXIA *vel redeuntes in domo de Clairmarais...non pernoctent*. Vide *Alecium*.

¶ ALLIANCIA, Fœdus, Gall. *Alliance*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 351. *Confederant & alligant confederationes & Allianciás faciunt*.

¶ ALLIARIUS, qui vendit Allia. Vide *Ailliarius*.

¶ ALLIATA BULLITA, Pulmenti species Tholosatibus familiaris, cum alliis coctis, sale, pane, & oleo; patria lingua *Aillado*. Limborch. Inquis. Tholos. pag. 109. *Quadam die Veneris paravit prædicto heretico Alliatam bullitam....& tradidit, &c.*

ALLIBRATI, *Dicuntur, qui descripti sunt in libro civium, vel Comitatus alicujus civitatis*, Breviloq.

ALLICULA. Vide *Alicula*.

¶ 1. ALLIGANTIA, Fœdus, Armorum consociatio, Gall. *Alliance, ligue, confederation*. Pluries occurrit apud Rymerum, ut to. 5. pag. 3. *Salvis semper Alligantiis, confœderationibus ac conventionibus quibuscumque*; to. 8. pag. 147. *Francigenis aut aliis quibuscumque de eorum Alligantia existentibus*. Legitur alibi non semel. Vide *Allegantia*.

¶ 2. ALLIGANTIA, Affinitas, Gall. *Alliance*. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. an. 1325. ad Regem Portugalliæ, apud Rymerum to. 4. p. 157. *Accedens ad nos Petrus de Lare lator præsentium cum litteris vestris de credentia, nobis exposuit, vestram Magnificentiam affectare inter vestram & nostram soboles, aliquos iniri contractus conjugales. Verùm quia de tantis* ALLIGANTIIS *tractare non decet absque majori præsentia nunciorum, ipsum ad vos duximus remittendum*. Vide *Alligatio*.

ALLIGARE, Confœderare, [De rebus Leodiens. autore Adriano de Veteri-busco apud Marten. tom. 4. Amplis. Collect. col. 1274. *Et petitum per ipsum & eos qui secum venerant, quòd Leodienses vellent se* ALLIGARE *Regi & confœderare se cum ipso*.] *Alligatus*, Fœderatus, apud Falcon. Beneventanum pag. 261. 281. 288. Vide *Allegare* & *Adlegiare*.

¶ 1. ALLIGATI, Excommunicati. Vide *Obligati*.

¶ 2. ALLIGATI, apud Isidorum lib. 4. Orig. c. 23. *Testes sunt, à quibus quæritur veritas in judicio, quos quisque ante judicium sibi placitis Alligat: nec cui postea sit liberum aut dissimulare, aut subtrahere se; unde & Alligati appellantur*.

¶ ALLIGATIO, Idem quod *Alligantia* 2. Affinitas, Gall. *Alliance*. Epistola Edwardi III. Regis Angl. an. 1331. *de Alligantia cum Rege Franciæ*, apud Rymerum tom. 4. pag. 502. col. 2. *Ad tractandum cum præfato Rege tam super generali passagio, quàm super* ALLIGATIONIBUS *inter ipsum & nos, per fœdus conjugale, videlicet inter filiam ipsius Regis & filium nostrum primogenitum*.

¶ ALLIGATURÆ, Species amuleti. Vide *Ligaturæ*.

¶ ALLIGAVIR. Vide *Andigare*.

ALLIGER, *Gallus*, in Gloss. Isidor. quasi ad Ligerim habitans, inquit Vulcanius. [At inepte, ut meritò observat Grævius; nam hic agitur de gallo avi domestica cristata; de qua Sedulius v. 80.

Prius Aliger inquit,
Quàm gallus cantet, hac me ter nocte negabis.

Ad hunc locum alludit Glossarum Auctor.]

¶ ALLIGOTATÆ VESTES. Vide *Algotatæ*.

ALLIMPOLE, Delirus, ut videtur, in Chronico Windesheimensi lib. 2. c. 50. *Eo quòd plusquam octogenarius, inutilis, & grandævus, sensuque deficiens Allimpole videretur*.

ALLITOR, *Comentarius*. Breviloq.

¶ ALLIVIS, Pallii genus virgini, dum consecraretur, ab Episcopo impositum. Cod. MS. Gemeticensis Monasterii. *Tum imponat* (Episcopo) *puellæ* ALLIVEM *& dicat: Accipe puella Pallium, quod perferas sine macula ante tribunal Domini nostri J. C. qui cum Patre, &c.*

ALLO, in Breviloquo, dicitur *Instrumentum acuendi caltellos, & est lapis rotundus, cum quo, vel in quo faber purgat instrumenta, ut sint acuta. Dicitur etiam Alla*.

¶ ALLOBROGA. Vide *Adlobrius*.

¶ ALLOCABILIS. Vide in *Allocare*.

¶ ALLOCANTIA, Expensorum comprobatio, rei alicujus aut scripti approbatio & ratihabitio, Anglis leguleiis *Allouance*, ab *Allocare*: de quo mox. *Cum omnibus feodis, vadiis, commoditatibus & Allocantiis*, apud Rymerum to. 15. pag. 762.

1. ALLOCARE, Admittere rem ut veram & probatam, vox forensis: Gall. *Allouer*. Bracton. lib. 3. tit. de Corona c. 2. *Poterit...petere sibi Allocari, quod appellans est latro cognoscens, &c.* Occurrit ibi pluries, & in Fleta lib. 1. c. 20. §. 114. lib. 5. cap. 4. §. 18. [Edictum Johannis I. Regis Franc. to. 2. Ordinat. Reg. pag. 449. *Nihil in contrarium faciatis, aut fieri permittatis, vel solvatis, aut scribatis, vel in solutionum computis* ALLOCETIS.]

Præsertim verò *Allocari* dicebantur *libertates Ecclesiarum*, cùm Justitiarii itinerantes, aut alii à Principe ad id selecti, instrumenta & chartas, in quibus eæ continebantur, evolvebant, vel de iis *inquestas* faciebant. Ejusmodi sunt *allocationes* in Itinere Camerarii Scotici ca. 39. §. 42. ubi de *allocationibus factis per Præpositum burgi*. Harum formula extat apud Willelmum Thorn. c. 3. *Anno supradicto sederunt domini Hervicus de Stontone, & socii sui Justitiarii itinerantes in Comitatu Cantiæ, coram quibus* ALLOCATA *est suprascripta libertas*, (Ecclesiæ S. Augustini Cantuar.) (*pro quo Abbas submonitus fuit ad respondendum eis, quo warranto clamat habere* SOKE & SAKE, Grithbretch, *in terra & in aqua in maneriis suis, &c.* Infrà: *Et quod omnes illæ libertates aliàs in ultimo itinere Joannis Berewick, & sociorum suorum Justitiariorum itinerantium in Comitatu isto* ALLOCATÆ *fuerunt, &c.* Adde p. 1961. *Allouances*, Angli istius generis *allocationes* vocant. Charta Edw. III. Reg. apud eundem Thorn. pag. 2077. *Si vous truessez par chose de record, come par* ALLOUANCE, *ou en autre manere, que les predecessours ledit Abbè ont estè payez desdits dis livres du manoir avant die, &c.* Vide Stanfordium lib. 2. de Placitis Coronæ cap. 45.

ALLOCABILIS, Qui allocari potest. Fleta lib. 1. cap. 20. §. 138.

ESSONIUM ALLOCABILE, quod admitti & recipi potest: excusatio, quæ recipi potest, in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 26.

Porro vocem *Allocare*, à Gallica *Allouer*, plerique deducunt: sed unde vox *Allouer* efficta sit, non planè constat: nam vix crediderim idem sonare, quod *locum dare*, uti quidam censent: quippe nostris locus,

Lieu, dicitur, non *Lou*. An igitur à voce *Louer*, id est, *Locare*, aut *alocare*? ut qui *allocant aliquid*, idem agant, quod qui ædes locationi addicunt, cujus usum inquilino permittunt? an verò à *Laudare*, seu *Allaudare*, (nam & hoc vocabulo usus est Plautus,) quod idem est quod probare? Certè constat, nos etiamnum *Louer*, & *aggréer*, usurpare, pro *admittere*. Sed & *allocare*, pro *locare* usurpat Thwroczius in Calomano Rege Hungar. cap.62. *Allocans pecunia maxima exercitum copiosum*. Ita MS. Codicem præferre monet Editor Consuetud. Normann. art. 67. *Le Seigneur peut saisir pour sa vente les bestes pasturantes sur son fonds, encore qu' elles n' appartiennent à son vassal, ains à ceux, qui tiennent l' heritage à louage, ou qui ont* ALLOÜE' *lesdites bestes*. Ubi *allouer* est locare, conducere. Itali *Allogare*, pro *dar luogo* dicunt, vel pro *dare in affitto*, locare, ut pluribus docent Albertus Acharisius, Jacobus Pergaminus, & Cruscani. Denique ab *allaudare*, deducta fortè vox, *Aloser*, apud Poëtas nostrates, pro laudare. Le Lusidaire:

Moult fu courtois & Alosés.

Le Roman *de Garin*:

Et vos Guillaume de Monclin l'Alesé.

Occurrit passim apud hunc Scriptorem. Guillelmus *Guiart*:

Mult le deust bien Aleser.

Le Doctrinal:

Vous ne vous devés mie par mesdire avanchier,
Ne pour vous ALOSER *autrui desavanchier.*

¶ 2. ALLOCARE, Collocare, ponere in loco. Formula exorcismi apud Baluzium to.2. Capitul. Reg. pag. 663. col.1. *Te adjuro, ut non te altum levare, nec longè volare, sed quam plus cito potest, ad arborem venire, ubi te* ALLOCAS *cum omni tua genera vel cum socia tua*.

ALLOCATUS, ALLOQUATUS, Procurator, qui pro alio agit, spondet, qui ad id *locatus*, vel *allocatus* est, ut vicarii vicem agat. Concilium Andegavense ann. 1269. can.1. *Quidam domini temporales & eorum Allocati, inhibent seu inhiberi faciunt subditis suis, &c.* Libertates Salvæ-Terræ in Diœcesi Ruthenensi an. 1284. *Alienigenæ....quæ dictum defensum ignoraverint, pœnæ non subjaceant: sed aliàs ad nostri* ALLOCATI *arbitrium puniantur*. Charta anni 1290. in Regesto Comitum Inculismensium in Camera Comput. Paris. *Quem sic condemnatum per eosdem Abbatem & Conventum, seu* ALLOQUATOS *eorum, dictus Comes, vel Alloquatus suus, debet recipere ad requisitionem eorum, &c.* Alia Isabellæ Dominæ Credonii an. 1265. in eodem Regesto: *Et s'il avenoit, que le Conte ou ses gens ne feissent tort ou force èsdites choses, è go l' eusse requis, ou fet requerre lui ou ses* ALOEZ, *& il me fu defaillans d' amenter le forfet, &c.* Adde Concilium Salmuriense an. 1253. can. 8. 24. Langiense an. 1278. can. 2. Littletonem sect. 514. & Chartas aliquot apud Augustinum *du Pas* in Stemmatibus Armoricis part. 1. pag. 251. & in Stemmate Acigniacensi pag. 591. &c.

¶ ALLODARII, ut mox *Allodiales*. Chartul. Gemetic. to. 1. pag. 275. *Prabet Willelmus meo permissu Apostolorum Principi...6. acras terræ, atque 6. homines liberos, qui vocantur* ALLODARII. Vide *Alodis*.

¶ ALLODARUM, Fundus, prædium. Chartul. Gemetic. to. 1. pag. 268. *Do etiam salinas quatuor ad Hunflet, & comparationem vini in Brocbuilla.... & in vado Fulmerii unum* ALLODARUM. Vide *Alodis*.

¶ ALLODIALES, Nobiles, scilicet ii qui Allodia tenebant, id est, prædia ab omni præstatione & servitio reali & personali libera. Ex Archivo Cameræ Comput. Dalphin. Regesto *Probus*, fol. 12. *Anno Domini 1262. mense Febr. venerunt apud Vorapium Inquisitores ex parte Domini G. Dalphini, & fecerunt venire coram se universitatem...Interrogati si homines ipsius loci sunt taylliabiles. Responderunt, quòd sic, exceptis* ALLODIALIBUS *vel Nobilibus, seu aliis quibus data est inde libertas*. Vide *Alodis*.

¶ ALLODIALIA BONA, id est, ab omni præstatione libera. Apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 226. Vide *Alodis*.

¶ ALLODIALITER, Sine præstatione, *En franc aleu*. Vetus Charta ex Tabulario S. Stephani de Vallibus an. 1235. *Concessit ut quicumque de possessione sua Ecclesiæ dare voluerit, licenter faceret, & fratres* ALLODIALITER *possiderent*. Alium locum vide post vocem *Vicarius* in *Vicaria*, Exactio.

¶ ALLODIARII, Ab omni præstatione liberi. Charta Monasterii Cassaniæ in Bressia an. 1246. *Siquidem Insularum, quæ sunt juxta fluvium d' Ens* (Ains) *utantur homines dominorum de Castellione tam* ALLODIARII, *quàm alii sine aliqua contradictione, sicut retroactis temporibus fuit observatum*. Litteræ Officialis Atrebat. in Chartulario Montis S. Eligii p. 146. *Venditio præmissorum facta fuit bene, rite & per legem per* ALLODIARIOS *S. Petri de Estrées, qui præmissa omnia habent & consueverunt judicare....qui Allodiarii dixerunt per judicium suum, &c.* Hoc in posteriori exemplo allodiarii non tam videntur ab omni onere liberi, quàm qui prædia tenent beneficiaria, Gallicè, *Hommes de fief*. Vide *Alodis*.

¶ ALLODINUM SEX MANSORUM, Id est, fundus seu prædium continens sex familias, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 428.

ALLODIUM, pro *Laudamento*, seu *Laudimio*, Gallis, *Lots & ventes*. Charta Friderici Imp. an. 1157. in Bibl. Sebusiana cent. 1. cap. 81. *Ut nulla persona magna aut parva.....à præfatis fratribus, servis & colonis eorum pedagium, exactionem, leydam, aut aliquid simile petere, vel levare, aut de acquisitis* ALLODIUM *accipere præsumat, sed liberi & immunes vendant, acquirant, transeant, &c.* Metellus in Quirinalibus pag. 92. *Mortuus occultatur, ut Allodium capiatur, quod singulis promiserat Principibus tribui*. Vide *Alodis*.

¶ ALLODUS, pro *Alodis* infrà in voce *Falsoner*.

¶ ALLOFILUS. Vide *Allophylus*.

¶ ALLOGIAMENTUM, Hospitium, Gall. *Logement*. Apud Rymer. tom. 13. pag. 303. *Et denique omnibus stipendiariis nostris liberum transitum &* ALLOGIAMENTUM *cum victualibus honesto precio, quotiens ex parte nostra requisiti fuerint, &c.*

ALLOGUS. Papias: *Allogus, nota, quæ in libris adhibetur ad mendas*. [Gloss. Sangerman. & Bituric. MSS. habent *Alogus*, & Grammatica Isid. *Alogum*.]

¶ ALLONGARE, Vox Italica, Augere, producere, Gall. *Allonger*, Memoriale potestatum Regiensium ad an. 1283. apud Murat. to. 8. col. 1154. C. *Murata & Allongata, & completa fuit Ecclesia sancti Blasii.*

¶ ALLOPHYLUS, Alienigena. Vox Græca ab ἄλλος, alius & φῦλον, Gens. A Sulpitio Severo passim usurpatur pro Philistæis, pro quibus etiam Septuaginta Interpretes vertere solent, ἀλλόφυλοι. Hinc S. Orientius in Commonitorio lib. 1. Collect. novæ Domni Edm. Martene pag. 11.

Illum mirifico famosum robore Samson
Forma decem favus tradidit Allophylis.

Acta SS. Bened. sæc. 4. part. 1. pag. 404. in Translat. S. Sebastiani: *Verùm longè aliter his quibus sincera in Deo fides & promtissimus erat, tametsi minus doctus, & ideo malè illusus famulatus, quàm* ALLOPHYLIS *rite contigisse perpenditur*. *Allofilus* Attoni de obsidione Lutetiæ à Normannis apud Chesnium p. 48. Scriptor. Hist. Norman. col. 2.

En iterum misero gemitu loquor affore sævos

AL-

ALLOFILOS, *terram vastant, populosque trucidant*. Occurrit iterum ibid. pag. 44. col. 2.

ALLOPITIUM, pro *Alopecia*, ex Græc. ἀλωπεκία, Defluvium capillorum. Liber Mirabilis, seu Tabularium Abbat. Conchensis in Ruthenis, ch. 59. *Percussa divinitus multa febre & Allopitio, &c.*

¶ ALLOQ'NDIS. Vox sic exarata in Computo anni 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu p. CXCIV. *Pro pontibus, Alloq'ndis, & pro equitibus Huelini* XXIIII. *s.*

¶ ALLOQUARE, pro *Allocare* 2. Expensum comprobare, ratum habere, Gall. *Allouer, passer en compte*. Historia Dalphin. tom. 1. pag. 66. *Mandamus per Auditores computorum Dalphinalium in dictorum solventiam computis sine difficultate qualibet* ALLOQUARI. Ibidem pag. 67. *Quas faciemus in suo primo computo Alloquari*.

ALLOQUI, Impugnare, impetere, contradicere, in Wichbildo Magdeb. art. 4. §. 1. art. 61. §. 1. 2. art. 69. 82. &c.

ALLOQUUTIO, Contradictio, Ibid. art. 4. §. 1.

¶ ALLORIUM, *Ambulacrum*, Gall. *Allée*. Censualis Codex Calomontis: *Item tenet dictam arcberiam sitam juxta dictam domum...cunacum* ALLORIO *subtus dictam domum sub servitio 2. den. Viennensium*. Vide *Alatoria*.

¶ ALLOTA, Suber, arbor à Gallis dicta *Liege*. Onomast. ad calcem tomi 2. SS. Junii.

¶ ALLOTUS, Impensus, à veteri Gallico, *Alloué*. Inventar. Ecclesiæ Noviom. an. 1419. *Item tres albæ paratæ, quarum altera fuit Allota ad reparationem aliarum*.

ALLOVERIUM, Marsupium, Gallis olim nostris, *Aloiere*. Fleta lib. 2. cap. 82. §. 2. *Trituratores ac ventrices nequicquam bladi furentur in suis sotularibus, cirotecis*, ALLOVERIIS, *bursis, seu pantoneriis, vel facculis*. Le Roman *du Dit du Chevalier* MS.

Riche chainture, & Aloiere,
Que chascun appellent Gibeciere.

¶ ALLOX. Vide *Allux*.

¶ ALLUBERE, Annuere, ratum habere. Testamentum Giraldi Matisconensis an. 888. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 53. *Indagantes cum consultu totorum quo* ALLUBUIMUS, *peregimus, cessimus, fecimus, & factum rata stabilitate firmavimus*.

¶ ALLUBIO, pro *Alluvio*. Gloss. Lat. Gr. *Allubio*. πρόσχωσις ποταμοῦ.

¶ ALLUCINARIA, *Rana somniaria*. Papias in MS. Bituricensi.

¶ ALLUCITÆ, *Somniatores*, in eodem MS. Bituric. ab *Allucinari*.

ALLUGO. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Allugo*, syne. *Alluginosus* fynix, id est, mucidus, Ubi *Uligo*, & *Uliginosus*, restituit Somnerus.

¶ ALLUS apud Festum legitur, sed testatur Scaliger in antiquis libris esse *Allex*, ut mox legit Cangius noster in voce *Allux*. Gloss. apud Grævium ad Gloss. Isid. *Hallus*, τῶν ποδῶν μέγας δάκτυλος, Pollex pedis.

¶ ALLUTES, ALLUTIA, *Loca cœnosa* in Glossis Isid. & Excerptis Pith. Melius supra *Ablutes*: quod vide.

¶ ALLUVIOSUS, Alluvionibus frequens. Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. Cæsaris lib. 3. apud Murat. tom. 10. col. 379. *Anni hujus hyems pluviosa crebris imbribus nivibusque affluens, ver* ALLUVIOSUS, *æstas arida, grandinosa*.

¶ ALLUVIUS, *Ager est, quem paulatim fluvius in agrum reddit*. Isid. Orig. lib. 15. cap. 13.

ALLUX. Gloss. Isid. *Allex, pollex in pede*. Festus: *Allex, pollex, scandens proximum digitum: quod velut insiluisse in alium videatur*. Ita quidem veteres: at posteriores *Allux* dixerunt. Ebrard. Bethuniensis in Græcismo:

Est manuum pollex, sed dicatur pedum Allux.

Onomasticum: *Hallux*, ἀντίχειρ. S. Althelmus lib. 1. de Virg. cap. 42. *Dum linis olei liquore delibutis digitorum articulos & palmarum pollices obvolverent, similique pedum* ALLOCES *tenaciter adnecterent*. Adscriptum in MS. *Alloces* esse digitos in pedibus crassiores. [Vox ducta videtur ab ἅλλομαι, Salio, ac proinde scribenda cum aspiratione.]

ALMAFIL. Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis æræ 930. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 5. *Calices argenteos exaratos tres, ex quibus unam Franciscum, & eorum pateris, & quatuor auratos sub minore, quintum de* ALMAFIL, *cum sua patena*. [Apud Jos. de *Aguirre* tom. 3. Concil. Hispan. pag. 180. col. 2. pro *sub minore*, melius legitur *subminores*. Ad vocem *Almafil* quod attinet, an materia sit & quæ, an nomen urbis, ubi fabricatus sit calix de quo agitur, an fabricationis modus, dicat qui potest.]

¶ ALMAGESTE, Ars magna. Effecerunt vocem hanc Alchymistæ ex articulo Arabico *al*, & Græco μεγίστη, cui junctum subintelligebant πραγματεία. Librum scripsit Ptolomæus cui titulus *Almageste*. Scaliger ad Virgilii Culicem: *Arabes addito suo Al pleraque Græca ad morem suum interpolarunt, ut liber Ptolomæi est Almageste*. Pancirol. tit. VII. de recens inventis: *Almegistus Ptolomæus, idem quod hic Megistus, vel maximus Ptolomæus*.

ALMANACH, Ephemeris, seu Kalendarium. Id nominis ab Arabibus impositum censet Scaliger, ad Manilium & ad Propertium; conflatum autem ex *al*, articulo Arabico, & μὴν, dictione Græca *mensem* denotante.

Alii ab Ægyptiis longè ante Arabas celeberrimis olim Astrologis profectum vocabulum censent, cùm constet ex Porphyrio appellationem *Almenach*, & descriptionem *Almenachicam* (ἀλμενιχιακά) ipsius etiam ætate passim usitatam fuisse apud Ægyptios, ex ipsius verbis, quæ citantur ab Eusebio lib. 3. de Præp. Evangel. c. 4. Ita ut sic appellarint prædictiones rerum maximè contingentium ex ordine serieque mensium dispositas atque descriptas. Vide Olaum Wormium in Fastis Danicis lib. 1. cap. 2. [Et Salmasium Præfat. ad Plinium.]

¶ ALMANDINA, pro *Alamandina*, Gemmæ species. Testamentum Everardi Comitis apud Miræum tom. 1. pag. 21. edit. 1723. *Volumus ut habeat....de paramento capellæ nostræ busteam crystallinam cum reliquiis, phylacterium de Almandinis & crystallo*. Vide *Alamandina*.

¶ ALMANUS, pro *Alemannus*, Germanus, in Compendio jurium & consuetud. Universit. Paris. per Rob. *Goulet* fol. 5. verso.

ALMARIA, ALMARIUM, pro *Armarium*, Gall. *Armoire*. *Armaire*, in Consuetud. Normanniæ. Chronicon Moguntinum: *Purpuram optimam de Almaria tolleas, sibi fecit vestes*. Gervasius Dorobern. in Ricard. I. *Omnia etiam Ecclesiæ Almaria confregit, cartas & privilegia quædam igne cremavit*. Tabularium Fossatense fol. 123. *De consilio Abbatis vel Thesaurarii, quem ex nunc ibi instituimus,...qui thesaurum &* ALMARIUM *cum ejus pertinentiis, videlicet libris Ecclesiæ custodiat*. Vide *Armariam*. [Miracula S. Berthæ Abbatissæ Blangiacen. to. 2. Julii pag. 60. D. *Audito verò quòd in* ALMARIO *vas vino vacuum esset, illuc properavit; vasque prius vacuum, vino plenum reperit*.]

¶ ALMATRACIUM, Culcitra lanea, Gall. *Matelas*. Testamentum Mascaronæ Comitis Ruthenensis ann. 1291. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 552. *Donamus ut suprà hospitalibus pauperum de Passu & de*

Alto-

Altobraco de Ruthena cuilibet semel duos lectos completos ALMATRACIIS, *pulvinaribus, & flaciatis, & linteaminibus, in quibus pauperes dictorum hospitalium jaceant & requiescant*. Hæc vox uti & sequens derivari videtur ex *matta*, Gall. *Natte*, cui adjectum sit *al* Arabicum, ut non raro contingit.

¶ ALMATRACUM, Eadem notione. de B. Guillelmo Tolosano, to. 4. Maii. pag. 199. B. *Lectum humilem tenebat, & sic nobiles vestes fugiebat, sicque mollem lectum respuebat. Nam pro culcitra* ALMATRACUM *durum habebat, & pro linte aminibus lodices grossas*. Hoc in loco per *Almatracum* intelligenda est culcitra durior ex stramine vel alia materia viliori confecta.

ALMETES. Vide *Almities*.

¶ ALMIACUM, pro *Almutia*, Gall. *Aumusse*. De B. Stanislao Polono Canonico to. 1. Maii pag. 779. E. *Hi Canonici veste alba & rochetto &* ALMIACO *coloris violacei in Ecclesia utuntur cum bireto clericali*.

¶ ALMICANTARATH. Vide *Almucantarath*.

¶ ALMIFICIUS, pro *Almificus*, de quo mox. Vita B. Giraldi de Salis circa finem XIII. sæc. exarata, apud Martanium tom. 6. Collect. Amplist. col. 1002. *Regulam præceptoris Almificii B. Benedicti admonuit suscipere*.

¶ ALMIFICUS, Gloriosus, sanctitate celebris. Urbani V. Decretum in gratiam Monasterii Cassinensis an. 1369. *Juxta institutionem Almifici Patris* (Benedicti.) Lobinel. to. 3. Hist. Paris. in Glossario: *Almificus confessor B. Ludovicus*. Hoc honoris epithetum non semel tribuitur illustrioribus viris, & maxime Præsulibus. Vide Murat. tom. 3. pag. 194. col. 1. & alibi. Item etiam Urbibus. *Almifica Massiliensis* in Charta an. 1046. ex Archivo Monasterii S. Victoris ejusdem urbis.

¶ ALMIGER. Simili notione. Anastasius in Vitis Paparum apud Murator. tom. 3. pag. 270. col. 1. *Ut aperte judicio Deus ostenderet tanti* ALMIGERI *viri meritis ac precibus se velle propitiari populis*, &c.

ALMILUCERNA, in Breviloquo dicitur *locus amœnus, qui frequenter illustratur*.

¶ ALMIRAGIUS, pro *Admirallus*, Gall. *Amiral*. Vide in *Amir*.

¶ ALMIRALLUS, Eadem notione, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1660. in Instrum. anni circiter 1401.

¶ ALMISSEMUS, pro *Almissimus*, superlativum fictum ab *almus*. Inscriptio tabulæ altaris Monasterii Hamensis a Mabillonio relata tom. 1. Annal. Bened. pag. 697. *Maria Almissema* (id est sanctissima) *cum ipsis vivant & exultent in æterna secula*.

1. ALMITAS, Sanctitas. Vita S. Adhalardi. *Duces progenie: sed ditior Almitate*. Ermenricus in Vita S. Soli Cap. 10. *Hæc idcirco tibi sic exposui, ut certior sis de Almitate hujus emeriti viri*. Est etiam titulus compellatorius apud Marculfum lib. 1. form. 6. Desiderium Episcop. Cadurcensem in Epist. 1. 13. 15. &c. Joannem VIII. PP. Epist. 66. & alibi non semel, Sigefridum Moguntinum Episc. 5. Bedam in Vita S. Guthberti Episc. n. 2. in Vita S. Guthburgæ in Prœm. in Gestis Innocentii III. PP. pag. 70. &c.

☞ Ita honoris causa Sigericum Archiepiscopum appellat Ælfricus in variis præfationibus operum quæ ad ipsum dirigit. Apud Hunfredum Wanleium de Antiq. Litteratura Septentr. pag. 153. *Precor modo obnixe Almitatem tuam, mitissime Pater Sigerice*. Pag. 156. *Fateor Almitati tuæ, Domine venerabilis*. Utitur ibidem passim Ælfricus titulis *Sanctitatis, Dignitatis, Benignitatis*, &c. Hincque patet pro *Sanctitate*, *Almitatem* non fuisse semper usurpatam. Illud inde magis patet quod etiam Regibus datus sit hic honoris titulus. Vita S. Mathildis jussu Henrici Regis scripta in Prologo Act. SS. Maii to. 2. pag. 158. E. *Gratias agimus vestræ Almitati vobis placuisse hoc opus*. Reges hac usi sunt voce cum Optimatibus regni tum ecclesiasticis tum sæcularibus, uti videre est in Præcepto Karoli Magni pro quodam Joanne, qui Sarracenos debellaverat, apud Baluz. to. 2. Capitularium Regum Franc. col. 1400. *Notum sit omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, &c. Igitur cognoscat* ALMITAS *vera, qualiter Johanne ad nos veniente & ostendit nobis epistolam*, &c.

¶ 2. ALMITAS, Paterna bonitas, ut videtur, benignitas charitasve. Epistola ad S. Hildegardem Abbatissam de S. Roberto: *Omnes in commune petimus pietatis vestræ Almitatum*. Hericus in Prologo ad Vitam metricam S. Germani Autissiod.

Non hæc ob meriti beatitatem
Germani peto; sed per Almitatem.

ALMITIES, ὡραιότης, *Pulcritudo*, in Glossis Græc. Lat. Hinc emendandum Gloss. Lat. Gr. *Almetes*, κάλλος ἀνατροφῆς, legendum enim, *Almities*, κάλλος, ἀνατροφή. Vide Festum, & ibi Scaligerum.

☞ Perperam, ut arbitror, emendatur *Almetes*, cùm vocabulum hoc rarius non legatur in veteribus Glossis, quam *Almities*. Deinde ipsa vox *Almities* ab alendo ducta melius per κάλλος ἀνατροφῆς, id est, Pulchritudo alimenti, seu pulchritudo ex alimentis salubribus nata, quàm per κάλλος, ἀνατροφή, hoc est, diviso sensu, *Pulchritudo*, *Educatio*. Sosipater Charisius vocem *Almities* vertit ἐκπρέπεια, Eximius decor, Reuchlinus autem in Breviloquo ait, vocibus *Almitas*, *Almitudo*, *Almities*, ab *Almus* ductis significari *sanctitatem*. Addam legi *Almitus* in veteribus Glossis pro *Almitas*. Vulcanius quidem Meursius & alii post ipsos habent *Almitas*: verum cum *Almitus* declinari potuerit ut *servitus*, nullam video mutationis necessitatem.

¶ ALMITUS. Vide *Almities*.

ALMOCABEL, Magistratus nescio quis Saracenicus apud Mauros Hispanos. Charta Alphonsi VIII. Regis Castellæ æræ 1119. apud Anton. de *Yepez* tom. 7. *Et vestras tendas nullus Alvacil, neque Almuserificus, neque Almoçabel violenter intret*, &c.

ALMOCADENUS, Capitaneus peditum, Hispanis. Vide Leges Alfonsinas part. 2. tit. 22. lege 5. [& suprà *Adalides*.]

¶ ALMOGAVARES. Vide *Almugavari*.

ALMOMOR, Mensa Synagogæ Judaicæ. Joann. Math. Tiberinus in Actis S. Simonis a Judæis necati n. 9. *Cadaver super* ALMOMOR *extenderunt: est enim Almomor mensa quædam ante altare, ubi Psalmos, Antiphonas, Hymnosque decantant*.

¶ ALMONARIA, ALMONARIUM, ALMONERIA. Vide *Eleemosynaria* 6. post *Eleemosyna* 3.

¶ ALMONARIUS, Eleemosynarius: quod vide.

ALMONETA, Auctio, Hispanis *Almoneda*, nostris *Encan*. Occurrit non semel in Foris & Observantiis Regni Arag. lib. 4. tit. de Emptione, &c. §. 7. & alibi.

ALMOQUEIRE. Charta Henrici Comitis Portugalliæ, to. 3. Monarch. Lusitan. p. 282. *Almoqueire faciant mihi servitium manno, & inter vos non sit ulla manana*.

¶ ALMORAVIDES. Vide *Amoravisit*.

¶ ALMORIA, pro *Almaria*, de quo suprà, Gall. *Armoire*, apud Rymerum tom. 6. pag. 173. *Pro reparatione & emendatione cistarum ac factura novarum Almoriarum, pro rotulis ... inibi custodiendis*.

¶ ALMOXARIFUS, ALMOXARIPHUS, & ALMUXARIFUS, Portorii præfectus, exactor, portitor, Gall. *Douanier*, *peager*, Hispanis *Almoxarife*. Rodericus Santius Histor. Hispan. part. 3. cap. 17. pag. 232. *Rursus quemdam ditissimum Judæum appellatum Samuelem Levi, sibi dilectum* ALMOXARIFUM *& Thesaurarium gladio feriri jussit*. Charta Alfonsi VIII. Regis Castellæ apud Antonium *de Yepez* in Chron. Benedi-

ctino

ctino tom. 7. *Et vestras tendas nullus Alvacil, neque Almuserifus, neque Almoçabel violenter intret.*

¶ ALMUCABALA, Algebra, Liber de rebus occultis. Lazarus Schonerus cap. 1. Algeb. *Insignis quidam Mathematicus fuisse fertur qui suam Algebram Syriaca lingua perscriptam ad Alexandrum Magnum miserit, eamque nominaverit* ALMUCABALAM, *hoc est Librum de rebus occultis, cujus doctrinam Algebram alii dicere maluerunt.* Pseudo-Ovid. lib. 1. de Vetula.

Quo divinantur numeri plerique per unum
Ignoti notum, sicut ludunt apud Indos
Ludum dicentes Algebræ, Almugrabalæque.

Ubi legendum *Almucabalæque*.

Cæterum *Almucabala* oritur ab articulo Arabico *al*, & *mucabala*, quod à קבל Accepit, audivit: à quo etiam & *Cabala*, occultior quædam doctrina. Vide *Cabala*.

¶ ALMUCANTARATH, & ALMICANTARATH. Vox Astronomica, ubi de Sphæra. Circuli sunt horizonti paralleli, quos per omnes cujuscumque Meridiani gradus ire cogitamus. *Almucantarati* omnes circa eosdem vertuntur polos, Zenith, scilicet & Nadir. De his plura vide apud Joannem de Sacrobosco de sphæra, & alios scriptores Astronomicos. Vox est plane Arabica ab *Almocantarath*, ut loquitur D. *Herbelot*.

ALMUCIUM, ALMUCIA, AUMUCIA, Amiculum, seu amictus, quo Canonici caput humerosque tegebant. Jo. de Janua in v. *Flamen*: *Quicumque erat Sacerdos, in signum Sacerdotii deferebat Almucium.* Gloss. Latio. Gall. *Apex, Aumuce.* In Statutis Massiliensibus MSS. *Capucium & Almutia*, idem sunt. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 66. *Nec cucullas, id est, capparones, vel pileos, id est, Almutias habere debent.* Radevicus lib. 2. de Gestis Friderici Imp. cap. 67. *Cum pellibus nigro pallio coopertis, & nigro Almutio.* Wil. Thorn. in Chron. an. 1330. *Quæsivit Episcopus in quali habitu esset: responsum est, quod in tunica de burneto, & Almucia sine cucullа.* Cuculla caput, reliqua almucia humeri tegebantur. Statuta Ecclesiæ Viennensis apud Joan. *Le Lievre* cap. 26. de Canonicis: *A festo S. Martini usque ad Pascha portabunt capas nigras supra pellicium, & a Pascha usque ad festum omnium SS. portabunt superpellicium sine capa, & in capite capellum de grise, quem vulgariter* ALMUCIAM *vocant*, [Charta Ferrici de Cluniaco Tornacensis Episcopi pro Capitulo Canonicorum in Middelburgo apud Miræum Diplom. Belgic. 10. 2. p. 1342. ed. 1723. *Item deferent hi sex Canonici Almucia grisea per Canonicos Ecclesiarum nostræ diocesis deferri solita.*] Statuta Ecclesiæ Noviomensis apud Vassorium: *Intrantes Chorum dictæ Ecclesiæ Canonici....si per majus ostium intraverint, deposita* ALMUCIA, *cum reverentia caput inclinare debent versus altare.* Vide Chronicon Montis-Sereni pag. 153. Monastic. Angl. tom. 2. pag. 464. Concil. Sennn. ann. 1346. can. 2. tom. 2. Spicil. pag. 132. 133. Chron. Windes. lib. 1. cap. 42. lib. 2. cap. 16. Molanum lib. 3. de Canon. cap. 5. & 8. Haestenum lib. 5. tract. 3. disq. 4. Sansovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 155. &c.

Fuit etiam Almucia, Monachorum propria. Clemens V. PP. in Concilio Viennensi statuit, *ut Almutiis de panno nigro, vel pellibus, caputiorum loco, uterentur.* Vide Clementin. *Ne in agro domin.* & Regulam S. Benedicti cap. 55. [Historia Beccensis MS. pag. 7. *Hiberno tempore caputium, ut ajunt, consuetum pellicatum, Chaperon de coutume, capiti operiendo adhibebant. At sacerdotibus mos erat deferendi* ALMUTIUM *nigri coloris, latum quatuor circiter digitos: more stolæ e collo pendentis cingulo tenus: ut hic levi indicio de grege Monachorum se esse profiterentur.* Quod quidem in celebri Abbatia S. Bertini Sithiensis & aliis Monasteriis Belgiæ etiamnum defertur, pari forma & longitudine: at in Vedastino sex pollicibus latum est, ex pellibus nigris, & è collo fere pendet ad pedes.]

Fuit & virorum laicorum. Statuta MSS. urbis Massiliensis an. 1293. *Ordinamus, quòd nullus sartor accipiat de vestimentis hominum masculorum ultra taxationes infrascriptas, videlicet de Huca cum caputio, vel Almussa cum pennis 2. sol. & sine penna 18. den. Item de Huca cum sendata & caputio vel Amussa 2. sol. & 6. den. &c.* Chron. Flandr. cap. 105. *Orissirent-ils de Paris, & encontra le Roy l'Empereur son oncle assez près de la Chapelle, entre S. Deyns & Paris. A leur assemblée l'Empereur osta l'* AUMUSSE *& chaperon tout jus: & le Roy osta son chapel tant seulement.* Comput. Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. cap. *des pennes. Pour 24. dos de gris à fourrer Aumuces pour le Roy 36. sols.* Cap. *de l'orfevrerie: 99. grosses perles rondes baillées à Guillaume de Vaudescbar pour mettre en l'Aumuce, qui soutint la Couronne du Roy à la feste de l'Estoille.* Ita coronam supra almuciam Rex deferebat. Ceremoniale Romanum lib. 1. sect. 5. *Ubi Imperator sedeat, deposita Almucia, primo induit sandalia, &c.* Sed & ipsæ feminæ almucias gestarunt. In Computo ejusdem Stephani an. 1350. *Pour fourrer unes braceroles, & une Aumuce pour ladite Madame Ysabel.*

ALMUCELLA, Parvula almucia. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 38. *Et meos vestitos, & acitaras & collectras, & Almucellas, & servitium de mea mensa, &c. Almocala*, in Charta æræ 1016. apud *Yepez* tom. 5. pag. 444. *Almuçalla grezisca*, in alia æræ, 1011. tom. 6. pag. 451. Testamentum Arnaldi Archiepisc. Narbonensis ann. 1149. apud Catellum: *Insuper laxo illi omnem substantiam meam, quam ibi habeo, præter tapetia &* ALMUCELLAS, *quæ laxo Ecclesiæ S. Justi*, Vetus Rotul. an. 1234. *Pro duabus Almucellis ad juvenem Reginam, &c.* Occurrit ibi pluries. Porro *Almuciarum* artifices *Aumuciers* dicebantur Parisiis, uti ex eorum Statutis, quæ servantur in Camera Computorum, discere est. Vide *Aliphasis*.

ARMUTIA. Concilium Ravennense an. 1314. can. 10. *Capita cooperiant pileo, vel bireto vel Armutia oblonga ad aures.* Ita in Concilio alio Ravennensi ann. 1317. can. 4.

AMICIA. Monasticum Anglic. tom. 3. part. 2. pag. 36. *Penulas autem hujus Amiciarum caprinas esse volumus, vel agninas, &c.* Adde pag. 99. Jam vero ex præallatis satis patet, almucias primitus capita operuisse, ita ut à capite pellis pars retro penderet, quæ collum tegeret, pars vero ea, quæ caput operiebat, formæ esset quadratæ, & quatuor veluti cornua effingeret: quod potissimum licet inspicere in antiquis picturis Canonicorum, in Regesto Cameræ Computor. Paris. de Feodis Comitatus Claromontensis in Bellovacis, & apud virum doctissimum C. Molinetum de Vestib. Canonicorum Regularium pag. 97. Atque hinc jam licet haurire, unde ejusmodi pileorum, quos vulgò *Bonnets quarrez* appellamus, usus fluxerit, qui non alii sunt, quàm almuciarum pars, quæ caput tegebat resecta cauda, quod quidem pauci, opinor, hactenus adverterunt: iique tum obtinuere, cum almuciæ vel in brachiis, vel supra humeros gestari cœpere. Atque ii *pilei turriti gebellinorum*, id est ex pellibus Sabellinis dicuntur Petro Damiano lib. 2. Epist. 1. Vide Paschasium lib. 4. Disquisit. Francic. cap. 15.

Quod ad vocis etymon spectat, censet Bayffius lib. de Re vestiaria, ab amiciendo dicta almucia, quasi *amicula*, quæ, ut auctor est Festus, & ex eo Isidorus lib. 19. cap. 25. fuerunt mulierum vestimenta. Alii, ut Joan. Cognatus in Hist. Tornac. lib. 2. à Theotisco seu Flandrico deducunt, *Hoof Mutse*, hoc est capitis pileus,

qua

appellatione donantur almuciæ in testamento Radulfi *Corsbout*, Decani S. Petri Lovaniensis ann. 1380. quo confert *duo almutia* dicta *Bontemutsen*, hoc est, pileos ex pellibus confectos. Eidem consona habat J. *Banck* in Taxam Cancellariæ Romanæ. Almutiaa ita descripsit Petrus Damian. lib. 5. Epist. 16. de Clerico nitidulo, uti vocat. *Ita ut caput ejus nunquam nisi gibellinica pellis obtegeret*.

ALMUDACAFI, Officiales civitatum in Hispania, quorum officium inter cætera est: *panes ponderare & vinum mensurare*, ut est in Observantiis Regni Aragon. lib. 7. tit. de Moderatione rerum venalium §. 1. Adde lib. 9. tit. de Salva infaotion. §. 13. & Foros Aragon. lib. 9. tit. de Prohibita inquisit. [Est autem *Almutacafe* Hispanis ille qui dolii modum virga explorat, Gall. *Jaugeur*. Vide *Almutazaphus*.]

¶ ALMUDADA, & ALMUDATA, Mensura agraria quæ tantum terræ quantum *Almud* sementis capit. Est etiamnum Hispanis *Almud* mensuræ species quæ dimidiam tenet *Hanegam*, capientem *minotum* Parisiensem, vel juxta quosdam sex *Celeminas* quæ faciunt sex modiolos seu *Picotinos*. Vide Diction. Hispano-Gall. Francisci Sobrini. In voce *Almud*.

ALMUNDAYNA. Usatica Regni Majoricar. ann. 1248. MSS. *De omni clamo, sive neget, sive dubitet reus, sive confiteatur, primum à Curia consilio proborum hominum sententia feratur, quæ talis est: Per totam istam diem pausate cum vestro adversario, vel firmate directum, vel in sero ascendatis in* ALMUDAYNAM: *si non Almudaynam ascenderit, habetur pro firmato directo, & exibit inde directum*. In Editis apud Joan. Dametum in Histor. Regni Balearici pag. 268. *pro firmamento directi* habetur. Fit mentio *Almundaynæ in civitate Majoricensi*, & domorum, quæ in ea sunt, in aliis Chartis apud eundem Dametum pag. 315. & 333. & apud Petrum IV. Regem Aragon. in Chron. lib. 3. cap. 21. & tom. 5. Monarch. Lusitan. pag. 303. Idem videtur, qui Hispanis & Aragonensibus *Zalmedina*.

☞ Calmedina vero, ut exponit ipse D. Cangius in v. *Zavalmedina* idem fere est, quod Prætor urbanus apud Latinos: malim ego per *Almudaynam* prætorium intelligere, quam ipsum Prætorem; & certe conjecturæ favet loci citati series.

ALMUDE, Modius, medimnum. Fori Leirenæ: Mellitor *det per annum Almude de melle & unam libram de cera*. Vide tom. 3. Monarch. Lusitan. pag. 282.

ALMUGAVARI, ALMOGAVARES, Milites Hispani, ob animi generositatem celebres: quos quidam ab Avaribus seu Hunnis, qui primitus Hispanias & Gallias insederunt; alii quod ex Arabibus & Sarracenis Hispanis genus ducebant, sic appellatos volunt.

☞ Ab Arabico *Mgbabbar*, quod Pulverulentum significat, & articulo *al* dictos *Amogabaros* Villaoio Florent. docet Carolus Macer in Hierolexico fratris sui Dominici, *o* inter *m* & *g* addito euphoniæ causa; sed fere crediderim ego sic Arabice dictos fuisse propter arctissimam animorum in omnibus periculis vinctionem & conjunctionem, incredibilemque omnium ad hostes superandos conspirationem: alter quippe modus scribendi hujus nominis, scilicet *Mubavir* idem esse potest apud Arabes, quod apud Hebræos, *Mubavar*, id est, socius, comes, adjunctus. Quam vero cognatæ sint Hebraica & Arabica linguæ nemo est qui nesciat: deinde littera *g* in ore Hispanorum eumdem sonum edit, quem in gutture Hebræorum fortis aspiratio. Conjecturam confirmat Scaliger cum ait: *Almogaraves, sunt Milites, quales Martolossi*. Haud quidem scio unde hauserit vocem *Martolossi*, sed eam ex Armorica *Martolots* factam esse nullus dubito: jam verò *Martalot* vel *Matelot* apud Armoricos, non in nauticis solum ministeriis, sed in bellis etiam gerendis, significat comitem, socium, adjutorem.

Ἀμογάβαροι appellantur apud Pachymerem lib. 11. cap. 13. & Nicephorum Gregoram lib. 7. pag. 153. *Almogavares* in Legibus Alfonsinis parte 2. tit. 22. lege 2. ubi ita dicuntur *Equites*, respectu peditum: denique *Armogaires* in veteri Charta Gallica in Camera Comput. Parisiensi. Josephus Scaliger lib. 1. Epist. pag. 245. *Almogaraves, sunt milites, quales Martolossi*. Sebastianus Cobarruvias: AMOGAVARES, *dizen averse llamado antiguamente con lenguage Arabigo, los soldados viejos y platicos, que non pudiendo seguir los campos, estan entretenidos en algun præsidio. El Padre Guadix dize significar el que tra nuevas, que en Arabigo se llama Mubavir. Estos de ordinario stan hablando de las cosas que han visto, y porque han passado en la guerra. Tamarid, Adalides de Corsarios*. De Amogavaris agunt Lucas Tudensis æræ 1273. Rodericus Tolet. lib. 9. de Reb. Hispan. cap. 16. Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. passim & Moncada in Hist. Catalan. cap. 7. Adde præterea quæ de iis diximus in nostra Hist. Gallo-Bizant. lib. 6. cap. 24. Hos perperam Meursius, cum *Ampsivariis*, de quibus Notitia Imperii, confundit. Almugavarorum vero cohortes *Almugaveriam* appellat idem Montanerius cap. 170. & alibi non semel. [Vide Glossar. mediæ Græcitatis.]

☞ Ut Cobarruvias supra, sic Mariana lib. 10. cap. 10. ALMOGAVARES *ait veteranos fuisse milites, præcipua dexteritate & multis bellis adversus Mauros exercitos*. De horum animi fortitudine & vivendi ratione, etsi multa in Hispanis scriptorib. supra laudatis, pauca addemus, 1. ex Chron. S. Ferdinandi Regis Castellæ to. 7. Maii pag. 346. 2. ex Historia Catalauniæ, &c. Sic in Chronico S. Ferdinandi: *Eodem tempore & obsidione durante*, ALMOGAVARES, *qui erant in castris Ferdinandi, pro sua quisque virili parte fatigabant Mauros, nunc incursione aperta vastando agros, nunc ex insidiis rem agentes, ea quæ fieri solet in obsidionibus fortuna, &c. Desclot* in Historia Catalauniæ, quam circa 13. sæculi finem de rebus suo tempore gestis scripsit, ac de iis præsertim quas egit Petrus Aragoniæ Rex ab an. 1276. ad 1285. lib. 2. c. 3. & sequentibus sic de *Almugavaribus*: ALMUGAVARUM *professio est semper in armis vivere, extra habitationem communem, in montibus & silvis, continuo pugnando cum Mauris, in quorum terras excurrendo ad duas tresve diætas, struunt illis insidias, indeque revertuntur ad terras Christianorum multa cum præda multisque captivis, unde illis tota victus ratio. Incredibile dictu est quàm laboriosam & asperam vitam agant, sæpe biduum triduumve impasti, aut solis campestribus herbis sese sustentantes, citra fastidium aut molestiam. Totus eorum vestitus & apparatus, sagulum unicum est perquam breve, hieme non minus quam æstate, cum femoralibus coriaceis valde arctis; gladius acutissimus & minime latus, ex corrigia robusta pendens; hasta seu minor lancea; jacula duo cum ascopera in humeris in qua ferunt bidui triduive cibum, cum fomite & silice ad ignem: admodum expediti ad incurrendum recurrendumque sunt; & omnes fere ex montanis Aragoniæ, Cantabriæ vel Castellæ, ac plerique nobiles qui facultatibus ad vitam in urbibus tolerandam destituti, ad Maurorum confinia se recipiunt, rapto, ut dixi, victuri; quoniam alia iis nec res, nec spes est; tales nempe quales in Hungaricis bellis identidem nominatos audimus, Haydones vel Hussaros*.

¶ AMULGAVERI, Eadem notione. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 4. apud Murat. to. 10. col. 990. *Martinus de Olletta cum aliquibus electis militibus in modum cunei vexilla præcedit*. AMULGAVERIS *&*

Mari-

Marinariis qui relicta classe convenerant, ab ea parte qua torrens eminentiores ripas fecerat aciei, latera servanda commissa sunt.

¶ ALMUGEA, *Locus planetæ cùm suas personas gerit, seu videt facie ad faciem.* Argolus in Amalthea Laurentii. Vox à Philosophis Arabibus accepta, qua conjunctionem planetæ cum sole designant.

ALMUNIA, Prædii rustici species apud Hispanos. Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib.3. cap.9. *Concedo prædicto Cœnobio----illam meam* ALMUNIAM, *vocatam Daymus, quæ afrontat ex una parte cùm Terredellas, &c.* Alia Alfonsi VI. Regis æræ 1133. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *In quo loco incipit alia via, per quam descendunt usque in viam publicam super* ALMUNIAM *Regis, &c.* Observantiæ Regni Aragon. lib.5. tit. de Jure dotium, §4. *Tamen si Miles vel Infantio habent unam Almuniam vel turrim, censetur una hereditas cum toto hereditamento adjuncto illi Almuniæ, vel turri.* Adde Colmenarezium in Hist. Segobiensi cap.16. §4.

☞ In his tribus exemplis, excepto forte postremo, per *Almunia* intelligi potest hortus, ut intelligendus est dubio procul in sequentibus. Testamentum I. Adephonsi Regis Hispaniæ apud Marten. tom. 1. Collect. Amplis. col. 546. C. *Et ut hi qui in eadem Ecclesia suprascripta permanserint, supplementum aliquod victus habere possint, offero illis villam unam nomine* HUKEKA, *& unam* ALMUNIAM, *quam nos Latinè vocamus Ortum, qui est prope illam Ecclesiam S. Servandi.* Et in Archivo S. Victoris Massiliensis armar. Hispan. n. 115. *Almunia Regis, quam nos Latinè vocamus Ortum.*

¶ ALMUS, Sanctus. Vita Joachini Servitæ to. 2. Aprilis p. 458. D. *Sin alicui id parum videretur, hic qui Almus erat, pro semet ægrotationem delicti purgandi causa flagitare, virginemque interdum vehementer orare, &c.*

ALMUS, Cognomentum Ludovici Imperat. Caroli Magni filii, qui vulgo *Pius* dicitur, in Chronico S. Vincentii da Vulturno pag. 694. Leo Ostiensis lib. 1. cap. 58. *Ludovicus Imperator, qui cognominatus est Almus, vel Sanctus.* Vide Brissonium in Formulis pag. 50.

ALMUSERIFUS. Charta Alfonsi VIII. Regis Castellæ æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 7. *Et vestras tendas nullus Alvacil, neque Almuserifus, neque Almoçabel violenter intret, &c.* [Vide *Almoxarifus.*]

¶ ALMUSOSAT, Brodium, id est, jus carnium elixarum, nostris *Brouet.* Locum vide in *Brodium.*

¶ ALMUSSA, Idem quod *Almucia.* Locum vide in *Capa Robert.*

¶ ALMUSSIA, Idem. Vide *Gardacorsium.*

ALMUTAZAPHUS, Magistratus apud Aragonenses, cujus munus est intrare domos, in iis res furatas perquirere, ponderare panes, & mensurare vinum &c. Vide Repertorium Michaelis *del Molino*, in hac voce, [*& Almudacafi.*]

¶ ALMUTIA, ALMUTIUM. Vide *Almucium.*

¶ ALMYR ARCHUS, *Maris præfectus.* Laurent. in Amalthea ex Peridonio. Vide *Admirallus* in *Amir.*

¶ ALNA, Ulna, certæ longitudinis virga, qua sela pannosque metiuntur, Gall. *Aune.* Illius etymon accersit Hickesius, Saxonico *Eln*, vel *Elne*: at rectius deduxisset à Latino *Ulna.* Mensuræ hujus nomen & usus non ita recentia, ut norunt qui vetera evolvere Tabularia & Diplomata. Statuta Eduardi Regis Angl. pro Bastida Valentiæ apud Rymer. 10. 2. pag. 262. *Item quicumque tenuerit falsum pondus vel falsam mensuram, vel falsam* ALNAM.....*in 60. solidis puniatur.* *Alnæ* longitudo varia pro locorum diversitate, quare hic *Alnarum* canonem ad pedem Regium collatum inserere non erit forsan inutile. Pes Regius est 12. pollicum; pollex 12. linearum; linea 12. punctorum.

	Ped.	*Pol.*	*Lin.*
Alna Amstelodami juxta J. Savary in Diction. Commercii longa est.	2	0	11
Juxta alios	2	1	2
Alna Anglica.	3	7	8
Alna Antuerp.	2	1	$5\frac{1}{2}$
Alna Basileensis.	1	9	0
Alna Bergensis in Norvegia paulo brevior Amstelodamensi, ita ut 10. alnæ Amstelod. faciant 11. Bergenses.			
Alna Britanniæ minoris.	4	2	11
Alna Bernensis.	1	9	0
Alna Breslaviensis.	1	9	0
Alna Burdigalensis.	3	7	8
Alna Coloniensis.	1	9	0
Alna Copenhaguensis.	1	8	$5\frac{1}{3}$
Alna Dantiscana.	1	10	$4\frac{1}{2}$
Alna Dronthem. par Bergensi.			
Alna Flandrensis.	2	1	$5\frac{1}{2}$
Alna Francofurt. ad Mœnum.	1	9	0
Alna Genevensis 17. parte discrepat à Parisiensi.			
Alna Hamburgensis.	1	9	0
Alna Hallensis.	1	9	0
Alna Konigsberg. paulo longior Dantiscana.			
Alna Lipsiensis.	1	9	0
Alna Londonensis.	3	7	8
Alna Lubecensis 16. parte brevior Hamburgensi.			
Alna Lugdun. paulo brevior Parisiensi.			
Alna Naumburg.	1	9	0
Alna Nannetensis.	3	7	8
Alna Nuremberg.	2	0	11
Alna Osnabrug.	3	7	8
Alna Parisiensis.	3	7	8
Alna Revaliensis (paulo longiores Dan-			
Alna Rigensis (tiscana.			
Alna Rupellensis.	3	7	8
Alna S. Galli in Helvetiis duplex: Alna pro telis, quæ Amstelodamensi brevior decima fere parte. Alna pro pannis, quæ eadem brevior paulo plus decima parte.			
Alna S. Genesii in Bituricis, Gall. *S. Genoux.*	3	8	4
Alna Stockolm. septima parte brevior alna Amstelod.			
Alna Trecensis.	2	5	1

Cæteræ Galliarum urbes utuntur alna Parisiensi, etiam Occitaniæ & Provinciæ, ex quo Regis edicto anni 1687. *Cannis* mensurare prohibitæ sunt.

Has præter pannorum, telarum, filorumque mensuras quas *Alnas* vocant, aliæ multæ sunt quæ sub variis nominibus eisdem inserviunt usibus. Inter præcipuas numerantur, *Canna* Provinciæ, Tholosæ & Neapoleos, *Varra* Arragoniæ; *Virga* Angliæ & Hispalis, *Barra* Castellæ & Valenciæ, *Rasus* Pedemontium, *Brassa* Lucarum, Venetiarum, Bononiæ, Modenæ, Mantuæ, Bergam. Florentiæ & Mediolani; *Yardus* Angliæ, *Palmus* Januæ, *Picus* Constantinop. Smirnæ, & Cairi, *Gueza* Indorum & Persarum. &c. de quibus consule J. Savary in Diction. Commercii, Diction. Universale, Patrem Mersenium, Mathiam Dogen, & Casimirum Polonum.

¶ ALNA,

¶ Alna, Item dicitur de re mensurata: Charta Abbatis Burgi-medii Blesensis anno 1354. ex Archivo ejusdem loci: *Recipiant 14. panes conventuales qualibet hebdomada, tres* Alnas *panni pro vestimento quolibet anno*. Inquisitio pro Canonisatione S. Yvonis MS. *D. Yvo induebatur epitogio & tunica longis, sine botonibus in manicis, panni albi vilissimi, vocati de Leonica, cujus* Alna *habebatur pro duobus solidis ad carius*. Ibidem reperitur & eadem notione.

¶ ALNETA. Tabular. Calense pag. 162. *Tenemus & possidemus res infra scriptas, viz. Ortos cum fossatis, Alnetas, &c.* id est, loca ubi crescunt Alni, Gallis *Aulnaie*, quibusdam *Aunette*. Vide *Alnidus*.

ALNIDUS, Alnetum, locus ubi crescunt alni: *Aulnaye*, in Consuet. Aurelian. art. 152. & Stampensi art. 187. Charta Caroli Reg. Franc. apud Hariulfum lib. 3. cap. 16. *De silva bunnaria 20. de conciso bunnaria 5. & de marisco quadrellos 110. & de Alnido bunnarium* 1. Isidor. lib. 17. cap. 7. *Alnus vocatur, quod alatur amne: proxime enim aqua nascitur, nec facile extra undas vivit. Hinc tenera & mollis, quia in humecto loco nutritur.* Will. Brito lib. 8. Philipp.

Difficiles ubi densa vias Alneta tegebant.

Froissart, 2. vol. cap. 136. *Et Bretons & François les chaçoient ou fossez par Aunois & bruieres*.

Alnini Fustes, in Lege Salica tit. 63. §. 1. Ex quo loco viri docti recte conjiciunt, veteres Francos nostros loca paludosa incoluisse.

ALNUM, *Lignum, i. vernum*, In Gloss. Isid. sed legendum videtur *vervum*, aut *veru*. [Papias MS. Bituric. *Alnus, Scapularis summitas, vel lignum quod est verna*. Gloss. MS. San-Germ. *Alnum, id est, vernum*. Forte legendum *quernum*, inquit Grævius in notis ad Gloss. Isidori. Sed neque *quernum*, neque *vervum* aut *veru* legendum est, sed *vernum* ut reipsa legitur. *Vern* enim Gallis priscis & Britannis est *Alnum*: & scribebatur *Wern*. In Borelli Lexico. *Vergne, un aulne, arbre dit ainsi*: Quod vere cito folia edat. *Rabelais* l. 1. ch. 39. *L'enfermier de notre Abbaie n'a doncques la teste bien cuite. Car il a les yeux rouges comme un jadeau de Vergne.*]

¶ ALNUS Cava, Navis sic dicta, quòd ex *Alni* ligno sæpe conficiatur. Vita S. Wilfridi Episc. auctore Fridegodo, in Actis Ord. S. Benedicti sæc. 3. part. 1. pag. 188.

Nil metuens ergo pertransit gramina tuto,
Securusque cavas intrat velociter Alnos,

¶ ALOA, *in India atque Arabia gignitur: Arbor odoris suavissimi ac summi. Denique lignum ipsius vice thymiamatum adoletur altaribus, unde & nomen traxisse videtur*. Sic Isid. Orig. l. 17. c. 8. Distinguenda est hæc arbor ab *Aloë* quæ juxta eumd. ibid. cap. 9. est *Herba amarissimi succi*, qua in purgationibus utuntur medici.

¶ ALOARIUS. Vide in *Alodis*.

¶ ALOD, pro *Alodum*. Vide in *Cucucia* post vocem *Cugus*.

¶ ALODARIUS. Vide in *Alodis*.

Alodarius Census. Vide *Census Aladarius* in voce *Census*.

¶ ALODATGE, Annuus census, conductionis pretium, Gall. *Loüage*. Codex censualis Piperaci scriptus ante an. 1078. fol. 24. & 25. *Dalmatius Piperaci Miles dat pro sepultura sua medium molendini & uxor sua l'Alodatge unius mansi*. Rotulus sæc. XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monast. de Casa Dei: *Et hanc terram dono ego & infantes mei sine omni retentione, & dono ad Bonam Fontem 1. . . eminam de segle Podiensem de* Alodatge.

¶ ALODATICUM, pro *Alodis*. Locum vide in *Primogenita*.

¶ ALODES, Eodem sensu quo *Alodis* sumitur sæpissime: at sequenti in loco accipitur pro eo qui possidet Alodem. Testamentum Matfredi ann. 1066. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 85. *Cupiunt ut ipse Alodes de Montaningos remaneat ibidem sæpius*.

¶ ALODIARIUS, Idem quod suprà *Allodiarius*.

¶ ALODIATIO, Locatio, Gall. *Louage*. Constitutiones Ferrarii Episc. Barcinonensis to. 4. Anecd. Marten. col. 622. B. *Libertas concedendi . . . ut infra annum fiant* Alodationes *rerum Ecclesiasticarum . . . cùm infra annum ubi de dictarum Alodationum agitur tractatu, &c.*

ALODIS, Alodus, Alodium, Alaudum, &c. voces unius ejusdemque originis ac notionis, quæ varie in veteribus Tabulis & apud Scriptores exarantur: ac *Alodis* quidem fere semper in Legibus, Capitularibus & Formulis antiquis: *Alodus*, in Charta apud Besslium in Comitibus Pictav. p. 239. *Alodum*, in Capitulari Carlomanni Regis apud Vernis Palatium cap. 6. *Alodium*, apud Goffridum Vindocinensem lib. 1. Epist. 2. 3. 15. 18. *Alaudum* in Chartis Burgundicis Perardi p. 25. 26. 27. 33. & in Tabulario S. Mariæ Santonensis, *Alaudis*, apud *Diago* in Comitibus Barcinonensibus lib. 2. cap. 13. 27. in Charta an. 1030. apud Sammarthanos in Archiepisc. Aquensibus num. 19. & in aliis apud V. Cl. Stephan. Baluzium editis post Capitul. num. 120. 127. Vernacule vero *Aleu, Aleufranc*, vel *Franc Aleu*; in Consuetudinibus municipalibus, & alibi passim: *Franc-alond*, in Consuetudinibus Ducatus Burgundiæ, *Franc-aloy*, in Meldensi: *Franc-aleuf*, in Trecensi & Vitriacensi.

Est autem *Alodis* vel *Alodium*, quivis fundus. Ugutio: *Fundus pro agro, & proprie pro Alodio*. Ebrardus Bethuniensis in Græcismo cap. 12.

Alodium, Fundum dicas, Fundum maris imum. Dudo lib. 2. de Actis Norman. p. 83. *Ut teneat ipse* (Rollo) *& successores ejus ipsam terram ab Epta fluviolo ad mare, quasi fundum &* Alodum *in sempiternum*. Infrà: *Dedit itaque filiam suam Gislam nomine uxorem illi Duci, terramque determinatam in* Alodo *& in fundo, à flumine Epta, &c.* Ubi *fundus*, & *Alodus*, idem sonant quod *proprium immobile*, quomodo dicimus, *Donnes en fonds, en heritage, en propre*. Unde

Alodium, idem esse dicitur quod *Prædium*, id est, Possessio, Hæreditas. Ugutio, & ex eo Guillelmus Brito in Vocabular. MS. *Prædium dicitur possessio, villa, ager, seu perpetuum* Allodium: *& dicitur Allodium, hæreditas, quam vendere & donare possum, ita* (al *ut*) *est mea propria*. Addit Breviloquus: *Et proprie vocatur fundus, sive curia rusticalis, ad quem agri vel mansus pertinent*. Gloss. Lat. Gall. *Prædium, Possession ou heritage, Aleux*. Alio loco: *Allodium, Allevre, comme Heritage, Fons, Trefons*. Lex Longobard. lib. 2. tit. 6. §. 9. *prædium, id est, Alodium habuerit*. Charta Rorigonis Comitis an. 839. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Mea prædium possessionis hæreditariæ, hoc est, Alodum nostrum, qui est in pago Andegavensi, &c.* Abbo Monachus serm. 5. *Res Christi transferunt sibi in prædium & Alodium possessores sacrilegi*. Lambertus Ardensis: *Hæc autem fuerunt ea, quæ . . . de Allodiis sive prædiis in feodum commutavit Adela, &c.* Ditmarus lib. 7. *Quicquid in Salbequivilla in beneficium habuit, in prædium ab his acquisivit*. Tabularium S. Andreæ Viennensis: *Hæc est, decimas totius possessionis quam habemus in potestate castri . . . , . . sive per Alodium sive per feudum, &c.* Differt enim *Beneficium* vel *Feudum* à *Prædio* seu *Alodo*, quod idem sonat, id est, ab immobili proprio; quomodo *Honor*, seu *Beneficium* ab *Alodo*, in Capitulis Caroli C. tit. 19. *Et concedit vobis*,

ut om-

ut omnes in honoribus & Alodis vestris interim consistatis. Quippe *beneficium* erat ad vitam; *Prædium*, seu *Alodus*, hæreditas, proprietas. Adde Capitulo Caroli Mag. lib. 1. cap. 132. lib. 3. cap. 20. 81. Ita passim usurpant Lex Salica cap. 62. Lex Bajuvar. tit. 2. cap. 1. §. 3. tit. 11. cap. 5. tit. 17. cap. 2. Lex Ripuariorum tit. 55. & Lex Angliorum tit. 6. in quibus *alodis* semper in contextu per vocem, *hæreditas*, redditur. *Alodis parentum*, apud Morculfum lib. 1. form. 12. lib. 2. form. 4. 6. 9. in Formulis Lindenbrog. cap. 16. 30. 48. 51. 62. 67. Vetus Charta apud Columbum lib. 2. de Ep. Vivariens. n. 54. *Concedimus ad ipsum sanctum locum aliquid de rebus nostris, quia nobis de* ALODE *parentum nostrorum legibus obvenit.* Tabular. Deiparæ Santonensis: *Alaudum meum sive hæreditatem, quam dedit mihi pater meus, & mater mea in die nuptiarum mearum.* Hariulfus lib. 1. Chron. Centul. cap. 15. *Paternæ hæreditati, quam nostrates Alodium vel patrimonium vocant, sese contulit:* Charta Odonis Regis Franc. apud Beslium pag. 201. *Concedimus etiam ..... Alodos nostros propriæ originis, id est, Crespiacum*, qui à parentibus contigerant. *Patrimonium & Alodum proprium*, apud Gosfridum Vindocin. lib. 1. Epist. 2. Pancharta Nigra Turonensis, apud Beslium pag. 209. *Alodum meum proprium, quem hæreditavi. &c. Terra propria*, apud Gregor. Turonens. lib. 3. Hist. cap. 15. *Ex jure proprio*, in Chron. Malleacensi: nam quæ hereditario jure possidentur, sunt propria possessorum. In Capitulari Compendiensi Caroli Calvi an. 868. cap. 2. *Alodis & proprietas*: ut in Pancharta Nigra Turon. apud Beslium pag. 178. 202. 209. *Alodum & proprium* confunduntur. Joannes VIII. PP. Ep. 108. & 129. *Proprietates, quas vos Alodum dicitis.* Tabularium Persiacense, apud Perordum p. 29. *Qualiter ego ..... Alodum meæ proprietatis Floriacensi Monasterio tradiderim, &c.* Adde p. 30. Charta Bertrandi Comitis Provinciæ ann. 1039. *Dono, trado, cedo fideli meo Fulconi Vicecomiti Massiliæ, & uxori suæ Odilæ aliquid de Alode meo, quæ est in Comitatu Tolonensi, hoc est totum hoc quod tenent ad feus in Sexfurnus, dono eis ad propriam* ALODEM. *Sic dare ad Alodem*, in Synodo Suession. II. cap. 3. in Capitular. Caroli C. p. 87. 88. 116. 1. Edit. *In Alodem relinquere*, in Chartis Parensalib. cap. 21. Ita etiam bona dicuntur *transire in alodem*, quæ in proprietatem dantur, apud Eadmerum lib. 1. Hist. pag. 18. Hinc *Alodium* interdum opponitur *Comparato*, in Formulis veteribus apud Bignonium 1. Edit. pag. 250. 379. & Lindenbrog. cap. 17. 18. 49. 66. licet alias sæpe etiam pro *comparato* promiscue usurpetur. Capitularia Caroli C. pag. 241. *Et illorum Alodes de hæreditate, & de conquisitu, &c.* Adde pag. 108. 247. 318. 345. 389. 394. Hincmarus Remensis Opusc. 53. *Ut in mansis suis de Alode, vel naturali, vel comparato, feminas habeant, quæ illorum pannos lavant, &c.* Tabularium Lascariense apud Marcam in Hist. Beneharn. pag. 375. *Cum Alodio etiam, id est, terra, quam præscriptus Visecomes & ejus uxor acquisierant, &c.* Tabular. Brivatense cap. 277. *De illorum Alode, quæ ex conquisto illis advenit, mansos 2. &c.* Tabular. S. Andreæ Viennensis: *Terram illam, quam adquisivi in* ALODUM *de potestate & jure S. Mauricii & S. Petri foras portam dimitto nepoti meo Stephano: hæreditarium vero* ALODUM *meum dono filio meo & Ecclesiæ S. Andreæ, unde ipse est monachus.* Vita Balduini Lutzenburg. Archiepisc. Trevir. lib. 1. cap. ult. *Clericos suos variis beneficiis providendo; Laicos vero solemnissime uxorando, possessionibus, domibus, agris, vineis, in perpetuum* ALLODIUM *eis distributis, ditissimos faciebat.* Præallatis addo, quæ observat Joannes Stiernhookus lib. 2. de Jure Sueonum vetusto cap. 5. & 6. apud Suecos allodium vocari *avitum prædium*, non vero quomodo Feudistæ, quatenus Feudo opponitur: quod quidem *alda odal* vocant, unde vocis originem accersit, quam in Jure Uplondico in sua propria & nativa significatione reperiri ait. Adde Gaufridum Vindoc. lib. 1. Epist. 2. 3. &c.

¶ ALODIS LEGALIS ET PROPRIUS. Charta an. 1055. ex Archivo S. Victoris Massil. *Donamus omnia altari S. Mariæ Massiliensis Cœnobii, ut supra dictum est ad legalem & proprium Alodem.* Et in alia an. 1069. ex eodem Archivo iterum recurrit.

¶ ALODIUM PURUM. Vetus formula inter leges Ludoviei Pii Augusti apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 127. *Hoc sapio quod Petrus & Johannes & Andreas liberi homines sunt; & suum Widrigild habent vel in puro Allodio, vel Allodio & aliis rebus. Et testimonium bene possunt dare.*

ALODIUM, nudè positum, sæpe pro prædio immuni & quod nulli præstationi, aut oneri obnoxium est, usurpatur. Tabularium Vindocin. cap. 55. *Habebat vineæ agripennum unum Allodialiter immunem, hoc est, ab omni censu & vicariæ redhibitione liberum.* Charta an. 1078. in eodem Tabulario n. 291. *Est autem naturaliter* ALLODIUM, *ab antiquo nullam omnino cuiquam reddens consuetudinem, eidemque à progenitoribus jure hæreditario contingens.* Alia ejusdem anni 1078. num. 315. *Reddit ea terra 2. den. census, cum ante semper Alodium fuisset.* N. 237. *Dum priscis colebatur temporibus 12. den. census solvebat: quia vero modo vasta est, nihil census reddit, sed est* ALODIUM. N. 333. *Est tam parva, ut vix in ea seminari possit modius unus frumenti, sed tamen valde bona, prorsus sicut* ALODUM *libera.* Tabular. Majoris Monasterii cap. 17. *Cujus etiam manufirmæ censum de meo jure in eorum transfero dominium, ut hæc non manufirma, sed* ALODUS *deinceps existat Majoris Monasterii Monachorum.* [Vide Catellum in Hist. Occitan. pag. 788.]

Erat igitur *Alodium*, prædium non modo ab omni præstatione liberum, sed & à quolibet servitio reali & personali immune, licet illius possessor dominum agnosceret, à quo illud tenebat in *feudum honoratum.* Charta Bertrandi de Montelauro an. 1274. *Vendo & ex causa venditionis trado, cedo, pro libero & franco & absoluto & immuni* ALODIO, *tamen cum consilio D. Petri Regis Areagonum ac domini Montispessuli, in quo infrascriptæ tenentur in feudo, & pro feudo honorato sine præstatione census, usatici, canonis, & alterius servitii, tam realis, quam personalis, & alterius cujuslibet generis, scilicet omnes res, quas habeo vel habere visus sum in decimaria de Terminis, &c.* Vide *Feudum honoratum.* Hinc *tenere in Alodium*, in Consuet. Pictav. art. 52. *tenir en aleu.* Charta Willelmi Ducis Normann. an. 1042. in Monast. Anglic. to. 2. p. 959. *Dedi... terram, quam Wiebotus Barbatus tenebat in* ALODIO *liberam & absolutam ab omnibus consuetudinibus mihi pertinentibus.* Domesdei: *Warochselle tenet Rex. Gueda Comitissa tenuit de GodWino Comite in* ALODIUM. *Tunc geldavit pro 5. hidis, modo pro 2. hidis & dimidia, terra est 10. carucarum.* Alibi: *Cetingley Almar tenuit de Rege EdWardo sicut Alodium*, id est, nulli servitio vel præstationi obnoxium. Vetus Charta inedita: *In nom. Dom. Ego Bernardus Guillelmus de Monbasen dono ad* ALODIUM *sine engaano cum hac carta tibi Guillelmo Montispessulani & infantibus tuis, ... & quantum Alodii homo vel femina tibi habet per me, & quantum Alodii nunc habeo, & mihi eventurum est in toto terminio ipsius castelli, &c. 7. Id. Aug. 1113.* Alia: *Ego Guillelmus Montispess. dono ad fevum cum hac carta tibi Bernardo-Guillelmo de Monbasen castellum & villam*

de Mombasen ; & totum hoc, quod mihi dedisti ad ALODUM, *totum dono tibi ad fevum, ut tu, Bernarde-Guilleme, & posteritas tua istum fevum mihi & posteritati meæ servatis & hominium faciatis,* &c. 1113. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 69. *Similiter & illud cortilo habebamus ad feudum de prædicto Episcopo, & reddimus, sive vendimus, illud hortile Episcopo prænominato per* ALODIUM *& omnibus successoribus suis.* Occurrit ibi passim hæc formula, *per alodum dare*, id est, *pro alodo*, vel *in alodum.*

Quod verò hic nude *Alodium*, dicitur, interdum *Alodium liberum* appellatur, ut immunitas prædii denotetur. Charta anni 1125. apud Miræum in Donat. Belg. c. 82. *Una cum curtilibus.... cum libero Alodio culturæ nostræ.* Chronicon Besuense p. 560. *Item dederunt mansum unum liberrimi Alodi permaximum, seu coloniam pergrandem in villa Besurta, &c. Alodium regale.* liberum. Charta Fulconis Comitis Andegav. an. 1033. *Hæc omnia sine censu & sine decima, libera & quieta, ut regale Alodiũ.*

☞ Quamquam *Alodium* pro prædio immuni & libero, nullique præstationi aut oneri obnoxio usurpari solitum est, certum nihilominus videtur aliquando acceptum fuisse pro feudo seu prædio quod à reali sive personali servitio minime liberum esset. Et hinc forte effluxit usus ut *Alodium liberum*, Gall. *Franc-aleu* diceretur, cum prædium immune ab eo quod alicui servitio vel oneri obnoxium esset, distinctum vellent. Frustra enim additum fuisset vox, *liberum*, si hac una, *Alodium*, idem significatum habuissent. Sed quid conjecturis opus est, ubi suppetunt argumenta? Charta Bernardi Comitis Bisuldunensis an. 999. in Marca Hispan. col. 418. qua Comes concedit Monasterio Arulensi functionem vel censum sive pascuaticum sibi debitum ab hominibus in valle Rivi-Ferrarii manentibus, aut qui in ea habebant *Alodem Curialem, quem vulgò dicimus fevalem.* Tabularium SS. Trinit. Cadom. fol. 20. verso. *Sex homines ibi habemus quos* ALOERS *vulgò vocant. Quisque eorum tenet ortum suum, faciuntque servitia ad propinqua maneria, & reddunt per annum 16. denar. & 4. minas avenæ.*

Duplex autem alodium statuunt Consuetudines municipales, alterum nobile, alterum villanum, *Aleu noble*, *Aleu roturier.* Alodium villanum, dicitur prædium quod nullam habet jurisdictionem, seu *Justitiam*, cujus possessor nullam debet præstationem nec laudimia. Ita Trecensis art. 54. & Vitriacensis art. 22. 59. Ejusmodi sunt prædia, quæ *alodia* nude appellari in Tabulario Vindocinensi diximus. *Alodium nobile*, illud est, quod jurisdictionem seu superiorem justitiam habet, & nulli homagio, aut servitio feudali, nullisque laudimiis obnoxium est. Ita Consuetudines Parisiensis art. 302. Trecensis art. 53. Vitriacensis art. 19. 52. & Normannica art. 102. Ejusmodi autem alodia, nobilia scilicet & villana, etsi immunia & libera dicantur, à superioritate alterius non tamen eximuntur, ut est in lib. de Feud. tit. de Alod. Unde alodium liberum aliquatenus feudum est, sed immune à servitiis feudalibus: tametsi diversum à feudo franco, quod licet liberum à servitiis, hominio tamen obnoxium est. Charta Raimundi *Xamar de Invidio* Militis ex Comitatu Ruscinon. an. 1318. *Quæ omnia vendidi & tradidi pro franco & libero alodio, credens, illa esse* ALODIUM, *& in veritate sunt, & esse debeat feudum, & feudo nostro, & tenentur ac teneri consueverunt in feudum pro vobis & nostris.*

Fatendum tamen, sæpe *Alodia* nullos agnovisse dominos, quod licet colligere ex aliquot veteribus tabulis. In Regesto Comitatus Tolosæ fol. 42. extat Homagium Bernardi V. Comitis Convenarum, præstitum Raymundo Comiti Tolosano mense Novembri ann. 1244. in quo agnoscit, quod *feoda, quæ modo recepit à D. Comite Tolosæ, ipse, & antecessores ejus, non tenuerant in feodum ab aliqua seculari vel Ecclesiastica persona: imo erat* ALODIUM *proprium, & ita ipse & antecessores ejus tenuerant pro Alodio a tempore cujus memoria non existebat.* Charta alia B. Episc. Ruthenens. an. 1239. ibid. fol. 6. *Quod siquidem Podium est* ALLODIUM *nostrum & Ecclesiæ Ruthenensis, de quo nunquam recognoscendo vel aliter respondimus, vel respondere debemus alicui domino temporali.* Tabularium Vindocinense an. 1077. *Quod videlicet* ALODIUM *pater ejus & prædecessores ipsius absque ulla dominatione vel servitio longo tempore jure hæreditario possederunt.* Charta Guichardi Episcopi Matiscon. in Regesto Feodor. Burgund. ann. 1169. *Guillelmus de Salsaco Domicellus, asserens per juramentum suum, res, jura, dominia, & usagia inferius annotata ab aliquo non tenere, sed eadem in francum, purum, & liberum* ALODIUM *se habere, pro suo commodo evidenti accepit in feudum ligium à nobili viro Hugone Duce Burgundiæ cum homagio manuali quingentas panalatas terrarum sitarum apud Chigiacum, &c.* Charta Roberti Comitis Drocensis ann. 1206. in Tabul. Campaniæ: *Comitissa vero mihi concessit per istas conventiones, quod ego possum facere unam fortericiam in Alodio meo de Fara... ego vero posui in eorum feodo ligio totum Allodium meum, quod est in dominio Branæ & Faræ, quod videlicet* ALLODIUM *a domino non tenebam. Et est sciendum, quod de hoc Allodio, quod posui in ligio feodo Comitissæ, & filii sui Theobaldi, & dominorum Campaniæ, totus ligius sum, &c.* Alia Matthæi Ducis Lotharing. ann. 1220. ibid. *Notum.... quod Novum-Castrum in Lotharingia, quod de* ALLODIO *meo erat.... recepi in feodum & homagium de Blancha Comitissa Trecensi, &c.* Vide Hist. Episcopor. Lodnvensium pag. 131. 135. Probat. Hist. Drocensis pag. 271. Joan. Dametum in Hist. Regni Balearici pag. 315. 319. &c. Fridericum Sandeum in Consuetudines feudales Gelriæ tit. 1. cap. 1. §. 17. 18. 19. 20. & seq.

Jam vero quare *Alodiarii* prædia sua interdum in feudum ultro erigi curarent, servitiisque feudalibus sese adstringerent, præclare aperit Lambertus Ardensis: *Audierat sæpius, & à patribus suis didicerat, quòd antiqui nobiles multi, in Ghisnensi terra manentes, postquam reverendæ & digne memoriæ memorandæ Pontivi quondam & S. Pauli atque Ghisnarum Comes Walbertus sæculo vale dixit & terram Ghisnensium non infirmis & imbecillibus dereliquit hæredibus, à viris nobilibus, sive Episcopis, sive Abbatibus, sive Præpositis, vel etiam quibuscumque Ecclesiarum Prælatis, aut personis, ut majoris militarent nominis auctoritate, & sub majorum protectione in secura pace viverent, similis conditionis dono, & sua in feodum susceperint prædia. Hæc autem fuerunt ea, quæ per eundem & ad eundem Episcopum de* ALLODIIS *sive prædiis in feodum commutavit Adela, &c.*

¶ ALAUDIUM, Pro ipsis Laudimiis usurpatur, apud Bodinum de Republica lib. 1. cap. 9. pag. 107. edit. 1586. *Aldius autem ex justa servitute manumissus; inde* ALAUDIUM *& laudimia dicuntur honoraria munera, quæ domino fidem accipienti à vasallo tribui solent.*

ALODIUM FALSUM cujus mentio occurrit in aliquot Chartis Monspeliensibus an. 1534. & 1535. *Et primo sub viatico in falso Alodio unum quoddam suum hospitium, in quo habitat. Ubi falsum Allodium* dicitur, quod non sit feodum, nec etiam vera pro-

prie-

prietas, cum usu fructuario jure possideatur.

ALODUM HABERE IN RE ALIQUA. Libertates concessæ villæ Montisbrusnnis M. Nov. 200. 1223. à Guigone Comite Forensi, MSS. *Si aliqais babeat Alodium ia re aliqua, & obligaverit alodium alicui, le beaevisers* (beneficiarius) *non debet dare aliqaid pro investitura illi, qui Alodium pignori accepit. Item si ille qui babet Alodium in re aliqua, vendiderit, vel donaverit, vel alio modo alienaverit Alodium suum, le beaevisers non tenetur dare aliquid pro investitura, nisi unum denarium de solido, vasto pretio re æstimata, si res fuit aliter quàm vendenda alienata, &c.*

¶ ALODII INFRACTIO, Violatio jurium & privilegiorum eorum, qui tenent alodia. Ex Chartul. Dunensi: *Tune Monaebus qui tunc Prior erat apud Chamarcium misit ad Gaufredum Vicecomitem* (Dunensem) *maadeas ei, ut sibi rectitudinem de famulis sui faceret, qui archam illam ia Alodio S. Martini fregerant, & de archa scilicet fracta, & de* ALODII INFRACTIONE. Et paulo post: *Tbebaudus Comes Gaafredum Vicecomitem pro* INFRACTIONE ALODII *submonuit. Die igitur coastituta placitandi Gaufridus Vicecom. apud Carnotum ia curiam Comitis venit, & auditis utriusque causis, judices qui affueruat, judicaverunt, quod Gaafridas Vicecomes archam ipsam annona plenam restitueret ac redderet, & pro* INFRACTIONE ALODII *lx. libras Comiti atque Monacho emendaret.*

¶ ALODIUM INFRINGERE, Est servitia ab *Alodariis* exigere, quæ à solis *Feudalibus* debentur. In eod. Tabulario Dunensi Charta 94. *Tunc accedentes Monachi ad Comitem, fecerunt clamorem de Fromuado Celerario, qui equos cujusdam quadrigarii de domo Ingelrici majoris vi extraxerat ad eleias portandas ad castellum Puteoli, & boc modo* ALODIUM INFREGERAT.... *ibique Fremaudas emendavit Monachis boc, qaod de domo Ingelrici equos vi extraxerat & Alodium infregerat.*

ALODIARIUS, ALODARIUS, ALOARIUS, Qui *Alodum*, seu prædium, etiam domino obnoxium, possidet; *tenens*. Domesdei: *Qaaado moritur Alodiarias, Rex inde babet relevationem terræ, excepta terra S. Trinitatis.* Willelmus Gemeticensis lib. 3. cap. 8. *Abbatique locum cum tota villa tradit, quam ab Alodiariis auro redemit.* Thomas Walsinghamus pag. 419. eadem verba habet: sed perperam editum, *à lodariis*, divisa voce. Vetus Charta apud Guesnaium io Annalibus Massiliensibus p. 255. *Iidem bomines* (villæ) *qui se dicebant Alodiarios, &c.* Goffridus Vindocinensis lib. 2. Epist. 7. *Si pro consecratione professionem, pro professione ab Alodiario B. Petri subjectionem vobis vindicastis, &c.* De se loquitur Abbate Monasterii Vindocinensis, quod *Alodium S. Petri* esse dixit lib. 1. Epist. 2. 3. 15. 18. In inscriptione vero ejusdem Epistolæ 16. & 25. *Alodiarium Apostolicæ sedis* se nominat. Neque alii sunt, quos *Aleutiers* vocat Coosuetudo Hannoniæ cap. 61. 68. 69. 77. 78. 80. 81. 84. 95. Vide Historiam Monasterii S. Audoeni Rotomag. pag. 461. 462.

ALOARII, & ALOERII, Eadem notione. Domesdei: *Laasevvite Godvvinus tenet de Comite Ovv*, (Augi) *& de eo septem Aloarii.* Consuetudines Catalaniæ inter Dominos & Vassallos MSS. cap. 55. *Si duo vel tres Masoverii vel Aloerii, franchi eruat intra terminos alicujus castri, &c.* Vide io *Mansonarius*. Cap. 58. *Si aliquis dominus Aloërius alicujus castri habens duos filios, dividat castrum in duas partes, &c.* Cap. seq. *Si duo pares Aloërii fiat in eodem castro, &c.* Qui vero *Aloërii* hic nominantur, *Aloèrs* appellantur io Consuetudinibus Catalaniæ vernaculis MSS. *Si alcuns Alobes, Cavaliers bo vilains &c.* Cap. seq. *Si alcuns* ALOHER *es en alcun castel, senior del castel coatea ab eyl del alou, e dau que no bes alou, lodis Aloher no es tengus de monstrar en poder deldit senyor del castel, &c.*

Hinc colligere licet quid sibi velit hæc vox, cujus nntionem vir doctissimus ignorare se profitetur, in Formulis vett. cap. 29. *Et tales colpus ei dedi, pro quibus ipse mortuus est, & quod feci, saper me fecit, & ego bodie ipsum facio infra damnum & forbatudum infra noctes 42. sicut lex est & nostra consuetudo, apud tres* ALOARIUS, *& 12. conlaudantes juraveruat, & liaguas eorum legibus direxeruat.* Formulæ eædem cap. 33. *Insequenter vero post ipsum tres Aloariæ & 12. conlaudantes juraverunt, & de liaguis eorum legibus dixerunt.* Ubi *Aloarii* sunt homines, qui alodos possidebant, quorum sacramenta exigebantur in actorum confirmationem. Nam *apud tres aloarius*, idem valet quod *cum tribus aloariis*. Vide *Apud*.

ALODIALIS, idem quod *Alodarius*, seu *tenens*. Charta Willelmi Ducis Normann. ann. 1042. in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 959. *Dedi etiam Ecclesiam Radulphi villæ, & unum Alodialem in ipsa villa.* Infra: *Dedi quoque unum Alodialem in Amundavilla, quietum ab omni consuetudine.*

Jam vero de horum vocabulorum etymo variæ sunt auctorum sententiæ. Cujacius *alodiam* dictum vult, quasi sine *Lode*, quod ejus possessor sit sine *lode*, & nemini sit *Leodes*, id est, vasallus. Budæus à laudatione auctoris effictum vocabulum fingit, *quo qui prædia eo jure babent, laudare, boc est, nominare auctorem suum nemini tenentur.* Rhenanus & Vadiaous à voce Germanica *anlode* deducunt, quod ea bona familiis velut coagmentata & conjuncta essent, ex *aen* & *lods*, *adsortium*, sors, quæ ad aliquem pervenit familiæ herciscundæ judicio. Alii ab *ald*, voce, quæ *vetus antiquumque* sigoificat, apud Aventinum in Gloss. quæ notatio, inquit Bignonius, ad hæreditatis & paternam terram proxime accedit. Dominicus de prærog. allodior. alodem dictam opinatur quasi *oba leiden*, id est, sine subjectione: à voce *leiden*, quæ Germanis, pati, subire significat, sicut & subjectinoem & servitium. Non desunt præterea qni alodem à voce Theutonica *los* deducunt, quæ sortem sonat, quasi alodium sit prædium, quod sine sorte obvenit. Spelmannus à *Leod*, *populare*, Saxonico: ita ut *aleod*, sit idem, quod *prædiam populare*, oppositum feudo, quod est *prædium dominicale*. Quidam haoc vocem ejusdem origiois esse volunt, cujus *Alauda*, quæ vox est Gallica, ut mox innuimus: nam & *alaudum* pro *alodam*, elatum etiam constat. Vide Raguellum. Wendelinus ab *alder* etymon accersit, quod *alodis* sit legitima hæreditas, quæ ab *alders*, id est, majoribus nostris, defertur, vel ab *aël*, quod sonat legitimum, ingenuum, & *lod*, onus, vel *laden*, tollere, auferre, &c. Denique plerique è doctioribus existimant, vocem esse primigeniam Gallicam vel Francicam, quæ prædium, ac rem propietario jure possessam denotat: quos inter est Gallandus. Mitto hoc loco ridiculum etymon, quod habet auctor Breviloq.

☞ Hickesius ad calcem Gram. Theotiscæ p. 91. *Alodium* oriri putat ab adjectivo Theotisco *all*, quod in compositione præfectionem plenitudinem & præstantiam denotat: & à *Seando-Gotico lod* vel *lood*, quod *fundi proventam*, & *fructum territorii annuum* cum usufructu significat. Atque post allatos Islandicos & Gothicos contextus colligit *lood* esse vocem forensem Gothicam, quæ fundi fructum vel usum fructum significat; & cum adjectivo *all* denotari prædium magis vel minus liberum, cujus possessor dominium directum cum utili habet, absque ulla servitute; & proprie dicitur *Allodium*, Gall. *Franc aleu*: vel non

tenet perfecto & pleno dominio, solvitque superiori domino censum aliquem, & aliquod præstat servitium, quod est pars allodii, & proprie constituit feodum seu beneficium censui aut servitio obnoxium. Si tot conjecturis novam addere liceat, dicam, vocem *Alodis* Gallicam videri seu Britannicam, compositam scilicet ex *al* articulo & vocabulo, *laud*, vel *lod*, quod Armoricis nostris est idem ac pars, portio, hæreditas.

¶ ALOERII. Vide in *Alodiis*.

¶ ALOGA, *Equi*. Amalthea. Constant. ibid. *Alogum*, *Equus*, *quod ratione careat*. Scilicet à Græco ἄλογον, Rationis expers. Hinc S. Augustinus mox in *Alogia*, vocat *Aloga*, Animalia quævis ratione carentia.

¶ ALOGATOR, *Præfectus generalis equitibus*. Laurentius in Amalthea.

¶ ALOGI, ut scribit Hofman. sive *Alogii* cum Isidoro Orig. lib. 8. cap. 5. Hæretici sunt, sic dicti, quod Verbi Divinitatem negarent, respuentes Johannis Evangelium & Apocalypsim. Ἄλογοι, sine Verbo, ἄνευ λόγου.

¶ ALOGIANI, Eodem notione. Vide Hofmanni Lexicon.

ALOGIA, *Convivium sine sermone, quia antiqui silenter prandebant*. Ita Breviloq. Gloss. Lat. MS. Regium cod. 1013. *Alogia convivium, Græcè*. Aliud Gloss. Græc. MS. Reg. cod. 1673. ἀλογία, Περγυμ. S. Augustin. Epist. 86. *Quo possimus dominica Alogia refecti omnes æquali corde digne cantare: Saturasti, Domine, animam inanem, &c.* Et infra: *Quid est autem* ALOGIA, *quod verbum ex Græca lingua usurpatum est, nisi cum epulis indulgetur, ut à rationis tramite devietur. Unde animalia ratione carentia dicuntur Aloga, quibus similes sunt ventri deditis, propter quod immoderatam convivium, quo mens, in qua ratio dominatur, ingurgitatione vescendi ac bibendi quodammodo obruitur,* ALOGIA *nuncupatur*. Vide Fragm. Petronii pag. 44.

¶ ALOGISTA, ἀλόγιστος, Qui non tenetur rationem reddere, in D. l. 5. §. 5. de Admin. tutel.

ALOGOS, Infans. Gloss. Sax. Ælfrici: *Infans, vel alogos*, unypneceode cild. Prima vox *mutus* sonat, altera *infans*.

¶ ALOGUS, ἄλογος, Rationis expers. Pluries occurrit apud Martianum Capellam. Vide *Aloga*, & *Allogus*.

ALOIGNA, Cepe Ascalonita, *Eschaloigne*, *Eschalote*. Fleta lib. 2. cap. 12. §. 4. *Centena ceræ, zucarii, piperis, cumini, amigdalarum, & Aloignæ, continet 13. petras & dimidam.*

ALONAZON. Ordericus Vitalis lib. 11. p. 834. *Guillelmus Ebroicensium Comes ... decrevit Deo in proprio fundo domum ædificare, in qua electi* ALONAZONTES *cum vera religione Regi Regum congrue possent militare.* Hinc emendandus idem Scriptor pag. 833. *Super Rogerium Cluniacenses Alonaxdi tale scripserunt epitaphium &c.* Legendum enim, *alonazontes*. At unde hæc vox orta, non omnino planum ἅλων Græcis est *area*, unde ἀλωνίζειν, *in areis versari*. Sed quid *area* cum Monachis commune habet; erunt fortè qui ἀναζῶντες legendum censeant.

¶ ALONGUARE, Differre in aliud tempus, procrastinare, Gall. *Remettre, retarder, differer*. Codex MS. rituum Monasterii B. M. Deauratæ: *Non propter hoc consuetum amittitur jus ... sed solutio istarum rerum* ALONGUATUR *in uno dierum sequentium*. Vox Occitanæ originis.

¶ ALONUS. Chron. Parmense ad an. 1266. apud Murat. to. 9. col. 781. *Et habebant dicti de parte Domini Uberti Pelavicini arma ad* ALONOS, *qui dicta arma raspaverunt, qui non fuerant ad rumorem timore partis Ecclesiæ*. *Alon* Hispanis est ala; num arma quæ ad alas exercitus erant posita?

ALOPECIOSA, *Calva ab Alopecia morbo aream nudam capitis reddente*. Onomasticon vetus apud Turnebum 28. 5. *Alopecia*, vox nota Plinio in plurali numero, Profluvium est capillorum, quod ex morbo solet accidere, Medicis nostris *Alopecie*, Græcis ἀλωπεκία, ab ἀλώπηξ, vulpes, quod vulpes crebro id morbi patiatur, vel quod arescant herbæ ubi lotium vulpis fuerit effusum. Vocem *Alopeciosus* usurpavit Octav. Horatian. 1. 6.

ALOPEX, Vulpes, ex Gr. ἀλώπηξ. Versus inscripti cuidam Ecclesiæ, apud Leonem Ost. lib. 1. cap. 12.

Ore truces ululare lupi sub nocte silenti,
Alopicesque olidæ dudum gannire solebant.

¶ ALOPUS, *Qui propter mercedem alapas patitur*: Gloss. Isid. Rectius Pithœus, Johan. de Janua & supra Cangius habent *Alapus*. Vetus Lexic. Monast. *Alapus, Qui alapas patiendo quærit victum*.

¶ 1. ALOR, κοττισμός, *Lusus aleæ*, in Supplemento Antiquarii.

¶ 2. ALOR, Idem quod *Alodis*, Gall. *Aleu*, Charta Chlodovei III. an. 692. apud Felibianum in Hist. Monast. S. Dionysii p. xiij. *Quidquid ipse Ingobertus vel memorata Ageutrudis tam de* ALORE *parentum, quam de comparato vel de qualibet adtractum ibidem tenuerint, vel possederint*. Vide *Alodis*.

¶ ALOSA, Piscis marinus, f. ἅλς ἁλός, mare, sic dictus, Gall. *Alose*. Lat. *Clupea*. In fluminibus exspatiatur vere & æstate.

¶ ALOSUS, *Alatus*, Gall. *Ailé*. Missale Francor. apud Mabill. de Liturg. Gallicano pag. 316. *Quemadmodum sanctificasti officia Tabernaculi testimonii olim cum Arca, Oraculo, Cyrubin* ALOSIS, *velis, columnis, candelabro &c. Ita nunc, &c.*

¶ ALOTUM, pro *Alodum*, Legitur in voce *Lunaticum* post vocem *Lunaris*.

¶ ALOXINIUM, Idem forte ac Pigmentum, quod quidem recentioribus, teste Joanne de Janua, usurpatur pro *potione ex melle & vino & diversis speciebus confecta, suavi & odorifera*. Hujusmodi autem potionem quam aliqui *Nectar*, Galli *Hipocras* vocitarunt, in majoribus festis Monachis & Clericis datam aliquando, atque etiam à fundatoribus Ecclesiarum Chartis legatam fuisse, præter plurima Chartarum instrumenta, testantur Petrus Venerab. in Statutis Cluniac. cap. 11. Udalricus lib. 1. Consuet. Cluniac. c. 52. Sugerius in Testamento, & alii multi de quibus in voce *Pigmentum*. Quibus omnino consentit Charta Balduini Decani Aniciensis, qui, ut refertur in nova Gallia Christ. to. 2. col. 742. A. *Pro anniversario suo dimisit Clericis superpelliciam portantibus in Ecclesia, potationem vini per sex dies Paschæ faciendam, & in prima die* ALOXINIUM, *&c.* Jam vero de vocis origine nihil ipsa hac significatione certius indagari potuimus. Alienum non videtur si ab ἅλς ἁλός, sal & ξυνὸς communis, promiscuus deduxeris. Sed propius accedit *vinum alosanthium*, quod Dioscor. 5. 41. est vinum flore salis conditum, id est ambari odore suffitum. Alosanthus enim Matthiolo in eundem Dioscor. 5. 83. est flos salis, qui & *Ambra* à nonnullis appellatur. Ergo ex voce *Alosanthium* facile fieri potuit *Aloxinium*.

¶ ALPA, pro *Alpis*. Vide in *Alpes*.

¶ ALPAGIUM. Vide in *Alpes*.

¶ ALPAL, f. Palam. Visitatio Monasterii S. Amantii Rutenensis an. 1347. ex Archivo S. Victoris Massil. *Presbyter curatus diebus Dominicis & aliis consuetis Alpal excommunicatos pronunciet*.

ALPARGATES, Sparteæ, calcei ex funibus, Hispanis *Alparga*, in Constitut. Teresianarum cap. 8. Vide *Abarca*. Synodus Limensis an. 1594. tom. 4. Collect. Conc.

Hi-

Hispan. p. 707. *Caligas faciant & cannabaceas soleas, vulgo Alpargates*, *Alpargata* vertit Sobrinus in Lex. Hisp. Gal. *Une espece de souliers faits de chanvre: il s'en fait aussi de soye, & de joncs la plupart.*]

¶ ALPATICUM. Vide in *Alpes*.

ALPES, vocati non modo montes, qui Italiam ab Gallia & Germania disterminant, sed etiam universim quivis montes altiores. Gloss. Lat. Gr. *Alpes* ὄρη ὑψηλά. Isidor. lib. 4. cap. 8. ALPES *proprie montes Galliarum sunt, de quibus Virgilius, Aerias Alpes, & dicendo Alpes, verbum expressit à verbo: nam Gallorum lingua Alpes alti montes vocantur*. Quæ quidem hausit à Servio ad illud Virgilii lib. 3. Georg. *aërias Alpes*: ubi ait à Gallis *aërios montes Alpes* vocari. Hac igitur notione, *Alpes* Pyrenæos montes appellavit Ausonius Epist. 24. ut & Fortunatus lib. 6. poëm. 2. & 7. lib. 10. poëm. 25. quo sensu *Alpinos Hispanos* dixit ex Catone Gellius. Ita Atho Monti, *Alpis* nomen non semel tribuit Sidonius carm. 2. & 9. *Alpes Arvernas* dixit Fortunatus pictav. Episcopus: *Alpes Astoricenses*, Osmundus Episcopus Astoricensis Epist. ad Idam Comitissam Boloniæ: *Alpes Dofrinas* in Dania Saxo Grammaticus lib. 8. pag. 134. Dudo lib. 1. de Actis Normann. *Quarum Dacia — prægnis Alpibus emunita*. Adam. Bremensis cap. 229. *Normannia, quæ suis Alpibus circumdat Suconiam*. Occurrit iterum cap. 239. *Alpes montis Zebraii*, *Alpes Roscidæ vallis*, apud Lucam Tudensem cap. 86. 90. *Alpi d'Apennine*, apud Joann. Villaneum lib. 1. cap. 33. *Alpes Romaniæ*, apud Albertum Aq. lib. 2. cap. 43. lib. 3. cap. 33. *Alpes Bastarnicæ*, in Tabula Itineraria: quæ *Mons Carpates* Ptolemæo, nuda *Alpes*, Jornandi. *Alpes ultra caput Danubii* statuit etiam Eustathius ad Dionysium. Adde Ermenricum in Vita S. Soli cap. 4. [& Hist. Dalphin. to. 2. p. 72.]

ALPES, Pascua montana, quo æstate pecora aguntur & pascuntur, ea scilicet, quæ in montium convallibus sita sunt. Nam non desunt, qui genuina notione *Alpes*, montium seu collium angustias significare censent: atque in iis Procop. lib. 1. de Bello Goth. pag. 186. Edit. 1607. ἄλπεις καλοῦσι· τὰς γὰρ στενοχωρίας οἱ ταύτῃ ἄνθρωποι. Et Eustathius ad Dionysii περιήγ. p. 42. qui τοῦ ἄλπεις λέξιν ait, σημαίνει δὲ ὑψηλὰ τὰ χωρία. A Procopio hausit Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. ἄλπεις, αἱ στενοχωρίαι. Charta Notherii Veronensis Episcopi ann. 921. apud Ughellum: *Portionem etiam meam de silva, quæ dicitur Forojuliana: itidem addo & campum meum in Luxino ad* ALPES *faciendas*. Alia ann. 1168. apud Augustinum *de la Chiesa* in Hist. Pedem. cap. 26. *A Carolo Episcopo Taurinensi quasdam Alpes, in valle Lancei sitas, acquisivit*. [Charta Guigonis Andreæ 1222. to. 2. Histor. Dalphin. pag. 505. *Item confirmo & concedo prædictæ domui Alpem illam, quæ dicitur Chalmeniens ad æstivandas oves suas, ita quod nullus alius in eisdem pascuis animalia ad pascendum possit inducere, quæ scilicet Alpis terminata est, &c.*] Acta Murensis Monasterii pag. 52. *Provideat & ordinet qualiter ad Alpes pecora mittentur*. Adde pag. 53. 54. Annotatio Arnonis Episcopi, apud Canisium. *Una cum campis, silvis, Alpes, aquis, aquarum decursibus, &c.* Ibid. *Tradidit supradictus Dux in præscripto pago duos Alpes, qui vocantur, Ganzo & Laduza, in quo sunt tantummodo pascua ovium*. Chartæ Alemannicæ Goldasti n. 27. *Hobas in Uzzinwillare, & Alpem pascuam ad Monasterium contradidit*. Donationes factæ Ecclesiæ Salisburgensi cap. 1. to. 6. Antiq. lect. Canisii: *Dedit idem Dux ad eandem sedem colonias, & silvam magnam cum pratis & pascuis ibidem pertinentibus, & Alpes duas ad pascua pecudum*. Cap. 3. *Ad cucullas colonos sex, & prata & silvam & Alpes quatuor*. Cap. 8. *Saltum ad venationem atque ad pascua pecorum Alpes, &c.* Conradus de Fabaria de Casib. S. Galli cap. 10. *Donavit Ecclesiæ curtem ad Cresarum... cum familia multa, cum planis, Alpibus, & pascuis*. Bertaldus Zuifaltensis Abbas de origine sui Monasterii: ... *In montanis prope positis amplas Alpes, vel Salicæ terræ agros*. Charta Ludovici Pii ann. 838. pro Monasterio Anianæ: *Et inter confinia de pago Ruthenico seu Nemausenso Alpes ad pecora alenda, seu alios usus*. Occurrit etiam eadem notione *Alpa* in Chartis Aleman. n. 86. *A Meggelit Alpa, à portaris Alpa*. Ita usurpatam hanc vocem observare est in variis Tabulis apud Ughellum to. 1. 898. 915. to. 2. pag. 107. 130. to. 5. pag. 1115. Columbum lib. 1. de Episcopis Valentin. n. 142. Guichenonem in Bibliotheca Sebusiana cent. 1. cap. 32. 81. Acherium [to. 5. Spicil. p. 400. ubi Alpes à pascuis & montibus distingui videntur: *Res quas obtulit Magelfredus... cum capellis, castris, casis... pascuis, rupibus, planitiebus, montibus, Alpibus, una cum servis, &c.* Item] to. 10. p. 637. & alios passim. Præterea à Rainardo Abbate Cisterciensi in Instit. c. 57. &c. [*Alpes pascuales* apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 182.] Vide Alpva.

ALPES, Altitudo. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbatis Corbeiensis lib. 1. cap. 16. [inter Acta SS. Bened. sæc. 4. part. 1. pag. 479.] *Ubi jubebat mihi nostrum sternere lectum*, (in agris sulcis) *quorum latera hinc inde pulcris nos ambiendo fovebant fulcris, dum equi sella in medio posita, quæ unam mihi Alpem ad caput præbebat, alteram illi*.

ALPAGIUM, Jus ipsum pascendi pecora in alpibus, vel pensitatio pro facultate ea abigendi in alpes. [Computum Castellani Graisivod. in Dalphinatu an. 1333. inter adversaria Domini *Lancelot*. *Castaneæ, cera, sal, casei Alpagii, fenum, ligna, denarii, &c.*] Tabular. Ecclesiæ Tarentasiensis; *B. Comitissa Sabaudiæ mater Domini comitis, Chartæ hujus auditoribus Sal. in Do. Notum facio universis, quod medietas pascuorum & Alpis in monte supra Altam Curiam, ad Comitatum pertinens, quam medietatem in usus proprios converti injuriose, cum commune esse viciniis habitatoribus certum esset, & eam ex antiquis temporibus pacifice possedissent: ad monitionem autem venerab. Patris & Tarentasiensis Archiepiscopi, & ejusdem Ecclesiæ Capituli, recognoscens, quod injuste hoc fecerimus, ad pristinum statum revocamus, sicut inveneramus ..... retenta medietate* ALPAGII, *sicut ..... quatenus habuerat Comitatus. Testes Aimo de Aima Canonicus Tarentas. Eccles. Rollandus Miles de Turnone, Willelmus Balb. & Aimo Milites de Aima. Petrus Gonteris Mistralis de Salino, Ebrendus Mistralis de Musterio, Blancus de Salino, Anselmus de Cors. Actum anno grat.* M. CC. XII. XIV. *Kal. August. apud Salinum in domo mea*. Chartam integram à nobilissimo viro Joanne Constantino Comneno nobis communicatam hic descripsimus, quod ex ea tandem eruatur, Beatricem Viennensem Humberto III. Sabaudiæ Comiti marito superstitem vixisse, etsi secus tradatur ab eruditissimo Scriptore Sam. Guichenone, qui etiam hujus Chartæ meminit pag. 263.

ALPATICUM, Eadem notione, in Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 42. *Et medietas de Alpatico de montibus qui sunt super Vilarbonold*. Et fol. 18. *Et Alpaticum de Chalveta usque ad Rivum brugientem*. Rursum fol. 50. *Et habeo quartam partem de Alpatico de aqua, quæ vocatur Vori, usque ad altiora loca montium &c.*

¶ ALPESTRIS, Montium incola, Gall. *Montagnard*. Guido Aretinus de suo itinere Romano ad Joannem

nem XIX. Papam in Annal. Bened. tom. 4. pag. 324. *Quid plura? infirmitate cogente Romæ morari non poteram vel modicum, æstivo fervore in locis maritimis & nobis* ALPESTRIBUS *minante excidium*. *Et* videtur redundare.

¶ 1. ALPHA. Gesta Tancredi in expeditione Jerosolymitana auctore Radulpho Cadomensi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 168.

Tunc oculis clausis Turcus, sed Francus apertis
Dimicat, & subito versa vice prævalet illo,
Qui prope victus erat; superatur qui superabat.
Hic fugit, ille fugat, Baal ruit, obruit ALPHA.

Per *Baal*, uti conjicio, Radulphus hic intelligit Mahumedem Turcarum Pseudo-prophetam. & per *Alpha* Christum Dominum juxta illud Apocalypsis 1. 8. *Ego sum α & ω, principium & finis*.

¶ 2. ALPHA *Græcum*, inquit Isid. l. 14. Orig. cap. 26. *in dextero brachio superiori O littera conjuncta chœnix est*, id est mensura 6. Sextariorum.

¶ 3. ALPHA, pro *Alba*, Gemma, unio. Vide *Alba* 1.

1. ALPHABETUM, in modum crucis bis in pavimento describit Pontifex, cum consecrat Ecclesiam. Bruno Signiensis de consecrat. Ecclesiæ & alii rituum Ecclesiasticorum Scriptores passim, ubi de consecratione Eccles. Vide *Abcturium*, *Chirographum*.

¶ 2. ALPHABETUM. *Chartæ per Alphabetum divisæ* eæ dicebantur, quarum duo exempla prorsus eadem, & inter utrumque litteræ majusculæ describebantur ea parte, qua secari & dividi debebant hujusmodi instrumenta, ut unum uni, alterum alteri contrahentium traderetur. Per medium igitur litterarum sic exaratarum membrana secabatur ad vitandam fraudem. Exorta enim lite componebantur exemplaria. Si cohærebant litteræ majores decisæ, nulla falsitas timenda, sin autem, statim retegebatur. Charta Rainaudi Lugdunensis Archiepiscopi de villa S. Andeoli an. 1215. to. 2. Macer. Insulæ Barbaræ pag. 528. *Et ut hoc nostrum dictum....ratum & firmum in posterum habeatur, præsentem* CHARTAM PER ALPHABETUM DIVISAM *in signum testimonii & continuæ pacis inde fieri, & sigillo nostro cum sigillo Ecclesiæ Lugdunensis & sigilli Arthaudi de Roussillon jussimus roborari*. Chartarium MS. Ecclesiæ Auxitanæ cap. 155. de impignoratione Oddonis de Arbeissano: *In cujus rei testimonium præsens Carta per Alphabetum dividitur in duas partes*. Harumce Chartarum specimen vide, si cupis, apud Mabillon. lib. 5. de Re Diplomatica p. 425. Vide etiam infra *Chartæ divisæ* in voce *Chirographum*.

¶ ALPHACHINUS, & *Alphaquinus*, sapiens, doctor, qui sacris præest, apud Turcas. Chron. Terræ Sanctæ Radulphi *Goggeshale* Abb. apud Marten. tom. 5. Amplis. Collect. col. 570. *Ego vero à sapientibus nostris Alphachinis frequenter audivi*. Et col. 572. *Igitur Alphachini & Cassini, ministri scilicet nefandi erroris, Episcopi & Presbyteri*. Conc. Valentinum an. 1565. to. 4. Collect. Conc. Hispan. p. 64. *Quoniam Machometanorum institutores, quos* ALPHAQUINOS *vocamus, pessimi sunt, & prava sua consuetudine alios facile inficere solent, prohibet illis Synodus, ne vel mulieres puerperas, vel ægrotos morbis periculo laborantes .... invisant*. Summus Mahumetanæ religionis pontifex etiamnum apud Mauros vocatur *Alfaqui*, unde inferiores hujusce superstitionis ministri dicti sunt *Alphaquini*.

¶ ALPHARACES, Equi Arabici. Vide in *Farius equus*.

¶ ALPHI, Papulæ, quibus aliquando facies turgescit, Gall. *Bourgeons*, *Boutons*. Medic. Salern. Edit. an. 1622. pag. 204. *Serum... lichenibus, vitiliginibus, Alphis, psoris, leprisque admodum convenit*. Laurentio in Amalthea *Alpi* sunt vitiligines ab ἀλφὸς albus sic dicti; unde hujus vocis etymon ducunt a candore, quod hujusmodi vitiligines speciem referant minutarum unionum, quæ passim ab albedine *Albæ* dicuntur, interdum *Alphæ* & *Albulæ*. Vide *Alba* 1.

ALPHINUS, in ludo scacorum, persona, quam nostri *le Fol*, vocant, Itali *Alfino*. Alanus in Parabolis:

Sic inter schachos Alphinus inutilis extat.
Inter aves bubo, &c.

Pseudo-Ovidius lib. de Vetula, ubi de scacorum ludo:

Sex species saltus exercent, sex quoque Scaci:
Miles & Alpinus, Roccus, Rex, Virgo, Pedesque.

Infra:

Oblique salit Alphinus, &c.

¶ ALPHITA. Vide *Alfita*.

¶ ALPI. Vide in voce *Alphi*.

¶ ALPINAGIUM, Idem quod *Alpagium*. Camera Comput. Dalphin. Vienn. in Computo an. 1324. 23. Augusti. Cellerarius de Briordo computat de censibus & redditibus dicti loci, *In anciois, canabo, feno, cera, 33. lib. in gallinis, pullatis, vino & denariis, quorum aliqui sunt ceasuales de gardis, de tayllis generalibus, de laud. de* ALPINAGIO, *de gardis vinearum*.

¶ ALPOMEL, Sedes Præpositi Ecclesiæ Cathedralis Aniciensis cum Episcopus in Pontificalibus non celebrabat. Notitia de dignitate Præpositi, in nova Gallia Christ. tom. a. Instrum. col. 296. A. *Ipse* (Aniciensis Præpositus) *solebat habere locum ex adversa parte chori, quando Episcopus faciebat officium, aliis diebus sedebat ad locum qui dicitur* ALPOMEL *sed illum locum habuit Decanus in pignore, pro decem marchis argenti*. Hujus vocis origo, si bene hariolor, est *al*, quod in quibusdam Galliæ regionibus dicitur pro *à*, *au*, vel *à la*, Latine *in*, *ad*, & *pomel*, qui mihi videtur sedes ornata globis, quos vocamus *pommes*, vel *boules*: *Alpomel* ergo, si vera est conjectura, non est peculiaria sedes Decano erecta, sed sedes est navi proximior, quam occupare solet prima chori dignitas, ut loquuntur, & quæ *pomel* dicta sit ex iis pilis vel globis, quibus erat decorata.

¶ ALQUARIA, ALQUERIA. Vide in *Acheria*.

ALQUITRANUM, Naphtha, bitumen Babylonicum, *Alquitran* Hispanis, [Gallis vero, *Goudron*.] Secunda Curia Generalis Catalaniæ sub Jacobo Rege Arag. an. 1299. MS. *Nec etiam aliquis possit extrahere de terra nostra istas res prohibitas, scilicet peguntam, cepum,* ALQUITRANUM, *fustam, canabum, filum, &c.* [Epistola Bajuli Regis Majoric. an. 1327. ad Massilienses ex Archivo S. Victoris: *Fecit carricari 62. giaras Alquitrani, & tria pondera de mastayla, &c.*]

¶ ALRAUNÆ, ALRUNÆ, ALRUNNÆ, ALIRUMNÆ & ALIORUMÆ. Ita vocavere Gothi, veteresque Germani Magas suas, quæ apud eos eadem feruntur obiisse munia, quæ Druidæ apud Gallos, atque haud absimiles fuisse secutas leges. De his Janus *Frey* in lib. cui titulus Admiranda Galliarum 8. Paris. 1628. pag. 32. *Scimus ex Historiæ August. scriptoribus, aliisque, fuisse Druidas fœminas eandem, quam ipsi viri Druidæ professi sunt, professas locis in subterraneis sive hypogeis & concameratis doctrinam & philosophiam. Simile quid Germani de suis* ALRAUNIS *habent*. Apud Murator. tom. 2. p. 370. vocantur *Alrunnæ*. Vide *Alyrunnæ*.

ALSACIA, ALSACCIA. Lex Ripuar. tit. 58. §. 19. *Hoc etiam constituimus, ut hominem Regium Romanum, vel tabularium interpellatum in judicio non tanganet, & nec* ALSACIA *requirat*. Edit. Heroldi *Alsaccia* præfert.

☞ Sichard. & Cod. Corboniensis *Alsatia*, Cod. Guelferbyt. *Adsicia*. Derivatur ex Germano *Als* vel *Hals*, Collum, & *Sache*, Saxon. *Sake*, Causa, lis, controversia. Est igitur *Alsacia* idem quod Germanis JC. *Halssake* vel *Halssache*, nempe causa capitalis, ubi de

collo

collo sive capite accusati agitur. Hæc Eccardus in locum citatum.

ALSARE, Rebellare, Hispanice *Levantar*, Gallice *Souslever*. Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1276. apud *Diago* in Histor. Regni Valentiæ lib. 7. cap. 66. *Posse Saracenorum crescit in regno Valentiæ, & ALSAVERUNT se jam tria castra in ipso regno; & expectant quotidie auxilium, de quo sumus certi, quod debet eis venire, &c.*

¶ ALSATIA. Vide *Alsacia*.

ALSBERGUM. Vide *Alberga*.

ALSIERINA, Vasa unguentaria. Gloss. Saxon. Ælfrici *Fictilia, vel samia, &c. Alsierina*: readde, lemene facu. i. unguentarium fictile vas. Sed legendum videtur *Majerina*. Vide *Mazer*.

ALSOS. Charta Adelfonsi VI. Imperatoris Hispaniæ an. 1086. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *Quoniam quidem oportet vos de vestris artibus vivere, & ire per diversas terras: mando & desesto, quod nullus aliquis pignoret vos pro* ALSOZ, *neque pro hæreditate S. Facundi, nec illis pro vobis*. Legendum forte *Alodos*.

¶ ALSOSUS, pro *Alsiosus*. Papias: *Alsosus, id est, frigorosus ab Algeo*. Ita & Isidorus.

¶ ALT ET BAS, Summo jure, *Souverainement*. Bulla Gregorii Papæ de Pœnitentia Guidonis de Monteforti apud Rymer. to. 2. p. 17. *Memoratus Guido cum ejulatu non modico, profusis lacrimis instantia supplicationis verbis effusis, se* ALT ET BAS *sine tenore, modo, vel conditione aliqua, nostris mandatis exponens, petebat humiliter, &c.* Eodem sensu *Altè & Bassè* non semel occurrit in ejusdem ævi Instrumentis.

¶ ALTA MISSA, ECCLESIA ALTA, ALTA COMMEMORATIO. Improprie usurpantur in MS. Codice Rituum Ecclesiæ B. Mariæ Deauratæ, & alibi non semel pro Missa aut oratione quæ cantando dicuntur, & pro Ecclesia superiori respectu inferioris & subterraneæ: *Et post sequitur Commemoratio de Beata Maria, & dicitur* ALTA *ista Commemoratio, & propter hoc præcedit Commemorationem S. Spiritus: quia nos habemus talem regulam, quod omnes Commemorationes, quæ fiunt* ALTE, *cujuscumque sint, præcedunt Bassè etiam cujuscumque sint*. Ibid. *Dicitur Evangelium in matutinis in Ecclesia bassa, & aliis diebus per totum annum in Ecclesia Alta*.

¶ ALTA PATRIA, Regio superior, Gall. *Le haut Païs*. Rymer. to. 7. p. 471. col. 2. *Similiterque concedendi & permittendi, quod vina Altæ patriæ ducatus nostri, &c.*

¶ ALTA PRODITIO, Crimen læsæ Majestatis. Anglis proditio duplex, *Alta & Bassa*. Quidquid in Regem, Regnumque admittitur, *Alta proditio* est: Parentum, uxoris, filiorum, dominive cædes *Bassa* censetur proditio. Rymer. to. 8. pag. 163. *Dedimus & concessimus..... ..omnia maneria, terras, & tenementa, quæ fuerunt Owini de Glyndardy.... quæ ratione* ALTÆ PRODITIONIS *contra Regiam Majestatem nostram, per præfatum Owinum facta & perpetrata nobis forisfacta existunt, &c.*

¶ ALTAGIUM, Quidquid obvenit *Altari*, seu Ecclesiæ, tam ex agris, vineis, pratis, censibus, &c. quam ex quotidianis oblationibus. Hist. Beccensis MS. p. 506. *Scilicet quod dictus Presbiter assereret se debere percipere omnes minutas decimas &* ALTAGIUM *S. Martini*. Ibidem p. 510. *Quàm Vicariam ei contulit, hoc est, tertiam garbam & totum* ALTAGIUM *libere possidendum*. Litteræ Abbatis S. Eligii Attrebat. ex Chartulario ejusdem: *Hoc salvo quod duæ partes Altagii & omnium minutarum decimarum remaneant nobis*.

¶ ALTALAGIUM, Eadem omnino notione. Obituarium Ecclesiæ Moriensis MS. fol. 36. *Magister Simon Piccart Canonicus Mormordinavit dictam antiphonam, Salve Regina ..., pro cujus intertenemento* (concessit) *decimas &* ALTALAGIA, *quas & quæ habet, &c.* Hist. Comitatus Ebroicensis, Instrum. pag. 9. *Totum Altalagium & cætera ad Altalagium spectantia*. Litteræ Hugonis Episcopi Constantiensis ann. 1221. *Concesserunt hospitali Constantiensi ad sustentationem pauperum* ALTALAGIUM *ejusdem sine guerbis in perpetuam eleemosinam obtinendam, retentis eisdem Canonicis & eorum successoribus decimis & cardui varentiæ & aliarum fructuum*. Non semel etiam occurrit in Chartulariis Monasterii Fontanellensis, inprimis pag. 1351. co. 2. *Totum Altalagium pro 15. sol. Andegavensibus annuæ pensionis*. Charta Guillelmi de Mara de fundatione Capellæ de Mara in Diœcesi Constantiensi an. 1244. *Ego Guillelmus ut matricis Ecclesiæ servem indemnitatem, dedi & concessi* ALTALAGIO *B. Nicolai decem buccellos frumenti.....modiis omnibus acquittos*. Index MS. Beneficiorum Eccl. & Diœc. Constantiens. fol. 4. verso è musæo D. *Du Cangey*: *Item Rector percipit tertiam partem decima garbarum, & Prior dicti loci duas partes & medietatem* ALTALAGII. Vetus Codex Ecclesiæ Carnotensis fol. 79. *Hæ sunt Ecclesiæ, super quas Capitulum habet redditus, qui vocantur* ALTALAGIA, *& primo in Decanatu, Espinblcium reddit 15. sol. Gastelle 15. sol. &c.* Alibi: *Apud Drovas habet Capitulum 22. sol. perpetui redditus super Ecclesiam Presbyterum pro* ALTALAGIO *ipsius Ecclesiæ, qui pertinet Matutinariis*. Ita sæpe *Curiones*, uti vocamus *primarii*, Gall. *Curez primitifs*, obventiones altaris aut earum partem sibi reservabant. Vide *Altaragium*.

¶ ALTANA, ALTANA SEMIS, ALTANA SEMIS MAJOR, ALTANA SEMIS MINOR, Variæ antiquarum scripturarum species. Vide *Scriptura*.

ALTANUM. Jus Vicentinum lib. 1. *Lignum fructiferum, de cassa viride, vel Altanum, &c.*

1. ALTANUS. Gloss. Sax. Ælfrici: *Altanus*, poden, quæ vox Saxonica *Vodanum*, seu Mercurium sonat. Vide *Vodan*.

2. ALTANUS, Auster, Gall. *Autan*. Papias: *Ethesia, aura ab aquilone flans, Altanus dicitur*. [Aura flans ab aquilone non *Auster*, ut hic ait Cangius ex Papia, sed *Boreas* appellatur. Verum Papias MS. Bituric. *Altanus, Flatus qui in alto est, id est in pelago*. Isidorus in Gloss. San-German. *Altanus, Flatus qui in pelago est, per dirivationem ab alto, id est mari, vocatus: nam alter est flatus in ripis, quem dicimus auram. Nam aura terræ est*. Huic sententiæ minime favet Plinius lib. 2. cap. 43. *Ventos & è fluminibus ac nivibus & è mari videmus, & quidem tranquillo, & alios quos vocant* ALTANOS *è terra consurgere: qui quidem, quum è mare redeunt Tropæi vocantur, si pergunt, Apogei*. Altanus autem propriè Eurus est seu Subsolanus, ut liquet ex Charta MS. relata inter Antiquitates Occitaniæ Benedictinas a Stephanotio collectas part. 1. pag. 368. in qua sic legere est: *Ipsa terra.....affrontat de Aquilone in terra S. Antani....De* ALTANO *affrontat in terra de Odone Stephano: De Meridie in terra de Bernono Landrico....de parte Circi* (id est, Septentrionis) *similiter*. Hinc etiamnum Occitani Euronotum vocant *Autan*: De quo ait *du Bartas* in sua secunda Septimana de Paradiso terrestri loquens:

Là le robuste Adam ne sentoit point son corps
Aggravè des Autans, ni roidi par les Nords.

¶ ALTAR, *Altare*. Isid. Gloss. & ante Isidorum Prudentius in Hymno, qui B. Vicentio dicatus est:

Altar quietem debitam
Præstat beatis ossibus.

Et Hymno de S. Eulalia:

Sic venerarier ossa libet,

Ossi-

Ossibus Altae & impositum.

Item Alcuinus Poëmate 241. f. 1735.

Bartholomæus habet præsens hoc Apostolus Altae.

ALTARAGIUM, ALTERAGIUM, ALTELAGIUM, Obventio altaris. Charta Oliverii Episcopi Lincolniensis tom. 2. Monastici Anglic. pag. 881. *Vicaria in Ecclesia S. Martini de Stamfordo... consistit in toto Altaragio dictæ Ecclesiæ.* Alia Ricardi Dunelmensis Epis. pag. 152. Ibid. *Et medietatem decimæ bladi cum toto Alteragio ejusdem.* Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 139. *Similiter Vicarius de Colingham habeat totum* ALTERAGIUM, *exceptis decimis fœni & nutrimentorum animalium provenientium de Dominica domini Regis.* Occurrit ibi pluries, & pag. 227. & part. 2. pag. 45. Will. Thorn. cap. 30. §. 4. *Ita quod prædictus Vicarius... prædictis oblationibus & obventionibus, non bladis aut garbis, nisi plantatis, aut pede fossis, ad* ALTARAGIA *communiter spectantibus, contenti, &c. Obventiones Alteragiorum* in Vitis Abbatum S. Albani. Regestum Clementis V. PP. in Bibl. Regia: *Cum itaque* ALTERAGIUM *de Ostado Cameracensis diœcesis, quod.... in dicta Ecclesia obtinuit, per liberam resignationem.... in manibus nostris factam, & à nobis admissam, vacet ad præsens, nullusque de illo præter nos disponere possit, &c.*

ALTELAGIUM. Necrolog. Eccl. Ambian. *Ob Theobaldi Episc. qui dedit nobis* ALTELAGIA *de Chessoy, &c. quorum Altelagiorum omnes proventus in anniversario suo debent in Ecclesia nostra tali modo distribui.*

ALTARARIUS, idem quod *Altarista*, Vicarius Ecclesiæ, qui altari deservit, cui assignari solent emolumenta, quæ Presbyteris & Curionibus proveniunt ratione altaris. Bulla Urbani V. an. 1368. *Te* ALTARARIUM *altaris Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe usque nostrum placitum...constituimus & etiam deputamus, ibi recipiendi omnes & singulas oblationes, obventiones, ac fructus, redditus, & proventus ad dictum altare pervenientes, &c. & generaliter omnia, quæ ad dicti Altariatus spectant officium, &c.* Extat integra apud Waddingum ann. 1368. n. 9. Epistola MS. Innocentii VI. PP. *Paulus de Sacrosano Canonicus dictæ Basilicæ, qui fuerat in ea auctoritate nostra* ALTARIUS (sic) *deputatus, videns, quod dictis Canonicis & Capitulo, de oblationibus hujusmodi disponentibus, pro eorum libito & voluntate, ipso inaniter gereret Altarii nomen, hujusmodi Altariatus officium sponte & libere resignavit.*

1. ALTARE, Pars templi, in quo erectum altare conspicitur, apud Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 14. [*Altare*, inq. Isid. lib. 15. Orig. cap. 4. *ab altitudine constat esse nominatum quasi Alta ara.*]

ALTARE, Ecclesia succursalis. Capitula Caroli C. tit. 5. cap. 7. *Si necessitas populi exegerit, ut plures fiant Ecclesiæ, aut statuantur* ALTARIA, *cum ratione & auctoritate hoc faciant.*

¶ ALTARE ANIMARUM, In quo sacra fieri solent pro animabus defunctorum. Synodus Valentina ann. 1584. to. 4. Collect. Conc. Hispan. pag. 290. *In Beatæ Mariæ Virginis &* ANIMARUM ALTARIBUS, *in quibus Missæ frequentius celebrantur, duo justæ magnitudinis cerei apponantur, qui donec Missa finiatur, sint accensi.*

¶ ALTARE AUTHENTICUM, Altare majus, Gall. *Le grand Autel.* Breviarium Sarisber. anni 1556. *Si Vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominica, Missa Dominicæ dicitur in Capitulo post Primam ante Tertiam & processionem, & Missa de Vigilia dicitur post Sextam in choro ad* AUTENTICUM ALTARE.

¶ ALTARE CAPITANEUM, Eadem notione. Acta SS. Bened. sæc. 6. part. 2. pag. 100. in Miraculis S. Trudonis Confessoris: *Prosternitur igitur corpore summisso à latere* CAPITANEI ALTARIS *in Sanctuario, ubi postquam se prosedit, potestatem sui penitus amisit, & ita ibidem paullulum quid soporis divina ordinatione percepit.*

¶ ALTARE CARDINALE, Eadem significatione, in Actis SS. Bened. sæc. 3. part. 1. pag. 146.

¶ ALTARE CHORI, Pluteus, Lectorium, Gall. *Pupitre, Lutrin.* Cæremoniarum vetustus Codex MS. Monasterii B. M. Deauratæ Tholos. *Dicitur duodecima lectio, & duodecimum responsorium super* ALTARE CHORI... *Non dicitur responsum sed hymnus à duobus super Altari & respondetur à choro...deinde dicitur responsum ab uno super Altari, &c.* Ubi semper de analogio seu pluteo, non vero de Altari proprie dicto.

¶ ALTARE DOMINICUM, Oblationes factæ ad altare majus, forte sic dictum quod in eo Corpus Dominicum asservaretur. Chartularium S. Vandreg. tom. 2. pag. 2033. *Abbas ei concessit tantum in vita sua Ecclesiam S. Mariæ de Redanna, ita ut ex omni re ex qua decima datur, duæ partes S. Vandregesili sint, & 3. Ricardi. Toto anno* ALTARE DOMINICUM *sit Ricardo, excepto festo omnium SS. & Natale Domini & Paschæ, &c.*

¶ ALTARE GESTATORIUM. Vide *Altare Portatile* & *Altare Viaticum.*

¶ ALTARE PARATUM, Idem quod *Altare viaticum*, sic dictum quod auro aliisque rebus pretiosis pararetur seu ornaretur; quale etiamnum in Thesauro Ecclesiæ SS. Trin. Fiscamn. asservatur, marmoreum uno pede latum & longum, auro, argento, gemmisque distinctum. Hist. Beccensis MS. pag. 352. *In Altari Parato habentur istæ* (Reliquiæ) *de sancto Joan. Bapt. de S. Andrea, &c.* Testamentum Everandi apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 21. *De paramento capellæ nostræ,* ALTARE *argento* PARATUM *unum, calicem aureum eburneum cum patena auro paratum unum.*

ALTARE VIATICUM, *quod per viam portetur, propter quod portabile vel viaticum appellatur*, apud Durandum lib. 1. Ration. cap. 6. n. 34. [Hist. Dalphinatus to. 2. pag. 326. *Item olim unum Altare Viaticum sacratum pro* 14. *denar. gross.* Collect. Concil. Hispan. to. 3. pag. 558. an. 1322. ALTARIA VIATICA *secum portari faciant, in quibus singulis diebus coram se honeste & devote Missam faciant celebrari.*] *Tabula itineraria* dicitur in Ordine Romano: *Altare portatile, Altare gestatorium*, apud Hugonem Flaviniacens. in Chron. pag. 106.

ALTARE PORTATILE *ligatum auro*, in Charta Philippi Bellovac. ann. 1217. in Probat. Hist. Drocensis pag. 244. *Altare gestatorium*, apud S. Anselmum lib. 3. Epist. 158. *Lapis portatilis*, in Synodo Bajocensi ann. 1300. cap. 20. Vide eruditum Joan. Mabillonium in Præfat. ad to. 3. SS. Ord. S. Bened. n. 78. [Unde illud unum addam ex Hist. Bedæ lib. 5. cap. xi. ubi de duobus Ewaldis, qui *Cotidie sacrificium Deo victimæ salutaris offerebant, habentes secum vascula & tabulam Altaris vice dedicatam.* Duo autem Ewaldi martyrio coronati sunt 7. sæc. desinente, ante quod tempus nullam puto mentionem fieri altarium viaticorum. His etiam usi sunt Græci, apud quos ἀντιμήνσια, Mensarum vicaria dicebantur. Vide Balsamon. in Syn. VII. cap. 7. & lib. III. Jur. Oriental. qu. xi.]

ALTARIA LAVARI solent, cum ab hæreticis, aut schismaticis polluta creduntur, si super eo celebraverint. Vide Paulum Diac. lib. 3. Chr. Casin. cap. 68. (al. 69.) & Innocent. III. in Concil. Lateran. cap. 4.

Nudantur etiam & lavantur altaria in Cœna Domini. Vide Joannem Abrinc. Episc. de Off. Eccl. pag. 42. 44. & lib. Sacrament. Greg. p. 88. [& Hierurgiam Bernardi Bissi Cassinensis Monachi ad vocem *Altare.*]

IN ALTARI OFFERRE, apud Marculfum lib. 1. form. 1. Donationibus, quæ fiebant Ecclesiis, earum instrumentis super altaria positis, quo solenniores essent, ac ipsi Deo factas constaret. Lex Alemannorum cap. 1. §. 1, ubi

1. ubi de donationibus factis Ecclesiæ: *Et qui hoc facere voluerit, per chartam de rebus suis ad Ecclesiam, ubi dare voluerit, firmitatem faciat, & testes sex vel septem adhibeat, & nomina eorum ipsa charta contineat, & coram Sacerdote, qui ad eandem Ecclesiam deservit, super* ALTARE *ponat: & proprietas de ipsis rebus ad ipsam Ecclesiam in perpetuum permaneat.* Adde Leg. Bajwar. cap. 1. § 1. Formula vero traditionis & offertionis super altare extat in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 285. Tabular. Vindocinense Thuani ch. 8. *Quod dum ex more super Altare posuissent, hi de nostris interfuerunt testes.* Chr. 15. *Qua celebrata venditione, traditionem ipsorum alodiorum posuit idem Hugo super* ALTARE *S. Medardi, his, qui aderant, cernentibus cunctis, & reclamante nullo.* Charta Adelfredi Episcopi Bononiensis an. 1045. apud Ughellum tom. 2. pag. 16. *Concedo .... & quidquid in sancta Episcopali Ecclesia offertur, seu in Altari ponitur, vel in pavimento locatur, &c.* Chronicon Mauriniacense lib. 1. *Donum, quod Rex pater suus nobis fecerat, concessit, & sumptas in manibus litteras super* ALTARE *posuit, & ita donum patris confirmavit.* Chronicon Andrense: *Et ita in nomine Domini imponendo manum super Altare, fecit donum, videntibus & audientibus, &c.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Donationem super Altare adhuc sacrosancta consecratione madidum deposuit.* Vide eundem pag. 575. 576. 584. 587. 590. 591. 594. 595. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 675. &c. Extant alia hujus ritus exempla passim in veteribus Chartis, & apud Scriptores. [S. Benedictus Reg. cap. 58. vult, ut suscipiendus Monachus, *Petitionem manu sua scribat, aut certe si non scit litteras alter ab eo rogatus scribat: & ille novitius signum faciat, & manu sua eam super* ALTARE *ponat.*]

CAPUT ALTARI IMPONERE, in signum professæ subjectionis & servitutis. Arnulfus lib. 1. Miraculor. S. Emmeranni cap. 12. *Qui Capita cum manibus religiose Altari S. Emmeranni imponentes, professi sunt se Martyri perpetuos censuales.* Vita S. Virgilii Episc. Juvanensis cap. 7. *Ad Juvanense Monasterium specialiter Caput suum in servitium Dei declinavit, singulis annis, quoad vixit, in signum subjectionis suæ aliquod obsequium illud persolvendo.*

ALTARE CONTRA ALTARE ERIGERE dicuntur hæretici, qui, posthabita unione Ecclesiastica, ab ea secedunt, & novam quodammodo religionem induunt, apud Optatum Milevit. Cyprian. Aug. l. 2. contra Crescon. c. 2. Epist. 162. 171. &c.

ALTARIA PRINCIPUM: nam & ea sibi, vel certe nomen afferebant, Impp. Honorius & Theodos. *Si quis rescriptum de nostris Altaribus meruerit*, in l. ult. Cod. Justin. de Locat. fund. Iidem Impp. *Nunquam ad unius litigatoris querimoniam nostris Altaribus suggestio offeratur.* *Jurare ad altare.* Vide *Jurare*.

ALTARE COMPLECTI ad fidem faciendam. Chronicon Montis-Sereni ann. 1126. *In Ecclesia B. Petri* ALTARE COMPLEXUS, *quasi ad probandum quod Henricus pro femina commutatus fuisset, ita se obligavit, ut si idem filius esset Henrici Marchionis, ipse sui corporis perderet sanitatem.*

ALTARE, Ecclesia, vel obventiones ac reditus altaris, seu Ecclesiæ: maxime decima Ecclesiastica. Concilium Claromontanum ann. 1095. can. 3. *Ecclesia, quæ vulgari vocabulo apud eos* (Gallos) *Altaria nuncupantur*, & apud Goffridum Vindoc. lib. 3. Epist. 12. Idem Concilium ann. 1095. can. 6. *Ut nullus sibi præbendam emat... hoc idem de Altari & omni Ecclesiastico beneficio fiat.* Adde can. 7. Gregorius VII. PP. lib. 4. Epist. 22. *Illud vero commune malum pæne totius terræ, videlicet quod Altaria venduntur.* Concilium Illebonæ ann. 1080. cap. 4. *Nullus laicus in redditibus Altaris vel in tertia parte decimæ aliquid habeat.* Charta Philippi Aug. ann. 1196. pro Abbate S. Mellonis Pontisarensis: *Exceptis altari & decimis, quæ remanent Ecclesiæ S. Mellonis.* Acta Murensis Monasterii p. 35. *Ergo quod istud* ALTARE *istius loci principale est Altare, quisquis isti Altari præponitur, sive Monachus, sive Clericus sit, ille etiam debet dotem & decimam, & omnia cætera jura Ecclesiæ in sua habere potestate, quod hoc nusquam audivimus, in uno loco esse duas principales Ecclesias & duo Altaria.* Fulbertus Carnot. Epist. 20. *Ususfructum vero Altarium, quem tui antecessores Laicis tradiderunt, te alendis debilibus publica voce destinare suadeo.* Idem Epist. 34. *Decimas & oblationes Altarium, stipem videlicet pauperum, suo Episcopo inconsulto, sæculari militiæ tradit.* Traimundus Clarevallensis Epist. 2. de Monachis: *Villas, molendina, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates & hominia suscipiunt.* Charta Gaufredi Episcopi Parisiensis in Tabulario S. Mariæ Longipontis: *Damus et Altare, & quod ad Altare pertinet villæ, quæ dicitur Orceacus.* Alia Warini Episcopi Bellovac. an. 1023. *Ipsa Ecclesia, scilicet S. Vedasti, in Episcopio nostro villam Angicourt habere noscitur, nosque* ALTARE *ipsius Ecclesiæ possidemus. Ipsius ergo Altaris tertiam partem... Ecclesiæ prædicti Sancti contribuimus, &c.* Hist. Affligemensis Monasterii c. 20. *Robertus Comes Junior S. Andreæ locum nobis in eleemosynam tribuit:* ALTARE *vero ejusdem loci, licet sui foret juris, tamen quia spiritale donum est, ab Episcopo Noviomensi, in cujus diœcesi locus ipse situs est, nobis firma stabilitate donari fecit.* Herimannus de Restaur. S. Martini Tornacensis cap. 38. *Quinque* ALTARIA, *quæ alteri filio suo nomine Adam Canonico acquisierat, nobis dari impetravit, quæ nobis singulis annis plusquam 30. librarum pecuniam reddunt.* Cap. 45. *Altaria villarum memoratarum, prata, nemora, terras arabiles, &c.* Cap. 67. *Sed quia proposuerat nec* ALTARIA, *nec Ecclesias, vel decimas recipere, sed solummodo de labore manuum suarum ..... vivere, nihil de Ecclesiasticis redditibus ..... voluit habere.* Adde cap. 73. 95. Vide Chartam Philippi I. Reg. Franc. ann. 1066. apud Marlotum in Chron. S. Nicasii Remens. pag. 621.

ALTARIA, vel ALTARIA ET DECIMÆ, conjunctim, Decimæ Ecclesiarum, quæ ad ipsos Ecclesiarum Præsules pertinent, & quæ sæpe à Laicis usurpatæ ac possessæ sunt. Charta Philippi Reg. Franc. an. 1076. in Chron. Monast. S. Joannis de Vineis pag. 50. *Sed postmodum mors, quæ intravit in orbem terrarum, quam plurimos Laicos & pseudo-Christianos in tantum excæcavit, ut quidam* ALTARIA *vel decimas in beneficia extorquerent, quidam verò in abusum miseræ hæreditatis converterent.* Alia Theobaldi Suessionensis Episcopi, ibidem pag. 40. *Ut* ALTARIA, *quæ de beneficio nostro (sed quemadmodum alii Principes sæculi hujus sacrilego more tenebat) recepissem, &c.* Concilium Pictavense an. 1109. cap. 9. *Ut neque Clerici, vel Monachi per pecuniam* ALTARIA *vel decimas à Laicis vel quibuslibet personis sibi acquirant, &c.* Cap. 16. *De decimis & Altaribus, quæ Laici injuste & contra sacros Canones, detinent, &c.* Charta Amaluini Abbatis Silvæ-Majoris ann. 1207. in Tabul. Campan. *Quòd nos insimul faciemus ibi villam novam, in qua nos & Ecclesia Bellevallis habebit* ALTARE *& decimam liberam & quietam.* Vide Lambertum Ardensem p. 140. Urbanum II. PP. Epistola 12. in Appendice Epist. 20. &c.

☞ Quæ quidem omnia ut magis illustrentur nonnulla præstat observare. 1. *Altare* aliquando usurpari pro Ecclesia seu titulo cui aliquis præficitur, ut in Actis Murensis Monasterii à D. Cangio supra laudatis, & in

Chartis

Chartis quæ sequuntur. Charta fundationis Monasterii S. Valentini an. 1018. *Ermengardis Veromanduorum Comitissa duarum Ecclesiarum* ALTARIA *quæ jure beneficii à Lamberto Episcopo Eduensi data tenebat Fratribus præscripti loci danda concedit, quorum unum in villa quæ Fonsania dicitur situm est in honore S. Desiderii, alterum in villa quæ vocatur Nicetum in honore S. Petri constructum esse videtur.* Charta Petri Vasionensis Episc. an. 1059. *Donamus & reddimus* ALTARE *quod est consecratum in honore S. Victoris Martyris & S. Mariæ semper Virginis in Monasterio Massiliensi Abbatiolam S. Victoris & S. Petri quorum Ecclesia sita est in Episcopatu Vasionensi.* Charta Ludovici VII. an. 1137. inter Probat. Hist. Paris. tom. 3. pag. 53. *Quatuor villas istas dedit atavus meus Rex Henricus, cum Altaribus Hionvillæ & Novæ villæ.* Tabularium Majoris Monasterii: *Herveus de Martiniaco, in beneficii societatem susceptus, dedit S. Martino sextam partem decimæ, sepultura, oblationis utrorumque* ALTARIUM. Charta XII. seculi ex Tabul. S. Florentii: *Moyses filius Alfredi Presbyteri guerpivit Deo atque S. Florentio medietatem omnium rerum pertinentium ad* ALTARE *quod est in Ecclesia de Trembleio, annuente Herveo Burchardi filio, de cujus casamento erat ipsa Ecclesia.* 2. *Altare* strictioris esse significationis quam Ecclesia in nonnullis Instrumentis. Charta an. 1041. tom. 2. Gall. Christ. inter Instrum. p. 341. *Nobilis vir Ganterius terras S. Maxentii prædavit & vastavit. Sed pœnitentia ductus dedit Monasterio S. Maxentii Ecclesiam S.Arediæ, ita ut in eadem Ecclesia Altare B. Maxentii construatur, omnisque consuetudo Monachis ibi degentibus sit relaxata, scilicet vicaria, vel decimæ: donatio autem istius* ECCLESIÆ *talis est, baptisterium, confessionis, proforentia, & tota sepultura, & omne quod in Ecclesia venerit.* 3. *Altare* ad oblationes altaris designandas sæpius restrictum fuisse. Præter probationes modo à D. Cangio allatas, hæc addi possunt. Charta XII. seculi ex Tabular. S. Florentii: *Gislardus & frater ejus Morinus dederunt Deo & S. Florentio Ecclesiam S. Germani quæ sita est apud Albiniacum super fluvium Jolam, cum omnibus ipsius Ecclesiæ appendiciis quæ libere possidebant, totum scilicet quidquid ad* ALTARE *pertinet cum fevo Presbyteri, totam sepulturam, & decimam, & cymiterium.* Quod in eodem Tabul. sæpe occurrit. Charta XI. seculi ex Tabul. S. Michaelis in periculo maris: *Ego Rotbertus Comes filius magni Richardi G. D. Dux & Princeps Normannorum reddo S. Michaëli* ALTARE *suum cum toto Monasterio quod prædecessores nostri sibi hactenus vindicaverant.* Charta XII. seculi ex Tabul. S. Sulpitii: *Alanus Comes & uxor illius Judith, S. Mariæ & filiæ suæ Hodiernæ Abbatissæ dederunt decimam de Chelen & sepulturam, & quidquid ad* ALTARE *pertinet.* Charta ejusdem ævi ex Tabul. S. Sergii: *Gauffridus de Monasteriis dedit Monachis S. Sergii quidquid habebat in* ALTARE *S. Sulpitii de Gena in offerendis & primitiis, & suam tertiam de censu de cymeterio.* Charta XI. seculi ex Tabul. Majoris Monasterii: *Divinæ vocis inspiratus instinctu, ego Rualdus seculari militiæ deditus, dedi B. Martino Monachisque Majoris Monasterii quidquid Ecclesiæ, quidquid* ALTARIS, *quidquid decimæ videbar habere in dominio. Earum quoque rerum quas ego quidem in dominio non habebam, sed eas de me tam Presbyteri quam Laici tenebant, similiter ut propriarum eidem Sancto donum effeci, ita scilicet ut quisquis hominum nunc usque de me, sive decimæ, sive* ALTARIS, *vel Ecclesiæ aliquid tenuisse dinoscitur, idipsum, si penitus deserere voluerit, ab Abbate Monachisque Majoris Monasterii teneat.* 4. *Altare* sumi pro decimis, oblationibus aliisque reditibus Ecclesiæ, ut satis patet ex locis à D. Cangio supra laudatis. Unum addam ex Charta an. 1133. è Tabul. Majoris Monasterii *Concessit Abbas ut tantum in vita sua haberet tertiam partem reditus* ALTARIS *Ecclesiæ illius, ita duntaxat quod Monachi capellanum suum quem voluerint eligent.* Plura adderemus, quibus varias hujusce vocis acceptiones illustrare liceret, nisi lectori tædium parere nobis esset religio: quamobrem satius duximus ab iis abstinendum; adeat tamen studiosus lector diversa loca quæ protulit D. Cangius, quæ si attentius perpendantur, omissa quæ à nobis consulto sunt, abunde resarcientur.

ALTARIUM REDEMPTIONES, dicebantur certæ quædam præstationes, quæ dabantur Episcopis, quotiescumque Ecclesiarum, quæ Monachorum juris erant, *Personæ*, uti vocabantur, mutabantur. Nam cum Ecclesiæ omnes ad Episcopos pertineant, uti habent Concilia & Synodi, eas illi interdum Monasteriis aut Capitulis Canonicorum donabant, aut à fundatoribus donari permittebant, retenta ea præstatione, quæ *Redemptio altaris* dicta est, veluti in signum dominii, quod Ecclesiis matrix sibi reservabat, atque adeo reservatis ipsis Ecclesiarum decimis. Vide *Persona*. Nam si *altaria* Congregationibus Canonicorum vel Monachorum *per personas* darentur, *mortuis personis*, in manus Episcoporum redibant, nisi essent per eorum scripta vel privilegia confirmata, ut est in Concilio Claromont. ann. 1095. can. 7.

Hæc igitur *altarium redemptio*, venditionis nomine donata est, quod à Monachis post mortem vel in mutatione *personæ* redimi dicerentur: quod prohibitum fuit, salvo Episcoporum censu annuo, in eodem Concilio Claromontano can. 3. & Nemausensi ann. 1096. Id etiam antea vetuerat Leo IX. PP. Wibertus in illius Vita pag. 86. *Venditiones Altarium anathemate prohibuit: Sed constituit, ut partes decimarum ad Episcopum pertinentes, aut quisque Præsul sibi teneret, aut cuique vellet tribueret, partem autem ad Altare pertinentem proprio Pastori Ecclesiæ gratis concederet.* Charta Rogerii III. Catalaunensis Episcopi: *Altaria hæc habenda personas ... eo jure, ut quando persona obierit, persona alia à Monachi oblata restituatur sine muneris acceptione.* Vide Gregor. VII. lib. 4. Epist. 7. Hugonem Flaviniac. pag. 198. Florentium Haræum in Castellanis Islensibus lib. 2. pag. 175. Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 13. pag. 306. & Locrium in Chron. Belg. an. 1111.

Eas redemptiones *Relevationes* etiam appellatas in Tabulario Vindocinensi observare est: in quo Theodoricus Carnotensis Episcopus dat eidem Monasterio tria altaria absque *relevatione*: cum ejusmodi Ecclesiarum redemptiones inventæ fuissent instar redemptionum feudorum, quæ *relevationes* dicuntur. Quo nomine donatur *Consuetudo* quædam *inaudita*, qua Vicecomes Thoarcensium Haimericus exigebat ab Abbate S. Albini, *qui noviter onus susceperat Abbatis, equum unum centum solidorum, aut solidos centum pro mutatione & Relevatione Abbatis. Dicebat enim . . . quod quicumque noviter creatur Abbas in Monasterio S. Albini, prædictum pro sua ordinatione præjudicium solveret Vicecomiti*, ut est in veteri Notitia apud Charlonyum ad Historiam Inculismensem Corliæi. Acta Episcoporum Cenomanensium in Segenfrido c. 39. *Dominus vero Segenfridus apud eum diu commorans, dedit ei LXIV. Altariorum revelationes, Synodos, & circuitiones, insuper casamenta Ecclesiæ, &c.* Vide quæ observarunt Sirmondus ad Goffridum Vindocinensem lib. 3. Epist. 12. & Marca ad cann. 7. Concilii Claromontani.

ALTARIA SUB CENSU ANNUO, remota *redemptione*, & à Conciliis interdicta, postmodum contulere Episcopi; sed

sed in hunc abusum gravius invehitur Goffridus Vindocinensis lib. 3. Epist. 12. eum per annos singulos censum exigere ab Ecclesiis, *annua*, seu *plurimorum annorum simonia* sit, inquit ille. Extant Chartæ istius abusus testes complures in Tabulario S. Dionysii, quas inter duas selegimus: *Cum Danabertus Archiepiscopus in gremio S. Matris Ecclesiæ suorum celebraret Conventum, venit in præsentiam suam Abbas S. Dionysii Adam nomine, deprecans, ut Altare de Belna, quod esse solebat ad personam Vicarii, ei in Censum mittere dignaremur. Cujus petitioni assensum Daimbertus concessit ei, salvis consuetudinibus suis, circadis & synodis. Dat. mense Septemb. in Ecclesia S. Stephani publice, regnante Ludovico Rege anno* 5. Alia: *Adam Abbas S. Dionysii ad Dambertum Archiepisc. Senonensem accessit, rogans & deprecans ut Ecclesiam quandam, quæ est in pago Vastinensi, in honore B. Lupi consecratam, ei sub Annuo Censu, remota omni persona Vicarii, mittere dignaretur. Cujus piæ petitioni Daimbertus annuens, & præfatam Ecclesiam sub Annuo Censu posuit, ita ut deinceps persona Vicarii remota in censum sol. 6. publicæ monetæ istius loci, in quo Ecclesia sita est, annuatim redderet, mense Maio an.* 1120. *Ind.* 13. Chartas alias istius abusus testes proferunt Hariulfus lib. 4. Chron. Centul. cap. 22. Hemereus in Augusta Viromand. in Regesto pag. 41. 42. 43. Florentius Haræus in Castellanis Islensibus pag. 170. 171. & Gallandius lib. de Franco alodio pag. 75. 76. Præterea V.C. Jacobus Petitus post Pœnitentiale Theodori pag 596. 601. 625. 630. 631. 632. 633. 635. Vide præterea Joannem Sarisberiensem Epist. 69.

☞ Hunc quoque annui census abusum Paschalis II. omnino proscribere volens graviter Ivonem Carnotensem & Ranulfum Santonensem Episcopos increpat, quod ab exactione hac non abstinerent, ut ex ejus Epistola, quæ à Souchero refertur in suis observationibus ad duodecimam Ivonis Epistolam, planum est. Ibi enim prohibetur, ne *quidquam pro eisdem Altaribus* exigatur in omnibus Galliarum diœcesibus. Non propterea tamen ab hac exactione omnino cessatum est; qua de re Souchetum consule loco citato.

Altarium, pro *Altare*, usurpant non semel inferioris ætatis Scriptores. Gloss. Lat. Græc. θυσιαστήριον, *Altarium*, & alibi, θυσιαστήριον. *Altarium, sacrarium.* Gloss. Lat. Græc. *Altarium*, ἱλαστήριον. Sulpitius Sever. lib. 1. Hist. *Altarium ex duodecim lapidibus sub monte construit.* Idem Dial. 2. de S. Martino: *Cum jam Altarium, sicut est solenne, benediceret.* Ita passim Gregorius Turon. Ratbertus de Casib. S. Galli, & alii.

Altare, Basis Phylacteriorum, seu capsellarum, in quibus reconduntur reliquiæ. Vetus Scheda apud Brouverum lib. 8. Annal. Trevirensium num. 114. *Capsam auream cum Altari supposito, innitentem 4. columnis argenteis, & aliam item capsulam modicam altari superpositam, &c.* Ademarus Cabanensis to. 2. Bibl. Labbei pag. 272. *Idem Josbertus iconem auream S. Martialis fecit, sedentem super Altare, & manu dextra populum benedicentem, &c.* Hist. Episcop. & Comitum Engolismensium cap. 35. *Duas tabulas eburneas cum argento, duplex argenteum Psalterium, duo Altaria argentea, & in fine suo thuribulum argenteum.*

¶ 2. ALTARE, Verbum. Gloss. Cyrilli: ὑψῶ, *Alto, amplo, exalto.* Vide *Altiare.*

ALTAREBRUNUM. Vetus Charta apud Joan. Schefferum ad Chronicon Upsalense pag. 152. *Item duas pallas byssinas cum Altarebruna aurea.* Infrà: *Obtulit præterea dicta Domina Ducissa Ecclesiæ Upsalensi duas bonas cappas de papavere, duas pallas, alteram cum Altarebruno, &c.*

ALTARISTA, Sacellanus, in Miraculis S. Catharinæ Suecicæ. *Altariste*, in Statutis Metensib. tit. 1. art. 126. [Acta B. Guillelmi Herem. Xiclensis to. 1. Aprilis pag. 392. E. *Universis & singulis dominis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus....Vicariis perpetuis, Altaristis....hoc præsens instrumentum inspecturis.* Vide to. 2. Aprilis p. 713. D. & pag. 731. Leibnitz. Hist. Brunsv. to. 2. pag. 817. Serrarium de rebus Mogunt. to. 1. nov. Edit. pag. 76. Miræi opera Diplomat. Edit. 1723. to. 2. pag. 1061. Ludovicum *Laguille* Hist. Alsat. pag. 111. Instrum. col. 2.]

¶ ALTATUS, Excelsus, Gall. *Elevè.* Vita MS. S. Wengaloei fol. 60. verso. *In Altato Crucis signaculi vexillo, &c.* Sidon. l. 2. Epist. 2. *Sol per lineas Altatus extremas, in axem Scythicum porrigitur.*

ALTE, & Basse, Supremo jure, *Souverainement,* Charta Hugonis *de Lezigaan* Comitis Marchiæ anno 1242. in Not. ad Joinvillam pag. 49. *Nos & terram nostram Alte & Basse ipsius Domini Regis supposuimus voluntati.* Charta Gregorii X. PP. apud Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2. Histor. Eccles. Placentinæ num. 156. *Memoratus Guido cum ejulatu non modico...se Alt & Bas, sine tenore, modo vel conditione aliqua nostris mandatis exponeas, &c.* Libertates villæ de *Villereys* ann. 1253. *Quæ quatuor forisfacta* (furtum, homicidium, raptus & adulterium) *Haut & Bas ad nostram remanent voluntatem.* Charta S. Ludovici Regis ann. 1259. *In ipsos Alte & Basse compromiserunt.* [Charta Roberti Comitis Arverniæ, apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 95. *Tandem nos & dictus Guillelmus frater noster compromisimus ad invicem mera & spontanea voluntate ducti Alte & Basse in dominum Guidonem fratrem nostrum præpositum Insulensem, interposito juramento.* Et pag. 105. ex Registro Parlamenti an. 1270. *Fuit à partibus....compromissum, ita quod idem dux, rationibus partium auditis, Alte & Basse suam possit omnino facere voluntatem.*] Le Roman *de Girard de Vienne.*

Là li ont fait homage & feauté
Cil dou pais volantiers & de grè,
Et Haut & Bas deviennent si jurè.

Vide Probat. Hist. Monmorenciacæ p. 96. 97.

¶ De Alto et Basso, Eadem notione. Charta Henrici Comitis Ruthenensis an. 1288. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 291. *Possint ordinare, declarare, addere, detrahere.... temperare, ac litteras & firmitates inde faciendas dictare de Alto & Basso, & pro suæ omnimodo libito voluntatis.* Vide Rymerum tom. 1. pag. 776. col. 3.

¶ ALTEA, pro *Althæa*, Planta medicinalis, Gall. *Mauve, Guimauve.* Locum vide in *Bismalva.*

¶ ALTECOMUS, Procer, alte jubam gerens, dicitur de equo in Agnelli lib. Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 58. col. 2. D.

Hunc (Adamum) *sator omnipotens rerum dulcissimus ipse*
Multisonis opibus longum ditavit in ævum.
. . . .
Hujus oves niveæ nitida per gramina voce,
Hujus & Altecomus sonipes, fulvique leones,
Hujus erant passim ramosi in cornua cervi.

Vide *Alticomus.*

ALTER, pro *Alius*, apud Tertullian. de Cultu femin. cap. 2. & in leg. 2. Cod. Theod. de Pistoribus.

ALTERARE, Mutare. Will. Neubrigensis lib. 2. de Gest. Pontific. Angl. pag. 145. *Adolescens Alteravit habitum apud Diberst, tunc exiguum Cœnobium.* Vita S. Neoli Abbat. n. 6. *Nonnunquam vero peregrinorum Alteratus induviis in Ecclesia pernoctabat.* Auxilius de Formoso Pap. apud Mabillonium: *Si itaque astipulaveris, quemlibet jure sacramento non posse uti, alterum jure sacrare, fatearis indubitanter, sacramentum Alte-*

teratum existere. Unde requiro abs te utrum jure in sacramento Alteratum sit dicere. Alteratum sacramentum, inquam, appello, quicquid divinitus per ministrorum celebratur manus, ut puta baptismum, impositio manuum, & cætera cælestia, Occurrit ibi pluries. [Diploma Ottonis Comitis Palatini Rheni an. 1231. apud Tolnerum in Probat. Hist. Palatinæ pag. 148. *Præterea volumus, ut tempore nostræ refectionis propter præsentiam aliquorum Prælatorum, cujuscumque professionis fuerint, locum quem assignamus in latere nostro, non Alterando transmutet.*]

1. ALTERCARI, Invicem confabulari, differere, ratiocinari. Gloss. Lat. Græc. *Altercatur*; [illegible], [illegible]. S. Cæsarius Arel. in Ep. ad Oratoriam Abbatiss. *Cum vero annunciantium verbum Dei te Fratribus associaveris, fiat pro utilitate animarum, tenoreque regulæ constituendo necessitas incubuerit Altercandi*, Anastasius Bibl. in S. Agapeto: *Et primum caput habere Altercationem cum piissimo Principe Justiniano de religione, &c.*

ALTERCATIO, [illegible], in Gloss. Lat. Gr. Dialogus, collatio; sed proprie invicem in sententia diffidentium. Laudantur à Gennadio de Scriptoribus Ecclesiast. *Liber Altercationis* Juliani Episcopi Capuani & S. Augustini, *Amborum partes suas defendentium; & Altercationes, quas* Eugenius, Carthaginensis Episcopus, *cum Arianorum Præsulibus per internuncios habuit, ab eo conscriptæ*. Isidorus Hispalensis in S. Fulgentio: *Est & liber Altercationis ejus, quo de fide cum Transamundo Rege idem Fulgentius disputavit*. Qui denique nuper editi sunt à viro doctissimo D. Luca Acherio to. 10. Spicil. Consultationum Zachæi Christiani & Apollonii Philosophi libri tres, hocce titulo inscribuntur in Codice Lemovicensi: *Altercatio Apollonii Philosophi cum Zachæo Christiano*.

¶ ALTERCARI, Velitare, præliari, in Hist. Obsid. Jadrensis 1345. lib. 2. cap. 9.

ALTERIBALANIS, *dicitur lucernarum usibus aptum*. Papias.

ALTERITAS. *Vicissitudo*, Joanni de Janua. Ebrardus Betun. cap. 12.

Corporis Alteritas affectio dicitur esse,
Ac spectat mentis affectus ad interiora.

S. Augustin. de Musica lib. 6. *Cum adhibentur ea, quæ nonnulla, ut ita dicam, Alteritate corpus afficiunt.* Guigo in Vita S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani n. 13. *Hujusmodi Alteritatum in eo ad finem usque non cessavere vicissitudines.* Petrus de Vineis lib. 3. Epist. 32. *Quem ad te semper habuimus dilectionis affectum, nunquam variare posset Alteritas*. Adde Alanum de insulis in Planctu naturæ p. 284. ult. Edit. [& Marten. Anecd. to. 3. col. 1870. B.]

¶ ALTERNAMENTUM, Eadem notione apud Claud. Mamert. de Statu animæ: *Sine Alternamento reciproci aeris*.

1. ALTERNARE, Disceptare, rem in utramque partem versare. Gloss. Græc. Lat. [illegible], *Alterno, cogito, consulto*. Claudianus Mamertus in Præfat. ad libros de Statu animæ: *Primus liber... de animæ statu varium cum adversario luctamen Alternat.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. 4. Epist. 3. [Sed Virgilius ipse hoc verbo & eadem notione usus est, 4. Æneid. 287.

Hæc Alternanti potior sententia visa est.

Hoc est, consulenti, seu alia atque alia apud animum tractanti.]

2. ALTERNARE, Mutare, variare, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 68. Item commutare. Tabul. Monast. Longipontis in diœcesi Paris. *Ego Ludovicus Rex Francorum quandam terram, quæ juxta portam Parisiensem est apud Monthleri, quæ etiam erat Monachorum S. Mariæ de Longoponte, ab eisdem Alternavi, eo scilicet tenore, quod tot jugera de mea propria cultura de Albaspina, quæ vicinior est eis, illi reddidi, &c.*

¶ ALTERNATIO, Alternæ vices, Gall. *Alternative*. Vox à Festo usurpata. Rymer. to. 4. p. 162. col. 6. *Habet litteras Regis de attornatu... sub Alternatione, duraturas & supra.*

¶ ALTERNATIVA, Eadem notione, Alterna conditio, Gall. *Alternative*. Pluries occurrit apud Rymer. to. 14. p. 207. & apud Vincentium Mariam Fontanam Constit. FF. Prædicat. pag. 38. 39. & seq.

¶ 1. ALTERNITAS, Vicissitudo, alterna fortuna, alternæ vices. Histor. Dalphin. to. 2. pag. 150. *Teneantur prædictum præstare subsidium non expectata Alternitate armorum vel vicium, &c.*

2. ALTERNITAS. Vetus Glossarium MS. [illegible], *consequentia, Alternitas*. Gerardus Abb. in Vita S. Adelardi Corbeiensis Abbatis cap. 6. *Unica fervens in eum amoris caritate, gaudebat & dolebat, mutua animi Alteruitate.*

ALTERPLEX. Vide *Altriplex*.

¶ ALTERPLICITAS, Duplicitas. Vide in *Biplex*.

ALTERUTRARE. Matthæus Vindocinensis in Thobia:

Dulcis Amicorum redolet congressus amicos,
Expedit affectus Alterutrare suos.

Et alibi:

Fœdus alit morum par gratia, par studiorum
Usus, in obsequiis Alterutrata fides.

Ubi Glossa exponit, *alternatim ostendere*, in MS. Thuano cod. 525. Henricus Aquilonipolensis in Adolpheide c. 5

—Sors se Alterutrare solet.

¶ ALTHEA SATURNI, Vide *Anima Saturni*.

¶ ALTIARE, Levare, extollere, in altum erigere, Gall. *Hausser*, Ital. *Alzare*. Histor. Dalphin. tom. 2. pag. 443. *Promiserunt, & super sancta Dei Evangelia Altiando manus versus altare beatæ crucis.... juraverunt, &c.* Statuta Monasterii S. Claudii pag. 110. *Et ferrabuntur ferro omnes fenestræ... & Altiabitur murus tendens à dicta capella ad dictam domum.* Actus notorietatis usuum stagnorum Villatici & Bressiæ apud Guichenonum in Probat. p. 170. & in Usibus Bressiæ Revelli pag. 266. & 267. *An licitum sit elongare, & Altiare calceatum sui stagni inferioris, & an possit propter Altiationem & elongationem calceatæ, &c.* Vide *Altare* 2.

ALTIBOARE, *Clamare*, in Gloss. Arabico-Lat. [Tr. de Rit. p. 244. A. *Stent in choro vestiti Cantores Altiboando decantantes Letanias.*]

¶ ALTICOMUS, Alta ornatus coma. Tertul. de Judic. Dom. cap. 8. *Alticoma umbra crispata cupressus.* Vide *Altecomus*.

ALTILE, dicitur, quod alendo saginatum & pinguefactum est. Unde *gallina altilis*, & *altiles aves*, quæ saginatæ sunt, Gloss. Lat. Græc. *Altiles*, [illegible]. Glossæ MSS. *Altile est, quicquid manu nutritur.* Gloss. Isidori: *Altilis, pasta, ab alendo*. Papias: *Altilis ab alendo dicitur, i. pinguis gallina, eo quod alatur*. Idem; *Altilia dicuntur volatilia saginata studio*. Ebrardus Betun. in Græcismo:

Ornin silvarum solet Altilis esse domorum.

[illegible], 22. Matth. v. 14. *Volature*, in Consuetud. Aquensi tit. 12. art. 9. S. Severi tit. 10. art. 9. *Volture*, in Aurelianensi art. 162. Regula S. Aureliani cap. 35. *Pulli vel cuncta Altilia in Congregatione non ministretur, &c.* Utuntur Gellius, Macrobius, Apuleius, & alii.

¶ ALTILIA APIUM, Alvearia, Examina. Testamentum S. Rudesindi Episc. ann. 978. to. 3. Conc. Hispan. p. 184. *Jumenta quoque & armenta, pecora & Altilia Apium & gregibus suillorum.*

ALTILIARIUS, qui *altilia*, seu aves nutrit, pascit,

ſcit, ſaginat, [illegible], in veteri Gloſſario pag. 275.

¶ ALTILOQUUS, *Qui alta loquitur.* Johan de Janua. Vide Ampliſſ. Collect. Marten. to. 2. col. 1435. C.

ALTIMETER, *Quo metiuntur altitudines: quoddam inſtrumentum eſt.* Papias. [Vox Græco-Latina, ex *altus* & [illegible], *Metior*.

¶ ALTISSIODERENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronum*.

¶ ALTITHRONUS, Cujus thronus eſt in altis ſeu in cœlo. Notkerus Balbulus lib. ſequentiarum cap. 36. apud Bernardum *Pez* to. 1. Anecdot. part. 1. col. 41. *Et nos voce præcelſa nunc omnes jubilemus Altithrono Domino laudes in excelſis.* Charta Coenwulfi Regis Merciorum ann. 816. apud Hickeſium Gram. Anglo-Saxon. pag. 173. *Gubernante Altithrono Tonanti, cunctaque mundi monarchia moderanti.* Juvencus in Procemio Opuſculi:

Judex, Altithroni Genitoris gloria, Chriſtus.

ALTITUDO, Titulus honorarius Regum, in veteribus Tabulis Regum Franc. apud Camulatum in Antiq. Trecenſib. pag. 80. Beſſium in Comit. Pict. pag. 171. 243. Acherium to. 12. Spicileg. pag. 119. 125. &c. Ita Græci [illegible], & [illegible] uſurpant. Vide Euſtath. ad Dionyſii Perieg. pag. 2. col. 2. [Joſephum de *Aguirre* in ſua Conciliorum Hiſpan. Collect. to. 3. p. 383. Gallice dicimus *Alteſſe*: qui honoris titulus non Imperatoribus Regibuſve jam tribuitur; ſed ſolis Principibus.]

¶ ALTIVIDUS, Prudens, Providus. Vita B. Luchesii Tertiani tom. 3. Aprilis pag. 599. F. *Providus hic negotiator & felix, miro quodam modo mercationem mundanam in Evangelicam permutavit, Altivido ſenſu prænoſcens, quod tali permutatione lucratus foret pro paucis magna.*

¶ ALTO ET BASSO, ut ſupra *Alto & Baſſe*. Charta Odonis Rotomag. Archiep. an. 1260. *De bonorum virorum conſilio in Alto & Baſſo compromiſerunt.*

ALTREARE. Regeſtum de Cenſibus Bigorræ ex Camera Comput. Pariſ. fol. 5. *Lo caſal do Putauco Altreavit ſe Comiti Petro, ſicut alii Milites de Baregia.*

ALTRICARI, pro *Altercari*, apud Thwroczium in Stephano Rege Hungar. cap. 26.

¶ ALTRICATIONES, *ſunt certamina verborum.* Ita in veteri Vocabulario Juris utriuſque pro *Altercationes*.

¶ 1. ALTRINSECUS, Invicem, mutue. Literæ Adalberti Archiep. ad Fulconem Abb. in Vita S. Anſcharii apud Mabillonium Act. SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. pag. 121. *Vetus nos concordia indiſſolubili modo Altrinſecus ligat.*

¶ 2. ALTRINSECUS, Circumquaque, undique. Translatio S. Sindulphi, & S. Helenæ, apud eundem Mabill. ejuſd. tomi pag. 156. *Inter eundem agebat pompa tantæ Imperatricis ante & retro, & Altrinſecus milia populorum, qui digna oratione jubilos canerent in triumpho ſuæ exaltationis.* Vita S. Jacobi Heremitæ ibid. p. 146. *Claſſem quinque navium ex conducto præparant.... Conſcenſis igitur Altrinſecus navibus cum ſuis comitibus & ſarcinis, Romam prius expetunt, benedictionem à ſummo Pontifice ſuſcepturi.*

¶ ALTRINSECUS *corporaliter longe poſiti* in Geſtis Berarii Cenom. Epiſc. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 168. dicuntur. Qui à ſeſe invicem longo ſeparantur locorum intervallo.

ALTRIPLEX, *Alterplex.* duplex. Ugutio: *Altriplex, animo duplex.* Papias. *Duplex, doloſus.* Gloſſ. Iſidori: *Altriplicem, duplicem, doloſum.* Ita enim legendum pro *artiplicem*. Vide Feſtum. Gerardus Abbas Silvæ-Majoris in S. Adalardo cap. 5. *Illi autem minimum erat in talibus conſulere, utpote qui Alterplicem imperii curam ſolebat diſponere, niſi fratrum diligentia evictus eſſet aut caritate.*

ALTULUS. Vide *Pradiſterium*.

¶ ALTUM-BANNUM, Tributi ſpecies quod perſolvebant ii qui ſe à debitis operibus redimere volebant. Recepta computi an. 1265. apud D. *Bruſſel* de Uſu Feud. tom. 1. pag. 423. *De ſtallagiis hallarum & Altobanno pro ultimo tertio.* IIII. XXXIII. *lib.* VI. *ſol.* VIII. *den.* Vide *Halbanum*.

¶ ALTUM ET BASSUM DOMINIUM, id eſt, Supremum, abſolutum, integrum, in Charta Guillelmi de Hala an. 1289. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. col. 292. Vide *Alte & Baſſe*.

¶ ALTUM FILUM, Profluens, Gall. *Le fil de l'eau.* apud Rymerum tom. 13. p. 484. Vide *Filum*.

ALVA, *Alvea*, Pars ſellæ equeſtris. Silveſter Giraldus lib. 1. Itiner. Cambriæ cap. 4. *Eadem quoque ſagitta per partem illam ſellæ, quæ Alva vocatur, uſque ad ipſum equum lethaliter tranſpenetrante.* *Alveam* habet Rigordus ann. 1215. *Ibi percuſſus fuit in alia acie Michaël de Harmes à quodam Flandrenſi lancea per ſcutum, loricam, & femur, & conſutus fuit Alveæ ſellæ, & equo, & ita tam ipſe quam equus corruerunt in terram.*

ALVABER ±. Vide *Albacera*.

ALVACILUS, ALVAZILUS, Judex apud Saracenos Hiſpanos. Charta Alphonſi VIII. Regis Caſtellæ, æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* tom. 7. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque Almuſerefus, neque Almoçabel violenter introet.* Apud eundem, Chartam Alphonſi VII. Imperat. Hiſpan. æræ 1156. ſubſcribunt *Gomez Nunniz, Alcaidus de Talavera, & Julianus Alvacil de Toledo.* Adde tom. IV. Monarchiæ Luſitan. p. 268. & vide ſupra *Alcaidus*. [Pro *Alvazilus* locum vide in *Gancaro* & in *Malſarium*.]

ALVARA. Charta Sanctii Regis, qui ad Samorram obiit, apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 469. *Et damus illam decimam de Annanam, & tam de ſale, quam etiam de argento, & de totas illas Alvaras, & de foſſaderas, ſive de ligno, & de quantis calumniis inde acciderint, quæ ad me pertinent, &c.* Chronicon Cidi Campitoris cap. 39. *Et ſaliendo & Alvara ſalieron todos de la Ciudad paſſa à paſſa.* [Per *Alvaram* intelligo locum hujuſcemodi arboribus conſitum, quas vulgo vocamus *Bois blanc*, lignum album. *Alvar* quippe apud Hiſpanos idem eſt, quod apud nos *Bois blanc*.]

¶ ALUBY, pro *Alibi*, in Formulari Anglic. Thomæ *Madox*. pag. 326.

¶ ALUDERII, Sutores, *Cordonniers*. Concil. Biterr. an. 1299. apud Marten. to. 4. Anecd. p. 225. *Ad hoc, eodem approbante Concilio per bonæ memoriæ dominum P. immediatum prædeceſſorem noſtrum, in quodam ſuo provinciali concilio, de Clericis, qui carnifices, pelliparii, ſutores, ſolutarium curaterii, ſeu Aluderii, ſive fabri communiter publici ac manifeſti exiſtunt, vel alia mechanica viliora communiter & publice exercere noſcuntur, auctoritate præſentis Concilii innovamus ac præcipimus firmiter obſervari.* *Aluderii* ſicut & infra *Alutarii* dicuntur ab *Aluta*: quod apud Cæſarem lib. 3. de Bel. Gal. cap. 13. mollior pellis eſt ad calceos & alias res concinnata.

ALVEA. Vide *Alva*.

¶ ALVEOLUM, *Tabula aleatoria*, apud Feſtum. Vide *Alveolus* 2.

1. ALVEOLUS, ALBEOLUS, [An Alumnus, Gall. *Eleve*, Ital. *Allievo*?] Ordericus Vitalis lib. 1. pag. 371. *Edwardum vero & Edmundum filios Eadmundi, elegantes Alveolos, in Daciam relegavit.* Idem lib. 11. pag. 837. de quodam puero nobili: *Helias autem... amabilem Albeolum feſtinanter quæſivit, inventumque diligenter in exilio inter cæteros enutrivit.* Et lib. 12. pag. 868. de filio Regis Henrici I. Angliæ ſubmerſo an. 1119. *Unde tener Albeolus poſt longam tolerantiam frigore vires amiſit.... relapſuſque in pontum obiit.* Vide *Albiolus*.

2. **ALVEOLUS**, Alveolum, Vas, in quod *lavatorii* aqua effunditur. Glossæ MSS. *Capistrum, vas, quod dicitur Alveolum*. Gallis *Auge*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 12. *Sabbato etiam, quando fieri debet Mandatum, post prandium, sive post Nonam, secundum tempus, afferet Alveolos, & aquam calidam in claustro in uno vase, &c.* Ibid. cap. 4. *Aquam calidam & bacinos, & manutergia & Alveolum pedibus & manibus eorum abluendis providere, &c.* [Hæc vox eodem sensu legere est apud Livium.]

Albiolum, Eadem notione, dixit vetus Instrumentum plenariæ securitatis, quod in Bibliotheca Regia in cortica descriptum servatur: *Mortaria marmorea duo, valente siliqua aurea una, Albiolo ligneo uno valente nummos aureos quadraginta*. Auctor Chronici Flandriæ, cap. 41. extremo vocem *Auge*, pro feretro usurpavit: *Et là les mist-on en trois Auges de plomb*.

¶ 3. **ALVEOLUS**, Sella humilis hominis cruribus pedibusqua capti, quacum reptando per terram graditur. Lud. *Le Pelletier* Epitome fundationis S. Nicolai Andegavensis pag. 4. *Tum ille de terra consurgens, ad altare porrexit, deferens secum scabellos & Alveolos, cum quibus antea per terram reptans gradiebatur, eosque ad altare deposuit*.

¶ **ALVERNIA**. Charta Dominarum d'*Alin* ann. 1453. fig. *Morterii: Juxta vineam Francisci Tarditi ex traversis vel ex Alvernia*. Hoc est, ex Occidente. Sic in Provincia Lugdunensi, quæ Orientalis est respectu *Alverniæ*.

1. **ALVETUM**. Matthæus Westmonast. pag. 169. edit. 1601. *Habet Alvetum insula permaximum, quod cervos & capras & illius generis bestias continet multas*. Forte legendum *Alnetum*: nam loquitur de insula, paludibus oblita, in quibus *Alni* vulgo crescũt. Vide *Alaidus*.

¶ 2. **ALVETUM**, ῥεῖθρον, *Rivus*. Supplem. Antiquarii. Lubentius legerem *Alveum* vel *Alveus*.

¶ **ALVEUM**, Vas ita dictum ab Isidoro lib. 20. Orig. cap. 6. *quod in ablutionem fieri solitum sit*. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis to. 1. Maii pag. 638. E. *ostendit illis lactis Alvea puro corde spumantia per lucidam eleemosynam, & dicit, &c.* Eadem vox legitur in Gloss. & apud Innoc. Agrimens. & ut pro vase, ita & pro canali quandoque sumi potest.

¶ **ALUHUMETA**, *id est, Variolæ, quæ nostro idiomate vocantur Coculæ*, apud Matth. Silvaticum in Pandect. Medic.

¶ **ALVIA**. Vide in *Filiare*.

¶ **ALVIALE** Templi, pro *Atrio Templi* legitur apud Grævium in notis ad Glossas Isid. in voce *Pastoforium*.

ALVINIANUS. Vetus Charta in Vita Aldrici Episc. Cenoman. num. 56. *De avena modii 444. axilios ad Alvinianum 450. & omni anno sciudulas 1450*. Sed videtur legendum *ad alium annum*.

¶ **ALULA**, *Pars auris ad tempora inclinata. Auricula, pars inferior. Alvearium, pars interior. Aslacus, auris sinus; hujus pars, hircus, Antitragus, pars opposita*. Ita Pollux in Amalthea Laurentii.

¶ **ALUM**, pro *Alodum*, Gall. *Aleu*. Hist. Harcur. to. 4. p. 2170. in Descriptione Feodorum Normanniæ: *Episcopus Sagiensis tenet de domino Rege unum feodum in Alo*.

¶ **ALUMECHIUM**, pro *Almucia*, Gall. *Aumusse*, in Spicil. Fontanell. MS. pag. 235. *Duo paria caligarum, unum blanchetum, vel una gunella pro tercio, Alumechia duo*. Vide *Almucia*.

¶ **ALUMNIA**, Idem, ut videtur, quod *Alodium*. Charta Richardi Regis Angliæ an. 1195. apud D. *Brussel* tract. de Usu Feud. to. 2. p. XIV. *Quitamus autem eidem Regi Philippo & heredibus suis in perpetuum, Alumniam, feodum, & dominium, & quod habemus ibi, & quod nos habituros expectabamus*.

¶ **ALUMUM**, Alumen, Gall. *Alun*. Charta pro Communia Balneoli an. 1208. *De cera 3. denar. de Alumo 3. denar.*

¶ **ALUNS**, Eadem notione. Charta MS. de redditibus Episcopatus Autissiodor. ex Chartophylacio Episcopi ejusdem urbis circa an. 1290. *De paagio piperis... pelliparia merces, draperia, graingne, Aluns, cuminum, cuprum operatum debent paagium*.

¶ **ALVOROCH**, pro *Alboreque*; quod Hispanis est Proxeneticum, seu proxenetæ salarium, *Le salaire de l'entremetteur, du courtier*. Concil. Legion. an. 1012. can. 25. *Et si voluerit dominus solidare diffinitum pretium, det hoc & suum Alvoroch: & si noluerit, vendat dominus laboris laborum suum cui voluerit*.

¶ **ALUSAR**, *Manna*. Laur. in Amalthea.

¶ **ALUTARIUM**, Idem fere quod *Aluta*, Pellis præparata. Cod. MS. de redditibus Episcopatus Autissiod. ex Chartophyl. Episcopi ejusdem urbis: *De venta Alutarii. Duodena Alutarii venditi debet 4. denarios. De alutis. Duodecim alutæ venditæ debent duos denarios. De aliis coriis, &c.* Hinc videre est *Alutarium* amplius quid esse, quam *aluta*. Illud pelles majores aut saltem majoris pretii, hæc minores minorisve pretii, videtur designare.

¶ **ALVUS** Curiæ, *Polictieum scriptum, commentariæ, codicilli, tabulæ, monimenta, annalis historiæ libri*. Sic Papias MS. Bitur. Hispanica seu Vasconica scribendi ratio *Alvus coriæ*, pro *Albus curiæ*. Ibidem. *Alvus pretoris, nomina curialium, ubi sunt scripti qui sunt recitandi. Tabula est albis litteris scriptos judices & senatores, &c.* Quamvis *Albus* prædicto sensu non sit admodum nostri instituti, ob barbarum tamen modum, quo scribitur, hic duximus esse inserendum.

ALYPTINUS, Sculptus. Papias: *Alyptina, sculpta, depicta. Alyptes, sculptor, vel plagarius*.

ALYRUMNÆ, ita dictæ Magæ, apud Gothos. Vetus Gloss. *Necromantia, Helliruna*. Jornandes de Rebus Geticis cap. 24. *Reperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas patrio sermone Alyrumnas is ipse cognominat*. Hinc emendandus Michaël Scotus lib. 2. Mensæ Philosophicæ 21. *Philemeter Rex Gothorum, quasdam mulieres Yriagas, quas Gothi Alarinas vocant, suspectas habens, &c.* Legendum enim *magas & Alyrumnas*. Trithemius in Breviar. annal. ubi de Marcomiro: *Vaticinantem à sagacitate vocarunt Alyrunam*. Hodie etiam à Germanis *Alrunen*, Magas vocari constat. Olaus Wormius in Monumentis Danicis pag. 514. 523. in Literatura Runica cap. 3. & in Fastis Danicis lib. 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 3. ait, *Runas* Danos literas suas, figurarum ductibus à cæteris aliis discrepantes, olim generatim vocasse; quarum quibusdam ad res gestas consignandas, & ad scribendum, aliis Magi in incantationibus & præstigiis suis uterentur. Additque, literas istas inde *Ram runer* appellatas, seu Runas amaras & acerbas, quod in perniciem aliorum plerumque earum cederet abusus: eos vero qui *Runis* erant instructi, quique Astronomiæ & Magiæ operam dabant, *Runer*, vel à muneris præstantia *Adel runer* dictos, quod in re literaria cæteros præcellerent: quod nomen ipsis etiam feminis attributum, unde vocem *Alruna*, *Alirumna*, & *Alioruma* effinxerunt Scriptores, seu potius depravarunt.

Runarum sane nomen literis omnibus Danicis attributum constat, quas quidem in oblongioribus baculis scribere solebant, quod testatur, præter Fortunatum, Saxo Grammaticus l. 4. *Proficiscuntur cum eo bini Fengonis satellites, literas ligno insculptas (nam id celebre quondam genus chartarum erat) secum gestantes, quibus Britannorum Regi transmissi sibi juvenis occisio mandabatur*. Id etiam probant varia istiusmodi ligna inscripta, ab eodem Wormio allata lib. 2. Fastor. Danicor. *Antiqui autem*, ait Brynolph. in Notis in

Sa-

Saxonem MSS. *Suae Runas, hoc est, literas tabellis ligneis, quas* Spioldkefie *nominarunt, commiserunt, non atramento, pigmento aut colore illitas, verum cultellis incisas, &c.* Hinc forte *Rumen* Germani dixerunt, pro *insusurrare*, quod faciunt Magi: unde *susurri magici*, de quibus diximus ad Cinnamum. Hanc porro *Runa* vocabuli vim firmat inprimis Fortunatus l.7. Poem.18.

Barbara fraxineis pingatur Runa tabellis,
Quodque papyrus agit, virgula plana valet.

Ubi *Runa*, pro litera, seu Germanorum characteribus sumitur: quo loco Codex MS.S.Germani Paris. habet *Rhuma*. Runicorum characterum tabellam exaravit idem Wormius in Literatura Runica pag.60. censetque, conjectura haud omnino improbanda, literas aut characteres, quos Chilpericum, Francorum Regem, Francicis addendos statuisse narrant Gregorius Turon. lib. 5. cap.45. & Aimoinus lib.3. Hist. Franc. cap.41. non Græcos, sed Runicos, id est, Gothicos fuisse. Hunc consulat velim, quisquis ejus argumenta volet expendere. Vide præterea Loccenium lib.2. Antiqu. Suecicar. c.14. & Stephanum Stephanium in Notis ad Saxonem Grammat. pag.45. & seqq. His adde Salmasium de Hellenistica pag.382.

ALYTARCHÆ, in leg. 2. Cod. Theod. de Equis curulib. qui ludis præerant, sic dicti, quod ludis, qui fiebant in honorem Deorum, [illegible], id est, [illegible] præessent, ut censent Varinus, Phavorinus, Cujacius, & Jacob. Gothofredus. Nam *Rhabdoforos*, seu *mastigophoros* ab Elæis [illegible] vocatos scribit Auctor Etymologici: at Petrus Faber lib.1. Semestr. cap. 28. ab [illegible], quod est *lætari, exultare*, ac præ gaudio dissolvi, deducit, quod utique in ludis usu veniebat, ita ut Alytarchæ fuerint quasi publicæ voluptatis arbitri, seu *Tribuni voluptatum*, uti etiam appellabantur, qui ejusmodi ludorum curam habebant.

¶ ALYTHINUS, [illegible], Verus, genuinus. Vide *Filopares*.

¶ ALZENA, Subula, Gall. *Alene*. Limborch. lib. Sent. Inquis. Tholos. pag.71. *Quod emeret unam Alzenam sutoris ad interficiendum dictam Guillielmam .... quæ rogavit, quod omnino perforaret eam cum dicta Alzena in parte in qua erat cor.*

1. AMA. Ugutio: *Strix, gis, nocturna avis, de sono vocis dicta, quando enim clamat, stridet. Hac avis à vulgo dicitur Ama, ab amando parvulos: unde & lac prebere fertur lactentibus.* [Sic etiam Isidorus fere ad verbum in Glossario MS. San-Germanensi.]

2. AMA, AMULA. Papias: *Amæ, vasa sunt, in quibus sacra oblatio continetur, ut vinum.* Ordo Romanus: *Tunc venit Subdiaconus, ferens in brachio dextro patenam, & in sinistro calicem, in quo recipiuntur Amulæ populorum, &c.* Infrà: *Pontifice oblationes populorum suscipiente, Archidiaconus suscipit post eum Amulas, & refundit in calicem majorem, tenente eum Subdiacono, quem sequitur cum scypho super planetam Acolytus, in quem calix impletus refunditur.* Ibidem: *Ornato vero altari, tunc Archidiaconus sumit Amulam Pontificis de Subdiacono Oblationario regionario, & refundit super colum in calicem, &c.* Anastasius Bibl. in S. Silvestro PP. *Donavit Amas argenteas duas, pensantes singulæ librae denas.* In Gregor. IV. *Ipse Pontifex fecit Amas argenteae 6. quæ præcedunt per omnes stationes, pensantes lib.13.*

AMULA, Minor *Ama*. Papias: *Amula, vas vinarium. Amulæ dicuntur, quibus offertur devotio, sive oblatio, simile orceolis.* Glossæ MSS. *Amula, vas offertorium. Hamula oblatoria*, in veteri Charta Cornutianensi, edita à Suaresio. Ordo Romanus: *Amulæ argenteæ, ad vina fundenda paratæ.* Anastasius Biblioth. in Gregorio III. PP. *Amulas superauratas paria duo.* In Hadriano: *Calicem unum. Amulam offertoriam unam.* Ita cum aspiratione scribitur apud Ugutionem: *Hamula, vala in similitudinem urceoli.* Chronicon Casinense lib.1. cap.28. *Tulit in coronis, bazis, & Amulis, garalibus, & cochlearis argenti libras* 500. Vide Gregorium M. lib.1. Epist.42.

¶ AMAS, pro *Ama*. Agnellus lib. Pontif. apud Murator. to.2. p.162. col.2. C. *Amae una, & ipsa bene sculpta, urceus ad aquam manus similis, & ipse aquimanile desupra en argento investito salis.*

3. AMA, est etiam mensura vinaria. Charta Anselmi Abbatis Laurisham. apud Hubertum Leodiensem de Palatinorum Comitum orig. *Persolvere autem debent Curtarii 4. Amas vini, & 20. malter siliginis.* Anselmus Leod. cap. 88. *Si pignoris loco vini poneret Amam.* Liber Eccl. Leod. apud Chapeavillum: *Commemoratio D. Notgeri Episc. nostri, pro quo habemus Amam vini de Frangeis, & 12. modios speltæ.* Vide Joan. Hocsemium in Henrico Episcopo Leod. c.3. in Adolfo c. 15. Probat. Hist. Limburg. p.29. &c.

HAMA, Majus dolium vinarium, in Hist. Trevirensi pag.221. *Triginta Hamas præparat, in quibus singulis singulos milites electos....collocat, &c.* Apud Latinos, *Ama* est vas aquarium restinguendis incendiis, de quo Juvenalis Sat.14. & Plin. lib. 10. Epist.42. Contra Holstenius in Notis ad passionem SS. Perpetuæ & Felicitatis, ait, *amas* apud hos Scriptores fuisse falces grandiores, seu ferramenta recurva; longissimis contis suffixa, qualia incendii compescendi aut extinguendi causa passim apud nos conspiciuntur: unde lex 12. D. Instruct. leg. *amae & harpagones* conjungit.

¶ AMABILLIMUS, pro *Amabilissimus* legitur in Actis SS. Maii to.2. p.651. B.

¶ AMABREVITAS, f. pro *Amabilitas*, vel *Amicabilitas*. Somneri Glossar. ad calcem Hist. Script. Anglic.

¶ AMACHYR, Pretium virginitatis. Locum vide in *Marcheta*.

AMADERE. Charta 69. inter Alaman. Goldasti: *Petivit. ut per precariam ei præstare deberemus, quod...ita fecimus in ea ratione, ut per annis singulis censum exinde solvat 15. siclae de cervisia....& in omni Zelga jornale unum arare, & 3. dies asecare & 3. Amadere.* Id est, tres dies ad secandam, & 3. dies ad colligendam messem dare teneatur. Galli dicimus *Amasser*.

¶ AMAGABARI, Iidem qui *Almugavari*. Chronicon Ferdinandi Regis Castellæ inter Acta SS. Maii to.1. p.347. D. *Discimus autem ex Nicephoro Gregora..... Renzerium Regis Aragonum Petri genitorem habuisse in exercitu suo mille Amagabaros, quos Latini pedites appellant.*

¶ AMAJORAMENTUM, Augmentum, Gall. *Agrandissement*. Archivum S. Victoris Massil. *Fresne* n.10. *De tribus ferraginis dant in Gonfanono cum Amajoramento, &c.*

AMAJORARE, Augere. Charta Guillelmi D. Montispess. ann. 1103 *Vicarius non Amajorabit, nec minorabit placita Montispessulani.*

AMALI, Gens ita dicta apud Gothos nobilissima. Jornandes de Rebus Geticis: *Ordinant super se Regem Alaricum, cui erat post Amalos secunda nobilitas.* Infra: *Quis namque de Amalis dubitaret, si vacasset eligere?* Sub finem: *Huc usque Getarum origo, ac Amalorum nobilitas....* Hanc non uno prædicat loco idem Scriptor, ut & Senator. lib.4. Epist.39. lib.5. Epist.43. lib.8. Epist.9. lib.9. Epist.1.25. lib.10. Epist.2. lib.11. Epist.1.13 Ab gente ista nobilissima fluxere, opinor, *Amalasuintæ, Amalafredæ. Amalaburgæ, Amalarici*, & similia apud Jornandem nomina.

¶ AMALLUS, Advocatus illius, qui ad *mallum* citatus est. Vide *Hamallus*.

AMALUPUS, *qui & canicula* recensetur ab Isidoro lib.20.c.15.inter rustica instrumenta. [*Et est*, inquit, *ferreus harpau, quin si quid in puteum decidit, rapit, & extrahit, unde & nomen recipit*.]

AMAMEN, inquit Auctor Breviloqui, *Amamentum, amasurus, omnia idem, id est, amatio*.

¶ AMANDA, pro *Emenda*, Gall. *Amande*, Mulcta, apud Lobinellum in Glossario ad calcem Hist.Britan. *Nulla alia Amanda pro tali forisfacto ab illis hominibus exigetur*.

AMANDALARIUS, Amigdalus, Gall. *Amandier*, in Capitulari de Villis c.70.

¶ AMANDARE, Emendare, reficere, Gall. *Amander, Raccomoder*, Chartul.SS.Trin. Cadomensis fol.47. verso: *Radulfus tenet 2. virgatas terræ & unam mesungiam.... Goduinus pro 1. virgata 16. denar. & ferramenta 4. carucbis, & clavos duobus auris annuatim, & 8. falcisculas, & 8. farciones, & Amandare penturas hostiarum, &c*.

¶ AMANDICA, Ex Instrumentis Ecclesiæ Brivatensis an.1365. *Fuit deliberata quædam cocba de espargno Amandica pretio 8. sol*.

AMANEGIA, Statuta Mediolanensia 2. part. c. 366. *Si quis abstulerit scarlionum, sive Amanegias, sive palos, vel Cayrones de aliqua planta vitis*.

AMANERE, Gloss. Græco-Lat. *Amaneo*, ἰδιάζω, quasi seorsim & sejunctim maneo. Gloss. Lat. MS. Regium. *Amanet, extra manet*. Gloss. Arabico-Lat. *Amaneo extra maneo*. Gloss. Isid. *Amansit, exspectavit*. Vide Salmasium ad Capitolio.p.82.

¶ AMANGANARE, Lapides ligna aut quidvis aliud in hostem vibrare è certis machinis bellicis, quas *Mangana* vocabant. Chron. Parmense ad an.1309. apud Murat.to.9.col.879. *Bononienses vero venerunt in auxilium Ferrariæ, & enstramentati sunt ab alio latere Padi, & Amanganabant Venetianos existentes cum suo exercitu in Pado cum navibus*.

¶ AMANITES, ἀμανίτης, Fungi species. Vita S. Samptonis Xenodochi tom. 5. Junii p. 276. B. *Deinde conjugem hilariter allocutus: Mihi videor, inquam nihil mali sentire; sed tu sensim solve vincula plagæ imposita. Ea autem sic fecit, non sine magna qua afficiebatur molestia. Et hei mihi, dixit. Quis est hic Amanites, qui plagæ est impositus? Id vero erat caro putrefacta & separata, quæ una cum pannis evulsa fuerat. Sic ergo sanatus, &c*.

¶ AMANS, Adamas, Gall. *Diamant*, apud Rymerum to.1.p.879.col.1. *Firmaculum cum duobus Amantibus de eodem thesauro, &c*.

AMARA, *Cloaca, cubiculus*, ὑπόνομος, in Gloss. Gr.Lat.ubi videtur legendum *tubiculus*. Hinc nostrum *Mare*, pro palude. Vide *Mare*. [Loco *Tubiculus* mallem legere *Cuniculus*.]

¶ AMARATUNTA, Vox factitia quæ cum aliis pluribus occurrit in versibus sequentibus quos eruditissimus vir D. *le Beuf* Canonicus Autissiodor. ad calcem veteris MS.12.sec. scriptos reperit cum hoc titulo, *Versus maligni Angeli*, atque morali eorumdem explicatione. Sic autem se habent:

Oppositum montem conscendere cernis Orontem,
Arma tua dextra capies & per caput extra,
Hinc gladio multos umbris mactabis multos:
Sed prius hoc unus puerorum fert tibi munus,
Lanx quæ cum carne tibi dudum servit Agarne,
Jam prælatura tibi constat munera plura,
Hinc & gallina dat vocem, pandite itaa,
Pannibus indutos pisces que videte minutos:
Trax caput Orontis jacet hoc in corpore montis,
Quem circumstabant acies, & vociferabant:
Amaratunta tibi cudoma noxia Nili,
Pensa tibi dippus eris hoc in lumine lippus
Victus amore pio; sic cantat maxima Clio.

Ubi *Agarne* dictum puto pro *Agarene*, *Cudoma* pro *Cacodæmon*, *Dippus* pro *O Edippus*, unde arbitror ænigmaticos esse versus quibus ad aliquam historiæ illius ævi partem alluditur. Certe hic versus,

Prælatura tibi jam constat munera plura,

prælatum aliquem simoniaca labe infectum arguere videtur.

¶ 1. AMARELLUS, pro *Admirallus*. Præfectus maris apud Somnerum in Glossar. ad calcem Hist.Scriptor.Angl.

¶ 2. AMARELLUS, Avis aquatica, forma perinde ac anas, sed minor. Ab Aristotele lib.8.c.3.de Histor.animalium ἰξός appellatur. Ita in Medic. Salern. edita an.1622. pag.178.

¶ AMARESCERE, Amarum fieri. Libellus Episcoporum Italiæ contra Elipandum to.3. Collect. Conc. Hispan. p.96. *Sed in eodem poculo, in quo gutta veneni infusa turgescit, mellis nihilominus Amarescit dulcedo*.

¶ AMARICA, πικρία, *Amaritudo*. Supplem. Antiquarii. Vide *Amaritia*.

AMARICARE, Exasperare, exacerbare, *Amarum facere, vel fatigare*, Joanni de Janua: Italis, *Amareggiare*. Lucifer Calaritanus de Regib.apostat. *Quia Amaricaverunt me ipsi*. Gregorius Magn.lib.12. Epist. 50. *Eumque à me tristem Amaricatumque repulis*. Adde lib 5.Moral.c.2. & lib. 2. Miraculor. S. Bertini cap. 5. Henric.de Knygh-ton lib.1.cap.14. *Tostius... Amaricatus indignanter recessit*. Nec scio,an legendum *amaricare*, pro *amareggare*, apud Pierium Valerianum lib.1. cap.17.

¶ AMARICARI, Amarum fieri. Vita S.Patricii Apostoli Hiberniæ to. 2. Martii p. 555. B. *Flumen namque secus villam præterfluens, ex accessu rheumatis maris penitus Amaricabatur*. Vide Apocalypsin B. Joannis cap.10. ✝✝.9.& 10.

AMARICATIO, Dolor, nos dicimus *Amertume d'esprit*. Vetus Charta apud Ughellum tom.7.Ital.sacr. p.262. *Insuper firmamus vobis, ut si exinde alia qualiscumque charta inventa dederit suptus vobis, illam mittimus sine vestra damnietate vel Amaricatione*.

¶ AMARICATUS, Eadem notione. Miracula S.Bertini *Luminum delectabilium visu privatus, ac bimatu, vel eo amplius in hujus cæcitatis permansit Amaricatu*.

¶ AMARINA, Cerasi species aciduli saporis, Gall. *Griote*, Italis *Amarina*, *Amarena* & *Amarella*. Charta pro Communia de Balneolo, an.1300. *Aliqua persona non sit ausa accipere brote vitium nec agrestam nec Amarians, nec malbols colligere in possessionibus alienis*.

¶ AMARITARE, pro *Amaricare*. Litteræ Martini Papæ Regi Angliæ apud Rymer. to.2. p.235. *Dilatæ petitionis oblatio nostrum... Amaritavit animum*.

¶ AMARITA, Amaritudo. Miracula S.Eutropii to.3.Aprilis p.741. E. *Sed quia prædictus citharista non Deo, sed denario decantabat, quam plurimum attulit Amaritatis martyri Eutropio modulatio citharistæ*.

AMARITIA, Amarities, Amaror. Gloss. Græc.Lat. πικρία, *Amaritia, Amaritudo, Acrimonia*. [Vide *Amarica*.]

¶ AMARIUS, pro *Armarius*, Custos librorum. Capitula general.MS.S.Victoris Massiliensis. *Unus liber in pergameno magnus fiat, & in armario teneatur.... hunc autem librum per Amarium ejus fieri volumus*. Vide *Armarius*.

¶ AMARTHAT. Gloss.MSS.San-German. *Amarthat, Cappadocum lingua mensis Augustus dicitur*. Papias MS.Bitur. habet: *Amarthat Capp. lingua Agmen dicitur*.

¶ AMARTIGENIA, Grece, ἁμαρτιγένεια, Peccati ortus. Vincentius Bellovac. *Compositus & me...*

quos

quos Græca appellatione prætitulavit Apotheosis, Psychomachia, Amartigenia.

AMARUS, *Locus amarus*, Aridus, ingratus, macer. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Si quid Amari & incerti soli est, id assignatione non datur.* Columella lib. 2. cap. 2. *Salsum limosæ paludis & uliginis Amaræ.* Plinius lib. 17. c. 5. *Terra Amara, sive macra.*

¶ AMASARE in Lugdunensi pago est, Dare ad censum & servitium seu reditum annuum & perpetuum. Charta D. *Aubel* civis Matiscon. ann. 1453. in pago Bellijocensi data: *Juxta quamdam terram quam nuper Amasavit dominus Humbertus de Challes sub servitio quatuor denariorum Viennensium.*

AMASATUS MANSUS, in quo extructa sunt ædificia, *mansiones*, Gall. *Maisons*. Charta Willelmi D. de Montepessulano, ann. 1103. *Dono tibi .... & in uno quoque manso Amasato de terra unam saumatam de lignis in Nativitate D. per singulos annos. Amaser, heritages amasez, non amasez, amasemens*, passim in Consuetudinibus municipalibus, Atrebat. antiqua art. 62, 147. 160. Hesdin. art. 40. Tervanensi art. 1. Camerac. tit. 8. art. 12. &c. Contra, *Dismasatus*. *Castellarium Sparpaliæ dismasatum*, in Charta anno 1255. apud Ughellum to. 7. pag. 1140.

AMASCO, *Amare cupio*, in Gloss. Isidor. [Ad quod Grævius ait fortassis scribendum, *Amare incipio*, quamvis & ferri possit edita lectio Diomed. lib. 1. Grammat. Ab *amo veteres inchoativo modo dixerunt Amasco.* Unde &]

¶ AMASCUS, Amator, apud Plautum in Truculento, *mundulos Amascos*, quod idem Grævius post Dousam dicit male à Putschio in Diomede & ab editoribus Plauti in *Amasios* mutatum fuisse. Hæc obiter post Grævium ad emendationem Plauti, licet parum ad nos pertineant.

AMASIONES, pro *Amasii* dixit Prudentius lib. Peristeph. hym. 14. v. 182.

AMASIRE, In manso constituere. Charta ann. 1239. apud Rouverium in Reomao pag. 262. *Pacificati sumus in hunc modum, quod borda jam dicta ita maneat, quod Abbas vel Prior de Asiaco non possunt aliquem Amasire.*

¶ AMASSARE, Percutere *massa*, Gall. *Assommer*. Instrumentum anni 1320. ex Archivo Massil. *Per inimicos percuti & Amassari.*

AMASSARITIA, [Supellex, instrumentum *massæ* rusticum: vel etiam mansus ipse hac supellectili instructus. Diploma Ludovici Pii & Lotharii an. 829. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 383. *Monasteriolum vero supradictum, cum omni integritate, cum Ecclesiis, cellulis, territoriis, ædificiis, familiis, juste pertinentibus, casis, Amassariciis, aldiariciis, bovillicariis, vaccariciis.*] Vide *Massaritia*.

¶ AMASSARIUS. Vide *Admissarius*.

AMATIXUS, pro *Amathistus*, Lapis pretiosus, in Charta Heccardi Comitis Augustodunensis apud Perard. in Tabulis Burgundicis p. 26. *Sigillus de Amatixo*, in Testamento Haimonis Dom. Burbonensis. [Mabillonius noster qui priorem locum ex Heccardi Charta ductum citat l. 2. de re Diplom. c. 18. n. 2. legit bis *sigillum de Amatixto*, non *Amatixo*, & pro *Amathistus*, habet *Amethystus*: & quidem recte, sic enim vox Græca [illegible] reddenda.]

AMATORIA, *Philtra*, apud Ammianum lib. 29. & Ruffinum in vers. Eusebii lib. 4. c. 7.

AMBACTUS, Cliens, servus conductitius: vox Gallica. Festus: *Ambactus, Ennio, Lingua Gallica servus dicitur.* Glossar. *Ambactus*, [illegible]. Cæsar de Bello Gall. de Equitibus Galliæ agens: *Eorum*, inquit, *ut quisque est genere copiisque amplissimus, ita plurimos circum se ambactos, clientesque habet.*

Remanet etiamnum in Germania & Belgio vocabuli vestigium. Nam in civitatibus passim Flandricis, aliisque nonnullis *Ambachten* ejusmodi Corpora dicuntur, quæ unum sibi legunt, cujus auctoritatem perinde atque capitis sui venerantur. Unde & ii *Ambachten heeren* Belgico idiomate, *Ambactorum* quasi *Dynastæ* intelliguntur, aut certe viri tales, penes quos sit rerum summa, & in coloniis territoriisque dominatus. Regiones ipsæ in Ambactias distribuuntur: unde pro, *in comitatu Engelberti*, aliquando in diplomatibus legere est, *in Engelbrechtes Ambachte*, vel *Ambechte*, uti testatur Freherus lib. 1. Orig. Palat. Apud Keronem, *Officina, Ambahti*: *Officium, Ambahti*: *Officia, Ambaht*, exponuntur. Apud Kilianum, *Ambacht*, est *officium, præfectura, jurisdictio civitatis*. Lexicon Germanicum vetus apud Lipsium lib. 3. Epist. 44. *Ambachtman, minister*. Quam vocem Somnerus à Saxonico embedman, *minister*, & embeahcian, *ministrare* deducit. Joan. Stiarnhookus lib. 2. de Jure Sueonum vetusto cap. 4. pag. 207. scribit, servus in jure Gotthico, Sudermanico & Westmannico, *Ambat*, nominari, idemque videri quod *Ambacht*, apud Cæsarem: nisi quod apud Suecos hodie tantum feminis tribuitur. At Salmasius lib. de usuris, nequaquam vocem esse Gallicam contendit, hæcque Festo addita esse ab illius Abbreviatore, & in Cod. MS. haberi post hæc Festi verba. *Aut* [Am] *præpositio loquelaris significat circum; unde supra servus Ambactus, id est, circumactus dicitur.* Vide eumdem ad Hist. August. Pithœum lib. 1. Advers. cap. 8. Pontanum in Gloss. Turnebum in Advers. Cluverium in Germ. antiq. lib. 1. cap. 8. 13. &c.

☞ Domnus Ludovicus *le Pelletier* existimat *Ambactus* vocem originem ducere ex Britannia minori, ubi *Am* Circum, & *Bac* Naviculam & Comitatum significat. Quam autem facile *Ambactus* ex *Am* & *Bac* ductum sit, nemo non videt. Si tamen non placet hæc originatio, aliam suggerit idem Auctor. *An*, inquit, articulus apud Armoricos in *Am* ante *B* mutari solet; *Bagad* autem vel *Bagat* Turbam significat, ex qua componitur procerum familia vel comitatus. Hinc quasi sua sponte nascitur *Ambagatas*, quæ vox in Latinam versa produxit *Ambactus* quam facillime.

AMBAGES. Thwroczius in Maria Regina Hungar. cap. 4. *Et Ambages, ut suasionibus regem femineum erga populum spretum redderent, cunctas regni ad partes misit.* i. submissas personas, [seu ministros fideles, quibus callida plenaque *ambagibus* consilia committi possunt. Hanc vocem vulgo ducunt ex *am* & *ago*: sed mox laudatus D. Lud. *le Pelletier* ex eodem Britannico fonte existimat promanare, ex quo *Ambactus*.

AMBAGIBALIS CHARTA. Charta vetus in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 69. *Chartam Ambagibalem ibidem præsentabant, quam Bertha ad ipsos infantes suos fecerat, ubi habebat incertum, dum advivebat, & in partes duas Leogisilo quondam conjuge suo, quam & suam tertiam ad usum tenuerit.* Vox luxata, ni fallor, forte legendum *auditionalem*, de qua Marculfus lib. 1.

☞ *Ambaginalem* rectius cum Mabillonio lib. 1. de Re Diplomatica cap. 2. n. v. legendum vellem. Chartam, inquit, *Ambagibalem* lego apud V. Cl. Stephanum Baluzium, Miscel. tom. 3. pag. 168. pro quo *Ambaginalem* præfert Codex Ecclesiæ Cenomanensis. Quo nomine Chartam, quę adversario ambages facessit, significari puto. Præterea non *Auditionalem* posse legi ideo videtur, quod Charta *audientialis*, seu *auditionalis* de qua Marculfus lib. 1. cap. 28. ea sit qua quis ad audientiam principis evocatur. Illa autem Charta

Ambagibalis sit nomine ipsius Berthæ, nihilque in ea agatur de Principe.

AMBAGINES, pro *Ambages*, Difficultates, calamitates. Glossæ Gr. Lat. περίοδ⊕, *Amfractus*, *circuitus*, *ambago*. [Supplem. Antiquarii: *Ambago*, περιοδία, τρόπ⊕, *Amfractas*.]Isidorus Pacensis Episcopus æra 772. *Abdimelee ex nobili familia super Hispaniam Dux mittitur ad principalia jussa; qui dum eam post tot tantaque prælia reperit omnibus bonis optimam, & ita floride post tantos labores repletam, ut diceres augustalem esse malogranatam, tantam in ea pene per 4. annos irregot petulantiam, ut paulatim labefactata à diversis Ambaginibus maneat executa.*

AMBAGIOSUS, *Circulosus*. Glossæ MSS.

¶ AMBAGIUM, Dubietas, dubium. Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 701. F. ubi de S. Vernhero puero Martyre; *Unde jam recitata, vigore legitimæ præscriptionis etiam centenariæ cum fide bona, non minimam habere auctoritatem absque Ambagio sans credenda.*

AMBAR, AMBARE, AMBRA, vulgò *Ambre*: Stercus piscis. Lexicon ἰατρικὸν, Αμπαρ ... ἰχθ⊕. Joan. de Janua: *Ambra, species valde cara, & dicitur ab ambrosia*. Historia Translat. S. Sebastiani cap. 15. n. 74. *Revulsoque sarcophagi operculo, mirificæ virtutis Ambare suaviter redolentis viri faciem demonstrant*. Jacobus de Vitriaco l. 3. Hist. Orient. pag. 1143. *Magnam partem delitiarum Ægypti in auro & argento, perlis & pomis Ambræ, filis aureis, &c.* Vocem Mauris familiarem esse observat Philander ad Vitruvii lib. 8. cap. 3. Vide Serapionem lib. Aggregat. cap. 196.

AMBASCIA, Legatio, injunctum munus, negotii peragendi ac conficiendi alicui demandatum munus. Lex Burgund. Addit. 1. tit. 17. *Quicumque asinam alienam extra domini voluntatem præsumpserit, aut per unum diem aut duos, in Ambascia sua*. Pactus Legis Salicæ tit. 1. §. 3. *Si in dominica Ambascia fuerit occupatus*. Alia Editio habet *Ambaxia*. Pithœana: *Si in jussione Regis fuerit occupatus*. Ex quibus liquet, *Ambasciam*, idem sonare quod *Jussio*, munus scilicet alicui demandatum, nostris *Commission*. Nec scio, an aliter accipi debeat in Pœnitentiali S. Columbani: *Qui præsumit facere Ambasciam, non permittente eo, qui præest, libera & effrenata processione, absque necessitate, 50. plagis imbibeatur*. Id est, qui ex patria egredi, vel peregre proficisci præsumit. Nam ita *Ambascia* sumitur in Lege Burgund. nempe pro itione in Legatione obeunda. Vocem hanc inde retinuere Itali, quam pro anxietate ac fastidio usurpant; forte quod qui *ambasciam* suscipiunt obeundam, morosi sint & anxii ut plurimum: cujusmodi sunt, qui negotiis alienis implicantur. Dantes:

Et però lievo su, vinci l'Ambascia,
Con l'animo, che vince ogni battaglia,

Et alio loco:

Non ti meravigliar, ch'io n'abbia Ambascia.

AMBASCIARE, Legationem obire, seu potius nomine alterius quidpiam efferre, nuntiare, referre. Hincmarus Epistola 13. ad Ludov. III. Regem: *Remitto autem illum ad vos, ut coram fidelibus vestris, aut profiteatur se ita dixisse, aut veraciter deneget, talia vobis ex mea parte Ambasciasse. Unde puto, ut sicut in nomine interprisum est, ita sit & in Ambasciato. Nam ipse frater noster à vobis ad me rediens Ambasciavit mihi ex vestra parte, ut pedem meum basiaret*. Idem in Visione Bertholdi Presbyteri: *Et Ambasciavi ex illorum parte, quod mihi jussum fuerat*. Ubi *Ambasciatum*, est sermo ipse legati seu nuntii. Sicque ea videtur vox accipienda in inscriptione Epistolæ Pauli PP. quæ extat in Codice Carolino, & tom. 3. Hist. Fr. pag. 378. *Exemplar... Epistolæ, in qua continetur Abbasciatum (malim Ambasciatam) Remedii Episcopi & Andecarii Comitis, qualiter justitias B. Petri.... apud Desiderium quondam Regem ex parte receperit, & reliquas justitias faciendum pollicitus est*. Ubi *Ambasciatum* non est legatio ipsa, quod vult Gretzerus, sed legati rerum à se actarum narratio, vel relatio: tametsi id ipsum interdum sonet, ut in Capitulari de villis cap. 16. *Si Judex in exercitu, aut in wacta seu in Ambasciato, aut alicubi fuerit, &c.*

AMBASCIARE præterea dicebantur Proceres, qui ab Episcopis aut Abbatibus interponebantur, ad donationem aliquam pro suis Ecclesiis ab Imperatoribus aut Regibus impetrandam. Has enim donationes *Ambasciasse*, id est, suo interventu obtinuisse dicebantur ii, eoque nomine Chartas ipsas subscribebant, in quibus semper mentio fiebat, has donationes ad illorum preces factas fuisse. Charta Caroli Calvi ann. 877. apud Miræum in Donat. Belg. *Signum Caroli gloriosiss. Imp. Aug. Domina Richildis Imperatrix Ambasciavit*. Alia Carlomanni Regis Franc. pridie Nonas Martii an. 5. regni, Indict. I. *Actum apud Trupchiacum villam.... Theodericus & Anscharias Comites Ambasciaverunt*. Alia ejusdem Regis apud V. Cl. Steph. Baluzium in Notis ad Concilia Narbonensia pag. 71. *Dat. prid. Non. Junii, ann. 3. Indict. 4. Norbertus Notarius ad vicem Archiepiscopi recognovi. Hugo venerabilis Abba hoc Ambasciavit*. Ubi observandum, Chartam hanc rogatu ejusdem Abbatis concessam esse, Charta alia Caroli C. pro Ecclesia Narbonensi apud eundem V. Cl. Steph. Baluzium in Appendice ad Capitularia n. 78. sic clauditur: *Hudelricus inclitus Marchio hoc Ambasciavit*. Ita apud Perardum in Burgund. pag. 155. aliud Diploma ejusdem Caroli C. sic pariter clauditur: *Audacher Notarius ad vicem Gauselini recognovit & subscripsit. Boso Comes Ambasciator. Data, &c.* Ubi Boso *Ambasciator* dicitur, quod ad illius preces Carolus donationem fecerit, quod quidem ex contextu Diplomatis patet: id est, *interventu*, uti habetur in aliquot aliis Chartis Lamberti & Berengarii Regum Italiæ, Ottonis I. Imperat. & aliis apud Ughellum tom 2. pag. 124. 125. 129. 130. 194. 203. 208. 209. 518. Denique describitur Charta alia Caroli Simplicis pro Abbatia Auriliacensi à P. Dominico à Jesu Carmelita, in Vita S. Geraldi, quæ sic clauditur: *Willelmus Comes Ambatiavit*. Nec scio, an vim vocis alio verborum contextu expresserit Ælfryth Regina, Eadgari Anglorum Regis uxor, in subscriptione, quæ extat apud Seldenum ad Eadmerum pag. 159. quæ sic se habet: *Ego Ælfthryth legitima præfati Regis conjux, mea legatione Monachos eodem loco, Rege annuente, constituens, crucem impressi*. Nam *legatio* idem est quod *ambascia*.

¶ AMBASSIARE, Eadem notione. Charta Carlomanni Regis pro S. Nazario an. 880. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 64. *Actum apud Nerondam villam in Dei nomine feliciter, Amen. Theodoricus Comes Ambassiavit.*

AMBASIATA, Gallis, *Ambassade*. Mamotrectus: *Nuncium, Ambasiata*. Breviloq. *Ambasiata est legatio Conciliorum vel Principum in causis suis*. Carolus IV. de Vita sua pag. 105. Edit. Reineccii: *Ludovicus Bavarus solennem suam Ambasiatam ad Regem Joannem misit*. [Epist. Juliani Cæsarini ad Eugenium IV. *Utinam ubi nota essent pericula, quæ hic sunt forte & sine forte, non venisset cum tali Ambasiata, cujus fama magnum generat scandalum*. Andreas Presbyter Ratisponensis in Chron. Bavariæ ad an. 1472. *Misit etiam illuc Rex jam dictus Ambasiatam suam, quibus denegatus fuit salvus conductus, & sic absque audientia abierunt*.] Adde Thwroczium in Ludovico Rege Hungar. cap. 4. & Joannem Carmessonum in Vita sancti Petri Thomasii cap. 5.

¶ AM-

¶ AMBASSATA, Legatio. Rymer. tom. 5. pag. 188. *Nicholinus de Flisco Romanam curiam .... in Ambassata nostra pridem adveniens*. Spicil. Acher. tom. 6. pag. 148. *Requisierunt us ad Ambassatam suam in consistorio publico explicandam audientiam præberet*.

¶ AMBASSIATA, Eadem notione. Nicolai Episc. Botrontinensis Relatio de Itinere Italico Henrici VII. Imper. ad Clementem V. PP. apud Murat. tom. 9. col. 887. *In Taurino venit Rex Romanorum mense Octobris. Tunc cum eo pauci erant. Illuc venerunt Romani ad eum, qui in Ambassiata veniebant ad vestram sanctitatem*.

AMBASSIATIO, Eadem notione, apud Matthæum Paris pag. 381.

AMBASCIARIA, Legatio, in Hist. Cortusiorum lib. 4. cap. 3. [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1262. apud Murat. to. 6. col. 530. *Et adduxerunt secum legatum unum Domini Papæ, scilicet Archiep. de Saffari, qui Januæ stetit per multos dies, & exposuit in consilio Ambasciariam suam ex parte Domini Papæ*.

¶ AMBAXARIA, Eadem notione. Acta Capit. Gener. Ord. Prædicat. an. 1268. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1750. *Item, à recipiendis Ambaxariis & legationibus, fratres quantum poterunt se subtrahant & excusent*.

¶ AMBAXIATA, in Vita Jacobi *Gelu* Archiep. Turon. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1949. *Anno 1415. penultima Maii fui missus ad Concilium generale Constantiensa... Fui præsidens Ambaxiata, &c.*

¶ AMBASSEATA, Eodem significatu, apud Vincentium *Cigauli* de Bello Italico.

¶ AMBASSERIA, Epistola. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 832. ubi de S. Humilitate: *Nunc reminiscare doni continui & illarum pulchrarum rerum magnæ pulchritudinis, & Ambasseriarum magnæ dulcedinis, quas mihi transmisisti ad plus diligendum*.

¶ AMBASSIATA, Eadem notione. Chronicon Mellicense pag. 341. col. 1. *Reus ob hoc carceri juxta Prælati arbitrium mancipetur, sicut is qui munuscula, eulogias, Ambassiatas seu litteras, aut quascumque alias res dat vel accipit absque licentia sui Superioris*.

AMBASCIATOR, AMBASSIATOR, AMBAXIATOR, Legatus, internuntius, qui jussa Regis, aut domini sui defert. [Gall. *Ambassadeur*, alias, *Ambaxeur*, Ital. *Ambasciatore*, Hisp. *Ambaxador*.] Auctor Breviloq. *Ambasiator est Legatus Principis in arduis negotiis*. Concil. Constantinop. sub Menna Act. 4. pag. 696. Edit. 1618. *Heraclius Diaconus Ambasiator Euphræmii Patriarcha Theopolitani. Stephanus Diaconus & Ambasiator Episcopi Cæsareensis*. Vide Thvvroczium in Attila c. 13. in Ludovico cap. 4. &c. [Vitam S. Zenobii Episc. Florent. tom. 6. Maii pag. 54.]

¶ AMBASIATOR, pro *Ambassiator*, tom. 3. Concil. Hisp. pag. 650.

¶ AMBASITOR, apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 457.

¶ AMBASCIATOR, Mediator, arbiter, supra in *Ambasciare* secunda notione, Gall. *Arbitre*, *Mediateur*, *Entremetteur*.

¶ AMBASSIATRIX, Mediatrix. Menoti Sermones fol. 170. *Media Ambassiatrice pœnitentia*.

¶ AMBAYSSATOR, ut *Ambassiator*, in Charta anni 1284. ex Codice MS. Musæi D. *Brunet*, fol. 74.

IMBASSIATOR, *Negotia Imbassiatoria*, tom. 1. Monast. Anglic. pag. 154.

Istorum vocabulorum etymon varie varii accersunt: quidam enim, ut Scaliger, Salmasius ad Hist. Aug. Vulcanius, Spelmannus, & alii, à voce Gallica *Ambactus*, Cliens, deducunt, ut *ambascia* sit legatio, obita à cliente aut famulo; *ambasciator*, famulus ipse, cui legati onus imponitur, aut cui res quæpiam mandatur perferenda. Lindenbrogius à Germanico *ambacht*, opera, *ambachten* operari, deducit, cui subscribunt Paulus Merula & Wendelinus: ita ut *Ambasciator* is sit, qui operas suas locat ad obeundam legationem, quod certe quidam perhonorifica legatorum negotiatione indignum censent. Albertus Acharisius in Vocabulario Italico ab *ambulare*: alii denique ab Hebræo etymon accersunt. Vide Origines Francicas & Italicas V. Cl. Ægidii Menagii.

¶ AMBAXIOQUI, *Circumeuntes catervatim*, apud Festum.

¶ AMBER. Vide *Ambra*.

¶ AMBERGAMENTUM REGUM, f. Locus ita dictus, eo quod Rex aut Dux aliquis ibi fuerit hospitatus vel castra posuerit. Charta restaurationis Abbatiæ S. Michaelis in Eremo an. 961. in nova Gall. Christ. to. 2. Instr. col. 409. E. *Item ex membris & dependentiis dicti feudi sunt quinque ædes ab omni tributo immunes in dicta urbe; tres in parochia S. Michaelis, quæ ab uno capite tangunt Ambergamentum Regum, &c.*

¶ AMBIANENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronii*.

¶ 1. AMBIDEXTER, Aptus ad gerendas res, tam spiritales quam temporales. Statuta Collegii de Monte acuto apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. *Quod si eis nullum contingeret vere Ambidextrum reperiri, monemus prædictos dominos, ut in spiritualibus magis idoneum præferant in temporalibus aptiori*.

2. AMBIDEXTER, Judex, qui ab utraque parte dona accipit. Galli dicerent: *Qui prend à droit & à gauche*. Bracton. lib. 3. tit. de Corona cap. 1. *De Vicecomitibus & aliis Ballivis Ambidextris, qui capiunt de utraque parte*. Adde Rastallum in hoc verbo.

¶ AMBIDEXTRIA, Munera ab utraque parte accepta, apud Rymerum tom. 7. pag. 166. to. 8. pag. 27. to. 11. pag. 445.

¶ AMBIDOLÆ, forte pro *Amigdalæ*. Computus Joannis de Ponciaco to. 2. Hist. Dalphin. pag. 284. *Item pro 5. libris de pipere, 5. de zinzibero ... 11. libris & uno quart. de zuccaro, & 15 libris de Ambidolis, & 10. lib. de risis, &c.*

¶ AMBIENTER, Sollicite, diligenter. Vita S. Nicetii Episc. Lugdun. tom. 1. Aprilis pag. 10. D. *Sic etiam indubitanter atque Ambienter consurgere jugiter ad Matutinos studuit, ut exordia ipsius officii semper ipse cœpisset*. De conventione inter Adalardum S. Victoris Abbatem & Willelmum Vicecomitem de Villa Cathedræ an. 993. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 349. E. *Abbas vero missis bobus cepit terram, quæ est ante Ecclesiam S. Damiani Ambienter excolere, & huc illuc rumpere terram ad faciendas condaminas*.

AMBIENTISSIME, in Epist. 9. inter Francicas to. 1. Hist. Franc.

AMBIFARIE, AMBIFARIAM, Bifarie. Ugutio: *Ambifariam, discretim, id est, ex ambabus partibus*. Utitur Apuleius in Apologia: *Ambifarie* dixit, &c. Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animæ cap. 2. *Quicquid afficitur, contrariis congruentibusque pariter obnoxium Ambifarie subditur passioni*. Vide *Amfariam*.

AMBIGENA, Androgynus, hermaphroditus: utriusque generis, seu sexus. Petrus Blesensis Epist. 9. *Ambigenæ non generant, teste Hippocrate, &c.* [Hic locus non reperitur in Epist. laudata, saltem in Edit. operum P. Blesii an. 1667. Laurentius in Almath. nulla Hippocratis facta mentione habet: *Ambigena, hermaphrodita, androgyna, quæ non generans*. Plinius autem lib. 8. de Semiferis animalibus: *Ambigenæ, semiferæ, quæ ex fera & domestica bestia nascuntur*.]

AMBIGINES, *Loca flexuosa, anfracta*, in Gloss. Lat. MS. Regio Cod. 1013. & apud Papiam. Vide *Ambago*.

AMBIGIOSUS, Papiæ, *Circulosus, ambagibus plenus*: forte *Ambagiosus*. [Gloss. Sangerman. *Ambigiosus*,

giosus. Circulosus, aut per Ambages circuiens. Johan. de Janua: *Ambiguus ab ambages dicitur ... Ambiguosus, dubitabilis vel ambagibus plenus.* Sic & in Glossis lubentius legerim *Ambiguosus*, quam *Ambigiosus*: quod tamen ferri potest.]

AMBIGONIUS, dicitur *ille triangulus, qui habetem angulum habet.* Ugutioni: vox hibrida.

☞ Apud Ugutionem scribitur male. Legendum *Ambligonius* vel potius *Amblygonius*, ut in Papia MS. Bituric. Componitur ex ἀμβλὺς, obtusus, & γωνία, Angulus: adeoque est vox proprie Græca.

¶ AMBIGUOSUS. Vide *Ambigiosus*.

AMBIGUUM, Indefinitum. Frontinus de limitib. agror. *In Ambiguo videtur hic ager, & velut indefinite remansisse.* Idem de Coloniis: *Pro æstimio libertatis legem suni secuti, ubi termini Ambiguum nunquam receperant.*

AMBILOQUUS, *Bilinguis, qui nunc hoc, nunc illud affirmat, unde Ambiloquium, talis locutio.* Ugutio & Joan. de Janua.

¶ AMBITA, f. Chors, Gall. *Basse cour*, ab *Ambire* sic appellata. Charta Guillelmi Comitis Claromont. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 62. *Et in Sayaco ubi est grangia & Ambita, comprehendendo fontes, qui sunt prope & supra Ecclesiam de S. Vincentio.*

AMBITIES, *Ambitio*, Ugutioni.

AMBITIO. 2. Paralip. cap. 16. *Posueruntque eum super lectum suum, plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum Ambitione magna.* Ubi Mamotrectus: id est, *apparatu magno*, & Græc. Edit. [illegible] [Spicil. Acher. tom. 7. pag 537. *Hoc itaque solenne tempus* (Translationis S. Eloquii) *consilio suo B. Forannanus in melius reformare desiderans, quatenus majoris Ambitionis & venerationis dies & solemnitas recolenda ab omnibus magis amplecteretur.* S. August. Epist. 23. ad Maximinum: *Transit Ambitio.* S. Paulinus apud eumdem Augustinum Epist. 94. *Senatoriæ dignitatis Ambitio.*]

¶ AMBITIRE, pro *Ambire*, Blandiri, interpellare. Fulbertus Episc. Carnut. Epist. 21. ad Abbonem Floriac. Abb. apud Mabill. to. 4. Annal. Benedict. pag. 167. ubi de Magenardo in Carnutense S. Petri Monasterium intruso: *Sedet nunc ille Primas in Abbatiæ suggestu, sæculari potentia fretus, de peracta victoria gloriosus; fautores ejus Abbates, Episcopos atque ipsum Papam Ambitiendo, ne quid gravius statuatur in illum, modis omnibus, elaborat.*

¶ AMBITOR, pro *Ambitiosus*, in Amplis. Collect. Marten. tom. 1. col. 22. Utuntur Lampridius & alii inferioris ævi.

AMBITUDO, pro *Ambitus*, dixit Apuleius in Asclepio.

¶ AMBITUS, Peristylium, Claustrum, Gall. *Cloitre.* Ambitus proprie idem ac circuitus, Gall. *Enceinte, circuit*; quare sumitur aliquando pro ipso claustro, quod in obliquo subintelligitur. Gall. Christ. to. 3. col. 750. ubi de Abbatia S. Martini Majoris: *Jacere dicitur in sacello quod est in Ambitu*, (supple *claustri*.) Ibidem col. 751. D. *Sepultus est in cæmeterio communi fratrum in Ambitu, prope gradum lapideum superiorem quo ex Ecclesia in Ambitum descenditur.* Schramb. Chronicon Mellicense pag. 425. col. 1. in Memoriali Visitatorum ejusdem Monasterii an. 1451. *Pro debita clausura sint octo januæ clausæ ..., scilicet tres januæ Ambitus, & duæ de Basilica & dormitorio, &c.*

IN AMBITU, Circa, quomodo Galli dicunt, *aux environs.* Ethelwerdus lib. 4. cap. 3. *In eodem anno post Pascha, in Ambitu letanias, cometa apparuit.*

AMBIVERTIBILIS, In utramque partem versatilis. Anonymus de Miracul. S. Servatii n. 56. *Ambivertibilique vultu oculos convertit.*

¶ AMBIVIUS, Idem quod Bivius. *Ambivium iter*, apud Dudonem lib. 3. de Actis Normannorum.

AMBIX, Vas materiæ testeæ, vel vitreæ, Cælio Aureliano Siccensi lib. 4. Tardar. passion. c. 7. Ἄμβιξ, Hesychio, Athenæo, & aliis.

AMBLACIUM, Instrumentum rusticum. Adalardus in statutis antiquis S. Petri Corbejens. lib. 2. cap. 1. *Ipsi deinde unusquisque ad hortum, cui deservit, in tertio anno aratrum 1. cum Amblacio & conjunctis, quando necesse fuerit.*

¶ AMBLYGONIUS. Vide *Ambigonius*.

AMBO, Pulpitum, tribunal Ecclesiæ, ad quod gradibus ascenditur. [Gall. *Jubè.*] Papias *Ambonem dicendo, gradum significamus.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 6. *Ambo ab ambiendo dicitur, quia intrantem ambit & cingit.* At constans est doctiorum sententia, à voce Græca ἀναβαίνειν, Latinam formatam. Hesychius ait, ἄμβωνας esse [illegible]. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 930. Ἄμβων, [illegible]. Aliud Cod. 2062. Ἄμβων, [illegible]. Infra: ἄμβων, [illegible], Paulus Warnefridus in Episcopis Metensib. in Chrodegango: *Construxit etiam Ambonem auro argentoque decoratum, & arcus per gyrum throni ante ipsum altare.* Historia Episcoporum Autiliodor. cap. 45. *Ambonem ibi vilem aspiciens, cryptis honestissime compositis desuper, honorifice constructum locavit.* Anastasius in Sergio PP. *Hic fecit Ambonem & incyburium in Ecclesia, &c. Pulpitum Ecclesiæ* semel ac iterum vocat Victor Tunonensis.

Ad conscendendum ambonem duplex patebat ascensus, ut ex Silentiario probavimus in Descriptione S. Sophiæ n. 75. quod firmatur præterea ex iis, quæ habet Durandus lib. 4. Ration. cap. 24. n. 17. *Dicitur autem Ambo .... quia gradibus ambitur. Sunt enim in quibusdam Ecclesiis duo paria graduum, sive duo ascensus in illum per medium chori, unus à sinistris, videlicet versus Orientem, quo fit ascensus: alter à dextris, videlicet versus Occidentem, quo fit descensus.* Ugutio: *Ambo, pulpitum ubi ex ambabus partibus sunt gradus.* Anastasius in S. Silvestro PP. pag. 17. *Fecit Basilicam B. Laurentio Martyri ... in qua fecit gradum ascensionis & descensionis, &c.*

In ambone legebantur *Lectiones, Epistolæ & Evangelia* in sacris Liturgiis. Ceremoniale Episcopor. lib. 1. cap. 12. *Ambones, ubi Epistolæ & Evangelium decantari solent.* Chronicon Casinense lib. 3. cap. 19. *Gradum etiam ligneum ejusdem operis extra chorum, Ambonis in morem pulcherrime statuit, in quo & nocte Lectiones, & Epistolæ ac Evangelia ad Missas præcipuarum festivitatum legerentur.* Ita Editio Angeli à Nuce; nam Broliana perperam *Umbonis* præfert. Benedictus III. PP. Epist. 12. ad Episcopos in Regno Caroli constitutos: *Qualiter olim sacrorum fuit conjunctus numero Clericorum, adeo ut in divinis celebrandis mysteriis more Subdiaconorum sacras Lectiones conscendens Ambonem populo nuntiaret.* Gregorius Nazianz. Orat. 1. in Julianum pag. 59. de eodem Juliano: [illegible]. Nicephor. Callist. lib. 14. cap. 10. [illegible]. Vetus Inscriptio Romana apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 486. *In Ambone S. Petri*:

Scandite cantantes Domino, Dominumque legentes:
Ex alto populis verba superna sonant.

In ambonis parte superiore bini erant gradus: alter altior, in quo Evangelium legebatur; alter inferior, in quo Epistola. Ordo Romanus: *Subdiaconus vero, qui lecturus est, ascendit in Ambonem, ut legat, non*

tamen

tamen in superiorem gradum, quem solet ascendere, qui Evangelium lecturus est.

Neque tantum Lectiones & Evangelia, sed etiam quæ ad populum recitanda vel exhibenda erant, in ambonibus recitabantur aut exhibebantur. S. Martinus I. PP. in Synodo Lateranensi: *Capitula numero novem in Ambone prædicans, &c.* Annales Francorum ann. 800. *Ipse Pontifex coram omni populo, in B. Petri Basilica Evangelium portans, Ambonem conscendit, invocatoque Trinitatis nomine, de objectis se criminibus jurejurando purgavit.* Vide Anastasium in Pelagio PP. Capitula Caroli Mag. lib. 1. cap. 88. *In Ambone ipsa auctoritas coram populo legatur.* [Translatio S. Judoci inter Acta SS. Benedict. sæc. 5. p. 546. *Hoc* (miraculum) *eodem regante in festivitate S. Johan. Baptistæ Wido Abbas Ambonem ascendens populo narravit.*] In ambone Imperatores coronatos testatur Theophanes pag. 405. 418. 419. 426. & Auctor incertus post eundem Theophanem pagina 431.

In ambonibus etiam orationes, seu *sermones*, habebantur ad populum. Epiphanius lib. 10. Histor. Tripart. cap. 4. *Episcopus vero, Eutropio sub altare jacente, nimioque repercusso timore, residens super Ambonem, ubi solebat prius facere consuetum sermonem.* Iso Magister de Miraculis S. Othmari Abbat. cap. 4. *Quendam Archipresbyterum Ambonem conscendere, ac vice sui sermonem ad populum facere jussit.* Prudentius Peristeph. Hym. 11. de S. Hippolyto:

Fronte sub adversa gradibus sublime tribunal
Tollitur, Antistes prædicat unde Deum.

S. Fulgentius Homil. 10. *Dum sanctæ prædicationis, jubente nunc sancto Patre, altissimum conscendimus thronum, vestris immolaturi sensibus verbi Dominici sacrificium, Dei primitus expectamus eloquium, qui loquentem facit mutum, ut cum nos gradum conscendimus absidæ, ipse descendat de throno cælorum, qui inclinavit cælos, & descendit, &c.* Socrates lib. 6. c. 5. [illegible] Cæterum extat adhuc Romæ veteris ambonis forma in Ecclesiis S. Clementis, S. Pancratii, & S. Laurentii extra muros. Vide quæ de ambone Ecclesiæ Sophianæ congessimus in ejusdem ædis Descriptione n. 74. 75.

AMBOLAGIUM. Vide *Anabolagium*.

AMBOSTIS, *Pugillus, pugnus*, in Gloss. Arabico-Lat.

¶ 1. AMBRA, Ambarum, Gall. *Ambre.* Relatio pro canonizatione B. Aloysii to. 4. Junii pag. 1142. *B. Coadjutores ex societate & sacristæ deponunt, magnum Poloniæ Marescalcum B. Aloysio argenteam lampadem dono dedisse, & alium sex candelabra ex Ambra.* Vide *Ambar*, & mox *Ambre*.

2. AMBRA, AMBRUM, AMBEA, Anglo-Saxonibus, Vasis vinarii genus, vel mensura: ex Latino *amphora*, ut videtur, deducto vocabulo. Leges Inæ Regis Westsax. tit. 74. apud Brompton. 12. *Ambræ cervisiæ Walliscæ* ... 10. *plena Ambra butyri.* Leges Adelstani Regis apud eundem tit. 3. *De duabus meis firmis dent eis singulis mensibus Ambra plena farinæ.* Liber Evidentiarum Ecclesiæ Christi Cantuariensis: *Et reddere debet 120. mensuras, quas Angli dicunt* Ambres, *de sale.* [Tabularium Parthenonis SS. Trinit. Cadom. fol. 23. *In Eskenevilla* .... III. *Villanos & dimidium, & reddunt* ...... II. *gallinas de pullagio* .... *&* XIII. *bordarios, qui dant* ... I. *modium salis &* II. *Ambros de salinis ejusdem villæ.*] Cujus vero quantitatis fuerit amphora, pluribus tradunt Lambardus & Spelmannus. Nescio, an *amphora* apud Will. Thorn. pag. 1804. lin. penult. sit idem, quod *Ambra*. Vide *Ambar*.

¶ AMBRE, Idem quod Ambar, vel succinum & electrum, Gall. *Ambre.* In hoc autem distinguuntur ambar & succinum, quod ambar bituminis genus sit in littus maris ejectum, quod aeri expositum durescit, odorem spirat suavem, & sit cinerei coloris: succinum vero succus sit arboris induratus, flavus & nullum diffundens odorem. Bernardus Thesaurarius de acquisitione Terræ Sanctæ apud Murat. to. 7. col. 838. *Receptæ autem sunt ad utilitatem Reipublicæ pro majori parte Ægypti deliciæ in auro & argento, & pomis, perlis, Ambre, filis aureis, & filacteriis variis.* Rymer. to. 8. pag. 428. col. 1. *Unum par Pater noster de Ambre.* Id est, sacrorum globulorum series quam Gallice vulgo dicimus *Chapelet*. Hujusmodi vero series sæpissime fiunt ex electro: quare per *Ambre* hic significari puto succinum vel electrum. Vide *Ambrum*.

AMBRO. Gloss. Isid. *Ambro, devorator, consumptor, patrimoniorum decoctor, luxuriosus, profusus.* Joan. de Janua: *Ambro, leccator, lurco, manducus, ardelio, ganeo. Sed interest: Ambro dicitur ille, qui bene scit judicare de sapore ciborum, & libenter gustat bene saporata: lurco dicitur ille, qui gulose & immunde omnia devorat, &c.* Gildas de Excidio Britann. *Illi primores inimici ac si Ambrones lupi profunda fame rabidi.* Galfridus Monemuthensis lib. 5. cap. 4. *Prosternunt viri obstantes Ambrones, prosternite.* Adde lib. 5. cap. 6. lib. 6. cap. 3. Althelmus de Octo principalib. vitiis cap. 1.

Dum vetitum ligni malum decerperet Ambro. Idem c. 5. de Virg. *Ambronibus & lurconibus vetitam degustans alimoniam.* Adde Epist. 1. Bonifac. Mogunt. Festum Pompeium, & Cluverium lib. 2. Germ. Antiq. cap. 4. &c.

AMBRONINUS, inquit idem Joan. de Janua: *ab ambro, quod est leccator, unde quidam, cum vellet alium redarguere, ait: Tu habes lurconinam buccam, & Ambronina labia: volens significare, quod multum & turpiter comedebat, & libentor de bene saporatis.*

AMBROSIANUM. Vide *Hymni Ambrosiani*.

AMBROSINI, Nummi Dominorum & Ducum Mediolani, S. Ambrosii equo insidentis, & flagellum dextra tenentis imagine insignes, cujusmodi passim videre est. Ii autem cudi cœpere, ex quo Luchinus Vicecomes, Mediolanensium copiarum ductor ab Azone patruele suo constitutus, victoriam insignem de Leodrisio Vicecomite, Azonis patruo, reportavit an. 1339. 21. Febr. quo in prælio ferunt S. Ambrosium ab omnibus conspectum, scutica hostes cædentem; ideoque Mediolanenses ei victoriam adscripsisse. Postmodum in rei memoriam sanctum Antistitem hac specie in nummis suis effingi curarunt Domini Mediolanenses. Historiam narrant Bosius, Corius, Jovius, & alii. Sed vexilli Mediolanensis, S. Ambrosii nomine insigniti, longe antea mentio occurrit, nempe sub an. 1160. in Hist. Archiepisc. Bremensium pag. 104.

¶ 1. AMBRUM, Electrum, succinum, Gall. *Ambre.* Hist. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro pectinibus sex & speculis 6. & duobus filis de pater nostris de Ambro, & duobus filis de pater nostris de curallo &c.* Vocis originem accersendam vult Skinnerus in Lexico Etymol. ad vocem *Amber* non ab Arabico *Anbar* quod idem sonat, sed à Belgico *Aen-Bernen Adurere*, quasi diceretur lapis ustulis; licet enim soliditate sua lapis videatur, igni tamen admotum accenditur, &c. Quo nomine bitumen istud nobile, inquit, teste Francisco Guicc. in Belg. hodie *Born-steen* accolis maris Balthici appellatur. Hoc autem momento præcipue ducitur eruditus Vir, quod succina non in Arabicis, sed in Germanicis maribus inveniantur, unde & in Asiam aliasque Orientales plagas per commercium distrahuntur. Quidquid sit *Ambar*, *Ambra*, *&c.* non nisi post Latinitatem corruentem usurpari cœperunt. Adeas ipsum Skinnerum in Lexico supra laudato. Vide *Ambar* & *Ambre*.

¶ 2. AM-

¶ 2. AMBRUM, Species vasis. Vide *Ambra* 2.

¶ AMBUBIA, Intybum, Gall. *Chicorée*. Gloss. Lat. Gr. *Ambubia*, κιχώριον.

AMBUDT. Andreas Suenonis lib. 13. Legum Scaniæ cap. 6. de oppressione ancillæ: *Ad sex orarum satisfactionem vel seni juramenti defensionem interdum illicitus attingit concubitus cum ancilla, puta, quæ servilibus exempta operibus, societatis & honoris, & obsequii dignioris intuitu, assidendi dominæ suæ officium est adepta, unde quoque Ambudt lingua patria nominatur.*

AMBULACIUM, Caducum mali Punici. Cælius Aurelianus lib. 5. Chron. cap. 2. pag. 129. 1. edit. *Aut mali Punici foliis viridibus, vel ejus caduco, quod Latini Ambulacium vocant.* At lib. 4. cap. 3. pag. 102. habet *Ampullagium: aut decoctione mali Punici, vel ejus caduci, quod Græci Cytino ... appellant, nos Ampullagium.* Ita etiam editio posterior. Græc. κύτινος ῥοιᾶς.

1. AMBULARE, Ire, proficisci, equo vehi, peregre ire. Glossæ MSS. *Bitis, Ambulat. Bitire, ire.* Infra: *It, ibit, Ambulavit. Ambula in jus*, apud Plautum. Anonymus Valesianus de Constantino M. *Ambula Constantinopolim ad Justinum Imperatorem.* Messianus Presbyter in Vita S. Cæsarii Arelat. lib. 2. *Effecit, ut vir Dei ad civitatem illam Ambularet.* Gregorius Turon. lib. 9. Hist. cap. 20. *Non est optimum, ut neptis mea Ambulet, ubi soror sua est interfecta.* Ita lib. 6. cap. 11. de Vitis Patrum cap. 7. Regula 1. SS. Patrum cap. 8. Decretio Childeberti cap. 7. Præceptum Theodorici Reg. Fr. apud Mabillon. de Re Diplomat. pag. 471. *Ubi de ipso monasterio, vel de ejus villis, tam Ambulandum, quam revertendum pervenissent.* Placitum Childeberti III. Reg. ibid. p. 477. *Quando Genetor noster Theudericus quondam Rex partibus ausler visus fuit Ambulasse, homo nomine Ibbo quondam nullatenus ibidem Ambulasset, &c.* Ubi in mentem venit nostrum, *aller* pro *ire*, ex *ambulare*, formatum, ut ex *ambler*, *aller* efficum fuerit. Conjecturam severioribus libenter exponimus. Hac notione utuntur Paulus in Vita S. Hilarii Abbat. Galeat. n. 5. 7. Lex Alemann. tit. 23. §. 4. Lex Longobard. lib. 1. tit. 14. §. 6. 7. 8. Capitula Caroli C. pag. 135. Marculfus lib. 1. form. 23. Hincmarus tom. 2. p. 505. Concilium Wormatiense an. 868. can. 18. Anastasius in Vitis PP. pag. 27. 32. 35. 37. 38. &c. Vetus Testamentum passim, &c.

DEAMBULATOR. Qui peregre proficiscitur. Eckehardus de Casibus S. Galli cap. ult. *Deambulatoribus peregrinis, qui Romam ibant, jungitur.*

AMBULARE SUPER ALIQUEM. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 19. *Qui super aliquem Ambulaverit, & sic eum pro quacumque causa occiderit, &c.* Gall. dicerent: *Courir sur quelqu'un.*

¶ AMBULARE dicitur de Episcopo qui lustrando peragrat diœcesim suam. Index veterum Canonum inter Concil. Hisp. to. 3. p. 28. *Ut episcopus per diœcesim suam Ambulans duos solidos tantum accipiat.*

¶ AMBULARE AD MARITUM, Nubere, in Legibus Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 51. col. 2.

¶ AMBULARE MENSURA, dicitur in iisdem Legibus apud eundem Murator. pag. 64. col. 2. *Aliæ vero res quæ divisæ fuerint inter fratres seu nepotes, vel ubi Mensura tracta est, fortes stantes adæquentur. Nam ubi per xl. annos Mensura minime Ambulaverit, & causa probata fuerit, quod jure quieto possedisset... per sacramentum finiatur. Mensuram trahi* & *Mensuram ambulare*, quæ idem sonant hocce in loco, aliud nihil significare videntur, quam hæreditatem dividere & in æquas partes distribuere: hac ergo lege statuitur, eum fore legitimum possessorem, qui rem quamcumque per quadraginta annos possederit, modo *Mensura non ambulaverit*, hoc est, modo rei illius per id tempus nulla fuerit facta partitio, istudque per sacramentum comprobetur.

AMBULARE pecunia dicitur, quæ, ut vulgo loquimur, currit, cursum habet, in usu est, *a cours*, in Pragmatica Sanctione Justiniani cap. 19. *Vadere*, in Concilio Francofordiensi an. 794. can. 5. *Et in omni emporio Vadant isti novi denarii, & accipiantur ab omnibus.* Hinc

¶ AMBULATORIA MONETA, Quæ in usu est, apud Ludewig tom. 5. Reliq. MSS. p. 328. Vide *Moneta usualis*.

2. AMBULARE, Pertinere. Charta Dagoberti Regis, apud Henschenium de Tribus Dagob. pag. 28. *Qualiter omnes res juris nostri in pago Laudemburgensi, & quidquid ad nostram urbem Ambulare visum est, & omne, quod ad fiscum nostrum hactenus pertinebat, &c.*

3. AMBULARE, Nostris *Aller l'amble*: [Alterno crurum explicatu mollem gressum glomerare.] Vegetius lib. 1. de Arte veterin. cap. 56. *Minutim autem equus Ambulans, commodius vehit, & pulcrius videtur incedere.* Vita S. Willelmi Abbat. Roschildensis num. 45. *Quodam die quum ad negotia domus exiret, equitavit quendam roncinum. Frater autem qui cum eo ibat, considerans pulcritudinem equi, & dispositionem membrorum ejus, ait, Proh dolor! quod talis equus non Ambulat. Cui Abbas: Credisne, quod poterit Ambulare? At ille: Minime credo, quia senex est, & naturalem minime immutabit cursum, ... & hæc dicens cœpit eum urgere calcaribus. Ille vero cursus oblitus, gressus faciebat planos, bene Ambulando, quamdiu vir Dei dorso ejus insedit.*

AMBULANS, idem qui *Ambulator*, Italis *Ambiante*. Constitutio Caroli Crassi Imp. de Feudis cap. 5. *Et duo equi, unus currens, Alter Ambulans, addantur.*

¶ AMBULATIO, Ambo, Pulpitum vel suggestum in Ecclesiis ad quod gradibus ascenditur. Translatio S. Adalberti Episc. & Mart. to. 3. Aprilis p. 201. *Mox hilarati intrantes Ecclesiam S. Mariæ, & ante sepulchrum S. Adalberti humi prostrati diu, ... surgit Dux & stans in Ambulatione hac rupit voce, &c.* Plinio aliisque sequioris ævi Scriptoribus *Ambulatio*, locus est ad ambulandum, Gall. *Promenade*. Vide *Ambulatura*.

AMBULATOR, Equus, qui *Tolutarius* Senecæ, *Gradarius* Lucilio, *Asturco* Plinio dicitur, cui mollis alterno crurum explicatu glomeratio est: nostris *Haquenée, cheval d'amble*, Hispanis, *Cavallo amblador*. Papias MS. *Astructor*, (Asturco) *equus Ambulator* a editus habet *Asterco*. Joan. de Garlandia in Synonymis, ubi de equis variis: *Istis curristam jungamus Ambulatorem.* Igitur ab *Ambulare*, ita dictus, non à Græc. ἀμβλύνειν, uti vult Perionius. Vita S. Henrici Imperat. cap. 23. *Singulis annis album Ambulatorem cum Phaleris Romano Præsuli dari constituit.* Adelbertus Abbas Hicdeimhensis: *Dum reliquias Richardi Regis ad Ecclesiam filii sui defferret. Ambulatorem abstulerat.* Eckeardus junior de Casibus S. Galli, cap. 15. *Ambulator, cui ipse insederat, alacritatem equorum post se sentiens, caput concutiens, exultare cœpit.* Vide eundem cap. 10. & 11. S. Bernardus Epist. 2. *Tu sedens super Ambulatorem tuum, indutus purpura & bysso, circuis plateas.* *Equus Ambulaterius*, apud Fulbertum Epist. 112. Occurrit præterea in Speculo Saxon. lib. 3. art. 51. §. 2.

1. AMBULATORIUM, [vel *Ambulatorius*.] Equus, seu, ut efferebant nostri, *Equitatura*. Lambertus in Vita S. Heriberti Archiepisc. Coloniensis n. 22. *Clam mandat se.... data ei argenti libra, Ambulatorio Episcopi eum imponat*: Quo loco Rupertus Abbas in Vita ejusdem Sancti n. 24. *equum* habet. Gaufredus Malaterra lib. 4. cap. 26. *Comes aut ... sciens, urbem juri Apostolici Urbani & S. R. Ecclesiæ competere, susceptis mille quingentis aureis, & sex Ambulatoriis, urbi & messionibus suis parcendum indicit.* [Charta an. 1050. ex Archivo Montis S. Michaelis: *Ego Marinus Rotonensis Episcopus concessi Monachis S. Michaelis duas Eccle-*

sias

fias per conventionem, quam à me Monachi redemerunt pretio xx. solidorum Cenomansium, atque unius equi bene Ambulatorii.]

2. AMBULATORIUM, *Locus aptus ad ambulandum*, Johanni de Janua. Est etiam pedatura murorum, seu mœnium περίπατος, apud Constantinum Porph. de Admin. Imp. cap. 29. Ἀνάλημα Harmenopulo: nostris, *Rempart*, Gloss. Lat. Græc. *Ambulacrum*, Δρόμος, περίπατος. Vita S. Aniani Episcopi Aurelian. apud V. C. Hubertum: *Pontifex fisus in Domino, per muri Ambulatorium Sanctorum gestans pignora*, &c. Vide *Pedatura*.

AMBULATRIX, Equa tolutaris. Eckeardus junior de Casib. S. Galli cap. 1. *Sternatur utique Ambulatrix mea, ascendensque equum illam velocissimam* &c. [Vide *Ambulator*.]

AMBULATURA, Incessus tolutaris, Gall. *Amble*, Italis *Ambiadura*. Vegetius lib. 4. Artis veterin. cap. 6. *Statura & positione à cæteris equorum generibus non plurimum differunt: sed solius Ambulaturæ quadam gratia discernuntur à cæteris. Gradus est minutus & creber, & qui se lenem delectet, & erigat; nec arte doceatur, sed natura velut jure præstetur.* Vide eundem lib. 2. cap. 5. Idem lib. 4. de Re militari cap. 6. *Inter colatorios & eos, quos guttonarios vulgus appellat, Ambulatura eorum media est. Ambulatio volubilissima*, apud Monachum Sangal. de Rebus Caroli M. lib. 1. cap. 26. *Le Roman de Gaydon* MS.

Charles chevauche à la barbe florie,
Et li Dus Gaydes l'Amblenre ferie.

Vetus Poëma de Vulpe Rege Coronato MS.

Un autre envoiès le pas,
On les galos, ou l'Ambleure.

Joan. de Condato MS.

M'en aloie grant aleure,
Si com palefroi l'Ambleure.

Bocacius: *Nai aviano perduta il trotto per l'Ambiadura.*

¶ AMBULATUS, Actio ambulandi. Arnob. lib. 1. *Christus fecitur Ambulatum dedisse contractis.*

AMBULUS, *Cursor qui causa festinationis legatur.* Joann. de Janua.

¶ 1. AMBUS, *Malcus*, in Glossis Isidori. Legebat Laurentius Lucensis ibidem & apud Papiam, quem nominat, *Mallens*. Grævius in notis ad Gloss. Isid. ex Cerda sic emendat: *Ancus, Mancus*. Ita legit etiam Glossarium Philoxeni *Ancus, Mancus*. κυλλός, κυλλός.

¶ 2. AMBUS, servus, pedissequus. Ugutio: *Ambi, servi, ab ambiendo, id est circumeundo dicti.*

AMBUSILLA, *Venter*, in Gloss. Isid. Ugutio: *Ambusilla* (sic in MS.) *Venter, qui ambabus partibus colletur, id est, movetur per os & anum.* [Grævius conjicit legendum: *Alvus, Ilia, venter.*]

¶ AMELIORARI, Melius valere. Vita B. Hugonis de Lacerta apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 1169. *Recepta autem remeandi licentia, Meliorari cœpit in via ipsa.*

¶ AMELLUM, μελισσόφυλλον, *Melissophyllum*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii.

AMEN. Breviloq. *Amen. i. Vere vel fideliter, sive æternaliter. Item idem est quod Fiat. Item idem est quod Veritas.* Græcismus:

Verum, vere, fiat, Amen tria denotat ista,
Si verum, nomen, adverbium fit tibi vere,
Amen, Amen, vere, duo sunt adverbia vere,
Amen pro fiat, tibi verbum deficiens est.

Lexic. Græc MS. Reg. cod. 2062. Ἀμήν, πεπιστωμένον, ἀληθῶς, ἢ γένοιτο. Vide præter Scriptores de Officiis divinis; Baron. an. 57. n. 163. N. Fullerum lib. 1. Miscell. sacr. cap. 2. & Card. Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 5. n. 6. Goarum ad Euchologium pag. 138. & Henric. Valesium ad Eusebii Hist. lib. 6. c. 43. lib. 7. cap. 9.

¶ AMENDA, pro *Emenda*, Mulcta, Gall. *Amende*. Charta ann. 1187. ex Archivo Majoris-Monasterii: *Si homo de Gabart male fecerit hominido Maceriis, vel contra, per legitimam considerationem legitimorum hominum emendabitur in marcha, & si Amenda venerit, quisque habebit de hominibus suis.*

¶ AMENDARE, *Abscondere, extra commendare.* Papias MS. Bitur. in Gloss. MS. S. Germani. *Amendat, effigiat, aut longe mittit, vel extra commendat.* Aliud nihil est nisi Latinum Amandare, expellere, dimittere.

¶ AMENDISIA, Idem quod *Amenda*, Mulcta, Gall. *Amende*. Charta Henrici Ducis Lotharing. ann. 1223. ex Tabul. Corbeiensi. *Sciendum est etiam quod dictus Advocatus & ejus hæredes debent habere tertium denarium de Amendisiis, de quibus Scabini de Molla sententiabunt ..... & Ecclesia tantummodo unum denarium de supradictis Amendisiis.*

¶ AMENDOLERIUS, Amygdalum, Gall. *Amandier*, ab Italico *Amendola*, *Amande*. Donatio Landulfi de Vinea Juniarias in Tabulario Ecclesiæ Aptensis fol. 137. verso: *In Poio ubi sunt Amendolerii cum casalicis & exavis & curtis & campis*, &c.

AMENDULA, Amygdala, *Amendola* Italis, nostris *Amende*, vel *Amande*. Anastasius in Benedicto III. pag. 206. *Nec Amendulas aureas numero 11. & gemmas chrysoclavas pendentes 10. præcepit fieri.* Id est, ornamenta in amygdalæ speciem confecta & formata.

¶ AMENSURARE AMERCIAMENTA, Mulctæ pecuniariæ modum decernere, mulctam æstimare, Gall. *Taxer une amande à merci*. Vox fori Anglici, idem significans quod *Amerciare*. Est etiam *Amensurare* idem quod Commensurare, ex æquo metiri seu partiri pro rata portione: quod de iis intelligitur, in quos eadem mulcta decernitur. *Quodlibet Amerciamentorum prædictorum Amensuretur ad viginti libras. Vobis mandamus quod Amerciamenta prædicta Amensurari faciatis in forma prædicta*, apud Rymerum to. 4. p. 683. col. 2.

AMENTARE, in Gloss. Græc. Latin. est ἀγκυλίζω. Ugutio: *Salire est proprie, quod vulgo dicitur Amentare, & pertinet, ad animalia irrationabilia. Amentare, & ammentare pro in mentem seu memoriam revocare*, Itali dicunt.

¶ AMENTARII, forsan pro *Amendarii*, Amygdalæ, Gall. *Amandiers*. Charta de honore Giraldi in Tabulario Aptensi fol. 72. v. *Cellerium Geraldi, ferraginem Adanquini, ferraginem juxta Amentarios Petri Adaldi & cuneum Crucis.*

¶ AMENTATUS CALIX, Vermiculatus, Gall. *Emaillé*. Vide *Caneta*, & *Esmantatus*.

¶ AMENTIA, Virium & animæ defectio. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hierosol. p. 49. &c. *Item ante Templum ad decem passus est lapis quidam positus in signum, quod Christus ibi crucem bajulans pro Amentia & debilitate cecidit in terram sub cruce.*

¶ AMERA, *Hora*: Ita Papias MS. Bitur. At Laurentio in Amalthea *Amera* est *semen ulmi*, ex Columella. Gloss. MS. San-German. habet, *Amera, ora*.

¶ AMERALDUS, Gemma viridi colore, Latinis *Smaragdus*, Gall. *Emeraude*. Rymer. to. 5. p. 60. *Unum scucheonem aureum ... cum duobus Ameraldis ... unum scucheonem auri cum Ameralde magno, cum quatuor Ameraldis*, &c.

AMERCIARE, AMERCIAMENTUM, voces fori Anglici & Scotici. Est autem *Amerciare*, mulctam seu pœnam pecuniariam pro delicti modo & qualitate in reum decernere. Pœna ipsa *Mercia* & *Amerciamentum* appellatur, *Enmerciment* in Charta Gallica apud Knyghtonem pag. 2731. eadem, quæ Saxonibus Anglicis *Wita*, mulcta scilicet, quæ levioribus delictis imponi-

ponitur: nam quæ majoribus, *Wita major*: quæ gravissimis, *Compositio* dicitur. Apud veteres autem, certo boum, ovium, aut aliorum animalium numero æstimabatur, ut auctor est Agellius lib. 1. cap. a. quod in Scotia etiam obtinuisse docemus in v. *Vacca*. Deducta porro ejuscemodi vocabula à Gallico *Mercy*, id est Misericordia, quomodo etiam interdum mulcta ipsa nuncupatur; seu quod soleat irrogari crimen confitenti & *misericordiam* petenti: seu quod qui deliquit, sit in *misericordia* Regis vel Judicis, qui pro libito mulctam imponit, [vel impositam, si gravior sit, moderatur decreto, quod vocant, *Moderata misericordia*.] Quoniam Attachiamenta cap. 33. *Quod sinon feceris, potest Amerciare*. Charta Libertatum Angliæ Regis Joannis: *Liber homo non Amercietur pro parvo delicto, nisi secundum modum ipsius delicti*. In Concilio Lambethen. an. 1261. habetur cap. *de Clericis Amerciatis per Judicem sæcularem*. Matth. Paris an. 1242. *Civitates & burgi, & fere omnes villæ graviter Amerciantur.* Vide eundem pag. 596. 597. 673. Synodum Exoniensem an. 1287. can. 12. Leges Scoticas, & libros Anglorum forenses, Edw. Cokum ad Littletonem sect. 194. Rastallum, &c.

☞ Observat Kennettus in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosden. *Amerciamenta* in provincialibus curiis sive *assisis*, quibus præerant *vagi* judices, nonnunquam à Rege iis, quibus vellet gratificari, concessa fuisse tanquam proprium lucrum: quod ab Henrico III. factum fuisse refert idem auctor in Antiq. Ambrosden. pag. 219. in gratiam fratris sui Richardi Comitis Cornwalliæ: *Amerciamenta* vero in examinatione Franci Plegii debita fuisse dominis, & à Ballivis suis percepta: *Ballivi Comitis Glouceſtriæ venient quolibet anno semel ad tenendum visum Franci Plegii in eodem manerio, & asportabunt omnia Amerciamenta inde provenientia*. Ex Charta anni 1292. quam idem scriptor exhibet p. 318. & 319. Præterea illud etiam constat ex Charta in iisd. Antiquitatibus pag. 319. & 320. repræsentata, plures hoc privilegio usos fuisse, ut *Amerciamento* non mulctarentur nisi a Paribus suis: *Quoties contigerit aliquem prædictorum hominum pro aliquo delicto quoquomodo Amerciari in eadem curia per Pares suos & non per alios Amercientur, & hoc secundum modum delicti*.

¶ Amerciamentum Illevabile, Illud dicitur cujus percipiendi nulla spes est propter mulctatorum paupertatem vel fugam; ideoque illud deducitur, cum rationes suas reddit Ballivus aut Oeconomus aut Collector reddituum & debitorum. Sic Prior & Canonici *de Burcester* receptori suorum redituum de *Curtlyngton*, Antiq. Ambrosden. pag. 573. *In allocatis eidem* (Willelmo *Newman* Collectori redditus nostri) *pro Amerciamentis Illevabilibus hoc anno vj. denarios, &c.*

Amerciamentum Regale, est cum Vicecomes, Coronator, aut alius Regis Officialis, à Justitiariis supremis, qui in munere obeundo perperam egerunt, amerciantur. Vide *Mercia*, *Misericordia*.

AMERMUMNES. Vide *Amir*.

¶ AMETARE, Recedere quasi à *meta*. Hist. Andaginensis Monast. scripta ineunte XII. seculo apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 939. *Sensit Abbas ducem frustra niti quod intendebat, cum intelligeret submurmurantium calumnias, præsertim cum ex ipsa filii ejus quadam adversione, notaret erga patrem jam læsæ pietatis imaginem, unde & Ametando longius absistens, respondit, &c.*

AMFARIAM. Gloss. Lat. MS. Regium cod. 1013. *Amfariam, pro amborum partibus*. Isid. Glossæ habent, *per amborum partes*. Occurrit apud Erchembertum. Vide *Ambifariam*.

¶ AMFIBULUM, *Birrum villosum*. Isid. Gloss. Vide *Amphibalus*.

¶ AMFIMALLUS. Vide *Amphimallus*.

AMFISCII, *Biumbres*. Gloss. Isidori. Græcis ἀμφίσκιοι, qui utrinque umbram habent. Laurent. in Amalthea legit: *Amphiscii. Qui habitant sub æquinoctiali in Zona torrida, utrinque umbras habent ad Meridiem & Septentrionem; nos vero Eterosciii unicam habemus ad Septentrionem.*

AMFRACTURA, ex Gall. *Enfrainte*, i. banni fractura, infractura. Charta Thomæ de Roya ann. 1318. apud Hemereum in Augusta Viromanduorum: *Districtum quoque, Latronem, Bannum, & Amfracturam in prædictis terris Abbatem & ministros ejus Ecclesiæ habere concessit.*

¶ AMI, dicuntur *Vigiliæ*, *custodiæ* in Papiæ Glossario MS. Bitur.

AMIANTUS, vel Amianthus. Anastasius in S. Silvestro PP. *Ubi candela est ... nixum vero ex stippa amianti*. Legendum: *mixum vero ex stupa amianta*, id est pura, ex Græc. ἀμίαντος, purus, immaculatus: στύππιον vero, στυπίον, *stupa*. Scribit S. Hieronymus ad cap. 41. Ezechiel. *Ἀμίαντον genus esse ligni, vel ligni habens similitudinem, quod quanto plus arserit, tanto mundius invenitur.*

AMICALIS, *Amicabilis*. Gloss. Gr. Lat. MS. Φιλικός, *Amicalis*, Editum, *Amicabilis* habet. Isonis Glossæ: *Amico, amicabili*. Joan. de Janua: *Amicalis, ab Amicus, &c.* Occurrit apud Petrum Cellensem lib. 1. Ep. 9. 15. lib. 8. Epist. 17. [Vide *Amicare*.]

Amicaliter, Amice, apud Fortunatum in Epistola præfixa 1. libro Poëm.

Amicabilis, apud eundem Petrum Cellensem lib. 6. Ep. 10. lib. 7. Ep. 5. & in Vita S. Majoli cap. 9. Utitur etiam Plautus in Milite glor. Ulpianus, & Lex 3. cap. de Episcop. & Cler.

Amicabiliter, pro *Amice*, in Genealogia Regum Daniæ à Steph. Stephanio vulgata [& apud Doubletum Hist. Sandionys. p. 829. Vide Goclenium in Lexico Philosophico p. 288.]

Amicabilis Compositor, qui alio nomine *Arbitrator* dicitur, in Regiam Majest. lib. 2. cap. 4. §. 10.

¶ 1. AMICARE, pro *Animare*, ut videtur. Amelgardi Excerpta ex Gestis Ludovici XI. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 775. *Ad quam rem etiam Colonienses eos plurimum Amicarant consilio, & juverant auxilio.*

2. AMICARE, Amicum reddere, quempiam sibi conciliare. Papias: *Amicari, ab Amico dicitur, & amicitia & amicabilis, vel amicalis, id est, amicitiæ aptus*. Wil. Brito. lib. 1. Philippid. *Sic Regem nostrum sibi Rex cælestis Amicat.* Conradus Uspergensis in Henrico III. *Legimus .... quod fictis omnino beneficiis Alexius Imperator tantos sibimet heroas Amicaverit*. Utitur præter Statium & aliquot è veteribus, Baldricus in Chron. Camerac. lib. 3. c. 7. *Amicari alicui*, apud Joan. de Janua, & in Historia Cortusiorum lib. 1. cap. 9. M. Justinus Lippiensis in Lipiflorio pag. 131.

Hic canit, auditum dulcedine vocis Amicans.

Et pag. 136.

Ægros, captivos, nudos, hostes, & egenos,
Visitat, absolvit, vestit, Amicat, alit.

¶ Ammicere, Eadem, ut videtur, notione. Epistola Conradi ad P. de Calabria apud Marten. tom. 2. Collect. Ampliss. col. 1213. E. *Sed si sumta de perspicaci hujus novæ ortpudius materia jocundandi plausus tuos, quos justo credimus omnde titulo possidere, vel quorum in te titulum vedimis bona fides, canto scribis Ammicuisse juvenibus, placuisti.*

AMICARIUS, [illegible], [illegible]

γοϱίκυς, apud Diomedem lib. 1. amasiorum *leno*, vel qui *amicas*, seu meretrices aliis porrigit.

AMICIA. Vide *Almucia*.

¶ AMICICULUM Female, Indusium, ut videtur, cadaver proxime amiciens. Vide Onomasticon ad calcem to.2. Actorum SS. Julii.

AMICITER. Glossæ MSS. *Amicabiliter, Amiciter*,

AMICITIA. *Tenere in amicitiam* prædium quodvis dicebatur, quod ultro, & ex mera benevolentia sibi concessum, & ad libitum tradentis utendum profitebatur. Tabularium Vindocinense Thuani char. 73. *Illam*; (manufirmam) *tenebit de D. Abbate, aut in fevum, aut in Amicitiam, ita ut recognoscat, se nihil juris in ea habere, nisi quantum ei à nobis concessum est ad tempus, &c.* Occurrit etiam in Tabulario Majoris-Monasterii. Vetus Charta apud Hondium in Metropoli Salisburgensi part.2. pag. 570. *Prætaxatam itaque decimationem, idem Ortolfus in manum D. Henrici Præpositi resignavit; quam ipse ad tempus vitæ suæ, non jure beneficii, sed jure Amicitiæ à Præposito accepit*, Vide *Drudaria*.

Amicitia, Amica, seu *amicabilis* compositio. Leges Ethelredi Regis apud Venetyngum §. 17. *Et ubi Thaynus habet duas optiones Amicitiæ vel lagæ*, (i. purgationis) *& Amicitiam elegerit, stet hoc ita firmum, sicut & ipsum judicium*. Adde Leges Henrici I. Reg. Angl. c.54. [Collect. Concil. Hispan. to.3. pag. 397.]

Amicitia, Titulus compellatorius, in Epist. 71. ex Sugerianis.

Amicitia, seu *Communia Jurata*, cujus vi oppidi incolæ amicitiam sibi invicem sacramento firmabant. Ita porro Communiam Ariensem in Atrebatibus appellabant, ut *Amicos*, quos alii *Juratos*. Ejus Chartam descripsit D. Lucas Acherius tom.11. Spicilegii pag.351. ubi hæc habentur art. 1. *Omnes ad Amicitiam pertinentes villæ, per fidem & sacramentum firmaverunt, quod unus subveniret alteri tanquam fratri suo in utili & honesto.* §.14. *Præfectus Amicitiæ: Amicus contumeliatus, &c. Respector Amicitiæ Insulensis*, in Charta ann. 1238. in Probat. Hist. Guinensis p.515. qui *Rewart*, seu *Major* urbis.

¶ AMICLUS, *Fascia pectoralis*. Papias MS. Bituricensis.

AMICTATUS. Habentur apud Hieronymum Blancam in Comment. Rerum Aragon. binæ literæ Eximinii Petri de Salanova Justitiæ Aragonum inscriptæ; *Jacobo D.G. Regi Aragonum, Sardiniæ, & Comiti Barcinonæ, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vexilliario Amictato, & Capitaneo generali*. Sed utrobique legendum puto, *Ammirato*.

AMICTORIUM, *Amictus, opertorium*, περιβόλαιον. in Glossis Græc. Lat. *Lineæ, vel Amictoria, linteamen Amictorium*, in Lege 48. Cod. Theod. de Cursu publico. S. Hieronym. in 3. Esaiæ: *Habent sindones, quæ vocantur Amictoria: & vittas, quibus crines ligantium, quas appellant* ταινίας.

AMICTUS, Primum ex sex indumentis Episcopo & Presbyteris communibus. Sunt autem illa, Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus, & Planeta, ut est apud Innoc. III. PP. lib.1. de Myster. Missæ cap.10. Idem cap.50. *Lotis itaque manibus assumit Amictum, qui super humeros circumquaque diffunditur...... duo vasculi, quibus Amictus ante pectus ligatur, signant &c.* Bruno Signiensis de Vestiment. Episcopi, &c. *Et Amictus quidem, quo & collum stringitur, & pectus tegitur, interioris hominis castitatem designat; tegit enim cor, ne vanitates cogitet: stringit etiam collum, ne inde ad linguam transeat mendacium.* Amalarius lib.2. de Eccles. Offic. cap.17. *Amictus est primum vestimentum nostrum, quo collum undique cingimus*. Vide Rupertum lib.1. de Divin. Offic. cap.19. Joan. Episcop. Abrinc. de Offic. Ecclesiast. pag. 65. & Durandum lib. 3. Ration. cap. 2. Chron. Centulense Hariulfi libr. 2. cap. 10. *Albas Romanas cum Amictis suis auro paratas sex*.

¶ AMICULARIS Birrus, pag. 501. Gall. Chr. to.2. Instrum.

¶ AMICULUM, Meretricum pallium. Vide *Aminiculum*.

AMICUS. Amicos appellabant Imperatores, quos & *Comes*, qui scilicet in eorum comitatu, & in deliciis erant, quorum etiam opera in rebus gerendis utebantur. Unde *Comites* & *Amicos* fere semper jungi advertere est, ut in leg. Cod. Theod. de Accusation. apud Spartianum in Hadriano, Capitolinum in Antonino Pio, Lampridium in Alexandro, & in hac Inscript. SENTIO . SEVERO . QUADRATO . C. V. COS. AMICO ET COM. AUG. N. Constantinus M. in Leg. 8. Cod. Theod. de Annona & tribut. Rufinum Præfectum Prætorio *parentem Amicumque suum* vocat: atque inde fluxit, ut Reges nostri, quando ad Magnates & primi ordinis proceres scribunt, Amicos & fideles, *Amez, & feaux* appellent. In Vita Ludovici Imp. an. 817. *Egiddeo* dicitur *Regalium primus Amicorum*: *Eghinardo* in Annal. *inter omnes Amicos Regis primus*.

Amici propinquiores, in Foro Anglico, *Prochein Amy*, qui admittuntur ad prosecutionem jurium pupillorum & minorum, si ii absint. Statutum 2. Westmonasteriense cap.17. *In omni casu, quo minores infra ætatem implacitare possunt, concessum est, quod si ejusmodi minores elongati sint, quod minus personaliter sequi possint, Propinquiores Amici admittantur ad sequendum pro eis*. Adde 1. Statutum Westmon. cap.48.

¶ AMIDONUM, Amylum, Gall. *Amidon*. Hist. Dalphin. to.2. pag.284. *Item pro 5. libris de pipere.... 10. libris de risis & 5. libris de Amidono, &c.*

AMICÆ. Concubinæ, meretrices, *Amigi*, Lenones. Fori Aragon. lib.9. de Lenonib. *Statutum... quod aliqua persona cujuscumque status vel conditionis existat, non teneat, nec tenere audeat, aut possit publice vel occulte in lupanaribus, sive burdeles, nec alibi concubinas vulgariter vocatas Amigas, ad questum sive lucrum illicitum.* Mox *Lenones vel concubinarios vulgariter vocatos Amigos*. Vid. Martial. lib.7. Epigr. 69. & alios.

AMIGDALA. Statuta Ecclesiæ Morinensis cap.8. apud V. Cl. Jacob. Petitum: *Si ab Ecclesia Morinensi absque dispensatione Decani & Capituli absentaverint per majorem partem Quadragesimæ, valorem dictarum Amigdalarum Bursario, seu Receptori bursæ obituum restituere, seu reddere ad plenum tenentur.*

☞ Est quidem *Amygdala* vox Græcæ originis; verum ab antiquis Scriptoribus Latinis, ut à Columella & Plinio sæpius usurpata. Non alia forte de causa hic inserta est à Cl. Cangio, nisi ut animadverteretur antiquus Ecclesiæ Morinensis usus in distribuendis Amygdalis cuilibet Canonicorum. Fiebat autem illa distributio ante Quadragesimam, ut patet ex ejusdem Ecclesiæ Obituario MS. ad mensem Februarium: *Item dies Cinerum pro duplici habetur & dantur 30. libræ Amigdalarum cuilibet Canonico; dum tamen sint residentes per majorem partem Quadragesimæ, & fecerint totum stagium ad plenum.*

AMILIARIUS *lapis est vocatus, quia ubi positus est, Miliarium ostendit viantibus, ab a, & miliarium, quia miliario aptantur*. Ita Ugutio & Joan. de Janua.

AMILICATUS. Octavius Horatianus lib.4. Rer. medicar. pag. 106. *Octavo tamen mense non facile nutribiles sunt*, (partus) *non est Amilicatus fœtus; pro ratione ponderis*. [*Amilicatus* f. pro *adminiculatus*.

tus, uti conjicere est ex seq. vocabulo *ponderis*.]

¶ AMILLI, Ludi genus. Conc. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 249. *Ludos chorearum, scacorum, Amillorum & globorum Monachis interdicimus omnino*.

¶ AMINEUM, *Vinum quasi sine minio candidum*. Ita Laur. in Amalthea ex Isidoro. Sic & legitur in Glossis San-German. MSS. verum Martinio in Lexico Philol. *Amminei* Italiæ sunt populi; unde *Amminea* seu *Amminaeæ vites*. Salmasio: *Amianta*, *Aminia*, *Vitis tam albam, quam nigram uvam ferens*. Vide in Amalthea. Papias vero MS. Bitur.

¶ AMINEA *genus uvæ quasi sine minio, id est, rubore, album vinum fert*. At paulo-post superioris etymologiæ immemor subdit, *Amineus*, *Rubeus*.

¶ AMINICULUM, *est Meretricum pallium lineum: hunc apud veteres Matronæ in adulterium deprehensæ induebantur, ut in tali Aminiculo, potius quam in stola polluerent pudicitiam. Erat enim apud veteres hoc signum meretriciæ vestis. Nunc in Hispania honestalis*. Ita Gloss. nostrum San-Germ. MS. Apud Papiam in Gloss. scilicet MS. Bituricensis Ecclesiæ legitur: *Amiarculum, meretricum pallium lineum, &c.*

AMIR, Arabibus, Dominus. *Amir Gazis*, apud Orderieum lib. 10. extremo: ἀμήρ, Annæ Comnenæ & aliis: à qua voce ortum ducunt *Amiræ* & *Amiralsi* apud Saracenos & Turcos, Satrapæ nempe urbium vel Provinciarum Præfecti, atque adeo Sultani, qui Caliphæ suberant. Martyrium S. Bacchi junioris pag. 106. ὁ πρωτεύων παρ' αὐτοῖς, ἤγουν Ἀμηρᾶς ὀνομαζόμενος. Anastasius Biblioth. ad VIII. Synod. act. 1. *Hamiram Græci vocant Principem Saracenorum: interpretatur autem, ut ferunt, lingua eorum, Præpositus*. Varie porro efferuntur apud Scriptores ejusmodi vocabula.

ADMIRALIUS. Apud Matth. Paris an. 1272. *Admiralius Joppensis natione Saracenus, quæ dignitas apud nos Consulatus vocatur*. Adde pag. 169. 170. & Orderieum Vitalem lib. 9. p. 736.

AOMIRALLUS Fragm. de Statu Saracenor. tom. 5. Hist. Franc. *Convenerunt 60. Admiralli, qui sunt quasi Comites & Capitanei exercituum*.

¶ ALMIRAGIUS. Francisci Carpesani Comment. suorum temporum apud Marten. to. 5. Amplis. Collect. col. 1358. *Hic compertis Bonivetus Almiragius (magister is erat regiæ classis, nunc terrestribus copiis imperabat) &c.*

AMIRALDUS. Epistola Stephani Comitis Carnotensis ann. 1098. tom. 4. Spicilegii Acheriani: *Cassianus Antiochiæ Admiraldus, id est princeps & dominus*. Robertus Monach. lib. 4. Hist. Hierosol. *In eo conflictu occisus est Cassiaus Magni Regis Antiochiæ filius, & duodecim Admiraldi Regis Babyloniæ, quos cum suis exercitibus miserat ad ferenda auxilia Regi Antiochiæ. Et quos Amiraldos vocant, Reges sunt, qui provinciis regionum præsunt*. Le Roman *d'Alexandre*, MS.

Ains sembloit bien qu'il fut ou Amiraux ou Rois,

Le Roman *de Garin* MS.

Dit l'Amiraut, fetes me l'amener.

Alibi:

Dex quel eschec l'Amiraut i conquist
De murs, de mules, & de chevaux pris,

Guill. *Guiart* MS. an. 1248.

Sont mors à cele desevrance,
Deus Amiraus de grant puissance.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Bien se porroie vanter en ton pais,
Que tel n'avoit Amiraux ne Marchis.

MERAL, pro *Amiralis*. Chronicon Montis-Sereni an. 1190. *Soldanum cum multis nobilibus, qui Meral dicuntur, in Iconium compulit*.

¶ AMIRARIUS. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1092. *Et reduxerunt eos usque ad fossatum Damiatæ, & de xxx. lignis unum cum multis turgis, & uno Amirario ceperunt*.

AMIRATUS. Vita Caroli Mag. an. 801. *Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ in fossato præsidebat*. Adde Aimoinum lib. 4. Hist. cap. 9. & Annales Francor. Guillelmus Apuliensis lib. 3. Rerum Norman. pag. 28.

Nominis ejusdem quodam remanente Panormi
Milite, qui Siculis datur Amiratus haberi;

Le Roman *d'Aubery* MS.

Sis'en ira à si riche Amiré,
Que il ne l'ait au molt grande eberté.

AMMIRATUS, apud Raymundum de Agiles, pag. 164.

AMURATI, apud Aitonum cap. 50.

ADMIRATUS, apud Fulcherium Carnotensem lib. 1. cap. 5. & 7. &c. [Chronicon Engelhusii, apud Leibnitz. to. 2. Script. Brunsvic. p. 1137. *Nam Rex Tartarorum Tamerlanus terram Turcorum dissipavit, & bello commisso triumphavit, & regnum Turcorum subegit; ubi ceciderunt ultra D. millia hominum, & Berlezus Turcorum Admiratus, id est, Imperator, interfectus est*. In Vita S. Petri Thomasii; Jerosolymæ Præfectus pro Soldano Egypti vocatur *Admiratus Jerusalem*. Occurrit præterea apud Marten. to. 2. Amplis. Collect. col. 1178.]

¶ AMMIRANDUS. *Sire Raul* de gestis Friderici I. Imperat. apud Murat. to. 6. col. 1195. *Tunc quidam Ammirandus nomine Tallus venit ad Imperatorem, & dixit ei, se ostendere bonam viam; & si bona non esset, amputaret caput ei*.

AMMIREDÆ, in Epistola Ludovici II. Imp. ad Basilium Imp. Constantinop. apud Baron. *Tres Ammiredas, qui totam Calabriam depopulabantur, & numerosam multitudinem Saracenorum prostraverunt*.

AMIRÆUS. Sigebertus in Chron. *In regno Saracenorum quatuor Prætores statuit, qui Amiræi vocabantur, ipse vero Amiras dicebatur vel Protosymbolus*.

AOMIRARIUS, apud Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 43. (al. 45.) & Petrum Diacon. lib. 4. cap. 11.

ADMIRAVISUS, AMIRAVISUS. Guibertus lib. 4. cap. 14. *Occubuerunt siquidem istic duodecim ex eorum primoribus viri, quos vero Chaldaico Satrapas, secundum eorum barbariem Admiravisos dicunt*. Et l. 5. cap. 8. *Hierosolymorum Præfectus (quos barbarica illi lingua Admiravisos vocant) &c.* Adde Matth. Paris pag. 35. Præsertim vero ita dictus Bagdatensis Sultanus. Robertus Monach. lib. 5. Hist. Hierosol. *Dominus noster Admiravissus Babyloniæ mandat vobis Francorum Principibus, &c.*

AOMIRABILIS. Matth. Paris an. 1236. *Rex Africæ, qui dicitur vulgariter, Admirabilis mundi*. An. 1251. *Regi Marok, quem Admirabilem mundi appellare consuevimus*. Ita apud Orderieum pag. 735. 795. vox hæc supremis Sultanis tribuitur.

AMERADIÆ, Amiraliorum præfecturæ districtus ἀμηραδίαι, Constantino Porph. de Administrando Imperio cap. 25.

¶ AMIRAGIUS. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1085. *In cujus turris defensione unus Amiragius pro ipsius turris munitione cum centum militibus....existebant*.

AMIRALIUS, AMIRALLUS, AMIRALDUS, AOMIRALLUS, *&c.* Voces etiam usurpatæ apud Christianos, qui cum viderent, Saracenos ita suos classium præfectos appellare, id nominis postmodum suis itidem classium præfectis indiderunt. Nam frustra agunt, qui aliunde vocis *Amiral*, seu *Admiral*, apud nos originem deducunt, ut Edwardus Cokus ad Littlet. sect.

439.

439. qui à Saxonico aen mereal, id est præfectus maris, seu classis, etymon accersit. Alfonsus IX. Castellæ Rex *in Partidis*, part.2.tit.24. lege 3. *Almirante es dicho, el que es cabdillo de todos los que van en los navios para fazer guerra sobre mar*, *&c.* Primi autem ita summos classium suarum præfectos appellasse videntur Siculi. Romualdus in Chronic. MS. an.1149. *Georgium, virum utique maturum, sapientem, providum & discretum, ab Antiochia adductum, magnum constituit Ammiratum*. Exinde Genuenses, ut colligitur ex Matthæo Paris an.1244. *Eis* (galeis) *præfuerunt Potestas Januæ, quem Admiratum vocant, & majores civitatis, &c.* [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1241. apud Murat. to.6. col.485. *Idem Ansaldus, omnibus prætermissis, quam secretius potuit ivit ad Imperatorem, & collatum Admiragii officium suscepit*. Occurrit ibid. ad an.1263. col.530. & lib.10. Annal. Genuens. Jacobi Auriæ ad an.1283. ibid. col.581. *Admirantus* apud Rymer. to.2. pag.691. *Johannes Ducis Britanniæ filius, &c. Universis & singulis Senescallis, Marescallis, Admirantis, &c. Admirantius* to.7. SS. Maii pag. 376. *Guiart* MS. an.1304.

L'Amirant en un Galiot
Fait entrer o li sans attendre
Arbalestriers en tous quarante.]

¶ ADMIRALATUS, Officium Admiralli, maris præfectura, Gall. *Amirautè*. Charta an.1357. apud Lobinell. tom.2. Hist. Britan. *Edwardus III. Rex concedit Matthæo de Gournai Admiralatum costeriæ Britanniæ*.

¶ ADMIRALLITAS, Eadem notione, apud Rymer. to.10. p.668. *Et quod eo casu nullus mercator vel nauta de Hansa judicium Admirallitatis subire teneatur...... & quod fient prohibitiones regiæ Admirallo & ejus Officiariis.*

¶ ADMIRATIA. Bulla Bonifacii VIII. PP. pro Jacobo II. Aragonum Rege to.3. Collect. Conc. Hispan. pag.536. *Quibus casibus ad exsequendum hujusmodi vexillariæ, capitaniæ & Admiratiæ officium modo prædicto dictus Rex Aragonum se astringet, & in hoc se & sua dictæ Ecclesiæ obligabit.*

¶ ADMIRATUS, apud Rymer. to.5. pag.720. *Henrico Duci Lancastriæ Admirallo flotæ navium versus partes Occidentales. Vobis mandamus quod treugas prædictas in singulis portubus & locis infra Admiratum vestrum prædictum, ubi expedire videritis, publice proclamari & teneri faciatis, inhibentes omnibus & singulis infra Admiratum vestrum prædictum, &c.*

¶ ADMIRACIA. Litteræ Patentes Regis Franc. an. 1361. *Lucianum de Grimaldis committimus Admiraciæ* (Provinciæ.)

AMMIRATUS, *Ammiratorum* dignitas, qua donati leguntur apud Siculos sub Rogerio Rege, *Georgius*, de quo supra, an.1142. apud Rocchum Pirrum tom.1. pag. 276. tom.2. pag.392. qui *Magnus Ammiratus* dicitur Romualdo an. 1152. & *Maio* sub Willelmo Rege apud Baron. an.1156. Antonium Beatillum lib. 2. Hist. Barensis pag.109. Ughellum tom. 7. pag. 120. & eumdem Pirrum tom. 1. pag. 316. quia nempe plures Ammirati erant in hoc regno, ut ex Charta laudata ann.1142. quam ii subscribunt, colligitur. [Apud nos autem hac dignitate donati sunt viri clarissimi, quorum seriem hic contexere, Lectori haud ingratum fore confidimus.

¶ FRANCIÆ ARCHITHALASSII.

FLORENTIUS DE VARENNES regiæ classi præerat an.1270.

ENGUERANNUS DE COCIACO, anno 1285. juxta Guil. *de Nangis*.

MATTHÆUS DE MONTMORENCY, an.1295. obiit sub finem anni 1304.

JOANNES DE HARCURIA cum *Matthæo de Montmorency*, an.1295. obiit 21. Dec.1302.

OTHO DE TOCY, à 25. Decembris anni 1296. ad diem Martis ante festum S. Lucæ anni 1297. qua decessit è vita.

BENEDICTUS ZACHARIAS JANUENSIS, anno 1297. Othoni successit.

RAYNERIUS DE GRIMAUT, ab anno 1302. ad annum 1307. obiit anno 1314.

THEOBALDUS DE CHEPOY præfecti maris officio functus est annis 1306. 1307. & 1308.

BERENGARIUS BLANC, anno 1316. & sequentibus ad annum 1323.

GENTIANUS TRISTAN, an.1323. & 1324.

PETRUS MIEGE, an.1326. 1327. 1328.

JOANNES DE CHEPOY, an.1334.

HUGO QUIERET, an.1336. obiit an.1340.

NICOLAUS BEUCHET cum *Hugone Quieret*, an.1339. Captus ab Anglis suspendio periit an.1340.

LUDOVICUS DE HISPANIA, à 13. Martii ad 28. Decemb. anni 1341.

PETRUS FLOTTE, alias FLOTTON DE REVEL, à 28. Martii an.1345. ad 19. Octob. anni 1347.

FRATER JOHANNES DE NANTEUIL, Prior Aquitaniæ ab anno 1347. ad 1357.

ENGUERRANDUS QUIERET, an.1357.

ENGUERRANDUS DE MENTENAY ex commissione D. Regentis, *Admiralli* officio fungitur an.1359.

JOANNES DE LA HEUSE: dictus LE BAUDRAN, à 3. Junii anni 1359. ad an.1368.

FRANCISCUS DE PERILLEUX, 3. Julii an.1398.

AYMERICUS VICECOMES NARBON. 28. Decemb. 1369. ad an.1373.

JOANNES DE VIENNE, à 27. Decemb. 1373. post multa præclare gesta in prælio ad Nicopolim adversus Turcas 26. Septemb.1396. occisus est.

RENALDUS DE TRIE, à 20. Octob. 1397. ad an. 1405.

PETRUS DE BREBAN, dictus CLIGNET, à 1. Aprilis 1405. ad an.1428. quamvis Burgundionum Duce satagente fuisset dignitate spoliatus 23. April.1408.

JACOBUS DE CHASTILLON in locum *Petri de Breban*, 23. Aprilis 1408. Burgundiæ Ducis cui favebat authoritate suffectus est. Cecidit in pugna ad Azincurtem 25. Octob.1415.

ROBERTUS DE BRAQUEMONT, dictus *Robinet*, 22. Aprilis 1417. à maris præfectura amotus factione Burgundica anno sequenti.

JOANNETUS DE POIX, Franciæ *Admirallus*, officio tamen nunquam functus est. Peste obiit Parisiis an. 1418.

CAROLUS DE RECOURT, dictus DE LENS, prævalentibus Burgundis in locum *Roberti de Braquemont* 6. Junii an.1418.

GEORGIUS DE BEAUVOIR, Regiis classibus præerat. an.1420.

LUDOVICUS DE CULANT, paulo ante an.1422. Decessit è vita an.1444.

GUILLELMUS DE LA POLE, Anglus, Admiralli Franciæ titulum usurpasse traditur an.1424. cum Angli Carolum VII. regno spoliare niterentur.

EDUARDUS DE COURTENAY, Anglus, Franciæ Admirallus ab Anglorum Rege creatus an.1439.

ANDREAS DE LAVAL, Admiralli officio amotus an. 1439. Eodem iterum donatus est an.1465.

PREGENTUS DE COETIVY. 26. Decemb. an.1439. Cecidit an.1450.

JOANNES DE BUEIL, DE MONTRESOR, Pergento successit.

JOANNES DE MONTAUBAN, an.1461. post quem rursus *Andreas de Laval* an.1465.

Ludovicus Bastardus de Bourbon, an.1466.

Ludovicus Malet, de Graville, an. 1486. Abdicavit an.1508.

Carolus d'Amboise, à 31. Januarii 1508. ad an. 1511. quo ejus socero Domino *de Graville Admiralli* munus restituitur.

Guillelmus Gouffier, de Bonnivet, 31.Decemb.1517. Occisus 24.Februarii 1524. in prælio ad Ticinum.

Phillipus Chabot, Comes de Charny, 23. Martii 1525.obiit 1. Junii 1543.

Claudius d'Annebaut, 5. Febr.1543.

Gaspardus de Coligny, 11. Nov.1552. interfectus die S.Barthol.1572.

Honoratus de Sabaudia, 24.Aprilis 1572.Cessit Carolo à Lotharingia Duci Meduanæ an.1578.

Carolus a Lotharingia Dux Meduanæ, à 28. Aprilis 1578. usque ad 1. Junii 1582.

Anna Dux Joyosæ, 1.Junii 1582.

Joannes Ludov. de Nogaret, Dux d'Espernon, 7. Novemb.1587.

Antonius de Brichanteau, de Nancis, 25. Febr. 1589. Officio tamen nunquam fungitur, maris præfectura nondum dimissa à Duce Espernonis.

Bernardus de Nogaret, de la Valette, per cessionem Ducis Espernonis fratris an 1588.

Carolus de Gontault Dux Bironis, à 4. Octob.1592.ad an.1594.

Andreas de Brancas, 23.Augusti 1594.

Carolus de Montmorency Dux Damvillæ, 21.Januarii 1596.

Henricus Dux Montmorencii, cessione *Caroli*, 17.Januar.1612. usque ad an. 1626. quo id munus abdicavit.

Dehinc nullus Franciæ *Admirallus* usque ad an.1669 Qui interea rei maritimæ præfuere, *Magni Magistri*, *Ducis*, & *Præfecti Generalis Navigationis*, & *Commercii* nominibus donati sunt, inter quos primus:

Armandus Joannes du Plessis de Richelieu, Cardinalis, &c.ab anno 1626.

Armandus de Maille, Dux Fronsaci, Magnus Magister creatur ineunte Januario 1643.occiditur 14. Junii 1646. Eodem anno Anna Austriaca Regina mater & Regens hoc sibi munus assumsit 4. Julii, dimisit anno 1650.

Cæsar Dux Vindocini, &c.12.Maii 1650. cum filio Francisco tum designato paterni muneris successore. Obiit an.1665.22.Octob.

Franciscus Cæsaris Filius, an.1651.recipitur in Camera Computorum. Occumbit autem in Cretensi Insula fortiter pugnans adversus Turcas.

Ludovicus Borbonius Comes Viromand. ex Ludovico XIV. & Ludovica *de la Valliere* filius Admiralli officio donatus est 12. Novemb.1669.obiit 18. Novemb.1683.

Ludovicus Alexander Borbonius Tolosæ Comes, Archithalassius appellatur mense Novembri anno 1683. Diu vivat.

¶ Admirantia, Navis prætoria, Gall. *L'Amiral*. S.Ferdinandi Regis gloria posthuma to.7.Maii pag.376. *Cum autem Admirantia ad capitaneum Eugenium Delgadum pertineret, in quo pro Admirantio erat generalis, Ferdinandus de Losa intrare vellet per ostium S. Lucari, principio noctis supervenit tempestas.*

Amirmumnes, sic appellati Bagdatenses, atque adeo supremi Sultani, qui sub Chalifa universæ rerum administrationi præerant: Ἀμερμουμνῆς Cedreno, Zonaræ, & Constantino Porphyrogenito: Ἀμερμουμνῆς Annæ Comnenæ: *Amermumnis* Fredegario Scolastico: *Amiralmumnin*, in Epist.3.Leonis III. P P. *Amiramomenini* Roderico Toletano lib.6. de Rebus Hispan. cap.32. lib. 7.cap.34.in Hist.Arabum cap.31. *Amormomini* Bernardo Monacho in Itinerario Terræ-Sanctæ: *Miramomelini* Lucæ Tudensi æra 1129. *Miramimmelini* apud Rigordum an.1211. *Hermirmomelini* ann. 1195. *Mirmumnis*, in Vita S.Wilibaldi, à Sanctimoniali edita cap.15.21. *Almamuni* & *Amir-Almumanini* in Chronico Orientali: quas quidem voces *Credentium Principem*, seu *Fidelium Dominum* significare apud Arabas pluribus docuimus ad Alexiadem pag.371.372. At aliter de vocis notione scribit Isidorus Pacensis in Chronico æra 750. *Ubi Amir Almuminin, quod idioma regni in lingua eorum resonat, Omnia prospere gerens.* Corrupte porro habet *Molanus* Historia Hierosolymitana, pag.1152. *Eo tempore gentilis quidam, Seuvarius nomine, sub Molano, quem patria lingua Dominum dicunt, universam procurabat Ægyptum.*

AMIS, & Amisitis, quibusdam dicitur *Furcula retis, vel hami*: Ugutioni vero est *Lignum bifurcatum, per quod venatores expandunt retia ad capiendas feras.* Aliis denique est *Furcula, quæ levat rete, quo capiuntur aves.*

¶ AMISSA, pro *Admissa*: sic & *Amminister* pro *Administer*, suppresso *d* quod Scriptoribus medii ævi familiare est.

AMISSARIUS. Vide *Emissarius* & *Admissarius*.

¶ AMISSIONEM Tenere, Idem videtur quod Causa cadere, seu jure actionis excludi, Gall. *Estre debouté*. Locum vide in *Campiones*.

¶ AMISSURA, Submonitio, admonitio, citatio. Charta an.1226.pro Abbatissa S. Mariæ Suession. *Per hanc autem compositionem quitavit dictus Vicecomes omnes citationes & omnes Amissuras dictis hospitibus & hominibus in perpetuum.* Alia Radulfi Comitis Suession. an.1233.pro Communia Nantoliensi: *Ut tunc mihi, vel servienti meo, Amissuras emendabis.*

¶ AMISSUS, Perditus, à Deo reprobatus. In Processu de Vita S.Yvonis to.4.Maii pag.558. A. *Ille inclusus erit Amissus amore pecuniæ.* Id est, peribit æternum.

AMISTERIUM. Constitutiones Petri I.Regis Aragon. apud Podium Cerdanum MSS.ann.1225. *Exceptis Militibus & aliis eorum, à 15.annis supra, qui inter se guerram habuerint, cum toto suo Amisterio.* Id est, cum ministris, & familis.

AMISTID, *Vas parvissimum*, Papiæ.

¶ AMITA, pro *Amictus*, de quo supra. *Cum albis, Amita, stola & fanonis*, apud Rymerum tom. 9. pag.273.col.1.

AMITANES, pro *Amitæ*, [Gall. *Tantes*,] in Legib.Luithprandi Regis Longob. tit.114.§.2.

¶ AMITERMINUS, ὁμόρος, *Finitimus, confinalis*, apud Janum Laurenberg. in Supplem. Antiquarii.

¶ AMITUM, pro *Exametum*, Pannus holosericus, apud Leibnitz.tom.1.Script. Brunsvic. p.750. ex Chronico Hildeshemensi: *Duas dalmaticas, unam ex Amito rubeo, alteram de candido, albam bonam ex Amito candido.* Vide *Examentum*.

¶ Amitum, Species panni crassioris apud Siculos. Vide in *Dimitum*.

¶ AMIXIA, *Commerciorum privatio, Impermiscentia.* Amalthea. Vox ficta ex Græco μῖξις, mistio, & ἀ privat.

¶ AMIXTUS, pro *Admixtus*. in Vita S.Wingaloei MS.fol. 83. v. *Nucum uti corticibus consuevit pro plumis: pro peregrinis autem tapetibus, arenis cum lapillis delectabatur Amixtis.*

¶ AMLEIT. Privilegium Caroli Regis Romanorum pro Civitate Kaysersbergensi an.1347. apud Ludovicum *Laguille* in Instrum. Hist. Alsaciæ pag. 50. col.2. *Si ..... aliquem vel aliquos ex urbis vel prædictæ civitatis nostræ civibus ac incolis per Judices Comitum seu Lãdgravio-*

viorum...vel à quocumque alio Judice...proscriptionis vel rerum suarum occupationis, quod vulgariter Amleit nuncupatur, dispendia, quod absit, incidere contingeret, hanc ipsam proscriptionem, vel rerum, ut peractum est, occupationem vi regia tollimus.

1. AMMA, Mater spiritualis. Hesychius: Ἀμμά, μήτηρ, τροφός. Pelagius libello 18. num. 19. *Vos estis fatuæ, nam hæc & vestra & mea est Amma.* Ex Palladio in Hist. Lausiaca, cap. 42. [illegible] Adde cap. 37. 38. 137. 138. [Et vide Gloss. mediæ Græcitatis.]

¶ 2. AMMA, pro *Ama*, Vas. Locum vide in *Eglitræ*.

3. AMMA, Isidoro lib. 12. cap. 7. Bubo, strix nocturna. *Hæc avis*, inquit ille, *vulgo Amma dicitur, ab amando parvulos, unde & lac præbere dicitur nascentibus.* [Anilem hanc fabulam non habet Papias MS. Ecclesiæ Bituric. Sic enim ille: *Amma avis nocturna ab amando dicta, hæc & strix dicitur à stridore.*]

AMMAN, apud Germanos & Belgas, etiamnum dicitur Prætor, Præfectus, Prætor causarum civilium. In Charta Balduini Comitis Flandr. ann. 1119. in Tabul. S. Bertini, subscribunt: *Rodulphus Amman de S. Folquinikerca, Alsgerus Amman de S. Georgio, Bernuldus Amman de Broburg, &c.* Vide Chartam an. 1125. apud Miræum in Don. Belg. c. 82. [& Consuetudines Bruxellenses tit. 1. art. 1. & seqq. ubi quidquid *Ammanum* hujus urbis spectat, fusius exponitur. Plura etiam de *Ammanno* in Consuetud. Mechliniens. tit. 1. art. 41. & tit. 4. art. 2.] Neque hæc vox incognita in media ipsa Francia: quippe in Consuetudinibus Perusæ in Arvernis ann. 1275. à Thomasserio lib. 1. cap. 66. edit. hæc legimus: *Nequas hom, ne nequne femme de la Paerosa ne doet lo fire, ne so Amant, gager sans arazoner, &c.* Apud Metenses, ut auctor est Meurisius in Præfat. ad Hist. Episc. Metens. pag. 19. *Amans*, dicuntur regionarii Notarii, qui acta publica conficiunt & conservant, nomenque desumunt à Parochiis, in quibus habitant. [Vocis origo Germanicum *Ampt*, Munus, & *Mann*, Vir.]

¶ AMMANIA, Districtus, Jurisdictio, Gall. *Ressort*. Diploma Joannæ Ducissæ Brabantiæ ann. 1384. inter Instrum. tom. 5. novæ Gall. Christ. col. 426. D. *Et quod uniti manebunt Ammania Antuerpiæ sub ambachto de Herentals.*

AMMANTARE, AMANTATIO. Vide *Mantum*.

¶ AMMASSARE, Colligere, Gall. *Amasser*. Vetus Consuetudo Corbeiensis ex Tabul. ejusd. Monast. *Nec debet fieri excluneameatum in Corbeia, quia portarii intersint; ipsi debent Amassare fœnum Abbatis & capere culcitras, & submonere corveias.*

¶ AMMASSATUS, In unam massam redactus. Memoriale Potestatum Regiensium ad ann. 1216. apud Murat. tom. 7. col. 1083. *Et vinum remanebat Ammassatum & gelatum, ita quod incidebant eum cum securibus.*

¶ AMMATIA, *Oculi*. Gloss. f. *Ommata*, Amalth.

AMMAYLARE, [Encausto pingere, Gall. *Emailler*.] Vide *Enamelatus*.

¶ AMMENTARE, ut *Amentare*, apud Lucanum, Jacula vibrare, ab *Amentum*, lorum quo hasta longius jacitur. Carmen Gilonis Paris. de Expedit. Hierosol. inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 242.

Cumque super murum turrim Dux fortis haberet,
Quæ muris parum castro vicinius hæret,
Incumbebat ei sævissima turba, resumtis
Viribus, Ammentant Arabes de culmine montis.

¶ AMMESSARIUS. Vide *Emissarius*.

¶ AMMICERE. Vide *Amicare*.

¶ AMMIRANDUS, Vide in *Amir*.

¶ AMMIRARI, AMMIRATIO, &c. pro *Admirari, Admiratio, &c.* non semel occurrunt in medii & infimi ævi scriptoribus.

¶ AMMIRATUS. Vide in *Amir*.

AMMISCERE, pro *Commiscere*, *Ammistio*, pro *Commistio*, occurrit non semel apud S. Fulgentium Epist. 1. de conjugali debito, & apud veterem Interpretem Alexandri Iatrosophistæ MS. in libris Passionum.

AMMINICULUM VITIS, quasi *Adminiculum*, paxillus, pedamentum, palus, cui vitis innititur. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 34. *Si quis vitem expoliaverit, id est, Amminicula tulerit.* Rufinus in Præfat. in lib. Judæ: *Ἕλικα vitem dicunt Græci, non tam palmitem, quam illos runcinulos vel cincinnulos palmitis, quibus succrescens palmes ipse, innectere & suspendere solet, vel palis, vel quibuscumque innititur Amminiculis, quos capreolos, ut arbitror, appellant agricolæ, cujus nexibus tutus, & sine lapsus periculo, vel gravatur fructibus palmes, vel vaga proceritate distenditur.*

¶ AMMO, pro *Ambo*, Suggestus, pulpitum, in Chron. Cassin. Charta an. 1308. pag. 338. Item apud Murat. to. 3. p. 176. col. B. Vide *Ambo*.

¶ AMMONITIO, pro *Admonitio*, Gall. *Avertissement*, apud Ludewig. tom. 1. pag. 46.

¶ AMMOTIO, pro *Amotio*, ab Amovendo, apud Rymerum tom. 4. pag. 527. col. 2. & tom. 8. pag. 101. col. 1.

¶ AMMULA, pro *Amula*, ab *Ana*, Vasis genus. Vide *Eglitræ*.

AMNENSIS, *Qualibet villa circa amnem sita*: Joan. de Janua. Veteres Glossæ: *Amnenses*, [illegible].

¶ AMNESCIA, *Abolitio malorum*, & *Amnestia*, *Oblivio*. Papias MS. Bituric. Hinc Gallicum *Amnistie*: quæ lex est à Principe lata qua cavetur ne quis anteactarum rerum accusetur, neve mulctetur. Vox Græca est ab α priv. & [illegible], Memoria. Hinc &

AMNESTICACIA, quæ J. Laurentio in Amalth. est etiam *Injuriarum oblivio*. Hinc etiam

¶ AMNESTUM, *Oblivione deletum*, apud eumdem Laurentium.

¶ AMNILIS THESAURUS, An thesaurus in *amne* vectus aut repertus? Locum vide in *Suda*.

AMNISTRARE. Charta Heccardi Comitis Augustod. ex Tabulario Prioratus Persiaci in Burgund. apud Perardum pag. 26. *Uno fanono viridi, cum orusdo uno de glisio, uno ejluuo, cum sirico Amnistrare, turribulum minore, &c.*

¶ AMNITES, *Gemma similis vitro sed durior*. Isid. Papias & Johan. de Janua.

¶ AMO, vel AMON. Notitia fundationis & restaurationis Parthenonis de Hascowia circa annum 1060. inter Instrum. tom. 5. novæ Gall. Chr. col. 474. D. *In Mittelenwilere vineam persolventem sexdecim Amones, in Stotesheim curtim unam & novem jugera in campo.... prædictæ contulerunt Ecclesiæ.*

¶ AMOBRAGIUM. Mulctæ species pro delicto exsoluta. Charta Edwardi II. Regis Angl. de Consuetudinibus observandis an. 1316. apud Rymer. to. 3. pag. 548. *Quod illa consuetudo, quæ vocatur Amobragium, de cætero non exigatur, nisi infra annum à tempore cognitionis delicti, pro quo dicta consuetudo solvi debeat.* Charta anni 1501. apud eumdem Rymer. to. 12. pag. 781. *Cum warennis, hundredis, commotis, raglotiis & ringeldiis, fenescalciis, Amobragiis, &c.*

¶ AMOCRISIS, *Genus gemmæ arenis & auro intermixtus.* Papias in MS. Bituric. Gloss. Sangerman. MSS. *Amochrisus, Harenis auro intermixtus, nunc brattearum nunc pulveris habet quadrulas. Gignitur in Persida.* Græca vox ex ἄμμος, Arena, & χρυσός, Aurum.

¶ AMODIARE, Ablocare, Gall. *Amodier*. Statuta Ordin. Cluniac. an. 1301. ex Cod. MS. Monasterii B. Mariæ Deauratæ Tolos. *Item præcipimus ne aliquis amodo decimas, oblationes... Curato dicti loci... Amodiet, aut tradat, seu investiat quoquo modo*. Charta an. 1299. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. pag. 902. *Amodiavimus, ascensavimus & affirmavimus, & ad Amodiationem, censam seu firmam, & ad emphiteosim perpetuam tradidimus pro nobis & successoribus nostris Petro Sutoris de Clossayo quoddam censale seu censam, &c.* Vide *Admodiare* a.

¶ AMODIATIO, Locatio, Gall. *Amodiation*. Charta Officialis Paris. ann. 1263. ex Tabulario San-German. 10. *Sextarios & plenam minam bladi annuæ Amodiationis, sive annui redditus*. Vide *Amodiare*.

AMODO, ἀπὸ τοῦ νῦν, Deinceps. Onomastic. *Amodo*, ἀπὸ τότε. Gregorius Turon. lib. 3. Hist. cap. 5. *Plange Amodo, qui per consilium nequam, factus es parricida sævissimus*. Passim.

AMOENA, *Xenium*, in Glossis Arabico-Lat. forte *Lexitium*, ξύλον, ξύλινον, est enim in Glossis Lat. Gr. *Amœnus*, σύσκιος τόπος, locus umbrosus. Alibi *Amœnia*, αἱ ἄλσοι. Joan. de Janua; *Amœnium, locus pulcer & delectabilis*, vel *Amœnitas*. Vide Angelum à Nuce ad cap. 17. Leonis Ostiensis lib. 1. Chronici Casin. ubi de voce *Amœnus*.

¶ AMOENARE, apud Cyprianum, Sidonium & alios idem est quod *Recreare, oblectare*. Hinc

¶ AMOENARI, in Vita S. Ragneberti tom. 2. Junii pag. 695. C. *Sed nunc illis deliciarum voluptatibus Amœnatur, quæ nullo possunt humanæ æstimationis judicio definiri*.

¶ AMOGABARI, } Vide *Almugavari*.
¶ AMOGAVARI. }

¶ AMOISSONATA TALLIA, AMOISSONATUM SERVITIUM, dicuntur Conventiones de solvenda quotannis certa grani atque interdum pecuniæ quantitate; ut patet ex Terragio S. Niceti Deserti in Bressia, ubi sic legere est; *Sub Tallia Amoissonata septem grossorum & duorum denariorum monetæ Sabaudiæ, una cum Talliis non Amoissonatis, corvatis, complaintis & aliis juribus, &c.* Hæc autem tallia percipiebatur sæpius in fundis ipsis, dum fiebat messis, & aliquando in area tantummodo, dum exterebatur. Segusiani necnon Dombenses rustici etiamnum utuntur verbo *Amoissoner*, seseque, ut aiunt, *Amoissonant* cum fabro ferrario, dum conventione facta promittunt ei certam frumenti vel siliginis quantitatem annuatim solvendam, ea conditione, ut quidquid ferramentorum opus fuerit, sibi ab eodem fabro ministretur; similique modo sese *Amoissonant* cum medico suorum pecorum, fabro lignario, &c.

AMOLA. Itinerarium Hierosolymit. Antonini Monachi: *Deinde venimus.....in civitatem Cæsaream, in qua adoravimus pro veneratione Amolam, & canestellum sanctæ Mariæ*. Ita in MS. Codice, forte pro *amula*, Vide *Ama*.

¶ AMOLETUM, pro *Amuletum*, Remedium superstitiosum adversus maleficia. Gloss. Græc. Lat. σωτήριον, *Servatorium, Amolimentum, Amoletum, Brevia*,

¶ AMOLIMENTUM. Vide *Amoletum*.

AMOLOGARE, pro *Omologare*, non semel in Charta anni 1345.

AMOLUM, *Flos farinæ tenuis, dictum quasi à mola gestum*. Papias. [Glossæ S. Germani MS. *Amolum, Flos farinæ tenuissimum præ levitate, de mola gestum, unde & appellatum quasi à mola*. Papias MS. Bitur. habet; *de mola egestum*. Est autem farina levissima, quæ molarum motu acta & sursum elata circumquaque adhærescit molendini molis, rotis, parietibus, &c.]

¶ AMON, Agraria mensura, Navarris olim non ignota, eadem forsan quæ Ugutioni *Amona, Calamus, mensura*; nostris Virga. Charta Ortigurennæ anni 1175. regnante Garsia Navarræ Rege, pro Abbatia Artaxonensi, ex ejusdem Tabulario: *Ego Ortigureana facio hanc cartam cum donativo de duas argusatas de vinea, & de duos Amones semonatura de terra illa casæ de Artaxona, &c.*

¶ AMONA, *Calamus mensuræ*. Ugutioni, ubi legendum *Amona, Calamus, mensura*.

¶ AMOND. Vide *Amuad*.

AMONITIO, Cibaria, unde Galli, *Pain d'amonition*. Chronicon Novaliciense lib. 1. cap. 31. *Vir venerabilis Hugo, cum quadam die, secundum morem, Abbatiæ suæ cellas causa providentiæ & Amonitionis circuiret*. Ubi *providentia*, est *pourvoiance*: nam nostris *pourvoieurs* dicuntur, qui cibariis coemendis in magnatum domibus addicti sunt.

1. AMOR. *Amores canere*, Amatorias cantiones (uti vocantur à S. Hieronymo Epist. 17.) cantare. Commodianus Instr. 34.

Bellatur ibi, dein cantatur pro Psalmis Amor.

Et Instr. 60.

Saltatis in domibus, pro Psalmis cantatis Amores.

2. AMOR, Consensus. Consuetudo Comitatus Bigorræ: *Nemo Militum terræ castellum sibi audeat facere sine Amore Comitis*. Id est, sine illius consensu & voluntate.

DIES AMORIS, in Fleta lib. 6. cap. 14. §. 28. *Si autem post defaltam capiatur Dies Amoris prece partium, vel transferatur loquela ab uno judice ad alium, per hoc renunciatur defaltæ*. Ubi *Diem Amoris capere*, est quod Galli dicunt, *prendre jour pour l'accommodement d'une affaire, d'un procès*. [Vide in *Dies*.]

3. AMOR. Capitul. 3. ann. 813. cap. 25. *Quicquid in Amore in alterum juratum habent, in duos geldos componere faciat*. Cap. 26. *Quicquid in Amore Fresiones injuste tulerint, &c.*

¶ AMOR DIVUS, pro *Spiritu Sancto* sumitur in Vita S. Petri Cœlestini versibus scripta a Jacobo Cardinali S. Georgii tom. 4. Maii pag. 449. D.

...Carminibus Divum cogitemus Amorem.

¶ AMORATUS, Amore captus, Gall. *Amouraché*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina apud Murat. tom. 8. col. 173. *Miles quidam nomine Bonius de Tarvisio dominam ipsam amavit, eamdemque à patris curia separavit occulte, & ipsa animum Amorata in eum, cum ipso mundi partes plurimas circuivit*.

AMORAVII, apud Ordericum Vitalem lib. 13. pag. 891. 893. dicuntur Saraceni Africani: forte quod in Africa degeret *Amirmumelinus*, seu Chalipha, vel magnus Sultanus, quem *Amiravisum* vocabant, uti supra innuimus. Nec, opinor, diversi sunt ab iis, quos *Almoravides* nuncupant Scriptores Hispani, Mauri scilicet Africani, qui in Hispaniam transierunt à Rege Sibiliæ Mauro evocati, Alfonso VI. regnante. Pelagius Episcopus Ovetensis in Aldefonso Rege, æra 1123. (Chr. 1085. *Post hæc cum tantis prosperitatibus ad tantam elationem pervenit, ut Almoravides extraneas gentes, quæ ex Africa in Hispaniam per Regem Abenhamet misit, cum quibus prælia multa fecit, & multa contumelia, dum vixit, accepit ab eis*. Alii sunt *Amoravisii*, apud Poëtas nostrates, Slavi scil. *Moraviam* in Germania incolentes. Le Roman d'*Aubery* MS.

Aaquetins oirre o ses Amoravis.

Le Roman *de Garin* MS.

Combatus & as Senes & as Lutis,
Et as Danois, & as Amoravis.

Alibi:

Tui les ot de la gent Apolia,
Hongres, Venarres, Acopars, Beduins,
Des Esclavors, & des Amoravis.

AMO-

AMORENSES Catti, Martores, *Martres*, vel mures Pootici, qui apud *Amaravios* in Africa nascuntur, de quibus Alderisius in Geographia Nubiensi pag. 9. Petrus Cluniac. Abbas io Statutis Congr. Cluo. cap. 17. *Nil se habere non parva piorum, eisque adhærentium multitudo putabat, nisi ex pilosis illis & condensis.... Numantinorum, hoc est, juxta modernos, Amorensium Cattorum pellibus contecto multi pretii coopertoria lectus muniretur pariter & ornaretur.*

AMORETE, Amoxere. Charta Ferdioandi I. Regis Hisp. æræ 1101. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *Calicem & patenam ex auro cum olovitreo, stolas aureas cum Amoxere argenteo, & opera ex auro, & aliud argenteum ad Amorete, habet opera olivitrea, & capsam eburneam aperatam cum aureo, & alias duas eburneas, &c.*

¶ AMORIFER, Amorem coocilians. Fortunatus Epithal. Sigiberti Regis 6. 2.

Torsit Amoriferas arcu stridente sagittas
Forte Cupido volans.

¶ AMORIFICUS, Eadem notione apud Apuleium.

¶ AMOROSISSIME, Summo amore. Epist. 2. Johannis de Monsterolio an. 1395. apud Marten. tom. 2. Amplist. Collect. col. 1321. *Est ne quasi anticipatum bene? est evocatum pulchrius? est Amorosissime dictum?*

1. AMOROSUS, *Plenus amore*, Joanni de Janua, Italis *Amoroso*, Gallis *Amoureux*. [Menoti Sermones Quadragesim. fol. 55. col. 1. *Ad propositum Esaias ostendit nobis hodie quomodo Deus est curiosus & Amorosus de salute nostra.*]

¶ 2. AMOROSUS Amabilis, Gall. *Aimable*. Bertholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1227. apud Murat. tom. 6 col. 444. *Fuit in regimine civitatis Januæ vir nobilis & egregius dominus Lazarius Gerardinus Glaudonis de civitate Lucana, miles formosus, largus, sapiens, Amarosus, habens ætatem annorum triginta circiter.*

¶ AMORTICIARE, Jure morticinii donare: item jus morticinii solvere, Gall. *Amortir*, Hisp. *Amortizar*. *Madox* Formul. Anglic. pag. 428. *De residuo bonorum meorum advocatio unius Ecclesiæ valoris 40. lib. per annum ematur & approprietur domui hospitalis de Welle & Amorticietur sumptibus meis.*

¶ AMORTIFICARE, Amortificatio, Amortire, Amortisamentum, Amortisare, Amortisatio, Amortizare, &c. Eadem ootione passim occurrunt in inferioris ævi Tabulis, qua *Admortizatio*: quod vide.

¶ AMORUSIA, Jus carnium elixarum. Math. Silvaticus: *Almusosat, id est, Brodium, quod Latine vocatur Amorusia.*

¶ AMOSIO. *Annua*, apud Festum.

AMOTIBILIS, Qui amoveri potest, nec est perpetuus io aliqua dignitate, apud Bractonum lib. 2. cap. 5. §. 5.

¶ AMOVIBILIS, Eadem notione, Gall. *Amovible*, in Hist. Mediani Monasterii p. 378. & alibi.

¶ AMOVIBILITER, Ea conditione, ut quis amoveri possit à beneficio, loco, dignitate, in Collectione Privilegiorum Equitum S. Joan. Hierosol. p. 156.

¶ AMOUTA, Præstationis vel tributi species. Charta Richardi de *Lamberville* io Tabulario Gemeticensi cap. 361. *Varantizandum ab omni aida & reseantia & Amanta.*

¶ AMOXERE. Vide *Amorete*.

AMPA, Amphora. Glossæ Biblicæ MSS. *Scyphus, Ampa. Ampa dicitur quasi anopansa.* [Vide *Ambra* 2.].

AMPARARE, Tueri, protegere, Hispanis, *Amparar*: Occitanis, *Empara*. Guillelmus de Podio-Laurentii in Chr. cap. 27. *Post Concilium autem generale Comes Raimundus secessit in Hispaniam, & filius ejus venit in Provinciam,... fuitque dictus filius Amparatus à civibus Avenionensibus & receptus, & conversa est terra ad eum: similiter Venenaisini, &c.* Cap. 42. *Adierunt Comitem Tolosanum, eumque suum fecerunt dominum, ut civitatem contra Comitem & Episcopum Ampararet.* [Hist. Dalphin. to. 1. pag. 19. *Ipsos contra omnem semper deffendat & Amparet.* Ibidem to. 2. p. 440. *In suo ubicumque salvo guidagio & conductu Amparabit & deffendet.*]

Emparare. Veteres Coosuetudines Jaccæ in Aragonia: *Si quis faciat comandas in Jacca, sit illa comanda salva & secura: si vero fuerit latro, vel raptor, qui non posset facere justitiam, vel stare directo & rationi, si aliquis de illa conqueritur, Emparet Merinus illam comandam.* Id est. illius protectiooem suscipiat. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio io v. *Emparamentum*.

Amparare, Invadere, auferre, occupare: quod faciunt, qui alicujus tutelam ac protectionem suscipiunt, dum eam suam faciunt: Gallis *s'Emparer de quelque chose*. Occurrit in Charta Ermengardis Vicecomitissæ Narbon. ann. 1155. apud V. Cl. Steph. Baluzium ad lib. 8. P. Marcæ de Concord. Sacerdotii & Imper. cap. 18. & in Notis ad Concilia Narbonens. p. 134. [Testamentum Rogerii Comitis Biterri ao. 1150. ioter Anecd. Marten. to. 1. col. 410. *Canonicis ejusdem loci relinquo atque definio ipsum honorem quem illis... Amparabam... & omnia alia quæ eis auferebam.* Ibid. col. 1141. in Testamento Jacobi Arrag. Regis an. 1272. *Et sic propter prædicta Amparavimus eis hereditates quas dederamus eisdem.*]

Imperare, Eadem notione in Charta Raimundi Comitis Barcinon. an. 1137. apud eumdem.

Amparare, Amparantia, Amparamentum, Protectio, tutamen, tutela, Hispanis *Amparo*.

Empara, Libertates Barcinon. an. 1283. MSS. *Si emphyteota non tenet Emparam sibi factam à domino, præstet domino 5. sol. per Emparam fractam: & si emphyteota offert Domino firmam juris cum effectu, tenetur dominus desemperare illud quod emparavit, &c.* Charta an. 1308. *Sic quod libello D. Regis* (Majoricarum) *respondere non tenetur, donec Empara facta per dictum D. Regem de rebus feudalibus & feudo prædicta facta, sit absoluta, &c.*

Amparantia, Tuitio, in Charta, quæ refertur in verbo *Captenium*. [Verum in Saisimento Comitatus Tolosæ an. 1271. apud G. *la Faille* to. 1. Annal. Tolos. *Amparantia* non tuitionem ipsam, sed censum quemdam ob tuitionem clientelamve exsolvendum videtur indicare. Sic ibi pag. 18. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi duodecim solidos Tolosanos pro alberga annua in festo omnium Sanctorum, & tres solidos Tolosanos & unum quartonum avenæ annuatim, de Amparantia, & de quolibet foco habente par boum unam eminam frumenti.* Et pag. sequenti: *Dicta communitas dicti castri debet domino Regi prædicto centum solidos Tolosanos pro alberga annuatim, & de quolibet laboratore habente aratrum boum unam eminam frumenti & unam eminam avenæ pro herbagiis & Amparantia & servitium exercitus.* Et pag. 26. *Viginti tres solidos Tolos. pro Amparantia vel alberga.* Ibidem paulo post: *Pro Amparantia & alberga.* Et pag. 34. *Centum solidos pro annua alberga in festo omnium Sanctorum, & bladadam pro Amparantia.*]

Emparantia. Charta Petri Regis Aragon. ao. 1209. apud Sammarthanos in Archiepiscopis Aquensibus n. 30. & apud Marcam in Hist. Benebarn. pag. 311. 471. & 483.

Emparamentum. Usatici Barcinooenses MSS. cap. 59. *Qui pacem, treugam, Emparamentum, vel monetam fregerit, aut violaverit, sive falsaverit, &c.*

Decla-

Declaratio verbi, *Emparamentum*, per Petrum Regem Aragon. in Curia Generali Cataloniæ an. 1351. MS. *Declaramus verbum, Emparamentum, in usatico positum, idem quod verbum, Quidaticum, vel Protectio, significare.*

IMPARANTIA, in Charta Ildefonsi Regis Aragon. apud Marcam in Hist. Beneharn. pag. 471.

APARAZMUS, pro *Amparasmus*, in Charta Alboaceni Regis Mauri Conimbricensis ann. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Emant & vendant sine pecbo, tali pacto, quod non vadant foras sine nostro Aparazmo & benevelle.*

IMPARARE, idem quod *Amparare*. Usatici Barcinonenses MSS cap. 27. *Imparare ipsum fevum poterit, quandocumque voluerit.* Epistola 42. inter Sugerianas: *Turris ipsa ... omnino Imparata est, & de munitione & de victuali etiam.* Ibidem: *Noveritis ... Gavarritanum Vicecomitem in præsentia omnium convenisse super Imparatione & infestatione terræ Domini Regis ab ipso & suis.* Charta Vulgrini Comit. Engolismensis an. 1147. *Quod nec ego nec aliquis ex hæredibus meis aliquid istorum imparemus.*

DESEMPARARE, Hispanis, *Desamparar, destituir y dexar de favorecer al qu tenia necessitad demuestra ayuda y amparo*, apud Sebastianum Cobarruviam. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 96. *Si rusticus Desemperavit hoc, quod recte ei Emparatum erit, pro sola præsumptione det solid. 5. & si rem inde traxerit, restituat ei in duplo, salvo suo jure. Moles vero quod Desemparaverit, solvat, & quod abstulerit, restituat in simplum cum sacramento.*

DESEMPARARE, Remittere, *Deguerpir, desemparer*. Charta Raimundi Berengarii Marchionis Provinciæ apud Guesnaium in Annalib. Massiliensibus ann. 1230. *Remittimus & Desemparamus ... verbis Hugonis D. G. Arelatensi Archiepiscopo ... omnia pedagia & exactiones, &c.*

DESEMPARATIO, Idem quod *Gurpitio*. Vetus Charta apud eundem Guesnaium pagina 329. *De Desemparatione, quam fecerunt Hugo Gaufridi & Bertrandus Gaufridi .... de eboris omnibus infra ambitum Massiliæ constructis, &c.*

DESEMPARATI. Sebastianus Cobarruvias: *En Valentia ay una Confradia de los Desemparados: laqual entiera los que han sido muertos en el campo, y una ymagea devotissima, que llaman Nostra Sennora de los Desemparados, siempre que ay alguno dizen, que le oyen dar tres golpes a las puertas del retablo a do la benen con gran veneration cerrada, y a la parte dende ballon acostarse un ramo de açacevas, que tiene en la mano derecha, van a buscar el Desemparado.*

¶ AMPARLARII. Vox ducta à Gallico *Amparliers* vel *Emparliers*, quo nomine olim appellabantur Advocati, quod alios defenderent *dictis suis*, Gall. *Leurs paroles*. Hæcque prima est origo vocis *Amparlier*. Vide Cl. D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Regum nostrorum pag. 261. Glossar. juris Gallici in voce *Emparliers*.

¶ AMPHIBOLETICUS, Ambiguus, Gall. *Amphibologique*. Vide locum in *Ecclogium*.

¶ AMPASSEIA, Passus simplex seu communis minor: scilicet tantum spatii quantum incedentis hominis distenta crura complectuntur, Gall. *Ampassee, enjambèe, dèmarche*, quæ mensura est duorum pedum cum dimidio. Est passus communis major 3. pedum. Tabular. Monasterii Aquicinctensis vulgo *Aachin*, fol. 29. *De eadem terræ portione Ampasseia una extra fossatum versus domum suam Ecclesiæ nostræ remaneat ita ne.... numquam liceat in eadem Ampasseia fossatum facere.*

¶ AMPEDULA, *Uvedula quæ comedit uvas, ut ficedula quæ comedit ficus.* Laurentius Lucensis in Amalthea. Vox composita ab ἄμπελος, Vinea, & ἔδω, Edo.

1. AMPHIBALUS, AMPHIBALLUS, idem quod *Amphimallus*: neque enim ab ἀμφιβάλλειν vox deducitur, ut quidam censent. Gloss. S. Benigni: *Amphibalus, byrrhus villosus.* Papias: *Amphiballus, birrus villatus, vel planeta.* Mox: *Amphiballus byrrus, lodix villosus.* Ugutio: *Amphibalus i. sclavina, quæ est vestis circumpilosa vel villosa.* Joann. de Janua: *Anfibolus, vestis quæ est villosa, sicut est sclavina, quæ circumcluditur.* Gloss. Ælfrici: *Amphibalum*, nuh-hnezel. i. vestis hispida. Sulpitius Severus de Vita S. Martini Dial. 2. *Amphibalum sibi tunicam latenter eduxit.* Infra: *Indutum Amphibalo veste ....videbat.* Fortunatus lib. 3. de Vita S. Mart. cap. 1.

Qui tunicæ interius non inspiciebat amictum
Amphibali exterius, dum membra obtecta lateren.

Amphibalum caput etiam texisse docet Vita S. Boniti Episcopi Claromontani cap. 2. *Amphibali summitas ipsa.* Et cap. 7. *Ut partem Amphibali mei, qua caput tegitur, retineae.* Vita S. Deicoli Abbatis Lutrensis n. 20. *Antequam sessum pergeret, birrum suum, quem Græci Amphiballū vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia.* Chronicon Laurisham. in Henrico VI. pag. 86. *Et fuat immensis induti calceamentis, Amphibalis longis utentes, & spatiosis.* Testamentum S. Remigii apud Hincmarum: *Amphibalum album Paschalem relinquo, stragula columbina duo.* Vide S. Audoënum in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 6. Gregor. Turonens. de Gloria Confess. cap. 59. Vitam S. Fructuosi Archiep. Bracarensis n. 8. Commeneum Album in Vita S. Columbæ Abbatis Hyensis cap. 27. &c. præterea Salmasium ad Hist. Aug. pag. 391. [Acta SS. Bened. sæc. 1. part. 1. pag. 366. sæc. 2. pag. 105. sæc. 3. part. 1. p. 99. sæc. 5. p. 45. Act. SS. Maii tom. 1. p. 284. E. Miræi Diplom. edit. 1723. t. 1. p. 2. &c.]

2. AMPHIBALUS, Casula, indumentum sacerdotale, Gallic. *Chasuble*. Expositio brevis antiq. Liturgiæ. Gallic. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 99. *Casula quam Amphibalum vocant, quod Sacerdos induetur, tota unita per Moysem legiferum instituta primitus demonstratur.*

¶ AMPHIBOLUS, ἀμφίβολος. Dubius, anceps. Hist. Liutprandi Presbyteri Ticinensis apud Murat. to. 2. p. 454. *Verumtamen quæ abscondit, an qui eum inquirere jussit, fœdius egerit, mihi quidem videtur Amphibolum.*

¶ AMPHICIRCUS, ab ἀμφὶ, Circum, & κίρκος, Circus, Amphitheatrum. Helinandus lib. de Reparatione lapsi: *Dum non scena, non circus, non Amphitheatrum, non Amphicircus, non forum sine eo resonabat.*

¶ AMPHIKYRTOS, Vox Græca ab ἀμφὶ. Circum, κυρτὸς, Curvus. Gervasius Tilberiensis in suis Imperial. Otiis apud *Leibnitz* Scriptor. Brunsvic. tom. 1. pag. 889. *Luna secundum sui augmentum nomina variat. In neomenia, hoc est, novilunio, dicitur Neonides, in majori incremento Diaconios, in circuli perfectione Amphikyrtos, in plenilunio Pausilenos.*

AMPHIMALLUS, ex Græc. ἀμφίμαλλος, utrinque villosus. Proprie autem tunica hispida, villosa. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Camasus, Amphimallus.* Gregorius Mag. lib. 10. Epist. 52. *Pro eo quod hiemalem vestem non habeat, & quia aliquid sibi à nobis petiit debere transmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præsentium transmisimus Amphimallum, tunicam, vel pectoralem, &c.* Vide veterem Interpretem Juvenal. ad Satyr. 3. & S. Hieronymum Epist. 28. extrema, præter Grammaticos Græcos. [Plin. 8. 48. de hujusce vestitus origine ait: *Patris mei memoria cœpere Amphimalla nostra.* Vide Ferrar. de Re vest. t. 18. & 2. 24.]

AMPHISCII. Vide *Amfiscii*.

AM-

AMPHISEPIRE, pro *Circumsepire*, in Hymno quodam Ecclesiastico, laudato à Goldasto tom. 1. Rerum Aleman. pag. 216. vox hibrida.

¶ AMPHITAPA, vel AMPHITAPES, Gr. ἀμφιτάπης, Tapes utrinque villosus. *Amphisapa* & *Amphitapi* leguntur in Glossar. San-Germ. MS. *Amphia tapa*, *Amphitapha*, *Amphitaba*, apud Laurentium in Amalthea; *Amphitapes* apud Hofmannum; *Amphitapa* apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 341. Vocabula ubique synonyma, sed aliquibus io locis mendose scripta.

¶ AMPHITEOSIS, Idem quod *Emphyteusis* seu conductio tamdiu duratura, quamdiu solvetur pensio de qua coo ventum est. Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1415. *Quam* (vineam) *ipse cepit in Amphiteosim de domino Ogerio*.

AMPHITHEATER, pro *Amphitheatrum*. Occurrit in Vita S. Potiti Martyr. ex MS. Velseri c. 4.

Et impletus est Amphitheater populo.

¶ AMPHIUM, Herbæ odoriferæ species. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 1. c. 13. apud Murat. to. 8. col. 181. *Similiter ampulles balsami, Amphii, & aquæ rosæ; ambra, camphora, cardame, cymino.*

¶ 1. AMPHORA, *Dicta quod hinc & inde levetur. Recepit enim liquoris pedem quadratum, frumenti modios Italicos tres.* Sic Papias MS. Bituric. In Glossar. nostro San-German. ex Isidoro legitur. *Amphora... recipit autem vini vel aquæ pedem quadratum, frumenti vero modios Italicos tres.* Budæus lib. 5. de esse ait: *Ego Amphoram unam ternos modios capere dico, & duodequinquaginta sextarios.* Et aliquanto post: *Tranquillus vini Amphoram, id est, octo congios duodequinquaginta sextarios, uno convivio ab homine uno haustos dixit.* Hæc ad amplitudinem amphoræ designandam dicta sint. Nomen enim ipsum quod spectat, à Latinis usurpatum fuisse nemo nescit: Græcum tamen esse voluot ex ἀμφὶ & φέρω derivatum, quod duabus ansis ornatum utrinque ferri posset. Vide *Ambra* 2.

2. AMPHORA, apud Gromaticos quid sit, vide Gloss. Rigaltii ad eosdem Scriptores.

¶ AMPHORARIUM VINUM, quod è dolio in amphoras diffusum est, Leg. ult. §. 1. D. de tritico, vino oleoque.

¶ AMPHORELLA, Bulla, Hispan. *Ampolla*, Gall. *Bouteille*. Vita B. Coletæ to. 1. Martii pag. 567. E. *Sic affligebatur in eisdem* (oculis) *incurabiliter, permittente Deo, quod ubicumque respiceret, ex utroque latere sibi pendere videbantur duæ relucentes Amphorellæ vel duæ parvæ stellæ, quæ quocumque se verteret, & illæ similiter vertebantur, non tamen sine magna vexatione sui.*

¶ AMPHORUS, Aquarius, Gall. *le Verseau*, onum è 12. signis Zodiaci. Regestum Inquis. Tholosanæ MS. ex Biblioth. D. *de Chalvet* Senescalli Tholos. *Item dixit, quod à duobus annis citra; vel etiam tempore Amphori, ut sibi videtur de tempore, vidit ipse dictos hæreticos,* (Albigenses) *in domo Tzarni Colli quodam fero.* Tempus Amphori Januarius est mensis, cujus signum Amphora vel Aquarius.

¶ AMPHOTEROPLON, Fœnus nauticum, cum fœnerator & commeatus & remeatus periculum suscepit. L. 1. ff. de Nautic. fœn. sicut *Heteroplon*.

¶ AMPICTUS pro *Amphipictus*, id est, circumpictus. Carmen de varia fortuna Ernesti Bavariæ Ducis lib. 5. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 344. E.

Albis conspicuus plumis, fluxisque decori
Syndone, colobiis, tunicisque trilicibus auro
Ampictis, &c.

¶ AMPILES, *Tuscorum lingua Madius mensis.* Ita Papias in MS. Bituric.

¶ AMPLA PECTORIS, Medium pectus. Chron. Trivetti, Spicil. Acher. to. 8. p. 507. *Cum jaculo Saraceni cujusdam qui in armis militis Christiani nuper occisi gloriabundus in eminentiori loco muri ad invidiam Christianorum se ostenderat, Pectoris Ampla transfixit.*

AMPLARE. Vide *Applare*.

AMPLIANTER, Magnifice. Anastasius Bibl. in Paschali I. Pap. *Fecit oratorium B. Zenonis Christi Martyris, ubi est sanctissimum ejus corpus ponens musino Amplianter ornavit.*

¶ AMPLIATOR, Qui auget, ampliat, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. p. 16.

¶ AMPLICARE, Ampliare. Acta S. Reparatæ Martyris: *Me autem Amplicavit caritas Christi.* Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 992. *Amplicare... cœpit Dei cultum & religionis gentem & locum.*

AMPLIORARE, Ampliare, ampliorem facere. Baldricus Noviomensis lib. 1. cap. 65. *Qui res ejusdem sedis Ecclesiæ Amplioravit.* Utitur præterea cap. 113.

¶ AMPLUM, Latitudo, *De ampla*, Gall. *De large*. Charta Petri *de Roseys* vicarii Tholosani ad bajulos de cooditione materiæ an. 1272. in Cod. MS. consuetud. & privileg. urbis Tholos. fol. 27. è Biblioth. D. Abb. *de Crozat*: *Habeant medium pedem de Ample, & unum durnum de spisso.... Columpnæ quæ appellantur de piella, habeant unum palmum de Ampla & tres digitos de spisse.*

¶ AMPLUSTRE, Navis gubernaculum. Epist. 18. Petri de Gualfredinis an. 1401. apud Marten to. 1. Anecd. col. 1647. *Abs te virtuosissimo fautore Amplustreque fidei ejusdem potentissimo ad salutis quietisque ducetur emporium.* Schramb. Chronicon Mellicense pag. 79. col. 1. ubi agitur de particula S. Crucis: *Quando venerabilis Crux à præfato Ruperto Clerico furata à Vienna usque ad Nusdorff in navi sine nautis & Amplustribus supernatavit.* Festus: *Aplustria, Navium ornamenta, quæ quia erant amplius, quam essent necessaria usu, etiam Amplustria dicebantur.*

¶ AMPNIS, pro *Amnis* ut alias *Dampnum* pro *Damnum*. Vita MS. S. Wingaloei: *Magnum pelagus, cui fluvius ingens proprio nomine Ampnis jungitur.*

¶ AMPOLA, pro *Ampulla*. Vincentius *Cigault* in Tractatu de Bello Italico: *Franci armati nascuntur, bellicosi existunt, tenent gladium nudum & Ampolam cum crismate.* Vide *Ampulla Rhemensis*.

¶ AMPOLLATA, Urceolus Gall. *Burette*. Testamentum Beatricis de Alboreya an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. A. *Legamus eidem capellæ... duas Ampollatas argenti ad tenendum vinum & aquam.*

AMPULLÆ, Vasis & Ministeriis Ecclesiasticis vulgo accensentur. Breviloq. *Ampulla est vas amplum, sive olla ampla: vel dicitur proprie vas amplum quod datur ad altare, in quo servatur vinum vel aqua.* Gillebertus Lunicensis Episcopus, de Usu Ecclesiastico: *Ampulla cum vino, & altera cum aqua.* Anonymus Poeta de Episcopis Eboracensibus.

Jussit ut obryzo non parvi ponderis auro
Ampulla major fieret, qua vina Sacerdos
Funderet in calicem, solennia sacra celebrans.

Codex Vaticanus de Lucio Papa apud Baronium ann. 1145. *Dedit etiam Ampullas ad servitium altaris optimas & mirabiles.* Chronicon Moguntinum pag. 384. *De indumentis quotidianis, crucibus, ampullis attinentibus, ... cuilibet calici erant speciales Ampullæ argenteæ, & pixis argentea ad hostias deputata. Præter hos calices erant tres aurei; in una horum poterat celebrari, qui etiam suas habuit Ampullas.* Adde Anastasium in Joanne III. PP. Chartam Heccardi Comitis Augustodun. apud Perardum in Burgundicis pag. 26. Statuta Odonis Episcopi

sconi Parisiensis cap. 5. n. 4. Concilium Nimociense an. 1298. & Synodum Bajocensem an. 1300. can. 20.

Ampullarum præterea usus fuit ad *Oleum pro Catechumenis & infirmis*, & *Chrisma*, conservandum. Capitula Caroli Magni lib. 1. c. 160. *Presbyter in Cœna Domini tres ampullas secum deferat, unam ad Chrisma, alteram ad Oleum ad Catechumenos inungendum, tertiam ad infirmos.* Offerebantur autem ampullæ oleo repletæ à Fidelibus hac ipsa die ad Chrisma conficiendum, & Oleum benedicendum pro Catechumenis & Energumenis, ut docent Alcuinus lib. de Divin. Offic. Walafridus Strabo lib. de Rebus Ecclesiast. cap. 24. & Honorius Augustodun. lib. 3. cap. 23. Liber Sacramentorum Gregorii Magni ex Bibliotheca Bellovacensi: *In ipso die conficitur chrisma in ultimo ad Missam. Antequam dicatur, Per quem hæc omnia, Domine semper bona creas, levantur de Ampullis, quas offerunt populi, & benedicit tam Dominus Papa, quam omnes Presbyteri.* Huc forte spectant ista Optati Milevitani lib. 2. *Ampullam quoque Chrismatis per fenestram ut frangerent, jactaverunt.* Meminit denique Flodoardus lib. 1. Hist. Remensis cap. 12. *Ampullæ olei* ad infirmos. Vide *Chrismal*, *Chrismarium*, &c.

¶ Ampullæ Ignis Agrestis, f. Vasa quæ colorem papularum referrent, quas in morbo, qui *ignis silvester*, seu ignis sacer, nostris *Feu sauvage* dicitur, ebullire videmus. Chron. Sicardi Episc. Cremon. apud Murat. to. 7. col. 614. *Quum igitur prope quinquaginta millia hominum præter mulieres & parvulos & aliorum multitudinem, quæ vix numerari poterat, & Ampullas Ignis Agrestis, & galeas cum falandris & galeonibus septuaginta, & ceteras divitias, quarum non est numerus, Reges in suis manibus habuissent, inter se omnia diviserũt.*

Ampulla Remensis, in qua sacrum Chrisma, quo unguntur Reges Francorum, asservatur. Hincmarus Remensis tom. 1. pag. 744. & in Annalib. Francor. Bertinianis, an. 868. de Chlodoveo: *Et cœlitus sumpto chrismate, unde adhuc habemus, perunctus in Regem sacratus.* Flodoardus lib. 1. Hist. Remens. cap. 13. de ejusdem Chlodovei baptismo: *Sanctificato denique fonte, nutu divino Chrisma defuit. Sanctus autem Pontifex oculis ad cœlum porrectis, tacite traditur orasse cum lacrymis; & ecce subito columba ceu nix advolat candida, rostro deferens Ampullam cœlestis doni chrismate repletam, &c.* Adde Aimoinum lib. 1. Hist. Franc. cap. 16. Nicolaus de Braia in Ludov. VIII. de S. Remigio:

. . . . . . Cujus prece rorem
Misit in Ampullam cœlestem Rector olympi,
Corpus ut hoc lavacro Regis deberet inungi,
Deficeretque liquor sibi corpore Regis inuncto.

Vide Wil. Armor. lib. 1. Philipp. pag. 99. 101. Hubertum Morum lib. de Sacris unctionibus, Teneurium de Ampulla Remensi, & alios nostrates Scriptores.

¶ 2. AMPULLÆ, Convitia, Gall. *Pouilles*, ut cum dicimus, *Chanter pouilles à quelqu'un*, Alicui conviciari. Vita S. Godrici Heremitæ to. 5. Maii pag. 81, E. *Antiquus hostis formosæ mulieris decorem induit, & sedenti viro religioso collaterans, in faciem ejus procaciter intendens, prorupit demum in Ampullas: O Godrice, quem teipsum facis, nomen solitarii indigniter usurpans, & simplicium corda seducens?*

AMPULLAGIUM. Vide *Ambulacium*.

¶ AMPULLATUS, inflatus, turgidus, Gall. *Ampoullé*. *Ampullatus potestate*, apud Ratherium Veron. de Contemptu Canonum, Spicil. Acher. to. 2. pag. 137.

¶ AMPULLOSA Verba, hoc est, turgentia & inflata, ex Gallico, *Ampoulé*, in Menoti Sermon. fol. 137. v.

¶ AMPULLOSE, superbe, ferociter. Vita S. Coni Monachi tom. 2. Junii p. 361. A. *Tum cohors circumspecta: Diani, receptis offensoriis armis, illud concito perrexerunt, in Padulanam gentem Ampullosius irruentes.*

¶ AMPUTARE, pro *Comprimere*, in Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 132. 1.

¶ AMTRUSTIO. Vide *Antrustio*.

¶ AMUA, pro *Ama* vel potius *Amula*. Vini mensura, apud Rymer. to. 7. pag. 378. col. 1. *Pro eo quod vasa nec Amua vini de Rino non continent mensuram de certo, &c.* Vide *Ama*.

¶ AMVALLES, *secreta loca, convalles, quasi circumvallare*. Papias MS. Bituric.

AMULA. Vide *Ama*.

AMUND, Amond, Aamund, Liber à tutela vel custodia; sui juris, à *mundio* liber. Vide in *Mundius*. Lex Longobard. lib. 2. tit. 12. §. 6. *Si dominus ancillam eam liberaverit, & Amond fecerit à se, aut si eam vendiderit.* Et tit. 32. §. 3. *Nulli liceat aldio cujuscumque, qui Amund factus non est, sine voluntate patroni sui, terram aut mancipium vendere, neque liberum dimittere.* Tit. 35. §. 1. de servo manumisso: *Si quis servum suum proprium aut ancillam suam liberos dimittere voluerit, sit illi licentia qualiter ei placuerit: nam qui sulfreal & à se extraneum, id est, Amund, facere voluerit, debet facere, &c.* *Aamond*, scribitur in Edicto Rotharis Regis tit. 91. §. 1. 2. 3. &c. in Legib. Luithprandi tit. 36. §. 1. Astulphi tit. 8. §. 1. &c.

¶ AMUNT, Extraneus. Papias Bituric. MS. Vide *Amund*.

¶ AMUS, *id est amor*. Idem Papias MS. Bituric.

¶ AMUSÆTERUS, à Græco μοῦσα & α privat. Rudis poeseos, vel qui non legit Poetas. Ermenricus Monachus de Grammatica apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 336. *Quapropter, licet supra nominatis Poetis sim abjectior, & ob ipsorum facetam urbanitatem satis spretus, quia nec poetam nec Amusæterum me esse profiteor.*

AMUSTIA, in Miraculis B. Coletæ n. 8. Tunicæ Monialibus propriæ species, quæ ad genua usque pertingebat: unde quidam putant, sic dictam, quod ad mediam corporis partem tantum excurreret: ex Gallico, *à moitié*.

¶ AMUSUS, *Tacitus, non mutiens*. Papias MS. Bituric.

¶ AMYGDALA. Vide *Amigdala*.

AN, pro *Vel*, *Aut*, usurpasse non semel Scriptores observarunt Juretus ad Symmachum lib. 9. Epist. 42. & Jacobus Gothofredus ad leg. 128. Cod. Theod. de Decur. Mamertynus in Panegyrico: *Duo An tria ferme è vetere memoria amicorum pariu proferuntur.* Item pro *seu*, in libro Chirographo Absiæ p. 58. locus habetur in *Oblati*.

ANA, apud Latinos Scriptores aliquot, ut apud Græcos ἀνὰ æqualem quamdam distributionem significat. Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap. 8.

Quatuor Ana notat, Sursum, Æqualeque, Retro.
Sicut Anadiplosis, Anatheosis, Anathema.
Et juxta Physicos, Ana duos scrupulos

Philastrius in Catalogo hæreseon pag. 70. *David cum videret homines dæmoniis immolare, in Hierusalem civitate, quatuor choros posuit secundum mundi aditus Ana septuaginta duo: quatuor etiam hominibus positis & psallentibus, atque arcam Dei custodientibus, &c.* Ubi *Chori* 72. sunt Chori *singuli* 72. hominibus constantes. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 32. (al. 43.) *Sex etiam candelabra magna, tres cubitos altitudinis habentia, de productis ac sculptis argento laminis fecit Ana sex vel quinque librarum.* i. singula quæque ponderis 6. vel 5. librarum. Charta an. 1091. apud Ughellum tom. 7. Italiæ sacræ pag. 262. *Id est, aureos solidos quingentos quinquaginta de Tari novi, Ana Tari quatuor per soli-*

solidum Id est, singulis quatuor Tarenis solidum conficientibus. Similia ferme habentur in alio Diplomate ibidem pag. 397. Extat aliud pag. 601. in quo hæc leguntur: *Petebat à prædicto Abbate prædictæ Ecclesiæ sibi dari per eum omni anno in festo Nativitatis Domini Jesu-Christi, & in festo Paschæ Resurrectionis Dominicæ, Ana duodecim Pardeoblatis debitam sibi pro prædicto jure Patronatus, &c.* Id est, 12. *Tarenos* (nam hic *Tari* legendum constat) singulis istis festis; & tom. 8. pag. 211. *Pro prandio festi passionis S. Bartholomæi, qualiter consueverat percipere Ana quatuor denariis de illis, qui tunc expendebantur per civitatem Beneventi.* Sic etiam, ut habet Ebrardus, hac voce uti solent *Physici*, seu Medici. Constantinus Africanus lib. de Morborum cognit. cap. 1. *Sinapis quoque vel nasturii semen Ana drach. 1. temperatum cum aceto licet intingere.* Passim apud hunc Scriptorem & cæteros Medicos. Ἀνὰ vero apud Græcos Scriptores hac notione usurpatum vocabulum constat, præsertim apud Dioscoridem lib. 2. cap. 61. Anonymum in Lacapeno num. 27. 44. & in Græco textu novi Testamenti non semel, Matth. 20. Luc. 9. & Joan 2. &c.

ANABALA. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Anabala*, vimpel, quæ vox Saxonica nostrum *Wimple*, seu *Guimple*, videtur efferre. Somnerus ibi restituendum *Anaboladium* censet.

¶ ANABAPTISTÆ, Hæretici, sic dicti quod infantibus baptismum negent, hosque cum jam adoleverint, rebaptizandos censeant. Anno Christi 1524. in Germania Thomas Muntzerus Anabaptistarum dux primus & magister, suis deliriis rusticorum mentes subvertit; verum iis adversus suos principes diu multumque suscitatis, ipse tandem captus capite plexus est. De Anabaptistarum variis sectis & erroribus vide Prateol. V. Anabapt. Mesbor. & Sander. Hist. Anab. Genebrard. in Clementem VII. Spond. ad ann. 1522. 1523. &c. Spanhemium Disput. de origine & progressu Anabapt. Hornium Hist. Ecc. periodo III. art. 3. §46.

ANABASII, Veloces nuntii, qui equis curribusque conscensis velociter aliquid perferunt: ἀνάβασις enim Græce *Ascensum* significat. S. Hieronymus adversus Ruffin. lib. 3. cap. 1. *Idcircone Cereales & Anabasii tui per diversas provincias cucurrerunt, ut laudes meas legerent?*

¶ ANABASTRICUM, pro *Alabastricum*, Gall. d'*Albatre*. Sallas Malaspinæ, lib. 6. Rerum Sicularum apud Baluzium to. 6. Miscell. p. 220. *In Ecclesia tandem Panormitana, quam Regum Siciliæ porphyrea & Anabastrica monumenta materia & arte pretiosa decorant, in Regem Siciliæ per quosdam Præsules inungitur & per regni Barones assistentes Prælatis regali diademate coronatur.*

¶ ANABATA, Velum tegendis collo, pectore & humeris, Gall. *Echarpe*. Hoc utuntur in divinis officiis interdum Sacerdotes, aliique ministri sacri. Compotus D. Ricardi *Parentyn* & Ricardi *Albon* anno 1425. apud Kennetium in Antiquit. Ambrosden. p. 574. *Et in Canbayce empt. London. per Ricardum Dymby ante festum S. Osithæ Virginis pro linthæaminibus faciendis III. sol. & in bolt ruber sny apud Steresbrugge propter Anabatam faciendam IV. sol. VIII. den. &c. & summa CIV. sol. ob.* Vide *Anavolndium*.

ANABATRUM, Gradus, dignitas, ex Græco ἀναβαθμός. Pseudo-Ovidius de Vetula lib. 1.

Ille putat, qui sic adipiscitur hoc Anabatrum,
Cujus habet turpem promotio reproba caussam, &c.

[Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis: *Anabrata*, *pulpita*, *gradus scenæ*, pro *Anabathra*, ut est apud Juvenalem Sat. 7. v. 46.

Et quæ conducto pendent Anabathra tigillo.]

ANABOLADIUM, Isidoro lib. 19. cap. 25. est *Amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci & Latini Sindonem vocant.* Addit Ugutio: *circa renes alligatum stricte, latitudine diffusum, omne genus continens colorum.* Gloss. Sax. Ælfrici: *Anaboladium, vel sindo*: linen hea foedy pnizely. i. lineum tegumentum, quod caput tegit. Ex Græco ἀναβάλλεσθαι, quod est *Indui*, *amiciri*. Apud Esaiam cap. 3. *Mutatoria & pallia*. Symmachus transtulit ἀναβόλαια, id est, *ornamenta vestium muliebrium, quibus humeri & pectora proteguntur, ut est apud Hieronymum.*

ANABOLAGIUM, idem *quod Anaboladium*, Vestis Pontificalis [· [illegible] S. Athanasio in Orat. in Descrip. B. Mariæ pag. 651.] Ordo Romanus: *Tunc cæteri Subdiaconi Regionarii secundum ordinem suum accipiunt ad induendum Pontificem illa vestimenta, alius lineam, alius cingulum, alius Anabolagium, id est, amictum.* Alio loco: *Ambolagium, id est amictum, quod dicitur Humerale.* Perperam alibi *Anagolagium* scribitur. Leo III. PP. in Bulla de Advocatia sanctæ Crucis in Werden, apud Gretzerum in horto S. Crucis part. 3. *Statuit idem Manegoldus pensionem ipsam esse Anabolagium, id est, fanonem, stolam cum auro, manipulum & cingulum.*

ANABOLARIUM, Eadem notione, in Lectionario MS. Monasterii S. Columbæ Senonensis in Vita ejusdem. *Anabolarium suum quod sericum erat capitis velum carnifici obtulit.*

¶ ANABS, *Dubium*. Papias in MS. Bituric. Puto legendum *Ancebs* pro *Anceps*.

¶ ANACALYPTERIUM, Græce ἀνακαλυπτήριον, Dies festus post nuptias, quo sponsa velo deposito & facie retecta prodibat. Munera sponsæ Philostrato dicuntur etiam *Anacalypteria*. Vide Cæl. Rhodig. lib. 21. c. 26.

ANACARA. Vide *Nacara*.

¶ ANACEMETIZARE. Vide in *Anathema*.

ANACHORETÆ, Monachi, qui in solitudines se recipiunt, & [illegible] *cujusmodi vitæ auctor fuit Paulus, illustrator Antonius, princeps Joannes Baptista*, ut ait S. Hieronymus Epist. 22. ad Eustoch. *Qui soli*, inquit, *habitant per deserta, & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur.* S. Benedictus in Regula cap. 1. *Secundum genus* (Monachorum) *est Anachoretarum, id est Eremitarum, &c.* Epiphanius in Compendio Fidei: [illegible]. Isidoro Pelusiotæ Anachoretæ dicuntur [illegible]. S. Gregorius Nazianzenus de Essæis: [illegible]. De eorum vita ac conversatione, præclare auctor Consultationis Zachæi lib. 3. c. 3. *Hi autem, quibus primus observantiæ gradus est, soli eremi ac squalentia deserti loca habitant, verisque vocabulis nuncupati singularem transigunt vitam, aut cavatis in habitaculum fabris subterraneis specubus à sole & imbribus temperantes, pane veteri & sine ciborum adjectione vescuntur, sumentes purum e fontibus potum. Vestitus talibus aut pelliceus, aut cilicinus est, & totius vitæ usus in agone mentis & corporis, &c.* Primis porro Ecclesiæ sæculis, imo ante Paulum, nullos fuisse Eremitas conjicit Scaliger in Elencho, ex hoc Tertulliani loco: *Non sumus*, inquit, *silvicolæ & exules vitæ.* Vide Cassianum, Isidorum lib. 2. de Eccles. Offic. 16. &c.

ANACHORESIS, Secessio, eidem Cassiano lib. 2. Collat. c. 2. lib. 5. cap. 4. & Fulberto Carnot. Epist. 61.

ANA-

Anachorita, Cellula inclusorum. Inquisitiones Archidiacon. Lincolnensium an. 1233. cap. 48. *An aliqua Anachorita facta sit sine assensu Episcopi?*

¶ Anachoritari, Vitam in solitudine ducere. Vetus Missale Monast. apud Severium pag. 213. *Per visionem Deus ad eum locatus est dicens: Cur non transmittis fratres tuos Anselmum & Gaafridum cœnobitas meos Anachoritari seu eremitari? surgant & vadant ad eremum.*

¶ Anachorizare, Eadem notione. Acta S. Helerii to. 4. Julii pag. 151. *Intrante vero mense quarto dedit B. Marcalfus S. Helerio licentiam Anachorizandi.*

ANACLETA. Testamentum Leodebodi Abbatis apud Helgaudum in Vita Roberti Regis Francorum: *Pari modo vasa dono argentea Anacleta pensantia libras* 8. [f. leg. *Anaglypha*, Cœlata, Sculpta.] Vide *Cataclita*.

¶ ANACLEUS. Vide in *Anax*.

ANACLITERIUM, apud Spartianum, ex Græc. ἀνακλιτήριον, pars lecti, ad quam pulvinum ponebant sustinendo capiti. Vide Salmasium.

¶ ANACOS, Vox Hispanica, Panni vel telæ xilinæ species, Collect. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 707. col. 1. *In conficiendis pannis, sagis, & quos vulgo Anacos, & quos lliquillos vocant, dando illis gossypium... & jubendo ut lanam in fila ducant, &c.*

ANACTEUS. Vide *Anax*.

¶ ANÆ, Conspirationes, in Legibus Rachis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 87. col. 1. è Codice Ambros. *Per singulas civitates mali homines Anas, id est, adunationes contra suum judicem agentes faciunt*. Adnotatum eadem manu in laudato codice, *Anas, id est, rixas*. Cod. Esteos. habet, *Zavvas & adunationes*, Mutin. *Zavas & adunationes*; Edit. Boherian. *Ronas seu bannas*; Goldasti; *Janas, id est adunationes*.

ANAFRAGARE. Fori Alcaconenses: *Et homine, à qui se Anafragaret sao adextrado, quamvis habeat plium, sed eat excafatum afque ad capitalam anni, &c.*

ANAFUS, [Patera, crater.] Vide *Hanapus*.

¶ ANAGLYP, pro *Anagryp*, Vide in *Anagriph*.

ANAGLYPHUS, Cœlatus, sculptus, ex Græc. ἀνάγλυφος. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 14. *Hic leve argentum. Anaglypha sigillis. Virgilius, & aspera signis*. Quod expressit Metellus in Quirinalibus:

Qui bibitur scypho vivis signis Anaglypho.

Eucherius Lugdun. in 3. Reg. cap. 17. *Anaglypha dicuntur Latine cœlatura, cœlata. Sunt autem vasa aurea, vel argentea signis eminentioribus extra intusque expressa: hæc & alio nomine sculpta vocantur. Anaglypha vasa dicta, quod superius sint sculpta*. Eadem habent Isidorus lib. 20. cap. 4. & Papias. Idem Papias: *Anaglyphica, eminens sculptura*. Glossæ MSS. *Anaglypha dicuntur supereminentes picturæ, sicut fieri solet in frontibus quarumdam Ecclesiarum*. Ebrardus Betuniensis in Græcismo:

Dic cœlaturas, quas Græcus Anaglypha dicit.

Anastasius in S. Silvestro pag. 18. *Calicem argenteum Anaglyphum*. In S. Damaso pag. 531. *Donavit scyphum Anaglyphum pens. lib. 10*. In Leone III. pag. 131. *Fecit supra Crucem Anaglyphum interstatilem*. Leo Ostiensis lib. 1. cap. 28. *Vasa argentea Anaglypha inaurata*. Vita S. Odilonis Abbatis Cluniac. cap. 23. *Vitreis quibusdam vasculis Anaglypha subtilitate cœlatis*. Chronicon. Gemblacense: *Anaglypho opere cœlatus, decoratus*. Vita S. Urbani Episcopi Lingon. cap. 1. *Capsa opere Anaglypho decorata*. Ita in Vita S. Joannis Eleemosyn. cap. 9. n. 52. apud Sugerium lib. de Administr. sua cap. 32. & non semel.

Anaglypha, fem. gen. Opus anaglyphum, Ratbertus de Casib. S. Galli cap. 1. *Crucem etiam illam honorandam S. Mariæ, Tutilone nostro Anaglyphas parante eodem anno & gemmis mirificavit*. Idem: *Picturas & Anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat*. Et infra: *Rogatur ibi morari, usque dum thronum Dei in bractea altaris aurea cœlaret, cui similem Anaglypham raro usque hodie videre est alteram.*

Anaglyphatus, Eadem notione, qua *Anaglyphus*. Anastasius in S. Innocentio PP. *Scyphum argenteum Anaglyphatum*.

Anaglypta *in asperitatemque excisa*, dixit Plinius lib. 33. cap. 11. *Anaglypticum metallum*, Sidonius lib. 9. Epist. 13. *Trulla argentea Anaglypta*, in veteri Inscriptione apud Gualterum in Tabulis Siculis n. 358.

Anaglyphicum Opus. Chronicon Fontanellense cap. 16. *Calices argenteos deauratos Anaglyphico opere paratos*. [Act. SS. Bened. sæc. 4. part. 1. pag. 639. *Alterum calicem argenteum Anaglyfico opere factum*.]

¶ Anacliphartus, Idem quod *Anaglyphus*, Translatio corporis S. Hunegondis inter Acta SS. Bened. sæc. 5. pag. 223. *Sumpto siquidem vir ille negotio, componi fecit loculum opere Anaglifario, in longum mensura duorum semicubitorum.*

Anaglypharius, Cælator, sculptor, Papias *Anaglypharius, Sculptor*. Gloss. Lat. Gall. *Anaglypharius, Peintre ou Entailleur*. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 9. v. 142. *Opifices, servi argentarii, laboriosi, Anaglypharii.*

¶ Anacliphte, Sculpto opere. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. p. 183. col. 1. *Mensam argenteam unam absq. ligno, habentem infra se Anaglyphte totam Romam.*

Anaglisum, pro *Anaglyphum*, Cælatura. Laudum, sive sententia an. 1458. apud Maximilian. Henric. in Apologia Archiepiscopi Coloniensis pag. 33. *Item dicimus, quod excepto campsoribus D. Archiepiscopi nemo debeat emere argentum, nisi ad usus peregrinantium, vel ad Anaglisi speciem comparetur*. Sed legend. *Anaglysi.*

ANAGNOSTICUM, ἀναγνωστικόν, Græcis id omne est, quod legitur, aut recitatur: unde Ennodius lib. 1. Epist. 4. & lib. 8. Epist. 5. pro Epistola aut quovis scripto, vocem hinc usurpat, ut & Gregorius Magn. lib. 7. Indict. 2. Epist. 128. *Item Anagnostico ante longum tempus, dulcissima mihi vestra Excellentia, Neapolitanaquodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piissimo Imperatori scriberem*. Ita etiam Sulpitius Archiepisc. Bituricens. in Ep. ad Desiderium Episcopum Cadurcensem, quæ est 64. inter Francicas tom. 1. Histor. Franc.

¶ ANAGOLAGIUM, Vide *Anabolagium*.

ANAGONES Equi. in veteri Inscript. apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 498. qui cursui Circensi, & agonibus Amphitheatri aut non idonei, aut non destinati sunt. Occurrit ibi semel ac iterum.

ANAGRIPH, Anagrip. Lex Longob. lib. 1. tit. 31. §. 1. de fornicatione: *Ut ille qui fornicatus fuerit, eam tollat uxorem, componat pro culpa, id est, Anagriph sol. 15. Lib. 2. tit. 2. §. 1. Tunc maritus qui eam acceperit uxorem, componat pro Anagrip sol. 20. & propter faidam alios* an. Tit. 9. §. 1. *Et ideo faidam & Anagrip nomine* [*minime* apud Murator.] *componere debet*. Quibus in locis vocem hanc barbaram varie interpretantur Glossographi. Boherius, qui primus has leges edidit, interdum pro *culpa* simpliciter, mox pro *culpa*, seu *præsumptione* poni ait. Lindenbrogius ex veteri Glossario: *Anagriph culpam præsumptionis* vertit. Spelmannus à Saxonico, ut solet, etymon accersit, sententia, quantum ad vocis notionem spectat, minus probabili. Utut sit, Leges ipsæ vim vocabuli clare explicant. Ecce enim: *Componat pro culpa, id est, Anagriph, &c.* Est igitur significatus *Anagryph, pro culpa*. Quod præterea docemur ex Papia: *Anaglyp.* (l. *Anagryp*) *id est, propter culpam*. Ugutio MS. Collegii Navarræi: *Anagrippa, propter culpam, vel Anagripa, manu agripare carnem*. Certe Germanis *angreiff*, vel *Aengrip*, est congressus,

sus, assultus, aggressio, *aengriippea*, comprehendere, arripere: hinc etiamnum dicimus *Agripper*, voce obsoleta, pro *arripere unguibus*: & *Griffes*, ungues & falcutas, quibus res prehenditur. Proinde *Anagriph*, erit culpa rei præsumptæ ac prehensæ. In Legibus Luithprandi tit. 98. *Anegrip* scribitur.

¶ ANAGRIPHUS, pro *Anaglyphus*, Cælatus, sculptus. Agnelius lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 108. *Fecitque duo chrismataria vascula, quorum unus libras habuit quatuordecim mirifice Anagripha. (Bacch. Anaglyphtica) operatione.*

¶ ANALABUS, Vestis monasticæ species, vulgo Scapulare. Vita S. Juliani Monachi, tom. 2. Junii pag. 176. A. *Dæmon conspecto crucis signo, quo puer amictus ac consignatus erat, non est ausus ei nocere: nam cum Analabo adduxerat eum vir ille, quem patrem hic appellare piget pudetque.* Ubi editor: *Analabus quamdam crucis formam habebat antiquitus, & etiamnum habet apud Minimos S. Francisci de Paula, humeros cum parte brachiorum tegens, atque ante pectus & ad dorsum defluens.* Et quidem ex antiquis Monachorum imaginibus constat scapulare tunicæ Subdiaconali non fuisse longe absimile, quæ quidem satis crucis præ se fert effigiem. Sed legenda Vita S. Philareti Monachi in iisdem Actis SS. April. tom. 1. pag. 614. C. *Quid enim decebat pallium est, nisi fletus? Quid Analabus, nisi crucis effigies? Quid cucullium, nisi cadaveris in sepulcro conditi formam præfert?* Vide *Anaboladium*.

¶ ANALENSIA, *Id est, Anathemia; hinc vitia epilepticorum creantur ex anathemia stomachi in cerebri superiores partes.* Ita Papias in MS. Bituric. Analensia Papiæ anathemia nihil aliud est, quam ἀναθυμίασις sive vapor ortus è ventis in stomacho inclusis propter alimentorum indigeriem, qui si in cerebrum ascenderit, ea creat vitia quibus epileptici afficiuntur.

¶ ANALIS, Arbor quæ fert vermiculum. Vide locum in *Vermiculus*.

ANALOGIÆ, Imagines, simulacra, Gall. *Figures, Images, Representations*. Miracula S. Udalrici Episc. in Actis SS. Ord. S. Benedicti sæc. 5. p. 462. *Sustentacula eorum qui gratia Dei concedente per merita S. Udalrici à diversis infirmitatibus ibi sunt liberati, plurima pendent, & aliorum Analogiæ secundum membra diversa infirmantium figuratæ etiam plurimæ ibi videri possunt.*

¶ ANALOGISTA, Liber à reddenda ratione. Testamentum Guigonis Episc. Casinensis an. 1345. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1464. B. *Item relevo dictos executores meos, & eorum quemlibet a redditione computi seu rationis, de eorum legalitate confisus, ipsos Analogistas faciendo.* Johannes Berberius in Viatorio utriusque juris part. 1. Rubrica de Adulter. *Mulieres maxime juvenes, confidentes in dispositionibus maritallorum, qui ipsas Analogistas faciunt, ducunt in bonis dies suos, etiam cum inimicis capitalibus maritellorum defunctorum, &c.* Vide *Alogista*.

ANALOGIUM. Balbus in Catholico: *Analogium ab ἄνω, sursum, & Legium, pulpitum: unde Analogium, quia ibi supra legitur.* Idem: *Pulpetum à publico dicitur, Analogium, Lectrum, Legitorium, quia ibi publice loquuntur, ut possint conspici à populo.* Est igitur Balbo Analogium idem, quod Ambo. Consentit Papias: *Analogium dicitur, quod sermo inde prædicetur.* Et Ugutio: *Analogium, à λόγος, quod est sermo: quia ubi supra sermocinamur.* Ita etiam usurpatur in veteri Expositione Missæ. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 6. *Analogium dicitur, quod in eo verbum Dei legatur & annuntietur.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. & Remigius Autissiod. lib. de Celebrat. Missæ: *Defertur Evangelium ad Analogium præcedentibus cereis.* Reinerus in Hist. Translationis SS. Euticetis & Acutii Martyrum apud Caracciolum: *Pene autem psallentium Deo agminum sedem, quibusdam lapideis cocleis, Lector scandens argenteo per gyrum Antistitis studio ambiri fecerunt Analogio.* Ratpertus de Casib. S. Galli cap. 9. *Tumbam S. Galli cum reliquis altaribus, & Analogio atque Confessione ita innovari... fecit.* Eckehardus Jun. cap. 1. *Infantulis per ordinem lectitantibus, & Analogio descendentibus.* Adde Vitam Caroli Abbat. Villariensis num. 4. Gilbertum in Miracul. S. Amandi num. 1. &c. Joan. de Janua habet *Anologium*, & *Analogium*. Willelmus Thorn. in Chron. sub an. 1240. *Anologium*, à Græc. ἄνω.

Analogium, interdum etiam sumitur pro pluteo portatili, aut inferiore, cujusmodi in templis nostris utimur, ubi Evangelium & Epistolarum liber ponuntur & leguntur, unde *Pulpitum manuale* videtur appellari in veteribus Glossis: quod ad manum sit, & manu, quo opus est, feratur. Chronicon Francicum tu. 4. Hist. Franc. p. 96. *Analogium Hispanico metallo fieri fecit fusoria arte compactum, cui præeminet deaurata Aquila sparsis alis.* Monachus Pegaviensis an. 1109. *Velamen optimum, quod Analogio summis in festis superponitur, in quo Evangelium recitari solet.* Acta Mutensis Monasterii pag. 29. *Linteum Analogio subter Evangelium ponendum in festivis diebus.* Gregor. Turonens. lib. 1. de Mirac. cap. 94. *Analogius, in quo, libro suprapósito cantatur aut legitur.* Udalricus lib. 1. Consuetud. Cluniac. cap. 12. *Intrat Diaconus alba & stola indutus, & textum Evangelii portans, quem præcedunt unus Ostiarius Ecclesiæ cum Analogio, in quo legatur.* Lanfranchus in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 1. *Lector ante Analogium pariter orans, usquedum qui ordinem tenet, oratione facta se erigat.* Et infra: *Secretarii discooperiant omnia altaria, & parent duo Analogia, unum quod in Capitulo est, alterum in Monasterio. Analogium nocturnale*, in quo nocturni leguntur apud Eckehardum Jun. de Casib. S. Galli cap. 1. *Analogium Evangelicum*, ibidem. Utuntur præterea hac notione Cæsarius lib. 8. cap. 37. Will. Thorn. an. 1240. S. Benedict. in Reg. cap. 9. Stephan. Eduensis Episcop. lib. de Sacrament. altar. cap. 4. 12.

Analogium, pro Martyrologio, seu Necrologio, videtur etiam sumi apud laudatum Udalricum in Consuetud. Clun. lib. 3. cap. 10. quod de Præcentore: *Ipse supervenientes breves Fratrum defunctorum accipit, & in Analogio notat.* Forte quod Martyrologium semper in analogio esse soleat, ex quo promuntur, quæ ad diei anniversaria seu obitus peragenda sunt.

¶ Analogium Ædificiolum supra Sanctorum corpora constructum, quod teste Mabillonio in Actis SS. Benedict. sæc. 6. part. 1. pag. 516. etiamnum visitur in antiquo cœmeterio seu horto retro majorem Ecclesiam S. Vitoni Virdunensis. Vita S. Richarii Abb. pag. 522. in Actis laudatis: *Post multum deinque tempus Analogium supra eadem fabricavit sepulcra, ut deambulantium ab eis arceretur vestigia.*

¶ ANALPHABETUS, ἀναλφάβητος, Illitteratus. Epitheton Justiniano Imperatori attributum à Suida, quasi litteras ignorasset: qua de re vide Baronium ad an. 528. num. 2. & 3.

¶ ANAMELATUS, Ornatus encausto, vermiculatus, Gall. *Emaillè*, Angl. *Enamelled*. Instrum. anni 1429. apud Rymerum tom. 10. p. 433. *Tria coleria aurea, quorum duo sunt Anamelata cum albo.* Apud Lyndwood. in Provinciali pag. 123. edit 1679. memorantur *Cultelli Anemalati & deaurati ad modum gladiorum dependentes*, quorum usu Clerici prohibentur.

¶ ANAPELLUS, Parvus crater. Vide *Hanapus*.

¶ ANAPESTUM ALICUI REDDERE, Argumentum adversarii in eum regerere, Gall. *Retorquer*. Hanc

loquendi formulam usurpat Ratherius Veronensis de Contemptu Canonum, to. 2. Spicil. Acher. pag. 171. eamque mutuatur à Græco ἀνάπαιστος, Pes carminis notus & dactylo contrarius.

¶ ANAPHONIA, Contrarietas, dissonantia. Græca vox. Notkerus Balbulus lib. de Interpret. Scripturæ cap. 8. apud Bern. *Pez* tom. 1. Anecd. part. 1. col. 10. *Ordinatione Dei, ut credo, non humana voluntate factum est, quod libri S. Augustini de Symphonia, ut ipse illis nomen imposuit, vel Anaphonia Evangelistarum, ut adversarii garriunt, incommemoratos reliqui.*

¶ ANAPHUS, Pixis, Miracula S. Vulframni Episc. tom. 3. Martii pag. 161. E. *Hæc vero sunt quæ de S. Ansberti habemus reliquiis, tunicam ejus & partem ipsius casulæ, marsupiam vero & Anaphum seu pyxidem atque cultellos.* Vide *Hanapus*.

¶ ANARCHIA, *Ubi nullius est potestas.* Papias in MS. Bituric. Græca vox est ab α privat. & ἀρχή, principatus, imperium.

ANARGYRI, ἀνάργυροι dicti passim Scriptoribus Græcis & aliquot ex Latinis, SS. Cosmas & Damianus, quod gratis medicinæ artem exercerent. Vide Althelmum de Laude Virg. cap. 24. & Nicol. Myrepsum sect. 10. cap. 183.

¶ ANARIUTUS, apud Joannem *Schannat* pag. 156. Tradit. Fuldens. 211. *Jugera cum Anariutu.*

¶ ANASCOTE, Vox Hispanica, Gall. *Serge d'Ascot.* Concil. Mexicanum an. 1585. to. 4. Collect. Conc. Hispan. pag. 396. *Cappa vero per præbendatos, ut præfertur gestandæ, ex laneo stamine subtili: quod vulgo Anascote seu burato dicitur.*

¶ ANASTOMATICA, Medicamina osculantia. Vide *Curatio*.

¶ ANASTROPHON, pro voce Græca ἀναστροφή. Inversio, subversio. Vita S. Deicoli Abbatis Lutren. tom. 2. Januarii pag. 202. D. *Quorum Gallus, in Anastrophon locorum caussa sequentium faciam, institutorem suum usque ad Apennina juga, quæ Italiam cingunt, cursu peragili sequitans, ob multorum salutem... subito febre invaditur, languore nimio arctatur, adeo ut nec passum quidem in ante perficere valuisset.*

ANATA. Vide *Aneta*.

ANATAS, ANATHE. Formula 136. ex Lindenbrogianis: *Me gravis necessitas & Anatas pessime oppresserunt.* Papias: *Anathe, sollicitudine, cura.* Vox forte Longobardica: quamquam non desunt, qui à Græco ἀνία, dolor, mœstitia, deduci posse putant. Alii ab *Anitas*, senectus, γῆρας, ut exponitur in Glossis Isidori & Græco-Latinis: quippe ut est apud Ausonium:

.... *Ipsa senectus*
Objicit innumeris corpus lacerabile morbis.

Festus ait: *Anatem, morbum annum dici, id est, vetularum, sicut senium, morbum senum.* At Joanni de Janua, *Anates, tis, est morbus, qui solet ano, id est, culo evenire, sicut contigit Philistæis.* Denique in Catholico Armorico *Anes*, Gall. *Mesaise* redditur. [Lud. *Le Pelletier* linguæ Armoricæ peritissimus, asserit vocem *Anes* Armoricis ignotam esse, nullamque habere cum Armorica dialecto cognationem atque pro *Mesaise* Armoricos uti voce *Duz*, non *Anes*.]

ANATES *de Faraone*, Ægyptiæ, apud Fridericum II. lib. 1. de Venat. cap. 23. *Quæ sunt variæ, ex albo, nigro, & rubeo & habent inter nares & frontem quoddam tenue carneum rubeum elevatum ad modum cristæ, non tamen incisum, sicut est galli crista, &c.*

¶ 1. ANATHEMA, Donarium Deo vel Sanctis dicatum. Gloria posthuma B. Mariæ Magdalenæ de Paris, tom. 6. Maii pag. 309. *Vovit sorori Mariæ Magdalenæ ad ejus sepulcrum ferre Anathema argenteum.* Eadem notione vocem ἀνάθημα usurpant Græci, non quidem pro omni dono Diis consecrato, sed pro iis tantum quæ suspendi aut in excelso ita collocari poterant, ut templis essent ornamento.

2. ANATHEMA, quid sit apud veteres, quave notione etiam posteriores vocem hanc usurparint, hic non omnino disquiram, cum rem hanc copiose tractarint Baronius an. 57. num. 169. Albaspinæus lib. 2. Observat. cap. 4. Petavius in Miscellan. exercitat. ad Julianum cap. 13. 14. 15. 16. Salmasius ad Solinum, Joan. Filesacus ad Vincentium Lirinensem, Lindenbrogius, & alii. Id tantum lubet adnotare, *Anathema*, propria notione, apud Scriptores Ecclesiasticos significare inflictam ab Episcopo vel Concilio excommunicationem, non tamen quamvis ἀφορισμὸν, sed eam, quæ cum execratione & maledicto decernitur. Nam non omnes qui à fidelium communione, & ab Ecclesiæ ingressu abstinere propter delictum jubentur, uti sunt, quos Pœnitentes vocant, anathemate damnari dicuntur: sed ii, qui omni præterea precum consortio ac publica mentione, convictu, colloquio, salutatione fidelium privantur. Unde in Capitulis Caroli C. tit. 6. §. 56. præcipitur, ut non temere *Anathema*, imponatur. *nisi unde canonica docet auctoritas, quia Anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Vide Hincmarum Opusc. 55.

¶ ANATHEMATIO, Propriæ excommunicationis seu anathematis comminatio, Gall. *Excommunication comminatoire.* Epist. Belegrini Abb. Novaliciensis ad Joannem XIII. an. 965. apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 759. *Deinde supplices exoramus munificentia vestræ ditionis, quatenus ex parte vestri & per vestros Legatos talem illi transmittatis Comiti Anathemationem, quod si amplius contra voluntatem Cœnobitarum tenuerit prædia ipsius loci, condemnatus & Anathematizatus permaneat.*

ANATHEMATIZARE, Anathemate percutere, excommunicare, ἀναθεματίζειν. Nicolaus I. PP. Epist. 7. *Rodaldus dudum Episcopus, nunc autem depositus & excommunicatus de cetero cum Anathematizato Photio, &c.* Utuntur Facundus Hermianensis, & alii Scriptores passim.

¶ ANACEMATIZARE, Eadem notione. Epist. Orig. Prioris S. Saturnini in Sardinia ad Richardum Abb. S. Victoris & Card. *Scitis vos, carissime pater, quod D. Papa Anacematizavit judicem Torgutorem* (i. e. judicem Turris in Sardinia) *& cunctam regionem suam.* Et in fine Epist. *Archiepiscopus Pisanus Sardiniæ Primas, omnes Archiepiscopi & Episcopi in Synodo clamabant una voce: Anacematisa, Anacematiza.*

ANATHEMATIZARE CAPELLAM, in Charta ann. 894. quæ scilicet contra nutum Episcopi erecta fuerat. Locum habes in V. *Nolarium*.

ANATHEMARE, ANATHEMATUS, Glossar. Lat. MS. Reg. *Anathemo, Excommunico.* Aliud: *Abominatus, abjectus, dimissus, Anathematus.* Ugutio: *Anathema Maranatha, i. e. perditio in adventu Domini: Maranatha enim adventus dicitur.* Observat Salmasius ad Tertull. de Pallio in MSS. Commonitorii S. Augustini ad Faustum, *Anathemare* bis legi, pro *Anathematizare*. Utitur idem Faustus Regiensis pag. 18. 19. &c. edit. 1586. ut & Concilium Toletan. I. adversus Priscillian. Epist. sub nomine Jesu Christi, scripta sub Carolo M. edita à V. Cl. Steph. Baluzio, &c.

ANATHEMABILIS, Anathemate feriendus, dignus. Arnobius Siccensis junior in Psalm. 110. *Ut Anatemabilis Manichæus somniatus est. Anathemabilis Arrius*, apud Auctorem Prædestinati pag. 167. *Anathemabilis liber*, pag. 186.

ANATHEMATICUS, Eadem notione. Synodus Beneven-

neventana an. 1059. *Et quia erat Anathematicus, ab omni altaris ministerio depositus, &c.*

¶ ANATHEMATUS, Anathemate percussus, Gall. *Anathematisé, Excommunié*. Charta Traditionis Bertradæ pro Monasterio Prumiensi ann. 722. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 23. *Ad nihilum deveniant tanquam Anathematus in radium solis*.

¶ ANATHIMATUS, Eadem notione. Testam. Ermentrudis, apud Mabill. Liturg. Gall. p. 465. *Aliminibus Ecclesiarum efficiatur extraneus, & insuper ante tribunal Christi Anathimatus permaneat*.

¶ ANATHESARE, forte Anathematizare. Lamberti Hist. Comitum Ardens. apud Ludewig. to. 8. pag. 370. *Quod cum homo laicus esset & litteras ignoraret, ecclesiastica administrare beneficia .... contradicentibus & super hoc Anathesantibus autenticis scriptis & SS. Patrum decretis, ei nullatenus liceret*.

ANATICLA, ANATICULA, Cardo, qui in foribus circumvertitur. Gloss. S. Benedicti cap. de Habitatione: *Anaticla*, στροφιγξ, Ab ἀνατέλλω, dictam vocem opinantur quidam, i. *orior*, *converto*: inde ἀνατολαὶ *Cardines cœli* appellantur. Formulæ solennes Lindenbr. n. 154. *Per ostium & Anaticula* (ipsius casæ) *sicut in ipsa cessione est incertum, ad partem illius Ecclesiæ visus fui tradidisse*. N. 156. *Per cartulam venditionis ad filium suum affirmavis, per ostium & Anatalia* (l. *Anaticula*) *per herbam & vitem ei visus tradidisse & consignasse*. Apud Plautum in Asinar. *Anaticula*, est *parvula anas*. Vide *Investitura per ostium*.

ANATINUS, penult. prod. *Pullus anatis*, Joan. de Janua.

¶ ANATOLE, Oriens. Vox Græca apud *Leibnitz*, Scriptor. Brunsvic. to. 1. pag. 308. Locum vide in *Dysis*.

¶ ANATRII, *Pastomaci*, *hoc est sensum evertentes*, *cum quis vomit quod accipit*. Papias MS. Bituric. Vide *Anatrope*.

¶ ANATROPE, Gall. *Foiblesse d'estomac*. Græca vox. Medicis affectio stomachi sumtum cibum non valentis retinere, & ad vomitum proni. Vita S. Godrici eremitæ to. 5. Maii pag. 83. A. *Facteque mane stetis adhuc vulnerati pedis gutta recentior, quam quidam fratrum, dum sancta oscularetur vestigia, labiis contingens, de Anatrope morbo quo diutissime laboraverat, convaluit*.

¶ ANATHRON. Vide *Anachron*.

¶ ANATUS, *Miser*. Gloss. Bituric. MSS. Vide *Anatas*.

ANAVUS, Vox Wallica, Leges Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 23. *Mendosus, id est, Anavus, &c.*

1. ANAX, Rex, ex Græc. ἄναξ. Ethelwerdus lib. 4. Hist. Anglor. cap. 9.

Fungitur interea regno post Anax in arce.

Infra:

Nobilis ex stirpe frondens Saxonum
Eadgarus Anax.

Adde lib. 4. cap. 3. extremo.

2. ANAX, Vasis species, apud Gregorium Turonensem lib. de Gloria Confess. cap. 8. *Patenam & urceum, qui Anax dicitur, in patriam deferunt*. Sed hoc loco *Anax*, non tam vas quam materiam quamdam esse, ex qua vasa conficiebantur, colligere licet ex Historia Episcoporum Autissiodorensium, in qua *Anacleus*, ut adjectivum, vasis aliis adjungitur. Cap. 20. *Missorium Anacleum pensantem, lib. 30. . . . Bachonicam aliam Anacleam pensantem, &c. . . . . Scutellam Anacleam pensantem, &c.* Et sic ibi non semel. Ubi vasa ista *Anaclea* ejusdem forte materiæ vel operis, atque adeo nominis fuere, ac ea, quæ *anacea* dicuntur Plauto in Rudente:

Credo hercle Anacao datum quod biberet.

Tom. I.

Alii legunt *anaucao*: ubi sane idem esse, *anaceum*, quod *anacleum*, prorsus existimo: ab *anace* scilicet *anaceum* efformatum, ut ab *anacle*, *anacleum*. Plautiniani vocabuli vestigium agnosco in Glossis Lat. Græc. *Apnades*, θηρικλαι, εἶδος ἐκπωμάτων ἀργυρωμάτων. Legendum enim forte *Anaces* θηρίκλειον, &c. Sed & Altaserra apud Gregorium M. *anacem* pro *anatem* legendum censet lib. 4. Epist. 40. *Unam vero Anatem cum duobus parvulis Atticis pro vestri amoris gratia transmittere præsumpsi*. Ubi *Attica*, vasa fictilia pariter interpretatur, sic nuncupata ab Attica regione: & ab *anace*, vocem *Anap* vel *Hanap* Gallicam, pro scypho grandiori inde deductam putat, non improbabili omnino conjectura; cum in Glossis laudatis littera P. licet forte transposita in voce eadem reperiatur. Utcumque sit, videtur *Anax* fuisse materia quædam argentea, vel vas quoddam argenteum, εἶδος ἀργυρωμάτων, cum in Historia Episcoporum Autissiodorensium, pondus observetur, perinde ac aureorum vel argenteorum vasculorum. Ἀττικὴν χύτραν Hippocrati ἐχῖνον appellari annotat Phavorinus, & Ἀττικὸν ἀγγεῖον esse eidem Hippocrati. Sed an id nomenclaturæ Gregorii ævo adhuc perstiterit, aliorum esto judicium.

☞ Imo colligendum non materiam, sed vasorum formam aut usum designari. Dicuntur enim *vasa anaclea argentea* in Vita S. Palladii Episcopi Autissiod. to. 1. Aprilis pag. 865. *Fecit enim duas cruces ex auro purissimo quas & obtulit; sed & plurima vasa Anaclea argentea quæ ad nostram usque ætatem in thesauris ejusdem Ecclesiæ servata permanserunt*. Hist. Episc. Autissiodorensium c. 20. *Dedit & alium missorium similiter Anacleum gravellatum*. Cum in exponanda voce obscura laboraremus, nos interim monuit V. eruditiss. D. *Le Beuf* Altissiodor. Canonicus in MS. constanter legi *Anacleus*, ac proinde in omnibus locis citatis atque deinceps citandis in vocibus *Bacchonica*, *Gabata*, *Hichinarius*, *Missorium*, *Scutella* mendum esse. Verum nova vox perinde nobis est ignota, nisi forte vasa *Anaclea*, sint quasi regia vasa, ab *Anax* Rex sic dicta. Galli dicunt, *à la Royale*, de iis quæ ad instar eorum quibus Rex usus est primus, fieri solent. Hæc divinando.

¶ ANAXARE, Nominare. Supplem. Antiquarii *Anaxant*, ὀνομάζουσι. *Anaxare*, ut recte Martinius monet, est quasi ad *axim*, id est, asserem, tabulam referre, ubi publice solet aliquid intimari.

¶ ANBASSIATOR, pro *Ambassiator*, Legatus, apud Somnerum in Glossario ad calcem Hist. Scriptor. Anglic.

ANBLATUM, Nidus avis, Fr. de Sacra quercu in Etymol.

¶ ANBRA, Marmoris genus. Epistola Joanni Presbytero seu Regi Abyssinorum falso adscripta ad calcem MS. Corbeiensis. *Ante fores palatii nostri juxta locum ubi pugnant, in duello agonisant, est speculum præcelsæ magnitudinis ad quod per cxxv. gradus ascenditur. Gradus vero sunt de portifiretico partim serpentino & alabastro à tercia parte inferius; hinc usque ad terciam partem superius sunt de cristallo, jaspide & sardonico; superior vero tercia pars de ametisto, Anbra & jaspide panthera. Speculum vero una sola columpna nititur*.

1. ANCA, ANCHA, ANCUS, Coxendix, ex Italico *Anca*, & Gallico *Anche*. *Anca*, in Processu de Vita & Miracul. S. Thomæ Aquin. a. 64. Jacobus Stephanescus Cardinal. libro 2. de Coronatione Bonifacii VIII. PP. cap. 11.

......Pars aurea pubes
Infremit, alipedum, nudari vestibus Ancas,
Purpureasque dolet fronti decedere vittas.

ANCHA. Mamotrectus ad 41. Job: *Teran*, i. *lorica &*

rica & anterior pars trunci vel corporis à collo usque ad stomachum, quam nos dicimus Ancham. Constantinus African.l.2.c.8. *Ossa pedum medici in tria dividunt. Sunt etiam coxarum, suat etiam Ancharum, suat & crurum atque pedum. Aacharum ossa ante & retro superius cum ani ligantur ossibus, cujus unaquæque pars in tria dividitur ossa. Os medium atque superius proprie Aacha vocatur, quę ligatur cum ani ossibus concavitatem suam intrantibus; hæc proprie Ancha vocatur, pixis vero ejus concavitas.* Adde lib. 4. cap. 17. lib. 5. cap. 14. 17. & lib. 2. Pantech. cap. 10. Occurrit præterea apud Fridericum II. Imp. lib. 2. de Venatione cap. 27. 33. 36. &c. Mundinum in Anatomia, in Actis B. Thomasii Camaldul. & apud Petrum de Crescentiis lib. 9. de Agricult. cap. 7. & alibi non semel.

HANGA, in Statutis antiquis Canonicorum S. Quintini in Viromanduis.

ANCUS. Joannes Episc. Signensis in Vita S. Berardi Episc. Marsorum: *Affer quatuor panes, affer Aacum porci, vinum defæcatum affer, &c.* Ubi forte legendum, *ancam*.

¶ 2. ANCA, Idem quod *Auca*, Anser femina. Ordinatio Vicariæ de Ancleia an. 1343. apud Kennetum Antiquit. Ambrosden. pag. 455. *Item omnes decimas personales in dictis villis provenientes de quæstu eorum qui de mercatura sua vivunt: & prout supra dictum de Brebull cum decima Ancarum & ovorum. In Aclee & Alvngrave decimam lactis, porcellorum, Ancarum & ovorum.* Rymer. tom. 10. pag. 27. col. 1. *Scias quod assignavimus te ad capones, Aacas, gallinas, pullos, &c.* Chronicon Wormat. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 2. pag. 173. *Judæus quidam cum sartorem advocasset Christianum; cum Judæus non observaret, & Aacam pinguem ibi stantem haberet, sartor clam Anca cum filo posteriora clausit & ad opus suum rediit. Elapso igitur tempore, cum Aaca opus suum facere cuperet, nec posset, cepit tamquam insana mirabiliter alis se percutere & garrire graviter.* Vide *Auca*.

¶ ANCBOLADIUM, Amictus sacer. Missale Mosarabicum: *Induunt semetipsos Diaconus vel Clerici albis cum Ancboladiis.* Vide *Anabolagium*.

¶ ANCEA, *Ferrum in Scuto, quod manus tenet.* Gloss. Bituric. MSS. Vide *Ancia*.

¶ ANCEINGA. Vide *Andeciaga*.

¶ ANCELLA, pro *Ancilla*, in Charta Lotharii Imp. pro Monasterio S. Stephani Argentinæ, apud Lud. *Laguille* in Probat. Hist. Alsac. pag. 5.

¶ ANCELLATUS PANNUS. An ita dictus Pannus, in quo figuræ *Aacas* repræsentantes erant depictæ? Testamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitissæ Narbonæ apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. C. *Item legamus Ecclesiæ B. Mariæ de Crassa .... alium pannum Ancellatum album deauratum, nostris armis circumquaque signatum.*

¶ ANCERULUS, pro *Anserculus*, Gall. *Oison*. Charta an. 1424. *Debet tres Ancerulos, Gallice* Oyons, *pro gardia & nomine gardiarum*.

¶ ANCESSOR, pro *Antecessor*, Gallis olim *Ancessor*, & *Ancessour*, nunc *Ancetre*, *Predecesseur*. Vetus Charta apud Stephanotium Antiquit. Bened. Pictav. tom. 3. pag. 241. *Cum cellula Nobiliaco communiter ex ipsa silva sui Ancessoris usque in hodiernum diem, &c.* Gasse Canonicus apud Borellum:

Pour remembrer des Ancessors
Les faits, les dits, & les morts.

¶ ANCHEROPSITA. Vide *Antheropsita*.

¶ ANCHOISA, ex Gallico *Anchois*. Pisciculus marinus est quem encrasicholum vel lycostomum appellant. Statuta S. Victoris per Cardinal. Trivul. Abb. 1531. *Debet dare duas Anchoisas bonas & receptibiles pro uno Religioso, &c.*

ANCHIROMACUS, Navis species, sic dicta, *quod celeritate sui anchoris & instrumentis reliquis navium vehendis sit apta*, ut est apud Isidorum lib. 19. cap. 1. & Ugutionem. Glossæ Isid. *Ancyromagus, genus navigii.* Gloss. Ælfrici Saxon. *Archiromachus*, ydise-ycip, i. celer navis. Ubi restituendum *Ancyromacus*.

ANGROMAGUS, eidem Ugutioni. Historia Obsidionis Jadrensis lib. 1. cap. 25. *Quidam paro discurrens per mare, in qua erant fere viri Jadertini circa 30. quandam Angromagum Ragusæorum alto pelago detexerunt, &c.*

ANCUIROMAGUS, in eadem Hist. Obsid. Jadren. lib. 1. c. 36.

ANQUIROMACUS, Papiæ, & Joanni de Janua: *Anquiromagus, genus navigii celer dictus, quod anchoris & aliis instrumentis sit aptus.*

1. ANCHORA, ANCHORAGO, Piscis species; *Salmo*, quibusdam. Chronicon Abbatiæ S. Trudonis lib. 13. *Inter duo, leguminum videlicet & olerum fercula, piscem quotidie dabat: scilicet aut magnos lucios, aut Anchoram, sive salmonem, vel halec recentem.* Mox: *De Anchora tanta portio, quanta palmæ hominis latitudo pollice juxta eam complicato. Portiones vero lucii & salmonis minores erant, quia carior est piscis & spissior.* [In Spicil. Acher. to. 7. pag. 507. loco, *De Anchora* legitur: *De Anchorao.* Hunc piscem a salmone ideo distinguendum esse puto, quod major de *Anchora* portio, minor vero de *salmone* data dicatur in posteriori contextu.]

ANCHORAGO. Senator lib. 12. Ep. 4. *Destinet carpam Danubius, à Rheno veniat Anchorago exormis, tonsicula quibuslibet laboribus offeratur.*

2. ANCHORA, est nota quædam, quæ apponitur in libris. Est autem duplex, superior & inferior. Superior dicitur, cujus ferrum recurvum superne est, aponiturque *ubi aliqua res magna omnino est*. Anchora inferior, cujus recurva pars inferne est, *ubi aliquid vilissime aut inconvenientius denunciatum est*. Isidor. lib. 1. Orig. cap. 20.

ANCHORAGIA, ANCHORAGIUM, Tributum, quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur: quomodo ἀγκυρῶν βολὴν, i. ἀγκύρας ἐμβολὴν interpretatur Hesychius. *Droit d'anerage* appellatur apud Guilleterium in Athenis hodiernis pag. 116. Charta Jacobi Regis Majoricarum ann. 1302. *Pensum, mensuraticum, & Ancoragium.* Charta Guidonis Regis Hierosol. ann. 1190. apud Guesnaium in Annal. Massil. *Per hæc omnia loca liceat vobis libere intrare & exire, commorari, & negotiari cum magnis navibus, & lignis parvis de riberia & sine ulla drictura & tertiaria, vel Anchoragia, & absque omni exactione.* [Litteræ Patentes Joannæ Reginæ Siciliæ an. 1326. ex Archivo S. Victoris Massil. *Non patiamini à gabellotis quibuscumque pro galeis regiis aliquid exigi pro Ancoragio.*] Recensentur præterea *Anchoragia* & *Ankeragia*, inter tributa alia, in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 718. 976.

ANCHORAGIUS PORTUS, Italis & Siculis *Ancoragio del porto*, sic dictus Officialis in Siciliæ aliquot oppidis maritimis, penes quem jus erat facultatem concedere appellentibus, in portu anchoras figendi. Vide Philadelphum *Mugnos* lib. 1. Theatri Geneal. Sicil. pag. 50. 51.

1. ANCHORARE, ANCHORIARE, *Anchoras figere, ligare, firmare*, Joanni de Janua: Galli *ancrer* dicunt. Henric. de Knygthon: *Et Anchoriaverunt in mari alto plusquam uno milliare à terra.* Idem: *Et in crastino Anchoraverunt cum tota classe.* [Chr. Cornelii *Zantfliet*, ad an. 1249. apud Marten. to. 5. Amplis. Collect. col. 89. *Prosperis ventis venerunt juxta portum Damiatæ,*

quæ

quæ olim dicta est Memphis, & naves suas Anchoraverunt.]

a. ANCHORARE, Sistere. Scriptor vitæ MSS. S. Gaugerici Episcopi Camerac. in Epist. ad Gerardum Episc. *Has itaque sirtes ambiguitatis ductum tuis nutibus consilium Anchorabo.*

ANCHORARII LAPIDES, apud Cæsarium lib. 8. c. 63. *Lapides Anchorarii valde ponderosi sunt, emant ergo tales lapides ad futuram fabricam SS. Apostolorum .... non multo post cum extenderetur Ecclesia ... in fundamento positi sunt.* Ex quibus percipimus *Anchorarios* dictos ejusmodi lapides, quod, sicut anchoræ in profundum mare missæ navem continent, ita in imum fundamentorum dejecti universum sustentent ædificium. Nam anchora proprie navium fundamentum est. Virgilius.

.... Anchora fundabat naves.

Ita non semel *Anchora* pro fundamento, apud Plinium, Apuleium, & Solinum. Hesychius: ἄγκυραι μεταφορικῶς αἱ ἀσφάλειαι.

¶ ANCHORATÆ CATENÆ, quorum extrema pars instar anchorarum terminata est, ut ædificii contignationem fixam teneat & immobilem. Locum vide in *Palosum.*

¶ ANCHRÆ, *Convalles, vel arborum intervalla.* Gloss. Bituric. MSS. Vide *Ancra* & *Angra.*

¶ ANCIA, f. ab *Ansa*, Gall. *Anse.* Sic dicuntur Annuli seu uncini ferrei, quibus pontem suum è naviculis factum illigant Arelatenses. Conventio inter Arelatenses & dominum Barralum an. 1245. è MS. cod. Musæi D. *Brunet*, fol. 79. *Retento quod in solo Trencatalbiarum & muris possint esse Ancias ad pontem ligandum & ad funes pontis ligandos.* Vide *Ancea* & *Antia.*

¶ 1. ANCIANI, ut infra *Antiani*, Primores quarumdam urbium, præsertim Italiæ Patricii, Nobiles. Occurrit hac notione in Actis SS. Martii to. 3. p. 361. April. to. 2. p. 230. & 231. Maii tom. 7. p. 830. Junii to. 5. p. 488. apud Miræum to. 1. Diplom. Belg. p. 232. edit. 1723. Rymerum to. 6. p. 680. &c.

¶ 2. ANCIANI. Sic Seniores suos, suæque sectæ Magistros &, ut ita dicam, Presbyteros appellabant Albigenses hæretici. Limbruch. Hist. Inquisit. inter Acta & Sentent. Inquisit. Tholos. p. 37. *Quam sectam asserunt se tenere, prout Petrus Auterii hereticus tenebat, quem coram nobis & multis aliis suum esse Ancianum in secta heresis recognovit.* Et p. 68. *Tunc fuit ordinatum quod ... iret in Lombardiam ad Bernardum Andoyni hereticum Ancianum, ut reconciliaret dictum Amelium, qui peccaverat in secta.*

¶ ANCILA, *Virga aurea.* Papias in MS. Bituric.

¶ ANCILE, *Scutum quadrum*, in Glossario Aniciensi MS. annorum circiter 700. *Ancile* vel *Ansile*, *scuti bacula intus, quæ ab intus tenetur*, in Gloss. Isid. At lib. 18. Orig. cap. 12. *Ancile* vocat *scutum breve & rotundum*, illudque dictum ait ab *Ancisione*, quod sit ab omni parte veluti ancisum & rotundum: ac tandem illud refert ex Ovidio Fast. 3. 376.

Idque Ancile vocat, quod ab omni parte recisum,
Quemque notes oculis, angulus omnis abest.

Vocem Latinis notam hinc amandassem, si Glossatorum nostrorum una fuisset interpretatio. Non memorabo fabulam de ancilibus è cœlo lapsis: hanc, si cupis, videre potes apud Dionysium Halicarn. Ovidium, &c.

¶ 1. ANCILLA, *ab Ancillos, Græce, sustentaculum. Ancon enim Græce, Latine cubitus.* Papias MS. Bituric.

2. ANCILLA, Mulier serva, apud Plautum & alios non semel. Aimoinus lib. 3. de Miracul. S. Benedicti cap. 20. *Siquidem eam sanaverit, habeat ipsam Ancillam in sempiternum.* Vetus Charta apud Joan. Roberti in Vitam S. Huberti pag. 292. *Me cum mea tota sobole tradidi per liberam manum beatæ Gertrudi in Ancillam... tradidi autem me sub hac lege indissolubili, ut tam ipsa, quam tota progenies mea & posteritas, 16. Kal. April. singulis annis pro capitali censu ad capitale Virginis altare unum denarium persolvamus, pro mortua manu tantumdem. Ancele*, in Charta vernacula ann. 1221. apud Duchesnium in Prob. Hist. Guinensis p. 240. [In Cod. MS. Irminonis Abbatis San-German. fol. 61. col. 2. *Istæ sunt Ancillæ: Frotlina, Alda, Ansegundis, Framberta. Istæ pascunt pastas & faciunt drappos, si lanificium eis datur.*]

ANCILLA REGIA AUT ECCLESIASTICA, in Lege Ripuar. tit. 58. §. 9. 14. quæ ad Regem, aut ad Ecclesiam pertinet. Adde Leg. Wisig. lib. 3. tit. 2. §. 3. & Legem Salic. tit. 27.

ANCILLA PALATII, in Legib. Luithprandi Regis Longob. tit. 19. §. 1. tit. 21. §. 3. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 9. §. eadem quæ.

ANCILLA GENECIARIA, vel *de genecio*, id est, ἐκ γυναικείας, & muliebri famulatu, in Lege Alam. tit. 80. Vide *Gynæceum.*

ANCILLA VESTIARIA, in Lege Alaman. tit. 80. §. 1. ea forte quæ libera est; sed stipendio famulatum impendit, præestque rei vestiariæ, vel vestibus conficiendis.

ANCILLA GENTILIS, opponitur *Ancillæ Dei*, in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 69. §. 3. in Lege vero Longobardorum lib. 1. tit. 31. §. 2. *Ancillæ Romanæ.* Unde conficitur, *gentilem* ancillam eam esse, quæ origine barbara est.

ANCILLÆ PENSILES, quæ ad pensum & fusum famulantur. Lex Longobard. lib. 2. tit. 9. §. 2. *Si servus liberam mulierem aut puellam ausus fuerit sibi conjugio sociare... tunc liceat Gastaldio Regis aut Actori, aut Sculdasio, ipsam in curtem Regis ducere, & intra Pensiles Ancillas constituere.* Vide *Gynæceum.*

ANCILLÆ DEI, Monachæ, Devotæ: uti Monachi, *Servi Dei* appellati. Concilium Romanum ann. 721. *Si quis Monacham, quam Dei Ancillam appellamus, in conjugium duxerit, anathema sit.* Zacharias PP. Epist. ad Pipinum cap. 5. *De Monachis, id est, Ancillis Dei, &c.* Gregor. M. lib. 6. Epist. 23. *Ancillas Dei, quas vos Græca lingua Monastrias dicitis.* Vide lib. 3. Epist. 9. Possidium in Vita S. Augustini cap. 26. Concilium Liptinense can. 7. Suession. anno 744. can. 3. Gennadium de Script. Eccl. in Eutropio, & Vetus Epitaphium in Monasterio S. Victoris Massil. descriptum à R. P. D. Joanne Mabillonio tom. 4. Vit. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 519. *Per hic requiescet in pace Eusebia religiosa magna Ancela Domini, &c.*

ANCILLÆ DEI, *Monasteriales*, in Synodo à S. Bonifacio congregata can. 15.

¶ ANCILLÆ, Monetæ loco habitæ sunt & computatæ, apud Hibernenses præsertim: quibus in multis 4. *Ancillæ* v. g. idem est ac 4. ancillarum pretium. Fragmentum Canonum Synodorum Hibernensium apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 6. B. *Sanguis Episcopi vel excelsi Principis vel scribæ, qui ad terram effunditur, si collirio indiguerit, eum qui effuderit sapientes crucifigi judicant, vel vii. Ancillas reddat... Et pro ejus livoris vel vulneris admiratione in conventu, vel in qualibet multitudine usque ad tertium annum, aut eo amplius, si non indulgeat, pretium Ancillæ is qui commisit reddat. Si vero sanguis Episcopi ad terram non perveniat, nec collyrio indigeat, manus percutientis abscindatur, aut dimidium viij. Ancillarum reddat,*

si de industria: si autem non de industria, pretium Ancillæ tribuat. Qui Aut vero Episcopum sine effusione sanguinis percusserit, vel commotaverit, dimidium vij. Ancillarum pretium reddat .... Sanguis Presbyteri qui ad terram effunditur donec collyrium suffert, manus interfectoris abscindatur, vel dimidium vij. Ancillarum reddat; si de industria: si autem non de industria, Ancillæ pretio sanetur. Si ad terram non perveniat, percussor Ancillam reddat: si in specie ejus, tertiam partem de argento retribuat. Percussio ejus Ancilla pretio restituatur, motatio ejus, ut prædiximus, sanetur. Patricius dicit: Omnis qui ausus fuerit ea quæ sunt Regis, vel Episcopi, aut Scribæ furari, aut rapere, aut aliquid in eos committere, parvipendens despicere, vij. Ancillarum pretium reddat, aut vij. annis pœniteat cum Episcopo vel scriba. Et col. 13. D. *Si quis in rixa manum vel oculum pedemque hominis maculaverit, Ancillam sive servum redditurum cognoscat.*

¶ ANCILLARE. Subjicere, vectigalem facere, Gall. *Soumettre; Rendre tributaire, reduire en servitude.* Chron. Andrense in Spicilegio Acher. to. 9. pag. 606. *Eodem anno (1013.) Rex Anglorum Joannes .... ipsum regnum cum regno Hiberniæ Domino Papæ tributarium fecit .... unde multorum nobilium offensam incurrit, maxime quod suo tempore Ancillavit regnum quod invenit liberum.* Occurrit eadem notione apud S. Bernardum Epist. 222. Edit. 1690. Baluzium to. 6. Miscell. pag. 324. Raimundum Duellium lib. 2. Miscell. pag. 5. Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. pag. 58. &c.

ANCILLATIO, Ancillarum servitus, in Charta laudata in v. *Besebt.*

ANCILLATRUM, pro *Ancillatione*. Arnobius lib. 7. *Tunc deinde salutes adclinis, Ancillatrum servuli pavibundis trepidationibus imitatus.* Sic locum restituunt viri docti ex Cod. Regio.

¶ ANCILLATURA, Servitium, apud Mabillonium in Onomastico ad calcem Actorum SS. Benedict. sæc. 4. part. 1.

ANCILLATUS, Ancillarum servitus. Charta Joannis Abbatis S. Bertini in Tabulario ejusdem Monasterii: *Manasses Comes Gisnensis calumniatus fuit de servili conditione & Ancillatu Riquaram, Hadwidem & Judittam, filias ejusdem Riquaræ, &c.*

ANCINGA, [ANCINIA.] Vide *Andecinga*.

ANCINUS, pro *Uncinus*, seu *uncus*, occurrit non semel in Miracul. B. Simonis Tudertini n. 26.

ANCIPERE, dicitur qui *Auceps* est. Gloss. Lat. Gr. *Ancipit*, ἐκ... *Ancipites*, ... *Ancipiti*, ...

¶ ANCIPITER, pro *Accipiter*. in Statutis Ordinis Cluniac. anni 1301. in Codice MS. B. Mariæ Deauratæ Tolos. *Nullus Abbas, nullusque Prior aut Monachus Ancipitres, falcones aut alias aves, ad gibicendum habeat aut teneat, nec canes ad venandum.* Leges Ludovici Imper. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 129. *In compositione Guidrigild volumus, ut ea dentur quæ in lege continentur, excepto Ancipitre & spata.* Regimina Paduæ ad an. 1311. apud eumdem Murator. to. 8. col. 428. *Similes fuerunt columbis, cum acceperunt Ancipitrem pulsurum earum bella.*

ANCIRIANA LÆNA. Epistola Bonifacii PP. ad Edwinum Regem Angl. apud Bedam lib. 2. Hist. Angl. c. 10. *Id est, camisiam cum ornatura in auro una, & Læna Anciriana una,* (direximus) *quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.* Ita præfert eadem Epistola apud Bromptonum, p. 781.

¶ ANCIROMACUS. Vide *Anchiromacus*.

¶ ANCITA, ..., *Intima*, in Supplemento Antiquarii.

ANCLABEO. Vide *Andecabeo*.

¶ ANCLADA; Ager esse videtur, seu agri portio. Chartularium Ecclesiæ Auxitanæ MS. cap. 86. *Apud Idrag vero dedi Ancladam quamdam quæ attingit à cruce usque ad baisam. Dedi etiam quemdam campum, qui est juxta furnum & juxta baisam.* Vide *Andecinga*..

¶ ANCLATOR. ..., Minister in Gloss. veter.

ANCLENA, *Instrumentum ferreum forte*, in Glossis Isidori.

ANCLIDIA, *Rota hauritoria, vel sentina, & dicitur ab anclo, as,* inquit Joannes de Janua, cui *Anclare*, est *furari*, vel *haurire*. Ugutio MS. habet *Anclia*. [quod idem est cum *Antlia*, voce Græca simul & Latina. Ad verbum *Anclo* quod attinet, Festo *haurire* est, & à Græco ... descendit. Hunc locum citat ex Livio: *Florem Anclabant liberi ex carchesiis.*]

ANCLIONES, *Incantatores vel uncii*, Ugutioni MS. ubi forte legendum *Cocliones*. Vide *Caucularii*.

¶ ANCOLA, f. pro *Anchora*. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino in MS. Sangerman. *Item vult habere ipsa navis decem & octo Ancolas ferri, ponderis uniuscujusque septem quinque Massilien.*

¶ ANCONES, ANCONISCUS. Vide *Incastratura*.

¶ ANCORAGIUM. Vide *Anchoragium*.

ANCRA, *Ancrea*, Vallis. Gloss. Lat. Græc. *Ancræ*, ..., ..., Gloss. Gr. Lat. ..., *Ancrea*. Ita MS. Codex duobus locis, ubi editus perperam habet *Averea*.

ANCRIMA. Ugutio: *Ancrima est funis navis, qui ad malum antenna religatur. Unde Avianus:*

Atque Ancrima regat stabilem fortissima cursum.

ANCUBA, *Succuba*, in Glossis Isid. Joan. de Janua ex Papia: *Ancuba, succuba, subintroducta, ab am, quod est circum, & cubo, as.*

ANCULUS, *Ministerialis domus Regiæ*, in Glossis Isidori. Salmasius in Hist. Aug. p. 005. ex Gr. ... deducit. [Haud immerito Gothofredus ad Cod. Theod. leg. 6. tit. 30. observat perperam ab Isidoro adjectas voces *domus regiæ*; *Anculus* enim, inquit, veteri vocabulo in genere minister est seu .... Unde & *Ancilla* & *Ancillari*. *Anculus* vero diminutivum *Ancus* esse videtur, quemadmodum *Ancula* ab *Anca*, quæ utraque vox ab Armorico *Anc*, angustus, minor, inferior, haud improbabiliter deducta est.] Vide *Cauculus* in *Caucus*.

¶ 1. ANCUS, Nota musicalis. Oratio cujusdam librarii apud Bernardum *Pez* to. 1. Anecd. in Præfat. p. xv.

Scandicus & salicus, climacus, torculus, Ancus,
Et pressus, minor & major; non pluribus utor
Neumarum signis: erras qui plura refingis.

Ancus dicitur hoc signum, forte quod in *unci* speciem fuerit efformatum.

¶ 2. ANCUS, apud Festum, *Qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non possit.* Hujus vocis origo ἀγκών, Cubitus. Gloss. Philoxeni: *Ancus, Mancus*, κυλλός, λεπρός. Sic & in Supplemento Antiquarii: *Ancus*, κυλλός, λεπρός, *Mancus, mutilus*.

¶ ANCYBA PYRASILUM. Anonymus in Vita B. Petri Urseoli Ducis Venetiæ inter Acta SS. Benedict. sæc. 5. p. 881. *Postquam autem habitatio ibi facta est servorum Dei, vocatum est loci illius Ancyba Pyrasilum, quod interpretatur, Arma cælestis ignis, quia Spiritus Sancti ardore succensi illic commorantes, vincunt spurcida ac illecebrosa vitiorum incentiva.* Ibidem pag. 883. *Ibique per triduum dans membra fessa quieti, demum adgreditur optatum situs prædicti Cœnobii Ancybæ Pyrasili locum honore Beati Michaelis Archan-*

Archangeli dicatum. Rursus pag. 888. *Venienſque ad locum ſemper dilectum, ad anciba Pyraſilum, revelatum ſibi eſt, altiſque fratribus, &c.*

¶ ANCYROMAGUS, Genus navigii. Gloſſ. Iſidori. Grævius ſcribit, *Ancyromacus*: quod à Græco μ..., Pugno, Martinius ducit in Lexico Philolog. Vide *Anchiromacus*.

¶ ANDAMENTUM. Vide in *Andare*.

ANDAMIUS, Ambulacrum, Hiſpanis *Andamio*. Charta Beremundi II. Regis, æræ 1035. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 438. *A meridie partibus, ſuo porto integro, & ſuas piſcarias, & ſuos vennales, & ſuos Andamios, & ſaltus, & olibeta, &c.*

¶ ANDANICUM, & AUDANICUM. Occurrit frequenter apud M. Paulum Venetum, ſemperque jungitur cum chalybe: *Effodiunt chalybem & Andanicum*; forte, ferrum. Papiæ: *Andena*, eſt *inſtrumentum ferreum foci*. Gall. *Landier*.

¶ ANDANLANGUS. Vide *Andelangus*.

ANDARE, Vox Italica & Hiſpanica, Ire, proficiſci, ambulare, pergere. Charta Adelfonſi Imp. æræ 1160. apud Oyernatum in Notit. Vaſcon. *Similiter dono vobis lignara, & tayllare, & paſcuere in illos montes ...in cirenitu Sangoſſa, quantum potueritis in uno die Andare & tornare*. Albertus Stadenſis ann. 1179. *Data ſententia*, (à ſummo Pontifice) *volenti loqui depoſito non eſt data audientia, ſed hoſtiarii clamabant: Levate, Andate*. Ubi perperam Editum *audate*. Vide Gloſſ. Ital. V. Cl. Ægidii Menagii, qui multa de origine hujus vocis habet.

ANDAMENTUM, Tributum pro tranſitu. Charta Raimundi Trencavelli filii B. Trencavelli Vicecomitis Biterrenſis, ann. 1211. in Regeſto 30. Chartophylacii Regii litt. a. *In caſtellis & villis, in forciis & baſtidis, ... in terris & vineis...in ludis & pedagiis, in argentifodinis & ferrifodinis, in foriſcapiis & Andamentis, in heremis locis & condrictis, &c.*

ANDATA, Italis *Andata*, Hiſpanis *Andadura*, Iter. Charta ann. 1320. *Et franciſiam eundi, veniendi, & ſtandi ſeu mittendi in aliquibus exercitibus, itineribus, cavalcatis, ſuccurſibus, vel Aadatis, qui & quæ fient, vel fieri contigerint, &c.*

Eſt & alius ejuſdem vocis ſenſus; eum ſcilicet accipitur pro incurſione vel expeditione militari, ut in Chron. Parmenſi ad an. 1296. apud Murat. to. 9. col. 836. *Bononienſes redeundo de quadam Andata, quam fecerant in diſtrictu Mutinæ contra Marchionem, præliati fuerunt caſtrum Savignani diſtrictus Mutinæ, & ipſum per fortiam habuerunt*.

ANDITUS vel ANDITA, Italis *Andito*, Via, aditus, platea. Charta Alphani Archiep. Salernitani apud Ughellum: *De plateis, & Anditis & viis ſuis*. Adde to. 8. p. 78. 659. Charta Roberti Siciliæ Regis ann. 1321. apud Waddingum to. 3. in Regeſto pag. 126. *Domus ſeu apotheca .... ſita in civitate Neapolis in platea portus, intus Anditus, ſeu tranſendam communem*. Infra: *Intus tranſendam & Anditum communem*. Perperam ibi ſcribitur *Anditus*. [Præceptum Pandulphi IV. Principis Capuæ apud Muratorium to. 2. pag. 309. *Cum montibus & collibus, territoriis cultis & incultis, bus (viis) & Anditis & ſemitis, &c.*]

ANDECABEO, ANCLABEO. Gloſſ. Iſidori: *Anclabeo, vel Auriclabeo: i. Lex Longobardorum*. Ugutio MS. *Andecabeo & Auricabeo, i. Lex deorum, hæc Longobard*. Quærunt viri docti, quid ſibi velint hæ voces: Wulcanius & Lindenbrogius cenſent ita appellari propria nomenclatura Legem Longobardorum, ut *Bellagines*, apud Jornandem, dicuntur Leges Gothorum. At Laurentius Pignorius & Voſſius longe aliter ſentiunt: quippe hæc vocabula, *i. Lex Longobardorum*, appoſita ab Iſidoro volunt, ut indicaret, voces *Andecabeo* & *Auricabeo*, reperiri in Lege Longobardorum, proinde eas eſſe, quæ lib. 2. tit. 14. §. 17. leguntur, *Andigaverit & Arigaverit*. Nam in Edit. Heroldi lib. 1. tit. 91. §. 11. p. 186. pro his habentur iſta: *Id eſt, Andegauvero, & Andegauverit*; proinde *Andecabeo*, pro *Andegauvero*; & *Auriclabeo*, pro *Arigavero*, perperam ſcribi apud Iſidorum & Ugutionem. Sed apud eundem Ugutionem quid hæc vocabula ſonent, *i. Lex deorum, hæc Longob.* non promptum eſt aſſequi. Nam per *Legem deorum*, neſcio an Legem *Deirorum*, ſeu Northambrorum, intellexit, ita ut *Audecabeo* hanc appellari putaverit, *Auriclabeo* vero Legem Longobardorum: vel certe priorem vocem in Lege Deirorum, alteram in Lege Longobardorum haberi, innuere voluerit, quod minus videtur probabile, cum utraque in Lege Longobardica occurrat. In Codice Ugutionis Navarræi Collegii tantum hæc habentur: *Audicabeo & Auricabeo, i. Lex Longobardorum*. De horum porro vocabulorum genuina ſignificatione infra agemus. [Vide *Aadigare*.]

ANDECINGA, &c. Modus agri. Lex Bajuvar. tit. 1. cap. 14. *Andecingas legitimas, hoc eſt, perticas decem pedum habentem, 4. in tranſverſo, 40. in longo, arare, ſeminare, claudere, colligere, teabere & recondere* debent ſervi & coloni Eccleſiæ.

ANCINGA, Eadem notione. Tabularium Eccleſ. Auguſtod. *Manſum ingenuile 1. qui ſolvit menſe Martio ſol. 2.... facit corvadam & Ancingiam, facit quinzinas in opere, &c.* Infrà: *Seminat de frumento indominicato in Ancingia mod. 1. trahit fimum carr. 5. in Ancingia ſi eſt pull. 3. ipſo termino*. [Martyrol. antiquum Autiſſiod. *Obiit Giſlaudus Presbyter, qui cum fratre ſuo .... dederunt.... de vineis arpennes viij. de terris Ancingas ſex.*] Charta Chrodegangi Epiſcopi Metenſis ann. 765. apud Meuriſſ. in Hiſt. Epiſcop. Metenſium pag. 168. *Ad terram indominicatam pertinent quatuor manſi cum Ancingis ſuis*. Alia apud Perardum p. 161. *Invenimus ibi manſo indominicato, aſpiciunt ibi Ancingas 100.. eſt ibi pratus indominicatus, aſpiciunt ibi Ancingas 600.... & ſolvent carra 5. de ſenis, dominico, & facient Ancingas & corvadas, & ſovincta, & airbanno ſolidos 2. & denarios 8. &c.* Hinc *Pertica Ancingalis*, in Chronico S. Benigni pag. 422. *Dedit Epiſcopus juxta murum caſtelli aream, habentem in longo perticas Ancingales novem, & per latum perticas octo*. Idem Chronicon. ann. 919. *Emit pratum unum, habens in longum Perticas Ancingales 65. & in latum perticas 32.* quo poſtremo loco monet Editor, in aliis MSS. legi *Andeciugales*, quod idem eſt.

¶ ANCINIA. Precaria Bertfredi Abb. Melundenſis apud Mabill. to. 2. Annal. Benedict. pag. 722. *Condonavimus ad Monaſterium Melundenſe S. Petri Ancinias ſcilicet duas de vinea & quatuor arabiles*.

ANZINGA. Charta Benedicti ſeu Bennonis Epiſcopi Metenſis, apud Meuriſſium pag. 300. *De terris arabilibus Anzingas ſeptem & jornale unum de vineis, &c.* Infra: *De ſilva minuta Anzingam unam*. Charta Karlomanni Regis an. 881. in Tabulario Benigniano apud Perardum pag. 158. *Quod dederit prædictus Epiſcopus Baldrico paginam terræ ex rebus S. Aniani cum farinario, continentem in ſe Azingas duas, & quartam partem unius jornalis, &c. Et in alio loco, in Apſa villa, Anzingam unam & quartam partem alterius, &c.* Alia an. 907. apud eumdem pag. 55. *Conceſſimus ... de terra adjacente in longo perticas legitimas Anzingales 8. & in tranſverſo 2.*

ACCINGIA. Charta Adami Vicecomitis Meldunenſis, in Tabul. S. Victoris Pariſ. ch. 10. *Simon Miles de Gran-*

Grangis dedit ... medietatem decimæ ejusdem villæ, & unam Accingiam prati, unum arpentum terræ.

ACCENGIA, ENCENGIA. Charta ann. 1263. in M. Pastorali Ecclesiæ Paris. lib. 2. ch. 119. *De septem quarteriis terræ, de quibus una Accengia sita est in censiva Petri Pavonis.* In Charta præcedenti an. 1255. *Nobis dedit & concessit ... videlicet Encengiam unam in censiva Petri Pavonis ... & unum quarterium vineæ, &c.* Tabular. S. Victoris Paris. Ch. 10. *Scilicet medietatem totius decimæ ejusdem villæ, & unam Accingiam prati, & unum arpentum terræ.*

ASCINGIA, AUCENGA. Tabul. N.D. de Campis: *Duos arpennos pratorum, qui fuerant de feodo Hugonis de Badul, & ejusdem feodi duas terræ Ascingias, &c.* Alibi: *Ita quod monachi pro notitia prædictæ terræ unam Aucengam prædictæ terræ laborarent.*

ANCEINCIA. Necrologium Eccl. Parisiensis 3. Non. Decemb. *Dedit .... 30. sol. annui census .... super unam Anceingiam tam terræ, quam vineæ, &c.* Vetus Scheda Luxoviensis edita in Operibus S. Columbani p. 335. *Similiter & decimas ... fiscaliæ, marescaciæ, brolii, Ancingiarum, & decimum .... omnium animalium.* Nicolaus *le Maistre* lib. 3. de Bonis Ecclesiarum cap. 6. ait, *Andecingas* nihil esse aliud, quam certum aratoriæ operæ pensum, quod villani, seu coloni dominis persolvunt, Gallis *Corvée*, nuncupatum. Sed ex allatis perspicue patet, *Andecingam & Ancingam* modum ac mensuram agri fuisse certo perticarum numero constantem: tametsi non diffitear, *facere andecingam* vel *acingiam*, in Lege Bajwariorum, & in Tabulario Augustod. esse *corvatæ* speciem, cujus ratione tenebantur servi ac coloni ad certum agri modum colendum, arandum, ac metendum.

ANDEDUS. Vide *Andena*. 1.

¶ ANDEGARE. Vide *Andecabeo*.

¶ ANDEGAVENSIS DENARIUS, MALLIA. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ ANDEINS, ANDELA. Vide *Andena* 1.

¶ ANDELANC, Modus alicujus rei tradendæ idem quod mox *Andelangus*. Acta SS. Bened. sæc. 4. part. 2. pag. 270. de S. Adone Episc. Viennensi. *Rodstagnus autem res suas in ea villa exsistentes tradidit Adoni ejusque clero, accipiens ostium & cespitem & Andelanc, & post aliquantum temporis pergameno dato scripturam exinde facere rogavit Adonem.*

ANDELANGUS, ANDELAGO, ANDILAGO, ANDALAGUS, ANLACUS, &c. Voces, quæ crebro occurrunt in veteribus traditionum Chartis, hac ferme semper formula: *Per festucam atque per Andelangum tradere, donare,* præsertim in Formulis Lindenbrogianis 18. 55. 57. 58. 75. 82. 127. 152. 183. Charta ann. 868. apud Malbrancum lib. 6. de Morinis cap. 29. *Dono igitur, donatumque in perpetuum esse volo legaliter per festucam & Andelaginem rem proprietatis meæ, &c.* Tabularium Pertense apud Perardum in Burgundicis pag. 25. *Ut supra per instrumenta Kartarum vobis tradidi, & per quoddam & Andalagum, seu per istos breves commemoratum habeo.* Et pag. 27. *Seu per gnadium & Andelagum, vel per ipsos breves vobis tradidi.* Tabularium Casauriense ann. Ludov. II. Imp. 25. *Constat me Salego, qui fuit Gastaldio de Farcone.... ex natione Francorum, propria mea bona voluntate vendidimus, tradidimus, & secundum meam Salicam legem, per festucam & Andelaginem, & per ramos arborum, tradidi tibi Ludovico Imp. Serenissimo Augusto curtem meam, &c.* [In eod. Tabulario p. 6. post *Festucam & Andelaginem* additur, *Et per guasonem & per Aulaggo*: quæ vox *Anlaggo* rursum habetur p. 125.] Vetus Charta apud Chifflетium, in Luminibus Salicis cap. 6. *Hanc scriptionem per fistucam, wasonem, & Andilaginem, & sponsionem supra scriptorum ramos de arboribus jure ipsius Monasterii tradedimus perpetualiter habendum & possidendum, &c.* Alia Mathildis Comitissæ ann. 1079. apud Franciscum Mariam: *Tradidit per wasonem terræ, & fistucam nodatum, seu ramo arborum, atque per cultellum & wantonem, seu Andilaginem, &c.* Rursum apud eundem: *Tradidi per wasonem terræ, & fistucum nodatu, seu ramo arborum, adque cultellum, & guantone, simulque Andilagine, &c.* Adde Gallandum lib. de Franco alodio pag. 317. 318. [Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 403. n. 22. meminit Traditionis factæ *per festucam & Andelaginem, per guasonem & Andilagon, per terram & cultellum & ramos arborum & per ostium domorum.* Executio testamenti an. 842. inter Probat. to. 1. novæ Hist. Occitan. col. 76. *Commendavit nobis eleemosinam suam per suum Andalangum & per paginam testamenti sui.* Tabularium Patriciaci: *Nominatim relinquo, sicut jam per instrumentum chartarum, seu per guadium & Andelagum, vel per ipsos breves vobis tradidi ipsum videlicet Patriciacum locum, &c.*]

¶ VANDILAGO: Eadem notione. Donatio facta S. Sepulcro Hierosol. an. 993. apud Marten. to. 1. Collect. Amplis. col. 347. *Pargamena manibus meis de terra levavit Petrus Notarius & Judex Domini Imperatoris per wasonem testem & festucum nodatum, seu ramum arborum, atque per cultellum & wantonem seu Vandilagine.*

Incertum hactenus manet quid proprie sit *Andelanga, vel Andelago,* in hisce formulis. Nam quod Malbrancus loco citato, *crematram* interpretatur, non video plane, unde id hauserit: *Soliti sunt,* inquit, *antiquitus in symbolum juris proprii tradere in manus possessori triticeam spicam, si quid arabile donaretur, vel Andelaginem, i.e. crematram, si domus vel habitaculum.* Quod vero *crematram* vocat, respexit forte ad *andelam*, seu sustentaculum focarium, quod vulgo *Landier*, dicimus: quod tamen aliud est à crematra. Utcumque sit, hæc annotatio Malbranci admodum incerta est. Spelmannus, ut solet, ad linguam Saxonicam recurrit, aitque andlang, longitudinem significare: quod & firmat Somnerus in Gloss. Saxonico. Esto: sed nihil hæc notio ad rem facit: nisi andlang idem valeat quod *fustis*, seu *baculus* longior: nam *per fustem* investituras olim fieri solitas docemus. Quod si hæc sententia vera est, inde fortean hillis nostris, seu *Andouilles*, inditum nomen, quod longioris baculi speciem referant, existimare fas erit. Wendelinus *Andelangum* idem sonare ait, quod *traditio in manus*, mancipatio, ex, *in handen langhen*, tradere in manus: at in formulis hæc vox quidpiam corporale sonat.

¶ ANDELLUS. Vide mox in *Andena* 2.

1. ANDENA. Magister Cornutus in Distichis MSS.

Stipes ut Andena sustentes deperit ardens.

Ubi Glossa: *Andena est ferreum, quo appodiantur ligna in foco, ut melius luceant, & melius comburantur, & est idem quod Repofocinium, & dicitur Andena, quasi ante vaporem, id est, calorem, &c.* Papias: *Andena, instrumentum ferreum foci.* Auctor Breviloqui: *Andela, vel Andena, est ferrum supra quod opponuntur ligna in igne, quod alio nomine dicitur hyperpyrgium.* Catholicon Armoricum: *Lander*, Gall. *Landier*, Lat. *Verutentum*, item hæc *Andena*. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Andena, vel tripes,* brandisen. Unde Teutonibus, *Brand-iser*; Anglis, à *Brandiron*; nostris *Landier*, [olim *Andein*, uti legitur in Instrum. an. 1405. apud Rymer. tom. 8. pag. 384. *Unam cratienlam, unum syrapanne, duo paria de Andeins, unum fryngpanne ferreum.*] Capitulare de Villis cap. 42. in Supel-

pellectili Villarum, recenset *vasa ærea, plumbea, ferrea, lignea, Andedos, Andenas, ceamaculos, &c.* Nescio an huc pertineat, quod habent vett. Glossæ: *Landica.* ἰπνάριον. Certe ἰπνάριον est *focus*, cui apponuntur *andenæ*.

ANDERIA, Idem videtur sonare, quod *Andena*, in Charta an. 1308. *De calderiis, Anderiis, patellis, aycharis, parolus, cutellis, falcibus, sarpis, &c.* Ex Gall. *Landier*.

2. ANDENA, Gallis *Andain*, tantum spatii, quantum quis divaricatis cruribus dimetiatur, ab *Andare* Italico, ire. Liber Prioratus Dunstapl. cap. 5. *In qualibet pola habet 4. polas, sive 8. Andenas jacentes simul.* Vocem Gallicam expressit Necrologium Ecclesiæ Carnotensis: *Quidquid idem Major habebat in pratis Capituli, quæ sunt apud Mentenon,.... scilicet custodiam & margines, qui vulgo dicuntur Andeins.*

¶ ANDELLUS, ENDELLUS, ENDENS, Eadem notione, vel ut in schedis ad nos missis exponit D. *Aubret*, tantum spatii, quantum homo uno falcis ictu vel pulsu demetere valet & secare. Charta Thossiacensis in Dumbis recepta per *Bonet* notarium ann. 1448. *Pratum continens plateam quindecim Endellorum vel Andellorum fœni.* Et in alia Charta ejusdem Archivi subsignata *Relet* an. 1424. *Pratum continens duodecim Endens prati.* Rustici Dumbenses etiam nunc utuntur voce *Endent*, quasi herba dente falcis secaretur.

¶ ANDER, Alius, Alienus. Ut Eccardus docte exponit in Leg. Salic. Tit. X. &c.

ANDIGARE, ANDIGAVUM, ANDIGAVER, ARIGARE, ARIGAVUM, Voces ejusdem originis, Longobardicæ scilicet, sed diversæ notionis. Nam

ANDIGARE dicitur is, qui adhuc sanus de rebus suis disponit, testatur: contra, *Arigare*, & *Arrigare*, qui infirmus & æger. Papias: *Andigaver & Arigaver, id est, in sanitate & infirmitate.* Eadem habet Glossarium vetus, apud Lindenbrogium, præterquam quod *Andigavum*, & *Arigavum* præfert. Idem Gloss. *Arigare, in infirmitate res suas ordinare.* Ugutio in MS. Collegii Navarræi: *Avolenam mandigavit & Alligavit, i. in sanitate & infirmitate.* Lex Longob. lib. 2. tit. 54. §. 17. *Si casu faciente mortuus fuerit, & ante judicaverit, & Arigaverit secundum Legem Longobardorum non habeat, cui donaverit.* Editio Basil. habet hoc loco, id est, *Andigavere & Andeganverit.* Et, *Arrigare secundum Legem.* [Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. p. 34. habent: *Id est, Anthingaverit & Arigaverit.* Et ibidem B. *Et antea judicaverit res suas proprias se vivente, id est Andicavvero & Aurigavverch.*]

ANDITUS. Vide *Andata*.

ANDOCMITUS, ANDOCTEMITUS. Pacti Legis Salicæ titulus 54. inscribitur *de Andacmite:* ubi alii Codices habent *Andoctemite*. Editionis vero Pithœi, *de eo, qui grafionem ad res alienas tollendas injuste invitaverit.* Wendelinus vocem ex tribus compositam ait, *aende acht meter*, seu *vermeter*, id est, *apud actam clarigator:* ita ut *Andoctemitus* sit is, qui Comitem vel summum Magistratum adit, eique suggerit, se habere *actam*, vel meditari vindictam adversus aliquem, invitareque illum, ut hunc vel apprehendat, vel captis pignoribus coerceat. Est enim *acht*, collineatio seu mediatio vindictæ. Similis est titulus 51. Legis Ripuar. de eo, qui graphionem ad res alienas invitat. [In hunc titulum Legis Salicæ adnotat Eccardus in Codice Guelferbytano haberi *Andemers.* Cum autem, ut alibi exponit ipse, *Mitan* & *Smitan* sit jactare, jacere, & *Anda* sit Alius, credit legendum, *de Andosmite* atque exponendum, *De alius projectione*, sive declaratione, quod causa ceciderit & desertæ actionis pœnam incurrerit, terminis juridicis minime observatis.]

¶ ANDRA. Vide in *Androna* 1.

ANDROCHIA, ANDROCHIARIUM. Fleta lib. 2. cap. 87. de Cascatrice: *Androchia pudica esse debet.... & laboriosa daeriæ... non enim permittat, quod aliquis vel aliqua in Androchiarium sive ingrediatur aliquid ablaturus. Ejus autem officium est, vasa, officie suo competentia, per scriptum à Præposita recipere..... lac per talliam recipere, caseum, facereque butyrum, &c.*

¶ ANDRODAN, vel *Androdna*, *Gemma argentea.* Papias MS. Bituric.

ANDROMEDA, Vestis de pellibus ovium, arietum, & dicitur ab *andros* Græce, quod est *aries* Latine. Ita interpres Joan. de Gallandia in Synonymis:

Vestes quæ fiunt de solis pellibus hæc sunt,
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda sociatur.

1. ANDRONA, Festo & aliquot Scriptoribus Latinis *Andron*, Compitum, locus publicus, ubi viri invicem confabulantur, *Galeries*. Papias: *Andea, Androna, viarum concursus, angiportus.* Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 930. Ἀνδρὼν. [illegible] Gloss. S. Benedicti cap. de Navigatione: *Androna*, [illegible]. Joannes de Janua & Breviloq. *Androna, est spatium inter duas domos. Androneum est locus domicilii, ubi multi viri habitant, sicut Gynæceum dicitur locus, ubi multæ mulieres conveniunt.* Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 2. cap. 29. *Dum quemdam pauperem in angustiis Andronarum recessibus invenirí mortuum contigisset.* Concilium Cartag. II. can. 47. & Atto Episc. in Capitul. cap. 44. *Clericus per plateas & Andrenas... non ambulet.* Hincmarus Rem. in Opusc. 55. Capitulor. cap. 45. *Pro moribus incompositi animi tui, undecunque & per Andronas de hora in horam appellat.* Petrus Damiani lib. 3. Epist. 4. *Pecunia per regiones, Andronas, vel angiportus erogatur.* Utitur & lib. 8. Epist. 11. ut & Thomas Archid. in Historia Salonitana cap. 40. [Chron. Parmense ad an. 1266. apud Murat. tom. 9. col. 781. *Et fugerunt prædicti de parte Imperii per Andrones; & nullus eorum audebat apparere.*] Græci, ut auctor est Vitruvius lib. 6. cap. 10. ἀνδρῶνας appellant *itinera, quæ inter duas aulas media sunt interposita*, [illegible]. Vetus Inscriptio apud Gualterum in Tabulis Siculis n. 307. Ο ΔΑΜΟΣ ΑΝΔΡΩΝΑ ΩΡΑΣΙΟΥ ΜΒΕ ΓΕΡΓΕΣΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ ΠΑΣΙ. Est etiam *Andron*, atrium, seu locus domicilii longitudine angustior, in quo viri plurimi morabantur, auctore Sexto Pompeio. Vide Nicetam in Manuele lib. 3. n. 4. in Alexio Man. F. n. 6. [Hac notione non semel occurrit in antiquis Recognitionibus & aliis Instrumentis S. Spiritus inferioria Occitaniæ urbis. Etiamnum est in ore vulgi *l'Androune dau four*, id est, Angiportus seu arctior via qua ad furnum itur.]

ANDRONA, videtur sumi pro muro apud Scriptores Italos. Rollandinus in Summa Notariæ scripta ann. 1265. *Cujus tales dicuntur confines ...ab aliis duobus lateribus sunt viæ publicæ cum medietate Andronæ sive muri, posita vel positi inter ipsam demum venditam, & ipsam medietatem ejusdem Andronæ, sive muri.* Utuntur etiamnum Itali pro atrio. Academici Cruscani:

Androne, andito à terreno dou de dalla porta di fuore si va al cortile, ed alla scala della casa.

ANDRONA denique usurpatur pro ea parte currus operta, in qua, qui vehuntur, sedent, quod longiusculæ porticus speciem referat. Vita S. Hugonis Abbatis Eduensis n. 19. *Nam resolutis poplitibus, cruribusque extensis recipit corpus suum ex medio totum, pulsansque ostiolum Andronæ, quæ super carrucam erat, rogabat sibi aperiri.*

¶ 2. ANDRONA, *sive Ichis, fortitudo dicitur.* Papias in MS. Bitur. *Ichis* à Græco ἰσχύς, Robur, vires: & *Androna* ab ἀνὴρ ἀνδρός, Vir.

¶ AN-

¶ ANDRONEUM. Vide in *Androna* 1.

ANDROPOLIS. Durandus lib.1. Ration. cap. 4. n.3. *Cameterium, Polyandrum, sive Andropolis, quod idem est.* N.6. *Similiter & Andropolis quod idem est, sepulcrum dicitur, quasi sine pulsa, &c.*

¶ ANDRUM, *ῥόδοδαφνη*, Radix, rosa, in Suppl. em.Antiquarii.

pl¶ ANEBOLADIUM. Vide *Anaboladium*.

¶ ANECIA PARS, in foro Anglic. *Leigne part*. Prima pars filii primogeniti in partitione paternæ hæreditatis. Dicitur etiam *Enecia*, vel *Eneia pars*. Marlebrig. cap.10. *Qui habet Aneciam Partem hæreditatis*. Vide *Æsnecia*.

¶ ANECIUS, Primogenitus, Gall. *Ainé*.

¶ ANECLOGISTUS, Gr. ἀνεκλόγιστος, Liber à reddenda ratione. *Tutores AnecIogisti*, lib.5.§.7. ff. de Admin. Tutor.

¶ ANEDIOSUS, *Tædiosus*. Papias in MS.Bitur. Mendum est, *Anediosus* pro *Accediosus*, ab *Acedia*, pigritia, tædium.

ANEGARE, Italis *Annegare*, Gallis *Noyer*, Submergere, demergi. Lex Alamannica tit. 83. §. 3. *Si quis clausuram in aqua fecerit, & ipsa aqua inflaverit, & ibi alicujus pecus Anegaverit, vel famulus, vel infans, &c.* [Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murat. tom.8. col. 434. *Centum de soldatis civitatis Paduæ iverunt ad castrum pontis Baxanelli, & ceperunt circa xx. homines qui erant extra castrum, & multos alios occiderunt, & multi se Anegaverunt in aqua fugiendo.*] Vide *Necare*.

ANEGRIP, Idem quod *Anagriph*, de quo superius dictum est.

¶ ANEHLOT. Vide *Anhlot*.

ANELACIUS, Cultellus brevior, sica. Matth. Paris pag.274. *Genus cultelli, quod vulgariter Anelacius dicitur*. Pag.277. *Lorica erat indutus, gestans Anelacium ad lumbare*. Pag. 551. *Gestabant autem gladios, bipennes, gesa, sicas, & Anelacios*. Pag.582. *Et subito extrahens sicam, quam bajulavit, scil. Anelacium, ipsum continuo eviscera vit*. Et pag. 613. *Et insuper à singulis punctus cultellis, qui dicuntur Anelatii*. Vox Chaucero familiaris. Watsius ait esse sicam Hibernicam, quam *Skein* vocant, qui cum ista ædificant, pugnant, & cibos secant.

¶ ANELERE, pro *Anhelare*, Gall. *Aspirer*. Rymer. to.4.p.506. *Et ad destructionem status nostri, & aliorum magnatum de genere nostro proditionaliter Anelebat*.

ANELIA, *Pugna, & dicitur ab anelus*. Joannes de Janua. [Papias MS.Ecclesiæ Bituricensis, *Anelia*, id est, *Agonia*.]

¶ ANEMALATUS. Vide *Anamelatus*.

¶ ANERE, Senescere. Supplem Antiquarii: *Anel*, γηρῶ, *Senescit*.

ANETA. Breviloq. *Aneta, avis quadam aquatica: Anetarius, masculus istius avis*. Aliud Gloss. *Aneta, avis aquatica. Aneta Ened*. Nostris *Anete*, Italis *Anitra*: Anas femina. Lex Salica tit.7.§.6. *Si quis anserem domesticum, aut Anetam furaverit*. Editio Heroldi habet *Anatam*, [Eccardi *Annatam*. Vetus formula apud Pithœum in Gloss.Leg.Salicæ: *Similiter & porcellos habens, & unam vaccam, & duas Anethas à cæteris separat, & dat illis quotidie abundanter*.] Lex Alaman. tit. 99.§.19. *Aneta, garrola, ciconia*. Monachus Sangall. lib. 2. de Reb.Caroli Magni c. 21. *Cum vero falconem suum de Aneta vellet extrahere*. *Eneta*, pro *Aneta*, in Capitulari de Villis cap.40. Vide Specul.Saxon.lib.3. art.51. §.1. & Albertum Stadensem pag.188.

ANETAPICH, *Accipiter qui anates mordet*, in Lege Bajwar.tit.20.cap.1.ubi Editio Heroldi cap.28. *Anetapuch*, præfert. Vide *Acceptor*.

¶ ANEVELLE, Saxonibus, Jus exspectativæ, seu paterni muneri succedendi, Gallice *Survivance*. Diploma Willhelmi Imp. Principibus Brandeburgicis exspectativam succedendi in Saxoniæ Ducatum largientis, apud Ludewig.to.2. Reliq.MSS.pag.247. *Nos itaque memorati Ducis grato & benigno concurrente aspectu, omnia bona sua...cum omni jure quod Anevelle dicitur..... confirmamus*. Et pag.248. *Supplicante siquidem nostre culmini dilecto Principe nostro Alberto Duce Saxoniæ, ut in omnibus bonis suis pheodalibus, quæ idem Dux à nobis & Imperio tenet, illud jus quod vulgariter dicitur Anevelle, illustribus viris Johanni & Ottoni Marchionibus Brandenburgensibus concedere dignaremus, &c.*

ANFELDTYHDE. Leges Adelstani Regis Angl. cap.19.apud Brompt.de Purgatione per aquam calidam: *Et si Anfeldtyhde sit, immergatur manus post lapidem, vel examen usque ad Wrisle*. Ubi loci emendat juxta Saxonicum Somnerus, *Et si anfeal tihle*, uti præfert Concilium Grateleanum ann.928.can.8.i. simplex accusatio fuerit. Accusationum enim erant apud Saxones duo genera, simplex scilicet & triplex. Simplicem vocarunt, cum reus adjunctis sibi duobus aliis interponeret juramentum: triplicem, quoties eum aliis quinque juraret una: nisi Presbyter foret, qui simplicem una, triplicem autem bina (ut vocant) manu absolvebant. Hæc idem Somnerus.

¶ ANFELL, f. pro Germanico *Anfall*, Aggressio, impetus, invasio. Litteræ Rudolphi Imp. pro Ordinibus Styriæ an.1277. apud Ludewig.to.4.pag.261. *In beneficiis autem molestiam, quæ Anfell vulgo vocatur, tamquam bonis & honestis consuetudinibus adversantem penitus amovemus*.

ANFIBOLUS. Vide *Amphimallus*.

¶ ANFOURS. Computus an.1265. apud D. *Brussel* Tract. de Usu Feud. tom. 1. pag. 552. *Pro* VIII. VII. IIII. *Anfours missis Domino Gaufrido de Sergnus per Templum in passagio S. Johannis, an.* LXII. III. IIII. *libras Turon*. Et pro V. *Anfours missis eidem Gaufrido in passagio S. Johannis, an.* LXIII. II. *libras*.

¶ ANFRACTA, Effractura. Gall. *Fracture*. Miracula S. Eparchii, tom. 1. Julii pag. 117. B. *Claudius faber nocte per Anfractam vitream, in basilicam introivit, argentum de ipso sepulcro furtim abstrahere voluit*.

¶ ANGÆ. Vide *Angra*.

¶ ANGAGIARE, Pignerari, pro pignore tradere, Gall. *Engager*. Locum vide in *Malneragium*.

¶ ANGANA, *Mulctralia* in Glossario ad calcem Operum Nicolai de Clemangis edit.1613. *Angana, mulctralia; M.Gol. forte à Græco* ἀγγεῖον, *vas conceptaculum. Dicitur ab angendo, id est, striagendo, quia cum portatur jugo....stringit humeros. Sic Pithæo in excerptis Anger est spatarius, qui angit, id est, striagit spatham*.

ANGARATHUNGI, [ANGARGATHINGI, Longobardis, Juxta qualitatem personæ.] Vide *Garathingi*.

ANGARGNACO, Bajwaris dicitur *equus deterior, qui in hoste utilis non est*, in Lege Bajwar.tit.13.cap.10. §.3. cujusmodi sunt equi *angariis* destinati: unde forte vocis origo.

¶ ANGARI, *Astandæ*, hodie *Chapars*, apud Persas, Cursores publici, unde Græcis ἄγγαροι. Etymon à Chaldaica vel Syriaca lingua deducit Heinsius, Bochartus ab Arabica; alii vero, quod probabilius est, à Persica. Persæ enim ejusmodi cursorum inventores sunt. Diodorus Sicul.lib.19. Xenoph.Cyropæd. lib. 8. Herodot.lib.8.c.98.

¶ 1. ANGARIA, ut habetur apud Paulum JC. vel *Angara* juxta Spelmannum, aliquando sumitur pro vere-

do-

dorum statione, in quam divertunt cursores publici, & ubi mutant equos, Græcis ἀγγαρεῖον.

2. ANGARIÆ, dicuntur jumentorum vel plaustrorum præstationes, & quidem per viam directam, ut *parangariæ* alioversum: in Lege 7. Cod. de Fabricensib. lib. 11. & in Lege 4. Cod. Theod. de Cursu publ. &c. quod pluribus docet Jacobus Gothofred. ad d. leg. 4. *Animalia in Angariam præstita*, in lege Wisigoth. lib. 5. tit. 5. §. 3. Lex Bajvvar. tit. 1. cap. 14. §. 4. *Angarias cum carro faciant. Carrarum Angariæ*, apud Marculfum lib. 1. form. c. [Concilium Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 248. *Nobiles & domini terræ permittant homines suos dies festos observare, & non compellant eos evectiones seu alias Angarias præstare.*

3. ANGARIÆ, præterea onera dicuntur, agris aut personis imposita. Gloss. Lat. Græc. *Angaria*, ἀγγαρεία. [illegible], [illegible]. Ugutio & Will. Brito in Vocab. MS. *Angaria dicitur compulsio, vel injusta coactio, ab ango, is.* [Tabularium S. Florentii: *Concessit eis aream ad furnum faciendum, in quo per Angariam coquet dimidia pars præsentis burgi.* Galli diceremus, *Un four banal*, in quo scilicet panem suum coquere tenentur burgi vel urbis incolæ. [Breviloq. *Angariæ sunt personalia servitia, quæ quis in persona sua implere cogitur, sive cum quis propriis sumptibus servit. Vel Angariæ, sunt opera possessionibus imposita, sive cum quis sumptibus servit alienis vel in re sua, vel in equo, vel in asino, vel hujusmodi. Indictiones, opera, vel Angariæ*, in Lege Wisigoth. lib. 12. tit. 1. §. 2. Ita Capitula Caroli Magni lib. 1. cap. 81. lib. 7. cap. 367. Capitul. Caroli Calvi tit. 23. cap. 14. Chartæ Alemannicæ Goldasti cap. 42. &c. Occurrit hac notione passim apud Scriptores, & in veteribus Tabulis. Hinc

4. ANGARIA, pro qualibet [coactione] vexatione, injuria, animi anxietate. [S. Bernardus Epist. 258. edit. 1690. col. 259. *Immolavi de sinu meo cari pignoris hostiam; & non in Angaria, fateor, sed in voluntate mea parui voluntati, quæ quos vult Angariat.*] Guntherus lib. 2. Ligurini:

Hujus ab antiquo Comitatum in finibus urbis,
Solus ab Angariis Italorum pene solutus,
Præsidio Ligurum Guido Bladratensis habebat.

Goffridus Vindoc. lib. 3. Epist. 38. *Melius vobis dicent Fratres nostri, qui Angarias portaverant.* Matth. Paris: *Legentibus innotescit, quot Angariis & injuriis nos miseros Anglos exagitat Curia Romana.* [Miracula B. Stanislai Canon. Regul. Maii tom. 1. pag. 872. C. *Eadem Agnes cum in magna Angaria fuit à quodam creditore pro debito centum florenorum, fecit votum ad sepulcrum pii P. Stanislai.*] Vide Gregor. Mag. lib. 1. Epist 59. 68. *Angarias mentis*, apud Burchardum de Casib. S. Galli cap. 13. [& Henricum Huntindonensem tom. 8. Spicil. Acher. pag. 185.]

ENGARIA, pro *Angaria*, occurrit apud Fulbertum Carnotensem Epist. 14. 110.

¶ 5. ANGARIÆ, Quatuor tempora, seu triduana illa jejunia, quæ singulis annis quater celebrantur. Cur ita dicta sint præclare docet Mabillonius pag. 79. Itiner. Germanici: Iisdem quatuor temporibus, inquit, subditi quique in Germania persolvunt census suos, quos *Angarios* vocant. Hinc Quatuor tempora vulgari nomine *Angariæ* appellantur. Hanc eamdem ob caussam stata quatuor tempora nundinarum vocarunt *Angarias*. De B. Andrea puero a Judæis trucidato in Actis SS. Julii tom. 3. pag. 465. *Quamvis enim fingalis Angariis, id est, statis temporibus nundinarum, quibus merces aut vecturæ ibant, aut redibant*, frequens, *hac esset transitus; hæ tamen & non aliæ Andreæ fuerunt fatales.* Hinc hi duo versus in Anecdotis Martenianis to. 4. col. 766. ad designanda Quatuor anni tempora:

Dat Crux, Lucia, Cineres, Carismata Dia,
Ut sit in Angaria quarta sequens feria.

¶ 6. ANGARIÆ, Equestris sella vel canis, quæ graviorum criminum rei in ignominiæ & dedecoris notam, ex veteri consuetudine seu etiam lege apud Germanos & Francos recepta, gestare cogebantur de Comitatu in proximum Comitatum. Nobiles canem, plebei sellam, humeris alias ferebant: postmodum Magnates majoris confusionis caussa sellam etiam portare compulsi sunt. Has infamiæ notas *Angarias* dixere, quod nonnisi magna vi & animi dolore deferrentur. Charta Frederici II. Imp. pro Ecclesia Tullensi inter Probationes Hist. Tull. pag. xxxiii. *Querimoniæ præfati Episcopi compatientes... præfatos malefactores ad præsentiam nostram commoveri fecimus, qui venientes juxta Varkiariam per milliare unum ab urbe Angarias ferentes, veniam postulantes, usque ad pedes Arnaldi Episcopi Tullensis qui nobiscum aderat, ipsas Angarias deposuerunt & x. libras argenti pro capitalibus ablatis Arnaldo Episcopo restituerunt.* Vide *Sella* 2. & *Canis*.

¶ ANGARIAGIA, pro *Angaria* 2. apud Rymerum to. 12. pag. 702. col. 2. *Vectigalia, pedagia, Angariagias, castamas, &c.*

ANGARIALES, qui *Angariis*, seu *corvatis*, obnoxii sunt. Bulla Sergii PP. apud Ughellum to. 1. pag. 707. *Massariis, tributariis atque Angarialibus. Angariales terræ*, in Charta Arnulphi Imp. apud eumdem Ughell. tom. 2. pag. 706. censui obnoxiæ.

ANGARIALIS, Tractoria ad cursum publicum, *pro animalibus, quæ in Angariam præstabantur*, uti habet Lex Wisigoth. loco laudato. Acta Concilii Arelatensis: *Quoniam Lucianum, Capitonem... & Nasutiam Episcopos.... dignitas ejus* (Constantini Imp.) *ad lares proprios venire præcepit, Angarialem bis cum annonaria competenti atque ad Arelatensem portum... dedimus. Angarialem copiam*, habere dicitur in leg. 4. Cod. Theod. de Cursu publ. cui facultas datur angariis seu cursu publico uti, quæ facultas per tractoriam conceditur.

1. ANGARIARE, Ἀγγαρεύειν, *Compellere, vel injuste regere*, Ugutioni. Glossæ Isidori: *Angario, cogo.* Hac notione utitur Interpres Matth. cap. 5. S. Augustinus Epist. 158. *Cum ab eorum hominum necessitatibus vaco, qui me sic Angariant, ut eos nullo modo liceat evitare, nec contemnere oporteat.* Auctor libri de Disciplina scholarium, qui falsò Boëthio adscribitur, cap. 6. *Expeditis his, quæ ad scholaris eruditionem digesta sunt, dilucidandi moderatione observata, nec Angariare lectorem sermonis brevitate curamus, nec dilectione confundere.* Petrus Chrysolog. serm. 38. *Angariare hominem suis actibus occupatum.* Paulus Warnefrid. lib. 3. de Gestis Langob. c. 6. *Nemo aliquem injuste Angariabat, nemo vexabat.* Vita S. Fursei Confess. n. 16. *Et ad eum inquirendum tres sibi sagaces viros Angariavit.* Ingulphus p. 895. *Clericos Pegelandenses Angariabant & perangariabant.* Forte scripsit *parangariabant*, spectavitq; *Parangarios*, de quibus suo loco: utitur præterea Thwroczius in Petro Rege Hungar. c. 35. & in Maria, in Præfat. [Retinendum *perangariabant* in citato Ingulphi loco, neque corrigendum *parangariabant*, ut suspicatus est D. Cangius; vox enim *perangaris* non minus in usu fuit, quam vox *parangoris*: cujus ne unum quidem exemplum refertur *suo loco*, ad quem hic remittit Vir Cl. sed nos ibi, Deo dante, *perangariarum* exempla referemus.]

2. ANGARIARE, Deferre, carro vel equo vehere [ex debitæ præstationis servitio.] Charta Grodegangi Episcopi Metensis ann. 765. apud Meurissium pag. 168. *Debent... avenam de silva, quæ ad villam Isin aspertinet, ad Paternivillam Angariare.* Infra: *Debent fœnum secare, & in horreum ducere, torculare verrere*

& aqua-

& aquare, Angariam usque ad flumen Sara, aut pro redemptione 10. *denarios.*

ANGARIARIUS, Angariis & operis obnoxius. Lexicon Gr. Reg. Cod. 930. ἀγγαρος, ἐργάτης, ὑποτελής, Vetus Gloss. *Angariarius, qui agrum locat, ut Angariam accipiat.* In MS. scriptum est *Angarianus*. Hinc emendandæ Glossæ Isidori, in quibus perperam editum *Angaria avianus*, pro *angarianus*, vel *angariarius*. Hac notione vocem hanc usurpant Constitutiones Siculæ lib. 2. tit. 32. lib. 3. tit. 20. 39. *Angararii & Extaliati*, in Charta Guillelmi Regis Siciliæ ann. 1179. apud Ughellum tom. 7. pag. 704. in alia ann. 1292. pag. 714. 715. *Angareni & Angarari* dicuntur; quos diversos fuisse ob *extaliatis*, docet. Ubi Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 63. *Et tuit li home de la citè feront tos jors mais Engaraire, cest assaver qu'il laboureront continuellement, &c.* Cap. 188. *Qui soit de vile condition, vilain, ne Engaraire.*

ANGARIUM, definitur *Equicinium, & officina, ubi equi sufferrantur*, in Wichbild Magdeburg. art. 125. Breviloq. *Angarium est locus, ubi sufferrantur equi, ab angulo, vel augusto, vel ango, is. unde*

Faber in Angario auxectit babata gumphs.

Belgis nostris *Angar*, est locus, seu ædificium quodpiam desuper tectum, cætera pervium, cujusmodi sunt equicinia, in vicis & plateis: sic autem appellatum videtur, quod in ejusmodi ædificiis asservarentur equi angariales, & ad cursus publicos destinati.

ANGARIUS, Ugutioni, Joanni de Janua, & Willelmo Britoni, *Pedellus, compulsor injustus, ex actor.* Vide *Inbibitor*.

ANGARII, in Constit. Neapolit. tit. 47. iidem qui *Angariarii*. Ranfridus J.C. qui scribebat anno 1215. ut ipsemet testatur: *Angarii sunt, qui servisium faciunt propriis expensis, puta tot operas in septimana: & sic vulgariter dicuntur in multis partibus Angarii. Et tales villani, qui de personis faciunt operas, vocantur vulgariter Angarii.*

ANGARIZARE, *Compellere, injuste exigere, vel Angariam facere*. Will. Brito in Vocabular. Eddius Stephan. in Vita S. Wilfridi cap. 7. *Dona mihi maxima promittentes, si te subterfugientem Episcopum Angarizarem, & ad sedem Apostolicam tendentem retinerem.*

ANGARIZATOR, in Vita S. Castrensis Episc. cap. 2. Tortor.

¶ ANGE, *Nomen mantium cum coronis*. Papias MS. Vide *Angræ*.

¶ ANGLICA CARRUCA. Vide *Carruca*, Vehiculum.

ANGELICA VESTIS, Habitus Monachicus. Florentius Wigorniensis de Gregorio VII. PP. *Qua finem vitæ sua aspiciebat, & tacito induebat se Angelicam Vestem, &c.* Willelmus Abbas Metensis Epist. 5. *Multi etenim sales, sub Angelico Habitu delitescunt, quorum sic misera est conversatio, tantaque vitæ perversitas, &c.* Anonymus in Vita sancti Pauli Virdunensis num. 5. *Votis itaque omnium, cum benedictione Patris Monasterii, Angelicum Schema induitur.* ἀγγελικὸν σχῆμα, in Euchologio Græcorum pag. 499. & in Vita S. Nili junior. pag. 112. τὸ ἀγγελικὸν τῶν μοναχῶν σχῆμα, in Martyrio Bacchi junioris pa. 86. 119. Passim Scriptores Græci. Hinc ἀγγελικὴ τάξις, in eadem Vita S. Nili junioris, Ordo ad habitum angelicum induendum. Monachorum autem habitus, *Angelicus* appellatur, quod & ii dicantur *Angeli* à SS. Patribus, eorumque vita *Angelica*. Et quod *vivant Angelice, & sint in carne sine carne*, ut loquitur S. Hieronymus Epist. 7. Carmen de Laude vitæ monasticæ:

Comparo gyranti solenniter omnia cælo:
Injuper Angelicis comparo Spiritibus,
Qui semper SANCTUS triplicata voce resultant:
In terris Monachi quod modulantur idem.

S. Eucherius de Laude eremi, sub finem, de Monachis Lerinensibus: *Incessu modesti, obedientia citi, occursu taciti, vultu sereni, prorsus ipsa protinus contemplatione Angelicæ quietis agmen ostendunt.* S. Eulogius in Epist. ad Willesindum Episcopum Pampilon. *Quid referre de Sanctorum virtutibus lingua potest mortalis, qui in terris positi Angelica vivunt, & qui licet inter homines conversentur, propositum vero gerunt cæleste.* Sanctimonialium *Angelicum ordinem* vocat Concilium Forojuliense an. 791. can. 12. S. Antiochus in Epist. ad Eustachium; Τῶν δὲ μέσον λέγω ὅτι εἰ ἀλλὰς ἐκεῖ ἐν ἀνθρώποις δεῖ... Idem Homilia 14. ... Hinc Monachorum *Cælestis vita* dicitur S. Hieronymo Epist. 41. & in Vita S. Pauli Eremitæ. Adde Homil. 105. Charta Friderici Ducis Bohemiæ an. 1186. apud Bohuslaum Balbinum in Hist. Bohemiæ pag. 217. *Ego Fridericus cupiens assiduis in precaminibus in futuro connumerari ejusdem loci fratribus, qui die nocteque à laude Dei nec momento cessantes, sanctis æquales esse probantur Angelis, &c.* Vide Georg. Pachymerem lib. 11. cap. 22. & quæ ad Euchologium adnotavit vir doctissimus Goarus pag. 517, nos etiam ad Alexiadem de ea re egimus.

Angelicum vero *habitum* sumere dicebantur morituri Laici, qui priusquam vita excederent, Monachicis indumentis indui postulabant, ut orationum Monachorum essent participes; eorumque ad id nomina in Calendario, seu Necrologio, scriberentur, ut annotat S. Anselmus lib. 2. Epist. 21. Cujus moris exempla proferunt præter Græcos Scriptores seu Byzantinos, Luitprandus lib. 3. cap. 5. Leo Ost. lib. 1. cap. 44. lib. 2. cap. 91. lib. 3. cap. 38. (al. 40.) Petr. Diac. lib. 4. cap. 72. Aimoin. de Mirac. S. Benedicti lib. 4. cap. 3. Ordericus Vitalis, pag. 594. 627. 716. 787. 788. Cæsarius lib. 2. Miracul. cap. 16. lib. 7. cap. 8. lib. 12. cap. 2. lib. 22. ca. 15. Fragmentum Hist. Andegav. cap. 5. tom. 10. Spicileg. Gesta Dominor. Ambasiensium cap. 4. o. 8. Historio Monasterii S. Nicolai Andegav. p. 3. 32. Heremannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis, &c. Vide *Monachus ad succurrendum*.

ANGELICI, Hæretici, qui Angelos ut Deos colebant: de his Epiphanius & Augustinus lib. de Hæresibus.

¶ ANGELOTTI, Monetæ species. Hist. Monast. S. Laurentii Leodiensis apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 1160. *Ipse siquidem Abbas obtulerat domino nostro centum Angelottos aureos.* Vide in *Moneta* sub Henrico VI. Angliæ Rege.

ANGELUS, Legatus, Nuntius, &c. Græc. ἄγγελος. Gloss. MS. Regium: *Angelus, nuntius, gaudium.* Martianus Capella lib. 2. de Genio: *Et quoniam cogitationum arcana superæ annuntiat potestati, etiam Angelus poterit nuncupari.* Ekkehardus junior de Casib. S. Galli cap. ult. *Angelus Imperii.*

ANGELUS, Vexillum præcipuum apud Impp. Occidentales, quod S. Michaelis effigie insigniretur. Witikindus lib. 1. de Gest. Saxon. *Imperatorum inprimis medius, & ultimus versantem videntes, coramque eo Angelum, (hoc enim vocabulo effigieque signum maximum erat insignitum) acceperunt fiduciam magnamque constantiam.* Lib. 3. *In quinta (acie) quæ erat maxima, & dicebatur Regia, ipse Princeps vallatus lectis ex multis militum millibus, alacrique juventute, coramque eo Angelus, penes quem victoria, denso agmine circumseptus, &c.* Eadem habet Conradus Urspergensis pag. mihi 222. Apud Græcos Imperatores sequioris ævi, inter varia, quibus in cæremoniis Palatiis & Ecclesiasticis utebantur, vexilla, primum etiam fuit, quod τὸ Ἀρχιστράτηγον, seu S. Michaelis, appel-

la-

labant, ut auctor est Codinus de Offic. cap. 6.

ANGELUS, Titulus, quo summi Pontifices, aliique Episcopi compellari solebant. Justinianus Comes, postea Imperator, in Epistola ad Hormisdam PP. *Comperimus....ad Angelum vestrum hinc discedentes iter arripuisse*. Infra: *Quamobrem etiam & à viris reverendissimis Episcopis.,.. ab Apostolatu vestro ad nos Angelus vester destinare dignetur*. Relatio Archimandritarum Syriæ ad eumdem Hormisdam post.22. Epistolam ejusdem Pontificis: *Quoniam Deus & doctorem, & medicum animarum constituit vos & vestrum Angelum, &c.* Ita in Synodo adversus Tragœdias Irenæi cap.173.302. Libellus Porphyrionis, Diaconi Alexandrini ad Leonem I. PP. in Concilio Calchedonensi Act. 3. ἀξιώσει τῆς ὑμετέρας ἀγγελικῆς [illegible] κατηξιώθημεν. *Angelica sedes vestra*, in Epistola Episcoporum Dardaniæ ad Gelasium PP. Hinc *Coangelici* dicuntur summi Pontifices. Anastasius Biblioth. in Præfat. ad Synodum VII. *Domino Coangelico Joanni Pontifici summo & universali Papæ, &c.* Idem in Vitis PP. pag. 216. & alibi non semel hocce epitheto donat summos Pontifices. Concilium Romanum anno 853. dicitur actum *anno 1. Pontificatus sanctissimi ac Coangelici & universalis quarti Papæ Leonis septimo*: ut Concilium aliud Romanum an. 877. *à Domino & Coangelico Papa*. Adde Annales Francor. Bertinianos ann. 868.

Sed id etiam epitheti datur interdum ipsis Episcopis. Vetus Charta apud Rubeum lib. 5. Histor. Ravennat. *Dum resideret ibidem Honestus Coangelicus Archiepiscopus S. Ravennatis Ecclesiæ, &c.* Adde pag. 257. Apud Lambecium lib. 5. de Cæsarea Bibliotheca pag. 124. ἰσάγγελος epitheton tribuitur Joanni Tranensi in Apulia Episcopo: quomodo apud Palladium in Historia Lausiaca cap. 43. Theodisius M. ὁ ἰσάγγελος [illegible] dicitur. Extat Anastasii Sinaitæ Patr. Antioch. ἀπόδειξις, ὅτι μέγα καὶ ἀγγελικὸν τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. His porro titulis insigniuntur summi Pontifices & Episcopi, quia in Apocalypsi Sacerdotes *Angeli* appellantur, & per *Angelos* intelliguntur: &, ut ait S. Remigius Remensis Episcopus in Epistola ad Falconem Tungrensem, *sub vocabulo Angeli traditur actionis forma Pontificiæ*. Isidorus Hispalensis in Epist. ad Masseonum Episc. *In Angelo Ecclesiæ Præpositum utique, id est, Sacerdotem ostendit. ... Joannes Evangel. &c.* Joannes VIII. PP. Epist. 292. *Sacra Scriptura Sacerdotes Domini aliquando Deos, aliquando Angelos nominat*. In VIII. Synodo can. 11. Episcopi dicuntur ferre τὸν τῶν ἁγίων καὶ ἱερατικῶν [illegible]. Denique Riculfus Suessionensis Episcopus in Constitut. ann. 889. ad Presbyteros: *Ad vos enim plebium pertinet cura & sollicitudo, & in vobis pendet earum salus, utilitas, atque animarum profectus. Scriptum namque est de vobis*: (Malach. 2.) *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore ejus* [requirent], *quia Angelus Domini exercituum est. Angelus namque Latino eloquio nuntius dicitur: & vos quidem Angelorum ministerium expletis, quando vestras plebes instruitis atque docetis*.

¶ ANGELUS, Sic vulgo appellatur Salutatio Angelica quæ matutina luce, meridiana & serotina ad campanæ pulsum recitatur. Hujus institutionem, quæ primum ad pulsationem *ignitegii* cœpit, S. Bonaventuræ acceptam referunt nonnulli; alii vero, quod verisimilius est, Joanni XXII. PP. Concilium Senonense an. 1347. cap. 13. *Præcipimus, quod observetur inviolabiliter ordinatio facta per S. M. Joannem PP. XXII. de dicendo ter Ave Maria tempore seu hora ignitegii*. Statuta D. Simonis Episc. Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 962. *Præcipimus, ut ipsi faciant hora consueta pulsari campanas in Ecclesiis suis ad ignitegium, Gallice Couvrefeu, & præcipiant parochianis ad pulsationem hujusmodi dicere genibus flexis verbum salutationis ab Angelo gloriosæ Virgini Mariæ Ave Maria: & ex hoc lucrantur decem dies indulgentiæ*. Verum ubi crevit pia hujusmodi institutio, auctæ pariter & indulgentiæ. Synodus Biterr. an. 1369. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 660. *Item, simili modo ordinatur quod de cetero in aurora diei pulsetur tribus ictibus cum batallo majoris campanæ, & quilibet audiens, cujusque status fuerit, dicat ter Pater noster & Ave Maria, & cuilibet dicenti, de Omnipotentis Dei auctoritate & nobis attributa, damus & concedimus XX. dies indulgentiæ in remissionem peccaminum*. His tandem ex auctoritate summi Pontificis CCC. indulgentiarum dies accesserunt, cum à Ludovico XI. an. 1472. ut ter in die *Angelus* diceretur, præceptum fuisset, quod hactenus pie & religiose est observatum.

ANGELUS, Nummus aureus Francicus. Vetus Regestum: *7. Febr. 1340. fiebant Angeli fini, ponderis 33. & 2. tert. 23. Aug. 1341. Angeli ponderis 38. & 1. tert.* Vide infra v. *Moneta*.

Angelorum ignota nomina fingi vel nominari vetat Concil. Laodic. can. 35. Sola enim *Michaelis*, *Gabrielis* & *Raphaelis* agnoscit Ecclesia. Capitulum Aquisgran. ann. 789. can. 16. lib. 1. Capit. c. 16. Synodus Romana sub Zacharia PP. Quibus interdum *Uriel* adjungitur. Vide Rhenanum lib. 3. Rer. German. pag. 149. Altaserram ad Ferrandum Diac. pag. 124. Stephan. Baluzium ad lib. 1. Capitul. cap. 16. &c.

¶ ANGENS, Anxius. Translatio S. Athanasii Episcopi Neapol. apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 1074. *Intra paucos dies desideratum lumen restituit puero, & patri Angenti reddidit consolationem*.

ANGER, pro *Armiger*. Gloss. Isid. *Anger, spatharius, qui angit, i. stringit spatham*. Joan. de Janua: *Anger, spatarius, ab ango, eo quod angenter, i. stricte spatam teneat. Vel hic Anger, i. cruciator. Vel Anger, genus serpentis, quod angulose & tortuose incedat; unde versus*:

Anger angit gladios, serpens est, & cruciator.

¶ ANGHIO, Anthrax, bubo, Gall. *Charbon*, *Bubon*. Miracula S. Humilianæ to. 4. Maii p. 406. *Juvenis quidam .... patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur Anghio, physice dicitur Bubo, tam periculosam quod oculis humanis aspicientibus apparebat nimis horribilis, & erat inflatum femur*. Vide *Anguen*.

ANGIA, Isidoro in Gloss. *Ferrum buculæ scuti*. Papiæ: *Ferrum intra buculam scuti*. [Grævius pro *Angia*, censet scribendum *Ancile*: quod vide.]

ANGILDUM, Simplex *gildum*, aut *Weregildum*: seu simplex valor hominis vel rei alicujus: compensatio pro simplice rei vel hominis æstimatione: ex Saxonico an, una, & gild, solutio, pretium, compensatio ut *twigildum*, compensatio duplex: *trigildum*, compensatio triplex, &c. Leges Inæ Regis c. 24. apud Bromptonum: *Si tuus Generat, id est, colonus, vel villanus furatus fuerit, & amittas eum, si habeas plegium, admoneas eum de Angildo: si tu non habeas, redde tu Angildum, & non sit ei in aliquo remissius*. Adde leges Alvredi cap. 7. 11. Vide *Gildum*.

¶ ANGILLA, *Serpentina, ab angue*. Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis.

ANGINA, *Taberna*, in Glossis Arabico-Latinis an *Tubera*? nam *Angina*, *tubera porcorum* vocantur.

ANGISTRUM, Hamus, Ugutioni: ex Græc. ἄγκιστρον. Est etiam instrumentum chirurgorum, apud Isidorum lib. 4. cap. 11. apud quem *ancistrum* restituit Vossius.

¶ ANGITUDO, *Anxietas ab ango, vel angulis, quia in diversa se torquet*. Papias in MS. Bituric.

¶ ANGLA. γύης, [illegible], Mensa triangularis, in Supplemento Antiquarii.

¶ ANGLARE, *Aurire*. Gloss. Bituric. Forte *Angliare*, ab *Autlia*, *Haurire*.

ANGLESCHERIA, [Nativitas Anglica.] Vide *Englescheria*.

ANGLIATA, *Angulus*. Testamentum Sisnandi Comitis Conimbricensis apud Brandaon. to. 5. Monarchiæ Lusitanæ p. 276. *Et in illa Angliata sub Castella S. Eulaliæ duas villas ad integrum*.

ANGLICUM Opus. Liber anniversariorum Basilicæ Vaticanæ apud Joan. Rubeum in Vita Bonifacii VIII. PP. pag. 345. *Quinque aurifrigia, quorum tria sunt de opere Cypreusi, & unum est de Opere Anglicana, & unum est ad Smaltos, &c.* Leo Ost. l. 2. c. 33. (al. 34.) *Loculus ille mirificus .... argenta & auro gemmisque, Anglico Opere subtiliter ac pulcherrime decoratus*. Ubi quidam perperam restituunt *anaglifo*. De Anglorum porro in artibus solertia, sic Gesta Guillelmi Ducis Normann. & Regis Anglic. pag. 211, *Anglicæ nationis feminæ multum acu & auri textura, egregie viri in omni valent artificia*.

¶ ANGLICUS, Anglicæ monetæ species in Vita S. Donatiani Episcopi: *Filum argentum duos Anglicos valentem, pro munere tibi apportabit*.

¶ ANGLOBES, [illegible], *Placenta*. Supplem. Antiquarii.

¶ ANGLUM, *Anglus*, pro *Angulus*, Gall. *Angle*, *Com. Angulus terræ* apud nostrates, *Coin de terre*, *Moreeau de terre*. Chartularium SS. Trinit. Cadom. ex Bibliotheca D. Abbatis *de Rothelin*, fol. 43. v. *Symon in tempore Henrici Regis senis tenuit viij. acras .... & sibi unum Anglum de defenso præoccupatur & clausum extra defensum*.

¶ ANGOISSOLI, Publicorum usurariorum societas, damnata Edicto Johannis I. Regis Franc. an. 1353. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 523.

ANGONES, dicuntur, lingua Francica, tela seu hastæ, quibus Franci utebantur. Sic vero describuntur ab Agathia lib. 1. *Brevia*, inquit, *tela quæ ipsi Angones vocant: cujus pars major ferro obducta est, ita ut ex ligno aliquid præter membrum vix extet: in superiori ferro tanquam hami utrimque sunt, & deorsum vergunt*. Similia ex Agathia habent Eustathius, auctor Etymologici & Suidas. Ex qua *Angonum* descriptione, Lipsii in Poliocreticis sententia quibusdam arridet, qui nostras securiculas describi censuit: quas vocabulis haud abludentibus, Belgæ *Hacken*, nos Galli *Hacbes* appellamus. *Aicbau*, & *Acbon* etiamnum securiculas vocant Arveroi, vocibus ab *ango* vel *aggo*, deductis, existimat vir doctus. *Angonum* meminit etiam Pachymeres lib. 12. c. 30. [illegible]

¶ ANGOVINI, pro *Andegavensis Moneta*. Charta Roberti de Osburvilla ex Archivo Monasterii B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *Concessi & donavi in perpetuum eleemosinam Deo & Ecclesiæ S. M. Becci & Monachis ibidem Deo famulantibus ..... 17. libras* Angovinorum, *&c.*

¶ ANGRÆ, *Intervalla arborum, vel convalles*. Gloss. Isid. In Pithœanis, *Anga*. Festus habet: *Antrat, Convalles vel arborum intervalla*. Papias: *Anchræ, &c.* Vide *Anchra*. Haud scio an non idem significet *Angre* apud Murat. tom. 2. pag. 257. col. 2. A. in Capitulari Sicardi Principis Beneventi, ubi sic legitur: XXXVIII. *de Angre*. XXXIX. *de Stabi*. XL. *de ponte lapideo & plagia*. XLI. *de fluvio din concello, &c.*

¶ ANGRIP, Legitur apud Spelmannum pro *Anagriph*: quod vide.

ANGROMAGUS. Vide *Anchiromacus*.

¶ ANGUEN, Anthrax, pestilens *inguinis* bubo, Gall. *Charbon*, *Bubon*. Acta SS. April. tom. 2. pag. 954. *Dum de mense Octobris proxime præterita ex maxima febre & duobus Anguinibus in corpore ipsius, ex epidemia tunc concurrente in extremis laboraret, &c.*

ANGUILLA. Glossæ Isidori: *Anguilla, est qua coercentur in scholis pueri, quæ vulgo scutica dicitur*, Gloss. Ælfrici: *Anguilla, vel scutica*, ydipa.

¶ ANGUILLARUM Positio, Jus ponendi in flumine quidquid ad capiendas *anguillas* necessarium est. Charta Eustachii Flandriæ Camerarii an. 1224. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 681. *Inde est quod ego in parochia de Westende Anguillarum Positionem in Isara extra Slusam jacentem, & ad aquæ ductum mei officii pertinentem, dictæ Ecclesiæ S. Petri de Oudenburg in eleemosynam contuli*. Ibidem in Charta alterius Eustachii an. 1261. *Noverit universitas vestra, quod cum controversia orta esset inter me ex una parte, & Ecclesiam S. Petri ejus loci ex altera, super positionibus Anguillarum sitis sive jacentibus in officio meo de Sclipis, quas dicta Ecclesia dicebat nobilem virum Eustachium quondam Camerarium Flandriæ patruum meum ipsi Ecclesiæ in eleemosynam contulisse ..... Qua inspecto ego recognovi coram dicta Camite & recognosco me nihil juris habere in præfatis Positionibus Anguillarum*.

ANGUILLARIS, Anguillarium, Locus fluminis, ubi capiuntur *anguillæ*: vel ut habet Ugutio, *locus ubi anguillæ habitant*. Charta Rohonis Episcopi Inculismensis in Tabul. Abbatiæ S. Amantii. *Silvis, pratis, aquis, farinariis, Anguillariis*. Alibi in eod. Tabul. *Sed & ad Anguillarem faciendum, & ad molendinos construendos dederunt boscum, &c.* Observat porro Wendelinus in Lege Salica, & aliis ejusmodi, non aliorum piscium fieri mentionem, quam *Anguillarum*, & quidem fluviatilium, non item lacustrium: unde conjicit eas Leges non alibi latas quam circa prata Brabantiæ versus Hercam, ubi inexhausta fere anguillarum piscatio.

¶ ANGUILLARIUM, Præstatio anguillarum domino debitarum. Tabularium S. Petri de Cella-Fruini Engolismensis: *Dederunt omne Anguillarium, scilicet quartam partem Anguillarum, &c.*

¶ ANGUINA, Funis, Gall. *Cable*. Hist. Norman. Scriptores apud Andr. Duchesnium p. 40. col. 2. ex Abbone de Obsidione Lutetiæ à Normannis: *Anguinisque trahebantur ripas secus* (cimbæ) *ipsæ*. Ubi in margine: *Anguinis, funibus*.

¶ ANGUIROMAGUS. Vide *Anchiromagus*.

¶ ANGUIS, Draconis effigies in vexillis delineata. Vide *Draco* 1.

¶ ANGULA Terræ, pro *Angulus terræ*, Gall. *Coin, portion de terre*. *Madox* Formulare Anglicanum pag. 197. *Hac præsenti carta mea confirmavi Raudulfo de la Lane illam Angulam terræ meæ qua jacet ex parte Occidentali aquæ de Waltecumbe, decurrentis in villam de Wella, illam Angulam scilicet quæ est juxta magnam viam, &c.*

ANGULA; *Anguillæ*, in Glossis Arabico Lat.

ANGULARIS, Colatorium, quod vulgo *Chausse* vocamus, quia in angularem formam desinit. Apitius l. 7. c. 4. *Suffundes liquamen, fricabis, in Angularem refundes simul cum offellis, &c.* Utitur etiam alio loco. Occurrit quoque semel ac iterum in Tabulario S. Eparchii Inculismensis fol. 63.

1. ANGULOSUS, πολυγώνιος, in Gloss. Græc. Lat.

¶ 2. ANGULOSUS, Subdolus, tortuosi ingenii, vafer, Gall. *Fourbe*, *Trompeur*. Chron. Andrense to. 9. Spicil. Acher. pa. 593. *Quare Angulosus Rex Anglorum Johannes exire de regno sua jubet totum conventum*

Ec-

Ecclesia Christi Cantuariæ. Sunt qui ab *Angula*, id ast, *Anguilla* factum putent *Angulosum*; quia versipellis in anguillæ modum ad omnia sese flectit, ut elabatur, unde hæc nostris loquendi formula: *Il s'èchappe comme une anguille*. Sed & ab *Angalo* oriri potast. *Angulosus* Plinio idem est qui *Multangulus*: ubi autem anguli multi, quod quæritur, ut in versipelle, vix invenitur.

¶ ANGUL SAXNUS, Anglo-Saxo. In duabus Chart. an.946. apud H. Wauleium de antiqua Litterat. Septentr. p. 302. *Post obitum Eadmundi Regis qui regimine regnorum Angulsaxna & Northymbra paganorum Brettonumque...gubernabat*. Item *An.D.Incarn.946.& s. temporalis cicli laterculo quo sceptra diadematum Angulsaxna cum Northymbris, &c.*

¶ ANGURIA, Spelmanno idem est cum *Angaria*. quod vide.

¶ ANGURIUS, Sarracenice *Bathich*, Pepo, Gall. *Melon*. Parvum Vocabularium Latino-Sarracenicum ad calcem Itinerarii Hierosol. auctore Bernhardo *de Breydenbach* pag.250.

Pomum,	*Doffaba.*
Pirum,	*Engaffa.*
Ficus,	*Hyne.*
Angurii,	*Bathich.*
Pulmentam,	*Tabich.*
Ovum,	*Beyde.*

ANGUSTIARI, pro *Angi*; angore, mœstitia affici. Hildegardis in Vita S. Roberti Confessoris: *Mater præ timore Angustiata & gravata*. Occurrit non semel.

ANGUSTIOSE, Difficulter, cum angore, apud Matth. Paris.

¶ ANGUSTICUS, Angustus. Translatio S. Benedicti in Galliam ante annos nongentos exarata, to. 4. Analect. Mabill. p. 452. *Quando vero in via silvatica & Angustica itinera ambularet, nec arborum offendicula, nec difficultas viarum obstaculum eis vel impedimentum esset itineris, &c.*

¶ ANGUSTIOSUS, Molestus. Vita Lidwinæ to. 2. Aprilis p.353.D. *Concurrebant matronæ devotæ ut relevarent mæstitiam spiritus ejus; sed onerosus erat omnis consolator, Angustiosus erat omnis sermo creaturæ.*

ANGUSTIPORTUM. Gloss.Græc.Lat. στενωπὸς, *Angustiportum, Angustus, Angiportus, Angulus.*

ANGUTIO, Aviculæ species, Petro de Crescentiis l.10. de Agricult.c.7.

ANHELA, Halitus, anhelitus, Gall. *Haleine*. Vita Aidani Episcopi Fernensis in Hibernia c.4. n. 26. *Viditque unam (bestiam) magnam & fortiorem cæteris... aperto ore, quæ erat parata se devorare; cujus Anhela Regem ad se traxit, & pene devoravit.*

¶ ANHELABUNDUS, Anhelans. *Cursuque rapidissimo properans, Anhelabundus illuc pervenit*, to.3. Concil. Hispan. p.646. col.1.

¶ ANHELERIUS, Annulorum faber. Gall. *Faiseur d'aneaux*. In MS. cod. Confraternitatis B. Mariæ Deauratæ Tholos. inter sodalium nomina recensentur *P. Anhelerius, J. Pelliparius. A. Brodiator, &c.*

ANHELITUS. Gregorius Turon. lib.3. Hist. c.28. & Gesta Regum Francorum cap.25. *Sed neque Anhelitus venti in illo loco senserunt*. Phrasis nostris familiaris: *Ils n'ont pas senti en ce lieu-là une haleine de vent.*

¶ ANHELIZARE, Anhelare, Spirare, Gall. *Respirer*. Processus de S. Petro de Luxemburgo, Julii to. 1. p.569. *Febribus & aliis multis infirmitatibus valde gravatus, hora quasi Completorii expiravit; & mortuus ab illa hora, nec Anhelizans nec aspirans neque pulsum habens, stetit usque ad horam subsequentiam Matutinarum.*

ANHLETA. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 1. de Britannia:

Anglicus extruso colit hanc Anhleta Britanno.

Ubi Editor, an *Athleta*? Videtur vox Anglosaxonica: forte *anhlota*, tributarius, à voce de qua mox.

ANHLOT, ANLOT, ANLOTE. Leges Willelmi Nothi c. 54. *Omnis Francigena qui tempore Edwardi propinqui nostri, fuit in Anglia particeps consuetudinum Anglorum, quod ipsi dicunt Anhlote & Anscote, persolvat secundum legem Anglorum*. Lambardi Editio legit *Aneblot, & an Scote*, & in margine, vulgo *Scot & Lot*. Sensus est, ut unusquisque pro more patriæ sortem & partem suam persolvat. *Hlot* enim sors est, *Scot* pars, seu vectigal: *an* vero articuli vice præponitur, ut apud Gallos, *un*.

¶ 1. ANI, Unus, veteribus Francis. Vide *Chunna*.

¶ 2. ANI, *Circuli*. Papias MS. Ecclesiæ Bituric.

¶ ANIADOI, *est futurus paradisus, ver æternum*, Rocho *le Baillif* in Dictionariolo Spagyrico.

¶ ANIADUS, Eidem *est rerum efficacia, spiritualis homo, cæleste & glorificatum corpus ex Christo habens.*

¶ ANIE, *Interpretatur quasi Ananonia, id est recognitio, vel quasi anna, id est, libertas*. Papias MS. Ibidem. *Anima dicta quasi ... Anie, id est, Ananonia quod Græce recognitio dicitur .... vel quasi Ania, id est vacua.*

¶ ANILAF, apud veteres Francos, Undecim. Locum vide in *Chunna* sub finem.

¶ ANILASINA, Aliena serva, ut exponit Eccardus ad Leg. Salic. tit.29. n.1.

ANILIA, *Amentia, fatuitas*, in Glossis Isidori. Malim *Anitia*, vel *Anitas*, ut sit anuum delirium. Vide *Anitus*. [Nihil hic erat corrigendum. *Anilia, æ*. ducitur ab *Anilis* adjectivo: quo usi sunt Tullius 1. Tusc.39. *Aniles ineptiæ*; Apostolus & Quintil. *Aniles fabulæ*. Deinde Papias eadem habet, quæ Isidorus: *Anile*, inquit, *vanum*. *Anialis ætas, senectus feminæ. Anilia, amentia, fatuitas*.] Hinc

¶ ANILITARE, apud Apuleium de mundo, ubi terra dicitur nec occasibus fatigari, nec sæculis *Anilitari*, id ast senescere, vel senectute desipere.

1. ANIMA, Homo, nostris etiam *Ame*. Hist. S. Clementis I. PP. *Ita ut in die illa quingentæ Animæ & eo amplius baptizati in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, perfecti in fide Christi abscederent*. Passio S. Sebastiani: *Omnis familia quæ erat in domo Nicostrati Animæ 33. promiscui sexus & ætatis, &c.* S. Audoenus in Vita S. Eligii lib.2. c.40. *Tanta fuit copia decimæ, ut decima accolarum pars centum Animæ ad partem B. Eligii sorte devenirent*. Gregorius Turon. l.8. c.30. *Animas in captivitatem subdentes*. Ordericus Vitalis l.2. *In nave 276. Animæ fuerunt*. Adde Translationem S. Sandaletii n.9. Theophanes an.18. Mauricii; ἐγὼ δὲ τὰς αἰχμαλώτους ἀπέλυσα αὐτῷ κατὰ ψυχὴν νόμισμα ἐν τοῦ ... παρ' αὐτῷ, i. in singula capita. *Capitatio Animarum*, in leg.6. Cod. Th. de Conlat. donat. est ea quæ pro servis, adscriptis censiti prædiorum præstatur, quæ ψυχικὴ συντέλεια dicitur in Constit. Gr. Anastasii leg. ult. Cod. de Annona & trib. *Humana capitatio*, aad. leg.6. Vide Genes. c.46. &c.

2. ANIMA, pro *Vita*. Regestum Petri Diac. Casin. n.409. *Contra Animam nostram cogitaverunt & consiliaverunt*. *In Animam alicujus insidiari*, in Edicto Rotharis Regis Longob. tit.75. §.1. *Contra Animam aut sanguinem patris insidiari*, tit.61. §.2. *Animæ periculum incurrere*, tit.86. §.2. in Leg. Longob. lib.1. tit.17. §. 2. & alibi non semel. *In Animam alterius conjurare*, apud Willelmum Neubrig. lib.5. ca.20. Vide Petrum Fabrum lib.3. Semestr. cap.4. pag.63.

Pro Anima judica re feudum, pro animæ redemptione aliquid Ecclesiis concedere, in Constitut. Friderici I.Imp apud Radevicum lib.4.cap 7.

In Animam alterius jurare. Vide *Jurare*.

¶ ANIMA SATURNI vel ALTHEA, Rocho *le Baillif* in Diction.Spagyrico, *est suavissima plumbi dulcede, quæ per acetum extrahitur*.

¶ ANIMÆ, Dies commemorationis defunctorum secunda Novembris, Gall.*Le jour des morts*, Picardis, *Le jour des ames*. Nicolaus Trivettus in Chronico ad ann.1296.*Rex Angliæ profectus in Angliam apud S.Eadmundum parliamentum tenuit in crastino Animarum*. Rymer. to.7.p.377.*Apud Westmonasterium in crastino Animarum*. *Animarum Commemoratio*, apud Lobinellum in Glossario ad calcem to.3. Hist.Paris.

ANIMÆQUUS. Gloss.Lat.MS.Regium sigo.1013. *Animoequus, longanimis, sive patiens*. In Gloss. Isidor. *Patiens animo*. Gloss.Lat.Gr. *Animæcum* ἰσόψυχον. Leg.*Animæquum*. Lucifer Calaritanus lib. 1. ad Constantium Imp. pag.73. *Animæqui estote*, &c. Plautus in Rudente:

Ergo Animus Æquus optimum est ærumnæ condimentum.

ANIMÆQUIOR, Eadem notione. Concilium Rom. sub Gregorio II. *Animæquiore mente*. Versus Salomonis Episc. ad Dadonem:

Illud cum recoleas... Animæquior exsto.

Occurrit apud Bedam in Vita S. Guthberti Episc. n.22. in Vita S. Popponis Abbat. cap.2.3. in Vita S. Hadelini Confess.n.10.apud Helmodum lib.1.c.71. In veteri Testamento, & alibi non semel.

ANIMAL, Equus aut jumentum. Lex 9.Cod.Theod. de Re milit. *Cum propriis Animalibus eo usque veniendum est, ubi obsequium cursuale succedit*. Paulus Diaconus in Heraclio: *Romani Animalia sua nocte & adaquaverunt & acceperunt*. Aimoinus de Mirac.S.Benedicti lib.3.cap.6. *Tam est invalidus, ut impetrare nequeat, quatenus proprio Animali suus revehatur Monachus*. [Translatio inter Abbatem & Monachos Crassenses an.1351.ex lib.viridi fol.53. *Quando mittentur aliqui claustrales Camone, ut ibi resideant pro sociis cum Priore, dominus Abbas dicti Monasterii habet* (l. dabit) *eis duo Animalia, videlicet unum pro persona sua, & aliud pro rauba lecti & aliis rebus dicti Monachi portandis ad dictum prioratum de Camone*. [Adde Gaufredum lib.1.de Vita S.Bernardi cap.2.n.4.

ANIMALIA, sæpe pro equis ad cursum publicum destinatis; quæ *Animalia publici cursus* dicuntur in leg. 8.Cod.Th.de Cursu publ. vel *Animalia publica*, in leg. 2.10.53.60.Cod. eod.Symmachus lib.2. Epist. 27. *Diligentiæ tuæ ratio digeratur, quæ possit ostendere, quo numero Animalia collocaris, & quo apparatu instruxeris mansiones*. Capitolinus in Maximino: *Tanto impetu mutatis Animalibus cucurrit, ut quarta die Romam veniret*. Animalium autem publici cursus nomine non modo *Equi intelliguntur*, quos *cursuales* vocant lex 64.Cod.Th.de Cursu publ.& Senator.lib.4.Epist.44. lib. 5. sed & *Asini, Boves & Muli*: de asinis l. 38. & 41.de bobus l.1.11.55.& de mulis l. 8. 53. eod. tit. Cod. Th. Camelos addit Theophanes pag.39. ubi & boum meminit. Vide Socratem lib.3.cap.5. & quæ notavit Juretus ad Symmachum lib.2.Epist.27.

¶ ANIMALIA, nude, Pecora majora, Gall.*Animailles*, ut exponit Eccardus in notis ad Legem Salicam tit.3. Nude etiam posita *Animalia* legimus apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. p. 219. at pro qua specie animalium, haud ita promtum est dicere. Locum ipsum Lectori propono: *Habebat autem jam tum Protasius sub se 50. Monachos & 20. famulos, 300. oves, 100. Animalia, 30. jumenta, porcos 40. caballos 2. asinos 5. boves 20.* Nulla vaccarum, capratum atque mulorum mentio. Vaccas designari ex loco & numero verisimile est.

ANIMAL DE BASTO, Jumentum. *Bete de somme, Cheval de bat*, in Archivo S.Victoris Massil.*Ceperunt duos homines & unum Animal de Basto*.

ANIMAL DE HOSTE, Mulus: *Bete d'armée*. Charta Remundi de Canavellis Domicelli in Comitatu Ruscinonensi an.1298.*Pro dicta medietate decimæ medietatem cujusdam Animalis mulini de hoste in adjutorium illius Animalis, quod vobis & successoribus vestris domus de Conaco teneor facere, quotiescunque vos vel successores vestri in dicto castro de Conaco ire contigerit ad partes Yspaniæ, pro bellando contra inimicos fidei*, &c. Alia Charta anni 1308. Berengeri de Canavellis filii Remundi: *Et pro dicta sexta parte sit & præstatus & præstari debet dicto Regi, tanquam domino de Ceanco, quotiescumque ipsum vel ejus successores in dicto castro ire contigerit ad partes Yspaniæ, pro bellando contra inimicos fidei Catholicæ, unum mulum vel mulam, quod dicitur Animal de hoste*. Anastasius in Hist. Eccl. ann. 9. Copronymi: *Animal mulinum ascendit humana voce loquens*. Ubi Theophanes [illegible]. Agobardus lib. contra Legem Gundobaldi cap.11. *Pro uno asino molino*, qui idem est quod *animal mulinum*, id est, ex *mulorum* genere: nisi ita appellatum fuerit quod ad *molas* & *mulina* laborare soleat. Vetus Epigramma ex Pithœanis pag.160.

Cum possis parvo sumptu conducere Asellum,
Qui soleat teretes volvere rite Molas.

Index Homeri Græcobarbari: [illegible]. Mulos Hispanicos non semel commendat *le Roman de Garin*:

Toute la terre raemplissent d'avoir,
D'or & d'argent & de murs Espanois.

ANIMAL *ad clausum pedem*, quod *non dividit ungulam*, seu *quod non habet divisam ungulam*, Levit. ca. 11. & Deuteronom.cap. 24. Charta ann.1300. in Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 35. ex Tabul. Regio: *Cum chacia ad Animal ad clausum pedem, & cum cæteris dictæ Sergeatiæ juribus*, &c.

ANIMALIA MINUTA, Pecudes, in Legibus Luitprandi Regis Longob.tit.83.§.3.*Averia, sive Animalia Minuta*, in Charta Ludovici Lavallii Gubernatoris Delphinatus apud Dion.Salvaingum in Tract.de Jurib. dominicis p.309.310. Verum quidam censent pro *Animalia Minuta*, legendum *Muta*, ut in Regiam Majestatem lib.4. c.27. *Propter averia, id est, Animalia Muta*. Ita apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 37. §. 1. Gloss. vet. *Muta bestia*, ζῶον ἄλογον. Vetus Scholiastes Juvenal. sat. 14. v. 143. *A grege Mutorum Animalium pecorum*, Senator lib. 2. Epist. 13. ubi de musica: *Hinc Orpheus Mutis Animalibus efficaciter imperavit, vagosque greges, contemptis pascuis, ad audiendi epulas potius invitavit*. Lex Longobard.lib. 1. tit. 21. §. 3. *Si caballus cum pede, bos cum cornu damnum fecerit, vel si porcus cum dente hominem intricaverit, aut si canis momorderit, ... componat damnum aut homicidium cujus Animal fuerit, cessante in hoc capitulo faida, quod est inimicitia, quod Muta res fecit, non studium*.

ANIMALIA; *seu Averia Otiosa*, quæ agriculturæ non inserviunt, ut sunt oves, sues, volatilia, &c. Fleta l. 4.c.17.§.15. *Si fiat districtio per oves vel bestias carucarum, cum sint alia Averia Otiosa*. Charta Henrici III. Regis Angl.to.2.Monast.Anglic. pa.209. *Decem boves, 10. vaccas, & 20. porcos, & 300. oves, & 2. tauros, & 20. Animalia Otiosa, 40. capras*. *Animalia Otiosa & pigra*, apud Vegetium l.3.Artis veterin.c.12.

ANIMAL ERRANS, *Aberrans*. Vide *Erraticum*.

¶ ANI-

¶ ANIMALIS, Spiritualis, sive animam spectans. Ratherius Veron. Spicil. to. 2. p. 165. *Si ergo ad Episcopum nihil de rebus pertinet quibus Clerici vivere debent, aut ipse eis non debet, ut Animalem ita & corporalem dare in tempore tritici mensuram*.

¶ ANIMALES & LUTEI, Origenistis dicti sunt reliqui omnes, qui sacris eorum initiati non erant. Hieron. Epist. ad Pammach. & Ocean. de error. Origen. *Nec mirum, putant enim me suum esse symmystam, & propter Animales & Luteos nolle palā dogmata profiteri*.

¶ ANIMARE, Incendere, hortari, concitare in aliquem, animos dare, Gall. *Animer*. Arnulfus Lexoviensis Episc. in Epist. ad Lucium Papam, tom. 2. Spicil. Acher. pag. 482. *Audistis eos, & magis quam expediret mihi, etiam exaudistis quoniam absens & innocens, nulloque citatus edicto punitus sum, & ex magna officii Episcopalis mei parte suspensus, ipsosque ad dicenda & facienda quæ vellent remisistis amplius Animatos, ut & alii quilibet invitari possent & amplius Animari*. Bartholomæus Scriba l. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1227. apud Murat. tom. 6. col. 451. *Dicebatur enim quod prædictus Dominus Lazarius Januam non debebat reverti; quare populus adeo dictum Guilelmum de Mari virum nobilem Animavit, &c.* Eadem notione occurrit tom. 6. Reliq. MSS. Ludewigi pag. 40. & 161.

¶ ANIMASTICUM, Animale, ad animam pertinens. Zabarel. Phys. lib. 8. super textum 32. pag. 183. *Opponit Zabarella Animasticum Physico. ac strictim motum Animasticum vocat, qui ab anima proficiscitur; Physicum qui à natura*. Gocl. Lex. Phil.

¶ ANIMATOR, f. Colonus vel Servus. Charta Boleslai Ducis Bohemiæ pro Monasterio Preunoviensi ann. 993. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 49. *Et in civitate quoque Peagensi donamus decimum forum, & decimum denarium de judicio, decimum hominem captivum, & triginta Animatores eorumque posteritatem*. Ibidem: *Et in villa Coromirzwitz tres Animatores cum terra sufficienti*.

ANIMATORIA OLLA, χύτρα τετρημένη, in Gloss. Græc. Lat. quæ in summo spiramentum habet, pertusa.

ANIMESCO. *Irascor*, θυμοῦμαι. In Gloss. Gr. Lat.

¶ ANIMETTA, Palla quæ calicem tegit, quod quasi anima in corporali plicato includatur & conservetur. Joseph Vicecomes lib. 7. cap. 5. in Hofmanni Lexico.

EX ANIMO, Memoriter, Gall. *Par cœur*. Regula Magistri cap. 44. *Lectionem vero, cui jussum fuerit, ut ex Animo recitet, non ex codice legat*. Grimlaicus in Regula Solitar. cap. 64. *Lege Evangelica, ut memoriter retineas; sed & alias ex Animo meditare scripturas*. Ἀποστηθίζειν, ex memoria recitare, dicunt Græci. Vide *Cor*.

¶ ANIMOSITAS, Generosum animi propositum. Guillelmi Gemmetic. Hist. Norman. lib. 3. c. 8. Willelmus Dux Norman. *Se inibi* (in Monast. Gemmetic.) *Monachum fieri voto obligavit; votis quoque satisfecisset, nisi isdem Abbas ejus Animositati obstitisset*. S. Bernard. de Conversione ad Clericos tom. 1. col. 495. A. edit. 1690. *Non minus perniciosa Animositas talium, quam pusillanimitas mercenariorum*.

¶ ANIMOSITAS, Sensu nonnihil diverso pro animi vehementia, ira vel odio mista, Gall. *Animosité*. apud eumdem Bernardum Ep. 253. edit. 1690. tom. 1. col. 252. D. *Novi siquidem, quod multis vestrorum ipsius Abbatis Animositas displiceat graviter, &c.*

¶ ANIRE, Incumbere. Gloss. Bituric. MSS. *Anit, Incumbit*. Ubi *Anit* videtur pro *Anititur*, nisi forte sit ab *Anus*: quæ baculo solet *anniti*.

ANITAS, *Senectus*, in Glossis Arabico-Latinis; γραΐσμ in Glossis Græc. Lat. & apud Joan. de Janua. [Gloss. Bituric. MSS. *Anitas, Adulta* (ætas) *interdum senectus*. Catullus Epig. 62.

Usque tum tremulam movens
Cana tempus Anilitas.

Hinc vereor ne legendum sit *Anilitas* pro *Anitas* in Glossis laudatis.]

ANITERGIUM, Vox ficta, ut *facitergium*, cujus notio satis patet. Petrus Damiani lib. 1. Epist. 9. *Materias congerebat, quibus ad requisita naturæ necessaria Fratribus Anitergia ministraret*. Vide *Cloacarius*.

¶ ANIXUM, pro *Annexum*. Epistola Principis Auraicæ ad Massilienses ex Archivo S. Victoris Massil. *Scriptum sub nostro Anixo* (supple *sigillo*.)

ANLAGO. Vide *Andelangus*.

¶ ANLOT. Vide *Anhlot*.

¶ ANNACIUM & ANNICIUM, Certi reditus seu proventus, ut opinor, quotannis percipiendi. Descriptio censuum Monasterii de Crisenone ex Archivis ejusdem: *Ecclesia de Lifeio in decimis & oblationibus & Annaciis, & medietatem decimæ Eesei, oblationis & Annicii, & medietatem decimæ Vermentonis & Annicii.... Apud Lucherum habemus Ecclesiam & medietatem decimæ & totum Annacium*.

¶ ANNADUA. Charta Alfonsi III. Regis Portugalliæ æra 1267. apud Brandaon. lib. 15. Monarch. Lusitan. cap. 24. *Salvo hoc quod mihi & successoribus reservo in perpetuum, videlicet collectam, monetam, hoste, Annaduam, apellidum, fossatum, justitiam, servitium, ajudam*. *Annaduam* per *Alarde* reddit idem Brandaon, quæ Hispanis lustrationem militum sonat.

¶ ANNAGLIPHUS, pro *Anaglyphus*, Cælatus, sculptus, habetur in Vitis PP. ab Anastasio, apud Murator. to. 3. pag. 114. col. 1.

1. ANNALE. Gloss. Lat. Gr. *Annale*, ἐνιαύσιον; *Anniversarium*, alias *Annuale*. Ugutio: *Annale, idem quod Anniversarium, scilicet dies qui pro mortuis celebratur singulis annis*. Sumitur vero hæc vox ut plurimum pro Missis quæ celebrantur per anni spatium pro defunctis, uti interpretantur Lindwodus ad Provinciale Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 23. pag. 329. & 345. 1. Edit. Qua notione occurrit apud Willelmum Thorn. in Chron. pa. 1894. in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 149. [& in Antiquit. Benedict. Pictav. apud Stephanotium tom. 3. pag. 753.] &c. Vide *Annuale*.

2. ANNALE. Chronicon S. Benigni pag. 426. *Rex restituit... mercatum die Sabbati, quod est in burgo omnibus septimanis, & medietatem Annalis, quod est in festivitate sancti Benigni*. [Id est, restituit jura quæ ex consuetudine percipiebantur ex *mercato die Sabbati* & medietatem jurium annui *mercati quod est, &c.*] Eadem habentur in Charta Rodulphi Regis Francor. apud Perardum in Burgundicis pag. 126.

3. ANNALE. Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1206. apud eumdem Perardum pagina 299. *Nec eidem* (alienigenæ) *liberum villæ forum conceditur, donec per annum & diem in illa fecerit mansionem: & si tunc forum velit requirere, & Annalia villæ rite executus fuerit, sibi villæ forum conceditur*. Id est, si per annum rite quæ civium sunt, executus fuerit.

4. ANNALE, Reditus unius anni, scilicet primi à vacatione alicujus Ecclesiæ Parochialis, Gall. *Annates, Deport*. Annalia percipiuntur à pluribus Episcopis & Archidiaconis, præsertim Normanniæ, quasi caduci jure, usu ducto à *feodis servientibus*, quæ ubi *serviens* deficiebat, Domino feodali anni reditum solvebat juxta Consuetudines Andegavensem & Cœnoman. *Annalia* ut & *Annates* Concilium Basileense, cujus decretum Sanctioni Pragmaticæ insertum est, abrogaverat: verum pactione inita Leonem X. inter & Franciscum I. *Annatæ* & *Annalia* seu *deportus*, restituta sunt, &

confirmata in solemnibus omnium ordinum Comitiis Blesis habitis. Hæc *annalium* jura ipsi Francorum antea percipiebant Reges, saltem ex Beneficiis quæ erant Regii Dominii, ut patet ex Edicto Philippi IV. pro Episcopis Normanniæ an. 1299. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 335. *Concedimus insuper quod beneficia, in quibus per eorum vacationem, Annalia debemus percipere, &c. Inhibemus etiam ne quis ad ipsa levanda Annalia deputatus, de beneficiis ex causa puræ permutationis & non fraudulentæ vacantibus vel vacaturis Annale exigat sive levet.* *Annalia* quæ & *Annatas* etiam dixere ex Canonicorum decedentium præbendis exigere solebant Capitula; at illa in pios usus impendebantur. Qua de re habentur Litteræ Cælestini Papæ datæ Turonis an. 1196. V. Kal. Decemb. pag. 38. part. 2. Conciliorum Norman. D. Bessini: *Antiquam vestræ Ecclesiæ consuetudinem super Annalibus præbendarum decedentium Canonicorum.... scilicet ut quolibet decedente Canonico fructus omnes præbendæ illius anni in quo obierit in usus pios... secundum Capituli arbitrium erogarentur.* Statuta Ecclesiæ S. Audomari an. 1432. condita & in Archivis ejusdem asservata: *Qualitercumque præbenda ipsius Ecclesiæ vacaverit... dicta fabrica pro uno anno mediam partem fructuum percipiat... quod si bis in anno vacaverit præbenda, volumus fabricam una Annata contentari.*

¶ 5. ANNALE, Quod pro defuncto singulis annis, aut saltem per unum annum datur vel Conventui vel pauperibus. Charta Geraldi Abbatis S. Johannis Angeriacensis an. 1385. ex Chartulario ejusdem Monasterii pag. 466. *Item eleemosynarius, ubicumque voluerit determinare, potest dare Annale ejus mortui. Et dominus Abbas debet dare panem & vinum de conventu, & coquinarius generale.*

¶ ANNALE FEUDUM, Id est perpetuum, seu *Feudum gardiæ*: quod vide suo loco.

1. ANNALES, Acta publica, quæ per annos digeruntur in leg. 65. Cod. Theod. de Appellat.

2. ANNALES, Census annui species. Charta ann. 1236. in Regesto Tolosano Cameræ Comput. Paris. fol. 51. *Et quæstas, & toltas & albergas, & mandatos, & Annales, census & usus, oblias cum pertinentibus dominationibus, quartos & quintos, & agrarios, & decimas, &c.*

ANNALES BACULI SEU CALENDARII, apud Olaum Magnum lib. 16. Hist. Sept. cap. 20. in quibus fastos suos inscribebant Dani, de quibus copiose Olaus Wormius lib. 1. de Fastis Danicis, cap. 2. & 3.

¶ ANNALIA, Idem quod *Annales*, seu acta publica per annos digesta, Gall. *Annales*. Miracula S. Joannis Gualberti tom. 3. Julii pag. 388. E. *Nam Abbates nostri decreverunt, nos veteres observare mores & statuta, & Annalia, quæ à patribus nostris in concionibus & capitulis sancita sunt.* Et pag. 436. F. *illud idem indicant Annalia, indicant & picturæ, quæ memoria & religione patrum hactenus in dextro cornu altaris conspiciuntur.*

¶ ANNALIUM JURA. An munera annuatim donari solita, ut sunt v. g. Strenæ? Hist. Dalphin. to. 2. pag. 310. *Dominus noster Dalphinus mandavit & ordinavit, quod officiales hospitii sui nulla Jura recipiant pro officiis eorum, nisi tantum salaria, quæ ipse dominus duxit ordinanda, & quod recipere possint Jura Annalium, & rerum quæ essent domino forsitan præsentata seu donata.*

¶ ANNALOGISTA, pro *Analogista*, Tutor qui administrationis rationem reddere non tenetur. Græca vox, per se nota. Testamentum Joannis Dalphini Vienn. ann. 1318. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 172. col. 2. *Tutorem dedit & constituit pro dictis liberis suis natis & nascituris, volens quod non teneatur inventarium facere, nec aliquam rationem administrationis reddere, & sit Annalogista.* J. Laurent. in Amalthea: *Analogistæ, Tutores qui non tenentur reddere rationem tutelæ.*

¶ ANNARE, *Natare*. Papias in MS. Bituric.

¶ ANNARII CANONES, dicebantur ii quibus ab Episcopo permittebatur alicui, ut ad dignitatem promoveretur, licet ætatem ad hanc obtinendam requisitam non haberet.

¶ ANNAS, *Contrarcha*. Papias MS. Bituric. An *Contrarcha* Papiæ idem esset quod Latinis *Anas*? Certe *Annas* pro *Anas*, Avis aquatica, Gallis, *un Canard, une Canne*, legitur in voce *Cercella*.

1. ANNATA, Reditus unius anni ab eo qui recens in demortui Episcopi, aut Abbatis, locum succedit exsolvi summo Pontifici solitus, de cujus origine, ac usu, consulendi Renatus Chopinus lib. 2. Monast. tit. 1. §. 14. lib. 1. de Eccles. Polit. tit. ult. art. 18. 19. lib. 3. art. 4. 5. 6. 7. Petrus Matthæus in Constit. PP. 131. 142. 157. 206. 258. & alii.

¶ ANNATA. Dicuntur etiam de reditu unius anni vel dimidii præbendæ Canonici defuncti, fabricæ Ecclesiæ assignari solito in quibusdam Ecclesiis, in quibusdam, aliis usibus. Collect. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 193. *In habendis mediis Annatis fructuum beneficiorum simplicium ad anniversaria spectantium, talis modus servetur, videlicet quod contra novos obtentores beneficiorum infra medium annum à die obitus beneficiati computandum minime procedatur, sed elapso eo ni persolverint à distributionibus communibus... sint penitus privati.* Vide *Annale* 4.

¶ ANNATA, Subsidium à Clemente VI. Papa recens creato bonis ecclesiasticis impositum & tribus annis exactum; hinc dictum *Annata* quod erat reditus unius anni. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 609. col. 2. in Bulla dicti Papæ ad Humbertum Dalphinum: *Nosse etiam nisi nosse dissimules, quod cum in subsidium ejusdem fidei, & favorem fidelium illarum partium, certam Annatam tenendam per triennium fieri provida fuisset ordinatione statutum, eam tamen ad biennium tui præcipue consideratione duximus prorogandam, &c.*

¶ 2. ANNATA, Annus, Gall. *Année*. Charta Officialis Rotomag. an. 1471. ex Archivo Monasterii de Bono-Nuncio ejusdem urbis: *De reddendo & solvendo ipsis Religiosis summam septem librarum & solid. decem pro tribus Annatis dictæ pensionis.* Baluz. Hist. Arvern. to. 2. pa. 453. ex Registro Parlamenti an. 1452. *Et eisdem* (bonis) *per ultimas Annatas & expleta ultima pacifice & quiete usi & gavisi fuerant.* Ibidem pag. 783. in Charta Bernardi de Turre an. 1308. *Drapparii, ferrarii & coyratii, sutores sotularium, pelliparii* (solvant) *tres denarios quilibet pro Annata.* Hist. Harcur. tom. 4. pag. 1127. *Quodque dicta Haricuria dictum annuum reditum ducentarum lib. Turon. per plures Annatas & usque ad ejus obitum vel circa solveret.*

ANNATHES, *Proximi*, Papiæ. [An hæc vox à Britannico *An-nez*, Proximus, & pro quo scribi potest *An-neth*?]

1. ANNATUS, Primogenitus, *ante natus*, ex Gallico *Ainsné*, vel *Aisné* in veteri Arresto an. 1254. apud Pithœum in Consuet. Trecens. art. 14. Vide Jacob. *Bourgoing* de Origine & usu vulgarium vocum pag. 70. [Vita SS. Bovæ & Dodæ, to. 3. Aprilis pag. 288. A. *Mediocribus vero non minora dispensans, persuadebat nequaquam sibi ceu prælatæ & matri solummodo honoris reverentiam exhibere; verum etiam suis Annatis in omnibus obtemperarent.*]

ANNATÆ OVES, *i.* unius anni, quæ annum unum ætatis habent. Fleta lib. 2. cap. 79. §. 4. Vide *Superannatus*.

¶ 2. ANNATUS, [illegible], *Annulatus, compeditus*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

AN-

ANNELAGE. Charta Hugonis Abbatis S. Dionysii an. 1189. ex Schedis Augusti Gallandii: *Debet quarta Advocato 3. denarios, quem recipit de frescengage, & recipit famulus ejus in die Jovis absoluti. Quarta debet Advocato unum denarium de Annelage, & recipit famulus ejus in crastino S. Mariæ.* [*Annelage* à voce *Agnus* ductum, mihi est tributum pro agnis solvi solitum, ut *multonagium* pro *multonibus*, *frescengage* seu *frescengagium* pro *friscingis*.

¶ ANNELATUS, Anellis ornatus. *Cuppa argentea Annelata*, apud Rymerum to. 4. pag. 657. *Baculus* (Marescalci) *aureus circa utrumque finem de nigro Annelatus*, apud eumdem Rymer. to. 8. pag. 45. Lubens legerem *Amelatus*, ut supra, Encausto ornatus, Gall. *Emaillè*, Angl. *Enamelled*.

¶ ANNERE, *Fulgere*. Gloss. MSS. Ecclesiæ Bituric. *Annet*, *Fulget*, in Gloss. Isid. Pithœus legit, *Annitet*, pro quo Grævius censet legendum, *Aedet*, *Fulget*. Mallem, *Annidet*, *Fulget* ab *Annidere*, quod à *Nidere* facile potuit efformari; sed forte nullum mendum est in Glossis.

¶ 1. ANNETUM, Reditus seu Proventus unius anni. Codex Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 364. *Notandum etiam est, quod si per juratorum dictum fuerit declaratum, terminum firmæ uno anno vel pluribus jam fuisse elapsum, ipse tenens pretium Annetorum post elapsum detentorum, post reclamationem partis adversæ tenebitur reddere requirenti.*

¶ 2. ANNETUM, pro *Alnetum*. Monasticon Anglic. tom. 1. pag. 3. col. 1. *Insula.... cum specioso simul & spatioso Anneto.*

¶ ANNEXA ECCLESIA, Ea dicitur quæ alteri adjungitur in subsidium, Gall. *Annexe*. Constitutiones Pontii Conseranensis Episcopi an. 1364. in MS. Sangerman. *Item ordinamus, quod nullus Presbyter recipiat plures Ecclesias nomine alicujus Rectoris gubernandas, nisi illæ Ecclesiæ fuerint Annexæ, vel ab invicem dependentes.*

¶ ANNEXARE, Adnectere, Adjungere, Gall. *Annexer*: quod prælertim dicitur de Ecclesia alteri in subsidium data & annexa. Charta Audeberti Abb. Nobiliac. an. 1310. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pa. 976. *Unde advertentes utilitatem Monasterii nostri ac dictæ domus de Bossaio, de consilio & assensu Conventus nostri prædicti Prioratui nostro de Frentenaio... dictam domum de Bossaio cum suis juribus & pertinentiis duximus unendam & perpetuo Annexandam.* Charta an. 1322. in Maceriis Insulæ Barbaræ to. 1. pag. 201. *Volebat ex certis causis & justis eum moventibus & in jure expressis unire & Annexare Prioratum, &c.* Occurrit iterum in Hist. Mediani Monasterii pag. 408. in nova Gall. Christ. to. 4. Instrum. col. 108. apud Lobinellum in Glossario ad calcem to 3. Hist. Paril. &c.

¶ ANNEXATIO, Eadem notione non semel.

¶ ANNICIUM. Vide *Annacium*.

ANNICULATUS, Ætas unius anni. Alexander Iatrosophista MS. lib. 2. Passion. cap. 83. *Unus porcaster & hedus, & ipsi mediocres inter duros teneros, i. Anniculatum aut bimum habentes.* Lex Salica tit. 2. §. 14. *Si quis tertussum porcellum furaverit, usque ad Anniculatum, &c.* §. 15. *Si quis vero porcum post Anniculatum furaverit.* Ex quibus patet *Anniculatus*, non idem esse quod *anniculus*, uti vult Wendelinus.

ANNICULUS, Agnus, aut ovis, unius anni, Exod. 12. *Erit agnus sine macula, masculus, Anniculus.* Levit. 14. *Ovis Annicula.* Liber qui *Aurora* inscribitur:

Masculus Anniculus, qui foret absque nota.

Gl. Lat. Gr. *Anniculus*, ἐνιαύσιος. Tabul. S. Remigii Remensis: *Donat annis singulis de figilo mod. 1.... Anniculum 1. pullos 3. ova 15.* Infra: *Donant de figilo modios 7.... Anniculos 7. agnum 1. pullos 22. ova 122.* Rursum: *Donat uno anno fœtas 2. cum agnis 2. altero anno Anniculos 2. facit ad pratum dies 3.* [Vox Plinio & aliis nota.]

¶ ANNIMISSARIUS, Presbyter qui per annum integrum quotidie Missam celebrat pro defunctis. Statuta Ecclesiæ Argentinæ apud Marten. Tract. de Antiq. Eccl. Disciplina pag. 615. *Similiter Annimissarii pro tumulis visitandis, &c.*

¶ ANNIS. pro *Amnis* non semel legitur in Chartulario S. Vandregisili.

¶ ANNIVERSALIS. Vide *Anniversarium*.

¶ ANNITERSARIA, fem. gen. Idem quod mox *Anniversarium*: in Vita S. Egilis Abb. Fuld. inter Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 240. *Anniversariam Sturmii primi Abbatis & fundatoris Monasterii Fuldæ... in Missarum celebratione, psalmodiis & oratione sancta celebrare sancivit.*

ANNIVERSARIUM, ANNIVERSITAS, Dies annuus, quo officium defunctorum pro aliquo defuncto peragitur, ipso obitus recurrente die. Liber Differentiarum: *Annus, totius anni spatio est, ut annum meces. Anniversarium est, quum repetentibus annis idem dies colitur, ut est cœna Anniversaria. Anniculum, cum annum habet, ut anniculus puer. Annotinus, prioris anni, ut annotinum vinum. Annale, est res aliqua, quæ totius anni ordinem continet, ut Annalis liber.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. *Anniversaria dies ideo repetitur defunctis, quoniam nescimus qualiter eorum causa habeatur in alia vita.* [Consule Constit. Apost. lib. 8. cap. 42.] Interdum pro *annali*, seu officio Missarum quod omni die per annum pro defunctis peragitur, ut notat Lindwodus ad Provinciale Cantuar. Eccl. pag. 329. 2. Edit. quomodo videtur intelligi debere in Capitulis Caroli M. addit. 1. cap. 73. *Ut pro Abbate defuncto Anniversarium fiat officium.*

ANNIVERSARIUM. Thwroczius in Ludovico Rege Hungar. cap. 4. *Et pervenit domum suam in Wisegrad in Anniversario sui recessus.* i. anno post recessum elapso.

¶ ANNIVERSARIUM, Annua præstatio quotannis solvenda. Charta anni 1308. pro Monasterio Bituricensi: *Ab omni feodo, retrofeodo, rachato, marciagio, Anniversario, angaria, parangaria .... garantiet & defendet.*

¶ ANNIVERSARIUM, Distributio ex anniversarii fundatione Clericis facienda. Collect. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 193. *In habendis mediis annatis fructuum beneficiorum simplicium ad Anniversaria spectantium ... ni persolverint, à distributionibus communibus del dinero menuo & à duplis & Anniversariis ac aliis quibuscumque Ecclesiæ peracciis sint penitus privati.* Ibidem pag. 194. *Procurator Anniversariorum & duplarum solvat peracia S. Petri, die illa qua fuerint acquisita.* Et paulo post: *Anniversaria & duplæ sedis punctentur cum cedula in illa die qua celebrabuntur, & eadem die solvantur.*

¶ ANNIVERSARIUM Episcopi, Abbatis, Prælati interdum sumitur pro die creationis & consecrationis singulis annis redeunte. Vide Constantium tom. 1. Epistolarum Romanorum Pontif. pag. 730. & 1255. ubi refertur quo pacto hunc diem celebrarent summi Pontifices, Hierolex. Macri in voce *Abbas*, & infra *Natalis dies*.

ANNIVERSITAS. Anastas. Bibl. in Leone II. *Hic fecit constitutum.... sed & ne Mauri quondam Episcopi Anniversitas aut agenda celebretur.*

ANNIVERSALIS. Joannes VIII. Epist. 91. *Quia intimasti Pontificio nostro Anniversalem magnæ recordationis Domini Ludovici Imperatoris fieri, & ut pro eo proprias orationes celebraremus, rogasti, &c.*

De Anniversariorum pro defunctis antiquitate, vide Gazæum ad Cassian. collat. 19. cap. 1. & Haeftenum lib. 8. Disquisit. Monast. tract. 1. disq. 4.

¶ AN-

¶ ANNOALIS, pro *Novemdialis*. Gall. *Neuvaine*, sumi videtur in Testamento Beatricis de Alboreya an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1522. C. *Item quatuor Capellani ... & ibidem morari & manere quousque facta fuerit Annoalis nostra, die nona post obitum nostrum, prout in talibus exequiis est fieri consuetum: qui celebrent cotidie pro anima nostra, & habeant victum super nos cotidie; & in fine dictæ noveaæ factæ & completæ, dentur cuilibet quatuor floreni auri, &c.* Vide *Annuale*.

¶ ANNODARE EXCOMMUNICATIONIS VINCULO, Excomunicationis sententiam in aliquem ferre, in Chronico Monachi Patavini apud Murator. tom. 8. col. 672.

¶ ANNOLOGIA, Quod ætate alicujus contigit, ipsius actus seu historia. Vox Latino-Græca. Agnellus in lib. Pontif. apud Muratorium tom. 2. pag. 68. col. 1. D. *Si vultis inquirere Annologiam Maximiani Archiepiscopi, Chronicam legite: ibi plura de ea & de multis Imperatoribus & Regibus invenietis.*

ANNONA, Triticum, frumentum, bladum. Kero Monach. S. Galli in Vocab. *Annonam*, *Lybleita*. i. ut opinor, *Bladum*, nostris *Blè*. [Eccardus ait, Cangium nostrum hic errasse. *Lybleita* enim, inquit, Germanicum est ex veteri *Lyb*, Vita, & *leiten*, Ducere compositum; atque ita proprie *vitam ducens*, sive *producens*, hoc est *victum*, *alimenta* denotans. Hæc ille in mox citandum legis Salicæ locum, ubi etiam *Annonam* paulo aliter explicat. Hanc vult esse quasi *almoniam anni*, deinde sumi pro *tritico frumento*, *secali* & quibuscumque, quæ in molendino ad vitam hominum sustentandam præparantur.] Lex Salica tit. 25. §. 1. *Si quis ingenuus in alieno molino Annonam furaverit.* Tabular. Dalonensis Abbat. f. 95. *Retentis tantum quatuor sextariis Annonæ, duobus videlicet frumenti, & duobus siliginis.* Passim apud Scriptores. Vide Statuta antiqua Corbeiensis Abbatiæ lib. 1. c. 6. Gregor. Turon. lib. 3. de Mirac. S. Mart. c. 3. de Gloria Confess. cap. 107. Capitula Car. M. lib. 1. cap. 118. 131. lib. 4. tit. 73. [Instrumentum VIII. Forojuliens. pag. 84. col. 2. D. to. 1. novæ Gall. Christ. *Ut omni anno prædicti Monachi persolverent .. duos modios Annonæ & unum de sigalis... unum medium Annonæ & alterum ordei.* Quo in loco *Annona* sumitur pro tritico: in sequenti vero pro tritico simul & secali. Cod. MS. Irminonis Abb. San-Germ. fol. 85. verso col. 1. *Habet ibi farinarias 11. unde exeunt in censu de Annona mod. cxx. de frumento xl. de mistura lxxx.*]

ANNONA, Panis. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 25. *Si quis mancipium alienum sciens fugax esse, nesciente domino susceperit, aut Annonam dederit, aut ostenderit viam, &c.* Ita in Regula Magistri cap. 26. & in leg. 1. Cod. de Frumento urbis CP. Hinc *Annonæ binæ, ternæ*, apud Scriptores Historiæ Augustæ, i. panes duo, tres.

¶ ANNONA, Census annuus frumento, secali aliove grano solvendus. Hist. Mediani Monasterii pag. 332. in Charta an. 1274. *Præfatos agros prædictis colonis nomine conditionis* (l. conductionis) *ad duodecim annos pro eadem Annona & galta, sicut antea unusquisque dare de suis agris consueverat, liberaliter de manu sua concessit.*

ANNONA, Præbenda. Notitia an. 929. apud Joachimum Vadianum: *Post hæc eo in Conventum nostrum introducto, omnis Congregatio concessit ei Annonam unius Fratris, &c.*

¶ ANNONA, Frumentum hordeo admixtum. Sententia Odonis Abb. S. Columbæ in Tabulario Sangerman. *Unum modium Annonæ, videlicet dimidiam modium hiberaagii & dimidium modium tremesii.*

ANNONÆ ÆRARIÆ, Vide ÆRARIÆ.

¶ ANNONÆ CIRICÆ, quæ civibus Constantinopoli domos ædificantibus; *Militares*, quæ militibus; *Palatinæ* quæ officialibus palatii seu domus augustæ; *Templorum*, quæ Ecclesiæ ministris, non in frumento solum, sed & in oleo, vino, carne ceterisque rebus ad victum necessariis consistebant, uti videre est in Cod. Theod. præsertim Titulo: *De erogatione annonæ militaris*. Vide etiam Acta SS. XLV. Martyrum, to. 3. Julii pag. 45.

¶ ANNONA GROSSA, Secale vel *Annona mixta*. Charta Agnetis Comitissæ Pictav. an. circiter 1060. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 187. *Ita ut dimidium* (modium) *sit ex frumento, & aliud dimidium ex Grossa Annona.*

¶ ANNONA MISSALIS, Quæ quotannis messis tempore Rectoribus Ecclesiarum exsolvitur, Gall. *Dime*, Decima. Privilegium Witigonis Misnensis Episc. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 287. *Cui videlicet Plebano de agris suæ parochiæ decimam seu Annonam Missalem solventibus, dimidius modius siliginis præter minorem decimam seu Annonam Missalem per totam parochiam annuatim à quolibet persolvetur.*

ANNONA MIXTA, Gall. *Blè mesteil*, frumentum sigala admixtum. Tabularium S. Remigii Remensis: *Hinc exeunt frumenti modii 16. Mixtæ Annonæ modii 60.*

¶ ANNONA MONACHI, Cibaria, obsonium Monacho ministratum, Gall. *Portion*, *Pitance*, in Annal. Benedict. to. 3. p. 178.

ANNONA PORCORUM, Esca, glans. Sugerius de Administratione sua cap. 11. *Talliam, Annonam porcorum, ovium, agnorum, .. ab eadem terra more antecessorum suorum abripuerat.*

ANNONA TULTITIA. Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu Ch. 211. *In festivitate S. Joannis unum multonem optimum, per messiones tasçham qualis contigerit, 12. sextarios de Annonæ Tultitiæ, 6. de taverna, &c.* Alibi: *Et 13. sextarios Annonæ inter Toltiçiam & tavernam.* Rursum: *Inter Toltiçam & tavernam.*

¶ ANNONA VIRIDIS, Seges, Gall. *Blè en herbe*, apud Martenium de antiqua Ecclesiæ Disciplina p. 396. Sicque legendum est pro *Annova Viridis* ibid. pag. 341.

¶ ANNONA VIVA, Quæ necdum molita est. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 45. col. 1. *Habet inter Villamilt & Anidum farinarios xxij. qui reddunt de multura inter totos m. cccc. ac. de Viva Annona, de braciis mod. clxxvij.*

ANNONAGIUM, Tributum ex annona. Charta Willelmi Comitis Cabillon. ann. 1180. in Bibl. Cluniac. p. 1441. *In universa terra ejus non habeo talliam, vel porcellagium, vel messionagium, seu Annonagium, vel corredum.* Habetur etiam apud Perardum pag. 244. Vide *Annonaticum*, *Messiva*, *Frumentagium*, *Messio*.

ANNONARIUS, dicitur *erogator & dispensator annonæ*, in Legibus Wisigot. lib. 9. tit. 2. §. 6. apud quos per singulas civitates atque castella erant ejusmodi officiales seu magistratus, qui militibus *annonam* sine fraude exhiberent. Interdum & Comes civitatis hujus rei curam gessit, ut ex lib. 9. tit. 2. §. 7. Gloss. Græc. ἀννῶνα, *fartarium*. Hac notione *Annonarii* dicuntur in leg. 3. Cod. Theod. de Numerar.

¶ ANNONARIA, Locus ubi venditur annona. Statuta Massil. MSS. ann. 1253. *Quod bladum & farinam nemo audeat vendere, nisi in Annonaria.* Liber flavus Episcopatus Massil. p. 25. *Usque in viam publicam, per quam itur ad Annonariam superiorem.*

ANNONARIA AREA, in qua frumentum excutitur, in Lege Burgund. tit. 23. §. 2.

ANNONARIÆ REGIONES, quæ olim dictæ fuerint, pluribus disputant Salmasius, Gothofredus, Sirmondus, & alii qui de Suburbicariis commentati sunt.

ANNONARIA PRÆPOSITURA, in Monasteriis: hujus præfectus erat Monachus, cui vel annonæ colligendæ, & in Monachorum victum erogandæ cura demandata erat,

erat, vel certe panis Monachis distribuendi, apud Innoc. III. PP. lib. 13. Ep. 55.

ANNONARIUS *est aliquis habens multas annonas.* Breviloq.

ANNONARIUM, *Granarium vel locus, ubi reponuntur annonæ.* Breviloq.

ANNONARI, Annona cibari, ali, annonam percipere. Paulus Diaconus Neapolit. in Vita S. Mariæ Ægypt. c. 6. *Unusquisque autem se Annonabat, prout poterat, aut volebat. Nam unus portabat corpori ad mensuram sufficiens, &c.* Ambrosius, seu alius auctor in Actis S. Sebastiani c. 12. num. 43. *Si ergo non navigantibus, sed imperationibus, homines quod Annonantur, ascribunt, &c.* Baldricus Camer. lib. 3. cap. 52. *Redditibus agrorum Annonantur.*

¶ ANNONATICUM, Idem quod *Annonagium*, seu tributum ex venditione frumenti vel annonæ perceptum. Locum vide in *Fumaticum*.

¶ ANNOSIOR, Diuturnior. Collect. Concil. Hisp. to. 2. pag. 266. *Tantoque Annosioris excommunicationis tempore a Christi corpore & fraternitatis consortio sequestretur, quanta fuerit propinquioris sanguinis contagione pollutus.*

ANNOSITAS, Multorum annorum series. Joannes de Janua: *Annositas, antiquitas.* Notitia ex Tabulario S. Victoris Massiliensis: *Per Annositatem seu per legem tricenariam possidere.* Petrus Cellensis lib. 9. Epist. 5. *Calamus noster Annositate & desuetudine quassatus, &c. Annositate se tueri*, in leg. 113. Cod. Th. de Decurion. *Annositatis cursus*, in leg. ult. eod. Cod. de Prædiis navicul. *Priscorum Annositas*, apud Suenon. in Præfat. ad Hist. Danicam.

¶ ANNOTAMENTUM, Idem quod Nota vel Annotatio in Miraculis B. Aloysii Gonzagæ to. 4. Junii p. 1065. Sed hac quoque voce usus est Gellius: *Veterum locutionum copiam his Annotamentis inspersimus.*

ANNOTATIO. Chr. Reicherbergense ann. 423. *Septima Annotatio Carthaginensis Synodi habita est sub Honorio Augusto, &c.* Idem ann. 426. *Sub Theodosio Minore fuit octava Annotatio Africanæ Synodi, &c.*

¶ ANNOTATIO REGULÆ, Descriptio nominis defuncti, diei obitus, accepti etiam beneficii, in fine Regulæ, scilicet in Necrologio ei adjuncto. Hic mos in Monasteriis servabatur, ut post lecta in Capitulo Martyrologium & Regulam, nomina quoque benefactorum, propinquorum ea die defunctorum post Primam legerentur, & pro illis oraretur ab omnibus. Sic in pluribus MSS. Corbeiensibus habetur: *Promisimus anniversarium & Annotationem.* Necrolog. S. Quintini de Monte: *Persolvemus ei in conventu tricenarium & Verba Mea prater Annotationem.* Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. c. 74. *Sic pro omnibus fit unum officium cum generali Missa & ceteris, quæ solent fieri pro nostris, exceptu præbenda & brevium transmissione ac Regulæ Annotatione.*

¶ ANNOTATIONES BONORUM, f. Recensio bonorum alicui oneri vel mulctæ obnoxiorum. Johannis Armaniaci Diploma veniale tom. 1. Amplis. Collect. Marten. col. 1527. A. *Processus, inquestas, banna, pœnas, mulctas, & bonorum confiscationes & Annotationes eorumdem, &c.*

ANNOTATORES, qui inlatarum specierum breves seu rationes conficiebant, Tabularii, in leg. 3. Cod Th. de Susceptoribus.

ANNOTICUS, pro *Anniculus*. Capitulare Saxonum an. 797. cap. 11. *Illud notandum est, quales debent solidi esse Saxonum, id est, bovem Annoticum, utriusque sexus autumnali tempore, sicut in stabulum mittitur, pro uno solido.*

¶ ANNOTINUS, Annuus, Anniversarius, Gall. *Annuel.* Annal. Bened. to. 3. pag. 148. *Et in Annotina Translatione SS. Reliquiarum... fratribus ejus loci* (Centulensis) *congrua cibi ac potus refectio subministretur.* Hac voce usus est Columella, sed notione nonnihil diversa: *Vagues*, inq. *custodam Annotinos reseeato.*

¶ ANNOTINUM PASCHA. Vide *Pascha Annotinum*.

¶ ANNUA, Idem quod mox Annuale. Codex obituum Ecclesiæ Aniciensis. *Annua D. Johannis de Borbonia iij. Febr. Annua D. Gaufredi de Pompadorio 8. Maii.*

ANNUALE, *Annale*, Anniversarium, officium scilicet Ecclesiasticum, quod pro defuncto aliquo, die ejus obitus recurrente, in Ecclesia quotannis celebratur. [Tertullianus de Coron. c. 3. *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis Annua die facimus.*] Brevil. *Annuale, anniversarium*: Galli *Annuel* dicunt: *Annovale*, apud Joan. Villaneum lib. 1. c. 22. Charta an. 1078. apud Fr. Mariam in Mathildi Comitissa lib. 3. *Hanc conditionem Episcopo imposuimus, ut Annuale, vel anniversarium matris mea Beatricis honorifice celebretur.* Crebro occurrit.

ANNUALIS. Charta Notkeri Episcopi Veronensis an. 921. *Ita ut in tribus diebus ante ejus Annualem, ... omnes generaliter Sacerdotes ... Missam cantent.*

¶ ANNUALE, Missæ pro defuncto quotidie per annum à Sacerdote celebrandæ. Item quidquid illi earumdem occasione offertur. Regula S. Stephani Grandimont. cap. 5. *Tricenarium, septenarium, Annuale vel quodlibet pretium pro Missa nominatim vobis oblatum nullatenus accipiatis.*

¶ ANNUALE, Quodlibet solemne festum quotannis recurrens. Hac voce utuntur in ordinibus celebrandi divini officii, Parisiensi scilicet & S. Capellæ; item in Breviario novo Lexoviensi. Ibi non semel *Annuale majus, Annuale minus, semi-annuale.*

ANNUALE, Idem quod *Annata*, reditus annuus præbendæ Canonici defuncti. Necrologium S. Victoris Parisiens. Kl. Augusti, de Ludovico VII. Rege Franc. *Annualia quoque regalium Abbatiarum, aliaque multa nobis donavit*, precibus scilicet D. Stephani de Garlanda Archid. Paris. ut est in eodem Necrolog. 2. Id. Januar. Charta Roberti Abbatis S. Victoris Parisiensis in M. Pastorali Eccles. Paris. lib. 20. c. 85. *Super eo quod dicti Religiosi dicebant se debere percipere Annuale in pane & vino, ubicumque decederent socii D. Episcopi Parisiensis, &c.* Charta Joan. D. Castrivillani ann. 1260. *Volo quod Prior de Marmissa ... habeat Annualia Canonicorum decedentium, &c.* Charta Henrici Abbatis, fratris Ludovici VII. Regis Franc. in Annalib. Monasterii S. Victoris 1. vol. *Beneficium autem supradictorum Annualium Ecclesiæ B. Victoris hoc modo collatum est, ut per annum redditus præbendarum Canonicorum decedentium Ecclesia S. Victoris ex integro habeat, &c.*

☞ De hocce jure Canonicorum S. Victoris plura congessit Instrumenta Martenius noster tom. 6. Amplis. Collect. col. 224. & seqq. è quibus hic pauca subjiciemus. Diploma Bartholomæi Decani Eccles. sæculo XII. *Ex dono piæ memoriæ domni Stephani Episc. & nostro in hac nostra B. Maria Ecclesia præbenda una, in Ecclesia S. Marcelli præbenda una, in Ecclesia S. Clodoaldi præbenda una, in Ecclesia S. Martini de Campellis præbenda una. Ita scilicet quod Canonici S. Victoris in singulis supradictis Ecclesiis ad servitium earumdem Ecclesiarum singulos vicarios ponant. Item ex dono prædicti Episcopi Annualia Canonicorum omnium prædictarum Ecclesiarum, ita scilicet, ut quocumque modo quilibet Canonicus earumdem Ecclesiarum præbendam suam relinquat, vel quocumque modo præbenda de una persona in aliam transeat, Ecclesia S. Victoris ejusdem præbendæ reditus per annum ex integro habeat, & nullum super hac ex debito aut Ecclesiæ aut defuncto præter anniversarium exsolvat obsequium.* Diploma Odonis Prioris S. Martini à Campis: *Ecclesia vero S. Victoris, quæ in præfata B. Mariæ*

(Paris.)

(Parif.) *Ecclesia Annualia præbendarum habet, hujus ipsius præbendæ, quæ nobis data fuit Annuale suum ex integro habuit. Sed quia de eadem præbenda, quæ Ecclesiæ S. Martini in perpetuum data erat, jam de cetero Ecclesia S. Victoris Annuale habitura non erat, sic ne hoc dono nostro Ecclesia S. Victoris læderetur... statuimus, ut Ecclesiæ S. Victoris pro recompensatione Annualis supradictæ præbendæ, per singulos annos in festo S. Paschæ decem solidos persolvamus*. Plura etiam his consona leguntur in Tabulario S. Clodoaldi: ex quibus patet, non solum Canonici defuncti præbendæ reditum annuum, sed etiam cujusvis præbendæ quoquo modo vacantis aut de una persona in aliam transeuntis, ad Ecclesiam S. Victoria pertinuisse. Quod si præbenda data esset Conventui integro, qui neque moritur, neque mutatur, tum Ecclesia S. Victoris erat annuo censu compensanda, ut liquet ex laudato Odonis Diplomate, & aliis duobus Instrumentis, quæ apud Martenium videre est col. 226. & 227.

¶ ANNUALIS REDITUS, idem qui *Annuus*, Gall. *Revenu Annuel*, apud Th. *Madox*. Formul. Anglic. pag. 108.

¶ ANNUALITER, Singulis annis. Vita S. Gregorii Papæ lib. 2. tom. 2. Martii p. 152. A. *Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monastrias vocant quindecim libras auri pro lectisterniis; eisque pro quotidianis stipendiis octoginta libras Annualiter conferebat*.

¶ ANNUATIA, Census annuus. Locum vide *Superposita*.

¶ ANNUCULA, γραῦς, *Anus*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: Terentius dixit, *Annicula*, eadem notione.

ANNUITAS, Annuus reditus, pensio alicui, vel in perpetuum, vel ad tempus præstitutum, concessa, cujus solutione liberum tenementum non oneratur, inquit Joan. Cowellus. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 375. 376.... *Habenda & tenenda in feodo simplici de capitalibus dominis, per servitia consueta .... solvendo Annuitates prædictas*. Adde to. 3. p. 22. Charta Thomæ Archiep. Eboracensis: *Annuitatem sive pensionem annuam centum solidorum sterlingorum, &c.* Infra: *Ac de Annuitate, sive de annua pensione hujusmodi, &c.* Annuity, Angli dicunt. *Brief de Annuitie*, apud Littleton. sect. 219. *Breve Annuitatis*, quo creditor debitorem convenit, cum pensionem annuam constitutæ pecuniæ percipere non potest. Vide Rastallum.

¶ ANNUITIO, Concessio, Licentia, in Chartario S. Vincentii Cenoman. *De Annuitione Ecclesiæ, &c.*

ANNULARE, Pro nihilo habere, vel rem ita rescindere, ut nulla deinceps habeatur, quo sensu vocem, *Annuler*, passim usurpamus. Optatus lib. 2. *Sacerdotium in nobis Annulare visus*. [Apud Bernardum Tr. de diligendo Deo col. 600. D. edit. 1690. *Timori permixta devotio, ipsum non Annullat, sed castificat*. Chron. S. Bertini continuatum à Johanne Iperio apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 619. *In quibus omnibus noster Johannes eum devicit, & cessum huic Ecclesiæ litigii causa per ipsum impositum, appellatione interjecta, Annullavit.*] Occurrit Ecclesiast. c. 25. & alibi non semel.

¶ ANNULARENSIS PRIMICERIUS. V. *Primicerius*.

ANNULARIUS, ANNULARIUM. Ugutio: *Annularius qui facit Annulos. Annularium, locus ibi fiunt annuli.*

ANNULUS *arrarum nomine datus*, seu sponsalitius vel pronubus, in lege Wisigoth. l. 3. t. 1. §. 3. *Annulo sponsam suo arrare*, in Lege Long. l. 2. t. 37. §. 1. Nicolaus PP. Ep. ad Bulgaros: *Postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei Annulo insignitum desponderit*. De annulo pronubo, passim veteres Scriptores. Vide Baron. ann. 58. n. 51. & seq. Gassendum in Vita Peirescii l. 4. & Joannem Bapt. Laurum de Annulo pronubo Deiparæ Virginis.

¶ ANNULUS AUREUS, quem tradere, & à servitute liberare idem erat. Qui enim annulis utebantur aureis, ii censebantur Ingenui. Charta Maximiliani I. Romanorum Imperatoris pro Republica Lucensi, apud Ludewig. to. 4. pag. 323. *Item confirmare privilegia, creandi Tabelliones, legitimandi, faciendi Milites, restituendi minores ac majores ex justa causa, adoptandi, emancipandi, manumittendi servos, restituendi natalibus, jusque Aureorum Annulorum concedendi.*

ANNULUS JUNCI. Constitutiones Ricardi Episcopi Sarisberiensis ann. 1217. cap. 55. *Nec quisquam Annulum de Junco vel quacumque vili materia, vel pretiosa, jocando manibus innectat muliercularum, ut liberius cum eis fornicetur: ne dum jocari se putat, honoribus matrimonialibus se astringat.* Huc spectat quod scribit Broilus lib. 1. Antiquit. Parisiensium pag. mihi 69. qui in foro Ecclesiastico, ob illicitam antea initam copulam, *Officialis* judicio matrimonium invicem contrahere coguntur, in ædem S. Marinæ sacram deduci, ibique Curione *Annulo Junceo*, seu ex *palea* confecto desponsari.

¶ ANNULUS PISCATORIS. Sigillum quo Romanorum Pontificum Brevia obsignantur. Tribus uti solent Sigillis, *Annulo Piscatoris* quo Brevia Apostolica in cera rubra; *Bulla plumbea*, qua privilegia & Litteræ Cancellariæ; & *Signo* quo Bullæ consistoriales muniuntur. *Annulus Piscatoris* dicitur, quod illo S. Petrus qui piscator erat, primus usus fuisse à vulgo existimetur: at revera quod ejusdem divi piscatoris imaginem insculptam habeat. Vox ante 400. annos minime nota. Vide Hierolexicon Macri Greg. Tolosani Syntagma juris libro 15. capitulo 3. Gerardum *von Mastric*. Hist. juris Eccles. §. 402. Regestum Cancellariæ Imperii sub Ferdinando II.

¶ ANNULUS PALATII. Apud Leodienses sic vocatur Curia, seu Jurisdictio Episcopalis, adeo ut provocare ad *Annulum Palatii* idem sit atque appellare ad Episcopum. Chron. Cornelii *Zantfliet* ad ann. 1406. apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 369. *Favebant sæpedictis iniquitatis alumnis alii in populo præeminentiores .... qui sociata sibi multitudine furenti, in crastino jus Episcopale, quod provocatio ad Annulum Palatii dici solet, infregerunt; & ne quisquam propter qualescumque enormes excessus ad illum appellare posset in oppidis & villagiis totius patriæ vetuerunt*. Ibid. ad an. 1482. col. 414. *Quibus contra juris regulam patratis centum & quadraginta duo principaliores oppidi ad Annulum Palatii ab Episcopo legitime sunt citati*.

ANNULUS PONTIFICUM, Prælatorum: Quem scilicet deferunt in symbolum Ecclesiæ ab iis desponsatæ, eum, ut ait Joannes Citrius [illegible] appellentur, carpens scilicet Michaelem Cerularium Patr. Constantinopol. in Epist. ad Petrum Antiochenum, damnantem Latinos Episcopos. [illegible] Vide præterea Demetrium Chomatenum Bulgariæ Archiepiscop. in Responsis pag. 318. & 321. Juris Græco-Romani. Chronicon Mauriniacense, lib. 3. *Ipsos quoque Annulos, in quibus ad ipsos (Episcopos) pertinens Ecclesiæ desponsatio exprimitur, sine respectu misericordiæ abstulit*. Charta Joannis Archiepisc. ann. 1301. *Annulum unum Pontificalem de auro magnum. Item quendam alium Annulum de auro*. De annulo Episcopali vide Honorium Augustod. lib. 1. cap. 206. Innocentium III. lib. Epistol. pag. 329. & Durandum lib. 3. Ration. cap. 14.

ANNULUS REGIUS, quo Reges utebantur ad subsignanda Diplomata. Agobardus l. de Insolentia Judæorum: *Quos indiculos, licet ex sacro nomine vero recitarentur, & vestro Annulo essent signati, nullatenus tamen credidimus ex judicio vestro tales prodiisse*: Faustus in vita S. Mauri

Mauri de Theodeberto Rege: *Vocans Ausebaldum qui scriptionibus regalium testamentorum praerat, pracepit ei, ut antequam de Monasterio egrederetur, testamentum de iisdem scriberet rebus, ac de Annulo Regis, regali firmaret more.* Theganus de Ludovico Pio cap. 19. de villis regiis: *fidelibus suis tradidit eas in possessiones sempiternas, & praecepta construxit, & Annuli sui impressione cum subscriptione manu propria roboravit.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 107. *Aliaque quam plurima quae chartis manu propria inseruit, quas Regis Annulus roboravit.* Hinc formula vulgaris omnibus ferme Regum & Imperatorum Diplomatibus adscripta: *Et ut inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria subterfirmavimus, & Annuli nostri impressione signari jussimus.*

Erant autem annuli regii Regum imaginibus & nominibus insigniti. Gesta Francor. cap. 12. *Requirentes invenerunt in Thesauro Regis Annulum, Clodovei inscriptione vel imagine insculptum.* Ejusmodi est Childerici Regis annulus, qui in ejus sepulcro juxta Tornacum inventus, in Gazophylacio Regis asservatur, cujusque ectypum exhibuit Joan. Jacobus Chiffletius in Anastasi, cujus ea est inscriptio: CHILDERICI REGIS. Praeterea alter Ludovici Pii apud Petrum Fr. Chiffletium in Hist. Tornutiensi pag. 195. cujus haec est epigraphe: XPE. PROTEGE. HLUDOWICUM IMPERATOREM.

Annuli Regii cura ac custodia penes Referendarium erat. Gregorius Turon. lib. 5. Hist. c. 3. *Siggo quoque Referendarius, qui Annulum Sigeberti tenuerat.* Vita S. Boniti Arvernorum Episc. tom. 1. Histor. Franc. *Cum a Sigeberto Rege enixe diligeretur, Annulo ex manu Regis accepto, Referendarii munus adeptus est.* Adde Fridebodum in Vita S. Audoeni, Aigradum in Vita S. Ansberti, Aimoinum lib. 4. Hist. c. 41. & quae notamus in voce *Referendarius*. Quod igitur annulo Regio signarentur Regum Diplomata, inter praecipua eorum ornamenta is recensetur in Gestis Francor. cap. 11.

. Annulum Transmittere, seu annulo misso aliquem accersere. Lex Bajwar. tit. 2. §. 14. *Si quis jussionem Ducis sui contempserit, vel signum quale visus fuerit Dux Transmittere, aut Annulum, aut sigillum, si neglexerit venire, &c.* Vide Theophylactum Simocatt. lib. 8. cap. 11.

Annulus, qui vulgo *Collare*, seu *le Carcan*, quo reorum colla astringuntur, *Collistrigium*. In Consuetud. Juliodunensi cap. 2. art. 8. *Avoir ceps, fer & Anneaux*, dicitur esse ejus qui mediam Justitiam habet.

ANNUNTIUM, Nuntium, quod annunciatur, Gall. *Prophetie*, *Menace*, *Annonce*, Ambrosius super Egesippum: *Irridebant Prophetarum Annuntia, fas omne calcabant.* Dantes in Purg. cant. 14.

Come à l'Annuncio de futuri danni.

ANNUS. Non quae apud veteres, qui Christum praecesserunt, anni ratio, sed quam diversa etiam post Christum natum apud omnes fere gentes fuerit, hic disquirere videtur operae pretium: cum absque hacce notione in perlegendis mediae aetatis Scriptoribus plerisque tenebrae offunduantur; dum suam quique annos numerandi, & eorum initia auspicandi rationem servant: quod quidem breviter prosequemur, indicatis auctorum locis qui hac de re ex professo commentarios ediderunt, ut ex iis lectoribus haurire liceat quae pluribus pertractare Glossarii institutum non patitur.

Graecorum computos, aerasque praecipuas esse tres inter eruditos convenit. Nam aliam esse dicunt quae ab initio rerum ad Christi in uterum adventum aut natalem annos computat 5943. aliam quae annos numerat 5501. tertiam quae 5509. constituit. Primam Antiochenam appellant aliqui, secundam Aethiopicam, tertiam Alexandrinam; priorem vero Petavius Alexandrinam, tertiam Romanam. Secundam amplectitur Synodus VII. Act. 6. pag. 405. Edit. Labbei, ut & Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Euthymii num. 106. Georgius Syncellus, Theophanes, Auctor Miscellae, & aliquot alii. Postrema vero utuntur Scriptores alii Byzantini. Vide Petavium in Auctario lib. 8. cap. 1.

Annos mundi, ut & indictiones, auspicantur Graeci, seu Byzantini Scriptores à Kal. Septemb. uti passim observare est apud Cedrenum, Scylitzem, Pachymerem Cantacuzenum, Phranzem, &c. unde ejusmodi Indictio Constantinopolitana dicitur apud Petavium, &c.

Anni Martyrum, seu Epochae Diocletianae, ab Aegyptiis Christianis Ecclesiae Alexandrinae hactenus usurpatae, initium desumitur à persecutione Diocletiani, quam in annum 302. vel 303. vulgo conjiciunt Chronologi: qua de re extant virorum doctissimorum conjecturae ex Concilio Cirthensi potissimum desumptae, Baronii, Scaligeri, Petavii, & novissime V. Cl. Joannis Broci, in ea Disquisitione, quam de initio persecutionis Diocletianeae & Epocha Concilii Cirthensis inscripsit. Ab hac autem aera Martyrum, Alexandrini, Abyssini, & alii annos suos auspicantur. Vide Adonem Viennensem in Chron. initio Constantini, & ann. 527. Chronicon Orientale pag. 85. 109. 124. 125. 127. 146. 202. & doctissimum Henschenium in Exegesi praeliminari ad tom. 5. Martii cap. 2. n. 11.

Anni Seleucidarum, quibus Judaei plurimum usi sunt, postquam sub dominatu Graecorum esse coeperunt, à Seleuci Regis exordio initium sumunt, quod ab illo anno procedere, qui ante Christianam aeram putatur 312. & est periodi Julianae 4402. quo 117. Olympias iniit. Duplex est horum annorum initium: nam alias à verno tempore, & à Nisan Judaico; alias ab autumno & Tisri progrediuntur. Rursus interdum lunares anni, interdum Juliani usurpantur & fixi. Judaei in annis contractuum (ita annos Seleucidarum vocant) lunares adhibent. Syromacedones, sive Antiocheni post Julianam anni formam editam solares adsciverunt, atque ab Hyperbereteo, sive Octobri Juliano duxerunt exordium. Haec fere Petavius, quem consule.

Annos praeterea Antiocheni peculiari ratione putabant, à mense Octobri ducto eorum initio, & ab anno mundi 3935. & Periodi Julianae. 5665. qua quidem aera, quam γρ[illegible] τῆς Ἀντιοχείας vocat, utitur prae caeteris Evagrius lib. 2. cap. 12. lib. 4. cap. 9. Vide eumdem Petavium lib. 10. de Doctr. temp. cap. 62. & lib. 3. Ration. c. 14.

Anni Gratiae [quibus multi saeculo XII. usi sunt] dicti quod à Natali Christi initium sumant, ut auctor est Josephus Scaliger in Canonibus isagog. pag. 275. ubi observat [illegible]thiopes aeram Martyrum dupliciter putare, aut ab annis expansis Diocletiani, aut à periodis Dionysianis: ab annis enim Diocletiani abjectis omnibus 532. reliquos esse annos gratiae. Vide eumdem de Emendat. tempor. pag. 693.

Annos ab Christi Incarnatione numerandi primus auctor fuit Dionysius cognomento Exiguus, qui Justiniano imperante, & cum Cassiodoro familiarissime saeculo Christi sexto vixit. Scribit Petrus Gassendus in Kalendario Romano cap. 5. Dionysium, cum annorum series in Canone beati Cyrilli ab anno Diocletiani 153. incoepta, nihil aliud foret, quam eorumdem annorum Diocletianorum consecutio, indignum existimasse circulis sacris innectere impii Tyranni, persecutorisque memoriam, satiusque duxisse seriem annorum ab ipsa Christi Domini Incarnatione adhibere. Sed cum is cyclum suum ad Christi Incarnationem accommodasset, & primum ejus annum nominasset eum, in quo Christus conceptus & natus erat, qui Dionysium secuti sunt, cum viderent hominum vitam non ab eorum conceptione, sed ab ortu vulgo putari, animadverterentque

rentque præterea Nativitatem Christi non longe abesse à fine anni Juliani, & Circumcisionem ipsis Kl. Januarii celebrari, communi fere consensu constituere, ut primus Christi annus ab ejus Nativitate duceret exordium, Unde factum est deinde, ut æra communis invaluerit uno anno inferior æra Dionysii, servato tamen toto cyclo Dionysiano in cæteris, id est, Luna, Litera Dominicali, & Indictione, solo excepto capite, quod pridem observatum à Petavio lib. 12. de Doctrina tempor. cap. 2. 3. & in Appendice pag. 890. & lib. 4. part. Ration. 2. cap. 1. & Jacobo Grandamico de die Natalis Christi pag. 84.

Scribit denique Ægidius Bucherius in Chronologia Regum Francorum sect. 1. supputationem annorum à Christo nato in antiquis historiis ante 750. circiter vix usurpatam: deinceps vero sub Pipino Rege ejusque filio Carolo M. paulatim invaluisse: quod ex Annalibus, quos edidit Duchesnius, plane colligere licet.

ANNI SECUNDUM EVANGELIUM. Gervasius Dorobernensis: *Est & alia inter Compotistas & Chronicorum scriptores error, & dissonantia. Nam inter supputationem Dionysii, & illam quæ secundum Evangelium esse dicitur, anni reperiuntur 22.... si quis autem annos Domini qui secundum Evangelium dicuntur esse conscripti, nosse desiderat, supputationi Dionysii, quemadmodum, 22. annos apponat: hæc est enim de annis Domini inter Evangelium, & præfatum Dionysium dissonantia, sicut in suis Chronicis testatur Marianus Scotus, spatium scilicet annorum viginti duorum.* Utraque supputatione utitur Florentius Wigorniensis.

Francos annum olim auspicatos à Kl. Martiis videtur innuere Decretum Tassilonis cap. 2. §. 12. & Lex Alemann. tit. 18. §. 5. *Nec in mallo publico transactis tribus Kalendis Martiis post hæc ancilla permaneat in perpetuum.* Et Concil. Vernense an. 755. cap. 4. *ut bis in anno Synodus fiat. Prima Synodus mense primo, quod est Kalend. Martiis, &c.* Vide Notas Sirmondi ad Concil. I. Aurelianense.

Observat Henschenius in Exegesi de Genealogia Regum Dagobertinorum cap. 1. n. 3. Gregorium Turonensem & Fredegarium annos à Natali Domini visos inchoasse, aut saltem Romano more à Kalendis Januarii: necdum, inquit, recepta consuetudine, quæ deinde paulatim per omnes Francorum ditiones propagata est, à Paschate ad Pascha annos computandi. [Sed Mabillonius lib. 2. de Re Diplomatica cap. 23. n. 4. ex Gregorio ipso, aliisque conficit Gallos sæculis VI. & VII. à Martio annum incipere solitos fuisse. Deinde sibi objicit unum ejusdem Gregorii locum, ubi mensis Maius *quintus* dicitur, ex quo consequens est Januarium anni fuisse initialem. Ad hanc difficultatem solvendam duplicem annum distinguit vir eruditus, solarem unum à Januario incipientem, lunarem alterum à Martio. Unde, inquit, etsi Gallis in usu erat annum incipere à Martio; non tamen desinebant anni initium à Januario repetere, habita ratione cursus solaris. Sic apud Romanos, quibus annum à Jano ducere mos erat ex dicendis, Martius non raro dicebatur mensis *primus*, September *septimus*, December *decimus*. ut apud S. Leonem in Sermonibus, quos de jejunio primi, septimi ac decimi mensis scripsit: cujusmodi locutionis, rationem vide apud eumd. Mabill. loco citato.]

Iidem tamen & alii è veteribus Scriptoribus annos à Passione Domini interdum numerasse videntur. Gregorius nempe Turonensis in Historia Francorum sub finem librorum 1. 3. & 10. Fredegarius in Historia Epitomata cap. 73. Victor Tunensis in fine Chronici, & auctor Historiæ Francorum jussu Childebrandi Comitis scriptæ cap. 109. Leguntur Chartæ tres in Tabulario Conchensis Abbat. in Ruthenis, quarum prima, quæ est 16. sic clauditur: *Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini* 1062. *à Passione* 1029. Altera, quæ est 20. *Ista Ecclesia dedicata est, & donus iste firmatus est* 15. *Kalendas Decembr. die Jovis, Luna* 22. *anno ab Incarnat. Dom.* 1060. *à Passione* 1028. *&c.* Tertia est 64. *Anno ab Incarnatione Domini* 1093. *à Passione* 1059. *&c.* Legi nuper Chartam originalem *Teobaldi Palatii Comitis*, ex Tabulario Ecclesiæ Carnotensis, quæ sic clauditur: *Data 5. Idus Januarii, Indictione 6. anno à Passione Domini millesimo 83. Regni autem Philippi 23. scripta manu Ingelrami Carnotensis Ecclesiæ Decani & Cancellarii.* At hic evidenter Passio sumitur pro Incarnatione: nam ann. 1083. fuit 23. Philippi Regis, & Indict. 6. Adde Theotfridum Epternacensem in Florib. lib. 1. c. 6. Rabanum lib. de Computo c. 63. &c.

☞ Pro anno Passionis nonnunquam habetur annus *trabeationis*, id est, annus quo Christus *trabi* affixus est, ut apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 630. & 633. & pro *Anno Nativitatis* seu Kal. Januarii *annus Circumcisionis*, ut in Italiæ sacræ tomo 5. col. 914. & 1619.

Annos à *Transitu*, seu morte *sancti Martini* non semel putat Gregorius Turonensis, quem mortuum anno 401. vel 402. probat Petavius lib. 11. de Doctr. temp. cap. 4. & parte 2. Rationarii l. 4. c. 12. anno vero 400. Petr. Franciscus Chiffletius in erudita illa, quam nuper edidit Dissertatione, *de S. Martini Turonensis temporum ratione.*

Sub altera Regum Francicorum stirpe annos à Christi Nativitate ordiuntur Scriptores omnes qui secundo & tertio Historiæ Franciæ volumine habentur: verbi gratia, Carolum M. Romæ Imperatorem dictum ajunt die Christi Natalitio anno 801. qui mora jam recepto adhuc erat 800. Poeta Saxonicus lib. 4.

Festa dies cælis eadem celeberrima terris,
Virginei partus, Christique refulserat ortus,
Post octingentos, ex quo processerat, annos.

Idem Carolus, in ejus Vita, obiisse dicitur 5. *Kal. Febr. anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi* 814. ubi annus Incarnationis intelligitur annus à Natali Domini inceptus, ut apud Nithardum anno 813. in Chronici Fontanellensis Fragmento, & alibi passim. Breve Adalardi epocham hanc præfert: *Anno Incarnationis* 822. *mense Januar. Indict.* 15. *Regni Ludovici* 8. Vetus Charta Zuentebaldi sic clauditur apud Dubletum p. 809. *Data* 11. *Kal. Febr. anno Incarnat. Domini* 896. *Indict.* 14. *anno vero Domini Zuentebulchi primo.* Concilium Valentinum III. in Præfatione, dicitur celebratum fuisse *anno* 855. *ab Incarnatione, Lothario imperante* 15. *Indict.* 3. *mense Januario* 6. *Idus ejusdem mensis, &c.* Ita Concilium Ticinense, *Anno Incarnationis Dominicæ* 855. *Indict.* 3. *mense Februario, die mensis* 4. Synodus Ticinensis, *Anno Incarnationis* 876. *Indict. mense Februar.* In quibus prælatis locis conveniunt anni Christi à Nativitate incœpti cum indictionibus. Proinde evanescunt viri doctissimi conjecturæ in nupera Conciliorum Editione tom. 7. pag. 1848. & tom. 8. pag. 39. 160. & alibi, qui annos Incarnationis à 25. Martii vel à Paschate ea tempestate numeratos fuisse existimat: quo in errore versatur etiam Beslius in Regibus Aquitanicis p. 40.

☞ Hic iterum existimat Mabillonius noster Diplom. cap. 23. n. 5. duplex etiam tunc temporis fuisse anni initium: unum vulgare, commune & ubique receptum, habita ratione anni solaris, quem observabant plerique Historici veteres: aliud Gallicanum, ratione cursus lunaris, quem pauci sequebantur. Hujus calculi argumentum habeo, inquit, ex Historia translationis S. Huberti Episcopi Tungrensis, in qua Carolus M. decessisse dicitur *Anno Incarnationis octingentesimo tertio decimo*, cum constet eum decessisse more nostro anno 814.

At sub

At sub tertia Regum stirpe Franci nostri annorum exordium ab Domini Incarnatione, hoc est, à 25. Martii, putarunt, licet quando is mos cœperit, non plane liquet. Extat Charta in Spicilegio Acheriano tom. 11. quæ sic clauditur: *Acta sunt autem hæc anno jam pæne finito decimo post millesimo, Indictione 9. Epacta 14. mense Februarii, feria 2. Luna 20. sub Imperio Roberti clarissimi Regis Francigeni sive Aquitaniani.* Ubi indictio incidit in annum 1011. anni exordio à Kl. Januarii desumpto.

Neque tamen obstitit, quin Kalendæ Januariæ primus anni dies semper habitæ sint. Extat enim Charta Drogonis Ambianensis Dom. *de Vinacourt*, in Tabulario Vicedomini Ambian. fol. 69. cum hoc temporis adscripto charactere: *Fait en l'an de l Incarnation de Notre Seigneur Jesus-Christ* 1183. *el mois de Janvier lendemain du premier jour de l'an.* Petrus Comestor. in Histor. Scholast. cap. 13. Numer. *Tripliciter accipitur annus ab eis* (Hebræis) *præter naturalem. Annus usualis à Januario, quem habent communem nobiscum in contractibus suis, & negotiis communibus agendis, &c.* Unde conficitur eo, quo Comestor vixit ævo, hoc est circa an. 1160. annum putatum à Kl. Januarii.

Sed ut verum fatear, addubitari potest, an ea tempestate Franci nostri à 25. Martii, an vero à Paschate annos numerare cœperint, quod postremum labentibus seculis obtinuisse constat: adeo ut si Pascha post 25. Martii, vel in mensem Aprilem incideret, *ante* vel *post Pascha* apponerent, secundum diem in quem incidebat dies Paschatis dominicus, ita ut *ante Pascha* annum proxime elapsum; si *post Pascha*, apponeretur, annum subsequentem denotaret: verbi gratia, extat Charta data 4. *Aprilis anno* 1375. *ante Pascha*, quod extitit eo anno secundum hodiernum annos putandi modum, 22. ejusdem mensis: ita perinde alia legitur data 20. *Aprilis anno* 1376. *post Pascha*, quod extitit 13. ejusdem mensis die, ipso anno, secundum hodiernum putandi annos morem. Vide Coquillium in Hist. Nivernensi p. 262. [& Mabillonium Diplom. lib. 2. cap. 23. nu. 6. & 7. ubi Cl. Cangii dicta novis confirmantur exemplis, observato tamen Aquitanos à 25. Martii annum constanter duxisse, nulla Paschatis habita ratione. Exstat in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 540. Epistola Henrici de Vallariis Archiepiscopi Lugdunensis quæ sic concluditur: *Datum Romanis die vigesima nona Decembris* 1347. *à Nativitate*, à qua ducebatur anni initium in Dalphinatu hoc ævo, ut observat & ibidem probat hujus Historiæ Scriptor Cl. D. de *Valbonays*. In Statutis Synodal. Ecclesiarum Cadurcensis, Ruthenensis & Tutelens. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 764. D. habetur hæc observatio: *Nota quod numerus Lunaris & littera Dominicalis mutatur annuatim in festo Circumcisionis: anni vero Incarnationis Domini mutantur in terra ista in festo Annuntiationis Beatæ Mariæ, & in quibusdam regionibus in festo Nativitatis Domini.* Hæc autem Statuta, ut ibidem legitur col. 766. E. publicata sunt *anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo nono.*]

At cur Paschatis, primus anni dies fuerit apud nostros, vel certe initium anni, variæ sunt sententiæ. Josephus Scaliger Epist. 226. ait, Gallos veteris Ecclesiæ secutos consuetudinem, qui Pascha & Paschalem hebdomadam, novum annum vocabant, quæ quidem probo vade indigent. Nec longe abest ab ea sententia Petrus Chiffletius in Dissert. de annis Dagoberti cap. 5. scribens, ævo Victorii obtinuisse, ut Paschalis primus fuerit anni dies: idque eruit ex ejusdem præfatione ad Canonem Paschalem, ubi sic loquitur: *Pascha quippe, sicut omnimoda traditione cognoscitur, anni principio, non fine celebratur*, quæ tamen verba ita videntur intelligenda, non quod à Paschate initium annus duxerit; sed quod in primis anni mensibus, duntaxat celebretur. Ego vero, missis quæ in hanc rem conferri possunt, existimaverim, id inde manasse, quod, ut ait Joannes Hocsemius, cujus verba mox dabimus, ab ipsis Ecclesiæ fere primordiis, ea obtinuisset consuetudo, ut tabella Cereo Paschali appenderetur, in qua annus currens describeretur, indeque ejus initium putarent Franci: iis enim fuit mos iste proprius. Unde in Tabulario Lingonensi legitur diploma cum hac temporis nota: 12. *mensis Februarii, Indict.* 12. *anno* 1328. *more Gallicano*. Aliud: *Anno Domini* 1384. *sumpto à Paschate more Gallicano, die* 6. *mensis Maii*.

Sed tamen Caroli IX. Regis Edicto anni 1564. cautum est, ut in Galliis, in publicis privatisque tabulis ab Kl. Januarii annorum repeteretur exordium.

¶ Gallorum exemplum secuti sunt Belgæ ann. 1575. quo Olivarius de Wræo, uti observat Mabillonius loco paulo superius citato, tradidit novum calculum mandato Philippi II. Prius à Paschate, ut Galli, annum exordiebantur. Hanc ante reformationem Historici nonnulli utrumque calculum non raro exprimebant, ut in Historia Episcoporum Autissiodor. ubi Audoinus in cap. 76. translatus dicitur ad sedem Magalonensem *anno quinquagesimo tertio* (nempe post 1300.) *more Curiæ Romanæ in Nativitate Domini, more autem Gallicano anno quinquagesimo secundo*: quem duplicem modum idem auctor distinguit etiam in seqq. capp. ad 80. atque inde evidens fit, annos Incarnationis apud Gallos, etsi à Paschate inceptos, non prævertisse annos Nativitatis receptos à Romanis, sed trimestri spatio posteriores fuisse, quod maxime notandum est: tametsi Incarnatio Nativitatem novem mensibus præcesserit. Quippe Galli annos Incarnationis & Nativitatis, quin imo & Passionis promiscue adhibebant seu confundebant: quod exemplis probat idem Mabillonius cap. 23. n. 8. & 16.

¶ Inveniuntur nihilominus quædam Pontificum Diplom. inquit idem Auctor. c. 24. n. 9. quorum calculus recentiorem nostrum prævertit. Ejus generis duo Callisti II. nobis suppeditat eruditus Chiffletius in Hist. Trenorchiensi. Primum est. *Datum Albæ per manum Grisogoni S. R. E. Diaconi Card. ac Bibliothecarii xv. Kal. Junii Ind. xiiij. Inc. Dominicæ an.* MCXXII. *pontificatus domini Callixti Papæ anno iij.* Alterum habet easdem notas. Atqui Indictio XIV. convenit, non anno 1122. secundum calculum nostrum, sed anno præcedenti. Unde idem Chiffletius in lemmate prioris privilegii notat, datum esse privilegium an. 1122. à die 25. Martii deducto, scilicet quatenus Incarnatio novem mensibus præcedit: sed anno Dionysiano 1121. ut ostendit Indictio XIV. Alia ejus generis Pontificia Diplomata videntur. Verum quædam reperiuntur, quorum calculus uno anno Dionysianum præcedit, non solum mensibus novem: quæ proinde non possunt ad calculum Pisanum, de quo mox, accommodari. Exstat hujusmodi autographum non dubium in Archivo Dionysiano datum *xij. Kal. April. Ind. x. Incarnationis Dominicæ anno* MCIII, *pontificatus autem domni Paschalis secundi Papæ iij.* Quæ Indictio, sicuti annus Paschalis tertius anno 1102. conveniunt in Martio; nec sequenti anno convenire possunt, etiamsi calculus Pisanus admittatur: nisi integro anno dicatur hoc diploma Dionysianum præcessisse. Occurrit & aliud apud Puricellum pag. 512. ejusdem Paschalis plane consimile. *Datum Laterani per manum Johannis S. R. E. Diaconi Cardinalis*, XVI. *Kal. Martii, Indict. x. Incarnationis Dominicæ anno* MCIII. *pontificatus autem domini Paschalis secundi Papæ iij.* Hic idem Cancellarius, eædem chronologicæ notæ; quæ eruditis discutiendæ proponuntur, aliæque similes haud raro occurrentes. Hæc fere ad verbum ex Mabillonio, fusius quidem, sed haud inutiliter ad ostendendum non facile reji-

rejiciendas esse chartas, in quibus chronologicæ difficultates occurrunt, cum & in iis animadvertantur diplomatibus, quæ nullo modo possunt in dubium revocari.

De Trevirensibus, hæc habet Browerus lib.18. Annal Trevir.pag.1052.1.Edit. *Carolum IX.Gallorum Regem more veteri sublato ad annum 1567.edixisse constat, ut Januariæ Kalendæ annum deinceps aperirent, quod etsi hic & alibi passim obtineat, nescio tamen quid Notariis & Scribis Trevericis antiquitatis adhæreat, ut de stylo suo & jure non concedant, sed iis in publica scriptura 25.Martii sacratissimæ Virginis Annunciationis facer dies primus in anno Treverico maneat*. Gesta Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevirensis lib.1. c.14. *anno Domini 1307. sexto Id.Martii, more Treverico scribi consueto, &c.* Adde lib.2.cap.16.lib.3.cap.ult. Vide Josephi Scaligeri Epistolam 226.pag.484.

Beda de Ratione temporum cap.13.auctor est veteres Anglos menses suos juxta Lunæ cursum computasse, annumque auspicatos ab 8.Kal.Januar.die, quo Natale Domini celebratur: quod testantur firmantque vetera Regum Anglosaxonum Diplomata apud Ingulfum, & in Monastico Anglicano, quæ annos *Incarnationis* præferunt, quos à Natali Christi ortos esse satis declarat Charta Edwardi Confessoris in eodem Monastico to. 1. pag.62.quæ sic clauditur: *Acta apud Westmonasterium v.Kalendas Januarii die sanctorum Innocentium, anno Dominicæ Incarnationis* MLXVI.*Indictione* III. Nam hic annus 1066. 28.Decembris, secundum nostram annos ineundi rationem, esset tantum 1065. qui quod annus a Natali initium apud Anglos duceret, fuit 1066.

Idem etiam annos Incarnationis computandi mos servatus est in Anglia à Normannis, saltem Guillelmo ipso Notho regnante, ut ex aliquot Chartis colligitur in eodem Monastico to.1.pag.43.53.&c. Nam deinceps vix ulla in Anglicis diplomatibus annorum nota reperitur, cum Regia regni annos, cætera nullos fere præferant.

Atque hinc fluxit, ut hos annorum characterismos Historiis & Chronicis suis Scriptores Anglici adscripserint. Gervasius Dorobernensis: *Inter ipsos etiam Chronicæ scriptores nonnulla dissensio est. Nam cum omnium unica & præcipua sit intentio annos Domini eorumque contingentias supputatione veraci enarrare, ipsos Domini annos diversis modis & terminis numerant; sicque in Ecclesiam Dei multam mendaciorum confusionem inducunt. Quidam enim annos Domini incipiunt computare ab Annunciatione, alii à Nativitate, quidam à Circumcisione, quidam vero à Passione. Cui ergo istorum magis credendum est? Annus solaris secundum Romanorum traditionem, & Ecclesiæ Dei consuetudinem à Kl.Januarii sumit initium: in diebus Natalis Domini, hoc est, in fine Decembris sortitur finem. Quomodo ergo utriusque vera poterit esse computatio, cum alter in principio, alter in fine anni solaris annos incipiat Incarnationis? Uterque etiam annis Domini unum eumdemque titulum apponit, cum dicit anno ab Incarnatione tanto vel tanto facta sunt illa & illa. His aliisque similibus ex causis in Ecclesia Dei orta est non modica dissensio.* Idem Gervasius Dorobernensis: *Hac, ut æstimo, ratione inducti sunt omnes fere qui ante me hujusmodi Chronicas scripserunt, ut à Natali Domini subsequentis anni sumerent initium....Hac ergo intentione postposita, prædecessores meos sequi cupio, & annos subscriptos à Natali Domini incipio.*

Apud Germanos perinde Christi Nativitas annum aperuit. Wippo de Vita Chunradi Salici: *Eodem anno, ut supra, id est, à Nativitate Salvatoris* 1027. *Indict.*10. *&c.* Descripsit Doublettus pag. 830. Chartam Henrici Imp.quæ sic clauditur: *Data 7.Kal. Feb.anno Dominicæ Incarn.*1056.*Indict.*9. Ubi indictio convenit eidem anno. Bruno de Bello Saxonico: *Natalis Christi festivitatem, 1076.annus ab Incarnatione Domini inchoatur, &c.* Infra: *Transacto vero Natali Domini proximi, qui Incarnatione Domini cœptus annus erat.* Venericus Vercellensis in Apologetico Henrici IV. imp. *Ubi tunc dimicatum est in ipsa Nativitatis Domini vigilia, quæ tunc obvenerat die Dominica, quando terminum accepit annus ab Incarnatione Domini* 1088. Joannes Hocsemius in Gestis Pontificum Leodiensium cap.1. *Et ne circa discretionem temporum, præcedentis videlicet & sequentis, error quicquam valeat perturbare, attendendum est, quod à tempore cujus memoria non existit, annorum Nativitatis Domini cumulatio, sive cujuslibet anni succrescentis initium in Cereo consecrato Paschali hactenus appensa depingi tabula consuevit, & ab illa hora annus Dominicus inchoabat. Sed quia Romana, & Coloniensis Ecclesiæ Leodiensis Metropolitica sedes, in die Natalis Domini annorum ponebant principia singulorum, cujusmodi diversitate plures occurrebant difficultates, & frequentes errores; ne diutius in hoc irrationabiliter membrum à capite discreparet: statutum est ut à Nativitate Domini nuper præterita, quæ 1333. usque ad Pascha sequens scribi juxta morem pristinum debuisset, anticipando tempus, anni deinceps initium capiatur.* Adde cap.7.11.[& Bedam de Tempor. Ratione cap. 40.]

Non tamen id semper obtinuit: exstat enim apud Chiffletium in Beatrice Cabilonensi pag. 113. Charta Henrici Imp.cum hac temporis nota: *Datum apud Bernum 5.Kal.Januarii, Indictione 13. anno Dominicæ Incarnationis 1224.anni regni nostri.* 5.Quippe anno 1224. sumpto à Kal.Januarii initio, currebat Indictio 12. anno vero 1225. Indictio 13.[Recte quidem, si Germanorum Indictio à Kl.Januarii incæpisset, sed cum ab VIII.Kl.Octobris incœperit, nihil ex Indictione laudata potest effici.]

¶ Leodienses ad annum 1333.Gallorum morem, uti testatur Mabillonius Diplom.cap.23.n.10. secuti sunt, deinceps vero Germanorum.

In Italia annos à Nativitate auspicabantur, ut observat Covarruvias to.2.Resol.Variar.lib.1.cap.12.§.1. Concilium Coloniense ann.1310. can. 23. *Statuimus etiam ut ex nunc de cætero annus Domini observetur, & in Nativitate Christi innovetur à quolibet anno, prout sacrosancta Romana Ecclesia id observat, quæ est omnium Ecclesiarum caput & magistra: ut errores & difficultates, qui propter diversitatem inceptionis anni Nativitatis ejusdem, multotiens evenerunt, de cætero evitentur.* Charta an.1377. *Anno à Nativitate Domini* 1397. *Ind.* 1. *secundum cursum & consuetudinem civitatis Mediolani, 2.Decemb.&c.* Ita nempe Statuta ejusdem urbis parte 1. cap. 109. *More Mediolanensi annus incipere consuevit, & de cætero incipiat in festo Nativitatis D.N.J.C.& hoc respectu instrumentorum publicorum, & actorum judicialium tantum, & indictio in Kalendis Septembr.* Joan. Hocsemius cap.7. *Anno Domini 1272. parum ante Nativitatem Domini, vel 1273. post Natale, prout data tunc mutatur in Curia Romana, &c.*

Pisani, inquit Covarruvias part.2.Variar.Resol.lib. 1.cap.12.n.2. initium anni Incarnationis adsumunt novem mensibus ante Nativitatem: qua ratione annus à Nativitate quinquagesimus, erit & ejusdem numeri ab Incarnatione usque 25.diem Martii; & ab eo die, qui est quinquagesimus annus à Nativitate, erit quinquagesimus primus ab Incarnatione: qui quidem usus potius placuit quibusdam, quam is quo Florentini utuntur, tribus mensibus post Nativitatem incipientes numerum annorum Incarnationis: unde juxta computationem hanc annus quinquagesimus à Nativitate usque

ad

ad 25. diem Martii erit quadragesimus nonus Incarnationis, & ab eo die erit quinquagesimus Incarnationis simul Nativitatis, qui tandem usus apud Romanam Curiam omnino servatur, &c. Quod de Florentinis scribit Covarruvias, firmatur duabus Chartis ex Camera Comput. Parisi. in quarum priore Populus Florentinus & Franciscus Sfortia Dux Mediolanensis, anno Incarnationis Christi 1451. indictione 14. *secundum cursum & morem Florentinorum*, die vero 11. mensis Septembris Angelum Acciolum ad Carolum Regem Franciæ legant, ad ineundam cum illo societatem, qua inita in Castro Montiliorum in Turonibus 21. die mensis Febr. ano. 1451. eadem à Florentinis & Duce Mediolanensi comprobatur 22. mensis Martii anno 1452. Indict. 15. *secundum cursum & morem Florentinum*. Unde patet Florentinos quemadmodum Gallos annum à 25. Martii putasse; nam in altera Charta, qui annus 1451. dicitur, fuit nostro more 1452. quo currebat indictio 15.

Ex quibus interpretari licet Diploma Nicolai II. PP. quod profert Baronius ann. 1060. n. 4. ubi sic clauditur: *Datum Florentiæ, 6. Idus Januarii anno ab Incarnatione Domini N.J.C. 1059. anno 1. Pontificatus ejusdem Nicolai, Indict.* 13. Ex quo conficit annum Christi 1059. adhuc fuisse: sexagesimum enim annum Incarnationis à die Annunciationis numerandum fuisse, fuisseque adhuc & annum 1. Nicolai: secundum enim hoc anno, eodem mense Januario, numerari incœpisse, Indictionem vero 13. utrique convenire tempori notato, tam Pontificis, quam Domini Incarnationis. Proinde qui annus 1059. dicitur in hac Charta, erit annus 1060. anni initio ducto vel à Nativitate, vel à Kalendis Januarii. Quem quidem annos Christi putandi rationem obtinuisse in diœcesi Remensi, docet Charta Guidonis Abbatis Monasterii S. Basoli, quæ sic clauditur: *Datum & actum in Monasterio nostro S. Basoli prædicto, sub anno Domini secundum cursum Ecclesiæ Remensis* 1390. 13. *die mensis Junii, Indictione* 12. *Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri, Domini Clementis, divina providentia Papæ VII. anno* 12. Qui quidem annus secundum nostrum putandi morem erat adhuc 1389. quo 12. Indictio currebat, & Clementis VII. Antipapæ annus 12. Electus quippe fuerat à Concilio Basileensi 20. Septembr. an. 1378.

Extat in MS. Codice Usaticorum Barcinonensium in Biblioth. Thuana fol. 234. 235. Charta Petri Regis Aragon. data Perpiniani 16. Decembr. an. 1350. qua statuit in posterum annorum initium computandum à die Nativitatis Christi, & ut omissis Nonis, Idibus, atque Kalendis, numerus dierum describatur.

Cypri Regni incolæ annum pariter à Nativitate putabant. Charta, cujus initium sic concipitur: *Anno à Nativitate 1378. Indict. 1. septimo Martii secundum cursum Regni Cypri*.

Islandi annum à festo Natalitiorum Domini ordiuntur veteri consuetudine, quam jus patrium retinere coegit, inquit Olaus Wormius lib. 2. Fastor. Danic. cap. 7. 12. at apud Suenonem in Legibus Castrensib. cap. 7. *Circumcisionis dies* dicitur *novum annum inchoare*.

De annis Mahumetanorum, vide in verbo *Hegira*.

De annis Hispanorum, vide *Æra*.

Atque hæc summatim de variis annos putandi rationibus ad mediæ ætatis Scriptores intelligendos scripta sufficiant: quæ quidem ut faciliori methodo percipiantur, placuit primo tabellam à Christo nato ad annum 660. hocce loco inferere, Epochas, Christi vulgarem Dionysianam, Periodi Julianæ, Græcorum, Seleucidarum, æræ Hispanicæ, Cyclos præterea solis & lunæ Julianos, Indictiones, Litteras Dominicales, & Paschatis dies, continentem: cui subjungimus aliam, continentem præterea Chataicorum, Arabum, Persarum, ac Chowarezmiorum Epochas, ex traditione Ulug Beigi, ad Periodum Julianam & Epocham Christi vulgarem Dionysianam in annis expansis, à Joanne Gravio redactas. Ex quibus quidem tabulis & laterculis, Lectori statim ac solo intuitu percipere licebit, ad quem Christi annum ejusmodi minime protritæ Epochæ referendæ sint.

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyc. Lunæ Julianus	Indictio	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	
1	4714	5509	313	39	10	B	2	4	M	27
2	4715	5510	314	40	11	A	3	5	A	16
3	4716	5511	315	41	12	G	4	6	A	8
4	4717	5512	316	42	13	FE	5	7	M	23
5	4718	5513	317	43	16	D	6	8	A	12
6	4719	5514	318	44	15	C	7	9	A	4
7	4720	5515	319	45	16	B	8	10	A	24
8	4721	5516	320	46	17	AG	9	11	A	8
9	4722	5517	321	47	18	F	10	12	M	31
10	4723	5518	322	48	19	E	11	13	A	20
11	4724	5519	323	49	20	D	12	14	A	5
12	4725	5520	324	50	21	CB	13	15	M	27
13	4726	5521	325	51	22	A	14	1	A	16
24	4727	5522	326	52	23	G	15	2	A	8
15	4728	5523	327	53	24	F	16	3	M	24
16	4729	5524	328	54	25	ED	17	4	A	12
17	4730	5525	329	55	26	C	18	5	A	4
18	4731	5526	330	56	27	B	19	6	A	24
19	4732	5527	331	57	28	A	1	7	A	9
20	4733	5528	332	58	1	GF	2	8	M	31
21	4734	5529	333	59	2	E	3	9	A	20
22	4735	5530	334	60	3	D	4	10	A	5
23	4736	5531	335	61	4	C	5	11	M	28
24	4737	5532	336	62	5	BA	6	12	A	16
25	4738	5533	337	63	6	G	7	13	M	31

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Jan.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paschatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	
26	4739	5534	338	64	7	F	8	14	A	21
27	4740	5535	339	65	8	E	9	15	A	13
28	4741	5536	340	66	9	DC	10	1	M	28
29	4742	5537	341	67	10	B	11	2	A	17
30	4743	5538	342	68	11	A	12	3	A	9
31	4744	5539	343	69	12	G	13	4	M	21
32	4745	5540	344	70	13	FE	14	5	A	13
33	4746	5541	345	71	14	D	15	6	A	5
34	4747	5542	346	72	15	C	16	7	M	28
35	4748	5543	347	73	16	B	17	8	A	10
36	4749	5544	348	74	17	AG	18	9	A	1
37	4750	5545	349	75	18	F	19	10	A	21
38	4751	5546	350	76	19	E	1	11	A	6
39	4752	5547	351	77	20	D	2	12	M	29
40	4753	5548	352	78	21	CB	3	13	A	17
41	4714	5549	353	79	12	A	4	14	A	9
42	4755	5550	354	80	23	G	5	15	M	25
43	4716	5551	355	81	24	F	6	1	A	14
44	4757	5552	356	82	25	ED	7	2	A	5
45	4758	5553	357	83	26	C	8	3	A	25
46	4759	5554	358	84	27	B	9	4	A	10
47	4760	5555	359	85	28	A	10	5	A	2
48	4761	5556	360	86	1	GF	11	6	A	21
49	4762	5557	361	87	2	E	12	7	A	6
50	4763	5558	362	88	3	D	13	8	M	29

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyc. Lunæ Julianus	Indictio.	Paschatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	
51	4764	5559	363	89	4	C	14	9	A	18
52	4765	5560	364	90	5	BA	15	10	A	2
53	4766	5561	365	91	6	G	16	11	M	25
54	4767	5562	366	92	7	F	17	12	A	14
55	4768	5563	367	93	8	E	18	13	M	30
56	4769	5564	368	94	9	DC	19	14	A	18
57	4770	5565	369	95	10	B	1	15	A	10
58	4771	5566	370	96	11	A	2	1	M	26
59	4772	5567	371	97	12	G	3	2	A	15
60	4773	5568	372	98	13	FE	4	3	A	6
61	4774	5569	373	99	14	D	5	4	M	29
62	4775	5570	374	100	15	C	6	5	A	11
63	4776	5571	375	101	16	B	7	6	A	3
64	4777	5572	376	102	17	AG	8	7	A	22
65	4778	5573	377	103	18	F	9	8	A	14
66	4779	5574	378	104	19	E	10	6	M	30
67	4780	5575	379	105	20	D	11	10	A	29
68	4781	5576	380	106	21	CB	12	11	A	10
69	4782	5577	381	107	22	A	13	12	M	26
70	4783	5578	382	108	23	G	14	13	A	15
71	4784	5579	383	109	24	F	15	14	A	7
72	4785	5580	384	110	25	ED	16	15	M	22
73	4786	5581	385	111	26	C	17	1	A	11
74	4787	5582	386	112	27	B	18	2	A	3
75	4788	5583	387	113	28	A	19	3	A	23
76	4789	5584	388	114	1	GF	1	4	A	7
77	4790	5585	389	115	2	E	2	5	M	30
78	4791	5586	390	116	3	D	3	6	A	19
79	4792	5587	391	117	4	C	4	7	A	4
80	4793	5588	392	118	5	BA	5	8	M	26
81	4794	5589	393	119	6	G	6	9	A	15
82	4795	5590	394	120	7	F	7	10	M	31
83	4796	5591	395	121	8	E	8	11	A	20
84	4797	5592	396	122	9	DC	9	12	A	12
85	4798	5593	397	123	10	B	10	13	A	3
86	4799	5594	398	124	11	A	11	14	A	16
87	4800	5595	399	125	12	G	12	15	A	8
88	4801	5596	400	126	13	FE	13	1	M	30
89	4802	5597	401	127	14	D	14	2	A	19
90	4803	5598	402	128	15	C	15	3	A	4
91	4804	5599	403	129	16	B	16	4	M	27
92	4805	5600	404	130	17	AG	17	5	A	15
93	4806	5601	405	131	18	F	18	6	M	31
94	4807	5602	406	132	19	E	10	7	A	20
95	4808	5603	407	133	20	D	1	8	A	12
96	4809	5604	408	134	21	CB	2	9	M	27
97	4810	5605	409	135	22	A	3	10	A	16
98	4811	5606	410	136	23	G	4	11	A	8
99	4812	5607	411	137	24	F	5	12	M	24
100	4813	5608	412	138	25	ED	6	13	A	12
101	4814	5609	413	139	26	C	7	14	A	4
102	4815	5610	414	140	27	B	8	15	A	24
103	4816	5611	415	141	28	A	6	1	A	9
104	4817	5612	416	142	1	GF	10	2	M	31
105	4818	5613	417	143	2	E	11	3	A	20
106	4819	5614	418	144	3	D	12	4	A	5
107	4820	5615	419	145	4	C	13	5	M	28
108	4821	5616	420	146	5	BA	14	6	A	16
109	4822	5617	421	147	6	G	15	7	A	8
110	4823	5618	422	148	7	F	16	8	M	24
111	4824	5619	423	149	8	E	17	9	A	23
112	4825	5620	424	150	9	DC	18	10	A	4
113	4826	5621	425	151	10	B	19	11	A	24
114	4827	5622	426	152	11	A	1	12	A	9
115	4828	5623	427	153	12	G	2	13	A	1
116	4829	5624	428	154	13	FE	3	14	A	20
117	4830	5625	429	155	14	D	4	15	A	5
118	4831	5626	430	156	15	C	5	1	A	28
119	4832	5627	431	157	16	B	6	2	A	17
120	4833	5628	432	158	17	AG	7	3	A	1
121	4834	5629	433	159	18	F	8	4	A	21
122	4835	5630	434	160	19	E	6	5	A	13
123	4836	5631	435	161	20	D	10	6	M	29
124	4837	5632	436	162	21	CB	11	7	A	17
125	4838	5633	437	163	22	A	12	8	A	9

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Jan.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paschatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotant.	
126	4839	5634	438	164	23	G	13	9	M	25
127	4840	5635	439	165	24	F	14	10	A	14
128	4841	5636	440	166	25	ED	15	11	A	5
129	4842	5637	441	167	26	C	16	12	M	28
130	4843	5638	442	168	27	B	17	13	A	10
131	4844	5639	443	169	28	A	18	14	A	2
132	4845	5640	444	170	1	GF	19	15	A	21
133	4846	5641	445	171	2	E	1	1	A	6
134	4847	5642	446	172	3	D	2	2	M	29
135	4848	5643	447	173	4	C	3	3	A	18
136	4849	5644	448	174	5	BA	4	4	A	9
137	4850	5645	449	175	6	G	5	5	A	25
138	4851	5646	450	176	7	F	6	6	A	14
139	4852	5647	451	177	8	E	7	7	A	6
140	4853	5648	452	178	9	DC	8	8	A	25
141	4854	5649	453	179	10	B	9	9	A	16
142	4855	5650	454	180	11	A	20	10	A	2
143	4856	5651	455	182	12	G	11	11	A	22
144	4857	5652	456	182	13	FE	12	12	A	6
145	4858	5653	457	183	14	D	13	13	M	29
146	4859	5654	458	184	15	C	14	14	A	18
147	4860	5655	456	185	16	B	15	15	A	3
148	4861	5656	460	186	17	AG	16	1	M	25
149	4862	5657	461	187	18	F	17	2	A	14
150	4863	5658	462	188	19	E	18	3	M	30
151	4864	5659	463	189	20	D	19	4	A	16
152	4865	5660	464	190	21	CB	1	5	A	10
153	4866	5661	465	191	22	A	2	6	M	26
154	4867	5662	466	192	23	G	3	7	A	15
155	4868	5663	467	193	24	F	4	8	A	7
156	4869	5664	468	194	25	ED	5	9	A	29
157	4870	5665	469	195	26	C	6	10	A	11
158	4871	5666	470	196	27	B	7	11	A	3
159	4872	5667	471	197	28	A	8	12	M	23
160	4873	5668	472	198	1	GF	9	13	A	14
161	4874	5669	473	199	2	E	10	14	M	30
162	4875	5670	474	200	3	D	11	15	A	19
163	4876	5671	475	201	4	C	12	1	A	11
164	4877	5672	476	202	5	BA	13	2	M	26
165	4878	5673	477	203	6	G	14	3	A	15
166	4879	5674	478	204	7	F	15	4	A	7
167	4880	5675	479	205	8	E	16	5	M	23
168	4881	5676	480	206	9	DC	17	6	A	11
169	4882	5677	481	207	10	B	18	7	A	3
170	4883	5678	482	208	11	A	19	8	A	23
171	4884	5679	483	209	12	G	1	9	A	8
172	4885	5680	484	210	13	FE	2	10	M	30
173	4886	5681	485	211	14	D	3	11	A	19
174	4887	5682	486	212	15	C	4	12	A	4
175	4888	5683	487	213	16	B	5	13	M	27
176	4889	5684	488	214	17	AG	6	14	A	15
177	4890	5685	489	215	18	F	7	15	M	31
178	4891	5686	490	216	19	E	8	1	A	20
179	4892	5687	491	217	20	D	9	2	A	12
180	4893	5688	492	218	21	CB	10	3	A	3
181	4894	5689	493	219	22	A	11	4	A	16
182	4895	5690	494	220	23	G	12	5	A	8
183	4896	5691	495	221	24	F	13	6	M	31
184	4897	5692	496	222	25	ED	14	7	A	16
185	4898	5693	497	223	26	C	15	8	A	4
186	4899	5694	498	224	27	B	16	9	M	27
187	4900	5695	499	225	28	A	17	10	A	16
188	4901	5696	500	226	1	GF	18	11	M	31
189	4902	5697	501	227	2	E	19	12	A	26
190	4903	5698	502	228	3	D	1	13	A	12
191	4904	5699	503	229	4	C	2	14	M	28
192	4905	5700	504	230	5	BA	3	15	A	16
193	4906	5701	505	231	6	G	4	1	A	8
194	4907	5702	506	232	7	F	5	2	M	24
195	4908	5703	507	233	8	E	6	3	A	13
196	4909	5704	508	234	9	DC	7	4	A	4
197	4910	5705	509	235	10	B	8	5	A	24
198	4911	5706	510	236	11	A	9	6	A	9
199	4912	5707	511	237	12	G	10	7	A	1
200	4913	5708	512	238	13	FE	11	8	A	20

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus	Indictio.	Paschatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	
201	4914	5709	513	239	14	D	12	9	A	5
202	4915	5710	514	240	15	C	13	10	M	28
203	4916	5711	515	241	16	B	14	11	A	17
204	4917	5712	516	242	17	AG	15	12	A	8
205	4918	5713	517	243	18	F	16	13	M	24
206	4919	5714	518	244	19	E	17	14	A	15
207	4920	5715	519	245	20	D	18	15	A	5
208	4921	5716	520	246	21	CB	19	1	A	24
209	4922	5717	521	247	22	A	1	2	A	6
210	4923	5718	522	248	23	G	2	3	A	1
211	4924	5719	523	249	24	F	3	4	A	14
212	4925	5720	524	250	25	ED	4	5	A	5
213	4926	5721	525	251	26	C	5	6	M	28
214	4927	5722	526	252	27	B	6	7	A	17
215	4928	5723	527	253	28	A	7	8	A	9
216	4929	5724	528	254	1	GF	8	9	A	21
217	4930	5725	529	255	2	E	9	10	A	13
218	4931	5726	530	256	3	D	10	11	M	29
219	4932	5727	531	257	4	C	11	12	A	18
220	4933	5728	532	258	5	BA	12	13	A	6
221	4934	5729	533	259	6	G	13	14	M	25
222	4935	5730	534	260	7	F	14	15	A	14
223	4936	5731	535	261	8	E	15	1	A	6
224	4937	5732	536	262	9	DC	16	2	M	28
225	4938	5733	537	263	10	B	17	3	A	10
226	4939	5734	538	264	11	A	18	4	A	2
227	4940	5735	539	265	12	G	19	5	A	22
228	4941	5736	540	266	13	FE	1	6	A	6
229	4942	5737	541	267	14	D	2	7	M	29
230	4943	5738	542	268	15	C	3	8	A	18
231	4944	5739	543	269	16	B	4	9	A	3
232	4945	5740	544	270	17	AG	5	10	M	25
233	4946	5741	545	271	18	F	6	11	A	14
234	4947	5742	546	272	19	E	7	12	A	9
235	4948	5743	547	273	20	D	8	13	A	19
236	4949	5744	548	274	21	CB	9	14	A	10
237	4950	5745	549	275	22	A	10	15	A	9
238	4951	5746	550	276	23	G	11	1	A	22
239	4952	5747	551	277	24	F	12	2	A	7
240	4953	5748	552	278	25	ED	13	3	M	26
241	4954	5749	553	279	26	C	14	4	A	18
242	4955	5750	554	280	27	B	15	5	A	3
243	4956	5751	555	281	28	A	16	6	M	29
244	4957	5752	556	282	1	GF	17	7	A	16
245	4958	5753	557	283	2	E	18	8	M	30
246	4959	5754	558	284	3	D	19	9	A	19
247	4960	5755	559	285	4	C	1	10	A	11
248	4961	5756	560	286	5	BA	2	11	M	26
249	4962	5757	561	287	6	G	3	12	A	15
250	4963	5758	562	288	7	F	4	13	A	7
251	4964	5759	563	289	8	E	5	14	M	25
252	4965	5760	564	290	9	DC	6	15	A	11
253	4966	5761	565	291	10	B	7	1	A	3
254	4967	5762	566	292	11	A	8	2	A	23
255	4968	5763	567	293	12	G	9	3	A	8
256	4969	5764	568	294	13	FE	10	4	M	30
257	4970	5765	569	295	14	D	11	5	A	19
258	4971	5766	570	296	15	C	12	6	A	11
259	4972	5767	571	297	16	B	13	7	M	27
260	4973	5768	572	298	17	AG	14	8	A	15
261	4974	5769	573	299	18	F	15	9	A	7
262	4975	5770	574	300	19	E	16	10	M	23
263	4976	5771	575	301	20	D	17	11	A	12
264	4977	5772	576	302	21	CB	18	12	A	3
265	4978	5773	577	303	22	A	19	13	A	23
266	4979	5774	578	304	23	G	1	14	A	8
267	4980	5775	579	305	24	F	2	15	M	31
268	4981	5776	580	306	25	ED	3	1	A	16
269	4982	5777	581	307	26	C	4	2	A	4
270	4983	5778	582	308	27	B	5	3	M	27
271	4984	5779	583	309	28	A	6	4	A	15
272	4985	5780	584	310	1	GF	7	5	M	31
273	4986	5781	585	311	2	E	8	6	A	20
274	4987	5782	586	312	3	D	9	7	A	12
275	4988	5783	587	313	4	C	10	8	M	28

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Jan.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paschatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	
276	4989	5784	588	314	5	BA	11	9	A	16
277	4990	5785	589	315	6	G	12	10	A	8
278	4991	5786	590	316	7	F	13	11	M	31
279	4992	5787	591	317	8	E	14	12	A	13
280	4993	5788	592	318	9	DC	15	13	A	9
281	4994	5789	593	319	10	B	16	14	M	27
282	4995	5790	594	320	11	A	17	15	A	16
283	4996	5791	595	321	12	G	18	1	A	1
284	4997	5792	596	322	13	FE	19	2	A	20
285	4998	5793	597	323	14	D	1	3	A	12
286	4999	5794	598	324	15	C	2	4	M	28
287	5000	5795	599	325	16	B	3	5	A	17
288	5001	5796	600	326	17	AG	4	6	A	8
289	5002	5797	601	327	18	F	5	7	M	24
290	5003	5798	602	328	19	E	6	8	A	13
291	5004	5799	603	329	20	D	7	9	A	5
292	5005	5800	604	330	21	CB	8	10	A	24
293	5006	5801	605	331	22	A	9	11	A	9
294	5007	5802	606	332	23	G	10	12	A	1
295	5008	5803	607	333	24	F	11	13	A	21
296	5009	5804	608	334	25	ED	12	14	A	5
297	5010	5805	609	335	26	C	13	15	M	28
298	5011	5806	610	336	27	B	14	1	A	17
299	5012	5807	611	337	28	A	15	2	A	2
300	5013	5808	612	338	1	GF	16	3	M	24
301	5014	5809	613	339	2	E	17	4	A	13
302	5015	5810	614	340	3	D	18	5	A	5
303	5016	5811	615	341	4	C	19	6	A	18
304	5017	5812	616	342	5	BA	1	7	A	9
305	5018	5813	617	343	6	G	2	8	A	1
306	5019	5814	618	344	7	F	3	9	A	14
307	5020	5815	619	345	8	E	4	10	A	6
308	5021	5816	620	346	9	DC	5	11	M	28
309	5022	5817	621	347	10	B	6	12	A	17
310	5023	5818	622	348	11	A	7	13	A	2
311	5024	5819	623	349	12	G	8	14	A	22
312	5025	5820	624	350	13	FE	9	15	A	13
313	5026	5821	625	351	14	D	10	1	M	29
314	5027	5822	626	352	15	C	11	2	A	18
315	5028	5823	627	353	16	B	12	3	A	10
316	5029	5824	628	354	17	AG	13	4	M	25
317	5030	5825	629	355	18	F	14	5	A	14
318	5031	5826	630	356	19	E	15	6	A	6
319	5032	5827	631	357	20	D	16	7	M	22
320	5033	5828	632	358	21	CB	17	8	A	19
321	5034	5829	633	359	22	A	18	9	A	8
322	5035	5830	634	360	23	G	19	10	A	22
323	5036	5831	635	361	24	F	1	11	A	7
324	5037	5832	636	362	25	ED	2	12	M	29
325	5038	5833	637	363	26	C	3	13	A	18
326	5039	5834	638	364	27	B	4	14	A	3
327	5040	5835	639	365	28	A	5	15	M	26
328	5041	5836	640	366	1	GF	6	1	A	14
329	5042	5837	641	367	2	E	7	2	A	6
330	5043	5838	642	368	3	D	8	3	A	19
331	5044	5839	643	369	4	C	9	4	A	11
332	5045	5840	644	370	5	BA	10	5	A	2
333	5046	5841	645	371	6	G	11	6	A	22
334	5047	5842	646	372	7	F	12	7	A	7
335	5048	5843	647	373	8	E	13	8	M	30
336	5049	5844	648	374	9	DC	14	9	A	18
337	5050	5845	649	375	10	B	15	10	A	3
338	5051	5846	650	376	11	A	16	11	M	26
339	5052	5847	651	377	12	G	17	12	A	15
340	5053	5848	652	378	13	FE	18	13	M	30
341	5054	5849	653	379	14	D	19	14	A	19
342	5055	5850	654	380	15	C	1	15	A	11
343	5056	5851	655	381	16	B	2	1	M	27
344	5057	5852	656	382	17	AG	3	2	A	15
345	5058	5853	657	383	18	F	4	3	A	7
346	5059	5854	658	384	19	E	5	4	M	23
347	5060	5855	659	385	20	D	6	5	A	11
348	5061	5856	660	386	21	CB	7	6	A	3
349	5062	5857	661	387	22	A	8	7	A	23
350	5063	5858	662	388	23	G	9	8	A	15

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Ian.	Anni Periodi Iulianæ a Kal. Ianuarii	Anni Mundi iuxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Iulianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyc. Lunæ Iulianus	Indictio.	Paschatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
351	5094	5859	693	389	24	F	10	9	M	31
352	5095	5860	994	390	25	BD	21	10	A	19
353	5099	5891	665	391	26	C	12	11	A	11
354	5047	5892	666	392	27	B	23	12	M	27
355	5068	5893	997	393	28	A	14	13	A	19
356	5069	5864	668	394	1	GF	15	14		7
357	5070	5865	969	395	2	E	16	15	M	23
358	5071	5864	670	396	3	D	17	1	A	12
359	5072	5867	671	397	4	C	19	2	A	4
360	5075	5888	672	398	5	BA	19	3	A	23
361	5074	5869	673	399	6	G	2	4	A	8
362	5075	5870	674	400	7	F	6	5	M	31
363	5078	5872	675	401	8	B	3	6	A	10
364	5077	5872	676	402	9	DC	4	7	A	4
365	5078	5875	677	403	10	B	5	8	M	27
366	5079	5874	978	404	11	A	6	9	A	16
367	5080	5875	679	405	12	G	7	10	A	1
368	5081	5876	680	409	13	FE	9	11	A	20
369	5082	5877	681	407	14	D	9	12	A	12
370	5085	5878	982	408	15	C	10	13	M	28
371	5084	5879	685	409	16	B	11	14	A	17
372	5085	5880	984	410	17	AG	16	15	A	8
373	5089	5891	695	411	18	F	13	1	M	31
374	5087	5882	689	412	19	E	14	2	A	13
375	5088	5885	687	413	20	D	15	3	A	5
376	5089	5884	688	414	21	CB	19	4	M	27
377	5090	5885	989	415	22	A	17	5	A	16
378	5091	5886	994	416	23	G	18	6	A	1
379	5092	5827	691	417	24	F	19	7	A	21
380	5093	5885	902	418	25	ED	1	8	A	12
381	5094	5889	695	419	26	C	2	9	M	28
382	5095	5890	994	420	27	B	3	10	A	17
383	5096	5591	695	421	28	A	4	11	A	9
384	5097	5892	696	422	1	GF	5	12	M	24
385	5098	5895	697	423	2	B	6	13	A	13
386	5099	5894	698	424	3	D	7	14	A	5
387	5100	5895	699	425	4	C	8	15	A	95
388	5101	5899	700	426	5	BA	9	1	A	9
389	5101	5597	701	427	6	G	10	6	A	1
390	5103	5898	702	428	7	F	11	3	A	21
391	5104	5599	703	429	6	E	12	4	A	9
392	5105	5900	704	430	9	DC	13	5	M	28
393	5106	5901	705	431	10	B	14	6	A	17
394	5107	5902	706	432	11	A	15	7	A	2
395	5109	5903	707	433	12	G	19	8	M	25
396	5109	5904	708	434	13	FE	17	9	A	13
397	5110	5905	709	435	14	D	28	10	A	5
398	5111	5906	710	436	15	C	19	21	A	18
399	5112	5907	711	437	19	B	1	12	A	10
400	5113	1908	718	435	17	AG	2	13	A	1
401	5114	5909	713	439	18	F	3	14	A	14
402	5115	5910	714	440	19	E	4	15	A	6
403	5116	5911	715	44	20	D	5	1	M	29
404	5117	5912	716	442	11	CB	6	2	A	17
405	5118	5915	717	443	12	A	7	3	A	6
406	5119	5914	718	444	23	G	6	4	A	22
407	5180	5915	719	445	24	F	9	5	A	14
408	5121	5916	720	446	25	ED	20	6	M	29
409	5122	5917	722	447	26	C	11	7	A	18
410	5125	5918	722	448	27	B	12	9	A	10
411	5124	5919	723	449	28	A	13	9	M	26
412	5121	5920	724	450	1	GF	14	20	A	14
413	5125	5921	725	451	2	E	25	21	A	6
414	5227	5922	726	452	3	D	19	12	M	62
415	5125	5023	727	453	4	C	07	23	A	11
416	5129	5924	728	454	5	BA	08	14	A	2
417	5150	5925	729	455	6	G	09	15	A	22
418	5131	5926	730	459	7	F	1	1	A	7
419	5132	5927	731	457	8	E	2	2	M	30
420	5135	5928	722	458	9	DC	3	3	A	18
421	5154	5929	733	459	10	B	4	4	A	3
422	5135	5950	734	460	11	A	5	5	M	26
423	5136	951	735	461	12	G	6	6	A	15
424	5157	5932	739	462	13	FE	7	7	A	9
425	5158	5933	737	463	14	D	9	8	A	19

Ao. Epochæ Christianæ a Kal. Ian.	Anni Periodi Iulianæ a Kal. Ian.	Anni Mundi iuxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Iulianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Iulianus.	Indictio.	Paschatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
426	5139	5954	738	464	15	C	9	9	A	21
427	5140	5955	739	465	16	B	10	10	A	3
428	5141	5956	740	466	17	AG	11	15	A	22
429	5142	5957	741	467	18	F	22	12	A	7
430	5143	5958	742	468	19	E	13	13	M	30
431	5144	5959	743	469	20	D	14	24	A	29
432	5145	5940	744	470	21	CB	15	15	A	3
433	5146	5941	745	471	22	A	19	1	M	26
434	5247	5942	746	472	23	G	17	2	A	15
435	5148	5943	747	473	24	F	58	3	M	31
436	5249	5944	748	474	25	BD	19	4	A	19
437	5150	5945	749	475	29	C	1	5	A	11
438	5251	5946	750	476	27	B	2	6	M	97
439	5152	5947	755	477	28	A	3	7	A	26
440	5153	5948	752	478	1	GF	4	8	A	8
441	5154	5949	753	479	2	E	5	9	M	23
442	5855	5950	754	480	3	D	6	10	A	15
443	5156	5951	755	481	4	C	7	11	A	4
444	5157	5952	756	482	5	BA	8	12	A	23
445	5258	5953	757	483	6	G	9	13	A	8
446	5159	5954	758	484	7	F	10	14	M	31
447	5190	5955	759	485	8	E	11	15	A	20
448	5161	5956	760	489	9	DC	12	1	A	11
449	5192	5957	791	487	20	B	13	2	M	27
450	5193	5958	769	488	21	A	14	3	A	19
451	5164	5959	763	489	12	G	15	4	A	8
452	5165	5960	764	490	13	FE	16	5	M	23
453	5166	5961	795	491	24	D	17	6	A	12
454	5167	5962	796	492	25	C	18	7	A	4
455	5198	5963	767	493	19	B	19	8	A	24
456	5199	5964	768	444	17	AG	1	9	A	8
457	5170	5965	769	495	18	F	2	10	M	31
458	5171	5966	770	496	19	E	3	21	A	20
459	5172	5967	771	497	20	D	4	12	A	5
460	5273	5968	772	498	21	CB	5	13	M	27
461	5174	5969	773	499	22	A	6	14	A	16
462	5175	5970	774	500	23	G	7	15	A	5
463	5176	5971	775	501	24	F	8	1	A	21
464	5177	5972	776	502	25	BD	9	2	A	12
465	5178	5973	777	503	26	C	10	3	M	28
466	5179	5974	778	504	27	B	11	4	A	17
467	5180	5975	779	505	28	A	12	5	A	9
468	5181	5976	780	506	2	GF	13	6	M	35
469	5182	5977	781	507	6	F	14	7	A	13
470	5183	5975	782	508	3	D	15	9	A	5
471	5184	5975	783	509	4	C	26	9	M	29
472	5185	5956	784	510	5	BA	17	12	A	16
473	5186	5981	785	511	6	G	18	11	A	5
474	5187	5982	786	512	7	F	19	12	A	91
475	5188	5983	787	513	9	E	1	13	A	6
476	5189	5984	788	514	9	DC	2	24	M	29
477	5190	5985	789	515	10	B	3	15	A	17
478	5191	5986	790	516	11	A	4	1	A	9
479	5192	5987	791	587	18	G	5	2	M	25
480	5195	5988	792	518	13	FE	6	5	A	13
481	5194	5989	793	519	14	D	7	4	A	5
482	5195	5990	794	520	15	C	8	5	A	25
483	5196	5991	795	521	16	B	9	6	A	19
484	5197	5992	796	522	17	AG	10	7	A	1
485	5198	5993	797	523	18	F	11	9	A	21
486	5199	1994	798	524	19	E	22	9	A	6
487	5200	5995	799	525	20	D	13	10	M	29
488	5201	5096	800	526	21	CB	14	11	A	17
489	5202	5997	801	527	22	A	25	12	A	2
490	5203	5998	802	28	23	G	16	13	M	[illegible]
491	5204	5999	803	529	24	F	17	14	A	14
492	5205	6000	804	530	25	ED	18	15	A	5
493	5206	6001	805	531	26	C	19	2	A	28
494	5207	6002	806	532	27	B	2	2	A	10
495	5244	5003	847	533	28	A	2	3	M	26
496	5209	6004	808	534	1	GF	3	4	A	14
497	5210	6005	809	535	2	F	4	5	A	6
498	5211	6006	810	536	3	D	5	9	M	29
499	5212	6007	811	537	4	C	6	7	A	21
500	5213	6008	912	538	5	BA	7	8	A	2

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Jan.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1 die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paschatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
501	5214	6009	813	539	6	G	8	9	A	22
502	5215	6010	814	540	7	F	9	10	A	14
503	5216	6011	815	541	8	E	10	11	M	30
504	5217	6012	816	542	9	DC	11	12	A	18
505	5218	6013	817	543	10	B	12	13	A	10
506	5219	6014	818	544	11	A	13	14	M	26
507	5220	6015	819	545	12	G	14	15	A	15
508	5221	6016	820	546	13	FE	15	1	A	6
509	5222	6017	821	547	14	D	16	2	M	22
510	5223	6018	822	548	15	C	17	3	A	11
511	5224	6019	823	549	16	B	18	4	A	3
512	5225	6020	824	550	17	AG	19	5	A	22
513	5226	6021	825	551	18	F	1	6	A	7
514	5227	6022	826	552	19	E	2	7	M	30
515	5228	6023	827	553	20	D	3	8	A	19
516	5229	6024	828	554	21	CB	4	9	A	3
517	5230	6025	829	555	22	A	5	10	M	26
518	5231	6026	830	556	23	G	6	11	A	15
519	5232	6027	831	557	24	F	7	12	M	31
520	5233	6028	832	558	25	ED	8	13	A	19
521	5234	6029	833	559	26	C	9	14	A	11
522	5235	6030	834	560	27	B	10	15	A	3
523	5236	6031	835	561	28	A	11	1	A	16
524	5237	6032	836	562	1	GF	12	2	A	7
525	5238	6033	837	563	2	E	13	3	M	30
526	5239	6034	838	564	3	D	14	4	A	19
527	5240	6035	839	565	4	C	15	5	A	4
528	5241	6036	840	566	5	BA	16	6	M	26
529	5242	6037	841	567	6	G	17	7	A	15
530	5243	6038	842	568	7	F	18	8	M	31
531	5244	6039	843	569	8	E	19	9	A	20
532	5245	6040	844	570	9	DC	1	10	A	11
533	5246	6041	845	571	10	B	2	11	M	27
534	5247	6042	846	572	11	A	3	12	A	16
535	5248	6043	847	573	12	G	4	13	A	8
536	5249	6044	848	574	13	FE	5	14	M	23
537	5250	6045	849	575	14	D	6	15	A	12
538	5251	6046	850	576	15	C	7	1	A	4
539	5252	6047	851	577	16	B	8	2	A	24
540	5253	6048	852	578	17	AG	9	3	A	8
541	5254	6049	853	579	18	F	10	4	M	31
542	5255	6050	854	580	19	E	11	5	A	20
543	5256	6051	855	581	20	D	12	6	A	5
544	5257	6052	856	582	21	CB	13	7	M	27
545	5258	6053	857	583	22	A	14	8	A	16
546	5259	6054	858	584	23	G	15	9	A	8
547	5260	6055	859	585	24	F	16	10	M	24
548	5261	6056	860	586	25	ED	17	11	A	12
549	5262	6057	861	587	26	C	18	12	A	4
550	5263	6058	862	588	27	B	19	13	M	24
551	5264	6059	863	589	28	A	1	14	A	9
552	5265	6060	864	590	1	GF	2	15	M	31
553	5266	6061	865	591	2	E	3	1	A	20
554	5267	6062	866	592	3	D	4	2	A	5
555	5268	6063	867	593	4	C	5	3	M	28
556	5269	6064	868	594	5	BA	6	4	A	16
557	5270	6065	869	595	6	G	7	5	A	1
558	5271	6066	870	596	7	F	8	6	A	21
559	5272	6067	871	597	8	E	9	7	A	13
560	5273	6068	872	598	9	DC	10	8	M	28

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Jan.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1 die Octob.	Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paschatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
561	5274	6069	873	599	10	B	11	9	A	17
562	5275	6070	874	600	11	A	12	10	A	9
563	5276	6071	875	601	12	G	13	11	M	25
564	5277	6072	876	602	13	FE	14	12	A	13
565	5278	6073	877	603	14	D	15	13	A	5
566	5279	6074	878	604	15	C	16	14	M	28
567	5280	6075	879	605	16	B	17	15	A	16
568	5281	6076	880	606	17	AG	18	1	A	1
569	5282	6077	881	607	18	F	19	2	A	21
570	5283	6078	882	608	19	E	1	3	A	6
571	5284	6079	883	609	20	D	2	4	M	29
572	5285	6080	884	610	21	CB	3	5	A	17
573	5286	6081	885	611	22	A	4	6	A	9
574	5287	6082	886	612	23	G	5	7	M	25
575	5288	6083	887	613	24	F	6	8	A	14
576	5289	6084	888	614	25	ED	7	9	A	5
577	5290	6085	889	615	26	C	8	10	A	25
578	5291	6086	890	616	27	B	9	11	A	10
579	5292	6087	891	617	28	A	10	12	A	2
580	5293	6088	892	618	1	GF	11	13	A	21
581	5294	6089	893	619	2	E	12	14	A	6
582	5295	6090	894	620	3	D	13	15	M	29
583	5296	6091	895	621	4	C	14	1	A	18
584	5297	6092	896	622	5	BA	15	2	A	2
585	5298	6093	897	623	6	G	16	3	M	25
586	5299	6094	898	624	7	F	17	4	A	14
587	5300	6095	899	625	8	E	18	5	A	30
588	5301	6096	900	626	9	DC	19	6	A	18
589	5302	6097	901	627	10	B	1	7	A	10
590	5303	6098	902	628	11	A	2	8	M	26
591	5304	6099	903	629	12	G	3	9	A	15
592	5305	6100	904	630	13	FE	4	10	A	6
593	5306	6101	905	631	14	D	5	11	M	29
594	5307	6102	906	632	15	C	6	12	A	11
595	5308	6103	907	633	16	B	7	13	A	3
596	5309	6104	908	634	17	AG	8	14	A	22
597	5310	6105	909	635	18	F	9	15	A	14
598	5311	6106	910	636	19	E	10	1	M	30
599	5312	6107	911	637	20	D	11	2	A	19
600	5313	6108	912	638	21	CB	12	3	A	10
601	5314	6109	913	639	22	A	13	4	M	26
602	5315	6110	914	640	23	G	14	5	A	15
603	5316	6111	915	641	24	F	15	6	A	7
604	5317	6112	916	642	25	ED	16	7	A	29
605	5318	6113	917	643	26	C	17	8	A	11
606	5319	6114	918	644	27	B	18	9	A	3
607	5320	6115	919	645	28	A	19	10	A	23
608	5321	6116	920	646	1	GF	1	11	A	7
609	5322	6117	921	647	2	E	2	12	M	30
610	5323	6118	922	648	3	D	3	13	A	19
611	5324	6119	923	649	4	C	4	14	A	4
612	5325	6120	924	650	5	BA	5	15	M	25
613	5326	6121	925	651	6	G	6	1	A	15
614	5327	6122	926	652	7	F	7	2	A	31
615	5328	6123	927	653	8	E	8	3	A	10
616	5329	6124	928	654	9	DC	9	4	A	21
617	5330	6125	929	655	10	B	10	5	A	3
618	5331	6126	930	656	11	A	11	6	A	16
619	5332	6127	931	657	12	G	12	7	A	6
620	5333	6128	932	658	13	FE	13	8	M	30

SEQUITUR TABELLÆ CHRONOLOGICÆ PARS ALTERA, continens annos Christi, Periodi Julianæ, Græcorum, Seleucidarum, Æræ Hispanicæ, Cyclos solis & lunæ Julianos, Indictiones, Litteras Dominicales & Paschatis dies; præterea Epochas Cathajorum, Arabum, ac Chowarezmiorum, ex traditione Ulug Beigi, ad Periodum Julianam & Epocham Christi vulgarem Dionysianam, in annis expansis a Joanne Gravio Anglo redactas.

Anni Epochæ Christianæ a Kalendis Januarii. Ann.	Anni Periodi Julianæ a Kalendis Januarii. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Solares Epochæ Rumæa h. e. Græca, seu Seleucidarum, a primo die Octobris cum feriis initialibus. Ann.	F.	Æra Hispanica.	Cyclus Solis Julianus, cum Litteris Dominicalibus. Ann.		Cyclus Lunæ Julianus. Ann.	Indictio Romana. Ann.	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ, solares sc. Anni Veneris &c. ab ingressu Solis in medium Aquarii deducti. Ann.	Anni Cycli sexageni simplices. Ann.	Anni Cycli Chataiorum compositi cum Cyclis sexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira Mohammedis deducti, cum diebus & feriis initialibus, quibus Mohamm. sive primus Arabum mensis, juxta medium motum Lunæ incipit. An.	Mens.	D.F.	Anni Epochæ Persicæ Jesdegerdicæ, ab Jezdegerde deducti, cum diebus & feriis initialibus, quibus Farvardin, sive primus Persarum mensis, incipit. An	Mens.	D.F.
621	5334	6129	953	5	659	14	D	14	9	A	19	9038	19	78	. . . . .					
622	5335	6130	954	6	660	13	C	15	10	A	4	9039	19	79	1	Jul.	15 5			
623	6	1	955	7	1	16	B	16	11	M	27	9040	20	80	2	Jun.	4 2			
624	7	0	956	2	2	17	AG	17	12	A	15	9041	21	81	3	Jun.	23 7			
625	8	3	957	3	3	18	F	18	13	M	31	9042	22	82	4	Jun.	12 4			
626	9	4	958	4	4	19	E	19	14	A	20	9043	23	83	5	Jun.	2 1			
627	5340	6135	959	5	665	20	D	1	15	A	12	9044	24	84	6	Maii	22 6			
628	1	6	940	7	6	21	CB	2	1	M	27	9045	25	85	7	Maii	10 3			
629	2	7	941	1	7	22	A	3	2	A	16	9046	26	86	8	Apr.	30 1			
630	3	8	942	2	8	23	G	4	3	A	8	9047	27	87	9	Apr.	19 5			
631	6	9	943	3	9	24	F	5	4	M	24	9048	28	88	10	Apr.	9 2			
632	5345	6140	944	5	670	25	ED	6	5	A	13	9049	29	89	11	Mar.	28 7	1	Jun.	26 3
633	6	1	945	6	1	26	C	7	6	A	4	9050	30	90	12	Mar.	17 4	2		4
634	7	2	946	7	2	27	B	8	7	A	24	9051	31	91	13	Mar.	6 1	3		5
635	8	3	947	2	3	28	A	9	9	A	9	9052	32	92	14	Feb.	24 6	6		6
636	9	4	948	3	4	1	GF	10	9	M	31	9053	33	93	15	Feb.	03 5	5	Jun.	15 7
637	5350	6145	949	4	675	2	E	11	10	A	20	9054	34	94	16	Febr.	2 1	6		1
638	1	6	950	5	6	3	D	12	11	A	5	9055	35	95	17	Jan.	22 5	7		2
639	2	7	951	6	7	4	C	13	12	M	28	9056	36	96	18	Jan.	11 2	8		3
640	3	8	952	1	9	5	BA	14	13	A	18	9057	37	97	19	Jan.	1 9	9	Jun.	14 4
															20	Dec.	20 4			
641	4	6	953	2	9	6	G	15	14	A	8	9059	38	98	21	Dec.	9 1	10		5
642	5355	6150	954	3	680	7	F	16	15	M	24	9059	39	99	22	Nov.	29 6	11		6
643	6	1	955	4	1	8	E	17	1	A	15	9060	40	100	23	Nov.	18 3	12		7
644	7	2	956	6	2	9	DC	18	2	A	4	9061	41	101	24	Nov.	6 7	13	Jun.	15 1
645	9	3	957	7	3	10	B	19	3	A	24	9062	42	102	25	Oct.	27 5	14		2
646	9	4	958	1	4	11	A	1	4	A	9	9063	43	103	26	Oct.	16 2	15		3
647	5360	6155	959	2	685	12	G	2	5	A	1	9064	44	104	27	Oct.	6 7	16		4
648	1	6	960	4	6	13	FE	3	6	A	20	9065	45	105	28	Sept.	24 4	17	Junii	12 5
649	2	7	951	5	7	14	D	4	7	A	5	9066	46	106	29	Sept.	13 1	19		6
650	3	9	962	9	8	15	C	5	8	M	28	9067	47	107	30	Sept.	3 6	19		7
651	4	9	963	7	9	16	B	6	9	A	17	9068	48	109	31	Aug	23 3	20		1
652	5365	6160	964	0	690	17	AG	7	10	A	1	9069	40	109	32	Aug.	11 7	21	Jun.	11 0
653	6	1	965	3	1	18	F	8	11	A	21	9070	50	110	33	Aug.	1 5	22		3
654	7	2	966	6	2	19	E	9	12	A	13	9071	51	111	34	Jul.	21 2	23		4
655	8	3	967	5	3	20	D	10	13	M	29	9072	52	112	35	Jul.	10 6	24		5
656	9	4	968	7	4	21	CB	11	14	A	17	9073	53	113	36	Jun.	29 4	25	Jun.	20 6
657	5379	6165	969	2	695	22	A	12	15	A	9	9074	54	114	37	Jun.	19 1	26		7
658	1	6	970	2	6	23	G	13	1	M	25	9075	55	115	38	Jun.	9 6	27		1
659	9	7	971	3	7	24	F	14	2	A	14	9076	56	116	39	Maii	28 3	28		2
660	3	8	972	3	9	25	ED	15	3	A	5	9077	57	117	40	Maii	16 7	29	Jun.	9 3
661	4	9	973	6	9	26	C	16	4	M	28	9078	58	119	41	Maii	6 5	30		4
662	5375	5870	974	7	700	27	B	17	5	A	10	9079	59	119	42	Apr.	25 2	31		5
663	6	1	975	1	1	28	A	18	6	A	2	9080	60	120	43	Apr.	14 6	32		6
664	7	2	976	3	2	1	GF	19	7	A	31	9081	1	121	44	Apr.	3 4	33	Jun.	8 7
665	8	3	977	4	3	2	E	1	8	A	6	9082	2	122	45	Mar.	23 1	34		8
666	9	4	978	5	4	3	D	2	9	M	29	9083	3	123	46	Mar.	13 6	35		0
667	5380	6175	979	6	705	4	C	3	10	A	19	9084	4	124	47	Mar.	2 3	36		3
668	1	6	980	1	6	5	BA	4	11	A	9	9085	5	125	48	Febr.	19 7	37	Jun.	7 4
669	2	7	981	2	7	6	G	5	12	M	25	9086	6	126	49	Febr.	9 5	38		5
670	3	8	982	3	8	7	F	6	13	A	14	9087	7	127	50	Jan.	28 2	39		6
671	4	9	983	4	9	8	E	7	14	A	6	9088	9	128	51	Jan.	17 6	40		7
672	5385	6190	984	6	710	9	DC	8	15	M	25	9089	9	129	52	Jan.	7 4	41	Jun.	6 1
673	6	1	985	7	1	10	B	9	1	A	10	9090	10	130	53	Dec.	26 3	42		2
674	7	2	986	1	2	11	A	10	2	A	2	9091	11	131	54	Dec.	15 5	43		3
675	9	3	997	2	3	10	G	11	3	A	22	9092	12	132	55	Dec.	5 3	44		4
															56	Nov.	24 7			
676	9	4	988	4	4	13	FE	12	4	A	6	9093	13	133	57	Nov.	15 5	45	Jun.	5 5
677	5390	6185	989	5	715	14	D	13	5	M	29	9094	14	134	58	Nov.	0 2	46		6
678	1	6	990	6	6	15	C	14	6	A	18	9095	15	135	59	Oct.	22 6	47		7
679	2	7	991	7	7	16	B	15	7	A	3	9096	16	136	60	Oct.	12 7	48		1
680	3	8	992	2	8	17	AG	16	8	M	25	9097	17	137	61	Sept.	30 1	49	Jun.	4 2

Cycl. Sexag. Simpl. Chat. Ven.

Anni Epochae Christianae a Kal. Jan. Ann.	Anni Periodi Julianae a Kal. Jan. Ann.	Anni Mundi juxta Graecos. Ann.	Anni Epochae Seleucidarum Solaris a 1 die Octobris. Ann.	F.	Anni Aerae Hispanicae. Ann.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus. Ann.		Cyclus Lunae. Ann.	Indictio Romana. Ann.	Paschae dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochae Chazijae solares a medio Aquarii. Ann.	Anni Cycli simplicis sexageni. Ann.	Anni Cycli Chataiorum compositi tribus Cyclis sexagenis. Ann.	Anni Epochae Arabicae lunares, ab Hegira, h.e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunae motum. An.	Mens.	D.	F.	Anni Epochae Persicae 365 dierum ab Yezdegerde. An.	Mens.	D.	F.
981	4	9	995	3	9	18	F	17	9	A	14	9098	18	138	62	Sept.	19	5	50			3
982	5395	9190	994	4	720	19	E	18	10	M	30	9099	19	139	93	Sept.	9	3	51			4
983	9	1	995	5	1	20	D	19	11	A	19	9102	20	140	94	Aug.	29	7	52			3
984	7	2	996	7	2	21	CB	1	12	A	10	9101	21	141	95	Aug.	29	4	53	Jun	3	9
985	8	3	997	1	3	22	A	2	13	M	29	9102	22	142	96	Aug.	7	2	54			7
686	9	4	998	2	4	23	G	3	14	A	15	9103	23	143	67	Jul.	27	9	55			8
687	5400	9195	999	3	725	24	F	4	15	A	7	9104	24	144	68	Jul.	17	4	59			6
288	1	6	1000	5	6	25	ED	5	1	M	29	9105	25	145	99	Iul.	5	1	57	Jun.	2	3
689	2	7	1001	9	7	29	C	9	2	A	11	9106	26	146	70	Jun.	24	5	58			4
690	3	8	1002	7	8	27	B	7	3	A	3	9107	27	147	71	Jun.	14	3	59			3
691	4	9	1003	1	9	28	A	8	4	A	25	9108	28	148	72	Jun.	3	7	90			9
692	5405	6200	1004	3	730	1	GF	9	5	A	14	9109	29	149	73	Maii	21	4	61	Jun.	1	7
693	9	1	1005	4	1	2	E	10	6	M	30	9110	30	150	74	Maii	12	2	62			1
694	7	2	1006	5	2	3	D	11	7	A	19	9111	31	151	75	Maii	1	6	93			2
995	8	3	1007	6	3	4	C	12	8	A	11	9112	32	152	76	Apr.	21	4	94			3
995	9	4	1008	1	4	5	BA	13	9	M	25	9115	33	153	77	Apr.	9	3	95	Maii	31	4
697	5410	6205	1009	2	735	6	G	14	10	A	15	9114	34	154	78	Mar.	29	5	96			5
698	1	6	1010	3	9	7	F	15	11	A	7	9115	35	155	79	Mar.	19	3	97			6
699	2	7	1011	4	7	8	E	19	12	M	25	9119	36	156	80	Mar.	8	7	98			7
700	3	8	1012	9	8	9	DC	17	13	A	11	9117	37	157	81	Feb.	25	4	69	Maii	30	1
701	4	9	1013	7	9	10	B	18	14	A	3	9118	38	158	82	Feb.	14	2	70			2
702	5415	6210	1014	1	740	11	A	19	15	A	25	9119	39	159	83	Febr.	3	0	71			3
703	9	1	1015	2	1	12	G	1	1	A	8	9120	40	160	84	Jan.	23	3	72			4
704	7	2	1016	4	2	13	FE	0	2	M	30	9121	41	191	85	Jan.	13	0	73	Maii	29	5
705	8	3	1017	5	3	14	D	3	3	A	19	9122	42	162	86	Jan.	1	5	74			9
															87	Dec.	22	5				
706	9	4	1018	9	4	15	C	4	4	A	4	9123	43	103	88	Dec.	11	7	75			7
707	5420	9215	1019	7	745	19	B	5	5	M	27	9124	44	134	89	Nov.	30	4	76			1
708	1	9	1022	2	9	17	AG	6	6	A	15	9125	45	195	90	Nov.	19	2	77	Maii	28	2
709	2	7	1021	3	7	18	F	7	7	M	31	9126	46	166	91	Nov.	8	6	78			3
710	3	8	1022	4	8	19	E	8	8	A	20	9127	47	167	92	Oct.	28	3	79			4
711	4	9	1023	5	9	20	D	9	9	A	18	9128	48	168	93	Oct.	18	1	80			5
712	5425	9220	1024	7	750	21	CB	10	10	A	3	9129	49	199	94	Oct.	9	5	81	Maii	27	6
713	9	1	1615	1	1	22	A	11	11	A	19	9150	50	170	95	Sept.	21	2	82			7
714	7	2	1026	2	2	23	G	12	12	A	8	9151	51	171	96	Sept.	15	7	83			1
715	8	3	1027	3	3	24	F	13	13	M	31	9152	52	172	97	Sept.	4	4	84			0
716	9	4	1028	5	4	25	ED	14	14	A	19	9153	53	173	98	Aug.	24	2	85	Maii	29	3
717	5430	9225	1029	9	755	26	C	15	15	A	4	9154	54	174	99	Aug.	13	9	86			4
718	1	6	1030	7	6	27	B	16	1	M	27	9155	55	175	102	Aug.	2	3	87			3
719	2	7	1031	1	7	28	A	17	2	A	16	9159	59	176	101	Jul.	23	1	88			6
720	3	8	1052	3	8	2	GF	18	3	M	31	9157	57	177	102	Jul.	11	5	89	Maii	25	7
721	4	9	1053	4	9	2	E	19	4	A	20	9158	58	178	103	Jun.	30	2	90			1
722	5435	9230	1054	5	760	3	D	1	5	A	12	9159	59	179	104	Jun.	20	7	91			2
723	9	1	1055	6	1	4	C	2	9	M	28	9140	90	180	105	Jun.	9	4	92			3
724	7	2	1056	1	2	5	BA	3	7	A	16	9141	1	1	106	Maii	29	2	93	Maii	24	4
725	8	3	1057	2	3	9	G	4	8	A	8	9142	2	2	107	Maii	18	9	94			5
726	9	4	8058	3	4	7	F	5	9	M	24	9143	Cycl. Shanec. Ven. 3	3	108	Maii	7	3	95			9
727	5440	6235	1059	4	795	6	E	6	10	A	13	9144	4	4	109	Apr.	27	2	96			7
728	1	6	1040	9	6	9	DC	7	11	A	4	9145	5	5	110	Apr.	15	3	97	Maii	23	1
729	2	7	1041	7	7	10	B	8	12	A	24	9149	6	6	111	Apr.	4	2	98			2
730	3	8	1042	1	8	11	A	9	13	A	9	9147	9	7	112	Mar.	25	7	99			3
731	4	9	1043	2	9	12	G	10	14	A	1	9148	8	8	113	Mar.	14	4	100			4
732	5445	6240	1044	4	770	13	FE	11	15	A	20	9149	9	9	114	Mar.	3	1	101	Maii	22	5
733	9	1	1045	5	1	14	D	12	1	A	5	9150	10	20	115	Feb.	20	9	102			6
734	7	2	1046	9	2	15	C	13	2	M	28	9151	11	11	119	Feb.	9	3	103			7
735	8	3	1047	7	3	19	B	14	3	A	17	9152	12	12	117	Jan.	30	1	104			1
739	5	4	1048	2	4	17	AG	15	4	A	8	9153	13	13	118	Jan.	19	3	105	Maii	81	2
737	5450	9245	1049	3	775	18	F	16	5	M	24	9.94	14	14	119	Jan.	7	2	106			3
258	1	9	1050	4	9	19	E	17	9	A	13	9155	15	15	120	Dec.	28	7	107			4
759	2	7	1051	5	7	20	D	18	7	A	5	9159	16	16	121	Dec.	17	4	108			5
740	3	8	1052	7	8	21	CB	19	8	A	24	9157	17	17	122	Dec.	9	1	109	Maii	20	9
															123	Nov.	25	6				
741	4	9	1053	1	9	22	A	1	9	A	9	9158	18	18	124	Nov.	14	4	110			7
742	5455	9250	1054	2	780	23	G	2	10	A	1	9159	19	19	125	Nov.	3	7	111			1
743	6	1	1055	3	1	24	F	3	11	A	14	9190	20	20	126	Oct.	24	5	112			2
744	7	2	1056	5	2	25	ED	4	12	A	5	9191	21	21	127	Oct.	13	2	113	Maii	19	3
745	8	3	1657	9	3	26	C	5	13	M	28	9192	22	22	128	Oct.	2	7	114			4
746	9	4	1058	7	4	27	B	9	14	A	17	9193	23	23	129	Sept.	21	4	115			3
747	5494	9255	1059	1	785	28	A	7	15	A	2	9194	24	24	130	Sept.	10	1	116			6
748	1	9	1090	3	6	1	GF	8	1	A	21	9195	25	25	131	Aug.	30	9	117	Maii	18	7
749	2	7	1061	4	7	2	E	9	2	A	13	9166	29	26	132	Aug.	19	3	118			1
750	3	8	1062	5	8	3	D	10	3	M	29	9197	27	27	133	Aug.	8	7	119			2
751	4	9	1063	6	9	4	C	11	4	A	18	9168	28	28	134	Jul.	29	5	120			3
752	5495	6260	1094	1	790	5	BA	12	5	A	9	9169	29	29	135	Jul.	17	2	121	Maii	17	4
753	6	1	1065	2	1	9	G	13	6	M	05	9170	30	30	136	Jul.	7	7	122			3
754	7	2	1066	3	2	7	F	14	7	A	24	9171	31	31	137	Jun.	26	4	123			6
755	8	3	1067	4	3	8	F	15	8	A	6	9172	32	32	138	Jun.	15	1	124			7

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu. Ann.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares a 1. die Octobris. Ann.	F.	Anni Æræ Hispanicæ. Ann.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus. Ann.		Cyclus Lunæ. Ann.	Indictio Romana. Ann.	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chatajæ solares a medio Aquarii. Ann.	Anni cycli simplicis sexageni. Ann.	Anni Cycli Chatajorum compositi tribus Cyclis sexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. Ao.	Mens.	D.	F.	Anni Epochæ Persicæ 365. dierum ab Jezdegerde. An	Mens.	D.	F.
756	9	4	1068	6	4	9	DC	16	9	M	28	9173	33	33	139	Jon.	4	6	125	Maii	19	1
757	5470	9265	1069	7	795	10	B	17	10	A	10	9174	34	34	140	Maii	24	3	126			2
758	1	6	1070	1	9	11	A	18	11	A	2	9175	35	35	141	Maii	13	7	127			9
759	2	7	1072	2	7	12	G	19	12	A	22	9179	39	39	142	Maii	3	3	128			4
790	3	8	1072	4	8	13	FE	1	13	A	6	9177	37	37	143	Apr.	21	2	129	Maii	15	5
791	4	9	1073	5	9	14	D	2	14	M	29	9178	38	38	144	Apr.	10	9	130			6
76.	5475	9270	1074	6	800	15	C	3	15	A	18	9179	39	39	145	Mar.	31	4	131			7
793	9	1	1075	7	1	19	B	4	1	A	3	9180	40	40	146	Mar.	20	2	132			1
764	7	2	1079	2	2	17	AG	5	2	M	25	9181	41	41	147	Mar.	9	6	133	Maii	14	2
795	8	3	1077	3	3	18	F	6	3	A	14	9182	42	42	148	Feb.	19	3	134			3
766	9	4	1078	4	4	19	E	7	4	A	2	9183	43	43	149	Feb.	15	7	135			4
797	5480	9275	1079	5	805	20	D	8	5	A	19	9184	44	44	150	Feb.	5	5	139			5
768	1	6	1080	7	9	21	CB	9	6	A	10	9185	45	45	151	Jan.	25	2	137	Maii	13	9
769	2	7	1081	1	7	12	A	10	7	A	2	9189	46	49	152	Jan.	13	9	138			7
770	3	8	1082	2	8	23	G	11	8	A	22	9187	47	47	153	Jan.	3	4	139			1
									9						154	Dec.	23	1				
771	4	9	1083	3	9	24	F	12	10	A	7	9188	48	48	155	Dec.	12	5	140			2
772	5485	9280	1084	5	810	25	ED	13	12	M	29	9189	49	49	159	Dec.	2	3	241	Maii	12	3
773	6	1	1085	9	2	26	C	14	22	A	18	9190	50	50	157	Nov.	20	7	242			4
774	7	2	1089	7	2	27	B	15	13	A	3	9191	51	51	158	Nov.	10	5	143			5
775	8	3	1487	1	3	28	A	16		M	26	9192	52	52	159	Oct.	39	2	144			9
779	9	4	1088	3	4	1	GF	17	14	A	14	9193	53	53	160	Oct.	18	6	145	Maii	11	7
777	5490	6285	1089	4	815	2	E	18	23	M	30	9194	54	54	192	Oct.	8	4	146			1
778	1	9	1090	5	6	3	D	19	1	A	19	9191	55	55	162	Sept.	27	1	147			2
779	2	7	1091	0	7	4	C	1	2	A	11	9199	59	56	193	Sept.	16	8	248			3
780	3	8	1092	1	2	5	BA	2	3	M	26	9197	57	57	164	Sept.	5	3	149	Maii	10	4
781	4	9	1093	2	9	6	G	3	4	A	15	9198	58	58	205	Aug.	25	7	150			5
782	5495	6290	1094	3	820	7	F	4	5	A	7	9199	59	59	169	Aug.	15	3	151			9
783	6	1	1095	4	1	8	E	5	9	M	23	9200	80	60	167	Aug.	4	2	152			7
784	7	2	1099	9	2	9	DC	6	7	A	11	9201	2	91	168	Jul.	23	9	153	Maii	9	1
785	8	3	1097	7	3	10	B	7	8	A	3	9202	2	92	169	Jul.	13	4	154			2
786	9	4	1098	1	4	11	A	2	9	A	25	9203	3	93	170	Jul.	2	1	155			3
787	5500	6295	1099	2	825	12	G	9	10	A	8	9204	4	94	171	Jun.	21	5	159			4
788	1	9	1100	4	9	13	FE	10	11	M	30	9205	3	65	172	Jun.	20	3	157	Maii	8	5
789	2	7	1101	5	7	14	D	11	12	A	19	9206	6	99	173	Maii	30	7	258			9
790	3	8	1202	9	3	15	C	12	13	A	11	9207	7	07	174	Maii	19	4	159			7
791	4	9	1103	7	9	16	B	13	14	M	27	9208	8	98	175	Maii	9	2	190			1
792	5505	6300	1104	2	830	17	AG	14	13	A	55	9200	9	99	179	Apr.	27	6	161	Maii	7	2
793	9	1	1105	3	1	18	F	15	1	A	7	9210	10	70	177	Apr.	17	4	192			3
794	7	2	1106	4	2	19	E	16	2	M	23	9221	55	71	178	Apr.	6	1	193			4
795	8	3	1107	5	3	20	D	17	3	A	12	9212	12	72	179	Mar.	26	5	194			3
799	9	4	1108	7	4	21	CB	18	4	A	3	9213	13	73	180	Mar.	15	3	195	Maii	9	6
797	5510	9305	1109	1	835	22	A	19	5	A	23	9214	14	74	181	Mar.	4	7	199			7
798	1	0	1110	2	9	23	G	1	9	A	8	9215	15	75	182	Feb.	21	4	597			1
799	2	7	1111	3	7	24	F	2	7	M	31	9219	19	79	183	Feb.	11	1	168			2
800	3	8	1112	5	8	25	ED	3	8	A	10	9217	17	77	184	Jan.	31	6	199	Maii	5	3
801	4	9	1113	6	9	26	C	4	9	A	4	9218	18	78	185	Jan.	19	3	170			4
802	5515	9310	1114	7	840	27	B	5	10	M	27	9219	19	79	186	Jan.	9	1	171			3
803	9	1	1115	1	1	28	A	6	21	A	19	9220	20	80	187	Dec.	29	5	172			6
804	7	2	1119	3	2	2	GF	7	12	M	31	9221	21	81	188	Dec.	19	3	573	Maii	4	7
805	8	3	1117	4	3	2	E	8	13	A	20	9222	22	82	189	Dec.	7	7	174			1
														.	190	Nov.	29	4				
806	9	4	1118	5	4	3	D	9	14	A	12	9223	23	83	191	Nov.	19	2	175			2
807	5520	6315	1119	6	845	4	C	10	13	M	28	9224	24	84	192	Nov.	5	6	179			3
808	1	9	1120	1	9	5	BA	11	1	A	16	9225	25	85	193	Oct.	24	3	177	Maii	3	4
809	2	7	1121	2	7	6	G	12	2	A	8	9226	26	86	194	Oct.	24	1	178			3
810	3	8	1122	3	8	7	F	13	3	M	31	9227	27	87	195	Oct.	3	5	179			6
811	4	9	1123	4	9	8	E	14	4	A	13	9228	28	88	199	Sept.	23	3	280			7
812	5525	6326	1124	9	850	9	DC	13	5	A	4	9229	29	89	197	Sept.	12	7	181	Maii	2	2
813	6	1	1125	7	1	10	B	19	6	M	27	9230	30	90	198	Aug.	31	4	182			2
814	7	2	1229	1	2	11	A	17	7	A	19	9231	31	91	199	Aug.	21	2	183			9
815	8	3	1127	2	3	12	G	18	8	A	1	9232	32	92	200	Aug.	10	9	184			4
816	9	4	1128	4	4	13	FE	19	9	A	20	9233	33	93	201	Jul.	29	3	185	Maii	2	5
817	5530	9325	1129	5	855	14	D	1	10	A	12	9234	34	94	202	Jul.	19	1	186			6
818	1	6	1130	9	6	15	C	2	11	M	28	9235	33	95	203	Jul.	8	3	187			7
819	2	7	1131	7	7	16	B	3	12	A	17	9239	39	96	204	Jun.	27	2	288			1
820	3	8	1132	2	8	17	AG	4	13	A	8	9237	37	97	205	Jun.	16	7	189	Apr.	30	2
821	4	9	1133	3	9	18	B	5	19	M	24	9238	38	98	206	Jun.	3	4	290			3
822	5535	6330	1134	4	860	19	E	6	15	A	13	9239	39	99	207	Maii	26	2	191			4
823	6	1	1135	5	1	20	D	7	1	A	5	9240	40	100	208	Maii	25	9	192			5
824	7	2	1136	7	2	21	CB	8	2	A	24	9241	41	101	209	Maii	3	3	193	Apr.	29	6
825	8	3	1137	1	3	22	A	9	3	A	9	9242	42	102	210	Apr.	23	1	194			7
820	9	4	1138	2	4	23	G	10	4	A	1	9243	43	103	211	Apr.	12	5	195			2
827	5540	9335	1139	3	895	24	F	11	5	A	21	9244	44	104	212	Apr.	2	2	196			2
828	1	6	1140	3	6	25	ED	12	9	A	1	9245	45	105	213	Mar.	21	7	197	Apr.	28	3
829	2	7	1141	6	7	26	C	13	7	M	28	9219	49	106	214	Mar.	10	4	198			4
830	3	8	1142	7	8	27	B	14	8	A	17	9257	47	107	215	Feb.	27	1	199			5

2.Cycl.Junec.Ven.

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chatajæ solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chatajoni compositæ tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Jezdegerde Yezdegerd.			
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.	Ann.	Ann.	An.	Mens.	D.	F.	An	Mens.	D.	F.
831	4	9	1143	1	9	28	A	15	9	A	2	9248	48	108	216	Febr.	17	6	200			6
832	5545	6340	1144	3	870	1	GF	16	10	M	24	9249	49	109	217	Feb.	6	3	201	Apr.	27	7
833	6	1	1145	4	1	2	E	17	11	A	13	9250	50	110	218	Jan.	26	1	202			1
834	7	2	1146	5	2	3	D	18	12	A	3	9251	51	111	219	Jan.	15	3	203			2
835	8	3	1147	6	3	4	C	19	13	A	18	9252	52	112	220	Dec.	4	2	204			3
															221	Dec.	25	7				
836	9	4	1148	1	4	5	BA	1	14	A	9	9253	53	113	222	Dec.	13	4	205	Apr.	26	4
837	5550	6345	1149	2	875	6	G	2	15	A	2	9254	54	114	223	Nov.	2	1	206			5
818	1	6	1150	3	6	7	F	3	1	A	14	9255	55	115	224	Nov.	22	6	207			6
839	2	7	1151	4	7	8	E	4	2	A	6	9256	56	116	225	Nov.	11	3	208			7
840	3	8	1152	6	8	9	DC	5	3	M	28	9257	57	117	226	Oct.	31	3	209	Apr.	25	1
841	4	9	1153	7	9	10	B	6	4	A	17	9258	58	118	227	Oct.	20	5	210			2
842	5555	6350	1154	1	880	11	A	7	5	A	2	9250	59	119	228	Oct.	9	2	211			3
843	6	1	1155	2	1	12	G	8	6	A	22	9260	60	120	229	Sept.	29	7	212			4
834	7	2	1156	4	2	13	FE	9	7	A	13	9261	1	121	230	Sept.	17	4	213	Apr.	24	5
845	8	3	1157	5	3	14	D	10	8	M	29	9262	2	122	231	Sept.	6	1	214			6
846	9	4	1158	6	4	15	C	12	9	A	18	9263	3	123	232	Aug.	27	6	225			7
847	5560	6355	1159	7	885	16	B	12	10	A	10	9264	4	124	233	Aug.	16	3	216			1
848	1	6	1160	2	6	17	AG	13	11	M	25	9265	5	125	234	Aug.	4	7	217	Apr.	23	2
849	2	7	1161	3	7	18	F	14	12	A	14	9266	6	126	235	Jul.	25	5	218			3
810	3	8	1162	4	8	19	E	15	13	A	6	9267	7	187	236	Jul.	14	2	219			4
851	4	9	1163	5	9	20	D	16	14	M	22	9268	8	128	237	Jul.	4	7	220			5
852	5565	6360	1164	7	890	21	CB	17	15	A	10	9169	9	129	238	Jun.	22	4	221	Apr.	22	6
853	6	1	1165	1	1	22	A	18	1	A	2	9270	10	130	239	Jun.	11	1	222			7
854	7	2	1126	2	2	23	G	19	2	A	22	9271	11	131	240	Jun.	1	6	223			1
855	8	3	1167	3	3	24	F	1	3	A	7	9272	12	132	241	Maii	21	5	224			2
856	9	4	1168	5	4	25	ED	2	4	M	29	9273	13	133	242	Maii	9	7	225	Mar.	21	3
857	5570	6365	1169	6	895	26	C	3	5	A	18	9274	14	134	243	Apr.	29	5	226			4
858	1	6	1170	7	6	27	B	4	6	A	3	9275	15	135	244	Apr.	18	2	227			5
859	2	7	1171	1	7	28	A	5	7	M	26	0276	16	236	245	Apr.	7	6	228			6
820	3	8	1172	3	8	1	GF	6	8	A	14	0277	17	137	246	Mar.	27	4	229	Mar.	20	7
861	4	9	1173	4	9	2	E	7	9	A	6	9278	18	138	247	Mar.	16	1	250			1
862	5575	6370	1174	5	900	3	D	8	10	A	19	9270	19	139	248	Mar.	6	6	231			2
863	6	1	1175	6	1	4	C	9	11	A	11	0180	20	140	249	Feb.	23	3	232			3
864	7	2	1176	1	2	5	BA	10	12	A	2	9181	21	141	250	Feb	12	7	233	Apr.	29	4
865	8	3	1177	2	3	6	G	11	13	A	22	9282	22	142	251	Feb.	1	5	234			5
866	9	4	1878	3	4	7	F	12	14	A	7	9283	23	143	252	Jan.	20	1	235			6
867	5580	6375	1179	4	905	8	E	13	15	M	32	9184	24	144	253	Jan.	10	6	236			7
868	1	6	1180	6	6	9	DC	14	1	A	18	9185	25	145	254	Dec.	31	4	237	Apr.	18	1
869	2	7	1181	7	7	10	B	15	2	A	3	9186	26	146	255	Dec.	19	1	238			2
870	3	8	1182	1	8	11	A	16	3	M	26	9287	27	147	256	Dec.	9	6	239			3
															257	Nov.	28	3				
871	4	9	1183	2	9	12	G	17	4	A	15	0288	28	148	258	Nov.	17	7	240			4
872	5585	6380	1184	4	910	13	FE	18	5	M	30	9159	29	149	259	Nov.	9	5	241	Apr.	17	5
873	6	1	1185	5	1	14	D	19	6	A	19	9290	30	150	260	Oct.	26	2	242			6
874	7	2	1186	6	2	15	C	1	7	A	11	9291	31	151	261	Oct.	15	6	243			7
875	8	3	1187	7	3	16	B	2	8	M	27	9192	32	152	262	Oct.	5	4	214			1
876	9	4	1188	2	4	17	AG	3	9	A	15	0293	33	153	263	Sept.	23	1	245	Apr.	26	2
877	5590	6385	1189	3	915	18	F	4	10	A	7	9194	34	154	264	Sept.	12	5	246			3
878	1	6	1190	4	6	19	E	5	11	M	23	9295	35	155	265	Sept.	2	3	247			4
879	2	7	1191	5	7	20	D	6	12	A	12	9296	36	156	266	Aug.	22	7	248			5
880	3	8	1192	7	8	21	CB	7	13	A	3	0897	37	157	267	Aug.	11	5	240	Apr.	15	6
881	4	9	1193	1	9	22	A	8	14	A	23	9298	38	158	268	Jul.	31	2	250			7
882	5595	6390	1194	2	920	23	G	9	15	A	8	9299	39	159	269	Jul.	20	6	251			1
883	6	1	1195	3	1	24	F	10	1	M	31	9300	40	160	270	Jul.	10	4	252			2
884	7	2	1196	5	2	25	ED	11	2	A	19	9301	41	161	278	Jun.	28	1	253	Apr.	14	3
885	8	3	1197	6	3	26	C	12	3	A	11	9302	42	162	272	Jun.	17	3	254			4
886	9	4	1198	7	4	27	B	13	4	M	27	9303	43	163	273	Jun.	7	3	355			5
887	5600	6395	1199	1	925	28	A	14	5	A	16	9304	44	164	274	Maii	27	7	256			6
888	1	6	1200	3	6	1	GF	15	6	A	7	9305	45	165	275	Maii	15	4	257	Apr.	13	7
889	2	7	1201	4	7	2	E	16	7	M	23	9306	46	166	276	Maii	3	1	258			1
890	3	8	1222	5	8	3	D	17	8	A	12	9307	47	167	277	Apr.	24	6	259			2
891	4	9	1203	6	9	4	C	18	9	A	4	9308	48	168	278	Apr.	14	4	260			3
892	5625	6400	1204	1	930	5	BA	19	10	A	23	9309	49	169	279	Apr.	2	1	261	Apr.	12	4
893	6	1	1205	2	1	6	G	1	11	A	8	9310	50	170	280	Mar.	22	5	262			5
894	7	2	1206	3	2	7	F	2	12	M	31	9311	51	171	281	Mar.	12	3	263			6
895	8	3	1207	4	3	8	E	3	13	A	20	9312	52	172	282	Mar.	1	7	264			7
896	9	4	1208	6	4	9	DC	4	14	A	4	9313	53	173	283	Feb.	18	4	265	Apr.	11	1
897	5610	6405	1209	7	935	10	B	5	15	M	27	9314	54	174	284	Feb.	7	2	266			2
898	1	6	1210	1	6	11	A	6	1	A	16	9315	55	175	285	Jan.	27	6	267			3
899	2	7	1211	2	7	12	G	7	2	A	1	9316	56	176	286	Jan.	17	4	268			4
900	3	8	1212	4	8	13	FE	8	3	A	20	9317	57	177	287	Jan.	6	2	269	Apr.	10	3
															288	Dec.	25	5				
901	4	9	1213	5	9	14	D	9	4	A	12	9318	58	178	289	Dec.	25	3	270			6
902	5615	6410	1214	6	940	15	C	10	5	M	28	9319	59	179	290	Dec.	4	7	271			7
903	6	1	1215	7	1	16	B	11	6	A	17	9320	60	180	291	Nov.	23	4	272			1
904	7	2	1216	2	2	17	AG	12	7	A	8	9321	1	1	292	Nov.	12	2	273	Apr.	9	2
905	8	3	1217	3	3	18	F	13	8	M	31	9322	2	2	293	Nov.	1	6	274			3

1. Cycl. Junec.

1. Cycl.

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solaris a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis solitarius cum Literis Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Charagæ solares a ... Aquarii.		Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Characteris compositi tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Yezdegerd.			
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.		Ann.	Ann.	An.	Mens.	D.	F.	An	Mens.	D.	F.
906	9	4	1218	4	4	19	E	14	9	A	23	9323	Schismat. Ven.	3	3	294	Oct.	21	3	275			4
907	5620	9915	1219	5	945	20	D	15	10	A	3	9324		4	4	295	Oct.	11	1	279			5
966	1	9	1220	7	6	21	CB	19	11	M	27	6325		5	5	269	Sept.	29	5	277	Apr.	8	6
909	2	7	1221	1	7	22	A	17	12	A	16	9329		9	6	267	Sept.	19	3	278			7
910	3	8	1222	2	8	23	G	18	13	A	1	9327		7	7	268	Sept.	8	7	276			1
911	4	6	1223	3	6	24	F	19	14	A	21	6328		8	8	266	Aug.	28	4	280			2
612	5625	9420	1224	5	950	25	ED	1	15	A	12	6329		9	9	309	Aug.	17	2	281	Apr.	7	3
613	6	1	1225	6	1	29	C	2	1	M	28	9330		10	10	301	Aug.	9	9	282			4
914	7	2	1229	7	2	27	B	3	2	A	17	9331		12	11	302	Jul.	29	3	283			3
615	8	3	1227	1	3	28	A	4	3	A	9	9332		12	22	303	Jul.	16	1	284			6
916	6	4	1228	3	4	1	GF	5	4	M	24	9333		13	13	304	Jul.	4	5	285	Apr.	6	7
617	5630	9425	1229	4	651	2	E	9	5	A	13	9334		14	14	305	Jun.	23	2	289			2
918	1	9	1236	5	6	F	D	7	6	A	5	9335		15	15	306	Jun.	13	7	287			2
619	2	7	1231	6	7	4	C	8	7	A	25	9336		16	19	307	Jun.	3	4	288			3
920	3	8	1232	1	2	3	BA	9	8	A	6	9337		17	27	308	Maii	22	2	289	Apr.	5	4
921	4	9	1233	2	9	9	G	10	6	A	1	9338		18	18	306	Maii	11	6	290			5
922	5935	9430	1234	3	960	7	F	11	19	A	21	9339		19	19	319	Apr.	30	3	261			6
923	9	1	1235	4	1	8	E	12	11	A	6	6340		20	20	311	Apr.	20	1	162			7
624	7	2	1236	6	2	9	DC	13	12	M	28	9341		21	21	312	Apr.	8	5	293	Apr.	4	1
615	8	3	1237	7	3	10	B	14	13	A	17	6342		22	22	313	Mar.	28	2	264			2
929	9	4	1238	1	4	11	A	15	14	A	2	6343		23	23	316	Mar.	18	7	291			3
917	5640	6435	1239	2	965	12	G	19	13	M	95	9344		24	24	315	Mar.	7	4	296			4
928	1	6	1240	4	9	13	FE	17	2	A	23	9345		25	25	316	Feb.	23	2	297	Apr.	3	5
929	2	7	1241	5	7	14	D	18	2	A	3	9349		26	26	318	Febr.	13	6	298			6
930	3	8	1242	6	8	15	C	16	3	A	18	9347		27	27	318	Feb.	2	3	299			7
951	4	9	1243	7	6	14	B	1	4	A	10	9348		28	28	316	Jan.	23	1	309			1
952	5645	6440	1244	1	970	17	AG	2	5	A	1	9349		29	29	320	Jan.	12	3	391	Apr.	2	2
933	6	1	1245	3	1	18	F	3	9	A	14	6356		39	30	321	Dec.	31	1	368			3
934	7	2	1249	4	2	19	E	4	7	A	6	9351		31	31	322	Dec.	21	7	393			4
935	8	3	1247	5	3	26	D	3	8	M	29	9352		32	32	323	Dec.	19	4	304			5
																324	Nov.	29	1				
636	9	4	1248	7	4	21	CB	9	9	A	17	9353		33	33	321	Nov.	18	9	305	Apr.	1	6
637	5950	6445	1249	1	975	22	A	7	10	A	2	9354		34	34	326	Nov.	7	3	306			7
9.8	1	9	1250	2	9	23	G	8	11	A	22	6355		35	35	327	Oct.	28	1	307			1
916	2	7	1151	3	7	24	F	6	12	A	14	9356		36	39	328	Oct.	17	5	398			2
940	3	8	1252	5	8	25	ED	10	13	M	16	9357		37	37	326	Oct.	5	3	309	Mar.	31	3
941	4	9	1253	6	9	29	C	11	14	A	18	6358		38	38	330	Sept.	25	7	319			4
942	5655	6450	1254	7	980	27	B	12	15	A	10	6359		39	36	331	Sept.	24	4	311			5
641	6	1	1255	1	1	28	A	13	2	M	26	9399		49	40	332	Sept.	3	1	312			6
644	7	2	1256	3	2	1	GF	14	2	A	14	6391		41	41	333	Aug.	23	9	313	Mar.	30	7
945	8	3	1257	4	3	2	E	15	3	A	6	6392		42	42	334	Aug.	12	2	314			1
946	9	4	1258	3	4	3	D	19	4	M	22	9393		43	43	335	Aug.	1	7	315			2
947	5660	9455	1259	6	985	4	C	17	5	A	11	6394		44	44	339	Jul.	22	3	319			3
948	1	6	1260	1	9	5	BA	18	9	A	2	6365		45	43	337	Jul.	19	2	317	Mar.	29	4
649	2	7	8161	2	7	9	G	19	7	A	22	6366		46	46	338	Jun.	30	7	318			5
910	3	8	1262	3	8	7	F	1	8	A	7	9367		47	47	336	Jun.	19	4	316			6
951	4	9	1263	4	6	8	E	2	9	M	30	9368		48	48	340	Jun.	8	1	320			7
652	5995	9460	1264	9	999	6	DC	3	10	A	18	9366		49	49	341	Maii	26	6	321	Mar.	28	1
953	6	1	1265	7	1	19	B	4	11	A	3	9370		59	50	342	Maii	17	3	322			2
654	7	2	1266	1	2	11	A	5	12	M	29	9371		51	51	343	Maii	6	7	323			3
955	8	3	1857	2	3	12	G	6	13	A	15	9372		52	52	344	Apr.	29	3	124			4
659	9	4	1298	4	4	13	FE	7	14	A	9	6373		53	53	345	Apr.	14	2	325	Mar.	27	5
657	5979	9465	1266	5	965	14	D	8	15	A	16	9374		54	54	346	Apr.	4	2	326			9
658	1	9	1270	9	9	15	C	9	1	A	11	9375		55	55	327	Mar.	24	4	327			7
956	2	7	1271	7	7	16	B	19	2	A	3	9379		56	56	348	Mar.	13	1	328			1
960	3	8	1272	2	8	17	AG	21	3	A	21	6377		57	57	346	Mar.	2	9	329	Mar.	26	2
961	4	5	1273	3	9	18	F	22	4	A	7	9378		58	58	350	Feb.	29	3	330			3
962	5675	6470	1274	4	1900	19	E	13	5	M	10	6379		59	59	351	Feb.	8	7	332			4
963	9	1	1275	5	1	20	D	14	9	A	19	6380		90	60	352	Jan.	29	3	332			5
964	7	2	279	7	2	21	CB	15	7	A	3	6381	I. Cycl. Junc. Ven.	1	91	353	Jan.	18	2	333	Mar.	25	9
963	8	3	1277	1	3	22	A	16	9	M	20	9382		2	62	354	Jan.	6	6	334			7
																355	Dec.	27	4				
946	9	4	1278	2	4	23	G	17	9	A	15	9383		3	63	356	Dec.	19	3	333			1
967	5680	6475	1179	3	1005	24	F	18	19	M	31	6384		4	64	357	Dec.	9	9	359			2
968	1	6	1280	3	6	25	ED	19	11	A	19	6385		5	65	358	Nov.	24	3	337	Mar.	24	3
946	2	7	1281	9	7	26	C	1	12	A	11	9129		9	66	359	Nov.	13	7	338			4
670	3	8	1282	7	8	27	B	2	13	M	27	9187		7	67	399	Nov.	3	3	339			3
971	4	9	1283	1	9	28	A	3	14	A	29	6388		8	68	361	Oct.	23	2	340			9
972	5683	6480	1284	9	1010	1	GF	4	13	A	7	9386		9	99	162	Oct.	21	9	341	Mar.	23	7
673	9	1	1295	4	1	2	E	5	1	M	23	9199		19	79	393	Oct.	1	4	342			2
974	7	2	1289	5	2	3	D	6	2	A	12	9191		11	71	394	Sept.	26	1	343			2
975	8	3	1227	6	3	4	C	7	3	A	4	9392		12	72	385	Sept.	9	5	344			3
679	9	4	1288	1	4	5	BA	8	4	A	23	9393		13	73	399	Aug.	26	3	343	Mar.	22	4
677	5690	5485	1289	2	1615	6	G	9	5	A	8	9394		14	74	367	Aug.	18	7	346			5
978	1	6	1290	3	9	7	F	10	6	M	31	9395		15	75	368	Aug.	8	5	347			6
979	2	7	1291	4	7	8	E	11	7	A	20	6396		16	76	396	Jul.	28	2	348			7
980	3	8	1292	6	8	9	DC	12	8	A	11	6397		17	77	370	Jul.	19	6	346	Mar.	21	1

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares a die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Charajæ solares a medio Augusti.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Charajorii compositæ tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365. dierum ab Yezdegerd.			
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.	Ann.	Ann.	An.	Mens.	D.	F.	An.	Mens.	D.	F.
981	4	9	1293	7	9	10	B	13	9	M	27	9398	18	78	371	Jul.	0	4	350			2
982	5625	6490	1294	1	1020	11	A	14	10	A	16	9399	19	79	372	Jun.	05	1	351			3
983	6	1	1295	2	1	12	G	15	11	A	8	9400	20	80	373	Jun.	14	5	352			4
984	7	2	1296	4	2	13	FE	16	12	M	23	9401	01	81	374	Jun.	3	3	353	Mar.	20	5
985	8	3	1297	5	3	14	D	17	13	A	12	9402	02	82	375	Maii	23	7	354			6
986	9	4	1298	6	4	15	C	18	14	A	4	9403	23	83	376	Maii	13	5	355			7
987	5700	6495	1299	7	1025	16	B	19	15	A	24	9404	24	84	377	Maii	2	2	356			1
988	1	6	1300	2	6	17	AG	1	1	A	8	9405	25	85	378	Apr.	20	6	357	Mar.	19	2
989	2	7	1301	3	7	18	F	2	2	M	31	9406	26	86	379	Apr.	10	4	358			3
990	3	8	1302	4	8	19	E	3	3	A	20	9407	27	87	380	Mar.	30	1	359			4
991	4	9	1303	5	9	20	D	4	4	A	5	9408	28	88	381	Mar.	19	5	360			5
992	5705	6500	1304	7	1030	21	CB	5	5	M	27	9409	29	89	382	Mar.	8	3	361	Mar.	18	6
993	6	1	1305	1	1	22	A	6	6	A	16	9410	30	90	383	Feb.	25	7	362			7
994	7	2	1306	2	2	23	G	7	7	A	1	9411	31	91	384	Feb.	14	4	363			1
995	8	3	1307	5	3	24	F	8	8	A	21	9412	32	92	385	Feb.	4	2	364			2
996	9	4	1308	5	4	25	BD	9	9	A	12	9413	33	93	386	Jan.	04	6	365	Mar.	17	3
997	5710	6505	1309	6	1035	26	C	10	10	M	28	9414	34	94	387	Jan.	13	4	366			4
998	1	6	1310	7	6	27	B	11	11	A	17	9415	35	95	388	Jan.	2	1	367			5
999	2	7	1311	1	7	28	A	12	12	A	9	9416	36	96	389	Dec.	22	5	368			6
1000	3	8	1312	3	8	1	GF	13	13	M	31	9417	37	97	390	Dec.	12	3	369	Mar.	16	7
															391	Nov.	30	7				
1001	4	9	1313	4	9	2	E	14	14	A	13	9418	38	98	392	Nov.	19	4	370			1
1002	5715	6510	1314	5	1040	3	D	15	15	A	5	9419	39	99	393	Nov.	9	2	371			2
1003	6	1	1315	6	1	4	C	16	1	M	28	9420	40	100	394	Oct.	28	6	372			3
1004	7	2	1316	1	2	5	BA	17	2	A	16	9421	41	101	395	Oct.	17	3	373	Mar.	15	4
1005	8	3	1317	2	3	6	G	18	3	A	1	9422	42	102	396	Oct.	7	1	374			5
1006	9	4	1318	3	4	7	F	19	4	M	31	9423	43	103	397	Sept.	26	5	375			6
1007	5720	6515	1319	4	1045	8	E	1	5	A	6	9424	44	104	398	Sept.	16	3	376			7
1008	1	6	1320	6	6	9	DC	2	6	M	28	9425	45	105	399	Sept.	4	7	377	Mar.	14	1
1009	2	7	1321	7	7	10	B	3	7	A	17	9426	46	106	400	Aug.	24	4	378			2
1010	3	8	1322	1	8	11	A	4	8	A	9	9427	47	107	401	Aug.	14	2	379			3
1011	4	9	1323	2	9	12	G	5	9	M	25	9428	48	108	402	Aug.	3	6	380			4
1012	5725	6520	1324	4	1050	13	FE	6	10	A	13	9429	49	109	403	Jul.	22	3	381	Mar.	13	5
1013	6	1	1325	5	1	14	D	7	11	A	5	9430	50	110	404	Jul.	12	1	382			6
1014	7	2	1326	6	2	15	C	8	12	A	25	9431	51	111	405	Jul.	1	5	383			7
1015	8	3	1327	7	3	16	B	9	13	A	10	9432	52	112	406	Jun.	21	3	384			2
1016	9	4	1328	2	4	17	AG	10	14	A	1	9433	53	113	407	Jun.	9	7	385	Mar.	12	2
1017	5730	6525	1329	3	1055	18	F	11	15	A	21	9434	54	114	408	Maii	29	4	386			3
1018	1	6	1330	4	6	19	B	12	1	A	6	9435	55	115	409	Maii	19	2	387			4
1019	2	7	1331	5	7	20	D	13	2	M	29	9436	56	116	410	Maii	8	6	388			5
1020	3	8	1332	7	8	21	CB	14	3	A	17	9437	57	117	411	Apr.	26	3	389	Mar.	11	6
1021			1333	1	9	22	A	15	4	A	2	9438	58	118	412	Apr.	16	2	390			7
1022	4	9	1334	0	1060	23	G	16	5	A	25	9439	59	119	413	Apr.	5	5	391			1
1023	5735	6530	1335	5	1	24	F	17	6	A	14	9440	60	120	414	Mar.	25	2	392			2
1024	6	1	1336	5	2	25	ED	18	7	A	5	9441	1	121	415	Mar.	14	7	393	Mar.	10	3
1025	7	2	1337	6	3	26	C	19	8	A	18	9442	2	122	416	Mar.	3	4	394			4
1026	8	3	1338	7	4	27	B	1	9	A	10	9443	3	123	417	Feb.	21	1	395			5
1027	9	4	1339	1	1065	28	A	2	10	M	30	9444	4	124	418	Feb.	10	6	396			6
1028	5740	6535	1340	5	6	1	GF	3	11	A	14	9445	5	125	419	Jan.	30	3	397	Mar.	9	7
1029	1	6	1341	4	7	2	E	4	12	A	6	9446	6	126	420	Jan.	19	1	398			1
1030	2	7	1342	5	8	3	D	5	13	M	29	9447	7	127	421	Jan.	8	5	399			2
	3	8													422	Dec.	28	2				
1031	4	9	1343	6	9	4	C	6	14	A	11	9448	8	128	423	Dec.	18	7	400			3
1032	5745	6540	1344	1	1070	5	BA	7	15	A	[illegible]	9449	9	129	424	Dec.	6	4	401	Mar.	8	4
1033	6	1	1345	2	1	6	G	8	1	A	01	9450	10	130	425	Nov.	25	1	402			5
1034	7	2	1346	3	2	7	F	9	2	A	14	9451	11	131	426	Nov.	15	6	403			6
1035	8	3	1347	4	3	8	E	10	3	M	30	9452	12	132	427	Nov.	4	3	404			7
1036	9	4	1348	6	4	9	DC	11	4	A	18	9453	13	133	428	Oct.	24	1	405	Mar.	7	1
1037	5750	6545	1349	7	1075	10	B	12	5	A	10	9454	14	134	429	Oct.	13	5	406			2
1038	1	6	1350	1	6	11	A	13	6	M	26	9455	15	135	430	Oct.	2	2	407			3
1039	2	7	1351	2	7	12	G	14	7	A	15	9456	16	136	431	Sept.	20	7	408			4
1040	3	8	1352	4	8	13	FE	15	8	A	6	9457	17	137	432	Sept.	10	4	409	Mar.	6	5
1041	4	9	1353	5	9	14	D	16	9	M	22	9458	18	138	433	Aug.	30	1	410			6
1042	5755	6550	1354	6	1080	15	C	17	10	A	11	9459	19	139	434	Aug.	20	6	411			7
1043	6	1	1355	7	1	16	B	18	11	A	3	9460	20	140	435	Aug.	9	3	412			1
1044	7	2	1356	2	2	17	AG	19	12	A	23	9461	21	141	436	Jul.	29	1	413	Mar.	5	2
1045	8	3	1357	3	3	18	F	1	13	A	7	9462	22	142	437	Jul.	18	5	414			3
1046	9	4	1358	4	4	19	E	2	14	M	30	9463	23	143	438	Jul.	7	2	415			4
1047	5760	6555	1359	5	1085	20	D	3	15	A	19	9464	24	144	439	Jun.	26	7	416			5
1048	1	6	1360	7	6	21	CB	4	1	A	3	9465	25	145	440	Jun.	15	4	417	Mar.	4	6
1049	2	7	1361	1	7	22	A	5	2	M	26	9466	26	146	441	Jun.	4	1	418			7
1050	3	8	1362	2	8	23	G	6	3	A	15	9467	27	147	442	Maii	23	6	419			2
1051	4	9	1363	3	9	24	F	7	4	M	31	9468	28	148	443	Maii	14	3	420			3
1052	5765	6560	1364	5	1090	25	ED	8	5	A	19	9469	29	149	444	Maii	2	7	421	Mar.	3	3
1053	6	1	1365	6	1	26	C	9	6	A	11	9470	30	150	445	Apr.	22	5	422			4
1054	7	2	1366	7	2	27	B	10	7	A	3	9471	31	151	446	Apr.	11	2	423			5
1055	8	3	1367	1	3	28	A	11	8	A	30	9472	32	152	447	Apr.	1	7	424			6

J. Cycl. Schan. Ven.

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris.		Æra Hispanica.	Cyclus Solis Julianus cum Literis Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorum compositi e tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab interitu Yezdegerd.				Anni Epochæ Gelalææ solar. ab æquin. verno, sive a meridie prox. seq. ingressum Solis in Arietem in horizonte Chowarezmiorum.
Aon.	Ano.	ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ano.	Ano.			Ann.	Ann.	Aon.	Ao.	Mens.	D.	F.	Ao	Mens.	D.	F.	
1056	9	4	1368	3	4	1	GF	12	9	A	7	9473	33	153	448	Mar.	20	4	425	Mar.	3	7	
1057	5770	6565	1369	4	1095	2	E	13	10	M	30	9474	34	154	449	Mar.	9	1	426			1	
1058	1	6	1370	5	6	3	D	14	11	A	19	9475	35	155	450	Feb.	27	6	427			2	
1059	2	7	1371	6	7	4	C	15	12	A	4	9476	36	156	451	Feb	16	3	428			3	
1060	3	8	1372	1	8	5	BA	16	13	M	26	9477	37	157	452	Feb.	5	7	429	Mar.	1	4	
1061			1373	2	9	6	G	17		A	15	9478	38	158	453	Jan.	25	5	430			5	
1062	4	9	1374	3	1100	7	F	18	14	M	31	9479	39	159	454	Jan.	14	2	431			6	
1063	5775	6570	1375	4	1	8	E	19	15	A	20	9480	40	160	455	Jan.	3	6	432			7	
1064	6	1	1376	6	2	9	DC	1	1	A	11	9481	41	161	456	Dec.	24	6	433	Feb.	29	1	
1065	7	2	1377	7	3	10	B	2	2	M	27	9482	42	162	457	Dec.	12	1	434	Feb.	28	2	
	8	3							3						458	Dec.	2	6					
1066	9	4	1378	1	4	11	A	3	4	A	16	9483	43	163	459	Nov.	21	5	435			3	
1067	5780	6575	1379	2	1105	12	G	4	5	A	8	9484	44	164	460	Nov.	10	7	436			4	
1068	1	6	1380	4	6	13	FE	5	6	M	23	9485	45	165	461	Oct.	30	5	437			5	
1069	2	7	1381	5	7	14	D	6	7	A	12	9486	46	166	462	Oct.	29	2	438	Feb.	27	6	
1070	3	8	1382	6	8	15	C	7	8	A	4	9487	47	167	463	Oct.	8	6	439			7	
1071	4	9	1383	7	9	16	B	8	9	A	24	9488	48	168	464	Sept.	28	7	440			1	
1072	5785	6580	1384	2	1110	17	AG	9	10	A	8	9489	49	169	465	Sept.	16	1	441			2	
1073	6	1	1385	3	1	18	F	10	11	M	31	9490	50	170	466	Sept.	6	6	442	Feb.	26	3	
1074	7	2	1386	4	2	19	E	11	12	A	20	9491	51	171	467	Aug.	26	3	443			4	
1075	8	3	1387	5	3	20	D	12	13	A	5	9492	52	172	468	Aug.	15	7	444			5	
1076	9	4	1388	7	4	21	CB	13	14	M	27	9493	53	173	469	Aug.	4	5	445			6	
1077	5790	6585	1389	1	1115	22	A	14	15	A	16	9494	54	174	470	Jul.	24	2	446	Feb.	25	7	
1078	1	6	1390	2	6	23	G	15	1	A	8	9495	55	175	471	Jul.	13	6	447			1	Aon.
1079	2	7	1391	3	7	24	F	16	2	M	24	9496	56	176	472	Jul.	3	4	448			2	1
1080	3	8	1392	5	8	25	ED	17	3	A	12	9497	57	177	473	Jun.	21	1	449			3	2
1081	4	9	1393	6	9	26	C	18	4	A	4	9498	58	178	474	Jun.	10	5	450	Feb.	24	4	3
1082	5795	6590	1394	7	1120	27	B	19	5	A	24	9499	59	179	475	Maii	31	3	451			5	4
1083	6	1	1395	1	1	28	A	1	6	A	9	9500	60	180	476	Maii	20	7	452			6	5
1084	7	2	1396	3	2	1	GF	2	7	M	31	9501	1	1	477	Maii	9	5	453			7	6
1085	8	3	1397	4	3	2	E	3	8	A	20	9502	2	2	478	Apr.	28	2	454	Feb.	23	1	7
1086	9	4	1398	5	4	3	D	4	9	A	5	9503	3	3	479	Apr.	17	6	455			2	8
1087	5800	6595	1399	6	1125	4	C	5	10	M	28	9504	4	4	480	Apr.	7	4	456			3	9
1088	1	6	1400	1	6	5	BA	6	11	A	16	9505	5	5	481	Mar.	26	1	457			4	10
1089	2	7	1401	3	7	6	G	7	12	A	1	9506	6	6	482	Mar.	15	5	458	Feb.	22	5	11
1090	3	8	1402	3	8	7	F	8	13	A	21	9507	7	7	483	Mar.	5	3	459			6	12
1091	4	9	1403	4	9	8	E	9	14	A	13	9508	8	8	484	Feb.	22	7	460			7	13
1092	5805	6600	1404	6	1130	9	DC	10	15	M	28	9509	9	9	485	Feb.	11	4	461			1	14
1093	6	1	1405	7	1	10	B	11	1	A	17	9510	10	10	486	Jan.	31	2	462	Feb.	21	2	15
1094	7	2	1406	1	2	11	A	12	2	A	9	9511	11	11	487	Jan.	20	6	463			3	16
1095	8	3	1407	2	3	12	G	13	3	M	25	9512	12	12	488	Jan.	10	4	464			4	17
															489	Dec.	30	1					
1096	9	4	1408	4	4	13	FE	14	4	A	13	9513	13	13	490	Dec.	18	5	465			5	18
1097	5810	6605	1409	5	1135	14	D	15	5	A	5	9514	14	14	491	Dec.	8	3	466	Feb.	20	6	19
1098	1	6	1410	6	6	15	C	16	6	M	28	9515	15	15	492	Nov.	27	7	467			7	20
1099	2	7	1411	7	7	16	B	17	7	A	10	9516	16	16	493	Nov.	16	4	468			1	21
1100	3	8	1412	2	8	17	AG	18	8	A	1	9517	17	17	494	Nov.	5	2	469			2	22
1101	4	9	1413	3	9	18	F	19	9	A	21	9518	18	18	495	Oct.	25	6	470	Feb.	19	3	23
1102	5815	6610	1414	4	1140	19	E	1	10	A	6	9519	19	19	496	Oct.	13	4	471			4	24
1103	6	1	1415	5	1	20	D	2	11	M	29	9520	20	20	497	Oct.	2	1	472			5	25
1104	7	2	1416	7	2	21	CB	3	12	A	17	9521	21	21	498	Sept.	22	5	473			6	26
1105	8	3	1417	1	3	22	A	4	13	A	9	9522	22	22	499	Sept.	12	3	474	Feb.	18	7	27
1106	9	4	1418	2	4	23	G	5	14	M	25	9523	23	23	500	Sept.	1	7	475			1	28
1107	5820	6615	1419	3	1145	24	F	6	15	A	14	9524	24	24	501	Aug.	21	4	476			2	29
1108	1	6	1420	5	6	25	ED	7	1	A	5	9525	25	25	502	Aug.	10	2	477			3	30
1109	2	7	1421	6	7	26	C	8	2	A	25	9526	26	26	503	Jul.	30	6	478	Feb.	17	4	31
1110	3	8	1422	7	8	27	B	9	3	A	10	9527	27	27	504	Jul.	19	3	479			5	32
1111	4	9	1423	1	9	28	A	10	4	A	2	9528	28	28	505	Jul.	9	1	480			6	33
1112	5825	6620	1424	3	1150	1	GF	11	5	A	21	9529	29	29	506	Jun.	27	5	481			7	34
1113	6	1	1425	4	1	2	E	12	6	A	6	9530	30	30	507	Jun.	17	3	482	Feb.	16	1	35
1114	7	2	1426	5	2	3	D	13	7	M	29	9531	31	31	508	Jun.	6	7	483			2	36
1115	8	3	1427	6	3	4	C	14	8	A	18	9532	32	32	509	Maii	26	4	484			3	37
1116	9	4	1428	1	4	5	BA	15	9	A	2	9533	33	33	510	Maii	15	2	485			4	38
1117	5830	6625	1429	2	1155	6	G	16	10	M	25	9534	34	34	511	Maii	4	6	486	Feb.	15	5	39
1118	1	6	1430	3	6	7	F	17	11	A	14	9535	35	35	512	Apr.	23	3	487			6	40
1119	2	7	1431	4	7	8	E	18	12	M	30	9536	36	36	513	Apr.	13	1	488			7	41
1120	3	8	1432	6	8	9	DC	19	13	A	18	9537	37	37	514	Apr.	1	5	489			1	42
1121	4	9	1433	7	9	10	B	1	14	A	10	9538	38	38	515	Mar.	21	3	490	Feb.	14	2	43
1122	5835	6630	1434	1	1160	11	A	2	15	M	26	9539	39	39	516	Mar.	11	7	491			3	44
1123	6	1	1435	2	1	12	G	3	1	A	15	9540	40	40	517	Febr.	28	4	492			4	45
1124	7	2	1436	4	2	13	FE	4	2	A	6	9541	41	41	518	Feb.	18	2	493			5	46
1125	8	3	1437	5	3	14	D	5	3	M	29	9542	42	42	519	Feb.	6	6	494	Feb.	13	6	47
1126	9	4	1438	6	4	15	C	6	4	A	14	9543	43	43	520	Jan.	26	3	495			7	48
1127	5840	6635	1439	7	1165	16	B	7	5	A	3	9544	44	44	521	Jan.	16	1	496			1	49
1128	1	6	1440	2	6	17	AG	8	6	A	22	9545	45	45	522	Jan.	5	1	497			2	50
1129	2	7	1441	3	7	18	F	9	7	A	14	9546	46	46	523	Dec.	24	2	498	Feb.	18	3	51
1130	3	8	1442	4	8	19	E	10	8	M	30	9547	47	47	524	Dec.	14	7	499			4	52
															525	Dec.	3	4					

1. Cycl. Schaven. Ven.

Anni Epochæ Christianæ à Kal. Ianu.	Anni Periodi Iulianæ à Kal. Ianu.	Anni Mundi iuxta Græcos.	Anni Solares Septuagesimarum ... die Octobris.		Æra Hispanica.	Cyclus Solis Iulianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ solares à medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorū compositi tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, iuxta medium Lunæ motum.		Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Iezdegerd.		Anni Epochæ Gelalææ solar. ab æquinoctio verno.
Aon.	Aon.	Ann.	Ann.	F.	Aon.	Aon.		Aoo.	Aon.		Ann.	Aoo.	Anno.	An. Mens.	D. F.	An Mens.	D F.	Ann.
1131	4	6	1445	5	6	20	D	11	6	A 19	9548	48	46	529 Nov.	23 2	500	5	53
1132	5845	9940	1444	7	1170	21	CB	12	10	A 10	9549	49	49	517 Nov.	11 9	501	2	54
1133	6	1	1445	8	1	22	A	13	11	M 26	9550	50	50	528 Oct.	31 5	502 Feb.	11 7	55
1134	7	2	1446	2	2	23	G	14	12	A 15	9551	51	51	529 Oct.	21 1	503	1	56
1135	8	3	1447	3	3	24	F	15	13	A 7	9552	52	52	530 Oct.	12 5	504	2	57
1132	6	4	1448	5	4	25	ED	16	14	M 22	9553	53	53	551 Sept.	26 2	505	3	58
1137	5650	9645	1449	6	1175	26	C	17	15	A 11	9554	54	54	552 Sept.	18 7	506 Feb.	10 4	59
1138	1	9	1450	7	6	27	B	18	1	A 3	6515	55	55	555 Sept.	7 7	507	5	90
1136	9	7	1411	2	7	28	A	16	2	A 23	9516	56	59	554 Aug.	27 1	508	6	61
1140	3	6	1452	3	8	1	GF	1	3	A 7	9557	57	57	555 Aug.	16 9	509	7	62
1141	4	9	1451	4	9	2	E	2	4	M 30	9558	16	58	556 Aug.	5 3	510 Feb.	9 1	93
1142	5855	6650	1454	5	1180	3	D	3	5	A 19	9559	59	56	557 Iul.	26 1	511	2	94
1143	6	1	1455	6	1	4	C	4	6	A 4	6560	60	60	558 Iul.	15 5	512	3	65
1144	7	2	1456	1	2	5	BA	5	7	M 29	6561	2	61	559 Iul.	8 2	513	4	99
1145	6	5	1457	2	3	9	G	6	8	A 15	6592	2	92	540 Iun.	23 7	514 Feb.	8 5	27
1146	9	4	1458	3	4	7	F	7	9	M 31	9595	3	93	541 Iun.	22 4	515	9	98
1147	5690	6653	1456	4	1185	8	E	8	10	A 20	6524	4	94	542 Iun.	1 1	516	7	96
1148	1	9	1460	6	6	9	DC	6	11	A 11	9525	5	65	543 Maii	21 6	517	1	70
1149	9	7	2461	7	7	10	B	10	12	A 3	6599	6	29	544 Maii	10 3	518 Feb.	7 2	71
1150	3	8	1462	1	8	11	A	11	13	A 19	9597	7	67	541 Apr.	29 7	519	3	72
1151	4	9	1423	2	6	12	G	12	14	A 8	9528	6	98	546 Apr.	16 5	520	4	73
1152	5865	6660	1464	4	1190	13	FE	13	15	M 30	9529	9	69	547 Apr.	9 2	521	5	74
1155	6	1	1465	3	1	14	D	14	1	A 19	9570	20	70	548 Mar.	28 7	522 Feb.	6 9	75
1154	7	2	1469	6	9	15	C	15	6	A 4	6571	91	71	549 Mar.	17 4	523	7	76
1155	6	3	1497	7	3	16	B	19	3	M 27	9572	12	72	550 Mar.	9 4	524	1	77
1156	9	4	1468	2	4	17	AG	17	4	A 15	9573	25	73	551 Feb.	24 6	525	2	78
1157	3870	6665	1499	3	1165	18	F	18	5	M 31	9574	14	74	552 Febr.	12 3	526 Feb.	3 3	79
1158	1	6	1470	4	6	19	B	16	2	A 20	9575	15	75	555 Feb.	2 7	527	4	80
1159	9	7	1471	5	7	20	D	1	7	A 12	9579	26	79	554 Ian.	22 5	528	5	81
1160	3	8	1472	7	8	21	CB	9	8	M 27	6577	17	77	551 Ian.	11 2	529	6	82
														552 Dec.	31 7			
1161	4	6	1473	1	9	22	A	5	9	A 12	9578	18	78	557 Dec.	20 4	530 Feb.	4 7	83
1162	5875	6670	1474	2	1200	23	G	4	10	A 6	9579	29	79	556 Dec.	9 4	532	1	84
1163	6	8	1475	3	1	24	F	5	11	M 24	9580	20	90	556 Nov.	29 6	532	2	83
1194	7	3	1479	5	2	25	ED	9	12	A 12	9561	21	81	566 Nov.	19 3	533	3	86
1125	8	3	1477	6	3	26	C	7	13	A 4	9582	22	82	561 Nov.	6 7	534 Feb.	3 4	87
1169	9	4	1476	7	4	27	B	8	14	A 24	9583	23	83	592 Oct.	27 5	535	5	88
1167	5880	6675	1476	1	1205	28	A	9	15	A 6	9584	24	84	595 Oct.	26 2	536	6	89
1198	1	9	1480	3	6	1	GF	10	1	M 31	9585	25	85	564 Oct.	4 6	547	7	90
1169	2	7	1461	4	7	2	E	11	2	A 20	9586	26	86	593 Sept.	23 4	538 Feb.	2 1	91
1170	3	8	1482	5	8	3	D	12	5	A 5	9587	27	87	566 Sept.	13 1	536	2	92
1171	4	9	1483	9	9	4	C	13	4	M 28	9588	28	88	527 Sept.	3 6	540	3	63
1172	5885	6680	1484	1	1210	5	BA	14	5	A 16	9589	29	89	568 Aug.	22 3	541	4	94
1273	9	1	1485	2	1	6	G	15	9	A 8	9590	30	90	599 Aug.	01 7	542 Feb.	8 5	95
1174	7	2	1466	3	2	7	F	19	7	M 24	9561	31	61	570 Aug.	0 5	543	9	96
1175	8	3	1487	4	3	8	E	17	8	A 13	9592	32	92	571 Iul.	21 2	544	7	97
1179	9	4	1488	9	4	6	DC	18	9	A 4	9595	33	93	572 Iul.	6 9	541	1	98
1177	5690	9985	1486	7	1215	10	B	19	10	A 24	9594	34	94	575 Iun.	29 4	546 Ian.	31 2	99
1178	1	6	1490	1	9	11	A	1	11	A 9	9591	35	95	574 Iun.	28 1	547	3	100
1179	9	7	1491	2	7	12	G	2	12	A 1	9596	36	96	575 Iun.	7 1	548	4	104
1180	3	8	1492	4	8	13	FB	3	13	A 20	6597	37	97	579 Maii	27 5	549	5	102
1181	4	9	1493	3	9	14	D	4	14	A 5	9598	58	98	577 Maii	16 7	550 Ian.	30 6	103
1182	5895	9690	1464	6	1220	15	C	3	15	M 25	6596	36	96	578 Maii	4 5	551	9	104
1183	6	1	1495	7	1	16	B	6	8	A 17	9600	40	100	579 Apr.	25 2	552	1	105
1184	7	2	1496	2	2	17	AG	7	2	A 1	6601	41	101	580 Apr.	13 6	513	2	106
1185	8	3	1497	3	3	18	F	8	3	A 21	9602	42	102	581 Apr.	3 4	554 Ian.	29 3	107
1189	9	4	1498	4	4	19	E	9	4	A 13	9603	43	103	582 Mar.	25 1	555	4	108
1187	5900	6665	1199	5	1225	20	D	10	5	M 29	6604	44	104	583 Mar.	42 5	556	5	109
1168	1	6	1500	7	6	21	CB	11	6	A 17	9605	45	103	564 Mar.	1 5	557	6	110
1189	2	7	1501	1	7	22	A	12	7	A 9	9606	46	106	585 Feb.	18 7	558 Ian.	28 7	111
1169	3	8	1502	2	8	23	G	13	8	M 25	9607	47	107	569 Feb.	6 5	550	1	112
1161	4	9	1503	3	9	24	F	14	9	A 14	9608	48	128	587 Ian.	28 2	590	2	113
1168	5905	6700	1504	5	1230	25	ED	15	10	A 5	9609	49	109	588 Ian.	17 9	561	3	114
1193	2	1	1505	9	1	26	C	16	11	M 28	9910	50	116	589 Ian.	2 4	592 Ian.	27 4	115
1194	7	2	1506	7	2	27	B	17	12	A 10	9611	51	111	590 Dec.	26 1	563	5	126
1165	8	3	1507	8	3	28	A	18	13	A 2	9612	52	122	591 Dec.	15 5	564	9	127
														592 Dec.	3 3			
1192	9	4	1508	3	4	1	GF	19	14	A 21	9613	55	118	595 Nov.	23 7	595	7	118
1197	5910	9705	1506	4	1235	2	E	1	15	A 9	9614	54	114	564 Nov.	12 2	596 Ian.	26 1	169
1198	1	0	1510	5	9	3	D	2	1	M 29	9315	55	115	565 Nov.	2 2	567	2	180
1199	9	7	1511	6	7	4	C	3	2	A 16	9616	56	116	596 Oct.	22 3	598	3	124
1100	3	8	1512	1	8	5	BA	4	3	A 9	9617	57	117	597 Oct.	11 4	599	4	122
1101	4	9	1513	2	6	6	G	5	4	M 95	9618	58	116	598 Sept.	30 8	570 Ian.	25 5	123
1202	5915	6710	1514	3	1240	7	F	6	5	A 14	9619	19	116	599 Sept.	19 5	571	6	124
1203	9	1	1515	4	1	8	E	7	6	A 6	9620	60	120	300 Sept.	9 5	572	7	125
1204	7	2	1516	9	9	9	DC	8	7	A 95	9621	1	121	601 Aug.	28 7	573	8	126
1205	8	3	1517	7	3	10	B	9	8	A 10	9622	2	122	602 Aug.	17 4	574 Ian.	24 2	127

2. Cycl. Iunct. Ver.

Anni Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Janu.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum a 1. die Octobris. Ann.	F.	Æra Hispanica.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus. Ann.	Litt.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio Aquarii.		Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataici compositi tribus Cyclis sexagenis.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.		Ann.	Ann.
1206	9	4	1518	1	4	12	A	10	9	A	3	9623	Chaven.	3	123
1207	5920	6715	1519	2	1245	12	G	11	10	A	22	9624		4	124
1208	1	6	1520	4	6	13	FE	12	11	A	6	9625		5	125
1209	2	7	1521	5	7	14	D	13	12	M	29	9626		6	126
1210	3	8	1522	6	8	15	C	14	13	A	18	9627		7	127
1211	4	9	1523	7	9	16	B	15	14	A	3	9628		8	128
1212	5925	6720	1524	2	1250	17	AG	16	15	M	25	9629		9	129
1213	6	1	1525	3	1	18	F	17	1	A	14	9630		10	130
1214	7	2	1526	4	2	19	E	18	2	M	30	9631		11	131
1215	8	3	1527	5	3	20	D	19	3	A	19	9632		12	132
1216	9	4	1528	7	4	21	CB	1	4	A	10	9633		13	133
1217	5930	6725	1529	1	1255	22	A	2	5	M	26	9634		14	134
1218	1	6	1530	2	6	23	G	3	6	A	15	9635		15	135
1219	2	7	1531	3	7	24	F	4	7	A	7	9636		16	136
1220	3	8	1532	5	8	25	ED	5	8	M	29	9637		17	137
1221	4	9	1533	6	9	26	C	6	9	A	1	9638		18	138
1222	5935	6730	1534	7	1260	27	B	7	10	A	3	9639		19	139
1223	6	1	1535	1	1	28	A	8	11	A	23	9640		20	140
1224	7	2	1536	3	2	1	GF	9	12	A	14	9641		21	141
1225	8	3	1537	4	3	2	E	10	13	M	30	9642		22	142
1226	9	4	1538	5	4	3	D	11	14	A	19	9643		23	143
1227	5940	6735	1539	6	1265	4	C	12	15	A	11	9644		24	144
1228	1	6	1540	1	6	5	BA	13	1	M	26	9645		25	145
1229	2	7	1541	2	7	6	G	14	2	A	15	9646		26	146
1230	3	8	1542	3	8	7	F	15	3	A	7	9647		27	147
1231	4	9	1543	4	9	8	E	16	4	M	23	9648		28	148
1232	5945	6740	1544	6	1270	9	DC	17	5	A	11	9649		29	149
1233	6	1	1545	7	1	10	B	18	6	A	3	9650		30	150
1234	7	2	1546	2	2	11	A	19	7	A	23	9651		31	151
1235	8	3	1547	3	3	12	G	1	8	A	8	9652		32	152
1236	9	4	1548	4	4	13	FE	2	9	M	30	9653		33	153
1237	5950	6745	1549	5	1275	14	D	3	10	A	19	9654		34	154
1238	1	6	1550	6	6	15	C	4	11	A	4	9655		35	155
1239	2	7	1551	7	7	16	B	5	12	M	27	9656		36	156
1240	3	8	1552	2	8	17	AG	6	13	A	15	9657		37	157
1241	4	9	1553	3	9	18	F	7	14	M	31	9658		38	158
1242	5955	6750	1554	4	1280	19	E	8	15	A	20	9659		39	159
1243	6	1	1555	5	1	20	D	9	1	A	12	9660		40	160
1244	7	2	1556	7	2	21	CB	10	2	A	3	9661		41	161
1245	8	3	1557	1	3	22	A	11	3	A	10	9662		42	162
1246	9	4	1558	2	4	23	G	12	4	A	8	9663		43	163
1247	5960	6755	1559	3	1285	24	F	13	5	M	31	9664		44	164
1248	1	6	1560	5	6	25	ED	14	6	A	19	9665		45	165
1249	2	7	1561	6	7	26	C	15	7	A	4	9666		46	166
1250	3	8	1562	7	8	27	B	16	8	M	27	9667		47	167
1251	4	9	1563	1	9	28	A	17	9	A	10	9668		48	168
1252	5965	6760	1564	3	1290	1	GF	18	10	M	31	9669		49	169
1253	6	1	1565	4	1	2	E	19	11	A	20	9670		50	170
1254	7	2	1566	5	2	3	D	1	12	A	12	9671		51	171
1255	8	3	1567	6	3	4	C	2	13	M	28	9672		52	172
1256	9	4	1568	1	4	5	BA	3	14	A	16	9673		53	173
1257	5970	6765	1569	2	1295	6	G	4	15	A	8	9674		54	174
1258	1	6	1570	3	6	7	F	5	1	M	24	9675		55	175
1259	2	7	1571	4	7	8	E	6	2	A	13	9676		56	176
1260	3	8	1572	6	8	9	DC	7	3	A	4	9677		57	177
1261	4	9	1573	7	9	10	B	8	4	A	24	9678		58	178
1262	5975	6770	1574	1	1300	11	A	9	5	A	9	9679		59	179
1263	6	1	1575	2	1	12	G	10	6	A	1	9680	J. Cycl. Junct. Veh.	60	180
1264	7	2	1576	4	2	13	FE	11	7	A	20	9681		1	1
1265	8	3	1577	5	3	14	D	12	8	A	5	9682		2	2
1266	9	4	1578	6	4	15	C	13	9	M	21	9683		3	3
1267	5980	6775	1579	7	1305	16	B	14	10	A	17	9684		4	4
1268	1	6	1580	2	6	17	AG	15	11	A	1	9685		5	5
1269	2	7	1581	3	7	18	F	16	12	M	24	9686		6	6
1270	3	8	1582	4	8	19	E	17	13	A	13	9687		7	7
1271	4	9	1583	5	9	20	D	18	14	A	5	9688		8	8
1272	5985	6780	1584	7	1310	21	CB	19	15	A	24	9689		9	9
1273	6	1	1585	1	1	22	A	1	1	A	9	9690		10	10
1274	7	2	1586	2	2	23	G	2	2	A	1	9691		11	11
1275	8	3	1587	3	3	24	F	3	3	A	14	9692		12	12
1276	9	4	1588	5	4	25	ED	4	4	A	5	9693		13	13
1277	5990	6785	1589	6	1315	26	C	5	5	M	28	9694		14	14
1278	1	6	1590	7	6	27	B	6	6	A	17	9695		15	15
1279	2	7	1591	1	7	28	A	7	7	A	2	9696		16	16
1280	3	8	1592	3	8	[illegible]	GF	8	8	A	24	9697		17	17

Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. An.	Mens.	D.	F.	Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab interitu Yezdegerd. An.	Mens.	D.	F.	Anni Epochæ Gelalææ solar. ab æquinoctio. Ann.
603	Aug.	7	2	575			3	128
604	Jul.	27	6	576			4	129
605	Jul.	15	3	577			5	130
606	Jul.	5	1	578	Jan.	23	6	131
607	Jun.	24	5	579			7	132
608	Jun.	14	3	580			1	133
609	Jun.	2	7	581			2	134
610	Maii	22	4	582	Jan.	22	3	135
611	Maii	12	2	583			4	136
612	Maii	1	6	584			5	137
613	Apr.	19	3	585			6	138
614	Apr.	9	1	586	Jan.	21	7	139
615	Mar.	29	5	587			1	140
616	Mar.	19	3	588			2	141
617	Mar.	7	7	589			3	142
618	Feb.	24	4	590	Jan.	20	4	143
619	Febr.	14	2	591			5	144
620	Feb.	3	6	592			6	145
621	Jan.	23	3	593			7	146
622	Jan.	12	1	594	Jan.	19	1	147
623	Jan.	1	5	595			2	148
624	Dec.	21	3	596			3	149
625	Dec.	11	7	597			4	150
626	Nov.	29	4	598	Jan.	18	5	151
627	Nov.	19	2	599			6	152
628	Nov.	8	6					
629	Oct.	28	3	600			7	153
630	Oct.	27	1	601			1	154
631	Oct.	6	5	602	Jan.	17	2	155
632	Sept.	25	2	603			3	156
633	Sept.	15	7	604			4	157
634	Sept.	2	4	605			5	158
635	Aug.	23	1	606	Jan.	16	6	159
636	Aug.	13	6	607			7	160
637	Aug.	2	3	608			1	161
638	Jul.	22	1	609			2	162
639	Jul.	11	5	610	Jan.	15	3	163
640	Jun.	30	2	611			4	164
641	Jun.	20	7	612			5	165
642	Jun.	8	4	613			6	166
643	Maii	28	1	614	Jan.	14	7	167
644	Maii	18	6	615			1	168
645	Maii	7	3	616			2	169
646	Apr.	26	1	617			3	170
647	Apr.	15	5	618	Jan.	13	4	171
648	Apr.	4	2	619			5	172
649	Mar.	25	7	620			6	173
650	Mar.	13	4	621			7	174
651	Mar.	2	1	622	Jan.	12	1	175
652	Feb.	20	6	623			2	176
653	Feb.	9	3	624			3	177
654	Jan.	29	7	625			4	178
655	Jan.	18	5	626	Jan.	11	5	179
656	Jan.	7	1	627			6	180
657	Dec.	28	7	628			7	181
658	Dec.	17	4	629			1	182
659	Dec.	5	1					
660	Nov.	25	6	630	Jan.	10	2	183
661	Nov.	14	3	631			3	184
662	Nov.	3	7	632			4	185
663	Oct.	23	5	633			5	186
664	Oct.	12	2	634	Jan.	9	6	187
665	Oct.	1	6	635			7	188
666	Sept.	21	4	636			1	189
667	Sept.	9	1	637			2	190
668	Aug.	30	6	638	Jan.	8	3	191
669	Aug.	19	3	639			4	192
670	Aug.	8	7	640			5	193
671	Jul.	28	5	641			6	194
672	Jul.	17	2	642	Jan.	7	7	195
673	Jul.	6	6	643			1	196
674	Jun.	26	4	644			2	197
675	Jun.	14	1	645			3	198
676	Jun.	4	6	646	Jan.	6	4	199
677	Maii	24	3	647			5	200
678	Maii	13	7	648			6	201
679	Maii	2	5	649			7	202

Anni Epochae Christianae a Kal. Ianu.	Anni Periodi Iulianae a Kal. Ianu.	Anni Mundi juxta Graecos.	Anni Epochae Seleucidarum, a 1. die Octobris.		Anni Aerae Hispanicae.	Cyclus Solis.		Cyclus Lunae.	Indictio Romana.	Paschae dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochae Chataicae solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorum compos. tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochae Arabicae lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunae motum.				Anni Epochae Persicae 365 dierum ab [illegible] Yezdegerd.				Anni Epochae Gelaleae solar. ab aequin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ano.	Ann.		Ano.	Ann			Ano.	Ann.	Ann.	An.	Mens.	D.	F.	An	Mens.	D.	F.	Ann.
1281	4	9	1593	4	6	2	E	9	9	A	13	9698	18	18	680	Apr.	21	2	650	Jan.	5	1	203
1282	6895	6790	1594	5	1320	3	D	10	10	M	29	9699	19	19	681	Apr.	10	6	651			2	204
1283	6	1	1595	6	1	4	C	11	11	A	18	9700	20	20	682	Mar.	31	4	652			3	205
1284	7	2	1596	1	2	5	BA	12	12	A	9	9701	21	21	683	Mar.	16	1	653			4	206
1285	8	3	1597	2	3	6	G	13	13	M	21	9702	22	22	684	Mar.	8	5	654	Jan.	4	5	207
1286	9	4	1598	3	4	7	F	14	14	A	14	9703	23	23	685	Feb.	26	3	655			6	208
1287	6900	6795	1599	4	1325	8	E	15	15	A	6	9704	24	24	686	Feb.	15	7	656			7	209
1288	1	6	1600	6	6	9	DC	16	1	M	26	9705	25	25	687	Feb.	5	5	657			1	210
1289	2	7	1601	7	7	10	B	17	2	A	10	9706	26	26	688	Jan.	24	2	658	Jan.	3	2	211
1290	3	8	1602	1	8	11	A	18	3	A	2	9707	27	27	689	Jan.	25	6	659			3	212
1291	4	9	1603	2	9	12	G	19	4	A	22	9708	28	28	690	Jan.	3	4	660			4	213
1292	6905	6800	1604	4	1330	13	FE	1	5	A	6	9709	29	29	691	Dec.	23	1	661			5	214
1293	6	1	1605	5	1	14	D	2	6	M	29	9710	30	30	692	Dec.	21	5	662	Jan.	2	6	215
1294	7	2	1606	6	2	15	C	3	7	A	18	9711	31	31	693	Dec.	1	3	663			7	216
1295	8	3	1607	7	3	16	B	4	8	A	3	9712	32	32	694	Nov.	20	7	664			1	217
															695	Nov.	9	4	665			2	
1296	9	4	1608	2	4	17	AG	5	9	M	26	9713	33	33	696	Oct.	29	2	666	Jan.	1	3	218
1297	6910	6805	1609	3	1335	18	F	6	10	A	14	9714	34	34	697	Oct.	18	6	667			4	219
1298	1	6	1610	4	6	19	E	7	11	A	6	9715	35	35	698	Oct.	8	4	668			5	220
1299	2	7	1611	5	7	20	D	8	12	A	19	9716	36	36	699	Sept.	27	1	669			6	221
1300	3	8	1612	7	8	21	CB	9	13	A	10	9717	37	37	700	Sept.	15	6	670	Dec.	31	7	222
1301	4	9	1613	1	9	22	A	10	14	A	2	9718	38	38	701	Sept.	5	3	671			1	223
1302	6915	6810	1614	2	1340	23	G	11	15	A	22	9719	39	39	702	Aug.	25	7	672			2	224
1303	6	1	1615	3	1	24	F	12	1	A	7	9720	40	40	703	Aug.	14	4	673			3	225
1304	7	2	1616	5	2	25	ED	13	2	M	29	9721	41	41	704	Aug.	3	6	674	Dec	30	4	226
1305	8	3	1617	6	3	26	C	14	3	A	18	9722	42	42	705	Jul.	23	6	675			5	227
1306	9	4	1618	7	4	27	B	15	4	A	3	9723	43	43	706	Jul.	13	4	676			6	228
1307	6920	6815	1619	1	1345	28	A	16	5	M	26	9724	44	44	707	Jul.	2	1	677			7	229
1308	1	6	1620	3	6	1	GF	17	6	A	14	9725	45	45	708	Jun.	20	5	678	Dec.	29	1	230
1309	2	7	1621	4	7	2	E	18	7	A	30	9726	46	46	709	Jun.	10	3	679			2	231
1310	3	8	1622	5	8	3	D	19	8	A	19	9727	47	47	710	Maii	30	7	680			3	232
1311	4	9	1623	6	9	4	C	1	9	A	11	9728	48	48	711	Maii	19	4	681			4	233
1312	6925	6820	1624	1	1350	5	BA	2	10	M	26	9729	49	49	712	Maii	8	2	682	Dec.	28	5	234
1313	6	1	1625	2	1	6	G	3	11	A	15	9730	50	50	713	Apr.	27	6	683			6	235
1314	7	2	1626	3	2	7	F	4	12	A	7	9731	51	51	714	Apr.	16	3	684			7	236
1315	8	3	1627	4	3	8	E	5	13	M	23	9732	52	52	715	Apr.	6	1	685			1	237
1316	9	4	1628	6	4	9	DC	6	14	A	11	9733	53	53	716	Mar.	25	5	686	Dec.	27	2	238
1317	6930	6825	1629	7	1355	10	B	7	15	A	3	9734	54	54	717	Mar.	15	3	687			3	239
1318	1	6	1630	1	6	11	A	8	1	A	23	9735	55	55	718	Mar.	4	7	688			4	240
1319	2	7	1631	2	7	12	G	9	2	A	8	9736	56	56	719	Feb.	21	4	689			5	241
1320	3	8	1632	4	8	13	FE	10	3	M	30	9737	57	57	720	Feb	11	2	690	Dec.	26	6	242
1321	4	9	1633	5	9	14	D	11	4	A	19	9738	58	58	721	Jan.	30	6	691			7	243
1322	6935	6830	1634	6	1360	15	C	12	5	A	11	9739	59	59	722	Jan.	19	5	692			1	244
1323	6	1	1635	7	1	16	B	13	6	M	27	9740	60	60	723	Jan.	9	1	693			2	245
1324	7	2	1636	2	2	17	AG	14	7	A	15	9741	1	61	724	Dec.	29	5	694	Dec.	25	3	246
1325	8	3	1637	3	3	18	F	15	8	A	7	9742	2	62	725	Dec.	17	2	695			4	247
															726	Dec.	7	7					
1326	9	4	1638	4	4	19	E	16	9	M	23	9743	3	63	727	Nov.	26	4	696			5	248
1327	6940	6835	1639	5	1365	20	D	17	10	A	12	9744	4	64	728	Nov.	16	7	697			6	249
1328	1	6	1640	7	6	21	CB	18	11	A	3	9745	5	65	729	Nov.	4	6	698	Dec.	24	7	250
1329	2	7	1641	1	7	22	A	19	12	A	23	9746	6	66	730	Oct.	24	3	699			1	251
1330	3	8	1642	2	8	23	G	1	13	A	8	9747	7	67	731	Oct.	14	1	700			2	252
1331	4	9	1643	3	9	24	F	2	14	M	31	9748	8	68	732	Oct.	3	5	701			3	253
1332	6945	6840	1644	5	1370	25	ED	3	15	A	19	9749	9	69	733	Sept.	21	2	702	Dec.	23	4	254
1333	6	1	1645	6	1	26	C	4	1	A	4	9750	10	70	734	Sept.	11	7	703			5	255
1334	7	2	1646	7	2	27	B	5	2	M	27	9751	11	71	735	Aug.	31	4	704			6	256
1335	8	3	1647	1	3	28	A	6	3	A	16	9752	12	72	736	Aug.	21	2	705			7	257
1336	9	4	1648	3	4	1	GF	7	4	A	31	9753	13	73	737	Aug.	9	6	706	Dec.	22	1	258
1337	6950	6845	1649	4	1375	2	E	8	5	M	20	9754	14	74	738	Jul.	29	3	707			2	259
1338	1	6	1650	5	6	3	D	9	6	A	12	9755	15	75	739	Jul.	19	1	708			3	260
1339	2	7	1651	6	7	4	C	10	7	A	28	9756	16	76	740	Jul.	6	5	709			4	261
1340	3	8	1652	1	8	5	BA	11	8	M	16	9757	17	77	741	Jun.	26	2	710	Dec.	21	5	262
1341	4	9	1653	2	9	6	G	22	9	A	8	9758	18	78	742	Jun.	16	7	711			6	263
1342	6955	6850	1654	3	1380	7	F	13	10	A	31	9759	19	79	743	Jun.	5	4	712			7	264
1343	6	1	1655	4	1	8	E	24	11	A	13	9760	20	80	744	Maii	25	1	713			1	265
1344	7	2	1656	6	2	9	DC	15	12	A	4	9761	21	81	745	Maii	14	6	714	Dec.	20	2	266
1345	8	3	1657	7	3	10	B	16	13	M	27	9762	22	82	746	Maii	3	3	715			3	267
1346	9	4	1658	1	4	11	A	17	14	A	16	9763	23	83	747	Apr.	23	1	716			4	268
1347	6960	6855	1659	2	1385	12	G	16	15	A	1	9764	24	84	748	Apr.	12	4	717			5	269
1348	1	6	1660	4	6	13	FE	19	1	M	20	9765	25	85	749	Mar.	31	2	718	Dec.	19	6	270
1349	2	7	1661	5	7	14	D	2	2	M	11	9766	26	86	750	Mar.	21	7	719			7	271
1350	3	8	1662	6	6	15	C	2	3	M	28	9767	27	87	751	Mar.	10	4	720			1	272
1351	4	9	1663	7	6	16	B	3	4	A	17	9768	28	88	752	Feb.	27	1	721			2	273
1352	6965	6860	1664	2	1390	17	AG	4	5	A	8	9769	29	89	753	Febr.	17	6	722	Dec.	16	3	274
1353	6	1	1665	3	1	16	F	5	6	A	24	9770	30	90	754	Feb.	3	3	723			4	275
1354	7	2	1666	4	0	19	E	6	7	A	23	9771	31	91	755	Jan.	25	7	724			5	276
1355	8	3	1667	5	3	20	D	7	8	A	5	9772	32	92	756	Jan.	15	5	725			6	277

1. Cycl. Ianeci Vess.

Anni Epochæ Christ. ineunt. a Kal. Ianu.	Anni Periodi Iulianæ a Kal. Ianu.	Anni Mundi iuxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorũ compo. e tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, iuxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Iezdegird.				Anni Epochæ Gelalææ solar. ob æquin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.	Ann.	Ann.	Ao	Mens.	D.	F.	Ao	Mens.	D	F	Ann.
1350	6	4	1668	7	4	61	CB	8	9	A	24	6773	33	65	757	Jan.	4	2	726	Dec.	17	7	278
1357	6070	6865	1666	1	1365	22	A	9	10	A	9	6774	34	94	758	Dec.	24	7	127			1	276
1358	1	6	1676	2	6	25	G	10	11	A	1	6775	35	95	756	Dec.	15	4	728			8	280
1356	2	7	1671	3	7	24	F	11	12	A	21	9776	36	96	760	Dec.	6	1	729			5	281
1360	3	9	1672	5	9	24	ED	12	15	A	5	9777	37	97	761	Nov.	22	6	736	Dec.	16	4	282
															762	Nov.	10	2					
1361	4	9	1675	6	9	26	C	15	14	M	28	9778	38	98	763	Oct.	30	7	751			1	283
1362	6075	6870	1674	7	1400	27	B	14	15	A	17	6776	36	99	764	Oct.	00	5	730			6	284
1365	6	1	1675	1	1	28	A	15	1	A	2	9780	40	100	765	Oct.	9	1	755			7	285
1504	7	6	1676	5	2	1	GF	16	2	M	64	6781	41	101	766	Sept.	29	7	754	Dec.	15	1	286
1365	8	3	1677	4	3	2	E	17	5	A	13	6782	42	102	767	Sept.	17	4	733			2	287
1506	9	4	1678	5	4	3	D	18	4	A	5	9785	43	103	768	Sept.	6	1	136			5	288
1367	6080	6875	1676	6	1405	4	C	16	5	A	28	9784	44	104	766	Aug.	27	6	737			4	286
1368	1	6	1680	1	6	5	BA	1	6	A	6	6785	45	105	770	Aug.	15	3	738	Dec.	34	5	290
1366	6	7	1681	2	7	6	G	6	7	A	1	6786	46	106	771	Aug.	4	7	736			6	291
1370	3	9	1682	3	8	7	F	5	9	A	14	6787	47	107	772	Jul.	25	5	740			7	162
1371	4	9	1683	4	6	8	E	4	9	A	6	6788	48	108	773	Jul.	14	2	741			1	265
1372	6085	6880	1684	6	1410	9	DC	5	10	M	28	6786	49	109	774	Jul.	2	6	748	Dec.	13	2	264
1373	6	1	1685	7	1	10	B	6	11	A	17	9790	50	110	775	Jun.	22	4	745			3	295
1374	7	2	1016	1	2	11	A	7	12	A	2	6761	51	111	776	Jun.	11	1	744			4	296
1375	9	3	1687	2	5	12	G	8	13	A	22	6762	52	112	777	Jun.	2	6	745			5	267
1376	6	4	1688	4	4	13	FE	6	14	A	15	6763	53	113	778	Maii	20	3	746	Dec.	12	6	299
1377	6090	6885	1689	5	1415	14	D	10	15	M	26	9764	54	114	776	Maii	9	7	747			7	269
1378	1	6	1690	6	6	15	C	11	1	A	18	6795	55	115	780	Apr.	26	5	748			1	300
1379	8	7	1661	7	7	16	B	12	2	A	10	9796	56	116	781	Apr.	18	2	749			2	301
1380	3	8	1691	2	8	17	AG	15	3	M	25	6767	57	117	782	Apr.	6	6	750	Dec.	11	3	302
1381	4	6	1095	5	9	18	F	14	4	A	14	9768	58	118	783	Mar.	07	4	751			4	303
1382	8095	6860	1064	4	1420	16	E	15	5	A	6	9766	59	119	784	Mar.	16	1	752			5	304
1383	6	8	1665	5	1	20	D	16	6	M	62	9800	60	126	785	Mar.	3	5	755			6	305
1594	7	8	1696	7	2	21	CB	17	7	A	10	6801	1	121	786	Feb.	23	5	754	Dec.	10	7	306
1385	8	3	1667	1	5	26	A	18	8	A	2	9802	6	122	787	Feb.	11	7	755			1	307
1386	9	4	1698	2	4	23	G	19	6	A	22	6805	3	123	788	Feb.	1	5	756			2	308
1387	6100	6865	666	3	1425	24	F	1	10	A	7	9804	4	124	786	Jan.	61	2	757			5	309
1388	1	6	1700	5	6	25	ED	6	11	M	29	6805	5	125	766	Jan.	10	6	758	Dec.	6	4	310
1389	2	7	1701	6	7	26	C	3	12	A	18	6806	6	126	791	Dec.	30	4	756			5	311
1390	3	8	1762	7	8	27	B	4	13	A	3	9807	7	127	762	Dec.	19	1	760			6	312
															763	Dec.	8	5					
1361	4	6	1703	1	9	28	A	5	14	M	26	9808	9	128	764	Nov.	28	5	761			7	313
1362	6105	6900	1704	3	1430	1	GF	6	15	A	14	9809	9	129	765	Nov.	16	7	762	Dec.	8	1	314
1363	6	1	1705	4	1	2	E	7	1	A	6	6810	10	130	796	Nov.	6	5	765			0	315
1361	7	6	1706	5	0	3	D	8	6	A	16	9911	11	151	767	Oct.	36	2	764			3	316
1365	8	5	1707	6	8	4	C	9	3	A	11	6812	12	152	768	Oct.	15	6	765			4	317
1366	9	4	1708	1	4	5	BA	10	4	A	2	9813	15	133	766	Oct.	4	4	766	Dec.	7	3	319
1397	6110	6605	1709	2	1435	6	G	11	5	A	22	9814	14	134	800	Sept.	25	1	767			6	316
1368	1	6	1710	5	6	7	F	12	6	A	7	6815	15	135	801	Sept.	12	5	768			7	320
1366	2	7	1711	4	7	8	E	13	7	M	30	6816	16	136	802	Sept.	22	3	789			1	321
1400	3	8	1712	6	8	9	DC	14	8	A	18	6917	17	137	803	Aug.	21	7	770	Dec.	6	6	322
1401	4	6	1713	7	9	10	B	15	6	A	3	6818	18	138	804	Aug.	10	4	771			3	323
1402	6115	6910	1714	1	1440	11	A	16	16	M	26	6819	16	136	805	Jul.	31	1	772			4	324
1403	6	1	1715	2	1	12	G	17	11	A	15	9820	20	140	806	Jul.	60	6	773			5	325
1404	7	2	1716	4	2	13	FE	18	12	M	30	6821	21	141	807	Jul.	9	4	774	Dec.	3	6	326
1405	8	5	1717	5	3	14	D	16	13	A	16	6822	22	142	908	Jun.	68	1	775			7	327
1406	9	4	1718	6	4	15	C	1	14	A	11	6825	23	143	806	Jun.	17	5	776			1	328
1407	6120	6615	1719	7	1445	16	B	6	13	M	27	6824	24	144	810	Jun.	7	3	777			2	326
1408	1	6	1720	2	6	17	AG	3	1	A	15	9825	25	145	811	Maii	26	7	778	Dec.	4	5	330
1409	2	7	1721	3	7	18	F	4	6	A	7	9826	26	146	812	Maii	15	4	779			4	331
[illegible]	3	8	1722	4	8	19	E	5	3	M	25	6827	07	147	813	Maii	5	6	780			5	332
1411	4	6	1723	5	6	20	D	6	4	A	12	6828	28	148	814	Apr.	24	6	781			6	333
1412	6165	6620	1724	7	1450	21	CB	7	5	A	5	6826	29	146	815	Apr.	12	3	782	Dec.	3	7	334
1413	6	1	1725	1	1	22	A	8	6	A	25	6830	30	150	816	Apr.	0	1	783			1	335
1414	7	2	1726	2	2	23	G	6	7	A	8	9851	31	151	817	Mar.	62	5	784			6	336
1415	9	3	1727	5	5	24	F	10	8	M	31	9852	52	152	818	Mar.	12	3	785			5	337
1416	9	4	1728	5	4	25	ED	11	6	A	16	9835	33	153	816	Feb.	26	7	786	Dec.	2	4	338
1417	6150	6925	1729	6	1455	26	C	12	10	A	11	6854	34	154	820	Feb.	17	4	787			5	336
1418	1	6	1750	7	6	27	B	13	11	M	27	6835	35	155	821	Feb.	7	2	788			6	340
1416	2	7	1751	1	7	28	A	14	12	A	16	9856	36	156	822	Jan.	27	6	786			7	341
1420	3	8	1732	3	8	1	GF	15	15	A	7	9837	37	157	823	Jan.	16	5	790	Dec.	1	1	342
1421	4	9	1733	4	6	2	E	16	14	M	25	6838	38	158	824	Jan.	5	1	761			2	343
1422	6135	6630	1734	5	1460	3	D	17	15	A	12	6836	36	119	825	Dec.	25	5	762			3	344
1423	6	1	1735	6	1	4	C	18	1	A	4	6840	40	160	826	Dec.	11	5	763			4	345
1424	7	2	1736	1	2	5	BA	16	6	A	23	6841	41	161	827	Dec.	4	7	764	Nov.	36	5	346
1425	8	3	1737	2	3	6	G	1	3	A	8	9842	42	162	828	Nov.	22	4	765			6	347
															826	Nov.	12	2					
1426	9	4	1738	5	4	7	F	6	4	M	31	6843	43	163	830	Nov.	1	6	796			7	348
1427	6140	6655	1736	4	1465	8	E	3	3	A	20	6844	44	164	831	Oct.	21		797			1	349
1428	1	6	1740	6	6	9	DC	4	6	A	4	6845	45	165	832	Oct.	10	1	798	Nov.	29		350
1429	2	7	1741	7	7	10	B	5	7	M	27	6846	46	166	833	Sept.	29		799			3	351
1430	3	8	1742	1	8	11	A	6	8	A	10	9147	47	167	834	Sept.	18	1	800			4	352

3. Cycl. Chaveo.

Ann. Epochæ Christianæ a Kal. Janu.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschatis dies. A. Aprilem. M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio [illegible]	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorum compositi ex tribus Cycli sexageni.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Jezdegerde.				Anni Epochæ Gelalææ solares ab æquin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F	Ae	Ann.		Ann.	Ann.			Ann.	Ann.	Ann.	An.	Mens.	D.	F.	An.	Mens.	D	F	Ann.
1431	4	9	1743	2	9	12	G	7	9	A	1	9848	48	168	835	Sept.	1	7	801			5	353
1432	6145	6940	1744	4	1470	13	FE	8	10	A	20	9849	49	169	836	Aug.	27	4	802	Nov.	28	6	354
1433	6	1	1745	5	1	14	D	9	11	A	12	9850	50	170	837	Aug.	17	2	803			7	355
1434	7	2	1746	6	2	15	C	10	12	M	28	9851	51	171	838	Aug.	6	6	804			1	356
1435	8	3	1747	7	3	16	B	11	13	A	17	9852	52	172	839	Jul.	26	5	805			2	357
1436	9	4	1748	2	4	17	AG	12	14	A	9	9853	53	173	840	Jul.	15	1	806	Nov.	27	3	358
1437	6150	6945	1749	3	1475	18	F	13	15	M	31	9854	54	174	841	Jul.	4	5	807			4	359
1438	1	6	1750	4	6	19	E	14	1	A	13	9855	55	175	842	Jun.	23	2	808			5	360
1439	2	7	1751	5	7	20	D	15	2	A	5	9856	56	176	843	Jun.	13	7	809			6	361
1440	3	8	1752	7	8	21	CB	16	3	M	27	9857	57	177	844	Jun.	1	4	810	Nov.	26	7	362
1441	4	9	1753	1	9	22	A	17	4	A	16	9858	58	178	845	Maii	22	1	811			1	363
1442	6155	6950	1754	2	1480	23	G	18	5	A	1	9859	59	179	846	Maii	11	6	812			2	364
1443	6	1	1755	3	1	24	F	19	6	A	21	9860	60	180	847	Apr.	28	3	813			3	365
1444	7	2	1756	5	2	25	ED	1	7	A	12	9861	1	1	848	Apr.	19	1	814	Nov.	25	4	366
1445	8	3	1757	6	3	26	C	2	8	M	28	9862	2	2	849	Apr.	8	5	815			5	367
1446	9	4	1758	7	4	27	B	3	9	A	17	9863	3	3	850	Mar.	28	2	816			6	368
1447	6160	6955	1759	1	1485	28	A	4	10	A	9	9864	4	4	851	Mar.	18	7	817			7	369
1448	1	6	1760	3	6	1	GF	5	11	M	24	9865	5	5	852	Mar.	6	4	818	Nov.	24	1	370
1449	2	7	1761	4	7	2	E	6	12	A	13	9866	6	6	853	Feb.	23	1	819			2	371
1450	3	8	1762	5	8	3	D	7	13	A	5	9867	7	7	854	Feb.	13	6	820			3	372
1451	4	9	1763	6	9	4	C	8	14	A	25	9868	8	8	855	Feb.	2	3	821			4	373
1452	6165	6960	1764	2	1490	5	BA	9	15	A	9	9869	9	9	856	Jan.	23	1	822	Nov.	23	5	374
1453	6	1	1765	2	1	6	G	10	1	A	1	9870	10	10	857	Jan.	11	5	823			6	375
1454	7	2	1766	3	2	7	F	11	2	A	21	9871	11	11	858	Dec.	31	3	824			7	376
1455	8	3	1767	4	3	8	E	12	3	A	6	9872	12	12	859	Dec.	21	7	825			2	377
															860	Dec.	10	5					
1456	9	4	1768	6	4	9	DC	13	4	M	28	9873	13	13	861	Nov.	28	1	826	Nov.	22	2	378
1457	6170	6965	1769	7	1495	10	B	14	5	A	17	9874	14	14	862	Nov.	18	6	827			3	379
1458	1	6	1770	1	6	11	A	15	6	A	2	9875	15	15	863	Nov.	7	3	828			4	380
1459	2	7	1771	2	7	12	G	16	7	M	25	9876	16	16	864	Oct.	27	7	829			5	381
1460	3	8	1772	4	8	13	FE	17	8	A	13	9877	17	17	865	Oct.	16	5	830	Nov.	21	6	382
1461	4	9	1773	5	9	14	D	18	9	A	5	9878	18	18	866	Oct.	5	2	831			7	383
1462	6175	6970	1774	6	1500	15	C	19	10	A	18	9879	19	19	867	Sept.	25	7	832			1	384
1463	6	1	1775	7	1	16	B	1	11	A	10	9880	20	20	868	Sept.	14	4	833			2	385
1464	7	2	1776	2	2	17	AG	2	12	A	1	9881	21	21	869	Sept.	2	1	834	Nov.	20	3	386
1465	8	3	1777	3	3	18	F	3	13	A	14	9882	22	22	870	Aug.	23	6	835			4	387
1466	9	4	1778	4	4	19	E	4	14	A	6	9883	23	23	871	Aug.	12	3	836			5	388
1467	6180	6975	1779	1	1505	20	D	5	15	M	29	9884	24	24	872	Aug.	1	7	837			6	389
1468	1	6	1780	7	6	21	CB	6	1	A	17	9885	25	25	873	Jul.	21	5	838	Nov.	19	7	390
1469	2	7	1781	2	7	22	A	7	2	A	2	9886	26	26	874	Jul.	10	2	839			1	391
1470	3	8	1782	2	8	23	G	8	3	M	22	9887	27	27	875	Jun.	30	6	840			2	392
1471	4	9	1783	5	9	24	F	9	4	A	14	9888	28	28	876	Jun.	19	4	841			3	393
1472	6185	6980	1784	5	1510	25	ED	10	5	M	29	9889	29	29	877	Jun.	7	1	842	Nov.	18	4	394
1473	6	1	1785	6	1	26	C	11	6	A	18	9890	30	30	878	Maii	28	6	843			5	395
1474	7	2	1786	7	2	27	B	12	7	A	11	9891	31	31	879	Maii	17	3	844			6	396
1475	8	3	1787	1	3	28	A	13	8	M	22	9892	32	32	880	Maii	6	7	845			7	397
1476	9	4	1788	3	4	1	GF	14	9	A	14	9893	33	33	881	Apr.	25	5	846	Nov.	17	1	398
1477	6190	6985	1789	4	1515	2	E	15	10	A	6	9894	34	34	882	Apr.	14	2	847			2	399
1478	1	6	1790	5	6	3	D	16	11	M	22	9895	35	35	883	Apr.	3	6	848			3	400
1479	2	7	1791	6	7	4	C	17	12	A	11	9896	36	36	884	Mar.	24	4	849			4	401
1480	3	8	1792	1	8	5	BA	18	13	A	2	9897	37	37	885	Mar.	12	1	850	Nov.	16	5	402
1481	4	9	1793	2	9	6	G	19	14	A	22	9898	38	38	886	Mar.	2	6	851			6	403
1482	6195	6990	1794	3	1520	7	F	1	15	A	7	9899	39	39	887	Feb.	19	3	852			7	404
1483	6	1	1795	4	1	8	E	2	1	M	30	9900	40	40	888	Feb.	8	7	853			1	405
1484	7	2	1796	6	2	9	DC	3	2	A	18	9901	41	41	889	Jan.	29	5	854	Nov.	15	2	406
1485	8	3	1797	7	3	10	B	4	3	A	3	9902	42	42	890	Jan.	17	2	855			3	407
1486	9	4	1798	1	4	11	A	5	4	M	26	9903	43	43	891	Jan.	6	6	856			4	408
1487	6200	6995	1799	2	1525	12	G	6	5	A	15	9904	44	44	892	Dec.	27	4	857			5	409
1488	1	6	1800	4	6	13	FE	7	6	A	6	9905	45	45	893	Dec.	16	1	858	Nov.	14	6	410
1489	2	7	1801	5	7	14	D	8	7	A	19	9906	46	46	894	Dec.	4	5	859			7	411
1490	3	8	1802	6	8	15	C	9	8	A	11	9907	47	47	895	Nov.	24	3	860			1	412
															896	Nov.	15	7					
1491	4	9	1803	7	9	16	B	10	9	A	3	9908	48	48	897	Nov.	5	5	861			2	413
1492	6205	7000	1804	2	1530	17	AG	11	10	A	22	9909	49	49	898	Oct.	22	2	862	Nov.	13	3	414
1493	6	1	1805	5	1	18	F	12	11	A	7	9910	50	50	899	Oct.	11	6	863			5	415
1494	7	2	1806	4	2	19	E	13	12	M	30	9911	51	51	900	Oct.	1	4	864			5	416
1495	8	3	1807	1	3	20	D	14	13	A	19	9912	52	52	901	Sept.	20	1	865			6	417
1496	9	4	1808	7	4	21	CB	15	14	A	3	9913	53	53	902	Sept.	8	5	866	Nov.	12	7	418
1497	6210	7005	1809	1	1535	22	A	16	15	M	26	9914	54	54	903	Aug.	29	3	867			1	419
1498	1	6	1810	2	6	23	G	17	1	A	15	9915	55	55	904	Aug.	18	7	868			2	420
1499	2	7	1811	3	7	24	F	18	2	M	31	9916	56	56	905	Aug.	7	4	869			3	421
1500	3	8	1812	5	8	25	ED	19	3	A	19	9917	57	57	906	Jul.	27	2	870	Nov.	11	4	422
1501	4	9	1813	6	9	26	C	1	4	A	11	9918	58	58	907	Jul.	16	6	871			5	423
1502	6215	7010	1814	7	1540	27	B	2	5	A	27	9919	59	59	908	Jul.	6	4	872			6	424
1503	6	1	1815	1	1	28	A	3	6	A	16	9920	60	60	909	Jun.	25	1	873			7	425
1504	7	2	1816	3	2	1	GF	4	7	A	7	9921	1	61	910	Jun.	13	5	874	Nov.	10	1	426
1505	8	3	1817	4	3	2	E	5	8	M	23	9922	2	62	911	Jun.	3	3	875			2	427

1. Cycl. Schanc Ven.

2. Cycl.

An. Epochae Christianae a Kal. Jan.	Ann. Periodi Julianae a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Graecos.	Anni Epochae Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris. Ann.	F.	Anni Aerae Hispanicae. Ann.	Cyclus Solis. Ann.		Cyclus Lunae. Ann.	Indictio Romana. Ann.	Paschae dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochae Chataiae solares a medio Aquarii. Ann.		Anni Cycli simplicis sexageni. Ann.	Anni Cycli Chataiorum compositi ex tribus Cyclis sexagenis. Ann.	Anni Epochae Arabicae lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunae motum. An.	Mens.	D.	F.	Anni Epochae Persicae 365 dierum ab [illegible] Yezdegerd. An.	Mens.	D.	F.	Anni Epochae Gelaleae solares ab aequin. verno. Ann.
1506	9	4	1618	5	4	3	D	9	9	A	18	9983	Cyclus lunae Ven.	3	63	912	Maii	23	7	879			3	428
1507	9220	7015	1819	9	1543	4	C	7	10	A	4	9914		4	64	913	Maii	12	4	877			4	429
1508	1	6	1820	2	9	5	BA	8	11	A	23	9915		5	65	914	Maii	1	2	878	Nov.	9	5	430
1509	2	7	1622	2	7	9	G	9	12	A	8	9916		6	66	915	Apr.	20	9	879			9	431
1510	3	8	1822	3	8	7	B	10	13	M	31	9927		7	67	919	Apr.	10	4	580			7	432
1511	4	9	1823	4	9	2	E	11	14	A	20	9928		8	68	917	Mar.	30	1	881			1	433
1512	9225	7020	1824	6	1550	9	DC	12	15	A	11	9929		9	69	918	Mar.	18	5	882	Nov.	8	2	434
1513	9	1	1825	7	1	10	B	13	1	M	27	9930		10	70	919	Mar.	8	3	883			3	435
1514	7	2	1826	1	2	1	A	14	2	A	19	9931		11	71	920	Feb.	25	7	884			4	436
1515	8	3	1827	2	3	16	G	15	3	A	15	9932		12	72	921	Feb.	14	4	885			5	437
1519	9	4	1828	4	4	13	FE	19	4	M	23	9933		13	73	918	Feb.	4	2	889	Nov.	7	9	438
1517	923.	7085	1829	5	1554	14	D	17	5	A	12	9934		24	74	923	Jan.	23	6	887			7	439
518	1	6	1830	9	9	15	C	18	9	A	4	9935		15	75	924	Jan.	12	3	888			1	440
1519	2	7	1838	7	7	19	B	19	7	A	24	9939		19	76	925	Jan.	2	1	889			2	441
1520	3	8	1832	3	8	17	AG	1	8	A	8	9937		17	77	926	Dec.	22	5	890	Nov.	6	3	442
																927	Dec.	11	5					
1521	4	9	1833	3	9	18	F	2	9	M	31	9938		18	78	928	Nov.	30	7	891			4	443
1522	9235	7030	1834	4	1560	19	E	3	16	A	20	9939		19	79	929	Nov.	19	4	892			5	444
1523	6	1	1835	5	8	20	D	4	11	A	5	9940		20	80	930	Nov.	9	2	893			9	445
1524	7	2	1836	7	2	21	CB	5	12	M	27	9941		21	81	931	Oct.	28	6	894	Nov.	5	7	449
1525	8	3	1837	1	3	22	A	9	13	A	19	9942		22	82	932	Oct.	17	3	895			1	447
1526	9	4	1838	2	4	23	G	7	14	A	1	9943		23	63	933	Oct.	7	1	899			6	448
1527	9240	7035	1839	3	1595	24	F	8	15	A	2	9944		24	64	934	Sept.	29	5	897			3	449
1528	1	6	1840	5	9	25	ED	9	1	A	12	9965		25	65	935	Sept.	14	2	898	Nov.	4	4	450
1529	2	7	1842	6	7	26	C	10	2	M	28	9946		26	86	936	Sept.	4	7	899			5	451
1530	3	8	1842	7	8	27	B	11	3	A	17	9947		27	67	937	Aug.	24	4	900			6	452
1531	4	9	1843	1	9	28	A	12	4	A	9	9948		28	88	938	Aug.	14	2	901			7	453
1532	9245	7040	1844	3	1570	1	GF	13	5	M	31	9949		29	89	939	Aug.	2	6	902	Nov.	3	1	454
1533	6	1	1845	9	1	2	E	14	6	A	13	9950		30	90	940	Jul.	22	3	903			2	455
1534	7	2	1846	5	2	3	D	15	7	A	5	9951		31	91	941	Jul.	12	1	904			3	459
1535	6	3	1847	9	3	4	C	19	8	M	28	9952		32	92	942	Jul.	1	5	905			4	457
1539	9	4	1848	1	4	5	BA	17	9	A	16	9953		33	93	943	Jon.	19	2	906	Nov.	2	3	458
1537	9250	7045	1849	8	1575	6	G	18	10	A	1	9954		34	94	944	Jon.	9	7	907			9	459
1538	1	9	1850	3	6	7	F	19	11	A	21	9955		35	95	945	Maii	29	4	908			7	490
1539	2	7	1851	4	7	6	E	1	12	A	9	9956		36	96	946	Maii	19	2	909			1	491
1540	3	8	1852	6	8	9	DC	2	13	M	28	9957		37	97	947	Maii	7	6	910	Nov.	9	2	452
1541	4	9	1853	7	9	10	B	3	14	A	17	9958		38	98	948	Apr.	26	3	911			3	463
1542	6255	7050	1854	1	1580	11	A	4	15	A	9	9959		39	99	949	Apr.	19	1	912			4	464
1543	9	1	1855	8	1	12	G	5	1	M	25	9960		40	00	950	Apr.	5	5	913			5	495
1544	7	2	1856	4	2	13	FE	9	0	A	13	9921		41	101	951	Mar.	24	2	914	Oct.	31	6	466
1545	8	3	1857	5	3	14	D	7	3	A	5	9962		42	102	952	Mar.	14	7	915			7	467
1549	9	4	1858	9	4	15	C	8	4	A	25	9963		43	103	953	Mar.	3	4	916			1	468
1547	.290	7055	1859	7	1585	19	B	9	5	A	16	9964		44	104	954	Feb.	20	1	917			2	469
548	1	6	1860	8	6	17	AG	10	6	A	1	9965		45	105	955	Feb.	10	6	916	Oct.	30	3	470
1549	2	7	1891	3	7	18	F	11	7	A	21	9966		46	109	956	Jan.	29	3	919			4	471
550	3	8	1892	4	8	19	E	12	8	A	6	9997		47	107	957	Jan.	19	1	920			5	472
551	4	9	1863	5	9	20	D	13	9	M	29	9968		48	108	958	Jan.	6	5	921			9	473
1552	5295	7690	1864	7	1592	21	CB	14	10	A	18	9969		49	109	959	Dec.	28	3	922	Oct.	29	7	474
1553	6	1	1895	1	1	22	A	15	11	A	2	9970		50	110	960	Dec.	17	7	923			1	475
1554	7	2	1896	8	8	23	G	19	12	M	25	9971		51	111	991	Dec.	6	4	924			2	476
1555	8	3	1867	3	3	24	F	17	13	A	14	9972		52	112	962	Nov.	25	1	925			3	477
																963	Nov.	15	4					
1556	9	4	1868	5	4	25	ED	18	14	A	5	9973		53	113	964	Nov.	3	3	929	Oct.	28	4	478
1557	6270	7065	1869	6	1595	29	C	19	15	A	18	9974		54	114	955	Oct.	23	7	927			5	479
1558	1	6	1870	7	9	27	B	1	1	A	10	9975		55	115	966	Oct.	13	5	928			9	480
1559	2	7	1871	1	7	28	A	2	2	M	26	9979		56	119	967	Oct.	2	2	929			7	481
1590	3	8	1872	3	8	1	GF	3	3	A	14	9977		57	117	968	Sept.	21	7	930	Oct.	27	1	482
1581	4	9	1873	4	9	2	E	4	4	A	6	9978		58	116	969	Sept.	16	4	931			2	483
1561	527.	7070	1874	5	1600	3	D	5	5	M	29	9979		59	119	970	Aug.	30	1	932			3	484
1563	6	1	1875	6	1	4	C	9	9	A	11	9980		60	120	971	Aug.	20	9	933			4	485
1594	7	2	1876	8	8	5	BA	7	7	A	2	9981	♄. Cycl. Cha. Ven.	1	121	972	Aug.	8	3	934	Oct.	29	5	489
1595	8	3	1877	2	3	6	G	8	8	A	8	9982		2	122	973	Jul.	28	7	935			9	487
1566	9	4	1876	3	4	7	F	9	9	A	14	9983		3	123	974	Jul.	18	5	916			7	488
1567	6280	7075	1879	4	1605	8	E	16	10	M	30	9984		4	124	975	Jul.	7	2	917			1	489
1568	1	9	1880	9	6	9	DC	11	11	A	3	9985		5	125	979	Jun.	22	7	918	Oct.	25	2	490
1569	2	7	1881	7	7	10	B	12	12	A	10	9989		6	129	977	Jun.	15	4	959			3	491
1570	3	8	1882	1	8	11	A	13	13	M	29	9087		7	187	978	Jun.	4	1	940			4	492
1571	4	9	1883	3	9	12	G	14	14	A	15	9988		8	128	979	Maii	25	0	941			5	493
1572	6285	7080	1884	4	1910	13	FE	15	15	A	6	9989		9	129	980	Maii	13	3	942	Oct.	24	6	494
1573	6	1	1885	5	1	14	D	16	1	M	22	9990		10	130	981	Maii	2	7	948			7	595
1574	7	2	1889	9	2	15	C	17	2	A	11	9991		11	131	982	Apr.	22	3	944			1	496
1575	8	3	1887	7	3	19	B	18	3	A	3	9992		52	132	983	Apr.	11	2	945			2	497
1576	9	4	1888	2	4	17	AG	19	4	A	22	9993		13	133	984	Mar.	30	6	949	Oct.	23	3	498
1577	5290	708	1889	3	1615	18	F	1	5	A	7	9994		14	134	985	Mar.	20	4	947			4	499
1579	1	6	1890	4	6	19	E	2	9	M	30	9995		15	135	989	Mar.	9	1	948			5	500
1579	2	7	1891	5	7	20	D	3	7	A	19	9996		10	139	987	Febr.	27	6	949			9	501
1580	3	8	1892	7	8	21	CB	4	8	A	3	9997		17	137	988	Febr.	16	3	950	Nov.	22	7	502

A. Epochæ Christianæ a Kal. Ian.	Anni Periodi Julianæ a Kal. Januarii	Anni Mundi juxta Græcos	Anni epochæ Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris		Anni Æræ Hispanicæ	Cyclus Solis	Cyclus Lunæ	Indictio Romana	Pascha juxta novum Kalendarium. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Pascha juxta vetus Kalendarium	Epochæ Chataiæ solaris a medio Anno	Anni Cycli simplicis sexageni	Anni Cycli Chataiorum compositi tribus Cyclis sexagenis	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum	Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab ... Yezdegerd	Anni Epochæ Gelalææ solar. ab ...
Ann.	Ann.	Ann.	A. n.	F.	Ann.	Ann.	Ann.	Ann.			Ann.	Ann.	Ann.	An. Mens. D. F.	An. Mens. D. F.	Ann.
1581	4	9	1893	1	9	22 A	5	6	M 26		6998	18	138	989 Feb. 4 7	651 1	503
1582	6295	7090	1894	2	1620	23 GC	6	10	A 15		9990	19	139	990 Jan. 24 5	952 2	504
1583	6	1	1895	3	1	24 B	7	11	A 16	M 31	16080	20	140	991 Jan. 14 2	953 3	505
1584	7	2	1896	5	2	25 AG	9	12	A 1	A 19	1	21	141	992 Jan. 3 6	956 Oct. 21 4	506
1585	9	3	1897	6	3	26 F	9	13	A 21	A 1	2	22	142	993 Dec. 23 4	955 5	507
														994 Dec. 12 1		
1586	9	4	1898	7	4	27 E	10	14	A 6	A 3	3	23	143	995 Dec. 1 5	956 6	508
1587	9300	7095	1899	2	1925	28 D	11	15	M 29	A 16	4	24	144	996 Nov. 21 3	657 7	509
1588	2	6	1900	3	6	1 CB	12	2	A 17	A [illegible]	5	25	145	967 Nov. 9 7	959 Oct. 20 1	510
1589	2	7	1901	4	7	2 A	13	2	A 2	M 3	9	26	146	998 Oct. 30 5	958 2	511
1590	3	9	1902	5	8	3 G	14	3	A 22	A 1	7	27	147	999 Oct. 16 2	960 3	512
1591	4	9	1903	6	9	4 E	15	4	A 14	A 4	8	28	148	1000 Oct. 8 3	921 4	513
1592	6305	7100	1904	1	1950	5 ED	16	5	M 26	M 26	9	29	149	1001 Sep. 27 4	902 Oct. 19 5	514
1593	6	1	1905	2	1	6 C	17	6	A 18	A 15	10	30	150	1002 Sep. 16 1	963 6	515
1594	7	2	1606	3	2	7 B	18	7	A 10	M 31	11	31	151	1003 Sept. 5 5	984 7	518
1595	9	3	1907	4	5	8 A	19	8	M 26	A 20	12	32	152	1004 Aug. 26 3	965 1	517
1596	9	4	1908	6	4	9 GF	1	9	A 14	A 11	15	33	153	1005 Aug. 14 7	966 Oct. 18 2	519
1597	6310	7165	1609	7	1655	10 E	2	10	A 6	M 2	24	34	154	1006 Aug. 7 5	967 3	519
1598	1	0	1610	1	6	11 D	3	11	M 22	A 16	25	35	155	1007 Jul. 24 2	968 4	520
1599	2	7	1618	2	7	12 C	4	12	A 11	A 3	10	38	158	1008 Jul. 13 6	629 5	521
1600	3	8	1912	4	8	13 BA	5	13	A 2	M 24	27	37	157	1009 Jul. 2 4	670 Oct. 17 6	522
1601	4	6	1613	5	9	14 G	6	14	A 21	A 12	28	38	158	010 Jun. 21 1	971 7	523
1602	6315	7110	1914	6	1640	15 F	7	15	A 7	A 4	16	39	139	1011 Jun. 10 5	972 1	524
1603	6	1	1615	7	1	19 E	9	1	M 30	A 24	20	40	160	1012 Maii 31 3	673 2	525
1604	7	2	1916	2	2	17 DC	9	2	A 18	A 8	21	41	161	1013 Maii 16 7	974 Oct. 16 3	526
1605	8	3	1617	3	3	18 B	10	3	A 10	M 31	22	42	132	1014 Maii 9 6	975 4	527
1606	9	4	1618	4	4	19 A	11	4	M 28	A 20	25	65	193	1015 Apr. 28 2	976 5	528
1607	9326	7115	1919	5	1645	20 G	12	5	A 15	A 5	24	41	164	1016 Apr. 17 6	977 6	529
1608	1	6	1620	7	6	21 FE	13	6	A 6	M 27	25	45	165	1017 Apr. 9 4	978 Oct. 15 7	550
1609	2	7	1922	1	7	22 D	14	7	A 19	A 16	26	46	166	1018 Mar. 26 2	679 1	538
1610	3	8	1922	2	8	23 C	15	8	A 11	A 8	27	47	167	1019 Mar. 15 5	680 2	532
1611	4	9	1923	3	9	24 B	16	9	A 3	M 24	28	48	168	1020 Mar. 3 5	681 3	553
1612	6325	7120	1924	5	1650	25 AG	17	10	A 22	A 12	29	49	109	1021 Feb. 22 7	982 Oct. 14 4	534
1613	6	2	1925	6	1	26 F	19	11	A 7	A 4	30	50	170	1022 Feb. 10 4	983 5	535
1614	7	2	1686	7	2	27 E	19	12	M 30	A 24	31	51	271	1023 Jan. 31 2	684 6	539
1615	9	3	1917	1	3	28 D	1	13	A 19	A 9	32	52	172	1024 Jan. 20 6	985 7	537
1616	9	4	1928	3	4	1 CB	2	14	A 3	M 31	33	53	173	1025 Jan. 9 3	986 Oct. 13 1	558
1617	6330	7125	1919	4	1655	2 A	3	15	M 26	A 20	34	54	174	1026 Dec. 29 1	687 2	539
1618	2	6	1630	5	6	3 G	4	1	A 13	A 5	35	55	175	1027 Dec. 18 5	988 3	540
1619	2	7	1931	6	7	4 F	5	2	M 31	M 28	30	50	176	1028 Dec. 8 3	989 4	542
1620	3	9	1932	1	8	5 ED	6	3	A 19	A 16	37	57	177	1029 Nov. 27 7	990 Oct. 12 5	542
														1030 Nov. 15 4		
1621	4	9	1933	2	9	6 C	7	4	A 11	A 1	38	58	178	1031 Nov. 1 2	991 6	543
1622	6335	7130	1934	3	1660	7 B	8	5	M 27	A 21	39	59	179	1032 Oct. 25 2	992 7	544
1623	6	1	1935	4	1	9 A	6	6	A 16	A 13	40	60	180	1033 Oct. 14 7	993 1	545
1624	7	2	1636	6	2	9 GF	10	7	A 7	M 28	41	1	1	1034 Oct. 3 1	694 Oct. 11 2	546
1625	8	3	1937	7	3	10 E	21	8	M 30	A 17	4	2	2	1035 Sept. 22 5	665 3	547
1626	9	4	1938	1	4	11 D	12	6	A 22	A 9	43	5	3	1036 Sep. 12 5	996 4	548
1627	9340	7135	1939	2	1665	12 C	13	10	A 4	M 25	44	4	4	1037 Sept. 1 7	667 5	549
1628	1	6	1940	4	6	13 BA	14	11	A 23	A 13	45	5	5	1039 Aug. 20 4	998 Oct. 10 9	550
1629	2	7	941	5	7	14 G	15	12	A 15	A 5	46	6	6	1039 Aug. 10 2	999 7	551
1630	3	8	1642	6	8	15 F	16	13	M 31	M 28	47	7	7	1040 Jul. 30 6	1000 1	558
1631	4	9	1945	7	9	16 E	17	14	A 20	A 10	48	8	8	1041 Jul. 19 3	1001 2	553
1632	8345	7140	1945	2	1670	17 DC	18	15	A 11	A 1	49	9	9	1042 Jul. 8 1	1002 Oct. 9 3	554
1633	6	1	1945	3	1	19 B	19	1	M 27	A 21	50	10	10	1043 Jun. 27 5	1003 4	555
1634	7	2	1646	4	2	19 A	1	2	A 10	A 6	51	11	11	1044 Jun. 16 2	1004 5	555
1635	8	3	1947	5	3	20 G	2	3	A 1	M 20	52	12	12	1045 Jun. 6 7	1005 6	557
1636	9	4	1948	7	4	21 FE	3	4	M 23	A 17	53	13	13	1046 Maii 25 4	1006 Oct. 8 7	559
1637	9350	7145	1949	1	1675	22 D	4	5	A 12	A 9	54	14	14	1047 Maii 15 2	1607 1	559
1638	2	6	1950	2	6	23 C	5	6	A 4	M 25	55	15	15	1048 Maii 4 0	1008 2	560
1639	2	7	1651	3	7	24 B	8	7	A 24	A 14	56	16	16	1049 Apr. 23 3	1009 3	591
1640	3	9	1952	5	8	25 AG	7	9	A 8	A 5	57	17	17	1050 Apr. 12 1	1010 Oct. 7 4	592
1641	4	9	1953	6	9	26 F	8	9	M 31	A 25	58	18	18	1051 Apr. 1 5	1011 5	563
1642	6355	7150	1956	7	1690	27 E	9	10	A 20	A 10	59	19	19	1052 Mar. 21 2	1012 6	564
1643	6	1	1955	1	1	29 D	10	11	A 5	A 2	60	20	20	1053 Mar. 11 7	1013 7	565
1644	7	2	1656	3	2	1 CB	11	12	M 27	A 21	61	21	21	1054 Feb. 28 4	1014 Oct. 9 1	566
1645	8	3	1617	4	3	2 A	12	13	A 16	A 6	62	22	22	1055 Feb. 16 1	1015 2	567
1646	9	4	1958	5	4	3 G	13	14	A 1	M 29	63	23	23	1056 Feb. 6 0	1019 3	598
1647	6360	7155	1959	6	1985	4 F	14	15	A 21	A 18	64	24	24	1657 Jan. 26 3	1617 4	566
1648	1	6	1960	1	6	5 ED	15	1	A 12	A 2	65	25	25	1058 Jan. 16 1	1018 Oct. 5 5	570
1649	2	7	1961	2	7	8 C	16	2	A 4	M 25	69	26	26	1059 Jan. 4 5	1019 6	571
1650	3	8	1962	3	8	7 B	17	3	A 17	A 14	67	27	27	1060 Dec. 24 2	1020 7	572
														1061 Dec. 16		
1651	4	9	1963	4	9	8 A	14	4	A 9	M 30	6.	28	28	1062 Dec. 5 4	1021 1	575
1652	636.	716.	1964	0	1695	9 GF	19	5	M 31	A 18	69	29	29	1063 Nov. 21 1	1022 Oct. 4 2	574
1653	6	1	1965	7	1	10 E	1	6	A 13	A 10	70	30	30	1064 Nov. 11 6	1023 3	575
1654	7	2	1966	1	2	11 D	2	7	A 5	M 26	71	31	31	1065 Oct. 31 3	1024 4	575
1655	9	3	1967	2	3	12 C	3	8	M 28	A 15	72	32	32	1066 Oct. 21 1	1025 5	577

Veonus 886 ... mns, constans ... 10 init

Cycl. Cha. Ve.

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	A Initio Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Paschatis dies juxta vetus Kalendarium.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorum compositi tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.		Anni Epochæ Persicæ 365-dierum ab exordio Yezdegird.		Anni Epochæ Gelalææ solar. ab æquin. verno.
Ann.	Iul.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.					Ann.	Ann.	Ann.	An. Mens. D.	F.	An. Mens. D.	F.	Ann.
1656	6	4	1968	4	4	13	BA	4	9	A	19	A	6	73	33	33	1067 Oct. 9	5	1026 Oct. 5	6	578
1657	6370	7195	1969	5	1695	14	G	5	10	A	1	M	66	74	34	34	1068 Sep. 28	1	1027	7	576
1658	1	6	1670	6	6	15	F	6	11	A	21	A	11	75	35	35	1069 Sep. 18	1	1028	1	580
1956	2	7	1971	7	7	16	E	7	12	A	13	A	3	76	36	36	1070 Sept. 7	4	1029	2	581
1660	3	8	1972	2	8	17	DC	8	13	M	98	A	22	77	37	37	1071 Aug. 26	1	1030 Oct. 6	3	582
1661	4	6	1973	3	9	18	B	6	14	A	27	A	14	78	38	38	1072 Aug. 16	6	1031	4	583
1662	6375	7170	1674	4	1700	19	A	10	15	A	9	M	50	76	39	39	1073 Aug. 5	3	1032	5	584
1691	6	1	1975	5	1	20	G	11	1	M	85	A	19	80	40	40	1074 Jul. 25	7	1033	6	585
1664	7	2	1976	7	3	21	FE	12	2	A	13	A	11	81	41	41	1075 Jul. 14	5	1034 Oct. 1	7	586
1665	8	3	1977	8	5	22	D	13	3	A	5	M	86	82	42	42	1076 Jul. 3	2	1035	1	587
1666	9	1	1978	2	4	23	C	14	4	A	25	A	15	83	43	43	1077 Jun. 23	7	1036	2	588
1667	638	7175	1676	3	1705	24	B	15	5	A	10	A	7	84	44	44	1078 Jun. 12	4	1037	3	586
1668	2	6	1980	5	6	25	AG	16	6	A	1	M	22	85	45	45	1076 Maii 31	1	1038 Sep. 30	4	590
1669	2	7	1682	9	7	26	F	17	7	A	61	A	11	86	46	46	1080 Maii 21	6	1636	5	591
1670	3	8	1652	7	8	27	E	18	8	A	6	A	3	87	47	47	1081 Maii 10	3	1040	6	562
1671	4	9	1985	1	6	28	D	19	9	M	26	A	63	88	48	48	1082 Apr. 29	7	1041	7	563
167.	6385	7180	1684	3	1720	1	CB	1	10	A	17	A	7	89	49	46	1083 Apr. 18	3	1042 Sept. 29	1	594
1673	6	1	1985	4	1	6	A	2	11	A	2	M	36	90	50	50	1084 Apr. 7	6	1043	6	565
1974	7	2	1656	3	2	3	G	3	12	M	25	A	19	91	51	51	1085 Mar. 27	6	1044	3	596
1675	9	3	1987	6	3	4	F	4	13	A	14	A	4	92	52	56	1086 Mar. 14	4	1045	4	597
1676	9	4	1688	2	4	5	ED	5	14	A	3	M	26	63	53	53	1087 Mar. 3	1	1046 Sep. 28	5	598
1677	6390	7185	1689	2	1715	9	C	9	15	A	18	A	13	94	54	54	1088 Feb. 23	6	1047	6	599
2678	2	6	1690	3	6	7	B	7	1	A	10	M	31	63	55	55	1086 Feb. 12	3	1048	7	600
1676	2	7	691	4	7	6	A	8	2	A	2	A	20	66	56	56	1090 Feb. 1	7	1046	3	902
1680	3	8	1968	6	8	9	GF	6	5	A	81	A	11	67	57	57	1091 Jan. 22	5	1050 Sept. 67	2	606
1681	4	9	1693	7	9	10	E	10	4	A	6	A	3	68	58	58	1092 Jan. 10	2	1051	3	603
1682	6595	7160	1964	1	1720	11	D	11	5	M	29	A	19	99	56	59	1093 Dec. 30	6	1056	4	604
1683	6	1	1995	2	1	12	C	16	6	A	28	A	8	100	60	00	1094 Dec. 42	4	1053	3	605
1684	7	2	1994	4	2	13	BA	15	7	A	6	M	30	101	1	61	1095 Dec. 6	1	1054 Sept. 26	6	606
1685	8	3	1967	5	3	19	G	14	8	A	92	A	36	102	2	62	1096 Nov 66	6	1053	7	607
																	1097 Nov. 17	5			
1686	9	4	1998	6	4	15	F	15	6	A	14	A	14	103	3	63	1098 Nov. 6	7	1059	2	608
1987	9400	7165	1966	7	1725	16	E	16	10	M	30	M	17	104	4	64	1099 Oct. 27	5	1057	2	609
1688	1	6	2000	6	9	17	DC	17	11	A	18	A	33	105	5	65	1100 Oct. 13	2	1058 Sept. 23	3	910
1689	2	7	2001	3	7	19	B	18	12	A	10	M	51	106	6	99	1101 Oct. 4	6	1059	4	611
1690	3	8	2002	4	5	16	A	19	15	M	26	A	20	107	7	67	1102 Sept. 24	6	1060	5	912
1691	4	6	2003	5	9	20	G	1	14	A	35	A	32	108	8	68	1103 Sep. 15	1	1061	6	613
2662	6305	7200	2404	7	1730	21	FE	2	15	A	6	M	27	109	9	69	1104 Sept. 1	3	1062 Sept. 24	7	914
1693	6	1	2003	1	1	22	D	3	3	M	62	A	16	110	10	70	1105 Aug. 22	3	2063	1	915
1694	7	2	2006	4	2	23	C	4	6	A	11	A	3	211	11	71	1106 Aug. 11	7	1064	6	916
1665	8	3	2007	3	3	24	B	5	3	A	3	M	24	112	12	72	1107 Jul. 1	5	1065	3	917
1696	6	4	2008	3	4	25	AG	9	4	A	22	A	12	113	13	73	1102 Jul. 60	2	1066 Sept. 23	4	618
1697	6410	7205	2009	6	1735	26	F	7	5	A	7	A	4	114	14	74	1109 Jul. 9	6	1067	5	919
1698	1	6	2010	7	6	27	E	8	6	M	30	A	24	113	15	73	1110 Jun. 29	4	1068	6	620
699	2	7	2011	1	7	28	D	9	7	A	16	A	6	116	16	76	1111 Jun. 18	2	1069	7	921
1700	3	8	2012	3	8	1	C	10	8	A	11	M	31	117	17	77	1112 Jun. 6	5	1070 Sept. 22	1	922
1701	4	6	1013	4	6	2	B	11	9	M	67	A	20	118	18	78	1113 Mai. 27	3	1071	2	923
1702	·415	7210	2014	5	1740	3	A	12	10	A	16	A	3	119	19	79	1114 Maii 16	7	1072	3	624
·703	6	1	2015	6	1	4	G	13	11	A	8	M	66	120	20	80	1115 Maii 5	4	1033	4	625
1704	7	6	1016	1	2	5	FE	14	12	M	23	A	19	221	21	91	1116 Apr. 24	2	1074 Sept. 21	5	625
1705	8	3	2017	2	3	6	D	13	13	A	12	A	8	122	22	82	1117 Apr. 13	6	1075	6	627
1706	6	4	2016	3	4	7	C	19	14	A	4	M	64	123	23	83	1118 Apr. 3	4	1076	7	928
1707	5420	7215	2016	4	1745	8	B	17	15	A	64	A	13	124	24	84	1116 Mar. 23	1	1077	1	626
1708	2	9	2020	6	6	6	AG	28	1	A	8	A	4	225	25	83	1120 Mar. 11	5	1078 Sept. 20	2	630
1709	6	7	2021	7	7	10	F	19	2	M	31	A	64	126	20	86	1121 Mar. 1	3	1076	3	631
1710	3	8	2022	1	8	11	E	2	3	A	60	A	6	127	27	67	1122 Feb. 18	8	1088	4	632
1711	4	9	2023	2	6	12	D	2	4	A	5	A	1	128	68	88	1123 Feb. 7	4	1082	5	633
2712	642.	7220	2014	4	1750	13	CB	3	5	M	27	A	20	129	26	89	1124 Jan. 28	2	1082 Sept. 19	6	634
1713	6	1	2013	5	1	14	A	4	9	A	16	A	5	150	30	90	1125 Jan. 19	9	1083	7	635
1714	7	2	2026	6	2	15	G	5	7	A	1	M	68	131	31	61	1126 Jan. 6	4	1081	1	636
2715	8	3	2027	7	3	16	F	6	9	A	61	A	37	132	32	92	1127 Dec. 26	1	1085	2	037
																	1128 Dec. 15	5			
1710	6	4	2028	2	4	17	ED	7	6	A	12	A	1	133	33	93	1129 Dec. 4	3	1086 Sept. 16	3	638
1717	6430	7225	2029	3	1755	19	C	6	10	M	28	A	61	134	34	64	1130 Nov. 25	7	1087	4	639
1718	1	9	2030	4	6	19	B	9	11	A	17	A	15	133	35	65	1131 Nov. 12	4	1068	5	640
1719	2	7	2031	5	7	20	A	10	12	A	6	M	26	136	36	96	1132 Nov. 2	2	1089	6	641
1720	3	6	2032	7	8	21	GF	11	15	M	31	A	17	137	37	67	1133 Oct. 21	6	1090 Sept. 17	7	642
1721	4	6	2033	1	9	22	E	12	14	A	13	A	6	158	38	99	1134 Oct. 10	5	1091	1	643
1722	6435	7230	2034	8	1760	23	D	13	15	A	5	M	25	136	39	99	1135 Sept. 30	1	1092	6	644
1723	6	1	2035	3	1	24	C	14	1	M	28	A	14	140	40	100	1136 Sept. 16	5	1063	3	645
1724	7	2	2036	5	2	25	BA	15	2	A	16	A	5	141	41	101	1237 Sept. 8	5	1094 Sept. 16	4	646
1725	8	3	2037	0	3	26	G	16	3	A	1	M	28	142	42	102	1138 Aug. 28	7	1095	5	647
1726	9	4	2038	7	4	27	F	17	4	A	21	A	16	143	43	103	1139 Aug. 17	4	1096	6	648
1727	6140	7235	2036	2	1765	28	E	18	5	A	13	A	2	144	44	104	1140 Aug. 7	2	1097	7	646
1728	1	6	2040	3	6	1	DC	19	6	M	28	A	21	145	45	105	1141 Jul. 26	6	1098 Sept. 15	1	650
1729	2	7	2041	4	7	2	B	1	7	A	17	A	6	146	48	106	1142 Jul. 13	3	1099	2	651
1730	3	8	2042	5	8	3	A	2	8	A	9	M	19	147	47	107	1143 Jul. 5	1	1100	5	646

9. Cycl. Cha. Ven.

An. Epochæ Christianæ a Kal. Jan.	Ann. Periodi Julianæ a Kal. Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, a 1. die Octobris.		Anni Æræ Hispanicæ.	Cyclus Solis.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paschæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Paschatis dies juxta verus Kalendarium.		Anni Epochæ Chataiæ solares a medio Aquarii.	Anni Cycli simplicis sexageni.	Anni Cycli Chataiorū compositi tribus Cyclis sexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.		Anni Epochæ Persicæ 365 dierum ab Ἰεζδεγέρδ Yezdejerd.		Anni Epochæ Gelalææ solar. ab æquin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	Ann.	Ann.		Ann.	Ann.					Ann.	Ann.	Ann.	An. Mens. D.	F.	An. Mens. D	F	Ann.
1731	4	9	2043	0	9	4	G	3	9	M	25	A	18	148	48	108	1144 Jun. 24	5	1101	4	653
1732	6445	7240	2044	1	1770	5	FE	4	10	A	13	A	6	149	49	109	1145 Jun. 12	2	1102 Sept. 14	5	654
1733	6	1	2045	2	1	6	D	5	11	A	5	M	25	150	50	110	1146 Jun. 2	7	1103	6	655
1734	7	2	2046	3	2	7	C	6	12	A	25	A	14	151	51	111	1147 Maii 22	4	1104	7	656
1735	8	3	2047	6	3	8	B	7	13	A	10	A	6	152	52	112	1148 Maii 12	2	1105	1	657
1736	9	4	2048	6	4	9	AG	8	14	A	1	A	21	153	53	113	1149 Apr. 30	6	1106 Sept. 13	2	658
1737	6450	7245	2049	7	1775	10	F	9	15	A	21	A	10	154	54	114	1150 Apr. 19	3	1107	5	659
1738	1	6	2050	1	6	11	E	10	1	A	6	A	2	155	55	115	1151 Apr. 9	1	1108	4	660
1739	2	7	2051	2	7	12	D	11	2	M	29	A	22	156	56	116	1152 Mar. 29	5	1109	5	661
1740	3	8	2052	4	8	13	CB	12	3	A	17	A	6	157	57	117	1153 Mar. 17	2	1110 Sept. 12	6	662
1741	4	9	2053	5	9	14	A	13	4	A	2	M	26	158	58	118	1154 Mar. 7	7	1111	7	663
1742	6455	7250	2054	6	1780	15	G	14	5	M	25	A	18	159	59	119	1155 Feb. 24	4	1112	1	664
1743	6	1	2055	7	1	16	F	15	6	A	14	A	3	160	60	120	1156 Feb. 14	2	1113	2	665
1744	7	2	2056	2	2	17	ED	16	7	A	5	M	25	161	I. Cycl. Cha. Van. 1	121	1157 Feb. 3	6	1114 Sept. 11	5	666
1745	8	3	2057	3	3	18	C	17	8	A	18	A	14	162	2	122	1158 Jan. 22	3	1115	4	667
1746	9	4	2058	4	4	19	B	18	9	A	10	M	30	163	3	123	1159 Jan. 12	1	1116	5	668
1747	6460	7255	2059	5	1785	20	A	19	10	A	2	A	16	164	4	124	1160 Jan. 1	5	1117	6	669
1748	1	6	2060	7	6	21	GF	1	11	A	14	A	10	165	5	125	1161 Dec. 21	2	1118 Sept. 10	7	670
1749	2	7	2061	1	7	22	E	2	12	A	6	M	26	166	6	126	1162 Dec. 10	7	1119	1	671
1750	3	8	2062	2	8	23	D	3	13	M	29	A	15	167	7	127	1163 Nov. 29	4	1120	2	672
																	1164 Nov. 18	1			
1751	4	9	2063	3	9	24	C	4	14	A	11	A	7	168	8	128	1165 Nov. 8	6	1121	5	673
1752	6465	7260	2064	5	1790	25	BA	5	15	A	2	M	26	169	9	129	1166 Oct. 27	3	1122 Sept. 9	4	674
1753	6	1	2065	6	1	26	G	6	1	A	22	A	11	170	10	130	1167 Oct. 17	1	1123	5	675
1754	7	2	2066	7	2	27	F	7	2	A	14	A	3	171	11	131	1168 Oct. 6	5	1124	6	676
1755	8	3	2067	1	3	28	E	8	3	M	30	A	23	172	12	132	1169 Sept. 25	2	1125	7	677
1756	9	4	2068	5	4	1	DC	9	4	A	18	A	14	173	13	133	1170 Sept. 14	7	1126 Sept. 8	1	678
1757	6470	7265	2069	4	1795	2	B	10	5	A	10	M	30	174	14	134	1171 Sept. 3	4	1127	2	679
1758	1	6	2070	5	6	3	A	11	6	M	26	A	19	175	15	135	1172 Aug. 23	2	1128	3	680
1759	2	7	2071	6	7	4	G	12	7	A	15	A	11	176	16	136	1173 Aug. 13	6	1129	4	681
1760	3	8	2072	1	8	5	FE	13	8	A	6	M	26	177	17	137	1174 Aug. 2	3	1130 Sep. 7	5	682
1761	4	9	2073	2	9	6	D	14	9	M	22	A	15	178	18	138	1175 Jul. 21	7	1131	6	683
1762	6475	7270	2074	3	1800	7	C	15	10	A	11	A	7	179	19	139	1176 Jul. 11	5	1132	7	684
1763	6	1	2075	4	1	8	B	16	11	A	3	M	25	180	20	140	1177 Jun. 30	2	1133	1	685
1764	7	2	2076	6	2	9	AG	17	12	A	22	A	11	181	21	141	1178 Jun. 19	7	1134 Sept. 6	2	686
1765	8	3	2077	7	3	10	F	18	13	A	7	A	5	182	22	142	1179 Jun. 8	4	1135	3	687
1766	9	4	2078	2	4	11	E	19	14	M	30	A	23	183	23	143	1180 Maii 28	1	1136	4	688
1767	6480	7275	2079	3	1805	12	D	1	15	A	19	A	8	184	24	144	1181 Maii 18	6	1137	5	689
1768	1	6	2080	4	6	13	CB	2	1	A	3	M	30	185	25	145	1182 Maii 6	3	1138 Sept. 5	6	690
1769	2	7	2081	5	7	14	A	3	2	M	26	A	10	186	26	146	1183 Apr. 25	7	1139	7	691
1770	3	8	2082	6	8	15	G	4	3	A	15	A	4	187	27	147	1184 Apr. 15	5	1140	1	692
1771	4	9	2083	7	9	16	F	5	4	M	31	M	27	188	28	148	1185 Apr. 4	1	1141	2	693
1772	6485	7280	2084	2	1810	17	ED	6	5	A	19	A	15	189	29	149	1186 Mar. 24	7	1142 Sept. 4	5	694
1773	6	1	2085	5	1	18	C	7	6	A	11	M	31	190	30	150	1187 Mar. 13	4	1143	4	695
1774	7	2	2086	4	2	19	B	8	7	A	3	A	20	191	31	151	1188 Mar. 2	1	1144	5	696
1775	8	3	2087	5	3	20	A	9	8	A	16	A	11	192	32	152	1189 Feb. 20	6	1145	6	697
1776	9	4	2088	7	4	21	GF	10	9	A	7	A	3	193	33	153	1190 Feb. 9	3	1146 Sept. 3	7	698
1777	6490	7285	2089	1	1815	22	E	11	10	M	30	A	16	194	34	154	1191 Jan. 28	7	1147	1	699
1778	1	6	2090	2	6	23	D	12	11	A	19	A	8	195	35	155	1192 Jan. 18	5	1148	2	700
1779	2	7	2091	3	7	24	C	13	12	A	4	M	31	196	36	156	1193 Jan. 7	2	1149	3	701
1780	3	8	2092	3	8	25	BA	14	13	M	26	A	16	197	37	157	1194 Dec. 27	6	1150 Sept. 2	4	702
																	1195 Dec. 16	4			
1781	4	9	2093	6	9	26	G	15	14	A	15	A	4	198	38	158	1196 Dec. 5	1	1151	5	703
1782	6495	7290	2094	7	1820	27	F	16	15	M	31	M	27	199	39	159	1197 Nov. 25	6	1152	6	704
1783	6	1	2095	1	1	28	E	17	1	A	20	A	16	200	40	160	1198 Nov. 14	3	1153	7	705
1784	7	2	2096	3	2	1	DC	18	2	A	11	M	31	201	41	161	1199 Nov. 2	7	1154 Sept. 1	1	706
1785	8	3	2097	4	3	2	B	19	3	M	27	A	20	202	42	162	1200 Oct. 23	5	1155	2	707
1786	9	4	2098	5	4	3	A	1	4	A	16	A	13	203	43	163	1201 Oct. 12	2	1156	5	708
1787	6500	7295	2099	6	1825	4	G	2	5	A	8	M	28	204	44	164	1202 Oct. 1	0	1157	6	709
1788	1	6	2100	1	6	5	FE	3	6	M	23	A	10	205	45	165	1203 Sept. 20	4	1158 Aug. 31	5	710
1789	2	7	2101	2	7	6	D	4	7	A	12	A	8	206	46	166	1204 Sep. 9	1	1159	6	711
1790	3	8	2102	5	8	7	C	5	8	A	4	M	26	207	47	167	1205 Aug. 29	5	1160	7	712
1791	4	9	2103	4	9	8	B	6	9	A	24	A	15	208	48	168	1206 Aug. 19	3	1161	1	713
1792	6505	7300	2104	6	1830	9	AG	7	10	A	8	A	4	209	49	169	1207 Aug. 7	7	1162 Aug. 30	2	714
1793	6	1	2105	7	1	10	F	8	11	M	31	A	24	210	50	170	1208 Jul. 28	5	1163	5	715
1794	7	2	2106	1	2	11	E	9	12	A	20	A	6	211	51	171	1209 Jul. 17	2	1164	4	716
1795	8	3	2107	2	3	12	D	10	13	A	5	A	1	212	52	172	1210 Jul. 6	6	1165	2	717
1796	9	4	2108	4	4	13	CB	11	14	M	27	A	20	213	53	173	1211 Jun. 25	4	1166 Aug. 29	6	718
1797	6510	7305	2109	5	1835	14	A	12	15	A	16	A	5	214	54	174	1212 Jun. 14	1	1167	7	719
1798	1	6	2110	6	6	15	G	13	1	A	8	M	28	215	55	175	1213 Jun. 3	5	1168	1	720
1799	2	7	2111	7	7	16	F	14	2	M	24	A	17	216	56	176	1214 Maii 24	3	1169	2	721
1800	3	8	2112	2	8	17	E	15	3	A	13	A	8	217	57	177	1215 Maii 12	7	1170 Aug. 28	3	722
1801	4	9	2113	3	9	18	D	16	4	A	5	M	24	218	58	178	1216 Maii 2	5	1171	4	723
1802	6515	7310	2114	4	1840	19	C	17	5	A	18	A	15	219	59	179	1217 Apr. 21	2	1172	5	724
1803	6	1	2115	5	1	20	B	18	6	A	10	A	5	220	60	180	1218 Apr. 10	6	1173	6	725
1804	7	2	2116	7	2	21	AG	19	7	A	1	A	24	221	I. Cyc. 1	1	1219 Mar. 30	4	1174 Aug. 27	7	726
1805	8	3	2117	1	3	22	F	1	8	A	14	A	6	222	2	2	1220 Mar. 19	1	1175	1	727

Cangianæ Tabellæ iv. alias subjicimus, quas speramus lectori gratas fore. Prima indicabit Epactas & Novilunia cujusvis anni ante correctionē Calend. factam à Gregorio VIII. PP. ann. 1582. Altera Concurrentes cyclo solari respondentes. Tertia diem hebdomadis, quo contingit initium cujusvis mensis, tam ante, quam post Gregorianam emendationem. Quarta denique diem quemlibet cujusvis mensis certo hebdomadis diei respondentem. Quantum utilitatis ex iis quatuor tabellis ad examen notarum chronologicarum in veteribus chartis occurrentium percipi queat, usus declarabit.

Ac primo quidem Epactas quod spectat, an cohæreant necne, ex proxime subsequenti Tabella nullo negotio cognoscetur. Qui ex superiori Tabella noverit alicujus anni numerum aureum, in eumdem numerum aureum oculos conjiciat in sequenti Tabella prænotatum, unico intuitu Epactas videbit ipsi numero aureo respondentes, non eas quidem quas exhibet Tabella Clavii, quæ in Breviariis cernitur quasi indicans *Epactas aureis numeris respondentes ante Calendarii correctionem*, sed eas quas antiqui Computistæ numerabant. Non eadem enim antiquorum fuit, quæ hodie nostra est, Epactarum numerandarum ratio. Nos tot dicimus alicujus anni Epactas esse, quot sunt lunæ dies ultima Decembris anni præcedentis: v.g. juxta Calendarium Ecclesiæ ultima Decembris dies anni 1729. erat undecima lunaris; undecim igitur Epactas numeramus an. 1730. Veteres vero Computistæ tot numerabant Epactas quovis anno, quot erant eodem anno lunæ dies xi. Cal. April. seu 22. Martii. *Omni anno*, inquit Beda, *quota luna in undecimo Calendarum Aprilium evenerit, tota eodem anno Epacta erit*. Hanc epactam in veteribus Instrumentis apponi solitam exhibet Tabella nostra, non Clavianam, quæ uno semper anno veterum computandi rationem antecedit: v.g. juxta Clavium epacta xi. respondet aureo numero 1. epacta xxii. aureo numero 2. &c. juxta veteres epacta xi. respondet aureo numero 2. epacta xxiii. aureo numero 3. &c. Hunc autem veterum numerandi morem, saltem ut plurimum, sequebantur Notarii ab ipso mense Januario, quo mutabatur numerus aureus, licet epactæ solum mutari censerentur 22. Martii. Id in pluribus instrumentis observavimus. Atque hæc quidem de Epactis.

Haud difficilior est lunarium dierum inventio. Tabella sequens exhibet novilunia quæque cujusvis anni hoc vel illo numero aureo signati: ex novilunio quemlibet lunarem diem in chartis adjunctum inveniet quisquis potest digitis computare. Hæc autem novilunia veteri Calendario scrupulosius inhærentes indicavimus, easdem omnino lunationes 29. vel 30. dierum mensi cuilibet illigando, quas veteres, neglectis diligentioris Astronomiæ regulis, illigabant; habita quoque ratione annorum lunæ *Communium*, quibus duodecim tantum lunationes dierum 354. & *embolismeorum*, quibus tredecim lunationes dierum 384. vel 383. terminabantur. Sed hæc ad Computistas. Nobis satis sit dixisse nihil in adornanda sequenti Tabella neglectum, ut in nullo prorsus à veteri Calendario dissentiret.

Index Epactarum & Noviluniorum per Cyclum decennovennalem.

Num. Au. 1. Epacta xxix vel nulla.	Num. Au. 2. Epacta xi.	Num. Au. 3. Epacta xxii.	Num. Au. 4. Epacta iii.	Num. Au. 5. Epacta xiv.	Num. Au. 6. Epacta xxv.	Num. Au. 7. Epacta vi.	Num. Au. 8. Epacta xvii.	Num. Au. 9. Epa. xxviii.	Nu. Au. 10. Epacta ix.
Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.
Jan. 23	Jan. 12	Jan. { 1, 31	Jan. 20	Jan. 9	Jan. 28	Jan. 17	Jan. 6	Jan. 25	Jan. 14
Febr. 21	Feb. 10	Febr.	Febr. 18	Feb. 7	Feb. 26	Feb. 15	Febr. 4	Feb. 23	Feb. 12
Mart. 23	Mar. 12	Mart. { 1, 31	Mar. 20	Mart. 9	Mar. 28	Mar. 17	Mart. 6	Mar. 25	Mart. 14
Apr. 21	Apr. 10	Apr. 29	Apr. 18	Apr. 7	Apr. 26	Apr. 15	Apr. 4	Apr. 23	Apr. 12
Majus 21	Majus 10	Majus 29	Majus 18	Majus 7	Majus 26	Majus 15	Majus 4	Majus 23	Majus 12
Jun. 19	Jun. 8	Jun. 27	Jun. 16	Jun. 5	Jun. 24	Jun. 13	Jun. 2	Jun. 21	Jun. 10
Jul. 19	Jul. 8	Jul. 27	Jul. 16	Jul. 5	Jul. 24	Jul. 13	Jul. 2	Jul. 21	Jul. 10
Aug. 17	Aug. 6	Aug. 25	Aug. 14	Aug. 3	Aug. 22	Aug. 11	Aug { 1, 30	Aug. 19	Aug. 8
Sept. 16	Sept. 5	Sep. 24	Sept. 13	Sept. 2	Sept. 21	Sep. 10	Sept. 29	Sept. 18	Sept. 7
Oct. 15	Oct. 4	Oct. 23	Oct. 12	Oct. { 2, 31	Oct. 20	Oct. 9	Oct. 28	Oct. 17	Oct. 6
Nov. 14	Nov. 3	Nov. 22	Nov. 11	Nov. 30	Nov. 19	Nov. 8	Nov. 27	Nov. 16	Nov. 5
Dec. 13	Dec. 2	Dec. 21	Dec. 10	Dec. 29	Dec. 18	Dec. 7	Dec. 26	Dec. 15	Dec. 4
Annus Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Communis Dierum 354.

Num. Au. 11. Epacta xx.	Num. Au. 12. Epacta i.	Num. Au. 13. Epacta xii.	Num. Au. 14. Epact. xxiii.	Num. Au. 15. Epacta iv.	Num. Au. 16. Epactæ xv.	Num. Au. 17. Epacta xxvi.	Num. Au. 18. Epactæ vii.	Num. Au. 19. Epacta xviii.	Num. Au. 1. Epacta xxix vel nulla.
Novilunia	Novilunia	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.
Jan. 4	Jan. 22	Jan. 11	Jan. 30	Jan. 19	Jan. 8	Jan. 27	Jan. 16	Jan. 5	Jan. 23
Feb. 2	Feb. 20	Feb. 9	Feb. 28	Feb. 17	Febr. 6	Feb. 25	Febr. 14	Febr. 3	Feb. 21
Mar. 4	Mar. 22	Mar. 11	Mar. 30	Mar. 19	Mart. 8	Mar. 27	Mar. 16	Mart. 5	Mar. 23
Apr. 2	Apr. 20	Apr. 9	Apr. 28	Apr. 17	Apr. 6	Apr. 25	Apr. 14	Apr. 4	Apr. 21
Majus { 1, 31	Majus 20	Majus 9	Majus 28	Majus 17	Majus 6	Majus 25	Majus 14	Majus 3	Majus 21
Jun. 29	Jun. 18	Jun. 7	Jun. 26	Jun. 15	Jun. 4	Jun. 23	Jun. 12	Jun. 2	Jun. 19
Jul. 29	Jul. 18	Jul. 7	Jul. 26	Jul. 15	Jul. 4	Jul. 23	Jul. 12	Jul. { 1, 31	Jul. 19
Aug. 27	Aug. 16	Aug. 5	Aug. 24	Aug. 13	Aug. 2	Aug. 21	Aug. 10	Aug. 29	Aug. 17
Sep. 26	Sept. 15	Sept. 4	Sep. 23	Sept. 12	Sept. 1	Sep. 20	Sept. 9	Sep. 27	Sep. 16
Oct. 25	Oct. 14	Oct. 3	Oct. 22	Oct. 11	Oct. { 1, 31	Oct. 19	Oct. 8	Oct. 26	Oct. 15
Nov. 24	Nov. 13	Nov. 2	Nov. 21	Nov. 10	Nov. 29	Nov. 18	Nov. 7	Nov. 25	Nov. 14
Dec. 23	Dec. 12	Dec. { 1, 31	Dec. 20	Dec. 9	Dec. 28	Dec. 17	Dec. 6	Dec. 24	Dec. 13
Ann. Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Communis Dierum 354.	Ann. Embolimeus Dierum 384.	Ann. Communis Dierum 354.

Communis annus solaris constat 52. hebdomadibus & uno die, bissextilis vero 52. hebdomadibus & duobus diebus. Hos dies 52. hebdomadibus superadditos vocabant antiqui *Concurrentes* seu *Epactas solis*, eosque ita numerabant. Primo cycli solaris anno Concurrentem unum, secundo duos, tertio tres, quarto quatuor, quinto utpote bissextili sex, sexto septem, septimo assignabant unum, & sic ad finem cycli solaris, i.e. ad annos 28. semper addendo Concurrentem unum annis communibus, duos vero bissextilibus, semperque recurrendo ad primum Concurrentem, cum ad septimum pervenissent; quot enim sunt hebdomadis dies, tot erant Concurrentes, qui ad id excogitati fuerant ab antiquis, ut cum *Regularibus*, de quibus suo loco, compositi, septimanæ ferias indicarent. Jam vero qui ex Cangiana Tabella cyclum solarem noverit, oculos conjiciat in tabellam subsequentem, Concurrentem videbit cyclo solari respondentem.

Index Concurrentium annis Cycli solaris respondentium.

Cyclus solis.	Concurrentes.	Cyclus solis.	Concurrentes.	Cyclus solis.	Concurrentes.	Cyclus solis.	Concurrentes.
1 Bissext.	1	8	2	15	4	22	6
2	2	9 Bissext.	4	16	5	23	7
3	3	10	5	17 Bissext.	7	24	1
4	4	11	6	18	1	25 Bissext.	3
5 Bissext.	6	12	7	19	2	26	4
6	7	13 Bissext.	2	20	3	27	5
7	1	14	3	21 Bissext.	5	28	6

Rarius occurrunt in Chartis notæ numericæ, quas *Claves terminorum* appellabant. Harum usus ante Calendarii correctionem erat indicandi, quo die celebranda foret Dominica Septuagesimæ cum cæteris Festis mobilibus. Hi numeri respondebant Epactis hoc modo:

Epactæ	XXIX vel *	XI	XXII	III	XIV	XXV	VI	XVII	XXVIII	IX	XX	I	XII	XXIII	IV	XV	XXVI	VII	XVIII
Claves	26	15	38	23	12	31	20	39	28	17	36	25	14	33	22	11	30	19	38

Si cujusvis anni Epactam & Clavem ei respondentem noveris, numerato unum septima Januarii, pergitoque numerans usque ad numerum Clavis ejus anni completum, dies Dominica proxime subsequens erit Dominica Septuagesimæ, qua una cognita cæteri dies Festi mobiles cognoscuntur. v. g. Anno 1000. erant Aurei numeri 13. Epactæ 12. Claves 14. Si 14. numeres à 7.ª Januarii & pergas usque dum compleantur, pervenies ad 20. Januarii, cui respondet Littera Dominicalis F. quæ est Littera Dominicalis anni 1000. hinc pergito ad diem proxime sequentem, cui eadem Littera F. respondeat, comperies Septuagesimam anni 1000. incidere 27. Januarii.

Tabella sequens indicat diem hebdomadis, in quem cadit prima dies cujusvis mensis anni propositi, tam ante quam post Gregorianam correctionem. Qui noverit alicujus anni litteram dominicalem in prima Cangii Tabella notatam, consulat tabellam sequentem, ubi prima dies cujusvis mensis respondet ipsi litteræ dominicali. Quæro v. g. quo hebdomadis die incœperit mensis Augustus an. 1000. cujus littera dominicalis erat F. Per columnam ipsi litteræ F. suppositam descendo ad quadrangulum mensi Augusto correspondentem, in quo scriptum est *Feria quinta*: quæ prima dies fuit Augusti an. 1000.

Menses	A	B	C	D	E	F	G
Januarius	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda
Februarius	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta
Martius	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta
Aprilis	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica
Majus	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia
Junius	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta
Julius	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica
Augustus	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta
September	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum
Octobris	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda
Novembris	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum	Feria sexta	Feria quinta
Decembris	Feria sexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria secunda	Dominica	Sabbatum

Qui per Tabellam proxime præcedentem novit, qua hebdomadis die contingat prima dies cujusdam mensis, per sequentem facile cognoscet quemlibet ejus mensis diem cuivis diei hebdomadis respondentem. Quæris in quam feriam inciderit Nativitas Domini an. 1000. quæ, ut omnes norunt, celebratur 25. Decembris. Tabella superior docet primam diem Decembris an. 1000. contigisse die Dominica: ab hac die *Dominica*, quæ pingitur in sinistro latere tabellæ subsequentis, perge ad quadrangulum numeri 25. cui superius respondet *feria quarta*, in quam incidit Nativitas Domini an. 1000.

Dies	Dominica	Feria secunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria sexta	Sabbatum	Dominica	Feria secunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria sexta	Sabbatum	Dominica	Feria secunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria sexta	Sabbatum	Dominica	Feria secunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria sexta	Sabbatum	Dominica	Feria secunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria sexta	Sabbatum	Dominica	Feria secunda
Dom.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31						
Feria II.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					
Fer. III.			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
Fer. IV.				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
Fer. V.					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		
Fer. VI.						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Sabbat.							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

¶ ANNUS EMBOLISMALIS, *id est, superexcrescens, qui 380. dies excedit, habens tredecim lunationes*. Ita Gervasius Tilberiensis in suis Otiis Imperialibus apud Leibnitium Scriptor. Brunsvic. to. 1. pag. 888. De anno Embolimeo supra dictum est.

¶ ANNUS EMERGENS. Vide *Annus usualis*.

ANNUS GRATIÆ. Concilium Coloniense ann. 1310. c. 15. *Nullus item* (Clericus) *Annis Gratiæ abutens fructus annorum suorum spuriis, vel concubinis suis leget, aut donet*. [Annus gratiæ dicebatur in quibusdam Ecclesiis, ac præsertim in Trevirensi & Coloniensi, annus ab obitu alicujus Canonici, cujus fructus vel ab aliis Canonicis retinebantur, vel ad utilitatem Ecclesiæ impendebantur in damnum successoris: quod confirmat Concilium Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 247. *Cum ex Trevirensi provinciali Concilio... propter multas abusiones Annus gratiæ fuerit alias revocatus, nos considerantes, quod hujusmodi revocatio in quandam dissuetudinem est deducta, sicque Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum quam plurimi Canonici propriis commodis inhiantes in grave præjudicium successorum... fructus prebendarum suarum per annum unum & post eorum obitum sibi retinere & appropriare contendunt, annum talem qui juxta hoc pro successoribus & Ecclesiis bissextilis dici debet, Annum Gratiæ nuncupantes.... statuimus... ut nulli Canonico talem annum talisque anni redditus liceat retinere... sed ad instituendos successores Canonicos transeant pleno jure*. Hist. Comitum Lossens. part. 2. pag. 33. in Charta Joannis Comitis Lossensis pro Capitulo Lossensi an. 1274. *Fructus anni immediate sequentis Annum Gratiæ cujuslibet Canonici Lossensis Ecclesiæ decedentis perpetuo concedimus & confirmamus, ut dictos fructus liceat vobis integraliter percipere, & in usus Ecclesiæ vestræ Lossensis convertere, aut in eadem Ecclesia cultus divinus diligentius observetur*.

¶ ANNUS LEGITIMUS. Vide *Annus usualis*.

¶ ANNUS LUNÆ, Mensis. Dungalus epist. ad Carolum M. in Spicil. Acher. to. 10. pag. 154. *Ergo sicut Annus Lunæ mensis est, & annus solis duodecim menses..... ita mundanum annum quindecim millia annorum quales nunc computamus, efficiunt, Mundanus autem dicitur, quia mundus proprie cælum vocatur*. Annus Lunaris civilis, si communis sit, continet modo dies 354. modo, quod raro evenit, 353. Vide Clavii explicationem Calendarii Rom. pag. 102.

¶ ANNUS MAGNUS, *Qui planetis omnibus ad sua loca creationis reversis completur: quod fit demum post quingentos & triginta annos*. Gerv. Tilber. in Otiis Imperial. apud Leibnitium Scriptor. Brunsvic. tom. 1. pag. 888.

¶ ANNI MINORES, Infantia, ætas tenella. Rymer. to. 5. pag. 496. *Sed præfatus Philippus... dictum regnum Franciæ, dum sic eramus in Annis Minoribus constituti, sibi per potentiam contra justitiam usurpavit*.

¶ ANNUS MUNDANUS, Annorum quindecim millium revolutio, juxta eumdem Dungalum, qui addit ibid. pag. seq. *Mundani ergo anni finis est, cum stellæ omniaque sidera quæ aplanes habet à certo loco ad eumdem locum ita remeaverint, ut ne una quidem cæli stella in alio loco sit, quam in quo fuit ... hoc autem, ut Physici volunt, post annorum quindecim millia peracta contingit*. Gervasius Tilberiensis in suis Otiis Imperialibus apud Leibnit. Scriptor. Brunsvic. tom. 1. pag. 889. ait post Josephum id contingere, non post quindecim, sed post quinque annorum millia: qua de re judices sint Astronomi.

ANNUS NOVUS. S. Maximus Taurinensis Hom. de Kalendis Januarii: *Gravi utique eorum cor est, atque omni impietate depressum, qui per sacrilegos logos divinis monitis illudentes, vana diligunt, & falsa sectantur, & post omnia ad offensionis plenitudinem dies ipsos Annum Novum vocant. Quanquam non inconvenienter secundum se, Novum appellant Annum: quoniam per nefandas ferias de honestate falsa turpitudo & perversitas innovatur. Novum vocant Annum, quasi novi aliquid aut cælum tunc ostendat, aut terra: Novum Annum Januarias appellant Kalendas, cum vetusto semper errore & horrore sordescant*.

ANNI SUBDITI. Concilium apud Theodonisvillam an. 821. c. 1. *Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, & convalueris, 5. quadragesimas sine subditis Annis pœniteat*, &c. Ita can. 2. & 3. Canone vero 4. *Si quis Episcopo insidias posuerit, comprehenderit, vel dehonestaverit*, 10. *quadragesimas cum subditis Annis pœniteat*, &c. Ubi *Anni Subditi*, sunt subsequentes. Ibid. can. 1. *Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas quadragesimas cum sequentibus Annis pœniteat*.

¶ ANNUS USUALIS. Gervasius Tilber. in Otiis Imperial. apud Leibnit. Scriptor. Brunsvic. to. 1. p. 889. *Judæi tres annos distinguunt, Usualem qui à Januario incipit, & hunc nobis communem habent in contractibus & negotiis agendis. Habent & Annum legitimum, quo utuntur in legitimis, qua agunt & distinguunt per lunationes, cujus est Aprilis lunatio prima. Habent & annum emergentem, quem in memoriam liberationis suæ computant ab exitu Ægypti*.

ANNUS ET DIES in Chartis apponi solebant, ut vim haberent. Lex Alaman. tit. 43. *Scriptura non valeat, nisi in qua Annus & Dies evidenter ostenditur*: Adde Legem Bajwar. tit. 15. §. 13. Capit. Caroli Magni lib. 6. cap. 147. Leges Burgorum Scoticor. cap. 9. & legem. 34. §. 1. D. de Pignoribus & hypoth.

ANNUS ET DIES, pro anno completo, *An & jour*. Lex Friderici I. Imperatoris apud Usperg. ann. 1187. *Fines Imperii per Annum & Diem abjuret*.

ANNUS ET DIES, Practicis nostris, *An & jour*, Præscriptionis species in variis casibus usurpata; verbi gratia, in Lege Longob. lib. 2. tit. 43. §. 3. *Res in bannum missa, si per Anni & unius Diei spatium illam esse in banno permiserit possessor, ad fiscum devolvitur*. Similia habentur in Speculo Saxon. lib. 1. art. 38. §. 2. *Qui per Annum & Diem in proscriptione Imperatoriæ majestatis steterit, ille juri erit alienus, & ejus feudum domino liberum vacabit, necnon ejus proprietas esse Imperii majestatis pronuntietur*. Ubi Glossa Germanica *annum & diem* esse sex hebdomadas & annum unum annotat, forte in favorem absentis aut delinquentis. In formula venditionis servi, venditor stipulatur *eum sanum usque Anno & Die*, Galli dicerent, *garantir an & jour*. In Libris feudorum, qui intra annum, & diem, feudi investituram à domino non petit, feudum amittit. Occurrunt similia multa in Consuetudinibus municipalibus.

ANNUS ET VASTUM, vel *Annus, Dies & Vastum*, pars est prærogativæ regiæ, qua proficua terrarum & tenementorum ad eos spectantium, qui feloniæ, aut proditionis minoris condemnantur, contra dominum feudi, ad annum & diem vendicat, & præterea vastationem tam terrarum quam tenementorum hujusmodi, nisi dominus feudi eadem competenti pretio redemerit. Ita Cowellus, & Rastellus. Willelm. Thorn. pag. 2015. *Habet..... catella felonum & fugitivorum hominum & tenentium suorum, cum Anno & Vasto, in omnibus maneriis suis existentium ubicumque damnatorum*. Infra: *Hujusmodi catalla* (fugitivorum) .... *ad Regem pertinere debent cum Anno & Vasto*. Adde p. 1898. Monastic. Anglic. tom. 1. pag. 977. & Fletam, libro 1. cap. 28.

¶ Jam vero circa etymon hujusce vocis ad Etymologi-

gicon Vossii remittendum satius duximus, ne actum agere videamur. Ne tamen studiosum Lectorem aliquid effugiat, exscribam quosdam versus, qui in libello de anno Romano, auctore Jacobo Pinone, pag. 5. leguntur:

Vox Am *prisca fouat circum, quia volvitur anus*
In se, iteratque viam sua per vestigia semper,
Serpentisque suam mordeatis imagine caudam
Pingitur.

¶ ANNYMA, pro *Anima*, apud Th. *Madox* Formular. Anglic. p. 424.

¶ ANOCATUM, ab ἄνω, Sursum & κάτω, Deorsum. Vide *Jusum*.

¶ ANODUS, *Nutrimentum quod separatur in renibus*, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

¶ ANOLOGIUM & Anolegium, Johanni de Janua, *est Pulpitum supra quod legitur*. Apud Mabillonium to. 3. Operum posthum. p. 430. dicitur de sepulcro, cui addita *tumba* est, quæ quatuor columnis sustinetur cum his tribus versibus:

Mille quater centum sexdeni tres simul anni,
Hujus Anologii renovantur tegmina sacri,
Tam bene dudum Julii decurrunt tempora mensi.

Vide *Analogium*.

¶ ANOLUS, pro *Anulus*, apud Doubletum Hist. San-Dionys. pag. 709. & Mabillonium Liturg. Gallic. p. 463.

¶ ANOMONIANI, Hæretici sic dicti à Græco νόμος, Lex & ἀ privat. Viventes sine lege. Hierolexicon Macri.

¶ ANONA, pro *Annona* in Cod. Irminonis Abb. San-German. fol. 1 a. recto.

¶ ANONAGIUM, Tributum ex Annona. Litteræ Officialis Andegav. *Fulco de Torullo minor miles... vendidit & concessit... omnes fructus quos habere poterat... in censibus, supercensibus, hominibus... herbis, herbagiis, vineis, vinagiis, Anonagiis, aveniis, avenagiis*. Vide *Annonagium* in *Annona*.

¶ ANONALIA, Eadem, ut videtur, notione. Charta Henrici & Conradi Ducum Silesiæ, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 544. *Proventibus, exactionibus, monetalibus & Anonalibus, judicii, juribus patronatus Ecclesiarum*.

ANORMALUS, pro *Anomalus*, vel contra *normam*, id est, regulam. Alanus de Planctu naturæ: *Qui autem à Regula Veneris exceptionem facit Anormalem, Veneris privetur sigillo*. Utitur alibi semel ac iterum.

¶ ANORMATUS, pro *Anormis*, Sine norma: sine lege, haud semel legitur apud Scriptores infimæ Latinitatis.

¶ ANOTHAPUCH, Avis venaticæ species, ut videtur, ad anates destinata. Lex Bajwar. tit. 20. num. 3. *Illum quem Anothapuch dicimus, cum solido & simili componat*.

¶ ANOXIUS, Innoxius, sine noxa. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. pag. 20. *O severa patris acerbitas, qui filium sine fraude dolisve, filium suis curis expositum sine cura postposuit, qui filium Anoxium, sed obnoxium potius, exhereditationis pœna perperam condemnavit*.

ANPITS, Catalanis, est *Antemurale*, seu *murus antepectoralis*, nam *pis* & *pits*, ut Catalanis, ita & nostris Poetis & Scriptoribus vernaculis, est *Pectus*. Consuetudines Cataloniæ inter dominos & vassallos MSS. capite 55. *Tenentur operari in muris, & vallis, & lizis, & antemuralibus, sive Anpits, & propugnaculis, sive Barbecanes*. Charta ann. 1284. in Regesto Feodorum Burgundiæ 1. parte fol. 93. in Camera Comput. Paris. *Muro quoque permisi item claustrum claudi, cujus altitudo à ripa interiori sit unius lanceæ, absque batallis, & muro Antepectorali*. Ita autem appellatur, quod murus sit brevior, nec *pectus* alterius muri, quo castrum cingitur, altitudine sua excedat. Charta Petri Regis Majoricar. an. 1232. *Cum Antemurali, qui dicitur Barbacana, qui est murus brevis ante murum nostri orti*.

¶ ANQUINA, *Funis navis, quo antenna ad malum constringitur*, Papias in MS. Ecclesiæ Bitur. Est etiam *Anquina*, idem quod *Angina*, Gall. *Esquinancie*. Turnebo *Anquina* idem sonat. Vide *Anguina*.

ANQUIROMAGUS. Vide *Anchiramacus*.

¶ ANQUISITIO, Inquisitio judiciaria, & ea quidem, si verborum dispositionis, quæ hic servatur, habeatur ratio, quæ per tormenta exigitur. Vita B. Kingæ Virginis tom. 5. Julii pag. 711. *Fiebat ergo jussu Ducis & procerum in homines & colonos Monasterio Sandecensi donatos & inscriptos, libertate eis concessa eos non revelante, pignoratio, invasio, direptio, Anquisitio*. Livius dixit: *Pecunia & capitis Anquirere, pecunia*, hoc est, ut reo mulcta irrogaretur pecuniaria; *capitis*, hoc est, ut reus capite plecteretur.

¶ AN-RANSCING, *Agressio in via publica; pro quo corrupte in Legibus, Arascild*. Sic in Vocabulario Gothico Grotii apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 370.

ANS. Smaragdus in Grammatica MS. *Feminini generis sunt hæc, ars, arx, Ans, bas, cals*, (calx) *dos, faex, &c.* Ubi Glossa interlinearis ad vocem *Ans*, habet, id est, *Talar*. Alibi: *Ans, generis feminini*.

1. ANSA, in Breviloquio, dicuntur *vasa circumpicta, vel cælata, ab am, circum, & cedo*. Forte leg. *Cælo*.

2. ANSA, Joanni de Janua, *Auris per quam cortina vel vestis suspenditur*. Vide Exodum cap. 26. & 36. Gregorius Magnus lib. 2. Moral. *Sed ecce quæstioni quæstionem jungimus, & quasi, dum Ansam solvere nitimur, nodum ligamus*. Interim emendandum Gloss. Lat. Græc. *Ansa* Γέλλιs, ὦτιον κάδου. [Apud Virgilium *Ansa* est Auris per quam vas apprehenditur ac tenetur, Gall. *Anse*; sic Eclog. 6.

Et gravis attrita pendebat cantharus Ansa.]

Ansa, apud Vitruvium libro 2. capite 8. Fibula ferrea qua paries continetur: nostris *Clef*.

Ansa, *Genus tormenti*, In Glossis MSS.

1. ANSARIUM, *Cultellus sutoris, cum quo purgat pelles*. Breviloq.

2. ANSARIUM, Vectigal. Vide Cujac. lib. 14. Observat. cap. 3.

ANSARIUS. Vetus Inscriptio apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 498. *Imp. Cæsar M. Aurelius Antoninus Aug. Germanicus, Sarmat. & M. Aurelius Severus Alexander Pius Felix, Aug. hos lapides constitui jusserunt, maxime propter controversias, quæ inter mercatores & mancipes ortæ erant ut fines demonstrarent vectigalis foricularis & Ansaris promercalium secundum veterem legem semel duntaxat exigundo*. [*Ansarius* videtur idem esse, qui exactor vectigalium.]

¶ ANSERES Patellæ, Idem opinor, quod Patellæ ansatæ, Gall. *Vases avec des anses*. Chartular. S. Cornelii Compend. *Quatuor patellæ & duæ patellæ Anseres, & quatuor mortaria, &c.*

1. ANSES, Semideus. Vox Gothica, qua Gothi Proceres suos appellabant. Jornandes de Reb. Goth. cap. 13. *Magnaque potiti per loca victoria, jam Proceres suos, quasi qui fortuna vincebant, non puros homines, sed Semideos, id est, Anses vocavere*. Vide Loccenium lib. 2. Antiq. Suecic. cap. 11.

2. ANSES. Charta Philippi Regis Franc. an. 1312. pro mulieribus pœnitentibus Dullendii in Picardia, in 48. Regesto ejusdem Regis n. 136. *Renaudus Abbesse Anses 12. den. super domum quæ fuit patris sui inter duas portas S. Sulpitii. Joannes Crinchone 6. den. Anses super grangiam suam, &c.... Michaudus*

Engelarde unam eminam bladi Anses de terra sua contigua fonti, &c.... Item ratione caritatis sancti Nicolai 18. den. Anses, videlicet 12. den. de domo Simonis Damplicis, &c.

¶ ANSILE, *Scuti bucula intus, quæ ab intus tenetur*. Gloss. Isid. Vide *Ancile*.

¶ ANSINGHA, pro *Ancinga*, Modus agri, in MS. Codice Irminonis Abb. San-German. fol. 24. col. 2. *Aiulfus... habet de terra arabili bun. 1. & dimidiam Ansingham, de vinea arpennum 1. de prato arp. 1. & dimidium*. Vide *Aadecinga*.

ANSLEHIN. Charta Alaman. 80. apud Goldastum: *Cum jure patronatus Ecclesiæ, hominibus, feodis quæ vulgariter dicuntur Anslehin, vel Erbelehen, agris, pratis, &c.* Vide *Leen*.

¶ ANSOLIATI SOLIDI, in Annalibus Benedict. to. 3. pag. 411. laudatur Charta donationis Feria 3. x. Kal. Aug. regnante Rodulfo Rege data, in qua Umbertus mulctam imponit *violatori centum solidos Ansoliatos super altare S. Mariæ ponendos*. *Ansoliatos* dictos fuisse ab Ansa villa, vulgo *Anse*, qui locus est ad Ararim quatuor leucis supra Lugdunum, suspicatur Mabillonius ibidem. Quid si ab *Ansul* de quo infra, repetendum esset etymon?

¶ ANSTRUSIO. Vide *Antrusio*.

ANSUL, Genus ponderis apud Anglos, idem forte quod etiamnum *Auncell weight* dicunt, ut ait Somnerus, Willem. Thorn. in Chron. *De pede, pollice, cubito & palma.... de Ansul, balancibus & mensuris, &c.*

ANSULA. S. Fulgentius Homil. 66. *Tenet hujus medicinalis stationis Ansulas pater interpellans pro filia sua.... Mulier vero de causa pudica, de fide secura, sic tetigit Ansulam stationis, ut ante statuerat profluvium sanguinis, quam vox claresceret confitentis. Aperitur statio, sentit ægrota, & non intelligit turba. Non sonat Ansula, & procedit de ædicula medicina*.

¶ ANTÆ. Vide *Antes*.

¶ ANTAPOCHA, pro *Apocha*, leg. 19. Cod. de Fide Instrum. Lindebrog. in Codice legum Antiq. pag. 728. ex Constitutionibus Siculis lib. 1. tit. 49. *Et de receptis infra diem receptionis gratis faciant apodixas, & ipsi recipiant Antapocham de solutis*.

¶ ANTARA, ANTARSA, Idem quod mox Antartes, Rebellis. Anastasius in Vitis PP. apud Murat. to. 3. pag. 136. *Eunuchus factus Antarta assumpsit regnum*. Alter Codex habet: *Eleutherius patricius & exarchus factus Antarsa, &c.* Rursum alius: *Eleutherius patricius & exarchus factus Antara assumpsit regnum*.

¶ ANTARIUM, ἀντάριον, in Supplemento Antiquarii. Vide *Antartes*.

ANTARTES, Rebellis, Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Νεωτερίσαντες, Ἀντάρται, τύραννοι. Gloss. Gr. Lat. Ἀντάρτης, *Rebellio, perduellio*, Gloss. Lat. Gr. (*Delliones*, Leg. *Duelliones*) Ἀντάρται, κατοργισθέντες, τυραννοῦντες, καὶ τυραννοῦντες, Ita emendandum. Acta S. Martinæ Virg. cap. 1. *O Alexander Antarta Christianorum*. Concilium CP. sub Menna Act. 5. Ἀνθίμου Ἀντάρτου... τῆς τριάδος. [Vide Theophan. an. 26. Constantis, & Anonymum Combefis. in Leone Philos. n. 26.]

¶ ANTARTICUS, Eadem notione in Vita S. Pauli novi Martyris tom. 2. SS. Julii p. 635. E. *Manu igitur Antartica insurrexit in Theodosium Imperatorem, &c.*

INTARTA, pro *Antarta*. Papias *Intarta perversus*. Anastas. Bibl. in S. Deusdedit. pag. 45. *Venit Neapolim quæ tenebatur à Joanne Compsino Intarta*. Chron. Fontanell. cap. 3. *Actum est bellum inter Carol. Exarchum & Ragenfridum Intartam*.

INTARTIZARE, eidem Papiæ, est *pervertere, dis-*... *rebellare, insurgere*. Anastas. in Theodoro ... 8. *Mauricius cum ipsis quibus antea devastaverat Ecclesiam Dei Intartizavit adversus Isacium Patricium*. Idem in Adeodato pag. 52. *Mezzetius qui erat in Sicilia cum exercitu Orientali, Intartizavit, & arripuit Regnum*.

¶ ANTAS, γερουσία, *Senatus*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii. Lege & vide *Antitas*.

ANTCHOTE. Vide *Anhlote*.

¶ ANTE nonnunquam legitur cum ablativo apud Scriptores sequioris ævi.

¶ ANTE ET RETRO, Forma corporis inclinandi apud Monachos usitata. Spicileg. MS. Fontanell. pag. 187. *Ut novitius regulariter sciat inclinare; scilicet non dorso arcuato, ut quibusdam negligentibus est familiare, sed ita ut dorsum sit submissius quam lumbi, & caput submissius quam dorsum... quando intramus chorum.., vel inde recedimus cum Ante & Retro similiter inclinamus*. Et pag. 189. *Circuitus Ante & Retro providentiam & sollicitudinem significat, &c.* Ordo Cluniac. part. 1. cap. 16. *Quam inclinationem nos per ipsam Ante & Retro appellamus, quia incipit contra Orientem & finis contra Occidentem, &c.*

¶ ANTEA, Deinceps, in posterum. Vide *Inantea*.

¶ ANTEBABLIUM. Vide *Antibiblium*.

¶ ANTEBRACHIA, Brachiale, armatura qua lacerti teguntur, Gall. *Avant-bras* Vide Lobinellum in Glossario ad calcem Hist. Britan.

¶ ANTEBULLATÆ CHLAMYDES, Quæ in anteriori parte *bullis* seu ornamentis quibusdam orbiculatis erant instructæ. Vide locum in *Rascia*.

¶ ANTECANTAMEN, vel, ut plures legunt, *Antecantamentum*, Carmen à choro præcentum. Apuleius lib. 11. Metamorph. *Inter majorum Antecantamenta votorum ibant & dicati magno Serapi tibicines*.

¶ ANTECAPITULUM, ea pars claustri quæ est ante Capitulum in Monasteriis. Berntenii Chron. Marienrod. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 451. *Factaque est magna & solennis processio cum toto Conventu nostro aliisque Prælatis & Religiosis, & cum universa multitudine populi, quæ tunc amplius confluxerat, devotissime procedentes ab Ecclesia nova consecrata per Antecapitulum & januas auditorii, per circuitum cœmeterii, &c.*

¶ ANTECESSOR. Sic Spiritus Sanctus dicitur Tertulliano de Vel. Virg. *Non enim ab se loquitur, sed quia mandatur à Christo. Hic solus Antecessor qui solus post Christum*. Alludit ad Antecessores Romanos, qui juris doctores erant & Magistri. Idem Tertull. alibi Apostolos vocat *Antecessores*. Gloss. Vett. *Antecessor*, προηγούμενος.

¶ ANTECINERALES FERIÆ, Quæ præcedunt diem Cinerum seu initium Quadragesimæ, apud Raimundum Duellium lib. 1. Miscell. pag. 351.

¶ ANTECLUSORIUM, f. Domus ubi degebant *Inclusi*, Buschius de Reformatione Monasteriorum c. 34. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 936. *Puella quædam quindecim annorum multis visionibus, spiritu quodam sibi apparente, dicebatur consolari, .. hoc ego audiens & rei veritatem scire desiderans... rogavi... quatenus ad me in Anteclusorium vocari procuraret, cui ibidem ad unum milliare advenienti dixi, &c.* Paulo post pro *Anteclusorium* habetur *Inclusorium*: quod vide in *Inclusi*.

ANTECOENIUM, vel ANTECOENIA, *Merenda, sive cibus qui ante cœnam sumitur*. Ugutio & Joan. de Janua, ex Isidoro lib. 20. cap. 2. [Utitur etiam Apuleius.]

ANTECURRERE, cursu antevertere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 17.

ANTECURSOR, Præcursor, πρόδρομος, in Gloss. Gr. Lat.

ANTECUSTODIA. Vide *Antegarda*.

¶ ANTE-

¶ ANTEDIE, Pridie. Liber 1. Sacrament. Eccl. Rom. cap. 41. *Proceduat cum corpore & sanguine Domini, quod Antedie remansit.*

¶ ANTEDIVINUS, gentilis, profanus. Petrus Noviom. Canonicus an. circiter 1120. Epist. ad Eustachium Abb. S. Eligii apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 667. *Abbas timens notam cupiditatis, sciensque cupiditatem non solum à Divinis, verum etiam ab Antedivinis esse detestatam, & omnino malorum radicem esse nuncupatam, cohortationi eorum non acquievit.* Minus barbare legeretur *Antidivinus* voce hibrida ab ἀντὶ, & Divinus, Oppositus divino.

¶ ANTEFATUS, Præfatus, passim in veteribus Instrumentis.

ANTEFERRI ALICUI, dicitur qui præcedit, in leg. ult. C. Theod. de Incorporat. ut *Antelatæ constitutiones orationibus, precibus, &c.* in leg. 16. Cod. Th. de Navicul. quæ orationes & preces præcesserunt.

ANTEFERRI præterea dicuntur Rescripta Principum, quæ *proposito programmate in locis celeberrimus* proponuntur, in lib. 37. C. Th. de Hæret.

ANTEGARDA, ex Gall. *Avant-garde*, Prima acies: *Ulterior custodia, quam Wardam vocant*, apud Thomam Walsinghamum, pag. 314. Gesta Ludov. VII. Reg. Franc. cap. 12. *Mos erat in exercitu, quod unus de magnis Baronibus faciebat quotidie Antegardam, & alius retrogardam cum sufficienti numero militum.* Alibi: *In illo conflictu Christi militiæ tam damnoso, non fuit aliquis de Antegarda.* In Charta Alfons. Imp. an. 1258. apud Hieron. Vignerium in Alsatica Hist. pag. 143. *Debes facere nobis Antecustodiam in eundo, & retrocustodiam in redeundo. Chevetam de l'Avant-garde*, in Hist. Fr. MS. quæ extat in Bibl. Memmiana: *Le Conte du Perche, qui estoit Chevetain de l'Avant-garde, mit ses gens en bonne ordonnance.*

ANTEGARDAM FACERE ET RETROGARDAM in exercitu Regis, Senescalli Franciæ officium fuisse tradit Hugo de Cleeriis in tract. de Senescallia Franciæ, qui *protatelam*, & *retutelam* appellat. Id juris *Marescallo* Franciæ adscribit Willelmus Brito lib. 8. Philipp.

Cujus erat primum gestare in prælia pilum,
Quippe Marescalli claro fulgebat honore.

Extitit controversia inter Theobaldum Campaniæ & Fernandum Flandriæ Comites, utri eorum primam in exercitu Regis Franciæ aciem regere competeret: cum contenderet uterque id sibi ex jure & possessione competere. Re tandem in litem deducta, hocce pacto, quod ex Tabulario Campaniæ, in Comput. Paris. asservato, fol. 279. hic damus, ad tempus sopita est: *Ego Theobaldus . . . . Notum, &c. quod cum esset controversia inter me ex una parte, & carissimum consanguineum meum Ferrandum Comitem Flandriæ ex altera, de Antegarda & Retrogarda in exercitu domini Regis faciendis, ita ad preces carissimi domini nostri Ludovici Regis Francorum illustris ad concordiam sumus revocati: scilicet quod dictus Comes Flandriæ semel* [Antegardam] *faciet in exercitu domini Regis eundo in Britanniam, & bis retrogardam, quia ego feceram similiter in dicto exercitu domini Regis. Deinde in eodem exercitu in eundo in Britanniam simul faciemus Antegardam & Retrogardam. Hæc autem omnia fient salvo jure meo & salvo jure F. Comitis Flandriæ tam in saisina quam in hæreditate. Ita scilicet quod illud quod jam feceram, non præjudicabit Comiti Flandriæ, nec illud quod facturus erit Comes Flandriæ præjudicabit mihi. Datum an. gr. 1230 sabbato ante festum S. Bartholomæi Apost.*

ANTEJURAMENTUM, & PRÆJURAMENTUM, Angli olim appellabant *juramentum de calumnia*, quod ab accusatis & accusatoribus æque exigebatur, priusquam in litem descenderent, quod præsertim cavetur in Legibus Æthelstani Regis cap. 23. apud Lambardum; & ab accusatore quidem in hujusmodi antejuramento deficiente accusatus, liber evadebat. Leges Philippi Comitis Neoportuensis an. 1164. *Si fur vocatus accusatus fuerit, ferro candenti se excusabit: si culpabilis permanserit, suspendetur; & si accusans in Antejuramento defecerit, accusatus liber erit.* Ab Accusato etiam exactum docent Leges Henrici I. cap. 66. *Si quis furtum (l. furti) vel hujusmodi periculosa capitalium compellatione pulsetur, secundum Legem Wessex, Antejuramentum à compellante habeat, (f. habeatur) &c.* Vide præterea cap. 64. & 92. & Leges Kanuti cap. 42. & 43. apud Bromptonum. Tanto autem rigore usi sunt Angli in hocce antejuramento ab accusato exigendo, ut vel ad ordalium, seu purgationem canonicam, nisi eo prius præstito, non admitteretur. Concilium Triburiense ann. 895. cap. 21. *Si quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controversiam, Episcopo regente, sine personarum acceptione finiatur, & laicus Præjuramento,* (al. per juramentum) *si necesse sit, constringatur: Presbyter vero per sacram consecrationem interrogetur, &c.*

ANTELA, ANTELLA, Antilena, equi pectorale, nostris, *Poitrail*. Glossæ Isidori: *Antela, Antilena, sicut Postela, Postelina.* Ugutio & Joan. de Janua: *Antela, ab ante & telon, quod est longum, componitur: cingulum illud quod ante pectus equi tenditur.* [Papias MS. Bitur. *Antela, ornamentum equi, dicta quasi ante sellam, & postella quasi post sellam.*] Ebrardus Bethuniensis in Græcismo cap. 10.

Est Antela quod est in pectore quadrupedantis,
Dicatur postela quod est à posteriori.

Adde Isidorum lib. 20. c. 16. Gloss. Lat. Græc. *Antelena*, [illegible]. Aimoinus lib. 3. de Miraculis sancti Bened. c. 6. de equo: *Hæc ita gesta esse comperi, à quibus & sella ostendebatur, quæ dilapsa cum equo fuerat; cujus scandilia, quamvis nova, & Antellam suis impatiens pedibus ipse disruperat.* Occurrit præterea in Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 27.

ANTELABRUM. Gloss. Lat. Græc. *Antelabrum*, [illegible]: sic enim emendo.

ANTELATARE, *Proponere, anteponere*, προτίθεσθαι in Gloss. Græc. Lat. quod & *anteferre* dicebant. Nam *præferre* & *anteferre* constitutionem, idem valet quod promulgare; ut *antelata* & *prælata* constitutio, idem est quod promulgatio. Vide Brissonium in Formulis pag. 367.

¶ ANTELATIO, Prærogativa, Gall. *Prééminence, Prerogative*, ab *Anteferre*. *Privilegiis immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, prærogativis, Antelationibus, indultis, favoribus, &c.* in Bulla Pauli V. PP. inter Instrum. to. 3. novæ Gall. Christ. col. 203.

¶ ANTELIOS *Dæmones ostiorum præsides legimus*, inquit Tertul. de Idololat. cap. 15. Ἀνθήλιοι ab ἀντὶ & ἥλιος contra Solem, id est, soli obversus, expositus.

¶ ANTELONGIOR, *Quadrangulus, cum unum latus non solum unitate, sed binario vel amplius aliud præcellit, ut bis quatuor.* Ita Papias in MS. Bituricensi. Idem est qui Geometris Trapesoides, figura nempe quadrilateralis, cujus duo latera sunt parallela, alia vero duo minime.

ANTELOQUIUM, προλογία, de eo qui primas in loquendo partes obtinet. Utitur Macrob. Saturnal lib. 1. cap. ult.

ANTELUCANUM, Crepusculum, *eruptio auroræ ante lucem canens, i. albens*, Joan. de Janua. *Antelucanum tempus*, Tullio. Historia fundationis Monasterii Mergatensis in Anglia: *Accidit autem in Antelucano vigilantem in lecto suo sedere.*

¶ ANTELUCARE, *Ante lucem surgere*. Papias MS.Bituric. Hinc eidem: *Antelucanus, qui ante lucem surgit*. Joan. de Janua: *Anteluco, Ante lucem vigilo*.

¶ ANTELUCULUM, Crepusculum, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. pag. 473. *Rei divinæ studiosissimus ædiculam hanc opere & cultu splendidiore reparari curavis, quo in ea Deo Optimo Maximo summo Anteluculo perpetue decantetur.*

¶ ANTEMA CARROCII, Pars superior *carrocii* seu currus in quo præcipuum exercitus vexillum imponebant Itali. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 4. c. 9. apud Murat. to. 8. col. 225. *Tunc accessit unus de popularibus Paduæ, nomine Jacobinus Textu ad cendatum pendens de sublimi Antema Carrocii, & capiens ipsum cendatum seu vexillum ambabus manibus Domini Imperatoris, & ait: Hac tibi, Domine potentissime, tuum Commune Paduæ repræsentat.* Codex Esten. *Antenna* ut & MS. Ambros. II. ut monet Murat. ibid.

ANTEMALUM, *Præteritum malum*, in Glossis Isidori.

ANTEMANE. Gloss. MS. Regium Cod. 1013. *Anrora, nubes roseæ, Antemane*. Per *nubes roseas* expressit ἀνθερόπρωϊνὰς, apud Poetas Gr.

¶ ANTEMANICA, ANTEMANICIA, Pars vestis quæ ante *manicas* induitur, *Avant manches*. Glossæ Arabico Lat. *Antemanica, ornamentum brachii, quod ante manicam apponitur.* Vetus Scheda Thuana: *Calcias renclenas paria 1. pallas 4. Antemanicias paria 1. &c.*

¶ ANTEMENSALES, apud Græcos dicti qui ad sacram mensam recipiebantur & communionem Eucharistiæ. Vide Christianum Lupum in Scholiis ad Synodorum Canones to. 3. p. 757.

ANTEMISSÆ ARBORES: apud Siculum Flaccum libro de Condit. agrorum, Frontinum, & Aggenum, dicuntur, quas nonnulli inante possessionum suarum fines dimittere solent intactas, ex quibus neque frondem, neque lignum, neque cremium cædant, ut magnitudine cæteras antistent, & sic observationem finium præstent.

ANTEMURALE, Murus exterior, quo cætera urbis aut castelli mœnia cinguntur, & muniuntur, ne ad illa statim hostibus accessus pateat; unde & *Promurale* appellatur ab Isidoro lib. 15. Orig. cap. 2. *eo quod*, inquit, *sit pro munitione muri*. Auctor Mamotrecti ad 9. Judic. *Propugnaculum est Antemurale, sive pinna murorum, quia de eo pugnatur.* Jo. de Janua: *Antemurale dicitur defensio ante murum.* Occurrit passim apud Scriptores.

ANTEMURALE, in Ceremoniali Cardinalium Paris Crassi lib. 2. cap. 22. vestibulum altaris, Presbyterii, seu potius Bematis dicitur, quod Græci *Soleam* appellarunt: *Episcopo in vestibulo altaris, id est, Antemurale existenti. & nondum Presbyterium ingresso, &c.* Sed videtur disjungenda vox *ante murale*, id est, *ante murum* seu cancellum, qui Presbyterium dirimit à Choro. Vide *Murale*.

¶ ANTENAL, pro *Antenna*, Gall. *Antenne*, Lignum transversum ad navis malum cui velum alligatur. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino in MS. Sangerman. *Tessayrolum vult habere* XLV. *goas pro Antenal, & aliud tessayrol vult habere* XL. *goas d'Antenal, & velonum modicum vult habere* XXXV. *goas d'Antenal; arbor vero de medio, &c.*

¶ ANTENATIO, cujus vi secundo geniti, qui tenent jure paragii, tenentur respondere pro levi injuria in curte primogeniti filii adversus alterum, in vet. Consuetud. Normanniæ.

ANTENATUS, *Privignus*, in Glossis Isid. ut & Hispanis, *Antenado, el hijo nacido antes del presente matrimonio*. Est etiam primogenitus, ex Gallico *Aisné*: formatur enim vox hæc Gallica ex *ains*, quod est ante, & *nè*, id est, natus. Glossæ antiquæ: *Primogenitus ante omnes natus*. Antenatis opponuntur *postnati*. Occurrunt hæc vocabula passim apud Bractonum, Fletam, & alios JC. Anglos. Philippus *Mouskes* in Hist. Franc. MS.

Willelmes ses fieus li Ainsnès
Fu d'Angletiere couronès.

ANTENATI, Italis, sunt antecessores, prædecessores. Matth. Villaneus lib. 11. cap. 79. *Il padre era gentile huomo mercatante, & antico borghese con li suoi Antenati.* Vide *Annatus*.

¶ ANTENOSTRA, Gloss. Isid. *Pronostra, Antenostra*.

ANTEORTARE. Vide *Obstare*.

¶ ANTEPAGMENTA, vel ANTIPAGMENTA, Festo sunt *valvarum ornamenta, quæ antis adpanguntur, id est, affiguntur.* Lignea erant, ut patet ex veteri inscriptione apud Salmasium ad Solinum pag. 1217. *Facite Antepagmenta abiegna, &c.*

¶ ANTEPARATIO. Jos. Moret. Antiquit. Navar. pag. 643. in Donatione D. Garciæ *Ramirez* pro S. Maria de Pampelone: *Hoc vero donativum propter magnum adjutorium ac plurimum servitium, quòd Episcopus cum Canonicis suis, in adquisitione atque Anteparatione regni parentum meorum, quod injuste perdiderant, mihi exhibuit.* Quæ verba, *In adquisitione atque anteparatione*, sic vertit: *En la recuperacion y defensa*; sed *Anteparare* melius *comparare, præoccupare* significat vi nominis, quam *defendere*.

¶ ANTEPASSIO. Vide *Propassio*.

ANTEPECTORALIS MURUS. Vide *Anpits*.

1. ANTEPEDES, *Obsequia amicorum, vel ipsi amici obsequentes*, in Glossis Isid. & apud Joan. de Janua. Agræcius: *Circumpedes, sunt obsequia servorum: Antepedes*(vel *Antipedes*)*amicorum*. Utitur Juvenalis. Vide Salmasium ad Trebell. Pollionem pag. 336.

¶ 2. ANTEPEDES, Alia notione. Charta Monasterii S. Crucis de Talmundo an. 1366. *Item in vigilia qualibet festi Beati Martini hyemalis tenebitur dictus aquarius ministrare dictis Religiosis dicti conventus botas seu ocreas de aluta; & quando dictæ botæ fuerint vetustate seu diruptæ, tunc dictus aquarius tradet dictis Religiosis Antepedes seu avant-pieds in dictis botis suis, vel si maluerint, sotulares, & si quando fuerit opportunum.*

¶ ANTEPEDIUS. Miracula B. Simonis de Lipnica to. 4. Julii p. 545. *Ex hydropisi, quam primo passus est in pedibus, necnon ex incisione venarum Antepediarum dolorem incurrerat acerbissimum.* Mallem *venarum Antepedialium*, per quas intelligendæ sunt venæ, quæ sunt in pedis parte superiori.

ANTEPENDIUM, Velum quod ante pendet, ut *dorsale*, ad dorsum. Vetus Charta apud Joan. Schefferum ad Chronicon Upsaliense pag. 152. *Item duas stukas de panno aureo... item unum Antependium de veluto blanco & glauco, totum fictum clypeis argenteis deauratis.* Infra: *Item aliud pardorsalis & Antependii de papavere.* [Processus de B. Hermanno Josepho to. 1. Aprilis pag. 716. E. *Quod ex causis præmissis S. Joseph inter præcipuos Monasterii patronos olim & hodie numeretur & colatur, prout ex antiquissimis picturis & altarium Antependiis & fenestris vitreis videri licet.* Vide Leibnitium tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 453. & pag. 474.]

¶ ANTEPOMENTUM, Bellaria, Gall. *Dessert*, sic dictum, ut opinor, quod Romani ab ovis incœpta convivia pomis terminarent. Hinc Horatius Satyr. 3. lib. 1. *Ab ovo usque ad mala citaret.* Locum vide in *Collibium*.

AN-

ANTEPONERE. Edictum Rotharis Regis Longob.tit.10. *Si quis mulieri liberæ aut puellæ in via se Anteposueris, aut aliquam injuriam intulerit, &c.* Edictum Luitprandi Regis tit. 110. §. 10. *Si pro quacunque causa homines rusticani se collegerint, id est, consilium & seditionem facere præsumpserint, & cuicunque se Anteposuerint, aut mancipium aut peculium de manu tulerint, &c.* Adde §.11. & Legem Longobardor. lib. 1. tit. 17. §.3.

ANTEPORTALE. Vide *Portale*.

ANTEPOSITIO, Agger, qui ante domum fluvio vicinam exstruitur. Charta an. 1160. apud Ughellum to.7.p.575. *Liceat...subtus in medio sedio & fovea unum molinum, vel duo, si voluerit, construere, & ædificare in alveo prædicti fluminis, palos regere, & Antepositiones & elevatas facere & habere, & attacatas per dictam terram ipsius Monasterii S. Clementis construere, &c.* Vide *Attacatura*.

¶ ANTEQUÆSTUS. Vide *Navium*.

¶ ANTERION, *September mensis lingua quorumdam*. Papias MS.

¶ ANTERIORARE, Quasi anterius ire, ulterius progredi, Gall. *Aller en avant, Avancer*. Miscellan. Theodiscorum apud Bern. *Pez* to.1. Anecd.part. 1.col.412. *Anteriorare, fordaron*. De expugnatione urbis Acconis lib.2.c.5. *Pedites Christiani se Anteriorantes equos perfidorum mucronibus gladiorum confodiebant*. Etiamnum Germanis *Fordern*, idem est, quod progredi, promovere, &c. *Forder*, primus, prior; quæ forsan à *Fort* ultra, ulterius, ortum ducunt.

¶ ANTERITAS Priorum, pro Majoribus sumitur in Vita B. Wolphemi n.3. inter Acta SS. Aprilis pag. 78. *Clarissimum stemmatis ramum ab Anteritate dignoscitur traxisse priorum*.

ANTES, ἀγχιάμπελον, in Gloss. Lat. Græc. Fortunatus lib.5. Poem.1.

Rebus apostolicis direxit vinitor Antes.

Paulo alia notione vocem usurpat S Columbanus instruct.13. *Sic lumen tuum meæ largiaris, rogo Jesu mi, lucernæ, ut illius luce illa Sancta Sanctorum mihi appareant, quæ te æternum Pontificem æternorum in Antibus magni illius tui templi illic intrantem habeant, quo te jugiter tantummodo videam, aspiciam, desiderem, &c.*

☞ Vox Latinis Auctoribus non ignota. Virgil. Georgic. lib.2. versu 417.

Jam canit extremos effœtus vinitor Antes.

Ubi Servius: *Alii*, inquit, *extremos vinearum ordines accipiunt, alii macerias, quibus vineta clauduntur: quæ maceria fiunt de assis, id est, siccis lapidibus: unde assæ tibiæ dicuntur, quibus canitur sine chori voce. Dicuntur autem Antes à lapidibus eminentioribus, qui interponuntur ad maceriam sustinendam. Nam propriè Antes sunt eminentes lapides vel columnæ ultimæ quibus fabrica sustinetur: & appellantur Antes ἀπὸ τοῦ ἀντιβαίνειν.* Verum male, inquit Basilius Faber in Thesauro Lat. confundit enim *Antes* & *Antas*. *Antæ* sunt columnæ quadræ, utrumque ostii latus munientes, vel *latera ostiorum*, ut loquitur Festus. *Antes* autem anteriores sunt ordines non vitium modo, sed cujuscumque rei quæ frontem spectat, & maxime militum; hinc Cato de re militari apud Servium. *Primo pedites quatuor agminibus, equites duobus Antibus duces.* Utramque vocem Papias Servium secutus, etiam confudit. Idem egit S. Columbanus in allato exemplo; verum diversa ratione: nam non accipit modo *Antes* pro *Antis*, sed per metaphoram pro ipsis templi foribus.

¶ ANTESIGNARIUS, pro *Antesignanus*, Qui præit vexillo ad illius custodiam, apud *Bourdot* tom.4. novi Custumarii Franc. part.2. pag.1061.

¶ ANTESOLARIUM, Porticus species, seu Prominentes ædes columnis fultæ, & extra ceterarum ordinem prosilientes, Gall. *Porche, Avantsolier*, ab *ante* & *solarium*, quod videsis suo loco. Charta Hugonis de Husseya an.1224. in Tabulario Corbeiensi. *Ego vero dictam præposituram pro dicto excambio in manu Abbatis & Conventus...cum omni jure ad eumdem pertinente, videlicet justitiis, assenamentis, vice-comitatu, excluviamentis, Antesolariis, stachis figendis cum omnibus censibus, &c.* Quæ quidem jura omnia describuntur & explicantur Gallice in veteribus ejusdem Ecclesiæ Corbeiensis Consuetudinibus: *Nus ne puet faire puchebeirs, ne ferir estoc esyaues du devant dit monseigneur l'Abbè en la dite vile sans congiè, dont il en a sa droiture: ne faire buvrelans, ne autre ouvrage sur froc de vile, quelqu'il soit, sans le congiè monseigneur l'Abbè, & en a sa droiture. Nus ne puet faire en la dite vile bouke decbelor ne estal sour ruë, ne faillie de maison sans le congio, &c.* Vide in *Antevanna*, ubi *Archa* idem est quod *Antesolarium*.

¶ ANTESPATIUM, Spatium ante murum. Vide *Promurium*.

¶ ANTESSATUS. Hist. MS. Beccensis pag. 596. *Si forte contigerit quod leporarii dictorum procuratorum fuerint Antessati in dominicis suis, liceat eis leporem, vulpem, & murilegum capere in quocumque loco pervenerint in eodem cursu.* Fortasse pro *Antestati*, id est, impediti: sed quid eo loci ad rectam interpretationem? Sic vero explicari posse videretur: *Que si par hazard il arrive que les Levriers desdits Procureurs ayent étè lachez sur leurs domaines; il leur sera permis de poursuivre & prendre le lievre, le renard & le chat sauvage en quelque endroit qu'ils soient poussez.*

ANTESTARE, Prohibere ne quis rem aliquam faciat, intercedere, se interponere, quod faciunt qui ante aliquem stant. Lex Aleman. tit.23.§.2. *Si quis legitime tributum Antesteteris, per jussionem judicis sui, 6. sol. sit culpabilis.* Lex Longob. lib.1. tit.25.§. 22. *Si.... mancipium de manibus ejus tulerit, aut Antesteterit*, id est, impedierit, quo minus fuga elapsum servum recuperaverit. Tit. 36. §. 2. si ei in via *Antesteterit*, id est, si obstiterit, ne pertransiret, quod *viam obstare* appellat Lex Salica. Adde Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 10. & 83. Leg. Longob. lib.1. tit 30. §.8.9.10. & Ughellum to. 1. Ital. sacr. pag.392.491. tom.5. pag.1507 to.6. pag.269.1245. &c. Vide *Obstare*.

ANTETEMPLUM, πρόναος, in Gloss. Gr. Lat. Vide *Pronaus*.

¶ ANTEVANNA, Umbraculum ex assamentis, Gall. *Auvent*. Charta Berengarii Abbatis S. Tiberii an.1209. in Historia MS. ejusdem loci. *Vendo etiam tibi nunc & in perpetuum, operatorium ipsius Bochariæ, cum tabula quæ est ante ipsum operatorium cum omnibus juribus suis & pertinentiis... in quo possis facere solarium & Antevannam & archas in circuitu; ita tamen quod subtus homines transire & redire possint.*

¶ ANTEVENTULI Crines dicuntur Apuleio li. 1. Florid. qui per genas & tempora sunt demissi.

ANTEVIARE, Præire. Fortunatus lib.4. Poem.26.

His venit Elias, illis in curribus Enoch,
Anteviando suos, hinc Petrus, hinc Stephanus.

¶ ANTEXENODOCHIUM, Pars anterior Xenodochii, à cæteris partibus separata. Miracula S. Vincentii Madelgarii, to.3. Julii pag.685. D. *Non ita multo post quia cancri fœditas cæteros infirmos lædebat, Monialis quæ infirmorum cura commissa erat, urgetur illam asportare in Antexenodochium.*

¶ ANTHERA, *est ex hyacinthis medicinæ extractio*. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico. De *Antheris* quasi medicamentis aridis & siccis è floribus compositis agunt Plinius & Celsus.

AN-

ANTHEROPSITA. Anastasius Bibl. in Stephano II. PP. *Præcedeas in Letania cum sacratissima imagine Domini Dei & Salvatoris nostri J. C. quæ Antheropsita nuncupatur*. Sed ibi legendum *Acheropita*, recte conjectat Editor, [vel *Acheropeta*, ut in Hierolexico Macri.] Intelligitur enim imago J.C. ἀχειροποίητος, de qua copiose Gretzerus lib. de Imaginibus non manufactis. Et Andreas Victorellus de Capella Borghesia parte 6. cap. 1. & seqq. [Adnotat doctissimus Murator. to. 3. pag. 166. col. 2. in uno Codice legi *Achecoposita*, quod favet Cangii conjecturæ, & in altero *Ancheropsita*.]

¶ ANTHESTERIA, Bacchanalia quæ mense Novembri, postridie Kal. à Romanis celebrabantur. Hofman. in Lexico.

¶ ANTHONIARE, Præcinere, Gall. *Entonner*. Locum vide in *Dulciana*.

¶ S. ANTHONIUS. Vide *S. Antonius*.

¶ ANTRHOPOFORMITA, Statuarius qui humanas formas effingit. Rectius scripseris *Anthropomorphita*. Vita prior B. Lidwinæ virginis, tom. 2. Aprilis pag. 272. D. *Ante ejus nativitatem contigit Anthropoformitam quemdam civitatem Schiedamensem ingressum, deferre secum ligneam imaginem quamdam B. Mariæ Virginis, quam navi impositam volebat transferre ad nundinas Antverpienses, ut illic eam venderet*.

¶ ANTHROPOMORPHITÆ, ab ἄνθρωπος, homo, & μορφή, forma, sic dicti hæretici, quod formam Deo tribuerent humanam. Pascha cum Judæis celebrabant. De his agunt Epiph. & Aug. *Anthropomorphitarum virus* apud Stephanotium in Antiquit. Benedict. Aurelian. pag. 253.

ANTHYPATUS. Gloss. Græc. Lat. Ἀνθύπατος, *Proconsul*. Ἀνθυπατεία, *Proconsulitas*, *Proconsularitas*. Sed hæc veterum *Proconsulum* dignitatem spectant, quæ sub Imperatoribus Constantinopolitanis nudus titulus fuit, quo non modo suos aulicos, sed etiam exteros Principes ac viros illustres interdum donabant. Chronicon Casin. lib. 2. cap. 2. *A Mariano quoque Anthypato, Imperiali Patricio, &c.* Apud Ughellum tom. 7. Italiæ sacræ pag. 393. & 394. habetur Charta *Joannis Imperialis Patricii, Anthypati, Vesti & Ducis Amalphitanorum*. Et tom. 8. pag. 69. alia *Landulphi Anthyphati, Patricii & Principis Beneventani*: ubi perperam *Antipatri* editum.

ANTIA, *Ferrum in scuto*, in Glossis Isidori. [Vide *Ancea*.] Alias *Antiæ* dicuntur crines capitis posteriores. Apuleius lib. 1. Florid. de Apolline: *Jam primum crines ejus præmulsis Antiis, promissis capronis antevenulis & propenduli*.

☞ Potius anteriores intelligendi; sic enim Festus: *Antiæ, Muliebres capilli demissi in frontem appellati ex Græco videatur: quod enim nos contra, illi ἄντι dicunt*. Isid. lib. 19. Orig. cap. 31. *Antiæ, Cincinni dependentes prope auriculas, Græco vocabulo ab auribus dictæ*. Gloss. vett. *Antiæ*, [illegible]. Aliæ Glossæ *Antiæ*, [illegible]. Onomast. *Antiæ*, [illegible]. Neque his repugnat locus ex Apuleio allegatus, cujus vocem *Antiis* etiam interpretantur de crinibus ex syncipite in frontem pendentibus. Hac etiam voce utitur Tertullianus de Pallio cap. 4. quem explicare tentat inter alios Hofmannus in Lexico: hunc consule.

¶ ANTIANARIA, Dignitas Patriciorum & Nobilium apud Italos, ut mox in V. *Antiani* exponitur. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1277. apud Murat. to. 8. col. 1142. *Dominus Neapulionus de la Turre perpetuus Antianus populi civitatis Mediolani turpiter est remotus à dicta Antianaria*.

ANTIANI apud Genuenses, & in aliquot Italiæ oppidis, dicti Patricii, Nobiles, qui ætate, auctoritate & honore cæteros incolas præcellunt, atque adeo ipsi magistratus. [illegible], Primates ordinum, seu decuriæ primi, in leg. 5. Cod. de Episcop. audient. Vide Probat. Hist. nostræ Gallo-Byzantinæ pag. 11. & Joann. Villaneum lib. 6. can. 51. 84.

☞ Laurentius in Amalthea in voce *Antes* Antianos non ab antiquitate, sed à voce *Antes* vel ab *Anta* dictos putat: sunt autem *Antes* Primi Ordines, & *Antæ* Columnæ quadratæ utrumque ostii latus munientes; *unde*, inquit, *Antiani dicti in Republica nostra Lucensi, quasi primi ordines & columnæ eam sustinentes*.

¶ ANTIANUS, Antiquus, Vetus. Gall. *Ancien*. Bulla Pauli III. an. 1539. in Collect. privileg. Equitum Melitensium Authore D. *d'Esclufeaux* pag. 97. *Libri & munimenta seu documenta Antiana privilegiorum periissent*.

¶ ANTIANITAS, Jus antiquitatis, Gall. *Droit d'ancienneté*. Eadem Bulla Pauli III. pro Equitibus Melit. ibidem p. 98. *Tam Magistro quam Conventui præfatis* (jus & potestatem damus) *de illis* (beneficiis) *disponendi, nec non Antianitates tam generales, quam speciales super iisdem beneficiis fratribus ejusdem Hospitalis concedendi, &c.*

¶ ANZIANATUS, ut *Antianaria*, Dignitas *Antiani* apud Italos. Regimina Paduæ ad an. 1293. apud Murat. to. 8. col. 387. *Si vero cassabantur* (prædicti sapientes) *quilibet Anzianus tunc temporis in Anzianatus officio existens, suum sapientem à credentia eligebat, & ipsis per Anzianos tali modo electis, singulariter approbabantur in majori consilio*.

¶ ANZIANI ut *Antiani*. Regimina Paduæ apud Murat. to. 8. col. 383. *Hoc anno* (1285.) *facta fuit domus, super qua manent Anziani, & factus fuit pons lapideus S. Johannis à navibus*. Ibidem sæpius occurrit, ut & to. 5. Maii de B. Humilitate pag. 218. & alibi.

¶ ANTIBERLIUM, *Pignus codicis*. Onomasticon vetus apud Turnebum l. 28. Adversariorum c. 5. col. 989. edit. 1599. Sed melius, ut sequitur:

ANTIBIBLIUM, *Pignus librorum, liber, codex*, in Gloss. MS. Regio Cod. 1013. in Gloss. Isid. *Pignus librorum, codex pro codice*. Joanni de Janua, *Pignus pro codice mutuato datum*. [Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis habet: *Antebiblium, codex datus, pignus pro codice. Antiblium*, Idem est in Gloss. Isid.]

¶ ANTICA, Propyleum, Græce [illegible], Gall. *Portail*. Antiquum Legendarium MS. an. 1425. *Ad memoriam reduco quod in devotissima capella B. Mariæ de miraculis in Antica anteriore Autissiodorensis Ecclesiæ, ubi altare & oratorium videas in honorem sanctarum forum*. Vide *Anticum*.

¶ ANTICASTELLUM, Turris lignea unde castella & urbium mœnia solent oppugnari, ut videtur Spelmanno: quem vide in V. *Malvoisin*.

¶ ANTICEPS, [illegible], *Anceps*, in Supplemento Antiquarii. Gr. [illegible], biceps ast; item anceps, utrinque acutus.

ANTICIPARE, pro *Accipere*, haberi in Codice Palatino Capitolini monet Salmasius pag. 70.

ANTICIPITER, pro *Accipiter*, in Foris Oscæ an. 1247. f. 36. *Si quis furatus fuerit Anticipitrem vel falconem, &c.*

ANTICIPUT, pro *Sinciput*, in Vita Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 1. cap. 7.

¶ ANTICLABEO. Vide *Andeclabeo*.

ANTICULÆ, quæ *Scamella* aliis dicuntur. Liber 2. Miraculorum S. Richarii n. 8. *Cœpit manibus pedibusque repere.... & breves illi Anticulas facientes ut in illis iter velut reptando valuisset habere, illi contulerunt*.

¶ ANTICUM, Festo idem est quod Janua. Item Hofmanno pars templi, quam Græci [illegible], [illegible]

&

& [illegible] dixere, cui oppositum posticum, seu posticium, pars ædis sacræ apud Græcos posterior, quam [illegible] appellavere. Erat enim, ioquit, pronaus seu [illegible], vel parietibus aotarum vel columnis ædificatus cum fastigio. Vide *Antica*.

¶ ANTICUS, pro *Antiquus*. Sic legitur in pluribus mediæ ætatis MSS. ac præsertim in Rituali codice B. M. Deauratæ prope Tolosam. *Quilibet istorum habet ....pro labore suo unum florenum auri, seu valorem en Antica consuetudine*. In hoc MS. fere semper *c* pro *qu* occurrit, sic *relicus* pro reliquus, *oblica* pro *obliqua*, &c. Alias *Anticus* idem est quod *Anterior*.

¶ ANTIDATUM, Donum pro dono, Remuneratio. Epistola Philippi Electoris Archipalatini ad Carolum VIII. Galliæ Regem, an. 1497. apud Ludewig.tom.6. Reliq.MSS.pag.100. *Id enim ad dignitatem, gloriam & illibatam fidem pertinet majestatis vestræ, ut in præfatæ pensionis obligatione singulari beneficentia nos affectos reipsa sentiamus, nos id cum aliis susceptis beneficiis gratissimo Antidato cum regia serenitate vestra pro viribus compensare curabimus*.

ANTIDICOMARITÆ, apud Facundum Hermianensem lib.8.cap.7. Antidikomarianitai Epiphanio, hæretici Arabes, qui Mariam post Christum natum viro suo commixtam asserebant. [Erant Helvidii sectatores, quos *Antidicomarianitas* alii appellant. Vide Aug. hær. 84. Hieron. contra Helvidium, &c.]

¶ ANTIDORALIS OBLIGATIO, Gratiæ & beneficii vicem repeodendi debitio: Est enim [illegible] Donum dono relatum, quod, ut patet, ex ἀντί & δῶρον coalescit. Instrumentum solemne cessionis Regni Cypri Carolo Sabaudiæ duci per Carlottam Hierusalem, Cypri, &c. Reginam anno 1485. die 25. Febr. apud Guichenon. io Chronographia Episcoporum Bellicensium pag.79. *Ipsa siquidem Carlotta Regina....attendens humanitates, curialitates, benemerita & subventiones habitas & receptas à præfato Illustrissimo D. Carolo Sabaudio, &c. Duce ejus nepote carissimo, ex quibus non immerito orta est Obligatio Antidoralis.... maxime ob dicta bene merita.... donat, cedit.... Regnum Cypri, &c.*

¶ ANTIDORALITER, vel *Antidotaliter*, Cum mutua accepti beneficii remuneratione. Historia Dalphin.tom.2.pag.138. *Dominus Dalphinus attendens gratias & honores, beneficia... quæ sibi incessanter impenduntur per ipsum Dominum de Villario, ...attendens se dicto Domino de Villario ex instinctu naturæ Antidotaliter obligatum fore, cum beneficium remunerationem exigat, &c.*

¶ ANTIDORUM, apud Græcos panis est benedictus, qui ἀντὶ τοῦ ἁγίου δώρου, seu vice Eucharistiæ datur iis qui ad sacram Communionem accedunt, post sacram Liturgiam, ut est apud Balsamonem. Conficitur autem *Antidorum* ex eodem pane qui ad sacrificium offertur, ex quo desumit Sacerdos particulam Cruce signatam, reliquo quibusdam precibus benedicto, plebique reservato. Non soleot *Antidorum* Græci comedere nisi jejuni, alioquin in crastinum conservant. Vide Gloss. infimæ Græcitatis, Hierolexicon Macri. Est & alia hujus vocis significatio, de qua consule Cujacium ad Novellam 7. Justiniani.

¶ ANTIDOSIS, Vox Græca. Remuneratio, Retributio. *Antidosis*, hoc est, retributio, in Hist. Luitprandi apud Murator.to.2.p.444.

ANTIDOTARE, in Glossis veteribus, *prævenire medicaminibus, avertere morbos imminentes, corrigere præsentes*. Wil. Brito lib.12.

.... *Super afflictos tam grande periclum*
Antidotare volens, &c.

¶ ANTIDOTARIUS, Pharmacopola, qui componit, vel ab aliis componenda curat antidota. Statuta Arelat. art. 137. è MS. Musæi D. *Brunet*: *Spatores* (Speciatores) *operentur secundum quod eis præcepit Antidotarius*.

ANTIDOTUM, Remedium medicum, *Medicina*, [illegible] eadem notione apud Nicetam io Andron. lib.2.num.13. Gloss. Lat. Gall. *Antidotum, Remede ou avancement*. S. Hieronym. Epist. 151. *Vidi ego nauseam & capitis vertiginem Antidoto, quæ appellatur πικρά, sæpe sanari*. Vide eumdem in cap. 51. Esaiæ. Octav. Horatian.lib.2. Rer. medicar.cap.15. *Ut sunt apium, cicer, gramen, ... & reliqua quibus Antidota vel decoctiones conficiuntur*. Passim apud hunc Scriptorem, Alexandrum Iatrosophistam, & Medicos. Petrus Damiani l.6.Epist.30. *In omni vita sua nunquam sanguinem minuit, nunquam Antidotum sumpsit*. Lib. 8. Epist. 6. de Medicis: *Cuncta eis noxiæ delectationis edulia minaciter interdicunt, Antidota insuper & amara propinant*. Thomas Archidiac. in Hist. Salonitana cap. 19. *Erat præcipue eruditus in scientia physicali, ita ut respiciendo in faciem sani hominis, prænosceret quo ægritudinis genere, & quo foret tempore invadendus, quove medela Antidoto posset languoris evitare discrimen*. Vide Fortunatum in vita S. Germani Paris. Episc.c.20. [Vox nota Quintiliano, apud quem: *Ille datum ei venenum dixit, sed se Antidotum daturum*; id est remedium contra venenum, Gall. *Antidote*.

ANTIFRO, *Genua figere*. Ugutio.

¶ ANTIGALHA, Valde pinguis. Vox Celticæ originis, composita ex *Galba*, Pinguis & præpos. augmentativa *And*. Gallis olim *Galba* idem erat quod pinguis teste Suetonio. Superest etiamnum apud Germanos *Gail*, quæ vox pinguem sonat; unde *Gaila erde*, terra pinguis. Ita Leibnitius io Collect. etymologicis ad vocem *Galba* in Gloss. Celtico pagina 120. Recensio bonorum Prioratus de Podio Cuberio an. 1339. in Armario S. Victoris Massil. *Quidam recognoscit se possidere nomine cellerariæ S. Victoris... unam possessionem vineæ & terræ planæ & Antigalbæ*.

ANTIGARIÆ. Fori Oscæ an. 1247. fol. 5. *Si equus, equa, mulus....fuerit ab aliquo, cui fidejusseris pignoratus, & qui eum posuit, solvat de Antigariis pro qualibet noctium 5. arrovas hordei, &c.* [Idem videtur quod *Angariæ*.]

ANTIGENA, ὁ [illegible], in Gloss. Latio. Græc. [Janus in Supplemento Antiquarii habet [illegible].]

¶ ANTIGENUS, *Antegenitus*, in Glossario Aniciensi MS.

¶ ANTIGERIO, *Valde*, in Glossis Isid. Festus: *Antigerio antiqui pro valde dixerunt*.

¶ ANTIGERIUM, *Quemadmodum, In primis*. Isid. Gloss. Pro *Quemadmodum*. Grævius legendum censet *Admodum*. Papias MS. habet, *Antigorio, Quemadmodum, In primis*.

ANTIGRAPHUS, ANTHIGRAPHEUS. Glossæ Isidori: *Antigraphus Cancellarius*, Ugutio, & ex eo Joanoes de Janua: *Antigraphus, scriptor, idem est & Cancellarius, qui & Archigraphus dicitur, quod rescribit litteris missis ad dominum suum. Unde Antigraphia, vel Archigraphia, id est, ejus dignitas scilicet Cancellaria*. Sunt igitur *Antigraphi* generatim scriptores. Glossar. Ælfrici: *Antigraphus*, antere, id est, scriptor. Ordericus Vitalis lib.1. *A priscis doctoribus edita; & ab Antigraphis scripta considero*. Nisi quis legendum malit *Artigraphis*. Proprie autem *Antigraphi*, seu *Antigraphei*, dicti Cancellarii, & Magistri scriniorum; Glossæ MSS. *Antigrapheus, antiquarum rerum scriptor, à commentariis, Cancellarius*. Extat Gregorii Magni Epistola 28.lib.1. scripta *Aristobolo*

bolo, *Expræfecto & Antigrapho*. Et in lib. 2. Ind. 15. Epist. 7. *Sebastianus gloriosus Antigraphus nuncupatur.* Scholiastes Juliani Antecessoris: *Quatuor scrinia sunt: primum quod dicitur Libellorum: secundum Memoriæ: tertium Dispositionum: quartum Epistolarum: unde & quatuor Antigraphei sunt*. Gloss. Græc. Lat. [illegible], *Dictator*, *Rescriptor*, [illegible], apud Petrum Patricium in Eclog. Legat. Vide Salmasium ad Hist. Aug. pag. 480. 481.

ANTIGRAPHUS, apud Isidorum lib. 1. Orig. cap. 20. est una è notis sententiarum, quæ *cum puncto apponitur, ubi in translationibus diversus sensus habetur*. [Papias habet *divisus* pro *diversus* in MS. Bituric.]

¶ ANTILENA, apud Sipont. & Isid. in Glossis, *Cingulum quo equi pectus cingitur*, Gal. *Poitral*. Vide *Antela*.

¶ ANTILLARE, [illegible], *Seperari*, in Antiquarii Supplemento.

¶ ANTILLOGIUM, Altercatio, ἀντιλογία. Fulgentius Planciades de Virgiliana continentia: *Omisso ergo Antilogii circuitu, cœpti operis aggrediamur exordium*.

¶ ANTILOPUM, Frustum, ab Anglico *Lop*, Amputare. *Unum scharp auri garnisatum de sexaginta & uno grossis balesiis... totum integrum garnisatum, set deficit unum Antilopum & quinque perulas, &c.* apud Rymerum to. 9. p. 908. Idem sonat vox *Lopin*, apud plebem in Gallia.

ANTILOQUUS, ANTILOQUIUM. Ugutio: *Antiloquus, qui primo loquitur, Antiloquium, prima locutio*. Eadem habet Joan. de Janua. *Anteloquium* dixit Macrobius lib. 2. Saturn. cap. ult. & lib. 7. cap. 4. Vide Juretum ad Symmach. lib. 1. Epist. 71.

ANTILOQUIUM, Contradictio, obloquutio. Nestorius Patr. Constant. in Epist. ad Celestinum PP. *Fraternas nobis invicem debemus collocutiones, ... quorsum hoc Antiloquium?*

¶ ANTIMENSIUM, Græcis dicitur quod Latinis, Altare portatile, Lapis sacratus, seu, ut in Ordine Romano, Tabula itineraria, vel Altare viaticum, ut loquitur Bonifacius VIII. cap. ult. de privilegiis. Manuel Charitopulus Patriarcha CP. lib. 3. Juris Orient. pag. 239. [illegible]. *Ubi scitur altaria consecrata esse, non opus est Antimensis*. Latinorum *Antimensia*, seu altariola fuere semper lapidea, Græcorum non item. Conficiebantur quippe eorum *Antimensia* è segmentis mappæ illius, qua altare cooperiebatur in die consecrationis Ecclesiæ, quamque postea in partes dividebat Episcopus, distribuebatque Presbyteris, ut defectu altaris consecrati illis uterentur. At in Ordine Romano *palla ipsa corporalis*, interdum appellatur *Antimensia*, id est loco mensæ, inquit Dominicus Macer in Hierolexico. De *Antimensio* Græcorum plurima in Glossario infimæ Græcitatis ad vocem [illegible]. Adde quod in Encomio S. Marciani Episcopi tom. 2. Junii pag. 793. E. [illegible], id est, ut vertit Sirmondus, *Mysticam mappam quæ Antimensiou dicitur, fixit è regione speluncæ, sacraque inibi Liturgia rite peracta, &c.* Ubi mappam pro mensa posuit ob præfatum Græcorum ritum. Jam vero unde [illegible] dictum sit, non consentiunt omnes: alii à Græco [illegible] & *mensa*, alii ab [illegible] & [illegible] *missus* factum fuisse putant, quod Græcis fere omnibus magis arridet. Vide Christianum Lupum in Scholiis ad Canones Synodorum tom. 3. p. 748.

ANTIMONIUM, Stibium, Græcis [illegible], cujus quidem vocis originem incertam, ut & usum antimonii veteribus incognitum, fatentur peritiores medici. Hac usus est voce Constantinus African. lib. de Gradib. pag. 381. qui quidem ann. 1100. vivebat. [Vide Diction. Etymolog. Menagii & Diction. Universale Trivolt. In hoc multa de usu & variis speciebus *Antimonii*.]

¶ ANTINOMI, [illegible], Legis hostes. Sic appellati sunt Johan. Agricolæ sectatores, qui legem divinam inutilem esse, atque Christianos ad ejus observantiam non teneri docebant, ut narrat Rainaldus ad ann. 1529. Alii fuere ejusdem nominis hæretici, quorum in Anglia primus auctor fuit Joh. Eatonus, qui librum edidit de Justificatione libera per solum Christum, ubi maxime docet, *Deum nec velle nec posse videre ullum peccatum in justificatis, &c.* Vide Lexicon Hofmanni.

¶ ANTINZA. Charta XII. seculi inter Awalonem de Seligniaco & Willelmum Abbatem S. Remigii Senonensis: *Antinzæ vero sicut in diebus Tendonis duos denarios solvant Ecclesiæ*.

¶ ANTIO, Donatio S. Rudesindi Episcopi pro Monasterio S. Salvatoris tom. 3. Collect. Conc. Hispan. p. 181. *Adjicimus etiam stramina lectulorum, gaunapes, paleas Antiouum VII. subminores, VIII. plumatios digniores paleos X. alios subminores VIII. aliphafos vulturinos V.*

¶ ANTIORATIO, Orationis Exordium, initium, Præfatio. Charta Balduini Episcopi Noviom. pro Monasterio S. Eligii anno 1049. ex Tabulario ejusdem loci: *Summæ Divinitatis nomine indivisæque Trinitatis miseratione exordium fiat in privilegii hujus Antioratione*.

¶ ANTIPAGMENTA. Vide *Antepagmenta*.

ANTIPARIES, Paries alteri oppositus, idem quod *Antemurale*. Matthæus Westmonast. ann. 1304. *Immensa quidem tormenta itin unius lapidis, duos Antiparietes de arce, in vertice rupis fundatos, quasi sagitta per filum advolans, perforarunt*. Vide *Ante-murale*, & *Barbecana*.

ANTIPATIA, pro *Antipathia*, diffidentia, Gall. *Antipathie*, *Aversion naturelle*. Anastasius Biblioth. in Sicilia sacra Rocchi Pirri p. 138. *Canon PP. ultra consuetudinem absque consensu cleri ex immissione malorum hominum in Antipatia Ecclesiasticorum Constantinum Diaconum Ecclesiæ Syracusanæ rectorem in patrimonio Siciliæ constituit, hominem perversum & tergiversatum*.

¶ ANTIPELARGOSIN *dicunt Græci talionem*. Ita Glossar. Isid. Et quidem [illegible], Beneficii accepti remuneratio est, quam voce talionis expressit Isidorus.

ANTIPEMTON. Anastasius in Leone III. PP. p. 133. *Fecit aquæ manus Antipemto deauratas paria duo*. Reinerus de inventione Reliquiarum SS. Eutychetis & Acacii apud Ughellum: *Crucem Domini ex auro purissimo fecit admirabili artificio compactam, quod splaudoclestum & Antipenton vocabatur*. Utrobique legendum videtur *Antipephton*; ex Græco [illegible], id est, [illegible], *aurum recoctum*, quomodo *obryzum* vocabant. Vide *Aurum coctum*.

¶ ANTIPENDIUM, Velum ante pendens. to. 4. Concil. Hisp. p. 277. Vide *Antependium*.

¶ ANTIPHERNA, Gr. [illegible], Jurisconsultis dicuntur mariti dona, quæ remunerandæ dotis causa largitur uxori. Vide leg. ult. Cod. de Donat. ante nupt.

¶ 1. ANTIPHONA, Femoralium species. Bernardinus de Busto in Opere Mariali, Sermone 8. de Conceptione B. Mariæ circa finem quem inscripsit summo Pontifici Alexandro VI. narrat Magistri cujusdam in Theologia, qui adversus immaculatam Conceptionem Beatæ Virginis publicam habuerat orationem, à quodam robusto *Cordigero* temeritatem fuisse hunc in modum publice repressam: *Aprehendens ipsum revolvit super genua sua, erat enim valde fortis; elevatis itaque pannis, quia ille magister contra factum Dei*

Ta-

Tabernaculam locutas fuerat, cepit eum palmis percutere super quadrata Tabernacula quæ erant nuda; non enim habebat femoralia vel Antiphonam: & quia ipse infamare voluerat Beatam Virginem, allegando forsitan Aristotelem in libro priorum, iste predicator confutavit legendo in libro suorum posteriorum. De hoc autem omnes qui aderant gaudebant. Tunc exclamavit quædam devota mulier dicens: Domine predicator detis ei alias quatuor palmatas pro me; & alia postmodum dixit: detis etiam ei quatuor, sicque multæ aliæ rogabant, &c. Hinc forte

¶ ANTIPHONETI, Christi imago dicta, quod his femoralibus tecta esset. Vita S. Niconis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 880. *Visus est sibi in occiduo graduum, qui ad sacram ædem ducunt, ascensu stare, ubi præter divinam Domini imaginem, quam Antiphoneti appellant, ipsius etiam Niconis effigies expressa est.*

2. ANTIPHONA, est Cantus Ecclesiasticus alternus, cum scilicet à duobus choris alternatim Psalmi aut Hymni concinuntur. Ita Isidorus lib. 6. Orig. cap. 19. & lib. 1. de Eccl. off. cap. 7. Gloss. Lat. MS. Regium: *Antifona, Vox reciproca*. τὰ ἀντίφωνα, Germano Patriarch. Constantinop. in sacra Theoria. Concil. Ephesinum: ὡς ἀνάλογα πάντα τὰ μοναστήρια, ἅμα τοῖς Ἀρχιμανδρίταις αὐτῶν, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸ πλάτιον, ψάλλοντες ἀντίφωνα. Eddius Steph. in Vita S. Wilfridi cap. 44. *Aut quomodo juxta ritum primitivæ Ecclesiæ consono modulamine, binis adstantibus choris, persultare responsoriis Antiphonisque reciprocis instruerem.* Alcuin. Poem. 3.

Præsentem ergo diem cuncti celebremus ovantes,
Et reciproca Deo modulemur carmina Christo.

Concilium Toletanum I. can. 9. *Nulla Professa vel vidua absente Episcopo vel Presbytero, in domo sua Antiphonas cum Confessore, vel servo suo faciat.*

Antiphonarum apud Græcos auctor creditur S. Ignatius, à quo formam illam alterna vice cantandi in Ecclesiam Antiochenam profluxisse tradunt Georgius in Vita S. Joannis Chrysost. Socrates lib. 6. cap. 8. Nicephor. Calist. lib. 13. cap. 8. Amalarius de Eccl. off. lib. 4. cap. 7. Walafrid. Strabo cap. 28. &c. alii Flavianum & Diodorum *Antiphonarum* usum Antiochenæ tradidisse scribunt, ut Theodoretus, lib. 2. Hist. Eccl. cap. 24. & ex eo Sigebertus, & Radulphus Tungrensis.

Apud Latinos vero primus S. Ambrosius Antiphonas constituit, Græcorum exemplum imitatus; ex hinc in cunctis occiduis regionibus earum usus increbuit, inquit Isidorus lib. 1. de Eccles. offic. cap. 7. quod & testatur Paulinus in illius Vita: ne populus mœroris tædio contabesceret, ait S. Augustinus lib. 9. Confess. Adde Sidonium lib. 5. Epist. 17. Sigebert. an. 338. Raban. lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 50. Durandum lib. 5. Ration. cap. 2. n. 30. & seqq. & Durantum lib. 3. de Ritib. Eccles. cap. 17.

ANTIPHONÆ strictius loquendo, in Ecclesiasticis officiis, dicuntur meræ ex variis Psalmis diversorum versuum, qui magis solemnitatis mysterium exprimunt, eclogæ, quæ Psalmis ipsis concinendis præmittuntur: seu sententiæ quæ Psalmum antecedunt, quia, ut ait Amalarius lib. 4. de Eccl. offic. ad ejus symphoniam Psalmus cantatur per duos choros, ipsaque Antiphona conjunguntur duo chori. Vide Concilium Turonense II. can. 18. Differt autem *Antiphona* à *Responsorio*, quod in Responsoriis unus dicat versum, in Antiphonis autem alternent versibus chori.

ANTIPHONA AD INTROITUM, quæ in Introitu Missæ canebatur. Walafrid. Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 22. & Micrologus cap. 1. *Interim cantatur Antiphona ad Introitum, quæ ab introitu Sacerdotis ad altare hoc nomen meruit habere.* Ita etiam appellatur in libro Sacramentorum Gregorii Magni, statim initio. Fortunat. lib. 5. Poem. 3. *In natalitio Gregorii Episcopi, cum Antiphona dicere rogaretur, in Missa dictum.* Eadem quæ *Introitus* vocatur. Vide in hac voce, & Menardum ad Sacram. Gregor. p. 3.

ANTIPHONÆ ALLELUYATICÆ. Vide *Alleluya*.

ANTIPHONÆ INVITATORIÆ, *quæ*, inquit Amalarius lib. de Ord. Antiph. cap. 69. *currunt per Dominicas noctes.*

ANTIPHONAM LEVARE, Canendo præcinere. Eckehardus junior de Casib. S. Galli cap. 1. *Antiphonamque præoptatam ipse in Evangelium Levavit, & clare percantavit.*

¶ ANTIPHONÆ MAJORES DE OO, In Indice MS. Beneficiorum Ecclesiæ Constant. fol. 65. v. e Musæo D. *de Cangè* dicuntur illæ solemniores Antiphonæ incipientes per interjectionem O, quæ septem diebus ante Nativitatem Domini decantantur.

ANTIPHONA DE PODIO, dicta oratio: *Salve Regina*, quod facta fuerit ab Ademaro Episcopo Podiensi, ut auctor est Albericus in Chron. MS. an. 1130. [*Dicebatur autem Antiphona de Podio, eo quod Haimarus Episcopus Podiensis eam fecerit . . . . . unde in quodam Capitulo generali Cisterciensi veniam suam accepit, qualiter hæc Antiphona ab omni Ordine reciperetur, quod & factum est.* Pluribus probat *Wion* lib. 5. Ligni Vitæ cap. 105. hujus Antiphonæ auctorem fuisse Hermannum Contractum Ordinis S. Benedicti Monachum. At Guill. Durandus in Rationar. lib. 4. cap. 22. Petro Compostellano Episcopo illam adscribit: cui suffragatur Claudius à Rota in Notis ad Pseudo-Luitprandum. Hanc alii S. Bernardo, qui sub eadem vivebat tempora referunt acceptam. Johannes Eremita lib. 2. Vitæ S. Bernardi cœlestem ei assignat originem, narratque, *Bernardum voce Angelica audivisse decantari Antiphonam Salve Regina ex integro usque ad finem, quam corde tenus & postea scripsisse, atque B. Eugenio Papæ transmisisse refertur, ut ex præcepto auctoritatis Apostolicæ per Ecclesias solemnis haberetur . . . quod & factum est.* Hinc tom. 2. Operum S. Bernardi hæc Antiphona *composita* dicitur *à Sanctis & à Sanctis instituta*. Refert laudatus Albericus, *quater in anno Ordinem suum* (Cluniacensem) hanc Antiphonam concinere, quatuor nempe solemnitatibus præcipuis B. Virginis, Purificatione, Annunciatione, Assumtione & Nativitate.]

ANTIPHONÆ PROCESSIONALES, quæ in processionibus canuntur, apud Joann. Episc. Abrinc. de Offic. Eccles. pag. 38.

ANTIPHONÆ ROGATIONALES, quæ dicuntur in Rogationibus, apud eumdem Joan. Ep. Abrinc. de Offic. Eccles. p. 55.

ANTIPHONARIUM, Liber continens *Antiphonas* totius anni. Agobardus lib. de Divina Psalmodia: *Necesse fuit omnem sacrorum officiorum seriem, quæ solito Cantorum ministerio per totam anni circulum in Ecclesiasticis conventibus exhibetur, .. diligentius & plenius in libello quem usitato vocabulo Antiphonarium nuncupant, colligere atque digerere.* Hujus auctorem Gregorium Magnum fuisse ait Joan. Diaconus in illius Vita lib. 2. cap. 6. *Antiphonarium centonem Cantorum studiosissimus nimis utiliter compilavit.* Rupertus lib. 2. de Divin. Offic. cap. 21. *Gregorius Antiphonarium regulariter centonizavit & compilavit.* Adde eumdem Agobardum lib. de Correctione Antiphonarii cap. 15. Scripsit Amalarius Fortunatus librum *de Ordine Antiphonarii*. Idem liber dicitur etiam *Responsonarium* à *Responsoriis*, quæ ibid. continentur; ut observat Durandus lib. 6. Ration. cap. 1. num. 24. Vide Monachum

chum Engolismensem in Vita Caroli Magni an. 787.

ANTIPHONARIUM DIURNUM, ET NOCTURNUM, quorum scilicet usus in diurnis & nocturnis officiis. Chronicon Casin. lib. 3. cap. 62. *Antiphonaria de die duo in choro semper habenda, Antiphonarium de nocte.*

¶ ANTIPHONARIUM, Liber in quo *Introitus* ceteræque antiphonæ in Missa dici solitæ continebantur; nam, inquit, Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. pag. 36. in omnibus Liturgiis Missa incipiebat ab antiphona quadam; unde liber qui ejusmodi versus continet *Antiphonarium* à Joanne Diacono vocatur in Vita Gregorii Magni. De his antiphonis, quas modo *Introitus* appellamus, intelligendum videtur Concilium Agathense anni 506. *Studendum est ut, sicut ubique fit, & post Antiphonas Collectiones ab Episcopis vel Presbyteris dicantur.*

ANTIPHONATIM, Alternis choris. Florentinus Wigorn. *Celestinus PP. constituit ut Psalmi David 150. ante sacrificium Antiphonatim decantarentur.* Occurrit præterea apud Galterum Tervan. in Vita Caroli Comit. Flandr. Epitaphium S. Nicetii Archiepiscopi Lugdun.

Psallere præcepit, normamque tenere canendi
Primus, & alterutrum tendere voce chorum.

Vide ejusdem Vitam ex Jurensi Cod. n. 3.

Viget apud Græcos alia antiphonatim canendi ratio, quam [illegible] appellat Leo Imp. in Tacticis, quam c. 7. §. 12. ubi hæc habet: [illegible]. In quem locum Philippus Pigafetta, quem non viderat Meursius: *Il moto militare che al numero 11. (al. 12.) racconta quel'Imperatore, e tratto dal canto che usano i caloieri ne loro diviti l'Offici, nomata Paracontaci, conciosia che Paracontaci sono hymni de' Santi, i quali sono alternatamente cantati in questa maniera. Sara un choro de quatro caloieri, che canteranno le laudi di un Santo, due di loro prima cantano, & poi tacciono, & gli alteri due, poi il canto ripigliano, & poi cessano, & ricominciano que gli alteri due, & in forma tale si vanno vicedevolmente cambiando, & dando luogo.* Ita etiam describitur alternus & [illegible] iste cantus à Jacobo ad Euchologr. Græc. pag. 123.

¶ ANTIPHONETI. Vide *Antiphonesi.*

¶ ANTIPHRASIUS, Qui in sermonibus Antiphrasibus uti amat. Epistola Elipandi Episc. Tolet. apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. pag. 273. *Non cum magistris optimis, sed cum ignaris & schismaticis, videlicet Felice & Beato Antiphrasio, æquales in virtute, & pares in errore habuit collationem.*

1. ANTIPODIUM, Anterior sellæ pars, cui equitantes manu innituntur. Albertinus Mussatus lib. 12. de Gest. Ital. post Hanric. Rubrica 2. *Ut in equis in curia Domini consedentes, plerumque & super sellarum Antipodiis dormitantes descensum Domini expectarent.* [Ænigmatice ad id quod aiunt *Appogiare* vernaculo sermone, inquit Vallianus in notis ad hunc locum apud Murat. to. 10. col. 764. Podium enim tam apud Latinos quam apud Græcos hujusmodi significationem respuere videtur. Est igitur hæc vox significatione barbara, compositione hybrida. *Anti* enim pro *Ante* apud Græcos in usu non est; sed & raro apud Latinos. Hæc ille.] Vide *Appodiare.*

ANTIPODIUM, Subselliorum Monasticorum, quæ nostris *forma* dicuntur, pars posterior, quæ anteriori seu podio opponitur. Odo Cluniac. lib. de Vita S. Geraldi cap. 1. *Ita suspensus in contemplatione stetit, ut nec sederet, nec vel paululum in Antipodium recubaret.*

¶ 2. ANTIPODIUM. Sic, haud scio qua ratione, Actum solemnem Academicum appellabant in Academia Parisiensi. Robertus *Goulet* in Compendio jurium Universit. Paris. fol. 19. Edit. 1517. *Tribus & bis diebus* (Dominica, Martis & Jovis) *utantur carnibus assis portionistæ; nunquam vero in prandio, nisi quidam fieret actus solennis &, ut aiunt, Antipodium: quod rarissime permitti debet.*

¶ ANTIPOPHORA, à Græco [illegible], Responsum, Gall. *Replique.* De negotio Formosi Papæ apud Mabill. to. 4. Analect. p. 612. *Et hæc omnis res ex septem locis argumenta contrahit. Horum duo quis & quid, omnia continent. Litium autem duæ sunt voces, insimulantis & repulsantis, quæ fiunt per ypophoram, & Antipophoram.*

¶ ANTIQUA, FORMATA, MAJOR, POLITA, PRISCA, Variæ scripturarum veterum species, de quibus in v. *Scriptura.*

ANTIQUALIA. Thwroczius in Chron. Hungar. part. 1. cap. 24. *In quodam oppido... cujus Antiqualia hunc usque in diem durant.* Maceriæ, ruinæ, Gallis *Antiquailles*: Italis *Anticaglia.* Joan. Villaneus lib. 1. cap. 38. *Ancor hoggi in Terma si vede dell' Anticaglia.*

¶ ANTIQUANA CRASSANA, Scripturæ veteris species. Vide *Scriptura.*

¶ ANTIQUARE, In antiquum statum restituere. Gerardus Abb. in Vita S. Adalhardi num. 21. *Nec ante desistit, quam fœdus inter eos usque ad oscula restituit: pacem partibus redintegrat, mores & fines certo limite Antiquat. His ergo & similibus fœderabat regnum indefessus.* Vereor ne legendum sit *Adæquat.* Alia notione occurrit mox in *Antiquarius.*

ANTIQUARIUS. Isidorus lib. 6. Orig. cap. 14. *Librarii iidem qui & Antiquarii vocantur, sed Librarii sunt, qui nova & vetera scribunt, Antiquarii qui tantummodo vetera, unde & nomen sumpserunt.* Glossæ veteres: *Antiquarius,* ἀρχαιογράφος, καλλιγράφος. Sunt igitur *Antiquarii* qui vetustate obsoletos libros componunt, reparant, describunt, ut est in leg. 2. C. Th. de Studiis liber. urb. Rom. & l. 10. Cod. de Proximis sacror. scrin. Vide Senator. de Divin. lect. cap. 15. 30. Sidon. lib. 9. Epist. 16. S. Augustin. Serm. 44. Auson. ad Probum, Ordericum lib. 3. pag. 470. &c.

ANTIQUARIA ARS, apud S. Hieron. Epist. ad Florentium. Vita S. Nili junioris pag. 17. [illegible]

ANTIQUARE, καλλιγραφεῖν, in Glossario veteri. Eadem Vita S. Nili junioris pag. 29. [illegible]. Infra pag. 33. [illegible]. *Manu Antiquaria libros conscribere,* in Chronico Novalicensi cap. 20.

ANTIQUARIORUM DOMUS, in Monasteriis, quod & *Scriptorium* dicitur. Vitæ Abbatum S. Albani pa. 1. *Hic primitus Antiquariorum Domum Abbatis sui jussione rexit, librorumque copiam huic Ecclesiæ contulit.*

¶ ANTIQUITAS, Senectus, Gall. *Vieillesse.* Vita B. Coletæ, to. 1. Martii p. 557. C. *Signanter autem inter orationes vocales & mentales singularem gerebat devotionem ad Psalterium & ad septem Psalmos pœnitentiales cum Letaniis; & nunquam à juventute percurrens usque ad Antiquitatem, occupationibus quibuscunque non obstantibus, omisit illa dicere.*

ANTIQUUS, Senex, ex vernaculo *Ancien, Ancestre.* Falco Beneventanus an. 1136. *Quique Antiquorum suorum sequebantur honestatem.* Occurrit in Vita Mariæ de Mailliaco: Joannes Villaneus non semel vocem *Antico* hac notione usurpat. Vide *Senex.*

¶ ANTIREX, Tyrannus, qui legitimo Regi adversatur. Chron. Siciliæ inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 22. *Qui post ejus felicem obitum iste successor ejus*

SS. Pater noster D. Papa Clemens, non clementiam, sed inclementiam operatus in nobis evenit in regno prædicto nequiter nostrum temerarium Antiregem; qui demum per omne nefas regnum ipsum obtinuit, ut vobis incognitum non existit.

¶ ANTIS, *est anni ordo.* Gloss. Bituric. MSS. Vide *Antes*.

ANTISCOPI, pro *Antiepiscopi*, pravi Episcopi non semel appellantur in Vita S. Theodardi Archiepisc. Narbon. apud Catellum.

ANTISECUS, *Ante*, ἔμπροσθεν, in Glossis Græco-Lat. Vide *Postsecus*.

ANTISIGMA, Una è notis sententiarum, *quæ ponitur ad eos versus, quorum ordo permutandus est, sicut & in antiquis auctoribus positum invenitur. Ansigma cum puncto, ponitur in iis locis, ubi in eodem sensu duplices versus sunt, & dubitatur qui potius eligendus sit.* Isidor. lib. 1. Orig. cap. 20. [Ubi pro *Antisigma* legitur in MS. Papiæ Bituric. *Antissima*.]

ANTISMICUS, *Urbanus, non amarus, non iracundus*, Joan. de Janua. Videtur legendum *Anticynicus*.

ANTISPER, ἐπὶ τόσον, in Gloss. Lat. Græc. ut *tantisper*.

¶ ANTISSIMA, pro *Antisigma*: quod vide.

¶ 1. ANTISTARE, Idem quod *Antistitare*, Episcopum vel Abbatem agere, Præesse. Annal. Bened. tom. 4. pag. 374. num. CVI. „Cum electionis (ad sedem Moguntinam) causa festo die SS. Apostolorum Petri & Pauli convenissent omnes, petito silentio, indix Imperator, virum se nosse eximiæ sanctitatis ac doctrinæ ad id officii omnino idoneum; huic se suffragari omnes dixere. Tum Imperator nutu accito Bardone: *Novimus*, inquit, *Fuldense privilegium, nec infringimus statutum prædecessorum nostrorum, sed quia non desunt qui noverint, qua causa non promoveamus Abbatem* (Richardum) *te*, ait ad Bardonem conversus, *ejus ovilis Antistare statuimus secundum priorum voluntatem*. Gesta Abbatum Gemblac. Spicileg. Acher. tom. 6. pag. 518. *Notgerus tunc temporis Tungrensibus Antistabat*. Vide Acta SS. Maii to. 6. pag. 412. F. Apud antiquos *Antostare*, vel ut sæpius scribebant *Antistare*, idem erat quod Præcellere, præstare, Lucretius lib. 5. 22.

Herculis Antistare autem si facta putabis.

Cato de Re Rust. c. 156. *Brassica est, quæ omnibus oleribus Antistat.*

¶ 2. ANTISTARE. Charta Willelmi Aquitanorum Ducis pro Angeriaco inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 465. *Willelmus Dux Aquitanorum . . . quandam Abbatiam in honore beatissimi præcursoris Christi Johannis ædificatam . . . pro redemptione atque salute animæ suæ cunctorumque parentum suorum Antistare cupiens, &c.* Verbum *Antistare* Dionysius Sammarthanus vertit excitare, restaurare, quam certe notionem patitur habita textus ratione: vereor tamen ne idem sit quod sequens

¶ 3. ANTISTARE, Tueri, tutum præstare, Gall. *Garantir*, *Defendre*. Donatio Supponis Ducis de Paterno Pinnensis civitatis S. Clementi facta an. 872. inter Additamenta ad Chronicon Casauriense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 935. *Et insuper dono ipsam chartulam vel confirmo infra istam vestram chartulam, ut vos cum ipsa chartula ipsas res ab omni homine Antistare & defendere debeatis* Ibid. ad an. 1046. col. 996. *Unde repromitto & obligo me vel meos heredes in ipso Monasterio & tibi dominico Abbati . . . . ut ipsam meam concessionem Antistare & defendere debeamus vobis ab omni homine.*

¶ ANTISTES. Hoc honoris nomen non Episcopis solum & Abbatibus, sed quandoque etiam Prioribus & Parochis datum fuisse norunt, qui antiqua legerunt instrumenta.

ANTISTITA, Abbatissa, in veteri Charta quam laudat Hieron. Henningius in Geneal. Rhætiæ Curiensis Principis: *Sacerdotissa*, Ugutioni. Occurrit hæc vox apud Plautum.

ANTISTITARE, Episcopum agere, in Excerptis ex veteribus lectionibus MSS. Ecclesiæ Vesontionensis nuper editis a viro doctissimo Petro Francisco Chiffletio, dissertat. 2. de Conversione Constantini M. *Tunc temporis Hilarius Antistitabatur Crisopoli.*

ANTISTITIUM, *Præsulatus vel Primatus*. Gloss. MSS. S. Germani Paris. Cod. 524. Joanni de Janua; *Sacerdotium, divinum: unde, Marcus venerabili Antistitio præeminebat*. [Gesta Abbatum Lobiensium Spicil. Acher. tom. 6. pag. 565. *Farabertum Prumiæ Abbatem Antistitii sui reliquit heredem*. De S. Leone PP. IX. tom. 2 Aprilis pag. 649. *Qui postea ad Antistitium Mediomatricæ urbis voto cleri & plebis magis quam suo assumptus.*

ANTISTITIUM, pro Monasterio occurrit non semel in lib. Miraculor. S. Thomæ Cantuar. Arch. edito à Stapletono.

ANTISTROPHA, *Reciproca conversio, quando totum Responsorium convertitur*. Papias.

¶ ANTITACTICI, Hæretici ex Gnosticorum portentosa sententia suppullulantes, peccatum adeo non malum esse agnoverunt, ut etiam præmio dignum statuerent. Clem. Alex. Strom. lib. 3. Baron. an. Chr. 180.

ANTITAS, *Antiquitas*, in Breviloquio, ex quo emendandæ Glossæ Lat. Græc. *Antas*, ἀρχαιότης, legendum enim *Antitas*: Infra, *Antites*, ἀρχαῖοι. Forte pro *Antiquitas*. Alibi: *Antiquitas*, ἀρχαιότης.

¶ ANTITHEI, quinam fuerint docet Arnobius adversus Gentes lib. 4. *Magi haruspicum fratres memorant suis in accisionibus Antitheos sæpius obrepere pro accitis; esse autem hos quosdam materiis ex crassioribus spiritus, qui Deos se fingant, nesciosque mendaciis & simulationibus ludant.*

ANTITHETARIUS, in Legibus Canuti Regis Angl. apud Bromptonum, lemma capitis 47. *de Antithetario*, inscribitur: sed in ipso capite vox ipsa deest. Legis autem sensu penitus inspecto, eum qui illatam accusationem, recriminatione, id est, contraria intentata actione, satagerit repellere, *Antithetarium* vocari censet Somnerus.

¶ ANTITRINITARII circa annum Christi 1570. exorti, tres Personas Divinas una in Personalitate subsistere, impie docere cœperunt. Hofman. in Lexico.

¶ ANTONIANI AUREI, Moneta Romana cui ab Antonino Imperatore nomen. Vide Vopiscum in Probo cap. 3.

¶ 1. S. ANTONIUS, Rostratus superne baculus, Gall. *Bequille*, sic dictus quod formam referret crucis S. Antonii, quæ ut littera T, formari solet. Epistola MS. an. 1320. ex Archivo S. Vict. Massil. *Innixus super quodam ligno vocatus S. Anthonius.*

¶ 2. S. ANTONIUS, Ordo à Gastone quodam nobili Delphinate an. 1095. institutus in solatium eorum qui igne sacro afflicti erant. Insigne ejus littera T est. Item Ordo militaris in Abyssinia, de quo librum edidit Joh. Balthasar Abyssinus Eques. Hofman.

ANTOPIUS. Anonymus Barensis in Chron. ann. 1046. *Et ceciderunt Græci & multi Antopii per gladio & in mare*. Expressit, ni fallor, vocem Græc. ἄνθρωποι, viri.

ANTOR, pro *Auctor*, primus venditor. Occurrit passim in Foris Aragon. Vide lib. 6. de Furto.

¶ ANTORCHIA, Fax sepulcralis, Gall. *Torche*

pour les funerailles. Collect. Concil. Hisp. tom. 4. pag. 195. *In quo anniversario seu Missa assistere habeant omnes Canonici . . . necnon & Scholares . . . . componere tumulum ac incendere sex Antorchias*.

¶ ANTRÆ. Vide *Angra*.

¶ ANTRAS, vel *Antran*, Græce ἄνθραξ, Carbunculus, genus ulceris. Albertus Mussatus de Gestis Henrici VII. Cæsaris lib. 16. apud Murat. to. 10. col. 568. *Triplex illi interitus causa deprehensa est, una in nate sub genu lethalis ulceris, quod physici Antras vocant*. Ubi Villanus adnotat: Legerem ego sic: *Una in crure sub genu lethalis ulceris quod physici Anthran vocant*. Vita S. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1802. *Contigit aliquando eum in pede gravari apostemate quod Antracem solent medici nominare*.

¶ ANTRELLUM, Parvum Antrum. Vita S. Guillelmi Politiensis Erem. tom. 2. Aprilis pag. 469. C. *Aliud quandoque ingressus Antrellum ita meditationi sedulus invigilavit, ut sequentem quoque diem orationi adjiceret*.

ANTRILLUS, *Instrumentum lapicidarum*. Breviloq.

¶ ANTROPOMORFEON, vel ANTROPOMORFENS, *Mandragora Græce dicta quod habeat forma hominis*. Ita Papias MS. Vide *Anthropomorphitæ*.

¶ ANTRORSUM, Adverso cursu. Chron. parvum Ferrariense apud Murat. tom. 8. col. 476. *Antrorsum tendens* (Padus) *à quadrivio jam dicto, cum Ganro intrat in pelagus*.

¶ ANTROSA, ὀρχήστρια, *Saltatrix*, in Supplemento Antiquarii.

¶ ANTRUM, Templum. Papias in MS. Bituric. *Corcium civitas fuit Piratorum ubi famosissimum est Antrum, id est, templum*.

¶ ANTRUM TUMBALE, Sepulcrum. Carmen de Berengario Imp. apud Murat. to. 2. pag. 411. col. 2. *Luce Deus qua factus homo processit ab Antro Tumbali, &c.* Id est, Die Resurrectionis Christi.

¶ ANTRUSSIO; ut fere semper legit Eccardus in Lege Salica, vel *Antrustio*, ut legunt alii, Idem est qui fidelis domino, qui ei juramento fidelitatis obligatus est, vel in ejus ministerio occupatus. Vide *Trustis*.

¶ ANTSINGA, Modus agri. Codex. MS. Irminonis Abbatis San-German. Paris. fol. 11. recto col. 1. *De terra arabili Antsingas 11. de vinea duas partes arip.* Ibidem fol. 23. col. 1. *De terra arabili bunnaria duo & Antsingam unam*. Vide *Andecinga*.

¶ ANTUS, ἄντυξ, *Ora*, *Antes* in Supplemento Antiquarii. Vide *Antes*.

¶ ANTUSTRIO, apud Marculfum lib. 1. tit. 18. Idem ac *Antrussio*: quod vide.

¶ ANTYPHATUS, Dignitas Palatina, apud Byzantinos. Locum vide in *Vesti*.

ANVANNA, Vide *Auvanna*.

¶ ANUATUS, Annotinus, Gall. *D'un an*. Charta Libert. S. Palladii ex cod. MS. Coislin. *De quolibet porco . . . . Anuato quem habebunt in dicto nemore communi tres denar. Parisienses*.

ANUBDA, ANUPDA, ANUDA, Præstationis vel oneris species. Charta Hispanica ann. 824. apud Sandovallium: *Et omnes qui venerint ad populandum ad illa Branoosseria, non dent Anupda, non vigilias de castellos, nisi dante tributum, & infurtione, quantum potuerint ad Comite, &c.* Alia æræ 1010. apud *Yepez* to. 5. pag. 456. *Ipsas las cum fora ex lecto quæ non pro homicidio non Anuguvera, neque forasera, neque sayone, de Comite non teneat*. Alia æræ 1036. to. 5. pag. 444. *Ut non habeant istas villas & istos terminos super sajonem, nec fossatum, nec Anuda, neque alicidio* (scrib. *homicidio*) *neque erbatico, nec portatico in terminis de Castello*. Alia æræ 1018. tom. 1. *Et ad populandum damus ibidem licentiam, ut qui ibi habitaverit, nulla habeat super se regalia, aut comitialia imperia, neque respondeat aliquid ad ejus debita, non pro furtum, neque pro homicidium, neque pro fornitio, non pro manneria, neque pro serina, neque pro fossare, neque pro Anubda, neque pro castellita, neque pro facienda villa, &c.* Alia Aldefonsi VI. Regis æræ 1118. tom. 3. *Ut nullus minister meus vel hæredum meorum, vel aliarum quarumlibet potestatum intra terminos Monasterii audeat intrare, vel pignus accipere, aut in omnibus villis vel Ecclesiis, seu hæreditatibus quæ juris eorum sunt, per manus sajonis sigillum ponere, sive pro homicidio, sive pro fossatore, sive pro rozo, sive pro castellato, sive pro Abnuda, aut pro nuntio, aut pro pignore, aut pro furto, &c.* Alia Ferdinandi I. Regis Castellæ æræ 1100. to. 1. *Ut non patiantur nullius modi aliquod detrimentum nostri sayonis, nec nullius hominis non pro fossato, non homicidio, non pro furco, non pro fornitio, non pro Annubda, non pro castelleria, non pro annassia, non pro nulla calumnia de bea mundo, &c.* Alia Sanctii Reg. tom. 5. p. 468. 469. *Ut sint liberæ omnes hæreditates vestræ, & absque injuria cujuslibet personæ Regalis & Pontificalis & Laicalis, sine sayone, sine homicidio, sine fosato, sine Anupta, &c.* Adde pag. 472. to. 6. p. 486. 490. Videat Lector an ex hisce locis vocis notionem percipiat.

ANUGUERA. Vide *Anubda*.

ANULARE, Coloris species qua pictores utuntur. Isidor. lib. 19. Orig. cap. 17. *Anulare quod vocant, candidum est, quo muliebres picturæ luminantur. Fit & ipsum ex creta admixtis vitreis gemmeis*. Ab eo hausit Papias, [apud quem legitur, *quo mulieres & picturæ luminantur, &c.*]

¶ ANULUS. Vide *Annulus*.

¶ ANUPDA. Vide *Anubda*.

¶ ANVOIRE, Tributum 28. denar. quod olim Episcopo Bellovacensi à novis conjugatis pro primo anno persolvebatur; nec non & ab iis qui in civium adscribebantur catalogum: 14. vero denar. ab omnibus, sequentibus annis, exceptis clericis etiam conjugatis, quare plerique tonsuram clericalem una cum Confirmatione accipiebant.

ANUREPORESIS. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Anureporesis, id est homo utriusque generis*: baddel.

ANWEGUN. Reinerus contra Waldenses cap. 5. de iisdem hæreticis: *Primo de Baptismo dicunt, quod Catechismus nihil sit . . . Idem quod oblatio illa quæ dicitur Anwegun, sit adinventio*. Ad marginem scripsit Gretzerus Illyr. *Auwegen*. Freher. *Alwegen*.

¶ ANWILLA, pro *Anguilla*, in MS. Irminonis Abbatis San-German. fol. 45. col. 1. *Si poterint in ipsa aqua prendere Anwillas, solvunt, &c.*

¶ ANXER, pro *Anser*. Locum vide in *Leito*.

¶ ANXESTATA. Leges Luitprandi, apud Murat. to. 1. part. 2. p. 60. *De Anxestata & fidejussore. Si quis alii homini quadiam dederit pro quacumque causa & fidejussorem posuerit, & postea ipsi fidejussore antestaterit, aut pignus de manu tulerit, & probatum fuerit, componat solidos xx. Anxestata* videtur mendose dictum pro *Antestato*, qui *Antestat*, id est, impedit, obstat. Vide *Antestare*.

¶ ANXIANI. Vide *Antiani*.

¶ ANXIATIO, Anxietas, Gall. *Trouble, agitation*, *Anxiatio cordis*, in Vita S. Winwaloei MS.

¶ ANXIETUDO, Eadem notione. Supplem. Antiquarii: *Anxietudo*, ἄχθος, ὄγκος, *Sarcina*, *labor*.

ANXILLA, *Olla superius stricta*. Breviloq.

ANXIMONIA, Anxietas. In Vita S. Guthlaci cap. 31.

ANXI-

ANXIFERIUS, *Mastificus*. Papias.

ANXIONARIUS. Auctor de Disciplina Scholarium cap. 4. *O quam proficiens est sanitatique consentaneum secundum facultatem in unum componere, ne artocopi mucore Anxionarius anhelitum infirmet, & vini insipidi acor cordis secreta confundat,... & quod deterius est, ne assiduis incursibus ingrassetur Anxionarius.*

¶ ANZIANATUS, ANZIANUS. Vide in *Antianus*.

ANZINGA. Vide *Andecinga*.

¶ AORASIA, Cæcitas. Vox Græca. Vita Trudperti Erem. Mart. to. 3. Aprilis p. 435. F. *Sed Dei ac Martyris sui manu, non clypeo protectus, aut galea, percussis cæcitate pariter & Aorasia carnificibus, Abbas transiens per medium illorum ibat.*

¶ AOSTAGIUM, pro *Hostagium*, Jus hospicii, ut videtur. Charta an. 1232. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 822. *Similiter serviens percipiet per se consuetudines suas, videlicet terrageurias, Aostagia, mestivam, gallos, caseos, tortellos & corveiam suam & unum gellonem vini, &c.* Vide *Hostagium*.

¶ AP, Filius. Lingua Cambro-Britannica ex Johanne Daviel. Rymer. to. 3. pag. 156. *Rex dilectis & fidelibus suis... Griffino Ap Res, & Terewardo Ap Griffyn, salutem.* Et pag. seq. *Philippus Ap Howell, Morganus Ap Meraduk.*

APACARE, Satisfacere, contentum reddere, Italis, *Appagare, dar soddisfattione*. Pacta inita inter Francos & Venetos, in Gestis Innocentii III. PP. pag. 92. *Si autem aliquid residuum fuerit, debemus per medietatem inter nos & vos dividere, donec fuerimus Apacati.* [Murator. to. 3. pag. 537. col. 1. D. pro *Apacati* legit *Apagati*.]

¶ APACTIO, Pacificatio in Tabulario S. Dionys. Lemov.

¶ APAGARE. Vide *Apacare*.

¶ APALANCARE, Palis munire, Ital. *Palancare*. Chron. Parmense ad an. 1295. apud Murat. to. 9. col. 831. *Castrum Curriachi per Commune Parmæ fuit custoditum & Apalancatum per homines de ultra Hentiam à strata in sursum.*

¶ APALAR, APALARE, &c. Cochlear. Vide *Applare, Apalarea, Apalareus*, & contracte *Aplare*, Cochlear, item.

APALTUS, Ital. *Appalto*, Locatio. Synodicum Raphaelis Archiep. Nicosiensis sub an. 1252. cap. 18. *Denuntiamus excommunicatos omnes qui non restituunt, vel restitui faciunt integre & plenarie decimas Ecclesiæ Nicosiensi, de omnibus possessionibus, animalibus, Apaltibus, & redditibus suis, &c.* Eadem habentur in Concilio Nemosiensi an. 1298. cap. 4. ubi pro *apaltibus*, editum *appactis*. Unde forte vocis etymon. Adde aliud Concil. Nemosiense an. 1340. cap. 1.

APALTOR, Manceps, Ital. *Appaltatore*. Idem Synodicum cap. 19. *Prohibemus Clericis & præcipue Presbyteris & Diaconibus, ne commercia vel officia sæcularia exerceant maxime inhonesta: & ne sint casalium aut redituum Apaltores, aut procuratores Militum, &c.* Vide *Apatisatio*.

APANARE, Panem ac cibum porrigere, pascere: panem enim pro quocunque alimento usurpari palam est. Agellius lib. 9. c. 2. *Ad Herodem adiit nobis præsentibus palliatus, ac petiit æs sibi dari εἰς ἄρτους.* Et in Orat. Dominica: *Panem nostrum da nobis hodie.* Ita in Lege Salica tit. 57. §. 5. & tit. 59. §. 1. *Panem & hospitalitatem dare*, idem est quod *pascere, & hospitium dare*, quod habetur in tit. 76. §. 1. Edit. Heroldi. *Panem & aquam dare*, in Capitulari Sicardi Princip. Benevent. c. 1. *Panem & aquam natura desiderat*, inquit Seneca Ep. 25. *nemo ad hæc pauper est: intra quæ quisquis desiderium suum conclusit, cum ipso Jove de felicitate contendat, ut ait Epicurus.* Adde Epist. 110. Charta anni 1328. Dominorum Canneti in Provincia: *Omnis persona extranea vel privata caveat ne infra castrum Canneti, seu ejus terretorium receptet & occultet seu etiam Apanet aliquem latronem.* Et mox: *Quod intelligimus, si tales Apanatores, vel auxilium præbentes, scirent esse latrones eos quos Apanarent.* *Apaner une fille*, est dotem, seu legitimam portionem bonorum filiæ conferre, ita ut cæteris hæreditatis bonis renuntiet, in consuetudine Nivernensi cap. 23. art. 24. Marchiensi art. 220. 224. Burbon. art. 265. 305. & seq. & in Consuetud. loci de *Thear* in Biturig. art. 25. *Apanager*, in Silvanectensi art. 66. Bourbon. art. 265. Bituricensi tit. 5. art. 17. & Turonensi art. 284. [Hinc *Appanare* apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 283. in defensionibus Roberti Delphini contra Guillelmum Comtoris. *Quando pater Appanavit filiam suam, quod facere potest virtute consuetudinis prædictæ, & filia hujusmodi Appanationem probat, nihil amplius petere potest ex successione bonorum paternorum.*]

APANAMENTUM, APANAGIUM, ab eodem fonte, pro eo quod ad victum & in alimentum secundo genitis præstatur & conceditur à parentibus: *Soutenance* dicitur Petro de Fontanis in Consilio cap. 34. nam in pluribus Galliæ provinciis, ut ait Petrus de Vineis lib. 6. Epist. 25. *Major natu, exclusis minoribus fratribus & cohæredibus, solus in castro succedit, inter eos nullo tempore dividendo.* Quippe Baroniæ, seu majora prædia ac feuda, divisionem non recipiunt, nec inter heredes dividuntur, sed ad solum primogenitum pertinent: qui tamen tenetur assignare *apanagium* fratribus suis secundo genitis, seu certam quandam *provisionem*, uti & vocatur, id est pensionem in alimentum pro dignitatis ac natalium ratione, Aresta O. SS. ann. 1269. in 1. Reg. Parlam. fol. 60. *Aliprora Comitissa Licestriæ petebat à Comite Engolismensi portionem in Comitatu Engolismensi ratione fraragii spectantem ad ipsam ex parte... quondam matris ipsius Comitissæ Leicestr. & proaviæ Comitis supradicti. Sed idem Comes in contrarium respondebat, quod dicta Comitissa Leicestr. in tali petitione non deberet audiri, cum dictus Comitatus esset impartibilis, nec unquam fuerit per quotas partitus, licet multi casus acciderint, in quibus si esset partibilis, debuisset partiri. Super quibusdam facta inquisitione diligenti, fuit per inquestam inventum, quod dictus Comitatus nunquam fuit per quotas partitus vel divisus: tamen per Comites seu Comitissas dominos Comitatus prædicti inter filios & filias, fratres & sorores, factæ fuerunt quædam partes, quæ in partibus illis Appanamenta dicuntur. Et cum judicatum fuisset, quod dicta Comitissa pro dicta petitione non deberet audiri: tunc petiit D. Comitem Engolismensem & D. Gaufridum de Leziguen adjornari. Quibus adjornatis & præsentibus, tertia die eadem Comitissa petiit à dictis Comite & Gaufrido sibi Appanamentum fieri secundum Consuetudinem terræ. Qua petitione facta, auditis responsionibus dictorum Comitis & Gaufridi, & visis inquestis super hoc factis & diligenter intellectis, absolutus fuit per judicium dictus Gaufridus a prædicta impetitione ipsius Comitissæ, cum ipse Appanatus fuerit, & per Appanamentum teneat, nec per Consuetudinem terræ, qua liquido inventa est esse talis per istam inquestam, Appanamentum facere debeat Appanatus. Dictus autem Comes fuit per judicium condemnatus ad faciendum dictæ Comitissæ annuum perpetuum Appanamentum quadringentarum libratarum terræ monetæ currentis in Comitatu Engolismensi prædicto. Item con-*

demnatus fuit idem Comes in octingentis libris monetæ Engolism. pro arreragiis 2. annorum a tempore litis motæ. In hujus autem pronuntiatione sententiæ expresse fuit dictum, quod dicta Comitissa in terra hujusmodi sibi adjudicata non haberet domum seu forteritiam per istam sententiam, quia omnia loco domus plus sibi dederat de terra. { Arrestum Parlamenti an. 1341. apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. col. 485. *Prædicto Carolo ex causa uxoris prædictæ ex adverso proponente, quod de usu & consuetudine notoriis Britanniæ in successoribus feudorum inter nobiles generaliter observabatur, quando sunt plures fratres, primogenitus in omnibus feudis quantumcumque magnis & nobilibus, etiam si Comitatus, Baroniæ aut Vicecomitatus existant, ut hæres proprietarius succedit, & solus & in solidum recipitur ad fidem & homagium feudorum prædictorum, & fratribus suis junioribus seu post natis tenetur facere provisionem victus, seu Apanagium secundum eorum statum & quantitatem terræ . . . Suntque usus & consuetudines antedictæ conformes usibus & consuetudinibus vicinarum regionum, & tam in Andegavensium, Cenomanensium, Turonensium, Pictavensium, ac in magna parte Bituricensium, quam in pluribus aliis regni nostri partibus notorie & communiter observatum; & quod de usu & consuetudine antedictis, quæ in hoc generali consuetudini Franciæ sunt conformes* (si filii non sint) *filia* (primogenita exclusis sororibus) *succedit in feudis, sive sint Ducatus, Comitatus, Perriæ aut Baroniæ, quantumcumque magni & nobiles, & quod ita evenerat in Comitatu Artesii, Campaniæ, Tholosæ necnon & Britanniæ, in quo uxorem Petri Mal. Clerici non est dubium successisse, & consimiliter in pluribus aliis regni nostri.* Hæc omnia confirmantur sententia hujus Parlamenti.] Pactum an. 1323. quod refertur in Probationibus Hist. Castilionensis p. 100. *Ledit Jehan son frere ne devoit, ne povet demander en ladite Comtè de Blois, que Apanage tant seulement. Ledit Jehan disant & maintenant le contraire que il devoit avoir droit de partage en ladite Comtè, &c.* Ubi *apanagium*, divisioni seu *partagio* opponitur: nam *apanagium* est certa pensio, seu annuus reditus ratione prædii quod divisionem non recipit, assignatus secundogenitis, quo sibi *panem* ad victum comparent: *partagium* vero, divisio ipsa prædiorum.

Et sane ea Francorum nostrorum mens fuit, dum morem hunc induxere, uti major natu solus in majoribus prædiis, nusquam inter fratres erciscundis, succederet, ut nobilium familiarum dignitas integra, illibatusque splendor permaneret, dum ad unicum ex liberis universa majorum prædiorum perveniret successio. Quippe si ea divisionem reciperent, lapsu temporis, crebra ac frequenti partitione, ad nihilum reducerentur. Proinde satis duxerunt, etsi id quodammodo juri naturali adversetur, ut secundogeniti sola, ut dixi *provisione* ad victum contenti, vel clericalem aut cælibem vitam eligerent, vel bella sectarentur, nisi aliunde bonis ditari contingeret:

Proferam in hujus recepti jampridem apud nostros moris bina exempla in sola familia Monspeliensi, ac primum quidem ex Testamento MS. Guillelmi D. Montispessulani filii Ermessendæ 3. Idus Dec. 1146. *Bernardum Guillelmum filium meum dimitto Guillelmo filio meo majori, ita scilicet ut usque ad ætatem 18. annorum bene faciat eum docere, & in litteris studere: & si tunc voluerit Clericus fieri, & ad sacros ordines promoveri, Dominus Montispessulani teneat illum honorifice secum, ita scilicet ut equos & arma, & armigeros, & victum, & vestitum sibi honorifice administret, & Bernardus nihil aliud in toto honore ipsius aliquo jure petere possit; vilis enim hæreditas nobilem hominem non decet.* Aliud exemplum subministrat Testamentum Guillelmi D. Montispessulani filii Mathildis Ducissæ pridie Non. Novemb. 1202. *Volo quod filius meus major natu, postquam Tortosæ* (filius secundo genitus) *equitaverit, cum armis, det ei toto tempore vitæ suæ annuatim 1000. sol. & pro his sit contentus omnibus aliis bonis meis.*

Ex quibus patet eam fuisse Dominorum Monspeliensium mentem, ut omnis nobilissimæ familiæ dignitas illæsa permaneret, dum ad unicum Montispessulani Dominum perveniret hæreditas. Id ipsum de Comitibus Flandriæ tradit Lambertus Schafnaburgensis an. 1071. *In Comitatu Balduini ejusque familia id multis jam sæculis servabatur, quasi sancitum lege perpetua, ut unus filiorum qui patri potissimum placuisset, nomen patris acciperet, & totius Flandriæ principatum solus hæreditaria successione obtineret. Ceteri vero fratres, aut huic subditi, dictoque obtemperantes, ingloriam vitam ducerent, peregre profecti, magis propriis rebus gestis florere contenderent, quam desidiæ ac socordiæ dediti, egestatem suam vana majorum opinione consolarentur: hoc scilicet fiebat, ne in plures divisa provincia, claritas illius familiæ per inopiam rei familiaris obsolesceret.* Neque alia pariter fuit Principum quorumdam mens, qui legum condendarum auctoritatem sibi arrogarunt, dum statuere, ut tota bonorum successio unicum spectaret primogenitum; secundogeniti certis ac statis pensionibus pro victu & vestitu ad vitam contenti essent: quod etiamnum obtinet in Pontivensi Comitatu, & in aliquot aliis Franciæ provinciis.

Neque alio jure Reges nostri liberos suos secundogenitos certis pariter pensionibus contentos esse voluere. Nam cum Regnum Franciæ per se sit divisionis expers, utpote suprema *Baronia*, secundogeniti in partem successionis pervenire non possunt; sed pro natalium dignitate ac prærogativa tuenda, à Regibus donantur certis quibusdam pensionibus, quæ assignantur in statis ac designatis prædiis, vel etiam ipsis prædiis, quibus ii fruuntur, quamdiu eorum masculina stirps superstes est: qua extincta *Apanamentum* ad Fiscum regium ipso jure redit. Nam feminæ ex Lege Salica regiorum prædiorum successionis sunt incapaces. Prostat Diploma Ludovici Hutini Regis Franc. an. 1315. pro Carolo Comite Marchiæ, in quo mentio fit *des heritages & possessions qui li sont & seront assignèes & delivreès, tant pour cause de Apanage & provision pour cause du Royaume de France, comme par la succession de notre tres-chere Dame & mere, &c.* ubi satis innuitur bona quæ Regum secundogenitis donantur, non hæredii, sed *Apanamenti* ac *provisionis* jure assignari: quorum ea est natura ac species, ut deficiente secundogenitorum linea directa, ad Regiam Coronam ipso jure revertantur: quod quidem ex antiqua Regni consuetudine obtinuisse evincit Arestum sequens, cujus meminit Tillius, quod ex schedis Peirescianis olim descripsimus: *Notum sit omnibus, quod cum dudum sanctæ memoriæ Ludovico quondam Francorum Rege defuncto, bonæ memoriæ Alfonsus quondam Comes Pictaviæ postmodum decesserit, illustrissimo Domino Rege Philippo possidente & tenente Comitatum Pictaviæ & terram Alverniæ; Procurator serenissimi Principis Caroli Regis Siciliæ fratris dicti Alfonsi quondam Comitis Pictaviæ, & patrui dicti Dom. Philippi Regis Franciæ, in Curia dicti domini Regis Franciæ dictum Comitatum Pictaviæ & terram Alverniæ petiit deliberari, & reddi à dicto Domino Philippo Regi Siciliæ Carolo supra dicto; cum dictus Carolus frater dicti Alfonsi Comitis quondam esset proximior, quam dictus Dominus Rex Philippus, qui dicti Alfonsi tantummodo*

nepos

nepos erat: allegans insuper Procurator, & Consuetudinem Regni generalem & specialem locorum, ubi bona consistebant prædicta, dicto Domino Carolo suffragari: præmissa petens idem Procurator, cum idem Alfonsus Comes dictum Comitatum Pictaviæ, ut partem terræ ab avo dicti Domini Philippi Regis Francorum habuisset, ut dicebat Procurator præfatus. Verum parte dicti Dom. Regis Philippi in contrarium proponente, quod de generali Consuetudine hactenus à multis generationibus Regum plenius observari, cum donatio quæcunque hæreditagii procedit à Domino Rege uni de fratribus suis, donatario ipso sine hærede proprii corporis viam universæ carnis ingresso, donationes ipsæ ad ipsum donatorem, aut ejus hæredem succedentem in Regno, revertuntur pleno jure. Et in hoc casu nepos patruum excludit, cum idem nepos suo jure, & generali Consuetudine in omnibus personam prioris donatoris repræsentet. Adjiciens pars D. Regis Philippi, quod defuncto Rege, filioque Regis primogenito succedente in regno ejusdem Regis, fratres portionem certam bonorum patris, tertiam, quartam vel quintam, seu quotam non possunt petere, sed nec petentes audiuntur; sed primogenitus quantum vult, & quando vult, eis confert. His autem non contenta, pars Regis proposuit Consuetudines speciales locorum, ubi bona petita sita sunt, tales esse quod in omnibus Baroniis tales donationes decedentibus donatariis sine hærede proprii corporis, non ad fratrem donatarii, sed ad filium donatoris succedentem in Regno, mortuo donatore, revertuntur pleno jure. Itaque pluribus aliis rationibus & persuasionibus propositis hinc inde, ac negatis hinc inde factis, & Consuetudinibus, quatenus contrariabantur ad invicem, de Consuetudinibus hinc inde propositis, prout decuit, à testibus juratis diligentius inquisito, visis & attentis & testamento quodam, & litteris, & depositionibus testium super dictis Consuetudinibus, auditore die certa assignato ad audiendum judicium, anno Dom. M. CCLXXIII. *feria* IV. *post Invocavit me, dicta die, videlicet Dom. Rege Philippo ex una parte, & Dom. Rege Siciliæ ex altera præsentibus: Per jus pronuntiatum fuit, dictum Dom. Regem Siciliæ non habuisse, nec habere jus petendi Comitatum Pictaviæ, & terram Alverniæ; ac ipsum Dom. Philippum Regem absolvit Curia ab impetitione Regis Caroli prænotati. Huic judicio præsentes adfuerunt, &c. Pronuntiatum in Parlamento incœpto in crastino festi Omnium SS. anno Dom.* M. CCLXXXIII. [Addas illud ann. 1491. quod ex Registro Parlamenti refert Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 694. *Quod si contingat ut nullis existentibus maribus hæreditas cadat in filias, filiæ bona inter se partiantur ex æquo præter eam portionem seu Appennagium quod provenerit ex corona & patrimonio Regum Franciæ, quod Appennagium quidem restituetur unde profectū fuerat, secundum consuetudinem & legem Francorum.*]

¶ Appanatio, Eadem notione apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. col. 282. *Et sic illa bona ex Appanatione illa competebant dicto Hugoni solum ad vitam suam.* Alium locum vide in *Appanare*.

APANTETERIUM. Gloss. Lat. Græc. Ἀπαντητήριον, *Apanteterium, diversorium.*

¶ APARAMENTA Navis, Apparatus, Gall. *Agrets*, apud Rymerum tom. 3. pag. 170. col. 2. & pag. 171. col. 1. & alibi.

APARAZMUS. Vide *Amparare*.

APARES. Vide *Appares*.

¶ APARTURA legitur in voce *Berlenghum*.

¶ APAS, pro *Abbas*. Locum vide in *Frunifcat*.

APATISATIO, Pactum, conventio, [quæ cum hoste fit à regionis subactæ incolis, ut a cædibus & incendiis temperet sub certa tributorum solutione, Gall. *Contributions*. Olim dicebatur *Appatis* ut videre est in voce *Appatissamenta*, & in præsentibus exemplis.] Litteræ Thomæ de Monte-Acuto Comitis Sarisberiensis apud Nic. Uptonum lib. 2. de Officio Militari cap. 12. *Concedimus per præsentes bonum & salvum conductum, ac salvam gardiam sive securitatem Apatisationis. Epactio*, vel *pactio*, in Tabul. S. Dionysii Lemovic. c. 5. *Apastis*, apud Monstrelletum 2. vol. pag. 81. 83. B. *Apatiser* apud Juvenalem Ursinum in Epist. ad Status Blesenses: *Esquelles choses le pauvre peuple de tous Estats cuidans mettre remede, delibera de soy Apaticher à la Garnison plus prochaine: mais tantost toutes les autres Garnisons commencerent à courir villages, voulans avoir patis.* Idem in Epist. ad Carol. VIII Reg. an. 1439. *Apatissoient les villages à huit ou dix places, & si ou paroit, on alois mettre le feu ès villages.* Alanus Charterius, *au livre des 4. Dames.*

Et desir tient tout Apastis.
Mon vouloir, qui est amotis.

Pastis, Charta Caroli V. Reg. Franc. ann. 1372. *Les reançons & Pastis, qui par les Barons estoient faits sur nos sujets.* Ex prædictis satis liquet *Apatisatement, Apastis, Pastis, & Apatiser*, ab eodem fonte derivari, à *pacto* scilicet, non vero à *pastu*, ut perperam censuit Duchesnius, ita ut *apatisatio* nihil aliud sit quam pactum initum cum aliquo; *apatiser* vero, pacisci. Vide *Apaltus, Appatiamentum, Appatissamenta, Patium.*

¶ APATOR, Gr. ἀπάτωρ, Sine patre. *Apator & Ametor* dicuntur de Melchisedech à Tertulliano lib. de Præscript. cap. 5. Spurii quoque dicuntur ἀπάτορες, *quasi sine patre filii*, §. 12. Instit. de Nupt.

¶ APELITÆ. Hæretici, angelum quemdam Deo superiorem, quem Deum Igneum appellabant, Israelitarum Legislatorem fuisse asserentes, Christum verum Deum esse negarunt, &c. ab Apelle quodam dicti. Hofman. ex Macri Hierolexico.

APELLA, Judæus circumcisus, quasi *sine pelle*, [In veteri Glossario: *Apella*, ἀπερίτμητος.] Horat. lib. 1. Serm. Sat. 5.

........Credat Judæus Apella.
Non ego.

Aurora in Exodo:

Extinguit Domini factus Apella puer.

APELLAREA. Vide *Appalare*.

¶ APELLUM, Appellatio, Provocatio, Gall. *Appel*. Ex Arresto Parlamenti Tolosani pro Episcopo Albiensi an. 1498. die 2. Martii: *Officiarii fieri facient cridas & præconisationes in ipsa civitate Albiæ ... excepto de litteris relevamenti in casu Apelli.* Vide *Appellum*.

APENARII. Trebellius in Gallienis. *Carpenta cum mimis & omni genere histrionum: pugiles sacculis non veritate pugnantes: Cyclopea etiam luserunt omnes Apenarii, ita ut miranda & stupenda quædam monstrarent.* Casaubonus monet in quibusdam MSS. legi *apinarii* & *apenarii*. Meursius vocem formatam ex ἀπήνη censet, quæ vox Græcis *currum asinis aut mulis junctum* sonat: ita ut ἀπηνῶν aurigæ fuerint. [Vide *Apinarii*.]

¶ APENDARIA, Appendix, Gall. *Dependance*. Charta Bernardi Arberti apud Baluz. to. 1. Hist. Arvern. p. 485. *Convenientiam fecit Bernardus Arbertus cum domno Bladino priore ... de medietate Ecclesiæ S. Pardulfi, quam dedit pro remedio animæ suæ, videlicet offerenda & sepultura, & fevum presbyteris & unam Apendariam, unum pratum & unum hortum.* Charta an. 1062. ex Archivo S. Vict. Massil. *Donamus* III. *mansos & unam Apendariam*, III. *pecias de vinea.* [Vide *Appendaria*.]

APENDICE, Cedri, ἐπὶ τῶν πιναμάτων, in Inscript. apud Gruter. 601. 10. Officium Domus Augustæ, cui

 arcula-

arcularum aut aliarum rerum è cedro compactarum cura erat, inquit Salmasius: est enim *pendix*, idem quod *pendigo*, apud Arnobium: *Pendigines statuarum*, &c.

APENDIMENTUM, Appendix Gall. *Appendances*. In Charta an. 1218. Apud Guichen. in Probat. Hist. Sabaud. pag. 62.

APENNIS, Scriptum dicitur, confectum in gratiam eorum qui incendio, aut hostili deprædatione, chartas, quibus possessionum suarum proprietatem & jura ostendere poterant, deperdiderant. Tunc enim coacta loci plebe, ipsoque coram Judice facta accurata inquisitione aliud conficiebatur instrumentum, quo in posterum rerum suarum jura firmarentur, idque duplici facto exemplari, quorum unum in foro civitatis publico affigeretur, ut omnibus innotesceret, alterum penes possessorem remaneret, qui ad majorem rei cautelam, Regi ipsi, aut loci Principi, firmandum proferret. Unde *relatum* & *Chartula relationis* dicitur in formulis veteribus à Bignonin & Lindenbrogio editis, quia ex aliorum relatu conficiebatur. Incertus auctor in formulis post Marculfum cap. 45. quod inscribitur: *Relatam, quod dicitur Apennis: Mos nobilium Romanorum adsuevit, & ratio juris deposcit, ut si cujuscunque domus igne crementur, is per speciem scripturarum Chartulam relationis, quæ dicitur Apennis, recipiat.* Formulæ vett. secundum Legem Rom. cap. 28. *Consuetudinis hujus loci, vel etiam legis terrenæ justitiæ constat esse perfectum, ut quicunque ab incendiis, vel hostibus, seu à latronibus fuerit perpessus dispendium, oportet hoc casu in foro publico, vel civitate, cum Curia publica & Defensore, vel reliquis civibus publicare.* Reliqua prætermittimus, quæ ad firmanda supra allata spectant, cum ea inspicere Lector possit. Sed notandum in MS. Regio Cod. 1097. *Adpennem*, & *Appennem*, hoc loco haberi. Extant de ejusmodi *Apenni* formulæ 30. 31. 32. in Formul. Andegav. ubi *Apennis* & *Appennis* promiscue scribitur.

¶ APENSATES, pro *Appensatus*, seu *Appensus*, in Charta Comitis Chrodardi, anno 764. Apud Felibianum in Hist. Monast. S. Dionysii pag. xxix. *Unde accepimus à te in precium, sicut inter nos placuit atque convinit, solidos probos Apensates numerum quinque milia.*

¶ APENTAT. Charta Henrici II. Angliæ Regis & Ducis Normanniæ ex Archivo Beccensi: *Solutas & liberas* (habeant possessiones suas) *& quietas de syre & hundret, & placitis, & querelis, & de murdro, & de Apentat, & scutagio, & geldis, & danegeldis.* Haud scio an *Apentat* idem sit quod *Wapentac*, Anglice *armorum tactus*, ita ut hi *de Apentat* liberi dicantur, qui militari servitio non essent obnoxii. Hæc conjectura utcumque fulcitur sequenti voce *& scutagio*: quod fere idem sonat. Vide *Wapentachium*.

¶ APENTICIUM, Ædificii appendix humilior, Gall. *Appentis*, *Angar*. Liber Anniversariorum Monast. S. Germani Paris. B. fol. 18. v. *De 40. solidis Paris. quos percipimus Parisius super Apenticiis juxta portam Regis. Apendaria* eodem sensu ibidem fol. 54. Computus generalis redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Beussei* Tract. de Usu Feud. tom. 2 pag. 209. *Pro aulis Vernonis cooperiendis, & pro uno Apenticio faciendo, & pro muro reficiendo*, LXV. *s. & den.* Vide *Appendaria*.

¶ APEPESIA, vel APEPICIA, *Velox reginia, id est, indigestio*, Ita Papias MS. Bituric. J. Laurent. in Amalthea habet *Apepesia*, quæ est stomachi vitium, nempe cum cibi tales egeruntur, quales ingeruntur, ut loquuntur Medici, Gall. *Indigestion*, à Græco ἀπεψία.

¶ APER, *significat diabolum, edacem ferum*. Papias MS. Bitur. Ex illo Scripturæ: *Singularis Aper egressus est de sylva*, &c.

¶ APERCULARIUS. Vide *Apertularius*.

¶ APERILITER, Aperte, Palam. Occurrit in Statutis MSS. Capitulorum General. S. Victoris Massiliensis.

APERIRE. *Aperti honores, Aperta beneficia, Aperta feuda*, dicuntur, cum vacant, nec possessorem habent. Capitula Caroli Calvi tit. 43. cap. 8. *Si, antequam redeamus aliqui honores Aperti fuerint, considerandum est, quid inde agatur.* Eginhardus Epist. 50. *Ut aliquam consolationem ei faciatis de Beneficiis, quæ hinc in nostra vicinia absoluta & Aperta esse noscuntur. Aperta feuda*, in vet. Instrumento apud Pontanum lib. 7. Rer. Danirar. pag. 389. *Fief vuide & ouvert*, in Consuetud. Blesensi art. 47. 76. 77. 78. *Ouvert, decouvert, ouverture de fief*, in aliis passim. Contra feudum operire, *Couvrir le fief*, in Consuet. Montfortensi art. 46. cum vassallus possessionem feudi, præstito hominio, iniit.

¶ APERTIO FEUDI, Gall. *Ouverture de fief*, Eadem notione qua *Aperire feudum*. Histor. Dalphin. to. 2. pag. 589. *De gratia speciali omnes & singulas Apertiones & commissiones feudorum & retrofeudorum .... Aperta vel commissa eidem Domino ... remisit & quittavit omnibus & singulis suis subditis.*

APERTÆ LITERÆ, quæ vulgo *patentes*. Synodalis Epistola Concilii Viennensis ad Paschalem PP. *Cujus confirmationis argumentum per Apertas nobis Literas significare dignemini.* Occurrit præterea in Chartis aliquot Danicis ann. 1321. & 1323. apud Pontanum lib. 7. Hist. Dan. p. 430. 433. Eædem *Chartæ Apertæ* dicuntur. in Charta Caroli Imperat. in Chronico Laurisham. ann. 779. *Ex nostra auctoritate habeant, & defensare valeant secundum legem, sicut per Apertam Chartam atque nunc auctoritas Regum destinavit & denuo confirmavit.*

APERTÆ TERRÆ, Aratro proscissæ, in Charta Longobardica tom. 1. Italiæ sacræ pag. 47. 48, *Aperire Terram*, tom. 9. pag. 277. Vide *Aprisio*.

APERTI LIMITES, qui ex lege patent, & pervii sunt itineribus & mensuris agendis, apud Hygenum de Limitibus.

¶ APERTILIS, ἀνοικτός, *Apertus*, apud Janum Laurenberg. in Supplem. Antiquarii.

¶ APERTINENTIÆ, Apud Baluz. tom. 2. Hist Arvern. pag. 255. & alibi, Idem quod *Appertinentiæ*, seu *Pertinentiæ*, Appendices Gall. *Dependances*.

APERTIO, *Apertionis mysterium*; Ceremonia, qua Sacerdos accedentis ad Baptismum nares & aures tangit, dicens *Ephpeta, id est, Adaperire*. S. Ambrosius lib. de Initiandis cap. 1. *Aperite igitur aures, & bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis munere Sacramentorum carpite, cum Apertionis celebrantes mysterium diceremus, Ephpeta, quod est Adaperire*, &c. Idem lib. 1. de Sacrament. c. 1. *Ergo quid egimus Sabbato? nempe Apertionem. Quæ mysteria celebrata sunt? Apertionis.*

VERSUS APERTIONIS, in Regula Magistri cap. 44. *Domine, labia mea aperies*, quo scil. sacra Liturgia aperitur.

¶ APERTIO FEUDI. Vide in *Aperire*.

¶ APERTIO ORIS, Gall. *Ouverture de bouche*, Vox juris Pontificii. Nova Constitutio Clementis XI. adversus cæremonias Sinenses: *Decernentes præsentes Literas ... nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio ... retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos Juris reduci, seu adversus illas Apertionis Oris, restitutionis in integrum, &c. .. pretextu venire posse.* Solemni ritu & apparatu in consistorio summus Pontifex recentis Cardinalis os solet aperire.

APERTORIUM, Officina: taberna aperta in qua

qua artifices palam opera sua conficiunt, ex Gallico, *Ouvroir*, tametsi vox hæc Gallica ab *opere*, vel *opera*, nostris, *œuvre*, deducta videatur, unde *œuvroir* & *ouvroir*, pro officina: nam & *Ouvrier*, pro opifice dicimus. [*Apertorium* itaque dici videtur pro *opertorium*, vel potius *operatorium*, ab *operatore*, *Ouvrier*.] Charta an. 1194. apud Catellum in Historia Occitana lib. 4. pag. 645. *Si vero ad tabulas nummularias, vel ad Apertoria, vel domos civium Biterris confugit, non debet inde violenter extrahi, &c.*

APERTULARIUS, seu *Aperculariut*, *Effractor*, in Glossis Lat. MSS. Regiis Cod. 1013. & Isidori. [Janus Laurembergius in Supplemento Antiquarii: *Apertularius*, θλάσμα ἴσχων ἵππος, *Equus contusione laborans*. Idem: *Apertularius*, θυρωπανοίκτης, *Janitor*. Melius Gloss. Lat. Gr. *Apertularius*, θυρανοίκτης. Aliæ Græc. Lat. θυρωπανοίκτης, *Effractarius*, Qui vi effringit vel aperit fores.]

¶ APERTURA, Expositio, Explicatio. Concil. Tolet. VIII. to. 2. Conc. Hisp. pag. 541. *Hujus sanctæ fidei regula iccirco nunc tractatus non recipit Aperturam, quia & à sacris Doctoribus abinde constat exposita.* Spicil. Acher. tom. 9. pag. 326. *Legatis & nuntiis per eamdem sedem missis sæpe numero oblationes & variæ Aperturæ factæ sunt.* Quo in posteriori loco *Aperturæ* idem sunt ac *via* seu media, quæ quis tentat vel aperit, ut ad propositum possit pervenire.

¶ APERTURAM FACERE, Aperire, apud Lobinel. in Glossatio ad calcem to. 3. Hist. Paris.

APES, APIS, Alveare apum. Lex Salica Edit. Heroldi tit. 9. §. 1. *Si quis Apem de intro clavem furaverit.* Editio Pithœi habet: *Si quis unum vas Apium, &c.* §. 3. *Si quis unam Apem, hoc est, uno vascello, furaverit, &c.* Adde cap. 9. Vandelbertus de Miraculis S. Goaris cap. 32. *Ego tibi pro munere unam Apim (sic enim vocare rustici Examen Apum consueverunt) huc protinus afferam.*

¶ 1. APEX, Decretum Imperatorium. Sæpe occurrunt, *Apex*, *Apices*, pro Instrumentis, Diplomatibus, Epistolis, &c. Vita S. Innocentii Episc. Dertonensis to. 2. April. p. 483. F. *Præcepit Constantinus omnia restitui, quidquid occultum fuerat. Et ordinavit eum Episcopum, deditque ei Apicem, qui ei omnia restitueret.* Vide *Apices*.

¶ 2. APEX, *Est Pileum subtile, quo Sacerdotes gentiles utebantur, appellatus ab Apiendo, id est, à ligando.* Isid. lib. 19. Orig. cap. 30. Festus verò: *Apex, qui est Sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, Apere dicebant, unde aptus is, qui convenienter alicui junctus est.* Hinc

¶ APICES FASTIGATI, pro *Pileis cacuminatis*, quibus utebantur Alani apud Isidorum teste Hofmanno. Hujus Lexicon consule.

¶ 3. APEX, Episcopos & Abbates *Apices* vocabant, forte quod Flaminum dignitatis nota erat pileus quem Apicem appellabant. Annal. Benedict. tom. 5. p. 664.

Tempore sub cujus miracula magna peregit
Angilbertus Apex, quo Deus astra beat.

¶ APHETA, Græce ἀφέτης, Prætor apud Romanos dictus est, quod signum daret in Circensibus emittendarum quadrigatum à verbo ἀφιέναι mittere. Vide Lexicon Hofmanni.

APHOPLISTÆ, ἀφοπλισταὶ Exarmatores. Julianus Antecessor constit. 15. §. 10. *Cumque in provinciis Præsides justi mittuntur, superfluum est latrunculatores mittere, & eos, quos biocolytas, id est, qui violentias prohibent, vel Aphoplistas vocant: id est, eos, qui privatis hominibus arma habere non concedunt, ne rapinas aut cædes faciant &c.* Ugutioni vox nota; sed perperam explicata: *Aphoplista, qui privatis omnibus arma eneç habet, vel cædere faciens.*

¶ APHORISMUS, A Græco, ἀφορισμὸς, Liber in quo breves sententiæ Physicis necessariæ. Petrus Diaconus de Viris illustribus Casinensibus cap. 35. apud Murat. to. 6. col. 51. *Johannes medicus, supradicti Constantini Africani discipulus & Casinensis Monachus, vir in Physica arte disertissimus ac eruditissimus: post Constantini sui magistri transitum Aphorismum edidit Physicis satis necessarium.* Vide *Aforismus*.

¶ APHTHARTOCITÆ, Hæretici ex Eutychianorum secta pullulantes: Servatorem nostrum corpus à conceptione immortale habuisse commenti sunt. Sandetus hæres. 106. Baron. anno Christi 535.

APHUS. Charta Alani Episcopi Autissiodorensis apud Sammarthanos: *Si Episcopus venerit in villam.... accipiet patellam, cacabum, scutellas, Aphos, culcitras.* Sed videtur legendum *cyphos*, seu *scyphos*. [Mallem, *Anaphos*. Vide *Hanapus*.]

APHYTREARIA. Testamentum Audonis Episcopi Veronensis ann. 11. Ludovici Pii, apud Ughellum: *Ut si Patriarcha, vel Abbas.... ipsam curtem subtrahere voluerint, aut per qualecunque ingenio alicui ea dederint, sin (sive) per Aphytrearia, aut in beneficio, aut si Patriarcha ad manus suas tenuerit, &c.* Sed legendum per *emphyteosin*, aut *præstariam*, aut quid simile.

¶ APIAGO, Apiastrum seu Mellissophyllon, Gall. *Melisse*, quibusdam, *Citronelle*, sic dicta *quod flores ejus apes maxime appetant.* Papias MS. Bituricensis.

APIARUM. Ugutio: *Apiarium, locus, ubi sunt, vel mellificant apes.* Gloss. S. Benedicti, *Apiarium*, μελισσῶν: vox Columellæ nota. Lex Wisigoth. lib. 8. tit. 6. §. 3. *Si quis Apiaria in civitate, aut in villa, forsitan construxerit, &c. Vas Apum*, in Lege Salica tit. 9. §. 1. *Vasculum Apum.* in Leg. Bajuvar. tit. 21. cap. 9. *Alvearia Apum cum ipsis apibus* projecta ab obsessis in hostes, in Hist. Australi an. 1289. *Apium decimæ*, apud Ordericum Vital. lib. 5. pag. 582. *Apium utilitates*, in Charta Henrici V. Imp. an. 1112. apud Nicol. Zyllesium in S. Maximino, pag. 49. Vide Capitul. de villis cap. 17.

¶ APIASTRA, Merops, avis quæ inter volandum apes deglutit. Servius in 4. lib. Georgic. *Meropes sunt aves virides, & vocantur Apiastræ, quia apes comedunt.* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis: *Apiastræ, aves quæ apes comedunt, unde & dicuntur.* Vide *Gaulus*.

¶ APIASTRIUM, Locus ubi sunt apum alvearia. Papias in MS. Bituricensi: *Apiastrium ubi sunt apes, sic aviarium ubi sunt aves, violarium ubi violæ, rosarium ubi rosæ.*

APICELLÆ. Charta Willelmi Regis Siciliæ apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. 409. *Insuper confirmamus eidem Minorensi Ecclesiæ omnes homines de eadem terra, qui dicuntur Apicellæ, præfatæ Ecclesiæ pertinentes, apothegarios 2. & furnarios 2. mandantes & firmiter præcipientes, ut tam homines ipsi, qui dicuntur Apicellæ, quam & ipsi 2. apothegarii... ei respondeant.*

¶ APICELLI, ut mox *Apices*. Vita S. Dunstani Episc. Cantuar. to. 4. Maii p. 346. *Acceptes obsecro, sola septus connexione caritatis, horum Apicellorum tenuem congeriem, vix ebenina titulatione styloque fuscanti conoretam.*

APICES, pro scriptis, epistolis, passim usurparunt ævi inferioris Scriptores. Glossæ Græc. Latin. *Apex, Divini Apices*, γράμματα βασιλικά. Vide Savaronem ad Sidonium, & Juretum ad Symmachum. [Mabillon. Liturgiæ Gall. pag. 266. col. 1. *Hoc itaque sanctum jejunium in Leviticis Apicibus per famulum tuum Moysen evidentius declarasti.*]

APICIOSUS, *Calvus*, *Calvaster*, in Gloss. Isid.

Festo

Festo *Apica*, dicitur *ovis*, *quæ ventrem glabrum habet*. [Puto legendum *Alopeciosus*, quam vocem pro Calvus usurpavit Octav. Horatian. Vide *Alopeciosa*.]

APICIRE, *Ligare*. *Apicitus*, *Ligatus*. Gloss. Isid. [Gebhardus emendat *Apture*, *ligare*; *Aptatus*, *ligatus*. Cerda vero *Allicere*, *ligare*; *Allicitus*, *ligatus* à Licio. Sed Grævius credit ferendum esse vulgatum, & posteriores scriptores id formasse ex *Apere*, quod est ligare. Cic. de Nat. Deorum. *Baldus multa dixit, etiamsi minus vera, tamen apta inter se & cohærentia*.]

APICULARE, idem quod *Apiarium*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 37.

APICULARII, Qui jure *abollagii*, de quo supra, in silvis dominorum gaudeot. Regestum Castri Lidi in Andibus f. 27. *Comes etiam habet summam mellis, & 4. solidos de Apiculariis*. *Aurilleurs* dicuntur voce ex *Apicularius* formata, fol. 55. Ex quo sequentia descripsimus: *Borel & Chrestien de Buran ont l'Aurillerie par tote la Forest de Burçai & de Claipas: & ont chascun doze Mausars ou premier pasaage, & poent preadre les ès en cette maniere. Se les ès sont en crous de chesne ou d'autre arbre, l'Aurilleor poent escrouser l'arbre, ou eles seront. Et se il ne les poent aveir, pour escrouser, il poent l'arbre estroissier à doze pied de haut, se il ne les poent aveir autrement. Et se il trovent aucun emblant ès en la Forest, cil qui i seront trovè, feroat au Seignor 60. sols Cm. d'amende, & li Aurilleor auront lor ès*.

¶ APICULARIUM, Alvear, Gall. *Ruche d'abrilles*. apud Spelmannum in Lexico, sed apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 42. col. 1. E. *Apicularium* idem est quod *Apiarium* seu locus in quo sunt pleraque apum alvearia: *Si quis ex Apiculario vasculum cum apibus furaverit*.

APICULUS, *Ligamen, ex quo filacteria dependent: & pro filis accipitur*. *Apicere, ligare*. Ugutio.

¶ APICUS, [illegible], *Opicus*, in Supplemento Antiquarii.

APIDISCUS. Gloss. Sax. Ælfrici: *Apidiscus*, pebhoc, id est pecten.

APIFER, *Magister apum*, Ugutioni.

APIFERIUM & APISTERIUM, Alvearium apum, Ugutioni. [Vide *Apiarium*.]

APILE, Alvearium apum, in Lege Bajuvar. tit. 21. §. 8. *Si apes, id est, examen alicujus ex Apile eiupsum furaverit, &c.* [Vide *Apiarium* & *Apicularium*.]

¶ APINARI, pro *Aciniari* vel *Aginari*, hoc est, In parvo morari, legendum censent Barthius & Casaubonus apud Grævium in notis ad Glossas Isid. Vide *Acinari*. Emendationi favet vox sequens.

¶ APINARII, memorati Trebellio Pollioni in Gallienis c. 8. *Cyclopea etiam luserunt omnes Apenarii, ita ut miranda quædam & stupenda monstrarent*. Non sunt rhedarii seu aurigæ, Græce [illegible], ut quidam vir doctus contendit; sed ab Apinis dicti *Apinarii*, scurræ videlicet vel ludii, qui motibus & gestibus fabulas & historias desaltabant in scena & varia miraque in illo genere ostendebant, ut hi *Apinarii* qui Cyclopea luserunt & totam illam Cyclopis fabulam expresserunt. Hofmannus in Lexico. Vide *Apenarii*.

¶ APIRE. Ligare. Gloss. Arabico-Latinæ; *Apio, Ligo*. Vide *Apex* 2.

¶ APIS *significat formam virginitatis, sive sapientiam, ea ratio, inv...forem*. Papias MS. Bitur. ex illo forsan officii Ecclesiast. in festo S. Ceciliæ: *Cecilia famula tua, Domine, quasi Apis tibi argumentosa deservit, &c.*

¶ APISMERGIS, *Loca calentia apurum*. Glossar. Isid. ad quod Grævius hæc addit: Spectant hæc locum Virgilii in 5. Æneid.

Tranquillo silet immotaque attollitur unda
Campus, & Apricis statio gratissima mergis.

Vide ibi Servium. Videtur itaque legendum: *Apricis mergis, loca parum calentia, apta*. Periit ultimum verbum *apta*. Sunt autem *aprica loca*, quæ non sunt nimis calida, ut notum est.

¶ APISSIMUM, *Otium largissimum*: Papiæ in MS. Eccl. Bituric.

¶ APISTERIUM. Vide *Apiferium*.

APITERNUS, *qui rebus curet mundanis*. Ugutio.

¶ APLÆ, Græcis [illegible], Soleæ quas Græci etiam [illegible] dixere. Hofman.

APLANARE, Planum reddere, colere, Gall. *Aplanir*. Charta Hispanica æræ 818. apud Sandovallium in Sylone Rege, & Yepezium tom. 3. *Non est dubium; sed multis manet notissimum, quod istum locum, quod dicunt Oveto, tu jam dictæ Maximus eraxisti, & Aplanasti illum cum servos tuos, & scalido nemine possidrate & populasti de monte, &c.* Ubi *scalidus* ponitur pro *squalidus*. Infrà: *Hunc locum squalidum à nemine havitante irrumpimus, &c.* [Extractum computi Raymundi Chaberti Castellani an. 1336. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 325. *Primo videlicet, pro fractura rupis super qua dictum castrum est ædificatum, & pro derocbatura rupis ante turrim, licet nondum sit Aplanata, ut expedit, & pro faciendis terrayllis murorum, &c.*

APLANES, Firmamentum: ex Græco [illegible], i. *non erraticus*. Macrobius lib. 1. de Somnio Scipionis: *Prima illa stellifera sphæra, quæ proprio nomine dicitur cælum, Aplanes apud Græcos vocatur, continens & arcens cæteras*. Joan. de Janua: *Aplanes, vel Aplane, vel Aplanes, id est, firmamentum, quasi sine errore, quia semper movetur in eodem loco, & acuitur in fine*. Dungalus Reclusus de Solis Eclipsi ad Carolum Magnum: *De novem circulis, qui Aplanem illum ambiunt, hoc est maximam sphæram, in qua 12. signa videatur infixa, & cui subjectæ 7. aliæ sphæræ, &c.* Infra: *Maximæ sphæræ 12. signa continenti, quæ Aplanes vocatur*. Rursum: *Mundani ergo anni finis est, cum stellæ omnes, omniaque sidera, quæ Aplanes habet, a certo loco ad eundem locum ita remeaverint, &c.* Radbodus Episcop. Carm. in S. Suibertum Episcopum:

Nonne tuas modulis oblectat dulcibus aures
Orbibus Aplanes obvius empyreis?

Vide Joan. Sarisber. l. 2. Policrat. cap. 16.

APLATA. In veteri Expositione verborum Juris MS. apud Spelmannum, hæc leguntur: *Aplata, hoc est, pro certo*. Etiamnum dicimus, *à plat*, pro *plane*.

APLAUSTRUM, pro *Aplustrum*, vel *Aplustre*, in Vita S. Appiani Monachi Ticinensis n. 10. Est porro *Aplustrum, tabulatum ad decorandum superficiem navis adpositum*. Ita Schol. Juvenal. Sat. 10. Gloss. Lat. Gr. *Aplustre*, [illegible]. Alibi: [illegible].

¶ APLEGIARE, Plegium seu vadem dare. Charta Guillermi D. de Linieriis an. 1268. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 196. *Concedimus quod dicti Burgenses non possint capi, nec incarcerari, nec detineri, dum tamen possint se Aplegiare, excepto furto homicidio & raptu*. Vide *Plegius*.

¶ APLOBLATTEUS, vel *Aploblattius*. Charta Corontiana apud Mabillonium de re Diplomatica pag. 462. *Item vela Aploblattea, coccoprasina, cambarata*. Ubi *Aploblattea*, idem mihi videtur, quod *purpurea*. Vide *Blatteus* in voce *Blatta*. *Aplo* autem posset esse a Græco [illegible], simplex, nisi legere malueris, *Asproblattia*, quod esset ab *asper* & *blatteus*.

¶ APLOIDUM, Rete piscatorium. Vox Græcæ originis ab [illegible], simplex, unde [illegible], Vestis simplex. Hinc rete dictum *Aploidum*, quod ejus textura rara sit & tenuis. Charta Curiæ Remensis anni 1250. in Chartulario S. Nicasii Remensis: *Ne navem mittere,*

pedes

pedes ire ad piscandum, vel Aploida sua mittere, ad piscandum ponere, vel levare præsumant. Etiamnum piscatores oræ maritimæ Normanniæ instrumenta sua piscatoria vocant *Aplets*; hinc illa eorum vox frequens cum navem ad piscandum conscensuri sunt: *As tu tous tes Apletz?* id est, Omnia habes ad piscandum necessaria?

¶ APNADES, [illegible], *Vasis argentei genus*, in Supplemento Antiquarii.

¶ APOCA, Schedula qua quis fatetur se quippiam ab alio recepisse. *Apocu de receptis*, apud Lobinellum to.3. Hist. Paris. in Glossario. Vide *Apocha*.

APOCALIGUS, Miles caligatus. Adrianus PP. Ep. ad Irenem & Constantinum Impp. in Concilio Nicæno II. Act. 2. & ex eo Joannes VIII. PP. Epist. 200. de Tarasio Patriarcha Constantinop. *Quia ex Laicorum ordine, & imperialibus obsequiis deputatus, repente Patriarchatus culmen adeptus est, & Apocaligus contra sanctorum Canonum censuram factus est Patriarcha.* Id est, qui adhuc gregarius miles, novitius in rebus Ecclesiasticis & tyro, statim factus est Patriarcha: quomodo *à caliga ad Consulatum pervenisse* Marium dixit Seneca lib. 5. de Benef. Caliga enim spectavit potissimum manipularios & gregarios: cum universim *caligati* dicerentur [illegible], ut est in Novella Justin. 74. unde ejusmodi tyronum & militum militiæ, [illegible], *Caligatæ militiæ*, dicuntur Modestino lib. 3. Excus. in leg. 10. §. 1. D. de Excus. In ea enim legendum arbitror [illegible], pro [illegible], etsi aliter videatur Salmasio ad Hist. Aug. p. 490. quod suadet Adrianus PP. nisi hoc loco proverbium Castrense, *à Caliga*, intellexerit, uti usurpatum dixi à Seneca. Vetus Inscriptio apud Baron. an. 285. *Honorati & Decuriones, & numerus militum Caligatorum.*

¶ APOCALYPSIS, [illegible]. Revelatio. Nomen, ut omnes norunt, tributum libro visionum S. Joannis Evangelistæ; sed multis etiam libris apocryphis inditum fuisse observat Hofmannus in Lexico: hunc consule.

¶ APOCARTERESIS, à Marcionitis dicta est mors violenta ex inedia vel laqueo accelerata, à verbo Græco [illegible]. Tertul. lib. 1. contra Marcion. *Hypocrita ut Apocarteresi probes te Marcionitam.* Idem eamdem vocem adhibet adversus Gentes lib. 1. cap. 46. *Lycurgus Apocarteresin optavit, quod leges ejus Lacones emendassent.*

¶ APOCATASTICUS. Vox Astronomica à Græco [illegible] Anniversarius reditus planetæ in idem signum. Acta S. Sebastiani Martyris to. 2. Januarii pag. 274. B. *Præcipe hodie ad te mathesis venire doctorem, cui dicas illo tempore te asperis casibus laborasse, & inquire per quas stellas hoc tibi evenerit mali; responsa ejus erunt procul dubio talia, quod tempus tuum à malitioso Marte susceptum est, aut Saturnus Apocatasticus fuit, aut annus tuus ex diametro susceptus est, aut climacterica tibi in centro fuit nata, aut syndetus fuit cum malo, aut invisibilis, aut in schemate, aut immobilis circa te exitus cursus in stellis.* Ad quod vocabulum sic Bollandus. Ita MSS. plerique. Tempus quo [illegible] (*alius-ve planeta*) in eamdem partem signiferi per eosdem numeros redit, per quos cursus sui principium cœperat, [illegible] vocant studiosi rerum cælestium. Columella: *Potest ergo & revolutio Saturni planetæ ad primum situm intelligi, aut turbatio rerum & [illegible] maligno ejus sidere concitata.* At MS. Rip. habet *Apocasticus*, Brechtus *Apostaticus*, id est, retrogradus, aut potius, contrarius, maleficus.

APOCHA, Apoca. Petrus Damiani in Vita S. Odilonis cap. 19. *Protinus idem Portuensis Episcopus Apostolicæ legationis Apocas dirigit.* Græcis [illegible], est *acceptilatio*, ut *apocha* Scnatori [& Ulpiano,] Gloss. Lat. Græc. *Acceptilatio*, ἀποχον γραμματιον. Hic vero diploma quodvis significat.

APOCHARE, in Leg. 1. & 2. Cod. Theod. de Tribut. in ipsis specieb. infer. est pecuniam pro specie ipsa dare, species adærare. Nam cum Provinciales species in urbem comportare pro tributo tenerentur, ut ab itinerum gravamine sese liberarent, pretium speciei ipsius susceptoribus dabant, qui collatoribus apochas seu securitates, tanquam re exsoluta, dabant: quod vetant binæ istæ leges.

¶ APOCHRISARIUS, Apochrysarius. Vide *Apocrisiarius*.

APOCOPARE, Abscindere, [illegible]. Alanus in Planctu naturæ: *Aureus tamen crinis qui nec forficis Apocopatus industria, nec intricaturæ manipulis colligatus, &c.* Infra: *Hujus crinis tanta fuerat forficis demorsione succisus, ut Apocopationis figura fere in vitium transmigraret:* [Chronicon Ricobaldi Ferrariensis Monachi inter Fragm. Hist. apud Stephanotium to. 7. *Anno 1286. Carolus Rex mense Januario morbo perit. Aiunt quod mærore rerum adversarum sibi ingruentium Apocopata sit vita ejus;* i. e. abbreviata.] Lib. 3. Anticlaudiani cap. 2.

Tonsuræ non mordet Apocopa finem.

APOCOPUS, Spado, abscissus. Julius Firmicus lib. 3. Mathes. cap. 14. *Si vespertini ambo in diurna fuerint genitura, inefficaces & Apocopos reddent, & qui nihil agere possunt.* Suidæ, [illegible], sunt [illegible], interdum & [illegible], id est, debiles & imbecilles. [Ita vocem hanc usurpat S. Athanasius in Epistola ad Solitarios.] Vide *Impotens* & Glossar. med. Græcitat. in [illegible].

¶ APOCRISIARIUS, Nuntius, Legatus. Gloss. Basilic. [illegible]. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. [illegible]. Chronicon S. Vincentii de Vulturno: *Imperator .... Apocrisiarium suum sibi admodum carissimum illuc dirigere curavit, &c.* Willelmus Tyrius lib. 2. c. 19. *Ipse cum paucis Constantinopolim ingressus, ... præcedentibus eum Imperialibus Apocrisiariis, suam Imperatori presentiam exhibuit.* Idem lib. 18. cap. 24. *Insuper & de Imperiali latere mittitur illustris Apocrisiarius, &c.* Ita vocem, [illegible], non semel usurpant Theophanes, Cedrenus, Nicetas, Constantinus Porph. & alii.

Id porro nominis inditum Legatis, quod [illegible], seu *responsa* Principum deferrent. *Responsa* enim non modo Rescripta Principum ad supplicantium libellos, sed etiam quævis decreta & mandata appellabant. Sic Justinianus Nov. 25. [illegible], à decessoribus suis [illegible] dicta fuisse scribit. Atque inde Procopius lib. 3. de bello Vandal. veredarios scripsit esse, qui [illegible] mittuntur: quo loco, [illegible] appellat *negotia*: nam & *Responsorum* appellatione negotia, quæ inter personas invicem dissitas peragebantur, donarunt Scriptores inferioris ævi, ut suo loco dicetur.

Apocrisiarius, Cancellarius, qui sigillum Principis servat, & diplomata regia signat. Jo. de Janua: *Apocrisiarius, Secretarius, Consiliarius, vel etiam dicitur Cancellarius, quia ipse est Secretarius Regis, vel Imperatoris, & ejus secreta scit.* Penes eum cura erat annuli Regii, quo diplomata & regia præcepta subsignabat. Honorius Augustod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 185. *Huic* (Episcopo) *dum regimen committitur Ecclesiæ, baculus quasi Pastori, & annulus velut Apocrisiario, id est, secretorum sigillatori, traditur.* Proinde idem fuit *Apocrisiarius*, qui *Referendarius*: nam & Referendarium servasse annulum regium supra ostendimus, in verbo *Annulus*. Id præterea firmat Fri-

ge-

gebodus, scribens, S.Audoenum fuisse *Apocrisiarium Regis*; quem Gesta Dagoberti cap.39.& 43. Aimoinus lib.4.cap.41. *Referendarii* munus obiisse narrant. Ordericus Vitalis lib. 12. initio, Gelasium PP. quem Cancellarii munus antea gessisse ait, *Apocrisiarium Præsulum* mox vocat.

At postea in aula Regum, *Apocrisiarii* munus fuit circa res Ecclesiasticas: unde & *Responsalis negotiorum Ecclesiasticorum* dicitur ab Hincmaro lib.de Ord. Palatii cap.13. idque officii gerebat, quod Constantinopoli *Apocrisiarius Romanæ Ecclesiæ*, cujus instar erat: neque enim à Sede Apostolica delegabatur, sed deligebatur à Rege. Idem c.16. *Apocrisiarius, quem nostrates Capellanum, vel Palatii custodem appellant, omnem Clerum sub cura & dispositione sua regebat. Cui sociabatur summus Cancellarius, qui A secretis olim appellabatur, erantque illi subjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta Regia absque immoderata cupiditatis venalitate scriberent, & secreta illius custodirent*. Adde cap.10.& 20.

APOCRISIARIUS præterea dicti, præsertim qui à Pontifice Romano, vel etiam ab Archiepiscopis ad Comitatum mittebantur, quo res Ecclesiarum suarum peragerent, & de iis ad Principem referrent. Si enim quæpiam ingrueret difficultas in rebus Ecclesiasticis, seu politicis, quæ à Principe definiri deberet, vel de qua consulendus ille esset, per Apocrisiarium, qui in Comitatu, seu Principis curia agebat, actitabatur, qui & Pontificem, à quo missus erat, de Principis, & vicissim Principem de Pontificis responsis, tanquam internuntius, admonebat, quousque res legitimo exitu donaretur. Justinianus Nov.6.cap.2. *Propterea sancimus, si quando propter Ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos, qui res agunt sanctissimarum Ecclesiarum, quos Apocrisiarios vocant, aut per suos œconomos, notam Imperio facere aut nostris administratoribus, ut impetrent, quod competens est*.

Neque tamen id juris Episcopos omnes spectavit, sed Patriarchas tantum, cum & Metropolitani & Episcopi cæteri, si Principem consulere, & ad eum referre necesse haberent, id per Patriarchæ, cui subjecti erant, *Responsalem* facere tenerentur: quod indicat eadem Justiniani Novella cap. 3. dum prohibet, ne Metropolitæ, vel Episcopi Imperatorem adeant, nisi à *Referendario* Ecclesiæ Constantinopolitanæ, *vel ab Apocrisiario cujusque diœceseos sanctissimorum Patriarcharum exhibeantur*.

☞ Suum nihilominus Apocrisiarium habuisse Ravennatis Archiepiscopum constat ex Bulla Paschalis PP.I.ad Petronacium ejusdem sedis Archiep. apud Murat.to.2.p.220. *In quo confirmabit* (confirmavit) *privilegia Leonis quondam Imperatoris facta ab Epiphanio quondam religioso notario & scriniario & Apocrisario sanctæ Ravennatis Ecclesiæ, qui directus est à venerandæ memoriæ Damiano Archiepiscopo, ut confirmatæ sacræ essent præcedentes formulas ab ipso Leone Imperatore*. Non ergo id juris ita Patriarchas spectavit, ut non aliquando & Metropolitani suos habuerint Apocrisiarios, qui suæ Ecclesiæ negotia etiam apud Orientis Imperatores agerent.

At Romani Pontifices Constantinopolim *Responsales* suos delegabant, ex ordine potissimum Diaconorum delumptos. *Diaconorum enim*, ut ait Alcuinus lib. de Divin.Offic.cap.Quid significent vestimenta, *est ire ad Comitatum*: unde in sandaliis suis ligaturam habent perinde ac Episcopi, quorum munus est *huc illuc discurrere per parochiam*, ut ait idem Alcuinus. Huc etiam fortasse spectant Glossæ Isidori, in quibus *Apocrisiarius* dicitur *Minister Ecclesiæ Romanæ*: seu munus *Apocrisiarii* designare voluerint, seu per *Ministrum*, Diaconum intellexerint. Gesta sub nomine Acacii: *Tunc Temporis Anatolius quidam Presbyter Alexandrinus apud Constantinopolim morabatur. Hæc enim consuetudo prædictis est, ut ad Comitatum vicibus Clerici dirigantur, ne quid forte causæ vel necessitatis emergat*. Qui quidem Anatolius, dum Apocrisiarii Alexandrinæ Ecclesiæ munere Constantinopoli fungeretur, ad Patriarchicam in eadem Urbe Regia evectus est dignitatem: τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἀποκρισιάριος τυγχάνων, ut ait Theodorus Lector lib.5. in VII. Synodo act. 1. Ita apud Theophanem an.37. Justiniani Joannes ὁ τῶν Σχολαστικῶν ἀποκρισιάριος ὢν τῆς Ἀντιοχείας μεγάλης, factus est Patriarcha Constantinopolitanus.

Atque hunc mittendorum de Sede Apostolica *Responsalium* Constantinopolim morem Hincmarus Remensis in lib.de Ordine Palatii cap.13. obtinuisse ab ipsis Novæ Romæ incunabulis tradit, quanquam id alii longe postea invaluisse contendunt; nec nisi circa Justiniani tempora auditum *Responsalium* in Urbe Regia nomen, quos inter, hi à me obiter adnotati:

VIGILIUS DIACONUS sub Silverio PP. & Justiniano, apud Anast.in Silver. pag.39.

PELAGIUS DIACONUS sub Agapeto & Vigilio PP. & Justiniano Imp.apud Procopium in Hist. arcana, Liberatum cap.22.23.& Anastasium in Vitis PP. p.41.

STEPHANUS DIACONUS, Pelagii successor, apud Facundum Hermianensem lib.4. cap. 3.4. Ferrandum Diacon. lib.4. Allatium de Consensu utriusque Ecclesiæ lib.1.cap.17.n.4.

LAURENTIUS DIACONUS, sub Pelagio PP. apud Gregorium M.lib.4.Epist.38.

GREGORIUS DIACONUS, qui postmodum summus fuit Pontifex, sub Pelagio I.PP.& Tiberio Imper.apud eundem Gregorium M. lib.3.Dialog.cap.36. Joannem Diacon.in ejus Vita, Baronium an.584.n.14. &c.

SABINIANUS DIACONUS, sub eodem Gregor. M. an.593.apud eundem Gregor.lib.2.Ind.11. Epist.52.lib. 3.Epist.19.81.

BONIFACIUS DIACONUS, sub eodem Gregorio & Phoca Imper. an. 603. apud eundem Gregor. M.lib. 11. Epist.46.

MARTINUS, postmodum PP.apud Anastas. pag.50.

ANASTASIUS, qui obiit an.666. Vide Vitam S.Maximi Confess.num.17. Collectanea Anast.Bibl. sub finem, & Chronic.Casin.lib.3.cap.8.

MICHAEL PRESBYTER sub Artemio, apud Theophan.an.12.pag.322.

Enimvero Apocrisiarii Sedis Romanæ ad Imperatores CP. mittebantur, ut res Ecclesiasticas procurarent. Gregorius M.lib.3.Dial.cap.36. *Dum jussione Pontificis mei in Constantinopolitana urbis Palatio Responsis Ecclesiasticis observirem*: verbi gratia, si quædam de fide oborirentur quæstiones, aut componenda essent Ecclesiarum dissidia, aut alia ejusmodi negotia, personam illi summi Pontificis induerent, vel certe de iis ad Pontificem referrent. Constantinus Imp.Epist.ad Leon.PP. ἀντιπρόσωπόν τινα τῆς ὑμετέρας πανιέρου κορυφῆς ἀντιπέμψαι τὸν ... ἀποκρισιάριον, ἵν' ... κατὰ τὴν βασιλίδα ... ὑμῶν ... καὶ ἐν τοῖς ἀνακύπτουσιν, εἴτε δογματικοῖς, εἴτε κανονικοῖς, καὶ ἁπλῶς ἐκκλησιαστικοῖς ἅπασι πράγμασι ... ἐξουσίαν ... Exempla profert Anastasius Bibl.in Martino PP.49.& 50. Ex quo præterea docemur, Apocrisiariis Apostolicis addictam fuisse *Domum Placidiæ*, in qua Oratorium exstructum erat, quod *Altare sanctæ Sedis* Romanæ appellat, quia in eo sacris Liturgiis, more Latinorum, vacabant: de qua quidem Domo pluribus agimus in nostra Constantinopoli Christiana

At quæ eorum fuerit dignitas, seu potius qualis fuerit

rit ejusce dignitatis gradus, video in dubium vocari. Certe in Synodo habita Constantinopoli sub Menna Patriarcha post obitum Agapeti. *Pelagius Diaconus Apostolicæ Sedis* post omnes Episcopos in Actis Concilii recensetur. Quandoque tamen si extraordinaria à summo Pontifice ei delegaretur jurisdictio, in qua vices ipsius ageret, tunc cæteros, non Episcopos duntaxat, sed etiam Patriarchas anteibat: cujus rei exemplum profert Liberatus cap.23. Nullam enim habebant jurisdictionem ex officii & muneris ratione, nisi à Pontifice imponerentur: cujusmodi est jurisdictio illa Responsalibus attributa apud Gregor. M. lib. 2. Epist. 46.

Desiit tandem mos ille mittendorum *Responsalium* in Urbem Regiam quodam temporum intervallo, occasione hæresis Monothelitarum, cujus acerrimi propugnatores fuerant Sergius, Pyrrhus, & Paulus Patriarchæ Constantinopolitani, Imperantibus Heraclio & Constante. Postmodum Vitalianus PP. electus *Responsales* quidem *juxta consuetudinem* Constantinopolim misit, inquit Anastasius, qui Constanti electionem & ordinationem suam significarent: sed ii, Romanæ Ecclesiæ privilegiis denuo sancitis, statim domum reversi sunt. Sopitis denique schismatum dissidiis per Sextam Synodum œcumenicam, Constantinus Imperator a Leone II. PP. Apocrisiarium ad se mitti postulavit; sed cum plenæ Legationis auctoritate, ut liquet ex act.18.VI.Synodi, i.e. qui emergentes de fide quæstiones & Ecclesiastica omnia negotia, illius vice, dirimendi jus haberet. Imperatoris postulationi acquievit Pontifex, & Constantinopolim misit *Constantinum Subdiaconum*, nulla tamen concessa Legationis potestate. Tandem ineunte sæculo VIII. Iconoclastarum exorta in Oriente hæresis, Ecclesiæ Constantinopolitanæ cum Romana commercium abrupit omne, ita ut haud liberum fuerit summis Pontificibus mittere suos Responsales in Urbem Regiam.

At capta à Francis Constantinopoli, rursum summi Pontifices in urbem miserunt Cardinales, qui non Apocrisiariorum duntaxat, sed & *Legatorum à latere* vicem agerent, Patriarchis modum imponerent, facta curiosius indagarent, nutantes sublevarent, omnia denique exequerentur, quæ ad firmandas res Ecclesiæ idonea arbitrarentur. Vide Notas nostras ad Villhard. num.194. & in verbo *Responsum*. Habebant præterea summi Pontifices suos Apocrisiarios Ravennæ, ut eodem fungerentur munere erga Exarchos, quo Apocrisiarii Constantinopoli erga Imperatores: cum ii in Italia *ministerium Imperialis fastigii peragerent*, ut est in Diurno Romano c.2.tit.5. ubi etiam tit. 7. mentio fit *Apocrisiarii Ravennæ*.

APOCRISIARIATUS, Dignitas Apocrisiarii, seu Legati. Humbertus contra Græcor. calumnias: *Apocrisiariatus sui tempore*.

2. APOCRISIARIUS, Officium Monasticum, quod describitur ab Udalrico lib.3. Consuetud. Cluniacens.cap.12. *Apocrisiarius est, qui custodit Ecclesiæ thesaurum, & in cujus manu est, quidquid ad altaria offertur, &c.* Fuit igitur Apocrisiarii officium idem, quod *Thesaurarii*, quod etiam firmat Papias: *Apocrisiarius, Thesaurarius, vel Legatus* vel potius *Sacrista*. Bernardus Mon. in Constitut. Cluniac. MSS. cap.53. *De principali Ecclesiæ custode, qui vulgo Sacrista, dignius vero & honorabilius Apocrisiarius vocatur*. Huic præterea portarum Ecclesiæ aperiendarum & claudendarum munus incumbebat, & *semper in Ecclesiæ morabatur excubiis, ibi dormiebat & legebat*, ut ait idem Udalricus: quod etiam observat Anonymus Floriacensis lib.4. de Miraculis S.Benedicti cap.44. *Porro Apocrisiarius ipsius sacri loci.... Laico cuidam, qui sub eo basilicæ excubias observare solebat, &c.* Tabularium S. Theofredi Velaviensis: *Cui officium Apocrisiarii peius in eo monasterio peragens, &c.*

APOCRYPHA, *quæ ab hæreticis, sive schismaticis conscripta & prædicata sunt, & nullatenus recipit Catholica & Apostolica Ecclesia Romana*. Ita Concilium Romanum sub Gelasio, in quo ea recensentur. Jo. de Janua: *Apocrypha proprie dicuntur illa scripta, quorum origo ignoratur: & quamvis ibi sint multa vera, tamen non habentur in auctoritate propter plura falsa, quæ ibi continentur*. Bernaldus Presbyter Constantiensis lib. de Reconciliatione lapsorum pa.258. *Apocrypha autem dici Ecclesiastici Doctores tradunt, non quia omnia mentiantur, sed quia dubiæ & suspectæ auctoritatis esse videantur. Nam sæpissime multa canonica suis næniis interserunt, quæ nequaquam Catholici cum eisdem næniis refutare debebunt*. Vide Leonem I.PP. Epist. 9. cap. 15.

APOCULANIUS ORCUS, in Fragm. Petronii, ubi Adrianus Valesius legendum putat *Abocularius*, tenebricosus, cæcus.

APOCULARE, A poculis discedere, in Fragm. Petronii. [Forte melius, Ab oculis recedere: *Apoculo me*, id est, Discedo, ab oculis me removeo.]

APODANEA, *dicta Ecclesia S. Michaelis, à pedis vestigio ibi impresso*. Ita Papias: sed alia notione videtur accipi apud Jacobum Cardinalem de Anno jubilæo cap.3. *Alteramque ipsi jam tactæ* (Basilicæ S. Petri Lateran.) *principali formæ Apodaneam, quia illius inobedientes schismaticique extorres fiunt, suis utrisque infra complecti verbis extimamus*.

¶ APODEX, vel APONIX, Probatio, experimentum, Gall. *Preuve, Experience*. B. Richardus Abbas de Miraculis S.Vitoni Episc. inter Acta SS. Benedict. sæc.6. part.1. p.566. ubi de cæco sanato: *Qui protinus intuens intuentes, illis reticentibus & hujus rei Apodicem curiosius explorantibus, vultus eorum & personas, quos ante cæcitatem sui cognoverat, in hocce recognoscere evidenter indicavit, quod propriis vocabulis unumquemque eorum singulariter designavit; talisque medicamenti experimento detersa est ab oculis eorum omnis super hac re dubitatio*. Vide *Apodixis*.

¶ APODIAMENTUM, Adminiculum, Res quævis cui innitimur, Gall. *Appuy*. Ital. *Appoggio*. Vita B.Edmundi Archiep. Cantuar. apud Marten. tom.3. Anecd. col.1884. *Sequitur miraculum memoria dignum & multis testibus comprobatum. Raynaldus de Villa Franca tibias habuit per decem annos arefactas, quas nec baculo, nec alio Apodiamento valuit sustentare*. Chron. Cornelii *Zantfliet* ad ann.1403. apud eumd. Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 365. *Cum Apodiamentis ligneis ad Ecclesiam convenire solebat, potius reptans quam gradiens*. Vide *Podium*.

¶ APODIARE, Inniti, Fulcire, sustinere. Inquisitio pro canonisatione S.Yvonis MS. *D. Yvo quando somno nimio gravabatur, tunc positis brachiis supra pectus, & involutus ad modum crucis, sedendo & se Apodiando de pectore super libros, & inclinato capite dormiebat*. Litteræ Philip. III. an.1280. apud Marten. to.1. Anecd. col.1160. *Concessimus... quod possint facere pilarios lapideos vel ligneos... in quibus possent.... tectum domorum suarum & ædificiorum firmare, Apodiare & apponere, &c.* Vide *Podium*.

¶ APODICTICUS, Demonstrativus, experimentalis. Fridegodus in Vita S.Wilfridi in Actis SS. Benedict. sæc.4. part.1. p.723.

En hinc convaluere nimis diorismata fortis
Athletæ, pereuntque mali sophismata civis;
Germinis Hydræi penitus tonsata cicatrix;
Additur atque bonis virtus Apodictica victrix.

APO-

APODISSA, ut mox *Apodixa*, Acceptilatio, apud Petrum de Vineis lib.5.Epist.105.

APODIX, Meretrix. Hist. Rotonensis Monast. lib.1.cap.10. *Subito instigante diabolo, reperit cum una Apodix, id est, meretrix.* [Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis: *Apodix, socia, comes.* Vide *Apodex* & *Appendix*.

APODIXA, Ἀπόδειξις, Harmenopulo lib. 2. tit. 2. §.7.8.& JC.Græcis, quasi ἀπόδειξις id est, cautio de suscepta pecunia, ioquit Cujacius ad Africao.tract.9. Apocha, Acceptilatio, Gall. *Quittance*. Constit.Siculæ lib.1.cap.49.§.2.de Nocatiis: *Et de receptis.... gratis faciant Apodixas, & ipsi recipiant antapocham de solutis.* Charta Joannæ Reginæ Neapolit. an. 1344. apud Waddingum in Regesto, tom. 3. pag. 308. 309. *Concedens ipsa Regina . . . auctoritatem plenariam faciendi singulis officialibus de computis eorum . . . absolutiones, quietationes, Apodixas, finales remissiones, & pactum de ulterius non petendo.* Iofra: *Prædicti Thesaurarii & alii deputandi de solutis Apodixam faciendi plenam habeant potestatem.* Vide tom.7.Ughelli p.899. 1081. & Jacob. Gothofred. ad l. 23. Cod. de Susceptorib.

¶ APODIXIA, Impensa, ad *apodixias* alicujus quidpiam facere, idem quod impensis, Gall. *Aux frais & dèpens*. Jacobi Auriæ Annal. Genuens.lib.10.ad an. 1282.apud Murat.to.6.col.570. *Pisani igitur milites præparaverunt & pedites pro dicti judicis auxilio. Unde Commune Januæ armavit galeas XXIII. & panfilos XII. ad Apodixias de civitate & potestatis.* Ibidem ad an. 1283.col.583. *Reliquæ L.* (galeæ) *armatæ fuerunt propriæ ad Apodixias tam de nobilibus & popularibus civitatis, quam de potestatiis & tota riperia.*

APODIXIS, Specimen, experimentum, ex Gr. ἀπόδειξις. Gloss.Lat.MS.Reg. *Apodixis, Ostensio.* Symphosius in Hist. Apollonii Tyrii p.20. *Magister, incipe discipuli tui Apodixin præclaram laudare.* Athanasius in Vita S.Antonii: δι' ἀποδείξεως λόγων. Vita S. Theophanis Confess.n.14. διάφωνον ἐγγράφως & ἀγράφως ἀποδείξεσι τάς, ... ἐλέγχει.

Apodixes. Papias: *Apodixes est ostensio.* Uguitio: *Apodixen, Ostensio, fantasia, probatio, experimentum, virtus, potestas.* Ἀπόδειξις, *Demonstratio, designatio, probatio, adprobatio.* S.Ambrosius lib.4. Ep. 34.ubi de S.Agnete: *Crudelissima omnium feminarum, ad filium meum voluisti Apodixen tuæ artis magicæ demonstrare?* Vita MS.S.Arnulfi Episcopi Turonensis: *Tibi satis esse debuit, quod hactenus Apodixem artis tuæ exercuisti, ac prævaluisti in veneficiorum tuorum ingeniis.* Paulus Diac.in Vita Gregorii M. *Duos magos pecuniis ex placito locat, ut in sanctum Apostolicum ad vindictam ejus Apodixen artis suæ exercerent.* Ordericus Vital.lib.11. *Et Apodixen medicinalis peritiæ super desperatum juvenem exercere cœpit.* Vide Henricum Valesium ad lib.4. Hist.Theodoriti c.8.

¶ APOFERETA, Apofertum. Vide *Apophoretum*.

¶ APOFFRAGISMA, *Signaculum annuli, quod ceræ infigitur.* Gloss. Bituric. Vide. *Aposfragismus*.

APOFLATIZARE, *Caput afflare, purgare*, in Glossis MSS. ad Alexandrum Iatrosoph.

¶ APOFORETUM. Vide *Apophoretum*.

APOGÆUM, pro *Hypogæum*. Liber 2. Miracul. S. Bertini cap. 18. *Sub ipso altaris loco quoddam Apogæum duris lapidibus, segulis, antiquoque cæmento operose coaditum offenditur.* [Papias MS. Bituricensis: *Apogeum, ædificium constructum sub terris.*

¶ APOLIDES, *dicuntur qui sunt sine civitate.* Vocabul. utriusque juris. Vox composita ex ἀ privat. & πόλις, Urbis, civitas. Eam usurparunt Martianus & Ulpianus.

¶ APOLLIDÆ, *Servi qui in opus publicum perpetuo dantur.* Sic in Adversariis MSS.D.*Godefroy*.

¶ APOLLINARIACI, Iidem qui *Apollinaristæ*, Epist. S.Paciani ad Sympronianum to. 2. Collect. Concil. Hispan.p.81. *Ego forte ingressus populosam urbem hodie, cum Marcionistas, cum Apollinariacos... & cæteros hujusmodi comperissem, qui se Christianos vocarent.*

¶ APOLLINARISTÆ, Hæretici sic dicti ab Apollinari Laodiceæ Episcopo, qui teste Socrate, primum docuit hominem à Verbo susceptum fuisse fine anima, deinde animam quidem Christo dedisse, non vero mentem, cujus loco Deum Verbum fuisse autumabat. Plures alios errores Apollinaristis adscribunt cum Historici, tum Patres. Illos omnes tribus capitibus comprehendit Greg. Nyssenus. Ex hoc doctore professi sunt Apollinaristæ, Verbum carneum, filium hominis sæculorum conditorem, & mortalem Divinitatem.

APOLOGETICUM, Papiæ, *Satisfactionis judicium, verum testimonium.* Charta Caroli M. apud Ughellum to.5.pag.1563. *Et quia termini ejusdem Ecclesiæ in confiniis Mantuanis . . . . & res ipsius Episcopii conjacent, Apologeticum idem Pontifex habebat, in quo omni remota dubitatione, res jam præfatæ Ecclesiæ per singula loca & vocabula, terminique & confinia sufita erant, &c.*

1. APOLOGIA, *Excusatio*, Ugutioni. Gloss. veteres: *Apologia, vel Apologesis, Excusatio: hinc Apologeticus sermo, Excusatorius.* Eadem fere Papias & Joannes de Janua. Gloss.Gr.Lat. ἀπολογία, *Excusatio, purgatio, satisfactio.* ἀπολογοῦμαι, *Excuso me.* Porro *Apologias* vocant excusationes & purgationes, quibus Sacerdotes, sacra facturi, excusant se, quod indigni ad tam veneranda & tremenda mysteria accedant, quarum formulæ complures habentur in libro Sacramentorum Gregorii M.p 242.edit.Meoardi: harum loco *Confessio*, seu *Confiteor*, dicitur. In Missali Gothico p. 338. Apologia Sacerdotis: *Ante tuæ immensitatis conspectum, &c.* Missa Romana, edita ab Illyrico: *Quomodo Sacerdos Apologetica celebrare debeat, antequam ad Missarum celebrationem accedere debeat, &c.* Vide Menardum ad Sacrament. Gregorianum p.242. & Cardin. Bona lib.2.Rer.Liturg.c.1.n.1.

¶ 2. APOLOGIA, Occasio. Bernerus Abb. in Translatione S. Hunegundis inter Acta SS. Beoedict. sæc.5.p.223. *Cæterum omnipotens Deus volens suæ sponsæ honorare membra, occulta dispositionis suæ prærogativa differri fecit mutationem ossium felicium diem usque in tertium, hujus Apologiæ, id est, Occasionis eventu; Episcopus quippe, &c.*

APOLUTIUM, *Vestibulum, seu locus, ubi vestes exuendæ abluuntur.* Breviloq. Forte *Ablutium*.

¶ APONDECTA, *Qui vectalibus præest*, Sic in Adversariis D.*Godefroy* MSS.

¶ APONSARE, *Aponsam facere*, Immittere tigna, *Mettre ou Appuier des poutres sur un mur voisin.* Charta Thossiacensis in Dumbis ann.1449. *Item de novo abergagio pro licentia sibi data de Aponsando & Aponsam faciendo super corseriis dictæ villæ.* Ibidem: *Licentia datur faciendi Aponsam supra corseriis villæ Aponsatam muris tali modo quo dessubtus possit transire unq charrata feni, & quod alatoria dictorum murorum maneat in statu in quo sunt de præsenti.*

¶ APOPEMPOEUS, Servator, liberator. Fridegodus in Vita S.Wilfridi inter Acta SS. Benedict. sæc. 4.part.1.p.725.

Mox Apopempæo grates persolvere summo
Accelerant, nomenque patris constanter honorant,

Allusio est ad Averruncos Deos, qui Gentilibus credebantur mala avertere: dicebanturque Græcis ἀποπομπαῖοι, ab ἀποπέμπω, Dimitto.

¶ APO-

¶ APOPHLEGMATIDIARE, apud Th. Priscianum lib. 2. de Diæta cap. 3. Idem quod Græcum ἀποφλεγματίζειν, Pituita purgare.

¶ APOPHLEGMATISMUS, ἀποφλεγματισμὸς, Purgatio pituitæ, seu id quo utimur ad eam purgandam & eliciendam. *Apophlegmatismum adhibere*, dixit Cæl. Aurel. lib. 1. Tard. Morb.

APOPHORETUM, ἀποφόρητον, pro munere è coovivio ferri solito, vel dono quovis in munerum editione & dignitatum votis, ut apud Symmachum, usurpasse veteres palam est, ex iis, quæ adnotarunt Raderus ad Martialem, Casaubonus ad Suetonium, Beroaldus ad Apuleium, Rosweidus ad Paulinum, cæterique Criticorum filii. [Spelmannus censet *Apophoreta* proprie dicta fuisse munera, quæ in Saturnalibus mense olim Decembri summo cum fastu & lætitia celebratis, xenia dantes ab accipientibus referebant; ἀποφέρειν enim, inquit, est referre.]

Postmodum pro ipso vase, in quo munera ipsa reponebantur, vox *Apophoreta*, usurpata, nam ita effertur ab Isidoro lib. 20. Orig. c. 4. de vasis escariis: *Apophoreta, à Græcis, à ferendo poma, vel aliquid, nominata; est enim plana*. Quo loco *Apoforetum & Apofertum* habet Joan. de Janua: aitque, *Apoforeta* esse *vasa, sic dicta à ferendo poma, &c.* Qua notione videtur usurpasse Paulinus Epist. 1. ad Severum: *Ac ne panis siligineus tibi modum nostræ humilitatis excedere videretur, misimus testimonialem divitiarum nostrarum scutellam buxeam, ut Apophoritum voti spiritalis accipies, &c.* Sed & pro vase ad deferendum reliquias vocem hanc usurpari observat Mamotrectus ad Legendam SS. Vitalis & Agricolæ: *Apophoreta, vasa, à ferendo poma, vel aliquid aliud dicta: vel vasa consecrata, in quibus beatus Ambrosius portabat reliquias*. Quo sensu habetur apud Glabrum Rodulf. lib. 4. cap. 3. *Ossa evellens è cineribus nuperrime defunctorum hominum, sicque impositis in diversis Apophoretis, venditabat apud plurimos pro sanctorum Martyrum & Confessorum reliquiis.* Id mox *cassellam & feretrum* vocat. Et cap. 5. *Ad quos etiam multa delata sunt corpora Sanctorum, atque innumerabiles sanctarum Apophoretæ reliquiarum*. Eadem notione usurpat auctor Vitæ S. Hugonis Abbatis S. Martini Eduensis n. 28. *Multa Sanctorum pignora in diversis Apophoretis, ut solitum erat facere, illuc delata sunt à fidelibus, &c.*

APOPLACIUS. Charta donationis facta Ecclesiæ Cornutianæ, edita à Suaresio: *Vela holoserica holoblattea 2. vela Apoplacia coccoprasina cancellata duo;* ubi Suaresius ad oram libri: lego *Aploblattia*, vel *Aploblattea*. [quod vide.]

¶ APOREARI, Inopem esse consilii, à Græco ἀπορεῖν. Bulla Bonifacii VIII. PP. to. 3. Collect. Conc. Hispan. p. 535. *In iis profecto dolemus & premimur, Aporeamur assidue*. Vide *Aporiare*.

¶ 1. APORIA, Ulceris species, sic dicta quod inde defluat pus ac sanies: pro ἀπόῤῥοια, defluvium, humor defluens. Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis est *Aporia.... vulnus, stimulus, abhominatio*. Vita B. Colombæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 348. * F. *Demum suis manibus avellebant vesicas & apostemata, ulceratasque Aporias leniebant*.

2. APORIA, ἀπορία, Paupertas. Gerardus Abbas Silvæ Majoris in Vita S. Adelardi Corbeiensis Abbatis cap. 3. *Sed rerum mundi Aporiam sponte sibi inferebat, quia in Christo pauper esse volebat*. Flodoardus lib. 14. carm. 18.

Ejus ab Aporia se se compescere censeat.

[Papiæ in MS. Ecclesiæ Bituric. *Aporia, Anxietas, tædium, vulnus, stimulus, abhominatio:*

APORIARE, Ad paupertatem, angustiam, ἀπορῆσαι, reducere, ita ut qui in hoc statu fuerit, nesciat quò se vertat. Laurentius Novariensis Episcop. homil. 1. *Mens perdita obstupescit, spes depravata lignescit, omnisque futurorum intentio Aporiata torpescit, dum unusquisque perpendit, &c.* Rigordus: *De eadem medietate donabunt illis, qui per tallias Aporiati fuere*. Chron. Reichersperg. ann. 1111. *Ad dehonestandam vel Aporiandam Ecclesiam*. Tho. Walsinghamus in Ricardo II. *Permisit suos spoliare patriam, Aporiare vulgus*. Infra: *De substantia rerum pretiosarum amissarum, sive pecunias, qua pauperes Aporiati sunt*. Matth. Paris: *Et ad Judæos Aporiandos destinabantur*. Sed hæc obvia. Vide Ordericum Vital. lib. 12. p. 892. Vitam S. Geraldi Abbatis n. 9. &c. Alia notione occurrit in Charta Edgari Reg. Angl. pro reformat. Monast. apud Seldenum ad Eadmerum: *In civitate degentes, in refectorio pompaticas laservasque secularium delicias, ut melancoliam, Aporiantes, licitis caritativi utantur cibariis.* Ubi *Aporiare* est *vitare*. Glossæ MSS. *Aporio, affligo, hinc Aporia, paupertas*.

Aporiari vero neutrum, Angi, hærere, dubitare, ex Græco ἀπορεῖν. Papias: *Aporiari, tribulari, conviciari, vel quasi pauper abjici: nam Aporos Græce pauper*. Activi verbi à neutro differentiam notat vetus Grammaticus apud Spelmannum:

Aporio, si sit activum, tanta notabit,
Indicat & aperit, depauperat atque revelat.
Cum neutrum, signat tunc anxior atque laboro.
In sensu & tali deponeat vult reperiri.

Ugutio: *Aporiare, Laborare, vel laborando sudare, anxiari, & tunc est neutrum. Interdum passive sumitur pro depauperari & pauperem facere*. Epist. Gelasii PP. ad Rusticum Episcop. Lugdun. tom. 5. Spicilegii Acheriani: *Licet Aporiantes & angustiati, confidimus in eum, qui dabit cum tentatione proventum. Aporiamur*, pro hærentes sumus, & anxiamur, usurpavit etiam S. Pauli Interpres 2. ad Corinth. 4. 8. Vide Amalarii Episcopi Epist. 6. to. 7. Spicilegii Acheriani, & Laurentium Mellifluum in Orat. de Chananæa p. 35.

APORIUM. Charta Constantiæ Imperatricis apud Rocchum Pyrrum in Notitia Eccl. Siciliæ to 1. pag. 131. *Ipsi notario Rainaldo dedimus potestatem, ut ubicumque vel apud quemcumque prædictos villanos, seu filios, vel descendentes eorum, nec non excadentias, & ipsorum Aporia invenerit, liceat ei ex auctoritate magnitudinis nostræ capere.... Barones vel Bajuli, qui villanos ipsos & eorum Aporia detinent, &c.* Vide *Apportum*.

¶ APOSENNARIUM, f. Redemtio agnatis permissa, modo pretium reddant emtori, Practicis nostris, *Retrait Lignager*. Charta Litolfi de villa Nennari, anni 999. ex Chartulario Casauriensi p. 77. *In tali autem tenore repromitto & obligo me ego supra scriptus Litolfus vel meos heredes vobis supra scriptis Sigeezoni & Actoni.....ut si de hac mea venditione aliquo tempore Aposennarium facere voluerimus, vel si contra omnes homines antistare & defendere non potuerimus . . . de nostris propriis rebus nos vobis ad vestram proprietatem in simili loco duplum & meliorata restaurare promittimus.*

APOSFRAGISMUS, Sigillum, ἀποσφράγισμα. Regula Solitariorum cap. 15. *Post ingressionem autem præcipiat Episcopus ostium retrusionis cellulæ Aposfragismo suo sigillare*.

APOSTA, Fulcimentum, Appodiatio. Beda lib. 3. Histor. Angl. cap. 17. in titulo: *Ut Apposta Ecclesiæ, cui idem accumbens obierat, ardente cætera domo, flammis absumi nequiverit*. In contextu *Destina* appellatur.

APOSTARE, Postponere. violare. Leges Eduardi Confess. tit. de Eterochiis 35. *Qui leges Apostabit . . . weræ suæ reus sit apud Regem*. Quæ totidem pæne verbis habea-

habentur in Legibus Henr.I.c.12.nisi quod *Apostabit* legitur. Unde *Apostare* & *Apostatare leges*, his locis nihil aliud sonat, quam *leges postponere*, *violare*, à legum observatione deficere, [illegible], quod aliis verbis cap. 34. Legum Henrici sic concipitur: *Qui prævaricator vel eversor conscriptæ legis extiterit*, &c. Eadem etiam locutionis formula usus est Lambertus Ardensis: *Tandem à Saracenis captus legem Christianam & fidem, & paternas Apostatavit traditiones*. Vide *Apostatare*.

¶ APOSTASIA, *Desertio militum*. Gasparis Barthii Glossar. ex Hist. Palæst. Raimundi Agilæi. *Apostasia*, alia notione, vide infra verbum *Apostatare*.

¶ APOSTASIUS, pro *Apostata* scribit Guibertus l.1.de Vita sua cap.18.

APOSTATA, Qui à vera, seu Christiana religione deficit, [illegible], *Prævaricator*. S. Ambrosio in Epist.ad Theodosium Imp.ubi de Juliano Apostata. Jo. de Janua: *Apostata*, *Perversus*, *Renuntiatus*, *Refuga*, *Retromissus*. Avitus Viennensis Epist.4. *Quasi jam Apostatas, id est, ab standi firmitate deciduos, necesse est a Communione suspendi*. Decretum Nicolai II. PP. in Synodo Romana an.1059.editum: *De his autem Clericis qui tonsuram projiciunt, & à Clericatu recedunt, quos Apostatas sulamites jure vocitamus, statuimus, ut nisi ad professionem Clericatus redierint, omni Christiana communione priventur*. Vide titulum Codic. de Apostatis lib.1.

APOSTATARE, A vera religione deficere: *Prævaricare*. S. Ambrosio in Epistola ad Theodosium Imp. *Si Julianus non est ultus Ecclesiam, quia Prævaricaverat*. Ibidem: *Si aut Prævaricari cogatur, aut subire martyrium*. Salvianus lib. 6. de Gubern. *In spectaculis quædam Apostatatio fidei est, & à symbolis ipsius & cælestibus sacramentis lethalis prævaricatio*. Victor. Utic. lib.3.de Persecut. Vandal. *Hic dudum fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, ... post vero dum Apostataret, tantæ extitit feritatis adversus Ecclesiam Dei*, &c. Vide Concil. Arelat. I. can.23. Arelat. II. can.25. Joannem Diac.lib.4.de Vita Gregor. M. cap. 86. Paulum Emerit. Diacon. de Gestis Episcop. Emeritensium in S. Masona c.4. Seecul. Saxon. lib. 2. art. 13. §. 6. &c. [illegible] apud Theophanem, *Apostatare* vertit Anastasius Biblioth.

¶ APOSTATARE, active sumitur pro *Abducere*, à vera Religione ad falsam trahere. Vitæ Patrum Emeritensium to.1.Collect.Conc.Hisp.p.648. *Comperto hinc crudelissimus tyrannus, quod nec minis nec muneribus viri Dei animum à recta fide ad sui perfidiam Apostatare posset*.

APOSTATARE præterea dicuntur Monachi, cum, voto obstricti, cucullam exuunt, & ad vitam sæcularem redeunt. Auctor Breviloqui ait, apostasiam in tribus consistere, *primo quidem in demissione fidei Christianæ, secundo in demissione habitus religionis, tertio in demissione tonsuræ Clericalis*. S. Cypriani Epist. 54. *Qui vel Apostataverunt, & ad sæculum, cui renuntiaverant, reversi gentiliter vivunt*. Capitula Caroli M.l.6. c.139. *Quicunq; post sanctæ religionis professionem Apostatant, & ad sæculum redeunt*. Concilium Triburiense an. 895.c.27. *Si postmodum relicto Clericatus habitu, à castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus & Apostata elabitur, & ad sæculum egreditur*, &c. Concilium Remense an.1049. cap.8. *Ne quis Monachus vel Clericus à suo gradu Apostataret*. Vide Cæsarium Eysterbach.lib. 2.de Mirac.c.2.lib.12.c.19. *A pristina virtute Apostatare*, apud Fulbertum Carnot.Epist.58.

¶ APOSTATIO, APOSTATATIO, Ead. significatione. Vita MS.S.Winwaloei: *Statimque ritu pene paganico Apostatione, & divina lugubriter insecuta ultione*, &c. Altera manus ad marginē addidit *Apostatatione*.

APOSTATIZARE, [ab Ecclesiæ communione separare, tanquam Apostatam habere.] Charta Humberti Episcopi .... ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolit. fol.86. *Hanc vero mancipationis chartam de prælibatis rebus, quam vobis facimus, non tantum irritam fieri optamus; verum etiam hoc tangentem seu quærentem anathematizamus, & in vice Petri Apostoli hos vel has Apostatizamus, eorum vitam suorumque corpora foras Ecclesias & orationes Christianorum dejicimus*. *Apostatizando ad laicalem conversionem redire*, in Lege Wisigoth.l.3.tit.5.§ 3.

APOSTATICUS, *Proselytus, scilicet qui procul salit de una secta in aliam*, in Breviloquo. At Joanni de Janua, *Apostaticus* est *perversus*. Italis, *Apostatico* idem qui *Apostata*. Hugo Flaviniacensis in Chron.p.226.de Wiberto antipapa: *Invasit Sedem Apostolicam, à damnatis & excommunicatis suique similibus in Apostaticum, non Apostolicum electus*.

¶ APOSTATORES, Monachi qui ab ordine spretis votis deficiunt. Statuta Ordinis Cisterc.apud Marten.to.4.Anecd.col.1515.B. *Apostatores de cætero ab ordine, etiam sola vice, omnino decernit generale Capitulum inhabiles ut eligantur in Abbates*.

APOSTASIA, Eadem origine & notione apud Joannem Portarum Monachum Epist.5.p.431.

¶ APOSTEMARI, *Apostemate corripi*. *Apostemate turgere*. Gocl.Lex.Phil.

¶ APOSTEMATIA, Apostema, Gall. *Apostume*, *Abcès*. Acta SS.Aprilis to.2. pag.277. A. *Hujus Apostematiæ reliquias in interioribus corporis sui reservavit usque ad mortem*.

¶ APOSTEMATIO, Eadem ratione, ibidem pag.356. *Videtis quod brachium dexterum ... ob continuo pullulantes ulcerationes seu Apostemationes de loco suo movere non valuerim*. Vita B. Kingæ to.5. Julii p.741. *Habebat autem Apostemationem quamdam in ventre duram & compactam*.

¶ APOSTEMA, Æ, Eodem significatu, tom.1. Maii pag.539. B. *Antea cruciabatur ex Apostemis tabo profluente maximis doloribus*.

¶ APOSTILLI. Vide *Apostoli* 1.

¶ APOSTOLA FRANCORUM. Sic, inquit Spelmannus in voce *Apostolici*, nuncupata est Clotildis Regis Clodovei uxor, quod prima apud eos Christiana, ceteros fecit ad Christum provehi: quemadmodum Gregorius M. à Beda *Anglorum Apostolus* dictus est, quod Anglos missis in Angliam prædicatoribus ad fidem perduxisset.

¶ APOSTOLARE, APOSTOLATUS. Vide in *Apostolicus*. 1.

1. APOSTOLI, Vox nota Livio & Jurisconsultis, & in Jure Canonico frequens. Erant autem *Apostoli*, dimissoriæ litteræ, quas Episcopus Laico, vel Clerico, in alienam diœcesin transituro, dabat, laico quidem, ut ibi ordinaretur; Clerico vero, ut vel ordinaretur, vel ordinatus sacrificaret, vel in alienæ Ecclesiæ catalogum referretur. Dabantur etiam Apostoli ab Officialibus & Ecclesiasticis judicibus, [testandæ appellationis gratia] quoties Romam ad summum Pontificem provocabatur; in quas provocationes invehitur Hildebertus Episcop.Cenomanensis Epist.82. quod per eas *Pontificalis censura pereat, & omnis conteratur Ecclesiæ disciplina*. *Quis enim*, inquit, *raptor ad solam anathematis commmationem non statim appellavit?* &c. Arnulfus Lexov.in Epist. pag.12. *Apellatum est ergo à Monachis ad Oct. Pentecost. Apostoli postulati & traditi*. Concilium Lugd. an.1245. *Si quis in judicio .... ad nos duxerit appellandum .... petat Apostolos, quos ei præcipimus exhibere, in quibus appellationis causam*

judea

judex exprimat. Ejusmodi Apostolorum formulam accipe ex Rollandino in Summa Notariæ: *Dimissoriæ litteræ, quæ appellantur Apostoli. Sanctissimo Patri Domino Alexandro sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifici, Philippus Bononiensis Archidiaconus, seipsum ad pedum oscula beatorum. A Sanctitate vestra recepi litteras in hunc modum: Alexander, &c. Cum igitur ad executionem mandati vestri humiliter & devote procedens partes easdem coram me legitime fecerim evocari, idem Antonius omnem causæ processum sub forma ad vestram audientiam appellavit: Coram vobis, Domine Philippe, &c. ponendo appellationis formam. Verumtamen, sanctissime Pater, communicata Concilio sapientum, ipsius appellationi non duxi aliquatenus differendum, tunc ipsum monitum ab examine mei judicii evocavi, præcepi tamen eidem, ut usque ad 40. dies cum his litteris vestro se conspectui præsentaret. In cujus rei testimonium præsentes litteras proprii sigilli munimine roboravi*. Ejusmodi formulas alias descripsit Jo. Sarisber. in Ep. Sed & interdum pro quibusvis *litteris*, uti vocant, *appellationis*, [etiam ad judices laicos] hæc vox usurpata. Charta an. 1018. *Ab eadem interlocutoria, ut injusta, salva vestri gratia & reverentia appello in his scriptis ad D. Regem Majoricarum, & instanter Apostolos peto mihi concedi & tradi*. [Appellatio interjecta ann. 1409. contra impositionem novi pedagii apud Rymer. to. 8. p. 578. *Ad ipsum dominum nostrum Regem, suis loco & tempore congruis, per me, nomine quo supra, legitime & veraciter informandum & consulendum, & ad suam regalem seu consistorium regnale reclamo, appello & provoco, infra juris terminum & in his scriptis, Apostolosque peto, semel, sæpe, sæpius & instanter, & cum ea reverentia, qua decet & convenit, mihi modo præmisso per vos dari & concedi*. Et paulo post: *Qua quidem appellationis cedula .... eidem domino Episcopo supplicavit & requisivit, ut sibi .... dare & concedere vellet super præmissis suos Apostolos, quos ibidem dictus dominus Episcopus, tanquam causa coram ipso facta & gesta, suos Apostolos testimoniales eidem procuratori & fiadiro concessit atque dedit*, (sic) *&c.*] Vide Joan. Hocsemium 1341. & Souchetum ad Epist. 219. & 220. Ivonis Carnot. [*Apostres* dicuntur in Statutis MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 143.]

☞ Hæc autem erat consuetudo, ut judex superior, ad quem fuerat appellatum de causa ad se delata non dijudicaret, nisi prius sibi constaret ab appellatoribus postulatos fuisse & impetratos *Apostolos*; quæ consuetudo cum interdum negligeretur, gravis ea de re exstat querela in Concilio Narbonensi ann. 1430. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 354. *Primo namque quotiescumque à nobis seu officialibus nostris*, inquiunt Episcopi congregati in cedula Archiepiscopo Narbonensi oblata, *in quibuscumque causis tam criminalibus, quam civilibus, sive à præparatoriis judiciorum, sive ab interlocutore ante definitivam ad curiam vestram metropolitanam appellari, judex vester appellationem indifferenter antequam sibi constet, an appellatio sit emissa ex causa probabili vel non, antequam inceperit cognoscere, an illa causa sit vera vel non, & sic antequam sit judex, antequam sibi constet de Apostolorum petitione & datione, ad simplicem patris assertionem appellasse se asserentis, litteras inhibitorias contra Officialem à quo appellatur, ordine juris totaliter prætermisso, concedit. Item esto quod sit appellatum & dicto Officiali vestro appellationum* (f. appellantium) *constiterit de appellatione, antequam dicta appellatio dictis Officialibus nostris, seu alteri à quo est appellatum, intimata fuerit, & antequam Apostoli fuerint petiti & dati vel denegati, dicti Officiales vestri appellationum litteras inhibitorias similiter concedunt; ex quibus sequuntur multa gravissima incommoda*: quæ ibidem recensentur.

☞ Verum non solum cum ab Episcopis ad Romanum Pontificem aut ad Metropolitanum provocabatur, postulati sunt *Apostoli*, sed etiam cum ab ipso summo Pontifice ad Concilium generale fuit appellatum. Præter recentiora, quæ meminisse nolim, hujus petitionis exempla, antiquius nobis exhibetur tomo 6. Spicilegii Acheriani pag. 152. in Appellatione Universitatis Parisiensis pro facto Schismatis à domino PP. Benedicto XIII. *Et petit* (Universitas Parisiensis) *primo, secundo, tertio, ac instanter, instantius, instantissime Apostolos saltem testimoniales super hoc sibi dari, protestans de aliis Apostolis petendis ab illis à quibus de jure fuerint petendi*. Hæc quidem appellatio ab illegitimo Papa: sed & in appellationibus à legitimis Pontificibus Romanis postulatos fuisse *Apostolos* probat inter cetera Instrumentum appellationis Decani & Capituli Ecclesiæ Parisiensis, Philippi Regis qui à Bonifacio VIII. ad Concilium generale provocaverat, appellationi adhærentis, in qua sic legitur: *Et ne dictus dominus Bonifacius motus seu provocatus ex iis, prout timemus ex verisimilibus conjecturis & comminationibus multis, contra nos vel aliquem ex nobis quoquomodo procedat .... excommunicando vel suspendendo ... ad prædictum Concilium generale congregandum ... provocamus & appellamus in scriptis, & Apostolos testimoniales cum instantia petimus*.

Apostilli, Eadem notione apud Matth. Paris pag. 458. *Si quis ad Papam duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostillos, quos ei præcipimus exhiberi*.

2. APOSTOLI, Legati, nuncii. Luithprandus in Legat. *Consonantia scripta juramento firmata sunt, ut omnium gentium Apostolis, id est, Nuntiis, penes nos Bulgarum Apostoli præponantur*.

3. APOSTOLI apud Judæos, *qui ad exigendum aurum atque argentum à Patriarcha certo tempore diriguntur*, in lib. 14. C. Th. de Judæis. Coronarium scilicet, cujus canon anniversarius erat, & à Judæis pensitari solebat. Vide Jacobum Gothofredum ad hanc leg. ubi multa de Apostolis Judæorum.

4. APOSTOLI, Papiæ, dicuntur *Hæretici quidam, hoc sibi nomen sumentes, quia nihil proprium possidentes, nequaquam recipiant aliquid in hoc mundo possidentes*. Iidem; *qui Apostolici* appellantur à S. Augustino lib. de Hæres. cap. 40.

Apostolici præterea extitere alii hæretici, tempore S. Bernardi, in quos gravius invehitur Serm. 66. in Cantic. qui ita se appellabant, quod sese successores Apostolorum jactitarent. V. Rainer. contra Vald. cap. 6.

Apostoli in Concilio Herbipolensi an. 1287. cap. 34. nescio an alii ab *Apostolicis* S. Bernardi, *Leccatores, seu reprobatos Apostolos, in eorum reprobata regula manere vesantes omnino: volumus, quod nullus Clericus, nulla secularis persona, intuitu religionis eorum, ac insolito habitu, eos de cetero recipiat, aut eis alimenta ministret, &c.* De iis etiam agit Synodus Cicestrensis an. 1289. cap. 39. quos *falsos fratres* vocat, & *à Sede Apostolica titulum professionis non habentes*.

APOSTOLICÆ Ecclesiæ, dictæ olim Cathedrales omnes, etsi in confesso esset Apostolicæ Ecclesiæ principatum in Romana vigere, ut ait S. Augustinus Epist. 162. cujus etiam hæc sunt: *De Collegis agebatur, qui possent aliorum Collegarum judicio, præsertim Apostolicarum Ecclesiarum, causam suam integram reversare*.

¶ Apostolica Sedes, Eadem ratione Episcopalis Sedes, Gall. *Siege Episcopal*. Annal. Bened. tom. 5. pag. 361. *Lemovicas dein adiit Pontifex* (Urbanus II. an. 1095.) *x. Kal. Januarii ubi primùm Dominicæ Nativitatis*

Missam quam de Galli cantu vocant in Ecclesia puellarum sanctæ Mariæ de Regula....celebravit, Missam vero de Luce seu de Aurora in Basilica regali apud S. Martialem; inde solemni pompa coronatus ad Sedem Apostolicam seu Episcopalem rediit, ubi reliqua solemnitatis officia peregit. Patres autem *Apostolicas* appellabant sedes, quæ fundatæ fuerant ab Apostolis: de quibus intelligendus est S.Aug. cum ait lib.2. de Doctr.Christ. c. 8. *In canonicis autem Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurium auctoritatem sequatur, inter quas sane illæ sint, quæ Apostolicas Sedes habere & Epistolas accipere meruerunt.* Hinc Leo M.Ep.95.oum.3. suadet Anatolio, ut non *dedignetur regiam civitatem, quam Apostolicam non potest facere sedem*; quod nimirum ab Apostolis nnn fuisset instituta: qui tamen usus non adeo constans fuit, quin vox *Apostolica* omnibus Episcopalibus Sedibus tributa fuerit ab ejusdem ævi Scriptoribus, ut videre potes apud S. Paulinum Ep. 3. ad Alypium n.1.pag.10.Ep.18.ad Victricium n.6.pag.102. edit. 1685.

¶ Apostolicalis Cathedra, Pontificalis, Papalis, seu Romana. De SS. Emano & sociis Martyr. to.3.Maii pag.596.D. *Qui ibi tunc temporis Apostolicali Cathedræ præsidebat, prædictum adolescentem benignissime suscepit.* Hic agitur de urbe Rnma.

¶ 1. APOSTOLICUM. Sic sæpius appellantur summorum Pontificum epistolæ, decreta, bullæ, &c. quod, ut mox dicetur, ipse summus Pontifex vocetur *Apostolicus*. Vide alia notione in *Apostolium*.

2. APOSTOLICUM, io Ordine Romann: *Subdiaconus autem qui lecturus est, sub cura sua habebit Apostolicum, & Archidiaconus Evangelium*: ἀποστολικὸν, βιβλίον, apud Cabasilam in Exposit. Liturg.cap.22.

1. APOSTOLICUS. Olim, & nascente primum Ecclesia, universim Episcopi omnes, *Apostolici* dicti, interdum adjuncta *Episcopi*, *viri*, aut alia voce, tanquam *Apostolorum* successnres: seu potius, quod quisque in sua diœcesi vices Apostolicas ageret. S. Hieron. Epist.54. *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent*. Et Epist.85.de Episcopis: *Ubicunque fuerit Episcopus sive Romæ, sive Eugubii, ... omnes Apostolorum successores sunt.* Sic Fortunatus ad Gregorium Turon. Episcopum scribens, ipsum *Dominum Apostolicum* vocat in Prologo ad S.Martini Vitam, & ad lib.1.Poem.ut & Euphronium Episcopum Turon. lib. 3. & Nicetium Trevir. eodem lib.Poem.10.Ita etiam apud Marculfum promiscue legimus: *Ille Rex viris Apostolicis patribus nostris: Apostolico illi Episcopo.* Et lib.1.form.6.*Domino sancto Apostolicæ Sedis dignitate colendo illi Episcopo.* Form.7.*Vir Apostolicus ille, illius urbis Episcopus, &c.* In Epist.Clodovei Regis ad Synodum Aurelian. II. *Dominis sanctis & Apostolica Sede dignissimis Episcopis, Clodoveus Rex*. Et Fortunatus lib. 5. io Epist. ad Syagrium Augustodunensem: *Domino sancto & Apostolica Sede dignissimo Domino Syagrio Papæ Fortunatus.* Epitaphium S.Trophimi Arelatensis Episcnpi, apud V.Cl.Jacob. Sponium:

Trophimus hic colitur Arelatis Præsul acitus,
Gallia quem primum sensit Apostolicum.

Sed hæc passim obvia. Inde Episcnpalis Sedes *Apostolica* dicta Sidonio lib.6. Epist.1. ad Lupum Trecensem.

Verum sicut *Papæ* appellatio, quæ Episcopis omnibus communis primo fuit, postmodum soli summo Pontifici adscripta legitur, ita & *Apostolici*: qua quidem Scriptores ævi medii sæpe, ne dicam semper, Papam indigitant, quia, ut ait Gregorius M.lib. 5. Epist.37. *Cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu, sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate convaluit.* Rupertus Tuitiensis lib.1.de Divin.Offic. cap.27. *Aliorum quidem Apostolorum successores Patriarchæ sunt dicti: Petri autem successor pro excellentia Principis Apostolorum, Apostolicus nominatur.* Idem Gregorius lib. 1.Dial.cap.4. *Quis est iste vir rusticus, qui auctoritatem sibi prædicationis arripuit, & officium Apostolici nostri Domini, sibimet indoctus, usurpare præsumit.* Capitula Caroli C.tit.30.§.4.*Adportavit mihi... Boso domni Apostolici epistolas.* Tandem in Concilio Remensi anno 1049. *Lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab orthodoxis Patribus, declaratum est, quod solus Romanæ Sedis Pontifex, universalis Ecclesiæ Primas esset, & Apostolicus.* Io eodem Concilio *excommunicatus est etiam sancti Jacobi Archiepiscopus Galliciensis, quia contra fas sibi vendicaret culmen Apostolici nominis.* Vita Aldrici Episcopi Cennmanensis o.44. *Dominus Gregorius Romanæ sedis Ecclesiæ venerabilis Apostolicus.* [Hinc Franci superioris ævi Romanos Pontifices nominare consueverunt *Apostoles*, seu *Apostoiles*. *Guyot* in Bib.

De notre pere l'Apostoile
Voulsisse qu'il semblast l'Estoile
Qui ne se muet, moult bien lo voyent
Les Maroniers qui s'y avoient.]

At cur Pontifex Maximus, nnn *Apostolus*, sed *Apostolicus* passim dicatur, nmnino ridicula & insulsa videtur Claudii Taurinensis Episcopi sententia, quam jure suggillat Dugalus, qui Ludovicn Pio imperante vixit. Sic enim ille de Papa Paschali: *Apostolicus autem dicitur, quasi Apostoli custos, aut Apostoli fungens officium.* Parum certe feliciter, cum, ut ait Dugalus, *Apostolicus*, simplex nomen sit, & derivativum ab *Apostolus*, non enim dicitur *Italicus*, Italiæ custos, &c. Imo *Apostolicus* dictus summus Pontifex adjective respectu vocis Papæ, ut Apostoli successor. Simili etiam etymo *Amicum*, quasi *animi custodem* dictum scripsit Alcuinus Ep.4. Vide Leges Alfonsi IX. Regis Castellæ parte 1.tit.5.lege 2. & Casaubonum Exercit. 14. in Baron.§.4.an.32.n.5.

Apostolicare, Apostolare, summum Pontificatum nbtinere. Charta an.1059.apud Jo.Lucium lib. 2.Hist.Dalmat.cap.15.*Beatissimo Papa Nicolao universaliter mundo Apostolicante.* Tabular. S. Severini Burdegal. *Gocelinus ego Pontificatus mei temporibus, Papa Gregorio Apostolante, dum episcoparer, lis ingens orta est, &c.*

Apostolicatus, Papatus, in Vita S. Eusebii Episcopi Vercellensis, initio, & apud Ottonem Morenam in Hist.Rerum Laudeosium p.9.101.

¶ Apostolicatus, *Titulus apostolatui proximus.* Gaspar Barthius in Glossario ex Hist. Palæst. Fulcherii Carnotensis.

Apostolatus. Gloss.Lat.Græc. ἀποστολή, *Apostolatus.* Ipsa Episcoporum dignitas, ac titulus honorarius. Epistola Vitalis & Constantii ad Capreolum Episcopum Carthagin. *Ideoque provoluti genibus exoramus humiles servi tui sanctum Apostolatum vestrum, ut informetis parvitatem nostram, &c.* Sidonius lib. 6. Epist.4.ad Lupum Episc. Trecensem: *Præter officium quod... eminenti Apostolatui tuo sine fine debetur.* Et Epist.7. ad Fontelum Vasion.Episc. *Ego quoque ad Apostolatus tui notitiam... accedo.* Testamentum Bertichranoi Episc.Cenoman.pag.134. Edit. Mabillonii to. 3.Analect. *Ideo conjuro vos Domni, & Pontifices per sanctum Apostolatum, quem divina traditione accepistis, &c.* Ita passim apud Hadrianum PP.Epist.92.Codicis Carolini, Ruricium lib.1.Epist.14. lib.2. Epist. 8. 49.50.57.Ennod.lib.5.Epist.17.Avitum Epist.10.23.37. 59. Fortunat. Epist. ad Euphron. Turon. Episc. lib. 3. Poemat. Epist.44. & 45. tom. 1. Hist. Francor. pag. 874 &c.

Verum ut *Apostolici* appellatio penes summum Pontificem mansit, ita & *Apostolatus* vnx pro suprema Paparum di-

dignitate usurpari cœpta. Paulus Warnefrid. de Gestis Langob.lib.4.cap.30. *B.Gregorius migravit ad Christum .... cujus in locum ad Apostolatus officium Sabinianus est ordinatus.* [Hist.Meld.tom.2.Instrum. pag. 18. *Facta sunt autem hæc ab Incarnatione Domini an. MCII. Paschasio Apostolatum obtinente.*] S.Bernardus Epist. 88. *Eugenii Apostolatus excusat me.* Inde pro titulo honorario usurpata vox. Honorius Imp. in Rescripto ad Bonifacium I. PP. *Petimus uti quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium ac votum tuum.... dignetur impendere.* Joannes Sarisber. Ep.210.ad Alexandrum PP. *Cum ergo Apostolatus vestri culmen nequeamus pro toto visitare.* Epistola Nicolai PP. apud Loisellum: *Sed quoniam Sanctitas tua retulit, ac suggessit Apostolatui nostro, quod, &c.* Ita passim apud Scriptores. Philippus *Mouskes* in Hist.Francor.MS.

Adont l'Empereris Henris,
Ki n'estoit sols ne esmaris,
Desposa le Pape Grigoire,
Ce nos raconte li Estore
Par uquoison le mist en trape,
Par çou que Grigoire cil Pape
De son avoir ot acatè
Le don de l'Apostolitè
Trois mil livres de deniers,
As Cardinaus fos & lamiers,

¶ APOSTOLATUS, Fines Jurisdictionis Episcopi Romani, Gall. *Jurisdiction, District.* Bulla Sergii Papæ pro Monasterio S.Tiberii in Diœcesi Agathensi in Historia MS. ejusdem loci: *Nullus Judex publicus... in Ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones quas moderno tempore infra Apostolatum nostrum...ingredi audeat.*

¶ 2. APOSTOLICUS. Ridicule nimis Scriptor Anonymus lib.4. Belli Palæstini cap.21. apud Ludewig. tom.3.Reliq.MSS.pag.4. *Apostolicum* vocat, qui tum apud Saracenos erat & religionis & imperii supremus arbiter: *Caliphæ nostro Apostolico & nostro Regi domino Soldano Militi fortissimo, salus & immensus honor.* Hoc modo inducit Curbaran scribentem ad Calipham. Et infra: *Curbaran cum habuisset jam maximum exercitum Turcorum ex longo collectum tempore, & licentiam Christianos occidendi accepisset à Calypha eorum Apostolico, illico inchoavit iter.*

¶ APOSTOLICUS ORDO, Monasticus. Visio Wetini Monachi Augiensis inter Acta SS.Benedict. sæc. 4. part.1.pag.270.ubi de Monasteriis: *In hoc namque maxime ipsa vita Apostolici Ordinis confunditur, quod virtutes vitiis suffocantur.* Infra *Vitam Apostolicam* appellat vitam monasticam.

APOSTOLIUM. Epistola Clodovei I. Regis Fr. ad Episcopos: *De cæteris quidem captivis laicis, qui extra pacem sunt captivati, Apostolia, cui volueritis, arbitrii vestri non est negandum.* Concil. Aurelian. II. c.13. *Abbates, Martyrarii, Reclusi, vel Presbyteri Apostolia dare non præsumant.* Sed ibi perperam vox hæc effertur: nam legendum *Epistolia*, uti dicuntur in Concil. Turon. II. cap.6. *Ut nullus Clericorum vel Laicorum, præter Episcopos, Epistolia facere præsumat.* Et in Concilio Calchedonensi act.15.can.11. Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας, ἐπιστολίοις, εἴτουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις ὁδεύειν ὡρίσαμεν, κ̀ μὴ συστατικοῖς. Διὰ τὸ τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς προσήκειν τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει παρέχεσθαι μόνοις προσώποις. Ex quibus percipimus, *Epistolia*, litteras fuisse, quas *Pacificas* vocarunt veteres, quas pauperibus, aut inique oppressis, & Ecclesiæ subsidium implorantibus, dabant Episcopi, cum *Commendatoriæ* spectarent viros honoratiores.

1. APOSTOLUS, Liber Epistolarum S.Pauli, qui in Ecclesia ad Missam legi solet. Liber Sacrament. Gregorii M. *Deinde sequitur Apostolus*, id est, lectio ex Apostolo. Hincmarus Rem.tom.2.opusc.7.pag.149. *Usque ad Evangelium in Missa stare solent & recedunt, statim post Apostolum, id est, post Epistolam, hanc admonitionem nostram....legite.* Isidorus Hispal. apud Ivon. Carnot. Decret. part.6.cap.1. *Apostolum & Evangelium legat*: quo loco Gratianus *Epistolam*, pro *Apostolum*, habet. Vide Concilium Toletan. I. cap.2. & Toletanum IV. cap.12. Regulam Magistri cap.46. &c.

Ita in Ecclesia Græca vocem, Ἀπόστολος, pro libro Epistolarum S.Pauli usurpatam legimus. Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabæ: ἅμα δὲ κ̀ κατηχῶν αὐτὸν τὸ ψαλτήριον διδάξαι με, κ̀ τὸν Ἀπόστολον. Codinus de Offic. cap. 6. ὁ ἀναγινώσκων τὸν προφήτην. κ̀ τὸν Ἀπόστολον ὁ Πρωταποστολάριος. Erat præterea apud Græcos Liber alius quem πραξαπόστολον nuncupant, quod præter Epistolas Pauli, & alias Canonicas, Actus etiam Apostolorum contineret. De hoc agunt Typicum Sabæ, & Triodium.

¶ APOSTOLORUM SORTES. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten.tom.4.Anecd.col.257. *Nullus etiam super sortes quas Sanctorum seu Apostolorum vel Psalterii vocant, aut cujuscumque Scripturæ inspectione divinationis scientiam profiteatur, aut futura promittat, &c.* Vide *Sortes Sanctorum.*

¶ 2. APOSTOLUS, pro *Amirallo*, seu Maris Præfecto interdum accipi testatur Spelmannus, quem consule.

¶ APOSTOMA, *Malum quod diversis collectionibus, id est, causis evenit.* Papias MS. Græce ἀπόστημα, abscessus, suppuratum, Gall. *Apostume.* Addit Papias, *Apostomas enim Græce collectionem vocant*; *sed perperam.*

¶ APOSTROPHA, *Pars circuli dextra & ad summam litterum apposita.* Papias MS. Est elisæ vocalis nota, quam Græci ἀπόστροφον appellant; unde Isid. Orig. lib.1.c.19. *Apostrophos* legit rectius, quam *Apostropha*: quæ Latinis figura Rhetorices est, qua sermonem ad aliquem sive præsentem sive absentem, sive etiam res inanimatas convertimus. Hinc

APOSTROPHARE, Alloqui, Gall. *Apostropher*, Utitur Silvester Giraldus in Topogr. Hibern. dist. 1. c.22.

APOTACTITÆ, ἀποτακτῖται, Hæretici, ita appellati, quod bonis omnibus renuntiarent, quasi dicas *Renuntiantes*, ut *Encratitæ*, id est, *Abstinentes.* Horum mentio est in leg.7. Cod. Theod. de Hæret. Iidem videntur, qui *Apostoli*, seu *Apostolici*, de quibus supra.

¶ APOTELESMATA, Superstitiosa verba, qualia sunt illa quibus se rustici Kalendis Januarii, in Picardia præsertim, salutare solent. *Auguy l'an neuf.* Respondetur, *Plantez, plantez*; his vero sibi fertilem annum apprecantur. Quem morem rusticum vulgus, veterum rituum verborumque tenax à Druidis Gallorum acceptum servavit, ut omnes norunt. At nescio unde habent illam consuetudinem colligendi artemisiam, Gall. *Armoise*, pervigilio Nativitatis S. Johan. Baptistæ, quam inde vocant, *Herbe de la S.Jean*: cui hac die collectæ, prolatisque tum superstitiosis quibusdam verbis, multas inesse sibi fingunt virtutes. Quare ex illa cingulos plectunt & coronas quas ubique in domibus, stabulis, ovilibus, &c. appendunt per annum integrum asservandas. Vita S.Hugonis tom.2. April. pag. 267. *Præstigiorum quoque fascinationes & verborum illusoriorum Apotelesmata, quæ tam in Calend. Januariis, quam in Nativitate S. Johannis Baptistæ insipientium multitudo comittebant, ita abhorrebat, ut sub anathemate hoc à nullo mortali fieri prohiberet.* Vox omnino Græca, quæ Græcis proprie effectus stellarum sonat, & imagines sub certo sidere factas ad eius vim detinendam, aut etiam genethliacorum responsa, quibus prænuntiatur, quæ fortuna illum maneat,

neat, qui sub hac vel illa constellatione natus est.

APOTHECA, Officina, unde Itali *Botteca*, Galli *Boutique*; Locus, ubi merces aliæve res asservantur, & reconduntur, horreum. Gloss. S. Benedicti cap. de Habitatione: *Horreum*, ἀπόθηκον, καὶ ἀποθήκη. Hariulfus lib.3.cap.1. *Ipsas partes intulerunt in Apothecam cujusdam custodiendam.* Hugo Falcandus: *Multi Sarracenorum, qui in Apothecis suis mercibus vendendis præerant.* Vide Constitut. Sicul.lib.3.tit.34.§.3. *Apotheca vini*, apud Evodium lib.2.de Miracul.S.Steph. cap.3. [*Apotheca Regia* tom. 2. Operum S. Bernardi col. 1346. B. edit. 1690. ubi de canonizatione ejusdem S. Doctoris. *Apotheca barberiæ*, pro Officina tonsoria, in Charta anni 1450. ex Archivo S. Victoris Massil.]

POTHECA, & APOTHECA, in Chartis Italis apud Ughellum to.7.Ital.sacr.pag.400.404.410.417.

APOTHECAR, pro APOTHECA. Fortunatus Epist. ad Syagrium Episc. Augustod. *Unde luctus & merces, & unus vivans oculis, alter bibens auribus, quod iste torcular & in fletu, ille Apothecar & in fructu.* [Non erat hic scribendum *Torcular & Apothecar &* divisis vocibus, sed *Torculare* atque *Apothecare* a versus Barbaro-Lat. *Torculare* & *Apothecare*. Est autem *Apothecare* Fortunato, in *apotheca* seu horreo recondere.]

BOTICA, ex Hispanico *Botica*, in Concilio Palentino an.1388.cap.5.

HYPOTHECA, in Concilio Monspeliensi ann.1258. cap.9. *Operationem scil. sive mensam, Hypothecam, vel similia pro vendendis mercibus tenentes.*

¶ APOTHECARE. Vide paulo superius, *Apothecar*.

¶ APOTHECARIA, Res omnes quæ à pharmacopolis vendi solent, Gall. *Drogues*. Codex MS. censuum Episcopi Autissiod. an. circiter 1290. exaratus. *Figuæ, amigdalæ, risus, dates, castaneæ, aliqua Apothecaria, caro salsata...aliquis piscis, aliqua cara paruta...omnia ista non debent ventas.* Hic *aliquis* & *aliqua* sumuntur pro *qualibet*.

¶ APOTHECARIA, Officina pharmacopolæ, Gall. *Apothicairerie*, in Synodo Vallis-Oletana ann. 1322. inter Concil.Hispan.to.3.p.567.

APOTHECARII, Qui apothecas, seu *bothegas* tenent. In Charta an.1178.apud Ughell. to.7. pag.410. Tabular.Ecclesiæ Cadurcensis: *In tale vero conventum, dum ego vivo, Gausbertus teneam & possideam, & post obitum meum teneat Apothecarius & Cellerarius S. Stephani, qui arma non præsumant in stipendia Fratrum: & si arma præsumpserint, teneant alii duo, qui non præsumant.*

APOTHECARII, Apothecarum, seu horreorum curatores. Glossar.Græco-Lat. Ἀποθηκάριοι, *Horrearii*, Ἀποθήκη, *Horreum*. Breviar. Canon. Fulg. Ferrandi c.133. *Ut Clerici Apothecarii vel ratiocinatores non ordinentur.* Concil. Carthag. I. sub Julio PP.c.9. *Et ipsis non liceat Clericos nostros eligere Apothecarios, vel ratiocinatores.* Ubi *Apothecarii* latiori significatione dicuntur qui, curatoriis, aut tutelaribus ratiociniis erant obnoxii, ut quidam censent.

¶ APOTHECARIUS, Qui in domibus magnatum conficit bellaria, fructus coctos & saccharo conditos, & alia hujusmodi quæ ad secundam mensam pertinent; qui apothecarius Gallice dicitur, *Officier*, *Maistre de l'office*. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS.Junii to.3.p.XXVIII. *Major camerlengus..species & confectas & fructus & similia ad officium Apothecarii pertinentia, quæ extra mensam comederemus, facto gustu nobis ministrare* (debeat.) Eodem sensu occurrit ibid. p.3 .nec non & to.2.Hist.Dalphin.pag.279.& apud Lobinell.to.1.Hist.Paris.pag.427.

¶ APOTROPÆI DII, ἀλεξίκακοι, hoc est, averrunci sive malorum depulsores, quibus agnicula immolabatur. Hofmann.ex Amm.Marcel.l.25.

APOZIMARE. ἀποζεματίζειν, *Apozema*, seu decoctum medicamentorum infundere. Octavius Horatianus lib.1.Rer.medicar.cap.19. *Sales triti, ac in linteolo ligati aceto infundantur, & ex hoc vulnus tandiu Apozimandum est, vel infundendum, donec sanguinem eliciat.* *Apozima* enim dicebant pro *Apozema*. Macer de Herbis:

His potius seminum, vel Apozima proderit huic.

APOSIA, Excoctio, in Querulo sub finem.

¶ APPAGARE, Solvere, exsolvere. Vide *Pagare*, pro *Pacare*.

¶ APPALCATOR, pro *Appaltator*, Manceps, Gall. *Traitant*, *Fermier*, *Entrepreneur*, *Interessè*. Italice, *Appaltore*. Rymer.to.13.pag.159. col.1. *Licentiam damus dilectis nobis Augustino Chigi mercatori Senensi curiam Romanam in præsenti sequenti, Appalcatori aluminum sive minarum aluminum cameræ Apostolicæ sive sanctæ Cruciatæ, &c.* Vide *Apaltus* & *Apatisatio*.

¶ APPALLARIA. Vide *Applare*.

¶ APPANAGIUM, APPANARE. Vide *Apanare*.

APPAR, APAR, &c. Papias: *Suppar, compar, Appar, composita.* *Appares* porro vel *Apares* vocant inferioris sæculi Scriptores Epistolas generales, quæ uno exemplo, paucis mutatis, ad diversos mittuntur. Anastasius in S. Hadriano PP.p.108. *Apparem istius donationis per eundemÆtherium adscribi faciens.* Ubi pro exemplo, seu uti dicimus *copia*, vox sumitur. [*Apparum* eadem notione occurrit in Chron. Farfensi apud Murat.tom.2.part.2.col.498. *Et fecit ei de prædicta cella destructa libellum in tribus personis Monachorum, succedentibus uno duobus, sicut consuetudo secularium Monachorum tunc erat. Unde & Apparum ipse Abbas retinuit apud se, quo ingressus incolumem locum restituit.* Et col.499. *Qua de causa egressus Johannes Abbas de hoc Monasterio abiit ad Azonem Abbatem de Aventino suum germanum, portans secum quædam præcepta, & aliquantas chartas hujus Monasterii, inter quas erat præceptum de cella Minionis, & Apparum jam dicti libelli.*] Post Novellam Theodosii & Valentiniani de Amota militantibus fori præscript. ad Ariovindum Magistrum Militum: *Eodem exemplo Appari viro illustri Comiti Exmagistro Militum & Exconsuli bis ordinario.* [Hugonis Abb.Farfensis relatio de Monasterio suo, apud Mabillon.tom.4.Annal. Benedict. pag.700. col. a. *Et cum die sequenti Sabinis venissemus, manibus nostris firmavimus tertium genus, & nostros direximus ad eum legatos, ut acciperet illud præfatus Comes, & Appare ab illo firmatum nobis mandaret, sed facere noluit.* Atque hæ quidem Epistolæ *Uniformes* dicuntur apud S.Hilarium in fragmentis pag.45. *Liberius, antequam ad exilium iret, hanc Uniformem Epistolam Confessoribus scripsit &c.* [*Consimiles* in Testamento Sancii I. Regis Portugalliæ, æræ 1217. Et apud Nicolaum PP.I.Epist. 8. in fine: *Nec non & Epistolam Uniformem, quam quibusdam claris Urbis Constantinopolitanæ Senatoribus sigillatim scribendam atque mittendam fore prævidimus.* Epistolæ autem istius, quæ est 16. titulus sic concipitur: *Nicolaus...singulis quibusdam Senatoribus Constantinopoleos, Aparibus.* Ubi vox *Aparibus*, non ad vocem *Senatoribus* refertur, sed per receptam hac ætate formulam additur, ut innuatur uno exemplo dictatas & missas Epistolas ad diversos; quæ pluries occurrit apud Gregorium Magn. interdum per *apparibus*, interdum per *Aparibus* cum unico P. descripta, lib.1.Epist.24.25. lib.2.Indict.11.Epist.49.lib.5. Epist.29.52.54. lib.7.Indict.1.Epist.15.Ind.2.Epist.27.39.112.lib.9.Epist.52.lib.

10,

10.Epist.7. & apud Joannem VIII.PP. Epist.99.191.227. Sed & apud Gregorium VII.PP.lib.1. Epist.4. quæ ad diversos inscribitur, hæc habeotur: *Inceptis quidem Aparibus, sed circa finem singulis Epistolis juxta locorum & personarum competentiam discrepantibus. Data Romæ, &c.* Adde lib.2.Epist.16. Ita apud Radulfum de Diceto, Epistola, quam Richardus Anglorum Rex nobilibus, quibus Regni curam commiserat, dum sacram peregrinationem obiret, scripsit, hanc præfert inscriptionem: *Richardus Rex Angl. Willelmo Cancellario, G.Filio-Petri, W.Marescallo, & H. Bard.& W. Briwer, Apparibus.* Salmasius in lib. de Jure Attico & Romano vocem distinguendam putat, *à paribus*, ut si ἀπὸ τοῦ ἴσου, ἀπὸ τῶν ἰσοτύπων, ἰσοτύπως, epistola scilicet eodem, quo alia exemplo scripta. Palladius in Vita Chrysostomi pag.22. Ἀντιγραφὴν ὁ μακάριος, Ἰννοκέντιος ὁ Παππᾶς ἀποστέλλει τοῖς ... τῆς ... . Agatho Diacon.de VI.Synodo Ἰσοτύπως ἀντίγραφα ... vocat. Sed loci supra allati videntur evincere, *aparem*, vel *apparem* similem denotare, vel potius exemplum alterius scripti, maxime locus Anastasii. At cur *aparibus* vulgo scriberetur in ablativo, existimaverim indicari Epistolas *pari* tenore, vel certe *à paribus*, seu similibus, descriptas, singulisque (quibus alias generatim inscribuntur) licet eodem contextu inscriptas ac missas. Charta Ludovici Pii pro Monast.S.Dionysii in Tabulario ejusd.Ecclesiæ: *Duas super hoc jure pari tenore conscriptiones fecerunt, easque manibus firmaverunt propriis, ut altera earum in archivo ipsius Monasterii...servaretur: alteram vero nostræ magnitudini direxerunt, ut illam Palatinis scriniis juberemus recondi.* Cæterum oescio an in Synodico adversus tragœdiam Irenæi cap.115. initio non legendum sit, *Apparis* pro *Sarparis*. Judicet Lector. [Hæc vero formula quæ in subsequentibus summorum Pontificum epistolis frequens est, primum occurrit in epist. 3. Zosimi PP. quæ apud Constantium to.1.Epist.Rom.Pontif.pag.949. legitur.] Vide *Paricla*.

¶ APPARAGIUM, Pars hereditatis quæ à primogenito datur secundogenitis. Locus est in *Paragium*. Vide *Apanagium* in *Apanare*.

¶ APPARAMENTA, Apparatus, id omne quod bello inferendo oecessarium est, Gall. *Prèparatifs de guerre*. Chron. Parmense ad ann. 1308. apud Murat. to.9.col.872. *Quum ordinatum esset per Communæ Parmæ exercitum facere generalem contra prædictos extrinsecos, & multa mangbana & Apparamenta fierent ad prædicta.*

APPARAMENTUM. Charta MS.Petri II.Regis Aragon. an. 1283. pro Libertatibus Catalaniæ: *Item quod animalia Militum, & arma sui corporis, nec Apparamenta suæ domus non pignorentur pro aliquo debito eorumdem.* Hispanis, *Paramentos de sala*, aulæa, peristromata. [Concil.an.1591.inter Hispanica to.4.pag. 622.col.1. *Nec ipse Presbyter, vel alius calices, vestimenta, vel Apparamenta alia divino cultui deputata Judæo vendere... seu reficienda tradere quacumque ratione præsumat.* In Tabulario S. Martialis Lemovic. *Apparamenta* recenseotur inter dona S.Martiali facta.]

¶ APPARARE, Commentariis explicare & illustrare. Testam.Henrici Ostiensis Cardioalis inter Instrum.tom.3. novæ Gall.Christ.col.180. *Decretales meas novas quarum quatuor libri fere sunt Apparati, relinquo summo Pontifici, qui & si voluerit, id quod deest faciat Apparari, sumto exemplo è Vicecancellaria.* Vide *Apparatus*.

¶ APPARATORIUM. Inscriptio vetus apud Reinesium p.818. *Hoc Adparatorium pertinet ad monumentum Q.Aquili Dionysi.* Interpretatur de loco, ubi rogus fuerit apparatus; verum Fabrettus Inscript. p. 232. asserit *Apparatorium* ædificium aliquod sepulcro aonexum fuisse, ad lustrationem sepulcri & cœoas sociales paratum, &c. Vide *Apparaturium*.

¶ APPARATURA, Ornamentum, Gall. *Parure, Ornement*. Agius in Vita S. Hathumodæ apud Bern. Pez, to.1. Aoecdot. part.3.col.291.A. *Aurum & Apparaturam pretiosam, quæ infantes utpote pulchra, quanquam innocenter concupiscant, neque concupivit, neque habere voluit.* Apud Rymerum to. 10. p.516. col. 2. *Apparaturæ* recensentur vestes inter & domesticam supellectilem.

APPARATURIUM, *Ubi res quæcunque paratur*, io Glossis MSS.Reg.Cod.1019. Hinc emendandæ Glossæ Lat. Græc. *Apparatorium*, ἐξαρτιστήριον. Ubi perperam Edit. *Apparitorium*. Ut & apud Papiam in V. *Apparitor*, cui dicitur: *Ubicumque res parantur, vel adjutorium.*

APPARATUS, ita appellata Glossa Accursii ad Digestum & Codicem; sed & quivia commeotarius. Rollandious io Summa Notariæ cap. 3. *Vi pignoris obligaverunt unum codicem, scriptum in cartis hedinis cum Apparatu domini Accursii.* Hinc emendandus Willelm. Thorn. in Chron. aon.1274. *Contulit huic Ecclesiæ Bibliam pulcram, & totum corpus Juris operatu ordinario glossatum.* Legendum enim *apparatu*. Tancredus JC. Bononiensis in præfat. ad Compilation. Decretalium: *Decretales dicuntur super quarum expositionibus plures Doctores Bononiæ Glossas plurimas varias & diversas posuerunt, & Apparatus plures super eis fecerunt atque scripserunt.* Vide *Paratæ* [& *Apparare*.]

¶ 1. APPARENTER, Probabiliter, in speciem, Gall. *Apparemment*. Acta SS. Martii to.1.pag. 561. *Quod Apparenter nunquam mulier aliqua tantum laboravit parturiendo, quantum condolendo.*

¶ 2. APPARENTER, per visum à Deo profectum. Vita prior B. Lidwinæ Virg. tom. 2. Aprilis p. 302.C. *Contigit ergo post hæc quod felix Lydewigis virgo Apparenter visitavit virginem languentem, dando ei remedium artis medicinæ; & veraciter curata surrexit sana, ambulans, comedens, & opera sanarum virginum exercens.*

¶ 1. APPARENTIA, Ostentatio. Boncompagous de obsidione Anconæ cap.10.apud Murat.to. 6. col. 933. *Non surrexi ad Apparentiam vel inanis gloriæ fastum, quia hujus sæculi pompa mihi jam emarcuit, cum vix lumen cæli videam & fervor spiritus ad sublimiora conscendit.*

¶ 2. APPARENTIA, Parvula causula, simulatio, Gall. *Apparence, Couleur, Prètexte*. Charta Wenceslai Ducis Brabantiæ, qua varia privilegia concedit Lovaniensibus, apud Miræum Diplom.Belgic.to. 2. p. 1025 *Neque ullum quærere permittemus ullam Apparentiam, occasionem aut prætextum, per quem hæc puncta ...scindere possemus.*

¶ APPARERE, Arbitrium, sensus, ab Italico *Parere*, quod idem significat. Gall. *Fantaisie, Caprice*. Acta S. Franciscæ Romanæ to. 2. Martii p.* 114. C. *Ego creavi hominem ut haberet vitam æternam, sed ipse plus acquievit dæmoni quam mihi, voluit ascendere in superbiam & sequi suum Apparere.*

¶ APPARES CHARTÆ. Vide *Appar* & *Paricla*.

¶ APPARIATIO, Gall. *Pariage*: cum quis alterum dominii participem facit. Vide *Pariagium* in *Par*.

† APPARITIO, pro Apparitoribus ipsis, non semel in Codice Theod. Glossæ Græc.Lat. τάξις ἄρχοντος, *Officium, Apparitio*. Male edit. *Apparatio*. Coronatus Notarius in Actis S.Zenonis Episcopi Veronensis: *Ut hoc Rex Gallienus audivit, missis Apparitionibus ad perquirendum sanctum virum cœpit sollicite demandare.* Vide Collat.III.Carthagin.c.29.Maximum Taurin. in

Ho-

Homil. in Vigiliis Natalis Domini, & Ammianum lib. 18. & 19. pag. 123. 144. 1. Edit.

¶ APPARITIONIS PRINCEPS, Princeps seu primus apparitorum. Vide *Princeps officii*, post vocem *Princeps*.

¶ 2. APPARITIO, Epiphania. Ordo Officii Gothici to. 3. Collect. Conc. Hispan. p. 266. *Notandum est ... Apparitionem ..: idem esse cum Epiphania*.

¶ 3. APPARITIO, Quarta è novem partibus hostiæ divisæ in Missa Muzarabica. Vide *Hostia*.

¶ APPARSUS, Visus, qui apparuit. Vita S. Juvenalis Episc. Narniensis to. 1. Maii. pag. 402. *Ut dominatio sua illustrissima ad videndum accederet miraculum in sua Ecclesia denuo Apparsum, & repertum intus capsam lapideam, in qua repertum fuit corpus S. Juvenalis*.

APPARTIAMENTUM, Partitio, divisio bonorum inter liberos. Consuetudines Tolosanæ: *Si in ultima voluntate sua relinquat ... vel jure institutionis, vel Appartiamenti, &c.*

¶ APPARUM. Vide *Appae*.

¶ APPASSAMENTUM. Induciæ, belli sedatio, à Gallico *Appaiser*, Pacificare. Gregorius X. PP. in Epist. ad Abbatem Casin. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 244. *Affirmant te cum integre familia numero redusse, treugis, quas Appassamentum in eisdem literis nominabas, inter carissimum in Christo filium nostrum Imperatorem CP. & Regem Siciliæ ex una parte, & Michaelem Palæologum Imperatorem Græcorum ex altera procuravit*. Vide *Appeysamentum*.

APPATIAMENTUM, [Tributa regioni subactæ, durante bello, à victore imposita, Gall. *Contributions*. Olim *Appatis*, vel *Pactis* quod sub certis pactis & compositionibus, v. g. à cæde, incendio, agrorumque devastatione temperandi, exigantur solvanturque.] Charta Amanevi de Lebreto Militis an. 1400. *Nunc vere fortius solito depauperati propter exactiones Appatiamenti factas per Nopar Caumontis, & quia dicti Nopar & sui complices gentes armorum nituntur merchan exigere, pro quadam summa pecuniæ excessiva in causa Appatiamenti prædicti, licet solverint dictum Appatiamentum*. [Froissart. tom. 3. cap. 101. pag. 276. edit. 1560. *Encore avez vous bien ovi contee de Geoffrei Teste-noire Breton qui le tenoit à la garnison & fort chatel de Ventadour en Limosin. Ce Geoffrei ne s'en fut jamais parti pour nul avoir. Car il tenoit ledit chatel de Ventadour comme sien & son propre heritage, & avoit mis tout le pays à certains Pactis, & parmi toutes ces pactions toutes gens labouroient en paix dessous lui & demeuroient*.]

¶ APPATICIAMENTUM, Eadem notione. *De & super extorsionibus, pilleriis, robeeis, impositionibus, Appaticiamentis, & aliis actionibus indebitis*, apud Rymerum tom. 10. pag. 12.

¶ APPATISSAMENTUM, Eodem intellectu. *De & super Appatissamentis capiendis & levandis in terris, patriis & dominiis inimicorum & rebellium præfati domini Regis ultra flumen Ligeris: quod si non possent Appatissamenta hujusmodi ad hoc sufficere, solvetur & stipendiabitur numerus gentium prædictarum de reliquo, super & de redditibus & proventibus, &c*, apud eumdem Rymer. tom. 10. pag. 558. Et tom. 11. pag. 135. *Per captivitates, Apatissamenta, Gallice dicta Appatis, cursas, fouragia, &c.*

¶ APPATIZAMENTUM, Eadem significatione, in eodem tom. 11. pag. 406.

¶ APPATIZARE, Apatizamenta imponere, ibidem. Vide *Apatisatio*.

¶ APPELLARE. Vide in *Appellum*.

APPELLAREA. Vide *Applare*.

¶ APPELLATIO, Vox forensis nota.

¶ APPELLATIONEM APPLICARE: Idem quod Jurisconsultis appellationem explicare, seu appellationis causam persequi. Arrestum Parlamenti an. 1322. Hist. Hareur. tom. 3. pag. 240. *Ex quibus dictus procurator ab ipsis à defectu juris ad Senescallum prædictum appellavit, ac dictis articulis respondere recusavit, & licet dictæ Appellationi tamquam frivolæ deferre minime debuissent commissarii prædicti, ut dicebant; ipsi tamen lapsum decem dierum expectaverunt ad videndum, si dictus procurator Appellationem prædictam Applicaret secundum patriæ consuetudinem*.

¶ APPELLATIONES LAUDUNENSES, nostris olim Practicis *Appeux volages*. Sic dicebantur, quod plurimum haberent usum in agro Laudunensi. In pluribus locis hujus agri Rex gaudebat jure occupationis, vulgo *præventionis*, in omnes vassallos & subditos, superiores, medios & inferiores *Justitiarios*, ubi causa criminalis agebatur; in aliis locis etiam ubi causa erat ordinaria. In aliis denique ejusdem territorii locis, jus Regis seu Judicum Regiorum tale ac tantum erat, ut si cujuspiam causa ad Judices ordinarios & inferiores esset delata, posset ipse ab illis Judicibus ad *Baillivum* Viromanduensem provocare appellationibus, de quibus hic agitur. Illas sic explicat Boutillerius in sua Rurali Summa lib. 2. tit. 14. *Appel volage est communement usité en Laonois plus qu'ailleurs, & ceci se fait sitost qu'aucun est adjourné devant le Juge à certain jour, il peut venir au Juge au jour ou devant, ou soit que la cause soit encommencée ou non, & dire: Sire Juge vous m'avez fait adjourner par devant vous à la requeste de tel, si qu'on me dit que j'ai cause d'appeller de vous & de votre jurisdiction, & pour ce en appellé-je d'Appel volage. Et le doit aussi nommer en l'appel faire. Et pour soutenir dès maintenant mon Appel volage, je vous adjourne pardevant Monseigneur le Bailly de Vermandois, ou son Lieutenant au premier Siege de Laon, au jour de la prochaine assise contre moi à voir soutenir mondit volage Appel, & si vous cuidez que bon soit, soyez y. Dès maintenant intime ma partie averse qu'elle y soit, si bon lui semble, pour voir par moi soutenir mondit Appel volage, & n'y faut adjournement. Ne puet aussi le Juge appellé, ny oseroit proceder en outre sur peine de attemptee. Et si le Juge ne compare au jour, l'appellant auroit comparu, & commission pour faire adjourner & intimer. Et si l'Appellant avoit alors prouvé, que le Juge eust ainsi appellé & adjourné, lors seroit à l'appellant donné deffaut en cas d'appel*. Post hujusmodi appellationes supremus Viromanduorum *Baillivus* aut ejus locum tenens de causa ad se delata primus ipse cognoscebat, si auditis partibus litigantibus, appellationes judicaret esse legitimas; sin autem ad Judices ordinarios eam causam rejiciebat. Vide præscripta Acta Consuetudinum Viromanduorum.

¶ Verum & aliud erat appellationum Laudunensium genus in iisdem actis explicatum his verbis: *Toutes les fois, qu'un soi disant & maintenant possesseur d'aucun heritage estoit troublé, ou empêché par trouble & empeschement de fait en sondit heritage par un autre, qu'il trouvoit sur son heritage lui faisant le trouble & empeschement, en ce cas il estoit loisible au possesseur ainsi troublé sans commission ou ordonnance de Juge, d'appeller luy mesme promptement par Appel volage celui, ou ceux qui lui faisoient le trouble, à brief jour & heure, & les appellez estoient tenus de comparoir dans l'estat où ils se trouvoient, c'est-à-dire, avec leurs instruments, leurs armes & leurs bastons, dont ils estoient garnis faisant ledit trouble, par devant le Prevost royal de la Prevosté foraine, où celui qui avoit esté troublé pouvoit conclure au possessoire en matiere de nouvelleté, après quoy le Prevost renvoyoit & remettoit les parties en ses plaids ordinaires, à moins qu'il n'y eust lieu d'adjuger quelque provision, comme de sequestre, de fournissement de complainte ou autre*.

¶ Cum

¶ Cum autem ejusmodi appellationes Laudunensibus essent gravamini, lites prorogarent, ordinariosque Judices suis exspoliarent juribus, Philippus IV. cognomento Pulcher illas abrogavit ad tempus. *Ad tempus*, dico, nam conquerentibus procul dubio Judicibus regiis, ab eodem Rege restitutæ sunt anno 1296. cujus restitutionis exstat Præceptum apud D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 328. In Chartulario S. Vandregisili to. 2. p. 1856. habetur aliud ejusdem Regis Edictum anni 1302. ubi *Appellationes Laudunenses in præjudicium subditorum introductæ dicuntur*; unde *Proponimus*, inquit, *& ordinamus personas mittere ydoneas ad inquirendum de antiquis consuetudinibus Appellationum prædictarum*. Quid inde factum sit, aliunde non liquet; sed appellationes Laudunenses à Philippo VI. anno 1332. in villa seu urbe *Launay Porcien* abrogatas fuisse nos docet jam laudatus D. *de Lauriere*, Edicto ejus Regis tom. 2. Ordinat. p. 81. relato. Aliud ibidem pag. 444. refertur Edictum Johannis I. Franc. Regis an. 1351. quo easdem appellationes facit irritas, ea tamen conditione, ut villarum exemtarum incolæ, non Clerici & bigami, duorum solidorum Paris. *Foagium* solvant: quod ad hunc usque diem observatur.

APPELLATORES, Fures, Anglis. Articuli Cleri Anglicani, oblati Edwardo II. Regi an. 1316. cap. 10. *Placet etiam domino Regi, ut latrones & Appellatores, quandocumque voluerint, possint Sacerdotibus sua facinora confiteri*. Thom. Walsing. in Richard. II. pag. 288. *Captas nempe mulieres in prisona, quæ vocatur Dolium, incarcerarunt. Postremo perductas ad conspectum, descissa cæsarie, ad modum furum, quos Appellatores dicimus, circumduci fecerunt*. Generaliter autem *Appellatores* & *Approbatores*, Angli vocant eos, qui crimen aliquod, seu feloniam, commisere, eamque ultro confessi, criminis socios ad judicem *appellant*, vel *approbant*, id est, deferunt. Vide *Approbator*.

APPELLITUM, vel APPELLITUS, Submonitio, seu evocatio populorum ad vindicanda maleficia. Quadruplicem porro *Appellitum* recensent Practici Aragonenses: *Appellitum de tolli fortiam, Appellitum apprehensionis, Appellitum criminalem, & Appellitum manifestationis*. De singulis agit Michael *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. quem quivis consulere poterit, cum hisce non liceat immorari. Vide *Juncta* & *Concursus*. Submonitio quævis. Charta Alfonsi III. Reg. Portugalliæ æræ 1267. apud Brandaonum lib. 15. Monarch. Lusitan. cap. 24. *Solum hoc, quod mihi & successoribus reservo in perpetuum, videlicet collectam, moneiam, hoste, annaduam, Appellidum, fossadum, &c.* Alia Alphonsi Regis Portugalliæ apud eumdem lib. 13. cap. 17. *Et vobis illam utique concedo liberam & exemptam ab omni regali onere: ita quod homines, qui ibidem morantur, de cætero non vadant ad Appellidum ad Castellum faciendum*, &c. Fori Alcaconenses: *Et qui non fuerit ad Appellido Cavaleiros & Pedones, exceptis his, qui sunt servitio alieno, Miles pectet 10. sol. pedones 5. sol. ad vicinos*.

¶ APPELLIUM, ut mox *Appellum*. Charta Henrici II. Regis Angliæ circa an. 1155. apud D. *Brussel* Tract. de Usu Feud. tom. 2. pag. 6. *Nullus capiatur vel imprisonetur propter Appellium feminæ, de morte alterius quam viri sui*.

APPELLUM, In jus vocatio, accusatio: proprie enim in criminalibus actionibus vocem hanc usurpant Angli, vulgo *Appeale*. Vide Bractonum lib. 3. de Corona cap. 11. §. 2. 3. Fletam. lib. 1. cap. 34. & Rastallum. [Marten. tom. 4. Anecd. col. 456. E. & 557. C. Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 475.] Articuli Cleri Anglicani an. 9. Edw. II. cap. 16. *Admittunt accusationem illorum, quam ipsi communiter vocant Appellum, &c.*

APPELLARE dicitur, qui *appellat*, aut accusat: vel qui *appellum*, seu accusationem suam prosequitur. Brompton: *Cum Rex eum intuitus esset, de proditione & morte Alfredi fratris sui Appellavit in hæc verba: Godwine, ego te Appello de morte fratris mei, quem proditionaliter occidisti*.

APPENDARIA. Appendix, appensum domui tectum, seu potius ædificium rusticum levioris pretii ac momenti respectu eorum, quæ *Capita mansuum* appellabantur, cujusmodi sunt ea, quæ vulgo *Appentis* vocamus. Joan. de Janua: *Appendix, Mansiuncula, quæ magnæ domui adhæret, scilicet quod appenditur parieti, non habens tectum divisum in duo latera*. Brito in Vocab. MS. *Aphedno, est appendix: Gallice dicitur* Appentis. *Mansiuncula, quæ adhæret magnæ domui: & dicitur projectum, si de lignis; menianum, si de lapidibus constructum sit*. Tabular. Celsinianense: *Et una Appendaria, quam laborabunt in dominio, de qua non apprehendent decimam monachi*. Tabular. Claromontense apud Justell. in Probat. Hist. Arvern. pag. 21. *Ego Balbus cedo Domino Deo unum mansum in villa de Cornaco, & unam Appendariam, quæ fuit seus Bertrandi Galli, & unum campum de duobus sextariis, & istæ duæ Appendariæ & campus erant alodium Willelmi Comitis*. Testamentum S. Fulcranni Episc. Lodovensis n. 5. apud Boland. 13. Febr. *Et de villa, quam vocant Balmas, mansos tres, & unam Appendariam*. Charta fundationis Eccles. S. Petri in urbe Aniciensi apud Labbeum to. 2. Bibl. pag. 751. *Unam Appendariam ad Gallinas nutriendas*: ubi perperam editum *Appendaciam*; rectius *Appendariam*, apud Sammarthanus in Episcopis Podiens. n. 32. Occurrit passim in Tabulariis Brivatensi [Calmiciacensi, Celsiniacensi] & Conchensi in Ruthenis.

APPENDICULA, Idem quod *Appendaria*. Tabular. Brivatense cap. 354. *Cedimus .... unum mansum cum farinariis, & unam Appendiculam, & pratum, &c.*

APPENDITIA. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 66. *Dederunt ... Appenditiam unam, quæ sita est juxta villam, quæ dicitur Naulsacus, ipsaque Appenditia vocatur Vernedum Gundaldi*. Fol. 69. *Et terram de Brunisils, & Appenderiam de rua merdosa, &c.*

APPENDICIUM, Joanni de Janua, *appendix*, seu *appendaria*. Richardus Hagulstad. lib. de Eccles. Hagulstad. c. 3. *Ipsum quoque corpus Ecclesiæ Appendiciis & porticibus undique circumcinxit*. Miracula S. Eutropii Episcopi Santonensis n. 15. *Erat enim locus, quo ipso detinebantur captivi, quoddam Appendicium extremæ partis domus Præpositi, &c.*

☞ Eædem voces omnes iisque similes non solum tectum domui appensum rusticumve ædificium levioris pretii; sed etiam quosvis agellos, quævis ædificia rustica ab aliquo majori prædio dependentia, & ei tamquam appendices adjuncta, quæ vulgo *Dependances* appellamus. Id conficitur ex Tabulariis Celsiniacensi, Claromontensi apud Justellum, Brivatensi & Prioratus de Paredo jam laudatis. His adde Codicem censuum Piperaci fol. 19. *Dedit Appendariam unam ad Runiacum*. Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 42. *Sciatis me dedisse & concessisse terram meam de Chiggewilla cum omnibus Apenticiis suis Ricardo de Luci & heredibus suis*. Tabular. Monast. de Casa Dei, è rotulo sæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas. *Ebrardus pelliciarius & filii ejus dederunt dimidiam Appendariam de seve & alode*. Codex MS. Celsiniacensis inter Fragm. Hist. apud Stephanotium to. 4. *Willelmus infirmitate gravi depressus cedit Domino Deo & ad locum Celsiniacensem, .. Ecclesiam de Casa-Mejana cum mansis & Appendariis, & campis, & pratis, & silvis, & decimis*. Ibidem: *Stephanus de Brugelles Miles dedit medietatem Appendariæ, quam tenebat Gausbertus de Montanac*. Iterum ibidem:

ibidem: *Stephanus Claromontensis Episcopus dedit S. Petro tres Ecclesias & sex Appendarias*. Apud eumdem eodem tom. 4. in Narratione de constructione Monasterii S. Flori: *Robertus de S. Ufizio donavit Monasterio S. Flori Ecclesiam S. Juliani cum prato & Appendario del Rion.* Miræi opera Diplom. tom. 1. edit. 1723. pag. 421. col. 2. *Nos eandem hæreditatem cum omni commoditate & Appendicio .... contulimus, &c.* Annales Bened. tom. 3. p. 665. col. 2. *Hordigum cum Appendiciola sua.* Et alibi passim.

APPENDENTIÆ, APPENDITIÆ. pro eo quod *Dèpendances* appellamus, crebrius occurrit, quam ut immoremur rei firmandæ.

¶ APPENDERE, Dependere. Charta Widonis Comitis Matisc. an. 1078. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 458. *Præterea pro meis parentibus & pro meipso donavi ad memoriam & Ecclesiam SS. Apostolorum* (Cluniaci)... *Blandens & omnes clausos & clausarios, silvas & aquas, & pascuaria, & omnia Appenditia; Doblens & quidquid ibi Appendit, mansos & omnes consuetudines, quæ in aliis villis sunt huic Appendentes.* Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Una cum manentibus illis qui ibi Appendunt*; hoc est, qui conditione sua sunt dependentes & servi, ut *Addicti glebæ*.

¶ APPENDIA, ut *Appenditiæ*, Gall. *Dèpendances*, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. p. 523. *Incolis, sculteto, judice & rusticis, agriculturis, Appendiis Appendiciis & aliis pertinentiis universis & singulis.*

¶ APPENDICIA JUSTITIÆ. Fragmentum Hist. Monasterii-novi Pictav. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1217. *In refectorio perpetuo Justitia cum Appendiciis suis pro eo exhibetur*; scilicet pro Gaufrido Comite prædicti Monasterii fundatore defuncto. Quo in loco per *Appendicia* intelligo *obsonium*; hinc dictum *Appendicia Justitiæ*, quod *Justitiæ*, id est, portioni vini Monachorum addi soleret ad integram pauperis, cui hæc eleemosyna dabatur, refectionem.

¶ APPENDICIUS, Appensus, Gall. *Pendu, Attaché*. Vita posterior B. Lidwinæ tom. 2. April. pagina 318. *Habebat enim Virgo ipsa virgulam quamdam de stipula canopi, aptam æstus tempore aut febrium ad trahendam vel pellendam cortinulam, quæ stratui ejus Appendicia fuit.*

¶ APPENDITIÆ. Albertinus Mussatus de Gestis Italicorum post Henricum VII. lib. 5. apud Murat. tom. 10. col. 626. *Erat obsidio hæc Friderico Siculisque perquam nocua, obstrusa quippe per oræ hujus Appenditias Siculis navigatio.* Ubi Petrarcha: verbum *Appenditiæ* usurpat alibi pro Suburbiis; ac hoc loco pro ora maritima, quæ appellatur vulgo *Pendice*. Vide *Appendentiæ*.

¶ APPENDITIUM, Ædicula sacra pendens ab Ecclesia majori, Gall. *Annexe*. Charta anni 1299. apud Miræum, Operum Diplom. tom. 2. edit. 1723. pag. 880. col. 2. *Profitemur nos & successores nostros nullum jus habere in Ecclesia seu Appenditio de Ettene prædicto.* Ibidem rursum occurrit.

APPENDIUM, Pretium, vel pondus. Petrus Damian. lib. 7. Epist. 7. *Si nullius erat pretii, sicut dicitur, ergo mille talenta argenti, ne unius quidem poterant ovi Appendio supputari.*

¶ APPENDIX, *Socia*. Papias in MS. Ecclesiæ Bituric. Vide *Apodix*.

¶ APPENITA, *Ad intima, id est, penitus*. Ita Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis.

APPENNAGIUM. Vide *Apanare*.

¶ 1. APPENNIS, Chartæ species. Vide *Apennis*.

¶ 2. APPENNIS, Modus agri. Vide *Arnpennis*.

1. APPENSA, Mensura frumenti ad alicujus corporis pondus. Gonzo Abbas in Miracul. S. Gengulphi Mart. n. 28. *Mirabilius etiam suadebis hic absentem, quam in tua Ecclesia præsentem; ejus* (puellæ) *Appensam si placet, tibi devoveo, & ne differas amplius, oro &c.*

¶ 2. APPENSA, ut supra *Appendaria*. Tectum domui appensum, humilior appendix ædificii, Gall. *Appentis*. Concil. Tolos. ann. 1228. apud Acherium tom. 2. Spicileg. pag. 621. *Solliciti etiam sint Domini terrarum circa inquisitionem hæreticorum, in villis, domibus & nemoribus faciendam, & circa hujusmodi Appensa, adjuncta seu subterranea latibula destruenda.*

¶ APPENSAMENTUM, Dies *Appensamenti* concedi dicitur litigatori, quando cum eo differtur vadimonium. Locum vide in *Arramentum*.

¶ APPENSATE, Consulto, dedita opera, Italis *Appensato*, Nostris *De guet à pens*, vel ut alii scribunt, *De guet appens* ab antiquato verbo *Appenser*, Deliberare. Chron. Parmense ad an. 1271. apud Murator. tom. 9. col. 785. *Et quum propterea essent in Ecclesia civitatis ejusdem, Comes de Monte-forte, qui erat Vicarius in tota Thuscia pro domino Rege Carolo, armata manu & Appensate, tempore quo Christi corpus levabatur, interfecit filium Henrici quondam Regis.* Apud Goclenium in Lexico Philos. *Appensate* exponitur per Accurate, justo examine, Gall. *Avec poids & mesure*.

AEPPNSIONARE, Ad pensionem dare, *Donner à pension*, in Libertatibus Burgi in Bressia an. 1387. apud Guichenonum pag. 24. [Alium locum vide in *Albergare*, Dare ad Albergam.]

¶ APPENSUM, Instrum. an. 1327. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 159. *Nos frater Elyonus Magister præfatus* (Ord. S. Joan. Jerosol.) *præsentibus bullam nostram plombeam in appenso apponi jussimus, &c.* In veteribus aliquot Gallicis instrumentis dicitur, *avec le scel en pendant*; in aliis *avec notre scel en queue cire jaune, &c.* id est, cum sigillo Appenso.

¶ APPENTITIA, Idem quod *Appenditia* in *Appendaria* supra. Item in *Lambroficare*.

¶ APPENTINUM, Appendix, idem quod *Appendaria*, prima significatione, Gallice *Appentis*. Tabular. S. Vandreg. to. 1. pag. 1026. *Poterimus Appentinum seu aliud ædificium facere & ædificare supra prædictam pechiam terræ.*

APPERSONARE, Vide *Persona*.

APPERTINENTIÆ, idem quod *Pertinentiæ*, appendices *Appartenances & dependances*. Ditmarus lib. 6. p. 55. *Hanc urbem .... cum Appertinentiis, &c.* Tabular. Calense pag. 60. *Cum domo prædicta & cum ejus Appertinentiis, &c.*]

¶ APPERTINERE ALICUI, pro *Pertinere ad aliquem*, Gall. *Appartenir à quelqu'un*, apud Rymerum to. 8. p. 287.

¶ APPERTURA RERUM FEUDALIUM, Cum feudum vacat, Gall. *Ouverture & vacance de fief.* Charta an. 1317. to. 2. Hist. Dalphin. p. 134. *Acto quod in commissionibus seu Appertnris Rerum Feudalium, census seu emphiteuseam, &c.* Vide *Apertio Feudi*.

APPETIATUS, Refartus. Ulpho in Vita S. Catharinæ Suecicæ n. 37. *Cum haberet manicas consumptas & Appetiatas.* Vide *Petia*.

¶ APPEYSAMENTUM, Belli sedatio, induciæ, pacificatio, à Gallico *Appaiser*, quod ab *Appatisare*, Gallia vett. *Appatiser*. Confœderationes inter Archiepiscopum Vienn. & Annam Dalphinam an. 1291. Hist. Dalphin. to. 2. p. 43. *Et insuper D. Comitissa promittit, quod ipsa cum Comite Sabaudiæ, cum quo præfatus D. Dalphinus vir suus & ipsa præsentialiter guerram habent, pacem, treugam, vel guerram cassam, Appeysamentum seu respeytum, vel aliquod aliud remedium de jure vel de facto non facient, vel accipient seu habebunt, absque eo quod dictus D. Archiepiscopus & Ca-*

& Capitulum jura sua *&c.* Vide *Apatisatio*, & *Appassamentum*.

1. APPIA, *Æstiva, calens, temperata*, in Glossis Isidori. Ita repono, pro *cadens*. [Pithœus in Excerptis habet *Candens*, quod potest ferri. Gebhardus & Cerda emendant: *Aprica, Æstiva, calens semperata.* Grævius putat scripsisse Isidorum: *Aprica, temperata. Æstiva, calens*, & hæc duo loca fuisse confusa.]

¶ 2. APPIA, [illegible], *Vasculum*, apud Janum in Supplemento Antiquarii. Vide *Applare*.

¶ APPLILAGIUM, Anteris seu Fultura, qua domus caduca sustinetur, Gall. *Appui, Pilier boutant.* Recognitionum inventar. 18. cap. 41. de Vouta fol. 327. *Item plus pro quodam Appillagium cujusdem domus sive feneriæ suæ sitæ infra castrum, &c.*

¶ APPLANAMENTA, Agri recens culti, Gall. *Fonds defrichès.* Chartul. Matiscon. fol. 195. verso anno circiter 1100. *De messionibus aliorum Applanamentorum, quas ipse vel aliquis pro eo habuerit decimas integre & medietatem nonarum Canonicis reddat.*

APPLARE, *Cochlear*, Isidoro in Glossis. Auson. Ep. 20.

Jam patinas implebo meas, ut parcior illæ
Majorum mensis Applaria succus inundet.

In Gloss. sancti Germani, *Appia*, [illegible], *ut Papias*. Videtur legendum *Applar*: nam ut *cochlear* & *cochleare* dicitur, ita & *Applar* & *Applare*. Papias: *Amplare, ris, cloca, signum, campana*, ubi leg. *applare*, [MSS. codices habent *Amplare*,] quo vocabulo campanam vocat, quod *Applaris* formam referat. Salmasius ad Pollionem vas fuisse existimat ovis *hapalis*, deinde aliis quibuslibet obsoniis capiendis aptum, indeque dictum. *Ovorum hapalorum* meminit Marcellus Empiricus.

APPELLAREA, APPELLARIA, idem quod *Applare* Paulus PP. Epist. 15. in Cod. Carolino: *Pro veræ benedictionis causa, direximus vobis Apallaream unam, spatham ligatam in gemmis, cum baltheo suo.* Anastasius in Sergio PP. p. 61. *Hic posuit in absida Basilicæ suprascriptæ, super sedem, Apallaream (al. apellariam) argenteam pens. sing. libras* 120. Id est, operuit sedem operimento ex laminis argenteis, in figuram & formam applaris seu cochleæ.

¶ APPLAUDERE, *Arridere, placere.* Gasp. Barthii Glossar. ex Roberti Monachi Hist. Palæst. *Jam vero quæ vobis Applaudunt, super his nobis aperite; quæ vero vobis displicent, in communi edicite.*

¶ APPLEGIARE, *Applegiamentum, &c.* Vide *Plegius.*

APPLICARE, Divertere, hospitari, appellere. Glossæ Lat. MSS. *Appellens, Applicans.* Alibi: *Appulit, Advexit, Adminuit, Applicavit.* Gloss. Lat. Græc. *Applicata*, [illegible]. *Applicatio*, [illegible]. Alibi: [illegible], *Applicatio.* Ita non semel utuntur Latini Scriptores veteres. Lex Longobard. lib. 3. tit. 12. §. 5. *Neque per foreiam suam in mansione arimanni se Applicet.* Charta Sisulphi Ducis Beneventani in Chronico S. Sophiæ pag. 612. *Ut neque posteris, aut judicibus nostris per nullam quamvis rationem in ipsum Monasterium quamlibet personam ad habitandum, aut pro ora Adplicandum quisquam mittatur.*

Sed proprie nostri hac voce utebantur pro *in campo, in agro, sub tentoriis degere*, quod solenne fuit Wisigothis & Burgundionibus, atque adeo Francis nostris, cum iter agerent, uti observatum à nobis in Notis ad Alexiadem p. 334. ex Lege Wisigoth. lib. 8. tit. 12. §. 3. & tit. 4. §. 25. & ex Lex Burgundion. tit. 38. §. 7. Edicto Rotharis Regis Longobard. tit. 108. &c. Id etiam firmat Gregorius Taronensis lib. de Vitis Patrum cap. 17. *Cum propinqui ad urbem, cadente sole, fixis tentoriis mansionem pararent, &c.* Sidon. lib. 4. Epist. 8. *Cæterum diluculo similia præcesserat, ad duodeviginti millia passuum fixura tentorium, quoquidem loci sarcinulis relaxandis multa succedunt conducibilia: fons gelidus in colle nemoroso, subditus ager herbis abundans, &c.* Et liber 1. de Miraculis S. Dionysii cap. 10. *Bertrandus quidam Comes iter faciens, tempore æstivo, divertit temere in pratum fonti, qui vulgari vocabulo Tricina dicitur, contiguum, ibique figi jussit tentoria, &c.* Adde Itinerarium S. Willibaldi n. 9. & Paschasium Radbertum in Epitaphio Walæ Abb. Corbejensis lib. 1. cap. 16. & Eddium Stephanum in S. Wilfrido cap. 62. Hinc [illegible], Græci recentiores pro castris, seu loco, ad quem exercitus applicat, & ubi tentoria figit, usurparunt. Glossæ MSS. [illegible], [illegible]. *Applicatus*, apud Ethelwerdum lib. 4. cap. 3. [illegible], castra ponere, in Chronico Alexandrino p. 692.

APPLICARI AD DEOS, Exodi cap. 22. & in Capit. Caroli Mag. lib. 6. cap. 22. de fure: *Si latet, dominus domus Applicabitur ad Deos, & jurabit, quod non extenderit manum in rem proximi sui, &c.* Ubi Græcus Interpres, [illegible], &c. Id est, in Templo. Sic *Deos* pro Deorum templis dixit Lactantius lib. de Mortibus persecutor. num. 36. *Novo more Sacerdotes maximos per singulas civitates singulos ex primoribus fecit, qui & sacrificia per omnes Deos suos facerent, &c.* Utitur etiam alio loco.

APPLICIUM, Diversorium, hospitium. Ethelwerdus lib. 4. c. 3. ann. 878. *Appliciumque sumunt hiemale in loco Cippanhamme.*

APPLICARE SE ALICUI. Vide *Commendati*.

¶ APPLICATIO, Confirmatio. Charta Nicolai Ducis Silesiæ pro Cœnobio Gritsoviensi an. 1340. apud Ludewig. tom. 6. p. 500. *Nos vero diligentius attendentes, quod licet ea que per dictum Dominum avum nostrum gesta sunt provide, ulterioris porro Applicationis firmitate non egeant.*

¶ APPLICATIO NAVIUM, Tributum quod exsolvitur pro navibus ad littus applicandis. *Madox* Formul. Anglic. p. 291. *Honorifice teneat cum saca, & soca, & tol, & team, & infangenetheof, & flemene fyrmthe, & miskenninge, & sceawinge, & pacis infractione, & domus invasione, & assultu in suo jure, & Navium Applicatione, & omnibus consuetudinibus, &c.* Vide *Ripaticum.*

APPLUMBARII PAPÆ, dicuntur Glossatori Gratiani, qui summorum Pontificum bullis plumbum aptant.

APPLUMBATIO, *Applumbatura, diversarum materiarum consolidatio, ut auri, argenti, plumbi, stanni, &c. & earum materiarum conjunctio dicitur Applumbatura.* Ita Breviloq. Gloss. Græc. Lat. [illegible], *Ferruminatio*, [illegible], *plumbatura dicitur.* Vide Bractonum lib. 2. cap. 2. §. 3. Fletam. lib. 3. cap. 2. §. 12. & Glossographos Juris civilis.

¶ APPODIAMENTUM, Rex quævis qua innitimur, Gall. *Appui.* Vide *Apodiamentum*, & *Podium*.

¶ APPODIARE, APODIARE, Inniti, fulciri. Vide *Apodiare & Podium*.

¶ APPODIARE SE AD JUS, Gall. *S'en rapporter à Justice, à ce que de droit*, Vocare ad jus, eo sensu quo Cicero ait: *Cuncta vocare ad Senatum. S'en rapporter au Senat.* Judicatum an. 1224. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. tom. 1. pag. 340. *Dominus Red fecit Comitissam citari coram se per duos Milites. Comitissa ad diem comparens, proposuit se non fuisse sufficienter citatam per duos milites; quia per pares suos citari debebat. Partibus Appodiantibus se super hoc: judicatum est in Curia Domini Regis, quod Comitissa fuerat sufficienter & competenter citata per duos milites.* Arrestum Parlamenti an. 1264. ex Tabulario S. Richarii. *Quibus propositis dictæ partes se Appodiaverunt ad jus.*

¶ APPODIATIO, Idem quod *Appodiamentum*. Haud semel occurrit.

¶ APPODIATORIUM, Cubiti fulcimentum, Gall. *Accoudoir. Fieri etiam fecit Appodiatorium pulcrum ante stalla ministrorum altaris in presbyterio*, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunswic. pag. 453.

¶ APPODISSA, Scheda seu mandatum de pecunia exhibenda à Græco ἀπόδειξις, Declaratio. Statuta Narniensia inter Acta SS. Maii tom. 1. pag. 397. *Teneantur etiam Camerarius Communis Narniensis & Notarius ejus, ad petitionem Camerarii dicti operis, eas in introitibus & expensis dicti Communis ponere & scribere sine aliqua Appodissa & deliberatione alicujus consilii, auctoritate præsentis statuti, statuto aliquo non obstante, quod in contrarium loqueretur.*

¶ APPOITIUM PILARIUM, Anteris. Gall. *Arcboutant*, apud Leibnit. Script. Brunsvic. tom. 2. pag. 452.

¶ APPOINTAMENTUM, Pactum, conventum à voce *punctum*, eo quod pacta seu conventa dividantur in articulos & puncta. Protestatio Ducis Britanniæ facta Turonibus an. 1392. apud Lobinellum, in Glossario Hist. Britan. *Ac de & super dissentionibus & controversiis... bona etiam Appointamenta.* Charta Hugonis dicti Archiepiscopi Militis ex Tabulario Monasterii Burgoliensis an. 1263. *Dominus Partiniaci, Volventi & Mareventi existens de quodam Appointamento facto inter prædictum Hugonem & homines virorum religiosorum Abbatis & Conventus de Burgolio.* Ex integra hujus Chartæ serie patet *Appointamentum* intelligendum esse de pacto definito & confirmato, qua notione etiam infra sumitur *Appunctuamentum*, licet alias sæpe accipitur pro decreto, quo statuuntur articuli controversiæ, non ipsa definitur controversia. Vide *Appunctare* 3.

¶ APPOINTARE, Idem quod *Appunctare* 1. Gall. *Appointer*. Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 107. *Facere examinari per dictos consiliarios nostros, Appointatis partibus.*

¶ APPONDERE, Tignum immittere ædificii augendi causa, Gall. *Appuyer des poutres sur un mur voisin.* Charta Thossiac. an. 1404. *Et potest Appondere ad muros villæ de subtus... sed tenetur facere duo ostia ab utraque parte, unum juxta dictos muros ad transeundum, si sit necessarium.* Vide *Aponsa*.

¶ APPONDIAMENTUM, Idem quod *Appendaria*, Gall. *Appentis*. Charta Cassaniæ in Bressia signata *Bouvet*. *Quoddam Appondiamentum... molendini sui.*

APPONERE, Pignori dare, penes aliquem deponere rem pro debiti securitate. Gloss. Lat. Græc. MS. παρατίθεμαι, *Appono, depono, commendo, mando.* Gregorius M. lib. 1. Epist. 42. *Quia omnes res suas, quas in Sicilia habuit, vel venundedit, vel Apposuit.* Ibid. *Suppositorium aliquod argenteum pro uno solido dicitur esse Appositum.* Guillelm. Neubrigensis lib. 1. cap. 2. de Roberto Duce Normanniæ. *Accepta à fratre Guillelmo summa non modica, Normanniam illi Apposuit.*

¶ APPONTUAMENTUM, Dedendæ urbis vel arcis conditiones pactionesve, Gall. *Capitulations*. Hist. Dalphin. to. 2. p. 439. refertur *Appontuamentum* (an. 1342.) *factum in obsidione de Romanis cum Burgensibus, pro redditione dictæ villæ, ac receptione D. Dalphini intra muros ejusdem.* Vide *Appunctare*.

¶ APPORIATUS, Ad inopiam & angustias redactus. Charta Communiæ Compendii an. 1186. apud Baluzium to. 7. Miscell. pag. 309. *Notum sit omnibus futuris & præsentibus Ecclesiam Compendii magnæ auctoritatis fuisse... ipsamque villam egregiam & magnæ cativitatis nominis palam est. Peccatis autem exigentibus Ecclesia pariter & villa attrita est & graviter Apporiata.*

¶ APPORTAGIUM, ASPORTAGIUM, Census, proventus, quidquid Ecclesiæ adfertur in sustentationem eidem deservientium; idem fere quod *Apportum*. Charta Galcheri de Radulphi-curte an. 1247. è Tabulario S. Nicasii Remensis: *Omne jus quod habebam & habere poteram in Capella de Radulphi-curte, tam oblationibus, obventionibus, Apportagio, quam aliis redditibus Ecclesiæ B. Nicasii Rem. in perpetuum quitavi, ita quod Apportagium applicabitur fabricæ & in usus.* Charta Evrardi Decani de Balcham an. 1248. ex eod. Tabulario: *Cum discordia verteretur... super oblationibus, Apportagio & jure Capellaniæ, &c. Apportagium autem quod fiet in dicta Capella, &c.*

¶ ASPORTAGIUM, Ibidem in Charta Ottoboni nepotis & Capellani Domini Papæ, Remensis Archidiaconi an. 1251. *Ecclesia S. Nicasii percipiet & habebit in perpetuum omnes oblationes & omne Asportagium & omnes eleemosynas, &c.*

¶ APPORTARE, Pati, ferre, admittere, Gall. *Comporter*. Instrum. ann. 1193. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to. 2. p. 12. *De prædictis vero terris, ego Regi Franciæ & successoribus suis Regibus Franciæ faciam servitium & justitias in curia sua pro singulis feodis, sicut unusquisque feodus Apportat, & sicut antecessores mei antecessoribus suis fecerunt.* Litteræ Richardi Regis Angliæ an. 1195. ibidem p. 16. *Amodo non intromittemus nos de hominibus Regis Franciæ, nec de feodis quæ ad eum pertinent, nec ipse de nostris: salvis Regi Franciæ servitiis quæ ipsi debemus de feodis quos ab ipso tenemus, sicut feodi Apportant.*

¶ APPORTATURA, Apportatio, vectura. Gall. *Veiture*. Concilium Tarracon. an. 1329. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 302. *Non permittunt per illos ad quos dictæ decimæ & primitiæ bladi pertinent, portari libere dictum bladum suis propriis animalibus, vel etiam alienis, nisi pro Apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo quo alii portarent necessario eis detur.* Similia occurrunt apud eumdem Marten. to. 7. Ampliss. Collect. in altero Concilio Tarrac. an. 1291. cap. 10.

APPORTIONAMENTUM, Vox fori Anglici, dicitur de tenemento alicui censui obnoxio, quo diviso inter hæredes dividitur etiam census respectu partium. Rastallus.

¶ APPORTIONARI, dicitur, Qui portionem bonorum hæreditariorum accipit ea lege, ut ab reliquo patrimonio excludatur, Gall. *Recevoir son appanage*. Regestum Parlamenti an. 1452. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 453. *In patria Borbonii.... filia per patrem & matrem, aut alterum eorum, aut etiam per suum fratrem maritata & Apportionata.. eisdem amplius non succedit, quin imo ipsa & etiam descendentes à successione... etiam collaterali, sunt exclusi & privati, quamdiu extat masculus descendens ab eo, qui eam maritavit.* Pluries ibidem recurrit.

¶ APPORTIONATIO, Rata portio, Gall. *Part, portion*, in Charta Eduardi III. Regis Angliæ an. 1342. apud Rymerum tom. 5. p. 326.

¶ 1. APPORTUM, Merces & sarcina quævis, quas quispiam secum portat vel advehit. Mandatum Eduardi III. Angl. Regis an. 1337. apud Rymerum to. 4. p. 729. *Et si forte aliqui ad dictum portum... declinaverint, tunc diligens scrutinium super ipsos & eorum quemlibet, tam de litteris quam de Apportis, quæ secum detulerint, secretiori modo, quo poteritis, faciatis... & Apporta hujusmodi arestari.... Nos de summis, quas de hujusmodi Apportis arestaveritis, necnon de nominibus eorum qui hujusmodi Apporta ibidem deportaverint, &c.*

2. APPORTUM, Vectigal, tributum, census, qui dominis infertur, adfertur, vox forensis. Monasticum

Anglic.

Anglic.tom.1.pag.603. *Ita quod proficua manerii & Ecclesiæ prædictæ ultra sustentationem unius Prioris & socii sui Capellani, divina in Prioratu prædicto pro animabus prædictis in perpetuum celebraturorum, nomine Apporti quolibet anno præfatis Abbati & Conventui in subventionem sustentationis suæ prædictæ solverentur: qui quidem socius dicti Prioris Capellanus, causa inopiæ dicti Prioratus, amovetur, etiam prædictum Appertum præfato Abbati & Conventui subtrahitur, à tempore captionis dicti manerii*, &c. Et pag. 607. In Charta, cujus lemma est: *De Asportatis Religiosorum: Præterea inhibet Rex...ne de cætero tallagia, census, impositiones, Apporta, seu alia quæcunque onera aliquibus Monasteriis...imponant*. [Eduardi Regis Angliæ Litteræ ann. 1369. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1509. *Idem procurator firmas seu Apporta quæ de terris & possessionibus illis solvi debeat ad terminos statutos solvet*. Hac notione vox *Apport* usurpatur in Consuetud. Arvernensi cap. 31. art. 31. 32. Sed aliud sonat in Consuetud. Remensi art. 240. 241. 246. 254. Est enim ibi *Apport*, quidquid bonorum uxor marito in dotem confert.

¶ APPORTUS, Idem quod *Apportagium*, quidquid emolumenti adportatur ad sustentationem illius qui Ecclesiæ curam habet. Charta Joannis Episc. Ambian. an. 1371. ex Tabul. Corbeiensi. *Insuper habebit ipse Curatus omnes oblationes & obventiones vel Apportus ad capellam ipsam venientes, in quibuscumque rebus consistant*.

¶ APPOSITA PERSONA, Interposita persona, Gall. *Personne aposté, interposée*. Formula in Chartarum conclusionibus frequentissima: *Sane si quis nos vel successores nostri, vel ulla Apposita Persona, qui hanc Chartam contrariare voluerint*, &c.

APPOSITIO, Ferculum, Missus, *Mets*, Gallice. Charta an. 1148. apud Puricellum in Basilica Ambrosiana p. 704. *Porcellos vero plenos quandoque in prima Appositione, & carnem porcinam frigidam in terra Appositione habebant*, &c.

APPOSITUS, Episcopus intrusus, contra Canones electus. Concilium Moguntinum an. 1071. *Illud vero quod maxime in causa fuit de Constantiensi Apposito inter fratres studiose ventilatur*, &c.

¶ APPOSTA, Fulmentum, Gall. *Appui*. Vide *Aposta*.

APPOTIARE, Potionem, seu venenum propinare, præber, *Empoisonner*. Arnoldus Lubecensis lib. 2. c. 3. *Ipsa nocte Rex veneno interiit, Appotiatus, ut dicitur, à fratre suo*, &c. Vide *Potionare*.

¶ APPRATAMENTUM, Ager in pratum redactus. Charta anni 1106. in Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Seguinus Nivernensis dedit Monachis Charitatis partem suam Appratamenti, quod homines nostri & alii fecerunt; si autem Priori de Charitate placuerit, ut inde Appratamentum plus fiat, similiter dedit partem suam .... Actum an. 1106. Indict. xv. regnante Philippo, Willelmo Nivernensi Comite*.

APPRATARE, In pratum redigere. Tabular. S. Albini Andegav. *Quod cum Heudo contradicere probabiliter non posset dixit iterum, se tantummodo fecisse, quia Monachi pastitia sua, quod Comes fieri intra sua vetuerat, Adpratassent: cui cum Comes adjecisset, quare & ipse pastitia de Blazono depratasset? respondit*, &c. [Charta anni 1098. in Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Quidquid inde Monachi sæpefati & omnes quos ibidem hospitaverint villani Appratare voluerint*.]

¶ APPREHENDARE. Vide *Apprehensa*.

APPREHENDERE, Discere, ex Gallico, *Apprendre*. Fulbertus Carnot. in Hymnn, de S. Pantaleone: *Unde pater more patrum, lætus ac sollicitus fecit eum liberales artes Apprehendere*. Eckehardus minimus de Casib. S. Galli c. 7. de Musica: *Quæ cum cæteris artibus sit naturaliter, & quamvis difficilius Apprehensa, usu quidem fit commodior ac suavior*, &c. Willelmus Malmesburiensis in Vita S. Adhelmi Episc. c. 4. *Hæc, ut reor, & his similia brevi temporis intercapedine Apprehendi nequaquam possunt*. [Vide *Adprehendere*.]

¶ APPREHENSA. Charta Annæ Dabsaco, dominæ de Monte Astruco pro Guillelmo Bertrand an. 1488. *Seu etiam spectata possessione dictarum rerum & possessionum superius arrendotarum & confrontatarum intro ut & Appeehendatarum corporalem Apprehensam, que teneant pacifice & quiete donec*, &c. Hic aliquid deest, unde lux posset accedere: crediderim tamen *Apprehendere*, sumi pro *Prehendere*, *Prendre possession*, & *Apprehensa* pro *Prehensione*, *Prise de possession*.

APPREHENSIO [Comprehensio personæ, Gall. *Prise de corps*. Idem etiam interdum quod manucaptio, id est, injectio manus Regis, magistratus, aut domini feodalis in alicujus res & prædia, Gall. *Saisie réelle*.] Tabularium Conchensis Abbatiæ in Ruthenis ch. 26. *Dimitto malos usus & Apprehensiones, & tortos, quos pater meus habuit, vel aliquis homo per illum in villa de Palatio*. Ch. 365. *Et in totam prædictam villam totum decimum de Apprehensionibus hominum, & medietatem decimi de animalibus eorum*. Et ch. 545. *Ut Geraldus de Rosiaco, qui juxta sub ditione mea assistit, per manum Abbatis & Monachorum sanctæ Fidis in unaquaque Apprehensione unum solummodo denarium habeot, quamdiu in servitio & fidelitate eorum permanserit*. Charta Henrici Imperatoris ann. 1014. apud Ughellum in Episcopis Saunnensibus: *Insuper etiam jubemus, ut in his præscriptis confinibus castella non ædificentur, neque aliqua superimposita à Marchionibus, vel à suis Comitibus vel Vicecomitibus prædictis hominibus fiat, scilicet de fodre, de Apprehensione hominum, vel saltu domorum*, &c.

APPRISIO, Eadem, ut videtur, notione. Bulla Stephani VII. PP. apud Catellum lib. 5. Historiæ Occitan. pag. 774. *Statuentes.... ut nulli unquam parvo aut magno homini liceat quamlibet forciam, vel Apprisionem in omnibus rebus ejus facere, aut potestatem aliquam habere, vel aliquem distringere*, &c. Vide [*Apprisia*,] *Apprisio* & *Captio*.

¶ APPREHENSUM, Adjunctum, Appensum. Concil. Albiense c. 1. Spicil. Acher. to. 2. pag. 630. *Et Apprehensa seu adjuncta ipsis tectis ædificia, seu quæcumque alia latibula, quæ omnia destrui præcipimus*. Vide *Appendaria*.

¶ APPREMIRE, Præmiis donare, Munerare, Gall: *Recompenser*. Jacobus Eluym, seu Auctor Commentarii super hymnos, edit. an. 1499. fol. 1. in Expositione super hymnum, *Primo dierum*, sic loquitur: *Reddat, inquam, nos polorum sedibus ut muneret, id est, Appremiot nos beatis domis*.

¶ APPRENTICIATUS, Tyrocinium. Gall. *Apprentissage*. *Madox* Formul. Anglicanum pag. 98. *Matrimonium cum aliqua muliere non contrahet, durante termino Apprenticiatus suæ, sine voluntate dicti magistri*.

¶ APPRENTICIETAS, Eadem significatione in voce *Apprenticii*.

APPRENTICII, ex Gallico, *Apprentis*, Tyrones discipuli, qui edíscendi alicujus artificii ex pacto ad tempus constitutum serviunt: à voce Gallica *Apprendre*, discere, quod qui discunt, animo scientiam, aut artem, apprehendant. Est, inquit Cowellus lib. 1. Institut. tit. 3. §. 10. apud Anglos certa personarum conditio, servorum instar, libera tamen & ingenua, eorum nimirum, quos *Apprenticios* dicimus, qui

ad artem aliquam mechanicam, sive alias mercenariam perdiscendam heris suis conventione sua, parentum vel gubernatorum astringuntur. Hi enim in herorum potestate sunt, durante tempore conventionis, & illis acquirunt non sibi vel parentibus suis, nisi aliter conventum fuerit. Hi dominis spondent haud pauca, & hæc præcipue, quod per tempus conventum bene & fideliter domino suo servient, secreta sua celabunt, præcepta sua licita & honesta libenter ubique facient, &c. Vide Fortescutum de Legib. Angl. cap. 8. & Thomam *Smith* lib. 3. de Republ. cap. 10. [*Madox* Formul. Anglic. pag. 98.] Thomas Vansioghamus in Richardo II. pag. 301. *De Londoniis multi Apprentitii, plures servi, sumptis albis capuciis, invitis magistris & dominis sunt profecti*. Henric. de Knighton lib. 5. an. 1381. *Apprentitii quoque relictis magistris suis illuc accurrebant*. Habetur porro *indentura*, seu formula *Apprenticietatis* in Charta feodi pag. 163. seu in libro Anglico, inscripto *Justice of peage*.

Apprentitii Juria, vulgo *Scholares Juris*, qui ediscendarum legum civilium, vel etiam regni, scholas & Academias publicas frequentant. Idem Walsinghamus pag. 249. *Locum, qui vocatur Temple-Barre, in quo Apprentitii Juris morabantur nobiliores, diruerunt*. Alibi pag. 329. *Joannes Blake Juris Apprentitius*. Henric. de Knighton lib. 5. *Juratos quoque civitatis & juris regni Apprentitios... interfecerunt*. Dictos etiam *Apprentitios ad Legem* auctor est Spelmannus, qui alios *Apprentitios ad Barras* recenset, qui scilicet post exacta juris studia in scholis, cancellos fori, (quos *Barras* vocant, unde *Barreau*, pro ipso foro) salutare, atque illic causas agere permitterentur. Andreas Horn in Speculo Justitiarum, seu *Mirreur aux Justices*:

Hanc Legum summam, si quis vult mira tueri,
Perlegat, & sapiens si vult orator haberi.
Hoc Apprentitiis ad Barras Ebore munus,
Gratum Juridicis utile mittit opus.
Horn mihi cognomen, Andreas est mihi nomen.

Vide Fletam lib. 2. cap. 37.

APPRESTAMENTUM, quod Latini *Instructum*, [seu *Instrumentum*.] vocant. [Galli *Meubles*, *Attirail*.] Testamentum Sisnandi Comitis Conimbricensis, apud Brandaonum tom. 3. Monarchiæ Lusitan. *Et medietatem de villa azenia de Colimbria, cum suis molinis, & Apprestationibus*. Infrà: *Cum suis vineis & Apprestamentis*.

¶ APPRESTUM, Mutuum, mutuo datum, Gall. *Pret, donnè à pret*. Charta precariæ Deodati Clerici ad Odlaodum Abbatem de Sithiu an. 32. Karoli Regis, 3. Augusti. *Juxta quod mea fuit petitio, ut suprascriptas res mihi usualiter Appresto beneficio vestro præstare promisistis ad excolendum vel emeliorandum*. Charta Ricardi II. Regis Angl. an. 1377. de pardonatione pro Episcopo Wintoniensi, apud Rymerum to. 7. pag. 164. *Per quod ipsum avum nostrum oppertebat communitatem regni & cleri, per viam subsidii & Apprestorum, onerare, &c.*

APPRETIARE [vel Appretiari, Pretium imponere, Gall. *Apprecier*, Hispanis *Appreciar*, Italis *Appreciare*. Concil. anni 1012. inter Hispanica tom. 3 p. 192. *Sed si voluerit ipsa sua sponte vendere domum suam, duo Christiani & duo Judæi Apprecientur laborem illius*.] Vide *Adpretiare*.

¶ APPREYSONARE, Captivos abducere, Gall. *Prendre prisonniers*. Hist. Dalph. tom. 1. p. 64. *Aciebus hinc inde ordinatis, dictus D. Gubernator Barones, Milites & Nobiles... benigne monuit & caritative, quod hodie curarent de honore, nec curarent aliquos Appreysonare, sed solum tenderent ad percutiendum... aliis interfectis, aliis Appreysonatis, &c.*

¶ APPRISIA, ut *Aprisia*, Inquisitionis species, Gall. *Enqueste*. Regestum Magn. dier. Campaniæ fol. 93. verso apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to. 2. pa. 227. *Visis registris curiæ prædictæ, & quicquid de eo negotio alias per dictam curiam extitit judicatum, nonobstantibus propositis dictæ Dominæ, inquisita seu Apprisia, super dicto facto facta videbitur, nec annulabitur*. Occurrit rursus apud Lobinellum in Instrum. Hist. Paris. tom. 2. p. 520. Vide *Apprisio* in voce *Apprehensio*; forte enim idem sonat quod hic *Apprisia*. Vox *Apprise* in Consuetudine Leodiensi, ut exponitur in Glossario ad calcem observationum Johannis Meaoi in Jus Leodiense, est *Mandatum quo Judex superior formam sententiæ exprimit, jubetque inferiori, juxta hanc formam pronuntiare*.

¶ APPRISIATIO, inclusio in carcere, Gall. *Emprisonnement*. Charta Caroli Franc. Regis an. 1383. apud Stephanotium to. 10. Frag. Hist. MSS. p. 200. *Insultus, incendia, homicidia, Apprisiationes, captiones, &c.* Vide *Apprehensio*.

¶ APPRISIO. Vide *Apprehensio* & *Aprisiones*.

¶ APPROBATOR. Vide *Probator*.

¶ APPRONARE SE, Inclinare corpus, Gall. *S'incliner*. Apuleius lib. 1. Metamorph. *Opertus palliolo in planiorem ripæ marginem complicitus in genua Appronat se, avidus adfectans poculum*.

¶ APPROPENDICIÆ, Manicarum muliebrium ornamenta, quæ Germanis dicebantur *Lussum*. Statuta synodalia Ecclesiæ Argentinensis an. 1435. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 550. E. *Item Dominabus S. Stephani prohibemus... forraturas zendaliorum non nigri coloris. Item ornatum extra mittentem qui dicitur Ussum em gebraensel. Item Appropendicias Manicarum, quæ dicuntur Lussum excedentes manicas tunicæ inferioris*.

APPROPIARE, *Approximare*, *Appropinquare*, Joanni de Janua, qui à *propius* deducit: Gall. *Approcher*. Exod. c. 4. v. 4. *Ne Appropies, inquit, huc*. Lucæ 10. *Appropians alligavit vulnera ejus*. Occurrit præterea aliis locis in veteri Testamento. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanasio pag. 82. *Custodite judicium, facite justitiam, Appropiavit enim salutare meum advenire*: Infra: *Petunt à me judicium, & Appropiare Deo desiderant*. Simon Dunelmensis lib. de Eccles. Dunelm. c. 6. *Quia dies mortis, vel vitæ magis illius, quæ sola vita dicenda est, jam Appropiaret introitus*. Lambertus Ardensis: *In abdito cordis sui cubiculo intendebat, ut si quomodo aliqua feudali sublimatione Ghisnensis terræ finibus Appropriare, & in ea pedem figere potuisset, &c.* ubi videtur leg. *Appropiare*. Heremannus de Restaurat. S. Martini Tornac. cap. 1. *Jam vero si schola Appropiares, cerneres Magistrum Odonem, &c.* Vide *Adpropiare*.

APPROPRIARE, Rem *propriam* sibi facere, in suos usus & sua commoda convertere. Glossar. Lat. Græc. *Appropiare*, ἰδιοποιεῖν. Auctor Mamotrecti; *Vendico*, *Approprio*. Apud Aurelianum Siccensem lib. 2. de Tardis passion. cap. 13. *ciborum Appropriatio* dicitur, quorum succus per digestionem in propriam hominis substantiam convertitur. Vincentius Belvacensis lib. 32. cap. 92. *Et in primis locum, in quo erat Mahomeria, reconciliavit Legatus, qui dudum in altera ejusdem urbis* (Damiatæ) *captione B. Virginis Ecclesiæ deputatus fuerat, & Appropriatus*. Chronicon Upsalensium Archiepiscopor. n. 10. *Mansionem suam in Beremi & Greuly cum suis pertinentibus & attinentiis omnibus Appropriavit*. [Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è MS. D. *Brunet* fol. 116. *Possint... stratas publicas... sibi quomodolibet Appropriare*.]

Appropriare, proprie usurpatur in foro Ecclesiastico

ſtico de Eccleſiis aut beneficiis Eccleſiaſticis, quæ Eccleſiis principalibus aut Monaſteriis, à quibus dependent, uniuntur, earum fructibus in proprios Eccleſiæ, quibus *Appropriantur*, uſus redactis. Synodus Exonienſis an.1287.can.84. *Obventiones & oblationes, quas fieri contigerit in capellis, ubi matrix Eccleſia Religioſis eſt appropriata perſonis, non ipſis religioſis cedant, ſed Vicariis duntaxat inibi canonice conſtitutis*. Charta Regis Angl.to.1.Monaſtici Angl.pagina 237. *Conceſſimus & licentiam dedimus dictis Priori & Conventui, quod ipſi & ſucceſſores ſui Eccleſiam parochialem S. Andreæ...quæ eſt de advocatione & patronatu ſuis propriis, ut dicitur, Appropriare, & eam ſic Appropriatam in proprios uſus tenere poſſint, &c.*

Ejuſmodi *appropriationum* abuſus attigit Alexander IV.PP.in Regeſto anni 7. Epiſt. 23. ex Bibl. Regia: *Tunc ſiquidem referentibus vobis accepimus, quod Religioſorum quorundam non ſolum Angliæ, ſed & aliorum regnorum avara cupiditas, qui, ut veſtro utamur eloquio, Appropriationem Eccleſiarum parochialium in regno Angliæ à Sede Apoſtolica ex falſis cauſis hactenus obtinuere ſibi concedi in eodem regno, uſque adeo late patet, quod illud veneno hujuſmodi totaliter fore in ſuis partibus jam infecit: quoniam ex hoc divinus in eis cultus perit, intermittitur hoſpitalitas, jura Epiſcopalia detrahuntur, pauperibus clauduntur oſtia pietatis, ac proficientibus Clericis, dum ſpes proviſionis adimitur, proficiendi ſtudium minoratur. Inter alia quoque ſcandala, quæ de hujuſmodi Eccleſiarum Appropriationibus ſuborta proponitis, ſignanter exprimere curaviſtis, &c.* Vide idem Monaſticum Anglic.to.2.p.18. 57. 182. 483. Ingulfum p.860. Concil. Londinenſe ann.1268. cap. 23. Inquiſitiones Archidiaconor. Lincolnenſium ann.1233. cap.35. Lindwodum pag.88.2.Ediſt.Raſtallum,præterea Conſuetudinem Britanniæ art. 269. 306. 319. 433. 443.

¶ APPROPRIATE, Singulariter. Compendium jurium & conſuetud.Univerſitatis Pariſ.per Rob.*Goulet* fol.10. *Et hec de his que ſpecialiter ſingulis facultatibus aut nationibus ſeorſum & Appropriate conveniunt, dicta fuerunt: aliqua enim alia ſunt toti corpori Univerſitatis communia...de quibus breviter pauca dicemus.*

¶ APPROPRIATIO. Conſtitutio Johannis Stratford Archiep.Cantuar.*Statuimus, quod ſi ipſi* (Religioſi) *beneficia hujuſmodi, vel ſuas, quas virtute Appropriationum in eis decimarum aut proventuum percipiunt, portiones ad firmam tradiderint clericis, non obtenta diœceſani licentia...pœna...percellantur.* Quem in locum obſervat Lyndwoodus p.159. *Appropriationem* duplici modo ſumi poſſe, vel pro *proprietate* beneficii, vel pro *proprietate* fructuum ex beneficio provenientium. Hunc ſcriptorem, ſi vis, conſule.

¶ APPROVAMENTA, Approvare, &c. Vide *Appruare*.

¶ APPROXIMARE, Appropinquare, Gall. *Approcher*. Vet.Interpres Pſalm.31.6. *Ad eum non Approximabunt*. Ibid.ỷ.9. *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non Approximant ad te*. Tertull. adv. Judæos cap.11. *Approximavit vindicta civitatis*. Occurrit apud Murator.to.3.p.327.to.6.col.602 & alibi.

¶ APPROXIMATIO, Appropinquatio, acceſſus, apud Bernardum *Pez* tom.1. Anecd. part. 1. col. 635. &c.

APPRUARE, vel Approvare ſibi, vel ſe de re aliqua: hac frui & uti ad ſua commoda & ſuas neceſſitates: quaſi in *provandam*, ſeu *prabendam* ſibi aſſerere, vel (forte) ſibi *appropriare*, Fleta lib.2.c.37.§.19. *Nulli Ballivo ſit ulo, ſi de rebus domini dominam poſſit Appruare, ut de ſuis ordeis braſeum, de lanis pannum, de linis telas, & hujuſmodi fieri, vel ſi equum, pullum, vel palafredum de furfure, fabiſque educi, faci atque nutriri, &c.* ubi *Appruare*, eſt commodum domini facere de prædiorum exitibus, *faire le profit du maiſtre*. [Hinc *Apruare terram* pro *Accurare*, Gall. *la faire valoir*, ut fructus domino ferat, cujus exemplum habetur in *Faldare*.]

Approvamenta, Approviamenta, Emolumenta & fructus, qui ex prædiis proveniunt, Gallis *Profits*. [Olim *Approuvandement*, ut legitur in Conſuetud.Hannonienſi cap.40.] Thomas Walſinghamus p. 57. *Poſueruntque cuſtodes, qui medio tempore exitus & Approviamenta terræ ad opus illorum, quorum intererat, cuſtodirent*. Ita in Monaſtico Anglic.to.2. p.133. 607.608.632.

Appruator, Qui domini commodis invigilat, & ejus reditus & commoda percipit & auget. Fleta lib.2. cap.76.§.1. *Præpoſitus autem tanquam Appruator & cultor optimus, per villatam electus, &c.* Cap.82.§.2. *Nullus Præpoſitus ultra unum annum remaneat irremotus, niſi pro fideli ac optimo Appruatore, &c.*

Appruare, Propria ſignificatione, uti eſt apud Raſtallum, dicitur, cum qui Communiam habet *in vaſto* terræ domini, & dominus partem vaſti terræ includit ad ſuum commodum, relicta participibus ſufficienti Communia ad egreſſum & regreſſum, Statutum Weſtmonaſterienſe 2.cap.50. *Domini vaſtorum, boſcorum, & paſturarum, Appruare ſe poſſunt de vaſtis & paſturis illis, non obſtante contradictione tenentium ſuorum, dummodo tenentes ipſi habeant ſufficientem paſturam ad tenementa ſua, cum libere ingreſſu & egreſſu ad eadem*. Infra: *Ita quod domini hujuſmodi vaſtorum, boſcorum, & paſturarum, ſalva ſufficienti paſtura hominibus ſuis, Approvare ſibi poſſint de reſiduo*. Ubi *Approvare*, exponitur in Statuto Mertonenſi cap. 4. *Commodum ſuum facere*. Monaſticum Angl. to. 1. pag. 781. *Scilicet à terra de Hiltone per viam Regiam, & ſciendum, quod bene liceat prædicto Waltero Appruare ſibi & ſuis infra dictas diviſas, ita tamen quod idem Abbas & conventus habeant liberum & largum ingreſſum & regreſſum, & ſufficientem paſturam ad 300. oves*. Radulfus de Hengham in Parva cap.7. ait, diſſeiſinam fieri, *cum manu opus alicujus impeditur per Superfluoſam, & hoc in tenemento diu ante Appruato, vel de tenemento de novo Appruando, verbi gratia, ſi quis vaſtum ſuum non prius Appruatum redigat in culturam, &c.* Vide Guillelm. Prynneum in Libertatib. Eccl.Angl.to.3.p.174.

¶ APPUINCTAMENTUM. Vide in *Appunctare* 3.

¶ APPULERE, pro *Appellere*. Supplem.Antiquarii: *Appulo*, προσάγω.

APPULSARE. Wil. Brito. in Vocab. *Accire*, *ſignificat advocare, vel Appulſare*.

¶ 1. APPUNCTARE, Reficere, reſtaurare, Gall. *Reparer, Raccommoder, Remettre en bon point*. Hinc apud veteramentarios Sutores de calceis recens refectis dicitur *Soulters Rapointez*, & apud Borellum in Diction.Gall. *Appointè*, idem eſt quod *Mis en bon point*. Etymon vocis Gallicum *Apoint*, quod eſt Apte, convenienter. Teſtamentum Antonii de Claromonte Abb.S. Tiberii an.1499. in Hiſt.MS. ejus Monaſterii pag.96. *Item voluit quod chorus S.Tiberii, ſeu ſodilia chori per eum incepta, ſumptibus hæredum ſuorum perficeretur, & in bona & laudabili forma relevaretur & Appunctaretur, & in dicta Eccleſia S. Tiberii apportaretur.*

¶ 2. APPUNCTARE, Canonicum alterumve Clericum ab officio canoniali abſentem *puncto* notare, Noſtris *Piquer*, quod fit in catalogo, ubi omnium, qui choro intereſſe debent, nomina deſcribuntur. Concil. Hiſp. to. 4. p. 187. *Prædicti cantores & miniſtriles Appunctentur per eum qui à populo deſignabitur...Abſen-*

tes pro quolibet puncto, in quo defecerint, solvant unum solidum.

3. APPUNCTARE, APPUNCTUARE, Litem non tam pacto definire, quam eo partes adducere, ut de re controversa, tanquam certa, conveniant, unde recte *Appunctamenta* forensibus dici censuit Budæus, *acta & convecta controversiæ*. Galli dicunt *Apointer une affaire*, *Appunctuatio*, *Appointement*. Charta ann. 1337. apud Guichenonum in Hist. Sabaudica pag. 164. *Et convenit per pactum expressum Appunctuatum, &c.* Vita Gregor. XI. PP. pag. 223. *Fuitque pro Appunctuatione & perfectione tractatus hujusmodi, &c.* Formula frequens in Curiarum placitis, cum res omnino definiri non potest, quod ea non omnino constet, nec partes inter se conveniant. Arestum an. 1357. in Probat. Hist. Castil. pag. 108. *Tandem dictis partibus super præmissis & aliis ad plenum auditis, Appunctatoque per nos, quod castrum & villæ prædictæ realiter & de facto in manu nostra ponerentur, &c.* Aliud Arestum ann. 1396. pag. 178. *Super quibus antedictis partibus per dictas gentes compotorum nostrorum ad tradendum rationes suas per modum memoriæ, una cum suis litteris & munimentis, ac in jure Appunctuatis, &c.* id est, in jure receptis, ac de quibus partes conveniunt. Aliud 5. Octob. 1394. pro Lugdunensib. *Et partes in factis contrariis Appunctatæ, &c.* [Id est, decretum est, ut partes facta de quibus controversabantur, vera probarent aut falsa. Instrum. anni 1415. inter Anecd. Marteo. tom. 2. col. 1606. *Post quam quidem petitionem fuit in declaratione Appunctuatum quod . . . . . legeretur prædicta responsio*; hoc est ratum fuit & conventum. *Appunctatum ad consilium*, apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 273. & alibi non semel tempus est a Judicibus concessum actori & reo, ut commodius litem elucidare possent, & ad majorem elucidationem Jurisperitorum consilium exquirere. Vide *Arrestam*. 1.]

¶ APPUINTAMENTUM, pro *Appunctamentum*. Charta Caroli Regis Francorum ann. 1446. apud Thomasserium in Biturig. pag. 107. *Qui Consiliarii nostri, partibus super hæc auditis, per suam sententiam interlocutoriam seu Appuinctamentum quidem præfatum examen ad judicandum reciperetur.*

¶ APPUNCTUARE, Notione nonnihil diversa pro Pacisci, Convenire, Pactum articulis seu punctis distinctum facere. Statuta Ordinis Cisterc. ann. 1450. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1620. *Constituit & ordinat Procuratores generales & speciales ad promovendum, procurandum, tractandum, Appunctuandum pro & nomine totius Ordinis*. Concordia inter Capitulum S. Petri Aycuriensis & Rectorem parochialis Ecclesiæ S. Jacobi Lovaniens. apud Miræum to. 2. pag. 901. edit. 1723. *Qui præmissis omnibus, dum sic...agerentur, ordinarentur, Appunctuarentur, laudarentur & ratificarentur, una cum testibus prænominatis interfui, eaque sic fieri vidi & audivi*. Hinc ibidem p. 900. col. 2.

¶ APPUNCTUAMENTUM, Pactum vel Conventum punctis articulis sive capitulis distinctum. *Nos ad hujusmodi benevolum ab eodem obtinendum consensum.... amicitiæ & tranquillitatis productiva Appunctuamenta sive capitula fecimus*. Oratio Legatorum Caroli Franc. Regis an. 1459. in Conventu Mantuano apud Acherium to. 9. Spicil. p. 319. *Quoties treuga aut Appunctuamenta habita fuerint inter Regem nostrum Christianissimum & Anglos, idem Rex in præfatis treugis & Appunctuamentis illustrissimum Ducem* (Burgundiæ).... *comprehendit*. Rursum occurrit paulo post. Vide *Appointamentum*.

¶ APPUNCTUATUS, Appunctuamento seu pacto pertinens ad aliquem. Litteræ Regis Angl. ann. 1559. apud Rymerum to. 15. p. 500. *Nobis per statuta aut consuetudines hujus regni nostri Angliæ aut eorum aliquem sive aliquod in suo robore aut virtute modo existens, datorum, legatorum, unitorum, annexorum, Appunctuatorum, sive limitorum existentium, &c.*

APPUNTARE, [pro *Appunctare* 3.] Vide Ughellum in Italia sacra to. 3. pag. 294.

APRALE. Charta Ruthenensis ann. 1307. ex Regesto 2. Philippi Pulcri Regis Franciæ, in Chartophylacio regio ch. 4. *Videlicet quasdam domus faciendas & construendas in quodam Aprali ipsius domini Regis sito in dicto castro de Nataco, juxta Portale vocatum Del Poatet, &c.* [Forte legendum *Areals*. Vide *Area*.]

APRATARE, Agrum in pratum redigere. Charta Stephani Episcopi Eduensis ann. 1177. in Tabul. Abb. Reigniac. Ord. Cisterc. *Dederunt & concesserunt...in loco, qui dicitur Cesaat, omnem terram planam, & prata quæ ibi sunt, & quicquid adhuc ibi poterit Apratari. Concesserunt etiam illis omne booletum, & quicquid ibidem poterunt extirpare vel essartare*. Charta Gaufredi Comitis Andegav. an. 1062. ex Tabul. S. Florentii veteris: *De pratis vero eis abstulerunt, sive in terra sua Appratayerunt, avus noster & avunculus, &c.* [Vide *Appratare*.]

¶ APRENTICIUS, Tiro, Gall. *Appreati*. APRENTICIATUS, Tirocinium, Gall. *Apprentissage*. Vide supra cum duplici *p*.

¶ APRIFICATIO. Vide *Aptificare*.

1. APRISIA, Vox forensis; Inquisitionis, in jure factæ, species, cujus mentio occurrit in Arestis aliquot; estque ea inquisitio, quæ fit ad *appretiandam* rem aliquam, unde vocis origo. Regestum Parlamenti Paris. signatum B. fol. 53. *Visa Aprisia seu appretiatione 200. librarum terræ, &c.* Adde fol. 78. Charta an. 1314. in 50. Regesto Tabularii Regii n. 7. *Inquestæ seu Aprisiæ super iisdem excessibus inchoatæ*. Vide Loisellum in Hist. Bellovac. p. 289. 300. 301. Fuse autem *de Aprisiis* disserit Philippus *de Beaumanoir* c. 40. quæve sit differentia inter *Aprisiam*, & *inquestam* docet. [Interdum nullam esse probare videntur Litteræ Philippi Regis Francorum ann. 1289. apud Rymer. to. 2. p. 464. per quas Perpinianum Commissarii mittuntur de excessibus commissis tempore treugæ inter Reges Franciæ & Arragoniæ inquisituri: *Gentes nostræ & ipsius Regis Angliæ insimul prædictæ Aprisiæ seu informationi interesunt...testes insimul audient*..]

¶ APRIZIA, Eadem notione. Instrumentum concordiæ inter Abbatem, Sacristam & Monachos Crassenses ex Archivo ejusd. Monasterii: *Facta ut asseruit prius plena informatione & summaria Aprizia cum fide dignis Monachis & officiariis & servitoribus dicti Monasterii ....& etiam facta summaria Aprizia cum familiaribus, &c.*

¶ 2. APRISIA, Epitome, Summarium, Gall. *Prècis*, *Abregè*; aut si mavis, Descriptio, Exemplar, Gall. *Copie*. Collect. Conc. Hispan. tom. 4 pag. 507. *Verum quia plures...dum ab aliqua parochia in qua tumquam Rectores, Vicarii aut Notarii fecerunt residentiam, recedunt, protocolla seu librum manuale nuncupatum, aut alias scripturas publicas secum asportant in grave partium præjudicium & jacturam; alii vero dicto instrumenta, seu illorum Aprisias in papyro volanti scribunt, nec illas in libro aliquo, sicut conveait, redigere curant, sicque de facile amittuntur*.

¶ 3. APRISIA, Facultas, ut videtur. Capitulum Generale MS. S. Victoris Massil. an. 1322. *Domino Priori Gardiæ pro construendis carceribus plenam facimus Aprisiam*.

APRISIONES, & APPRISIONES, in Chartis Caroli M. Ludovici Pii & Caroli Cal. pro Hispanis, quæ dictæ fuerint, non adeo bene constat. Anton. Dominic. lib. de prærogativa alodior. cap. 11. n. 1. 2. Jacobus Go-

Gothofredus ad Leg.un.Cod.Th.de Rei vindicat. Casanova, & aliquot alii censuere, ita appellata novalia, seu novales, rupturas, arva primum proscissa, ac *aperta*, quasi *apertiones*, quomodo vulgo dicimus *ouvrir la terre*, pro *agrum proscindere*: nam & Itali: *Aprire*, pro *aperire*, etiamnum dicunt, ita ut agri isti inculti & in solitudinem redacti à Regiis ipsis Marchionibus, ut est in Constitut. Ludovici Pii, Hispanis, qui se de potestate Saracenorum subtraxerant, à Carolo M. excolendi dati fuerint. Sed longe, ni fallor, absunt à vero, cum *Aprisiones* dicti ii fuerint agri, tanquam *adportiones*, hoc est, *in portionem*, seu sortem dati, quos ii postmodum ex eremis & incultis ad cultum traduxerunt: quod sane imprimis evincit Præceptum laudatum Ludovici pii pro Hispanis descriptum in to. 2. Hist. Franc. p. 321. in quo hæc habentur: *Et si quispiam eorum in partem, quam ille ad habitandum sibi occupaverat, alios homines undecunque venientes, attraxerit, & secum in portione sua quam Adportionem vocant, habitare fecerit, &c.* Infra: *Et si aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus est, & in sua Portione collocatus, locum reliquerit, &c.* Ubi viri idem doctissimi *Aprisionem*, pro *adportionem* legendum contendunt, quod ita legi in aliquot aliis similis tenoris diplomatibus adverterint. Verum nemo erit sani omnino ingenii, qui iis serio inspectis ac perpensis, præsertim quæ pronuper edidit vir doctissimus Steph. Baluzius in Appendice ad Capitularia Regum Francor. non continuo pedibus eat in nostram sententiam: quod quidem ut facilius de hac controversia judicet eruditus lector, locos hic proponere operæ pretium visum est. Præceptum Caroli M. pro Hispania: *Nullum censum superponere præsumatis, neque ad proprium facere permittatis: sed quoad usque illi fideles nobis aut filiis nostris fuerint, quod per triginta annos habuerunt per Aprisionem, quieti possideant.* Præceptum aliud ejusdem Caroli M. ex Tabulario Narbonensi: *Nos vero concedimus ei ipsum villarem, & omnes suos terminos & pertinentias suas ab integre, & quantum ille cum hominibus suis in villa Fontejoncosa occupavit, vel occupaverit, vel de heremo traxerit, vel infra suos terminos, sive in aliis locis vel villis seu villare occupaverit, vel Aprisione fecerit cum hominibus suis.* Aliud Diploma Lud. Pii: *Postulans idem Ramo Comes Clementiam nostram, ut eum cum prædicto Monasterio & Monachis ibi degentibus, una cum rebus, quæ tam ipsi ex heremo traxerunt, vel ex Adprissionem acceperunt, sub mundeburdo & defensione atque immunitatis tuitione constitueremus.* Aliud Caroli Calvi: *Quas siquidem Apeisiones præfatorum Hispanorum progenitores per licentiam, seu concessionem, avi nostri Karoli, ac post obitum illius, genitoris nostri Augusti Ludovici, ex deserti squalore habitabiles frugumque uberes proprio labore fecerunt.* Infra: *Cum dictis Aprisionibus, sive hereditatibus, id est, domibus, vineis, &c.* Aliud ejusdem Caroli: *Habuerunt per Aprisione cultum vel incultum, &c.* Aliud ejusdem Principis pro Barcinonensibus apud *Diago* in Historia Comitum Barcinonensium lib. 2. cap. 4. *Placuit etiam nobis illis concedere, ut quidquid de eremi squalore in quolibet Comitatu ad cultum frugum traxerint, aut deinceps infra eorum Aprisiones excolere potuerint, integerrime teneant atque possideant.* Alia denique Charta ejusdem Caroli apud Catellum in Historia Occitana pag. 559. & Casanovam lib. de Franco Alodio pag. 300. pro iisdem Hispanis: *Quas si quidem Aprisiones præfatorum Hispanorum pregenitores per licentiam seu concessionem Imperatoris avi nostri Caroli, ac post obitum genitoris nostri Augusti Ludovici, ex deserti squalore habitabiles frugumque uberes proprio labore fecerunt, &c.* Vetus placitum ann. 876. *Et vos præfati judices me interrogastis, si potuissem per legitimos placites habere scripturas, aut legitimos testes, aut quodlibet verum documentum, per quod probare potuissem, ut sæpe dictus locus per beneficia, vel Adprisionem comiti regalem servitium persolvi debeat, &c.* Charta Ludovici Regis ann. 866. *Et donum S. Cucuphatis & S. Felicis ad locum Octavianum, cum Aprisionibus, adjacentiis & omnibus ibidem pertinentibus.* Aliud Judicatum ann. 884. *Ad proprio iste Andreas retinet ad Aprisione pro partibus de villa, quæ dicitur, &c.* Infra: *Non eas teneo injuste; sed per legis ordinem eas teneo per Aprisione, & per præceptum Regis, & pro partibus de supra dicta villa.* Stephanus VII. PP. in Epist. ad Archiepisc. Narbon. apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 773. *Statuentes.... ut nulli unquam parvo aut magno homini liceat quamlibet forciam vel Apprisionem in omnibus rebus ejus facere, aut potestatem aliquam habere, &c.* Ubi videtur accipi pro usurpatione Ecclesiæ prædiorum ineultorum, quæ in *Apprisionem* tanquam derelicta vulgo à Regibus concedebantur. Charta donationis factæ à Berengario Comite Barcinonensi civitatis Tarraconensis Ecclesiæ Romanæ ann. 1090. apud Baronium ann. 1091. num. 9. *Et ut Principes universi, vel omnes alii, qui mecum insudaverunt ad præfatæ urbis restaurationem, habeant in confinio hujus urbis, paralodium, suam Aprissionem, vel quod acceperint per manus nostræ largitionem, non inde persolventes aliquam pensionem, nisi forte compuncti amore Dei voluerint ipsi persolvere sua gratuita voluntate.* Ex quibus perspicue patet *Aprisiones* non fuisse duntaxat *terras eremas*, sed eos potissimum agros, revera incultos, quos Hispani ab Regibus nostris dono accepere, & inter se in varias *portiones* divisere: proindeque recte scribi in laudato Diplomate Ludovici Pii *Adportionem*.

¶ APRISIONARE, In carcerem conjicere, Gall. *Emprisonner*. Charta Arnulphi Locum-tenentis Regis in Occitania ann. 1372. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 439. *Ex quibus causis merito subditos utriusque sexus dicti Vicecomitis & valitorum suorum Aprisionaverant & Aprisionare fecerant idem D. de Rota & Robertus Dalphini.*

¶ APRIZIA. Vide in *Aprisia* 1.

APRONES, Avium species. Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 10. *Grues, Aprones, anseres, anates, & hujusmodi multo magis propter intemperiem aeris transeunt.*

¶ APROPLEGIARE, alias mendose pro *Applegiare*, in Charta Durandi Episc. Cabilon. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 247. B. Vide in *Plegius*.

¶ APROVARE, pro *Approbare*, Gall. *Prouver*, in Instrumento anni 782. novæ Hist. Occitanæ col. 25.

APSIDA. Vide *Absida*.

¶ APSIS, ὀψεφανὴς, νεαρὸς, *Recens*, in Supplemento Antiquarii. Vide alia notione in *Absida*.

APSUM, *Vellus ovis*, Senatori lib. de Orthograph. *Vellus lanæ*, in Glossis Isidori.

APSUS, Apsitas. Vide *Absus*.

APTABILIS, Aptus. S. Gaudentius Brixiensis Episcop. in Serm. in die ordinationis suæ dicto: *Suscepi hoc summi Sacerdotii munus, nec merito dignus, nec ætate Aptabilis, nec doctrina maturus.*

APTAMENTUM. Consuetudines MSS. Riomi in Arvernis ann. 1270. *Nec ferramenta, nec utensilia Aptamenta, cum quibus panem suum lucratur... pignorentur.* Charta Occitanica habet loco: *Ny ferramen, ny espletamen en los quas son pa hom gazanha.*

¶ APTENTARE, pro *Attentare*, in Charta Reginaldi Episc. Carnotensis an. 1198. tomo 2. Tabularii Fontanellensis pag. 1645. *Et ne aliqua occasione ali-*

aliquis dictas Monachos Aptentes inquietare, &c.

¶ APTHEO. Mendose in Lege Salica editionis Heroldi §. 11. pro *Achtheo*. Vide *Chunna*.

APTIFICARE, Aptum judicare: Galli dicunt *Juger à propos*. Marculfus lib. 2. form. 27. *Igitur, juxta quod mihi Aptificavit, taliter inter nos convenit*. Form. incerti Auctor. cap. 26. *Sed dum solidos ipsos minime habui, unde transsolvere debeam, sic mihi Aptificavit, ut brachium in collum posui, &c.* Form. vett. Bignonii c. 25. de Mandato: *Et quicquid exinde egeris, gesserisve, apud me in omnibus, & ex omnibus ratum & Aptum atque transactum, in omnibus definitum esse cognoscat.* Capitulare Caroli M. ann. 797. apud Holstenium: *Omnes unanimiter consenserunt & Aptificaverunt; ut de illis Capitulis, &c.* Ibidem c. 2. *Omnes statuerunt & Aptificaverunt, &c.* Charta an. 841. in Tabul. Belliloci Lemovic. *Unde accepimus à te pretium, in qua nobis bene complacuit, vel Aptificatum fuit.* Charta Theodorici Reg. Franc. *Ermenteus in præsenti taliter fuit professus, quod ipsa villa ... vindedisit, & juxta sui Aptificatione pretio exinde recipisit.* [Perperam apud Doubletum in Hist. Sandionys. pag. 687. *Aprificatione*.] Adde Epistolam Caroli M. de Victoria Avarica, sub finem, & Notas Tyronis p. 198. [Mabill. Analect. to. 4. pag. 251.]

APTUM. Tabular. Brivatense cap. 210. *Et componat, cui Aptum est, auri libram unam, &c.* Id est, solvat ei, ad quem id spectat, vel cui convenit.

¶ APTISARE, Idem, ut opinor, quod *Aptificare*. Locum vide in voce *Solidus*. *De solida & denario sponsare.*

¶ APTITUDO, Tempus aptum, opportunitas. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 10. cap. 16. apud Murat. tom. 8. col. 319. *Hinc sumta occasione multi de Vicentinis & de Paduanis, qui cum ipsa venerant de Verona, cum Aptitudinem sibi viderunt, fugierunt Paduam, tamquam ad portum refugii & salutis.* Occurrit iterum ibid. cap. 17. col. 323.

¶ APTOTA, *Id est, incasualia, suntque indeclinabilia, proprie tamen sunt dicenda quæ nominativum solum habent, ut Jupiter qui & nominativus invenitur, & non accipitur etiam pro obliquis.* Papias MS. Græca vox ab [illegible], [illegible], Firmus, qui non cadit. Hoc utuntur Grammatici, ut nomina significent quæ declinari non possunt.

¶ APTRA, [illegible], *Pampini*. Supplem. Antiquarii.

¶ APTUM. Vide in *Aptificare*.

APUD, pro *Cum*, vel *Per*. Formulæ veteres Bignonii cap. 2. *Et taliter ei fuit judicatum, ut hac causa Apud proximiores parentes suos, octo de parte genitoris sui, & octo de parte genitricis suæ jurent.* Ubi *Apud parentes*, idem valet quod *cum parentibus*. Et c. 39. *Ibique veniens homo aliquis nomine illa, suggessit eo quod Apud nostrum signaculum hominem aliquem ... mannitum habuisset.* Id est, *cum litteris annulo nostro signatis*. Formulæ secundum Legem Roman. cap. 30. *Conjurare debeat Apud homines visores & cognitores, &c.*

¶ APULIA. Tertullianus de Spectac. cap. 20. *Deus etiam extra cameras & gradus & Apulias oculos habet.* In quem locum Latinius per *Apulias* intelligit locum obtectum & *à pluvia* securum, Latinioque concinunt Macer & Hofmannus in Lexicis suis. Melius hic Rigaltius: hoc vocabulo significari videntur vela quæ in theatris & amphitheatris, ad ornatum, & ad excludendos ictus solis fervidos adhibentur. Ea vero quandoque purpurea, quo colore præstantissimæ, ut verisimile est, lanæ imbuebantur, quales ex Apulia. Martialis, *Velleribus primis Apulia*. Unde & velis nomen Apuliarum. Hæc ille.

¶ APUNCTAMENTUM, APUNCTARE, *Apunctatio*. Vide *Appunctare* 3.

¶ 1. AQUA, Quodvis delictum in aquis commissum; item jus de illo cognoscendi, Gall. *Justicier de l'eau*. Charta Henrici I. Angl. Regis pro Monast. Beccensi an. 1134. in Historia MS. ejusdem Monast. pag. 36. *Concedimus eisdem Monachis ut habeant in tota parochia Becci omnes regias libertates, murdrum, mortem hominis, plagam, mehaim, sanguinem, Aquam, & ignem: sed & latronem in Becci parochia captum undecumque fuerit.* Charta Henrici II. ex Archivo ejusdem Monasterii: *Hæc omnia concessi cum murdro, & morte hominis, & plaga, & mahaim, & sanguine, & Aqua, & igne, & cum omnibus regiis libertatibus & consuetudinibus ad me pertinentibus.*

¶ 2. AQUA, Fluvius, flumen, apud Rymer. to. 7. p. 247. *Ultra Aquam de Severnda versus Walliam.* Idem tom. 8. pag. 439. *Constituimus ipsum Admirallum nostrum flotæ navium ab ore Aquæ Thamisiæ versus partes Boreales, &c.* Ibidem pag. 551. *In partibus Pykardiæ, ab Aqua de Somme usque ad Aquam de Gravelyng, &c.* Et pag. 271. *Aquam Thamisiæ modo guerrino de cætero intrare magis timeant & evitent.*

3. AQUA, Alveus, rivus. Innocentius de Casis litterarum: *Locus .... duas Aquas, sive duas alveos habeat.* Idem: *Duas Aquas vivas.*

4. AQUA, inquit Matth. Silvaticus in Pand. *Aliquando sumitur pro succo, ut Aqua absinthii, i. succus absinthii.* Infra: *Aqua casei vel lactis, serum.* Adde Jonnem de Garlandia in Synonymis Chymicis.

5. AQUA, Baptismus, Aquæ salutaris lavacrum. Tertullianus de Pœnitentia: *Si ab Aquis peccare destitimus.* Lib. de Baptismo: *Deinde Dominus post Aquam segregatus in desertum.* Eodem libro: *Felix sacramentum Aquæ nostræ.* S. Hieronym. Epist. 73. cap. 3. *Aquarum laudes & baptismi prædicemus.* Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Et mihi Spiritus dictavit aliud petendum ab Aqua nisi sufferentiam carnis.* Id est, post perceptum baptisma. Sed in ipsis quoque Scripturis SS. quotiescumque *Aqua* sola nominatur, Baptismum innui prolixe docet Cyprianus Epist. 63. Vide Rhabanum in Allegor. MSS.

AQUA BENEDICTA, AQUA ASPERSIONIS. Anastasius in Alexandro: *Hic constituit Aquam Aspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum.* Micrologus cap. 46. & Honorius August. lib. 3. cap. 27. *Alexander Papa quintus à B. Petro constituit, ut sal & Aqua benedicerentur, ad conspergendum populum, & habitacula eorum, quod & nos in omni Dominica juxta Canones sequimur.* Ex his facile est emendare Scriptorem Vitæ S. Guthlaci cap. 40. *Illa etiam partem glutinam salis à sancto Guthlaco ante consecratam arripiens in Aquam apertoriam levi rasura mittebat.* Legendum enim *aspersoriam* nemo non videt. [In Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 49. habetur, *opertoriam*, Mabillonius dubitat qui legendum sit; sed retinendum esse *Apertoriam*, hoc est, quæ aperiat oculos, ex sequentibus verbis manifestum est. Sic se habent: *Ipsam denique Aquam cum intra palpebras cæci guttatim stillaret, mirabile dictu! ad primum tactum primæ guttæ, detrusis cæcitatis nubibus oculis infusum lumen redditum est.*] Vide, quæ de *Aqua benedicta* & ejus apud Christianos usu ac virtutibus congessere Durandus lib. 4. Ration. c. 5. Marsilius Columna in Hydragiologia, Baronius an. 57. n. 106. & seqq. an. 132. n. 4. Franciscus Turrianus lib. 3. pro Epistolis Pontific. cap. 9. lib. 5. cap. 4. Bosquetus Episcopus Monspeliensis ad Epist. Innocentii III. PP. & alii.

BENEFICIA AQUÆ BENEDICTÆ, dicuntur in Synodo Exoniensi an. 1287. c. 29. *Fuisse à majoribus ab initio instituta intuitu caritatis, ut ex eorum proventibus pauperes Clerici exhiberentur in Scholis, ibidem taliter proficerent, ut aptiores & magis idonei fierent ad majora.* Mox

addit

addit eadem Synodus: *Statuimus, quod in Ecclesiis quoque à Scholis Civitatis, vel Castrorum Diœcesis ultra 10. non distantibus milliaria, Aquæ Benedictæ beneficia solis Scholaribus assignentur.* Deinde jubentur Presbyteri Parochiales Clericos magis idoneos ad ejusmodi beneficium præficere, *qui sciant & valeant in divinis officiis sibi congrue deservire, & suis mandatis obtemperare:* quibus si parochiani subtrahere velint eleemosynas consuetas, ad ipsas erogandas moveri vel compelli debent. Ex quibus colligitur, hic agi de *Parochiarum*, uti vocamus, *Clericis*, qui etiamnum in aliquot Galliæ Provinciis statim post peractam majorem Missam, *Aquam Benedictam* in Parochianorum domos deferunt, eaque familiam universam aspergunt, brevi facta ad id oratione. Agunt præterea de ejusmodi Aquæ benedictæ beneficiis Statuta Alexandri Episcopi Conventriensis an. 1237. *Sed quia plerique Scholares egent necessariis, quorum scientia multi per gratiam Dei poterunt ædificari, volumus, ut Scholares ferant Aquam Benedictam per villas rurales, si sint qui postulent & indigeant.* Statuta Ægidii Episcopi Surisberiensis an. 1256. *Personæ, vel Vicarii, dabunt Beneficium Aquæ Benedictæ Clerico pauperi scholari, ita quod veniat omnibus solennibus diebus ad Ecclesiam serviendum, de qua habet dictum beneficium.* Charta J. Cantuariensis Archiep. in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 229. *Volumus insuper ibidem esse duos Clericos Scholasticos per parochianorum, de quorum habeant vivere eleemosynis, industriam eligendos, qui Aquam Benedictam circumferant in Parochia & Capellis diebus dominicis & festivis, in divinis ministrantes officiis, & profestis diebus disciplinis scholasticis indulgentes.* Huc etiam videtur spectare Charta Leonardi Episcopi Cælenatis an. 1175. apud Ughellum to. 2. pag. 465. *Id est, plebem integram S. Victoris, qui vocatur in Valle, cum titulis & Capellis, nec non & oblationibus, & decimationibus, & Aqua Sancta, & unctionibus vivorum & mortuorum, &c.* Occurrit rursum infra, & in alia Charta ibid. pag. 469. ubi per *aquam sanctam* nude, intelliguntur obventiones ex *aqua benedicta*, qua non modo populum; sed & domus ipsas aspergi ab antiquo obtinuit, uti diximus. *Consecratio Fontis & Aquæ per domos spargendæ*, apud Riculfum Suessionensem Episcopum in Constitut. c. 5.

Circuitiones cum Aqua Benedicta inter jura Parœciarum recensentur ab Innocentio III. PP. lib. 13. Epist. 31. Nam solis Presbyteris Ecclesiarum, seu Curionibus, jus erat *die Dominico cum psallentio circumire Ecclesiam suam una cum populo, & Aquam Benedictam secum ferre*, uti præcipitur in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 220.

Aqua Calida vel Tepida, in sacrificio adhiberi solita à Græcis. Innocentius IV. PP. Epist. ad Ottonem Cardinalem Tusculanum §. 8. *Porro in appositione Aquæ, sive frigidæ, sive Calidæ, sive Tepidæ, in altaris sacrificio suam, si velint, consuetudinem Græci sequantur, &c.* Consulendus omnino in hanc rem vir doctissimus Jacobus Goarus ad Euchologium Græcorum pag. 148. Vide præterea Nomocanonem seu Pœnitentialem Græc. tom. 1. Monumentor. Eccl. Græc. cap. 130. & 436.

Aqua Cisternina. Cælius Aurelianus Siccensis lib. 5. Chron. c. 10. *Aqua imbrialis afferenda, quam vulgo Cisterninam vocant.*

¶ Aqua Coelestis. Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico, *est Vinum sublimatum.*

Aqua Exorcizata, Eadem, quæ *Benedicta*, quia in illius benedictione *Exorcizantur* dæmones, jubenturque, ut ab ea recedant. Sacramentarium Gregorii M. ex Bibl. Ecclesiæ Belvacensis: *Oratio Aquæ Exorcizatæ in domo. Exorcizo te creatura Aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Jesu Christi Filii ejus Domini nostri, ut fias Aqua Exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici.* Gordianus Monachus in Vita S. Placidi Mart. cap. 58. *Rogavit.... ut totius Monasterii ambitum Aqua Exorcizata respergeret.* Braulio Cæsaraug. in Vita S. Æmiliani cap. 24. *Salem Exorcizat, & Aquæ commiscet more Ecclesiastico, ac domum ipsam aspergere cœpit.* Marbodus Diac. in Vita S. Licinii Episcop. Andegav. *Exorcizatis Aquis lavat infirmum, & ad sacrarum manuum tactum dicto citius lepra disparuit.* Adde Capitul. Theodori Cantuariensis cap. 80. & Vitam S. Petri Cavensis n. 21. Odonem Cluniacensem lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 21. 26. Librum Miracul. S. Winoci cap. 22. &c.

¶ Aqua Lubricata *est Aqua muscilluginosa ut sirupi.* Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ Aqua Muscata. Collect. Concil. Hispan. to. 4. pag. 130. col. 2. *Solent nonnulli aquæ benedictæ, dum ea in festis populo aspergitur, odoriferam Aquam, & quam Muscatam dicimus, permiscere: quem usum . . . tolli volumus.*

¶ Aqua Opertoria, pro *Aqua Apertoria.* Vide *Aqua Benedicta.*

¶ Aqua Permanens *est solis & lunæ Aqua*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ Aqua Prima, ex qua fit sapo. Vide in *Capitellum.*

¶ Aqua Rosalia, id est, *Rosacea*, Gall. *Eau rose.* Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 282. *Pro duobus flasconibus pro Aqua Rosalia ad opus dominæ Dalphinæ . . . 9. gross.*

Aqua Sancta, apud Ardonem in Vita S. Benedicti Anianensis n. 39. Charta an. 1176. apud Ughellum in Episcopis Veronensib. *D. Jonathar Concordiensis Episcopus & D. Aldemarius Xantonensis Episcopus fecerunt Aquam Sanctam cum aqua & sale, & iverunt per tres vices deforis Ecclesiam, &c.* Mox: *Fecerunt Aquam Benedictam cum sale, cinere, & vino, & sanctificaverunt altaria; &c.* Vide Puricellum in Basilica Ambrosiana p. 1155.

Aqua Sanctificata. Regula S. Benedicti: *Fratres Aquis se Sanctificatis perfundant. Sanctificatum elementum*, apud Petrum Cluniac. lib. 1. de Miracul. cap. 7.

¶ Aqua Saturnia, *est generata ex tribus primis,* (id est, *cælesti, lubricata & permanenti*, de quibus suo loco.) *in meatibus terræ, quales sunt thermarum.* Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

Aquam Sordidam & *stercoratam super sponsam jactare*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 16. §. 8.

Aqua Viva, Perennis, jugis, nostris *Eau vive*, quæ semper fluit. Apud Innocentium Gromatic. *Sub se Aquam Vivam habens.* Seneca lib. 3. Nat. quæst. *Non cælestem esse, nec collectitium humorem, sed, quod dici solet, Vivam Aquam.* Hoc sensu vero *vivam aquam* dici observat Cujacius, quo Virgilio *vivum saxum, vivum flumen, vivus lacus & viva terra*, id est, naturalis.

¶ Aquæ Apprehensio, Fons seu caput fluminis vel aquæductus, Gall. *Source.* Annal. Bened. tom. 5. p. 150. *Deo ac S. Mariæ Sanctoque Victori martyri ....* (donationem faciunt aquæductus, qui vocatur Welna, cum omnibus fontibus in eamdem aquam descendentibus, omnemque terram) *per quam itura est ea Apprehensione ipsius Aquæ, quæ est ad Ecclesiam Sanctæ Melanæ, & omnem piscationem ipsius aquæ, usque ad descensum ejus in mare.*

Aquæ Cursus, seu Cognitio de delictis, quæ in aquæ cursu contingunt, in Chron. Hugonis Flaviniac. p. 132.

Aqua-

Aquarum Dimersiones, Quæ ut ait Durandus lib. 6. Ration. cap. 81. num. 20. *tempore Paschali fieri solebant, ne, quia homines vigilaverunt in Quadragesima, in his sanctis diebus dormire velint*.

¶ **Aqua Formarum**, Quæ per tubos vel arcus defertur. Tubi vel arcus à Juris peritis *formæ* non raro dicuntur, ubi de aquæductibus.

Aqua Reconciliationis, Aqua benedicta, qua asperguntur Ecclesiæ, quæ reconciliantur. Vide *Reconciliare*. [Et mox *Aqua sanctificationis*.]

¶ **Aqua Refectionis**, idest, Baptismatis apud S. Paulinum epist. 19. n. 4. novæ edit. ad S. Delphinum a quo fuerat baptizatus, *Hanc tu Dominum ora donec exores, ut vellera nostra, quæ in Aqua Refectionis manibus tuis lavis*, &c.

¶ **Aqua Sanctificationis**, Idem quod *Aqua Sancta* vel *Benedicta*. Charta Lamberti Atrebatensis Episc. pro Monasterio Canonicorum in Aroasia apud Miræum Diplom. Belgic. to. 1. p. 167. *Si autem aliquando, quod absit, antiquo hoste instigante in prædicto loco vel parochia tale quid acciderit, pro quo reconciliatio necessaria fuerit, tibi legitimisque successoribus tuis, vice nostra, accepta Aqua Sanctificationis & Reconciliationis ut ea reconcilies, religioni vestræ annuimus & impertimus*.

AQUÆ, vel **Aquæ Frigidæ Judicium**, una ex purgationibus vulgaribus, quas *Judicia Dei* appellabant: qua criminis alicujus suspectus, vel de gravi aliquo facinore delatus, in aquam demergebatur: ita ut si supernataret, nocens ac reus; contra si in imum delaberetur, innocens judicaretur. Annales Francorum Bertiniani a. 876. *Hludovicus Hludowici Regis filius, decem homines Aqua Calida, & decem ferro calido, & decem Aqua Frigida ad judicium misit coram eis, qui cum illo erant, petentibus omnibus, ut Deus in illo judicio declararet, si plus per rectum ille habere deberet portionem de regno, quam Pater suus dimisit ex ea parte, quam cum fratre suo Carolo per consensum illius & per sacramentum accepit: qui omnes inlæsi reperti sunt*. Wibertus in Leone IX. PP. cap. 2. *Utrum integre reddidissent verum suarum decimationem sub judicio Aquæ Frigidæ perscrutabantur*. Charta fundationis Abbatiæ S. Severi apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 3. cap. 8. *Tandem complacuit illis judicium facere in Aqua Frigida*, &c. *Cum Aqua Frigida ad judicium Dei exire*, apud Hincmarum in Opusculo 55. Capitul. cap. 43. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 101. *Vere judex aliter noverit, nisi hoc quod judicaverit ad verum, traxerit per sacramentum, & per batavam, vel per judicium Aquæ Frigidæ, vel Calidæ*. Charta Ildefonsi Regis Aragon. an. 1187. pro libertatibus villæ Amiliani, in Regesto Ludovici Hutini Regis Franc. p. 7. *Item ille, adversus quem maleficium factum fuerit, vel prodito, si alium accusaverit, de quo aliqua suspicio sit Curiæ, accusans præstabit sacramentum de calumnia, quod credit illam accusatum forefactum, de quo eum accusat fecisse, & exinde accusatus recipiet judicium Aquæ Frigidæ*. Constitutio Jacobi I. Regis Aragon. *Si quis intra hanc prædictam pacem Domini, aliquod malum alicui fecerit, in duplum ei componat, & postea per judicium Aquæ Frigidæ trengam Domini in Sede sancti Petri emendet*. Charta Communiæ Tornacensis ann. 1187. *Si aliquis super alicujus morte fuerit accusatus, & per legitimos testes illum occidisse probari non poterit, judicio Aquæ Frigidæ innocentiam suam probabit*. Idem statuitur de eo, qui *de nocte* aliquem *armis molutis* vulneraverit. Apud Gregor. lib. 5. Decret. cap. 8. Presbyter de homicidio infamatus, *judicio Aquæ Frigidæ suam innocentiam probasse dicitur*. Adde Wibertum in Vita S. Leonis IX. PP. cap. 1.

Ejusmodi porro *probationis vulgaris* speciem *Aquæ Judicium* nude crebro appellant veteres Tabulæ & Scriptores. Charta Philippi Augusti Regis Franc. an. 1200. pro Universitate Parisiensi contra Præpositum Parisiensem: *Nisi forte elegerit* (idem Præpositus) *Parisiis publice Aquæ subire Judicium, in quo si ceciderit, damnatus erit; si liberatus, nunquam Parisiis, vel alibi, in terra nostra Præpositus noster, vel Ballivus erit*. Ita usurpant Leges Forestarum Canuti Regis cap. 13. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 15. 16. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 7. Regiam Majestatem lib. 4. cap. 3. §. 4. Decreta Ladislai Regis, Hungariæ lib. 1. cap. 28. lib. 3. cap. 1. Chronicon Flaviniacense pag. 244. Gervasius Dorobernensis pag. 1590. Historia Vezeliacensis lib. 4. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 15. §. 2. Adde Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 864. *Aqua Judicialis* dicitur in Tabulario Angeriacensi fol. 30. *Judicium Aquæ Exorcizatæ*, apud Guilbertum lib. 3. de Vita sua cap. 16. Interdum tamen *aquæ* nomine utramque, & *frigidam*, & *calidam*, intelligi posse non diffiteor, ut in Tabulario Prioratus S. Nicasii de Mellento ann. 1280. fol. 50. *Cum omni libertate & plena justitia, videlicet cum banno & sanguine, Aqua & duello, & aliis hujusmodi libertatibus*. Hic enim tam *Judicium aquæ frigidæ*, quam *calidæ* intelligi potest.

Jam vero quo nixi fundamento veteres judicium aquæ frigidæ adinvenerint, pluribus docet Hincmarus Remensis de Divortio Lotharii & Tetbergæ p. 60. *Et quoniam ostendimus divina auctoritate baptismum esse judicium, unde & Jordanis baptisma designans interpretatur Rivus judicii, quo Princeps mundi mendax, & pater ejus, foras ejicitur, & baptismus Dei est consilium, divini viri ad ignota investiganda invenerunt Judicium Aquæ Frigidæ. In quo aquæ frigidæ Judicio, ad invocationem veritatis, quæ Deus est, qui veritatem mendacio cupit obtegere, in aquis, super quas vox Domini Dei intonuit, non potest mergi, quia pura natura aquæ naturam humanam per aquam baptismatis ab omni mendacii figmento purgatam, iterum mendacio infectam, non recognoscit puram, & ideo eam non recipit, sed rejicit ut alienam*, &c. Idem ad Hildegarium Episcop. Meldens. pag. 676. *Soleria Christianitatis, inter acta & agenda judicia consistentis, ex antiquo sanxit & frequentavit Judicium, quod fit per Aquam, quod quia sub Noë factum fuerit in Arca fidei, liberans innocentes, & condemnans noxios*. His consectanea habent Orationes ipsæ, quæ à Sacerdote pronunciabantur in exorcismo aquæ frigidæ, de quibus mox.

In *aquæ* igitur *frigidæ* examine, nocens ac reus supernatat, innocens in imum delabitur, ut ex Hincmaro colligitur. Ita etiam Orationes in adjuratione aquæ à Sacerdote facta: *Ut si de hoc furto scisti, aut vidisti, aut bajulasti, aut in domum tuam recepisti, aut consentiens aut consentaneus exinde fuisti, aut si habes cor incrassatum vel induratum, evanescat cor tuum, & non suscipiat te aqua, neque ullum maleficium contra hoc prævaleat, sed manifestetur*. Iisdem infra ferme similia habentur. Idem Hincmarus de Divortio Lotharii. *Sed in Aqua Frigidæ Judicio, non constare videtur, quod innoxii submerguntur, aqua*, (f. aquam) *culpabiles supernatant*. Historia Vezeliacensis lib. 4. extremo: *Sequenti die adducti sunt illi duo, qui videbantur revocati ad Judicium examinis Aquæ, quorum unus omnium judicio salvus per aquam factus est: alter porro remorsus in aquam fere omnium ore damnatus est*. Et infra: *Iterum ipso petente ad Aquæ Judicium reductus, & secundo demersus, nec vel parum ab aqua receptus est*. Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 14. de quodam fure: *Ineffabili commento gazophylacium prorupit, & copiosius aurum gemmasque tulit. Quibus sublatis, celebrato jam sacri laticis judicio, in hunc cum aliis Matricularius injectus est*,

super-

superque natando convictus, cum quo & alii primi damni cognitores, quorum alii furcis illati, alii vero parsum. Idem Scriptor capite 26. de quibusdam hæreticis. *At quia talium est negare, & semper hebetum clam corda seducere, addicti sunt Judicio Aquæ Exorcizatæ ... Dixi ad Episcopum: Quoniam testes absunt, cœpto eos addicite judicio ... Missas itaque egit Episcopus, de cujus manu sub his verbis sacra sumpserunt: Corpus & Sanguis Domini veniat vobis ad probationem hodie. Quo facto piissimus Episcopus & Petrus Archidiaconus, vir fide integerrimus, qui ut non subjicerentur judicio, eorum promissa respuerat, ad aquas procedunt. Episcopus cum multis lacrymis letaniam peracüt, deinde exorcismum fecit: inde sacramenta dedere, se nunquam contra fidem nostram credidisse, aut docuisse. Clementius in dolium missus, ac si virga supernatat. Quo viso infinitis gaudiis tota effertur Ecclesia, &c.* Hermannus Monachus de Miraculis S. Mariæ Laudun. cap. 28. de quodam fure: *Ubi dum servaretur, quadam nocte vas maximum aqua impleri, seque in eo ligatum fecit deponi, tentare scilicet volens, utrum in aqua intus mergeretur, an supernataret? Cum vero se sine ulla dilatione vidisset ab aqua receptum fuisse, & ad ipsis fundum pervenisse, exhilaratus dixit, se nihil ultra timere; sed sponte in aquam ingressurum fore.* Sed res, cum serio acta est, longe aliter successit, uti infra narratur. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 114. ubi de lege paribili: *Quant aucuns estoit accusez d'aucun crime, dont il deust estre noyez, s'il a'estoit coupable; il ne pooit noyer: mais ce n'est mie voirs, car ce sesoit li bausices de l'air, qui le retient, non mie autre chose.* Adde Loccenium lib. 2. Antiq. Suecicar. cap. 7.

Interdum pluries in aquam demergebantur, si plurium criminum suspecti haberentur. Hincmarus tom. 1. pag. 608. *Sic & inventus in judicio noxius, si fuerit forte super plura suspectus, iterato est Judicio examinandus, quousque inveniatur emendationis confessione probatus.*

Colligabantur vero immergendi. Idem Hincmarus de Divortio Lotharii pag. 607. *Conligatur autem fune, qui examinandus in aquam demittitur: ... qui ob duas causas Conligari videtur, scilicet ne aut aliquam possit fraudem in judicio facere, aut si aqua illum velut innoxium receperit, ne in aqua periclitetur, ad tempus valeat retrahi.* Infra: *Et hoc examinandus judicio, Conligatus in aquam dimittitur, & Conligatus retrahitur, & aut purgatus statim judicio arbitrorum absolvitur, aut usque ad purgationem Conligatus judicio examinatur.* Eadem habet Opusculo 59. pag. 681. Denique Leges Æthelstani Saxonicæ cap. 23. Edit. Latinæ 30. *Si aqua gelida facunda est quæstio, ad sesquiulnam funis in aquam mergitor.*

Qui in ejusmodi judicio *cadebat*, ut loquitur Charta allata Philippi Augusti, *perire* vulgo dicebatur. Assisæ Henrici II. Regis Angliæ, apud Rog. Hovedenum, de eo qui *rectatus* fuerit de murtro vel latrocinio, &c. *Eat ad judicium aquæ, & si Perierit, alterum pedem amittat. Et apud Northamtune additum est pro rigore justitiæ, quod dextrum similiter pugnum cum pede amittat, & regnum abjuret.* Idem Hovedenus pag. 566. *Sed quia judicio aquæ Perierat, &c.* Et pag. 804. *Donec judicio aquæ vel ferri se mundaverit, &, si Perierit, suspendatur.* Gervasius Dorobern. in Chron. an. 1195. *Ibique per ministros Regis judicio aquæ mundati sunt, vel Perierunt.*

Jam vero quo pacto istud judicium, & cum quibus ceremoniis perageretur, pluribus docemur, non modo ex loco allato Guiberti, sed & ex Ordine ad exorcismum aquæ frigidæ, quem habent Juretus ad Ivonis Carnotensis Epist. 74. Delrius lib. 4. Disquisitionum magicarum quæst. 4. sect. 4. Pithœus in Gloss. ad Capitul. Caroli M. Lindenbrogius post formulas solennes, Spelmannus, Goldastus to. 2. Alemannicorum pag. 178. denique vir doctissimus Joannes Mabillonius tom. 1. Analector. pag. 47. Ex quo quidem ordine ea tantum, quæ ad peragendi judicii formam pertinent, depromere operæ pretium videtur, cum orationes ipsas, quas *Benedictiones aquæ judicii* indigitat Gilbertus, Lunicensis Episcopus, de usu Ecclesiastico, apud laudatos Scriptores legere cuivis promptum sit. Ita autem se habent: *Cum hominem vis mittere ad judicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes: accipe illos homines, quos vis mittere in aquam; adduc eos in Ecclesiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Missam, & fac eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad Communionem venerint, antequam communicent, interroget Sacerdos eam adjuratione ista, & dicat: Adjuro vos homines per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per Christianitatem, quam suscepistis, & per S. Trinitatem, quam docuistis, & per istas sanctas reliquias, vel sanctam venerationem, quæ in ista Ecclesia sunt, ut non præsumatis accedere ad hoc sanctum altare, nec istam sacram Communionem accipere ullo modo, si hanc causam vestræ reputationis (hoc est, illa vel illa) fecistis, aut scitis, quis hoc egit. Si autem tacuerint, aut nullam professionem inde dixerint, accedat Sacerdos ad altare; & more solito communicet: postea vero communicet illos, qui in aquam mittendi sunt. Cum autem communicat, dicat Sacerdos ad altare: Corpus hoc & Sanguis Domini nostri Jesu Christi sit vobis ad probationem hodie. Expleta Missa, accipiat Sacerdos Crucem & Evangelium, & incensum, & pergat ad locum destinatum cum aspersione aquæ benedictæ, ubi probentur, & cum venerit ad ipsum locum, det illis hominibus bibere de aqua benedicta. Cum autem dederit, unicuique dicat: Hanc aquam dedi vobis ad probationem hodie. Postea conjuret aquam, ubi illos mittere debet, dicens ita: Adjuro te aqua, &c. Post conjurationem autem aquæ, exuat eos vestimentis suis (& induat eos vestimentis de Exorcista, & alliget in eis singulariter sinus rectæ consuetudinis) faciatque eos osculari Evangelium & Crucem, & posthac aspergat super unumquemque ex ipsis de ista aqua benedicta, & dicat adjurationem sequentem, & projiciat eos statim singulariter in ipsam aquam. Hæc autem omnia facere debes jejunus; & neque illi antea comedant, neque ipsi, qui eos mittant. Sequitur exorcismus. &c.* Hactenus Ordo ad exorcismum aquæ frigidæ, cui consonant Leges Æthelstani Saxonicæ §. 23. Codex vero MS. quem laudat Mabillonius, hæc subdit: *Hoc autem judicium creavit omnipotens Deus, & verum est; & per domnum Eugenium Apostolicum inventum est, & omnes Episcopi, Abbates, Comites, seu omnes Christiani per universum orbem eum observare studeant, quia multis probatum est, & verum inventum est. Ideo enim ab illis inventum est & institutum, ut nulli liceat super altare manum ponere, neque super reliquias vel Sanctorum corpora jurare.* Idem etiam Codex à Domno Apostolico in Franciam ejusmodi judicium missum indicat. In Codice MS. S. Laurentii prope Leodium, in quo plures Hincmari tractatus descripti leguntur, habetur idem Ordo ad examen aquæ frigidæ, tametsi non iisdem plane verbis, cum hocce prooemio: *Examen aquæ frigidæ. Quando Romani propter invidiam tulerunt Domino Leoni Papæ oculos & linguam propter thesaurum S. Petri, tunc venit ad Imperatorem Karolum, ut eum adjuvaret de suis inimicis, Tunc Imperator reduxit eum Romam. & restituit eum in locum suum, & thesaurum supradictum non potuit invenire nisi per istud judicium. Quod judicium fecerunt beatus Eugenius & Leo & Imperator, ut Episcopi & Abbates & Comites firmiter teneant & credant, quia probatum habuerunt illi sancti viri, quia illud invenerunt.*

Cum-

Cum volueris hominem mittere ad examen aquæ frigidæ, apprehende illos, quos vis examinare, & duc eos ad Ecclesiam, &c.

Ex his planum fit, coram ipsis Sacerdotibus peracta ejusmodi aquæ frigidæ examina, quod testantur præterea Leges Edw. Confess. cap. 9. Verum id improbat Eckeardus junior de Casib. S. Galli cap. 14. *Adsciscunt sibi Presbyteros, qui animas hominum carissime vendant, feminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curiosi perspiciant, aut grandi se pretio redimere cogant.* Quin & in ipsa Ecclesia actitata legere est in Concilio Helenensi an. 1065. *Et postea per judicium aquæ frigidæ treuvam Domini in Sede sanctæ Eulaliæ emendet.* Præterea in Statutis Calomanni Regis Hungariæ lib. 1. *Judicium ferri & aquæ in aliqua Ecclesia fieri judicamus, nisi in Sede Episcopi & majoribus præposituris.* Vide Guilielm. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 2. in Append. pag. 20.

Hanc porro aquarum exorcizationem seu benedictionem attigit prætera Hincmarus de Divortio Lotharii: *Quando qui putatur & qui est noxius, in aquam examinandus dimittitur, à dimittentibus secundum quandam formam baptismatis Dominus invocatur, quatenus veritas unde requiritur, demonstretur, & tenebras ignorantiæ nostræ illuminare dignetur, ne aut innocens injuste à nobis damnetur, aut nocens sua negatione, aut diabolica fraude, aliquo modo impunitus evadat. Sed & ipse qui examinandus in aquam dimittitur, invocationem invocantium sua responsione & denotatione confirmat, juxta formam quodammodo ante baptisma, &c.* Idem Opusc. 39. *Aqua frigida, sicut & in baptismate, sacratur.* Guibertus lib. 3. de Vita sua c. 14. *Celebrato jam sacri lotticis judicio, in hunc cum aliis matricularius injectus est.* Et c. 16. *Addicti sunt judicio exorcizatæ aquæ.* Infra. *Missas itaque egit Episcopus, de cujus manu sub his verbis sacra sumpserunt: Corpus & sanguis Domini veniat vobis ad probationem hodie. Quo facto pissimus Episcopus & Petrus Archidiaconus... ad aquas procedunt. Episcopus cum multis lacrymis Letaniam præcinuit, deinde exorcismum fecit. Inde sacramenta dedere, se nunquam contra fidem nostram docuisse aut credidisse, &c.* Denique Durandus lib. 4. Ration. cap. 4. n. 10. ait, quatuor esse genera *aquæ benedictæ*, atque in iis primam recenset *Aquam, in qua fit judicium purgationis, quæ*, inquit, *in usu non est*. Sed prohibitum tandem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. PP. cap. 18. ne ullus Clericus aut Sacerdos *purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut consecrationis impendat.*

Judicium aquæ frigidæ rusticos ac infimæ conditionis homines spectasse colligimus ex Legibus Scoticis, seu Regiam Majestatem, lib. 4. cap. 3. §. 4. & Glanvilla l. 14. cap. 1. *Tenetur accusatus se purgare per Dei judicium, scilicet per ferrum calidum, si fuerit liber homo, vel per aquam si fuerit Rusticus, secundum diversitatem conditionis hominum.* His consentit Hincmarus Remensis tom. 2. pag. 543. *Ut si præfati sui homines, quia non liberæ conditionis sunt, aut cum aqua frigida, aut cum aquo calida inde ad judicium Dei exirent, quid inde Deus ostenderet, mihi sufficeret.* Conventus Alsaticus anno 1051. §. 6. apud Goldastum: *Plebeius autem & minoris testimonii Rusticus aquæ frigidæ se expurget judicio.*

Verum non semel viros nobiles ejusmodi aquæ judicium subiisse legimus. Hovedenus p. 566. *Inter quos quidam Nobilis & dives captus fuit, nomine Johannes Senex, qui cum per judicium aquæ se mundare non posset, obtulit Domino Regi quingentas libras argenti pro vita habenda. Sed quia ipse judicio aquæ perierat, noluit Rex denarios illos recipere, sed præcepit eum suspendi in patibulo.* Narrat præterea Conradus Abbas Uspergensis Welphonem quemdam Comitem sub Conrado II. Imp. *judicio aquæ frigidæ innocentia suam probavisse*. Id etiam firmat quod in Præpositum Parisiensem statutum supra observavimus. Vide Gervasium Dorobern. an. 1195. p. 1590.

Ejusmodi autem *aquæ frigidæ judicium* interdixit Ludovicus Pius Imp. in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 31. in Capitul. Wormatiensi an. 829. cap. 12. & in Addit. 4. Capitul. Caroli M. c. 80. al. 115. Interdixit etiam Fridericus I. Imp. in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 31. ut & Alexander II. Rex Scotiæ in Statut. cap. 7. §. 3. quia, ut quidam existimarunt, quasi rebaptizaretur, qui in nomine Domini aquis immergebatur. Sed hanc rationem improbat Hincmarus Remensis de Divortio Loth. & Opusc. 39. licet non modo aliam non afferat, sed & ipse fateatur, haud uno loco, hanc judicii speciem baptismum repræsentare. Tandem ut cæteras vulgares purgationes, hancce proscripsit Ecclesia, vel certe non admisit, ut constat ex lib. 5. Decretal tit. 34. cap. 8.

Observat denique Delrius, examen per aquam hæsisse postmodum in solo crimine maleficii, seu magiæ, ita tamen ut sine ulla Dei invocatione, sine ullo ritu pietatis aliquid præferente, quasi per ludum judices eo abutantur in quibusdam Germaniæ regionibus. Quas enim fama vel aliarum depositione suspectas habent, eas statim absque ulteriore inquisitione capiunt, captasque extra urbem deducunt, & in aquam frigidam ita conjiciunt, ut dextra manus sinistro pedi, sinistra vero dextro pedi sit alligata, & si supernatat, veneficas vehementius suspicantur, & idcirco duriori subjiciunt quæstioni: sin submergantur, innocentes esse putant: magicis præstigiis, ut par est credere, adscribentes, si supernatent. Ad ejusmodi veneficarum examen videntur spectare, quæ habet auctor Vitæ Ludovici Pii ann. 834. *Gerberga... tamquam venefica, aquis præfocata est.* Nithardus lib. 1. ann. 835. de eadem: *Gerbergam more maleficorum in Ararim mergi præcepit.* Adeo ut jam olim maleficæ immersione examinari solerent.

Ad vulgare aquæ frigidæ examen non videtur referri posse, quod auctor libri de miraculis B. Mariæ Rupis Amatoris apud Cadurcos lib. 1. cap. 36. prodit de uxore Gastonis Vicecomitis Benearnensis, quæ procurati abortus accusata, in fluvium de ponte præcipitata, innocentiam suam supernatando probavit, cum in vulgari aquæ examine supernatantes rei arguerentur: *Enim vero in modum subituræ judicium aquæ, ligata, ab altissimo ponte Castri Salvaterra nomine projecta est in profundum torrentem.... Illa vero super undas profundissimi torrentis miseratione Domini, plusquam ter posset arcus jacere sine mersione delata consedit arenis, unde sui cum gaudio reportaverunt ad propria.* Hisce fere similia habet Gregorius Turonensis l. 1. Miraculor. c. 69. & 70.

AQUÆ FERVENTIS JUDICIUM, seu Examen, quo quis de crimine suspectus, quo se purgaret, manum in aquam ferventem nudato brachio immittebat, atque si illæsam extraheret, innocens: si contra, reus pronuntiabatur. *Judicium ferventis Aquæ* appellatur in Lege Frision. tit. 3. §. 6. in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 29. 35. 39. & in Capitul. 1. an. 819. cap. 1. lib. 4. Capitul. 13. &c. *Examinatio Aquæ Ferventis*, in Lege Wisigoth. lib. 6. tit. 1. §. 3. & in Lege Frision. tit. 3. §. 4. *Ad Examinationem Ferventis Aquæ Dei judicio probandus accedat.* Ibid. §. 5. Adde tit. 14. §. 3. *Ad Aquam Ferventem se idoniare*, in lib. 4. Capitul. Caroli M. Append. 2. cap. 33. *Aqua Ferventi se expurgare, purificare*, in cap. 15. 20. Caus. 2. qu. 5. *Aqua Bulliento se expurgare*, apud Burchardum Episcop. Wormaciensem in Lege familiæ. *Judicium Aquæ Ferventis*, apud Joannem Sarisberiensem Epist. 122. Agobardus lib. contra judicium Dei cap. 1. *Jube ferrum vel Aquas Calefieri, quas inlæsis manibus attrectem.*

ſtem. Speculum Saxon. lib. 1. art. 39. *Vel ferrum candens manibus portent, vel in Aquam Bullientem brachium uſque ad cubitum imponant*. *Aqua Calida*, in Charta Ferdinandi Regis Caſtellæ æræ 1081. apud *Yepez* tom. 6. *Quod ſi aliquis homo, qui ſit de mandatione Regis, moratur in domo ſancti Andreæ, ſit abſolutus ab imperio Regis; & propter aliquam calumniam non facias aliud judicium, ni des quinque homines, qui ſint digni Aqua Calida defendendi*. Le Roman du *Renard* MS.

Voir il n'est oncques en mos pars,
En tel maniere, n'en tel guerre,
Si que j'en feroie na juiſe.* *judicium
De Chaude Yaüe, & de fer chaud.

De iſtiuſmodi examine multa præ cæteris habet Hincmarus Rem. de Divortio Lotharii & Teībergæ: *Vicarius ipſius feminæ ad judicium Aquæ Ferventis exiit, & poſtquam incoctus fuerat ipſe repertus, eadem femina maritali toro ac conjugio regio... eſt reſtituta*. Infra: *Conſtat nimirum, ut inquiunt, quia in Aqua Ignita coquuntur culpabiles, & innoxii liberantur incocti, quia de igne Sodomitico Lot juſtus evaſit inuſtus, & futurus ignis, qui præibit terribilem judicem, Sanctis erit innocuus, & ſceleſtos aduret, ut olim Babylonica fornax, quæ pueros omnino non contigit, neque contriſtavit, vel quicquam moleſtiæ eis intulit; ſed vincula eorum combureus, incendit quos reperit de Chaldæis miniſtros Regis, qui eam ſuccendebant*.

Iſtis igitur exemplis hanc examinis & purgationis formam induxere veteres, quæ in orationes in Ordine exorciſmi vel benedictionis aquæ calidæ retulere, ex qua ſequentia excerpſimus, quæ ad ritum hujuſce examinis illuſtrandum ſpectant: *Cum homines vis mittere ad comprobationem Judicii Aquæ Calidæ, primum fac eos intrare cum omni humilitate in Eccleſia, & proſtratis in oratione dicat Sacerdos has orationes* (quas prætermittimus.) *His orationibus completis ſurgatur pariter, & coram hominibus illis cantet Presbyter Miſſam, faciat ad ipſam Miſſam offerre. Cum autem ad Communionem venerint, antequam communicet, interroget Sacerdos cum adjuratione, & dicat: Adjuro vos, &c.* (ut ſupra, ubi de Aquæ frigidæ judicio) *Deinde imponatur ignis ſubter caldaria, & dicat Sacerdos has orationes, quando ipſa aqua caleſcere cœperit, &c. & qui manum mittit in aquam ad ipſum examen, dicat Orationem Dominicam, & ſignet ſe ſignaculo Crucis, & feſtine deponatur ipſa aqua fervens deſuper juxta ignem, & judex perpendat ipſam lapidem inligatam ad menſuram N. infra ipſam aquam more ſolito, & ſic inde extrahat eam in nomine Domini ipſe qui intrat ad examen judicii. Poſtea cum magna diligentia ſic fiat involuta manus ſub ſigillo judicis ſignata, uſque in die tertio, quo viſa ſit vires idoneis & æſtimata*. Quæ hic habentur de lapide inligato, diſtinctius explicantur in Legibus Adelſtani Regis: *In aqua fervente accipiat homo lapidem, qui per funem ſuſpendatur in ſimpla probatione per menſuram palmæ, in tripla autem unius ulnæ; manus vero ſigilletur, & aperiatur, ut ſupra diximus in conſecratione ferri*. Nimirum lapis fune deſuper alligatus in cacabum demergebatur, quem reus extraheret, immiſſa in aquam ferventem manu, vel brachio..

Ex ordine porro ad benedicendum aquam ferventem patet, in *ano*, vel *æneo*, id eſt, cacabo, ſeu olla calefactam aquam igne ſuppoſito. Gloſſæ Græc. Lat. γαλκεῖον, *Olla*, *æneum*, *miliarium*. Hinc in Lege Salica tit. 55. §. 1. *Ad Æneum mallare: ſi quis ad Æneum mallatus fuerit, & forſitan convenerit, ut ille qui admallatus eſt, manum ſuam redimat, &c*. Adde §. 7. *Manum ſuam in Æneum mittere*, in Pacto legis Salicæ tit. 76. §. 2. *Ad Æneum fidem facere*, in eodem Pacto tit. 59. §. 1. Pactum Childeberti & Chlotarii. §. 4. *Si homo ingenuus in furto inculpatus, ad Æneum provocatus manum incenderit, quantum inculpetur, furtum componat*. Gregorius Turonenſ. lib. 1. Miracul. cap. 81. *Factis rei veritas approbetur; ſuccendatur igni Æneus, & in ferventi aqua annulus cujuſdam projiciatur: qui vero eum ex ferventi unda ſuſtulerit, ille juſtitiam conſequi comprobatur*. Adde lib. de Gloria Confeſſ. cap. 14. Leges Adelſtani Regis apud Bromptonum pag. 856. *Si aquæ judicium ſit, calefiat, donec excitetur ad bullitum, & ſit alfetum* (caldarium) *ferreum vel æreum, vel plumbeum, vel de argilla; & ſi anfeldtbyte ſit*, (id eſt ſimplex accuſatio) *immergatur manus poſt Lapidem vel examen uſque ad Wriſte*, (id eſt carpum,) *& ſi triplex accuſatio ſit, uſque ad cubitum*. Quod vero *æneum* veteres, alii *caldariam* appellarunt. Lex Longobard. lib. 1. tit. 33. §. 1. *Si quis ſervum alienum ſine voluntate domini ſui in ſacramentum miſerit, aut manum in Caldaria mittere fecerit &c*. ubi Editio Heroldi *Calderiam*. *Examen Caldariæ*, in Uſaticis Barcinonenſibus cap. 46. *Deinde quidquid jurent, per examen Caldariæ demonſtrent*. Cap. 74. *Reſpondere debent Bajulis ſuis de eorum directis per Calderiam, etiam ſine judicio*. Cap. 10. *Uxores ruſticorum manibus propriis per Calderiam... ſe expient*. *Caldaria Judiciaria*, in Charta Gaſtonis Vicecom. Beneharn. ann. 1282. in Hiſt. Beneharn. lib. 5. cap. 10. n. 2. cap. 28. n. 4. *Conceſſi quoque eidem Eccleſiæ Caldariam Judiciariam cum marmore, ita quod in toto Archidiaconatu non habeatur, niſi ibi tantummodo*: ubi *marmoris* voce intelligitur, ni fallor, vas marmoreum ad examen per aquam frigidam. Vide Epiſtol. Joannis II. Archiepiſc. Lugdun. ad Glaſcuenſem Epiſc. pag. 492. & Petrum de Duſburg. in Chron. Pruſſiæ cap. 332.

Cacabus, pro examine ferventis aquæ uſurpatur in Charta ann. 1102. apud Ughellum tom. 7. pag. 864. *Ferrum Cacavum, pugnam, aquam vobis non judicabit, vel judicari faciet*. Joannes Tinnemuthenſis in Vita S. Paterni Epiſcopi Venetenſis n. 4. *Tunc in fervore ſpiritus jubet Paternus aquam in æneo Cacabo, donec ferveret, calefieri, & manum immittens, albam & frigidam poſt aliquantulum moræ ſpatium traxit*.

Sed præſtat veterem Notitiam ex adverſariis Peireſcianis à me dudum deſcriptam, ad iſtius examinis ſupra allatos firmandos ritus, vice corollarii hoc loco inſerere: *Arnulfus, Amara Farina cognominatus, S. Mariæ Monaſterio vineas ſuas poſt mortem filiorum ſuorum Laurentii & Frogerii, ſi abſque liberis migrarent à ſæculo, in perpetuum conceſſit. Quibus nullo remanente herede defunctis, Gaufridus Adelelmi filius, Telbertuſque Præpoſitus, Odilaus, atque Lambertus ſeſe heredes illius propinquitate ſanguinis aſſerentes, donationem illam irritam fore debere proclamantes, prædictis vineis calumniam impoſuerunt, quod in Curia S. Mariæ ante Richildim Abbatiſſam veraces, ſublimeſque perſonæ, quorum nomina ſubter ſcribuntur*, Aperta Lege *probandum fore judicaverunt: qui videlicet calumniatores hominem ſuum, Hermaldum nomine, ſicut dijudicatum fuerat, in ſanctiſſ. Trinitatis Eccleſiam, ubi caleſiebat aqua, deduxerunt. Sed Deus omnipotens, judex juſtus & rectus S. Matris ſuæ famularum, tamen non patiens injuriam detrimenti, nec viri fidelis volens eleemoſynam remanere in manus iniquorum, aperto manifeſtavit judicio, illos prædictarum calumniatores injuſte extitiſſe vinearum. Nam prædictus Hermaldus Miſſa celebrata, corporiſque Chriſti ac ſanguinis Communione percepta, necnon & jurejurando ſuper Sanctorum reliquias pro more perſoluto, ita oculorum lumine privatus erat, ut vix ad ſartaginem, in quam manum miſſurus erat, ſicut ipſe poſtea omnibus, qui aderant, retulit, recedere potuiſſet. Immiſſam vero manum ita ex aqua lotam retraxit, ut ipſe non ſolum in manu, verum etiam interius pene uſque ad intima*

ma cordis se combustũ confiteretur, & ille, & magistri sui, prædicti scilicet calumniatore, reatum suum signi virtute cognoscere cogerentur. Qui etiam dum in manum, sicut moris est, sigillare permitteret, rogaretur; aiebat se nullatenus posse præ dolore pati, ut aliquid manum illam contingeret. Servatus in manu nuda usque ad diem tertium, inflatam admodum & excoriatam, sanieque jam carne putrida effluentem dexteram invitus ostendit. Ita divinitus ostensa veritate, & falsitate detecta, recte acquisita omnino retransferunt Cœnobio vineæ. Nomina judicum sive testium Gaufridus de Meduana, Clarembaldus atque fratres ejus, Adelaldus, Gaufridus, &c. Habetur alia Charta in hanc rem in Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. pag. 67. Quibus omnibus addenda, quæ habent Sibrandus à Sicama ad Legem Frision. tit. 14. ex Jure Frisico vernaculo, & Kilianus in *Waeter-ordeel*.

¶ AQUACULARE, *Lenocinari*. Vetus Onomasticon in Adversariis Turnebi lib. 28. cap. 5.

AQUADUELLUS. Fori Oscæ an. 1257. fol. 5. *Potest pignorare tabulam illam, quæ stat supra molendinum, in loco, qui dicitur Aquaduello; & refrenat aquam, quod non exeat aliunde, sed quod vadat ad canales, & faciat molas molere, ut de cibaria faciat farinam.* Hispanis, *Aquedar*, est sistere, continere.

¶ AQUÆDUCTOR, Qui adducit, advehit aut affert aquam. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. VII. *De botelleriis pro nostris familiaribus deputatis. De servitoribus sive Aquæductoribus botelleriæ.*

¶ AQUÆDUCTULUS, Minor aquæductus, Gall. *Petit tuyau pour conduire les eaux.* Madox Formulare Anglic. pag. 128. *Licebit quemdam Aquæductulum parvum plumbeum... aquæductus ipsorum annectere.*

¶ AQUÆMOLA, Molestrina, cujus molæ vi aquarum versantur, Gall. *Moulin à eau*. Anastasius in Vitis PP. apud Murat. tom. 3. pag. 188. col. 2. *Cum massis, fundis, casalibus, vineis, olivetis, Aquæmolis & omnibus ei pertinentibus.* Annal. Bened. to. 4. pag. 706. col. 2. *Castrum Lougone cum omnibus pertinentiis supradictis & cunctis Aquæmolis.* Bulla Stephani IV. PP. pro Monast. Farfensi an. 817. apud eumdem Murat. tom. 2. part. 2. col. 369. *Casas, vineas, prata, silvas, salicta, rivos, aquas, nec non Aquæmolas, oliveta cum viueis.*

AQUÆMOLINA, Mola aquaria. Charta an. 968. in Tabulario Casauriensi: *Silvis, ripis, rupinis, aquis, Aquæmolinis, seu decursibus vel usibus aquarum, &c.* [Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii legit: *Aquamulina*, ὑδρομύλη, *Mola aquatica*. Rectius *Aquæmolina*, vel, ut habetur in Glossis Græco-Lat. *Aquamulina*. Vide *Aquimola*.

¶ AQUÆMOLUM, AQUÆMOLUS & AQUÆMOLLUS, Eadem notione. Chron. Farfense apud Murat. to. 2. part. 2. col. 533. *Ubi dicitur Caicla, in quo sunt Aquæmola.* Ibidem col. 544. *Item pro solidis xx. concessit ad aquam calidam juxta Bobariam, & in Grauica, excepto horto secus Aquæmolos.* Ibidem col. 563. *In Pantauula & in Sangriniano, & Casarina & super Albucianum cum Aquæmollis.* Vide *Aquimola*.

AQUAGIUM, AQUAGANGIUM. Festus: *Aquagium, quasi Aquæ agium, id est, Aquæ ductus appellatur.* Breviloq. *Aquagium, Aquæductus, scilicet canalis, in quo ducitur aqua.* Gloss. Ælfrici: *Aquagium*, peterdeote, id est, canalis. Catholicon Armoricum: *Aquagium, la voye, par lequel l'en mene l'eaue de son propre chemin.* Est igitur *Aquagium*, fossa, per quam aqua ducitur in locis palustribus, seu per quam elicitur. Gloss. Græco-Latin. ὑδραγωγεῖον, *Aquæductum, Aquarium, Aquagium*. Charta Hilfundis Comitissæ Striensis an. 992. apud Miræum in Diplom. Belg. *Cum omni jure, Wancapio, teloneo, molendino, censu, pedagio & Aquagio in pratis, silvis, agris, &c.* [Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 20. *Damus totam terram & prata de Tirola cum aquis & Aquagiis omnibus dictorum pratorum, & molendina nostra de Travers cum eorum Aquagio.* Quibus in locis posterioribus *Aquagium* non solum pro *aquæductu*, sed & pro jure ducendi aquas per prata aliena sumi posset, ut interdum illud sumunt Jurisconsulti.] Gerardus Abbas Silvæ Majoris in S. Adelardo cap. 4. *Quippe quasi aliquod Aquagium manabant ex eis lacrymæ.* Ordinatio marisci de *Rameney* facta tempore Henrici III. & Edw. I. *Non liceat alicui facere dammas vel fordas, aut alia impedimenta in aliquibus landeis, Watergangiis, fossatis, sive Aquagiis communibus in marisco prædicto.* Scribitur ibidem &

AQUAGANGIUM, Eadem notione: *Eodem modo fiat & observetur in omnibus Aquagangiis infra præcinctum dicti marisci.* Item mox: *Et quod ipse* (Baillivus) *in propria persona sua omnes collectores & expenditores, tam generales scottas, quam speciales Aquagangias, assessas, ut prædictum est, onerabit, per sacramentum fideliter levare, expendere & computare.* Ubi *Aquagangiæ assessæ*, videntur esse *taxationes impositæ*. Occurrit vox *aiguage*, inter præstationes in Regesto *censuum* Carnotensis urbis fol. 12. & 18.

AQUALE, Canalis, rivus. Vetus Notitia ex Tabul. S. Benigni apud Perardum in Burgundicis pa. 16. *Ibi Aquale ad farinarios 3.*

¶ AQUALEGELLE, Mendose dicitur in Glossario Græco-Lat. quod observat Cangius noster in voce *Gillo*.

¶ AQUALENTUS, Hydropicus, aqua turgidus, Gall. *Hydropique.* Secunda Vita sanctæ Wiboradæ Virg. & Mart. to. 1. Maii pag. 294. B. *Ilico venit ei in animum, ut sibi postularet afferri Martyris cilicium, illudque super Aqualenta extenderet membra.*

AQUALICIUM, *Locus, vel guttatorium, per quod aqua foras mittitur, & elicitur à proprio alveo.* Breviloq.

¶ AQUALICULUS, *Ventriculus, sed proprie porcorum pinguedo super umbilicum.* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis. In Glossario MS. Montis S. Eligii Attrebat. *Aqualiculus, Ventriculus, unde Persius: Pinguis Aqualiculus penso sex qui pede extat.* Sumitur etiam pro canali præsertim porcorum, Gall. *Auge*.

¶ AQUALIFERA CAPPA, Vulgo *Pluviale*, Ornamentum Ecclesiasticum, Gall. *Chappe*, sic dictum quod illo primum usi sint Clerici extra Ecclesiam procedentes, ut sibi à Pluvia caverent. Index Onomastic. tomi 2. Actorum SS. Julii.

¶ 1. AQUALIS, Aquaticus. Sidon. lib. 8. Epist. 6. *Aqualis pæna.*

2. AQUALIS, ut *Aquale*, Canalis. Charta Jacobi Regis Aragon. ann. 1313. *Insuper vobis dono omnes pasturales, aquas & Aquales, boscos & meneres, &c.*

AQUALIUM. *Summa pars capitis*, in Glossis Isid.

AQUAMANILE, uti definitur à Lanfranco Archiepiscopo Cantuar. Epist. 13. *Vas inferius, in quod manibus infusa aqua delabitur; Urceolus vero, vas superius, unde lavandis manibus aqua infunditur.* Ordo Romanus: *Aquamanile, hoc est, vas manuale, quo scilicet manus lavantur.* Joan. de Janua: *Aquimanile, dicitur res, super quod cadit aqua, qua abluuntur digiti Sacerdotum post sumptionem Corporis Christi.* Catholicon Armoricum. *Aquamanilla, Piscine en quoi le Prestre lave les mains.* [Glossar. MS. Montis S. Eligii Attreb. *Aquamanile, Vas super quod cadit aqua, qua abluuntur digiti Sacerdotis post sumptionem Corporis Christi, quod tenere & præparare debet Subdiaconus.*] Chronicon Fontanellense c. 15. *Urceos duos cum Aquamanilibus* Cap. 16. *Aquamanile, & urceum argenteum mirabilis opere.* Occurrit

rit ibi rursum, tum etiam *Aquimanile*, inter ministeria & vasa Ecclesiæ in Concilio Carthaginensi IV. can. 5. apud Fortunatum in Vita S.Radegundis cap. 26. Hariulfum in Chronico Centulensi lib.2. cap.10. Anastasium Bibl.in Gregorio III.pag.72. Hugonem Rotomagensem lib.2.de Hæret.cap.5. in Chronico Casin. lib. 3. cap.57.lib.5.cap.90.&c.

AQUÆMANILE. Idem Chronicon Casin.lib. 2. cap. 99. *Aquæmanilia argentea duo*. Unde emendandus locus alter lib. 1.cap.56.Edit.Brolianæ: *Urceolum quoque cum Aqua & manili suo*. Legendum enim *Aquæmanili*. Traditiones Fuld.cap.35. *Cortinas & Aquæmanilia, urciolos, &c.* Ita apud Anastasium in S. Innocentio & in Sixto III. pag.23.25.26.

AQUIMANILE, χερνιβεῖον, in Gloss.Lat. Græc.

AQUIMINILE, in l. 3. §. 3. D. de Supell. legat. rectius.

AQUIMINALE, in Gloss. Lat. Græc. *Trulleum*, & *Gustum*, & *Aquiminale*, χερνιβεῖον, ξεστόν.

AGMANILE. Historia Episcopor. Autisiodor.cap.20. *Agmanilla pens.lib.2.& unc.9.*

AQUAMANUS. Anastasius in Leone III. p. 153. *Enimvero ubi supra fecit Aquamanus antipemto deauratas paria 2.pensantes simul libr.29.*

AQUAMMANUS. Ordo Romanus: *Patenam quotidianam, calicem; scyphos, & pugillares, &c.* Alibi: *Sequuntur sellarem Pontificis cum Acolytho, qui Aquam manus portat.*

¶ AQUAMANILE, Notione paulo diversa sumitur, scil.pro urceolo quo aqua calici infunditur in Sacrificio Missæ, in Epist. Gilberti Episc. Pictav. an. circiter 1156.apud Marten.to.1.Anecd.col.428. *De miscenda vino aqua eis* (Ministris) *non credimus nisi... vel ipsi præ oculis nostris aquam infundant, vel nobis Aquamanili tradita eam calici misceamus.*

Ex præallatis patet, *Aquimanile*, *&c.* fuisse trulleum, seu vas, quod vulgo *Bacinum* appellamus, in quod aqua ad manus lavandas infunditur, contra quam apud Latinos, apud quos *Aquæmanale*, urceolus fuit, sic dictus, inquit Varro lib. 2.de Vita Populi Romani apud Nonium, quod eo aqua in trulleum effunderetur, quasi à manando. Verum fallitur, ait Scaliger nam à manibus dictum, estque id vas, quod postea *Aquimanile* appellatum. Sed, ut dixi, hanc vocem posteriores pro trulleo usurparunt.

Illius etymon attigere, qui per *Aquamanus*, vel *Aquammanus* extulere: nam innuere voluerunt eam loquendi formulam, qua nobis, aut convivis, aquam ad manus lavandas ministrari petimus. Unde in Gloss. Lat.Græc. *Aquamanus*, per νίψασθε effertur, ubi legendum νίψατε, *lavate*, vel, ut alii censent, νίψασθε. Et in excerptis veteris Gloss. *Aquam manibus*, ὕδωρ κατὰ χειρῶν, quod iisdem pæne verbis effert Auctor colloquii, i. *Affert aquam manibus*, ἐνεγκεῖν ὕδωρ κατὰ χειρῶν. Loquendi formula vulgaris apud Plautum in Trucul. & in Persa. Vide Cujac. lib. 2. Observat. & lib. 10. cap. 13.17. Perperam porro Lydius, Spelmannus, & vir doctissimus ad Epistolas Innoc. III. ita appellari apud recentiores Scriptores censuerunt vas illud, quod in ingressu Ecclesiæ aqua lustrali plenum collocari solet.

¶ AQUAMILINA. Vide *Aquamolina*.

AQUARIA. Sugerius Abbas S. Dionysii de Reb. in administrat. sua gestis cap.23. *Consuetudinem autem, quam vulgo dicunt Aquariam, festivissimo Regis Dagoberti anniversario, refectioni Fratrum assignavimus*, Bulla Innocentii II. PP.an.1172.in Hist. S.Martini de Campis p.173. *Apud Ruam, Vertumnum, & Waben, reditus salis, & Aquarias piscium*. Tabular.Fiscanense an.1216.fol.48. *Abjuravi Deo & Ecclesiæ S.Trinitatis Fiscanensis omnes inventiones, & omnes escaetas portus de Ifport, cujuscumque modi fuerint, & omnem consuetudinem allectium & makerellorum, & Aquarias eorumdem, & le flet, & porpeis, & esturjon, & piscem, qui dicitur Crassus piscis*. Idem videtur, quod *Aquatia*. Vide in hac voce.

¶ AQUARIATUS, Officium Aquarii, cui de bonis Monasterii S. Crucis de Talemundo tantum assignatur, uti patet ex Charta Petri Abbatis ejusdem Cœnobii an.1366. quantum ipsi necessarium est, ut possit *dicto Conventui in victu & vestitu providere*. Deinde longa series texitur bonorum *Aquario* creditorum, & eorum omnium quæ fratribus pro victu & vestitu debet ministrare, hincque liquet rerum omnium ac redituum hujusce Monasterii administratorem fuisse *Aquarium*. Vide *Aquarius*.

AQUARICIUM, Idem quod *Aquarium*. Vetus Charta Abbatis Agaun. in Probat. Hist. Sabaud. *Cum exitibus & pervus, & Aquaricio, quæ ibi pertinet.*

AQUARII, Isidoro lib.8.Orig.cap.5.& Papiæ: *Heretici, dicti, quia aquam solum offerunt in Calice sacramenti*. Horum meminit S. August.in hæresi 64. S. Joan. Chrysost.homil.83.in Matth. Rabanus, &c.

¶ AQUARIOLUS, *Serviens meretricis, qui crebro defert aquam ad eam mundandam & vomsflandam*. Ita Glossarium MS. Montis S.Eligii Attrebatensis. Festus: *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi adseclæ*, Græci eos appellant περιχύτας aut παραχύτας.

AQUARIUM, Idem quod *Aquale*, Canalis. Gloss. Græco-Lat. ὑδραγωγεῖον, *Aquarium*. Charta Ludovici Pii Imp. pro Ecclesia Mutinensi apud Ughellum to. 2. pag.118. *Similiter & donationem, quam fecit de molendino prope stratam, cum accessione, sive Aquario, quod pertinebat ad curtem Regis civitatis novæ, &c.* Adde p.137. Charta Friderici Imp.an.1178. apud eumdem to. 7.pag.1434. *Cum.... silvis. pratis, pascuis, capulo, Aquario, herbatico, &c.* Charta Sicula an.1185. apud eumdem tom. 9. pag. 67. *Et Aquarium juxta eum* (molendinum) *qui ex parte mortitii ad nostras occidit manus*. Chronicon Andrense pag. 631. *Ita quod nec in aqua, nec in piscibus, nec in Aquaria, junco, nec in serea, &c.*

AQUARIUM, Alveolus, *Auge*, ad quem adaquantur animalia. Ordericus Vital. lib. 6. *Ingens saxum in domum suam devexit, ibique Aquarium sibi suisque jumentis facere voluit*. Sic etiam Cato cap. 1. de Re rustica.

1. AQUARIUS. Gloss.Lat. Græc. *Aquarius*, ὑδρηγός, Gloss. Græc. Lat. ὑδρηγός, *Aquarius, canalis*. Alibi: ὑδροφόρος, *Aquarius*. Joan. de Janua: *Aquarius, serviens, qui portat aquam*. [Gall. *Porteur d'eau*.] S.Hieronym.Epist.27. cap.4. *Et Gabaonitas ob dolos & insidias foederis impetrati, in Aquarios lignariosque damnavit*. Ex Josue cap.9. ubi *Aquarii* sunt, qui aquas portant. Jul.Firmicus lib.4. cap.6. *Faciet bubulcos, armentarios, Aquarios, pastores, &c.* Lib.8.cap. 25. *Balneatores facies, mediastinos, & Aquarum ministros*. Lampridius in Commodo: *Aquam gessit ut lenonum minister*, in balneis: ii ὑδροφόροι dicuntur in Passione sancti Patricii Episcopi n.7. 28. April. quam vocem non intellexere viri doctissimi: ὁ ἅγιος Πατρίκιος ἐσπάσθη ἐκ τῶν ζ... ὡς εἷς περιστερῶν ... ubi legendum, ὡς εἷς ὑδροφόρων, tanquam unus ex *aquariis*. [Hanc emendationem corrigit ipse Cangius in Glossario mediæ Græcitatis, ubi retinet περιστερῶν: quod interpretatur *partem balnei*, in qua lavari solent, qui eo contendunt. Liber Niger Scaccarii pa.353. *Aquarius duplicem cibum & quandoRex iter agit 1.d. ad pannos Regis exsiccandos, & quandoRex balneat 1111.d.exceptis tribus festis*

annuit. Legendum *Aquarius*. Vide Salmasium ad Vopiscum pag. 515. [& supra *Aquariolus*.]

2. AQUARIUS, Officium Monasticum, cui *aquarum*, seu piscationis, cura incumbebat. [Idem qui in Monasterio Vedastino Attrebat. dicitur *Aquarum præpositus*.] Tabular. Abb. Ulterioris portus fol. 28. *Anno 1107. piscatores S. Michaelis tempore Paschali piscem, qui vocatur Sturio, ceperunt, quo capto piscatores ad Abbatem Osberuum venerunt, de pisce capto dixerunt. Ipse annuit piscem captum, in navi cepit, ad Ecclesiam antiquo more deferre præcipit. Sed Gisleberto Presbytero, qui ex tunc temporis Aquarius Comitis erat, resistente, & violenter piscem capiente, facere non potuit, &c.*

Amplior fuit administratio *Aquarii* in Monasterio S. Crucis de Talemuodo, uti jam observatum in voce *Aquariatus*. Omnes fere fructus agrorum, pratorum, vinearum, & salinarum ad Monachos pertinentium, emolumenta *altæ & mediæ Justitiæ*, homagiorum Abbati debitorum, census, redditus firmarum, saltem plurimarum, &c. percipiebat ipse & quasi jure proprio possidebat ea conditione, ut vestimenta fratribus necessaria cum cibariis omnibus ministraret. Hæc singula constant ex Charta an. 1366. jam laudata, unde hoc unum describemus, quod mensam spectat: *Item tenebitur dictus Aquarius facere & administrare omnibus & singulis Religiosis dicti Conventus, exceptis Abbate, Capellano suo & Præposito, omnium ciborum administrationem sive carnium, sive piscium, videlicet ter in hebdommada carnium, die Dominico, die Martis & die Jovis: & sic contingeret* (Abbatem) *a Monasterio absentari, & dicti Præpositus & Capellanus ad Monasterium declinarent, tenebitur dictus Aquarius ipsorum singulis ministrare, sicut uni alii de Conventu. Et si occurreret jejunium die Martis & die Jovis, tenebitur dictus Aquarius die Lunæ præcedenti pro duobus unum ferculum castrati vel bovis secundum tempora.* Deinde sequitur quid unoquoque die, quid majoribus festis eorumque pervigiliis, quid tempore Adventus vel Quadragesimæ, &c. mensæ fratrum apponendum esset ab *Aquario*, cujus officium dicitur *perpetuum*. ex quibus omnibus liquet, *Aquariatum* fuisse *officium claustrale*, ut erant officia Infirmarii, Eleemosynarii, Sacristæ, &c. ipsiusque emolumenta & onera fuisse quammaxima.

¶ 3. AQUARIUS, Apud Spagyricos est *Sal nitreum*. Diction. Spagyr. Rochi *le Baillif*.

¶ AQUASTOR, *Est visio quadam rem aliquam repræsentans quæ revera non est*. Ita in eodem Diction. Spagyrico.

AQUATIA. Charta Guidonis Comitis Pontivi an. 1100. in Tabulario Abbat. S. Judoci: *Notum fieri volo, quod dedi Ecclesiæ præfati Confessoris 7. Aquatias apud Waben, & 1. apud Stapulas, &c.* Alia Joan. Comitis Pontivi an. 1190. apud Joseph. Ignatium in Hist. Comitum Pontivi: *Dedi etiam & concessi dictæ Ecclesiæ in perpetuum jus reditus & donationis de piscibus maris, quas habebant prius, de qualibet navi territorii illius in mari piscante, ... cum tribus Aquatiis in quolibet anno ad nutum dictorum Monachorum, ita tamen quod quilibet rector navis pro se & suis nautis habeat pro qualibet Aquatia in die S. Quinti 6. panes valoris quilibet unius denarii monetæ Pontivensis, sicut mos est.* Item auctor in Hist. Eccles. Abbavil. cap. 84. *Aquatiam*, ait esse jus piscandi tribus diebus in anno. Aliter tamen, ni fallor, Computum dominii Bononiensis Comitatus an. 1478. in Camera Comp. Paris. *Recepte de eawes devet au Roy, c'est à sçavoir, que chascun pescheur allant aux grosses & menues cordes depuis le Candelier, doivent au Seigneur en saison de caresme une marée, & sur ce on leur rabat leur Acq.*

Aquatura, Idem sonat quod *Aquatia* apud eumdem Ignatium p. 301. Charta Philippi Reg. Francorum an. 1075. *Dimidiam piscaturam in duabus aquis, & anguillas de altera aqua, & 6. Aquaturas Rue*.

AQUATICUM, Jus utendi aqua. Charta Pandolfi & Landolphi Ducum Beneventanorum in Chron. S. Sophiæ Benev. *Cum cunctis piscationibus inde vel Aquatico*. Alia Friderici Imp. an. 1175. pro Ecclesia Bellicensi: *Ad hæc omnia civitatis regalia, videlicet monetam, telonium, pedaticam, ripaticum, Aquaticum.... pascua, concessimus*. Alia Romualdi Archiepisc. Salernitani an. 1180. apud Ughellum to. 7. pag. 572. *Et quoniam per terram vacuam ipsius... tempore irrigationis hortorum.... immittebatur de aqua fluvii Lirni ad irrigandum tam hortos Ecclesiæ Salernitanæ, quam aliorum: & proinde causa Aquatici, ipsi Lucæ annuus census dabatur, &c.* Adde eumdem Ughellum to. 4. p. 483. [Charta Theodorici Flandrensium Comitis an. 1136. ex Chartulario S. Nicasii Remensis: *Eva de Helesmes dedit frustum terre ad Aquaticum*.]

Aquaticum, in forestis. Charta Philippi Pulcri Regis Francor. an. 1309. in Regesto ejusdem Regis cap. 16. ex Tabulario Regio: *Volumus tamen quod ipse & ejus heredes dictæ domus, seu castri custodes habeant in foresta nostra Aquatici usagium ad sagnum & mortuum boscum pro calfagio ejus in eadem domo seu castro tantummodo expediendo*.

¶ AQUATICUM, Præstatio pro pecoribus adaquandis. Vita S. Gulielmi Abbatis, tom. 5. Junii pag. 129. F. *Concedimus etiam ut de animalibus quæ ad jus prædictæ Ecclesiæ spectare videntur, nullus herbaticum aut Aquaticum tollat vel exigat*.

AQUATICUS. *Hydrus*, in Gloss. Isid. Vide *Natrix*.

¶ AQUATUM Vinum, hoc est, aqua dilutum. Aug. lib. 6. Confess. cap. 2. *Vinum Aquatissimum*. Apud Baluz. to. 5. Miscell. p. 443. *Vinum maxime Aquatum & vere villum*. Vide *Villum* suo loco.

AQUATURA. Vide *Aquatia*.

AQUAVIRILE. Gloss. Arabico-Lat. *Luxus, Aquavirile*, [forte melius, *Fluxus Aquævirilis*.] Occurrit præterea sub lit. A. nulla explicatione addita.

¶ AQUEBIBRIS, *Qui sæpe bibit aquam*. Glossarium Montis S. Eligii Attrebat. MS.

¶ AQUEDUCTUS, *est jus ducendi aquam per fundum vel agrum alienum, &c.* Vocabul. Juris utriusque.

¶ AQUEHAUSTUS, *est jus hauriendi aquam vel portandi per agrum, fundum seu prædium alterius, ratione servitutis*. Vocabular. Juris utriusque.

¶ AQUELUS, Fons. Uffingi Monachi Carmen de S. Ludgero Episcopo to. 3. Martii pag. 659. C.

Arida de vero, qui mox rigat ora docendo,
Æternam in vitam puteo salientis Aqueli.

¶ AQUEMOLUS, ὁ [illegible], *Molitor aquarius*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Aquimola* & *Aquæmolum*.

AQUENSE Servitium. Vide *Bos Aquensis*.

¶ AQUERE. Supplementum Antiquarii: *Aqueo*, ὑδρεύομαι, *Aquor*, *haurio*.

¶ AQUERIUM Molendinum, pro *Aquarium*, Gall. *Moulin à eau*. Charta Bermundi Abbatis S. Tiberii an. 1257. in Histor. MS. ejusdem loci p. 37. *Dedit dicto domino Abbati Molendinum Aquerium quod dicitur Opera*.

AQUI. Tabular. S. Cyrici Nivernensis cap. 65. *Cum 4. colibertis & progenie illorum, quæ de illis in posterum ventura est, & Aquis*. Infra. *Et terra arabili, & masnilibus & aliis colibertis, quos retinemus vivente uxore mea & Aquis,*

Lubens legerem *Arquis*; sunt enim *Archi* Ottoni Morenæ iidem qui Sagittarii seu *Arcatores*, ut dicetur in

in hac voce: jam vero fuisse *Arebos* qui *Colibertis* inter homines alicujus domini adjungi potuerint, plane conficitur ex *Arcberia* 2. quæ species est feudi servientis, ut à Cl. Cangio exponitur, quod qui possidet, arcum habere pro servitio domini, vel *Arcberiam* castri illius servare tenetur; atque etiam ex *Arcberia* 3. quæ Dombensibus rustica domus est à colono, qui *Arcbus* dici potuit, habitata.

¶ AQUICINCTUM, & AQUICINUM, Monasterium Ord. S. Bened. in Belgio prope Duacum: sic dictum ab aquis quibus cingitur, vulgo *Aucbin*. Hinc *Aquicinctenses*, *Aquicinenses*, *&c*... quæ occurrunt passim in Scriptoribus & Tabulariis Belgicis.

AQUIDUCA *Medicamina, quæ Græci Hydragoga vocaverunt*. Cælius Aurelian. lib. 3. Chronion c. 8.

AQUIDUCTIUM, *Aquarium*, ὑδραγώγιον, in Gloss. Gr. Lat. MS. Editum habet ὑδραγωγεῖν, *Aquiductium*, *Aquarium*, *Aquagium*.

AQUILA, Lectrum, seu Analogium in modum aquilæ alas expansas habentis confectum, in quo libri Ecclesiastici, qui in Ecclesia leguntur, reponuntur: qua quidem aquilæ specie S. Joannes Evangelista designatur. Hugo Flaviniac. in Chronico pag. 165. *Instrumentum vere illud, quod paratum est receptui textus Evangelii, Joannes Evangelista in similitudine Aquilæ volantis adornat*. Sugerius de Administrat. sua cap. 32. *Aquilam vero in medio chori ammirantium tactu frequenti deauratam, reaurari fecimus*. Necrologium Ecclesiæ Ambianensis: *Id. Nov. obitus Milonis de Bonavilla & Adæ uxoris ejus, ac liberorum, & eorumdem, pro quorum anniversarii institutione, Jacobus dictorum conjugum filius loco distributionis dedit nobis Aquilam cupream in choro existentem, super quod legitur Evangelium, & fuit Aquilæ pretium sexies 20. librarum*. Gesta Francor. usque ad Robertum MSS. ex Bibl. Loiselliana, an. 1014. *Porro multis ipsam sacratissimam ædem honestavit ornamentis: inter quæ Analogium Hispanico metallo fieri fecit fusoria arte compactum, cui imminet Aquila, alis expansis*. *Aiglier*, vocat Charta vernacula Guillelmi Comitis Hannoniensis an. 1409. apud Ægid. Waldum in Hist. Lobiensi lib. 9. pag. 441. Vide Durandum lib. Rational. cap. 24. n. 20.

¶ AQUILA, Vexillum in quo Aquila pingebatur. Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 9. apud Murat. tom. 10. col. 470. *Nec minus extemplo Aquilas Aureamque Flammum explicans, in Florentiæ fines processit*. „ Ubi Pignorius: Aquilas signis regiis fuisse impressas quis dubitat? fuit autem biceps & bicorpor, „ ut ita dicam, vel aurea tota, uti gestarunt Imperatores Orientis, vel atra, uti Cæsares Occidentales. „

AQUILAM IN PAVIMENTO DESCRIBERE. Vide Gloss. med. Græcit. in Ἀετὸς.

AQUILAM VERTERE. Ditmarus lib. 3. pag. 29. *Post hæc autem Imperator omni studio ordinavit expeditionem suam adversus Lotharium Regem Karolingorum, qui in Aquisgrani palatium & sedem regiam, nostrum semper respicientem dominium, valido exercitu præsumpsit invadere, sibique, Versa Aquila, designare. Hæc stat in Orientali parte domus, morisque fuit omnium, hunc locum possidentium ad sua vertere regna*.

AQUILAM IN DORSO FIGURARE. Saxo Grammat. lib. 9. *Interea Sivardus ac Biarnus cum 400. navium classe supervenientes, bellum Regi manifesta provocatione significant: idque statuto tempore executi, comprehensi ipsius Dorsum plaga Aquilam Figurante affici jubent, sævissimum hostem atrocissimi alitis signo profligare gaudentes; nec vulnus impressisse contenti, laceratam saliere carnem*. Ubi Stephanus Stephanius, Saxonis Interpres, eum viguisse morem scribit apud Anglos, Danos aliasque nationes boreales, ut victor ignominia summa debellatum adversarium afflicturus, gladium circa scapulas ad spinam dorsi adigeret, costasque, amplissimo per corporis longitudinem facto vulnere, utrimque à spina separaret, quæ ad latera deductæ alas repræsentarent aquilinas: ejusmodi vero vulnus in Glossario Islandico *Bloderne*, sive *Bladugle*, & *Blodrisil* appellari. In hanc rem Scriptores Islandicos laudat.

¶ AQUILA GALEÆ, Comabulatio triremis. Acta S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis pag. 181. A. *In eo Sermone B. P. Franciscus protulit caput è camera & conscendit Aquilam sive comabulationem galeæ, & interrogavit qui essent sermones eorum*.

¶ AQUILA, *Philosophorum est Mercurius metallorum*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ AQUILA *Spagyricorum est sal armoniacum & aliquando mercurius præcipitatus*, eidem.

¶ AQUILARIUS CANONICUS, Canonicus hebdomadarius sic dictus in quibusdam Ecclesiis, quod ejus nomen in *Aquilæ* rostro appendatur. Jus habere consuevit nominandi seu præsentandi ad beneficia per suam hebdomadam vacantia.

¶ AQUILATUS, Decoratus figuris aquilam repræsentantibus. Exempla vide in *Basiliscus* & *Orthoplumus*.

¶ AQUILETARIUS, Qui stylo munit ligamina, Gall. *Aiguilletier*. Locum vide in *Siugula*.

AQUILI, *Dæmones, qui in similitudine aquilæ apparent*, apud Papiam & Joan. de Janua. Martianus Capella lib. 2. *Diis, quos Aquilos dicunt*. Saxo Grammat. lib. 2. Hist. Dan. *Silvanis coeunt Aquili*. Et lib. 8. *Quem Comitibus foris præstolari jussis, ingressus duos eximiæ granditatis Aquilos conspicatur*. Vide Festum in V. *Aquilus*.

¶ AQUILIANA STIPULATIO, *est promissio, quæ novat omnem contractum*. Vocabul. Jur. utriusque. *Per acceptilationem & Aquilianam stipulationem, verbis solemnibus introductum, liberationem fecerunt, & promittentes, ipsis Domino Duci & Concilio stipulantibus, &c.* apud Rymerum to. 5. p. 570. col. 2. Idem habetur col. seq. Vide *Stipulatio*.

¶ AQUILICES, seu aquæ libratores, qui aquarum inventos ductus & modos docili libratione ostendunt. Codex Theodos. l. 2. & 3. de excusat. artificum.

¶ AQUILICIUM. Festo Pompeio, *Aquælicium dicitur, cum aqua pluvialis remediis quibusdam elicitur*. Sacrificium pro impetrandis imbribus Tertulliano Apologet. cap. 40. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denuntiatis, cælum apud Capitolium quæritis*.

AQUILINUS COLOR. Joannes Diac. de Vita Gregorii Magni lib. 4. cap. 84. *Mento à confinio maxillarum decibiliter præminente, Colore Aquilino & livido, nondum, sicut postea ei contigit, cardiaco*. Est igitur color *Aquilinus* idem, qui *lividus*, nec forte alius ab Aquilo colore, qui Festo *fuscus & subniger est, à quo*, inquit, *Aquila dicta videtur*. Gloss. Lat. Græc. *Aquilum*, ἀχλύν. Plautus: *Aquilo est corpore, statura haud magna*. Quod si ab aquila aquilinus color dictus est, fulvus intelligi potest: nam & Claudianus fulvum Jovis armigerum dixit. Le Roman *d'Auberi* MS.

Forqueres point le destrier Aquilant.

Quidam Codd. MSS Joannis Diaconi habent hoc loco: *Aquilino & vivido*.

☞ Hadrianus Valesius uti refertur in libro cui titulus *Valesiana* putat, & merito quidem, ut nobis videtur, Cangium deceptum fuisse mala interpunctione loci ex Joanne Diac. laudati, sicque censet hunc locum esse restituendum: *Colore aquilino, &* (vel potius *at*) *livido nondum, sicut & postea contigit cardiaco*, hoc est, Gregorius adhuc juvenis & integra valetudine fuscus erat & subniger; (hæc est enim vera notio vocis *Aquilinus*) sed lividus demum evasit, postquam *Cardiacus*

factus est, seu stomacho laborare cœpit. Vide notam Benedictinorum in hunc locum Vitæ S.Greg. inter ejusdem opera.

¶ AQUILIO, [illegible], *Stimulus*, *aculeus*, in Supplemento Antiquarii, Gall. *Aiguillon*.

¶ AQUILIUM, *summa pars capitis*. Papias MS. Vide *Aqualium*.

¶ AQUILONALIS, pro *Aquilonaris*, in Formulari Anglicano pag. 177.

¶ AQUILUM, *Antiqui dicebant fuscum vel nigrum*. Papias MS. Vide *Aquilium*.

¶ AQUIMANILE, AQUIMINALE, AQUIMINILE. Vide in *Aquamanile*.

AQUIMITI. Vide *Acæmeti*.

AQUIMOLA, Molendinum aquaticum, *Aquariæ mola*: nostris, *Moulin à eau*. Gloss. Lat. Græc. [illegible]. *Aquemolus*, [illegible], *Aquamulina*. Sic in MS. unde forte *Molinum*, vox. [Bulla Paschalis PP. I. pro Monast. Farfensi an. 817. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 371. *Campos & silvas, prata & aquas, vineta & oliveta, & aquimolis cum universis appendiciis*.] Anastasius Bibl. in Leone IV. pag. 196. *Aquarum copiam ad populum confortandum, & cæteras utilitates humanas, Aquimolasque molentes pleniter subministrabant*. Idem in S. Hadriano pag. 111. *Quam videlicet domocultam cum masis, fundis, casalibus, vineis, olivetis, Aquimolis*, &c. Charta Benedicti de Prato Episcopi Portuensis, apud Ughellum in Ital. Sacra: *Aquis perennibus, cum locis ad Aquimolam faciendam*. Adde Petr. Damian. l. 6. Ep. 21. Habetur passim in Chartis Italicis, cujusmodi molarum aquariarum nulla occurrit apud JC. mentio: unde conjectarunt quidam, recentius esse inventum. Verum Augusti tempestate, vel paulo ante Augustum, *molas aquis actas, Romæ in Tiberi primum factas*, auctor est Pomponius Sabinus ad Virgilii Moretum: idque testatur Antipatri Thessalonicensis Epigramma, quod a Salmasio in Notis ad Lamprid. & Solinum refertur. Agunt etiam de iis Vitruvius lib. 10. c. 10. Plinius lib. 9. c. 10. Procopius lib. 3. Goth. Senator lib. 3. Var. Ep. 31. lib. 10. C. de Aquæductu lib. 11. lib. 4. de Canone frumentar. urb. Romæ C. Th. l. 14. tit. 5.

¶ AQUINDAMENTUM, AQUINDARE. Vide *Acuindare*.

¶ AQUITANICA MONETA. Vide *Moneta Baronum*.

¶ AQUITANIGENUS, pro *Aquitanus*. ut *Francigenus* pro *Franciens*, apud Mabill. Diplom. lib. 2. c. 23. ex charta an. 962. *Sub imperio Clotharii clarissimi regis Francigenis seu Aquitanigenis*.

¶ 1. AQUITARE, Rationem accepti & expensi reddere, Gall. *Rendre ses comptes*. Statuta Ordinis Cisterc. ann. 1189. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1265. *Qui habuit in quibuslibet mobilibus penes se repositum unde se testimonio officialium suorum & cognitione patris Abbatis vel Visitatoris Aquitare valeat, & sumtus sibi per annum nec ceteros providere, reus sub pœna de non ædificando nullatenus teneatur*.

¶ 2. AQUITARE, Quietum reddere, immunem facere. Interdum solvere, dimittere. Charta Willelmi Ducis Aquitan. pro Angeriaco inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 470. *Aquitavi enim eidem burgum S. Johannis de Esnenda de exercitu & talliata, atque omni mala consuetudine*. Charta an. 1194. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 658. *Prædictis fratribus penitus Aquitavit & donavit*. Chartul. S. Crucis Kemperl. *Aquitaverunt in perpetuum: hanc Aquitationem*, &c. Chartul. S. Vincentii Cenom. fol. 127. *Illi siquidem plegii post decessum prædicti villani, dixerunt Mabeut uxori suæ, quod eos ergo Judæos Aquitaret*. Vide *Quietus*.

¶ AQUITIARE, Eadem notione, in Charta anni 1404. ex Archivo S. Victoris Massil.

AQUIVERGIUM, Aquarum divergium, diverticulum: vox Agrimensorum. Innocentius: *Habet sub se juncina, & foras Aquivergia*. Idem: *Sub se cannicias & res palustres habet, & foris Aquivergia*.

¶ AQUOSITAS, Aquosum, palustre. Gervasius Tilberiensis in Otiis Imperial. apud Leibnitium tom. 1. Scriptor. Brunsvic. p. 986. *In terra Walensium.... montes excelsi fundamenta sua in saxis durissimis statuerunt, & in cacumine tanta Aquositate terra crustatur, quod ubi vix pedem fixeris, terram ad jactum lapidis moveri senties*.

¶ 1. ARA DIGNITATIS, in qua nulli licet celebrare, præterquam Sacerdotibus in dignitate constitutis. Hoc privilegio Leo IX. Pontifex Max. donavit majus altare S. Remigii Remensis anno 1049. statuto edito, inquit Mabillonius, Annal. Benedictin. tom. 4. pag. 503. *Ne quilibet præter Archiepiscopum Remensem & loci Abbatem, ac septem ab eodem Abbate designatos Presbyteros Cardinales, in principe altari sacra faceret* &c. In hujus autem altaris tabula marmorea hæc inscriptio legitur, anteriori ipsius margini eleganti charactere Romano incisa in hæc verba: DE SUMMA HAC DIGNITATIS ARA, FERRO BIPERTITA, SALUTIS MENSA GENTIBUS DIRECTA NORDALBINGORUM IN WELENA. FOLCO. ADALBERO. Quibus lapidem hunc ex Nordalbingia seu Saxonia Transalbina istuc allatum fuisse probatur.

¶ ARA SACRATA, Parvula tabula lapidea consecrata, quæ mensæ altaris non consecratæ superponitur vel inferitur ad sacra facienda. Collect. Concil. Hispan. to. 4. pag. 762. col. 2. *Quod quando Sacerdos celebraturus est Missam videat an in altari sit Ara sacrata & adsint tria tobalia linea per Missale præscripta: & si Ara tabula inserta sit, an forte tabula sursum & Ara deorsum versa sit, ut ita reperiat, vertat, ad Missam rite faciendum*.

¶ 2. ARA pro *Hara*, Gall. *Etable à cochons*. In veteri Glossario MS. Monasterii S. Andreæ Avinionensis: *Ara Dei & Ara suis, id est, Naus porcorum*.

ARABAM. Papias: *Arabam interpretatur insidiæ*. Ita MS. Codex: sed Editus habet *Arabæ*: vox forte Longobardica. [Hebraica à radice ארב Insidiari.]

ARABICI, *Hæretici dicti ab Arabia, in qua sunt orti, dicentes, animam & corpus simul mori, simul resurgere*. Papias. De Arabum circa animarum originem, mortalitatem, immortalitatem, transmigrationem, &c. consulendus omnino Abrahamus Ecchellensis in Historia Arabum c. 12. 13. 14. 15. &c.

ARABILIS. Breviloq. *Arabilis dicitur, quod est aptum & bonum ad arandum, ut terra est Arabilis*. Charta an. 964. ex Tabulario S. Petri Treverensis: *Ego Sigefridus Comes... dedi ad altare S. Petri... lineam in eadem Mareba, & in Comitatu Bedensi Arabilem unum, & inter terram Arabilem & prata jugera 73. & quicquid ad eundem Arabilem pertinere dignoscatur. Arabilis terræ jugera* 106. in Traditione Fuldens. lib. 1. trad. 92. [Sed & apud Plinium *Campus Arabilis* legitur.

¶ ARABLA, Arbores teneræ, quas vulgo vocamus, *Bois blanc*, quales sunt salices, ulmi, tiliæ, &c. Chartul. SS. Trinit. Cadomensis fol. 49. *Omnes operarii Aveningiæ pro mortuo bosco & pro spina & pro Arabla in Haselbot, quilibet denarium unum*, &c. Gall. *Erable* eadem arbor est quæ Latinis *Acer*: qua notione vox *Arabla* in laudato loco non videtur accipienda.

ARACHILD, [Obsequium militare Principi debitum.] Vide *Heereschild*.

ARACIUM, [Grex equorum, Gallice *Haras*.] Vide *Haracium*.

¶ ARACIUNCULÆ, *Fossæ parvæ ad instar sulci aratri*.

tri. Papias MS.Ecclesiæ Bituricensis. Ciceroni *Aratiuncula* est arabilis terræ portio minima. Vide *Aratiuncula*.

ARADA, Aratio. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscæ an.1247. *Debet etiam habere duas bestias de Arada cum suis apparatibus, si faciat laborare, id est, aratorias.*

¶ ARADIA, *Gemma ex patria dicta. Eburnea est*. Papias MS.Bituric.

ARADRADIT. Vide *Aeateaib*.

¶ ARADRIA, Araduria. Vide in *Aratoria*.

¶ ARAGADIA, Supellex militaris. Vide *Harraida*.

ARAGAICUS, Morbi equini species: *Cum in equi ventre fiunt torsiones, & intestina rugitum faciunt, & indigesta & liquida emittit stercora, &c.* apud Petrum de Crescentiis lib.9. Agricult.cap.22. ubi vetus Interpres Gallicus habet *Argaratus*.

ARAHUM. Lex Ripuar.tit.10.§.1. *Ad placitum veniens cum 3. testibus in Arabo conjuret*. Tit.32.§.3. *Cum 7. Rachimburgiis in Arabo conjurare debet*. Tit.33.§.2. *Sibi septimus in Arabo conjuret*. Tit.41.§.1. *Si quis ingenuus ingenuum ligaverit, & ejus culpam cum 6. testibus in Arabo non approbaverit*. Adde tit.77. Basileensis Editio Legum Ripuar. an.1530. passim legit eum aspiratione *haraum*, quam vocem pro loco consecrato, vel honorato, à Saxonico ar, vel are, id est, honor, pietas, deductam putat Spelmannus: ut sit *in arabo conjurare, approbare*, in Ecclesia & loco sacrato sacramentum præstare: Nam *omne sacramentum in Ecclesia & super reliquias jurabatur*, ut est in Capit. Caroli M. lib.6. cap.209. At Guillimannus lib. 1. de Reb. Helvet. pag.80. ait, vocem hanc à Germanico, *arnsechten*, deduci, sonareque, *coram judicum consilio*.

☞ Eccardus Basilicam intelligit: 1. Quia notum est, inquit, Sacramentum apud Francos Christianos, quales Ripuatios fuisse satis appatet, in Ecclesia & super Reliquias juratum fuisse. 2. Quia Basilica, Ecclesia, fanum, imo omnis locus publicus, ubi jus sub auctoritate Principis exercebatur, *Harus* olim vocabatur, quod Latinizantes, omni dubio procul, in *Haraum* mutavere *h* nempe pro *c* vel *ch* posito. Hæc Vir Cl.

¶ ARAIARE, Instruere, Gall. *Equiper*. Item Ordinare, disponere suo quæque loco; Milites ad pugnam componere, Gall. *Mettre en ordre, Ranger en bataille*, olim *Arroyer, arrayer, mettre en arroy*. Hispani etiamnum dicunt *Arear la casa*, supellectilem domesticam suo loco apte disponere. Charta an. 1322. apud Rymer. to. 3. pag.961. *Vobis mandamus ut... congregari & Araiari facias ad resistendum dictis inimicis nostris, quanto potentius & robustius poteritis*.

¶ ARAINAMENTUM, Actio qua quis se coram judice rem quampiam facturum promittit, v.g. juraturum, testes adducturum & his similia. Apud Practicos *Arrement* ab arrhis quæ dabantur in promissionis cautionem. Charta an.1385. apud Rymer. to.7. pag.463. col.2. *Non obstante aliquo Arainamento, processu, vel judicio contra ipsum Comitem &c.* Vide *Adhramire*.

ARALIA, Arale, Aralis. Domesdei tit. de Essexia: *Silva 20. porc. 10. acr. prati, 2. runcal. 4. Aralia, 23. porc. 50. oves, 24. capones, 2. vasa apis*. Ubi *Aralia* videntur esse agri ad arationem idonei, cui opponuntur *runcalia*, id est, agri sentibus obsiti. [Charta anni 926. apud Martenium to. 1. Ampliss. Collect. col.281. *De parte Franconis & Humberti mansos V. & jugera IIII. in villa quæ dicitur Brola, & Arale unum in villa quæ dicitur Gardonis, cum suis appendiciis*. Et col.282. B. *Dederunt itaque præfati viri.. mansos quinque & insuper IIII. jugera... & Arales III. cum eorum appendiciis*.] Vide *Araturia terra*.

¶ ARANCANES. Vide *Arrancanes*.

¶ ARANCIUM, Pomum aureum, idem quod

mox *Arangia*. Vita B.Columbæ Reatinæ Maii tom. 5. pag.382. *In ardore diræ febris aliquando gustasset frustulum acris Arancii, vel aliqua grana cerasonis; sed Sacramento altaris Christi virgo refecta prorsus confortabatur*.

1. ARANEA, Retis subtilioris species, qua capiuntur aviculæ: describitur à Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. c.23.

¶ 2. ARANEA, Fibulæ species, forte sic dicta quod in modum retis subtilioris sit efformata. Acta S. Germani Episc. tom.7. Maii pag.549. *In uno brachio argenteo cum bordura, infra concavum clausum sive firmatum Aranea argentea, fuit repertus sacculus quidam*:

¶ ARANGA, apud Spelmannum pro *Arenga*: quod vide.

ARANGIA, Ital. *Arancia*, Kiliano *Aranie-appel*, Gall. *Orenge*, malum citrinum, apud Scholiastæ Nicandri [illegible]. Myrepso, [illegible], arbor, quæ mala fert aurea. Matth. Silvaticus: *Pomum Arantiæ, id est, citrangulum, vel citromelum*. Hugo Falcandus: *Videas ibi & lamias acetositate sua condiendis cibis idoneas, & Arangias aceto so nihilominus humore plenas interius, quæ magis pulcritudine sua visum oblectant, quam ad illud utiles videantur*. [Computus ann. 1333. & seqq. in Hist. Dalphin. to. 2. pag.276. *Apud Scaulum in primo jardeno ubi Dominus accepit fructus Arangiarum & limium cellorum, pro ipsis fructibus & uno panuncio taren. 1.*] Vide Salmasium ad Solinum pag.955. [& *Aurantium*.]

¶ ARANGIUM, Aurea malus. Gall. *Oranger*. Computus ann.1333. & seqq. in Hist. Dalphin. to. 2. pag. 279. *Item pro arboribus viginti de plantis Arangiorum ad plantandum... taren. 10.*

ARANSCARTI. Lex. Bajwarr. tit. 12. c. 8. *Si quis messes alterius initiaverit maleficis artibus, quod Aranscarti dicunt*. Ubi Lindenbrogius: *Aran* spica est frumenti, sive arista, & *cart*, læsio, sive fissura, unde & *hdiscarti, orscarti, &c.* de quibus suis locis. Est igitur *Aranscarti*, maleficium sortilegorum, quo aristas sive spicas inanes ac vacuas faciunt, non vero *auris abscissio*, uti vult Vossius.

ARANTINUS Paropsis. Cyprianus lib. 1. Vitæ S. Cæsarii Arelat. n.17. *Custodieras illud, quod Dominus [fecit cum] in Arantino Paropside tinxit panem, non in argenteo vase*. [*Et discipulis præcepit non possidere aurum neque argentum*. Derivatum videtur ab [illegible], inquit Mabillonius in Actis SS. Ord. S. Benedicti sæculo 1. pag.664. quod rem fragilem significat, quale est vas figulinum vel vitreum.]

ARAP, Raptus. [Gall. *Rapt, Larcin*.] Assisiæ Hierosolym. MSS. cap.97. *Qui veaut appeller homme d'Arap, ou de brisure de chemin, ou de force quelle qu'elle soit, &c.* Cap.98. *Et se feme qui ais Baron, veaut faire apeau du murtre, ou d'omecide, ou d'Arap, ou de brisure de chemin, &c.*

ARAPAGARE, *Effodere, vel sculpere ab area, & ponitur simpliciter pro effodere, & componitur ab area, & pagus, quod est villa. Arapagatus, ab area effossus*. Unde Plautus in Aulularia: *Aurum mihi intus Arapagatum est*. (Editio habet *harpagatum*) Ita Joannes de Janua, cui ut assensum in omnibus det Lector, haud velim. Vide *Harpagare*.

ARAPENNIS, Arpentum, Agripennus, &c. Voces unius ejusdemque significationis, quarum quædam veteribus Scriptoribus etiam notæ; mensura, qua finitores & agrimensores agros metiuntur, quam cum *jugero* vel *jurnali*, vulgo confundimus.

Arapennis. Vetus auctor de Limitibus agrorum pag.311. *Arapennis, quem semijugerum dicunt, id est, quod & Actus major, habens undique versum pedes 210.*

perticas vero 12. Alius pag. 297. *Actus quadratus undique finitur pedibus* 120. *hunc Betici Arapennem dicunt*, *&c.*

Arepennis, apud Columellam lib. 5. c. 1.

Aripennis. Glossa MS. ad Caii Institut. in Cod. Bibl. Regiæ 1197. *Jugerum in longitudine pedes* 240. *in latitudine* 220. *Aripennis est semijugerum in longitudine pedum* 120. *in latitudine* 170. *duo Aripennes jugerum faciunt, qui est centuria*. Occurrit apud Festum & in Notis Tyronis: præterea apud Gregor. Turonens. lib. 1. Hist. cap. 6. in Legib. Wisigoth. lib. 8. tit. 4. §. 25. lib. 10. tit. 10. §. 14. & apud alios, à nobis mox laudandos.

Aripennus, apud Joannem VIII. PP. Ep. 122.

Aripendium Vineæ, in Tabulario Conchensi in Ruthenia cap. 159. 161. & alibi non semel.

Arpennis, in Decretione Chlotarii Reg. §. 13. & apud Reginon. in Chronic. pag. 19.

Agripennus. Tabularium Vindocinense Thuani c. 20. *Notum, &c. domnum Germundum fratrem nostrum* 30. *Agripennos emisse*, *&c.* C. 66. *Das similiter alios duos Agripennos vinearum*. Chart. 55. *Habebat vineæ Agripennum unum alodialiter immunem*. Adde Chartam 343. Charta Gaufredi Comitis Mauritaniæ in Biblioth. Clun. pag. 542. *Vicum Ecclesiæ etiam supranominatæ adjacentem cum decem prati Agripennis*. Adde pag. 545.

Agripenna. Ordericus Vitalis lib. 5. *Et duas vinearum Agripennas...dedit*. Adde pag. 587. 777.

Agripennis, apud eundem Ordericum Vital. lib. 5. pag. 591.

Agripennii Agri, apud Papiam, *illi dicuntur, qui non in toto quadrati, sed in longo sunt*.

Agripennales & Agripedales Perticæ, in Chr. Besuensi, pag. 525. quæ alibi *Arpennales* dicuntur. Charta an. 877. in Tabulario S. Benigni apud Perardum pag. 155. *De alio vero fronte strada publica pergit, & habet in longum perticas Agripedales* 36. *& per transversum perticam unam*, *&c.* Adde pag. 156. 159. Vide *Pertica*.

Arpentum. Lex Bajw. tit. 1. cap. 14. §. 2. *Pratum Arpento uno claudere*, *&c.* Charta Caroli Crassi Imp. tom. 7. Spicilegii Acheriani p. 185. *Colonicam unam... cum sex Arpentis ex vinea*.

Non una autem eademque est aripennis in Gallia nostra mensura: nam *Arpennis Parisiensis* constat 100. perticis, pertica vero 22. pedibus, quæ in quadratum redactæ, dant 220. pedes, hoc est, 10. perticas pro latere jugeri quadrati, quod 48400. pedibus quadratis constat: quapropter nostrum arpentum Romano jugero majus est, quod pedes 28800. complectebatur. [Pertica Parisiensis 18. pedibus solum constat. Mirum hac in re deceptum fuisse virum prudentissimum.]

Arpennis Nivernensis constat 4. *quarteriis*, seu quartis, quarteriæ 10. *tesis*, (toiles) *tesæ* 6. pedibus, pes 12. pollicibus. Consuet. Nivernens. cap. 37. art. 23.

Arpennis Perticensis constat 100. perticis, pertica 24. pedibus, pes 13. pollicibus. Consuet. Pertic. art 39.

Arpennis Dunensis constat 100. perticis, pertica 20. pedibus. Consuet. Dunens. art. 51.

Arpennis de Marchesnoir, 100. chordis, chorda 22. pedibus. Ibid.

Arpennis Pictavensis continet 80. passus in latera singula. Consuet. Pictav. art. 197.

Arpennis Comitatus Marchiæ, idem continet quod *sexterata*. Consuetud. March. art. 426.

Arpennis Montargensis, continet 100. chordas, chorda 20. pedes, pes 12. pollices: Consuet. Montarg. cap. 22. art. 22.

Arpennis Claromontensis in Bellovacis constat 100. virgis, virga 26. pedibus. In quibusdam locis constat tantum 72. virgis. Consuet. Claromont. art. 241.

Arpennis, seu Jornale apud Armoricos constat 20. chordis in longitudinem, & 4. in latitudinem extensis, chorda vero 24. pedibus regiis. Consuetud. Brit. art. 263.

Arpennis silvæ, in Ducatu Burgundiæ, constat 440. perticis; Jurnale terræ, vineæ, aut prati 360. perticis.

Arpennis interdum pro territorii finibus, districtu, seu banleuca sumitur. Tabular. S. Germani Paris. *Vicarii de Pirodio infra Arpennos villa nullam habent viariam, neque aliquid ibi accipiunt*, *&c.* Occurrit ibi pluries.

Recte porro observat Spelmannus, posterioribus seculis vocem *Aripennis* non alias fere usitatam reperiri, quam in vinearum aut pratorum mensurationibus, quod quidem verum esse firmabunt loci aliquot ex Scriptoribus & Chartis desumpti, quos hic describere operæ pretium videtur. Testamentum S. Cæsarii Arelatensis Episcopi: *Plus minus centum Aripennes vineæ, & trecentorum modiorum campos reservavimus*. Infra: *De vetere vinea vix* 30. *Aripennes consulimus*. Gregor. Turon. lib. 5. Hist. cap. 29. *Statutum enim fuerat, ut possessor de propria terra unam amphoram vini per Aripenne redderet*. Hariulfus lib. 3. cap. 7. p. 495. *De terra sexi sex, & de vinea Aripennes octo*. Charta Caroli Crassi mox laudata: *Colonicam unam... cum sex Arpentis ex vinea*. Ita etiam passim in Domesdei, quem laudat idem Spelmannus in Tabulario Vindocinensi, uti constat ex Chartis, quas descripsimus, in Charta Odonis Regis apud Beslium in Ducibus Aquit. pag. 210. & Rangenfredi Episcopi Carnotens. apud Duchesnium in Histor. Monmorenc. pag. 6. Adde Probat. Hist. Castrovil. pag. 5.

Jam vero de vocis etymo, vetus auctor de Limitibus pag. 297. *Arapennem* ab arando dictum scribit, à quo hauserunt Isidorus lib. 15. Origin. cap. 15. Papias, Uguțio & alii.

Columella lib. 5. cap. 1. vocem Gallicam esse ait, Josephus Scaliger, & Salmasius ad Solinum volunt *Aripennem* dictum quasi *arvipendem*, quia *arvipendio*, id est, funiculo, agros olim metiebantur. Gloss. Lat. Græc. *Arvipendium*, [illegible]. Nec obstat, inquit Salmasius, quod verbum, *pendere*, de ponderibus tantum accipiatur, cum & certum agri modum *libram* dixerint etiam veteres, ut auctor est Hygenus. Charta Gosleni Episcopi Carnotensis anni 1155. in Tabulario N. D. de Jolaphat: *Arvipenaum ad hortum faciendum*.

¶ ARAS, id est, operis Atrebatici, Gall. *d'Arras*. Testament. Richardi II. Regis Angl. apud Rymer. to. 8. pag. 76. col. 1. *Omnes vestes de Aras nostro remaneant successori*. Vide *Arras*.

ARASCILD, Arscild, Arischilt. [Obsequium militare Principi debitum.] Vide *Heerschild*.

ARATA. Charta Henrici Ducis Bavariæ an. 1276. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 339. *Adjicimus etiam de gratia speciali, ut provisores dicti Cœnobii de hominibus in suis prædiis residentibus, quoad debita, Aratas, vituperia, tractus gladiorum, & violentias quascumque, perpetuam læsionem, quæ vulgo lem dicitur, non inferunt, judicare valeant*. Ubi *lem*, vel *leme*, est mutilatio, vitium, Kiliano.

¶ ARATARE, pro *Arare*. Polyptych. Fiscanense anni 1235. *Et debet dimidiam acram Aratare ad hiemalia & dimidiam acram ad tremeis*.

ARA-

ARATER, pro *Aratrum*, apud Hygenum de Limitibus, non uno loco: *Quo falx & Arater ierit*.

ARATICUM, Agrarium. [Tributum ex agro pensum.] Tabular. S. Remigii Remensis: *In Luperiaco est mansus domaicatus, cum ædificiis & viridario. Sunt ibi avergariæ* III. *ubi possunt seminari de sigilo modis* XX. *de terra forastica culturæ* IV. *campi* II. *eccipientes semine speltæ modios* CCCXX. *ubi possunt colligi de fœno carrucæ* VIII. *Pasql, manp. Theutarius ser tea. maas. seruil.* I. *arat, bibeenat, fat, map.* I. *long. partic, lat.* III. *facit, corrogat.* II. *æstivant, funt, simul donant Araticum de omni conlaboratu pull.* III. *ova* XXV. *ligni carr.* I. *unt acn.* IIII. *clausuram carr. tempore vindemiæ dies* XV. *aut dimm.* II. *facit brazium, & vigl. caropr. & omne servitium sibi injunctum*, &c. Ubi observandæ voces, *arat, bibernat, fat*, &c. quæ servitutis speciem denotant, ratione cujus tenentes, & qui operas debebant, arare tenebantur terras dominorum intra manerium suum: quod *arare & berciare ad curiam domini*, vocat non semel Domesdei: quod etiam habetur in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 4. Idem Tabularium: *Omnes mansi donant Araticum in tertio anno decimam de vervecibus*. Alibi: *Facit in anno corrogat. 4. donat Araticum extra avergariam & pratum, fœtam* I. *cum agno, & anniculum* I. *pullos* 3. &c. Ibidem: *Donant Araticum de bibernatica, de ordeo*, &c. Ibidem: *Omnia mansa donant Araticum & decimam de vervecibus*. Vide *Arativum*.

¶ ARATIVA, Supellectilis seu ornamenti species, ut opinor, vermiculata, Gall. *Marquetèe, faite de pieces de rapport*. Sic dicta, si conjicere fas est, quod hujusmodi opera lineis seu sulcis quasi *aratro* factis distinguantur. Locum vide in *Maneficium*. Videsis etiam *Aratinacula*.

¶ ARATIUNCULA, Joanni de Janua est *Fossa parva quæ instar sulci aratur*. Lib. 3. Regum 18. 32. *Fecitque aquæductum, quasi per duas Aratiunculas in circuitu altaris*. Alium locum vide in *Vermiculatus*, ubi dicitur *Vermiculatus* duci à vermibus, qui rodendo ligna varias faciunt *Aratinaculas*, quæ in modum vineæ conducuntur. Hinc, uti conjicio, *Arativa* de qua mox dictum est. Vide *Aratinaculæ*.

ARATIVUM. Lex Alemann. tit. 22. *Qualiter servi Ecclesiæ tributa solvere debent: Ancillæ autem opera imposita sine neglecto faciant, servi dimidium sibi, & dimidium in dominico Arativum reddant*. Idem quod *Agrarium* in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 1. [Lindenbrogius in Glossario ad calcem Codicis Legum Antiquarum *Arativum reddere* vertit, *Opus ruri facere arando*: quod si vera est interpretatio, non unum sunt *Arativum* & *Agrarium*: cum Agrarium sit tributum ex agro pensum, quod vulgo vocamus *Champart*.]

ARATORIA, Terra ex agro culto sumpta ad *Investituram*. Formulæ veteres: *Notitia traditionale... illi delegavit... ipsas res de quantum in sua largitione loquitur, vel insertum est, ante bonis hominibus per hostium & Aratoria visus fuit consignasse*. Alia Notitia traditionis ibid. *Qualiter veniens ille die illo in villa illa ante bonis hominibus per hostium & Aratoria, seu terra, & berba, ab homine aliquo nomine illo rem illam visus fuit tradidisse*. Alia formula habet: *Per terea, & per berba, & per hostium visus fuit tradidisse*. Alia denique: *Per terra & berba, per hostium & Aratura*, &c.

ARATORIA, Agri aratorii, in leg. 7. C. de Bonis proscriptor. *Quid in vineis, olivis, Aratoriis, pascuis fuerit inventum. Terra Aratoria*, in Capitul. 2. an. 813. cap. 19. in Charta an. 799. apud Bolland. 26. Mart. pag. 634. & in alia apud Ughellum tom. 5. pag. 656. 657. & alibi passim.

ARATURIA. Tradit. Fuldens. lib. 1. *Absque 22. jugeribus inter prata & terram Araturiam*. Alibi: *Trado in loco, qui dicitur...... de terra Araturia 40. jugera*. Passim ibi. Vide pag. 462. 521. 526. *Arduria* lib. 1. tradit. 25.

ARAORIA, Eadem notione in Tabulario Brivatensi ch. 188. *Et terra Aradria una, quæ ad ipsam casam pertinet*.

ARATRIA. Ibidem ch. 214. *Vineam unam cum Aratriis, cum ortis & campis*, &c.

ARAOURIA. Ibid. ch. 293.

ARATRAIB, ARITRAIB. Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. cap. 25. *Si casam, ubi viri habitant, disturbaverit, componat, sicut in hoc Edicto legitur, Aratraib, id est, sibi tertiam*. Ubi Edictum Rotharis Regis Longobard. tit. 105. §. 28. habet *bavit rabid*. Papias: *Aritraib, id est, sibi tertiam in Lege*. Ita in 2. MSS. Editus vero: *Aritraib, id est, 5. tertia in Lege*. Ugutio: *Aratrapap, id est, dominicum* * *sequitur*. *Aradradit, id est, cum justitia, i. consolidus*. Sic in MSS. In Cod. Navarræo: *Aradradip, cum justitia, i. solidus*. [Vocabularium Gothicum à Grotio collectum apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 370. *Aratreit, Har-treit, Pars tertia, male Aratriib: In MS. Haritaib; sed scribendum Haritrait*.]

ARATRUM, Idem quod *Carrucata terræ*, quantum terræ uno aratro arari potest. Helmodus lib. 1. cap. 12. *Dabatur autem Pontifici annuum de omni Wagirorum... terra tributum, quod scilicet pro decima imputabatur de quolibet Aratro mensura grani, & 4. resticuli lini, & 12. nummi puri argenti... Slavicum vero Aratrum, par boum aut unus conficit equus*. Adde cap. 14. Idem cap. 88. *Porro Slavicum Aratrum perficitur duobus bobus & totidem equis*. Vita B. Mariani Abbatis Ratisp. cap. 4. n. 20. *Vineas 2. ac 7. Aratra in Austria Deo & B. Jacobo destinavit*. Occurrit ibi non semel, & cap. 5. & 6. Will. Thorn. in Chron. an. 616. *Hoc manerium est 30. Aratorum*. Et an. 687. *Idem Rex dedit eidem Abbatissæ terram duorum Aratrorum*, &c. Passim apud hunc Scriptorem. Vulgo dicimus: *Une ferme, ou une terre d'une ou de deux charrues, ou plus*. [Vide Miræi Opera Diplom. edit. 1723. tom. 2. pag. 1189. col. 1.]

ARATRUM CIRCUMDUCERE, in Lege Bajuvar. tit. 17. §. 2.

1. ARATUM, ARATIO. Concil. Aurelian. cap. 28. *De opere rurali, id est, Arato, vel vinea, vel sectione, messione*, &c.

¶ 2. ARATUM, Ratis, Gall. *Radeau*. Privilegium Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ pro Hospitalariis an. 1114. *Donamus Deo & Hospitali Iherusalem tenuitum Arati hospitalis, qui per alveum fluminis, qui vocatur Durentia, descendit*.

ARATURA, Aratio agri, quam Tenens Domino debet ex debito & stato servitio. Capitulare 5. an. 803. cap. 17. *Ut liberi homines nullum obsequium Comitibus faciant, nec Vicariis, neque in prato, neque in messe, neque in Aratura, aut vinea*, &c. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 302. *Sacrista sive Præfectus acciperet liberum censum, videlicet de qualibet acra 2. denarios: Celerarius habebat Araturas, & alia servitia, videlicet Araturam unius rodæ qualibet acra sine cibo*.] Tabul. SS. Trinit. Cadom. fol. 61. *Debent unam acram Araturæ & berciaturæ & precarias ... si dederit filiam suam extra vilanagium dabit 3. sol. Abbatissa & precariam Aratura & berciaturæ*.]

ARATURÆ, Quævis operæ, *corveiæ*, vel servitia. Tabularium S. Remigii Remensis: *Wandefeidus tenet mansum servilem 1. pro omni Aratura & servitio, providet silvam, & autris*. Occurrit ibi non semel. Vide *Arura*.

¶ ARATURIA, Terra arabilis, in Tradit. Fuldens. Vide *Aratoria*.

¶ ARAU-

¶ ARAUCA, Ornamentum Ecclesiasticum. Vetus Catalogus vasorum & totius supellectilis Ecclesiæ S. Martialis Lemovic. anno 1227. *Item duæ Araucæ de cerico*. Vide *Arrancanes*.

¶ ARAYRAGIUM. Sic scribitur in Patentibus Litteris Caroli Regis Siciliæ an. 1270. ex Archivo S. Victoris Massil. Vide *Aeragium*.

¶ ARBALESTARIUS, ARBALESTRIUS, Idem quod Arbalista 2. *Arbalestariorum Franciæ magister*, apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 468.

¶ ARBALESTENA, Fenestricula oblongior & strictior in urbium & castrorum muris, per quam in obsidentes emittebantur sagittæ, Gall. *Creneau*. Litteræ an. 1213. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 903. *Possint facere murum... sine fossatis & tornellis, & de archeriis & Arbalestenis sine aleors*. Vide *Archeria*.

¶ 1. ARBALISTA, Arcus, Gall. *Arbaletre*. Menoti Serm. Quadragesim. fol. 25. *Et aliquis habent Arbalistam ad trahendum contra avem, &c.*

2. ARBALISTA, Ballistarius, seu *Arcubalistarius*, Gall. *Arbalestrier*. Petr. Tudebodus lib. 2. de Hierosol. Itinere: *Consiliati sunt in unum, qualiter fecissent fodere turrem, & Arbalistæ & sagittarii, qui eos defenderent*. Triumphus S. Lamberti de Castro Bulloonio c. 1. *Pene ab omni securus injuria, nisi ab ipso vallis confinio ei jaculum intentet, cum sui periculo cautus Arbalista*.

ARBALISTARIUS, Eadem notione non semel.

¶ ARBALISTATOR, Eodem intellectu apud Lobinellum tom. 2. Hist. Briteo. pag. 853.

¶ ARBALISTERIA, ut *Arbalestena*. Charta an. 1239. apud D. *Brussel* de Usu Feudorum tom. 2. pag. 855. *Domum nostram de Cherigneio asseguravimus domino Comiti Montisfortis.... tali modo; quod non possumus habere in eodem Archeriam, nec Arbalisteriam, neque cernelium, neque scutum*.

¶ ARBAN, ARBANAGIUM, Submonitio ad exercitum, & mulcta ei imposita, qui pergere detrectat post submonitionem. Vide *Herebannum*.

¶ ARBANABILIS, Obnoxius *arbanno*. Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomasserium in Biturig. p. 106. *Arbannabiles & explettabiles ad vetura* (vecturas) *& alia servitutis jura*.

¶ ARBARES SODALES, Lib. de Offic. Proconsul. [Greek illegible], *Finitores, terminorum & finium arbitri*, in Suppl. Antiquarii.

¶ ARBASUS, Pannus crassus, ex rudi & nigra lana contextus. Processus informat. ad Canonizationem S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 121. *Vestitum grosso & rudi panno lana nigra confecto, vulgari eloquio in dictis partibus appellato Arbaso*. Hinc.

¶ ARBASEUS, Eadem notione. in Vita ejusdem S. Francisci de Paula ibidem pag. 182. *Qui pauper expandit chlamidem suam Arbaseam, & desuper projecit panem unum grani Germani*.

¶ ARBEGIATGII, Videntur esse habitatores prædiorum seu pagorum, qui pendebant a dominis ut servi, vel saltem alia ratione dominis obnoxii. Tabularium S. Cypriani Pictav. fol. 116. *Concesserunt Monachis S. Cypriani quidquid in terra de Convol illorum erat præter medietatem terragii; sed Arbegiatgios haberent liberos & quietos ab omni consuetudine, & quidquid ex eorum casatis potuissent adquirere*. In eodem Tabulario habetur Charta Arnaldi Abbatis S. Severini, qua tanquam dominus feudi prædictam donationem confirmat his verbis: *Concessit... quidquid ad eos pertinebat in terra de Convol ... habitationum & habitatorum libertatem & quietanciam ... habitatores ergo terræ proprii illorum erunt, omnesque consuetudines & reditus extra medietatem terragii, &c.*

¶ ARBELLUM, [Greek illegible], *Tormentum*, in Supplemento Antiquarii. Potius videtur locus ubi habetur quæstio, quam tormentum ipsum, juxta vim vocis Græcæ.

¶ ARBERG, ARBERGA, Jus *gisti*, seu hospitii. Vide in *Alberga*.

¶ 1. ARBERGAMENTUM, Eadem notione. Charta fundationis Abbatiæ S. Mariæ apud Santonas inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 480. *Curtes igitur prænominatas & terras quascumque dedimus Deo & B. Mariæ, sic concedimus possidendas, ut nec nos ipsi, nec præpositi, nec famuli, nec forestarii nostri, nec ullus homo, nos in eo ibi Arbergamentum aut exercitum, quæstam, procurationem aliquam, aut cavangadam vi aut terrore aliquo ulterius habeamus*. Vide *Alberga*.

¶ 2. ARBERGAMENTUM, Hospitium ipsum, seu domus rustica. Charta Johannis Morelli pro Monasterio S. Johannis Angeriac. an. 1309. ex Chartul. ejusdem Monast. pag. 243. *Dicebant dictum Prioratum habere decimam in Arbergamentis suis*. Spicil. Acher. to. 6. pag. 681. *Ex nunc cedimus... hospitia, ædificia, Arbergamenta & alia quæcumque bona immobilia*. Hoc intellectu passim occurrit in Antiquit. Bened. Pictav. à Stephanotio nostro collectis to. 3. p. 527. 657. 658. 696.

¶ ARBERGARIA, pro *Albergaria*, vel *Hereberga*, id est, jure hospitii, ut *Albergari* pro *Hospitari* haud raro occurrit. Charta Godefridi Lingonens. Episc. de Philippo Abbat. S. Benigni & de Vidone de Sumbernone, an. 1158. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 176. *Arcognitum fuit dominum de Sumbernone vel aliquem suorum in terra & in omnibus Sancti nullam justitiam, nullam actionem sive exactionem, nullam Arbergariam habere, nisi forte comitatus ejus tantus fuerit, quod in mansis suis congrue Arbergari non possint: tunc demum suis mansis primitus Arbergatis, qui superfuerint in mansis Sancti sine violentia Arbergabuntur, nichil ab eis penitus accipienter nisi stramen tantum*. Si plura cupis vide *Albergata*.

¶ ARBERGERIA, Eadem significatione, in Tabulario S. Cypriani Pictav. Fol. 132.

¶ ARBERJAMENTUM, Domus munita. Vide *Rrparium*.

¶ ARBETES, [Greek illegible], *Arbores*, apud Januoi in Supplemento Antiquarii.

¶ ARBILLA, *Arvilla, id est, pinguedo corporis*, apud Festum.

¶ ARBIPENDIUM, [Greek illegible], *Mensura, agri, jugerum*, in Supplemento Antiquarii. Est pro *Arvipendium*: quod vide in *Arapennis* sub finem lin. *Columella, &c.*

ARBITERIUM. Gloss. Isid. *Arbiterium, collectio arbitrorum multorum, i. ipsa consensio*. Ita non semel scribi in Pandectis Florent. tit. de Receptis arbitr. monet Cujacius l. 10. Observ. c. 37. Vetus Inscript. 550. 1. *Arbiterio Larciæ Fortunatæ uxoris*.

ARBITRAGIUM. Guillelmus de Guillevilla in Paraphrasi Symboli Apostol.

Ex Maria ergo pium pacis traxit commercium,
Nova reparans fœdera, & reddens Arbitragium,
Sed ad patris arbitrium obtulit propter scelera
Mundi beata viscera.

¶ ARBITRAMENTUM, Sententia arbitrorum, Gall. *Arbitrage*, Lobinellus to. 3. Hist. Paris. in Glossario. *Retentis domibus quæ per hoc Arbitramentum debent ad ordinem S. Guillelmi redire*. Et alibi non semel.

ARBITRARE, pro *Arbitrari*, in Epist. 69. inter Francicas.

ARBITRARI, Sententiam ferre arbitri nomine, Tabularium Ecclesiæ Carnotensis ch. 5. *Iidem arbitri partibus in sua præsentia constitutis plenum dare arbitrium*

nolue-

noluerunt, asserentes, se non debere super earum consuetudinibus vel libertatibus Arbitrari. Alexander III. PP. ad Archiepisc. Eboracens. *Quoniam igitur non decet te aliquatenus sustinere, ut, quod perperam Arbitrati sunt, incorrectum debeat relinqui*, &c. Ita etiam apud Rollandinum in Summa Notariæ c. 6.

¶ ARBITRATIO, ut *Arbitramentum*, apud Rymer. to. 2. pag. 809. *Eapropter SS. Pater, vestræ ordinationi, arbitrationi, dicto seu laude... de alto & basso nos... submittimus*.

ARBITRATOR, *id est, amicabilis compositor*, in Regiam Majest. lib. 2. c. 4. §. 10. Rollandinus in Summa Notariæ c. 6. *Differentia est inter Arbitrum & Arbitratorem: nam Arbiter est, qui judicis partes sustinet, & qui cognoscit ordinario judicio, sicut judex, & ab ejus sententia appellari non potest, & sententia ejus dicitur arbitrium. Arbitrator est, qui non servato juris ordine cognoscit & definit amicabiliter inter partes: & pronuntiatio ejus dicitur laudum; & ab hac potest appellari, & illud peti reduci ad arbitrium boni viri*. Charta ann. 1284. apud Joan. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. pag. 183. *Judex, arbiter, Arbitrator, & amicabilis compositor*, &c. [Apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. in Glossario: *In venerabilem fratrem nostrum Prænestinensem Episcopum tanquam in arbitrum Arbitratorem & amicabilem compositorem compromiserunt*.]

ARBITRATUM, Sententia arbitri, Italis *Arbitrato*. Gloss. Græc. Lat. MS. [illegible], *Arbitratum*. Editum *Arbitratio* habet.

ARBITRATUS, [illegible], in vet. Gloss. [Adjective sumitur apud Muratorium tom. 3. pag. 116. col. 1. in Vitis PP. ab Anastasio: *Demum in clivo Patricii Arbitratam*, (id est, ut opinor, æstimatam arbitrorum judicio) *domum juxta Basilicam in vico longo ... præstantem solides octuaginta duos*.]

¶ ARBITRIS, pro *Arbiter*, in Actis SS. Julii to. 3. pag. 138.

ARBITRIUM, Sententia arbitri. Festus: *Arbitrium dicitur sententia, quæ ab Arbitro statuitur: Arbitrarium autem, cum adhuc res apud arbitrium geritur*. Vox etiam aliis Scriptoribus Latinis nota. Alexander III. PP. *Vel si Arbitrium ipsum noveris æquitate subnixum, ad observantiam ipsius utramque partem appellatione remota compellas*. Innocentius III. *Perpendimus Arbitrium, quod... dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam juris & compromissi dictatum fuisse*. Occurrit prætereà apud Thom. Archid. in Hist. Salonitana cap. 32. extremo, in Charta S. Ludovici an. 1259. quæ extat tom. 9. Spicilegii Acher. in Chronico Montis-Sereni p. 135. 136. &c.

Arbitrium, in Regiam Majest. l. 2. c. 2. definitur *Actus legitimus personarum, super civili quæstione & querela in quasi... judicio contendentium*.

Arbitrium *Conditum, ultimum, morientis*, testamentum, l. 17. C. de Testament. l. 107. 124. Cod. Th. de Decurion.

Per Arbitrium judicium, opponitur *judicio per legem*, in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 21. §. 2. 3. cum scilicet ex animi sententia pronunciat. Idem Luithprandus pag. 232. *Quoniam alii volebant per usum, alii per Arbitrium judicare*.

¶ ARBITRUM, f. Muliebre ornamentum. Sallas Malaspinæ lib. 4. Rerum Sicul. apud Baluzium to. 6. Miscell. pag. 294. *Volentesque suarum pretiosarum rerum abundantiam... ostendere ... faspeasis ad chordas strophæis, flutis, dextrocheriis, Arbitris*, &c.

1. ARBOR, Finalis, Notata, Clavitata. Inter agrorum terminos recensentur passim Arbores à Gromaticis, à quibus ideo finales, à Papiano tit. 39. lib. Resp. *Terminales arbores, quæ fines dirimunt*, in §. 6. Instit. de Offic. jud. dicuntur. Siculus Flaccus de Condition. agror. *Si Arbores Finales observabantur, videndum erit, quæ sint Arborum genera. Nam quidam in finibus naturales qualescunque Arbores intactas observant, alii diversas: quidam de cunctis ex ipsis Arborum generibus unum tantum genus in finibus relinquunt, quo manifestum jus appareat, finales loca muniérunt, ut materiæ differentia argumento sit*, &c. Lex Bajwar. tit. 11. c. 5. *Quoties de commarchanis contentio nascitur, ubi evidentia signa non appareat in Arboribus, aut in montibus*, &c. Vide Fletam l. 4. c. 2. §. 17. & Chartam 99. Allemannic. Goldasti, & Bracton. l. 4. Tract. 1. c. 8. §. 1.

Certis porro incisuris aut notis in trunci cortice incisis notabantur; unde & *Notatæ* dicuntur eidem Flacco. Aggenus Urbicus: *Finis multis decumeatis servabitur, terminis, & Arboribus Notatis, & fossis*, &c. Et *Incisæ*. Tabularium Vindocin. Charta 470. an. 1091. *A parte silvæ quasdam Arborum Incisiones ad instar divisionum similiter fecerunt, quas Arbores Incisas ob divisionem silvæ suæ, & bataram instituerunt, & in suo dominio retinuerunt*. Tabularium Abbatiæ de Rota fol. 9. *Quibus congregatis, idem Albinus fines nostræ terræ cœpit perambulare, ac Incisuras Arborum, quæ easdem terras terminabant, eisdem demonstrare, ostensioni cujus præfatus Hugo noluit credere*. Et fol. 11. *Qui cum illo peragrantes terram supradictam, ei indicaverunt, & Arbores in circuitu natas Inciderunt, easdemque Incisas ejusdem terræ metas esse dixerunt*. Vetus Charta in Chronico Laurishamensi ann. 764. *De illo rubero* (robore, quercu) *qui est de Ecclesia S. Nazarii ad partem meridianam inter partem S. Petri per Agilesum & suos consortes signo incisa: ... & de ipso rubero ad partem aquilonis, sicut illa Incisio Arborum in ipsa die facta fuit, quæ vulgo lachus appellatur, sive divisie*, &c. Infra: *Sicut illa Incisio Arborum seu lachus in ipsa die facta fuit*.

Has autem notas & incisuras, *Decurias* appellant Papianus loco citato, quod in decussem efficitæ essent, ut & Lex Bajwar. tit. 11. cap. 3. §. 2. Lex Wisigoth. lib. 8. tit. 6. §. 1. lib. 10. tit. 3. §. 3. *Thectaturas*, Lex Longob. lib. 1. tit. 26. §. 1. Cujus vocabuli vim esse eandem puto, quæ apud nos *Esclat*, *esclature*, Fragmentum, astula. Charta Desiderii Regis Longob. in Bullario Casinensi tom. 2. p. 14. *Et deinde per ipsa via percurrentes per Arbores Teclates habentes litteras Omega*, &c. Vide *Teclatura*.

Interdum *Clavitatæ arbores* appellantur, quod in earum truncis *clavi*, notarum loco figerentur. Gromaticus Arcerianus: *Arbores notatas scire debemus in idioma regionis, quas Clavitatas vocant. Incisurarum* porro in terminis meminit prætereà incertus Agrimensor p. 272. *Terminus si Incisuram habuerit, rivum aut fossatum significat, aut fluvium ostendit*. Infra: *Terminus si aliquam Scissuram, hoc est, Taliaturam habuerit, montem scissum, id est, taliatum ostendit*.

Arbor Signata. Lex Salica tit. 29. §. 29. *Si quis Arborem, post annum, quam fuerit Signata, capulare præsumpserit, nullam exinde habeat culpam*. Lindenbrogius de Arboribus finalibus, notatis, de quibus supra, hæc intelligenda putat: secus Bignonius, cum de finibus nullum hic verbum, quinimo quod de anno additur, contrarium evincat. [Eccardo, qui hunc locum aliter refert tit. 27. n. 28. *Arbor Signata* est arbor ad cædendum alicui assignata vel designata, quod notum sit arboribus cædendis signum à Forestariis apponi. Probabilitate non caret Scriptoris acutissimi conjectura.] Neque certum etiam, an per *arborem signatam*, finalem intellexerit Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 37. *Si quis de Arbore Signata in silva alterius apes tulerit*, &c. §. 38. *Si quis de Arbore Signata*

gnata in silva alterius accipitrem de nido tulerit, &c. Charta Mathildis Comitissæ an. 1096. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 116. *Antiqui homines, qui bene sciebant veritatem, monstraverunt finem terræ, & Signaverunt Arborem in circuitu, & ita firmiter juraverunt esse juris S. Benedicti, &c.* Sed hic *Arbor signata* pro termino est. Interdum arbores Cruce signabant. Tabular. Absiense fol. 17. *Quo monstrante, Cruces Arboribus impressæ sunt.* Vide *Decuria.*

ARBOR INSERTA, in Lege Salica tit. 29. §. 16. *Si quis in agro alieno Arborem Insertam exciderit, &c.* *Arbor Insita*, Apud Servium 2. Georg.

ARBOREM JUXTA VIAM EVERTERE. Vetus placitum sub Guillelmo I. Rege Angliæ, apud Seldenum ad Eadmerum p. 199. *Demonstratum fuit, quod Rex Anglorum nullas Consuetudines habet in omnibus terris Cantuariensis Ecclesiæ, nisi solummodo tres. Una, &c. . . . altera si quis Arborem incidit Juxta regalem Viam, & eam super ipsam viam Dejecerit.*

ARBORES JACENTIVAS *& sine fructu*, in cujuslibet silva ad usus suos incidendi libera potestas datur, in Lege Burgund. tit. 2. §. 1. 3. *Bois Chablis.* Eadem videntur, quæ *Vergisaat* appellantur in Charta Caroli Regis ann. 1447. apud Thomasserium in Consuet. Bituricens. pag. 411. *Attendu, que le bois mort, & mort bois ne peut servir ausdits Suppliant, sinon pour chauffer & ardoir, & que le Vergisaut & assummetté, est gros bois vieil, qui ne peut servir en aucune partie des édifices, sinon seulement a faire poultres, & solleaux, &c.*

ARBORES SACRIVI, quas ut sacras colebant pagani. Concilium Autissiod. can. 3. *Non licet . . . . inter sentes, aut ad Arbores Sacrivos, vel ad fontes vota exolvere.* S. Eligius Noviomensis Episc. in Homil. & apud S. Audoenum in illius Vita: *Nulli creaturæ præter Deum & Sanctos ejus, venerationem exhibeatis, vel Arbores, quos Sacrivos vocant, succidite.* Hinc emendant viri docti Legem Lungob. libro 2. tit. 38. §. 1. *Qui ad Arborem, quam rustici Sanguinum vocant, atque ad fontanas adoraverit.* Ubi *sacrivum* legunt. Sed editio Heroldi pagina 232. habet, *quam rustici Sanctinum vocant,* [Goldasti vero, *quam rustici Sanctum vocant.*] *Arbores Consecratæ* in Concilio Nannetensi cap. 20. *Ut Arbores dæmonibus Consecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum vel surculum inde audeat amputare, radicitus excidantur.* Sedulius Presbyter lib. 1. Paschalis operis cap. 20. *Alias Arbores radicibus aras substituens, dapes apponens, ramos ac robora flebiliter orare non cessat, ut natos, domos, rura, conjugium, famulos, censumque custodiant.* Paulinus Epist. 38. ad Jovium: *Unde enim putas tantam miseris mortalibus vel superbiæ vel ignaviæ perversitatem inolevisse, ut non colentes Deum, dæmoniis aut elementis subditis sibi serviant, aquas, ignem, sidera, Arbores, simulacra venerantes cum impiissima divinæ majestatis injuria? Votum in Arbore vovere,* in veteri Pœnitentiali MS. Ejusmodi arborum cultores [illegible] vocat Nicetas Paphlago in Encomio S. Hyacinthi p. 8.

Quanta vero religione observarint veteres Galli arbores, querceas præsertim, docent Plinius lib. 16. cap. 34. alii, ubi de Druydibus. Sed & sub arboribus vota olim reddita evincunt; quæ habentur Genes. cap. 18. Oseæ cap. 4. & lib. 4. Reg. cap. 16. & 18. Vide Cluverium in Germ. antiq. lib. 1. c. 34.

Diu etiam post Christi inductam religionem arborum & locorum cultum adeo invaluisse ac viguisse in Africa, Germania, Italia, Gallia, aliisque Provinciis constat, ut in eo evellendo multum insudarint Pontifices Regesque ipsi: quod testantur [Arnobius lib. 7.] & Augustinus Serm. 215. & 261. de Tempore, Serm. 241. de Divers. Gregorius M. lib. 7. Indict. 1. Epist. 5. & 20. Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 10. Concilium Arelat. II. can. 20. Carthaginense V. can. 15. Turonense II. can. 22. Autissiodor. can. 3. Toletan. XVI. can. 2. Braccarense can. 22. Francoford. can. 43. Halitgarius lib. 6. Pœnitent. cap. 6. l. 12. Cod. Theod. de Paganor. sacrif. Lex Longob. lib. 2. tit. 38. §. 1. Capitul. Caroli Mag. tit. 64. lib. 7. cap. 236. Capit. ejusdem de Partibus Saxoniæ cap. 20. Capitul. 1. incerti anni cap. 41. Edgarus Rex Ang. in Canonib. Saxon. cap. 1. §. 16. Ladislaus Rex Hungar. in Decret. cap. 22. Nicetas Paphlago in Vita S. Hiacynthi Amastriani pag. 7. Constantinus Porph. de Adm. Imp. cap. 29. quibus adjungenda, quæ habent de ejusmodi arborum cultu Procopius lib. 4. Goth. cap. 3. Helmodus lib. 1. cap. 84. Adam Bremensis cap. 86. 234. Baldricus lib. 2. Chron. Camerac. cap. 4. Vita S. Severi Episc. Abrincat. num. 2. Vita S. Juliani Episcop. Cenoman. Vita S. Amandi Fundatoris Monasterii Nantuensis apud Guichenonum, &c.

ARBORES, Candelabra majora in Ecclesiis multis instructa luminibus, quæ à terra surgunt. S. Bernardus de Vita & morib. Relig. c. 11. *Cernimus & pro candelabris Arbores quasdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruscantes superpositis lucernis, quam gemmis.* Paulus Silentiarius in Descript. S. Sophiæ part. 2. de ejusmodi candelabris:

[illegible]
[illegible]

Et versu 437.

[illegible]
[illegible]

2. ARBOR, in duello. Speculum Saxon. lib. 1. art. 63. §. 6. & Wichild. Magdeb. art. 35. §. 7. ubi duelli formam describunt: *Cuilibet eorum (duello contendentium) judex unum qui arborem sub Phalangam ejus* (desunt hæc tria vocab. in Wichb.) *ferat, ordinabit, qui ferentes neminem eorum ullatenus impediant. Sed si eorum quis ceciderit, vel vulneratus fuerit, Arborem petierit, & judex hoc licentiaverit, Arborem interponant, postquam circulo pax est annuntiata, &c.*

3. ARBOR, Malus navis, vulgo *l'arbre d'un navire*, vox veteri Latio haud incognita; [quare potuisset omitti.] Gloss. vet. *Arbor navis*, [illegible]. S. Gregorius M. l. 3. Dial. c. 36. *Ex navi clavis perditis Arbor abscissa est, &c.*

¶ 4. ARBOR MARIS, *id est, corallina*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ 5. ARBOR PASCHALIS, Cereus Paschalis Sabbato S. in Ecclesia Romana benedici solitus. Statuta Ecclesiæ S. Audomari condita anno Domini 1432. & in Archivis ejusdem asservata: *Qualitercunque præbenda ipsius Ecclesiæ vacaverit . . . dicta fabrica pro uno anno mediam partem fructuum percipiet . . . . quod si bis in anno vacaverit præbenda, volumus fabricam una tantum contentari . . . de cætero fabrica præfata tenebitur singulis annis facere fieri Arborem Paschalem, quam Præpositus antedictus facere tenebatur, in qua quidem Arbore ponentur arma Præpositi.*

ARBORAGIUM. Charta Ecclesiæ Deiparæ Scardonensis in Dalmatia an. 1307. apud Joan. Lucium: *Se obligaverunt solvere pro Arboragio porti, & pro transitu barchanei libr. 600.* Facultas forte erigendi *malum navis* in portu.

ARBORATURA, [illegible], in Gloss. Græc. Lat. *Arborata*, eadem notione ibidem legitur.

¶ ARBOREA, Idem quod mox *Arboretum*. Charta Heriberti de Campagnia pro Monasterio Sistriensi: *Tradimus itaque . . . mansum cum casa & aliis casticiis & Arborea.*

ARBORETUM, Locus arboribus consitus: *Νι-δενδρών*, in Gloss. Gr. Lat. Occurrit in Statutis antiq. Monasterii Corbeiensis cap. 1. tom. 1. Spicilegii Acheriani, [& apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 935. col. 1.] Utitur etiam Gellius.

¶ **ARBOREUM**, Idem quod *Arboragium*. Charta Ludovici IX. pro Equitibus S. Joan. Hierosol. in Collect. privileg. eorumd. Equitum pag. 32. *Sint liberi & quieti de exercitu, & equitatu, & de Arboreo, pagio, pontagio, & passagio, & vinagio & stagio &*... Ubi *Arboreum* est tributi species, quæ sicut & *Arboragium*, eadem videtur quæ *Arbustaritiæ*.

¶ **ARBUSCULOSUS**, *σύνδενδρον*, *Ramosus*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Arbustatus*.

ARBUSTARITIÆ, Exactionis species. Charta Arnolfi Regis, an. 894. apud Puricellum in Monument. Basilicæ Ambrosianæ p. 264. *Nec ullas publicas functiones, aut redhibitiones, vel illicitas occasiones, aut illas, quas Arbustaritias vocant, ex rebus jam dictis Monasterii... exigere audeat*. Alia Ludovici Imp. an. 901. apud Cælestinum & Ughellum in Episcopis Bergomensib. *Nec ullas publicas Arbustarisias, aut redhibitiones, vel illicitas occasiones, sive angarias super imponere audeat: & quia ipsi nostri dilecti fideles nostræ innotuerunt mansuetudini, quod ab ipsius Ecclesiæ pertinentibus, quædam venationes, Arbustaritiæque injustæ & contra omnes leges... exquirantur, &c.* Nos dicimus *Arabuster*, vel *Tarabuster quelqu'un*, pro *vexare*, metaphora ducta ab *arbustis*, seu sentibus, quæ itinerantium pedes intricant.

ARBUSTATUS, Arbusculis consitus, idem quod *Arbustosus*. In Glossis Græc. Lat. *σύνδενδρον*, *Arvusculosus*, *Ramosus*. Idem quod *Arbustatus* in Bulla Joannis XXII. an. 1321. apud Waddingum tom. 3. *Item alius campus de terra Arbustatus... alia petra de terra Arbustata*. Italis *Arbustoso*.

1. **ARCA**, ARCELLA, ARCATURA, Voces Gromaticis & Agrimensoribus familiares, apud quos *Arcæ* dicuntur, signa finalia per possessionum extremitates constituta, sive constructa. Frontinus de Coloniis: *Adrianus ager... finitur per rationem Arcarum, riparum, &c.* Idem: *Limitum delineatio est per rationem Arcarum*. Lex Wisigoth. lib. 10. tit. 3. §. 3. *Quotiescunque de terminis fuerit orta contentio, signa, quæ antiquitus constituta sunt, oportet inquiri: id est, aggeres terræ sive Arcas, quas propter fines fundorum antiquitus apparuerit fuisse constructas, congestas*. Charta Theodemiri Regis Gallæciæ æræ 610. apud Bivarium in Notis ad Pseudochronicon Maximi pag. 451. *Unicuique civitati suam tribuimus diffinitionem, seu portionem, ac per villarum cacuminaque montium, seu antiquorum castrorum, vel Archarum confinia eis terminos ingessimus*. Est igitur *Arca* nomen genericum, quo termini omnes significantur. Gloss. Lat. Gr. *Arcæ*, *ἄρκαι τῶν ὁρίων*. leg. *ἀλτάριον*. Papias: *Arca, ab Arcendo dicta, fines enim agri custodit, eosque adiri prohibet*.

At cum *Arcæ* à cæteris limitibus, forma & figura diversæ fuerint, censendum potius peculiarem & propriam fuisse appellationem certi cujusdam termini, cujus cum usus creber esset in finiendis agris, factum inde ut cæteri limites *Arcarum* vocabulo intelligerentur. Nam Hygenus de Limitib. constit. pag. 222. *Arcam* repræsentat forma quadrata, atque intus cava, quemadmodum sunt *arcæ*, sive cistæ, unde & nomen inditum, cum cæteri limites, ut varia & diversa figura, ita & appellatione ab eodem donentur. Vide Salmasium ad Solin. p. 1206. Vetus Placitum ann. 17. Ludovici Pii, editum à V. Cl. Stephano Baluzio in Append. ad Capitul. num. 34. *Et perquisierunt terminos de ipsa villa, Archas & fixorias & vindicantes..., & testificaverunt & juraverunt, & fuerunt per ipsas Archas & fixorias*. Alia an. 881. n. 116. *Cellam S. Clementis cum... terminis suis atque Archis*. Occurrit ibi rursum, & in aliis ibid. n. 118. 119.

ARCELLA, ab *Arca*, diminutivum. Vitalis Gromatic. *Invenies Arcellam in trifinio positam*. Frontinus: *Asculanus ager terminis Claudianis in modum Arcellæ est demensus*. Apud Cæsarium in Regula ad Virgines cap. 26. *Arcella*, cistula est. *Arcellula*, apud Gregorium Turon. lib. 10. Hist. cap. 16. Vide Theodericum in Hist. Translat. S. Celsi Episc. Trevir. n. 17.

ARCATURA, Eadem notione apud Senatorem lib. 3. Ep. 52. *Miramur, tanta animositate fuisse litigatum, quod aut terminis, sestibus, aut fluminum ripis, aut Arcaturis constructis, aliisque signis evidentibus constat esse definitum*.

¶ 2. **ARCA**, Carcer, Gall. *Prison*, & forte Carcer cœcus, seu locus carceris depressior, Gall. *Cachot*, sic dictus, quod sit sub fornice, quem appellamus *Arche*, *Voute*. Tabularium Monasterii S. Maxentii Pictav. *Petrus filius Christiani de Pampro dudum pro malis, quæ dicebat & faciebat Monachis suis dominis, captus est & compeditus, & in Arca missus*. Ibidem: *Aymericus Calvet captus fuit & compeditus, & in eadem Arca missus; unde exiit per sigillum Comitis & Episcopi*. Etiamnum quasi ab *Arca*, Gall. *Coffre*, dicimus: *Coffrer quelqu'un*, pro *Aliquem in custodiam tradere*.

¶ 3. **ARCA**, Arcula seu sacra pyxis in qua SS. Eucharistiæ Sacramentum reconditur apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 201. Ubi tamen scribitur *Archa*, pro *Arca*.

4. **ARCA**, Fiscus, thesaurus publicus, non semel in Inscriptionibus, *Arca Pop. Rom.* apud Grut. 1033. 8. *Arca publica*, 386. 4. *Judex arcæ Galliarum*, 455. 10. *Arca vicarianæ sedis*, apud Senatorem lib. 2. Epist. 24. Vita Ludovici Pii ann. 814. *Ut singulis annis septem millia solidorum auri Arcæ publicæ inferret. In Arca publica functionem exsolvere*, in Lege Wisig. lib. 5. tit. 14. §. 19.

ARCÆ ECCLESIARUM, quibus olim præfecti erant Diaconi. Paulinus lib. 4. de Vita S. Martini:

Protinus astanti Diacono, quem more priorum
Antistes sanctæ custodem legerat Arcæ.

Inde *Arcarii*, Arcarum Ecclesiæ custodes, de quibus infra.

ARCA PECUNIÆ, apud Anastas. in S. Stephano.

5. **ARCA**. Statuta Synodalia Odonis Episcopi Paris. *Non permittantur Prædicatores super Arcas celebrare, nec pulsare campanas per vicos, nec loqui in Ecclesiis, nec præsentare reliquias; sed tantum deferant ferenda, & Sacerdotes pro illis loquantur*. f. areas, i. cœmeteria, [vel *altaria portatilia*.]

6. **ARCA** GRANARIA, [in qua granum seu frumentum conditur.] Charta plenariæ securitatis, scripta sub Justiniano, apud Brissonium lib. 6. Formul. *Arca Granaria minore ferro legata, valente siliquas aureas duas*.

¶ ARCA ANNONÆ, Eadem notione. Charta ann. 1111. ex Archivo B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Bartholomæus de muro donat Monasterio Charitatis... Arcas viginti Annonæ modios capientes*. Tabular. Dunense: *Gaufredus Vicecomes... misit famulos suos ad domum ubi erat Archa cum Annona, & invenerunt ipsam Archam firmatam..., cumque vidissent famuli quod Archa plena esset Annona, dimiserunt eam, & illa vice nihil de annona abstulerunt*.

7. **ARCA**, Pars corporis, quam thoracem appellamus, sic dicta, ut videtur, quod, in ea intestina omnia recondantur, tanquam in arca. *Domus stomachi*, Commodiano instr. 76. Papias: *Thorax à Græcis dicitur pars anterior trunci a collo usque ad stomachum, quam*

nos

nos Aream dicimus, quod sit ibi arcanum. Unde legendum videtur *arca*, pro *orca*, apud Constantinum Africanum lib. 2. Commun. locor. Medic. cap. 6. cujus lemma est, *de spatula, furcula, vel Orca*. Nam, ut ait idem Auctor, furcula est, *ubi spatiositas est pectoris*. Sic *Arcam* pro *pectore* usurpat Fortunatus in Præfat. ad libros de Vita S. Martini:

Num celsum meritis Martinum ad sidera uotum,
Cum sint vota mihi, non valet Arca loqui.

Id est, pectus. Et lib. 1. de Vita ejusdem Sancti, ubi mortuum ab eodem resuscitatum describit:

Incubuit super exanimis pallentia membra,
Et premit Arca sacri, ne hunc deprimat arca sepulcri,

Et l. 3. *Quæ facies, oculi, gena, pes, Arca, figura*. lib. 4. Poem. 21. *Arca pectoris*, lib. 7. Poem. 8. lib. 8. Poem. 5. de Deipara:

Infra Arcam abscondeas fulgida luna jubar,

Nos etiam Galli usitato loquendi modo, hanc corporis sentinam, *Coffre*, vocamus. Catholicon Armoricum: *Coff*, Gall. *Ventre*, Lat. *Venter*. Ita Anglis *chest*, est non modo arca, cista, capsa, sed etiam *pectus*. Vide *Capsum*.

ARCAGIUM. Vetus Charta apud Ordericum Vitalem lib. 5. *Videlicet Ecclesiam.... & medietatem decimæ illius villæ, cimiterium... nec non Monasterii Arcagium quantum Goselinus tenuit*. Forte *Areagium*.

☞ Puto recte scriptum esse *Arcagium*, quod fuerit præstationis species, qua quis tenebatur in domo sua arcæ reponendæ locum dare. Inter consuetudines debitas tertia pars loci unius *archæ* numeratur in Tabulario Calensi pag. 94. *Prædicta domus tempore Drogonis debebat* XXVIII. *denarios de censu Arnulfo de Corberon, qui etiam in prædicta domo has consuetudines quærebat, tertiam partem unius Archæ & unius dolii & VII. solidos ex credicione, & tertium hospitalitatis suæ quandocumque vellet*. Vide *Arcasium*.

¶ ARCANUM, Anima, Vita, ipsa etiam natura cujusque rei apud Philosophos Spagyricos. Rochus le *Baillif* in Diction. Spagyrico: *Arcanum est res secreta incorporalis atque immortalis quæ cognosci non potest, nisi experientia. Est enim virtus cujusque rei quæ millies plus operatur quam res ipsa*.

ARCARIA, τραπεζιτική, in Gloss. Lat. Græc. Ita enim lego, pro ραπ ζιτικὴ, ut intelligatur *ars mensaria*, in qua qui pecuniam servat, *Arcarius* dicitur, nostris, *celui qui garde la caisse*.

ARCARIA, Dignitas *Arcarii*, apud Anastas. in S. Agathone pag. 53.

ARCARII, Sagittarii, *Archers*, in Epistola Episcopi Acconensis ad Honorium III. PP. tom. 8. Spicilegii Acheriani, in Actis Innocentii III. PP. pag. 10. 143. 147. apud Silvestrum Girald. lib. 1. Itiner. Cambriæ cap. 5. &c. *Arcarii* Anglici olim multi æstimati. Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Et sans les bons Archiers du bon pays Anglois.

Ita Froissart. 1. vol. pag. 296. Tasso cant. 1. stanz. 44. Dux Clivensis in Tacticis pag. 81. &c. De *Francis Arcariis*, qui vulgo nostris, *Francs-archers*, consulendi Monstrelletus 3. vol. pag. 13. & Berrius in Carolo VII. pag. 165.

ARCARIUS, Cui arcæ publicæ, sive thesauri cura demandata erat. Gloss. Gr. Lat. ὁ ἐπὶ τῆς ἀρκας ἢ τραπέζης, *Arcarius*. Gloss. Latino-Græc. *Arcarius*, σακκελάριος, Gloss. Isid. & Papias, *Arcarius*, *actor*, *dispensator*. Brito: *Arcarius*, *qui custodit*, *vel facit Arcam*, *vel custos thesaurorum*. *Vicarius Arcarii* in Inscript. apud Grut. 580. 10. *Arcarius Reip. Amerinorum* 1091. 6. *Arcarius præfectorum*, apud Senatorem lib. 1. Epist. 10. Occurrit non semel in Cod. hac notione. Apud Alcuinum Epist. 10. *Megenfridus regalis Palatii Archarius* inscribitur: & in ipso contextu, *fidelissimus dispensator thesaurorum* indigitatur. Charta Witlafii Regis Merciorum apud Ingulfum pag. 856. *Arcarius meus omnes expensas hujusmodi, cum dictis ministris mei annumeraverint, pro fisco integre acceptabit*. Vide Ordericum lib. 10. p. 798. 799. [Marten. tom. 3. Anecd. col. 1124.]

ARCARIUS ECCLESIÆ ROMANÆ, recensetur inter officia Ecclesiastica apud Anastasium in Agathone, & in Constantino PP. pag. 53. & 65. & apud Luitprandum lib. 6. c. 6. extremo, apud Joannem VIII. Epist. 294. Ughellum tom. 1. Ital. sacr. pag. 1101. &c. *Ecclesiæ Arcarius* apud Odonem Abbatem lib. de Miracul. S. Mauri cap. 10. [*Arcarius Apostolicæ Sedis* apud Mabill. tom. 4. Annal. p. 706.] Vide *Archidiaconus Ecclesiæ Romanæ*.

¶ ARCASIUM, f. Idem quod *Arcagium*. Rotulus sæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archivo Monasterii de Casa-Dei: *Dalmacius Deutil Arcasium, quod habebat in Ecclesia S. Pauli, unam mulam & C. sol. dedit Monachis præsentibus & futuris*.

¶ ARCATA, Arcus, fornix, Gall. *Arche*, *Arcade*. Processus de B. Petro de Luxemburgo to. 1. Julii p. 593. B. *Interrogatus quantum distabat ipsa loquens à puero? Dixit, quod per spatium duarum Arcatarum pontis*. Sebast. Fantoni to. 2. Hist. Avenion. pag. 119. ex inquisitione an. 1291. *Dixit quod supra pontem de petra... vidit in ultima Arcata quoddam portale*. Alium locum vide in *Caputfiats*.

¶ ARCATE. Vide *Pradisterium*, ubi, ait Cangius, nihil succurrit, nisi *Arcate* sit pro *Arcaq*, quod Hispanis idem est cum *Arca*.

ARCATORES & ARCHATORES, Sagittarii, *Archers*, apud Ottonem Morenam in Historia Rerum Laudensium pag. 55. 69. 70. 110. [Obertus Cancellarius Annal. Genuens. lib. 2. apud Murat. tom. 6. col. 294. *Eo* (prælio) *dimtius durante Arcatores ferierunt Balduinum filium Henrici Guercii, & Gandulphum Ususmaris*. Ogerius Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad an. 1215. apud Murat. tom. 6. col. 409. *Et guarnito illo de castellano Archatoribus, & balistariis, ad propria sine læsione aliqua feliciter redierunt*.]

ARCATURA. Vide *Arca*.

ARCATURIA. Falco Beneventanus: *Ad frangendam, ut ita dicam, Arcaturiam ivit*. Palorum sepem in publicum privatumque commodum structam ad arcendam constringendamque perennis fluminis aquam hic interpretatur Camillus Peregrinus, populari vocabulo plerisque etiamnum in Italiæ locis usurpato, quo sensu forte dicuntur *Archaux*, in Consuetudine municipali *de Menetou sur Cher*, art. 23. ubi de servitutibus realibus: *Les garennes & Archaux en ladite riviere de Cher sont defendus*. Vide *Arca*, *Arcatura*.

¶ ARCAVUS, f. Atramenti vasculum, Gall. *Ancrier*. Locum vide in *Scarpellium*.

1. ARCE, pro ἀρχῇ, Dignitas. Indiculus Dagoberti Regis ad Sulpitium Archiep. ex Vita S. Desiderii Episcopi Cadurcensis MS. *Proinde dum vos Arcem Metropolitani scimus tenere, &c.* Vita S. Theodardi Archiepiscopi Narbonensis apud Catellum pag. 766. *Ut omnis, qui Pontificatus illius Arcem sortitus erit electione, &c.* Ubi *Arce* videtur vox formata, non ex *arx*, quod volunt viri docti, sed ex Græco ἀρχῇ. Eadem Vita pag. 759. *Vel consensu omnium Episcoporum ejus Provinciæ, cui præponendus est, qui ἀρχὴν regiminis ejusdem curamque nihilominus pastoralem suscepturus est, &c.* Et pag. 757. *Expetitur ad suscipiendam Diaconatus*, ἀρχήν. Infra: *Ex eo tempore, quo Diaconatus* ἀρχὴν *suscepit*. Nolim tamen omnino contendere voculam *arcem* hisce locis non posse deduci ab *arx*, Nam & arcem translato

pro

pro eo, quod summum est, & eminet, frequenter usurpasse veteres Scriptores constat. Locos collegit Stephanius in Notis ad Saxonem Grammat. pag. 194. 223. Adde Foros Regni Aragon. fol. 128. v. a. Eadem Vita pag. 765. *Regum Francorum, ad quos celsitudo principatus ejusdem terræ specialiter pertinet*. Vita S. Convoionis Abbat. Rothonensis num. 1. *Ecclesiæ Venetensis Diaconi Arcem meruit conscendere*. Vetus Charta in Actis Episcop. Cenoman. p. 204. *Unde Domnorum Episcoporum & Metropolitanorum Arcium sedes tenentium suffragia poscimus, &c.* Ubi perperam *artium* præfert editio. Ita Basilius Seleuciensis Homil. in Davidem, τῆς ἀσεβείας ἀκρόπολιν dixit.

¶ 2. ARCE, pro *Archivum*. Legitur in Charta Childeberti III. an. 994. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. pag. 477. *Duas præceptiones uno tenore conscriptas exinde fieri jussimus, una in Arce Basilicæ sancti Dionisii resedeat, & alia in tessauro nostra*.

¶ ARCEDO, Ligamen quo sanguis venæ sectæ sistitur seu arcetur, à quo dictum *Arcedo*, ut exponit D. Marquardus *Herrgott* Vet. Discipl. Monast. pag. 112. Discipl. Farfensis cap. 41. *Si quis frater voluerit sanguinem minuere, procuret indicare Abbati.... Licentia denique accepta eat indicare cellerario, ut habere faciat Arcedonem, vel si tempus fuerit hyemis, ignem accendere faciat in calefactorio*. Ubi, si particulam disjunctivam, *vel* attendas, nihil aliud *Arcedo* significare videtur quam cubiculum concameratum, quod in æstate alium est; sic dictum ab *Arca*, Gall. *Voute*.

1. ARCELLA. Guigo II. Prior Cartusiensis in Statutis ejusdem Ordinis cap. 50. §. 1. *Domus, in qua fiunt casei, quam vocamus Arcellam*. Eadem verba habentur in antiquis Statutis ejusdem Ordinis part. 3. cap. 18. §. 3. Vide *Fromageria*. *Arcella pastoris*, in iisdem Statutis part. 3. cap. 28. *In Arcella pastoris, & in furno nullus ingreditur*.

¶ 2. ARCELLA, pro *Arcula*, Gall. *Cassette*. Hist. Monasterii Novientensis tom. 3. Anecdot. Martenii col. 1152. *Arcellæ sive in dormitorio, seu in quocumque loco fuerunt inventæ, securibus effringuntur, quia in loculis quorumdam sperabatur argentum inveniri*.

ARCELLINA, inter ministeria vel vasa sacra, in Charta Ferdinandi M. Regis Hispaniæ æræ 1101. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 6. *Tertia vero* (Corona) *est diadema capitis mei aureum, & Arcellinam de crystallo auro coopertam, & crucem auream cum lapidibus, &c.* Ubi forte *Arcellina*, minor arca.

¶ ARCELLUS, ARCHELLUS, Arcus, fornix, Gall. *Arceau*. Hinc ita dictæ ipsæ ædificiorum portæ in arcum exstructæ; ut in Monasterio Tyroniensi. Annal. Bened. to. 4. pag. 219. *Robertus Abbas Salmuriensis ... sepultus in claustro juxta Arcellum Capituli.... ubi voces canentium eo moriente auditæ feruntur*. Charta Capituli Autissiod. an. 1297. *Noverint universi, quod nos portam claustri Beati Stephani Antissiod. quæ porta Pendens appellatur, cum Archello super eam existente, reparatione indigentem, nondum est dudum, opere latomiæ reparari fecimus*.

¶ ARCENTUM. Vide *Arcetum*.

ARCEPELLONES, *Qui vulgo dicuntur ingeniarii*, inquit Uguio.

ARCEPS. Vide *Archivum*.

¶ ARCEPTA, *Genus navis, acatus*, apud Græviom ad Gloss. Isid. in voce *Accepta*, ex Pithœi Excerptis. Genus est vasis Ugutioni, cujus locum vide in *Pigella*.

¶ ARCERETUS, *Conflictus*. Papias, ex MS. Bituricensi. Forsan est *Arceretus* pugna quæ fit emissis sagittis ab *Arceriis* seu sagittariis.

ARCERII, Sagittarii, Italis *Arcieri*, nostris *Archers*. Acta Alexandrii III. an. 1175. *Procedentes in multa fortitudine militum, peditum, armatorum, & Arceriorum versus Alexandriam*. Vide *Arcarii*.

¶ ARCERNUM, Thuribulum. Vetus Pontificale Gemeticense MS. ubi de Consecratione Ecclesiæ: *Tunc imponas in Arcernum ignem*. Forte legendum *Acerram*.

ARCESSITIO, Mors, qua scilicet ex hoc mundo ad Deum arcessimur, evocamur. Vox S. Cypriano familiaris, Epist. 22. *Si quis post Arcessitionem meam abs te pacem petierit*: id est, postquam à Deo ex hac vita evocatus fuero. Utitur etiam in Exhortat. ad Martyres ut & Ruricius Lemovicensis Episcopus lib. 2. Epist. 4. *Accersio*, in Libello precum Marcellini & Faustini pag. 65. *Sed hic vir sanctus, licet sit sæpenumero afflictus, tamen propria Accersione requievit*. Ubi leg. forte *Accersitione* vel *Accessitione*, id est, morte. [Gloss. Gr. Lat. MS. Κατάκλησις, *Accitas*, *Accersitio*.] Certe *Accersitio* etiam hac notione usurpat Julianus Toletanus Episcopus lib. 1. Prognostic. cap. 18.

¶ ARCETARE, Occultare. Supplem. Antiquarii: *Arcetat*, κρύπτει, *Occultat*. Forte ducta vox ab *Arca*.

ARCETICA ÆGRITUDO. Thomas Walsinghamus an. 1286. *Cui pedum ac manuum fere ossa abstulerat Arcetica Ægritudo*. Sed legendum *arthretica*.

ARCETUM, ARCENTUM, ARCEUTUM. In Tabulario Lascariensis Ecclesiæ, *Arceut*, vel *Arcieut*: vox Beneharnensibus nota, apud quos ita appellatur *Jus procurationis*, seu certa pensitatio, quæ Episcopo ab Abbatibus & Ecclesiarum Præpositis exsolvebatur, loco procurationis, aut *Recepti*, sive receptionis. *Arceber* enim apud illos est *recipere*, ut observare est apud Marcam lib. 1. Hist. Beneh. cap. 28. n. 18. lib. 3. cap. 8. n. 6. lib. 5. cap. 31. n. 2. Fit mentio *Arcenti* istius, seu *dei Arcents*, in Foris Beneharn. tit. 1. art. 30. tit. 20. art. 3. [Bulla Innocentii Papæ III. pro S. Severo anni 1213. inter Instrum. to. 1. novæ Gall. Christ. pag. 184. col. 1. *Ad hæc adjicimus, ut alicui personæ magnæ vel parvæ facultas non sit milites vel pedites de villis eidem Cœnobio pertinentibus in hostem vel expeditionem ducere; nec de silvis, pratis, landis, piscationibus, pinetis, vel vineis censum quærere vel Arcetum*. Charta Ricardi Regis Angliæ ann. 1190 apud Marten. to. 1. Anecd. col. 637. *Nec Arcentum inire per vim, nec aliquod censum quærere*.] Vide *Receptus*.

¶ ARCHA, pro *Arca* in suis variis notionibus haud raro reperitur scriptum.

¶ ARCHABUSIUM, Ferrea fistula, Sclopetus, Gall. *Arquebuse*, Hisp. *Arcabuz*. Concil. an. 1585. to. 4. inter Hisp. pag. 341. *Archabusio etiam dum iter faciunt aut in venationibus... ne utantur Clerici*.

¶ ARCHADICUS, Stolidus, nullius vir industriæ & ingenii, Gall. *Lourdaut, stupide, ane*. Quare asinus dici solet *Avis Arcadica*: adagio ducto à procerissimis quos alit Arcadia asinis, & ab incolarum stupore, ob quē olim male audierunt. Hinc Juvenalis Satyra 7. versu 160.

Lævæ in parte mamillæ
Nil salit Arcadico juveni; &c.

Carmen Anonymi apud Mabill. Annal. Bened. tom. 5. pag. 653. col. 1.

Hic tuus Archadicus super omnes regnat amicus
Frangatur collo, certe sic laudat Apollo,

¶ ARCHAGIUM. Vide *Arcagium*.

ARCHANUS, pro *Archangelus*, licentia plusquam Poetica, ut soler, dixit Fridegodus in S. Wilfrido cap. 48.

Archanus Michael nitido lampabilis ore.

¶ ARCHARISSIMUM, Archivum, Archarium. Acta Tulleosium Episc. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1009. *Cujusmodi autem fuerit rerum ibidem ab eo destinatarum dispositio, continet Apostolicum privilegium Alexandri Papæ, quod in sancti protomartyris Stephani retinetur Archarissimo*.

ARCHARIUM, Archivum, tabularium, arca, ubi monumenta vetera reconduntur; ἀρχεῖον, seu ἀρχεῖον. Vita S.Pauli Episc. Virdun.cap.5.n.11. *De quibus propria manu privilegium conscripsit, & in Archario ejusdem Ecclesiæ...condidit.*

¶ ARCHARIUS. Vide *Arcarius.*

¶ ARCHATUS, Principatus, à Græco ἀρχή, apud Leibnitium tom.2.Scriptor. Brunsvic. pag.981. ex Pantheone:

Sem tenet Archatus Asiæ, Cham continet Affros,
Japhet in Europa fit pater ille patrum.

¶ ARCHEARIUS, ut *Archerarius.* Liber Niger Scaccarii pag.359. *De Archeariis, qui portabunt arcum Regis, unusquisque v. den. in die, & alii Archerii tantumdem.*

ARCHELLUS. Vide *Arcellus.*

¶ ARCHEMISTA, Chymiæ peritus, Qui exercet artem chymicam, Gall.*Chymiste, Souffleur.* Lobinellus to.3. Hist. Paris. in Glossario: *Nonnulli monetarum falsatores, Archemistæ & usurarii.*

ARCHERARIUS, Sagittarius, ex Gall. *Archer*, apud Ordericum Vitalem lib.3.pag.466. Vide *Arcarius.*

1. ARCHERIA, Fenestricula oblongior, & strictior in urbium & castrorum muris, per quam sagittarii, vel balistarii sagittas suas aut tela in obsidentes emittebant. Willelm.Brito lib.1.Philipp.

..... *Muros*
Subtus fulciri facit, aptarique fenestras.
Strictas & longas, ut strenuus arte latenti
Immittat lethi prænuntia tela fasellus.

Gesta Lud.VII. Regis Francor.cap.21. *In limitibus strictis murorum ambitu interclusis, erant Turci, qui per fenestriculas longas & strictas, quas Archerias vocant, nostros lanceis & sagittis infestabant.* Charta anni 1239. in Tabul.Comitat.Montisfortis: *Assecuravimus D.Comitis Montisfortis contra omnes gentes,...tali modo, quod non possumus habere in eodem castro Archeriam, nec arbalisteriam, nec cernelium,* (Creneau) *neque scutum.* Vetus Interpres MS. Willelmi Tyrii lib.5.cap.13. *Cil de la Ville regardoient par Archieres & par les bourdeis la contenance de l'ost.* Et lib.5.cap.20. *Per cancellos murorum*, sic vertit, *par les Archieres.* Le Roman *du Renard.* MS.

Les Archieres sont à quarniax,
Par où il traient les quarriax
A domager la gent le Roi.

Τοξικὰ, Armenopulo lib.2.tit.4.§.47.48.49.87. [Τοξικὰ φωταγωγὰ, Constantino de Adm. Imp.cap.29.] Τοξικαὶ θυρίδες apud Hieronymum ex Symmacho Comm. in Ezech.40. Ita enim hunc locum capiendum censet Fullerus lib.6. Miscell.sacr.cap.13. Vide Thomasserium in Consuetud. Bituric.pag.431. [Cujacium lib.13. Observ. cap. 30. &] Glossarium med. Græcit. in Τοξικά.

ARQUERIA, in Consuetudinibus Catalan. Vide *Masoverius* & *Neyriale.*

2. ARCHERIA, Species *Sergenteriæ*, seu feudi servientis, quod qui possidet, arcum habere pro servitio domini, vel *Archeriam* castri illius servare tenetur. Charta exarata an.18.Henrici III. Regis Angl. apud Edw. Cokum ad Littleton.sect.157. *Joannes de Archier, qui tenet de domino Rege in capite per serjeantiam Archeriæ, &c.*

¶ 3. ARCHERIÆ, in Comitatu Calomontis supremi Dumbarum Principatus dicuntur parvulæ domus, ubi colonus unus residere potest cum labore duarum vaccarum tantum. Ita Vir Cl.D. *Aubret* in Collectaneis ad nos missis. Charta Calomontis an.1397. *Juxta Archeriam seu domum Morgerii.* Censualis Codex ejusdem urbis: *Stephanus Beguerdi tenet à dicto domino quandam domum sitam in villa Calomontis... juxta Archeriam dicti Beguerdi...Item tenet dictam Archeriam sitam juxta dictam domum ex una parte & juxta curtile, &c.* Rustici Lugdunenses etiamnum appellant *Archille* cellam prope bubile sitam.

ARCHERIUS, idem quod *Arcerius*. Petrus de Vineis lib.2.Epist.9. *Magnam nobis quantitatem Archeriorum & gentis alterius destinavit.* Occurrit in Gestis Consulum Andegav. cap.13.n.3.4. [in Spicileg. Acher. tom. 10. pag 501. & apud Murat. tom.8.col.1094. *Servitores & Archerii gardæ Ducis Sabaudiæ,* in Charta anni 1489.]

ARCHETENS, ab Arcitenens, Sagittarius, Gall. *Archer.* Hist.Harcur.to.3.pag.65. ex rotulis Cancellariæ Ducatus Normaniæ; *Usque ad valorem duorum militum Sagittariorum per annum per homagium, inveniendo quatuor homines ad equitandum cum octo Archetentibus ad equitandum.*

¶ ARCHETUS. Chron. Parmense ad an.1291. apud Murat. tom. 9. col. 822. *Elevata est turris sanctæ Mariæ majoris Ecclesiæ à cingulis lapidum sine Archeris, in sursum per multa brachia.* Est cæmentariis nostris instrumentum quoddam, serra nimirum aurichalci grandioribus lapidibus cædendis apta, quod *Archet* dicunt; hic tamen per *Archetum* tractoriam gruem, Gall. *Grue*, intelligendam puto, qua scilicet lapides in altum tolluntur.

¶ ARCHEURA MOLENDINI, Lignum quod ante molam ponunt, Gall. *Archures.* Computus generalis redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Brussel* Tract.de Usu Feud.to.2 p.CLIII. *Pro duobus bordellis & pro chevez & pro Archeura Molendini de Athies*, IIII. l.XII.d.*minus.*

¶ ARCHEUS, è Græco ἀρχή, Spagyricis est vis rebus insita, qua ipsæ producuntur & vigent. Rochus *le Baillif* in Diction.Spagyrico: *Archeus est vis producens res ex illiaste, & dispensator omnium rerum.* Ibidem: *Archeos est oberrans invisibilis species & se à corporibus separans, medecinæ vis atque naturæ virtus.*

¶ 1. ARCHIA, pro *Arca.* Statuta Ecclesiæ Biterrensis an.1368. apud Marten.to.4. Anecd. col. 638. *Res prophanas vel sæculares .... poni in Ecclesiis prohibemus ... Archiis operis & luminariæ & confratria dumtaxat exceptis.*

¶ 2. ARCHIA, Fornix pontis, Gall. *Arche.* Charta S.Ludovici Francorum Regis pro Abbatia Joyenvalli, anni 1228. apud Marten. to.1. Ampliss. Collect. col. 1219. *Damus & concedimus in puram & perpetuam eleemosynam Abbatiæ Joeavallis, & fratribus ibidem Deo servientibus, unam de Archiis pontis Pontisaræ cum piscaria; illam videlicet quæ sita est inter molendinum leprosorum ad faciendum molendinum unum in eadem Archia ad bladum molendum.*

ARCHIABBAS. Vide *Abbas.*

ARCHIACOLA. Vide *Archiscolus.*

ARCHIACOLYTHUS. Cum in Ecclesiis Cathedralibus olim quatuor essent Canonicorum ordines Presbyterorum scilicet, Diaconorum, Subdiaconorum, & Acolythorum: quilibet suis capitibus suberant, Presbyteri Archipresbyteris, Diaconi Archidiaconis, Subdiaconi Archisubdiaconis, Acolythi denique Archiacolythis *Archiacolythorum* nomen etiamnum in Ecclesia Capuana durare observat Michael Monachus in Sanctuario Capuano pag.576. sed illos cum Acolythis nullum neque in choro, neque in Capitulo ordinem facere, omnesque ex libito & solo, ut aiunt, nutu, posse amoveri. Meminit Benno Cardinalis *Archiacolythi Ecclesiæ Romanæ.*

¶ ARCHIACONUS, Armorice *Archiagon*, Archidiaconus, in Collectaneis Domni *le Pelletier.*

ARCHIALITER, Primarie. Bonifacius in Vita S.Li-

S.Livinii Episc. & Martyr. cap.2. *Ipsius Regis optimatum princeps, & præ cunctis aulicis suis primatibus Archiater apicem gerens*.

ARCHIANTISTES, Archiepiscopus, vox hybrida. Utuntur Ditmarus lib.6.7.pag.77.91.& alii. Epitaphium Brunonis Archiepiscopi Coloniensis:

Arches Antistes, cui clara Colonia sedes.

ARCHIARIUS. Vide *Cinerarius* 2.

ARCHIATRI, Medici Principis, & qui in sacro palatio militant: de quorum dignitate multa congessere Cujacius ad l.un.de Comitibus & Archiatris sacri Palatii, Joannes Filesacus lib.1.Selector. pag.321. Jacobus Gothofredus ad tit.*de Medicis*, Cod.Theod. Altaserra ad lib.2.Epist.Gregorii Magni, &c.

ARCHIATRIÆ DIGNITAS, in l.8.Cod. Theodos. de Archiatris.

Habuere etiam Reges nostri ab ipsis Regni incunabulis *Archiatros* suos, quos ætas nostra *Primos Regis Medicos* vocat. Horum qualemcumque seriem à nobis digestam, ne quid ad illustrandam mediam ætatem desit, hic damus.

MARELEIFUS Archiater sub Childeberto Rege. Gregor.Turon.lib.5.cap.14.

PETRUS Archiater sub Theodorico Rege. Fredegar. in Chron.cap.27.

HENRICUS Carnotensis cognomento *Surdus*, Archiater Henrici I.Reg.Fr.Orderic. Vital.lib.3. an.1059. Will.Gemetic.lib.7.cap.38.

OBIXO sub Ludovico VI. cujus Epitaphium, quod extat in Claustro S. Victoris Paris. descripsit Gabriel Naudæus lib. de Antiquitate Scholæ Parisiensis. Vide Joan.de Tolosa in Annal.Victorianis.

PETRUS LOMBARDUS, Canonicus Carnotensis Archiater Ludovici VII.ann.1138.obituar.Carnot.

PETRUS ÆGIDIUS, Canonicus Parisiensis, sub Philippo Aug. de eo Guill. Brito sub finem Philippid. & Naudæus libro laudato pag.35.36.

MAGISTER JOANNES DE S. ALBANO, Decanus S. Quintini, natione Anglus, Physicus Regis Philippi Aug.circ.an.1215.Vide *Jacobita*.

MAGISTER ERNAUDUS PICTAVINUS, Canonicus S.Quintini, Domini Regis Physicus, an.1235.Hemeræus in Aug.Virom.pag.222.

MAG.ROBERTUS DE DUACO, Canonicus Silvanectensis, Physicus Regis, seu, ut habet Naudæus, pag. 41.&42.Margaritæ S.Ludovici uxoris. Vide eumdem Naudæum in Disquisit. de Scholis Medic.Paris. pag.92.

MAG.ROGERUS DE PRUVINO, Physicus Regis. & Canonicus & Cancellarius S.Quintini, sub S. Ludovico, de quo idem Hemeræus pag.234.

MAG.DUDO, Physicus & Clericus S. Ludovici ann. 1270.de eo Guill. Carnot. de Vita & Mirac. S.Lud.pag. 477.

DUDO, Physicus Regis sub Philippo Pulcro an.1285. idem forte qui supra. Vide Not.ad Joinvill. pag.114.

HENRICUS DE HERMONDAVILLA, Philippi Pulcri Archiat.Naudæus pag.41.

GAUFRIDUS DE COURVOT, Physicus Regis an.1300. 1321.ex vet.Rotulo Cameræ Comput.Paris.

EVERARDUS DE CONTY sub Carolo V. Naudæus pag.44.

GERVASIUS CHRESTIEN, Canonicus Parisiensis, Lexoviensis & Bajocensis, Archidiaconus Carnotensis, Physicus Regis, fundator Collegii, quod in Academia Parisiensi illius nomen retinet, an.1367.obiit an. 1382.& jacet in Ecclesia Bajocensi. Vide Brolium lib. 2.Antiq.Paris.pag.543.2.edit.

JOANNES DE GUIACO Canonicus Nannetensis & Parisiensis, Archiater ejusdem Caroli V. Naud. Disq. pag.197.

JOANNES TABARI, Canonicus Parisiensis, postmodum Episcopus Morinensis an. 1384. Vide Gall. Christ.

GUILLELMUS DE HARSELY, sub Carolo VI. hujus elogium perstringit Froissart.4.vol.cap.44.45.& seqq.& cap.50.

JACOBUS DE PARTIBUS, Canonicus Tornac. & Parisiensis Archiat.Caroli VII. perpetuus & familiaris Avicennæ Commentator.Naud.p.48.

ENGUERRANDUS DE PARENTI, Decanus Facultat.Parisiensis, Arch.Ludovici XI.

JACOBUS COITIER, Archiater Ludovici XI. à quo Ballivus Palatii, ac deinde Præses Clericus in Camera Computor.constituitur an.1482.

ADAM FUMEE. Turonensis, Doctor Monspel. Magister Requestarum, & Archiater Regum Caroli VII.Ludovici XI.& Caroli VIII. demum Custos sigilli Regii: obiit Lugduni.

ANGELUS COTTUS Neapolitanus Archiepiscopus Viennensis sub Carolo VIII.

JOANNES MICHAEL Archiat.ejusd. Caroli VIII. ob. 12. Augusti ann. 1491. Vide Naudæi Disquis. pag. 192.

JOANNES MARTINI, Gabalitanus, Doctor, Decanus Universitatis Monspeliensis, Magister Cameræ Comput. sub Carolo VIII. ejus meminit Bertrandus tom. 1. consil. 201. ut & Naudæus in Disquis. pag. 192.

JOANNES TROSSELERI, Gabalitanus, Doctor & Cancellarius Academiæ Monspeliensis, Archiat. Caroli VIII.obiit Senis in expedit.Neapolitana ann.1495.

GABRIEL MIRON, Perpinianensis, Archiat.Caroli VIII.

JACOBUS PONCEAU, Aurelianensis Archiat.Caroli VIII. & Magister Cameræ Comput. Paris. Vid. Naud. Disquis.p.170.171.

JOANNES AVIS, Archiat. Ludovici XII.

GUIL.COPUS, Germanus, Archiat. Ludovici XII. & Francisci I.

JOANNES GOUEUROT, Perticensis, Archiat.Francisci I. Vide Ægid. *Bry* in Hist.Pertic.lib.5.

LUDOVICUS BURGENSIS, Archiat.[Ludovici XII.] Francisci I.& Henrici II.Vide Naudæi Disquis.pa.[194.] 197.& Historiam Blesensem Bernerii pag.434.

JOANNES FERNELIUS Ambianus, Archiat. Henrici II. vir scriptis suis commendatissimus, obiit Parisiis 26.April.an.1558.annos natus 52. Illius elogium descripsere Thuanus lib.14.Hist.Sammarthani in Elog. viror.illust.Croeselius in Elog. Ade. Morlerius in Hist. Ambian.Hilario de Costa in Delphinis, Tiraquellus de Nobilit.c.31.& alii.

JOANNES CHAPELAIN, Arch. Henrici II.& Caroli IX.[Vide Naudæi Disq.pag.194.]

GUILLELMUS MILET, sub Francisco II.

HIERONYMUS MONTOUS sub eodem Francisco II. ut ipse testatur in epistola præfixa Practicæ.

JOANNES MAZILLE, Bellovacensis, Archiat.Caroli IX. Vide Loisellum in Adversar. Bellovac.p.226.[& Naudæi Disq.p.195.]

FRANCISCUS MIRON, Archiat.Caroli IX.Sub eod. Rege Archiatri dignitatem obtinuere præterea NICOLAUS DORTOMANUS, N. DE LA RIVIERE, Basileensis, N.PETIT, Doctor Aurelianensis, N. MILON, de quibus Naudæus in Disquis.

MARCUS MIRON, Dom. *de l'Hermitage*, Archiat. Henrici III. sub quo legationes obiit, pater Caroli *Miron* Archiepiscopi Lugdun.

ANDREAS DU LAURENS, Arelatensis, Doctor & Professor in Universit.Monspel.Archiat.Henrici IV.obiit Parisiis annos natus 55.

NICOLAUS DORTOMANUS Archiat. Henrici IV.

... D'ALIBOUX Basileensis Archiat. Henr. IV.

N. DE LA RIVIERE Basileensis Archiat. ejusd. Henrici.

N. PETIT, Doctor Aurelianensis, Archiat. ejusdem Regia.

N. MILON, Doctor Pictav. Archiat. ejusdem Henrici IV. Vide Naudæi Disq. pag. 198.

.... HEROARD, Archiat. Ludovici XIII.

.... BOUVARD, Archiat Ludovici XIII.

.... VALLOT, Archiat. Ludovici XIV. obiit ann. 1671.

ANTONIUS D'AQUIN, Archiat. Ludovici XIV. [de loco dimotus est an. 1693.]

¶ G. CRESCENTIUS FACON Archiat. Ludovici XIV. obiit 11. Martii an. 1718.

¶ .... DODART Archiater Ludovici XV.

¶ ARCHIATER, in sensu morali apud Ordericum Vitalem fol. 656. *Ibi Gillebertus Luxoviensis Episcopus, Guntardus Gemmeticensis Abbas cum quibusdam aliis Archiatris sedulo excubant, & de spiritali ac corporali salute Regis* (Guillelmi Conquestoris) *sollicite tractabant*. Hymnus de sancto Mauro Annal. Bened. tom. 5. pag. 634.

Te dux eximius ac pater almus
Gallis Archiatrum das animarum.
Hinc jam collacrymant oscula fratrum,
Abscessumque suum flendo susurrant.

¶ ARCHIBANCUS, Arca, Armarium, Gall. Coffre, *Armoire*, Chron. Parmense apud Murat. to. 9. col. 872. *Fract. ex omnibus Archibancis, universaliter abstulerunt, & fregerunt & dilacerarunt, & de fenestris in plateam projecerunt.*

ARCHIBUS. Vide *Archivum*.

¶ ARCHIBUSUS, Sclopetus, Gall. *Arquebuse*. Prosperi Sanctacrucii Comment. de civilibus Galliæ dissentionibus, apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 1466. *Igitur jam omnibus ferme in locis Hugonotti armati conveniebant, tormenta etiam quæ Archibusos vocamus portantes.*

¶ ARCHICAMERARIUS, Præfectus cameræ seu thesauro imperiali. Libellus de electione Maximiliani II. an. 1562. *Rursumque cum ad epulum imperiale Brandenburgicus malluvium tamquam Archicamerarius, Saxo avenam tamquam archimarschalcus, Palatinus cibos tamquam archidapifer attulissent.* Vide Camerarius.

ARCHICANCELLARIUS, Qui cæteris aulæ vel Palatii *Cancellariis* seu *Notariis* præerat: *Summus Cancellarius* dictus Hincmaro de Ordine Palatii cap. 16. *qui*, ut ait, *A secretis olim appellabatur, eranique illi subjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia absque immoderata cupiditatis venalitate scriberent, & secreta illius fideliter custodirent.* Charta Lotharii Imperat. ann. 844. in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 3. *Agilmarus venerabilis sanctæ Viennensis Ecclesiæ vocatus Archiepiscopus, & sacri Palatii nostri Archicancellarius.* Hic porro *Archicancellarii* titulus sub 1. & 2. Regum nostrorum stirpe, & Imperatoribus Germanicis maxime obtinuit, ut colligere licet ex Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 675. 676. 677 Chron. Farfensi pag. 858. Ratperto de Calib. S. Galli cap. 10. & ex veteribus Tabulis apud Scobingerum in Notis ad Vadianum pag. 145. Miræum in Notitia Eccles. Belgii cap. 20. 59. Doubletum pag. 811. Labbeum in Cancellariis Franciæ non uno loco, ubi & *summi Cancellarii* interdum indigitantur.

Posterioribus vero sæculis apud Germanos *Archicancellarii* dignitas in tres divisa est partes ab Imperatoribus, quod ejusmodi officii munia nimium oneris haberent, ob idque Trevirensi Archiepiscopo Gallia universa attributa, seu potius ea Galliæ pars, quæ Regni Arelatensis nomine censebatur, Moguntino Germania, Coloniensi denique Italia: ita ut suam quisque Provinciam, prout Imperator sedes mutasset, negotiis gerundis, diplomatis annulo signandis, atque omnium quæstibus audiendis, & minuendis denique controversiis, administraret, quod ab Ottonis Magni ævo repetit Browerus lib. 16. Annal. Trevir. Vide Vitam Balduini Lutzenburg. Archiepiscop. Trevir. lib. 3. c. 9.

Ac primum quod ad Trevirensem attinet, sat constat, eam obtinuisse dignitatem, dum Lotharingiæ regnum florebat, quod probat idem Browerus lib. 9. pag. 529. 542. 1. edit. indeque Regni Arelatensis, postquam in Imperatorum dominium transiit, Archicancellarii titulum sibi arrogasse, quem primus, ut observat idem Scriptor, sumsit Boemundus Archiepiscopus, qui obiit an. 1299.

ARCHICANCELLARIUS REGNI BURGUNDIÆ, Dignitas, qua præfulget Archiepiscopus Viennensis, quam Fridericus I. Imper. confirmavit in favorem Stephani Archiepiscopi, Diplomate ann. 1157. quod habetur in Vienna Joannis à Bosco & Levrii c. 42. hisce verbis: *Tibi vero Stephano dilectissimo nostro venerabili Archiepiscopo dignitatem, ab antecessoribus nostris collatam, indivisum conservantes, recognoscimus: videlicet ut in Regno Burgundiæ sacri Palatii nostri Archicancellarius, & summus Notariorum nostrorum semper existas, &c.* Totidem habentur in alio Diplomate Friderici II. Imperatoris pro Humberto Archiepiscopo anno 1214. quod describunt idem Joannes à Bosco & Sammarthani in Gallia Christiana. Extat aliud Diploma Lotharii Imp. an. 842. apud Chiffletium in Historia Tornutiensi p. 269. in quo Agilmarum Archiepiscopum Viennensem Archicancellarium Palatii appellat. Ragamfredus Archiepiscopus Viennensis in Charta Ludovici Imperatoris in Tabulario Ecclesiæ Viennensis, dicitur *sacri Palatii Notariorum summus*, & in subscriptione, *Archicancellarius*. Prostant tandem Diplomata aliquot in eodem Tabulario Ecclesiæ Viennensis, Hugonis & Lotharii Regum Italiæ & Burgundiæ ab aliis quam ab Archiepiscopis Viennensibus subscripta; ac primum quidem anni 945. sic clauditur: *Giselbrandus Episcopus & Cancellarius ad vicem Bosonis Episcopi & Archicancellarii recognovi.* Alterum anni 937. *Petrus Cancellarius ad vicem Gerlanni Abbatis & Archicancellarii recognovi.* Alia Gunradi Regia an. 25. *Eiraicus ad vicem Keroldi Episcopi recognovit.* Alia ejusdem Regis an. 972. *Datum est Viennæ præceptum istud publice per manum primi Cancellarii Eidoardi in sacro Palatio jussu Regis.* Alia denique Chonradi Regis ann. 992. in Tabulario Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Ego itaque Kerarchis, indignus Sacerdos præscripti Regis ac Reginæ humillimus Capellanus, jussus ad vicem Haimonis Valentinensis Episcopi Archicancellarii scripsi atque subscripsi.*

ARCHICANCELLARIUS IMPERATRICIS, seu Augustæ, Dignitas, qua in Germania Abbas Fuldensis, ante quadringentos annos emicuit, ut auctor est Christophorus Browerus lib. 1. Antiq. Fuldens. c. 15. hunc enim titulum cum prærogativa sedis, Berthous Abbas, Lothario Imperatore, seu à majoribus olim acceptum, sibi adscripsit: quem recitat Goldastus tom. 1. Constitut. Imperial. pag. 345. Henrico Abbati & successoribus indulsit; illud adjiciens, ut quoties Imperatricem vel Reginam Romanam coronari, aut in veste Imperiali, seu Regia, sedere vel stare contigerit, Abbatem tunc id habiturum muneris, ut illius coronam, cum, more vel ordine poscente, à capite ipsius deponi

pooi debuerit, deponat ac teneat, rursumque capiti imponat.

¶ ARCHICANCELLARII, haud raro dicti *Archicapellani*, uti videre potes io hac voce post vocem *Capellanus*.

ARCHICANTOR *Ecclesiæ Romanæ*, Primicerius scholæ Cantorum. Beda lib. 1. de Mooast. Wiremutheosi cap. 6. *Adeo ut ipse Apostolicus ad profectum Monasterii hujus, quod illud uuper fundasse gaudebat, Joannem illi Abbatem, atque Archicantorem Romanæ Ecclesiæ .... in Britaaniam Roma deducendum præstaret*. Adde Floreotinum Wigorniensem pag. 564.

ARCHICANTOR *Ecclesiæ S. Petri Romæ*, apud Henricum Huotundineosem lib. 4. Hist. p. 335.

ARCHICAPELLANUS. Vide *Capellanus*.

ARCHICERARIUS, *Summus Princeps*, Ugutioni. Idem forte qui *Primicerius*.

ARCHICHORUS, Præcentor qui Choro, dum sacra Liturgia persgitur, præest, *qui tient le Chœur*. [Mabillonius Annal. Bened. to. 4. pag. 311. *Forte cum Epistolam ad majorem Missam legeret* (Odolricus Monachus S. Martialis Lemovicensis) *contigit eum adeo turpiter falli, ut etiam Conventus pudesceret. Quare Archichorus valde commotus, alapam ei publice in conspectu populi inflixit.*] Bernardus io Consuet. Cluniac. MSS. c. 15. de Armario: *Eodem modo facit, cum tenet Chorum in Festis in Albis, quod non licet ei, qui in Dominicis & privatis solemnitatibus Archichorus extitit*. Occurrit apud eumdem eodem cap. & cap. 22. 37. & alibi oon semel.

ARCHICLAVUS, ARCHICLAVIS, Dignitas Ecclesiastica, eadem quæ *Thesaurarii* in Ecclesiis Cathedralibus, & io Monasteriis; quæ quidem dignitatis appellatio maxime viguit io Ecclesia S. Martini Turonensis. Acta Episcoporum Cenomanens. *Cunctasque ibi decimas pertinentes, cunctos census & suburbia, quæ Archiclavi tenere solebant, excepta proferenda, quam Archicapellanus de manu Pontificis, Missam cantantis, recepit*. Monachus Altisiod. io Chronico: *An. Henrici Imperat. 10. Herveus Archiclavis B. Martini Turonis obiit*. Idem ann. 1040. Mainardum *Senonensis Ecclesiæ Archiclavem*, qui Gelduino Senonensi Archiepiscopo successit, appellat, qui Odoranno an. 1032. ejusdem Ecclesiæ *Thesaurarius* dicitur. Ita Herveos, qui Monacho Altisiod. & Glabro Rodulpho lib. 3. cap. 4. prædicti S. Martini Toronensis Monasterii *Archiclavis* appellatur, ab auctore rerum gestarum Pontificum Turonensium *Thesaurarius* indigitatur: *Herveus*, inquit, *Thesaurarius ipsius S. Præsulis jecit fundamentum hujus Ecclesiæ, quæ hodie cernitur*. Inscriptio sigilli Henrici fratris Ludovici VII. apud Duchesnium: *Henricus filius Regis sancti Martini Archiclavis*. [Charta Bernerii Decani & Firmaoni *Archiclavi* S. Martini Turon. apud Marteo. tom. 1. Anecd. col. 67. *Nos B. Ernerius scilicet Decanus atque Firmannus Æditnus .... studeat reddere ... in Missa S. Martini in usus luminum solidos decem*. Ubi *Æditnus* idem est qui *Thesaurarius*. Ibid. pag. 89. *Walterus Diaconus & Archiclavus subscripsi*. Necrologium Ecclesiæ Autissiodor. asservatum in Biblioth. Colbert. cod. 1966. Die octava Septembris *Obiit Eribaldus Levita & Archiclavis qui insperate ab inimicis gladio interfectus est*.] Vide Hericum Monachum de Miraculis S. Germani Autisiodor. cap. 50. Beslium in Comitibus Pictav. p. 181. 202. 210. 253. & Doubletum in Hist. Saodionys. p. 810. S. Petrus Apostolus *Archiclavus totius Monarchiæ Ecclesiarum*, appellatur in veteri Charta, quæ extat lib. 1. Bibl. Sebus. cap. 1.

ARCHICOMES, Titulus Comiti Flaodriæ ob summam potestatem datus à Willelm. Britooe, lib. 4. Philipp.

Flandricus Archicomes, Francorum Rege relicto,
Regis ad Auglorum partes jam transtulerat se.

☞ Non solus Flandriæ Comes hoc titulo est decoratus, ut patet ex Meisterlini Hist. rerum Noribergensium apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 71. *Inter quos erant præcipui & excellentiores, in curia Rudolphi potentiores Archicomites Comarchi ab Italis dicti, ... Nezoe, præclari satis in rebus bellicis*.

¶ ARCHICOQUUS, *Princeps coquorum*. Gloss. MS. Montis S. Elegii Attrebat. Gall. *Maitre Queux*.

ARCHICRIMINATOR, Princeps reus, Rythmi in obitum Henrici VII. Imp. *Hæresiarcha pallide, insidiator callide, o Archicriminator*.

ARCHICUSTOS, Dignitas in Monasteriis majoribus Ordiois S. Benedicti. Contin. Aimoioi lib. 5. cap. 45. *Anno 4. Lotharii Regis ... Galtherius Archicustos extitit Decanus Cœnobii S. Germani*. Charta Lotharii Regis apud Doubletum p. 786. *Deodatus Monachus & Archicustos Ecclesiæ S. Dionysii*. Ubi idem Doubletus *Capicerium* interpretatur. In lib. 3. Miraculor. S. Dionysii cap. 9. occurrit quidam *Otrannus Archicustos scopi caparum*, in eodem Monasterio: ubi eruditus Mabillonius monet ita legi in MSS. nescio an per *scopi*, intelligatur id quod *Chevet*, ibidem vocant, caput scilicet Ecclesiæ, & cujos cura Archicustodis erat, siquidem Archicustos idem fuerit, qui *Capicerius*, qui *capitis* custos fuit, quod hic scribi videtur. V. *Custos*.

¶ ARCHIDAPIFER, Primus Dapifer, cujus nomen muneris interpres. Unus est è præcipuis Officialibus in palatio Imperatorum Germaoiæ, qui suos Dapiferos, Cancellarios, Capellanos, Camerarios, &c. ob imperatoriæ dignitatis eminentiam, Archidapiferos, Archicancellarios, &c. appellari volueruot. Quod autem fuerit munus Dapiferi in aula Principum, ac proinde Archidapiferi in palatio imperiali, habes in voce *Senescallus*: quem cum Dapifero alias confundebaot. Variavit olim Archidapiferi dignitas, neque uni familiæ ita erat annexa, ut alteri nunquam concederetur; verum hodie Archidapiferiam quasi hæreditario jure possidet Comes Rheni Palatinus: *Invenio*, inquit Carolus IV. Imperator io Diplomate Ruperto Seniori Rheni Palatino an. 1356. indulto & apud Tolnerum p. 90. Codicis Diplomatici Palatini relato, *quod electio & vox super Principatum & terras Palatinas & super Archidapiferiam ita fundatæ sint, quod unum sine alio persistere non possit*. Eamdem Archidapiferiam Comiti Palatino Rheni asserunt alia duo ejusdem Imperatoris Diplomata Germanice scripta, quæ exhibet idem Tolnerus, ibid. pag. 92. & 93. In solemni Imperatoris inauguratione prima fercula Comes ille Palatinus imperatoriæ mensæ ferre consuevit. Vide Libellum de Electione Maximiliani II. Imperatoris. Atque hæc quidem verè ad annum 1623. quo hujus Comitis Electoratus & Archidapiferia, ob perduellionem ad Bavaros Duces traosierunt, ut dicitur in v. *Electores*.

ARCHIDIACONUS, Primus inter Diaconos, qui cæteris *Diaconis* præest: digoitas Ecclesiastica, qua dooatum S. Stephaoum conjicit S. Augustinos Serm. 94. de Diversis, quod primus à S. Luca ioter 7. Diaconos nominetur: unde ait: *Inter Diaconos nominatus primus, sicut inter Apostolos Petrus*, & à Luciano in Epist. de ejus ioventione: *Primicerius Diaconorum*, & *Archidiaconus* dicitur. S. Hieronymus ad Evagriom: *Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent*.

Cum igitur Archidiaconorum ordo & gradus alius non esset, quam Diaconorum, iode ut oemo ad eum promoveretur, nisi antea esset Diaconus, statueruot passim Synodi, ut Claromont. sub Urbano II. cao. 3. Ro-

mana ann.1139.can.10.Remensis an.1148. can.9. Londinensis apud Continuat. Florentii Wigorn.pag.661.662. Si quis autem Archidiaconus Presbyter fieret, priori dignitate defungebatur, ut satis testatur Sidonius lib. 4. Epist. 24. ubi de Joanne Archidiacono, *in qua, seu gradu, seu ministerio*, inquit ille, *multum retentus propter industriam, diu dignitate* (id est, Presbyteri) *non potuit augeri, ne potestate posset absolvi*. Vide Vitam Lietberti Episcopi Cameracensis cap.17. Laxata exinde disciplina usus obtinuit, ut *Archidiaconatus* etiam Presbyteris deferretur. Apud Hincmarum in Capitul. an.877. memorantur Guntharius & Oilardus Archidiaconi Presbyteri.

Tanta porro habita est dignitas Archidiaconi, ut *Episcopi Vicarius* dicatur in Ordine Romano, ut qui vices Episcopi in illius diœcesi exequatur, & Ecclesiarum visitandarum ipsius loco curam suscipiat. Unde *Oculus Episcopi* appellatur in Epistola B.Clementis, apud Isidorum Pelusiotam Epist. 29. Fulbertum Epist. 34. & Hugonem Flaviniac. in Chron. pagina 200. [Constitut. Apost.lib.2.cap.44. & lib. 3. cap. 19. & 20. *Caterum sit Diaconus Episcopi auris, & oculus, & os, cor pariter & anima: ut Episcopus in pluribus quam par est ac minutioribus non occupetur, sed in solis gravioribus*.] Charta Stephani Parisiensis Episcop. in Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Archidiaconi vero qui Oculi & A Secretis Episcopi dicuntur, & Ecclesiæ Dei provisores, & Episcopalis domus & mensæ procuratores, ab Apostolis & eorum successoribus substituti inveniuntur, &c.* Apud Anastasium S.Lucius PP. *potestatem dedit omnis Ecclesiæ Stephano Archidiacono suo, dum ad passionem pergeret*. Et Ursinus in Vita S.Leodegarii cap. 2. *Deinde . . . Archidiaconus effectus, cura sub Pontifice omnibus Ecclesiis ipsius diœcesis est prælatus*. Quale autem potissimum fuerit Archidiaconorum munus, pluribus exequitur Isidorus junior Epist. ad Leufred. *Archidiaconus imperat Subdiaconis & Levitis, ad quem pertinent ista ministeria, ordinatio vestiendi altaris à Levitis, cura incensi, & sacrificii necessaria sollicitudo, quis Levitarum Apostolum & Evangelium legat, &c. sollicitudo quoque parœciarum & ordinatio & jurgia ad ejus pertinent curam . . . . ipse inquirit parœcias cum jussione Episcopi, &c.* His addenda, quæ habent Charta Ebonis Archiepiscopi de ministris Remensis Ecclesiæ, post Flodoardi Histor. Remensem ex Sirmondo & Marloto, & Hincmarus in Capitulis Archidiaconibus datis.

Ad Archidiaconum spectabat Ecclesiastici thesauri custodia, illiusque dispensatio, ut & cæteros Ecclesiæ Diaconos. Ita Isidorus junior Epist. ad Leudfred. Prudentius Hym. in S.Laurent. Petr.Chrysolog. serm. 135. Paulin.lib.4.de Mirac. S.Martini, Gregor.III.lib.1.Epist.10. extra de Offic. Archid. Anastasius Bibl. in S.Cornelio PP. S.Lucio, S.Stephano pag.8.9. Thomas Archidiaconus in Hist.Salonitana c.5. &c. De Archidiaconorum officio plura habet idem Ebo Archiep. Remensis in Indiculo de Ministris.

Habebant præterea Archidiaconi jurisdictionem suam, quæ *Audientia Archidiaconi* dicitur lib. 5. Capitul.cap.171. sed quasi *Officiales* Episcopi, uti appellantur à Radulpho de Diceto in Imaginibus Histor. pag. 681. Nam, ut ait Isidorus junior, *sollicitudo parœciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam*. Unde ab eorum sententiis appellatio procedebat ad Episcopum, ab Episcopo ad Archiepiscopum, &c. quapropter inter Ordinarios accensentur ab Innocentio III.PP. lib.14. Epist.44. ad quam consulendus Bosquetus. Adde Petrum Cellens.lib.7.Epist. 10. Joannes Sarisberiensis Epist.156. hisce verbis sui ævi Archidiaconorum in administranda justitia mores carpit: *Erat, ut memini, genus hominum, qui in Eccl. Dei Archidiaconorum censentur nomine, quibus vestra discretio omnem salutis viam querebatur esse præclusam; nam, ut dicere consuevistis, diligunt munera, sequuntur retributiones, ad injurias præmium faciunt, calumniis gaudent, peccata populi comedunt, quibus vivitur ex rapto, ut non sit hospes ab hospite tutus*. Vide Joann. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. cap. 10. & Altaserram lib.1. Dissertat. Juris Canonici cap. 15. Sed longe antea *Archidiaconorum cupiditas* notata, ut ex Capitulari an. 744. cap. 12. & Addit. 4. Capitul. cap. 145. observare est.

Archidiaconi in Ecclesiis Cathedralibus plures interdum instituti, iisque districtus attributi, in quibus visitationes suas quotannis exercerent, atque hi à districtuum eorumdem appellationibus, Archidiaconi sui districtus in Ecclesia Cathedrali N. dicuntur, vel *majores*, aut *minores Archidiaconi*, secundum varias Ecclesiarum super hac re ordinationes ac institutiones. Vide Galliam Christian. Sammarthanorum in Episc. Autissiodor.n.58.

Archidiaconi in Ecclesia Anglicana post Episcopos & Abbates, primi & digniores habebantur, uti tradunt Scriptores Vitæ S. Thomæ Cantuar. Archiepisc. cap.5.& colligitur ex libro 3. Provincialis Cantuar. tit. 1.lib.5.tit.4. ubi ante Decanos nominantur. Hostiensis ait, revera Archidiaconum esse majorem ratione jurisdictionis, & extra Ecclesiam, & in hoc *Decanum* ei subesse debere: sed intra Ecclesiam & in celebratione divinorum, & quoad ordinem, subesse debere *Decano*. Sed in his omnibus, inquit Lindwodus, consideranda est Ecclesiarum consuetudo, secundum quam Decanus, simpliciter loquendo, major est Archidiacono. In Ecclesia Cadurcensi Archidiaconi primas sedes tenent post Episcopum, ut est in Historia Episcoporum Cadurc.n.114.

Archidiaconus S.Ecclesiæ Romanæ, Dignitas, qua functus legitur Gelasius II. PP. antequam Pontifex fieret, in illius Epitaphio. Meminit præterea Anastasius in S.Cornelio PP. in S.Lucio, S.Stephano, S. Sixto II. Valentino II. &c. eorumdem Pontificum Archidiaconorum. Apud Gregorium Mag.lib.2.Epist.in Præfat. legimus, *depositum fuisse Laurentium, qui primus fuerat in ordine Diaconii Sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua*. In Diplomate Pauli PP. apud Baron. an.761. num. 17. subscribit post Presbyteros S. R.E. *Petrus Archidiaconus S. Sedis Apostolicæ*. Tradit Panvinius, abrogatam fuisse hanc dignitatem à Gregorio VII. ipsiusque loco *Camerarium* institutum, qui *arcam* & ærarium Ecclesiæ Romanæ servaret: id enim *Camerarii* potissimum munus fuisse, ut & Diaconorum & Archidiaconorum in Ecclesiis, suo loco ostendimus. Occurrunt tamen post Gregorium VII. aliquot Archidiaconi Ecclesiæ Romanæ, sub Urbano II. apud Eadmerum lib.2.pag.52. & sub Innocentio II. apud W. Tyrium lib. 15. cap.13. Meminit præterea Archidiaconi Ecclesiæ Romanæ Cencius Cardinalis in Ceremoniali, ubi agit de inauguratione summi Pontificis apud eumdem Baronium an.1191. adeo ut in dubium veniat quod habet Panvinius.

Archidiaconus Cardinalis in Ecclesia Augustodunensi occurrit non semel in Tabulario ejusd. Ecclesiæ. In veteri Notitia subscribit *Marbodus Cardinalis Archidiaconus* Ecclesiæ Andegavensis, postmodum Episcopus. [Item in Ecclesia Tullensi in qua Præpositus Ecclesiæ S.Gengulfi erat etiam Archidiaconus Cardinalis Ecclesiæ Tullensis. In Charta Udonis Episcopi pro S. Gengulfo, inter Probationes Hist. Tull. p.LXXVI. *Constituimus etiam Cardinalem Archidiaconum hujus urbis ad eum pertinere* (Ecclesiam S.Gengulfi) *ut Præpositus*

situs hujus loci eum perpetuo in beneficio possideat.] Vide *Cardinalis*.

Archidiaconi in Monasteriis. Ingulphus in Hist. Croyland. pag. 886. *Officio etiam Sacristæ tunc in augmentum portionis suæ officium Archidiaconatus super totam Parochiam Croylandiæ assignavit.* Hi *Archidiaconi Abbatum* dicuntur, in Articulis observandis inter Fratres professos Domus S. Juliani juxta S. Albanum, in Monastico Anglic. tom. 2. p. 378.

Sed & Abbates ipsos Archidiaconi munere functos legere est apud Lupum Ferrar. Epist. 80. Extat Charta an. 1061. apud V. Cl. Jacobum Petitum post Pœnitentiale Theodori pag. 668. qua Episcopus Abrincensis Abbatem S. Michaelis in Monte Archidiaconum suum instituit in dicto Monte, sub certis conditionibus.

Archidiaconus & Archidiaconatus Mensæ, apud Innocentium III. PP. lib. 14. Epist. 122. in Ecclesia Pampilonensi, cujus curæ erant *mensa* & reditus Capituli ejusdem Ecclesiæ: quod iis verbis satis designat idem Pontifex: *Et conventus nihil de sua mensa recepit, à tempore, quo dictus Archidiaconatus fuit collatus eidem.*

Archidiaconatus, feudi jure possessus, à viris sæcularibus, etiam temporibus Caroli M. quippe in hujus Capitulari 1. an. 805. cap. 15. Capit. 4. ejusdem anni cap. 2. lib. 1. Capitul. cap. 110. lib. 6. cap. 266. *Ut Archidiaconi non sint laici*, præcipitur. Vetus Charta apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 872. *Ut tunc temporis erat mos Milites tenere Archidiaconatus.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 496. sub an. 1066. *Fulcoius Radulphi de Caldreio filius . . . Archidiaconatum quoque, quem in feudo ab antecessoribus suis de Archiepiscopo Rotomagensi tenebat, Monachis dedit.* Innocentius III. PP. lib. 14. Epist. 122. *Archidiaconatum S. Gemmæ, cui tunc temporis præsidebat, ignorante Capitulo, pro magna pecuniæ quantitate pignori cuidam Militi obligavit, &c.* Archidiaconatus dati ad firmam, quoad jura spiritualia, meminit Provinciale Eccles. Cantuar. lib. 5. tit. 4. Vide *Procuratio*. [De Archidiaconis & eorum officio legendus inprimis Johan. Morinus de sacris Ordin. part. 3. exercit. 16. cap. 3.]

¶ Archidiaconizare, Archidiaconi munus obire. Charta Liziardi Episc. Suession. an. 1121. ex Chartul. Nanzholii pag. 21. *Data Suessione anno ab Incarnatione Domini . . . Ausculpho & Theobaldo, Petro, Ebalo Archidiaconizantibus.*

ARCHIDICTUS. Dudo lib. 3. de Moribus Norman. pag. 542.

Archidictus rector verum si quislibet esset,*
Posset veridica scribere quæ cuperet.

¶ ARCHIDIOECESIS, Archiepiscopi Diœcesis. Concil. an. 1512. tom. 4. Collect. Concil. Hispan. pagina 2. *Quod longum tempus effluxit absque eo quod fuerit celebratum Concilium Provinciale in hac nostra Archidiœcesi.*

ARCHIDUX, Titulus tributus à Scriptoribus, Ducibus majoris auctoritatis & imperii. In Chronico S. Trudonis lib. 1. Pipinus sub Dagoberto dicitur *Archidux Austriæ, seu Austrasiæ inferioris.* Sigebertus an. 959. *Bruno Archiepiscopus Coloniensis, & Archidux Lotharingiæ, secundas partes in regno fratris sui potenter & industrie administrabat.* Idem titulus eidem Brunoni tribuitur à Rogero Abbate S. Pantaleonis Colon. in illius Vita cap. 17. & 27. propter plurium Ducatuum curam, ipsi à Cæsare commissam. *Lotharingiæ & Brabantiæ Archidux*, apud Ditmarum libro 1. Chron. capitulo 17. Charta Friderici I. Imp. anno 1156. pro erectione Austriæ in Ducatum, apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 52. *Si quibusvis Imperii curis publicis Dux Austriæ præsens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus est censendus.* Cur porro Austriæ Duces, & quando quove jure titulum Archiducis primo usurparint, haud bene constat. Scribit Andreas de Vinea, Gilbertum Borbonium Comitem Monpenserii creatum à Carolo VIII. Rege Franciæ *Archiducem Cessæ* in Regno Neapolitano.

ARCHIELECTUS, Electus in Archiepiscopum. Cæsarius Monac. Heisterbachensis in Chron. MS. Archiepiscoporum Coloniensium, anno 1228. *His diebus Archielectus Henricus rediens à Roma domum Ducis de Lembore, quam ipse in præsentia ejusdem Electi ædificaverat, dejecit.*

ARCHIEPERARE. Joannes Sarisberiensis Epist. 159. *Quoniam hoc inducto census, & Ecclesiarum vexatio in Cancellarium ejus, qui nunc aut Archieperatur, ut credo, aut Archieperari contendit, ut æmuli mentiuntur, penitus retorquenda est.* Et Epist. 176. *Qui primus in Anglia scindi Ecclesiæ unitatem, quod omnes noverunt, & Archieperandi, quod plurimum suspicantur, ambitione tractus, totius hujus discordiæ fomes in primis extitit & inventor.* Voces depravatæ: scriptum forte fuit in Cod. MS. *Archierare*, vel *archiereuare*, ex Gr. ἀρχιερᾶν, vel ἀρχιερεύειν, *Archiepiscopare*, de qua voce infra.

ARCHIEPISCOPUS, Papiæ: *Summus Episcoporum, qui tam Metropolitanis quam Episcopis præsidet.* Rabanus lib. 1. de Instit. Cleric. cap. 5. *Archiepiscopus Græco vocabulo dicitur, quod sit summus vel Princeps Episcoporum: tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet Episcopis cæteris: singulis enim provinciis præeminet, quorum auctoritate & doctrina cæteri Sacerdotes subjecti sunt, sine quibus reliquis Episcopis nihil agere licet, nisi quod singulis in propria parochia commendatum est. Solicitudo enim totius provinciæ ipsi commissa est, & omnes superius designati ordines uno eodemque vocabulo Episcopi nominantur; sed privato nomine quidem utuntur propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt.* Quæ quidem hausit ex Isidoro l. 7. Orig. c. 12. ubi loquitur juxta disciplinam sæculi sui, ut pluribus observat Marca in Dissertat. de Primatu Lugdun. n. 47. Alias enim *Archiepiscopus* est qui Metropolitanus, & sub se Episcopos habet. Gillebertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiastico: *Cui rursum duo Episcopi cum suis Ecclesiis uni Archiepiscopo subjunguntur, cujus Ecclesia subscribitur diœcesis, & habet in propria sede septem gradus, & tres ordines Fidelium. Habet ergo extra Parochias & Monasterium, & ut plurimum viginti Episcopos regit, ut minimum vere tres.*

Archiepiscopi vocem à Patriarchis Alexandrinis primum invectam quidam volunt, qui cum primo soli essent in Ægypto Episcopi, creatis subinde aliis, ut est in Eutychii Originibus, *Archiepiscopos* se nominarunt. Primus autem videtur hoc usus vocabulo S. Athanasius Apol. 2. p. 791. Alexandrum Patriarcham Alexandrinum ita indigitans. Dehinc in Concilio Ephesino an. 431. Cyrillus Hierosolymorum, & Cælestinus Romanorum Archiepiscopi appellantur. Sic etiam Leo I. PP. non semel in Concilio Calchedonensi & Damasus PP. in Libello precum Marcellini & Faustini pag. 66. Anastasius de S. Felice: *Venerabilis Felix Archiebiscopus sedis Apostolicæ urbis Romæ.* Vide Cujacium ad Novellam 11. Leonem Allatium lib. 1. de Consensu utriusque Ecclesiæ cap. 18. Morinum lib. 1. Exerc. cap. 10. Meurissium in Episcopia Metensib. pag. 56. Joannem Marshamum in Præfat. ad tom. 1. Monastici Anglic. &c.

Archiepiscopi etiam interdum dicti ipsi Episcopi, quibus ex quadam prærogativa jus pallii concessum est à summis Pontificibus. Idque in Occidente aliquoties

ties observatum infra videre est in verbo *Pallium*. At cum in Oriente Metropolitanorum & Archiepiscoporum eamdem esse dignitatem scribat Balsamon in Medit. & in eo solummodo differre, quod Metropolitanus habeat sub se Episcopos, in quos jus exerceat, Archiepiscopus nullos; videntur ii Archiepiscopi aliquid habuisse commune cum Episcopis, quibus jus pallii concessum est à summis Pontificibus, quibus proinde in nullos Episcopos jus erat, sola pallii dignitate & Archiepiscopi titulo cæteris superiores.

ARCHIEPISCOPUS SACRI PALATII, Idem qui *Archicapellanus*. Vide *Capellanus*.

ARCHIEPISCOPARE, in Archiepiscopum creare, [seu potius Ecclesiam Archiepiscopali titulo donare, Gall. *Eriger en Archevechè*.] Diploma Agapeti II. PP. ad calcem Chronici Reicherspergensis. *Supradictam Lauriacensem Ecclesiam ... Archiepiscopamus, & in culmen Metropolitanum sublimamus.*

¶ ARCHIEPISCOPIUM, Archiepiscopatus. Vetostæ membranæ apud Ludewig. tom. 8. pag. 172. *Ottonem Magnum fundatorem Archiepiscopii Magdeb.*

¶ ARCHIEPISCOPOLOGIUM. Historia Archiepiscoporum Tarraconensium hunc præ se fert titulum in Collectione Concil. Hispan. tom. 3. pag. 546. col. 1. in prologo ad Concilium Tarraconense anni 1312. *Nos autem eorumdem actorum summam exhibemus ex libro manu exarato, lingua Catalonica scripto, cui titulus: Archiepiscopologium sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Tarraconensis.*

¶ ARCHIERARCHUS, Pontifex Maximus, totius hierarchiæ Princeps, unde vocis etymon. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episcopi inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 1. pag. 187.

Annuit, & scriptis legalibus Archierarchus
Theodoro Regique jubet sancita notari.

¶ ARCHIERATICA SEDES, id est, *Archierarchi*, summi Pontificis. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. pag. 129. col. 2. B. *Iste qui non ex nostro fuit ovili, videte quomodo tenuit Archieraticam sedem, monitus apostolico dogmate.*

¶ ARCHIEREUS, ἀρχιερεύς, Qui præest rebus sacris; Episcopus. Lamprid. de Alexandro Severo c. 28. *Syrum Archisynagogum eum vocantes & Archierea.* Acta S. Frederici Episcopi, tom. 4. Julii p. 460. *Sanctus igitur Fredericus, Frisonicæ gentis Archiereus, nobilis genere, sed nobilior exstitit sanctitate.*

¶ ARCHIERGATUS, ab ἀρχὴ & ἐργάτης, Operarius, Conductor operis, Gall. *Entrepreneur*, *Architecte*. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. pag. 106. col. 2. *Asserunt nonnulli, quod quadam die accersitum Archiergatum ac principem operis Pontifex interrogavit, & cur ædificium prædictæ Ecclesiæ non perficeret.*

¶ ARCHIEROSYNA, ἀρχιερωσύνη, *Archiepiscopatus*. Cod. Theod. l. 12. tit. 1. *In consequenda Archierosyna ille sit potior, qui patriæ plura præstiterit.*

¶ ARCHIEUNUCHUS, Princeps regiorum Cubiculariorum apud Joan. Calvin. in Lexic. Jurid.

¶ ARCHIFERI, Iidem qui arcarii, sagittarii, Gall. *Archers*. Caffarus Annal. Genuens. lib. 1. ad ann. 1158. apud Murat. tom. 6. col. 270. *Soldaderios, balistterios & Archiferos tot ad civitatem conduxerunt, ordinantes eos per castra montana & alias partes civitatis.* Obertus Cancellarius Annal. Genuens. ab an. 1164. ibidem col. 348. *Scientibus hoc nostris Consulibus & civitate multis commota rumoribus, fecerunt parlamentum, & sine mora Rapallum mari & terra iverunt, convocantes amicos, milites & omnes affines marchiones, & Archiones, & Archiferos & clientes multos.*

¶ ARCHIFLAMEN, Archiepiscopus. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 46. *Fredericus II. . . . Romanorum Rex semper Augustus . . . . Viennensis Ecclesia sicut inter ceteras Ecclesias & Metropolitanas . . . . refulget, ita peculiaris gratiæ prærogativam apud imperialem celsitudinem meruit obtinere, ut Metropolitanus ejus inter cæteros Archiflamines principalem locum & dignitatem obtineat.* Nominis originem attigere Patres Concilii Narbonensis anno 1430 celebrati, in libello ad Archiep. Narbonensem dato, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 352. D. *In civitatibus enim apud Ethnicos erant Archiflamines, gratissimus Apostolorum Princeps Archiepiscopos institui præcepit: in reliquis vero civitatibus singulos Episcopos, &c.* Hanc ob causam, veram an falsam, Archiepiscopos interdum vocavere *Archiflamines*. Fuere autem flamines apud Romanos, Sacerdotes qui à numine cui sacra faciebant, singuli cognominabantur. Tres Primi à Numa instituti dicuntur, Jovi scilicet, Marti & Quirico. Unde *Dialis* flamen, *Martialis* & *Quirinalis*, quibus postmodum 12. additi sunt. De quibus plura apud Hofmannum, Pitiscum in Lexicis, & alios qui de Antiquitatibus Romanis scripsere.

ARCHIFRATER. Collatio S. Maximi Martyris, apud Anastasium in Collectaneis & Baron. ann. 656. *Nunquam disputavi tecum, nisi semel cum sanctissimo Presbytero domino Theocharisto & Archifratre, propter Primicerium, jussus per litteras super hoc.*

¶ ARCHIGALLUS, Præses Cybeles Sacerdotum apud Gallos. Tertull. de Resurr. carnis cap. 16. *Calicem non dico venenarium, in quem mors aliqua ructarit, sed fictricis, vel Archigalli, vel gladiatoris, aut carnificis spiritu infectum.*

¶ ARCHIGENES, Medicus; vel Chirurgus. Vita S. Joannis Abb. Parmen. tom. 5. Maii pag. 183. C. *Archigenis cataplasma quoque defecerat, cesserat etiam omnis medicamenti incassum industria.*

ARCHIGERONTES, in lib. 6. C. de Episc. audient. dicuntur primates plebis Alexandrinæ, seu qui quasi principes summoque honore & loco erant inter artifices. Ita Jac. Gothofredus ad leg. 1. Cod. Th. de Alexandrin. primatib.

ARCHIGILIT, *Similiter novum*, Ugutioni. Vox forte Longobardica.

ARCHIGRAPHUS, Præcipuus inter Scriptores. Sic Livium vocat *Archigraphum Patavinum* Albertinus Mussatus lib. 1. de Gest. Henrici VII. in Prolog. & in Poemat.

Plaudeat Archigraphi si non mihi tibia Livi.

Est etiam eidem *Archigraphus Regiæ Majestatis*, Notarius, vel Cancellarius Regius, l. 4. de Gestis Ital. post Henricum, Rubr. 2. Vide *Antigraphus*.

ARCHIGUBERNUS, ex Gr. ἀρχικυβερνήτης, navis seu classis præcipuus gubernator, præfectus, apud Jabolenum JC. l. 46. D. ad SC. Trebell.

¶ ARCHIHEBDOMADARIUS. Vide in *Hebdomadarius*.

¶ ARCHIJURARE, Qui primus chartæ ceu fidejussor subscribit. Litteræ Johannis Carnot. Episc. an. 1180. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 599. B. *Episcopus promisit & Archijuravit, & omnes isti juraverunt, quod teneant & teneri faciant testamentum.*

ARCHIJUSTITIARIUS, Supremus Angliæ Justitiarius. Radulf. de Diceto in Imag. Hist. an. 1179. *Henricus Rex Anglorum instituit 3. Episcopos Regni totius Archijustitiarios. Alibi: Wintoniensem, Eliensem, & Norwicensem Episcopos Archijustitiarios Regni, & certis in locis ... constituit.* Vide *Justitiarius*.

¶ ARCHILECTILE, Lecti compages lignea, vulgo *Chalit*, *lit non garni*. Charta an. 1480. ex Archivo Episcopi Corisopitensis. *R. in Christo Pater D. Guido permis-*

permissione divina Episcopus Corisopitensis .... ad principalem domum dicti Prioratus accedens, ibi à Priore commendatario susceptus est, qui unum Archilectule cum straminibus dumtaxat pro lecto ad jacendum illa nocte ipsi præsentavit.

ARCHILEGATUS, Epistola Gregorii VII. PP. ad Hugon. Abbat. Cluniacens. in Bullario Cluniac. pag. 18. *Ut inde per singulos annos B. Petro, & ejus Apostolicæ sedi in præsentia Romani Pontificis, ut ejus Archilegati Romæ, aut, ubi ipse jusserit, octo diebus ante vel post Kalendas Maii, una Romana uncia auri in pensionem reddatur.*

ARCHILEVITA, Archidiaconatus, dignitas Ecclesiastica. Goffridus Vindoc. lib. 2. epist. 17. *De domno Archidiacono, &c.* Et mox: *Gloriosus vester Archilevita.* Petrus Pictaviensis in Epitaphio Gelasii II. PP.

Cum prius ex Monacho pro multa strenuitate
Archilevita foret & Cancellarius urbis.

Vita S. Boniti Episc. Claromont. cap. 4. *Cantinus Archilevitica minister.* Prudentius lib. περὶ στεφάνων, in S. Laurentio *Archilevita.*

Hic primus è septem viris, Qui stant ad aram proximi,
Levita sublimis gradu. Et ceteris præstantior
Claustris sacrorum præerat, Cælestia arcanum domus,
Fidis gubernans clavibus, Votasque dispensans opes.

Occurrit passim. Adde Innocent. Ciron. in Parat. Decret. pag. 70. Vide *Levita.*

ARCHILIUS, [Tribunus, ab ἀρχὴ, Princeps & χίλιοι, Mille.] Fridegodus in sancto Wilfrido cap. 53. [apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 724.]

Noviter increpitans pigrum decus Archiliorum.

ARCHILOGOTHETA, Archicancellarius: ita indigitatur S. Heribertus Coloniensis Archiepiscopus apud Lambertum in ejus Vita n. 8. & Rupertum Tuitiensem cap. 7. qui cap. 5. dicitur *Primus Cancellarius.* [Ita etiam apud Maximilianum Henricum in Apologia Archiepiscopi Colon. p. 21. Notum porro Archiepiscopum Colon. Archicancellarii Italiæ dignitate adornari. Vide novam Gall. Christ. tom. 3. Nominis origo à magno Logotheta, qui in palatio Græcorum Imperatorum Archicancellarii munere fungebatur, id est, Aureas Bullas & Edicta principum subscribebat. Primum Logotheta *droms* seu cursus publici Cancellarii munus obibat, ut diserte testatur Nicetas in Manuele lib. 7. num. 1. [illegible], &c. Verum id munus postmodum transiit ad magnum Logothetam, de quo plura Codinus capitulo 1. 4. & 5. Vide Glossarium med. Græcitatis V. [illegible].]

ARCHILOGUS, *Princeps, vel primus in sermone: Archilogium, sermonis principium,* Ugutioni.

¶ ARCHIMAGIRIA. Num à Græco μάγειρος, coquus, adeo ut *Archimagiria*, nomen sit officii præfecti coquorum? Literæ Johannis Bernardi Abbatis Fulden. pro Collegio Jesuitarum Fuldæ an. 1626. apud Schannatum Diœcesis Fulden. pag. 388. *Nonnulla tribui ipsos jussisse .... partim ex Archimagiria, partim ex vacantibus beneficiis.* Joachimi ejusd. loci Abb. Litteræ an. 1658. ibid. p. 396. *Ut centum & triginta sex florenos cum dimidio quotannis... per Archimagiria in pecunia numerata capere... possit.* Juvenalis Satyra 9.

Proximus ante diem caupo sciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, Archimagiri.

¶ ARCHIMANDRISIA, Videntur esse loca vel prædia quæcumque illa sint à Monasteriis vel Archimandritis pendentia. Anastasius Senior in Chron. Cassinen. apud Murat. tom. 2. pag. 352. *Aquinum cum Ecclesiis, villis, xenodochiis, castris, ptochotrophiis, cacosomiis, brefotrophiis, monasteriis, Archimandritis vel Archimandrisia habentibus.*

ARCHIMANDVITA, Abbas generalis, seu *Princeps Monachorum*, uti appellatur in Regula S. Isidori cap. 6. ex Græc. ἀρχιμανδρίτης, Papias: *Archimandrita, pater spiritualium ovium, heremita agens annos fere 50. Memphitici & Palæstini Archimandritæ*, apud Sidonium lib. 8. Epist. 14. Avitus Viennens. Epist. 2. *Copiosæ Monachorum multitudinis præpositus fuit, cujus officii personas Episcopi Orientales Archimandritas appellant.* Regula S. Columbani cap. 7. *Cum tanta pluralitas eorum sit, ita ut mille Abbates sub uno Archimandrita esse referantur.* Adde Concilium Forojuliense an. 791. can. 7. Hist. translat. S. Sebastiani cap. 6. n. 24. Ughell. to. 7. Ital. sacr. pag. 1298. &c.

ARCHIMANDRITA, Quivis Prælatus, etiam Archiepiscopus. Dagobertus Archiepiscopus Bituricensis in Charta an. 990. *Primæ sanctæ Bituricensis Ecclesiæ sedis Archimandritam se inscribit.* In Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ *Amblardus Lugdunensis Archimandrita* dicitur. Adde Alcuinum Epist. 72. Vitam S. Gebehardi Archiepisc. Salisburg. apud Canisium tom. 6. pag. 1251. Vitam S. Adalberti Episc. Pragens. n. 6. 9. & Vitam S. Theodardi apud Catellum p. 757. Analecta Mabillonii tom. 1. pag. 98. &c. Ita etiam ab Justiniano usurpatam hanc vocem observarunt alii. Vide *Mandra.*

ARCHIMANDRITISSA, Abbatissa, in Nov. Justiniani 4. & 107. & in Capitul. Caroli M. l. 2. c. 29.

¶ ARCHIMARESCHALCUS, vel *Archimareschalcus* ut supra habetur in *Archicamerarius*, Princeps equisonum, cui cura incumbit equorum Imperatoris Germaniæ, Gall. *Grand Ecuyer*, Hujus munere fungitur in aula Germanorum Imperatorum Dux Saxoniæ, qui in officii symbolum avenam defert in convivium fieri solitum post solemnem Imperatoris inaugurationem, uti narratur in libello de electione Maximiliani II. ann. 1562. Vide *Comes stabuli & Marescallus.*

¶ ARCHIMARINUS, Maris præfectus, Gal. *Grand Amiral.* Lobinellus in Histor. Paris. Instrum. to. 3. pag. 722. b. *Dominus Ludovicus de Gravilie Archimarinus regni, &c.*

ARCHIMARTYR. Utitur Maximus Madaurens. Epist. ad S. August. 43.

¶ ARCHIMENTARIENSIS, Archinotarius. Formulæ veteres Legibus Salic. & Ripuar. ab Eccardo subjectæ num. 4. pag. 235. *Ego N. Notarius & exceptor ad vicem Archimentariensis recogno. Feci.* Ubi laudatus scriptor legendum monet *Archicommentariensis* pro *Archimentariensis.* Vide *Commentariensis*, Notarius.

ARCHIMETATOR, Qui metata in castris & exercitibus ordinat, disponit, *Mansionarius*, recentioribus, Arnoldus Lubecensis lib. 3. cap. 28. *Qui ut sapiens Archimetator ipsam expeditionem prudenter ordinavit.* Vide *Metator.*

ARCHIMETROPOLITANUS, pro *Metropolitanus*, in Indiculo Dagoberti Regis, qui extat in Vita S. Desiderii Episcop. Cadurcens. cap. 7. Sed mendum esse observavit Stephan. Baluzius ex Cod. MS. ubi legitur: *Proinde dum vos arcem Metropolitani scimus tenere, &c.*

ARCHIMINISTER SACRI PALATII, Dignitas Palatina, qua donati leguntur *Boso Dux*, Richildis Augustæ frater, sub Carolo Calvo, in Synodo Ticinensi ann. 876. & in Tabulario S. Benigni apud Perardum pag. 154. & *Suppo* Piceni Comes sub Ludovico juniore,

apud

apud Guillelmum Bibliothec. in Hadriano II. pag. 229. 230. 232. Idem autem sonat quod *Major damus*, qui cæteris domus Regiæ *Ministris*, seu Officialibus, præerat, & *Magister officiorum* apud Romanos Impp. dicebatur. Vide *Minister*.

Neque alia, opinor, fuit dignitas *Ministri Imperatoris & Imperii*, quam Matfrido Proceri Palatii & Comiti Aurelianensi sub Ludovico Pio adscribit Agobarbus Lugdun. ad quem scribens, hæc subdit pag. 207. *Elegit vos ante mundi constitutionem futurum nostris periculosis temporibus Ministrum Imperatoris & Imperii, & præ cæteris honorificavit, & ditavit, &c... constituitque vos in latere summam regentis, quatenus & in dispositione æquitatis illi essetis suffragator, & in remuneratione beatitudinis particeps.*

ARCHIMONASTERIUM S. Remigii Remensis, in Epistola Joannis XIII. PP. ad Adalberonem Remensem Archiepiscopum pro privilegiis ejusdem Monasterii, & in libro miraculor. S. Marculfi n. 2. *Archimonasterium Cluniacense*, & *Archimonasterium Saviniacense*, in veteri Charta apud Joannem Mariam *de la Mure*, in Hist. Eccles. Lugdun. pag. 382. *Archimonasterium Landavense*, in Monasterio Anglic. to. 3. p. 190.

ARCHIMONIA. Vita S. Bernardi Archiep. Viennensis apud Mabillonium: *Defuncto nobilissimo Principe Carolo, & filio ejus Ludovico Archimoniam obtinente.* Ubi legendum videtur *Archimonarchiam*. Ita nempe vox contracta in MS.

¶ ARCHIMYSTA, ab ἀρχῆς Princeps & μύστης, Sacris initiatus. Sic Aventinus Archiepiscopum Lauriacensem appellat in Annal Bojorum: *Sub id tempus* (an. 735) *Hunni & Avares, gens hodie Hungarica, audita morte Ducis Bojorum, quæcumque Boji infra Anassum possedere, flamma, ferro vastant, Laureacum delent, exscindunt. Ob hanc cladem Uiulo Vivilum, qui & Vivilo dictus, Archimystam Laureacensem cum Symmystis & Monachis, una cum sacratis feminis, qui periculum evaserunt Pathaviam, commigrare jubet.*

¶ ARCHINALE, Locus ubi exstruuntur naves, arma servantur, &c. Gall. *Arcenal*. Bern. de *Breydenbach* Itiner. T. S. p. 20. *Facile est Venetis & parum sexcentas armatas galeas ex suo producere Archinali... Semper mille ad minus habent in Archinali suo viros diversarum mechanicarum artium, & præsertim faciendarum navium scios & gnaros.*

ARCHINOTARIUS, Primicerius Notariorum, diversus à summo Cancellario. In Diplomate Ludovici Imp. filii Lotharii in Tabul. Casauriensi, subscribit *Ructemirus* [apud Murat. to. 2. part. 2. col. 929. *Dructemirus*] *Archinotarius*, una cum *Tractemiro Archicancellario*. At in Chartis Hlotarii Imp. apud Doubletum p. 744. 745. *Hilduinus Archiepiscopus sacri Palatii Notarius summus*, qui *Archicancellarius* in aliis, & in Charta ejusdem Hlotarii tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 109. *aulæ Archinotarius* indigitatur.

ARCHIOECONOMUS, qui Ecclesiarum œconomis præest. in Capitulis Caroli M. lib. 2. c. 29.

¶ ARCHIOTÆ, Ἀρχειῶται, Archivorum custodes Digest. l. 50. tit. 4. de muneribus & honoribus.

ARCHIPALATINUS PRÆSUL. Vide *Archicapellanus*, in *Capellanus*.

¶ ARCHIPAPA, Primus Presbyterorum apud Græcos. Vide *Protopapa*.

ARCHIPARAPHONISTA. Vide *Paraphonista*.

ARCHIPATER, dicitur Bruno Coloniensis Archiepiscopus, apud Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. cap. 84. Willelmus Brito lib. 12. Philip.

Nec minus Archipater Remorum cum Senonensi, &c.

Alcuinus Poem. 176.

Hanc pius Archipater Metensis gloria plebis,

HRogandus Præsul magno sacravit honore.

ARCHIPATRES vocat Dudo in Præfatione ad Acta Normannorum priscos & famosos duces:

Archipatres prisci pariter, proceresque moderni,
Scipio, Pompeiusque, Cato, &c. Adde p. 126.

ARCHIPELAGUS. Vide *Ægeopelagus*.

¶ ARCHIPHERECITÆ, Dignitates apud Judæos. Justiniani Novella 146. *Neque licentiam habebunt hi, qui ab eis (Judæis) Majores omnibus Archipherecitæ, aut Presbyteri, forsitan vel Magistri appellantur, Perineis aliquibus aut anathematismis hoc prohibere.* Quænam fuerit Archipherecitarum dignitas & unde dicta, nos docet Morinus in suis Exercitationibus Biblicis lib. 2. Exercit. 6. Ineunte sexto Ecclesiæ sæculo ab Jehuda Hakados editus est liber *Misnajoth* dictus, qui omnes Judæorum traditiones complectitur. Hic liber in varia capita scinditur, quæ appellant פרקים *Prachim*: & antiqua pronunciatione quæ literam פ, semper aspirabat *Pherecim*. Postquam liber ille publice editus est, in omnibus scholis legi cœpit, atque etiam in plerisque Synagogis. Evenit non longo post tempore, ut honorificentissimum esset, lectionem illius Capitis primum in publicis aggredi conventibus, deinde ut hoc excellentissimis quibusque Rabbinis, ut munus aliquod & excellens dignitas, deferretur: ideo cum edita est illa Novella, Judæorum primores Archipherecitæ ab isto officio voce hybrida dicebantur, id est, capitis seu sectionis Principes. Rem exemplis probat laudatus scriptor loco citato, ubi illa potes, si lubet, consulere.

ARCHIPHONISTA, Archicantor, dignitas Ecclesiastica. Chartam Alrici Episcopi Astensis sub ann. 1020. subscribit *Rozo Archiphonista*, apud Ughellum: sed legendum *Archiparaphonista*. Vide *Paraphonista*.

¶ ARCHIPHYLAX, Græce Ἀρχιφύλαξ, Primarius custos. Sic appellabatur in monte Carmelo Generalis totius Ordinis Carmelitarum olim usque ad an. Ch. 1121. Tunc enim Aymericus Patriarcha Antiochenus in Terra sancta generale capitulum congregavit, ubi ad generalatum Bertholdus Latinus vocatus, relicto veteri titulo, ad imitationem Occidentalium Prior nominatus est. Hofmannus post Macrum in Hierolexico.

¶ ARCHIPINCERNA, Princeps pincernarum in aula Imperatorum Germanorum, Gall. *Grand Echanson*. *Magister pincernarum* in Annal. Franc. ad ann. 781. Hac dignitate decoratur Rex Bohemiæ. Diploma Rudolphi. I. Imp. Wenceslao Regi Bohemiæ concessum an. 1290. apud Tolnerum in Codice Diplom. ad calcem Hist. Palatinæ p. 77. *Quo facto Principum, Baronum, Nobilium & Procerum Imperii necnon veteranorum communi assertione; & concordi testimonio comperimus assonante, ipsum Regem Bohemiæ Imperii debere Pincernam existere, & jus ac officium Pincernatus apud eum, necnon ejus heredes jure hereditario residere ... Hæc vero jura Pincernatus & Electoratus, nedum dicto Regi & suis heredibus didicimus, sed etiam suis Progenitoribus, Abavis, Atavis, Proavis, Avis pure plenissime competebant.* Quod tamen non adeo constans fuit, ut alii Pincernatus dignitate nunquam fuerint adornati. Sed de his omnino consulendi sunt Scriptores Germanici. V. *Buticularius & Pincerna*.

ARCHIPIRATA, Amiralius, classis præfectus. Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 5013. *Archipirata, Princeps*. Glossar. Saxonic. Ælfrici: *Archipirata*, yldert picing, i. e. *Pirata præcipuus*. In Charta Edgari Regis Angl. an. 971. to. 1. Monastici Angl. p. 17. subscribit *Mascusius Archipirata*. Ita apud Ottonem de S. Blasio c. 39. & 41. Margaritus Siciliæ Regum Guillelmi II. & Tancredi Amiratus, *Margarita Archipirata potentissimus illius terræ Baro* indigitatur. Item *potentissimus piratarum*, dicitur Alberto Stadensi an. 1195. Vide *Pirata*.

AR-

ARCHIPOLITES, Ugutioni, *Princeps civium*. Item Archiepiscopus, Metropolitanus. Fridegodus io S. Wilfrido cap. 26.

Cursores sed jam præmiserat Archipolites
Theodorus.

[Vita S. Romani Archiep. Rothomag. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1658.

Interea doctor præclarus & Archipolites,
Moribus ut sanctis decus ornes pontificale, &c.]

ARCHIPONTIFEX, Summus Pontifex, apud Galfridum Monemuthensem: Archiepiscopus, in Vita S. Theodardi Episcopi Tolosani pag. 759. in Decretis Synodalib. Ænhamensibus, c. 1. 3. &c. *Archipontificatus*, in Epistola S. Bonifacii Mongunt. ad Cuthpertum Archiepiscopum Caotii.

¶ ARCHIPOPULARES, Idem qui *Archipolites*, Gall. *Chef du peuple*. Sallas Malaspinæ lib. 2. Rerum Sicul. apud Baluzium tom. 6. Miscell. p. 224. *Et dum Vicarius Regis* (Siciliæ) *prædictus quosdam Archipopulares & pretorusticos ad se vocari fecisset, qui tam de formis populi ductores & capita dicebantur.*

ARCHIPOTA, *magnus Potator*, Ugutiooi.

¶ ARCHIPPOCOMI, Stabulo præfecti apud Germanos, à Græco ἀρχὴ, Principatus ἵππος, Equus, & κομεῖν, Curam gerere. Vide Lexicon Hofmanni.

ARCHIPRÆSUL, apud Galfridum Monemuth. Hovedenum, Ditmarum, & alios; Archiepiscopus.

ARCHIPRÆSULATUS, io Gestis Guillelmi Ducis Norman. & Regis Anglor. p. 195. [Epistola Brunonis Archiep. Trevir. ad Reinaldum Archiep. Remens. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collecti col. 624. *Fama æquitatis vestræ & pietatis in Deum, nos jamdudum in Archipræsulatu vestro indignam admodum & intolerabilem injuriam passos, invitos vestrum implorare auxilium.*]

ARCHIPRESBYTERI dignitas alia fuit prioribus sæculis, alia posterioribus. Olim quippe Archipresbyteri dicti, qui in Ecclesia cathedrali Episcopi quodammodo Vicarii erant. Isidorus in Epist. ad Leudefredum Cordubensem Episcopum: *Archipresbyter se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, obedire sciat, & quod specialiter ad ejus ministerium pertinet, super omnes Presbyteros in ordine positos curam gerere, & assidue in Ecclesia stare; & quando Episcopi sui absentia contigerit, ipse vice ejus Missarum solennia celebret, & Collectas dicat, vel cui ipse injunxerit.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. ult. *Sunt etiam Archipresbyteri in Episcopis*, (f. Episcopiis) *Canonicorum curam gerentes*. Breviloquus: *Archipresbyter, Princeps Presbyterorum, vel qui supra Clericos in aliqua Ecclesia habet aliquam jurisdictionem Ecclesiasticam secundum consuetudinem loci*. De Archipresbyteris Ecclesiarum Cathedralium, intelligendus Liberatus Diaconus cap. 14. *Novissime in Proterium universorum sententia declinavit, atque cui & Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui & eum Archipresbyterum fecerat.* Ut & Coocilium Carthagioense IV. ano. 398. can. 17. *Ut Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed per Archipresbyterum, aut per Archidiaconum agat.* Concilium Emeritense ann. 666. can. 10. *Communi deliberatione sancimus, ut omnes nos Episcopi, intra nostram provinciam constituti, in cathedralibus nostris Ecclesiis, singuli nostram Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum habere debeamus.* Observat Ughellus in Ecclesia Veronensi etiamnum Archipresbyteralem dignitatem primam esse à Pontificali, ut io Perusina, Innocentius III. PP. lib. 1. Epist. p. 30. Edit. Venetæ. Sixtus V. ann. 1586. apud eumdem Ughellum in Episcopis Tusculanis: *Archipresbyteratum, qui dignitas major post Pontificalem*. Vide Gregor. Turon. lib. 1. de Miracul. cap. 78. & Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. cap. 11.

Archipresbyteri deinde dicti, qui hodie *Decani rurales*, Archidiaconis subjecti. *Archipresbyter, quod alicubi dicitur Decanus*, in Concilio Claromontano an. 1095. can. 3. *Archipresbyteri vicarii* io Concilio Turonensi II. an. 567. can. 19. *Qui Presbyterum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiunt, &c.* io Capitulis post Synodum Ravennatem an. 904. apud Baron. n. 26. De his agunt idem Concilium Turonense II. an. 567. can. 7. Autissiodor. an. 578. can. 20. 43. 44. Synod. Remensis an. 630. can. 19. Ticinensis an. 850. can. 13. 853. cap. 5. 6. Capitula Caroli Calvi tit. 5. c. 3. Gregorius IX. lib. 1. tit. 34. Joan. de Deo loco laudato, &c. De Archipresbyteris etiam multa congessit Morinus de sacris Ordinib. part. 3. Exercit. 15. cap. 2.

☞ Archipresbyteros etiam Archidiaconorum officio functos fuisse io quibusdam saltem Ecclesiis, ut Gratianopolitana, patet ex Decreto Alamandi Episcopi, qui totam distribuit diœcesim io quatuor regiones, quarum una à Decano, aliæ tres à totidem Canonicis, qui *Archipresbyteri* dicuntur, erant visitandæ, quod munus est Archidiaconorum. Vide Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 235.

ARCHIPRESBYTER FRANCIÆ dicitur Fulradus Abbas S. Dionysii io Epistola Adriaoi PP. apud Flodoardum lib. 2. Hist. Remens. cap. 17. qui cap. 12. *Summus Capellanus Regis Pipini* iodigitatur.

ARCHIPRESBYTER CARDINALIUM, apud Bennonem in Gestis Hiltebrandi pag. 42. tituli S. Mariæ Majoris nempe. Vide *Cardinalis*.

ARCHIPRESBYTER CAPELLANORUM, io Ecclesia Placentina, de quo & ejus electione extat Charta Jacobi Prænestini Episcopi an. 1236. apud Petrum Mariam Campam in Histor. Eccles. Placentin. part. 1. pag. 392.

¶ ARCHIPRESBYTER CIVITATENSIS. Bulla Pii Papæ IV. pro Episcopatu Antverpiensi anno 1560. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 315. B. *Ac in eadem Ecclesia Antverpiensi unum Archipresbyteratum Civitatensem pro uno Archipresbytero Civitatensi, qui curam Rectorum parochialium Ecclesiarum, Sacramentorum & verbi Dei per civitatem* (habeat.)

ARCHIPRESBYTERATUS, Districtus Archipresbyteri ruralis, apud Arnulphum Lexov. io Ep. p. 49. [Concil. an. 1591. inter Hisp. to. 4. pag. 610. col. 1. *Cum Archipresbyteratus spiritualem jurisdictionem habeat, districte prohibemus, ne Archipresbyteratus sub aliqua pensione ad terminum alicui concedatur.*]

Vide Altaserram lib. 1. Dissertat. Juris Canon. cap. 16.

¶ ARCHIPRESBYTERIATUS. Eadem notione apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 235. *Habeat auctoritatem disponendi ac regendi sui Episcopatus in archidiaconatibus vel Archipresbyteriatibus.*

¶ ARCHIPRESTERATUS, Eodem significatu, à Gallico *Archipretré*. Occurrit apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Vascon. MSS. pag. 240.

¶ ARCHIPRIOR, Militiæ templi præfectus, apud Spelmaonum. Quibusdam olim *Archipriores* dicti sunt, qui aliis *Archipresbyteri*.

¶ ARCHIPRIORATUS MILITIÆ, in Bulla Pii IV. inter Privilegia Equitum S. Johannis Jerosol. p. 169. Io quibusdam Ecclesiis, ut in Santonensi, *Archiprioratus*, idem est quod in aliis *Archidiaconatus*, ea scilicet diœcesis pars, quæ ab uoo peodet Archidiacooo.

¶ ARCHIPROTHOPAPAS, ut *Archipopa*, Primus inter Presbyteros. Epistola Joanoi Presbytero seu Regi Abyssinorum falso adscripta ad calcem MS. Corbeiensis: *In mensa nostra comedunt omni die juxta latus nostrum in dextera parte Archiepiscopi* XII. *in sinistra Episcopi* XX. *præter Patriarcham S. Thomæ & Prothopapatem Salmagantinum & Archiprothopapatem de Susis,* ubi

ubi thronus & solium gloriæ nostræ residet, & palatium imperiale. Vide *Protopapa*.

ARCHIPROTOPAPATUS, [Dignitas Archiprotopapæ.] Vide *Presbyter Joannes*.

¶ ARCHIREGNUM, Hoc nomine illustratur Hungariæ Regnum in Joannis *Troester* Epistola ad Wolfgangum *Forchtenaver* Cæsaris scribam, apud Raimundum Duellium Miscellan. lib. 1. pag. 232. *Aut* (fugiam) *sub humani doctique viri quadrante, qui quomodo, quibus armis Archiregnum Ungarorum à feris Turcis, animosorumque Bohemorum insimul collectum retineatur, stellas metitur, Ladislai Regis Astronomus?*

ARCHIROMACHUS. Vide *Anchiromacus*.

ARCHISACERDOS, Archiepiscopus, apud Fortunatum lib. 3. Poemat. 11. & in Vita S. Theodardi Episcopi Narbon. apud Catellum p. 758. in Concilio Cloveshovensi an. 800. &c. Anonymus de Archiepiscopis Salzburgensib. apud Mabillon. tom. 4. Analector.

Nam velut Archisacerdotes in sede manentes,
Legitime functi nomine Apostolico, &c.

ARCHISACRISTA. In Charta Riccardi Comitis Ayelli an. 1193. Mentio fit *Archisacristæ Archiepiscopii Salernitani*, apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 575. Vide *Sacrista*.

ARCHISCHOLARIS. Auctor de Disciplina Scholarum, cui falso Boetii nomen adscriptum, cap. 6. *Si quis vero horum discipulorum sagacitate oblectaverit, Archischolari conjungendus est, ut vel eis recordationis seriem fideliter imprimat, vel exarandi diligentiam commendet: magnum siquidem ex his utilitatis fomentum colligitur*. Ubi *Archischolaris* idem videtur, qui *Proscholus*. Vide in hac voce.

ARCHISCHOLUS, seu *Magister Scholarum*, id est, Scholasticus; Dignitas Ecclesiastica, in Vita Lietberti Episcopi Camerac. cap. 2. & 4. unde emendare licet Durandum lib. 2. Ration. cap. 1. n. 14. ubi perperam *Archiacola*, pro *Archischola* scribitur, uti appellatur apud V. Cl. Catharinum in Differt. de Consuetudinibus municipalibus p. 14.

¶ ARCHISCRIBA, Primus scribarum. Gall. *Premier Secretaire*; & ubi de Parlamentis, *Greffier en chef*. Joannis *Troester* Epistola ad Wolfgangum *Forchtenaver* Cæsaris scribam apud Raim. Duellium l. 1. Miscell. p. 232. *Aut sub toga amicissimi mei Archiscribæ, amici inter famosas umbras recubantis* (fugiam) Vide *Archiscrivius*.

ARCHISCRINIUS, Thesaurarius Ecclesiæ. Apud Beslium p. 291 Charta Guillelmi Ducis Aquitanorum sic subscribitur: *Data mense Junii anno* 40. *regnante Rege Lothario. Boso S. Petri Archiscrinius jubente domno Guillelmo Duce hanc Chartam scribere jussis*.

¶ ARCHISCRIVIUS, Idem quod *Archiscriba*, Primus inter scribas. Privilegium Benedicti IX. PP. an. 1037. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 158. *Scriptum per manus Sergii Archiscrivii sacri nostri Palatii*.

ARCHISCRUTINARIUS, Officium Monasticum. Vide Ughellum tom. 4. pag. 1321.

ARCHISELLIUM, Princeps sedes. Occurrit in Noctis, quæ Tyroni aut Senecæ adscribuntur p. 163.

¶ ARCHISENESCALLUS, Senescallorum primus. Hoc titulo insignes erant Dalphini Viennenses. Historia Dalphin. tom. 2. pag. 364. *Humbertus Dalphinus Vienn. Comes Viennæ Palatinus, Archisenescallus Regnorum Viennæ & Arelatis, &c.* pag. 365. *Ex largitione Imperialis benevolentiæ Archisenescallus perpetuus Regnorum Viennæ & Arelatis*. Vide tom. 1. pag. 100. & *Senescallus*.

ARCHISENIOR. Vita S. Pharonis cap. 72. *Archiseniores principum*, id est, præcipui inter magnates, qui Græcis ἀρχιγέροντες, primates ordinum, seu decuriæ primi, in leg. 5. Cod. de Episcop. audientia.

ARCHISOLIUM, Præcipua sedes. Wippo de Vita Conradi Salici pag. 429. *Ad locum, qui dicitur Aquisgrani Palatium, pervenit; ubi publicus thronus regalis ab antiquis Regibus, & à Carolo præcipue locatus, totius Regni Archisolium habetur*. Ita Ottoni à S. Blasio cap. 21. *Archisolium Arelatense* Arelate dicitur, Regni Arelatensis sedes præcipua, ut cap. 34. *Iconium, Soldani Archisolium*: & *Panormus, Siciliæ Archisolium*, cap. 20. Adde cap. 46.

ARCHISTERIUM, [Monasterium. Hist. Translationis S. Martialis apud Stephanot. inter Fragm. MSS. tom. 2. *Tum hujus Archisterii Monachalis multiplex congregatio sumens venerandum corpus S. Martialis gemmis auroque contexto mirifice reclusum scrinio cum amplissimo dignitatis honore tulerunt, &c.*] Vide *Asceterium*.

¶ ARCHISTRATEGUS, Imago S. Michaelis Archangeli in vexillo picta. Vide mox *Archistraticus*.

¶ ARCHISTRATEIUS, Rex, Dux exercitus. Vox Græca. Vita S. Wilfridi Episcopi auctore Fridegodo inter Acta SS. Ordinis S. Bened. sæc. 3. part. 1. pag. 188.

Archistrateios solio prospectat ab alto,
Jus crudele sacris ausus dictare loquelis.

ARCHISTRATICUS. *Monasterium S. Archistratici*. Charta anni 1077. apud Ughell. in tom. 7. Italiæ sacræ p. 110. Ita appellabant Monasterium S. Michaeli dicatum, quem Principem militiæ cœlestis vocant Patres: στρατηγὸν & ἀρχιστρατηγὸν τῶν ἀΰλων ταγμάτων. Joannes Euchaitarum Episcopus p. 52.

ἀρχιστράτηγον τῶν ἄνω στρατευμάτων,

Principem militiæ cœlestis exercitus, Ignotus Casinensis cap. 3. Luitprandus lib. 1. cap. 2. *Fabricavit autem pretioso & mirabili opere juxta palatium Orientem versus Ecclesiam, quam* νέαν, *id est novam vocavit, in honore summi & cœlestis militiæ Principis Archangeli Michaelis, qui Græce* Ἀρχιστράτηγος *appellatur*. Vide eumdem lib. 3. cap. 8. Ita etiam Zonaras tom. 3. pag. 138. 196. Scylitzes, Nicetas in Man. lib. 7. Vita S. Nili junioris pag. 25. 126. 155. Gregoras, Codinus, & alii Monasteria S. Michaeli Archangelo dicata vocant. Magno porro cultu veneratos Græcos S. Michaelem arguunt præ cæteris ipsius imagine insignitum vexillum, ἀρχιστράτηγος appellatum, quod in præcipuis ceremoniis delatum testatur Codinus de Offic. cap. 6. n. 20. atque adeo crebræ ei dicatæ ædes sacræ. [Vita S. Theodori Martyris tom. 2. Februarii pag. 26. D. *Gestant flammula sive* φλάμμουλα; *sunt autem ista, primum Archistrategus sive imago S. Michaelis. Alterum Octapodion habens multas divinasque sacrorum Pontificum imagines singulis octo, &c.*] Neque minori apud nos reverentia colitur, quibus pro Regni Francici Angelo tutelari haberi constat, ejusque festum solemniter feriatum ex Caroli M. forte instituto, quod sane colligere licet ex Catwlphi ad eumdem Epistola, descripta in tom. Histor. Francor. pag. 667. qua Imperatori suadet, ut *Missam S. Michaelis & S. Petri passionem in publico celebrare Regno ejus constitueret*. Ex qua saltem nondum hac tempestate feriatum S. Michaelis in Francia festum, docemur.

ARCHISUBDIACONUS, Primus inter *Subdiaconos*, quemadmodum *Archidiaconus* primus inter *Diaconos*. Ordo Romanus: *Archidiaconus levat calicem, & dat eum Archisubdiacono, quem tenet juxta cornu altaris*. Memoratur ibi non semel, in Concilio Autissiodor. can. 6. ubi Codices alii habent *Subarchidiaconus*. Chartam Adenulphi Episcopi Capuani subscribit inter cæteros *Jacobus Archisubdiaconus*, in Sanctuario Capuano pag. 575. Vide Molanum l. 2. de Canonicis cap. 32.

ARCHITARIUS, pro *Archiater*. Gregorius Turonens. lib. 2. de Mirac. S. Martini cap. 1. *Vocavi Armentarium*

tarium Architarium, *& dico ei*: *Omne ingenium artificis tui impendisti, pigmentorum omnium vim probasti, &c.*

¶ ARCHITECTA, Tecta, Ædificia. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 94. in Attonis libello de pressuris Eccles. *Architecta reparari*.

¶ ARCHITECTARE, Fabricare, exstruere. Locum vide in *Flebilis* vel *Spingarda*.

ARCHITECTOR, vel ARCHITECTUS, *Faber*, *qui facit tecta*. Joan. de Janua. Occurrit in Vita B. Tozelli Papiensis n. 11.

¶ ARCHITENENS, pro *Arcitenens*, Sagittarius, Gall. *Archer*, apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 463. & Rymerum to. 9. pag. 392.

ARCHITERIUM. Vide *Asceterium*.

ARCHITHEATER, Archimimus, aut qui primas in Theatro obtinebat, apud S. Augustin. Epist. 67. nisi hoc loco *Archiater* legendum sit, uti contendit Valesacus lib. 1 Select.

ARCHITON. Epistola Apologetica Ludovici II. Imperat. ad Basilium Imperat. apud Baron. ann. 871. nu. 61 *Sed nec hoc admiratione caret, quod asserit, Principem Arabum Protosymbolum dici, cum in voluminibus nostris nihil tale reperiatur, & vestri Codices modo Architon, modo Regem, vel alio quolibet vocabulo nuncupent*. Ubi legendum videtur *Archonta*, ἄρχοντα.

ARCHITRICLINIUM, in Monasteriis. Bernardus Monach. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 48. *Quæ* (benedictio) *dum dicitur, interim præfatus Dapifer stat ultimus ante Architriclinium, & postea facit ante & retro*. [S. Willelmi Constitut. Hirsaug. cap. 97. *Dum benedictio à Sacerdote compleatur, præfatus Dapifer stat inclinis ante Architriclinium, & tunc facit ante & retro*. Utrobique *Architriclinium* sumitur pro mensa superiori, ad quam sedet Abbas, aut is qui fratribus præest in refectorio.]

1. ARCHITRICLINUS, pro *Metropolitanus*, *Archiepiscopus*. Tridericus Langenius in Saxonia:

Architriclini sunt Metropoles ibi bini,
Utpote Bremensis, venerandus Magdeburgensis.

¶ 2. ARCHITRICLINUS, Ἀρχιτρίκλινος, Isidoro, *Major domus*. In Evangelio S. Johannis 2. 9. Qui præest apparando convivio. Vide *Festum Architriclini*.

¶ ARCHIVILLANUS, Primus inter Villanos, qui primas tenebat inter non nobiles. Chronicon Andrense tom. 9. Spicil. Acher. pa. 661. *Proditionem detestabilem hujus Andrensis Ecclesiæ parochiani in die Paschæ circiter viginti duo, inter quos erant Archivillani quatuor, Guido scilicet & Willelmus vavassores. Reinerus & Daniel ministeriales in enormem Ecclesiæ læsionem moliti sunt*. Vide *Villanus*.

¶ ARCHIUM, seu ARCHIA, Principatus, magistratus, à Græco Ἀρχεῖον. Antiq. Eccles. Ritus, lib. 1. pag. 379. n. IV. *Pontifex descendit in Senatorium ... & suscipit oblationes principum per ordinem Archium*, pro *Archiorum*. Vide *Archivum*.

ARCHIVOLTUM. Jus Vicentinum lib. 4. *Teneantur reparare & facere Archivoltum, seu receptaculum subtus terram, quod excipiat omnem spurcitiam &c.* Ex Ital. *arco*, & *volto*. Vide *Volta*.

ARCHIVUM, ARCHIVIUM, ARCHIBUS, ARCEPS, &c. Scrinium, locus, ubi asservantur Chartæ publicæ. Isidorus lib. 20. Orig. cap. 9. *Archa dicta, quod arceat visum atque prohibeat. Hinc & Archivum, hinc & Arcanum, id est, secretum, unde cæteri arceantur*. Ex eo Papias: *Arca dicta, quod arceat visum, vel furem; hinc & Archivum, secretum*. Alibi: *Archiva, Armaria, tabularia dicta, quod arceant, id est, prohibeant visum: hinc Archivi, Librarii, vel Armarii dicuntur*. [Tertullianus Apolog. c. 19. *Referenda antiquissimarum gentium Archiva*.] Lex Wisigothor. lib. 12. tit. 3. §. 28. *Archiva Ecclesiæ*. Gregor. Turonens. lib. 9. Hist. cap. 42. *Universalis Ecclesiæ Archivum*. Annales Francor. an. 813. *Et in Archivo Palatii exemplaria illarum habebantur*. *Archivum Palatii* habetur etiam in Charta Ludovici Pii, ann. 19. Imperii in Tabulario S. Dionysii num. 26. quod & *Imperialis aulæ reconditorium* ibidem appellatur. Flodoardus lib. 2. Hist. Remens. cap. 19. *Archivum Ecclesiæ tutissimis ædificiis.... construxit*. Adde Baldricum in Chronico Cameracensi lib. 1. c. 76. Hac etiam usus est voce Ulpianus.

ARCHIUM. *Archia Romana*, apud Tertullianum lib. 3. adversus Marcionem. Utitur etiam Paulus lib. 4. Sentent. tit. 6. ubi Cujacius. Suidas: Ἀρχεῖα, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκεινται. Glossæ MSS. ex Bibl. Regia Cod. 2062. Ἀρχεῖον, χαρτοφυλακεῖον, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται κεῖνται ἢ τὸ Παλάτιον. Glossæ aliæ Codic. 930. Ἀρχεῖα, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκεινται χαρτοφυλάκιον, ἢ τὸ χωρίον ᾧ κεῖται. S. Ignatius in Epist. ad Philadelph. ἐν τοῖς ἀρχείοις τὸ εὐαγγέλιον. Justinianus Nov. 74. ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀρχείοις. Vetus inscriptio inedita, reperta nuper an. 1670. Smyrnæ in arca Consulis Batavi.

ΝΑΙΣ. ΕΡΜΟΥ. ΤΟΥ. ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ.
ΑΓΟΡΑΣΑΣΑ. ΤΟΠΟΝ, ΨΙΛΟΝ, ΚΑΤΕ
ΣΚΕΤΑΣΕ. ΤΟ, ΜΝΙΜΕΙΟΝ. ΤΩ ΚΑΤΟΙ
ΧΟΜΕΝΩ, ΤΙΩ. ΣΟΣΙΜΩ. ΚΑΙ. ΕΑΥΤΗ. ΚΑΙ.
ΤΟΙΣ. ΘΡΕΜΜΑΣΙ. ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗ. ΤΗ. ΤΡΑΦΕΙΣΗ. ΥΠ.
ΑΥΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΝ. ΕΧΟΥΣΗΣ. ΑΥΤΗΣ. ΕΠΙΘΕΤΕΙ-
ΜΑΙ. ΣΟΣΩΝ. ΕΙΣΙΝΕΚΗ ΣΙΣΩΘΗΣΕ. ΤΑ. ΙΜΟΝΗ, ΜΙ-
ΔΕΝΟΣ. ΕΧΟΝΤΩ. ΕΞΟΥΣΙΑΝ. ΕΤΕΡΟΝ. ΒΑΛΕΙΝ. ΕΝ-
ΤΑΛΛΟΤΡΟΣΑ. ΤΑΥΤΗ. ΓΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ. ΑΠΕΤΕΘΗ.
ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ. ΕΙΣ. ΤΟ. ΑΡΧΕΙΟΝ.

ARCHIVIUM, apud Anastasium Biblioth. in S. Siricio, & in S. Cælestino PP.

ARCIVUM. Will. Brito in Vocabul. *Arcivum*, *Librarium*, *vel Armarium*. Leo Ostiensis lib. 3. c. 30. *De Arcivo Lateranensis Palatii*.

¶ ARCIVUS. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pa. 157. col. 2. *Eo tempore Archivus Ecclesiæ istius ab igne concrematus est*.

ARCIBUS. Formulæ veteres, cap. 9. *In Arcibo Ecclesiæ Episcopi serventur*.

ARCHIBUS, in Conciliis Africanis sub Cælestino can. 53. *De Archibo & matricula Numidiæ*. Ubi Codex Græc. cap. 86. περὶ τοῦ χαρτοθεσίου καὶ ματρικίου τῆς Νουμιδίας. Eadem Concilia sub Innocentio I. *Ut matricula & Arcibus Numidiæ*, *&c.* Glossæ MSS. ad eadem Concil. *Arcibus*, *Armarius*, *Liberalius*. Eædem Glossæ: *Arcivas*, *Arcas*. Vetus Scheda scripta an. 7. Tiberii Imperat. Constantinop. apud virum doctissimum Jo. Mabillonium tom. 2. Analector. pag. 12. *De Archibo Ecclesiæ*, *&c.*

ARCEPS. Marculfus lib. 2. for. 38. *Dignum est, ut gesta ex hoc conscripta... ubi tradantur, ut in Arcipibus publicis memoranda serventur*.

ARCHIZUPANUS, [Regionis Præpositus.] Vide *Zupanus*.

¶ ARCHON, vel ARCHOS, Archiepiscopus. Vita S. Dunstani Episc. Cantuar. to. 4. Maii p. 346. *Perprudenti domino Archonti Alfrico, omnium eximius Sacerdotum Brutisque Saxonum indigena, alta polorum gaudia. Te igitur, Pastor præcelsa, &c.* Erat hic Alfricus Cantuariensis Archiepiscopus. Vita S. Romani Rothom. Archiepiscopi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1657.

Hoc siquidem facto venitet sanctissimus Archos,
Non impar Josue, cujus memoravimus ante, &c.

Vide *Archontes*.

ARCHONIUM, Joanni de Janua, *dicitur acervus manipulorum, vel aliarum rerum*. W. Brito in Vocab. MSS. & Mamotrectus: *Archonium dicitur acervus manipu-*

lorum, vel gelimarum, vel aliarum rerum. Gelima autem dicitur garba; & dicitur garba, quod genu & manibus ligata est. Dicitur Arconium ab arctus, &c. Lib. Ruth. cap. 3. v. 7. *Issetque ad dormiendum juxta Arconium manipulorum.* Codex MS. S. Germani Paris. *Ad dormiendum juxta Arconium manipulorum venit.* Ubi Hugo Cardinalis: *Arconium est acervus gelimarum in imo latus, in summo acutus.* Hoc vero loco *acervum manipulorum* præfert Editio vulgata.

ARCONIZARE, seu ARCHONIZARE, Manipulorum acervos congerere. Et

ARCONOMOLA, Locus ubi *Arconia* reconduntur. Synodus Sodorensis in Mannia cap. 1. *In antiquo statuto Iconomi grana decimalia, ac si propria Arconizabant, & ad sua familia ducebant ac custodiebant, quousque rector, vel ejus procurator, ob ea commodius venire posset . . . modernis vero diebus rectores grana decimalia in Arconomolis accipiunt ob majorem Iconomorum commoditatem.*

ARCHONTES, Proceres. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 11. ubi de consecratione Episcopi.

Gemmata vehitur Archontum more curuli.

Adde cap. 47. extrem. Ita porro appellabantur Magnates Aulæ Constantinopolitanæ. W. Tyrius lib. 20. c. 18. *Ex quo enim in Ægyptum descenderant ejus Archontes, &c.* Luithprandus lib. 3. c. 9. *Romanæ dignitatis ἄρχοντες, id est, Principes.* Adde Pachymerem lib. 9. cap. 16. Horum uxores Ἀρχοντίσσαι dicuntur Nicetæ Chron. in Isaac. lib. 3. cap. 11. Ordo ipse Ἀρχόντων, seu Nobilium, Ἀρχοντικὸν Annæ Comnenæ lib. 1. Alexiad. Ἀρχοντόπουλος, Cantacuzeno in Procemio Hist. qui nostris vulgo *Baronagium* & *Barnagium*. Vide Not. ad Alexiad.

¶ ARCHONTICI, Valentini sectatores quidam sic appellati, quod mundum universum à Deo conditum opus esse ἀρχόντων seu Principum somniarent. Negabant resurrectionem carnis, divinaque abjiciebant sacramenta, dicentes incorporalia non posse per corporalia communicari. De his agunt Tertull. Epiphan. Theodoret. Augustin. Baron. ad ann. 175. & alii.

¶ ARCHOTUS, Fornix, Italis *Arco*, Gall. *Arc, Arcade*. Chron. Parmense ad an. 1290. apud Murat. to. 9. col. 818. *Facti fuerunt de mense Maii tres Archoti lapidum in tueri majoris Ecclesiæ Parmensis.*

1. ARCHUS, Princeps vel Magistratus. Passio S. Marcianæ Virg. MS. *Ante Archos sedenti vocabatur, &c.*

¶ 2. ARCHUS, idem quod *Archotus*. Chron. Parmense ad an. 1294. apud Murat. tom. 9. col. 827. *Elevata fuit turcis majoris Ecclesiæ à fenestris campanarum in sursum. Et facti sunt ibi Archi pepti de lapidibus.*

¶ 3. ARCHUS, pro *Arcus*. Statuta Augerii Episc. Conseran. sæc. XIII. in MS. Sangerman. *Facientes & vendentes Archus, sagittas, lanceas, gladies, toxicum, aurifrisia, picturas & similia, ex quorum officina lucro vivunt; si hoc faciunt, ut ex his aliquis abutatur, mortaliter peccant: nam qui occasionem damni &c.*

¶ ARCHUTOMAM, *Antiquitatem vel principatum.* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis. Vox corrupta, pro qua forte restituendum *Archaismum* à Græco Ἀρχαϊσμὸς, Antiquitas.

¶ ARCHYMINUS. Hist. Pontificum Rom. apud Stephanotium to. 7. Fragm. MSS. pag. 143. *Alcuino Carolus Monasterium S. Domini Martini Turone regendum commisit... Duo Angeli dormitorium intrantes Monachos omnes* (parum tunc temporis religiosos) *extinxerunt, uno excepto qui Angelos videbat, qui ne occideretur, sed ad Primam agendam reservaretur, vix ab Angelis obtinuit. Post vitam laudabilem Archyminus ejus Monasterii tumulatus est.* Quis fuerit *Archyminus* haud facile est divinatu. An secundus ab Alcuino Abbate à Græco ἀρχὴ, Princeps, primus, & Latino *Minor*?

ARCIBUM. Vide *Archivum*.

ARCIFINIUS AGER, Qui nulla mensura, nec ullis limitibus claudebatur, sed montibus, aut viis, rivis, fluviis, arboribus, aut quodam culturæ discrimine terminabatur. Vide Agrimensores.

¶ ARCIGER, Sagittarius, Gall. *Archer*, apud Mart. in suo Itinerario Litter. to. 2. pag. 379. *Qui latrones & Arcigeri nuncupantur.*

ARCILAURUS. Glossæ Isonis Magistri: *Rhododafnis: Arcilaurum, genus herbæ, id est, Arcilauros, i. foliis similis lauro: nam dafnis Gr. laurus dicitur.*

¶ ARCILLA, pro *Argilla*. Supplem. Antiquarii: *Arcilla*, πηλὸς λευκός, *Argilla, terra alba.*

ARCINA. Vide *Arsina*.

¶ ARCIO. Vide *Arctio*.

ARCISTA, *Arcistes, Sagittarius*, in Gloss. Lat. MSS. & apud Papiam: *Arcites*, in Gloss. Isid. Gloss. Lat. Græc. *Arcuites*, τοξόται, Ubi alii legunt *Arquites*, vel *Arquites*, ut apud Festum. Aldhelmus Abbas Malmesbur. *Utpote belliger in meditullio campi Arcistes... nervosis tenso lacertorum volis arcu, spiculisque ex pharetra exemptis, &c.* Odo Cluniac. lib. 1. de Vita S. Geraldi ca. 4. *Scilicet ut molossos ageret, Arcista fieret, cappos & accipitres competenti jactu emittere consuesceret.* Occurrit etiam in Vita S. Fructuosi Episc. Bracar. cap. 4.

ARCISTERIUM. Vide *Asceterium*.

¶ ARCITENENS, Idem qui *Arcista*, in Archivo Castri Nannet. armar. K. n. 58.

¶ ARCIVA ULVA, ἀλθαία, *Pannicula*. Supplem. Antiquarii. Græcis ἀνθήλη, Flos est evadens in lanuginem.

ARCIVUS, ἀποθετικός, κελλαρικός, in Gloss. Græc. Lat. Vide *Archivum*.]

ARCLA, pro *Arcula*, κιβώτιον, σορός, κάμπτρα, θώραξ, in veter. Glossis MSS. Editæ vero perperam *Arcela* præferunt. Vide Gloss. med. Græcit. in Ἀρκλα.

ARCOBALISTA, in Breviloquo, *genus balistæ.* γαστραφέτης, Heroni in illius descriptione: vulgo *Arbaleste*. Vox nota.

¶ ARCOMEGISTUS, à Græco ἄρχων vel ἀρχὸς, Princeps, & μέγιστος, Maximus. Acta S. Frederici Episc. & Mart. to. 4. Julii pag. 461. *Tunc cunctis qui aderant accersitis Arcomegistis, & Magnatis Palatii, Rex plebem interrogat.*

ARCONIZARE. Vide *Arconium*.

ARCONNARIUS, [Qui instrumento instar plectri confecto lanam disponit ad opera lanea conficienda. Gall. *Arconneur*. Vox nostris præsertim petasorum opificibus nota.] Charta Theobaldi Blesensis & Claromontis Comitis an. 1214. pro Carnotensibus: *Si aliquis Burgensium alicui de Arconnariis lanam suam sive aignelinos tradiderit, ipse Arconnarius lanam sive aignelinos reddere tenebitur ad justum pondus, quod pondus alcabitur per bonos homines juxta consilium meum.* In titulo ejusdem chartæ, *c'est le tenerist de la charte de l'Ordonnance aux Arconneurs.*

ARCORA. Papiæ *dicuntur, quæ super columnas fiunt.* Arcus, numero multitudinis, fem. gen. Solent enim Longobardici Scriptores, veteres præsertim, nomina quædam masculini generis, per *ora* in plurali fem. efferre, verbi gratia, *il corpo, la corpora*, pro *i corpi*; *pratora*, pro *prati*, *gradora*, pro *gradus*; *fundora*, pro *fundi*. Sic apud Anastasium Bibl. in Vitis Pontific. passim *Arcora*, pro *arcus* ponitur, uti docent variantes lectiones ad hunc Script. Edit. Regiæ pag. 285. 305. 306. 307. & 312. Atque hoc loco satis sit hæc semel monuisse, cum ejusmodi terminationes, quæ fucum facere solent, crebro occurrant apud Latinos ex Italia Scriptores. Sed & Itali ipsi hodierni eandem terminationem in ejusmodi vocabulis retinuere: *borgora* enim

pro

pro *borgo*: *bortora*. pro *borto*, dixit Joannes Villaneus lib.4.cap.7. Vide *Arcus*.

ARCOVOLUS, *Arcovolitus*. Charta Joannis Episc. Ticinensis an.922. apud Ughellum in Episcopis Veronensibus: *Loco igitur dotis offero eidem oratorio inter Arcovolitos & Arcovolos numere 7. usc usu & bortum in eodem castro positum*, Infra: *Seu & Arcovolos & Arcovolitos positos prope oratorium nostrum*, &c. Italis *Arcovolto*, est fornix, camera: *Arcovoltare*, locum fornice tegere. Vide an ad hunc locum quadrer.

¶ ARCTAMENTUM, Quicquid arctat & claudit, ut ferra, pessulus, vectis, &c. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to.2. pa.163. *Et orans diutissime ante conspectum Salvatoris, in ardica Ecclesiæ ipsius Apostoli ingressus est, & patefactis omnibus claustris, pronus in terra oravit, Post orationem recessit, & januæ clausæ sunt, omnia illorum Arctamenta discurrerunt, unaquaque in locum suum. Videns hæc omnia bilarus obmutuit amens*. Pro *Ardica* f. legendum *Adyta*.

ARCTIO, Arcio, Franc. *Arçon de la selle*, Hispan. *Arzon*, Ital. *Arcione*. *Arcus*, apud Fridericum II. Imperar. lib.2. de Arte venandi cap.71. Joannes Monachus in Vita S.Odonis Abb. Cluniac. lib.2. *Prædictum namque sacculum nec tunc pauperi reddidit, sed Arcioni sellæ appendit*. Ubi sic emendo, pro *arctiori*. Est enim *Arcio*, idem quod nostris *Arçon de la selle*, ephippii seu sellæ *arculus*. Salmasius ad Histor. Aug. *Arciones vocamus, ab arcu, quod in modum arcus sint incurvi*. Græci recentiores κούρβια vocant.

¶ ARCTITAS Temporis, Temporis angustiæ. Litteræ Johannis Abb. S.Tiberii ad Carol. VII. Franc. Regem an. 1427. *Dominus Abbas non valuit neque valet propter longam itineris distantiam & Temporis Arctitatem*, &c.

¶ ARCTITUDO Negotiorum, Moles onerum Gall. *Accablement d'affaires*, apud Acherium Spicil. to.2. p.564. *Vobis obmisi scribere per Negotiorum Arctitudinem, qua tenebar*.

¶ ARCTOS, Septemtrio sic dictus ab ἄρκτῳ, Sidus cœleste, Gall. *Ourse*, quod hocce signum Septemtrionales mundi partes finiat. Locum vide in *Disis*.

ARCUARE, Arcum tendere. Charta Henrici de Soliaco an.1240. apud Duchesnium in Probat. Hist. Drocensis pag.274. *Et Aanor Comitissa uxor nostra poterit similiter venari in dictis forestis, & Arcuare, vel (ad) mandatum ejus, quandocumque voluerit*. Infra: *Poterimus ibi venari & Arcuare per nos per nostros, quandocunque voluerimus*.

☞ Præter venationem hanc, quæ fit arcu & sagittis, alia species est rusticis silvarum vicinis etiamnum in usu. Exercetur autem *arcuando* seu in arcum curvando arborum ramos aliquot, quorum extremæ partes cum pedicis laqueisque junctis in foramen immittuntur retinenturque labili clavo, cui si avis illicio adducta forsan insideat, decidit statim, laxatur arcus ipsaque collo pedibusve capitur. Hujuscemodi arcus figuram hic habes descriptam.

¶ Arcuare Rebecam, Barbitum plectro tangere, Gall. *Toucher le Rebec avec l'archet*. Est autem Rebeca imperfecta minorum fidium species. Aimericus de Peyrato Abbas Moissiacensis, in Vita Caroli Magni ex codice 1343. Biblioth. Regiæ:

Quidam liram & tibiam preperabant,
Alios tactu præcedentes.
Quidam barpam alte pulsabant,
Prolixas virgulas sic gerentes.
Quidam Rebecam Arcuabant
Muliebrem vocem confingentes.

¶ ARCUBALISTARIUS, Sagittarius, *Arbalêtrier*, Qui mittit sagittas arcu, vel etiam qui facit arcus. Chartul. S.Vincentii Cenoman. fol. 178. *Sicut viderunt testes subscripti, Herbertus ipse Arcubalistarius, Beringerius de Mammerto*, &c.

¶ ARCUBALISTUS, Sagitta. Rymer. to.4. pag. 367. *Centum Arcubalistos ad pedem, & viginti Arcubalistos ad troll.*

¶ ARCUBIÆ, *Qui excubant in arce*, apud Festum. Vide *Arcubius*.

¶ ARCUBIUS, Miles arcis custos, Gall. *Garde d'un Chateau*. Gloss. Isidori, Joan. de Janua: *Arcubius, qui cubat in Arce*. Hist. Dalphin. to.2. p.561. *Extitit ordinatum super custodia ipsius Dominæ detentæ apud Vallem, quod quatuor clientes, quorum est unus Americus Jatini nobilis custodiant eam & jaceant duo à parte anteriori, & alii duo à parte posteriori aulæ, in qua ipsa claudetur, cum duabus mulieribus quæ ipsi servient. Et erit unus Arcubius qui de die servire poterit in custodia*. Glossar. MS. Montis S.Eligii Atrebar. *Arcubius, ille qui cubat in arce. Componitur ex arx & cubo*.

¶ ARCUBUSARII à Sclopetariis distinguuntur in Comment. Francisci Carpezani apud Marten. to.5. Ampliss. Collect. col.1417. *Ducebat primam aciem ipse cum sexcentis equitibus levis armaturæ, totidemque sclopetariis ac pari numero Arcubusariis*, (*nomen certe novum, nec bactenus, quod sciam latinitate donatum*.)

1. ARCULA, κιβώτιον, λαρνάξ in Gloss. Lat. Græc. Marcellus Presbyt. in Vita S.Felicis Presb. Nolani cap. 3. *Sed nec donante sibi sancta Arcula de prædio curavit accipere*. Id est, ærario Ecclesiastico, ex quo sportulæ Presbyteris distribuebantur, ut docemur ex S. Cypriano Epist. 34.66. Vide Meursium in ἀρκλαι, [& Glossar. med. Græcit.]

2. ARCULA, *Vehiculum hominis unius*. Ugutio Vide *Arca*.

¶ ARCULIS, *Circulis*, in Glossis Isid. *Arculum*, inquit Festus, *appellabant Circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda commodius vasa, quæ ad sacra publica capite portabantur*. Nostris dicitur *Bourlet*.

1. ARCUS. Papias: *Arcus vel fornix curvatus, aut camera, ad similitudinem ejus plicitus*. [Chron. Parmense apud Murar. to.9. col.803. *Facti sunt omnes Arcus sive voltæ pontis de Galeria, quæ fuerunt numero octo*.] Interdum idem quod *Apsis*. *Arcus Presbyterii*, apud Anastasium pag. 157. Paulus Warnefridus in Episcopis Metensibus: *Fabricare jussit...altare ipsius atque cancellos, Presbyterium, Arcusque per gyrum*.

Interdum, nec semel, vocem hanc usurpat idem Anastasius pro ornamento quodam, in ædibus sacris appendi solito, sic forte dicto, quod arcus formam haberet. In Leone I. *Obtulit aureum Arcum supra Confessionem S.Crucis, pensantem libr. quatuor*. In Leone III. pag. 141. *Fecit vero ibi supra Arcum majorem ex argento mundissimo deaurato supra in ingressu vestibuli pensant. lib. 131*. In Paschali: *Ubi desuper (altare) Arcum massivo exornatum decenter instruxit*. In Leone IV *Obtulit in Basilica B.Petri...Arcus de argento mundissimo numero 13*. [Quibus in locis per *Arcum* nihil aliud significari existimo quam coronas quæ altaribus offerri solent.] Adde pag. 152. 153. 188. 205. &c.

¶ Arcus, Aditus Basilicarum seu arearum, quæ olim ante Basilicas prostabant. S. Paulinus Epist. 32. num. 13.

Alma domus triplici patet ingredientibus Arcu.
Et ibidem num. 15.

Ter geminis geminæ patuerunt Arcubus aulæ.

ARCUS RECORDATIONIS. Locus sic dictus Romæ. Vide tom. 4. Analectorum Mabill. pag. 503. & 512.

¶ ARCUS TORALIS, Cancelli qui separant Sanctuarium vel chorum à navi in Basilicis, sic dicti, ut opinor, quod pars januæ superior arcus speciem referret. Sed unde *Toralis*? f. mendum est pro *choralis*. Concilium an. 1582. inter Hisp. to. 4. pag. 239. *Sacerdotes inter Missarum solemnia, dum ad oblationes populi recipiendas ab altare procedunt... ne ultra Arcum Toralem egrediantur, sed illic feminas quæ voluerunt offerre, decenter exspectent.*

HONOR ARCUUM. Cencius Camerarius in Ceremoniali: *Missa autem celebrata, revertitur ad Palatium coronatus cum processione & Honore Arcuum, repræsentatione legis à Judæis, &c.* Infrà: *Universæ etiam scholæ Palatii, Clerici Romani pro thuribulo, Judæi pro repræsentatione legis, structura Arcus talo Presbyterium accipiunt, &c.*

2. ARCUS DE AUBOUR, in Monastico Anglicano to. 2. pag. 602. Arcus bellici species. Regestum Philippi Augusti fol. 159. *Habet sagittam & Arcum de Aubour cum corda.* Le Roman *de Garin* MS.

Arc d'Aubour porte, & sajetes d'acier.

Infra: *Il prend son Arc d'Aubor, si le tendiè,*
Met en la corde un grand carrel d'acier,
Le Comte avise de près, & si le fiert,
De sa sajete li met el cors plein piè.

ARCUS BALEARIS, Balista, *Arcubalista*, *Arbalete*, apud Albertum Aquens. lib. 6. cap. 35. lib. 3. cap. 41. lib. 6. cap. 9. 16. Vide *Arcio*.

¶ 3. ARCUS CUCTONIS. Chron. Richardi de S. Germano apud Murat. tom. 7. col. 1031. *De Tunninis & Sardellis servabitur forma, de jure lini idem, de jure cannarum idem, de lana Syriæ idem, de bambace idem, & de Arcu Cuctonis idem.* Voce *Cuctonis* intelligo gossypium, Gall. *Coton*, sed cur *Arcus* addatur mihi incompertum.

¶ ARCUSBUSUS, Sclopetus, Gall. *Arquebuse*. Vita B. Amati Saludeciensis, tom. 2. Maii p. 353. E. *Narravit nonnullis, me adhuc puero audiente, avunculus meus magnus, se vidisse quemdam qui tormenti bellici, quod vulgo Arcumbusum appellant, periculum facere tentaret, apposita prope murum Ecclesiæ, ubi arca B. Amati sita est, satis tenuere tabula, ut in eam ictus dirigeretur; incusantibus vero eum nonnullis, ne eo ubi corpus B. Amati esset jacularetur, respondisse ferunt nihil sibi cum B. Amato; admissoque igne pilam ferream retro murum ad aream ubi nunc prætorium est abiisse, ibique inventam.*

¶ ARCUTENENS, Sagittarius, pro *Arcitenens*, Gall. *Archer*. Vita S. Fructuosi Archiep. tom. 2. Aprilis p. 432. *Adveniens quidam Arcutenens venationibus insidians, cum eum vidisset super unum rupis gradum in oratione prostratum, existimans in rupe esse venationem, tetendit arcum.*

¶ ARCUTES. Vide *Arcista*.

ARDALIO. Gloss. Isid. *Ardalio, gluto, vorax, manduco.* Joan. de Janua: *Ardelio: leccator, qui ardens est in leccacitate, vel leccatione.* Occurrit apud Martialem & alios.

ARDAMO. Gloss. Ælfrici: *Ardamo, i. gusto*: Ang. fermecge.

ARDARICANUS, Monetæ species. Additamentum 2. Legis Burgundionum §. 6. *De monetis solidorum præcepimus custodire, ut omne aurum quodcumque pensaverit, accipiatur, præterquam istas 4. monetas Valentiniani, Genavensis, & Gothicum, qui à tempore Alarici Regis adæratı sunt, & Ardaricanos.* Ubi forte legendum *Alaricanos*, Regis scilicet Alarici.

¶ Retinendum est *Ardaricani*, uti probat doctiss. Valesius in *Valesianis*. *Ardaricani* autem nummi sic dicti sunt ab *Ardarico* Gepidum Rege potentissimo, cujus nomine erant insigniti. Hic post mortem Attilæ devictis Hunnis Daciam universam suo subjugarat imperio. Eumdem Valesium consule tom. 1. Hist. Franc. pag. 408.

ARDENTES appellati à nostris, qui igneo quodam morbo correpti, toti quodammodo *ardebant*, & membris depastis, sensim consumebantur; unde *ignis gehennæ* dicitur in Vita S. Eleutherii Episcopi Tornacensis n. 19. Hunc morbum veteres *sacrum ignem* vocabant, *hoc est, crudelem & pessimum*, quomodo Donatus ad 7. Æneid. Virgilii vocem *sacer* interpretatur: *unde*, subdit ille, *& ignis sacer dicitur morbus, qui hominem perniciose persequitur.* Idem Virgilius 3. Georg.

....Nec longo deinde moranti
Tempore, contactos artus sacer ignis edebat.

Ἐρυσίπελας Græcis nuncupatur, ut est in Gloss. Græc. Lat. MS. ubi *ignis sacer*, *& ignisacer*, redditur. Liber Miraculorum S. Theodorici Abbatis Remensis: *Ea tempestate sacer ignis, quem Græci heresipilam dicunt, divinæ administrationis index, Flandriæ incubuerat partibus.* Et alio loco: *Anno 1111. tanta efferbuit mortalitatis pestilentia, &c.*

Cur porro *Ardentes* dicti qui hoc morbo laborabant, indicat Anonymus de Miraculis S. Agili cap. 5. *Deus per ejus meritum operatur sanationes, & maxime Ardentium restinguit ignes.* Et Letaldus Monachus in Miraculis S. Maximini Abbatis Miciacensis: *Medio fere Augusti ingens lues populum Aurelianensem devastare cœpit: divino etenim igne membra Ardebant humana, cujus ardori nulla poterat concurrere ars humana.* Vita B. Israelis Canonici Doratensis MS. *Igitur hac de causa ex longinquis regionibus innumera turba Ardentium ad Scotorensem Ecclesiam confluxerat, &c.* Atque inde ædiculæ sanctæ Genovefæ sacræ, Lutetiæ Parisiorum, *Ardentium* nomen inditum, quod sub an. 1130. Ludovico VI. regnante, D. Virginis Genovefæ intercessionibus, ad ejus feretrum, quo ædificata deinceps fuit loco, complures hac lue contacti, sanati fuerint, ut est apud Brolium lib. 1. Historiæ Parisiensis. Liber de Excellentiis sanctæ Genovefæ: *Et membra .... cœpit morbus igneus consumere, quem Physici Sacrum Ignem appellant, ex nonnunquam institutione, qua nomen unius contrarii, alterius significationem sortitur, &c.* ubi plura de istiusmodi morbi sanationibus ejusdem sanctæ Virginis intercessionibus. Ad ædem etiam Deiparæ Parisiensis delatos & sanatos igne sacro laborantes, auctor est Flodoardus in Chronico ann. 945. quod præterea firmatur in Charta Decani & Capituli Parisiensis an. 1246. in M. Pastorali ejusdem Ecclesiæ lib. 20. cap. 106. *Statuimus sex lampades ardentes singulis noctibus perpetuo in Ecclesia Parisiensi, ubi infirmi, & morbo, qui Ignis Sacer vocatur, in Ecclesia laborantes consueverunt reponi.* Ut porro hæc *ignis sacri* plaga, in pestilentiæ modum sæpius homines, maxime in Gallia pervaserit, tradunt passim Scriptores, Vita S. Geoulfi lib. 2. c. 39. Glaber Rodulfus lib. 1. Hist. cap. 1. Anonymus de Miracul. S. Benedicti cap. 8. 9. Acta Translationis S. Martialis apud Beslium in Comitibus Pictavensibus pag. 312. Tortarius de Translat. S. Mauri pa. 352. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 886. Hugo Flaviniacensis in Chron. p. 187. Liber Miraculorum S. Amandi cap. 4. Vita S. Lucæ junioris n. 77. Hugo Farsitus de Miracul. S. Mariæ Suession. cap. 1. 7. Ivo Carnot. Epist. 204. Albericus in Chronico MS. an. 1089. 1109. & 1114. Odorannus eodem anno

1114.

1114. Henricus Huntindon. lib.1. pag. 299. Chronicon Malleacense an. 1114. Chronicon Andrense ann. 1129. & 1142 Conradus Uspergensis, & alii. Vide præterea Bollandum ad Vitam S. Antonii 17. Januarii p. 156.

¶ 1. ARDERE, Lignatio, Gall. *Chauffage*. Tabularium Fontanellense vol. 1. pag. 32. *Hoc autem taliter erit, quando Monachi ad suum Ardere, & ædificia Monasterii... ligna de his duabus forestibus accipient.* Charta Philippi Pulcri Regis Franc. in gratiam Sororum S. Claræ: *Concedimus in perpetuum Sororibus ante dictis quolibet anno ducentas quadrigatas bosci pro suo Ardere capiendas,*

¶ 2. ARDERE, Comburere. Gasparis Barthii Glossar. ex Hist. Palæst. Lib. IV. cap. X. *Adhuc quoque filias Christianorum secum tollebant, & devastabant omnia convenientia sive utilia, fugientes & paventes valde ante faciem nostram. Ipsique Christiani nequiter deducebant se, quia Palatia urbis sternebant & Ardebant, & auferebant plumbum quo Ecclesiæ erant cooperta.*

¶ ARDERIUNCULUM, Vestis species, qua caput operiebant ardeliones. Vide *Cucullus*.

ARDESIA, Lapidis cærulei species, ex quo in tenues lamellas seu scandulas fisso, ædium tecta operiuntur, Gallis *Ardoise*. Martinus in Vita B. Mariæ de Malliaco n. 32. *Tectum ligneum... in lapidem commutavit, quod Ardesias vocant.* Mirum, *Ardosias* incognitas fuisse veteribus, quæ hodie passim habentur. Refert enim Plinius lib. 16. cap. 10. Romanos usos scandulis, seu ligneis assulis, & sectilibus asserculis. Nostri, inquit Philander ad Vitruvii lib. 1. cap. 2. *Utuntur cæruleis in nigro sectilibus laminis crustisve. Is lapis serra dentata, ut lignum secatur, assulatimque frangitur, non ut cæteri in cæmenta, Ardesiam vocamus, credo ab ardendo, quod è tectis ad solis radios veluti flammas jaculetur.*

¶ ARDOSIA, & ARDOSIACA TECTA, Eadem notione, Engelb. *Maghe.* Chron. Bonæ Spei pag. 124. *Fenestra vitria & Ardosiaca Tecta fuerint vastata.* Vide *Scbalia*,

¶ ARDIANUM, Mendum est Glossarii Isid. in voce *Mullitones*. Vide *Munitio* post *Munimen*.

¶ ARDICUM. Vide *Arctamentum*.

¶ ARDICUS, Æreæ monetæ species 3. denariorum apud Aquitanos quibus dicuntur *Hardis*, Occitanis *Ardics & Ardis*, nostris *Liards* quasi *Li ardis*. Dictam putant aliqui à Philippo III. cognomento le Hardy, quod primus *Ardicos* cudi jusserit; Alii à Richardo I. Angliæ Rege ejusdem cognominis. Scripsere aliqui de *Ardicis* & *Liardis* nullibi ante Ludovicum XI. occurrere mentionem: verum apud Rymerum to. 8. pag. 576. exstat Instrumentum appellationis contra impositionem novi pedagii ann. 1409. regnante scilicet Henrico IV. Angl. Rege, in quo hæc leguntur: *Levare posset de omnibus personis transeuntibus septem Ardicos pro quocumque conello* (lege tonello) *de gaide, duos Ardicos cum dimidio pro quacumque pipa vini.... quinque Ardicos pro quacumque sarsina pannorum, quinque albos pro quacumque sarqua coriorum, &c.* Item pag. 580. anno sequenti 1410. *Pro quolibet summagio panni.... quinque Ardicos Guiaynes* (Gall. *Guiennois*)..... *de qualibet tracta corii quinque Ardicos. Quorum quidem Ardicorum quilibet valet unum obolum sterlingorum.* Hic autem & eosdem esse *Ardicos* arbitror quos passim *Arsos* & *Nigros* appellant; veteribus Francis *Ards* per oppositionem ad *Albos*. Ubi interim adverte mendum obrepsisse in alterutro prædictorum instrumentorum quæ de eadem re & ejusdem Regis omnino sunt: in primo enim legitur *quinque Albos pro quacumque sarqua coriorum*, in altero, *de qualibet tracta corii quinque Ardicos*. At certum est *Albos* ab *Ardicis* longe differre. Vide *Argentum album*.

¶ ARDILLARIA, f. Locus vepribus, rubis sentibusque plenus; hæc enim est notio vocis *Ardiliers* apud Normannos, à Celtico *Aerdre*, Adhærere, capere, arripere: quod difficile sit per rubeta & senticeta permeare. Tabularium Calense p. 40. in Sententia contra Hugonem de Pompona: *Metæ rerum prædictarum.... sunt... prædicta noa usque ad Ardillariam, & de ipsa Ardillaria usque ad cuaagium S. Andreæ, & de illo cunagio usque ad vineam Petri, &c.*

ARDIMENTUM, (Stratagema, astus belli, Gall. *Stratageme, ruse de guerre.* Hispanis etiamnum *Ardid de guerra*, idem omnino sonat.) Nebrissensi *Ardimiento*, Flagratio, deflagratio: Italis *Ardimento*, Audacia, Audentia; Catalanis vero expeditio militaris. Usatici Barcinonses MSS. cap. 113. *Qui fecerint scire Saracenis cavalcatam, vel Ardimentum Potestatis, vel discooperuit eum de consilio suo, vel de secretis emendet, &c.* Poeta Gallicus MS.

Hoanis sont Hardemens, ou il n'a gentillesse.

¶ ARDINIENSIS PANIS, id est sordidus. Vide in voce *Panis*.

¶ ARDITZ, pro *Ardicus*, apud Rymer. tom. 9. pag. 30. octies legitur. Locus unus refertur ad vocem *Aunagium*. Vide *Ardicus*.

¶ ARDULIO, *Actus cum malignitate*. Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis. *Vide Ardalio*.

ARDURIA TERRA. Vide *Aratoria*.

¶ ARDUS. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino in MS. Sangerm. ubi recensentur arma galeis necessaria: *Item vj. cadrelli. Item ccc. lanscèe. Item vj. relasme d'Ardus*; puto legendum *Dardos*, Gall. *Dards*. Vide *Dardus*.

1. AREA, AREALIS, &c. Gloss. Græc. Lat. χωλα'νε ..., *Area*, ager, aut locus, qui nec colitur nec aratur. Chronic. Laurisham. *Duas huobas cum Area in Winenheim sitas, multa pecunia ab hæredibus comparatas.* Tradit. Fuldens. lib. 1. trad. 81. *Unam Aream habentem in longit. virgas 24. &c. cum omni ædificio.* Lib. 3. trad. 34. *Tres Areas cum totidem domibus.* Trad. 43. *Area, in qua Ecclesia stat... 25. jugera Arearum, pratorum vero 10.* Miracula S. Ludgeri Episc. Mimigardensis: *Aream quandam comparavit, & Ecclesiæ à S. Ludgero construendæ assignavit.* [Chartularium Capituli Ambian. de Juribus Canonicorum in villa de Camont: *In eadem villa sunt sexaginta & una Area. De singulis Areis in Nativitate Domini persolvuntur decem denarii, Canonicis septem, & tres duobus Majoribus. Areæ autem non excedere debent mensuram viginti quinque virgarum.*] Adde Vitam B. Mariani Abbat. Ratispon. n. 16. Relationem Adelberti Abbatis Heindenheimensis pag. 352. 356. Probationes Historiæ Trecensis pag. 5. Castrivillanæ pag. 5. &c.

¶ AREA DOMINICA, in Charta Petri Abbatis de Talmundo ann. 1366. *Item tradimus, & assignamus* (Aquarin) *quatuordecim sextaria frumenti annui & perpetui redditus, quæ habere consuevimus in Area Dominica de Olona ad antiquam & veterem mensuram.*

DE AREA IN AREAM, Voces Fori Aragon. quarum vis ita exponitur in Observantiis Regni Aragon. lib. 6. tit. de generalib. privileg. §. 35. *In Aragonia, in omnibus villis contiguis, habentibus terminos, possunt alteri in altero termino de Area ad Aream pascere bestias, & alios greges, excepto in loco, qui dicitur Balaar, in quo etiam possunt pascere, quando illi de villa, cujus est, pascuntur.* Mox §. seq. *Quod dicitur de Area ad Aream, intellexerunt quidam, ut etiam Aream primam possent transcendere villam totam, & ex alia parte villæ pascere, quod non est verum, nec usitatur, quia alia pars villæ remanet hominibus villæ contiguæ ex alia parte, & intelligitur de Area ad Aream; de sole ad solem: nam de nocte non possunt, ut prædicitur, quin fiat degollatio, imo debent redire sua ganata ad Aream villæ,*

vel prope qualibet die, si volunt facere nocte sequenti, &c. Vide titul. de Pascuis §. 2. 4. 8.

Areæ Salinarum et Piscationum, in Vita S. Landberti Episcopi Lugdun. n. 3. Testamentum Widradi Abbat. Flavin. *Et colonica in pago Amavorum Fraxino, & Areas in Salinis... similiter & Areas in Augustodunum civitate.* Frotbarius Epist. 27. *Contigit in nostra provincia præsenti anno sal fore carissimum, eo quod propter pluvias in Areis Maritimis, ubi fieri solebat, non potuisset perfici.* Charta vetus apud Beslium in Comitib. Pictav. *Ebolus Comes concessit Monachis S. Cypriani aliquid ex beneficio in re S. Nazarii, una cum Area ad salinas faciendas.* [Charta Abbatis Constantini an. 970. ex Tabulario S. Maxentii: *Cessimus quinquaginta Areas in pago Aunisio in salina de Baden.* Charta an. 1366. Petri Abb. S. Crucis de Talmundo: *Item tradimus & assignamus* (Aquario) *centum octuaginta Areas salinarum cum pertinentiis suis, quas habemus in maresiis de Campo clauso in parochia Olonæ.* Hinc patet, *Aream salinarum* sumi pro certa paludosæ terræ mensura, ubi sal conficitur.] *Aire de marais salant*, in Consuetud. Pictavensi art. 190. Sanctonensi art. 129. *Aires ou se font les lins*, in Claromont. art. 240. Vide Cujac. lib. 9. Observat. cap. 8.

Areæ & Ariæ Vineæ, passim in Tabulario Prioratus de Paredo.

Areola, Arealis, Arialis, Ejusdem notionis, qua *Area*, locus & ager incultus, vacuus. Tradit. Fuld. lib. 1. tradit. 3. 20. *Morales, id est, jugeres, & unam Arialem.* Trad. 10. *Totum & integrum, id est, Arialis, domibus, ædificiis, terris, silvis, &c.* Alibi: *Donamus unam Arialem cum sua structura & ad illam pertinentem hobam.* Rursum alibi: *Unam hobam, & ad eam pertinentem Arialem cum integra ædificii structura.*

Arealis, in iisdem Tradit. Fuld. pag. 474.

Arialis, in Testamento Joannis Episcopi Ticinensis an. 922. apud Ughellum in Episcopis Veronensibus: *Cum eo Ariale molendini exinde simul pertinente.*

Areola. Brevilq. *Areola, parva Area, vel viridarium, vel hortulus, ubi nutriuntur arbores bonæ & herbæ virtuosæ.* Occurrit præterea in Tradit. Fuld. pag. 467. a. 569. a. *Dimidia Areola legalis*, lib. 3. tradit. 103. Vide *Hovastat*.

Aira, Area, Gallis *Aire*. Tabular. S. Amantii Inculism. *Ortos & Airas, atque mansnamenta.* Et alibi: *Et terram, quæ est deforis ad Airas & ad ortos & viridaria.* Vetus Poeta MS.

Nès fu de Mazovie, & nourri de vostre Aire.

Ayrale, Airalus, Area, seu locus ædificio aptus, quasi *Areale*, mansura, Gall. *Masure*. Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis ch. 91. *Dedit Eustorgio Airalum juxta mansionem Girberti de Arolas.* Ch. 118. *Et istam Ecclesiam, & Airalos, & vinataria, &c.* Libertates MSS. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. *Præterea in domo qualibet, seu Airali dictæ villæ, longa de 10. canis, & lata de 4. ad mensuram Figiaci, debemus annuatim percipere in festo S. Andreæ Apost. 6. denarios censuales.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1312. pro pariagio castri de Venescio in Occitania ex 48. Regesto ejusdem Regis in Tabulario Regio n. 29. *Item offerunt medietatem omnium Ayralium deinceps ædificandorum in castro de Venescio... seu eorum terminalibus, &c.* Infra: *Ita tamen, quod si dicta Ayralia ædificanda post ædificia prædicta ratione vetustatis, antiquitatisve, seu alias destruerentur, seu delerentur, quod dominus Rex ipsa Ayralia infra annum pro parte ipsum contingente haberet, &c.*

2. AREA, Cœmeterium. Acta Proconsularia in causa Felicis Episcopi, apud Baron. an. 314. n. 24. *Tollat de vestris aliquis in Area, ubi orationes facitis, &c.* Gesta purgationis Cæciliani: *Cives in Area martyrum fuerunt inclusi.* Tertullianus ad Scapulam cap. 3. *Areæ non sint sub Hilariano nostro Præside, cum de Areis sepulturarum nostrarum acclamassent, Areæ ipsorum non fuerunt, messes enim suas non egerunt*, id est, cœmeteria. Pontius Diaconus in Actis martyrii S. Cypriani: *Sepultus est in Area Candidi Procuratoris.* Samson Abbas S. Zoili in Præfat. lib. 6. Apologetici: *Corpora ut fuerant sub Areis Dei posita, è suis loculis vespillo traxit.*

Area. Annales Colmarienses an. 1288. *Dedicata fuit in Wissenburg Area Fratrum Prædicatorum.* An. 1289. *In festo Catharinæ primam Missam in Area propria decantaverunt* iidem. An *Area* ibi sumitur pro *Ecclesia*, ut vox *cœmeterium* interdum usurpatur?

3. AREÆ, inter vasa Ecclesiastica recensentur apud Hariulfum lib. 3. cap. 3. sed ibi videtur legendum *arcæ*.

4. AREA, Accipitrum nidus, Gall. *Aire*. Fridericus II. lib. 2. de Venat. cap. 3. *Aves rapaces pullos suos à se abjiciunt, ... & ideo raro possunt se invenire, nisi ad certum locum, exspectant se invicem aliquando prope nidum suum consuetum, qui à quibusdam Area dicitur.* [Tabul. Savignerii. *Henricus Dei gratia dominus Filgeriarum concessi Monachis SS. Trinit. de Savigneria forestam de Marchis cum omnibus pertinentiis excepta Area accipitrum.*]

AREATICUM, Agrarium. Tabularium S. Remigii Remensis: *Donant de vino mod. 1. de Areatico mod. 1. & decimam de vino.* Vide *Araticum*.

¶ ARECA, Species arboris Indicæ. Vide Lexicon Hofmanni.

AREGATA, & Aregaza, Pica avis Italis & Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 4. 20. [Gall. *Agace*. Putat vir harum rerum haud imperitus *Aregata* proprium esse modum eam avem appellandi.]

¶ AREGHA, Oratio publica, Gall. *Harangue*. Hispan. *Arenga*. Concil. an. 1429. inter Hisp. to. 3. pag. 654. *Dominus legatus corde tenus solemnem Aregham proposuit, per quam causas, propter quas venerat, intimavit.* Vide *Arenga*.

AREGNARE. Vide *Areniare*.

¶ AREHELLUM. Vide *Arehellum*.

¶ ARELIA, f. pro *Areola*, Scriptura Principis Adelgastri inter Concilia Hisp. tom. 3. pag. 89. *Et per petra & deinde per illa strata de guardia, & inde per illa Arelia de branas.*

ARELLÆ. Jus Vicentin. lib. 1. *Nulla persona in dictis garbis debeat facere, seu ponere Arellas, pastas vel tostas, &c.* [Vide *Arrela*.]

¶ AREMIA, Aremire. Vide *Adramire*.

AREN, pro *arena*. Archithrenius lib. 8. cap. 12.

Omnibus hoc sphæris: sed qua directus orizon
Ustam cingit Aren, æqualis dirigit ortus,
Zodiaci quartas tropicas ubi flectit habenas
Sol, noctique diem punctis finalibus æquat.

Et lib. 9. cap. 4.

....Sed ad austrum porrigit Indos,
Et sitientis Aren sepelit sub sole recessus.

ARENÆ, dicta Amphitheatra, ab *arenis*, in quibus pugnabant gladiatores. Silvianus lib. 6. de Gubern. Dei: *Colitur namque & honoratur Minerva in Gymnasiis, Venus in Theatris, Neptunus in Circis, Mars in Arenis, Mercurius in Palæstris.* Fredegarius Scholast. cap. 65. de Heraclio Imp. *Fuit pugnator egregius: nam & sæpe leones in Arenis & inermis plures singulus interfecit.* Aimoinus lib. 3. cap. 1. *Treveris in Arenis civitatis præsidio locato conatibus ejus restiterunt.* Ratherius Veronensis Episcopus in Qualit. conject. de Veronensi

Am-

Amphitheatro: *Ipse in Circum, quod Arena dicitur, ab custodiam mansitaret*. Testantur Panvinius, & Hieronymus *dalla Corte* lib. 5. Hist. Veronensis, Amphitheatrum Veronense etiamnum *Arenas* appellari. Historia Trevirensis pag. 268. *Civium pars aliquanta in Arena civitatis, id est, Amphitheatro, quam muniverant, liberata est*. *Arenarum Nemausensium* mentio fit in Historia Wambæ Regis: *At ubi feroces nostrorum animos sustinere non possunt, intra Arenas* (Nemausenses) *quæ validiori muro antiquioribus ædificiis cingebantur, se muniendos includunt*. Charta Ildelfonsi Regis Aragonum & Bernardi Atonis Vicecomitis Nemausensis ann. 1179. *Civitatem de Nemauso... & castrum & fortitudinem de Arenis, quæ prope eandem civitatem constituta est*. Versus antiqui in Arnaldum Episc. Nemausensem.

Hic locus insignis fuit urbs habitata malignis
Gentibus, unde ruit quod scelerata fuit.
Carolus hunc fregit, postquam sibi marte subegit,
Ob Saracenos, quod tueretur eos.
Cum Nemausenas exuri jussit Arenas,
Aptas præsidio perfidiæ populo.

Nomen etiamnum retinet, ut testatur Poldus Albenas, qui, uti hodie etiamnum visitur, ejus figuram exhibuit in Antiquitatibus Nemausensibus. Meminit præterea Chronicon Episcoporum Petracoricensium *Arenarum Petracoricensium* sub an. 1157. *Sub hoc Bojo Comes Petracoricensis super locum Arenarum Petracoricensium excelsam turrim exædificavit*. Occurrit etiam *castrum Arenarum* Massiliæ in Charta an. 1152. apud Guesnaium in Annalib. Massil. ann. 1283. num. 13. Denique in Consuetud. Bituric. tit. 11. art. 20. fit mentio *de la fosse des Arenes de Bourges*. Unde conficitur, amphitheatrum olim ibi extitisse. *Arenas Remenses* commemorat Marlotus in Metropoli Remensi lib. 1. cap. 5. *Parisienses ante S. Victorem* Charta an. 1284. in Hist. Academiæ Parisiensis tom. 3. pag. 238.

Arena, Ipsi amphitheatrales ludi. Acta S. Euphemiæ Virg. & Mart. edita à Prospero Martinengio; *Mox igitur Proconsul jussit Arenam parari, & eos ad ursos ferocissimos tradi*. Ubi Metaphrastes ab eodem editus: [illegible].

Arenalis, Idem quod *Arena*, Amphitheatrum. Extat Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1299. in qua fit mentio *novi Hospitalis pauperum, quod situm est in Arenali de Gerunda*.

Arena. Laurentius Leod. in Hist. Episcopor. Virdunens. *Villam quoque sui juris Prisvillare, & Arenam cum portu & piscatura... contulit*.

¶ Arena Claustri, Xystus, porticus seu peristylium, Gall. *Cloistre*. Statuta reformationis S. Claudii sub Nicolao V. an. 1448. *Dum necessario cum secularibus pro Ecclesiæ aut Monasterii negotiis, aut alias fuerit loqui necessarium, in Capitulo vel in locis extra Arenas Claustri constitutis pertinenter accedant.*

Arena Puteolana, Pulvis Puteolanus, de quo Vitruvius lib. 2. cap. 6. Plinius l. 35. c. 11. Seneca lib. 1. Natur. quæst. cap. 20. & Anonymus de Re architecton. cap. 27. 30. Sidonius Carm. 2.

Namque Dicarchææ translatus pulvis Arenæ
Intratis solidatur aquis, duratque massa
Sustinet advectos peregrino in gurgite campos.

Bulla Clementis IV. PP. ann. 1265. tom. 9. Spicilegii Acheriani p. 226. *Et omnem materiam ad ædificia opportunam, puta lapides, Arenam, quæ Puteolana vocatur, cæmentum, & similia.*

1. ARENARIA, *Siccu*, in Gloss. Isid. [in quibusdam editis *Arenacia*, sed melius *Arenaria*.] Vide *Puteolanus*.

¶ 2. ARENARIA, apud Barthium in Glossario ex Raimundi Agilæi Hist. Palæst. dicitur *Ager avena consitus*, sed procul dubio legendum est *Avenaria*.

ARENARIÆ, Varroni & Ciceroni Orat. pro Cluentio. *Arenaria* vero Vitruvio lib. 2. cap. 4. dicuntur *Arenæ fodinæ*, seu agri, qui *arenas* suppeditant. Nescio, an de iis intelligendæ binæ Chartæ veteres apud Ughellum in Italia sacra to. 1. part. 1. pag. 107. *Cum puteis, fontibus, rivis, aquis perennibus, ædificiis, parietinis, Arenariis, adjunctis adjacentibusque suis, &c.* Et part. 2. pag. 198. *Cum cellis, & Arenariis, & parietinis antiquis, &c.* Nam ibi *Arenariæ*, sive *Arenaria*, ædificiis ac parietinis videtur adjungi.

ARENARII. Præfatio ad Libellum precum Marcellini & Faustini: *Cum omnibus perjuris & Arenariis, quos ingenti corrupit pretio, Lateranensem Basilicam tenuit, &c.* Infra: *Tunc Damasus cum perfidis invitat Arenarios, quadrigarios, & fossores, omnemque Clerum, cum securibus, gladiis & fustibus. & obsedit Basilicam, &c.* Concil. Calchedon. Act. 10. pag. 300. Edit. 1618 [illegible]. Infra: [illegible]. Ubi vetus versio *Arenarios* habet, id est, Gladiatores, qui in arena depugnant. Unde legendum [illegible] conjiciunt viri docti: Sed nihil mutandum docuimus in Gloss. med. Græcit. in [illegible].

¶ 1. ARENARIUM, Amphitheatrum. Passio sanctorum Viti, Modesti & Crescentiæ, tom. 2. Junii p. 1025. A. *Tunc Diocletianus furore succensus jussit Arenarium præparari dicens: Bestiis ferocissimis tradantur ut videam si Christus eorum possit liberare eos de manibus meis.*

2. ARENARIUM appellabant Christiani cœmeterium, seu cryptas arenarias, quarum usus non modo inserviebat humandis defunctorum corporibus, ex quo nomen est inductum, sed & persecutionis tempore ad latebras Christianorum. Ita Baronius an. 130. n. 2. ubi ejusmodi *Arenaria* graphice describit. Anastasius in S. Silvestro: *Fecit basilicam... in agrum Veranum, supra Arenarium cryptæ*. Alii Cod. habent: *In agro Verano sub Arenario*. Idem in Theodoro: *Eodem tempore relevata sunt corpora SS. Martyrum . . . . quæ erant in Arenario sepulta, via Numentana, &c.* Acta SS. Marii & Marthæ cap. 4. *In eodem loco decollati sunt sub Arenario*. Acta Hippolyti, Eusebii & sociorum Martyrum: *Corpora illorum... Hippolytus, qui & Diaconus, collegit, & sepelivit via Appia, milliario ab urbe, in Arenario, ubi frequenter conveniebant*. Prudentius [illegible], Hymn. 1.

Inlitas cruore sancto nunc Arenas incolæ
Confrequentant obsecrantes voce, votis, munere.

Ubi Iso Magister, *Arenas, sepulcra* interpretatur.

¶ ARENATOR. Gloss. vett. MSS. Sangerman. *Arenatores dicuntur qui in arenis dejecta & collapsa solent extrahere. Et dicuntur humiles personæ.*

¶ ARENCANES. Vide *Lencius*.

1. ARENCATA, Modus agri, vel vineæ. Fori Oscæ an. 1247. fol. 23. *Villana debet habere per suas dotes unam domum coopertam: in qua sint 12 bigæ, & unam Arençatam vinearum, & unum campum, in quo possit seminare unam arrovam trinci in voce linaris.*

¶ 2. ARENCATA, Centum pondus vel mensura anguillarum siccatarum; Hispanis enim *Arencada anguilla* idem est quod Anguilla ad fumum exsiccata in modum harengi infumati. Collect. Concil. Hisp. to. 3. pag. 178. col. 1. *Et Resa per omnes domus singulas Arencatas de anguilas* (dabit.)

¶ ARENCHERIA, & Harencheria, Forum in quo harengi venales exponuntur. Passim occurrit in instrumentis XIV. sæculi quæ in Archivis Ecclesiæ Cathedr. Autissiod. asservantur.

u. AREN-

1. ARENDA, Curatio, administratio Hungarice *Warung*. Goldast.

¶ 2. ARENDA, Prædium in censum seu *rendam* datum, ut explicant Bollandi continuatores in annotatis ad Passionem Alberti pueri inter Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 837.

¶ ARENDAMENTUM, Locatio, conductio, Gall. *Arrentement*, *Bail à rente*. Concil. Avenion. ann. 1457. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 381. *Prohibet, ne persona Ecclesiastica præsumat jurisdictionem spiritualem personis sæcularibus Arendare, quod Arendamenta jam facta non intendimus extendere, si terminus ipsorum Arendamentorum non fuerit jam effluxus, sed in Arendamentis in posterum fiendis id volumus observari*. Vide *Arrendamentum*.

¶ ARENDARE, Locare vel conducere, Gall. *Arrenter*, *Donner*, vel *Prendre à rente*. Concilium Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 388. *Ne aliquis vestrum de cetero proventus integros Ecclesiarum suarum præsumat Arendare, nisi de speciali licentia à dicto reverendissimo Archiepiscopo*. Occurrit in *Arendamentum*, & in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 837. Vide *Arrendare*.

¶ ARENDATOR, Qui locat vel conducit. Vide *Arrendator*.

¶ ARENERIUM, Arenæ fodina, Gall. *Sablonniere*, in Codice censuali Calomontis. Vide *Arenariæ*.

ARENGA, Oratio publica, declamatio, concio, Italis *Aringa*: Gallis *Harangue*, [Hispanis *Arenga*.] Breviloquus: *Arenga est apta & concors verborum sententia, quæ ponitur post salutationem in privilegiis arduorum negotiorum*. Chronicon Windesemense in Proœmio; *Prolixis igitur Arengarum interlocutionibus postpositis*, &c. Utitur etiam Rollandinus in Chronico l. 3. cap. 15. Notæ sunt, quæ Accursius de Legibus & plebiscitis ridicule scripsit, *ubi populus* (ita enim loquitur,) *pulsabatur cum campana ter, Ad Harengam, Ad Harengam*.

ARENGARE, Concionari, *Haranguer*, apud eundem Rollandinum lib. 4. cap. 14. & Galvaneum Flammam cap. 284.

ARENGARIA Italis, & maxime Florentinis, *Ringhiera*, & *Aringhiera*, Locus editior, ubi concionantur publice: *Luogo dinanzi al Palazzo, dove, quando entrava la Signoria, il Podestà saliva in bigoncia, che così si chiamava quel pulpito di Pergamo, dentro il quale Arengava, e faceva un' orazione*, &c. Ita il *Varchi* in Dialogo *delle lingue*. [Memoriale Potestatum Regiensium ad ann. 1260. apud Murat. tom. 8. col. 1122. *In quo anno fuit incepta turris de Razolo ultra Talesanum, & fuit facta Arengheria communis*. Et ad an. 1290. ibid. col. 1174. *Et fecit fieri Arengheriam ad fenestras palatii veteris, & destruxit illam quæ erat in platea communis juxta dictum palatium*.] Charta anni 1322. *Quæ statuta lecta & publicata fuerunt ad Arengariam* &c. De vocis origine multa, tametsi incerta, scripsere Jacobus Pergaminus, & aliquot alii Scriptores Itali, quorum sententias expendit Ægidius Menag. & Octavius Ferrarius, in Originib. Italic. Utcumque sit, videtur vox nostra *Arengerie* inde orta, pro loco, ubi viri tumultuantur ac verbis contendunt. [Hinc non inepte Hickesius Gramm. Theotiscæ pag. 92. vocem deducit à *Ring* vel *Aring*, quæ Gothice & Saxonice significat Gyrum, circulum specialiter hominum, seu auditorum & spectatorum coronam.]

¶ ARENGARIÆ, Clamores, Chron. Parmense ad an. 1281. apud Murat. tom. 9. col. 796. *Campanis omnibus civitatis pulsatis, exercerunt dictum carrocium de Ecclesia majori in plateam ipsius Ecclesiæ cum magno gaudio & magnis Arengariis, causa eundi & ducendi ipsum Cremonam in subsidium Cremonensium*.

¶ ARENGHERIA. Vide *Arengaria*.

¶ ARENGIA, Malum aureum, Gal *Orange*. Hist. Sicula Hugonis Falcandi apud Murator. tom. 7. col. 258. Videas ibi & *Limias acetositate sua condiendis cibis idoneas, & Arengias acetoso nihilominus humore plenas interius*.

¶ ARENGUA, pro *Arenga*, in Compendio jurium & consuetud. Universitat. Paris. fol. 15. per R. *Goulet* edit. 1517. *Paranymphus semper ibidem habet orationem prolixam, que Arengua vocatur apud Gallos, de laudibus ipsius scientie*.

ARENGUM, pro *Arengua*, ex Italico *Aringa*, in Historia Cortusiorum lib. 2. cap. 11. Vide Galvaneum Flammam cap. 43.

☞ Est etiam *Arengum*, Conventus publicus, quia in hujusmodi conventibus haberi solent *Arenga* seu conciones. Regimina Paduæ ad an. 1328. apud Murat. to. 8. col. 439. *Dom. Marsilius..., electus & confirmatus fuit Capitaneus populi Paduani... in pleno Arengo majoris palatii*. Acta SS. Junii to. 1. p. 779. *Actum Utini* (an. 1492.) *sub logia Communis Utini in publico & pleno Arengo ad sonum campanæ more solito congregato... In dicto Arengo spiritualis dominus Cittadinus proposuit*, &c. Occurrit ibi multoties.

ARENIARE, In jus vocare, *ad rationem ponere*, vocare, *Araisonner*, & per contractionem *Arainier*, [*Araisner*, & *Arraisner*.] Le Roman de *Garin*.

Voy le mesage s' il l'a Araisonnè.

[Hist. Lossensis part. 3. pag. 9. in Statutis Lossens. *Et si l' Arraisnè sur le deuxieme jour de plaid confesse la dette*, &c.] Thomas Walsinghamus in Edwardo III. p. 164. *Item quod nullus Clericus sit Arenatus coram Justiciariis suis*. Henr. Knigthon in Ed. II. *Hugo Spenser ductus coram domino Willelmo Trussel Justiciario, Arenatus est coram eo ad barrum in forma, quæ sequitur*, &c. Radulfus de Hengham in Magna, cap. 9. p. 52. *Exceptis placitis, unde magna assisa Arraniata fuit, vel duellum vadiatum*, &c. Spelmannus opinatur iis locis, quibus id vocabuli occurrit apud Scriptores reponendum *arramare*: sed *Areniare*, non est *fræno cohibere*, quia nostris *resne* frænum sit, uti censet idem Spelmannus. *Arraigner*, dixit Littleton sect. 442. *Si homo soit disseisi, & il Arraigne un assise*. *Arregnare*, eadem fere notione in Charta an. 1292. apud Joannem Lucium de Regno Dalmatico pag. 187. *Arregnando consulum*, id est, ratiocinando, vi rationum.

ARENTARE. Vide *Arrentare*.

ARENTARIA. Statuta Walteri *de Grey* Archiepiscopi Eboracensis ann. 1250. *Statuimus autem, quod decimæ de artificibus, & mercatoribus, & lucro negotiationis, sive de Arentaria, fabris, textoribus, & omnibus aliis stipendiariis,... dentur*, &c. [Ubi *Arentaria* nihil fortassis aliud est quam *Locatio*, Gall. *Bail à rente*, Vide *Arrentare*.]

ARERAGIUM, ARRIERAGIUM, ARRERAGIUM, ex Gall. *Arrerage*, *Arrierage*, Debitum, quod in Jure *Reliquum* dicitur. Quon. Attach. cap. 46. *Non potest illud tenementum... saisire pro Arreragiis firmarum suarum*. Vide Statuta Roberti III. Regis Scotiæ c. 14. & Raguellum. Occurrit passim.

¶ ARES *est peculiaris cuique speciei natura atque forma, ab aliis differens; & est dispensator naturæ in tribus primis consistens, unde omnia constant*. Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico. Vox ducta à Græco ἄρης, Mars.

¶ ARESCERE, Errare, Supplement. Antiquarii: *Arescit*, πλανᾶται. Mallem *Errascit*.

¶ ARESSONUS, Arcus equestris sellæ, à Gallico *Arcon*. Locum vide in *Cambale*.

AREST. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis ann. 1295. *Sex panni de Arest, quorum duo fracti. Item 3. magni panni penduli consuti, in quorum quolibet continentur sex panni de Arest, parvi valoris, &c... Item unus pannus de Arest.*

ARESTA, Arista. Fleta lib. 2. c. 76. §. 7. ubi de Bobus: *Arestæ enim straminis ordeacei rugitus eorum impediret.*

¶ ARESTARA & ARRESTARA, pro *Harmiscara*, Pœna militaris ex veteri Francorum Suevorumque consuetudine adversus *milites* seu nobiles deprædationis, incendii aliorumve criminum reos decerni solita. Hac pœna canem, sellam equinam aut asinariam, vel quodvis aliud per certum itineris spatium, vulgo nudis pedibus, atque etiam aliquando seminudi gestare cogebantur. Hujus habea insigne exemplum in Chronico Wormatiensi apud Ludewigum Reliq. MSS. tom. 2. pag. 163. *Fridericus Imperator audiens multa mala, quæ Principes alii intulerant sancto viro Arnoldo Archiep. Moguntino, ...omnes coram se evocavit... in cinere & cilicio satisfacientes, pœnas tanto facinori congruas dederunt, & vindictam, quæ vulgo dicitur Arrestara, in medio hiemis horrendissimi temporis, quilibet in ordine suo secundum suam dignitatem vel conditionem, nudipes ad terminum usque statum, pro gratia tanti Pontificis recuperanda, proprio collo congestant. Imprimis Palatinus Rheni Comes, sicut principalis tanti flagitii auctor, canem per medium lutum portavit, alii autem sellam asinariam, alii subsellarii instrumentum, atque alii alia secundum suam convenientiam rigidis plantis algentibusque totius in conspectu ferebant consilii.* Vide *Harmiscara* & *Canem ferre* in voce *canis*.

ARESTARE, Detinere, Gallis *Arrester*. Speculum Saxon. lib. 2. art. 10. §. 1. *Proscriptus licite diebus feriatis vel ligatis Arestetur, vel detineatur.* Lib. 2. art. 27. §. 10. *Si resisterent pignorationi, cum clamore violentiæ Arestentur.* Lib. 3. art. 78. §. 5. *Ad Arestandum eum secundum juris formam.* Concil. Tolosanum an. 1225. *Per quorum terram transitum fecerit, damna restituant, nisi pro posse eum Arestaverint, & prædam defenderint, &c.* Wil. Thorn. in Chron. *Alios... Arrestavit & imprisonavit.* Thom. Walsinghamus p. 248. *Peregrinos universos cujuscunque conditionis existerent Arestantes, jurare compulerunt.* Utitur etiam Albertus Argentin. pag. 144. Vide Lindanum in Tencræmonda p. 219. [Martenium 10. t. Anecd. col. 651. & infra *Arrestare*.]

1. ARESTUM. Aresta, apud Gallos sunt Decreta, seu Judicia forensia, à superiori judice, à quo nulla intercedit appellatio, lata, cujusmodi sunt Parlamentorum: quæ sic appellata videntur, quod post varias ab inferioribus & pedaneis judicibus de re quapiam latas sententias, litem & controversiam supremo examine & judicio definiant ac decidant: *Arrester* enim nostris, est decernere, statuere. In Regestis Parlamenti & magnorum Dierum Trecensium, suprema hæc decreta variis appellationibus subinde donantur: in his enim quadruplicis generis & appellationis judicia suprema, seu a superioribus judicibus lata observare est, *Aresta* nempe, *Judicia*, *Consilia*, & *Præcepta* seu *Mandata*, cum hac appendice: *Facta in tali Parlamento, aut in Diebus Trecensibus talis anni, per Magistros tenentes Parlamentum, aut Dies Trecenses.*

Aresta, dicebantur judicia, à judicibus post patronorum, seu advocatorum hinc inde orationes auditas publice recitata. Eorum pronuntiationis formula hæc erat: *Quibus rationibus utriusque partis hinc inde auditis, dictum fuit per Arestum Curiæ, &c.*

Judicia erant decreta post inspectas & diligenter examinatas judiciarias inquisitiones & *aprisias*, à quopiam ex ipsis judicibus, qui de iis ad Curiam referebat, factas, in scriptis & secreto consessu relata, nec publice recitata: *Jugemens rendus sur les procès par écrit, & sur les enquestes.* Judiciorum pronuntiationis formula erat: *Visa inquesta & diligenter inspecta, &c. pronuntiatum fuit per Curiæ Judicium, &c.*

Consilia dicebantur dilationes, quæ litigantibus à judice dabantur, quo litem nondum maturam aut instructam admisso advocatorum consilio instruerent, judicio in alium diem dilato. Pronuntiationis Consiliorum formula ejusmodi erat: *Dies Consilii assignata est tali, super tali lite, ad aliud Parlamentum proximum, aut ad alios Dies Trecenses.* Unde hodierna pronuntiationis fluxit formula, in ejusmodi litibus, post peroratas patronorum causas, *Apointé au Conseil, & à écrire & produire.*

Denique *Præcepta*, seu *Mandata* appellabantur decreta, Baillivis, Senescallis, aliisve inferioribus judicibus missa aut delegata, quibus jubebantur præstituta à Parlamento generalia decreta in suis judiciis, & assisis observare; aut inquisitiones judiciarias facere, interdicta publicare, & alia hujusmodi à Curia sibi demandata exequi. Eorum vero ista hæc erat formula. *Injunctum est Baillivo tali, ut, &c.* Hæc jam à me observata in Dissertat. 2. ad Joinvillam. Vide *Arretare*, in voce *Rectum*.

☞ Vocis originem accersit Georgius Hickesius Gram. Theotiscæ cap. 92. à voce *Prostan* quæ Saxonice *quiescere* significat; unde verbale *Prest*, quies; Alii à Græco ἀρεστόν, Placitum, quos confutat *Nicot* in Dictionario, ubi contendit non aliunde accersiri, quam à Gallico *Arrester*. *Les Parlemens*, inquit, *& Cours Souveraines n'usent point de ces mots: Il nous plait, Car ainsi nous plait... Et partant Arrest est prius de ce mot Arrester, qui en François signifie closture & fermeture aux appellations & au cours d'un proces.* A neutro verbo *restare* factum est sequioribus sæculis *Adrestare* vel *Arrestare* activum, unde *Arrestum*, quod *arrestat*, sistit, terminat. Si plura cupis, adi Menagium in Diction. Etymolog. Gall.

2. ARESTUM, à Leguleiis Anglis usurpatur, cum quis reus capitur, & in carcerem conjicitur, seu vi Brevis, seu à quovis homine: nam reos majestatis, traditores, & infractores pacis quivis potest auctoritate propria capere, & in carcerem compingere. Rastallus.

¶ ARETALOGUS, Magniloquus, Thraso. *Faux brave, Fanfaron.* Papias MS. Bituric. *Aretalogus, Falsidicus, mendax artificiosus. Aret enim virtus, logos sermo Græce dicitur.* Ἄρης Græcis Mars est, ἀρετὴ, Virtus, præsertim bellica, à qua posteriori voce rectius deducitur *Aretalogus*; magna namque & virtutis plena jactare solent thrasones & vaniloqui.

ARETHECA, Charta Joannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano p. 263. *Item tres acus de argento cum lapidibus pro pallio: item par unum Arethecarum de seta alba cum smaltis imperuatis, quod donavimus ipsi Ecclesiæ Beneventanæ.* Sed legendum videtur *Chirothecarum*.

ARETICA. Matthæus Westmonast. an. 1285. de Honorio IV. PP. *Cui pedum ac manuum fere officium abstulerat Aretica ægritudo, &c.* Sic utraque Editio; sed legendum *arthretica* vel *arthritica*, ἀρθρῖτις, morbus articularis.

¶ ARETINA VASA, Vasa testacea Aretii Etruriæ in urbe fingi solita, unde *Etrusca* etiam appellata. Isidorus lib. 20. Orig. cap. 4. *Aretina, Vasa ex Aretio Italiæ municipio dicuntur; sunt enim rubra: de quibus Sedulius:*

Rubra quod appositum testa ministrat olus.

Similia habet Papias in MS. Bituric. Vita S. Cæsarii lib. 1. *Custodiens illud quod Dominus in Aretino paropside*

teuxit

sinuit panem. De celebribus hisce vasis agit D. Bern. *de Montfaucon* in Supplemento Antiquitatum.

¶ ARETRO, Reliquum, residuum, Gall. *Arrerage*. Occurrit passim in veteribus instrumentis, *solvere sua Aretro*.

¶ A RETRO ESSE, Reliquari, Gall. *Etre en arriere*. *Madox* Formulare Anglic. pag. 141. *Si contingat prædictum redditum 35. solidorum & 10. denariorum fore A retro in parte vel in toto*. Et pag. 63. *Ad solutionem doliorum vini quæ A retro fuerint*.

¶ AREYRATGIUM, Eadem notione, à Gall. *Arrerage* apud Baluzium in Hist. Arvern. tom. 2. pag. 130. in Charta an. 1295. Vide *Arreragium*.

1. ARGA, vox Longobardica, quæ inertem & inutilem sonat. Gloss. MSS. *Arga, inutilis vel timidus*. Lex Longob. lib. 1. tit. 5. §. 1. *Si quis alium Argam per furorem clamaverit*. Paulus Warnefridus lib. 6. cap. 24. *Memento, Dux Ferdulfe, quos me esse inertem & inutilem dixeris, & vulgari verbo Arga vocaveris*. Proprie autem *Argo* is dicitur, *cujus uxor mœchatur, & ille tacet*, id est, adulterio uxoris manus dat, vel certe de eo præ socordia nequaquam est sollicitus. Papias: *Arga, cucurbita*, addit Ugutio, *vel simulacrum*. Boherius ad Legem Longobard. *Si quis vocaverit alium Argam, id est, cucurbitam, quod est nomen verbale secundum gl. 1 cap. 1. §. Item si fidelis in verbo cucurbitaverit, &c*. [Murator. tom. 1. part. 1. pag. 370. in vocabulario Gothico collecto à Grotio: *Arga, Ignavus, nunc malitiosum significat*.] A Græco [illegible], *ignavus, iners*, vocem *Arga*, deducunt Cujacius & alii. Didymus de Demosthene: [illegible]. Neque diversa, opinor, videtur vox *Sarga*, apud Isidorum in Gloss. & Papiam, ubi exponitur, *non idoneus cujuslibet artis Professor*. Apud Papiam est; *sed professor*. Vide *Cucurbita, Cugus*.

2. ARGA. Vita S. Fructuosi Episcopi Bracarensis c. 3. *Loca nemorosa, Argis densissima, aspera, & fragosa*. An *virgis*? Cambrobritannis *Argae*, est clausum, clausura, in Lexico Britannico veteri Boxhornii.

ARGANA. [*Arganas* Hispanice, ut exponit Sobrinus in Dictionario, est species corbis ex cannabe in modum retis contexti, apti ad portanda frumenta, quæ jumentis imponuntur. Locum] vide in *Pradisterium*.

¶ ARGANDUM, Tunicæ species. Statuta Clementis IV. Papæ pro Ecclesia Aniciensi apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 485. *Nullus Canonicus vel Clericus quilibet sine capa vel mantello, Argando seu tabardo . . . audeat equitare*. Vide *Argavum*.

¶ ARGANT, Affixum commune nominibus mulierum in Britannia; ut *Argant-Phisar* Tabularium Rothonense: *Sedentis Nominoe in scamno & Argant-Hael secum*. Ibidem: *Filii Oven filiæ Argant-Keu sororis Infans Rubri*. Ibid. *Argant-An*.

¶ ARGANUM, Gruis species, machina architectonica levandis oneribus, Hispanis *Argano* & *Arganas*. *Argano* Cobarruviæ in Thes. linguæ Castellanæ, *manera de grua de que usaran quando se sitiava un lugar murado*; id est, Gruis species qua utuntur in muniti loci obsidione. Eidem vero Cobaruviæ *Arganas significa cierta maquina, à modo de grua para subir piedra, y es vocablo Italiano. Lat. Geranium*. Equidem in Vocabulario della Crusca est *Argano da levar pesi che si muove in giro per forza di lieve*. Vocis origo forsan ab *ingenium* ut Gallicum *Engin* ejusdem significationis, aut potius ab [illegible], Opus, quod in illud idem recidit. Acta SS. Junii tom. 1. pag. 405. *Cujus capsæ operculum elevatur Argano cum sit quoque marmoreum*.

¶ ARGARGATHUNGI, Leges Rotharis ex MS. Mutin. apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 22. col. 2. E. *Tunc ille qui plagaverit, eum componat, qualiter in Argargathungi, id est, secundum qualitatem personæ*. Edit. habet *Gargathungi*. MS. Esten. *Augargathungi*. Vide *Garathingi*.

ARGASTERIUM, *Magisterium, unde Avianus: Videlicet hujus artis Argasterium apparuit*. Ugutio: forte, ex Græc. [illegible]. Vide *Argisteria*.

¶ ARGAVUM, Tunicæ species, eadem quæ *Argandum*. Statuta Massil. MSS. an. 1253. ubi de Sartoribus. *Item de tabardo vel Argavo cum penna vel fandato vel frotre xx. denar*.

¶ ARGEMA, Morbus in equino oculo qui ex albugine fit, Hispanis *Argema*, nostris vulgo *Dragon*. Vide Medic. Salern. edit. 1622. pag. 276.

¶ ARGENSATA, Modus agri. In Glossario to. 1. Novæ Gall. Christ. idem quod *Diurnale*, Gall. *Journal*. Ab argento, inquiunt, solvi solito pro mercede diurna laboris: quare significat illam vineæ quantitatem quam uno die fodere potest agricola. *Argensata*, forsan pro *argentata* ex argentum, ut *Nummata* ex Nummus. Qua ratione *Argensata* vineæ erit tantum terræ vineis consitæ spatium quantum pretio argentei nummi emi potest. Hoc enim sensu dicitur *Nummata ceræ, nummata vini, nummata terræ, &c*. quæ videsis in *Nummus*. *Argentus* autem & *agyrus* interdum idem quod nummus. Hinc *Argentata* & *Nummata* ejusdem notionis. Charta Donationis Petri Sancii Aragon. Regis pro Monasterio S. Fidis an. 1101. tom. 1. Novæ Gall. Christianæ inter Instrum. p. 54. col. 2. *Addens etiam viginti Argensatas de vineis & almunia quæ fuit del Benxipiello, sicuti melius ab illo & parentibus ejus possidebatur*. Vide *Argusata*.

1. ARGENTARIA, ARGENTERIA, Argenti fodina, Italis *Argentiera*. Inter Regalia accensetur *Argentariæ* in lib. 5. de Feud. Charta Ricardi Regis Roman. an. 1263. in Probat. Histor. Sabaudiæ: *Cum juribus, plateaticis, molendinis, furnis, Argentariis, angariis, parangariis, &c*. [Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 60. ex Testamento Guigonis Dalphini: *Item dedit & legavit ad perficiendam fabricam Ecclesiæ S. Andreæ Gratianopolis & perficienda ædificia . . . redditus Argentariæ de Brandis trium annorum spatio . . . Et si redditus ipsius Argentariæ xxx. millia solidorum non valerent per triennium, voluit, &c*.]

ARGENTEARIA. Vincentius Belvac. l. 31. c. 143. *Soldanus autem habebat in terra sua 6. vel secundum quosdam, 10. millia Argentearias, quarum unica quotidie 10. millia Soldanos valebat. Argentearia de Lebena quotidie valet, ut dicitur, tres rotas argenti depurati, quæ valent tria millia Soldanos, solutis operariis*.

ARGENTERIA, Eadem notione. Vox satis frequens in Chartis Provincialibus apud Columbum in Episcopis Vivariensibus pag. 213. 219. [& in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 41.]

¶ ARGENTEA, in Charta Petri Ziani Ducis Venet. an. 1211. in Hist. Bellunensi pag. 109.

☞ Suas habuit *Argentarias* seu Argenti fodinas Gallia. Plures exstitisse constat maxime in Dalphinatu, imo & aurarium metallum ibidem fuisse effossum produnt computa sub Humberto II. de quibus in Historia Dalphinatus tom. 1. pag. 131. *Item pro expensis Magistri Petri de Rosana & 4. someriorum portantium menas pro faciendo auro apud Gratianopolim*. Ibidem: *Item tradidit decem solidos grossorum illis qui volebant facere aurum apud Ba'nam*. De *Argenteriis* Dalphinatus multa habes pag. 75. 76. 92. 93. & 94. tom. 1. ejusd. Hist. Dalphin.

¶ ARGENTARIÆ, *Argentariorum* seu monetariorum officinæ. Loca scilicet in quibus moneta fabricatur. Occurrit non semel.

2. AR-

3 ARGENTARIA, Vicus, seu platea, ubi habitant Argentarii. Auctor Queroli: *Sacellum in parte Argentaria ex diverso. Vicum Argentarium* dixit S. Augustinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 4. ἀργυροπρατεῖον, apud Theophan. an. 5. Justiniani.

ARGENTARIUM, Armarium, in quo vasa argentea reconduntur, apud Ulpianum leg. 19. D. de Auro arg. mundo leg. V. Basilic. Eclog. 44.

ARGENTARIUM OPUS, in Chronico Figiacensi pag. 298. *Argenteum Opus*, de quo supra.

ARGENTARIUS, Will. Britoni dicitur *Is, qui custodit argentum*. Glossæ Lat. Græc. Ἀργυροφύλαξ, *Argentarius*. Ejusmodi munus fuit *Argentarii Regis* in aula Regum nostrorum, penes quem Thesaurarii Regii ex fisco quotannis certam pecuniæ summam deponebant ad domus Regiæ impensas, de qua rationes inibat in Camera Computorum: is autem an. 1351. 400. libr. pro vadiis percipiebat, ut docemur ex Compoto Stephani *de la Fontaine Argentier du Roy*, quod in ead. Camera asservatur.

ARGENTARII autem Latinis Scriptoribus, proprie sunt ἀργυροπράται, sive ἀργυραμοιβοί, quos vulgo *Cambiatores*, seu *Changeurs* dicimus, ut pluribus probat Salmasius l. de Usuris pag. 490. Dicti etiam *Coactores*, unde emendare licet Gloss. Lat. Græc. Κουάκλωρ, *Argentarius*: legendum enim Κοάκτωρ. Sed hoc jam observatum à Cujacio, Salmasio, & aliis. Vide Gregorium M. lib. 9. Epist. 23.

ARGENTARII, Iidem etiam qui monetarii, atque ita *Præpositos Argentariorum*. in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 4. §. 4. intelligendos quidam volunt.

ARGENTARII, in leg. 37. Cod. Theod. de Decur. qui argento vel auro arma militaria ornabant, unde iidem cum *Barbaricariis* in Notitia Imperii videntur: ubi *Præpositi Barbaricorum sive Argentariorum* non semel occurrunt. Vide *Barbaricarius*.

ARGENTARII FABRI, Qui argentea opera conficiunt, in Lege Burgund. tit. 10. §. 4. *Qui Fabrum Argentarium occiderit, &c.* Ubi editio Heroldi *Argentarium* nude habet. Ita vocem hanc usurpat Anastasius Bibliothecar. in Vita S. Demetrii Martyris pag. 76. Edit. viri doctissimi Joan. Mabillonii tom. 1. Analect. p. 76. [Codex Rituum Eccl. B. M. Deauratæ MS. *De mane est consuetum, quod bajuli Argentariorum ac etiam bajuli Menescallorum faciunt dicere unam Missam in altari B. Eligii.*]

¶ ARGENTERIUS, non semel legitur in alio Codice MS. ejusdem loci in quo nomina sunt primorum è Confraternitate Nativitatis B. Mariæ.

¶ ARGENTARIUS, Exactor & distributor bonorum Ecclesiæ. Charta Bonifacii VIII. Papæ, qua instituit Capitulum Canonicorum in oppido Ardemburgensi apud Miræum tom. 2. pag. 879. *Similiter Decanus & Capitulum anno quolibet inter Pentecosten & Nativitatem B. Joannis Baptistæ unum Argentarium sive receptorem & distributorem bonorum Ecclesiæ prædictæ eligent, & sibi salarium constituent.*

ARGENTARIUS MILES, in libro Scacarii, qui Gervasio Tilesber. adscribitur, dicitur, *qui ab inferiore scacario ad superius defert loculum examinandi argenti.* Ubi videtur *Miles* poni pro gregario famulo.

¶ ARGENTENEUS, pro *Argenteus*. Rituale MS. Eccles. Cathed. S. Steph. Tolos. *Et cum eo duo corarii utqueque portantes candelabra accensa, & alius corarius qui sal & cobanum Argenteneum plenum aqua deffert.*

¶ ARGENTEUS, Vetus apud Francos nummus. Octo *Argentei* uni solido aureo respondebant, ut liquet ex Aimoini lib. 1. de Transl. S. Vincentii cap. 3. *Quadraginta Argenteos, solidos videlicet quinque postulavit.* Cui in margine è regione *solidos* adjungitur: *Intellige aureos*. Ita Spelman. in Gloss.

¶ ARGENTINENSIS MONETA. Vide *Moneta Argentinensis*.

¶ ARGENTIOLA TERRÆ, Portio terræ. Lobinellus Hist. Britan. in Glossario: *Venerdon vendit ad Snicomin sex Argentiolas Terræ cum monticulis & vallibus.* Vide *Argensata*.

ARGENTOCLUSUS, apud Anastasium in S. Silvestro pag. 16. 28. Vide *Inclusor*.

¶ ARGENTULUM, Æs modicum, pauxillum argenti. *De reliquo Argentulo quodcumque inventum fuerit*, in Gestis Episcoporum Cenoman.

ARGENTUM, Pecunia, quomodo *Argent* vulgo dicimus. Utitur auctor Prædestinati lib. 3. p. 184.

¶ ARGENTUM ALBUM, Pecunia argentea, Gall. *Argent blanc*, ad discrimen æreæ monetæ quæ dicitur *Argentum nigrum, Argentum arsum*. Hinc *libræ arsæ pensatæ* de quibus in veteribus Instrumentis non semel; hinc etiam *Ardicorum* seu *arsorum*, Gall. *Ards* nomen. Charta Edwardi Regis apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 165. *Silva* 200. *porcos inter totum reddit per annum* 38. *libras de Albo Argento, & pro foresta* 12. *libras ursas* (*arsas*) *& pensatas. Tempore Regis Edwardi reddebat* 18. *libras ad numerum*. Simile quid in Domesdei: *Reddit nunc* 30. *libras Arsas & pensatas*. Apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 115. *Et quia ipsam hereditatem molendini pro viginti sex marcis Albi Argenti comparavit.* Et pag. 165. *Vendidimus similiter memoratis fratribus pro quadraginta marcis Nigri Argenti & Luckowensis ponderis.* Vide eumd. tom. 5. p. 247. Apud Germanos etiamnum ærea moneta dicitur *Argentum Nigrum*. V. *Ardicus*.

ARGENTUM REGIS, ARGENTUM FINUM, Gallice *Argent le Roy, Argent fin*, in veteribus Regum nostrorum de Monetarum fabrica & fusione statutis, intelligitur de ea materia argentea, quæ est undecim denariorum, & 12. granorum puri argenti, hoc est, in qua est pars vicesima quarta ærea: nam argentum purum, seu *finum* illud est, quod constat 12. denariis puræ seu finæ materiæ argenteæ, quanquam adeo purum vix reperitur. Hæc porro in hanc rem olim à nobis exscripta ex Regesto *Noster*, Cameræ Computorum Parisiensis, fol. 205. hocce loco, ut minus trita, etsi vernacula, inserenda censuimus. *Argent le Roy est & doit estre à une maille d'Argent Fin. Car Argent Fin est à 12. den. d'aloy, & d'Argent le Roy à 11. den. obole. Et se l'endit tele monnoie est à 8. den. d'Argent le Roy, si prent l'en l'Argent le Roy à 12. den. & le Fin à 12. den. ob. & vaut chascun den. 24. grains, & 12. grains maille, ainsi ont portè chascun denier d'aloy d'Argent Fin un grain en argent le Roy, si comme qui diroit, Ceste monnoie est à 4. den. d'Argent Fin, c'est a dire que il est à 4. den. 4. grains Argent le Roy; & ainsi des autres.*

E's comptes des monnoies est dit, C'est le compte de la monnoie de tel lieu, de tele monnoie à tant d'argent le Roy fait par tel, & ne dit l'en pas, d'Argent Fin: car anciennement quant l'Empereire faisoit monnoie, l'en disoit en ses monnoies d'Argent Fin, & ainsi faisoit l'en ès monnoies des Rois, Ducs, Princes, & Contes, qui tenoient de luy. Et afin, que il ne semblast que le Roy de France fust homme de l'Empereire, que il tenist de lui, il fu ordenè par le Conseil des Pers de France, que l'en diroit, Argent le Roy, qui est à une maille près d'Argent Fin.

Argent Fin est à 12. den. ob. d'Argent le Roy.

Gros Tournois de S. Loys & les autres }
Argent signiè en vaissellès & mailles Tierces vieilles. } *sont à 12. den. d'Argent le Roy.*

Estal-

Estallins d'Angleterre & d'Escoco
Gambroisins de Philippe
Chevaliers de Guillaume } *sont à 11. den. ob. Argent le Roy,*
Passavants neufs
Fors de Nevers de Philippe.

Mailles d'argent signèes Vieilles de 3. den. T. de cours, sont à 51. den. 6. gr. Argent le Roy.

Se aucun vouloit ouvrer Argent le Roy, & achetoit Argent Fin, & fut l'achat & la dèlivrance tout à un marc, il le peut faire, mès que le prix de la dèlivrance & de l'achat soient considerez estre d'une valeur, si comme qui acheteroit un marc d'Argent le Roy 50. gros, l'en n'en devroit donner que 56. gros, se l'en les delivroit à Argent le Roy, c'est toute une valeur, car Argent Fin en emporte bien plus que Argent le Roy; & coment que il semble que il donne plus grant pris, c'est assavoir 58. gros, si ne donne-il pas plus de 56. gros argent, car il achete argent, & dèlivre argent, & semble, que le seurcrois de l'Argent Fin que il achete, il doit rendre, puis que il dèlivre Argent le Roy, qui bien se pourroit monter à tel prez demi gros.

¶ Argentum Finum Rectum. Instrumentum an. 1275. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 251, *Damus atque constituimus vobis in dotem tria millia marchas Argenti Fini Recti, pensi Perpiniani.*

¶ Argentum Stendeliense, à Stendelio urbe Germaniæ sic dictum apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 48. *Borchardus D. G. Sanctæ Magdeburg. Ecclesiæ Archiep. discreto viro magistro Joanni Rectori Ecclesiæ in Glasyn salutem. Exposuisti nobis, quod comparaveris pro octoginta marcis Argenti Stendeliensis, decem marcarum argenti redditus, &c.*

¶ Argentum Vivum, Hydrargirum, Gall. *Vif-argent*, apud Bern. de *Breydenbach* Itin. T. S. pag. 277.

¶ ARGENTUS, Nummus argenteus. Concil. an. 1012. inter Hisp. tom. 3. pag. 193. *Monetariæ dent singulos Argentos Sayoni Regis per unamquamque hebdomadam.*

ARGERUS. Charta an. 1153. apud Ughellum to. 5. Italiæ sacræ pag. 418. *Decimam terrarum vestrarum de villis plebis & Argeris, &c.*

¶ ARGESTES, Ventus, nautis *Nordoest.* Vide *Magister*, Ventus.

¶ ARGIARRA, ἀφιδρύματα, *Simulacra*, in Supplemento Antiquarii.

¶ ARGILLEUS, Argillaceus, Gall. *d'Argille.* Miracula B. Stanislai Canonici Regul. tom. 1. Maii p. 784. *Cecidit super eum maceries & paries Argilleus, qui eum ita concussit, & multipliciter vulneravit, &c.*

¶ ARGINALIS, Agger, moles, Italis *Arginale*, Gall. *Chaussée, digue, levee de terre.* Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1218. apud Murat. tom. 8. col. 1091. *Et illo die posuerunt districte absedium in circuitu Damiatæ, ita quod exire nec intrare poterant. Tunc remanserunt in Damiata* LXXX. *millia hominum & mulierum. Et fecerunt Arginalem contra exercitum de biscotto, de caseo, de lardo, & de aliis victualibus.*

ARGIS, Navis, sic dicta ab *Argo*, quæ prima navis fuisse dicitur, qua Jason in Colchidem navigavit. Gregorius Turon. in Vita MS. B. Maurilii Episc. Andegav. cap. 10. *Argis haud modica mercibus referta per Ligerim vehebatur.* Idem cap. 15. *Repente immanis emersus è gurgite piscis prosiluit in Argim.*

ARGISTERIA, Papiæ: *Stationes, nundinæ, popinæ.* Alibi: *Ypotetenæ*, (l. hypothecæ) *Argisteria, domus.* Rursum: *Popinæ, argistariæ, nundinæ, plateæ.* In Breviloq. *Argisteria, stationes nundinarum.* Ex Græco ἐργαστήριον, officina, taberna. Isidorus lib. 15. cap. 6. *Ergasterium locus est, ubi aliquod opus fit, &c.* Vide *Argasterium.*

ARGOIDO. Rythmi in Veronam, tom. 1. Analector. Mabillonii: *Quorum corpora simul condidit Episcopus aromata & galbanen, stacten, & Argoido, mirrha, gutta, & casia, &c.*

¶ ARGUERE Oculos, Caliginem oculis offundere, Gall. *Eblouir, offusquer la vue.* Medic. Saler. pag. 21. edit. 1622. *Ophtalmia laborantes lux quidem offendit, eosque Arguit, fusca vero ac cærulea sine dolore intuentur.*

ARGUMENTATIO, ut mox *Argumentum* 1. Aigradus Monach. in Vita S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis cap. 4. *Erat etiam in seculari Argumentationis astutia prudens.* [Rabani Mauri Opusculum apud Mabill. tom. 2. Annal. Bened. pag. 727. col. 1. *Ostendemus... vitam monasticam, non humana Argumentatione, sed divina auctoritate institutam esse*; scil. adversus eos, *qui Monasticam disciplinam secundum SS. Patrum regulas ordinatam, ceu humana inventione, & non divina auctoritate institutam, despicientes detestantur.* Quo in loco id observare est Rabanum indiscriminatim uti vocibus *Argumentatione* & *Inventione.*]

ARGUMENTOSE, Ingeniose, apud Ordericum Vitalem lib. 6. pag. 599.

ARGUMENTOSUS, Ingeniosus. Quintilianus lib. 5. *In picturis quoque Argumentosa opera vocamus.* Idem: *Vulgo paulo numerosius opus dicitur Argumentosum. Apes Argumentosæ*, apud Willelmum Neubrigensem lib. 1. cap. 10. [Sic in Officio S. Cæciliæ canimus: *Cæcilia famula tua, Domine, quasi apis tibi Argumentosa deservit*] Will. Tyrius lib. 19. cap. 11. *Siraconus... vir in nostram Argumentosus perniciem.* [S. Bernardus in Vita S. Malachiæ Episcopi: *Stetit in medio luporum pastor intrepidus omnimodis Argumentosus, quomodo faceret oves de lupis*: quo in loco *Argumentosus* non ingeniosus modo, sed & sollicitus potest intelligi.]

Argumentosus, Joannes de Janua: *Machinosus, Argumentosus, ingeniosus ad machinas faciendas.* Vide *Argumentum* 3.

1. ARGUMENTUM. Papiæ: *Arguto inventum*, proprie ars vel stropha, qua quis fallitur. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Est victus Argumentis Diaboli.* Gregorius Magn. lib. 5. Epist. 31. *Sub quolibet ingenio vel Argumento.* Lex Burgundionum tit. 84. §. 2. *Nec extraneo per quodlibet Argumentum terram liceat comparare.* Vita S. Odonis Abbatis Cluniacensis: *Cum viderent suam nullo modo prævalere industriam, vertebant se ad alia Argumenta.* Matth. Paris ann. 1226. *Defensores urbis lapides pro lapidibus, tela pro telis... remittentes, & Argumenta pro Argumentis excogitantes, vulnera Galligenis letifera inferebant.* Vide Salmasium ad Tertulliani pallium pag. 79.

2. ARGUMENTUM, Machina, qua aves in aquis capiuntur. Charta Childeberti Regis pro Monasterio S. Germani Parisiensis: *De Argumentis vero, per quæ aves possunt capi super aquam, &c.*

3. ARGUMENTUM, Machina bellica. Luithprandus lib. 5. cap. 6. *Argumentum, quo ignis projicitur.* Anastasius Bibliothec. in Historia Ecclesiastica p. 73. *Repromittit Chagano se tradere civitatem, & exterminatorio instrumento facto, quod Arietem nominant, civitatem adeptus est, dicentes, quod barbari Argumentosum ingenium & alias plures urbes in servitutem redegerunt.*

4. ARGUMETUM, in examinatione aut supplicio reorum, [sunt vincula, compedes & alia id genus.] Vita S. Nicetii [in aliis edit. Nicasii, male] Episc. Lugdun. [tom. 1. April. pag. 101. B.] *Argumenta, quibus constringebantur adstricti, cum suo baculo tetigisset, statim*

stim

tim vigor est ferri confractus. Passio S.Euphemiæ apud Prosperum Martinengium: *Confestim descripta sunt omnia Argumenta rotarum. Argumenta lapidum*, ibidem: ubi Metaphrastes habet ἐργαστῆ τροχῶν, μηχανικὴν ἔργασιν. Italis *Argumenti*, sunt etiam ferramenta, instrumenta.

¶ ARGUSATA, Modus agri idem quod *Argensata*. Charta Ortigurennæ pro Monasterio Artaxonensi, ex Tabulario S.Saturnini Tolos. inter Fragmenta MSS.Stephanotii tom.8. pag.49. *Ego Ortigurenna facio hanc cartam cum donativo de duas Argusatas de vinea & de duos amones semenatura de terra illæ Casæ de Artaxona quæ est de sancto Saturnino de Tholosa, &c. facta carta menso Junio in feria* VI. *Era* 1175. *regnante D. N. J. Ch. & sub ejus imperio Garsias Rex in Navarra, Episcopus Sancius in Pampilona, Arnaldus Abbas in Artaxona qui donaticum accepit*. Vide *Argensata*.

¶ ARGUTARID, ARGUTARITUS, ARGUTARIUS CANIS. Vide in voce *Canis*.

¶ ARGUTIO, Correctio, reprehensio, Gall. *Reprimande*. Chron.Trivetti apud Acherium to.8.Spicil.pag.629. *Unum de Comitibus suis arguit, & Argutioni minus, ut videbatur, obedienti minas adjecit*. Index veterum canonum to.3. Concil. Hispan. pag.42.col. a. *Ubi admonetur Imperator, ut constitutis Apostolicæ Sedis obtemperet cum Argutione patente*.

¶ ARGUTOCANIS. Vide *Argutarius Canis* in voce *Canis*.

¶ ARGYRIUM, Argentum, à Græco ἀργύριον. Agnellus lib.Pontif.apud Murat.to.2.p.170.col.1. *Non te pigeat in palatium ad Exarchum ire & offerre illi ex Argyrio paluitam* (Murat. *palaream*) *magnam*. Ibidem pag. 160. col.2. *Jussit deferri ferculum magnum in* (Murat. addit *falso*) *& mundissimo Argyrio, & missus* (sic) *in ingentem rogum post nimium calefactum, acetum acerrimum super illud jussit fundi, & coactus Pontifex ibidem diutissime intueri, amisit amborum lumina oculorum*. Hoc in posteriori loco *Argyrium* est species disci majoris ex argento.

¶ ARGYRODAMAS, Genus lapidis pretiosi, ita dictus, ut videtur, quasi *Argenteus adamas*. Vide Salmasium ad Solin.pag.564.& 1103.

¶ ARGYRUS, Gr. ἄργυρος, Nummus argenteus. Papias: *Nummus prius dicitur Argyrus, quia ex Argento plurimum percutiebatur*.

¶ ARHAMIRE. Vide *Adramire*.

¶ 1. ARIA, pro *Area*. Ager, aut locus qui nec colitur, nec aratur. Diploma Childerici Regis Franc. apud Marteo. to.2. Ampliss. Collect. col. 9. *Contradidit cum omnibus suis appenditiis, in qua sunt molendini duo sub uno tecto, cum Aria, super fluvium Suppia*. Chron. Monast. Novaliciensis apud Murat. to.2. part.2. col. 750. *Salinas in Vin in pago Arolatense quem de Godane parente nostra ad nos pervenerunt, & illa portione fiagriæ, quem de ipsa conquisivimus, una cum Arias & campos, vineis & olivetis, &c.* Chartul. Matiscon. fol. 220. v. *Bernardus Blancus verpivit dictæ Ecclesiæ jus Ariæ, quod vulgo solagium vocant*. Vide *Area*.

¶ 2. ARIA, *Ala*, in Excerptis Pithœanis.

ARIÆ. Isidoro & Papiæ, *Mortuorum pulvinaria*; sed legendum *arcæ* censet Ludov. de la Cerda. Certe *Ariæ* scriptum invenitur in MS. Papiæ codice. [Etiam in Bituric. qui est annorum circiter 500.]

ARIALIS. Vide *Area*.

¶ ARIANISTA, Arriani Sectator. Godefredi Viterbiensis Pantheon apud Murat. to.2. col.363.

Cum Constantino Constans tenet omnia frater,
Catholicos qui persequitur tota feritate,
Regibus Eusebius Arianista placet.

ARIBANNUM, [Submonitio ad exercitum, & mulcta imposita ei, qui pergere negligebat.] Vide *Herbannū*

¶ ARIBERGARE, Hospitio excipere. Vide in *Alberga*.

ARIBLATONES. Papiæ, *Negotiatores de loco ad locum transeuntes*.

¶ ARIDARIUS, Genus Gladiatoris ex Artemidoro, sed Lipsius censet legendum, *Essedarius*.

¶ ARIDURA, Ariditas, macies, humoris jejunitas, Gall. *Secheresse, Dessechement*. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico ad calcem Demosterii p.126. *Aridura est absoluta corporis vel membrorum consumptio, Syderatio vel Sphacelus vel Sphacelismus, & telia necrosis dicitur*.

ARIENCUS, ARIENZUS, [apud Hispanos monetæ species, quæ idem videtur quod denarius seu nummus argenteus, qui *argenteus* simpliciter appellatur in Canone 44. Concilii Legion. anni 1012. t.3. Collectionis Conciliorum Hispan. pag.193. *Monetariæ dent singulos Argentos Sayoni Regis per unamquamque hebdomadam*. *Arienço* etiamnum vocant Hispani certum quoddam pondus triginta duo continens grana. Ariencus forsan ejusdem fuit ponderis, ac proinde paulo fortior denariis nostris ejusdem ævi, qui saltem 26. granorum erant tunc temporis, cum qui supersunt sint 24. teste D. *Le Blanc* Tractatu de monetis ad Reges Hugonem Capetum, Robertum, &c.] Charta Hispanica Fernandi Comitis Castellæ, æræ 972. apud Anton. *de Yepez* in Chron.Ord.S.Benedicti to.1.p.31.appendic. *Istæ prædictæ cum omnibus suis villis ad Alfozes pertinentibus, per omnes domus singulos Arienços*. Occurrunt hæc verba ibi pluries; sed fere semper scribitur *arienzos*. Fori Oscæ ann.1247. sub Jacobo I. Rege Aragon. *Pecuniam pro homicidio solutam Rex debet habere, tamen justitia habet nonam partem, & sagiones los Ariencos*.

¶ ARIERE FEODUM, Retrofeodum, Gall. *Arriere fief*. Vox semi-Gallica. Homagium Othonis apud Rymer. to. 2. pag. 162. *Item Castrum de Jon, cum suis appenditiis, prout dictus Johannes de Cabilone, avunculus noster, tenet à nobis Arierefeodum*. Vide *Retrofeodum* in *Feodum*.

¶ ARIETATIO, Percussio, quæ fit machina bellica *Aries* dicta. Vita S Bibiani Episc. Sancton. apud Marten. to.9. Collect. Ampliss. col.766. *Dum portas robustissima Arietatione concutere tenderent, &c.*

ARIETEM LEVARE, Superstitionis, aut inhonesti ludicri species apud Anglos. Inquisitiones Archidiaconorum Lincolniensis diœcesis an.1233.c.30. *An alicubi Leventur Arietes, vel fiant scotallæ, vel decertetur in præundo cum vexillo matricis Ecclesiæ?* Synodus Wigorniensis ann.1240. can. 38. *Ne intersint ludis inhonestis, nec sustineant ludos fieri de Rege & Regina, nec Arietes Levari, nec palæstras publicas fieri, &c.* Statuta Provincialia Walteri Episcopi Dunelmensis an. 1255. *Insuper interdicimus levationes Arietum super rotas, & ludos, quibus decertatur ob bravium exequendum.*

☞ In hujusmodi ludo superstitionis aut inhonesti nihil fuit; sed periculi multum, si Kennetto in Gloss. ad calcem Antiquit. Ambrosden. habeatur fides. Hanc unam ob causam non semel Ecclesiæ auctoritate cautum est, ne *Arietum Levationi* Clerici interessent; imo & Laicis ludus ille frequenter est prohibitus, ut & alia ejusdem generis *torneamenta*. At quis fuerit ille ludus non dum bene constat: ad *Quintanam* proxime accessisse putat idem Kennettus, illumque tanquam testis fuisset oculatus ita describit. Tignum alter firmiterque humo infixum stabat, cujus summo vertici trabs alia per mediam sui partem imposita, & cardini ferreo inserta facile in gyrum vertebatur. Transversæ hujus trabis capiti uni jungebatur asserculus; ligabatur alteri sacculus arena lutove refertus, qui cum cornibus junctis arietini

capitis speciem referebat. Victor erat qui admotis equo calcaribus, veloci cursu raptus, hasta sive cuspide feriret asserculum, simulque præteriret illæsus, nec ab Ariete percussus. Quippe tam facile trabs movebatur, ut plerumque Aries equum equitemque à tergo consecutus non sine astantium risu, prosterneret; sed tot & tam fœda vulnera edidit iste ludus, ut sæpe fuerit ab Episcopis prohibitus. Præter statuta supra allata aliud refert Episcopi N. *Grostbead* quo cavetur *ne quisquam Levet Arietes super rotas, vel alios ludos statuat, in quibus decertatur pro bravio, nec hujusmodi ludis quisquam intersit.* Maximum quo innititur Kennettus fundamentum stat his verbis: *Levare Arietes super rotas*; quippe inquit, trabes illæ versatiles suo motu rotas exprimunt *horizontaliter positas*. Sed hæc non satis satiant avidum Lectorem. Vide Menagii etymol. in voce *Quintaine*, & infra *Quintana*.

¶ ARIGARGATHUNGI, Vox Longobardica, quæ significat *secundum qualitatem personæ* apud Murat.to.1.part.2.p.22.col.1.D. Vide *Garathingi*.

ARIGAVER. Vide *Andigare*.

ARIMANIA, ARIMANNI. Vide *Herimanni*.

ARINCHADA, Modus agri, Hispanis *Arançada*. Charta Philippi Regis Franciæ & Navarræ ann. 1319. apud Sandovallinm in Episcopis Pampilon.p.100. *Tres Arinchadas terræ nostræ juxta dictum palatium situatas, &c.* Occurrit ibi pluries.

¶ ARINGHERIA, Suggestus. Vita S.Jacobi Philippi Ord.Serv.B.M.to.6.Maii pag.174.C. *Si quis vero vestrum, quibus liberum ad dicendum putet arbitrium, super hanc sententiam & consultationem aliquid addere vel detrahere velit...ascendat pergolum seu Aringheriam consuetam, suamque declaret de hac re sententiam.* Vide in *Arengaria*.

¶ ARIO, Ardea, Gall. *Hèron*. Vita S. Guilielmi Abbatis, to.5.Junii pag.125. *Circa secundæ vigiliæ noctis horam vidit idem Joannes quasi duas aves magnas, ad modum Ariorum albas & splendidas, cum magna luce per foramen illud ingredi.*

¶ ARIOLA, Parva *Area*. Traditio Popponis Comitis regnante Ludovico Imp. apud Eccardum in Hist. Marchionum Misnensium col.253. *In campis & sylvis, Ariolis, ædificiis, pratis, pascuis, aquis, &c.* Vide *Area*.

ARIOLARI, *Ariolandi peccatum*. Stephanus Tornac. Epist. 120. *Mandatis Apostolicis nolle acquiescere, peccatum Ariolandi est, & scelus idololatriæ, nolle obedire.* Utitur præterea hac loquendi formula, quæ sumpta est ex I.Regum cap.15.v.23. Epist.121.ut & Joan. Sarisberiensis Epist.198.282.

¶ ARIOMANITÆ, Artiani, sic dicti quod Arrii vesania sive furore correpti essent. Vita S.Antonii to. 2. Januarii pag.135. *Nam cum venissent quidam Ariomanitæ, reperta eorum post examinationem infidelissima secta, effugavit eos de monte dicens; multo serpentibus deteriores horum esse sermones.*

¶ ARIPENNIS, Modus agri, Gall. *Arpent*. Vide *Arapennis*.

¶ ARIPENTUS, Eadem notione. Passim occurrit in Tabulario S.Petri Vosiensis.

¶ ARIPUS, *Gladius Falcatus*, in Glossario Aniciensi MS.

ARIRAGIDA. Vide *Hariraida*.

¶ ARISARE, *Gruis est, quoniam clamat. Sic Milvus vigit, canis baubat.* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis.

¶ ARISCADA, Mulcta gravior à Principe irrogata. Leges Lotharii apud Murat.to.1.part.2.p.141.col. 2. *De his qui sine consensu Episcopi, Presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis suis ejiciunt, & ab Episcopo vel à quolibet misso dominico ammoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum guadiare cogantur & per fidejussorem ad palatium venire cogantur. Et tunc nos decernemus, utrum nobis placuerit, aut illud bannum persolvat, aut aliam Ariscadam sustineat.* Baluz. habet, *Harmiscaram*: quod vide suo loco.

¶ ARISCHILIT, Obsequium militare. Vide *Heerisohild*.

¶ 1. ARISTA, Annus. Dicitur poëtice apud Virgilium: *Post aliquot Aristas*, & apud Claudianum *Decimas emensus Aristas*: ubi Arista pro messe, messis pro anno. At minus Latine apud auctores aliquot ævi medii, qui soluta scripserunt oratione: sic apud Mabill. to.4. Annal.Bened.p.380. *Abbas bis denis Aristis*.

2. ARISTA, Piscium osciculum, ἄκανθα, nostris *Areste*. Joannes de Janua ex Ugutione: *Arista, ab areo, es, quia primo areat, id est, spica, vel spicula, spicæ & piscium. Unde dicimus Aristatos pisces qui plures habent Aristas.* Ausonius in Mosella, de Perca pisce.

.... Solidoque in corpore partes
Segmentis coeunt, sed dissociantur Aristis.

Alibi:

Viscere præ tenero furtim congestus Aristis.

Vita S.Philiberti lib.2.cap.83.apud Chiffletium in Tornutio: *Una Aristarum, quæ in ejus* (lupi marini) *eminent dorso, gutturi inhæsit vorantis.* Occurrit præterea apud Stephanum Episc. Redonensem in Vita S. Guilielmi Firmati n. 33. & in Hist. Relationis S. Richarii n.13.

¶ ARISTARI, In aristam crescere. Folcuinus Abb.Laubiensis in Vita S.Folcuini Episc.Tarven. inter Acta SS.Benedict.sæc.4.part.1.pag.627. *In mense Junio, quo Aristantur segetes crescente culmo.*

ARISTATO, Pallæ, pallia, seu stragula defunctorum *tumbis* & monumentis imposita. [Sic & interpretes alii plerique: sed errant omnes, si credimus Eccardo. Quod enim, inquit, additur verbum *capulaverit*, hoc indicio est, *Aristatonem* ex ligno fabricatum, & structuram sepulcro impositam fuisse. Deinde *staplum* quod tanquam synonymum *Aristatonis* affertur, significat *erectum, statutum, constitutum, statum*, ut idem auctor exponit.] Lex Salica tit.17.§.5. *Si quis Aristatonem super hominem mortuum capulaverit, &c.* Tit.57.5.3. *Si quis Aristatonem, id est, staplum, super mortuũ capulaverit, &c.* Quo loco Codex Heroldi tit.58.§.4. habet: *Si quis cheristaduna super hominem mortuum capulaverit, &c.* Ubi Wendelinus Aristatonem Germanicum *Eere-staet* esse ait, quæ vox *honorarium decus sonat*. Porro pallis & tapetibus tegi & insterni solitos Sanctorum, atque adeo nobilium & honorariorum tumulos, testantur præterea Gregorius Turonens. lib. de Gloria Conf. c.20.21.30.55.79. de Mirac.l.1.c.72.l.2.c.33. de Mirac.S.Martini l.2.c.10. de Vit. Patr.cap.8.9.15.19. Evodius Uzalensis de Miracul. S.Stephani c.3. Baudovinia in Vita S. Radegundis c.29. Acta S. Agathæ n.15. Vita S. Eucherii Episc. Aurelian. n.12. Gotselinus lib.de Miracul. S. Augustini Cantuar. cap.1. Avitus Viennensis lib.3.Poëmat.vers.253. Vita S.Eparchii pag.523.to.2.Bibl.Labbei, Concilium Arvernense can.3. Capitula S.Bonifacii Moguntini cap.20. Helmod. lib.1.cap.79.&c. Vide *Palla*.

Hinc fluxit mos mortuorum feretra pallis Ecclesiasticis obvoluta in Ecclesiam deferendi. Guillelmus Apuliensis lib.2.de Gestis Norman.de Roberto Guiscardo:

Utr-

Utile figmentum versutus adinvenit, atque
Mandat defunctum, quod quemlibet esse suorum
Gens sua testetur, qui cum quasi mortuus esset
Impositus feretro, pannusque obducere cera
Illitus hunc facie jussus latitante fuisset,
Ut Normannorum velare cadavera mos est.

Vide Guil. Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 1. pag. 1188.

¶ ARISTO LAPIS, Lapis tectus *Aristatone*. Acta SS. Bened. sæc. 5. p. 10. de S. Geraldo Comite Aurelian. *Corpus illud sanctum quamplurimis comitantibus turbis ad Auriliacum, sicut ipse jusserat, sui detulerunt, & in Aristonem Lapidem ad sinistram scilicet Basilicæ ipsius collocaverunt juxta aram sancti Petri*. Pro *Aristonem* Mabillonius censet legendum *Aristatonem*.

¶ ARISTOLOGIA, Vox ab Hispania etiamnum usitata pro *Aristolochia*. Genus plantæ, nobis *Aristolochie, Sarrasine*. Bern. *de Breydenbach* Itiner. Hierosol. pag. 277. *Corpus ejus cataplasmetur cum argento vivo occiso, cum oleo, adjuncta Aristologia longa & dessela*.

ARISTOPHORIUM, Ugutioni: *Vas ad potus & prandia deferenda rusticis in agro aptum*, &c. ex Græc. ἀριστοφόρον.

¶ ARISTOSA CIBARIA, Panis hordeaceus, quod vide in *Panis*.

¶ ARISTOTELICI DIES, quibus vacant scholæ Philosophicæ. Lobinellus to. 3. Hist. Paris. in Glossario: *Præter lectiones ordinarias bonum erit habere aliquem præceptorem pro diebus Dominicis, Festis & Aristotelicis, qui certis horis legat aliquid de Moralibus, vel de Grammatica, Rhetorica vel Poesis*.

ARITRAIB. Vide *Aratraib*.

ARIZZUS. Glossæ Isonis Magistri ad Prudentium: *Radera: Arizzi, vel stercora*.

¶ ARKARIUS. Vide *Arcarius*.

¶ ARLES CRUDUM, Rocho *le Baillif*, in Diction. Spagyrico, *sunt guttulæ in mense Junio cadentes, aliàs hydatis*.

1. ARMA, feminini gener. Dositheus Magister in Gloss. *Inermis, sine Arma*. Gesta Regum Francor. ca. 10. *Nullus tam sordidam & incultam Armam habet, quam tu*. Lex Burgundion. tit. 18. §. 3. Edit. Heroldi: *Ille, cujus Arma est, nihil pro hoc solvat*. Lex Longobardorum cap. 4. ejusdem Edit. *Si quis cum sagitta vel qualibet Arma plagam intra capsam fecerit*, &c. [*Isti portant Armas in naves*, ex vett. aulæis Bajoc. apud Bern. *de Montfaucon*, tom. 2. Antiq. Monument. Monarchiæ Franciæ. Vide Brandaon. to. 3. Monarchiæ Lusit. p. 77.]

ARMA CLAMARE, Conclamare: *Crier aux armes*. Capitulare 3. an. 813. cap. 63. *Quisquis audit Arma clamare & ibi non venerit*, &c.

ARMA, Scutum & lancea, dicuntur in Capitulari 3. an. 606. cap. 1. & in Capitulis Caroli Magn. lib. 3. cap. 22. Concilium Karrofense an. 986. cap. 3. *Si quis Sacerdotem aut Diaconum, vel alium quemlibet ex Clero Arma non ferentem, quod est scutum, gladium, loricam, galeam, invaserit*, &c. Vide Tabellam Caroli Calvi, descriptam à V. Cl. Stephano Baluzio tom. 2. Capitular. p. 1276. ubi Regius Armiger & lanceam & scutum Principis tenet.

ARMORUM BENEDICTIO, Eorum nempe, qui in sacras expeditiones proficiscebantur. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 181. *Horum* (Sacerdotum) *officium est, Missas celebrare... populum ad Missam, vel nuptias, vel Arma, vel peras, vel baculos, vel judicia ferri, & aquas, ... benedicere*. Vide *Vexillum*.

ARMORUM CUSTOS, dictus videtur non tam is, cui armamentarii, quod ὁπλοφυλάκιον appellat Joannes Cananus pag. 191. quam is, cui armorum in castris servandorum cura incumbebat, in vett. Inscript. apud Gruter. 518. 5. 546. 9. 569. 7. Habebant autem singulæ Legiones suos armorum custodes, 568. 11.

ARMORUM OSTENSIO, *Monstre d'armes*. Aresta O. SS. 1293. io Regest. Parl. f. 99. *Cum Dom. de Piceio compellere vellet burgenses suos de Piceio, ut ad mandatum ipsius facerent Ostensionem Armorum, Majore & Scabinis de Piceio se apponentibus, & dicentibus, quod ad mandatum ipsius non tenebantur facere dictam ostensionem, sed ad mandatum nostrum libenter facerent: visis chartis dictæ Communiæ, & partium rationibus intellectis, pronuntiatum fuit, quod dicti burgenses ad mandatum dicti domini sui Ostensionem Armorum facere tenebantur*. Vide *Monstrum*.

ARMORUM PRÆPARATIO, Militia, cinguli Militiæ accinctio. Tabular. B. Mariæ Columbensis diœces. Carnotens. *Et pro supradicta villa sibi in tribus auxilium impenderet, scilicet in corporis sui redemptione, aut in filii sui Armorum Præparatione, aut in filiæ suæ matrimonii conventione*.

ARMORUM PROCLAMATIO. Charta Ottonis M. Imperat. an. 877. apud Hermannum Stangefolium in Annalib. Westphalic. lib. 2. pag. 151. *Constituimus etiam, ut nullus hominum, vel Advocatus alienam jurisdictionem in civitate prænominata habeat, excepta Abbatissa Assendensi, præter intruncationem manuum, vel Armorum Proclamationem*. Vide *Heereschild*.

¶ ARMA CAPERE, Eques creari. Concessio Henrici III. Regis Angliæ pro Henrico de Lacy apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. p. 289. *A die quo dictus Comes Arma militaria à domino Henrico Rege patre nostro Cepit & cinctus fuit gladio Comitatus illius*.

ARMIS CONTENDERE, Monomachia, judicio duelli se purgare, in Consuet. Sicul. lib. 3. §. 47.

ARMA DARE, ARMIS CINGERE, HONORARE, Militem, seu Equitem creare, armis Militaribus induere: *Arma accipere*, Militari cingulo accingi. Tacitus de Germanis: *Arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit: tum in ipso Concilio, vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque juvenem ornant. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honor*. Vita Ludovici Pii an. 791. *Patri Regi Rex Ludovicus ad Ingelheim occurrit, indeque Renesbarg cum eo abiit, ibique Ense, jam appetens adolescentiæ tempora, Accinctus est*. Et an. 837. *Dominus Imperator filium suum Carolum Armis virilibus, id est, ense Cinxit, corona regali caput insignivit*, &c. [Chron. Salernit. cap. 80. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 233. *Sed dum adolescens factus fuisset, ex more ipsi jam dictus Rex Arma Donavit, atque cum honore Salernum misit*.] Willelmus Malmesb. lib. 2. de Gest. Angl. cap. de Æthelstano Rege: *Nam & avus Alfredus prosperum ei regnum imprecatus fuerat, videns & gratiose complexus speciei spectatæ puerum, & gestuum elegantiam: quem etiam præmature Militem fecerat, Donatum chlamyde coccinea, gemmato baltheo, Ense Saxonico, cum vagina aurea*. Henricus Huntindon. lib. 8. Hist. *An. 14. Henrico nepoti suo David Rex Scotorum virilia Tradidit Arma*. Hovedenus part. 1. *Post hæc in hebdomada Pentecostes filium suum Henricum apud Westmonasterium, ubi curiam suam tenuit, Armis Militaribus Honoravit*. Thomas Walsinghamus pag. 507. *Kl. Febr. die Dominica in vigilia Purificationis, Edwardus* (Rex) *juvenis suscepit Arma militaria cum multis aliis*, &c. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 111. *Nondum enim juvenis ille Arma acceperat, sed Militiæ virtutem arripuerat*. Robertus *Bourron* in Merlino MS. *Et si vous pri qu'en guerdon de mon service, me doignés Armes, & me fetes Chevalier*. Philippus *Mouskes* in Philippo Aug.

Tant qu'Artus li biaus & li fiers,
Devint à Gournai Chevaliers,
Armes & cevaus li donna
Rois Felippes Ki l'adouba.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Armes li doane, & un riche destrier,
Et de sa paume li doune un coup plenier,
Que Dex li doiat i estre bons Chevaliers.

Ubi per *arma*, his locis, ut plurimum, solus ensis intelligitur, quo accingebatur novus Miles.

Sed & interdum armis omoibus is instruebatur. Ordericus Vitalis lib. 8. de Henrico postmodum Rege Aoglor. hujus nominis primo: *Hanc Lanfrancus Dorebernensis Episcopus dum juvenile robur attingere vidit, ad arma pro defensione Regni sustulit, eumque lorica induit, & galeam capiti ejus imposuit, eique ut Regis filio, & in regali stemmate nato Militiæ cingulum in nomine Domini cinxit.* Id ipsum prodit Joannes Monachus Majoris Monast. de Gaufredo Andegavensi Duce Normanniæ Milite facto: *Induitur lorica incomparabili, ... calciatus est caligis ferreis... clypeus leunculos aureos imaginarios habens collo ejus suspenditur, &c.* Locum integrum dedimus in Differtat. 22. ad Joinvillam, eoque spectare diximus ista Senatoris ex lib. 4. Epist. 2. ubi de adoptione per arma, ex qua *Militaris* dignitas & ordo profluxit: *Damus quidem tibi enses, clypeos & reliqua instrumenta bellorum, &c.* Otto de S. Blasio cap. 26. *Fridericum Suevorum Ducem gladio accingi Armisque insigniri disposuit.* Adde eundem Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 489. lib. 6. pag. 623. lib. 11. pag. 811. 825. 831. lib. 12. pag. 875.

Arma Deponere & relinquere jubebantur, quibus ob crimen aliquod imponebatur pœnitentia publica. Vetus pœnitentiale: *Qui occiderit Monachum aut Clericum, Arma deponat.* Adde Pœnitentiale Roman. cap. 2. 34. Concilium Wormaciense can. 26. 30. Moguntiac. an. 888. can. 16. Triburiense an. 895. can. 5. Romanum an. 1078. can. 5. Synodicum Concilii Tricassini an. 867. Capitula Caroli Magni lib. 6. cap. 90. 97. Legem Longobard. lib. 2. tit. 13. §. 5. Additionem 2. Ludovici Pii c. 1. Addit. 4. c. 117. novæ Edit. Canones sub Edgaro Rege datos cap. de Satisfactione §. 10. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 68. Burchardum lib. 6. c. 8. Ivonem lib. 10. cap. 37. & Epist. 60. Vitam Ludovici Pii ann. 833. 834. Vitam B. Simonis Comitis Crispeiensis cap. 3. &c. Vide *Scaftlegi.*

Arma et Equos suis Senioribus Dare. Vide *Heriotum.*

Armis et Honoribus Emendare, in Legibus Henrici I. Regis Aogl. cap. 36.

Per Arma Jurare. Vide *Jurare.*

¶ Arma Sacrata ante juramentum, uti probat Spelmannus in Glossario ex Legibus Boior. tit. 18. l. 5. *Tunc solus cum sua manu, postea donet Arma sua ad sacrandum & per ea juret ipsum verbum cum uno sacramentali.*

Arma Mutare, vel *Commutare in signum fœderis*, seu fraternitatis. Ethelredus: *Quid plura? annuit Edmundus & Knutho de Regni divisione consentit .... dispositis itaque armis, in oscula ruunt, ... deinde in signum fœderis vestem Mutant & Arma, reversique ad suos, modum amicitiæ pacisque præscribunt, & sic cum gaudio ad sua quisque revertitur.* Florentius Wigorniensis hocce ritu contractam fraternitatem innuit, dum rem eamdem enarrat: *Ubi pace, amicitia, fraternitate, pacto & sacramento firmata, Regnum dividitur.* Ita apud Homerum Glaucus & Diomedes arma invicem mutarunt, Il. ζ. v. 235.

Οἱ πρὶς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε.

Hoc porro ritu adoptionem fraternam *per arma* contractam ex Gaufredo Malaterra lib. 2. cap. 46. pluribus ostendimus in Differt. 21. ad Joinvillam.

¶ Arma *ad tuitionem corporis necessaria pro debito Pignerari* prohibet Consuetudo Brageriaci art. 28. Charta Caroli Comitis Provinciæ an. 1290. è MS. D. *Brunet*: *Nullus exactor... Pignoret pro condempnatione... de Armis necessariis ad opus ipsius suæque familiæ, nec de equis armorum aut bobus.*

Arma Præsumere. Vide *Apothecarii.*

Arma Libera, Quæ liberum, id est, virum ingenuum & nobilem solum spectant. Leges Guillelmi Nothi Regis Angl. cap. 65. de Manumissione servorum: *Et tradat illi Libera Arma, scilicet lanceam & gladium.* *Arma Liberorum* dicuntur etiam *lancea & gladius*, in Legibus Henrici I. c. 78.

Arma Molita, vel Moluta, Samiata, polita, acuta. Leges Siculæ lib. 1. tit. 8. §. 1. *Si Armis Molitis impugnatus fuerit, liceat se Armis molitis defendere.* Tit. seq. *Arma Molita & prohibita. Arma Moluta*, apud Bractonum lib. 3. Tr. 2. cap. 19. §. 2. in Libertatibus Teneræmundæ art. 4. Charta Communiæ Peronensis an. 1207. *Si aliquis de nocte vel de die Armis Molutis aliquem vulneraverit, &c.* *Arma Emolita*, apud Fletam. lib. 1. cap. 33. §. 6. *Gladius Emolutus*, in Libertatibus villæ *de Villereys*. *Armes Emoulues*, in Stabilimentis S. Ludov. lib. 2. cap. 11. & in Consuetud. Montensi cap. 50. *Espèe ou autre harnois Emoula*, in Consuet. Bayonensi tit. 26. art. 11. *Fer Emoulu*, in Consuetud. S. Severi tit. 18. art. 5. Chronicon Besuense pag. 697. *Quadam die cum in fabrica fabri cultellum Emoleret.*

¶ Arma Multritoria, Eadem notione in Charta Philippi Augusti Regis Franc. an. 1194. *Quicumque cultellum cum cuspide, vel curtam spatulam, vel misericordiam, vel hujusmodi Arma Multritoria portaverit, sexaginta libras perdet.*

¶ Arma Offensibilia, Arma ad nocendum, Gall. *Armes Offensives*. *Arma Offensibilia & defensibilia*, in Litteris Bonifacii IX. PP. apud Fontaninum in Appendice ad calcem Antiq. Hortæ Coloniæ Etruscorum pag. 438.

¶ Arma Picta. Vide *Arma* 3.

Arma Plena, Quæ Militem spectant, *Armes de Chevalier*, seu omnimoda arma. Chronic. Aulæ Regiæ c. 13. *Dicunt, quod tunc in exercitu Regis Bohemiæ fuerunt 7000. virorum in equis pugnantium, in Plenis Armis, & sub galeis.* Rogerus Hovedenus an. 1181. *Ut unusquisque homo habens centum libras Andegavensis monetæ in catallo, haberet equum, & Arma militaria Plenarie: omnis autem homo habens in catallo 40. vel 30. vel 25. libras Andegavensis monetæ ad minus, haberet albergellum, & capellum ferreum, & lanceam & gladium: cæteri autem omnes haberent wanbasiam, capellum ferreum, & lanceam, & gladium.* Regestum Feodorum & Servitiorum in Camera Computorum, fol. 3. *Ces 4. fiez servent au Chastean de Torigny en pleines Armes par 15. jours.* Fol. 6. *Guillaume le Moine tient fiè à Pleines Armes.* Et alibi sæpe. Chronicon Flandriæ cap. 34. *Et fut le Comte d'Artois armè en ses Pleines Armes.* Cap. 49. *Et allerent tous ses machiers,* (massiers) *armez entour lui en Pleines Armes.* Cap. 67. *Et estoit le Roi armè de ses Pleines Armes.* Joannes Abbas Laudunensis in Speculo Historiali MS. lib. 11. cap. 6. *Et estoit le Roi armè de ses Plenieres Armes.* At quæ proprie fuerint *plena arma*, pluribus docet vetus Consuetudo Normanniæ MS. 2. parte cap. 25. *Se aucun est attaint de teles querelles contre Chevalier, il leur doit amender par Plaines Armes, & ce est par le cheval & par le hauberc, par l'escu & par l'espèe & par le heaume.*

anno. Se cil à qui le mesfet fut fet, n'est pas Chevalier ne il n'a point de fiau de haubere, mès il deffent son fieu par Plaines Armes, l'amende l'y doit estre fete par un roncin, par un gambiex, par un chapel, & par une lame; & par ces choses doit-il fere satisfaction de l'amende. Vide Probationes Historiæ Sabaudicæ pag. 248.

Arma Tormentalia. Thwroczius in Chron. Hungar. in Carolo Rege cap. 99. ubi describit pompam funebrem ejusdem Regis: *Tres solennes dextrarii ipsius domini Regis Karoli suis phalerati purpureis ornamentis, super quos Milites strenui armis ejusdem domini Regis induti sedebant, ante fores Ecclesiæ steterunt, quorum quidem Militum unus Armis Tormentalibus regiæ excellentiæ convenientibus erat ornatus, & alter ad hastiludium aptus, tertius vero armis bellicis Regiæ majestati competentibus erat circumseptus*. Ubi legendum *Tornementalibus*. Nam alia erant torneamentorum arma, alia hastiludiorum, seu *justarum*, ut probavimus ad Joinvillam dissert. 6. & 7. sed & *Tormentum*, pro *Torneamentum* habet Epitaphium Rogeri de Mortuo-mari tom. 2. Monastici Anglic. pag. 229.

Militiam sequit, semper Tormenta subivit.

2. ARMA, pro Viris armatis, seu *Gens d'Armes*. Thrwoczius in Prologo ad 2. partem Chr. Hungar. *Qui redeuntium fuerint capitanei, ac quantus numerus Armorum in exercitu illorum fuerit, &c.* Ibid. cap. 2. *Universum cœtum Armorum, quem ducebant, in 7. exercitus diviserunt*. Vide *Armatus*.

3. ARMA, Gentilitia insignia, nostris vulgo *Armes*, vel *Armoiries*; *Arme*, Italis. Usurpata hæc vox videtur ex eo, quod insignia gentilitia in clypeis ac scutis depingantur, quæ Latini proprie *Arma* appellabant. Ac primum quidem *Arma* dixere, *quibus ipsi tuemur*, ut *tela, quæ emittimus*, ut ait Isidorus. Nec dissentit Varro lib. 4. de Lingua Lat. qui *Arma* dicta esse *ab arcendo, quod his arceamus hostem*, scribit. Præsertim vero scutis ipsis id nominis tributum: nam *Ancilia, Arma* appellata, auctor est Nonius Marcellus: *Ancile, scutum grande, unde etiam Arma & Ancile appellatur*. Quo loco forte legendum *Arma Ancilia*, ut in hac Inscriptione: *Mansiones saliorum palatinorum à veteribus ab Armorum Ancilium custodia constitutas longa ætate neglectas pecun. sua reparaverunt, &c.* Neque aliter Poetæ intelligendi, dum *Picta Arma* habent, quod in scutis militum ac ducum insignia depingerentur. Virgilius:

. . . . *Et Pictis Arcades Armis.*

Idem lib. 10.

Astur equo fidens, & Versicoloribus Armis.

Lucanus lib. 1.

Pugnaces Pictis cohibebant Liagones Armis.

Alibi:

. . . . *Et Pictis conspectus in Armis.*

Valerius Flaccus lib. 1.

Insequeris casusque tuos expressa Phalere,
Arma geris.

Ita etiam Græci ὅπλον pro scuto non semel usurpant. Gloss. Lat. Græc. *Scutum*, ὅπλον *Scutum*, θυρεὸς, ἀσπὶς, ὡς ὅπλον. Io Psalm. 5. 75. 90. ὅπλον per *scutum* redditur. Annotat præterea Leo Imp. in Tacticis, quos ὁπλίτας, Græci vocant, sua ætate σκουτάτους appellatos.

Neque tamen desunt, qui existimant, *Arma* non semper pro scutis, sed interdum pro ipsis, quæ in scutis depingebantur insignibus, usurpari, apud Virgilium lib. 1.

Aut Capyn aut celsis in puppibus Arma Cayci.

Ibidem:

. . . *Hic illius Arma,*
Hic currus fuit.

Et lib. 10.

Pacem orare manu, præfigere puppibus Arma.

Denique lib. 1.

Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit
Teucrorum, & genti nomen dedit, Armaque fixit
Troia.

Quæ quidem imitatus videtur Silius Ital. lib. 13.

Jam Phryx condebat Lavinia Pergama victor,
Armaque Laurenti figebat Troia luco.

Virgilium porro hoc loco sic accipiendum prodit Messala Corvinus lib. de Progenie Augusti: *In templis arma & Insigne Armorum suspendit: nam post exactam militiam, laboresque militiæ, mos fuit suspendere arma. Ideo arma fixit Troia, Troia fuit inter arma templis affixa, armorum insigne*, id est, *fus*. Livius: *Samnites præter cæteros apparatus, ut acies sua fulgeret novis Armorum Insignibus fecerunt. Duo exercitus erant, scuta alterius auro, alterius argento cælaverunt, &c.* ubi *Insignia Armorum*, sunt scutorum & clypeorum picturæ. Rodericus Toletanus lib. 9. de Reb. Hisp. cap. 13. *Armorum suorum Insignia fecit nigra, quæ alibi & in bellis præferebat.*

Arma Amittere, vel *Armis Carere* dicebantur, quorum clypei in hostium potestatem venerant, vel qui in prælio victi fuerant: tunc enim ii, aut eorum liberi, si rursum uti armis vellent, tenebantur de hostibus acceptum dedecus præliando eluere & vindicare; alioquin nec pro Militibus habebantur, nec ad mensam Militum sedere fas iis erat. Nam is mos invaluerat, ut tradit Salanova apud Hieronymum Blancam, *ut nemo nisi Miles ad mensam Militis sederet*: si contra agerent, fecialium partes erant, eorum mantile lacerare. Hujusce ritus præclarum habetur exemplum apud Willelmum Hedam, in Friderico Episcopo Ultrajectensi, sub ann. 1395. quippe narrat, *Comiti Ostrevandiæ Willelmo mensæ Regis Francorum assidenti cum aliis Principibus, fecialem, quem Heraldum vocant, lacerasse mantile sibi antepositum, objicientem indignum fore, quod aliquis interesset mensæ Regiæ carens Insigniis Armorum, innuentem insignia ipsius Willelmi, apud Frisios Orientales Amissa*. Rem ipsam pluribus exequitur Joannes à Leydis in Chron. lib. 31. cap. 50. Porro de ejusmodi clypeis perditis intelligendus Dudo lib. 3. de Morib. Norman. ubi de Richardo Duce, cujus parens ab Arnulpho Flandriæ Comite per insidias cæsus fuerat: *Iste puer constituatur istius Regni Princeps, Scutumque Perditum patris scuto reformantes restaurantesque ejus soboli, obstemus repugnando volentibus dominari nobis.*

¶ Arma Incartelata, Scutum quadripartitum, Gall. *Ecartelè*. Instrum. an. 1374. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 369. *Ubi vero non essent nisi unicus filius ex dictis dominis Dalphino & Margarita, ipse solus esset heres amborum dominorum Comitum prædictorum, & portabit, si sibi placuerit, Arma Incartelata eorumdem.*

Arma Reversata, in degradationibus nobilium, qui felloniæ damnati erant: si quis enim proditionis reus damnatus esset, continuo ad majorem ignominiam, nobilitate non modo excidebat, sed & ipsius liberi nobilium prærogativa privabantur, atque in hujusce rei signum arma proditoris publice invertebantur, seu *reversabantur*. Thomas Walsinghamus, pag. 192. *Inter probra vero quæ Duci intulerat, Arma ejus in foro sunt publice Renversata*. Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

. *Oy, dist l'Escuier, regardès la douleur,*
Les Armes de Bertrand, ou tant a de vigueur,
Ont penduë laidement, ainsi come trahiteur,
Et traisnèe aussi au long d'un quarrefort,
Et les ont Eaversèe, en moastrant par frenour,

Que Bertrand de Glaiequin a euer de boiseour.

Habetur in Chartophylacio Regio, in Scrinio Navarræ, sacco 4. Charta Joannis *de Greilly* Capitalis *de Buch*, an. 1364. quæ est 6. qua is captus in prælio Cocherellensi, & in libera Regis custodia detentus, ab ea non recessurum se profitetur: consensum suum præbens, ut si secus ageret, pro falso, malo, ac perfido Milite haberetur, atque in perfidiæ signum arma sua inverterentur: *Ses Armes fussent mises & tournèes dessus & dessous.* Henricus de Knighton lib. 3. pag. 2546. de Hugone Spensero: *Et primo vestierunt eum uno vestimento cum Armis suis Reversatis, &c.* Joannes de Badio aureo in Tract. de Armis pag. 44. *Item nota, quando portans arma debet dishonorari propter proditionem, fugam, vel fidem ruptam, tunc Arma sunt pingenda per Transversum.* Vide Seldenum de Titulis honorariis pag. 789. 2. edit.

ARMACALCI, Papiæ, *Navis armamenta, vel qui in puppibus arma portant.*

¶ ARMACUDIUM, Armorum species, apud Rymer. tom. 15. pag. 360. *Vi & armis, videlicet gladiis, Armacudiis, lanceis, arcubus & sagittis, loricis, deploidibus, galeis ferrois, tormentis, sive vibrellis vulgariter vocatis Canons, &c.* Ead. habentur p. 544.

ARMAMENTA, Utensilia, supellex. Bernardus Monach. in Consuetud. Cluniac. MSS. *Si evenerit, ut signum audiat ad horam ullam regularem, & adhuc sit positus intra septa murorum, Armamentis via depositis revertitur ad horam, &c.*

ARMANDIA. Vide *Arimannia* in *Herimanni.*

¶ ARMANDIES, Armarium, Gall. *Armoire.* Necrolog. Parthenonis S. Petri de Casis Ord. S. Benedicti: *Torreta Monialis de Casis dedit pro anima sua Armandies per las auanbas ad servitium Monasterii.*

¶ ARMANNIA. Vide *Arimannia* in *Herimanni.*

¶ ARMARARIUM, Armarium, Bibliotheca. Lib. Talmiii pensionum S. Victoris ann. 1337. *De quatuor viginti Turonum argenti de proventibus officii Armararii teneat Armararium librorum.* Vide *Armarium* in *Armaria* 3.

¶ 1. ARMARARIUS, Bibliothecarius, Custos librorum. Capitula Generalia S. Victoris Massil. MSS. *Sub excommunicatione prohibemus, ut nullus Monachus sine licentia Armararii libros de armario vel extra Monasterium ferat.* Et paulo inferius: *De omnibus libris fieri debeant duo inventaria.... & unum inventarium habeat & teneat Armararius.* Vide *Armarius* 2.

¶ 2. ARMARARIUS, Armurarius, Armorum faber, Gall. *Armurier.* Apud Rymerum to. 5. pag. 817. col. 1. *Quia Armararii & alii qui armaturas in civitate prædicta habent vendendas, &c.* Mox infra legitur *Armurarii*, hæcque lectio præferenda est.

¶ ARMARE, Armarium, Gall. *Armoire*, in quibusdam provinciis *Armari.* Literæ anni 1564. ex Archivo S. Victoris Massil. *Litteras patentes...conditas scilicet in Armari signato per litteram P. n. LXXX.*

ARMARE, Arma dare, Militem facere, Militare cingulum cingere. Orderic. Vital. lib. 12. *Ibi Guillelmus Clito Roberti Ducis Normannorum filius Armatus est.* Charta Aldephonsi Imperatoris Hispaniæ apud Doubletum pag. 891. *Hæc charta facta fuit eo anno, quo dictus Imperator Armavit filium suum Regem Fernandum Militem in Palentia, in festo Natalis Domini.* Vide supra *Arma dare.*

1. ARMARIA. Diploma Friderici Imp. an. 1220. pro Ecclesia Bononiensi, apud Ughellum to. 2. pag. 23. *Specialiter regalias & Armarias, quæ & quas in castellis & locis suis & in eorum pertinentiis habet, &c.* Videtur legendum *Arimanias.* Vide *Herimanni.*

¶ 2. ARMARIA, Armarium, Gallice *Armoire.* Translatio S. Medardi tom. 2. Junii pag. 101. *Sacratum pignus singulis è clero ad osculum porrectum est, deinde reconditum; & post Vesperas etiam solemni pompa decantatas, in Armaria quæ est in sinistra parte altaris repositum.*

3. ARMARIA, Bibliotheca. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 3. v. 219. *Armariam sive Bibliothecam.* [S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug lib. 2. cap. 16. *Prior noviter electus post domnum Abbatem de omnibus rebus & causis, quæ ad Monasterium pertinent se intromittit, nisi de thesauro Ecclesiæ & de Armaria, quæ in potestate Abbatis consistunt.*]

Armarium, Eadem notione Latini Scriptores usurpant. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Bibliotheca, vel Armarium vel Archivum:* booc hord, id est, librorum thesaurus. Tertullianus de Cultu femin. *Scio, Scripturam Enoch...non recipi à quibusdam, quia nec in Armarium Judaicum admittitur.* *Armarium librorum*, apud Julium Paul. lib. 3. Sentent. Anastasius Bibl. in S. Zacharia: *Hic in Ecclesia prædicti principis Apostol. omnes codices domus suæ proprias, qui in circulo anni leguntur ad matutinos, in Armarii opere ordinavit.* *Armarium Palatii*, in Epistola Ludovici Pii ad Magnum Archiepisc. Senonensem, & in altera ad Sicharium Arch. Burdegalens. quod *Archivum Palatii* dicitur in ejusdem Imp. Præcepto pro Hispanis ann. 816. Adde Udalricum lib. 3. Consuet. Cluniac. cap. 10. Vide Britannicum ad Juvenal. Sat. 7. & Savaronem ad Sidon. lib. 2. Epist. 9. Ita *Amaire* nostri usurparunt. Le Roman *d'Alexandre* MS.

Cele estoire trouvons escrite,
Que vout vueil raconter & ratraire,
En un des livres de l'Amaire,
Monseigneur S. Pere à Biauvès,
De la fu cist livres retrais.

Armaria Italica. Visio Guetini cap. 2. *Ædificium quoddam facturi, in modum Armariorum Italicorum præfiguratum, ad inclusionem ejus.* Ubi Codex alius: *Armarioli vel aliarum figurarum præfig.*

¶ ARMARIATUS, Officium armarii, seu custodis Bibliothecæ. Post finem X. Cod. MS. S. Martialis Lemov. hæc leguntur: *Hunc codicem comparavit Bernardus Iterii Armarius, an. 1223. mense Novembri in festo S. Odonis & sui Armariatus 20. pretio 30. sol. cum 6. denariis.*

¶ ARMARIERIUS, Cantor seu præcentor in Ecclesiis & Monasteriis. Concil. Hisp. tom. 4. pag. 194. *Missæ defunctorum...celebrentur ad arbitrium & prout distribuerit Armarierius.* Ibid. pag. 199. *In omnibus funerariis generalibus, vulgo* Cors general *nuncupatis, Armarierius sedis accipiat sex cereos magnos de melioribus, qui reperientur in dictis funerariis.* Vide *Armarius* 2.

¶ ARMARIOLUM, Tabernaculum in quo Christi corpus asservatur. Statuta Ecclesiæ Leodiensis an. 1287. apud Martenium to. 4. Anecdotorum col. 841. *Corpus Domini in honesto loco sub altari vel in Armariolo sub clave sollicite custodiatur.* Hæc vox occurrit apud Plautum pro *Parvo Armario.*

¶ ARMARIOLUS, Parvum armarium. Bern. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 25. *Factus est quidam Armariolus ante faciem majoris altaris.... in quo nihil aliud reconditur præter illa utensilia, quæ necessaria sunt ad solemnia dumtaxat in conventu agendarum, id est, duo calices aurei, &c.*

¶ ARMARIUM, Bibliotheca. Vide *Armaria* 3.

¶ 1. ARMARIUS, Armorum faber, Gall. *Armurier.* Apud Rymerum to. 8. pag. 193. col. 2. *Ne aliquos de partibus illis armatos vel Armarios cum Comite Hollandiæ, seu complicibus suis, aut alias in perniciem nostræ patriæ, exire permittat.* Vide *Armararius* 2.

2. AR-

2. ARMARIUS, Custos Bibliothecæ. Idem etiam qui in Ecclesiis & Monasteriis *Cantor*, vel *Præcentor* dicitur, cui librorum, præsertim Ecclesiasticorum, cura incumbit. Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 38. *Monachus factus in Cœnobio nostro Armarii, seu Cantoris officium 47. annis tenuit*. Udalricus lib. 3. Consuet. Cluniac. cap. 10. *Præcentor & Armarius: Armarii nomen obtinuit, eo quod in ejus manu solet esse Bibliotheca, quæ & in alio nomine Armarium appellatur. Hæc est obedientia, quam en more nullus meretur, nisi nutritus*. Bernoldus Archidiaconus Bracarensis in Vita B. Geraldi Archiep. Bracarensis n. 1. *Armarii, in quo libri divini reponebantur, custos factus est*. Ejus speciale munus describitur ibi pluribus, & lib. 1. cap. 35. 45. lib. 2. cap. 30. 31. in veteri Consuetud. Floriac. Cœnobii pag. 392. 394. 395. in lib. MS. Ordinis S. Victoris Parisiensis cap. 19. & in Chronic. Abbat. S. Trudonis lib. 1. pag. 352. [Item apud Bernardum in Ordine Cluniacensi pag. 161. & seq. Veteris Discip. Monast. Vide ibid. pag. 39. 56. 97. 98. &c. ubi *Armarius* pro *Cantore* & Magistro cæremoniarum constanter accipitur.] *Monasterii Armarius*, in Vita S. Petri Abbat. Cavensis n. 27. Vetus Martyrolog. S. Martini de Campis: *Armarius cappa pretiosa indutus Chorum tenebit*. Ex quibus refellitur Card. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 14. n. 5. qui apud Udalricum *Armarium*, Cellarii curatorem interpretatur.

¶ 3. ARMARIUS, Idem quod *Secretarius Capituli* in Monasterio S. Petri Vosiensis, ut patet ex ejusdem loci Tabulario fol. 61. v. *Accepit a Geraldo Armario* ... xv. *solidos*. Ibidem: *Hujus rei auditores fuerunt domnus Abbas Rainaldus, Geraldus Monachus Secretarius, &c.* Et paulo inferius: *Audientibus Geraldo Monacho Armario, à quo solvuntur 6. solidi*: quod & in fine chartarum sæpius observatur. Forte hic Geraldus duplici fungebatur officio *Armarii* & *Secretarii*.

ARMATA, Exercitus, Gall. *Armèe*, Itali ac Florentini præsertim *Armata* vocant classem, seu exercitum navalem. Ita Joan. Villaneus lib. 4. cap. 30. lib. 7. cap. 83. lib. 8. cap. 14. & alii passim, quamquam & interdum pro exercitu terrestri usurpant. Charta Rogerii Regis Sicil. pro Messanensibus, apud Bonfilium Constantium: *Facere teneatur Armatam per mare, vel per terram*. Infra: *Nullus civis Messanensis ad stolum & Armatam quamcumque regalem, etiam per more, seu per terram ire cogatur invitus*. Occurrit in Charta Conventionis Imperatoris Græcorum & Communis Januensium an. 1261. post Historiam nostram Gall. Byzant. pag. 10. 11. Vide Meursium in Ἀρμάτα. [Marten. tom. 1. Anecd. col. 1502. tom. 3. col. 1950. &c.]

¶ ARMATÆ DIES (Supplendum *stellæ*) pro *Die Martis* sumitur in Relatione Miraculorum S. Etheldredæ inter Acta SS. Junii tom. 4. pag. 538.

ARMATI, Milites cataphracti, armis omnibus instructi; nostris *Gens d'Armes*. Chronicon Colmariense 2. part. an. 1298. *Habuit secum Australes, qui armis ferreis utebantur. Igitur Rex Adolphus contra Ducem Austriæ cum magna multitudine venientem, in occursum currit cum hominum armata multitudine copiosa. Armati reputabantur, qui galeas ferreas in capitibus habebant, & qui wambasia, id est, tunicam spissam ex lino & stuppa, vel veteribus pannis consutam, & desuper camisiam ferream, id est, vestem ex circulis ferreis contextam, per quæ nulla sagitta arcus poterat hominem vulnerare. Ex his Armatis centum, inermes mille lædi potuerunt: habebant & multos, qui habebant dextrarios; id est, equos magnos, qui inter equos communes, quasi Bucephalus Alexandri, inter alios eminebant. Hi equi cooperti fuerunt coopertoriis ferreis, id est, veste ex circulis ferreis contexta. Assessores dextrariorum habebant loricas ferreas, habebant & caligas, manipulos ferreos, & in capitibus galeas ferreas splendidas & ornatas, & alia multa, quæ me tæduit enarrare*. Hæc, etsi prolixiora, describere placuit, ut vel inde percipiatur, cur Alemannorum *gentem ferream in equis ferreis advenire* dixerit Anonymus de Expeditione Asiatica Friderici I. & Theophylactus Bulgariæ Archiep. Epist. 16. ex Meursianis, [illegible] fuisse: & Anna Comnena lib. 11. Alexiad. eosdem Francos [illegible] fuisse [illegible]. Vide *Arma* 1.

¶ ARMATOR, Custos armorum. Jacobi II. Regis Majoric. Leges Palatinæ inter Acta SS. Junii to. 3. p. xxxv. *Ne videlicet corrodantur rubigine vel alio eventu forinseco consumantur; ordinamus ad armorum nostrorum custodiam unum deputari hominem idoneum & fidelem, qui Armator ab officii convenientia nuncupetur*.

ARMATORIUM, Locus, ubi arma induebant Factiones, vel earum armamentarium. ἀρματωρίου τῶν [illegible] meminit Cedrenus p. 448. Vide nostram Constantinopolim Christianam.

¶ ARMATORIUS, Armatus. Arrestum Parlamenti Paris. an. 1335. apud *la Faille* Annal. Tolos. to. 1. inter Probat. pag. 86. *Cum magna multitudine Armatoria de nocte domum dictorum Fratrum fregerunt*.

1. ARMATURA, Armorum exercitatio, exercitium militare, quo milites à Campidoctoribus instituebantur in campo. Glossarium laudatum a Rigaltio: [illegible] πρῶτα, [illegible] πρῶτα. *Multiplex Armaturæ scientia*, apud Jul. Firmicum. Cujusmodi vero eæ fuerint docet Henricus Valesius ad eumdem Ammianum pag. 51. & 105.

ARMATURÆ postmodum singulariter dicti Milites, qui in principiis legionum erant, qui scil. ea exercitatione imbuti fuerant, ut auctor est Vegetius: quo spectat hæc Inscriptio: CANDIDI Æ. URBAN Æ. MATERNINUS. PARDUS. ARMATUR Æ. XXII. MARIT. F. C.

ARMATURÆ præterea Milites fuere in Comitatu Imperatoris, quorum duæ scholæ recensentur in Notitia Imperii sub dispositione Magistri officiorum, Armaturæ scilicet seniores, & Armaturæ juniores. Horum dux *Tribunus Armaturarum* dicebatur. Apud Ammianum lib. 14. 15. & 27. occurrunt *Mellobaudes* & *Balcobaudes Armaturarum Tribuni*. Sic porro appellatos existimat Pancirollus, quod gravissimis armis, seu potius omni armorum genere instructi essent, vel certe quod eorum schola conflata esset ex iis, qui sub Campidoctore armis instituti erant. Ita Joan. Villaneus lib. 11. cap. 45. 84. vocem, *Armadure*, pro Militibus armatis usurpat.

2. ARMATURA. In Gloss. Græc. Lat. πανοπλία, Arma, quæ quis induit: *Armeure* nostris: quæ quidem vox etsi Latinis Scriptoribus haud ignota, occasionem mihi præbebit hoc loco describendi varia armorum genera, quibus utebantur Franci nostri extremis sæculis, & antequam eorum exolevisset usus, ex Inventario Ludovici Magni Regis Franciæ an. 1316. quod asservatur in Rotulo pergameno in Camera Computorum Parisiensi, hocce titulo:

C'est l' Inventoire des Armeures, & premierement de celles, que Doublet a rendues aux Executeurs.

Premierement 33. Hantes Gorgieres doubles de chambli. Item uns pans & uns bras de jazeran d' acier. Item uns pans & uns bras de roondes mailles de haute cloueure. Item uns pans & uns bras d'acier plus fors de mailles rondes de haute cloueure. Item uns pans & uns bras d' acier, & le camail de mesme. Item 3. coleretes Pizaines de jazeran d'acier. Item une barbiere de haute cloueure de chambli. Item un jazeran d' acier. Item un haubergon d' acier à manicles. Item une couverture de jaze-

jazeran de fer. Item une converture de mailles rondes demy cloées. Item une testiere de hauce cloneure de maille ronde. Item un haubert entier de Lombardie. Item 2. autres haubergons de Lombardie. Item 3. paires de chauces de fer. Item 8. paires de chauçons, & un chauçon par dessus. Item unes plates neuves convertes de samit vermeil. Item deux paires de plates autres converses de samit vermeil. Item un couteau à manche de fust & de fer, qui fu S. Louys, si comme l'en dit. Item 3. paires de greves, & 3. paires de pouloins d'acier. Item 6. autres paires de greves d'acier, & 2 paires de pouloins. Item 2. heaumes d'acier. Item 5. autres heaumes, dont li uns est dorez, & 5. chapeaux roons, dont les 2. sont dorez. Item 2. cors d'acier. Item 2. bacinez roons. Item 4. espée garnies d'argent, dont les 2. sont garnies de samit, & les deux de cuir. Item une espée garnie d'or & de cuir. Item une espée à parer garnie d'argent, le pommel & le poing esmaillé. Item 8. espées de Toulouze, & deux Misericordes. Item 17. espées de Bray. Item une espée de Jean d'Orgeres, & 2. espées & une Misericorde de Verzi. Item 15. espées de commun. Item 15. coutiaus de commun, & 7. fers de glaives de Toulouze. Item 2. de commun, & le bon fer de glaive de le Roy. Item 2. chanfrains dorez, & un de cuir. Item une fleur de lys d'argent doré de mauvese preure à mettre sus le haume le Roy. Item uns gautelez couvers de velveil vermeil. Item 16. bannieres consues des armes le Roy. Item 13. bannieres batues des Armes le Roy. Item 18. pennonciaux batus des Armes le Roy. Item unes convertures, une flanchieres, unes picieres, & une tunicle de velveil, les fleurs de lys d'or de Chipre. Item une cote gamboisée de cendal blanc. Item 2. houces & 2. tunicles des Armes de France, & le chapiau de mesmes. Item 2. tunicles & un gamboison de bordure des armes de France. Item 2. tunicles batues des armes de France. Item 2. manches broudées. Item 3. paires de bracieres en cuir des armes de France. Item 2. paires de resnes de fer. Item 4. paires d'esperons garnis de soye, & 2. paires garnis de cuir. Item une sellicre, & une croupiere garnie des armes de France. Item un estuiaus de plates garny de samit. Item 2. chapiaus de fer convers. Item 3. escus pains des armes le Roy, & un d'acier. Item 16. paires de convertures batues & une non per des armes le Roy. Item 5. cotes batues des armes le Roy fourrées, & une desfourrées. Item 3. cottes battues desfourrées des armes le Roy. Item 22. penonciaux batus des armes le Roy. Item une converture de gamboisons, broudées des armes le Roy. Item 3. paires de convertures gamboisées des armes le Roy, & unes Indes jazeguenées. Item 2. paires de convertures batues, & une coliere des armes le Roy. Item une quantité d'aiguillettes & las à armer. Item 6. bacinets. Item une paire d'estamine à couvrir chevaux. Item un cuissiaux gamboisez, & uns esquvelans de cuir. Item une tunique & une houce de drap des armes de France & de Navarre, d'or de Chipre, les fleurs broudées de pelles. Item une houce & une tunique de drap simple des armes de France & de Navarre. Item un vieil jupel des armes de France à fleurs broudées. Item cote, bracieres, houce d'escu, & chapel de Velnyau, & convertures à cheval des armes du Roy, les fleurs de lys d'or de Chypre, broudées de pelles. Item Picieres & Flanchieres de samit des armes le Roy, les fleurs de lys d'or de Chypre. Item uns cuissiaus sans pouloins des armes de France. Item une cote gamboisée a arbroissiaus d'or, broudée à ebardonrens. Item 18. bannieres batues des armes de France & de Navarre, & 4. de couture. Item 51. penonciaux batus de France & de Navarre. Item unes convertures à cheval batues de France & de Navarre. Item unes convertures gamboisées de France & de Navarre. Item, Flancieres & Picieres de France & de Navarre. Item un escu & 2. targes de France & de Navarre; & un escu Ynde à lettres d'or, & un chappiau de drap de France & de Navarre. Item unes convertures d'estamines.

☞ Integram militis armaturam habes in Testamento Odonis de Rossilione ann. 1298. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1305. & 1306. *Item do & lego domino Petro de Monte Ancelini prædicto centum libras Turonenses, & unam Integram Armaturam de Armaturis meis, videlicet meum heaume à vissere, meum bassignetum, meum porpointum de cendallo, meum godbertum, meam gorgretam, meas bucalas, meum gaudichetum, meas trumulieres d'acier, meos cuissellos, meos chautones, meum magnum cutellum, & meam parvam ensem.* In Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 48. *Medietas cum balistis & alia medietas cum lanceis pennonis munitus sufficienter, & omnes de dicto numero cum propointis, gorgeriis, chirotecis ferreis seu platis, alberjonatis malliæ competentibus, ense, cultello & aliis necessariis.* Hæc ex libertatibus Brianc. ann. 1343.

¶ 4. ARMATURA, Exercitus. Tractatus inter Eduardum Angliæ Regem & Franciscum Ducem Britanniæ an. 1468. ex Archivo Nannet. *Quod si durante tempore quo iidem tres mille sagittarii erunt in servitio seu Armatura Ducis Britanniæ, per eumdem Ducem obtineantur patriæ, loca, villæ, &c. de domanio coronæ Franciæ, &c.*

¶ 5. ARMATURA, Scuta gentilitia, Gall. *Armoiries*, apud Rymerum tom. 3. pag. 264. col. 1. ubi agitur de supellectile Episcopi: *Tam videlicet de jocalibus, vasis aureis & argenteis, ornamentis capellæ, Armaturis, &c.*

¶ ARMELANSA, Idem quod *Almutium* Canonicorum: sic dicta quod tanquam *Armilausa*, seu sagum militare cæteris indumentis superadderetur. Præceptum Caroli Calvi pro Ecclesia S. Martini Turon. an. 849. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliss. col. 118. *Dedisse fratribus Sancti Martini Antoniacum villam ad eorum Armelansas, &c.* Vide *Armilausa*.

¶ ARMELARUS, ARMELAUS, ARMELAUSIA. Vide *Armilausa*.

¶ ARMELINUS, Mus Ponticus, *Armellina*, Pellis muris Pontici, Gall. *Peau d'Hermine*, in Translatione S. Prosperi, tom. 5. SS. Junii pag. 71. Vide *Hermellina*.

¶ ARMELLAUSA. Vide *Armilausa*.

ARMELLUM, *Vas Sanctorum, vel vinarium*: Papiæ. Infra *Armillum* scribitur eadem notione.

¶ ARMELUS, *ab armis secundum Rabanum, Vestis humeros tantum tegens fiens scapulare Monachorum. Item ab armis hoc Armelum, Vas sanctorum vel victimarum.* Ita Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.

¶ ARMENNAT, Quidam census apud Britannos. Chartul. S. Crucis Quemperleg. *De censu autem qui vulgo Armenant dicitur, Præpositi quidem est illud distringere & reddere sancto Armando; nam septima pars hujus census ipsius est.* Ex antiquo Armorico *Menna*, currum, inquit Lobinellus in Glossar. Histor. Britan. Quid si à *Meanat*, cogitare, ut census à censere?

ARMENTATUS, [Scutis gentilitiis ornatus, Gall. *Armoirié*.] Charta anni 1343. apud Sammarthanos in Abbatibus Lesatensis Monasterii num. 27. *Donamus . , . Monasterio . . . quandam Crucem Argenteam deauratam & Armentatam, . . . Calicem argenteum cum Patena deauratum, & etiam Armentatum, &c.* [Vide *Ermantatus*.]

¶ ARMENTIA, *Apes, essentia, extantia.* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis.

¶ ARMENTUM, Stabulum, Gall. *Etable*. Vita S. Salvii tom. 5. Junii pag. 201. D. *Et jussis servis suis*

sancta

sancta corpora latenter asportare ad Armentum gregis sui, & præcepit ea ibi in medio fossæ humo operiri.

¶ ARMER. Computus generalis redituum Regis Franc. ann. 1202. apud D. *Brussel* de Feudorum usu to. 2. pag. CLVI. *Pro una tunica Armer quam Rex habuit octo dies post S. Johannem* XV. *s.* Scriptum *Armer* pro *Armel*. Germani etiamnum *Armil* vel *Armel* eam vestium partem, qua lacerti brachiaque teguntur, vocant. Vide *Armillum*.

ARMERII, Armorum fabricatores, *factores*, uti vocantur à Senatore lib. 7. for. 18. 19. Gall. *Armuriers*. Occurrit hæc vox in Const. Neapol. lib. 3. tit. 36. §. 1. [& in Codice MS. Confraternitatis B. Mariæ in Ecclesia ejusd. B. M. Deauratæ Tolosanæ.]

¶ ARMERINÆ PELLES, Pelles muris Pontici, *Peaux d'Hermine*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 1. c. 13. apud Murat. tom. 8. col. 181. *Purpuris, samitis, & zicellis, scarletis, baldachinis, & Armerinis.* Vide *Hermellina*.

¶ ARMESSARIUS, Admissarius equus. Pactus Legis Salicæ ex MS. tit. 37. edit. Eccardi pag. 128. *Si quis Armessario furaverit cui fuerit adprobatum... Si quis Armessarium cum gregem suum hoc est equas...*

¶ ARMEURARIUS, Armorum faber, Gall. *Armurier*. Lobinellus Hist. Britan. in Glossario. *Venire fecerunt Armeurarium D. Ducis Bituriæ, qui scidit tunicam ferream.*

¶ ARMICIA, [illegible], *Hostia, victima*, in Supplemento Antiquarii.

ARMICOLA, Miles. Tabula fundationis Monasterii S. Severi in Vasconia apud Marcam in Hist. Benearn. lib. 3. cap. 8. *Ad ultimum trado castrum Palæstrion cum omnibus appenditiis suis, & omni pertinentia, in silvis, in pratis, & in villis, in landis, in aquis, in pinetis, & in vineis, cum omnibus Militibus, seu Armicolis.*

¶ ARMICUSTOS, [illegible], *Armorum custos*, in Supplemento Antiquarii.

ARMIDOCTOR. Gloss. Græc. Lat. [illegible], *Armidoctor*: perperam *Armiductor*, apud H. Stephanum in vet. Gloss. cap. de Militia. Idem qui *Campidoctor*, de quo Stewechius ad Vegetium lib. 1. c. 13. & Salmasius ad Lampridium p. 232.

ARMIDUCTOR, Capitaneus in tractatu de Passione Domini, facta in urbe Atinensi.

ARMIFACTOR, Armorum fabricator. Victor Vitens. lib. 1. *Et quia Martinianus Armifactor erat.* Vide *Armerii*.

ARMIGAISIA. Vide *Armilausa*.

1. ARMIGATUS. 2. Regum cap. 6. vers. 4. *Et David percutiebat in organis Armigatis & saltabat totis viribus ante Dominum.* Ita quædam Editiones ex LXX. [illegible], quod aliæ vertunt, *pulsabat in organis modulatis*. Ad quem locum sic Hugo Cardinalis in Postillis: *Gloss. id est, ad armum ligatis, dum manibus ferentis tanguntur. Aliud genus organi est, quod cum aqua fit, sicut quoddam etiam horologium, quod dicitur hydraulium.* Gloss. Biblicæ MSS. *Armigatis, adunatis, ab eo quod est* [illegible], *id est, aduno.* Joannes de Janua, Willel. Brito in Vocabulario MS. Auctor Breviloqui [& Glossarium MS. Montis S. Eligii Atrebat.] *Dicuntur organa Armigata, ad armum, id est, humerum ligata: unde in* organis armigatis, *id est, ad humerum positis, vel, ut quidam dicunt, est genus organi, quod cum aqua fit.* Papias legit *ormigatus, ferro alligatus.*

¶ 2. ARMIGATUS, Insignibus Gentilitiis ornatus. Charta ann. 1392. ex Archivo S. Victoris Massil. *Primo apparabunt duos pannos de lana, quorum unum erit altitudinis quatuor cannarum & longitudinis quatuordecim palmorum, Armigatis armis domini Abbatis. In quolibet dictorum pannorum erit unum magnum compasum, quod tenebunt duo leones.*

¶ ARMIGERENS, Idem quod Armiger. De excidio urbis Aconis apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 766. *Iterum quatuor primi rectores à quinta noctis hora usque ad solis ortum, & sic deinceps de suis, ut dictum est, subditis Armigerentibus muros & turres & portas civitatis.... providerunt custodiri.*

ARMIGERI, Scholarii, qui pro palatio excubabant sic forte dicti, quod instructi essent *scuto*, quod *arma* peculiari vocabulo appellasse Latinos observavimus. Unde Plautus in Casina, quem prius *Armigerum*, mox *Scutigerulum* vocat: ut Ammianus lib. 31. *Scutarium*, quem antea *Armigerum* dixerat. Sed & apud Anastasium in S. Martino PP. *Armiger* promiscue *Spatharius* dicitur. Gloss. Græc. Lat. [illegible] *Protector, Armiger.*

Præsertim vero videntur appellati *Armigeri*, qui Principum ensem & scutum deferebant, quibus ii uterentur, si necessitas incumberet. Unde in Glossis [illegible], est *Insignarius, Armiger*: qua quidem dignitate donatus Narses apud Corippum lib. 3.

Armiger interea domini vestigia lustrans,
Eminet excelsus super omnia vertice Narses
Agmina.

Et lib. 4. ensem Regium detulisse indicat:

Nec non ensipotens membrorum robore constans
Astabat Narses.

Armigerorum porro summa olim fuit dignitas, ut qui primas tenerent in Regum aulis, & nonnunquam ad regalem ipsum apicem eveherentur. Jornandes de Rebus Geticis cap. 58. *Nam & Thiodum suum Armigerum, post mortem Alarici generi, tutorem in Hispaniæ Regno Amalarici nepotis constituit.* Et c. 60. *Quod Gothorum exercitus sentiens suspectum Theodatum clamitat Regno pellendum, & sibi ductorem suum Witigem, qui Armiger ejus fuerat, in Regem levandum, quod & factum est.* Vide *Spatharius*. Atque ii perpetuo Principis lateri adhærebant. Sidonius lib. 2. Epist. 2. *Circumsistit sellam* (Theoderici Regis) *Comes Armiger*. Ita affinguntur Armigeri Lotharii Imp. in ea tabella, quæ habetur in Codice Evangeliorum Bibliothecæ Regiæ, quam delineari curavit vir clarissimus Steph. Baluzius in Notis ad Capitularia Regum Franciæ p. 1282. & Caroli Calvi, in altera tabella præfixa Codici Bibliorum, quem eidem Regi obtulerunt Canonici S. Martini Turonensis, ab eodem descripta: quæ quidem cum multa notatu digna contineat, ejusque sit omissa explicatio à viro doctissimo, cui saltem delineationis habebitur à posteris gratia, operæ pretium facturum me arbitror, si quæ in ea sunt observanda potissimum ad Historiæ nostratis illustrationem vel cognitionem, attingam breviter, & quasi digito demonstrem: inde enim colligent viri eruditi, ac cæteri, qui regni Gallici famæ ac gloriæ studeant, quantum ex ejusmodi, quæ in veteribus Codicibus passim reperiuntur, figuris, & quæ in ædium sacrarum vestibulis, aut alibi prostant, statuis, Historiæ nostræ commodi ac luminis accessurum sit, si eas studiose æri incidi curent: cum ob oculos nobis persæpe proponant, quæ legendo apud Scriptores vix percipiuntur. In ea igitur tabella sedet Carolus in throno regio, aurea corona, quatuor exornata flosculis, caput cinctus, cujus qui frontem ambit circulus margaritis ac lapillis exornatur: ex quo quidem exsurgunt ramuli duo ad auriculas, qui in flosculos quodammodo reflexos evadentes, capitis cingunt apicem, adeo ut ex earum specie sit, quas [illegible] vocat Anastasius. Atque qua parte supra emergunt ramuli, ad auriculas paululum infra propendent vittarum instar. Neque multum absi-

milis

milis corona illa, qua Lotharii Imperatoris caput redimitur apud eumdem Cl. Virum. Ita coronam auream gemmis exornatam Carolo M. tribuit Eginhardus: *Diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat*: quæ quidem liliatis flosculis insignitur in ea tabella, quam Ingobertus Caroli scriba, Bibliorum, quæ jussu ejusdem, regio plane apparatu, sua ipsemet manu exaravit, quamque descripsit Alemannus in Parietinis Lateranensibus pag. 153. nullo cæterum circulo aureo capitis apicem ambiente. Attonsi Regis capilli: neque enim (ut in Lotharii imagine, vel Caroli M. apud Alemannum, cæterorumque alterius stemmatis Regum sigillis ac monetis) prominent crinium flagella, quæ priorum Principum fuere propria: ex quo quæ in ædis sacræ Monasterii S. Germani Paris. vestibulo conspiciuntur, Regum statuas prioris esse stirpis saltem docemur, quandoquidem stemmatia alterius detonsi fuere Regum capilli. Tunica longiori vestitur, qualis forte fuerit illa Caroli M. in solennioribus festivitatibus aut occasionibus, de quo sic Eginhardus: *Peregrina vero indumenta, quamvis pulcherrima, respuebat, nec unquam eis indui patiebatur, excepto quod Romæ semel, Adriano Pontifice petente, & iterum Leone ejus successore supplicante, longa tunica & chlamyde accinctus, calceis quoque Romano more formatis induebatur*. Tunicæ pallium profundissimum insternitur quadrangulum, (sagum vocat Eghinhardus) Phrygio opere in limbo exornatum, astrictum fibula aurea versus dextrum humerum: sinistra denique baculum oblongiorem tenet, spissiorem parte superiori, ac in acutum sensim desinentem. Supra caput, è cælo triplici stella, sacrosanctam forte Trinitatem designante, distinctu, manus inter radios prominet, qua scilicet denotatur donatum à Deo, quam gestat, coronam: quæ quidem manus ejusmodi non semel effingitur in nummis posteriorum Imperatorum Constantinopolitanorum, maxime Romani Diogenis, Alexii, Joannis, & Manuelis Comnenorum, Isaac Angeli, & aliquot aliorum, quos ex Gazophylacio Regio æri incidi curavimus, ut se [illegible] indigitarent: qua de re quædam observamus in Dissertatione de Imperatorum Constantinop. numismatibus. Caroli throno proxime utrimque adstant Principes duo, capillis pariter detonsis, diademate caput cincti, quibus ab utraque parte Deipara è nubibus prodiens circulum aureum porrigit, cui grandiores quatuor insistunt margaritæ: unde evidenter patet, Caroli filios effingi, Ludovicum Balbum in regno successorem, & Carolum, quem parens Ratiasti Lemovicum Aquitaniæ Regem dixit anno 855. ut est in Annalibus Francorum Metensibus. Erant nummi aliquot aurei Diogenis Romani, & Joannis Comneni, in quibus coronam Augustis iisdem Deipara imponit. Uterque breviori *tunica*, quam limbus sericus, vel aureus ambit, ad genua fere usque pertingente. & ad ilia succincta indutus est, pallio quadrangulo breviori ad sinistrum humerum fibula pariter aurea revincto. Braccis seu feminalibus coxæ vestiuntur, fasciolis crura, & pedes calceamentis constringuntur, ut Eginhardi verbis utar: ubi præsertim calceaturæ species observanda, de qua sic Monachus Sangallensis lib. 1. c. 36 *Erat antiquorum ornatus vel paratura Francorum, calceamenta forinsecus aurata, corrigiis tricubitalibus insignita: fasciolæ crurales vermiculatæ, & subtus eas tibialia vel coxalia linea, quamvis ex eodem colore, tamen opere pretiosissimo variatas, super quæ & fasciolas in crucis modum intrinsecus, ante & retro longissimæ illæ corrigiæ tendebantur*. Quo spectant ista ex Fortunato in Vita S. Germani Parisiensis Episcopi: *cum die Dominico, ut loquimur, ex consuetudine caligas circinasset, debilitatem manuum vel pedum incurrit*. Id est, cum fasciolas caligis aptasset. Cum eadem calceamenti specie Caroli Magni apud Alamannum, & Lotharii Imperatoris effigies conspiciuntur apud laudatum Baluzium: contra quam Carolus Calvus in ea imagine quam idem Scriptor delineari curavit p. 1278. ubi cum *calceis Romano more formatis*, ni fallor, effingitur. De utraque calceaturæ specie sic idem Eginhardus: *Excepto, quod Romæ semel... longa tunica & chlamyde amictus, calceis quoque Romano more formatis induebatur. In festivitatibus veste auro texta, & calceamentis gemmatis, ... ornatus incedebat*. Priore enim loquendi formula, *calceos Romanos*, qui in Carolo Calvo gemmati exhibentur: altera Francicos expressit, corrigiis tricubitalibus insignitos, ac religatos. In eadem, qua bini isti Principes serie ac linea, stant Regii duo Armigeri, uterque *virgatis sagulis*, quæ Franci nostri à Gallis acceperant, ut est apud Sangallensem lib. 1. cap. 36. induti: alter, qui ad dextram est, *hastam ferream in altum surrectam*, uti Carolo M. ab eodem adscribitur lib. 2. cap. 26. dextra tenet, læva rotundo clypeo innixa: alter ad sinistram Regium ensem in vaginam reconditum utraque manu in transversum tenet, quomodo in Regum nostrorum solennioribus occasionibus præferri solet à Magno Scutifero, *en ècharpe*, uti habet Ceremoniale Francicum. In tabella ab Ingoberto Scriba exarata, ad Caroli sinistram duo perinde stant Armigeri, quorum alter hastam & clypeum, alter nescio quid gestat: neque enim ensis aut spathæ in vaginam reconditæ speciem præ se fert. Sed utrumque esse Caroli Armigerum indicat his versibus idem Ingobertus:

Ad dextram Aemigeri prætendunt arma ministri,
Ecclesiam Christi invicins defensor in ævum,
Armipotens magnis queis ornet sæpe triumphis

Caput *ferrea galea cristatus* uterque est in Lotharii & Caroli Calvi iconibus, contra, quam in ea, quam delineavit idem Ingobertus, ubi nudis ac detonsis stant capitibus. In tabellæ parte inferiori undecim effinguntur Canonici (nam tum erant Canonici in Ecclesia S. Martini Turon. ut pluribus probat vir eruditissimus Joann. Mabillonius in Elogio Alcuini) casulis veteri ritu formatis, subtusque stolis, seu tunicis induti, manipulos manibus prætendentes vel potius stolas, seu oraria, uti Diaconi apud Græcos in sacris Liturgiis deferunt, ut est in Euchologio Goari pag. 4. 5. 6. 7. 11. 61. ita ut Diaconi hic effingantur Canonici. Horum tres primi, quorum nomina reteguntur in versibus, qui ad tabellæ explicationem adduntur in MS. Codice, sacrum Bibliorum librum pretiosiori involutum panno Regi porrigunt. Mos quippe is apud Monachos observabatur, ut Codices, quos ad legendum accipiebant, *manutergio* involverent, ut est in Epistola Theodemari ad Carolum M. quæ quidem manutergia *Camisias librorum* vocant Statuta antiqua Cartusiensium 1. part. cap. 41. §. 36. Qui vero tribus his subest Monachus, ipse est auctor versuum, qui tabellæ subduntur, quos hic descripsisse, haud absurdum fortasse fuerit:

Hæc etiam pictura recludit qualiter Heros
Offert Vivianus cum grege nunc hoc opus.
Ante ubi post Patrem prims Tesmundus amandus,
Sigualdus justus, summus Aregarius.
Queis tribus est probitas, pietas, verumque, fidesque,
Cætera honesta quoque consociata simul.
Quartus his hæret junctus, Sanctissime David,
Qui te vi tata mentis amore colit, &c.

Qui porro *Heros Vivianus* nominatur in his carminibus, ille idem est, qui habitu sæculari vel militari ad sinistram stans in tabella conspicitur, dexteram protendens, tanquam qui sancti Martini Monasterii Canonicos,

cujus

cujus erat Abbas Beneficiarius, in Regis conspectum admittit: id enim *Herois* vox satis indicat, quæ Monacho minime tribueretur. Ejusce ævi Scriptoribus inter Proceres aulicos recensetur, Comesque exerte dicitur in Fragmento Chronici Fontanellensis an. 849. quo is *cepisse dicitur Carolum fratrem Pipini, qui ad auxilium fratri ferendum Aquitaniam destinabat, aliosque complices ejus.* Nam etsi Abbas S. Martini non indigitetur, constat tamen eumdem esse, qui hoc titulo donatur, *virque inluster* vocitatur in Chartis aliquot ann. 849. 850. & 851. apud Sammarthanos, ex eoque Comitem Turonensem fuisse plane licet conjicere. Verum de Viviano haud contemnendam movet difficultatem Audradus Modicus in Revelationibus, quas scripsisse aiunt an. 853. Ille enim sic Deum inducit Carol. Calvum alloquentem: *Verumtamen quia Ecclesias de suo statu submovere non timuisti, & propter te tantum malum affligit Ecclesiam meam, scias te sequenti anno, in hoc mense, qui nunc est, Britanniam venturum, ibique ita ab inimicis tuis deshonestandum, ut vivus evadas, ibique morietur perfidus & nefandus Vivianus, qui non extimuit conculcare nobilitatem Ecclesiarum mearum, Abbatem se glorians beati Martini, & cæterorum.* Et infra: *Venit quoque anniversarius dies, & sermo Domini completus est in Karolum & exercitum ejus: namque Vivianum & ab hostibus interfectum devoraverunt feræ silvarum, & multæ Ecclesiæ ab oppressoribus suis, ut Dominus prædixerat, eo bello sunt deliberatæ.* Accidit autem hæc clades, in qua cæsus est in Armorica Vivianus, anno 837. cum scil. Ludovicus Pius Odonem Comitem aliosque proceres contra Matfredum & Lambertum Comites, qui, Lotharii partes amplexi, in eam provinciam secesserant, misit, à quibus illi, dum incautius prælium aggrediuntur, deleti ac cæsi sunt, quos inter Vivianum recenset Nithardus. At Annales Francorum Bertiniani cladem hanc referunt ad annum 834. (quibus consentiunt auctor Vitæ Ludovici Pii & Annales Francorum Fuldenses) traduntque non Vivianum, sed Theotonem Abbatem S. Martini eo prælio cecidisse. Proinde cum certum sit, Vivianum Abbatem S. Martini Turonensis superstitem fuisse Carolo Calvo regnante, non alius quærendus est Vivianus, qui Canonicos Turonenses ad eumdem Regem introduxerit. Nam in Historia Translationis S. Gorgonii in Majus Monasterium, in diœcesi Turonensi anno 846. scripta à Monacho, qui interfuit, n. 8. apud Bollandum 11. Martii, *Illustris Vivianus Comes & Monasterii S. Martini Rector* interfuisse pariter dicitur, cum Landranno Turonensis civitatis Archiepiscopo, & Rainaldo ejusdem loci Abbate. Canonicos vero S. Martini Turonensis, hic delineari satis produnt præterea, ut opinor, versus, in quibus Perpetui & Briccii, qui sedi Turonensi præfuere, fit mentio, ubi de villis, quas eidem Monasterio restitui Carolus præceperat:

Reddis eas, Cæsar, Martini pro veneratu
Domni, seu precibus semper amabilibus
Perpetui, nec non Briccii tutamine sancti,
Proque aliis reliquis, o Paradise, tuis.

Notum denique ex Sulpitio Severo in Vita S. Martini, in ejusdem Sancti Monasterio Turonensi, *nullam aliam artem habitam, exceptis Scriptoribus, cui operi minor ætas potissimum deputabatur:* quam quidem antiquariam & librariam artem à Monachis & Canonicis subinde cultam argumento est præclarus ille Bibliorum Codex Carolo Calvo oblatus. Hæc strictim annotasse sufficiat in tam præclaro Historiæ nostræ monumento: quæ enim cætera spectant, & pallium quadrangulum, fasciolas, sagum militare, spatham Regiam, baculum Regium, casulam, manipulum, &c. in hisce verbis enucleata paulo fusius reperiet Lector, cui præterea Liliorum Francicorum vestigia in hisce tabellis non semel efficta licebit animadvertere.

Armigeros Regum, in Chartis Regum Hispanicorum crebro subscripsisse, observare est apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 1. pag. 23. 39. appendicis, tom. 4. pag. 456. tom. 5. pag. 433. tom. 6. pag. 449. tom. 7. pag. 26. appendicis, &c.

Armigeri, posterioribus sæculis appellati sunt potissimum nobiles inferioris ordinis, quod in bellis Militum seu Equitum *arma* gererent, quo iis in præliis induerentur. Nam cum graviora essent Militum arma habebant illi Armigeros suos, qui ea deferebant, donec opus haberent. Unde [illegible], interdum & [illegible] vocantur in veterib. Gloss. Gr. Lat. Aliud Gloss. MS. *Armiger, Armiportator.* Observat Britannicus ad Juvenalem Sat. 1. Armigeros etiam olim dictos servos, qui dominos suos sequentes, scutum, reliquaque *arma* gerebant. Hinc Plautus in Casina: *Potius quam illic servo des Armigero nihili atque improbo, &c.* Nostrorum vero Armigerorum munus sic belle describit auctor Vitæ sancti Gamelberti n. 5. *Pater autem cum eum nutriret, & ut moris est, ad usum Militiæ instrueret, Armigerum sibi aliquoties fecit, armaque Militaria aut suspendit puero, aut præcinxit.*

☞ Nempe nobiles licet essent ex militari genere, donec ætatem attigissent, qua militari ordine donari possent, *Armigeri* dumtaxat indigitabantur, ut apud Romanos *quamvis senatoria quis origine esset, usque ad legitimos annos Eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem senatoriæ dignitatis,* ut est apud Isid. lib. 9. Orig. cap. 4. Hinc in veteribus Tabulis non semel viri natalium splendore insignes, qui ad militarem dignitatem nondum erant solemniter evecti, nude vocantur Armigeri. Charta anni 1260. ex Archivo Veteris villæ: *Johannes Boyer tunc temporis Armiger.* Altera anni 1305. ex eodem archivo: *Johannes de Dolo dominus Comburni, tunc temporis Miles, & Guillelmus de Machua, filius & hæres principalis defuncti Philippi de Machua, Armiger, &c.*

Præsertim autem scuta Militum deferebant & hastas: unde *Scutarii* & *Scutigeri*, vulgo *Escuiers*, appellabantur. Willelmus Brito lib. 2. Philipp. de Guillelmo *des Barres*, egregio Milite:

Is se clam medio furatus ab agmine Regis,
Armigeri spoliat clypeo latus, & rapit hastam.

Willelmus *Guiart*:

Trois Escuiers qui portent lor escus,
Et en lor poins les rois espies molus,
Devant eun moinent les auferans quernus.

Ex quibus patet, Armigerorum præterea munus fuisse equos dextrarios Militum manu deducere, donec in præliis iis indigerent. Idem Poeta:

Ces Chevaliers à lor ostez venir,
Ces blans haubers endosser & vestir
Les Escuiers ces bons chevaus tenir.

Le Roman *de Merlin*, seu Robertus *de Bourrhe*, de quodam Armigero: *Et li valès sont avant sur son ronchin, & maine le destrier en destre, & Baudemagus monte seur son palefroi tous armes, fors de son escu, & de son glaive, que li valès li porte.* Ubi *Valès* idem est ac *Escuier*, ut infra docemus. Armigerorum denique officium erat Militibus deservire, eorumque mandatis omnino obsequi. Le Roman *de Garin*.

Li Escuier se poinent de servir.

Incertus Auctor in Historia Archiepiscoporum Bremens. ann. 1337.

Respondit humiliter se non eminere
Sanguine, divitiis, nec tamen egere,

Sed

Sed de mediocribus genitum sincere,
Qui sponte nobilibus multum serviere.

Vide Albertum Aquensem lib. 3. cap. 29. lib. 9. cap. 5.

Armigeri igitur vox seu appellatio tributa inde quibusvis servientibus, uti *Valletorum*, ut infra probamus. Leges Edwardi cap. 21. *Archiepiscopi, Episcopi, Comites, Barones, & omnes, qui habent sacham . . . milites suos & proprios servientes, scilicet dapiferos, pincernas, camerarios, pistores & coquos sub suo Friburgo habeant, & item isti suos Armigeros, vel alios sibi servientes,* Ingulfus pag. 886. *Quinquagenarius* (ætate Monachus) . . . *habet Clericum seu garcionem servitio suo specialiter attendentem, qui exhibitionem victualium recipiet de parte Abbatis, modo & mensura, quibus ministratur garcioni unius Armigeri in Abbatis aula.* Vide *Escuderius*.

Armigeri Honorarii, *Escuiers d'honneur.* Froissart. 4. vol. cap. 62. *Mais leur fut à ce Parlement ordonné que . . . jusques à vingt Chevaliers, & quarante Escuiers d'honneurs, iroient en France devers le Roy, &c.* Hodie in Regum nostrorum Palatio, *Escuier d'honneur* appellant, qui Reginæ est à manibus.

Tonsus instar armigeri, apud Ordericum Vitalem lib. 12. pag. 880. *Guillelmus vero Lupellus à quodam rustico captus arma sua illi pro redemptione sui dedit, & ab eo Tonsus instar Armigeri, manu palum gestans, ad Sequanam confugit.* An quod solis Militibus, non vero Armigeris fas esset cæsariem nutrire? Certe non memini me id legisse: nisi forte Ordericus spectaverit famulos domesticos, quos *Armigeros* vocabant. Vide *Scutarius*.

¶ ARMIGERIUM, idem, opinor, quod *Scutagium*, seu servitium militare, vel potius præstatio, quæ fit à militibus ratione feodi militaris. Ut enim *Scutiferi* pro *Armigeri*, ita *Armigerium* loco *Scutagium* dici facile potest. Charta Garcendis Comitissæ pro Basilica de Tomeriis apud Stephanotium in Antiquit. Occitan. MSS. *Dono similiter Ecclesiam S. Petri de Fideris cum omni suo Ecclesiastico, cum decimis, primitiis & oblationibus, Armigeriis & rebus aliis, quas prædicta Ecclesia possidere videtur.* Vide *Scutagium*.

ARMILAUSA, Armicaisia, Armilcasia, &c. Sagum Militare, quod thoraci superinduitur. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. *Armclausa vulgo vocata, quod ante & retro divisa, atque aperta est; in armos tantum clausa, quasi armclausa, C. litera ablata.* Vet. Interpr. Juven. Sat. 5. *Viridem thoraca* apud eundem Poetam; *Armilausiam prasinam* interpretatur. Curtas Militum tunicas, ad genua usque pertingentes, ἀρμιλαύσια appellat etiam Mauricius in Strategicis; quod [illegible] induantur, dicta, vult præterea Suidas. *Sclaviniam* interpretatur Ugutio: *Armelaans* (leg. *Armelaus*) *vestis tantum humeris clausa, & ante & retro divisa, vel vestis tantum humeros tegens, sicut scapulare Monachorum.* Gloss. Isid. *Armelaus, scapulare Monachorum.* Joannes de Janua *Armelus* habet. Idem Ugutio: *Armellausa sic dicta, quod ante & retro aperta sit, in armis tantum clausa, & est Sclavina.* Scriverius ab *Armilausis* populis, quorum mentio fit in Tabula Itiner. Peutingeri, ejusmodi vestem dictam opinatur.

Vestem militarem facit etiam Paulinus Epist. 3. *Cum præterea facie non minus quam Armilausa ruberet.* Et Epist. 7. *Sibi ergo ille habeat Armilausam suam, & suas caligas & suas buccas.* Passio S. Bonifacii Martyris, edita ab Holstenio: *Vir est quadratus... coccinea Armelausia indutus.* Anastasius Bibliot. in Gregor. II. pag. 70. de Luithprando Rege Longobard. *Atque sic ad tantam compunctionem pius monitis flexus est, ut, quæ fuerat indutus, exueret, & ante corpus Apostoli poneret, mantum, Armilausiam, balteum, spatam, atque ensem deauratum.* Ex iis emendandum Diploma Athelberti Regis Anglor. *Missurum etiam argenteum, scapton aureum, item sellam cum freno aureo, & gemmis exornatam, speculum argenteum, Armilaisia oloserica, camisiam ornatam prædicto Monasterio gratanter obtuli.* Ita repono pro *Armilcaisia* ut est in Monastico Anglicano to. 1. pag. 24. Perperam etiam *Armigaisia* apud Willelmum Thorn. pag. 1762 v. 24. editum legitur.

Almuciis Canonicorum *Armilausiorum* nomen inditum à quibusdam, quod reliquæ vesti superadderentur. Tabularium Laudunense apud D. Lucam Acherium in Notis ad Guibertum: *Capitulum an. 1398. ea conditione investiendum* (Decanum) *censuit, ut dum installaretur, & fidem juramento præstaret, almutium, sive Armilausam ipse non haberet,* (quia nondum sacris erat initiatus) *sed in manus Buticularii, sive Syndici Ecclesiæ deponeret.* Infra: *A Capitulo impetravit, ut sibi dehinc liceret uti hujusmodi Armilausa, sic tamen, ut illam in brachio deferret, non vero illam gestaret in capite.*

¶ ARMILIUM. Vide *Armillum* 2.

¶ ARMILLA. Vide *Armillum* 1.

¶ ARMILLINUS, Mustella Alpina seu Pontica, Gall. *Hermine.* Vita S. Guillelmi Polirienfis Erem. to. 2. Aprilis pag. 468. *Pudicum Joseph nostrum æque ac Ægyptia domina invadit, blanditur, ad nefarium lacessit concubitum; fœda nititur purum temerare, hyæna unicornum, sus Armillinum.* Vide *Hermellina.*

1. ARMILLUM, Armilla, Armellum, Ornamentum brachiorum. Gloss. Lat. Græc. *Armilla, Armellum.* ψέλιον, κλάνιον. *Armillarius*, ψελιοποιός. Atque illud Gallis nostris proprium fuisse docet Strabo lib. 4. χρυσοφοροῦσί τε, περὶ μὲν τοῖς τραχήλοις στρεπτὰ ἔχοντες, περὶ δὲ τοῖς βραχίοσι καὶ τοῖς καρποῖς ψέλια. Et Polybius lib. 2. πάντες δ' οἱ τὰς πρώτας κατέχοντες σπείρας, χρυσοῖς μανιάκαις καὶ περιχείροις ἦσαν κατακεκοσμημένοι. τοῦτο δ' ἐστὶ χρυσοῦν ψέλλιον, ὃ φέρουσι περὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον οἱ Γαλάται. Erant autem ejusmodi *Armillæ Gallicæ* latioris segmenti instar, lapillis ac margaritis intextæ, quæ si non totum brachium, certe inferiorem brachii partem tegebant, unde & *Brachialia* dicuntur, interdum & *Manicæ*. Glossæ Biblicæ MSS. *Armillæ propriæ virorum sunt, collatæ victoriæ causa militibus, ob armorum virtutem: unde & quondam Viriliа dicebantur. Ab intellectu autem circuli Armilla non discrepat, quia ipsa quoque hoc, ubi ponitur, ambiendo constringit: sed Armilla latius extenditur, circulus rotundus fit.* Sed & hodie superiores Germani *Armil*, sive *Armel*, eam vestium partem, qua lacerti brachiaque teguntur, vocant, uti monet Cluvius lib. 1. Germ. antiq. cap. 8. Vide Gregor. Turonens. lib. 2. Hist. cap. 42. & Gesta Reg. Franc. c. 18.

Has etiam *Armillas* Danis militibus tribuunt Dudo de Act. Norman. lib. 64. 65. Will. Malmesburiensis lib. 2. de Angl. cap. 12. Saxo Grammaticus lib. 2. p. 28. 33. Florentius Wigorn. & Hovedenus; ad quas jurare solitos scribit Ethelwerdus lib. 4. Histor. Anglic. cap. 3. *Eique statuunt jusjurandum in eorum Armilla sacra.* Nisi hoc loco *Armilla* genus armorum fuerit; quod conjici potest ex Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 223. *Ut Armillæ & bruniæ non dentur negotiatoribus:* hac enim lege vetantur arma distrahi mercatoribus. Has denique armillas, quas & *Baugas* vocabant, ut præcipua Regiæ dignitatis ornamenta habuisse Francos nostros, pluribus docuimus ad Alexiadem pag. 261. 262. quod etiam de Danis ac Anglis testatur Simeon Dunelmensis lib. 2. de Dunelmensi Ecclesia cap. 13. & Thom. Walsinghamus p. 196. Vide Luitprandum lib. 1. c. 7. & infra in *Bauga*.

Armillia Petasonis, apud Apicium lib. 7. cap. 9. pel-

o. pellis est, seu cutis, quæ armis tanquam armillæ inhæret, illosque obtegit, & quod armis, id est, humero deportetur ceu armillum. Ita Gabriel Humelbergius.

2. ARMILLUM, *Vas vinarium, aptum ad portandum in humeris*. Ita Ugutio. Gloss. Isid. *Armilium, crater, vas vinarium*. Gloss. Lat. Græc. *Armilium* ἐνῶτα.

¶ ARMINEA, Arminia, Pellis muris Pontici, Gall. *Peau d'hermine*. Computus an. 1333. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro infoderando mantello Dom. Comitissæ & corserto de vayro minuto & pro quinque Armineis unc.* x. Ibidem pag. 282. *Pro Armineis tribus, &c.* Alibi legitur *Arminia*. Vide *Hermellina*.

¶ ARMIRAGIA, Maris præfectura, Gall. *Amirauté*. Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1264. *Et quia idem Simon Grillus propter officium Armiragiæ insolemnis procederet, & homines & populares ad ipsum confluerent, &c.*

¶ ARMIRAGIUS, Maris præfectus, Gall. *Amiral*. Bartholom. Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1264. *Sunt armatæ aliæ Galeæ* XXIV. *quarum fuerunt Armiragii Simon Guercius & Nicola Cigala*. Rursum occurrit ibidem ad ann. 1263. Vide *Amir*.

¶ ARMISCARA, Mulcta gravior, quæ magnatibus ut plurimum solet irrogari. Vide *Harmiscara*.

ARMISPATHA. Papias: *Armillæ proprie virorum sunt... eadem & circuli & brachiales, rotundæ, id est, boga. Armispathæ*. Vide *Bauga*.

¶ ARMITES, Armities, *Armipotens*, apud Papiam MS. Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: *Armites*, ὁπλῖται ἐναγχανοτάξει, *Milites in ultimo agminis ordine*. Idem: *Armites*, παράταξις ὅπλων, *Acies armata*.

ARMIZATUS, Paratus, Ital. *Armeggiato*. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 54. *Galeæ vero Januensium... quæ prope terram morantes tenebant proras paratas, vel Armizatas in contrarium dicti venti*.

¶ ARMOMANTIA, Johanni de Janua, *Divinatio quæ fit in armis, id est, in scapulis bestiarum, ab armus & mantia*, μαντεία Græcis est divinatio, vaticinatio.

¶ ARMONIA, pro *Harmonia*. Johan. de Janua: *Armonia, Dulcoratio & consonantia plurimorum cantuum: Dulcis cantus cœli*. ἁρμονία, Compages, & apud Musicos Concentus. Expositio antiqua Liturgiæ Gall. inter Anecd. Marten. to. 5. col. 93. *Egreditur processio... cum prædictis Armoniis & cum septem candelabris, &c.*

¶ ARMORACIA, ῥαφανίδες, *Raphani*. Supplem. Antiquarii. Radices sunt, quas Gallice vocamus *Raiforts*.

¶ ARMORICA, Juxta mare. Prosper Sanctacrucius lib. 2. de civilibus Galliæ dissentionibus apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 1446. *Hæc à plerisque sagacibus prævisa, in Nametensi civitate, in qua hæc nunc scribimus, mense Octobri* MDLXIII. *quam antiqui Armoricam (hæc vox illorum lingua Juxta mare sonat.) dicebant*. Armoricis *Ar*, juxta, ad, super significat, & *More*, Mare. Cæsar lib. 7. de Bello Gall. *Gallorum civitates, quæ Oceanum attingunt, veterum consuetudine Armoricæ appellantur*. Vide Menagii Dictionarium Etymol. Gallic.

¶ ARMURARIUS, Fabricator armorum, Gall. *Armurier*, apud Rymerum to. 10. pag. 648. *Armurarii armaturas suas... cariori pretio vendere proponunt, &c.* Vide *Armararius*.

¶ ARMURATUS, Scutis gentilitiis, quæ vocant *Arma*, distinctus, ornatus, Gall. *Armorrie*. Inventar. MS. Ecclesiæ Noviom. an. 1419. *Duo coffreti... Armurati armis de le Bossiere... Item una cortina magna serica potata & Armurata armis de Courtenay*.

ARMUS. [Johanni de Janua, *Scapula, humerus; sed humerus proprie hominum, Armus vero bestiarum*. Vox nota Latinis Scriptoribus.] Vide *Spatula*.

ARMUTIA, [Villosum amiculum, quo utuntur Canonici, Gall. *Aumusse*. Vide *Almucium*.

¶ ARMUZIUM, Eadem notione. Translatio S. Prospeti, to. 5. Junii p. 71. *Cui* (Cathedrali) *alias consultum satis videbatur per differentiam Armuzii, qua alteri ab alteris notabiliter discernuntur*.

ARNA, [Italis *Arnia*, Alvus apum, Gall. *Ruche d'abeilles*.] Fori Oscæ ann. 1247. fol. 16. *Et si apes fecerint damnum, paret eis in horto aut in vinea Arnam cum melle, & unam cautaram: & cum apes ibi fuerint congregatæ, cooperiat eas panno, & sic teneat eas pignoratas, &c.*

ARNALDENSIS, Monetæ species, Vicecomitum forte Leomaniæ, quibus familiare fuit Arnaldi nomen. Charta Joan. *de Greilly* Senescalli Vasconiæ an. 1283. in Regesto Constabulariæ Burdegalensis fol. 221. *Habuisse & recepisse... à Joanne Episcopo Aginnensi* 3000. *librarum bonorum Arnaldensium*. In alio Reg. sub ann. 1303. *In Agenno. currunt Arnald. Chapot. & Petragor.* Regestum Comitum Tolosæ fol. 30. *Mille libræ Arnaldensis monetæ*, in Litteris Arnaldi Odonis Vicecomitis Leomaniæ an. 1248.

ARNALDIA, Morbi species, sed incerta, nisi forte alopecia fuerit. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. p. 693. *Deinde uterque Rex incidit in agritudinem, quam Arnaldiam vocant, in qua ipsi usque ad mortem laborantes, capillos suos deposuerunt*. Eadem habet Bromptonus pag. 1201. Nicolaus Trivettus ann. 1191. *Gravissimam incurrit agritudinem, quæ vulgo Arnaldia vocatur*. Codex editus habet *Arveldia*, sed perperam.

ARNALDISTÆ, Hæretici, ab Arnoldo Brixiano Clerico appellationem nacti. De iis agunt Otho Frising. lib. 2. de Gestis Frid. cap. 20. S. Bernard. Epist. ad Guidon. Legat. & Gerhous Reichersperg. lib. 1. de Investig. Antichristi.

¶ ARNATUS Pannus, Tinea consumptus, exesus, forte ab Italico *Tarmato*: quod idem significat. Statuta Massil. MSS. an. 1253. ubi de Mercatoribus: *Si sciverint aliquam sarcituram vel malefacturam in aliquo panno, ea non vendant, nec etiam Pannum Arnatum vel vetustate consumptum*.

¶ ARNEA. pro *Arena*, legitur infra in *Bamber*.

¶ ARNELAUS, *Scapulare Monachorum*. Gloss. Isid. In Excerptis Pith. *Arnilaus*. Vide *Armilausa*, ubi Cangius legit. *Armelaus*.

¶ ARNENSE, Armatura, Gall. *Harnois*. Computus an. 1333. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 278. *Item pro paribus duobus de Arnense de malla, unc.* III. *taren.* VI. *Item pro Arnense uno de malla de aczario, &c.* Gall. diceremus, *Pour un Harnois de mailles d'acier*. Ibid. pag. 279. *Item pro portatura Arnensium Domini de portu Olibani usque Nicziam, taren.* IV. Vide *Harnascha*.

¶ ARNESE, Vox Italica, Proprie apparatus omnis bellicus; item quævis supellex. Ottobonus Scriba lib. 3. Annal. Genuens. ad ann. 1194. apud Murator. tom. 6. col. 369. *Loricas vero & armamenta varia, vasa etiam argentea, & aurum, & monetas, & alias innumerabiles divitias & multum Arnese, sibi prætermissis juramentis, quæ fecerant, retinuerunt*. Chronico Parmense ad ann. 1301. apud eumdem Murator. tom. 9. col. 843. *Dominus Carolus frater Domini Regis Franciæ... transivit per Parmam cum certis & non multis militibus, & cum magno Arnese equorum & somariorum*.

¶ 1. ARNESIUM, ut *Arnense*, Gall. *Harnois*, Armatura. Codicillus Henrici Comitis Ruthenensis an. 1222. apud Marten. t. 1. Amplis. Collect. col. 1170. *Præterea volo & mando, quod filius meus faciat ipsum Militem,*

& det ei Arnesium. Computa Dalphin. tit. Grasivodan. an. 1334. xxv. *Julii pro una pelle viridi missa ad Dominum per Cotarellum ad faciendum corrigias in Arnesio suo*. Occurrit eadem notione ibid. in Computis anni 1333. & in Instrumento anni 1409. tom. 1. novæ Gall. Christ. p. 128. col. 1. Vide *Harnascha*.

¶ ARNESIA ARMORUM, Apparatus, Gall. *Provision d'armes*. Charta ann. circiter 1423. *Cum propter guerras quæ actenus viguerunt & adhuc vigent, causantibus adversariis & hostibus regni Aragonum, civitas Massiliæ causa suæ defensionis plurimas expensas fecerit tam in fortificatione murorum quam in Arnesiis armorum & in artilberia & bombardis & similibus, &c.*

¶ ARNESIUM SAUMERII, Instructus equi clitellarii, Gall. *Harnois de bete de somme*. Capitula Gener. S. Victoris Massil. MSS. *Equi seu equitaturæ, quos Prior ille solitus erat ducere, dum vivebat ... & omne Arnesium Saumerii, &c.*

¶ 2. ARNESIUM, ARNEYSIUM, ARNEZIUM, Quævis supellex Ecclesiastica & domestica, etiam muliebris. Testamentum Beatricis de Alboreya an. 1367. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1524. *Quæ omnia volumus vendi per guadiatores nostros, & de eorum pretio legamus & dari volumus Abbatissæ dicti loci quatuor florenos auri, & cuilibet moniali duos florenos auri. & residuum pretii dictarum rerum convertantur in jocalibus & aliis Arnesiis faciendis in altari dicti monasterii*. Charta Raymondi Episcopi Penestrini apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 348. *Cum eorum juribus, jurisdictionibus & pertinentiis universis, Arnesiisque, utensilibus, pannis, lectis, superlectilibus, ac aliis rebus & bonis mobilibus & immobilibus*. Charta anni 1369. ibid. pag. 350. *Item dictus dominus Dalphinus promisit & donavit dicto Marquesio nominibus quibus supra, Arnezia eidem Catharinæ competentia secundum statum sui generis*. Acta pontificatus Joannis XXII. ad an. 10. *Ecclesia quoque dicti castri de ejus mandato campanis, libris, Arnesiis & rebus sacris omnino extitit spoliata*. Computa Dalphin. Graisivod. an. 1334. fol. 125. *Pro præmio sigilli litterarum compositionis ... super facto cavalcatarum debite non sequutarum, & etiam Arneysiorum non portatorum, &c.* Ibid. fol. 74. *Item ponit se solvisse pro capella Domini & Arnesium Dalphinæ, &c.*

¶ 3. ARNESIUM, Tunicæ species, sagum, paludamentum, Gall. *Hoqueton, Cotte d'armes*. Litteræ Joannis I. Regis Franc. an. 1351. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 481. *Item, quod unicus* (f. nuntius) *dicti Consulatus possit & valeat deferre baculum pictum floribus liliis, & Arnesium suum, sicut servientibus in talibus deferri consuetum*.

¶ 4. ARNESIUM, Ferramentum, Gall. *Outil*. Litteræ anni 1340. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 53. *Clientes nostros muniri faciatis, & provideri Arnesiis pro cala & destructione arborum, vinearum & bladorum opportunis; ut pote de guoys, falcibus, deytraux, seu securibus, faucilis & fundis, ac aliis debitis Arnesiis*.

¶ ARNEXIUM, Ornatus equi, Gall. *Harnois*, & forte quævis impedimenta & sarcinæ, Gall. *Bagage, Equipage*. Chronicon Veronense ad ann. 1301. apud Murator. tom. 8. col. 641. *Dominus Canis Grandis de la Scala posuit in conflictum Paduanos in burgis Vincentiæ, qui ignorant causa accipiendi eidem civitatem Vincentiæ, eos morti tradendo, & eorum equis & Arnexiis spoliando*. Vide *Arnesium* 1. & *Arnixium*.

¶ ARNEYSIUM, ARNEZIUM. Vide *Arnesium* 2.

¶ ARNILAUS. Vide *Arnelaus*.

¶ ARNISIUM, ARNIXIUM. Ogerius Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad an. 1213. apud Murator. to. 6. col. 405. *Exercitum totum fugaverunt, tendas quoque, papiliones & Arnisium habuerunt*. Ibidem: *Boves, carros, carrocios, tendas, papiliones, mulas & Arnixium totum retinuerunt, & habuerunt valorem ultra librarum quadraginta millia Papiensium*. Quibus in locis non solum equorum ornatus, Gall. *Harnois*, sed impedimenta quævis & sarcinæ debent intelligi. Vide *Arnexium*.

ARNITUS. Fredegarius Schol. cap. 64. *Totamque Persidam suæ ditioni redegit, captis exinde multis thesauris, & 7. Arnitis, tribus annis circiter Persida vastata, ejus ditioni subjicitur*. Ad oram annotatur in aliis Codd. legi, *Aeltis, Aeltiarnitis, & Welbarnetis*. Sed obscurum per obscurius.

¶ ARNIXIUM. Vide *Arnisium*.

¶ ARNO, Belgis olim idem quod Aquila. Hinc Arno seu Arnoldus Elnonensis Abbas, deinde Saltzburgensis Archiepiscopus apud Alcuinum Epist. 34. & 104. Aquila vocitatur. Prior ita inscribitur: *Aquilæ Antistiti Albinus*; posterior vero: *Dulcissimo fratri & sanctissimo Præsuli Aquilæ. Hinc factum*, inquit Mabill. in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 64. *ut ad annum 717. scripserim Aquilam hunc distinguendum esse ab Arnone. Quem locum cum legisset vir doctus domnus Landoaldus de Kimpen, Monachus Elnonensis, amicus meus, monuit me sibi videri Aquilam non alium esse ab Arnone. Germanicum seu Flandricum nomen esse* Arnout; *ex quo ducta synonyma Arnulphus, Arnoldus & Arno seu Arnonus; addita aspiratione Germanis & Flandris familiari, fieri* Harent: *quæ vox Aquilam significat. Similia habet Molanus ad diem 16. Augusti, ubi de S. Arnulpho. His aliisque consideratis adductus sum, ut credam Arnonem & Aquilam unius & ejusdem esse nomen duplex, alterum Germanicum, alterum Latine redditum pro more illius ætatis*. Rem firmant Ælfricus in Glossario, & Somnerus in Dictionario Anglo-Saxonico, quibus *Earn* Aquilam significat.

¶ ARNOSIUM, Armatura, Gall. *Harnois*. Testamentum Guigonis Episc. Casinensis an. 1345. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1460. XIX. *Item de donatione inter vivos, seu donatione causa mortis, & ut melius valere poterit, Ademario de Bardis domicello meo equum, quem equitat, & Arnosium, seu armaturam quas habet, pro gratis & acceptis servitiis, quæ mihi impendit*. Vide *Arnesium* 1.

ARNULPHINUS, Monetæ species, quæ currebat in Provinciæ Comitatu sub ann. 1465. valebatque ducato cum dimidio.

¶ ARNUS, pro *Alnus*, Arboris species, Gall. *Aune*. Statuta Arelat. tit. 127. *Arni de condamina Abbatisse & de quolibet alio loco exeuntes in viam publicam putentur quolibet anno ... ne dicti Arni faciant impedimentum transeuntibus per viam*.

AROAGIUM, Facultas, ni fallor, linum vel cannabim in aqua macerandi & eluendi, à voce Gallica, *Rouir*. Charta Guidonis Episcopi Ambian. ann. 1226. ex Tabulario Ecclesiæ Ambian. *In alia autem aqua tam superius quam inferius habent homines Ecclesiæ Ambianensis liberum Aroagium, & communes usus, hoc excepto, quod ibi non possunt piscari, vel aquam ad alia loca divertere, vel illud impedimentum, quod dicitur castigiare, de novo facere*.

¶ ARODANDRUM, *Arbor; quod corrupte dicitur Lorandrum, eo quod sit similis foliis Lauri*. Papias MS. Bituric.

¶ ARODINA VESTIS, Rosei coloris à Græco Ῥόδον, *Rosa*. Anastasius in Vitis PP. apud Murat. to. 3. pag. 251. col. 1. *Fecit in Basilica ... vestem rubeam de Arodina* (al. *diarodina*) inquit Murator. quod retinendum dicerem, si casus adjectivi cohæreret cum substantivo. *Diarhodinus* vox est nota, uti videre potes in voce *Rhodinus*.

¶ AROLIUS. Vide *Arrolius*.

AROLUS, Genus retis, quo aves capiuntur. Describitur

bitur à Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 22.

¶ AROMATARIUS, Pharmacopola qui componit utilia medicamenta, Gall. *Droguiste*. Item Unguentarius, Gall. *Parfumeur*. Concil. an. 1585. inter Hisp. to. 4. p. 324. *Non tamen interdicitur Chirurgis & Aromatariis, ne his diebus* (festis) *officia sua exerceant, quantum ægrotorum saluti conveniet*. Et pag. 342. *Ne ludant* (Clerici) *in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus Aromatariorum aut tonsorum*. Iidem forte in Hispania tunc erant Pharmacopolæ, Chirurgi simul & Unguentarii, unaque *Aromatarii* voce designantur.

¶ AROMATICITAS, Odor vel sapor aromaticus. Bartholomæus Anglicus lib. 19. de Proprietatibus rerum cap. 56. *Vino autem optime species perfunduntur & reperfunduntur, donec virtus specierum vino incorporetur, & optime clarificetur; unde à vino* (claretum) *contrahit fortitudinem & acumen, à speciebus autem retinet Aromaticitatem & odorem, sed à melle dulcedinem mutuatur*. Bern. de *Breydenbach* Itin. Hierosol. pag. 98. *Libanus igitur est mons redolentiæ & summæ Aromaticitatis. Nam ibi herbe odorifere crescunt... In Libano quiescentes tuti sunt à venenosis serpentibus, quos sua Aromaticitate & virtute fugant tam herbe quam arbores.*

1. AROMATIZARE, Odorem spargere, *redolere*, Joanni de Janua. Catholicon Armoricum: *Flaeryaffmat, G. flaerier bon & souef, Aromatizare*. Jocelinus in Vita S. Patricii n. 3. *Velut ex promptuario pleno spiritualium unguentorum divinum odorem intrinsecus manante, foras Aromatizabat multiplicium miraculorum copia*. N. 9. *Consuevit... multarum orationum odoramenta Aromatizare*. [*Balsamum Aromatizans*, Eccli. 24. 20.]

¶ 2. AROMATIZARE, Aromatibus condire, Gall. *Embaumer*. Chron. S. Petri Vivi Spicileg. Acher. to. 2. p. 745. *Reperta sunt in ipsis Ecclesiæ fundamentis sepulcra.. quæ omnia erant plena corporibus honestissime palliatis, Aromatizatis*, &c. Vita S. Pecinnæ Virginis tom. 5. Junii p. 87. *Collegeruntque corpus venerabile Aromatizantes illud Christicolarum more, prout dignum erat tantæ virgini*. Vita S. Salvii Episcopi, ibid. pag. ana. *Translata sunt autem sancta corpora die illa, & Aromatizaverunt ea induentes linteaminibus ac vestibus honorificis.*

¶ 3. AROMATIZARE, Thus adolere. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 1. c. 42. *Duo Sacerdotes cappis adornent se, ut altaria Aromatizent*. Ibidem pag. 66. *Sacerdos...sit præparatus in secretario, mittat incensum in thuribulũ & tunc veniat, Aromatizet altare majus*, &c.

¶ AROMATIZATIO, Ead. notione ib. non semel.

¶ AROMATORIUS, Pharmacopola, Gall. *Apothicaire, Droguiste*. Statuta MSS. Cardinalis Trivultii Abb. S. Victoris Massil. an. 1531. *Tenetur Infirmarius solvere Aromatorio quæcumque Medicus impendit pro sanitate egrotantium Monachorum.*

¶ AROMATUM, Aroma, Gall. *Baume, parfum*. Sermo S. Humilitatis Abbatissæ tom. 7. Maii pag. 834. *Exprimamus oleum de speciosa oliva quod animam illuminat & prabet saporem bonum & condimentum; & de ipso faciamus Aromatum simul cum balsamo quod manet speciosum in æternum.*

¶ ARONCALE SOLUM, Ager incultus. Vide *Runcalis*.

¶ AROTHEUS *interpretatur Scotomatus*. Papias MS. Utrumque mihi perinde incognitum, nisi forte *Scotomatus* idem sit ac tenebrosus à Græco σκότος, tenebræ; sed hoc divinare est.

¶ AROVASIA, sive *Arida Gamantia*, Certa Viromanduorum regio circa Peronam, Cameracum & Bapalmam. *Abbatia S. Nicolai in Arovasia* quæ caput est Congregationis Ordinis Canonicorum Regul. S. Augustini.

1. ARPA. Gloss. Ælfrici: *Arpa*, Æren geac, id est, *Porta arcæ*, juxta Somneri Glossar. Saxon. sed forte idem fuerit quod *Haspa*. Vide in hac voce, & in *Harpa*.

2. ARPA. Matth. Silvaticus in Pand. *Albarbe est quædam avis, quæ in nostra lingua vocatur Arpa, quæ est facta ut milvus.*

¶ 3. ARPA, Cithara, species instrumenti musici, Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episc. inter Acta SS. Benedict. sæc. 4 part. 1. pag. 724.

Tunc oculos pulcris vanos illudit idæis,
Aures & blandis demulget sæpius Arpis.

Vide *Harpa*.

ARPAGA. Ugutio: *Succinus, gemma quadam, quam Græci vocant electrum, fulvi & cærulei coloris, fertur arboris succus esse, & ob id dicitur succinus. Vocatur & à quibusdam Arpaga, ab arpe, (ἁρπάζειν) quod est rapere, quia attractu digitorum accepta, vel coloris omnia folia & vestium fimbrias rapiat, & paleas, sicut magnes ferrum.*

ARPAGO, *Genus vasis. Unde Josephus: Fecit vasa aurea, ollas, caldarias, & Arpagones*. Ugutio. [*Arpago* scriptum est pro *Harpago*: quod instrumentum est ferreum Latinis Scriptoribus notum, uncos habens & à Græco ἁρπάγη derivatum.]

¶ ARPAGUS, Immatura morte raptus, ab ἁρπάζω, Rapio. Claudius *Menestrier* Hist. Lugd. pag. 56. ex antiqua inscriptione: *Et sub ascia dedicaverunt, multis annis vivat qui dixerit Arpagi tibi terram levem*. Vide ibi notam ejusdem *Menestrier*.

ARPATA, Mensuræ species. Tabularium S. Petri Generensis apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 1. ca. 25. n. 8. *Odo Castelicensis...dedit B. Petro, in eodem mercato Arpatam salis in perpetuum possidendam.*

ARPAXARE, [Rapere, ab ἁρπάζειν.] Vide *Harpagare*.

¶ ARPENNA, Agri modus, idem qui supra *Arapennis*, Gall. *Arpent*. Acta Ezonis & Mathildæ to. 5. Maii pag. 59. *Domino Nicolao præfati Cœnobii patrono Arpennas axi.ia Clotteno perpetua traditione adjeci.*

¶ ARPENNIS, Eadem notione, apud Doubletum Hist. Sandionys. pag. 829. 836.

¶ ARPENNUM, Eodem intellectu, apud Stephanotium to. 2. Antiq. Occitan. MSS. p. 413.

¶ ARPENNUS, Idem, apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 197. Vide *Arapennis*.

¶ ARPENTATOR, Agrimensor, Gall. *Arpenteur*, apud Spelmannum in Glossario, quod vide.

¶ ARPENTIUM, ARPENTUM, Idem quod *Arpenna*, Modus agri, Gall. *Arpent*. Charta an. 1181. ex Archivo Ecclesiæ Dolensis: *In tota terra Carcou non stant nisi tria Arpentia*. Liber anniversariorum & pitanciarum Monasterii S. Germani Paris. fol. 5. v. *Anniversarium Gileberti Begant de 110. sol. Paris. super quinque Arpenta vinearum & dimidia sita apud Fontanetum*. Arbitrium Abbatem Gimontis inter & cives Gimontanos in Aquitania: *Dixerunt & pronuntiaverunt, quod perticus cum quo mensurantur Arpenta & terræ & vinea, ...habeat in perpetuum & habere debeat decem palmos bonos & largos de longo, ut basteaus habere consuevit, & Arpentum computatur de centum duobus libris & octo scaquis, & conquada terræ computetur de septuaginta quatuor libris & decem scaquis ad perticum superius memoratam.*

ARPETA, corrupte pro *Erpeta*, seu *Herpeta*, Ignis sacer, ἕρπης, Græcis: tumor exulceratus, à flava bile sincera proveniens. Chronicon S. Maxentii, seu Malleacense an. 1014. *Obiit Petrus Abbas....morbo Arpeta, id est, igni inextinguibili, sive se consumens*. Infra: *Fuit homo....qui pedem morbo Arpeta perdidit*. Scribonius Largus c. 63. *Facit hoc medicamentũ ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam, quam Græci ἕρπητα* di-

dicunt. Est autem *zona* species ignis sacri. Adde eumdem cap. 246. Marcellum Empir. cap. 11. Celsum lib. 5. cap. 27. & Conradum Usperg. in Henrico V. Vide *Ardentes*.

¶ ARPINIUM, ut *Arapennis*, Gall. *Arpent*. Locum vide in *Mansionale*.

¶ ARPO, Spicula ferrea, quibus balænæ in mari configuntur apud Rymer. tom. 2. pag. 527. Vide *Harpones*.

ARQUATURÆ, *Farfices*, Papiæ. Notæ Tyronis: *Arquat. Arquatura*. Vide *Arcatura*.

ARQUEMIA, pro *Alchymia*, seu *Chymia*, in Novellis Diffinitionibus Ordinis Cistereiensis distinct. 7. cap. 7.

ARQUERIA. Vide *Archeria*.

¶ ARQUINETTA. Litteræ Richardi II. Regis Angl. ann. 1380. pro Mercatoribus de Jenua, apud Rymer. tom. 7. pag. 233. *Duas magnas ollas zinziberis viridis, unam vergentam zinziberis facti cum aqua limonis, unam balam de Arquinetta, tredecim pipas uvarum sicearum, novem pipas sulfuris*. Haud scio an *Arquinetta* derivetur ab articulo Arabico *Al*, pro quo non semel *Ar*; & *China*, Hispanis lignum Indicum, quod decoctum aqua sudorem movet.

ARQUINTALE, [Pondus centum librarum ad quod merces exigebantur. Hinc in his locis dicitur: *Charger un vaisseau au Quintal*.] Charta Willelmi D. Montispessulani an. 1103. *Dono etiam ego Willelmus Barlaticum Arquintalis, & tertium denarium in Arquintali & medalias, quas donant homines Montispessulani & Longobardi pro Arquintali*. Vide *Quintale*.

ARQUITES, Arcubus instructi, sagittarii. Acta S. Marcelli PP. lib. 2. cap. 4. n. 12. *Funduntur populi, procedunt Arquites pueri ex omni parte, videntur properare itinera ad gloriam Sancti*. Vide Nonium & Gloss. Græc. Lat.

ARRA NUPTIALIS. Petrus Chrysolog. serm. 140. *Ad Virginem Deus aligerum portitorem misit: nam dat Arram, dotem suscipit, qui fert gratiam: Annulus Arrarum nomine datus*, in Legib. Wisigoth. lib. 3. tit. 1. §. 13. Gregorius Turon. lib. 4. Hist. cap. 41. *Præceptionem ad Judicem loci exposuit, ut puellam hanc suo matrimonio sociaret, dicens: Quia dedi Arram in desponsatione ejus*. Infra: *Et ideo gloriæ vestræ præceptionem deposco, ut filiam suam mihi tradat in matrimonio, alioquin res mihi liceat ejus possidere, donec sexdecim solidorum millibus accepiis, me ab hac causa removeam*. Vide JC. & Salmasiū ad Capitolinum p. 254. [Concil. Hisp. to. 4. p. 365. *Præcipit quoque hæc Synodus* (Mexicana an. 1585.) ...*Curatis, ut in benedictionibus nuptialibus Indorū naturalium Arras benedicant, cum reliquis cæremoniis, quibus in benedictionibus nuptialibus Hispanorum uti solent*.]

¶ ARRABATA TERRA, Terra, ut opinor, culta, exarata, ubi frumentum seritur. Charta an. 1138. apud Baluzium Hist. Arvern. tom. 2. pag. 489. *Ego Bernardus Atonis Vicecomes Nemausensis reddo & dono & laudo in feudum tibi Raimundo Camarelle... terram quæ est Arrabata modo, quæ fuit vinea, &c.*

¶ ARRABILIS, Qui arat. Charta Odonis an. 1239. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 85. *Qui boves habebit Arrabiles... dabit unum sextarium frumenti*.

¶ ARRABONI, *Id est, Vadimonium*. In Gloss. MSS.

¶ ARRAHENES, ARREHENES, ARREHENATI, Obsides, ut puto, Gall. *Otages*, forte sic dicti quod sint veluti *arrha* rei alicujus faciendæ. Oratio Petri Ferdinandi Vacecapitis, Regis Castellæ legati ad Ludovicum Ducem Andegavensem an. 1378. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 1503. *Propter quod frater vester dominus Rex Castellæ volens locum pandere bono pacis, misit domino Infanti prædicto certa capitula continentia modos rationabiles non incertos de Arrehenibus aliquibus certorum castrorum, eidem domino Infanti nepoti vestro per Regem Navarræ celeriter conferendis, ut Franciæ & Castellæ Reges illustrissimi fratres vestri, ac vos de ipso & ejus sagacitatibus essetis indubie securati. Post quæ nepos vester & dominus noster Infans juxta civitatem Pampiloneusem longo tempore moram traxit, guerram indesinenter exercens, & prædictos Arrehenes castrorum sibi dari... si dominus Infans guerram dimitteret ... inceptam, daret ei integraliter Arrahenes*. Et col. seq. *In certitudinem cui cujus Arrehenatos ejusdem villæ omnes meliores & notabiliores homines jam tenebat*.

ARRAIARE, Instruere, [disponere, armare, Gallis veteribus *Arrayer*, modernis *Arranger*, *mettre en ordre*, *Equipper*. Litteræ Edwardi III. Regis Angl. an. 1338. apud Rymer. to. 5. p. 7. *Centum homines Wallenses... eligatis, trietis & Arraietis, vel eligi, triari & Arraiari faciatis... ipsosque sic electos, triatos, Arraiatos ac bene munitos liberari faciatis dilectis & fidelibus, &c.* Mandatum Henrici IV. Regis Angl. an. 1406. apud eumd. Rymer. to. 8. p. 449. *Campum illum de sorde & inmundari & cum arena & sabulo ac alio modo parari & Arraiari faciatis*. Rursum occurrit tom. 6. pag. 663. & pag. 726.] Charta Richardi Regis Angl. apud Willelm. Thorn. *Gentes sufficienter munitas & Arraiatas*. Henr. Knyghton lib. 3. an. 1313. *Adeo quod non occurrit quempiam retroactis temporibus vidisse aliquem Comitem duxisse pulcram multitudinem hominum in equis, sic bene Arraiatorum*. Alio loco: *Rediit tota fortitudo Scotorum, in 3. aciebus distincta & bene Arraiata*. Et mox: *26. mille hominum bene Arraiatorum*. [Formulare Anglic. p. 429. in Testamento Joh. *de Nevill*. an. 1386. *Volo quod unus equus sit Arraiatus pro guerra, cum uno homine armato de armis meis*.] *Arredare* & *Corredare*, pro instruere, ornare, usurparunt etiam veteres Scriptores Itali. Auctor Novellarum antiquarum, Nov. 42. *Comando, che quando sua anima fosse partita del corpo, che fosse Arredata una ricca navicella, coperta d'un vermiglio sciamito, &c.* Joan. Villaneus lib. 6. cap. 45. *Fece fare alla lor galea, le vele nere, & tutti gli Arredi neri*. Idem lib. 7. cap. 120. *Vestimenti & Arredi & apparecchiamenti di ricca festa*. Galli *Arroy* dicunt.

¶ ARRAIATIO, Ordo, dispositio, Apparatus bellicus. Litteræ Edwardi III. Regis Angliæ ann. 1338. de hominibus ad lanceas eligendis, apud Rymer. tom. 5. pag. 7. *Pro defectu electionis & Arraiationis hujusmodi, passagium nostrum quomodolibet nullatenus differatur*. Occurrit ibid. pag. 8. Aliæ Regis ejusdem litteræ ann. 1330. apud eumd. Rymer. tom. 4. p. 442. *Qui in comitiva versus partes Ducatus Aquitaniæ sunt profecturi, & profias & Arraiationem passagii illius, &c.* Aliæ an. 1370. tom. 6. pag. 663. Super invasione Francorum & *Arraiatione* facienda: *Mandamus . . . omnibus aliis prætermissis, omnes homines defensabiles partium vestrarum, cum omni celeritate qua fieri poteris, Arraiari & in Arraiatione teneri faciatis*.

¶ ARRAIATOR, Qui disponit, ordinat, instruit, Gall. *Marreschal de camp*, olim *Arraiour*, Castrorum Præfectus. Litteræ Edwardi II. Angl. Regis ann. 1322. apud Rymer. to. 3. pag. 973. *Assignavimus ipsum Comitem capitalem custodem Comitatuum ...& superiorem Arraiatorem & ducem tam hominum ad arma, quam peditum*. Et paulo post: *Mandamus superiori Arraiatori & duci hominum hujusmodi, &c.* Et to. 4. pag. 231. in Litteris ejusd. Regis ann. 1326. *Le Roy as tous Arraiours & Mesnours des gents d'armes & de pie, &c.*

ARRAMENTUM, Ordo, ornatus, instructio, Gallis olim *Arrayement*, *Arroy*, [nunc *Arrangement*.] Knyghtonus: *Rex Edwardus misit D. Reginaldū... ad explorandum . . . & vi-*

& videndum de Arrayamente dicti navigii. Occurrit apud eumdem iterum. Chronic. Flandr. cap. 49. *Puis fist le Roy de France son Arroy, & pris avec lui tous ses hauts hommes*. [*Patelin* apud Borellum:

Car quoyd que vous auroit crachè
Tous deux encontre la paroy,
D'une maniere, & d'un Arroy,
Estes-vous, & sans difference.]

Vide Edward. Cokum ad Littlet. sect. 234.

Arraiare, Eadem notione. Vide *Monstrum*.

¶ Arraizus, Arraiator, Aciei ordinator, Gall. *Sergent de bataille*. Item Centuriæ instructor, Gall. *Sergent d'une Compagnie*. Angl. *Arrayer*. Litteræ Richardi II. Regis Angliæ ann. 1386. apud. Rymer. to. 7. pag. 521. *Invenies & mittet Domino Regi Angliæ prædicto decem galeas, ipsius Domini nostri Domini Regis Portugaliæ sumptibus & expensis, bene armatas, videlicet de uno Patrono, tribus Alcaldibus, sex Arraezis, duobus carpentariis, octo vel decem marinariis, triginta Balastariis, centum & quatervinginti remigibus, & duobus fuitantis, in qualibet galearum prædictarum*.

¶ ARBAINARE, Ad Tribunal sistere, in jus vocare; Item. Lites seu causas in *Regesto* eo ordine disponere, quo citandæ sunt & agendæ, Gall. *Mettre au Rolle*, Angl. *Arraign*; à Francico *Arranger*, oriri putant Skinnerus in Etymol. Angl. & Thomas *Blount* in Nomolexico, quod causæ & rei ordine vocentur ad rostra seu cancellos, quos Angli *Barram* nominant. Alii ab *Arraisonare* per contractionem factum putant *Arrainare* & *Arrenare*. Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ ann. 1337. apud Rymerum to. 4. pag. 797. *Quod assisæ novæ disseisinæ & attinctæ contra fideles nostros, in obsequio nostro in dictis terris Scotiæ & Hiberniæ, aut alibi, extra regnum nostrum, pro defensione & salvatione ejusdem regni, & terrarum nostrarum prædictarum commorantes, Arrainatæ, seu Arrainandæ (ipsis in obsequio nostro ibidem sic existentibus) de die in diem continuentur, ita quod eis, dum in obsequiis nostris in hujusmodi moram, ut præmittitur, fecerint, exhæredatio vel præjudicium nequnquam fiat. Et ideo vobis mandamus quod omnes assisas novæ disseisinæ, & attinctas, coram vobis per brevia nostra jam Arrainatas, vel eas nunc Arrainandas, versus dilectum & fidelem nostrum .... continuetis, &c.* Vide *Arenare*.

¶ ARRAIZUS. Vide in *Arraitor*.

¶ ARRAMA, Arramare. Vide *Adramire*.

¶ ARRAMENTA Resumere, Ad calculos reverti, Gall. *Reprendre les derniers erremens d'une cause*. Id est, eo litis reverti, ubi desitum est. Hist. Harcur. tom. 4. pagina 1647. ex Regesto Parlamenti: *Qui ratione uxoris filiæ suæ dicti Droconis Resumpserat Arramenta pendentia in Curia nostra inter dictos Droconem & Joannem*. Charta Caroli Regis Franc. ann. 1404. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 470. *Karolus*, &c. *primo Parlamenti nostri Hostiario aut Servienti nostro super hoc requirendo salutem. Cum pendente certa causa inter ... Johannem de Bethune ... & Guichardum Dalphini Militem ... dictus Guichardus viam universæ carnis ingressus ... mandamus quatenus ... Guichardum Dalphini liberum & heredem ac executores testamenti ... dicti defuncti, ad certum & competentem diem ... adjornes ad Resumendum vel defendendum processus & Arramenta dictæ causæ & ulterius procedendum*. Ibid. p. 425. ex Regesto Parlamenti anni 1340. *Cum Armandus Vicecomes Poloniaci tanquam heres defuncti Poncii de Poloniaco, quondam Decani Ecclesiæ Brivatensis ad instantiam Beraldi Dalphini fuisset in nostra Curia adjornatus ad Resumendum Arramenta in dicta Curia pendentia*, &c. Rursum occurrit infra. Vide *Erramentum*.

¶ ARRAMINA, Arraminatio, Arramire. Vide *Adramire*.

ARRANCANES. Testamentum Sancii I. Regis Portugalliæ æræ 1217. apud Brandaonum tom. 4. Monarchiæ Lusitan. p. 260. *Habeat & meas cintas, & meas scarlatas, & penas varias, Arrancanes & lencios*. [In Actis SS. Junii to. 3. habetur *Arancanes & lencios*. Porro *Cintas* Hispanis sunt fasciæ sericeæ, Gall. *Rubans de soye*, *Scarlata*, Pannus cocco tinctus, Gall. *Ecarlate*, *Pena* pro Penna, *Arrancanes* pro Hispanico *Arracadas*, Inaures, Gall. *Boucles d'oreilles*; *Lencios* vel *Lincios*, Hispanis *Lienços*, Gall. *Linge*; unde lecti Lintea, *Linceuls* appellantur.]

¶ ARRANCATA, Expeditio militaris vel raptus, direptio, qualis fieri solet in expeditionibus militaribus, ab Hispano *Arrancar*, Gall. *Arracher*, Evellere, rapere, auferre. Morettus Antiquit. Navarræ p. 563. è Tabulario S. Salvatoris de *Leyre* p. 10. *Ego Garsea Dei gratia Rex tibi senior Sancio Fortunionis, meo spontanea voluntate propter tuam fidelitatem atque servitium, & accepi de te equum colore nigro ... & illo quo fuit de Rege domno Ranimiro, que fuit captum in illa Arrancata de Tafalla, & ideo concedo tibi villam quam vocitant Oterbia*.

¶ ARRANCURA, Rixa, lis, querimonia. Morettus in Antiquit. Navarræ ex Archivo S. Joann. de la Pena p. 28. *Donas mihi illum castellum quod dicitur Sanguessa ... & illa villa, quæ dicitur Levda & Undues. Donas & confirmas ut in omni vita tua non facias mihi Arrancura de illas villas, neque non eas requiras neque castellum*. Vide *Rancura*.

¶ ARRANIARE, Arraniatus, à recentioribus Leguleiis dici annotat Spelmannus in Glossario ad vocem *Adrhamire*, putatque eas voces mendose scriptas pro *Arramare*, *Arramatus*, de quibus dictum est in *Adramire*. Cum nullum vir doctus proferat locum, unde liceat veram vocis significationem expiscari, ejus conjecturam, nec probo, nec rejicio, id unum observaturus, non minorem esse cognationem vocis *Arraniare* cum *Arrainare*, quam cum *Arramare*; ac *Arreniare* fortean dici pro *Arramare*, non pro *Arramare*.

¶ ARRAO. Vide *Arra*.

¶ ARRAPAX, Harpago, Gall. *Croc*, *Maia de fer*. Gloss. S. Andreæ Avenion. *Arrapax*, *Arrapatus*, *id est*, *Sercupos*, *quia arripiat illud quod cadit in puteum*.

ARRARE, Spondere. Erchempertus in Ducib. Benevent. cap. 22. *Contrarius illi semper & ingratus extitit, adeo ut etiam filio illius natam suam necessitate districtus Arraret*. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 20. *Cum ad legitimam pervenisset ætatem ... ut Arram puellæ quasi uxorem accepturus daret, impellitur*.

¶ Arrare Bellum: Bellum denuntiare. Spelman. in Glossario ad V. *Adrhamire*: *Pro his rebus acquirendis Arravimus Bellum in Curia Vindocensi*.

¶ ARRAS. Testamentum Radulfi *de Nevill* apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 432. *Item do & lego Johannæ uxori meæ tertiam partem bonorum meorum ..., cum uno Lecto de Arras operato cum auro ... Item unum Lectum de Arras cum costeris pulcd de colore rubeo, viridi & albo*. Lectus acu pictus *Lectus de Arras* dicitur, quod Attrebatum urbs Belgii, Gall. *Arras*, olim celebris esset tapetibus, aliisque similibus operibus acu pictis. Quin & Attrebaticas vestes sub Imperatoribus Romanis jam fuisse commendatas observat Salmasius ad Vopiscum in Carino Augusto. Vide *Atrabaticæ Vestes*.

¶ ARRATIONARE, Gallis olim *Arraisonner*, Aliquem alloqui, admonere, tractare cum aliquo. Epist. Lamberti Attrebat. Episc. apud Baluzium to. 5. Miscell. p. 307. *Domnus Manasses Remensis Archiepiscopus nuper mihi misit litteras pro Morinensi Ecclesia, quibus injunxit, ut vos Arrationarem per nos vel per litteras nostras de Roberto & de munitione ejus, per quam non desistit prædictã Ecclesiam & bona Clericorum deripere & devastare*, &c.

¶ ARRATIONATUS, In jus vocatus. Chartul. Matiscon. fol. 110. *Si circa decimam male aliquid ageret, in curia Decani Arrationatus respondeat.*

¶ ARRAUS, f. mendum pro *Averiis* i. e. animalibus agriculturæ inservientibus. Archivum Abbatiæ Villæ novæ: *Ego Constantia... Ducissa Britanniæ... dedi eidem Abbatiæ omnia quæ pertinent ad Comitatum inter Loine & Beloigne, exceptis hominagiis quæ retinui in manu mea ad servitium meum cum equis & Arraus faciendum.*

¶ ARRAYAMENTUM, ARRAYARE. Vide *Arraiare.*

¶ ARRAYRAGIUM, pro *Arreragium*, Gall. *Arrerage.* Charta Johannæ Reginæ an. 1364. ex Schedis D. le Fournier: *A dicto tempore usque nunc pro Arrayragiis certam non modicam quantitatem pecuniæ percepturi.*

ARREATOR. Tabularium S. Juliani Brivatensis ann. 1282. *Consules, Procuratores, Arreatores, & Administratores, &c.* Vox ejusdem originis, qua *Arraiatus*: est enim *Arreator*, qui res curat, instruit. [Vide *Arraiare.*]

ARRECTATUS, [Accusatus, in jus vocatus. Officium Coronatoris apud Spelmanum: *Si autem aliquis Arrectatus fuerit de morte alicujus periclitantis, capietur & imprisonetur.*] Vide *Rectum.*

¶ ARREGIUM, pro *Arreragium*, Gall. *Arrerage.* Extat inter Instrum. to. 3. Hist. Harcur. *Littera Joannis Comitis Haricuriæ, per quam transfert Godefrido de Haricuria patruo suo 400. libras annui & perpetui reditus supra thesaurum cum XII. centum libras Arregiorum occasione dicti redditus de anno 1352.*

¶ ARREHENATUS, ARREHENES Vide *Arrahenes.*

¶ ARRELA. Concil. anni 1012. inter Hispanica, tom. 3. pag. 193. *Omnes macellarii de Legione per unumquemque annum in tempore vindemiæ dent Sayoni singulos utres vinos & singulas Arrelas de suo.* An mensuræ, an vasis species?

¶ ARRENCURA, Querimonia, Gall. *Rancune.* Chartarium Ecclesiæ Auxitanæ: *Venit Leberons & misit in Arrencura ad dominum Archiepiscopum.* Vide *Arrancura.*

¶ ARRENDA, Census annuus, Gall. *Rente.* Instrum. anni 1480. apud Miræum tom. 2. pag. 1346. col. 1. *Item habebunt alias octo lineas terrarum juxta Ecclesiam de Heyle à parte Aquilonis. vulgariter appellatas de Brejl, valentes annuo in Arrendam 70. grossos Flandricæ.*

¶ ARRENDAMENTUM, Locatio, datio ad censum seu *Arrendam*, Gall. *Arrentement, Bail à rente.* Hisp. *Arrendamento. Facultas conducendi, quam jus Arrendamenti appellamus*, tom. 4. Concil. Hispan. pag. 127. col. a. Testamentum Isabellis de Lebreto Armaniaci Comitissæ ann. 1294. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1592. *Item volo & concedo ac mando, quod omnis venditio, obligatio, alienatio, vel Arrendamentum factum, vel facta de prædictis redditibus, exitibus & proventibus dictorum castrorum & locorum per dictos executores meos tantum valeat ..... ac si per me in vita mea facta esset.* Capitulum generale MS. S. Victoria Massil. ann. 1426. *Statuerunt quod Arrendamenta omnium Prioratuum & redditunm fiunt ad extinctum candelæ, & plus & ultra offerenti adjudicentur ... Precia Arrendamentorum tempore quo renderit illa exolvunt, &c.* Notanda sunt *Arrendamenta ad extinctum candelæ facta*; quæ etiamnum vigent pluribus in locis.

ARRENDARE, ARENDARE, ut *Arrentare*, Ad *Arrendam* seu censum dare, in Statutis Ordinis Hospitalar. S. Joan. Hierosf. tit. 17. §. 1. [*Arendare seu locare fructus beneficiorum*, in Concilio Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 396. *Arrendandum & concedendum ad firmam seu certam annuam pensionem*, in Instrumento anni 1350. to. 2. novæ Gall. Christ. col. 152. Litteræ Philippi VI. Franc. Regis ann. 1333. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. pag. 113. *Item volumus & ordinamus, quod sigillum parvæ Curiæ custodiatur uno anno in civitate, & alio anno in burgo. Et hoc cum non contigerit emolumentum dicti parvi sigilli Arrendari.*]

¶ ARRENDATARIUS, Conductor, qui ad *Arrendam* seu annuam pensionem agrum aliudve recipit. *Ne (Clerici) proventuum etiam ecclesiasticorum conductores, qui Arrendatarii dicuntur, existant, neve emendi & vendendi commercia tractent*, tom. 4. Concil. Hisp. pag. 75. col. 2. *Terrarum, quas per seipsos, vel alios eorum nominibus, etiam colonos, Arrendatarios, emphiteotasque excolebant, &c.* in Privilegiis Ordinis S. Joannis Hierosol. pag. 100. Vide *Arrendator.*

¶ ARRENDATIO, Datio ad *Arrendam* seu censum annuum, Gall. *Bail à rente.* Statuta Capituli Tullensis ann. 1497. cap. 9. *De capitulis tenendis Secretarius vel Scriba, cui incumbit universa mandata ... scribere, etiam Arrendationes, locationes domorum, &c.*

ARRENDATIO. Taxa Cancellariæ Apostolicæ tit. 19. *Et si clausula Arrendationis non fit in litteris, tunc demantur, &c.* Ubi Joannes Bank ridicule dixit, *Arrendationem* esse *virium alicujus subjectionem.* Nam præterquam quod non omnino promptum est divinare, quid hisce verbis velit, probabile est tamen *Arrendationem* esse, quod vulgo *pensionem* in beneficiis Ecclesiasticis appellamus. Nam

ARRENDITIA, Idem valet, ac *reditus*, seu *census* annuus. Charta Ludovici II. Imp. apud Ughellum to. 6. Italiæ sacræ pag. 1309. *Cum ... massaritiis, aldionariis, Arrenditiis, &c.* Id est, possessionibus, quæ censui obnoxiæ sunt. Ita Galli *Arrentemens* appellant dationem ad censum. *Adcenses & Arrentements de maisons* in Consuetudine Namurcensi art. 19. & Vastanensi art. 6. *Arrentissement*, in Bononiensi art. 127.

¶ ARRENDATOR, ut *Arrendatarius*, Conductor, qui recipit ad *Arrendam*, seu censum annuum, Hispan. *Arrendador*, Gall. *Fermier, Qui prend à rente. Arrendatores seu recipientes ad acensam*, in Tabulario S. Crucis Burdigal. Charta an. 1389. ex Archivo S. Victoris Massil. *Maria Regina Jerusalem & Siciliæ, &c. Officialibus regiis, nec non Gabellotis, Arrendatoribus & Credenseriis regiæ Gabellæ, &c.* Altera Ludovici X. Regis Franc. apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 571. *Arrendatores etiam castellaniarum, præpositurarum & aliorum officiorum nostrorum per se, vel judices eorum, emendas ad ipsos ratione dictorum Arrendatorum pertinentes, &c.* Charta an. 1402. to. 2. Rer. Mogunt. p. 886. edit. 1722. *Nostris & dictæ nostræ Præpositure reddituariis, censuariis, pensionariibus, Arrendatoribus, decimatoribus, colonis, &c.*

ARRENDATORES JURIUM REGALIUM, in Foris Aragonensib. seu conductores. Vide Michaelem *del Molino* in Repertorio in hac voce.

¶ ARRENDATORES DE LA SISA, tom. 4. Concil. Hispan. pag. 188. Conductores sunt impositionum, quas Hispani *Sisas* appellant.

¶ ARRENDATORIUS, Idem qui *Arrendator. Firmariis seu Arrendatoriis*, in Charta anni 1362. ex Archivo S. Victoris Massil.

¶ ARRENDUATOR, ut *Arrendator.* Statuta Ecclesiæ Cadurcensis inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 732. *Declaramus quoslibet seculares bajulos, nuntios, Arrenduatores, & similes levantes pedagia seu guidagia à Clericis seu personis Ecclesiasticis de rebus eorum propriis, quas pro suis beneficiis, non causa mercimonii seu lucri deferunt, seu deferri faciunt, esse excommunicatos.*

¶ ARRENIATUS, coactus se sistere judicio, apud Somnerum in Glossario ad calcem Hist. Scriptor. Anglic. Vide *Arraniare.*

¶ AR-

¶ ARRENTAMENTUM, Datio ad censum annuum, Gallis olim *Arrentement*, nunc *Bail à rente* Charta Ludovici Abb. S. Joannis Angeriac. ann. 1420. ex Chartulario ejusd. Monast. pag. 528. *Et ad plenum informati de traditione prædicta* (terrarum) *dictam traditionem seu baillettam, ac etiam omnia & singula contenta & declarata in litteris dictæ traditionis dicti Arrentamenti approbamus*. Vide *Arrendamentum*.

ARRENTARE, ARENTARE, Ad censum ponere, ad canonem annuum, vel ad emphyteusim prædium locare. *Arrenter*, in Consuet. Monteasi cap. 12. 28. Turon. art. 303. Lodunensi cap. 15. art. 11. & 12. *Mettre à rente*. Charta Edwardi II. Regis Angl. *Nec terræ, vel tenementa eorum ea occasione Arententur*. Willelmus Thorn. *Prædicta secta tenentium prædictorum de prædictis berghis Arentata fuerunt ad 10. s. per annum*. Charta Edw. II. Regis Angl. to. 2. Monast. Angl. p. 273. *Dedimus & concessimus ... 22. acras ... reddendo nobis per annum ... 56. s. ad quos prædictæ 122. acræ . . . ad vasta & assarta sua in diversis forestis Arrentanda assignatos Arrentabantur*. Fleta lib. 4. cap. 5. §. 17. *Si quis Arentaverit in curia sua finem pro pulcre placitando, &c.*

ARREPTUS, ARREPTICIUS, Dæmoniacus, Italis *Arretizia*, κατεχόμενος ὑπὸ δαίμονος, apud Strabonem, δαιμονόληπτος, apud Chrysost. Ugutio: *Arreptitius, qui arripit, vel arripitur, sicut Dæmoniacus, & Arreptitia dicitur Dæmoniaca*. Ebrardus de Betunia in Græcismo:

Sunt Arreptitii vexati dæmone multo.

Est Energumenus, quem dæmon possidet unus.

Gloss. Lat. MS. Regium *Ariolus, Arreptitius, quasi divinus*. [Isid. in Glossis, *Arreptitius, Ariolus, furiosus*. Dicitur *Furiosus*, quia qui futura prædicebant, vel edebant oracula, extra se rapi & furere videbantur.] Walafrid. Strabo de Vita S. Galli c. 18. *Jussit eos Dux venire in cubiculum, in quo Arreptitia servabatur*. Vide S. Augustinum lib. 2. de Civit. Dei cap. 4. Cassian. Collat. 7. Vitam S. Mariani Abbatis Ratispon. cap. 5. Baron. ann. 713. n. 15. &c.

ARREPTI, Iidem, qui *Arreptitii*. Concilium Arausican. I. can. 16. & Arelat. II. can. 41. *Qui palam aliquando Arrepti sunt ... non assumendi ad ullum ordinem Clericatus*. *Arrepti à dæmone homines*, apud Gregor. Turonens. lib. 1. Miracul. cap. 69. Aigradus Mon. in Vita S. Ansberti Archiepisc. Rotomag. cap. 11. *Mulier quædam à dæmone Arrepta*. Rudolphus in Vita Rabani Mauri n. 40. *Puella . . . subitaneo impetu spiritus maligni Arrepta*. Theodorum quemdam Præsidem, *diabolica intentione Arreptum*, dixit Honorius PP. Epist. ad Sergium Subdiac. apud Holstenium in Collect. Rom.

ARREPTITIUS, *Furiosus*, in Breviloquo. Petrus Damiani lib. Epist. 9. *Abreptitius quidam in tantam furiosæ mentis proruptus insaniam*.

ARRERAGIUM, [Idem quod *Areragium*, Reliqua, Gall. *Arrerages*. Charta Johannæ Reginæ Siciliæ ann. 1364. ex Schedis D. *Le Fournier*: *In recompensatione & concambium daturam CL. librarum coronatorum & Arreragiorum*. Occurrit iterum apud Marten. tom. 6. Amplis. Collect. col. 612. & 614.] Vide *Areragium*.

¶ ARRERARIUM, Eadem notione. Concil. Avenion. ann. 1509. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 387. *Solvant synodum & cathedraticum anni præsentis, etiam Arreraria temporis jam lapsi*.

¶ ARRESTA, Mora, obex, impedimentum, à Gallico *Arest*, apud Rymer. to. 11. p. 843. *Non inferentes eis ... malum, molestiam, injuriam, violentiam, Arrestam dampnum aliquod seu gravamen*. Et tom. 12. pag. 28. *Absque quibuscumque impetitione, impedimento, Arrest seu alia occasione quacumque*. Vide *Arestum*.

¶ ARRESTARA. Vide *Arestara*.

¶ 1. ARRESTARE, Detinere, Manus in aliquem vel in ejus bona injicere, Gall. *Arrester*. Charta anni 1280. è Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 245. *Ut dicti Religiosi ... possent ea* (bona) *capere & levare & etiam Arrestare*. *Arrestatus & captus*, in Charta anni 1320. ex Archivo Massil. *Arrestavit omnes & captivavit*, in Actis SS. Junii to. 3. pag. 648. Charta anni 1329. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 160. *Cepit & Arrestavit & eorum bona, & adhuc infra certos carceres amplius Arrestati tenentur*. Occurrit ibidem pag. 463. Instrumentum Ecclesiæ Brivatensis ann. 1365. *Cum Johannes Roberti esset Arrestatus, &c.* Vide *Arestare*.

¶ 2. ARRESTARE, Decernere, statuere, Gall. *Arrester*. Menoti Serm. Quadragesim. fol. 169. *Primo, fili, an sit necesse quod moriamini? Utrum sit tota Arrestata? O mater non oportet de hoc plus loqui: est Arrestum Curiæ sic datum, quod moriar*. Vide *Arrestum* 1.

¶ 1. ARRESTATIO, Captio, injectio manuum in aliquem vel in ejus bona. *Corporis captio & Arrestatio*, in Maceriis insulæ Barbaræ tom. 1. pag. 277. *Arrestatio & detentio redditum*, in Hist. Dalphin. to. 1. pag. 35. Vide Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 781. in Charta anni 1308.

¶ 2. ARRESTATIO, Impedimentum, retardatio, apud Lobinellum in Glossario Hist. Paris. tom. 3. *Triginta libras annuatim percipiendas sine dilatione & absque Arrestatione*.

¶ ARRESTIUM CLAUSTRALE, Inclusio in claustro, & forsan in claustrali carcere. Statuta S. Victoris Massil. an. 1531. *Item ordinaverunt, quod nulli Religiosi possint de sacro fonte infantes levare, vel confirmandos à Prælato tenere, vel commatres facere, & hoc sub pœna Arrestii Claustralis per decem dies*.

¶ ARRESTUM, Manus injectio in aliquem seu in illius bona, Gall. *Arrest, Saisie*. Leges Mechlinienses tit. 6. art. 7. *Quod si non obtemperet, reumque sinat in sua jurisdictione versari, nec eum ad promissa luenda compellat, litem istam alienam suam faciet, licebitque jam inde judici, qui rei traductionem postulavit, omnes incolas ejus regionis, unde reus postulatus est, per sequestrationem, sive, ut vulgo vocant, Arrestum detinere, usque dum reus judicio sistatur, vel promissioni satisfecerit*.

¶ ARRESTUM COMPUTI, Rationum confectio, Gall. *Arresté d'un Compte*. Litteræ Humberti II. an. 1334. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 266. *Deferant & assignent totam pecuniam, in qua per eorum computum factum nobis debitores sunt inventi, si à nobis Arresta Computorum suorum habere voluerint, alioquin ... nullum Arrestum de debitis præteritis se sentiant habituros*.

¶ ARREATUM CURIÆ. Vide *Arestum* 1.

¶ ARRESTUM TRIUM DIERUM, *videlicet quod omnes navigantes stent per tres dies ante villam* Valentiæ, ut habetur in *Declaratione pedagiorum quæ levantur supra Rhodanum* anno 1445. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 89. In quo autem constiterit illud jus, amplius declaratur ibidem pag. 90. hisce verbis: *Item plus asserunt dicti de dicta villa Valentiæ habere quoddam aliud jus, seu tributum, vocatum Arrestum Trium Dierum; nam si naves ibidem applicent, pedagium dicti Dom. Episcopi, & etiam dictum sextaragium non recuperatur, donec & quousque ipsæ naves cum gentibus ipsarum steterint per spatium dictorum trium dierum in dicta villa, & nolunt ipsa jura recuperare, quousque compleverint Arrestum dictorum Trium Dierum*.

¶ ARRETARE, Accusare, in jus vocare. Vide in voce *Rectum*.

¶ ARREUM, Remissio pœnæ, permutatio, imminutio, Gall. *Remise, Changement, Diminution*. Vox Hibernica à Saxonico Arian, Parcere, condona-

nare, unde Arung, Condonatio, remissio. Dicitur de pœnitentiis, quæ multis variisque modis remitti, imminui, permutari vel condonari poterant à Sacerdotibus pro delictorum qualitate. De his habentur octo Canones Synodi Hiberniæ apud Marten.tom.4. Anecd. col. 20. quos hic ex ordine integros referre non abs re fuerit.

ARREUM ANNI, *Tridui dies & noctes sine sedo & somno, nisi paulisper; vel* CL. *Psalmi cum decem canticis, stando & orando omni hora; duodecim quoque flectiones genuum flectuntur in omni hora orandi, & palmæ supernæ ad orationem.*

ARREUM ANNI, *Triduum cum mortuo sancto in uno sepulcro, sine cibo potuque ac sine dormitatione præcinctus vestimento suo & cum cantico Psalmorum, & cum adoratione horarum, post confessionem Sacerdoti & post votum.*

ARREUM ANNI, *Triduum in Ecclesia sine dormitatione cum vestimento circa se, sine sede, & canticum Psalmorum cum Canticis, sine intermissione, & missa uniuscujusque horæ per confessionem peccatorum coram Sacerdote & plebe & post votum.*

ARREUM ANNI, XII. *triduanas. Arreum anni*, XII. *dies & noctes super* XII. *bucellas mensuræ de tribus panibus.*

ARREUM ANNI, *Mensis in dolore magno, sed de quo non moritur quis iterata postmodum vita ad judicium Sacerdotis.*

ARREUM ANNI, XL. *dies & noctes in pane & aqua, & duæ superpositiones unicuique hebdomadæ* XL. *Psalmi &* XL. *inflectiones in unaquaque hora orandi.*

ARREUM ANNI, L. *dies & noctes in pane & aqua in mensura* LX. *Psalmi &* LX. *inflectiones, in unaquaque hora orandi.*

ARREUM ANNI, *Dies* C. *pane & aqua missa in omni hora orandi pœnitentia illorum per longum, quorum Arreum in his prædictis emittitur sine carne & vino & butyro & lacte dulci agatur.*

¶ ARREVUM, pro *Arrerum*, Retro, Gall. *Arriere*, Hispanis *Arrero* & *Arredro*. Fori Oscæ Jacobi I. Regis Aragon. anno 1247. fol. 10. *Si aliquis homo in aliquo Casali veteri aperuerit fundamenta, super quibus tantum postea construxerit in gyrum, donec opus illud sit de tribus tapialibus in altum, & miserit ipsum Casal in Arrevo, & fecerit ibi portal, supra firmaverit tostal, &c.*

¶ ARREYRAGIUM, pro *Areragium*, Gall. *Arrerages*. In Obituario MS. S. Geraldi Lemovic. fol. 18. & 40.

¶ ARRHÆ, Munera in sponsalibus dari solita. Concil. anni 1594. inter Hispan. to. 4. pag. 703. col. 1. *Omnes Indorum hujus Archiepiscopatus Parochi habebunt Arrhas & amictus, quibus omnes suæ Parochiæ sponsi copulandi sint, ne Indi ad nuptias venientes novis semper sumptibus illa conferre cogantur.* Vide *Arra Nuptialis*.

¶ ARRHARE, Arrhis sponsam donare. Vetus formula matrimonii apud Dom. *de Vert* Tract. de Ceremoniis pag. 231. *Cum his peciis argenti te Arrho, in nomine SS. Trinitatis & duodecim Apostolorum in communicationem bonorum spiritualium & temporalium.*

¶ ARRIA, pro *Area*, Gall. *Aire*. Charta Willermi de *Aigneville*. an. 1237. ex Tabul. Corbeiensi: *Ego Willermus de Aigneville Miles legavi Ecclesiæ S. Petri de Corbeia .... & unam Arriam straminis in grangia de Meneriis capiendam, quotiescumque ibi bladum triturabitur, & unum sextarium avenæ annuatim in festo S. Remigii.* Ubi *Arria straminis* est stramen omne quod una vice remanet in area frumento excusso.

¶ ARRIANI, Hæretici notissimi ab Arrio sic dicti. Negabant tres SS. Trinitatis personas ejusdem esse naturæ; dicebant Verbum esse creaturam, &c. Vide Epiphan. Hæres. 68. & 69. Augustin. Hæres. 49. Athan. Gregor. Nazianz. & alios. Alii fuere hujus nominis Hæretici temporibus divi Bernardi, ut patet ex ejusdem S. Doctoris Vita inter ipsius Opera to. 2. col. 1193. edit. 1690. *Paucos quidem habebat civitas illa* (Tolosa) *qui Hæretico faverent: de textoribus quos Arrianos ipsi nominant, nonnullos. Ex his vero qui favebant hæresi illi plurimi erant & maximi civitatis illius.* Rejiciebant vetus Testamentum, pluriumque errorum auctores habebantur, circa Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam, Matrimonium, &c. de quibus fuse Baronius ad ann. 1176.

ARRIARE. Vide *Arraiare*.

¶ ARRIBA, Supra, Gall. *En haut, Au-dessus*. Vox mere Hispanica. Vita SS. Voti & Felicis Eremit. to. 7. Maii pag. 64. *Dedit eis unam speluncam, quæ est sub Orolis facie, cui nomen est spelunca Gallionis, & inde devallat contra illa serra de Trasillos Arriba de fonte frigido.*

¶ ARRIBANNUM, Submonitio ad exercitum, &c. Vide *Herebannum*.

¶ ARRIBATICUM, Ripa facilis appulsui navium, portus species. Item tributum pro ipso navium appulsu, à Vasconico *Arriba*, Gall. *Arriver*. Chartularium Anianense: *Vendo tibi pro 4. libris Melgariensibus quoddam Arribaticum honoris mei quod est in flumine Erauris ....ad applicandam paxeriam molendinorum vestrorum, ut possitis paxeriam vestram levare & demittere, atque mutare quotiescumque vobis placuerit.* Vide *Adripare*.

¶ ARRIERARGIUM, Reliqua, Gall. *Arrerages*. Chartular. Vedastinum: *Unusquisque eorum solvet 10. libras Paris. pro Arrierargio thelonii ante litem motam non soluti*, Vide *Areragium*.

¶ ARRIERIBAN, Evocatio in militiam. Vide *Herebannum*.

¶ ARRIGARE, dicitur qui de rebus suis morbo laborans disponit, Gall. *Faire son testament en maladie.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 14. *Arrigare secum legem*. Plura vide in voce *Andigare*.

¶ ARRIMANARIA. Vide in *Herimanni*.

¶ ARRINGUM. Vide *Arengum*.

¶ ARRIPAGIUM, ARRIPATICUM. Vide *Adripare*.

¶ ARRIPATORIUM, Ripa ad quam appellitur. Vide *Ripatorium*.

¶ ARRIPERE, Pertinere. Archivum S. Victoris Paris. in Præcepto Hlotarii Imperat. in Francia an. I. in Italia XII. Indict. XIII. *Necnon teloneum de navibus ad stacia venientibus, quæ ad eamdem Ecclesiam Arripere videntur.*

ARRIVA, Maleficii species. Charta Philippi Regis Francor. an. 1310. pro Libertatibus oppidi Bastidæ in Petragoricis, ex Regesto 47. Tab. Regii n. 38. *Item si Arriva, vel alia maleficia occulta enormia facta fuerint in Bastida vel honore, seu partium dictæ Bastidæ, fiet.... emenda super iis secundum bona statuta & bonos usus approbatos in Comitatu Tolosæ.*

¶ ARRIVAGIUM. Vide in *Adripare*.

¶ ARRIVARE, Ad ripam trahere, in ripa navem exonerare, ripam tangere, à Gallico *Rive*. Inde & apud nautas *Deriver* à ripa navem subducere. Arrestum Parlamenti sub Philippo Franc. Rege pro Ecclesia S. Cornelii Compend. contra Majorem & Juratos: *Nituntur....acustumare paagium injuste & de novo mercaturam villæ Compend. quas duci faciunt per aquam Ysaræ, licet non Arriventur seu exhonerentur in terra ipsorum.* Gasparis Barthii Glossarium: *Arrivare, Accedere*, Gall. *Arriver*, quod verbum ducit originem à *Rivus*. Charta Johannæ Reginæ Castellæ pro Ferrando

pri-

primogenito suo, to.4.Hist.Harcur.p.1654. *Placuit facere portum in sua terra pro Arrivando seu recipiendo aut recolligendo omnimodas nices.* Legendum opinor *naves*, aut *merces* pro *nices*. Merces per abbreviationem sic scribitur *m'ces*, unde quam facile legi potuerit *nices*, nemo est qui non videat. Vide *Adripare*.

¶ ARRO, vel *Arrao*, Oryza, species leguminis satis noti, ab Hispano *Arroz*, Gall. *Ris*. Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an.1351. ex libro viridi fol.53. *Tenetur dare dictus dominus Abbas illi Monacho qui est ortolanus dicti Monasterii duas libras panis frumenti .... & etiam quolibet anno octo sextaria Arronis tressenqui & tres emynas fabarum, &c.* Ibidem: *Lavandario quolibet anno octo sextaria Arraonis tressenqui.* Quid sibi velit *tressenquus* mihi incompertum, nisi forte sit locus, unde oryza afferebatur.

ARROBA, Hispanis, Mensura Frumentaria, & liquidorum, hodie *Arroba*, *Arrova*. *Olei Arrova* in Charta Hispanica, apud Colmenarezium in Histor. Segobiensi cap.16.num.7.

¶ ARRODOMA, Vasis species, tom. 3. Concil. Hisp.pag.181.col.1. Locum vide in *Luo*.

ARROGIUM, Rivulus, Hispanis *Arroyo*. Vetus Notitia Hispanica æræ 829.apud Anton. *de Yepez* to. 4. Chronici Ord.S.Benedicti p.448. *Et descendit, ubi intrat Arrogio, quæ dicunt Rubisco, in Syle, & conclude per illum Arrogium di Rubiscum, &c.* Charta Garciæ-Fernandi Comitis æræ 1010.apud eumdem to. 1. *Et de illa serra in directo usque ad illo vadiello de illo Arrogio, qua exiit de valde* (valle) *Pecuggo, & de alia pars de illo Arrogio de illo senax per directo, &c.* Vide Historiam Segoviensem cap.19.num 7.§.9.

¶ ARROLIUS, Arolius, f. Pannus vel tela in se convoluta, Gall. *Rouleau*, ab Hispano *Arrolar*, Volvere. Processus an 1470.super querimonia magistrorum navium de Hispania, apud Rymer.to.11.pag.675. *Cum ipse veniret....cum sua caravalla...onerata de lanis quatuor centas & quadraginta saccas valoris quatuor librarum cum dimidia pro quolibet tonello, & triginta sex Arrolios sive pecias de marsaca valoris unius libræ cum dimidia pro qualibet pecia, & etiam unam pipam de infenso valoris decem librarum.* Et infra: *Carricaverunt triginta & sex Arolios sive pecias de marsaca, de quo fiunt facci, valoris unius libræ cum dimidia pro qualibet Arrolio sive pecia.*

ARROTA. Meminit Sandovallius in Episcopis Pampilonensib.pag.81.Chartæ æræ 1173. qua Rex Navarræ Ramiresius Monachus cuidam Ecclesiæ concedit *illa sua Arrota quæ vocatur de Fontevera*: cujus vocis notionem ignorare se profitetur idem Scriptor. [Occurrit in Charta an.1395.ex Archivo S.Victoris Massil. qua Pontius *Lovere* Præpositus Tolonensis dat & *concedit ad fascheriam sive rentam jura, domos, terras, perceptiones, census, servitia, trezena, tascas, & Arrota quæ habet in castro de Soleriis.* Italis *Artota* & *Arrioto* idem est ac incrementum, accressio; unde *Arrota* videtur significare certam præstationem quæ pro incremento v.g. domus persolvebatur.]

ARROVA, Hispanis mensuræ frumentariæ species, Amphora, Nebrissensi. Fori Oscæ an.1247.fol. 5. *Solvat de antigariis pro qualibet noctium 5. Arrovas ordei.* Occurrit alibi. [Vide *Arroba*.]

¶ ARRUDES, *Edentes, circumsedentes.* Papias MS.Ecclesiæ Bituric.

¶ ARRUMARE, *Rumorem afferro.* Papias MS. Ecclesiæ Bituric.

¶ ARRUMPERE. Vide *Rumpere*.

¶ ARRUPTUM, pro *Abruptum*. Supplicatio civitatis Agenni an.1317.apud Rymer. to.3. p.655. *Duos facinorosos idem Bernardus, qui justitiam diligit, debite ultimo supplicio fecit tradi, ex Arrupto & sine causa*; id est, Abrupte, subito, & neglectis judiciorum formulis.

¶ ARRURA. Vide *Arura* 2.

¶ ARRYATE, Horti regii Maurorum. *Arriates* Hispanis Hortorum sunt sepimenta cannis confecta. Dicuntur etiam *Encauados*. Vita B.Ferdinandi Principis Lusitani to.1.Junii pag. 574. C. *Cujus interim socios duxerunt ad hortos regios, quos vocant Arryate ubi est balneum.*

1. ARS, Machina, unde Gallis, *Artillerie*. Albertus Aq.lib.2.Hist.Hierosol.c.35. *Quidam Longobardus genere magister inventor magnarum Artium & operum.* Vide *Artificium*, *Artillator*.

2. ARS, Artes, Grammatica. Diomedes lib.2. *Artium genera sunt plura, quarum Grammatice sola literalis est, ex qua Rhetorice & Poëtice consistunt: idcirco literalis dicta, quod à literis incipiat.* Q.Rhemnius Palæmo in Arte Grammatica: *Abunde dictum sit de præpositionibus: nam cætera habemus in Artibus plenissime dicta.* Cledonius: *Quodam tempore dum Ars in Capitolio tractaretur.* Priscianus in Prologo ad lib. 1. *Quid enim Herodiani Artibus certius?* Valerius Probus lib.2. Grammaticorum institut. *Artium instituta quoniam sufficienter tractavimus, nunc de catholicis nominum verborumque rationibus doceamus.* *Libri Artium*, seu de Grammatica, apud Marium Plotium lib.de Metris in Prælat. Habetur *Phocæ Grammatici Ars de nomine & verbo*, ubi sic præloquitur:

Ars mea multorum es, quos sæcula prisca tulerunt:
Sed nova te brevitas asserit esse meam.

Arnobius junior in Conflictu cum Serapione: *Dicitur autem creasse librum Artis Rhetoricæ Orator, & Grammaticus librum Artium condidisse.* Smaragdus in Præfat. ad Commentar.in Donatum: *Aliud est de Arte tractare, & aliud de Deo loqui.* Guitbmundus lib. 1. de Verit. Eucharist. *Is ergo cum juveniles adhuc annos in scholis ageret, elatus ingenii levitate, ipsius magistri sensum non adeo curabat....libros insuper Artium contemnebat.* Infra: *Doctorem se Artium profitebatur.* Arnoldus Lubecens.lib.3.c.3. *Quia in Artibus bene profecerat, Scholas ibidem regendas acceperat.* Adde cap.5.& Provinciale Cantuariensis Eccl.lib.5.tit.4. *Artis Grammaticæ periti*, apud Ordericum Vitalem lib.3.pag.462. Anonymus Poeta de Episcopis Eboracensibus:

Artis Grammaticæ vel quid scripsere magistri,
Quid Probus atque Focas, Donatus, Priscianusque,
Servius, Euticius, Pompeius, Comminianus.

Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap.20.

Sunt adjectiva verborum adverbia semper
Sicut testatur Artis doctissimus actor.

Ita *Artem* nude non semel vocat Rhetoricam Quintilianus lib.3.cap.1.& alibi.

Facultas Artium, in Academiis ea dicitur, in quibus, artibus liberalibus Grammaticæ, Rhetoricæ, ac Philosophiæ studium impenditur: cujus elogium ita perstringunt Statuta ejusdem Facultatis in Academia Viennensi Austriæ: *Inclyta Facultas Artium liberalium cæterarum Facultatum utique pia nutrix, quia suos alumnos ipsis impartitur, tanquam fortes agonistas; & si qui forsan aliunde ipsis advenerint, revera tanquam abortivi sunt respectu lacte Artium liberalium & facundæ matris Philosophiæ nutritorum. Filii namque Facultatis Artium aptiores sunt ad quævis studia altiora, dummodo tamen non duxerint se emancipandos ante tempora à provida matre sua, Facultate scilicet Artium ipsis rite constituta, volantes sine pennis, sed variis plumis Artium liberalium habitualiter decorati, apicem utique cujuscumque etiam facultatis scientificæ facilius adipiscun-*

scuntur, interiores ejus subtilitates, etiamsi difficiles sint, medullitus penetrando.

Artidoctor, Doctor seu *Magister in Artibus*, in Testamento Geraudi Archidiaconi Ambian. an. 1271. descripto in Historia Majorum Abbatis-villæ pag. 203.

Artigraphus, Grammaticus, seu Artis Grammaticæ Scriptor, τεχνογράφος. Carolus Magn. lib. 2. de Cultu Imag. c. 30. *Ad secundam definitionis speciem, quæ ab Artigraphis ὑπομνηστικὴ, id est, notio, dicitur, convaluit.* Apud Senatorem lib. de Ortographia, Donatus, Phocas, Nisus, & Gratus Grammatici, *Artigraphi* dicuntur; ut & Sacerdos Grammaticus hoc nomine, apud Alcuinum lib. 7. de Artibus cap. 1. apud Sosipatrum lib. 2. de Instit. Grammat. Romanus, *disertissimus Artis scriptor*, Cledonius nempe Constantinopolit. Grammaticus, cujus liber de Grammatica *Ars* inscribitur. In lib. 3. Miracul. S. Dionysii, in Prologo, *Methodius optimus Græcorum Artigraphus* indigitatur. Anonymus in Vita S. Hieronymi: *Huic viro in literarum studiis plerique cathegetæ, id est, præceptores fuerunt, Donatus nempe Artigraphus, Romanis eum imbuens elementis, liberaliumque artium sapore sufficienter replens, Magister exstitit illi, &c.*

Artista, in Vita Jordani Generalis Prædicatorum, qui *Artibus* studium & operam suam impendit.

ARS Sancta. Vide *Sortes Sanctorum*.

ARSACIDÆ. Vide *Assasini*.

¶ ARSANOQUITA. Vide *Arsenoquita*.

¶ ARSCHIL, Arscild, Obsequium militare. Vide *Heereschild*.

ARSEDA, *Stella valde splendens*, secundum Ugutionem.

¶ ARSEIA, Combustæ silvæ, in Consuetud. Bitur. *Arsius* vel *Arsez*: de quo consule Glossar. Juris Gallici D. *de Lauriere*. Charta Libert. S. Palladii ex codice MS. Coislin. *Solvent.... quinque solidos Parisienses pro omnibus animalibus....in dictis coupeiis sive Arseiis inventis.* Vide *Arsinas*.

¶ ARSELLUM, Parvus fornix, seu lapis sepulcralis instar fornicis parieti affixus. Necrologium S. Martialis Lemovic. *Monachi S. Martialis concesserunt Willelmo Ricardi unum anniversarium annuatim, & in die anniversarii venirent juxta Arsellum suum, quod est situm in pariete capituli.* Scribendum *Arcellus* ab *Arcus*, Gall. *Arceau*.

ARSENA, Armamentarium, vulgo *Arsenal*, Italis *Arsenale*. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 12. *Oportet ad illius* (navigii) *conservationem in posterum in locum per trabi coopertum....qui locus ubi dictum conservatur navigium, Arsena vulgariter appellatur.* Dantes in Infern. Cant. 21.

Quale ne l'Arsenal de' Vinitiani,
Bolle l'inverno la tenace Pece,
A rimpalmar di legni lor non sani.

De vocis etymo ita nugatur Sansovinus in Venetia lib. 8. *La casa dell' Arsenale, che s'interpreta*, Arx Senatus, *cioè fortezza, bastione, antemurale, & sostegno del Senato contra l'armi de gli infideli.* Alii vocem Turcicam putant, seu Arabicam, ex voce, ut aiunt, *Darcenaa*, quæ idem sonat, ablata prima litera: quod minus probabile videtur, cum ἀρσανάλιν armamentarium Constantinopolitanum diceretur longe antequam Turci Constantinopolim pervenissent, Theophilo Michaelis filio imperante, ut ex Inscriptione, quæ à Grutero & aliis refertur, constat. Ego vero ab *ars* deductam existimo, quæ sequioribus Latinis, perinde ac *ingenium*, machinam denotavit, uti supra ex Alberto Aquensi observatum est, ita ut locus fuerit, in quo *artes*, id est, machinæ bellicæ, quas etiamnum *Artilleries* dicimus, reponebantur: nam quod *Artilleriam* ab arcubus dictam scribit Vossius, vix est vero simile. Vide Jacob. *Bourgoing* lib. de Orig. & usu vulgarium vocum pag. 12. Ægid. Menagium, & Octav. Ferrarium in Orig. Ital. [D. Ludovicus *le Pelletier* ab Armorico *Ar-fanail* deducit, quod est Apotheca instrumentorum agriculturæ.]

ARSENOQUITA, ex Græc. ἀρσενοκοίτης, *Masculorum concubiter*. Ratherius Veronensis: *Quam perdita tonsuratorum universitas tota, si nemo in eis, qui non aut adulter, aut sit Arsenoquita.* Vetus Scheda de Ordinatione Episcopor. edita à V. Cl. Stephan. Baluzio post Capitul. *Inquirat illum de quatuor Capitulis, id est, de Arsanoquita, quod est cubans cum masculo, &c.* De ejusmodi pædiconum pœnis vide Petrum Fabrum lib. 3. Semest. cap. 13. pag. 295.

¶ ARSE VERSE, *Proverbium*. Papias MS. Ecclesiæ Bituric. *Arse Verse* scribebant veteres in ædium foribus ad avertendum incendium. Festus: *Arse verse, averte ignem significat. Tuscorum enim lingua Arse, averte, Verse, ignem constat appellari: unde Afranius ait: Inscribat aliquis Arse verse in ostio.* In hoc versiculo ostenditur superstitio veterum, qui ad deprecandum incendium inscribebant in ostio nescio quid, quod ad eam rem faceret, ut est apud Plinium: *Etiam parietes incendiorum deprecationibus conscribuntur.*

¶ ARSIBILIS, καύσιμος, *Cremabilis*. Supplem. Antiquarii.

1. ARSINA, Arcina. Charta Hugonis de *Belpin* Militis an. 1218. qua vendit villam *de Pi* in Ceritania: *Et ostem, & cavalcatas, & seguis, & cuenciast, & exerquias, & homicidia & intestationes & Arsinas.* Ita non semel in Chartis aliis, quas in verbo *Cugucia* descripsimus. Charta an. 1312. in 48. Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabul. Regio n. 134. *Si Arsinæ, vel alia maleficia facta fuerint in dicta villa, &c.* Ubi *Arsina* est *incendium*, vel *crimen incendii*, seu potius cognitio de crimine incendii, quod nostri *Arsin* vocabant, ut colligitur ex his, quæ habent Hemeræus in Augusta Viromand. pag. 944. & Vassorius in Noviomensi Historia pag. 946. *Arsis* etiam dicebant: nam Ecclesia S. Petri, quæ *des Arsis* dicitur Parisiis, *de Arsionibus* nuncupatur in Tabulario Monasterii S. Petri Fossatensis fol. 1. Vide Haræum in Castellanis Islensibus pag. 142. 143. *Faire arsons*, incendia excitare, in Charta vernacula Joannis Regis Angliæ apud Willel. Thorn. pag. 2481.

Arcina, Eadem notione, in Charta R. Abbatis Carossensis an. 1308. ex 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. in Tabulario Regio n. 11. *Item si Arcinæ, vel alia maleficia occulta facta fuerint in dicta bastida, vel honore, &c.*

2. ARSINA, Supellex quævis, Occitanis. Synodus Nemausensis an. 1284. cap. *de Veneratione Ecclesiæ: Quia quidam Clerici Ecclesias sic exponunt supellectilibus, & Arsinis ipsius, & etiam alienis ut potius domus Laicorum, quam Dei basilicæ videantur: idcirco firmiter prohibemus, ne ejusmodi supellectilia seu Arsinæ in Ecclesiis admittantur, nisi propter bellum, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, &c.*

ARSINEUM, *Vestis mulieris rubei coloris & ardentis*. Ugutio. [Cato in Orig. *Mulieres opertæ auro purpuraque. Arsinea rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, calbeos, lineas pelles redimicula.* Festus: *Arsineum, ornamentum capitis muliebris.*]

1. ARSINUM, *Pondus* 35. (granorum) Saladino de Ponderibus.

2. ARSINUM, in Gloss. Lat. Græc. διάζωμα, redditur; [quo nomine Græci proprie vocant eum capitis ornatū, quo capillus in duas partes æqualiter discriminatus duas

fertas fecit. Non arridet, quod sequitur:] Sed idem videtur, quod *Arsura*, de qua voce mox.

¶ 3. ARSINUM, Idem quod *Arsina*, seu jus cognoscendi de crimine incendii. Charta Girardi Hamensf. domini an. 1145. ex Tabul. Corbeiensi: *Habebunt totale domanium, omnem libertatem, jurisdictionem, districtum, bannum, latronem, sanguinem & justitiam, excepta alta justitia, quæ mihi in tribus solummodo ab eisdem Abbate & Conventu in perpetuum est concessa, videlicet in raptu, multro & Arsino, extra ambitum curtis suæ.*

¶ ARSIPPIO, *Arctus*. Papias MS.

¶ ARSIS, Elevatio, Gr. ἄρσις. Locum vide in *Rythmici versus*.

¶ ARSITIUM, f. Ædificium in modum arcis munitum, in quo annona & supellex quævis tempore belli recondebantur. Locus haud ita absimilis *Arsenæ*, quæ armamentarium sonat, Gall. *Arsenal*, ut supra dictum est. Aut forsassis *Arsitium* ab *Ardere* vel *Arsura*, quæ est auri conflatio, ut mox dicetur: qua ratione *Arsitium* posset esse locus seu officina, ubi moneta conflatur. Charta Theobaldi Comitis Blesensis an. 1218. pro Monasterio de Burgo Medio ex Tabulario ejusdem loci fol. 100. *Ædificabunt igitur Canonici murum juxta Arsitium meum ante Ecclesiam, quantum se extendit Arsitium in longum, ut eidem muro apothecas suas faciant adhærere.*

¶ ARSIVUS CONSULUM, f. Primus Consulum seu Comitum, ab ἄρχων Princeps. Quam facile *c* mutetur in *s* nemo est qui nesciat. Chartar. Ecclesiæ Auxitanæ MS. cap. 58. *Quam terram olim possidebat hereditario jure Consulum Arsivus senex de Montesquiu.*

ARSURA, in Domesdei, dicitur auri vel argenti conflatio, purgationis ergo vel examinis. Modum rei exhibet Niger liber Scacarii Gervasio Tilleberiensi adscriptus cap. *de Officio Militis Argentarii.* Nam magno tunc usui illic fuit ad examinandas pecunias Regi solutas, propterea quod in multis & diverse admodum eudebantur. *Arsura* etiam dicta ipsa metalli inter conflandum diminutio: & *libram* aiunt *tot ardere denarios*, quot per ignem *purgatorium* amiserit. Prædictus vero liber Scacarii, seu Auctor Dialogi Fiscalis, Salisburiensem Episcopum, (Rogerum Cadomensem) sub Henrico I. *Arsuram* instituisse refert: cum idem Rex frumentarios & esculentos redditus in pecuniarios commutasset, numero atque pondere persolvendos. *Hic*, inquit, *postmodum ex mandato Principis necessit ad Scacarium, ubi cum per aliquot annos præsedisset, comperit hoc solutionis genere non plene fisco satisfieri. Licet enim in numero & pondere videretur satisfactum, non tamen in materia. Consequens enim non erat, ut si pro libra una, numeratos 20. solidos etiam libræ ponderis respondentes, solvisset, consequenter libram solvisset argenteam. Poterat enim cupro, vel quovis ære mixtam solvisse, cum non fuerit examinatio. Ut igitur Regiæ simul & publicæ provideretur utilitati, habito super hoc Regis consilio, constitutum est, ut fieret ordine prædicto firmæ* (id est, annui census) *combustio, vel examinatio.* Capite vero præcedenti *combustionis* seriem pluribus describit, atque, *non esse legitimam Regni hujus monetam, si examinata libra decidat plusquam 6. denar. à pondere quam numerata respondet.* Sed restituit, non instituit *combustionis* hunc morem Sarisberiensis Episcopus, cum jam inde ab Guillelmo Notho, Henrici I. parente, nota fuerit, ut ex variis locis Domesdei constat. Tit. *Chent. Archiepisc. Cantuariens. civitas Cantuar. Item reddit nunc 30. libras Arsas & pensatas, & 24. lib. ad numerum.* Alibi tit. *Lencolescire, Rex Chirchebiy. tempore Regis Edwardi valebat 40. lib. modo 60. sol. pondere & Arsura.* Alibi non semel occurrit, *ad pensum & Arsuram, ad pensum solum, ad pondus & Arsuram, ad pondus solum.* Hæc ferme ex Spelmanno.

ARSURAS etiam vocabant monetariorum & argentariorum scopaturas & reliquias rursum igni excoctas. Gotselinus Monachus lib. de Miracul. S. Augustini Cantuar. Episc. cap. 15. *Indagabant curiose aurifices, argentarios, trapezetas, cæterosque metallorum fusores pro illorum fusilibus cineribus & purgamentis, pro spumis & scoriis, vel testuarum fragmentis, in quibus massas suas liquefecerant, æstimata pretia offerentes: has reliquias emptas corradebant & conscopabant, unde hujusmodi collectas scopaturas vocitant, quas illi torridis fluentis abluebant, conflatamque duritiem duro lapide comminuebant, his minutiis suo igni conflatis pretiosam massam extorquebant. In tali negotio venientes ad oppidum Buthan, emptasque ex more copiosas Arsuras, quas dicunt scopatusas, ad proximum flumen ferebant diluendas, &c.*

2. ARSURA, Erpeta. Meierus lib. 3. Annal. Flandr. an. 1088. *Subsecutus est pestilens ille morbus, qui ignis sacer vocatur, quam tum Arsuram vocabant quidam.* Vide *Ardentes*.

¶ 3. ARSURA, Vestigium adustionis candentis ferri. Vita S. Swithuni to. 1. Julii p. 336. *Quem dum vir ille coactus a præside, manu gestaret timide, protinus ingens Arsura replevit ejus volam tergore adustam.* Ibidem: *Enimvero mirum fuit ultra modum, quod fautores Arsuram & inflationem conspiciebant; criminatores ita sanam ejus videbant palmam, quasi penitus fulvum non tetigisset ferrum.*

¶ 4. ARSURA, Incendium. Historia Mediani Monast. pag. 274. in Excerptis Joannis à Bayono de Abbatibus hujus Monast. *Iste Henricus multas exercuit Arsuras & depredationes in ducatu Lotharingiæ.* Apud Rymer. to. 7. pag. 646. *Consideratione destructionis & Arsurum.* Synodus Provincialis Pergami ann. 1311. apud Murat. t. 9. col. 560. *Aut malitiose in damnum cujusquam ignem apponere per se vel per alium in alterius messes, Ecclesiat seu domum, seu dolose incendium committere vel Arsuram.*

¶ ARTA, στενά, *Angustiæ, angiportus*. Supplem. Antiquarii.

¶ ARTABA, Mensura annonaria Persarum, Syrorum, Ægyptiorum aliorumque Orientalium. De hujus mole variæ sententiæ. Juxta septuaginta Interpretes in illud Isaiæ: *Triginta modii facient modios tres*; quinque modios apud Palæstinos *Artaba* capiebat. Quippe pro illo Isaiæ reposuerunt: *Qui seminat Artabas sex, recipiet mensuras tres.* Ubi pro triginta modiis, *Artabas* sex, & pro tribus modiis, mensuras tres reddiderunt. Ergo decem modios duæ *Artabæ*, & *Artaba* quæque quinque modios continebat. Quod si verum est, inquit Samuel Pitiscus in Lexico, ex modii capacitate constat *Artabam* unam quartarios Parisinos quindecim, sextarium bilibrem, uncias sex & scriptulum cum tertia scriptuli recipere: quod facile cognoscitur, si ad demensum unum adjeceris modium: est enim *Artaba* ad ipsum sesquiquarta. At Hieronymus ad Isaiæ cap. 5. scribit apud Ægyptios *Artabam* facere modios viginti; Herodotus vero lib. 1. asserit *apud Persas tribus Chœnicibus Atticis Artabam esse capaciorem, quam Atticus Medimnus.* Est autem Chœnix idem quod sesquisextarius, utpote medimni pars quadragesima octava, quæ sextarium valet Atticum & semissem. His adde Papiam in MS. Ecclesiæ Bituricensis: *Artaba genus mensuræ Syrincæ quæ tres modios facit & triens; sextariorum septuaginta quinque apud Ægyptios.* Hinc collige Artabam, non ejusdem fuisse capacitatis apud Syros, Persas, Ægyptios, finitimosque populos. De Artaba occurrit mentio Danielis cap. 14. vers. 2. *Erat Idolum apud Babylonios*

lonios nomine Bel, & impendebantur in eo per dies singulos similæ Artabæ duodecim. Cujus si rationem quis inire velit juxta Papiæ sententiam, duodecim Artabæ quadraginta modiis pares sunt: si vero juxta LXX. Interpretes, Artabæ 12. complentur 194. quartariis, uncus 5. drachmis duabus. De Artaba Ægyptiaca in Paralipomenis SS. Pachomii & Theodori to. 3. Maii pag. 341. *Facta sponsione, cum navim implevisset frumento æstimatione unius holocotini in tredecim Artabas, quo pretio non inveniebantur vel quinque Artabæ in Ægypto universa venales, magno cum gaudio ad suum Monasterium frater navigationem instituit.* Expressius Chronicon Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murat. to. 7. col. 37. *Ita ut de Ægypto per singulos annos quatuordecim millia octingenta talenta auri, & frumenti Artabas, quæ mensura tres modios & tertiam modii partem habet, quinquies & decies centena millia.* Unde colligi datur *Artabam* Ægyptiacam eamdem fuisse cum Syriaca de qua mox Papias. Vocis Etymon accersit Fr. Macer in Hierolexico ab Artabazo Parthorum Duce & Pharadicis filio, aut ab Artabano Hystaspis filio. De hujus mensuræ mole plura apud Cenal. de Ponderibus & Mensuris in Thes. Antiq. Rom. Grævii to. XI. pag. 1469.

¶ ARTABIS, Eadem notione in voce *Campana*.

ARTABULARIUS, *Craticula*, in Glossis Arabico-Latinis.

¶ ARTÆRIA, pro *Petraria*, [Greek], mendose in Vita S. Joannis Episc. Tragur. p. 5. Vide *Petraria*.

ARTAGIUM. Charta Goffredi Comitis Cannarum an. 1105. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 1072. *Concedimus iterum, ut eadem matrix Ecclesia Cannarum possideat omnium rerum suarum, & suorum hominum vendentium & ementium tam in Cannis, quam deforis, & in casilibus ubicumque: possideat etiam omnium suorum hominum Artagium suarum* (f. suarum.) *terrarum, carnatum* (f. & aliarum) *venientium ad laborandum cum sua adfidatura.*

¶ 1. ARTARE, pro *Aptare* neutra significatione, Quadrare, convenire. Janus in Supplemento Antiquarii: *Apto*, [Greek], *Congruo*. Pro [Greek] legendum [Greek].

¶ 2. ARTARE, Obligare, cogere, astringere. *Dominus Rex Artaret se ad faciendum ea, quæ facere non tenetur*, apud Rymerum to. 2. pag. 69. Passim occurrit; verum non ita dissimilis est notio verbi Arctare, ut locis referendis immoremur.

¶ ARTATIO, pro *Arctatio*, apud eumdem Rymerum to. 3. p. 761. col. 1.

ARTATOR. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Quilibet dictæ gentis, quorum Artatores, ex prærogativa ferreo baculo potiatur.*

¶ ARTATUS, f. Magister artium liberalium, Gall. *Maistre es Arts*. Concil. an. 1591. inter Hispan. to. 4. pag. 493. *Capitula Ecclesiarum, sede vacante, elapso anno, præter Artatos, iis tantum qui beneficium in ea diœcesi obtineant, quod ad commode vivendum sufficiens sit, quique ...habiles scientia, ætate & moribus reperti fuerint, literas dimissorias concedant.*

¶ ARTAVUS, Cultellus acuendis calamis scriptoriis, Gall. *Canif*. Joan. de Janua in Catholico: *Artavus, Cultellus Scriptorum ab arto, artas, &c.* Glossarium MS. Lat. Gall. S. Germani à Pratis, *Artavus, Artavi, Consteaux ou Canivet.* Videtur tamen distingui a scalpello *Artavus* in libro Regulæ Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 18. ubi de Scriptoribus Monachis: *Sed nec Scriptoria, nec Artavos, nec cultellos, nec scarpellos, nec membranas....suscipiat.* Ubi forsan *Artavos* idem quod forcipes. Translatio SS. Saviniani & Potentiani inter Acta SS. Benedict. sæc. 6. part. 1. pag. 261. *Pestis fere invidiæ zelo succensus, abstrahit pallium, quo sanctissimi & Apostolici patroni Saviniani tegebatur tumba, arreptoque Artavo in frusta medium secans ait, &c.*

ARTELABO. Papiæ, *Artificium laboratæ vestis*. Forte quasi *arte laboratus*. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Hinc ab acum picto bombycina flore decorat
Artelaborata, & vel qualia pensat aragne.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

..... *Fracturaque machina muros*
Artelaborates.

¶ ARTELARIA, ARTELLARIA, Machinæ bellicæ, Gall. *Artillerie*. Primum occurrit apud Rymerum tom. 8. pag. 28. Alterum to. 7. pag. 166. Vide Glossar. Lobinelli ad calcem tomi 2. Hist. Britan. & infra *Artilleria*.

1. ARTEMO, *Instrumentum arietis*, in Glossis Isid. ubi *artis* quidam legendum putant. [Melius, teste Grævio, Gebhardus & Cerda scribunt: *Artemo, Instrumentum ratis*. Fuit nimirum, uti auctor est Papias, *Velum navis breve, quod quia melius levari potest in summo periculo extenditur malus & antennæ*. Lege, *ad malum & antennam*. Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarvisina lib. 12. cap. 8. apud Murat. tom. 8. col. 351. *Sic ratis in pelaga quandoque deperit inconsulta ...arbor rumpitur & antenna, spes est remorum inutilis, fractoque remigio quolibet, scit nauta venisse naufragium, & deserit Artemonem*. Plura si cupis, Grævium consule in laudatum locum Isidori.]

¶ 2. ARTEMO, *Anchora ferro gravissima*. Gasparis Barthii Gloss. ex Hist. Palæst. Fulcherii Carnot.

ARTEPTA, *Genus vasis, ut pugilla*. Papias.

ARTERIATUS, *Cujus fauces rheumatizant. Arteriatum, medicina, quæ prodest meatui gutturis.* Ugutio. Vide *Rheumatidiare*.

¶ ARTERIBUS. Collect. Concil. Hispan. to. 3. pag. 81. in Appendice Juliani ad libellum S. Isidori de Viris illustribus: *Cujus fugam rabido furore insequens pater, unum tantum maceriæ impeditus est obice quo & furentis est delusa quæstio, & fugientis salvata devotio. Nempe parentis furor dum percitus in interiora prætenderet, latibulum, quo hic vir occultabatur, reliquit, sicque præterita incuratum pertransiit & in Arteribus quæ præterierat inquisivit.* Quem textum sic vellem restitui: *Cujus fugam rabido furore insequens pater, unius tantum maceriæ impeditus est obice, quo & furentis est delusa quæstio, & fugientis salvata devotio. Nempe parens furore dum percitus in interiora prætenderet, latibulum, quo hic vir occultabatur, reliquit, sicque præteriens incuratum pertransiit, & in Anterioribus quem præterierat inquisivit.*

¶ ARTERIUS, pro *Arcerius*, Sagittarius, Gall. *Archer*. Quinquies occurrit in duabus Epistolis Regis Angliæ apud Martenium to. 1. Anecd. col. 1700.

¶ 1. ARTES, Societates artificum, Gall. *Les corps de mètiers*. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1272. apud Murat. to. 8. col. 1235. *Dominus Stoldus....de civitate Florentiæ, factus fuit Potestas per Artes civitatis Reginorum, sive per Societates mesteriorum.*

¶ 2. ARTES, Tabulatum, Gall. *Echaffauts*. Chronicon Comodoliae. inter Fragmenta Hist. Stephanotii to. 2. *Cumque ipse Yterius Artes supra quas erant latomi & artifices ascendisset...subito dæmon sub specie venti irruit in ipsum Yterium & eum cum flatu maximo projecit inferius inter rudera. Ipse tamen meritis S. Januarii in nullo læsus est, sed statim Artes ipsas vigidius solito reascendit.* Vide *Ars* 1.

¶ ARTETICA GUTTA, Arthritis, Gall. *Goute*. Vita S. Bertrandi to. 1. Junii pag. 789. *Arteticas Guttas, podagras ac cholicas passiones totaliter ignorabat.* Nihil hac voce familiarius Medicis 12. sæculi. Prudentius dixit *Arthresis* & in quibusdam editionibus mendosa le-

legitur *Arthesis* vel *Artesis* : quod incuria correctorum Calepini vitium retentum est in ejus dictionario. *Artetica* corrupte derivatur à Græco ἀρθριτικῇ supple νόσῳ, quamvis Græci pro ἀρθριτικῇ νόσῳ utantur voce ἀρθρῖτις & per ἀρθριτικὸς & ἀρθριτικὴ eum vel eam intelligant qui vel quæ doloribus articulorum laborat. Antonius Nebrissensis Grammaticus inter Hispanos notus in suo Dictionario ait : *Arthretica non Arthetica pro morbo articulari* : Sed non animadvertit vir eruditus à Græcis nunquam dictum fuisse ἀρθρῆτις aut ἀρθρητικὴ; quos sequēs scribere debuisset *Arthritica*, ut ex dictis plus satis liquet

¶ ARTETICUS, Qui *Artetica gutta* laborat. Vita S. Johannis Episc. Valentinensis inter Anecd. Marten. to.3. col. 1701. *Sed quid agendo de paucis infinitati derogo? Si de surdis, de cæcis, de sciaticis, & mutis, epilepticis & febricitantibus, suspiciosis ac solicitis, debilibus & Arteticis, verecundis pauperibus, &c.*

¶ ARTETIRA, pro *Artetica*. Epistola Johannis Archiep. Vienn. an. 1221. apud Marten. tom.1. Anecd. col. 889. *Willelmus....dixit, quod cum ipse laboraret Artetira . . . . nec incedere, nec à lecto surgere potuisset, &c.*

¶ ARTICACTUS, ARTICOCTUS, Carduus sativus, cinaræ fructus, Gallis *Artichaut*, apud Hofmannum in Lexico. De hujus vocis origine plura habet Menagius; quem potes consulere.

1. ARTICULA, Ars. Passio S. Mammarii; Anulinus dixit : *O maleficiorum Articula, ut talia in conspectu meo faciatis*. Occurrit rursum semel ac iterum. [Johannes de Janua : *Articula, Ars parva*.]

¶ 2. ARTICULA, pro *Articulus*, Junctura, compages ossium. Acta S. Arcadii Mart. to.1. Januarii p. 722. *Nam post tot martyria, quot divulsæ compagum Articulæ, quot resecta sunt membrorum fragmenta?*

¶ 1. ARTICULARE, Articulatim seu nominatim exprimere. Origo Monasterii Montis S. Mariæ, apud Leibnitium to.2. Scriptor. Brunsvic. pag.427. *Quorum nomina humilitatis causa scriptis me non piguit Articulare*. Instrumentum an.1481. ex Archivo Monasterii de Bono-Nuntio Rotomag. *Pecia terræ Articulata*, id est, scriptis superius expressa & nominata.

¶ 2. ARTICULARE, Distincte voces efferre, Gall. *Articuler*. Apuleius lib.2. Floridorum : *Eo facilius verba hominis Articulantur potentiore plectro & palato*. Arnob. li.3. adv. Gentes : *Labia habere cum dentibus, quorum inflictu & mobilitate lingua sonos Articulet*. Hinc apud Isid. lib.1. Orig. cap 14. *Omnis vox aut est Articulata aut confusa. Articulata est hominum, confusa animalium. Articulata quæ scribi potest, confusa, quæ scribi non potest. Articulata verba*, apud Solinum cap.65.

ARTICULARIUS. Gloss. Græc. Lat. MS. καρπόδεσμος, *Lemniscus, Articularius, Fasciola*. Editum habet *Lemnisceus, Articularia fasciola*. Idem : καρπόδεσμος περιπλεκτός, *Lemniscatus*. Perperam in MS. *Leminis castus*.

¶ ARTICULATOR, ἀρθρωτής, in Gloss. Lat. Gr.

¶ ARTICULUM, Dolus, techna, artificium. Vita S. Mammarii to.2. Junii pag.270. *Proconsul hæc videns dixit : O malæ artes* (*O malorum articula* in MS. Sangall.) *quis vos docuit, ut tanta faciatis?*

¶ 1. ARTICULUS, Libellus supplex expostulationis ad judicem, Gall. *Requete plaintive, Plainte*. Vox fori Ecclesiastici apud Anglos. W. Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 344. *Possint eos & eorum successores per omnem censuram Ecclesiasticam ad omnium & singulorum præmissorum observationem absque Articuli seu libelli petitione, & quocumque strepitu judiciali compellere.*

ARTICULI CORONÆ, Conclusiones, definitiones Curiæ seu Cameræ Coronatoris. Litteræ Henrici IV. an.1409. apud Rymer. to.8. p.573. *Et totius Comitatus similiter recordatur quod omnes Episcopi Dunelmenses, à tempore quo non extat memoria, continue venire solebant, per Ballivos suos, obviam præfatis Justiciariis itinerantibus hic, in primo ingressu suo in istum Comitatum ad aliquem prædictorum trium locorum, & ibi petere Articulos Coronæ in forma prædicta*. Vide Coronator & Placita Coronæ.

ARTICULI CLERI, apud Anglos ; certa sunt statuta de causis personisque Clericorum condita, anno Edwardi II. nono, & Edwardi III. decimo quarto, juxta Th. *Blount* in Nomolexico ad vocem *Articles of Clery*.

2. ARTICULUS. *Super Articulos manus prosterni*, Leviorum culparum satisfactio apud Monachos. Usus antiqui Ordinis Cisterciensis cap. 68. de Lectore, qui versum dicit pro alio : *Festivis quidem diebus super Articulos manus, privatis vero super genua prosternatur ad sedem. Similiter super Articulos manuum satisfaciant omnes in loco, in quo sunt, quoties fallaciam in oratorio incurrerint, non divertentes dextrorsum vel sinistrorsum. Pro nota cantus tantum non solemus satisfacere. Humiliare se super genua, vel Articulos*, cap.7. & paulo ante cap.75. Vide Institutiones Capituli ejusdem Ordinis an.1256. cap.7. & Hugonem Flaviniacensem pag. 160.

ARTIDOCTOR. Vide *Art*. 2.

¶ ARTIFEX, *Duplex, Dolosus*, in Glossis Isidori. Gall. *Artificieux*. Vide *Artificium* 1.

¶ ARTIFICIARIUS, Artifex, Gallis *Artisan*, Anglis *Artificer*, in Chronico Henrici *de Knyghton* : *Similiter fiebat de aliis Artificiariis in burgis & villis*.

¶ 2. ARTIFICIARIUS, Armorum bellicarumque machinarum inventor aut fabricator. *Soldarii, Artificiarii & Officiarii*, apud Rymerum to.8. pag.489.

ARTIFICINA, *In qua artes exercentur*, in Gloss. Isid. & apud Ugutionem.

¶ ARTIFICIOLUM. Vide *Artificium* 3.

1. ARTIFICIUM, Papiæ, *Præstigium, fallaciæ, magisterium*. [Galli dicimus *Artifice* eadem notione. Vide *Artifex*.]

2. ARTIFICIUM, Supellex, quidquid arte confectum est. Capitula Caroli Mag. lib. 6. cap.305. *Quæcumque ei* (Ecclesiæ) *offeruntur in . . . . pratis, aquis, aquarumve decursibus, Artificiis, libris, utensilibus, &c.*

3. ARTIFICIUM, Ars, *Mestier*. Regula S. Macarii cap. 30. *Ut intra Monasterium Artificium non faciat ullus, nisi ille, cujus fides probata fuerit, &c.* Concil. Carthag. IV. can. 51. *Clericus . . . . Artificio victum quærat*. Can. 52. *Clericus victum & vestimentum sibi Artificiolo vel agricultura . . . paret*. Iodex vett. Canonum inter Concilia Hisp. pag.6. col.2. *Clerici qui operari non possunt, Artificiola & literas discant*.]

4. ARTIFICIUM, Machina bellica. Historia Cortusiorum lib.7. cap.7. *Fiunt vineæ, sive gatti, pontes, & scalæ, machinæ, & alia Artificia ad oppugnandum*. Quæ quidem vox pro *ædificium* scripta videtur apud eosdem lib.1. cap.9. & lib.2. cap.19. Vide *Ars* 1.

5. ARTIFICIUM, Corpus artificum, *Corps de mestier*, apud Henricum Knyghtonum. Locos vide in *Secta* 4.

¶ ARTIFICIUM BISANTEUM, in Actis SS. Benedict. sæc.6. part. 2. pag.606. ubi de B. Victore III. Papa : *Et lapidem pavimentis Bisantei Artificii stravit*; idem est, opinor, quod pavimentum sectile & tessellis structum, *Bisanteum* ideo dictum quod Bysantii seu Constantinopoli frequentia essent hujusmodi pavimenta.

¶ ARTIFICIUM DE LIGNIS, Materiaria structura, Gal. *Charpente*. Chron. Parmense ad an.1287. apud Murat. to.9.

to.9.col.812. *Factum fuit in summitate turris Communis unum Artificium de lignis pro campana magna nova ponenda, quæ quum ibi fuisset posita, in tertia pulsatione fracta fuit.*

¶ ARTIGA, Modus agri, ut videtur, ac fortassis montuosi, à Saxonico, arcigan, Ascendere, scandere. Donatio Monasterii S.Genii facta Moisiacensi Cœnobio ann.1059. inter Instrum.to.1.novæ Gall. Christ.pag. 137.col.1. *Finis autem hujus honoris ex altera parte de illa Artiga de orbo usque in illa gutta de vulpe.*

¶ ARTIGALIA, Earumdem, opinor, originis & notionis, quarum *Artiga*. Fundatio Boni-fontis ann.1136.inter Instrum.to.1.novæ Gall.Christ. pag. 179, col.1. *Homines vero ruricolæ universi, qui infra hos eosdem terminos possessiunculas, atque Artigalia possidebant, fuerunt Calveth & frater ejus Forto, Martinus Raimunath, &c. qui omnes non solum à fratribus, verum ab Episcopo requisiti donaverunt per manum ipsius quidquid suum fuit infra universos terminos istos supradictos, tam in silvis, quam in agris, nihil penitus retinentes.* Ibid. paulo post: *Infra istos vero terminos Raimundus Voleu de Castello, & filii ejus & fratres, corrigiam unam possidebat, Martinus de Mezons duo Artigalia, Willelmus quoque de Mezons unum Artigale.*

ARTIGARE. Vide *Aadigare*.

¶ ARTIGARUM. Vide *Arigavum*, in *Aadigare*.

¶ ARTIGRAPHUS. Vide *Ars* 2.

¶ 1. ARTILLARIA, Quævis supellex domestica, Gall. *Meubles, Utensiles, Attirail*. Testamentum Johannis de Talaru in Maceriis Insulæ Barbaræ to. 2. pag. 672. *Item, sed & omnia vasa vinaria & Artillerias, ubicumque fuerint in domibus & castris dictæ sedis existentes semel dat & legat.* Apud Rymerum to.10. pag. 600. *Decem & octo discos argenti, duas duodenas cochlearium argenteorum, unum calicem argenteum, unum parvum tintinnabulum pro Missa, & duas fiolas argenti, & omnes alias Artillarias sibi competentes, &c.*

2. ARTILLARIA, [ARTILLERIA, ARTILLIARIA, Machinæ quævis bellicæ, earumque omnium apparatus, plaustraque omni armorum genere onusta, quæ castra sequebantur, Gall. *Artillerie*.] Hanc antiquam esse *Artilleriæ* vocabuli notionem docemur ex Guill. *Guiart* an.1304. ubi de prælio ad Montem Puellarum:

Nul ne pense ore à lecherie,
Plusieurs vont à l'Artillerie,
Qui fut sans que ce truffe lise,
Pres des tentes le Roy assise.
Artillerie est le charroi,
Qui par Duc, par Comte, ou par Roy,
Ou par aucun Seigneur de terre,
Est chargiè de quarriaus en guerre,
D'arbalestes, de dars, de lances,
Et de targes d'unes semblances,
De tiex barnois là prendre seulent,
Li desgarni qui prendre en veulent,
Cil qui les delivreat, en baillent
A ceus à qui tiex choses faillent.

[Charta an. circiter 1423. *Plurimas expensas fecerit* (Massilia civitas) *tam in fortificatione murorum quam... in Artilheria & bombardis & similibus.* Instrum. an. 1430.to.1.Hist.Dalph.p.64. *Nullo in castro Aatbonis dimisso...magna quantitate victualium, Artilleriæ & tractus ibidem dimissa.* Apud Rymerum to.5.pag.323. col. 2. *Et si ipse Dominus de Teubone poneret victualia & Artiliariam suam propria in dicto castro, &c.* Paulo post ibidem recurrit. *Machinæ bellicæ seu Artilleriæ*, in Actis Ss.April.to.1.pag.156.

Vocis etymon arcessit Vossius lib.3.de Vitiis sermonis cap.1. à Latino *Arcualia*, quod olim arcus maximo essent in usu; verum probabilius deducit Menagius à Gallico *Artiller*; quod pro *Munire* usurparunt nostri: *Artiller* autem ab *Arte* derivatum.] Le Roman *du Chevalier au Barisel* MS.

Avois fait son Chastel fermer,
Qui mout estoit bien batilliès,
Si fort est & si bien Artilliès,
K'il ne cremoit ne Roy ne Comte.

Martialis *de Paris*, in Vigiliis Caroli VII.

S'il les monta & Artilla
Ce feu Roy selon son desir,
Et grandement les rabilla,
Car à cela prenoit plaisir.

Vide Froissartem 2.vol.pag.28.30.&c. Monstreletum 1. vol.cap.29.& Gloss.Meursii in ἀρτιλλαρία.

ARTILLATOR, Machinarum, quas *Artilleries* dicimus, fabricator. Statutum Edwardi II. Regis Angl. de officio Senescalli Aquitaniæ, & Comestabilis Burdegalensis, in Regesto Aquitan.fol.80. *Item ordinatum est, quod sit unus Artillator, qui faciat balistas, carellos, arcos, sagittas, lanceas, spiculas, & alia arma necessaria pro garnizionibus castrorum.*

¶ ARTILLERUS. Vide *Felgaria*.

¶ ARTILUS ITINERIS, Iter facientibus paratæ insidiæ, Gall. *Embuches*. Vox ejusdem originis ac *Artillaria* & *Artillator*. Galli dixere *Artilleux* & *Artillos* de insidiosis artificiosisque hominibus. Hinc Le Roman *de la Rose*.

Elle est hardie & Artilleuse
Et trop en ire studieuse.

Ibidem:

Je suis avec les orgueilleux,
Les usuriers, les Artilleax.

Rymer.to.11.pag.322. *Vasta, impetitiones, ac omnimodos Artilos Itineris, destructiones, & transgressiones de viridi & venatione.* Vide *Artillaria*. 2.

ARTINUM. Will.Armoricus in Philippo Aug.an. 1219. *Racemi demum collecti adeo usti erant, quod nihil aliud esse videbatur, quam Artinum torculari jam pressum.* Legendum puto *tartinum*, à tarta. Vide in hac voce.

¶ ARTIO, Equestris sellæ arcus, seu pars anterior, Gall. *Arçon*. Vita S.Odonis Abb.in Actis Ss.Benedictinorum sæc.v.pag.168. *Prædictum namque sacculum nec tunc pauperi reddidit, sed Artioni sellæ appendit.*

¶ ARTIPLICES *humidam & frigidam virtutem habent, in cibo sumpti ventrem solvunt.* Papias MS.& Glossarium MS. Sangerman.n.501.

ARTISELLIUM. Fragmentum Petronii: *Decem partes dicit, librum ab oculo legit, threcium sibi de diariis fecit, Artisellium de suo paravit, & duas trullas.* Forte *Antisellium*.

¶ ARTISTA, Liberalium artium peritus. Vita S. Yvonis presb.to.4.Maii pag.586.A. *Spoliis enim Ægyptiorum ditantur Hebræi, cum ea quæ apud Artistas inveniunt fideles, asportare student ad fidei defensionem, errorum destructionem, Scripturarum expositionem, eruditionem morum.*

¶ ARTISTA, *Magister, Artista*, Idem qui magister in artibus, Gall. *Maistre ès arts*. Acta S. Stanislai Episc.Cracov.& Martyris lib.3.t.2. Maii pag.268. *Petrus procurator Magistrorum Artistarum collegii de Igolomia, graviter & usque ad mortem infirmatus, postquam ad sanctum Stanislaum in Rupellam ire, Missamque de eo legi ordinare devovisset, continuo pristinæ redditus est sanitati.* Apud Lobinellum to.3.Hist. Paris. *Artista* est Auditor Philosophiæ. Vide in *Ars* 2.

ARTITUS, πάντεχνος, εὐτεχνος, in Glossar.Latin.Græc.[Festus habet: *Artitus, Bonis instructus artibus.* Hinc Papias in MS.Bituric. *Artitus, Artibus edoctus*, & in MS.

MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Artitus, Bonis artibus instructus, ab Ars, artis, hinc Artite, ingeniose.*]

¶ ARTIVUS, *Græcorum ensis vel gladius.* Papias in MS. Bituric. Gloss. Sangerman. num. 501. tamquam ex Virgilio: *Arcium, Ensem Græcorum, gladium.* Vide *Arcavus.*

ARTOCASEUS. Joan. de Gallandia in Synonymis:

Panis, Artocopus, pastillaque, liba, placenta,
Jungitur artocreæ, simul Artocaseus istis.

Ubi Interpres: *Artocaseus, dicitur panis decoctus cum caseo & ovis.*

¶ ARTOCOPA, & ARTOCOPUS, Quævis placenta, Gall. *Gateau.* Gloss. Lat. Gal. Sangerman. MS. *Artocopus, pi, Eschaudez ou autre pain fait par labour.* Est ergo quivis dulciarius panis & arte laboratus. Hinc & ille azymus panis qui in Ecclesia Romana ad hostias Domino consecrandas conficitur, etiam Artocopus appellatur apud Ugutionem: *Artocopus panis elaboratus ad opus Domini.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 1. *Hæc sunt caritates Artocoparum quæ redduntur in Natale Domini, in Pascha Domini, in festo B. Vincentii cum pane & vino, Episcopo quatuor, Cantori 1. Garino de Dusages 1. Hamelino de Marce 2. &c....* Quæ quidem aliquibus mutatis nominibus ibidem decies repetuntur.

¶ ARTOCOPUS, Dulciarius Pistor, qui conficit *artocopas*, Gall. *Patissier.* Papias MS. Bituric. *Artocopus, panis operator, id est, pistor,* nam ἄρτος panis. κόπος labor Græce dicitur. Charta Reginaldi Episc. Carnot. an. 1198. p. 1645. to. 2. Tabularii Fontanellensis: *Testes hujus rei sunt hi, Magister Paganus Canonicus S. Andreæ, Hubertus Episcopi scriptor hujus Cartæ, Radulfus Artocopus Episcopi.*

ARTOCREAS, [& *Artocrea.*] Papiæ, *Panis carnem continens*; vulgo *tortella*, inquit Joannes de Janua. [Gloss. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Artocrea. Quilibet cibus artificiose compositus.... ex pane & pasta cum carne...vulgo tortella.*] Est præterea portio, ut vocant, Monachica, *quæ jure antiquo continere debebat quinque ova & caseum*, ut est in Chronico Trudonensi lib. 13. pag. 508. [tomi 2. Spicil. Acher. Charta Eberhardi pro Monasterio sancti Petri de Silva nigra, inter Viodemias Literarias Frederici *Schannat* pag. 164. *Ad tertiam vero positionem habere debebunt placentas, hoc est, fladones, qualiscumque occurreris dies: si autem feria sexta non fuerit inordinata causa impedimenti (quia in ipsa die abstinendum ab adipe) Artocreæ aut fladones in usus comedentium dentur honeste & abundanter.* Ubi *Artocreæ* & *fladones* ejusdem videntur notionis. Vide *Flantones*, Chartularium S. Vincentii Cenomanensis fol. 1. & seq. *Hæc sunt Caritates Artocrearum in Natale Domini, in festo S. Vincentii & in Pascha quas debemus, Cantori 1. Hugoni de Rivelon apud Ardentes 1. &c.* Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351, ex libro viridi fol. 35. *Tenetur dare dictus Abbas pro Artocreis sive pastillis faciendis pastam necessariam de frumento, &c.*]

¶ ARTOICHUM *vel Pannonium, est oleum rubrum ex radicibus herbarum cum pane infima equino digestis expressum,* Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

ARTONA. Vita S. Severi Abbatis Agath. c. 11. de pane *paximatio*, in modum eulogiæ transmisso, & cruce signato: *Hujus plane crucis Artonæ comestio non puto vacare mysterio.* Ubi Editor *Artonam*, paniciam interpretatur, ab ἄρτος, panis.

¶ ARTOTYRA, *id est, Formajada dicta ab artos quod est panis, & tyrus, caseus.* Ita Glossar. sæculi XIII. S. Andreæ Andaonensis.

ARTOTYRITÆ, Heretici in Galatia, sic dicti, quod panem & caseum offerant in sacrificiis, Philast. & Papias.

ARTOX. Papiæ, *malus, reus.* Forte *atrox, malus, reus.* [*Artox* etiam legitur in cod. MS. Bituric.]

¶ ARTRACTATIO, pro *Altercatio*, Contentio, Lis, Gall. *Contestation, Altercation.* Controversia Archiepiscopum Turonensem inter & Dolensem Episcopum, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 79. *Ne igitur Turonensis Ecclesia & Dolensis hujusmodi Artractationibus amplius fatigentur, per præsentia tibi scripta mandamus, &c.*

ARTUATIM, *Membratim*, in Gloss. Isid. *Artuatim concisus*, apud Jul. Firmicum lib. 8. cap. 8. *Artuatim obtritus*, apud Saxonem Grammat. lib. 8.

ARTURIA TERRA. Vide *Araturia.*

ARTURUM EXSPECTARE, Proverbium apud Anglos, quorum credula adeo fuit olim fides, ut Arturum Regem denuo regnaturum persuasum haberent. Guillelmus Neubrigensis in Procemio ad Historiam: *Sive etiam gratia placendi Britonibus, quorum plurimi tam bruti esse feruntur, ut adhuc Arturum, tanquam venturum exspectare dicantur eumque mortuum nec audire patiantur.* Petrus Blesensis Epistola 57.

Quibus si credideris,
Exspectare poteris
Arturum cum Britonibus.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

Hic Brito præsumens Arturum vivere Regem, &c.

Josephus Iscanus de Excidio Trojano:

Sic Britonum ridenda fides & credulus error,
Arturum Exspectant Exspectabuntque perenne.

Vide Hermannum Monachum de Miraculis S. Mariæ Laudun. lib. 2. cap. 16.

ARVA, femin. gen. Ager, interdum regio, provincia. Glos. Gr. Lat. χώρα. *Arvum, regio.* Chronicon Novaliciense l. 1. c. 30. *Et præterea in Arva Francorum Monasterium quoddam ditissimum in honore S. Medardi Confessoris fundatum, &c.* Vetus Charta anno 7. Rodulfi Regis Burgundiæ exarata, ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ: *Prædicta cespis sita est in pago Gratianopolis, in agro Salmoriacense, in villa Cotonaco, & cingitur undique ex eadem Arva infra hanc definitionem, &c.*

ARVAS, Papiæ, *Demens.*

ARVERIUM. Charta Joannis Comitis Augi pro Abb. Ulterioris portus an. 1149. ex Tabulario ejusdem Monasterii: *Famuli vero Abbatis & Monachorum, qui sunt de pane & cibo eorum in Curia S. Michaelis simili modo, sola manu se purgabunt, & justitia erit Abbatis, nec unquam pro Arverio vel sine testimonio alicui famulorum meorum respondebunt. In Fontibus autem & in Verleio, si quis aliquem percusserit, sanguinem & justitiam omnem Abbati & Monachis concedo Arverium, & omnem occasionem condono, libertatemque omnibus hominibus.* Occurrunt eadem verba in Charta alia 1179. Henrici Augensium Comitis. [*Ar-wir* Britannis est verum, æquum & justum, unde forte dictum fuit *Arverium.*]

¶ ARUGO: *Color quidam sicut pedes accipitris.* Papias MS. Ecclesiæ Bituric. Vide *Aurugo.*

ARVINARE. Gloss. Lat. Gall. *Arvinatus, Encraissié.* Leg. *Arvinatus, impinguatus*, ut apud Joan. de Janua ab *Arvina*, pinguedo. Græcismus:

Intus adeps, Arvina foris, pinguedo quævis.

¶ ARUINULA, *Parva Arvina*, Johanni de Janua. Gloss. Isid. *Arvinulis, Adipibus*, est autem *Arvina* Suetonio libro de Vitiis corporalibus, *Pingue durum inter cutem & viscus.*

¶ ARVIPENDIUM, ARVIPENNIUM. V. *Aripennis.*

1. ARULA, Craticula in Gloss. Isid. Papiæ, est *patella carbonum, craticula, vel vas æneum quadrangulum, in quo ignis ardet, vel in quo prunæ, vel carbones asportantur.* Glos. Ælfrici: *Arula, vel Batilla:* fyrpanne. Scholiastes Aristoph. ad Acharn. ἐσχάραν, τὴν τῶν μαγείρων ἀρίλαν.

ἀρῶναι. Ita *Arulam* vertit Interpres Græcus Exodi ca. 27.& 38.& Hierem.cap.38.Ordericus Vitalis lib.6. pag. 622.*Librum quoque* (S.Ebrulfi) *& Arulam argento coopertam, & cambutam, atque cinctorium, &c.*

¶ 2.ARULA, Parva Ara, Altaria mensa, apud Mabill.to.3.Annal.Benedict.pag. 651. ubi de S. Hilario Carcassensi Episcopo: *Levata B. Pontificis membra è loculo reposita sunt post altaris Arulam in saxea arca.*

¶ ARULATOR, idem atque *Arilator* seu *Ariolator*, quæ videsis in voce *Cociones*.

ARUM, apud Occitanos, Territorium, forte pro *Arvum*. Tabular.Ecclesiæ Cadurcensis: *Breve divisionale, in ipso Aro, de ipsa villa, quæ dicitur Roca.* Infra: *Cedo vobis vinea mea, quæ est in Aro de Cassanoles.* Tabularium Conchense in Ruthenis Ch.9.*Et alia condamina, quæ est in Aro Sagni: similiter in ipso aice, in villa Plauiolas, casa dominicaria.* Ch.11.*Vel quantumcunque in ipso Aro visus sum habere.* Infra:*Similiter in pago Arvenica, in Aro quæ vocatur Rocolas.* Sic non semel feminini generis ibidem vox effertur.Ch. 35.*Et ipsa res in pago Rotinico, in ministerio condadense, in Aro de Garzaguas, &c.*Ch.127. *In Vicaria Serniacense, in Aro, quæ vocatur, &c.* Vide *Arva*.

ARUMARE, *Rumorem afferre*, Papiæ. Perperam *Arvinare* Editum. [Vide *Adrumare*.]

¶ ARUMPERE, pro *Abrumpere*, in Scriptoribus inferioris ævi & Diplomatibus passim occurrit. Vide *Rumpere*.

ARUNCALIS, [Ager incultus.] Vide *Runcalis*.

¶ ARUNCARE, *Evertere; eradicare*. Papias MS.Ecclesiæ Bituric.

¶ ARUNDINETUM, Arundo. Acta SS.April. to.2.pag.491.de S.Landrico Episc. Metensi: *Ecce Angelus Domini apparuit ei in visu, jussitque ei ut pergeret in municipium quod vocatur Altusmons, supra fluvium Sambræ, construeretque ibi Ecclesiam in honore S. Petri Apostolorum Principis, demonstravitque ei locum in ipsa visione, exposuitque modum basilicæ Arundineto, quod manu gestare videbatur.* Alias *Arundinetum* est locus ubi crescunt Arundines.

ARUNDO, Canalis, aqualicus. Marcwardus Abbas Fuldensis: *Videns etiam, quia fons aquæductus antiquitate & vetustate defecisset...habiles canales adaptavi, & per plumbeas Arundines meatum fontis constantissime reparari feci.*

¶ ARVOLDIA. Vide *Arnaldia*.

¶ ARVOUTUS, Erisma, Anteris, Gall. *Arcboutant*. Liber MS. anniversariorum Monasterii Solemniacensis: *Anniversarium Petri de Jaunhac Militis, qui est sepultus inter Arvoutum qui est ad portam cimeterii B.Mariæ, & altare B.Elegii in prima tumba juxta parietem Monasterii à parte dicti Arvouti, &c.* Hic autem *Arvoutus* pro *Arboutus*, Lemovicibus *Arvout & Arbout*: nostris *Arc-boutant*.

1. ARURA, Ager satus, segetes ipsæ. Gloss.Lat. Gr.*Arva*, ἄρουρα, γῆ, χώρα. Beda de Ortographia: ἄρουρα, *Arvum*. Glossæ aliæ: *Segetes*, σπορά. Rursum: *Seges* ἄρουρα κηπυτον. Hesychius: Ἄρουρα, ἡ γῆ, ἀπὸ τὰ ἀρῶσθαι. Ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ, ἡ σπορία. Glossæ aliæ MSS.Ἄρουρα, ἡ πρὸς σπορὰν ἐπιτηδεία γῆ. Heliodor.lib.2. Æthiopic. de Nilo: τὰ παρ' ἡμῖν γεωργεῖ τὰς ἀρούρας. Menologium Græcor.11. Januar. εἰργάζετο μικρὰς ἀρούρας ἐν τῷ ... Marcellus Empiricus cap.8. *Lacertas pessimas, quæ in segetibus morantur, quas Græci Aruras vocant, combure.* Porro auctor est Strabo lib.18. Ægyptum olim divisam in Præfecturas, quæ rursum in Toparchias: easque in portiones alias, quarum minimæ ἄρουραι erant, distributas: quod etiam attigit Orus Appollo lib.1.cap.5.qui ἄρουραν, μέτρον γῆς, seu modum agri fuisse ait. Atque de his *Aruris* intelligendus Evagrius interpres Vitæ S. Antonii c.1.*Aruræ autem erant ei 300.uberes & valde opimæ.* Ubi Græcum retinuit, quod sic se habet ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιαι εὔφοροι καὶ πάνυ καλαί. Aruram pedibus 50. constitisse, auctor est Suidas. Vide Glossar. med. Græcit.

☞ Hujus vocis etymon videtur Hebraicum ארר, *Arar* maledixit: ארורה *Arura*, Maledicta: sic autem dicta terra est, quia post peccatum Protoparentis fuit à Deo maledicta.

1. ARURA, Aratio. Velius Longus de Ortographia: *Filix, quam ita credo dictam, quod sit minus felix ruræ.* Fleta lib.2.cap. 73.§.1. de officio Baillivi Manerii: *Deinde campos, boscos, prata, pasturasque ambiat, & aspiciat, ne inde damna fiant in Aruris.* §.2. *In initio igitur temporis seminandi & rebinandi conjunctim sint cum carucis Ballivus, Præpositus & Messor per totam dietam, donec Aruras suas legitime compleverint, &c.* Cap.82.§.2. *Una acra pro frumento trinam exigit Aruram.* Adde Bractonum lib.2.c.16 Charta Ricardi Regis Angliæ in Monastic. Anglic. tom. 1. pag. 855. *Ex domo Joannis de Ponton 20.acras terræ, & 2.tostos ... cum pastura ad 100. oves, & ad tot Aruras, quibus eadem terra coli posset.* [Chartular. Ss. Trinitatis Cadomensis fol. 50. ex Bibliotheca D.Abbatis de Rotelin: *Heraaldus pro una cotselda, sicut alius cotseldus, & Aruras & messuagium sicut alii*: Thomas *Blount* in Nomolexico: *Hoc scriptum factum apud Sutton Courtenay 20. die Dec. 4. Edw. III. inter dominum Hugonem de Courtenay ex parte una & Ric. de Stanlake & Johannam uxorem ejus ex altera, testatur, quod idem dominus Hugo in excambium..remisit...eisdem Ricardo & Johannæ omnimoda opera viz. Arruras, messiones, & cariagia, & alia quæcumque opera.*] Ita *Airure*, in Consuetud.Normanniæ art.119. *Il doit payer les Airures, laburs, & semence, à celui, &c.* Adde art.483.*Bœufs d'Arée*, boves aratorii, in Consuetud. Santonensi art.16.

¶ ARWERNUS, Aper. Lex Salica tit.36.n.6. *Si quis aprum, quem alieni canes moverunt & alassaverunt, occiderit vel furaverit, Malb.Arwornon* DC.*den. qui faciunt solidos* XV. *culpabilis judicetur.* Composita vox ex Germano, uti videre potes apud Eccardum in hanc legem.

¶ ARVUS, pro *Arvum*, in Statutis Arelat.MSS.art. 134.*Arvi de condomina Abbatissæ & de quolibet alio loco existentes in viam publicam putrutur quolibet anno.*

ARVUS CAMPUS, quomodo *Arvus ager*, apud Plautum Trucul.aratus. Leg.Rothar.Reg. Longobard. tit.108. *In octogild ipsum caballum componat, pro eo quod ipsos* (caballos) *de Arvo campo, quod est fonsaccar, movere præsumpserit.*

¶ 1.ARX, vel ARCE, pro *Archivum*. Vide *Arca*. 2.

¶ 2.ARX, Copiæ, vires exercitus. Vide *Atemptorium*.

¶ ARZER, Agger, moles, Hispanis *Arzan*, Gall. *Chaussée, Levée*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib.3.cap.7.apud Murat.tom.8. col. 204.*In his temporibus, non multum ante, dum D.Marinus Dandalus de Venetiis esset Potestas Tarvisii, equitando die quadam per Arzerem, eundo de Tarvisio ad Mestre, lancea fixus à quodam cecidit mortuus.*

¶ 1. AS, αὐτοὺς, Eas. Supplem.Antiquarii.

¶ 2. AS, *Fortitudo vel firmitas*. Papias MS.Ecclesiæ Bituricensis. Ubi *As* videtur pro *Ars*, quod iterum pro *Arx*, Gall. *Forteresse*.

¶ ASACIUM, Indiculus pretiorum rebus venalibus statutorum. Contract.Datiorum Bergom.lib.7.c.16. *Idem quod Aseacium, seu Calmedrium fiat secundum formam Statutorum, &c.*..Ubi *Asacium*, idem est quod *Calmedrium*, seu *Calmerium*, quod vide suo loco.

¶ ASALESAZ, *Major Præpositus in lege*. Papias MS.

¶ ASAMMUM. Vide *Bisamum*.

¶ ASA-

¶ ASAPHARUM *est impetigo & serpigo*, apud Rochum *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ ASBESTON, Arcadiæ lapis, qui semel *accensus nunquam extinguitur*. Gloss. Anicienses MSS. Græcis ἄσβεστος, inextinctus.

¶ ASBOTARE, Asboutare, non semel occurrunt pro *Abutare*, Terminari, Gall. *Abouter*, in Chartulario S. Vandregesili, præsertim tom. 1. pag. 1019. 1020. &c.

¶ ASBUTARE, Eadem notione in Charta anni 1276. ex Archivo B. Mariæ de Bono Nuncio Rotomagensi.

ASCALONIÆ, quæ *cepæ Ascaloniæ* Plinio lib. 19. cap. 6. & Apicio lib. 4. cap. 2. nostris inde *Eschalottes*. Adalardus in Statutis Corbeiensis Monasterii lib. 2. cap. 1. *Ascaloniæ quoque, allia, cepe, &c. Eschaloingnes*, in Regesto peagiorum Parisiensium. Will. *Guiart*. MS. an. 1213.

Jaçoit ce que ge vous esloingne,
N'aurè perte d'une Eschaloingne.

Ascalonicæ, in Capitulari de Villis cap. 70.

Scalongia, Eadem notione. Matth. Silvaticus: *Cepitia*, id est, *Scalongia*, *cepusia*.

1. ASCELLA, Ascilla, Assellia, axella, Axilla, [Tullio,] nostris *Aisselle*.

Ascella. Isidorus lib. 11. & ex eo Papias: *Ascella locus sub brachio; dicta quia ab eis Ascellis brachia cillentur, id est, moventur*. Gloss. Ælfrici: *Ascella vel subhircus*. Alexander Iatrosophist. lib. 1. Passion. ubi de Melancholicis: *Aliqui suspicantur, se esse vas fictile: alii quoque gallum, ut & imitentur eum ad cantandum, & etiam Ascellas percutiunt*. Charta Communiæ Rotomag. apud D. de *Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 308. *Si femina convincatur esse litigiosa & maledica, alligabitur fune subtus Ascellas & ter in aquam projicietur*.] Utuntur passim Scriptores, Interpres Biblior. non semel, Marcellus Empiricus cap. 18. Gregorius Turon. lib. 5. Hist. cap. 31. lib. 7. cap. 29. Odo Cluniacens. lib. 2. de Miracul. S. Martini c. 9. Theodericus de Miraculis S. Celsi Episc. Trevirensis cap. 1. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 11. Goscelinus lib. de Miracul. S. Augustini Cantuar. cap. 1. Auctor Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurensis n. 2. Cæsarius lib. 5. Miracul. cap. 8. Petrus Cellensis lib. 5. Epist. 25. Sugerius in Ludovico VI. cap. 18. Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 22. Constantinus African. lib. 3. de Morbor. curation. cap. 16. lib. 7. cap. 1. lib. 2. de Communib. locis Medic. cap. 12. Gesta Consulum Andegavensium cap. 3. n. 23. Durandus lib. 3. Rational. cap. 11. &c.

Asselliæ, apud Michaelem Scotum lib. de Physionomia c. 2. *Nascuntur* (pili) *in naribus nasi, in maxillis masculis sub Assellis*. *Assellæ*, cap. 4.

Axellæ, Papiæ, *Alæ, pilosa membra sub brachiis dicuntur... quas quidam Axellas dicunt*.

Ascellata Vena, quæ & *Basilica*: nam vena, quæ in *Ascellas* vadit, se in quatuor venas dividit, quarum tertia in manum per armum secedit, eaque vocatur *Ascellata* & *Basilica*. Ita Constantinus African. lib. 2. Commun. loc. Med. cap. 12.

Ascellare, Furcula alaris, qua contracti innituntur ad *ascellas*, vulgo *Potence*. Aimoinus lib. 2. Miraculor. S. Germani Episc. Parisiensis cap. 2. de quodam contracto: *Cum Ascellaribus venit ante sancti Patris sepulchrum*. Iso de Miraculis S. Othmari lib. 1. cap. 10. *Duobus sustentaculis inter Ascellas suffultus*.

¶ Ascilla, μασχάλη, *Ala*, *Axilla*, in Supplemento Antiquarii.

2. ASCELLA, pro *Assella*, *Asserculus*, nostris *Aisselle* Tabul. S. Remigii Remensis: *Donant de spelta modios 324... de banno 27. den. de Ascellis 710. de scindulis 350. fatam uno anno, &c.* Occurrit ibi pluries. Sugerius in Ludovico VI. *Acerrime dimicantes, scutis confractis, Ascellas, ostia, & quæque lignea sibi præponentes, portæ insistunt, &c.* Infra: *Vilissimam Ascellam sibi præferens, fronte nudo ascendens, ad sepem usque pervenit*.

Axilia, idem quod *Ascella*. Census Eccl. Augustod. in Tabulario ejusd. Ecclesiæ: *Summa... perticarum circulorum 157. Scindularum 995. Axilium 987*. Occurrit ibi semel ac iterum.

Axila. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de Axilis & alio materiamine, &c.* Occurrit etiam in veteri Charta in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 56.

3. ASCELLA, pro *Ala*, Gall. *Aile*. Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. cap. 16. *Habente absidem rotundam habens, ab utroque latere Ascellas eleganti constructas opere, &c.* Frustra hoc loco *astellas* reponit Meursius: *Ascellæ* enim apud Gregorium sunt ædis sacræ latera interiora, quæ alii *alas* vocant. Vide in hac voce.

¶ 4. ASCELLA, Britannis *AsKell*, Avis ala. Vet. Interpres Levit. 1. 17. *Confringetque Ascellas ejus*, avis scilicet offerendæ. Vide locum Alexandri Iatrosophistæ laudatum in *Ascella* 1.

¶ ASCELLULÆ, Diminutivum *Ascella*, apud Papiam MS.

ASCEMARE. Contract. Datior. Bergom. l. 8. c. 4. *Item quod non possit Ascemari, extrahi, vel diminui vinum de aliqua vegete*. Ital. *Scemare*, est diminuere. Vide *Semare*.

¶ ACENDENS, Dicitur de signo Zodiaci cum supra horizontem evehitur. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 5. cap. 21. apud Murat. to. 8. col. 249. *Et quia scivit quod antiqui magnates respiciebant Ascendens, cum volebant condere civitates; & faciebant ipsimet arvum cum aratro, quo circumdabant civitates, unde dictæ sunt urbes; incepit & ipse designare hanc suam novam civitatem signo arietis Ascendente: tum quia signum est Martis qui dicitur Deus belli; tum quia erat Libræ Ascendenti contrarium in occasum quod est signum Veneris, qui planeta Parmæ dicitur, & esse fortuna ejus. Quasi per hoc forsitan cogitaret, quod Parmensium fortuna, quia oppositi erant ei, tenderet in occasum: in Astrologis namque, & iis quæ subtilitatem Astrologicam imitantur, primum operanti, & septimum adversario datur. Sed puto quod non notavit quartum ab Ascendente fuisse Cancrum: quartum enim ædificia, domos & civitates designat, & sic civitas sub tali Ascendente incepta cancrizare debebat*.

1. ASCENDERE, Dicitur de animalium admissione. Stephanus Tornacensis Epist. 95. *Imminet tempus Ascendendi, & balantes ovium voces rude mas remotum in proximo sibi coaptare festinans*.

¶ 2. ASCENDERE, Crescere, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. pag. 74.

3. ASCENDERE EX ADVERSO, Contradicere. S. Anselmus lib. 3. Epist. 10. *Dicunt mihi, quia prohibeo Regem dare investituras... nec Ascendo eis ex adverso*. Infra: *Non enim quod obiiciunt de Clericis fieret, nisi investituræ, quibus ex adverso Ascendo, non fierent*. Ibidem: *Et in tantum ex adverso Ascendo*.

1. ASCENSA, Ascensio, festum Ascensionis Dominicæ. *Ascensa Domini*, in libro Sacramentorum S. Gregorii, in Regula Magistri cap. 28. in veteri Kalendario apud Allatium de Dominicis & Hebdom. Græcor. pag. 1490. &c. Vetus Pœnitentiale: *A Pascha usque in Albas, & in Ascensa Domini, & Pentecostem, &c.* Extat in Pontificali MS. Ecclesiæ Senonensis *Benedictio in Ascensa Domini*. Versus antiqui apud Sansovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 151.

Se quis in Ascensa Domini cum venerit, illuc, &c.

Occurrit præterea in Hist. Translationis S. Launomari p.247. apud V.C. Joannem Mabillonium tom. 6. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti, [& apud Guidonem lib. 1. Discipl. Farfensis cap. 8.]

¶ 2. ASCENSA, ut *Accensa*, de quo supra, Locatio, conductio, Gall. *Accensement*. Rymer. tom. 3. pag. 266. col. 1. *Constantia nos requisierit, ut loco assignationis prædictæ, custumam salinæ nostræ.... pro tanto pretio quanto eadem custuma unquam aliquo tempore ad plus Ascensata fuit per annum; & id quod ultra Ascensam hujusmodi sibi defuerit de dictis trecentis libris sterlingorum, &c.*

¶ ASCENSAMENTUM, Eadem notione, apud eumdem Rymer. to. 3. pag. 677. *Omnibus qui... tenent aliquid per donum, per escambium, vel per venditionem, vel per emptionem, vel per Ascensamentum, vel alio simili modo, &c.* Charta Guigonis Comitis Forensis pro fundatione Eccl. Montis-Brisonis anno 1223. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 28. *Donavimus insuper dictis Canonicis sexaginta libras forenses in foro Montis Brisonis... & nos ad removendam omnem difficultatem nostram Lesdaricam in Ascensamento fori ad hæc distringimus, ut nisi dicta pecunia suis statutis diebus ab eodem solveretur, ipso dictis Canonicis... quinque solidos nomine pœnæ solvere teneatur.*

¶ ASCENSARE, Locare, ad *Ascensam* dare. Charta Guillelmi de Tociaco Episc. Antissiod. an. 1175. qua testatur Milonem de Nanvigniis B. Mariæ de Rupibus *in elemosinam dedisse & vendidisse pro septuaginta libris Autissiodorensis monetæ, & Ascensasse pro 6. sol.... quicquid habebant in Chaneio dominium & casamentum, &c.* Charta an. 1299. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 902. *Amodiavimus, Ascensavimus & affirmavimus, & ad amodiationem, censam seu firmam & ad emphiteosim perpetuam tradidimus... censalo seu censam cum pertinentiis, &c.* Vide *Accensare*.

¶ ASCENSIRE, ut *Ascensare*. Charta Henrici Comitis Trecensium ann. 1190. apud D. *Brussel* de Feudorum usu tom. 1. p. 191. *Ego Henricus Trecensium Comes Palatinus notum facio præsentibus & futuris, quod talliam Pruvini & totius castellariæ perpetuo Ascensivi sub annua pensione sexcentarum librarum.*

¶ ASCENSOR, ADSCENSOR, Qui ascendit generatim, peculiarius Eques. Hieronymus extremo lib. 3. contra Rufinum: *Ascensor montis Dominici.* Theodolphus lib. 2. Carm. 331. ad Christum:

Tu pius Adscensor, tuus & nos simus asellus,
Tecum nos capias urbs veneranda Dei.

Agnel. lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 186. col. 1. E. *Et qui antea Ascensores erant, postea pedestres effecti sunt.*

¶ ASCENSORES, Antecessores, Majores, Gall. *Les Ascendans*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 81. *Notum facimus, quod amore Dei... dedimus Ecclesiæ Beatæ Mariæ... cum omnibus pertinentiis suis, in ea integritate & plenitudine in qua Ascensores sui Presbyteri eam habuerunt.*

ASCENSORIUM, Gradus quo ascenditur. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Ascensorium*: rcægen, id est, gradus: scala, à rcigan, scandere. Wippo de Vita Chunradi Regis, de eodem Chunrado: *In brevi tantum proficiens, ut nemo dubitaret, post Caroli Magni tempora, aliquem sede digniorem non vixisse: unde extat proverbium: Sella Chunradi habet Ascensoria Caroli. De hoc proverbio quidam de nostris, &c.*

Chunradus Caroli premit Ascensoria Regis.

Petrus Blesensis serm. 24. *Brevis est scala, non laboriosa, tribus tantum distincta Ascensoriis, etiam quodlibet Ascensorium trium est palmarum.* Richardus Hagulstad. *In ipsis vero cochleis, & super ipsas Ascensoria ex lapide, &c.* Adde Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 102.

ASCENSORIUM, quod alias *Monteia*. Vide in hac voce. Charta Henrici Regis Francor. in Tabulario S. Maglorii Paris. *Unum iterum molendinum, & unum Ascensorium piscium situm juxta Ecclesiã Karentonę villę.*

¶ ASCENSORIUM, Quo quis in equum ascendit, tollitur, Gall. *Etrier*. Hist. Novientensis Monast. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1127. *Cumque puer non valens residere, ad terram decidisset, pes ejus streffio sive Ascensorio sellæ inhæsit, ac sic per devia & abrupta tractus, calcibus equi & objectu arborum miserabiliter est protritus.*

ASCENSUS. Anastasius Bibliot. in S. Hadriano PP. pag. 116. *Ecclesiam S. Stephani... similiter renovavit, una cum cœmeterio B. Cyriacæ, seu Ascensum ejus. Ascensum* pro gradu, dixit lex 45. Cod. Th. de Operib. public. sed hic forte *Ascensus* pro *Ambone* sumitur.

¶ 1. ASCER, Chalybs, Gall. *Acier*, apud Rymerum to. 3. p. 16. *Nec non & pro munitione castrorum, & villarum in partibus illis, balistis & aliis armaturis, ac etiam ferro, Ascere, canabo, & aliis ad arma inde facienda plurimum indigemus....* Et paulo inferius: *Vobis præcipimus, firmiter injungentes, quod in ballivia vestra viginti dolia mellis: centum dolia vini: duodecim millia ferri: centum garbas Asceris, &c.*

¶ 2. ASCER, *Sanguis, cruor*, in Glossario Aniciensi MS.

¶ ASCERIOLUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil*. Gervasii Tilberiensis Otia Imperialia apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsvic. p. 981. *Ecce miranda Ascerioli sagacitas, qui cum aquam transfretare propter sui modicitatem non sufficiat, frustulo ligni se supponit, & erecta cauda velum facit, quo duce à subveniente flatu possit transcurrere.*

ASCETÆ, Monachi, qui virtutem, continentiam, ac vitam angelicam excolunt. Gloss. Lat. Græc. *Cælibes*, ἄγαμοι, ἀσκηταί. Aliud Gloss. MSS. Reg. Cod. 930. ἀσκητής, ἐγκρατής, continens. Tertullianus de Præscript. cap. 14. *Exercitati* dicuntur: ἀσκηταὶ [illegible] ὀρθοτομίας, Basilio M. τὸν ἀσκητικὸν βίον [illegible], lib. Synod. Eorum vita ἄσκησις appellatur S. Athanasio in Vita S. Antonii, [illegible] Isidoro Pelusiotæ lib. 1. Epist. 92. Sub hac autem exercitatione comprehendit Philo lib. 3. Allegoriar. Legis, τὰς ἀναγνώσεις, μελέτας, θεραπείας, τῶν καλῶν μνήμας, ἐγκρατείας, τῶν καθηκόντων ἐνεργείας, &c. Christophorus Angelus li. de Statu hodierno Græcorum Grece edito Londini ann. 1619. cap. 26. & seqq. triplicem esse ait apud Græcos Monachorum ordinem, κοινοβιακόν, ἀναχωρητικόν, vel κελλιωτικόν, & ἀσκητικόν, additque ἀσκητὰς eosdem esse cum Eremitis.

ASCETERIUM, ex Græc. ἀσκητήριον, Monasterium, locus exercitio & disciplinæ virtutum destinatus: ἀσκητῶν καταγωγή, Theodoreto lib. 6. & 10. Therapeut. Lexicon Græc. MS. παρθενῶνες, τὰ μοναστήρια, τὰ ἀσκητήρια. Vide Novellam Justin. 59. Baron. ad an. 301. n. 22. 31. Casaubonum exercit. 2. ad eumdem Baron. cap. 13. Nebridium à *Mundelheim* Antiquit. Monastic. Epist. 7. &c. Mire autem hanc vocem depravarunt Scriptores inferioris ævi, ut ex sequentibus patebit. Nam

ARCHISTERIUM interdum scribitur. *Interius Archisterium*, apud Evagrium in Vita S. Antonii cap. 52. S. Audoenus Episcopus Rotomag. in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. *Vestimenta etiam & quæcumque erant necessaria, illico Archisteriis cum exultatione destinavit.* Alibi: *Dignum tandem sanctarum Virginum construxit Archisterium.* Diedericus Monachus lib. de Illatione S. Benedicti in Præfat. *En Monachorum Archisterio, Archisterium Anianense*, in Annalibus Anianensibus MSS. & in Vita MS.

Ca-

Caroli Mag. jussu Friderici Imperat. scripta lib. 2. Occurrit alibi non semel, in Passione S. Vitalis Mart. n. 8. apud Berengosium Abbat. lib. 1. de Inventione S. Crucis cap. 16. lib. 3. cap. 4. Fridegodum in Vita S. Wilfridi cap. 46. Abbonem Floriacens. Abbat. in Canonib. cap. 14. Petrum Diacon. de Viris illustrib. Monasterii Casinensis in Prologo, & c. 30. Theotfridum lib. 1. cap. 7. lib. 2. cap. 5. lib. 4. cap. 2. 7. Langium in Chronico Cizensi an. 1469. in Charta Pontii Arelatensis Archiepisc. apud Acherium in Spicilegii tom. 6. pag. 430. &c. Vide Virum doctissimum Joan. Mabillonium ad Vitam S. Theofredi pag. 47.

Interdum hanc vocem pro principatu seu Episcopali dignitate usurpant Scriptores. *Archisteria Episcopalia*, in Vita S. Deicoli cap. 1. Vita S. Severi Episcopi Ravenn. n. 3. *Quod uxoratus ad Archisterium Ravennæ accesserit.* Theodericus in Hist. Invent. S. Celsi cap. 1. *Quod Treverica Metropolis ... merito totius Galliæ Archisterium sit hactenus vocitata*. Porro vocabuli etymon ab Ugutione & aliis allatum jure exploditur: *Archisterium, Monasterium, ab archo & sterion, quasi dicas statio principalis, id est, spiritualis statio; vel dicitur Archisterium, eo quod regulis & disciplinis arcetur.*

Architerium, dixit auctor Hist. Translat. Reliq. S. Faustæ tom. 2. Hist. Franc. & apud Labbeum tom. 2 Bibl. & Bollandum.

Architrium, Vita S. Euphrasiæ cap. 6. in Vitis Patrum.

Arcisterium, habent Aimoini Continuator lib. 5. cap. 41. Simeon Dunelm. pag. 89. Edgarus Rex in Legibus Hydensis Monasterii cap. 9. & veteres aliquot Chartæ Regum Angl. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 201. 218. & 235. & apud Seldenum ad Eadmerum pag. 155. Vita S. Walburgis n. 17. Vita S. Willibaldi. Vett. Chartæ Hispanicæ apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Bened. tom. 1. pagina 91. b. appendicis p. 38. tom. 3. append. 18. b. tom. 4. p. 49. 436. b. tom. 5. p. 66. b. 90. 445. b. apud Sandovallium in Episcop. Pampilon. pag. 34. 35. Vett. Glossæ, *Arcisterium, Monasterium*.

Assisterium, Papiæ, *Monasterium*. Ugutio: *Assisterium, Monasterium Græce, vel dicitur ab assistendo, Assistria, Monialis ibi assistens*.

Acistarium, non semel in Charta Lusitanica æræ 1067. in Hist. Episcoporum Portensium 1. parte pagina 185. 186.

Acisterium, in alia Charta Lusitanica apud Anton. Brandaonum lib. 10. Monarch. Lusitan. cap. 4.

Ascysterium, dixit S. Eulogius in Memor. Sanct. lib. 2. cap. 10. *Ego quidem volumen hoc illis tantummodo Ascysteriis commentaveram, è quibus prior ille Monachorum globus ad resistendum mendacissimo vati processerat*. Idem *Acysterium* habet.

ASCETRIÆ, Feminæ continentes, quæ à Monachabus differebant, ut *Ascetrrium* à Monasterio: à Monachabus scilicet, quæ in solitudinibus domicilia habebant. Juliani dictatum de Consiliariis: *Si emerserit de Clericis, vel Monachis, vel Ascetriis, &c.* Julianus Antecessor. cap. 460. *Si quis contra Clericum, vel Monachum, vel Diaconissam, vel Monastriam, vel Ascetriam habeat aliquam actionem, &c.* Ita c. 494. Gregorius Magn. Epist. ad Theodistam: *Ancillis, quas vos Græca lingua Ascetrias dicitis*. Menologium Basilii in S. Phasic. 21. April. ἔχει δύναι θυγατέρα χριστιανὴν ἀσκήτριαν, &c. Psallebant autem illæ in elationibus funerum, ut docent leges 45. 48. de Episcopis & Clericis.

¶ ASCHERATUS AD BELLUM, Comparatus, instructus, accinctus, forte ab *Ascar* quod armatura ex chalybe erat, vel ab *Ascer* sanguis, cruor. Memoriale Potestarum Regiens. ad an. 1218. apud Murat. tom. 8. col. 1087. *Quodam vero die Martis in festo S. Diometri exercitus paganorum & Saracenorum, omnes armati & ad bellum Ascherati, per terram & aquam venientes super Christianos insultum fecerunt*. Ibidem col. 1098. *Armati & Ascherati extra castra cum omni exercitu Christianorum exierunt, & versus temptoria paganorum catervatim perrexerunt*.

¶ ASCHITES, Græce ἀσκίτης, supple ὕδρωψ, Species hydropisis quo humor aquosus abdominis membrana veluti ἀσκῷ seu utre continetur. Vide *Clocire*.

ASCIARE. Guibertus lib. 2. de Vita sua c. 6. *Is etiam qui epilepsim, id est, caducum patiebatur morbum, à spiritu immundo allidi in terram, spumare, stridere dentibus, & Asciare perhibetur, quod oratione solum & jejunio curari posse asseritur*. [*Asciare dentibus* idem est quod *secare*: qua notione verbum illud usurpat Vitruvius lib. 7. cap. 2.]

¶ ASCIATA LEX. Charta Autranni in Chartulario Aptensi fol. 34. *Si in itinere quod agere dispono ad Jerusalem defunctus fuero, dabo per guadium ipsum vasculum plenum vino pure ad prædictum opus, & fætas tres, & capras duas, & bruscos duos de alvearia meo, &c. Quod dixi firmo, Asciatam Lege jungo superioribus.* Singularis est hujusmodi *Lex Asciata*, quam nec Brissonius inter veterum Leges, nec Cangius inter recentiores numerarunt. Hic forte quia Autrannus Chartam condebat testamentariam voluit alludere ad illa verba duodecim Tabularum: *Sumptuosa funera ne facito: Rogum Ascia ne polito*. Aut ad illam antiquam formulam: *Sub Ascia dedicatum* in antiquis Gallorum sepulcris sæpe observatam. Quid autem sit, *sub Ascia dedicare*, non consentiunt eruditi. Magis placet eorum sententia, qui hæc verba interpretantur, vel de modestioribus tumulis, quasi qui unius asciæ opera fuerint elaborati, vel potius de nunquam violandis sepulcris *sub Ascia dedicatis*, id est, ne ascia qua conditum est sepulcrum unquam adhibeatur ad illius destructionem: ad quam posteriorem interpretationem si allusit Autrannus, *Lex Asciata* eadem erit, quæ inviolabilis, sempiterna. Vide Diarium Trivolt. mensis Maii ann. 1715. pag. 771.

ASCIATUS. Joan. de Gallandia in Synonymis:

Asciatur, pugio, conjunge novacula, culter,
Cultellusque, spata, rasoria jungitur illis.

Ubi interpres ait, *Asciatum* esse cultellum magnum, posseque dici cultellum, quo pergamenum dividitur.

¶ ASCIBOLA. vide *Asciola*.

1. ASCICULUS, *Asciola, dolabra*, in Glossis Isid. [Legendum *Asciolus, Asciola*, inquit Grævius in hunc locum.]

¶ 2. ASCICULUS, pro *Axiculus*, vel *Asserculus* in Codice MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 65. col. 2. *Qui ipsum mansum tenent* (solvunt) *Asciculos* c. *scindolas totidem, dovas* XII. *circulos* VI.

¶ ASCILLA. Vide *Ascella* 1.

¶ ASCINGIA. Vide *Andecinga*.

ASCINI ex Græc. ἄσκηνοι, qui laribus & tecto carent, apud Ennodium lib. 9. Epist. 20.

¶ ASCIOLA, Minor ascia, parva securis. Vita S. Wiboradæ Virg. & Mart. tom. 1. Maii p. 290. D. *Libratis Asciolis tria capiti vulnera sanctæ Virginis & Martyri infligunt, & seminecem relinquentes discesserunt*. Hinc corrigendus Actorum SS. Benedict. sæc. 5. pag. 55. locus, ubi *Ascibolis* pro *Asciolis* male scriptum legitur. Vide *Asciculus* 1.

¶ ASCIOS, (vox Græca) *Exumbres*, in Glossis Isid

¶ ASCISCOLUM, *Malleolus structorius*, in Onomastico vet. apud Turneb. Adversar. lib. 28. cap. 5. Forte melius legeretur *Asciolus*, ut jam observatum fuit in *Asciculus* 1.

¶ ASCI-

¶ ASCISIÆ, Statuta quæ in Assisis seu Comitiis publicis de rebus ad rem publicam spectantibus conficiuntur. Chron. Richardi de S. Germano apud Murat. tom. 7. col. 992. *Et regens ibi curiam generalem pro bono statu regni suas Ascisias promulgavit, quæ sub viginti capitulis continentur.*

¶ ASCISINI, apud Rymer. tom. 2. pag. 514. Iidem qui infra *Assasini*,

¶ ASCITÆ, Heretici ab ἀσχός, Uter, dicti. Hi bacchantes utrem inflatum & opertum solebant circumferre, tanquam ipsi essent Evangelici utres novi vino novo repleti. S. Augustinus Hæres. 62. Vide mox *Ascodrogitæ*.

ASCITERIUM. Vide *Asceterium*.

ASCO, Piscis species. Walafridus Strabo ad Grimaldum Capellanum de morte Wetini:

Interea dulcis fertur mihi normula piscis
Asconis calidi, sequitur vas denique musti, &c.

¶ ASCODROGILI, Ascili, apud Hofmanoum, Hæretici iidem, qui mox *Ascodrogitæ*.

ASCODROGITÆ, Hæretici in Galatia, qui utrem inflatum ponunt, & cooperiunt in sua Ecclesia, & circumeunt eum insanientes potibus, non intelligentes, quod ait Salvator, utres novos sumendos, inque eos vinum novum mittendum, non in veteres. Vide Philastrium, & alios, qui de hæresibus scripsere.

¶ ASCODRUGI, Iidem qui *Ascodrogitæ*, de quibus in Collect. Constit. Eccl. tit. 3. lib. 1. ad 18. *Quæ de Samaritis promulgata sunt ad Synagogas & successiones eorum spectantia, rata sunt etiam in Montanistis & Ascodrugis.* De his etiam Theodoretus Hæret. Fabul. lib. 1. cap. 10. sub nomine *Ascodrutorum* & *Ascodrupitorum*: *Dicebant*, inquit, *non debere divina mysteria quæ invisibilia sunt signa per res visibiles perfici . . . , propterea non baptizant eos qui accedunt, nec apud eos celebratur Baptismatis mysterium*, Vocantur à Balzamone ad Photii Nomenclaturam tom. 9. cap. 2. *Tascodrougitæ*; in Agilei tamen Codice legitur ἀσκοδρουγῖται,

ASCOGEFRUS, ἀσκογέφυρος, Pons ex utribus confectus, qui describitur ab Anonymo de Rebus bellicis subjecto Notitiæ Imperii. Veteres porro ejusmodi pontibus usos auctor est Plinius lib. 6. cap. 29. *Arabes Ascitæ appellati, quoniam bubulos utres bino sternentes ponte, piraticam exercent sagittis venenatis.* Solinus de iisdem: *Bubulis utribus contabulatas crates superponunt.* Ascitas vero usos σχεδίαις δερματίναις ἐξ ἀσκῶν, scribit præterea auctor Peripli. Mauricius lib. 11. Strategic. cap. 5. de Sclavis: ἔχουσι δὲ καὶ ἀσκοὺς ἰδίους, ἤγουν ἀσκογεφύρας... Vide Lucanum lib. 4. ubi de ponte à Basilo confecto.

ASCOMANNI, Piratæ, forte dicti ad instar Arabum *Ascitarum*, quibus id nominis inditum, quod utribus, seu naviculis, ex utribus confectis, piraticam exercerent, voce hybrida ab ἀσκὸς, utris, & *man*, homo: nam & *ascum* pro navicula usurpat Lex Salica. Aliter tamen censet Jacobus Eyndius in Chronico Zeland. lib. 1. quem consule pag. 164. Adam Bremensis cap. 73. *Classis Piratarum, quos nostri Ascomannos vocant.* Cap. 212. *Ipsi enim Piratæ, quos illi Witingos appellant, nostri Ascomannos, Regi Danico tributum solvunt.* Horum præterea meminit cap. 111. Albertus Stadensis an. 788. & Historia Archiep. Brem. in Bezelino. Vide *Ascus*.

ASCOPA. Joan. de Janua: *Ascopa, Vas est aquaticum utripensile* [An non melius in Gloss. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Ascopa, Vas aquaticum utri persimile?*] Judith. cap. 10. *Imposuit itaque abræ suæ Ascopam vini*: alii Codd. habent *Ascoperam*. Sueton. in Claudio c. 46. *Alterius collo & Ascopa deligata.* Sic enim Casaubonus in MSS. Cod. legi testatur: cujus vocis vim cum non perciperet, *Ascoperam* restituit. Gloss. Saxon. Ælfrici *Asscopa*: flaxe odde cylle, id est, lagena, sive cadus, uter. Sic etiam legendum putem in Gloss. Lat. Gr. *Ascopa*, ἀσκοπυτίνη. Perperam enim editum, *Ascora*, ἀσκοπυτίνη. Sic Gloss. Gr. Lat. perinde emendandum: ἀσκοπυτίνη, *Ascura*: legendum enim *Ascupa*.

ASCOPERA, Idem quod *Ascopa*, marsupium. Lexic. Græc. MSS. Reg. Cod. 2062. ἀσκόπηρα, τὸ μαρσίπιον, ἤτοι σακκοπήριον. Chronicon Gemblacense: *Cum sciret tantum ad usus suos & suorum non nisi in Ascopera modicæ quantitatis vinum haberi.*

ASCRIPTITII, dicti Coloni, Agricolæ, Villani, qui aliunde orti, in aliorum Dominorum villas & prædia pergunt, ibique eorumdem licentia, sedes suas figunt, & sub annui census conditione in cæterorum subditorum transeunt statum, & in album ascribuntur; ita ut perinde & ii distrahi & transferri queant una cum ipsis prædiis, quæ excolunt, unde & pro servis glebæ habentur. Papias: *Ascriptitii, qui capitis dant aliquot pretium. Ascriptitii bonorum, hoc est, homines, seu rustici ad bona pertinentes*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 21. §. 2. ἐναπόγραφοι, in Concilio Calchedon. Act. 6. cap. 1. Bracton. lib. 1. cap. 11. §. 1. *Qui quidem dicuntur glebæ Ascriptitii & nihilominus liberi, quia licet faciant opera servilia, cum non faciunt ea ratione personarum, sed ratione tenementorum.* Ex mox: *Et ideo dicuntur glebæ Ascriptitii, quia tali gaudent privilegio, quod à gleba amoveri non poterunt, quandiu solvere possunt debitas pensiones.* Idem lib. 1. cap. 6. §. 1. ait: *Ascriptitium* vere liberum esse, licet quibusdam servitiis sit astrictus. Liber Niger Scaccarii, cap. *de Danegeldo*: *Ascriptitii de Regni jure non solum ab iis, quæ modo possident, ad alia loca à dominis suis transferri possunt: verum etiam ipsi quoque licite venduntur, vel quomodolibet distrahuntur, merito tam ipsi, quam terræ, quas excolunt, ut dominis suis serviant, dominia reputantur.* Regiam Majest. lib. 2. cap. 12. §. 3. *Si enim* (villanum) *ad se liberandum alicui donaverit, vel vendiderit cum gleba, id est, cum terra, & tales nativi Ascriptitii lege Imperatoria nuncupantur.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Qui Ascriptitiorum & aliorum servilis conditionis testamenta impediunt.* Constit. lib. 3. tit. 2. *Ascriptitios sine voluntate & assensu eorum, quorum juri subditi sunt & potestati, nullus Episcoporum ordinare præsumat. Ascriptitia conditio*, in Capitul. Car. Magn. lib. 6. cap. 118. Adde Constit. Siculas lib. 3. tit. 2. & 3. ubi *Adscriptitii* cum *servis glebæ* junguntur. Et Statuta Caroli 1. Reg. Sicil. MSS. c. 121. ubi dicuntur *Ascriticos* Et cap. 149. *Les Ascripticos, c'est assavoir ceux, qui sont tenus labourer les terres de lours Signors, & ne se peuvent partir de ceans saus lor commandement.* Consule prætarea quæ habent JC. de Adscriptitiis, & Salmasius lib. de Modo usurar.

¶ Ascriptitiatus, Eadem notione. Locum vide in *Casalagium* post vocem *Casalaticum*.

¶ ASCULTARE, pro *Auscultare*, passim occurrit.

¶ ASCULTUS, pro *Exsculptus*. Hist. Monast. S. Florentii Salmuriensis apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 1093. *Hunc vero* (Bernardum Pannatum) *nescientibus, utpote pedestris qui non ibat, sed quibusdam instrumentis cervinis in modum pedis Ascultis calciatus erat.*

¶ ASCUPA, Ascura. Vide *Ascopa*.

ASCUS, Navicula, scapha, Anglo-Saxonibus *Asc.* Vox forte orta ex Græca ἀσκὸς, utris; σχεδίαις δερματίναις ἐξ ἀσκῶν, auctori Peripli; cujusmodi sunt scaphulæ, quibus in paludibus & stagnis piscatores utuntur, quas etiamnum *Nasoen* & *Ascen* vocari auctor est Bignonius. Lex Salica tit. 23. §. 3. *Si quis navem vel Ascum de intro clavem furaverit*, &c. §. 4. *Si quis Ascam de intro clavem repositam, & in suspenso pro studio positum furaverit*;

Wen-

Wendelinus ab *asco*, vocem Flandricam *schus*, sive *schuet*, id est, scapha parvula, ortam putat, quæ catena jacta circum arborem aliquam in ripa stantem alligatur, ac sera etiam clauditur, magna ejus parte, interim dum illic hæret, demersa, ita ut de arbore dependeat: unde *Ascus in suspenso* esse dicitur in Lege Salica. Neque forte absurdum videbitur, si dicamus, loca aliquot in Hollandia & provinciis vicinis inde appellata: verbi gratia, *Ascoloa*, portus ascorum, *Ascodilf*, fossa ascorum, *Ascoburg*, burgum ascorum, &c. tametsi aliter videatur Jacobo Eyndio. Vide *Ascogefrus* & *Ascomannus*.

¶ ASCYSTERIUM, Monasterium. Vide *Asceterium*.

ASECARE. Vide *Amadere*.

ASECRETIS, indeclinabile, seu *à secretis*, Secretarius, qui Procopio lib. 2. de Bello Persico cap. 7. τῷ ἀσηκρῆτις τῶν γραμματέων dicitur, seu qui τά τε βασιλεῖ ἀπόρρητα γράφων, ut ait idem Scriptor in Historia arcana. Epistola S. Nicephori Patriarchæ Constantinop. ad Leonem III. PP. Καὶ γὰρ τῆς βασιλικῆς ὑπογραφεὺς ἐτύγχανεν. Ἀσηκρῆτις δὲ ταύτην καλοῦσιν οἱ ἐκ Ῥωμαίων τῆς Λατινίδος γλώττης ἐμπειρικώτερον, Menæa 8. Mart. in S. Theophylacto Episcopo Nicomediensi: Καὶ τὰ ἀπόρρητα τυγχάνων ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν ὑπηρετούμενον, Ἀσηκρῆτις ἀναγκαῖον ἐτίθετο αὐτῷ. Apud Agathonem Diacon. Ecclesiæ Constantinop. in Epilogo, Artemius, seu Anastasius Imp. τῆς τῶν Ἀσηκρητίων σχολῆς πρότερον γενόμενος ἐπίσημος fuisse dicitur. Carolus Mag. lib. 4. de Cultu Imag. cap. 9. *Mox ut Leontius Asecreta conspexit, magnum se sui erroris emolumentum invenisse putavit.* Petrus Diacon. lib. 4. Chron. Casin. cap. 68. *Postquam Asecretis efficitur, Logothetam illum ... Imperii statuit.* Corippus l. 1.

Hinc secreta sacræ tractans Demetrius aulæ.

Vide Anastasium in S. Agathone PP. pag. 53. in Nicolao I. pag. 214. & supra in *Archidiaconus*. A Latinis Græci vocabulum ἀσηκρῆτις hauserunt, uti pluribus observavimus ad Cinnamum pag. 492. 493.

Est etiam *Asecretis* interdum idem, qui *Consiliarius*. Glossar. Saxonicum Ælfrici: *Asecretis vel Principis Consiliarius*; zenuna. Saxonibus zenine est misterium: mysticis enim ac secretis Principum consiliis intersunt Consiliarii. Michael Psellus in Vita Simeonis Metaphrastæ: Πρῶτα μὲν ταῖς μυστικωτέραις ὑπηρετεῖται τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀπορρήτοις βασιλικοῖς ... τοῖς συμβουλεύειν. Joannes VIII. Epist. 87. ad Ludovicum Balbum: *Te quoque, fili carissime, auctoritate sancti Spiritus Dei nostri, ad vicem genitoris vestri domni Caroli perpetui Imp. Augusti Asecretis constituo meum Consiliarium, qui, ut dici solet, pars animæ meæ fuit.* Charta Roberti Regis Francorum apud Duchesnium in Probat. Hist. Monmorenciacæ pagina 16. *Ad Majestatis nostræ mansuetudinem supplex accessit noster Asecretis Manasses Comes, postulans, &c.* Annales Francor. Bertiniani an. 866. *Per Waltharium suum Asecretis domesticum, Papæ Nicolao, quæ sibi visa sunt, secretius mandant.* Regino an. 901. *Luidwardus Episcopus Vercellensis Ecclesiæ, quondam Imperatoris familiarissimus, & Consiliarius A secreto.* Vide eumdem an. 887. Apud Hincmarum de Ordine Palatii cap. 16. *Summus Cancellarius, qui Asecretis olim appellabatur.* Chronicon Moriniacense lib. 2. *Ad auxilium ... Domini Stephani Cancellarii Regis & Asecretis confugerunt.* Gervasius Tilleberiensis MS. lib. 2. de Otiis Imper. *Consilio Asecretum suorum postposito.* Adde Anonymum de Miraculis S. Hugonis Abbat. Cluniac. in Biblioth. Cluniac. pag. 452. Ingulphum in Hist. Croyland. p. 878. Chron. Mauriniacense pag. 372. &c.

¶ ASELLA, Axilla, Gall. *Aisselle*. Statuta Synodalia Ecclesiæ Leodiensis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 838. *Clericus autem & Sacerdos non faciant aperturas sub Asellis in tunica linea vel superpellicio.*

¶ ASELLÆ, Alæ minio, aliove colore in Codd. MSS. pictæ, ad aliquas observationes, additiones, &c. indicandas concludendasve. Chronic. S. Trudonis tom. 7. pag. 442. *Scripsit igitur* (Rodulphus) *in posteriori parte voluminis inter duas Asellas ita: Graduale, non tam regulare quam usuale, postea neque usuale neque regulare, ut ostenderet, &c.*

¶ ASELLARE, Est opus naturæ facere, ut dicitur: *Dum Asellaret emisit intestina.* Vocab. Juris utr. Est pro *Adsellare*, ad sellam ire, ut apud Gallos: *Aller à la selle.*

¶ ASELLATA & *Hamata*, Factionum in Belgio nomina, quæ ultra 200. annos sæviere; excitatæ à Margareta sorore Guillelmi Hollandiæ Comitis, Ludovici Bavari Imperatoris uxore, quæ cum fratri successisset, atque in domum Bavaricam Comitatum Hannoniæ, Zelandiæ, Hollandiæque intulisset anno Christi 1324. filium Wilhelmum à Comitatu Hollandiæ amovendo, Ludovico substituto, turbarum causa extitit. Asellata Wilhelmo favit, propugnante Ludovicum Hamata an. 1350. sed frustra. Mater enim Wilhelmo cedere coacta, & Hannoniam sibi habere jussa est. Lexicon Hofmanni.

¶ ASELLIONUS, pro *Asellus*. Bernardus Thesaurarius de Acquisitione Terræ Sanctæ apud Murat. tom. 7. col. 690. *Vacca quatuor marchis argenti, quæ à principio dabatur pro solidis quinque. Asellionus vendebatur octo puratis, qui valent denar. CXX. solidorum*

1. ASELLUS, Machina bellica. Henricus Rossa in Herlinsberga:

Non hic unigena fabricatur machina: nomen,
Hæc Librilla tenet, quasi saxea pondera librans:
Obtinet illa suis: sed hirundinis hæc: stat Aselli
Illa vocata nota, &c.

[Vide Glossar. mediæ Græcit. in Ὄναγρος.]

¶ 2. ASELLUS, Species vasis, quæ binas habet aures seu ansas. Petron. Arbiter Satyr. pag. 77. *Cæterum in promulsidari Asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant Asellum duæ lances.*

¶ 3. ASELLUS, Corpus humanum suopte impetu pronum ad libidinem. Hieronymus in Vita S. Hilarionis: *Ego, inquit, Aselle, faciam ut non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis; fame te conficiam & sitis gravi onerabo pondere; per æstus indagabo & frigora, ut cibum potius, quam lasciviam cogites.* Simili modo Greg. Nazian. Καὶ ἑτέρως:

Θὴρ αἰχμαστὴ ὕλης ἔγχεσι μαρναμένης,
Bellua pugnaci prodita materia.

Vide *Asinus*.

¶ ASEMOLA. Vide *Azemila*.

ASEMUS, ex Græc. ἄσημος, *Tunicæ Asemæ*, apud Lampridium, sine clavo: σημεῖον, clavus vestis. Vide Casaubonum & Salmasium ad Hist. August. & infra in *Episemus*. In Synonymis Chymicis Joannis à Garlandia, pro *Asmum, id est, pondus*, legendum *Asemum*. In Gloss. MSS. Regis Cod. 2062. ἄσημος ἄργυρος, *argentum infectum.*

¶ ASENCIA, Gall. *Aisance*, Facultas utendi rebus alienis tamquam suis. Vide *Aisantia*.

¶ ASEPDIUM, Obsidio, Gall. *Siege d'une ville.* Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1208. apud Murator. tom. 8. col. 1081. *Consules civitatis & communis Regii de mense Octobris fuerunt cum carrociis de Parma & de Bononia in servitio Regis ad Suzariam pro Asepdio Suzariæ, quod fecerunt Mantoani .... cum manganis & prederiis.* Melius legeretur *Assedium* ab *Assedio*: quod idem est apud Italos.

¶ ASER-

¶ ASERTIUM, An desertum? De constructione castri Saphet. apud Baluz. to. 6. Miscel. p. 358. *Et cum venisset ad Saphet invenit ibi Asertium sine ædificatione, ubi quondam fuerat castrum nobile ac famosum.*

¶ ASIA, pro *Acia*, Filum. Supplem. Antiquarii: *Asia*, ῥάμμα, *Filum*, *Acia*.

¶ ASIAMENTA, Commoditates, necessaria variis vitæ usibus; ac præsertim Jus utendi rebus alienis, Gall. *Aisances*, *Aisemens*. Concordia Capituli Eduensis cùm Domino de Perreria an. 1257. *Habent autem homines dictarum villarum usagium suum in dictis nemoribus pro omnibus suis Asiamentis faciendis*. Litteræ de Custodia Regni Scotiæ apud Rymerum tom. 2. pag. 726. *Sciatis quod constituimus... custodem nostrum regni & terræ Scotiæ; ita quod omnia castra & fortalicia nostra in eodem regno existentia, quotiensoumque voluerit ingredi & in eis morari, & Asiamenta sua habere possit pro suæ libito voluntatis*. Lamberti Hist. Comitum Ardensium apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8. pag. 547. *A superiori parte vivarii usque in Fulberti boscum vel nemus extendit communia populi sui Asiamenta*. Vide *Aisantia*.

ASIATIM. Concilium Basiliense sess. 21. *Laudes divinas per singulas horas, non cursim ac festinanter, sed Asiatim, ac tractim, ac cum pausa dicenti, &c.* Sed legendum videtur *Asciatim*, id est, *divisim*. Joan. de Janua: *Asciatim, adverbium, id est, dolatim, cesim, carptim, divisim, & dicitur ab asciare, vel ascia*.

¶ ASIGNÆ, κρέα μεριζόμενα, *Viscerata, carnes in populum distributa*. Supplem. Antiquarii. Forte legendum *Assignata*, supplendo *Carnes*; quia distributio fit iis, quibus *assignatur*.

¶ ASIGNARIUS. Vide in *Poignia*.

¶ ASILE, Assula seu lignea tabula tectis cooperiendis apta apud Marten. tom. 5. Anecd. in Onomastico: *Adalardus Abbas noster hanc Ecclesiam Asili coopertam plumbo cooperiri fecit*.

¶ ASINADA, Onus asini, Gall. *Asnée*. Tabularium Camalariense: *Domino Auciensi una vini Asinada*. Vide *Asinata*.

ASINARE, Asino vehi, apud Luithprandum in Legatione: *Asinando, ambulando, equitando*. Olim asino vehebantur humiliores. Lampridius in Heliogabalo: *Quæ pilento, quæ equo sagmario, quæ Asino veheretur*. Chrysostomus in Epist. ad Titum observat, Patriarcham Constantinop. asino vehi solitum: ἐπ' ὄνῳ ὀχεῖται.

¶ ASINARIA, Servitium Domino exhibendum cum asino. Charta anni 1174. inter Instrum. tomi 3. novæ Gall. Christ. col. 237. *Ego Guillelmus Feraldi indebitas exactiones, quas Ecclesiæ B. Mariæ de Toramina faciebam... scilicet carruatas, Asinarias, clousuram castelli, excubias ad custodiam, castelli omnes exactiones injustas relinquo*. Charta Ludovici Franc. Regis an. 1173. apud Stephanotium tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 455. *Nullus Comes aut Vicecomes... in alodio præfatæ Ecclesiæ S. Stephani in toto episcopatu Agathensi ... audeat exigere albergam vel petitionem donorum, neque bovariam, neque Asinariam, neque in pontibus navalibus seu aliis usaticum, &c.*

ASINARIUS, ὀνηλάτης, in Gloss. Græc. Lat. Bernardus Mon. in Consuet. MSS. Cluniac. cap. 8. *Asinarios, qui ligna de silvis deferunt*. [Vox nota Catoni, Suetonio & Varroni.] Vide *Vigiles*.

¶ ASINARII per convitium olim dicti sunt Christiani non minus ac Judæi. Vide Baronium ad an. 42. n. 33. & ad an. 201. n. 21. 22. &c.

ASINATA, Onus asini. Tabularium Ecclesiæ Viennensis: *Et in decimis, quas ibidem habet singulis annis, duas Asinatas vini, & unum sextarium avenæ*. Alió loco: *Easdem decimas ita concedit, ut inde singulis annis investituram, eminam frumenti & Asinatam vini sibi vel successoribus ejus persolvat*. Charta an. 1233. in Bibl. Sebus. *Voluit ut a debitoribus vinearum decimam recipiat, quamquam noluerint, antequam perveniat ad decimam Asinatam*. [Histor. Mediani Monast. p. 309. in Charta Pontii Abbatis an. 1186. *Et debebamus illis duodecim solidos & vas vini continens duodecim Asinatas*.] Charta anni 1283. in Regesto Feodorum Burgundiæ f. 73. *Sur laquelle terre nous avons 18. livres de sols Viennois de servise, & 4. Asnées de froment, &c.* Charta Matthæi Comitis Bellimontis: *Dedit... usuariam consuetudinem in nemoribus suis, quantum quidem Asinus ad usum eorum afferre poterit, &c.* [*Duo Asini onerati de vino*, in Chartulario Saviniacensi fol. 128. ubi etiam fit mentio *quatuor Asinatarum feni*. Hujuscemodi *Asinatas feni* alibi vix reperias.]

☞ Quamvis *Asinata* pro onere quod ferre possit asinus, sumatur, non tamen semper ejusdem est ponderis. Lugduni duæ sunt Asinatarum species: vulgaris una & civium, quæ constat sex bichetis; altera mercatorum & granataria septem est bichetorum: bichetus autem Lugdunensis est 60. librarum. Asinata Dombensis octo bichetos, Tossiacensis antiqua octo, hodierna novem bichetos seu decem & octo cupas continet. Sed bicheti quoque non unum est pondus omnibus in locis. Qua de re vide Colletum p. 74. & seqq. ubi refert quasdam mensurarum differentias in Bressia.

☞ In iisdem locis *Asinatam* & *Sextarium*, interdum saltem, promiscue sumta fuisse docent nos duæ Chartæ ex Chartulario Cluniacensi. In priori anni 1132. charactere Gothico exarata: *Definitum est, ut septem Asinatas segulæ Ecclesiæ Ambroniacensi pro omnibus propriis decimis per singulos annos fratres* (Cluniacenses) *de Prins persolvant*; in posteriori vero, quæ est anni circiter 1140. legitur: *Abbas & Monachi Ambroniacenses cedunt ex causa permutationis Abbati Cluniacensi septem Sextaria annonæ, quæ solebant accipere in area de Prins*. Dubium non est, quin septem *Asinatæ segulæ* prioris Chartæ sint eadem ipsa septem *Sextaria annonæ* in posteriori memorata.

¶ ASINDULUM, Lampas, pro *Cicendulum* vel *Cicendela* quæ pro Lampade & candela usurpantur interdum; quamvis cicendela propria sit vermis species noctu lucens, Gall. *Ver luisant*. Vita S. Willibaldi Episc. tom. 2. Julii pagina 507. F. *Et in medio Ecclesiæ stat de ære factum sculptum ac speciosum & est quadrans. Illud stat in medio Ecclesiæ, ubi Dominus ascendit in cælum. Et in medio æreo est factum quadrangulum; & ibi est in vitreo parvum Asindulum, & circa Asindulum est illud vitreum undique clausum. Et ideo est clausum, ut semper ardere possit in pluvia & in sole*.

¶ ASINULUS, pro *Asellus*, in Vita S. Evermari Mart. tom. 1. Maii pag. 133. *Hæc dicens baculo pro scabellis subnixus pedetentim domo egreditur, & vectore Asinulo suo ad Episcopum revertitur*.

1. ASINUS. Aimoinus Floriac. lib. 3. de Miraculis S. Benedicti cap. 4. *Gaufredus propter vires, non propter pigritiam, Asinus cognominatus*.

¶ 2. ASINUS, Metaphorice, Corpus humanum pronum ad libidinem. S. Paulin. Poemate 21. p. 115. edit. 1685.

Sit fortis anima mortificans Asinum suum.

Vide *Asellus* 3.

¶ ASINORUM FESTUM. Vide in *Festum*.

ASINORUM Ordo, ita dictus Ordo S. Trinitatis, seu *Mathurinorum*, quod, cum iter agerent, asinis tantum vehi iis liceret, non equis, ut habet Albericus, & ex eo Magnum Chronicon Belgicum ann. 1199. Vetus Chronicon tom. 2. Spicilegii: *Anno Domini*

1198,

1198. *Pontificatus Innocentii PP. III. an. 1. cæpit & institutus est Ordo S. Trinitatis, quem solebant appellare Ordinem Asinorum, eo quod asinos equitabant, non equos*. Eorumdem Regula, quæ habetur lib. 1. Epist. Innocentii III. pag. 306. Edit. Venetæ: *Equos non ascendant, nec etiam habeant; sed Asinos tantum liceat ascendere datos, vel accommodatos, vel de propriis nutrituris susceptos*. Sed id immutatum in Regula iis tradita à Clemente PP. an. 1267. cap. 2. ubi hæc habentur: *Liceat Fratribus equos ascendere, & equitaturas tales habere, quales potuerint, & sibi viderint expedire, dum nimis notabiles non existant*. Computum Hospitii Regis an. 1330. *Les Freres des Asnes de Fontainebliaut, ut Madame fut èpousée*.

Asinorum Sepultura. Vide *Imblocatus*.

¶ ASISIDA, Partitio, distributio, ut videtur, venationis. Charta an. 1227. ex Archivo S. Victoris Massil. *Recognosco quod ego non debeo aliquid habere in territorio de Saleruis in Asisidis de quarteriis cervorum vel aprum, vel aliarum venationum*.

¶ ASISINUS, Sicarius, Gall. *Assassin*. Littera Martini Papæ Regi Angliæ apud Rymer. tom. 2. pag. 236. *Letiferas inimici hominis Asisini . . . insidias, quamvis gravibus confossus vulneribus evasisti*. Vide *Assasini*.

¶ ASLUM, *Spolium* Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis.

¶ ASMA, pro *Asthma*, Gall. *Asthme*. Miracula S. Francisci Solani tom. 5. Julii pagina 893. B. *Decrescente quotidie Asma, se ad finem impleti promissi penitus incolumem vidit*.

¶ ASMERCIAMENTUM, Multa pecuniaria delinquenti imposita. Charta Ballivi Rotomag. an. 1285. ubi hæc referuntur ex alia Charta Henrici II. pro Monachis Beccensibus: *Volo & firmiter præcipio quod sint quieti in perpetuum de omnibus placitis & Asmerciamentis undecumque fiat & de omni thelolonio per totam terram meam*. Vide *Amerciare*.

ASNAGIUM, Idem quod *Asinaria* seu servitium exhibendum cum asino. Tabular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 50. *Quod quidem tenementum dicti Religiosi mihi tradiderunt en excambio . . . exceptis tantummodo Asnagio & fenagio & custodia & ductu latronum. Actum an.* 1259. Ibid. p. 958. *Exceptis Asnagio, fenagio & ductione latronum*. Chartular. S. Vedasti Attrebat. pag. 265. *In Blangi molendinis quatuor, qui farinas tenent, emunt asinos . . . asinarii Cellerario fidelitatem faciunt: Asnagium habent qui & farinas*.

¶ ASNERIUS, Asinarius, Mulio, Gall. *Asnier, Muletier*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 309. *Duo Asnerii qui ducant sex mulos hospitii prædicti*.

¶ ASO. Vett. Formulæ Andegav. art. 20. *In Dei nomen ille, delectissimo nostro illo. Noverit iste pro Divinitatis intuitu & anima mea remedium, vel æterna retributione tua, eatenus à die præsente ingenuum esse præcipimus, tanquam ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nullius tibi heredum ac proheredum meorum nec servicium nec ullum obsequium ultra debere cognuscas, sed potius Aso defensione sanctum illius in integra valeas residere ingenuitas*. Forte legendum *Sub* pro *Aso*. Et quidem in alia ingenuitatis formula inter easdem Andegavenses habetur: *Quicquam redebere cognuscas, nisi sub defensione sancti Basilei, &c.* Nec ab ea discrepat quæ lib. 2. Formul. Marculfi cap. 34. legitur: *Nisi sub integra ingenuitate defensione, &c.*

ASOLA. Matth. Silvatic. in Pandect. Medic. *Anso, est modus ligationis, & nodationis, qui vulgo dicitur Asola, quasi nodus, qui immediate, cum quis vult, solvitur*. Vox Italica.

¶ ASOLETUM, *Allisum, Assolentes, Assilientes*, apud Papiam in MS. Bituric.

¶ ASOLIA, f. pro *Asotia*; Græcis enim est ἀσωτία, luxus, vita dissoluta, & ἄσωτος, luxuriosus, perditus: quæ maxime conveniunt *Ribaldis*, quos omnibus vitiis deditos fuisse constat. Concil. Rotomag. ann. 1231. can. 10. apud Marten. pag. 245. Collect. Vett. Script. in 4. *Statuimus quod Clerici Ribaudi, qui dicuntur de familia Asoliæ . . . . tonderi præcipiantur, vel etiam radi, ita quod eis non remaneat tonsura clericalis*.

ASPAGIUM, Aspatgium, Juris dominici species. *Aspagium*, apud Columbum in Historia Episcoporum Valentin. pag. 199.

Astpagium, in Charta de affarin *de Ladieres* in Arvernis an. 1468. qua nescio quis dimittit *jus investiendi, devestiendi clamores, sanguinem, banna, emendas, Astpagia, incisionem, &c.* Vide *Haspagium*.

ASPALDARE, [Lorica locum munire, ab Italico *Spaldo*, quod Loricam significat, Gall. *Epaulement*. Hispanis, *Espaldar*, est ferreum humerale nostris *Epauliere*. Est ergo *Aspaldare*, idem quod *Epauler*, Loricis vallare.] Charta Papiensis an. 1179. *Ad præparandum ipsos duos locos... videlicet ad fossidandum & Aspaldandum, & faciendum baltrescbas*.

¶ ASPAR, *Asparis, ubi lanceæ tenentur*. Ita in Gloss. MS. Monasterii S. Andreæ Avenion.

ASPARGIA, Aspergia, Præstationis species. Charta Ceciliæ Comitissæ Convenarum ano. 1301. apud Justellum in Hist. Turenensi pag. 103. 104. 105. *Cum jure percipiendi & exigendi pontonagia, pedagia, botagia, dralbas, quidagia, Aspergia, lendas, &c.* Occurrit ibi pluries, & in Chartis sequentibus, ubi *Aspargia* scribitur.

¶ ASPATA, Eunuchus, spado, apud Dion. Carthusiensem.

¶ ASPECTAMEN, Aspectus. Claud. Mamert. 2. 12. ex emendatione Barthii: *Sunt ne hæc omnia genti mortalium vel convenientia vel jucunda Aspectamina?*

¶ ASPECTIO, pro *Aspectus*, apud Guibertum Abbatem de Novigento in Epist. de Buccella Judæ c. 3.

¶ ASPECULATIO, *Assensio*. Papias MS. Forte legendum *Astipulatio*.

¶ ASPERELLUS, Accipiter, Gall. *Epervier*. Acta SS. Bened. sæc. 5. pag. 275. in Vita S. Geraldi Abb. *Illis vero sermocinantibus, pieque alternatim contendentibus, ecce ales cognomine Asperellus in eadem arbore suos confovens fœtus piscem non modicum projecit ad pedes ejus . . . Pallis tamen Asperelli, de reliquis mandans superferri, &c.*

¶ ASPEREMUS, f. pro *Aspiremus*. Fredericus Imperator ad Conradum filium apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 12. *Benedicat itaque dextra nostra tibi, & tuorum incrementis bonorum ac felici tuo paternæ zelo sollicitudinis Asperemus, orantes . . . ut de virtute proficias in virtutem, &c.*

¶ ASPERGERE Monetam, Gall. *Rèpandre de la monnoye, lui donner cours*. Histor. Affligen. to. 10. Spicil. Acher. pag. 622. *Anno 1209. fuit Aspersa Moneta de Bossanaya quæ duravit tres annos*. Vide Chronicon Barcinon. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 544. ubi *Aspersa Moneta* pluries repetitur.

¶ ASPERGERIUM, Aspergillum, Gall. *Goupillon*. Cod. MS. Ecclesiæ Noviomensis, in quo ejusdem vasa & ornamenta recensentur: *Item unus situlus cum Aspergerio argentei pro aqua benedicta*.

1. ASPERGO, *Vestis fœminarum, vel vestium superfluitas, quod & Firma dicitur, unde Asperginens*. Ugutio. [Idē quod *Aspersio*, quæ est amylum aqua dilutum, quo tela subtilior *firma* redditur. Gloss. MSS. Montis S. Eligii Attrebat. *Aspergo, ginis, Aspersio, ab Aspergere*. V. *Aspersio*.]

¶ ASPERGOTUM, Loricula annularis, Gall. *Hauberjeon*. Vide *Ausspergotum*.

ASPE-

ASPERI, Aspri, Aspratura. Latini *Asperos nummos* vocabant, recenter cusos, necdum usu tritos & leves. Sueton. in Nerone: *Aurum obryzum & nummum Asperum ingenti fastidio exegit*. Persius Sat. 3. *Quid Asper utile nummus habet*. Sed aliam originem *habent* monetæ, quas *Asperorum* nomine donavere, præsertim Græci recentiores, qui *Aspros*, vel *Aspra*, appellant monetam minutiorem *albam*, seu argenteam, cum qua Monetarii majorem, tam argenteam, quam aureum commutare solent: Græcis enim ἄσπρος album significat, ut liquet ex Chronico Alexandrino p. 724. 766. 781. 876. Theophane p. 144. Constantino Porphyrogenito de Adm. Imp. p. 117. & aliis à Glossographis passim laudatis. Glossæ Græco-Lat. [illegible], *Asprum*. Hinc in iisdem Glossis, *Aspratura*, [illegible], id est, moneta minor: [illegible], *Aspritudo*, *Candor*. [illegible], *Asprum*. Vide Leunclavium in Pandecte Turcico cap. 18. & Meursium in Gloss. & supra verbo *Albus*. Vincentius Bellovac. lib. 30. cap. 75. *Cham suum habet tributum ad minus 15. drachmas, seu Asperos, qui bene valent 30. sterlingos*: nempe super *triontarios terræ Anagh*.

ASPERIOLUS, [Sciurus, Gall. *Escureuil*.] Miechovius in Hist. Polon. lib. 4. c. 4. ad ann. 1298. *Sub regimine hujus Regis Bohemiæ* (Wenceslai) *grossi Bohemici & denarii argentei in Poloniam inducti sunt. Prius siquidem argento nigro, & pelliculis capitum aut extremitatum Asperiolorum Pauci [illegible] Polonis & mercantiat faciebant*. [Georg. Christianus tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 737. col. 2. de Conrado III. *Edito voluit edicto, ut Pueri & Præpositi mitras sive almucia de Asperiolis, Altaristæ vero & Beneficiati temporibus divinorum mitras de pellibus agnini nigris gerent*.] Vide infra *Asprio* [& *Asprioius*.]

ASPERNABILIS, Contemtor. [Melius, Contemnendus, quam Contemtor.] Capitolinus de Maximo: *Moribus Aspernabiles*. Vide Salmasium.

ASPERNAMENTUM. Collatio legis Mosaicæ tit. 5. Moyses dicit: *Qui manserit cum masculo mansione muliebri, Aspernamentum est, ambo moriantur*. In Levit. cap. 20. pro *Aspernamentum est*, habetur, *uterque operatus est nefas*.

¶ ASPERSIO, Amylum dilutum, Gall. *Empois*. Spicil. Fontanellense MS. pag. 396. *Quæ* (corporalia) *postquam bene lota fuerint & aliquantulum siccata, rursus intingantur Aspersione quæ sit clara & liquida, de optima farina, & ita siccantur ad perfectum*.

¶ ASPERSOL, Aspergillum, Gall. *Aspersoir*, *Goupillon*. Inventarium MS. Ecclesiæ Aniciensis ann. 1444. *Item unum Aspersol cum hyssopo argenti*.

ASPERSORIUM, Vas, in quo aqua est benedicta, quo plebs in Ecclesia aspergitur, in Statutis antiq. Ord. Cartusiensis 1. part. c. 8. §. 3. *Et interim Procurator portat aquam in Aspersorio*. [Sæpius *Aspersorium*, pro *Aspergillo*, Gall. *Goupillon*. Hisp. *Hissopillo* legitur, quam pro ipso vase. Collect. Concil. Hispan. to. 4. pag. 469. *Accipit celebrans Aspersorium de manu diaconi .... Aspergit circumiens locum paratum*. Ibidem & alibi non semel occurrit.]

¶ ASPERSUS, Genus piscis varii stellatique. Glossæ Lat. Gr. *Aspersus*, [illegible].

1. ASPICERE, Pertinere, spectare. Vetus Notitia apud Guichenonum in Probat. Hist. Breslensis p. 225. *Et quidquid ad dictum locum Aspiciebat, aut Aspicere videbatur, totum ad integrum ... devote obtulit*. Occurrit passim. Observat tamen Littletonus sect. 184. res ad *Maneria* proprie pertinere & *appendere*, ut advocationem, communiam pasturæ, &c. solos vero *villanos*, seu adscriptitios glebæ, ad eadem Maneria *Aspicere* dici: *Et est a savoir, que nul chose est nosmè Regardant à un mannor, &c. fors que villeine: mès certaine autres choses, comme adwouson & common de pasture, &c. sont nosmès Appendants al mannor, ou al terres, & tenements, &c.*

¶ 2. ASPICERE, Concordare, arbitrari, seu causæ arbitrium agere, Gall. *Arbitrer*, *Juger par arbitrage*. Chartularium Monasterii SS. Trinitatis Cadomensis fol. 73. verso: *Pro hoc pacto tenendo dedit Abbatissa Roberto 500. libras, sicut fuit Aspectum inter eos, & insuper, &c.* Hujus translatæ significationis ratio à veteri Gallico *Esguard*, quod aspectum perinde sonat, atque Arbitratum judicis, pariumve sententiam. Unde hæ formulæ: *La Cour Esgarde. Se mettre en l'esgart de la Cour*, &c. Quæ videsis in voce *Esgardium*.

¶ ASPICIENTIÆ, Quæcumque ad aliquam domum vel prædium pertinent. Charta Ludovici Pii ann. 822. inter Instrum. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 59. *Fiscum nostrum... cum Ecclesia & villaribus & piscatoriis & omnibus Aspicientiis vel adjacentiis suis*. Vide *Aspicere* 1.

ASPICUUS, Conspicuus. Ausonius Epist. 24.

Semper in Aspicuis prodentur scripta favillis.

ASPIDICÆ, *Uncini*, *incastraturæ*, *fimbriæ*, *catenulæ*: Papias. [*Aspidiscas* scribit S. Augustinus lib. 2. Quæst. in Exodum quæst. 115. *Aspidiscas in veste sacerdotali quas dicat, utrum scutulas, quæ à scuto Latine appellantur, quia & Græce scutum ἀσπίδα appellant? an vero Aspidiscas propter diligenter colligandum dicit ab aspide serpente, sicut etiam murænulæ appellantur*.]

¶ ASPIRARE, *Conspirare*, Gasp. Barthii Glossar. ex Bartolphi Hist. Palæst.

¶ ASPIRIUM, Affectus, ab *Aspirare*, ut à *suspirare*, suspirium. Epist. Ruperti Romanorum Regis an. 1401. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1655. *Cujus causa humillimo devotionis affectu Sanctitatem vestram confidenter supplicamus, quatenus... dignetur Sanctitas vestra spiritu fortitudinis assumto... paterno Aspirio, sublatis moræ dispendiis festinare*.

ASPITA, *Ruina*, in Gloss. Isid. & apud Papiam. [Pithœus in Excerptis emendat: *Secespita*, *Ruina*. Ad hæc Grævius: Si *Secespita* legimus, legendum forte *Runcina* pro *Ruina*. Hunc Scriptorem, si tanti est, consule.]

ASPITARE. Vita S. Joannis Eleemosynarii cap. 51. *Uno hinc & altero hinc Aspitantibus*. Ita in MSS. legi pro *Assistentibus* monet Rosweidus.

¶ ASPORTARE, Auferre, *Asportus*, Ablatio, Leodiensibus *Asporter*, *Asport*, ut docet Nomenclator idiotismi Leodiensis apud Carolum Meanum ad calcem Observationum in Jus civile Leodiensium.

¶ ASPOSTAGIUM. Vide *Apportagium*.

ASPRATILES Pisces, *Pisces saxosi*, Papiæ; [illegible]. Occurrunt ii non semel apud Alexandrum Jatrosophistam in libris Passionum; qui conchas habent: sic nominati ab asperitate squammarum, vel à locis, in quibus degunt. Ita Matthæus Silvaticus. His opponuntur *Leiostreo*, apud Lampridium in Heliogabalo, ostrea λεῖα & levia. Plinius lib. 5. Medic. cap. 43. *Omnem Aspratilem Piscem, videlicet, ut sunt lupi, cervi, pisces de flumine, qui petram habent, &c.*

ASPRATILIS Terminus. Incertus auctor de Limitib. *Terminus... Aspratilis, qui velut signinum coagulatus lapis naturalis fuerit*. Occurrit pluries. *Aspratilis Petra*, apud Innocent. de Casis litterarum.

ASPRATURA, [illegible], in Gloss. Negotiatio argentariorum, sive ipsa permutatio. Vide Salmasium de Usuris pag. 454. 492.

ASPREDO, pro *Asperitas*. Usurpant auctor de Montibus Sina & Sion, & Celsus li. 5. c. 27. [& alii recentiores.]

¶ ASPRE-

¶ ASPRETUDO, τράχωμα τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ ἄγριον, *Palpebrarum Scabrities*, in Supplemento Antiquarii.

ASPRIO, Monetæ species. Vetus Charta plenariæ securitatis exarata Ravennæ sub Justiniano, apud Brisson.lib.Formul. *Albiolo ligneo valente nummos aureos 40.sacma valentes Asprione aureo uno, scamnulo cum agnos valente siliquas aureas duas*. Infra: *Arca clave clausa ferro legata valente siliquas aureas duas: alia arcella minore rupta valente siliqua una Asprionis, cocumella, &c..... facorio valente siliqua una Asprionis, ...rapo valente Asprione, modio valente Asprione, &c*, Vide *Asperi*.

¶ ASPRIOLUS, Sciurus, Gall.*Ecureuil*. Privilegium Vigilci Episcopi Pataviensis, apud Raimundum Duellium Miscellan.lib.1.pag.431.*Volentes alia almutia comparare, didicerunt almutia de pellibus Aspriolorum minori & leviori pretio emere posse*. Vid.*Asperiolus*.

ASPRITUDO. Vide *Asperi*.

¶ ASPROBITURA, Λευκότης, *Candor* in Supplemento Antiquarii.

ASRUM. Vita Beati Berardi Episcopi Marsorum in Prologo, apud Ughellum tom. 1. p. 966. *Puellam, in cujus gutture Asprum fixum fuerat, de mortis periculo signo crucis liberavit*. [Supplementum Antiquarii: *Asprum*, ἀσπρόν ἀργύριον, *Nummus albus*. Vide *Asperi*.]

¶ ASQUITES, Græcis ἀσκίτης ὕδρωψ, Hydrops; cujus abdomen ad instar ἀσκοῦ seu utris aqua pleni inflatum est. Vita S. Bertrandi Convenarum Episc. apud Marten.to.6.Ampliss.Collect.col.1040. *Miles erat diœcesanus & longa detentus ægritudine, tantum passus est in ventre tumorem, ut Asquiten vel tympanitem incurrisse crederetur*. Vide *Cleoire*.

1. ASSA. Meminit Rocchus Pirrus in Notitia Ecclesiæ Cephalitanæ sub an.1304. Diplomatis Regis Siciliæ; quo jura antiqua Cephaledensis Ecclesiæ, quæ *Assas super gabellis Cephaludii* appellat, revocantur. Forte pro *Assisas*, nisi ita legendum sit. Alias, *Assagium*, in Statutis Mediolan. part.2. cap. 47. est examinatio auri vel argenti ut *Assagiator*, examinator, ex Ital. Galli *Essai* & *Essaieur* dicunt.

¶ 2. ASSA, *Lignum latum & dolatum*. Glossar. MS.Montis S.Eligii Atrebat.Papias MS.addit: *Ab ascia qua fiebat, vel ab assulis*. Gallice *Ais*, *planche*, Assis, tabula. Scribendum fuisset *ab assulis*. Plinio *Assamenta* idem sonant.

¶ ASSACELLA, ἀποδυτήριον, *Sudatorium*, in Supplem. Antiquarii, Vox composita ex *assus* & *cella*.

¶ ASSAGHARE, Tentare, experiri, Ital. *Assaggiare*, Gall.*Essaier*, Occurrit in Archivo Ecclesiæ Brivatensis ad an.1365.

ASSAGIUM. Bulla Alexandri IV. PP. ann.1255. apud Ughellum to.1.pag.68. *Ecclesiam S. Mariæ de Fuleno in quatuor urcam, & unum Assagium, & dimidium salinis fundi Furoni, &c*. Vide *Assa* 1.

¶ ASSAIA, Examen, probatio; Gall.*Essai*. Rymer.to.5.pag.66.col.6.*Et mandatum est Senescallo Regis Vasconiæ....quod ipsum Comitem & heredes suos, cognitionem Assaiæ monetæ prædictæ, ac punitionem omnium & singulorum, tam criminaliter, quam civiliter, in cussione ejusdem monetæ delinquentium, habere permittat juxta tenorem litterarum Regis prædictarum*. Idem to. 6.pag.308.*Assignavimus vos justitiarios nostros ad Assaiam de monetis nostris, de auro & argento, in turri nostra Londoniæ, & alibi infra regnum & potestatem nostram, cussis tam per ignem, tactum, & pondus, quam per examinationem operariorum monetarum hujusmodi, & ad balantias & pondera, pro monetis nostris de auro & argento ordinata .... & Assaiam, examinationem, & punitionem, &c*.

Philippus VI. Francorum Rex apud D. *de Lauriere* to. 2.Ordinat.pag.754.*Ad certam diem precepimus nobis afferri pissides* (pyxides) *Assaiarum monetarum ipsarum, ut per hoc deffectus cuilibet possit plano cognosci*. Vocis etymon videsis in *Assa* 1.

¶ ASSAIA *Panis & Cerevisiæ*, simili notione, apud Rymer.to.4.pag.693. *Major & Ballivi, in temptatione, seu Assaia, hujusmodi panis & cervisiæ negligentes ante hæc tempora fuerint...qui pro tempore fuerint hujusmodi temptationem, vel Assaiam panis & cerevisiæ ... facere teneantur*.

¶ ASSAILIARE, Adoriri, invadere, Gall.*Assaillir*, apud Somnerum in Glossario ad calcem Scriptor.Angl.

¶ ASSAILLIRE, Eadem notione, in Actis SS. Maii to.2.pag.697.

¶ ASSAISIATOR, Monetæ inquisitor & probator, Gall.*Essayeur*, Angl.*Assayer*, *Mandatum est Will. Hardel Clerico*(an.38.Edwardi I.Regis Angl.)*quod convocatis in præsentia sua omnibus monetariis, Assaisiatoribus, custodibus, operariis & aliis ministris de cambiis Regis London.& Cantuar. per visum & testimonium illorum provideat, quod tot & tales operarii sint in prædictis cambiis, qui sufficiant ad operationes regias faciendas, ne Rex pro defectu hujusmodi ministrorum damnum incurrat*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico. Vide *Essayator*.

¶ ASSAITH. Vide *Assath*.

ASSAITUM, *Bitumen*, Ugutioni. Ita MSS. sed legendum videtur *Asphaltum*, vel *Assaltum*, ex Ital. *Aspalto & Asfalto*, & ex Græco, ἄσφαλτος.

¶ ASSALHIARE, Gall. *Assaillir*, Adoriri, invadere, oppugnare. *Fortalitia obsessa, Assalhiata, debellata, escalata, &c*. apud Rymer.to.8.p.618.

¶ ASSALIA, ex *Assa* seu assis, Gall.*Ais*. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico: *Assalia est Vermis intra asseres crescens; cossus, teredo, termes, tirpes & xylophagi dicti*. Vide *Assa*.

¶ ASSALIARE, Ad instar impugnantium circumdare, Gall. *Environner*, *Entourer*. Locum vide in *Haimesuc Kin* post vocem *Hamseca*.

ASSALIRE, [Adoriri, irruere, invadere in Charta ann.1205. in Hist.Aquisextana per Pittonem pag.11. *Hæc sunt maleficia quæ Comes Forcalqueris fecit in Provincia quando Assaluit Guardanam cum meinatis*. Vide *Adsalire*. Hinc

¶ ASSALT, quod vide in *Aliscara* post *Harmiscara*.

¶ ASSALTARE, Idem quod *Assalire*. Utroque verbo utuntur Itali. Instrum.ann.1291. apud Marten. tom.1.Anecd.pag.1241.*Castrum domini sui terribiliter Assaltando, cum impetu & tumultu bona domini invadendo*. Codex Legum Norman.apud Ludewig.to.7.Reliq. MSS.pag.284.*Assaltavit in felonia & verberavit me, & michi plagam fecit*.

¶ ASSALTATIO, Codex Legum Norman. Ludewig.to.7.Reliq.MSS.pag.257. *Habet etiam curiam de omni placito spade, & de roberiis & multriciis, homicidiis, treugis fractis, iniquis Assaltationibus*.

¶ ASSALTURA, Eadem notione. Exempla vide in *Testeia*.

¶ ASSALTUS, Idem, Italis *Assalto*. Chron. Siciliæ ad ann.1316.apud Marten.to.3.Anecd.col.81.*Obsiderunt ipsam terram prœliantes & dantes Assaltum terræ prædictæ*. Et col.86.*Dantes ipsi civitati per mare & per terram Assaltum*. Gall.*Donner l'assaut*. Eadem vox legitur in Chartulariis S.Victoris & S.Florentini.

¶ ASSAONADUS. Vide *Garbellare*.

ASSARIUM, Assis vel nummus. Gloss.*Assarium* ἀσσάριον, νομισμάτιον, δηνάριον, νουμμίον. Gloss.Græc.Lat. ἀσσάριον, *hic As*. Lexic.Græc.MS.Reg.Codic.930. ἀσσάριον, ὁ πτωχὸς ... Papias & Ugutio: *Assarium*,

nummus, assis vel figura denarii. Vide Cujac. lib. 7. Obs.cap.33.& Salmasium ad Solinum p.954. & ad Capitolinum pag.251.

Est etiam Græcis recentioribus ἀσσάριον instrumentum quoddam, ex duobus laterculis æneis compactum, κλειδίον appellatum, (δεκάριον, in Glossis laudatis) quod instar haberet claustri ferrei, non quod claviculæ simile esset. Hero in Mechanicis, qui illud describit, nominis originem à Romanis accersit.

¶ ASSARTA, Silva succisa & in agrum cultum redacta. Vide *Exartus*.

¶ ASSARTARE, Silvas interlucare, radices avellere, & in culturam redigere, Gall. *Essarter*. Tabular. S. Martini Pontisar. *Decimam de Assartis de Gerefai*. . . *& omni Assarto quod Assartabitur*. Vide *Exartus*.

ASSARTUM, [ut *Assarta*.] Vide *Exartus*,

¶ ASSASSINATUS, Cædes ex improviso, ex insidiis, Gall. *Assassinat*, Ital. *Assassinamento*. Chron. Parmense ad ann. 1287. apud Murat. to.9. col. 813. *Duo assassini venerunt Parmam, causa occidendi unum Reginum & unum Bononiensem qui stabant Parmæ, qui capti fuerunt, & torti confessi sunt de dicto Assassinatu, quem facere debebant*.

ASSASINI, Populi, qui habitabant in montibus Phœniciæ in terminis Damasci, Antiochiæ, & Halapiæ, munitissimaque habebant castra. Varie autem id hominis effertur à Scriptoribus: quippe

ASSASINI, Jacobo de Vitriaco in Hist. Hierosl. cap. 14. dicuntur, Nangio ann.1236. Matthæo Paris, & aliis non semel.

¶ ASSESSINI, seu *Elisæi* eidem Jacobo de Vitriaco apud Marten.tom.3. Anecdot.col.281.

ASSISINI, Wil. Tyrio lib.14.c.19.lib.20.c.1. Matthæo Paris pag.67.644.678.

ASSIDEI, Monacho S. Mariani Autisiod.pag.93. [Et in Chron. Turon. ad ann. 1192. apud Marten. tom.5. Ampliss. Collect. col.1035.]

ASSASSI, & ACCINI, Rogero Hoved. pag.716.751.

ARSACIDÆ, Rigordo pag.35. Matthæo Paris pag. 521. in Gest. S. Ludovici ann.1236,

HANSESISII, Guill. Neubrig. lib. 4. c. 24. lib. 5. c.16.

HAKESINS, Philippo *MousKes*,

HAUSSASIS, veteri Scriptori vernaculo MS. & apud Radulfum Coggeshalensem in Chron. MS.

HASSATUTI, Matthæo Paris pag. 678.

HEISSESIN, Arnoldo Lubec. lib.7.c.10.

CHASII, χάσιοι, Annæ Comnenæ lib.6. Alexiad. pag. 176. & Nicetæ in Isaac. lib.1.n.1. in Alex. lib.3.n.6, χασίσιοι, Phocæ in Descript. Terræ Sanctæ c.3.

Agunt de eorum motibus prædicti Scriptores, ut de eorum Principe, quem vulgo *Senem*, vel *Vetulum de Montanis* appellant, quod in montibus Phœniciæ habitaret: (de quo in verbo *Senex* agimus;) prætetea Joinvilla in Vita S. Ludov. Vide quæ ad hunc Scriptorem observamus pag.87. [Consule etiam, si vacat, Chronicon Francisci Pipini lib.3.cap.38.& 39. apud Murat. to. 9. col. 705. & seqq. ubi quæ ad *Assasinos* spectant fusius explicantur.]

Assasinorum appellatio translata postea ad sicarios, homicidas, grassatores: sed eos præsertim, ut auctor est Skenæus ad Leges Scoticas, qui ab alio pecuniam vel mercedem accipiunt, alterius interficiendi causa, & qui hujusmodi scelus, data mercede, fieri procurant, aut mandant. Nicolaus de Cusa lib.3. de Concord. Cathol.c.34. *Si quis illos Assisinos acceptaverit, debet talis ut publicus hostis capi, &c.* Charta Sigismundi Imp. ann. 1412. apud Guichenonum in Hist. Sabaud. *Puniend. maleficos, Assasinos, robatores, &c.*, Utuntur Cortusii lib. 1, Hist. Joan. Villan. lib. 9 cap. 231. 290. lib. 12. c. 8. & alii Scriptores passim.

ASSASSI. Vide *Assasini*.

ASSATH, Purgationis species apud Wallos seu Cambro-Britannos, qua 300. Sacramentalibus, id est, compurgatoribus, reus se liberabat. Hanc in posterum fieri prohibuit Henricus V. Vide Spelmannum,

¶ ASSATOR, ὀπτητής, ὀπτητικός, in Glossis vett. Qui torret, assat. Vide *Capetum*.

¶ ASSATURA, Caro assa, Gall. *Roti*. Vopiscus in Aureliano cap.ult. *Convivium de Assaturis maxime fuit*. Occurrit apud Hemeræum in Hist. Augustæ Viromandorum p.115. Vide *Panis Calidatus*.

¶ ASSATURES, Craticulæ ad assandas carnes, Gall. *Grils*. Statuta Edwardi Regis Angl. apud Rymerum to.2. pag.262. *De calceis, de anderiis, de patellis, de Assaturibus, de cauderiis, de cultellis... dabit venditor extraneus in die fori pro leuda & sutragio 2. denar. de Salma*.

¶ ASSAXINUS, Sicarius, Gall. *Assassin*, Ital. *Assassino*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 7. cap. 9. apud Murat. tom.8. col.278. *Inventus est ille ignotus homo gladium ferre occultum... nuquidam illic dixerunt, quod fuit Assaxinus pro certo, missus à quodam principe de partibus transmarinis*. Vide *Assasini*.

¶ ASSECARE, f. pro *Æstimare*. Statuta Nicolai Episc. Andegav. ann. 1266. apud Acherium to.11. Spicil. pag.211. *Nos Assecantes quod timor pœnæ ad obediendum vos inducat, significamus vobis omnibus, quod si quis vestrum hæc de cetero neglexerit adimplere, &c.* Alias *Assecare*, idem est quod *Adsecare*, Deartuare, membratim concidere.

¶ ASSECLATUS, *Clientela*, *Contubernium*, Gasp. Barthii Glossar. ex Guiberti Hist. Palæst.

¶ ASSECRETA, *Consocius secreti vel à secretis, idem est*. Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis. Vide *Asecretis*.

ASSECULA, pro *Assecla*. Glossæ Isidori: *Assecla, Bucellarius homo*. S. Isidorus de S. Torquato:

Mittunt Assecculas tesqua quærere,
Ut fessa dapibus membra reficerent,

Vide *Susceptus*.

ASSECULARE, Comitari, *Assecula*, Comes, à *Sequor*. Guibertus lib.2. de Vita sua c. 1. *Largissimo jam discipulorum Asseculante conventu, &c.*

1. ASSECURARE, ADSECURARE, Pignore vel fidejussione interposita securum facere, Gallis *Asseurer*, *donner seureté*. [Charta Casimiri Regis Poloniæ apud Ludewig. to.5. Reliq. MSS. pag. 597. *Ipsas trengas firmare, Assecurare & approbare debent per suas litteras*, Litteræ Patentes Ludovici II. Comitis Provinciæ ann. 1414. *Navis Venetorum in portu Massiliæ gratiose tractaretur, à marchis & represaliis & aliis debite Assecuraretur*.] Charta Pacis inter Regem Angliæ Henricum II, & filios, apud Rogerum Hoved. an. 1174. *Adsecuravit in manu D. Regis patris sui, quod illis, qui servierunt ei, nec damnum, nec malum aliquod hac de causa faciet*. Sed proprie *Assecuramentum* spectabat dominos & vassallos. Constitutiones Siculæ lib.3. tit.16. *Domini à vassallis suis Assecurari debent, videlicet de vita, membris & captione corporis sui, & terreno honore*. Ricardus Hagulstadensis: *Se se ad invicem sacramentorum obligatione Assecurant*. Epistola 58. ex iis, quæ habentur tom.4. Histor. Francor. *Ego Henricus Assecuravi Regi Francorum sicut domino vitam suam & membra sua, & terrenum honorem suum: si ipse mihi Assecuraverit sicut homini & fideli suo vitam meam & membra mea, & terras meas, quas mihi conventionavit, de quibus homo suus sum*. Epist. 62. ibid. *Comes de Mellento honorem totum de Gornaco Assecuravit Regi contra omnes homines ad magnam vim & parvam, &c.* Tabular,

Cam-

Campaniæ: *Ego Matthæus Dux Lotharingiæ & Marchio notum facio... quod ego Aguetem de Novocastro & Petrum filium ejus Assecuravi, nunquam in personas eorum manus violentas missurus; sed eadem libertate, qua ante fruebantur, gaudere permittam; super quo obsides ei constitui, &c. Dat.* 1221. Adde Fulbertum Epist. 6. Ericum Upsalensem lib. 3. Hist. Suecicæ pag. 95. &c. [Vide *Deassecurare*.]

☞ Monendum tamen *Assecuramentum* non semper clientelæ argumentum extitisse. Sæpe enim qui viribus impares se noverant quam ut à vicinorum incursionibus tutos se præstarent, potentioris alicujus vicini opem implorabant, atque illi domum suam *Assecurabant*, eo scilicet pacto ut castrum illud hostibus illius adjutorio nunquam esset, modo in ipsius tutela & protectione maneret. Hujusmodi sunt *Assecuramenta* quæ Johanni Drocensi Comiti facta leguntur in Chartulario Montisfortis fol. 66. & seqq. *Major de Hernevilla Assecuravit domino Comiti domum suam de Ulmeio*. Porro horum assecuramentorum non eadem fuit omnium conditio; varia enim pro variis stipulationibus, quorum exempla videsis apud D. *Brussel* Tract. de usu feudorum to. 2. p. 853. & seqq.

ASSECURAMENTUM præterea apud Leguleios dicitur securitas, qua coram judice vel domino feudali, qui inter se inimicitias ob crimen aliquod perpetratum exercent, sibi invicem de *nihil faciendo cavent*. Est autem *Assecuramentum* una è quatuor viis aut rationibus, quibus inter propinquos contentio ob cædem, aut aliud facinus oborta, quam *Belli* nomine indigitabant, finiebatur. Philippus de Bellomanerio MS. cap. 59. *La quarte maniere comment guerre faut, si est par Asseurement: si come quant li Sires commant les parties etevetains à Asseurer l'un l'autre*. Id est: *Quarto denique bellum finitur Assecuramento: cum videlicet dominus feudi litigantibus imperat, ut sibi invicem de securitate fidem præstent*. Id autem hocce pacto fiebat: alter litigantium, qui bellum inire verebatur, aut qui jam bello indicto, ab eo recedere volebat, quia forte non aderant vires æquales, quibus se adversus hostem tueretur, adibat dominum feudi, citatoque hoste, ab eodem domino petebat, ut sibi & suis ab hoste fides sacramento de vitæ & bonorum suorum securitate præstaretur, totius interim litis & contentionis judicio in domini aut judicis sui arbitrium relato. Quo facto, dominus vassallo suo imperabat, ut securitatem istam præstaret, quam non ipse modo observare, sed etiam agnati, cognative, qui una cum illo bellum amplexi erant, tenerentur. Ita ut si assecuramentum à quoquam ex agnatis violatum esset, licet *belli*, ut vocant, *Capitaneus*, seu Dux, non adfuisset, tanquam reus assecurationis violatæ, in judicium citaretur. Atque in eo differebat *Assecuramentum* à *Trevia* quod *Trevia* securitatem daret, quandiu bellum durabat; *Assecuramentum* vero, ut & *Pax*, vim perpetuo haberet. [Cujus assecurationis violatæ pœna describitur in Stabilimentis Sancti Ludovici cap. 28. *Se ainsins estoit que uns hons eust guerre à un autre, & il venist à la justice pour li faire Asseurer, puisque il le requiert, il doit fere fiancer, ou jurer à celui de cui il se plaint, un fiancer que il ne li fera dommage ne il, ne li sien, & se il dedans ce li fet domage, & il en puet estre prouvè, il en sera pendus*.] Formula autem assecuramentorum, quæ coram judice dabantur, habetur in veteribus Reg. Parlam. Paris. in hæc verba: *Dominus N. non habet gardam de me, nec de meis, nec ipse, nec sui*. Quod verbis Gallicis ita conceptum puto: *Monsieur tel n'a pas garde de moy*, (id est, *ne se gardera pas*) *ni lui ni les siens*. In 1. Reg. fol. 101. in 2. Reg. sign. B. fol. 40. 42. 43. Salanova apud Blancam: *Item quod dicitur; Caveat sibi ab inimicis suis, & consanguineis interfecti; sic intelligatis, quando manifestum est homicidium: alias si negaretur ante probationem, esset Assecurandus per consanguineos & amicos interfecti*. [Regestum Magnorum Dierum Trecens. fol. 39. *Dominus Theobaldus de Broyes præsens in curia Assecuravit Abbatem & Conventum de Oye, familiam & bona eorum, de se & suis, ad usus & consuetudines Campaniæ. Et dictus Abbas similiter Assecuravit dictum Theobaldum de se & suis*.] Vide præterea Concil. Bituricense ann. 1336. cap. 12. Oyhenartum in Notitia Vasconiæ pag. 334. 335. 1. Edit. Magnum Recordum Leodiense pag. 56. &c. Universam materiam Assecuramentorum prosequuntur Consuetudines municipales nostræ, Perticensis art. 9. Marchensis art. 157. Arvernensis c. 10. art. 1. 2. 3. 4. 5. Melodunensis art. 4. Senonensis art. 8. 169. Trecensis art. 124. 125. Calvimontensis art. 100. Pontivensis art. ult. Cameracensis tit. 22. art. 8. Juliodun. c. 39. art. 3. Pictavens. art. 419. Rupell. art. 9. Præterea Michael *del Molino* in Repertorio Foror. Aragonens. in v. *Assecuramentum*: nos etiam pluribus de Assecuramentis scripsimus in Dissert. 29. ad Joinvillam.

¶ ASSECURANTIA, Gall. *Asseurance*. Idem quod *Assecuramentum*, apud Rymerum tom. 7. pag. 403. *Contra specialem Assecurantiam factam & concordatam inter ipsos*.

¶ ASSECURATIO, Eadem notione. Concil. Trevir. ann. 1238. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 186. *Si quis laicus ecclesiasticæ personæ minas intulerit de corpore proprio, & ammonitus à judice ordinario Assecurare noluerit, nec de ipso accipere rationem, per excommunicationis & interdicti sententias ad Assecurationem ejus & rationem de ipsa recipienda compellatur*. Chron. Trivetti ad ann. 1277. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 640. *Pro Assecuratione istorum tradidit Princeps decem obsides de melioribus Walliæ absque incarceratione*. Apud Rymerum tom. 13. pag. 426. col. 1. *Litteras patentes & Assecurationem in debita & sufficienti forma factas, &c.*

¶ 2. ASSECURARE, Comitari. Acta SS. April. to. 1. p. 54. ubi de quinque Franciscanis Martyribus in India: *Verenam ille, qui eos Assecuraverat, quatuor lictoribus illis viriliter respondit, eos de infidelitate acriter arguendo*. Puto legendum *Associaverat*.

¶ ASSECURATUS, Certo convictus. Vita B. Lidwinæ Virg. to. 2. April. pag. 289. *Nec multo post accusantibus quibusdam, quasi proditionis civitatis rei Assecurati essent, ita quod timerent à Duce capitali sententia se plectendos, dixerunt, &c.*

¶ 1. ASSEDARE, Sedare, pacare. Charta Ecclesiæ Lugdun. ann. 1298. *Dantes arbitris facultatem terminandi & finaliter Assedandi*.

¶ 2. ASSEDARE, Censum describere, Gall. *Asseoir la taille*. Vide *Assidere* 1.

¶ ASSEDERE, Eadem notione, apud Rymer. to. 5. pag. 694. *De Assedendo hujusmodi operarios, artifices & serviteres ad summas ultra id, quod quilibet eorum pro labore, operatione & servitio suo.... ceperunt*. Et paulo post: *In auxilium solutionis summarum... sunt Assessi*, id est, rata pecuniæ portio eis imposita est exsolvenda. Vide *Assidere* 2.

ASSEDIARE, Vox Italica, Obsidere, oppugnare, Gall. *Assieger*. Vita SS. Emerii & Candidæ n. 6. *Venerunt in civitatem vocatam Querqueus, & Rex tenuit eam Assediatam per 7. annos*.

¶ ASSEDIUM, Iisdem Italis *Assedio*, Obsidio, Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1245. apud Murat. to. 8. col. 1114. *Et ceperunt Gorgunzolam, ad cujus Assedium fuit captus Rex, & recuperatus per populum Reginum*. Ibidem in Regimin. Paduæ ad ann.

1324. col 437. *Relicto dicto Assedio, & facto pacto & concordio.*

¶ ASSEDUM, ab *Assideo*, pro *Esfedum*. Locum vide in *Sabuta*.

ASSEGIA, Piscis species, Occitanis forte nota, in Charta Raimundi Comitis Tolosani ann. 1181. apud Catellum in Hist. Comitum Tolosæ pag. 216.

¶ ASSEGURAMENTUM, Idem quod *Assecuramentum*. Regestum Magnorum Dierum Campaniæ fol. 17. *Super Asseguramento, quod petit sibi concedi Iohannes Domaus de Noeroie Miles à Duce Lotbariagiæ qui diffidavit eum.*

¶ ASSEGURARE, ab Hispano *Assegurar*, Gall. *Assuret*, Aliquem rei alicujus possessorem securum præstare. Jos. Moret. Antiquit. Navarræ pag. 651. ex Archivo de Calahorra num. 7. *Ego Didaeus Lupi, cum sim Canonicus Calagurritanæ Ecclesiæ, rogavi Garciæ Regi Navarræ, & ipse pro amore meo Asseguravit Priori & Canonicis Calagurritanæ Ecclesiæ octo juga boum, cum octo hominibus, quatuor in Calaborra & quatuor in Mureilo.* Vide *Assecurare* 1.

¶ ASSELLA, Axilla, Gall. *Aisselle*. Processus de Vita & Miraculis S. Yvonis cap. xiv. to. 4. Maii pag. 569. *Et brachia habebat unum super aliud involuta & juncta, & manus clausas subtus spatulas sive Assellas.* Vide *Ascella* 1.

ASSELLARE, [Ventrem exonerare, Gallis, *Aller à la selle*. Conradus de *Geilenhusen* apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1209. *Anastasius Papa II. qui inciderat in hæresim, jam damnatam, dum Assellaret misit intestina.* Petrus Albianus Tretius legit *Asellaret* cum unico l.] Vide *Sella*.

¶ ASSELLATIO, Eadem notione. Vide *Sella*.

ASSEMBLATA ILLICITA, est trium aut plurium in unum locum conventus, ad illicitum aliquod violenter perpetrandum. Cowell. Ex Gallico, *Assemblée illicite*.

☞ ASSEMBLATA nude sumitur etiam pro legitimo cœtu, apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 781. in Charta ann. 1308. *Concedimus hominibus prædictæ villæ S. Amantii nunc habitantibus, & aliunde venientibus ad dictum locum, Consules Communitatem & Assemblatam, usus, consuetudines, franchesias & libertates sub modis & formis infra scriptis.*

ASSEMBLATIO, Conventus initus ad litem componendam. Charta Matthæi Comitis Bellimontis ann. 1207. apud Doubletum in Hist. Sandion. pag. 896. *Notum facio....quod cum peterem ab Abbate B. Dionysii domino meo Assemblationem apud Spinam de Maslers, super omnibus querelis, quæ inter me & ipsum emergerent, & ipse Abbas mihi eam non nisi recognosceret: tandem sapienti usus consilio, in præsentia domini mei Abbatis B. Dionysii in Curia ipsius apud B. Dionysium ipsi Assemblationi in perpetuum renunciavi, & ipsum quitavi, & recognovi, quod debeo venire in Curiam ipsius pro recto faciendo & accipiendo super omnibus querelis, &c.*

ASSEMBLEA, in Statutis Ord. Hospital. S. Joannis Hierosl. tit. 1. §. 4. tit. 8. §. 4. quid sit, sic exponitur tit. 19. de Verbor. significat. §. 12. *Assembleas Galli Congregationes vocant, quo utimur, quando Fratres nostri pro aliquibus rebus, ad Ordinem nostrum spectantibus, una conveniunt.* Jacobus Pergaminus in Memoriali linguæ Italicæ; *Assembrare, Assembrarsi, voci Provenzali usate da scrittori antichi, significano ragunarsi, congregarsi, abbocearsi insieme à publico parlamento, quindi vieaae Assembrea, o Assemblea, che vale raguanza & abboccamento.* [Rymer. tom. 7. pag. 46. col. 2. *Congregationes, conventicula, Assemblies, &c.*]

T ASSEMPER, pro *Ad semper*, Gall. *A jamais, pour toujours* Rymer. to. 8. pag. 275. *Quitti permaneant Assemper & immunes, &c.*

¶ ASSENAMENTUM, Dominicæ manus injectio in res aut prædia. Practicis veteribus *Assenement, Saisie feodale, Main mise*. Est etiam *Assenamentum* idem ac assignatio, Practicis *Assene, Assignation*. Charta Hugonis de Husseia an. 1224. ex Tabulario Corbeiensi: *Ego vero dictam præposituram...quitavi in perpetuum cum omni jure ad eandem pertinente, videlicet justitiis, relevaminibus, mortuis manibus, invadiamentis, Assenamentis, &c.*

¶ ASSENARE, In res aut prædia jure dominii manum mittere, *Assener* in Consuetud. Arvern. cap. 21. art. 6. & cap. 22. art. 2. Arrestum Parlamenti Paris. anni 1331. pro Monasterio Bonæ-Vallis, ex Archivis ipsius Monast. *Ipse Comes absque requesta ipsorum Religiosorum infra annum debet ponere dicta bona extra manum suam, alioquin dicti Religiosi Assenaverunt & Assenare consueverunt & potuerunt ac possunt ad dicta bona & tenere tanquam sua.*

ASSENNATIO, Assignatio, addictio, Gall. *Assignation*. Charta an. 1228. *Ego autem assignationem & Assenationem istam....laudavi* in Probat. Hist. Castil. pag. 48. *Assene conventionel*, in Consuetud. Lillensi art. 23. 28. *Douaire & Assene*, in Hannoniensi cap. 53. 72. 80. Montensi cap. 21. Valencianensi art. 84. *Assenement*, in Burbonensi art. 409. &c.

☞ Bourellerius in sua Summa lib. 2. tit. 97. pag. 555. *Item peus & dois sçavoir que la dame ou la damoiselle n'a droit de douaire, si le mari l'avoit au mariage avancée d'aucune chose, ou Assenée sur son heritage; car deux douaires ne peut-elle avoir ensemble, mais il convient qu'elle se tienne, au quel qui mieux lui plaira, ou à l'Assene ou au douaire coustumier; & ainsi en est-il use.* Quo in loco vox *Assene* intelligenda est de parte bonorum mariti statura & fixa, quam uxori suæ, dum eam ducit, assignat.

¶ ASSENSA, Idem quod *Accensa*, Datio ad censum, census. Testamentum Roberti I. Comitis Claromontis an. 1262. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pa. 262. *Volo quod solvatur...viginti sex libras Claromontenses, quas percipiat in tallia seu Accensa, quam debent homines de Vodabla.* Ibidem pag. 277. in Testamento Roberti II. Comitis Claromontis an. 1281. *In redditibus & juribus quæ habemus & consuevimus habere in Assensa de Nivernis.* Vide *Accensa*.

¶ ASSENSAMENTUM, Eadem notione. Consuetud. Lemovic. art. 61. *Si aliquis concedit & tradit terram suam ad censum & acceptamentum nihilominus pretio sibi dato, si census valeat plusquam ipsum pretium, hujusmodi contractus habetur pro Assensamento, nec in isto casu ille cui traditur, taliter de dicta terra debet solvere vendas....si vero census secundi vel ultimi Assensatoris ultra censum vel census prioris vel priorum Assensatoris, vel Assensatorum, non valet amplius, quam pretium in Assensatione hujusmodi sibi datum, non est Assensamentum, imo pro venditione habetur.*

¶ ASSENSARE, Dare vel accipere ad censum, Gall. *Donner*, vel *Prendre à cens*. Consuetudines Lemovic. loco mox laudato: *Nec in isto casu ille cui traditur taliter de dicta terra debet solvere vendas, illo etiam cui terra taliter est Assensata potest ipsam terram alii Assensar sine requisitione domini à quo ipse Assensaverat ipsam terram. Assensare seu ad firmam dare*, in Statutis mss. Augerii II. Episc. Conseran. Vide *Accensare*.

¶ ASSENSATIO, ut *Assensamentum*, in Consuetud. laudatis: *Et si census valeat plus quam pretium hujusmodi ultimæ Assensationis, habetur hujusmodi contractus pro Assensamento, nec vendæ sunt persolvendæ.*

¶ AS-

¶ ASSENSATOR, Conductor ad censum annuum. Vide *Assensamentum*.

¶ ASSENSOR, Eadem notione, apud Labbeum to.11.Concil.col.741.

¶ ASSENSUARE, Idem quod *Assensare*. Charta Henrici Episc.Eduensis an.1153. *Ivo de Avalone & uxor ejus Assensuarunt fratribus Regniacensis Ecclesiæ... totum terram, &c.*

ASSENTANEUS, *Consentiens*, in Gloss.Isidori: *Consentaneus*. Statuta Ordinis S.Gilberti: *Qui conscius sit & Assentaneus in iis, quæ ipse vendiderit, &c.* Occurrit etiam apud Albertum Argentin.

¶ 1. ASSENTARE, Consentire, assentiri, concedere. De S.Hugone Archiep.Rotomag.to.1.Aprilis pag.844. *Ego Hugo Metensis primicerius Sacerdos humilis & germanus meus vir illuster Arnulphus Dux... Assentaverunt in hunc modum & secundum tenorem istius litteræ.*

¶ 2. ASSENTARE, Tenere ad censum. Gall. *Tenir à cens*. Charta Agnetis Comitissæ Pictav. an. circ. 1060. apud Marten.to.1.Anecd.col. 186. *Assentant autem ipsum molendinum Clerici S.Nicolai per singulos annos de Clericis S.Radegundis uno modio, &c.*

¶ ASSENTATOR, Conductor, qui tenet ad censum. in Conc.Burdigal.an.1255.apud Labbeum to. 11. Concil.col.741.an.1255. *Assentatores autem decimarum, &c.* Sed Cangius putat legendum, *Accensatores*. Si tamen mendum non sit in voce superiori, tam dici potest *Assentator*, quam *Assentare*.

¶ ASSENTES, pro *Absentes*, in Constitutionibus MSS.Cluniac. non semel occurrit: *Priores hujusmodi sic Assentes ad prioratus suos revocent.*

¶ 1. ASSENTIA, Idem quod *Firma*, Domus rustica, Gall. *Cense, Ferme*. Diploma Adæ Abbatis de Novo Castello apud Marten.t.1.Ampl.Collect.col.915. *Quod si Comes domum vel firmitatem ædificaverit quantum terra ad hoc opus ceperit, tantumdem & nos ad domos nostras & Assentias nostras componendas occupabimus.*

¶ 2. ASSENTIA, f. pro *Essentia*, Natura, indoles. Guibert.lib.1.de Vita sua cap.14. *Et cum juvenis illius statum Assentiamque requirens, reperit ejus animum enixius ad aggrediendum sanctiora proclivem.*

¶ ASSENTIÆ, *ab assentio, sis*, id est, *assentationes, adulationes*. Papias.

¶ 1. ASSERES. Papias MS. *Asseres apud veteres dictæ sunt fœminæ non quæ ubera dabant, sed sub quarum cura nutriebantur infantes.* Vide Nonium in *Assas*, *Nutrices*.

¶ 2. ASSERES, Tegmen libri ex asseribus. Chronicon MS.Regum Franciæ ex Musæo D. de Cangè: *In uno parvorum librorum Cameræ Compotorum ad Asseres, de corio viridi, &c.*

¶ ASSERINUS, Factus ex asseribus. Vita Ven. Idæ Virg. to.2.Aprilis pag.165. *Illa vero nunc hos nunc illos in pontem Asserinum super quem stabat, ante se posuit.*

¶ ASSERTARE, Affirmare. Opusculum Gurhedini Monachi ex Chartario S.Crucis Kemperleg. *Hæc est possessio Ecclesiæ Crucis...Assertantibus totius Cornubiæ primatibus.*

¶ 1. ASSERTATIO, Assertio, affirmatio. Processus contra Petrum Regem Arragonum an. 1282. apud Acher.to.2.Spicil.pag.661. *Argumenta verisimilia deferunt; vox præterea publica & communis quasi Assertationis incessat.*

¶ 2. ASSERTATIO, Defensio, tuitio, Gall. *Assurance, deffense*, ab asserere, *Soutenir, Deffendre*. Acta Concilii celebrati apud Lomberum diœcesis Albiensis, to.10.Fragment.MSS.Stephanotii p.37. *Anno ab Incarnatione Domini 1165. taliter deffinitiva sententia lata est super altercatione & Assertatione atque impugnatione fidei quam expugnare nitebantur quidam qui faciebant se appellari Boni homines, &c.*

¶ ASSERTATOR, Præs, sponsor, Gall. *Caution, Garand*. Chartæ *huic multi testes & Assertatores subscribunt*, in Annal.Benedict.to.5.pag.33.

¶ ASSERTIONALITER, Certo, sine erroris metu. Vita S.Aviti to.3.Junii pag.357. *Eleganter quippe & Assertionaliter de eo dicitur: Amavit eum Dominus & ornavit eum, stola gloriæ induit eum.*

ASSERTOR, Advocatus, causidicus. Vetus Judicatum sub Carolo M. apud Catellum lib.5.Rerum Occitan.pag.742.& Steph.Baluzium: *Ibique in supradicto nunc judicio veniens homo nomine Arlumus, qui est Assertor, vel causidicus & mandatarius Danielo Archiepiscopo, &c.* Habentur eadem verba ibidem pluries. Aliud Judicatum ann.1021.apud Diagum lib.1. Hist. Comit. Barcinon.c.31. ubi Comes controversiam ad judices Ecclesiasticos remittit: *Volo, ut justitia non deperent; sed ut me aut meo Assertore præsente cito compleatur.* Infra: *Assistente quodam procere Guillermo & agente per imperium Comitis vocem querelantium una cum ipsis justitiam petit.*

ASSERTOR PACIS. Vide *Pax*.

¶ ASSERVATORIUM, Arca seu locus rebus asservandis, apud Ludewig.to.6.Reliq.MSS pag.345.

¶ ASSERVISARE, Servituti addicere, Gall. *Asservir, Assujettir*. Charta terrerii Chassagniæ an.1399 *Et de novo terra Asservisata fuit ad servitium duodecim denariorum*. Charta Thossiacensis ann.1404. *Debet sex denarios Vsennenses pro peda sibi Asservisata*, id est ad servitium data, cum obligatione cujusdam clientelæ.

ASSESIA RETIS, Positio, vel jactus retis in fluvio. Charta fundationis Abbatiæ Blancælandæ ann. 1154. apud Columbum: *In Chetevilla terram Hugonis Tauri & pisces exclusa quocunque modo capiantur, & Assesiam Retis in novio molendini ad capiendas anguillas, & si voluerint in eo facere piscaturam.*

¶ ASSESINI. Vide *Assasini*.

¶ ASSESSARE, Ad censum dare, *Donner à cens*. Tabularium S. Petri Vosiensis fol.56. *Ademarus Abbas Assessavit Stephano bajulo stabulum cum fenestris quæ conjunctæ sunt domui ejus, ut omni anno...1. sextarium de vino reddat, &c.* Vide *Accensare*.

¶ 1. ASSESSIO, Judicum consessus, Gall. *Seance, Assise*. Litteræ Gilonis *de Versailles*, & Rainaldi de Bestisiaco Ballivi regii circa initium 13. sæculi in Tabular.S.Vandreg. to.2. pag. 1375. *Priorem de Riverescort traxerunt in causam coram nobis & multis aliis in plena Assessione.* Vide *Assisia*.

¶ 2. ASSESSIO, Assignatio reditus ex fundo percipiendi. Charta Odoardi domini Montis-acuti de fundatione Ecclesiæ S.Georgii Cabilonensis anno 1322. inter Instrum.to.4.novæ Gall.Christ.col.258.D. *Et omnes res & singulas super quas dictæ octies viginti libratæ terræ sunt, ut supra dicitur, assignatæ, & Assessæ mortificare & mortificatas in posterum tenere, & dictas Assessiones & assignationes ac traditionem, ut prædicitur, factas, dignetur ratificare ac etiam approbare.* Vide *Assidere*. 1.

ASSESSOR, Qui tributa peræquat vel imponit. Vide *Assidere* 1.

ASSESSOR FERCULORUM, Qui fercula in mensa ponit, *qui assied les plats*. *Asseour*, in libro Gallico de Ministris Regis Angliæ à Cowello laudato. Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 24. §. 2. cap 16. §. 1.

ASSESSORES, pro *Ascensores*, vel *Sessores* equorum, in Chronico Colmariensi semel ac iterum an. 1297.

ASSESSORIA, Assessoris, seu judicis munus, in Concilio Albiensi sub Zoeno Legato Sed. Apost. cap. 14. [Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina cap. 12. lib. 5. apud Murat. to. 8. col. 243. *Hujus potestatis judices fuerunt hoc tempore dominus Monasterius, D. Riccius, & D. Bonaventura de Pergamo; cujus Assessoria venit ad malum finem.*]

¶ ASSESSORIUS, Idem qui *Assessor*, Gall. *Assesseur*. Concilium Avenion. anni 1326. can. 16. apud P. Gassendum ad calcem Notitiæ Ecclesiæ Diniensis: *Item statuimus, quod excommunicati in judices, consules, rectores, bajulos, potestates, Assessorios, vel notarios, aut alia quævis publica officia nullatenus assumantur*. Vide *Assidere* 1.

¶ ASSESSUS, dicitur fundus, cujus reditus cuidam assignantur, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1090. A. *Giraudus Corbruay juratus dixit quod Villa-nova & Masciacum & Sennac Assessæ fuerunt Radulpho Bochardo Militi pro xx. libris*. Et apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 268. in Testamento Roberti I. Comitis Claromontis an. 1262. *Volo quod quinquaginta sextaria bladi, quæ legavit Alasia quondam uxor mea, Assessa & assignata remaneant*. Vide *Assessio* 2. & *Assidere* 1.

¶ 1. ASSETARE, Collocare dotem in fundo, fundum oppignerare. Idem fere quod *Assignare* & *Assidere*, Gall. *Asseoir*, *Hypothequer*. Hist. Dalphin. to. 1. pa. 58. *Juravit eidem Domino Joanni dare tradere, assignare & Assetare ex causa permutationis domum suam de interaquis*. Ibidem to. 2. pag. 142. *Dictas summas pecuniæ assideat & Assetet dictæ filiæ quæ uxor sua fuerit, super castrum Castillionis*. Pag. 146. *Pro summa pecuniæ supra scripta reddimus, tradimus & assignamus ac etiam Assetamus.... septem sestaria frumenti censas, & 6. gallinas, &c.*

¶ 2. ASSETARE, Gall. *Asseoir*, Tributum singulis viritim imponere. Lib. Datior. Bergom. lib. 1. cap. 88. *Dictam quantitatem immediate Assetare ad partitum, &c.*

¶ ASSETATIO, Tributorum descriptio, Gall. *Assiette des tailles*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 471. *Si infra ejusdem parochiæ limites eidem domino Dalphino jura competentia valent vel valeant ultra 50. libras bonæ monetæ annui redditus secundum assisiam & Assetationem fieri consuetam in talibus, &c.* Ibidem iterum occurrit eodem significatu.

¶ ASSETATURA, Eadem significatione. Lib. Datior. Bergom. lib. 1. cap. 88. Vide *Assisa*.

ASSEWIARE, ex Gall. *Assecher*, Siccare, desiccare. Charta Edwardi III. Regis Angl. to. 2. Monast. Angl. p. 334. *Quod ipsi mariscum prædictum cum pertinentiis Assewiare, & secundum legem marisci vallis includere, & in culturam redigere... & mariscum sic Assewiatum, &c.* Hinc reponenda vox *Assewer*, pro *Assouver*, in Consuetudine Nivernensi cap. 37. art. 22. ubi de stagno agitur, quod ex sui natura non siccatur.

¶ ASSIA TALLIÆ, Tributorum descriptio, Gall. *Assiette des Tailles*, apud Acherium to. 2. Spicil. pag. 168.

¶ ASSIATUS. Vide *Assisa*.

¶ ASSICCATIO, Stagni solum exsiccatum. Codex censualis Calomontis: *Nullas Assiccationes habet in dicto stagno*, id est, nihil habet in solo dicti stagni assiccati, quod possit excolere, vel unde possit quidquam utilitatis percipere.

¶ ASSIDARIUS, pro *Essedarius*, Qui pugnat è curru. Vide *Essedum* & Diaria Trevoltiona mensis Maii an. 1715. pag. 739. & 740. ubi sequens epitaphium refertur & explicatur.

D · ET · MEMORIÆ · M
AETERNAE · HYLATIS
DYMACHERO · SIVE ·
ASSIDARIO · P · VII · RV I
ERMAIS · CONIVX ·
CONIVGI · KARISSIMO
· P · · C · ET · · SVAS D ·

Ascia hic exarata cum quatuor postremis litteris significant: *Sub ascia dedicatum*. Quid autem sit *sub ascia dedicare* jam diximus in *Asciata lex*.

¶ ASSIDATIO, ASSIDEARE. Vide in *Assidere* 1.

ASSIDEI. Vide *Assasini*.

ASSIDELA, *Mensa, juxta quam sedemus*. Ugutio. Vide *Cillaba*.

¶ ASSIDENTIA, Assignatio reditus ex certis prædiis percipiendi. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1320. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 153. *Trecentas vero libratas terræ debitas.... dominus de Credonio promisit bona fide, sub hypotheca & obligatione omnium bonorum suorum.... eidem Comiti præsenti & recipienti tradere, assignare & assidere cum effectu, non secundum Assidentiam patriæ consuetam, sed ad valorem terræ*. Vide *Assidere* 1.

ASSIDERATUS, Paralyticus. Vide *Sideratus*.

1. ASSIDERE, est censum describere, taxare, imponere, peræquare: *talliam*, sive impositum vectigal vel tributum cum æqualitate singulis viritim taxare. Galli dicunt *Asseoir la taille*. Matth. Paris an. 1232. *Provisum est generaliter... quod prædicta Quadragesima hoc modo Assideatur & colligatur*. Will. Thorn. in Ch. *Tailliagium Assessum*. Et mox: *Et fuit quodlibet feodum Militare Assessum tunc ad 40. sol.* Occurrit passim apud ejus ævi Scriptores.

☞ *Forma vero, in qua Dominus Rex* (S. Ludovicus) *vult ut tallia Assideatur in villis suis*, sic describitur apud Acherium to. 12. Spicil. pag. 168. *Eligantur per consilium Sacerdotum parochialium, & aliorum virorum religiosorum, necnon & burgensium, & aliorum proborum virorum usque ad XL. vel XXX. bonos viros & fideles, vel plures aut pauciores secundum quantitatem ipsarum villarum, & illi qui sic electi fuerint, jurabunt super Sancta, quod de ipsis, vel aliis probis viris earum villarum eligent usque ad duodecim de illis qui meliores erunt ad illam talliam Assidendam. Et illi duodecim nominati jurabunt super Sancta, quod bene & fideliter Assidebunt dictam talliam ad libram æqualiter: & valor immobilium appreciabitur ad medietatem mobilium in Assia prædictæ talliæ. Eligentur etiam simul modo cum prædictis duodecim, alii quatuor boni viri, & scribantur nomina eorum, secreta tamen, ita quod electio eorum non publicetur aliquibus, sed sub secreto habeatur, quousque illi duodecim Assederint, sicut prædictum est, talliam prædictam. Quo facto antequam publicetur tallia, vel aperiatur scriptura facta super talliam prædictam, illi quatuor sic electi juramento ab illis præstito de illis duodecim fideliter talliandis sub forma prædicta Assidebunt talliam competentem.*

ASSIDERE, Assignare annuos reditus ex prædiis designatis percipiendos. Charta Henrici Reg. Angl. in Bibl. Clun. pag. 1399. *Manerium Rex Stephanus dedit, & Assedit eis pro 100. marcis*. Alia an. 1272. apud Guiche-

chenon. in Hist. Bressensi: *Cum 40. libratis terræ . . . quas Assidere debet super suis redditibus*, &c. Vide Loisellum in Bellovaco pag. 295. [Charta anni 1290. tom. 2. Hist. Meld. inter Instr. p. 186. *Je lais & ai laissiè pour Dieu ... vingt & cuint sous de tournois de rente chacun au à toujours ; & les ai Assenez & Assene à peare à mes moulins de ladite Fertè au jour de la Purification N. D.*]

¶ ASSIDEARE, Eadem notione. *Assideavit libras trecentum in terra sua*, in Fragmentis Chronicorum apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 1158.

ASSEDARE, Idem quod *Assidere*, peræquare, assignare. Iter Camerarii Scotici cap. 39. §. 45. *Si de communibus profectibus Burgi legalis fiat Assedatio & levatio.* Adde Statuta Willelmi Regis Scotiæ. Statuta Davidis II. cap. 23. 42. & Rastallum in verbo *Assed*.

ASSESSI, Gall. *Assis à la taille*, quibus rata pecuniæ impositæ exsolvenda taxata est, apud Matth. Paris.

ASSIDI quibusdam dicti, ab *Assidere*. Papias, *Assidi, capite censi*.

ASSISUS REDITUS, inquit Spelmannus, in maneriis dicitur certus ille & immobilis census, qui domino solvitur ex prædiis liberis, unde & *liber* appellatur, estque mobili & nativo contrarius. Assisæ de *Clarendon* apud Hovedenum in Henr. II. *Baillivi Domini Regis respondeant ad Scaccarium tam de Assiso Reditu, quam de omnibus perquisitionibus suis.*

ASSIDATIO. Vide Argentreum in Hist. Britann. pag. 325.

ASSESSIO, Ipsa tributi impositi taxatio, peræquatio. Will. Thorn: *In tailliagiis & Assessionibus quomodo debeant respondere.*

ASSESSORES, Peræquatores, censuum descriptores, qui censum per capita aut pro modo facultatum tributariis imponunt, Gallis *Asseeurs*. Vita S. Sulpitii Episc. Bituric. cap. 6. n. 27 *Urget, ut Bituricam plebem cum Ecclesiæ Sacerdotibus nefando censu conscribat . . . indicto jejunio Assessorem alloquitur blande*. Infra, *Sævissimus Assessor* dicitur. Adde Matth. Paris an. 1215. & 1232.

¶ 2. ASSIDERE, Obsidere, Gall. *Assieger*. Consuetudines Furnenses ann. 1240. ex Archiv. Ecclesiæ S. Audomari: *Qui signum levaverit vel levari fecerit, nisi per necessitatem vel de nocte cum clamor auditur, vel de die cum quis Assidetur in domo sua, vel pro aqua, si super hoc convictus fuerit, emendabit Comiti 60. libr.*

¶ 3. ASSIDERE, Definito numero quosdam eligere. Litteræ Henrici VIII. Regis Angliæ ann. 1511. apud Rymer. to. 13. pag. 300. col. 2. *Et ad monstrum sive monstrationem diligenter faciendum & supervidendum, ita quod iidem homines ad arma, ac homines armati, & sagittarii, & alii prædicti homines defensibiles, sic arraiati & muniti, prompti sint & parati ad deserviendum nobis quotiens & quando necesse fuerit, assignavimus quoscumque duos aut tres vestrum ad omnes alios & singulos vestrum similiter mutuo & se invicem triandum, Assidendum, & arraiandum, ac in armis ac in equis apparatos . . . ita quod . . . triati, Assessi, arraiati, armati & præparati*, &c.

¶ ASSIDES, pro *Asseres*, ab *Assis, idis*. In Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 390. *Terra sepulturæ prædictæ vallata fuit circumquaque, ita quod nullus inde poterat commode transire; nisi quod plures Assides fuerunt suppositæ, ac pergentes inde ad majus altare præpedirentur.* Vide *Assis* 2.

¶ ASSIDIARE, Obsidere, Ital. *Assediare*, Gall. *Assieger*. Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murat. to. 8. col. 434. *Et captum fuit per forciam castrum pontis Baxanelli ea die. Et die Veneris tertio exeunte Augusto, Assidiaverunt castrum Montissilicis.*

¶ ASSIDIOS, Herba fugans dæmones. Epist. Joanni Presbytero seu Regi Abissinorum falso adscripta ad calcem MS. Corbeiensis: *Ibidem nascitur herba quæ vocatur Assidios, cujus radicem si quis super se portaverit, spiritum effugat, & cogit eum dicere quis sit & unde veniat & nomen ejus; quare immundi spiritus in terra illa neminem audent invadere.*

ASSIDUARE, de eo, qui *assiduus* est in re aliqua, apud vet. Interpretem Eccles. cap. 30. v. 1. & Petrum Blesensem Epist. 31. Vita S. Emani n. 8. *Post hæc cum in ipsa civitate orationibus & vigiliis Assiduaretur*, &c. [Vita S. Augustini Cantuar. n. 19. Maii to. 6. *Jejunia, vigilias, orationes, eleemosynas, cum castimonia & omni sanctimonia Assiduabat.*]

¶ ASSIDUATUM, Assiduo usurpatum, seu adhibitum. S. Aug. Serm. ad Neophytos, in quo exponit orationem Dominicam: *Hoc antidotum ita omnibus morbis occurrit, ut Assiduatum omnes morbos depellat.*

ASSIDUITAS, *Residentia*, quæ debetur à Canonicis, seu aliis Beneficiatis, in suis Ecclesiis. Tabularium S. Aniani Aurelian. *Ego Philippus D. G. S. Aniani Decanus, & universum ejusdem Ecclesiæ Capitulum, ex consilio Dom. Regis Ladovici fratris nostri & beneplacito firmiter statuimus, ut tantum Canonici in claustro manentes, aut si extra claustrum manserint, huic Ecclesiæ Assiduitatem reddentes, integros suarum præbendarum reditus habeant. Assiduitatem vero vocamus, & juxta consilium Do. Alexandri III. PP. determinavimus, ut ille tantum dicatur Assiduus, qui huic Ecclesiæ soli Canonicum servitium exhibebit. Qui autem extra claustrum manserint, aut huic Ecclesiæ Assiduitatem servitii non reddiderint, singulis annis tantum 20. solidos habeant*, &c. Charta Odonis Episc. Parisiensis an. 1204. *Si vero major Matricularius laicus circa servitium Ecclesiæ Assiduitatem non fecerit*, &c. Vide *Residentia*.

¶ ASSIES, pro *Acies*, pedestres copiæ. Apud auctores inferioris ævi acies & exercitus erant pedestres vassallorum copiæ, cavalcatæ vero equestres. Arrestum Parlamenti Paris. anni 1331. pro Monasterio Bonæ-vallis, ex Archivis ipsius Monast. *Necnon in possessione & saisina habendi Assiem & calvacatam, talliam & subventiones ab hominibus Bonæ-vallis.*

¶ ASSIETA, Assignatio, *Assidatio*, collocatio dotis in fundo, Gall. *Assignation de dot, Assene de douaire*, in veteribus Consuetudinibus. Appunctuamenta de matrimonio an. 1475. apud Rymer. to. 12. pag. 20. *Illustrissimus Princeps Ludovicus Franciæ ipsam dominam Elizabetham à regno Angliæ, pro solempnisatione ejusdem matrimonii in partibus Franciæ, sumptibus & expensis ejusdem Principis Franciæ honorifice conducet, conducive faciet; ipsamque ad sexaginta millia librarum redditus annui in Assieta secundum consuetudinem regni Franciæ, annuatim dotabit.* Lobinellus to. 2. Hist. Britan. col. 1553. *Rex faciat ei tradere in Assieta super domanio coronæ in Francia vi. mille libr. Turon. annui redditus.* Baluzius to. 2. Hist. Arvern. pag. 642. è Regesto Parlamenti an. 1491. *Prædicto quinquaginta librarum Turonensium annuo redditu ad Assietam dictæ patriæ Nivernæ super dictis castro, terra & dominio.*

¶ ASSIGIA, Palus, assertabula sectilis lignea. Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 40. col. 1. *Si quis Assigias de sepe vel assigiato unam aut plures tulerit, componat solidos 2.*

¶ ASSIGIATUM, Sepes è palis vel asseribus. Vide *Assigia*.

¶ ASSIGNAMENTUM, Assignatio, addictio, oppigneratio, constitutio cujusdam reditus vel census ex *fundo* percipiendi, Gall. veteribus, *Assenement, Assene*, nuperis, *Assignation, Engagement*. Charta Officialis domini Hugonis de *Sarquex* Archidiac. Remensis ann. 1241. in Tabulario S. Nicasii Remensis: *Pra-*

Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 80. de via regia: *Tanta vero debet esse, ut inibi duo carri sibi possint obviari, & bubulci de longo stumbli sui possint Assimulare*. Hildebertus Cenoman. de Mysterio Missæ.,

His ita præmissis, secreta Presbyter orat.
Secretas memorans, Assimulansque preces.

Perperam editum *assimilans*. Vide Gronovium ad Statium cap. 5. & V. Cl. Nicolaum Catharinum lib. 2. Observat. pag. 18. & supra in *Adsimulare*.

ASSINSIUM, Herba amara. Vetus Gloss. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana: *Hoc Assinsium, gloigne*. Occurrit semel ac iterum apud Matthæum Vindocinens. in Tobia. [Vox corrupta vocis *Absinthium*; unum ergo & idem est.]

ASSINUS: Mensuræ frumentariæ species, vulgo *Aissin*. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1308. ex 2. Regesto ejusdem Regis n. 9. in Tabulario Regio 84. *Assinos aveaæ annus reditus*, &c. Alia Garini Episcopi Suessionensis ann. 1313. *Vendeat premierement au lieu que on dit Grant Champ, vingt-huit Ayssins demy-setiert moins. Item aux Chavens six Ayssins & demy, quatre verges moins*, &c. *Duo Assini avenæ*, in Lege Vervinensi ann. 1233. art. 1. *Quatuor Assini terræ*, art. 2. quomodo *modii terræ* dicuntur. [Charta ann. 1233. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 232. *Quod unicuique hominum, qui ibi mansuri venerint per masuram duos Assinos terræ ad mensuram Trachiacensem ad domum faciendam & aysantias suas habendas deliberabo*. Vide *Essiaus*.]

¶ ASSIRIUM, Navigii species. Translatio corporis S. Pauli novi Martyris tom. 2. Julii pag. 640. *Postea rogavit Prior memoratum Principem, ut rogaret Petrum Ingosum de Constantinopoli, ut in suo Assirio capsam cum corpore susciperet*. Ibid. pag. 640. *Tanta facta est tranquillitas maris & venti, quantam nemo mortalium melius cogitare posset....... Læti itaque nautæ pervenerunt Otrentum, & ibi accipientes sibi & Assirio, quæ deerant, necessaria, flanteque aura secunda, pervenerunt usque Venetias*.

ASSIRTUS. Anastasius in S. Hilaro PP. pag. 28. *Et in medio lacum porphyreticum cum concha Assiria in medio aquam fundentem*. Ubi alii Codd. habent *raita*. Forte *striata*, ut & infra: *Lacus & conchas triantas*; seu, ut alii Codd. præferunt, *eastriatas*. Leg. *striatas*.

1. ASSIS, Pecunia quævis. *Assis publicus*, Pecunia publica, quæ in Fiscum infertur, apud Senatorem lib. 12. Epist. 15. Publica functio, illatio. *Assis tributarius*, apud eumdem lib. 12. Epist. 16. Pecunia quæ in vectigal penditur: ita in l. 12. Cod. Theod. de Indulg. tributor.

2. ASSIS, ASSIATUS. Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 30. *Si quis Assem de sepe Assiata, unam aut plures tulerit, componat sol. 1. Si quis de sepe staataria facta vimen tulerit, comp. sol. 1. Si autem perticas transversarias tulerit, solvat sol. 2*. Ubi *sepes Assiata*, videtur esse illa, quæ ex asseribus, seu tabulis sectilibus conficitur, quæ nos etiamnum *Aisses* vocamus: *staataria* quæ è palis aut perticis in rectum positis compacta est. Porro *Assis* Plauto & aliis, est tabula sectilis.

ASSIS, ASSIDIS, in genit. Eadem notione, usurpat Juncta in Vita B. Margaretæ de Cortona c. 1. ut & Petrus de Crescentio lib. 2. de Agricult. c. 87. lib. 5. pag. 279. & alibi non semel: unde eidem *Assidiculæ*, l. 10. cap. 33. 36.

ASSISA, & ASSISIA. Littletoni sect. 234. est *nomen æquivocum*: varias enim & diversas significationes, apud Leguleios nuperos habet, quas singulas persequi operæ pretium videtur. Ac primum:

ASSISÆ & ASSISIÆ dicuntur Comitia publica, conventus & consessus proborum hominum, à Principe, vel Domino feudi electorum, qui pro tribunali jus dicunt, lites dirimunt, de rebus ad rem publicam spectantibus statuta conficiunt: *Malla publica, placita*, quomodo [illegible] dicuntur apud Hesychium. Apud Anglos vero Assisa, definitur sessio Justitiariorum duorum itinerantium cum Justitiariis Pacis, ut vocantur, in urbe capitali uniuscujusque Comitatus, bis in anno, ut audiant placita, lites componant, & pro tribunali jus dicant. Ita Watsius. Vetus Jus Municipale Normann. 1. part. distinct. 5. cap. 6. *Assise est une assemblée de plusieurs sages hommes en la Court del Prince, en laquelle cen qui y sera jugiè, doit avoir perdurable fermetè. Car se l'en nie ceu, qui aura estè fait ès plès de la Viscomtè, l'en le puet escuser par une desrene; mès ceu qui est fet en l'Assise, ne recheant nul desresne; ains est ferme à toujours par le recort de l'Assise, & entre deux Assises doit avoir 40. jours*. Charta Philippi Augusti apud Rigordum ann. 1190. *Ballivos nostros posuimus, qui in baillivus suis singulis mensibus ponent unum diem, qui dicitur Assisia, in quo omnes illi qui clamorem facient, recipiens jus suum per eos*, &c.

Ejusmodi vero *Assisæ* in locis publicis & patentibus, ut alia olim placita, veluti ante januas Ecclesiarum, aut in cœmeteriis peragebantur. Regestum Constabulariæ Burdegal. fol. 137. *Assisias suas tenebunt Lemovicenses ante januas Monasterii S. Martini, & in cœmeterio Ecclesiæ S. Michaelis*. Deligebanturque ad id majores villæ, & quæ populo abundarent, intra Regis, aut Domini, jurisdictionem, ad majus litigantium commodum. Edictum Philippi Pulcri à Pithœo editum, art. 16. de Baillivis: *Nec teneant eas in locis, in quibus non est villa, aut habitatio gentium populosa*. Cogebantur vero Assisiæ in Francia ex eodem Decreto Regio, de duobus mensibus ad duos menses, atque indicebantur à Baillivis & Senescallis in fine cujuslibet Assisiæ: *Præcipimus, quod Senescalli & Baillivi nostri teneant Assisias suas in circuitu Senescalliarum & bailliviarum suarum de duobus mensibus ad duos menses ad minus*. Interdum per singulas quindenas.

Formula autem cogendorum apud nostros à Baillivo proborum hominum, seu vasallorum feudi, qui *Assisiis* interesse tenebantur, ejusmodi fuit, quam ex veteri Regesto damus: *Michel de Paris Bailly de Vermandois, au Prevost de Mondidier, Salut. Nous vous mandons, que vous faciez crier nos Assises de Mondidier solempnellement aus lieus acostumès au Dimanche devant la Chandeleur prochain à venir, & faites adjorner les hommes le Roy jugeans en la Chastellerie de Mondidier par Serjans le Roy, qu'il soient ausdites Assises si souffisamens que les causes desdites Assises puissent estre delivres; & nous certefiez des noms des hommes, que vous aurez fais adjorner. Et le faites si diligemment, que defaut n'y ait. Donnè à Chauny le Venredi apres Noel l'an 1318*. Si quis ex iis deesset, pecuniaria mulcta puniebatur. Compotus Baillivíæ Turon. ann. 1337. *De legibus* (mulctis) *Assisiarum, videlicet de defectibus hominum nobilium, qui consueverant solvere pro quolibet defectu 5. sol. Assisiarum*, seu comitiorum juridicorum mentio est passim in Consuetudinibus municipalibus, locis à Raguello indicatis: quarum aliæ *magnæ*, aliæ *minores* dicuntur, ut in Consuet. Pictav. art. 19. 74.

GRANDIS ASSISA, seu *Grande Assise*, occurrit etiam in Consuetud. Inculismensi art. 4. 7. & Rupellensi art. 1. in quibus *Magna Assisa*, dicitur conventus juridicus, qui Comiti, Vicecomiti, Baroni & Castellano competit ratione majoris justitiæ, & quater indicitur quotannis, in quo appellationes minorum Assisarum dijudicantur ab eorum Ballivis. *Minores* vero *Assisæ* eæ sunt, quæ à Comitum, Vicecomitum,

rum, Baronum & Castellanorum Præpositis, seu Judicibus pedaneis, quinto decimo quovis die tenentur. *Minores* istas *Assisas* intelligit Chronicon Andrense p. 552. *Ex consuetudine quoque patriæ nostræ in Curia nostra per singulas quindenas humanas leges & judicia mundana constat exerceri.*

Assisæ præterea appellatione donabatur quidquid in *Assisis* definiebatur inter litigantes, quod pro supremo judicio erat. Regiam Majestatem lib. 1. c. 13. §. 3. *Sciendum est, quod lites decisæ legitime per magnam Assisam Domini Regis, postmodum nulla occasione resuscitantur.* Adde Quoniam Attach. cap. 82. §. 1. Atque id Juri Normannico supra laudato consentaneum est. Maxime vero id, quod statuebatur ad publicum Regni, aut vassallorum omnium commodum, pro lege erat, ut pote in *Assisis*, communi proborum & *Legalium* hominum consensu decretum. Regiam Majestatem lib. 3. cap. 27. §. 2. *Ex beneficio constitutionis Regni, quæ Assisa nominatur.* Hoved. *Assisæ Henrici Regis facta apud Clarendonum.* Fridericus II. Imp. in Constit. Sic. lib. 1. tit. 41. *Quæ igitur ad ipsorum cognitionem pertinent, prædecessorum nostrorum Assisis comprehensa apertius diffinimus.* Adde lib. 3. tit. 36. Glanvillam lib. 9. cap. 10. Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 3. §. 6. &c. Prædictis addo, quæ habent Assisæ Hierosol. MSS. cap. 105. *Les Assises doivent estre tenues & maintenues fermement en toutes choses: & de ce que hom ne sera certain, qui fait Assise, doit tenir selon l'usage & la longue coustumance, & de ce que Court aura fait esgard, ou connoissance, ou recort, qui fois Assise, doit estre tenu & maintenu come Assise. Car les Assises ne peuvent en plusiors choses estre provées, que par lonc usage, ou pour ce que l'on a vehu user & faire come Assise, & ce est maniere de Loy, & doit estre, & est tenue au Royaume de Hierusalem & de Chipre meaus que Leis, Decrès, ne Decretales, que le Seignor dou Royaume doit jurer, & jure esas, que ils sunt retens à Seignor, de garder, & maintenir les Assises, & les bons usages, & les bons coustumes de Royaume de Hierusalem.* Hinc.

Assisiæ Rerum Venalium, pro Decreto Regio, seu eo quod in Assisiis, vel Comitiis & Placitis generalibus à Baillivis & Justitiariis definitum est super rerum venalium qualitate, quantitate, pondere, mensura & pretio, in Constitut. Neapolitanis lib. 1. tit. 57. §. 2. tit. 63. libro 3. tit. 36. §. 5. Matthæus Paria ann. 1201. *Eodem anno Rex fecit generaliter acclamari, ut legalis Assisa panis inviolabiliter sub pæna collistrigiali observaretur . . . . . ita quod pistores poterunt sic vendere, & in quolibet quartario lucrari tres denarios, &c.* Monastic. Angl. tomo 2. *De amerciamentis suorum tenentium provenientibus pro Assisa Regis non servata, ut de pane, cervisia, & mensuris falsis.* Fleta libro 1. cap. 17. *Habet Rex in potestate sua, ut Leges & Consuetudines & Assisas in Regno suo provisas, approbatas & juratas.* Le Roman d'*Aubery* MS.

A tant manient aux dens la miche alise,
Tant que chascune à sa force reprise,
Et beurent eve qui venoit de Tamise,
Dist Senebaut, mult vaut miex ceste Assise,
Que cent mil livres, ou pan de ma chemise.

Vide Littletonem sect. 234.

☞ *Assisa Rerum Venalium* non solum pro decreto in *Assisiis* lato de rebus venalibus & earum qualitate, &c. sed etiam aliquando sumitur pro jure seu privilegio statuendi & determinandi res venales, earumdem pondera, mensuras, pretium, &c. necnon percipiendi emolumenta inde reditura: hoc autem jus seu privilegium abs Rege, cui volebat, tradebatur. Hujus rei exemplum refert Kennet. in Antiquit. Ambrosden. pagina 393. ubi narrat, Richardum d' *Amory* obtinuisse ab Eduardo II. Anglorum Rege *Assisam* panis & cervisiæ intra urbem & suburbia Oxfordi, ea conditione, ut daret Regi quotannis centum *Schillingos*: at postmodum propter conquestus Universitatis ac Civitatis hoc privilegium à Rege concessum fuisse Majori & Vicecancellario. Vide Gloss. ejusd. Kennetti ad calcem earumd. Antiquitatum.

¶ Assisa Forestæ, leges in Curia seu in *Assisis* de silvis ac nemoribus latæ, quas servant ii magistratus, quibus silvarum cura commissa est. Inquisitio facta apud *Brehull* de statu silvæ de *Shottore*, anni 1363. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pagina 498. *Item dicunt quod Priorissa de Littlemore devastavit boscum suum de Shottore contra Assisam Forestæ.* Inquisitio de silva de *Bernwood*, ann. 1266. ibidem pagina 265. *Et dicunt etiam quod prædictus Joannes filius Nigelli & antecessores sui à tempore quo non extat memoria, solebant habere in bosco domini Regis Housbote & Heybote cum omnibus feodis forestario pertinentibus secundum Assisam Forestæ.*

Assisia, interdum sumitur pro ipso tributo, quod ex consensu optimatum & populorum in *Assisis* coactorum imponi decernitur. Joan. Hocsemius in Henrico Episc. Leod. cap. 5. *Cum Leodienses Electo promissam solvere pecuniam non valerent, & Electo connivente Assisiam, seu malatoltam, super venalibus posuissent.* Ægid. de Roya an. 1299. *Et inhibuerunt vulgo, ne acclamarent Assisiam deponi.* Magnum Chronicon Belgicum ann. 1288. *Levabant in præjudicium Canonicorum in urbe exactionem, seu Assisiam rerum venalium.* Charta Galteri Regitest. Comitis pro Burgensibus de *Rancourt* & *Heraucourt*, April. 1255. *Ultra duos solidos, quos debet solvere de Assisia, nec majorem emendam Præpositus poterit extorquere.* Apud Joan. Villaneum lib. 8. cap. 32. *Comincio à raddopiare al populo Assise, gabelle, & malatolte.* Idem lib. 8. cap. 54. *Assisi importabili.* Hinc formata ac contracta vox

Sissa, pro tributo, in Foris Aragonensibus: *Sisa*, Hispanis; *Sissarii*, Sissarum exactores. Vide Foros Aragon. lib. 4. tit. *Quod Sisa, &c.* & Michaelem *del Molino* in Repertorio in vocibus *Albaranum*, & *Sissa*.

Accisia, pro *Assisa*, & tributo, non semel in Chartis Imperatorum, apud Joannem Voppium in Historia Aquisgranensi lib. 3. n. 2. pag. 19. an. *Telonium sive Accisia de vino, &c.*

Cisa etiam reperitur. Libertates Aquarum mortuarum ann. 1246. *Consules . . . possunt in villa collectas vel Cisas facere.*

Assisa, interdum pro mulcta, seu *emenda*. Vetus Consuetudo municipalis Britanniæ tit. 18. *Des Assises, amandes & desdommages deus par cause de bestail.* Et art. 395. *Le Seigneur pour le bestail, qui seroit trouvé en son domaine, peut demander l'Assise, ou desdommage à son choix.* Adde art. 420.

Assisa, sumitur etiam pro brevi quodam Regio, quo quis ob certa delicta, vel crimina, litesve alias, quarum probatio incerta est ex instrumentis, in jus vocatur. *Assisa* autem nomine donatur, quia ab *Assisa* præcipitur Vicecomiti, ut 12. juratores submoneat, qui de rei veritate testimonium ferant: ut est in Regiam Majest. lib. 1. cap. 12. 13. 14. & in Fleta lib. 4. cap. 1. §. 7. & apud Littletonem sect. 234. Appellationis rationem allatam firmat, recenset que aliquot ejusmodi assisas, veluti *Novæ dissaisinæ*, *de Morte antecessoris*, *Ultimæ præsentationis*, *de Communi pastura*, & hujusmodi, quas duelli tollendi gratia ab Henrico II. Rege Angliæ institutas ferunt.

Sed & alia multa *per Assisam* probari docent Leges Scoticæ, nempe quæstio ætatis majoris vel minoris, in Regiam

giam Majest. lib. 2. cap. 43. quæstio dominii inter Dominum & Vassallum, lib. 1. cap. 12. lib. 1. cap. 63. limites terrarum inter vicinos, lib. 2. cap. 74. occultatio thesauri inventi, lib. 4. cap. 4. quæstio status, in Quon. Attach. cap. 56. deforciamentum factum Ministris Regis, in Statut. Vill. II. Regis Scotiæ cap. 4. & alia, quæ tædet enumerare.

Assisa non tantum usurpatur pro *brevi*, quo quis ad probandum per assisam citatur, sed etiam pro ipsa *jurata*, seu pro ipsorum juratorum testimoniis. Duplex autem hac notione fuit assisa, *Magna*, seu *Grandis*, & *Minor* seu *Ordinaria*.

Assisa Magna fuit solennior illa *jurata*, quæ in *brevi de recto* (quod omnium solennius est & maximum, utpote quo de mera proprietate agitur,) è Militibus omnino constat numero 12. gladio cinctis, non vulgari modo per Vicecomites electis, ad hoc juratos, & 12. deinde electis, ut quidam asserunt, adjunctos. Apud Cowellum *Grandis assisa* definitur actio petitoria, sic dicta, quod cum possessoria, quam *Parvam Assisam* vocant, & ordinariam, 12. hominum veredicto decidatur, in ista 24. Milites gladio cincti esse solent. Glanvilla lib. 2. cap. 7. *Est autem Magna Assisa regale quoddam beneficium, clementia Principis, de consilio procerum populis indultum, à quo vitæ hominum & status integritati tam salubriter consulitur, ut in jure, quod quis in libero soli tenemento possidet, retinendo, duelli casum declinare possunt homines ambiguum, ac per hoc contingit insperatæ & præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perennis infamiæ opprobrium, & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter sonat consecutivum. Ex æquitate autem maxime prodita est legalis ista institutio; jus enim quod post multas & longas dilationes, vix evincitur per duellum, per beneficium istius constitutionis commodius & acceleratius expeditur. Assisa enim ipsa tot non exspectat essonia, quot duellum, ut ex sequentibus liquebit. Ac per hoc & laboribus hominum parcitur, & sumptibus pauperum. Præterea quanto magis ponderat in judiciis plurium idoneorum testium fides, quam unius tantum; tanto majore æquitate nititur ista constitutio, quam duellum. Cum enim ex unius jurati testimonio procedat duellum, duodecim & minus legalium hominum exigit ista constitutio juramenta.* Matth. Paris ann. 1240. pag. 364. de Magna Assisa: *12. Milites accincti gladiis fuerunt electi in Assisa, de consensu partium: & consenserunt partes in 10. quia duo non comparuerunt.* Vide Statutum 2. Westmonasteriense c. 41. & Fletam. lib. 4. cap. 5. §. 6.

Assisa Minor, seu Ordinaria est jurata in assisis prædictis, quæ non è Militibus, sed 12. liberis & legalibus hominibus patriæ per Vicecomitem conscribitur. Et hæc quidem jurata, non de proprietatibus cognoscit, sed de possessore. Vide Fletam lib. 4. cap. 1. §. 7. cap. 5. §. 4. 5. 6. ubi forma cogendi ejusmodi assisaa præscribitur, & de iis agitur, qui in ea consistere possunt.

Assisa dicitur *capi in modum Assisæ*, vel *in modum juratæ*. In *modum Assisæ*, sic, ut si fundata intentione querentis, tenens se statim ponat in assisam sine aliqua exceptione, & respondeat intentioni querentis, &c.

Assisa *cadit in juratam*, cum non constat de re, de qua lis est, ita ut necesse sit ut in modum juratæ terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio, & non Assisa, &c. Vide Bractonum lib 4. Tract. 1. cap. 34. §. 3. 4. Fletam lib. 4. cap. 15. & 16. cap. 10. §. 12. lib. 5. cap. 6. §. 53. 54. cap. 22. §. 11. Littletonem sect. 234. &c.

Assisa Cadere dicitur, cum *nullitas*, ut Practici loquuntur, legitima opponitur. In quibus vero casibus, pluribus recitat Fleta lib. 4. cap. 15. lib. 5. cap. 6.

Assisa, est præterea idem quod *Actio possessoria*. Vide Cowellum.

Assisa, interdum sumitur pro tempore, quod conceditur alicui, infra quod licet in judicio agere, & alium in jus vocare, qui vim aliquam, aut aliquid injuste fecit, quod certum aliquod tempus præscriptionis esse videtur, infra quod agere licet, & extra, vel post quod agere non licet in judicio, ut observat Skenæus ad lib. 2. Regiam. Majestat. cap. 74. §. 13.

Assisa Aquarum. Charta Friderici II. Imper. pro Ecclesia Panormitana an. 1211. apud Rocchum Pirrum pag. 145. *Perpetuo confirmamus omnes villanos & possessiones, vineas, jardina, & prædia urbana, & rustica, aquas & Assisas Aquarum, &c.*

Denique prædictis addere placet vocem *Assise*, Italis, vel certe Joanni Villaneo, idem valere quod priscis nostris Scriptoribus, *Devise*, seu *Livrée*. Idem Scriptor lib. 8. c. 13. *Tutti i giovani vestiti col Re d'una partita di scarlatto verdebruno, tutti con selle d'una Assisa à palafreno rilevato ad arjento & ad oro, con l'arme à quartieri, &c.* Ita usurpat lib. 10. cap. 226. lib. 12. c. 107.

Assisare, Decernere, statuere in *Assisa*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap. 2. *Item ordinatum est & Assisatum, quod, &c.*

Assisa, Assisia, Pensio annualis. Constitutio Joannis Archiepisc. Nicosiensis an. 1321. cap. 7. *Nec eorum alteri* (Patrono vel Defensori) *possint perpetuam Assisiam seu pensionem annualem constituere in futurum, &c.* Mox: *Revocantes ... omnes Assisias seu pensiones ... Advocatis à Monasteriis* datas.

Assisii, in Ecclesiis Cathedralibus Beneficiati, minores tamen ordine Canonicis, in Ecclesiis Cypriis, quos *Vicarios*, dicimus: vel quibus assignata est *assisia*, seu pensio annualis, quasi *Pensionarii*. Ejusmodi *Assisiorum* mentio est passim in Conciliis Nicosiensibus nuper editis, in Constit. Nicosiensib. cap. 9. 30. 31. in Constitut. Odonis Legati an. 1248. cap. 11. 14. 21. in Concilio Nimosiensi an. 1298. cap. 12. 17. in Constit. Joannis Archiepisc. Nicosiensis an. 1320. cap. 1. 3. alia an. 1321. cap. 3. 5. & apud Joannem Carmessonum in Vita S. Petri Thomasii Patr. Constantinop. num. 53.

☞ Si laudatas à Cangio Nicosiensis Ecclesiæ Constitutiones penitius intuearis, perspicies facile Assisios non esse cum Canonicis vicariis confundendos. Hi, ut dicitur, in Concilio Coloniensi an. 1536. can. 11. gerunt vices Canonicorum, *qui adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati* (Choro) *interesse non possunt*; illi vero ita proprium in Choro peragebant officium, ut in locum Canonicorum absentium non potuerint substitui; *Mandamus*, inquit Odo Legatus in citata Constitutione anni 1248. cap. 14. *Ut Persona duos Clericos non Assisios, & Canonicus unum, in domo secum teneant: qui & eos associent, & ex quibus numerus servientium in Ecclesia augmentetur.* It Clerici *Socii* Canonicorum absentium vices obibant, non *Assisii*, ut manifesto patet ex Constitutione Johannis Archiep. Nicos. an. 1320. cap. 2. *Item ordinamus & mandamus, quod omnes Canonici percipientes præbendam, debeant interesse divino Officio diebus singulis, nisi justa de causa excusareatur ... & tunc Clericos suos, quos tenent & debent tenere, mittere teneantur.* Ut autem Assisii Canonicorum vices non poterant obire, ita Assisiorum in locum nullus alter poterat suffici. Constitutio anni 1323. cap. 5. *Ut Assisius per seipsum serviat in Divinis: Statuimus & ordinamus hac constitutione inviolabiliter valitura, quod omnes & singuli Assisii nostræ Ecclesiæ, in eo ordine cujus beneficium obtinent seu præbendam, serviant in Divinis per seipsos, & non per alium substitutum ... nisi infirmitate aut justa absentiæ causa, à nobis etiam obtenta licentia, valeat excusari.* Ibidem dicitur *ipsorum* offi-

¶ ASSIUM, ab *Assare*, Gall. *Rotir*, Idem quod veru. Vide *Spitum*.

¶ ASSIZIA, Conventus, consessus, Gall. *Seance*. Edictum Philippi VI. Regis Franc. an. 1338. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 125. *Præcipiendo statuimus, ut cum ...fuerint in statu judicandi judices infra tertiam Assiziam immediate sequentem, ad tardius proferant in eisdem.* Occurrit iterum art. 32. ejusdem Edicti. Vide in *Assisa*.

ASSNASARE, ASSUASARE. Leges Alvredi Regis Westsaxiæ cap. 39. *Si quis habeat lunceum super humerum suum, & homo Assuasetur, vel impungatur, solvat werram ejus sine wita. Si autem oculos Assnaset, reddat werram ejus &c.* Sic emendat Somnerus, ubi Editio præfert *Assuasare*, aitque esse vocem effictam ex Saxonico Ornnared & Arnære, uti legitur in Edit. Saxonica Lambardi cap. 32. ubi Legem hanc sic vertit: *Si quis hastam humero gestarit, in quam alius forte fortuna impegerit, æquum esse videtur, capitis æstimationem sine omni mulcta ei imperare.* Est igitur *Assuasare*, hastam sic deferre, ut occidatur impingens. Ita enim eadem Lex denuo recensita & Latine versa in Legibus Henrici I. cap. 54. *Si quis lanceam ferat super humerum, & inde quis occidatur, &c.*

1. ASSOCIARE, Comitari, *Accompagner*. Acta Alexandri III. PP. *Et alios magnates cum ipse destinavit, qui eum gloriose conducerent, splendide Associarent, usque ad Romanam urbem gloriose deferrent.* Ita Andreas à S. Cruce in Collat. Concilii Florentini pag. 904. Edit. Labbei. [Regestum Inquisitionis Tolosanæ MS. ex Biblioth. D. *de Chalvet* Tolosæ Senescalli: *Cum ipse Associaret dictos hereticos euntes in Caturcinium.* Eadem vox ibidem passim occurrit, ut & in Chartis pluribus & Statutis Aquensis Ecclesiæ. Vide Acta SS. Aprilis to. 3. p. 987. D. & Chron. Parmense ad an. 1287. apud Murat. to. 9. col. 811.]

2. ASSOCIARE, Gall. *Faire pariage*, vel *parage avec quelqu'un*, i.e. aliquem in partem dominii suorum prædiorum adsciscere: quod solebant Monasteria & Ecclesiasticæ personæ factitare, ut à potentum & vicinorum invasionibus bona sua tutarentur, potentiorum protectione & tutela hac ratione suscepta: quo spectant, quæ a Senatore dicuntur lib. 2. Epist. 16. de Tertiis Gothicis: *Factum novum & omnino laudabile: gratia dominorum de cespitis divisione conjuncta est: amicitiæ populis per damna crevere, & ex parte agri defensor acquisitus est, ut substantiæ securitas integra servaretur.* Vide *Tertiæ*. Aresta Pentecost. an. 1287. in Regesto Parlamenti sign. B. fol. 76. *Priori B. Mariæ ratione Associationis de Dimonte, deliberata fuit per judicium dimidia pars denariorum, quos D. Rex de Lambardo bastardo, qui burgensis de Dimonte, qui decessit Trecis. &c.* Occurrit ibi non semel. *Accompagner*, hac notione nostri dicebant. Charta Hugonis *de Neblans*, anni 1265. in Regesto Feodorum Burgundiæ 2. part. fol. 150. *Ay Accompagniè & Accompagnons Monseignor le Duc & ses hoirs à toutes les choses, que ge ay, & puis & dois avoir an mès, ou terres, en bois, en prez, &c. en Justices, & Seigneuries, &c. & voil & entant que li Accompagnement desusdiz, soit tel que ge ay la moitiè en toutes les choses desusdites, &c. doing & octroi à don fet entrevis à Mons. le Duc la moitiè de totes ces choses, &c.* Vide Vignerium in Originibus Alsaticis pag. 81.

¶ ASSOCIATIO, Eadem notione, in Edicto Philippi IV. an. 1301. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 339. *Novas Associationes de cetero pro nobis non recipiens ubsque nostro speciali mandato . . . non proponatur bona hujusmodi ad nos pertinere vel ratione Associationis antiquæ, &c.*

ASSOCIUS, *Consocius, consors, contribulis, confredustus.* Ita Ugutio. Vide *Associare* 1.

ASSOLARE, [Ad solum deprimere.] Vide *Adsolare*.

¶ ASSOLDARE, Milites conscribere, Gall. *Enroler, lever des soldats*, vel milites suis habere stipendiis, Gall. *Avoir à sa solde*. Chron. Sicardi Episc. Cremon. apud Murat. to. 7. col. 615. *Post hæc Rex Franciæ Assoldatis pro se quingentis militibus, & armis quæ sibi obvenerant, Templo & Hospitali & Marchioni distributis, repatriavit.*

¶ ASSOLENTES, *Assilientes*. Papias.

¶ ASSOLIDARE, Idem ac *Assoldare*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 213. *Quinquaginta armigeros condecenter armatos, quos dictus Dominus Episcopus duxerit Assolidandos cuilibet eorum pro suo soldo sive stipendio cujuslibet mensis decem florenos auri duntaxat assignando.*

ASSULA, pro *Astula*, Fragmentum; Joanni de Janua, *id quod cadit de ligno, cum dolatur*. [Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. addit: *Dicitur ab Assis, scilicet cum pro ligno dolato vel assere accipitur. Assula, quasi parva Assa.*] Henricus Monachus de Miraculis S. Germani Autissiodor. Episcopi cap. 30. *Namque illustri cuidam viro B. Germani reliquias postulanti, Assulam ex cupresso; qua quondam sacrum tegebatur corpus, ab Archiclavo Ecclesiæ meminimus esse concessam.* [Acta SS. Maii to. 7. pag. 543. B. *In libro magno Chartæ pergameneæ manuscripto Assulis cooperto.*] Canonicus Cisoniensis in Vita S. Arnulphi Martyris:

Vestis Sancti scinditur,
Sinus plenus Assulis
Patet coram famulis
Ad Arnulfi gloriam

Infra:

Ipse sibi conscius,
Recedens quantocius,
Secum defert Assulas,
Quas dum distribuit,
Videt quod resumeret
Primas esse formulas.

¶ ASSULTARE, Adoriri, Gall. *Assaillir*. Gasparis Barthii Glossar. ex Hist. Palæst. Raimundi Agilæi. Sed hæc vox Latinis haud prorsus ignota. Tacitus, *Assultare tergis pugnantium.* Statius jungit cum accusativo.

¶ ASSULTUS, [Aggressio, impugnatio, Gall. *Assaut*. Charta Philippi Aug. ann. 1194. *Qui per Scabinos protractus fuerit de Assultu domus, sexaginta libras perdet.* Sed vocem hanc usurpavit Virgilius. *Assultus in suo jure*, inter jura majoris dominii recensetur in Charta Henrici I. Angl. Regis apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 291.] Vide *Adsaltire*.

¶ ASSUMERE, *Delere, interficere*, apud Barthium in Glossario ex Fulcherii Carnot. Hist. Palæst. Eadem notione Galli dicimus, *Assommer*.

ASSUMMARE, Gall. *Sommer*, In summam totalem redigere. Vitæ Abbatum S. Albani: *Summa debitorum ad 600. marcas est Assummata.*

¶ ASSUMPTI, Senatores. Vita Cœlestini V. Papæ apud Murat. to. 3. pag. 621.

. . . Assumpti populi Capitolia jussu
Ascendunt, &c.

Senatores autem, inquit Muratorius, hic dicuntur, ut olim Consules, duo scilicet totius Senatus Præsides.

1. ASSUMPTIO, Dies mortis Sancti alicujus, quo scilicet ejus anima in cœlum assumitur. *Assumptio S. Joannis Apostoli & Evangelistæ*, apud Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 593. & in Vita Godefridi Comitis Campebergensis cap. 54. Proprie vero dicitur Transitus B. Mariæ, ut ait Durandus lib. 7. Ration. cap. 1. num. 19. Frodoardus in Leone IV. PP.

Tandem clara dies Reginæ Adsumptio cœlis
Regi parentis adest.

Adde Serm. S. Autberti Beneventani to. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 266. Vide *Dormitio*.

2. ASSUMPTIO, Idem videtur apud Anglicos Practicos, quod Constitutum in Jure Romano. Cowell. lib. 4. Instit. Jur. Anglic. tit. 6. §. 2.

¶ ASSUMPTOR. Papias: *Gulosus à gula, devorator, Assumptor, gluto, eluo.*

¶ ASSUMTIO, Coronatio, Electio in Regem. Charta Episcoporum & Baronum Regni Daciæ, qua eligunt Regem, Fredericum Holsatiæ Ducem apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 317. *Qui semper atque omni tempore ab initio primeve Assumtionis, conventuque proxime subinde celebrando semper obligatus fuit: sese consuetis debitisque juramentis predicto regno obstringere.*

ASSUNATA, *Expeditio militaris*. Charta Alphonsi III. Regis Portugalliæ an. 1289. apud Brandaonum to. 4. Monarch. Lusitan. pag. 179. v. *Quicumque in Assunata acceperit bovem aut vaccam, pectet pro unoquoque D. Regi 6. Morabotinos.* Vox Hispan. *Assonada*, ex *assonar*, convocare.

¶ ASSURRECTIO, Honor, reverentia, qualis exhibetur ei cui ingredienti assurgunt omnes. Hinc Virgil. Ecloga 6. ỷ. 66.

Utque viro Phœbi chorus Assurrexerit omnis.

Henricus Huntindonensis de contemtu mundi c. 6. Spicil. Acher. tom. 8. pag. 191. *Testis est hæc Epistola quam pro nominibus potentissimorum, & omnium Assurrectione dignissimorum, nemo tamen vel vix aliquis potest legere.*

¶ 1. ASTA, Veru, Gall. *Broche*, olim *Haste*. Liber cui titulus, *Livre de la Diablerie*:

Rostissent tout dedans beau Haste.

Apud Nivernenses etiamnum & Lotharingos vox familiaris; unde & *Hastator*, Gall. *Hateur*, officialis nomen in domo Regia, ejus scilicet qui veru transfigit carnes. Tolosatibus *Ast* est veru; *mena l'ast*, ad focum transfixas veru carnes versare; nobis, *Tourner la broche*. Hist. Dalphin. to. 2. p. 273. *Magistri coquinæ pro incisoriis, parascidibus, salzeriis, Astis, palis & aliis rebus, &c.* Vide *Hastator*.

¶ 2. ASTA FEUDALIS, Subjectio feudalis, Gall. *Vassalitè*. Histor. Dalphin. to. 2. pag. 212. *Dedit in beneficium atque feudum prædicto Domino Hugoni de Turre Domino de Vinay, & de eisdem per investituram feudalem, in signum Astæ Feudalis, per traditionem unius annuli aurei investivit tanquam vassallum suum fidelem, &c.*

3. ASTA, Modus agri. Vetus Notitia, apud Perardum in Tabulis Burgundicis pa. 108. *Adcensaverunt eidem domni unam Astam prati ad Roserias positi sub censu 3. nummorum.* Ubi *Asta* scribi pro *hasta*, idemque esse videtur, quod *lancea*. Italis enim *asta* est, quod Latinis *hasta*. Vide *Lancea*.

ASTADIA, Idem quod *Asta*. Charta Libertatum Montis-Albani an. 1231. in Regesto Comitatus Tolosæ Cameræ Comput. Paris. fol. 27. *Census & usus tales sunt, de unoquoque casali quod habeat 6. Astadias in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. den. à capite, &c.* Vide *Hasta*.

ASTADIUS. Eadem notione. Charta Ildefonsi Comitis Tolosani ann. 1144. ex Reg. 19. Tabularii Regii Ch. 97. *De unoquoque casale qui habeat 6. Astadios in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. den. a capite, & omni anno ad Mart. servitium 12. den. & retracapite, quando evenerit.*

ASTAGIUM. Charta Ludovici VI. Reg. Franc. an. 1108. ex Tabulario S. Samsonis Aurelian. *Quatenus consuetudinem quandam, quam Astagium vulgo nominant, . . . ipsis Canonicis liberam & ab omni jure regio quietam donantes concederemus.* Ubi forte legendum *Estagium*, nostris *Estage*. Vide *Stagium*, & infra, *Astaticum*.

☞ Retinendum *Astagium* persuadet Statutum Capituli Lingonensis an. 1257. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 209. ubi legitur: *Si qui autem huic ordinationi vel statuto inobedientes vel rebelles extiterint, Astagium non facient, & quotidianis distributionibus, monitione præmissa, privabuntur.* *Astagium* forte ab *Astare* divinis officiis dictum, idem est quod Præsentia, *Assistance*, cui certa merces vulgo assignatur in Cathedralibus & Collegialibus Ecclesiis.

¶ ASTALAGIUM, idem quod *Estallagium* vel *Stallagium*, Præstatio pro mercibus exponendis, Gall. *Droit d'étalage*. Charta Hugonis Ducis Burgund. de fundatione Capellæ Ducum Divionensis an. 1172. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 187. C. *Assignavi videlicet quidquid habebam de ventis, & Astalagium, quod mihi debebant panifici & calceamentorum constructores, & placitum generale.* Vide *Stallum*.

¶ ASTALIA, Silva unde hastæ seu hastilia cædebantur. Leges Luitprandi apud Murat. tom. 1. part. 2. p. 60. col. 2. *Si quis Astalia alterius capellaverit, componat ei cujus Astalia fuerit, solidos vj.* Ubi Goldastus pro *Astalia* legit *Stalaria*.

ASTALIUS. Lex Longobard. lib. 1. tit. 1. §. 6. *Si quis contra inimicum pugnando collegam suum dimiserit, aut Astalium fecerit, id est, si eum deceperit, & cum eo non laboraverit, &c.* Ubi Boherius: *Astalius, descendit ab astu, id est, dolo vel malitia.* Cujacius: *Astalium facere, frustrari, decipere.* [Murator. to. 1. part. 2. p. 18. col. 2. pro *Astalium fecerit*, legit etiam *Astalto fecerit* ex Codice Mutinensi.] Vide infra, *Asto animo*. Angli decipulum, *Astale* vocant.

¶ ASTALLAMENTUM, Prolatio, ad indictum terminum debiti solvendi induciæ, Gall. *Repit*. Litteræ Eduardi III. Regis Angliæ an. 1339. apud Rymer. to. 5. pag. 109. *Atterminationes, seu Astallamenta & respectus debitorum nostrorum revocamus omnino . . . . volentes quod debita nostra sic atterminata vel respectuata..., leventur & nobis celeriter transmittantur.* Pag. 110. *Ad faciendum & concedendum . . . atterminationes & Astallamenta, seu respectus debitorum usque ad reditum nostrum.*

ASTANEA. In supellectile Casinensis Ecclesiæ vendita pro redemptione captivorum, recenset Leo Ost. in Chronic. Casin. lib. 1. cap. 58. (al. 55.) *bostiales 3. pro Byzantiis 12. Astaneas 2. pro Byzantiis 8. pulvinaria serica tria, &c.* Alii Codd. habent *castaneas*.

¶ ASTANTIA, Auxilium, Gall. *Assistance*, *secours*. Vita Catharinæ Senensis, to. 3. Aprilis p. 892. *Verum quia clarissime noverat, nullius præterquam ejus, se posse habere servitium neque Astantiam cujuscumque, odium quod mentale latebat, per modum cujusdam inordinatæ zelotypiæ de foris ostendebat.*

ASTARIA, Maritima, campus planus mari adjacens. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 25. *Infra terram sunt montes alii per Astariam gradiendo.* Et mox. *Hæc est maritima, seu Astaria, quæ à Joppen usque ad Damiatam protenduntur.* Eodem cap. *Ista est Astaria, quæ à Damiata usque in Alexandriam computatur.* [Vox forte corrupta ab *Æstuaria*, vulgo apud Venetenses Armoricanos *Estiers*, de quorum regione maritima Cæsar lib. 3. de Bello Gallico dicit, *pedestria esse itinera concisa Æstuariis, &c.* id est, canalibus, qui nonnisi tempore æstus maris aquis implentur. Armoricane *Ster*, flumen.]

¶ ASTARIUM, *ubi venduntur bona proscriptorum.* Gloss. Isid. Scribendum esset *Hastarium*, quod hasta esset auctionis index. Vide Grævium in hunc locum.

¶ ASTA-

¶ ASTARUM, pro *Affaram*. Sunt autem *Affare* & *Affarum*, Provincialibus Jus, proprietas, quævis etiam bona & facultates. Tabular. mious S. Victoris Massil.fol.106.ad an.1227. *Recognoscimus tibi P. de S. Jacobo, quod accepisti in pignore à domino Roncelino quondam Vicecomite & Domino Massiliæ totam jus & dominium & Astarum quod ipse habebat in curia Massiliæ*. Vide *Affare*.

¶ ASTATI, Hæretici Sergii cujusdam, qui sub initium sæculi IX. imposturas Manichæorum instaurabat, sectatores, à Michaele Curopalate severissimis edictis coerciti, cum prius sub Nicephoro immensum crevissent. A Græco ἄστατος, instabilis, dicti sunt *Astati*. De his agunt Theophanes, Petrus Siculus, Baronius ad an.812. &c.

ASTATICUM, Idem quod *Stagium*, Mansio, residentia. Charta Rogerii Vicecomitis Biterrensis an. 1194. apud Catellum lib. 4. Rerum Occitan. *Sed ipse homo vel femina debet tenere Astaticum infra ambitam civitatis*.

¶ ASTATUS, pro *Assatus*, *Assus*. Gall. *Roti*. Sermo apud Marten.to.3.Anecd.col.1683. *Christi testes purpurei & Levitæ gloriosi Laurentius & Vincentius, quorum suffragiis gloriamur, fide certamen aggressi, alter crate ferrea Astatus, alter tormentis atrociter examinatus, &c.*

ASTEDUM. Vide *Hastedum*.

ASTELLA. Vide *Astula*.

¶ ASTENANCIA, Ad tempus indictum induciæ, Gall. *Atenanche, Suspension d'armes*. Regestum Magnorum Dierum Trecens.fol.106.verso: *Injunctam est ballivo de Calvomonte, ut ad Comitem de Barro accedat, ipsum requirendo, quod dominum Hugonem dictum BeKait, Militem*, (conquerentem) *curiæ Campaniæ, eamdem militem in Astenancia usque ad quindecim dies Nativitatis B. Mariæ erga dictum* (Bekait) *super dicta assecuratione præbenda ad istos dies Trecenses adjornatum fuisse, nec venisse*.

ASTERIA. Acta Capitul. Ecclesiæ Lugdun. ann. 1343. *Concesserunt D. Hugoni de Georgio officium Asteriæ, cum omnibus juribus & franchesiis*.

¶ 1. ASTERISCUS, Gall. *Asterique*, Nota instar stellulæ qua utuntur Librarii. Acta SS. Ordinis S. Bened.sæc.3.part.1.pag.154. *Ejus superflua Apostolicæ auctoritatis confodiantur obelis, minus* (clare) *dicta dilucidentur Asteriscis*. Etymon ἀστὴρ *Stella*.

¶ 2. ASTERISCUS, Græce ἀστερίσκος, ex auro vel ex alio metallo stellula, quæ in Ecclesia Græca ponitur super patenam, ad sacra dona tegenda, cum pusilla cruce in vertice, ut velum, quo patena cooperitur, sustenetur, ne Eucharisticum panem in patena positum tangat. Denotari autem hac cæremonia volunt stellam felicis ominis quæ Magos ad Dominum nostrum deduxit, superstetitque ubi ille erat; unde Sacerdos hanc stellam patenæ imponens, ait: *Et veniens stella astitit super ubi erat positus*. Dominic. Macer in Hierolex. & Hofmann. in Lexico.

ASTERIUM. Tabularium Majoris Monasterii: *Totum mariscum eorum de Angulis, sicut Asterio Chaionis fluminis, atque Asterio Sanctæ Mariæ clauditur*. [Vide *Astaria*.]

¶ ASTERS, f. idem quod *Asta*, Veru, Gall. *Broche*; vel Craticula, Gall. *Gril*, ab Asso, *Rotir*. Memoriale bonorum mobilium prioratus S. Michaelis de Tallio diœcesis Barcinon.ann.1297. *Duos tripodes, duos Asters, & duas lossas, & unum camasele, unum mortariolum, &c.*

ASTHELBLINC. Charta Grodegangi Episc. Metensis ann.765. apud Meurissium: *In secando semper anno debent ad molendinum Patersheim tredecim denarios, quod vulgo dicitur Asthelblinc*.

ASTILE, seu Hastile, baculus longior, cui crux, quæ defertur in Processionibus, infigitur. Leo Ost. li. 2.cap.ult. *Crucem auream...cum tripede argenteo deaurato, & Astili onychino argento & auro ornato*. *Hastile*, apud Adamnanum lib.1. de Locis SS. cap.8. *In cruce lignea, cujus hastile in duas intercisum est partes*. Occurrit non semel Exodi cap.25.&c. Vide *Asta* 1.

ASTILLA. Anastasius in Leone III.p.127. *Super altare majus fecit tetravela holoserica alythina 4. cum Astillis & rosis chrysoclabis*. Hesychius *astelas*, vitis speciem esse ait: ὄρμια, ἃ ἐν τῷ ἅλω, τὰς ἀγρίας κλαδεύουσι. Sed an *astelæ* ad *astillas* Anastasii referendæ sint, alii judicent. Hispani *astillas*, Occitani *estalles* vocant, quæ Græci [illegible], Latini *Assulas*.

¶ ASTILUDERE, pro *Hastiludere*, Lanceis ludicris concurrere, Gall. *Courir la lance*. Histor. Dalphin. to.2. pag.347. *Nullus audeat in eodem vel alibi in terra nostra Astiludere vel jostare sub pœna amissionis equorum &c.* Vide *Hastiludium*.

¶ ASTIPULARE activum, Idem videtur quod concedere, dare. De primordiis Calmosiac. Monast. lib.2.apud Marten.tom.3. Anecd. col.1192. *Fundum ipsam ex toto Ecclesiæ nostræ reddidit, werpivit & Astipulavit*.

ASTIPULATOR, in Ordine Romano dicitur is, cujus licentia & consensu virgo religionis habitum sumit.

ASTO ANIMO, sæpe occurrit in Leg. Longobard. *voluntarie, doloso & malo animo*. Lib.1.tit.9.§.13.tit. 56.§.7.tit.19.§.1.tit.23.§.4.tit.24.§.4.tit.25.§.44.lib.2.tit. 21.§.5.tit.55.§.12. Et in Charta Lusitanica apud Brandaonum in Monarchia Lusitan.tom.3.pag.277. Ugutio: *Asto, Voluntarie*. Has voces usurpatas à Plauto in Pœnulo, Accio apud Nonium, & aliquot JC. in lege 4. de Furtis, leg.15. Qual. quis defend. se deb. leg. 3. de Homic.lib.leg.1. de Dam. injur. pæne obsoletas in usum revocarunt non modo Longobardi, sed & Itali, apud quos *Astio*, est invidia, odium, *Astioso*, invidus, *Adastiare*, *Adastiarsi*, invidia corrodi. Dantes in Purgat. Cant.6.

Vidi l'Conte Orso, & l'anima divisa
Dal suo corpo per Astio, e per inveggia.

Vocis etymon à Latina *Astus*, nec aliunde accersendum, quidquid dicant viri docti, qui à *fastidium*, vel *fascinus*, deducunt. Nam & Plautus *Astum* adjective usurpavit in Trucul. ubi *Astis fallaciis confertam* dixit. Vide *Atia*.

Juramentum de Asto, in Lumbarda, quod idem *est quod juramentum de calumnia in judicio contentioso fori civilis vel Ecclesiastici*. Nicol.Upton de Officio milit. lib.2.c.4.[Chron.Farfense apud Murat.to.2. part.2. col. 505. *Iterum pars Presbyterorum dicebat, ut advocatus domni Abbatis de possessione supradicta juraret cum Sacramentalibus suis. De quo interrogatus Hubertus respondit: non est lex, sed si judicibus placet, faciat advocatus domini Abbatis sacramentum. Ad hoc omnes judices Romani concorditer dixerunt, non debere Longobardum sine Asto jurare. Tunc affirmaverunt omnes, ut aut unus Presbyterorum aut advocatus juraret eorum, ut hoc quod quæsierant, rectum quæsivissent, & post hoc advocatus domini Abbatis juraret cum Sacramentalibus suis. Sed neque Presbyteri neque eorum advocatus jurare voluit. Inventi enim sunt fallaces. Post hæc judicantibus judicibus apprehenderunt baculum, & in manu Domini Hugonis Abbatis & Huberti ejus advocati præfatas Ecclesias refutaverunt cum charta per quam litigaverant*. Hæc licet longiora, studioso lectori non displicebunt.]

ASTOLIGIT, *Quod in animo iniquo quæritur*, Ugu-

tioni MS. In Cod. Navarræo: *Astor*, *voluntarie*. *Astogus*, *quod in animo iniquo quæritur*. Ex eodem fonte, ac *Asto animo*.

¶ ASTOLISAZO, mendose pro *Abautorizat*: quod vide in *Abautorizare*.

ASTOPATUS, seu potius *Estopatus*, ex Gallico *Estouppé*, *quasi dicas stuppa obstructus*. Regiam Majestatem lib.2.c.72. §.1. *In viis publicis Astopatis...ia aquis distornatis à recto cursu*. [Apud Kennettum Antiq. Ambrosden. pag. 250. *Item alta via & generalis inter Brebul & Pindinton maneria domini Regis omnino esset Astopata*.]

¶ ASTOR, pro *Astur*, Equus, si bene conjicio. Litteræ Patentes Caroli Jerusalem & Siciliæ Regis ann. 1307. ex Archivo S. Victoris Massil. *Petebant dicti pareris quartam partem mutonorum*, *Astorium & cabastragiorum*. Vide *Astur*.

ASTRABA, Tabella, ubi pedes requiescunt, in Glossis Isidori & apud Papiam. Ita Glossæ Lat. Græc. *Astraba*, ταπὶς, ὑποπόδιον. Sic enim recte emendant viri docti, pro *astrama*. [[illegible] ab α & [illegible], quia non vertitur, sed stabile est.] Suidæ vero [illegible], est [illegible]. Phavorino & Glossis MSS. [illegible]. Ex quibus conficitur, *Astrabas* fuisse stapedes secundum Isidorum: secundum Suidam sellæ Arcum, quem *Arçoa* vulgo dicimus, vel sellam ipsam, ut est in Anonymi loco allato à Suida, aut instratum sellæ, juxta Phavorinum. Denique in Glossar. Anglo-Sax. Ælfrici: *Astraba* fonbnet exponitur. Somnero vero fonbnet, *confractus*, id est, forte curvatus, quomodo est sellæ arcus. Vide *Arctio*, & Joannem Tzetzem Chil. 9. v. 850. Nicetam in Manual. lib. 2. n. 7. &c.

ASTRAGUS. Alexander Iatrosophista MS. lib. 2. Pass. cap. 66. *Aut de creta Astrago calefacto superfedeat*, *aut de cimolea terrea calente & extincta in vino*, *aut in Astrago balneorum*, *similiter cum vino perfuso*. Ubi Gloss. MSS. *Astrago*, *i. pavimentali*, *de creta enim fit pavimentum*.

¶ ASTRALABUM, pro *Astrolabium*. Instrumentum Mathematicum. Concil. Trevir. ann. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 257. *Nullus etiam super fortes*, *quas Sanctorum seu Apostolorum vel Psalterii vocant*, *aut cujuscumque scripturæ inspectione divinationis scientiam profiteatur*, *aut futura promittat*, *aut quælibet maleficia in tabulis vel codicibus in Astralabo requirat*.

¶ ASTRAMA. Vide *Astraba*.

¶ ASTRANTIA, Caulis species, de qua vide Lexicon Hofmanni.

ASTRARIUS. Vide *Astrum*.

¶ ASTRICTIO, Coactio, adactio, Gall. *Contrainte*, apud Rymerum to. 12. pag. 524. col. 2.

¶ ASTRIFICUS COETUS, Idem ac *Senidocium* in Glossis antiquis MSS. Vide *Sinodocium*.

ASTRIHILTHET. Leges Edwardi Confessoris c. 30. *Hi*, *qui pacem Regis habeat*; *vel manu*, *vel brevi ei fideles existant... qui si nimis confident in pace*, *quam habet*, *per superbiam alicui forisfecerit*, *damnum restauret*, *& iterum tantumdem*, *quod Angli vocant Astribilthet*. In marg. ascriptum, *alias Atribilthet*.

ASTRINGA. Charta fundationis Monasterii Salvensis diœcesis Nemausensis ann. 1029. apud Catellum in Comitibus Tolosan. lib. 1. c. 17. *Seu etiam timentes congeronis antiqui timorem atque terrorem*, *& ut eruat nos Dominus ab ejus machinamentis multimodis*, *& connectat cum suis Astringis in cubilibus regni cœlestis*, *&c.* i.e. vinculis astringentibus.

¶ ASTRIPOTENS, Epithetum Deo tributum apud Murat. tom. 2. 455. col. 2. in Hist. Luitprandi Presbyteri:

> . . . . quia sceptra movebat
> *Astripotens*, *bonus ipse Deus*, *pius*, *&c.*

Acta SS. Julii tom. 4. pag. 559. f. in Miraculis B. Simonis de Lipnica: *Consueta pietas Astripotentis non desistit beneficia elargiri in suos*.

¶ ASTROLABIUM, Dioptra, Instrumentum Mathematicum planum, 360. gradibus distinctum, cujus ope, poli altitudo, & astrorum motus capiuntur seu colliguntur. Astrolabii usus varios & fabricam descripsere Stanflerus, Henrion, Clavius, Bion, &c. Componitur ex [illegible], astrum, & [illegible], capio. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 4. cap. 12. apud Murat. to. 8. col. 228. *Et horam motionis elegit per consilium magistri Theodori sui Astrologi*, *qui stetit cum Astrolabio sursum in turri Communis*, *expectans*, *ut dicebatur*, *quod ascenderet prima facies*, *vel horoscoparet Leonis*, *cum diceret Jovem esse in illo*. *Sed cum per Astrolabium hoc videre non posset tempore nubibus obumbrato*, *&c.*

ASTROSUS, *Malo sidere natus*. *Astrosus*, *Lunaticus*. Isidor. in Glos. & in Orig. lib. 10. & ex eo Ugutio.

¶ ASTRUCO. Vide *Astureus*.

¶ ASTRUCTOR, *Equus*, *ambulator*. Papias MS. Ecclesiæ Bituric. Vide in *Astur*.

ASTRUM. Bractonus lib. 4. Tract. 3. c. 11. *Unde videndum*, *si nepos & avunculus sub eadem potestate antecessoris simul fuerint astrarii tempore mortis*, *eo quod ambo reperiantur in atrio*, *sive in Astre*, *&c.* Adde lib. 2. cap. 36. §. 6. Fleta lib. 4. c. 2. §. 8. de Nativis: *Qui à magno tempore extra Astrum suum villanum ad loca remotiora se transtulerunt*. Infra: *Villanis autem in veteribus Astris suis commorantibus non competit hujusmodi remedium*. §. 9. *Si in Astris suis fuerint commorantes*. Radulfus de Hengham in Parva, cap. 8. *Cum à magno tempore fugerint*, *& ad remota loca extra Astrum se transtulerint*, *&c.* Infrà: *Villanis quidem in Astre commorantibus non competit hujusmodi remedium*, *&c.* *Laudabilis homo Astrarius*, in eod. Fleta lib. 1. c. 47. §. 10.

Vox deducta à Saxonico eord, focus, foculare, fornacula; unde postea toti domui nomen inditum. Hinc eord-cnibt, famulus domesticus; eord-fært, pater-familias. Ex eord vero Anglo-Normanni *Astre* formarunt, idque appellationis domibus applicarunt, quas Franci nostri *Feus*, seu focos, etiamnum vocant. Sed & nostris vox *Astre* non omnino incognita: nam & focos & caminos *Atres*, seu *Astres*, appellamus. *Le reclus de Molieas* in Miserere:

> *Qui n'a ses enfans dont repaistre*,
> *Dont il a sept ou huit à l'Astre*.

Unde proverbialis manavit formula: *Sçavoir les Atres du logis*, de eo, qui cubicula, caminos, & omnia penetralia recte novit, seu, ut vulgo dicimus, *les Estres*. Le Roman *du Renard* MS.

> *Lors s'en vient droit à la fenestre*.
> *Com cil qui bien savoit l'Estre*.

Præterea ex præallatis ex Bractono observare est, *Astrum & atrium* promiscue dictum: nam hoc loco *atrium* non est nostrum *Court*, sed domus ipsa: proinde *Astrarii* iidem sunt, qui *astro addicti* seu *Mansionarii*, de quibus suo loco, qui Anglo-Saxonib. Heordfært dicebantur. Gloss. Saxon. circa tempora Edwardi III. exaratum: Heord-fært, *Astro addictus*. Sed & admodum videtur vero simile, Occitanos suum *Estare* & *Stare*, pro quavis domo inde deduxisse, cum Galli, seu Gallo-Normanni domos *Estres*, & *Atres* vocarent. Consuetud. Cantii: *Le Astre demurra al punè*, id est, *Astrum seu domus remanebit secundogenito*. Vide *Stare*.

¶ ASTRUM SINISTRUM, Infortunium. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 166. *Subito ma-*

xi-

ximus imber seu tempestas est exorta ; & cum vellet discedere causa remeandi domum, dictus B.Franciscus vetuit eum discedere, quando aliquod sinistrum Astrum ei contingeret.

ASTULA, Segmentum, Servius Danielis, & ex eo Isidorus lib.17.Orig.c.6, *Astulla, à tollendo nuncupata quasi abstula. Fomes, est Astula quæ ab arboribus excutitur recisione, &c.* Alii censent vocem formatam ex *Astula*, tabula sectilis, Nostris *Esclat*. Marcellus Empiricus c.29. *Lupi stercus, dummodo non in terra inventum, sed supra fustem, aut supra Astulas, aut supra juncum, colliges.* Beda lib.3.Hist. Angl. c.2. *Multi de ipso ligno sanctæ Crucis Astulas excidere solent.* Adde lib.3.cap.13.Paulinum Epist. 11.12. & Natali 10.&c.

Astella, apud Adamnanum lib.2.de Locis SS. c.1, [Hinc ligni segmenta quibus focus exstruitur, in nonnullis Franciæ regionibus, etiamnum dicuntur *Astelles*, Occitanis *Esteles*. Sic etiam vocabant Galli lancearum fragmenta teste Percevallo apud Borellum in Diction.Gallico ad vocem *Asteles*.]

Hastula, in Vita S.Erkenwaldi Episcopi London. *Verum etiam Hastulæ ab eo,* (feretro) *abscissæ, & ad ægrotos allatæ, citam eis salutem parabant.*

¶ ASTUM, pro *Castrum* in exemplo sequenti mendose scriptum puto; nisi forsan Papiæ, Joannis de Janua, aliorumque Glossographorum exemplo usus Chartæ Scriptor ex ἄστυ, urbs, *Astum* fecerit. Charta fundationis Collegii Ardacensis ab Henrico Romanor. Imp. apud Raimund. Duellium Miscellan. lib. 1. p.106. *Ad altare S.Mariæ semper Virginis sanctique Corbiniani Confessoris in Monasterio Frisingatale prædium quale del Reich, id est, Astum in AedacKer in Comitatu Marchionis Adalbert trans fluvium Eusam habuerunt, jure gentium nostræ potestati dicatum tradidimus.*

ASTUR, Asturco, Asturcus, &c. Accipiter major, qui *Astur* Julio Firmico dicitur, *Astor*, Italis; *Autour*, Gallis, *Astou* Occitanis.

Astur, Charta Bertrandi Episcopi Agatbensis an. 1249. in 30. Regesto Archivi Regii, ch.101. *Et in recognitionem totius feudi antedictus Episcopus ipse debet annuatim Comiti & hæredibus suis unum saurum Asturem, & unam marcam argenti, si fuerit requisitus.*

Asturco, Papiæ, *Accipiter major*, Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap.9.

Asturco Dextrarius est, Astur caput ejus,
Nam prius Astur equum dextrandi repperit usum.

Infra :

Asturco, Quadrupes ; Asturco dicitur ales.

Joan. de Janua: *Asturco Dextrarius, ab Astur, pro gente: quia apud illam gentem hujusmodi equi abundant. Est etiam idem quod Accipiter.* Idem Papias ; *Asturco, equus ambulator.*

Austurco, apud Radulphum Hengham in Summa Magna, cap.1.pag.6.

Austurcius Sorus, apud Bractonum lib.5.tract. 1.cap.2.§.1.

Astuncus, in Chronico Cambriæ: *Feofavit Odoardum de ClerKe de quarta parte...pro custodia Asturcorum suorum.*

Austurcus, in Fleta lib.2.cap.41.§.7.

Austur, apud Fridericum II. lib.2. de Venat. cap. 2. *Sunt & de avibus rapacibus Austures, Sperverii : & istæ comprehenduntur sub Accipitre. Omnes autem aves rapaces, tam istæ, quibus homines utuntur, quam aliæ, quibus non utuntur, sub istis duobus generibus comprehenduntur, scilicet in Falcone & Accipitre. Et quamvis hoc nomen dicimus, ipsum esse genus omnium avium rapacium, quæ capiendo & non feriendo, ut Falco, venantur, sicut prædicti Austur & Sperverius, utpote hoc nomen ab Accipio, Accipis, derivatum.*

Austorius, in 1.Regesto Constabulariæ Burdegal. fol.131. *Unum Austorium saurum vel mutatum. Austor*, in Foris Beneharnensib. tit.1. art.27. *Austor & Espar-bers*, in Consuetud. Solensi tit.13. art.9. 10. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 106. *Rusticus si invenerit.... Accipitrem, i. Austor, statim denunciet domino suo, & accipiat ab eo qualem mercedem inde ei senior dare voluerit.*

Ostorius. Charta Communiæ Rotomag. ann. 1207. *Vicecomes Rothomagensis de qualibet navi habebit 20. solidos & Cambellanus de Tanquarvilla unum Ostorium, vel 16. solidos, si nullum Ostorium habuerint.*

Le Roman *de la Prise de Hierusalem par Titus*, MS,

Cent Oustor, cent griefons, & cent paile roè.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Et voit venir o lui un Escuier,
Qui sor son point portoit un Ostor gruier.

Le Roman *de Vacce* MS.

Bien sout espreuvier duire, & Ostor, & faucon.

¶ ASTUS, f. Assatura, seu frustum carnis ad assandum, Gall. *Grillade*. Charta anni 1182. in majori Chartulario S. Victoris Massil. fol. 36. *Quisquis habuerit porcum debet dare duos Astos & duo crura de porco, quem nutriverit, & milites unum Astum...de oblits debent habere dimidiam partem Monachi & dimidiam milites.*

¶ ASTUS Animus. Vide *Asto animo*.

¶ ASULHARE Pice, sic quippe legendum, non vice ut in exemplo sequenti. Notum Veteres dolia, lagenas pice adstrinxisse. Hinc Horatius Ode 8, lib.3.

Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem adstrictum Pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.

Et Ovidius Fast. lib.2.

Quodque Pice adstrinxit, &c.

Hinc etiam *Picata vina* apud Martialem Epigr. 107. lib.13.

Hæc de vitifera venisse Picata Vienna
Ne dubites : misit Romulus ipse mihi.

Asulhare ergo *pice*, est dolia picare, Gall. *Poisser les tonneaux*. Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. ex Tabulario ejusdem Cœnobii : *Item dare promisimus annis singulis in vindemiis vinum, quod capi poterit in 32. doliis... & illis impletis illa Vice non tenebimur Asulhare, &c.*

¶ ASUNGIA, pro *Axungia*, Gall. *Sain-doux, Vieux-Oint*. Hispan. *Axundia*. Jacobi Auriæ Annal. Genuenses lib.10. ad ann. 1283. apud Murat. to.6. col. 581. *Audivit de quadam barca Pisanorum quod in Calaro paratæ erant naves v. & v. Galeæ ad veniendum Pisas ; oneratæ grano, carne & Asungia, eratque in eis magna quantitas argenti, & multæ mercationes.*

¶ ASURATUS, Cærulæus Gall. *Azurè*. Recensio MS. ornamentorum Ecclesiæ Noviomensis ann. 1419. *Item quædam infula cum stola & manipulo de sandalo rubeo & Asurato.*

¶ ASUREUS, Eadem notione, ibidem : *Item duæ aliæ curtinæ de stamine, rigatæ de rubeo, croceo & Asureo.* Ibid. *Item duæ cappæ duplicatæ de sindalo Azureo*, Ib. *Item unus alius pannus aureus ad campum Asureum.*

¶ ASYLE, pro *Asylum*, Gall. *Asyle*, in Actis SS. Februarii to.3.p.558.

¶ AT, pro *Ad*, in Præcepto Radulfi ann. 1034. apud Muratorium to.2. pag.308. col.2. *Quæ At rem publicam pertineat.*

¶ AT, Actio, Lis, apud Arvernos. Vide *Fortia magna* in *Fortia* 2.

¶ AT, AT. Interjectiones dolentium & in certamine superatorum. Radulfus Cadomensis de Gestis

Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 167.

Ad crucis aspectum perdit gens Persica visum,
Fit tremebunda, gemens, quæ venerat acris & horrens,
Non est amentum, non est qui exerceat arcum,
Euax ah ah he vertuntur in At At, & heu heu,

Vide ibidem col. 170.

¶ ATACHEIA, ATACHIA, f. Portorium, Gall. *Peage*. Lobinellus Hist. Britan. in Glossario ex Archivo Savignei: *Ego Andreas dominus Vitreii dedi Abbatiæ Savigneii Atacheiam calceiæ molendini de Campo Florido & moltam omnium hominum*. Chartularium Monasterii SS. Trinitatis Cadomensis fol. 23. verso: *Domina Abbatissa debet habere pisces ad meliorem mercatum quam ullus homo....debet habere salmones, & turgones, & alosas, & lampreas, & porpedes, & omnes francos pisces, & omne verecum, quod ceciderit apud Oistreham, aurum, vel varum, vel mantellum sine Atachia nisi habeat sequentem*. Archivum Majoris Monasterii in charta ann. 1284. *Prior & Conventus de Lehovio emerunt à Roberto de Appigneio armigero portionem, quam habebat in molendino de Broschesac, & in situ, Atachia, piscariis, &c.*

¶ ATACOUSTA, Malus auscultator, explorator, Gall. *Mauvais espion*: qui audita refert, ut noceat. Historia Fontanellensis tom. 1. pag. 445. *Princeps ille* (Pippinus) *malas habebat aures, seu malos Atacoustas*. Etymon ἄτη, Noceo, & ἀκούω, Auscultator, auditor.

ATALAIA, Specula, vox Hispanica. Fori Leirenæ: *Atalaiam in hoc primo anno totam teneat Rex, & aliam medietatem moratores*. [De *Atalayis* sic Gregorius *Lopez* ex Lege 4. ubi de *Adalidum* munere. *Adalides...jussa imponunt Amogaberibus & peditibus, ponunt etiam de die speculas seu Atalayas & noctu auscultatores, &c.*]

ATALLIA. Vide *Tallia*.

ATAMBOR, [Tympanum.] Vide *Tambur*.

ATANULUM, *Genus vasis*, Isidoro in Glossis. [Festus habet: *Atanuvium est populi fictilis genus, quo in sacrificiis Romani utebantur Sacerdotes Potitii*. Vide Scaligerum in hunc locum. Supplem. Antiquarii: *Atanuvius*, ἀγγεῖον ἱερατικόν, *Vas pontificale*.]

¶ ATARACANÆ, Armamentarium, Gall. *Arsenal*, ab Hispanico *Ataraçana*, ejusdem notionis. Chronicon S. Ferdinandi Regis Castellæ to. 7. Maii pag. 350. *Latissima tamen est arenaria in spatio quod inter turrim prædictam & pontem procurrit, ubi inter portam Trianensem & postica Ataraçanarum, id est armamentarii, hodie postica Carbonaria dicta, media est speciosissima nunc porta del Arenal.*

ATARECA. Vetus Charta donationis Hispanica apud Sandovallium: *Mea divisa & meos atondos, id est, mea sella Morzerzel cum suo freno, & meas espata, & mea cinta, & meas espulas, & mea Ataroça cum sua hasta, & alias meas espstas labratas, & meas loricas, & meos elmos, & alias espatas quæ non sunt labratas, & meas Atareças, & meos cavallos, & meos mulos, & meos vestitos, & alias meas espolas, & alio freno argenteo, quantum potueritis invenire.*

ATEGAR, Telum Saxonicum, cujus meminit Florentius Wigorn. pag. 411. 2. Edit. sub ann. 1040. *In manu sinistra clypeum cum umbonibus aureis & clavis deauratis, in dextera lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur*. Quo loco *hastile ferreum* habet Willelmus Malmesb. lib. 2. de Gestis Angl. cap. 12. Hovedenus vero pag. 439. *Ategar*, sine aspiratione. In Glossario Anglo-Saxonico Somneri, Ategar seu Ætgare, exponitur *framea, falarica*, eidem Ateon, est mittere, & gar, telum: unde forte *Ategar*, missilis species fuerit.

ATELABUS. S. Hieronymus in illud Esaiæ cap. 33. *Sicut colligitur brucus, &c. Ex locusta brucus nascitur, & quousque habeat alas, sic vocatur. Cum autem alæ crescere cœperint, Atelabus dicitur; cum autem plene volare cœperit, est locusta, &c.* Vide Joan. Sarisber. lib. 6. cap. 1.

¶ ATEMPTORIUM, Susceptio, molitio militaris, ut puto, Gall. *Entreprise*. Informationes Civitatis Massiliæ de passagio transmarino è MS. Sangerman. *Incipit ordinare cavalcatas suas sic quod nullus vivens scire valeat...quo...dirigere voluerit sua Atemptoria sive arcem, excepto secreto consilio suo; quin imo alibi dissimulet se iturum*. Quæ sic Gallice reddo: *Que personne ne sache, de quel coté il voudra tourner ses entreprises & ses forces*. Haud ita absimili ratione verbo *Attentare* usus est Tullius, cum dixit in Verrem: *Inimicos diligenter cognoscere, colloqui, Attentare*. Et alibi pro Sextio: *Capuam ab illa impia & scelerata manu Attentari suspicabatur*.

¶ ATENGIA, pro *Acengia*, Modus agri. Literæ Officialis Paris. an. 1262. ex Tabulario S. Germani à Pratis: *Item unam Atengiam vineæ ad Greas in censu S. Germani, & dimidium arpentum prati*. Vide *Audecinga*.

ATENIA, pro *Antilena*, apud Thwroczium in Carolo Rege Hungar. cap. 99.

ATERGUS, Retro κατόπιν, ἀπὸ νώτου: in Glossis Lat. Græc.

¶ ATERMINARE, Solvendæ pecuniæ certum tempus debitori præfinire, Gall. *Atermoyer*. Edictum Ludovici VIII. Regis Franc. an. 1223. *Debita universa, quæ debentur Judæis, sunt Aterminata ad novem pagas, infra tres annos, ad reddendum dominis quibus Judæi subsunt.*

ATH, ATHA, ATHE, Voces Anglo-Saxonicæ: *Juramentum*, Anglis *Oath*: Præsertim vero ita appellatur *purgatio per sacramentum*. Leges Ethelredi Regis cap. 1. *Si est accusationibus infamatus, ad triplex ordalium vadat: Si dominus ejus dicat, quod neutrum ei fregit vel Ath, vel oedel, &c.* Charta Edmundi Regis apud Malmesburiensem de Gestis Angl. lib. 2. *Concedo Ecclesiæ S. Mariæ Glastonæ. . . libertatem, jura, consuetudines, & omnes forefacturas omnium terrarum suarum, i. Burghgerita, & Hundred, Setona, Athas, & ordelas, &c.* Fœdus Edwardi & Guthurni Regum cap. 9. *Ordel & Athes sint interdicta diebus festivis & legitimis jejuniis.*

¶ ATHABIA, Forte ornamenta, monilia, Gall. *Joyaux*, & per extensionem quævis bona mobilia. Dictum puto *Athabia* pro *Ataria* quod Hispanis est ornamentum. Charta Lusitana apud Brandaonum in Monarch. Lusitan. to. 3. pag. 294. v. *Sed diffugerunt illuc cum suas Athabias, isti non dabant portaticum D. Pelagio, &c.*

ATHAGIL, Græcis φαντασία, seu imaginatio. Constantinus African. de Vita & spiritu p. 312. *Et cum his operatur Athagil, quam Græci φαντασίαν vocant, &c.* Vox, ni fallor, Arabica.

ATHARGRATI, Lex Bajwar. tit. 5. cap. 1. §. 4. *Si quis in eo venam percusserit, ut sine igne sanguinem stagnare non possit, quod Athargrati dicunt, &c.* Germanis *Ader*, est vena; Anglis *To grate*, rodere, vel terere. *Atargier*; vel *Atarger*, Franco-Belgis est sistere, remorari. Ægidius *de Viegmesons*, cantu 2.

Si li dit sans Atargier,

Le Roman d'*Aubery* MS.

A tant s'en va, n'y vult plus Atargier.

Li Lusidaires MS.

Ne li vaurra plus Atargier,
Saint Michiel i envoiera
Qui d'un effoudre l'ocira.

Hemricurtius de Bellis Leodiensibus cap. 55. *Done li bons*

li bons Chastelains de Varenne, qui estoit leur cuzien germain, fus piès à tretant assoleis, e Atargiez de leur mort, comme ilb avoit estet de ses dois freres. Ita forte *Athargrati*, erit sanguinem fluentem sistere, *Arrester le sang, qui coule de la veine.* Vide *Targa*.

ATHAUDREGIL. Vide *Taudregil*.

¶ ATHE. Vide *Ath*.

ATHENASI, qui aliis *Athanati*, apud Tadebodum lib. 2. Quemadmodum olim apud Persas erat Legio militaris, quam τ ἀθανάτων appellabant, ut docemur ex Procopio lib. 1. de Bello Persico, Theophane in Theodosio Jun. A. 18. Freculpho to. 2. lib. 5. cap. 10. & aliis Scriptoribus, quos laudat Brissonius de Regno Persarum: ita habebant Byzantini Imperatores, Persicorum Principum simiæ, suos Immortales, quos a Nicephoro Logotheta, qui sub Michaele Duca rerum potitus est, tunc demum institutos refert Bryennius lib. 4. n. 4. Quibus id nominis videtur inditum, quod pacis æque ac belli tempore militarent, essetque eorum cohors *schola vacationis semper ignara*: quod de peculiari quadam Caroli M. Imp. caterva militari dixit Monachus Sangallensis lib. 2. cap. 26. Unde Anna Commena lib. 2. Alexiad. de Athanatis agens, ait fuisse, στρατιώτας τῶν Ῥωμαίων Ἀθανάτους ὀνομαζομένους, quia videlicet pacis perinde ac belli tempore Imperatoribus merebant. Consule præterea Glossaria Rigaltii & Meursii.

ATHERA. Cassianus Collat. 15. cap. 10. *Pulmentum quod illi* (Ægyptii Monachi) *Atheram nominant.* Hesychio ἀθῦρα seu ἀθάρα, est edulium quoddam, quod Ægyptii ex tritico & lacte conficiunt. Plinio l. 22. c. 25. medicamentum fuisse dicitur, & Dioscoridi lib. 2. cap. 114. pulticula, nempe liquidior & sorbilis ex tritico zeaque molitis, inque tenuissimum pollinem redactis confecta, infantibus conveniens. S. Hieronym. in Genesim. *Porro* ἀθάρα, *venationem magis potest sonare, quam fruges: tametsi moris sit Ægyptiorum* ἀθάραν, *etiam Far vocare, quod nunc corrupte Atheram nuncupant.* [Vide Apophtegmata Patrum in Antonio n. 19.]

¶ ATHESIS, ἀθεσία, Inconstantia, infidelitas, nisi forte malueris *Athesi* in sequenti loco idem esse quod pertæsi, Gall. *Ennuyez, Dègoutez.* Angeli Rumpleri Hist. Monasterii Formbacensis lib. 1. apud Bern. *Pez* to. 1. Anecd. part. 3. col. 433. D. *Marenas, accipenseres & alios delicatiores Athesi dimittimus.*

ATHISCÆ lib. 3. Esdræ cap. 2. *Libatoria argentea duo millia quadraginta, Athiscæ argenteæ 30. phialæ aureæ 30.* Ubi Mamotrectus, *Athiscat, vasa potoria & pateras* interpretatur. Græca Editio θυΐσκαι habet.

ATHLANA. Fragmentum Petronii: *Athlanam in ingenuum nasci tam facile est, quam accedere isthoc.* Legendum forte *Sthlavum*, id est, servum: nam σθλάβος dixisse Græcos nuperos, pro σκλάβος, alibi à me observatum. Neque enim Petronio Fragmentum istud temere adscribendum, longeque inferioris esse ætatis, jure censent viri docti.

¶ ATHMO-SPHÆRICI EFFECTUS, Terræ motus. Ita Christophor. Muller. in Introduct. in Hist. Canoniæ Sand-Hippolyt. apud Raimund. Duellium Miscellan. li. 1. pag. 335. *Superessent adhuc alia quamplurima de urbe hac memoranda, at sunt varii fortunæ casus, bella, cœli terræque disturbia, aquarum inundationes.... Effectus Athmo-sphærici sive terræ motus.* [Vox conficta ab ἀτμὸς, Flatus, vapor, & σφαιρικὸς, Globosus.]

¶ ATHOMUS, pro *Atomus*. Græca vox genuino sensu haud ignota. Ad temporis mensuram & divisionem atomos adhibitos fuisse refert Papias: *Athomi, inquit, 376. faciunt unum ostentum. Ostentum unum & dimidium facit unum momentum: momenta duo & dua partes unius faciunt partem unam. Una pars & 1. facit minutum unum. Duo minuta faciunt punctum unum: Quinque vero puncti faciunt horam unam. Hora igitur habet Athomos 22560. Ostenta 60. momenta 40. partes 15. punctos 5. &c....* Rabanus in Computo cap. 12. *Ostentum est 60. pars unius horæ, Atomos in se continens 376.*

¶ ATHOMUS TERRÆ, Portio terræ. Lobinellus in Glossario ad calcem Hist. Britann. *Ragiualdus de Blesia dedit IV. Athomos terræ, quos Richerius, qui dominus erat, quitavit, &c.*

ATIA, ATYA, AATIA, Odium: ex Anglo-Saxonico forte Hatung, Odium, invidia: unde Anglis *Hate*, malitia, & Germanis, *Haet*, odium, & Italis, *Astio*, Invidia: vel potius à Græco ἄτη, Nocumentum. Unde proverbium, cujus meminit Ausonius in Ludo septem Sapientum, ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. Bracton. lib. 3. tit. 2. cap. 5. §. 3. *Utrum appellati sint odio vel Atya, vel per verum appellum.* Cap. 8. §. 7. *Inquiras.... unde rettatus sit vel appellatus de morte illa, odio & Atya, vel eo quod inde culpabilis sit: & si odio & Atya; quo odio, vel qua Atya, &c.* Vide Statutum 1. Westmonasteriense cap. 11. *Atie* etiam eodem significatu dixerunt nostri, Philippus *Mouskes* MS. in Lothario:

Et li manda que boinement
Presist, & manda Parlement
Al Duc Ricard de Normendie,
Pour dèsfaire celle Aatie
De son neveu, & de son pere,
Et de la mort Carlon son frere,
Ki mort estoit en sa prison
A Ruen pour la sole tenςon.

Guilelmus *Guiart* MS. an. 1248.

Sent li frere au Roi en estant,
Qui ne vont mie construtant,
Cele Abatie, aincois la loent.

Chronicon Bertrandi *du Guesclin* MS.

Dix Anglois vont sur luy, luy sont mout Hastie,
Lançent, fierent, & ruent pour li tolir la vie.

Atiae etiam usurpatum pro nocumento, & *Atiaer*, nocere, eadem vocis origine, [nisi sit Armorica. Armoricis quippe Britonibus *Atayna*, est Molestare; *Atabin*, Odium, & *Atabiaa*, Odio habere, licet rarius.] Assisiæ Hierusolymitanæ MSS. cap. 87. *Il lor doit dire que il s'en offrent de cello Atine, que il ne veaut ores que la bataillo soit gagèe en sa Court.* Guill. *Guiart* anno 1204.

Cele Islette qui s'en esseve,
Est si haute au-dessus de l'ève,
Que Saine par nule crotine
N'a povoir d'i faire Atine.

Et anno 1205.

Qui pour Anglois Atainer,
Comencèrent le mur à miner.

Le Doctrinal MS.

Qui font grans Aatines, outrages, & desrois.

Aliud porro sonat *Aatir*, in Chronico Bertrandi Guesclini:

Sire Bernard, vos ni avès Aati.

Rursum:

Seigneurs Barons, ge me fais Aati,
Contre Fromond, & envers ses amis.

Ibidem:

Les glaives en leur mdia se sont fort Aasti.

Est enim *Aatir* his locis *exacerbare*, vel *animum exacerbare*, ex nocumento, vel damno, quod quis accepit. Sed & Græci ἀάτειν pro *nocere*, dixerunt, voce per pleonasmum ab ἄτη ducta. Hesychius: ἀάται, ἄγαν βλάπτει.

ACIA pro *Atia*, in Fleta lib. 1. cap. 25. §. 5. cap. 26. §. 3.

ATIL-

ATILLUS, *Astutus, expeditus*, Uguitioni. Forte *Arritus*.

ATINA. Charta Constantiæ Boemundi Antiocheni Principis viduæ an. 1117. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. pag. 668. *De omnibus rebus, quæ venduntur ab illis ... videlicet de auro & argento, & cujuslibet equitationis, & Atinis*, [f. Satinis. Gall. *Satin*,] *& pannis sericis & lineis, pellibus griseis beverriis, & arminiis, & cujuscunque modi, &c.*

¶ **ATINCTUS**, Compertus flagitii. Practicis nostris *Atteint & convaincu*. Vide *Attaintus*.

¶ **ATIRIMENTUM**, Armatura, Gall. Armure, *Equipage de guerre, Attirail*. Historia Dalphin. tom. 2. pag. 146. *Cum nos teneamur erga dilectum scutiferum nostrum Lancelotum de Avalone in 60. libris Gebennensibus, occasione sui Atirimenti seu munitionis sui corporis, quod fecit sequendo personam nostram, &c.*

¶ **ATOLA**, Instrumenti musici species. Beda in Musica practica, tom. 1. pag. 353. *Artificiale instrumentum est organum viola, & cithara, Atola, psalterium, &c.* Forte legendum *Citola*. Vide in hac voce.

¶ **ATOMALIA CORPORA**, Id est, atomi, individua corpuscula, quæ quidam Philosophi finxerunt esse prima rerum principia. Gocl. Lex Philos.

¶ **ATOMUS**, Minima pars horæ. Vide *Athomus*.

¶ **ATONDUS**. Concilium Legion. an. 1012. can. 11. tom. 3. Collect. Concil. Hispan. pag. 191. *Vadat liber ubi voluerit cum cavallo & Atondo suo*. Forte pro *servo suo*.

¶ **ATONIA**, *Nænia*, in Vet. Glossis. Græcis ἀτονία est nervi remissi languor, infirmitas.

¶ **ATORNA**, Mundus muliebris, Gallice *Atours*. Contractus matrimonii inter Agnonem de Turre & Beatricem filiam Guill. domini de Chalanconin anni 1372. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 717. *Dominus de Chalanconie .... constituit .... pro dote ac nomine seu causa dotis ipsius Beatricis, ... tria millia & quingentos francos auri..... & amplius aratsia, raubas sive Atorna competentia*.

¶ **ATORNAMENTUM**. Vide *Attornatus*.

ATORNARE, Instruere, adornare, nostris olim *Atourner*. Bernardus Monach. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 53. *Oratorium, quoties oportuerit cortinis lineis sive laneis palliis, tapetibus quoque & bancalibus Aternare*. Vide [*Attornare* &] *Attornatus*.

ATRABATICÆ VESTES, *Atrabatica saga, birri Atrabatici*, ab Atrebatibus in Gallia dicuntur, ut censet Salmasius ad Pollionem, licet Suidas, vetus Lexicon Regium Cod. 2062. & Codinus in Originib. C. P. ab *atro* colore ejusmodi vestes dictas velint, itaque appellari τὸ ξηραιτικλωὸν χρῶμα, quem tamen colorem inter coccinum & muriceum fuisse scribit vetus Scholiastes Juvenalis. Eædem videntur, quas Itali *Arazzo* vocant. Academici Cruscani: *Arazzo, panno tessuto à figure, per uso di parare e addobare, detto così dal farsi nella città d'Arazzo*.

¶ **ATRABILARIUS**, Melancholicus, temperamento frigidus & siccus, abundans atra bile, Gall. *Atrabilaire*. Gocl. Lex. Philos. pag. 290.

¶ **ATRACTUS**. Vide *Attractus*.

ATRAMENTALE, in Gloss. Lat. Gr. μελανοδόχιον, *Atramentarium*, κελαμάριον.

¶ **ATRAMENTARIUS**. Diploma Gregorii Papæ V. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 53. *Scriptum per manum Johannis Notarii regionarii Atramentarii S. Romanæ Ecclesiæ anno Dominicæ Incarnationis 996. Indictione 9. mense Junio die secunda*. Error videtur Amanuensis pro quo legendum, ut in aliis ejusdem ævi Rom. Pontificum Bullis: *Per manum N. Notarii Regionarii ac Scriniarii, &c.*

¶ **ATRATUS**, *Lugubris*. Papias MS. Isid. lib. 10. Orig. *Atratus & Albatus, ille à veste nigra, iste ab alba*.

¶ **ATREBATENSIS MONETA**. Vide *Moneta Baronum*.

¶ **ATRIA BENEDICTA**, fem. gen. An cœmeterium? Ita videtur sumi in Charta Manassis Cameracensis Episcopi apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 165. *Idem Comes Robertus de alodio suo totam terram quæ circa Ecclesiam in Atria Benedicta est & divisa libere & legitime eidem Ecclesiæ tradimus, quatuorque jugera terræ arabilis*. Vide mox *Atrium*.

ATRIAMENTUM, Incinctus, terræ continentia, Gallis, *Pourpris, Etendue de terre*. Formulæ veteres Bignonii n. 43. *Habet ipsa casa in Atriamentu membra in gyro tantu, de lateribus vel frontibus casæ vel terræ illorum, & illorum*. Ita *Atrium* videtur etiam sumi in Decretione Chlotarii Regis §. 13.

¶ **ATRILE**, ab Hispann *Atril*, Pluteus, Gall. *Pupitre*. Conc. an. 1590. tom. 4. Collect. Concil. Hispan. pag. 466. *Licet in rubricis librum Missale super cussino aperiri debere dicatur, non prohibemus tamen illud super Atrili collocari*.

ATRITUDO, Nigredo, μελανία, in Gloss. Græc. Lat. [Hac voce utitur Albanus Legatus apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 417.]

1. **ATRIUM**. Latinis Scriptoribus est area ante ædem portibus & columnis cincta, unde & *Peristylium* & *Impluvium*, dicebatur: ἄιθριον Græci etiam vocarunt, quod sub dio esset. Utramque Atrii formam expressit Gloss. Lat. Gr. *Atrium*, Μεσαύλιον, Περιαύλιον. Nam & αὐλὴν *atrii*, Aream Græci vocant, porticus vero Atrium cingentes. Περιστῷον & τετράστῳον, *quadriporticum*, interdum & *triporticum*, pro ratione numeri porticuum. Will. Brito in Vocab. MS. *Atrium, magna ædes ampla & spatiosa domus, & dictum Atrium, quod addantur ei tres porticus*. Præsertim vero ita appellabant ea impluvia porticibus cincta, quæ ædibus sacris obversabantur, in quorum meditullio erat fons perennis aquæ. Anastasius in S. Symmacho: *Ante fores Basilicæ gradus fecit in Atrio & Cantharum*: Idem in S. Dono: *Hic Atrium B. Petri Apostoli, quod est ante Ecclesiam in quadriporticum magnis marmoribus stravit*. Leo Ost. lib. 3. cap. 26. *Atrium ante Ecclesiam, quod nos Romana consuetudine Paradisum dicimus*. Illud autem asyli, & immunitatis jure donatum erat, perinde ac ipsa ædes sacra. Decretio Chlotarii Regis post Legem Salicam §. 13. *Nullus latronem vel quemlibet culpabilem ... de Atrio Ecclesiæ trahere præsumat. Quod si sunt Ecclesiæ, quibus Atria clausa non sint, ab utraque parte parietum terræ spatium arpennis pro Atrio observetur*. Capitula Caroli M. ad Legem Salicam §. 3. *Si quis ad Ecclesiam confugium fecerit, in Atrio ipsius Ecclesiæ pacem habeat, &c.* Leges Edwardi Confess. cap. 6. *Quicumque reus ... causa præsidii ad Ecclesiam confugerit; ex quo Atrium Ecclesiæ tenuerit, à nemine insequente nullatenus apprehendatur*. Idem statuitur in Lege Longobardorum lib. 1. tit. 40. §. 5. & in Capitularibus Caroli Mag. lib. 1. cap. 140. lib. 7. cap. 125. Porro Atrium portis, iisque consecratis, clausum erat. Capitulare 1. ann. 819. cap. 1. Lex Longobardorum lib. 1. tit. 9. §. 30. 36. & Capitularia Caroli Mag. lib. 4. cap. 13. *Atrium Ecclesiæ, cujus portæ reliquiis fuerunt consecratæ*.

¶ **ATRIO PRIVARI**, seu Ecclesiæ communione, & ingressu, in Chronico Trudonis Spicil. Acher. tom. 7. pag. 476. *Excommunicatus obierat Henricus Imperator, filius Henrici filius Conradi Imperatoris, regnoque & Atrio privatus erat propter dissensionem inter ipsum & Apostolicos Romanos de investituris*.

ATRIUM, Cœmeterium: quia in Ecclesiarum *Atriis* fide-

fidelium ſepulturæ erant, ut ſupra indicatum. Ebrardus in Græciſmo cap. 11.

Atria dic aulas, eadem & cimiteria dicas,
Et loca ſacrorum, &c.

Legea Adelſtani Regis Angl. §. 33. *Nunquam juramento poſtea dignus ſit, nec in ſanctificato Atrio aliquo jaceat, ſi moriatur.* Pœnitentiale Rom. tit. 7. cap. 25. *In Atrium Eccleſiæ, ubi ſepulta ſunt corpora fidelium.* Concilium Nannetenſe cap. 6. *Ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in Atrio, aut in porticu, aut extra Eccleſiam.* Baldricus in Chr. Camerac. lib. 3. cap. 21. *In Atrio ſubterratus.* Hincmarus in Capit. de Reb. Magiſtri c. 15. *Si* (Eccleſia) *Atrium habent munitum. Atrium cadaverum*, apud Ditmarum lib. 1. pag. 10. [Charta anni 1097. tom. 2. Hiſt. Meld. Inſtrum. pag. 15. *Cum domina Matildis, Kalenſis Eccleſiæ Abbatiſſa, B. Samſonis Eccleſiæ terram ad Atrium conſtituendum dediſſet ... ab omni conſuetudine & forisfactura, quantum ambitus Atrii clauderet, terram illam ſolutam & quietam adclamavit.*]

Atrium et Altare. Charta Guarini Epiſcopi Ambianenſis ex Tabulario Abbat. S. Fuſciani: *Ibertus Clericus, qui dimidium Altaris & Atrii in villa, quæ Sanctis dicitur, tam Eccleſiaſtico quam hæreditario jure tenebat, &c.* Infra: *Totum videlicet Altare & Atrium cum appenditiis præſenti privilegio confirmamus.* Bulla Innocentii PP. an. 1142. in Hiſt. S. Martini de Campis pag. 171. *Altare & Eccleſiam, Atrium de Campiniaco.* Occurrit ibi pluries. Alia Theobaldi Epiſcopi, pag. 186. *Eccleſiam de Lupera, cum Atrio & tertia parte decimæ.* [Hiſtoria Beccenſis MS. pag. 132. *Anno Domini 1080. Galo de Flavacourt dedit Eccleſiæ quod habebat apud Laiencourt, ſcilicet Altare & Atrium, & quadrantem ejuſdem villæ, & duas partes Vicecomitatus & viationis.*] Charta Adalberonis Epiſcopi Virdunenſis an. 1135. ex Tabulario S. Vitoni: *Iſdem autem Presbyter, ſi aliqua rationabili ex cauſa eodem in Atrio habere voluerit manſionem ſecundum ſancita Canonum, cellam tantummodo Eccleſiæ adhærentem habebit, in qua ſolus cum domeſtico ſibi Clerico vel famulo habitabit, ne mulierum aliquarum frequentia, vel ullius rei familiaris confluentia, Eccleſiæ injuriam, & Fratribus ingerat moleſtiam.* Vide Concilium Islebonenſe cap. 12. 13.

Atrium, in Vita S. Theodardi Archiepiſcopi Narbon. Apud Catellum lib. 4. Rerum Occitan. pag. 751. videtur ſumi pro atrio Eccleſiæ: *Cumque Concilium iſtud ſtrenue ageretur in Atrio Pontificalis Eccleſiæ, eſſetque ibi grandis multitudo fidelium, &c.*

Atrium Sauciolum, Prætorium, forum judiciale, ſeu potius locus publicus, in quo rei & damnati morte mulctantur. Acta Paſſionis B. Cypriani Mart. *Idem Galerius Maximus Proconſul eadem die Cyprianum ſibi offerri præcepit, in Atrio Sauciolo ſedenti.* Editio an. 1560. habet *Sautio*. Concilium Matiſconenſe II. c. 19. *Ut ad locum examinationis reorum nullus Clericorum accedat, neque interſit Atrio Sauciolo, ubi pro reatus ſui qualitate quiſpiam interficiendus eſt.* Gloſſ. Græco Lat. τιτρωμένος, *Saucius, truculentus.*

☞ Valeſius in Valeſianis pag. 213. & ſeq. ait Cangium noſtrum Concilii Matiſcon. textu deceptum male addidiſſe in ſua *Atrii Saucioli* expoſitione: *ſeu potius locus publicus, in quo rei & damnati morte mulctantur.* Neque enim unquam mos fuit apud Romanos, ut rei morte plecterentur in urbe, ſed extra urbem in aperto campo, ut ex ipſis S. Cypriani Actis patet. Quì ergo locus Concilii Matiſcon. intelligendus eſt? *Ubi* non eſt adverbium loci, ſed temporis; hic eſt igitur Concilii ſenſus: *Nullus Clericorum interſit Atrio Sauciolo, cum reus aliquis ibi capitis damnandus eſt.*

¶ 2. ATRIUM, Menſuræ agrariæ ſpecies. Pelagius Epiſcopus Ovetenſis in Addit. ad Hiſtoriam Sebaſtiani Epiſcopi Salmanticenſis, æra 827. *Ædificavit inſuper Eccleſiam Rex Adefonſus à circia, quæ eſt Atrium unum diſtans à ſuo Palatio, in memoriam ſancti Juliani Martyris.*

¶ 3. ATRIUM, Culina, Gall. *Cuiſine*. Papias MS. *Atrium proprie Culina dicitur, quod ſit nigra.* Et paulo inferius; *Atrum nigrum, inde Atrium proprie Culina.* Hinc Gallicum *Atre*, focus, caminus, *Foyer.*

ATTACATURA, Vox Italica. [Compactio ab *Attacare*, Conjungere, vincire, compingere.] Charta an. 1160. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. p. 575. *Ædificare in alveo prædicti fluminis, palos regere, & antepoſitiones & elevatas facere & habere, & Attacaturas per dictam terram ... conſtruere, per quas ab ipſo alveo, & uſque ipſum molinum vel molendini aqua ducatur, &c.*

ATTACHIARE, Attachiator, Attachiamentum, Voces forenſes, apud Anglos & Scotos Leguleios frequentes, à Gallico *Attacher* deductæ. Eſt enim *Attachiare* Reum vincire, ligare. Unde in Legib. Baronum Scoticorum, ſeu Quoniam Attachiamenta cap. 1. §. 2. *Attachiamentum* dicitur eſſe *quoddam vinculum legitimum, per quod pars defendens invita aſtringitur ad ſtandum juri, & reſpondendum parti de ſe querenti juridice.* Variis autem modis, ut ibidem ſubnectitur, fit Attachiamentum: *Aliquando enim fit per bona partis defendentis, utpote in placitis de debitis, & conventione, & quando implacitatur de rebus mobilibus. Quia primo debent res & bona partis defendentis Attachiari & teneri, quouſque ſecuritatem fecerit per plegios ad reſpondendum & ſtandum juri parti conquerenti, & tunc relaxatur Attachiamentum. Aliquando etiam Attachiamentum fit per corpus hominis, utpote in placitis de tranſgreſſione, ut cum aliquis vulneraverit aliquem, per corpus debet Attachiari, & non per bona ſua: vel ſi noluerit pati Attachiamentum per corpus, vel ſi ſe retraxerit à Baillivis, bona ſua Attachiabuntur per Baillivum, donec dederit Baillivo ſecuritatem de ſtando juri, &c. Debet autem Attachiamentum fieri per Baillivos, vel eorum ſervientes præſentatos in Curia & Juratos. Atque hi Attachiatores dicuntur, capiuntque rebelles & fugientes ſeu fugitivos, qui non ſunt juris patientes.* Statutum Edw. Regis Angl. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 79. de Seneſcalli Vaſconiæ officio: *Habeat 8. Servientes juratos, qui faciant Attachiamenta, & exequantur alia mandata Seneſcalli Vaſconiæ.* Concil. Lambethenſe an. 1261. *Tunc Vicecomites & alii quicumque Baillivi Attachiantes & diſtringentes, &c.* Atque hæc ad Attachiamentorum materiam explicandam ex prædictis Legibus delibaſſe ſufficiat. Tantum moneo, horum vocabulorum manere etiamnum in Gallia veſtigium: *Attaches* enim appellamus facultatem, quam dat Judex loci cuivis Apparitori, aliorum Judicum ſententias exequenti, intra ſuæ juriſdictionis limites. Adde Raſtallum. Sed & *Attaquer* dicimus, quempiam aggredi, adoriri, invadere, in aliquem manus immittere, quod faciunt *Attachiatores*. Jam vero unde hæ voces etymon ducant, vide in *Taſca* 2.

¶ Attachiamenta *de Spinis & Boſco*, Jus conceſſum ſilvarum magiſtris utendi ſpinis, minuto ligno & arboribus vento fractis aut proſtratis in diſtrictu ſuo. Inquiſitio apud *Brehull* de Foreſta de *Bernwood*, anno 1230. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 209. *Et dicunt etiam quod idem Joannes debet habere feodum in boſco domini Regis, videlicet Attachiamentum de ſpinis de boſco ſuo & de boſco qui vento proſternitur, & pannagium & clamationes & indictationes, ſi quæ fuerint, videlicet de viridi & de venatione.*

ATTÆDIARE, Tædio afficere, apud Joan. Majorem de Geſtis Scotorum lib. 2. cap. 1. & Ericum Upſalenſem

lenſem

Jensem lib. 3. Hist. Suecorum ann. 1299. [Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 1506.] Etiamnum dicimus eodem sensu: *Attedier quelqu'un*. Albertus Argentin. an. 1345. *Nutrix autem ejus .... de mora reversionis Andreæ Attædiata, egressa cameram, &c.*

¶ ATTAGENA, Crepusculum. Papias MS. Bituric. *Attagena, gallina rustica, genus avis, crepusculum.*

ATTAINTUS, ATTAINCTUS, vox fori Anglici & Scotici; Criminis convictus: Galli dicunt, *Atteint & convaincu*. Leges Baronum Scotic. cap. 83. *Nullus desamatus, tanquam receptator latrocinii, debet puniri, antequam malefactor fuerit convictus, vel Attayntus de latrocinio illo*. Statuta Alexandri IV. Scotiæ Regis c. 25. §. 3. *Et qui aliter quam sic facit, & de hoc convictus fuerit & Attaintus, ponatur in carcere, &c.* Rogerus Hovedenus: *Si dominus feodi negat hæredibus defuncti saisinam ejusmodi feudi, ... & inde Attaintus fuerit, remaneat in misericordia Regis*. Charta an. 1212. apud Florentinum Harræum in Castellanis Insulensib. pagina 206. *Vidit quemdam hominem ex hominibus S. Petri, qui erat convictus, id est, Attaint, in Castello liberari per Ecclesiam S. Petri.*

¶ ATTINCTUS, ATINCTUS, Eadem notione, in Legibus & Consuetud. Furnensibus ex Archivo Audomarensi: *Quicumque adjornatus fuerit, & prima die non venerit, readjornari debet ad secundum diem; & si tunc non venerit. Attinctus est: & si venerit & legitimum impedimentum ostenderit petendo sacrosancta & divisorem juramenti, hoc est. staverà, stabit in placito suo; & si ita non fecerit, Attinctus est*. Ibidem iterum repetitur.

ATTAINCTA, ATTINCTA, Convictio in actione criminali, aut manifestus cujuslibet criminis reatus: Anglis, *Attaints. Sermeat fait en Attaint & en bataille*, apud Littleton. sect. 294. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 187. *Habebat etiam idem Nigellus de concessione dicti Comitis Attinctas de 24. in Curia sua Juratas, & multa alia, quæ modo in Curia non permittitur de Haulton.* Vide Bractonum lib. 4. Tract. 5. cap. 4. Fletam lib. 2. cap. 2. §. 9. lib. 5. c. 22. §. 8. 16. Brittonem cap. 97. 98. And. Horn. c. 4. Sect. 19. c. 5. Sect. 1. 77. & Sect. 4. pag. 324. & Rastallum.

Duplex autem est *Attincta*, seu convictio: altera ex verisimilitudine. altera per defectum, seu eremodicium, cum accusatus scilicet judicium fugit. Prior confessione, duello, aut veredicto probatur; altera lite intentata, quandiu reus exulat.

¶ ATTINCTIO, Eadem notione, apud Rymer. to. 8. p. 366. *Ac etiam convictiones, Attinctiones, judicia, &c.*

¶ ATTINCTURA, Eadem significatione, apud eumdem Rymerum tom. 14. pag. 703. col. B. *Aut qua ratione ejusdem officii à dicto tempore Attinctura & condemnationis.*

¶ ATTAM, inquit Festus, *pro reverentia seni cuilibet dicimus; quasi eum avi nomine appellemus. Atta* etiam sumitur pro eo, qui primis dumtaxat plantis ambulat ab ἅττω, *Salio*: quod is qui sic incedit, quasi salire videatur. Sed vocabulum est hoc intellectu notum Horatio. Vide Vossium in Etymologico, & supra *Ava* 2.

¶ ATTAMEN, Inquinamentum, labes, Gall. *Souillure, tache*, Vita S. Vincentii Madelgarii to. 3. Julii p. 676. *Omni vitiorum Attamine mansit incontaminatum.*

ATTAMINARE, *Adtaminare*, pro *Contaminare*. Gloss. Isid. *Attaminat, inquinat*. Occurrit apud S. Ambrosium non semel. Cassianum Collat. 21. c. 26. S. Augustinum lib. 12. de Civit. Dei, Capitolinum, Victorem in Pio. in l. 5. Cod. Theod. de Contrah. emp. in fragmento Tertulliani de Execrandis Gentium diis. &c. At apud eumdem S. Augustinum Epist. 59. pro *attingere*, videtur usurpari: qua ferme notione in Glossis Isidori *Adtaminare* est *usurpare*; [ubi Pithœus habet *Adlancinare*, pro *Adtaminare*.] Apud Joannem de Janua. *Attaminari, Adversari*. Ugutioni, *Attaminare, est purgare farinam cum setatis*. Gallis, *Passer par le tamis*. Gloss. Lat. Gr. *Attaminatus*, χραινθείς, μιανθείς.

ATTANUBA, *Genus vasis*, Papiæ. [Isidorus habet: *Attanabo*. Vide *Atanulum*, quod idem est.]

¶ ATTARE, pro *Aptare*, Gall. *Accommoder, ajuster*. Computus anni 1348. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 583. col. 1. *Amblardus de Briordo Miles Ball. Graysivaud. & Castell. Alavardi, fortificari & Attari fecit de mandato Domini & Dominorum de consilio mœnia & clausuras Villæ-Alavardi, & solvit pro Attandis duobus foraminibus, &c.*

¶ ATTASSARE, Acervare, congerere, Gall. *Entasser*. Vide *Tassare*.

¶ ATTEDIATUS, Tædio affectus, apud Lobinellum in Glossario ad calcem Historiæ Britan. Vide *Attædiare*.

¶ ATTEFECTUM, ATTEFITUM, Arbor novella jam insita aut brevi inserenda, Gallis *Ante*, Rusticis Dumbensibus *Attefits*. Consuetud. Marebiæ Dumbarum an. 1325. art. 24. ex Archivo Trevoltico: *Si aliquis scindit vel trahit aliquam arborem de die seu nocte, pirum, pomerium, vel Attefectum, tenetur domino, de cujus dominio dicta arbor seu Attefitum moveret, de 60. solidis Viennensibus.*

ATTEGIA, Ædicula, ab *Adtegendo*, quod est παρακαλύπτειν, inquit Salmasius, σκηνή, καλύβη. Papias: *Attegiæ, Maurorum casulæ dicuntur, quia ad tempus teguntur. Attegia Maurorum*, apud Juvenal. Sat. 14. *Dirue Maurorum Attegias*. Vetus Inscriptio: *Deo Mercurio Attegiam tegulitiam compositam Severinus Satullinus C. F. ex voto posuit LL. M.* Joan. Diac. lib. 4. Vitæ S. Gregor. PP. cap. 96. *Ut Attegias & fenestras & vicini dormitorii tabulas agressus dirumperet*. Bulla Leonis IX. PP. apud Ughellum in Episc. Portuens. *Pergente recto itinere per solariam, & usque ad Attegiam piscatoriam.* Ethelwerdus lib. 4. Hist. Angl. cap. 3. *Pellunt ingenuos passim, Ategias figunt in oppido, &c.* ἀττεγίαι, eadem notione apud Leon. in Tact. cap. 5. §. 2. Nostris, *Hutes de soldats*. Rufinus apud Josephum, σκηνοποιεῖσθαι, *Attegias componi*, transtulit. Pœnorum vocabulum.

¶ ATTEGUA, Eadem notione, in Chron. Farfensi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 559. *Et alia domus quam contendebat Gregorius filius Ursi Presbyteri de Malepassiæ cum scala marmorea, & curte ante eam, & medietate putei aquæ vivæ, & porta introitus, & cripta & duabus Atteguis.*

ATTIGIA, in Bulla Benedicti IX. PP. an. 1033. apud Ughellum to. 1. pag. 119. Adde pag. 136.

ATTELATUS EQUUS, & *Distelatus*, in Charta Henrici Abbatis Fiscanensis; id est, ad carrum aptatus, & ex carro sublatus: Gallis, *Cheval Attellè & destellè*. Vide *Naminm*.

ATTEMERARE, pro *Temerare*. Frodoardus de Pontific. Romanis in Calisto:

> . . . *Summi capitis clarissima membra*
> *Attemerare ausos.*

¶ ATTEMPTATIO, Nefaria molitio, scelus; Gall. *Attentat*, apud Rymerum to. 1. pag. 364.

¶ ATTEMPTUS, Comprehensus, captus, Gall. *Arretè*; quasi pro *Attentus*, retentus. Concilium Remense ann. 1148. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 141. *Locus vero in quo Clericus vel Ecclesiastica persona Attempta fuerit, & omnia castella, & jura civitatis & villæ, quæ capientis vel retinentis fuerint; à divino officio cessent, & cum lugente lugeant.*

¶ ATTENDARE *se*, Locum occupare, Gall. *Se cam-*

camper, Italis *Attendare*. Bartholomæus Scriba Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1237. apud Murat. tom. 6. col. 475. *Et quando magna pars exercitus fuit apud Vultabium, Potestas celebravit consilium, & de voluntate consilii ivit versus Terdonenses, & se Attendavit Potestas prope exercitum inimicorum per unum milliare, ita quod ambo exercitus se videbant.* Vide *Tenda*.

¶ ATTENDENTIA, Attentio, sollicitudo, cura, apud Rymer. tom. 11. pag. 847. *Pro Attendentiis suis super personam Regis in servitio suo guerræ ultra mare profecturo.* Ita passim in seqq. paginis.

¶ 1. ATTENDERE, Custodire, observare. Greg. Turon. lib. 1. Miraculorum cap. 45. *Hæc autem comminati miserunt eum in exilium apud urbem Mediolanensem. Factum est autem ut adveniente festivitate S. Victoris, convenientibus populis & hic vigiliis interesset, sub libera enim custodia absolutus Attendebatur, &c.* Contractus matrimonii ann. 1299. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 262. *Omnes subjecti nostri dictorum locorum de Bargaano & ejus vallis, & de Garraveto pro Attendendis & complendis omnibus & singulis supradictis facient homagium ore & manibus commendatum, & juramento vallatum.* Confœderationes anni 1314. tomo 2. Hist. Dalphin. pag. 158. *Si sibi placuerit, sit in & de confœderationibus & unionibus prædictis, & eas premittat Attendere.* Legitur rursus in Charta Aymari de Pictavia ann. 1268. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 287. Vide *Attinere*.

¶ 2. ATTENDERE, Exspectare. Gall. *Attendre*. Miracula S. Majoli Abb. Cluniac. tom. 2. Maii p. 692. *Hic parentum suorum adjutorio ad sanctum Majolum adductus est, & in Ecclesia positus Attendebat illuminationis suæ horam.* Miracula S. Benedicti n. 25. to. 3. Martii p. 345. *Destitutus itaque omni auxilio & Attenta medicinæ fraudatus spe, &c.*

¶ 3. ATTENDERE, Tendere ad, Pergere. Charta Witig. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 287. *Et si pro defuncto sepeliendo, sponsa intronizanda vel puero baptizando ipse Plebanus requisitus fuerit, Attendere debebit cum custode.*

¶ ATTENERE, pro *Tenere*, Observare, custodire. Liber niger Scaccarii p. 13. ex Conventione inter Henricum Regem Angl. & Robertum Comitem Flandriæ: *Et de istis conventionibus Attenendis dedit Comes Robertus Regi Henrico istas obsides.* Vereor ne legendum sit *Attendendis*. Vide *Attendere* 1.

ATTENSATICUM, idem quod *Tensamentum*, [seu Pensitatio, quæ à vasallis aut subditis domino pro protectione exsolvebatur.] Jus Vicentin. lib. 1. pag. 121. *Nec præsumat aliquis forensi præstare aliquid ratione Attensatici, sive protectionis, &c.*

¶ ATTENSOR, Observator, custos, ab *Attendere* 1. Custodire, Observare. Charta Guillelmi de Hala tenentis sigillum Regis in Arvernia ann. 1298. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. p. 544. *Pro prædictis universis & singulis... promissis, actis & conventis... se constituerunt insimul, & quilibet eorum in solidum, deytas, plegios, ac principales expromissores, Attensores, completores & fidejussores & observatores.* Ibidem pag. 207. in Charta Karoli Regis Franc. *Et inde se fidejussorem, & principalem pagatorem, & Attensorem constituit penes nos Notarios publicos.*

¶ ATTERITTUS, pro *Attritus*. Charta Eustachii de Greinvilla ex Tabulario Fontanell. tom. 2. p. 1363. *Nisi per pœnitentiæ fructum Atteritus corrigatur.*

¶ 1. ATTERMINARE, Intra terminos & fines alicujus regionis ponere. Epistola Trajectensis Ecclesiæ edita à Tengnagelio: *Qui quartam partem Episcopatus nostri Tornacensi Episcopio Regni Franciæ, auctoritate domini Papæ, Atterminare conatus est*, id est, *adscribere*.

¶ 2. ATTERMINARE, Ad certum terminum debiti solutionem prorogare; *Atterminatio*, Hujuscemodi prorogatio, apud Rymer. tom. 5. pag. 109. *Atterminationes, seu astallamenta, & respectus debitorum nostrorum revocamus omnino..... volentes quod... debita nostra sic Atterminata, vel respectuosa... leventur & nobis celeriter transmittantur.*

ATTERRAMENTUM, Gall. *Atterissement*, in Edicto Henrici II. an. 1554. art. 6. Alluvio. In Tabul. Abb. S. Dionysii ann. 1294. Matthæus de *Montmorency*, & Joanna ejus uxor, *à molestatione desistunt, quam faciebant Abbati & Conventui S. Dionysii super Atterramentis quarundam insularum Sequanæ.*

¶ ATTERRARE, Ad terram adhærere, trahere, appellere, Gallicis nautis, *Atterrir*. Computus anni 1321. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 160. *Libraverunt pro charreagio dicti razelli, & ipso adducendo per aquam usque apud Lugdunum, ubi fuerunt 21. homines, & steterunt per aquam per 13. dies, quia pluries Atterravit & distrinxit dictus razellus... & pro tota dicta fusta, quando fuit ante domum Domini de Lugduno in Sagona de razellanda, Atterranda, & in domo domini reponenda, &c.*

¶ ATTERRATUS. Charta ann. 1223. in Probat. Hist. Cabilon. p. 62. *Atterratus autem sive abergatium dictæ villæ est Monachorum, & Dominus de Paluel non habet Atterratum sive abergatium in dicta villa, nec dictus Dominus habet in prædicta villa corveas &c.* Haud scio an idem sint *Atterratus* & *Abergatium*. Hoc jus *gisti* & *procurationis* posset esse; illud vero idem quod *Terragium*, Gall. *Champart*.

¶ 1. ATTESTATIO, Testimonium, testificatio, Gall. *Attestation*. Th. *Madox* Formulare Anglicanum pag. 11. *Quibus testibus juratis & diligenter examinatis, ipsorumque Attestacionibus publicatis, &c.* Macrob. in Somn. Scip. 2. 9. *Describi hoc nostra Attestatione non debuit.*

¶ 2. ATTESTATIO, Idem quod *Testatio*, sive Jus quod Episcopi habebant disponendi in pios usus de certa parte relictorum testamentis. Privilegium Ordonii II. Regis pro Monast. S. Martini Compostellani tom. 3. Concil. Hisp. p. 171. *Damus vobis ipsum locum qui vocatur Piguario ab omni integritate cum omnibus suis adjunctionibus & hæreditatibus & Attestationibus & ingressibus & regressibus... Et cum S. Sebastiano & S. Laurentio de Monte sacro, cum omnibus suis rebus & hæreditatibus & Attestationibus & familia quæ debet servire ad ipsum Monasterium S. Sebastiani.* Vide *Testatio*.

¶ ATTIBERNALIS, *Vicinus*, in Glossis Isidori. Melius scriberetur, *Attubernalis*, ut dicitur *Contubernalis*, non *Contibernalis*.

ATTICA. Vide *Anax*.

ATTICINARI, *Ad ignem titiones advicinare*, Joanni de Janua. *Attiser le feu*.

¶ ATTICUS, *Burdonus*. Papias MS.

ATTIFICIUM. Libertates Castellinovi in Biturigib. an. 1258. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. cap. 83. *Et quod existentes in dicta libertate non possint emere vel acquirere à dictis hominibus nostris de tallia & mortalia, Attificia, vel immobilia, quæ ad ipsos homines jure hæreditario devenerunt, vel devenient in futurum: veruntamen liceat eis emere, vel acquirere à prædictis hominibus Attificia sive immobilia acquisita.* Ubi *Attificiorum* voce videntur intelligi res mobiles, proindeque *Artificia*, ni fallor, legendum.

ATTIGUUS, Adjacens, proximus. Anastasius in S. Innocentio: *Possessionem Fundanensem cum adjacentibus Attiguis.* Ita in Sixto III. Utitur etiam Apuleius.

¶ ATTILEUM, ATTILIUM, ut mox *Attilamentum*,

tum, apud Rymer. tom. 3. pag. 120. *Tibi præcipimus, quod omnes carrucas in temporalibus illis existentes, cum bobus, affris & toto Attilio carucarum earundem sine dilatione aliqua liberes.* Et tom. 5. pag. 384. *Navem illam cum Attilee ejusdem, &c.* Charta anno tertio regni Edwardi Regis Angliæ apud Madox Formul. Angl. p. 384. *Ad sapiendum necessaria mea de meremio ad carucatas, carrus, sarectas, bercius, Attilia & alia minuta.*

ATTILLAMENTUM, Instructio, instructus, apparatus. Italis *Attillatura*. [Gall. *Agrès*, *Equipage*, *Attirail*, *Harnois*, *Atteluge*.] Fleta lib. 1. cap. 25. §. 9. *Butellus cum onere omni, & Attillamento.* Lib. 2. c. 85. de carrectario: *Ejus est scire phaleras, Attillamenta ... carrectis appendentia.*

ATTILLIA, Utensilia, instrumenta rustica, Gall. *Outils*. Charta Edw. I. Regis Angl. apud Guiliel. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 3. pag. 312. *Remaneant duo equi caracterii cum sarecta, & 36. boves cum 4. carrucis & Attiliis.*

¶ ATTILLIATOR, Idem qui *Artillator*, *Artillariarum* fabricator aut præfectus. Littera Edwardi III. Angliæ Regis pro officio *Attilliatoris*, apud Rymer. to. 4. pag. 510. *Quia datum est nobis intelligi quod in dominibus nostris, pro Officio Attilliatoris deputatis, in diversis castris, in Ducatu nostro Aquitaniæ plures defectus existunt his diebus, ita quod ingenia nostra ... deteriorantur, &c.* Vide *Artillator*.

¶ ATTIN, Neptunus apud Sueones, quem Othinum seu Odinum ipsum fuisse existimant aliqui; Odinus autem, ut aiunt, Troja in Sueoniam adveniens, ibi sedem fixit, condiditque civitatam, quam de suo nomine Sigi Sigtunam appellavit: hunc ut Deum post mortem sui coluere. Carolus Lundius in Zamolxi.

¶ ATTINCTA, ATTINCTIO, ATTINCTURA, &c. Vide in *Attainctus*.

¶ ATTINENTER, *Appartenanment*, *Consinanment*, in Catholico Lat. Gall.

¶ ATTINENTES, Consanguinei, affines, propinqui, apud Murat. tom. 2. pag. 214. col. 2. in Appendice ad Agnelli librum Pontif. *Tandem hortatu Attinentium fuerum ... contra formam voti, promissionis & juramenti Cardinales creat*, Vide acta SS. Martii tom. 1. pagina 569.

¶ 1. ATTINENTIA, Consanguinitas, cognatio, affinitas, Gall. *Parenté*, *affinité*, à veteri Gallico *Attenir*. In Catholico Lat. Gall. *Appartenance*, *Consinage*, Occitanis *Attagné*, Affinis, apud Rymer. tom. 3. pag. 793. col. 2. *Quatinus cum eisdem, ut, non obstante dicta Attinentia, possint ad invicem copulari, dispensare.* Et tom. 4. pag. 149. *Ob causas alligationum & Attinentiarum, inter ipsum Regem & nos existentes, idem Rex, &c.* Rursum pag. 157. *Ob connexitatem Attinentiæ quæ est inter vestram & nostrum domus regias, &c.* Vide Acta SS. Martii tom. 1. pag. 557.

2. ATTINENTIÆ, Appendices. Ericus Upsalensis lib. 4. Hist. Suecicæ pag. 134. *Terras & Attinentias regni, &c.* Utitur etiam alibi. Thwroczius: *Tandem antedicti trini dextrarii solennes cum armis & operimentis omnibus ipsorum gloriosissimis, seu Attinentiis, &c.* [Vita B. Herlucæ n. 42. tom. 6. Maii pag. 145. *Udalricus Cluniacensis Attinentiæ apud Suevos præpositus.* Vide Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 56.]

ATTINERE. Cæsarius Heisterb. lib. 6. cap. 5. *In Parrochia S. Pauli, quæ Attinet Ecclesiæ S. Andreæ, &c.* id est, quæ proxima est; quomodo *Attenir* usurpamus.

¶ ATTINERE, &c. *Pertinet ad propinquos, ut iste mihi Attinet tali gradu.* Balbus in Catholico. Vide *Attinentes* & *Attinentia*.

1. ATTITULARE, Adscribere. Charta Conradi Episcopi Pataviensis ann. 1156. *Ecclesia Richerspergensis .. licet jure fundi Archiepiscopum Sulzburgensem respiciat, tamen ex Ecclesiastico regimine Attitulata est Ecclesiæ nostræ, utpote situ in diœcesi Pataviensi*: id est, pertinet ad Ecclesiam nostram. Albertus Aquensis lib. 7. c. 6. *Centum equites cum 200. peditibus Ramæ Attitulavit, qui assidue cives Assur impugnarent*: id est, mit en garnison.

2. ATTITULARE, Dedicare*, consecrare. Rupertus in Præfat. ad libros de Divinis officiis: *Multa eorumdem operum tuo nomine Attitulavi, nonnulla nomine Domini Colomensis Archiepiscopi*: id est, tibi dedicavi, consecravi. [Tabularium Reinhartsborn. ad an. 1109. inter Vindem. Litter. Schannatti pag. 111. *Contestor per Deum ejusque piissimam Genitricem, cujus honori & nomini iisdem locus Adtitulatur.* Vide *Titulus*.]

¶ 3. ATTITULARE, Referre titulos vel summaria rei tractandæ. Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 680. *Hoc ad præsens sufficere puto, si genera infirmitatum & modos curationum summatim Attitulare potero.*

¶ 4. ATTITULARE, Inscribere matriculæ seu catalogo Clericorum cujusdam Ecclesiæ, apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 399. *Norbertus Dei gratia Magdeburgensis Episcopus ... Repperi Ecclesiam B. Mariæ adeo extenuatam, quod duodecim Clericis non sufficeret alimenta ... Nos itaque de eadem Ecclesia exeuntes ... aliis Ecclesiis in civitate eos Attitulavimus, quosdam in Ecclesia B. Nicolai collocavimus, &c.*

5. ATTITULARE, Titulum libro apponere, dare. Rufinus de Origine: *Ex his præcipue libris, quos περὶ ἀρχῶν Attitulavit.* Galli dicunt *Intituler*.

ATTITULATI dicuntur *Presbyteri Ecclesiarum*, in Charta an. 1220. in Tabular. Drocensi fol. 44. v. Vide *Titulus*. Nos *Habituez* vulgo appellamus.

¶ ATTITULATIO, *in Collegio Sanctorum*. Adscriptio in Sanctorum numerum. De Translatione B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1861. *Ecce enim facta est ejus canonizatio & in Sanctorum Collegio Attitulatio in Dominica, qua Gaudete in Domino, decantatur.*

¶ ATTOEDIARI, Tædio affici. Nicolai Episcopi Botrontin. Relatio de itinere Italico Henrici VII. Imper. apud Murat. tom. 9. col. 908. *Nuntius noster de tanta mora Attædiatus, qui etiam pro se ipso hospitium non habebat, recessit.* Vide *Attædiare*.

ATTOGATIO. Glossæ veteres: *Attogatio*, *Paradisis*: [illegible] emendat Casaubonus: id est, toga, quæ tunicis superinduitur.

¶ ATTOLLENTIA CORPORIS, Elevatio corporis è tumulo, quod ultimum erat canonizationis argumentum, apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 708. *Cujus (Gerardi) ego Alexander Dei gratia Leodiensis Episcopus licet indignus, divina revelatione & præceptis salutaribus monitus, necnon & mandatis domini Papæ Innocentii ... delegatus, hac die recolo sancti corporis Attollentiam.*

¶ ATTOLLITUS, *Media brevis, est elevatus, vel quasi quodam pavore concussus.* Ita in veteri vocabulario Juris utriusque. Ubi *Attollitus* pro *Attonitus* simul & *Elevatus*.

¶ ATTONSURA, pro *Tonsura*. Locum vide in *Chiripilatio*.

¶ ATTORNAMENTUM, ATTORNARE, &c. Vide in *Atturnatus*.

ATTRACTARE, Attrahere, persuadere, Gall. *Attirer*. Leges Luitprandi Regis Longobard. tit. 94. §. 2. *De illa muliere, quæ se turpiter Attractare permittit, &c.* [Pro *Attrectare*, *Manier*, *toucher*, dictum puto.]

¶ ATTRACTIUS, Lentius. Spicil. MS. Fontanellense pagina 239. *Istoria legitur rotundius, omelia Attractius.*

1. AT-

1. **ATTRACTUS**, idem qui *Contractus*, maneus, membris captus, Italis *Attratto*, *rttratto*, *storpiato*, *impedita delle membra*. Vita S. Nicetii Episcopi Lugdun. n. 8. *Dæmoniacis remedium*, *Attractis vigorem integrum...confert*. Vide *Contractus*.

2. **ATTRACTUS**, Facultas, quam habet dominus feudi, retinendi homines alterius dominii, ita ut à propriis dominis repeti non possint. Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1172. pro fundatione S. Capellæ Divionensis, apud Perardum: *Concessi...ut videlicet Clerici et deservientes liberum habeant Attractum in villa Divionensi, eodem modo, quo habeo, id est, libertatem retinendi homines, eandem, quam habeo in villa Divionensi*. Eadem habentur in Chartis Odonis Ducis an. 1201. & 1202. pro Communia Belnensi. Occurrit præterea in alia ejusd. Odonis an. 1196. pag. 341. & alia Milonis D. Noeriorum an. 1239. pag. 245. 272. 275. & 444. Charta Goffredi Comitis Andegavor. de Consuetudinibus terræ S. Sergii, apud Sammarthanos: *Berbiagium etiam de toto Attractu in omnia ovilia illorum dominica per universas terras suas, excepto Attractu extraneorum hominum, de quibus ipsam consuetudinem habere dinoscor*.

☞ Ubi de bonis immobilibus seu agris sermo est, *Attractus* Gallice dicitur *Attrahiere*, *Attraiere*, *Extraiure*, *Estraiure*, & interdum *EschEauce*. v. g. *Terres vacantes par Attrahiere* dicuntur reorum damnatorum, *albanorum*, nothorum aut servorum agri, quos dominus ad se *attrahit* quovis modo, quamvis sint ex alterius justitia vel dominio. Vide Glossarium D. *de Lauriere* in hac voce.

3. **ATTRACTUS**, in Jure Hungarico, Reus, cui lis intenditur, in jus tractus, *Elo idezetetot*.

¶ 4. **ATTRACTUS**, ATTRACTUM, Acquisitio, illa præsertim, ut arbitror, quæ labore fit vel industria, in quo, distinguitur à *Comparato*, quod fit dato pretio, vel etiam gratuito. Hinc in Testamento Widradi Abbatis Flaviniac. *Et si aliquid comparavero vel Adtraxero*. Diploma Ludovici Pii an. 824. inter Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 73. f. *Ut, quantumcumque memorata Ecclesia S. Zenonis per donationem nostram vel dicti germani nostri, & Rotaldi prædicti Episcopi vel cæterorum fidelium traditione, vel ipsorum comparatu, seu quolibet Attractu juste & legaliter habere dignoscitur*. Charta Theoderici II. Regis Franc. pro Monasterio Bertiniano apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 128. col. 1. *Quidquid eo tempore possidebant aut adhuc in antea ex munere Regum vel de collato populi seu de comparato aut de comparando, aut de quolibet Attracta*.

¶ **ATTRAYTUM**, Rudera, Gall. *Demolitions*, illa maxime, quæ è parietinis *Attrahi* possunt ad ædificandum utilia; hinc vocis etymon. Computum Fratris Chaberti præpositi à Delphino ad ædificationem Monasterii Montisfluriti to. 1. Hist. Dalphin. pag. 85. *Pro quibus ædificiis faciendis noster D. Dalphinus..., eisdem assignavit & concessit Attraytum ædificiorum infra scriptorum pro 200. florenis auri. 1. Attraytum medietatis magnæ turris à parte interiori, sicut protenditur murus de versus buccurionom. Item & Attraytum duarum caunarum & coquinæ sequentium. Item Attraytum muri, qui est ante eandem supra portam: Item Attraytum parietis existentis inter capellam & magnam aulam. Item Attraytum alterius muri, &c.*

¶ **ATTRIBUERE**, Tribuere, Dare. Annales Benedict. tom. 5. pag. 620. *Novas nuces collegi & ei Attribui*.

¶ **ATTRIBUTARIUS**, Tributarius, qui tributum solvit. Concil. Jaccense an. 1063. inter Hispan. to. 3. pag. 229. *Donamus...Deo & beato Piscatori omnem decimam nostri Juris, auri, argenti, frumenti, seu vini, sive de cæteris rebus quas nobis Attributarii sponte aut coacte exsolvunt*.

ATTRONCARE, [Truncos lustrare & recensere, Gall. *Souchet*er. Hujusmodi truncorum examen fit ab iis qui aquis forestisque præficiuntur, ut si fieri possit eos, qui arbores furtim succiderint, deprehendant. Hinc *Attroncatus* dicitur qui facta truncorum lustratione apud se habere arbores succisas deprehenditur ejusdem modi, qualitatis, &c. quorum sunt trunci lustrati.] Libertates MSS. villæ S. Desiderii in Campania an. 1228. *Si aliquis servientium domini...aliquem invenerit in nemoribus suis abbatantem, pro forefacto illo equi, boves, & biga, qui ibi inventi fuerint, erunt in voluntate domini. Si vero ita esset, quod ipsum, qui abbataverit in dictis nemoribus, infra leucam bannatam inveniret, ipsum per Scabinos, si posset, Attroncaret; & si Attroncare posset, equus, boves, & biga, qui ibi deprehensi essent, erunt in voluntate domini. Ille vero qui collo portabit, si in dictis nemoribus deprehensus fuerit & Attroncatus, sicut supra diximus, forefactum illum pro 60. solidos emendabit*.

¶ **ATTURACIO**, Λιβανωτία, *Sacrificium ex thure*, in Supplemento Antiquarii.

ATTURNATUS, ATTURNARE, ATTURNAMENTUM, ATTORNATUS, &c. Voces forenses. *Atturnati & Attornati* dicuntur in Jure Anglico & Normannico, Procuratores, qui aliena negotia, ex speciali mandato, in foro agunt, & dominorum suorum jura tuentur ac promovent. Breviloq. *Atornati dicuntur Procuratores apud acta constituti, in C. nu. de Stat. Monach. l. 6. §. Porro*. Vetus Jus municipale Norman. MS. 1. part. distinct. 2. cap. 46. *Li Atornè, est cil qui pardevant Justice est Atornè pour aucun on Eschequier, on en Assise, ou il est recoit, pour poursuivre & pour deffendre sa droiture. Et si doit estre receu en autre tel estat de la querelle, comme celluy en est à li Atornè. Et quant il l'a Atornè, li Atornez ne doit estre de rien oïs, fors de la querelle, dequoy il est Atornè, &c.* Charta Henrici Regis Norvagiæ apud Walsing. pa. 58. *Constituimus & ordinavimus...nostros veros & legitimos Attornatos & Procuratores*. Ingulfus: *Et prædictas villas in suam possessionem, tanquam Atturnatus dictorum fenum, eorum nomine tituloque recepit*. [*Madox* Formul. Anglic. pag. 127. *Reddendo inde annuatim nobis prædictis Priori & Conventui, & successoribus nostris, seu nostris Attornatis seu denarios sterlingorum, &c.* Vide Marten. to. 4. Anecdot. col. 805. & D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 254.]

☞ Quemadmodum vero Romanis olim non licebat per procuratores causas suas agere, sic Francis nostris citra Principis rescriptum per *Attornatos* experiri aliquando non licuit. Consule notas Cl. V. Bignonii in ca. 21. lib. 1. Formul. Marculfi. Idem usus apud Anglos quoque invaluit ut ex Brevi à D. *de Lauriere*, in hanc vocem relato in Glossario juris Gallici manifestum est.

ATTORNARE, Procuratorem constituere ad rem quampiam. Bracton. lib. 2. *Item videndum est, si dominus Attornare possit alicui homagium & servitium tenentis sui contra voluntatem ipsius tenentis, & videtur quod non*. Eadem notio est, quæ sequentis

¶ ATTORNARE, ATORNARE, Rem, censum, prædium, aut vassallum in alterius dominium transferre. Fleta lib. 3. c. 6. in princip. *Dare autem poterit quis juste omnia quod suum est...ut fidelitas & servitium tali donatori Attornentur, &c.* Chartular. Fontanellense to. 2. pag. 1387. *Ego Guillelmus de Busco Attornavi & Attornationem feci Abbati & Conventui S. Wandregesili unam peciam vineæ sitæ apud vicum Lutosum, &c. Datum an. 1279.* Concessio Henrici Vicarii de *Weston* pro Ecclesia S. Mariæ de *Oseney*, an. 1275. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. p. 283. *Quos quidem quatuor*

solidos & duo solidos de tenementis prædictorum Adæ & Thomæ Attornavi ad unam pietantiam faciendam in Conventu Osueiensi annuatim in perpetuum in die anniversarii mei obitus pro anima mea. Chartularium S. Fromondi in Charta Henrici *de Val: Quem Radulfum porcarium eisdem Religiosis cum homagio Atornavi & penitus dimisi...pro hac autem venditione & Atornatione præfati Religiosi dederunt mihi 15 solidos Turon.* Ter quaterve occurrit ibidem & eodem intellectu. Lobinellus Hist. Britan. in Glossario: *Scitote quod homagium, quod nobis debetis Atornavimus Andreæ de Vitreio, unde vobis mandamus, ut illud eidem Atornetis.* Eadem vox pluries occurrit eodem intellectu in variis Chartis Archivi B. Mariæ de Bono Nuncio Rotomag. Semel etiam aut iterum pro *Constituere procuratorem.* Vide librum Nigrum Scaccarii pag. 65. & 112.

¶ ATTORNARE *aliquem ad aliquid solvendum*, Delegare alicui debitorem, Gall. *Transporter une dette.* Conventio anni 1212. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 82. *Osbernus Persona Ecclesiæ de Doudelebere... fide corporaliter præstita Attornavit nobis ad solutionem faciendam terminis statutis Alexandrum Capellanum suum; qui Alexander, sacramento corporaliter præstito, promisit se fideliter & absque omni contradictione & fraude, nobis de redditu nostro, videlicet de quadraginta & quinque solidis, terminis statutis satisfacere; dictus vero Osbernus, fide corporaliter præstita, promisit se non compulsurum Alexandrum Capellanum de solvendo sibi redditu, quem nobis Attornavit, quominus Alexander redditum nostrum, prout nobis Attornatus est, terminis statutis reddat...Plegios posuit Alexandrum decanum, &c. Factum est hoc anno quarto generalis Interdicti totius Ecclesiæ in Anglia.* Interdictum hic memoratum ab Innocentio III. PP. latum incœpit an. 1208. septemque annos duravit. Vide Spondanum ad ann. 1208. Tabularium Fontanellense to. 2. p. 1275. *Salvis tamen 3. denariis annuus redditus Rogero Veutrn capitali domino prædictæ masuræ, cui Attornavi dictos Religiosos dictos denarios ad natale Domini soluturos.*

ATTURNIARE, Eadem notione. *Madox* Formulare Anglican. pag. 158 *Sciant præsentes & futuri, quod ego Henricus de Lega dedi & quietum clamavi Willelmo de Hadele, totum jus & dominium, quod ad me & ad hæredes meos pertinet, in illo tenemento, quod Willelmus filius Hosmundi de Sarpeham de me tenuit, pro XII. denariis annuatim reddendis mihi & hæredibus meis; & prædictos XII. denarios præfato Willelmo de Haddele Atturniavi, tenendos sibi & hæredibus suis, vel cui assignare voluerit, libere & quiete in perpetuum in escambium quatuor averiorum & unius auræ, &c.*

¶ ATTORNATIO, ATORNATIO, Eadem notione. Tabularium Fontanellense to. 2. pag. 1607. *Noverint universi, quod ego Johannes le Pannier de Lebecort.... assignavi & Attornavi viros Religiosos dominum Abbatem & Conventum S. Wandregesili super masuram meam de Liebecort de novem sol. Paris..... ad festum S. Remigii annuatim persolvendis . . . quos novem sol. Paris. . . tenebamur reddere dictis Religiosis super campum de la Conarde annuatim . . . Et ut assignatio & Attornatio rata sit & stabilis, &c.* Alios locos videsis in *Attornare.*

¶ ATOURNARE, Procuratorem constituere. Charta an. 1314. ex archivo Veteris villæ. *Ita quod aliquem hominem ex uno dictorum feodorum mihi & hæredi meo Atournabunt, qui homagium pro eis faciet inde nobis.*

ATTORNAMENTUM. Ipsa procuratio. Apud Littletonem sectio 551. inscribitur de *Attornement.*

¶ ATTORNATIO, Idem, in Legibus Norman. cap. 67. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 272. *Cum enim Attornatio in curia fieri habeat, quæ recordationem valeat reportare, si in absentia partis adversæ facta fuerit, ejus condicio affirmabitur minus juste.*

☞ Observandum autem in Britannia minori neminem olim in saisina cujuslibet jurisdictionis recens acquisitæ fuisse constitutum nisi per *Attornationem. Hæc eo lubentius dico*, inquit *d'Argentrè* in articulum 265. Antiquarum Consuetud. Britan. cap. 10. num. 31. *quoniam ad nostram memoriam, atque etiamnum non aliter tribunalia nostra tales possessiones in jurisdictionalibus apprehendi posse censebant, quam per Attournances & Avirances, ut loqui solent. Hæ vero delegationes erant subjectorum ab auctore acquirenti factæ, quas alibi dimissiones fidei vocant, cum vassallus ejurato prioris domini obsequio & fide, novo se sacramento novo item domino acquirenti obstringebat, idque jussu auctoris.*

¶ ATTORNATUS, Ad aliquid constitutus, destinatus. Recognitio de firmitate villæ Ebroicensis apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. p. 1062. B. *Et vidernus quod timorem habuerunt de obsidione, & Attornati fuerunt quatuor homines de communia ad unumquemque querellum custodiendum & burdandum eum.*

ATTORNAMENTUM, Gall. *Attournement*, Spelmanno, (sed strictiori significatione) est transitus vassalli, seu tenentis, ab obsequio domini vendentis, in obsequium ementis, quod fit vel traditione denarii, vel præstatione fidelitatis, vel nudo ipso in venditionem assensu.] Skinnero etiam in Etymol. vocum forensium, *Attornamentum* dicitur de colono vel inquilino ubi dominum mutat, id est, ubi dominum novum agnoscit, ab antiquo Fr. G. *Attourner, s'Attourner* se convertere, id est, ad novum dominum seu patronum se conferre. Verum *Attornamentum* latiori significatione interdum usurpari potuit, qua scilicet *Attornatio*; de quo mox dictum fuit.]

Prædictis addere lubet quasdam regulas, & axiomata de *Atturnatis* seu Procuratoribus, quæ habentur in Regesto primo Joannis de S. Justo in Camera Computorum Paris. in Scacariis Normanniæ: *Attornari non potest aliquis, etiam in scacariis, ante terminum Lcureentem assignatum, sicut vidi in scacario de Domino de Veterponte, qui fecit citari Joannem de Bruecourt in scacario, & statim voluit facere attornare, quod facere non potuit. Attornatus non potuit facere attornatum. Attornatus non potest fieri per litteras nisi volens & consentiens. Attornatus non potest mutari nisi volens & consentiens. Attornatus non fit ab aliquo nisi post causam motam, &c.* In Scacario Paschæ an. 1217. *Judicatum est, quod sustinens placitum, & non est Aturnatus, in misericordiam debet esse.* Aresta an. 1294. in Reg. Parl. B. f. 105. *Ordinatum fuit in isto Parlamento, quod in Normannia absens possit institui Attornatus.* Attornatus non potest fieri sine brevi Cancellariæ. *Miror* cap. 5. *Abusion est à retener Atorny saus breve de la Chancerie.* Idem de his, qui Attornati esse possunt, cap. 2. sect. 11. *Attornès poient estre tous ceux aux queux le y veuille suffrer: sems ne poient estre Attorneyes, ne enfans, ne serfe, ne nul, qui est en garde ou autermens faut de foy, ne nul criminous, ne nul essoigne, ne nul que n'est à la foy le Roy, ne nul que ne poet estre counter, &c.* Adde Radulf. de Hengham in Magna cap. 7. *de Attornatis faciendis.*

ATTORNATUS REGIS, Regius Procurator vel Advocatus.

¶ ATTORNATUS GENERALIS D. REGIS, apud *Madox* Formul. Angl. pag. 236.

¶ ATTORNATOR, ut *Atturnatus*, Procurator. Liber Niger Scaccarii pag. 528. *Fecit Reginaldum Haddam, confratrem suum, Attornatorem ad recipiendum seisinam de bosco de Grenefort.*

Horum vocabulorum etymon à Gallico, *Tourner*, ac-

accersunt plerique, id est, vertere, commutare, rem unam in vicem alterius dare. Alii *Atturnatos* dictos censent, quasi *ad Turnum*, id est, ad vicem alterius constitutos: ego vero potius censuerim à *Turnis Vicecomitum*, id est, placitis & assisis vocem effictam, quia *ad turnum* seu ad placitum citabantur rei, & in jus vocabantur.

¶ ATUBUS, μογιλάλος, μογγός, *Blæsus*, in Supplemento Antiquarii.

ATZEMBLARIUS. Vide *Azemblarius*.

¶ AVA, Avia, Gall. *Ayeule*. Necrolog. S. Mariæ Novellæ to. 2. Junii pag. 402. *Domina Tessa uxor Vitalis & Ava Fr. Joannis Dominici cum habitu ordinis 1381.*

AVAGANT. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 101. *Mariti uxores suas reptare possunt de adulterio, etiam per suspicionem: & illæ debent se expiare inde per illorum Avagant per sacramentum, & per batayam, si ibi fuerint manifesta indicia, vel competentia signa.* Ubi forte per *Avagant*, Advocati, sive Campiones intelliguntur, per quos duellum iniri statuitur.

¶ AVAL, Ducere *Aval*, Idem quod *Avalare*. Computus gener. redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Brussel* Tract. de Usu Feud. to. 2. pag. 193. *De quatuor ferratis faciendis & pro vino ducendo Aval, xviij. l.*

AVALARE, In mari, aut fluvio, deorsum navigare, vel è montibus aut collibus descendere. *Aval* enim nostris est locus inferior, depressus. Charta Philippi Aug. Reg. Francor. an. 1207. apud Duchesn. in Normannicis pag. 1063. *Nullus mercator cum mercatura sua poterit transire Rotomagum per Sequanam ascendendo, vel Avalando.* Et infra: *Naves quoque.... poterunt ascendere & Avallare per aquam Sequanæ.* Aresta an. 1293. in Regest. Parlam. B. fol. 100. *Quod quicumque mercatores undecumque sint, cum mercibus suis ascendendo & Avalando possint transire pontem Rotomagi, &c.* Charta Philippi Reg. Franc. an. 1219. in Tabul. S. Genovefæ Paris. *Tres partes illius redditus, quem pater eorum habuit in Avalagio Sequanæ versus S. Dionysium, &c.* Historia Bellorum sacrorum MS. *Et tant attendirent, Kil virent Ke Sarazins Avaloient les montagnes d'autre part.* Froissart. 3. vol. cap. 102. *Ils passerent outre le plus tost qu'ils peurent, & s'Avalerent devers Brabant.* [Concordata inter Ecclesias S. Quintini & S. Præjecti, ex altero Chartulario Monasterii S. Quintini in Insula pag. 96. *Et le trau tenant à ladite en Avallant aura 7. pieds, & les deux ailes de monsée chacune aura 50. pieds.*] Cantipratanus lib. 1. cap. 11. *Descensus notularum in ipso cantu, quos Galli Avallées dicimus.* Ita *Avallare* usurpant Itali. Dantes in Purgat. cant. 8.

Or Avalliamo hormai
Tra le grandi ombre.

AVALISON. In Computis Domanii Comitatus Pontivi an. 1369. 1409. &c. mentio fit *des Avalisons du Vivier de Haut idi Rue, &c. de l'Avalison du nec volant dudit Vivier*, id est, de evacuationibus aquarum vivarii. [An non melius in Diplomate Walterii de Nisella an. 1235. *In illo feodo, quod de dicto Vicecomite teneo super aquam meam apud Nisellam in quibus de eorum proventibus, & in descensu anguillarum, sive quorumcumque piscium in nasses rayarum dictorum molendinorum descendentium, quod vulgariter dicitur Avalosons, &c.*]

¶ AVALARE, Demittere, deponere, Gall. *Avaler, descendre aval.* Hinc Gall. *Avalage*, Doliorum vini in cellam demissio. Chartul. S. Cornelii Compend. *Quædam corda ad vinum Avalandum.*

¶ AVALLATIO, Idem quod mox *Avaloriæ*. Index MS. Beneficiorum Eccl. & Diœc. Constantiens. fol. 41. v. è Musæo D. de Cangè: *Rector habet duas virgatas terræ & unum quarterium frumenti annuatim supra molendinum Renant & medietatem anguillarum venientium ad Avallationem dicti molendini.* Vide supra *Avalison* in *Avalare*.

¶ AVALORIÆ, Fauces piscariæ circa Ligerim dictæ *Avaloirs*, alibi *Gords*, *Mouloirs*, *Pescheries*. E cratibus palisque in clathrorum modum dispositis in alveis fluminum construuntur, ad salmones & maxime anguillas, cancrosque capiendos quos aquarum lapsu raptos sorbent & degluriunt. Hinc vocis etymon, Gallis enim *Avaloire* est guttur, fauces, & *Avaler*, Deglutire. Charta Rainaldi de Nivernis pro Fonte-Morigniaco inter Instrum. to. 1. Galliæ Christ. pag. 69. *Concessi totum censum de ista Berta in jure perpetuo possidendum & piscationes in Ligerim juxta eam ista habere & Avalorias ad pisces capiendos facere, &c.* Vide supra *Avalison* in *Avalare*.

AVALTERRÆ. Matth. Paris an. 1249. p. 516. *Hic quoque Comes Hugo navem mirabilem paraverat in Regno Scotiæ,.... in qua transfretare cum Boloniensibus & Flandrensibus, & cum illis qui vulgariter de Avalterris dicuntur, posset audacter.* Additamenta ad eumdem Paris pag. 146. *Orta est contentio lamentabilis inter Flandrenses, qui dicuntur de Avalterre, & Francos illis partibus conterminos.* Ubi indubie *Avalterræ*, sunt eæ provinciæ, quas continet Germania inferior, *le Pays-Bas* etiamnum dicta: *Aval* enim valet quod inferior, quasi *ad vallem*, vel *in valle*. Ut porro Germaniæ inferioris Metropolis fuit olim *Colonia Agrippina*, ut est in Libello provinciarum civitatumque Galliæ, & ab Ammiano Marcellino lib. 15. *secundæ Germaniæ*, id est, inferioris, *urbs magni nominis* appellatur; ita posterioribus sæculis, quæ ei adjacent provinciæ, *pagus inferior* dictæ sunt, *Terre d'Aval*, vel *Avalterre*, quod idem sonat, populique ipsi *Avalenses*, seu *Avalois* nuncupati. Le Roman de *Garin* MS.

Normant, Breton vindrent voirement,
Et Avalois, Flamenc, & Loherant.

Alibi:

Et Avalois, & cil d'outre le Rhin,
Et Brebançons qui sont Chevaliers fin.

Philippus *Mouskes* MS. in Philippo Augusto:

Li Avalois erent Coulogne.

Chronicon Flandriæ cap. 10. *Le Roy d'Angleterre étoit si riche homme, qu'il avoit tous les Avalois & les Rouchiers avec luy par son grant avoir; & par cecy endommageoit moult le Royaume de France.* Le Reclus *de Moliens* en son *Miserere* MS.

Ainsi sont tout Estrelinois,
Et li Escot & li Danois,
Thyois, Braibant, & Avalois,
Tiennent des Estrelins les Lois.

Guillelmus *Guiart* MS. an. 1297.

Où le Roy Edouart trouvèrent,
Qui lors ot les Avalois,
Bien soissante mil Galois.

¶ AVALUACIO, Æstimatio, à Gall. *Evaluation*. Chronicon MS. Regum Franciæ è Musæo D. de Cangè: *Avaluacio monetæ debilis Normanie, in qua est decadencia de XII. denario ad fortem monetam Turonens. dicta Avaluacio facta in anno millesimo CCCCLXI.*

¶ AVANGARDA Prima acies exercitus, Gallice *Avantgarde*. Fragm. processus, &c. contra Ludov. Principem Auraicæ an. 1430. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 50. *Bellum suum ordinaverunt, & Avangardam dicto Nobili Rodrigue ipsam humiliter postulanti...concessit dictus Gubernator.* Vide *Antegarda*.

¶ AVANSAMENTUM HÆREDITATIS, Repræsentatio hæreditatis, quidquid per anticipationem liberis à parentibus datur antequam sit successioni locus. Gall. *Avancement d'hoirie*. Regestum Parlamenti an. 1450. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 390. *Etiamsi à matre filio talis donatio facta extiterit, maxime cum dicta donatio seu cessio à matre filio suo*

ad finem ut erga ipsum de aliquibus quæstionibus ac demandis quitta remaneat, aut etiam ut dictus filius suus aliquam pecuniæ summam sibi vel alteri pro ea solvat, fiebat, acquestus & non anticipatio seu Avansamentum Hæreditatis dici & reputari deberet.

1. AVANTAGIUM, Facilitas, opportunitas, ex Gallico, *Avantage*. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 5. *Prædicta vero species falconum generaliter nidificant in rupibus altis & in locis prædictis, ut aves, quas capere volunt pro pastu suo & pullorum suorum, quas & per violentiam longi volatus, quem habent, acquirunt, facilius videant, & Avantagium habeant capiendi eas, &c.* Vide *Aventagium*.

¶ 2. AVANTAGIUM, Jus præcipuum, quidquid à parentibus alicui è liberis, vel à conjugibus sibi invicem datur prærogativo jure, Gall. *Avantage*. In Foris Aragon. lib. 5. habetur titulus, *De Avantagiis, quas uxore præmortua vel ipsa superstite, vir aut ejus successores habere debent*. Testamentum Guidonis Cardinalis an. 1372. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 180. *Ille qui supervivet omnia præmissa habeat in quantum de jure vel consuetudine dare & Avantagium facere possum*. Charta de Divisione hæreditatis paternæ inter Gaufridum de Calviniaco, Radulphum fratrem ejus & Mariam utriusque sororem an. 1324. *De tribus homagiis quæ petebat dictus Gaufridus habere in Avantagium... nihil partis partagii, frarescbiæ, portionis, appennagii & communitatis... reclamabit*. Consuetudines Lemovicenses art. 64. *Quando ipsi fratres per eorum alterum fuerunt requisiti, & terras hujusmodi debent æqualiter & bona fide dividere, sine ullo Avantagio eorum alicui faciendo*.

¶ 3. AVANTAGIUM, Quidquid emolumenti conceditur operariis præter constitutam mercedem, Gall. *Avantage, utilitè, profit*. Consilia Communiæ Massil. MSS. *Sint contenti laboratores, nec nil petant ultra 5. solidos taxatos per curiam, nec nil petant pro lingonibus, nec pro vino companagio, nec de alio Avantagio*.

¶ AVANTBARIUM, Species munitionis exterioris, qua sepitur murus urbis, à Gall. *Avant*, Ante, & *Barrium*, Domus muris inclusa in Provincia. *Valatum, sive fossatum cum barbacana sive Avantbariis civitatis*, in Instrumento Massil. an. 1494.

¶ AVANTSOLIERS, Vox ex Gallico *Avant*, Ante, & *Solier*, Solarium: est ergo quasi menianum excelsum & soli expositum. Index redituum Monasterii Corbeiensis è Cod. MS. ejusdem loci: *In rectis vicis, qui de porta ad portam transeunt, si fiat fenestra, vel berthesca, vel Avant-soliers de novo, partem suam habet; in aliis vicis qui orbi dicuntur, nihil habet, sed totum est Abbati*.

¶ AVANTURARE, Audere, Gall. *s'Avanturer oser*. Edictum Philippi Regis Franc. de Duello an. 1314. in Cod. MS. Consuetud. Tolos. fol. 32. *Pro bono communi Regni nostri fuisset deffensum generaliter... omnis modus guerrarum & gagiorum duelli, & ad hoc malefactores se Avanturaverint de faciendis homicidiis... ea propter quod cum commiserint occulte & clam ipsi non possunt convinci per testes*.

¶ AVARCA, Calceamenti genus. Vide *Abarca*.

¶ AVARE, Vacara. Papias MS. Ecclesiæ Bituric. *Avant, Vacans*.

¶ AVARIA, Facultates, bona. Pro *Avariis* colligere, hoc est, secundum uniuscujusque facultates & bona. Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1285. apud Murat to. 6. col. 589. *Eodem etiam anno armatæ fuat in Janua pro Communi de pecunia pro Avariis collecta galeæ v. & unus galionus*. Occurrit iterum col. 592. Vide *Averium*.

¶ AUBANI, Extranei, Alienigenæ. Privilegium Philippi Franc. Regis pro Monast. S. Quintini in Insula, in Tabulario ejusdem loci pag. 60. *Bona mobilia & immobilia in districtu prædicto bastardorum, expavorum, extraneorum seu Aubanorum quæ ad casum extraheriæ pertinent*. Vide *Albani*.

¶ AUBENA, Extraneus, advena, Gall. *Aubain*. Edictum Philippi IV. Franc. Regis apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 338. & 339. *Quod nos simus in bona saisina percipiendi & habendi bona talium bastardorum & Aubenarum decedentium in terris prædictis*. Ibidem non semel occurrit. Vide *Albani*.

¶ AUBENAGIUM, Idem quod *Albanagium*, Jus in bona decedentium peregrinorum, sive ut loquitur Cassiodorus lib. 9. variarum Epist. 14. *Jus est fisci, vel domini cui obveniunt bona peregrinorum & advenarum, Jus peregrinitatis. Peregrinorum substantia fisci nomine caduci titulo vindicatur*. Gall. *Aubaine & Aubenage*. Arrestum Parlamenti Paris. an. 1331. pro Monasterio Bonæ-Vallis ex ipsius Monast. Archivo: *Licet essent & fuissent per tempus sufficiens in possessione... habendi Aubenagia & bona bastardorum*. Vide *Albani*.

AUBERGOTUM, [Minor lorica.] Vide *Halsberga*.

¶ AUBERIUM, Locus ubi crescunt herbæ. Vide *Herbarium*.

¶ AUBREMA, Morbus capitis. Translatio S. Athanasii Episcopi tom. 4. Julii pag. 87. *Alius quidam juvenis Leo nomine, gravi infirmitate capitis afficiebatur, quæ Aubrema dicitur; nam solutus ab omni vigore salutis, ut amens incedebat*.

AUCA, *Anser*, Occitanis *Auc*, *Auco*, *Auqueto*, Italis *Occa*, nostris *Oyo*. Gloss. Sax. Ælfrici: *Auca: gor*. Gloss. Arabico-Lat. *Auca-Anser*. Ita etiam Ugutio. Gloss. Græco-Lat. χὴν, *Auca*, *Anser*. Ex χὴν vero formatum *Auca*, vel *Oca*, quidam putant. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de pullis & ovis, vel anseribus, id est, Aucis, &c.* Adde cap. 18. Lex Alaman. tit. 99. §. 20. *Accipiter, qui Aucam mordet*. Marculfus lib. 1. for. 11. *Aucas tantas, fasianos tantos, &c.* Willelm. Malmesb. lib. 5. Hist. pag. 159. *Causam ferunt morbi augmentati, quod ea die allium cum Auca præsumpserit*. Infra: *Similes pennis Aucarum*.

AUCAM, pro ave femina usurpat Speculum Saxon. lib. 3. art. 51. §. 1. *Auca ova ponens & gallina tribus nummis persolventur*. Burchard. lib. 19. *Pullos Aucarum, pavonum, pullos gallinarum*. Occurrit præterea apud Bedam in Vita S. Cuthberti Episcopi n. 54. apud Felicem Gyrvensem in Vita S. Guthlaci n. 25. Edit. Bolland. Leonem Ostiensem lib. 1. cap. 30. Ignotum Casinensem c. 12. Silvestrum Giraldum in Topograph. Hiberniæ dist. 1. cap. 11. 18. in Traditionibus Fuldensibus lib. 2. trad. 236. in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 50. in Regula S. Gilberti de Sempringham. pag. 768. in Vitis Abbat. S. Albani pag. 84. in Chronico Andrensi pag. 628.

AUCARIUS, in Glossario Ælfrici, gochafur, idest, accipiter, Falco, nempe is, qui *aucas* venatur. Nostri *Aucarios*, seu *Oyers*, vocabant, quos hodie *Cuisiniers*, vel *Traiteurs*; ut constat ex Statutis MSS. Artificum Parisiensium to. 1. fol. 190.

AUCIPASTA, *Auca domi pasta*. *Pastas* enim generatim vocabant aves domesticas, seu quæ domi pascebantur. Glossæ Isidori: *Altilis, Pasta, ab alendo*. Vetus Scholiastes Juvenalis ad Sat. 5. *Altilis & Flavi: Pasta vel apruna, Volantia nutrita*, apud Cælium Aurelianum Siccensem lib. 4. Tardarum passionum cap. 3. *Anser altilis*, in Fragmento Petroniano de Cœna Trimalcionis. Capitulare de villis c. 28. *Ut Aucas pastas & pullos pastos ad opus nostrum... sufficienter habeant*. Charta Caroli Calvi an. 862. pro Monasterio S. Dionysii apud Doubletum: *Una cum censu, qui in solemnitatibus de*

vior

molendinis, *& cambis debet exire*, *cum pulpastis & Aupastis*, (aucipastis) *sicut à longo tempore mos fuit*. Chronicon Fontanellense cap. 16. *Ad Nativitatem Domini Aucipastas 4. pullipastas 12. pullos 9. &c.* Occurrit ibi pluries. Vide *Pullipasta*.

¶ AUCCA. Proventus Monasterii Centulensis inter Acta S. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 104. *Molendina quatuor unde redduntur annona permixta sexcenti modii, porcos octo, Auccas duodecim*.

AUGA, non semel in Tabulario S. Remigii Remensis. Vide in *Augtiones*.

OGA, in Vita S. Winwaloei Abbat. n. 6. *Auser*, in alia Vita ejusdem Sancti dicitur n. 13.

OCCA. Joan. de Janua: *Auser est quædam avis, quæ dicitur Occa*.

OCHA. Notitia S. Albini Andegavens. apud Gallandum lib. de Franco alodio pag. 296. *Frisingham*, *porcellos*, *& Ochas*, *& gallinas*, *& ova*, *&c.*

AUCA, interdum pro qualibet avi sumitur. Gloss. Lat. Græc. *Auca*, ὀρνίθιον.

AUCELLUS, perinde quælibet avis dicitur in eodem Gloss. Lat. Gr. *Aucellus*, ὀρνίθιον. Nam recte observant viri docti ὀρνίθια appellare Græcos Scriptores πάντα τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων, quasvis aviculas: quomodo Itali quamlibet avem *Uccello* vocant, & *Uccellare*, pro *aucupari* usurpant, quasi hoc esset *Aucas* capere. Neque aliunde petendum vocis nostratis *Oysean* etymon constat. Lex Salica tit. 7. §. 7. *Si quis Aucellum de trappa furaverit*. Ita quidam Codic. MSS. uti monet Lindenbrogius, ubi Editi præferunt: *Si quis turturem*, *&c.* [Hinc

¶ AUCELLUS, dictus quivis ex avium volatu, vel inspectione ariolus. Anonymus de Gestis Manfredi & Conradi Regum apud Murat. to. 8. col. 597. *Veniunt augures*, *adstant astrologi*, *adsunt Aucelli*, *currunt aruspices*, *divina festinant*, *ac veluti qui sua dicta*, *ut volentibus applaudant dominis*, *& dissimulantibus adulentur*, *soliti sunt subornare mendaciis*, *certam spem Regi de prosperis successibus pollicentur*.

AUCELLATORES, iidem, qui *Accipitrarii*, in Capitulari de Villis c. 42.

AUCELLATIO, Aucupium, Gall. *Oisellerie*. Concilium Parisiense an. 1212. part. 4. cap. 4. *Probibemus etiam ne venatione silvatica*, *sive aucupio*, *vel Aucellatione in propriis personis utantur*.

AUCELLA. Gloss. Lat. MS. Regium sign. 1013. & Isidori: *Aucella*, *ortigometra*, matrix coturnicum. Apuleius lib. 9. Metamorph. *O bona Aucella*, *& satis fœcunda*, *qua multo jam tempore quotidianis nos pastibus sagiasti*. Apicius lib. 5. cap. 3. *Esitia minuta facies quadrata*, *& coques simul turdos*, *vel Aucellas*, *vel de pullo conciso*, *&c.* Infra: *Pisum coques & cerebella*, *vel Aucellos*, *vel turdos à pectore exossatos*, *&c.* Adde lib. 4. cap. 5. lib. 8. cap. 7. Perperam Humelbergius *Avicellas* reponit.

Porro nostri non modo suum *Oye*, inde hauserunt pro ansere, sed & olim *Oe* dicebant Le Roman *de Garin*:

Gruès & Gentes, *& Oes*, *& Poucius*.

Atque inde nomen mansit plateæ Parisiis, quam vulgo *la rue aux Ours* dicunt, pro *la rue aux Oues*, uti appellari in veteri Charta S. Martini de Campis observatum à Duchesnio in Adversariis MSS.

¶ AUCARIUM, Lacus, sic dictus, quod *aucæ* lacu delectentur. Supplem. ad Vitam S. Bonifacii Mart. tom. 1. Junii pag. 376. & 477. *Tunc supradictus frater Ritaut sciens locum propter ædificium*, *quod nominatur vulgarice Aucarium domus*, *ubi sibi nunquam pisces deerant*, *illuc propere præcepto obediens*, *ad lacum accurrit*.

AUCARIUS, in Legibus Hungaricis, Perjurus, Hungaris *Ludas*.

¶ AUCINGA, Modia agri. Charta Chrodegandi Metensis Episcopi apud Meurissium Hist. Episc. Metesium pag. 168. *Unusquisque* (mansus) XII. *Aucingas habet inter arabilem terram & vineas*. Vide *Andecinga*.

¶ AUCIRE, Occidere, unde vetus Gall. *Occire*. Charta Alboyni Anglor. Regis pro reparatione Ecclesiæ S. Petri in Comitatu Ruthenensi, ann. 1028. inter Instrum. to. 1. Gall. Christ. pag. 49. col. 2. *De ista hora in antea*, *nos in illa Ecclesia*, *qui supra scriptum est*, *de Sancto Petro Apostolo*; *nec in cimiterio*, *nec in illas mansiones*, *quæ per manu Alboyno*, *nec per Monachos de illo loco factas erunt*, *vel acaptadas fuerint*, *nec in marcado homines nec feminas non Aucirent*, *nec membra illorum nolor tollere*; *nec pro redemptione non distringerent sine grado Aboyne*, *aut Monachos de isto loco nostro sciente*. Conjicit eruditissimus vir Domnus Dion. Sammarthanus in Gloss. ad calcem hujus voluminis edito, pro auctionarentur, *Aucirent* dictum fuisse; verum ex sequentibus patet Jus sibi gladii fundatorem reservare, prohibereque ne quivis homo vel femina pro quovis delicto in mercato occidatur, mutileturve, &c. Confirmatur ex ejusdem operis Glossario ad calcem tom. 2. in quo hæc leguntur: *Aucirent pro occiderent. In pago Fuxensi vulgo dicitur Auciro pro occidere.* Ubi scriptum, sed perperam *Aucire*.

¶ AUCLATOR, ὑπηρέτης *Accensus*, *Minister publicus*, in Supplemento Antiquarii.

AUCONES, *Incantatores vel vicini*, in Glossis Isidori, ubi legendum *divini*. *Aucones* enim intelligit, qui per *aucarum* seu avium volatum *divinant*, & ariolantur.

AUCTARE, *Constringere*, in Glossis Isid. ubi videtur leg. *arctare*, ad *angere*. [Melius in Excerptis *Arctare*.]

AUCTENTUM. Vita S. Adalberti Episcopi Pragensis cap. 34. apud Canisium to. 5. Antiq. lect. ubi de visione quadam lecti, sericis ornamentis amicti: *Sursum vero in capite* (lecti) *erat aureis litteris scriptum*: *Munus hoc Auctentum filia sponsatur*. *Cujus visionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret*: *Vide*, *inquiunt illi*, *quia Christo secundante*, *Martyr eris futurus*. Surius habet hoc loco: *Munus hoc donat tibi filia Regis*.

1. AUCTIONARII. Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Auctio*, *publica venditio*. *Auctionarius*, *qui emit*. Gloss. Isid. *Auctionarius*, *qui pluris emit*. Ugutio & Joannes de Janua: *Auctionarius*, *mercator*, *qui res suas auget*, *& proprie dicitur ille*, *qui hic vel illic res parvas & veteres*, *& tritas*, *& ruptas emit*, *ut postea carius vendat*. Gloss. Lat. MS. Thuanum: *Auctionarius*, *Regratiers*. Gloss. Græc. Lat. πράτης, *venditor*, *auctor*. Britannicus ad Sat. 7. Juvenalis observat, *auctionem* dici *ipsam venditionem*, *quæ publice fit*, *ab augendo*, quod rerum pretia augeantur ab emptoribus, seu venditoribus. *Auctionarii publici*. Gregorius Magn. lib. 1. Ep. 42. *Priusquam labores suos venundare valeant*, *compelluntur tributa persolvere*, *quæ dum de suo unde dare non habent*, *ab Auctionariis publicis mutuo accipiunt*, *& gravia commoda pro eodem beneficio accipiunt*. Charta Ludovici Pii Imper. in Tabulario Monast. S. Mauri Fossat. p. 8. inscribitur, *omnibus Episcopis*, *Abbatibus*, *Ducibus*, *Comitibus*, *Vicariis*, *Centenariis*, *Telonariis*, *Auctionariis*, *vel omnibus rem publicam administrantibus*.

¶ 2. AUCTIONARII, Diversa notione, apud Guillelmum Gemmetic. cap. 7. fol. 236. *Immissis ergo Auctionariis eum* (locum Gemmeticensem) *à ramis & sentibus purgavit*.

AUCTIONATOR, Mercator, Gall. *Marchand*. In Gloss. Lat. MS. Regio; *Qui auctionem facit*. S. Hilarius Arelat. in Orat. de S. Honorato: *Diripitur itaque vario misericordiarum opere vexata*, *adhuc tamen largæ substantia*, *& æqualiter ad patrimonium propinquus atque extraneus Auctionator admittitur*. S. Ambrosius lib. de

de Nabuthe Jesraelita pag. 571. *Hoc solum dives facunditas ad ærumnam. Quem offeram? quem frumenti Auctionator adspiciet? Primogenitum offeram, sed primus me patrem vocavit.*

¶ AUCTIR, pro *Auctor*, Sponsor. Charta Chlodovei III. Regis Franc. anno 692. apud Felibian. in Hist. S. Dionysii p. xiij. *Et Auctor contra quemlibet exinde aderat, & in antea adesse disponebat.* Vide *Autire*.

AUCTOR, apud Latinos Scriptores & JC. dicitur dominus rei, vel venditor, qui rem vendit, dominiumque illius habere se profitetur, probatque. Unde apud Ciceronem *malus auctor* audiebat, qui *auctoritatem*, quam in re habere se contendebat, probare non poterat. Et *auctoritatem non defugere* dicebatur is, qui nolebat se auctorem profiteri, ut contra, qui auctorem se promiserat, auctoritati obnoxius erat. Denique *auctorem suum laudare* dicebatur emptor, qui nominabat dominum suum, à quo emisset, si res empta in eo esset, ut evinceretur. Hæc præmittenda fuerunt, ut eamdem vim ac notionem habuisse id vocabuli posterioribus ac infimis sæculis tandem constaret. Marculfus lib. 1. form. 36. *Si aliquis per quodlibet ingenium eum inquietare voluerit, licentiam haberet in vice Auctorum suorum ipse vel advocatus suus eorum causas adsumere.* Charta Austindi Burdegalensis Archiepiscopi apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 4. cap. 7. *Post hæc Bernardus Comes, ut solet fieri in talibus, & ut mos regionis illius, illius fundi empti Auctorem à me expetere cœpit, quem præsto habens sibi obtuli, qui nihil habens quod diceret, tacuit.* Charta Gaufredi Comitis Ruscinonensis ann. 1167. *Si aliquis homo sive sit Miles, sive rusticus... prædictam aquam tibi vellet auferre, ...nos promittimus per stipulationem, quod erimus Auctores tui atque fideles adjutores, &c.* Ita accipitur in Edicto Theoderici Regis c. 12. in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 2. §. 1. in Lege Ripuar. tit. 57. §. 2. 6. 7. tit. 65. §. 2. in Capit. Caroli Mag. lib. 3. cap. 43. in Charta Theoderici Regis apud Doubletum in Hist. Sandionysiana p. 687. in Leg. Rotharis Regis Longob. tit. 93. §. 2. &c.

☞ Quin genuinam vocis *Auctor* notionem assignet hic Cangius, nullus dubito; verum dubitarim an scribendum *Auctor*, an potius *Autor* vel *Author*. Ratio est, quod *Auctor ab Augere* melius emtori conveniat, quam venditori; *Autor* vero vel *Author* ab antiqua voce Gallicana, qua *Dominus* significaretur, posset derivari. Vox *Dominus* venditori belle congruit, & Britones-Anglici, quorum linguæ antiquitas omnibus nota est, pro domino, hern vel magistro dicunt *Athaw*, alii Aremorici *Autrou*.

AUTOREA dicti præterea qui vel generis vel opum, & honorum parentes aliis fuere. Vide Sirmond. ad Sidon. in Paneg. Majoriani V. 354.

SECUNDUS AUCTOR, Fidejussor, sponsor, ἀντιφωνητής in Gloss. Græc. Lat. Alibi: προφωνητοῦ, *Secundus Auctor*, quia nimirum ipse qui vendit, primus auctor est, fidejussor vero *secundus auctor*, qui suo periculo affirmat, illum bonum esse auctorem: nam *Auctor* proprie est venditor. Vide leg. 4. De Evictiun. & Casaubonum ad Theophrasti Characteres p. 253. & ad Hist. Aug. p. 286.

AUCTOR DOMINICUS, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 17. *Auctor Ecclesiarum*, in form. 16. [*Auctor villæ* apud Murat. to. 1. part. 2. p. 133. col. 2. C. in legibus Ludovici Imperat.] Sed iis locis legendum *actor*.

AUCTOREA, Magistri, Professores in lege un. C. de Studiis liber. urbis Romæ.

¶ AUCTORABILIS, Fide dignus. Miracula S. Godehardi Episc. to. 1. Maii pag. 526. *Nam fuere in civitate nostra tunc temporis quidam viri Auctorabiles de Gerbeia, ipsius mulieris comprovinciales, qui eam cognoverunt, & verissime eam mutam filiumque ejus lumine privatum longo tempore fuisse nuntiaverunt.* Ead. vox pluries reperitur ibidem. Monachi Patavini Chron. lib. 3. ad ann. 1260. apud Murat. tom. 8. col. 713. *Maxime cum iste modus pœnitentiæ inauditus, non fuisset à Summo Pontifice institutus .... nec ab alicujus prædicatoris vel Auctorabilis personæ industria vel facundia persuasus.*

¶ AUCTORABILITER, ut *Auctoraliter*, perite. Vita S. Wiboradæ Virg. & Mart. to. 1. Maii p. 296. E. *Cum quo statim ita Auctorabiliter ipsa psallere cœpit, ut in scientia eorum quæ ibi cantabantur, nequaquam inferior esse videretur Sacerdote.*

¶ AUCTORALIS, Auctoritate præditus. Translatio S. Augustini to. 6. Maii pag. 413. *Adest venerabilis Pontifex Ecclesiæ Roffensis Gemdulfus, qui tunc Archipræsulis defuncti Auctorali vice pollebat.*

¶ AUCTORALIS EXCOMMUNICATIO, in Chron. Farfensi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 628. *Tandem vix quasi compunctus, & hominum clamoribus coactus, hanc fecit constitutionem cum anathemate Auctoralique Excommunicatione pro novi in monte hoc Monasterii constructione.*

AUCTORALITER, Perite. Hartmannus in Vita S. Wiboradæ: *Decantare cœpit tam efficaciter & Auctoraliter, ut non in ordine versuum, vel in proprietate sermonum.... Sacerdote inferior videretur.* Ubi Hepidannus *Auctorabiliter* habet, [ut mox relatum est.]

1. AUCTORAMENTUM αὐθεντικόν, in Glossis, consensus Domini, vel uxoris, aut liberorum in venditionibus. Tabular. Vindocinense Charta 283. quæ est Burchardi III. Comitis Vindocinensis an. 1075. *Quas* (nundinas) *Guido Comes ejus prædecessor auctorizaverat. Radulfus quoque Vicecomes, ad quem maxime hæc licentia pertinebat, acceptis 60. sol. perpetuo eas fieri & haberi concessit, quæ de re propria manu posuit jamdictus Comes Auctoramentum super altare.* Charta 290. *Data Agneti uxori uncia auri pro Auctoramento.* Charta 324. *Uxor ejus Helvisa habuit 4. sol. pro Auctoramento, eo quod terra eadem de ipsiusmet videretur esse patrimonio, ann. 1079.* Vide in voce *Casamentum*, & *Auctorizare*.

¶ 2. AUCTORAMENTUM, Auctoritas. Ernaldus in Vita S. Bernardi lib. 2. cap. 7. *Et prius instructo Petro & multarum promissionum Auctoramentis accenso, de causæ suæ rationibus eloqui jubet.*

¶ 3. AUCTORAMENTUM, ὀψώνιον, in Glossis Lat. Græc. Quod *obsonium* scilicet percipit, qui se suamque alicui vèndit operam, ut erant gladiatores, quorum merces *auctoramenti* vocabulo solebat designari. Vide Lipsium Saturnal. 5. & Diarium Trevoltianum mensis Maii ann. 1715. pag. 750. Hanc, si bene conjecto, gladiatorum aliorumve servorum mercedem indicare voluit Glossator Isidorianus, cum dixit, licet inepte prorsus: *Auctoramentum, ipsa res vocatur venditionis.*

1. AUCTORARE, Se in servum accepto pretio dare, vel se ad ludum gladiatorium pretio addicere. Gloss. Lat. Gr. *Auctoratus*, αὐθαίρετος εἰς δοῦλον ἑαυτὸν δεδωκώς, ἢ μονομάχος. Posteriori significatione usurpatur hæc vox in Leg. 2. Cod. Th. de Gladiat.

¶ 2. AUCTORARE, Ratum habere, authenticum declarare. Præceptum Chlodovei I. Regis Franc. an. 496. inter Instrum. to. 3. novæ Gall. Christ. col. 126. *Et ut hoc præceptum firmius habeatur... manus nostræ signaculo subter illud decrevimus roborare, ac signo crucis quo sacramur Autoravimus.*

¶ AUCTORATIO, *Venditio. Nam sub auctoratione sunt gladiatores qui se vendunt.* Sic Glossar. Isid. ad quod Grævius: Auctoratio videtur proprie dici venditio hominum, ut auctio rerum. Hinc Horatio lib. II. Sat. 7. *Auctoratus Gladiator*, ubi vide veterem interpretem.

¶ AU-

¶ AUCTORATUS, *Clericus*, id est, publicus Notarius. Hierat. Juris Pontif. pag. 181. *Resignatio facta ab infirmo in manibus Auctorati seu qualificati*.

¶ AUCTORICIUM, Auctoritas, vel possessio libera & auctoritate donata. Charta Theodorici Regis Franc. apud Doubletum p. 687. *Et se necessitas, ipsius Godobaldo Abbati, vel Basileci sui domni Dionysii, aut successoribus suis in antea fuerit, memoratus Ermenteus vel heredis sui eos in Auctoricio contra quemlibet studeant defensare*.

¶ 1. AUCTORISARE, Confirmare. Testamentum Rogerii Vicecom. Biterr. an. 1150. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 411. *Totum illum honorem . . . absque omni inganno eis dono & Auctoriso*. Vide *Auctorizare* 2.

¶ 2. AUCTORISARE, Probare, convincere. Chr. Wormat. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 84. *Wolframus custos Ecclesiæ S. Pauli cum obtestari fecit, quod filios quos genuerat, legitimos facere festinaret, alioquin eum frustra laborasse Auctorisabat*.

¶ 1. AUCTORITABILIS LARGITIO, Quæ de suo fit. Charta an. 1054. *Ut vero ista Auctoritabilis largitio mea firma & stabilis maneat per succedentia sibi tempora, chartam hujus decreti propria manu firmavi & corroboravi*.

¶ 2. AUCTORITABILIS, Solemnis, ratus firmus. Charta anni 1107. apud Lobinel. tom. 2. Hist. Britan. col. 266. *Et ut hoc Auctoritabile esset, prædictus filius meus & ego . . . ego Alanus Britanniæ Comes . . . super altare manu propria confirmavimus*.

¶ AUCTORITARE, Confirmare, roborare, Gall. *Autoriser*. Præceptum Ludovici Imperat. de subjectione Cœnobii S. Mauri tom. 2. Capitul. col. 1437. *Præcipientes ergo Auctoritamus atque confirmamus ut nullus judex, non Imperator, non Rex, . . . nostræ excellentiæ præceptum audeat violare*. Vide *Auctorizare* 2.

AUCTORITAS, Diploma Regis, Imperatoris, summi Pontificis. Gloss. Lat. Græc. *Auctoritas*, αὐθεντία, ἀξιωτεία, διαίρεσις, πρόσταγμα. Hinc frequens illa in Chartis Regiis formula: *Et ut hæc Auctoritas perpetuum obtineat vigorem, manu propria firmavimus, &c.* apud Marculf. lib. 1. form. 3. 4. Beslium in Comit. Pict. p. 165. 172. in Regib. Aquitan. pag. 18. & alios passim. Gregorius Turon. lib. 9. Hist. cap. 41. *Quod cum Childeberto Regi nunciatum esset, statim directa Auctoritate, præcipit Macconi Comiti, ut hæc reprimere omni contentione deberet*. Adde cap. 30. & 44. ejusdem libr. Chronic. Fontanellense cap. 1. *Clodoveum adiit, uti . . . patris sui confirmaret Auctoritatem*. Et mox: *Edita est jussu ejusdem Regis . . . Auctoritas confirmationis*. Hugo de S. Victore lib. 2. de Claustro animæ, de Monacho Curiali & Causidico: *Oneratur chartulis, Auctoritatibus fultus (Roma) revertitur, ponit diem causa, personas inducit, &c.* Ferrandus Diac. in Breviario Canon. cap. 68. *Ut Episcopus, qui secunda vel tertia Auctoritate conventus fuerit, & venire contempserit, &c.* Anastasius in S. Liberio: *Tunc missa Auctoritate per Catulinum Agentem in rebus, simul Ursatius & Valens venerunt ad Liberium*. In S. Bonifacio: *Ambo Augusti missa Auctoritate hoc præceperunt*. In S. Hormisda: *Sumpsit itaque Imperium Justinus, & direxit Auctoritatem suam ad Papam Hormisdam*. Et mox: *Hic Papa Hormisda perrexit ad Regem Theodoricum Ravennam, & cum ejus consilio misit Auctoritatem ad Justinum Imp.* Patriarchium Bituricense cap. 30. *Ostendit ei falsam Auctoritatem, seu præceptionem*. Adde Constitut. Chlotarii Regis an. 560. cap. 5. 7. 9. Synod. Valentinam an. 589. cap. 3. Capit. Carol. Mag. lib. 1. cap. 88. Flodoardum lib. 2 Hist. Rem. cap. 4. Bedam lib. 2. Hist. cap. 40. Capitul. Caroli Calvi pagina 97. 346. 397. Vitam S. Boniti Episc. Claromont. cap. 2. n. 5. Concil. Palæst. sub Victore I. PP. Baldricum libro 1. Chron. Camerac. cap. 37. 76. Vitam seu Obitum S. Abbatis Nuncti apud Bivarium ad Chron. Maximi, Paulum Diacon. Emerit. in Vita S. Masonæ Episc. Emerit. c. 15. apud eumdem Bivarium, Sammarthanos in Archiepisc. Aquens. n. 22. &c. Porro *Auctoritates* Principum rescripta in Codice Theodosiano appellari etiam constat, l. un. de Centurion. leg. 3 t. de Petitionib. leg. 3. de Re militari: sed & titulo ejusdem Cod. *de diversis rescriptis*, additum à Gothis: *Item de Auctoritatibus*, uti præfert Editio Tiliana, quidam censent. Interdum etiam pro Edicto Judicis hanc vocem usurpatam, evincit lex un. Cod. Si certum petatur de Chirogr. Constitutio Chlotarii II. in Concilio Parisiensi V. an. 615. §. 24. *Auctoritas vel edictum* appellatur.

AUCTORITAS, in veteribus aliquot Inscriptionibus apud Gruter. 355. 2. 387. 3. reperitur, ubi Scaliger *Senatus consultum nondum receptum* interpretatur.

AUCTORITAS, Titulus honorarius summis Pontificibus tributus, ab Hincmaro Remensi apud Flodoardum lib. 3. cap. 12.

AUCTORITATIVE, ut *Potestative* in Concilio Meldensi an. 845. cap. 58. Glossæ MSS. in Prudentium ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 561. *Dicuat carere animas noctе Dominica pœnis, hoc pie, non Auctoritative*.

AUCTORIUM, Joan. de Janua: *Illud quod additur rei mensuratæ, cum venditur: est etiam cibus, qui mensæ vacuatæ superadditur*. Ita etiam Breviloq. sed legendum *Auctarium*. Plautus *Auctarium adjicere* dixit.

AUCTORIZABILIS, Receptus. Chronicon Mauriniacense lib. 3. *Electionem, quam irritam, apud nos esse per litteras innotuimus, nobis quasi Auctorizabilem præsentatis?* Statuta Ecclesiæ Eduensis ann. 1468. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 514. *Prohibemus sub pœna excommunicationis, ne quis laicus in quocumque beneficio sub titulo & nomine beneficii creato . . . institutionem Auctorizabilem de quacumque persona usurpare vel attentare audeat*. Vide etiam Labbæum to. 1. Biblioth. p. 508.]

¶ AUCTORIZABILIOR, Majori auctoritate fultus. Nova Gallia Christiana to. 2. inter Instrum. col. 21. E. *Ut autem hæc Auctorizabiliora habeantur*.

¶ AUCTORIZABILITER, Cum auctoritate. Monachi Patavini Chron. ad an. 1233. apud Murat. to. 8. col. 674. *Et ibidem in die S. Augustini sententias coram omnibus populis super quasdam quæstiones Auctorizabiliter promulgavit*.

¶ AUCTORIZALITER, Eadem notione. Translatio B. Audoeni apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1673. *Ut immune & absolutum maneat ab omni judiciaria exactione Autorizaliter constituo*.

¶ AUCTORIZAMENTUM, Idem quod *Auctoramentum*. Tabular. S. Albini Andegavensis: *De qua emptione habuit filius suus pro Auctorizamento sex denarios & duos calcearios, &c.* Alia loca vide in *Biberagium* & *Casamentum* post *Casare*.

¶ 1. AUCTORIZARE, In veteri Vocabulario utriusque Juris, *est cingulo militem aut ordinibus Clericum decorare & ordinare*.

2. AUCTORIZARE, Joanni de Janua, est *affirmare*, seu potius confirmare. Sigebertus Gemblac. in Vita S. Sigeberti Regis Austras. cap. 3. *Hoc totum edicto regali & procerum attestatione Auctorizavit*.

AUCTORIZARE, dicebantur domini, aut venditores liberi, vel uxores, qui vel quæ venditiones & distractiones ab iis factas approbabant, iisque consensum suum præstabant. Interdum vero, quo rata esset & firmior venditio, emptores, ultra constitutum venditori pretium, liberis aut uxori venditoris certam etiam summam persolvebant, veluti indemnitatis gratia. Tabularium Vindocinense Thuani charta 175. *Auctorizaverunt etiam hoc capitales domini ejusdē terræ, scilicet Fulco Comes*

mes Vindocinensis, *Andreas Barba*, *qui habuit inde* 5. *solidos*, *Lebertus*, *qui habuit inde* 8. *solid. de istorum Auctoramentis testes fuere*, *&c.* Idem Tabularium an. 1078. *Post Natale Domini comparaverunt unum arpentum vineæ de Gaufredo*, *favente Radulfo Presbytero filio suo*, *de pueris autem*, *qui necdum valebant loqui*, *permisit*, *quod eos Auctorizare faceret*, *cum venirent ad ætatem loquendi*. [Charta Monasterii Nobiliacensis apud Stephanotium, to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 550. *Severo monachicalem habitum accipi sibi visum fuerit*, *similiter relinqueret Sancto vel seniorum loci sine ullo contradicente*, *& hoc Auctorizantibus omnibus suis parentibus*.]

¶ AUCTUACIO, [Greek], *Auctus*, *Congregatio*, in Supplemento Antiquarii.

¶ AUCUPABILIS, Joanni de Janua, *Res apta ad Aucupandum*.

¶ AUCUPITIUM, pro *Aucupium*, apud Lindwoodum lib. 3. Constit. Anglic. p. 200. edit. 1679.

AUDACITER, AUDACTER. Glossæ MSS. ad Canones Concilior. *Audacter*, *Audaciter*. Velius Longus: *Audacter Latinum est*; *sed Audaciter melius*, *&c.* Contra Quintilianus lib. 1. cap. 10. *Inhærent tamen quidam molestissima diligentiæ perversitate*, *ut Audaciter potius dicant*, *quam Audacter*, *licet omnes Oratores aliud sequantur*. Augustinus in Grammatica: *Quæ in* 3 *desinunt*, *in ter syllabam mittunt adverbia*, *ut agili*, *nobili*, *audaci*, *difficili*; *agiliter*, *nobiliter*, *Audaciter*, *difficiliter*. Occurrit in Codice Epistolar. S. Bonifacii Archiepisc. Mogunt. Epist. 97. Utuntur etiam aliqui è Latinis.

¶ AUDECH, *Qui fœderatum aut nuptiale factum suscepit*. Papias MS. Bituur.

¶ AUDENTIA. Histor. Scholast. Petri Comestoris cap. 52. *Acrisia quam Latine Audentiam dicere possumus*. Ubi perperam scriptum *Acrisia* pro *Aorasia*, Cæcitas, & *Audentiam* pro *Avidentiam*.

¶ AUDENTICUM, pro *Authenticum*. Testamentum in cortice scriptum anno circiter 690. apud Felibianum in Hist. S. Dionysii pag. xj. *Bodolenus Audentico vidi exemplar & subscripsi*.

¶ AUDIBILIS, Qui facile audiri potest, Gall. *Intelligible*. Madox Formul. Anglic. pag. 339. *Psalmum* De profundis *alta & Audibili voce dicet*. Galli dicerent, *A haute & intelligible voix*.

¶ AUDIBILIS LIBER, Quem docentur Discipuli in Academiis seu Universitatibus. Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Studentes in domo nostra*, *Libros Audibiles audiant ordinate*, *utpote dispositi ad Logicam audiendam*, *quæ est modus sciendi ad omnium artium & scientiarum principia viam habens*.

¶ AUDICA, Præstationis genus. Charta an. 1094. ex Archivo S. Victoris Massil. *Confirmo in hujus concavi sancti propter remedium animæ meæ taliter ut non in istas hæreditates merino*, *neque saione*, *neque pro rosse*, *neque pro omecedio*, *neque pro... Audica*, *neque fossara*, *&c.* Vide *Audientia* 7.

AUDIENTES, dicti Scriptoribus Latinis Ecclesiasticis, qui Græcis [Greek], vel quod antequam ad Baptismum admitterentur, fidei Christianæ erudirentur mysteriis: vel, quod priusquam sacra fieret Liturgia, *Scripturas audirent*, ut est in Canone 21. Concilii Nicæni Arabici [Greek], in Concilio Nicæno can. 11. [Greek], cap. 12. Theodulfus Aurelianensis de Baptismo c. 2. *Catecuminus*, *Audiens*, *sive Instructus interpretatur*. S. Cyprianus Epist. 13. *Audientibus*, *etiam si qui fuerint periculo præventi*, *& in exitu constituti*, *vigilantia vestra non desit*. Epist. 24. *Optatum inter Lectores Doctorem Audientium constituimus*. Tertullianus de Pœnitentia: *Audientes optare intinctionem*, *non præsumere oportet*. Anonymus de Baptismo hæretic. à Rigaltio editus: *Licet negator ille antea vel hæreticus fuerit*, *vel Audiens*, *vel audire incipiens*, *qui nondum baptizatus sit*, *&c.* Collatio Carthaginensis cum Donatistis cap. 197. *Ipse est Episcopus*, *qui rebaptizatus est*, *& factus est Audiens*. Concilium Wormaciense sub Adriano II. PP. c. 27. *Post expletum vero quinquennii tempus*, *ingrediatur Ecclesiam*, *sed inter Audientes tantummodo sit*, *vel*, *dum facultas conceditur*, *sedeat*. Ita etiam vocem [Greek], per *Audientes* reddunt Isidorus Mercator & Dionysius Exiguus in Concilio Laodiceno cap. 4. 5. 8. Adde c. 30. Capitul. Caroli Mag. lib. 5. cap. 69. 71. Addit. 3. cap. 69. Concil. Triburiense an. 895. can. 5. Capitula Theodoric. cap. 37. &c.

¶ AUDIENTES, pari ratione dicti sunt Pœnitentes publici secundæ classis, quod audita, quæ ante sacram Liturgiam fieri solebat, oratione, simul cum Catechumenis ejicerentur, utpote qui indigni censerentur sacrorum Mysteriorum præsentia & participatione. Greg. Thaumaturgus in Epist. Canonica cap. 11. *Auditio est intra portam in porticu*, *ubi oportet*, *eum qui peccavit*, *stare usque ad Catechumenos*, *& illinc egredi*. *Audiens enim*, *inquit*, *Scripturas & doctrinam ejiciatur*, *& precatione indignus censeatur*. Vide *Pœnitentes*.

AUDIENTES. Capitulare 4. an. 805. c. 3. *De Justitiis Ecclesiarum Dei*, *viduarum*, *orphanorum*, *pupillorum*, *ut in publicis judiciis non despiciantur Audientes*, *sed diligenter audiantur*.

¶ AUDIENTES, Auditores, Discipuli, qui Literas, Philosophiam aliasve artes discunt. Spicil. Acher. to. 6. p. 144. *In facultate artium... Doctorum*, *Magistrorum*, *Licentiatorum*, *Bacchalaureorum... studentium & Audientium dictæ Universitatis Parisiensis*, *&c.*

1. AUDIENTIA, Judicium. S. Hilarius in Fragm. p. 6. *Quia quanto nos impensiore cura Audientiam quærerenius*, *tanto illi pertinaciore studio Audientiæ contraivent*. Sulpitius Severus l. 2. Hist. *Episcopis Audientiam reservare*. Lex Wisigoth. l. 2. §. 2. *Audientia non tumultu aut clamore turbetur*; *sed in parte positis*, *qui causas non habent*, *illi soli judicium ingrediantur*, *quos constat interesse debere*. Lex Burgund. tit. 19. §. 1. *Qui ante Audientiam cujuscumque pignora abstulerit*. Flodoardus lib. 2. Hist. Rem. *Si quis Episcopus res*, *quæ ab alia Ecclesia possidentur*, *quocumque ingenio*, *aut callida cupiditate pervaserit*, *aut sine Audientia præsumpserit usurpare*. Gregorius Turon. lib. 10. cap. 19. *Increpitus cur hominem absque Audientia ab urbe rapi*, *& in custodiam retrudi præcepisset*. Ratherius Veronensis Epist. 3. *Cepit me*, *retrusit in custodiam*.:. *ita hæc egit*, *& sine Audientia*. [S. Bern. Epist. ad Episcopos Aquitaniæ: *Quicquid*, *inquiunt*, *factum sit*, *modo quærimus Audientiam*; *judicium sumus subire parati*.] Vide Concil. Remense an. 630. c. 16. Cabilonense c. 6. Conventum apud Andelaum an. 587. Edictum Chlotarii II. in Concilio Parisiensi V. can. 3 &c. Passim in Codice Just. & Theodos.

¶ AUDIENTIA REGIA. In Collect. Conc. Hispan. tom. 4. pag. 428. *Præcipimus ut nostri Vicarii & Judices ecclesiastici sedulam curam gerant Regiam Audientiam monendi intra id tempus quadraginta dierum*. Ubi per *Audientiam Regiam*, aut Rex ipse intelligendus videtur, aut ejus consilium, à quo res, de quibus litigatur, judicari solent.

AUDIENTIAM ALICUJUS APPELLARE, ad judicium provocare, apud Petr. Cellens. lib. 1. Epist. 16. *Audientiam Principis Appellare*, in Legib. Wisig. lib. 2. tit. 1. §. 23. Vide JC.

AUDIENTIAM TENERE, Capitulare de Villis cap. 56. *Ut unusquisque Judex in eorum ministerio frequentius Audientias teneat*, *& justitiam faciat*.

2. AUDIENTIA, Controversia, lis. Charta an. 1021. apud Diagum lib. 2. de Comit. Barcinonens.

c. 31. *Anno Dominicæ trabeationis post millesimum vigesimo primo, orta est Audientia in conspectu Domini Berengarii Marchionis Comitis, &c.* Alia an. 1024. ex Tabulario Urgellensi apud Cl. V. Stephanum Baluzium in Append. ad Capitul. num. 145. *Juste debent reverti omnes res, quas Episcopus requirit, unde modo Audientia est, in jus atque dominium Orgelitanæ Ecclesiæ, &c.* Infra: *Et cum decimis & primitiis de Castellone suprascripto, unde Audientia nuper à me acta est.*

Audientialis Charta, qua quis ad Principis judicium vocatur, citatur, apud Marculfum lib. 1. form. 28.

Audientiale Opus, in Concilio Meldensi can. 77.

3. AUDIENTIA, pro Auditu. Prudentius lib. Peristeph.

Surdis fruendam reddere Audientiam.

[Breviarum Sarisberiense anni 1556. *Triduo ante Pascha finitis Lectionibus non respondeat Chorus Deo gratias in Audientia, sed statim absque intervallo Responsorium incipiatur.* Ibidem: *Dicat Sacerdos in Audientia, sed sine nota, Orationem, Respice quæsumus.* Ubi *in Audientia* idem est quod clara voce, quæ possit audiri.]

¶ 4. AUDIENTIA, Conventus, consessus, Gall. *Assemblée, Auditoire.* Henricus Huntindonensis in Epistola de contemptu mundi an. 1153. Spicil. Acher. tom. 8. pag. 179. *Vir tamen effectus narrationem audivi de turpissimis omnino conviciis ad eum dictis, quæ si mihi nihil habenti in tanta Audientia dicta fuissent, semimortuum me ducerem.*

¶ 5. AUDIENTIA, *Licet aliter capiatur, proprie tamen magis dicitur esse facultas & potestas loquendi coram superiore alicui concessa.* Ita vet. Vocabularium Juris utriusque. Hac notione dicimus, *Avoir une audience du Roi*, ad Regem admitti.

¶ 6. AUDIENTIA, Obedientia. Electio Hugonis in Abbatem S. Rigaldi apud Mabill. tom. 5. Annal. Benedict. pag. 629. col. 2. *Optantes nobis eum præesse & prodesse; simulque promittentes ei Audientiam juxta B. Benedicti patris nostri institutionem.*

7. AUDIENTIA, Tributum, vel tributi species. Charta Petri Episcopi Salernitani, apud Ughellum to. 1. Italiæ Sacræ pag. 501. *Et si nos aut nostris successoribus quamcumque conditionem, aut Audientiam, aut quemcumque censum vel servitium imponere voluerimus, &c.* Alia anni 1208. in Tabulario Fossatensi fol. 23. *Telonium, foragium, roragium, Audientias, baias, saccum, vannum, &c.* Alia Petri Episcopi Parisiensis an. an. 1212. ibid. fol. 30. *Super pastu & Audientiis, &c.* Alia an. 1238. ex eod. Tabul. fol. 111. *Quittamus eisdem hospitibus . . . duos denarios de Audientiis, quos in festo S. Mauri nobis debebant, &c.* Rursum: *Audientiæ de Varennis ibidem recipiendæ in festo B. Andreæ Apostoli 26. sol. 6. den. & recipiuntur istæ Audientiæ ratione domorum ibi existentium, videlicet pro qualibet domo 4. den. Paris. &c.* Id porro nominis præsertim apud Aurelianenses obtinuit. Charta Ludov. VII. Reg. Franc. an. 1178 pro Aurelianensibus, in Regesto Philippi Aug. f. 72. & apud Franc. *le Maire* in Hist. Aurelianensi pag. 323. *Nullus homo societatem habens cum homine de Audientiis totam reddat consuetudinem, sed eam tantum partem, quæ ipsum contigerit.* Ubi *Audientia* redditur a prædicto Scriptore *Ouance*, qui addit id vocabuli bannitiones & proclamationes denotare, quæ fiebant pro *jure consuetudinum* seu pensitationum, in *Hallis* publicis, ubi ministri audientiales, quos *Sergeans Audienciers* appellabant, quoslibet banno publico invitabant ad solutionem ejusmodi præstationum, quod in hunc modum concipiebatur:

Entre vous Bourgeois Marchans,
Qui voulez jouir des Ouances,
Venez suivant les Ordonnances
Pair le droit des Ouances. Aux Halles.

Quo in *Hallarum* loco iis, qui ejusmodi *consuetudines* seu præstationes quotannis exsolvabant, à Domanii Exactore vel Receptore dabatur carnis porcinæ fragmentum; erat autem jus audientiarum unius trezeni. Occurrit etiam vox *Oyance*, in Charta an. 1286. in Tabulario Abbatiæ S. Dionysii: *Vente d'heritages chargez entre autres choses d'une geline, 4. deniers d'Oyance, une maille de Hayes à Noel.* Charta alia an. 1295. ibid. *Vente par Marguerite le Gaianne de Champigny aux Religieux, d'une mazure chargée de diverses præstations, d'une corvée aux fenaisons aux Seigneurs de Champigny, & en 2. deniers d'Oyances, payable chacun à la Saint-Denys.*

Ex prædictis vocabuli vis non omnino percipitur: nec scio, an *Audientiæ* voce olim intellectæ sint præstationes illæ, quæ ab iis, qui ad placita convenire tenebantur, fiebant, quas *Eulogiarum* nomenclatura donat Polyptycus Floriacensis: *Si ibi fuat Cavaticarii, debeat Kalead. Octob. den. 4. & unam diem in baune, & ad 3. Audientiat venire cum suis Eulogiis.*

☞ *Audientiam* aliquando saltem usurpatam fuisse pro *Tallia ad placitum* invicte probat Charta Thomæ Abbatis S. Germani à Pratis an. 1250. ex ejusdem Monast. Tabulario: *Notum facimus, quod cum Ecclesia nostra fuisset in possessione ... levandi & capiendi Talliam nomine Audientiarum annis singulis ad placitum ab Ermardi, Avelina, &c. Nos vero eorum precibus inclinati prædictas talliam annuam & Audientias dictis hominibus quittavimus . . . salvo nobis & Ecclesiæ nostræ quod eo anno, quo dominus Rex à nobis solidos suos levabit, talliam à dictis hominibus levare poterimus.*

Jam vero Ministri isti Audientiales, *Absculatores* videntur appellari in Charta Philippi Augusti an. 1287. pro Aurelianensibus, in ejus Regesto Herouvalliano fol. 103. *Idem tenendum esse præcipimus, ut Præpositus noster per aliquem de Servientibus suis de domo & mensa sua, qui Bedelli & Absculatores appellantur, circa burgensem aliquem nihil omnino disrationare possit.*

¶ AUDIENTIARIUS, Scriba, Notarius forensis, Gall. *Audiencier*. Inter apparitores forenses primas tenet *Audientiarius*, sicque appellatur, quod in *audientia* causas ordine suo appellare, atque audientiam populo facere ex officio teneatur. Acta SS. Julii tom. 3. pag. 56. *Nos igitur Robertus Episcopus venerabilem Dominum magistrum Gabrielem Caille Officialem nostrum, qui una cum provido viro Adriano Loir Notario publico & Audientiario nostræ curiæ spiritualis Cameracensis, hujusmodi informationem nobis postea reportandum debite facere habeant, viva voce deputandos duximus & deputavimus.* Ibid. infra: *In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes litteras manu nostra propria subscriptas, processum nostrum in se continentem fieri, & per eumdem Adrianum Loir Notarium & Audientiarium nostrum supra & infrascriptum subscribi & publicari mandavimus, sigillique nostri fecimus & jussimus appensione communiri.* Et apud Rymer. tomo 13. pagina 448. *Et ego Joannes Cartier Presbyter Ecclesiæ Carnotensis in Decretis Bacalarius . . . . venerabilisque Curiæ Episcopalis Paris. Notarius, ac ipsius Curiæ Audientiarius juratus, &c.*

¶ 1. AUDIRE, Intelligere, capere, Gall. *Entendre, comprendre.* Epistola J. Episcopi Acconensis ad Honorium III. PP. apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 381. *Quoniam autem qui talia dixit, Saracenus extitit, multi ex nostris fidem verbis ejus adhibere noluerunt, non Audientes*

dientes qualiter aviolus & gentilis de Christo & filiis Israel prophetavit, & Nabuchodonosor de futuris regnis & lapide sine manibus de monte exciso somniavit, & Pharao, &c.

2. AUDIRE, Judicare. Appendix Codicis Theodos. à Sirmondo edita Constit. 18. *Episcopale judicium ratum sit omnibus, qui se Audiri à Sacerdotibus adquieverint. Cum enim possent privati inter consentientes, etiam judice nesciente, Audire, his licere id patimur, quos necessario veneramur.* Ita JC. passim. Vide Seoator. l. 1. form. 37.

3. AUDIRE, pro *Velle*. Capitula Ludovici Pii an. 824. cap. 9. apud Holstenium, de testibus: *Quod dissentiunt, & quædam pars testium uni præbuerit testimonium, & alia alteri: tunc interrogatur si Audieris per pugnam illorum testimonium approbare.* Phrasis Gallica: *S'il entendoit prouver son tèmoignage par le duel.* [Jeremias cap. 42. rogatus à Principibus Judæorum, ut pro iis oraret ad Dominum Deum suum, respondet ℣. 4. *Audivi*, id est, Volo, assentior, consentio. Hinc procedit nostrum *Oui*, quo significamus nos dictis assentiri, &c.]

¶ AUDITIO, Cœtus, Consessus, Gall. *Assemblée.* Vita Jacobi Gelu Archiep. Turon. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1947. *Ego Jacobus Gelu, Clericus oriundus de Ynodio Treverensis diœcesis fui Magister in artibus anno Domini* M. CCCLXXXI. *in Universitate Parisiensi, effectus secundus in Auditione prima in sancta Genovefa, præstante eo qui linguas infantium disertas facit, cui sit lour & gloria in secula.*

1. AUDITOR, Judex: *audire* enim judex, Præfectus urbi, Præses dicitur, qui cognoscit, judicat, io l. 6. D. de Dote leg. l. 12. D. de Iostrum. *Auditor vice sacra*, l. 3. C. Ubi Senat.

2. AUDITORES, Inquisitores, qui de rebus controversis à judicibus delegabantur ad earum veritatem detegendam, adhibitis *auditisque* testibus, (unde *Auditores* dicti) & de iis ad ipsos judices, quorum judiciis interfuerant, referebant. [Auditores vero primi recensentur inter officiales Præposituræ Paris. in Edicto Caroli Pulcri an. 1325. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 3.] Vetus Placitum apud Ughellum in Cumensibus Episcopis p. 278. *Cum in judicio resideret Adalgerius missus & Cancellorius D. Regis Heurici... & cum eo judices Papienses, Joannes, &c. Judices sacri Palatii, Adam, Andreas, . . . & reliqui plures Auditores, &c.* Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. c. 61. *Faciens illum semper consistere in præsentia sua, & in judiciis suis tam publicis quam privatis Auditorem in primis, & mox judicem insistere.* Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Casin. cap. 66. *Logothetam, Exceptorem & Auditorem Imperii illum constituit.* V. cap. 109. Historia Archiepiscoporum Bremens. an. 1114. *Præpositus & Palatinus constituerunt ad negotii ventilationem: Auditores aderant Thietmarus Verdensis Episcopus, Albertus Marchio, Comes Hermannus.* In veteri Regesto Parlamenti Paris. anno 1301. *Die Jovis post Lætare Hierusalem, Magister Clemens reddidit in Curia processum inchoatum per ipsum inter Comitem Claromontensem & Monachos de Jardo. Ego P. Biturris tradidi cum in tribus peciis Cantori Aurelian. & Mag. Andreæ Potheron, datis Auditoribus ad perficiendum dictum processum. Auditores à latere Regis destinati*, in Fleta lib. 2. cap. 2. §. 4.

☞ Similem ob causam *Auditores* etiam dicuntur ii, qui in Fisci Curia vel in Monasteriis rationibus cognoscendis excipiendisque præficiuntur. Computus an. 1277. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 287. *Computavit Joannes Cunon Præpositus de Clifton de manerio de Clifton de omnibus receptis & expensis per ipsum factis . . . . coram dominis . . . . Suppriore, Willielmo de Thornberg, Waltero de Oxon. Steph. de Oxon. Auditoribus deputatis.* Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 79. *Coram eisdem Auditoribus computavit apud Gratianopolim.* Hinc nostri *Auditores computorum*, seu rationum, *Auditeurs des Comptes*.

3. AUDITORES denique appellati, qui postmodum *Notarii*, *Auditeurs*, in Consuetud. municipal. Ambianensi antiqua art. 65. Pontivensi art. 69. S. Pauli art. 42. Claromontensi art. 198. urbis Insulensis art. 64. 95. Ubi venditionum aut alienationum contractus fieri debere coram *Auditoribus*, vel judicibus statuitur. At in Claromontensi, loco citato, *Notarii* videntur appellari, qui scilicet contrahentium voluntates audiunt, easque scriptis mandant. Vide Roverium io Hist. Reomaensis Monasterii p. 599.

4. AUDITOR, Qui instrumenti confectioni, aut chartæ lectioni testis adest. Charta Almodis Comitissæ Marchiæ, in Tabulario Hospital. Montismorilionis in Pictonibus: *Hoc donum concesserunt filii ejus . . . Auditores hujus concessionis sunt Petrus, &c.* Charta Theobaldi *Chabot* eodem Tabul. *Quando Comitissa & Boso hoc concesserunt, Audivit Aubertus de Choec, & quando concessit Adelbertus Comes, Audivit Willelmus Bernart.* Alia apud Hier. Blancam in Comment. Rer. Aragon. p. 791. *Testes sunt hujus rei visores & Auditores, &c.* Alia apud Doubletũ p. 492. *Hoc viderunt & Audierunt isti, &c.*

AUDITOR ROMANI IMPERII, apud Petrum Diac. lib. 4. Chron. Casin. c. 68.

AUDITOR IN CURIA PAPÆ *vocatur, qui vice judicis alicujus causam vel causas audit.* Breviloq.

AUDITOR CAMERÆ PAPÆ, *qui audit negotia super thesauro Papæ, & super his, quæ ad Cameram Papæ pertinent*, in eodem Breviloquo.

AUDITOR CONTRADICTORIARUM, *in Curia Papæ, qui audit impetrantes rescripta ad lites, vel aliter ad jus commune pertinentes gratias.* Ita idem Breviloq. Vide Ceremoniale Rom. l. 3. p. 318. 319. 322. 327. Octavianum Vestrium de Romanæ aulæ judiciis l. 1. p. 8. l. 2. p. 15. 26. ubi plura de Auditoribus Curiæ Romanæ.

¶ AUDITOR ROTÆ, Judex in Curia Romana, Gall. *Auditeur de Rote*. Est autem *Rota* Tribunal ex duodecim insignioribus Prælatis 3. scilicet Romanis, 1. Tusco, 1. Mediolanensi, 1. Bononiensi, 1. Ferrariensi, 1. Veneto, 1. Germano. 1. Gallo & 2. Hispanis compositum. Quisque eorum quatuor habet Notarios. De singulis ditionis Ecclesiæ Romanæ causis sive beneficialibus sive civilibus cognoscunt, si ad eos per appellationem deferantur, atque etiam ante appellationem de iis, quæ summam excedunt 500. nummorum. Altero nomine dicuntur Capellani Papæ, quod iis sacri Palatii judicibus successerint, qui jus dicebant in Capella Pontificia. Alexander VII. vestes & cingulum in pileo coloris violacei concessit, eosque Subdiaconos Apostolicos declaravit. *Auditores rotæ* appellari censent plerique, quod alternis vicibus quasi *rotatim* suo fungantur munere, vel quod præcipua Christiani orbis negotia apud illos versentur & agitentur. *A Rota Porphyretica* dictos putat Cangius noster. Vide in *Rota*.

¶ AUDITOR SACRI PALATII, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 126. in Diario belli Hussitici.

5. AUDITORES, Iidem, qui *Audientes*, seu Catechumeni. Isidorus lib. 7. Orig. cap. 4. *Κατηχούμενος, Græce Auditor dicitur.* Tertullianus lib. de Pœnitentia: *Nemo ergo sibi aduletur, quia inter Auditorum tyrocinia deputetur.* Nicolaus PP. Epist. ad Rivoladrum Episc. in Append. 18. *Ut triennio ante fores Ecclesiæ pro peccatis suis oraturus consistat, & deinde inter Auditores permaneat quadriennio: ut septem annorum curricula absque Communione dominici Corporis & Sanguinis ducat.*

6. AUDITOR, apud Manichæos, secundus fuit gradus

gradus ejusmodi hæreticorum: eum primus *Electorum esset*. *Atque ii*, inquit S. Augustinus Epist. 74. *carnibus vescuntur, & agros colunt, & si voluerint, uxores habent: quorum nihil faciunt, qui vocantur Electi.* Vide eumdem lib. 2. de Morib. Manichæor. cap. 18. lib. de Hæresib. cap. 46. lib. contra Fortunat. lib. 20. contra Faustum Manich. libro de Utilit. credendi cap. 1. &c. De ejusmodi Manichæis videtur intelligendus Evervinus Steinfeldensis de Hæreticis sui temporis: *Prius enim per manus impositionem de numero eorum, quos Auditores vocant, recipient eos inter credentes, & sic licebit interesse orationibus eorum.*

AUDITORIALIS SCHOLASTICUS, Patronus, Advocatus, qui in *Auditoriis*, seu judiciis publicis pro clientibus perorat: qui *Scolasticus Forensis* in Concilio Sardicensi, *Scolasticus Jurisperitus*, Augustino Tract. 7. in Joan. Marius Mercator in Commonitorio: *Huic Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem, & illius temporis Auditorialis Scholasticus.*

AUDITORIUM SACRUM habere, qui judices dicerentur, docet Scholiastes Juliani Antecess. in Constit. 17. cap. 63. *Auditorium Sacrum dicebatur, ubi formalibus verbis causæ allegabantur; & vestem induebat qualem in Palatio & veluti Campacos, & sic ingrediebantur omnes ad eos.*

2. AUDITORIUM, κατηχούμενον, locus in Ecclesia, in quo consistebant *Audientes*, seu Catechumeni; vel locus, ubi fideles verba Concionatorum excipiebant, quomodo vox hæc usurpari videtur in Concilio Carthagin. IV. can. 24. *Sacerdote verbum faciente in Ecclesia, qui egressus de Auditorio fuerit, excommunicetur.* Charta Radulfi Delicati ex familia Comitum Vilcassini, in Tabul. S. Martini de Campis: *Eodem die, quo uxor sua Hazecha honore debito sepulta est apud S. Martinum in Auditorio ante Crucifixum.* Certe constat in ea Ecclesiæ parte, quam hodie *navim* appellant, olim νάρθηκα, ut quidam censent, homilias suas Episcopos egisse. Hanc etiam ἀκρόασιν, Audientium stationem in Ecclesia vocant Gregor. Thaumaturgus. Nec scio, an per ἀκροατήριον, in Concilio Calchedon. Act. 14. ea pars templi intelligatur: καθεσθεὶς ἐν τῷ ἁγίῳ ... [illegible] ... ἀκροατηρίῳ; an vero porticus superiores, quas & *Catechumenia* appellarunt veteres: quomodo etiam vox ἀκροατήριον forte capienda apud Eustathium in Vita Eutychii Patr. CP. n. 37.

3. AUDITORIUM, Domus, vel cubiculum in Monasteriis, ubi excipiebantur advenientes hospites, & salutaturi: *Salutatorium*, [Gall. *Parloir*.] Gloss. Saxonicum Ælfrici: *Auditorium*, spnæc hur, i domus colloquii. Concilium Cabilonense II. cap. 61. *Cum nullo masculo* (Sanctimonialibus) *colloquium habere liceat, nisi in Auditorio, & ibi coram testibus.* Additio 2. Capitul. Caroli Mag. cap. 16. & Concilium Parisiense VI. cap. 46. *Si colloquendum cum aliqua Sanctimonialium ratio expostulat, id non alibi, nisi in constituto loco, id est, in Auditorio, &c.* Eckeardus Junior de Casibus S. Galli c. 16. *Abbas autem post Laudes egressus, in Auditorio eum salutat.* Idem c. 10. ad introitum Ecclesiæ *Auditorium* statuit: *Et cum ad introitum Ecclesiæ, ubi locus Auditorii est, venissent.* Et cap. seq. *Abbas in Auditorio debilis residens.* Infra: *Postea vero in Auditorio convenientes.* Vita S. Aicadri c. 11. *Susceptis Monachis ad domum Auditorii eos perduxit, eorumque pedes lavit.*

4. AUDITORIUM præterea appellabant Cluniacenses & Cistercienses Monachi, & alii, Locum, in quo conveniebant Monachi, quod in eo essent Monachicæ Scholæ, ibique Præceptores docerent, discipuli audirent Magistros docentes. Gloss. Gr. Lat. ἀκροατήριον *Auditorium*. Statuta S. Dunstani. *A primo pulsu vespertinalis synaxis silentium teneatur in Claustro, usquequo Capitulum finiatur alterius diei excepto Auditorii loco: qui & ad hoc maxime eo censetur nomine, quod ibi audiendum sit, quod à Præceptore jubeatur, non vero fabulis, aut otiosis ibi aut alicubi vacare loquelis oportet.* Liber Usuum Cisterciensium cap. 72. *In Auditorio non loquantur plures, quam duo simul cum Priore tempore lectionis, nisi forte Prior pro aliqua necessitate plures sibi convocandos judicaverit.* Adde cap. 15. 55. 75. & Rainardum Abbatem Cisterc. in Instit. cap. 20. Præterea Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 1. cap. 14. Vita MS. S. Gaugerici Episc. Camerac. lib. 1. cap. 3. *Signo etenim, quo ad laudes Dei canonice ammonentur, accepto, ille statim . . . ad Ecclesiam primus accedit . . . in Auditorio autem inter lascivos continens, inter buccones & garrulos tacitus.* Juxta Capitulum statuitur in eodem libro Usuum cap. 113. Tabular. Dalonensis Abbatiæ in Lemovicib. pag. 12. *Factum est hoc anno Incarnat. Dom. 1209. in Auditorio juxta Capitulum, &c.* Scholas publicas *Auditorii* appellatione donasse veteres notum est. Vide Vitam Willelmi Ducis n. 22. Edit. Mabillonii, Vitam S. Roberti Abbatis Molismensis n. 6. Hugonem Archidiac. Turonensem de Miraculo in Translat. S. Martini pag. 359. Regulam Ordinis de *Sempringham* to. 2. Monastici Anglic. pag. 717. 768. &c. [Vide Marten. to. 4. Anecd. col. 1224. & vet. Discipl. Monast. pag. 87. 95. 116. &c. S. Bernardum to. 1. col. 431. E. edit. 1690.]

¶ 5. AUDITORIUM, Auditus, Auditio, actio audiendi. Chron. S. Trudonis apud Acher. to. 7. Spicil. p. 438. *Neque hoc faciebat adhuc studio tantum ædificandi, quantum audiendi miracula vitæ simplicium virorum, de quibus ibi legebatur, & novo Auditorio styli simplicioris.*

¶ 6. AUDITORIUM, Admissio ad Principem; Gall. *Audience*. Angeli Pechinolii Oriani Episc. Litteræ ad Innocentium VIII. PP. apud Illust. *Fontanini* in Appendice Antiquit. Hortæ p. 474. *Cum Budam applicuisset Orator Venetus, vellet que dominus Rex de more solemni pompa illum audire, voluit me quoque Auditorio adesse, in quo tamen orator præter communem congratulationem nihil retulit.*

¶ AUDITUS, ut *Auditorium* 6. apud Rymer. to. 9. pag. 790. *Ambassiatoribus . . . non concedebatur Auditus.*

¶ AUDYNÆUS, Mensis Macedoniei nomen. Vetus Chron. to. 3. Junii pag. 306. *Hoc eodem anno magnam labem accepit Constantinopolis ex terræ motu mense Audinæo.* In quæ Bollandi Continuatores: J. Baptista Ricciolus noster in sua Chronologia reformata lib. 1. cap. 20. demonstrat *Audynæum* Macedonicum inchoare à die 24. Decembris, &c.

¶ AVEIRE. Vide *Aucire*.

AVELLANARIUS, Nux avellana arbor, Gallice *Avelinier*, in Capitulari de Villis cap. 70.

¶ AVENA DE FIMO, DE MOLTA, id est, Avena quæ colligitur ex agris fimo impinguatis, & avena quæ exigitur ab iis qui ad molendinum molendi causa accedunt. Est enim *Molta*, Gallice *Mouture*. Polypthycus Monasterii Fiscannensis MS. *Guillelmus le Gros tenet dimidium villanagii & reddit... unum boissellum Avenæ de Molta, & tres boissellos Avenæ de Fimo... Emmelina la Mordante reddit 2. boissellos Avene de Molta & 6. boissellos Avene de Fimo.*

¶ AVENA DE GAULE, Præstatio agraria, seu census annuus ex agris avena solvendus. Enumeratio feudi venditi à Girardo *de Ham* Milite, domino *de Douchy* an. 1293. ex Tabul. Corbeiensi: *Martinus li Grand & ejus filiæ & les Monsotes debent tres quarterios Avenæ de Gaule, & Johannes li Grand unum quarterium de Gaule*, ubi Gaule idem est ac *Gaulum*, quod vide in voce *Gallum*.

1. AVE-

1. AVENAGIUM, in veteri Charta apud Argentreum in Hist. Britann. pag. 307. & in Pacto inito inter Gaufredum Dom. Vauventi, & Abbatem Malleacensem an. 1232. vectigal, seu pensitatio ex avenis, dominis pensitari solita: *Avenage*, *Costuma avenæ*, in Libertatib. S. Paladii in Biturig. anno 1279. in Consuet. Andegav. art. 128. Dunensi art. 27. 28. Blesiensi art. 40. Cenomanensi art. 138. Marchensi art. 125. 173. &c. Regestum Feodorum Andegavensis Comitatus an. 1387, & 1388. *Jean Sire de Sermaises homme lige de ses Feuries & Avenages & de la Gamberaye, a 15. jours de garde à Baugè*. Tabular. Montismorillionis in Pictonibus fol. 59. *De toto nostro Avenatge, id est, de tota illa terra, quam excolunt agricolæ, qui reddunt nobis avenam*. Chronicon Laubiense pagina 602. *Precaturas, imo rapinas, quas nullas omnino, habere debent, de Avena, de multacibus .... non precando, sed tollendo faciunt*. In Consuetudine locali Castelli Novi in Biturigib. tit. 2. art. 25. *Serfs ou Bourgeois d'Avenage*, dicuntur eidem præstationi obnoxii. Vide Thomasserium lib. 2. Consuet. Bituric. cap. 92. pagina 196. Marten. tom. 1. Anecdot. col. 596. Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 34. D. &c.]

¶ 2. AVENAGIUM, aliquando scribi pro *Aubenagium*, Gall. *Droit d'aubaine*, testatur Spelmannus in Glossario.

¶ AVENANCIA. Vide *Advenancia*.

AVENARIÆ, Arva, in quibus solæ excrescunt avenæ: *Avenaries*, in Consuetud. de *Sesmes* art. 2. [In Bressia & Dumbis arva stagnorum aquis superfusa dicuntur *Avenariæ*: sed in iis non avena solum, verum etiam frumentum vel siligo interdum seritur & crescit.

¶ AVENANTIZA FEODI, Gall. *Advenant de fief*, de quo supra dictum est in *Advenamentum*. Chartular. S. Vandregesili to. 2. p. 1703. *Jure hereditario possidendam pechiam masagii supradictam predicto Radulfo ... absque reclamatione mei ... & tenendam de domino Priore de Tygeville per Avenantizam feodi, erga quem dominum Priorem ipsum Radulfum predictum attornavi, & de dominio me penitus ... acquitavit*. Pag. 1482. *Teneor contra omnes garantisare & defendere per Avenantisiã feodi*.

¶ AVENCARE. Vide *Aventare*.

¶ AVENDERE AD FIRMAM, Ad censum seu firmam dare, Gall. *Donner à ferme*. Litteræ Johannis Episcopi Lincoln. in Formul. Anglic. Th. *Madox* pag. 334. *Ut fructus, redditus ... personis idoneis etiam Laicis ad firmam Avendere, locare sive dimittere licite & libere valeatis*. Vide *Aventatus*.

¶ AVENEANTITIUM. Vide *Advenamentum*.

¶ AVENIATUS, Ager vineis consitus. Instrum. anni 19. Conradi Regis: *Ut ipsi laboratores cum bono studio terram plantare valeant, ut cum bene Aveniati fuerint, ipsi laboratores ad proprium alodem medietatem recipiant*. Ubi observare est agros incultos ea lege à dominorusticis concessos fuisse, ut eorum media pars esset, si illos vitibus consererent.

¶ AVENIGA, f. pro *Avena*. Litteræ Innocentii II. PP. an. 1140. Hist. Mediani Monast. pag. 286. *Apud Manerias decimas de Avenigis & croadis, quod fuit de beneficio ipsius Mediani Monasterii*.

¶ AVENIMENTUM, Gall. *Advenant*. *Avenimenti* multiplex significatio pro locorum & consuetudinum varietate in Turonensi, Julіodun. Andegav. Cenoman. & Britanniæ Minoris est legitima bonorum portio quæ filiam contingit in parentum successione. Plura vide in Glossario Juris Gallici *D. de Lauriere* & alibi. Charta Stephani Comitis an. 1319. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pagina 310. *Quæ etiam ipsi competunt .... ratione partis, partatgii, frayreschiæ, Avenimenti & futuræ successionis*.

¶ AVENIRE, pro *Advenire*, in Donatione anni 837. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 70.

¶ AVENNATUM, Idem quod *Avenantia*, Rata portio, &c. Tabular. Fontanellense tom. 1. pag. 1206. *Relaxaverunt mihi dicti Religiosi & heredibus meis medietatem vavassoriæ, quæ fuit Willelmi filii Eustachii, reddendo inde eisdem Religiosis Avennatum meum de auxilio domini Regis cum acciderit*. Vide *Advenancia*.

¶ AVESNA, Solum in quo avenæ tantum crescunt, Charta an. 1222. in Tabul. Corbejensi: *Composuimus in hunc modum nos videlicet & liberti nostri omnia, quæ supra dicta sunt cum traditione Avesnarum, quas ad excolendum dare solebamus, & omnia etiam quæ ad majoriam pertineat .... quittavimus ... juxta terram Aubree, unum jornale & dimidium, in Avesna de ponte undecim jornalia*.

¶ AVENTAGIUM, Jus præcipuum, prærogativa, Gall. *Avantage*. Testam. Roberti Militis domini de Bera an. 1289. ex Chartulario minori S. Benigni Divion. *Ego vero in recompensationem omnium prædictorum do, lego & volo, & concedo, quod prædicti dominus Odo & ejus uxor percipiant & habeant sexaginta libras Viennenses de Aventagio in pecunia numerata*. Vide *Avantagium*.

¶ AVENTAILLES, apud Rymer. to. 8. pag. 384. *Tredecim loricas, quinque Aventailles, quadraginta arcus, &c.* Skinnerus in Etymologico vocum obsoletarum ad vocem *Aventail* suspicatur à Gallico jam obsoleto *Avantail*, trahere originem. Est autem ipsi *Avantail*, Prætentura ferrea, [illegible], ab adverbio *Avant*, Ante, quasi diceretur Anterior armaturæ pars.

AVENTARE, Uguitioni [& Johanni de Janua] *Avenas eradicare*, Papiæ, *truncare, & eradicare*. [Eidem Papiæ in MS. Bituric. *Avencare*.] Leg. forte *Avenare*.

¶ AVENTATA, AVENANTA, & AVENANTATA TERRA, Terra caduca, quæ domino feudi per *Aventuram* obvenit. Archivum Castri Nannet. *Anno 1273. computavit magister moneta .... de Johanne Juoa Milite pro terra ... Aventata domino Comiti. Terra domini Gaudini est Avenanta domino Comiti ad valorem CXX. librarum. Persolvit Petrus Fossart pro quadam terra Aventata domino Comiti in feodo suo*. Ibidem: *Pro Gaufrido de Tueramboc pro terra sua, quæ fuerat Avenantata*: Charta Johannis Britan. Ducis an. 1385. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 639. *Item la Terre qui fust Jan Besdane en la paroisse de Plemel, qui nous fust Avenantée, &c.* Vide *Aventura* 3.

1. AVENTURA. Eventus, Gall. *Aventure*. Wilbrandus ab Oldeborg in Itiner. Terræ Sanctæ. *Juxta illud situs est quidam mons satis amœnus, quem Montem de Aventuris appellant. Sicut enim ex veridica relatione audivimus, quicunque sex septimanis jejunaverit, & pœnitentialibus illis diebus peractis communicaverit, & sic jejunus dictum montem intraverit, procul dubio boni eventus & fortunati sibi occurrunt*.

2. AVENTURA, AVENTURÆ, Hastiludia torneamenta, equestres decursiones. Charta Henrici Regis Angliæ apud Guilielm. Prynneum in Libertatibus Eccles. Angl. to. 3. p. 466. *Concessimus eis de gratia nostra speciali, quod torneamenta aliqua, Aventuræ, justæ, seu ejusmodi hastiludia non fiant de cætero in villa prædicta, seu per 5. milliaria circumquaque*. Adde p. 1100. Mandatum super Juratis ad arma, in Additam. ad Matth. Paris pag. 149. *Quod nulli conveniant ad turneandum, vel burdandum, nec ad alias quascunque Aventuras*. Fori Hispanici. *Qui en Castra cavallo ayeno, o otra animalia, que por ventura ten su Senaor en garda, &c.* Ubi Lex Wisigoth. habet lib. 8. tit. 4. §. 4. *quadrupedem, qui forte ad stadium servatur*. Vim vocis

ventu-

ventura non intellexit Lindenbrogius. Vide *Fortunium*. Besoldus de Linguarum immutat. nostrum *Aventure*, sors, fortuna, à Germanico *abentheur* deducit: sed à Latino *eventus*, *eventura*, videtur potius vocis etymon arcessendum.

3. AVENTURA, Caducum, seu quidquid ex confiscationibus & *Escaetis* domino feudi aut prædii quasi fortuito obvenit. Charta Jacobi Reg. Aragon. an. 1254. *Damus & concedimus* (D. Petro Infanti Portugalliæ) *omnibus diebus vitæ vestræ tantum dominium & jurisdictionem Majoricarum & Regni ejusdem per terram & mare, & Aventuras terræ & maris, & etiam inslitas, colonias, &c.* [Charta Stephani Comitis sacri Cæsaris an. 1280. *Super eo quod nos dicebamus gruerias & alias Aventuras in Ligerim contingentes prope terram, quam tenet prædictus Odo, ad nos pertinere, &c.* Infra: *Aventuræ Ligeris, &c.* Statuta Massil. pag. 2. *Itemque omnes redditus, & obventiones, & intratas, & res, & processia, & Aventuras ad dictam civitatem .... pertinentes, &c.* Similis locus est infra pag. 15. nisi quod ibi habetur *Adventura*.] Guillelmus *Guiart* in Philippo Aug.

Lors iert receveur des ventes,
Des Aventures & des ventes,
Par Paris, par Senlis, par Rains.

Declaratio terræ de *Concillon* in Andibus: *Vente des terres & Aventures, neant icy, parce que l'on ne scet se aucune chosse i escherra.* Adde Statutum Philippi Magni Regis Franc. ann. 1319. pro Camera Computor. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis Non. April. *Dixbuit hostises seans en ladite ville chargées de 20. s. de parisis de menu cens, & Aventures dessusdites. Aventures & emolumens*, in Magno Recordo Leodiensi pag. 66. [Vide *Aventata Terra*.]

¶ AVENTURÆ, Gallis, *Espaves*, Normannis *Choses gayves*. De iis dicitur quæ in terra domini feodalis casu repeFiuntur nec ab aliquo repetuntur. Charta Roberti Dalphini Comitis Claromontis & Dalphinæ Abbatissæ Medii-montis, an. 1283. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 299. *Item nos Comes Aventuras percipiemus, quæ reperientur in terra dicti Monasterii, thesauros auri & argenti, lapidum pretiosorum, & annulorum, & venationes caprarum, ursorum, capreolorum: & aliæ Aventuræ & venationes quæ reperiuntur in dicta terra dicti Monasterii erunt Monasterii supradicti.*

¶ AVENTUS, pro *Adventus*, Tempus ante Natale Domini in Charta Geraldi Abb. S. Joannis Angeriac. an. 1385. ex Chartulario ejusd. Monast. ubi bis legitur.

¶ AVER, Avera, &c. Vide *Averium*.

AVERAMENTUM, apud JC. Anglos est cum quis ad rescindendum Breve, quod alius impetravit, litem intendit; vel exceptionem contra actionem sibi intentatam proponit: tunc enim quod in excipiendo protulit, probare, prout judex decreverit, offert, diciturque hæc oblata conditio *Appel en Averement*. Vide Rastallũ.

1. AVERARE, Probare verum esse, *Averer*, *Verifier*. Italis *Avverare*, Confirmare, & pro vero affirmare. Usatici Barcinonenses MSS. c. 49. *Averent illos per sacramentum, &c.* Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1228. *Reficiemus vobis omnes missiones, quas inde feceritis, vobis eas Averantibus ad Consuetudinem Barcinonensem.* [Charta an. 1432. ex Schedis D. *Le Fournier*: *Cedulam suam recognosci datam in lingua vulgari, & pro ipsius quemlibet Averari & recognitiones & Averationes describi.*] Vide *Inveritare*.

¶ 2. AVERARE, Res *averiis* vebere. Vide in *Averium*.

¶ AVERATIO, Exploratio, æstimatio, à Gall. *Averer*. Epist. Jacobi Aragoniæ Regis ad Carolum Franc. Regem to. 8. Spicil. Acher. pag. 279. *Averationem seu extimationem omnium mercium & rerum captarum fieri & recipi jussimus.*

AVERCORNE, Frumentum quoddam censuale, tenentium sive vasallorum opera, jumentis scilicet ac plaustris, ad granarium vel horreum Domini deferendum, in Charta an. 1263. quæ extat apud Willelmum Thorn. in Chron. pag. 1912. Vox formata, ex *Aver*, jumentum, & *Corne*, granum, frumentum, annona, apud Anglos. [Vide Kennet. in Glossar. ad calcem Antiquit. Ambrosden.]

¶ AVERE. Vide *Averium*.

AVERGARIA, Modus agri, apud Campanos nostrates. Polyptychus monasterii S. Remigii Remens. *In Luperciaco est mansus dominicatus, cum ædificiis & viridario, sunt ibi Avergariæ 3. ubi possunt seminari de sigilo modii 20.*

AVERIUM, Averum, Avere, Avera, & Averia, &c. dicuntur facultates, & omnia, quæ sunt in bonis, res præsertim mobiles, veluti pecuniæ, ex Gall. *Avoir*, habere, possidere. [Hinc cognomen illud *Sine Avero*, Gall. *Sans avoir*, aliquando tributum. Fragm. Hist. Andegav. to. 10. Spicil. Acher. pag. 367. *Quorum* (euntium in Terram S.) *duces fuerunt Heremita quidam Petrus Achiriensis & Galterius sine Avero.*] Testamentum Philippi Aug. Regis Franc. [an. 1190.] apud Rigordum: *Omnes homines nostri adjuvent eum de corporibus suis & Averis.* Et infra: *In receptionibus Averi nostri Adam Clericus noster præsens erit, & eas scribet, [& singuli habeant singulas claves de singulis arcbis in quibus reponetur Averum nostrum in Templo, & Templum unam. De isto Avero tantum nobis mittatur, quantum literis nostris mandabimus.* Ubi certum est *Averum* pro pecunia sumi.] Item Rigord. an. 1196. *Taxata pactione, quod salvis corporibus suis, Averis, & equis, & armis cum pace recederent.* Charta ejusdem Philippi Regis an. 1207. *Naves quoque & homines ipsarum cum Averis & pecuniis suis poterunt ascendere, & avalare per aquam Sequanæ.* [Leges & Consuetud. Furnenses ex archivo Audomar: *Si obses fugitivus fuerit, erit in gratia Comitis de corpore & Averio, relicta parte bonorum uxori & filiis.* Transactio an. 1219. in libro flavo Episcopatus Massil. pag. 25. *Intrare & exire cum suis Averiis & rebus & mercibus.* Et infra; *Merces apportandi vel Averum.* Conventiones inter Ludovicum Regem Siciliæ & urbem Arelat. an. 1385. in MS. D. *Brunet* fol. 4. v. *Omnes cives . . . sint liberi & immunes ab omnibus pedagiis. . . una cum rebus suis, bonis & patrimoniis omnibus, Averes, mercimoniis, &c.* Statuta MSS. Massil. an. 1253. *Constituimus, ut omnes corraterii rerum mobilium & immobilium... teneantur facere sacramentum ... quod Avera civium non vilificabunt... ut præferant Avera extraneorum, & quod Avera venalia tenebuntur primo offerre & exponere venalia civibus Massiliæ quam extraneis.* Ibid. *Statuimus quod omnes scriptores navium scribent omnia Avera mercatorum in suis cartulariis; quod signa illa, quæ facient mercatores in Averis suis dicti scriptores faciant similiter in cartulariis suis.* Hic quasvis merces intelligendas esse manifestum est.]

¶ Averium Ponderis, Merces omnes quæ venduntur ad pondus seu libram. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 97. col. 2. *Item à quolibet vendente Averium Ponderis ad libram, levantur semel in anno . . . duodecim denarii.* Apud Rymer. tom. 4. pag. 363. *Cumque de præfatis mercatoribus nonnulli eorum alias exerceant mercandisas, ut de Averio Ponderis & de aliis rebus subtilibus, sicut de pannis, &c.*

¶ Aver, Eadem notione. Testamentum Rogerii

Vicecom.Biterr.an.1150.apud Marten.to.1. Anecd. col. 411. *Si autem Comes de Fuxo de pignora prædicta male conquestus fuerit, & sine contentione & placito præfatum Aver reddere voluerit*, &c. Vide to. 5. novæ Gall. Christ. in Probationibus col. 128.

Avere, in Chartis Hispanicis. Vetus Charta Hispanica æræ 819. apud Ambrosium Moralem lib. 13. cap. 18. & Sandovallium in Sylone Rege: *In ipsum sanctum locum venimus cum Averos nostros*, &c. Pactum inter Alphonsum Regem Castellæ & Sanctium Regem Navarræ, apud Hovedenum: *Et in toto quantum Rex Adelfonsus tenet de Rege Navarræ, melioret cum suo proprio Avere, quantum voluerit & poterit.* Testamentum Guifredi Comitis Ceritaniæ ann. 1035. *Excepto ipsum Avere, quod Bernardus tenet in villa Fornols.* Vetus Poeta Hispanus de Alexandro M. apud Bivarium:

Una cosa que dixo, debedes biens creer,
Que à muy rica tierra, è sobre grand Aver, &c.

Guill. *Guiart.* ann. 1297.

Qu'au Roy de France se rendirent,
Tuit communement sans descors,
Sauves lo Avoir & les cors.

Vide Gloss. ad Villharduinum, voce *Avoir*.

Averiæ, ex Hispanico *Averias*, quod idem sonat ac *Avera*, bona, pecuniæ, &c. Curia Generalis Catalaniæ, habita Cervariæ sub Petro III. Rege Aragon. ann. 1359. MS. *Statuimus, quod Officiales nostri, qui sunt assueti de causis criminalibus recipere Averias, nequeant easdem accipere, nisi delatus de crimine pecuniariter fuerit condemnatus, vel remissionem per pecuniam receperit de eodem, pro quibus Averiis nequeant recipere ultra quatuor, ac etiam Algozirii, & Curiæ ejusdem, & ipsam taxationem faciat cum consilio duorum Consiliariorum civitatis Barcinonensis.*

¶ Averis, Eadem notione. Histor. Dalphin. to. 2. pag. 574. *Prohibemus terram vel subditos Comitis offendere... sub pœna corporis & Averis*, &c.

Averia, Averii, Equi, boves, jumenta, oves, cæteraque animalia, quæ agriculturæ inserviunt, aut in agricolæ bonis & facultatibus, seu, ut vocant, *Instauramento*, computantur, Regiam Majestatem lib. 4. c. 27. *Hoc placitum dilationem non recipit, propter Averia, id est, animalia muta, ac diu detineantur inclusa. Animalia* simpliciter dicuntur, supra c. 22. *Ad capiendum aliquam summam magnam Averiorum, seu animalium in namum.* Leges Baronum Scotic. cap. 23. *Dominus meliorem Averiam, sive animal de suis catallis habebit.* [Vita B. Edmundi Cantuar. Archiepisc. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1806. *Est alia ejusdem terræ consuetudo, quod mortuo patrefamilias, dominus ejus accipiat melius animal, quod habuit, cujuscumque sit generis.* Et col. seq. ubi de eadem lege: *Hæc est lex terræ, ... quod dominus tuus melius habeat Averium, quod ille habebat dum vivebat.* Apposite Willelmus Wast in Glossario: *Sane per Averium in Legibus Scoticis intelligitur melius animal rustici seu coloni defuncti, quod domino suo debetur sub nomine Heregildæ, sive Hereoti.* Vide *Heriotum*.] Littleton. sect. 71. *Si come jeo bayle à un home mes berbits à campester, ou mes boefs à arer la terre, & il ocist mes Avers*, &c. Monasticum. Angl. tom. 2. pag. 23. *Concessit eis habere omnia Averia sua in parco meo.* Pag. 142. *Habeant singulis annis in perpetuum 20. Averia instantia in pratis, de*, &c. Adde pagg. 191. 256. 281. 309. 425. [Charta S. Victoris Massil. an. 1339. *Fiant duo inventaria in dicto Prioratu de Tortorio, quot extent vel deficiant animalia Averia.*]

¶ Avera, Avere, Eadem notione. Bullarium Fontanell. fol. 115. verso: *Denique concedo quod Avera & porci Monachorum libere & quiete pergant in eamdem totam pasturam, in quam Avera mea & porci mei perrexerunt.* Chartularium minus S. Victoris Massiliensis fol. 150. in Charta ann. 1227. *Item quod pasquerium habeat dominus de Castellana in territorio de Villa Crosa, sicut habuit usque nunc, Avere tamen alicujus domus religiosæ non poterit mittere in territorio de Villa Crosa.*

Præsertim vero voces istæ usurpatæ leguntur pro *jumentis*, aut equis, qui aratro junguntur, vulgo *Chevaux de charruë.* Domesdei in Monastico Anglic. to. 3. pag. 305. *Pastura 100. ovibus, unus Averius, unus porcus, 7. oves* &c. Ibid. pag. 306. *Quinquaginta acræ prati, & una piscaria, 9. Averii, 2. runcini, 27. porci, 100. oves.* Idem Monasticum to. 1. pag. 112. *Cum instauramento 8. boum, unius Averii, & 122. ovium.* Capitula Placitorum Coronæ apud Hovedenum in Ricardo I. pag. 745. *Inquiratur autem de quot bobus & Averiis singulæ carrucæ valeant instaurari, & quot & quantum instauramentum singula maneria possit sustinere.* Et mox: *Erit autem pretium bovis 4. solidi, & vaccæ similiter, & ovis crispæ 10. denarii*, &c. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 76. *Centum equos, quorum alii erunt manni, alii vero runciai, alii summarii, alii veredarii, alii vero Averii.* Vide Fletam lib. 1. cap. 20. §. 118. 119. Somnerus perperam ab *Ouvrer*, laborare, agrum colere, vocem hanc deducit.

¶ Avera, in Domesd. & apud Spelmannum idem quod *Averagium* infra.

¶ Avere Grossum et Minutum, Gall. *Gros & Menu betail*, in duobus Chartis ex Archivo S. Victoris Massil.

¶ Avera Lachalis, Vacca vel capra, ex qua *lac* sugitur vel exprimitur, in Charta anni 1330. ex eodem Archivo.

¶ Avere, Averia, Vectigal, portorium, vel etiam ædes in quibus fiscales ii reditus excipiuntur, Gall. *Douanne.* Chron. Parmense apud Murat. to. 9. col. 870. *Insuper rustici qui venerant cum dicto Rolandino Scorza, & ab aliis partibus, & ribaldi & aliæ viles personæ, ascenderunt palatia Communis vetus & novum, & domos Potestatis & Capitanei & gabellæ Judicis exactoris Averis Communis.* S. Ferdinandi Gloria posthuma tom. 7. Maii pag. 376. *Dixit quod cum anno proxime præterito* MDCXXVI. *advenissent galeones Indicæ, ipse cum aliis pluribus ac nominatim cum Capitaneo Joanne Nunez de Jeroci... die* XXVIII. *Novembris conscenderint lembum Averiæ ad excipiendos prædictos galeones.*

Averagium, Rastallo & Spelmanno, est *Carropera*, seu vecturæ onus, quod tenens domino exsolvit cum *averiis*, seu equis, bobus, plaustris, curribus. Hinc crebro *quietum esse de Averagiis*, in veteribus Chartis. Vetus Charta apud eumdem Spelmannum: *Sciendum est quod unumquodque Averagium æstivale fieri debet inter Hokday & gulam Augusti.* Alia apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 189. *Item pro Averagiis 13. sol. & 4. denar.* Vide pag. 187. Addit præterea idem Spelmannus, *Averagium* interdum esse detrimentum, quod in vectura mercibus accidit: verbi gratia, si frumentum corrumpatur, vinum fluat, merces in tempestatibus ejiciantur. His adduntur vecturæ sumptus & necessariæ aliæ impensæ. Meminitque idem Statuti inediti de *Averagiis* mercium è navibus projectarum. Nescio an ad ejusmodi *Averagia* pertineat, quod habetur in Monastico Anglic. to. 1. pag. 302. *Solebant etiam homines villa ire apud Langinhes, & reportare Averagium de anguillis de Soubraye.*

¶ Averare, Eadem notione, scilicet cum *averiis* res vehere. Custumar de Hecham pri. Lew. p. 18. *Omnis Lanceta Averabit ter in anno ad acram vel linnam.* Chartularium Glaston. Abbatiæ fol. 40. *Omnes homines* (de Kyngston) *debent ter Averare ad Bristoliam.*

Averpeny, Tributum, quod præstatur pro immunitate

nitate *carropera*, seu vecturæ. Rastallus in Expositione antiq. vocabulorum: *Averpeny, hoc est, quietum esse de diversis denariis, pro averagio Domini Regis*, id est, à vecturis regiis, quæ à tenentibus Regi præstantur. [Chartularium Becconse, ubi *Vocabula Anglicana quæ continentur in cartis nostris* exponuntur: *Averpeny, Estre quitte d'Average*,] Monasticum Angl. to. 1. pag. 302. *Habent & Averpeny, scilicet pro singulis 30. acris 2. denarios*. Occurrit passim in Chartis Anglicis cum aliis ejusdem terminationis vocabulis, tom. 2. pag. 134. 286. 558. 625. 653. &c.

¶ AVERSALICANA MEDIA, Antiquæ scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

¶ AVERSIATA. Examen pœnitentis ex Cod. MS. x. seculi ad usum alicujus Ecclesiæ circa Alpes: *Presbyter fornicasti? accepisti uxorem? ab ordine deponatur, aut xv. annos pœniteat, aut concubinam VII. ann. pœniteat; aut Aversiatam & non fuit virum III. ann. aut cum virgine, unum*. Quid sit *Aversiata* definire promptum non est; forte idem ac meretrix.

AVERTA, in lege 12. Cod. de Cursu publ. l. 47. 48. Cod. Th. eod. tit. est pera, seu mantica: ita enim hanc vocem interpretatur vetus interpres Horatii in lib. 1. Sat. 6. *Averta est pera seu mantica ad vestes viatorias, aliaque necessaria condenda*. Hinc

AVERTARIUS EQUUS, in l. 22. Cod. Theod. eod. tit. qui scilicet avertæ ferendæ adsumitur, equus sagmarius, *Mallier*.

¶ AVESIUM. Gesta Trevir. Archiep. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 421. *Et post hæc Elbersbursen quasi inexpugnabile vallavit, & patibulo erecto obsessis taliter tantum metum incussit, quod Avesio deportato, castrum tradiderunt*. Ubi Baluzius tom. 1. Miscell. pag. 160. legit: *Anesio*; verum utrobique mendum esse videtur, & legendum *Averio* hoc est, bonis mobilibus. Vide *Averium*.

¶ AVESTILATUM. Litteræ Ludovici Regis Franc. apud Rymer. to. 3. p. 522. *Quidquid post & contra remissiones hujusmodi factum fuerit per vos, & vestrum quemlibet prætextu Avestilati, aut alio quoquomodo, ad statum debitum revocantes, &c.* Legerem, *Arresti lati*.

¶ AUFANIÆ, vel AUFANIÆ MATRONÆ Claudio *Menestrier* Hist. Lugdun. pag. 130. Matronæ fuisse aulicæ à Germanico *oft* & *ogen*, Aula sic dictæ: atque, inquit, ex hoc antiquo vocabulo Hungarico vel Pannonio Tiberius Pompeianus efformavit vocem *Aufaag* in Inscriptione voti pro Severo. Verum ann. 1628. altera Noviomagi reperta est Inscriptio, in qua vocantur *Aufaniæ*. MATRONIS AUFANIABUS T. ALBINIUS JANUARIUS S. L. M. id est, *solvit libens merito*.

¶ AUFERIBILITAS. Gersonius Tractatum scripsit, *De Auferibilitate Papæ*.

AUFUGARE, Idem quod *Fugare*. Vide in hac voce.

¶ AUFUGUS, Profugus. Vita Caroli Boni tom. 1. Martii pag. 189. *Homines qui se reddiderant in obsidione... Aufugi nocte usque ad nos fugerunt*.

AUGA, Anser. Vide *Auca*.

¶ AUGEA VENTOSA, Spiramentum, Gall. *Ventouse*. Dicitur de canalibus fontium, quibus parvum additur foramen, quo interclusi venti elabantur, à Gallico *Auge*, Alveus, canalis. *Augeæ Ventosæ, suspirales fistulæ, pipæ & aliæ machinæ, per quas tota aqua, veniens & discedens à capitibus & fontibus prædictis, recipitur & currit... dictas Augeas Ventosas, suspirales fistulas, & pipas & alias machinas... perscrutari, mundari & reparari*, apud Rymer. to. 11. pag. 29.

¶ AUGEREA, Cloaca, Gall. *Cloaque, Egout*. Vox, ut arbitror, ejusdem originis, cujus superior *Augea*. Consuetud. Lemovic. art. 39. *Item consuetudo est, quia nemo supra terram & carieras coram domibus suis debet habere Augeream seu cloacam*. Sic se habet Gallica versio: *C'est la coutume que personne ne doit tenir en rue ou charriere, & devant sa maison, ni cloaque ni fumier*.

AUGIA, Campus pascuus amni adjacens, vel amne circumfusus, ex Germ. *Au*, vel *Aw*. Erchinfridus in Vita S. Colomanni: *Est autem prope Danubium quædam speciosa & delectabilis Augia, in qua noviter constructa fuit Basilica*. [Pancharta titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones Charta 2. *Videlicet in decimis, terris, vineis, hominibus, & burgo de vallibus, & furno cum saltibus & Augiis totius parrochiæ, &c.* Hinc Etymon *Algia*, seu *Augia*, Gall. *Le pays d'Auge*, quæ Normanniæ pars est, pascua & palustris; quamvis à Marliano & Massono ab Aulercis deducatur. Vide Valesium Notitiæ Gall. pag. 12. ad vocem *Algia*.]

¶ AUGIFICARE, Augere, producere. Georg. Simler. *Augificare syllabam*. Vox antiquata. Dixit Ennius in Andromacha: *Quid fit seditio tabesue, an numeror Augificat suos*.

¶ AUGIMENTUM, pro *Augmentum*. Charta Childeberti III. ann. 694. apud Felibianum in Hist. S. Dionysii p. xv. *Et taliter precipemus ut pro mercedis nostræ Augimentum vel stabelitate circa ipsa Basilica domini Dionisii vel nostro palatio pertenenti duas preceptiones uno tenure conscriptas exinde fieri jussimus*.

AUGMENTARE. Glossæ veteres MSS. ad Canones Conciliorum ex Bibl. Reg. ad can. 13. Concilii Nicæni: *Convaluerit, Augmentaverit, fortiam acceperit, sanaverit*. Conventus apud Andelaum ann. 587. *Cum civitatibus, agris, ...tam quod præsenti videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo Præsule juste potuerint Augmentare, &c.* [Julius Firmicus hoc usus est vocabulo.]

¶ AUGMENTARIUS, in Glossario Græc. Lat. αὐξητικός.

¶ AUGMENTATIO, AUGMENTUM, Additamentum, Gall. *Augmentation, Accroissement, Addition*. Passim legere est apud Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis. Vide, si vis, Prudentium in Vincentio v. 550. Raimund. Duellium Miscell. lib. 1. pag. 154. Acta SS. Martii to. 2. pag. 487. Symmachum epist. 112. & 123. *Madox* Formul. Anglican. pag. 8. & alios.

¶ AUGMENTATUM, Eadem notione. Donatio Guillelmi *de Baux*, facta Bertrando *Rambaud* an. 1215. *Damus vobis in Augmentatum status vestri totam illam placiam, vel totum illud spatium, quod est inter murum novum & barrium vetus*.

¶ AUGMENTUM DOTIS, Gall. *Augment de Dot*, Incrementum dotis quod mortuo marito uxori superstiti redditur supra dotem propter nuptias. Consuetudines Tolosanæ à Philippo Pulcro confirmatæ an. 1289. part. 3. *De Dotibus* tit. 3 art. 2. *Item est usus seu consuetudo Tolosæ, quod uxores mortuis maritis debeat habere necessaria sua, victus & vestitus de bonis prædictorum maritorum, pro Augmento seu pro donatione propter nuptias, quod vel quam dicti mariti concesserunt prædictis uxoribus in matrimonio eorumdem, donec de prædicto Augmento seu donatione fuerit eisdem satisfactum, quemadmodum debent habere pro dotibus donec eis sint solutæ*. Litteræ Eduardi I. Regis Angliæ an. 1281. apud Rymer. tom. 2. p. 173. de matrimonio filiæ suæ: *Arras autem non Augmentum eligimus, & per vos eligi præcipimus*. Duplex est autem hujusmodi *Augmentum*, aliud ex pacto seu convento pendet, aliud ex consuetudine; *Augment conventionel, Augment coutumier*. Hoc usu vel legibus fixum, non idem est in omnibus Galliæ provinciis: qua de re consulendus doctis-

ſimus vir D. *De Lauriere* in Gloſſario, ubi præter hæc à nobis relata, docet in quo differat *Augmentum* à *Dote*: quæ duo nonnulli perperam conſundunt. Vide Cujacium ad Novel. 22. Juſtinian. Cambolas lib. 2. Deciſ. cap. 4. & lib. 5. cap. 37. Cangii Gloſſ. Græc. in voce [illegible] & alios ab ipſo D. *De Lauriere* laudatos.

¶ AUGMENTUOSUS Sagax, induſtrius, qui ſumma ſedulitate rem ſuam auget. Charta Rodulphi Imper. an. 1276. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 13. *Præclara tuorum præſtantia meritorum, qua etiam Romani imperii cultum ut Apis Augmentuoſa deſerviens, fructuoſus & ſedulus dignoſceris, nos inducit ut te, &c.* Alludit ad hæc verba officii S. Cæciliæ virg. & martyris: *Quaſi apis Argumentoſa deſervit.* Utraque lectio vitioſa: ſed iſta magis; quid enim *argumentoſa* ad apis naturam?

¶ AUGMENTUS, Nutritus. Mallem *Augmentatus*. Vita B. Oldegarii Epiſc. to. 1. Martii p. 495. E. *Mater Eccleſia ſuis paſtum & Augmentum uberibus alumnum gratiſſimum... gloriatur.*

¶ AUGRIALES. Charta Harvichi viri illuſtris pro Monaſterio Prumienſi, apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 56. *Præſente vero donatione nequaquam Augrialium vilitati geſtis municipalibus alegare curavi, & omnino decrevi.* Conjicio *Augrialium* eſſe pro à *Curialium*, *vilitati* pro *villitate*, id eſt, totius *villæ* communia.

AUGTIONES, Minores aucæ, anaticulæ, [Gall. *Oiſons.*] Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Summa volatilium, augarum 87. Augtioa. 48. pullorum 156. pulliculorum 182. vaſcula apum 21.*

¶ AUGUMENTARE, pro *Augmentare*, Augere. Charta Henrici Comitis Trecenſium de Fundatione Eccleſiæ S. Machuti Barri ſuper Albam an. 1159. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 176. *Ego Henricus Trecenſium Comes Palatinus volens Majeſtatis divinæ cultum in terra mea dilatare & ei ſervientium numerum Augumentare.*

¶ AUGUMENTUM, *Profectus*. Gloſſ. Iſidori.

¶ AUGURATORIUM, Auguraculum, locus ubi captabantur auguria. Anonymus de Mirabilibus Romæ apud D. Monteſalc. Diar. Ital. pag. 294. *Ubi eſt S. Cæſarius fuit Auguratorium Cæſaris.*

¶ AUGURIARE, f. pro *Angariare*, Cogere, Gall. *Contraindre.* Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ cap. 9. apud Murat. to. 7. col. 670. *Epiſcopi, Clerici, Monachi, ſenes & juvenes... omnes uno animo, nullum ullo Auguriante, undique concurrunt.... & ſigno ſancta Crucis ſupra dextrum humerum tunc primo ſignati & armati.*

¶ AUGURIOSUS, Augur. Parminius Abbas in Excerptis de ſacris Scripturis: *Omnia phylacteria diabolica, præcantatores, ſortilegas, Karagios, aruſpices, divinos, ariolos, magos maleficos, Auguriosos, tempeſtarios, & cuncta alia mala cum ſupradicta ingenia diabolica nolite credere.*

¶ AUGUSTA, apud Tacitum alioſque dicitur de Imperatoris uxore; at minus proprie de Regina in Vita S. Tetrici Epiſc. Autiſſiodor. inter Acta SS. Ordinis S. Benedicti ſæculi 3. part. 1. p. 102. *Hac ipſa tempeſtate cum præfata Auguſta* (Chrotechilde Chlodovei uxore) *S. Lupus Epiſc. venit de ſuperioribus Burgundiæ partibus.*

1. AUGUSTALIS, qui & *Præfectus Auguſtalis*, cui Ægypti ad ſimilitudinem Proconſulis, lege ſub Auguſto lata, imperium datum eſt. Nec enim faſces conſulares ingredi Alexandriam licuit: cujus rei Cicero contra Gabinium meminit. Fertur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis literis ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore, cum in eam veniſſent Romani faſces & prætexta Romanorum. Huic Alexandria ſedes fuit, ut colligitur ex ſubſcriptione l. 1. C. Theod. de Alexandrinæ plebis Primat. & l. 1. Dig. de Offic. Præſ. Auguſt. Atque inde non ſemel *Auguſtalis Præfectus* [illegible], vel [illegible] dicitur, ut Socrati lib. 4. c. 16. lib. 5. cap. 16. lib. 7. c. 13. Sozomeno lib. 7. c. 15. Palladio in Hiſt. Lauſ. c. 117. Jo. Moſcho cap. 71. 207. Liberato Diac. cap. 23. &c. Primus autem Magiſtratum hoc nomine iniit

ARTEMIUS, Dux & Auguſtalis Alexandriæ ſub Conſtantino M. ſi qua fides Synaxariis 20. Octob. nam primus huncce magiſtratum obiiſſe dicitur in Excerptis Chronologicis Scaligeri

TATIANUS, Valentiniano & Valente Augg. III. Coſſ. cui ſucceſſere alii, nempe

PUBLIUS, Modeſto & Arintheo Coſſ.

TATIANUS II. Gratiano Aug. IV. & Merobaudo Coſſ.

PALLADIUS, Valentiniano V. & Merobaudo Coſſ.

TATIANUS III. Valente VI. & Valentiniano Coſſ.

ADRIANUS, Euſebio & Olybrio Coſſ.

PAULINUS, an. 385. & 386. l. 10. Cod. Th. de Fide teſt. l. 12. de Suſceptorib.

HYPATIUS, Gratiano V. & Theodoſio I. Coſſ.

PENTADIUS, apud Syneſium Epiſt. 29.

EUTHALIUS Laodicenſis, apud eumd. Ep. 127.

ANTONINUS, Syagrio & Eucherio Coſſ. in Excerpt. Scaliger.

FLORENTIUS, an. 384. 385. 386. l. 1. Cod. Theod. de his qui pleb. aud. l. 9. de Fide teſtium, l. 112. de Decurionib.

ERYTHRIUS, an. 388.

ALEXANDER, an. 390.

EVAGRIUS, an. 391.

HYPATIUS, an. 392.

POTAMIUS, an. 392.

REMIGIUS, an. 396. Hujus mentio apud Claudianum & Syneſium, & Iſidor. Peluſiotam Epiſt. 50.

CHARMOSYNUS, ſub eodem Theodoſio apud Theophanem an. 395.

ARCHELAUS, an. 397.

CALLISTUS, an. 422. Theophan. pag. 72.

CLEOPATER, an. 435.

THEODORUS ſub Theodoſio juniore. Liberat. c. 14.

ANTHEMIUS ſub Zenone. Id. c. 19.

APOLLONIUS ſub eodem Zenone. Id. c. 17. 18.

THEODOSIUS filius Calliopi ſub Anaſtaſio. Id. c. 18.

DIOSCORUS. Id. c. 20.

RHODO. Id. c. 23.

LIBERIUS. Ibid.

CALLIOPIUS, an. 26. Anaſtaſii. Theoph.

N. nepos ex ſorore Juſtini Thracis, ſub eodem Juſtino II. Theoph. an. 16.

MANUEL Armenius an. 25. Heraclii. Theoph.

[Vide Excerpta Chronologica Euſebii edita à Scaligero ſub finem.]

AUGUSTALEM THUSCIÆ habet Paſſio S. Savini, quem alibi *Præſidem* vocat.

AUGUSTALITAS, Dignitas & munus Auguſtalis Præfecti, in lege 11. Cod. Theod. de Cenſitoribus.

2. AUGUSTALIS, Nummus aureus Imperatorum Occidentis, dictus quaſi *moneta Auguſti*, à Friderico II. primum cuſus. Chronicon Richardi de S. Germano an. 1231. *Nummi aurei, qui Auguſtales vocantur, de mandato Imperatoris in utraque Sicilia, Brundiſii & Meſſanæ cuduntur.* Et infra: *Menſe Junio quidam Thomas de Pando novam monetam auri, quæ Auguſtalis dicitur, ad S. Germanum detulit diſtribuendam per totam Abbatiam, ...ut ipſa moneta utantur homines in emptionibus & venditionibus ſuis juxta valorem, ei ab Imperiali providentia conſtitutum, ut quilibet nummus aureus* recı-

recipiatur & expendatur pro quarta untia... annotata figura Augustalis erat, habens ab uno latere caput hominis cum media facie, & in alio aquilam. Hujus fit mentio in Constitutionibus Siculis lib.1.tit.21. 22.28. 32.41. 89. §.4. tit.96. §.6. tit.100. lib.2. tit.3. 13. 15. 16. lib. 3. tit. 35. & apud Odoricum Rainaldum an. 1285. n. 35. Idem &

AUGUSTARIUS, dictus, *Agostaro*, Joanni Villaneo l.6.cap.22.de quo sic Academici Cruscani: *Agostare, nome di moneta d'oro antica, di valuta d'un fiorino e un quarto d'oro; da una banda della quale era improntata à la testa dello'mperador Federigo: dall'altra un'aquila, al modo degli antichi Cesari Augusti, dalquale ebbe forse tal nome.* Ricordanus Malaspinus cap.130.de Augustariis à Friderico cusis: *Ed era dall'uno lato della stampa improuto in volto dello Imperadore à modo de' Cesari antichi, & d'all'altro lato una aquila, ed era gressa di charati venti.* Quo loco, cur hanc monetam cuderit, pluribus enarrat. Statuta MSS.Caroli I. Regis Siciliæ cap.97. *Nos les condannons en cent Augustaires, laquelle poine vient en succession ou leu de cinq livres d'or par nostre jugement.* Sic centum *Augustaria* quinque libras auri confecerint. Diarium Computi Thesauri, incipiens à 1.Januar.1297.6. *Febr.cepimus super Regem pro denariis Regi traditus pro negotiis secretis suis 865. Floren.aur.de Florentia, & 140.Regales aureos grossos, & 180.Duplices auri, & 3.grossos Augustarios auri.* Occurrit ibi iterum.

Ejusmodi Augustarios aureos videre nuper licuit ex Gazophylacio V. Cl. D. Bigoti in Curia Auxiliorum Rotomagensi Senatoris, aurei Hispanici magnitudinis & ponderis, in cujus parte altera efficta ipsius Imperatoris imberbis lusca protome, laureata & paludamento instructa, quomodo effinguntur vulgo in nummis priores Imperatores Constantinopolitani, cum hac Inscriptione, CESAR AUGUSTUS. In altera conspicitur aquila pedibus insistens, obtorto collo, alisque expansis, cum hisce characteribus, FRIDERICUS.

Ex hac descriptione alii videntur ab Augustariis nummi illi, de quibus Joachimus Vadianus lib. 1. de Monast. Germ. p.41. *Ergo & Franci Augustorum nomine non in nummis solum, sed etiam in sigillis suis ostentarunt: ac nummi quidem per Alemanniam excusi altera parte tantum monetam præferebant, altera vacui, id quod hodie in illis fit, quos vulgo denarios, Helvetii alicubi Augustos, littera inversa cognominant, &c.*

AUGUSTALITER. Charta Caroli Calvi apud Puricellum in Monumentis Basilicæ Ambrosianæ pag.223. *Eidem Pontifici & intimo fideli nostro Augustaliter donamus, &c.*

¶ AUGUSTARIUS. Vide *Augustalis* 2.

AUGUSTAS, *Amplitudo*, in Gloss. Arabico-Lat.

1. AUGUSTATICUM, Donativum Augusti, largitio publica ab Imperatore populo aut militibus facta. Δωρεὰ Καίσαρος, *Congiarium*, in Gloss. Græc.Lat. Suidas: ῥόγα, ἡ τῶν βασιλέων εὐεργεσία, καὶ ἡ φιλοτιμία. Marcellinus Comes: *Augustatico suo dudum Anastasius militibus præstito, donativum quoque hoc fratre Consule tribuit.*

Plura hic carpit Valesius in *Valesianis* pag 214. 1. Cangius *Augustatici* nomine largitionem intelligit quamcumque publicam ab Imperatore populo aut militibus factam, cum illam solam intelligere debuisset ex Valesio, quam Imperatores recens creati militibus facere solebant à temporibus Claudii Imperatoris. Cum autem in Imperatorum electione vulgo conclamarent *Augustus*, hinc donum novi Imperatoris dictum est *Augustaticum*. 2. Male confundit Cangius *Augustaticum* cum *Roga* & *Congiario*. Roga quotidianum erat militis stipendium; Congiarium solum spectabat populum, cui certis lætitiæ diebus v.g. post partam victoriam, munera largiebantur Imperatores. Hoc ultimum probat Valesius ex Suetonio lib.2.cap. 41. ubi ait: *Congiaria populo frequenter dedit* (Augustus,) *sed diversæ fere summæ, modo quadragenos, modo trecenos nummos, &c.* Lib.4. cap. 17. *Congiarium populo bis dedit trecenos sestertios* (Caligula.) Lib. 5. cap. 20. *Claudius Congiaria populo sæpius distribuit.* Lib.6.cap.7. *Nero post adoptionem deductus in forum tiro, populo Congiarium, militi donativum proposuit.* Et de Domitiano loquens: *Congiaria populo nummorum trecenorum ter dedit.* 3. Denique contra Cangium sentit Valesius, *Augustaticum* solis datum fuisse militibus, quibus suam Imperatores debebant promotionem, non populo, cujus nullæ erant partes in hac promotione. Ita Valesius loco citato, ubi nihil est, quod à veritate credam alienum.

¶ 2. AUGUSTATICUM, Messis sic dicta, quod Augusto mense fieri soleat, Gall. *l'Aous*. Cod. MS. Irminonis Abb. San-German. fol.37. verso, col. 1. *Gisledrudis... habet de terra arabili bun.1. solvit pullos 11. cum ovis; facit diem 1. in unaquaque hebdomada, & in Augustatico dies 11.* Ibidem pag.45. verso col. 1. *Solvunt inter totos ad hostem den. XVI. de capatico sol.11. de Augustatico den.11. de spelta sext.XX.*

AUGUSTEA, *Charta, quæ ab Augusto mittitur, vel genus chartæ, sic dictum in honorem illius.* Jo. de Janua.

AUGUSTEUM, *Genus marmoris album, tempore Augusti primo inventum.* Ugutio.

¶ AUGUSTINENSES, Vulgo *S. Augustini Eremitæ*. Meisterlini Hist. Rerum Noribergensium apud Ludewig. to.8. Reliq. MSS. pa. 69. *Augustinenses qui Heremitani dicuntur, à D. Augustino instituti in heremo, post in civitatem translati ab Alexandro IV.* Adde Compendium Jurium & Consuetud. Univers. Paris. per Rob. *Goulet* fol.12. verso.

¶ AUGUSTINICUM EDICTUM, Regula S. Augustini. Vita S. Petri de Chavanon. to.2. Spicilegii Acher. pag. 698. *Deus autem suorum fidelium messem augmentare volens . . . in unum plures adunavit ei Regularium, qui sequantur victum Apostolicum secundum Edictum Augustinicum, nihil habentes in hoc mundo proprium.*

1. AUGUSTUS. Charta Communiæ Incrensis an. 1158. ex Tabulario Incrensi pag. 71. *Concessum est etiam, ut omnes homines de Communia suum habeant Martium apud villam à Purificatione S. Mariæ Candel. usque ad medium Aprilem, & à festivitate S. Joannis Baptistæ suum similem habeat Augustum usque ad festivitatem omnium Sanctorum. Et si in Communia redire voluerint, ipsi & sua salva erunt.* Id est, facultatem habeant urbe excedendi autumni tempore, ad metendas & colligendas messes suas. Nos dicimus, *Faire l'Aoust*.

¶ 2. AUGUSTUS, Quidquid frumenti, &c. rustici lucrantur in colligendis messibus eorum, quibus serviunt, aut a quibus conducuntur. Vox nota agricolis nostris. Tabularium Fontanellense tom. 1. pag. 10. *Ego Ricardus Anglicus famulus Domini Abbatis & Conventus S. Vandregesili vendidi & concessi Rothaisiæ nepoti meæ & Elia Amiot sponso suo. . . totam servitutem*

meam quam habebam & tenebam à Domino Abbate...tali vero conditione quod ego dictus Richardus habebo & tenebo dictam servitutem usque ad obitum meum, reddenda inde annuatim dictæ Rothaisæ & dicto Eliæ sponso ejus vel hæredibus suis duo quarteria bladi de redditu Augusti mei....pro saisina venditionis dictæ servitutis. Ibid. pag. 834. *Vendidi totum jus & omne illud quod habebam.... & reclamare poteram in Abbatia eorumdem, ratione cujusdam servitii quod habebam in infirmaria eorumdem, videlicet in blado, tourtis, Augusto, pane, carnibus, vino, oblationibus, &c...an.*1282. Charta anni 1481. ex Tabulario B. Mariæ de Bono Nuntio Rotomag. *In Augusto & spolio.* Eadem repetuntur in alia Charta ejusd. Archivi an. 1492.

¶ 3. AUGUSTUS, Monetæ species apud Gallos ex Joachimo Vadiano, cujus testimonium videsis in *Augustarius*.

AVIA. Charta Alemannica Goldasti cap. 17. *Ego igitur Toto ad Monasterium S. Galli dedi in præfato loco 4. in juchos, & vineam in Avia, unius hominis labore procurandam.* [An non *Avia* hic idem est qui locus à via remotus, vel in quo nulla via est? Hoc sensu haud raro usurpatur vox *Avius* à Scriptoribus Latinis.]

AVIARIUM, ὀρνιθοτροφεῖον, in Gloss. Lat. Græc. & in Regula S. Isidori cap. 19. Locus aptus nutriendis avibus villaticis, uti apud Varronem lib. 3. de Re rust. cap. 3. Columellam lib. 5. cap. 8. Palladium lib. 1. de Re rust. cap. 23. & alios. Græci ὀρνιθῶνα appellant. Anastasius in Hist. Eccles. *Invenerunt & in his palatiis Aviaria & dorcades & asinos agrestes, & pavones & fasianos infinita multitudine: nec non in vivario ejus leones ac tigrides, &c.* Ubi ὀρνιθῶνας habet Theophanes.

AVIATICUS. Vide *Avius* 1.

¶ AVICA TERRA. Vide *Aviaticus* in *Avius* 1.

¶ AVICECA, f. mendum pro *Avicella* vel *Aucella*; qua voce Coturnicem intelligendam arbitror in Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo pro *Aquariis* an. 1366. *Item debet & debebit dictus Aquarius facere & ministrare dictis Religiosis festis de quartis duplicibus...tres pecias in quolibet ferculo... de minutis volatilibus, videlicet pullis, colonis de jardo, Avicecis, perdricibus, &c.*

AVICINARE, Accedere. Præfatio Ælfredi Regis ad versionem Orosii: *Post Burgenlandiam Avicinavimus ad terram dictam, &c.*

¶ AVICLUDIUM, Cavea, Gall. *Cage d'oiseaux.* Menoti Serm. Quadragesim. fol. 193. recto col. 2. *Habentes avem nocturnam in Avicludio.*

AVICULARIUS, Officium in Coquina Regia, [in Computo gener. redituum Regis Franc. an. 1202. &] in Ordinat. Hospitii S. Ludov. Regis an. 1261. in alia ann. 1285. *Oiselier* dicitur: qui Latinis forte *Aviarius*, ὀρνιθευτὴς, Procopio lib. 1. Vandal. cap. 2.

¶ AVIDENTIA, Cæcitas. Angelomus in Genesim cap. 19. apud Bern. *Pez* to. 1. Anecdot. part. 1. col. 115. *Græci habent, aorasia, quod magis dici potest Avidentia.* Vide *Audentia*.

AVIDERE, Avidum esse, [illegible], in Gloss. Græc. Lat.

¶ AVIGO, pro Avenio. Gall. *Avignon*, urbs notissima, apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 430.

¶ AVILLARIUM. Charta Ludovici Franc. Regis de præpositura Compend. in Tabul. Compendiensis Monasterii an. 1179. *Retinuimus etiam avenas de marescalcia veneta, & avenas de nemore, & culcitras & lignarium & obaretum venetæ, & Avillarium & furnos vitreariorum.* Vide *Aviarium*, idem fortassis.

¶ AVINCULA. Vide *Aunicula*.

AVINENTIA, Conventio, conniventia. Fori Aragon. lib. 8. tit. de Donation. *Non possit....nec pactum, compositionem, vel Avinentiam facere nobiscum, aut cum aliquo alio, &c.*

AVINUM, *quasi extra vinum, id est, aqua mixtum.* Joan. de Janua.

AVIONES, Avi, progenitores. Chronicon Novalicense c. 18. *Nos, neque nostri pertinentes, non fuimus de vestro Monasterio, pro eo quia Aviones nostri vobis pertinentes non fuerunt.* Charta Adelchisi Regis Longob. in Bullario Casinensi to. 2. p. 10. *Omnes res illas, quæ domino & genitori vel genitrici nostræ advenere de Verissimo Avione nostro, &c.*

¶ AVIONIUM, Avenio, Gall. *Avignon.* Urbs Metropolis Comitatus Venuxini, apud Lobinell. Hist. Britan. to. 2. ex Chron. Britan. ad an. 1226.

¶ AVIORUM MATER, Rex apum, seu mater apis, Gall. *Le roy des abeilles, la mere abeille.* Baluz. Capitular. to. 2. pag. 663. in oratione ad revocandum examen apum dispersum ex Cod. MS. S. Galli: *Adjuro te Mater Aviorum, per Deum regem cælorum & per illum Redemptorem Filium Dei te adjuro, ut non te altum levare, nec longe volare, sed quam plus cito potest ad arborem venire; ibi te allocas cum omni tua genera, vel cũ socia tua, ibi habeo bono vaso parato, ut vos ibi in Dei nomine laboretis, &c.* Ubi *Aviorum* videtur pro *Avium* vel *Apium*.

AVIRUNATUS, Remus, quo navis impellitur, quem *Aviron* dicimus. Charta Simonis Comit. Northampton. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 850. *Hæc divisa extitit terra mea temporibus antecessorum meorum à terra aliorum dominorum. In sicco & marisco...à Swerord ...debet homo ad hoc electus super pedes suos, quo profundius potuerit, intrare; &, dum ultra ire nequiverit, Avirunatum unum octo pedibus longum introrsus de deverso lanceando propellere, & à loco, quo Avirunatus ille transnatare desierit, spacium 40. pedum per cordam debet mensurari, ibique signum in aquam infigi.*

☞ Crediderim *Avirunatum* potius esse remi impulsionem, qua navis ad spatium octo pedum propelleretur, quam remum ipsum.

AVIS, [Instrumentum seu vas aptum portando mortario, structoribus nostris etiamnum *Oiseau*.] Chron. Virdunense Hugonis Abbatis Flaviniac. parte 2. cap. 7. *Fecit & hinc simile opus in turrium exstructione: cum enim jam in altum structura porrigeretur, & instrumentum illud, quod Avis nomine, subvectione cæmenti aptatum perpauci essent qui ferrent....ut sumeret illud instrumentum, & cæmentum collo, ut moris est; subveheret, ammonuit.*

AVES FRANCÆ, nostris *Oiseaux francs*, quorum scilicet est usus in venatione. Aresta O.SS. an. 1292. in Regesto Parlamenti B. fol. 95. *Super petitione, quam Abbas & conventus S. Wilmari in Bosco ediderat contra Comitem Boloniæ preponente capiendi Francas Aves in terra Ecclesiæ, &c.*

AVES NOBILES dicuntur in alia apud V. C. Dion. Salvagnium Boissium lib. de Placito Dominico pag. 62.

AVIS S. MARTINI, Cornix, sic dicta quod circa festum S. Martini hiemalis videri demum incipiat. Petrus Blesensis Epist. 65. *Si à finistra in dexteram Avis S. Martini volaverit.* Le Roman du *Renard* MS.

La riens qui plus le desconforte,
Ce fut quant il vint à la porte,
Entre un frasne & un sapin,
A veu l'Oisel sant Martin,
Asses bucha, à destre, à destre,
Mais li Oisiaus vint à fenestre.

Vide *Venta*. Alias Normannis nostris *Avis S. Martini* appellatur vulgo Alcyon, avis in mari notissima, quam alii *Drappier*, & *Maretnet pescheur* vocant. Vide Robertum Constantin. in Suppl. Linguæ Lat. verbo *Alcion*.

¶ AVISAMENTUM, Consilium, deliberatio, à Gal-

Gallico *Avis*, in Epist. an. 1418. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1695.

¶ 1. AVISARE, Consulere, deliberare, apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pagina 894. col. 2. Vide *Advisare*.

¶ 2. AVISARE, Monere, Gall. *Avertir, Donner avis*. Instrumentum anni 1426. ex Archivo S. Victoris Massil. *Precipimus Avisantes, ne horum transgressor aliquis inveniatur*. Utuntur Bonifacius Fererius apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1509. 1510. & Menotus Serm. Quadrages. fol. 153. v.

¶ AVISATIO, Avisok. Vide in *Advisare*.

¶ AVISPATIUM, *i. Qui videt avem contra eum volantem & divinat propter eam*. Ita Index ad calcem veteris Collect. canonum MS. ex Bibliotheca Illust. DD. *de Chauvelin*.

AVISTUPOR, Terriculum avium in hortis: Priapus. Vitruvius lib. 7. *Non enim statuas ponemus, quales in hortis ridiculas illius Avistuporis Dei*.

¶ AVITINUS, Avitus. Hinc *Biens Avitins* in Consuetudine Aquensi tit. 1. art. 11. Processus de B. Petro de Luxemburgo, tom. 1. Julii pag. 608. *Item constituo & ordino in omni jure & naturali successione mihi competenti, tam in bonis mobilibus quam immobilibus, & aliis quibuscumque ex hereditate paterna, materna, Avitina, ... ad me de jure naturali pertinentibus, heredes meos dilectos fratres meos Joannem & Andream de Luxemburgo*. Vide *Avius*.

¶ AVITIUM, Volatile pecus, Gall. *Volaille*. Leges Municipales civium Mechliniensium tit. 11. art. 17. *Qui alienos gallinaceos, anseres, columbas, anates & alia id genus Avitii aut tela percusserit aut interceperit ... quinque drachmis punietur*.

¶ AVIVARE, Roborare, firmare, vires augere, Italis *Avvivare*, Gall. *Aviver, fortifier*. Chron. Parmense ad an. 1285. apud Murat. tom. 9. col. 808. *Et hoc scito à Parmensibus, pietate moti ceperunt viriliter Avivare illam partem de Savignano*. Ibidem col. 830. *Item eodem anno (1295.) & tempore magni timores fuerunt in civitate Parmæ à parte in partem. Nam Marchio Estensis Avivabat quantum poterat dominum Episcopum & suam partem*.

1. AVIUS, vel Abius, [pro *Avus*. Charta an. circiter 780. ex Archivis S. Victoris Massil. *Ut condam pro male ingenio & fortia quando Provincia revellavit* (rebellavit) *contra bis Avio vestro Pipino*. Occurrit bis apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 55. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliss. col. 41.] in Charta Amalphitana apud Ughellum tom. 7. Ital. sacræ pag. 394. & in Pacto Gregorii Ducis Neapolit. an. 911. apud Camillum Peregrinum.

Aviatica Hæreditas, Alodis, prædium avitum. Lex Ripuar. tit. 56. §. 3. *Sed dum virilis sexus extiterit, femina in hereditatem Aviaticam non succedat*. *Donationes Aviaticæ*, apud Papianum lib. Resp. tit. 24. *Aviaticæ res*, in Decreto Childeberti Regis cap. 1. *Nepotes ex filio, vel filia, ad Aviaticas Res cum avunculis vel amitis sic venirent in hereditatem*, &c. *Avica terra*, Avita, in Lege Salica tit. 72. Edit. Heroldi Gloss. Lat. Græc. *Avitus* παππῷος. *Biens Avitins, vulgairement dits Pappoaux*, in Consuet. Aquensi tit. 1. art. 11. *Papoaige*, in Consuet. Baionensi tit 5. art. 1. tit. 11. art. 7. tit. 19. art. 27. 42. *Biens obtenus de lignée, vulgairement dits de Papoaige*. Adde Consuetud. Laburtensem tit. 9. 10. &c.

Aviaticus, Ex filio nepos, ab *avo* oriundus. Lex Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 4. & lib. 3. Feudor. tit. 1. §. 3. *Si vero filios non habuerit, & Aviaticum ex masculo filio reliquit, pari modo beneficium habeat*. [Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 451. *D. Joannes cum uxore & tribus filiis, cum filia & cum tribus nuris, & quinque Aviaticis suis*.]

Abiaticus, Eadem notione, in Charta Adeleidis Imperatricis Ottonis III. Imp. uxoris, (siquidem genuina est) in Bullario Casinensi tom. 2. pagina 48. *Pro anima tertii Ottonis mei Abiatici*, &c. Alia anno 1385. *Quia ipse Georgius habet in ejus potestate liberos 13. inter filios & filias, Aviaticos, & Aviaticas, seu nepotes procreatos ex filiis*. Occurrit etiam apud Bertramum in Vita S. Francæ Abbatissæ n. 70. & in veteri Charta apud Puricellum in Basilica Ambros. pagina 429. Hinc forte nostris *Aveletz* dicuntur ex filio nepotes.

¶ 2. AVIUS, mendose, ut arbitror, pro *Apis*. Vide supra *Aviorum Mater*.

¶ AVIZARE, pro *Avisare*, Admonere, Gall. *Donner avis*. Schramb. Chronicon Mellicense p. 425. col. 2. in Memoriali Visitatorum ejusd. Monasterii an. 1451. *Habeat dominus Abbas septem consiliarios ex discretioribus de conventu electos, quorum unus habeat eum de rebus agendis opportune & reverenter Avizare, & Abbas quoties à consiliariis Avizata & mature conclusa ... manuteneat*. Vide *Advisare*.

1. AULA, Curia Baronis, in veteri Rotulo apud Spelmannum: *Aula ibidem tenta tali die*, &c.

¶ 2. AULA, Ecclesia, Basilica, Templum, interdum sola Ecclesiæ navis, Gall. *La nef*. Historia Episcop. Autissiod. de qua Diarium Trevoltianum mensis Novembr. anno 1714. pagina 1976. *Hanc in sua statuisse Ecclesia saluberrimam consuetudinem* (*Episcopum Gualdericum*) *ut omnes sui Episcopatus Diœcesani Sacerdotes, cum suis parroquianis, per dies Pentecostes festivos cum crucibus atque vexillis ad principalem sancti Stephani conveniant Aulam, lustratis in gyro cunctis Abbatiis*. Ibidem pag. seq. ex Ceremoniali Ecclesiæ Girundensis: *Istud festum recesserat ab Aula propter introductionem sanctæ Teclæ*. Vita S. Medardi Episc. Noviom. Spicil. Acher. to. 8. pag. 405. & 409. *Erigitur super sancti tumbam pro temporis opportunitate parvum tugurium exili vimine constructum, quousque, ut Regia decreverat dignitas, coacervatis in opus expensis Aula famosissima perito fabricaretur studio*. Annal. Bened. tomo 3. pagina 15. ubi Epitaphium Imperatricis Irmingardæ: *Fœmina hic pausat Augusta, & nobilis ortu Irmingarda cui nomen erat deditum; Quæ hoc opus incipiens, hic Aulam condere jussit, ad Christi laudem, atque sui requiem*.

Aula Ecclesiæ, Navis Ecclesiæ. Gervasius Dorobernensis in Descript. Cantuar. Ecclesiæ: *Ab hac versus Occidentem Navis vel Aula est Ecclesiæ, subnixa utrinque pilariis octo*. Utitur non semel. Eadmerus lib. 6. Hist. pagina 141. *In medio Aulæ majoris Ecclesiæ decenter sepultus est*.

3. AULA, Area. Charta Caroli Calvi apud Doubletum pagina 791. *Duos mansos, & 2. alterius mansi partes, nec non Aulas duas, atque molendinum 1. cum piscatorio 1. juxta pontem*.

¶ 4. AULA, pro *Hala*, Forum tectum, Gall. *Hale*. Chartular. S. Vandreg. tomo 1. pagina 1046. *Sitam in dicta parrochia intra terram supra quam Aula bladi de Calido Becco sedet*.

¶ 5. AULA, pro Nido avium & Receptaculis animalium, apud Servium ad lib. IX. Æneidos.

¶ 6. AULA, Familia, seu famuli omnes. Chartul. S. Vandregesili tomo 1. pagina 1004. *Solvere tenebuntur ratione cujusdam plateæ & quarumdam masurarum, quæ sunt in villa de Calido Becco juxta pechiam quamdam eorumdem Religiosorum in qua Aula sua permanere solebat*.

¶ 7. AULA, Multitudo, frequentia, Gall. *Multitude, Troupe*. Acta Translationis SS. Saviani & Pontiani

tiani Mart. apud Mabill. Annal. Bened. tom. 2. pag. 751. col. 1. *Ad horum tumbas popularis Aula, preces & vota expositum frequenter confluit.*

¶ 8. AULA, seu *Aulica*, Gall. *Aulique*. Thesis publica quæ propugnatur ab aliquo è junioribus Theologis cum Laurea Doctoris donandus est aliquis. Sic dicitur Parisiis ab *Aula* Archiepiscopi, in qua hæc habetur disputatio cui præsidet novus Doctor. Statuta Universit. Paris. tom. 6. pag. 381. Spicil. Acher. *Item nota quod quando unus Magister in Theologia habet Aulam suam, illa die non legitur in Sententiis nec in Biblia.*

¶ 9. AULA, pro *Aulæum*, Gall. *Tapisserie*. Th. *Madox* Formul. Anglicanum pag. 427. *Unam Aulam viridem cum armis meis, & unam Aulam bleu cum tarellis cum lecto ejusdem settæ.*

¶ AULÆUM, Palatium. Vita S. Guthlaci Anachoretæ, auctore Felice coævo, tom. 2. Aprilis p. 39. *Infans miræ indolentiæ nobilibus antiquorum disciplinis, Aulæis in paternis imbuebatur.*

AULAICUS, pro *Aulicus*. Tabularium Brivatense ch. 437. *Si autem Abbas, aut Comes, Aulaicus, aut Clericus, &c.* [Legendum, *aut Laicus*.]

¶ AULANERIUM, Coryletum, Locus corylis consitus ab Arverno *Aulanie*, Nux avellana, coryli fructus. Chartularium Camalariensis Monasterii diœc. Anicien. *Donavit unum campum à l' Estrada & alterum ad Aulannerium & juxta istos duos dedit duas faınas.*

AULARIUS, *Aulicus*, *Palatinus*, in Glossis Isidori. [Hinc emendanda Pithœi Excerpta, ubi perperam *Auleius*.] Αὐλάριοι vero apud Hesychium, ἀλωροί, οἰκουροί. idem qui *Ostiarius*, vel *Atriensis*.

¶ AULATES, Optimates, aulici. Vita S. Willibaldi Episc. tom. 2. Julii pag. 511. *En ille Sanctus Willibaldus, qui cum paucis adprimitus satellitum subsidiis, famulæ conversationis inchoaverat exercitium, tandem cum innumeris Aulatium magistratibus multiformiter militando, Domino dignum acquisivit populum.*

AULATICUM, Aulæum, *Tapisserie*. Testamentum Arnaldi Archiepisc. Narbonensis an. 1149. apud Catellum: *Laxo Canonicis... omnem supellectilem meam domus meæ Narbonæ, in lectis videlicet, pannis vel Aulaticis.*

¶ AULENIUS. Vide *Aularius*.

¶ AULEOLUM, Sacellum, ab *Aula*, Ecclesia, de qua suo loco. Miracula S. Urbani Mart. tomo 6. Maii pagina 18. *In qua benedictione dum carpentarii vellent aptare anologium ad sermocinandum, de Auleolo S. Urbani quod situm erat super materiam, ubi solebat poni corpus Urbani pretiosi martyris exigente ratione temporis, membratim disjunctum nullatenus redintegrare valuerunt.*

¶ AULEUM, *Diadema Regis, sive Corona*. Papias in MS. Bituric.

¶ AULIONES, αὐληταί, *Tibicines*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii.

¶ AUMAGIUM, apud Rymer. to. 9. p. 30. *Pro quolibet Aumagio panni vel alterius rei mercatoriæ quinque ardit. Guinynes.* Sed legendum est *Summagium*, uti colligere potes ex simili loco ad vocem *Arditus* relato. Utrobique vero *Summagium* idem est, quod Onus *Sagmarii*, Gall. *Bete de somme*. Vide *Summagium*.

AUMARIUM, Armarium, Gallis, *Aumaire*, Gloss. Ælfrici: *Aumarium, vel Armarium*, ælcer cynner cæpe hur. Fulgentius Placiades: *Aumarium dicitur locus secretus publicus, sicut in theatris aut circo: unde & Petronius Arbiter ait: In Aumarium memet ipsum conjeci.* Vacces au Roman *de Rou* MS.

Ne laissa crois, ne chasse, ne calice en Aumaire.

Vide Scaligerum ad Festum.

AUMENTARE, pro *Augmentare*, occurrit in veteri Codice Victorino, [& in Historia Mediani Monasterii pagina 322. in Charta Henrici Comitis Vadanimontis an. 1252.

¶ AUMENTUM CULTUS DIVINI, in epistola Joannis Episc. Massiliensis ad Petrum de Columna an. 1564. è Tabulario Ecclesiæ Massiliensis.

¶ AUMUCELLA, pro Almucella, ut videtur, parva almucia. Computus ann. 1255. *Pro... equis palefridis, carro, Bong. Aumucell. libris, tapetis, mappis, &c.*

AUMUCIA. Vide *Almucium*.

¶ 1. AUNA, Gall. *Aune*, Mensura telarum, pannorum, &c. Libertates Moirenci tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 17. col. 1. *Donaverunt... in Lesdam de singulis telis quæ seu Aunas vel amplius habent 1. obolum; de 6. Aunis draporum Rusticorum unum obolum; de duodecim unum denar.* Vide *Alna*.

¶ 2. AUNA, perperam, ut videtur, pro *Ansa*, seu *Hansa* Societas. Charta Henrici II. Regis Anglan. circiter 1155. apud D. *Brussel* to. 2. Tract. de usu feud. pagina vi. *Omnes mercatores, nisi publice Auna prohibiti, habeant salvum exire & securum de Anglia, & venire in Angliam & morari.* Vide *Hansa*.

AUNCIATUS, Antiquus, ex Anglico *Auncien*; Galli *Ancien* dicunt. Brompton. l. 2. c. 24. §. 6. *Sicut charta eorum Auncinta est, & libertas anterior.* Mox: *Quod si illi, de quibus quæritur, chartam habueris Aunciatam, nunquam tamen usi fuerint ipsi.*

AUNICULA, *Auctio minor supra fundum*, in Glossis Isidori. Forte *Auctiuncula*.

¶ AVOARE, Fateri, agnoscere, clientelam profiteri, Gall. *Avouer, rendre aveu*. Hominium præstitum Archiepiscopo Burdegalensi à Priore S. Cypriani, inter Instrum. novæ Galliæ Christ. tom. 2. col. 297. *Coram eodem domino Archiepiscopo... Avoavit & recognovit se tenere in feudum à dicto Domino Archiepiscopo... quidquid juris habet in parochiis de Mozens & Daltos.* Vide *Advocare*.

¶ AVOCATUS, pro *Advocatus*, Gall. *Avoué* Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1288. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pagina 120. *Et sustinebimus similiter ad expensas nostras tam in Avocatis quam aliis necessariis.* Vide *Advocatus*.

¶ AVOCULATIO, Cæcitas, quasi *Aboculatio*, Gall. *Aveuglement*. Miracula S. Zitæ Virg. Lucensis tom. 3. Aprilis pagina 520. *Et cœpit versus Lucam venire ad ipsam beatam virginem in oratione, & pro precando & preces ipsi virgini faciendo, ut ipsum Joannem sanaret & liberaret à supradicto malo & Avoculatione supradicti oculi.*

¶ AVOCULATUS, Cœcus, oculis captus, Galli *Aveugle*. Ibid. *Gratianus ejus nepos..... stetit & fuit continue Avoculatus de ambobus oculis, ita quod infra ipsum tempus nihil inde vidit nec videbat usque hodie.*

AVOCULUS, idem quod *Abocellus*, de qua voce supra. Cæcus, in Miraculis B. Gregorii X. PP. semel ac iterum editis à Petro Maria Campo in Hist. Eccles. Placentina.

¶ AVODIARE, Fateri, Agnoscete, Gall. *Avouer*. Charta Cassaniæ anni 1399. *Et in casu quo esset homo alterius domini, vel quod alius dominus ipsum pro homine Avodiaret.* Vide *Advocare*.

¶ 1. AVOERIA, Tutela, protectio pupilli rerumque ipsius administratio, Gallis olim *Avoerie* & *Voerie* nunc vero *Tutele*. Oritur à voce *Advocatia*, quæ ab *Advocato*, *Avoué*. Ita in Charta an. 1222. apud D. *De Lauriere* in Gloss. Juris Gall. ad vocem *Avoerie*: *Th. illustris Comes Campaniæ in prædictæ matris suæ Advocatia tenebatur, cum de matris suæ Advocatia exiit, &c.* De *Avoeria* in Charta Philippi Franc. Regis

apud

apud Perardum de rebus Burgund. pag. 347. *Si autem liberi, fratres, sorores, nepotes, neptesque & cæteri descendentes, in Avoeria fuerint, ille qui ipsorum Avoeriam habuerit, de duabus marchis argenti & pecunia prædictis pro se & existentibus in Avoeria solvet, secundum existimationem bonorum suorum & bonorum illorum qui fuerint in ejus Avoeria ... dum tamen ultra duas marchas argenti pro se & existentibus in Avoeria non solvat.* Vide *Advocatia*.

¶ 2. AVOERIA, Custodia, Tutio, Gall. *Garde, Protection*. Locum vide in *Warda Ecclesiarum*.

¶ AVOHARE, Fateri, confiteri, Gall. *Avouer*, apud Rymer. to. 1. p. 875. *Quodque ipsi fateatur & Avohant debere nobis, & se, & prædecessores suos, à temporibus, quorum non superest memoria.* Vide *Advocare*.

AVOLORII BONA, in Foris Aragonensibus dicuntur illa, *quæ sunt acquisita ex successione parentum vel consanguineorum. Et ideo si pater acquisivit aliqua bona titulo lucrativo vel oneroso, alias quam ex successione parentum vel consanguineorum, non dicerentur Bona Avoloris, & sic non possent extrahi per consanguineum vigore beneficii de la Saca, &c.* Ita Michael *del Molino* in Repertorio, ubi plura de hac materia. Sic *Bona Avoloria*, sunt ea, quæ Longobardi *Aviatica* appellabant, ex Hispanico *Abuelo*, avus. Vide Foros Aragon. lib. 3. tit. Familiæ herciscundæ, & tit. de Communi dividundo.

AVOLTA, Gall. *Voute*, Concameratio, tholus. Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani: *Eadem quoque Capella in arduum surgens super eam crepidinem, quæ vulgariter Avolta dicitur, dormitorii diminutionem supplet & defectum.* Quo loco auctor male utitur voce crepidinis, pro concameratione.

¶ AVOLUS, Atavus, Gall. *Ayeul*. Hisp. *Abuelo*. Charta Sancii Abbatis de Ortulo ex Archivo Pinnatensi apud Jos. Moretum Antiquit. Navarræ pagina 406. *Si quidem de nostros Avolos & de nostra radice allescoron nobis illa Abbatia . . . posuit in præcepto pro suo mandato & de nostros Avolos & de nostros parentes.* Ubi Moretus vertit, *y sus Abuelos, y ascendientes, &c.* Gall. *de nos Aieux, de nos Ancetres*.

AVORTARE, Abortare, Abortum edere, Gall. *Avorter*. Lex Wisigoth. lib. 6. tit. 3. §. 2. *Si quis per aliquam occasionem mulierem ingenuam Avortare fecerit.* Et §. 6. *Si ancillam servus Avortare fecerit.*

AVORSUS, aborsus, Abortus, in iisdem Legibus l. 6. tit. 3. §. 1. 4. 7. in Legibus Bajwar. tit. 7. §. 18. 19. & apud Halitgarium in Pœnitentiali c. 7. apud Menardum.

AVORTUS, pro *Abortus*, apud Egbert. Eborac. in Pœnitent. p. 18.

¶ AVOTIRE, Devovere, Gall. *Vouer*. Processus de Vita & Miraculis S. Yvonis. tomo 4. Maii pagina 574. *Quod Gieoguena soror Yvonis de Trevol, Leonensis diœcesis, juribunda per quinque septimanas . . . . Avotita & reddita Yvoni, & exinde per Danielem & Yvonem eosdem adducta ad sepulcrum D. Yvonis.*

AVOUARE, Agnoscere, clientelam profiteri, Gall. *Avouer, rendre aveu*. Litteræ Caroli Franc. Regis anno 1326. in Tabulario Calensi pag. 196. *Fuissent per spacium 60. annorum & amplius in possessione 9. arpentorum prati sitorum in prateria de Kals, quæ quidem prata non Avouant tenere in aliquo à dictis Monialibus.* Vide *Advocare*.

¶ AVOYARE, Eadem notione & origine. Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1284. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pagina 134. *Recognoscimus nos & nostros successores tenere præmissa de censiva dicti domini Roberti ad annuum censum superius nominatum, & nos debere Avoyare & tenere per dictum dominum Comitem & suos ubicumque de præmissis.* Ibidem: *Et de præmissis se tenebunt & Avoyabunt per nos & nostros ubicumque; & recognoscent ac recognoscere tenebuntur prædicta fore de nostro dominio & censiva.*

¶ AVOYERIUS, Advocatus, Gall. *Avoue*. Histor. Dalphin. tom. 2. pagina 45. *In Abbatia villa seu mandamento sancti Theuderii nullum guardatorem vel Avoyerium, seu etiam deffensorem sub quocumque nomine apponemus.*

AUPASTA, Vide *Aucipasta*, in voce *Auca*.

¶ AUQUA, Anser, Gall. *Oye*. Tabularium Monasterii SS. Trinitatis Cadomensis fol. 21. ex Biblioth. Domini Abbatis de *Rothelin*: *Facit dimidiam acram prati, & ad Natale 3. gallinas, & unam Auquam, 20. ova ad Pascha, &c.* Vide *Auca*.

1. AURA, Tempestas, ventus vehementior. Gloss. Latino-Græco *Aura*, αὖρα, πνοή. Nonius Marcellus: *Aura, ventorum vis.* Glossæ Isonis Magistri: *Tempestas, Aura.* Vita S. Venantii fratris S. Honorati Arelat. *Contrarietates aquarum & Aurarum varietates, &c.* Monachus Werthinensis in Poemate rythmico *Litania* dicto, de Miraculis S. Ludgeri Episcopi Mimigardensis:

Grando, nix, pluviæ illo erant tempore:
Quibus verbis istis stultus maledixit:
Auram hoc tempore fecisti, Diabole,
Sit tempestas ista tecum maledicta.

Albertus Stadensis anno 1249. *Pons in civitate Misna impetu tempestatis totus confractus corruit, & infinitum populum, qui ibidem propter horrorem Auræ confugerat, obtruncavit.* Henricus de *Knygthon* an. 1326. *Accidit, quod Aura flante (ignis) attigit quandam celluram, & excrevit in flammam, &c.* Thomas Walsingham. pag. 226. *Cum naves nostræ, quæ jam portum tenebant, reverti non poterant, . . . quia videlicet & Aura erat eis contraria, & malitia loci suspecta.* Magna *Aura*, apud Ott. de Morena.

AURA LEVATITIA, Tempestas excitata in aere à *Tempestariis* vi incantationis. Agobardus Lugd. Arch. lib. contra Tempestarios: *Dicunt enim mox ut audierint tonitrua, & viderint fulgura, Aura Levatitia est. Interrogati vero quid sit Aura Levatitia, . . . confirmant incantationibus hominum, qui dicuntur Tempestarii esse, levatam, & ideo dici Levatitiam Auram.* Galli vulgo dicunt, *Il s'est élevé un Air tempestueux*, pro *excitata est tempestas*.

PROCELLAM AD AURAM CONVERTERE, Proverbium, Rem mitigare, ad lenitatem se convertere. Livo Rex Armeniæ in Gestis Innocentii III. pag. 127. *Quia ad audientiam vestram appellabamus, Procellam ad Auram consilio domini P. Cardinalis Convertere studuerunt.*

2. AURA. Vetus Custumarium de Ickam manerii in Cantio apud Somnerum in libro de *Gavelkind* p. 74. *Et isti Cotarii nusquam capient Auram, nisi apud Ickam, vel Erembling.*

¶ 3. AURA, f. pro *Avera*, Jumentum. *Madox* Formulare Anglican. pag. 158. *Ego Henricus de Lega . . . duodecim denarios præfato Willelmo de Haddele atturniavi . . . in escambium pasturæ quatuor averiorum & unius Auræ, quæ habere solebat in mea dominica pastura de Lega.* Vide *Avera* in *Averium*.

¶ AURACULUM, Ornamentum sepulcri. Ludewig. to. 4 Reliq. MSS. p. 459. *Signa ejus ac progenitorum suorum aedium in pariete, ubi ejus imago corā SS. Trinitate oranti simillima, splendido auro mira arte deaurata arma, pariterque post altare Elizabeth super sepulchro in Auraculo, ut posteris fiat monumenta sua, affixa cernuntur.*

AURARIA ARS, in Vita B. Tiemonis apud Tengnagelium. *Proc. Aurariarum*, in veteri Inscript. *Collegium Aurariorum*, in alia 12. 6.

AURA-

Auraria Functio, Pensio, Præstatio, in Codice Theod. & Justin. tributum quod in auro præstatur. Συντέλεια χρυσοῦ, lib. 56. Basilic. tit. 9. Vide Senatorem lib. 2. Epist. 26. 30. Ejus susceptor χρυσοϋποδέκτης dicitur in Gloss. Lat. *Susceptor Aurarius*.

AURARII, in Glossis MSS. *Laudatores, vel fautores, vel adulatores*: qui *auram* captant, id est, favorem; vox Latinis hac notione sat frequens. Vide Salmasium ad Vopiscum p.409. [Papias ad vocem *Aurora*: *Aurarii quia favoribus splendidos faciunt & claros ...Aura dicitur splendor...unde etiam Aurarii, id est, fautores qui quasi favore inaurant homines*.]

AURATOR, χρυσωτής, in Gloss. Græc. Lat.

1. AUREA, [Modus Musicus.] Vide *Frigdera*.

¶ 2. AUREA, Frenum. *Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures religantur*. Ita Festus. Et in Glossario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Aurea, frenum, quod circa aures ponatur...unde versus*:

Aurea frenat equos, est Aurea mobile nomen.

¶ Aurea Urbs. Roma sic dicta apud Murat. to.2. pag.353 col.2. D. in Chronicis Casinensibus ab Anastasio Seniore: *Hic Belissarius ex Sicilia in Italiam veniens, ad Auream Urbem pervenit; quo ingresso Gothi qui in urbe morabantur, nocte egressi, relictis præ timore patentibus portis, Ravennam confugiunt*. Mabillonius de Re Diplomat. lib.2.c.16.n.16. memorat bullam auream Friderici II. pro Cœnobio S. Apri Tullensi, *in* cujus bullæ postica urbs Roma exhibetur cum his verbis: *Aurea Roma*, & in circulo: ✠ *Roma caput mundi regit orbis frena rotundi*.

¶ Aureæ Bullæ. Vide *Bullæ Aureæ*.

¶ Aurea-Flamma. Vide *Auriflamma*.

AUREALE, Ugutioni *Oreler, quod ad aurem ponitur, & Aureale, quoniam vermis orelere, quia libenter intrat aurem*. Ebrerdus Betun. cap.15.

Dicitur Aureale, quoniam supponitur auri:
Cervical cervici: pulvinar, quia pluma est.

¶ AUREAMENTUM, vel Arreamentum, f. à Gallico *Arramie*, quod olim nostri pro *Bello indicta* sumsere; hic autem videtur idem esse, quod animi horror vel rebellio. Humbertus Card. lib.2. adv. Simoniacos cap.12. apud Marten. to.5. Anecdot. col.704. ubi de cavendis Hæreticis: *Quæ lingua quantum incauto prævaleat B. Job manifestat dicens: Occidit eum lingua viperæ, cujus natura tam abominabilis est hominibus, ut cum nullo ab eis experimento sciatur, vix sine Aureamento animi audiatur, cum forte refertur*. Vide *Adramire*.

AUREARII. Charta Ottonis M. Imp. an.950. pro Ecclesia Ratisponensi: *Cum...mansionariis barschalkis, Aureariis, brucuariis, cidelariis, molendinis, viis, &c*. Vide *Auraria*.

¶ AUREATUS, Aureus, ex auro contextus. Guidonis Disciplina Farfensis cap.11. *Diaconus induat stolas argentatas, atque dalmaticam Aureatam, &c*.

¶ AUREAX, *Equus solitarius*. Papias cum Isidori Glossario: ad quod Grævius ait, legendum cum Scaligero, *Eques solitarius*. Festus, *Aureax, Auriga*.

¶ AURELIANENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum*.

¶ AURELLERIUS, Pulvinar, Gall. *Oreiller*. Index MS. an.1329. in Archivo S. Victoris Massil. *Item unam caybiam, item duos Aurellerios, quatuor cruces de cupro, & aliam de fusto*.

AUREOLA, Joanni de Janua, *est præmium quoddam merito redditum*. Vide eumd. in Verbo *Virgo*. Matthæus Westmon. anno 1284. *Alfonsus Regis primogenitus veniens ad Westmonasterium, quandam Aureolam, quæ fuerat quondam Principis Walliæ Leolini, cum aliis jocalibus afferebat, quibus beati Regis Edwardi feretrum ornabatur*. Alanus in Anticlaudiano lib.4. cap.8.

Vel quos Aureola munus non excipit, omnes
Laurea communi fretos mercede coronat.

De variis *Aureolis*, quibus pro merito Beati donabuntur in cœlis Josephus Angles in 4. Scot. dist.49. art. 6. conclus. ult. ait, *quod in corporibus Virginum, Martyrum atque Doctorum erunt insignia quædam, quibus hujusmodi Aureolas in anima habere præ se ferent, quodque Virgines in capite aliquam coronulam albam, Martyres rubram, & Doctores viridem gestabunt*.

¶ AUREUS nude, Nummus aureus. Vita S. Sulpicii Pii Episc. Bituric. inter Acta SS. Benedict. sæc. 2. pa. 181. *Ecce inter marmorum fragmenta reperiunt Aureum probum, in quo Cæsaris antiquissimi manebat expressa figura*.

¶ AURIACUM, pro *Aurichalcum*, Gall. *Auripeau*, Species metalli factitii sat noti. Statute Augerii II. Episc. Conseran. in MS. Sangerman. *Omnibus Sacerdotibus nostræ civitatis & diœcesis interdicimus, ne quisquam eorum cum calice ligneo, vel vitreo, vel stanneo, vel plumbeo, vel de peltre, vel de Auriaco, vel de electro, infra diœcesis nostræ fines ulterius celebrare præsumat. Habeat igitur unaquæque Ecclesia calicem argenteum cum patena*.

¶ AURIBRITUM, Obryzum. Bulla Paschalis Papæ I. ad Petronacium Ravennæ Archiep. in edit. Rubei apud Murat. to.2. pag.220. *Componat Auribriti libras quinque*: sed legendum cum Muratorio *Auri obriti*, id est, obrizi seu optimi.

¶ AURICABEO. Vide *Audecabeo*.

¶ AURICELLA. Vide *Celendra*.

AURICINDUS, *Artifex, qui scindit aurum*. Ugutio.

¶ AURICLABEO. Vide *Audecabeo*.

¶ AURICLAVUS. Vide *Chrysoclavus*.

¶ AURICULAM Debere, in Charta Archembaldi domini Borbonensis an.1217. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag.229. *Quicumque intrat de die in horto vel in vinea alterius, causa malefaciendi, si probare possit, debet tres solidos vel Auriculam*. Ea enim pœna, aurium scilicet abscissione vel incisione, mulctabantur fures omnes. Vide *Auris*.

1. AURICULARE, Auribus aliquid insusurrare. Thomas Walsinghamus pag. 262. *Capita, modo velut ad Auriculandum, jam quasi ad osculandum invicem.... conjunxerunt*. Gall. *Parler à l'oreille*.

2. AURICULARE, Gall. *Oreiller*, Pulviner, pulvinus. Anonymus de Morimondensis Cœnobii in agro Mediolanensi desolatione: *Perscrutantes itaque Dormitorium totum, strata, coopertoria, Auricularia, cucullas, tunicas asportaverunt*. [Computus gener. redituum Regis Franc. an.1202. apud D. *Brussel* Tract. de usu feud. to.2. pag.156. *Pro subtularibus, & pro Auricularibus, xxiij. s.*] Chron. Andrense an.1214. *Abbate vero equitante, si invitatus fuerit, duo linteamina cum Auriculari ad ejus lectum tenetur providere*. Fragmentum Historicum editum à viro doctissimo Joanne Mabillonio to.1. Analectorum pag.53. *In illo tempore Monachis Gallicanis est indultum, ut femoralibus, laneis camisiis, pelliciis, botis, caperonis de pellibus, almuciis, coopertoriis, Auriclaribus, & pro infirmis, culcitris uti possent*. Ubi legendum *Auricularibus*, tametsi sic præferat Codex MS. [Recensio MS. vasorum & ornamentorum Ecclesiæ Noviom. *Item unum Auriculare ad ponendum subtus Missale*.

Auricularium, Eadem notione, apud Innocent. III. lib.13. Epist.61.

1. AURICULARES. Blandinus Monach. in Miraculis S. Agathæ cap.1. de quadam surda curata à S. Agatha: *Nocte itaque orationi vacans, paululum dormire cœpit, affuit interventrix muliebri habitu admodum ornata...infelicibus auribus Auriculares mittens, protinus disparuit*. Digitos forte *Auriculares*, vix enim credam in-

intellexisse Blandinum id, quod *Oreillette* vocat Pibracius:

Mieux nous voudroit des Oreillettes prendre, &c.

Quibus nempe aures occluduntur. Forte etiam per *Auriculares* intellexit auriscalpia, quibus aurium sordes, quæ auditum impediunt, eruuntur. Glossar. Lat. Græc. *Auricularium*, ἀτγκλοῖς. Ita corrigo, pro *Aurisclavium*. Meursius *Auriscalpium* emendat, sed priori emendationi favent vestigia literarum. Vox formata ex *Auricula*, ὠτάριον, in eodem Gloss.

2. AURICULARES, Auscultatores, *Espions*. Chronicon. Novalicense l. 5. c. 3. *Hic denique mittens Auriculares & præcones, qui lustrarent civitates & castellas, ne homines inconsulte loquerentur de eo*. Huc spectant ista ex Apuleio lib. de Mundo: *Erant divisa officia in Comitatu Regio: Sed & inter eos Aures Regiæ, & Imperatoris oculi quidam homines vocabantur*.

AURICULARIS, Secretorum conscius, Consiliarius, Galli dicimus, *Qui a l'oreille du Prince*: Ugutio: *Auricularis, Amicus, id est, secretus consiliator*, Willelmus Tyrius lib. 19. cap. 18. *Prima facie visi sunt, qui ei* (Regi) *familiarius astabant, Auriculares & cubicularii, penes quos consiliorum regiorum erat auctoritas*. Ekkehardus junior de Casibus S. Galli cap. 3. *In Auricularem & intimum Episcopi manus misisti*. Cap. 16. *Auricularis patris tui fuit ille hominum vilissimus*. Henr. de *Knyghton* lib. 5. Hist. *Rex Ricardus venit Londonias cum ingenti honore, comitantibus eum Auricularibus suis*. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 68. *Postquam A secretis efficitur, Logothetam illum . . . constituit: & cum Imperatoris in Aure versaretur, scripsit altercationem inter se & adversarium Casinensis Cœnobii Abbatem*. Will. Neubrigensis lib. 5. cap. 27. *Eliensis Episcopus ad Auriculam Principis pro officio positus, nam Cancellarius erat Regius*. Chronicon Gemblacense: *Abbatem religiosius cæteris vivere libenti accipiebat animo, & eum dignatus suo latere & Auricula, eum contendere sua provocabat gratia*. Vide Arnoldum Lubecensem lib. 3. cap. 8. [& Chron. Novalicense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 764.

¶ AURICULARIS CONFESSIO, Peccatorum declaratio secreta submissa voce ad aurem Sacerdotis. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. p. 188. & apud Scholasticos passim.

AURICULARIUS, ὠτακουστής, in Gloss. S. Benedicti. Gloss. Lat. MS. Regium & Isidor. *Auricularius, Auscultator*. Sæpius vero pro fido Consiliario. Brito: *Auricularius, id est, Secretarius, ab Auricula, quia secreta solent dici in aure. Auricularius, Secretus, Consiliator*. Lib. 2. Regum cap. 23. *Fecitque eum sibi David Auricularium à secreto*, id est, Secretarium, Consiliarium. Lambertus Schafnaburg. an. 1076. *Ex his sibi Auricularios à secretis, ex his tam familiarium, quam publicorum negotiorum Procuratores instituebat*. Lambertus Ardensis: *Sciens Reinaldum esse . . . Regi Franciæ Auricularium & consanguineum, & in omnibus ei assidentem & obsequentem*. Passio Sanctorum Vulfadi & Rufini to. 2. Monast. Anglic. pagina 120. *Quem sibi Auricularium & Consiliarium . . . ac rectorem à se secundarium in toto regno suo . . . constituerat*. Charta Simonis II. Ducis Lotharingiæ an. 1176. in Antiquitatib. Vosegi, de Drogone de Moceiaco: *Qui patris nostri Senescallus extiterat, & fidelis Auricularius secretorum*. Adde Ordericum Vitalem l. 10. p. 776. 788. Librum de fundat. Gozecensis Monast. pagina 229. Lambertum Schafnaburg. anno 1063. &c. Andream Monachum in Vita S. Ottonis Bamberg. lib. 1. cap. 34. [Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 99. n. 17. Hist. Harcur. tom. 4. pag. 1333.]

AURICULARIUS, interdum pro Secretario, seu amanuensi usurpatur. Vita S. Audoeni Episcopi Rotomagensis cap. 5. *Sanctus Audoenus, cognomento Dado, Auricularii locum & munus in aula Regis obtinuit, itemque ad obsignanda scripta vel edicta Regia, quæ ab ipso conscribebantur, sigillum vel annulum Regis custodiebat*. Ita Angilbertum Abbatem Centulensem Caroli M. Secretarium, ab Alcuino joculari nomine Homerum dictum, idem Alcuinus Epist. 83. & Carm. 116. & 177. appellat, quem Epist. 84. *Manualem*, id est, amanuensem vocat.

AURIFEX, in Pacto Legis Salicæ tit. 11. §. 6. si Wendelinum audimus, non est *Aurifaber*, sed *Carpentarius* quod in ea scribatur, *Aurificem sive Carpentarium*, ita ut voces synonymæ sint. Sed constat, crebro vocem, *sive*, pro conjunctiva, *&*, usurpari. Neque enim quis dicat eodem tit. Editionis Pithœi §. 5. fabrum eumdem esse cum vinitore, vel carpentarium eumdem ac venatorem, quod illa præferat hæc verba: *Aut fabrum sive vinitorem, aut carpentarium sive venatorem*.

AURIFICINA, Fabrica *Aurificium*. *Aurificium, ipsum opus & exercitium, quod fit in auro*, Ugutioni. Glossar. Lat. Græc. *Aurificina*, χρυσοχοεῖον. Ebrardus in Græcismo.

Aurificina, locus in quo faber excoquit aurum.

¶ AURIFICIUM, Ex auro confectum, *Aurifrigium*, Gall. *Orfroy*. Testamentum Cardinalis Talairandi Episc. Albanensis an. 1360. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1472. *Vestimenta alba quæ fecimus fieri de pannis pretiosis ultramarinis cum Aurificiis de Anglia*. Vide *Aurifrigium*.

AURIFILUM, Filum aureum, *Fil d'or*. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis an. 1295. *Cum arboribus & avibus diasperatis, quarum capita, pectora, & pedes, & flores in media arborum, sunt de Aurifilo contexta*. Alibi: *Duo amictus de filo Aureo, aliquantulum lati & plani*.

AURIFLAMMA, *Oliflamma*, *Oloflamma*, *Aureaflamma*. Vexillum fuit proprium Monasterii Sancti Dionysii in Francia, quod Monachi in bellis, quæ pro bonorum, aut privilegiorum tuitione suscipere cogebantur, suo deferendum Advocato porrigebant, qui illud ex Abbatis manibus, certis precibus ad id ab eo recitatis, ex Sancti monumento, cui appensum erat, acceptum, in præliis, tanquam Ecclesiæ & Monasterii signifer præferebat: hic enim primus fuit Auriflammæ usus.

Vocis etymon censent plerique à materia & colore sumi debere. Cum enim Labari, seu gonfanonis formam præferret, cujusmodi ædes sacræ habere etiamnum solent, atque iis uti in publicis processibus, ejus materiam fuisse ajunt ex rubeo serico ignei & coruscantis coloris, atque ab igne auri & fulgore sandaracæ, cui flammeus color tribuitur à Plinio li. 35. cap. 6. *Auriflammæ* nomen inditum. Sane de hujus sacri vexilli colore & materia consentiunt Scriptores. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Ast Regi satis est tenues crispare per auras
Vexillum simplex, cendato simplice textum,
Splendoris rubei, Letania qualiter uti
Ecclesiana solet, certis ex more diebus.
Quod cum flamma habeat vulgariter Aurea nomen,
Omnibus in bellis habet omnia signa præire.

Et ex eo Guillelmus *Guiart*:

Oriflamme est une Banniere
Aucun poi plus forte que guimple,
De cendal roujoiant & simple,
Sans pourtraiture d'autre affaire.

Præterea Chron. vernac. Flandr. cap. 67. *Et tenoit en sa main une lance, à quoy l'Oriflamme estoit attachié, d'un vermoil samit, à guise de gonfanon à 3. queues, & avoit entour houppes de soye verte*. Eadem verba habet Joan-

Joannes Abb. Laudunensis in Speculo Historiali MS. lib. 21. cap. 8. Radulphus *de Presles* apud Doubletum in Hist. Sandionysiana lib. 1. cap. 41. *Et si portez seul d'entre les Roy, l'Oriflambe en bataille, c'est assavoir, un glaive (une lance) tout dorè, où est attachée banniere vermeille*. Ex quibus licet non modo quæ fuerit *Auriflammæ* materia, quisve materiæ color, sed & cujus formæ & figuræ exstiterit, abunde satis percipiatur, non tamen plane videtur evinci, ab ipso colore nomen *Auriflammæ* manasse, cum etsi flammeum rubeus quocumque modo repræsentet, nihil auri in hujusmodi vexilli descriptione occurrat, præterquam in ipsa lancea, cui hærebat, quam Preslius auratam fuisse scribit. Neque enim aurea fuit prætextum fimbria, ut Chiffletius finxit, sed viridi, quod expressim notat Chronicon Flandriæ.

Malim igitur *Auriflammam* appellatam à voce Scriptoribus medii sæculi passim recepta, nempe à *Flammulum*, vel *Flammula*, quæ quodvis vexillum significat, uti in hoc verbo dicemus: cui adjuncta fuerit vox *Aurea*, quod hasta, cui erat infixa, auro obducta fuerit: quod præter Preslium testatur Inventarium vetus Thesauri Sandionysiani apud Doubletum: *Estendard d'un cendal fort espais, fendu par le milieu en forme d'un gonfanon, fort caduque, enveloppè autour d'un baston couvert d'un cuivre dorè, & un fer longuet, aigu aut bout.* Sed & Scriptor Historiæ Caroli VI. ex Thuana Biblioth. enarrans ut Domino d'*Aumont* Auriflammæ gestandæ præfectura à Rege demandata sit, hæc adjungit: *Sic vexillum ferro dignum duxit, donec ingruente belli necessitate hastæ aureæ applicasset.*

Jam vero *Auriflammam* peculiare fuisse Monachorum vexillum, quod eorum Advocati deferrent iis in bellis, quæ suscipere cogerentur contra bonorum suorum invasores, firmatur ex usu passim recepto: cum id muneris præsertim Advocatos spectarit, ut in ejusmodi bellis Ecclesiarum, quarum *Defensores* erat, vexilla præferrent: unde & sæpe *Signiferi Ecclesiarum* dicuntur, ut supra observavimus, cum de Advocatis egimus.

Eo igitur nomine Vilcassini, seu Pontesiæ Comites, qui Sandionysiani Monasterii protectores & *Advocati* erant, forte quod plurima ex illius bonis intra eorum ditionem sita essent, *Auriflammam*, quæ præcipuum fuit ejusdem Monasterii vexillum, detulere in expeditionibus bellicis, quas suscepere pro eorum tutatione: quæ est viri doctissimi Andreæ Duchesnii sententia in Hist. Betbuniensi lib. 1. cap. 3. Atque inde fortassis manavit, ut *Auriflamma* crebro, & fere semper, vexillum S. Dionysii vocitetur à Scriptoribus, non quod duntaxat in Ecclesia S. Dionysii asservaretur, sed quod peculiare esset monasterii in militaribus expeditionibus vexillum. Gesta Ludov. VII. cap. 4. *Vexillum B. Dionysii, quod Gallice* Oriflambe *dicitur*. Rigordus an. 1215. *Revocatur vexillum B. Dionysii, quod omnes præcedere in bella debebat.* Infra: *Adveniunt legiones Communiarum, quæ fere usque ad hospitia processerant, & vexillum B. Dionysii.* Gesta S. Ludovici an. 1249. *Praecedente quoque juxta ipsos in alio vassello B. Dionysii Martyris vexillo*. Apud Joinvillam, *la Banniere de S. Denys* dicitur. Ita etiam passim in Hist. Garini MS.

Je vos comant l'Ensegne S. Denys.

Infra:

Et Garin porte l'Ensegne S. Denys.

Alio loco:

Devant en vient l'Enseigne de S. Denys,
Blanche & vermeille, nus plus bele ne vit.

Alibi denique *Auriflammam S. Dionysii* appellat:

Le gent Girbert vit venir tos rengies.
Et l'Oriflambe S. Denys baloier.

Unde vix mihi persuadeam, Reges nostros *Auriflammam* prætulisse in bellis suis ante Ludovicum VI. à quo Vilcassinensis Comitatus comparatus fuit. Sed qui plura volet de Auriflamma, consulat, quæ de ea congessimus in Dissertat. 18. ad Joinvillam, ex qua etiam prædicta excerpsimus. His adde Raymundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. cap. 119. 123. 138. 139. & Joannem *Goulain* Carmelitam in versione Gallica Rationalis Durandi, exarata ann. 1372. jussu Caroli V. Regis Franc. fol. 41. 42. [Henricum *Sauval* tom. 2. Antiquit. Paris. pag. 746. Gallandum *des anciennes Enseignes de France* p. 40. & seqq. Historiam Harcurianam tom 2. pag. 1132. tom. 3. pag. 919. tom. 4. pagg. 1823. 1824. 1828. 2107. & seqq.]

Auriflamma, interdum dictum præcipuum aciei vexillum. Albertinus Mussatus de Gest. Henrici VII. cap. 2. de eodem Cæsare: *Nec minus extemplo Aquilas, Aureamque flammam explicans, in Florentiæ fines processit*. Le Roman de *Guesclin* MS.

Mainte Enseigne y baloie taiate en grene,
L'Oriflambe Karlin est devant premeraine.

Et alibi:

Les Enseignes de soie vont avant baloiant,
L'Oriflambe Karlin au premier chef devant.

Alius Poeta MS.

Requourent cele part où virent l'Oriflour.

AURIFRASIUM, pro *Aurifrisium*. Vide in *Aurifrigia*.

AURIFRES, Eadem notione. *Dalmatica cum safre sive Aurifres ante & retro*, in Inventario ornamentorum sacristiæ S. Victoris Massil. ex Archivo ejusdem Monasterii.

AURIFRIGIA, Aurifrisia, Aurifrisum, Fimbria aurea, limbus aureus, Gall. *Frange d'or*: neque enim hisce vocabulis intelligitur opus Phrygium auratis filis intextum, quod volunt viri docti. Chronicon Laurishamense pag. 95. *Cappæ tres cum Aurifrigiis, palla altaris cum Aurifrigio, &c.* Chronic. Moguntinum Conradi Episcopi: *Casula violacea latis & magnis Aufrigiis*. Matth. Paris an. 1246. *In capis choralibus & infulis Aurifrisia concupiscibilibus*. Charta an. 1213. apud Ughellum to. 7. pag. 289. *Cappam unam de examito rubeo cum lista de Aurofriso*. Occurrit passim.

Quod vero Latini sequioris ævis Scriptores *Aurifrisium* vocant, nostri & Angli *Orfroy* dixere. Vetus Vocabularium Anglicum, *Orfrey of a vestiment, Aurifrigium*. Historia Prioratus Wigmorensis in Anglia: *Donna a Moines l'Eglise une Chape de queor pourpre, assez honneste, & richement aourné des Orfreys*. Le Roman de *Garin*.

Bien fu vestue d'un paille de Biterne,
Et un Orfrois à mis dessus sa teste.

Alio loco:

Vestus moult noblement de sendaus & d'Orfrois

Alius Poeta MS.

Le ban de Macidoine qui fu listè d'Orfrois.

Philippus *Mouskes* MS.

D'autre part li Quens Jofrois,
Viestus de samis & d'Orfrois.

Aurifrasium dixit Ordericus Vitalis lib. 6. pagina 603; qua voce Gallicam *Orfrais* expressit: *Adelina quoque uxor Rogerii de Bellomonte Albam Aurifrasio comite ornatam Uticensibus contulit*.

☞ *Aurifrigium* fere semper accipiendum pro Limbo acu picto, auro plerumque argentove distincto, qui ad vestes sacras assuitur, atque, ut supra, à nostris *Orfroy* appellari solet. Cappas fere omnes latum ambit *Auriphrygium*, casulis in crucis modum aptatur, ab humeris ante & retro demittitur in tunicis; at in albis consui-

consuitur tantum ante & retro inferiorem oram, & in extrema manicarum parte, in amictu vero qua parte capiti imponitur. Qui usus etiamnum obtinet in plerisque Ecclesiis. Spicil. Acher. to. 7. p. 403. in Instrumento anni 1099. *Ad Missæ suæ ornamentum reponendum scriniola duo tali opere convenientia fecit, suoque studio amictum magno Aurifrigio & longo ornatum, albamque ...acquisivit.* Miracula S. Dunstani to. 7. Maii pag. 815. *In quo illud quoque admirationi nonnullis fuit, quoniam idem Aurifrigium planetæ appositum nec majus nec minus inventum est, quam vestis ipsius mensura petebat.* Et tom. 1. Julii pag. 402. *Et easdem camisias Aurifrigiæ more capitii, & futura humerali atque brachiali ornari eis fecit.* Neque tantum *Aurifrigiis* ad sacræ trabeæ ornamenta usi sunt, quin & in pileis, colli tegmine, aliis Clericorum & Laicorum indumentis. Hinc illud statutum Frederici Episcopi Argentinensis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 538. *Singulos Clericos... qui de cætero tales caligas gestare præsumpserint, vel qui clamydes aut alias suas vestes geminis Aurifrigiis quæ vulgariter bortum dicuntur... ornaverint, &c.... statuimus propter hoc excommunicationis sententia puniendos.* Le Roman de la Rose.

Et un chapeau d'Orfrays eut neuf,
Le plus beau fut de dix-neuf,
Jamais nul jour vu je n'avoye
Chapeau si bien ouvré de soye,

Ibidem:

Pourtraites y furent d'Orfroys
Histoire d'Empereurs & Roys.

Ergo acceptum fuit *Aurifrigium* non pro fimbria tantum, aut limbo aureo, sed pro omni genere operis acu picti, Gall. *Broderie*. Unde nimius videtur Cangius noster in his verbis, *neque enim hisce vocabulis*, &c.

¶ AURIFRYGIUM, Eadem notione. Vide *Cyprense opus*.

¶ AURIPHRIGIUM, Idem. Recensio ornamentorum Ecclesiæ Mogunt Rer. Mogunt. tom. 1. p. 96. *Habebant etiam calices alii suas peras ad corporalia ex purpura & Auriphrigiis adornatas.* Vide Antiq. Eccles. ritus D. Edm. Marten. lib. 1. pag. 240. lin. 1.

¶ AURIPHRIGIATUS, Aurifrisio ornatus. Rerum Mogunt. to. 1. pag. 94. *Item duæ casulæ de rubeo samitto, & tot dalmaticæ, & subtilia Auriphrygiata valde bona.* Et apud Spelmannum: *Casula duæ nigræ Auriphrygiatæ & infulæ vel thiaræ 18. Auriphrigiatæ.*

¶ AURIFRISIATUS. Statuta Augerii II. Episc. Conseran. è MS. Sangerman. *Officiis Ecclesiasticis & aliis bonis studiis cum diligentia vacate. Caputiis brevibus aut aliis inhonestis vel laicalibus diversorumque colorum, aut Aurifrisiatis vestibus... uti nolite.*

¶ AURIFRICEATA *Mitra cum lapidibus pretiosis cooperta margaritis sive perlis*, in Testamento Petri Gerandi Card. apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. p. 418.

¶ AURIGARE, Curru vel plaustro vehere, Gall. *Charroyer*, *voiturer*. Tabularium S. Medardi Suession. In summario Chartæ Ingerani Abbatis ejusdem Monasterii ann. 1167. *Fratres Ursicampi tenentur Aurigare terragia ad grangiam nostram.* In charta vero contextu legitur *Carrigabunt*.

¶ AURIGINOSINUS, *Arcuatus*, Papiæ in Cod. MS. Bituric. id est, Ictericus, qui aurugine laborat, Gall. *Qui a la jaunisse*.

AURIGRAFUS, Ugutioni & Joanni de Janua, *Qui auream scripturam facit. Aurigraphia, Aurea scriptura.* χρυσογράφος, Scylitzæ pag. 450. & Joeli in Chron. pag. 177. Liber Translationis S. Sebastiani: *Textum deinceps sacrorum, Evangeliorum aureis characteribus exaratum... obtulit.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Luitprandus Langobardorum Rex donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quam Aripertus aureis scriptam literis Romam direxerat... confirmavit.* Adde Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 283. Ex qua vero materia constarent ejusmodi aureus, ut & cæteri colores in exarandis & ornandis libris adhiberi soliti, docet imprimis Papias, in verbo *Libri*: *Scribebantur autem* (libri) *diversis coloribus, quos facere poteris hujusmodi factis confectionibus. Argenteas literas facies, si æris florem, & alumen æquis ponderibus in argento contriveris. Aureas facies, si alumen & æris florem æquo pondere aceto infusum de auro in aurum, usque ad mellis Attici grassitudinem triti perduxeris. Æreum colorem facies, si sal & alumen rotundum æqui ponderis in æreo vasculo aceto infuso in æramento teras, usque ad mellis Attici grassitudinem. Hoc etiam ferreum facit.*

¶ AURIGRAPHIA, *Aurea scriptura*, *unde Aurigraphus qui auream scripturam facit.* Gloss. MSS. Montis S. Eligii Atrebat.

AURILEGIUM, *Locus, ubi reponitur aurum, scilicet thesaurus: ubi legitur, id est, colligitur aurum.* Ugutio & Joan. de Janua.

AURILEGULUS, Qui aurum è fodinis eruit: in l. 5. C. de Metallis & Metallar. & l. 9. Cod. Theod. eod. tit. Gloss. Gr. Lat. χρυσωρύκτης, *Aurilegulus*. Gloss. Lat. Gr. *Aurilegulus*, χρυσεκλέκτης. Paulinus Poem. 30.

Callidos Aurilegulos in aurum
Vertis, & versos imitaris ipsa,
E quibus vivum fodiente verbo
Eruis aurum.

AURILEGI AMBRONES, in Epistola 1. S. Bonifacii Archiep. Mogunt. Manilius lib. 5.

Quærere sub terris Aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere prædæ
Imperat, &c.

Vide Jacob. Gothofred. ad Cod. Th. d. tit. de Metallis & Metallariis.

¶ AURIOLENSIS, pro *Aurelianensis*, Gall. *d'Orleans*. Sic apud Rymerum non semel *Dux Auriolensis* scribitur pro *Dux Aurelianensis*.

AURIPERCUSSOR, Aurifaber, in Tabulario S. Genovefæ Paris. ann. 1285.

AURIPETIA, Fragmentum ex auro, *Piece d'or*, vox composita ex *petia*, Gall. *Piece*. Anastasius Biblioth. in Benedicto III. pag. 206. *Isdem Præsul* (fecit) *pulcherrimi decoris rete factum miro opere ex gemmis alavaberis, & bullis aureis, conclusas etiam Auripetias in se habens smaltitas.*

¶ AURIPETRUM, Aurum petræ inductum, Musivi operis species, Gall. *Ouvrages à la Mosaique*: cujus habes specimen in tumulo Reginæ Fredegundis in Historia S. Germani à Pratis delineato, atque etiam in sacellis pluribus Monasterii S. Dionysii. Vita S. Irenæi Episc. Lugdun. to. 5. Junii p. 347. *Hic Christi athleta, flos omnium Christi athletarum, in crypta quæ in colle superposito civitati, pulcro & antiquo musivo & Auripetri opere exstructa est, à B. Zacharia Presbytero suo honorifice est tumulatus*: forte leg. *Auripetri*. Vide *Auripetia*.

¶ AURIPHRIGIUM, AURIPHRIGIATUS. Vide *Aurifrigium*.

AURIPICTUS, Auro pictus. Monasticum Anglic. to. 3. pag. 333. *Caput S. Gamalielis Auripictum, cum lapidibus circa humeros insertis.*

AURIS. *Aurium Abscissio*, & *Incisio*, fuit olim inter pœnas à Legibus receptas: nam templorum & rerum sacrarum spoliatoribus aures findebantur, Legibus Saxonum. Additio ad easdem Leges tit. 12. *Qui fanum effregerit, &c. Finduntur aures ejus, & castratur, &c.* Ea etiã pœna mulctabantur servi fugitivi. Gregorius Turon. lib. 5. Hist. cap. 48. de Leudaste servo facto: *Cumq; bis aut tertio refugus à fuga lapsu teneri non posset, Auris Inci-*

sione mulctatur. Vide eumdem lib.9.c.38.& Aimoinum lib.3.c.43.

Sed & fures omnes. Stabilimenta S. Ludovici lib.1. cap.29. *Et qui emble soc de charruë, & qui emble autres choses, robes, ou deniers, ou autres mennës choses, il doit perdre l'Oreille al premier messet, & de l'autre larrecin il pert le piè, & au tiers larrecin, il est pendable*. Compûtum terræ Campaniæ ann.1348. *A Jean l'Espicier Garde de la Prevostè de Grans, por justicier à Grans 2. femmes, ausquelles on couppa les Oreilles par soupçon de larrecin*. In Computo Domanii Peronæ ann. 1520. fol. 101. de fure: *Lequel depuis a estè condamnè . . . à estre Exorillè, battu de verges, & banni*. Eadem pœna statuitur in Charta Communiæ Bituric. an. 1181. & in Consuetudine municipal. Bellaci MS. ab Adelberto III. Comite Marchiæ edita in eos, qui in vineis damna faciunt: Edicto Cazimiri Regis Poloniæ ann. 1368. in eum qui in curia Militis minutas qualcumque res subtraxerit. Adde Fletam lib. 1. c. 38. §. 10. 11. Decreta S. Stephani Regis Hungar. lib. 2. cap. 40. & Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 65. 69. 229.

Statutam eamdem pœnam non modo in furtis, sed etiam aliis delictis, observare est ex Statutis Henrici V. Regis Angl. *tempore guerra*, quod extat apud Nic. Uptonum lib.4. de Militari officio pag. 140. Ex Edicto Philippi Pulcri de duellis art.6. apud Cowellum lib. 4. tit. 18. §. 47. 45. In Foris Aragon. lib.9. tit. de Lennnib. Adde Theophanem pa. 415. Porro aurium abscissionem pertinere ad majores Justitiatios, adnotant Consuetudines, Silvanectensis art. 106 Andegav. art. 148. & Juliodun. cap. 39. art. 12.

AURIUM APERTIO. Lib.3. Sacrament. Eccles. Roman. c.16. *Post hæc commenda p. plebs pro jejuniis 4.7. & 10. mensis temporibus suis, sive pro scrutiniis, vel Aurium Apertione, sive orandum pro infirmis, vel ad nuntiandum Natalitia Sanctorum*. In Missali Gallicano veteri pag. 449. *Expositio Evangeliorum in Apertione Aurium ad Electos*, id est, *ad baptizandos*. Vide *Epheta*.

TESTES PER AUREM ATTRACTI. Lex Bajvarior. tit. 15. cap. 2. *Ille testis per Aurem debet esse Tractus, quia sic habet Lex vestra*. Tit. 16. cap. 2. *Si quis testem habuerit per Aurem Tractum*. Cap. 6. *Adprehendat manum proximi sui, & dicat: Sic me Deus adjuvet, & illum, cujus manum teneo, quod ego ad testem illum inter vos per Aurem Tractus fui de ista causa ad veritatem dicendam*. Charta exarata an. 35. Caroli M. in Metropoli Salisburgens. to. 3. pag. 322. *Coram residentibus & adstantibus multis & testes usu Bajoariorum per Aures ex utrisque partibus Tracti, &c.* Charta Arnolfi Ducis Bajoariorum ann. 808. ibidem tom. 1. pa. 131. *Coram Clero & omni populo & multis testibus, sicut mos est, per Aurem Attractis firmata*. Alia Honori II. PP. an. 1125. ibid. tom. 2. p. 51. *Harum rerum omnium testes per Aurem Attracti sunt Fridericus Advocatus, duo filii Adelberti Comitis, &c.* Charta Henrici Ratisponensis Episcopi an. 1137. ibidem to. 3. p. 286. *Hujus autem traditionis & institutionis testes sunt more Bavarorum Auribus Tracti; Albertus Decanus, &c.* Similes formulæ habentur ibid. pag. 460. 463. in Chronic. Reichespergensi p. 175. 177. 178. 193. 212. & apud Gretzerum in Episcopis Eystetensibus pag. 462. Hinc ea forte apud nos recepta loquendi formula, *Se faire tirer l'oreille pour dire quelque chose*.

AURES TORQUERE & *alapas dare testibus*. Lex Ripuariorum tit. 60. §. 1. *Ad locum traditionis cum eodem numero pueris accedat, . . . & sic eis præsentibus pretium tradat, & possessionem accipiat, & unicuique de parvulis alapas donet, & Torqueat Auriculas, ut ei postea testimonium præbeant*. *Testes Tracti*, in Legib. Alaman. tit. 94. Charta Widonis de Montefalconte ann. 1112. in Tabul. Eccl. Augustod. *Hujus demissionis testes... Poncius Canonicus de Rebello, qui infans tunc ibi colafum accepit, ne quandoque traderet oblivioni*.

Ex his docemur olim testibus vellicatas & *tractas aures, & alapas* inflictas, quo testimonii à sediti vel edendi memoriam servarent: quod apud priscos Romanos in usu fuit. Qui enim in jus vocabat, ei, cui litem intendebat, denuntiabat, ut ad Prætorem veniret, si parebat, Prætor adibatur, sin minus, qui vocabat, testem adducebat, eique auriculam vellebat, atque ita adversario manum injiciebat. Alioqui nisi antestatus esset, manum injicere, & ad Prætorem, judicemque rapere non licebat, eratque injuriarum actio adversus eum, qui secus fecerat, comparata. Plautus in Persa:

Nonne antestaris?
Tuan' ego caussa, carnufex cuiquam
Mortali libero Aures Atteram?

Virg. Ecl. 6.

. . . Cynthius Aurem
Vellit & admonuit.

Et Horatius lib. 1 Sat. 9.

. . . Casu venit obvius illi
Adversarius; Et quo tu turpissime? magna
Exclamat voce, &, Licet antestari? ego vero
Oppono Auriculam, rapit in jus, clamor utrinque,
Undique concursus.

Ubi Acron: *Olim, qui antestabantur, Auriculam contingebant... Tangens autem Auriculam, his verbis loquebatur: Licet antestari? Si ille respondisset: Licet; injectione manus adversarium suum in jus trahebat, &c.* Meminit hujus ritus Clemens Alexandr. Stromat. lib. 5. [illegible]. Huc præterea spectat Guidonis Laurini Lapillus antiquus, cujus Ravardus meminit ad Leges XII. Tabul. cap. 5. cui insculpta erat manus atterens auriculam, cum hac inscriptione ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ, i. *Memor esto*.

AURISAMITUM, [Pannus holosericus.] Vide *Examitum*.

AURISCALPIUS. Auctor Præfationis in Marcellini & Faustini libellum precum: *Quem in tantum matrona diligebant, ut matronarum Auriscalpius diceretur*.

AURISCIDUS. *Qui scindit aurum*. Jo. de Janua

AURISIA, ex Græc. ἀορασία, Cæcitas, tenebræ. Alanus de Insulis contra Valdenses cap. 48. *Sunt multæ species fallaciæ visus, una est, quando non videmus, quod oculis præsentatur, quæ dicitur Aurisia, id est avidentia, qua percussi fuerunt, qui Elizeum quærebant*. Jacobus de Vitriaco lib. 3. pag. 1140. *Ex angustia famis diversa morborum genera vexabant eos, & inter cætera incommoda, quæ sustinuerunt noctibus quasi Aurisia percussi, nihil videre poterant*. [Gloss. MSS. Montis S. Eligii Atrebat. *Aurisia, Cæcitas, qualis fuit ea, qua percussi sunt Sodomitæ, & ii qui quærebant Elyseum. Melius diceretur Aorasia*. Vide *Aorasia*.]

AURIZUM, pro *Obryzum*. Chronicon Novalic. lib. 5. *Pocula erant auro Aurizo plena balsami*.

AUROBRUSTUS, [Auro pictus, Gall. *Brodè d'or*.] Vide *Brusdus*.

AUROCHALCUS, pro *Aurichalcus*. Anastasius in S. Silvestro PP. *Fecit autem candelabra Aurochalca in pedibus 10.*

AUROCLAVUS, pro *Auroclavatus*, apud veterem interpretem Juvenalis Sat. 6. Charta donationis Ecclesiæ Cornutianæ edita à Joanne Suaresio: *Pallium holosericum Auroclavum*. Ibid. *Vela tramoserica Auroclava*,

vela

vela blattea Auroclava peragaudata. Rursum: *Vela linea Auroclava clavatura quadra*. Occurrit ibi pluries.

AUROCLUSUS, [Clausus auro, Gall. *Enchassé dans de l'or*.] Vide *Inclusor*.

¶ AUROGRAPHIA, *Immensum pondus auri habentia*. Papias, perperam pro *Auro gravia*.

AUROLENTUS, *Auro plenus*, Isoni Magistro ad Prudent. lib. Peristeph. Hym. 6. v. 49. Ita *rosulentum*, à *rosa*, *ficus rorulenta à rore*, dixit idem Prudentius ibidem Hym. 9. [Occurrit etiam in Vita S. Germani Episc. Paris. tom. 6. Maii p. 780. *Erat ergo spectanda contentio inter Sacerdotem & Principem: faciebant apud se de misericordia pugnam & de pietate certamen, thesauros ut spargerent, & de suis talentis egeni ditescerent; festini ad futura lucra, ut bracteum semen ferrent, & post messores accederent Aurolentam per segetem; ut Sacerdos locupletaretur regalibus thesauris, & in Regem floreret gratia Sacerdotis, qui suum solum hoc credidit, quod nudus aut egenus accepit*.]

AUROR, Aureus fulgor. Henricus Rosla in Herlingsberga:

Erumpunt portis acies Aurora decora.

¶ AURORA, Certa officii Muz-Arabici pars, ad Auroram dicenda, ut *Vespera* ad Vesperam. Ordo officii Gothici to. 3. Collect. Concil. Hispan. pag. 293. *Officium istud Muz-Arabicum superat Romanum una precum specie quæ dicitur Aurora*.

AURORARE, *Illuminare*, *ab aurore dicitur*. Gloss. Isid. Joan. de Janua. [Et Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion.]

¶ AUROSE, *Cum inauratione*, in Onomastico ad calcem to. 6. Act. SS. Maii.

¶ AUROSUM, *Gilbum*. Papias. Forte *Gilvum*, aut *Gibbum*; sed quid inde? mallem *fulvum*.

AUROSUS, Opimus, πολύχρυσος, in Gloss. Græc. Lat. [*Inauratus*, in Onomastico ad calcem to. 6. Actorum SS. Maii. Lamprid. in Heliogabalo cap. 3. *Scobe auri porticum stravit & argenti, ut sit hodie de Aurosa harena*, id est, Aurea. Epistola MS. Hugonis Suessionensis ad Helvidem sororem: *Lumen Aurosum, Dies Aurissima, Festum celebre*.]

AUROTEXTILIS, Pannus auro textus, Gall. *Drap d'or, tissu d'or*. Anastasius in S. Vitaliano: *Obtulit super altare illius pallium Aurotextile*. Apud eumdem pa. 36. 37. *Auro textus*.

¶ AURUGINARE, Tertulliano lib. de anima cap. 17. *Qui redundantia fellis Auruginant*, id est, ictero laborant. Vide *Aurugo* 1.

¶ AURUGINOSUS, *Arcuatus*. Glossar. Isid. ad quod Grævius: Celso lib. 3. 24. *Arquatus*, id est, ἰκτερικός. Glossæ: *Aurugo* ἴκτερος. *Auruginosus*, ἰκτερικός. Vide *Arquatus*.

¶ 1. AURUGO, pro *Aurigo*, Gall. *Jaunisse*. *Aurugo*, *Morbus regius*, apud Papiam MS. Paschasius in Vita S. Adalhardi inter Acta SS Benedict. sæc. 4. part. 1. p. 336. *Videte igitur quam subito vindemiavit nos Dominus, & facti sumus squalidi venustate sublata, Aurugo possedit nos, quia decus roseum versum est in favillam*.

¶ 2. AURUGO, Robigo, Segetum morbus, quo spicæ fiunt marcidæ, & in fœtidum pulverem grana convertuntur, Gall. *Niele*. Compositam hanc vocem arbitror ex *aura* & *arugo*: nam auræ seu aeris vitio contrahunt segetes æruginem. Festa quotannis agebant veteres, quæ *Robigalia* vel *Rubigalia* vocabant ad avertendam robiginem vel rubiginem. Robigum etiam colebant agricolæ non ut prodesset; sed ne segetibus noceret rubigine. Vide Ovidium Fast. IV. Non segetes tantum corrumpit aurugo, sed etiam arbores. Amos 4. 9. *Percussi vos in vento urente, & in Aurugine multitudinem hortorum vestrorum & vinearum vestrarum*. Rubiginem *celeste frugum vinearumque malum* vocat Plinius 18. 17. Varro de Re rustica n. 1. *Robigo, propitia Robigo, frumenta atque arbores non corrumpit*.

AURUM. *Aurum ad Responsum*, quod destinatum est ad perferenda in provincias per veredos *Responsa*, seu mandata Principum, vel quod Responsalibus dabatur. Scrinio auri istius præerat *Primicerius scrinii auri ad Responsum*, seu, ut quidam Codices præferunt, *aureæ*, nempe *massæ*; eratque sub dispositione Comitis sacrarum largitionum, ut & *Primicerius scrinii aureæ massæ*. Vide Notitiam Imperii.

AURUM ARABICUM. Otto Frising. lib. 1. de Gestis Friderici c. 22. *Accipe nunc, Roma, pro Auro Arabico Theutonicum ferrum*. Henric. Knyghton. pag. 2321. *Hic ensis fuit de nobilissimo Auro Arabico, &c*. Thwroczius in Hist. Hungar. part. 2. cap. 3. *Ei equum album magnum cum sella deaurata Auro Arabico... miserunt*. Le Roman d'Alexandre MS.

Et ot a quatre clous d'Or fin Arabiant
Sur le fer attaché un confanon pendant.

¶ AURUM CATACLISTUM. Græc. Κατάκλειστον: quo nomine quidam intelligunt *Splendens*; Salmas. vero quidquid conclusum ac conditum tuto loco servatur, sic appellari tradit ad Tertullianum de Pallio. Hofmannus in Lexico.

AURUM COCCINUM. Charta Ottonis Imp. an. 873. pro fundatione Monasterii Gundersheimensis apud Henricum Meibomium ad Witikiodum pag. 103. *Nec non omnibus rebus cujuslibet professionis, excepto Auro Coccino, &c.* nisi divelli verba debeant.

AURUM COCTUM, quod alias *obryzum*, in leg. 1. Cod. Th. de Ponderator. *Aurum Coquere*, in leg. un. eod. Cod. de Auri publici prosecutoribus. S. Audoenus in Vita S. Eligii: *Cum... vellet domesticus simul ac monetarius Aurum ipsum fornacis Coctione purgare, ut juxta ritum purissimum ac rutilum aulæ Regis præsentaretur metallum &c.* Fortunatus lib. 5. Poem. 5.

O quoties Coctum zona micat aura per Aurum!

Capitula Caroli Calvi tit. 36. cap. 24. *Ut in omni Regno nostro non amplius vendatur libra Auri purissime Cocti, nisi 12. libris argenti de novis & meris denariis. Illud vero Aurum, quod Coctum quidem fuerit, sed non tantum ut ex eo deauratura fieri possit, libra una de auro vendatur decem libris argenti de novis & meris denariis*. Historia Translat. S. Gorgonii cap. 12. *Et quidquid perdideris, ego Cocto Auro restaurabo*. Charta Henrici Imp. an. 1012. apud Ughell. to. 2. pag. 514. *Sciat, se compositurum ducentas libras Auri Cocti*. Alia ann. 1265. apud eumdem pag. 653. *Sub pœna Cocti Auri librarum quatuor*, ἄπεφθος χρυσὸς apud Themistium orat. 13. & Scholiastem Thucydid. 2. ἑξάεφθος χρυσὸς, apud Simocattam lib. 5. Hist. Mauric. cap. 13. ubi forte ἑξάεφθος quis legerit, ut intelligatur aurum sexies coctum. Gloss. Lat. Græc. *Auricoctor*, χρυσεψητής. Statuta MSS. pro Aurificibus Parisiens. an. 1355. *Nul orfevre ne peut ouvrer d'or à Paris, qui ne soit à la touche de Paris, ou meilleur, laquelle touche passe tous les ors dont l'on euvre en nulles terres, lequel a 19. Karats & 7. quints*.

¶ AURUM AD PURUM EXCOCTUM. Præceptum Ludovici Pii Imperatoris ann. 816. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 64. *Si quis autem in tantam prorumpere audaciam ausus fuerit... non solum in offensam nostram lapsurum, verum etiam sexcentorum solidorum Auri ad Purum Excocti se noverit pœna mulctandum*.

AURUM COMPARATITIUM, Quod pro veste militari & canonica comparanda à tributariis præstabatur in l. 3. Cod. Th. de Re militari.

AURUM CORONARIUM, quod Imperatoribus Romanis ultro conferebatur in auro vel in coronis aureis, signisque diversis, ob partas victorias, aut lætitiam aliquam, à Senatoribus & aliis Magistratibus: interdum necessitate aliqua postulante indicebatur. A Satrapis etiam pro devotione, quam debebant Imperio Romano, solenniter offerebatur. Vide Monumentum Ancyranum Augusti, & titul. Cod. Th. *de Auro Coronario*, & ibi Jacobum Gothofredum, Petavium ad Synesium pag. 7. & Valesium ad Ammiani lib. 25. pag. 301.

¶ AURUM CUBLISMONARIUM. Testam. Adelaidis an. 978. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 97. *Raimundo remaneat catinum unum argenteum, & candelabra duo de argento, unum cum rotis & succinctam, unam cum Auro Cablismonario.*

¶ AURUM ELUTUM, Probe purgatum, apud Jul. Capitol. in Pertinace cap. 8.

¶ AURUM GLEBALE, Quod pro possessionibus penditur. L. 2. Cod. de Prætor. & hon. præt. lib. 12.

¶ AURI INVESTIGATIO. Hist. Novientensis Monasterii apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1132. ubi recensentur villæ, prædia cum juribus ad ipsum Monasterium pertinentibus: *In Utswilre, quæ est in pago Prisiacensi curtis dominica cum omni mundiburge sua, Ecclesia videlicet cum decimis suis, salica terra, mansus serviles & censuales, mancipia utriusque sexus, molendina cum piscationibus ac forestis, jus aulæ cum Investigatione Auri, bannus totaliter cum omni libera utilitate.* Ubi per *Auri Investigationem* haud scio an intelligendæ sint Aurifodinæ, in quibus investigabatur & effodiebatur aurum, quod ad Monachos Novientenses tanquam superiores dominos pertinuerit. Vide *Argentaria*. 2.

AUREA MASSA, vel *Auri Massa*, vel *Auri Illatio*, quod scilicet à tributariis pensitabatur, vel à susceptoribus vectigalium publicorum in massam conflatum ad sacras largitiones transmittebatur, ut est in leg. 13. Cod. Th. de Suscept. nam hac lege sanxit Valentinianus Aug. ut tributariis facultas esset, vel solidos solvere, vel materiam auri, quam exsolvere tenerentur susceptoribus, in massam redigere: utque iidem susceptores solidos ipsos, si recepissent, in massam pariter redactos ad sacras largitiones transmitterent, sub quarum Comite militabat *Primicerius aureæ massæ*, ut est in Notitia Imperii.

AURUM MERUM. Vide *Merus*.

AURUM ARGENTO MISTUM vocatur in Edicto Pistensi Caroli Calvi cap. 33. cui opponitur *Aurum merum*. Vide in *Merus*.

AURUM OBLATITIUM, Quod ultro, & non ex necessitate, vel ordinaria collatione Senatores Principi offerebant, veluti Principatus initio, vel quinquennalibus, aut decennalibus, vel post victoriam à Principe adeptam: speciem tamen necessitatis quamdam habuit, ubi de eo offerendo decretum Senatus intervenisset. Vide Jacobum Gothofredum ad lib. 5. Cod. Th. de Senatoribus.

AURUM PAGENSE, Tributum, quod ex pagis cogebatur. Vide *Inferenda*.

AURUM POENOSUM, Auri lustralis collatio, à qua pauperes non immunes erant, unde *Pœnosum* dictum, ut habet vetus Auctor quæstionum veteris ac novi Testamenti, quæst. 75. *Didrachma, Capitulum, vel tributi exactio intelligitur, non prædiorum: quod nunc Pœnosum Aurum appellatur, quia & pauperes exiguntur*, χρυσάργυρον posteriores Græci appellarunt, à qua ne πυρ·ροδοσ·, seu *sutor* quidem immunis erat, ut est apud Libanium Orat. contra Florentium pag. 427. De Chrysargyro, vide Meursii Glossarium.

¶ AURUM POTABILE *est auri oleum vel in liquorem redactum*. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico. De *Auro Potabili* Tractatum edidit Faber Medicus Regis Angliæ.

AURUM PRIMUM, Obryzum, purum, apud Matth. Westmon. an. 1251. Vide Dissertat. 20. ad Joinvillam pag. 258.

¶ AURUNCULUS, δοθιήν, *Furunculus*, in Supplemento Antiquarii. Legendum δοθιὴν, quod est Tumor ex crassis humoribus in carnosis plerumque partibus consistens, ut exponitur apud Scapulam.

¶ AURSUS, Aratri auris, Gall. *Oreille de charrue*. Chartular. Monasterii SS. Trinit. Cadom. fol. 47. v°. *Goduinus pro tuvirgata* (reddit) *16. denar. & ferramenta 4. caruchis & clavos duobus Aursis annuatim.*

AUSARE, *Nominare*, Ugutioni.

AUSBERGOTUM, [Loricæ species, Gall. *Hautbergeon*.] Vide *Halsberga*.

¶ AUSCOLINUM, Annales Bened. to. 5. p. 690. col. 2. ex diplomate Henrici IV. Imperat. ann. 1070. in quo Romaricus Habedense Monasterium perhibetur... *Romanæ libertati & regali defensioni* subjecisse, eo pacto ut Præsuli sanctæ *Romanæ sedis in quarto anno Auscolinum cum albo equo repræsentaretur*. Haud scio an *Auscolinus* idem sit qui *Austorius* seu accipiter. Certe accipitres à subditis in subjectionis signum aut clientelæ dominis sæpe datos fuisse notum est.

¶ 1. AUSCULTARE, Animadvertere, examinare, Gall. *Remarquer, Examiner*. S. Bonifacius Episc. & Primas Bizacenæ, Spicil. Acher. to. 6. pag. 12. *Vestræ sanctimoniæ libellum recipiens dum intente percurrerem, attentius Auscultavi quid in se contineret.*

2. AUSCULTARE, & *Ascultare* dicuntur Monachi, qui priusquam in Ecclesia quod sibi injunctum est, legant, recitent, vel canant, coram eo, cui id curæ incumbit, Lectiones suas recitant, & ab ipso non modo seriem Lectionis accipiunt, sed etiam, quo illa vocis tono recitanda sit, docentur. Lib. Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 34. *Fratres, qui in Ecclesia sive ad Missam, sive ad Matutinas, aliquid legere habent, debent ab Armario Ascultare. Abbas autem & Prior Ascultare non coguntur: quod ad Missam legendum est, Auscultetur in spacio, quod est inter Capitulum & Tertiam.... Fratres, qui officiis deputati sunt, si id, quod habent legere, horis constitutis Auscultare non possunt; postmodum cum eis vacat, Auscultent... Frater vero qui primam Lectionem habet legere, debet hora Auscultandi Lectionem, librum in quo legendum est, in Claustrum deferre, &, postquam omnes Auscultaverint, in locum suum referre.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 5. *Quicunque lecturus vel cantaturus est aliquid in Monasterio, si necesse habeat, ab eo* (Cantore) *priusquam incipiat, debet Auscultare.*

¶ AUSCULTATUS, *Auditio*, in Onomast. ad calcem to. 1. Actorum SS. Aprilis.

¶ AUSE, AUSEN, Societas mercatorum, de quibus in voce *Hansa*.

¶ AUSES, Viri insignes, Semidei. Vide *Anses*.

¶ AUSILIUM, pro *Auxilium*, in Formulari Anglicano Thomæ *Madox* pag. 91.

¶ AUSPERGOTUM, ASPERGOTUM, Lorica annularis Gal. *Hautbergeon*. Statuta, Forojul. MSS. an. 1235. in Archivo S. Vict. Massil. *Militem sine equo armato intelligimus armatum Auspergoto & propuncto & scuto, peditem armatum intelligimus armatum scuto & propuncto, seu Aspergoto, & cofa, seu capello ferreo, & cargua vel sine cargua, vel scutum inter duos pedites.* Vide *Halsberga*.

¶ AUSPICABILITER, Auspicato, feliciter, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunswic. pag. 223. Quo tem-

tempore *Gloriosus & inclytus Oswinus . . . sceptra regni Angliæ Auspicabiliter gubernaret.*

¶ AUSPICARI, *Conjectare, sibi spondere.* Gasparis Barthii Glossar. ex Baldrici Hist. Palæst.

¶ AUSSA TERRA, f. pro *Absa Terra*. Charta Deodati Abbatis S. Tiberii, XVII. Kal. Julii regnante Philippo Rege. to. 2. Antiquit. Occitan. D. Stephanotii MSS. p. 389. *Dono tibi guardiam de molinis & decimam & mediam remoltam & duas pugnaderias in septimana de ipsis molinis qui modo ibi sunt, & in antea erunt, & de Terris Aussis de Sejuraco habeas tu Petrus præscriptus dare & auferre per menestraliam, & per ipsam menestraliam habeas tu Petrus unum modium avenæ.*

AUSSORINGHE. Consuetudines Arkenses ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Quod si armis molutis fuerit* (læsus) *tres libras, & arma duo, & 10. solidos læso, & impensas in medicum: Wapeldrinc, tres libras domino, & 20. solidos læso: Aussoringhe, tres libras domino, & 10. solidos injuriam passo.*

AUSSUS, Ausus. Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis ch. 362. *Et habet censum unum sestarium de sigile, & 18. denarios, & multonem cum Ausso, & agnum, & receptum cum 4. Militibus, &c.* Ch. 384. *Et in mense Madio unum multonem cum Auso, & unum agnum, &c.* Ch. 451. *Habet censum unum sestarium de sigile, & 18. denarios & cum Auso multonem, & agnum, &c.* [An cibus ut infra *Ausus*?]

AUSTORIUS, [Accipiter major, Gall. *Autour*,] Vide *Astur*.

¶ AUSTOZIUS, pro *Austorius*. Nova Gall. Christ. to. 2. col. 1257. *Gislebertus de Lobillec Miles die Martis ante festum B. Lucæ an. 1248. eidem Petro Abbati recognovit se debere de placito feodi de Villene, unam unciam auri, quingentos solidos currentis monetæ, unum Austozium, unum palefredum & unum leporarium.*

¶ AUSTRA, *Rota, instrumentum ab hauriendo aquas.* Papias MS. Idem quod *Haustrum*, Gall. *Puisoir*.

¶ AUSTRANS, τεγγίζων, ὑγραίνων, *Humectans*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

AUSTRARE, *Humefacere, ab Austro*, Papias.

¶ AUSTRASIA. Vide in *Austria* 1.

¶ AUSTREGÆ, Arbitri. Exotico hoc nomine vocantur apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pa. 212. in Titulo Diplom. Alberti Magdeburg. Archiep. & aliorum arbitrorum: *Laudum in finibus regundis inter Marchionem Misnensem & Abbatem Pegaviensem, præsertim in telonio, viis, pontibus, &c. Arbitri*, (Austregæ,) *hujus causæ perpetui Magdeburgensis, Merseburgensis, Naumburgensis Episcopi an. 1218.* Et pag. 237. Arbitros utriusque partis *Austregas* appellat.

1\. AUSTRIA, dicta ea pars Galliæ, quæ cis Rhenum sita est, quod ad Orientem sit respectu *Neustriæ*, quæ est ad Occidentem. Prioribus enim Imperii Gallici sæculis, tota Gallia in *Austriam*, *Neustriam*, *Burgundiam*, *Aquitaniam*, & *Franciam* dividebatur. Charta Caroli Simplicis Regis Franc. pro Monasterio S. Martini Turon. ex 47. Regesto Tabularii Regii o. 137. *Et frui rebus, quæ habeantur in Austria, Neustria, Burgundia, Aquitania, & Francia, &c. Austria* igitur ea pars dicta, quæ ad Orientem erat, unde *Orientalis Francia* non semel appellatur, in qua & Metensis civitas statuitur, in Literis Ludovici III. Regis Lotharingiæ in Tabulario Gorziensi pag. 95. 100. *Actum anno ab Incarnatione Domini 876. Indict. 9. Epacta 22. Conc. 7. anno 8. regni Hludovici serenissimi Regis in Occidentali parte Franciæ regnantis, Actum Metis civitate in Dei nomine feliciter.* Charta alia Ludovici ejus filii: *Data 6. Idus Maii anno Dom. Incarn. 878. Ind. 11. Ep. 14. Conc. 2. an. 3. Ludovici in Orientali Francia regnantis. Actum Metis civitate, Osterlandi* dicuntur in Annalibus Francor. Metensib. an. 688. *Pipinus Orientalium Francorum, quos illi propria lingua Osterlandos vocant, suscepit principatum.* Aimoinus lib. 1. Hist. Franc. cap. 4. *Has omnes provincias dum Franci occupavissent, illam regionem, quæ Septentrionem versus tenditur, & inter Mosam & Rhenum est, Austriam; illam autem, quæ à Mosa ad Ligerim usque pertingit, Neustriam vocaverunt.* Gesta Dagoberti Regis cap. 31. *Dagobertus Rex Metas urbem veniens, Sigebertum filium suum in Regno Austriæ sublimavit, sedemque Metis habere permisit.* Isidorus Pacensis Episcopus in Chron. æra 769. *Tunc Abdiraman suprafatum Eudonem Ducem insequens, . . . cum Consule Franciæ interioris Austriæ nomine Carolum, virum ab ineunte ætate belligerum . . . sese infrontat, &c.* Obiter porro hic monendum, *Eudonis* Ducis Franciæ, seu potius Aquitaniæ, filiæ hoc loco mentionem fieri, quam ille Munuzæ ex Maurorum gente, qui in Asturicensi Hispaniæ provincia regnum obtinebat, in uxorem dedit: de quo etiam Munuza egit Sebastianus Salmanticensis Episcopus pag. 47. De *Austria* agunt passim Scriptores nostri.

AUSTRASIA, Eadem notione. Vita Sigeberti Regis filii Dagoberti; *Eam partem Franciæ, quæ vergit ad Meridiem & Orientem, vocabant Austrasiam: eam quæ vergit ad Aquilonem & Occidentem, vocabant Neustriam.* Passim apud Scriptores nostros. Hinc *Austrasii*, *Austrasiani*, & *Austrasii Franci*, dicti iidem Franci, qui ex Austriæ regno erant.

¶ 2. AUSTRIA, Pars Orientalis regni Italici seu Langobardici, præsertim Ducatus Fori-Julii, inquit Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 72. col. 1. Ex Legibus Luitprandi: *Si in Neustria & in Austria fuerit, amittat ipsa pignora.* Ubi per *Neustriam* intelligit idem Murator, partem Occidentalem ipsius regni Langobardici.

AUSTRINATUS, *Macer, i. vento austro corruptus.* Papias.

¶ AUSTRUM, *Purpura, ornamentum, sellæ regales.* Papias MS. Scribendum fuisset *Ostrum*.

¶ AUSTUOSUS, pro *Æstuosus*, ut puto: Sallas Malaspinæ de Rebus Siculis apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 295. *Ecce venalis gens Gebellinica non sine impressione fastuosa & Austuoso compulsu ad lora dextraris Corradini festinat.*

¶ AUSTUR, AUSTURCIUS, &c. Vide in *Astur*.

¶ AUSTUTIA, pro *Astutia*, apud Rymer. tomo 2. pag. 700.

¶ 1. AUSUS, pro *Esus*, Cibus. Sermo Abbonis Monachi apud Acher. to. 9. Spicil. pag. 79. *Me revera Abbonem, scilicet Monachum & miserabiliorem cunctis mortalibus coegerunt Episcopi, Froterius videlicet Pictavæ sedis, & maxime Fulradus Parisiacæ, illud tenui stylo cudere negotium, ad utilitatem simplicium Clericorum; quatenus hinc omni tempore sumant Ausum & hauriant potum prædicandi subjectis.*

¶ 2. AUSUS, Audax, temerarius, Gall. *Temeraire, osé*; unde illud, *Qui vous rend si osé?* id est qua id fiducia audes facere? Chron. Andrense to. 9. Spicil. Acher. pag. 649. ubi de quodam qui se fingebat esse Balduinum quondam Flandriæ Comitem & Imperatorem Constantinop. ann. 1225. *Quod cum Rex Ludovicus ex Johannæ Comitissæ jam à Comitatu fere destitutæ.... querimonia didicisset, citavit hunc Ausum talia mandans, ut ei apud Peronam die certa occurreret, volens quisnam esset certius edoceri.*

¶ AUTAPOCA, Acceptilatio. Vide *Apodixa*.

¶ AUTEMPTICUM, pro *Authenticum* quandoque occurrit in Tabular. Fontanell. ac præsertim tom. 2. pag. 1645.

¶ AUTENTICA, in Missali Ambrosiano feriæ 2, 3, & 4, post dominicam Palmarum dicuntur *feria 2 in Autentica, feria 3 in Autentica, feria 4 in Autentica.*

¶ AUTENTICARE, ut *Authenticare*, Confirmare. Bartholomæus Scriba Anoal.Geouens. lib.6.ad ann.1227. apud Murat.tom.6.col.453. *Et Potestas ipsam sententiam approbavit & roboravit & Autenticari præcepit.* Vide *Authenticus.*

¶ 1. AUTENTUS, *Princeps vel auctor; inde Autenticus.* Ita Papias MS. Ecclesiæ Bituricensis. Vide *Authenticus.*

¶ 2. AUTENTUS, Munere publico donatus. Codex Legum Norman. apud Ludewig.to.7.Reliq. MSS.p. 303. *De personis autem Autentis, videlicet qui tenent francas serjanterias, vel qui per armorum servicia feoda sua deserviunt, &c.*

¶ 3. AUTENTUS TONI, Modus toni Musici decantandi lentius vel celerius. Epist.ann.851. apud Marten.to.1.Ampliss.Collect.col.123.1. *De laude musicæ disciplinæ....* VIII. *De tonis octo...* X. *De Autentu proti.* XI. *De plagis proti.* XII. *De Autentu deuteri.* XIII. *De plagis deuteri.* Hinc

¶ AUTENTI SONI apud Marten.Tract.de antiq.Ecclesiæ discipl.pag.683. ex Pontif.Pictav. annorum circiter 800. *Sed neque melos musicum terminata antiphona in ultima syllaba protelatur juxta rationem Autenticorum sonorum, &c.*

¶ AUTERCLOTHIS, Pannus altaris. Vox ex obsoleto apud Anglos *Auter*, Altare & *Cloth*, pannus. Th. *Madox* Formul.Anglican.pag.427. *Duo vestimenta pro Capella, videlicet 1. nigrum cum armis meis & 1. album & rubeum & quatuor Auterclothes meliores.*

¶ AUTERICIUM, An pro *Auditorium*? Designari hic videtur locus, ubi Abbas excipiebat, quos audire debebat. Veteres formulæ Aodegav. apud Mabill.tom.4. Analect. pag.262. LXVI. *Incipit notitia quem hominem in causa sua repellavit. Notitia qualiter veniens illi Andecavis civitate ante venerabile vir illo Abbati vel reliquis quam plures bonis hominibus, qui cum ipso aderant, cujus nomina vel scriptiones atque signaculum subter tenentur inserta, interpellavit aliquus homines his nominibus illus & illus, dum diceret quasi vinia sua in loco nuncupante illo, malo ordine pervasisset: quia ipso illi & illi taliter in responso (dederunt) quod auctori habebant legitimo nomen illo majore, quia ipsa vinia ad eos dedisset. Sic ab ipsis viris illi fuit denunctatum, ut die illo Andecavis civitate ipso illo in Autericio præsentare deberit: se hoc non faciebat, cum legis beneficio ipso illo de ipsa vinia revestire deberet.*

¶ AUTERITAS, *Antiquitas*, in Gloss. Isid. legendum *Anteritas.*

AUTERIUM. Historia de Exordio Monasterii S. Johannis de Tarouça, to.3.Monarch.Lusitan.Braodaonis p.285. *Et inde ubi intrat ipsum fontanum in Barosa, & inde per illum Auterium, de Armata, & inde per illum montem de Pineio, &c.*

AUTHENTICUS. Gloss.MS.Reg.Cod.1179. *Authenticum, auctoritate receptum.* Jo.de Janua: *Authenticus, auctoritate plenus, vel fide dignus, cui primo credebatur eu sui dignitate. Item Authenticus dicitur etiam nobilis.* Hinc

AUTHENTICÆ PERSONÆ, Proceres, magnates, apud Sugerium lib.de Administr.sua cap.32.

AUTHENTICUM, Originale Instrumentum. Hesychius: κύριον. ἴδιον, αὐθέντην κατηγορούμενος, Greg.M. lib.1.Epist.42. *Vel Authentica, vel exemplaria. Authentica chartula*, apud eumdem lib.2. Iodict.11. Epist.3.lib. 8.Epist.55. Nicolaus I. PP. Epist. 8. *Cum autem Legati vestri venerint, mittite, quæsumus, & epistolas Authenticas, quas per Rhadoaldum & Zachariam dudum Episcopos misimus dudum vestræ Eminentiæ, &c.* Idem Epist.27. *Quarum (literarum) exemplaria, ne Authenticæ istarum, aut intercepta, aut à quibusdam fortasse dehonestatæ, aut perditæ fuissent, Magnitudini tuæ per hunc gerulum transmittimus.*

AUTHENTICA, Eadem ootione. Carolus Magnus in Epist.ad Magnum Archiepisc.Senonensem: *Et hanc Authenticam, ut præmisimus, diligenter,.. transcribi percenseas.*

AUTHENTICÆ, Novellæ Constitutiones Justiniani appellari cœptæ, ex quo rejecta Juliani Antecessoris versiooe seu editione, earumdem barbara Bulgari tempore facta traoslatio, quod uberior videretur, ab Accursio recepta est, qui *Authenticam* appellavit, quoniam ex ipso Græco originali ad literam traducta esset. Ita Alciatus lib.2.Parerg.cap.46. & Antooius Augustinus in Præfat.ad Julianum. [Huc forte spectat illud quod in Vocabulario juris utriusque pervetusto: *Autenticum, est liber Juris Civilis excerptus quasi quædam summula ex aliis legalibus libris continens novem collationes ut novem partes principales, &c.*]

AUTHENTICARE, Coofirmare, quam vocem etiam usurpant Itali. [Hispanis *Autenticar.*] Hesychius: αὐθεντεῖν, ἐξουσιάζειν, ἐπαυθεντεῖν, apud Aonam Comnen.lib.5. Alex. p.132. de quarum vocum notionibus, consule Glossaria Meursii & Fabroti, & Allatium lib. 1.de Utriusque Eccles. conseosu c.21.n.4. Ekkehardus Minimus de Vita Beati Notkeri Balbuli c. 16. *Omnia canonizavit, ... & disciplinas quas docuerunt, totum Authenticavit.* Petrus de Vineis lib. 3. Epist. 14. *Mandata quoque generalia, quæ communiter hactenus recepistis, ut particularis ex eis & integra nobis habilitas offeratur, Authenticari per manum publicam faciatis.* [Coociliuoi Aveoion.ann.1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 589. *Supradicta vero .... reformationes publicabunt & Authenticabuntur in plena congregatione Cleri.*]

AUTHENTICATUS, Canonizatus. Stephaous Episcopus Tornacensis Epist.231.de Canonizatione S. Geraldi Fundat.Silvæ majoris: *Hoc anno à Domino Papa Romæ debita Missarum solennitate Authenticatus, & in Catalogo Sanctorum meruit adscribi.*

¶ AUTHENTICUM, Liber ecclesiasticus, qui antiphonas & responsoria eo ordine quo canenda erant, continebat. Guidonis Discipl. Farfensis c.27. *Item Alleluia, Audivit Herodes, & cætera sicuti capitulata sunt in Authentico.* Ibid.c.40. *Dicant unam antiphonam per ordinem, sicut insertæ sunt in Authentico.* Et cap. 41. *Responsoria decantent eo ordine, sicuti in festivitate ejus ex Authentico decantata sunt.*

¶ AUTHONOMATICE, Suo nomine, Adverb. formatum ex αὐτῷ & ὄνομα, sumpto nimirum αὐτῷ pro ἑαυτῷ. Littera Generalis Carmelitarum apud Rymer. to.2.pag.221. *Illustrissime Domine Rex solus ..., regnans Authonomatice & imperans quiete.*

¶ AUTHORGADOR, Fidejussor, sponsor qui auctorizat. Charta Bernardi Jatgerii ano.1225. ex Tabulario Moyssiacensi: *De isto dono debemus esse garridor & Authorgador, &c.* Vide *Autorgare.*

¶ AUTHORICARE, pro *Authorizare*; Confirmare, apud Moretum Antiquit. Navarræ pag.406. è Tabulario Pinnateosi.

AUTICAX, Equini morbi species, *cum ex dicta ægritudine capitis humores descendunt ad oculos, facientes eos lacrymare, vel in eis plannm vel turbulentiam ac ruborem vel caliginem, propter quæ non valet equus, ut docet, respicere, vel videre.* Petrus de Crescentiis lib. 9.de Agricult.cap.26.

¶ AUTIRE SE, Spondere, Auctorem se profiteri, Gall.

Gall. *Garantir*. Charta Chlodovei III. an. 692. apud Felibianum in Hist. S. Dionysii pag. xiij. *Interrogatum ei fuit, fo ipsa villa Nocito memorato Chamone Abbati vel ad partes basilicæ sui sancti Dionysii firmassit, aut So Autire exinde adesse volibat.*

¶ AUTLINGUA Saxonica, Pagus Neustriæ: ubi consederunt Saxones *Otlingi*. Vide *Otlingua*.

AUTOCEPHALIA. Græci αὐτοκεφάλους, Episcopos appellarunt, qui à Patriarchis non dependebant ratione jurisdictionis; sed eodem ac illi αὐτοκεφάλῳ jure gaudebant, nulli alii subjecti. Unde in sexta Synodo can. 39. qui etiam refertur à Constaotino Porphyrogenito lib. de Adm. Imp. cap. 48. Nova Justinianopolis τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *jus Constantinopoleos habere* dicitur. Id autem juris in Ecclesia Orientali habuere præterea Archiepiscopus Bulgariæ, & alii nonnulli Metropolitani, ἀπὸ φιλοτιμίας βασιλικῆς, inquit Balsamon de Privilegiis Patriarcharum. In Ecclesia Occideotali idem privilegium sibi arrogasse Archiepiscopos Ravennates, auctor est Anastasius io Dono PP. *Hujus temporibus Ecclesia Ravennatum, quæ se ab Ecclesia Romana segregaverat, causa Autocephaliæ, denuo se pristinæ sedi Apostolicæ subjugavit*. Idem in Leone II. *Sed & typum Autocephaliæ, quem sibi elicuerant* (Archiepiscopi Ravennates) *ad amputanda scandala sedi Apostolicæ restituerunt*. Unde patet, id privilegium consecutos Archiepiscopos Ravennates, vel à summis Pontificibus, vel ab Imperatoribus Constantinopolitanis, vel denique per usurpationem, maxime cum Roma ab eorum imperio avulsa, solus fere in Italia Græcis Augustis remaosit Ravennensis Exarchatus: ita ut nec Patriarchis Constantinopolitanis parerent, quibus nunquam paruerant; nec Pontificibus Romanis, qui ab Imperatoribus Orientis defecerant. Sed ab Italia demum omnino expulsis Græcis, hanc Ravennatis Ecclesiæ Autocephaliam abrogavere summi Pontifices, & statuere, *ut Ecclesia Ravennas sub ordinatione sedis Apostolicæ esset, & ut juxta antiquam consuetudinem in civitatem Romanam* veniret Archiepiscopus *ordinandus*, ut ibidem narrat Anastasius. Vide Hieronymum Rubeum lib. 4. Hist. Ravennat. p. 209.

¶ AUTOCHEANI, Hæretici qui Christum esse Deum per se, haud à Patre procedentem asserebant. Macer in Hiero lexico.

¶ AUTOLTAS. Caroli M. Præceptum pro Monasterio Caunensi tomo 1. novæ Hist. Occitan. col. 28. *Et si aliquæ causæ adversus eos surrexerint, vel homines eorum Autoltæ fuerint, quas in promptu absque gravi illorum dispendio definire non potueritis, usque in nostram præsentiam reserventur, quatenus ante nos secundum legis ordinem accipiant finitivam sententiam*. Haud scio an melius legeretur: *Et si aliquæ causæ adversus eos surrexerint, vel homines eorum, aut toltæ fuerint*; hoc est, injustæ exactiones, *quas*, &c. Accidit non raro in veteribus Tabulis, ut unius vocis ultima littera prætermittatur, cum vox sequens per eamdem literam incipit. Hinc ex hisce duabus vocibus, *aut tolta* facile fieri potuit *Autolta*. Quod si unica vox esset, crederem *Autolta* scriptum esse pro *Autarta*, Rebellis. Vide *Autartes*.

AUTOMATA. Vita S. Hilarii Arelatensis Episcopi: *Jam quemadmodum salinas expetens, Automata propriis manibus, & sudore confecerit*. Ubi *Automata* videntur esse instrumenta mechanica, sponte se moventia, quibus aqua ex salinia eruitur. *Aquarum expressiones*, αὐτόματα dixit Vitruvius lib. 9. c. 9.

¶ AUTOPHORI, Græco αὐτόφωροι L. 3. 3. de furt. institut. de obl. quæ ex delicto nasc. §. Furtorum 3. non solum sunt fures manifesti, sed etiam omnes, qui in quocumque alio crimine deprehenduntur, uti scribit Hofmannus in Lexico post Phavorinum & Budæum.

AUTOPRACTI, dicebantur ii, quibus id privilegii indultum erat, ut ad tributa solvenda à compulsoribus, ut cæteri, non admonerentur, aut compellerentur: sed ultro, & *spontanea voluntatis studio*, ut loquitur lex 34. Cod. Th. de Annona & trib. ea inferrent. Ejusmodi erant dignitate præcellentes viri, & vitæ honestate eminentes possessores. Vide lib. 4. eodem Cod. de Conlat. translat. postul.

¶ AUTOPYRUS Panis, ex quo nihil neque pollinis neque furfuris excretum est. Vide *Panis Autopyrus*.

¶ AUTORAMENTUM, pro *Auctoramentum*, Consensus. Vide *Favere* & *Auctoramentum*.

¶ AUTORARE. Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion. *Antoro*, *Autorare*, *Autoritatem dare*. Vide *Auctorare*.

¶ AUTORGARE, Eadem notione. Donatio Abbatiæ Juocheriæ ab Ildefonso Aragonum Rege pro Humberto Abbate Gemundi, ann. 1177. inter Instrum. to. 1. novæ Gall. Christ. pag. 172. col. 2. *Hoc supra dictum donum & concessionem laudavit & Autorgavit Willelmus Abbas de Juncheria & Prior ejusdem loci, Arnaldus & frater Deodatus cellerarius major, &c.* Vide *Auctorizare*.

¶ AUTORICARE, Eodem significatu. Placitum anni 862. inter Instrum. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 114. *Ipsius res & legibus Autoriçare; sicut ille & fidiuxorem datum habebat*.

¶ AUTORICIUM, Auctoritas, tuitio. Charta Childeberti III. Regis Franc. an. 694. apud Felibianum Hist. S. Dionysii pag. xv. *Et se necessitas ipsius Hamonis Abbatis aut heredis suos fuerit, ipso Bertharius Clerecus aut heredis suo in Autoricio eus estodiant defensare*.

¶ AUTORIGARE, aut *Autorgare*, Confirmare. Vide locum in *Inderezare*.

AUTORIZARE. Vide *Auctorizare*.

¶ AUTRIX, Quæ est auctor. Gervasius Tilberiensis in Imperialibus otiis apud Leibnitium tom. 1. Scriptor. Brunsvic. pag. 895. *Creberrimum quoque apud mulieres Græcas & Hierosolymitanas extitit, ut aiunt, quod contemtores suæ libidinis in asinos transformant, miro incantationis genere; ita quod faciem asini, laborem & onus sustinet, quousque ipsarum Autricum miseratio pœnam relevet*.

¶ AUTTORIZABILIS, Auctoritate præditus, vel qui potest legitime confirmari, Gall. *Qui peut être autorisé*. Charta Conradi Archiep. Mogunt. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 482. *Collacionem itaque nostram, robur Auttorizabile non haventem, jam dictum Prepositum, quidque à nobis receperat, oportuit resignare, & Ecclesia eleccionis sue libertatem optinuit illibatam*.

¶ AUTUM, *Secretum*, *aut semotum*. Papias.

AUTUMA, æ, *Existimatio*, Ugutioni.

AUTUMNALIA, Fructus terræ, qui autumni tempore maturescunt, Messes. Radulfus de *Hengham*, in Magna cap. 5. *Ista autem ultima lex potest vadiari ad salvandum Autumnalia, aut reditum assisum*.

1. AUTUMNARE, Rapere, decerpere, uti faciunt ii, qui autumni tempestate fructus ex arboribus avellunt. *Autumnos fructus decerpere*, in lib. 2. Cod. Th. de Feriis. Vita S. Deicoli Abb. Lutrensis c. 9. *Ut res, quas fidelium largitas ... loco concessit, ... studio rapaci penitus sibi Autumnarent*. Consuetudo Andegavensis art. 499. ubi de operis seu *corvatis*: *En estè pour faucher, faner, Aouster vendanger, &c.* Gall. *Faire l'aoust*. [Hinc Papias: *Autumnare*, *Colligere dicitur*,]

2. AUTUMNARE, Maturescere, io Glossis MSS. S. Germani Paris. Cod. 524.

AUTUMNUS. Bajwari annos suos per *Autumnos* numerabant, ut Anglo-Saxones per *Hiemes*, in Legib. Canuti Regis c. 19. & Dani, apud Wormium in Fastis Danicis cap. 7. Lex Bajwar. tit. 7. cap. 19. §. 4. *Per singulos*

gulos annos, id est, Autumnos singulos. Olim Germani, ut auctor est Tacitus, quid esset *Autumnus*, non norant. Sic ille lib. de Morib. German. *Annum quoque ipsum non in totidem digerunt species. Hiems & ver & æstas intellectum ac vocabula habent: Autumni perinde nomen ac bona ignorantur.* Quando vero *Autumnus* apud nos, ut & cæteræ anni tempestates incipiant, docent versus isti apud Lindwodum:

Dat Clemens Hiemem, dat Petrus Ver Cathedratus,
Æstuat Urbanus, Autumnat Bartholomæus.

AUTUMNUS, pro *Autumnalis*. Occurrit apud Ovidium, Manilium Gellium, Tertullian. Ausonium, &c. Vide Jac. Gothofred. ad lib. 2. C. Th. de Feriis.

¶ AUTUMPNIA, Quidquid vanno excutitur triticum ventilando. Picardis *Hanton*, aliis *Vannures*. Charta R. Abbatis S. Salvii de Monster. in Tabulario Compendiensi an. 1228. *Matthæus præpositus de Attn recognovit Arnulphum fratrem suum in perpetuam eleemosynam contulisse Ecclesiæ Compendiensi farraginem, paleam, Autumpniam & omnia alia jura quæcumque in grangia dictæ Ecclesiæ apud Attgn poterat reclamare.* Vide *Hauto*.

¶ AUTURETAS, Auctoritas, Charta, Diploma, Præceptum Clotharii III. Regis Franciæ an. circiter 657. apud Felibianum in Hist. S. Dionysii pag. vij. *Et ejus manus dicuntur tripedare illi calamus: ideo ipsa Auturetate manu propria non podibat subscribere.*

¶ AUVA, pro *Augia*, Augiense Monasterium, quod aliquot leucis distat à civitate Constantiensi. Apud Baluzium to. 2. Capitularium exstat *Epistola cum duodecim Capitulis quorumdam Fratrum ad Auvam directis.*

AUVANNA, [AUVANNUS,] Umbraculum ligneum projectum, quod fenestræ vel officinæ appenditur: Gallis *Auvant*: forte quod *vanni alti* instar suspendatur, aut quod ventum arceat, quasi *Ostevent*: vel quod in plateam progrediatur, ex Gallico *Avancer*, quasi *Avance*. Charta Communiæ Hamensis: *Si quis ædificaverit, novum ponet ædificium, ubi vetus fuit, in anteriore autem parte domus, supra viam, duos Auvannos; unum scilicet super alium, singulosque duorum pedum facere poterit, &c.* Eadem Charta Gallica, *deux Avauvens.* Charta an. 1205. apud Duchesnium in Probat. Hist. Monmorenciacæ pag. 75. & 100. *Salvis Auvannis domorum, ita quod non noceant hominibus ad pedem, neque equitantibus*, Libertates concessæ Barcinonensibus à Petro Rege Aragonum ann. 1283. *Si de lucernis, cloacis, de parietibus & Auvannis, .. fuerit quæstio, &c.* Sic in MS.

¶ AUVARDUM, vel AWARDUM, al. *Awarda*, inquit Spelmannus in Glossario, proprie est judicium ejus, qui nec à lege nec à judice datur ad dirimendam litem, sed ab ipsis litigantibus eligitur. Dictum, quod ad observandum seu custodiendum, partibus imponitur: ab Anglo-Normannico *Agard*, Gall. *Agarder*, id est, ad custodiendum, observandum, tenendum, *g*, ut crebro solet in w. transeunte. Hoc sensu notissimum. Prosequitur idem scriptor:

¶ AWARDUM, occurrit alias pro responso vel sententia juratorum. Ordinatio Marisci Romenciensis p. 69. *Quilibet prædictorum 24. juratorum jurabit quod cum sociis suis juratis, vere judicia & Awarda faciat, non parcendo alicui diviti vel pauperi, tam in distuctionibus* (l. distructionibus) *faciendis, quam in wallis, &c.* Et post pag. 72. *Et quod liberabit successori suo tam chartas Regum ... quam rotulos judiciorum, considerationum & Awardarum per prædictos 24. juratores, cum omni processu ... tempore suo habito.* Vide *Esgardum*.

¶ AVUNCULA, Amita, vel Matertera, Gall. *Tante*. *Avuncula Ludovici de Rupe*, in Necrologio Abbatiæ S. Petri de Casis ad 23. Maii.

AVUNCULUS, pro *Patruo* promiscue usurpatum legere est apud Scriptores mediæ ætatis. Vide Decretionem Childeberti Regis c. 1. & Capitularia Caroli C. p. 161. 296. Editionis Sirmondi.

AVUNCULUS, uti post Pithœum observat Beslius in Hist. Comit. Pictav. cap. 10. interdum etiam dicitur, *le cousin qui a le germain sur l'autre*, quod in Britannia Armorica maxime usurpatur. Unde ejusmodi cognatos dicimos *Oncles à la mode de Bretagne*.

AVURSA. Lex Bajwar. tit. 13. cap. 4. *Dicit ad reum, qui animal compellebat ad mortem: Recipe animal, quod læsisti, quod nos Avursam vocamus.* In Edit. Heroldi habetur *Aversam*, in Cod. Regio *Avursum*, in Metensi *Aborsum*. Spelmannus, Saxon. a-virre, id est, pejus, deterius, Angl. hodie *Wrse*.

¶ 1. AVUS, Piscationis species, illa forsan quæ fit cum *Ave*, seu corvo aquatico, Gall. *Cormoran*; nisi forsan ea sit, quæ fit cum rete, quod Accipitrem vocant, Gall. *Epervier*. Charta Occitan. an. 1311. ex Regesto 47. Tabularii Regii num. 130. *Quicumque de cætero piscabitur in aquis stagnorum Lunelli & Melgorii cum artibus piscandi, videlicet batuda, vel sicborra. vel Avus, vel seze, vel retibus subtilibus, vel rezailh, &c.*

¶ 2. AVUS, Mendum pro *Aaus*: Chronicon Iperii cap. 7. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 488. *Si Gengulfus miracula facit, Avus meus cantet; mox ejus imprecatio in ignominiam adimpletur: nam semper eum loquebatur, Avus ejus cantabat.*

¶ AUXANGIA, pro *Axungia*, Gall. *Vieux-oint*. Mandatum Philippi Pulcri an. 1304. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 423. *Ceram, sepum, Auxangiam porcinam, vel aliam adipem sive oint, &c.*

¶ AUXARIA, *Secreta nemoris dicta sunt: eo quod ibi frequentant aves, secundum Ysidorum.* Vocabul. Jur. utriusque pervetustum ex Biblioth. Cl. D. Baronis *de Crassier*. Legendum *Aviaria*. Vide *Aviarium*.

AUXILIA Romani appellarunt copias militares, quæ à sociis vel fœderatis mittebantur; differebantque eæ à Legionibus, quæ ex Romanis constabant. Ita Vegetius lib. 1. cap. 2. Victor Schotti in Maximiano: *Huic postea cultu numinis Herculei cognomentum accessit, uti Valerio Jovium: unde etiam militaribus Auxiliis longe in exercitum præstantibus nomen impositum.* *Auxilium*, inquit Varro, *appellatur ab auctu, cum accesserant, qui adjumento essent, alienigenæ.*

¶ AUXILIAMENTUM, Auxilium, apud Rymerum tom. 15. pag. 205. col. 2. bis.

AUXILIUM, Vox forensis, Gall. *Ayde, droit d'Ayde.* Sic autem appellatur quædam tributi & vectigalis species, quam tenens seu vassallus Domino capitali, pro ingruente aliqua necessitate, præstat, & ob sumptuum necessariorum onera. Suidas αὐξίλια, οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τοιαῦτα [illegible]. Matth. Paris an. 1232. *Quibus* (Magnatibus) *Rex proposuit, quod magnis esset debitis implicatus, ... unde necessitate compulsus, ab omnibus generaliter Auxilium postulavit.* Rogerus Hoveden. p. 778. *Eodem anno Richardus Rex accepit de unaquaque carrucata terræ, sive hida totius Angliæ, quinque solidos de Auxilio.* *Aujutorium* dicitur in Constit. Siculis lib. 3. tit. 18. & 19.

Duplicis vero generis est *Auxilium*, legitimum scilicet & liberum seu gratiosum. *Legitimum* vocant, quod à Lege, vel à Consuetudine inductum est, cujusmodi sunt tria illa Auxilia, quæ in omnibus pæne Consuetudinibus municipalibus domino feudi asseruntur, cum videlicet primogenitum filium Militem facit; cum filiam primogenitam primum nuptui collocat, ac tertio, si ipse è captivitate redimendus sit. Ea igitur Auxilia, quod à Legibus firmata sint, *legitimæ talliæ* dicuntur in Charta Guillelmi de Pleileio, in Tabulario Abbatiæ de Ro-

de Rota: *Et propter legitimas tallias, videlicet de Militia primogeniti filii, &c. Leaux Aydes*, in Tabulario Feodorum Pictav. & in Charta Herberti *de Murçai* Militis anni 1272. quæ extat in Tabulario S. Hilarii Magni Pictav. & in Consuetudine Lodunensi cap. 8. §. 1. 7.

Quod vero à Consuetudine manare videantur, Auxilia Consuetudinaria, *Aydes Coustumieres* appellantur in Consuet. Normann. cap. 31. Eadem etiam *Auxilia Communia* dicuntur, in Arestis Candelosæ ann. 1257. in 1. Reg. Parlam. pag. 90. Ejusmodi autem Auxilia nihil detrahunt feudi dignitati, cum ad personas pertineant, quæ libere tenent & non ad tenementum, quod libere tenetur, ut ait Bracton. lib. 2. cap. 16. §. 8. & ex eo Fleta lib. 3. cap. 14. §. 9. *Quæ quidem Auxilia fiunt de gratia, & non de jure, pro necessitate & indigentia domini capitalis, & non sunt prædialia, sed personalia; & ne hujusmodi Auxilia citius vel gravius quam justum sit, leveatur, provisum est, quod de feodo unius Militis integro 20. solidi tantum tribuantur & leventur, de 20. libratis terræ, quam quis tenuerit in socagio, 20. sol. & de majori plus, & de minori minus, secundum terræ quantitatem: nec pro filio levetur, priusquam 15. fuerit annorum, nec pro filia ante ætatem 7. annorum, &c.* Ita Bracton.

Dicitur præterea *Auxilium Capitale, Ayde-Chevel*, in veteri Consuetud. Normanniæ MS. 1. part. Sect. 3. cap. 25. quod Domino capitali præstatur. *Aydes-Chevels de Normandie sont dits Chevels, por iceu que l'en les doit rendre as Seigneurs-Chevels. Adecertes treis Aydes-Chevels sont accoustumèes à payer en Normandie, . . . pour Chevalerie du fils aisnè, le second pour le mariage de sa fille aisnèe, & le troisiesme pour le rençon du Seigneur.* Adde novam Consuetud. art. 166. 168. In Delphinatu *Taille Seigneuriale* vocatur, ut auctor est Dion. Salvaingus Tract. de Jurib. dom. c. 49. *Ayde de Noblesse*, in Consuetudine Britanniæ art. 91. quod iis auxiliis etiam nobiles perinde ac reliqui tenentes obnoxii sint.

Quandoque, & crebro *Rationabilia Auxilia* appellantur, non quod ipsa ratio dictet ea præstanda domino à vasallo, sed quia moderatius sint à vassallis exigenda, & secundum eorum facultates, ne nimio onere prægraventur. Quo sensu accipitur *Rationable Auxilium*, in Charta libertatum Angliæ à Rege Joanne concessarum apud Matth. Paris ann. 1215. *Nullum scutagium, vel Auxilium ponam in regno nostro, . . . nisi ad corpus nostrum redimendum, & ad primogenitum filium nostrum Militem faciendum, & ad primogenitam filiam nostram semel maritandam, & ad hoc non fit nisi Rationable Auxilium. Aydes Raisonables*, in Statuto 1. Westmonasteriensi cap. 36. & in Regiam Majestatem lib. 2. cap. 73. §. 1. *Poterit idem hæres Rationabilia Auxilia ab hominibus suis exigere: ita tamen moderate, quod secundum facultates & quantitatem feudorum suorum, non videantur nimis gravari.* Ita passim *Auxilium Rationabile* capiendum apud Bractonum lib. 2. cap. 7. §. 4. cap. 16. §. 8. cap. 56. §. 9. in Fleta lib. 3. cap. 14. §. 9. & in Monastico Angl. tom. 1. pag. 374. & tom. 2. pagina 663. ut & *Leaux Aydes*, in Charta Edwardi I. Regis Angliæ apud Seldenum de Titul. honorar. 2. part. cap. 5. §. 36. *Forspris fust reall & Reasonable Ayde pour lui rendre hors de prison, ou ses heires, quel heure qu'ils fussent emprisonnez.* Præterea in Consuetud. Turonensi art. 90. & seq. Juliodunensi cap. 8. art. 2. 3. 6. 8. 10. cap. 14. art. 17. Pictaviensi art. 188. 189. & Insulensi art. 70.

In eo autem differebat *Tallia* ab *Auxilio*, quod *Tallia* ad libitum domini pro qualibet necessitate exigeretur à subditis, qui isti pensitationi obnoxii erant, nempe à servilis conditionis hominibus: *Auxilium* vero exigi non poterat, nisi in his casibus, qui à lege aut Consuetudine inducti erant. Chartæ an. 1310. in Regesto Rerum Andegav. in Camera Computor. Paris. fol. 60. *Tailles ne sont mie Aydes, ne de nom ne leur semblent: car tailles sont levèes pour cas de necessitè, & de volentè de Prince. Mais celles Aydes nul ne puet lever, si ce n'est ès cas pour quoy elles sont deues.*

Alterius generis fuere Auxilia, quæ *Libera & Gratiosa* appellabant, quod dominis pro ingruente aliqua necessitate imprævisa, a vassallis & subditis pensitarentur gratuito & ex mero eorum arbitrio, cum nulla lex existeret, aut statutum municipale, quo ad id exsolvendum cogerentur. Matth. Paris ann. 1241. *Cives Lodinenses contra consuetudinem & libertatem civitatis, quasi servi ultimæ conditionis sub nomine aut titulo Liberi Adjutorii seu Tallagii, quod multum eos angebat, Regi, licet inviti & reclamantes, numerare sunt coacti.*

Gratiosa, vero, & *Aydes Gratieuses* vocabant nostrates Galli, quia ex mera vassallorum *gratia* domino exsolvebantur, quomodo *Gratiosa munuscula* dixit Marculfus lib. 2. for. 1. Extat in Regesto Memorabilium Cameræ Computor. Parisiensi notato C. fol. 64. Diploma Philippi Reg. Franç. 7. Febr. an. 1349. quo certum tributum urbis Parisiensis incolis ad annum impositum, ex mera eorum gratia concessum agnoscit, *qu'il les tient à subside Gratieux.* Ejusdem præterea tenoris ibidem extant Chartæ Johannis Regis an. 1350. sed & Rex idem in alio Diplomate, quod habetur in Regesto rerum Andegavensium fol. 72. in eadem Camera Comput. Paris. an. 1353. subsidia à Nobilibus, Clero & Plebeiis Comitatuum Andegavensis & Cenomanensis, propter ingruentia bella sibi concessa, *Aydes Gratieuses* vocat. Verum quod ex mera gratia, & libero subditorum & vassallorum arbitrio dominis aut Principibus primum pensitabatur, id postea in legem & necessitatem transiit: cujusmodi sunt tributa varia & vectigalia Regum nostrorum, quæ nomine Auxilii, vel Subsidii exiguntur.

AUXILIUM *pro Militia primogeniti filii*, primum vulgo ponitur inter tria legalia Auxilia, quæ dominus à vassallis suis exigere potest. Extat in Regesto ejusdem Cameræ Comput. incip. ab anno 1309. Mandatum Philippi Pulcri an. 1313. quo Senescallo Santonensi præcipit, ut exigat à subditis suis *l'Ayde accoustumèe deue pour la Chevallerie de son fils aisnè*. In eadem Camera Comput. habetur aliud Regestum, cui titulus est: *La queuillette de 10000. Paris. que la Ville de Paris paye pour la Chevalerie du Roy Loys, fils le Roy Philippe le Bel l'an* 1313. Extat præterea ibidem *Compotum subsidii impositi pro Militia Regis Ludovici*. Cum vero statim ac natus esset filius domini, à vassallis ejusmodi auxilium pro ejus Militia deposcerent, tandem ab Edwardo I. Reg. Angl. Statuto Westmonast. cap. 35. n. 3. cautum est in beneficium vassalli, ut *Auxilium non peteretur* ad filium Militem faciendum, ante ætatem 15. annorum. At Statuto Roberti I. Scotiæ Regis c. 18. *potest quis levare istud subsidium ad faciendum filium suum Militem, antequam sit de ætate 15. annor.* Vide Constit. Sicul. lib. 3. tit. 18.

AUXILIUM *pro primogenita filia semel maritanda*, alterum è tribus Auxiliis, quæ à Lege & Consuetudine inducta sunt, jam inde à Guiscardi temporibus, hoc est, circa an. 1080. obtinuisse deprehendimus, vel potius circa ea tempora inductum. Tradit enim Guillelmus Apuliensis lib. 3. Rerum Normannicarum, Guiscardum Mathilde secundogenita filia Raymundo Berengarii Comiti Barcinonensi nuptui collocata, Auxilium à vassallis suis exegisse; qui, cum in Helenæ primogenitæ cum Constantino Duca nuptiis, nihil ejusmodi præsumsisset deposcere, id ægre sunt passi, tanquam rem novam faceret, insuetamque hactenus sibi pensitationem imponeret.

Cultus conjugii, quæ postulat ordo, paratis,

Solli-

Sollicitat Comites Dux & quoscunque potentes,
Dona potens, læti quibus & vir & uxor abire
Donati valeant: nec enim prius Imperiales
Altera cum proles thalamos Michaelis adisset,
Quodlibet Auxilium dederant; communiter illi
Omnes tristantur, quasi vectigalia posci
A Duce mirantes, sed non obstare valentes.

Liber Rubeus Scacarii Anglici, laudatus à Seldeno libro de Tit. honorariis, 2. part. cap. 5. §. 17. *Cum Rex Henricus filius Imperatricis Duci Saxoniæ filiam suam Mathildam nuptam traderet, à quolibet sui regni Milite marcam unam in subsidium nuptiarum exegit.* In Camera Comput. Parisiens. extat *Computus subsidii impositi pro maritagio Reginæ Angliæ Dominæ Isabellis an.* 1309. Extat & alter *Computus subsidii pro maritagio Ducissæ Burgundiæ filiæ Regis Philippi Magni.* Vide Petrum de Vineis lib. 5. Ep. 16. Habetur denique in 1. vol. Memorialium ejusdem Cameræ Comput. Paris. signato A. fol. 4. Arestum Curiæ Parlamenti, *Sabbati post Reminiscere*, anno 1309. quod etiam refertur à Chopino lib. 1. Monastici tit. 6. §. 15. quo Clerum Normannicum à subsidio Regi præstando *pro maritagio Catharinæ Regis Franciæ primogenitæ & Angliæ Reginæ*, immunem non esse decretum est. Præterea Statuto Edwardi I. Regis Angl. Westmonast. cap. 35. cautum fuit in beneficium vassalli, ut *Auxilium* non peteretur ad maritandam filiam, antequam septimum ætatis attigisset annum, nec tunc quidem plus quam 20. sol. de singulo feodo Militari, tantum è singulis 20. libratis terræ ebionicæ, quam socagium vocant. Primogenita autem filia interdum ea intelligitur prima ex filiabus, quam dominus nuptum dat. Libertates Castellinovi in Biturigib. an. 1058. . . . *Quando filiam suam primogenitam maritaverit: licet autem dicatur de primogenita, nihilominus intelligitur de illa filia, quam primo duxerit maritandam.* Adde Consuet. localem ejusdem oppidi tit. 2. art. 11.

Quæsitum etiam, an ejusmodi auxilium extenderetur ad filiam primogenitam filii primogeniti defuncti, hoc est, ad neptem ex primogenito. Nam cum Carol. II. Sicil. Rex *Auxilium* pro Beatricis, ex Caroli-Martelli filii primogeniti Hungar. Reg. neptis, nuptiis, à Provinciæ Comitatus incolis extorquere decrevisset, Aptenses contra intercesserunt, tanquam rem novam tentaret. Expostulationis acta edita an. 1297. hæcce verba præferunt: *Et Communia dictæ civitatis injunxistis, ut pro maritatione illustris Dominæ Beatricis filiæ excellentis viri D. Karoli Reg. Ungar. bonæ memoriæ quondam, faceremus talliam in dicta civitate, seu grossum fogagium, sicut & pro filia Domini nostri Regis, quæ tamen rem novam inducit indebitam, & jugum servitutis indebitum.* Vide Michaelem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in voce *Dos* p. 114. & p. 140. V. Cl. Dion. Salvagnium in Tract. de Jurib. dom. pag. 322. & Auctores ab eo laudatos.

Auxilium *pro Redemptione Corporis Domini, si ab hostibus capi contingat*, quæ *Tallia de prisone secundum morem patriæ* appellatur in Tabulario Absiensi fol. 32. 52. 53. tertium è legitimis Auxiliis vulgo ab omnibus admissis recensetur, omnium indubie justissimum. Tradit Rogerus Hovedenus pro Redemptione Ricardi Regis Angliæ Auxilium ab Anglis exactum, *& de unoquoque feodo Militis 20. solidos exsolutos*. Id etiam protensum videtur ad liberationem uxoris domini, aut primogeniti filii, apud Walsingham. in Edw. II. cum Rex idem in Parlamento subsidium pro redemptione nobilis viri Joannis de Britannia Comitis Richmundiæ nuper capti per Scotos expeteret: *hæc petitio penitus est negata, sub ista replicatione, quod tantum pro Rege, Regina & filiorum Regis primogenita, si in captivitate tenerentur, foret contributio facienda.* In Consuetudine Lodunensi c. 8. art. 2. *Quand il est prisonnier des ennemis de la Foi, ou de ce Roiaume*, Vide Constitut. Sicul. lib. 3. tit. 18. Consuetud. Normanniæ art. 168. 169. 170. & Salvagnium pag. 329.

Auxilium *pro relevio, seu racheto*, ut legitimum agnoscit Regiam Majest. lib. 2. c. 37. §. 1. *Postquam vero conventum fuerit inter dominum & hæredem tenentis sui, de rationabili Relevio dando & recipiendo, poterit idem hæres rationabilia auxilia ab hominibus suis exigere.* Et §. 6 *Si igitur ad hujusmodi auxilia reddenda possit dominus suos distringere tenentes, multo fortius pro Relevio suo, & servitio de feudo sibi debito, districtionem eo modo licite poterit facere.* Vetus Consuetudo Normanniæ cap. 34. *Ayde de Relief est deue quant le Seigneur meurt, & son hoir releve vers celui de qui il tenoit son fief, & celle ayde doit estre faite par demy Relief. Et pour ce doit l'en sçavoir que generalement tous les fiefs qui doivent Relief, doivent Ayde de Relief de la mort au Seigneur: & ceste Ayde est deue aux hoirs des Seigneurs, &c.* In eo Pacto, quod inter Philippum Pulcrum Reg. & Carolum Comitem Valesensem fratrem ex una parte, & Carolum II. Regem Siciliæ ex altera, pro Comitatuum Andegavensis & Cenomanensis cessione in gratiam matrimonii ineundi inter eumdem Carolum & Margaretam Regis Siculi filiam, mens. Decemb. an. 1289. hæc leguntur: *Pro hujusmodi exoneratione procuranda habebimus & percipiemus totum emolumentum quatuor Auxiliorum terrarum, scilicet Auxilium pro Redempcione nostra, pro Militia filii nostri, pro Racheto terræ nostræ, & pro Maritagio filiæ nostræ prædictæ.* Istius Auxilii, aut à lege inducti, meminit præterea Consuetudo Normanniæ art. 165. & Augensis Comitatus apud Gallandium lib. de Alodio pag. 78.

Auxilium *pro subsidio Terræ Sanctæ*, inductum videtur à Ludov. VII. Rege Franciæ. Nam cum à Papa Eugenio sacris interdictus esset, quod Petrum Archiepiscopum Bituricensem sede sua dejectum nunquam deinceps se admissurum jurasset, *tandem S. Bernardo persuadente, ad hoc est cor Regis inclinatum, ut Archiepiscopum susciperet, & pro transgressione perjurii, Hierosolymam se promitteret profecturum. Tunc enim per totam Galliam facta est exactio generalis, nec sexus, vel ordo, vel dignitas quempiam excusavit, quin Auxilium Regi conferret. Unde factum est, ut ejus peregrinatio multis imprecationibus persequeretur.* Hæc Matthæus Paris ad anno 1146. qui iis consona alia habet anno 1050. pagina 518. Exemplo igitur Ludovici, Ricardus I. Angliæ Rex Auxilium pariter extorsit à subditis, cum ad iter Hierosol. se accinxit anno 1190. uti testatur Hovedenus pagina 665. Cæteri deinceps Franciæ proceres, quo tam longinquæ peregrinationis, vel potius expeditionis, quam inire seu pietas, seu gloriæ amor cogebat, impensis facerent satis, hanc legem indixere vassallis & subditis suis, ut quoties in Terram Sanctam bellandi contra fidei hostes gratia proficiscerentur ipsi, in partem sumptuum, quos facere tenebantur, certum vectigal, Auxilii nomine, pensitarent. Charta anno 1171. in Tabulario S. Stephani Nivernensis: *Contra præfatam libertatem novam exactionem & impositionem facere cœpit, . . . videlicet quod pro tribus tantummodo casibus, si captus se redimeret, si Filiam suam nuptui traderet, si Hierosolymam pergeret, tria millia solidorum per manus Prioris à Burgensibus haberet.* Consuetudines municipales urbis Martelli in Vicecomitatu Turenensi: *Vicecomes vero habitantibus in villa Martelli, nihil penitus auferre, sed ipsi debent eum adjuvare, præter cæteras consuetudines, tribus causis, scilicet si Hierosolymas ire, aut filiam maritare voluerit, aut Captus fuerit, & redemptus,* Charta Al-

ta Alfonsi Comitis Tolosani an. 1269. *Usitatum esse in Pictavia, quod nobiles Comitatus Pictavensis dominis suis Crucesignatis congruum debent præstare Auxilium pro subsidio Terræ Sanctæ*. Idem etiam obtinuit in Vicecomitatu Lemovicensi. Chronic. S. Martialis an. 1274. *Inter cætera condemnavit eosdem* (Lemovicenses) *ad exsolvendum Vicecomiti Lemovicensi, qui pro tempore fuerit, ad voluntatem ejusdem Comitis, pro qualibet quatuor necessitatum, scilicet novæ Militiæ, filiæ Maritandæ, Redemptionis ab hostibus, & Subsidii Terræ Sanctæ*. Sed & in Baugiacensi territorio, ut constat ex Charta Libertatum Baugiacensis oppidi à Guidone Dom. Baugiaci concessarum ann. 1250. quæ extat apud Guichenonum in Hist. Bressiensi pagina 64. Sed missis, quæ in eamdem rem conferri possunt, addo tantum in litteris anni 1272. Dominum Montisferrandi in Arvernis quatuor Auxilia percipiendi jua habere, annotari, scilicet, *l' Aide de Chevallerie, l'Aide de sa Fille mariée, de la Rançon de son corps pris en guerre, & de l' Allée d' outremer*. Ejusmodi Auxilium inductum præterea legitur Legibus municipalibus Burgundicis art. 4. Burbonensibus art. 344. Arvernensibus cap. 15. Pictaviens. art. 188. Marchensib. art. 130. in Libertatibus Villæ Franc. an. 1256. MSS. in Libertatibus MSS. Villæ S. Desiderii in Campania an. 1228. Salvæterræ in Ruthenis anno 1284. Villæ Sagiaci anno 1347. pagina 511. apud Perardum pag. 509. in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ anno 1282. apud eumdem Perardum pagina 300. in Charta anno 1306. pro Vicecomitatu Lautricensi in Regesto Philippi Pulcri Regit Francor. anno 1299. Tabularii Regii n. 165. &c.

Auxilium *pro Emptione terræ in vita domini semel faciendu*, occurrit in Pacto, quod initum est anno 1310. inter Carolum Vadensium & Andium Comitem, & Barones Andegavenses & Cenomanenses, in Regesto Andegavensi Cameræ Comput. Paris. f. 65. Tabularium Burguliensis Monasterii f. 131. *Istæ duæ masuræ debent 5. sol. de tallia, pro Redemptione carceris & pro una Emptione in vita sua & pro matrimonio primogenita*. Charta Sibyllæ viduæ Guichardi Dom. Bellijoci anno 1203. in Tabul. Cluniacensi Thuano. *Et quitavit omnes tallias & collectas in tota terra S. Petri Cluniacensis, nisi pro duabus rebus tantum, videlicet pro maritanda filia Bellijoci, aut pro Acquirenda terra*. Alia Guillelmi Episcopi Carnotens. ann. 1166. *Dicebat enim Vicecomes* (Castriduni) *quod ad filium, vel filiam, vel sororem maritandum, ad redemptionem quoque corporis sui, ad terram Acquirendam, vel recuperandam, si quis etiam dominorum suorum exhæredet, ad hæc omnia si pecuniam impendere oporteret, competens Auxilium ei exigere liceret*. Denique Carolus II. Siciliæ Rex Bulla sua aurea 9. Nov. ann. 1290. Forcalquerii incolas ab omni focagio eximit, præterquam in his sex casibus. *Si nos vel nostros in Comitatu Forcalquerii successores ad Regem, vel Imperatorem Romanum, seu ad Romanorum Regem, vel Imperatorem electum accedere, vel in Terræ Sanctæ subsidium transfretare, aut quempiam ex filiis nostris, vel nostrorum in Comitatu Forcalquerii Militiam recipere, aut nos vel successorum ipsorum aliquos filiam maritare, terram Emere, aut personali redemptioni subjacere contingeret*. In ejusmodi præstando Auxilio conditionem apponit Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1182 in Regesto Feodorum Burgund. fol. 124. *Quod si Dux Jerosolymam adeat, vel filiam suam mariet, vel captus & sit redemptus, vel terram emat, unde universa terra sua gravetur, ipse ab Abbate Ecclesiæ B. Mariæ Auxilium debet petere, &c.* Sed & obtinuit ejusmodi Auxilium in ipso Siciliæ Regno, uti constat ex Decreto Willelmi Regis, quod habetur lib. 3. Const. Sic. tit. 18. In Consuetudine Britanniæ art. 86. exigitur, ut dominus emat terram suæ proximam. Adde Libertates Sagiaci in Burgundia apud Perardum p. 511. Chartam Hugonis Vicecomitis Castriduni ann. 1166. in Hist. Perticensi pagina 193. & Speculatorem lib. 4. part. 3. de Feudis pagina 306.

Auxilium *pro Militia Domini*. Charta Thomæ Comitis Perticensis an. 1214. in Tabular. Major. Monasterii: *Milites nostri de Castellario Bellifanensi talliam de feodis suis & hominibus suis nobis debent tantummodo feudaliter pro his 4. rebus, quæ sequuntur, pro prima Militia nostra, pro prima Captione nostra de guerra, & pro Militia Filii nostri primogeniti viventis, & pro prima Filia nostra maritanda*.

In Cameræ Comput. volumine signato B. fol. 46. est Arestum Parlamenti ann. 1285. quo incolæ oppidorum Wastinensis provinciæ ad præstandum pro Regis Militia auxilium damnati sunt, licet privilegio speciali ab eo præstando se se assererent immunes: *Visis chartis pronunciatum fuit per jus, quod dictæ Chartæ non liberant eos, quin ad solvendum Auxilium Militiæ Domini Regis teneantur*.

Auxilium *pro Militia fratris*, Occurrit in Constitut. Frider. Imp. lib. 3. Constit. Sicul. tit. 19.

Auxilium *pro Militia cujuslibet Viri nobilis*, habetur in Consuetudinibus Andegavens. & Cenoman. in Regesto Rerum Andegavens. fol. 60. *Quand noble homme, ou Gentilhomme estoit fait Chevalier*.

Auxilium *pro Filio primogenito maritando*, apud Cognatum lib. 4. Hist. Tornacensis cap. 15.

Auxilium *de maritanda Filia postgenita*, in Scotia locum habuit, ut patet ex Statutis secundis Roberti I Regis Scotiæ cap. 18. §. 1. & in Sicilia ex Constitutionibus Neapolitanis lib. 3. tit. 19. pro filio uxorando, ait Speculator in tit. de Feudis §. Quon. num. 67. non confert vassallus: quia tunc dominus recipit dotem cum nuru sua, idemque ditatur. Sed quando filiam nuptui tradit, dotem cum ea dat, & sic fit pauperior, ideoque à vassallo juvari debet. Et hac de causa manifestum est, quod vassallus tenetur dare subsidium domino, pro filia post nata nuptui collocanda. Quod Zazius de Feudis part. 7. num. 50. etiam ad filiam spuriam extendit.

Auxilium *pro maritanda Sorore*, in Regno Siciliæ obtinuit, ut colligitur ex lib. 2. Constit. Sicul. tit. 18. Statutis MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 153. & ex Charta anno 1211. apud Ughellum tomo 1. pagina 784. Præterea in Regno Angliæ. Matth. Paris in Henrico III. anno 1235. *Eodem tempore cepit Rex carucagium, scilicet 2. marcas de caruca, ad maritagium Sororis suæ Isabellæ*. Idem an. 1242. *Dederunt ... unum magnum scutagium ad Sororem suam Imperatricem maritandam*. [Vide *Maritagium*.] Sed & in Gallia. Charta permutationis Vicecomitatus Lautricensis an. 1106. in Regesto an. 1299. Philippi Pulcri Regis Franc. Tabularii Regii num. 165. *Nec non & subsidium seu subventionem, & jus eorumdem quod seu quam homines seu gentes Lautreguesii scilicet totius Vicecomitatus & Baroniæ de Lautricio eidem D. Bertrando & ejus successoribus facere debent, & tenentur in quatuor casibus infrascriptis, scilicet si eum contingat ad statum Militiæ promoveri; item si eum contingeret transfretare; item si contingeret ejus filiam vel filios, aut Sorores matrimonio copulari; item si oporteret vel contingeret ipsum à captione, vel carceris detentione redimi, vel etiam liberari*. Vide Chartam Hugonis Vicecomitis Castriduni an. 1166. apud Ægidium Bry in Hist. Perticensi pag. 193.

Auxilium *pro Ædificatione, aut munitione Castri*,

oon

non semel itidem memoratur. Charta Gaufredi Comitis Andegav. qua villanos S. Dionysii & Spineti absolvit ab omni tributo: *Excepta submonitione pro prælio in adversarios, vel Castello faciendo in marchia.* Et mox: *Submonitio pro prælio publico, vel Castello in marchia sui honoris faciendo.* Vide Sammarthanos in Abbatia Omnium SS. Andegav. Libertates concessæ villæ Montisbrusonis à Guigone Comite Foxensi an. 1223. MSS. *In alodiis, quæ habebant homines Montisbrusonis, quando villa facta est libera, habebit Comes omnia usagia sua, præter talliam & toltam, nisi fieret collecta communiter pro firmando Castro, per mandamentum ipsius Castri.* Charta Henrici D. Solliaci an. 1301. pro libertatibus Aiæ in Biturigibus: *Si autem in guerra captus fuero, vel aliquod Castrum meorum disruptum fuerit, vel filiam meam maritavero, vel Crucesignatus fuero, unumquodque dictorum quatuor ab ipsis burgensibus Auxilium impetrabo & requiram, & mihi secundum facultates suas sponte sua tenebuntur auxiliari.* Tabularium Vindocinense ch. 109. *Has consuetudines perdonat G. Comes in perpetuum Deo & S. Mauricio, & Canonicis, ... excepta submonitione pro prælio in adversarios, vel Castello faciendo in marchia, ita ut non submoneantur postbac nisi à Majore vel Canonico S. Mauricii: & de submonitione illa si Major vel Canonicus deliquerit, ipsi emendent Comiti.* Et infra: *Excepta submonitione pro prælio publico, vel Castello in marchia sui honoris faciendo.* Charta Philippi Aug. an. 1214. in Tabulario Abbatiæ Burguliensis: *Et debent Auxilium ad adducendum ramentum ad faciendum capitale Ædificium domini de Nonancourt rationabiliter, quando opus erit, & erunt submoniti.* Charta Rogeri de Tocay D. Novigenti Eremberti an. 1190. *Ab omnibus angariis, malis consuetudinibus & omnibus corveis sint liberi, nec submonitione mea, vel alicujus hominis mei, si fieri contingat, ad giram, vel aliquem equitatum, vel expeditionem, nec ad fossata, seu clausuram Castri mei Novigenti, quod nunc extat, vel alterius, si construi contingat, cogantur proficisci, nisi ad defensionem, ita duntaxat, si aliquis exhæredare cupiens vellet obsidere.* Alia Primisli Marchionis Moraviæ an. 1235. *Nullus autem inquietet eam villam pro Castrorum Ædificatione, vel imminenti expeditione.* Hist. Archiepisc. Bremensium an. 1242. *Concessit etiam omnes colonos Ecclesiæ ab omni censu, expeditione, villæ vel urbis Munimine, & petitione precaria, liberos & immunes.* Henricus Huntindonensis lib. 6. Hist. de Guillelmo Notho Rege Angliæ: *Ad Castella solus omnes fatigabat construenda.* Tabularium S. Crucis Talemondensis fol. 3. *Neque moneantur, ut eant homines occidere, vel terras Christianorum prædare, neque Castellum, neque vallum facere, neque in quoquam sint angariati, sed ab omni perturbatione bellorum laborent in pace quieti.* Vide Chartam Guillelmi Ducis Aquitaniæ ann. 1010. pro fundatione Abbatiæ Malleacensis apud Sammarthanos, & aliam an. 1241. in Probat. Hist. Castilionensis pag. 55. Et aliam Alfonsi Regis Lusitaniæ æræ 1257. apud Brandaonum lib. 3. Monarch. Lusitan. c. 17. *Domuum regalium Ædificatio*, in Monast. Anglic. tom. 2. pag. 16.

Hujus exactionis occurrit crebro præterea mentio in Chartis Anglicis, à qua ne Monachi quidem ipsi immunes erant, ut est in Epistola S. Bonifacii Moguntini ad Cuthberthum Archiepisc. Cantii sub finem, præfixa Concilio Cloveshovensi. Charta Wiglafii Regis Merciorum anno 833. tomo 1. Monastici Angl. pagina 123. *Hoc modo per ævum liberabo à pastu Regis & Principum, & ab omni constructione Regalis villæ.* Alia Eadgari Regis Angl. pagina 141. 200. 203. *Liberas dono ab omni servitio, exactionibus fiscalibus ... exceptis pontis & arcis constructione; & expeditione contra hostem.* Alia Ælfredi Regis pag. 203. *Ut ab omnium regalium tributorum, & exactione operum, atque pænalium causarum, absque expeditione sola, arcis & pontium structura immunis & libera permaneat.* Alia ejusd. Regis pagina 216. *Tribus tantummodo exceptis communium laborum utilitatibus, si contingat expeditionem promoveri, arcum pontemque construi.* Adde Vitam S. Attractæ Virg. n. 13. Seldenum ad Eadmerum pagina 159. Monasticum Angl. tom. 2. pagina 503. 669. 850. 922. 939. & alibi passim. Ad [illegible] operas suas contulisse Principum subditos, colligitur etiam ex Leone in Tacticis c. 20. §. 71. quo præterea videtur pertinere Novella Theodosii & Valentin. de Postulando: *Nulla sit inspectio, nulla ingeratur peræquatio, nulla operis extructio, nulla discussio, nullum ratiocinium imponatur.* De Auxiliis variis vide Jacobinum de S. Georgio in Tractatu de Feudis c. 25. §. 22. pagina mihi 71.

Auxilium *ad Guerram domini manutenendam*, quod *pro expeditione* vulgo appellant Diplomata veterum Regum Angliæ proxime à nobis allata, Regiam Majest. lib. cap. 2. 73. §. 3. *Utrum vero ad Guerram suam manutenendam, vel ut maritet filiam suam primogenitam, possint hujusmodi Auxilia petere quæro? Obtinet autem apud quosdam, quod non possunt tenentes suos distringere de jure, nisi quatenus illi tenentes velint facere.* Regestum Philippi Aug. Herouvallianum f. 131. *Dominus Vernonis habet Auxilium pro filio suo primogenito faciendo Milite, & de prima filia sua maritanda, & de prima redemptione corporis sui capti, de Guerra Domini sui & quando dominus Vernonis ibat in exercitum cum Duce Normanniæ, Dux ei dabat tale Auxilium, quale Dux volebat, &c. Aide de l'Ost*, dicitur in Regesto Feodorum & servitiorum fol. 254. *Et tient demy fié de haubert, pour lequel il doit, si comme est dit, Ayde de l'Ost & de la chevauchée, quant elle est levée en Normandie.* Vetus Consuetudo Normanniæ cap. 44. *Il y a aucuns fiefs de haubert, qui doivent à leur Seigneur le service de l'Ost, qui doit estre fait au Prince: les autres doivent l'Ayde de l'Ost. Ceux qui doivent le service, sont tenus à le faire en l'Ost, ou envoyer personne pour eux qui le fasse avenaument: Ceux qui doivent l'Ayde, ne la doivent payer ne rendre devant que le Prince leur ait ottroié la quantité de l'Ayde du fief. Mais quant l'Ayde sera determinée & ottroiée par le Prince, chacun sera tenu la rendre à la semonce de quinze jours, si comme il tient du fief sans nul delay, &c.*

Auxilium *pro Defensione terræ*. Statuta Honorii IV. PP. pro Regno Neapolitano anno 1285. quibus exactiones omnes tolluntur, præterquam in 4. casibus: *Primus est pro Defensione terræ, si contingat invadi regnum invasione notabili, sive gravi, non procurata, non simulata, non momentanea, sive facile transitoria, sed manenti. Secundus est pro Regis persona redimenda, &c. Tertius pro Militia sua seu fratris sui, consanguinei & uterini, sive alicujus ex liberis suis, &c. Quartus est pro Maritanda sorore simili conjunctione sibi conjuncta: vel aliqua ex filiabus suis aut neptibus suis, &c.* De ejusmodi auxiliis ab Episcopis exactis ab Ecclesiasticis suæ diœceseos in supradictis casibus, agunt multis Bartholomæus Bellencinus in Tractatu de Caritativis subsidiis & Augustinus Barbosa de officio & potestate Episcopi part. 3. allegat. 87. &c.

Auxilium *pro eundo ad Imperatorem*. Charta Caroli II. Regis Siciliæ anno 1290. supra laudata: *Si nos vel nostros in Comitatu Forcalqueriï successores ad Regem vel Imperatorem Romanorum, seu ad Romanorum Regem vel Imperatorem electum accedere ... contingeret.* Adde Chartam aliam ann. 1238. quæ describitur apud Joffridum in Hist. Niciensi p. 182.

Auxilium, *Consuetudinarium Vavassorum & alio-*

rum hominum tenentium de dominico & de feodis, in Regesto Philippi Aug. fol. 92.

Auxilia Vicecomitum, quæ Vicecomitibus seu Ballivis præstabantur, in Anglia præsertim. Fleta l. 3. c. 14. §. 9. *Sunt etiam aliæ præstationes, ut Auxilia in Comitatu Vicecomitum, &c.* Charta Henrici II. Regis Angl tom. 2. Monast. Anglicani p. 184. *Salvo scutagio unius Militis, de Assisis veteribus & novis, de Auxiliis Vicecomitum, & Præpositorum de Hundredo.* Pag. 245. *Et tenet eas per servitium 40. denariorum per annum ad Auxilium Vicecomitis.* Adde Ingulphum p. 875.

Auxilia Burgi. Chronologia Augustinens. Cantuar. ann. 1104. *Carta ne servientes, qui nec emunt, nec vendunt, nec mercatum ducunt, tallientur ad Auxilia Burgi Cantuar.*

¶ Auxilium Curiæ, Curiæ jussio, qua quis ad ipsam citatur. Placitum Prioris Ecclesiæ S. Fridetwidæ Oxon. ann. 1352. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 477. *Et Johannes per Richardum de Sheldon attornatum suum venit, & vocat inde ad warantiam Johannem Sutton de Dudley Chevalier & Isabellam uxorem ejus ut habeant eos hic in octab. S. Michaelis per Auxilium Curiæ.*

Auxilium Episcopi. Ita appellabant *pecunias & procurationes*, quas Episcopi *à personis Ecclesiarum* subinde exigebant, quae & *Consuetudines Episcopales*, *quandoque Synodales*, *quandoque denarios Paschales vocabant*, ut est apud Alexandrum III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranense III. part. 2. c. 9.

Auxilium *pro Consecratione sua*, exigendi ab hominibus suis Episcopo concessit Guillelmus Rex Siciliæ, in Constitut. Sicul. lib. 3. tit. 18. Vide *Adventus*.

Auxilium etiam ab hominibus suis exigendi facultatem Episcopis idem Rex indulsit *pro corredo suo*, scilicet cum in terris eorum Regem hospitari, vel *corredum* ab eis recipere contingeret: ibidem: cujus quidem Auxilii meminit Hincmarus Remensis ad Clerum Laudun. *Ne etiam quasi ad receptionem Regis vel Legatorum, aut ad ornatus suæ Ecclesiæ faciendos adjutoria quasi petendo, potius autem exigendo ... accipiat.*

Auxilium præterea iisdem Episcopis exigendi à subditis facultatem indulsit idem Rex, cum à Domino Papa ad Concilium evocantur: ibid. Charta Ludovici VII. anno 1171. pro Abbate Trenorchiensi, in Regesto Philipp. Aug. Herouvalliano folio 136. *Abbas deinceps nullam super Burgenses faciet talliam, nisi pro Auxilio aut procuratione nostra, aut procuratione D. Papæ, aut Cardinalium, aut si Abbas submonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam D. Papæ, &c.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 98. *Retentum est, quod ad Curiam Apostolici, vel ad Curiam Regis iturus Episcopus* (Nivernensis) *à Presbyteris Cluniacensium Ecclesiarum questum si fecerit, non tamen violentum.* Vide Joffridum in Historia Episcoporum Niciensium pagina 182. & V. Cl. Jacobum Petitum post Pœnitentiale Theodori pag. 666. 717.

Auxilium à Presbyteris sui Archidiaconatus, ex licentia Episcopi, interdum exigebant Archidiaconi. Chartam descripsit idem Petitus post Pœnitentiale Theodori pag. 482.

Secunda Auxilia. Joan. Sarisber. Epist. 49. *Unde cum in extremis ageremus, domino vovimus inter cætera, quod consuetudinem de Secundis Auxiliis, quam frater noster Archidiaconus imposuit, destrueremus, &c.*

Auxilium denique Episcopis exigendi facultatem concessit idem Guil. Rex Sicil. cum ab Rege ad exercitus sui servitium evocantur, dummodo in exercitu fuerint. Ibid.

Auxilium Pallii, quod scilicet Archiepiscopo à Presbyteris diœcesis pensitabatur pro eundo Romam ad *Pallium* Archiepiscopale sumendum. Descripsit Schefferus ad Chronicon Upsalense Chartam cum hoc lemmate: *Tanus Subsidii Pallii, secundum quod fiebat contributio Cleri anno Dom. 1343. ante Natale Domini Domino Hemmingo, prius Præposito Arosiensi, facto Archiepiscopo Upsaliensi, &c.*

¶ Auxilium Equi, Cum subditus equum præstare debet, in obsequium domini, vel pro equo certam pecuniam. Hist. Harcur. to. 4. p. 1352. ex Regestis Cameræ Computorum Paris. *Item idem Radulphus percipiet apud Beracium quinque solidos annui census, pro fabrica duos solidos, pro Auxilio & servitio Equi undecim libras.*

¶ Auxilium Feodale. Tabularium Fontanel. to. 2. pag. 1457. *Concessi tres pecias terræ tenendas & habendas ... jure hereditagio ... salvo tamen jure Capitalium dominorum & tribus Auxiliis feodalibus in Normannia constitutis.* Quænam illa tria sint auxilia à tenentibus *feodum* dominis exhibenda superius dictum est, ubi de *Auxilio legitimo*.

¶ Auxilium Juris *est suffragium & beneficium juris, prout dicitur: Contra hoc perdita sunt juris auxilia.* Vocabular. utriusque Juris.

¶ Auxilium Militis, Subsidium à subditis solvi solitum cum dominus aut filius ejus primogenitus miles creatur. Supra satis explicatum est, Locum vide in *Adventimeia*.

Auxilium Triennarium, seu Comitis, in Normanniæ Ducatu. Charta Reginaldi *Babou* Junioris Ballivi Rotomag. ano. 1294. ex Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. incipiente ab ann. 1299. in Chartophylacio Regio: *Videlicet septem solidos annui reditus, & quinque solidos Auxilii Triennarii, quod dicitur Auxilium Comitis, & levatur anno, quo colligitur Foagium super 60. acris terræ, quas Guillelmus de Monasterio tenet per vavassoriam non liberam, &c.*

¶ Auxilium Unius Diei, Diurna operarum præbitio, Gall. *Aide* vel potius *Corvée d'un jour*. Litteræ Officialis Cenoman. pro Monasterio S. Vincentii ann. 1209. ex Archivis ejusd. loci: *Præterea ipse Galterius habebit de quolibet mansionario villæ annuatim per manum Prioris Auxilium unius Diei ad byezia molendinorum ad bladum reparanda, &c.*

¶ Auxilium Petere, Petere fortioris adjumentum in lite, scilicet cum vassallus inferior causa laborat, & jus ægre tuetur suum, tum superiorem dominum orat, ut sibi patrocinetur. Placitum anni 1330. apud Kenoetum Antiquit. Ambrosdeo. pag. 414. *Unde dicit quod ipse* (Johannes de Handlo) *non potest prædicto Priori sine ipso domino Rege inde respondere & Petit Auxilium de ipso domino Rege, & tum dies datus est eis à die S. Trinitatis in xv. dies, & interim loquendum est cum domino Rege.*

1. AUXILLA, Auxillula, *Olla vel Urna, vel mensura*, Ugutioni. Joan. de Janua: *Auxilla, ab augeo, olla, vel mensura parum major quam Justa, unde Auxillula, parva olla, vel, parva talis mensura.* At Festo est *Oliva parvula*. Vide *Justa* 2.

¶ 2. AUXILLA, Avicula. Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: [illegible] *Aviculæ*. Lege [illegible] & supple [illegible], aut quid simile. Vide *Auca* & *Axillæ*.

¶ AUXIMIUM, *Romanum, Latinum.* Gloss. Isid. Lege: *Ausonium*.

¶ AUXONENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum*.

AUZEDA. Charta scripta sub Philippo I. Francorum Rege in Tabulario Conchensi in Ruthenis n. 25. *Similiter dimitto medietatem de Auzedas, & medietatem de placitis & justitiis, &c.*

A. X. Browerus lib. 2. Antiquit. Fuld. cap. 10. in vetustis

tuftis Fuldenfis Monafterii Martyrologiis, feu potius Necrologiis, A. & X. litteras *Ancillam Christi* denotare ait.

AXA, [Idem quod *Affer*, ut opinor, Lignum dolatum, Gall. *Ais*.] Charta Philippi I. Regis Franc. pro Monafterio S. Audoeni Rotomag. to. 13. Spicileg. Acheriani pag. 289. *Ad ultimum vero decimationem filvarum, Axarum, molendinorum, denariorum, equorum, &c.*

AXAMIT, [Pannus holofericus.] Vide *Exametum*.

¶ AXAMPLARE, Amplificare, augere, Gall. *Agrandir*. Memoriale Poteftatum Regienf. ad an. 1245. apud Murat. to. 8. col. 1114. *Et fecit fieri murum civitatis in quadra caftelli, & pallancatum circa civitatem, & Axamplari vias circa murum civitatis extra foveas*. Vide *Adamplare*.

¶ AXATIO CARECTÆ, Junctio axis cum rotis & carro. Computus anni 1425. apud Kennettum Antiquit. Ambrofden. pag. 574. *Et in folutis pro fryttyng. v. rotarum hoc anno* VII. *den. & in uno axe empto cum Axatione unius Carectæ* VIII. *den.*

AXATUS, Cervorum clamor, vel vox, apud Felicem Gyrwenfem Monachum in Vita S. Guthlaci n. 22.

¶ AXEDO, ἐμβολεύς, τόπος τὸν ἄξονα ἐμβαλλόμενον ξύλον, *Lignum quod axi immittitur*, in Supplemento Antiquarii.

¶ AXEGIA, Tabula fectilis lignea. Leges Rhotaris apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 40. col. 1. *Si quis Axegia de fepe, id eft, Axegiato, una aut duas tuleris, componat folidum unum.* Vide *Affis* 2.

¶ AXEGIATUM, Sepis *Axegiis* feu afferculis intertexta.

AXELLA. Vide *Afcella* 1.

¶ AXENIA, *Inhofpitalitas*, à Græco ξένος Hofpes & ἀ privat. Richardi Bartholini Hodoeporicon Matthæi Garenfis Epifcopi pag. 619. *Axenia illic tunc celebrari arbitrabar, algebant omnia, &c.*

¶ AXIDORIA, Axis oftii, ut arbitror, ab *Axis* Lat. & Saxon. Dora, Oftium. Charta anni circiter 1000. in libro incatenato Matifcon. fol. 38. verfo: *Androeldus Presbyter tradidit Hildebaldo Epifcopo Matifconenfi & Canonicis tres quartas partes Ecclefiæ B. Mariæ de Cantriaco, & tradidit eis per hoftium & Axidoria.*

¶ AXILA, AXILIA. Vide *Afcella* 2.

¶ AXILIS, Affer. Locum vide in *Circulus* verfus finem.

¶ AXILLÆ, *Aves minores*, apud Papiam.

AXIMA. Charta an. 1287. in Miraculis S. Ambrofii Senenfis: *Vovit, quod ad ejus fepulturam portaret unam Aximam, & omni anno irct ad ejus altare, &c.* [Ubi *Axima* poni videtur pro figura cerea, inquit Continuator Bollandi tom. 3. SS. Martii pagina 202. Unde Italis inter verba ornatus muliebris *Azzimare*, Cerusfare, polire: neque enim nunc littera X. utuntur.]

¶ AXIOMA, *Dignitas*. Papias. Vide *Axiomatici*.

AXIOMATICI, Magiftratus, Magnates, Proceres. Gloffar. Græco-Lat. Ἀξιωματικοί, *Honoratus, qui honorem gerit*. Aliud Gloffar. *Dignitofus*, Ἀξιωματικός. Breviloquus: *Axioma, Dignitas; inde Axiomaticus, dignitatem habens*. Gloffæ Nomicæ MSS. [illegible] Guillelmus Biblioth. in Hadriano II. PP. pagina 223. *Eum cum Pontificali pallio impofitum præcedentibus Axiomaticis, & fubfequentibus reliquis turbis in urbem redire ... confpexerant*. Anaftafius in Hift. Ecclefiaftica: *Cum aliis quinque, tribus quidem Comitibus & duobus vere Axiomaticis*. Vide Joannem Diaconum in Vita Gregorii M. PP. lib. cap. 25. Sed & in Diurno Romano cap. 2. tit. 4. pro *Axiomati*, leg. *Axiomatici*, uti legitur tit. 7. Ἀξιωματικοί apud Modeftinum l. 6. Excufat. & lib. 6. Bafilic. Ἀξιωματικοί τοῦ κοιτῶνος, apud Palladium in Vita Chryfoftomi p. 85. editionis V. Cl. Emerici Bigoti. Hinc Ἀξιωματικόν, *Salarium*, quod *Axiomaticis* à Rege penfitatur, in Gloffis Bafilic. & apud Photium in Nomocan. tit. 8. cap. 7.

AXIOTOMA. Vide *Servitium menfæ*.

¶ AXIS TESTAMENTI, Series teftamenti, feu potius rotulus teftamenti. Teftamentum S. Rudefindi Epifc. anno 978. tomo 3. Collect. Concil. Hifpan. pag. 135. col. 1. *Munus Gutierri omnem Axem Teftamenti confirmat. Froyla Gutierri ex toto corde aptans, & fieri confirmat.*

¶ AXITES, AXITIOSI. Gloff. vet. *Axites*, ἀντιλεγματικοί. Feftus habet: *Axitiofi, Factiofi dicebantur, cum plures una quid agerent facerentque. Axit autem antiquos dixiffe pro egerit manifeftum eft; unde Axites Mulieres, five Dii dicebantur una agentes.* Plautus apud Varronem: *Axiofæ annonam caram è vili concinnant viris*. Vide Salmafium ad Vopifcum in Carino.

¶ AXIUS. Chron. Novalicienfe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 748. *Ifta omnia fuperius comprehenfa una cum adjunctis adjacentiifque fuis, campratis, pafcuis, filvis, alpibus, montibus, rivis, aquarumque decurfibus, Axiifque omnibus cum omnem* (fic) *jure vel terminum earum*. Puto legendum *Exiis*, Proventibus. Vide Exitus & *Exius*.

AXOVAR, ex Hifpanico *Axuar*, Supellex, utenfilia. Ufatici Barcinonenfes MSS. cap. 97. *Si quis virginem violenter corruperit, aut ducat eam in uxorem, fi illa & parentes ejus voluerint, & dederint ei fuum Axovar, aut donet illi maritum de fuo valore*. Fori Ofcæ an. 1247. fol. 23. *Vir & uxor non poffunt vendere hereditatem, quam parentes uxoris in Axovario dederunt filiæ, quando nupfit, ante fufceptionem prolis*. Vide Obfervantias Regni Aragon. lib. 5. de Jure dotium §. 1. 15. & tit. de Secundis nuptiis §. 5.

AYCHARA. Vide *Auderia*.

AYEC, AYECH. Michael *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. *Beftiam currentem fi aliquis portaverit, debet dicere, Ayec, Ayec, quod eft vulgare antiquum Aragonum: alias fi hoc non dixerit*, tenetur emendare damnum datum per beftiam. Fori Ofcenfes an. 1247. fol. 15. de homine qui vadit per mercatum aut villam cum fua beftia, & non dixerit *Ayech, vel fimile verbum, & facit damnum, ille, vel fua beftia, &c.*

¶ AYES, f. pro *Haiæ*, Gall. *Haies*. Homagium præftitum Amedæo Duci Sabaudiæ an. 1272. apud Guichenon. in Probationibus Hift. Breffiæ pagina 21. *Hugo de Vernalio .... confitetur tenere à domino Baugiaci in feodum ligium domum fuam de Vernueil, in parrochia de Confrancon cum foffatis & fortalitia tota & curtilibus & les Ayes.*

¶ AYGONI vocabantur Ghibellinorum adverfarii. Chron. Parmenfe ad an. 1307. apud Murat. to. 9. col. 860. *Quidam vero de Guidonis & quidam de Bofchettis & de Rangonibus cum certis fuis fequacibus, dicentes fe effe partis Guelfæ feu Ecclefiæ five Aygonorum antiquitus dictæ & vocatæ, fpondam fecerunt contra illos qui dicebantur ab antiquo partis de Grifulfio feu Imperii, five Ghibellini.*

¶ AYGRÆ, *Acerbitas*, à Gall. *Aigre*, *Aigreur*. Locum vide in *Acerba*.

¶ AYGUERIA, Cloaca, Emiffarium, Gall. *Evier*. Litteræ an. 1429. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1735. *Qui tandem promiffionibus devicti ipfam fibi reftituerunt, quam igne combuffit & in Aygueria five cloaca projecit.* Vifitatio Monafterii S. Amantii Ruten. an. 1371. ex Archivo S. Victoris Maffil. *Ordinamus quod canalis five Ayguerin, quæ eft fupra dictam capellam, &c.*

¶ AYMA

¶ AYMA, pro *Ama*, Mensura vinaria. Est etiam mensura siccorum. Charta Geraldi Abbatis S. Joannis Angeriacensis anni 1385. ex Chartulario ejusd. Monast. pagina 473. *De Lazaro unum sextarium frumenti & unum sextarium de fabis, de Charentenago tres Aymas frumenti & unum sextarium de fabis, de Perers duo sextaria frumenti*. Vide *Ama* 3.

¶ AYMELLUM, Encaustum, Latino barbare smaltum, Gall. *Email*, Angl. *Amell*, & *Ammel*. *Unum ciphum argentum ... cum diversis scuchonibus & Aymellis*, apud Rymerum tom. 5. pag. 49.

¶ AYMELLATUS, Encausto pictus, Gall. *Emaillé*, apud eumdem Rymer. tom. 5. pag. 48. & 59.

¶ AYRALE, Area. Archivum Prioratus S. Joannis Tolos. Ord. Malt. *De omnibus ortis, artalibus, cazalibus & Ayralibus, &c.* Vide *Area*.

¶ AYRO, Ardea, Genus Avis, Gall. *Heron*. Locum vide in *Trabiaa*.

¶ AYSAMENTUM, Jus utendi rebus alienis. Charta anni 1206. inter Instrum. Hist. Meld. tomo a. pagina 97. *Concessi quod dilectus & fidelis Camerarius meus Garnerus de Latiniaco faceret omnia Aysamenta sua in muris & fossatis meis de Trya*.

¶ AYSIA, *Magister Aysia*, Massiliensibus *Maitre d'Ache*, Artifex navium. Occurrit in Charta Massil. anni 1329.

¶ AYSIAMENTUM, AYSIENTIA, AYSIMENTUM, ut *Aysamentum*. Vide in *Aisantia*.

¶ AYSINA, Supellex quævis, Gall. *Meubles*; præsertim vero apud Massilienses *Aysinae* sunt utensilia quælibet ad cellam vinariam pertinentia, ut dolia, cupæ, ceteraque vasa vinaria. Vox, ut puto, ducta à Gallico *Aises*, facultates, commoditates. Statuta Forojul. MSS. ann. 1235. ex Rotulo Archivi S. Victoris Massil. *Non intelligimus vasa vinaria, neque arcbas, neque Aysina*. Charta anni 1312. ex eodem Archivo: *Extra Monasterium vero in Prioratibus, sive eorum grangiis, seu Aysinis*. Hic ipsa cella vinaria videtur intelligenda. Statuta Ecclesiæ Cadurc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 729. *Quia quidam Clerici Ecclesias sic exponunt supellectilibus & Aysinis propriis & etiam alienis ... ne hujusmodi supellectilia & Aysinæ in Ecclesiis admittantur*. Ibid. col. 1043. *Res mobiles aut Aysinas, &c.* Donat in an. 1317. to. 2. 2. Hist. Dalphin. pagina 167. *Item fuit actum ... quod ipse D. Dalphinus teneatur & debeat emere froyre & Aysinas domorum & fortalitiorum locorum prædictorum, quod & quæ nunc sunt in ipsis domibus & fortalitiis, seu essent tempore mortis dicti Raymundi, ad cognitionem i. e. æstimationem: qua cognitione facta & soluto ipsius froyre, seu ipsarum Aysinarum pretio, nihilominus idem D. Raymundus quantum fuerit in humanis ipsorum omnium usumfructum habeat, sicut habet nunc, &c.* Vide *Aisantia*.

¶ AYSIUM. Vide *Aisantia*.

¶ AYSSARTARE, pro *Essartare*, Gall. *Essarter*, Silvas, vepreta, &c. evellere, & in agrum cultum redigere. Chartular. Accincti pagina 40. *Theodoricus Bisuat. Archiep. concessit Fratribus de Accyo quicquid ipsi applanaverant, vel Ayssartaverant in terra de Valedon; insuper & tria jugera ad applanandum, ita tamen quod in reliquo fundi terra illius, nec homines sui nec aliqui per se deinceps Ayssertarent*.

¶ AYTOGIUM, pro *Epitogium*, Pallii genus, Gall. *Sourtout*. Statuta Cisterc. an. 1432. apud Marten. tomo 4. Anecd. col. 1582. *Ab omnibus cucullis albis, diploidibus seu Aytogiis, vel habitibus nigris manicas non habentibus, quos loco capparum quidam Abbates ab Italia gestare præsumunt, penitus abstineant*.

¶ AZA recensentur inter arma vetita in Legibus Italicis. Jus Vincent. lib. 3. de Armis vetitis, & Statuta Veronensia lib. a. *Vel rangeno, vel Aza, vel plumbato, &c.* Itali *Azza* etiamnum dicunt pro *Accia*, securis, Gall. *Hache*.

¶ AZACHATORIUM. Chartularium Ecclesiæ Autissiod. fol. 91. *Vinea sita ad Azachatorium S. Gervasii*, S. Gervasius parochia est in suburbio Autissiod. vineis undique circumsepta; sed quid hinc elici queat; non satis video.

AZADIUM, AZIDIUM. Charta Caroli Crassi anni 880. apud Ughellum tom. 2. pagina 187. *Arenam carnarium, Azidium, publica pascua, vias, ingressus, &c.* *Azadium* scribitur in pagina 203.

AZAGA. Charta Lusitanica apud Anton. Brandaonum tom. 3. Monarch. Lusitanicæ pag. 28a. *Es de preda de fossato non detis nobis plus quam quintam partem, & Azaga remaneant duo, &c.*

¶ AZAGAMENTUM, Ædificii genus in modum vestibuli, Hisp. *Azaguan*. Chron. Parmense ad an. 1304. apud Murat. tomo 9. col. 851. *Quadam vero die in dicto exercitu ad quoddam Azagamentum; quod soldati bine inde faciebant, domini; Cazanus frater bastardus dicti domini Vescontis interfectus fuit*.

¶ AZARCUM. Vide in *Azarum*.

AZARDUM, Sors, ex Gallico *Azard*, vel *Hazard*. Synodicum Raphaelis Archiepiscopi Nicosiensis pro Græcis, editum cum Constitut. Nicosiensibus, cap. 15. *Item denuntiamus excommunicatos ..., omnes illos, qui publice in domibus suis manuteneat & sustinent ludum Azardi*. Ita *ludus Azardi*, in Constitut. Joannis Archiep. Nicosiensis an. 1320. cap. 16. In Constitutione anno 1251. ibid. habetur *ludum hazardi*. [Miracula B. Simonis Episc. August. to. 2. Aprilis p. 825. *Dixit quod die XXVII. dicti mensis lusit ad Azardum & amisit; & præ dolore ludi & amissionis pecuniæ blasphemavit Deum & matrem ejus*.] In Concil. Nemosiensi anno 1298. c. 4. *Qui publice tenent ludum taxillorum in domibus suis*, Charta anno 1288. apud Cherubinum Ghirardaccum in Hist. Bononiensi lib. 9. pagina 279. *Sæpe contingit, quod illi, qui ludunt ad Azarum in scalis, & in platea communis Bononiæ, etiam, qui caseum incidunt, iracundiæ calore succensi, contra Deum & matrem ejus ignominiosa verba proferunt, &c.* Infra, lusores *Azardi* & *bescazariæ*, *&c.* De vocis etymo vide conjecturas Anton. Mornacii ad leg. ult. Cod. de Religios. & sumptib. funer. Cobarruviæ in *Azar*, Octav. Ferrarium in Originib. Ital. in verbo *Zara*, [& Menagium in Etymol. Gall. ubi à *Tessera* dictum *Azardum* docet haud sine fiducia.]

¶ AZARDUS, Tessera, Gall. *Dez*. Hist. jurgii Bonifacium VIII. Papam inter & Philippum Pulcrum Regem Franc. pagina 540. *Item, dixit quod eodem anno & loco, vidit dictum Bonifacium ludentem ad Azardos cum domina sola prædicta; & vidit quod dicti Azardi erant punctati de auro*.

AZARIA. Fori Alcaconenses: *de Azarias & guardias quintam partem nobis date sine ulla offretione*.

AZARUM, Chalybs, Gallis *Acier*. Diodorus Euchyon lib. 1. Polychemiæ cap. 2. *Limatura argenti puri, æris rubri, ferri, Azari, plumbi, stanni*. Statuta Mediolanensia part. 2. cap. 67. *Ferrum & Azarium, carbones, bladum, vinum, &c.* Hispanis *Azarcum*, est plumbum combustum.

AZCONA, Genus teli. Fori Oscæ an. 1247. ubi de hastiludio: *Ita tamen, quod non ponat su bofordo ferrum Azconæ, dardi, vel lancea, &c.*

AZEMBLARIUS, ATZEMBLARIUS, Mulio, Hispanis *Azemilero*. Curia Generalis Catalaniæ in villa Perpiniani an. 1351. MS. *Sancimus, quod si quis Azemblarius, & sui coadjutores, & Portarii nostri, in capiendo animalia nobis & Curia nostra necessaria denuntiati fuerint deli-*

derliquisse, &c. Alia Curia Generalis Catalaniæ in villa Montissoni an. 1363. *Portarii, vel Azemularii, aut Superazemularii, seu eorum loca tenentes, qui non servaverint constitutionem editam per nos in villa Cervariæ, &c.* Lemma capitis sic concipitur, *de Atzemblariorum salariis.* Vide Raimundum Montanerium in Chron. Aragon. cap. 136. 139.

AZEMILA, Hispanis, Mulus sagmarius. Charta Sanctii Ramirezii Regis Aragonum apud Martinezium in Hist. Pinnatensi cap. 27. *Adhuc stabilio, ut nullus sit ausus pro ulla guerra pignorare Azemilas S. Joannis, neque jumentum Monachi, in quo ipse residet quotidie, neque manum levare super eum, vel ferire.* [Testamentum Sancii II. Regis Portugall. tom. 4. Monarchiæ Lusitan. pagina 278. *Aliam medietatem de meis Asemolis, &c.*] Petrus Salanova Justitia Aragonum in Observantiis: *In solutionibus, caloniis, & Azemilis, &c.* Observantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. Interpretationes, &c. §. 5. *Et de Azemilis est statutum, quod nullus, nisi illi, qui teneat terram pro honore, habet Azemilas, à loco, scilicet pro qualibet cavaleria unam Azemilam, vel 60. sol. pro qualibet Azemila: & est in voluntate hominum tradere Azemilas, vel 60. sol. pro qualibet. Sed si tradent Azemilas, tenetur Ricus homo providere Azemilis & nuaciis, & restituere facto servitio, nisi mortuæ fuerint. Si vero denarios pro Azemilis dederint, non tenetur quidquam reddere.* Et titulo de privilegio generali, §. 21. eodem libro: *Azemilas autem nobilis, & non alius debet habere:* Agitur autem hic de Azemilis, quas præstare nobiles debebant Regi, *hostem facienti.* Adde lib. 6. tit. de Condition. Infantion. §. 6. *Adzemplo*, apud Raimundum Montaner. in Chron. Reg. Arag. cap. 136. 139. 233. & alibi, & in Chron. Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 18. 19. 20. 21. &c. Ubi vox ista pro impedimentis militaribus sumi videtur. [Vide Hist. Segoviensem pag. 247.

INNEMILUS, Idem quod *Azemila*, vel *Azemilus*, Mulus. Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis æræ 930. apud Anton. de *Yepez*, in Chron. Ord. S. Benedicti tomo 5. *Adicimus & inter mulos & cavalos, E. M. equos majores sia. C. secundo greges vacarum, & Celticos 5. Innemilos, id est, zumalzisis in nave fracta, id est, in Barosa, &c.*

¶ AZEMPIUM, Jus domini certas præstationes à subditis exigendi. Charta venditionis Ricardi de Nova-Villa pro Commendatore de Bolbona an. 1231. *Vendidit & donavit Azemprum de talbo & pastbo super omni jure suo, quæ habebat & decimario sancti Bansilii d'Arbas.* Vide *Ademprum.*

AZENIA, HAZENIA. Diploma Regis Veremundi II. Regis Hispaniæ apud Hieron. Blancam: *Do & concedo curtem in civitate nova, ... & Azeniam integram in vado, quem dicunt domini Garziæ, ... & ibi in Terliares quartam portionem in alia Azenia.* Aliud Ranimiri Regis, apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 3. *Et dedistis nobis pro ipsa villa tres Azenias in Zamora ad Olivares juxta Palatium nostrum.* Adde Anton. Brandaonum tomo 3. Monarch. Lusitan. pag. 276. 282. tom. 4. pagina 271. v. 272. Colmenaresium in Hist. Segobiensi cap. 14. §. 4. cap. 16. §. 4. [*Azena* Hispanis est Molettrina, cujus molæ vi aquarum versantur, Gall. *Moulin à eau.*]

¶ AZERUM, Chalybe, Gall. *Acier.* Privilegium Ferdinandi Gonzales Principis Castellæ pro Monasterio S. Æmiliani tomo 3. Collect. Conc. Hispan. pag. 178. *Borga, Tarazona, Caseanto, ... ista prædicta per omnes domus de ferro Azero singulas libras, medium ferro, medium pimienta.* Vide *Azarum.*

¶ AZERUS, Species arboris, cujus usum vide in *Jonsorium.*

AZIDIUM. Vide *Azadium.*

¶ AZILE, vel AZILIS. *Usque ad summam viginti Azilium*, in Annalibus Tolos. tom. 1. inter instrum. p. 94. videtur mendose dictum pro *Usque ad summam viginti millium*, uti legitur paulo post in phrasi huic non multum absimili.

¶ AZILES BALESTERII. Vide in *Balista.*

¶ AZIMI, AZIMITÆ, Vide *Azymitæ.*

¶ AZIMIATURA, pro *Aczimatura*, Tonsura pannorum, Gall. *Tonture des draps.* Extractum computi Joannis de Ponciaco tom. 2. Hist. Dalphin. p. 276. *Item pro Azimiatura robarum familiæ Domini emptarum apud Barolum taren. xii.* Vide *Aczima.*

¶ AZINA, pro *Asinata*, Onus asini. Litteræ Philippi Franc. Regis anno 1277. in Bullario Fontanell. fol. 38. *Item duodecim Azinæ advenæ* (avenæ) *annui redditus.* Ibidem fol. 47. *Et pour cause de ce ont veu paier aux Fermiers d'iceuls Religieux par plusieurs fois 4. Azines de blè.*

¶ AZINGA, Modus agri. Locus est in voce *Pagina.* Vide *Andecinga.*

¶ AZOCH, vel AZOTH, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico, *est universalis medicina paucis cognita, unica medela, lapis physicus: alii putant Mercurium corporis metallici.*

¶ AZUA, Genus potionis Hispanis & Indis cognitum. Collect. Conc. Hispan. tom. 4. pagina 426. *Ne fiat potus vulgo Azua. Post hac nemo Hispanus vel Indus ... faciat Azua ex fora cum mistura yncæ: quoniam non solum sanitati nociva est; sed ... etiam perniciosa; quæ nimirum Indis ebrietatem & mortem aliquando afferre solet.*

¶ AZURA, Color cæruleus, Gall. *Azur. Arma de Azura cum una benda de auro*, apud Rymerum tom. 7. pag. 621.

¶ AZURUM, Eadem notione, in nova Gall. Christ. tom. 3. inter Instrum. col. 180.

¶ AZURINUS, Coloris cærulei, Gall. *d'Azur.* in Vita B. Columbæ Reatinæ, tomo 5. Maii pagina 376. Vide *Lazur.*

AZYMITÆ, à Græcis Catholici Romani per ludibrium appellati, quod in sacrosancto sacrificio azymis panibus uterentur, non fermentatis. Ἀζυμῖται ἱερεῖς, Latini Sacerdotes, Joanni Episcopo Citri in Responsis ad Cabasilam. Leo IX. PP. ad Michaelem Patr. Constantinop. *Latinos vero Catholicos ... atque maxime Petri familiares discipulos .... cessato subsannando Azymitas vocare.* Legatio Humberti Cardinalis Sylvæ Candidæ: *Et colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendas interdixit, sicut & prius Latinorum Ecclesias clauserat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique persecutus fuerat.* Sigebertus ann. 1054. *Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis persequentes, eorum Ecclesias claudebant, de fermentato sacrificabant.* Ita Chronic. Nangii anno 1055. Chronicon Reischersperg. ann. 957. Vide S. Anselmum Cantuariensem Episc. de tribus Waleranni quæstionibus cap. 2. & Anselmum Episcopum Havelbergensem lib. 3. Dialogor. cap. 14. pag. 228.

Præterea ita appellati populi quidam, qui Sultanis ac Saracenis parebant, cum Franci Syriam invaserunt, quanquam nomenne gentis, an sectæ, incertum. Nam Publicanis vulgo adjunguntur, quos eosdem fuisse cum Manichæis constat. Robertus Monachus l. 6. Hist. Hierosol. *Persæ & Medi, Arabes & Turci. Azymitæ & Saraceni, Curti & Publicani, & diversarum nationum alii multi.* Simeon Dunelmensis in Hist. Angl. *Turcos, Arabas, Saracenos, Publicanos, Azimitas, Persas, Agulanos, & alias multas gentes in ore gladii fugantes.* Sic Baldricus libro 2. pagina 109. Guibertus lib. 5. c. 8. & alii

& alii Scriptores Rerum Hierosolymitanarum. Ita etiam sua ætate *Azimorum*, seu *Azimitarum* dominum Soldanum inscribit Sanutus pag. 8. *Soldano Arnborum, Azimorum & Turcorum.*

¶ AZYMUS, Sanctus, absque malitia, apud Ecclesiasticos Scriptores ex illo D. Pauli in Epist. 1. ad Corinth. cap. 5. *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis Azymi, &c.* Ad quæ alludens Paschasius Radbertus Abbas Corbeiensis in lib. de Corpore & Sanguine Domini cap. 20. *Si tamen sumus Azymi, id est, absque fermento malitiæ & nequitiæ.* In Cod. Pontificali MS. Bibliothecæ Gemmeticensis ex Anglia allato annorum fere 800. ante unctionem infirmorum exhibetur imprecatio contra raptores & prædones Ecclesiarum, *ab ore sancti Petri Apostoli Principis Apostolorum & omnium Azimorum Episcoporum sui subsequentium.* Vide Annal. Bened. tom. 4. pag. 462.

¶ AZZURINI. Sic à veste cærulea, seu violacea dicuntur Canonici Congregationis S. Georgii in Alga, Gall. *les Azurins.* Vide Acta SS. Aprilis to. 3. pag. 618.

B

BAB

B LITERA est numeralis, quæ 300. designat, ut est in Notis numerorum ex antiquo Cod. & apud Ugutionem; unde versus:

Scit B. tercentum sibi cognatum retinere.

Alii sic legunt:

Et B. trecentum per se retinere videtur.

Eidem litteræ si recta linea superaddatur, tria millia significat.

B. *In superscriptione cantilenæ, secundum literas, quibus adjungitur, ut bene, id est, multum extollatur, vel gravetur, sive teneatur, belgicat.* Ita Notkerus in Opusc. *Quid singulæ literæ in superscriptione significent cantilenæ.*

B. pro V. crebro occurrit in veteribus tabulis & inscriptionibus. Vetus Epitaph. in Ecclesiæ S. Matronæ atrio: *Hic requiescit in somno pacis Renobatus, qui vixit annos 23. depositus Kalend. Juliar quater P.C. Basilisci V.C.* Versus, qui leguntur in Ecclesia S. Marcelli Capuæ:

Et dat Christo balvas Abbas Alpherius albas,
Ut cœli regnum valent penetrare superuum.

Ita in veteri Insc. *abe*, pro *ave*. In alia apud Scalig. de Emendat. temp. pag. 514. *die Beneris*, pro *Veneris*, *abius* pro *avus*, *abiaticus* pro *aviaticus*. Inscriptio tumuli apud Ughellum tom. 3. p. 674. *Christe, fabe vatis Gregorio, &c.* Sic pariter passim veteres Scriptores Hispanici. Macarius Monachus in Vita S. Viti apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 1 *Venatui cerborum aprorumque . . . deditus.* Infra: *Solito more ad fontem deribatur, &c.*

¶ B. interdum etiam legitur pro P. ut in Testamento anni circiter 690. apud Felibian. in Hist. Monasterii S. Dionysii pag. x. *Tantum superscribta villa Ghiunacario possedeat.*

¶ B *Rotundum* & B *Quadratum* S. Bernardo in Epistola seu prologo super Antiphonarium Ordinis Cisterciensis pag. 696. tom. 1. Edit. 1690. eadem sunt, quæ nobis in cantu vel musica *B molle*, *B mol*, & *B quadratum*, *B quarre*: *Unde in qualibet maneria, ubi molliorem expedit fieri sonum, loco B quadrati B rotundum quandoque ponitur.*

¶ BAAS, à Gallico *Bas*, Tibialia. Statuta Arberti Abb. Casæ Dei pro reformatione Parthenonis S. Andreæ de Cumbis vulgo *la Vaudieu* an. 1272. inter Fragmenta Hist. MSS. Stephanotii tom. 4. pag. 640. *Et pro vestibus dentur singulis annis unas staminens, scilicet duodecim ulnas staminæ pro eis, & singulis duobus annis botas & soletos, & Baas bis in anno si fuerit necesse.*

¶ BABÆCULA, Babecula, Stultus. Vide *Baburrus.*

BABATUM, *Ferrum, quod annectit faber equo cum gumpho.* Breviloq.

¶ BABEIA. Vide *Felgarin.*

BABEWYNUS, Simiæ species, nostris *Babouin*, Italis *Babbuino*. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis an. 1295. *Imago quædam pulcra beatæ Virginis... cum pede quadrato stante super quatuor parvos Babewynos.* Joan. de Mandevilla in Itiner. *Et plusieurs autres bestes, si commes Babuins, taracles, quenelaux & singes, &c.* Hinc puerulos nebulones vulgo *Babouins* appellamus. In Catholico Armorico legimus *Babouinass au visag*, *Gallice*, *Conchier* [id est, *Barbouiller*] *le visage*, *Gersare*, *ingersare.*

¶ Babouinus, Idem in sermonibus Menoti fol. 28. verso col. 2. *Et sunt sicut isti Babouini, qui ponuntur in tratibus & pilariis.*

¶ BABICTA. Vide *Biblicta.*

BABIGER, *Stultus. Babigera, stulta.* Gloss. Isid.

BABILLIO. Vide *Babugus.*

¶ BABILONIA Ægypti. Bernhardi de *Breydenbach* Itiner. Hierosol. p. 218. *Tandem per quasdam vetustissimas & spissas valde horribilesque portas intravimus Babylonium. Sed hæc Babilonia non est illa quæ fuit secus fluvium Chobar, sed dicitur Babylonia Ægipti, quæ parvo dividitur intervallo à Chayro. Itaque non duas faciunt civitates, sed unam, cujus pars altera dicitur Chayrum, altera Babilonia. Et ipsa tota nomine composito Chayrum-Babilonia appellatur. Et creditur quod olim fuerit nuncupata Memphis, deinde Babilonia, & tandem Chayrum, quod interpretatum idem est quod Confusio sive Babilonia.*

¶ BABILONICUM. *Flamineum, Babilonicum*, in Gloss. Isid. Vide *Flamineum.*

¶ BABIT, [illegible]: *Gloriatur.* Supplem. Antiquarii:

¶ BABOSUS, *Idem est quod stultus vel hebes.* Vocabul. utriusque Juris. Vide *Baburrus.*

BABUGUS, *Stultus, ineptus, Babillio*, Ugutioni: ubi *babillio*, idem videtur qui garrulus, nostris *Babillard*; sed legendum *Baburrus.*

¶ BABULEUS, pro *Bubulcus*, Qui ducit boves & aratrum. Saisimentum Comitatus Tolosæ ann. 1271. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instrum. pag. 16. *Recognoverunt quod dominus Rex habet ex consuetudine in dicta villa de quolibet foro habente par boum aratorum duo jornalia, salvo victu Babulei ad ipsas dietas, &c.* Hic *Jornale* est opera unius diei, Gall. *journée.*

¶ BABULUS. Vide *Baburrus.*

BABURNUS. Guillelmus de *Baldensel* in Edœporico: *Vidi plures Baburnos, cattos, mammones, psittacos mirabiliter instructos, gestibus suis homines mirabiliter ad delectionem provocantes.* Sed videtur legendum *Baburnos.* Vide *Babewynus.*

BABURRUS, *Stultus, ineptus*, in Gloss. Isid. & lib. 10. Orig. Gualdo in Vita S. Anscharii Hamb. Archiep. cap. 95.

Ac quidam de plebe, truces, hominesque Baburri.

Vita MS. Caroli Magni jussu Friderici Imp. exarata

lib.2.cap.22. *Unde Baburrus & insanus ab omnibus reputabatur*. [*Babulus* est apud Apul.4.Metam.*Tunc è re nata subtile consilium ego & iste Babulus palam commiuscimur*, hoc est, iste fatuus. Græcis Βαβαξ est Vanus. Inde *Babecula* in Fragmento Traguriano. Sic enim legendum: *Sic nos Babaculæ dispoliamur*, nos fatuos sic spoliant mulieres. In editis est: *Sic nos Barcalabæ spoliamur*. Non laudo cum emendant *verveculis*. Idem superius, *Quemvis ex istis Babæculis in rutæ folium conjiciet*, ex istis ineptis & nullius pretii servis. Hæc Grævius in Notis ad Glossas Isid.]

Baburra, *Stultitia, vel ineptia*, Ugutioni. Vetus Gloss. *Baburra*, ἄφρον, ἀνόητο-, μάταιο-, ex Græc. ἰαβ-ρόος, ἰσταρειαρο-, apud Hesychium, uti emendat Salmasius, pro βαβάλαρτος, & in Gloss. pro *Barburra*.

¶ BABURTUS, pro *Baburrus*, in Vocabulario Juris utriusque.

¶ BABYLONICUM, Acu pictum etiam alibi quam Babylone. Vide *Baldicum* post vocem *Baldakinus*.

BACA, Vacca: vox Hispanica. Charta Sanctii Ramirez Regis Aragon. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib.3. cap. 27. *Vineæ vero habeant dignitatem ut meæ propria, ubicumque fuerint, si ibi inveniantur oves, vel Bacæ, seu porci, occidantur, me teste*.

1. BACÆ, Baccæ, Annuli catenarum. Fortunatus in Vita S. Germani Episc. Paris. [tom. 6. Maii pag. 782.C.] *Eo discedente, mox catenarum Bacæ franguntur, vinctæ janua reserantur*. Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. S. Martini cap. 2. *Omnes Baccæ catenarum confractæ ceciderunt*. Vide *Boja*.

2. BACÆ, Uniones. Prudentius contra Marcionitas:

Colla vel ignitis sincera incingere sertis,
Auribus aut gravidis viridis suspendere Bacas.

Iso Magister: *Bacas, gemmas rotundas, qui uniones vocantur, &c.*

BACALARII, Bacalaria, Bacalia, &c. Vide *Baccalarii*.

¶ BACALE, pro *Bacile*, Pelvis. Antiquit. Benedict. Occitan. part.2. pa: 325. à Stephanotio nostro collectæ: *VI. marchas argenti, unum pulcherrimum calicem, duo Bacalia, unum pannum lanæ bistoriatum*. Hic agitur de anniversariis in Monasterio Gellonensi faciendis: Inde legitur in veteri Onomastico San-German. n. 501. *Baccale, Gellone, ubi infusio fit*, puta aquæ vel alterius liquoris: quod pelvi maxime convenit.

BACALUSIA. Fragmentum Petronii: *Postquam itaque omnes Bacalusias consumpsi, &c.* [M. *Nodot* p.m. 200. legit *Batologias*, ut dicitur in Fabri Thesauro, ubi de insolita & inexplicabili voce *Bacalusia*.]

¶ BACANNA. Vide post vocem *Bacca*.

BACAPULUS, Baccapulus. Gloss. Isidori: *Baccapulus, in quo mortui deferuntur*. Infra: *Baccalo, in quo mortui deferuntur*. Gaufridus Grossus in Vita S. Bernardi Abbat. de Tironio pag. 62. *Exinde Pastor extinctus indumentis sacris... accurate exornatus, atque Bacapulo decentissime palliato superpositus, sacerdotalibus humeris in Ecclesiam translatus est*. *Capulum*, Festo, id est, quo mortui efferuntur. Unde patet perperam Vulcanium vocem *Bacapulus*, dividere, legendumque scripsisse, *Bacca, Capulus*.

Baccaulus, scripsere Papias & Joannes de Janua, quibus perinde est *feretrum in quo mortui efferuntur*.

¶ BACAR. Vide in *Bacca* 2.

BACAUDA. Vide *Bagauda*.

BACBEREND, Backberynde, Latro manifestus, latrocinium deferens à tergo; *Back*, Anglis tergum, *berend, ferens, seu bajulans*; vel jus quod Baroni competit de hoc crimine in Curia sua cognoscendi ac judicandi. Vide Bractonum lib.3. tract.2. cap.32. nu. 2. cap.35. §.1. Fletam. lib.1. cap.38. §.1. c.47. §.2. & Rastallum.

¶ 1. BACCA, Navis species. Hist. Beccensis Monasterii MS. pag. 592. n. 5. ex Archivo ejusdem loci: *Almaricus Vicecomes de Mescio palagium.... Baccarum... remisit Beccensibus*. Vide *Baccus*.

2. BACCA, Baccharium, Bacchonica, Bacchoaicha, Bachia, Bachoica: Voces unius ejusdemque originis & notionis quæ vas vel urceum significant.

Bacca. Gloss. Isid. *Bacca, vas aquarium*.

Baccale, in Ceremoniali Romano lib.1. sect.a.

Bacar, ἀγγεῖδιο-, in Gloss. Lat. Græc. hinc *Bacario*, in iisdem Glossis ποροδιάκονο-, qui ejusmodi vas meretriculis lavantibus ministrabat, qui Festo *Aquariolus* dicitur.

Baccharium, Joanni de Janua, *Vas vinarium, & dicitur à Bacchus, & idem dicitur hæc Bacanna*.

Bacchonica. Hist. Episc. Autissiod. c.20. dedit.... *Bacchonicam auratam pensantem libr.* XII. Mox: *Aliam Bacchonicam anaglyptam pensantem libr.* X. Occurrit ibi pluries, ubi inter vasa & cimelia Ecclesiastica recensetur. Atque inde emendanda videtur vox

Bacchoaicha, in Testamento Leodebodi Abbatis Floriac. apud Helgaudum in Roberto Rege: *Hæc est Bacchoaicha pura sigillata transmarina pensantia ponda lib. x. quorum unus habet in medio crucem auream*. Reponendum enim indubie *Bacchonica*, facili emendatione, mutata lit. *a* in *n*. Quidam perperam legunt *Bacchraica*.

Bachia, Papias: *Bachia, primo à Baccho, quod est vinum, dicta, modo in usum aquæ transiit*.

Bathoica, eidem Papiæ, *patena argenti ad sacrificandum*. Forte *patera*, [ut reipsa legitur apud Grævium in Notis ad Glossarium Isidori in voce *Batiotica*. Sed ibidem *Bathioca* habetur, non *Bathoica*, idque ex Papia.] Ita Isidor. in Gloss. *Batiotica, patera*. Sed his locis *Bacchonica*, perinde legendum censuerim. [Non ita Grævius loco mox citato, ubi censet potius legendum esse *Batiola vel Batioca*; quod alterutra vox legatur apud Plautum in Stich. v.4.

Quibus divitiæ domi sunt, Scaphio & cantharis
Batiolis (vel *Batiocis*) *bibunt, at nos nostro Samiolo poterio*.

Batiolæ eodem sensu legitur apud Arnobium lib. 2. adversus Gentes, teste eodem Grævio: quem, si tanti est, consule.]

Bacchinus. Liber Miraculor. S. Austrebertæ Virg. cap.6. n.43. *In signum donationis duos ex ære urceos, quos vulgo Bachinos vocamus, ejus Ecclesiæ ministris transmisit*. [Hist. Dalphin. tom.2. pag. 556. *Item duos magnos Bachinos aliquantulum concavos, argenteos, deauratos in funde, & in parte superiori circum circa signatos*. Spicil. Fontanell. MS. p. 391. *In festo duplici omnes cerei de magno candelabro & de Bachinis & de Cherubinis .... debent ardere*.]

Bacchinon. Gregorius Turon. l. 9. Hist. cap. 28. *Cum duabus pateris ligneis, quas vulgo Bacchinon vocant*.

Bacinus, Italis, *Bacino*, Gallis, *Bacin*, ab eodem fonte, licet non urceum aut pateram, sed pelvim, polubrum, & malluvium sæpe denotet. Palladius de Architectura: *Aurum vel cuprum cum cote teritur, & tritum scifo, id est, Bacino, excipitur*. Ubi Codex MS. *Scifo, id est, Bacinno*. Concilium Romanum an. 1099. c.18. Pictavense an. 1109. cap.13. & Londinensa an. 1138. c.3. &c. *Ut nullus Primatum, Archiepiscoporum & Episcoporum in ordinatione & consecratione Episcoporum vel Abbatum, cappas, tapetia, Bacinos, & manutergia, qualibet exactio e requirat, vel suscipiat*. S. Bernardus

nardus de Vita & Morib. Relig. cap. 10. *Gestari jubentur mappulæ, scyphi, Bacini, candelabra, &c.* Charta Heccardi Comitis Augustod. apud Perardum p. 26. *Bacino ad luminaria* : ubi perperam editum *batrino*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiens. MS. c. 4. *Nec in turibilis, nec in Bacinis, &c.* Herbertus de Miracul. lib. 2. cap. 19. *Vidit in spiritu se transpositum in Claravalle, idque gerentem officii, ut cum duobus Bacinis .... Fratrum manibus abluendis aquam infunderet.* Vide Historiam Occitanicam Catelli pag. 901. [Mabill. Analect. tom. 3. pag. 354. Vet. Discipl. Monast. pag. 394.]

BACCINUM, *Baccino*, Senensibus, vel *Baccino*, quasi *vacinum*, seu *vasculum*, uti vult Acharisius. Chron. Laurishamense : *Calicem deauratum, Baccina 2. Argentea, thuribulum argenteum.* [Acta SS. Maii to. 4. p. 623. *Recipientes quoddam caput in Baccino, &c.*]

BACTINIUM. Glossæ MSS. *Baccinium, vas aquarium vel baccea.* Simeon Dunelm. de Gest. Angl. & Ricardus Hagulstad. anno 1126. *Non capete, non manutergia, non Baccinia, & nil omnino per violentiam exigatur.* Adde Monast. Anglic. tom. 3. pag. 191. [& Joan. Abrincensem Episc. lib. de Officiis Eccles. pag. 293. Edit. 1679.]

BACILE, pariter ab eadem origine deducitur pro pelvi vel polubro, Ital. *Bacile, Bacino*. Ceremonial. Episcopor. c. 11. *Duas argenteas lanceas seu fontes ... quas Bacilia vocant.* Leo Ostiens. l. 3. c. 57. *Bazili de argenta parium unum.* Cap. 73. *Calices onychini 2. Bacilia argentea 4.* Chron. Fossænovæ an. 1196. *Unum par Bacilium, duo tualle.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. c. 5. *Introducuntur famuli à Camerario per auditorium in coquinam regularem cum Bacilibus, & manutergiis, ut faciant optimum ignem.*] Occurrit præterea in Historia Translationis S. Landoaldi n. 19. in Ceremoniali Romano l. 2. sect. 2. p. 258. Vide *Abacinare*.

¶ BACILLE, in Epist. Odonis Cardin. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 245. *Volumus enim ut duo Bacillia, calicem, thuribulum & reliqua ad capellam, si opportunum invenerit, acquirat & cambium faciat.*

BACCILE. Lanfranchus, in Decretis pro Ordine S. Bened. c. 1. sect. 2. *Tunc Fratres qui ad Missam induendi sunt, vadant ad locum constitutum, ubi sit optimus ignis à famulis Camerarii præparatus, Baccilia quoque & aqua calida ad abluendas manus.* Sect. 4. *Postea accipiens Abbas Baccilia & manutergium.* Occurrit ibi præterea cap. 8. sect. 2. Et in Synodo Londinensi an. 1125. cap. 3. apud Florentium Wigorn. p. 661. [apud *Madox* quoque in Formul. Angl. p. 177.]

¶ BACIUM, apud Brandaon. in Monarch. Lusitan. tom. 5. pag. 304.

BACINÆ SALINARIÆ, seu *Bacini*, in quibus sal conficitur. Charta Friderici II. Imp. an. 1235. in Regesto Comitum Tolosæ fol. 124. *Videlicet civitates, castra, villas, cum plena jurisdictione, omnibus feudis, & fossatis pedagiis, usaticis, & saunariis, in idiomate ipso quomodo Bacinæ salinæ dicuntur, &c.*

BACINACIUM, Tributum salinarium; ex *baciniis* salinariis, vel quantum salis *bacinus* continere potest. Tabularium Abbatiæ Corbeiensis : *Item du Bassinage du sel que lesdits Religieux vouloient prendre de ceux qui le admenoient à cheval ou à brouete, aussi bien que de ceux qui l'amenoient à nef ou à navel, sont accoustume de prendre & lever, & en sont en possession & saisine.* Obtinebat etiam id nominis in frumento. Tabular. Episcopat. Ambian. anno 1265. fol. 100. *Et si dictus Capellanus emat granum aliquod aut bladum pro victu suo; aut vel aliac pro hospitio, quitus erit de Bacinagio & de aliis consuetudinibus.*

Aliud est *jus bacini*, in Charta Vicedomini Catalaunensis an. 1581. *Nous avons un droit appellè le droit de Bassin, qui est tel que le Sieur & Dame Vidame peuvent par chacun an prendre un Bassin d'environ un sestier plein de raisins, en quelque vigne qu'il voudroit ès environs de S. Michel, &c.*

¶ BACCÆ, Annuli catenarum. Vide *Baca* 1.

BACCAL, *Baccapulus, Baccaulus*. Vide *Bacapulus*.

BACCALARIA, Prædii rustici species, [eadem forte quæ *Vasseleria*, seu feudum *Vasalli* inferioris, ut Cangius ipse explicat in *Vasseleria* post vocem *Vassus*.] Tabular. Celsinianense : *Dono etiam Baccalariam quæ est in ipsa villa cum campis & vineis & pratis, & omnibus, quæ ad ipsum alodum pertinent* ; Tabularium Bellilocense in Lemovicibus Charta 13. quę est anni 882. *Ecclesiam nostram... quæ constructa est in honorem S. Martialis, cum curte & arto, & exitu, & viridario, & cum ipsa Baccalaria integra, quæ ibidem pertinet.* Charta 34. *Cedimus etiam causam nostram dominicariam, cum ipsa Baccalaria, cum pratis, silvis, &c.* Charta 89. *Baccalariam meam de Camayraco dimitto Deo & S. Petro post mortem meam ad integrum, &c.* Occurrit passim nude in hoc Tabulario Ch. 102. 132. 143. 162. &c. & in Tabulario Conchensis Abbatiæ in Ruthenis Charta 409. 500.

BACCALARIA DOMINICARIA, INDOMINICATA, Prædium rusticum quod ad dominum ipsum spectabat, & ab ipso excolebatur. Idem tabular. Bellilocense Charta 58. *In eodem loco Baccalaria Indominicaria.* Testam. S. Geraldi Auriliacensis Comitis apud Duchesn. in Notis ad ejusd. Sancti Vitam : *Et medietatem de ipsa curte, & ipsum castellum cum Baccalaria, Dominicaria, & duos mansos, &c.* Donatio Godefridi Comitis Cadurcensis circa tempora Caroli Calvi : *Hoc est curtem meam indominicatam, quæ vocatur Igeracus, cum Ecclesia in honore S. Martini constructa, & Baccalariis Indominicatis.* Ita Dominicus. At Tabularium Bellilocense Ch. 3. habet tantum, *& Bacchalariis & mansis servilibus.* Idem Tabular. Ch. 34. *Hoc est capella nostra indominicata, quæ est fundata in honorem S. Petri, cum ipsa Baccalaria Indominicata, cum ipso prato, & cum ipso brolio indominicato, &c.*

BACCALARIÆ pluribus constabant mansis, mansus autem erat 12. jugerum, ut auctor est Papias. Idem Tabular. Belliloc. Ch. 34. *Et alium mansum ubi Amardus visus est manere, ipsa Capella, cum ipsa Baccalaria & cum ipsis mansis.* Charta 47. *Ecclesiam nostram in honore S. Juliani Martyris, cum ipsa Baccalaria & mansis ad ipsam pertinentibus.* Interdum decem mansos continuit *Baccalaria*. Bernardus Guido de Ordine Grandimontensi : *Turpio* (Episcopus Lemovicensis) *dedit eis Baccalariam, quæ decem mansos tunc continebat.* Turpionis ipsius verba recitat Dominicus : *De illis villam quæ vocatur Baccalaria, quæ decem in se Mansos continere videbatur.*

BACCALARIA FACERE, Baccalariorum opus exercere. Tabularium Bellilocense Charta 95. cui titulus est, *Breve de exemptis : In illis rusticis, ubi quærere solent opera, habent unam diem cum bovibus, de illis hominibus qui boves habuerint, quandiu Baccalaria Fecerint., & non : si bacula, aut judicium firmaverint cum aliqua, si propter hoc redemptionem dederint, non habeat partem Vicarius, nec judex : si sacramentum firmaverint cum lege, & redemptionem dederint, tertiam partem illis reddant.*

1. BACCALARII, dicti ipsi qui *Baccalarias* tenebant, possidebant, excolebant. Usatici Barcinonenses cap. 46. *Sacramenta rustici qui teneat mansum, & laboret cum pare boum, sunt credenda usque ad 7. solidos platæ. De aliis namque rusticis, qui dicuntur Bacallarii, credantur sacramenta usque ad 4. Mancusos, auri valentiæ, deinde quidquid jurent, per examen caldariæ demon-

demonstrent. Ex quibus primum eruitur *Baccalarium* dici *rusticum* qui *mansum* excolit: deinde *mansum* recte à quibusdam definiri *fundum qui duobus bobus ad arandum* sufficit: denique *Baccallarios* rusticis ipsis accenseri, licet rusticis mansorum cultoribus longe honoratiores. *Rusticis* porro annumerari videntur Baccalarii, quod perinde ac rustici mansarii, si non operibus servilibus, certe aliis oneribus, verbi gratia, censui essent obnoxii. Tabular. Belliloc. Charta 3. *Hoc est curtem meam indominicatam, quæ vocatur Igeracus, cum Ecclesia S. Marini constructa, & Baccalariis & mansis servilibus*. Et Charta 57. *Dimitto... medietatem de Baccalaria de Monte Galfredo, in tali ratione, ut quamdiu vixero teneam, & per singulos annos 4. sextarios de tritico persolvam ad Missam SS. Primi & Feliciani*.

Baccalariorum Ecclesiæ præterea mentionem fieri lego in Catalogo Abbatum Lerinensium, apud Vincentium Barrallium tom. 2. p. 151. ubi narratur Gaucelinum Forojuliensem Episcopum sub an. 1038. *una cum consilio & consensu omnium Canonicorum suorum & Baccalariorum, & aliorum quamplurium utriusque sexus* donationem quamdam fecisse Monasterio Lerinensi. Præterea in Tabulario S. Hilarii Majoris Pictav. extat Charta Hugonis *de Surgeres* an. 1211. quæ horum meminit, hocce verborum tenore: *Confirmo eleemosynam B. Hilarii Decani, quam fecit pro suo anniversario B. Hilario 15. sol. & Baccalariis ejusdem Ecclesiæ 6. sol... Canonicis B. Mariæ de Castro Airandi 13. sol. & Baccalariis ejusdem Ecclesiæ 4. sol. &c.* Baccalariorum præterea mentio fit in Consuetud. locali Castellinovi in Biturigib. tit. 3. art. 24. ubi Burgenses dicuntur habere omnem justitiam, hancque exercendam à Baccalariis ejusdem orbis committere posse, *par les Bachelers de ladite ville & bourgeoisie, &c.*

¶ Haud importune fortassis monebimus *Baccalarios* de quibus ultimo hoc articulo, maxime distinguendos esse ab iis quorum paulo supra mentio fit. Ii quippe rustici erant, qui *Baccalarii Ecclesiæ* vocabantur, quod Ecclesiæ *Baccalarias* tenebant atque excolebant; isti vero viri erant Ecclesiastici, inferioris quidem gradus, inter Canonicos tamen non raro recensiti. Sic in Lugdunensi Ecclesia Canonici recentiores *Baccalarii* dicuntur, uti testatur Severtius de Episc. Lugdun. pag. 377. Eodem nomine monachos juniores donatos suspicor ex Ordinario Abbatiæ S. Laurentii Dioec. Autiss. an. 1286. exarato in quo legitur: *Finita Missa in exitu Ecclesiæ incipitur Antiphona, O Martine; sequitur Litania Salvator mundi, & debet dici à duobus Baccalariis*. Sæpius attamen per *Baccalarios* intelliguntur Ecclesiastici inferioris subsellii, ut etiamnum in Ecclesia Macloviensi usus obtinet.

2. BACCALARII recentioribus Scriptoribus, quibus ita dicuntur qui Militarem ordinem consecuti, non erant satis divites, vel quibus idoneus haud erat vassallorum numerus, ut vexillum in præliis educere possent: vel si ejusce essent ordinis, qui *Banneretorum* dicitur, nondum tamen præ ætate illud eduxerant, & ut nostro more loquar, *qui n'avoient pas encore levé Banniere*. Atque ii vulgo *Bachelers* nostris appellantur, quos ut adolescentes ideo Scriptores nostri repræsentant. Albertus Aquensis lib. 3. cap. 26. *Castrum adolescentum, quod dicitur de BaKelers*. Glaber Rodulphus lib. 5. Hist. cap. 1. de se adhuc adolescente, dum in Monasterio educaretur: *Incipiente die aurora, currens exiit à domo latrinarum, taliter inclamando, ubi meus Baccalarius est*. Neque fere aliter Scriptores nostri *Baccalarios* describunt. Le Roman *de Garin*. MS.

Trestuit meschin, & Jane Bacheler.

Et alibi:

Janes hom estes, & encor Bacheler.

Le Roman *de la Rose*:

Un Bachelers jeune c'estoit
Pris à franchise lès à lès.

Le Roman *de la Malemarastre* MS. *Et li joènes Bachelers li dit tout ensi qu'il avoit fait*. Le Roman *de Fauques de Candie* MS.

Bacheler fut, & de joene jouent.

Ita passim cæteri Scriptores vernaculi, Froissartes 1. vol. cap. 29. 2. vol. cap. 43. 92. 4. vol. cap. 51. Chronicon. Flandr. cap. 30. 33. Alanus Charterius pag. 263. &c. Baccalarios istos Militares adolescentes indigitant ac repræsentant. Atque inde etiamnum in Picardia nostra adolescentes ac adolescentulas sive juvenculas *Bacheliers* & *Bacheletes* appellari observavit Fauchetus. Le Roman *de Garin*:

Or avant Baisselottes, ce leur disoit Bertrand,
La plus pauvre de vous arès assès vaillant.

Porrò a Baccalariis istis subnobilibus adolescentulis, qui juveniliter insultare, ac de se sublatius sentire solent, deducta videtur apud Italos vox *Baccalare*, quæ idem sonat: vel potius forte à Baccalariis Academicis: dicitur enim *bacalare, il quale mostrava dover essere un gran Bacalare, cioe gran dottore*.

Baccalarios præterea ut minime divites, ne dicam pauperes, indigitant passim Scriptores: quod scilicet, non adeo amplæ essent eorum facultates, nec tantum vassallorum numerum haberent, ut vexilla in acie possent educere; ac proinde *Militum Banneretorum* ordini accenseri. Philippus *Mouskes* in Hist. Francor. MS.

A un Chevalier Baceler,
Ki par pauvretè vot aller
Droit en Pulle à Robert Wiscart, &c.

Itinerarium ultramarinum Guillelmi Comitis Pontivensis MS. ubi de Theobaldo de Domno Medardo: *Hoirs fu de la Comtè de S. Paul, mais povres Bacelers estoit, tant con ses oncles vesqui*. Chron. Flandriæ cap. 18. *Ils remarierent cele Marguerite à un vaillant Bacheler des Marches de Bourgogne, qui fut appellez Guillaume de Dampierre, & n'estoit mie riche*. Ita non semel Froissartes 1. vol. 270. 290. 3. vol. cap. 3. 4. vol. cap. 86. In Regesto Cæruleo Castelleti Paris. f. 58. sub an. 1493. *Bachelers* dicuntur apud Tentoriorum artifices, qui vulgo Jurati, *Jurez & Esgards*.

Baccalarius. Historia Prioratus de Wigmore in Anglia, in Monast. Anglic. to. 2. pag. 224. *Cingulum Militia accepit, una cum Edmundo de Arundel, & aliis trecentis Baccalariis*.

¶ Bacchalarius. Charta an. 1229. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. *Petebat dominus Abbas sibi restitui xx. solidos regalium coronatorum, quas Bacchalarii communis de Conxia Potestatis Massileæ extorsit à Priore S. Zachariæ*.

Bachalarius. Thomas Walsingham. pag. 94. *Post decessum Comitis quemdam Bachalarium, nomine Dominum Radulphum de Monthermer, accepit in maritum*.

Bachelarius. Matth. Paris: *In hastiludio multi Milites regni, qui se volunt Bachelarios appellari, sunt contriti*. Infra: *Militem strenuum, qui Bachelariis annumerabatur*.

Bacularis, Idem qui *Baccalarius*. Ratherius Veronensis Episcop. in Qualitate conjectur. pag. 201. *Forsitan in patria sua fuerat Bacularis, ideo illi tam bene omnis est vilis*. Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 785. *Heliæ candidam jusserunt tunicam indui, pro qua Candidus Bacularis solitus est ab illis nuncupari*.

Baccelleria, Ordo ipse *Baccellariorum*. Le Roman *de Garin*:

La flor de France, & la Bachelerie.

Chronicon Bertrandi Guesclini:

Et puis manda sa gent & sa Bachelerie.

Jo.

Jo. Villaneus lib. 8. cap. 55. *Dov'era il fiore della Baronia e Baccelleria di Francia.*

BACCALARIORUM vero Ordinem, licet hos Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & Castellanis postponat, satis commendat Consuetudo Andegavensis art. 63. & Cenomanensis art. 72. *Outre les Seigneurs dessusdits y a audit pays aucuns autres Seigneurs, qui ne sont Comtes, Vicomtes, Barons, ne Chastelains, qui ont chasteaux, forteresses, grosses maisons, places, qui sont parties de Comtez, Vicomtez, Baronies, ou Chastellenies desdits pays; & tels s'appellent Bacheliers, & ont bien telle & semblable Justice, comme ont ceux, dont ils sont partie, &c.*

3. BACCALARII, seu BACCALAUREI in Academiis, apud Nicolaum *de Clemangis* lib. de Studio Theolog. & aliis, qui *Bachellarii*, Nic. Triveto in Chr. an. 1282. *Bachalarii* Walsinghamo pag. 51. & *Bacularii*, pag. 309. qui in eo gradu sunt, ut ad Doctoratum aspirare possint, quemadmodum *Baccalarii* Militares adolescentes, qui ad *Banneretorum* gradum perinde aspirant. Nam inde *Baccalaureos* Academicos dictos fere constat: Sacra autem Theologiæ Parisiensis Facultas, ut observat alicubi Filesacus, in quatuor velut ordines distributa est, *Magistrorum, Licentiatorum, Baccalariorum Formatorum, & Baccalariorum Cursorum*. Magistri iidem sunt, qui Doctoris lauream consecuti sunt: de *Licentiatis* dicetur suo loco. [*Baccalaurei Formati* dicuntur illi qui expleto Theologiæ cursu possunt ad superiores gradus provehi, atque inde alio nomine vocantur *Dispositi.*] *Baccalarii* denique *Cursores*, sunt Theologiæ Candidati primi generis, qui ad *Cursum* Theologicum explicandum admittuntur, Bibliorum nempe, postea libri Sententiarum Petri Lombardi: unde nata illa distinctio apud majores, Baccalariorum, ut alii *Biblici*, alii *Sententiarii* nuncupentur. Vetus Statutum Academiæ Parisiensis: *Quilibet Cursor* (Baccalarius) *in Theologia inter primum Cursum & Sententias tenebitur respondere in Theologia, ad minus semel de Disputatione Tentativa sub Magistro.* Alio loco: *Nisi talis volens admitti, tempus suum probaverit per schedulas Sententiariorum, ac etiam Bibliorum, &c.* Vide Hist. Academiæ Paris. to. 4. pag. 391. & Lambecium lib. 2. Comment. de Bibl. Cæsar. pag. 128. 129. 135. 134. *Baccalariatus* vero, vel *Doctoratus*, in Academiis Anglicis gradus non obtinent, ut observat Jo. Fortescutus de Laudib. Legum Angliæ c. 50.

¶ BACCELLARIUS, Eadem notione. Vita S. Thomæ Aquinatis tom. 1. Martii pag. 663. *Ut Parisiensi Studio de sufficienti Bacellario provideret.*

BACHALARIARE, Bachalarii gradum impertiri, in Bulla Joannis XXII. PP. pro Academia Cadurcensi an. 1332. apud Guill. *de la Croix*, in Hist. Episcop. Cadurc. n. 231. in Statutis Academiæ Viennensis Austriæ in Facultate Artium tit. 9. 10. &c.

¶ BACCHALARIATUS, Dignitas *Baccalarii*, in Compendio jurium & consuetudinum Universitatis Paris. fol. 8. per Rob. *Goulet.*

¶ BACCHALARIATUS, Gradus inferior in Choro Canonicorum. Archivum Ecclesiæ Macloviensis: *Anno 1424. die 5. Maii, De cætero nullus recipiatur ad capellaniam, Bacchalariatum, &c. nisi sciat cantare.*

Jam vero unde *Baccalariorum* cum Militarium, tum Academicorum orta vox, non una est doctiorum sententia. Cujacius ad lib. 2. de Feud. tit. 17. à *Buccellariis* veterum, de quibus mox agemus, appellatos putat. *Baccalarios* Academicos à *Bacca laurea* dictos contendit Alciatus ad l. 57. de verbor. significat. Rhenanus à *Bacillis*, quibus donantur, dum Baccalariatus gradum consequuntur. Nec abludit Watsius, qui perinde *Baccalarios* militares à *baculo* vocatos opinatur, quod, ut ait, juvenes Milites, postquam in equestribus decursionibus hastas fregissent, linea tantum armati, non gladiis; sed sudibus baculisque sese mutuo non surdis ictibus in torneamentis robustissime baterent. Verum nobiles viros vel adolescentes baculis in arena decertasse nemo, opinor, nisi harum rerum prorsus ignarus, fatebitur: unde miror, virum eruditum huic sententiæ subscripsisse lib. 2. de Comitib. Provincial. cap. 8. Neque forte eorum, qui a *Baculis*, quibus investiebantur feudatarii, probabilior fuerit opinio, aut Gregorii Tolosani in Syntag. & Antonii Gosselini in Hist. veterum Gallor. cap. 62. qui à *vassis* deducunt, ut *Baccellarii* dicti sint, quasi *Vassallarii*, id est, minores Vassi.

Loiseus lib. de Ordinib. cap. 6. n. 49. & 50. *Baccellarios* à vocibus Gallicis, *bas eschelon* appellatos scripsit, quod Militaris ejusmodi ordo infimus esset.

Tametsi etymon hujusmodi neminem probaturum certo sciam: fatendum tamen hactenus fere receptam fuisse Claudii Falceti, viri in Antiquitatibus nostris versatissimi, sententiam, *Bacellarios* nempe, seu *les Bacheliers*, appellatos quasi *bas Chevaliers*, quod Militibus Banneretis dignitate inferiores essent, iisque prærogativam ultro cederent, adeo ut in consessibus publicis, vel etiam in conviviorum accubitis post eos sederent. Nam Baccalariis cum Banneretis sedere jus erat, quod non licebat Scutiferis, quantumlibet natalium splendore conspicuis, quod eximie docet Continuator Nangii Gallicus MS. ad an. 1378. cum narrat, ut Carolus V. Rex Franciæ Carolum IV. Imp. & Regem Romanorum filium in aula sua convivio exceperit: *Et fut l'assiete telle, qu'il s'ensuit: L'Evesque de Paris premier, le Roy, le Roy des Romains, le Duc de Berry, le Duc de Brabant, le Duc de Bourgogne, le Duc de Bar: & pour ce que deux autres Ducs n'estoient pas Chevaliers, ils mangerent en un autre table.* Ita apud Longobardos *consuetudinem* fuisse scribit Paulus Warnefridus lib. 1. cap. 23. *ut Regis cum patre filius non pranderet, nisi prius à Rege gentis extera arma suscepisset.* Quod etiam in more fuisse apud Aragonios testatur Eximinus Petri Salanova Justitia Aragonum, lib. *de Privilegiis Baronum & Ricorum hominum: In Aragonia,* inquit, *nullus filius Militis in mensa Militis sedet, donec fuerit factus Miles.* Hujusce porro receptæ apud avos nostros consuetudinis rationem sic prosequitur vetus Poeta in Poemate MS. cui titulus, Le Roman *du dit du Chevalier*, ubi Scutiferum sic loquentem inducit:

Li dit: Dame, fetes me sage,
Pourquoi c'est que li Escuiers
Ne s'assent pas cointrier
De droit que li Chevaliers font,
Et la cause pourquoi ils sont
Mis arriere & plus bas assis,
Jaçois-il que de moult haut pris
Soient aucuns en leur Estat,
La Dame n'y mit pas debat;
Ains dit, Je vous respondray
Tout ebou que j'en espoire & sçay:
Ils sont bas & arriere mis,
Et trop plus l'estoient jadis,
Pour eux donner plus grand desir
De tost-Chevalier devenir.

Falceti de *Baccelariorum* nomenclatura opinionem amplexus est præ cæteris Andreas Favinus: omnes vero pluribus expendit eruditus Seldenus in Tract. de Titulis honorariis 2. part. cap. 3. §. 24. Sed nescio, an non potius *Baccellarii* originem suam debeant priscis illis *Baccellariis*, de quibus egimus, qui scilicet *Baccellerias*, prædia sic nuncupata, tenebant & excolebant, adeo ut cum liberæ & ingenuæ essent conditionis, Baronibus tamen longe inferiores essent; tametsi quæ fuerit

rit eorum omnino conditio, ex præallatis locis vix planum & perspicuum sit. De *Baccellariis* Militaribus, quos *Bacelieri d'arme*, ad Academicorum discrimen vocat Joannes Villaneus lib.6.cap.91.lib.7.cap.85.102.alia quædam attigimus in Dissert.ad Joinvillam, in qua de *Banneretis* egimus. De Baccalariis vero Academicis & eorum nomenclatura disputat pariter Cæsar Egassius Bulæus to.2.de Academia Parisiensi pag.679.[Menagius in Dictionario etymol.linguæ Gall.ubi post Dominum *de Casenevue* & alios contendit vocem *Baccalarii* à baculo fuisse derivatam.]

¶ 1. BACCALE, pro *Baucale*. Tapes quo *Bancus* seu scamnum tegitur. Historia Mediani Monasterii pag.242.*V. dorsalia de lana .... Baccalia IV. grandiuscula & minuscula tapetia XI.*

¶ 2. BACCALE, pro *Bacile*, Pelvis. Vide *Bacale* 2.

¶ BACCANATUS, *Fusor*. Vetus Gloss.MS.San-German.n.501.

¶ BACCAPULUS, *in quo mortui efferuntur*. Idem Gloss.San-German.n.501. Vide *Bacapulus*.

BACCARII, Vaccarii. Charta Longobardica an. 774.apud Ughellum in Archiep. Benevent. *Item & in eodem Gastaldato concessimus Baccarios: hi sunt Grauso cum uxore & filiis, &c.* Vide *Baca*.

¶ BACCAULUM, *Feretrum in quo mortui afferuntur, & dicitur à Bacca*. Sic Glossar.MS.Montis S. Eligii Atrebat. Miracula S.Wishuni to.1.Julii p.331.*Baccaulo imponerent atque ad sancti præsulis corpusculum deferrent*. Vide *Bacapulus*.

¶ BACCEA, Vas aquarium, Vide *Bacinium* in *Bacca* 2.

¶ BACCELARIA, BACCELARIUS, BACCELERIA. Vide in *Baccalarii*, & paulo ante *Baccarii*.

¶ BACCEUS, Idem opinor, quod *Bacca* 2. Hist. Mediani Monasterii pag.243.*Alba quinquaginta, succentæ de serico duæ, sertaque de auro. Baccei quatuor, cingula serica duodecim.*

BACCHA, Belgis *Boke*: Specula, pharus, signum, vel vas littorale, pro nocturno navium accessu. Gualterus in Vita S.Caroli Com.Flandr.n.20. *Signa quoque, quibus in sublime levatis ius ad confœderatos accersirent, quæque ob insaniam nimirum bellandi furentium Bacchas lingua illa vocare solebant, prorsus erigi vetuit*. Vide *Becconagium*.

¶ BACCHALARIA. Vide *Baccalaria dominicaria*.

¶ BACCHALARIARI, Baccalaurei ordine donari in Academiis, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium & consuetud. Universitatis Paris.fol.4.

¶ BACCHALARIUS. Vide *Baccalarii* 3.

BACCHANIA, *Furor*, Papiæ. Vide *Bachania*.

BACCHARIUM, BACCHIA, BACCHINON. Vide *Bacca* 2.

¶ BACCHATUS GEMMIS, Unionibus ornatus, Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 6. cap. 14. apud Murator.to.10.col.1045. *Itaque signo dato, alii lavandis manibus ex radiantibus vasis aureis lymphas fundunt alii quidem aquas in pelves suscipiunt, alii mensas dapibus onerant, alii læta Bacchi munera sumministrant, ii crateres magnos Bacchates gemmis statuunt, &c.*

¶ BACCHO. Vide *Baco*.

¶ BACCHOAICHA, BACCHONICA, BACCILE, &c. Vide *Bacca* 2.

BACCINÆ PELLES, apud Chrodegangum in Regula Canonicorum Metensium cap.29.ubi Editio Acheriana habet *vacinas*. *Calciamenta vero omnis Clerus annis singulis pelles Baccinas accipiant, solas pavia quatuor.* Vide *Baca* & *Bacca* 2.

BACCO. Vide *Baco*.

BACCONES. Gloss.Lat.MS.Reg.*Rustici, Bacones, Agricolæ, Coloni*. Papias: *Baccunnus, Rusticus, Stultus*. [Sic etiam in Vet. Gloss. Sangerman.]

¶ BACCUE, *Clamore*. Papias.

¶ BACCUNNUS. Vide *Baccones*.

BACCUS, BACUS, [Gall. *Bac*,] Navigii latioris species in fluviis, quorum etiam usus est ad transvehendos equos & currus. Charta Roberti Comitis Mellenti in Tabul.Fiscanensi fol.10.*Confirmavi...liberum transitum navibus suis & Baccis, quidquid ferant de suo proprio*. Alia Galeranni Comitis Mellenti in Tabulario Leprosariæ Pontis Audomari: *De toto vino meo, quod veniet mihi de Francia, sive in Baoco, sive etiam in navibus*. Charta Philippi Aug. an. 1216. *De quolibet Baco lignis onerato 20. denar. & pro gubernaculo 1. den.* Aresta an. 1260. 1. Reg. Parlam. fol. 22. *Et habebit boscum ad faciendum Baccum, & ad reparandum in forestis meis*. Charta Philippi Regis Franc an.1308.ex 2.Regesto ejusdem Regis n.9. in Tabulario Regio: *Item Baccum nostrum de Jauzi cum blado & aliis reditibus,....& domo baquerii, &c.* id est, ejus, qui baccum curat & regit. [Hist.Becc. Monast. MSS. pag. 254.n.8. *Et nominatim Baccum & navim qui in unoquoque anno adducuntur & onerantur in vindemiis acceperunt in custodia & tenamento ... quocirca præcipimus ut Baccus S.Mariæ Becci sit quietus*. Et pag. 344. *Dedit Monachis Beccensibus ut in transitu Medantæ navei illorum & Bacci, &c.*] Vide *Bacca*.

¶ BACELLUS, Scaphula, in Hist. MS. Beccensis Monast.pag.520.

BACULA, Scaphula, Gall. *Bacquet*. Encomium Emmæ Reginæ Anglor. lib.2. p. 168. *Sandwich sunt appulsi, ejectisque anchoris, Baculis exploratores se dedunt littori, & citissime finitima tellure explorata, ad nota recurrunt navigia, Regique edicunt, adesse resistentium parata millia.*

BACELLUS, Baculus, Bacillus. Gloss.Lat.Græc. βακλιον, *bacillum*; βακτηρίδιον, *bacillum*. Vide S.Hieron.in Regula S.Pachomii cap.81.& Gregorium Turon. lib.2.de Mirac.cap.22.

¶ BACERUS, *Barefactus*. Gloss.Isid. Excerpta scribunt, *Arefactus*. Gaspar Barthius scribendum censet, deleto *Bacerus*: *Baro, fatuus*,

BACETA, Mensura olei, apud Italos. Statuta Veronensia lib. 3. cap.83. *Ubi dicit unum minale, intelligatur, quod idem juris sit in una Baceta olei*. Vide *Baccus*.

¶ BACHA, Navigii pars. Informationes civitatis Massil. de passagio transmarino ex Cod. MS. Sangerm. *Item aperiens pro Bacha* XXVI. *palmos*. Cymbam esse quam nostri *Bachot* vocant ultro credidissem, nisi de mensuris lignorum quæ ad navem pertinent hic ageretur.

¶ BACHALIARE. Vide *Baccalarii* 3.

BACHANIA, *Furor*, Joanni da Janua: *Debacchatio*, insania. Baldricus lib.2.Chron.Camerac.cap.5. de Energumeno: *Vix tamen teneri poterat, quin ex totis viribus, omni Bachania, imperterritus, diabolo violentiam suggerente, vacaret*. Idem cap. 11. *Videntes Canonici Nordmannorum Bachaniam circa istam provinciam ubiq; desævire*. Rectius Papias *Bacchania* habet.

BACHARDI, Bachardorum secta, circa an.1204. Hermannus de *Lerbeke*, in Chron.Comit.Schawenburg. pag.26.*Hujus Brunonis tempore, quidam fuit de secta Bachardorum, Deo & hominibus detestabilis, Bachardus nomine, speciem gerens magnæ sanctitatis, sed plenus malitia homo, &c.* Vide *Beghardi*.

BACHARDUS. Petrus *de Dusburg* in Chronico Prussiæ cap.277.*Hic quodam tempore dum in infirmitate gravi laboraret, vidit unum Judæum & alium Christianum in habitu Bachardorum, unum à dextris suis, alium à sinistris, stantes & disputantes de articulis fidei, &c.*

Qua

Qua voce Beccalaureos, seu Militares, seu Academicos intelligi putat editor.

BACHARUS. Gloss. Anglo-Sax. Ælfrici: *Bacharus*, mererpyn, id est, maximus porcus. Somnerus vocem Saxonicam, balænam, porcum merinum, *à vobalo* vertit.

BACHELLARII. Vide *Bacealarii* 2.

¶ BACHIA. Vide *Bacca* 2.

¶ BACHINAGIUM. Vide *Bacinagium* in *Bacca* 2.

BACHINAL, *Torcular, pressorium, & dicitur à Bacchus*. Joan. de Janua.

BACHINATOR. Statutum Edwardi Regis Angl. pro officio Senescalli Vesconiæ, in Regesto Constabulariæ Burdegal. fol. 80. *Item ordinatum est, quod sit unus Bachinater ad supervidenda omnia castra & fortalitia Regis in toto Ducatu, & ad ea emendare facienda, quando necesse fuerit*. Vocis notionem prodit Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

Y avoit une Gaite taute jour ajournée,
Qui sonnoit un bacin, quant la pierre est levée.

BACHINUS. Vide *Bacca* c.

BACHIO, nis, *Quoddã genus supellectilis*, Ugutioni.

¶ BACI, Vermes intestinorum. Vita B. Thomasii to. 3. Martii pag. 602. *Passus est febrem crudelissimam cum Bacis, id est, vermibus intestinorum*.

BACIA, *Bassia*, Latrina, Gallis, *Basse-Chambre*, Camera inferior. Hispanis *baxa*, est imus, infimus. Libertates concessæ Barcinonensibus à Petro Rege Aragonum an. 1283. MSS. *Quod vicinus non possit facere Baciam juxta parietem vicini proprium vel communem, nisi faciat ibi juxta parietem vicini bonum parietem de bono lapide & cemento de uno palmo & dimidio, & de altitudine in quantum fimus & aqua ascendunt*. In lemmate capitis scribitur *Bassia*. Vide *Bazia*.

BACIBALLUM. Fragmentum Petronii de Cœna Trimalcionis: *Moveratus Melissam Tarentinam, pulcherrimum Baciballum*. Galli dicerent, *un beau bijoux*. Vide *Baubella*.

BACIFOLLUM. Tabular. S. Flori in Arvernis: *Medietatem molendinorum, Bacifollorum, graneriarum, pratorum, alveorum, &c.* Occurrit ibi pluries. Forte molendinum ventarium, sic dictum quod extructum sit in modum *Batifollorum*, seu turrium lignearum. Vide *Batifollum*.

¶ BACIGNA, Pelvis, Gall. *Bassin*. Memorabilia Humberti Pilati ann. 1343. ex Adversariis Cl. D. *Lancelot: Fecit fieri unam Bacignam de auro purissimo in quo hec omnia posuit, qui ponderabat 18. marchas auri fini*.

¶ BACIGNETUS, Idem quod infra *Bacinetum*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 306. *Item duos Bacignetos cum viseriis* II. *fol.* VI. *den. gr.*

¶ BACILE, Pelvis, in Hist. Delphin. tom. 2. pag. 277. B. in veteri Discipl. Monast. p. 106. 115. 249. 394. & superius post *Bacca* 2.

¶ BACILLA, BACILLE, Idem, in Actis SS. Aprilis to. 1. pag. 774. *Et Bacilla cum urceolo magno, &c.* Vide *Bacca* 2.

¶ BACILLETUM, Eadem notione, qua mox *Bacinetum*, in Hist. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro emendo uno Bacilleto pro domino... taren.* XII.

¶ BACILLUM, vel BACILLUS, Lampas in modum *bacini* apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. in Glossario: *Tres cerei nocte & die in Bacillis argenteis continue ardentes*.

¶ BACINÆ SALINARIÆ, BACINUS, BACINAGIUM, *&c.* Vide *Bacca* 2.

BACINETUM, BASINETUM, Cassis, galea in modum *bacini* (de qua voce supra egimus in *Bacca*) confecta, levior *helmo*; Gallis, *Bacinet*. Statuta secunda Roberti I. Scotiæ Regis c. 27. *Habeat pro corpore suo in defensione regni unum sufficientem actonem, unum Basinetum, & chirothecas de guerra*. Guillel. Guiart. an. 1214.

Penonceaux & bannieres bruire,
Li yaumes, & Bacinez reluire.

Idem an. 1270.

Et Clers Bacinez à visieres.

An. 1304.

Hauberjons & tacles entieres,
Escus, Bacinez à visieres.

Infra:

Bacinez brunis à visieres.

Chron. Franc. MS. in Bibl. Memmiana, in Carolo V. *En ce temps, la coustume des hommes estoit, qu'els s'armoient à Bacinez, à camail, à une pointe aguë, à un gros orfroy sur les espaules, & chacun avoit sa hache attachée a sa ceinture*. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis incip. a 1. Jul. 1352. cap. *d'Orfeverie: Pour faire & forger la garnison d'un Bacinet, c'est assavoir 35. vervelles, 12. bocetes pour le fronteau tout d'or de touche, & une couronne d'or pour mettre sur icelui Bacinet, dont les fleurons sont de feuilles d'espine, & le cercle diapré de fleur de lys. Et pour faire forger la curoye à fermer ledit Bacinet, dont les clous sont de bousseaux & de croisettes esmaillées de France*. Et infra: *Pour un Bacinet à visiere, &c.* Adde Froiss. 3. vol. p. 119. 136. Chron. Flandr. c. 51. 67. & 75. & Chronicon Petri IV. Reg. Arag. apud Carbonellum pag. 202. *Bacin* dixit *le Roman de Kanor* MS. *Ne puet le cop tenir, qu'il ne soit entrés en la cervelle, & li Bacins faussés*. Et Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Et Charles est tresbuchiés & navrez laidement,
Et tirez par le Bacin, & prins moult fierement.

¶ BACIUS, Monetæ genus. Res Moguntiacæ à Georgio Christieno edit. 1722. p. 19. col. 3. de destructionibus Moguntiæ. CCCC. *circiter domos in urbe tum dirutas fuisse atque eversas, docet notoria quædam ad electorem: alia vero, tantam rerum omnium ad victum necessariarum fuisse caritatem, ut chœnix butyri tribus nummis imperialibus, pondus librale lardi philippeo, casei vero viginti Baciis, ovum denique sedecim, octodecim, quin viginti steterit cruciferis*.

¶ BACKBERYNDE. Vide *Bacberend*.

¶ BACLE, *[Greek illegible], i. e. Calcei quibus mulieres utebantur in scena*. Vetus Gloss. Lat. Græc.

BACO, BACCO, BACHO, &c. ex Gallico & Anglico *Bacon*, qua voce promiscue donantur porcus saginatus, ustulatus & salitus, & petaso seu perna. Will. Brito in Vocabul. MS. *Petaso dicitur perna porcina, Bacon, Gallice*. Capitulare 2. an. 813. c. 19. *Farinam, vinum, Baccones, &c.* Vetus MS. Corbeiense, cui titul. de *Mensa Abbatis: Habet idem famulus de porco ustato, qui dicitur Bacons, tres juncturas versus testam, similiter tres versus caudam. De porco qui dicitur Escaudeis, habet totum mamillarium à gutture per ventrem usque ad caudam*. Chrodegangus in Regula Canonicor. Metensium cap. ult. *De lardo Baccones accipiat sexaginta, &c.* Guibertus Abbas Novigenti lib. 3. de Vita sua c. 17. *Annonam meam, & aliquos pariter petasones, quos vulgo Bacones vocant, diripuerat*. Chron. S. Bavonis an. 941. *Oppidani concisio in particulas dimidio Bachone, quem solum, nec quidquam amplius in cibo habebant, sudabant scuta pugnantium*. Tradit. Fuld. l. 2. ch. 181. *Accepit unum caballum, & unum pallium & unum gladium, & unum Baconem*. Vetus Charta apud Malbrancum l. 2. de Morinis c. 46. *Ut quicunque Advocatus fuerit ad regalem expeditionem iturus, unum Baconem, & unam pensam caseorum ... accipiat*. Ubi Malbrancus *Baconem* nummum esse argenteum perperam putavit, ut eodem l. c. 16. *Pain de Munition* ver-

vertit. *Decimæ, piscium, porcorum, Baconum*, in Monastico Angl. to. 1. p. 588. [Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. p. CLXI. *Pro* XXXVI. *Bacconibus venditis* XVIII. *l.* & XII. *den.* Instrum. ann. 1342. ex Archivis S. Victoris Massil. *Unum Baconem & quartam partem alterius*.] Occurrit hæc vox non semel apud Scriptores, Udalricum l. 3. Consuet. Cluniac. c. 11. Galbertum in Vita S. Caroli Comitis Flandriæ num. 117 Silvestrum Giraldum l. 1. Itiner. Cambriæ cap. 12. Will. Thorn. in Chron. pag. 2585. Fortescutum de Laudib. Legum Angliæ cap. 35. [Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 511. in Act. SS. Apr. to. 2. p. 261. C. in Actis Episcopor. Eboracensium pa. 1724. &c.] Utuntur etiam Poetæ nostrates non semel, Le Roman *de Garin*:

Parmi les plaques meint bon tonnel de vin,
Meint bon Bacon i veissiez gesir.

Alibi:

Truevent as chans meint bon tonnel de vin,
Meint bon Bacon, meint fromage à rostir.

Chronicon Bert. Guesclini:

Et vitaille charger pain & Bacon salès,

Alio loco:

Les mariens furent oins de craisse & de Bacon.

Vide præterea Glossar. Somneri ad Histor. Angl. & Glos. nostrum ad Willharduinum. *Baconales porci* in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 81.

¶ BACONA, Eadem notione, in Chartulario Camalariensi diœc. Anicien. *Ad verenas est unus masus qui reddit pro meyssos quartum & recetum, & in Kal. dimidium Baconæ*.

¶ BACONUS, Idem, in Hist. Dalphin. to. 1. pag. 98. col. 1. & infrà in voce *Bassa*.

BACTEA, inter pocula recensetur à Papia in voce *Vasa*. legendum forte *bachia*, quæ vox alibi apud eumdem occurrit. Locum vide in *Bacca* 2.

¶ BACTERIS, *Baculus*. Papias MS.

BACTERIUS, [illegible], Baculus, scipio. S. Audoenus in Vita S. Eligii 2. p. 23. *Positque super eum, quem manu gestabat, Bacterium*. Cap. 61. *Alius vir claudus... repens, Bracterio corpore curvo*. Cap. 67. *Catenæ... & compedes illic monstrantur dissipati, cippi etiam fracti, & claudorum Bacteri in argumento ostenduntur*. Vita SS. Julii & Juliani apud Mombritium c. 3. *Arreptoque Bacterio, quo solebat sustentari*. Perperam *bapterio* editum. Alii Codd. habent *baculo*. Liber Miraculorum S. Desiderii Episcopi Cadurcensis c. 6. *Cum ejus repente incidit in mente, Desiderii suffragia expetere, eaque ex medicina loci Bacteri postulare*. Concilium Lemovicense ann. 1021. sess. 1. de S. Martiale: *Discipulum virtute resurrectionis de morte post sex dies Petri Bacterio tactum resurgere fecit*.

¶ BACTITOR AURI, Malleator, bractearius, Gall. *Batteur d'or*, in Actis SS. Aprilis to. 3. p. 514. C.

¶ BACTRACITE, *Lapis scissibilis*. Papias MS.

BACTROPERATÆ, VACTROPERITI: ita Philosophi appellati, quod baculum & peram deferrent, ex Græc. [illegible], *baculus*, & [illegible], *pera*, *saccus*. S. Hieronymus in cap. 19. Matthæi: *Ex hoc præcepto arguit Philosophos, qui vulgo appellantur Bactroperatæ, quod contemptores sæculi, & omnia pro nihilo ducentes, cellarium suum vehebant*. ubi leg. *bactroperetæ*. Sed per *peram* videtur intellexisse Hieronymus utres vinarios, quos secum deferebant peregrini: cujus locum respexit indubie Papias, dum dixit, *Bactroperitas esse qui portant vinum in utribus*: sic enim habet MS. Codex, ubi Editus *vinum uteris*. Canones S. Patricii Hibern. cap. 17. *Monachi sunt, qui solitarii sine terrenis opibus habitant sub potestate Episcopi vel Abbatis: non sunt autem Monachi, sed Vactroperiti, hoc est, contemptores sollicitì ad vitam perfectam in ætate perfecta*. Scribit Brocardus in Edit. Veneta 1519. part. 2. cap. 2. Armenios sua tempestate Monachos appellasse *Vatropetas*: voce, ut videtur, contracta ex *Bactroperatæ*. Martialis lib. 4. Epigr. 53.

Hunc quem sæpe vides inter penetralia nostra
Pallados, & templi limina, Cosme, novi
Cum baculo peraque senem, cui cana putrisque
Stat coma, & in pectus sordida barba cadit. Mox:
Esse putas Cynicum deceptus imagine falsa, &c.

Herodianus lib. 1. [illegible]. De baculo vel clava Philosophorum, [quos inde [illegible] vocat Plato in Theæteto] egere Savaro & Sirmondus ad Sidonii Epist. 11. lib. 4. lib. 9. Epist. 9. Adde Laertium in Proœmio. Ita porro Monachos Ægyptios, Philosophos nempe Christianos, depingit Cassianus lib. 1. Instit. cap. 8. 9. & Collat. 11. cap. 3. S. Hieronymus Epist. 1. initio: *Non pera tibi sumenda, non virga: affatim dives est, qui cum Christo pauper est*. Vide S. Basilium in Gordium Mart. & virum eruditissimum Joan. Baptistam Cotelerium Professorem Regium, in Notis ad Hermæ Pastorem pag. 50.

¶ BACTULUM, [illegible]. Vetus Glossar. Lat. Græc. *id est, Pistillum seu mortarium, id in quo aliquid contunditur*. Supplem. vero Antiquarii: *Bactulum*, [illegible], *Baculus*.

BACUCEI, Homines certo quodam dæmonum genere correpti, vel potius dæmones ipsi, dicuntur Cassiano Collat. 7. cap. 32.

BACULA. Vide *Baccus*.

BACULARE, Baculo cædere. Speculum Saxon. l. 1. art. 68. §. 1. *Qui alium Baculaverit, ita quod loca tumescant læsa, &c.* Lib. 3. art. 37. *Qui alium sine vulnere percusserit, aut Baculaverit, &c.* Matth. Paris an. 1251. *Et quia noluit eorum commentis obsecundare, Baculatus est gravissime*. Utitur præterea ann. 1188. & 1253. pag. 108. & 573. Græci recentiores [illegible] dixerunt. Glossæ Lat. Gr. *Fustigatus*, [illegible], quæ vox occurrit in Concilio Calchedon. Act. 1. [illegible]. Infra, [illegible]. Habetur præterea in Actis SS. Abrahamii & Mariæ cap. 9. Saxo Grammat. lib. 10. pag. 180. de Canuto Rege Daniæ; *Postmodum vero severitati ejus... pecuniariæ mulctæ temperamentum accessit: quo tamen sola ligni percussio caruit, quod eo canes quis abigere soleat: adeo majorum verecundia summam in ictu probroso contumeliam reponebat*.

Præsertim vero *baculari* dicebantur tirones, qui in torneamentis aut bastiludiis non probe se gesserant. Idem Matth. Paris an. 1248. *Die vero Cinerum cœptum est Torneamentum magnum apud Neubiriam... ibique profecto Willelmus frater domini Regis uterinus, cognomento de Valentia, tyro novellus, ut titulos Militiæ sibi famosos adquireret, se animosa præsumptione ...ingessit: sed ætate tener & viribus imperfectus, impetus Militum durorum & Martiorum sustinere non prævalens multa* * *mansit prostratus, & egregie, ut introductiones Militiæ initiales addisceret, Baculatus*. Eumdem morem præterea asserit sub an. 1226. ut & Matth. Westmonaster. p. 352. *Ibi multi nobiles, dum conarentur laudem Militiæ promereri, prostrati, verberati, & contriti conculcabantur*.

BACULARIS, Vide *Baccalarii* 2.

1. BACULARIUS, Apparitor Ecclesiasticus, bedellus, qui *baculum* manu gestat in signum suæ functionis. Constitutiones Petri Episcopi Ruthenensis Legati Apostolici in Regno Cypri ann. 1312. cap. 42. *Item quod Bacularii nostri, & etiam Ecclesiæ, omnes illos, qui contra dictas Constitutiones facerent, vel aliquam prædictarum, ex tunc aperte potestatem habeant citandi eos personaliter coram nobis, &c.* Vide *Virgarius*.

¶ 2.

¶ 2. BACULARIUS, Sæpe pro *Baccalarius* Academicus legitur apud Rymer.tn.12.Sic pag. 708. *Magistrum Johannem Prange in Decretis Bacularium, commissarium, aratorem, procuratorem & nuncium specialem, &c.* Idem repetitur de eod.*Prange* p. seq. Sic alibi passim. Vide *Baccalarii* 3.

BACULOSUS ECCLESIASTICUS, in Præfatione Legum Hoeli Boni Regis Walliæ, dicitur Episcopus aut Abbas, qui baculo pastorali insignitur; *Omnes Ecclesiasticos dignitate Baculosos, vel Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, &c.*

BACULOTENTIM, Baculo innitendo. Gunzo Abbas in Miracul.S.Gengulphi num.4. *E stratu sese corripuit, Baculotentim asinum ascensurus adiit, super quem se levari petiit.*

1. BACULUS PASTORALIS, Pedum, *Cambuta* Episcoporum & Abbatum. Carolus Calv. ad Nicolaum PP.de causa Ebonis: *Omnesque Suffraganei, qui eo absente ordinandi fuerant, annulas & Baculos, & sua confirmationis scripta, more Gallicarum Ecclesiarum, ab eo (Archiepiscopo) acceperunt.* Gervasius Dorobernensis ann. 1183.*Protestatum est etiam,.. quod Baculus Pastoralis Episcopus Rofensis defuncti non in occulto;sed manifeste Cantuariam statim debeat afferri sepulta Episcopo, & in Cantuariensi Ecclesia reservari, donec novus Electus consecretur, & eadem Bacula instituatur,* Baculus Episcopalis, apud Lambert. Schaffnab. ann. 1071. Petr.Damian. lib. 2. Epist. 2. *Nunquam certo vidisse me memini Pontificales Baculos tam continuo radiantis metalli nitore contectos, sicut erant, qui ab Esculano atque Tranensi gestabantur Episcopis... nec eis profuit, quod Pontifices ligneí auratis usi sunt baculis, dum Sacerdotii meritum non nitor efficiat vestium, sed spiritualium norma virtutum.* Vita S. Burchardi Episcopi Wirtziburgensis cap. 1. *De tanti viri humilitate scribere quippiam omnino superfluum fuerit, cum necdum nomen & officium Episcopale valuisset pompaticum, nisi quod ipsa quæ in loco sepulturæ ejus servatur virga sambucea, semper nobis ad memoriam reducit humilitatis ejus exempla. Unde constat, quanto pretiosior sit coram illo, qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit, pastor Burchardus cum sua pastorali virga modernis pastoribus, qui pascentes semetipsos, vix in ipsis Baculis suis aliqua carent pompa.* Hinc apud nostros vulgati versus, qui à Coquillio in Hist. Nivernensi habentur;

Au temps passé du siecle d'or,
Crosse de bois, Evesque d'or.
Maintenant changent les loix,
Crosse d'or, Evesque de bois,

Vide Concil.Tribur.an.895.cap.18. & Stephanum Tornac.Epist.233.234.

Formam baculorum pastoralium sic describit Hugo à S.Victore in Speculo Eccles.cap.6. *Baculus Pastoralis rectitudine sua rectum regimen significat: quod autem una pars curva est, & altera acuta, monstrat præesse subjectis, & debellare superbas. Unde dictum est:*

Curva trahit mites, pars pungit acuta rebelles.

Et iterum;

Curva trahit, quos curva regit, pars ultima pungit.

Et item:

Attrahe per curvum, medio rege, punge per imum.

Virga emendationis index, apud W.Malmesbur.lib.1.de Gest.Pontif.Liber 1.Mirac.S.Dionysii c.3. *Videt satrorse senem Clericum, Pontificalibus vestibus exornatum, ferentemque in manu baculum a capite arcuatum, in imo reflexum, qualibus antiquiores Pontifices usos fuisse ad Memorias eorum suspensi declarant.* Silvester Giraldus in Topogr.Hiberniæ cap.33. *Baculos Sanctorum in superiore parte recurvos, auro, argento vel ære contectos... in magna reverentia habere...solent Hiberni.* Vide Honorium August.in Gemma animæ lib. 1. cap. 217. 218. 219.Durandum lib.3 Ration c.15. & Haestenum lib. 3. Disquisit.Monast.Disquisit.5.

Græci perinde [illegible] pro pedo Patriarchali usurparunt. Synodus VIII. act. 7. ubi de exauctoratinne Photii: [illegible], *&c.* Adde Pachimerem lib.2.cap.15.

Baculo Pastorali non utitur Pontifex Romanus, *tum propter historiam, tum etiam propter mysticam rationem*, inquit Innocentius III.PP.in Actis ejusdem p. 64. & l.1. Decret.cap.de Sacrof.unct.§.fin. *pro eo, quod B. Petrus Apostolus baculum suum misit Euchario primo Episcopo Treverensi, quem una cum Valerio & Materno ad prædicandum Evangelium genti Theutonica destinavit: cui successit in Episcopatu Maternus, qui per baculum sancti Petri de morte fuerat suscitatus. Quem baculum usque hodie cum magna veneratione Treverensis servat Ecclesia*, ait idem Pontifex l.1.Myster. Missæ c. 62. Ferulam tamen ei adscribunt Scriptores. Vide *Ferula*.

Baculos Pastorales habere Abbates, iisque investiri solitos, palam est. Ordericus Vital.lib.8.*Per Baculum Pastoralem, ut eo tempore moris erat, Cænobii curam... commisit.* At in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 1. secus esse in eo Monasterio dicitur: *Sciendum quoque est, quod nostra consuetudo Abbatibus nostris Baculum nullo modo concedit.* Mox: *Nec aliqua eum persona præter Priorem claustri post benedictionem Episcopi in sede sua ponere debet, maxime cum Baculo careat; unde nec ad eum pertinet Concilia sive Curias Regum vel Principum frequentare.*

Baculi & annuli controversia, inter Regnum & Sacerdotium, seu de investituris Ecclesiarum, apud Will. Tyrium lib.12.cap.25.

BACULUS CHORALIS, quem defert Abbas in Choro, seu cambuca, in Vitis Abbatum S. Albani pag. 92. & tom.1.Concilior.Angliæ, de modo constituendi Abbatis exempti, sub ann.1235.cap.ult.

BACULUS NOTITIÆ. Vide in *Budlasta*.

BACULI POENITENTIUM, quibus, inquit Honorius Augustod. lib.3. cap.77. eorum *peregrenatio* innuitur; *quia se à regno Dei alienant;* unde cum Ecclesiæ reconciliabantur, eos deponebant. Ordo Romanus: *Cum Sacerdos susceperit pœnitentem, si Laicus est, dimisso Baculo, quisquis vero ille est, sive Laicus, seu Monachus suppliciter se inclinet ante Sacerdotem.*

BACULI CANTORUM, quos ii in Ecclesia deferebant. Honorius Augustod. lib.1. cap.24. *Ea legis præcepta Baculos manibus tenebant, qui Paschalem agnum edentes ad patriam tendebant. Secundum hunc morem Cantores in officio Missæ Baculos tenere noscuntur, dum verus Paschalis agnus benedicitur.* Adde cap.74. Hinc forte manavit, ut *Cantores* & *Præcentores* in Ecclesiis, dum sacrum peragitur officium, baculos argenteos teneant.

Cum *Baculis* ædem sacram ingredi Sacerdotes, cum ad sacras Liturgias celebrandas accederent, sanxit Zacharias. Micrologus c. 2. *Zacharias vir Apostolicus.... constituit, ut Sacerdotes ad celebranda Missarum solemnia cum Baculo intrarent, nec velato capite altari astarent.* Sed eos deponebant, dum Evangelium recitabatur. Ordo quippe Romanus ait, cum Evangelium à Diacono in Missa recitatur, *Baculos omnium deponi de manibus, & in ipsa hora neque coronam, neque aliud operimentum super capita eorum haberi.* Amalarius lib. 3.de Eccles.Offic.cap.18.*de Lectione Evangelii: Usque ad istud officium Baculis sustentabamur, modo ut oportet servos ante dominum stare, humiliter stamus, deponentes Baculos è manibus.* Adde ejusdem Eclogas de Officio Missæ. Hildebertus Cenoman.de celebratione Missæ, ubi *de Evangelio:*

Inde sinistrorsum Domini sacra verba leguntur,
Plebs Baculos ponit, stat, retegitque caput.

Infra:

Ut sit attentus, patiens, erectus in hostem,
Et caput & Baculus, & status ipse deceat.
Quippe caput retegens attente audire moneris;
Parcere, cum baculum projicis, instrueris.

Adde veterem Exposit. Missæ, Honorium Augustod. lib. 1. cap. 34. Hugonem à S. Victore in Spec. Eccl. cap. 7. &c. Neque tamen usquequaque id semper obtinuisse, observare est ex Chrodegango in Regula Canonicorum Metensium c. 7. *Illud in timore curavimus, secundum quod Romana Ecclesia tenet, & nostra Synodus judicavit, ut Clerus noster in Ecclesia, quando ad opus divinum adsistit, nisi infirmitate cogente, Baculos in Ecclesia manibus non teneant.*

Baculus Peregrinationis. Vide *Bastropereta*, & *Burdo*.

Baculi Episcopales frangebantur in eorum degradationibus. Chronicon Novaliciense lib. 6. de Abbate exauctorato: *Detestabilem Sarabaitam cepit, Baculum fregit, atque superbum de sede deposuit.* Vita sancti Theodardi Episcopi Narbonens. apud Catellum: *Truncatis in conspectu omnium, ac penitus scissis Episcopalibus indumentis, Baculisque eorum super eorum capita confractis, ... ab omni Clericatus honore dejecti sunt.* Henricus Huntindon. lib. 6. p. 365. *Leo PP. tenuit Synodum apud Vergolei, ubi Wlf. Episcopus Dorsestriæ interfuit, & pene fractus est Baculus ejus Episcopalis, nisi majus pretium dedisset: nesciebat enim officium suum, sicut Episcopum deceret.* Florentius Wigorn. pag. 656. *Plurimos Abbates Baculis privatos deposuit de sedibus.* Vide *Degradatio*.

Baculus Fractus. Bracton. l. 3. Tract. 2. cap. 33. §. 1. de Utlagatis & felonibus: *Qui sic convicti secum portant judicium, sicut finaliter condemnati aulim habent appellum versus aliquem fidelem nec infidelem: quia omnino frangitur eorum Baculus.* Adde Fletam l. 1. c. 38. §. 16.

Baculus Jesu, summæ apud Hibernos venerationis, per quem vulgari opinione sanctus Patricius venenosos ab insula vermes ejecit. Vide Silvestrum Giraldum in Topog. Hibern. dist. 3. c. 34. & l. 2. de Hibern. expugn. c. 18.

Baculi Regii *in signum salvæ gardiæ appositi*, in Aresto Parlam. Paris. 2. Jan. an. 1321. [& in Præcepto Philippi V. Franc. Regis to. 1. Ordinat. Regum Franc. pa. 670. & seq.] Vide *Brandones*.

2. BACULUS, Non tam sceptrum, quam *virga*, Regum, regiminis insigne: quomodo Græci Βακτηρίαν quandoque usurpant, quam τῆς ἀρχῆς fuisse symbolum, extrema Græcia, tradit Pachymeres lib. 4. cap. 29. & πατερίτσα appellatione, in Magistratibus, non semel donat Codinus de Offic. aulæ Constantinopolitanæ.

Apud Francos vero nostros *Baculus* imperii nota fuit præcipua, adeo ut ejus traditione regia dignitas designaretur. Ita enim Guntrannus Childebertum nepotem sibi successorem declaravit, ut auctor est Gregorius Turonens. l. 7. c. 73. & ex eo Aimoinus l. 3. c. 69. *Rex Guntrannus data in manu Regis Childeberti Hasta, ait, Hoc est indicium, quod tibi omne regnum meum tradidi.* Ita hastam & sceptrum confundit Claudianus lib. 2. in Rufinum:

Deserat Illyricos fines, Eoa remittat
Agmina, fraternas ex æquo dividat Hastas.
Nec sceptri tantum fueris, sed militis hæres.

Annales Francor. Bertiniani an. 849. *Hludovicus & Carolus germana caritate convenientes, tanto amoris vinculo devincti paruerunt, ut alter alteri Baculos publice tribuendo, Regum uxores & liberos superstiti commendaret.* Hac quippe *Baculi* mutua traditione fœdus invicem sanciebant, ac firmabant, quomodo Ditmarus l. 7. pagina 99. *Concambium mutuis Baculis firmatum* ait. Baculi quippe traditio symbolum fuit investituræ, quod à prisco illo Regum Francicorum ritu fortasse profluxit: nam per illam mutuam à Hludovico & Carolo baculi factam traditionem, uterque Regna sua sibi invicem commendabant.

Baculus autem iste Regius *aureus* fuit, ut est apud Theganum de Gestis Ludovici Pii cap. 19. & in iisdem Annalibus Bertinianis an. 876. *Præsentata sunt Imperatori ab Apostolico transmissa dona, inter quæ fuerunt præcipua, sceptrum & Baculus Aureus.* Annales Francor. Metenses anno 837. de Ludovico Pio: *Coronam auream in capite gestans, & Baculum Aureum in manu tenens.* *Baculus flaventis auri* dicitur apud Anonymum de Translat. S. Sebastiani num. 88. ubi de eodem Ludovico Pio: *Baculo flaventis auri innixus.* Neque forte aliud fuit *sceptrum Regale*, quod in libro 1. de fundatione Monasterii S. Clementis in Piscaria dicitur datum ab eodem Imperatore, eidem Monasterio, *quod gestabat in dextra, ut illud Abbas portaret in solemnibus festis, in loco Baculi Pastoralis.*

Ejusmodi enim *Baculi* regii forma fuit, ut baculi pastoralis formam quodammodo referret, atque adeo hastæ, cum longior esset. Monachus Sangallensis l. 1. de Gest. Caroli M. c. 19. de quodam Episcopo: *In tantam progressus est protervitam, ut virgam auream incomparabilis Caroli, quam ad statum fieri jussit, feriatis diebus vice Baculi ferendam pro Episcopali ferula improvidus ambiret.* Quo loco Carolus *sceptrum* virgam eamdem vocat: *Quidam*, inquit ille, *ex Episcopis non contentus Episcopatu, quem in primæ Germaniæ sede obtinet, sceptrum nostrum, quod pro regiminis nostri significatione aureum ferre solemus, pro pastorali Baculo, nobis ignorantibus sibi vindicare voluit.* Ex quibus patet, promiscue virgam & sceptrum appellari, quod *Baculus* longior fuit, & staturæ Principis par: quomodo non ab Antoninis duntaxat Cæsaribus, & Ottone III. Imp. gestatos baculos observat Marquardus Freherus; sed & à Regibus nostris tertiæ stirpis prælatos testantur præter Scriptores, eorum nummi aurei, in quibus & *sceptrum* & *virgam* gestant. Rursum idem Sangallensis lib. 1. cap. 36. *Tunc Baculus de arbore malo, nodis paribus admirabilis, rigidus & terribilis cuspide manuali ex auro vel argento, cum cælaturis insignibus præfixo, portabatur in dextera.* Sugerius in Vita Ludovici VI. c. 13. & Continuator Aimoini l. 5. c. 5. de Ludovici filii inauguratione: *Diademate regni gratanter coronavit, nec non & sceptrum & virgam, & per hæc Ecclesiarum & pauperum defensionem, & quæcumque Regni insignia, approbante Clero & populo, devotissime contulit.*

Aliud tamen fuit sceptrum à baculo: quippe in Ordine ad coronandum Regem edito à Menardo, non modo sceptrum Regi porrigitur; sed & virga, quæ quidem *Baculus* appellatur in Cod. MS. Senonensis Ecclesiæ, in quo idem Ordo describitur, non iisdem licet omnino verbis: *Ad Baculum dandum: Accipe Baculum, sacri regiminis signum, ut imbecillos consolides, titubantes confirmes, pravos corrigas, rectos dirigas in viam salutis æternæ.* Sceptrum vero virgam appellat: *Accipe sceptrum Regiæ potestatis insigne, virgam scilicet rectam regni, virgam virtutis, qua te ipsum bene regas, &c.* In Ordine ad consecrandum Regem edito à Renato Benedicto, virga appellatur, quæ nostris *manus justitiæ* vocatur: *Positis super altare corona regia, gladio in vagina incluso, calcaribus aureis, sceptro deaurato, & virga ad mensuram unius cubiti vel amplius habente desuper manum abur-

eburneam; *&c.* quæ quidem dicitur *virga virtutis atque æquitatis*, in oratione, quam dicit Archiepiscopus, cum Regi porrigitur sinistra manu gestanda, ut est apud Menardum pag. 282. Habetur in eodem Codice Senonensis Ecclesiæ, *Benedictio ad ordinandam Regem*, ubi, *quando sceptrum* datur, Regem sic alloquitur Pontifex: *Accipe sceptrum insigne regnantis, quo significatur regula divinæ æquitatis, quæ bonos regit, & malos conterit. In hac virga regni disce amare justitiam, & odisse iniquitatem.* At vero quando baculus: *Sub hoc Baculo commendamus tibi gubernaculum regni Francorum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut populum juste regas & Ecclesias Sanctorum bene disponas.* Baculi, cujusmodi à Regibus alterius stirpis delatus est, forma describitur in iis Tabellis, quas delineari curavit V. Cl. Stephanus Baluzius in Not. ad Capitularia Regum Francor. tom. 2. pagina 1279. ubi Lotharius Imperator, & pagina 1276. ubi Carolus Calvus Rex effinguntur: sceptrum vero pagina 1278. in ejusdem Caroli imagine, quod quidem desinere in lilii figuram, uti repræsentari solet in Regiis armorum insignibus, licet observare. At baculo, seu virgæ Regiæ *manus*, quam *Justitiæ* vocant, addi tum primum cœpta, post annum 1300. quantum colligi datur ex Regum nostrorum sigillis, apud Tillium, apud quem primus Ludovicus Hutinus ejusmodi virga, & exinde cæteri, qui subsecuti sunt Reges, insigniti conspiciuntur.

Sed & Imperatores & Reges Anglicos sceptro ac virga simul donatos in eorum coronationibus tradunt Scriptores: ac de Germanicis quidem Augustis, Witikindus lib. 2. de Coronatione Otonis M. *Preinde procedit Pontifex cum Rege, tunica stricta more Francorum induto pone altare, super quod insignia regalia posita erant, gladius cum baltheo, chlamys cum armillis, Baculus cum sceptro ac diademate.* Infra: *Exinde sumpto sceptro Baculoque: His signis, inquit, monitus, paterna castigatione subjectos corripias, &c.*

De Anglicis Regibus audiendus in primis Brompton. ubi de coronatione Ricardi I. Regis Angl. p. 1159. *Willelmus Marescallus portant sceptrum regale, in cujus summitate signum aureum Crucis erat: & alter, scilicet Willelmus Comes Sarisberiensis, portans virgam regalem, habentem columbam in summitate.* Et mox: *Deinde tradidit ei Archiepiscopus Cantuariensis in manu dextra sceptrum, & virgam regalem in sinistra.* Gervasius Dorobernensis p. 1587. de eodem Ricardo: *Cum pervenissent ad gradum altaris, inclinavit Rex super genua, habens Baculum aureum in sinistra, & sceptrum in dextra.* Matth. Paris de eadem coronatione: *Post quos veniebant duo Comites, quorum primus portabat sceptrum regale, in cujus summitate signum erat aureum: & alter portabat virgam regalem habentem in summitate columbam.* Denique Thomas Walsinghamus de Coronatione Ricardi II. p. 196. *Statim post hæc accessit Dominus de Furneval ex officio offerens ei rubeam chirothecam, quam Archiepiscopus benedixit, & imposuit manui Regia, dans ei sceptrum, his verbis, ... tunc dedit ei Archiepiscopus virgam in alia manu habentem in summitate columbam: nam sceptrum, quod susceperat, consurrexit de rotundo globo aureo, quem tenebat in manu chirothecata, & habebat in summitate signum Crucis, & accepit virgam prædictam cum verbis his, &c.* Virgam Alphonsi Regis Aragonum sic describit Raimundus Montanerius cap. 297. ubi de ejus Coronatione: *Et la verga era d'or, è havia tota hora be tres panchs de lloch, è al cap de la verga hi havia un robis lo plus bell que hanch for vist, è be taut grot com un ou de gallina.* Scribit Ruellius in Pompa funebri Caroli III. Ducis Lotharingiæ p. 161. Duces Lotharingiæ *manum justitiæ* gestare perinde ac Reges Francorum.

¶ BACULUS MARESCALCI ANGLIÆ. Vide *Annellatus*.

¶ BACULUS PLUMMATUS, An scopula plumea, Gall. *Balay de plumes*. Chartularium S. Cornelii Compendiensis: *Hæc sunt nomina utensilia de Ruminiaco ... Et 19. culcitræ bonæ & 14. pulvinaria tam bona quam prava, duo Baculi. Plummati.*

BACUNNUS. Vide *Baccones*.

1. BACUS, Vermis, Italis *Baco*, vel *Bago*. Occurrit in Actis B. Thomasii Camaldul. n. 44.

2. BACUS, Mensuræ frumentariæ species. Tabular. Montismorilionis in Pictonibus f. 64. *Baci frumenti, quos vulgo boissellos vocamus.*

¶ BACUUM, Cadus minor, Gall. *Baquet*. Capitulum Gener. S. Victoris Massil. an. 1531. *Eleemosinarius tenetur providere de mappis, salvietis & vasibus seu Bacuis ad lavandum pedes pauperum.*

¶ BACYNIS, Pelvis, Gall. *Bassin*. Formulare Anglicanum pag. 427. in Testamento Johannis de *Nevill* an. 1386. *Thomæ filio meo lego xxxv. discos argenteos, xij. saucers, ij. Bacynes, &c.*

1. BADA. Charta Amelii Episcopi Tolosani anno 1111. in Tabul. Abbat. Conchensis in Ruthenis num. 1. *Omnis census; & omnis fiduciæ, & omnis reditus, & Badæ macellorum & salis, & omnes donationes fiat Monachis, &c.*

¶ 2. BADA. *Baile* vocant Arelatenses eum qui primus est inter domesticos servientes. Statuta Arelat. MSS. art. 146. *Commune habeat in dicto castro tres guachas, & unum fornerium, & unum foraclerium, & unum porterium, & unum Badam, & septem alios servientes cives Arelatis & non extraneos.*

BADALATIUS, ex Ital. *Badalucco*, *giostra*, *scaramuccia*, velitatio, certamen, qua voce utitur Joannes Villancus hac notione lib. 7. cap. 6. 12. 68. lib. 8. cap. 18. 55. Historia Obsidionis Jadrensis lib. 1. cap. 24. *Scaramutias seu Badalatios* (melius *Badalucios*) *conficiebant.* Hinc *Badaluccare*, eidem Villaneo lib. 8. cap. 76. l. 9. cap. 51. 322. pro *Velitare*, *Escarmoucher*.

¶ BADARE, *Oscitare*, in Gloss. Isid. ad vocem *Hippitare*, quam vide.

¶ BADELLARIA, Officium apparitoris, Gall. *Bedeau*. Hoc officium ut & alia non magis illustria in emphyteusim interdum data fuisse dicturi sumus in voce *Bannerii*, idque satis probant loca sequentia. Hist. Dalphin. tomo 1. pagina 98. col. 2. *Item habet Dominus* (Comes Sabaudiæ) *apud S. Symphorianum Badellariam pro tertia parte, cujus Joannes Dandalos Clericus debet Domino per annum, dum Dominus voluerit, & dum officium Badellariæ fideliter exercebit, 40. solidos solvendos in festo Nativitatis Domini annuatim. Item dictus Coys pro alia tertia parte Badellariæ debet 40. solidos eodem termino quolibet anno. Item Joannes Fiardi debet pro alia tertia parte 40. solidos, & sic valet dicta Badellaria sex libras per annum.* Ibidem pagina 151. *De officiis Badellariæ castri & castellaniæ Visiliæ ac banneriæ Herbesii ....ratificamus & confirmamus* (donationem olim factam) *ipsi Mermeto pro censu consueto, &c.*

BADERNA. Vide *Bagerna*.

BADILE, *Ligo*, Vox Italica. In Statutis Mediolan. 1. part. cap. 251. part. 2. cap. 291.

¶ BADINEUS, Lanceæ genus, ut videtur; ubi enim arma, de quibus hic, enumerantur, lanceæ, loco *Badinei* occurrit mentio. Charta an. 1377. ex Archivo S. Victoris Massil. *Stephanus Abbas dedit Monasterio pro arnesio, pro defensione & tuitione, videlicet balistas, viratones, pavesia, Badineos, &c.*

BADITIS, Gallis veteribus, herba, quæ Græcis *νυμφαία*, Latinis *Clava Herculis*. Marcell. Empir. cap. 33.

BADIVOLA. Vide *Bajulona*.

BADIUS. Vide *Bagus*.

¶ BADLIA, Consensus, laudamentum. Charta pro Monast. Gellonensi apud Stephanot. part. 2. Antiquit. Benedict. Occitan. pag. 334. *Est autem ipso alodes in Comitatu Rutenico in Parrochia S. Martini de Mauriaco villam quæ vocant Solatico, quam emi de Vicecomitis Richardi quam villam cum omnes adjacentias dedi altario S. Salvatoris de Sariacho & altario S. Salvatoris de Gellone & ligno Sanctæ Crucis & S. Willelmo ad proprium alodem dono sine Badlia de ullo homine aut comanda, sive blandimentum*.

¶ BADUS, Murator. to. 2. Scriptor. Ital. p. 369. col. 1. in Chronicis Casinensibus ab Anastasio Seniore: *Scutellam argenteam, & scattones tres, garales duos, Badum aureum unum, equos tres, &c.*

¶ BAELMONDEN. Vide *Ballomer*.

BAEN, vel BAHEN, *Est lamina auri ab aure ad aurem, qua familiares Regum utebantur. Ornamentum colli ex auro & gemmis, quod alio nomine torques potest dici*. Ita Glossæ Isid. Joannes de Janua, Mamotrectus: *Babeu, ornamentum colli, ex annulis aureis confectum: Babeu enim Græce, corona Latine secundum Rabanum*. Lib. 1. Macchab. cap. 13. v. 37. *Coronam auream & Baiuem, quam misistis, suscepimus*. Aliæ Edit. *habent Babeu*, Græca vero βαΐν.

BAEOL, Vasis species, vox Cambrica, in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 15. [Apud Armoricos *Beol* vel *Baol* cum *æ* dipthongo est vas quod Latini Labrum vel Labellum, Galli *Cuve, Cuvier, Cuvette* dicunt. Davies Cambro-Britannus scribit *Paeol, Amula*, quod idem omnino est ac *Beol*. Dictum videtur à *Balneolum*.]

BAERNA. Vide *Bagerna*.

BAFER, *Grossus, agrestis*, in Breviloquo. [Papias addit, *Ferinus*.]

BAFFA, BAFO, Idem quod *Baco*. Papias: *Perna, vulgo Baffa dicitur*. Alio loco: *Petaso, Baso*. Rursum: *Petasunculus, perna lardi, id est, dimidium Basonis*. Joan. de Janua: *Perna, baconus, vel Baffa porci*. Idem: *Petaso, perna porci, baconus, sive Baffa*. Occurrit in Statut. Veronens. lib. 1. cap. 35.

BAFFOR, pro *Bosporus*, vel *Bosphorus*. Nicol. Trivettus in Chron. an. 1190. *Transito Baffore, seu brachio S. Georgii, transiit in Armeniam*.

¶ BAFIUM. Vide Baphium.

¶ BAFO. Vide Baffa.

BAFUMARIA, Templum Mahumeto dicatum, quod aliis *Machumaria* dicitur. Raimundus de *Agiles*: *In Ecclesiis autem magnis Basumarias faciebant*. Alibi: *Habebat & monticulum...ubi duæ erant Basumariæ, & quædam sepulcrorum casalia*. Charta Bertrandi Comitis S. Ægidii an. 1109. apud Ughellum in Archiep. Genuensib. *Tertiam partem Tripolis ab uno mari usque ad aliud, prout Regis Busamaria determinat*. Sed leg. *Bafumaria*. Qui porro aliis *Mahumet* eidem Raimundo *Bahumet* appellatur: *Nuntiatum est nobis, quod Papa Turcorum veniret contra nos in prælium*: & quia *erat de genere Bahumet, &c.* Et mox: *Anathematizantes Bahumet, & omnem progeniem ejus*. Vide *Mahum*.

BAGA, Arca, *Coffre*: unde vox *Bague*, & *Bagage*. Charta Decani Ecclesiæ Leichefeldensis in Monastico Anglic. to. 3. pag. 237. *Ducentas marcas pecuniæ in quadam Baga de Walbey, in quadam cista nominata Cista gratiæ ... duximus reponendas*. Infra: *Mutuum hujusmodi de bonis Ecclesiæ communibus Bagæ prædictæ realiter restituat*. [Nostris vero olim *Bague* pro *Bagage* in usu fuisse testis est Chronicon dictum *Scandaleuse* Edit. 1620. pag. 251. *Et après que ledit de Bourgogne s'en fut ainsi honteusement fuy, que dit est, & qu'il eut perdu toute son artillerie, sa vaisselle, & toutes ses Bagues, lesdits Suisses reprindrent lesdits deux chasteaux, & firent pendre tous les Bourguignons qui dedans étoient*.]

¶ BAGA, Saccus, ab Anglico Bag. Skinner. in Etymol. Angl. ad vocem Baggage oriri putat à Bag, saccus: *Quia*; inquit, *pleraque exercitus necessaria saccis condita circumferuntur*. Certe de saccis, non de thecis intelligendum, quod refert Rymer. to. 5. pag. 217. cum dicatur *Bagas ex canevace*, id est, ex tela cannabina factas fuisse, quod *arcæ* seu *thecæ* nullo modo competit: *Omnia dicta, rotuli, bundellæ & memoranda...remanserunt, videlicet in decem & octo Bagis de canevace, &c.*

BAGA, Idem quod *Boia*. Vide in hac voce.

¶ BAGAGIUM, BAGGAGIUM, Impedimenta, sarcinæ, Gall. *Bagage*. Hist. Dalphin. to. 1. p. 63. *Bagagio præmisso, associata, quam plurimis balistariis & sagittariis, &c.* Tractatus inter Eduardum Angliæ Regem & Franciscum Ducem Britanniæ in Archivo Castri Nannetens. *Iisdem sagittariis redire volentibus, dominus Dux tenebitur tradere passagium seu naves ad transeundum mare, pro personis, rebus, armaturis, harnesiis, Bagagiis & aliis necessariis*. Rymer. to. 10. pag. 206. col. 2. *Cum armaturis, bogeis, Baggagiis, &c.*

BAGARIO, *Urceoli genus*, in Gloss. Isid. forte *Baccarium*. Vide Bacca 2.

¶ BAGASEA, Prostibulum, scortum, Italis *Bagascia*, Hispanis *Bagassa*. Charta pro Communia Balneoli an. 1208. ex schedis D. *Lancelot*: *Si quæ viles personæ ut sunt publicæ meretrices vel Bagasea, &c.*

¶ BAGATINUS, Monetæ species apud Italos. Regimina Paduæ ad an. 1274. apud Murator. to. 8. col. 424. *Dominus Gotifredus de la Turre de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno de mense Februarii fuit inventum in clausura Domus Dei per fratrem Rolandum tantum aurum in meaglis quod valuit circa* XVII. *millia librarum* Bagatinorum. Eadem Italice scripta leguntur ibid. pag. 380. *Messer Gufredo della Torre di Milano Podestà de Padua; in quest'anno del mese di Febraro fu ritrovato nella chiesa della ca de Dio per frate Orlando tanta quantità d'oro in medaglie che valse circa dicia sette millia libre de* Bagattini. Glossarium vero Italicum ad hanc vocem: Bagattino, *moneta immaginaria che valo il quarto d'un quattrino, e si chiama anco un denaio, e picciolo*.

¶ BAGATTARE, Nugari, Tricari, apud Muratorium to. 2. pag. 214. col. 2. *Cognomine vocatus est* Bagatella, *propter ejus cavillationes umbratiles & pueriles, vel quod illam artem noverit* Bagattandi.

BAGAUDÆ, BACAUDÆ, Factiosorum & rebellium hominum cohors, qui solitudines & castra inhabitabant, loci situ munita, atque inde in obvios latrociniis & cædibus grassabantur. Horum nomen primum in Gallia auditum Diocletiano & Maximiano imperantibus, ut auctor est Paulus Orosius lib. 7. cap. 25. & Eutropius lib. 9. ex quibus Hieronymus in Chronico Eusеb. *Diocletianus consortem Regni Herculium Maximianum assumit, qui Rusticorum multitudine oppressa, quæ factioni suæ Bacaudarum nomen indiderat, pacem Gallis reddit*. Victor Scotti. *Per Galliam excita manu agrestium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, &c.* Pæanius Eutropii Interpres Gr. Στασιάζοντος ἐν Γαλλίᾳ τοῦ ἀγροικικοῦ, καὶ Βακαύδας καλοῦντες τὰς ἀγροτικὰς, ὅπερ δ' ἐστὶ τῶν τυράννων ἐπιχώριον, Horum etiam, ut latronum sæpe meminit Salvianus, qui sub Honorio & Theodosio vixit. Sic ille lib. 5. de Vero jud. & provident. *De Bagaudis nunc mihi sermo est, qui per malos judices & cruentos spoliati, afflicti, necati, postquam jus Romanæ libertatis amiserant, etiam honorem Romani nominis perdiderunt: & imputatur his infelicitas sua*.

fua, imputamus his nomen calamitatis fuæ, imputamus nomen, quod ipsi fecimus. Quibus enim rebus aliis Bagnudæ facti sunt, nisi iniquitatibus nostris, nisi improbitatibus judicum, nisi eorum proscriptionibus & rapinis, qui exactionis publicæ nomen, in quæstus proprii emolumenta verterant, & indictiones tributarias prædas suas esse fecerunt. Ex quibus perspicuum fit, Bagaudarum defectioni & rebellioni occasionem dedisse judicum & præfectorum avaritiam & rapinam, stetisseque & durasse in Galliis perniciosam hanc factionem longe post Diocletiani ævum; unde postea, si non ipsa Bagaudarum factio, saltem nomen in Hispaniam transiit. Meminit enim non semel Idacius in Chronico *Bacaudarum Tarraconensium*, & *Aracelitanorum*, sub Rechila & Theodorico Gothorum in Hispania Regibus. *Bagaudarum* etiam meminit Eumenius in Paneg. de Schol. instaur. ut & Vita S. Mauricii Mart. ex qua Christianos fuisse docemur. A *Bagaudis* deinde

BAGAUDA, dicta Regio quam inhabitabant. Prosper. Aquit. in Chron. *Omnia pene Galliarum servitia in Bagaudam conspiravere.* Et mox: *Eudoxius arte medicus...in Bagauda id temporis mota delatus, ad Chunnos confugit.* Sed ubinam gentium, haud plane certum. Tradit auctor Vitæ S. Baboleni Abbatis, Fossatensi Monasterio, 4. milliaribus a Lutetia dissito, nomen fuisse *Castrum Bagaudorum*. Charta Caroli Calvi Regis an. 28. ex Tabulario ejusdem Monasterii fol. 13. *In Cœnobio Fossatensi quod vocatum olim fuit castrum Bagaudorum, &c.* At cum Bagaudæ nullibi fere pedem figerent, & ubique latrocinarentur, agerentque prædas, probabile est, *Bagaudiam* tunc fuisse, ubi morabantur.

☞ *Bagaudæ* vocabulo non regionem Bagaudarum, quæ nulla fuit, sed rebellionem ipsam seu ipsam rebellium turbam intelligit Valesius in Valesianis p. 217. Et certe prior locus Prosperi nihil innuit præter commotionem & seditionem, quibus verbis hic scriptor promiscue utitur pro *Bagauda*: posterior vero locus in quo dicitur *Bagauda id temporis mota*, regionem, quæ semper immota manet, excludit, & commotionem indicat peroptime, in quam abiit inquietus Eudoxius.

Bagaudas à Βαγεύειν, quod est vagari apud Suidam, nescio an vere, deducit Innoc. Cironus in Paratit. Jur. Canon. ut Boxhornius ab Hebræo *Baguedim*, rebelles: at cum Gallicam vocem esse indicet Aurelius Victor, Altaserra sic dictos censet Bagaudas, quasi silvicolas, à voce *gau*, quæ Gallis silvam sonat. Quid si à *Bagat*, vel *bagad*, uti scribitur à Boxhornio, quæ vox Armoricis & Wallis, proinde veteribus Gallis, turmam sonat, & hominum collectionem? [ita ut ii forte fuerint quos *desertores* vocabant sub Commodo, quorum dux fuit Maternus: nam & ii *innumeri diu Gallias vexarunt*, ut scribit Spartianus: de quibus quidem præ ceteris agit Herodianus.] Catholicum Armoricum: *Bagat, Gall. assemblée, multitude de gens. Lat. hæc turba. Idem hæc turma, compaignie de gents. Bagat chatal, Gal. tropel de grosses bestes, ou de brebis, Lat. Grex, armentum, ouben.* Cæterum *Bacgaudas*, seu *Bacgaudas* habet prima Salviani Editio an. 1530. *Baugaredos* vocat liber de castro Ambasiæ num. 8. *Baccharidas*, Idacius in Chronico in Diocletiano. Non desunt, qui Parisienses vulgo *Badauts* per ludibrium appellant, tanquam a primis Bagaudis ortum duxerint.

¶ BAGEA, vel BAGIA, Signum, insigne quoddam. Rymer. to. 14. pag. 764. *Et eisdem septuaginta hominibus dare possit septuaginta libertatas panni laniæ, vel signa seu Bagias cuicumque, qui de ipso recipere voluerit eadem libertates, signa & Bagias ad ipsum serviendum.* Idem to. 15. pag. 499. *Statutorum de liberaturis signis & Bageis.* Vide *Bagagium* ubi legitur: *Cum armaturis, Begeis*: hic *Bogea* idem videtur quod *Bagea*.

BAGERNA, BAERNA, BADERNA, Caldaria, in qua sal conficitur: ex Gallico *Baignoire*, ut videtur. Charta Reginaldi Comitis Burgund. an. 1037. apud Duchesn. in Hist. Vergiac. pag. 77. & Labbeum to. 1. Biblioth. pag. 170. *Dedit Comes apud Salinum villam aream unam cum calderia, quæ alio nomine Bagerna vocatur, ut ibi fieret sal.* Occurrit ibi semel ac iterum. *Cuves & Baignoires*, in Consuet. Meledunensi art. 282.

BAERNA, Eadem notione habetur in Bulla Eugenii III. PP. an. 1147. in Bibliot. Cluniac. pag. 1410. Ut

BADERNA, non semel in Charta Joannis Burgundiæ Comitis 1260. apud Petrum Chifflet. in Tornutio pag. 476.

BAGINELLA. Gloss. MSS. ad Alexandrum Iatrosoph. *Siliqua Græca, Baginella.*

¶ BAGIUS. Vide *Bagus*.

¶ BAGLIA, Idem quod *Balia*, nostris *Bailage*. Charta an. 1040. ex magno Chartul. S. Victoris Massil. fol. 19. *Ego Raimbaldus Arelatensis Archiepiscopus... dono quod in villa de Lazn habeo & districtum & Bagliam & albergarium de alodariis de duabus partibus ejusdem villæ...dono ipsam partem integram ad S. Victorem & ad advocarios de ipso Monasterio.*

BAGNOLENSES, Hæretici, Valdensium & Catharorum sectatores, *in Tuscia, sive in Marchia, vel in Provincia*, ut auctor est Reinerus lib. contra Valdenses cap. 6. à *Bagnolo*, oppido Provinciæ dicti, vulgo *Bagnols*.

¶ 1. BAGNUM, pro *Balneum*, seu Lotio pedum quæ fieri plerumque solet Monachis in Monasterio vel Capitulo postquam facta est pauperibus in Ecclesia. Transactio Abbatem inter & Monachos Crassenses an 1351. ex libro viridi fol. 53. *Item Præpositus de Pediliano facit annuatim dicto Conventui in festo Paschæ centum duodecim solidos, & triginta annas de panno lineo, cum quo panno extergantur pedes & manus pauperum in mandato die Jovis sancta, de quo panno post mandatum factum recipit Conventus prædictus quatuor cannas ad faciendum manutergium in claustro & duos palmos pro Bagnis in ipso Monasterio faciendis; residuum vero dicti panni recipit Cellerarius domini Abbatis.*

¶ 2. BAGNUM, Idem quod *Bannum*, districtus, jurisdictio, justitia: ambitus intra quem potestas porrigitur mulctam & proscriptionem bonorum indicendi, vel bannum promulgandi. Charta Mathildis Comitissæ Nivern. an. 1244. *Dedimus eis & donamus videlicet in costumis avenarum nostrarum de Monte-rupilionis tres modios avenæ...& in Bagno ejusdem villæ centum solidos ...& in Bagno Montis-rupilionis quinquaginta bichetos frumenti.*

¶ BAGORDARE, Vox Italica, hastis ludicris ex equis pugnare. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1216. apud Murator. tom. 8. col. 1083. *Et vineæ gelaverunt & Paudum, ita quod Milites equitabantur super glaciem dicti Paudi & Bagordabant.* Chron. Veron. ad an. 1242. ibid. col. 632. *Et eo anno dominus Henricus de Egna tunc existens Potestas Veronæ fecit magnam curiam Militum & Dominarum cujuscumque conditionis in palatio Communis Veronæ, & in foro seu mercato Veronæ Milites Bagordaverunt, & tunc Dominæ ballaverunt in porticellis factis extra palatium Communis Veronæ.* Hinc

¶ BAGORDA, Ludi publici, Gall. *Fetes, rejouissances.* Chron. Parmense ad an. 1282. apud eumdem Murator. to. 9. col. 801. *Pax & concordia facta fuit inter Mediolanenses & Cremonenses & Brixienses... Et duravit bene unum mensem curia de Bagordis & aliis solatiis.* Vide *Bobordicum*.

¶ BAGUERRA. Vide *Bovera*.

BAGULA. Gloss. Anglo-Sax. Ælfrici: *Bagula*, bridel

bridel, *i. Frænum*. Infra: *Bagula*, *falevare*, brydel. Ubi Somnerus, *forte pagulum*, *i. frænum*. Hinc emendandæ Glossæ Isidori: *Pagula*, *frena*. Legendum enim *bagula*. Auctor τῶν Πατριῶν ΚΠ. in Spectaculo 1. de Elephante, quem domi continere non poterat dominus: Αὐτὰς δὲ τὰς βαγούλας ἀποῤῥήξας ... Nescio an vocis etymon attigit Joannes de Janua: *Bajulum frænum*, *à bajulo*, *as*, *quia eo equus bajulatur*. [Quod etymon habetur in Gloss. MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

BAGUS, *Bagius*, Color equi, qui Latinis, *Badius*, *spadix*, *phœniceus*, dicitur, interdum *rutilus*, ut A. Gellio lib. 2. cap. 26. *Puniceus*, eidem lib. 3. cap. 9. Gloss. Lat. Græc. *Badius*, γιλβόχροος. Badius vero à Βαΐς & Βαΐον, ῥαβδὸς φοίνικος, Hesychio: quæ verba idem sonant quod σπάθη & σπάδιξ, ramulus palmulæ. Gloss. Græc. Lat. *Palma*, ντρὸς χειρὸς, φοῖνιξ. Sic Badius erit quasi Βάϊος. Ugutio: *Badius*, *est equus*, *quem antiqui dicebant vadium*, *à vado*, *quia fortius vadit inter cætera animalia*. *Ipse est & spadix*, *quem fœnicatum Græci vocant*, *&c.* Vide Palladium in Martio tit. 13. Papias MS. *Spadices equi*, *Bagi*, *Rufati*. Edit. habet *vagi*. Charta Ferdinandi, Regis Majoric. filii an. 1306. *Pro pretio unius roncini de pilo Bagio*, *quem à vobis nunc emimus*. [Codicillus Henrici Comitis apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1171. *Et lego Berardo omnes bestias quas habet*, *excepto meo mulo monoculo & mulo Bagio*, *& puer hereditet illum & semper teneat pro forio*.]

BAIUS, Gallis *Bay*, Hispanis, *Vayo*. Charta Bermundi II. Regis æræ 1070. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 6. *Ad confirmandam chartam istam commutationis caballum Baium*, *valentem solidos ducentos ...accepi*. [*Madox* Formul. Angl. pag. 423. in Testamento Bartholomæi de Lega: *Uxori suæ palefridum ferrantum qui est apud S. Yvonem*, *& sumerium Baium*.]

BAIARDUS, Eadem notione. Vita B. Ægidii Minoritæ n. 51. *Et sunt hujusmodi sicut agricola*, *qui arma Rolandi indueret*, *& cum eis pugnare nesciret*: *non enim omnes homines equum Baiardum sciunt equitare*, *nec insidentes ei sibi sciunt à casu cavere*.

BAHEN. Vide *Boen*.

BAHUDUM, Arcæ species, nostris *Bahud*, [Hispanis *Bahul* & *Baul*, à Germano *Behuten*, Servare; quæ vox, inquit Menagius in Diction. Etymolog. Gall. sæpius de eo qui servat, ut *Behalten*, de re quæ continet, includit, intelligitur.] Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 21. Guillelmus *Guiart* an. 1302.

Bulaus nul riens ni refusent,
Ains prennent par tout comme aburs,
Tentes & coffres & Bahurs.

¶ 1. BAIA, *Rumor*, in Vet. Gloss. San-German. num. 501.

¶ 2. BAIA, Sinus, Gall. *Baie*, Anglis *Bay*. Charta ann. 1210. apud *Madox* Formulare Anglic. pag. 27. *Sciendum quoque est*, *quod prædictus Abbas & Monachi habebunt in Baia sua corbellas suas in Lavaleisun aqua*, *& piscationem de firmamento stagni Thirnemolendini usque ad ipsum molendinum*, *&c.*

3. BAIA, Palma. S. Hieronym. lib. 2. contra Jovinianum, cap. 9. de Sacerdotibus Ægyptiis: *Cubile eis de foliis palmarum*, *quas Baias vocant*, *contextum erat*, *&c.* Vox enim recepta apud Græcos recentiores. Hesychius: Βαΐα, ῥάβδοι φοινίκων, ἢ κλάδοι. Vide Salmasium ad Solinum p. 410. Allatium de Hebdomadib. Græc. pag. 1441. Innocent. Cironium lib. 3. Observat. Juris Canon. cap. 3. Meursium, & Codini Interpretes.

¶ BAJANULA, BAJARAMOS. Vide *Bajanola*.

BAIARDUS. Vide *Bagus*.

¶ BAIARE, Lingere, vel linguere. Codex MS. Bibliothecæ S. Emmerammi Ratisponensis: *Petrus*, *qui Abaelardus*, *à plerisque Bajolardus dicitur*... *cum simul assisto & indignanti per jocum Magister Tirricus ait*: *quid canis plenus nisi lardum Baiare consuevit? Baiare autem linguere est*. *Exinde Bajolardus appellari cepit*. *Quod nomen*, *tanquam ex defectu quodam*, *cum abdicaret*, *sub litteratura non dissimili Habelardum se nominari fecit*, *quasi qui haberet artium apud se summam & adipem*.

¶ BAIATA, f. pro *Bovata*, Quantum binis bobus potest arari. Amanuensis imprudens pro *ov* facile legere potuit *ai*. Charta Margaretæ Comitissæ Suyntoniæ to. 4. Hist. Harcur. pag. 1378. *Et de duabus virgatis terræ in eadem villa*, *scilicet illam virgatam terræ*, *quam Radulphus Albrock quondam tenuit*, *& eumdem Radulphum cum sequela sua*, *& unam Baiatam terræ*, *quam Radulphus de la Brene quondam tenuit*, *& eundem Radulphum cum sequela sua tenendam & habendam in perpetuum cum toftis & croftis*, *pratis*, *pascuis*. Vide *Bovata*.

¶ BAICHA, Navicula, scapha, Gall. *Bachot*, apud Rymer. to. 3. pag. 685. *Ipse posuit servientes suos ad portus Maremmiæ*, *qui arestabant Baichas*, *sive naves sale oneratas*, *& faciebant redimere mercatores*, *in magnis pecuniæ summis*, *antequam vellent amovere sarcinā*.

¶ BAJECISUS, Ballivus, Gall. *Bailli*. Concil. Dertus. an. 1429. to. 3. Collect. Conc. Hispan. pag. 657. *Mandamus Vice-Regibus*, *gubernatoribus*, *Bajecisis generalibus*, *procuratoribus justitiæ*.. *ut præsentem nostram provisionem & voluntatem studeant efficaciter observare*.

¶ BAILLETA, Traditio ad censum, locatio, Gall. *Bail*. Charta Ludovici Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1420. ex Chartular. ejusd. Monast. pag. 528. *Et ad plenum informati de traditione prædicta* (terrarum) *dictam traditionem seu Bailletam ac etiam omnia & singula contenta & declarata in literis dictæ traditionis dicti arrentamenti approbamus*.

¶ BAILLIA. Vide *Bajulus* 3.

¶ BAILLIAGIUM, BAILLIVIA, &c. Vide *Bajulus* 4.

¶ BAILLIARGA, & BAILLIARGIA, Species bladi seu annonæ apud Pictones. Litteræ pro Prioratu *de Chenecbè* in Hist. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 436. *Cum tradidisset ad firmam perpetuam 14. sextar. bladorum. siliginis & Bailliargæ per medium*. Et pag. 434. *Cessit duo sextaria siliginis & quinque sextaria Bailliargiæ*. Vide *Balliargus*.

BAINARE, Diluere, quasi balneo immergere, Gall. *Baigner*. Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 47. de supellectili coquinaria. *Cuppæ 4. una ad fabas servandas*, *quando fuerint Bainatæ*. i. e. lavatæ. [Et cap. 46. *Vas in quo abluendæ sunt scutellæ*, *& aliud in quo fabæ Bainatæ ponendæ sunt*.]

BAINBERGA, BEMBERGA, Tibiale ferreum militis, ocreæ, cothurni. Gloss. Theotiscum: *Ocreæ*, *arma crurum*, *Benberga*. Germanis *Been-berghe*, tibialia, ocreæ, quibus teguntur crura: περιξύλια σιδηρᾶ Leoni in Tacticis cap. 5. §. 4. Lex Ripuar. cap. 36. §. 11. *Bainbergas bonae pro VI. sol. tribuat*. Testamentum S. Everardi Ducis Forojul. in Cod. Donat. piar. & apud Florantium Haræum in Castellan. Insul. *Bruniam unam*, *helmum 1. & manicam 1. ad ipsum opus*, *Bembergas 2. mortariolum argenteum unum*. Alibi: *Bruniam unam cum halsberga*, *& manicam unam*, *Bemvergas duas*: ubi leg. *bembergas*, [Eccard. habet *Bembergas*. Sed censet leg. *Beinbergae*.]

BAINEM. Vide *Boen*.

¶ BAINTA, Obstetrix. De processu B. Petri de Luxemburgo Julii to. 1. pag. 566. *Uxor Geralus de Montego*.... *Bainta sive obstetrix*, *&c.*

¶ BA-

¶ BAJOCEHUS, Nummi seu monetæ species in Italia. Bullarium Casin. to. 2. pag. 614. *Congregatio ipsa aes alienum centum sexaginta duorum millium nongentorum novem scutorum, & viginti trium* Baiocchorum *monetæ in sorte principali diversorum, &c.*

¶ BAJOLARE, pro *Bajulare*. Capitula Monachorum San-Gall. in vet. Discipl. Monast. pag. 35. *Omnes, sicut uno stringuntur voto, unius Regis Bajolant servitium, unum exspectant regni cælestis præmium: ita unum in labore militiæ accipiant necessitatis stipendium.*

¶ BAJOLUS. Vide *Bajulus* 1.

BAIRMAN, Qui bonis cedit, apud Scotos. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 17. quod inscribitur, *de Cessione bonorum*: *Bairman qui debet fieri, jurabit in Curia, quod nihil habet ultra 5. solidos & 4. denarios, &c.*

¶ BAISA. Chartarium Ecclesiæ Auxitanæ c. 86. de Anelaotio Didrag. *Dedi ancladam quamdam quæ attingit à cruce usque ad* Baisam: *dedi etiam quemdam campum qui est juxta furnum & juxta* Baisam. f. vallem vel locum submissum à Gall. *Bas*, vel mavis legere, *Balsam*, quæ Hispania est Palus, Gall. *Marais*.

¶ BAISIARE, pro *Basiare*, in Viatorio utriusque juris auctore Johanne Barberio parte 1. Rubrica de Adulteris.

BAISSA. Michael Scotus de Physionomia cap. 20. *Animalium quædam habent in capite cornua, quædam nares, quædam* Baissas; [id est, opinor, Labia, sic forsitan dicta à *Basium*, quod labiorum sit usus ad *basiandum*.]

BAISSAMENTUM, Diminutio; vox Gallica, *Baissement*. Charta ann. 1307. in Regesto 2. Philippi Pulcri Regis Franc. ex Chartophylacio Regio ch. 4. *Et sine excusatione partis, sine diminutione seu* Baissamento, *&c.*

1. BAJULA, Nutrix, in Charta Italica an. 1287. Et in Statut. Mediolanensibus 2. part. c. 498. Italis *Balia*: *Gerula*, in vet. Lexico: *Geraria*, apud Plautum in Milite glorioso. Le Roman d'*Aubery* MS.

A sa Bajarse l'a maintenant livrée.

¶ 2. BAJULA, Vas aquarium. Rymer. tom. 9. p. 279. *Et unam aquæ Bajulam pro aqua benedicta de argento.*

¶ 3. BAJULA, Alia notione. Vide in *Bajulus* 3.

BAJULARE, Regere, gubernare. Vita S. Rusticulæ Abbatissæ Arelat. cap. 32. *Quis unquam poterit ore proprio promere, quo ingenio Bajulabat exiguitatem nostram diebus & noctibus pro peccatis nostris Deum deprecans? Bajulare officium*, est *gerere, exercere*, apud Marculfum lib. 1. form. 1.

BAJULARIS, *Juvenis, fortis*, Ugutioni. Forte *Bacularis*. Vide *Baccalaris* 2.

¶ BAJULATIO, BAJULATUS, BAJULIA, &c. Vide in *Bajulus* 4.

BAJULONA, BAJANULA, &c. Lectica. *Bajulatoria sella*, Cælio Aureliano Siccensi l. 1. Acutor. c. 11. *Bajulatoria sessio*, c. 15. Ugutio: *Bajulana, lectus, qui in itinere bajulatur*. Ex quo emendandus, ni fallor, Isidorus in Glossis: *Banadula*, (lib. 25. Orig. cap. 11. *Bajanula*, al. *Banola*) *lectus qui in itinere fertur*. & Papias: *Bajanula, lectus, qui in itinere bajulatur: unde dicitur Bajaramos beleneos*. Sic MS. Gloss. Saxonic. Ælfrici: *Bajanola* fer-bed, i. lectus. Denique Joan. de Janua, *Bajunola* habet. His quippe locis vocis etymon suadet restituendum *Bajulona*, ut & apud Ordericum Vitalem l. 13. pag. 907. *Comes autem qui spumanti equo vectus cum pluribus minis Normanniam intraverat, pallidus & gemens, atque Badivola jacens sua revectus visitat*: Hic enim loco legendum *bajulona*, vel *bajanula* censuerim.

BAJULUM. Vide *Bagula*.

1. BAJULUS, *Portator*, Ugutioni. Planciades *Vispillones*, ait dictos *Bajulos*, qui scilicet mortuos efferunt. Quo sensu usurpat Petrus Chrysologus Serm. 121. & apud Ammianum l. 14. *Bajulorum præcentorem*, tibicinem, qui vespillonibus præcinebat, interpretantur viri docti. Occurrunt præterea non semel *Bajuli* inter Ecclesiæ Romanæ ministros qui processionibus publicis intererant, & cruces & candelabra bajulabant. Ordo Romanus, describens processionem Pontificis: *Post Episcopos Presbyteri, deinde Monachi, deinde Schola, deinde Milites Draconarii, id est, qui signa portant, post eos Bajuli, post eos Cereostatarii*. Petrus Diac. l. 4. Chr. Casin. c. 37. ait, *Bajulos cereostatarios, staurøferos, &c.* obviam Roma processisse Henrico Imperatori. Dudo lib. 1. de Moribus Norman. *Bajulant Scholastici candelabra & cruces.*

2. BAJULUS, Pædagogus, qui puerorum curam gerit. Glossæ antiq. MSS. *Pædagogum, Eruditorem, nutritorem*. Sophoclis Scholiastes in Ajace Lorario: [illegible]. Vitalis Episcop. Oscensis apud Blancam de Reb. Aragon. *Alii Bajuli, i. servuli, vel nutritores... quia consueverunt nutrire filios, familias, & familias dominorum*. S. Bernardus in Psalmum *Qui habitat* Sermone 12. n. 8. *Vide enim quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in omnibus viis tuis. In manibus, inquit, portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum. Parum tibi videtur, quod sit lapis offensionis in via? Considera quæ sequuntur*: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. *Quam necessarius pædagogus, immo etiam Bajulus, præsertim parvulo inter hæc gradienti? In manibus, inquit, portabunt te. In viis quidem viis custodient te, & deducent parvulum qua potest parvulus ambulare.*]

Præsertim vero *Bajuli* dicti, qui filiorum Principis educationi præficiebantur, quorum summa proinde in Palatio dignitas & auctoritas erat. Lupus Ferrar. Epist. 64. *Non admittantur à vobis Monitores quos Bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur.* Atque hoc sensu passim vocem eamdem usurpant Hincmarus in Ep. de Ordine Palat. c. 2. 6. & Opusc. 11. c. 6. Fredegar. c. 86. Auctor Vitæ Lud. Pii an. 781. Gesta Dagob. c. 2. Aimoin. l. 4. c. 15. 38. Hariulfus l. 1. c. 3. Flodoardus l. 3. Hist. Rem. cap. 24. Paulus Diac. l. 23. Hist. Misc. Sigebertus in Vita S. Sigeberti Regis Austras. num. 11. Chronicon Moissiac. an. 641. &c. *Gregorius Imperialis Pædagogus*, apud Joannem VIII. PP. Epist. 46. Hinc

BAJULATIO, Gubernatio. Annales Franc. Bertiniani ann. 861. *Carolus dimisso filio suo Ludovico sub Adalardi... Bajulatione, contra Normannos* proficiscitur. Utitur & Aimonius lib. 5. c. 39.

Iidem etiam dicti *Nutritores* Gregorio Turon. l. 8. Hist. c. 22. Caper de Verbis dubiis: *Pædagogus, Nutritor puerorum*. Carolus Rex Burgundiæ filius Lotharii Imp. in Charta ann. 857. to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 120. *Comitem Girardum parentem suum ac nutritorem* vocat. Papias: *Bajulus, Nutritor*. Vetus Inscriptio: NERATIO SCOPIO V. C. FILIO CONSULARI CAMPANIÆ CURSUSSATRIUS NUTRITOR EJUS. Adde Gruter. 28. 10. 302. 4. *Nutricius puerorum* apud Adamum Bremensem cap. 54. Claudianus lib. 1. in Rufin. *Nutritoremque puellæ tradidit.*

At posterioribus sæculis, in Gallia, sub postrema Regum stirpe, quibus filiorum Regis, atque adeo Regum ipsorum, qui nondum adolescentiæ annos attigerant, cura & educatio demandata erat, promiscue *Pædagogi, Custodes, & Magistri* appellati leguntur, uti ex Diplomatibus Philippi I. Reg. Fr. an. 1060. 1062. & 1066. constat, ubi Ingerrannus *Pædagogus, Custos & Ma-*

& Magister Regis passim subscribit, in Tabular. Maurigniacensi Ch. 90. quæ est ann. 1102. *Pædagogus Ludovici Regis Filii dicitur*. In Charta Ludov. VI. pro Monasterio S. Martini de Campis, *Herluinus* pariter, ut *Magister Regis* subscribit. Apud Ditmarum lib. 4. *Bernhardus Magister Regis* occurrit. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 675. de Authberto postmodum Archicancellario: *Cœpit ejusdem Imperatoris* (Caroli M.) *Magister & institutor esse prudentissimus*. Adde Adamum Bremensem cap. 159. In Diplom. pro S. Maglorio Paris. *dato Parisius regnante Roberto Rege anno 2. cum gloriosa matre sua Adeleide*, mentio fit Domini *Hugonis Educatoris & Consiliarii Regis*. Adde Hist. S. Audoeni Rothom. pag. 463. & Jo. Columbum in Episcopis Vivariensibus lib. 2. n. 46.

Fuit etiam in Constantinopolitano Palatio dignitas inter alias Palatinas non minima, μέγας βαΐουλος, *Magnus Bajulus*, penes quem erat filiorum Imperatoris cura & educatio, ut passim ex Codino & aliis Scriptoribus Byzantinis docemur. *Gregorius Bajulus Imperialis*, apud Erkempertum in Hist. Langob. Chronicon Vulturnense lib. 3. *Gregorium Bajulum Imperialem Græcorum, qui tunc in Ydronto degebat, cum multis exercitibus ..... Barim introduxerunt*. Hujus mentio est apud Joannem VIII. PP. Epist. 168. 169. 178. Vide Meursl. in Gloss. Fabrotum ad Cedren. & nos in Gloss. ad Willh.

¶ Bailus, Eadem notione, apud Murator. to. 3. Anecd. pagina 213. *Volat lancea, inerme pueri crudeliter latus petens; sed fidelis Bailus, velut subito facta amens, ocius occurrens inermis, & ipse prono corpore nimium sævum capit telum*.

¶ Balius, Eodem, ni fallor, significatu, in Epitaphio quod refert D. *de Montfaucon* Diarii Italici pag. 360. *Anno Domini* MCCLXXXIX. *Hic jacet Dominus Guilelmus Balius olim Domini Amerighi de Nerbona*.

Bajuli Abbatum, Officiales domestici, Aimoinus de Vita S. Abbonis Floriac. c. 17. *Hos ex Monachis itineris comites assumens, prænominatum Remigium, meque, qui hæc scribo, Aimoinum, cum Guillelmo suæ venerantiæ, juxta Abbatum morem, tum Bajulo*. *Balivi Monasteriorum*, apud Ingulfum pag. 856. 906. *Vitæ* Abbat. S. Albani: *Extunc poterit electus* (Abbas) *sibi de sociis, qui secum commoreatur, quos Bajulos dicimus, providere*. Ibidem p. 72. de Abbate: *Exinde solus ut potuit, ut de eminus intraret, sequentibus Bajulis suis, sivit sessum*. Infra eadem p. *Circumdedit sibi habitum suum, assistentibus Bajulis suis*. Pag. 73. *Qui & ipsius Abbatis & subsequentis diu Bajulus extiterat*. Ibidem *Bajulus Abbatis & sigilli custos*. Matth. Paris ann. 1257. *Joannes Abbatis Bajulus & Procurator*. [Archivum Majoris Monasterii: *ex parte Monachorum, Garnerius Abbas, Ber. Bajulus, Barthol. prior Nannet*. In usibus Culturæ Cenoman. *Ad cœnam habeant prior & præpositus, & cellerarius, & Bajulus, & duo Priores de foris, magnam mitam*. *Bajulus* seu *Balivus* in Monasteriis sæpe dictus est is, qui expensas curabat, & victualibus comparandis erat præpositus, uti patet ex computis S. Petri Carnutensis, & ex Charta Abbatis S. Bernardi de Romanis tom. 1. Hist. Dalphin. pagina 142. ubi *Bajulus* appellatur, & Procurator & Custos domus & terrarum Abbatis.] *Camera Ballivorum* in Monasteriis, in Hist. S. Martini de Campis pag. 208. Ita etiam Episcoporum Officiales vocabant. Eædem Vitæ Abbatum S. Albani pag. 41. *Præcepto Abbatis sui Alexandro Episcopo Lincolniensi adhærens, Bajulique officium exercens, &c.* Hinc forte *Bajulare officinas*, munus aliquod exercere in Monasteriis, dixit Marculf. lib. 1. form. 1. *Ut de vestra congregatione, qui in vestro Monasterio sancta debeant Bajulare officia, &c.*

¶ Bajuli, Monitores, in Annal Benedict. tom. 3. pag. 2. A. ex Epist. Lupi Abb. Ferrar. *Non admittendos proinde monitores, quos vulgus Bajulos vocat*. Ubi monitores intelligendi sunt ii, qui renuntiarent Abbatibus quidquid ab aliis Monachis fieret; ad quod ideo proclives esse poterant Bajuli, quia cum Abbatibus continuo commorabantur.

Bajuli Horarum Ecclesiæ, in Tabulario Brivatensi sub an. 1239. 1247. 1256. 1260. &c. Vitæ Abbatum S. Albani p. 60. *Legebantur autem 12. eadem nocte de beata Virgine Lectiones, quas corde tenus sine candela Bajuli transcurrere consueverunt*.

Bajuli Ecclesiæ, in Charta ann. 1214. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 127. *Bajuli Ecclesiæ & anniversariorum procuratores possunt auctoritate propria pignorare debitores anniversariorum*.

Bajuli Obituum Novorum, in Brivat. Tabul. sub ann. 1244. 1253. Officiales in Monasteriis, quibus incumbebat recipere & distribuere legata & pecunias destinatas servitio Horarum & Obituum, seu *ad opus Horarum*, ut est in Chartis.

3. BAJULUS, Tutor, *Bail Baillistre*, *Ballisseur*, in Consuetudinibus municipalibus nostratibus passim; [unde Balduinus Flandriæ Comes qui Philippi I. Regis Franc. tutor fuerat, in veteribus Instrumentis vocitatur *Philippi Francorum Regis ejusque regni procurator & Bajulus*.] Usatici Barcinonenses MSS. cap. 10. *Tutores vel Bajuli respondeant, si voluerint, pro pupillis*. In Consuetudinibus municipalibus maritus dicitur *Bajulus* uxoris, *Mari & Bail*. Chronicon Flandr. cap. 69. *Et le Roy l'a receu en son hommage, & le Duc son Baron, comme Bail d'elle*. Per Assisias Hierosolym. MS. cap. 168. & 170. *Bailliage ne doit nul avoir, si le fié ne li peut escheir, fors que en une sole maniere: se l'eir a pere ou mere, laquelle il ait des deus, celui emporte le Bailliage devant tous les autres par l'assise* Et cap. 169. *Le Bail n'a point la garde de l'enfant, qui est Seigneur de terre, de cremate que la convoitise lui fit faire la garde du loup; mais il doit estre gardè par accort du commun de ses hommes, tant son corps que ses forteresses, & doit avoir son vivre honorablement, & ses forteresses fournies raisonablement des rentes de la Seigneurie*. At cap. 170. *Le pere ou la mere qui ont le Bail de leur enfant, en ont aussi la garde, pour ce que l'eschette dou fié ne peut venir à lui*. Philippus Bellomanerius in Consuet. Bellovac. MS. c. 15. discrimen esse observat *entre le Bail & le garde*.

Balius, Eadem notione, in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 7. & lib. 3. tit. 23. 27.

¶ Baillia, Tutrix, administra bonorum pupilli. Charta Simonis de Claromonte ann. 1260. ex Tabul. Corbeien. *Pro evidenti utilitate dictorum impuberum ad plenum cognita coram me tanquam coram Domino, auctoritatem & assensum præstante, præsente & consentiente domina Maria matre dictorum impuberum tutrice & Baillia eorum*.

¶ Bajula, Eadem notione. Charta ann. 1391. ex Archivis Massil. *Beatrix D. G. Regina Jerusalem & Siciliæ & Bajula tutrix & administratrix illustris nati nostri Ludovici Regis*. Hæc eadem vox sumitur etiam pro nutrice; hinc Massiliensibus etiamnum *Baile, nourrice*.

Balia, Baillia, Balium, &c. Administratio rerum & bonorum pupilli; *Bail, Baillie*, passim in Consuetudinibus municipalibus; *Balia*, Italis: voces deductæ à *Bajulus*, de qua supra. Tabular. Brivatense. Ch. 155. *Et si ipse infans talis fuerit, qui in Ballias debeat intrare, possessores illius loci teneant & nutriant eum: & quando infans ad perfectam venerit ætatem, & de Ballia exire poterit, honorem recipiat*. Testamentum Guillelmi Montispessulani an. 1146. *Guillelmus... in garda & in Ballia dominæ matris meæ usque ad ætatem 20. annorum permaneat*.

BAJULIA, Tutela. Vetus Charta apud *Diago* in Comitibus Barcinon. lib. 2. cap. 70. *Ut teneat eam suo Seniori Comiti Berengario, usque ad illum terminum, in quo habet acceptam Bajuliam sui nepotis & sui honoris, &c.*

¶ BAJULA, Eadem notione. Concil. Terracon. ann. 1329. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 285. *Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui sunt in personatibus, vel dignitatibus constituti, publica officia sæcularia non assumant; nec Bajulas, nec vicarias teneant Laicorum.*

¶ BAJULATIO. Leges Balduini Comitis Flandriæ ann. 1200. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 770. *Si femina decesserit ex cujus parte feoda vel allodia provenerint, vir ejus ante puerorum suorum plenam ætatem in ipsis prius, & in feodis eorum, & bonis Bajulationem habebit, quousque parvi ætatem suam habuerint.* Ibid. semel & iterum occurrit.

¶ BAILLAGIUM. Consuetud. Lemovic. art. 53. *Non debent liberi dolo vel fraude subtrahi vel induci ad matrimonium contrahendum sine licentia & voluntate ipsorum curatorum & tutorum, quamdiu erunt in Baillagio eorumdem.*

¶ BAILIA. Charta an. 1227. apud Chesnium in Probat. Hist. Castill. pag. 44. *Pro Bailia & tutela puerorum bonæ memoriæ Guidonis quondam Comitis Sancti Pauli.*

¶ BAILLIUM. Charta ann. 1374. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 369. *Baillium dictorum liberorum, & omne jus Ballii & regiminis eorumdem ad dictum dominum Comitem pertinebunt.* Occurrit præterea in Edicto Philippi Aug. ann. 1197. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pagina 22.

¶ BAILLUM, apud eumdem Baluzium ibid. pag. 455. ex Regestro Parlamenti ann. 1452.

¶ BAILLIUM. Charta Florentii Comitis Hollandiæ apud Rymer. tom. 2. pagina 176. *Ballium sive advocatia terræ nostræ & liberorum nostrorum in ipsius Regis custodia, usque ad ætatem ipsorum liberorum legitimam integre remanebit.* Alia ann. 1270. ex Archivis Castri Nannet. *Computavit Riocus de Penros Senescallus Leonensis de exitibus balliæ de domino Gardone Bastard. c. libras... de Ballio Amiciæ de Foresta, pro Ballio filii Brientii de Cheac.* Occurrit etiam apud Marten. tomo 1. Ampliss. Collect. col. 1029. & 1244. In Hist. Harcur. to. 4. pag. 2170. & in Spicileg. Acher. tom. 10. p. 197.

¶ BALLUM. Charta ann. 1260. ex Tabul. Corbeien. *Sub tutella & Ballo dominæ Mariæ matris suæ, &c.* Pactum matrimonii inter Carolum Regem Aragon. & Margaritam filiam Caroli II. Regis Siciliæ an. 1290. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1238. *Jure Balli secundum locorum consuetudinem sibi salvo, habebit etiam post Ballum finitum cum dotalitio illo, &c.* Adde Regestrum Magn. Dier Campaniæ an. 1285. fol. 18. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1216. & 1240. Hist. Harcur. tomo 4. pag. 1124. &c.

¶ BALLISTUM. Concilium Rotomag. an. 1231. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 178. *Clerici beneficiati, seu in sacris ordinibus constituti, non sint advocati pro pretio, seu in fraude pretii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, nec Ballisti* (leg. Ballistis) *eorum seu aliorum illicitis præficiantur.* Quæ quidem vox perperam de *balationibus* seu saltationibus & choreis est intellecta. Hic enim, ut palam est, de negotiis secularibus à quibus abstinere debent Clerici sermo fit, inter quæ tutela non ultimum locum tenet, ut norunt qui res ecclesiasticas vel leviter attigere.

¶ BAJULATUS, BALIATUS, BALIUM. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Frederici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 508. *Marchione itaque dimittente Bajulatus officium, Comites, Barones... convenerunt rogantes Principem Manfredum, ut Balium nepotis Regis pupilli à Marchione dimissum, quod eidem Principi jure agnationis legitime offerebatur, assumeret...... cum ut quo Marchio semel Baliatus officium gerere cœperat, se ab eo exonerare non posset.*

4. BAJULUS, vel BAILLIVUS, Italis *Balio*, Magistratus, qui vice Legati ordinarii Venetorum fungebatur Constantinopoli, dum Imperatores Græci ea in urbe imperarent: seu potius *Mercatorum Prætor*, ut Platinæ placet in Gregorio XI. Πεϊάλη, & μπαΐλον, Pachymeri lib. 2. cap. 32. Gregoræ lib. 4. Phranzæ lib. 3. c. 1. & Codino de Offic. cap. 14. n. 13. quomodo hæc vox scribitur apud Ducam cap. 17. ubi de *Ballivo* Ordinis Hierosolymitanorum Militum. At id non semper obtinuit: nam primitus *Potestates* dicti ii Bajuli, ut colligitur ex Statutis Venetar. an. 1242. lib. 1. cap. 27. *Ballivum* Catelanis, qui Constantinopoli morabantur, præfuisse etiam ait idem Phranzes loco citato.

¶ BAJULI ARTIFICUM, Procuratores, qui res artificum communes administrant, Gall. *Syndics*. Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Tolosanæ: *De mane est consuetum, quod Bajuli argentariorum ac etiam Bajuli menescallorum faciunt dicere unam Missam in altari B. Eligii.*

¶ BAJULI CONFRATRIÆ, Eadem notione. *Les Bailles* vel *Syndics d'une Confrèrie.* Baluz. Hist. Arvern. to. 2. pag. 783. ex Charta ann. 1308. *Item homines S. Amantii & pertinenciarum recipient mensuras vini à Bajulis Confratriæ S. Spiritus, quæ fit in villa S. Amantii qui tenebunt l'eschandelho sive lo payro, & omnes homines recipient à dictis Bajulis, &c.*

¶ BAJULI CURIÆ MONTISPESSULANI, in Statutis Sartorum Montispessulanorum ann. 1323. tomo 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 472. *Nos Guirus Genesii Bajulus Curiæ ordinariæ Montispessulani illustris domini Regis Majoricarum & domini Montispessulani, sigillum authenticum dictæ curiæ huic præsenti publico instrumento duximus apponendum.*

BAJULI DOMINORUM, in Constitut. Neapol. lib. 3. tit. 10. quibus aliquid agendum à dominis suis demandatum est. Ita etiam appellamus pedaneos & fiscales judices prædiorum & feudorum.

BAJULI GABELLATI, qui gabellas seu tributa publica exigunt vel recipiunt. Constit. Neapolit. lib. 1. tit. 57. *Statuimus Magistros Camerarios.... ipsas rationabiliter diffinire causas, quas inter Bajulos Gabellatos suæ jurisdictioni subjectos oriri sæpe contingit.*

BAJULIVI CONVENTUALES, in Ordine Hospitaliorum S. Joannis Hierosol. præcipui ordinis Consiliarii appellantur Magnus Commendatarius, Marescallus, Hospitalarius, Admiratus, Draperius, & Turcopolerius, *qui Bajulivi Conventuales dicuntur, quia suarum linguarum præsides existunt.* Statuta istius Ordinis tit. 10. §. 1.

BAJULIVI CAPITULARES, in eodem ordine, ibid. n. 2. qui Capitulis ascripti sunt, Consilioque intersunt: hi sunt Bajuli octo linguarum,

Provinciæ, qui Magnus Commendatarius;
Alverniæ, qui Marescallus,
Franciæ, qui Hospitalarius;
Italiæ, qui Admiratus;
Aragoniæ, qui Draperius, nunc Magnus Conservator;
Angliæ, qui Turcopolerius;
Alemanniæ, qui Magnus Bajulivus;
Castellæ, qui Cancellarius Ordinis appellantur.

De iis eodem tit. §. 42.

Bajulivorum appellatione præterea veniunt Priores & Castellanus Empostæ, tit. 19. §. 5. Magni Baillivi Hospitalis S. Joan. Hierosf. meminit Ducas cap. 17. pag. 40. *Ballivus*, Regni vel Imperii gubernator, qui vulgo *Regent*,

Regens, olim *Bail* Henricus Flandrensis in Epist.ad Innocentium III. PP. in Gestis ejusdem p. 116. *Principes, Barones, & Milites exercitus me imperii Ballivum elegerunt*. Ipse vero *Imperii moderatorem* se inscribit in eadem Epistola. Vide infra *Balius*.

☞ *Bajulinos* eosdem appellat Bernhardus *de Breydenbach* in suo Itinerario Hierosol.p.271. *Nec defuerunt magnanimi Bajulini, priores, preceptores ac fratres sacri ordinis Jerosolimitani pariter negociatores indigeneque & Græci, qui pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant...... Nostri in pomerio tubarum clangore jubilant. Princeps noster præclarissimus, ingenti acumine præditus propediem hostilem invasionem futuram conjectat. Maturo igitur consilio, presidia menium instituit; hisque præstantes vires preficit, subsidia quoque non negligit, quibus & electissimos sui ordinis cujusvis nationis Bajulinos & equites preesse voluit, qui presto casu urgente adesse debeant*.

¶ Bajulus Tabellionum, Qui præest tabellionibus. Concil. Avenion. anni 1509. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 396. E. *Placuit dicto RR. domino, quod salarium secretarii taxetur per Bajulos tabellionum*.

¶ Bajuli, In urbibus iidem qui mox Ballivi, Prætoris officio & nomenclatura illustres. Chronicum Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 89. *Inter alia privilegia & immunitates concessas dictæ universitati Panormi per dictum dominum Regem Petrum fuit concessum quod ex nunc inantea Bajulus dictæ urbis nominaretur & vocaretur Prætor, prout antiquitus assueverat vocari* Instrum. ann. 1180. to. 1. nov. Gall. Christ. pag. 67. *Reddidit... castrum & villulam quam contra voluntatem ejus ædificaverat & ejecit Bajulum... & dimisit omnes malos usus*.

Ballivi, nostris, *Baillis*, dicti, quibus justitiæ in provinciis & majoribus civitatibus administrandæ cura à Principe demandata erat, qua notione passim hæ voces occurrunt in Constitutionibus Regum nostrorum. *Ballivos* autem à voce *Bajulos*, dictos omnino constat; non vero à *Baal*, idolo, ut sibi somnia finxere Sanjulianus in Hist. Burgundionum p. 176. Golutus in Hist. Comit. Burgund. lib. 2. c. 42. & Joannes Guijonius in Dissert. de Magistratibus Augustodunensis fori c. 2. Atque ii Comitum vicem subiere, qui prima & secunda Regum nostrorum stante stirpe id muneris obibant, quod postmodum Ballivi. At cum Comites inclinata, & frequentibus Normannorum irruptionibus attrita ac pene profligata eorumdem Principum auctoritate, Comitatus suos sibi proprietario jure asseruissent; iidem juris dicendi facultatem tradidere Vicariis, quos *Bajulos* ac *ballivos*, vocabulo ævi istius, vocarunt, quo ita appellabantur, quibus rei alicujus cura demandata erat: ut qui *Justitiæ suæ Custodes* essent ac veluti rectores & præsides: quod etiam fecere Reges nostri in iis oppidis ac civitatibus, quæ sui ac proprii juris erant.

☞ Altius, quam par erat, *Ballivorum* originem ultima hac notione D. Cangium repetiisse existimat D. *Brussel*; haud injuria certe, cum de iis ante xii. seculum nulla occurrat mentio. Henricus II. Rex Angliæ & Normanniæ Dux, primus eorum meminit in Charta an. 1155. ita tamen ut ex ea omnino incertum sit, an Vicecomitibus vel Præpositis superiores exstiterint. Hanc præeminentiam non prius ann. 1190. cum scilicet à Philippo Augusto primum instituti, obtinuisse in iis quæ ad Regem pertinebant provinciis certum videtur. Vide laudatum D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. lib. 2. c. 35.

De Ballivorum jurisdictione ac cognitione in Regno Siciliæ agunt Constitutiones ejusdem regni lib. 1. tit. 56. & sequentibus: in Francia vero præ cæteris Edictum S. Ludovici, dat. Parisiis mense Decembri anno 1254. quod recitant Joinvilla, & Nangius in illius Vita sub anno 1256. & Edictum Philippi Pulcri ann. 1302. pro reformatione Regni, quod Pithœus edidit post Consuetudinem Trecensem, in quibus habetur sacramentum, quod antequam munus suum inirent, edere tenebantur, cap. 26. & seqq. quod etiam descriptum legitur in 1. Regesto Memorialium Cameræ Computorum Parisiens. fol. 158. hisque verbis concipitur: *Li sermens que doivent faire li Baillis*.

Premierement que vous servirez le Roy bien & loyalement, & garderez son secret & son drois par tout la ou vous le sarez.

Item, que vous ferez bon droit & hatif à tous ceux qui auront à faire devant vous pour cause de votre Office, tant au foible comme au fort, tant au pauvre comme au riche, sans acceptation de personne, quelle qu'elle soit.

Item, que de nulle personne de votre Baillie, ne d'autre, quelle qu'elle soit, qui est cause devant vous, ou esperez qu'il doie avoir, vous ne prendrez don ne present de vin en tonnel, de beste entiere, comme buef, ou porc, ne vinde, ou viandes en autre maniere, fors que pour la souffisance de la journée, ne or ne argent, ne joyaux ne autres choses, qui puissent ou doient tourner à mauvaise convoitise.

Ainsi le jurez-vous, Bailly, ainsine vous aist Diex & ces saintes Evangiles. Exstat aliud simile sed prolixius sacramentum in 8. Regesto eorumdem Memorialium p. 55.

☞ Quod quidem sacramentum prius coram Rege, vel in publicis Balliviarum suarum assisiis, exinde vero in Camera Computorum præstare tenebantur, ex Edicto Philippi V. Regis Franc. ann. 1319. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 706. *Nous voulons & ordennons que tous Seneschaux, Baillis . . . tantost comme ils seront crées & establis ès offices de par nous, viengnent en la Chambre de nos Comptes devant ditte, pour faire illec leur serment.*

☞ Ut sua per se officia exerceant, nec *locum tenentes*, nisi cum casus id postulaverit atque de consensu Regis, sibi substituant, præcipit Philippus IV. Edicto ann. 1302. cap. 22. & Philippus V. ann. 1318. cap. 8.

Ballivi isti majores non modo in assisiis suis jus dicebant; sed etiam Regum nostrorum, uti vocant, domania, seu res, quæ fisci sunt, exigebant ac cogebant: verbi gratia mulctas & emendas pecuniarias, confiscationes, forisfacturas, escaetas, laudimia, manus mortuas, & alia id genus, de quibus rationem accepti & expensi coram Magistris Computorum Parisiensium quotannis putabant, ut est in Statuto dato Vivarii an. 1319. pro eadem Camera Computorum: cujusmodi Ballivorum Computa in Rotulis membraneis comprehensa infinita propemodum mihi legere contigit beneficio V. C. Dom. *d'Herouval*. Prostat aliud Statutum datum Andegavi mens. Novemb. ano. 1323. in Regesto *Noster* fol. 165. in quo hæc de Ballivorum Computis statuuntur.

Item, que tous Baillis & Receveurs viengnent compter ordonneement aus drois termes accoustumez sur peine de perdre 60. livres tournois, chascun Bailly à chascun terme & chascun Receveur des Seneschaussées la moitié de ses gages.

Item que tous les Baillis dou Royaume de France, excepté celuy d'Auvergne, feront les receptes de leurs Baillies, & en compteroit aux termes accoustumez sur la peine dessusdite, & n'y ara autres Receveurs excepté le Receveur de Paris, qui ara 100. livres tournois chascun an pour raison de ses gages, & chascun Bailly & le Prevost de Paris aront 500. livres tournois de gages par an; & est faite celle creue ès Baillis pour cause des receptes à leurs Baillies & au Prevost de Paris pour la multitude des besoignes qu'il y a à faire.

De Ballivorum salariis hæc habentur in eodem Regesto f. 415. *Anciennement le Prevost de Paris souloit prendre par tout l'an 292. livres par. pour ses gages, c'est 16. s. par jour, & li prent orendroit chascun an 400. livres par. & 160. livres l'an de don de creuë.*

Les Baillis de Senlis & les autres de France prenoient par jour 16. s. & n'y avoit nul Receveur, & autant prenoit-il orendroit, & s'y a Receveurs qui prennent chascun 8. livres par an.

Les Baillis de Normandie souloient prendre chascun 20. s. tournois de gages par jour, c'est 365. livres tournois par an, & chascun prend orendroit 500. livres tournois de gages par an & oultre ce le Bailly de Rouen prenoit 100. livres tournois par an pour robes & chevaux, & les prend encore.

Les Baillis de Champagne souloient prendre chacun 20. s. tournois de gages par jour, & le Receveur 500. livres tournois, & autant prennent-il orendroit, & aussi les autres Officiaux.

Les Seneschaux souloient prendre, c'est assavoir Poitou, Xaintonge, d'Auvergne, chascun 500. livres tournois de gages par an, Caorts & Perigort ensemble 600. livres, Tolose 700. livres tournois, aussi prenoient-ils encore, & avec ce ils retenoient les emolumens des seaux des Seneschaussées qu'ils portent.

Le Seneschal de Bigorre souloit prendre 365. livres tournois de gages par an, & il prend orendroit 400. liv. tournois, & li Receveur 100. liv. t. par an.

Li Gouverneres de Lille Mess. Thibaut de Denisy prenoit l'an 1325. en son temps 1000. liv. t. de gages par an, & Mess. Regnaut de Choisel Gouverneres orendroit prent 500. liv. t. par an, & le Bailly souloit prendre 200. liv. par an, & n'y avoit Gouverneur ne Receveur, & li present li Receverres 80. liv. par an.

Le Bailly de Cresçy souloit prendre 60. liv. tourn. de gages, & il prend orendroit 200. liv.

De tempore, quo Baillivi sua computa reddere debebant, habetur aliud Statutum, hisce verbis conceptum:

C'est l'ordona. comment les Baillifs de France & de Normandie, & les Seneschaux, & les Commissaires de par le Royaume doivent venir compter. Les Baillis de Normandie doivent venir compter le lendemain des Octaves de Pasques & de la S. Martin chascun 2. jour l'un après l'autre.

Le Bailly de Rouen, lendemain des Octaves des Pasques, & aura 2. jours pour compter.

Caen après aura 2. jours. Caux 2. jours après. Constantin 2. jours après. Gisors après 2. jours.

Les Baillis de France doivent venir compter lendemain de l'Ascension & de la S. Andry, & doit chascun l'un après l'autre avoir 2. jours pour compter à chascun terme. Paris, Senlis, Vermandois, Amiens, Sens, Orleans, Bourges, & Tours.

Seneschaux doivent venir comptes aux Octaves de la S. Jean chascun an, & aura celuy de Poitou 2. jours, Xaintonge 2. jours, Angoulesme 1. jour, Auvergne 2. jours, Thoulouse 8. jours, Rouergue 2. jours, Carcassone 8. jours, Beaucaire 8. jours, Pierregort 2. jours, Caoursin 2. jours, Lyon 2. jours, Mascon 2. jours.

Champagne à la my-Aoust 8. jours.

Le ville de Douay, & toute la terre devers Flandres de la Septembresche. (sic)

Nevers aux Oct. de la Septembresche.

Les Baillis de Normandie aux huitaines de la S. Martin, se il n'y a plederse, & se il y a, il soit bon, que ils venissent lendemain de la Toussaints.

Les Baillis de France à la S. Andrieu, & aura chascun Bailly de France, & de Normandie 2. jours pour compter l'un apres l'autre.

Noutre vendra de la Thiphaine, & aura 8. jours.

Enfin tous les Comptes ordinaires oans, après le temps dessusdit pourra l'en oyr les Commissaires des dixièmes, des annuex, de Messagiers, & autres Commissaires.

Les Comptes de l'Hostel le Roy, de Madame la Royne, avec les joyaux pour 2. termes.

Les Comptes du Tresor pour 2. termes.

Les Comptes des Garnisons.

Statuto Philippi Valesii Regis 8. Aprilis ann. 1342. cautum, ne quis Baillivus vel Senescallus sit ex Magistris Requestarum, neque ex Parlamento, in Reg. Memorialium Cameræ Comput. Paris. sign. C. fol. 259. Adde Statutum pro reformat. Regni an. 1032. cap. 8.

☞ Admissos tamen in Parlamentum, cum de *Arrestis* pronuntiandis ageretur, constat ex Edicto Philippi V. an. 1320. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 730. *Nous voulons que les Huissiers de Parlement laissent passer los Seneschaulz, Baillis & nos Procureurs pardevers les Maistres, forztans seulemens quand il feront en conseil sur les arrez.*

Ex ordine Militum seligebantur Ballivi, ut auctor est Monstrelletus 1. vol. c. 155.

Interdum *Gubernatores Balliviarum* suarum sese inscribebant, ut ex variis Tabulis, & ex Froissarte 2. vol. cap. 24. colligitur: quod postmodum iis interdictum dicto Statuto 8. April. an. 1341.

Si bellum ingrueret, vel a Rege submoverentur & citarentur feudatarii, Ballivi *Communias* Balliviarum suarum in exercitum ducebant, iisque præficiebantur. Homagium Vicarii Salviæ in Occitania, apud Catellum in Hist. Tolos. Com. pag. 36. *Quando dominus Rex vel alius nomine ipsius vult congregare cavalcatas per Bajulos parochiarum, ego debeo mandare dictas cavalcatas per totam dictam Vicariam, per dictos Bajulos, & cogere homines secundum mandatum domini, ut eant in guerram: & debeo dictos homines conducere, & capdelare per me, vel per alium, cum expensis tamen domini prædicti.* [Charta Berengarii Comitis Provinc. an. 1234. ex minore Chartul. S. Victoris Massil. pag. 119. *Retentis nobis cavalcatis semel in anno homines dicti castri teneantur venire in nostris castris, si contigerit nos vel Bajulos nostros facere exercitum.*] Vide Froissart. 1. vol. cap. 121. pag. 127. Labbeum tom. 1. Miscellan. p. 658. Sanjulianum in Augustoduno p. 215. &c.

Ballivorum officia annua erant, & *Vicarios* ad jus dicendum pariter annuos ii deligebant. Ita appellantur in Statuto S. Ludovici ann. 1256. quos nostri *Lieutenans Generaux* vocant. De iis consulendum Edictum Caroli VIII. an. 1493.

☞ Triennium officia sua *Ballivos* obtinuisse, atque etiam diutius, quamvis raro, monet D. *Brussel* de Usu Feud. lib. 2. cap. 34. quod manifestum fit ex Catalogo quem ibidem adtexuit. Ad *Vicarios* vero eorumdem quod attinet, nihil in Statuto laudato an. 1256. mihi occurrit quo Ballivis jus fuisse *Vicarios*, qui vices suas gererent, deligendi, eosque annuos fuisse probetur; id certe sequiori sæculo ipsis interdictum fuisse supra monuimus.

Ballivis, administratione sua durante, possessiones per se, vel per alium emere in Ballivia sua, absque Regis licentia, interdictum Statuto S. Ludovici supra laudato: ut & sibi vel liberis, fratribus aut sororibus, & consanguineis vel cuicumque de familia sua, absque Regis assensu, procurare; [sed & matrimonia contrahere, suosque in Monasteriis collocare.] In quam rem consulendus Theophanes an. 2. Justiniani M. Habetur in Camera Computor. Parisiens. sequens Diploma, quod id adstruit: *Johannes, &c. Universis, &c. Exposuit nobis Colardus de Salcibus Ballivus noster Vitriaci, quod*

cum

cum ipse matrimonium contrahi procuraverit de Colardo filio suo, cum filiam Radulphi de Dargieres Militis in sua Ballivia commorantis, timeatque, ne eidem imputari posset in futurum, quod hoc juxta ordinem facere non potest, absque emenda erga nos incurrenda: Notum facimus, quod attentis gratis servitiis, &c. eidem omnem emendam, quam propter præmissa incurrere potuit, remittimus & donamus, non obstante, &c. Datum Paris. die 15. Junii an. 1359.

Denique ut omnis odii aut favoris abesset suspicio in judiciis, statuit Philippus Pulcher, ut al unde assumerentur quam ex Balliviis, ad quas mittebantur, Statuto anni 1305. cap. 17. cui consona habet de Friderico I. Imp. Guntherus lib. 8. Ligurini:

.... Cunctasque per urbes
Electos in jure viros, verique sequaces
Imposuit, medio qui cuncta negotia juris
Limite discuterent, nec eos ex urbibus iisdem,
Ne favor aut odium sensus corrumpat eorum,
Sed magis ex aliis ad munera pulcra vocatos
Elegit, sacra vel delegavit ab aula.

Ballivi, finito officio, in sua Ballivia remanere tenebantur per 40. dies, vel saltem procuratorem sufficientem dimittere, ut de se conquerentibus coram illis responderent, quibus id fuisset commissum, ex dicto Statuto S. Ludov. anno 1256. vel 50. Et ex Statuto Philippi Pulcri ann. 1303. in Regesto 36. Chartophylacii Regii Charta 133. *Item quod Bajuli facto tempore eorum regiminis moventur & remaneant in locis Bajuliarum suarum per 50. dies continue parati respondere omnibus de se conquerentibus.* Quod etiam in Scotia factitatum docent Leges Scoticæ Quoniam attachiamenta cap. 101. Id vero & illi, & nostri hauserant ex lib. Cod. 1, *Ut omnes Judices tam civiles, quam milit. &c.* & ex Novella Theodosii & Valentiniani de Tributis Fiscalibus. [Vide Theophan. an. 2. Justiniani M.]

Neque tantum in Balliviis suis morari per id temporis, sed etiam in Parlamentis sistere se tenebantur, ut de judicatis in assisis suis responderent. Philippus de Bellomanerio cap. 61. ait, eum, qui de *falso judicio* appellavit, debere illud prosequi in proximo Parlamento post appellationem: *mais ajorner le Baillis ne convient-il pas fere, car il est tosjors ajorné as Parlemens à ce jor de lor Baillies contre tos cix qui se voelent plaindre d'eux.* Atque hæc generatim de Ballivis Gallicis: de Anglicis vero sequentia ex Spelmanno, & aliis hic subjicimus.

Ballivus Franchesiæ, seu *libertatis*, apud Anglos est, qui in loco immuni, seu portione Comitatus, potestate Vicecomitis subducta, partes Vicecomitis exequitur. Et sunt hujusmodi *Ballivi* eorum similes, qui apud Gallos Baronum & Castellanorum appellantur *Ballivi*. Horum mentio est in Statuto 2. Westmonaster. cap. 42.

Ballivi Burgorum, sunt in burgis suis Prætoris instar: at sub illo nomine ante sæculum Normannicum non reperiuntur; sed deinceps nunc Aldermannorum locum, nunc *Grevi* & *Portgrevi* obtinuerunt. In hoc autem differunt ab Aldermannis & Grevis, quod hi plerumque singulis burgis vel civitatibus singuli præficerentur: Ballivi autem, bini, ut olim Londoniis: interdum quatuor, ut Norwici aliquando. Primos etiam Londoniarum *Ballivos* alii Vicecomites appellarunt, qui apud Anglos multo splendidior est Magistratus. Vide Leges Burgorum Scotic. cap. 76. §. 1. cap. 104. §. 1.

Ballivus Manerii, Idem est, qui alias *Ballivus*, seu Præpositus villæ, quasi Vicedominus: nam domini loco omnia administrabat infra manerium, seu villam: tantaque olim ejus erat celebritas, ut absente domino, brevia aliquot Regis, illi tanquã domino mandarentur.

Ballivus Domesticus, seu rei familiaris, idem est qui Latinis *Villicus*.

Sunt præterea Quinque portuum, forestarum, Castellorum, aliorumque locorum *Ballivi*, & rei alienæ administrandæ perplures, quos longum esset singillatim enumerare. Præ omnibus autem, munere, multitudine notissimi sunt infimi illi *Ballivi*, qui Vicecomitibus & *Ballivis franchesiarum* sunt à mandatis. Horum autem est, desideratos in Curias accersere, partem ream citare, sistere, apprehendere, in custodiam deportare, mulctas & debita exigere, rem judicatam transigere, & hujusmodi. Quæ ut faciant, alii undique discurrunt, & appellantur ideo *Ballivi errantes*, seu *itinerantes*, quales olim apud Romanos *Viatores*. Hoc illud hominum genus est, quod dum plebem per secula vexat & depeculatur, honestum Ballivorum nomen turpi infamia perfundit: cum tamen ipsi non *Ballivi*, at *Subballivi* potius sint appellandi. Hactenus Spelmannus.

☞ Ad Ballivos vero Delphinales quod spectat, de eorum jurisdictione & cognitione nihil est quod addamus, cum iidem fuerint qui Ballivi Regis Franc. de quibus satis abunde supra dictum est: ad eos quippe, quemadmodum & ad illos, census, aliorumque vectigalium, quæ fisci erant, spectabat collectio, de quibus rationem Castellano exhibebant, ad cujus mandatum debebant *facere & tractare negotia domini*. Horum exinde officium sub annuo censu infeudatum videre est in Hist. Dalphin. tomo 1. pag. 111. ubi, plura si nosse cupis, accurate pertractata reperies.

Balllivia, Balivia, Ballia, Balliva, Nomen est genericum, comprehenditque non modo *Ballivorum* majorum officia ac districtus, sed etiam alias *Præposituras*, *Majorias*, *Vicecomitatus*, & quosvis pedaneorum judicum magistratus, qui in commercio erant, & vænibant, & emebantur, ut est in Edicto S. Ludovici ann. 1254. apud Nangium in illius Vita pag. 364. Hinc *Ballivia Vicecomitis*, apud Matthæum Paris, & in Vitis Abbatum S. Albani. *Ballivia forestæ & forestariis*, in Legibus forestæ, apud eumdem Paris, id est, cura forestarum, de quibus etiam forestarii judicia exercebant, vel saltem mulctas imponebant. [Edictum S. Ludovici anno 1228. in Hæreticos Occitaniæ: *Hæc Statuta inviolabiliter servari jubemus, mandantes, quod Barones & vassali & bone ville jurent ista servari, Balliviis nostris ad hoc executoribus deputatis, qui infra mensem postquam fuerint in Balliviis suis constituti, publice & in loco publico & die solempni, jurent quod hæc servabunt.* Charta anni 1298. ex Archivo Montis S. Michaelis: *Nos frater Stephanus Abbas Savignei & magister Guillelmus archidiaconus Sabolii visitatores & reformatores monasterii Rothonensis à domino Papa delegati, statuimus, quod Abbas teneat Ballivias sive præposituras de Rothono, de Balneo, &c.* Tabular. Angeriac. *Ipse Petrus quitavit & concessit dicto Laidet & heredibus suis Balliam & libertatem ipsius Balliæ, quæ Ballia vocatur publice Præpositura fimorum,*] Vide infra *Balia*.

¶ Ballia, Ballivia. Charta an. 1208. ex Archivis Castri Nanoet, *H. de Leonia: Ego dedi R. filio Cari pro bono suo servitio Balliam & ministerium & senescalliam hereditarie & perpetuo possidenda, inter me & ipsum nullo Ballivo mediante, in quinque plebibus, &c.* Alia an. 1225. ex eodem Archivo. *Noverit universitas vestra nos dedisse & concessisse dilecto militi nostro Eudoni Guidon Senescalliam & Baillivbefore in plebe Tinot .... sibi & heredibus suis in perpetuum. Dictus autem Eudo Guidon est homo noster ligius de Senescallia & Ballivia prædictis.* Adde Regiam Majestatem lib. 1. c. 15. §. 14.

¶ Baju-

¶ BAJULIA, in Saisimento Comitatus Tolosæ ann. 1271. tom. 1. Annal. Tolos. pag. 37. inter instrumenta: *De Buzeta Diœcesis Tolosa & Bajulia ejus*. Et pag. 38. *Asseruerunt etiam quod in Bajulia & districtu dicti castri sunt castra & villæ & parrochiæ infra scriptæ*. Statuta Eccles Barchin. 1341. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 622. E. *Bajulias, scribanias seu alia officia, &c.* Concil. Hispan. tom. 4. pag. 527. *Cedit quidem in magnum Ecclesiæ detrimentum, quod scribaniæ, vicariæ, Bajuliæ sagioniæ . . . per laicos gubernari, &c.* Spicil. Acher. tomo 9. pagina 249. ex Testamento Jacobi cognomento Magni Regis Aragoniæ anno 1272. *Manumissores nostri habeant, teneant & recipiant tot annis & tamdiu omnes reditus & exitus civitatum . . . & Bajuliarum suarum, &c.* Præceptum S. Ludovici an. 1228. tomo 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 51. *Volumus & mandamus, ut Bajuli nostri in quorum Bajuliis capti fuerint hæretici, &c.* Hist. Dalphin. to. 1. pagina 140. *Desiderius Corlois est homo Comitis & tenet de eo Bajuliam de Menglas & de Longavilla & percipit pro ista Bajulia decimam partem in omnibus censibus & in tallia quinque solidos pro calciatura sua*. Vide infra *Balia*.

BALLIVIA FEODATA, Juris dicendi potestas, vel potius prædii alicujus cura in feudum data. Tabularium Ludovici Ducis Andegavensis Regis Siciliæ f. 102. 103. *Michel de la Tousche homme lige deux fois pour la grant Baillie Faiée du Chaillaut, & à cause de la Baillie Faiée de Leunot de Changey Colette la Bedelle femme lige à cause de la Baillie Faiée de Mayenne*.

¶ BAILLIAGIUM, Baillivi seu Judicis officium, districtus, jurisdictio, Gall. *Baillage*. Rotulus Cancellariæ Ducatus Normanniæ to. 4. Hist. Harcur. p. 1258. *Infra Bailliagium d'Evreux & d'Alençon*.

¶ BAILLIVATUS, BAILLIVIATUS, Eadem notione. Literæ Caroli Franc. Regis an. 1459. to. 5. Hist. Paris. p. 705. inter Instrum. *Theobardus de Meseray dicti palatii nostri dum viveret conciergerius magistros Petrum de Marigny & Petrum le Moustier successive suos Ballivos, qui dictum Baillivatus officium . . . exercuerant, commiserat*. Rymer. to. 9. pag. 879. *Quoad officia tam justitiæ Parliamenti, quam etiam Baillavatus, Præposituras, &c.* Et pag. 898. *Præposituras, Bailliviatus, Senescallias, &c.* Vide eumdem to. 12. pag. 503.

BAJULATIO, in Constitut. Sicul. lib. 1. tit. 56. 59. §. 1. in Sicilia Sacra Rochi Pirri p. 174. ex Diplom. Martini Regis, & in Statutis MSS. Caroli I. Regis Siciliæ c. 49. 50.

BALIA, Quævis rerum administratio. Falco Beneventanus in Chr. *Jurejurando firmavit, quod Comestabiliam, & Rectoratieum, aut aliquam Baliam publicam non acciperet, &c.* Tabularium Brivatense Ch. 28. *Placuitque mihi, ut post obitum meum ille teneat in Balia, & annis singulis censum reddat, &c.* Charta an. 1159. apud Joffredum in Nicea pag. 175. *Omnes administrationes sive Balias, &c.* Charta Comitis de *Homburg*. an. 1312. apud Corium in Hist. Mediol. parte 2. *Damus nobis potestatem & Baliam præcipiendi omnibus Imperii fidelibus, &c.* Joan. Villaneus lib. 1. c. 25. *Haveva passato il decreto fatto, che nullo dovesse stare in nulla Balia piu de cinque anni*. Le Roman *de Guillaume au Court nez*, MS.

Mès pour tel Dieu qui tot a en Baillie,

Vide Historiam Dalphin. tomo 1. pag. 140. & 141. in quibus voces *Bailia* & *Baillia* passim habentur eadem notione. *Baila* in Charta anno 1157. ex Archivo Castri Nannet.]

¶ BAYLIA, BAYLLIA, Eadem significatione. Hist. Dalphin. tomo 1. pag. 142. col. 1. de officiis feudalibus familiæ Abbatis S. Barnardi de Romanis: *Feudus Bayliæ debet, sicut dictum est, hominium & jurare fidelitatem & centum solidos de placito tempore mutationis, procurationem domus, id est, Abbatis suæ Romanis & totius terræ suæ facere tenetur, & ratiocinia & custodire terram suam . . , & hoc quod habet in Petresis de Chappelleys, usque ad viam qua tendit ad columbarium & in tribus mansis panem & potum & tres agnos cum pane & vino, & feudum quod Clemens tenet ab eo pro Baylia & servitium molendinorum*.

BALIATICUM, Idem quod *Balia*, nostris *Baliage*, Gardia, custodia. Charta Willelmi D. Montispessulani anno 1103. *Dono etiam ego Willelmus Baliaticum arquintalis, & tertium denarium in arquintali, & medallias, quas donant homines Montispessulani & Longobardi pro arquintali*. *Bayliwike*, apud Littletonem sect. 248. *Baliato*, apud Matthæum Villaneum lib. 6. cap. 33.

BALIÆ, BALLIVÆ, Officinarum in Monasteriis præfecturæ Monachis demandatæ, apud Innocent. III. PP. lib. 13. Epist. 55. Vide Probationes Hist. Drocensis pag. 237. Matthæus Paris pag. 110. *Monachus Ballivam suam, si quam habet, amittat*. Idem alibi: *In qualibet Balliva, quas Obedientias dicimus, constituit*. [Vide Marten. tom. 4. Anecd. col. 1209.]

BALIUM, Idem quod *Balia*. *Balium regni*: Hugo Falcandus de Siciliæ calamit. pagina 671. *Reginam autem præcepit totius regni curam & administrationem (quæ vulgo Balium appellatur) tamdiu gerere, dum puer ejus prudentiæ esset, qui e negotiis provide disponendis sufficere putaretur*. Adde pagina 674. Hac notione occurrit l. 2. Epistolar. Innocentii III. PP. pagina 484. 488. 494. Edit. Venetæ.

¶ BAJULACUS, f. pro *Bajulatus*, eadem notione. Charta anno 1284. apud Rymer. tomo 2. pagina 278. *Decere credimus Majestatem vestram, quæ à summo Rege regni terreni tenet Bajulacum*.

BALIUS, Gubernator, *Balio*, Italis. Joan. Villaneus lib. 1. cap. 19. *Era Pipino sourano Balio & Governatore di tutta Francia*.

¶ BAJULUS, Eadem notione. Chron. Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Murator. to. 7. col. 199. *Non multo post quum Imperator vellet in civitate Bajulum constituere, & eam pro suo arbitrio ordinare*.

BAJULIA, Tutela, protectio. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 38. *Et mitto illum* (filium) *& omnem meam terram, & meum honorem, & meos viros, qua Deus mihi dedit, in Bajulia de Deo & de suis Sanctis, &c.* Infra: *Ut sint in Bayoliam Dei & de sancta Maria, &c.* [Le Roman *de la Rose* apud Borellum:

Pieça fust morte, ou mal sortie,
Selle ne fust en ma Baillie.]

¶ BALLIATA, Tributi genus, f. illud ratione protectionis seu tutelæ exigitur. Antiquit. Benedict. Engolism. MSS. apud Stephanotium p. 189. *Litteræ Adhemari Engolismensis Comitis, quibus homines S. Ausonii . . . eximit ab omni Balliata, injusta exactione, exercitu, canis, ballivis, caseis & paleis*.

BAJULATUS, Locatio, conductio, datio ad firmam, Gall. *Bail*. Provinciale Ecclesiæ Cantuariensis lib. 3. tit. 9. *Vel sub nomine Bajulatus Ecclesiæ ad firmam Laicis conceduntur, &c.*

BAJULATIO, Gravamen. Charta Goffredi Comitis Conversani an. 1105. apud Ughellum tomo 7. pag. 1072. *Concedimus etiam, ut nemo ex hominibus ipsius Ecclesiæ . . . constringatur ullo tempore ad faciendam Bajulationem, vel aliquam servitatem, &c.* Adde pagina 1081.

¶ BAJULATIO, Tributum, vectigal, quidquid ob merces extra regnum vel provinciam exportatas exigitur. Epistola Panormitanorum ad Martinum PP. IV. in Chron. Siciliæ apud Marten. tomo 3. Anecd. col. 36.

Quoniam divitibus invitis faciebat dari officia secretia, mediocribus vero Bajulationis dohanas, certasque tabellas medicas, &c.

¶ BAIUM, *Perram*, in veteri Gloss. San-German. num. 501.

¶ BAJUNOLA, BAJUNULA. Vide *Bajulona*.

¶ BAIUS. Vide *Bagus*.

¶ BAIZA ARGENTEA, f. Pannus argenteus, in Anglico *Baize*, Pannus villosus. Locum vide ab *Spora*.

¶ BAKELER. Vide *Baccalarii* 2.

¶ BAKERE, Anglo-Saxon. Bæcene Pistor. Charta 14. seculi apud *Madox* Formulare Anglic. p. 200. *Thomas de Kyngeston, Bakere civis Londoniæ executor testamenti, &c.*

¶ BAL, Veteribus Francis, Falsus. Vide *Bollomer*.

BALA, Sagma, fascis, onus, sarcina, in modum pilæ, quam Galli & Itali ballam vocant, compacta. Fleta l. 1. cap. 22. *Ne quis occultare præsumat aliquam pecuniam in pannis, in fardellis, Balis & alibi in loco suspecto.* [Consuetud. & jura Ecclesiæ S. Bertini & S. Audomari MSS. *Bala quatuor den. de tersel iv. den.* Rymer. to. 7. pag. 233. *Unam Balam de arquinetta.* Ibidem pag. 356. col. 2. in Charta pro collectore Papæ de exportandis vestimentis: *In Balis sine* (l. sive) *cistis reponere, ac ea omnia in quadam navi in portu prædicto carcare.* [*Balla*, apud Matthæum Villaneum lib. 11. cap. 90. Boccacius: *Fece molte Balle ben ligate & ben magliate.*

¶ BALAA, Gall. *Balay*, Scopæ, in Chartis Ecclesiæ Aniciensis sec. XIV. *Solvuntur in tracta... porterio minori pro Balais 20. sol.*

BALAGIUM, Tributi species ex *bladis*.] Breve commemorationis doni, apud Catellum in Islo Episcopo Tolosano pag. 855. *Et in hoc fevo dedit illis totam filicem, & totum milium, & Balagium, & decimum de sextaratis, boerium, & retrodecimum, & retrocole, &c.* Charta an. 1240. *Et pro ista advocatia pars de Alneto solvet parti de Meleduno 60. sol. in suo Balagio annuatim.* [Charta an. 1312. ex Archivo Massil. *Salva & retenta dictis dominis & colenti trezeno, corsura & Balagio bladorum.*] Vide *Palagium*.

¶ BALAGIUS. Vide *Balaseus*.

BALAIUM, Scopa, Gallis *Balay*. Tabular. Fossatense: *Iidem hospites scopas sive Balaia & saccos ad ferendum bladum de granchia, &c.* Vide *Baleys*.

¶ BALAMITES, pro *Balanites*, Gemmæ species. Rymer. to. 5. pag. 50. *Unum scrinium auri... garnitum de saphiris... Balamitibus & aliis petrariis.*

BALANDRANA, Pallii species, nostris *Balandras*, vel *Balandran*. Statuta Ord. S. Benedicti in provincia Narbon. an. 1226. *Illas quidem vestes, quæ vulgo Balandrava, & supertoti vocantur, & sellas rubeas, & frena, penitus amputamus.* Rectius *balandrana* præfert Concilium Albiense an. 1254. cap. 53. *Prohibemus quoque districtius, ut nulli Regulares cum Balandranis seu garmasiis, vel aliis vestibus Laicorum, equitent, vel incedant.* [*Balardinis & Gramasiis* legit D. *de Laurière* in Notis ad Edictum S. Ludovici anno 1228. tomo 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 52.]

¶ BALANERIUS, Navigii majoris genus. Literæ Caroli Regis an. 1481. ex Archivis Communis Massil. *Ipsorum naves, Balanerios, galeas, barchias, caravellas, & quæcumque alia vasa maritima cum suis corredis, apparatibus, armamentis & rebus illarum.*

BALANI, *Grandes viri*, Papiæ. Leg. *Glandes*.

¶ BALANTIA, Idem ac *Balanx*, quod vide, & in *Assoia* Rymeri locum, cui paulo post subjungitur; *Ad omnes illos, quos de falsatione seu diminutione monetarum, Balantiarum, seu ponderum, &c.*

¶ BALANUM, *Nux muscata*, in Glossar. S. Andreæ Avenion. MS. *Balanus* vulgo est Dactylus, palmula, nux castanea.

BALANX, pro *Bilanx*, ex Gall. & Anglico *Balance*. Ugutio: *Bajulo, vacillo, hinc & illic inclinare: unde hæ Balances, quia huc & illuc non declinant.* [Verius si à duabus Lancibus etymon duxisset, sicut & *Bilances*: *i* mutatum fuit in *a*, ut à voce *Cingulum*, dicimus *Sanglo*, &c.] Will. Thorn. *de Balancibus & mensuris*. *Ballancia*, in Charta anno 1266. apud Loisellum in Bellovaco pag. 297.

BALARDINA. Vide *Balandrana*.

BALARE, BALLARE, VALLARE, Saltare, choreas ducere, Ital. *Ballare*, Gall. *Baler*. Ugutio [& Glossar. MS. Montis S. Eligii Attrebat.] *Ballare, hue & illuc inclinare, vacillare.* Notæ Tyronis: *Ballat, ballator, ballatrix.* Voces à Græco deductæ. Gloss. Græc. Lat. Βαλίζω, *Pergo, gradior*, Βαλίζει, *Ambulat*. Βάλισμα, *hic gressus*. Βαλλίζω, *Ballo*. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 2062. Βαλλίζειν, τὸ κυμβαλίζειν, καὶ πρὸς τοῦτο ... .Vide Athenæum l. 8. p. 362. Ita in Concilio Laodiceno can. 52. vox Βαλλίζειν usurpatur; [& apud Theophanem an. 1. Valentis.] Vide Salmasium ad Histor. August. pag. 350. S. Augustinus Serm. 215. de Tempore: *Ista consuetudo Balandi de paganorum observatione remansit.* Serm. 216. *Diabolico more Balare & saltare.* Ferrandus Diac. in Breviar. Canon. cap. 188. *Ut nullus Christianus Ballare vel cantare in nuptiis audeat.* Ubi Concil. Laodic. habet Βαλλίζειν. Synodus Romana sub Eugenio II. ann. 826. cap. 35. *Sunt quidam, & maxime mulieres, qui festis ac sacris diebus, atque Sanctorum natalitiis, non pro eorum, quibus debent delectantur, desideriis advenire, sed Ballando, verba turpia decantando, choros tenendo ac ducendo... advenire procurant.* Epistola Liciniani Carthaginis Spathariæ Episcopi ad Vincentium Ebusitanæ insulæ Episcopum, apud Bivarium: *Melius, ut erat viro bovem facere vel iter agere, mulieri colum tenere, & non, ut dicitur, Balare, saltare, membra Deo benedicta saltando trajicere, & torquere, &c.* Pirminius Abbas in Excerptis de Sanctis Scripturis: *Nullus Christianorum neque ad Ecclesiam, neque in domibus, neque in triviis, nec in nullo loco Ballationes, cantationes, jocos & lusa diabolica facere præsumat.* Occurrit rursum infra. Vide *Auguriosus*. [Statuta Capituli Senon. art. de Præcentore: *Sciendum quod die Inventionis B. Stephani ad processionem in navi Ecclesiæ, apud S. Columbam in die S. Lupi, dum cantatur in choro*, O venerandum antistitem, *Præcentor in his duobus locis, in chirotecis & annulis cum baculo debet Ballare, & non plus per annum.*] Joan. de Condato MS.

Puis chante, & puis espringe & Bale.

BALATOR, vel ut est in Notis Tyronis, *Ballator*, Saltator. Appendix ad Chronicon Leodiense an. 1374. apud Labbeum tom. 1. Bibl. pag. 408. *Fuerunt saltatores seu Balatores quædam gentes Leodienses, ... saltabant & chorizabant, &c.*

BALATIO, Saltatio. Isidori Glossæ: *Choreis, Balationibus*. Capitula Caroli Mag. lib. 6. c. 193. *Illas vero Balationes & saltationes, canticaque turpia... non faciat.* Vide Concil Bracarense apud Burchard. l. 10. c. 39. Præcepta Synodalia Petri de Collemedio Archiepisc. Rotomag. an. 1145. [Statuta Ecclesiæ Nannet apud Marten. to. 4. Anecd. col. 935.] & Synodum Bajocensem an. 1300. can. 31. Le Roman *d'Aubery*:

A Ostesin fu li peuples joians
De jeus, de Baus, de violes, de chans, &c.

[Ovide MS. apud Borellum ad vocem *Citole*:

Et Baleries & keroles,
Et vit violes & citoles.]

BAL-

BALLATIO, Eadem notione, tomo 2. Concil. Hisp. pagina 320. & apud Mabillonium tomo 4. Analect. pag. 587. & alios.

BALLATIONES, in festo Sanctorum Innocentium, interdictæ in Concilio Copriniacensi anno 1260. can. 2. Vide *Kalendæ*.

VALLATIO, pro *Ballatio*. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. *Nullus . . . Vallationes, vel saltationes, aut caraulas, aut cantica diabolica exerceat*. Eod. cap. *Ludos etiam diabolicos, & Vallationes, vel cantica Gentilium fieri vetate*.

BALLIMATHIA. Ugutio: *Cimbala, acitabula sunt, quæ percussa... sonum faciunt, sic dicta quod cum Ballematica similiter percutiuntur*, id est, in *ballismatiis*, seu in saltationibus. Joann. de Janua, *cum ballemacia*. Codex MS. Canonum *ballematia* habet. Ita etiam Gloss. Isid. *Vallematia, inhonestæ cantationes, & carmina jocaque turpia*; sic enim legendum. Titulus canonis 23. Concilii Toletani III. *Quod Ballimathiæ & turpia cantica prohibenda sunt à Sanctorum solenniis*. Aliæ Editiones habent *balimanthiæ*, quasi interdicantur divinationes, quæ per saltationes fiunt. At in ipso canone saltationes tantum & turpia cantica vetantur in Sanctorum solennitatibus, ut in Concilio Romano sub Eugenio II. PP. sed legendum videtur *ballismatia*, ex Græco βαλλισματιον: nam in Glossis βαλλίζειν, est *ballare*, βάλισμα, seu βάλλισμα, *gressus*, *Pas de dance*: vel βαλλισμάτιον, ex Græc. βάλλειν.

BALISTEUM, Idem quod *Ballematium*, Chorea, vel cantilena, ad quam saltatur; vox deducta à βαλλίζειν, *ballare*, vel *balare*, uti supra observatum. Vopiscus in Aureliano: *Adeo ut etiam Balistea pueri, & saltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus festis militariter saltitarent*. Nostri eadem notione *Balestiaux*, dixerunt; unde *Balets*, etiamnum appellamus saltationes, quæ ad cantilenam fiunt. Petrus Fontanus noster cap. 27. §. 4. *Ils n' aillent pas ebi jor à carolles, ne à giex, ne à Balestiaux*. Quibus verbis ea reddidit, quæ habentur in leg. 9. Cap. de Feriis: *Nihil eodem die sibi vindicet scena theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula*:

BALARGUS, Annonæ species. Tabular. Absiense *Unam minam Balargi, & 1. gallinam & lagenam vini, & 1. panem*.

BALASCUS, Carbunculus, cujus rubor & fulgor dilutiores sunt: Italis, *Balascio*, Gall. *Balais*, vel *Rubis* Balais. Veteres, *candidos carbunculos* appellant ejusmodi lapides. Charta ann. 1308. *Infrascripta jocalia, videlicet unam coronam, & unum fertum de auro munitum de perlis, smiraldis, Balascis, diamantibus, & robinis; & sex firmalia de auro, munita perlis & lapidibus pretiosis*. A Balascia Indiæ regione, quam *Balarem* Aithonus lib. 1. cap. 6. alii *Balasam* vocant, dicti ejusmodi lapides pretiosi. Paulus Venetus libro 1. cap. 34. *Balascia est provincia magna: producit hæc lapides pretiosos atque magni valoris, qui à nomine regionis Balasci vocantur*. Alberto Magno, *lapis Balagius, est gemma coloris rubei, lucida valde & substantiæ transparentis, & dicitur esse femina carbunculi*. Statuta MSS. pro Aurificibus Parisiens. anno 1355. *Nul Orfevre ne peut mettre Amatistre avec Balais, ne Esmeraudes, Rubis d'Orient, ne d' Alexandrie, si ce n' est en maniere d'envoirrement fervant comme un crystal sans feuille*. *Balascos* Bigorrenses commendat Octavianus *de S. Gelais*, in Viridario honoris:

Et s'ils avoient dessus leurs capelines
Rubis, saphirs, fins Balais de Bigorre.

¶ BALASIUS, Eadem notione. Instrum. an. 1347. tomo 2. Hist. Dalphin. pag. 568. *Ac certos lapides, Balasios, rubinos, saphiros. &c.*

¶ BALASTE. Vide *Basta*.

BALASTRUM, *Balneum*, in Glossis Isidori. [Versus de Mediolano apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 688. *Foris valde speciosum habet ædificium, amnemque ambitum viarum firme stratum, scilicet undam capit per ductorem limphæ quamdam Balastris*.] Vide *Balustrum*.

BALATOFERUM. Testamentum S. Remigii apud Flodoardum lib. 1. Hist. Rem. cap. 18. *Aliis pauperibus tribus, ubi Fratres cotidie pedes lavare debent, quibus etiam Balatoferum, quod dicitur Xenodochium, ad hoc ministerium statui, solidus unus dabitur*. [Miræus to. 1. Operum Diplomatic. pag. 3. col. 1. legit ex eodem Testamento, *Balatoforum*.]

¶ BALATOLA, Calculus, Gall. *Balote*. Rymer. tom. 6. pag. 674. *Absolventes se ad Balatolas albas & nigras, & quod Balatolæ omnes albæ fuerant immixta* [f. immissæ.] Alibi *Ballatola*.

¶ BALATOR. Vide in *Balare*.

BALATORIUM, [pro *Balcatorium*, Molendinum.] Vide in *Valcatorium*.

BALAUSTIUM. Petrus Damiani lib. 6. Epist. 17. *Palpitent oculi, os per crebra Balaustia gannire non cesset, caput etiam nutet, &c*. Legendum forte *balbustia*, nostris *Begaiemens*. Alias Dioscoridi lib. 1. cap. 155. βαλαύστιον, ut Latinis, *Balaustium*, est flos mali punici; Italis *Balaustra*, vel *Balausta*.

¶ BALAYA, à Gallico *Balais*, Carbunculus. Ex Chartis Ecclesiæ Aniciens. Sæc. XIV. *Item calix in cujus pomello sunt quatuor Evangelistæ cum quatuor Lapidibus ad modum Balayarum*. Vide Balascus.

¶ BALAYRARIUS, Gall. *Balayeur*, Scoparius. Ex Chartis Eccl. Aniciens. *Secuntur illa quæ solvuntur in tracta. Thesaurario Ecclesiæ 8. lib.... Porterio minori pro balais 20. s. pro Balayrariis 7. s. 6. d*.

BALBA. Charta Ital. an. 1345. *Possunt suas ripas camporum dessus Tanegrum munire, si voluerint, de Balbis & plantis, prout voluerint*.

¶ BALBINUS. Historia Comitatus Ebroicensis inter Probat. pag. 9. *Ita tamen quod vicarius ejusdem Ecclesiæ de d'Alboe percipiet singulis annis unum modium bladi . . . in granchia de d'Albor per manum Balbini monachorum*, f. legendum *Ballivi*, quo nomine nonnunquam appellatus est Administrator rerum Monasterii.

¶ BALBOTTA, Navis species. Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1290. apud Murator. to. 6. col. 599. *Die autem sequenti admiragius Januæ paratis platis, cum eis Balbottis, misit eas ad turrim de versus Ponentem, quæ erat optime per Pisanos fornita omnibus necessariis ad prælium*. Vide Barbota.

BALBUCA. Vide *Balducta*.

¶ BALBUTIRE, Latrare. Vita S. Pardi Radoyno auctore to. 6. Maii pag. 371. *Ut ora Balbutientium canum obstruerentur*.

BALCANIFER, Ita dictus Vexillifer, apud Templarios Milites; pro *Balda Kiaifor*. Matth. Paris an. 1237. de clade Templarior. *Ea die Balcanifer, qui ut alii qui ceciderunt, cruentissimam de se reliquit hostibus victoriam*. Et an. 1246. de iisdem: *Primicerius eorum & signifer, quem Balcaniferum vocant, &c*. Vide *Baldaxinus*.

¶ BALCHIONES, Idem quod *Balcones*. Acta SS. Julii to. 3. pag. 271. E. *Erant enim positi ad Balchiones, & statim cum videbant gloriosum corpus cum processione, sanabantur*.

¶ BALCHIONATUS. Vide mox in *Balcones* 1.

1. BALCONES, Italis *Balconi*, Gallis *Balcons*, Exedræ prominentes. Inscriptio quæ legitur in cœmeterio S. Proculi Veronæ: *Fecit Balcones novos super Bal-*

cones veteres elevari. [Guidonis Disciplina Farfensis lib. 2. cap. 1. *Ad Orientem fenestræ quatuor; contra Septentrionem tres; contra Occidentem duodecim Balcones, &c.*] Joan. Villaneus lib. 10. c. 132. *Et alcontinuo n'era pieno di belle done a' Balconi*. Quidam, inquit Acharisius, vocem propriam Venetorum, alii Genuensium esse aiunt. Hinc *Balconato*, ædem balconibus instructam dicunt Itali. *Domus Balchionata & cupata*, in Charta anno 1356. apud Chirardaccum lib. 1. Hist. Bonon. pagina 25.

¶ 2. BALCONES, pro *Bacones*, Porci saginati, Petasiones. Rymer. tom. 7. pag. 187. ubi de munitione Castri Brestensis: *Trescentas libras de salpetre, centum libras sulphuris, vini unum dolium, carbonum de falugh, sex secures, duas sarres, sex naugers, duodecim pykoys, centum Balcones*. Vide *Baco*.

¶ BALCONUM, Mœnianum. Acta SS. Junii to. 1. pag. 793. *Dum ego starem in domo mea ad Balconum domus meæ post prandium*.

¶ BALDACITER, Alacriter, expedite, Italis *Baldamente*, Gall. *Alaigrèment*. *Sire Raul* de Gestis Friderici I. Imperator. apud Murator. tomo 6. col. 1175. *Et ipsi Baldaciter steterunt ibi per xv. dies & oppugnaverunt Sallam*. Ibidem. col. 1184. *Egressi sunt cum ducentis militibus Placentinorum, qui venerant in occursum Mediolanensibus ad S. Romanum ad Quintum valde Baldaciter, cum carroceno & aliis plaustrellis centum*.

BALDAKINUS, BALDEKINUS, Pannus omnium ditissimus, cujus utpote stamen ex filo auri, subtemen ex serico texitur, plumario opere intertextus, sic dictus quod *Baldacco*, seu Babylone in Perside, in Occidentales provincias deferretur. Vincentius Bellov. lib. 32. cap. 30: *Tertia die fuerunt omnes in blaveis purpuris, & quarta in optimis Baldakinis*. Cap. 31. *De Baldakino erat tectum superius, sed alii erant panni exterius*. Matth. Westmonaster. anno 1260. *Tumbæ* (S. Albani) *obtulit optimum Baldekinum*. Matth. Paris ann. 1247. *Dominus Rex veste deaurata facta de pretiosissimo Baldekino . . . sedens*. Et an. 1254. *Pallas pretiosas, quas Baldekinos vocant*. Ericus Upsalensis lib. 4. Hist. Suecicæ pag. 118. *Levabant corpora Ducum, & ponentes in feretro, superjacto Baldechino, portabant ea de castra*. Adde pag. 120. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis 3. Id. Ian. *Insuper dedit nobis quandam bibliothecam bonam & pulcram valentem 30. libr. Paris. & plus: & 2. Baldequinos pulcherrimos & deauratos*. Adde Chronicon Rollandini lib. 1. cap. 13. Vitam Balduini Luxemb. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 2. 10. & Monasticum Anglic. tomo 3. pagina 177. & seqq. 325. & alibi sæpe. Perperam *Baldetrinus*, pro *Baldekinus* bis legitur apud Suffridum Petri in Joanne Hornio, Episc. Leod. cap. 45. Male etiam hæc vox scripta reperitur in Charta ann. 1197. apud Ughellum to. 7. pag. 1275. 4. *Sindones de seta, quarum una est de . . . alia de catablattio, alia de Baldeluno, reliqua vero est rotata*. Legendum enim *Baldekino*. Et apud Franciscum Canonicum Pragensem in Histor. sui temporis: *Ornatus Capellæ regiæ non nisi de pretiosissimis Belkinis purpura & bysso contextus erat*: ubi legendum *Baldekinis*. Matthæus Villaneus l. 3. cap. 63. *La bara, overo la cassa del corpo era coperta con fini drappi, & Baldacchini di seta*.

☞ Vocis etymon probant quidem Bollandistæ in Notis ad vitam S. Raynerii tom. 3. Junii pag. 431. sed vocem *Baldekinum* posse retineri existimant, quod hæc materiæ qualitatem significare videatur; *Baldekinus* vero formam operis facti. Hinc Borellus: *Baldechinus*, Pannus filis aureis & sericis contextus.

BALDAKINUS sumitur etiam crebro pro umbraculo, seu *umbella*. Ceremoniale Romanum lib. 1. sect. 2. *Portant umbraculum hastilibus octo sustentatum, quod hodie Baldachinum appellant*. [Acta SS. Julii tomo 3. pagina 455. ubi de Translatione Crucifixi miraculosi: *Excepta etiam fuit sub Baldachino Ecclesiæ metropolitanæ*.] Adde Ceremoniale Episcoporum lib. 1. cap. 2. Ita autem dictæ umbellæ, quia ut plurimum factæ erant ex *Baldekino*: qua notione *Baldacchino* usurpant Itali. Matthæus Villaneus libro 7. cap. 100. *Sopra la sua persona Baldacchini di seta, e d'oro adorno intorno riccamente*.

BALDICUM, videtur usurpari aut scribi pro *Baldachino* in Annalibus Colmariensib. 1. part. an. 1276. *Fuit & feretrum coopertum nobili Baldico: quod Ecclesiæ reliquerunt*. Et in 2. part. eod. an. *Feretrum coopertum fuit Baldichino, quod Ecclesiæ reliquerunt*. Paulo supra: *Hic jusserat vestes pauperibus elargiri, & Baldicum cuidam inclusæ*.

¶ BANDAQUINUS, in nova Gall. Christ. tomo 4. col. 1080. *Item dedit huic Ecclesiæ duos pannos de Bandaquino optimos*.

¶ BAUDEQUINUS. Acta Gaufredi de Loduno Episcopi apud Mabillon. tomo 3. Analect. pag. 390. *Baudequinum unum ad ponendum ante altare, duos pannos sericos de armis Regis Franciæ*.

Plerique opinantur *Baldakinum* idem esse quod veterum *Babylonicum*: cum Babylonem *Baldach* hodie appellari constet. Glossar. Lat. Græc. *Babulonicum*, [illegible]. Gloss. Græco-Lat. [illegible], *sennæ Babylonicum*. Aliud Glossar. cap. de Divitiis: *Babylonicum*, [illegible]. At Plinius lib. 8. cap. 48. *Polymita* à *Babylonicis* distinguit, eaque Alexandrinis adscribit. *Babylonicorum* vero meminit Plutarchus in Catone majore. Observat denique Scaliger in Notis ad Catullum Babylonica appellasse veteres, quæcumque acu picta erant, licet in Babylonia facta non essent.

Porro vernacule *Baudequin*, [vel *Baudekin*] Galli & Angli dixerunt. [*Madox* Formul. Anglic. in Testamento anni 1445. *Item do & lego custodibus bonorum & fabricæ prædictæ* (B. M. de Benyngt.) *xx. solidos argenti, & unum par vestimentorum meorum de nigro & rubeo Baudekin, & unum calicem argenteum*.] Gloss. MS. à Spelmanno laudatum: *Baudekin, cloth of silke, Oloserious*. Qua appellatione donata etiam legitur moneta minutior, cujus in commerciis usum prohibendum efflagitarunt Monetarii anno 1308. *Item qu'en l'en face faire la deffense des Baudequins, qui courent communement pour six deniers*, in veteri Scripto Cameræ Comput. Paris. forte quod Rex sub *Baldekino* seu umbraculo in throno sedens, in ea repræsentaretur.

¶ BALDANTIA, Alacritas, festinatio, Italis *Baldanza*. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuens. lib. 6. ad an. 1243. apud Murator. to. 6. col. 503. *Quare Pisani galeas LXXX. cum magna Baldantia munierunt*.

BALDANUM VEXILLUM. Epistola Livonis Regis Armeniæ, in Gestis Innocentii III. PP. pag. 127. *Sine diffiducia facta contra nos dentes acuerunt, . . . exercitum nostrum intra & extra muros Antiochiæ sagittaverunt, Vexillum Baldanum contra nos paraverunt, & quod gravius est, sanguinem Christianum fuderunt*. MS. Regium *balsanum*; Fuxensia, *balzanum*, præferre innuit me V. Cl. Stephan. Baluzius: unde *baldakinum*, legendum forte.

BALDEA, Choreæ, Gall. *Bals*. Gauterius de Bellis Antioch. *Commessationes fugiunt, ebrietates detestantur, vitant Baldea, execrantur stupra*. [Pro *Baldea*, legendum *Balnea* monet Gasp. Barthius in Glossario apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 374.] Vide *Balare*.

¶ BALDELUNUS; BALDEQUINUS, &c. Vide *Baldakinus*.

¶ BAL-

¶ BALDINELLA, Sindonis subtilioris species, à loco unde advehitur nomen habens. Vita S. Raynerii to. 3. Junii p. 431. *Qui solitus erat indui mollibus à carne vestimentis, bysso & Baldinella*. Ogerii Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad an. 1204. apud Murator. to. 6. col. 389. *Et invenerunt homines cum barchis, lignis & buciis inquirentes de pecunia illa. Ultra ballas* CCCL. *pannorum & Baldinellarum, invenerunt & de zurris piperis, &c.* Vide *Baldainus*.

BALDIOSUS, *Effabilis*, in Gloss. Isidori. [Melius in Excerptis Pithœi *Blandiosus, affabilis*.]

BALDRELLUS, Baltheus, Gall. *Baudrier*. Charta Heberti Militis de Salmuro, regnante Roberto Rege, in Tabulario Burguliensi: *Fuit etiam loricus in pretio valde bonus, & unus saballus. Filii vero ejus duos Baldrellos habuerunt*. Francorum baltheos sic describit Leo Aug. in Tactic. cap. 18. §. 85. de Francis: ὁπλίζονται δὲ σπαθίοις, καὶ κονταρίοις, καὶ σκουταρίοις, ἀπὸ ὤμων αὐτῶν διὰ λωρίων ἀναβασταζόμενα, ἐνίοτε δὲ τινὲς αὐτῶν καὶ διαζώννυνται αὐτά. Catholicon Armoricum: *Baudra, ... Baltheus*. Ita etiam Poetæ nostrates. Le Roman *de Garin*:

En piez se leve li Loheranz Garin,
Et ot vestu un bliaut de samiz,
Un Baudrè et à grant bandes d'or fin,
A chieres pierres sont attachès & mis,
En sa main tint un baston de jardin.

Vetus Interpres Gallicus MS. Codicis Justinianei lib. 11. tit. 24. *L'Empereres Leon dit: Nus ne mette de ci en avent en son frain, ne en sa sele à chevaucher, ne en son Baudrè margeries, ne esmeraudes, ne jacinz*; & Arestum Paril. 9. Maii 1321. *Item unam Baudream de corio operatam de serico pretii 40. sol.* Porro *Baudrarios*, Gallice *Baudroiers*, vocabant nostri, qui coria quævis parabant. Ex corio vero fiebant balthei.

¶ BALDRESCHÆ. Vide *Bretaschiæ*.

BALDRINGUS, Idem quod *Baldrellus*, Baltheus, Adalbero Episc. Laudun. in Carmine ad Robertum Regem:

Ilia Baldringo cingit strictissima picto.

Germanis *Ring*, baltheum sonat, ut in voce *Rinca* observamus. *Bald* vero audacem virum, secundum Walafridum Strabum in Visione Wettini Monachi Augiensis num. 4.

Dicitur Erbaldus, verso sermone vir audax.

Ita *Baldring* fuerit cingulum viri militaris & *in armis strenui*.

BALDUCTA, Ugutioni, & Joanni de Janua, *dicitur lac pressum, à fero scilicet mutata, & dicitur Balducta, quasi valde ducta, quia valde ducta est & pressa*. Vossius ex Nannio *Balbuca* habet.

¶ BALTRUTA, Eadem notione, in Canon. Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 7. *Tenuclæ vero vel Baltrutæ lactis sextario Romano*. Cumeanus Abbas de Mensura Pœnitent. cap. 3. *Batuto lactis sextario pro sitis gratia*.

BALEA, Arcus balearis, Ballista. Joan. de Janua: *Balea, à βάλλειν, funda, vel instrumentum, quod vulgo vocatur Balestrum*. Hist. MS. Excidii Acconis: *Portantes ibidem lapides cujuslibet quantitatis, Baleas, & quarellos, lanceas & falsastra, &c.* Ibidem: *Et ipsis sic dispersis cum bipedalibus, & communibus Baleis, quarellorum multitudinem emittentes*. *Balea vertigales*, apud eumdem Scriptorem: *Nam quarelli pro Baleis vertigalibus sic fere & aliis jam fluxerant, nec habebant quid amplius balearent*. *Balista vertiginales* eidem etiam paulo ante dicuntur: *A qualibet Balista vertiginali trinos simul quarellos sensim in primam aciem emiserunt*.

BALEARE, è Baleis, seu Balistis, vel arcubalistis *quadrellos* seu sagittas emittere. Gloss. Lat. Græc. *Baleari*, σφενδονᾶν. Occurrit non semel in eadem Historia Excidii Acconis MS.

BALEATOR, *Fundator*, [pro *Funditor*] *vel Balistor*, Joanni de Janua.

BALEARIUS, qui alias *Arcubalistarius*. Lucas Tudensis æra 1058. *A quodam insigni Baleario... inter scapulas sagitta ictus est*. Æra 1075. *Rex Electos & Milites & Balearios ad civitatem cursu tendere ... præcepit*.

BALEARIS ARCUS, vulgo *Arbalestre*, apud Albertum Aq. lib. 9. cap. 29. Claudianus in Paneg. in 4. Consul. Honorii:

...... Nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda.

¶ BALEARIS FUNDA. Gesta Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 172. *Hi Fundis Balearibus turres quatiunt*. Ibidem col. 187. *Quarum* (turrium) *remotiusculam Tancredus, propiusculam Comes Normannus Funda Balearis turbine dissolvebant*. *Funditorum Balearium* meminit Cæsar de Bello Gall. l. 2. n. 8. Verum ii non à machina bellica, de qua nunc agitur, sed ab Insulis Balearibus nomen traxere; quæ tamen ipsæ Insulæ à Græco βάλλειν dictæ videntur, quod earum incolæ fundæ jaculatione haberentur peritissimi.

BALEARE INSTRUMENTUM, BALEARICA MACHINA. Guibertus l. 6. Gest. Dei cap. 18. *E contra urbani Baleare celeriter ædificant instrumentum, quo jactis ingentibus saxis nitebantur debilitare castellum*. [Otto Frisingensis Episcopus de Gestis Friderici I. Imp. l. 2. cap. 20. apud Murator. to. 6. col. 718. *At oppidani nondum sat malis victos se fingentes, infra quatuor dies, quibus pro Christiani cultus devotione Principem hostibus pacem dedisse diximus, Baleare Tormentum instruunt, ignorante Principe, &c.*] Guntherus lib. 3. Ligurini:

Extruitur miræ Balearica machina molis,
Quæ valido longum transverberet aera jactu.

¶ BALEARICA TORMENTA, in Gestis Tancredi apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 176. *Contra urbani* (obsessi) *quasi par pari reddunt, reverberant Balearica Tormenta similibus, missilia jacula eminus; cominus cameres marmora demittunt*.

¶ BALEIS, Carbunculus pretiosior, Gall. *Balais*, apud Rymer. to. 5. p. 60. *Unum saphirum Orientalem pent. cum uno parvo Baleis... unum pent. cum uno Baleis in medio*. Skinner. in Lexic. Etymol. Angl. *Balais of entail, Gemmæ seu lapides pretiosi incisi & insculpti à Fr. Gal. Balay d'entail ... non quamvis gemmam, sed rubini quamdam speciem denotat*. Hæc carbunculi species remissioris coloris est, quam carbunculus proprie dictus. Vide *Balascus* & *Bales*.

¶ BALEISIUS, Idem. Rymer. to. 9. pag. 908. col. 1. *Unum sharp auri garnisatum de sexaginta & uno grossis Baleisiis, quolibet Baleisio cum quinque grossis perulis*.

¶ BALEIUM, Scopæ, Gall. *Balay*. Locum vide in *Corveia* post *Corvata*.

BALEJUMENTUM, in Gestis Dagoberti Regis, Schiltero non est vox ibrida, sed pure Teutonica. *Balejamuade*, vel *Bale-gemunte*. *Gemuate* & *Gemundling, Jamundling* vocabantur homines liberi qui se dederant in mundium & protectionem Ecclesiarum vel potentiorum, *Clientes* Romanis, *Mundiales* Francis & *Commendati*. *Balegemunte* itaque est convicium mali & ingrati clientis, rebellis; neque legendum est ut infra *Bile jumentum*.

BALENA, BALLENA, apud Anglos, Piscis Regis est, perinde ac *sturgio*, ut habent Bracton. lib. 3. de Corona cap. 2. §. 4. & Fleta lib. 1. cap. 46. Leges Scaniæ Andreæ Suenonis lib. 8. cap. 1. *Omnes pisces, sive sint mortui, sive vivi, si casu versus terram appulsi, ut manus hominum non possint effugere, occupantibus conceduntur, præter sturgionem qui juri regio, à quocumque*

repertus fuerit, totus cadit: præter quoque cetum, de quo quicunque primo advenerit, si pedes venerit, fascem suis sufficientem humeris: si eques, onus equi: si auriga, quantum carrus trahere poterit: si nauta cum navi venerit, quantum navis sex remorum deportare poterit, deportabit, eventumque rei exactori Regis nuntiabit, alioquin tres marcas nummarum persolvet. Gotselinus in Vita S. Augustini Episc. Cantuar. cap. 2. de Britannico mari: *Inter quæ diversa ac magna natalia capiuntur passim, delphini acvituli marini, atque insuper montuosa Balenæ.* [In Chronico Mutin. apud Murator. tomo 15. col. 574. *Monstrum* vocatur *Balena longitudinis* LX. *brachiorum & altitudinis* XX. *sine cauda, sine capite mensurata.*] *Decima Balenarum*, in Monast. Angl. tom. 1. p. 30. to. 3. pag. 4. [*De Balenis*, in Chartulario Parthenonis SS. Trinit. Cadom.] Vide quæ de Balenis observavit Cleyracus ad Leges maris Oleronenses art. 44.

Balenatio, Piscatio balenarum. Charta Alfonsi Comitis Bononiensis ann. 1288. apud Brandaon. in Monarch. Lusitan. tomo 4. pagina 279. *Præterquam de piscaria, quam vobis integre concedimus, non de Balenatione, quam nobis & nostris successoribus reservamus.*

¶ BALENERIUM, Navigii species, f. sic dicta à piscatione balenarum. Rymer. tomo 8. pagina 308. *Cum omnibus bonis eorum, navigiis, bargiis, Balenériis, & aliis navigiis quibuscumque, & quocumque nomine censeantur.*

¶ BALERIA, perperam pro *Balena*, ut omnino videtur, apud Rymer. to. 12. pag. 382. *Baleria & alios pisces cujuscumque generis recentes emere, &c.*

¶ BALES, Pretiosior carbunculus. Rymer. tom. 5. pag. 60. *Unum scacheonem auream ... cum duobus ameraldis, duobus* Bales. Ibidem: *Unum scucheon auri cum quatuor* Bales. Vide Baleis.

¶ 1. BALESIUS, ut *Bales*. Rymer. tom. 1. p. 370. *Decem Baculos continentes ducentos octo annlos cum rubetis & Balesiis.* Ibidem pag. 878. *Quatuor baculos continentes centum & sex annlos, cum rubetis & Balesiis pretii ducentarum & quadraginta trium librarum.*

¶ 2. BALESIUS, f. pro *Balosius*, vel *Balotius*, à Gallico *Balot*, Fascis, sarcina. Rymer. to. 4. pag. 6. *Et absque apertione literarum, manticarum, Balesiorum, aut hernesiorum suorum quorumcumque, benevole permittatis, &c.*

¶ BALESTARIUS, Balestrare, Balestrerius, Balestaum, &c. Vide *Balista*.

¶ BALETUM, apud Pictavenses vulgo *Balet*, Species porticus tectæ ad nundinas aliasve res quaslibet ab aeris intemperie defendendas. Charta Geraldi Abbatis S. Joannis Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario ejusdem Monast. pagina 442. *Juxta dictum monasterium in domo, in qua dictus dominus Abbas inhabitat, in quodam tristorio seu Baleto, sedente eod. domino Abb. super quemdam bancum fusteum pro tribunali more majorum.* Gesta Majoris Episc. Andegav. to. 10. Spicil. Acher. p. 366. *Acta fuerunt hæc in Abbatia S. Albini Andegavens. sub anno (1314.) . . . in Baleto, sito ante quamdam cameram, ut dicitur, Cameram novam.* Statuta Eccl. Nannet. an. 1289. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 987. *Universis & singulis nobis subditis inhibemus, ne ipsi per se, vel alium, seu alios, in Ecclesiis seu earum cimeteriis, sive contiguis ipsis Ecclesiis, sive remotis ab eisdem, publica placita, maxime laicalia, seu banna & proclamationes ac adjornamenta fori laicalis ibidem faciant; panes, carnes, volucres, pisces, & res quascumque vendibiles in Ecclesiis, cimeteriis, & Baletis earumdem venditioni non exponant.* Processus de Vita S. Yvonis to. 4. Maii pagina 548. *Quando D. Yvo ivit cubitum in lecto suo, qui erat in quodam Baleto juxta ecclesiam, de grossis virgis seu baculis nodosis contextis cum modica stramine.* Continuator Bollandi *Baletum* vertit per vocem *Cratis*: minus accurate, ut ex dictis liquet. *Balletum* in Inquisitione MS. pro Cannizatione ejusdem B. Yvonis.

BALEUCA. Vide *Bannum leuga*.

¶ BALEXES, in Concil. Hisp. an. 1591. tom. 4. p. 541. *Purgationes arearum*, id est, horreorum purgamenta, qualia sunt, quæ vanno excutiuntur.

BALEYS, Scopa, nostris *Balay*. Matth. Paris ann. 1252. *Ferens in manu virgam, quam vulgariter Baleys appellamus, a singulis Fratribus disciplinas nuda carne suscepit.* Sed hic pro virgeo flagello sumi videtur, quemadmodum etiamnum apud Norfolcienses Anglos, ut auctor est Watsius.

BALFARDUM. Vide *Balgart*.

BALFRIDUS. Vide *Berfredus*.

¶ BALG, Navicula. MS. Cod. Consuetudinum SS. Bertini & Audomari tit. *de oneribus navium. Balg cum mello 11. den.* Vide *Barga*.

BALGART, Balguard. Charta Philippi Comitis *de Los*, an. 1054. apud Malbrancum l. 9. de Morinis c. 1. *Concessi stallum, totumque villæ teloneum: & quod Theutonice dicitur Balgart, tensuram, & credisionem, atque omnem exactionem.* Quæ totidem verbis habentur in alio Diplomate Philippi Alsatii Comitis Flandriæ ann. 1181. apud Miræum in Diplom. Belg. l. 2. c. 4. nisi quod *Bolguard* editum est. Idem videtur quod *balfard* apud eumdem Malbrancum l. 10. c. 49. ubi perperam sic scriptum, pro *balgard*.

☞ Retinendum esse vocem *Balfard* suadent Leges & Consuetudines Furnenses MSS. in Archivo S. Audomari laicta x1. 3. io quibus sic habetur: *Præterea nos Thomas Comes & Iohanna Comitissa prædicti Balfardum nostrum in terra Furnensi perpetuo quitamus & quitum clamamus in futurum, hoc solum nobis retento, quod si forticias novas facere vellemus in terra Furnensi vel veteres reparare, illi fodere nobis tenerentur, qui prius Balfardum solvere consueverunt . . . . Actum an.* 1240. Vide *Blaffardus*.

¶ 1. BALIA, Machinæ bellicæ species, eadem quæ *Balista*. Chron. Cornelii Zantfliet apud Marten. tom. 5. Amplis. Collect. col. 127. *Tandemque Sarraceni infra civitatem quantum ad jactum Baliæ occisis Christianis sunt ingressi.*

2. BALIA, Balium, &c. Vide *Bajulus* 3. & 4.

¶ BALIATUS, Tutela. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 11. *Quæ dicta Constantia filia dicti Regis Rogerii nupsit Imperatori Henrico, & rapta per ipsum Archiepiscopum de manu, Baliatu & custodia dicti Regis Trankedi, fugit & ivit ad dictum Imperatorem virum suum.* Ex col. 20. lin. ult. *Sub nostro tutulo Baliatus, &c.* Vide supra *Bajulus* 3.

BALIDINUS. Gloss. Saxon. Ælfrici cap. de Coloribus; *Balidinus*, hryte, forte legendum *Badius*, vel *Balius*: nostris *Bay*, *Bayard* Vide Ægidium Menagium in Orig. Ital. verbo *Balzano*.

BALIENS, pro *Valeas*, in Charta Longobardica an. 940. apud Ughellum tom. 1. pagina 391. *De oleo Baliente denarios 12. &c.* Occurrit ibi rursum.

¶ BALIGERA, *Stulta*, in Cod. 1013. Bibliothecæ Regiæ.

¶ BALIGUERIUS, Navigii genus, idem quod *Baltagaria*. Tabularium Communis Massil. *Nobilis Melchior de Grimaldis dominus & patronus cujusdam Baliguerii intendit venire Massiliam & dictum Baliguerium desarmare, &c.*

¶ BALINEUM, Βαλανεῖον, *Balneum*, in Supplemento Antiquarii.

BALINGARIA, Balingarius, Navis bellicæ spe-

species. Thom. Walsinghamus in Ricardo II. *Tandem pene solus fugiens in Balingario, pervenit ad eumdem Comitem.* Infra: *Recepta sunt autem ibi vasa...21. cum quibusdam vasis eorum, scilicet 4. bargis, & uno Balingario.* Alibi: *Hostes armaverant 5. vasa bellica, qualia Balingarios appellamus.* Idem: *Una bargia & 7. Balingariæ periclitatæ sunt ante villam de Calesio.* In Henrico V. *Cepit 3. carricas & unam hulcam, & 4. Balingarias.* Froissart. 3. vol. cap. 41. *Planté de navires, de galées, de vaisseaux & de Balengers, pour passer en Angleterre.* Atque hinc emendandus Spelmannus, qui perperam *babinger* legit, in hoc verbo. Tractatus MS. de Offic. Heraldorum: *Ledit Admiral doit avoir de tous vaisseaux appartenans à la guerre l'administration, comme Barges, de Galées, & Horquées, & Ballenjers, & autres.* *Balener* appellatur in Legibus Alfonsinis part. 2. tit. 25. lege 7. Sic porro dictum videtur ejusmodi navigium, quod cunabuli quod *Balaja*, seu *Balingia* vocabant olim nostri, formam referret.

¶ BALINGERA, Eodem sensu, apud Rymer. to. 8. pag. 147. *Aliquam navem, bargeam, sive Balingeram de guerra armatam.* Sic alibi non semel.

BALINGIUM, pro *Balneum*, vel *Baloeum*, in veteri Inscriptione in Anglia, apud Gruter. 73. 5. *Balingium vi ignis exustum Coh. I. Thracum restituit.* Vide *Balneum*.

BALENJA, ex voce *Balage*, quæ etiamnum apud Lemovices obtinet pro cunabulo, vel certe pro fasciis quibus involvuntur infantes. Capitulare de Villis cap. 42. *Ut unaquæque villa intra Cameram lectaria, culcitas, pulmatias, Batlinias, drappos, ... habeat.* Βαῖα & ἄ... cannabula, & cunas vocant Glossæ Græc. Lat. [Armoricis hodie *Balen* vel *Ballen*, & *Pallen*, lecti operimentum laneum. Vide *Batlinia*.]

¶ BALINVERNIA & BALINRINIA. Sic lego in Informationibus civitatis Massil. pro passagio transmarino MSS. è Bibliotheca Sangerm. Est autem magni mali, ut videtur, minus velum: *De caduta pro Balinrinia 2. duarum goarum...Arbor vero de medio vult habere duo vela quorum majus vult habere XLVII. goas per antenam & XLVII. sos, & pro Balinvernia XLVII. goas; & continebunt ipsa duo vela XXVIII. pecias continentes C. cannas canobica.* Quæ quidem vox, cum à *Balingaria* non multum sit diversa, ab ea nomen traxisse facile crediderim, quod forte in ejusmodi navibus frequentioris usus fuerit.

BALIO, *Manus*, *palma*, in Glossis Isidori. [Ad quas Grævius: Apud Papiam est: *Bola*, *Palma*, *manus*: Sic tum loquebantur & scribebant pro *Vola*. Sic & scripsisse censeo Isidorum: *Bola*, *palma*, *manus*.]

BALISHUS, Moneta Tartarica. Vide Gregorium Abul Faragium pag. 284. 285.

BALISTA, BALLISTA, BALESTRUM, &c. Machina jaculatoria, ex Græco βάλλειν, Hispan. *Ballesta*, Vulgo *Arbaleste*. *Balista manualis*, Joanni de Janua, in voce *Machina*. Fortunatus l. 3. Poem. 10.

Illic est etiam gemino Ballista volatu,
Quæ post se mortem linquit, & ipsa fugit.

Lex Wisigoth. l. 8. tit. 4. §. 23. *Si quis ... laqueos vel arcus præteaderit, seu Balistas.* Monachus Vallis Sarnensis in Hist. Albig. cap. 42. *Ecce sagitta per Balistam ab adversariis emissa ferventem illum percussit.* Guill. Brito lib. 2. Philippid.

Nec tamen interea cessat Balista, vel arcus,
Quadrellos hæc multiplicat, pluit ille sagittas.

Apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 8. recensentur variæ balistarum species, *Balistæ grossæ à turno, Balistæ à pesarola*. Raimundus Montanerius in Chr. Aragon. cap. 272.

E fra casa nau feyts metre par terrer, . . .

Tres Ballesters de torn, è quina vel mol simpler.

Balistæ à pectoribus, ibidem cap. 23. *Rectæ Balistæ quibus istæ Muschettæ proprie deputantur, sunt Balistæ, quæ Balistæ à pectoribus nuncupantur.* *Balistæ cum cornu*, apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1143. *Inventi sunt in Domusta tribucoli quatuor cum petrariis & mangonellis plurimis, Balistæ cum Cornu fortissimæ, mangonalium balistarum & arcuum ... magnus numerus.* In Aresto Parlam. Par. 9. Maii recensentur pariter aliæ balistarum species, *Balistæ ad unum pedem, Balistæ de cornu ad duos pedes. Balistæ ligneæ ad duos pedes, Balista sine nuce quæ duos projecit quarellos.* [*Balistæ de torno vel de lena*, in Processu B. Petri de Luxemburgo. to. 1. Junii pag. 590. *Erant duæ Balistæ à Tour, & quinque à duobus pedibus*, tom. 1. Hist. Dalphin. p. 66. col. 2. *Duas Balistas ad Tor, & decem Balistas ad duos pedes*, ibid. p. 67. col. 2. Vide p. 53. col. 1. *Balistam cornu optimam de torno*, in Statutis Arelat. tit. 133. *Balista cornea*, apud Marten. Ampliss. Collect. to. 1. col. 1114. Vide ejusd. Anecd. to. 3. col. 90 & to. 4. col. 726. Muratori opera Diplom. to. 1. pag. 206. Edit. 1723. &c. *Balista a turno*, in Annal. Genuens. Bartholomæi Scribæ ad an. 1247. apud Murator. to. 6. col. 512. *Balistra de cornu*, apud eumdem ibid. col. 418. *Balista de cornu*, *vel de torno*, in Statutis Massil. MSS. Perperam in Editis p. 153. & 154. *de cornu*, *vel de corno*.]

¶ BALITA, mendose pro *Balista*, apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. pag. 414.

Sæpe etiam *Balista* & *Balistra* accipitur pro machina, qua saxa emittuntur ad quatiendos muros, quarum variæ species, de quibus copiose præ cæteris egit Angelus Portenarius in Felicit. Patavina lib. 5. cap. 5. [De Balistis hac notione sumtis intelligendus Papias MS. cum ait: *Balista, genus machinæ ab emittendo, torquetur enim verbero nervorum, & jacit hostas & saxa.*]

BALESTRUM, BALESTRARE, BALESTRATOR. Joan. de Janua, & Breviloq. *Balea*, *funda*, *vel instrumentum quod vulgo vocant Balestrum. Balestrare, cum Balestro aliquid projicere, vel percutere.* [Glossar. MS. Montis S. Eligii Attrebat. *Balestrum à* βάλλειν, *unde Balestro, as, id est, cum Balestro aliquid projicere.*] Ugutio: *Balestrum, Balista, Balistrator, funditor.* Itali *Balestra* & *Balestro* dicunt, ut & *Balestrare*, balista quadrellos emittere. [Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1101. *Sequenti enim die usque ad noctem, semper sagittando & Balestrando prælia voraat.*] Jo. Villaneus lib. 12. cap. 66. *Quando i Genovesi Balastravano un quadrello di Balestro, quelli saettavano tre saette con lor' archi-Balestra predieta*, apud Petrum Gerardum Patavinum lib. 7. de Ezzelino tyranno pag. 75.

BALISTARIUS ARCUS, vulgo *Arbaleste*, Ballista. Wil. Brito lib. 2. Philippidos;

Francigenis nostris illis ignota diebus
Res erat omnino, quid Balestarius arcus,
Quid balista foret.

¶ BALESTRA, Eadem notione. Ottonis Morenæ Hist. Rer. Laudens. apud Murat. to. 6. col. 1045. *Teutonici tamen in ipsis gatis cum arcubus & Balestris occulte morantes.*

BALISTARII, BALLISTARII, & BALISTRARII, nostris *Arbalestrier*, qui *arcu balistari* utuntur in præliis. Monachus Vallis Sarnensis cap. 63. *Habebant præterea Balistarios, qui, &c.* Concilium Romanum an. 1139. cap. 30. *Artem illam mortiferam & Deo odibilem Balistariorum & sagittariorum adversus Christianos & Catholicos exerceri de cætero sub anathemate prohibemus.* Concil. Lateranense IV. can. 18. *Nullus quoque Clericus Rottariis aut Balistariis aut hujusmodi viris sanguinum*

præ-

præponatur. Ubi Interpreti Græco, *Balistarii*, τζαγγάριοι recte dicuntur, quod etiam docuimus in Notis nostris ad Alexiadem: sed errat, cum τζύκτας, *Ruptarios* fuisse censuit. Cæsarius lib. 1. cap. 16. *Quidam Balistarius... telum balistæ imposuit, ut sanctum Abbatem feriret*. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Quilibet Balistarius duas balistas habeat*. Thwroczius in Chron. Hungar. cap. 50. *Salomon autem Balistarius Regis unum illorum ictu balistæ fulminavit*. [Epist. Innocentii PP. III. ad Regem Portugalliæ to. 3. Concil. Hispan. pag. 463. *Ballistarios, canes, aves & equos tuos in illis, quarum nulli vel pauci sunt reditus, introducis*. Adde S. Bernardum to. 1. pag. 1134. Edit. 1690. Breviarium Hist. Pisanæ ad an. 1173. apud Murator. to. 6. col. 186. *Eodem anno mense Julii Pisani miserunt in auxilium Comitis Ildebrandini* CXL. *milites cum Balistrariis*.] Balistrarios Genuenses multi olim habitos alibi, ni fallor, observamus. Id ipsum de Catalanis prodit Raimundus Montanerius in Chronic. Aragon. c. 130. *Los Cathalans son los pus subirans Balesters del mon*.

¶ BALESTARII, BALESTERII, &c. Voces ejusdem notionis & originis, passim occurrunt in Scriptoribus Italicis apud Muratorium aliosve Scriptorum medii ævi Collectores.

BALISTRA, Idem quod *Balista*, Italis *Balestra*. [Breviarium Hist. Pisanæ ad an. 1171. apud Murator. to. 6. col. 184. *In medio autem turris erat* LX. *cubitorum fortis, pugnatores* LXXX. *in ea cum* XX. *Balistris*.] Gloss. Latino-Græc. *Balistra*, ἀρκοβάλλιστα, μάγγανον πολιορκητικόν. Gloss. Græc. Lat. βαλλίστρα, *Tormentum murale*. Καταπέλτης, *Ballistra*, βαλλίστρα, apud Constantinum de Administrat. Imper. pag. 203. a 10. pro βαλλίστρα. Sed his locis pro tormento bellico sumitur, non pro arcu baleari.

BALISTRARE, Jaculari. Gloss. Lat. Græc. *Ballistrari*, ἀκοντίζεσθαι.

¶ BALISTARE, Idem. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. lib. 10. ad an. 1282. apud Murator. to. 6. col. 583. *Eos qui erant in turribus Balistando, turrim etiam Veronicam diruentes*.

BALLISTRARIUS ANGLICUS, apud Thwrocz. in Ludov. Reg. cap. 37.

BALLISTRIARII, apud Julianum Antecess. Nov. 79. Vet. Gloss. βαλλιστάριοι, τοξόται.

BALISTRARIÆ, Foramina in urbium muris, per quæ *balista* ejaculabantur. Charta Philippi Augusti an. 1218. pro civibus Podiensibus: *Balistrariæ eorum de novo factæ propter guerram penitus obstruantur*.

¶ BALISTATA, Idem quod *Balistra*. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. ad an. 1283. apud Murator. to. 6. col. 583. *Ibique stetit nostrum stolium prope turres portus Pisani per unam Balistatam tota die ipsa & nocte sequenti*. Vide infra *Boalare*.

¶ BALISTARIA, Loca Balistis & tormentis locandis facta, in Gasparis Barthii Gloss. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 235. ex Hist. Palæstina Raimundi Agilæi.

BALISTEUM. Vide *Balare*.

BALIUM, BALIUS. Vide *Bajulus* 4.

¶ 1. BALLA. Vita S. Mochuæ in Actis SS. Jan. to. 1. pag. 48. *Non procul esse fontem nunquam ibi antea visum, cinctum Balla, id est, lorica*, seu Repagulo, Gall. *Gardefoux*. *Balla* vero est pro *Valla* à *vallando* v. in *b*. mutato, ut alibi sæpe.

¶ 2. BALLA, Sarcinarum fascis, Italis *Balla*, Gall. *Balot*. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. lib. 10. ad an. 1289. to. 6. col. 596. *Impetravit ab eo pro Communi Januæ ... quod homines Januæ possent ascendere in Turchiam cum suis Ballis & mercibus pro satis minori pretio, quam solvere solebant*. Occurrit etiam in Annal. Ogerii Panis ibid. col. 389.

¶ 3. BALLA, Grandinis globulus. Chron. Parmense ad an. 1293. apud Murator. to. 9. col. 825. *Maxima tempestas fuit in Episcopatu Cremonæ, & ita grossa quod una Balla dictæ tempestæ ponderabat* III. *libras*.

1. BALLARE. Tabularium Eccl. Cadurcensis: *Breve quod fecit Gerardus prior Cadurcensis, & Willelmus Raterii & alii Canonici, habent in pignus Encsem lo quart de ordeo, & de civada, & de Ballare, & de spelta, & gallinas & agnos*.

2. BALLARE, Scopis expurgare, Gallis *Ballaier*. Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 87. Vide *Baleys*.

¶ 3. BALLARE, Dare, Gall. *Bailler*. Dicitur de rebus quæ ad censum dantur. Regest. Cameræ Comput. Paris. tit. 4. fol. 2. *Ballare aliquam de dictis banquis*. Occurrit ibid. Regest. 13. sub Philippo Pulcro ann. 1309.

¶ 4. BALLARE, Saltare, *Ballatio, Ballator, Ballatrix*, Eadem notione. Vide *Balare*.

BALLASTRUM, *Balineum*, in Gloss. Isidori & Salmasianis. Vide *Balustrum*.

¶ BALLATOLA, Calculus, Gall. *Balote*. Vide *Balatola*.

BALLATORIUM, Mœnianum, Italis *Ballatoio* vulgo *Balcon*. Charta Italica an. 1287. apud Bollandum 20. Martii pag. 208. *Cecidit de uno Ballatorio suæ domus*. [Breviarium Hist. Pisanæ ad ann. 1158. apud Murator. to. 6. col. 172. *De mandato Consulum omnia Ballatoria juxta Arnum destructa sunt*. Chron. Parmense ad ann. 1287. apud eumdem to. 9. col. 813. *Et sic fuerunt appensi vivi ad Ballatorium Communis, & steterunt ibi per unam horam*.]

¶ BALLATUM, Βληχηθμός, *Balatus ovium*, in Supplemento Antiquarii.

BALLEA. Gesta Innocentii III. PP. pag. 147. *Se in montem supra domum suam, qui Ballea Neapolis dicitur, receptavit*.

¶ BALLEMATHIA, BALLEMATIA. Vide in *Balare*.

¶ BALLERIUS, Minister, famulus. Instrum. an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 838. *Excepta avena & fœno. In qua tamen* (Præpositura) *equi Balleriorum conventus congruam percipient portionem*.

¶ BALLETUM. Vide *Baletum*.

¶ 1. BALLIA, Officium, vel districtus *Ballivi*. Vide *Bajulus* 4.

¶ 2. BALLIA, Auctoritas, jurisdictio. Statuta Massil. civitatis MSS. pag. 164. *Dictus probus homo habeat potestatem & Balliam castigandi prout justum fuerit illos qui farinam male moluerint*.

¶ 3. BALLIA, Prædium rusticum. Charta anni 1218. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 724. *Donavi Andreæ & Radulpho fratribus meis, Leprosum, sanctum Karserium .... Donavi etiam eisdem Balliam de Novo-vico-paludoso, & Balliam de Campeu*. Hinc

¶ BALLIRE, Prædium rusticum tenere, colere, in eadem Charta ibid. *Cum omnibus illis quæ servientes & præpositi dictorum castrorum sub me Balliabant, & tenebant, & Ballire & tenere solebant*.

BALLIARE, à Gallico *Bailler*, est attribuere, tradere; apud Anglos autem significat captivum satisdato redimere, sic ut die assignato postea exhibeatur, Cowellus.

¶ BALLINUS, Lodix, Stragulum. Statuta capitulorum general. Ordinis Artigiæ inter Fragm. Histor. Stephanotii to. 2. *In lecto habemus tantum Ballinum, & duos borrat, unum inferius & alterum superius, & quetum, & pulvinar, & cervical, & duo capitalia propter lavandum, quatuor tunicas & quintam misericordia*. Vide *Balinja*.

¶ BALLISTA, BALLISTARIUS, &c. Vide *Balista*.

¶ BALLISTUM. Vide in *Bajulus* 3.

¶ BAL-

¶ BALLIVIA. Vide *Bajulus* 4.

BALLIUM, Propugnaculi species. [Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLIII. *Pro facienda turri, & de Ballio faciendo ad mensuram turris Parisius* XII. l.] Matth. Westmonasteriensis an. 1265. *Eam* (civitatem) *cum exteriori* Ballio *Castri bellatorum suorum insultibus occupavit*. Charta Galcheri D. de Nantolio an. 1218. in Tabul. Campan. *Concessit mihi quod muros reficere possim, qui sunt super motam apud S. Johannem, & facere crenelles, ... concessit etiam mihi quod in circuitu* Ballii *non licebit mihi operari de petra, nisi de licentia, &c.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 267. *Totam terram cum fossato de muro* Ballii *mei Lincolnensis*. Infra: *Et libere poterit murum perforare* Ballii *mei Lincoln. ad portam suam faciendam*. Le Roman de Garin:

Il fent lor Bailles *& lor chasteaux garnir.*

Guill. Guiartus:

Li nobles sont outre les Bailles.

Alibi:

Qu'il se fiert du Baille *ès bretesches.*

Chronicon. Flandr. cap. 113. *Et coururent plusieurs fois jusques à la* Baille, *& la meirent en feu*. Ibidem: *Le feirent l'un à l'autre moult grant honneur, & mangerent seant sur les* Bailles *ensemble*.

¶ BALLIUM, Custodia, carcer, quia locus munitus. Literæ Henrici VIII. Regis Angliæ ann. 1513. apud Rymer. to. 13. pag. 369. *Et pœna imprisonamenti, ibidem remansuri absque* Ballio *vel manucaptione, quousque ipsi vel eorum quilibet finem & redemptionem ad voluntatem nostram fecerint*. Hinc

VETUS BALLIUM, locus Eboraci sic dictus custodiæ reorum destinatus, in Actis Episcoporum Eboracensium, quod esset ubi olim *vetus ballium*, seu propugnaculum.

¶ 2. BALLIUM, Charta locationis terræ, vel ædificii. Gall. *Bail*. Lobinellus in suo Historiæ Britan. Glossario.

¶ BALLIVUS, *Ballius*. Vide *Bajulus* 3. & 4.

¶ BALLO, θηρίον θαλάσσιον. Vet. Glossar. Lat. Græc. i. *Bestia marina*; eadem, opinor, quæ *Balena*.

BALLOMER, Falsus dominus, pseudoprinceps, veteribus Francis, apud Gregorium Turon. lib. 7. Hist. cap. 14. 31. lib. 9. cap. 28. & Aymoin. lib. 3. ca. 61. qui Gundibaldum quemdam è Græcia profectum, Chlotarii Regis se filium mentientem, à Guathranno Rege per indignationem vel contemptum vocatum scribunt. Certe *Bal* veteribus Francis, *falsus* dicitur: unde *balmond*, falsus tutor: *mundius* enim est tutor: Kiliano *Balmonden*, & *Baelmonden*, est *male tueri rem pupilli*. Βαλδίμηρον Theodorici Regis Italiæ patrem fuisse auctor est Damascius in vita Isidori Philosophi apud Photium. S. Baldomerum Subdiaconum venerantur Lugdunenses 27. Febr. cujus exstat Vita apud Bollandum, quæ ad vim vocis alludens, hæc infert; *O verum beatum Baldomerum, in quo nunquam dolus apparuit*. Hinc etiam crebræ Francorum appellationes in *mir* desinentes, ut *Marcormir*, *Ingomir*, *Chlodomir*, in quibus *Princeps*, & vir eximiæ dignitatis denotatur.

¶ BALLONUS, Fascis, Gall. *Ballot*. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 87. *Qualibet grossa bestia... onerata Ballonis canabi vel fili, transiens per eumdem pontem debet duos denarios, si vero portet solum Ballonum canabi debet unum denarium*.

¶ BALLOTTA, Calculus ad ferendum suffragium, Gall. *Balote*. Translatio S. Philastri to. 4. Julii pag. 394. *Ad bussulas & Ballottas provisum & ordinatum est, quod &c.*

BALLUCA, Arena aurosa, seu ramenta minutiora auri, necdum excocta. Gloss. Lat. Græc. *Balluca*, γάδιον χρυσοῦ ἀκαθάρτου. Gloss. Græc. Lat. χρυσοῦ γάδιον ἀκαθάρτου, *Valuca*. Ex quibus videtur restituendum, χρυσοῦ γάδιον. *Aurea arena*, χρυσάμμος, ἐχ..., ὁ χρυσίτης, ut habet aliud Gloss. Occurrit in l. 3. & 4. C. Th. de Metallis, ubi Jacob. Gothofredus.

Alia notione vocem hanc usurpat Sebastianus Salmanticensis Episcopus in Veremundo Rege, æra 827. *Sed regalia palatia*, Balluca, *triclinia, prætoria, quis satis pro ipsa pulcritudine valeat commendare?*

1. BALLUM, Pila, forte ex Anglico *Ball*. Statuta Ordinis de *Sempringham* pa. 744. *Nec ad grangias campanas habeant, sed ligneа* Balla *ad convocandos Fratres ad horas diei & noctis, ad refectionem*.

¶ 2. BALLUM, Tutela. Vide *Bajulus* 3.

¶ BALLUTA, *est publica utilitas: vel est vas luteum*. Vocabul. utriusque juris.

¶ BALLUTICIACUM, Velitatio, procursatio, Gall. *Escarmouche*. Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 76. *Faciebat congregari gentes, & alia multa præparari necessario facienda contra hostes eosdem, ad estandum & persequendum dictos hostes, & custodiendas fronterias dictæ terræ Trapani, & faciendum* Balluticiacum *cum hostibus ipsis & damnificandum eos quantum posset*.

1. BALMA, Lapis sepulcralis, tomba, [seu, ut ait Hilario de Costa, Caverna in rupe excisa, excavata.] Arvernis, *Baume*: quam vocem Provinciales quibusvis sepulcris tribuunt, præsertim vero antris sepulcralibus, quomodo *S. Balmam* vocãt antrum in quo asservatur corpus S. Magdalenę, vulgo *la sainte Baume*, & specum divi Honorati prope Lerinensem insulam, *la sancta Baulma de sancta Honorat*, ut est apud Vincentium Baralem to. 1. pag. 37.

¶ 2. BALMA, Quibusdam in Galliæ regionibus *Balme*, Collis est à valle in vallem protensa in locis montuosis. Charta ann. 1037. ex Chartulario S. Victoris Massil. *Frejus* n. 30. *Hoc est, de* Balma, *sicut vadit via ad sanctum Petrum, & sunt claperii*.

BALMUND, BALMONDEN, Falsus tutor. Charta Caroli M. pro Augiensi Monasterio apud Nauclerum gener. 27. *Eligant huic loco sicut & in cæteris locis suis competenter advocatos & defensores: eo tamen tenore, ut quandocunque fui commissi prævaricator, aut in rebus vel hominibus, quod vulgo* Balmund *dicitur, existat, statim sine mora, sine judicio, advocationem perdat*. Vide *Ballomer*.

BALNEAMEN, BALNEUM. Acta S. Isidori Agricolæ n. 8. *Cum vero nullo cataplasmate, nullo unguento, nullo* Balneamine, *nullo medicamine... cernerent se in alio prodesse, &c.*

¶ 1. BALNEARE, Lavare, *Baigner*. Vita S. Agnetis de monte Politiano to. 2. Aprilis pag. 804. *Comperto igitur quod ancilla Christi ibidem se lavisset, multi infirmos aqua illa* Balneare *ceperunt*. Ibid. pag. 805. *Quibus dictis ipsam ad dictum Balneum duxit, & in aquam quæ fuit meritis paucis ante diebus miraculose apparuerat*, Balneavit. Nicolaus PP. I. ad consulta Bulgar. cap. 6. *Dicitis quod affirmant Græci, quod nullo modo in quarta & sexta feria* Balneari *debeatis*. Vide Leibnitium tom. 1. Scriptor. Brunsvic. pag. 896. Schramb Chronicon Mellicense pag. 415. col. 1. Acta SS. Maii to. 4. p. 565.

¶ BALNEARE, neutrum verbum, Gall. *Se baigner*. Ordinatio Domus regiæ sub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nig. Scaccarii pag. 353. *Quando Rex* Balneat IIII. *d. exceptis tribus festis annuis*. MS. Cantatorium Abbatiæ S. Huberti fol. 26. recto: *Joannes Evangelista de fonte Salvatoris ebrius & apud Diligentem*

omni

omni dilectione præcipuus, senilibus membris fomentum balnei noluit adhibere, quoniam inter Balneantes hæreticum Cherintum conspexit.

¶ BALNEARE, Madefacere, Italis *Bagnare*. De B.Gerardo to.1.Junii pag.769. *Sic ipsum Lambram* (flumen) *transivit, qui nec ipsum nec capam* Balneavit. Chron.Parmense ad ann.1303.apud Murator.tom.9.col. 845. *Item eodem anno bene per quatuor menses non venit pluvia vel nix, quæ* Balnearet *terram, propter quod magna siccitas fuit*. Vide Acta SS.April.to.1.pag.187.D.& tom.3.pag.929.E.

¶ 2. BALNEARE, Pretium pro balneo pensum, in Gloss. Isid. Vide mox *Balneaticum* & infra vocem, *Captura*.

BALNEARIUM, Balneum, Balnea, *Baignoire*. Lex Bajwar.tit.9.cap.3.§.1 *Si quis... incendio tradiderit... quæ per se constructa sunt, id est, Balnearium, pistoriam, coquinam, &c.* Messianus Presbyter in Vita S. Cæsarii Arelat. *Balnearia ibidem grandibus fastigiis constructa sunt*. Vide Will. Tyr.lib.12.c.25.& Anastasium Bibl.in S.Innocentio.

BALNEARIUS, Custos balnei, in Vita S.Severi Episcopi Neapolitani.

BALNEATORIUM, apud Ingulfum pag.883.& Will. Thorn.pag.1915. *Baignoire*.

BALNEATICUM. Veteres Glossæ; *Balneaticum*, Βαλανικόν. Vetus Interp.Juvenal.Sat.2. *Nisi qui nondum ære lavantur. Infantes: quia pueri non dant* Balneaticum. Vita S.Severi Episcopi Neapolitani apud Ughellum: *Quadam die juxta morem homo quidam consuetudinis balnea lavandus ingressus est. Post ablatus aqua, cum recederet, custos balnei ovum ab eo pro* Balneatico *petiit, quod unusquisque* Balneaticum *pro pretio dare consueverat*. Vitruvius lib.8.c.7. videtur innuere *balneaticum* fuisse vectigal impositum, propter aquam, quæ ex aquæductibus & castellis publicis in balnea derivatur. Vide *Captura*.

BALNEARUM REDITUS, in Bulla Paschalis PP.ann. 1102.apud eumdem Ughellum tom.1. pag.996.

BALNEATORES, Vopisco, qui balnea præparant. Glossæ Lat.Græc.*Balneator*, βαλανεύς. Ita etiam dicti in Monasteriis, qui Monachorum *balneationes* curant. Consuetudines Eoveshamensis Monasterii in Anglia: *Singulis diebus quando Fratres balneant, Balneatores percipere debent de Cellario panem & justam.*

¶ BALNECIA, *quinta vel quarta die ante Natale Domini, peragantur omnia lucente die*. in usibus Monasterii Culturæ Cenoman. An hic intelligendæ lotiones?

BALNEUM, Genus potus minime delicati. Luithprandus in Legatione: *Soli mensæ assideat undæ, pasimaciam sibi apponentes*, Balneaque *tunc vitro permodico non bibentes, sed sorbillantes*. Et paulo ante: *Parcus, cupidus, allio, cepe, & porris vescens*, Balnea *bibens*. Et sub finem: *Non proderit tibi* Balneum, *quo te assidue potas in amore B.Joannis Præcursoris*.

¶ BALNEUS, pro *Balneum*. Præceptum Caroli Calvi pro Monasterio Arulensi tom.3. Concil. Hispan. pag.152. *In valle Aspera prope supradictos* Balneos *villare qui dicitur Cotalesus*.

¶ BALNITOR, βαλανεύς: *Balneator*. Supplem. Antiquarii. Vide *Balneatores*.

BALOSELLA. Contract.datior. Bergom. l.2. c.88. *Item quod de coppis*, Balosellis... *calcina, & aliis laboreriis forciatis, &c.*

BALOTTA, Pilula, vox Italica. Petrus de Crescentiis l.10.de Agric.c.28. *Qui autem arcum Balottarum exercet, debet* Balottas *habere æqualis ponderis & bene rotundas*.

¶ BALSA, Ratis. Vox Hispanica. Acta SS.Maii to.7.p.300.E. *Rex Ferdinandus fecit fieri* Balsas *& navigia de lignis & coriis*.

¶ BALSAMARE, Condire corpus mortui, Gall. *Embaumer*. Locos vide in vocibus *Cid* & *Mumia*.

¶ BALSAMITICUS, Bonis odoribus refertus. Translatio S.Augustini to.6.Maii p.414. *Quo magis hæc* Balsamitica *apotheca reserebatur, eo profusius odor cælestis jaculabatur*.

¶ BALSAMITICUS, Balsaminus, ex balsamo. De S.Antidio Episc.to.5. Julii pag. 44. *Balsamiticum consecravit chrisma*.

¶ BALSAMIZARE, Bonis odoribus suffire, Gall. *Embaumer*. Lambertus Prior S. Vedasti Atrebat. circa finem XII.sæc. in MSS. carminibus de divinis officiis, ad Dominicam IV. Quadragesimæ:

Sedis Apostolicæ princeps splendente corona,
Nunc Sion insignit Balsamizante *rosa*.

BALSAMUM, Sacrum chrisma, seu oleum Sacrum. Joan. de Deo in Pœnitentiario lib.5.c.6. de Episcopis: *Quod petunt pecuniam pro* Balsamo *contra auctoritatem sanctorum Patrum, &c.* Vide Joann. Sarisberiens. Ep. 69.[Et to.4.Concil.Hisp.pag.270.col.2.]

¶ BALSAMUS, pro *Balsamum*, in versibus relatis ad voces, *Agnus Dei*.

¶ BALSANUM. Vide *Baldaunm*.

¶ BALTEAT, *Cingit*. Gloss.Isid.[D.Cangius legit infra *Balthearo*.]

¶ BALTEUS. Vide *Baltheus*.

BALTHA, Gothis, Audax. Jordanes in Hist.Goth. *Ordinant super se Regem Alaricum, cui erat ex Baltharum genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis, Baltha, id est, Audax, nomen inter suos acceperat*. Otto Frising. l.4.Chron. de eodem Alarico: *Qui lingua eorum ex genere Baltharum, secundo post Amalos, Baltha, id est, audax, vocabitur*. Hinc forte Italicum *Baldo*, pro *audax*.[Et Armoricanum *Balch* ejusd.notionis.]

BALTHEARE, *Cingere*, in Isid.Glossis: *Balthevire*, à *Baltheus*, habet Joannes de Janua, [& Gloss. MSS.Montis S.Eligii Atrebat.]

¶ 1. BALTHEUS, *Ornamentum dependens à Singulo, vel singulis militaris dictus pro eo quod signa ex eo dependent ad demonstrandam Legionis militaris summam* I.VI.DC. *ex quo numero ipsi sunt; unde non tantum quod cingitur, sed etiam à quo arma dependent Balteus dicitur*. Papias MS. Bituric.

2. BALTHEUS, Zona, qua Episcoporum, Sacerdotum, Ministrorum etiam inferioris gradus Ecclesiastici vestes constringuntur, apud Honorium Augustod. lib. 1. cap. 226. & in libro Sacrament. apud Menardum p.260. Annales Anianenses: *Unam vero partem sibi reservavit, quam dedit Benedicto Abbati S. Anianensis Archisterii, videlicet Crucis Dominicæ cum gemmis, bratheas aureas contextas cum gemmis*, Baltheos *aureos similiter gemmatos, calices aureos, &c.*

BALTHEUS, quo Summus Pontifex consecrandus præcingitur. Joannes Diaconus in Vita S.Gregorii Magni PP.lib.4.c.80. *Porro in exilitate* Balthei, *qui unius pollicis mensuram nunquam excedit, speciem propositi regularis olim à sancto Benedicto statuti, ... eum servasse luce clarius manifestat*. [Ex hoc patet monachale cingulum *Baltheum* etiam dictum fuisse.] Anonymus in Vita Paschalis II. PP. *Deinde in Patriarchale ascendentes Palatium, ad duas curules devenit. Hic* Baltheo *succingitur cum septem exinde pendentibus clavibus, ut quo sciat septem sigillis* (Apoc.5.6.) *septiformem Spiritus sancti gratiam cunctarum Ecclesiarum, quibus simul, Deo auctore, præest, regimini in claudendo, aperiendoque tanta ratione providere debere, quanto solertius id quod intenditur, operatur*. Vide Joann.Sarisberiensem Epist.42.

BALTHEUS MUNDIALIS, seu sæcularis. Ivo Carnotensis in Chronico apud Lambecium lib.2.Comment.de Biblioth. Cæsar. c.8. in Ludovico Pio: *Ipsius denique tempore cœperunt deponi ab Episcopis, & Clericis Balthei gemmeis culturis honorati, & cingula auro compta & exquisite, & alia sæcularia pariter ornamenta.* Charta Einhardi in Chronico Laurisham.pag. 65. *Sunt quidam qui fastu sæculari turgentes .... sacris Ecclesiis contradita invadunt, aut ut sibi hæreditario jure retineant, aut Mundiali Baltheo in beneficio dividant.*

BALTHEUM AUFERRE, Degradare. Vide Aimoinum lib.3.Hist.Franc.c.63.

¶ BALTHUTHA, Lac pressum. Vide *Baldufta.*

BALTRESCA. Vide *Bretachiæ.*

BALUSTRUM & BALUSTRIUM, *locus ubi sunt multa balnea, quod lustretur balneis.* Ugutio & Joan. de Janua, [cum Glossar.MSS.Montis S.Eligii Atrebat. & S.Andreæ Avenion.] Vide *Ballastrum.*

¶ BALZA, Vox Italica, Rupes. Acta SS. Maii tom. 1. pag. 345. in additionibus ad Vitam S. Antonini: *Equitans in invia ripa fluminis in alta quadam Balza.*

BALZANUS, Vox Italica, *Balzano*, de equo qui in pedibus albas habet maculas. Rollandinus in Summa Notariæ c.1. *Unum equum baium Balzanum, &c.* Vide Octav. Ferrarium in *Baio* & *Balzano*, & infra in *Baucens.*

¶ BALZO. Vide *Bulzo.*

¶ BAMBACARIUS, BAMBACINUS, BAMBACIUM. Vide *Bambax* post vocem *Bombax.*

¶ BAMBACORAX, mox in *Bambalo.*

BAMBALO, VAMBAL, Balbus, ὁ βαμβαίνων, βαμβακίζων, qui sonitum labris edit. Adamantius Martyr apud Senatorem, lib.de Orthogr.cap.5. *Bambalo*, βαμβαλός. Ubi forte legendum *Bambalio*; sic enim nescio quem M.Fundum, Antonii III. viri socerum *propter hæsitantiam linguæ stuporemque cordis* appellatum scribit Cicero Philipp.3. Gloss.Græc. [illegible], *Vambal*. Hesychius: [illegible]. Hinc

BAMBACORAX appellatus olim Alexius Comnenus Imp. legitur in Epist. Honorii III.285.lib.6.quod balbutiret, & instar corvi crocitando verba effunderet, quod faciunt [illegible]. Alexii vero balbutiem observant etiam Anna filia lib.1.& Bryennius gener lib. 4. n. 22. Vide Nilum monachum lib.3.Epist.331. ubi legendum [illegible], pro [illegible]. Sed & inde Itali *Bambino* puellum, qui adhuc balbutit, dicunt.

BAMBARE. Vide *Bambum.*

BAMBAX, BAMBASIUM. Vide *Bombax.*

BAMBER, *Arena*, in Gloss. Isid. [Ad quod Grævius: Sic etiam Constantiensis Episcopus: *Bambis, arnea*, forte *Ammos, Arena*, ut male loco suo exciderit hæc Glossa. Sed hoc, inquit, aliis relinquo quærendum.]

BAMBIS, *Aranea*. Gloss.Isid.

¶ BAMBUCINUM. Vide in *Bombax.*

BAMBUM. Gloss.Græc.Lat.MS. Ὀξύγαρον, *Acetarium Bambum, Tinctorium.* Editum *acetarium* tantum habet. *Bambum* autem pro *Bammum*, ex Græc. βάμμα, unde *Bambatus*, intinctus, apud Columellam, & Apuleium.

BANADULA. Vide *Bajulona.*

¶ BANASTONUS, Idem quod mox *Banastum.* Charta anni 1351. ex Archivis S.Victoris Massil. *Custodiebat racemos collectos in Banastonis.* Instrum.an.1434. ex Archivis ejusdem S.Victoris: *Quod quilibet piscator faciat Banastonum...Volumus & ordinamus quod piscatores possint reponere & reponi faciant pisces in vasculis quibuslibet cujuscumque formæ & capacitatis existant, sive sint Banastoni, canastelli, &c.*

¶ BANASTUM, pro variis regionibus, Gall. *Banaste, Banastre*, vel *Benate*, Cista rotunda & oblonga, ad modum sportæ dossuariæ efficta, quæ ex palea contorta atque in orbem ducta rubis caninis dedolatis & tenuatis consuitur. Hac uti solent rustici ad pisa, fabas, frumenta aliaque id genus portanda vel reservanda. Quandoque duæ hujusmodi cistæ ad utrumque latus equi clitellarii apponuntur. Vocis origo videtur esse *Benna*, Gall. *Banne* & *Benne*, quæ cista lignea est ad eumdem usum accommodata. Regest. Comput. Dalphin. an. 1309. 17. Novemb. *Item de Barralibus, de Banastis non computat, quia sunt ad manum mistralis.*

BANAUSUS, ex Græc. βάναυσος, Mechanicus, illiberalis. Marsilius Patavinus in Defensore Pacis par. 1.c.5. *Decebat honorari Deos, & illorum sacra tractari, non à Banausis seu mercenariis, qui vilia & maculativa officia exercuerant.*

BANCA, BANCALE, BANCHA, BANCHETTUS, &c. Vide *Bancus.*

¶ BANCHEA. Computus an.1202. apud D. Brussel de Usu feud.to.2.p.CXCIII. *De decheio Banchearum, XVIII. l. & XII. s. & VIII. den.*

¶ BANCIO FRUMENTARIA, f. *Barcio*, Navis annonica. Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib.13.rubr.8.apud Murator.to.10. col.534. *Auxit Pisani suorum tædia, quos angebat impermeabilis accessus, inde & rerum familiarium inopia, & unde irrumperent, quatenus & ipsi possent, machinas, testitudines. cataphractas, onerarias barchas, quas barbottas ipsi nuncupabant, cum Bancionibus Frumentariis.*

BANCUS, Gall. Banc, Senensibus *Banco*, Florentinis *Panco*, subsellium, sedile ligneum longius, quod plures una sessores capit; ex Saxonico *benc*, abacus, scamnum, sedile. Uldaric. in Consuet. Cluniac. Monast.lib.2.cap.36. *Duo sedilia, quæ vulgo* Bancos *vocant.* Joan.Brompton: *Imperator autem probitatem suam admirans,* Bancos *loco caparum in curia sua erexit.* Speculum Saxon.lib.3.art.38.§.4. *Mensam ornabit mensali, &* Bancum *seu scamnum pulvinari, ac sedile cussino.* Siffridus Presb.an.1025. *Dum igitur pergens in quadam Ecclesia, & fessus super* Bancum *quiesceret.* Waces en son *Roman de Rou*, de Roberto Duce Normanniæ:

Par Coustentinoble passa,
Et à l'Empereur torna,
En dementiers qu'à lui parla,
A la coustume qui ert là,
Son mantel jus à terre mist,
Tout destubè desus s'asist.
Au partir quant il s'en torna,
Le mantel prendre ne daigna.
Un des Grès le vit destubè,
Son mantel li a relevè,
Dist lui que son mantel prist,
E à son col le rependist.
Et il respondi par nobloi,
Je ne port pas mon Banc *o moi,*
Chascun des Normans autresi
Son mantel à terre guerpi.

Infra:

Par la Noblesse des Normans,
Qui de lor manteaus firent Bans.

Rursum.

Fist l'Emperer en paleis fere
Bans *& sieges environ l'aire.*

Quidam vocem hanc ex *Abacus*, alii ex *Scamnum*, formatam volunt, alii à *Banc* Germanico deducunt. Vide Gloss. Meursii in Βάγκος, & VV.CC. Ægidium Menagium & Octav. Ferrarium; in *Abaco* & *Banco*. [*Benc* vel *Banc* apud Francos & Saxones semper significavit

scamnum

scamnum vel *sedile*; *Bancus* ergo Franco-Theotiscæ aut Saxonicæ originis est: alia non quærenda.]

¶ BANCHUS, Idem. Statuta Eccles. Tutelensis an. 1328. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 799. *Item præcipimus vobis...quod ecclesias vestras per parochianos vestros ...munire loco videlicet Banchis, libris & aliis necessariis ornamentis atque vestimentis & campanis faciatis.* Acta SS. April. to. 1. pag. 170. *In cujus* (triremis) *Bancho seu transtro, &c.*

¶ BANCIUS, Eadem notione. Charta Geraldi Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1385. ex Chartulario ejusdem Monast. pag. 442. *Sedente eodem domino Abbate super quemdam Bancium fusteum.*

¶ BANCHIUS, Simili notione. Locum vide in *Carabaga*.

¶ BANCA, Eodem sensu. Limborch. Hist. Inquis. lib. Sent. Tholos. pag. 43. *Adoravit eos inclinando super unam Bancam sicut fuerat edocta.* Ibidem pag. 224. *Oravit cum eis flexis genibus inclinatus super Bancam secundum morem ipsorum*, Albigensium scilicet & Valdensium. Compendium Jurium & Consuetud. Universit. Paris. per Rob. *Goulet* fol. 8. *Non tamen secundum litterarum merita, sed vel secundum antiquitatem baccalariatus, vel ut nobilitatis Banca, more eorum loquendo, exposcit, præsentant licentiandos.* Quo in loco *Jura* nobilitatis dicuntur *Banca*, vel quod nobiles in Banca seu scamno singulari sederent in scholis, vel quod hic agatur de nobilibus baccalaureis ad gradus licentiatorum aspirantibus, de quibus vulgo dicimus: *Ils sont sur les Bancs.*

¶ BANCA. Notione paulo diversa, pro Mensa mercatorum in qua merces suas emptoribus exponunt, Gall. *Comptoir.* Statuta Massil. anni 1253. p. 305. *Constituimus quod omnes draperii & eorum scolares jurent infra octo dies post festum omnium SS. pannos quando ipsos vendent extendere supra Bancam, &c.*

¶ BANCHA, ut *Bancus*, in Miraculis B. Ambrosii Senen. to. 3. Martii pag. 218. Instrum. an. 1338. ex Archivis Massil. *Quidam super una Bancha derrobavit de fachis, &c.*

BANCUS, apud Scriptores Anglicos sumitur pro Tribunali, quemadmodum *Scamnum*, in Wichbild Magdeburg. art. 11. §. 1. Duplex autem hoc nomine indigitatur Tribonal in Anglia: prius, *Bancus Regius*; alterum, *Bancus Communis* appellatur.

BANCUS REGIUS; post Parlamentum est totius Regni Tribunal, in quo causæ capitales, criminales & aliæ, quæ ad Coronam, seu Hospitium Regis pertinent, aut ad instantiam Regis fiunt, expediuntur. Huic præsidet interdum Rex ipse; unde *Regius* dicitur; sed vulgo *Capitalis Angliæ Justitiarius*, cui assident tres aut quatuor Justitiarii assessores. Officiarii sunt, *Clericus Coronæ*, *Prænotarius*, Ministri inferiores sex. Vide Fortescutum de Laudib. Legum Angliæ cap. 51. & Joan. Cowellum lib. 1. Instit. tit. 2. lib. 4. tit. 21. §. 2.

BANCUS COMMUNIS, dicitur Curia, in qua communia placita, hoc est, lites ex quacumque juris Anglici, quod *Commune* vocant, parte inter privatos natæ, disceptantur; unde & nomen habet. In ea judicant capitalis Justitiarius, Justitiarii assessores 3. vel 4. Officiarii sunt, *Custos sigilli*, *Custos brevium*, *&c.* Pertinet autem jus banci ad regios judices, qui supremo jure lites decidunt. Nam a Curiis Hundredorum & Baronum appellatur.

Uterque vero bancus olim mobilis, nunc in aula Westmonasteriensi fixus. Fleta l. 2. cap. 2. §. 7. *Rex habet Curiam suam...in Banco apud Westmonasterium consimiliter.* Th. Walsinghamus in Ricardo II. an. 1393. *Hoc anno Bancus Regius & Cancellaria translata sunt de Londiniis*

Eboracum. Knyghton. lib. 3. cap. 13. an. 1302. *Rex fecit movere Bancum & Scacarium Regis apud Londonias, quæ apud Eboracum fuerant per 7. annos.*

BANCI NARRATORES, in Vitis Abbatum S. Albani, dicti *Advocati placitantes*, Legulei & causarum patroni.

FRANCUS BANCUS. Bractonus lib. 4. Tract. 6. c. 13. § 2. *Consuetudo est in illis partibus, quod uxores maritorum defunctorum habeant Francum Bancum suum de terris Sokemannorum tenentium nomine dotis.* Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pa. 178. *Burga quæ fuit uxor Petri de Bendingue, petit versus Priorem S. Trinitatis Cantuariensis medietatem manerii de Welles, sicut Francum Bancum suum, ad faciendum firmam 18. dierum, & unde prædictus Petrus quondam vir suus eam dotavit, &c.* Infra: *Post mortem illius Mathildis, habuit nomine Franci Banci medietatem illius manerii, &c.* Huc forte pertinet quod habet Speculum Saxon. lib. 3. art. 38. §. 4.

BANCUM JUSTITIARIUM TENERE, apud Westmonaster. pag. 374. Præsidere in Banco Justitiarius dicitur.

BANCUS, etiam obtinuit in Italia pro foro aut tribunali judicum. *Banco, seggio del Giudice*, tribunal. Extant enim plures Sententiæ, seu Judicata aliquot judicum Cumarum & aliarum urbium in Italia, in veteri Regesto Cameræ Computorum Parisiens. quæ sic concluduntur: *Lecta, lata... & pronunciata fuit hæc sententia...per D. potestatem...sedentem in Banco pro Tribunali*, an. 1386. Alia an. 1365. *Lata & in his scriptis sententialiter pronuntiata fuit ista sententia per Dom. Potestatem sedentem in Palatio Communis Novariæ ad Bancum juris solitum.* Utitur etiam Bartholus in Tractatu 15. de Falcone, & Additio ad Bartholum in l. *Julianus*, D. de integr. restitut. Vide Ughellum to. 4. pag. 876. Charta Rogerii Siciliæ Comitis Græce exarata apud Ughellum to. 1. Ital. Sacr. p. 1029. [illegible] *αὐτῶν*, &c. Cruscanis Academicis, *Banco*, *e propriamente quella tavola alla quale risseggono Giudici, o i Magistrati à render ragione, i mercanti à contar denari, à scriver conti.* Vide Joan. Villaneum lib. 11. c. 93. Charta Caroli IV. Imperat. an. 1375. pro Coloniensibus, apud Maximilianum Henricum in Apologia part. 2. pag. 118. *Etsi tale judicium infra Civitatem Coloniensem, & quatuor Bancos judicii temporalis ibidem, &c.* Sed & hæc leguntur in Statutis Communiæ Mechliniensis MSS. *Villa Mechliniensis de cætero habeat...plenum Banchum, sive sedem 12. Scabinorum.*

¶ BANCA, Eodem intellectu. Charta an. 1366. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. p. 344. *Et dictus dominus judex existens in loco de Rupe-Maura . . . & sedens more judiciali in quodam loco sive Banca, quem locum congruum pro tribunali quoad actum ejusmodi sibi elegit.*

¶ BANCHUM, Tribunal. Acta SS. Martii to. 2. pag. 152. A. *Ego sum Banchum rationis & veritatis ad ponendum animas in via honestatis.*

¶ BANCHUS AUDIENTIÆ EPISCOPALIS, in Processu super sanctitate & doctrina B. Catharinæ Senen. an. 1380. apud Marten. tom. 6. Amplis. Collect. col. 1243.

¶ BANCHETTUS, in Commentario D. Edmundi Marten. in Regulam S. Benedicti pag. 401. *Constitutiones Montis Oliveti præscribunt, ut cellerarii monasteriorum eligantur in Banchetto per vota secreta, de consensu majoris partis ipsius:* Hic *Banchettus* est vel Capitulum aut cella communis, quo Monachi conveniunt ad tractanda negotia: qui locus dicitur *Banchettus*, quod in eo sint banci plerique ad consedendum.

Est

Est etiam *Bancus*, stallum, ubi mercatores merces suas exponunt, in Charta an. 1152. apud Catellum lib. 2. Hist. Comitum Tolosæ pagina 218. [& in alia anno 1164. tomo 1. Hist. Dalphin. pagina 17. *Si quis Bancum tenens bovem vel vaccam vendiderit, ceram 12. sol. ad Calendas dabit.* Hinc *Census & consuetudo macellorum* pro Tributo à *Macellariis* solvendo ratione *Bancorum*. Lobinellus tomo 2. Hist. Britan. pagina 378. *Dedi & concessi per unumquemque annum centum solidos de redditibus meis qui in prima ebdomada Quadragesimæ persolvi debent de censu & consuetudine Bancorum macelli in suburbio.*]

¶ BANCHIA, Idem. Censualis Codex Calomontis: *Banchia merceri continens duos colonellos in ingressu ala Calomontis.*

BANCHA, idem quod *Bancus*, Stallum. *Banchæ macellariorum ad vendendum*, in Libertatibus Baugiaci ann. 1250. apud Guichenonum in Hist. Bress. pag. 64. 110. Stalla. Anonymus de Morimundensis in agro Mediolanensi Cœnobii desolatione: *Alius panem unum, alius medium, alius buccellam, unusque secundum quod subter Bancas & scrineos poterant invenire.* [Instrum. an. 1309. tomo 1. Hist. Dalphin. pag. 86. *Item de qualibet macellario vendente in macello die fori, pro tota septimana capiuntur pro Banca duo denarii ... de qualibet alia Banca seu platea infra forum, vel ibi circa, capitur unus denarius.*]

BANCHATICUM, Tributum ex ejusmodi *banchis*, in Charta Friderici I. Imp. anno 1159. apud Ughellum in Episcopis Astensibus: [*Hæc itaque regalia esse dicuntur: moneta, via publica, aquatilia, flumina, publica molendina, furni, forestica, mensuræ, Banchatica, portus, &c.*]

¶ BANCHAGIUM, Idem. Comp. Grasivod. an. 1337. *Recepit avenam, quarterios carnium pro Banchagiis macelli, piper, ceram & aurum pro gardis.*

¶ BANCA, BANCUS, Ærarium, Musæum notarii, Officina cujusvis operarii, quæ etiamnum *Banche* dicitur in Bressia. Acta SS. Maii tomo 6. pag. 176. B. *Prima Junii recepit ex Banco B. Jacobi xxj. sol. vij. denarios.*

BANCALE, BANCALIS, Banci, seu subsellii stragulum, tapes, quo scamnum, seu *bancus* insternitur. Glossæ MSS. *Stratoria, Bancales.* Hispanis, *Bancal.* Catholicum Armoricum: *Pavict, Gall.* Banchier, *Lat.* *Banchale.* Capitulare de Villis cap. 42. *Ad discum, Bancales, vasa area, plumbea, &c.* Durandus lib. 1. Ration. cap. 3. n. 23. *Bancalia, sunt panni, quibus super sedes vel Bancas in Choro ponuntur.* Vide lib. 6. cap. 81. num. 6. Hariulfus libro 3. Chr. cap. 3. *Tapeta 6. cortinæ 3. Bancales serici 4.* Tabular. S. Eparchii Inculism. *Cortinas quoque & dosallos sive Bansballos, & ex optimis palliis 20. cappas Romanas, &c.* Lib. Ramesf. sect. 148. Alfwara *dedit etiam unam crucem optimam, & pulvinar unum de palla, 2. quoque pelves argenteas, 2. cortinas, unum Bancale, & sellam suam cum omni apparatu equestri.* Ubi perperam Spelmannus *Bancale* legit. Vetus Charta in Auctario ad Matth. Paris pagina 158. *Unum librum, & unam cortinam, & unum Bancale concedo consensu domini mei Regis.* Monasticum Anglic. tomo 1. pagina 222. *Quinque altaris pallia, & 7. stragulas, & 2. tapeta, & 7. scamnorum (vel sedilium) tegmina, vulgo Bancalia.* Et pagina 130. *tria pallia, cortinas 2. Bancalia 2. candelabra duo.* [Guidonis Discipl. Farfensis cap. 23. *Choro post dorsa fratrum in arcum aptant Bancalia, in formulis tapetia.* Vide Martenium tomo 1. Anecd. col. 1525.] Bocacius Nov. 100. *Comincio à spazzar le camere, & à far porre capoletti, e Pancali per le sale.*

BANQUERIUM, Idem quod *Bancale*. *Banchier*, in Catholico Armorico. Fleta lib. 2. cap. 6. §. 1. de Officio Camerarii: *Debet disponere ... ut camera tapetis & Banqueriis ornentur.* Cap. 7. §. 3. *Permissum est etiam, quod Camerarius ex antiqua consuetudine habeat omnia vetera Banqueria & tapetos, &c.* Statuta MSS. Ordin. S. Joannis Hierosol. *Linsseuls, drapilles, tapis, Banchiers, vestemens, barrettes, &c.*

¶ BANCUS SALIS, Crassum frustum salis. Vita B. Kingæ tomo 5. Julii pagina 696. *Ac primaria fovea egesta, salis concreta moles ad quantitates Bancorum (cum) partiretur, in ipsa salis durissimi compage, ille idem annulus aureus ... repertus est.*

¶ BANDA, Nomen militiæ ab Alfonso Castellæ Rege instituta apud Victoriam urbem Castellæ: sic dictæ a *Banda* seu tænia rubra, lata quatuor digitos, quam ipsi à dextro humero sub sinistro brachio circumdabant. Vide Miræum de Orig. Ord. Equest. & Paulum Morigiam lib. 2. Orig. Monast. cap. 9.

¶ BANDARENSIS, Vexillifer. Vide post *Bandum*.

BANDASIA. Charta Sassonis Episcopi Aprutini an. 1207. apud Ughellum tomo 1. pagina 398. *Concedimus & confirmamus illam vobis hominibus Terami habitatoribus libertatem, quam prædecessores nostri concesserunt, ... & quædam de beneplacito nostra largimur & concedimus, videlicet sanguinem, livorem, & Bandasiam, Potestatem & Judices.* Occurrit iterum infra, Idem videtur quod *Bandum*, seu *jus* Bandi, vel *Banni* id est jurisdictionis.

¶ BANDE-GRUINA, Pallii genus. *Le Maire* in Hist. Aurelian. edit. in 4. ex Actis ann. 1251. 26. Octob. *Memoratus dominus Rex (S. Ludovicus) propriis humeris dictam thecam portavit. Sermo factus fuit in claustro, & sedit dominus Rex cum duobus filiis suis, & obtulit duo pallia, quæ vulgo vocantur Bande-gruina.*

BANDELLUS, Fascia, ex Gallico *Bandeau*, sic appellata, quod *Bandi* seu vexilli speciem referat. Synodus Coloniensis ann. 1280. cap. 5. de confirmatis: *Et habeant Bandellos de panno lineo spisso sine fractura & sine nodo, &c.* Occurrit rursum infra, & in Præceptis Synodalibus Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. [Statuta Synoda. Ecclesiæ Cadurcensis apud Marten. tomo 4. Anecd. col. 687. *Bandellos mundos & latos & satis longos supra chrismationem in fronte positos tribus diebus defferant propter fidem Trinitatis ...* Adde Pontificale Antissiodor. scriptum circa an. 1310.] Vide *Bruda*.

¶ BANDELLUM, Eadem notione. Statuta Eccles. Leodiensis an. 1287. apud Marten. tomo 4. Anecd. col. 832. *Moneantur parentes, quod confirmatos pueros tertia die adducant ad Ecclesiam, ut presbyter lavet frontes eorum, & comburat Bandella, & aquam lotionis cum cinere Bandellorum faciat in sacram piscinam reponi.* Ritus hic præscriptus etiamnum servatur in illa Diœcesi.

¶ BANDEQUINUS. Vide *Baldakinus*.

¶ BANDERARIUS. Vide *Bandum* 1.

¶ BANDERESIUS. Vide *Banderenses* post *Bandum* 1.

¶ BANDERIA. Vexillum. Locum vide in *Antesignarius*, & infra in *Bandum* 1.

¶ BANDERIKES. Litteræ anni 1405. apud Rymer. tom. 8. pag. 384. *Quatuor cophinos cum quarellis, tria Banderikes, & quindecim Pavisses, &c.*

¶ BANDERIUM, Cohors quadringentorum militum. Sic Marten. in Gloss. ad calcem tomo 5. Anecd.

¶ BANDEZATUS. Vide post *Bandum* 1.

¶ BANDIA, pro *Bannum*, Districtus, jurisdictio. *Bandum* pro *Bannum*, non raro legi infra dicetur. Baluz. Hist. Arvern. tomo 2. pagina 429. in Charta Stephani

de Bociaco Canonici Claromont. *Dixit testis, Dissensiones esse inter dominos de Castro Petri & de Jaligniaco pro Bandia rupium* des Escures, etiam *quod ex discordia dictorum dominorum dictus dominus Hodinus de Castro tenuit in manu sua per plures annos dictam Bandiam.*

¶ BANDILUS, In Charta plenariæ securitatis an. 565. apud Mabillonium in Supplemento Diplom. pag. 91. *Item & in speciebus secundum divisionem, argenti libras duas, hoc est cocleares numero septem, scotellauna, fibula de bracile, & de usu Bandilos formulas duodecim.*

¶ BANDIRE. Vide in *Bandum* & *Bannum*.

¶ BANDIUM VINEARUM. Vide post *Bannum Vindemiarum*.

¶ BANDORA, BANOARENSIS. Vide in *Bandum* 1.

BANDOSITAS, Inimicitia, *faida*, bellum privatum. Constitutio Petri Regis Arag. post Curiam Generalem Catalaniæ celebratam in villa Cervariæ anno 1359. MS. *Iterum Ordinamus & indicimus inter nostros Prælatos, Ecclesiasticas personas, Barones, homines de Paratico, & homines villarum honoratos, intus Cataloniam, inter quos guerra, Bandositas, aut contentio occasione hujusmodi, aut aliter existit, treugas duraturas hinc usque ad primum venturum mensem Madii, & ab ipso mense ad duos annos proxime sequentes. Sic tamen, quod transacto tempore ipsarum treugarum, quilibet præmissorum remaneat in illo esse, quo nunc existit, in tantum quod per exitum dictarum treugarum non remaneat in guerra ille, qui nunc in guerra non existit: & qui contra fecerit, ultra pœnas in Usaticis & Constitutionibus Cataloniæ editas contra infringentes securitatem & pacem Principis, habeatur ipso facto pro ejecto & separato à pace & treuga. Et si hac occasione castra vel loca, aut alia bona sedentia in aliqua Baronia Cataloniæ existentia ad manum regiam devenirent, debeant infra annum vendi aut aliter alienari consimili personæ, cujus illa castra, loca, & bona fuissent, aut alii uniam personæ infra dictam Baroniam degenti. Et prædictam Constitutionem per tempus prædictum duntaxat durare volumus, & non ultra.* [Tractatus Bonifacii Ferrerii pro defensione Benedicti XIII. apud Marten. tomo 2. Anecd. col. 1455. *Nam quia tota terra Regis per Dei gratiam est in pace & in tranquillitate, specialiter quia illæ* Bandositates *de Valentia cessarunt & sopitæ sunt, & nunc imminebat & crescebat quædam satis valida Bandositas etiam inter illos de genere suo in Aragonia.* Guillelmi Tyrii continuata Histor. Belli sacri apud eumdem Marten. tomo 5. Ampliss. Collect. col. 733. *Et ce avint tant de fois, que cil d' Antioche en entrerent en grand effroy, & li Turquemans en pristrent trop grand Bandor.*]

VANDOSITAS, pro *Bandositas*, Hispan. *Vando*, pro *bandum*, edictum. *Guerra, Vandositates, sive bellicia cum gentibus armatis*, apud Michaelem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 167.

1. BANDUM, Vexillum, signum militare. Gloss. Lat. Græc. *Bandum*, σίγνον, Ugutio: *Bandum, parvum vexillum.* Paulus Varnefr. de Gestis Langob. lib. 1. cap. 20. *Vexillum, quod Bandum appellant.* [Chron. Ademar. to. 2. Bibl. MS. Labbei pag. 157. *Pippinus contulit S. Martiali* Bannum *aureum, quod ceperat in prælio, &c.*] Passim hac notione occurrit apud Scriptores, Brennonem de Gestis Gregorii VII. PP. in Chron. Casin. lib. 1. cap. 26. apud Radevicum in Frider. lib. 4. cap. 71. in Codice Carolino Epist. 88. apud Lucam Tudensem pag. 63. Anastasium in Sergio PP. pagina 60. in Leone III. pagina 125. &c. *Primores Bandorum*, in Anastasii Collectaneis pagina 188. [*Bandum* inter insignia Papalia numeratur ab Ottone Morena in Hist. Rer. Laudensium apud Murator. tomo 6. col. 1057. *Inde ad palatium cum Bandis & aliis Papalibus insigniis* (Victor PP.) *est deductus.*] A Persico *Band*, fascia, accersit Salmasius, quod in modum fasciæ effictum sit. Bekanus l. 7. Hermath. *Baut* veteribus Cimbris idem sonare ait. Alii à Cambrobritannico *Banniar*, i. vexillum, hauriunt, quod effictum volunt à *Bann*, i. elevatione: est enim *Bann*, altum, excelsum, apud Boxhornium. Ego vero malim à *bannum*, de qua voce infra, vocis originem arcessendam, quod qui *bannum in rem aliquam mittebant*, seu in prædium aut domum, *velum* eidem appendebant, eoque ipso rem superioris domini esse innuebant. Vide in *Velum*.

A Latinis, βάνδον, eodem significatu mutuati sunt Græci: Procop. lib. 2. Vandal. cap. 2. τὸ σημεῖον, ὃ δὴ βάνδον καλοῦσι Ῥωμαῖοι. Scholiastes Gregorii Nazianz. 1. in Julian. Τὰ καλούμενα παρὰ Ῥωμαίοις σίγνα καὶ βάνδα, ταῦτα ... Vide Rigaltium, Meursium in Gloss. & Fabrotum ad Cedrenum. Βάνδον Byzantini sæpe etiam pro turma usurpant, uti nos vocem *Bande*, ut Ducas cap. 5. pagina 35. Tactici Græci passim. Gloss. Basilic. Κοντούβερνιον, ... ὃ βάνδον Ῥωμαῖοι καλοῦσι.

BANNUM, Eadem notione. Vetus Charta apud Mabillonium tomo 5. SS. Ord. S. Bened. pagina 88. *Qui festinantes sumptum secum vexillum Crucis, & sancti Guillelmi glebam, cum conventu fidelium Monachorum, Clericorum, Militum, Laicorum, cum crucibus, Bannis, thuribulis, candelabris, signis, vestimentis Ecclesiasticis, &c.*

Quod vero Latini *Bandum*, seu vexillum, Poetæ nostrates interdum *Bau* appellant. Vetus Poeta MS.

Lors ralie ses gens, & refait son conrois,
Le Bau de Macedoine qui fut listè d' orfrois,
Fait devant lui porter, ainsi comme il est drois,
Là se raliment Grieu & li Macedonois.

Alibi.

Le Bau de Macedoine contremont baulniant,
Banieres & pignons contreval ventelant.

¶ BANOERIA, Vexillum. Anonymus apud Murator. tomo 8. col. 111. *Et in exitu sui regiminis fuerunt posita Banderiæ in monte S. Martini super plateam Vicentiæ.* Regimina Paduæ ad an. 1319. ibid. col. 431. *Hic dati fuerunt confalones & Banderiæ populi fratalearum.* Instrum. an. 1365. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod omnes Banderiæ artistarum & aliæ Massiliæ portentur & ponantur super mœnia.*

BANDERIUM, idem quod *Bandum*, vexillum, Thwroczius in Ludovico Rege Hung. cap. 6. *Multa Banderia & captivos Tartaros Regi transmisit.* In Sigism. cap. 18. *Banderia sive vexilla in signum victoriæ misit.* *Banderia*, eadem notione, in Hist. Cortusiorum lib. 1. cap. 20. lib. 2. cap. 16. & alibi non semel. *Bandiera*, apud Joan. Villaneum lib. 2. cap. 2. lib. 7. cap. 2. lib. 8. cap. 1. lib. 11. cap. 80. *Bandera*, Danti.

BANDERARIUS, BANDARENSIS, Vexillifer, *Banderaio*, & *Bandarese*, Italis; *Banderaro*, Joanni Villaneo lib. 7. cap. 14. Itinerarium Gregorii XI. PP. *Currebant Banderarii Romani velut dementes tubis clangentibus.* Infra: *Romæ namque Bandarenses cum suis cuneis accesserunt.* Βανδοφόροι, Procopio lib. 2. Vandalic. cap. 10. Τὸ σημεῖον τὸ στρατηγικὸν ἐν ταῖς παρατάξεσιν εἰώθασι φέρειν, ὃ δὴ βανδοφόρον καλοῦσι Ῥωμαῖοι. Ita etiam Leo Imp. in Tacticis.

¶ BANOONARIUS, in Ordine Romano p. 228. *Bandonarii cum XII. vexillis.*

¶ BANDEZATUS, Eadem notione. Chron. Cremonense apud Murator. to. 7. col. 649. *Jacobus Robba Bandezatus Communis Cremonæ.* Ibid. col. 651. *Bernardinus della porta Capitaneus populi Cremonæ; Jacopinus Ambroxii ejus juden deputatus ad officium Baudezatarum.*

¶ BAN-

¶ BANNEVELIUS, Idem in Statutis Monasterii S. Claudii pag. 56. *Item oio Bannevelio, seu illo qui tenetur portare banneriam seu vexillum dicti Monasterii, &c.*

BANDERARII, Milites quos *Banneretos* alii vocant, io Historia Cortusiorum lib. 5. cap. 3. lib. 7. cap.4. 15.

BANDORA, Idem quod *Bandum*, terminatione Longobardica, ut in *Arcoro* dictum est. Anastasius in Hadriano PP. pag. 107. *Ubi eum cum Bandora susceperunt.* Radevicus lib.4.cap.70. *Dominum Electum signis & Bandoris praecedentibus od Palatium* deduxerunt. Sic enim legendum, non *bandonis*, uti liber editus præfert. [Doctissimus Sirmondus io Gloss. ad calcem Supplementi Concil. antiquorum Galliæ: *Bandora, id est, sodalitium, cohors præsertim militaris, à Banda seu Bando, quod significat lingua Belgica vexillum.*] A *Bandora*.

BANDORENSES, vel BANOARENSES, Italis *Bandarenso*, appellati regionum Capitanei, Romæ, ut est in Vita Greg. XI. PP. apud Bosquetum, pag. 225. *Romani seu eorum Officiales & Rectores suo vocabulo Bandarenses, & duodecim capita Regionum nuncupati, coadunatis sibi aliis quam plurimis tam in civibus, quam in foraneis natione Italicis, adhuc vivente Gregorio, tamen infirmante, deliberaverunt.* Nos *Chefs de bannieres*, vulgo appellamus. *Banderesios* vocat Platina io Greg. II. Vide *Band-rarius*.

BANDUM, pro *Bannum*, crebro occurrit in Tabulario Casauriensi. [Pro *Bannum*, pæna, mulcta pecuniaria legitur in Chron. Casauriensi apud Murator. to.2. part.2. col.956. *Et qui exinde eum disvestiret, ut componat Bandum ad partem Regis.*] Italis & Cruscanis Academicis, *Bando*, est *legge, o decreto del Principe, o de' Magistrati notificato con suono di tromba del Ministro publico.* [Epist. Alfonsi Regis Aragon. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 662. *Perturbatis diversa mandata pænalia, inhibitiones & Banda, ac diversas praeconizationes contra libertates Ecclesiasticas, & præjudicium Ecclesiasticæ jurisdictionis faciendo.*] Interdum etiam exilium: hinc *essere in bando*, apud Matth. Villan. lib. 9. cap.43. lib. 11. cap.70. [Vita B. Antonii Eremitæ August. tom. 3. Aprilis pag. 834. *Ibique invenit omne Bandum atque condemnationem revocatam esse. Bandum*, pro excommunicatio in Concil. Romano sub Gregorio V. an. 998. apud Baluzium tom. 7. Miscel. pag. 63. *Tunc nos demum secundum canonicam & Apostolicam auctoritatem ferula excommunicationis & Bandi nostri constringimus prælibatum Ermengandum Comitem.*] Bulla Gregor. IX. PP. apud Ughellum in Episc. Anagn. *Volumus & mandamus ut dicti duo Electi teneant proventus macelli civitatis eorum, . . . salvis Bandis Rectoris Potestatis, seu Consulum.* [Marchisius Scriba lib. 5. Annal. Genuens. ad an. 1222. apud Murator. tom. 6. col. 429. *Quidquid habuit de mandatis & Bandis, facta ratione in consilio, &c.*] Βάνδον, pro *τοποτηρησία*, vel jurisdictione seu districtu, usurpat etiam Constantinus Porphyrog. de Adminisᴛ. Imp. cap. 50. Hine

BANOIRE, Sub banno ponere: *Banditi*, proscripti, vox Italis notissima: quibus etiam est *notificare per bando*, edicere, vel citare. Verus Notitia an. 981. apud Ughellum in Episc. Marsor. *Illi Banditi sunt ad tertium placitum, & noluerunt venire.*

CORTE BANDITA, Indicta, publicata. Petrus Gerardus Patavinus l. 1. Vitæ Ezelini Romani: *Fu tenuta Corte Bandita giorni 15. continui.* Lib. 2. *Fu Bandito un torniamento, over giuco.* Vide *Abandum*.

¶ 1. BANDUS, Fascia, Gall. *Bandeau*. Manuale Henrici Sistaricensis Episc. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 1080. *Adulti qui confirmandi sunt prius confiteantur, si tempus habeant confitendi, & deferant secum mundos Bandos longos & latos.*

¶ 2. BANDUS, Hominum turba sub certo duce vel vexillo collecta, Gall. *Bande*, Hisp. *Banda*. Murator. to. 2. pag. 111. col. 2. in Agnelli libro Pontif. *Unusquisque miles secundum suam militiam & numerum incedat, id est, Ravenna Bandus primus, Bandus invictus, Bandus novus invictus.* Vide Concil. Hisp. to. 4. pag. 145. col. 1.

BANERA, BANERIA, BANERIUM, BANNEARIUM. Vexillum, signum bellicum, ex Gallico *Banniere*.

BANERA. Willebr. ab Oldenborg. in Itiner. *Servi singula vexilla & Baneras in manibus gestantes.*

BANERIA. Triumphus S. Lamberti cap. 3. *Rasoni militi portandam mandavit Baneriam.* Lambertus Ardeosis pag. 260. *In signis suis, & armis, & Baneriis, &c.* Gesta Luduvici VII. Reg. Franc. cap. 12. *Illa die faciebat antegardam Gaufridus de Ranconio... qui gerebat Regis Baneriam, quam praecedebat, prout moris est, vexillum B. Dionysii, quod Gallice dicitur Oriflambe.* Adde Guill. Nangium in Chron. ann. 1254. & Gesta Philippi III. Reg. Franc. pag. 519.

¶ BANERIA, Signum quod artifices suspendunt ante officinas suas. Lobinellus Hist. Britan. to. 2. in Glossar. o: *Banerias suas fenestris suis apponentes veluti Chirurgici & provenit.*

BANNERIUM. Alb. Argentin. an. 1349. pag. 152. *Bannerium suum... super turrem Ecclesiæ Spirensis constituit.* Adde pag. 159. & vide *Pannerium*. *Bannere lance*, in Chronic. Fland. cap. 16. Lancea cui adfixa banneria.

BANNEARIUM. Carolus IV. in Vita sua: *Et cum omnes intrassent, aperui Bannearia Bohemiæ & Comitatus Tyrolis.*

¶ BANERETT, BANERETTUS. Testamentum Johannis *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 427. *Do & lego... Radulpho filio meo & hæredi xi. lectos de serico meliores, vi. lectos pro Banerettis cum curtinis, xii. lectos cum tapetibus ad caput, &c.* Ibidem initio paginæ seq. *Item Eleanoræ de Lomley filiæ meæ ii. Bannerett beddis de Norfolk cum curtinis, xii. discos, &c.*

¶ BANERII, Iidem qui mox *Bannereti*.

¶ BANERIUS, Spectans *bannum*, quo subditus tenetur molere ad molendinum domini sui. Hist. Beccensis MS. in Archivis ejusd. Monasterii pag. 505. n. 1. *Præsente Joanne Rege Anglorum, apud Beccum celebris facta est conventio cum Roberto de Harcourt, qui . . . . post factam confirmationem donationis Willelmi patris sui de molendinis & moltis Baneriis de Chaumont, &c.*

¶ BANGAGIUM, BANQUAGIUM, Tributum ex *Banchis* seu Stallis, super quæ merces in foro exponuntur. Codex MS. Consuetud. & privil. Tholos. fol. 38. *Item ordinamus, quod pedagiarii, seu leudarii nova pedagia, Bongagia, seu leudas non exigant.* In alio ejusdem Cod. Præcepto an. 1303. *Pedagiarii seu leudarii Banquagia seu leudas non exigant.* Vide *Banchagium* post *Baneus*.

BANIGIUM. [An Exilium, Italis *Bandiggiamento*?] Will. de Podiolaurentii cap. 35. de Obsessione Avenionis: *Actum est divino judicio, sicut credo, quod iidem cives, timore ubi timor non erat rationabilis, trepidantes de Banigio, si permitteretur per villam incedere multitudo, portas civitatis praeclauduut, &c.* [Sed f. legendum est *Barragium*, uti videre potes ex hac voce.]

BANILIUS, [Idem, ut videtur, qui *Bannalis* infra.] Charta Raymundi Comitis S. Ægidii apud Catellum in Hist. Tolos. pag. 31: *Dono . . . scilicet villas*

Segrerii & Brugeriæ, & hujus terræ Banilum nomine Martinum Bertrandi dono pro servo altari B. Mariæ. Et infra: *Et meos boves cum bubulco nominato Rodulfo, quem pro servo, sicut Banilium prædictum trado*. Vide Consuetudinem Aquensem tit. 5. art. 1.

¶ BANILUS, Officialis minor *Ballivo*, quasi *Viceballivus*. Chartolarium Æduense in Præscripto Caroli V. Francorum Regis an. 1368. *Item nolumus, quod aliquis præficiatur in senescballum, ballivum vel præpositum judicem seu vicarium vel Banilum in loco unde dicitur oriundus . . . Item jurabunt præpositi, ballivi, vicarii, Banili, vicecomites, majores villarum & forestarum custodes . . , quod non dabunt aut servient &c. Item jurabunt senescbalii & baillivi, quod à Banilis, vicecomitibus, præpositis, aut ab aliis subditis officiariis suis sive sit in firma sive in Bannilia, non recipient gestum, pastum, seu procurationem*.

¶ BANIMENTUM, Exsilium. Vide *Bannimentum* in *Bannum* 1.

¶ BANIRE, Variis notionibus. Vide *Bannire* in *Bannum* 1. 2.

¶ BANIOLA. Vide *Bajunola*.

¶ BANITOR, Vide post *Bannire ad molendinum* in *Bannum* 1.

¶ BANIUM. Vide post *Bannum* 3.

BANLEUCA, BANLEUGA, BANLIA, &c. Vide *Bannum leuga*, post *Bannum* 3.

¶ BANNALIS, BANNARIA, &c. Vide post *Bannum* 3.

¶ BANNARATI. Vide *Bannereti*.

¶ BANNEARIUM. Vide *Bunero*.

¶ BANNEIARE. Vide in *Bannum* 2.

BANNERETI, Milites, quos vulgo *Chevaliers Bannerets* appellamus, viri inter nobiles primarii, qui cum plura ac majora prædia possiderent, vasallos suos in prælium sub vexillo suo conducebant, cum à Rege vel Principe submonebantur: & ut ait Rigordus in Vita Philippi Aug. ann. 1214. *qui tantæ erant nobilitatis, ut eorum quilibet vexilli gauderet insignibus*. Hinc *Milites vexilla ferentes, & vexilliferi*, apud Matth. Paris pag. 396. 403. 516. dicuntur, *Bannerarii seu vexillarii*, in Charta an. 1274. to. 5. Hist. Franc. & in Charta Philippi Pulcri Regis Franc. in 12. Regesto Chartophylacii Regii n. 12. [*Banerici* apud Rymer. tom. 2. p. 236.] Monasticum Angl. tomo 2. pagina 846. *Aliquando in guerra Scotiæ habuit de sua familia 26. vexillarios, & communiter de sua secta 140. Milites*. Henricus Knygton pagina 2452. *Peremptis ergo multis de communi populo, ceperunt circa 15. vexillarios electos & spoliis multis*. *Milites Bannarii*, in Regest. Parlam. B. fol. 86. [*Milites vexillati* in Arresto Paris. anno 1585. 23. Februarii. *Bannareti* in Hist. Dalph. to. pagina 217. & tomo 2. pagina 309.] *Rici homines de Sennera*, apud Hispanos, appellantur. De *Banneretis* multa congessit Seldenus in libro de Titulis honorar. part. 2. cap. 1. §. 26. nos etiam integram Dissertationem dedimus ad Joinvillam, quæ est nona, quam consule, si lubet.

☞ *Bannereti* vero medium *Barones* inter & *Baccalarios* locum obtinebant, ut perspicuum fit ex Instrum. conventus trium Ordinum Britanniæ anno 1485. ex Archivis Castri Nannet. *Ad quod Concilium celebrandum omnes & singuli Episcopi, abbates, capitula, clericus, & comites, barones*, Banerii, *baccalarii, domini, milites & alii nobiles, &c*. Quod egregie confirmatur ex antiquo ceremoniali MS. cujus hæc verba refert D. *de Lauriere* in Glossario juris Gallici: *Quand un chevalier ou écuier a la terre de quatre bacelles, le Roy lui peut bailler banniere, à la premiere bataille on il se trouve; à la deuxieme il est* Banneret, *& à la tierce il est Baron*. Et infra: *Quand un chevalier a longuement servi, & suivi les guerres, & qu'il a terre assez tant qu'il peut tenir cinquante gentilshommes pour accompagner sa banniere, il peut licitement lever banniere & non autrement; car nul autre homme ne peut porter banniere en bataille, s'il n'a cinquante hommes d'armes, & les archiers & les abalestriers qui y appartiennent, & s'il les a, il doit à la premiere bataille apporter un pennon de ses armes, & doit venir au Connetable, ou aux Mareschaux requerir qu'il soit* Banderet, *& se il lui ottroyent, doivent faire sonner les trompettes pour tesmoigner*, & doit-on couper les queues du pennon, *& lors le doit lever & porter avec les autres au dessous des* Barons. Memoratus hic usus succidendi *caudam* seu apicem vexilli hinc invaluerat, quod nobilius haberetur vexillum quadratum quam cuspidatum. Rastallus in libro, cui titulus: *Les termes de la loi*, sic habet: Banneret *est un chevaler fait en le campe ove le ceremony del amputer le point de son standart: & feasant ceo si comme un* Banner. *Et tiels sont allowves pur display leur armes en un* Banner *en le army le Roy, comme Barons font, &c*.

¶ 1. BANNERIA, BANNERII, &c. Vide *Bannum* 1.

¶ 2. BANNERIA, Vexillum. Gall. *Banniere*. Locum vide in *Bannevelius*, post *Bandum*.

¶ BANNEVELIUS, Vexillifer. Vide in *Bandum*.

¶ BANNEYARE, Exsilio multare, Gall. *Bannir*. Vide post *Bannire* in *Bannum* 1.

¶ BANNIARE. Vide in *Bannum* 2.

BANNIATIO, BANNIATOR, BANNILEUGA, BANNILOCUS, BANNILIA, BANNIRE, BANNITUS, &c. Vide in *Bannum* 1. & 3.

¶ BANNILIA, vel prædium *Banilii*, vel f. pro *Ballivia*, Districtus *Ballivi*, Præceptum Caroli V. Regis Franc. an. 1368. ex Chartul. Æduensi: *Item quod non habebunt partem in venditionibus Bannilarum, præpositurarum aut aliorum redditnum ad jus regium spectantium, vel etiam in moneta*. Vide *Ballivia* in *Bajulus* 4.

¶ BANNOVIUM, Tempus, quo licet pecora pasci per agros communes, apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 170. ex codice legum Normannic. cap. 8. sed legendum *Banonium*, quod vide in *Bano*.

1. BANNUM, BANNIRE, BANNITUS, &c. Non una, sed multiplex apud Scriptores, & in veteribus Tabulis horum vocabulorum est notio: sed potissimum *Bannum* trino significatu ut plurimum accipitur: ac primo quidem pro edicto publico, rursum pro mulcta judiciaria, tertio denique pro districtu ac jurisdictione. Has notiones singillatim expendemus.

BANNUM, Edictum publicum, proclamatio, statuti publicatio. Briviloq. *Bannum, secundum vulgare Gallicorum & Longobardorum, videtur esse Edictum publicum*. Dudo lib. 2. de Actis Norman. *In terra suæ ditionis Bannum, id est, interdictum, misit, quod est prohibitio, ut nullus, &c*. Ditmarus lib. 6. *Interdicta est omnibus per Bannum regalem à Palatino Comite fuga*. *Banno interdicere*, lib. 7. pagina 91. Vita S. Gothardi cap. 22. apud Surium: *Femina autem Bannos vel proscriptiones negligens, jus ibi funditus perdidit*. Consuetudines Aquarum mortuarum ann. 1246. *Concedimus quod Curia nostra . . . non possit facere Bannum omni tempore vendere res suas libere, &c*. [Statuta Arelat. MSS. art. 113. *Quilibet Notarius Arelatensis teneatur habere statuta suprascripta, & cizas &* Bannos. Ubi *Edicta* intelligo.] Vide Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. cap. 40. Capitula Caroli Calvi pag. 145. 240. 255. 256. 270. 1. Edit. [Acta SS. Maii tom. 6. pagina 176. & Julii tomo 3. p. 752.] &c. Ita vocem *Ban* usurpant Consuetudines municipales Andegavensis art. 52. Burdegalensis art. 108. & aliæ passim.

¶ BANNUM IMPERIALE, vulgo, *Ban de l'Empire*, Proscriptio sancita Imperatoris auctoritate & edicto. Mart. tom.

tom.1. Thesauri Anecdot. col. 474. D. ex Epist. Frederici Imper. *Universos Mediolanenses vitæ munere donavimus, à vinculo Imperialis Banni absolvimus, deputatis in exilium concessimus*, &c.

Bannus Domni Imperatoris *vel Regis, quem per semetipsum consuetus est bannire, id est, de mundeburgio Ecclesiarum, viduarum, orphanorum*, &c. in Capitulari 7. Caroli Magni ann. 803. c. 5.

Bannus Sacer, Limites, intra quos Ecclesiæ immunitas definitur. Extat in Cluniacensi Bullario pag. 25. Designatio sacri banni, seu limitum districtus Monasterii Cluniacensis: *Placet etiam nobis, vobisque placeat suademus, ...huic loco...quosdam certos limites immunitatis ac securitatis circumcirca undique assignare, ipsosque limites Sacri Banni.* Infra: *Itaque termini Sacri Banni sunt hi*, &c.

¶ Bannus Exemptionis, Eadem notione, in Constitutionibus MSS. Ordinis Cluniac. *Nullus monachus infra Bannos Exemptionis nostræ comedat aut bibat, aut die ac nocte jaceat...& præcipue in villa Cluniaci seu aliis locis omnibus & locis circumvicinis infra Bannos.*

Bannum Mittere super rem, aut personam aliquam, dicebantur Principes, cum eam, publicato banno seu edicto, in suam protectionem suscipiebant. Notitia ann. 1047. apud Ughellum in Episcopis Asculanis: *Insuper Misit suum Bannum* (Imperator) *super prædictum Episcopum, & super jam supradicta curte...ut nullus quilibet homo audeat jam dictum Episcopum, vel partem jam dicti Episcopi exinde disvestire, molestare vel inquietare sine legali judicio.* Occurrit passim apud eumdem Ughellum to. 1. pag. 849. 852. 960. Charta Caroli Magni apud Crantzium in Metrop. lib. 1. cap. 2. *Si quisquam hoc idem nemus nostro Banno munitum... studio venandi...introierit*, &c. Versus in Vicelinum Archiepisc. Bremensem:

Chartas conscriptas, & res in scripta redactas
Bullis firmavit, Bannoque suo stabilivit.

Charta Chunradi II. Imp. ann. 1025. in Privilegiis Eccles. Hamaburgensis: *Bannum autem nostrum super omnes hos illic venientes, ut illic eundo & redeundo habeant pacem, facimus, eumdemque Bannum nostrum prædicto Archiepiscopo ob suum fidele servitium ea ratione concedimus*, &c.

Forma autem *Mittendi Bannum* super aliqua re vel persona, quæ fuerit, docet vetus Notitia Judicati ann. 891. in Tabulario Casauriensi: *In eadem hora sic prendiderunt Missi sacri Palatii unum fustem in manus suas, & Bandum miserunt Præposito*, &c. Alia Notitia an. 1068. apud Franciscum Mariam in Mathilde Comitissa lib. 3. pag. 140. *Petivit . . . ut pro Deo & anima domini Regis suorumque mercede Mittere Bandum super jam dictas res & prædictum Advocatum in Bysantios bonos aureos duo millia, ut nullus quislibet homo, magna parvaque persona, prædictam Ecclesiam de jam dictis rebus sine legali judicio disvestire præsumat. Cumque ipse taliter quæsisset, tunc præfata D. Beatrix & Flaibertus Judex D. Regis ambo simul per fustem, quam in suis detinebant manibus, Miserunt Bannum super easdem res, & jam dictum Advocatum, ut nullus quilibet homo præfatam Ecclesiam de supradictis rebus disvestire præsumat sine legali judicio. Qui vero fecerit, duo millia bonos Byzantios aureos compositurum se agnoscat, medietatem parti Cameræ D. Imperatoris, & medietatem parti præfatæ Ecclesiæ.* Eadem habentur pag. 153. 161. in aliis Notitiis ann. 1073. & 1099.

Bannum Ponere super Caput alicuius, Eadem notione usurpatur in Notitia Judicati ann. 1028. in Tabulario Casauriensi: *Et investierunt præfatum Abbatem ex parte Imperatoris...& posuerunt Bannum super caput ipsius Abbatis, ut si aliquis homo de ipsis rebus Monasterii aliquid injuste tollere vel contendere præsumit...componat de auro libras centum.*

Bannum Ponere, Proclamare, edicere, *Mettre Ban*, in Consuetud. Lothar. tit. 8. art. 4. tit. 15. art. 10. in Charta Friderici I. an. 1175. pro Ecclesia Bellicensi, apud Guichenonum in Episcopis Bellic. pag. 33. *Nulla persona Bannum quod Episcopus in civitate posuerit, infringere præsumat.* In Charta Friderici II. ann. 1238. apud Joann. Columbum lib. 1. de Episcopis Valentin. n. 54. *Banna ponere, & à transgressoribus pœnas exigere.* Charta Communiæ Crespiacensis an. 1223. *Concessimus etiam quod Bannum facere non poterimus super Burgenses nec super eorum res, nisi de assensu eorum.* Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 24. *Bers si à toutes Justices en la terre: ne li Rois ne puet Mettre Ban en la terre au Baron sans son assentement; ne li Bers ne puet mettre Ban en la terre au Vavassor.* Vide Legem Longobard. lib. 1. tit. 14. §. 11. & Gallandum de Franco Alodio pag. 250.

In Bannum Mittere, Confiscare, in fisci potestatem edicto publico redigere: quo loco *mittere* idem valet ac *ponere*: unde nostri *Mettre*. Hincmarus Remensis in Quaternion. ad Regem Carolum pag. 381. *Quidquid de rebus & facultatibus Ecclesiasticis ad gubernandum acceperat, jussione vestra per Vicecomitem ipsius pagi, in Bannum quod jus lingua Latina proscriptio confiscando vocatur, est Missum.* [Additiones ad Legem Salicam apud Eccardum pag. 186. n. xi. *De proprio in Bannum Misso. Cujuscumque hominis proprietas ob crimen aliquod... in Bannum missa fuerit... Quod si non de alia re, sed de ipsa proprietate, quæ in Bannum missa fuit, ac per hoc in nostram potestatem redacta.*] *Bannir les heritages*, in Consuetud. Norman. art. 187. Vide Cap. Caroli Magni l. 4. c. 24. Legem Longobard. lib. 2. tit. 43. §. 13. Cap. Caroli Calvi tit. 30. §. 3. tit. 31. §. 6. [Muratorium tom. 1. parte 2. pag. 130.]

¶ Tollere vel Trahere de Banno, Rem confiscatam reddere primario possessori. Veteres Formulæ apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 130. *Et post Comes dicit per istum fustem & istum wantum tollo omnes res ejus de Banno.* Et infra: *Ecce notitiam, quomodo res meæ fuerunt tractæ de Banno.*

Bannum Alicui Judicare, Gall. *Condamner au bannissement*, in Capitul. 2. ann. 813. c. 13.

Imbannire, Imbannare, In bannum mittere, in fiscum redigere. Hincmar. Laudun. in Schedula Episcopis & Regi porrecta pag. 433. *Non latere vos scio...res Episcopii Laudunensis Ecclesiæ mihi commissæ, imo quidquam habebam in isto regno, exceptis principali Ecclesia & Episcopi domo & claustro primum esse Imbannata*, &c. Charta Andreæ Episc. Atrebat. an. 1170. in Tabul. Eccles. Ambian. *Unde ipse excommunicatus, & terra sua antecessoris nostri Atrebatensis Episcopi sententia fuerat Imbannita.* S. Bernardus Epist. 252. *Super omnia plangitis, quod Ecclesiam S. Foilliani, quæ de Ordine vestro est, Abbas noster de Villari fecerit Imbanniri*; id est, poni sub interdicto, uti mox diserte innuitur. Adde Chartam Communiæ Tornacensis ann. 1187. & Hemereum in Augusta Viromand. p. 161. [Appellationem Episcopi Albiensis inter Instrum. tomi 1. novæ Gall. Christ. col. 9.] *Embannir*, in Consuetudine Lotharingiæ tit. 8. art. 4. *Mettre en embannie*, in Consuetud. Barrensi art. 50.

Per Bannum ad Placitum Venire, id est, per submonitionem Regiam. Charta Lotharii Reg. Provinc. ann. 855. tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 133. *Ad dictum itaque Palatium jam vocitatus Witgarius non solum venire contempsit, sed etiam Bannum nostrum pro nihilo duxit. Jussimus præterea illum denuo ad hoc*

præsens placitum per Bannum Venire: sed sicut primum similiter & secundum & tertium sprevit, jussisque nostris in nullo obediens extitit, &c. Vide *Mannire*.

BANNUM ADIMPLERE, in Lege Ripuar. tit. 65. dicitur is qui mandatum regium quod ei per *bannum* & submonitionem indictum est, exequitur: verbi gratia, *si bannatur*, aut submoneatur ad exercitum.

¶ BANNUM FRANGERE, in Charta Crodegandi Episc. Metensis apud Meurissium lib. 2. pag. 169.

BANNUS RESCISUS. Vide *Seastlegi*.

¶ BANNUM VIOLATUM. Diploma Caroli M. pro Ecclesia Osnaburg. apud Miræum tomo 1. Edit. 1723. pagina 16. *Quod si quisquam hoc idem nemus nostro Banno munitum, sine prædicta Sedis Episcopi licentia, studio venandi, vel silvam exstirpandi, vel aliud agendi, unquam introierit, sciat se .... pro delicto LX. solidos nostri ponderis, quos nobis pro Banno Violato deberi statuimus, redditurum.* Quod *Ban Brisié* vocatur in Litteris Ducis Lotharingiæ ann. 1256. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pagina 1019.

BANNA, *quæ in Ecclesiis secundum consuetudinem eduntur* ante matrimoniorum celebrationem, c. 6. Extra. Qui matrimon. accus. poss. [Ibidem cap. 22. de Sponsalibus 4. 1. Episcopo Bellovacensi: *Bannis, ut tuis verbis utamur, in Ecclesiis editis.*] Provinciale Cantuariense Lindewodi lib. 4. tit. 1. *In matrimonio quoque contrahendo semper tribus diebus dominicis vel festivis à se distantibus, quasi tribus edictis, perquirant Sacerdotes à populo de immunitate sponsi & sponsæ*. Ibidem tit. 3. *Solemnis Bannorum editio* in matrimoniis. [Occurrit apud Acherium tomo 5. Spicileg. pagina 620. in Concil. Senon. ann. 1485. Balusium tomo 2. Hist. Arvern. pagina 855. in Statutis synodal. Bertrandi de Turre ann. 1359. art. XXIX. Martenium tom. 4. Anecdot. col. 391. col. 518. & alibi passim.] Vide *Edictum*.

BANNITUM JEJUNIUM. Vide *Jejunium*.

BANNUM PACIS, quo *pax* indicta est edicto publico. Eckeardus junior de Casib. S. Galli, c. 1. *Jubentur à Rege tunc quidem Arnolfo Episcopus & ipsi sub Banno pacis ad aulam Moguntiæ venire, ubi causa publice peracta, rei majestatis lege pronunciati, ipsi in Ingelheim truduntur.*

BANNUS, [Operarum præbitio, Gall. *Corvée*.] Polypticus Floriacensis: *Et faciebat unum Bannum in vinea, alium in messe.* Alibi: *Si ibi sunt cavaticarii, debent Kal. Octob. den. 4. & unum diem in Banno, & ad 3. audientias venire cum suis eulogiis.* Rursum: *Debet ... pro caropera den. 5, Bannos 5. unum in vinea, alterum in prato, tertium in messe.* [MS. cod. Irminonis Abb. San-German. fol. 59. col. 3. *Habet ibi sex mansos, qui solvunt de argento omni anno solidos* VIIII. *pro carropera ad trecas den.* VIIII ...... *Bannos* III. Vide *Biennum*.]

BANNUM AUGUSTI, in Charta apud Paradinum in Hist. Lugdunens. l. 2. c. 73. *Bans de Mars & d'Aoust*, in Consuetud. *de la Sale de Lile*, tit. 1. art. 13. & Bononiensi art. 40. Atrebat. veteri art. 48. Vide Hist. Tornacensem Cognati lib. 4. pag. 77.

BANNUM DE PASCHA, *Bannum de Penteroste*, in Charta Theobaldi Comitis Blesensis ann. 1190. in Probat. Histor. Blesens. pag. 24.

¶ BANNUM HORTORUM, in Statutis Arelatens. MSS. art. 34. *De Banno ortorum. Quicumque inventus fuerit in ortis ... colligere ficus ... sine licentia vel ortolani vel baneri solvat Communi* XII. *den.*

BANNUM VINDEMIARUM, Edictum quo interdicitur vindemias peragere ante statutum à domino loci tempus, in Charta Communiæ villæ Belnensis, apud Perardum in Chartis Burgund. Alia Roberti Ducis Burgund. ann. 1232. *Notum ... me dedisse hominibus meis Belnensibus Bannum, quem tempore vindemiarum in vineis Belnensibus habebam.* Libertates villæ de Chableis, in Tabular. Campan. *In toto territorio de Chableiis, quod debeo Bannum suum, non debet aliquis Vindemiare vineas suas usque ad festum S. Remigii, nisi per mandatum Comitis, & mandatum B. Martini, &c.* [Consuetudo Castellimellanii tit. XIII. apud Thomasserium Consuet. Bituric. pagina 193. *Item mondit Seigneur a droit de Ban, ensorte que nul ne puit vendanger sans son congié.*] *Ban de vendanges*, in Consuetud. Andegav. art. 185. 186. Cenoman. art. 203. Bituricensi tit. 15. art. 5. & Burbon. art. 351.

¶ BANDIUM vel BANNIUM VINEARUM, Eadem notione. Charta Bernardi de Turre anno 1308. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 783. *Item Bajulus S. Amantii ad requestam Consulum debet ponere Bandium Vinearum: & si post Bandium positum sit necessitas, debet dictus bajulus ad requestam dictorum Consulum dictum Bannium prolongare vel dimittere.*

BANNUM VINI, Jus quod domino feudi competit, cui licet vinum suum particulatim vendere certo dierum spatio, v. g. 40. tenentibus, seu hominibus suis à vini proprii venditione cessantibus. *Ban à vin*, & *banvin*, dicitur in Consuetud. Turon. art. 102. 295. Andegav. art. 185. Cenoman. art. 201. 202. Marchensi cap. 23. & Juliodun. cap. 9. art. 1. cap. 28. art. 3. Charta Ebonis Castrimeliandi de immunitatibus dicti Castri: *Non licebit mihi vel successoribus meis facere Bannum Vini, nisi per 40. dies per annum, & sic quilibet hominum meorum toto alio tempore libere ac sine aliqua contradictione vendere poterit vinum suum.* Charta Philippi Aug. anno 1185. apud Morinum lib. 5. Hist. Vastinensis pag. 707. *Ea die qua Bannum utrumque nuntiabitur, omnes tabernæ totius baliviæ cadent.* [Libertates Moirenci ann. 1164. to. 1. Hist. Dalphin. pagina 16. *Si Dominus vinum suum vendere voluerit cum bonæ vindemiæ fuerint, septem salmatæ erunt de vino puro, & octava erit de decocto: erit autem vinum illud de propriis vineis & de quartone, non de empto, non de donato, non de commodato. Et vindemiis factis, considerabitur quis burgensium vinum suum plus vendiderit, & super illum uno denario vinum suum dominus vendere poterit. Si steriles vindemiæ fuerint, tertia pars erit de decocto; si vero mediocres, quarta pars erit de decocto.*] Vetus Inscriptio seu Charta Crestæ in Provincia apud V. C. Jacobum Sponium in Itinerario tom. 3. pagina 17. *Hoc est testamentum de Banno Vini, quod dederunt suis hominibus Petrus Diensis Episcopus, & ejus nepotes Guillelmus Cresti cum suis infantibus, in omni tempore, nisi de 20. mediis vini puri inter omnes hoc bannum tali pacto facient. Quod si medius venditur duobus solidis, ipsi vendent suum tribus, & ita in omni pretio hoc bannum facient quolibet tempore, nisi in Quadragesima & tempore messium: pro hoc dono dederunt ei homines Cresti 60. sol. Valentinenses in testimonium sempiternum.* Charta Henrici D. Solliaci pro libertatibus d'*Aiz en Berry* ann. 1301. *Bannum autem meum habebo singulis annis per totum mensem Maii: tantummodo ad vina mea vendenda ... ita tamen quod non potero vendere vinum fecidum vel botatum.* Tabularium Vindocinense Thuani Charta 105. *Præterea suo tempore nemo ausus erat infra baaleviam vinum vendere, quamdiu Comes suum vinum vendere faciebat, quo nisi non emendasset, aut vinum non perdidisset.* Consuetudines Lorriaci: *Nullus Lorriaci vinum cum edicto vendat, excepto Rege qui proprium vinum in cellario suo cum edicto vendat.* [Charta an. 1148. ex Archivo S. Germani à Pratis, cujus hoc fragmentum refert *de Lauriere* in Glossario: *Licebit nobis ... habere Bannum singulis*

annis

a unis indicta villa de Antogniaco de duabus tonis quæ ibi sunt, vel aliis tantumdem tenentibus, cum duobus troſſulis pro implagio. Ita quod unam earum poterimus exponere venalem in vigilia Paschæ, & durabit Bannum illius tonæ usque ad Pentecostem, nisi vinum tonæ citius totum venditum fuerit, & tenebitur quilibet dictorum hominum emere unum sextarium vini ad minus de dicta tona, pretio legali imposito mediante. Si vero de tona prædicta, ultra illud quod prædictum est, aliquid vini residuum fuerit, illud residuum non licebit nobis vendere in jure Banni. Charta an.1282.to.a. Histor. Ecclesiæ Meldensis pag.180. *Item Bannum quod habent nomine Ecclesiæ suæ prædictæ in villa nostra de Nantbolie; videlicet quod in mense Augusti singulis annis in villa de Nantbolie prædicti Religiosi possunt & potuerunt usque nunc vinum vendere, & nullus alius nisi ipsi in dicto mense, nisi hoc faceret de dictorum Religiosorum voluntate.*] Adde Chartam Communiæ Atrebat.§.37. Historiam Ducum Burgund. Duchesnii pa.12. Probat. Histor. Monmorenc.pag.89.&c. Quale vero fuerit jus illud, pluribus definitur in Consuetud. municipali Turon.art.102. 259. Andegav.art.184.186. Cenoman. art.201.202.204. March.art.318. Lodun.c.9. in Libertatibus MSS. villæ S. Desiderii ann.1228. in Charta communiæ Nivern. an. 1194.&c. De eo etiam copiose agunt Julianus Brodeus in Consuet. Paris.art.7.n.36.37.& Dionys. Salvaingus in Tract. de Jurib. dominic.cap.39. Marca in Hist. Beneharn.lib.4.cap.17. num.8. Rocheflavinus lib. de Juribus dominicis cap.14.&c. Vide præterea Concil. Parisiense VI.l.1,can.52. Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. pag.6. & 1. Regest. Parlamenti fol.17. sub an.1259.&c.

¶ Banvinum, An idem quod *Bannum vini*? Potius videtur esse tributum, quod primo exactum ab iis, qui vendebant vinum. Fragm. Hist. MSS. Stephanor. to.5. ex Archivo cœnobii Cornillon. *Statuentes ne aliquis successorum nostrorum aut ministrorum à præfato monasterio, vel à propriis ipsius hominibus, ubicumque manserint firmantias, vel Banvinum, vel expeditiones, vel tallias vel quæstas, vel condecimos ullatenus recipiant.*

Interdum vox Gallica *Ban-vin*, non unice vini domioici venum exponendi jus spectavit, sed & interdum distrahendæ carnis. Charta Philippi II. Regis Romanor.an.1203. descripta in Magno Recordo Leodiensi pa. 11. *En Liege doit estre fait li institution & li assiet de vin deux fois l'an par le Conseil des Eglises & des Citains. Trois Banvins à li Evesques de droit; le premier est de vin, se c'est siens propres, à le Pasques: le second des chars devant Quaremeli tiers est à le S. Johan de ses bleits, oyt jours devant le Noel, & oyt jours après, &c.* Vide præterea Thomasserium in Consuetudinibus localibus Bituricens.cap.31.46.69.

Bannum Usuale, Vetatio consueta. Charta Caroli Magni apud Crantzium in Metropoli lib.1.c.a. *Cum in omni integritate porcis in silvestribus, cervis, avibus, & piscibus, omnique venatione quæ sub Banno Usuali ad forestum deputatur.*

Bannire, Publico banno edicere, jubere, statuere. Decretio Childeberti Regis cap.8. *Similiter Kal. Mart. Colonia convenit, & ista Bannivimus, ut unusquisque judex, &c.* Capitulare 1. Caroli Magni ann.802.cap.39. *Iterum Bannimus firmiter ut nemo amplius faciat.* Adde cap.32. Capitul.2. ejusdem anni ca.20. Capitul.7.an.803, cap.1. [Chronic. Siciliæ apud Marten.to.3. Anecd. col. 68. *Sexto decimo die mensis Augusti xi. Indictionis preco Bannavit publice per Panormum ex parte dicti Regis Frederici qualiter dictus dominus Rex omnibus fidelibus suis notum faciebat, quod inter eum & dominum Calabriæ est guerra Bannita.*] Charta Caroli Comitis Valesii an. 1315. in Tabulario Andegav. Cameræ Comput. Parisiens.p.11. *Faisons sçavoir à tous, que commoon sempo passe notre Baillif d'Anjou ou terroir & en la Chastellenie de Saumur feist Banir & crier ban, que tous ceux qui nous devoient Sergents d'armes, les montrassent pardevant luy, ou à son Lieutenant, pour venir emprez nous & avec nous en la guerre de Flandres, &c.*

Bannire, Citare, submonere, banno seu edicto publico evocare. *Bannire & locis congruis congregare*, in form.39. apud Lindenbrog. [Leges Norman.cap.25. apud Ludewig.to.7. Reliq. MSS. pag. 203. *Retrobannum dici solet, quando Princeps Normanniæ ad impetum hostium repellendum, in expeditionem aliquam profectus per Normanniam Banniri faciebat.*]

In Exercitum, vel Hostem Bannire. Lex Ripuar.cap.65. *Si quis legibus in utilitatem Regis sive in hoste, sive in reliquam utilitatem Bannitus fuerit, & minime adimpleverit, &c.* Adde cap.67.§.2. Legem Longob.l.1.tit.14.§.13. Capit. Caroli M. lib.3. cap.67.69. Capit.2.an.813.c.9. *Hostem adnunciare*, in Capitul. Car. Calvi tit.31.cap.3. *Hostem denuntiare*, in Annal. Francor. Bertinianis an.867. *Hostem indicere*, infra. *Populum in hostem convocare*, apud Flodoard. lib.3. Histor. Remens.cap.18. Capitulara 1. Caroli M. an. 802. cap.7. *Ut hostile Bannum domini Imperatoris nemo prætermittere præsumat.* Fredegarius cap.73. *Exercitum in auxilium Sisenandi de toto regno Burgundiæ Bannire præcepit.* Idem c.87. *Jussu Sigeberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitum gradiendum Banniti sunt.* Capitul. 3. an. 813. cap. 32. *Si quis cum armis Bannitus fuerit & non venerit, &c.* Adde cap. 41. Le Roman *de Vacces* MS.

Li Rois Loois fit semondre & Bannir son oust.

Hostis Bannitus, exercitus submonitus, idem quod *herebannum*, in Capitul.1.an.812.c.2. *Hostile Bannum*, in Capitul.1. an.802.cap.7. Philippus *Mouskes* in Chlotario IV.

Si asist Roume à ost Bannie
Rois Alebrans de Lombardie.

Le Roman *de Garin*:

Li Rois s'en vet o sa grant ost Bannie.

Infra:

Fromond les a mandè à ost Bannie
Arriereban. dont il fit grant folie.

Chronicon Bertrandi *du Guesclin*:

Et li Quens de Monfort y vint à ost Bagnie,
A maint bon Chevalier & de bonne lignie:

Alibi:

Descendirent à piè, si con l'istoire orie,
Fors que le Prince de Galles, & sa grant ost Banie.

Balduinus de Condato MS.

Que nus contre li ne se drece,
Ne no prende sur lui banie,
Que maintenant à ost Bannie,
Ne soit cil mesait amendez, &c.

Assisiæ Hierosolymit. cap. 265. *Se il avenit que le Roy chevauchat à ost Bani contre les ennemis de la Crois, & il avenist par aventure que l'ost fus desconfit, &c.* Adde veterem Consuetudinem Normanniæ ca.44. *Bandire hoste*, apud Joan. Villaneum lib.6.cap.77.& lib.7.cap.119. Idem lib.8.cap.58 *Fece Bandire hoste generale per tutto 'l regno. Solenni more indicta expeditio*, apud Lambertum Schaffnaburg.an.1074. Infra: *Illico missis circumquaque nunciis Principes in expeditionem solenni indictione evocant.* Formulæ solennes c.10. *Cognoscatis in nostram eleemosynam illi, dum & ipse senex esse videtur, taliter nos concessisse, ut de omni hoste, vel omnibus Bannis & aribannis sit conservatus, &c.* id est, *exemt de tout ban & ariereban*, seu exemtus sit ab omni *banno* & submonitione pro *hoste* & exercitu.

Ad Placitum Bannire, in Capitulis ad Legem Sali-

Salicam c.1.§.17.in Lege Longob.lib.2.tit.42.§.2.tit. 53. §.22.lib.3.tit.12.§.4.in Capitul.Caroli M.lib.3.c. 40.69. in Capitul.3. an. 803.c. 20.in Concil. Erpfordienſi an. 932.c.2.

Banniae Homines Per Placita, in Capitul.4. Caroli Magni incerti anni cap.12.&c.

Banniae ad Molenninum dicuntur domini,cum cogunt tenentes ſuos ad molendinum ſuum deferre ſua frumenta molenda. Fulbertus Carnot.Epiſt.14.*Noſtris hominibus novam ongariam induxerit, Bannendo ſcilicet ut irent ad molendinum S.Audoeni, quinque leucis, ut fertur, ab eorum hoſpitiis remotum*. Ejuſmodi molendina dominica, *bannalia* vocant paſſim Conſuetudines municipales.

¶ Banitores Molendinorum, Tenentes qui debent uti molendino domini ſui. Charta Theobaldi Bleſenſis Claromontis Comitis an. 1215. in Tabulario Calenſi pag.170.*Dedi etiam ei molendina mea de Alneto, cum omnibus Banitoribus eorum*.

¶ Bannitor, Italis *Banditore*, Præco, Qui proclamat *Banna*. Chron.Siciliæ apud Marten.to.3.Anecd. col.48.*Quod Bannitores & præcones in ſingulis terris & locis noſtri dominii quotiens banna publicare contigerit, dicant & banniant: Audite bannum & mandatum illuſtris Domini noſtri Friderici*.

Bannitus, Ipſa proclamatio, ſeu banni publicatio. Charta Roberti Comitis Drocenſis ann. 1225. & 1232. *Homines de Bonolio, qui ſolebant ire per Bannitum ad molendina Regis*. *Bannie & commandement*, in Conſuetud.Britan. art. 21.52. 520.522. Calvimontenſi art.104. *Bandiment*, in Solenſi tit. 10. art.8. tit.29. art. 25.Turon. art.45. Andegav. art.442. Juliodun. cap. 1. art. 21.22.cap. 2.art.7.&c. [*Bannales ad molendinos & furnos*, in Charta an. 1233. apud Thomaſſerium Conſuet.Bituric.pag.233.] *Bannée de four ou de moulin*, in vetere Conſuet. Ambianenſi art. 101.& Pontivenſi art. 82. *Ban de Molin*, in Perticenſi, Normannica & Peronenſi.

Bannarii, Bannerii, qui banno domini ſubditi, in illius molendino frumentum ſuum molere debent, in Regeſto *Olim* fol.28. *Banniers*, in Conſuetudinibus municipalibus noſtris paſſim. Charta Matthæi Comitis Bellimontis: *Conceſſit etiam ſaumarium unum ad opus molendini S. Leonori, ea ſcilicet conditione, quod Baneriot aliorum molendinorum Monachi ad ſuum molendinum nullatenus recipiant*.

☞ Eadem notione *Bannarii* & *Bannerii* dicuntur ii qui furno dominico & *bannali* uti debent, atque ob id certam præſtationem exſolvere. Charta an. 1185. ex Archivo Prioratus Domni Martini: *Conſuetudines quæ in aliis furnis Domni-Martini tenebuntur, in furno Canonicorum ſervabuntur; niſi Prior & burgenſes burgi B.Martini qui Bannarii ſunt in furno B. Martini, de voluntate ſua in furno Beati Martini conſuetudines inſtituerint*. Alia Thomæ Abbat.Sangerman.an.1250.apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 207. *Homines de dicto Burgo S.Germani, Bannarii ad furnum noſtrum..... per bannum coquere & furnagia, prout hactenus conſueverunt, nobis ſolvere tenebuntur*. Alia Abbatis Beati Maglorii Pariſienſis ann.1277. *Noverint univerſi...quod nos convenerimus cum nobili viro Almarico Comite Montis-fortis ſuper permutatione furni noſtri de Monte-forti & Banneriorum noſtrorum & omnium illorum, quæ accipiebamus quacumque ratione in aliis furnis de Monte-forti*. Charta Gallica ſcripta ann.1295. ex Chartul. S. Vandreg.tom.1. pag.252. *Il me demandoient & vouloient que je fornaſſe a leur for heritablement comme Bannier*.

¶ Bannalis Furnus, in Charta an.1262.ex Hiſt. Mediani monaſterii pag.328. Noſtris *Four bannal*.

Banneura, Jus Bannalitatis. Tabular. Moriniacenſe ch.19. *Dicentibus quod ipſi Abbas, & Conventus ad dictos molendinos molere non tenebantur ratione alicujus Banneure*. Occurrit ibi pluries.

Bannire, *In bannum mittere*, edicto publico proſcribere, relegare, noſtris *Bannir*. [Chron. Parmenſe ad an.1303.apud Murat. to.9. col.847. *Domini de ſancto Vitale & domini de la Porta, & alii omnes tam Banniti quam confinati de dicta parte Epiſcopi, cum ghirlandis in capitibus redierunt Parmam ſani & ſalvi & abſque aliquo rumore*. Ubi *Bannitus* is eſſe videtur qui toto ſolo, unde proſcribitur, exulat; *confinatus* vero cui exilii locus attribuitur.]

¶ Baniae, Proſcribere Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è Muſæo D.Brunet: *Domos Clericorum... ſeu eorum bona quecunque Banire*.

Bannire Silvam, dicitur, qui ejus ingreſſum prohibet. Innocentius III.PP. lib.13. Epiſt.95. *Quod Bannierant ſilvam ipſam & fecerant cuſtodiri*. Vide *Defenſa*.

Banniatio, ſeu *Bannitio*, Proſcriptio. Matth. Paris: *A regno Angliæ perpetua Bannitione proſcriptum*. [Edictum Johannis Regis Franc. an. 1352. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 497. *Vulnerantes autem alii ſuſpendium, & alii Bannitiones non immerito, proh dolor, incurriſſe noſcuntur*. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to.5. Ampliſſ.Collect. col.364. *Hæc autem Bannitio ſive proſcriptio....fuit roborata litteris ac ſigillis*.]

¶ Banimentum, Bannimentum, Eadem notione, Gall. *Banniſſement*. Johan. Barberius in Viatorio utriuſque Juris parte 1. de violatoribus exilii: *Pœna violantis exilium ſeu Banaimentum eſt ſecundum quod creſcit contumacia*. Rymer.tom.5. pag.61. *Bannimenta quæcumque contra quoſque promulgata revocandi, ipſoſque bannitos ad ſtatum priſtinum reſtituendi*. Idem tom. 3.p.224.*Quod...minus juſte bannitus fuerit, volumus ſibi Bannimentum remittere*. Ibidem bis repetitur. Charta Philippi V.Regis Franc.adverſus Italos negotiatores in Francia: *Sub pena bannicadi à regno prædicto, procedantque contra ipſos & quemlibet ipſorum ad Bannimentum, &c.*

Bandire, Edicere, publicare. Charta Rodulphi Regis an.924. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Inſuper etiam & noſtro bando Bandimus, ut ſi quis, &c.*

¶ Bannisare, Bannizare, Eadem notione. Bulla Paſcalis II.an.1106.ex Archivo B.Mariæ de Caritate ad Ligerim: *Ego Apoſtolica auctoritate præcipio & Bannizo quatenus, &c.* Charta Bernardi de Turre an. 1256. apud Baluzium to.2. Hiſt. Arvern. pag. 510. *Item Ballivus debet Banniſare quæcumque fuerint Banniſanda, primo ex parte domini prædictæ villæ, & poſtea ex parte militum, ſicut vindemias & gaſtina bladarum & aliarum rerum*.

Bannus Episcopi, Excommunicatio. Acta Murenſis Monaſterii pag.13. *Epiſcopi legitimo Banno confirmata, &c.* Fragmenta Capitularium edita à V. Cl. Steph.Baluzio cap.11. *Quiſquis Bannum vel excommunicationem Epiſcopi vel Presbyteri ſuperbiendo contempſerit, &c.* Adde Reginon.lib.2.cap.419.Lambertus Schafnaburg.ann.1074.*Qui cætera religionis jura auſu barbaro temeraſſent, Epiſcopali Banno ad ſatisfactionem vocavit*. Infra: *Ad pœnitentiam ſub Epiſcopali Banno evocavit*. Charta Henrici I. Reg. Franc. an.1057. in Hiſt. Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. p.437. *Si vero in ſupradictis locis Bannus aliquando acciderit, Epiſcopus Eccleſias ſine dilatione reconciliet, & nunquam pro aliquo foriſfacto miniſterium Dei ipſis Eccleſiis remaneat, &c.* Walramus Epiſc. Naumburgenſis de Inveſtitura Epiſcopor. *Sequitur autem conſecratio, ut*

Ban-

Bannus Episcopalis banno regali conveniens in communem utilitatem operetur. Charta Philippi Archiepiscopi Colon. an. 1189. *Ut si quis in posterum ausu temerario in contrarium moveretur, Banno se sciret obligatum esse, & subjectam maledicto excommunicationis.* Tidericus Langenius in Saxonia de Henrico Imp. excommunicato:

Summo notatus Banno fuit ipse notatus,
Non fuit bannatus quinquennis post fuit tumulatus.

[Epistola S. Hildegardis Abbatissæ ad Christianum Archiep. Mogunt. in ejus Vita: *Coloniensis Archiepiscopus in Moguntiam venit, & quodam milite libero homine assistente, qui sufficientibus testibus probare voluit, quod ipse & prædictus mortuus adhuc in corpore viveus, cum pariter in eodem excessu fuissent, pariter etiam à Banno, eodem loco, eadem hora, ab eodem Sacerdote soluti essent.* Miræus to. 1. Oper. Diplom. pag. 527. col. 2. edit. 1723. *Si autem aliqua forejacto Principis provinciæ, sive aliorum quorumcumque terra in Banno teneatur, remotis excommunicatis, foribus clausis divinum in Ecclesia celebretur officium.* Bannus Episcopi pro Interdicto tom. 7. Spicil. pag. 411. *Nostrum monasterium & parochia tandiu ab episcopo in Banno posita erat, ut in eis nemo cantaret, donec de cella Abbatis & de tota curia & atrio Herimannus exiret.*]

Banno Constrictus, Excommunicatus. Ditmarus lib. 2. [in Actis SS. Benedict. sæc. 5. pag. 501.] *Hic quia Herimannum, dum vixit, Banno constrictum habuit, suppliciter rogatur à filio, ut & solationem saltem defuncto impenderet, & in Ecclesia eum sepeliri liceret.*

Banniti, Excommunicati. Vita Burchardi Episcopi Wormaciensis: *Bannitos seu à se anathematizatos clementer absolvit.* Raimundus in Summula:

Æger Bannitus cupiens sibi sumere corpus,
Hic absolvatur pro re quacunque ligatus
Extiterit.

Ita alibi non semel vocem *Bannire*, pro *excommunicare* usurpat:

Nullus habet Bannos, nisi personæ speciales,
Ut sunt Pastores, vel eorum legitimati,
Qui que suis locis Bannire solent, &c.

Vide Gregorium VII. PP. lib. 2. Epist. 46. & Inquisitiones Synodales c. 70. apud Reginonem lib. 2. de Ecclesiast. disciplin. c. 5.

Banneratus, Proscriptus, banditus, in Additamentis ad Matth. Paris pag. 107.

Bannizatus, Eadem notione. Charta Potestatis Parmensis apud Matthæum Westmonaster. p. 341. *Nostros quoque Bannizatos de suis militibus & populo interfecimus ultra mille, &c.* Bulla Paschalis II. PP. an. 1106. pro Ecclesia S. Mariæ de Caritate. *Ego apostolica auctoritate præcipio & Bannizo, quatenus infra ambitum terminorum, qui hic inferius subscripti sunt, violentiam qualibet occasione inferre præsumat.* Id ast, sub pœna banni, vel excommunicationis.

Bannerii, *scilicet custodes bladorum, vinearum, & fructuum & possessionum*, in Usaticis Aquarum mortuarum an. 1246. alias *Messarii*, qui nimirum ut *banna* de non involandis bladis, vineis, aut fructibus serventur, invigilant. *Bannars*, in Consuetud. Comitatus Burgundiæ art. 56. & Lotharing. tit. 8. art. 3. tit. 15. art. 11. Charta Fulconis Comitis Andeg. an. 1033. *Si vinum cum banno vendidero, Bannerius meus torreatulum de barra non transibit causa capiendi vasa ementium Monachorum vinum*, [Instrum. ann. 1300. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 54. *Bannerii sive custodes ab ipsis vel eorum locum tenente communiter deputentur.* Aliud an. 1350. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 479. *Item, quod Bajuli qui pro tempore fuerunt de Glesolla habeant quolibet anno, instituere Bannerium seu Bannerios, vocatis Consulibus prædictis, & cum consilio eorumdem, & quod ille Bannerius, seu Bannerii habeant præstare juramentum.* Adde Chartam an. 1307. ex Archivis S. Victoris Massil. & Statuta Arelat. MSS. art. 34.]

Bannerii, Apparitores, submonitores. Concilium Avenionense an. 1279. cap. 4. *Si officiales, vel locorum domini quilibet sæculares, seu eorum cursores aut Bannerii ceperint Clericum aliquem, &c.* [*Banneria* Castellaniæ de Clusa in Charta an. 1361. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 150. conceditur facultas *citandi, ajornandi, mulctandi* (mulctandi) *arrestandi, banneyandi, banna levandi, & alias ipsam officium meyneriæ & Banneriæ, prout consuetum extitit ... exercendi.* Hac in Charta bis legitur vox *Bannerii* cum voce *Meynerii* semper conjunctu, unde liquet eumdem hic fuisse *Meynerium* & *Bannerium*. Occurrit eadem notione to. 2. p. 161. col. a. Vide *Maynerius*.]

¶ Banniatores, Iidem qui *Bannerii* alterutra vel etiam utraque notione: qui blada vineasque custodiebant, haud raro *Apparitorum* munere fungebantur. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 1. & seq. *Hæc sunt caritates artocoparum, quæ redduntur in Natale Domini, in Pasca Domini, in festo B. Vincentii cum pane & vino, Episcopo IIII. Cantori I.... Hamelino de Marce II... Barrario I. Banniatoribus II.* Hæc ibidem, aliquot solummodo mutatis nominibus, quater repetuntur ipsissimis verbis, nisi quod fol. 1. v. sic legitur: *Hæc sunt karitates artocrearum in Natale Domini, in festo S. Vincentii & in Pascha, quas debemus, Cantori Cenoman. I. Hugoni de Riveloa apud Ardentes I... Berrario I. Banniatoribus II. Villicis II. &c.*

¶ Bannaria, Banneria, Officium *Bannerii*, quo sensu non semel sumitur in Charta an. 1361. Hist. Dalphin. mox laudata; & in Statutis MSS. Augerii Epist. Conser. *Nullus privilegio clericali gaudere volens, sargentariæ seu Bannariæ officio uti præsumat.*

¶ Banneare, Officium *Bannerii* exercere. Hist. Dalphin. to. 2 pag. 591. *Item quod maigneriis seu Bannerii curiæ Dalphinatus Banneare non possint nec debeant in feudis, in quibus habent banna & habere consueverunt valvassores seu alii nobiles Dalphinatus.*

2. BANNUM, Pœna & mulcta pecuniaria, qua quis banni seu legis infractor punitur, ut est in Præfat. ad Capitulare Saxonum an. 797. [In hoc à *Justitia* seu *Condemnatione* distinguitur, quod *Condemnatio* pœna sit à Judicibus inflicta; *Bannum* vero mulcta pecuniaria Statutis & Consuetudinibus locorum fixa & determinata.] Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ c. 15. *Undecumque census aliquid ad fiscum pervenerit, sive in frido, sive in qualicunque Banno, &c.* Additio 4. Ludovici Imp. c. 28. *Ut ex his singulis Bannus noster persolvatur, si à quoquam frustrata hæc fuerint*, quæ scilicet banno publico vetantur. [Charta Friderici Imperat. pro Ecclesia S. Eugendi an. 1175. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 22. B. *Quod qui facere attemptaverit... Banno nostro subjaceat, & pro pœna satisfactionis quinquaginta libras persolvat.* Charta an. 1244. ibid. col. 102. A. *Assignamus in perpetuum monasterio dictæ Abbatiæ... viginti quinque solidos, & etiam Bannum dictæ villæ annuatim percipiendos in festo B. Bartholomæi.*] *Bannum solvere*, in Lege Saxon. tit. 2. §. 9. Conradus Usperg. in Friderico I. *Et ne quis contra illud attentet venire, Bannum, id est, pœnam pecuniariam constituit.* Infra: *Judices quoque præfecit singulis civitatibus Lombardiæ, qui ex parte Imperatoris Banna supradicta reciperent.* Usatica Aquarum mortuarum an. 1246. *Coherceio Banni, & ipsum Bannum sint Curiæ nostræ... Bannum autem tale sit, scilicet de ovibus & capris una pogesia, &c.* Adde Joan. de Collemedio in Vita B. Joannis Episcopi Morinens. n. 21. Occurrit passim hac notione.

¶ Ban-

¶ BANNIMENTUM, Eadem notione. Hist.Dalphin. tomo 2. pagina 161. col. 2. init. *Item quod possint ... bannerium ponere, Bannimenta accipere, levare, exigere à comitentibus eadem, à septem solidis sex denariis inclusive usque ad unum denarium.*

BANNUM COMPONERE, Mulctam exsolvere pro neglecto banno vel violato: *Payer l'amende.* Capitul. Caroli Calvi tit.9.cap.9.*Sciant quia & Bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione Ecclesiastica nostram barmsearam durissimam sustinebunt.*Adde tit. 28. p. 251.1. Edit. [Charta Guillelmi Ducis Aquitani apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 18. *Si autem hanc nostram definitionem aliquis tentando violare præsumpserit, quod nostrum est, Bannum componat.*]

BANNUM MITTERE, Mulctam imponere. Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ cap. 30. *Dedimus potestatem Comitibus Bannum mittere infra suo ministerio de faida vel majoribus causis in solid. 60.de minoribus vero causis Comitis Bannum in sol. 12. constituimus.*

¶ BANNEIARE, Idem quod *Bannum mittere.* Charta an. 1296. ex Armar. Massil. n. 308. *Statutum Provinciæ Arelat. super hoc edictum contra Banneiantes personas Ecclesiasticas, animalia, & familiam eorum.*

¶ BANNIARE, Eadem notione. Charta an. 1403. Archivo Massil. *Quilibet homo possit & valeat* Banniare *& gayare pro banno avero quorumcumque exontium grossum vel minutum.*

BANNUM DOMINICUM, Mulcta quæ Domino seu Principi exsolvebatur pro infracto banno dominico, eratque 60. solidorum. Capitulare 1. Caroli M. incerti anni c. 57. *Ut Bannus quem per semetipsum Dominus Imperator bannivit, sexaginta solidos solvatur.* Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 96. *In triplo cui aliquid abstulit, legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, 60. solidos nobis persolvat.* Capit. Caroli C. tit. 31. c.15. *Bannum nostrum, id est, solidos 60. componat.* Infra: *Bannum 60. solidorum componat.* Adde cap. 20. 28. Lex Longob. lib. 2. tit. 6. §. 3. *Bannum nostrum, scilicet 60. sol. id est, triplum componat.* Notitia Judicati an.1024. in Tabulario Casauriensi: *Et prædictus Comes Bandum exinde misit, ut quicunque disvestire præsumpserit prædictum Monasterium sine legali judicio, sciat se compositurum Bandum, id est, solidos 60. medietatem Regi, & medietatem prædicto Monasterio.* Occurrit hæc loquendi formula in Capitul. Ludovici Pii editis post Capitula ejusdem Imper. ann. 824. cap. 2. & alibi passim. Unde evincitur simplex bannum fuisse 20. solidorum. Dominicum vero majus dicitur Wadiano, scribenti duplex *Bannum* fuisse, minus & majus, quod certa summa auri argentive solvebatur. Hinc.

BANNUM DOMINICUM COMPONERE, SOLVERE, in Capitulis Caroli C. tit. 12. cap. 5. 7. 9. tit. 13. cap. 6. Capitul. Carlomanni tit. 2. cap. 2. 4. in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 30. tit. 14. §. 9. 11. lib. 2. tit. 19. lib. 3. tit. 1. §. 31. Capit. Car. M. lib. 3. cap. 66. lib. 4. cap. 1. 17. 22. 32. & alibi passim.

BANNUM REGIS, Eadem notione, in Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1066. apud Buzelinum: *Si quis autem in aliquo contraire aut contradicere voluerit, centum libras auri persolvat, & Bannum Regis, & quod tentavit, irritum fiet.* Ita in alia Eustachii Comitis Bononiensis ann. 1070. apud Miræum in Notit. Eccl. Belgii c. 101. Vide Capitulare an. 791. cap. 31.

¶ BANNUM REGIS IMPONERE, Banno Regis seu mulctæ, ob infractum bannum Regis debitæ, obnoxium declarare. Charta Raynardi Episcopi Lingonensis an. 1068. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 146. D. *Sed ne aliquo tempore, quod absit, audax impietas & sacra fames habendi cogat aliquem, instigante diabolo, in fratres ecclesiæ hujus* (S. Michaelis Tornodor.) *insurgere, qui illam calumpniam ex hiis quæ data sunt inferat, Bannum Regis nostrumque cum vinculo anathematis imposuimus.*

BANNUM (Dominicum) *dupliciter* vel *tripliciter componere*, duplici vel triplici mulcta damnari. Capitula Caroli C. tit. 29. cap. 3. tit. 41. c. 3. ibid. cap. 9. *Quod qui temerare proterve præsumpserit, triplicem legem, & triplex Bannum nostrum persolvat.* Capitula Ludovici Pii in nova Conciliorum Editione sub an. 824. cap. 2. *Sanguinis effusio in Ecclesia facta cum fuste, si Presbyter fuerit, triplo componatur, duas partes eidem presbytero, tertiam pro fredo ad Ecclesiam: insuper Bannus noster.* Occurrit ibi non semel. Concilium Triburiense an.895.c.7. de Sacrilegio: *Ut res Ecclesiæ tripliciter componantur, insuper vero Bannus Episcopalis exquiratur.*

¶ BANNUM ASSUETUM, vel CONSUETUM, Mulcta pecuniaria 6. solidorum, quæ præter bannum dominicum pro infracto banno, in quibusdam saltem casibus, à dominis exigebatur. Libertates Moirenci anno 1164. tomo 1. Hist. Dalphin. pagina 16. *Si alicui membrum abstulerit vel fregerit domino & vicario sex solidos, & sexaginta solidos ad plus præstabit, si clamor inde factus fuerit, alioquin minime; tanti est Bannum Consuetum. Si membrum non fregerit, sed aliter percusserit, domino & vicario triginta solidos ad plus præstabit & Bannum Assuetum; si aliquis licator vel meretrix viro vel mulieri, qui non meruerint, convicia vel percussuram fecerit, domino & vicario quatuor solidos ad plus præstabit, sine Banno Assueto.*

¶ BANNUM DE NOCTE, Itidem mulcta ob violatum *Bannum*, puta *ignitegii* alteriusve consuetudinis per noctem observandæ, imposita. Instrum. an. 1233. ex Archivo S. Victoris Massil. *Quod relinquat omnes justitias & firmancias in omnibus casibus, exceptis tribus, adulterio, homicidio & capitali bello, excepto Banno de Nocte in quo percipiat duas partes dictus W.* Statuta MSS. Augerii Episc. Conseran. sec. 13. *In locis in quibus post sonitum campanæ vel buccinæ de nocte laici sine lumine ire prohibentur, Clericos hujus constitutionis auctoritate eamdem prohibitionem volumus observare, alioquin pœnæ propter hoc laicis impositæ eos decernimus subjacere ... Idemque de Banno fructuum præcipimus observari, ut per hoc laicorum vitetur scandalum & Clerici ab illicitis arceantur.*

BANNA GROSSA ET MINUTA, Majores aut minores mulctæ pecuniariæ, [quæ, præter bannum dominicum, domino exsolvebantur: in quo cum Banno *assueto* conveniunt; in hoc vero adeo differre videntur, quod ad nutum domini poterant minui vel augeri.] Charta Amedei Comitis Sabaudiæ an.1360. apud Guichenonum in Episcopis Bellicens.p.57.

¶ BANNA MAJORA, *minuta seu mediocria*, Eadem notione, in Instrum.an.1390.Locum vide infra in *Banneria.*

BANNUM PLENUM. Capitula Caroli C. tit. 31. c. 22. *Qui in uno Comitatu alodem vel beneficia habent, & non tantum ibi habent, unde Plenum Bannum valeant solvere, &c.* Dominicum nempe, quod 60. solidorum erat, uti supra observatum. Vide *Herebannum.*

¶ BANNITUS DE 60. LIBRIS, Cui *Bannum* seu mulcta sexaginta librarum imposita est. Charta Philippi Augusti an. 1194. *Qui Bannitum de Sexaginta Libris hospitatus fuerit, sexaginta libras perdet.*

BANNUM VADIARE, REVADIARE, vel REWADIARE, Pro mulcta à judicibus indicta vadium dare. *Gager l'amende*, in Consuetud. Comitatus S. Pauli art.32. alias 63. *Emenda gagiata*, in Statuto S. Ludovici an. 1259. apud Nangium p.363. Lex Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 43. *Ut Bannum nostrum wadiare cogantur.* Vide Capit.

Ca-

Caroli M. lib.4.c.70. Hincmarus Laudunensis: *Et pro eo quod in ea mansa intraverat, ut Bannum Rewadiaret, interpellatur*. Infra: *Coegerunt illum meum alium hominem, ad quem inde nihil pertinebat, ut Bannum pro his Rewadiaret. Et Rewadiato Banno, minati sunt, quod ad mortem illum judicarent pro infidelitate Regis, nisi præsentialiter talia vadimonia daret, ac pro vadimoniis tales fidejussores, qui die statuta easdem res Regis Misso, quasi revestiendo, reconsignaret*. Capitula Caroli Calvi tit.31.§.21. *Ut per tres jam annos Bannum ...Rewadiatum persolvatur, & ubi rewadiatum non est, rewadietur & solvatur*. Vide *Herebannum*, *Lex*, circa finem.

Bannus Episcopalis, Mulcta quæ Episcopo exsolvitur. Erant enim mulctæ reorum quæ ad Episcopos spectabant, ut, quæ sacrilegis irrogabantur. Concilium apud Theodonisvillam an.821.c.1. *Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, quinque quadragesimas sine subditis annis pœniteat, & 300. solidos cum sua compositione & Episcopalibus Bannis Episcopo componat. Si autem mortuus fuerit ...Episcopalibus Bannis triplicibus componat.* Adde cap.2.3. Concilium Triburiense an.895.c.4. *Si quis Presbyter ...vulneratus fuerit...& articulo mortis præventus obierit, pretium Weregeldi tripartita partiatur divisione, id est, altari cui ordinatus fuerat, pars una; Episcopo in cujus diœcesi erat, altera: tertia parentibus de quibus ortus fuerat*. Can.7. de Sacrilegio: *Sancimus & unanimes judicamus, ut res Ecclesiæ tripliciter componantur, insuper vero Bannus Episcopalis exquiratur*. Can. 8. *Nemo contemnat, neque transgrediatur Bannum ab Episcopis superpositum*. Infra: *Si quis post hanc hujus sancti Concilii diffinitionem inventus fuerit corrupisse Bannum ab Episcopis impositum, 40. dierum castigatione corripiatur, tantum in pane, sale, & aqua*. Can. 20. *Jubeat eum dominus Episcopus per Bannum à se impositum ad se venire ..& Comite agente persolvat Bannum Regibus debitum*. Vide præterea Decretum Imp. post petitionem Episcop. cap.1.2.3. apud Burchard. lib. 6.cap.6. & Ivonem part. 10. cap. 135. Capitulare Ingelenheimense an. 826. can. 1. Vitam S. Henrici cap. 18. &c. S. Hilarius PP. Epist. ad Episcopos: *Sacrilegium in atrio factum altari & domino ejusdem loci persolvatur*. Joannes VIII. PP. 17. q.4. & apud Ivonem part.3.cap.98. *Quisquis inventus fuerit reus sacrilegii, istam leviorem compositionem emendet Episcopis ipsis, vel Abbatibus, sive personis ad quas querimonia sacrilegii juste pertinuerit*. Statutum Calixti II. PP. de Treva Dei in Concilio Remensi an.1119. *Quod si hoc non observaverint, sciant esse reos perjurii, ...& reddituros capitale, & satisfacturos Episcopo de justitia sua*. Lex Familiæ Burchardi Wormacensis Episc. *Si quis Fisgilinus homo ex familiarem aliquam magnam vel parvam ad injustitiam patraverit, ad Bannum Episcopi 5. solidos ut Dagewardus vadetur*. Infra: *Et per singulas vestimentorum partes Bannum Episcopo componat*. Rursum: *Illi quem impugnaverit, pro pugna injuste illata, suam justitiam tripliciter componat, Bannum Episcopo persolvat, &c.* De mulctis aliis Episcopalibus, vide Concilium Coyacense an. 1050. cap. 3. 12. Narbonense an.1054. can. 26. Helenense an.1165.can.3.&c.

Bannus Francilis, Franci seu liberi hominis mulcta, quæ *Francorum compositio* dicitur in Lege Ripuar. tit.18.cap.3. *Bannus Francorum*, in Capitulari 1. Caroli Mag. an.802.cap.16. apud V.Cl. Steph. Baluzium. Capitularia Caroli Calvi tit. 28. *Quilibet francus homo convictus, quia bonum denarium, id est, merum & bene pensantem, post hunc Bannum nostrum ajecerit, medietatem Francilis Banni componat*. Ibidem: *Missi autem nostri colonos & servos pauperes cujuslibet potestatis non mallent, nec Bannum Francilem solvere cogant, &c*

Bannus Dei. Capitula Caroli Cal. 26. p. 240. *De Dei Banno, & de nostro verbo bannivimus, ut nemo hoc amplius præsumat*. Simeon Dunelmensis de Gest. Reg. Angl. an. 1074. *Iste Papa Synodo celebrata, ex decreto S. Petri Apostoli & S. Clementis aliorumque sanctorum Patrum & Banno, interdixit Clericis .... uxores habere, &c.* Flodoardus lib.3. hist. Remensis cap.28. *Ex verbo Dei & suo atque ex Banno Regis ad eamdem Synodum convenire jubeant*. Vide Synodum Confluentin. can. 6.

Bannum Capitis, Mulcta quæ in pecoribus exsolvitur. Charta Otton. Imp. an.937. in Privilegiis Ecclesiæ Hamaburgensis pag.149. *Ut nullus Judex publicus vel qualibet judiciaria potestas aliquam sibi vindicet potestatem in supradictorum hominibus Monasteriorum, litis videlicet & colonis, vel eos aliquis Capitis Banno ib capitis furtum, vel quocumque banno constringat, aut aliquam justitiam facere cogat, nisi Advocatus Archiepiscopi, quamdiu eos corrigere valuerit*. Eadem habentur p.151. Vide *Caput*.

Bannum Christianitatis. Concilium Agathense: *Si quis Presbyter negligens vitæ suæ, pravis exemplis mala de se suspicari permiserit, & populus ab Episcopo juramenta sub Banno Christianitatis astrictus infamiam ejus patefecerit, &c.* Ubi Gloss. Decretal. *sub pœna fidei suæ*. Vide *Juramentum Christianitatis*.

3. BANNUM, Districtus, jurisdictio, justitiæ ambitus intra quem potestas porrigitur mulctam & proscriptionem bonorum indicendi, vel bannum promulgandi. Charta Adalberonis Episcopi Metensis apud Meurissium pag. 308 *Bannum vero eidem loco tali tradimus conditione, ut si quis super eamdem terram fur vel sanguinis effusor deprehensus fuerit, per officiales loci discutiatur*. Acta S. Foranani Abb. Walciodorensis num. 20. *Pagum Florinensem cum integro suo Banno, & do minicatum beneficium ex eodem Banno liberaliter trado*. Chronicon Mosomense: *De mea mensula unam villam, Odontem nomine, cum omni Banno suo subtraho*. Charta Willelmi Lucemburgensis Comitis an.1083. *Curtem quæ dicitur Pris, cum Banno & familia. & omnibus redditibus eis concedo*. Alia Henrici Comitis Lucemburg. an. 1182. *Si denique annale mercatum super Bannum ipsius loci stabilitum fuerit, teloneum, vel alios mercati reditus accipient.* [Charta ann. 1256. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 510. *Item si quis captus in gastina vel in Banno, vel in aliis jurisdictionibus dominorum fuerit, vel alias condempnatus*.] Versus antiqui de Vicelino Episcopo Bremensi:

Et dotes auxit, & honores accumulavit,
Villam cum decimis, Bannum cum parochianis
Pastori primo condonavit Vicelino.

Infra:

Bisborst cum Bannis, Bannos cum parochianis,
Cum Wiesteteusi decima Bannum dedit illi, &c.

Vita S. Ludani peregrini n.4. *Tandem ad quandam ulmum seu arborem pervenit in diœcesi Argentinensium in Banno villæ Northus, secus fluvium, &c.* Gobelinus Persona in Cosmodromio ætate 6. c.52. de Meinwerco Episcopo Paderbornensi: *Panem album in quotidiana distributione Canonicis consuetum dandum de Banno Ecclesiarum, hoc est, de jurisdictione, primus ibidem ordinavit*. Charta Milonis Abb. S. Remigii Rem. an.1206. in Tabul. Campan. *Nobiscum partientur in eadem villa in omnibus modis & commodis, videlicet in Banno & justitia, & bosco, & plano, & assisia*. *Bannum justitia de Sarmaise*, in alia Bernardi Abbat. S. Eugendi an. 1187. ibid. *Bannum aquæ*, in Chron. Laurisham. pag. 87. *Bannum & jurisdictio Archiepiscopi Remensis*, in Reg. *Olim* fol.29. [Occurrit eod. sensu non semel apud Mar-

ten.

ten.to.3.Anecd.coll.1131.1132.& 1133.in Hist.Mediani Monasterii pag.281.in Bulla Innocentii II. Papæ, & alibi. Charta Caroli Flandriarum Comitis: *Comitatus vero totius terræ S.Salvini ad Abbatem pertinet. Scilicet Ban, latro, tref.*] Vide Consuetud. Sedanensem art. 305. & Lotharing. tit. 15. art. 1. Ita *Bancage* sumitur in Consuetudine Lodunensi art.7.8.pro *Banno*, seu districtu domini Feudalis.

¶ BANNUM GENERALE. Hist. Noviomensis Monast. apud Marten.to.3. Anecd. col. 1131. *In Olesvilre curtis dominica cum omnibus consequentiis suis, agris videlicet ac vineis, cum decima ipsius allodii, communionem vero Banni generalis usque Eggenbach & Yllam fluvium, usum vero lignorum & pascuam porcorum in Westerholz habere debet.* Similia leguntur col. sequenti.

¶ BANIORUM DECIMÆ ET TERRAGII, in Charta an.1238.pag.316. Historiæ Mediani Monasterii.

BANNUM MONETARUM. Regestum Parlamenti Paris.sign.B.fol.40.inter Aresta an. 1177. *Pronunciatum fuit per judicium, quod dicti Templarii emendas pro transgressione Banni Monetarum ab hominibus suis in Normannia non haberent.*

BANNUM REGALE, vel *Bannus Regalis*, *Bannus Imperii*, in Speculo Saxon.lib.1. art.59. §.2.3.5.6. lib.3. art.64. §. 6.7.9.13. jurisdictio Regia, Imperialis, judicium quod auctoritate Regia exercetur. *Sub Imperiali Banno cognoscere, judicare*, lib.1.art. 59. lib. 2. art. 12.lib.3. art.69.70.auctoritate Imperiali judicium exercere. *Investituram Banni à Rege impetrare, postulare*, lib. 1. art. 59. id est, facultatem judicandi, §. 5. *Bannum confertur sine dominio*, lib.3. art. 64. §. 9. id est, facultas judicii exercendi. *Bannum à Regia manu habere*, vel *suscipere*, in Tabulis S. Maximini Trevirensis an.1065. apud Duchesnium in Hist. Luxemburg. & in Metropoli Salisburgensi tom.2. pag. 277. & alibi non semel. [*Bannum de manu Imperatoris recipere*, in Histor. Mediani monast. pag. 260. ex Diplomate Henrici IV. Imp. an. 1114.] Charta Ottonis M. pro Ecclesia Magdeburgensi ann. 965. apud Meibomium: *Bannum nostræ Regiæ vel Imperatoris dignitatis in urbe Magdeburg * opus construendæ urbi à circumjacentibus illarum partium incolis nostro Regio vel Imperatorio jure debitum Ecclesiæ in eadem civitate constructæ, sanctoque Mauricio in jus perpetuum liberaliter offerimus.* Albertus Stadensis an.1144. *Investitus est ergo Hartwicus Præpositus & Fridericus Palatinus frater ejus suscepit pannum*, (leg. *Bannum*) *à Rege Conrado, & statutum est ut esset coadjutor suus, & judicaret pro eo in placitis principalibus.*

BANNUM SYNODALE, [f. Jurisdictio temporalis per Synodos exercenda.] Waltbramus Episcop. Naumburgensis de Investitura Episcopor. *Postquam autem à Silvestro per Christianos Reges & Imperatores dotatæ, ditatæ, & exaltatæ sunt Ecclesiæ in fundis & aliis mobilibus, & jura civitatum in teloneis, monetis, villicis & scabinis, Comitatibus, Advocatiis, Synodalibus Bannis per Reges delegata sunt Episcopis, &c.* [Vide infra *Bannitis*.]

BANNUM BESTIARUM, in Charta Henrici Imp. an.1008.apud Chapeavillum, [in Statutis Arelat. MSS. art.37.] & Barthol. Fisenium in Hist. Leodiensi p.273. quem consule, si tanti est. [Vide etiam infra, *Feræ bannitæ* in *Fera*, *Apri femina*.]

BANNUM VIÆ REGIÆ, Jurisdictio quæ in viis majoribus, quas *Regias*, vocant, ad dominum superiorem spectat, in Charta Adalberonis Episcopi Metensis apud Meurissium p.307.& 308.

BANNUM SCABINATUS. Speculum Saxonicum lib. 3.art.29. *Liber, seu idoneus, Scabinis Bannum sui scabinatus, id est, locum ubi natus est, Scabino dignus ostendere, aut suos progenitores quatuor nominare non oportet, nisi suo æquali in generatione duellum fuerit injungendum*,

¶ BANNUM OBLIGARE. Hist.Mediani Monast.pag. 289.in Excerptis è Johanne à Bayono de Abbatibus ejus Monast. *Mabeetus autem certus de Sententia Bannum Bodonis cœnobii Duci Friderico fratri suo titulo pignoris Obligare simulavit, quod illo tempore ad jus pertinebat Episcopale.*

BANNALIS, qui intra *Bannum*, seu districtum alicujus jurisdictionis, justitiæ, vel dominii commanet. *Homines banni*, in veteri Stylo Parlamenti Parisiensis. *Cives qui sub banno sunt*, apud Ivonem Carnot. Epist. 133. Charta Willelmi Comitis Luxemb.an.1083. *Dominus autem hujus castri nullum gravamen eis inferat, nec de placitis, vel de hominibus eorum se intromittat, nullamque pretii existimationem à Bannalibus eorum exigat, nec homines eorum hospitando vastet. Si Bannalis eorum pacem fregerit, vel latrocinium fecerit, extraneus quoque si super Bannum eorum fugerit, &c.*

¶ BANNALES CRUCES. Vide *Cruces Bannales*.

¶ BANNALEM FACERE est, uti conjicio, Rem alicujus *Banno*, jurisdictioni seu ditioni subjicere. Hist. Mediani monasterii p.269. in Excerptis è Joanne à Bayono de Abbatibus hujus Monasterii: *Duos quoque modios vini de redditu sylvæ eidem dedit cellæ. Rivulum Moberium eis Bannalem Fecit, in Mozella communem & æqualem piscationem secum concessit.*

BANNUM LEUCÆ, *Bannileuca*, *Banleuca*, *Banleuga*, Modus agri, cujus finibus loci, seu oppidi, vel Monasterii alicujus immunitas, vel Jurisdictio terminatur; sic dictus, quod ut plurimum intra *leucæ* spatium, plus minus quaquaversus porrigatur. Bannum enim, ut supra annotatum, est jurisdictio seu districtus, intra quem jus *ponendi* Bannum protenditur, *Banlieue*, Gallis: vox frequens in plerisque Consuetudinibus Galliæ municipalibus. Siculus Flaccus de Condition. agrorum: *Compluribus locis certos dederunt fines, intra quos jurisdictionem habere deberent.* Mox: *Fines lege dati.* Charta Caroli Simplicis Regis Franc. apud Baldricum lib. 1. Chronici Camerac. cap. 67. *Et circum ista loca quantum unius Leucæ tetenderit spatium, neque Comes, neque ulla judiciaria potestas freda exercendi potestatem habeat.* Alia Willelmi I. Regis Angl. apud Seldenum ad Eadmerum: *Volo itaque & firmiter præcipio, quatenus Ecclesia illa, cum Leuga circumquaque adjacente, libera sit ab omni dominatione & oppressione Episcoporum. Leuga civitatis*, in Charta Communiæ Bituricensis an. 1201. *Leuca bannata*, in Libertatibus MSS. villæ S. Desiderii in Campania. [Locus refertur in voce *Cloeria*.] Vita Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 4. *Quam nundinarum libertatem Trevirenses saltem circumquaque proximam per Leucam, ut dicitur, eis Bannitam observare & defendere recusarunt. Bannum leugæ*, apud Ivonem Carnotens. Epist. 101. Gervasius Dorobern. an. 1163. *De Comite Clarensi homagium castelli de Tunebregge cum adjacenti Leuga tenebat.* Monasticum Anglicanum to.1. pag. 316. *Ecclesiam itaque suam de Bello...cum Leuga & omnibus maneriis suis vel possessionibus ad eam pertinentibus ab omni consuetudine terrenæ servitutis liberam & quietam in perpetuum esse constituit.* Adde pag.313.col.1.

BANNILEUGA. Charta Friderici Archiep. Colon. an.1128.apud Chapeavillum in Notis ad Ægidium Aureæ Vallis Monachum cap. 2. *Ad hoc etiam accedit quod omnia privilegia, tam Bannileugæ, quam electionis Abbatum, &c.* Tabularium Vindocinense Thuani Charta 349. an. 1080. *Duxit enim Hildradus Prior in Auditorium, rogans illum, ut Vicarium suum venire faceret*

ret in curiam S. Trinitatis, sicut est consuetudo, ad recipiendam emendationem de duobus hominibus Monachorum qui Bannileugam suam infregerant, quia habebant de cunctis hominibus suis districtum, ut vulgo dicitur. [Charta Conradi II. pro Monasterio Stabulensi apud Miræum to. 1. pag. 689. col. 1. *Terminos Bannileugæ, sicut in antiquis privilegiis continentur, rata possessione confirmamus.*]

BANLEUCA: Vetus Charta de Ecclesia Ramesiensi: *Cui & fundum cum campis, nemoribus, aquis, paludibus copiose circumcinctum dedit, ...Banleucam eam appellavit, cujus metæ & bundæ hæ sunt, &c.* [*Banleuca Lexoviensis*, apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 761. Chartul. Divion. pag. 1. *Infra Banleucam Divionis alter alteri recte secundum suam opinionem auxiliabitur.*]

BANLEVIA In Tabulario Vindocin. Charta 105. *Suo tempore nemo ausus fuerat infra Banleviam vinum vendere.*

BANLIEVA, in Charta Philippi Augusti an. 1185. apud Morinum, cap. 5. Hist. Vastinens.

BANLEVA, apud Arnulfum Lexoviensem Ep. 3. ex iis, quæ habentur to. 13. Spicilegii Acheriani.

¶ BANLEYA, in Promptuario Ecclesiæ Tricassinæ Camusati fol. 178. verso, ex Charta Manassis Episcopi: *Notum facimus . . . quod de contentione habita inter nos & capitulum nostrum, scilicet de archidiaconatu Ecclesiæ Trecensis, de potestate interdicendi Ecclesias, in quibus in Banleya Trecensi stationes habet Ecclesia nostra,*

¶ BAULEUCA. Edictum Philippi Augusti an. 1207. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 412. *Concedimus insuper quod ipsi* (Rotomagenses) *habeant Communiam & Bauleucam suam ad metas quas Richardus quondam Rex Angliæ eis concessit.*

¶ BAULIVA. Charta ejusdem Philippi apud Marten. to. 1. Amplis. Collect. col. 1103. *De duellis quæ judicantur in curia Thesaurarii, si pugnatores Baulivam exire contigerit pro duello faciendo, & pax inde facta fuerit, Comes inde habebit septem solidos & dimidium de præsenti,*

¶ BANLIVA, in Charta Ludovici VII. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 16. n. 9. *Regratarii non emant victualia infra Banlivam, ut vendant Aurelis.* Et n. 10. *Pps,* (i.e. Præpositus) *& forestarii non capiant quadrigas infra Banlivam.*

¶ BANNALE DOMINIUM, simili, ut videtur, notione. Hist. Mediani monasterii pag. 325. in Charta an. 1258. *Possidente nostro monasterio una cum Ecclesia in Hohenburg & viris nobilibus G. & E. dominis de Landesperc & B. milite dicto Oberen Kirchen dominium Bannale, quod vulgariter dicitur Banwardum in inferiori Ebenheim, ex quo dominio nobis proportionaliter tertia pars manipulorum, qui percipi consueverant, ratione dicti dominii debebantur.*

¶ BANNALIS LEUCA, in Actis SS. Aprilis to. 1. p. 438.

BANLEUGA, pro mulcta quæ imponi solet iis qui infra Banleugam delictum aliquod perpetrant. Vetus Charta apud Beslium in Hist. Comit. Pictav. *Si homo sanctæ Crucis . . . eventu hominem occiderit aut vulneraverit, si in castello, sive foris castellum, in toto meo honore Bannum non reddat, neque Banleugam, neque aliquam aliam consuetudinem, nisi solummodo S. Cruci & ejus Abbati.* Tabularium Vindocinense fol. 209. in Charta Gaufredi de Pruliaco Comitis Vindocin. an. 1097. *Quod si homines Monasterii S. Trinitatis in burgo Monachorum, & in terris ipsorum, & infra Banleugam se verberarent, vel sibi invicem aliquid forsfacerent, Banleugam Comiti emendarent.* Goffridus Vindocin. lib. 2. Epist. 16. *Ejus castello & castelli Banleugæ divinum Officium abstulistis,*

¶ BANLIA, Eadem notione, in Charta an. circiter 984. inter Instrum. tomi 2. novæ Gall. Christ. col. 46. *Concedimus igitur habere eos omnes consuetudines omnium satisfactionum hominum omnium ibidem morantium, v. g. si quislibet fecerit homicidium, adulterium, furtum...omnem emendationem forisfacti & Banliam habeant monachi ibidem Deo & B. Martino servientes, atque omnia vadimonia legum.* Quæ omnia iis competunt, quos dicimus habere *Haute, moyenne & basse justice*, id est, quorum potestas in subditos & delinquentes plena est & integra. Vide *Barsia*.

BANNILOCUS, Idem quod *Banleuca*, in Chartis Philippi Alsatii & Balduini Comitum Flandriæ an. 1183. & 1202. apud Miræum in Donat. Belgic. lib. 2. cap. 60. & 78. Qua voce redditur vernacula *Banlieu*, qua passim utuntur eadem notione stylus Leodiensis cap. 18. 23. 26. 28. Consuetudo Cameracensis tit. 5. art. 2. tit. 25. art. 3. 4. 7. Valentianensis art. 8. 31. 33. 34. 40. 59. 65. 66. 69. 73. & Namurcensis art. 28. 86.

BANNARIA, Districtus, jurisdictio. Exstat Charta an. 1133. in Tabul. Abbat. Bonævallis, qua Ursio de Mellain confirmat *omnia placita totius Bannariæ Bonævallis & aliarum villarum circumjacentium, &c.* Infra: *Concessi itaque ut omnia totius Bannaria placita in Bonavalle fiant, nec alibi nisi in Bonavalle de quacunque submonitione pulsatus aliquo modo respondeat, excepta deductione belli vel ferri calidi, si forte emerserint: quæ duo tantum cum adjudicata fuerint in Bonavalle, inde Mellaicum ducentur, & in Mellaico illa tantum duo in mea curia finientur.*

¶ BANNERIA, Eadem notione. Instrum. an. 1390. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 32. *Nobilis Humbertus de Boczosello . . . vendidit . . . Guillelmo Episcopo Gratianopol. . . . quidquid juris . . . habebat & habere poterat . . . in parochiis de Murianeta . . . sive essent Banneriæ, banna majora, minuta sive mediocria, & aliæ servitutes,*

BANNIRI JUDICIUM dicitur in Wichbild Magdeburgensi art. 26. §. 1. & 3. cum illud peragitur. Hinc

¶ BANNITUM JUDICIUM, Congregatum judicium apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 484. *Notum facimus universis quod Petrus Polonus noster concivis, coram nobis in Bannito judicio presencialiter constitutus . . . curiam suam in platea quæ Czichenergasse dicitur situatam, eo jure quo ipse eam possidebat . . . Nicolao de Aureo-monte Abbati Monasterii S. Bernhardi in Griffovv necnon totius Conventus universitati ibidem dedit.*

BANNITI, in Speculo Saxonico lib. 1. art. 2. §. 2. 3. 4. art. 3. §. 2. dicuntur liberi homines, qui jura ac lites disceptant in Episcoporum Synodis, & in Comitum Judiciis. *Libertas*, inquit illius auctor, *est etiam tripertita, quorum primi Episcoporum Synodum quærere solent, & hi Banniti dicuntur.* Et mox: *Simili modo & secularia judicia quærere solent, scilicet Banniti Comitum, &c.* Art. 6. §. 3. agitur de eorum testimoniis, & lib. 3. art. 18. Judex non nisi in legitimo loco judiciali sub imperii banno de Bannitorum criminibus cognoscere potest, lib. 1. art. 59. §. 1. Adde art. 63. §. 1. art. 67. §. 3. lib. 2. art. 3. §. 2. art. 12. §. 1. 4. & lib. 3. art. 45. §. 77. ubi de *Bannitorum* prærogativa. *Banniti*, id est, *digni scabinatu*, lib. 2. art. 12. §. 1. *Banniti seu scabini*, lib. 3. art. 26. §. 2. *Banniti seu loco scabinali idonei*, art. 45. §. 3.

BANNITORIUM, *Locus causarum, alias, Auditorium*, in Breviloquo.

¶ 4. BANNUM, Vexillum. Vide in *Bandum*.

BANO, [Melius *Banonium*, Agri libertas, sive commu-

Rr

munis agri depascendi liber usus.] Jura & Consuetudines Normanniæ cap. 8. *Tempus quo terræ sunt communes, tempus* Banoni (*alias* Banonis) *vulgariter nuncupatur, quo tempore animalia sine pastore herbas depascunt per campos communiter ac decurrunt.* [*Quædam sunt animalia quæ nullum habent* Banonium, *sed omni tempore debent custodiri: ut capræ, &c. Nullus tempore* Banonii *terram suam potest defendere, nisi clausa fuerit ex antiquitate.*] *Temps de banon*, in Gallica editione, quo scilicet *bannum* indicitur pro communi agrorum usu. [Apud Hickesium Thes. Ling. Sept. to. 1. pag. 163. *Ban* (*unde* Banon *&* Banonium) *in veteri Gotho-Scandico sive Danico, pro agro & territorio frequenter accipitur.*]

¶ BANOA, Vestis species. Testamentum Beatricis Vicecom. Narbon. an. 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1525. C. *Item plus legamus eidem hospitali tres Banoas, unam botonatam & duas albas.*

¶ BANQUAGIUM. Vide B*angagium*.

BANQUERIUM. Vide *Bancus*.

¶ 1. BANQUERIUS, Argentarius, Mensurius, Gal. B*anquier*. Commentaria Petri Foucherii Canonici Lemovic. inter Fragm. Hist. Stephanotii to. 2. *Anno Domini 1520. recepimus literas Apostolicas confirmatorias privilegiorum Lemovicensis Ecclesiæ, pro quibus solvimus Ieronymo Talannici Banquerio villæ Lugdunensis mille libras.*

¶ 2. BANQUERIUS, Bedellus. Vide in hac voce.

¶ BANQUETUS, Convivium, Gall. *Banquet*. Vincentius Cigalius Tract. de Bello Italico: *Advertatis Domini* Burgenses *civitatum in Banquetis Prelatorum, in eorum domibus mansiones multo sunt, nam major familiaritas assumitur in cibo assumendo, quam in colloquiis.* Vide Banc*quettus* in *Bancus*.

BANSA, Vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

BANSATRICES. Epistola Childeberti Regis de abolendis reliquiis idololatriæ, post Concil. Arelat. V. *Ad nos querimonia pervenit, noctes pervigiles cum ebrietate, scurrilitate, vel canticis; etiam in ipsis sacris diebus... Bansatrices per villas ambulare.* Ita Codex MS. teste Sirmondo & Baluzio. [Sirmondus vero in Gloss. ad calcem Supplem. Concil. antiq. Galliæ: *Bansatrices, vel forte dansatrices, ut volunt aliqui; est id genus mulierum vagantium atque mendicantium, quas vulgus appellat Ægyptias sive Bohemias, quæ latrociniis & saltationibus omnino deditæ sunt.* Verum nihil de iis in hac Childeberti epistola.] Quid si legendum *balatrices*, vel *dansatrices*? certe ita verborum sensus exigit, nam *Dansatrices* nostris sunt, *des Danseuses*. Unde vero vox *Danse*, pro saltatione ad Gallos pervenerit, nondum sum assecutus. Vide an arrideat conjectura Salmasii ad Hist. Aug. pag. 246. [Germanis *Dantz* saltatio est; hinc Gallicum *Danse*. Vide *Menagium*.]

BANSOLMORA, *Bansulusmora*, Marturinarum pensio, Hungaris, vel ipsa marturina pellis. Decretum Ludovici Regis Hungariæ an. 1351. cap. 12. *Nec ratione collectæ marturinarum, Bansulusmora vocatarum, umodo & in posterum insolescerent, &c.* Hanc pensionem a Calomano Rege primitus inductam docent Decreta Andreæ Regis an. 1222. cap. 22. *Marturinæ juxta consuetudinem à Calomano Rege constitutam solvantur.*

BANSTA. Adalardus in Statutis antiq. Monasterii Corbeiensis lib. 2. cap. 1. *Cetera autem vasa ad ipsum officium* (Camerarii) *pertinentia, sicut sunt vanni, Bansta, vel alia qualibet hujusmodi.* Fustem trituræ aptum hic interpretatur vir doctus, *Fleau*, flagellum, tanquam B*ansta* idem sit quod B*aston*: sed vix est ut assentiar. Malim igitur legere *basta*, ut clitellæ intelligantur, nam cum vannis, perinde ex viminibus confectis junguntur.

...

¶ BANSULUSMORA. Vide B*ansolmora*.

¶ BANTHALE, f. pro B*ancale*, Tapes qua scamnum insternitur, apud Rymer. to. 7. pag. 590. col. 1. *Sex pannos & quinque virgas de diversis coloribus, quinque duodenas & dimidium de cappes & birettis, sex* Banthalia, *&c.* Vide B*ancale* in B*ancus*.

¶ BANVILLE, Idem quod B*auleuca*. Vide B*urban*.

¶ BANVINUM. Vide in B*annum* 1.

BANUS, Dignitas notissima apud Dalmatas & Hungaros, penes quos ita dictus provinciæ Gubernator: ipsis Hungaris hodie *Ispan*. Βάνος, Constantino de Adm. Imp. cap. 30. & 31. Μπάνος, Cinnamo. Non desunt qui putant ad hanc dignitatem referenda, quæ habet Hesychius: [illegible]. Certe à *ban*, seu *banno*, vel *bando*, id est, vexillo, videntur Bani appellati, quod sub eorum vexillis ac signis provinciales militarent. Vide in voce *Hispanus*: præterea Joannem Seldenum de Titulis honorariis part. 2. ca. 2. n. 5. Jo. Lucium lib. 6. de Regno Dalmat. cap. 1. Raynaldum an. 1200. n. 46. Decreta Andreæ Regis Hungar. an. 1222. c. 25. & Notas nostras ad Alexiadem pag. 347. & ad Cinnamum pag. 449.

BANATUS, Dignitas Bani, vel Comitatus, Principatus, Hungaris *Bansag*. Thwroczius in Carolo Rege Hungar. cap. 97. *Dionysio tradidit omnia cum dignitate Banatus.* Idem in Maria Rege cap. 1. *Stephanum . . . ad altum Banatus Regni Dalmatiæ elevans apicem.*

¶ BANWARDIA, Idem videtur quod B*annum leugæ*, sic dictum à B*anno* & W*arda* Custodia; quia B*annum leugæ* propter immunitatem annexam peculiarius custoditur. Hist. Mediani Monasterii pag. 525. & 526. in Charta Joannis Abb. ejusd. Monaster. pro Universitate inferioris Ehenheim an. 1258. *Nostro Monasterio reservantes ut custodes qui Banwards vocantur ibidem de cætero ordinandi, Banwardiam sicut huc usque requirant à nobis, proportione superius memorata. Nos universitas villæ inferioris Ehenheim omnia prædicta vera esse præsentibus profitemur, & ad solutionem prædictæ pecuniæ sine diminutione persolvendæ, nec non & si quid deducta mercede custodum, & LX. solidis cæteris Banwardiæ dominis debitis, residuum fuerit in denariis, de agris singulis cujuscumque fuerint in banno universaliter colligendis pro portione Monasterii: & insuper ad observationem juris Banwardiæ quod ibidem hactenus habuit Medianum monasterium, nos cum nostris hæredibus & posteris dicto monasterio perpetualiter obligamus.*

¶ BANWARDUM, Eadem notione: Locum vide in B*annale Dominium* post B*annum* 3.

¶ BANWARDUS, Custos B*anwardiæ*. Vide B*anwardia*.

BANWERC, Submonitio ad operas, seu *corveias* faciendas: vox conflata ex Belgico *Werc*, opera, opus, & *ban*, bannum. Charta Roberti Comitis Flandriæ, in Tabulario S. Bertini an. 1119. *De terris vero quas S. Bertinus habet, quæ* Banwerc *debent, concessi, ut de unaquaque terra 2. solidi singulis annis ab Abbate* Comiti *persolvantur.* Alia ejusdem Balduini: *Illi vero qui in prædicta villa ad* Banwerc *constituti sunt, debent Comiti tantum utblaudes,* Banwerc, *& landwerc, & placitum tade erit Abbatis.* Alia Theodorici Comitis an. 1147. ibid. *Homines etiam sancti de* Comitatu *suo in* Broburg *nullum opus quod* Banwerc *vocant, operari debent, nisi ubi homines mei ex communi indictu operantur.* Notitia an. 1159. ibid. *Dabit* Waltero *de Ekas & successoribus suis infra Pentecosten & S. Joannis pro* Banwerc *4. sol.*

¶ BAOGANDÆ, BAOGAUDÆ. Vide B*agandæ*.

BAPHIUM, seu BAFIUM, locus in quo fucatur vel tingitur purpura. Ugutio: B*aphium*, *genus purpuræ, unde* Baphsus, *vel* Baphiarius, *purpurons vel textor talis*

lis purpuræ, vel venditor, vel mercator hujus purpuræ: & invenitur simpliciter pro mercatore: & hoc Baphium, locus ubi talis purpura efficitur, vel texitur, vel venditur. Præpositus Baphis, apud Lamprid. in Alexandro. *Procuratores baphiorum* varios recenset Notitia Imperii sub dispositione Comitis sacrarum largitionum. *Basia Feniees*, in l.18.C.Th. de Murilegul. *Tyrii textrini* meminit Firmicus lib.3. ut & Ammianus lib.14. qui & *Ministros fucandæ purpuræ* memorat.

¶ BAPHOMET, pro *Mahomet*. Spicil.Acher.to.7.pag.194. *Altis vocibus* Baphomet *invocaverunt* (Turci) *& nos Deum nostrum in cordibus nostris deprecantes, impetum facientes in eos, de muris civitatis omnes expulimus*. Vide *Mahum*.

¶ BAPTALERIUM, Baptentorium, Molendinum ubi tunduntur panni. Statuta Monast.S.Claudii an.1448. *Item & per Petrum Vandalo super uno molendino & Baptentorio, dimidium grossam*. Ibidem quater repetitur semper adjuncta voce *Molendinum*. Vide Batatorium.

¶ BAPTIDERE, Baptire, Batuere, verberare, Gall.*Batre*. Leges Luitprandi apud Murator.to.1. part.2.p.74. *Aut turpiter* Baptiderit *eam*. Ibid. p.75. *Et necasti eam per famem, aut turpiter Baptisti*.

¶ Baptire Monetam, Nummos cudere, Nostris *Battre monnoye*. Vetus formula inter leges Ludovici Imp. apud Murat. to.1. part.2.pag.132. *Petre, te appellat Martinus, qui est advocatus de parte publica, quod tu Baptisti falsam monetam*.

¶ BAPTISATIO, Quælibet corporis ablutio, in itinere Jerosol.Bernardi *de Breydenbach* pag. 211.

¶ BAPTISATUS, Dicatus, quia Deo dicamur in Baptismo. Fredegarius in Hist. Gregorii Turon. epitomata n.20.ubi Chlodoveus I.Rex Francorum Chlotildi Reginæ primogeniti sui mortem exprobrans ait: *Si in nomine deorum meorum puer fuisset Baptizatus, vixisset*. Et apud Gregorium ipsum lib.2.num. 29. *Si in nomine deorum meorum puer fuisset Dicatus, vixisset*.

BAPTISMUS. *Baptismas Paschalis & Pentecostes*, quia olim, & ab ipsis Christianismi initiis, hæ duæ potissimum solennitates ad Baptismum Catechumenorum delectæ leguntur, quod Tertullianus lib. de Baptismo testatur, ut & Siricius PP. in Epistola cap.2. Gelasius I. Epist.9. S.Leo Epist.4.& 8. Gregorius M. & alii passim, præter Concilia & Synodos, in quibus Baptismus celebrari vetatur aliis diebus, nisi mortis periculum immineat. [Hinc *baptisterium* per Quadragesimam potissimum claudebatur, ut legitur in expositione brevi antiquæ Liturgiæ apud Marten.to.5.Anecd.col.97.] Cur autem eæ potissimum solennitates ad id delectæ fuerint, pluribus tradunt iidem Leo PP. Epist. 4. ad Siciliæ Episc.cap.3.Tertullianus, & alii.

Certe hanc consuetudinem suo ævo, hoc est, circa ann. 1100. abrogatam fuisse testatur Theophilactus in Comment.in Lucam ad cap.10.Cujus quidem antiquandæ legis ea præ cæteris causa extitit quam adfert Rupertus lib.4.de Divin.off.cap. 18. quod cum Christianitas crevisset, *periculosum erat tantam multitudinem differri, propter occasiones mortis, ac maxime propter turbam infantium è fidelibus parentibus nascentium, quorum tenera adhuc vita persæpe levi occasione succiditur*. Verum pristinum celebrandi Baptismum in Paschate & Pentecoste obtinuisse etiamnum longe post annum 1200. extremis sæculis, colligi potest ex Conciliis & Synodis.

Legimus tamen in aliis etiam festivitatibus celebratum Baptismum. Nam Siculi & nostri in Epiphania baptizabant, quod tandem prohibuit Leo M.Epist.80. Concilium Matisconense II.can.3. & Concilium Rotomagense anni 1072.Id etiam obtinuisse in Africa Victor Vitensis lib.2. de Persecut. Vandalica, in Hibernia Canones S.Patricii cap.19.apud Græcos, Theophanes ann. 2.Justiniani pag.149.& Ratherius Veronensis serm. 1. de Quadragesima cap.5. apud Æthiopes & Coptos Josephus Scaliger lib.7. de Emendat.temp.pag.683.705. testantur. Chlodovæum M.in Natali Domini baptizatum, auctor est Avitus Viennensis Episcopus Epist.41. licet Fredegarius, Hincmarus, & alii quidam baptizatum in solennitate Paschali scribant. Fiebant porro baptismi ab ipso Episcopo, ut est apud Eustathium in Vita S. Eutychii Patr. Constantinop. num.91.

☞ Exstant inter Statuta MSS.Augerii *de Montfaucon* Episc.Conseran.sec.13. quædam observatu dignissima, quæ ad baptismum cum spectant hic collegisse, ne pereant, fortassis haud pigebit: *Frequenter plebibus vestris baptizandi formam, & ut eam diligenter cum necessitatis articulus ingruerit observent insinuate, ut baptisans infantem imposito prius nomine, producto signo Crucis super aquam, ter in modum Crucis immergat illum in aqua calida vel frigida dicens sic: Petre, vel S. ego baptizo te in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Et si nescit literas, hæc vulgariter dicat: verumtamen licet tantum semel immerseris, & licet infanti nomen impositum non fuerit, &, ego, non dixerit, nihilominus baptizatus est, dum tamen præmissa verba in mergendo dicantur. Erit etiam baptizatus quoad Deum, si dixerit Baptizo te in nomine Christi. Hæc tamen laicis innotescenda non sunt, ne facile à forma per Ecclesiam statuta recedant. Ubi vero tanta aqua vel temporis copia, vel vas ad hoc aptum haberi non potest, ut totaliter in aqua mergi non possit, cum scutella vel alio vase aliqua aquæ quantitas super caput & corpus infantis dicendo præmissa verba fundatur.*

Baptisma Generale, Paschatis & Pentecostes. Concilium Rotomagense ann.1072. *Ne Generale Baptisma nisi Sabbato Paschæ & Pentecostes fiat. Hoc quidem servato, quod parvulis quocumque tempore, quacunque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur*. Honorius III.PP. in Bulla ann. 1217. pro Episcopo Papiensi: *Præter matricem Ecclesiam* Baptismum *Generalem fieri penitus prohibemus*.

Baptismum Perdere, id est, gratiam Baptismi & innocentiam, ut aiunt, baptismalem. Fortunatus lib.2.de Vita S.Martini:

Qui male polluerint lavacri venerabilis undam,
Et sua perdiderint Baptismata *crimine mersi.*

Baptismus Campanarum. Vide *Campana*.

Baptismus Crucis, apud Armenios describitur à Willebrando ab *Oldenborg* in Itinerario, apud Allatium in Symmictis p.139.& ab Adamo Oleario in Itinerario Moscovitico tom.1.

¶ Lapis Baptismi. Acta SS.Junii tom.3. pag.118. *Casulas quatuor albas, quatuor Lapides* Baptismi, *imaginem B.Virginis*. An fons baptismalis, quadratus & compactus è lapidibus quatuor?

¶ Baptismus, Eadem notione qua Baptisterium infra. Chronicon Parmense ad ann.1307.apud Murator. tom.9.col.866. *Item eo tempore duo turizelli primo facti & levati fuerunt super* Baptismo *Ecclesiæ majoris cum colonellis, & cum pomis deauratis versus palatium Episcopatus Parmæ*.

¶ BAPTISSIO, Baptismus. Index MS. beneficior.Eccl.& Diœc.Const.fol.45.è Musæo D. *de Cangè*: *Percipiunt equis portionibus in ipsa parochia omnes grossas decimas & leguminum & totum altalagium, excepta pecunia oblata in Quadragesima & alias, & debita in confessionibus audiendis, visitatione infirmorum, & pro Baptissione*.

BAPTISTERIUM, Græcis idem quod *Piscina*, ut est apud Sidon. lib. 2. Epist. 2. Recentioribus vero

ædes vel locus in Ecclesia seu ædi sacræ adjunctus, in cujus medio erat fons, ubi baptizabantur Catechumeni. Eucherius [& Glossar. MS. S. Germani à Pratis num. 501.] *Baptisterium*, *tinctorium*. *Baptisterii Basilica*, apud S. Ambros. Epist. 13. *Aula Baptismatis*, apud Fortunatum lib. 1. Poem. 15.

Instaurata etiam sacri est Baptismatis aula,
Quo maculas veteres fons lavat unus aquis.

Adde lib. 2. Poem. 11.

Baptisteria vero non nisi in majoribus Ecclesiis & Parochialibus constituere fas erat, nedum vero in oratoriis privatis, ut est in Epistola Zachariæ PP. ad Pipinum cap. 15. Sed ea fere semper extructa erant seorsim à templis, iisque adjuncta, ut observare est ex Paulino Epist. 12. & Natali 10. Gregorio Turon. lib. 10. [Diurno Romano cap. 5. tit. 19. 20. 21.] & aliis sine numero.

Oratoria & altaria in Baptisteriis interdum extitisse, docemur ex iis quæ tradit Anastasius in S. Hilario PP. eumdem nempe Pontificem tria fecisse oratoria in Baptisterio Basilicæ Constantinianæ, S. Joannis Bapt. S. Joannis Evang. & S. Crucis: præterea in Baptisterio Lateranensi oratorium S. Stephani. Idem in S. Symmacho: *Ad fontem in Basilica B. Petri Apostoli oratorium S. Crucis ex argento, Confessionem & Crucem ex auro, &c.* Quem quidem morem indicat etiam Paulinus Natali 10. ubi Baptisterium describit:

. . . Medio pietatis
Fonte nitet, mireque simul novat atque novatur.
Namque hodie bis eam geminata novatio comit,
Dum gemina Antistes gerit illic munera Christi,
In geminos adytum venerabile dedicat usus,
Castifico socians pia sacramenta lavacro.

Picturis variis adornata Baptisteria testatur idem Paulinus Epist. 12. Anastasius in Leone III. pag. 134. *Ipsum vero baptisterium diversis in circuitu decoravit picturis.* Quibus autem adornari picturis solerent Baptisteria, belle describit Ægidius Monachus Aureæ vallis in Oberto Episc. Leod. c. 18.

Fontes fecit opere fabrili,
Arte via comparabili.
Duodecim qui sustinent
Boves, typum gratia continent.
Materia est de mysterio,
Quod tractatur in baptisterio.
Hic baptizat Joannes Dominum:
Hic gentilem Petrus Cornelium:
Baptizatur Craton Philosophus:
Ad Joannem confluit populus.
Hoc quod fontes desuper operit,
Apostolos & Prophetas exerit.

Vide Sansovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 106. & quæ de Baptisterio Sophiano diximus in Descript. ædis Sophianæ n. 82. 83.

Illud denique observatione dignum existimo: Florentiæ (ut & Pisis, Bononiæ, Parmæ, Urbe veteri, & alibi) in Italia è regione maximi templi Ecclesia est rotunda S. Joanni Baptistæ sacra: hanc *Baptisterium* appellant, tota & hæc marmorea, habens januas, quas æneæ valvæ operis egregii occludunt. In medio illius Ecclesiæ *Baptisterium* è marmore lucidissimo positum visitur, in quo Florentini omnes *Baptismi* lavacrum percipiunt, neque alibi quisquam præterquam in hoc Baptisterio aquis salutaribus tingitur. Quæ quidem adnotare libuit, tanquam veteris moris institutum, cum olim in civitatibus in Ecclesiis tantum Cathedralibus, aut iis adjunctis Baptisteriis baptismus conferretur, in quibus etiamnum supersunt ejusmodi Baptisteria, tametsi nulli fere usui. Vide in hanc rem Panvinium de septem urbis Romæ basilicis, ubi de Baptisterio Lateranensi pag. 188. Nota sunt quæ de Baptisterio Sophiano observant Scriptores.

In Baptisteriis mortui sepeliri vetantur in Concilio Altisiodor. c. 14.

BAPTISTERIUM, Ecclesia baptismalis, parochialis. Sidonius lib. 4. Epist. 15. *Nam Baptisterium, quod olim fabricabamini, scribitis posse jam consecrari.* Synodus Romana ann. 853. cap. 40. *Presbyteri vero qui in diversis locis, Baptisteriis, vel quibuscunque aliis sacris oratoriis ordinantur, &c.* Vita Garnerii Præpositi sancti Stephani Divionensis apud Perardum pag. 131. *Est alia basilica.... de qua in prædicta B. Gregorii (Lingonensis Episcopi) Vita scriptum est, quod domus ejus Baptisterio adhærebat, ab officio baptizandi sic nominata, quod ibidem sæpius fiebat.* Occurrit sæpe in Charta Longobardica ann 745. apud Ughellum in Episcopis Aretinis. *Ecclesia* Baptisterii, in Vita S. Aviti Episc. Viennensis n. 5. *Hujus labore & industria Baptisterii Ecclesia musivo & marmore mirabiliter ornata, & pavimento venusti operis constructa, ipsumque* Baptisterium *cum aquæductu & ornatu suo, ad honorem Patriarcharum & Prophetarum, sanctique Joannis* Baptistæ, *quanta celeritate à fundamentis reædificata sit, &c.* Vide *Ecclesia Baptismalis.* *Domus Baptismatis*, apud Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis c. 43. *Domum illic Baptismatis in honore ipsius ædificavit, quo ad laudes divinas sacramentorum ministris celebrantibus populus dignus posset confluere, & charismata divina percipere.*

BAPTISTERIUM, Aqua baptismatis, fontes ipsi. Liber Sacramentor. Gregorii M. *Hic mittantur duo cerei intus in Baptisterio.* Ubi Ordo Romanus: *Hic deponitur benedictus cereus in fontem.*

BAPTISTERIUM, Baptismus ipse. Jo. de Janua: *Baptisterium... dicitur tam pro baptismate, quam pro loco.* Ebo Remensis de Ministris: *Chorepiscopi ministerium est... conficiendis divinis sacramentis, & Baptisterio, omnium intellectum aperiens excitare.* Vita S. Eusebii Episcopi Vercellensis: *Dum sacrum in mense Martio celebraretur Pascha, in cujus vigilia Papa memoratus sacra perageret, & sacratissimum celebraret Baptisterium, &c.* Capitul. Caroli C. tit. 40. cap. 2. *Sine illius licentia Missas &* Baptisteria *in eadem civitate præsumit celebrare.* Dudo libro 2. Actor. Norman. de Rollone recens baptizato: *Dedit itaque Robertus prima die* Baptisterii... *terram, &c.* Adde Epistolam Livonis Regis Armeniæ in Gestis Innoc. III. PP. pag. 127. & Bractonum lib. 3. tit. 2. cap. 21. §. 2. &c. Le Roman *de la Prise de Hierusalem* MS.

Sire, je croi mult bien la saiute Annoncion,
Et le saint Baptestire, & l'Incarnocion.

Le Roman *de Rou & des Dus de Normandie* MS.

Se Rou vouloit pour nous Chrestien devenir,
Bautestire rechoivre, paien nime guerpir, &c.

BAPTISTERIUM. Ita Armeni festum Epiphaniæ appellant, quo die Christi Baptismus colitur, ut auctor est Willebrandus ab *Oldenborg* in Itinerario Terræ sanctæ, ubi pluribus quomodo hanc festivitatem celebrarent, commemorat, p. 137.

BAPTISTERIUM, Liber in quo ritus baptismi & orationes describuntur, vel certe Ordo ad baptizandum. Capitula Caroli M. de diversis rebus an. 789. cap. 7. *Ut audiant Episcopi* Baptisterium *Presbyterorum, ut secundum Romanum morem baptizent.* Capitula ejusdem apud *Saltz: Ut* (Sacerdos) *signaculum &* Baptisterium *memoriter teneat.* Capitula Guilleberti Episcopi cap. 3. *Unusquisque* Baptisterium *suum habeat, ut recte baptizare possit.* S. Bonifacius Mogunt. in Capitul. cap. 16. *Ut unusquisque Episcopus in sua parochia diligenter discutiat suos Presbyteros, & faciat ut illorum signacula & Baptisteria bene faciant, & edoceant Presbyteros quid in illo* Baptisterio *unumquodque verbum vel sen-*

ten-

tentia per se significet. Burchardus lib.19. cap.8. *Discat Psalterium, Lectionarium cum Evangeliis, sacramentorum librum, Baptisterium & computum cum Ciclo*. Ita etiam in Capitulis Ahytonis Episcopi Basiliensis cap.6. In Pœnitentiali Egberti Archiep. Eborac. pag. 12. Vide Concil. Remense II. cap 7. Bedam de Remediis peccator. cap. 1. &c.

BAPTISTERIUM, Obventiones & reditus Sacerdotum ex Baptismis. Charta Teotolonis Archiep. Turonensis ann. 932. *De parochia scilicet ipsius Ecclesiæ seu Monasterii, de redditibusque ejus, hoc est, censu, Baptisterio, sepultura, &c.* Tabularium Conchense in Ruthenis Ch.15. *Et quartam partem de sepulturam & Baptisterium, & pœnitentiam, & sepulturam de ipsos homines & illas feminas, quæ de aliis parochiis pro amore Domini & sanctæ Fidis, ad istam Ecclesiam venerint*. Adde Ch.33. [& Chartularium S. Sulpitii Bituric. fol.22. ubi Evrardus concedit Eudoni Abb. S.Sulpitii, *Omne fevum Presbyterale intra & extra ecclesiam Nobiliacensem, hoc est, offerendam, sepulturam, Baptisterium, &c.* Vide Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col.229.]

¶ BAPTITORIUM. Vide *Batatorium*.

BAPTITURA. Vide *Martisia*.

BAPTIZARE, pro *Enuntiare, describere*, apud Masuerum, tit.35. art.29. Joan. Gallum quæst. 151. & alios nostri ævi Practicos. *Baptizer*, hac notione occurrit in Consuetud. Labourtensi tit.9. art.19. tit. 12. art. 10. & Solensi tit.27. art.26.

¶ BAPTIZATOR, Qui baptizat, tingit. S. Bern. Epist.403. Edit. 1690. & Acta SS. Julii tom. 2. pag. 625.

BAPTIZATORIUM, *Baptisterium*, Ugutioni.

¶ BAQUELLARIUS, pro *Baccalaureus*. *Baquellarius in Legibus*, in Maceriis Insulæ-Barbaræ tom. 2. pag.673.

¶ BAQUERIUS. Vide *Baceus*.

¶ 1. BARA, Mola olearia. Papias MS. *Beth sive Bara, Mola olearia*.

¶ 2. BARA, Lectica, Feretrum, Italis *Barra*. Vita S.Bernardini Senensis to. 5. Maii pag. 285. *Tribus annis jacuerat paralytica, infirmitate obsessa adeo, quod modo aliquo surgere non valens, delata fuit in quadam capsa seu Bara equo*. Memoriale Potestatum Regiensium ad an.1275. apud Murator. to.8. col.1138.B. *Et portati fuerunt quilibet in una capsa; & primi duo scilicet dominus Johannes & Prinzivallus sepulti fuerunt ad locum Fratrum prædicatorum, quilibet in sepultura sua; & positi fuerunt in Bara, quilibet in sua, ad Ecclesiam S.Barnabei extra portam S.Petri*.

¶ 3. BARA, Fluctus, unda. Index onomast. tomi 1. SS. Aprilis.

¶ 4. BARA, Qui fidem datam non servat. Sic in Usaticis Barcinon. dicitur à quodam *Bera* seu *Bara* Comite Barcinonensi, qui fidem datam Ludovico Pio Imp. violaverat. Vide Marc. Hispan. lib.3.

¶ BARAGINES. Vide *Barginaa*.

BARAHU, Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ pag. 8. *Accepitque unum equum, & 30. solid. & unam vaccam, & unum Barahu*.

BARALIO, Calcei species, qua Hispani rustici olim utebantur. Lucas Tudensis æra 1065. *Fecit sibi & suis militibus de coriis crudis, & ligneis viminibus, rusticorum more, calceamenta quæ vulgariter Avarcas & Baraliones vocant*.

¶ BARALLUS Vini. Regestum *Probus* fol.35. *Johannes Bassius tenet de Comite 12. fossor. vineæ, & debet inde tres Barallos Vini & talliam*. Ibidem passim occurrit. In quibusdam Neustriæ partibus major quædam cadi species dicitur *Baraut*, Gall. *Gros Baril*. Belli-jo-

ci *Baralis vini* valet semi-asinatam; asinata autem octo quartas seu 96. *potos*.

¶ BARANCA, Idem quod mox *Baratum* vel *Barataria*, Fraus in contractibus: f. mendose: mendis enim scatet exemplar unde editum est Testamentum Bernardi Comitis Armaniaci an. 1302. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliss. col. 1408. *Et si qui sint, cum quibus notum sit, quod fieri habuerimus Barancas aliquas, & dicant nos in aliquo debito obligatos esse, volumus quod eis simplici juramento credatur, si forte aliis probationes habere non possint*.

¶ BARARE, Decipere. Vita B.Sibyllinæ tom. 3. Martii pag.68. *Ergone sic, B. Dominice, Barasti me? numquid non illusisti mihi?* Apud Borellum *Barater*, *Tromper*:

Et loix apprennent tricherie,
Baratent le siecle, & engignent,
Ils ne compassent pas ne lignent
Leur vivre si comme ils devroient,
Et com'ils ès escrits le voyent.

Vide mox *Barataria* in *Baratum*.

¶ BARATARE, Permutare. Statuta Massil. p. 143. *Teneantur dicti corraterii sui officii sacramento non vendere, nec vendi facere, nec Baratare aliqua avera incamerata, & si alicubi in Massilia talia avera sic incamerata fore viderint, teneantur hæc manifestare illis duobus probis hominibus, qui erunt constituti à Communi Massiliæ super averis incameratis*. Vide *Baratum*.

¶ BARATARIA, BARATERIUS, &c. Vide in *Baratum*.

¶ BARATICUS, pro *Barathricus*, Ex barathro, seu abysso. Concil. Mexicanum an.1585. to. 4. Concil. Hispan. p.382. *In quibus ab incognitis sæculis Astaroth, Bel, Baal, Dagon & reliqua* Baratica *ferinæ, spurcitiæ colebantur*.

BARATUM, Italis *Baratto*, Permutatio, unde *Barattare*, *Cambiar una cosa ad un'altra*, permutare, Hispanis *Baratar*, Vasconibus *Barataze*. Charta an. 1247. in Regesto Comitum Tolosæ fol. 48. *Vel pro aliquibus debitis, vel Baratis, vel firmantiis, de quibus ipsi tenentur*. Alia an.1235. ibid. *Durandus de S.Borcio & Durandus ejus filius solverunt Raimundum Comitem Tolosæ de omni hoc quod ipsi ei poterant petere vel acquirere, pro debitis & Baratis Vicariæ Tolosæ, vel pro aliis debitis & Baratis*. Curia Generalis Catalaniæ sub Petro II. Rege Arag. an. 1283. MS. *Quod nos nec Officiales nostri non compellamus Christianum solvere usuras Christiano..., ita tamen quod de Baratis hoc non intelligatur*. Alia Curia Jacobi I. Regis an.1291. *Judæus non possit mutuare, nec audeat facere aliquem contractum vel Baratam de blado vel oleo vel safrano, &c.*

¶ BARATA, Eadem notione. Instrum. an. 1254. ex Cod. MS. Musæi D. *Brunet* fol.61. recto: *Item pro Instrumento Barato, mutui depositi, confessionis alicujus summe à c. sol. & infra ponendo in Cartulario III. den.*

BARATARIA, Fraus, dolus, qui fit in contractibus vel venditionibus; *Baratario*, Occitanis; *Baratteria*, Italis, & Joanni Villaneo lib.7. cap.147. lib.8. cap.95. lib. 9. cap.303. lib.12. cap.57. Gloss. Lat. Gall. *Dolus*, *Baraz*, *Tricherie*, *Dolosus*, *Bareterres*. [Armoricis *Barat* vel *Barad*. Fraus, proditio; *Barater*, Proditor.] Occurrit in Statutis Romæ lib. 1. cap.16. 44. 46. 97. lib. 2. c. 87. [*Baras* eodem sensu in Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 1022. *Fuites, Baras, dilations, &c.* & apud Marten. de Divinis Officiis antiquæ Ecclesiæ, ex quadam confessione generali Gallice scripta: *J'ai pèchè en avarice, en rapine.... en meconter, en acquerir trop ardenment richesses & faulses marchandises, Baral, par fallaces, par subtilitez & deloyautez, en disant mensonges*.]

¶ BARATA, Eadem notione. Statuta Ecclesiæ Cadurcensis, &c.apud Marten.to.4.Anecd.col. 697. *Circa burgenses & mercatores & ministrales interroget Sacerdos de rapinis, de usura, de pignoribus in fraudem usurarum factis, de Baratis, de falsis venditionibus & mendosis*. Statuta Augerii Episc. Conseran. MSS. sec.13. *Nullus Baratas ac lucra inhonesta, ac cujuslibet generis fœnus exerceat*. Infra: *Usurarii & Baratas ac alia inhonesta lucra prohibita exercentes ad restitutionem tenetur.*

BARATENIA, apud Horteosium Cavalcanum in tract. de Brachio Regio, parte 5.num.6. *dicitur, quando Judex aliquid petit indebitum, ut justitiam faciat*. Apud eumdem

BARATERII sunt *qui prætorium nimis frequentant*, nostris, *Chicaneurs*, vitilitigatores; unde elicimus *Barati* etymon accersi posse à *barris*, de quibus suo loco, seu litium judiciariis instructionibus & præparationibus; in quibus ut plurimum dolus & artificiosæ fraudes miscentur. Italis *Barattieri* dicuntur, qui ex sordido lucro vitam agunt, vel qui judices pecunia corrumpunt, atque adeo ipsi judices corrupti.

¶ BARATERII, Notione nonnihil diversa. Errones, mendici, pauperes vagi. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 406. col. 1. *Et quod in dandis elemosynis non solum quantitas consideranda est, sed etiam qualitas & indigentia personarum, declarando præcipimus, ut semper pauperes magis indigentes, & minime trutani & Baraterii ad ipsam elemosynam admittantur.*

BARATATOR, Impostor, deceptor; Italis *Baratiere, che fa baratteria*. Apud Matthæum Paris an.1239. legimus Fridericum Imperat. accusatum, quod diceret *tres Baratatores fuisse in mundo, Moysem, Christum, & Mahometem*. Ex quo reponendum in M.Chron.Belgico, ubi eam rem ex Alberico refert, *Baratatores* pro *Baratores*. Ut ...., Christum insimulatum à Gentilibus, notum ex Eusebio lib.3.de Præparat. Evangel. c. 3.pag.67.Edit.Rob.Steph. quos ille pluribus & validis argumentis refellit. Vita Clementis VI. PP. *Fuit quidam rusticus Baratator in Marchia Brandeburgensi, qui aliquandiu se asseruit & simulavit Valdemarum Marchionem dictæ Marchiæ, qui diu ante mortuus fuerat*. *Barateur*, in Chron.Flandr.cap.18. Rob. Gaguinus in Poem. *le Passetemps de l'oisiveté*, scripto an. 1489. de dæmone:

Car il est menteur & parjure,
Grant Barateur, & non creable.

BARATADORES *è engañadores*, in Legibus Alfonsinis part.7.tit.16.leg.9.

BARRETORS, apud Littletonem sect. 701. Angl. à *Barretour* appellantur vitilitigatores, litium querelarumque communium fautores: *Barectatores*, Jo. Cowello lib.4.Instit.tit.18.§.52.Vide Guid.Papę quęst.210. *Bareter*, Fallere, in Consuetud.Hannoniensi cap.98. ar.2.*Barratare*, Italis.Hinc etiam vox

DEBARETER, pro Fallere, vel in prælio devincere, superare. Chron. Monspeliense MS. an.1250. *Près lo Rei de Fransa, & en aquel an me en fon Debarats à Massora*. Idem an. 1285. *Et en aquel an me tets si meis de Setembre foron Desbaratadas 25. galeas del Rei de Fransa, &c.* Et anno 1287. *Et foron tug Desbaratat en un loc, que s'apela la Gostare*. Guillelmus *Guiart*:

Mès tousjours sont de champ gettez,
Desconfis & Desbaretez.

Idem an.1270.

Un jour pour les Desbareter
Vindrent Sarazins paleter.

Et an.1304.

Pensant au traire & au geter,
Pour les François Desbareter.

Raimundus Montanerius in Chron.Regum Aragon.ca. 135. *L'Almirall en Roger de Luria los hach tots Desbarats, &c.*

¶ BARATUS ARGENTO, Taeniis argenteis distinctus, Gall.*Barré*. Capitulum General.S. Victoris Massil.an.1294. *Statuimus ut nullus monachus zonam de serico audeat portare, nec corio Barato Argento, nec alio metallo inhonesto*. Vide *Barratus*.

1. BARBA, *Barbam tangere*, seu primam lanuginem incidere, de quo more apud paganos & Christianos copiose egimus ad Joinvillam Dissert. 22. pag. 273. Collectio historica quam H.Canisius Anonymi nomine publicavit tom.2.Antiq.lect. lib.3.cap. 10.*Ut Alaricus Barbam tangeret Clodovei effectus patrinus, &c.* [Roricon.lib.4.apud Duchesnium tom.1. p.812.*Ut in tondenda Barba Clodovei patrinus ejus efficeretur Alaricus*.] Adde Aimoin.lib.1.cap. 20. & vide Frisclinum & Henricum Stephanum ad Callimachum Hymno in Dianam versu 298.Turneb.lib.7.Advers.cap.14. Lipsium ad 14. Annalium Taciti pag.454.Commentatores Petronii & Martialis lib.1.Epigr.32.lib.9.Epigr.17.18. Adrianum Valesium ad Paneg. Berengar. & alios Criticorum filios.

HONESTA BARBA, sic appellatus Balduinus IV.Comes Flandriæ in Charta Roberti Regis Franc.an.1023. quam subscribit, in Probat.Hist.Monmorenc.pag.13.

BARBA FALSA. Curia Generalis Catalaniæ celebrata an. 1351. sub Petro Rege Aragon. *Ne quis Barbam falsam, seu fictam audeat deferre vel fabricare.*

PER BARBAM AUT CAPILLOS TRAHERE, in Lege Longobard.lib.1.tit.6.§.4.& lib.2.Feud. tit.27. injuriæ majoris species.

BARBÆ BENEDICTIO. Ademarus Cabanensis apud Beslium, pag.328. de Jordano Episcopo Lemovicensi: *Inde ad tumulum S.Martialis Missam audivit, & juxta Monasterium eo die regulariter hospitatus est. Crastino Barbam Benedici jubet & detondi, & sic ad sedem S. Martialis in aula S. Stephani Jordanum duxerunt, & cum baculo pastorali ibi eum gratis honore Pontificatus vestivit*. Editio Labbei paulo differt: *Die crastino Barbam Electo Benedici jubet ac detondi, &c.* quia scilicet

BARBAM radere, Sacerdotibus ac Clericis Latinis solemne, contra quam Græcis. Gregorius VII.PP.lib. 8.Epist.10. *Scilicet, ut quemadmodum totius Occidentalis Ecclesiæ Clerus ab ipsis fidei Christianæ primordiis Barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater vester Archiepiscopus raderet*. Vide Æneam Parisiensem lib. adversus Græcos quæst.5. & quæ adnotamus ad Alexiadem pag.283.

☞ Ita & apud Monachos solemnis barbæ tonsio, cum habitum scilicet Monachicum induebant, *Benedictio Barbæ* vocabatur. Vide Bernardum Mon.in Ord. Cluniac.part.1.cap.59.

BARBAM DEO CONSECRABANT, qui eam ponebant Monachi effecti. Vide Vitam S. Willelmi Ducis cap. 23.Edit. Mabillonii.

¶ BARBÆ PILOS Chartis cum sigillo apponebant, quo eas sacratiores firmioresque redderent. Charta ann.1121.apud Stephanot. tom.16. Fragm. Hist. pag. 337. *Quod ut ratum & stabile perseveret in posterum, præsenti scripto sigilli mei robur apposui cum tribus pilis barbæ meæ.*

BARBÆ RASIO, præcipua apud Francos injuria habebatur. Vide Gesta Dagoberti Regis Franc. cap. 6. 35. Reginonem ann.546.&c. Ita apud Græcos Byzantinos. Willelmus Tyrius lib.11.cap.11. *Mos est Orientalibus, tam Græcis quam aliis nationibus, barbam tota cura & omni sollicitudine nutrire, pro summoque probro & majori quæ unquam irrogari possit ignominia, reputare*

si vel

si vel unus pilus quocumque sibi casu de Barba cum injuria detrahatur. Vide Paulum Jovium in Elogio Francisci Philelphi, & Gobelinum Personam in Cosmodromio pagina 266.

Barbam Hypothecare. Vide ibidem Tyrium.

Barba, in falcone, sunt *plumæ inferiores, quæ videntur quasi pili, & sunt inter locum rostri, qui cera dicitur, & oculos*, apud Fridericum II. Imp. lib. 2. de Venat. cap 48.

2. BARBA, Patruus. Vide *Barbanus*.

BARBACANA, Propugnaculum exterius, quo oppidum aut castrum, præsertim vero eorum portæ aut muri muniuntur: unde *Antemurale, promurale, & murus exterior*, non semel appellatur, cujus vocis originem plerique ab Arabibus accersendam putant. Academici Crusciani: *Barbacane, parte di muraglia che si fa da bossa à scarpa per sicurezza e fortezza*. [Charta ann. 1163. ex libro viridi Episc. Massil. pag. 11. *Rocham barbaram claudere poteris vallis & Barbacanis de lapidibus cum calce & arena.* Chron. Pisanum apud Murator. tom. 6. col. 104. *Juxta quod erant Barbacanæ magnæ latitudinis & profundæ altitudinis, quas lignis impleverunt & castella superduxerunt.* Charta ann. 1494. ex Arch. S. Victoris Massil. *Valatum sive fossatum, cum Barbacana sive avantbariis civitatis, &c.*] Monachus Altisiod. an. 1201. *Murique tam alti quam solidi, præter antemuralia quædam, quæ Barbacanas vocant, . . . sunt dejecti.* Guillelmus Armoricus de Gestis Philippi ann. 1203. *In partes Rotomagicas est reversus, & cepit per vim fortericiam, quam vulgus Barbam canam vocat, quæ erat firmata in capite pontis Rotomagicæ civitatis.* Monachus Vallis Sarn. c. 62. *Abstulerunt eis in unius horæ spatio tres fortissimas Barbacanas.* Adde cap. 63. 79. Charta Petri Regni Majoricarum Domini ann. 1232. *Qui affrontat . . . à meridie cum antemurali, qui dicitur Barbacana, qui est murus brevis ante murum nostri orti.* Raimundus Montanerius in Chron. Regum Aragon. cap. 227. *E fin estar obers les postics de la Barbacana, que eren totes les barbacanes enver descades, &c.* Le Roman de *Garin.* MS.

Haut sont li mur, & parfont li fossé,
Les Barbacanes de fin marbre listé,
Hautes & droites, ja greignors ne verrés.

[Instrum. ann. 1453. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1820. *Les principaux murs sont haults de vingt à vingtdeux braches, & gros en cyme, & en aucuns lieux de six, en autres de huit braches, & de hors, y a Barbequennes, desquelles le derraint est hauls de douze braches & le mur de dessus hault de quatorze braches, & gros de trois braches; les fossez longs de vingtsix braches, & parsons de dix braches.*]

¶ Barbacanis. Breviarium Hist. Pisanæ ad ann. 1156. apud Murator. tom. 6. col. 172. *Eodem anno in consulatu Cocchi in mense Julio & Augusto Pisani fecerunt Barbacanes circa civitatem.*

¶ Barbacenus. Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 10. E. *Et hic est ille Rex.* (Tremkedus ann. 1189. coronatus) *qui fecit Barbacenos ante mœnia Panormitanæ, & regnavit in dicto regno annis tribus & dimidio.*

¶ Barbachanna, Charta ann. 1204. apud Andream Duchesnium Hist. Norman. Script. pag. 1058. *Nos etiam tradimus eidem Regi Franciæ Barbachannam quæ est in capite pontis.*

Barbicana. Albertus Aquensis l. 4. c. 12. *Inter muros & antemurale, quod vulgo Barbicanas vocant.* Lib. 6. cap. 10. *Barbicanas exteriores scilicet muros oppositos, æquato vallo urbis . . . dejecit.* Radulfus de Diceto ann. 1288. *Fontem etiam duplici muro circumdatum, habentem Barbicanam novem turribus circumseptam.* Willebrandus ab *Oldenborg*, de Tripoli: *Quorum portas & introitus speciales quædam sinuosæ Barbicanæ intricant & observant.* Idem de Tyro: *In quibus* (muris) *dispositæ & transpositæ sunt quinque portæ quæ introitum civitatis adeo intricant & observant, ut qui eas introeunt, in domo Dædali errare & laborare videantur.* *Barbacana*, vel *Barbicana*, vox occurrit præterea apud eumdem Albergatum Aq. lib. 11. cap. 2. 47. & alios Scriptores à nobis laudatos ad Willharduinum num. 89. [Vide Marten. tomo 3. Anecd. col. 187.]

¶ Barbicanum, apud Th. *Blount* in Nomolexico. *Mandatum est Johanni de Kilmyngton custodi castri Regis & honoris de Pickering, quoddam Barbicanum ante portam Castri Regis prædicti muro lapideo, & in eodem Barbicano quandam portam cum ponte versatili . . . de novo facere.*

Barbicanagium, Tributum quod pro barbicanis exstruendis, vel reficiendis pensitabatur. Monasticum Anglicanum tomo 1. pagina 976. *De kaagiao, muragio, paagio, Barbicanagio, & de operationibus castrorum, &c.* Vide *Muragium*.

¶ BARBAMENTUM, [illegible]. Vetus Glossar. Lat. Græc.

¶ BARBANIS, Eadem notione qua *Barbanus*, quod vide.

BARBANUS, *Patruus*, Joanni de Janua; *Barba* Italis. Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. §. *Si quis ex parentibus id est, Barbanus, quod est patruus.* Ubi Editio Heroldi tit. 59. habet *barba, quod est patruus.* Tit. 69. §. 2. *Barbanes.* Adde lib. 1. tit. 10. §. 1. l. 2. tit. 14. §. 26. Chronicon Benevent. S. Sophiæ pag. 599. 603. &c. Tabularium Casauriense an. 14. Ludov. Imp. Lotharii F. *Vel quod nobis exinde advenit de quodam Petro Episcopo Barbane nostro.* Charta Adelaidis Comitissæ Sabaud. pro fundat. Abbatiæ Pinarolensis apud Episcop. Salut. in Chronol. Hist. Pedem. & Guichenonum in Probat. Hist. Sabaud. *Offero pro anima D. Marchionis genitoris mei & Adalrici Episcopi (Astensis) Barbani mei.* Et infra: *Pro animarum prædictorum Marchionum, & Barbani mei, & filii mei, &c.* De vocis etymo vide V. Cl. Ægidii Menagii Origines Italicas.

¶ BARBARA, *Inverecunda*. Glossar. MS. San-Germ. num. 501.

BARBARATOR. Vide *Barbator*.

¶ BARBARELLUM, Locus multis arborum generibus inordinate consitus, Columellæ *Barbarica sylva*. Pancarta MS. titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 39. *Concedo Stephano Abbati de Vallibus & ejus successoribus in perpetuum calefagium & expletum in forestam meam de Corles, ad opus Prioratus S. Augustini juxta Barbarellum meum & forestam meam constitus, nullo servitio retento.*

¶ BARBARI, Nummorum species. Vide *Barbarini*.

¶ 1. BARBARIA. Vide *Barbarus*, Alienigena.

¶ 2. BARBARIA, Barbitonsoris officina. Instrum. an. 1450. ex Archivis S. Victoris Massil. *Actum Aquis in apotheca Barbaria Joannis Tibotoli barberii.*

¶ BARBARICA Lingua. Vide *Barbarus*.

¶ BARBARICARII, Vide in *Barbaricum*.

BARBARICINI, Βαρβαρικῖνοι, Procopio lib. 2. de Bello Vandalico cap. 13. qui ita appellatos à Sardiniæ incolis, auctor est, Mauros quosdam, ad Auratium montem positos, quos Vandali devicta Africa, ne eos paterentur infestos, in Sardiniam cum uxoribus & liberis ablegarant, ubi eos clausos aliquandiu continuere. Progrediente tempore elapsi illi vicinos Carali montes occuparunt: deinde cum ad tria millia excrevissent, renuntiarunt latebris, & aperte in locis omnibus grassati sunt. Hos conatus est Gregorius Magn. ad Christianam fidem convertere, quod testantur illius Epistolæ lib. 3. Epist.

Epist. 23. 25. 27. 29. 33. lib. 9. Epist. 17. 18. Horum etiam meminit Justinianus in l. 8. C. de Offic. Prætoris Afric. Hinc forte *Barbagiam* Sardiniam appellavit Dantes in Purgat. cap. 23.

BARBARICUM, *Clamor exercitus, videlicet quod eo genere barbari utantur*, Festo: at recentioribus ita appellatur solum Barbarorum, quod *Barbaria*, Rufo Festo in Breviario, Æthico in Cosmograph. Agellin l. 19. cap. 12. Lampridio in Alexandro Severo, & aliis dicitur. *Barbaries*, Gregorio Turonensi lib. 4. cap. 15. Ammianus lib. 18. *Visus est in Barbarico miles*, id est, in finibus Barbarorum. Canones Eccles. universæ can. 206. Τὰς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐκκλησίας. Chronicon Alexandrinum: Τούτου τοῦ ὑπάτου, ἐπιλαθόμενοι Σεβῆρος εἰς τὸ βαρβαρικόν. Ita Theophylactus Simocatta lib. 5. c. 17. hanc vocem usurpat, non pro armamentario, uti censent Meursius & Jacobus Gothofredus. Concilia Afric. can. 19. *De provincia Mauritania, propterea quod in finibus Africa sit, nihil statuimus, siquidem vicina sunt Barbarico*. Græc. Codex, can. 52. Ὅτι τῷ βαρβαρικῷ παράκειται. Ex quo quidem loco colligi videtur posse *Barbariæ* nomenclaturam datam Africanis regionibus quæ Impp. Romanis non parebant, quæ hodie etiamnum manet. Pentapolim Ægyptiacam Βαρβαρικὸν vocat Anastasius Sinaita in Anagogis sex dierum. *Barbaria* vocabulo Ægyptum videtur intelligere S. Hieronym. Epist. 57. ad Damasum: *Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine disterminat*. Et Ep. 58. ad eumdem Damasum: *Nunc Barbaro Syriæ limite teneor*. Sed & idem in Tradit. Hebraic. ait Alexandrum Polyhistorem, & Cleodemum, cognomento Malchum, Græco sermone *Barbaram Historiam* scripsisse, in qua res Africanas retexuisse innuit. Sed & Marcianus Heracleotes in Periplo p. mihi 42. in Ægypto vel Africa exstare auctor est τὸ ἔθνος τὸ λεγόμενον Βαρβαρικὸν, καὶ τὸ Βαρβαρικὸν καλούμενον πέλαγος, ἐν ᾧ κόλπωι τε πλεῖστοι.

BARBARICUM, præterea dicitur bellum quod in *Barbaros* agitur, suscipitur, expeditio bellica quævis, bellum quodvis. Ammianus l. 17. *His in Barbarico* (in Pannonia) *gestis*, &c. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. §. 16. *Hoc promittimus, ut non pro quovis excessu Barbaricum facere, aut cursas mittere ante primam, secundam, tertiam & quartam contestationem*. Capitula Radelchisi Principis Benev. ann. 851. *Quousque ad ipsum tempus, quo Barbaricum exortum est inter nos & vos*. Charta Sergii IV. PP. pro Monast. S. Vincentii de Vulturno: *Tam pacis, quam Barbarici temporis*, &c.

BARBARICUM. Gloss. MSS. Reg. & Isidori: *Barbarica, opera de auro. Barbarica opera subtiliter ornata*. Gloss. MS. Eccl. Paris. *Barbarica, auro ornata*. Gloss. MS. Reg. *Barbarico auro, pretioso*, Coripp. lib. de Laudib. Justini:

Ipse triumphorum per singula vasa suorum
Barbarico historiam fieri mandaverit auro, &c.

Ex quibus patet *barbaricum opus* dictum, ex *auro pretioso* confectum, quod *Barbaricum* appellabatur, vel certe quod Barbari hanc artem exornandi arma militaria adinvenissent. Nam inde

BARBARICARII nuncupati, *qui ex auro coloratis filis exprimebant hominum formas, animalium, & aliarum specierum imitabantur subtilitate veritatem*, ut ait Donatus ad 7. Æneid. seu ut est in leg. 1. C. Th. de Fabricensib. *qui cassides & bucculas tegebant argento, & deaurabant*. Horum mentio fit præterea in leg. 2. eodem Cod. de Excusat. artif. in Novella Theodosii junioris de Scholar. & in Notitia Imperii, in qua *Præpositi Brambaricariorum*, seu potius, uti legendum quidam volunt, *Barbaricariorum*, sub Comite sacrarum largitionum, interdum sub Magistro officiorum statuuntur. Unde satis patet Resendium lib. 1. Antiquit. Lusitan. *Barbaricarios* perperam existimasse fuisse vestium purpura, cocco, aut vermiculo, quæ à *Barbaris* terris, id est, peregrinis allatæ erant, infectores, cujusmodi sunt *Barbaricæ vestes*, apud Lucretium lib. 2. & in lib. Anniversariorum Basilicæ Vaticanæ apud Joan. Rubeum in Vita Bonifacii VIII. PP. pagina 345. *Duo pluvialia de diaspro & panno Barbarico*. Vide Turneb. lib. 10. Adversl. cap. 18. Browerum in Annalibus Trevirensibus lib. 4. pag. 251. ult. Edit. [& Pitiscum in Lexico Antiquit. Rom.]

BARBARICUM, sic appellatum quoddam medicamentum *ad omnes oculorum causas vel impetus*, apud Marcellum Empiricum cap. 8. Meminit Celsus emplastri *Barbari* dicti l. 5. c. 19. quod βάρβαρον Galenus, qui scribit à recentibus appellari αἱμάτων emplastra, quæ bitumine constant, forte quod iis Barbari uterentur.

¶ BARBARIES. Prologus ad Legem Salicam: *Gens Francorum inclyta... nuper ad Catholicam fidem conversa, immunis ab hæresi, dum adhuc teneretur Barbarie*, id est, *Gentilismo*, juxta Eccardum.

BARBARINI, BARBARI, Nummi à Vicecomitibus Lemovicensibus cusi. Chronicon S. Martialis Lemovicensis ann. 1211. *Hugo li Bruns Comes Marchiæ fecit novos Marchiones fieri: eodem anno Guido Vicecomes Lemovicensis novos Barbarinos fecit apud Axiam*. Chron. S. Stephani Lemovicens. an. 1263. *Burgenses castri Lemovicensis fecerunt pactum cum Margareta filia Ducis Burgundiæ relicta Vicecomitis Lemovicensis, & moneta quæ vocatur Lemona*, (al. *Lemocia*) *ubi erat nomen Vicecomitis, omnino cassaretur licet esset legalis*. Literæ Eustorgii Episcopi Lemovic. an. 1127. in Tabul. S. Steph. Lemovic. *Dijudicaverunt, quod Episcopus Bosoni 40. sol. monetæ Barbarinorum dedisset*. Tabularium Monsterii Morelionis in Pictonibus fol. 81. *Donavimus pauperibus Domus Dei totum quod habebant in nemore & in terra feodi, cum 2. solidis Barbarinis reddendis in Natali Domini*, &c. & fol. 100. *octo denarios Barbarinos*. [Chartularium S. Illidii Claromont. tom. 2. fol. 56. verso Charta iv. ann. 1207. *Lego & dono.... monasterio S. Illidii vii. solidos de Barbaris*, &c.] Tabularium Dalonensis Abbatiæ in Lemovicibus f. 32 *Retentis nobis quinque solidis de Barbaris, vel monetæ ejusdem pretii*. Ita fol. 70. & alibi passim, *Solidi & denarii Barbarini* habentur fol. 40. 51. 102. 112. 113. Goffrid. Abbas Vindoc. lib. 1. Ep. 21. *Carroffensem Abbatem non regulariter electum, sed violenter, ut dicitur, intrusum, pro mille solidis Barbarinorum, Barbarica nimis auctoritate consecrari ... fecistis*. Ubi loci nescio an bene viri eruditi, Sirmondus & Altaserra, *Barbarinos*, pro Arabicis & Barbaris interpretati sint, ut qui stabilitum in Hispania Saracenorum imperium, rerum potiente altera Regum nostrorum familia, ex commercio ad nos fluxerint. Licet *Barbarinos* Saracenos Africanos appellet non semel Anonymus de Miracul. S. Fidis cap. 13. Nam hac appellatione à Vicecomitibus Lemovicensibus, ut *Marchenses* à Comitibus Marchiæ cusos satis docemur ex Chronicis super citatis, tametsi nominis ratio mihi hactenus incomperta sit.

¶ BARBARISMATICE, Barbarorum idiomate, hoc est, Theutonice, in Actis SS. Junii tom. 2. pagina 302. *Helizo, Barbarismatice vero ab eo quod Helisens est, credimus mutatum*.

BARBARISMUS. Charta R. Cardinalis tit. S. Stephani in Monte Cœlio an. 1215. pro Reformatione Universitatis Paris. *Non legant in festivis diebus nisi Philosophos, & Rhetoricas, & Quadrivialia, & Barbarismum, & Ethicam, si placet, & quartum Rhetoricorum*. Alia an. 1254. apud Stephanum Paschasium in Disquisitionibus Francicis lib. 9. cap. 13. *Ethicorum libros quinque*,

que, tres parvos libros, videlicet principia Barbarismi, Prisciani de accentu, qui simul legantur, &c. Exstat liber Donati, *de Barbarismo* & octo partibus orationis, vet. Edit.

BARBARITANI. Charta Ottonis III. Imper. an. 936. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 57. *Nec non & campum juxta eamdem Ecclesiam regiæ potestati hactenus pertinentem, atque Barbaritanos similiter juris regni nostri pertinentes, cum omnibus eorum pertinentiis, &c.* Alia Henrici Imp. an. 1022. ibid. pag. 74. *Necnon & campum juxta eamdem Ecclesiam Regiæ potestati hactenus pertinentem atque Barbaritanos & Martinenses similiter juris regni nostri pertinentes, &c.*

¶ BARBARIUS, Chirurgus, sic dictus à tondenda Barba, Gall. *Barbier*. Acta SS. Junii tom. 2. pagina 382. E. in Miraculis B. Henrici Baucenensis: *In sanatione sensit dolorem. Testes Antonia mater ejus, Hendreghetus Barbarius ejus.* Vide *Barberius*.

¶ BARBAROSTOMUS, *Qui verba barbarismis plena profert.* Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.

¶ BARBARRA, κόρυζα, ἀναλὴς, *Morio*. Supplem. Antiquarii: mendose pro *Baburra*. Vide in *Baburrus*.

BARBARUS. Strabo lib. 14. fictitium nomen hoc existimavit, quod vocabuli origo & etymologia Græcia incomperta fuerit. At Abraham Ecchellensis in Hist. Arabum cap. 1. vocem Syrorum esse contendit, apud quos qui eidem Straboni Scenitæ dicuntur, *Barbraie*, vocantur, id est, *filii deserti*.

Quemadmodum autem Græci, ac postmodum Romani, cæteros populos, præter seipsos, Barbaros appellavere, ita eodem donati vocabulo Burgundiæ ac Franciæ incolæ; qui post Galliarum clades & vastationes, à Constantio e vicina Germania & Septentrione acciti, & *ab ultimis Barbariæ litoribus avulsi, arva jacentia*, ut ait auctor Panegyrici Diocletiano & Maximiano dicti, & destinatas sibi terras coluere.

Quinetiam exinde Burgundiones, postquam in Galliis sedes fixere, regnumque formavere, *Barbaros*, se se appellasse constat, ex Lege Gundobada, in qua paris conditionis habentur tam *Barbari*, quam *Romani*, ut est in tit. 10. §. 1. & tit. 15. §. 1. Id præterea colligitur, ex eo quod Barbari Romanis in ea Lege semper præponantur. Verbi gratia in Præfat. *Si quis judicum tam Barbarus, quam Romanus ... non ea quæ leges continent, judicavit, &c.* Ubi supra; *Tam Burgundiones, quam Romani, &c.* ut tit. 4. 6. 7. 9. & alibi passim. Contra in tit. 44. §. 1. tit. 47. §. 1. &c. *Tam Barbarus quam Romanus*. Sed & tit. 55. Barbarorum hospites Romani dicuntur, quod, ut alibi docemus, in partem prædiorum quæ à Romanis possidebantur, adsciti essent Barbari, seu novi incolæ. Præterea observare est ex Fulgentio lib. 1. de Mysterio mediatoris, &c. Trasimundum Regem Vandalorum in Africa, ad quem scribebat, tanquam haud invidioso nomine, *Barbarum* appellari: *Sed quam rarum hactenus habeatur Barbari Regis animum numerosis regni curis jugiter occupatum tam ferventi cognoscendæ sapientiæ delectatione flammari, &c.* Mox ejus subditos, *Barbaricam gentem* appellat, cui *Romanos* opponit, veteres nempe Africæ incolas.

Apud Francos *Barbari*, quos eosdem reor cum Burgundionibus, eadem prærogativa gaudebant, qua Franci, & qui Lege Salica vivebant, cum Romani longe inferioris conditionis haberentur. Id colligitur ex Pacto Legis Salicæ tit. 44. ubi. *Si quis ingenuus Francum, aut Barbarum, aut hominem qui Lege Salica vivit, occiderit,* 200. *solidis culpabilis judicatur. Si vero quis Romanum hominem possessorem occiderit,* 100. *solidis*, (ita Edit. Pith.) *si Romanum tributarium, solidis* 45. *tantum culpabilis judicatur.* Quo loco Editio Tilliana habet: *Si quis ingenuus Francum aut hominem Barbarum occiderit qui Lege Salica vivit, &c.*

☞ Hic non satis intellexisse videtur Cangius noster, ut observat Valesius in *Valesiana*, qui *Barbari*, qui *Romani* dicerentur. Quotquot non ex provinciis Romanorum imperio subditis erant oriundi, *Barbari* vocabantur; *Romani* vero qui ex iisdem erant provinciis. Nihil ergo mirum si *Barbari* apud Francos eadem prærogativa gauderent, qua Franci, cum & ipsi Barbari essent & seipsos ad instar Burgundionum, Visigothorum, Gothorum, Hunnorum, Vandalorum, aliarumve, qui varias imperii Romani regiones invaserant, *Barbaros* nuncuparent. Neque Francos Occidentales dixere *Francos Romanos*, aut Occidentalem Franciam *Romanam Latinamve*, nisi desinente Regum nostrorum stirpe altera, hocque confundendo duo nomina primum longe diversa, ut ex dictis satis liquet.

Paris denique conditionis *Barbari* & *Romani* censebantur in Regon Gothorum Italico, ut ex Edicto Theoderici colligitur in Præfat. & cap. 32. 34. 44. 145. 154. ubi & *Barbari reipublicæ militantes*, interdum etiam *potentes* fuisse dicuntur, ita ut non fuerint ex infirma rusticorum conditione, quod velle quidam videntur. Vide Senatorem lib. 5. Epist. 14.

Barbaros porro posterior ætas appellavit, populos omnes, qui Latina, seu potius Romana lingua non loquebantur, seu quorum linguam non noverat. Nam, ut observatum à viris doctis, Græci veteres τὸ βάρβαρον, ἐπὶ φωνῆς tantum, non ἐπὶ ἤθους usurparunt. Ovidius lib. 5. Trist. El. 11.

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli,
Et rident stolidi verba Latina Getæ.

Præsertim vero Franci nostri Romani, seu qui Romano idiomate utebantur, Transrhenanas gentes omnes, penes quas Theutonicum vigebat, ita appellarunt, [Non solum penes Transrhenanas gentes omnes, sed & penes Francos nostros, qui Gallias invaserant, vigebat Theutonicum primis temporibus: soli Romani seu antiqui Galliarum incolæ Romano vel Latino utebantur idiomate, corrupto tamen; atque ex corrupta hac Latinate Theutonico mixta Francicam linguam sensim factam esse norunt omnes.] Ammianus lib. 18. *Sermonis Barbarici* (Alemannici) perquam gnarus Fortunatus lib. 4. Poem. 26.

Sanguine nobilium genita, Parisius urbe,
Romana studio, Barbara prole fuit.

Idem lib. 6. Poem. 4.

Hinc cui Barbaries, illinc Romania plaudit,
Diversis linguis laus sonat una viri.

Et lib. 9. Poem. 1.

Chilperice potens, si interpres Barbarus adsit,
Adjutor fortis, hoc quoque nomen habens.

Walafridus Strabo lib. 1. de Vita S. Galli in Prologo: *Priori nomine nos appellant circumscriptæ gentes quæ Latinum habent sermonem, sequenti usus nos nuncupat Barbarorum.* Et cap. 6. de B. Gallo: *Hanc à Domino gratiam meruit, ut non solum Latinæ, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parum haberet*, id est, Alemannicæ linguæ. Idem cap. 25. *Ad utilitatem Barbarorum prolata interpretando transfunderet*; id est, Alemannorum. Testamentum Bertichramni Episcopi Cenom. *Similiter & famulos meos, qui mihi deservire videntur, tam natione Romana, quam & Barbara.* Sic denique *Barbaros* Alemannos vocant idem Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 33. & Baldricus Noviom. lib. 1. cap. 79. ut & regiones ultra Rhenum respectu Galliæ, *Barbaras*, Flodoardus lib. 14. Carm. 18.

Inde fluenta legens Rheni, loca Barbara visit,
Sarmatica sævos adiens regione Suevos.

Barbaris denique inscitiam propriam fuisse innuit loco citato Fulgentius: *Per te, inquam, disciplinæ studia moliuntur jura Barbaricæ gentis invadere, quæ sibi velut*

ver-

vernaculæ proprietate solet inscitiam vindicare. Hinc igitur.

Barbarica & Barbara Lingua, pro Theutonica, de cujus barbarie sic Otfridus in Epistola præfixa Evangeliis Theotisc. *Hujus linguæ Barbaries, ut est inculta & indisciplinabilis atque insueta capi regulari freno Grammaticæ artis, sic etiam in multis dictis scriptus est propter literarum aut congeriem, aut incognitam sonoritatem difficilis*. Paschasius Corbeiensis Abb. in Vita S. Adalardi cap. 50. *Quis sine mentis scrupulo poterit epistolarum ejus nitorem eloquentiæ recitare? quem si vulgo audisses, dulcifluus emanabat. Si vero idem Barbara, quam Theudiscam vocant, lingua loqueretur, præeminebat claritatis eloquio*. Walafridus Strabo de Reb. Eccles. cap. 7. *Dicam tamen secundum etiam nostram Barbariem, quæ est Theotisca, quo nomine domus Dei appellatur*. Acta S. Mainbodi Martyr. in territorio Bisonticensi n. 8. *Fontem invadunt eum, qui vulgari nomine vocatur Calebrannia, hoc est, Theutonica Barbarie, frigida aqua*. Poeta Saxonicus de Gestis Caroli M. lib. 1.

. . . *Quod* Barbara *lingua*
Nominat Eresburg.

Eodem libro:

Nomen Heristalli dederat cui Barbara *lingua*.

Lib. 5.

Nec non quæ veterum depromunt prælia Regum,
Barbara *mandavit carmina litterulis*.

De re eadem Eginhartus in Carolo M. *Item Barbara & antiquissima carmina, quibus veterum actus ac bella canebantur, scripsit*. Adelmannus Scholasticus:

Raginbaldus Agrippinas, vir potens ingenio,
Barbaras aures Latino temperans eloquio.

Neque aliis videtur *Barbarismus*, quam *lingua Barbara*, seu Theutonica, apud Sidonium lib. 4. Epist. 17. lib. 5. Epist. 5. *Barbarice*, id est, Theutonice, in Capitulis Ahytonis Episcopi Basil. cap. 2. *Barbarica facundia*, in Vita S. Deicoli Abb. Lutrensis cap. 2. *Vulgare Barbarum*, apud Pilchdorffium contra Valdenses cap. 35. Ita passim Scriptores, Joannes VIII. PP. Epist. 195. Glaber Rodulphus in Vita S. Guillelmi Abbatis Divionensis n. 27. Theodoricus Mon. lib. de Inventione S. Celsi Episcop. Trevirens. cap. 2. n. 16. Vita S. Præjecti Episc. cap. 2. n. 8. Vita S. Adelberti Episc. Pragens. n. 5. Willelm. Brito lib. 9. Philipp. pag. 210. &c. Sed & ita Latini Barbarum vocabant quodcumque idioma, quod Romanum non esset. Silius Italicus lib. 3.

. . . . *Misit Gallæcia pubem*
Barbara *nunc patriis ululantem carmina linguis*.

Barbarus, Alienigena, extraneus, vel potius hostis. Canones Hibernienses lib. 57. cap. 2. *Synodus Hiberniensis ait: Qui præbet ducatum* Barbaris, *14. annis pœniteat*. Barbarus, *id est, alienus. Quis est alienus, nisi qui mora crudeli & inmani cunctos posternit?* Vide *Barbaricum*. Hinc *Barbarias*, vulgo *Barbaries*, vocant Leges nostræ maris, quidquid alienarum regionum in mari perditarum expiscari licet.

Barbaros denique appellatos, quotquot religionem Romanam non profiterentur, non desunt qui putant, ex Salviano lib. 4. de Providentia. Vide quæ in hanc rem congessit Chiffletius in Anastasi Childerici pag. 82.

BARBASTERILI, *Duribuccius*, in Glossis Isidori, cui scilicet *bucca* adeo *dura* sunt, ut pili in iis enasci vix queant. Vide *Malibarbis*. [Cerda legit, *Nudibuccius* pro *Duribuccius*: quod eodem redit; utrumque enim virum imberbem significat.]

BARBATOR. Petrus Blesensis Epist. 14. *Regis curiam sequuntur assidue histriones, caudidatrices, aleatores, dulcorarii, caupones, nebulatores, mimi, Barbatores, balatrones, & hoc genus omne*. Quo loco Lud. de la Cerda & Gussanvilla *Barbatores*, barbitonsores innui censent. Verum cum adjungantur mimis & balatronibus, nescio an non probabilius videatur, hocce vocabulo describi mimos & scurras, qui larvati in theatris ludunt, quomodo in Bacchanalibus fieri potissimum solet, in quibus larvæ ipsæ prolixioribus, & formæ insolentis, barbis instructæ sunt, cujusmodi describuntur in Historia Turpini cap. 18. *Habentes larvas barbatas, cornutas, dæmonibus consimiles*. Et longe ante à Tertulliano lib. de Idololatr. cap. 14. *Quibus nobis sub barba extranea sunt & neomeniæ, & feriæ aliquando adeo dilectæ, &c.* Unde etiamnum *Barboires* vocantur Belgis nostris, *Barbadoures* Gabalitanis, *Barbauts* Arvernis, [nostris hodie, *Masques* à voce *Talamascas* qua, ut observat Sirmondus in Gloss. ad calcem Supplem. Concil. antiq. Galliæ, ejusmodi larvas tempore Hincmari Remensis Archiep. designabat vulgus.] Nam nihil aliud est

Barbatoria, apud Gregorium Turonensem lib. 10. Hist. cap. 6. quam ipsa ludicra *Barbatorum* festivitas, ut & *Barbatoriam celebrare*, larvatum incedere, ludere, nugari: quo loco ait accusatam Abbatissam Pictavensem, *quod vitam de auro exornatam nepti suæ superflue dederit, Barbatorias intus eo* (Monasterio) *quod celebraverit*. Scio πωγωνοκουρίαν in Gloss. Græco-Lat. & Gloss. S. Benedicti, *Barbatoriam* reddi, id est, barbæ tonsionem. Unde viri docti censuere Abbatissam accusatam, quod in suo Monasterio artem tonsoriam exerceri passa sit. Fragmentum Petronii: *Servus meus Barbatoriam fecit*. Alii quod in eo primam lanuginem adolescentes ponerent. Adolescentes enim radendi à parentibus & amicis in Ecclesiam adducebantur, & per Sacerdotis vel Episcopi ministerium prima eorum lanugo ponebatur, & tamquam *primitiæ juventutis*, ut est in Ordine Romano, Deo offerebatur, recitata in eum finem oratione, quæ exstat in libro Sacramentorum Gregorii M. in eodem Ordine Romano, & in Euchologio Græcorum: de quo more plura congessimus in Dissert. 22. ad Joinvillam. Sed an *Barbatoria* in Glossariis, eadem sit quæ apud Gregorium Turon. viri eruditi decernant: mihi interim non omnino hæc sententia arridet, cum multo vero similius videatur id esse, quod *Mascarade* nostri vocant. Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII. ubi de Pseudo-Balduini supplicio:

I ot d'apriès lui une Barboire,
Com diable cornu & noire.

Salmasius ad Lampridium *Barbatoriam*, in Glossis *officinam tonsorum* esse existimat, legendumque πωγωνοκουρεῖα.

1. BARBATUS. Gloss. Isid. *Barbatus, operarius, intimidus*. [Ad quod Grævius. Forte legendum: *Barbatus, vas aquarium*. In conjecturæ confirmationem laudat Varronem l. 6. de Lingua Lat. & Festum in *Nannm* & in utroque loco Scaligerum: quos consule si tanti est. Papias MS. Bituric. *Barbatus, Major, vetus, princeps*.]

Fratres Barbati, sic appellati ut plurimum *Fratres Conversi* in Monasteriis, quod contra quam Monachi voto astricti, barbam nutrirent, uti etiamnum observare est apud Carthusienses. Exordium Ordinis Cisterciensis cap. 15. *Tuncque definierunt Conversos laicos Barbatos ex licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, & in morte excepto Monachatu, ut semetipsos tractaturos*. Cæsarius Heisterbac. lib. 4. cap. 62. *Die quadam Conversum ad se vocans, ait, Nosti, Barbate, quare venerim ad Ordinem?* & libro 6. cap. 20. *Tales sunt multi ex his Barbatis, qui in habitu & tonsura religionis terras circumeunt, & plurimos decipiunt*. Vita S. Erminoldi Abb. l. 2. cap. 2. *Frater quidam, ex his quos Barbatos dicimus, &c.* In Edit. Canisii *Conversus* dicitur. [Charta Eberhardi pro Monaste-

nasterio S. Petri de Silva nigra, Vindem. Litter. Fred. Schannat p. 164. de Fratribus Barbatis: *Panis tribuatur Barbatis ejusdem quantitatis & qualitatis sicut Monachis*.] Chronicon Montis-Sereni. pag. 170. *Quidam Fratrum laicorum, quos Barbatos vocari usus obtinuit*, &c. De iis ita Chronicon Laurishamense:

Nunc quoque Barbati qui sint, attentius audi.
Sunt ergo laici Milsensibus (Monachis) *associati.*
Quos risus populi dedit hoc agnomine fungi,
Sunt quia prolixis barbis ad pectora pexis
Deformes, hirti, revera moribus hirci,
Barbis hircorum similes, larvis tragicorum.
Quos quia vulgaris circumfert aura favoris,
Austera facie sunt, & tonsi caput alte,
Cautius incisis certoque tenore capillis,
Et sunt immensis induti calceamentis,
Amphibalis longis utentes & spatiosis,
Quos quid habere putant, submissa fronte salutant,
Gratia, Pax vobis, Benedicite, Credite nobis,
Mille Pater noster, demandat grex tibi noster,
Per venias centum verrunt barbis pavimentum,
Ut Domini servos plebs mobilis æstimet ipsos,
Verum fallaces fore se produnt & inanes, &c.

Barbatos Grandimontenses sic exagitat Stephanus Tornacensis Epist. 152. *Luctuosum in Ecclesia Dei spectaculum fideli ac flebili compassione prospicimur: Grandimontenses Conversos miserabilem cœtum Clericorum exultantium barbis prolixis, tanquam cornibus ventilantes*, &c. Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 4. cap. 11. *In Ecclesiis vero, in quibus Conversi sunt adeo rebelles, quod nolunt cappas griseas & barbas ordinatas habere, de cætero non recipiantur Conversi, donec recepti cappas griseas receperint, & barbas habuerint ordinatas.* Exstant de hac Barbatorum Grandimontensium insolentia Diplomata Joannis Regis Angl. apud Guil. Prynneum in Libertatib. Eccles. Angl. tomo 3. pagina 23. Vide Miracula S. Wilfridi cap. 8.

BARBATI præterea appellati Monachi Ordinis cujusdam Monastici, cujus meminit Albericus an. 1113. *Scripsit quædam de Ordine Fratrum Templi & Barbatorum.* Idem Albericus, & ex eo auctor M. Chronici Belgici an. 1240. *Ordo Fratrum Barbatorum, qui etiam circa hoc tempus cœpit, habebat domos* 160.

¶ BARBATUS, *Epilepticus*, Papias ad vocem *Epilepsia* .... *Hos etiam Lunaticos vulgus vocat*... *iidem & Barbati* dicuntur.

¶ BARBECANUS, Munitionis species, eadem quæ *Barbacana*, quod vide. Locus est in *Sbaralium*.

BARBERIUS, Barbitonsor, ex Gall. *Barbier*. Occurrit in Miraculis S. Goslini Abbat. n. 22. [tom. 2. SS. Februarii pag. 634. Et in miraculis B. Henrici Baucenens. inter Acta SS. Junii tomo 2. pag. 386. ubi pro Chirurgo sumitur, quod Chirurgi soleant tondere barbam: *Supervenit in brachio sinistro tumor, de quo incisa fuit per quemdam Barberium.* Hist. Dalphin. tomo 2. pag. 274. col. 1. *Perotto Barberio pro emendo sapone pro Domino gran.* x.]

¶ BARBESIO, [illegible]. Vetus Glossar. Græc. 1. Barbam gesto.

BARBICALIS, Machinæ seu [illegible] species. Albertus Aquensis lib. 3. cap. 41. *Sequenti die instrumenta trium mangenarum* (*Franci Barbicales vocant*) *opponunt ponti, quæ portam & turrim portæ ejusque mœnia crebro jactu & impetu saxorum quaterent & impeterent.*

BARBICANA. Vide *Barbacana*.

BARBIRASIUM, Barbæ tonsio. Petrus Damiani lib. 1. Epist. 15. *Ecclesiarum quoque rectores, ... tanto mundanæ vertiginis quotidie rotantur impulsu, ut eas à sæcularibus Barbirasium quidem dividat, sed actio non discernat.* Occurrit iterum Epist. 20. Idem lib. 8. Epist. 11. *Presbyterum vel Episcopum abire prospiciunt, Barbirasos se videre fatentur.* Quippe Presbyteri ac Clerici barbam radebant. Willel. Malmesbur. lib. 3. de Gest. Regum. Angl. scribit *speculatores ab Haraldo Anglorum Rege in Willelmi Nothi castra submissos, retulisse pene omnes in exercitu illo Presbyteros videri, quod totam faciem cum utroque labro rasam haberent.* [Petri Diac. Discipl. Casin. in veteri Discipl. Monast. pag. 3. *Nullus tonsuram vel Barbirasium faciat absque Decani imperio.*]

¶ BARBIRASUS. Vide *Barbirasium*.

¶ BARBITA, *Fistula pastoralis*. Papias MS. Hinc

¶ BARBITISTA, in Glossario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Qui vel quæ cantat cum Barbito.*

BARBITONDIUM, *Tonstrina*, Papiæ. Joanni de Janua, [& Glossar. MS. Montis S. Eligii Atreb.] *Tonsura barbæ, vel locus ubi tondetur.*

¶ BARBITONSOR passim occurrit apud Scriptores inferioris ævi. Vide si vis Lobinellum Hist. Britan. tom. 2. pag. 560. Josephum *de Aguirre* tom. 3. Concil. Hispan. pag. 681. an. 1473. Limborch. lib. Sent. Inquisit. Tolos. pag. 70. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 524. Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 127. &c.

BARBIZELLUM. Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium pag. 53. *Erat autem in ipso Gatto* (vinea militari) *quædam trabes ferrata, quam Barbizellum appellabant. quam trahentes hi qui intra ipsum Gattum erant, foras plus 20. brachiis projicientes, in murum ipsius castri mirabiliter feriebant.* [Vide *Bercellum*.]

1. BARBO, [Stultus, mobilis, malitiosus.] Vide *Barosus*.

¶ 2. BARBO, *Barunculus*, apud Papiam. Excerpta Pithœi: *Barbo Barbunculus*. Gloss. Isid. *Barvo Baruncalus*. B. in V. mutato, ut alibi sæpe: quæ omnia non videntur aliud quam *Barbo* vel *Barbus*, piscis, Gall. *Barbeau*: de quo Auson. Mosella v. 134.

Prospexisque jubas imitatus gobio Barbi,

BARBOTA, [& BARBOTTA,] Navis species. Oliverius Scholastic. de Captione Damiatæ: *Accidit ut una navis Templariorum, vi torrentis rapta, prope ripam civitatis præcipitaretur ad hostes, qui cum Barbotis & uncis ferreis ipsam impugnaverunt diutius.* Item: *Proximo etiam sabbato cum galeis, Barbotis, per flumen cum mangenellis, ... nos impetierunt.* Ab Oliverio mutuati sunt quæ habent in eamdem sententiam Godefridus Monach. S. Pantaleonis, & Matthæus Paris anno 1218. & 1219. Sed perperam apud Godefridum *Barbulis* pro *Barbotis* irrepsit. [Jacobi de Vitriaco Hist. Orient. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 296. *Post hæc vero Barbotam meam cum viginti hominibus in flumine amisi, quorum seu captivi ducti sunt; reliqui vero pugnando viriliter interfecti sunt.* Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1282. apud Murator. tom. 6. col. 584. *Paraverunt Barbottas, & de scalis nostrarum galearum junctis insimul fecerunt pontes in mari, ut eis melius appropinquare valerent.* Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 13. rubr. 8. apud eumdem to. 10. col. 534. *Testudines, cataphractat, onerarias barcas, quas Barbottas nuncupabant ... instruxere* (Pisani.)] Historia Belli sacri vernacula MS. *Donc se conseillierent ensemble k'il feroient ce di cent 4. Barbotes, & seront toutes couvertes de cuirs biens joins & fierès, & iront aussi bien desous aigues, comme dessus*, Ejusmodi navium tectarum meminit Chronicon Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 10. *E eren ne les set uxers grosses qui portaven cavalls, & vint naus grosses appellades naus de covent qui son de dues cubertes*, ubi Codex MSS. *qui son de 3. & de 2. cubertes.* Schefferus putat eas esse naves quas Sturlesonius in Chronico *Jeebarden* vocat, quasi dicas *barbam ferream*. Certe superne tectas fuisse par est credere: nam

BARBOTATA NAVIGIA, Ea quæ in modum *Barbotarum*

sarum tecta sunt, videntur appellari à Sanuto lib. 2. part. 4. cap. 7. *Indiget præterea dictus exercitus, quod ex istis navigiis antedictis aliqua fiat tusamatata, seu* Barbotata, *tali modo quod homines prædictorum non timeant lapides machinarum*. Vide Barbuta.

¶ BARBULA, Barbæ species, Gall. *Barbillon*, pili qui in utraque oris parte quorumdam piscium nascuntur. Charta Goiberti an. 839. apud Folquium Levitam Sithiensem lib. 2. pag. 109. MS. Sithiensis: *Anno eodem post hæc in mense Novembris, cum infirmatus sensisset appropinquare obitus sui diem, descripsit ipse propria manu in tabulis ceratis, quæ exterius cælatæ erant Barbulis crassi piscis, & subtus deauratæ erant, qualiter suas res manutercii sui disponerent*.

¶ 2. BARBULA, Mendose pro *Barbota*, ut dictum est in hac voce.

¶ BARBULATUS, Barbatus. Locum vide in *Catcia*.

¶ BARBUNCULUS, Vide *Barbo* 2.

¶ BARBURRA, Ἄορυ, ὑπόινοι. Glossar. Vet. Lat. Græc. Insaous. Vide *Baburrus*.

BARBUSTINUS, *Homo qui fert barbam plenam prorisinis*, in Glossis Isidori: ubi Wilcanius *pruriguis* emendat, hoc est *fuefurum*, vel potius *porriginis*. Gloss. Græc. Lat. Πίτυρα, *furfures*. Πίτυρον, ὁ ἐν τῷ κεφαλῇ γίνεται, *porrigium*.

BARBUTA, Tegminis species, qua caput tegebant milites, seu equites in prælus. Joan. Hocsemius in Engelberto Episcopo Leod. cap. 35. *Erant omnes armati cum Barbutis in capite: & ultimo Rex cum multa gente supra parvum roncinum, armatus sicut alii cum Barbuta*. [Epist. Innocentii PP. VI. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 898. E. *Idem marchio, guerra hujusmodi & dicti vicariatus perdurante, de trecentis equitibus seu Barbutis, vivis, ut tuo utamur vocabulo, & ultra, illas bona fide, quantum se sua facultas extenderit, servire nobis & præfatæ Ecclesiæ teneatur*. Chron. Veronense ad anno 1354. apud Murat. tom. 8. col. 654. *Et ab alia parte civitatis Veronæ versus portam S. Maximi jam equitaverat D. Bernabons de Vicecomitibus de Mediolano, cum octingentis Barbutis*.] Acta confœderationis inter Galeacium Mediolani Dominum & Amedeum Comitem Sabaudiæ anno 1362. apud Guichenon. in Histor. Sabaud. pag. 206. *Habere & tenere teneatur ad offensam prædictam Barbutas mille quibus per Dom. Comitem satisfiat*. Et mox: *Habere tenetur suis expensis solum Barbutas trecentum*, hoc est, milites *Barbutis* armatos, quos postmodum Itali *Lances* seu *Lancearius* appellarunt, ut auctor est Matthæus Villaneus lib. 2. cap. 81. lib. 6. cap. 56. Utuntur eadem notione Thwroczius in Ludov. Reg. Hung. cap. 16. 21. 23. & Cortusii in Hist. lib. 7. cap. 20. Ariostus in Furioso:

Si pose in capo una Barbuta nuova.

Joannes Villaneus lib. 2. cap. 77. *I tutti armati di corazze & Barbute, come Cavalieri*. Statuta MSS. Ordinis Militaris *du Saint Esprit au droit desir*, instituti die Pentecostes an. 1352. à Ludovico Rege Neapolitano seu Siciliæ, cap. 24. *Se aucuns des compagnons de l'Ordre se trouvera en aucun fait d'armes, là où le nombre de ses ennemis feront 50. Barbues, ou autres, & la part du Chevalier de l'Ordre n'eu s'êtendit plus que le nombre de ses adversaires, &c.* Adde cap. 25.

¶ BARBUTA, apud Sublacenses Monachos Capuțium magnum sine cauda. Cæremon. Sublac. cap. 49. *Vestimenta autem novitiorum sint sicut Monachorum, excepto quod pro scapulari portent capucium magnum sine cauda, quod nos vocamus* Barbutam, *& loco cuculle mantellum longum nigri aut grisei coloris*.

BARCA, Isidoro lib. 19. Orig. cap. 1 *est quæ cuncta navis commercia ad littus portat*. Mox addit: *Hanc navis in pelago propter nimias undas suo suscipit gremio: ubi autem appropinquaverit portus, reddit vicem Barcæ navi, quam accepit in pelago*. Papias: *Barca à bajulando dicta, quæ cuncta commercia majoris navis ad littus portat*, Ugutio: *Barca, navis mercatorum, & quæ merces exportat*. Gloss. Sax. Ælfrici: *Barca flotscip*, id est, fluctus navis, Paulinus Poem. 13.

Ut mea salubri Barca persugio foret,
Puppis superstes obrutæ,

Idem paulo ante *scapham sequacem* vocat, Abbo lib. 1. de Bello Parisiaco;

Quamplures numero naves numerante carentes,
Extat eas moris vulgo Barcas nominare.

Et lib. 2.

...Barcas per flumina raptant,

Idem:

...Barcas agitantque per omnes
Galliæ quæis amnes fruitur.

Althelmus de 8. vitiis:

Anchora fluctivagam nunc sistat anchora Barcham,

Capitulare Sicardi Principis Beneventani ann. 836. c. 13. *Barcas enim quæ ibidem ad oram advenerint, vel pro tempestate subduxerint, aut applicaverint per totam istam plagam, &c.* Occurrit præterea apud Metellum in Quirinal. pag. 79. Arnoldum Lubec. lib. 2. cap. 8. Alcuinum Poem. 3. in Actis S. Thyrsi ex MS. Tolos. num. 34. in Passione SS. Hilariæ, Dignæ, &c. apud Velserum, in libro Miracul. S. Wlfrani Episc. num. 8. apud Monachum Florentinum de Expugnata Accone pag. 229. &c. [Gallis olim *Baegotte*. Guillelmus *Guiard* in Hist.

Li Rois est en une Baegotte,
Nul pointet ne se deconforte,
Le Cardinal devant lui porte
De la vraye Croix la semblance,
Un autre vaissel les devance.]

Vocem à Βᾶρις voce Græca, quæ genus ædificii rotundi, ut est turris, sonat, accersit Salmasius in Kercoetium. Jul. Scaliger Exercit. 51. in Cardanum, à βάρος, ab oneribus gerendis: alii à *Barca* urbe Africæ. Rodericus Toletanus lib. 1. de Rebus Hispan. cap. 5. a *Barca*, Barcinonem, celeberrimam Hispaniæ urbem nominatam auctor est. Βάρκαι, dixere etiam Scriptores Græci recentiores aliquot, Βάρκα Nicetas in Alexio lib. 1. num. 7. & Harmenopulus lib. 2. tit. 11. §. 9.

¶ BARCHA, in Statutis Massil. pag. 437. *Ordinamus quod nulla navis vel lignum caupulusve, vel Barcha aliqua teneatur deinceps plena aqua in aliqua parte portus Massiliæ*.

¶ BARKA, in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 71. *Verum Fratres de Accon cum Barka venerunt, &c.*

¶ BARCHIA, Idem quod *Barca*. Arrestum Comitatus Massil. *Quantum ab bladum Barchiarum quod ipsi teneantur cavalleium per totam diem*.

BARCIA. Historia Fundat. Monasterii S. Vincentii ad Lisbonam: *Habuitque in Comitatu suo electam virorum fortium manum,...in 160. navibus, quas Barcias nominamus*.

BARCELLA, quæ alias *Navicula* dicitur, vas Ecclesiæ, in qua thus reponitur ad incensum, Acerra. Charta an. 1197. apud Ughellum tomo 7. Ital. sacr. pag. 1274. *Barcellam unam aeneam & superauratam pro incenso immittendo, &c.*

BARKETTA, Minor barca, seu navicula, apud Petrum de Vineis lib. 2. Ep. 36 lib. 5. Ep. 78.

¶ BARCHETTA, Eadem notione. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuen. lib. 6. ad an. 1226. apud Murator. tom. 6. col. 444. *Quare prædictus Potestas galeas quatuor & duas sagitteas & bucium magnum & Barchettas & alia ligna armavit*.

BAR-

BARCARE, Navim inscendere, vela facere, Gall. s'Embarquer. Chronicon Anonymi Barensis an. 1025. *Bugiano cum Barenses Barcavit Messinam.* An. 1038. *Descendis Michail Patricio, ... & Barcavit, cum Maniaki in Sicilia.* An. 1060. *Et Robertus Dux Barcavit Sicilia.*

BARCARIUS, *qui barcas facit, vel ducit*, Ugutioni & Joanni de Janua. *Barcarii*, in Notitia Imperii, à *Barca* dicti, ut censet Guichenonus in Historia Sabaud. pag. 8. *Præfectus classis Barcariorum Ebroduni Sabaudiæ*, id est, remigum.

BARCALA. Fragm. Petronii: *Videtis, inquit, mulieres, compedes: sic nos Barcalæ despoliamur.* [Vide *Baburrus*.]

¶ BARCALAB ✝. Vide *Baburrus*.

¶ BARCALAUREUS, pro *Baccalaureus* academicus, in Vita S. Thomæ Aquinat. cap. 3. n. 15. inter Acta SS. Martii to. 1. pag. 663.

BARCANDA, *Conca ærea*, in Gloss. Isid.

BARCANIARE, BARGANNIARE, BARGUINARE, Tricari, tergiversari; Italis *Bargagnare*, nostris *Barguigner*, quod propriè est licitando cunctari, *Marchander*. Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap. 9.

Institor est, instat qui pro precio minuendo:
Mercator vendit, institor illud emit.

Capitula Caroli Calvi tit. 28. *Missus Reip. provideat, ut si non invenerit illum denarium merum, & bene pensantem, ut cambiare illum mercanti jubeat. Si autem illum denarium bonum invenerit, consideret ætatem, & infirmitatem, & sexum hominis, quia & fœminæ Barcaniare solent, & aut ictibus, prout videbit competere, aut minutis virgis ... castiget.*

BARGANNIARE. Leges Ethelredi Regis apud Wanctingum editæ cap. 26. *Mercatores qui bonam pecuniam portant ad falsarios, ab ipsis emunt, ut impurum & minus appendens, & inde mangonant, & Bargenniant*, &c. Leges Edw. Confess. *Nemo Barganniet extra portum, ... quod si quis extra portum Barganniet, Overthinesse Regis culpa sit.*

¶ BARGANIZARE, BARGANNIZARE, apud Rymer. to. 8. p. 162. col. 1. *Ad to: equos Barganizandum, emendum, & providendum. & eos, cum sic Barganizati, empti & provisi fuerint*, &c. Et tomo 13. pagina 164. col. 1. *Emere, vendere, mercandizare, deliberare, recipere, Barganizare & commutare, cambiare, excambiare, recambiare*, &c. Madox Formulare Anglic. pag. 288. *Dedi concessi, Barganizavi, vendidi & hac præsenti charta mea confirmavi.*

BARGUINARE, Eodem significatu ac *Barcaniare*. Charta S. Bernardi Abbatis Clarevall. an. 1145. in Tabulario Episcopat. Altisiod. *De illis qui pisces vendunt, Comes habet 4. creditarios, in quibus Episcopus nihil accipit. Si ad alios Thelonearius Episcopi primus advenerit, & primus Barguinaverit, tantum accipiet, quantum Curia Episcopi accesse habebit, & Theloanarius Comitis faciet, si pariter venerint. pariter accipient quod invenient. Similiter in aliis victualibus facient. Barguigner*, nostris. Joinvilla in S. Ludovico: *Quant le Souldan entendit la bonne volonté du Roy, il dist, Par ma foy, franc & liberal est le François, qui n'a voulu Barguigner sur si grant somme de deniers.* Vetus Statutum de Mercatorib. Parisiens. apud Brodeum in Cons. Paris. art. 89. *Si une personne Barguine denrée à l'estail, ou à l'ouvroer d'un Marchand ou il veut acheter*, &c. Statutum pro Megiceriis Parisiensibus: *Nul ne puisse Berguigner peaux de boucherie au Dimenche, ne aux Festes solemnelles*, &c. Occurrit rursum infra. Libertates villæ de Perusa ann. 1260. apud Thomasserium pag. 99. *Si bome estranges Bargine aver à la Paerose*, &c. Le Roman d'*Aubery* MS.

Je suis pucelle, jonette & eschavie,

Si dois bien i estre des homes Bargingaie.

Balduinus de Condato MS.

N'est pas tele pane au marchié prise,
Où on Bargaigne, *où on prise,*
Vair & gris & tout autre avoir.

Anglis *to Bargaine*, est paciscor, stipulor, contraho, à *bargain*, stipulatio, contractus: unde *Bargain & sale*, contractus vicissim compensativus apud Rastallum in Explic. vocum obscurar. Cambrobritannis apud Boxhornium, *Bargen*, est etiam conventus, contractus, sponsio. A *Bargena*, deducit Scaliger ad Festum.

BARGANIA, apud Rymer. tom. 7. pagina 378. *Postquam emptor rationabiliter monetam pro iisdem vinis semel vel bis venditori eorumdem vinorum optulerit, liberationem eorumdem vinorum in Bargania existentium dictis emptoribus faciendi, & ea quam cito inde requisiti fuerint liberandi pro pretio superius ordinatu.* Et to. 13. pag. 161. *Omnimodas usuras, contractus usurarum, Barganias corruptas*, &c. Et pagina 165. *Venditionis, Barganiæ, emptionis*, &c.

¶ BARGANNEA, apud eumd. Rymer. tom. 13. pag. 164. *Barganneas & conventiones facere & tractare.*

¶ BARGANIZATIO. *Madox* Formulare Anglic. pag. 215. *In complementum executionis & performationis quarumdam Barganizationis & conventionis.*

BARGANIZATOR. *Controversiarum Barganizatores*, in Statuto Bervicensi Edw. III. Reg. Angl. ann. 20. qui aliis lites suscitant: *Faiseurs de complots, pour susciter des procez a autruy.* A voce Anglica Bargaine, paciscor, stipulor. Vide *Conspirator*. Occurrit præterea vox *Bargaine* in veteri Poemate MS. cui titulus, *le Roman de la Prise de Hierusalem*:

Dedens Jerusalem ot un temps molt estrange,
Muls iot de vitail delirose Bargainne.
On i prant un denier d'une sole chastaigne,
Morte est la povre gent, n'i a cel ne se plaigne,
Moult on fait en cest au doloirose Bargainne.

Vetus Poema vernaculum MS. dictum, *les Enseignemens Trebor de vivre saigement*:

Mès quant elle est à Barquenaier,
Ki donques li vodra aider,
Il li saura grè de l'ouraigne,
S'il est prodom cil qui Barquenne.

BARCELLA, Barcha, Navicula. Vide *Barca*.

¶ BARCHALCUS. Vide *Barscalcus*.

¶ BARCHALINA, Navicula. Spicil. Acher. to. 6. pagina 277. *Dispositus erat ire in una Barchalina.* Vide *Barca*.

BARCHANEUM, Charta Ecclesiæ Deiparæ Scardonensis in Dalmatia ann. 1307. apud Joan. Lucium pag. 202 *Se obligaverunt solvere pro arboragio porti, & pro transitu Barchanei lib. 600. f. barcarum.*

¶ BARCHETA, vel BARCHETUS, Idem videtur qui Noctivagus vigil, quem dicimus Gallice, *Soldat du guet*, nisi forte malueris intelligendam esse naviculam, qua tempore noctis vigiles egrederentur Verona per Athesim fluvium ad perlustranda hujus urbis suburbia, de quibus agi videtur in loco citato ad vocem *Barofelli*, ubi locum illum legito.

¶ BARCHIGLIA, *Mensura frumentaria in regno Valentiæ.* Acta SS. Maii to. 4. pag. 92. B.

¶ BARCHIN, Monetæ species. Contractus Matrimonii, Spicil. Acher. to. 8 pag. 259. *Dono & constituo vobis eidem marito meo in dotem quatuor millia librarum de Barchin de Terno, de qua moneta sexaginta quinque solidi valent unam marcham argenti fini, recti, pensi, Perpiniani.* Sed abbreviatio est pro *Barchinona*.

¶ BARCIA, Navicula. Vide in *Barca*.

BARCIÆ, *Barbari*. Gloss. Isid. [ad quas Grævius:

in aliis Glossis legitur *Barchia*. Scribo, inquit, *Barcei* ex Virgilio, *lateque furentes Barcei*, seu *Barcai*. Sunt Africæ populi in Marmarica.]

¶ BARCIOLUM, Cunæ, Gall. *Berceau*. Vide *Berciolum*.

BARCUS Vide *Bargus*.

BARCUSSIUS, Navis species, à *barca*, ut videtur, vox deducta. Thomas Archidiaconus in Historia Salonitana cap. 36. *Invaserunt 4. Barcussios Spalatensium, qui erant missi ab exercitu ad aliud insulæ caput*. Paulus de Paulo sub ann. 1402. *Armigeris Regis Ladislavi in uno Barcusio supervenientibus*. Joan. Villaneus l. 6. cap. 70. *Armarono in Genova galee, usceri, batti, e Barcosi*.

BARDA, Gall. *Barde*. Charta Ildefonsi Comitis Tolosæ ann. 1144. apud Catellum in Hist. Occitan. pag. 324. *De Crusellis quos extranei attulerint & vendiderint, præbeant domino quatuor denarios, & de Barda duos*. Academicis Cruscanis, *Barda*, est *armadura di cuoio cotto, o di ferro, con la quel s'armava la groppa, il collo, e'l petto cavalli, che perciò si dicean bardati*. Sed vix putem idem valere quod in hac Charta. Vide Cl. Menagii Origines Italicas. [*Barda* genus est ephippii in Occitania usitati. Capitul. General. MS.S. Victoris Massil. *Item dicimus de cellis*, Bardis *& frenis irregularibus*, *&c.* Gallia, *Barder*, est equum ornamentis instruere.]

BARDÆA, vel BARDALA, apud Gallos, *alauda* dicitur nominata in veteri Lexico apud Turnebum lib. 13. Adv. cap. 25. lib. 20. cap. 37. Glossar. Lat. Græc. *Bardala*, κορυδαλλίς, εἶδος ὀρνέου. [Aliud Glossar. Lat. Græc. *Bardala*, κορυδαλλίς, ὄρνεον.] Excerpta ex vet. Gloss. cap. de Avibus: Bardea: (infra *Bardaia*) κορυδαλλος, [Bardæa, quia canoræ vocis est, derivari videtur à *Barde* filio Druidis, qui musicæ & carminum inventor habebatur apud Gallos. Vide Bardus 1.]

¶ BARDAIA. BARDALA. Vide *Bardaa*.

¶ BARDARIOTA. Vide *Primicerius Bardariotarum*.

¶ 1. BARDATUS EQUUS, id est, cataphractus à *Barda*, Ephippium, apud Murator. to. 3. p. 649. col. 2. ubi de coronatione Bonifacii VIII. Papæ: *Isti quinque Vexilliferi habebant equos cataphractos sive* Bardatos *& coopertos tela fericea usque ad talos equorum*. Idem habent Acta SS. Maii tom. 4. p. 468. B. nisi quod pro *fericea* magis Latine legitur *serica*.

¶ 2. BARDATUS, νάνος, το ἀκίνδις: Nasiterna, nanus. Supplem. Antiquarii.

¶ BARDEA. Vide *Bardaa*.

¶ BARDEI, ἰλλυριοὶ δοῦλοι, οἱ καὶ ἀγωνισάμενοι τὴν Ἰταλίας κατὰ Κίννα καὶ Μαρίου στρατευσάμενοι, καὶ ἐκ τούτου τυραννήσαντα τῶν δεσποτῶν, τούτους Σερτώριος δόλῳ περικυκλώσας ἀνεῖλεν. Supplem. Antiquarii.

¶ BARDERIUS. Vide *Berroerii*.

¶ BARDES, ἰλλυριοὶ δοῦλοι, δορυφόροι: *Calo*. Suppl. Antiquarii.

¶ BARDESANISTÆ, *Heretici simili dementia ut Valentiniani aberrant, qui inter cætera exsecranda mysteria, Christum cœleste corpus habuisse confirmant, nec adsumpsisse carnem de Virgine, sed per eam, quasi aquam per fistulam transisse deliberant*. Gloss. Sangerm.

¶ BARDIA, f. pro *Bargia*, navicula. Locum vide in *Galedellus*.

¶ BARDICATIO, Libellus de Remediis peccatorum apud Marten. to. 4. Anecd. col. 27. *Pœnitentia Bardicationis glandella post obitum laici vel laicæ, XL. dies in pane & aqua. Si post glandellam morientem in partu, vel cohabitatorem, vel cohabitatricem fidem habentem* XL. *dies in pane & aqua*. Notum est quantis cum ululatibus olim funus curabant; his vero cum varias superstitiones, decantatis quibusdam cantilenis, adjecissent, ejusmodi ululatus constanter prohibuere Episcopi, statuentes pro mortuis jejunia & oblationes commodius offerri. Capitul. lib. 6. cap. 197. *Et quando eos* (mortuos) *ad sepulturam portaverint, illum ululatum excelsum non faciant*. Et cap. 198. *Fideles pro defunctis amicorum & parentibus eorum jejunia & oblationes triginta dies adimplere faciant*. Capitula Herardi Archiep. Turon. num. 58. tom. 1. Capitul. col. 1291. *Ut exequiæ mortuorum cum luctu secreto & cordis gemitu fiant. Et psalmos ignorantes*, Kyrie eleison *sibi canant, & ut triginta diebus amici & parentes pro eis agant*. Statuta MSS. Augerii Episc. Conseran. vetant *carmina diabolica quæ super mortuos nocturnis horis vulgo fieri solent*. Porro cum de *clamore dolore excitato* hic agatur, recte *Bardicationis* voce ejusmodi ululatus intelligitur proscriptus, cujus loco jejunium subrogatur defuncto profuturum. *Bardicatio* vero à veteri Gallico seu Britannico *Bardic* vel *Barzic*, quo significatur aulædus seu plebeius cantor in choris popularibus & cœtibus rusticanis; unde *Bardicare* instar rustici cantoris clamare; & *Bardicatio*, clamor ineptus.

BARDIGIOSUS, Bardus, stultus. Felix Girwensis Monachus in Vita S. Guthlaci num. 9. *Non vanas vulgi fabulas, non rusticolarum Bardigiosos vagitus, non falsidica parasitorum frivola*. Gloss. Græc. Lat. Ἄφυης, *Bardus, sine genio*.

¶ BARDIRE, clamare instar cervi. Vetus Glossar. Lat. Græc. *Bardit, rugit*. Ἐλάφου κράζει. *Bardire, rugire* cervorum est. Amalthea. Supplem. Antiquarii; *Bardit*. Ἐλέφας κράζει *Elephas vocem edit*.

¶ BARDONATA, *Qui palmas dat*. Gloss. in Amalthea.

¶ BARDUCIUM, *Hastile jaculum, securicula levis*. Amalth. *Basilius eum insecutus imperatorio Barducio petiit*. Dominicus Macer ex Cedreno.

¶ 1. BARDUS, inquit Festus, *Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit: à gente Bardorum, de quibus Lucanus canit:*

Plurima securi fudistis carmina Bardi

De his plurima Martinius in Lexico: quod consule.

¶ 2. BARDUS. f. pro *Barbus*, Piscis, Gall. *Barbeau*. Spicil. Acher. tom. 7. pag. 509. *Pisces qui afferebantur de Mosa, quos Poetica licentia vocare possumus renas & Bardos*.

¶ BARDORUM SOCIETAS. Vide *Caorcini*.

¶ BARECA, An ædicula, tugurium? Gall. *Baraque*. Hisp. *Baraca*. Græcis recentioribus μαράκα. Testamentum Tellonis Episc. Curiensis apud Mabill. Annal. Benedict. tom. 2. pag. 708. col. 1. *Item ad vicum curtem meam cum tabulatu, cum* Bareca, *cum omnibus quæ ad ipsam curtem pertinent*.

BARECTATORES. Vide *Barator* in *Baratum*.

¶ BAREFACTUS. Vide *Bacerus*.

¶ 1. BARELLUS, Obex, clathri, vectis, Gall. *Barre*, *Barreau*. Charta Matth. Abb. S. Dion. arbitri inter Erardum Episc. Autiss. & Joan. *de Challon* Comitem Autiss. *Item super hoc quod dictus Comes... per vim suam amoverat seu amoveri fecerat contra prohibitionem dicti Episcopi vel ejus mandati* Barellum *& serram cujusdam alterius portæ, quæ vocatur porta pendens*.

¶ 2. BARELLUS, Vas ligneum, cadus, Nostris *Baril*, Italis *Barile*, vel etiam Corbis. Chron. Henr. Knython. pag. 2627. *Et miserunt* (aurum) *in Barellos ferratos ad adducendum in Franciam*. Apud Rymer. to. 8. pag. 634. col. 2. *De qualibet* Barello *ceparum venalium, unum quadrantem*. Ibid. infra: *De qualibet* Barello *allecum venalium, unum obolum*. Et pag. seq. col. 1. *De qualibet* Barello *de pice, &c.* Et p. 501. col. 1. *Mandamus vobis quod certos libros in sex Barillis contentos, &c.* Et tom. 7. p. 357. col. 2. *Quinque paria caligarum, & duo magna paria cultellorum trancheours; in*

uno

una Barello ejusdem collectoris, ac ea omnia in quadam navi.

BARELUS. Monasticum Anglicum to.2. pag. 370. *In Claustro habeat quilibet Frater Capellanus & litteratus, certam sedem & distinctam, & Barelum, vel descam.* [Videtur esse Mensa, Gall. *Bureau.*]

BAREOCIUM, perperam editum pro *Carrocium*: quod vide.

¶ BARERIA, Vectis, Gall. *Barre*. Vide *Barreria*, in *Barra*.

BARGA, BARGIA, Idem quod *Barca*, navicula, scapha oneraria, Gall. *Barque*, Ital. *Barca*. Epist. Comitis S.Pauli apud Godefridum Mon.ann.1203 *Vasa navigio apta 200.numero fuerunt, præter naviculas & Bargas.* Charta anni 1080. apud Miræum in Diplom. Belg.pag.295. *Navem unam magnam, quam Bargam vocant, ad opus transeuntium habebat Ecclesia Walciodorensis*. Epistola I.Episcopi Acconensis ad Honorium III.PP. *In Bargis & galionibus multitudinem pugnatorum...posuerat.* [Spicil.Acher.tom.2. pag.560. *Multi vero illorum in stagno prædicto sese submerserunt, æstimantes se colligere in Bargis suis, &c.* Charta ann.1245. ex Archivo S.Martini Vertavensis: *Cum Bargis, cymbis & naviculis ascendentes & descendentes*. Occurrit præterea apud Martenium tom.1. Anecdot. col.786. & alibi.] Le Roman d'*Alexandre*:

Fait apareiller & querre
Nefs & dromons, bucet, & Barges.

[Et alibi:

Gardez, m'laissiez Barge, ne chalant, ne bastel.]

Will.*Guiart*. ann.1395.

Se vont entre eus el port ferir,
Qui mult orent lors nès & Barges.

Le Songecreux:

Comme un villain on le fait charier,
Ou on le met en Barge marinier.

Willharduinus num.83. *Cil qui de Constantinople leur venoient aidier en Barges*. Utitur & n.108. & 114. Vide Nicol.Trivettum in Chron.an.1191.

¶ BARGEA, Eadem significatione, apud Rymer. to.5.pag.232. *Omnes naves, Bargeas & flevos hujusmodi de guerra parari & muniri faciant .... de numero navium, Bargearum & flevorum hujusmodi.* Ibidem occurrit frequenter. Videsis etiam to. 6. pag.167. & to.8. pag.28. & supra in voce *Balingera*.

BARGIA, Eadem notione. Henric.de *Knygthon*. lib. 3.de Event.Angl.cap.2. *Angli vero per brachium maris venire fecerunt Bargias, batellos, naviculas, &c.* Et mox: *Pondus eorum suppressit Bargias in profundo*. Observat Spelmannus differre apud Anglos *barcam*, & *bargam*, Anglice à *barke*, & à *barge*: hac enim (minori) in fluviis tantum utuntur; illa vero (navicula majori) mare trajiciunt. Quo sensu vocem *Barge* usurpat Villharduinus noster num.83.108.114. Vide Appendicem ad Historiam Scoticam Hectoris Boethii, an. 1466. [& supra *Balanearium*.]

BARGANATICUM. Chr.Virdunense ann. 755. *Carolus Magnus contulit Deo & S.Petro.... ut nullis hominum Flaviniacensis Ecclesia in omni regno suo teloneum daret in civitatibus, mercatis, vicis, villis, pontibus, portibus, nec de rotatico, Barganatico, pulveratico, &c.* Occurrit pluries in Chartis Caroli Magni apud Doubletum in Hist.Sandionys.pag.708.709. Incertum vocis etymon, etsi à *barcaniare*, vel *barganiare*, ortum videatur, ita ut pro tributo accipi debeat, quod pro mercibus quæ in foris ac mercatibus venduntur & emuntur, præstatur. [Potius derivarim *Barganaticum* à *Barga*, quam à *Barcaniare*, ita ut sit, Tributum ex *Bargis* exsolutum. Aliom intellectum pati non videtur locus seq. ex Præcepto Pippini Regis Franc. pro Monasterio Prumiensi apud Marten.to.1.Amplis.Collect. col. 30. *Nullo telonea vel Barganatico, neque ex navali remigio, neque saumariis, vel de carrali evectione solvere nec reddere debeant.* *Teloneum* ad merces curru, *Barganaticum* ad merces *Bargis* vectas referendum puto.] Capitul.an.821.cap.1 *Volumus....ut nullus teloneum exigat nisi in mercatibus, ubi communia commercia emuntur ac venundantur.* Adde Capitulare 2. ann. 805. c.13.& lib.3.Capitul.cap.12. Vide *Barcaniare* & *Varcinaticum*.

¶ BARGANATICUS, Eodem intellectu. Charta Caroli Regis Franc. apud Doubletum in Hist. Sandionys.pag.709. *Barganiare, Wultaticos, pontaticos, portaticos & cæteros teloneos ac Barganaticos.*

BARGANISATIO, &c. Vide *Barcaniare*.

¶ BARGEA, BARGIA. Vide *Barga*.

¶ BARGELLA. Vide *Bargilla*.

¶ BARGENA, BARGENNA. Vide *Barginna*.

BARGILLA. Papias: *Mantica, pera viatoria, sportella, Bargilla, bisaccia, vulgo.* Alibi: *Bargella, bisaccia*. Ita Cod.MS.

BARGINA. Gloss.Anglosax. Ælfrici: *Bargina*, bocfel. Est autem bocfel Anglosaxonibus *pergamenum*, vel papyrus: qua notione usus videtur hac voce Althelmus de Laude Virginum cap.29.de sancto Hieronymo:

Nam rudis & priscæ legis patefecit abyssum,
Septuaginta duas recludens Bargina biblos.

Ubi frustra restituit Canisius *pagina*.

BARGINNA, BARGENNA, BARGINUS, BARGINES, BARIGENA. Ita varie hæ voces efferuntur, apud Scriptores, quarum notio non omnino obvia ac perspicua. Gloss.Lat.Græc. *Barginna*, νεκροφόρος. Βάρβαρος, [illegible]. Kirkmannus lib.2. de Funerib. Roman. cap. 8. ita hæc capienda censet, ut vox *Barginna*, & Vespillonem, & Barbarum, significaverit, prætereaque fuerit Barbarorum acclamatio, quod vix putem. Quin potius malim cum Cujacio ad Novell. 43. Justin. existimare *bargenas*, fuisse *barbaros funerum elatores*, vocemque *Barginna*, esse barbaram non Latinam, quam à *Baar* videtur accersere Bignonius, & in veteri Glossario Saxonico *feretrum* dici observat; unde forte, inquit, *Bargina*, pro *funerum elatore*. Flavius Caper lib.de Orthographia: *Bargina, non Barginna, i. homo vitiosæ gentis, quia barbarus interpretatur vitiosus, unde & barbarismus dicitur vitium.* Bargenos, Troglodytidis regionis populos memorat Plinius lib.5. Denique in Glossis Isidori *Bargines*, sunt *fortes in bella*. His adjungenda, quæ habent Grammatici recentiores. Glossæ MSS. *Bargina, peregrina*. Alibi: *Barginiæ, aliena & alienigena*. Ugutio: *Barginus, & Barginis & hoc Bargine, i. alienigena, peregrinus, à Barus, & genus, vel genitivus, vel Baragines dicuntur fortes in bello, à Baro & genitus: Baronum namque ad modum se agunt, vel sunt fortes, quasi essent geniti à Baronibus.* Eadem ferme Joan.de Janua. [Glossar. MS. Montis S.Eligii Atrebat. *Barginus, Alienigena, peregrinus à Barbaris & Gens.*] Qui vero *Barginus* istis Auctoribus, *Barrigena* dicitur Papiæ. *Barrigena peregrinus*. Glossar.Lat.MS.Reg. *Barigena, Peregrina*. [Gloss. Isid. *Barrigena, Peregrina*. Ad quod Grævius ait credere se intelligendas illas mulieres quæ Senæ in insula Gallica habitabant, de quibus Mela 3.6. *Sena in Britannico mari, &c. Cujus antistites perpetua virginitate sanctæ numero novem esse traduntur: Barigenas vocant, putantque ingeniis singularibus præditas, maria ac ventos concitare carminibus, seseque in quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire ventura & prædicare.* Hæc Grævius post Vossium, ad quem mittit lectores.] Vide præterea Savaronem ad Sidon. lib.6.

lib. 6. Epist. 4. Occitanis *debargina* est *Brouiller*, *Mettre en desordre*.

¶ BARGIOLA, Scapha, Gall. *Esquif.* Epistola Petri de Condeto Spicil. Acher. tom. 2. pag. 565. *Episcopus Lingonensis solus à nave sua evasit solo contentus armigero, in sua receptus* Bargiola *recinctus tunica, paratus ad natandum, imo potius ad naufragandum, si dominus permisisset.* Vide Barga.

BARGOMA. Inscriptio Epist. 5. S. Columbani ad S. Gregorium Pap. *Domino Sancto.., ego* Bargoma *vilis columba in Christo misto salutem*. Ubi forte legendum Barginaa, id est peregrinus. Vide in hac voce.

BARGUINARE. Vide *Barcaniare*.

1. BARGUS, BARCUS, Ramus, truncus arboris, de quo suspenduntur facinorosi. Lex Salica tit. 69. §. 3. *Si quis hominem de Bargo, vel furca, sine voluntate judicis dimiserit*, DCCC. *den. qui faciunt sol.* XLV. *culpabilis judicetur.* Gloss. apud Pith. *De Bargo, de ramo.* Tacitus de Moribus Germ. *Proditores & transfugas arboribus suspendunt.* S. Audoenus lib. 2. Vitæ S. Eligii c. 31. *Hoc apud Regem obtinuerat, ut omnia humana corpora, quæ vel Regis severitate, vel judicum censura... perimebantur, sive per civitates, sive per villas, licentiam haberet; & de Bargis, & ex rotis, & de laqueis sepelire.* *Barcus* in Pacto legis Salicæ tit. 44. §. 9. *Si quis hominem ingenuum de Barco abbatiderit sine voluntate, &c.* Hinc ortam Gallicam vocem *Branche* opinatur Wendelinus, quam à *brachium* deducit Salmasius. Vide eumdem Salmasium ad Vopiscum pagina 446.

2. BARGUS, Senatori lib. de Orthogr. cap. 5. est ἀγὼς, *barba*. Gloss. Gr. Lat. Ἄγεων, *Bargus sine genio.*

1. BARIA, BARRIA. Gloss. Isid. *Barria, regula, norma, rubrica.* Jo. de Janua: *Baria a* βαρυ, *Græce, quod est grave vel forte. Dicitur hæc Baria, bariæ, i. gravis linea summo sinistre deposita in dextram: & est una de decem figuris accentuum, quæ pro verborum distinctionibus à Græcis apponuntur.*

¶ 2. BARIA. An idem quod *Barra*, Vectis, Gall. *Barre*, *Barreau*? Murator. tom. 2. pag. 366. col. 1. in Chronicis Casinensibus ab Anastasio seniore: *Et fundatos duplices octo, & Bariam unam in anaglyphis, & scattorem Constantinopolitanum argenteum deauratum. Item tertio tulit in coronis, Bariis, annulis, coralibus & cochlearibus argenti libras* CCCC. *& aureos quatuordecim mille.*

BARIBLINUS. Historia Episcoporum Frisingensium edita à Gewoldo in Metropoli Salisburgensi: *Item brachium* Bariblinum, *& calicem unum magnum, & tabulam summi altaris comparavit* 1300. *Floren. Remensib.*

¶ BARIGELLUS, Apparitor, Primus apparitorum. Concil. Hisp. tom. 4. ann. 1512. *Mandamusque nostris Barigellis, ut exsequantur pœnas solitas contra illos, qui ea non observaverint, usque ad valorem unius regalis pro qualibet vice.* Joann. Burchardus in Vita Alexandri VI. edita per Godefr. *Leibnitz* ann. 1697. *Mandavit Barigello prædicto, ut Cusentinum Privatum prædictum ex castro non elevaret.* Acta SS. Maii tom. 3. p. 251. B. in Vita S. Gerardi: *Eodem loco præfectus publici satellitii (Barigellum vocant) ex gravi morbo desperatus, &c.* Vide *Barigildus*.

BARIGENA. Vide *Barginna*.

BERIGILDUS. Capitula Caroli C. tit. 31. c. 32. *Et ipse (Comes) sic mallum suum teneat, ut Barigildi ejus & Advocati, qui in aliis Comitatibus rationes habent, ad suum mallum occurrere possint.* Ubi Sirmondus: *Barigildi* apparitores. Unde nunc etiam apud Italos *Barigelli* vocantur principes apparitorum. Academici Cruscani: *Bargello, Capitan de birri, Circitor.* [*Barisel, Capitaine des Sergens*, apud Borellum.] A voce *Barus*, vel *Baro* deducit Innoc. Cironius, atque esse *Barigildum*, liberum hominem, qui nunquam fuit servilis conditionis: unde, inquit, Advocati dicuntur *Barigildi*, quod è nobilioribus & potentioribus assumerentur, in quorum fidem & patrocinium, quasi conspiratione quadam & consensu mutuo Ecclesiæ recurrebant; à *gildo*, seu pretio, quod Advocatis præstabatur; quasi dicantur Advocati stipendiarii. Vide *Barigellus*.

BARILE, BARILLUS, Italis *Barile*, Gallis *Baril*, ex Cambro-Britannico *Baril*, cadus, dolium, amphora. Joan. de Janua: *Cadus, vas quod vulgo dicitur Barile.* Edictum Philippi Pulchri pro Nobilibus Campaniæ, apud Pithœum cap. 30. *Item non poterunt (Baillivi) recipere vinum nisi in* Barillis, *potis, seu botellis.* Vitæ Abbat. S. Albani: *Misit* Barillos *lapidibus & sabulone repletos.* [Hist. Beccensis MS. pag. 615. n. 4. *Septem Barillos vini albi annui reddens super quasdam vineas, &c.* Charta an. 1429. ex Archivis Piscatorum Massil. *De qualibet jarra seu Barili sardinarum salatarum obolum unum.*] Gobelinus Persona in Cosmodromio ætate 6. cap. 80. *Lagunacula una, quæ vulgo Barile dicitur.* Adde cap. 76. 81. Vita S. Andreæ Corsini n. 17. *Qui ejecit de ore ejus unum* Barile *aquæ, & sanatus est.* Philippus *Mouskes*, ubi de Ricardo Rege Angliæ à Duce Austriæ capto:

Et puis si oat al vin tramis
Deus Barjus que d'Acre aportoient,
A la taverne les envoient.

Mox:

S' à li Cevaliers demandè,
Qui li Baril *estoient tel.*

Vide Meursium in Βαρίλα, Glossarium mediæ Græcitatis, & infra in *Barridus*.

BARILLARIUS, Officium in *Scancionaria Regia*, in Ordinat. Hospitii S. Ludovici Reg. an. 1261. cui cadorum vinariorum cura incumbebat. Statutum pro Hospitio Philippi Magni an. 1317. *Il y aura devers la bouche 3. Barilliers, & mangeront è court.* Aliud Statut. pro Hospitio Reginæ Joannæ an. 1316. *Deux Barilliers, qui merront les deux sommiers de l' Eschançonnerie.*

BARILLAGIUM, Tributum, quod pro iis vasis vinariis præstabatur. Regest. Constabulariæ Burdegal. fol. 38. *Omnes mercatores navis oneratæ de vinis, dent pro Barillagio de tota nave* 12. *den.* Apud Hemereum in Augusta Viromand. an. 1095. *Barillagium* solvi annotatur, *par le raison du vaissel, c' est assavoir un denier de chascun acat, ou de chascune vente.*

BARILLATUM, Minus barile, doliolum, nostris *Barillet*. Fleta lib. 2. cap. 5. §. 8. *Militi vero quotidie liberetur à Cellario Regis Barillatum vini, ad minus continens unum jalonem.*

BARIOLA, Laguncula, *Barillet*. Magn. Chron. Belgicum ann. 1487. *Quidam vir Januæ habitavit, qui licet absque manibus natus erat, & cum hoc pedibus ambobus à nativitate caruit, lagunculas tamen novas, quæ Bariola vulgo vocantur, opere mechanico tam bonas fecit, ac si ambas manus haberet.* Vide an non legendum sic *batiola*. Itali veteres *Barlione*, vas vinarium minusculum vocant.

¶ BARILION, BARILON. Vide *Parilion*.

¶ BARILLAGIUM, BARILLARIUS, BARIOLA, &c. Vide in *Barile*.

¶ BARIPTOS, *Gemma nigra est cum sanguineis & albis notis.* Vetus Gloss. San-German. num. 501. ex Isidoro lib. 16. Orig. cap. 11.

BARISA, Genus Poculi, εἶδος ποτηρίου, in Gloss. Lat. Græc.

¶ BARIUM. Vide *Barrium*.

¶ BARKA, BARKETTA. Vide in *Barca*.

¶ BARLANT. Necrologium Abbatiæ S. Petri de Casis.

Casis. 8. *Maii obiit Geneves de Chantelgoul qui dedit nobis librum, qui vocatur* Barlaut.

¶ BARLESCHUS, Satyricus. Acta SS. Aprilis to. 1. in Onomastico.

¶ BARLETTARE. *Qui nescit* Barlettare, *nescit prædicare*. Adagium quod ferebatur de Gabriele Barleta Ordinis Prædicatorum concionatore, qui florebat exeunte sæc. XV. Consule Bibliothecam R. P. Jacobi Eschardi ejusdem Ordinis.

¶ BARLETTUM, Doliolum, Gall. *Barillet*. Vita S. Bonæ Virg. to. 7. Maii pag. 151. *Argentum & aurum non habeo, sed hoc vasculum vini* (Barlettum *suæ peregrinationis ostendens*) *quod Dei possum gratia & virtute, hoc tibi cum imitando concedo. In nomine Jesu Christi surge & bibe*, &c. Vide Barile.

BARLIA. Vetus Glossar. à Spelmanno laudatum: *Barlia, vel banlia, orbata*. Eidem Spelmanno videtur idem esse quod *Banleuca*. [Et bene quidem, uti videre potes in *Baalia* post *Bannum* 3.]

BARLOTERIUS. Statuta Veronensia lib. 2. cap. 187. *Ars Barloteriorum*. Italis, *Barilotto*, idem est quod Gallis, *Barillet*, doliolum.

BARMBRACCUS. Lex Frison. tit. 4. §. 3. *Qui occiderit canem acceptaricium, vel bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant*, &c. *Bracco*, canis dicitur, uti suo loco: ergo *barm*, inquit Lindenbrogius, *parvum* significat. At mavult Spelmannus, à Saxonico Barme, deductum vocabulum, quod *gremium* significat, ut *Barmbraccus*, sit *canis gremialis*, quales etiam hodie nobiles feminæ, voluptatis gratia, in gremiis fovent.

¶ BARMUS, Ventrale, Gall. *Tablier*, à Saxonico Barme quod idem significat. Codex MS. Consuetud. Ecclesiæ Coloniensis: *Otto officiis de duobus Canonicis de loco cuilibet datur* 1. Barmus; *Magistro coquinæ* 1. Barmus; *cellaria vini* 1. Barmus. Stephanotius tom. 2. Antiquit. Benedict. Occitan. MSS. pag. 485. ex Charta Garsendis pro Gellonensi Cœnobio: *Reliquerunt videlicet palleos* II. *albas* IX. *capas palleas* II. *libros* XVII. *aldoras* II. *brosellas* III. Barmos II. *crucem* I. *casullas* III. *stolas, manipulos, cinctas simul* XXIIII.

BARNACES, Hibernis, aves sunt aucis silvestribus similes, de lignis abietinis quasi contra naturam productæ, quibus viri religiosi tempore jejuniorum vescuntur, eo quod de coitu vel de carne minime procreentur. Brompton. p. 1072. Vide Giraldum Cambrensem.

1. BARNAGIUM, [Vectigalis genus Regi domino vel solvendum à subditis omnibus præter viros nobiles & ecclesiasticos. Charta S. Juliani Cenoman. fol. 15. *Guillermus Dei gratia Rex Anglorum*, &c. *Notum sit omnibus me concessisse . . . Deo & S. Juliano . . . omnem terram S. Juliani, quæ est ultra Sartham omni tempore quietam de Vicaria & de* Barnagio *& de marescalcia & de omnibus aliis consuetudinibus*. Vide Glossarium Juris Gallici in voce *Barnage*; quod mihi non aliud videtur quam *Brennagium*, *Bernagium*, de quibus plura Cangius noster in voce *Bren*.] Charta Guillelmi de Rupibus Senescalli Andegav. an. 1219. apud Sammarthanos in Abbatibus Boni-Loci: *Præterea concessi dictis Sanctimonialibus & in perpetuum per totum nemus de Burgay chauffagium &* Barnagium *suum, & dictum nemus ad usus earum*. Ubi videtur legendum *Pannagium*, [quod hic esset Jus pascuorum.]

2. BARNAGIUM, BARNATUS, Vide *Baronagium*, *Baronatus* in Baro.

BARO. Cornutus ad Persii sat. 5. ait *Gallorum lingua Barones, vel Varones, dici servos militum, qui utique stultissimi sunt, servos videlicet stultorum*. Sed & Tullius lib. 2. de Finib. [de Divinat. lib. 2. num. 70.] lib. 5. ad Attic. Epist. 11. & lib. 9. Epist. famil. ult. *Baronem* pro stolido usurpat, ubi non desunt, qui *varonem* legendum censent, uti apud Lucilium, qui ita rupices & rusticos vocat. Apud Cæsarem lib. 1. de Bello Alexandrino cap. 9. *Baronis* vocem occurrere quidam putant, licet MSS. Codices fere omnes *Berones* habeant. [Legitur etiam apud Tertullianum ex emendatione Pithœi lib. de Anima cap. 6. *Quid autem faciat tot ac tantæ animæ rupicum &* Baronum, *quibus alimenta sapientiæ desunt*: alias *Barbarorum*. Ubi quod hac voce significatum voluerit, haud obscurum est.] Nec scio an feliciori conjectura alii *Barones*, pro *Breones*, apud Senatorem lib. 1. Epist. 11. restituant, tametsi posterioris hujus vocabuli significatus perinde incertus sit.

☞ Valesius in Valesiana hic legendum censet apud Cæsarem *Betones* pro *Vettones*, populi scilicet Citerioris Hispaniæ; apud Senatorem vero retinendum vult *Breones* qui sunt Vindeliciæ populi omnibus, ut scribit ille, præterquam Cangio notissimi, quos *Brennos* vocat Horatius aliique. Verum non æque felicior Valesius ubi vocem *Baro* Cæsaris ætate, ea de qua nunc agitur notione, prorsus incognitam fuisse scribit; certum quippe est locis à D. Cangio ex Cicerone laudatis commode restitutam esse ab eruditis viris.

Certe eadem qua apud Cornutum notione *Barones* appellasse videtur Isidorus lib. 9. Orig. c. 4. præterquam quod Cornutus quosvis lixas ac calones, seu *militum servos* nuncupatos dixit, is vero, quosvis ministros: *Mercenarii*, inquit, *sunt qui serviunt accepta mercede, iidem & Barones Græco nomine, quod sint fortes in laboribus*: Βαρὺς *enim dicitur gravis, quod sit fortis*. Ab Isidoro hausit Papias: *Barones Græce dicti, quod sint fortes in laboribus, i. mercenarii*. Et Ebrardus Bethuniensis in Græcismo c. 8.

Est bares fortis, Baroque monstrat idem.

Et cap. 9. ubi vocis *Bara* notiones omnes enucleat:

A gravitate Baro fertur, quod monstrat imago
Ejus; nam Græce Baras id quod grave signat.
Ac proceres vero dicas sic à probitate,
Sunt proceres procul à caste virtute clueates;
Ut plures firmant, vireant quod pluribus est vir,
Dicitur, ut credo, magis à virtute virendo.

Joannes de Garlandia in Synonymis:

Baro, *baronis, gravis aut authenticus est vir.*

Denique Glossæ MSS. *Baro Gr. Lat. vir fortis, unde Barones.*

BARONES igitur Ministri appellati, non modo Persii & Isidori ævis, sed etiam longe postea: siquidem *Barones Regis* vocatos infra ostendemus regios *ministros*, & qui ex Regis familia erant. Unde non mirum, si traductam hanc vocem ad viros magnates passim legamus, qui principibus ipsis obsequia & ministeria sua præstabant, seu ex officii ratione seu ex beneficiis ac feudis, quæ ad ejusmodi obsequia impendenda iis indidem conferri solebant. Quinetiam jam inde ab ipsa Augustini tempestate, *Barones* dicti videntur viri nobiles, Principum obsequiis & servitio addicti, vel certe viri militares, & qui primas tenebant in aulis Regum. Is enim Serm. 48. ad Fratres in eremo: *Ubinam est Cæsaris corpus præclarum, ubi apparatus deliciarum, ubi multitudo dominorum, ubi caterva Baronum, ubi acies militum?* Et Serm. 68. ad eosdem: *Dic ubi Imperatores & Reges, ubi Principes aut* Barones, *ubi aurum & argentum ac ornamenta eorum?* [Hæc recentioris cujusdam impostoris, non Augustini, verba sunt.] Quibus in locis *Barones* ii forte fuerint, qui in obsequiis Principum versabantur, ita ut numerosum eorum ac nobilem famulatum indicare voluerit Augustinus. Quemadmodum autem famulos, *homines* vulgo etiam appellabant, ita Franci ac cæteri Boreales populi, postquam Galliam invasere, vel Italiam, *Barones* quosvis viros nominarunt. Ita enim in eorum Legibus

BARO vel BARUS, pro Viro quovis, non semel usurpatur. Gloss. Philoxeni *Baro*, ἀνήρ. Lex Sal. tit. 33. §. 1. *Si quis Baroni viam obstaverit, aut eum impinxerit 600. den. qui faciunt sol. 15. culpabilis judicetur.* Lex Ripuar. tit. 58. §. 12. *Si quis hominem regium tabularium, tam Baronem quam feminam, de mundeburde Ecclesiæ abstulerit, &c.* Lex Aleman. tit. 76. *Si quis mortaudit Barum vel feminam, &c.* Tit. 95. *Si Barus fuerit qui feminam percusserit.* Ita etiam Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 3. *Si quis homicidium perpetraverit in Barone, libero vel servo, vel ancilla, &c.* Et tit. 13. *Si quis ex Baronibus nostris ad nos venire voluerit, securus veniat*; id est, hominibus. Vide V. Cl. Steph. Baluzium in Notis ad Capitul. pag. 999. 1000. Sed & etiamnum Hispani *Varones*, quosvis viros seu homines vocant. Vetus Poema de Alexandro, apud Bivarium:

Entendio Alexandro luego las voluntades,
Dixoles: ya Varones quiero, que me oyades,

Atque inde forsitan vox *Baro* pro marito apud nostros usurpata legitur, quem vulgo *Homme* vocant. Nisi *Baronum* appellationem viris ac maritis suis dederint uxores, quomodo *Dominorum*, ita ut & *Barones* & *Dominos*, eos appellaverint honoris causa, tanquam rerum suarum atque adeo corporis sui dominos. Sic enim uxor maritum suum compellat apud Marculf. lib. 2. form. 17. cum ipse ejus se *ancillam* profiteatur: *Itemque ego illa ancilla tua, domne & jugalis meus ille, in hoc testamentum prompeissima voluntate scribere atque perpetua conservatione rogavi, ut si tu domne & jugalis meus mihi superstes fueris, &c.* Philippus de Beaumanoir cap. 63. *Se feme apele qui ait* Baron, *li apiax est de nule valeur, sans l'autorité de son* Baron *ne se pot mettre en tel cat en cort por appeler.* Assisiæ Hierosolymitanæ MSS. cap. 74. *Feme qui ait* Baron, *ne peut faire apeau don murtre, que par l'ottroi de son* Baron. Cap. 98. *Se l'on appelle aucune chose feme qui aura* Baron, *& il la veut deffendre, il la peut deffendre de son cors; & se il ne la veaut deffendre, elle s'en peut deffendre par un autre Champion, &c.* Ita apud Littletonem Sect. 14. 15. 271. & alios passim. In Chron. Flandriæ vernaculo cap. 3. 8. 16. 28. 48. 69. 85. 113. &c. Vide Glossarium Saxonicum Somneri in *Beorn*.

Jam vero cum *Barones* æque dicerentur, & famuli & mariti, quod utrosque, ut supra observatum, *homines* vulgo appellarent etiam majores nostri: factum etiam inde, ut & vassallos, qui nullo modo sibi obnoxii erant, *Barones* vocarent Reges ipsi ac Principes: nam & ipsi vassalli *homines* perinde passim dicuntur, uti suo loco docemus, utpote peculiari Principum obsequio addicti ex beneficiorum & feudorum ratione, quæ ad id ab iis conferebantur, ut servitia sua impenderent, non modo in rebus militaribus, sed etiam civilibus, verbi gratia, in placitis. Inde igitur

BARONES dicti Vassalli qui tenent terras suas immediate de Rege per servitium Militare, & alia feudorum consueta servitia: quo significatu vocem hanc usurpatam passim constat. Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 1. §. 6. *Statutum est etiam quod quilibet Baro, vel alius tenens de Rege, &c.* Constit. Sicul. lib. 1. tit. 44. *Per Comitat. Barones, & eos qui à nobis tantum feuda in capite tenent, non qui Comitibus & Baronibus aliis teneantur, &c.* Matthæus Paris an. 1210. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit.* Matth. Westmonast. an. 1244. pag. 317. *Fecit notificari per totam Angliam, ut Baro quisque terram tenens à Rege in capite, haberet prompta regali præcepto omnia servitia militaria, quæ ei debebantur, tam Episcopi & Abbates, quam laici Barones.* Charta Guillelmi Ducis Aquitaniæ in Tabulario Vindocinensi Ch. 83. *Tunc Barones mei, qui me juvare debuissent, à fidelitate mea recedentes mihi graviter nocere cœperunt, &c.* Ex obsequii scilicet ratione, ac feudorum natura. Vide Beslium in Comitib. Pictav. pag. 516. 561. [Guillelmus *Guiart, dans la branche aux Royaux lignages*:

Mil deux cens soissante trois ans
Sans plus d'incarnation querre
Fist venir li Rois d'Engleterre
Des fiefs qui à luy appartindrent
Tous les Barons *qui terres tindrent.*

Cum ergo nobiles qui Regum servitio adscripti sunt, cæteris nobilibus præmineant, inde

BARONES, dici cœperunt proceres ac magnates. Capitularia Caroli Calvi tit. 15. *Ea etiam quæ in Sparnaco de Episcopalibus Capitulis cum illustribus viris & sapientibus* Baronibus *vestris observanda delegistis.* Hincmarus Epist. 1. cap. 6. *Nam si illi boni Barones post mortem Pipini cum duobus fratribus sic sano consilio egerunt, ut pax inter fratres Reges, & inter Regni primores ac populum esset.* Ubi *Barones* & *primores* iidem sunt: quomodo *Farones Burgundiæ* appellat non uno loco Fredegarius Scholasticus regni istius proceres, siquidem iidem sunt cum Baronibus, quod censent viri eruditi, Magnates istos *Bers*, vulgo nostri appellant; eos vero qui & natalium prærogativa, prædiis ac possessionibus & vassallorum numero alios præcellebant, *Hauts Bers*, ut est apud Villharduinum n. 23. 51. id est, *altos* & majoris dignitatis *Barones*, Guillelmus *Guiart* an. 1214.

Fust Prince, un Ber, *ou Eschançon.*

Le Roman *de Garin*:

Amauris point li gentie & li Ber.

De ejusmodi supremis Baronibus, sed iis dumtaxat qui nulla Ducis aut Comitis dignitate gaudebant, ita Christina Pisana lib. *du Tresor de la Cité des Dames*, 2. part. c. 9. *Nous parlerons premierement icy ausdites* Baronesses *dont y a eu France, en Bretogne, & autre part, qui passeront en honneur & puissance moult de* Comtesses *est-il, quoy-que le nom de* Baron *ne soit si haut que de* Comte. *Mais moult est la puissance grande de aucuns* Barons, *à la cause de leurs Terres, & Seigneurie, & la Noblesse y est, dont leurs femmes tiennent moult grand estat.* Talis fuit Codiciacensis Dominus.

¶ BARONES, Itidem appellati, atque etiamnum appellantur in quibusdam Galliæ provinciis magnatum primogeniti. Vide Loisellum Tract. *des Seigneuries* cap. 7. n. 43. Qui usus etiam in Catalaunia obtinet, teste Fontanella Tract. de Pactis nuptialibus tom. 1. claus. 4. gloss. 10. Atque hinc est quod Besoldus in Thesauro ad v. *Freuherren* pagina 269. n. 52. vocis Baro ab Alemannico *Baren*, quod sumitur pro liberis seu filiis, etymon ducit. Vide Gloss. Juris Gall. tom. 1. pag. 138.

BARONES præterea iidem qui *Pares* Curiæ. Chronicon Andrense pag. 389. & 580. *Barones omnes, qui Pares Castelli vocantur.* Vide Duchesnium in Hist. Monmorenciaca p. 39. 40. & in voce *Pares*.

BARONES, Quivis vassalli. Ordericus Vital lib. 3. pagina 465. *Hoc libenter confirmaverunt . . . & alii Barones eorum.*

BARONES CASTELLENSES, apud Radulphum de Diceto an. 1040. qui castella possident, *qui ont chasteaux*.

BARONES, in regno Aragoniæ, ut auctor est Vitalis Episcopus Oscensis, iidem sunt qui *Rics homines*, qui *scilicet pluralitate vassallorum decorantur*. cum quibus in exercitum pergunt, cum à Rege evocantur. Quo sensu etiam Franci *Barones* appellant, qui vexilla in præliis educunt, & cum vassallis suis, præeuntibus iisdem vexillis in præliis pro Rege pugnant, uti pluribus docuimus in Dissertat. 9. ad Joinvillam pag. 190. 191. Exstat

Charta

Charta Caroli Pulcri Regis Fraociæ & Navarræ, qua Alphonsum de Hispania *Baronem & Ricum hominem* Navarræ creat: & ut Baronis & Rici hominis statum manutenere possit, eidem de gratia speciali 60. Militias in regno suo Navarræ concedit, modo consueto teoendas & possidendas. *Varones Majores*, in Testamento Ranimiri Regis Aragnnum æræ 1099. apud Martinezium lib. 2. cap. 38. *Gasse* vetus Poeta, de Theobaldo I. Comite Carnotensi:

Thibaut fut nè de France un des plus haus Barons,
Moult avoit par la terre chasteaux & fors maisons.

Alio loco:

Moult i ot riche hom, grant fu la Baronie.

Barones interdum accipiuntur pro quibuslibet dominis rerum immobilium, ut observat Skenæus ad Leges Malcolmi II. Regis Scotiæ.

Barones io Alemanoia sunt in duplici differentia. Alii enim dicuntur simpliciter *Barones*, alii *Semper-Barones*. *Semper Baro*, is esse fertur, qui à nullo horum feudum habet: sed alii ab ipso; adeoque liber est, ut nulli ad fidelitatis adstringatur juramentum, ut proprie Barones de *Limpurg* esse dicuntur. Est autem Alemannis inveteratus usus, & longe observata coosuetudo; noo magna, quantum conjicere possum, ratione suffulta, ut Baro copulando sibi militaris & inferioris generis conjugem, prolem inde creatam degeneret atque *debaronizet*, filiique de cætero *Barones* minime vocitentur. Comites vero per conoubium cum simplicis Militaris generis feminis, natos filios ooo *decomitant*; sed si eorum filii itidem in Militarium genus oubant, extunc illorum demum proles decomitatur, Militiarumque generis ordini deinceps connumeratur, quæ profecto observantia haud satis honesta esse videtur. Verba sunt Petri de Andlio lib. 2. de Imperio German. cap. 12. Vide *Princeps*.

Barones Regis, Magnates qui de domo & familia Regis sunt, vel certe majores Regis vassalli, qui de illo prædia sua nude tenent. Henricus Hutindooensis lib. 5. Histor. pag. 352. Adelwaldum, qui in acia occubuit an. 3. Edw. Confessoris *Baronem Regis* vocat; quem *Ministrum Regis*, Florentius Wigorniensis. Liber Ramelienſis Ecclesiæ sect. 171. *Unus ex Baronibus Edwardi Regis, Tostius nomine*, *Barones Regis Franciæ*, apud Westmonast. an. 1140. Idem an. 1264. *Fulco filius Warini Baro Regis occisorum in numero* fuit.

Barones Parlamentarii, in Anglia & Scotia, qui vulgo *Lords of Parlement* vocantur, ii sunt ex majoribus regni Barooibus, qui è Rege nude pendent, & ad Parlamentum, sive Consilium publicum diplomatibus Regiis evocantur: nam constat in Anglia, ut & in Francia, non omnes qui à Rege prædia sua immediate tenebant, ad Parlamenta admissos, cum nimius esset eorum oumerus; sed illos taotum qui proximi essent à Rege, & dignitate, & vassallorum numero cæteros anteirent: prout etiam in ipsis Baronum feudis factitatum suo loco ostendimus. Vide *Pares*.

Barones Scacarii, vel de *Scacario*, apud Anglos, appellantur Magnates, qui in Scacario judicum vice funguntur, quorum præcipuus, *Capitalis Baro Scacarii* appellatur. *Mylords* vulgo ii vocantur, id est, ad verbum, *meus Dominus*, seu, ut Galli efferunt, *Messires*, sicut hi qui sunt de majori nobilitate, quaodiu scilicet hac dignitate gaudent: nam primitus ex Baronibus Curiæ deligebantur, hoc est, ex magnatibus, qui ratiooe feodorum à Rege nude pendebant, & ei hominium præstabant. Ut enim apud nos Pares ipsi noo dijudicabaotur, nisi à Paribus suis, hoc est, Baronibus; ita apud Anglos ut auctor est Bracton. *Comites vel* Barones *non amerciabantur nisi per Pares suos, & secundum modum delicti, & hoc per Barones de Scacario, vel coram ipso Rege.* Horum prærogativam & auctoritatem sic prædicat Niger liber Scacarii parte 1. cap. 4. *Illic* (in Scacario) *residet Capitalis Domini Regis Justitia, primus post Regem in Regno ratione fori: & majores quique de Regno qui familiarius Regis secretis assistunt: ut quod fuerit sub tantorum præsentia constitutum, vel terminatum, inviolabili jure subsistat. Verum quidam ex officio, quidam ex sola jussione Principis resident. Ex officio principaliter residet, immo præsidet primus in Regno, Capitalis scilicet Justitia. Huic autem assident ex sola jussione Principis, momentanea scilicet & mobili auctoritate, quidam qui majores & discretiores videntur in Regno, sive de Clero sint, sive de Curia, assident, inquam, ad dicenda jura, & dubia determinanda, quæ frequenter ex incidentibus quæstionibus oriuntur. Non enim in ratiocinus, sed in multiplicibus judiciis excellens Scacarii scientia consistit.* Ex quibus conficitur *Barones Scacarii* desumptos ex *Curia*, hoc est, majori nobilitate, delectosque arbitrio Principis: uti factitatum constat in Gallia, in Parlamentis, in quibus non considebant omnes qui nude a Rege pendebant, sed ex iis delecti, tam ex Baronibus quam ex Clero, seu ex Prælatis, qui ratione Regalium Regi nude erant obnoxii. Qui autem primitus ad nutum Barones Scacarii erant, ii postmodum facti sunt perpetui, & ascripti eidem Curiæ, quod sub Henrico III. vel Edwardo I. factitatum putat Spelmannus. Atque ii titulum hunc honorificum ooo diutius retioent, nisi quandiu in suo officio permanent. Unde autem *Barones Scacarii* dici cœperint, ita scribit Fleta lib. 2. cap. 26. *Justitiarii ibidem* (io Scacario) *commorantes* Barones *esse dicimus, eo quod suis locis Barones sedere solebant, dum Comes Nortfolciæ & Marescallus Angliæ locum habuit in sedili, tanquam Capitalis Justitiarius Regis Angliæ, Rege in Regno suo non existente, cujus locum occupat hodie Thesaurarius, sed officium tamen occupare non potest. In lineaque ejus sedet Cancellarius de Scacario, juxta quem* Barones, *de quibus intuitu provectioris ætatis venerabilior esse videtur, propter quod sub ejus testimonio fieri debent brevia, &c.* Scribit Matthæus Paris an. 1244. p. 433. statuisse eumdem Henricum Regem, ut *duo Justitiarii eligerentur in Banco, & duo ibidem Barones in Scacario constituerentur.* Vide Matth. Westmon. pag. 385. 408. 429. Nicolaum Trivettum an. 1264. Will. Thorn. pag. 1957. 2006. Cowellum, &c. Capitalium vero Baronum Scacarii catalogum contexuit Henricus Spelmanus, ex quo cuivis haurire licet.

Barones Terrarii, apud Will. de Podio Laurentii cap. 43. *terris* & prædiis divites, qui multa prædia possident. Vide *Terrarii*.

Barones majores aliquot in Francia recensentur, quorum jura & privilegia ferme eadem erant quæ Parium Fraociæ & Comitum, quos Majores perinde vocabant, ut qui io suis Baroniis *amortizandi* & *eleemosynandi* facultatem haberent, *ita tamen quod tenutæ non emembrentur, sen etiam deformentur*, ut est io Statuto Philippi Regis an. 1275. tom. 2. Ordinationum fol. 322. in quo qui hoc jure gaudere dicuntur, recensentur, *Pares Franciæ primum, scilicet Comes Flandriæ, Duces Aquitaniæ, Burgundiæ, Britanniæ; Comites Nivernensis, Atrebatensis, Andegavensis, & Marchiæ, Comites alii, Blesensis, Antisiodorensis, Tornodorensis, Drocensis, Claromontensis & S. Pauli*, quibus accensentur deinde *Domini de Narbona, de Bellojoco, & de Coucy*. His tribus majoribus Baronibus duos alios *Soliacensem* & *Credonensem* addit Charta quæ describitur in Probat. Historiæ Guinensis p. 671. *Item vrai est qu'en ce Royaume, ainsi que on dit communement, a 4. Barones notables & principales du Royaume, lesquelles sont*

Con-

Coucy, *Craon*, *Sully*, & *Beaujeu*. *Item qu'entre les autres la Baronnie de Coucy qui est composee de trois Chastelleniers*, *Coucy*, *la Fere*, & *Marle*, *est une des plus anciennes & des plus notables* Baronnies *de ce Royaume*. [*Le Grand Coutumier de France* pag. 182. Edit. 1598. lib. 2. cap. 27. *de Saisine en fief* habet; *Nota qu'au Royaume de France ne souloit avoir que trois* Barenies; *c'est à sçavoir Bourbon*, *Coucy*, & *Beaujeu*. Deinde addit: *Montpeillier est Baronie*, & *fus par acquisition qu'elle viat au Roy*. Denique adjungit: *Et veulent dire aucuns*, *que tout homme qui a haulte justice & ressort*, *se peut nommer* Baron. Quod hic de Borbonio dicitur, intelligendum est, quamdiu ad Archembaldi familiam pertinuit: & antequam Robertus S. Ludovici filius ea donaretur Baronia: de qua consulere potes Tillium in suo *Recueil des Rois de France* pag. 153] Montmorenciaci Dominos, *Primos Franciæ Barones* vocitatos, pluribus probat Duchesnius lib. 1. Hist. bujus Familiæ cap. 5. [Hinc factum est ut Joannes *le Coq* quæst. 214. initio scripserit unicam fuisse in Gallia Baroniam, nempe Montmorenciacam.]

☞ Sed plures alias fuisse, easque numero 59. à temporibus Philippi Augusti nos docet ejusdem Regis Chartularium, cujus excerptum refertur in Glossario Juris Gallici, in quo recensentur sequentes

BARONES.

1. *Delphinus in Alvernia*.
2. *Guido de Donna Petra*.
3. *Guillelmus de Belli Joco*.
4. *Iterus de Toziaco*.
5. *Archembaldus de Soliaco*.
6. *Odo de Dolis*.
7. *Dominus Castri Radulphi*.
8. *Dominus Montis Falconis*.
9. *Dominus Virsonis*.
10. *Dominus S. Amani*.
11. *Dominus Exoldunensis*.
12. *Vicecomes S. Susannæ*.
13. *Guillelmus de Rupibus*.
14. *Robertus de Perenaio*.
15. *Jubellus de Meduana*.
16. *Amalricus de Credone*.
17. *Guido de Laval*.
18. *Vicecomes Thoarcensis*.
19. *Guillelmus de Malleon*.
20. *Gaufredus de Lezignen*.
21. *Gaufredus de Castro Eraudi*.
22. *Dominus Castelli*.
23. *Dominus Montis fortis Amalrici*.
24. *Dominus Montis Morenciaci*.
25. *Dominus de Rupe*.
26. *Dominus Livriaci & Novi Mercati*.
27. *Dominus Nigellæ*.
28. *Dominus Cociaci*.
29. *Dominus S. Walerici*.
30. *Dominus Piquiniensis*.
31. *Petrus Ambianensis*.
32. *Rogerus de Roseio*.
33 *Advocatus Betunæ*.
34. *Buticularius Silvanect*.
35. *Balduinus de Albing*.
36. *Aymardus de Pict*.
37. *Bernardus de Anduisia*.
38. *Vicecomes Turenæ*.
39. *Guillelm. de Montepessul*.
40. *Fulgo Paganellus Constab. Norm*,
41. *Radulphus Tesson*.
42. *Dominus de Orbec*, & *Longevil*.
43. *Dominus Oliaci*.
44. *Vicecomes Castriduni*.
45. *Vicecomes Lemovic*.
46. *Vicecomes* Brec.
47. *Archembaldus de Combort*.
48. *Nevilon de Vantador*.
49. *Gaufridus Martians*.
50. *Renaudus de Pontibus*.
51. *Gisardus de Diderone*.
52. *Gaufredus de Ranco*.
53. *Gaufredus de Tonaio*.
54. *Haymericus de Rocaforte*.
55. *Guillermus Mainguot*.
56. *Guillermus de Mauscio*.
57. *Vicecomes de Cona*.
58. *Pontius de Mirabel*.
59. *Dominus de Altoforti*.

Verum, ut rite monet V. Cl. *de Lauriere*, quamvis ii omnes Baronis nomine decorati fuerint, non tamen eadem prorsus ratione. Alii abs Rege quatenus Rege, alii ab eodem quidem Rege, sed quatenus Duce vel Comite provinciarum, quas acquisierat, nullo medio pendebant. Hinc autem factum est ut Pragmatici veteres dicerent, in Francia tres duntaxat quatuorve esse Baronias, quod totidem solum essent beneficiario jure obstrictæ Regno, aliæ vero Ducatibus vel Comitatibus, à Rege, tamen possessis, solum essent obligatæ.

BARONUM etiam appellatione donantur majores vassalli, qui non à Rege, sed à majoribus Baronibus nude pendebant. Liber Ramesiensis sect. 277. *Concesserunt ante Barones Ramesiensis Ecclesia ... quidquid fecerunt in Capitulo apud Ramsey*. Ita ibi non semel. Constitut. Siculæ lib. 3. tit. 22. *Post mortem Baronis*, *vel Militis qui a Comite vel Barone alio Baroniam aliquam vel feudum tenuerit*, &c. Gervasius Doroberneusis ann. 1183. *Protestatum est etiam...quod Electus Rofensis ante consecrationem suam homagium D. Cantuariensi Archiepiscopo debeat facere statim post electionem suam super Baronia quam tenet de eo*. Charta Willelmi Talemonensis castri Domini. *Et convocans omnes Barones meos*, *quos de diversis regionibus adduxeram*, *quosque in honore meo placitaveram*, &c. Infra: *Optimates* dicuntur.

BARONES COMITATUS, apud Anglos, majores vassalli in singulis Comitatibus degentes, qui terras suas nude & libere de Rege tenent, unde & *libere tenentes* dicuntur, & Comitum judiciis ac comitiis intersunt, & cum iis jus dicunt. Leges Edw. Confess. cap. 15. *Quod per hundredum colligerentur*, & *sigillis Baronum Comitatus sigillarentur*, &c. Leges Henrici I. cap. 30. *Regis judices sunt Barones Comitatus*, *qui liberas in eis terras habent*, *per quos debent causæ singulorum alterna prosecutione tractari*. Hinc *brevia* Regia ad ejusmodi Barones perinde ad Justitiarios & Vicecomites diriguntur.

BARONES QUI SOCHAM ET SACHAM HABENT, in Legibus Henrici I. cap. 10. id est, *qui habent Curiam de suis hominibus*, ut est in Legibus Edw. Confess. cap. 35. seu omnimodam justitiam & jurisdictionem altam, mediam & inferiorem super vassallis suis. Vide *Curia Baronum*.

BARONES CIVITATIS LONDINENSIS, id est, *cives* seu *homines de London*, sed præsertim primarii istius civitatis. Matthæus Westmonast. an. 1253. *Talliantur cives Londinenses*, *quos Barones consuevimus appellare*, *quasi servi ultimæ conditionis*. Matth. Paris eodem anno, de iisdem: *Quos propter civitatis dignitatem & civium antiquam libertatem Barones consuevimus appellare*. An. 1258. *Londinum destinati convocarunt totius civitatis cives*, *quos Barones vocant*. Charta Henrici III. de Libertatib. London. *Barones civitatis London eligant sibi singulis annis de seipsis Majorem*. Eorum istud

istud erat privilegium, ut de nulla ra respondenderent extra civitatem, præterquam de tenutis & contractibus forinsecis, ut auctor est Bracton. lib. 5. Tr. 5. cap. 14. Atque inde forte *Baroniarum* nomen datum domibus quas Barones Londinenses incolebant, in Placito an. 14. Edw. I. apud Spelmannum: nec scio etiam an eadem de caussa *Heroes* Londonienses dicantur apud Ingulphum pag. 877. Id porro privilegium *magnarum civitatum & villarum exemptarum Burgensibus* adscribit etiam auctor Fletæ lib. 2. cap. 54. §. 8. lib. 6. cap. 37. §. 15. quarum perinde incolæ *Baronum* titulo gaudebant. Nam *Eboraci*, *Cestriæ*, *Warvici*, *Fevershami*, & aliarum civitatum regiis privilegiis insignium cives, eadem *Baronum* appellatione donatos observat Spelmannus. Quod etiam in aliquot Franciæ nostræ urbibus videtur obtinuisse: nam *Barones* cives Bituricenses & Aurelianenses vulgo quidam appellant. De Bituricensibus exstat Charta Ludov. VII. an. 1145. in qua hæc habentur: *Quod si infra urbem* (Bituricensem) *aliquid forisfecerint*, *pro laude Baronum ipsius civitatis emendabunt*. [Vide Thomasserium Consuet. Bituric. part. 1. cap. 46. pag. 63. & Loisellum Tract. *des Seigneuries* cap. 7. nu. 44.] Scribit præterea Henr. Lebretus in Histor. Montalbanensi pag. 225. Consules ejusdem urbis Barones se inscribere.

BARONES DE QUINQUE PORTUBUS, seu *Quinque portuum*, vulgo appellantur in Anglia, qui degunt in quinque præcipuis Angliæ portubus, vicinæ Galliæ objectis, *Hasting*, *Dover*, *Hits*, *Rumney*, *& Sandwic*, villisque aliis ad easdem pertinentibus, *Rye* præsertim & *Winchelsey*. Hi propter antiquam nobilitatem summamque gloriam quam in regni defensione, in maritimis præliis reportarunt, non solum (quod hodie nullis præterea in omni Anglia contingit) *Baronum* appellatione honestantur; sed amplissima illustrissimaque privilegia à priscis Regibus obtinuere. Quippe in Regis coronatione quatuor ex se electos mittunt, qui umbraculum supra ipsius caput deferunt, eademque die solemnibus epulis coram ipso à dextris accumbunt. Indicto etiam Parlamento non burgenses ut burgi, non cives ut civitates, (ipsumque Londinum) nec Milites ut singuli Comitatus, *sed duos peritos idoneos Barones è quolibet portu* per breve regium jubentur mittere, qui & in Parlamentariis submonitionibus locum proximum obtinent à Baronibus Regni. Hodie tamen cum iis non consident, sed Communibus, uti vocant, immiscentur; quod fieri cœptum anno 4. Jacobi Regis, uti pluribus refert Spelmannus, à quo quædam ex præallatis sumus mutuati. Porro præter recensita privilegia, illud erat potissimum, ut de nullo placito responderent, nisi apud *Sbypwey*, ut est apud Bractonum lib. 5. Tr. 5. cap. 14. & in Fleta lib. 2. cap. 54. §. 8. cap. 55. §. 1. lib. 6. cap. 37. §. 15. Baronum Quinque portuum meminerunt præterea Matthæus Westmonast. an. 1293. pag. 419. Willelmus Thorn. an. 1368. *Baronum de Sandwic*, Willelmus Thorn. an. 1227. *Baronum de libertate Doveriæ*, idem Scriptor an. 1364. Vide *Custodes Quinque portuum*.

Ejusmodi privilegiorum auctorem Guillelm. Nothum facit Camdenus in Cantio: Guillelmus, inquit, Victor, ut Cantium, quæ tanquam Angliæ clavis habetur, sibi firmius retineret, Connestabilem Castro Doverensi, eumdemque Limenarcham quinque portubus ex veteri Romanorum instituto præfecit. Hi sunt *Hastings*, *Dover*, *Hith*, *Rumney*, *& Sandwich*, quibus *Winchelsey* & *Rie*, ut præcipua, & alia oppidula ut membra adjunguntur: quæ quia bello maritimo operam navare tenentur, immunitatibus gaudent magnis & multis, ipseque Limenarcha, qui semper est è proceribus fidei spectatissimæ, in sua jurisdictione Admiralli auctoritatem in plurimis aliaque jura habet.

At primum Joannem Angliæ Regem hasce immunitates sub hisce conditionibus quinque Portubus Anglicanis concessisse, scribit Henricus de *Knyghton* an. 1207. *Iste quoque Joannes fuit primus Rex Angliæ, qui unquam dotavit 5. portus Angliæ de libertatibus & consuetudinibus, quas usque ad moderna tempora clamant tenere pro sequela navigii, ad quod eodem tempore se perpetuo Regi Joanni obligaverunt, & heredes suos invenire, quando & quo tempore guerræ Rex habeat necessitatem de eis, videlicet 5. portus antedicti rationaliter præmuniti, quoties Rex mandaverit eis, octogincta naves defensabiles propriis suis expensis per 40. dies, & capient deinceps stipendia à Rege; & hæc fuit causa principalis hujus dotationis propter magnam necessitatem quam habuit de navigio ad passagium suum in Normanniam, quam illo tempore perdidit, ut ante dictum est, causa cujus dotationis adhuc clamant liberiores esse præ cæteris partibus omnibus Regni Angliæ*.

Servitia autem quæ Regi debent, ea sunt, ex Willelm. Thorn: *Hastingus debet invenire 21. naves, in qualibet navi 21. homines, cum sarcone qui dicitur, ad quem pertinent tanquam membra unus vicus in Seford, Pevenesselle, Hedneye, Winchelseye, Rye, Hamme, Wekesborne, Crenethe, & Farthelype*.

Romene debet invenire 5. naves, in qualibet navi 24. homines, cum sarcone, ut supra. Ad quem pertinent Brombelle, Lyde, Osmarstone, Dengemares, & vicus Romenhale.

Hethe debet invenir 5. naves, in qualibet navi 21. homines, cum sarcone, ut supra. Ad quem pertinet Westmethe.

Devoria debet invenire 21. naves, in qualibet navi 21. homines, cum sarcone, ut supra. Ad quem pertinet FolKstan, Feversham, Mergate.

Sandwicus debet invenire 5. naves, in qualibet navi 21. homines, cum sarcone, ut supra. Ad quem pertinet Fordwicus, Recolver, Serre & Dale.

Summa navium 57. hominum in eisdem 1188. Summa sarcanum in eisdem. 57.

Servitium quod Barones quinque portuum præscriptorum recognoscunt facere ad submonitionem Regis per annum, si contigerit per 15. dies ad custum rerum proprium: ita quod primus dies computatur à die quo vela navium erexerunt, usque partes ad quas tendere debent, vel ulterius, quando Rex voluerit ad custum ejus. Vide Auctorem Fletæ lib. 1. c. 22. §. 8.

Qii vero hisce portubus præficiuntur, *Custodes portuum maris*, dicuntur apud Hovedenum in Ricardo I. pag. 784. & Matth. Paris an. 1211. pag. 161. *Custodes quinque portuum*, apud eumdem Paris ann. 1236. pag. 288. ann. 1243. pag. 406. & alios. De his pluribus agit Seldenus lib. 2. de Dominio maris cap. 14. Diversi porro ab iis, quos *Capitaneos & Custodes maris* dictos annotat, qui Thalassiarcarum seu Amiraliorum munus obibant. In Chron. Alexandrino ann. 8. Phocæ occurrit nescio quis [illegible].

¶ BAROLANUS, An idem qui infra *Baronulus*, *Baronettus*? Sallas Malespinæ apud Baluz. Miscell. tom. 6. p. 276. *Inter quos* (regnicolas) *quidam Barolanus præcipue nomine Gezolinus de Marra, cujus progenitores de montibus Amalfiæ traxerunt originem, ad tractatus rerum domesticarum regalium familiaris admittitur*.

BARONETTOS, pro *Banneretis*, de quibus egimus, & scribi & usurpari apud Scriptores Anglicos observat Spelmannus. Thomas de *la More* in Vita Edwardi II. sub ann. 1321. *Capitur Comes Lancastriæ, Barones, & Baronetti Commilitones ejus, & Milites 95*. Walsinghamus eod. an. *Capti sunt & in custodia detenti Barones & Baronetti 22. Milites 68. &c.* Statutum Ricardi II. ann. 5. *Soit-il Erchevesque, Evesque, Abbé, Prior, Duc, Counte*, Baron, Baronet, *Chivaler de Countée*, Citi-

tizien de Citè, *&c.* Ita apud Henricum Knyghton.ann. 1296. At Spelmannus in Rotulis Parlamentariis MSS. iis locis, ubi *Baronettos* habent libri impressi, *Banneretos* scribi, & ex MSS. restituendum monet. Sed vix cum illo censuerim *Baronnettos*, Barones seu magnates esse qui de aliis quam de Rege, terras suas tenent. Utut sit, constat ann. 1611. Jacobum Magnæ Britanniæ Regem novum *Baronnettorum* Ordinem creasse, quem inter Barones Regni & Equestres classes constituit, diplomate quod descripsit Spelmannus. [Hi jus non habent sedendi inter Proceres in superiori Camera Parlamenti, sed tantum in inferiori.]

BARONISSA, *Uxor Baronis, vel virago, scilicet Baronis habens animum.* Jo. de Janua,] & Glossar. MS. Montis S. Eligii Attrebat. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 313. col. 2. A. in Ordinatione Humberti II. super numero & ordine mensarum: *Item volumus & ordinamus quod dominæ de Anton. & Dominæ Burguæ & aliis Baronissis in hospitio cum domina Dalphina pro se solum comedentibus serviatur singulis diebus, tam in prandio, quam in cœna, per omnia sicut de Baronibus, &c.*]

BARONIA, Prædium à Rege nude pendens, vel majus prædium, aut feudum. Gervasius Dorobernensis in Henrico II. ann. 1163. *Archiepiscopi & Episcopi ... habent possessiones suas de domino Rege, sicut Baroniam, & inde respondent ministris & Justitiis Regis.* Constit. Siculæ lib. 1. tit. 32. §. 2. *De Comitatibus, videlicet Baroniis, civitatibus, castris & magnis feudis, quæ in quaternionibus doanæ nostræ Baronum inveniuntur inscripta.* Adde tit. 41. lib. 3. tit. 4. Baroniæ vero à castro quod intra illius fiues constructum est, nomen assumunt, ut est in Constit. Sicul. lib. 3. tit. 14. §. 1.

TENERE IN BARONIA, dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 2. cap. 36. qui jus nundinarum, castellaniam, peagium, & ligium estagium in suo feodo habet. *Qui a marchiè, Chastellerie ou paage, & lige estage, il tient en Baronie, &c.* Hominium Joannis Avennensis Comitis Hannoniensis præstitum Philippo Pulcro an. 1290. mense Sept. *Et sciendum est quod prædictam terram tenebimus ab eodem & successoribus suis in Baronia, & eidem faciemus servitium cum quinque Militibus pro eadem, sicut alii Barones dicti Regni.* Charta ejusdem Regis pro Ludovico fratre: *Teneremur eidem fratri nostro assidere in terra cum nobilitate & Baronia 15. millia librarum parvorum Turonensium annui reditus, ... quæ omnia sibi in Comitatu & Baronia assignamus & assidemus.* In alia Joannis Regis ann. 1342. dicitur Comes Rociacensis tenere *a une foy & hommage & en Baronnie les terres de Blazon, de Chimelier, & de Mirebeau en Anjou.*

TENERE IN BARONIA ET COMITATU. Charta Philippi Regis Fr. an. 1279. laudata à Duchesnio in Probat. Hist. Ducum Burgund. p. 93. *Tenebunt in feodum ligium a dicto Duce, & ejus heredibus in Baronia & Comitatu ad unum feodum & unum homagium... dictos Baroniam & Comitatum Cabilonensem, ...ita tamen quod in prædictis quæ dicto Duci remanent dicti Comes & Comitissa, & eorum hæredes nihil juris & Baroniæ vel dominii de cætero poterunt reclamare.* Testamentum Hugonis Ducis Burgund. an 1272. ibid. pag. 78. *Civitatem Cabilonensem cum pertinentiis ... Baroniam Comitatus Cabilonensis, &c.*

BARONIA INTEGRA, apud Anglos dicitur constare 13. *feodis & tertia parte unius feodi Militis, quolibet feodo computato ad 20. libratas, quæ faciunt in toto 400. marcas*, in Modo tenendi Parliamentum, c. de Laicis: uti *Comitatus 20. feodis unius Militis, quolibet perinde feodo computato ad 20. libratas, quæ faciunt 400. libratas in toto.* Apud Normannos videtur constitisse servitio quinque Militum. Regestum Philippi Aug Herouvallianum fol. 167. *Ricardus de Harcourt tenet honorem S. Salvatoris de Domino Rege per servitium 4. Militum: sed debebat quinque, quando Baronia erat integra.* Fol. seq. *Guillelmus de Hommet Constabularius Normanniæ tenet de domino Rege honorem de Hommeto per servitium 5. Militum, & habet in eadem Baronia 22. feoda Militum ad servitium suum proprium, &c.*

BARONIAS præterea appellarunt nostri, quatuor principatus, in quos divisum fuit regnum Hierosolymitanum, quorum primus fuit regnum Hierusalem, *quod propter sui brevitatem Principatum, seu Baroniam appellabant*: altera *Baronia* fuit Comitatus Tripolitanus; tertia, Antiochiæ Principatus; quarta, Comitatus Rohes. Ita Will. Tyrius lib. 16. cap. 29. Jacobus de Vitri col. 1. c. 30. 31. &c. Gest. Lud. VII. Regis Fr. c. 17. Sanutus l. 3. part. 7. c. 1. Assisiæ Hierosol. Odoricus Raynaudus ann. 1291. n. 16. 17. &c.

BARONIÆ, Regalia, seu majora dominia Episcoporum ac Prælatorum, quæ à Regibus in feudum tenentur. Matth. Westmonaster. an. 1245. pag. 320. de Episcopo Cicestriensi: *Baronia ad Episcopatum pertinente privari meruit multo tempore.* Idem ann. 1253. pag. 352. *Conveniat tam de Baronia, quam de possessionibus Ecclesiæ, &c.* Pag. 275. de Electo Dunelmensi: *Susceptus à Rege, homagium ei de Baronia perficiens, &c.* Adde pag. 430. Matthæus Paris an. 1240. *Rex precibus amicabilibus mitigatus D. Episcopo Cestrensi Rogero, ...Baroniam suam in pace benigne restituit.* Item ann. 1257. *Ut Episcopi & Abbates decimam suam darent de Baroniis suis plenarie.* Articuli Episcoporum Angliæ in Addit. ad eumdem Paris pag. 131. *Distringuntur Episcopi per Baronias suas, &c.* Monasticum Anglic. to. 1. pag. 280. *Dicunt quod dictus Abbas & prædecessores sui nunquam tenuerunt in Baronia, sed per servitium unius Militis, & tenuerunt Abbatiam illam de domino Rege in Capite.* Adde p. 299. Ea vero Regalia non unica, sed pluribus Baroniis constabant: tot enim erant Baroniæ, quot majora prædia. Thomas Stubbs in Episcopis Eboracensibus: *Rex iratus tres Baronias Archiepiscopatus Eboracensi ex antiquo collatas, & eidem annexas.... seisiri fecit.* Monasticum Angl. to. 1. p. 210. *Pro Abbate Baroniam unam, & pro singulis Monachis qui cum Abbate contra dictum Regem processerant, singula feoda Militum arripuit.*

Id etiam obtinuit in Francia, ut Regalia Episcoporum & Ecclesiarum *Baroniæ* dicerentur. Joannes II. Lugdunensis Episcop. *Sedes illa Archiepiscopalis, in qua nunc Pontificalis honoris consecrationem recepistis.... plenissimam habet jurisdictionem, quam vos Baroniam vocatis tam infra terminos Imperii, quam Regni Francorum.* Regestum Parlamenti B. continens Aresta ann. 1282. S. Martini fol. 63. *Cum Episcopus Constanticus nobis conquestus fuisset, quod cum in villa sua de S. Lando, quam tenet à nobis per Baroniam, tempore mortis prædecessoris sui essent pilloricum, scala & pala, quæ consumpta sunt, &c.* Et fol. 79. fit mentio *Baroniæ & jurisdictionis* Episcopi Dolensis, & *Baroniæ* Archiepiscopi Remensis: in 1. Regesto fol. 146. *Baroniæ* Episcopi Belvacensis, & in Charta Ludovici Reg. mens. Decemb. 1233. in Charta an. 1307. *Baroniæ Ecclesiæ Lugdunensis*: in Regesto Chartophylacii Regii 17. *Baroniæ & temporalitatis Episcopatus Lingonensis, &c.* Ratione igitur harum Baroniarum, *Barones* interdum Episcopi appellantur. Appendix ad Gregorii Tur. Histor. *Burgundiæ Barones, tam Episcopi, quam cæteri Leudes, &c.* Nam non modo propter Regalia, ut alii Barones, servitiis omnibus feudalibus obnoxii erant, sed etiam in Comitiis publicis seu Parlamentis sedere iis jus erat, cujus apud nostros usus infinita prostant

exempla apud Tillium & alios. In Anglia vero Episcopos in Parlamentis publicis, eo nomine locum & sedem habere constat. Concilium Clarendoniæ habitum ann. 1164. art. 11. apud Gervasium Dorobern. *Archiepiscopi, Episcopi, & universæ personæ regni, qui de Rege tenent in capite, habent possessiones suas de Rege, sicut Baroniam, & inde respondent Justitiariis & ministris Regis, & sequuntur & faciunt omnes rectitudines & consuetudines regias, & sicut cæteri debent interesse judiciis Curiæ Regis cum Baronibus, quousque perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum vel mortem.*

BARONES in Aragon. qui dicantur, vide in *Rici homines.*

BARONALI JURE possidere, id est, quemadmodum Barones, vel supremo jure ac dominio, in Bulla Paschalis II. PP. apud Ughel. to. 1. p. 996.

BARONES ELEEMOSYNARII, apud Stanfordium, & in jure Anglicano, dicuntur iidem Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores qui prædia suæ Ecclesiæ à Rege tenent per *Baroniam*. Baronias enim suas ex *Eleemosyna* Regum perhibentur accepisse, licet ipsa prædia aliorum sæpe munificentia consecuti fuerint. Quomodo etiam apud nos *Regalia* Ecclesiarum censentur esse ex sola regia liberalitate iis olim concessa.

Baronum jura varia recensentur, quorum aliquot descripsit Philippus Bellomanerius in Consuetud. Beluacensi MS. c. 58. qui eorum præcipuum fuisse ait, quod castris ac forteritiis vassallorum suorum in propriis bellis ac negotiis uti iis fas esset, de quo more uberrimam Disputationem instituimus ad Ioinvillam, quæ est trigesima.

Aliud præterea Baronibus privilegium adscribit, ut vassallorum tenementa ac prædia possint sibi asserere, si ea aut domibus vel munitionibus suis, vel baroniæ suæ communi utilitati noceant, facta rationabili aliorum compensatione: *Mès voirs est qu'il ne doit pas estre contraint au vendre, s'il ne li plaist, mès l'escange souffisant ne pot il refuser.*

Barones omnem justitiam habent in suis Baroniis. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. c. 24. *Bers si a toutes justices en sa terre, ne li Rois ne puet mettre ban en la terre au Baron sans son assentement.* Et cap. seq. dicitur Baro habere justitiam murtri, raptus, & incisionis, seu mulieris gravidæ vulneratæ: *Bers si a en sa terre murtre & rat & encis.* Et c. 4. quod inscribitur, *des cas de haute justice de Baronie*, hi casus recensentur, *traison, rat, arson, murtre, encis, & tous crimes où il i a peril de perdre vie ou membre, là où l'en fesoit bataille.* Id est, proditio, raptus, incendium, murtrum, incisio, & crimina omnia in quibus mors aut membrorum mutilatio inducuntur, & quorum probatio per duellum decernitur.

Baroniæ divisionem inter hæredes non admittunt. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 24. *Baronnie ne part mie entre freres se leur pere ne leur a fait partie, mès li ainz nez doit faire avenant bienfet au puisnè, & si doit les filles marier.* Charta Willelmi Comitis Forcalquerii ann. 1211. *Fuitque arbitrium Curiæ* (Regis Franciæ) *ad usus & consuetudines Franciæ hactenus approbatas: tale scilicet quod non audierant neque viderant, quod Baronia aliqua esset divisa pro hærede femina, in qua hæres masculus haberetur: sed hæres femina maritagium accipiebat à patre vel matre sua, vel fratribus suis, &c.* Petrus de Vineis lib. 6. Ep. 25. de Concessione castri: *Quod castrum ipsum à nobis & hæredibus nostris in Capitaniam teneat, & immediate à nostra Curia recognoscat: vivens jure Francorum, in eo videlicet, quod major natu exclusis minoribus fratribus & cohæredibus in castro ipso succedat.* [Inquisitio facta anno circiter 1340. quam post Menagium integram exhibet V. Cl. *de Lauriero* to. 1. Glossarii pag. 143. & seqq. *Car li usage de Toraine & d'Anjou & del Maine sont tel que nule Baronie ne se démembre, ains reviegne tous temps à l'ainznè à tenir & a exploiter par raison d'ainzneesse, & ainsi par toutes les terres & par toutes le appartenances de cestes treis Baillies*: quod pluribus exemplis in eadem charta relatis comprobatur. Atque hinc est etiam quod Ingelrannus Codiciacensis dominus, ut refert Guillelmus de Nangiaco in Vita S. Ludovici, coram rege respondere coactus fuerit licet *petens per Pares Franciæ si posset, secundum consuetudinem Baroniæ judicari, . . . quod nimirum terram in Baronia non tenebat, quia terra de Bovis, & de Gorneyo, quæ à terra de Conciaco per fraternitatis partitionem decisa fuerat, illud dominium Baroniæ importabat.*] His consona habent consuetudines nostræ municipales à nobis laudatæ ad eadem Stabilimenta. Vide *Curia Baronum.*

BARONIÆ, titulus quibusdam præterea majoribus prædiis attributus ex privilegio Regum speciali: sed hoc lenius in Anglia obtinuit. Observant enim Spelmannus & Edwardus Cokus ad Littletonem sect. 1. & 9. Ricardum II. anno regni sui 8. Christi 1387. Joannem *de Beauchampe de Holt* Seneschallum Hospitii Regii, *in unum Parium & Baronum Regni* præfecisse, statuisseque, ut *idem Johannes & hæredes masculi de corpore suo exeuntes statum Baronis obtineant, ac Domini de Beauchampe, & Barones de Kidesminster nuncupentur.*

BARONIA, Ordo nobilium, Baronum, *Baronatus.* Epistola Ludovici VII. Reg. tom. 4. Hist. Franc. pag. 583. *Postulationibus Cleri, & assensu Baroniæ, toti regno pacem constituimus.* Infra: *In pacem istam juraverunt Dux Burgundiæ, . . . & reliqua Baronia quæ aderat.* Henricus de Knyghton: *Et obsederunt Athelstanum cum Baronia sua in civitate. Vacce*, Vetus Poeta Gallicus:

Moult i ot riches hom, grant fu la Baronie.

Jo. Villaneus lib. 6. c. 37. *Con tutta la Baronia di Francia.* Lib. 7. c. 21. *Il Re Carlo con tutta sua Baronia entro in Fiorenza.* Cap. 26. *Col fiore di sua Baronia.*

BARONAGIUM, Baronum seu magnatum ordo, [illegible] Annæ Comnenæ Lib. 1. Alexiad. pag. 11. Matth. Paris ann. 1239. *Illustris Rex & totum Francorum Baronagium.* Adde pag. 605. 634. Matth. Vestmonaster. ann. 1238. *Rex Henricus sine consilio Baronagii sui maritum Richardum de Clare, &c.* Walsinghamus in Edw. I. *Hoc anno Rex de consilio Baronagii Walliam intravit.* Apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 10. *Baronaggio*, idem sonat ac Baronis dignitas.

BARNAGIUM, vox abbreviata ex *Baronagium*, seu potius conficta ex Gallica *Barnage*. Matth. Paris an. 1242. *Dominus Rex de consilio Barnagii sui, &c.* Ann. 1244. *Supposuit se dispositioni & censuræ Regum Francorum & Anglorum, ac Barnagii regnorum eorumdem.* Adde p. 501. 445. 659. & Guil. Prinneum in Libertatib. Angl. tom. 2. pag. 618. Le Roman *de Vacce* MS.

Mout fut grant le Barnage que Rou out amenè.

Le Roman *de Garin* MS.

Li jors approche, & li Barnage vint.
Haute est la feste que l'Empereur tint.

[Le Roman de *Guillaume au Court-nez* MS.

De l'ost de France amenray tel Barnage.]

Guillelmus *Guiart* MS. an. 1179.

Fist assembler tout son Barnage.

Alibi:

A grant ost & à grant Barnage.
La resu par lui la veage
De S. Jaques si a quitès,
Qu'il i prist cent & sis citès.

Et anno 1248.

Le Roi monte, & tout son Barnage,
Et se rengent ès sablonieres.

Sed & sæpe vox *Barnage*, pro nobilitate generis & natalium usurpatur. Le Roman *de Garin*:

Moult fu pruz & Chevalier gentil,
De haut Barnage, & de moult riche pris.

Le Lucidaire MS.

S'a grant joie, & ses grans Barnages,
Verra-on tourner à hontage.

Interdum pro ipsa animi magnitudine. Vetus Poeta MS.

Que conquis ont li Ber par son Barnage grant.

Ita *ber* pro *generosus*, *magnanimus*. Le Roman *de Garin*:

Sor le chancel monta Hunaut le Ber.

Infra:

Hè Hunaut sire, franc Chevalier & Ber.

Le Roman *de Florimon* MS.

Florimons fu gentis & Ber.

¶ Baronatus, Baroois dignitas. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 82. ex Literis Jodoci Marchionis Brandeburg. de nobilitate avita Tettaviorum: *Orans ut ei concedamus coram nobis & consiliariis nostris vetustatem suæ stirpis, & similiter Baronatus sui originem ab antecessoribus suis probare.*

Barnatus, quasi *Baronatus*, Ordo Baronum. Capitula Caroli Calvi tit. 22. *Deus omnipotens nobis donet, ut vestram fidelitatem & vestrum adjutorium, quæ semper contra nos cum omni Barnatu demonstrastis, vobis sic merere possimus, sicut antecessores nostri vestris antecessoribus in bene meruerunt*, &c. Ubi vir magnus *Barnatum* hoc loco interpretatur *fidem & observantiam, quæ Barones & Regis vassallos in primis decet.* Sed vix est ut assentiar, cum potius videantur, *cum omnibus Baronibus*, hæc verba sonare: oam ita *Barnè* usurparunt nostri. Philippus *Mouskes* ex Bibl. Regia:

Cil deris fut lues couronnès,
Car loet la tout li Barnès.

Vetus Poema MS. de Vulpe Rege coronato:

Pour son maintiens, dont li renons
Estoit ja par tout si alès,
Que meismes tout li Barnès
Prisent del tout si sa maniere.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Le fist li Cuens o moult riche Barnè.

Le Roman *de Garin* MS.

Et commanda à son riche Barnè,
Communèment fussent trestuit armè.

Alibi:

Nul le regarde de France li Barnè.

Rursum:

Lors si irai à mon riche Barnè.

¶ Baronuli, Iidem qui supra Baronetti seu *Bannerettı*, apud Rymer. to. 13. pag. 349. *Damus autem universis Vicecapitaneis, Locatenentibus, Baronibus, Baronulis, Dominis, Nobilibus, Militibus, Magistris, Marinariis, Hominibus ad arma*, &c. Et pag. 364. *Baronum, Baronulorum, Dominorum*, &c. Similiter infra pluribus in locis.

¶ BARODERII, *Barri* seu suburbii incolæ. Regimina Paduæ ad an. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 466. *Et eo anno mortuus fuit gladio D. Polonus de Bocaclis de Bononia Potestas Paduæ, & capitaneus suorum Baroderiorum super domo Communis.* Vide *Barrium* in Barrium.

BAROSELI, [Eadem notione ac *Baroderii*.] Statuta Veronensia lib. 3. cap. 23. *Milites Rectorum facere debent bona fide & diligentia custodias noctis per omnes contratas in corpore civitatis, & similiter Capus Bareselorum, cum suis barchetis in Burgo S. Zenonis.* Vide *Barigildus*.

BAROSUS, Βάκηλος, ἀσβερής, in vet. Gloss. Lat. Gr. *Barbo*, Βάκηλος. [Stultus, mulierosus, mobilis.]

¶ BARQUELIUS, Aquæ receptaculum, Massilienses *Barquiau* vocant quod nos *Bassin*, *Reservoir d'eau* dicimus. Usurpatur iterum pro fovea aquis aliisque ruderibus continendis apta. Instrum. anni 1328. ex Schedis D. *le Fournier*: *Supplicatio facta domino vicario Massiliensi per Guillelmum Codolits magistrum lapitidem deputatum ad curam Barqueliorum prope portam Fratrum Minorum ad eumdem curam faciendam.*

¶ BARQUILE, Idem quod *Barquelius*. Statuta Massil. pag. 439. *De Barquilibus faciendis in transversis Massiliæ de portu. Ordinamus, quod... Consules... debeant fieri facere in portu, in extremitate scilicet viarum transversarum, quæ descendunt ad portum in singulis unam Barquile, in quo tota terra & rumrata omnia, quæ per dictas vias transversias adducuntur ab aquis pluvialibus ad dictum portum possit vel possint remanere, scilicet in Barquili dicto sive fovea, ut ita per prædicta Barquilia dictus fimus dictaque omnia rumrata retineantur, ne portum intrare possint, sed & postmodum transacta dicta pluvia inde extrahantur, & alibi exportentur.* De constructione castri Saphet apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 263. *Et cum esset ibi defectus aquæ & cum multis somariis, laboribus & expensis afferretur à remotis, & Episcopus singulis diebus quæreret fonticulos ad faciendum Barquilia ubi colligeretur* (aquæ.)

BARRA, Fustis, vectis, nostris *Barre*, Hispanis *Barra*, Italis *Sbarra*. Glossæ MSS. *Clater*, *tri*, *Barra ostii*. Honorius III. PP. ad Episcopum Engolismensem: *Quædam Barra ferrea super dextræ suæ pollicem fortuito casu cadens, unguem avulsit ab eo.* De vocis origine quædam habet V. Cl. Ægid. Menag. in Orig. Italic. [Plura in Gallicis, ubi docet *Barra* à *Vara* derivari. Est autem *Vara* Isidoro in Glossis *Perticæ duæ inter se colligatæ quæ asserem sustineat.* Unde Proverbium: *Vibia varam sequitur.* Juxta Turnebum: *Varonum nomen à varris fluxit, unde & vernaculum nostrum Barra manavit.* Boxhorn. in Origioibus Gall. *Barr* inter pretatur, *Vectis, repagulum, pessulum*: unde vocis origo Gallica seu Celtica dici posset, si non magis placeret à *Vara Barram* deduci.]

Barræ dicuntur præsertim repagula ac septa quæ ad munimenta oppidorum & castrorum, vel ad eorum introitus ac portas poouuntur, ne ioconsultis custodibus in eas aditus quibusvis pateat. Will. Brito lib. 3. Philipp. [ubi de Marchione *de Bareit* ad cujus nomen alludit:]

Stabat enim firmus ut Barra repagula firmans.

Infra:

Tunc Comes exclamat: Barras, gaudete Quirites,
Fregimus, in manibus sunt Barræ denique nostris,
Nulla potest nobis jam barrula tollere Barras.

Charta Philippi Aug. an. 1195. pro Communia sancti Quintini apud Hemeræum: *Servientes villæ & ii qui Barras & portas villæ servant, nulli habeant respondere Justitiæ de catallo, nisi coram Majore & juratis.* Alia an. 1306. apud Loysellum in Hist. Bellovac. *Super eo etiam quod nos Barras licias feceramus fieri ad portas villæ prædictæ.* Chronicon S. Michaelis Virdun. *Hic Fridericus propter frequentes Campanorum in Lotharingiam incursiones, in confinio Lotharingiæ & Campaniæ castrum extruxit, quod Barrum quasi Bacram nominavit.* [Statuta Brageriaci art. 2. *Medietas vero dictorum duodecim qui in Consules nominabuntur erit de corpore dictæ villæ, & alia medietas de Barris, burgis, & suburbiis.* Vide ibidem nu. 8. & 74. Charta anni 1219. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 245. E. *Cum discordia verteretur . . . super fractione catenarum & Barrarum Episcopi apud Cabilonem.* Adde Albertum Argentin. pag. 146.

¶ Bar-

¶ BARRA, pro *Ponte* sumi videtur in antiqua Charta Tabularii Corbeiensis: *Sciant omnes libertates Ecclesiæ nostræ & hominum nostrorum in pace Corbeiæ Folliaco usque ad Barram Burdini*, hodie *Pont Bourdin*.

BARRA, Septum Curiæ, cancelli, auditorium, ubi causæ coram judicibus ab Advocatis perorantur: nostris, *Barreau*. Henricus de *Knyghton* pag. 2547. *Dominus Hugo de Spencer ductus coram Domino Willelmo Trussel Justitiario, areniatus est coram eo ad Barram*. Sic lego, pro *Bareum*. Willel. Thorn. *Coram quibus vocatus est Abbas, & coram eis stans ante Barrus, pœnam excessus Monachi sui recepturus, condemnatus est*, &c.

BARRÆ, interdum etiam dicuntur Exceptiones rei, vel generatim primæ litium instructiones, quæ ad *Barras* fori simplici ac nuda formula peraguntur. Sic porro appellatæ, quod exceptionibus contra actorem vicere pagulorum utatur reus. [Hist. Dalphin. tomo 2. pag. 173. col. 1. ex. Testamento Joannis Dalphini an. 1318. *Sublatis omnibus impedimentis*, Barris, *cavillationibus per competentes judices confirmentur*.] Philippus de Beaumanoir MS. cap 61. *Se gage sunt por aucunes Barres de querelle, non pas du principal du fet, li vainqueres ne gaigne fors que le Bare, perquoi li gages furent donné. Et por ce est-il à entendre, se le Barre estoit dilatoire*, &c. Et infra: *A briément parler, toutes* Barres *& exceptions sont dilatoires, par lesquelles besoignes de quoi on plede, ne sont fors à alongier. Et celes qu'en appelle peremptoires, sont les resons qu'en met avant, par lesquelles, ou par aucune desquelles, selon le preuve, querele est gaigné*. Et cap. 67. *La n'il jugié soit du principal de le querelle, soit de Barres*. [Edictum S. Ludovici ann. 1270. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pagina 261. *Quand aucuns a bonne deffense & loyaux, li avocas & li avantparlier doit mettre avant & preposer en jugement ses deffenses & ses* Barres, *& toutes les choses qu'ils cuident, qui valoir leur doient & puissent loyaument*. Charta ann. 1320. tom. 2. Hist. Meldens. inter Instrum. pagina 207. *Renonçons pour nous, nos hoirs & pour nos successeurs à toutes decevances, circonventions, raisons*, Barres, *allegations de droit & de fait*. Simili notione etiamnum dicimus: *Avoir* Barres *sur quelqu'un*, hoc est, habere causam ad reprehendendum aliquem, seu esse aliqua in re superiorem contra alterum. Vide infra *Bareare*, *Barroyer*.] Exinde primis Curiis, à quibus appellare licet, id nominis attributum. Charta an. 1391. 26. Jan. in Chartophylacio Regio, Scrinio *Bretagne*, num. 74. *Et quod de defectu vel denegatione juris in dicta patria Britanniæ, ac etiam de malo judicio subditi sui poterant appellare ad Regem, & suam Parlamenti Curiam, salvis tamen dicto Duci* Barris *& gradibus suis de ressorto, sicut prædecessores sui* Britanniæ *Duces uti consueverant*. Charta alia an. 1394. de eodem Duce Britanniæ, ibidem: *Dit ledit Duc que par la Coustume de son pays, tous les resforts des Cours & Sieges de ses sujets dudit Duché, & aussi des siens, viennent par contredits de degré en degré à sa Cour &* Barre *de Rennes, & de Rennes vont par appellation à son Parlement de* Bretagne, *excepté la* Barre *& Siege de Nantes*.

¶ BARRA, Tænia in pannis telisve colore distinctis. Sæpius occurrit in Chartis Ecclesiæ Aniciensis sæc. XIV. ex quibus pauca subjicio: *Item alia mappa de albo satis cum XVI.* Barris *in capitibus de Persico seminata de crucibus de Pers. Item alia mappa de lino operis Franciæ, in quolibet capite cum octo parvis* Barris *de coto Pers. Item alia parva mappa de canapi ad modum telæ cum tribus* Barris *in uno capite*, &c.

¶ BARULA, Eadem notione, in iisdem Chartis. *Item quatuor mappæ de cirico in quodam escri fusteo rotundo, quæ sunt colligatæ in Barulis, quarum una est alba, alia nigra, & aliæ duæ virides*.

¶ BARRA, Feretrum, Gall. *Biére*. Chron. Parmense ad an. 1264. apud Murator. to. 9. col. 780. *Et quum defunctus portabatur ad ecclesiam, ibat* (canis) *sub Barra*.

BARRÆ, præterea dicuntur Tributa quævis, præsertim quæ ad urbium & oppidorum *Barras* & portas præstantur. Charta an. 1236. in Regesto Comitum Tolosæ fol. 51. *Agros & condaminas, introitus & exitus, prata & pascua, necnon &* Barras, *& alberetas, & ramerios, & devesios, & ademprivia, & expletivos*, &c. Charta Geraldi Episcopi Cadurcensis an. 1248. in Historia Episc. Cadurc. n. 104. *Item contra voluntatem nostram super pontem Caturcensem quemdam foccum, & quamdam* Barram *posuerunt, in quo denarii, qui exacti erant à prætereuntibus per pontem prædictum, reponerentur*. Curia Generalis Catalaniæ in villa Montissoni an. 1363. *Eidem* Barras, *pedagia, vel alia nova vectigalia concessimus*.

BARRAGIUM, Eadem notione, vulgo *Barrage*. Charta an. 1309. in 2. Regesto Philippi Pulcri n. 85. *Nec pedagium seu Barragium in honorio castri & castellaniæ de Burdelia solvere compellentur*. [Charta Philippi Pulcri Franc. Regis ex Tabulario Regio num. XIII. *Volumus præterea, quod omnia bona ad victum & vestitum dictarum sororum* (sanctæ Claræ Ordinis Franciscani) *pertinentia necnon alia earum propriis usibus deputata, sibique & familiæ suæ undecumque & per quamcumque partem regni nostri ad locum seu loca dicti monasterii deferebantur, sint quita & libera ab omni teloneo, passagio, Barragio seu costuma, vel de novo editis, vel in posterum edendis*, &c.]

BARRAGIUM, Barræ ipsæ. Chronicon incerti Auctoris editum à Catello, an. 1226. *Trepidantes de Barragio, si permitteretur per villam incedere multitudo, portas civitatis percludunt*. [Cave ne legendum sit *Baugium*: quod vide suo loco.]

BARRARIUS, Telonarius, qui tributa *ad barras* exigit. Litteræ Philippi Augusti an. 1207. pro Rotomagensibus in Normannicis Duchesnii: *Nullus civium Rotomagi debet accipere intersignia à Vicecomite ad Barrarium; sed assidet* Barrario, *quod consuetudinem non debet, si alter ei credideris*, &c. [Alterum locum vide in *Banniatores* post *Bannum*.] Usatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotomagi: *Se aucun des Sergens de la Vicomté de l'Eauë & la garde des portes que l'en apelle Barrieres, prent aucun marchant qui s'en voit sans le commandement & le congé des Vicomtes de l'Eaue*, &c.

¶ BERRARIUS, Eadem notione, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. cujus locum videre potes in *Banniatores* post *Bannum*.

¶ BARRARII, Idem, ut videtur, quod *Barræ*, Repagula, Cancelli. *Madox* Formulare Anglic. pa. 429. in Testamento Johannis *de Nevill*: *Et volo quod cista corporis mei cooperiatur cum panno laneo de russeto & una cruce rubea, & quod* Barrarii *circa corpus meum die sepulturæ meæ ordinentur de eadem setta*. Et paulo post: *Cooperiatur de russeto secta* (setta) *cistæ &* Barrariorum.

BARRARE, *Barrojer*, apud Butilerium lib. 1. tit. 34. Statutum Henrici VI. Regis Angl. an. 33. cap. 2. apud Will. Stanford. ord. lib. 2. de Placit. Coronæ cap. 27. *Non essent* Barratæ, *neque inhabilitatæ ad prosequendum quamcunque actionem*, &c. [Rymer. to. XI. p. 339. col. B. *Exhæreditatus, exclusus, neque* Barratus *existit, neque existet*. *Barroyer*, inquit V. Cl. *de Lauriere* in Gloss. Gallici Juris, idem mihi videtur quod *Debatre*, *contester*, disceptare, litigare, & *Baroyemens*, quod *Contestations*, *debats*, Contentiones, litigia, disceptationes: quam in rem adducit hunc *Summæ Ruralis* locum: *Après declinatoires & dilatoires sur ce mises en œuvre es, s'aucune*

cune en peut avoir qui vaille; dois estre demande faite sur ce, & commission remenèe a fait avoir par escrit, & en libelle la demande à certain jour, & ce appelle-on libelle...& doit estre ainsi demandè par plusieurs raisons; l'une est que difficile chose est de faire, & fermer tel demandè par escrit, comme dit est, & pour ce souvent on y trouve avantage à fort Barroyer la matiere. L'autre raison si est qu'au jour rapportè est le libelle, encore peut avoir autre jour d'avis sur le libelle; encore sur ce jour au retourner si rien ne trouve à Barroyer au libelle, & qu'il contienne tout ce qu'il doit contenir, si peut le demandeur demander jour de veue du lieu, qui est aussi estroite & difficile chose, & precise à faire, si comme si après diray. Après jour de veue si rien n'y peut estre Barroyè, peut encore le defendeur demander garand, qui est aussi chose moult difficile, là où il appartient moult de induces & moult de Barroyemens, & peut derechef avoir veue lieu, &c. Vide *Barra*, Exceptiones.]

Barreria, Barrera, Idem quod *Barra*, Gallis, *Barriere*, repagulum, transversarium lignum inter duo alia arrectaria & extantia positum; Græcis βαρ-ρα'ς. Chronic. incerti Auctoris apud Catellum an. 1217. *Aggressionibus & discursibus qui fiebant circa villam (quos & cives impediebant Barreriis & fossatis) adversarios infestabat.* [Pro *Barreriis* Muratorius to. 3. pag. 568. col. 2. B. legit *Barereiis*] Adde Guill. de Podiolaurentii cap. 30.

Barrera, Eadem notione, apud Will. Thorn. an. 1285.

BARRACANUS, Panni, seu, ut vocant, *Camelots* species, vulgo *Barracan*, forte quod licia *Barrarum* formam efficiant. Petrus Venerab. in Statut. Cluniacens. cap. 18. *Statutum est etiam ut nullus, scarlatas, aut Barracanos, vel pretiosos burellos, ...sive picta quolibet modo flamina habeat.* S. Bernardus de Vita & morib. Relig. c. 9. *Putasne cujuspiam sibi lectuli copertorium cattinum, aut discolor Barracanus operiebat?* [Mabillonius legit *Barricanos*, mappasque intelligit diversi coloris a *Barra* sic dictas.

¶ BARRAGAN, Idem. Locum vide in *Alchaz*.

¶ BARRAGIUM. Vide in *Barra*.

¶ 1. BARRALE, Cadus, Mensura liquidorum, quæ duos & septuaginta sextarios Gallicos seu triginta sex *pintas* capere solet. Regestum Computorum Dalphinatus an. 1309. 17. Novembris: *Cellerarius Cornelianis computavit de censibus.. Item de Barralibus* (Baraux,) *de banastis non computat, quia sunt ad manum Mistralis.* Hist. Dalphin. to. 1. pag. 78. *Ubicumque vult vinum suum reponere in dicta mandamento, cum asino suo, basto & Barralibus.* Et pag. 132. col. 2. *Item pro duobus paribus Barralium, &c.* Statuta Arelat. MSS. art. 98. *Tabernarii habeant Barralia in sufficienti quantitate signata ferro communi.* Et art. 99. *Commune habeat mensuram cupream qua legitimentur Barralia.*

¶ Barralium, Ibidem: *Item Bosoni Pastardi pro quatuor pariis Barraliorum amissarum apud Varey, pro provisione ibidem ducenda, &c.*

¶ Barraleum, Idem, in Statutis reformationis S. Claudii pag. 55. *Barralea olei, &c.*

¶ Barralis, Eadem notione, apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. p. 489. in Donatione ann. 1138. *Et fogatias & Baralles vini & gallos & civatam, &c.*

¶ Barrelium, in Statutis Arelat. MSS. art. 98. è Musæo D. Brunet: *Et pro singulis Barreliis habeant dicti tabernarii singulos obolos tantùm.*

¶ 2. BARRALE, Repagulum, in Archivo B. Mariæ Piperacensis: *Barravorum dictum molendinum per vim & potentiam dicti domini Comitis...petit Barralia removeri & bladum reddi.* Vide *Barra*.

¶ BARRALUS, Judex primarius, Qui præsidet *Barræ*, id est, Auditorio. Fantoni Hist. Avenion. tom. 2. pag. 112. in Charta conventionis inter Ansonsum Comitem Tolosæ & Carolum Comitem Andegaviæ an. 1251. *Quorum etiam relinquetur arbitrio de bannis & condemnationibus revocandis quibus per Barralum vel ejus curiam vel consulatum præcedentem suat compulsi.* Vide *Barra*, Septum Curiæ, &c.

BARRANCUS, vox Hispanica, *Barranco*, Locus cavus, iter tortuosum, impeditum. Occurrit in Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 3. cap. 9.

¶ BARRANUS, Judex idem, & eadem ratione, qua *Barralus*. Charta Ministrorum Regis Angliæ anni 1230. ex Chartulario Monasterii Pontileviensi. *Adjecerunt quod tempore quo fuit ablata pecunia...nullus fuerit visus apud villam de Regula Barranus, sed quod prior à dicto Stephano requisitus non potuit de dictis burgensibus exhibere justitiam, &c.*

¶ 1. BARRARE, Repagula ponere, concludere, obstruere. Miracula S. Angeli Carm. n. 18. inter Acta SS. Maii pag. 68. B. *Antonella dicit, scire qualiter domi suæ Barrata fuerit ipsa cum marito à filiis, &c.* Vetus Diploma Monasterii Aceiensis: *Si dominus de Ternay pro timore werræ viam illam aliquando Barraverit, alia utentur monachi, quam dominus C. monachis pro excambio dedit, & guarantiam promisit.* Alius locus est in *Barrale*, Repagulum. Vide *Barra*.

¶ 2. BARRARE, Alia notione. *Barrarius*. Vide in *Barra*.

BARRATA. Synodicon Nicosiense cap. 29. *de Contractibus usurariis*, ubi Notarii & alii Scriptores vetantur eos scribere, & iis interesse, *Ne in contractibus prædictis, quos, ut vulgariter loquamur, Barratas appellant, fidejussores se constituant, aut debitores pro aliis.* Vide *Barra*.

BARRATI Fratres, dicti Carmelitæ, quod pallia ex albo & nigro alternatim distincta deferrent. Chronicon MS. Monspeliense sub an. 1297. *Feron fraires del Carmes lur Capital general en Montpelier & muderen lur habits quar portavan davan mantels Barrats de brun & de blanc, & preseron per habiz capas blancas.* [Testamentum Thomæ Mercatoris ann. 1275. ex Archivo Fiscamnensi: *In primis lego ecclesiæ Fiscamnensi centum solidos.... Barratis decem solidos, Crucesignatis 10. solidos.*] Vide quæ in hanc rem congessit vir doctissimus Daniel Papebrochius to. 1. SS. April. pag. 799.

¶ BARRATUS, Tæniis, lineis filisve diversi coloris contextus. Inventarium ornamentorum & Reliquiarum Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejusd. *Item unus coffretus de serico Barratus de albo & nigro.* Ibid. *Item duo alii panni aurei....filo consuti, & sunt Barrati de viridi & rubeo.* Statutum ann. 1294. ex Archivis S. Victoriæ Massil. *Nullus monachus zonam de serico audeat portare, nec de corio Barrato argento, nec aliquo metallo inhonesto.* Ejusmodi zonis utuntur etiamnum Turci. Vide *Barra*, Tænia.

¶ BARRATZ. Statuta MSS. Arelat. art. 184. *Scorta lignorum omnium & Barratz projiciatur juxta murum novum burgi.*

¶ BARREIARE, Barreiamentum, Barreiator. Statuta MSS. Arelat. art. 141. *De albergis Barreiatis. Item statuimus, quod si aliquod albergum sit* (l. fuerit) *infra Arelatem, vel ejus tenemento fuerit Barreiatum, nisi de mandato curiæ Arelatis, totum illud quod ex eo extrahetur in illo Barreiamento, de bonis Communis restituatur dampnum passis, addentes quod credatur sacramento passi dampnum de eis quæ amiserit in Barreiamento; & Barreiatores puniantur corporaliter, si capi poterint per Consules Arelatis, & nihilominus bona illorum aut Barreiatorum discipientur. Si tamen capi non po-*

poterint, imperpetuum bannum Arelatis, & ejus districtus ponantur. Verum si Barreiamenta non fecerint, sed facere attemptaverint, puniantur arbitrio Consulum Arelatis. Quæ vernacule sic redduntur in eorumdem Statutorum versione ann. 1617. exarata ex Archivis Arelat. *Si ung estranger hoste d'ung habitant de la ville d'Arles a esté trompé & deceu, la lezion & domage seront reparés & la restitution faite du maudement de la Cour, pour raison de quoy sera creu au serement de celui qui aura esté trompé, & le trompeur sera puni au corps par les Consuls s'il peut estre apprehendé, & ne le pouvant estre, sera banny à perpetuité*. Quidquid sit de illa versione, vix tamen adduci possum, ut credam Statutorum sensum hic attigisse; præterquam quod enim de graviori crimine quam de fraude aut fallacia loqui videantur, quis credat *de mandato curiæ Arelatensis* ejusmodi *Barreiamentum* sive fallaciam posse fieri? Hæc itaque, nisi me fallit animus, aliquam respiciunt consuetudinem, de qua, licet hactenus nihil mihi occurrerit, conjecturam tamen meam proponere non gravabor. Erat fortassis in usu cum aliquis ejusque bona proscribebantur, ut illius domus quibusdam signis, (fortean *barris*) notaretur, quibus indicaretur proscripti bannum, ejusque bona direptioni permitterentur; quæ cum imitari poterant prædatores, domum sic ab eis notatam nihilominus dilapidabant ac si revera proscripta fuisset. Occitanis etiam *Annoter* proscribere sonat.

¶ BARRERA, Barreria. Vide in *Barra*.

¶ BARRETI, Carmelitæ. Vide *Barrati Fratres* & infra *Birrus*.

¶ BARRETORS. Vide in *Baratum*.

¶ BARRETUM, Pilei genus, tegumen capitis. Nomen adhuc usitatum inter rusticos Occitaniæ, Vasconiæ, &c. Lugdunense Concilium an. 1449. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 380. *Decimus septimus articulus: Sancti Doctores de Universitatibus & alii ad quos spectat, moneant & cogant suos scholasticos ut abstineant ab effrenatis & inhonestis habitibus eorum, puta Barretis rubeis, vestibus fronsatis & camisiis, necnon caligis veloto ubicumque circumdatis; itaque vestes suas talares portent, & caputia deferant secundum quod honestius & decentius fieri poterit*. Vide *Birretum*.

¶ BARREUM, Gallis *Bureau*, Mensa Nummulariorum, &c. Instrum. ann. 1415. apud Marten. to. 2. Anecdot. col. 1622. *Bullæ non expediebantur in Cancellaria apostolica, sed in Barreo nummulariorum & usurariorum*.

¶ BARRIANI, Barrica. Vide *Barrium*.

¶ BARRICANUS. Vide *Barracanus*.

1. BARRIDUS, Cadus, *Barillus*. Capitulare de Villis c. 68. *Volumus ut bonos Barridos ferro ligatos, quos in hostem & ad palatium mittere possint judices, singuli præparatos semper habeant, & utres ex coriis non faciant*. Vide *Barillus*.

2. BARRIDUS, *Superbus, à barrus dicitur*. Joan. de Janua [& Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

¶ BARRIERA, Prothyrum, Porta repagulis & cancellis præmunita, Gall. *Barriere*. Lobinellus to. 2. Hist. Britan. pag. 272. *Et ante suum introitum fecit idem novus Dux juramentum in introitu Barriere portus illius urbis*. Vide *Barra*.

BARRIGENA. Vide *Barginna*.

BARRINI, Hæretici, Valdensium, seu Catharorum asseclæ, in Constitut. Frider. Imp. forsan, inquit Gretzerus, à *Barro* monte circa lacum Larium nomen hoc sortiti, aut à *Barriau* in agro Cremensi.

¶ BARRITANICI, *Flores qui in silva nascuntur*. Glossar. MS. San-Germ. n. 501.

BARRIUM, Hispanis *Barrio*, Arvernis, *Barri*, quibus ita appellatur ædium ac domorum extra urbem & ad suburbana quædam congeries; unde ea domorum series intra sancti Illidii in urbe Claromontensi suburbium, *les Barri de S. Alire* dicitur. In Provinciæ vero Comitatu *Bareium* vocant eum ædium numerum qui muris includitur. Vetus Scheda apud Sandovallium de Prælio de *Clavijo*, pag. 224. *Era 987. flamma exivit de mari, & incendit plurimas urbes & villas, & homines, & vestias, & in ipso mare primas incendit, & in Zamora unum Barrium. & in Carrione, & in castro Xeriz, & in Bargos centum casas, &c.* Charta Hispanica æræ 1140. apud Anton. de *Yepez*, in Chron. Ord. S. Bened. to. 6. *Et damus vobis illum Barrium ante illa porta quæ respicit ad illum flumen in parte sinistra, ut populetis illum post parte vestra: & fiat integrum Barrium illum ad domum S. Mariæ, & vestrum vestrisque successoribus*. [Charta ann. 1236. ex Archivis Massil. *In redditibus hospitiorum bladariæ civitatis Massiliæ sitis in utrumque Barium*.] Charta Philippi Pulchri Reg. Franc. pro Pariagio villæ Sarlatensis ann. 1299. in Regesto ejusdem Regis incip. ann. prædicto, ex Chartophylacio Regio, num. 6. *Omnibus habitatoribus dictæ villæ, & Barriorum & ipsius parochiæ, & aliis extra dictam villam & parochiam commorantibus, &c.* Alia ann. 1300. ibid. num. 48. *Illas 9. domos seu operatoria quæ sunt in Barrio prope portam Arnaldi Bernardi, &c.* Alia an. 1309. in 2. Regesto ejusdem Regis num. 75. *Item duo casalia & dimidium in Barrio ejusdem castri*. Charta Libertatum Bastidæ in Petragoricis ano. 1310. *Quicumque voluerit habere furnum, poterit facere in dicta bastida & Barriis ejusdem bastidæ ad decoquendum panem suum, &c.* Consuetudines Tolosæ rubrica de Homagiis: *Intus muros, seu portas Tolosæ, seu Barria*. Adde eumdem Sandovallium in Episcopis Pampilon. pag. 40. Chron. Petri IV. Reg. Arag. lib. 3. cap. 26. & alibi.

¶ Barrium & Barium, Sæpius pro muris civitatis usurpatur. Statuta Arelat. MSS. art. 107. *De muro seu Barrio Communis. Idem statuimus, quod in muro quem Commune facit vel faciet, &c.* Art. 145. *Planum sicut protenditur à Barrio Communis usque ad ortum Jacaris*. Charta ann. 1212. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. *Tota curtis usque ad Barium ejusdem castri*. Alia an. 1226. in Hist. Archiep. Lugdun. *Apud Coindrieu in presidio turrium, Barrium & cortinam erexit*. Instrum. an. 1447. ex Archivis S. Victoris Massil. *Donavit ortum suum confrontantem cum Bario civitatis & cum violo quo itur super mœnia*. Consuetudines Tolosæ mox citatæ rubr. de Homagiis, & alio in loco: *Quod si aliquis vel aliqua manens extra villam vel Barria Tolosæ, &c.*

Varrium, Eadem notione qua *Barrium* supra, in Charta Hispanica æræ 1010. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 1. pag. 21. Appendicis: *De ipsa via qui exiit de Varrio sancta Eugeniæ*. Infra: *Ad Varrio de S. Johannis, &c.* In alia Alphonsi VI. Regis æræ 1128. apud eumdem to. 6. *Et illo forno, qui est in Varrio sancti Laurentii, &c.*

¶ Barrica, Eodem intellectu, in Consuetud. Lemovic. artic. 77. *Item consuetudo est quia in burgis, vicis seu Barricis castri Lemovicensis, nec etiam infra castrum non debet cooperiri domus de gladiis sive palea*.

Barriani, Castri incolæ, qui in castri vel oppidi *barris* mansionem habens. Charta Isarni de S. Paulo in Regesto Carcasson. pag. 54. *Consules & universi Milites & Barriani ejusdem castri*. Alia ibidem: *Nos & Milites atque Bareiani de Najaco*.

BARRIZARE. Joan. de Janua, *Scurrilitas, leccacitas, turpitudo, luxuriosa verba, quæ vulgariter Barrizare dicuntur, & dicitur à stultis curialitas*. f. *Bareizatæ*.

¶ BARROCHIA, mendose, ut videtur, pro *Parrochia*. Charta Emmonis Episc. Senon. ann. 3. regni Clotharii Regis apud Mabill. sæc. 3. part. 2. pag. 614. *At quodcumque de eodem monasterio sicut* (l. sive) *de Barrochiis aut cæteris maneriis causa audeat donare vel auferre*.

BARROI, *id est*, *Liber*, Papiæ. Vide *Baro*.

¶ BARROTUM, Plaustrum, *Barrot* vel *Barreau*, plerisque Galliæ Provinciis, aliis *Tombereau*. Computa Dalphin. Graisivod. fol. 56. *Item computat quod deliberavit pro 17. Barrotis factis in Castellania sua mandato litteratorio domini nostri Dalphini quondam, & dictis ut dicit in cavalgatis domini pro tagentis & aliis præparamentis guerræ portandis ... 25. libras*.

¶ BARROYER. Vide *Barrare* in Barra.

¶ BARRUM. Vide Barra, Septum Curiæ.

¶ 1. BARRUS, f. pro Barra, Cancelli, Repagula, apud Rymer. tom. 13. p. 334. *Quandam placeam sive peciam terræ ... jacentem ... extra Barros novi Templi Londiniæ*, *&c.* Carmen de varia fortuna Ernesti Bavariæ Ducis apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 341.

Ut Dux intento pertransit omnia visu,
Cernit in obryzo spingis ludentibus auro:
Ecce thoreuma nitent, cujus caudeas ametystus
Sedit ad effigies, pluteo fulgente berillo,
Pulvilli super hanc gemini, raræque Minervæ
Sternebant, & pelliciæ vestis Magalinæ,
Cujus sesquipedem cingebat brattea limbum;
Ante pedes Barro inceas orchestra vetusto
Stabat, *&c.*

2. BARRUS, Papiæ, *Rufus*, *niger*. [Glossar. MS. San-Germ. n. 501. Barus, *Rufus*, *niger*.] Legendum *Burrus*. Gloss. Lat. Græc. *Burrum*, ξανθὸν, πυῤῥόν.

3. BARRUS, *Qui & elephas dicitur*, apud Petrum Damian. lib. 1. Epist. 15. Vide Festum in *Barrire* [Eadem notione occurrit *Barrus* apud Horatium Epod 12. 1.

Quid tibi vis mulier, nigris dignissima Barris?

Hinc vox illa à Glossario mediæ Latinitatis prorsus amandanda videtur.]

¶ BARRUUM, Tributi genus, haud scio an idem quod ad *barras* seu portas urbium præstatur. Charta Rainardi Senonensis Comitis an. 1164. ex Tabular. Sangerm. *Nullus judex publicus ... ad freda aut tributa exigenda, ... aut mansiones vel paratas faciendas, vel teloneos tollendos, aut rotaticum, vel pedaticum, ... aut Barruum, aut raptum vel incendium, seu aliquam retributionem*, *&c.*

BARSCALCUS. Annotatio Arnonis Episcopi apud Canis. tom. 1. Antiq. lect. p. 486. *Tradidit memoratus Dux in pago Opingoe villam nuncupatam Opinga; in qua sunt mansi 20. inter Barscalcos & servos, & inter vestitos & apsos, cum campis, pratis, silvis*, *&c.* Ibid. p. 491. *Item de Ecclesiis parrochialibus, quas in beneficium pertinent, & de Barscalcis una cum servis, sive de eorum territorio dotatæ fiat*. Alibi: *Et in ea mansos 60. inter vestitos & apsos, & inter exercitales & Barscalcos cum omnibus appenditiis*. Charta Ludovici Regis an. 892. in Metropoli Salisburg. to. 1. p. 130. *Cum curtibus & casis aliisque ædificiis, familiis, utriusque sexus mancipiis, Parschalcis, fiscalinis, beugislnotis, censibus*, *&c.* Charta Ottonis Mag. ann. 950. pro Ecclesia Ratisbon. apud Meibomium: *Cum ... silvis, aquis, piscationibus, mansionariis*, Baschalkis, *aurearis, brunearis*, *&c.* Charta an. 1107. in Metropoli Salisburg. tomo 2. pagina 131. *Notificamus qualiter duæ sorores contertuæ, ... sub libera Parschalcorum conditione constitutæ, prædium suum ..., delegaverunt*, *&c.* Ita promiscue *Barchalci* & *Parschalci* dicuntur in Chartis Germanicis in eadem Metropoli. Vide tomo 2. pagina 179. *Mansi* vero *Barschalci*, videntur esse *colonorum liberorum*, diversi à *mansis servorum*, seu qui à servis coluntur. Vox deducta à Bar, vel Bare, id est, homo liber, & *Scalk*, servus: quasi *Barscalci* fuerint homines mediæ conditionis inter liberos & servos, vel Baronum servi.

BARTA, Silvæ species. Charta anni 1238. in Regesto Tolosano Cameræ Comput. Paris. fol. 43. *Terras cultas & incultas, videlicet & boscos &* Bartas, *domos & casales, ædificia & bastimenta*, *&c.* Occurrit ibi non semel fol. 46. 53. &c. simili verborum tenore. Charta alia anni 1300. *Habebat dictus Rex in loco vocato ad Nemus Mavis 72. Cartonatas* Bartæ, *seu brugassæ, quæ fuit æstimata valere annui reditus*, *&c.* [Charta Augerii de Marsa Rotunda facta Verano Abbati Floriacensi ann. 1080. *Concedo a die præsenti ... ipsi Patri monachorum & fratribus sibi deservientibus in loco Regulæ ... quidquid visus sum habere de guilleragas cum terris &* Barta, *hoc est, silva*, *&c.*]

BARTO, *Genus organi*, in Gloss. Isidori, f. *Barbiton*.

BARTON, *Prædium Dominicum*, vel *terræ* quas vocant *Dominicales*, hoc est, quas in distributione manerii dominus non elocavit hæreditarie, sed alendæ familiæ suæ causa propriis manibus reservavit: *Dominicum*, Gall. *Domaine*. Vox in Devonia, inquit Spelmannus, & plaga Angliæ Occidentali bene nota.

¶ BARULA, Parva tænia. Vide *Barra* ead. notione.

BARULAS. Glossæ Isonis Magistri ad Prudentium: *Infans*, *Barulas*.

BARULI, vel *Carbunculi*, Morbus equorum, in eorum tergo, ex superfluitate sanguinis vel humoris, de quo Jordanus Risus Calaber MS. lib. 2. de Medicaminibus equorum.

¶ BARUNCULUS, *Parvus baro*. Glossar. MS Montis S. Eligii Atrebat.

¶ BARVO. Vide *Barbo*.

BARUS. Gloss. Lat. Græc. *Barus*, *burrus*, πυῤῥὸς. Vide *Baro*, & *Barrus*.

¶ BARUTELLUS, Dolium, Massiliensibus *Baruchcaulx*. Statuta MSS. Card. Trivultii ann. 1531. ex Archivis S. Victoris Massil. *Item Conventui & cellerariæ de* Barutellis *quoties opus fuerit*, *&c.*

¶ BARYPYCNUS, MELOPYCNUS, & OXYPYCNUS, Voces Græcæ originis quæ in *Breviariis* Paris. Lexov. aliisque occurrunt ad designandas varias cantus modulationes. *Barypycnus* autem est species cantus minoris, apud musicos præsertim cantus plani qui scilicet desinit per tertiam minorem inversam; *Melopycnus* contra per tertiam minorem rectam. Atque hæc quidem musicis.

¶ BASACHIA, Culcitra straminea, Gall. *Paillasse*. Informationes Massil. pro *passagio* transmarino ex Cod. MS. Sangerm. *Item pro tribus equis unam* Basachiam *de v. cannis plenam paleis*. Vide *Bassacha*.

¶ BASANITES, *Genus marmoris ferrei coloris, sive duritia, unde & nomen ei datum est. Invenitur in Ægypto & Æthiopia*, Isidoro lib. 16. Orig. cap. 5. Idem quod *Basaltes* Plinio, cui *Basanites* lapis est unde fiunt cotes.

BASANIUM, [Aluta, Gall. *Basane*.] Charta Petri Parisiorum Episcopi ann. 1218. apud Sammarthanos: *Capam viridem & duo tapeta parva de Hispania, quæ sunt in capella nostra, & tres quarellos, unum de corio deauratum, & duos operatos ad* Basanium *nostrum*. [Nostris olim *Basanniers* qui calceolos vendebant. Regestum Johannis *Sarrasin* Parisiensis *Viarii* an. 1270. apud D. *Brussel* de Usu feud. tomo 2. pagina 746. *De rechief il appartient au Voyer de faire cueillir de chascun Basannier qui vendeyt petits solliers devers le degrè de la Mercerie, chascun an, xii. deniers la veille de Noël.*]

¶ BASA-

¶ BASARIDES, *Baccæ uberes*. Gloss. vet. MS. San-Germ. n. 501.

BASCAUDÆ, veteri Interpreti Juvenalis Sat. 12. v. 46. *Vasa ubi calices lavabantur, cacabus*, Papias: *Bascaudæ, conchæ areæ, genera vasorum*. Vox vetus Gallica, quam etiamnum retinent Cambro-Britanni, qui prisca Gallorum lingua loqui creduntur: est enim iis *Basgawd* & *Basged*, sporta, cophinus, corbis, canistrum: nam vocem Britannicam esse testatur Martialis:

Barbara de pictis venit Bascauda Britannis.

MASCAUDA, in MSS. Codd. Juvenalis legi scribit Petrus Pithœus, pro *Bascauda*. Vetus Gloss. *Macusta*, βαγκα, Ubi recte *Mascauda* emendat Salmasius.

BASCLI, BASCULI, Prædones, Ruptarii, ex Vasconia, cujus incolæ *Basques*, id est, *Vascones*, appellantur, *Basculi*, apud Turpinum cap. 7. Silvester Giraldus lib. 2. de Expugnat. Hibern. cap. 7. *Urbs Baonensis, quam hodie nostra continet Gasconia, Basclonia caput est, unde Hibernenses provenerant*. Adde Topogr. Hibern. dist. 3. cap. 8. Nicolaus Trivettus an. 1239. *Terra Basclorum, cujus caput est civitas Baiona*. Rob. de Monte ann. 1179. *Quidam Bascli, & Navarrenses. & Brebenzones, venerunt ad urbem Burdegalensem, & illam vastaverunt*. Chronicon S. Stephani Lemovic, anno 1204. *Joannes Episcopus Lemovicensis . . . obsedit Nobiliacum in quo se incluserunt quamplures Bascli & Ruptarii, qui populum & terram vastabant*. Eadem refert Chronicon breve S. Martialis Lemov, sed ad ann. 1202. inter fragmenta Histor. MSS. Stephanot. to. 1.]

BASCULI, in Chronico Vosiensi cap. 69. & 73. ut & apud Stephanum Tornacensem Epist. 90. [Rymer. tomo 5. pagina 429. col. A. *In partibus Vasconiæ quædam invaluit periculosa dissensio, inter homines & habitatores civitatis nostræ Baionæ ex una parte, & subditos nostros Basculos de Labourde & partium adjacentium ex alia. Qui quidem Basculi homines dictæ civitatis hostiliter persecuntur quosdam bonis suis spoliando, & redemptiones ab eis capiendo*.] Vide Varronem lib. 2. de Re rustica cap. 10.

BASCULONES, apud Catellum in Hist. Comitum Tolosæ pag. 246. &

BASCLONES dicuntur in Concilio Avenionensi ann. 1209. cap. 7. ubi perinde ac hæretici, cum Aragonibus, Brabanzonibus, cæterisque ruptariis & raptoribus excommunicantur; quod antea etiam statuerat Alexander III. PP. in Lateranensi Concilio can. 27.

¶ BASCUUM, pro *Pascuum*, *Paturage*, Locus est in *Aysiamentum*.

BASELEUS, *Baselum*, Papias: *Baseleus dicitur corrupte, is est enim faselus, i. genus navis*. [Papias MS. Ecclesiæ Bituric. *Baselus*. Alter Papias: *Fascelus, Navicula, quam corrupte dicimus Baselum*.] Gloss. MS. Eccl. Paris. [nunc S. Germani n. 501.] habet: *Baselum*, [*corrupte dicimus ipse est faselum, genus navigii, de quo Vergilius, pictisque faselis*. Tullius habet, *Faselus*: quod navigii genus nos Gallice dicimus, *Felouque, Galiote, Brigantin*]

BASELLA, Parva *basis*. Palladius lib. 1. de Re rust. cap. 18. de cella vinaria: *Medium spatium cupis deputabitur, quas ne ambulacra prohibeant, Basellis altioribus impositas ... possumus collocare*.

BASIA JUVENUM. Charta Communiæ S. Joannis Angeriacensis an. 1204. *Concedimus etiam hæredibusque eorum, ut ad libitum suum puellas & viduas suas nuptui tradere, & juvenes uxorare, & Basia juvenum & puellarum semper habere sine aliqua contradictione libere liceat*. [Versiculi antiqui qui ad finem Officii Tenebrarum ab 800. saltem annis in Ecclesiis Gallicanis decantantur: *Agno miti Basia lupus dedit venenosa*.] Vide *Osculum*.

BASIANI, Hæretici, de quibus Facundus Hermianensis lib. 8. cap. 7. ubi videndus Sirmondus.

¶ BASIARE REGUM GENU, Osculari. Hic quidem olim obtinuerat mos, ut proceres Regem allocuturi ejus pedes prius deoscularentur; genu autem iis osculandum forsasse concessum est qui præstantioris erant dignitatis: quemadmodum nunc Cardinales qui genu, alii vero pedes Romani Pontificis deosculantur. Ermoldi Nigelli Carmen elegiacum pro Ludovico Imper. lib. 3. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 48.

Insuper ad nostros quæ sit salvatio fines;
Ordine cuncta suo dic, volo, France, mihi.
Olli respondit fido de pectore Lantpreth,
Cæsareum Adelmis Basiat ore genu.

BASIDEM, pro *basim*, dixit Fortunatus libro 8. Poem. 14. [*Baside* pro *Basi*. Vita S. Maxentii Abbatis tom. 5. Junii pag. 173. F. *Rediviva hominis membra quæ nuper emortua fuerant, effugato languore, naturali fulcimento adstiterant in Baside*.]

¶ BASILECUS, Sanctus sub cujus invocatione *Basilica* dicata est. Mabill. to. 4. veterum Analect. pag. 247. ex formulis Andegav. *Nec nullum obsequium heredum ac proheredum meorum te quicquam redebere cognoscas, nisi sub defensione sancti Basileci domni illius præbeas obsequium non requiratur*. Antiquit. San-Dionysianæ apud Doubletum p. 687. *Basileci sui domni Dionysii*.

BASILEUS, Rex, ex Græc. βασιλεύς. Gloss. Ælfrici Saxonicum *Basileus*, Kyning, i. Rex. Ingulfus; *Totius Occidui climatis orbis terræ Basileus*. Fortunatus in Vita S. Medardi cap. 9. *Hæret Basileus eventu tanto attonitus*. Hanc porro *Basilei* appellationem videntur sibi præ cæteris arrogasse veteres Angliæ Reges. Nam Edgarus, qui in Chartæ initio, quæ habetur tom. 1. Monastici Anglic. pag. 65. se *Magnæ Britanniæ præsideo* ait; hanc vero sic claudit: *Ego Edgar totius Albionis Basileus ..., confirmavi*. Itam passim ipse & alii, ibidem pag. 84. 93. 102. 140. 218. 236. tom. 2. pag. 838. 840. 841. 1054. apud Florentium Wigorn. pagina 617. Ingulphum pagina 884. Will. Malmesburiens. pag. 58. Rogerum Hoveden. pag. 426. 435. in Addit. ad Matth. Paris pag. 156. 157. &c. Cummeneus Albus in Vita S. Columbæ Abb. Hyensis cap. 25. *Totius Britanniæ Imperator ordinatur*.

BASILEI, seu βασιλεῖς titulum Imperatores Byzantini nulli alii Principi præterquam sibi competere persuasum habebant, cæteros Ῥῆγας seu Reges appellantes. Gesta Innocentii III. PP. pagina 117 de Joannicio Rege Bulgariæ: *Ipse præterea coronam regni legitime receperat à summo Pontifice: sed ipse qui se appellabat Constantinopolitanum Basilea, coronam Imperii temere usurpaverat à seipso, &c.* Hunc tamen Bulgarorum Regi de aulere, quem βασιλέα dicebant, cujus etiam Legatos, cæterarum gentium Legatis præponebant, ut est apud Luitprandum in Legatione, ubi meminit *Petri Bulgarorum Vasilei*. Vide Scylitzem pagina 613. Eumdem etiam titulum Carolo M. tribuere Legati Nicephori Imperatoris an. 812. Annales Franc. *More suo Laudes ei dixerunt, Imperatorem eum & Basileum appellantes*. Quo loco Eginhardus habet βασιλεα. Hanc postmodum appellationem invidere Caroli successoribus iidem Imperatores: qua de re lepidam instituit expostulationem Ludovicus II. Imp. adversus Basilium Macedonem, in ejus Epistola, quam descripsit Baronius an. 871. n. 57. Vide quæ in hanc sententiam adnotavimus ad Alexiadem pag. 236. & ad Joinvillam pag. 316.

¶ BASILIÆON, Libri seu collectio Imperialium Constitutionum ab Imperatoris Justiniani temporibus, cujus collectionis authores Basilius Macedo, Constantinus filius & Leo Philosophus. Vide Cujacium lib. 18. Observat. cap. 36.

BASILICA, Ædes sacra, templum, Ecclesia. Gloss. MS. Eccles. Paris. ex Isidoro: *Basilicæ prius vocabantur Regum habitacula, unde & nomen habent... Nunc autem ideo divina templa Basilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus & sacrificia offeruntur.* Adde Amalarium lib. 3. de Eccles. offic. cap. 2. Honorium Augustod. lib. 1. cap. 127. Canones Hibern. lib. 42. cap. 26. Joachimum Vadianum lib. 2. de Colleg. & Monaster. pag. 92. Stephanum Durantum de Ritibus Eccles. lib. 1. cap. 1. num. 9. & seqq. Baron. ad Martyrol. Rom. 5. Augusti, Adr. Valesium lib. de Basilicis, &c. Cæterum non assentior viris doctis, qui *basilicas* appellari ædes nondum consecratas volunt.

☞ Altera lis fuit inter eruditos viros Valesium, & Launoium, de qua hæc habet Mabillonius to. 2. Operum posthumorum pag. 355. de Antiquitatibus S. Dionysii: *Optime probatum fuit*, inquit, *à D. Valesio in sua contra D. de Launoy de Basilicis dissertatione, Basilicam sexto & septimo sæculo apud Gallos semper significasse Monachorum Ecclesiam; cathedrales & parrochiales Ecclesias appellatas fuisse Ecclesias.* Hæc Mabillonius qui pag. 357. hunc addit locum vitæ S. Bathildis ab auctore coævo scriptæ: *Clotbildis quoque in honorem S. Petri Basilicam, ubi religio monastici ordinis vigeret, Parisius fecit.* Quæ Basilica nunc S. Genovefæ nuncupatur.

¶ BASILICA ECCLESIÆ, in Annal. Bened. to. 4. pag. 248. *Rex itaque* (Robertus) *gaudens Ecclesiæ Basilicam intrat.* Acta SS. Bened. sæc. 5. pag. 98. *Domum propriam ...omnipotenti Deo in Basilicam Ecclesiæ consecrari studuerunt.*

BASILICA AUREA, dicta Basilica Lateranensis, seu Salvatoris, Romæ, quæ à conditore dicta est *Constantiniana*, & propter excellentem illius structuram & ornamenta, *Aurea*. Vide Gregor. M. lib. 2. Epist. in Præfat. Anastasium in S. Silvestro, Panvinium, &c.

¶ BASILICAM SCINDERE, Mortuum in Basilica sepelire, humare. Spicil. Acher. to. 9. pag. 40. in Canon. Hibern. cap XXVI. de nomine Basilicæ & ejus scissura. *Synodus Hibernensis: Basileus Græce, Rex Latine: hinc & Basilica, Regalis, quia in primis temporibus Reges tantum sepeliebantur in ea, nomen sortita est; nam cæteri homines sive igni, sive acervo lapidum conditi sunt. Item nemo alienus fuerit in libertatem* (id est ausus fuerit) *scindendi Basilicam sine principis permissione.*

BASILICULÆ PRIVATÆ, apud Avitum Viennensem Epist. 6. Sacella & Oratoria.

BASILICÆ appellatæ ædiculæ quædam, quas Franci nostri veteres magnatum tumulis imponebant, quod formam basilicarum seu ædium sacrarum referrent. Nam aliorum inferioris conditionis hominum sepulcria aut *tumba*, aut *porticulus* tantum superponebatur. Id colligitur potissimum ex Lege Salica tit. 58. §. 3. 4. & 5. ubi, qui *tumbam* aut *porticulum super hominem mortuum expoliaverit... solidos 5. Si quis vero Basilicam super hominem mortuum expoliaverit, 30. solidis culpabilis judicatur.* Ex quibus latis patet *Basilicas* tumulos magnatum spectasse, quarum etiam mentio est in tit. 71. ubi agitur de mulcta illius qui *Basilicam voluntario ordine aut fortasse per negligentiam incenderit.* Unde eruunt viri docti ejusmodi basilicas ligneas fuisse, proindeque incendiis obnoxias.

BASILICANUS, *Palatinus vel etiam Ecclesiasticus*, Joanni de Janua [& Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.] Ugutio: *Basilicani, proprie dicuntur qui habitant juxta basilicam, & sub alis ejus.* Gloss. Lat. Gall. *Basilicanus, Ecclesiaste.*

BASILICARIS, dicta olim una ex portis urbis Remensis, *quæ Collectitia* [melius *Collatitia*] *antea vocabatur, scilicet à conferendis mercibus; nunc autem Basilicaris dicitur, eo quod circa se basilicis dudum præ cæteris portis abundasse feratur: sive quod euntibus ad Basilicas in vico almi Remigii consistentes pervia fuerit.* Ita Vita S. Guntberti Mart. n. 3. Hodie appellatur *la Porte Bazée*. [quæ primum *Baseille* dicta est.]

BASILICARII, Clerici qui in *Basilica* seu æde sacra, Papæ, Episcopo, aut Sacerdoti sacra facienti ministrant. Isidorus Hispal. Epistola ad Ludefredum Episcopum Cordubensem: *Basilicarios ipse* (Primicerius) *constituat, & matriculas ipse disponat.* Ceremoniale Cencii Camerarii apud Baron. ann. 1191. *Statimque ipse Archidiaconus cum Priore Basilicario aptat pallium prædictum super Pontificem.* Clemens IV. PP. apud Raynaldum an. 1311. num. 13. *Consuevit autem Imperator larga Presbyteria omnibus exhibere... Cardinalibus, Primicerio & Cantoribus, Subdiaconis Basilicariis, & regionariis, &c.* [Act. SS. Julii to. 3. pag. 540. A. in Vita S. Stephani Sabait. *Idem ille pater Eustratius... nunc autem sanctæ Christi Dei nostri Resurrectionis Basilicarius:* ubi *Basilicarius* idem videtur, qui Æditimus, Sacrista.]

BASILICARIUS, vel BASILICIARIUS, [illegible], in Gloss. Lat. Græc. vitilitigator, litigator, qui fora frequentat. [Supplem. vero Antiquarii: *Sordidus, vilis, forensis.*] Vide Casaubonum ad Theophr. Characteres pag. 176.

BASILICUS. In Concilio VIII. Actione 1. ex versione Anastasii ita quidam subscribit: *Ego ille Basilicus ..., subscripsi.* Ubi idem Anastasius: *Basilicos Græce dicitur Imperialis natura, aut Exspatharii Imperialis, aut alterius dignitatis. Imperiales homines fuerunt, qui rogati testimonii sui scripto & adstipulatione chirographa sigillatim roboraverunt.* Sed errat toto cælo: sunt enim Græcis Βασιλικοί, iidem qui *Mandatores*, qui Imperatorum mandata perferebant. Βασιλικὸς ἀσηκρῆτις, in VII. Synodo, Act. 1. [illegible], qui mox [illegible] dicitur. Theodorus Studita in Catech. [illegible]. Constant. de Adm. Imp. cap. 7. [illegible]. Ita cap. 47. & alibi non semel. In Vita S. Nili junioris pag. 91. Βασιλικὸς idem est, qui [illegible] seu judex.

BASILIDES, *Palatinus homo*, ἀνὴρ τῆς βασιλείας, *i. de aula regia*, in Gloss. Isidori.

BASILISCUS. Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. pag. 237. *Fecit in Ecclesia Domini Salvatoris ...vela serica de blattin Bisantea quatuor in circuitu altaris majoris, duo ex his aquilata, & duo de Basilisci; ornata in circuitu de olovero.* Id est, serpentium vel potius Regulorum, (avium, quas Græci βασιλίσκους dicunt) figuris exornata.

BASILISSA. Gloss. MS. San-German. *Basilissa, Imperatrix.* Gloss. Lat. MS. Regium: *Basilla, Regina: Basilissam* Angliæ Reginam vocat quidam Monachus in Epistola præfixa Glossario Ælfrici, quia Reges Angliæ *Basileos* se se vulgo inscribebant, uti supra observatum.

¶ BASILIUS, *Primus*. Vetus Glossarium San-German. n. 501.

¶ BASILLA, *Regina*. Papias & Glossarium San-German. n. 501.

BASINDUCA. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ apud Ughellum tom. 9. pag. 675. *Licentia & potestate recipere aquam libere à flumine Sleti pro faciendis molendinis Basinducis, & casale cotio, cum tenementis suis, &c.*

BASINETUM, Cassis in modum *Bacini*. V. *Bacinetum*.

¶ BASKETTUM, ab Anglico *Basket*, Corbis, calathus, apud Rymerum tom. 11. pag. 453. *Cum bonis, joca-*

jocalibus, auro, argento monetato & non monetato, bogeis, Baskettis, mantcis, fardellis, &c. Vide *Bascauda*.

¶ BASMETTUM, apud eumdem Rymer. tom. 5. pag. 384. col. A. ubi de nave capta cum mercimoniis, *Triginta paribus platarum, Basmettarum, pisanorum, &c.* Legendum est *Basinettorum*.

¶ 1. BASSA, Nomen dignitatis apud Turcas notissimæ, Præfectus urbis vel provinciæ, Nostris *Bacha*, melius tamen *Bassa*. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 302. ex Historia pacificationis inter Rodulphum II. Imper. & Turcas: *Ubi Bassa Budensis famigeratus animum Turcarum explicavit*. Et pag. 304. *Commissarii Vezirus supremus, quartus honore, ordine ab imperatore Turcarum Amurates, Bassa Budensis, & Cadiam juris apud Turcas summus præses & interpres*. Bernhardi *de Breydenbrach* Iter Hierosol. pag. 259. *Quemdam Bassam Græculum ex nobili Paleologorum familia natum ad nephandum facinus allexit*. Et pag. 260. *Instigat Bassam ut properet & rem memoratu dignam aggrediatur*. Vide Briot. Hist. Imperii Otoman. lib. 1. cap. 4.

2. BASSA, Ovis pinguis. Vide *Bassus* 1.

¶ 3. BASSA-CURTIS, Chors vel Cohors, Gall. *Bassecour*. Acta SS. Aprilis to. 1. pag. 151. F. *In Bassa curte Plessiaci parci prope Turones*. Vide *Curtis* in *Cortis*.

¶ BASSACHA, Culcitra straminea, Massiliensibus *Bassague*, Gall. *Paillasse*. Instrum. an. 1342. ex Archivis S. Victoris Massil. *Apud cameram capellani lectum unum de aBssacha*. Vide *Basachia*.

BASSALLUS, *Vassallus*. Diploma Ludovici Imp. apud Ignotum Casinensem cap. 6. *Si Comes aut bassi nostri aliqua infirmitate remanserint, aut aliquem excusatum retinuerint, aut Abbates vel Abbatissæ, si plenissime homines suos non direxerint, ipsi suos honores perdant, & eorum Bassalli, & proprium & beneficium amittant. De Episcopis autem, cujuscum quo Basallus remanserit, & proprium & beneficium perdant*. [Spicil. Acher. to. 5. in Chronico Piscariensi: *Rainaldus qui illud possidebat fuit noster Bassallus*.] Vide *Vassi*.

¶ BASSARE, Deprimere. Vide in *Bassus* 1.

¶ BASSARIS, *idis*, à Bassan, *Pinguedo, ovis pinguis, & inde bassarides vaccæ multifariæ, uberes: Bassarides etiam sacerdotissæ Bacchi*. Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. Vide *Bassus* 1.

BASSATUM, *Terræ hiatus*, in Gloss. Isid. [Excerpta Pithœi corrupte, *Bastana*, pro, *Bassatum*.] Vide *Bassus*.

¶ 1. BASSE, Kennett. in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. vocem hanc sic reddit. *A collar for cart horses made of flags*, hoc est, Collare curilium equorum ex gladiolis seu xiphiis contextum: potius crediderim esse genus ephippii vilioris, cui insident aurigæ, quod alii *Bastam* vel *Bastum* vocant. Compotus Richardi *Parentya* Prioris *de Burcester* in Antiquit. Ambrosden. pag. 574. *Et in tribus coleris, uno Basse, cum tribus capistris emptis apud Sterrisbrugge hoc anno v. sol. x. den. ob.* Quod in opinionis suæ confirmationem affert Kennettus, nostram adstruit. Pulvinus, inquit, è gladiolis, quo in flectendis genibus utuntur in Ecclesiis, appellant *Basse*. Quis enim non videat majorem esse pulvini cum ephippio, quam cum collari cognationem?

¶ 2. BASSE, adverb. Submissa voce, in antiquo Ceremoniali B. Mariæ Deauratæ. Vide *Bassus* 1.

¶ BASSERE, *Deponere*. Glossar. MS. Monast. S. Andreæ Avenionensis. Vide *Bassus* 1.

¶ BASSETUM à *Bassus*, ut videtur, humilis mensa. Acta SS. Maii tom. 4. pag. 554. in Processu de vita S. Yvonis: *Et plures alios pauperes, quos ad terram sedere faciebat, & super unum Bassetum mappam ponebat seu extendebat*.

¶ BASSIA, Latrina. Vide *Bacia*.

¶ BASSIGNETUM, Cassis quæ figuram refert *Bassini*, Locus est in *Armatura*. Vide *Bacinetum*.

¶ BASSILE, Pelvis, Gall. *Bassin*. Charta an. 1336. ex Tabular. Episc. Massil. *In octo platellis duarum formarum quatuor Bassilibus cum ismaltis in aliqua eorum parte deauratis*.

¶ BASSILITAS, παχύτης. Vetus Glossar. Lat. Gr. i. *Crassities*. Vide *Bassus* 1.

BASSILLARDUS, Pugio, vel sica. Catholicon: *Baselard, clunabulum*. Ita recte reponit, pro *clinabulum*, Somnerus ex Isidoro & Turnebo lib. 19. Adv. cap. 32. Henr. Knyghton. lib. 5. *Arrepto Basillardo, transfixit Jack Straw in gutture*. Et mox: *Cum alio Basillardo penetravit latera ejus*. Item pag. 2731. *Les Vicomtes, ... aient pouare d'arester tous les contravenants, & les Baselardes d'aggers, & espèes*.

¶ BASSINUS, Pelvis, Gall. *Bassin*. Limborch. Sent. Inquisit. Tolos. pag. 359. *Videbatur esse barbitonsor, quia secum portabat Bassinum*. Occurrit in Actis SS. Junii to. 3. pag. LXXV. & apud Marten. to 1. Anecd. col. 1523. Vide *Bacinus* in *Bacca*.

¶ BASSITUDO CORDIS, id est, Pusillanimitas, apud S. Bernardum Serm. 36. *De altitudine & Bassitudine cordis*.

¶ BASSIUS, Submissiori voce apud Leibnitium tom. 1. Scriptor. Brunsvic. pag. 870. de reformatione Monasteriorum: *In ferialibus diebus simplicius & Bassius cantare deberent*.

BASSUARIA JUMENTA, apud Petrum de Crescentiis lib. 9. de Agricult. pag. 79. ubi vetus ejus Gallicus Interpres, *Jumens à bast*, Clitellaria, sagmaria, aliis. Vide *Basta*.

1. BASSUS. Gloss. Isid. *Bassus, crassus. Bassus, pinguis, obesus*. Papias; *Bassus, curtus, humilis*. [Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 313. *Domus ejus erat Bassa & humilis*. Gloss. Gr. Lat. Παχύς, *Bassus, grossus, grassus*, Παχύς, ὑπόπαχυς *Bassulus*. Παχύτης, *Bassitas*. Gloss. Lat. Gr. *Bassus*, παχύς. Joan. de Janua: *Bassan interpretatur pinguedo: unde bassus, i. non altus, quia pinguedo non sinit multum in altum crescere. Unde Bassare, deponere, & inde hæc Bassa, ovis pinguis*. Italis *Basso*, nostris, *Bas*, depressus, imus. Statuta Hospitalis S. Juliani in Additam. ad Matth. Paris pag. 164. *Sotularibus Bassis, pro calceamentis utantur*. Chron. Montis S. Agnetis cap. 1. *Locus Bassus complexioni humanæ nequaquam convenit*. Chron. Windes. lib. 2. c. 26. *Ita Bassus fuit in seipso, & altus in Deo*. Regiam Majest. lib. 4. cap. 36. §. 4. *Omnes Bassiores in parentela, sunt rustici*, id est, infimi ordinis. [*Bassi homines*, iidem, apud Lobinellum to. 2. Hist. Brit. pag. 1623.]

BASSARI, pro deprimi dixit Joannes Gersen lib. 3. de Imitatione Christi cap. 46. num. 2. Contractum initum circ. an. 1241. cum Thoma Abb. S. Trudonis lib. 7. Hist. Lossensis pag. 188. *Omnes munitiones & domus, quæ habent pontes ad levandum & Bassandum in allodio S. Trudonis, & in Comitatu & dominio ipsius Comitis, &c.*

BASSÆ MARCHIÆ HOMINES: Sic dicuntur homines inferioris ordinis, quod in cœtibus publicis in infimis gradibus, quos *marchias* vocabant, considerent. Vide *Marchia* 2.

2. BASSUS, pro *Vassus*. Vide *Vassi*.

¶ BAST, Idem quod mox *Basta*, Acta SS. Junii to. 3. p. LXXXII. D. in legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. *Ordinamus igitur, quod cuilibet personæ, quæ cum animali sive de sella, sive de Bast fuerit, &c.* In Consuetudinibus & Juribus MSS. Ecclesiæ Audomarensis: *Cartea de Bast II. den. Summarius de Bast, &c.*

1. BAS-

1. BASTA, BASTUM, Clitellæ, Gallis *Bast*. Italis *Basto*. Gloss. vetus: *Sarma, sella quam vulgus Bastum vocat, super quo componuntur sarcinæ*. Gaufredus in Chronico Vosiensi cap. 3. *Asinum stravit, &, ut rustice loquar, superposuit Bastas, in quarum una ipsum Sancti posuit*, [*in alia Gausbertum puerum suum recondidit*. Hic intellige non clitellas, sed canistra è clitellis pendentia,] à Græco [illegible], fustis quo onera portantur: unde [illegible], pro *ferre* & *portare*, deducit Salmasius. Alii vocem effictam ex [illegible], de qua mox, putant.

BASTURÆ ASINORUM, in Charta Guillelmi Episcopi Carnotensis an. 1166. in Histor. Perticensi p. 195. Hinc *Bastage*, [illegible], in Consuetud. Aquensi tit. 12, art. 5. 6. pro pensitatione quæ domino præstatur pro equo clitellato, seu clitellis instructo.

¶ BASTATUS, Clitellis instructus. Acta SS. Maii to. 4. pag. 604. C. *Equo Bastato positus &c. Salma &c. Salma Bastata* in voce *Quartagium*.

¶ 2. BASTA, in Vicecomitatu Turennensi *Baste*, in Arvernensi tractu *Bacbole*, in Bituricensi *Tine*, in Aniciensi *Balaste*. Vas est ligneum circulis & duabus ansis instructum. Hinc *Jumentum deferre dicitur duas Bastas vindemiæ, vini, aquæ, &c.* Vide *Banastum*.

BASTAGA, Onus ipsum, vel oneris transvectio, à [illegible], *ferre*. Hesychius: [illegible]. Publicola Epist. 153. inter Augustinianas: *In Arzugibus, ut audivi, jurantes per dæmones suos, qui ad deducendas Bastagas pacti fuerint, &c.* Proprie autem usurpatur pro onere transferendi res publicas aut privatas Principis, in leg. 11. Cod. Theod. de Cohortalib. *Bastaga privata*, id est, onus transvehendi res privatas Principis, erat sub dispositione Comitis rerum privatarum: *Præpositi Bastagarum*, sub dispositione Comitis Sacrar. largit. in Notitia Imperii & in Vita S. Parthenii Episcopi Lampsaceni n. 11.

BASTANGARII, Qui equis aut mulis res Principis aut publicas ad destinata loca deducebant, in L. 3. & 11. Cod. Th. de Murilegulis. Breviloq. *Bastangarii secundum quosdam dicuntur quasi bestiæ angariæ, eo quod rusticos angariabant ad quintam bestiam præstandam*. Italis *Bastagio*, est bajulus. Matth. Villaneus lib. 11. c. 42. *Il corpo suo con due Bastagi & un famiglio fu portato alla Chiesa*.

¶ BASTANA, mendose pro *Bassatum*: quod vide.

BASTARDUS, Nothus, spurius, illegitimus. Vetus Charta in Tabular. Casauriensi: *Trado vobis Giso & Gerardo germanis meis Bastardis quartam portionem de omnibus rebus proprietatis meæ*. Adam Bremensis cap. 168. *Ecce Willelmus, cui pro obliquo sanguine cognomen est Bastardus*, Quo spectant ista Eustathii in Odyss. [illegible]. Quæ quidem aptari recte possunt iis sæculis, quibus Guillelmus nothus vixit, de quibus egimus in V. *Concubina*. Ipse Guillelmus Anglorum Rex in Epist. ad Alanum Britanniæ Comitem: *Ego Willelmus cognomento Bastardus*.

☞ *Bastardi* nomine significantur quicumque extra matrimonium nascuntur, sive *nothos*, sive *spurios* dixeris. Quod nomen nihil turpe olim sonabat, ut modo observabat D. Cangius: nam si Germanos excipias quibus invisum semper fuit, apud Italos, Hispanos & Francos nostros vix aliquod discrimen erat legitimum inter & *Bastardum*. Notum est quippe *Bastardos* parentibus suis in bonis hæreditariis successisse, non secus ac qui in legitimo matrimonio nati: unde etiam cum de regni successione actum est, à portione sua minime exclusi sunt. Ex Nobilibus orti Nobiles reputabantur, *nomen & arma patris portabant cum aliqua tamen differentia*, (cum tænia scilicet diagonali) inquit Boerius quem consule in Decis. 247. num. 12. Observandum autem id solos Principum & Nobilium *Bastardos*, modo agniti fuissent, spectasse. Qui usus perseveravit usque ad ann. 1600. quo anno Edicto vetitum est, ne etiam ii qui ex Nobilibus nati essent, sibi nobilitatis titulum arrogarent, nisi prius nobilitatis obtinuissent literas. Leodiensibus statutis alisque ab officiis Judicum & Consiliariorum excluduntur. Testamenti faciendi rebusque suis hæredem instituendi jus non habebant, utpote servi: ad summum testamento legare poterant quinque solidos. Eorum ergo hæreditas, quod de iis quoque intelligendum qui intestati moriebantur, ubi liberorum jure gaudebant, ad Dominum loci jure *manuummortuarum* pertinebat. Quod usurpatum jus postea Ludovicus X. ann. 1315. Edicto sibi attribuit, atque exinde sæpius est confirmatum; adeo ut nunc nemini dubium sit jus, quod vocant, *Bastardiæ* ad Regem ipso jure Regni pertinere, hoc tantum casu excepto, si *Bastardi* in alicujus Domini jurisdictione nati, ibi vitam egere, atque ibidem defuncti sunt. Qui plura voluerit adeat V. Cl. *de Lauriere* cum in Præfat. to. 1. Ordinat. Regum Franc. n. 104. & seqq. tum in Glossario juris Gallici ad voces, *Bastard* & *Bastardise*. Adde D. *Brussel* de Usu feud. lib. 3. cap. 17.

Boxhornius à Cambro-Britannicis etymon accersit, qui vetere etiamnum, ut asserit, Gallorum & Britannorum lingua utuntur: *Bastard* enim spurium & nothum vocant, voce composita à *Bas*, non profundus, depressus, & *Tardd*, germinare & pullulare, salire, oriri, ut fontes: quasi dicas, qui non à profunda & antiqua nobilitate ortum deducat, sed qui nuper enatus est & germinavit. Atque inde forte bastardos nostri appellarunt *Fils de bas*, quasi ex infimæ & humilis fortis femina genitos, & ex *inferiori contubernio* (vide in *Disparagare*) cujusmodi sunt ut plurimum meretrices ac concubinæ, in Literis Philippi Ducis Burgundiæ an. 1391. Philippus *Mous Kes* MS.

Filie le Roi Henris de bas,
Juliane fu apielèe.

Infra:

Si ot de bas li Rois fis fius.

Historia Francica vernacula MS. ex Bibliotheca Memmiana fol. 268. *Si ala en Puillo à Masafroi son fils de bas*.

De aliis vocis hujusce originibus consulendi preterea Cujacius ad Novell. 18. Justin. Spelmannus, Bisciola to. 2. Horar. subcesiv. c. 9. Besoldus in Thesauro Practico, Cobarruvias in Thesauro linguæ Castil. Menagius in Orig. Ital. [& Gall.] Kilianus, &c.

BASTARDIA, Illegitima nativitas. Aresta Pentecost. ann. 1290. in Reg. Parlam. fol. 86. *Quantum illa quæ Ballivus Turon. tenebat in manu Regis, & saisiverat super dictum Hardoinetum & fratres suos, propter Bastardiam sibi impositam, &c.* Matth. Paris ann. 1247. *De novo præscribit Rex certam formulam Episcopis de Bastardia, utrum scilicet ante matrimonium contractum, vel post nati sint*. Observat Regiam Majestatem lib. 2. cap. 50. & 51. *de bastardia*, coram judice Ecclesiastico litigari, quod tradunt etiam Bracton. lib. 4. Tract. 3. cap. 19. lib. 5. Tr. 5. c. 19. Fleta lib. 5. c. 5. §. 7. lib. 6. c. 39. & Christophorus de S. Germano in Dialogo de fundamentis Legum Angliæ cap. 6. *Bastardie*, in Consuet. Normann. cap. 27. *Bastardage*, in Burbonensi art. 194. *Bastardia*, Hispanis. Le Roman *de Rou* MS.

De Guillaume avoit grant envie,
Quo sur lui aloit seignorie,
Reproche li sa Bastardie,

Aba-

Abastardare, Bastardum, seu nothum, aut illegitimum pronuntiare. Fragmentum de Episcop. Petragoric. apud Labbeum to. 2. Bibl. pag. 739. *Quem* (Heliam Rudellum Comitem) *mater sua Comitissa... coram eodem Episcopo in Conventum publice Abastardavit, dicens quod non erat filius Heliæ Comitis.*

¶ 1. BASTARE, f. Acu pingere, Gall. *Broder*, Hispanis *Bastador, Metter de* Brodeur. Statuta Arelat. MSS. art. 53. *Et si dominus voluerit* Bastari *mantellum, habeat sartor pro mantello* IX. *den.* Ibidem: *Si dominus voluerit* Bastari *facere super totum, habeat sartor* IX. *den.*

2. BASTARE, Italis *Bastare, esser a bastanza*, sufficere, quasi *bene stare*. Ugutio: *Sufficere, quod vulgo dicitur* Bastare. Vide Origines Italicas V. Cl. Ægid. Menagii.

Bastua, Sufficiens. Charta Hispanica æræ 1153. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 4. pag. 437. *Tunc quidem dejecto ab Episcopatu Didaco Priore, cumque Adulfus Abbas, sanctus vir & bonus videret augeri sub se servos Dei, & in illo minimo habitaculo non posse congregari, penitus diruit, & majus satisque congruum &* Bastum *condere cœpit.*

¶ BASTASIUS, Bajulus, à Βαστάζω, Porto, baiulo, Italis *Bastagio*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 278. *Item, Aimoneto quæ debebat* Bastasiis *qui portaverunt robam Domini ad galeam gr. x.* Ibidem infra: *Item,* Bastasiis *qui portaverunt Dalphinos ad galeam gr. x. Item, cuidam* Bastasio, *qui portavit scrineos, &c.*

BASTASSIZA, Naviculæ apud Dalmatas species. Charta Capituli Scardonen. an. 1284 apud Joannem Lucium lib. 4. de Regno Dalmatiæ cap. 13. *Obligaverunt se in perpetuum facere conducere... de lignis.... quatuor barchas, vulgariter dictas* Bastassizas.

¶ BASTASSUS, Hospes, alienigena, *Etranger*. Statuta Arelat. MSS. art. 98. *Et quod tempore vindemiarum non possint tabernarii locare barralia* Bastassis. Antiqua versio ex Archivis Arelat. habet: *Et ne les pourront* (leurs Barrals) *louer en temps de vendanges à aulcun estranger.*

¶ BASTAXIUS, Idem qui *Bastasius*, Hispanis *Bastaje*, Gall. *Crocheteur*. Concil. Terracon. an. 1314. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. *Bastaxii, mimi, histriones, lenones, carbonerii, fornerii, cursarii, seu piratæ nisi forte contra infideles vel sagiones curiæ sæcularis non existant Clerici.*

¶ BASTELLUS, Campanæ clava ferrea, Gallis *Battail* vel *Battant*, Picardis *Batel*. Hist. Abbatiæ S. Germani à Pratis pag. CXLVI. col. 2. *Ex tunc debent chorda campanarum ligari &* Bastelli *amoveri à scalis sive campanis refectorii & à tympano, & loco* Bastellorum *debet cellerarius tradere tabulas & malleos.* Vide Bacallum.

¶ BASTERIUS, à Gallico, *Bas*, Tibialia, Qui facit tibialia, in Antiquo catalogo MS. B. M. Deauratæ, in quo recensentur nomina Sodalium Nativitatis B. Mariæ Virginis.

BASTERNA, Vehiculum tectum, & feminarum lectica, gestatoria sella. [Papias MS. *Basterna, Vehiculum itineris mollibus stramentis compositum, quasi vesterna*: quibus verbis additur in Glossario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *quæ mollibus vestibus sternuntur & à duobus animalibus trahuntur. Ibi nobiles feminæ deferuntur.*] Servius ad 8. Æneid. *Pilenta sunt vehicula, sicut nunc Basternas videmus.* Gloss. Isidori: *Basterna: tecta manualis.* Infra: *Bortanea,* (leg. *Basterna*) *tecta manualis*. Ubi emendant viri docti *tecta mannalis*, quæ scilicet à *mannis* ducitur. Pro *tecta*, Gloss. MS. Ecclesiæ Paris. literis Longobardicis exaratum, Ugutio, & Joannes de Janua *theca* habent. Certe à *duobus animalibus deportari* basternam scribit idem Isidorus l. 20. Orig. cap. 11. Unde etiam S. Augustinus Epist. 116. *Basterna vehi* dixit. Nam lectica veterum ab hominibus gestabatur: proinde male quidam apud Isidorum emendarunt, *lectica manualis*, quasi manibus deferretur. Sed quod addit idem Isidorus, appellatam, quasi *vie sternam*, nihil prorsus sonat. Vetus Epigr. lib. 4. Epigrammatum veterum Pithæi pag. 157. basternam à binis burdonibus deferri pariter testatur:

Hanc geminis portat duplici sub robore burdo:

Omnino etiam tectam, & matronarum propriam fuisse scribit:

Aurea matronas claudit Basterna pudicas.

Et infra:

Provisum est caute ne per loca publica pergens
Fuscetur visis casta marita viris.

Ita Ammianus l. 14. *Matronæ complures opertis capitibus & Basternis per latera civitatis cuncta discurrunt.* Interiora Basternarum undique tecta *caveas* appellarunt. Acta S. Susannæ: *Eadem hora Præpedigna ascendit caveam Basternæ, & venit ad domum Gabinii.* Et S. Hieronymus Epist. 22. *Præcedit caveas* Basternarum *ordo semivirorum*. *Mollibus* illa instrata erant *stramentis*, ut auctor est idem Isidorus, quæ *lectos* videtur appellare Metellus in Quirin. Ecl. 10.

Basterna vectus, qua stratus erat sibi lectus.

Uti recte emendant viri docti. Capitulare de Villis cap. 64. *Ut carra nostra quæ in hostem pergunt, & Basternæ bene facta sint, & operculæ bene sint cum coriis cooperta, &c.* Basternæ meminerunt præterea Scholiastes Juvenalis, Palladius de Re rustica, S. Hieronymus ad c. 66. Isaiæ. Lampridius in Heliogabalo, Gregorius Turon. lib. 3. Hist. cap. 16. 24. Althelmus de Laude virg. c. 35. 44. Vita S. Rusticulæ Abbatissæ Arelat. cap. 24. Passio SS. Seraphiæ & Rusticæ n. 1. Vetus Interpres Moschionis c. 126. &c. Adde Ughellum tom. 1. part. 2. pag. 200. Βαςέρνιον eadem notione habent Scriptores aliquot inferioris ævi, auctor Vitæ S. Auxentii Archimandritæ, Harmenopulus, Libri Basilic. &c. Vocis originem quidam à Basternis Sarmatiæ populis, alii à Græc. [illegible], deducunt. Vide [Cujacium lib. 13. Observat. cap. 30.] Juretum ad Symmach. lib. 6. Epist. 15. Salmasium ad Lamprid. & Rosweidum ad Vitas Patrum, ubi multa de Basternis.

BASTIA, Bastita, Bastile, Castrum, turris propugnaculum, vulgo, *Bastie, Bastide*, [*Bastille*, quæ postrema vox ab antiquis Scriptoribus Gallis pro turribus ligneis, quas in obsidione urbium exstruebant, sumebatur. *Alain Chartier* Hist. Caroli VII. pag. 64. *L'an 1428. fut mis le siège à Orleans par le Comte de Sallebery, & y mit les Bastilles du costè de la Beausse.*

Bastia, ex Italico *Bastia, steccato*. Charta Friderici II. Imp. ann. 1238. *Interdicimus ne . . . . castellum novum, Bastiam sive munitionem aliquam facere præsumat.* Occurrit in Historia Cortusiorum l. 6. cap. 2. l. 7. c. 7. 10. 12. l. 9. c. 6. l. 10. c. 11. apud Joannem Villaneum passim, & apud Petrum Gerardum Patavinum l. de Ezelion tyranno, &c. Academici Cruscani: *Bastia, longo riparo, composto di legnami, sassi, terra, e simil materia per fortezza de' luoghi, e degli eserciti, oggi trincea, ò trinciera*, Lat. vallum, septum, agger, [qua notione legitur in Chron. Parmensi ad ann. 1289. apud Murat. to. 9. col. 817. *Et fecerunt circumcirca ipsum exercitum unam Bastiam, ne aliquis posset exire de ipso castro, vel illuc aliunde venire, qui ipsum exercitum offendere posset.*]

¶ Bastida. Charta ann. 1204. in Regesto Carcasson. *Licentiam damus ut in locis idoneis quos elegeritis infra terminum prædicti pignoris, possitis novas Bastidas sive munitiones ædificare.* Aresta ann. 1286. in 2. Regesto *Olim*, fol. 18. *Super justitia illorum qui sunt jurati*

de

de Bastidis Dom. Regis Franciæ, levantes & cubantes sub Rege Angliæ, sciatur consuetudo Bastidarum vicinarum. Froissart. 1. vol. cap. 111. *Et mist Bastides sur les champs & sur les chemins, en telle maniere que nulles pourveances, ne les vivres ne pouvoient venir dedans la Ville*. Vide tom. 9. Spicilegii Acheriani pag. 248. & supra in *Audumentum*.

¶ Bastioa, Prædium rusticum cum mansione, Massiliensibus etiamnum *Bastide*. Instrum. ann. 1223. ex cod. MS. D. *Brunet* fol. 67. recto: *Item statuerunt, quod apud Bastidam Bertrandi de Clareto sit quædam via publica*. Rymer. tom. 5. pag. 620. *Et omnia deveria & proficua ad nos infra Bastidam de S. Edwardo & parochiam de Baix pertinentia*. Charta ann. 1494. ex Archivis Massil. *Super duobus Bastidis ac earum juribus & pertinentiis*.

Bastita, Florentinis *Bastita*. Chronicon Guill. de Podiolaureotii c. 34. *In transitu ceperunt Bastitam Deodati Alamanni, & munitionem quæ ibi erat*. [Charta Bonifacii PP. IX. ann. 1396. apud V. Cl. Fontaninum in Antiquit. Hortæ pag. 434. *Sed semper ero adjutor ad conservandum... roccbas & Bastitas, &c.*] Occurrit in Hist. Obsid. Jadrens. lib. 1. cap. 24. apud Joann. Villaneum lib. 5. cap. 2. lib. 6. cap. 4. Raphaynum de Caresinis in Chronico Veneto pag. 243. MS. Reg. &c.

Bastile, [Bastillæ.] Henr. de *Knygthon* lib. 5. *Dux Britanniæ fecerat unum Bastile de meremio à parte maris ad extrahendum eis subsidium ex parte aquæ*. Utitur pluries pag. 2677. [Johannis Iperii contin. Chron. apud Marten. to. 6. Amplis. Collect. col. 622. *Cujus in tempore Bastilla, ad Anglicos in Valesia expugnandos, &c.*] Hinc inditum arci Parisiensi nomen *Bastille*: [Roberto *Goulet*, *Bastilla*, in Compendio jurium & consuetud. Universitat. Paris. fol. 13. *Tunc Universitas ipsi corpori obviam ibit usque ad Crucem, quæ est quasi media inter dictam Ecclesiam S. Anthonii & castrum quod Bastilla nuncupatur*. Et Vincentio Cigaltio de Bello Italico: *Transeuntes ante Bastillam B. Antonii*.]

Bastire, Ædificare, proprie *bastias*, seu *bastitas* exstruere, Gallis, *Bastir*. Epitaph. Joann. Archiep. Viennens. ann. 1265. apud Joannem a Bosco in Vienna: *Qui castrum bastide Bastivit*. [Instrum. tomi 2. novæ Gall. Christ. col. 433. *Prout quod Bastidam de Grandi Castro in feudo ecclesiæ Agennensis construi fecerat & Bastiri*. Hist. Dalphin. to. 1. p. 130. col. 2. *Tempore quo Bastita de Ambroniaco Bastiebatur*.]

Bastimentum, ex Gallico *Bastiment*. Tabularium Brivatense ch. 409. *Ut mittam in Bastimentum ipsius mansionis centum sol.* [Chartul. Aurel. fol. 48. verso: *Luco dedit Deo & S. Johanni de Aurel. pro anima sua terram illam in qua Bastimentum est quod ædificavit Geraldus*. Charta ann. 1216. ex Archivis Massil. *Concedimus vobis quasdam domos optimas apud Bellicadrum cum omnibus ædificiis & Bastimentis*. Alia ann. 1223. ex Tabul. S. Victoris Massil. *Nec fieri permittat aliquam munitionem vel Bastimentum in insula S. Genesii*.] Occurrit præterea in Charta ann. 1181. apud Catellum in Comitib. Tolosan. pagina 215. [Apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1411. & in Maceriis insulæ Barbaræ tomo 1. pagina 136. ex Charta ann. 1224. & tomo 2. pag. 528. in Charta ann. 1215.]

¶ BASTINUM, Servitutis genus, f. cum quis equos *bastis* seu sellis instructos præbere domino tenetur. Charta S. Ludovici ann. 1267. inter Privilegia Ord. S. Johannis Jerosl. pagina 32. *Sint liberi & quieti, de exercitu & equitatu ... de Bastinis equorum, & de omnibus venationibus, &c.*

¶ BASTITORIUM, Molendinum in quo quernei cortices conteruntur, &c. Hist. Dalphin. tom. 1. p. 98. col. 2. in Charta ann. 1309. *Item cortex sive rusca cum qua coria aptantur, quæ portantur per aquam, quatuor denarios, & est unum jornale quantum unum Bastitorium potest terere per diem*. Vide Batatorium.

BASTONERIUS, Ῥαβδοῦχος, Apparitor, *bedellus*, Italis *Bastoniero*, virgifer. Petrus II. Rex Aragonum in Charta MS. confirmationis Libertatum & Consuetudinum Cataloniæ: *Ordinamus quod Vicarii, Procuratores, aut Officiales quicunque, Sagiones, aut Bastonerii nostri, non intrent aliquo modo civitates, &c.*

BASTONICUM, Arctissima custodia. Capitulare Engilenheimense cap. 1. Capitula Caroli Mag. l. 6. c. 96. & Caroli Calvi tit. 20. 27. 29. *A Comite adducantur, ut in Bastonicum retrusus, usquedum nobis placuerit, pœnas luat*. Regino l. 2. de Ecclesiast. disciplinis c. 274. citans hoc caput, habet *bastiniaco*. A Gallico *Baston* dictum putat Spelmannus, forte quod custodes carcerum baculis insignes essent, tum ad muneris indicium, tum ad coercendos incarceratos. Sic ministri Fletæ antiqui apud Anglos carceris, pictis hodie dignoscuntur baculis, à quibus & ipsimet *Bastons* nuncupati sunt.

¶ BASTONUS, Baculus, fustis, Gall. *Baton*. Chron. Parmense ad ann. 1242. apud Murator. to. 9. col. 768. *Dominus Bentolus taveruerius fecit percuti cum Bastonis D. Senatum de Hengola in strata publica*.

¶ 1. BASTUM, Clitellæ, Sagma, Gall. *Bast*. Vetus Lexicon à Salmasio laudatum: *Sagma, sella, quam vulgus Bastum vocat, super quo componuntur sarcinæ: clitellas alii vocant*. Vocem effictam putat idem Salmasius ex βαστάζειν, fustis aut pertica qua onera portabantur. Charta ann. 1294. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quædam sauma vendita cum Basto suo & ornamentis*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 78. *Cum asino suo, Basto & bastalibus*. Pag. 82. col. 2. *Animalia tenentes ad Bastum*. Ibidem pag. 217. col. 1. *Ab animali vero vacuo & non onerato cum Basto seu clitella, duos denarios*. Et pag. 90. in Charta Gallice scripta an. 1445. *Tant sur bestes à Bast, que avec chevaulx menans ledit sel sur char & charettes, &c.* Vide *Basta*.

¶ Bastura, Eadem notione. Vide in *Basto*.

¶ Bastus, Eadem significatione. Hist. Dalphin. tom. 2. pagina 176. col. 2. *Lectos & alia, coffros, Bastos & malas, &c.*

¶ 2. BASTUM, pro *Vastum*, Depopulatio, vastatio, Gall. *Degat*. Charta Henrici II. Regis Angliæ & Normanniæ Ducis circiter ann. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. 11. *Et si nos dederimus alicui custodiam alicujus terræ, & ille inde destructionem fecerit, vel Bastum, amittat custodiam*. Ibidem non semel occurrit. Vide *Vastum*.

¶ BASTUS, Sufficiens. Vide in *Bastare* 2.

¶ BASUM, *Porrum*. Glossar. Isid. in *Porrum*: ubi Grævius recte monet legendum esse, *Porrum, Prasum, πράσον*. Vide *Batum*.

¶ BASURRARE, f. mendum pro *Subarrare*, Arrabone uxorem sibi despondere, in Spicil. Acher. to. 7. p. 248. *Ipsa domina Catharina permittendo se sponte matrimonialis consensus & veri matrimonii Basurrari*.

BATA. Vide *Batus*.

¶ BATAIA. Vide *Duellum*.

BATAILLIÆ, Munimenta urbium aut castrorum, ad quæ *Batailliæ* seu prælia fieri solent, cum portarum repagula perrumpere hostes conantur: vulgo *Bailles*. Charta Hugonis D. Burgund. an. 1184. apud Perard. & in Regesto Feodor. Burgund. 1. part. fol. 93. *Muro quoque permisi idem castrum claudi, cujus altitudo à ripa interiori sit unius lanceæ, absque Batailliis, & muro antepectorali, ita quod non liceat ulterius extendi*. Chron. Flandr. cap. 43. *Et ouirent que les Flamens avoient Bataillé une Eglise*. Et c. 36. *En leur chemin trouverent une Eglise, qui estoit bien Bataillée, où les ennemis s'estoient traits.*

¶ BATA-

¶ BATAILLIATUS, Munitus. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 7. pag. 230. ex codice Legum Norman. cap. 32. *Habere debet etiam omnium eorum custodias qui Baronias, Comitatus, vel menutum, vel serjanteriam liberam feodatam, que nullam inter fratres divisionem debent sustinere, vel domum vel turrem Batailliatam de Duce tenent per homagium.*

¶ BATALA. Vide *Batalia* 1.

¶ BATALARE ARMA, *Arma tractare*, Senecæ: *Arma movere*, Manilio, & in veteri Epigrammate: *Manier les armes*. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 10. *Dum potest ...; equum viriliter ascendere, arma sua velociter Batalare.* Tit. 3. c. 1. §. 14. *Mancus digitus impedimentum est ad arma Batalare.* Galli *Batailler*, Itali *Battagliare* dicunt, armis congredi, arma viriliter stringere, vibrare. Vide Salmasium ad Spartianum pag. 58.

BATALARIA. Vetus Interpres Juvenalis in Satyra 7.

Stlataria purpura: Illecebrosa. Ennius:

Et melior navis, quam quæ stlataria portat,

Id est, multisonalis, quæ vulgo dicitur Batalaria. Est igitur *Batalaria*, navis, quæ remis suis mare tundit, etiam cum sonitu; sed an inde formata vox *Batel*, seu *Batellus*, pro navicula, non ausim affirmare.

¶ BATALEA, Idem quod mox *Batalia*. Regimina Paduæ ad an. 1315. apud Murator. to. 8. col. 427. *Et die Veneris tertio exeunte Augusto, fuit Batalea facta & ordinata inter dominum ... Principem fratrem Regis Roberti ex una parte, & dominum Uguzonem de la Fraxola ex alia parte ... Et dictus D. Princeps cum suo exercitu succubuit & fuit sconfittus.*

1. BATALIA, Pugna, prælium; Italis, *Battaglia*; Gall. *Bataille*. Seoator. lib. de Orthograph. cap. 5. *Bat, in uno tantum reppert nomine generis neutri, pluraliter enuntiate, id est, Battualia, quæ vulga Batalia dicuntur, quæ B. mutam habere cognovimus. Exercitationes autem militum vel gladiatorum significant.* Additio 1. ad Legem Burgund. tit. 5. §. 2. *Si ad Batalias mulier foras curte sua exierit, & vulnera acceperit, &c.* Helmodus lib. 1. Chronic. Slavor. cap. 93. *Juniores de exercitu, quos prælandi stulta cupido incitabat hostem provocare, & suscitare Batalias.* Vide Foros Aragon. lib. 4. tit. de Probationib.

¶ BATTALIA, Eadem notione. Oberti Cancellarii Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. to. 6. col. 304. *Clamavit vox Pisana: Filii de male putte, vos fugitis Battaliam.*

BATALIA, BATALA, Duellum, judicium duelli, Gallis *Bataille*. Charta Ludovici Comitis Sacricæsaris ann. 1219. ex Tabul. S. Satyri: *Et permitta Batalias omnes quas Grammatici duella vocant, &c.* Libertates Regni Majoric. correctæ per Jacobum Reg. Aragon. an. 1248. *Pro aliqua crimine, vel delicto, vel demanda, non facietis nobiscum vel cum Bajulo aut Curia civitatis, nec inter vos ipsos Batalam per ferrum calidum, per hominem, nec per aquam, vel aliam ullam rem.* Tabularium Levitanum apud Marcam lib. 9. Historiæ Beneharn. cap. 2. *Si qua pecunia pro placitis aut Batailis de prædicto Monasterio nobis evenerit.* Charta Roberti Abbatis de Burton, tom. 2. Monast. Angl. pagina 870. *Ad Abbatem venire debent causa judicandi latronem, si sit captus, vel causa judicandi Bataille.*

¶ BATALLIA, Eadem notione, Locus est in *Bausia*.

¶ BATALLUM, Eadem significatione. Annal. Benedict. tom. 3. pag. 478. Raimundus Comes *Eidem Monasterio tribuit ... quidquid pecuniæ pro Batallis, id est, duellis, sibi aut vicario suo contingeret.*

¶ 2. BATALIA, Superius navis tabulatum. Acta SS. Junii pagina 465. A. de S. Raynerio: *Sicque fluctus mittebatur desuper in ugyalim, ut usque ad genua marinus fluctus esset in solario, quod Batalia dicitur.*

BATALLUM, BATALLIUM, Tudicula, ropalum cymbali, campanæ, ex Gall. *Batail*, *Batant*; Italis *Battaglio*, vel *Battacchia*: sic dictum quod æs verberet. Chronicon Valciodorense: *Absconditis omnium campanarum Batallis.* Vetus Charta apud Guesnaium in Annalib. Massiliensib. ann. 1266. n. 41. *Batallia campanarum etiam ab aliquibus Ecclesiis auferebat.* [Statuta Synodi Biterrens. ann. 1369. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 660. *Item, simili modo ordinatur, quod de cetero in aurora diei pulsetur tribus ictibus cum Batallo majoris campanæ, &c.*]

¶ BATANDERIUM. Vide *Batatorium*.

¶ BATANDUS, Officina vel Molendinum, ubi cortices tunduntur, & in pulverem rediguntur. Charta an. 1171. inter Instr. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 21. *Eo quoque tenore & sub ea conditione concessa est Fratribus Cisterciensibus ipsa possessio ut ... neque molendinum, vel fullonium, vel etiam furnum, vel Batandos ad corticem pulverisandum ibi construant.* Vide *Batatorium*.

¶ BATARIUM, Idem quod mox *Batatorium*. Bulla Alexandri Papæ è Chartulario Monasterii S. Quintini in Insula pag. 106. *Molendinum de Bekerel cum vivario & aqua tota supra & infra, excepto bero Comitis à Roveirois usque Roveccourt, & Batariis super eandem aquam existentibus.*

BATATORIUM, BAPTITORIUM, BATANDERIUM, BAPTALERIUM: voces unius ejusdem originis & notionis: Battuarium, *Batan de Pannos*, Hispanis, ubi panni tunduntur: *Moulin à draps*, nostris. Charta Hugonis Comitis Trecensis ann. 1101. apud Chiffletium in S. Bernardi genere asserto: *Et quod in finagio prædicti castri nullus unquam molendina, Batatoria, vel alia usuaria faciat.*

BAPTITORIUM, Libertates Jasseronis oppidi in Bressia apud Guichenonum: *Furnos, torcularia, molendina, Baptitoria, & fullonos in dicta villa nobis retinemus.*

BATITORIUM, BATTITORIUM, in Charta Amedei Comitis Sabaudiæ an. 1360. apud Guichenonum in Episcopis Bellicens. pag. 57. [& in Histor. Dalphin. to. 1. pag. 94. & 195.]

BATTORIUM. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 50. *In quibus aquis accipio de placitamento in unumquodque molendinum, quando ædificatur, 5. sol. & in Battorium similiter, quando ædificatur.*

BATENTORIUM, BATENTERIUM. Tabularium Ecclesiæ Viennensis fol. 72. *Concedunt & guerpiunt sine omni retinimento Ecclesiæ S. Mauritii quicquid juris habebant in Batentariis de Exauraur, in appendiciis circumjacentibus, scilicet aquis, clausuris, & terris.* Tabularium Prioratus de Domina Ord. Cluniac. in Delphinatu: *Et pratum juxta Isaram, & in Dominam fluvium molendinum & Batruterium, &c.* Fol. 9. *De campo Baptenterii.* Fol. 15. *Bautenterium.* Fol. 45. *Dedit Petro Raschat unum Batenterium in tali convenientia, ut annuatim redderet supradictis Monachis 6. sestarias salis, & per vindemias unum asinum per totum diem: & si voluerint suum cannavum batere, faciat sine mercede.* [Hic locus paulo aliter refertur infra in *Batentearium*.] Fol. 120. *Petrus & socii ejus debent de Batenterio 5. sestarios de sale in festivitate S. Martini.* Fol. 122. *Boso Walterius dedit nobis dimidium Batenterium, quem tenet Andreas Raynaldus, unde debet 1. agnum de 7. denar. in Pascha.* Ex quibus videtur hic *Batenterium* sumi pro loco in flumine ubi cannabis tunditur & maceratur. Vide *Aroagium*.

BATHEDORIUM. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Constituo ut de Obedientia de Modiaco ... nihil de placitis, nihil de mansis mutandis, vel Mini-*

Miniſtris, nihil de offerendis altaris & decimis dandis, nihil de molendinis ſeu Bathedoriis, & thelonariis, & cæteris hujuſmodi aliquis Obedientiarius in propriis uſibus deinceps quicquam habere præſumat.

Buttorium, Buttitorium. Charta Edw. III. Reg. Anglic. to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 832. *Uſque ad ſtagnum molendini ipſius Willelmi cum Buttorio, & a gardino ſuo ubique uſque ad diviſas inter Bereſod. & Waſperton, cum ſpurte, & quolibet genere Butitorii in perpetuum.* Videtur legendum *battoria* (Battoir) & *batiteriis*.

Batanderium. Fundatio Abbatiæ Pinarolenſis an. 1064. in Probat. Hiſtor. Sabaud. *Cum molendinis & Batanderiis.* Charta Galeacii Comitis Virtutum an. 1386. *Furnis, molendinis, paratoriis, Batanderiis.* Adde Ughellum to. 4. pag. 1454. Charta Rogerii Siciliæ Comitis Græce exarata apud eumdem in Epiſcopis Melphenſibus: [illegible] (leg. [illegible]) [illegible].

Baptalerium. Charta alia pro eadem Abbat. Pinarolenſi an 1078. *Cum areis, terris, ... paludibus, molendinis,* Baptaleriis, *fullatoriis, &c.*

¶ BATAYA. Vide *Duellum*.

BATEICIUM. Charta Galcherii Comitis S. Pauli an. 1289. Duchesn. Hiſt. Caſtilion. p. 36. *Conceſſi etiam eidem Capellano & ſucceſſoribus ejus uſuarium ſuum in Bateicio de* Brogny*...quamdiu manſerint apud* Brogny. Forte *Pateicio*, paſcuo; *Patis*, noſtris.

¶ BATELLA. Cymba. Vide *Batus*.

¶ BATELLARIUS, Navicularius, noſtris *Batelier*. Edictum Philippi Pulcri an. 1309. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 159. *Mercaturas quas dicti mercatores tradent & liberabunt per compoſitum* Batellariis *alleiaendo naves.* Rymer. to. 5. pag. 693. col. 6. *Item, quod ſellarii, peletarii, alutarii, ſutores, ciſſores, fabri, carpentarii, cementarii, tegularii, Batellarii & quicumque alii artifices, &c.* Eadem vox occurrit in Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 1032.

1. BATELLUS, Cymba. Vide *Batus*.

¶ 2. BATELLUS, Clava campanæ. Tabularium S. Bartholomæi Bethun. fol. XIII. *Item tenetur cuſtos campanas pulſare & cordas campanarum de ſuo proprio emere: Batellos cum fiunt novi ad campanas nullo modo miniſtrare tenetur.*

¶ BATENERIUS, Gall. *Batonnier*, Bedeau. Apparitor, Virgifer. Statuta Capituli Tullenſis ann. 1497. cap. 9. de Capitulis: *Et in oſtia debet ſemper adeſſe* Batenerius *ordinatus ad chorum.*

¶ BATENTEARIUM, Officina terendæ cannabi. Chartular S. Petri de Domina fol. 131. *Dedit Petro unum* Batentearium *tali conventione ut . . . ſi voluerint ſuum cannabum batere, faceat ſine mercede.* Vide *Batentorium* in *Batatarium*.

¶ BATENTERIUM, Batentorium. Vide in *Batatorium*.

BATERA, *Genus pateræ, à* Batus *dicta*. Joan. de Janua.

¶ BATERE, pro *Batuere*, Gall. *Battre*. Tundere, verberare. Locus eſt in *Batentearium*. Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. p. 45. *Si duo parcarii inter ſe* Batiderint, *aut ſcandalum commiſerint.* Vide *Battere*.

¶ BATERIA, f. Ars tundendi pannos, terendi cortices & alia ſimilia faciendi, quæ in *Batatariis* peraguntur. Rymer. to. 11. pag. 729. col. B. *In dicto oppido de Middelburg commorantes & habitantes ſive mechanico officia* Bateriæ *vulgariter appellato inſudent, ſive aliis artibus vivendi & negotiationibus intendant quibuſcumque.* Similia paulo poſt leguntur repetito *Bateriæ* vocabulo.

¶ BATH, Menſuræ ſpecies. Vide *Batus*, *Batta*.

¶ BATHA, Anglia *Bath*, Balneum. Locus eſt in *Trencatum*.

¶ BATHEDORIUM. Vide *Batatorium*.

BATHINODIUM. Acta S. Foranoaoi Abbatis Walciodorenſis num. 21. & Chronicon Walciodorenſe MS. *Conſtituit præterea quatenus ex his duabus partibus & poteſtatibus quaſi gens una & populus unus, ſibi invicem familiæ hærerent, & ſine exactione contraria, &* Bathinodii *quæſtu, Florinenſis homo ex Walciodorenſi poteſtate mulierem ſumens, legitime ſic ut ſibi parem ducat: ſicus verſa vice ſimiliter Valciodorenſis de Florinenſi poteſtate mulierem ſumenda, faciet.* Ubi vir doctiſſimus Daniel Papebrochius exiſtimat *Bathinodium* dictum eſſe quaſi *Bednood*, id eſt, *lecti neceſſitas*, ita ut jus illud fuerit quod prædiorum domini in aſcriptitios ſuos *primæ noctis* habent, de quo pluribus agimus in voce *Marcheta*.

BATHIOCA, Bathoica. Vide in *Bacca*.

¶ BATHUS. Vide *Batus*, *Batta*.

BATIFOLIUM, Propugnaculi ſpecies, Italis *Batifolle*, noſtris *Baſtion*, ſeu, ut quibuſdam placet, turris illa lignea, quam *Berfredum* vocabant. Albertinus Muſſatus lib. 5. de Geſtis Italicor. poſt Henricum VII. Rubr. 4. *Ad propugnaculum, quod Tuſci* Batiſolem *vocant, ſe conferentes, &c.* Hiſt. Obſid. Jadrenſis ao. 1345. lib. 2. cap. 16. *Ipſoque die quoddam* Batifollum *cum monos* (id eſt, una) *machina ultra portum, ubi primitus extitit ſticatum, reædificaverunt.* Utitur paſſim Joan. Willaneua lib. 3. cap. 1. 2. lib. 6. cap. 4. & alibi.

Bacifollum, ſeu Batifollum. Tabularium S. Flori in Arvern. *Medietatem molendinorum,* Bacifollorum, *graneriarum, pratorum, alveorum, &c.* Ubi bacifollum forte uſurpatur pro molendino ventario, cujus ædificium in modum turris ſeu berfredi extructum eſt. Vide Octav. Ferrar. in *Baſtone*.

¶ Batiffol, apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pa. 134. in Charta an. 1284. *Nec permittemus à nobis ſeu ab aliquo alio aliquod molendinum* Batiffol *ſeu laus ſeu malleos infra confines ſuperius nominatos.*

¶ BATILARDUS, Gladii ſeu cultelli ſpecies, idem qui ſupra *Baſſilardus*, Pugio, Rymer. tom. 7. pag. 242. *Item, quod nullus dictorum ſcolarium, infra Univerſitatem prædictam, in dies vel conſuetudinarie,* Batilardum *portet, ſeu aliquem alium cultellum ſtatui clericorum indecentem.*

¶ BATILLAGIUM, Naulum, pretium pro navali vectura ſolutum, Gall. *Le fret*, apud eumd. Rymer. to. 9. pag. 542. *Necnon ad tot carectas, batellas & naves, una cum marinariis & laboratoribus, quas pro cariagio,* Batillagio, *ſeu frectagio.*

BATILLUM, [vel Batilus,] Papiæ, *Thuribulum, pala, ferrum qua colliguntur carbones.* [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Batillum, Thuribulum, pala, inſtrumentum quo carbones colliguntur, unde Horatius:*

Prætextam, & latum clavum, prunæque Batillum.

Ubi *Batilli* nomine foculus intelligendus eſt, in quo ſuaves odores incendebantur ad hoſpites & convivas recreandos. *Batilli* vocabulo etiam uſus eſt Plinius 33. 8. Illud igitur à Cangio prætermitti potuiſſet in Gloſſario infimæ Latinitatis.] Vide *Batulus*.

BATILLUS, Idem quo *Batallum*, Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 98. *Quidam vero illuſores, eo veniente, omnes* Batillos *campanarum furati ſunt.* Vita B. Roberti I. Abbatis Caſæ-Dei lib. 2. cap. 16. *Duo majora ſigna pulſare cœperunt, ac* Batillus *illorum unus dilapſus frontem equi vibrando attigit.* Charta Joannis Epiſcopi Ambian. an. 1345. in Tabular. Epiſcopat. *Poſt primam pulſationem incontinenti* Batellus *groſſæ campanæ ter vel quater*

ter

ter tignietur, ad designandum, quod sit obitus duplex.

BATINUS, *Rusticus*, Ugutioni. *Batinius* habent Glossæ Isid. Papias, *Bacunus*.

¶ BATIOCA, *Pater* (l. patera) *argenti ad sacrificandum*. Vetus Glossar. MS. San-German. n. 501. Papias MS. Bitur. *Batioca*, *Patena* (Patera) *argenti ad sacrificandum*, *liquidis apta*. Vide mox *Batiola* & supra, *Bathoica* in *Bacca* 2.

BATIOLA, VATIOLA, diminutivum à *Batus* vel *Bata*, aut *Batta*, Vasculum, poculum. Gloss. vetus: *Batiola*, ποτήριον. Glossæ aliæ Græc. Lat. Ποτήριον σκαλωτὸν, *vatiola*. Plautus Colace: *Batiolam octo pondo habebat, accipere voluit*. Gregorius Mag. lib. 1. Epist. 42. *Cui etiam Batiolam patris sui restitui voluimus*. Vide *Batus*.

¶ BATIS. ξανθός. Vetus Glossar. Lat. Gr. i. *flavus*. Isidoro: *Batis est nomen serpentis*. Plinius l. 32. cap. ult. refert inter pisces. *Bates* Græcis dicitur & Latinis, inquit Grævius ad Glossar. Isid. ubi idem scriptor subdit ex Glossariu: Βατὶς εἶδος ἰχθύος, *Raia*, Vide *Batus* 3.

BATISCHA. Annales Rerum Pisanarum an. 1156. *Circuierunt undique civitatem castellis, & turribus ligneis, Batischis, pro timore Friderici Regis Romani venientis*. Ubi legendum videtur *bretischis*, vel *breteschiis*. Vide *Bretachia*.

¶ BATISSAMENTA, Ædificia, Gall. *Batimens*. Litteræ Guillelmi Catelli pro subsidio Terræ Sanctæ an. 1223. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1177. B. *De quinquaginta millibus marcarum argenti, quas piæ recordationis Philippus quondam Rex Francorum illustris legavit expendendas in subsidio Terræ Sanctæ per manum Templi, non expendetur aliquid citra mare, nec ultra mare aliquid de eis ponetur in emtionibus nec in aliquibus Batissamentis cujuscunque laboris*. Vide *Bastimentum*.

¶ BATISTERIUM, BATIZARE, pro Baptisterium & Baptizare. Chron. Parmense ad an. 1216. apud Murator. to. 9. col. 764. *Et illo anno die Sabbati* IX. *intrantis Aprilis inceptum fuit Batizari primo in Batisterio Parmæ de novo incœpto, qui dies Sabbati erat dies Sabbati Sancti ipso anno*.

¶ BATITORES CLERICORUM, Ita se nuncupabant quidam facinorosi homines, qui Clericos cum obvios haberent verberabant. Arrestum contra Archiep. Lugdun. an. 1333. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. inter Notas pag. 103. *Quod cum pridem ex parte defuncti Petri tunc Archiep. Lugdunensis requisitus fuisset, quod cum in suo Comitatu, sive terra, quidam publici malefactores habitarent, nullas tamen personas eidem nominando, qui Batitores & Correctores Cappellanorum & Clericorum literarum curiæ Ecclesiæ Lugdunensis portitorum, se faciebant nuncupari, qui etiam per mercatos, villas & itinera publica Comitatus prædicti, armati publice incedentes, dictos Clericos, Cappellanos, ac etiam portitores Ecclesiasticarum literarum inhumaniter verberabant*. Vide *Battere*.

¶ BATITORIUM. Vide *Batatorium*.

¶ 1. BATITURA, Tritura. Instrum. ann. 1292. *Super Batituris & secaturis eorumdem bladorum*. Ibidem: *Pro segaturis & Batituris dicti bladi*.

¶ 2. BATITURA, Verberatio, percussio. Vide in *Battere*.

¶ BATIZARE. Vide *Batisterium*.

BATLINIA. Capitulare de Villis cap. 42. *Unaquæque villa intra cameram lectaria, culcitas, plumatias, Batlinias, drappos, ... habeat*. Etiamnum Lemovices *Balinges* vocant, quod Franci *Coaches*, seu fascias lineas quibus involvuntur infantes: proinde in hac voce, literæ *ja*, consonantem efficiunt, Vide *Balinia*.

Tom. I.

¶ BATON, Præstationis consuetæ species. Vide *Cosdupna* in *Consuetudo* 4.

¶ BATRACHUS, Rana, à Græco Βάτραχος. Acta SS. Aprilis to. 3. pag. 216. *Cum palus illa innumerabilibus scateret Batrachis*.

¶ BATRESCHÆ. Vide *Bretachiæ*.

BATSUEINS, in Domesdei, *Nautæ*: sed proprie qui in scafulis & minoribus navigiis operam navant, remigantes potius quam velificantes: ut sic dignoscantur à *Buscarlis*, qui grandioribus inserviunt; à *Bath*, cymba, scapha, & *Suant*, operarius. Spelmannus.

¶ BATTA. Vide *Batus*. 1. & 3.

¶ BATTATUM. Vide *Batus* 3.

¶ BATTENTES, Sic appellati sunt homines cujusdam *Societatis S. Antonii de Monteciano*, quod frequenter se flagellarent. Vide Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 835. ubi præter cætera docetur, hujus Sodalitatis institutionem ad initia sæculi XIV. esse referendam.

BATTERE, Verberare, plagas inferre, Gallis *Battre*, ex Latino *Battuere*. Pactus legis Salicæ tit. 38. §. 4. *Si quis servum alienum Battiderit*. Edit. Pithœana habet *flagellaverit*. Lex Langob. l. 1. tit. 6. §. 1. *Si... turpiter eum tenuerit aut Battiderit*. Tit. 8. §. 24. *Si Battiderit, aut percusserit, pro una ferita, &c.* Occurrit prætetea §. 29. & 30. 31. tit. 9. §. 16. 26. tit. 16. § 4. tit. 25. §. 47. l. 2. tit. 11. § 4. Capitulare Sicardi Principis Beneventani cap. 9. *Si quispiam militem vel quamlibet aliam personam simpliciter ambulantem ligare aut Battere præsumpserit tempore pacis, &c. Linum Battere*, in Capit. Carol. M. lib. 1, cap. 81. [& in Capit. Rodulphi Bituricensis Archiep. c. 26.] *Battere in scuria*, Gall. *Battre en grange*, in Capit. Caroli Calvi tit. 3. c. 29.

¶ BATTITUS, Verberatus. Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 47. col. 1. D. *Et si Battitus fuerit, aut si ligatus similiter componatur*.

BATTITURA, alias *ferita*, Percussio, Italis etiam *Battitura*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 8. §. 31. Matth. Silvaticus: *Tubel, id est, Batitura seu squama metallorum cadens ab incude*. [Murator. tom. 1. part. 2. p. 76. col. A. in Legibus Luitprandi: *Si quis aldium, servum aut ancillam batiderit, & per ipsam Batituram ponderosi facti sunt, &c.*]

BATTERIA, Conflictus, pugna in jurgio, ex Gallico *Baterie*, in Fleta l. 2. c. 1. §. 25. *Placita Batteriæ, sanguinis fusi, debiti, transgressionis, &c.* apud Will. Thorn, quæ vulgo *Mesleiæ* dicuntur.

¶ BATTICUM. Murator. to. 3. pag. 193. col. 2. E. ex Anastasio Bibl. de Vitis Rom. Pontif. *Evangelium ex auro mundissimo cum gemmis*: ubi pro *gemmis* alias legebatur *Batticis*; quod idem esse videtur. Vide *Battatum* in *Batus* 3.

¶ BATTISMUS, pro *Baptismus*. Vide in *Battizare*.

¶ BATTITORIUM. Vide in *Batatorium*.

¶ BATTITURA, BATTITUS. Vide *Battere*.

¶ BATTIZARE, De sacro fonte infantem suscipere. *Estre parrein*. Histor. Dalphin. tom. 2. pag. 278. *Item solvit de mandato Domini pro Battismo cujusdam puelli, quem Dominus* (Dalphinus) *Battizavit*.

BATTORIUM. Vide *Batatorium*.

¶ BATTUALIA. Vide *Battuatores* post *Battuere*.

BATTUERE. Papias: *Battuit, concidit, periclitatur*. Gloss. Isid. *Cancellat, concidit, Batuit*, Gloss. Lat. Græc. *Battuit*, κατακόπτει. Vetus Charta apud Beslium in Regib. Aquitanis: *Ipse Agnaldus venisset super homines in sua forcia ex villa Cavadado, & exforciasset, & eos Batuisset injuste*. Marcellus de Medicam. c. 36. *Milites in pilam ligneam, atque illic tandiu Batues, donec sit subactissimum*. Apitius lib. 4. cap. 2. *Soleas Battues, & ovatas compones in patinam*. Utuntur Plautus in Casina Act. 2. Nævius, Sueton. Plinius, &c.

Battuarium. Gloss. Lat.Græc. *Battuairum*, κιωνίον. Gloss. Græco-Lat. Κοπανιστήριον, *battuarium*. Κόπανον, *bacillum*. [Mortarium, Gall. *Mortier*, id est, Vas in quo aliquid contunditur.]

Battutilis, de metallo dicitur in laminas diducto, atque malleo contuso, *Metail batu*. Anastasius in S.Silvestro; *Basilicam Constantinianam, ubi posuit ista dona: fastigium argenteum Battutile, quod habet in fronte Salvatorem sedentem in sella in pedibus, ... pens. lib.120.* In Leone III. *Cerostati Batutiles*.

¶ Battulis, Eadem notione, apud Murator. to. 3.pag.106.col.1

Battutus, Battudus, Verberatus. Gloss.Lat. Græc. *Battutum*, τυπτόμενον. *Battutum*, κοπτόμενον: sic enim legendum pro *battutum*. κοπτόμενον. Lex Alaman. cap.98.§.2. *Si percurius ligarus de via eflatus, & vel Battutus fuerit. Ferrum Batendum*, vel *Battutum*, in Formulis 119.inter Lindenbrogianas. Italis *Buttuto*, est pavimentum, seu solum loci operti: *Terracio, lungo mattonato, scoperto*.

Battuatores, Βατταται, Senatori I.de Orthograph.cap.5.qui ab eodem fonte, quo *battualia*, deducit. Vide Salmasium ad Spartianum pag.59.

BATTUS. Vide *Batus*.

¶ BATTUTILIS, Battutus. Vide *Buttuere*.

BATUDA, Species piscationis, cum pisces scilicet in aqua exagitantur, coguntùrque diverberata, seu *batuta*, aqua in unum locum confugere, quo facilius capiantur. Charta Occitanica ann.1311.ex 47.Regesto Tabularii Regii num.130. *Quod quicunque de cætero piscabitur in aquis stagnorum Lunelli & Melgorii cum artibus piscandi, videlicet Batudu, vel ficborra, vel avus, vel feze, vel retibus subtilibus, vel rezailh, possint applicare ubi voluerint cum piscibus quos cum dictis artibus ceperint, &c.*Infra: *Et quod de cætero in aliqua prædictorum stagnorum...non piscentur cum Batuda, prout prohiberi dicitur, extitit consuetum. Item ordinavit, quod quicunque de cætero piscabuntur in aquis dictorum stagnorum cum bruguia, sive cum bologio, sive cum quibusdam aliis artibus in proximo capitulo expressatis, tenentur solvere drechuram sive pulmentum consuetum domino, in cujus aquis cum dictis artibus piscabuntur, &c.*

¶ BATUDUS, Verberatus, apud Muratorium to.1.part.2. pag.47. col.1. in Legibus Rotbaris. Vide *Buttutus* in *Battuere*.

BATULUS. Ado Vienn.in Martyr.4. Id. August. *Allata sunt omnia genera tormentorum, plumbata, fustes, laminæ, ungues, lecti, Batuli.* Qua voce, *batillos*, vel *batilla*, inui censet Rosweidus, de quibus Plin.lib.33.c.8.lib.34. c.11. & Treb.Pollio in Claudio. Sunt autem *batilli*, ferrea instrumenta, palæ similitudine, quibus prunæ in fornacibus colliguntur. Vide Casaubonum ad eumdem Pollionem,& supra in *Batillus*.

¶ BATUM, Πόρον. Vetus Glossar.Lat.Gr.*i.Porrum*. Vide *Batus* 3.

¶ BATURA Aquæ. Charta Calomontis in Dumbis anni 1397.*Baturam sive restagnationem aquæ stagni de Pagnis, qua aqua tangit vel tangere potest calceatam stagni de Furcis*. Secundum usum stagnorum Bressiæ, stagnum inferius non debet restagnare usque ad calceatam stagni superioris; quia calceata stagni superioris dirui posset ab aquis inferioribus: dum enim stat ventus aquæ restagnantes insurgunt in calceatam stagni superioris, & eam quodammodo *Batuunt*, (hinc *Batura*) sicque calceata diruitur.

1. BATUS, Batta, Mensuræ species. Vetus Agrimensor. *Batus constat modus 2.totidem sextariis. Duo Bati metretam faciunt, qui sunt sextarii 100.* Isidor. lib. 14.Orig.c.25. *Batus vocatur Hebraica lingua ab olearia mola, quæ Bath apud eos, vel Batho nominatur, capiens 50.sextaria, qua mensura una vice molæ proteritur.* [Papias MS.*Batus sive Budus, decima pars chori 50.sextaria capit.*] Ebrardus in Græcismo:

Est mensura Batus, proprium quoque dicito battus.

Gloss. Ælfrici, *Batus*, Amben, i. amphora. Gloss. Lat.Gr.*Batta*, βάτος. Jo.Brompton in Ricardo I. *Similiter & de Batis vel amphoris, seu metretis, quas vulgo galones dicimus, legitimas statuit mensuras*. Apud Hebræos βάτος fuit mensura liquid. 72. sextarios Atticos continens, de qua copiose egit Georg. Agricola l. 1.de Externis mensuris, quam æqualem amphoræ Atticæ, quæ Græce μετρητὴς & κάδος dicitur, scribit. At sequioribus sæculis, *batus* vas etiam fuit, quo avenam ad equorum pabulum dimetiri solebant. Gloss. Lat.Gal. *Batus*, *Mesure*, *Provenchier*, *id est*, mensura præbendaria. Hinc qui avenam equis distribuebat, *Abatis* dictus. Vide supra in hac voce.

2. BATUS, Battus, Batellus, Scapha, cymba, Gallis *Bateau*, forte quod in modum *Bati*, de quo mox, confecta esset. A *Bat* Saxonico, quod scapham & cymbam significat, deducit Spelmannus. Gloss. Ælfrici, *Linter*, Bat. [Maclovienses etiamnum dicunt *Bat* pro cymba.]

Batus. Leges Ethelredi Regis cap. 23. *Qui ad pontem veniet cum Bato, ubi piscis inest, unus obolus dabatur in teloneum*. Monast. Anglic. tom. 3. pag. 97. *Et ex domo patris mei unum Batum in piscatura Cestria, ubicumque voluerint ad piscandum, &c.*

Battus. Diploma Philippi M. seu Longi, Regis Franciæ, pro Abbatia S. Wandregisili in Normannia, in Monastico Angl. tom. 2. pag. 1005. *Liberum quoque transitum Battorum eorum, sive navium, per Sequanam ascendentium, &c. Butti*, apud Joan. Villaneum lib. 6. cap. 70.71.

Batellus, Italis *Batello*, Picardis *Batel*, Francis *Bateau*, Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann. 1218. *Orta est maxima tempestas, & naves separatæ sunt ab invicem, & quædam ex eis Batellos suos vi tempestatis amiserunt*. Matth. Paris ann.1245 *Misimus ultra aquam per Batellos 300.Wallenses*.Charta Ricardi Regis Angl. to. 1. Monast. Angl. pag. 47. *Cum applicatione, oneratione, & exoneratione navium, Batellorum, & aliorum vasorum in dictis aquis, &c.* Tom. 2. pag. 1021. *Unum Batellum & unum rete libera ad piscationem*. Adde Chron. Nangii ann. 1296. [Rymer. tom. 2. pag. 636. Instrum. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 69. D. Anecdot. Marten. tom. 1. col. 649. &c.]

Batella. Leges Burgorum Scoticorum tit. 125. §. 2. *Naves*, *Navicula*, *Batella*. V. Fletam lib. 1. cap. 25. §. 9. cap. 44. §. 1.

¶ 3. BATUS, *Genus holeris*. Gloss. Isid. In Excerptis Pithœanis legitur *Batis*. Ad quæ Grævius ait: Utraque lectio potest ferri. Nam, ut prosequitur hic auctor, apud Plinium 26. 8. *Species est batis hortensia*. Est & marina, de qua idem 21. 50. *In Italia paucissimas novimus, fraga, tamnum, ruscum, batim marinam, batim hortensiam, quam aliqui asparagum Gallicum vocant.* Ad priorem locum Harduinus observat, crethmon non esse bacillas, sed portulacam marinam, quæ apud Matthiolum in Dioscoridem pagina 16. conspiciatur: Batim vero hortensem, de qua ad ultimum locum agit idem Harduinus, censet esse sativam portulacam, crethmon vero marinam: cujus rationes videntur mihi verosimiles. Batum vero genus herbæ, seu oleris esse, Festus etiam auctor est, In Glossario Lat. Gr. pro *Batus* scribitur etiam *Batis*, *Batis*, Τιθύμαλος, Βατάνη. Sed legendum censeo, *Batus*. Glossar. Gr. Lat. Βάτος, *hic rubus*, *ruscus*, *batta*, *fintex*. Legitur quoque *Batta* in Lat. Gr. *Batta*, Βάλη, *Battatum*, κακωνή, hoc est mo-

nile

nile ex unionibus consertum. Nam *Batus* Papias exponit *gemmam*: *Batus*, *Gemma*. Sic vero margaritæ videntur dictæ fuisse à similitudine capitum porri. Nam si Glossis credimus, *Batum* est porrum: *Batum*, πράσον. Aliæ Gloss.Gr.Lat. πράσον, *Porrus*, *porrum*, *Batum*. Posses etiam credere [illegible] esse purpureum, quia in Glossis Βάτος exponitur *Saudix*; sic enim legendum pro *sintex*. Nam σάνδυξ est & herba tincturæ apta & pigmentum. Vide Salmasium ad Vopiscum pag. 369. Sed ut verum fatear, pro *Batatum* scribendum puto *Baccatum*, quod Virgilii idem est quod unionibus ornatum, Isidoro *Margaritatum*. Fere huc usque Grævius: post quem voces Plinio quidem notas, sed obscuras atque prætermissas in vulgaribus Dictionariis hic referre pretium duximus.

¶ BATUTILIS. Vide in *Battuere*.

¶ BATUTUM, Lac pressum. Vide *Balducta*.

BAVA, Saliva, fluor salivæ, Gallis *Bave*, Hispanis *Bava*. Academicis Cruscanis: *Bava*, *schiuma che da se stessa esce dalla bocca de gli animali*. [Cambro-Britannis ex Johan. Davies *Baw*, *Lutum*, *&c.*] *Bavæ in ore*, apud Michaelem Scotum de Physionomia cap. 12.

¶ BAVARA, Gall. *Bavette*, Hisp. *Bavadero*, Pectorale linteum est ab aure ad aurem mento subtensum ad excipiendam in infantibus *bavam*, & ad colli ac pectoris nuda in virginibus præsertim Deo sacris decenter obtegenda. Acta SS. Martii to. 2. p. 41. *Sibi quam sacræ virginis Bavaram vocant, depoposcit.*

¶ BAUBA. Limborch. Hist. Inquisit. Tolos. pag. 24. *Item semel accommodavit asinum suum ad portandum Baubam Hereticorum* f. *Rauba*.

¶ BAUBAYNA DE BONBASSE, Tela gossypina, Gall. *Toile de coton*. Informationes pro *passagio* transmarino ex Cod. MS. Sangerm. *Vult hoc velum seu requirit continere* XXX. *quinque pecias Baubayuarum de bonbasso qui sunt* CLX. *cannæ cum tribus velonibus arboris*. Vide *Billeus*.

BAUBELLA, numero multitudinis, Res pretiosæ, veluti gemmæ, uniones, & alia ejusmodi, quæ vulgo *Babioles* appellamus, alias *Joyaux*. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Tres partes thesauri sui, & omnia Baubella sua divisit Othoni nepoti suo Regi Alamannorum*. *Bambola*. Italis est vitrum speculi, fortassis etiam ipsum speculum. Specula vero sunt in mundo muliebri, unde forte etiam nostri hauserunt suum *Babiole*. Vide *Baciballum*.

1. BAUCA, Vasis species. Gloss. Lat. Græc. *Bauca*, ἀγγεῖον. Perperam editum *bavar*. Alibi *Mascusta*, [illegible]. Ubi *Mascauda* legendum monet Salmasius. Gloss. Gr. Lat. [illegible] *boc viniferum*, vas scilicet vinarium, Græcis [illegible]. Sed & pro *boc*, forte legendum *vas*. Anastas. in Leone IV. pag. 167. *Sed & in Ecclesiis multa dona obtulit ...... Cantbaram exauratam unam, Baucas exauratas 3. fibulatoria* 5. Idem in Benedicto III. pag. 206. *Coronam ex auro pens. libr. 4. Baucas ex auro purissimo duas pens. lib. sparam cum auro purissimo ligatam.*

VAUCA, scribitur in Historia Ignoti Casinensis de Rebus Langobard. cap. 10. *Siconolfus Princeps...de B. Benedicti Cœnobio thesaurum abstulit plurimum: siquidem vice prima baziam argenteam unam, Vaucas par unum in gemmis & smaragdis, spara par unum, &c.* Vide *Bauga*.

BOCA. Leo Ostiensis lib. 1. cap. 18. *Tulit in calicibus, & patenis, ...phialis quoque & hamulis, Bocis, ac fibulis auri libr.* 130. Ubi quidam Codd. habent *bocis*, alii *baucis*.

BOCCOLA, ἐπιθυμίδιον, in Gloss. Lat. Gr.

BOCLARIS, Idem quod *baucalis*. Necrologium Viennensis Eccles. apud Petr. Chifflet. in Tornutio: 3. *Id. Jan. obiit Boso Rex.... qui dedit ....casulas* 12. *pallia* 11. *& vestimenta sua aurea regalia, & Boclares argenteos.*

BOCULARIS. Chronicon Centulense Hariulfi lib. 2. c. 10. *Hanappi argentei superaurati* 13. *concha argentea major, ... Bocularis argenteus unus, urcei argentei cum aquamanilibus suis*. Lib. 3. cap. 3. *Fanones* 14. *Boculares* 2 *conchæ* 2.

¶ BAUCUS. Testamentum Dadilæ ann. 813. tom. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 39. *Baucos vero meos aureos, quos à domino ac piissimo D. Karolo Imperatore accepi, vel ipse mihi donare jussit, ipse cui ego eleemosynam meam injunxero pro remedio ia sacerdotibus ac pauperibus erogare faciat.*

BUCCULARE, Eadem, ut videtur, origine. Marcellus Empiricus c. 8. *Deinde agitabis diu, & colabis linteo tenui, & mittes in Bucculare rude, vel diligenter nitidatum, deinde lento igne decoques*. Cap. 23. *Æris florem...in Bucculari decoques.*

¶ BAUCALE, Idem quod mox *Baucalis*, Gall. *Bocal*. Vita S. Oswaldi Archiep. Acta SS. Benedict. sæc. 5. pag. 754. *Deinde insuper eadem mulier casulam unam & albam, & cetera omnia sacerdotalia...duas quoque pelves argenteas, duas cortinas & unum Baucale, & sellam suam cum omni equestri apparatu.*

BAUCALIS, Idem quod *bauca*, à qua voce deducitur. Gloss. Lat. MS. Regium, & Isidori: *Gellonem*, *Baucalem*. Gloss. MS. Eccl. Paris. *Baucalem*, *gellonem ubi infusio fit*. Papias: *Gelonis*, *Baucalis*, *vas*. Alibi: *Baucalius*, *gello*, *ubi infusio fit*, *vas*. Gloss. Lat. Gr. *Gillo*, [illegible]. Gloss. Camberonense: *Gillo*, *vas fictile*, *id est*, *Baucalis*. Charta Hugonis Ducis Burgund. ann. 1077. pro Ecclesia Avalonensi: *Tersoria tria, Baucales tres, cortinæ lineæ sex, &c.* Ex his emendanda Charta alia apud Perardum in Burgund. pag. 27. *Esdardo, Baucale* 1. *& bracharia aurea una*. Ubi perperam *Braucale* habetur. Alexandrinorum & Ægyptiorum vox fuit, si Philostorgium audimus lib. 1. cap. 4. qui Alexandrum quemdam Presbyterum Βαυκάλιν nuncupatum ait, [illegible]: *propter carnis videlicet quæ supercreverat in dorso ejus, molem, collectam ad modum & imitationem vasis testacei, quod Alexandrini vernacula voce Baucalas appellare solent*. A. Philostorgio hausit quæ in eam rem habet Nicephorus Callisti lib. 5. c. 5. Id etiam observat Cassianus lib. 4. de Cœnob. Instit. c. 16. ubi de Ægyptiis Monachis: *Si quis gillonem fictilem, quem Baucalem nuncupant, casu fregerit*. Quæ totidem verbis habentur in Pachomii Instit. §. 5. Βαυκάλιον & βαυκάλιον eadem notione usurpat Achmes c. 177. ubi perperam [illegible] habetur, & cap. 198. Βαυκάλιον, Joan. Moschus cap. 19. Prati spirit. Alexander Aphrod. lib. 1. Problem. 94. Vita S. Macharii Abb. Ægypt. c. 5. Gregorius in Vita S. Basilii junioris n. 33. 34. & βαυκάλιν Nicarchus in Epigr. lib. 2. Anthol. pag. 161. Edit. H. Steph.

¶ 2. BAUCA, Armilla. Vide *Bauga*.

¶ 3. BAUCA, Tegula lignea. Acta SS. Junii to. 5. pag. 602. in Miraculis S. Theobaldi: *Johannes Pauli ... quorumdam stabulorum parietes tegulis ligneis, quas hic appellant Baucas tegens, de scalis decidit in vicinum hortum.*

BAUCAGIUM, Præstationis species. Statutum Philippi Pulcri Regis Franciæ ann. 1303. in 12. Regesto Chartophylacii Regis ch. 133. *Item ordinamus quod Pedagiarii seu Leudarii nova pedagia, Baucagia seu leudas non exigant seu levent in locis ubi non est fieri consuetum.*

¶ BAUCATEM, *Gellonem*. Gloss. Isid. Rectius in Pithœanis: *Baucalem*. Vide *Baucalis*.

BAUCENS, BAUCEANT, [BAUCENNUS,] Albo & nigro interstinctus, vel bipartitus. Jac. de Vitriaco pag. 1084. *Vonillum bipartitum ex albo & nigro, quod nominant* Bauceant, *prævium habentes*, [apud Marten. to. 3. Anecd. col. 276. legitur, Baucant. *Madox* Formulare Anglic. pag. 423. *Legavit runcinum* Baucennum, *qui fuit Burdel.*] Hoc vocabulum præsertim usurpant Scriptores vernaculi de equis, quorum pelles nigro & albo interstinctæ sunt. Le Roman *de Garin*:

Li Rois farra for Bauçent *le flori.*

Alibi:

Et emmenerent de for Bauçoas destrier.

Alibi:

L'en li ameine son auferraud destrier,
Ce fu Baucens, *qui taut fist à proisier.*

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Les chevax brochent bruns & Bauçene, *& fors.*

Infra:

Ni a celi n'ait auferraut corsier,
Bausant *ou brun, por son cors aaisier.*

Le Romao *de Gaydon*:

Li brun Bausans *estoit si volentis,*
N'ot plus courant en cinquante past.

Will. Guiartus aon. 1268.

Et destriers de pris beuissant
Blans, noirs, bruns, bais, Bauçens *& bailles.*

BAUCIA. Constantinus African. lib. 7. Pantechn. c. 16. *Est & cibus de quo feces egrediuntur plus quam accipiatur, sicut Baucia sunt & rapula.* Vide *Bausia*.

¶ BAUCULUS, Radicis medicinalis genus, vel emplastrum ex illa radice compositum. Acta SS. Junii to. 3. p. 461. *Apposuit autem super apostema mater radicem evisci tritam, quæ vulgo dicitur Bauculus.*

¶ BAUCUS. Vide in *Bauca* 1.

¶ BAUDATOR, Proditor. Vide *Bausia*.

BAUDEKINUS. Vide *Baldaebinus*.

BAUDIA Vide *Bausia*.

BAUDOSA, Instrumenti musici species. Aimericus de Peyrato Abbas Moisiacensis, in Vita Caroli M. e. Cod. MS. 1343. Bibl. Regiæ:

Quidam Baudosam concordabant,
Plurimos cordas cumulantes,
Quidam triplices cornu tonabant,
Quædam foramina includentes.
Quidam choros consonantes,
Duplicem cordam perstridentes.
Quidam taborellis rusticabant,
Gressum sonum præmittentes.
Quidam cabreta vasconizabant,
Levis pedibus persaltantes.
Quidam liram & tibiam preperabant,
Alios tactu præcedentes.
Quidam harpam alte pulsabant,
Prolixas virgulas sic gerentes.
Quidam robecam arenabant,
Muliebrem vocem confingentes, &c.

¶ BAUDRA, BAUDREA, Baltheus. Vide *Baldrellus*.

¶ BAUDRARIUS, & BAUDREUS, Qui coria quævis parat, Gall. *Baudroyer* & *Baudrayeur*. Charta Ludovici Junioris Regis Franc. ann. 1160. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 536. *Concessimus ex nunc in posterum Thecæ uxori Yvoni la-Choe & ejus hæredibus magisterium cauatorum,* Baudreorum, *&c.* Vide *Baldrellus*.

¶ BAUDUM, f. *Baudum* pro *Bannum*. Edictum publicum. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 431. col. 2. ex Charta anni 1341. *Statuta seu Bauda sive præconisationes facere non verentur, seu directe vel indirecte violentias aut molestias irrogare: &c.*

BAUGA, BAUCA, BOGA. Papias: *Bauca, armilla*. Idem: *Armillæ propriæ virorum sunt, eædem & circuli, & brachiales, rotundæ, id est,* Bogæ, *armispathæ*. Gloss. Latino-Theotiscum, apud Lindenbrogium: *Dextralia, latæ armillæ*, Bougin. Capitul. 3. an. 803. cap. 7. & Capitula Caroli Mag. lib. 4. Add. 2. §. 1. al. 4. *Ut Bauga & brunia non dentur negotiatoribus.* Lib. 6. cap. 212. *Ut armilla &* Bruniæ *non dentur negotiatoribus.* Epist. synodalis Concilii Duziacensis I. *Et multis ac variis ornamentis ex auro & gemmis compositis, ... inde ungat ad spatas & balteos, & calcaria atque ligaturas bosarum ... fieri jussit.* Ubi legendum censuerim *Baugas*. Inde dubio procul accersi debet etymon vocabulorum apud nos in re militari receptorum, *Bague*, *Bagage*, *Bagues sauves*, *Armes & Bagage*. Rob. *Gaguin* in Poem. *le Passetemps d'oisiveté*:

Ils ont perdu Bagues *& tentes,*
Dependus harnois & chevaus.

Vide Consuetud. Hannoniensem cap. 109. art. 2. Sed an inde annulis apud nos id etiam nominis inditum, etsi mihi indubium, addubitant tamen viri docti, qui à *baccis* accersunt, hoc est, monilibus & unionibus. Ausonius in Mosella, ... *Concharum germina baccas*. Atque inde etiam *Bagatelles*, appellamus non tam nugas, quam mundum muliebrem, cujusmodi sunt *Baugæ*, monilia, dextralia, & alia ejus generis. Goldasto *Bauga*, est tympanum, *bauck*. Olaus Wormius in Lexico Runico, ait veteribus Danis *Baugur* & *Baugs*, annulum sonare.

¶ BAUGAREDI. Vide *Bagaudæ*.

BAUGARUS, Bavarus, ex Bavaria oriundus, Leoni Ost. lib. 2. cap. 65.

¶ BAUGIUM, BAUGUM, BAUGUUM, idem ut videtur, quod *Bauleuca*, Districtus. Hist. Harcur tom. 3. pag. 667. ex Regestis Tabularii regii: *Dicta castrum villamque Rualmevivum & destentum seu* Baugium *Spinalense cum omnibus & singulis eorum juribus & pertinentiis universis.* Et pag. 668. *Præfatasque villas, castrum Rualmenicum, districtum &* Baugum *cum suis pertinentiis universis in dominium suum retinuit.* Et iterum pag. 667. *In dictis villis, castro Spinalensi, Rualmevivio & districtu seu* Baugno *habitantium bona, cum omni subjectione & fidelitatis recognitione.*

¶ BAVILIA, Officium, administratio. Limbroch. lib. Sent. Inquisit. Tolos. ad calcem Hist. Inquisit. an. 1309 *Ego Senescallus Tholosæ... non committam* Bavilias *vel administrationes nec officia publica alicui de prædictis*. Hæc vox occurrit pag. 1. 7. 36. & 38. Mallem ubique *Balivia*: quod videsis post *Bajulus* 4.

BAVINÆ, Aves quædam maritimæ, in Vita S. Porcarii Abb. Lerin. in Chronolog. Lerin. p. 223.

BAULARE, Ugutioni, *Latrare, & est proprie Canum.* Mox hæc addit: *Sidonius in libro de Naturis rerum ponit propria verba animalium secundum vocem, quæ in parte ponemus. Leonum est Rugire: Tigridum Rochanare: Pardorum Felire: Pantherarum Caurire: Ursorum Uacare, vel Sevire: Aprorum Frendere: Lyncum Urcare; Luporum Ululare: Serpentum Sibilare: Onagrorum Mugilare: Cervorum Rugire: Boum Mugire: Equorum Hinnire: Asinorum Rudere: Porcorum Grunnire: Verris Quirritare: Arietum Lorettare: Ovium Balare: Hircorum Miccire: Edorum Vebare: Canum Latrare, seu* Baulare: *Vulpium Gannire: Catulorum Glattire: Leporum & Parvorum Vagire: Mustellarum Drivorare: Murium Pipitare: Soricum Desticare: Elephantum Barrire: Ranarum Coaxare: Corvorum Crocitare: Aquilarum Glangere: Accipitrum Pipitare: Vulturum Pulpare: Milvorum Bulpare: Olorum Drensare: Gruum Gruere: Ciconiarum Gloitolare: Anserum Sclingere: Anatum Tetrissare: Pavonum Paupulare: Gabriarum Fringulare: Noctuarum*

Cac-

Caccubire: Cuculorum Cucusare: Mulorum Zurgiare: Turdorum Trucilare, vel Soccitare; Sturnorum Passitare: Hirundinum Fiutinire, vel Minurrire: dicunt tamen quod Minurrire est omnium minutissimarum avicularum: Gallinæ Crispire: Passerum Cinciare: Apum Bombire, vel Bombilare: Cicadarum Frintinnire. Similia habet Gloss. MS. S. Germani Paris.

¶ BAULEUCA & BAULIVA. Vide in *Bannum* 3.

¶ BAVOSUS, Stultus, à *Bava*, saliva ex ore fluens, ut stultis sæpius accidit: quod speciatim narratur 1. Reg. 21. 13. de Davide, cum apud Achis Regem Geth dementiam præ timore simulavit. Pelagius Diaconus de Perfectione SS. Patrum 10. 3. Bibl. Ascet. pag. 347. *Bavose, canem fatuum adduxisti mihi.* Hinc forte nostrum *Bavard*, Homo inepte & insulse loquax: quod tamen alii à Βαβάζειν deducunt, Inarticulate loqui.

BAURUS. Albertus Argentin. pag. 133. *Ipsos contra Principem animavit, quem nominavit Baurum. Interpretans nomen* Baurus, *id est, nesciens tegere Barbam, quia tantam dixit esse fœditatem oris sui, quod ipsam abjicere non valebat.* Baur Germanis, rusticus, agrestis: Belgis *Boer*.

¶ BAUSA. Vide *Folgaria*.

¶ BAUSENGIUS, f. Proditor, à voce *Bausia*. Oberti Cancellarii Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 308. *Ipsis morantibus solverunt pacem militibus & Bausengiis, quia Jannensibus auxilium & consilium amicabiliter præstarent.*

BAUSIA, BAUCIA, BAUDIA, Felonia, proditio crimen capitale. Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis ch. 291. *Excepto furto & Bauzia.* Curia Generalis Regis Aragon. in Catalania 19. Kal. Septemb. an. 1321. MS. *Item quod nullus reptatus de Bausia teneatur &c. de Bausiatoribus & traditoribus qui fidem suam noluerunt escondire:* Infra: *Si aliquis fuerit reptatus in Curia de Bausia, sive de proditione aut traditione, vel de fractione treugarum, quod possit fidem suam escondire per batalliam.* Perperam *Bansia*, pro *Bausia* non semel editum apud Belugam Editionis Ascensianæ. Consuetudines Cataloniæ MSS. cap. 1. *Si a quest cas lo vassal no deu esser bois en neguna manera: car en so que requer fieltat, e per contradio se sequeys Bauzia, no espresa neguna defensio.* Cap. seq. *En altra manera quant lo vassal seria remazut en lo terme del castel, no seria entes que aques donada postat aus seria reputad bauzador, so es que auria feyta Bauzia, segons Costuma de Catalunnya.*

BAUCIA. Charta Adefonsi Regis Aragon. æræ 1172. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 5. cap. 28. *Et si aliquis eorum qui modo habet istos honores, vel habebit in futuro, voluerit se erigere in superbiam, & noluerit recognoscere istis Sanctis, sicut & mihi mei homines, & mei fideles, appellant de traditione & de Baucia, sicut facerent, si ego essem vivus & præsens, & adjuvent eum per fidem sine fraudem.*

BAUDIA. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 34. *Quia maxima Baudia est.* Cap. 35. *De aliis namque Baudiis & malefactis, &c.* Cap. 36. *Quandiu contradixerit, Baudator suus erit.* *Boidie*, vel *Boisdie*, nostris Gallis, [Dolus malus, fallacia.] Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 142. *Barat ne Boidie ne doit aler avant en jugement, ne autre part.* [Stephanotius Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. tom. 3. pag. 973. ex Charta anni 1294. *Renonciants à tote exception de deception, de fraude, de Boisdie, de tricherie, de paor, de machination, de circumvention, &c.* Charta S. Ludovici tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 81. *Sans nulle suspicion de fraude ne de Boidie.*] Gualterus Metensis in Mappamundi MS.

Qui semblant font de maladie,
Par fausse œuvre & par leur Boidie, &c.

Le Roman de *Gaydon* MS.

Qui tos jours font traison & Boisdie.

Le Roman *de Garin* MS.

Et sembla bien traison & Boisdie.

Philippus *Mouskes* MS. in Philippo I.

Ensi par guerre & par Boisdie,
Ot li Rois Henry Normandie.

Idem in Philippo Aug.

Li Queus Renaus s'en fu grevez
De toutes pars, & accusez
De traison & de Boisdie.

Auctor *des Instituts en Roman* MS. diabolum vocat *li pere de lo felonie & de Boidie.* Occurrit passim apud Poetas nostrates. Adde veterem Consuetud. Campaniæ art. 38.

¶ BAUDITOR, Proditor, malefactor, criminis capitalis reus. Spicil. Acher. to. 8. pag. 386. ex Edicto pacis Jacobi Regis Aragoniæ: *Volumus præterea & mandamus, ut nullus violatores pacis manuteneat, nec raptores: nec aliquis qui sit Baudator appellatus, sit sub hac pace, nisi voluerit se purgare ad cognitionem curiæ nostræ.* Alterum exemplum vide in *Baudia*.

BAUSIARE, BOSIARE, In dominum insurgere, forisfacere, [fallere, decipere.] Ratherius Veronensis Episcopus in Qualitatis conjectura, &c. *Illum cui unam libram argenti pro trabibus emendandis commiseram anno præterito, immaniter mihi Bausiasse percepi.* Charta Fulconis Nerræ Comit. Andegav. in Tabulario Abbatiæ Vindocin. n. 63. *Illo quoque mortuo habuit eam de Goffrido Comite filio ejus, donec ille in ostagium intravit pro Comite Cenomanico contra illum. Cum vero Comes Cenomanicus Bosiavit Comiti Goffrido, & forostagiavit obsides suos, perjuravit se Herbannus de ostagio, sicut alii ostagii contra Comitem Goffridum, & tenuit se in guerra cum Comite Cenomanico, similiter & duo nepotes ejus Guillelmus de Salsaco & Hubertus frater ejus in eodem guerra Cenomanorum perjuraverunt contra Gaufridum Comitem, & ei Bosiaverunt, pro qua re accepit Comes fevum suum, quod ille forisfecerat, &c.* Iterum Charta 197. *Quo mortuo sine hærede legitimo, eo quod ipse Clericus fuisset, & frater illius Roscelinus qui ei supervixit Comiti Fulconi Bosiaus in guerra Plaslulsi adversus eum fecit, unde & ab illo de tota terra sua exhæredatus & ejectus est.* Et Chart. 207. fol. 85. *Comes Goffrido Comiti Bosiavit, bellumque intulit.* [*Boisiare*, apud Rymer. to. 1. pag. 2. n. 7. pag. 4. col. 2. n. 7. & pag. 24. n. 51. *Et si aliquis Comes Angliæ, vel alii homines illius terræ, Regi vel Henrico filio suo Boisiaverint*, alias, *Bosiaverint.* non male.] Ita *Boiser*, Poetæ nostrates dicunt. Le Roman *de Garin*:

Del viel Fremond le viellart tretor,
Qui à Boisiè son drosturier Seignor.

Alio loco.

Il li escrie, Torne à moi renoiez,
Par meinte fois as envers moi Boisiè.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Par traison vuelent le Duc Boiser.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

Con li cuivert otil lor Seignor Boisiè.

Le Roman *de la Prise de Hierusalem* MS.

Pilate son Prevost, qui tant jor l'a Boise.

Le Roman *de Vacces* MS.

Ne li Boiserai-je de petit ne de grant.

Infra:

Mès si li Rois m'aloit de queque soit Boisant, &c.

Theobaldus d'*Argies*, Can. 5.

Qui n'a talent du trichier, ne du Boisier.

Guill. *Guiart.* an. 1207.

Chrestiens qui mie ne Boisent,

Ca & la par France se croisent.
Idem anno 1296.
En celui termine mesme,
Où faus devise li aprandres,
Se Boisa si li Quens de Flandres,
Comme deceus & gabez,
Qu'à Paris tramist deus Abez,
Et manda au Roy là endroit,
Que mais rien de lui ne tendroit;
Et sans autrement suplier,
Le fist adonques deffier.
Chron. MS. Bertrandi *du Guesclin*:
Si se sont assentés à rendre au derrein jour,
A venir à mercy bellement par loy seur,
Chascun la hart au col, a loy de Boiseur.

BAUSIATOR, Felo, qui in dominum insurgit, in Chartis supra laudatis [Ratherius Veron. de contemptu Canonum tom. 2. Spicil. Acher. pag. 180. *Si grandis quidem, sed torte est naso, id est si discernendi subtilitate nullatenus pollet, ut fraudulentus, adeo fit, ut Bausiator vulgo dicatur.*] *Gasces Bruslez*, Cant. 20.
Et amerai celle que j'aim tant,
Et se fut troum cuer Boiseor,
Qui soit foudains pur faus lausengeor.
Perrinus *d'Augecourt*, Cant. 5.
N'estra mes cuers Boissieres ne faintis.
Le Roman *du Renard* MS.
Ne enverti vous estre Boisierre.

BAUSITÆ, Bona mobilia vel immobilia, quæ ex *Bausia* ac felonia reorum in fiscum cadunt. *Escaetas* alii vocant. Charta Ottonis Episcopi Vapincensis an. 1281. apud Sammarthanos: *Omnes proventus & Bausitæ, quæ ex prædictis jurisdictione & consolatu exiverint, pro medietate pertineant ad Regem, &c.*

BUTIA, Idem quod *Bausia*. Charta Alfonsi Imp. Leonensis seu Hispaniæ æræ 1172. apud Michaelem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. pag. 226. *Et non habet super illos aliam causam, nisi cum benefacto de Senyore, & habuerunt fueros & usaticos de suos honores quos habuerunt, & inantea accaptabat, quod non perdidissent illas, nisi per tres Butias comprobatas, videlicet unam pro morte de suo Senyore: aliam pro mulierem de suo Senyore adulterare: tertium, qui cum honore de suo Senyore ad alium Senyorem cum illa atteaderit. Et si aliquis de illas tres Butias de nulla de illis inde reptatus fuerit, &c.*

¶ BAUTAGIUM, Præstatio pro vino, uti fusius docetur in *Botagium*: quod vide post *Butta* 3.

¶ BAUZIA. Vide *Bausia*.

¶ BAXEÆ, *Calciamenta. Baxea, Calciamenta mulierum sunt. Baxe, Calcei mulieris alte. Baxe, Calciamentum comedorum erat, sicut tragœdiorum coturni, quos quidem etiam calones appellant, eo quod ex salice fierent; nam Græci lignum cala vocabant. Baxem, Calciamenti genus.* Ita Glossar. MS. San-German. num. 501. Vide *Braxea*.

¶ BAXELLA, pro *Vaxella*, Vasa, Gall. *Vaisselle*. Vide *Vaxella*.

¶ BAXILICA, pro *Basilica*. Ottonis Morenæ Rer. Laudens. Hist. apud Murator. to. 6. col. 1057. *Et nullum alium in Baxilica Beati Petri . . . fuisse inmitriatum.*

BAXIO. Vetus Notitia sub Rogerio Reg. Sicil. an. 1144. apud Rocchum Pirrum in Archiep. Messan. *Et pervenit usque Sallidam per viam, ubi est magnus Baxio, &c.* [An non Arenarius cumulus? *Baxios* Hispanis est arenaria moles maris.]

¶ BAYARDUS, Equus Phœniceus seu badius, Gall. *Cheval Bay*, vel *Bayard*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 176. col. 2. *Humberto mareschallo roncinus suus Bayardus.* Et pag. 225. lin. ult. *Item, legavit Dominabus dicti monasterii de Saletis, & donavit duos equos suos, videlicet Lyardum & Bayardum, &c.* Vide *Bagus*.

¶ BAYETA, Speculator, Custos, Excubitor, à veteri Gallico, quod etiamnum Picardis familiare est, *Bayer*, Aspicere. Hist. Dalphin. to. 2. p. 415. col. 1. ex Charta anni 1340. *Ut autem in dicto officio de salario & custodia dicti castri sit opportune provisum, constituimus vobis salarium pro persona vestra viginti quinque solidos grossos, & triginta solidos grossos pro duobus clientibus uno gayeta & Bayeta per annum.* Ejusd. Hist. to. 1. p. 66. col. 2. ex Charta an. 1347. *Interrogatus fuit quam familiam ipse tenebat, dixit quod unum scutiferum, unum clientem, unam gaytam, & unam Bayetam.* Computa Vienn. in Delphin. an. 1318. *Item, pro expensis unius Bayetæ & unius clientis spatio novem hebdomadarum ad custodiendum castrum c. solidos.* Occurrit ibidem ad an. 1322. & in aliis pluribus Instrumentis, ubi fere semper conjungitur cum *Gayta* vel *Gayeta*, à quo vix differre videtur. Vide *Wactæ*.

¶ BAYLES, An idem quod inter navigantes *Baille*, hoc est, semidolium vel dolium in duas cupas divisum? Rymer. tom. 7. pag. 745. *Sex patellas de auricalco, duas lebetes, quatuordecim Bayles.*

¶ BAYLIA, Potestas, auctoritas, Armoricanis *Baili*. Rymer. to. 6. pag. 673. *Habentes notitiam plenam, quando per ipsum dominum Ducem & Concilium & Commune Januensium transmissus fuit Ambaxiator & Nuncius...cum plena potestate & Baylia, &c.* Vide *Baylia* post *Bajulus* 4.

¶ BAYLIVIA, Districtus *Baillivi*, apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 657. in Charta anni 1456. Vide in *Bajulus* 4.

¶ BAYLIUM, Tutela, ibidem p. 734. in Charta anni 1445. Vide *Bajulus* 3.

¶ BAYRUM, Pelles partim albi, partim cœrulei coloris, Gallis qui de scutis gentilitiis agunt *Vair*. Has vestibus olim intus assuebant. Rymer. tom. 7. pag. 356. *Aliud indumentum absque manicis foderatum cum Bayro. Unam furreram de Bayro pro una supertunica. Unum mantellum mixti coloris foderatum cum Bayro.* Vide *Veyrum*.

¶ BAYUS Equus, id est, Badius, Gall. *Bay*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 65. col. 1. ex Charta anni 1339. *Ducebat secum unum Equum Bayum clarum.* Vide *Bagus*.

¶ BAZALARIUS, pro *Baccalaureus*. Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarvisina lib. 12. cap. 19. apud Murator. to. 8. col. 360. *Perlectus est hic liber & recitatus coram infrascriptis doctoribus & magistris, præsente etiam societate laudabili Bazalariorum & scholarium liberalium artium de Studio Paduano.*

BAZAN, nostris *Basane*. Ita vitulinum vel ovinum corium appellant. Vitæ Abbatum S. Albani: *Ocreis de cute, quam vulgo Bazan, appellant.* Alibi: *Conventus calceamenta quæ de vili corio, quod vulgariter Bazan dicitur, in alutam, id est cordewan, civiliter commutavit.*

¶ BAZANNA, Eadem notione. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 98. col. 1. ex Charta anni 1309. *Filo, cordis, cera, corduano, Bazannis, mercimoniis, &c.*

BAZANA. Ibidem pag. 87. col. 2. ex alia Charta ejusdem anni: *De bestia onerata Bazanis levantur quindecim denarii.*

¶ BAZENNA, in MS. anni circiter 1290. ubi de Redditibus Episcopi Autissiodorensis: *Bazenna sic tela, pellis parva merces...debent paagium.*

BAZANA, *Sacculus*, in Gloss. Arabico-Lat. quia forte ex corio, seu *Bazana* confectus.

BAZIA, BACIA. Leo Ostiensis lib. 1. cap. 16. *Tulit*
(Si-

(Siconolfus) *in coronis*, *Baziis*, *& hamulis*, *garalibus*, *& cochleariis argenti libras simul quingentas.* Item paulo post: *In anaglyfis Baziam unam*. Ignotus Casinensis in Hist. Langob. c. 10. de eodem Siconolfo: *Abstulit vice prima Baziam argenteam unam*, *vaucas par unum*, *&c.* Infra, *Baciam* habet: *Et post hæc Agrifis* (anaglyphis) *Baciam unam*, *& scaptonem unum Constantinopolitano deaurata fabrefacta vasa opere*. Videtur idem quod *bacile*, & *bacinus*. Alii idem esse *Baziam* quod *Bauca* existimant, vas nempe, aut pateram.

¶ BAZILI, Idem quod *Bacile*, Pelvis, in *Bacca*. Locus est in *Par litterarum*.

BAZONAYA. Petrus I. Rex Aragon. in Constitut. edita apud Podium Cerdanum an. 1225. *Item statuimus quod si quis monetam Barcinonensem vel Jaccensem falsaverit, vel ad fundendum alicubi portaverit, vel aliquam Bazonayam de Catalonia extraxerit, tanquam monetæ falsarius puniatur.*

BEACITA. Gloss. Saxon. Ælfrici, de Nominibus avium. *Beacita*, *vel sturnus*: rceern. Videtur evis, quem *Becace*, aut ea quam *Becacine* vocamus.

¶ BEALITAS, Beatitudo. S. Augustinus Epist. 104. n. 13. *Nonne ab illa patria veritatis & Bealitatis nos longe exsules mitteret?*

¶ BEAMEN, Felicitas, beatitudo, apud Leibnitium Scriptor. Brunsvic. tom. 1. pag. 236. in Panegyrico Berengarii:

Ille virum cernens belli sub imagine lætum,
Et ratione pium regnique Beamine dignum.

BEANUS, Novellus Studiosus, qui ad Academiam nuper accessit. Statuta Academiæ Viennensis in Austrie: *Item quod nullus præsumat supervenientes novos, quos Beanos vocant, indebitis quibuscumque exactionibus gravare, aut aliis injuriis aut contumeliis molestare.* Ubi Lambecius: *Beani* definitio latitat in ipsa nominis sui acrostichide, *beanus Est Animal Nesciens Vitam Studiosorum*. [Epistolæ obscurorum virorum:

Venit Mosellanus, dicens ille Beanus
Deberet ad patibulum suspendi per suum collum.

Et infra:

Tunc dixit crocus Rubianus: unde venit iste Beanus
Qui non est nobis notus, &c.]

Vox Gallica *Bejaune*, quasi *Bec-jaune*, ut sunt aviculæ quæ nondum è nido evolarunt. *Bejane* Picardi nostri etiamnum efferunt, itaque rudes & novellos appellitant. Sed & in Academia Perisiensi *Bejaunium* [& *Bejannum*] appellant, quod Scholastici de novo venientes pro jucundo adventu sodalibus solvunt. Vide Hist. Academiæ Paris. to. 4. p. 249. 266 274. 674. 957. Ut porro etiam apud Athenienses, sue tempestate, exciperentur, initiarentur, vel potius ludificerentur, qui eo literas addiscendi gratia primum venirent, pulcre describit Gregorius Nazienzen. orat. 20. pag. mihi 327. ejusmodi vero ludi juris Studiosis & auditoribus interdicuntur à Justiniano in secunda constitut. de Pandectis. Adde Synod. Trullen. can. 71.

☞ Qua ratione vero Scholastici de novo venientes recipiebant, pluribus docent Statute Collegii S. Bernardi Paris. an. 1493. tom. 3. Hist. Paris. pagina 170. col. 2. Ex quibus etiam discere est inter Scholasticos unum eligi solitum quem *Abbatem Bejanorum* vocabant. *Omnes receptiones noviter venientium*, inquiunt Statuta laudata, *quos voluntaria opinione Bejanos nuncupare solent, cum suis consequentiis, necnon bajulationes, fibrationes, reliquasque omnes insolentias & levitates circa quoscumque noviter venientes, tam in Capitulo, in dormitorio, in parvis scholis, in jardinis, quam ubibi, & tam de die quam de nocte, deinceps à quoquam studentium sub pœna emissionis perpetua à collegio fieri prohibemus: Omnes consuetudines seu constitutiones quacumque authoritate in contrarium editas penitus cassando & irritando, & Abbatis Bejanorum nomen penitus delendo, ac deinceps nominari prohibendo. Omnia vasa, munimenta, & instrumenta hujusmodi levitatibus, insolentiis & dissolutionibus dicata provisori infra tres dies à lectura & publicatione præsentium afferri, præsentari & relinqui jubentes.*

¶ BEANI, quibusdam in locis vocitantur homines *manus-mortuæ*, si fides Antonio Colomieto in libro cui titulus: Colonia Celtica lucrosa tom. 7. §. 4. & §. 6. Consule Menagium in suis Origin. ad vocem *Niais*.

¶ BEATÆ, Mulieres in Hispania præ cæteris religiosæ, quales fere sunt *Beguinæ* in Flandria. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 352. col. 2. ex Concilio Mexicano: *Ne sub devotionis specie prædictæ mulieres licentiose huc illucque vagantes discurrant, & ob similitudinem habitus sanctimonialibus ignominiam inferant, statuit ac præcepit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut nulla prædictarum mulierum, quas Beatas vocant, habitum alicujus religionis approbatæ deferat.* Ibidem ex Concilio Toletano anni 1580. *Synodus eam* (Constitutionem Pii V.) *in iis etiam mulieribus observari mandat, quæ per totam hanc provinciam cum Beatæ vocentur, in Congregatione & sub obedientia vivunt.*

¶ BEATICUM, Viaticum, Sacrum Christi corpus quod detur moribundis. Murator. tom. 3. peg. 114. col. 2. E. ex Anastasio Biblioth. de Vitis Rom. Pontificum: *Usque ad ultimum diem transitus sui, & ob humanitatem Ecclesiæ viaticum* (al. *Beaticum*) *eis largiretur.*

¶ BEATIFICA BENEDICTIO, in Concil. Barcinon. tom. 2. Concil. Hisp. pag. 679. *Jubemus vero in infirmitate positis, Beatificam Benedictionem percipiant.* Alii legunt haud male, *Viaticam* pro *Beatificam*.

¶ BEATILLÆ, Ornamenta vilioris quidem materiæ vel pretii, sed magni laboris & artis eximiæ. Vox ducta à Gallico *Beatilles*, Trunculi, Cupedia: quæ metaphorice ad multas res alias transferri solet. Acta SS. Junii tom. 5. pag. 241. de S. Anthelmo. *Loculamentum interim novum apparatur, quod Bellicenses Religiosæ Visitationis tam subtiliter aptarant, totque Beatillis . . . ornarant, ut de eo dici potuerit: Materiam superabat opus.*

BEATITUDO, Titulus honorarius quo compellantur Episcopi, apud S. Augustin. Epist. 11. 76. 139. Senatorem, lib. 3. Epist. 37. Avitum Viennens. Epist. 6. 8. 11. 37. Ludovicum Pium Imp. in Epist. ad Sicharium Archiep. Burdegalens. Nicolaum I. PP. Epist. 28. & alios passim. Præsertim vero summo Pontifici delatus legitur. Anastasius in S. Hadriano PP. *In ipso exordio consecrationis ejus direxit ad ejus Beatitudinem suos missos Desiderius Longobardorum Rex.* Occurrit ibi non semel. Adde Diurnum Romanum cap. 5. tit. 3. Notum etiemnum Pontifici Romano soli hunc titulum adscribi, qui olim cæteris Episcopis communis erat. Sed & aliis quam Episcopis, atque adeo Laicis tribuitur non semel à S. Anselmo in Epistolis. Vide Brissonium in Formulis p. 361.

¶ BEBDUNI. Vide *Beduni*.

BEBORANIA, Præstationis species. Præceptum Caroli Mag. pro Hispanis editum à V. Cl. Steph. Baluzio: *Dicunt etiam quod aliquas villas quas ipsi laboraverunt, laboratas illis abstractas habeatis, & Beboranias illis superponatis, & sajones qui per forcia super eos exactant.*

BEBRA, Missilis aut teli species. Vegetius lib. 1. cap. 20. *Barbari autem scutati pedites his præcipue utuntur, quas Bebras vocant, & binas etiam ac ternas in prœliis portant.* Bartholinus lib. 4. Austriad.

Quinquagiata Bebras, centum delecta juventus,
Pila gerunt humeris, &c.

BEBRI-

BEBRINUS, [Bebrus.] Vide *Bever*.

¶ BECA, Hispanis Amiculum quod Doctores & *Præbendarii* gestant & ii, qui gradum aliquem adepti sunt in Academiis. Concilium Limanum anni 1582. inter Hispan.to.4.pag.248. *Nullus vero ignotus & peregre veniens clericus insigne illud assumat aut gestet, quod nostri Beca appellant, neque supra pileum clericalem, galerum amplum vel sericum ferant, prout Episcopis & Præbendatis vel graduatis moris est*. Ibidem pag. 275. *Nec possint* clerici *gestare stolas vulgo Becas, si non fuerint . . . licentiati vel doctores, &c.* De *Beca* sic disseritur in Actis SS. Junii tom. 2 pag.631. ubi de sancto Joanne à S. Facundo: *Idem Vergera proponit expressionem veteris habitus Collegialis* (Salmanticæ) *velut Capellanis quoque competentis, adeoque & à S. Joanne gestati, eumque ait fuisse & esse coloris rufi. Becam autem cujus nomen dicit sumptam esse ab Italis (vittam significare docent Academici Crusciani) Becam, inquam, sic describit, ut non solum ex humeris ad pectus profluat, sed fere instar Græcanici episcopalis pallii, per tergum ad talos; olim vero supra caput in formam coronæ revolveretur, cum definentibus ad tempora laciniis. Nunc pro parte illa superiori assumptus est pileus clericalis quadratus, sic ut prædicta Beca solos jam tangat humeros, sinum ante pectus eumdem formans, ex humero autem sinistro ad terram defluat*. Hæc ibi. Sobrinus in Dictionario Hisp. Gall. ait, *Beca Præbendam* designari, quod indicet eum, qui gestat ornamentum hoc, esse *Præbendarium*.

¶ BECARIO, *Urceoli genus*, ex veteri Onomastico. Sic Turnebus Adversar.lib.28.cap.5.

BECCA, Besca, Bessa, Bessus, nostris *Beche*, aut *Besche*; forte quod *Becci* seu rostri formam præferat.

Becca, Gloss. Ælfrici: *Ligo, Becca, vel palus, vel fustis*.

Besca. Costumar. de *Hecham*: *In communi pastura turbas..cum una sola Besca fodient, & nihil dabunt*. Vide Leges Willel. Regis Angl. vernaculas cap.4.

Bescata Terræ. Charta Joannis Regis Angliæ tom.2. Monastici Anglic. pag.642. *De dono Radulfi.... duas acras Flandrenses in novo marisco de Iclesham, & unam Bescatam Terræ inclusam, cum expensis prædict orum mariscorum in eodem marisco*. Est autem *Bescata*, ni fallor, tantum terræ, quantum quis ligone uno die fodere potest.

Bessa. Lethaldus de Miracul. S. Maximini Abb. Miciac. num.34. *Operante eo, fossoriun, quod Bessam dicunt sumit*.

Bessus, Ligo. Adalardus in Statutis antiquis Corbeiensis Monasterii lib.2. *Unusquisque habeat ad hortum excolendum, sive ad alias necessitates explendas, fossorios 6. Bessos 2. dolatoriam, &c.* Averni etiamnum *Beisse* dicunt.

Bechare, Fodere, nostris *Becher*. Occurrit in Statis Synodalib. Nicolai Episcopi Andegavens. an.1274.

BECCHARIA, Macellum, laniena, Italis *Beccaria*; nostris *Boucherie*: *Beccaio, Beccaro*, lanio Italis. Charta Ogerii Iporicensis Episc. apud Guichenonum in Bibl. Sebusiana cent.2.cap.6. *Parochialem quoque Ecclesiam, cum decimatione omnium tabernarum, Beccharìarum, mercati, & omnium mercimoniorum quæ infra civitatem fiunt*. Alia an.1345. *Carnes quæ venduntur ad Becchariam*. Vide Albertum Acharisium in Vocabulario Italico, & V.Cl. Ægid. Menagium in Orig. Ital. in *Beccaio*, & Oct. Ferrarium in *Becco*.

¶ Beccaria & Becharia, Eadem notione. Regimina Paduæ ad an 1271. apud Murator. tom.8. col.461. *Hoc anno..facta fuerunt Beccariæ magnæ Communis Paduæ*. Chron. Parmense apud eumdem to.9. col.763. *Et tunc* (an.1208.) *Commune Parmæ fecit fieri moram quæ est juxta Becchariam de capite pontis à mane*.

Beccarii, Carnifices, [Macellarii,] apud Andream Dandulum in Chron. MS. an.1175. [Acta SS. April. to.3. pag.609. in Vita B. Luchesii: *Dum in civitate Bononiæ carnes publice venderet, erat enim macellarius seu Beccarius*. Occurrit iterum in Actis SS. Junii to. 3. pag.936.D. Chron. Parmense ad an.1291. apud Murator. to.9. col.821. *Et sic quatuor misteria, scilicet Beccariorum, ferrariorum, &c.*]

BECCO, Beccum, Rostrum, vox Gallica vetus, unde nostris & Belgis *Bec*, Italis *Becco*. Sueton. in Vitellio cap.18. *Cui Tolosæ nato cognomen in pueritia Becco fuerat: id valet gallinacei rostrum*. Quasi *Bec de coc*, ut quidam volunt. Perperam à *bucca* etymon accersit Acharisius.

Beccum, Bracton. l.3. Tract.2. cap.28.§. 1. *Si habueris accipitrem, perdat Beccum, & ungues pedum, & caudam*.

Abbecare, Vox falconariorum, *Becco*, seu rostro impetere, seu crebrius rostrum infigere, mordicare. Fridericus II. Imp. l.2. de Arte venandi cap.49. *Per hujusmodi scilicet mordicationes, sive, ut ita dicam, Abbecationes sæpius iteratas, &c.* Occurrit ibi rursum, & cap.53.

¶ BECCUS, Prisca Danorum seu Gallorum lingua dicitur aquæ cursus alteri fluvio se committens: hinc *Beccum* sive *Beccum* Helluini, adjecto fundatoris nomine, celeberrimum in Normannia cœnobium ab urbe Rotomago decimo octavo versus Occasum milliari in Rotomagensi tractu situm. Hist. ejusdem Monasterii MS. p.1. n.1. ex Archivo ejusdem loci. Vide *Beconagium*.

¶ BECHA, Habitus proprius Clarenorum. Acta SS. Junii to.2. pag.1099. de B. Angelo Clareno: *Habitum autem deferebant fratres distinctum à veste Franciscana, quem Becham vocabant; habitum scilicet brevem cum capucio ante & retro, ac chordam usque pyramidali forma* (unde procul dubio Becha dicebatur) *cui à tergo pannea lingua hærebat*.

¶ Becha, Beccha Capucii, Pars ejus extrema quæ desinit in *Beccum* seu acumen. Acta SS. Junii to. 3. p.547. A. de B. Petro Gambacurta: *Et dimittitur Becca Capuccii, & novæ acceptantur Constitutiones*. Capitul. gener. S. Vict. Massil. an.1378. *Nullus portet caputium cum Becha, cum cauda longa seu almucias*.

¶ BECHARE, Fodere. Vide *Becca*.

¶ BECHARIA. Vide in *Beccharia*.

BECHIN, Germ. *ein bechin*, Pelvis, nostris *Bassin*. Tradit. Fuld. lib.1. pag.472. *Tradidit.... hoc est, mappa 2. manutergia 1. Bechin. 1. pelvis 1. hlaban. 1.* Et infra Tradit. 39. *Sed & iste breviarius ad ornamentum Ecclesiæ pertinet, id est, turibula deaurata 2. cortinæ 12. orciarii 4. manile 1. conchæ 4. Bechin 2.*

BECIARIA, Bezaria. Tabularium Concheose in Ruthenis Ch.203. *Et unum mansum, & unum caput mansum in illa Beciaria, cum campos & hortos, &c.* Ch.219. *Donamus illo manso nostro de Paillaredo, ubi Rainaldus manet, cum ipsa Bezaria, cum quantum ad ipso manso aspicit, &c.* Ch. 237. *Cum boscos, cum trelio, cum mansione, cum vernias, cum albaretas, cum pratas, cum Beciarias, cum terras cultas & incultas, &c.* Adde Ch.266.429.

BECIUM, Becius. Vide *Bedum*.

BECONAGIUM, Tributum quod in sustentationem Phari, vel maritimi luminis, quo populus subito excitetur ad repellendum hostem, confertur. Hæc Spelmannus qui à Saxonico, Beacn, i. signum accersit, quod in signum ejusmodi faces accendantur, seu contra hostes, seu ad dirigendas naves. Quid si à *Becco*, de qua voce supra? Nam nostri promontoria seu terræ lingulas

in

in mare, aut in fluvios procurrentes, *Becs*, i. rostra, appellant, ubi ut plurimum Phari, seu turres, eriguntur. Vestigium manet in *Bec d'Alier*, ubi coeunt *Elaveris* & *Ligeris* fluvii, & in *Bec d'Ambez*, ubi confluunt *Garonna* & *Dordonia*. Potuit etiam conflari id vocabuli ex Belgico *Bake*, specula, pharus, pro nocturno navium accessu. Vide *Baccha*.

¶ BECUNA, Aluta, Gall. *Basane*. Statuta Massil. pag. 389. ubi exstat capitulum integrum, *De coriis & Becunis pro talibus quales emptæ sunt vendendis, & de affollatis non immiscendis*. Ibid. p. 465. *Si quis alterius avere in nave, vel ligno aliquo positum sive oneratum, puta coria vel Becunas, seu stannum, vel aliquas alias merces sine voluntate domini illarum mercium dissolvit, &c.* Rursum occurrit pag. 380.

¶ BEDA, Armilla, ab Anglico *Bed* vel *Bead* Gall. *Brasselet*. *Madox* Formul. Anglic. pag. 427. ex Testamento anni 1386 *Dominæ Eufemiæ de Heslarton sorori meæ lego unum sciphum deauratum & duo paria de Bedis de auro*.

BEDALE, Bedalis. [Idem quod *Bedum*.] Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 40. *Et à Septentrione ad quemdam Bedalem*. Charta G. Vicecomitis Massiliensis apud Guesnaium ann. 1016. *Ubi Gerrenus fluvius cadit in Bedalo de supradicto molendino ad gadium Huvelna, &c.* Alia an. 1250. apud Joffridum in Niciensibus Episcopis pag. 184. *Ad ædificandum in dicta terra domum... cum conductu aquæ à Bedali dicti Angerii*. [Acta SS. Julii tom. 1. pag. 568. in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Filia quondam Joannis de Lovan... à casu cecidit in Bedali molendini ... & præ violentia aquæ transducta fuit usque ad rotam ipsius molendini, molendino molente*. Charta an. 1229. ex minori Chartul. S. Victoris Massil. pag. 94. *Petebat homines prohiberi quicquam Bedalibus suorum molendinorum substrahunt* (sic) *in lesionem monasterii*. Testamentum Anglici Episc. Albao. Card. an. 1388. apud Stephanotium in Fragmentis Hist. tom. 10. pag. 335. *Patua, pascua & abedimenta, exitus & introitus quoscumque, aquarum decursus, derivationes earumdem, & Bedalia quæcunque, &c.* Massilienses vocant etiamnum *lo Beal* ipsum rivi alveum.] Vide *Bedum*.

¶ BEDATUM, Pascuum commune. Occitanis *Lou Bedat*. Stephanotius Antiq. Benedict. in Vasconia MSS. tom. 1. pag. 685. *Concedimus ad agrarium venientibus ibidem omnes terras cultas & incultas, excepto Bedato, salvo iure feudatorum nostrorum, &c.*

¶ BEDDE, Lectus, ab Anglo-Saxonico *Bedd*: quod idem significat. *Madox* Formulare Anglican. pag. 428. in Testam. Johannis de *Nevill* an. 1388. *Item Eleanoræ de Lomley filiæ meæ duo banerets Beddis de Norfolk cum curtinis, &c.*

¶ BEDE, Collectæ genus, apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 415. *Adjunctum est in serie nostræ Constitutionis, quod mansus duos solidos ad censum & unum ad collectam, quæ vulgo ede Bdicitur, & insuper decimam persolvet, &c.*

BEDELLI, Apparitores minores, qui ad judicia citabant, & Baillivorum & Judicum pedaneorum sententias, eaque officia, quæ minus videbantur honesta, exsequebantur. Vetus Consuetudo Normanniæ 1. part. sect. 1. cap. 11. *Li Bedel sont li mineur Serjant, qui doivent prendre les nams, & les offices faire, que ne sont pas si honestes, & les meneurs semonces*. Edictum S. Ludovici an. 1254. ad coercendos Baillivorum defectus: *Senescalli autem nostri & inferiores baillivi caveant sibi a multitudine Bedellorum, & quanto paucioribus poterunt, sint contenti ad Curiarum exequenda præcepta, & illos nominent in assisia publica, aut vero pro Bedellis minime habeantur*. Nec injuria Ludovicus bedellorum numerum inhibuit, qui graves semper populo habiti sunt. Unde Ordericus Vitalis l. 12. p. 876. *Officiales mali prædonibus pejores sunt. Pagenses nempe, latrunculos fugiendo seu divertendo, devitare possunt: versipelles vero Bedellos nullatenus sine damno declinare queunt*. Hinc *Bedellos* Willelmus Brito in Vocab. *Angarior*, *compulsores injustos esse* ait. Exactorum & publicanorum præterea officium egisse bedellos colligimus ex Matthæo Paris an. 1257. dum Fratres Minores & Prædicatores *Papæ telonarios & Bedellos* factos scribit. Et alibi: *Nullus forestarius vel Bedellus faciat de cætero scotallum, vel colligat garbas*. Apud Scotos etiam bedellorum officium fuit citare. Leges Burgor. Scoticor. cap. 112. *Citatio facta in burgo super burgensem per servientem domini Regis, sine Bedello ejusdem burgi non est valida*. Eorum præterea erat *nanna* seu pignora capere, ex laudata Normannica Consuetudine, & iisdem Legibus cap. 47. & ex Fleta lib. 4. cap. 18. §. 2. Adde easdem Leges Burgor. cap. 62. Iter Camerarii Scotici cap. 3. Concilium Lambethense an. 1261. cap. *de apparitoribus sive Bedellis*, & Baronium an. 1164. &c. De vocabuli etymo varii varia tradunt. Skeneus a *pedo* hoc est, à baculo, deducit, *propterea quod hujusmodi servientes virga aut baculo uterentur*. Quam sententiam improbant Spelmannus, Watsius, & Somnerus, qui à Saxonica voce, Bidele, quæ præconem significat, deducunt. Vide Edwardum Cokum ad Littleton. [& Menagium in Etym. Gall.]

¶ Bedelli Ecclesiarum. Concil. Hisp. tom. 4. pagina 667. col. 2. ex Regula consueta Toribii Archiep. Limæ: *In antecessum ibi Bedellus, post hunc sacrista cum thuribulo, & post eum acoluthi cum candelabris, &c.* Hos Ecclesiarum ut & Universitatum Bedellos etiamnum appellamus *Bedeaux*.

Bedelli Universitatum. [Literæ Johannis Regis Franc. an. 1352. pro Universitate Montis-pessulana tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 514. *Cumque in dicta Universitate habeant esse & consueverint habere plures Bedelli, videlicet Bedellus generalis, & Bedellus Universitatis, nec non etiam Bedellus collegii, & pro quolibet Doctore actu legente in utroque jure, prædictorum unus Bedellus, qui ibidem Banquerii communiter nuncupantur*.] Leges Alfonsi IX. Castellæ Regis 2. part. tit. 31. leg. 10. *La Universidad de los Escolares deve aver su mensajero, que llamen en Latin Bedellus, &c.*

Subbedellus, in Provinciali Ecclesiæ Cantuariensis p. 316. 2. Edit. & in Concilio Lambethensi an. 1261.

¶ Bedellatus, Officium Bedelli, apud Gomesium l. 8. de Rebus gestis Francisci Ximenii, p. 1148.

¶ BEDERIPES, Bedrepium, Bedrepe, Bedrip, *Precaria* seu servitium quod domino suo tenentes præstare debent in rebus ad agros pertinentibus, ut in demetendis messibus, secandis fœnis, &c. à Saxonico Biddan, Rogare, precari, & Rippan, Falcare, metere. Anglis *Bederone* vel *Bedrepe*. Kennett. in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. *Tenentes de Ewel debent venire in autumpno ad precariam, quæ vocatur à la Bedripe*. Ibidem ex Placito 10. Henr. III. *Ernaldus carrectator tenet unum messuagium & duas acras terræ in duobus campis, & reddit per annum duos solidos & alias consuetudines ad* Bedrepium *in autumpno*.

¶ Bederipes, Eadem significatione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomensis fol. 46. verso: *Halwardus 12. den. pro 2. acris cum suis Bederipes & aliis servitiis*. Ibidem fol 48. recto: *Bederipes & denarios pro pascuis*. Eodem fol. verso: *Et super hæc* Bederipes *& wiscrip & summeare quaque hebdommada*. Reperitur ibidem fol. 55. recto & verso, & fol. 60. recto.

¶ Wedbedripa, Wedbedrip, Ejusdem quidem notionis, sed originationis forsitan partim diversæ, scil. à Weddian Saxonice, Pacisci, ita ut *Wedbedripa* sit quasi

quasi Pactum seu conventio dominum inter & tenentem de falcandis fœnis, metendis messibus, &c. Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 402. ex Terrario ann. 1325. *Alicia quæ fuit uxor Ricardi le Grey coterelli & nativi domina tenet unum messnagium, duas acras terræ & dimidiam acram prati, & faciet unam sarculaturam & unam Wedbedripam & levationem fœni, &c.* Ibid. pag. 401. lin. 7. *Redditus & servitia Custumariorum. Robertus filius Nicholai Germeyn tenet unum messnagium & dimidiam virgatam terræ in bondagio ad voluntatem dominæ, & debet unam arruram in yeme, & unam sarculaturam, & debet unam Wedbedrip pro voluntate dominæ; & habebit unum repastum, & debet unam falcaturam per dimidiam diem.*

BEDEWERI, Banditi, proscripti. Matth. Paris an. 1258. *Sicque facta est pax* (inter nobiles Romanos) *& tranquillitas liberrima, dispersis prædonibus, quos Bedeweros vocant, & Romanis malefactis.* Sed legendum *Berroeros*. Vide in hac voce.

¶ BEDIUM. Polyptych. Fiscamnensis an. 1236. *Et debet facere & retinere septem perticas exclusarum molendini & curare Bedia.* Vide *Bedum*.

¶ BEDOGIUS, Equus junior, rusticis Dumbensibus etiamnum *Bedou*. Vide *Vedogius*.

BEDUINI, Populi qui Arabiam incoluere, Halapiam & Crachum versus, nullis certis sedibus, nec in urbibus aut pagis, sed in tabernaculis degentes, unde ita appellati. Nam auctor est Abrahamus Ecchellensis in Hist. Arabum cap. 1. quos *Scenitas* Strabo appellat, *Badwinos* à *badia*, deserto dictos. Sed ab harum partium Consule Francico accepi, etiamnum Arabes *Beduinos* quosvis rusticos appellare. Horum frequens mentio occurrit apud Scriptores Rerum Hierosolymit. Auctor Histori e Expeditionis Friderici I. Imp. apud Canisium to. 5. Antiq. lect. *Est autem consuetudo incolarum illius terræ qui silvestres Turci, sive Bedewini dicuntur, carere domibus, & omni tempore degendo in tabernaculis, de pascuis ad pascua se transferre cum gregibus & armentis.* [Et apud Jacobum de Vitriaco Hist. Orient. lib. 3. inter Anecdota Marten. tom. 3. col. 281. *Alii sunt Beduini homines agrestes, quos vulgo silvestres Turcos appellant, semper in campestribus habitantes, nullam habitantes patriam neque domum: pecoribus vero & cunctis animalibus abundant, quæ nunc in terra Sarracenorum, nunc in terra Christianorum, accepta licentia, pascuntur. Isti plurimi sunt & per provinciam turmatim divisi, carnibus & lacte vescuntur, & ovinis pellibus & caprinis vestiuntur. Semper sub nudo aere cubant, nisi nimia pluvia eos gravaverit. Tentoria habent de pellibus animalium. Amici fortunæ sunt; quem vident prævalere viribus adjuvant. Proditores maximi sunt, latrones insignes. Pileos rubeos portant, & peplum circa pileum circumnatum. Quando nos prævalemus adversus Sarracenos, tunc fratres & amici nostri sunt: si vero Sarraceni prævalent adversus nos, ad ipsos declinant, &c. Bidninos* eosdem vocat Radulphus *Coggeshale* in Chron. Terræ Sanctæ apud eumdem Marten. tomo 5. Ampliss. Collect. col. 548. & 560.] Le Roman *d'Aubert* MS.

Auque paien ne Tore ne Beduin
Ne me forfirent vaillant un Angevin.

In Epistola Episcopi Acconensis ad Honorum PP. tom. 8. Spicilegii Acheriani, *Bebduni* perperam vocantur. Agunt vero de Beduinis Albertus Aq. lib. 12. cap. 31. Aithonus cap. 35. 51. 55. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 38. lib. 3. part. 14. cap. 2. Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 10. Brocardus in Descript. Terræ sanctæ, &c. Perperam *Beduinos* cum *Assassinis* confundit Joinvilla pagina 48. uti monuimus in Notis ad hunc Scriptorem.

¶ BEDUVII, Iidem qui *Beduini*. Vide Jacobum de Vitriaco lib. 3. Historiæ Orientalis apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 273.

¶ BOLDUINI, Eadem notione. Epistola Episcopi Acconensis Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 375. *Nostris autem pariter redeuntibus, Bolduini eorum habentes equos agiles, posteriores à longe sequebantur.*

BEDUM, seu *Palitium* molendini, in Tabulario majore S. Sergii Andeg. Ch. 29. palorum scilicet series, quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torqueat, solet supra molendinum infigi. Hodie id *Boude* vocant. At in Tabulario Conchensis Monasterii fol. 96. videtur significare ipsum rivi alveum: ibi enim Stephanus Miles *de Retuchon* assensum præbet, ut *cum curabunt Bedum projiciant in utramque ripam pratorum suorum cœnum.* [Tabularium Apteose f. 134. *Cedo omnes res meas... cum omni earum* (aquarum) *introitu vel regressu, cum terminis & Bedis earum.*]

☞ Viget apud Lugdunenses & Sebusianos consuetudo, ut qui habet *Breium*, lingua patria *Bief*, seu *eclusinum* molendini, possit eum restaurare & mundare, atque lutum projicere in utramque partem *becii* seu *eclusi* ad septem pedes dumtaxat: qui becium possidet id juris habere censetur.

BECIUM, aliis dicitur. Mag. Pastorale Eccl. Parisienl. lib. 2. Ch. 12. 14. *Super curatione alvei, sive Becii molendini.* Id est, *le Bec*, seu ostium alvei. [Tabul. S. Dionysii de Novigento Rutrodi fol. 103. *Poterit utraque pars ductum aquæ suæ liberare, mundationem autem Beciorum & retrobeciorum unius partis sustinebit pars altera.*]

¶ BECIUS, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1694. in Vita S. Joannis Valentin. Episc. *Illo namque in loco trium ramorum Becius fuerat, in quorum medio miræ magnitudinis serpens recubans, horrifico flatu & sibilo plusquam vicina terrebat.* Vocis hujus origo Anglo-Saxonica *Becc*, RIVUS, vocis vero *Bedum* Anglo-Saxonica *Bed*, Lectus, quod vocabulum ad rivos facile transfertur. Sic Galli dicimus, *Le lit d'une Riviere* pro ejus alveo. Johannes *Owen* in Epigrammatibus:

Angli Bed lectum vocitant, Cambrique sepulchrum;
Lectus enim tumulus, mortis imago sopor.

¶ BYESIUM in Litteris Officialis Cenoman. pro Monasterio S. Vincentii an. 1209. ex Archivo ejusdem loci: *Præterea ipse Galterius habebit de quolibet mansionario villæ annuatim per manum Prioris auxilium unius diei ad Byezia molendinorum ad bladum reparanda.*

¶ BEEMOTH, Hebræis בהמה, Elephas seu quævis major bestia: qua voce dæmonem intelligunt Interpretes. Murator. tomo 2. pagina 455. col. 2. C. in Hist. Luitprandi:

... Fallax, impie, crudelis, inique,
Impie Leviathan Beemoth paras
Antiquum renovare tua jam fraude duellum.
Crimine pro cuncto pœnas lues.

¶ BEFACUS, *Mendicus*. Vetus Gloss. San-German. n. 501. Mallem *Mendax*, nisi mendicus eo dicatur *Befacus*, quod plerumque mentiatur. Vide *Bifax*.

¶ BEFARIUS, *Bilingais*. Papias MS. cum Glossis San-German. 501. Vide in *Bifax*.

BEFAX. Vide *Bifax*.

BEFEHT. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1124. in Tabulario S. Genovefæ Paris. *Nostram Serenitatem adierunt humiliter deprecando, quatenus consuetudinem inter nostros homines trium tantum villarum, scilicet Villænovæ, Moncii, Calorli, & homines S. Genovefæ olim habitam quæsierunt in futurum servari, & æterna stabilitate inviolabiliter confirmari. Et talis est consuetudo Befeht appellata vulgo, quod mulieres utriuslibet præfatæ villæ nuptu viris mutuo datæ remaneant in maritorum hinc & hinc servitute, à naturali ancillatione penitus desti-*

destitutæ, & non solum ipsæ, sed etiam quotquot sunt utriusque sexus infantes parituræ, quam consuetudinem præsentis cartæ præcepto firmavimus.

¶ BEFFREDUS, Campanile, Turris ubi campanæ. Hist. Harcuriana tom. 3. pag. 327. *Multa bona contulit dicto Prioratui, & inter cætera fecit extrui Beffredum magnificæ extructionis cum tribus campanis ibi extantibus.* Vide *Belfredus.*

BEFULCI. Wenedorum Sclavorum epitheton, quos ita vocatos à Chunis scribit Fredegarius in Chron. cap. 48. *eo quod duplici in congressione certaminis vestita prælia facientes ante Chunos præcederent.*

BEGACIUM, Catholicon Armoricum: *Queffelec, Gallice Begace, ou Assee. Latine hoc Begacium. Inde Begaciolum, & secundum aliquos Castrimarginarius.*

¶ BEGARIA, f. pro *Bercaria*, de qua in *Berbix.* Chartarium Ecclesiæ Auxitanæ cap. 85. *Firmaverunt & gorpiverant bailiam & Begariam domumque confraternariam, quod injuste & tortuose quærebant.*

BEGHARDI, BEGEHARDI, BEGUINI, BEGUINÆ, Hæretici exorti primum in Alemannia, *qui vulgariter Begehardi, quoad viros, & Beginæ quoad feminas nominantur*, inquit Conradus de Monte puellarum lib. de Erroribus Begehardorum editus à Gretzero, in quo illorum errores recensentur. Quomodo vero, & ut non semel à Pontificibus damnata fuerit eorum hæresis, pluribus agunt Odoricus Raynald. an. 1247. n. 56. 1306. n. 18. 1312. n. 17. 57. Waddingus an. 1308. n. 12. 1317. n. 28. & seqq. 1318. Bzovius, & alii. *Beghardorum* etiam meminere Pilichdorffius lib. contra Valdenses cap. 12. Henricus Rebdorff. an. 1306. Continuator Nangii an. 1330. &c. Viri doctissimi ad Vitam S. Catharinæ Senensis n. 79. dictos putant à Saxonico, Beggen, mendicare.

☞ Hanc doctissimorum virorum conjecturam uti aliis omnibus longe probabiliorem admittet quisquis noverit id præcipuum fuisse Begehardorum statutum, ut scilicet necessaria mendicarent, quo facilius possint sua deliria divulgare. Concilium Trevirense an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 250. *Item, cum quidam sint laici in civitate, diœcesi & provincia Trevirensi, qui sub prætextu cujusdam religionis fictæ Begardos se appellant, cum tabardis, & tunicis longis, & longis capuciis cum ocio incedentes* (f. incedentes) *ac labores manuum detestantes, conventicula inter se aliquibus temporibus faciunt & conservant, seque fingunt coram personis simplicibus expositores sacrarum Scripturarum: nos vitam eorum, qui extra religionem approbatam validam mendicantes discurrunt.* Atque hinc est haud dubie quod

BEGHARDI, etiam appellati Fratres Conversi in Ordd. Prædicatorum & Minorum. Annales Colmarienses an. 1302. *In hoc Capitulo* (FF. Prædicatorum) *fuerunt Conversi seu Beghardi, hoc est, Fratres non habentes domicilia, 80. mendicantes cibaria.* Et an. 1302. *Capitulum Fratrum Minorum fuit in Columbaria solemniter celebratum. Comparuere illic, 150. Fratres, Conversi seu Beghardi 30. bini & terni in processione per Columbariam transeuntes eleemosynam mendicabant.*

BEGUINI, Iidem qui *Beghardi*: tametsi *Begardos*, viros, *Beguinas*, mulieres potissimum, & ut plurimum dictas, evincat Clementina *Ad nostrum*, de Hæreticis. Quod etiam observatum supra. Auctor Breviloqui: *Beghardus, & Beguina, & Begutta, sunt viri & mulieres tertii Ordinis.* Bernardus Guidonis in Vita Joannis XXII. PP. *Secta quædam pestifera illorum qui Beguini vulgariter appellantur, qui se Fratres pauperes de tertio Ordine S. Francisci communiter nominabant, ex quibus plures fuerunt tanquam hæretici condemnati & combusti.* Non erant tamen revera ex tertio Ordine S. Francisci, sed falso id asserebant, quo pravas suas opiniones recepti Ordinis auctoritate tuerentur, uti pluribus probat Waddingus. Alvarus Pelagius de Planctu Eccles. lib. 2. cap. 51. *Istis ultimis temporibus hypocritalibus plurimi, maxime in Italia & Alemannia, & provincia Provinciæ, ubi tales Begardi & Beguini vocantur, nolentes jugum subire veræ obedientiæ, sed libertate noxia potiri, nec servare regulam aliquam ab Ecclesia approbatam sub manu præceptoris & ducis legitimi, vocati Fraticelli, alii de Paupere vita, alii Apostolici, aliqui Begardi, qui ortum in Alemannia habuerunt, &c.* Matth. Paris & Matthæus Westmon. an. 1243. *Eisdem temporibus, quidam in Alemannia præcipue, se asserentes Religiosos, in utroque sexu, sed maxime in muliebri, habitum religionis, sed levem susceperunt, continentiam & vitæ simplicitatem privato voto profitentes sub nullius tamen regula coarctati, nec adhuc ullo claustro contenti.* Et paulo ante ex Epistola Yvonis Narbonensis, meminit idem Paris *novorum Religiosorum* in Vienna Austriæ, *Beguinorum & Beguinarum, quorum secta detecta fuit, circa an. Dom. 1315. & multi ex eis inventi sunt & indicati qui se dicunt Fratres & Sorores de pœnitentia de tertio Ordine S. Francisci & fuerunt combusti*, pluribus recenset Guido Carmelita in Summa de Hæresibus fol. 108.

☞ Verum non modo Franciscanos se mentiebantur fanatici illi, sed & apostolorum nomenclatura sese decorabant. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 250. *Item, inhibemus sub pœna excommunicationis, ne, quis in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi aliquem vel aliquos de illis rusticis, qui se Apostolos appellant, in domum suam recipiat, aut eis eleemosynam eroget.*

BEGUINOS ut viros fictæ Religionis ac pietatis non semel perstringit M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conscientia: *Vidi quemdam, qui cum erat coram magnis Beguinis, habebat magnum supertunicale rotandam cum magnis & latis manicis de camelino, & coram mundanis habebat de bruneta, scissum ante & retro; strictum sine manicis, de vario foderatum.* Infra: *Ergo Beguini sive in sæculo, sive in religione, & libro isto conscientiæ sunt sapientiores, quia frequentius & pluries confitentur.*

BEGGINORUM etiam appellatione Valdenses non semel donat Godefridus Monachus S. Pantaleonis an. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213.

¶ BEGINI, Iidem qui *Fratres Gaudentes*, de quibus in voce *Fratres.*

BEGHINÆ, Mulieres ejusdem sectæ ac instituti, quo *Begardi & Beguini*, quæ una cum iis pariter damnatæ sunt in Viennensi Concilio, præsertim eæ quæ in Alemannia degebant, ut patet ex lib. 3. Clementinar. tit. 11. cap. 1. lib. 5. tit. 3. cap. 3. ubi plura de earum hæresi. Matth. Paris anno 1251. *In Alemannia mulierum continentium, quæ se Beguinas volunt appellari, multitudo surrexit innumerabilis, adeo ut solam Coloniam mille vel plures inhabitarent.* In Alemannia, *Kuberin*, *id est, Pœnitentes* appellatas istas Beguinas tradit Chronicon Senoniense lib. 5. cap. 1. de quibus agit etiam lib. 4. cap. 18. *Fratres & Sorores de Pœnitentia* itidem Beguini & Beguinæ dicuntur in Bulla Joannis XXII. PP. data 7. Kl. Mart. ann. 3.

Sed quia passim, præcipue in Belgio, sub *Beghinarum* nomine virgines Deo vere & sancte famulabantur, ne nocentium damnatione innocentes involverentur, Joannes XXII. Extravagant. *Ratio recta*, & alia Bulla quam descripsit Aub. Miræus in Diplomat. Belg. lib. 1. cap. 91. paterne providit. De *Beguinarum* Belgicarum hodierno instituto, ac vivendi ratione, sic Lindanus: *Hæ medium vitæ genus agunt inter monasticum & sæculare. Certis legibus omnes vivunt: de suo victitant, à votis liberæ sunt. Si nubere visum, migrant & nubunt, non inutili vitæ instituto, cum sint in illo & in altero sexu, qui neque libertatem ferre possunt, neque arctum imperium,*

perium, quibus medium hoc vitæ genus salvi esse queat.] Statuta Eccl. Leodiensis an. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 879. *Præcipimus quod omnes Beghinæ privilegio Beghinali gaudere volentes, intrent curiam Beghinarum & præcipimus commorantibus extra curiam Beghinarum, quod distinguant habitum suum ab habitu Beghinarum, & si aliqua Beghina extra curiam accesserit moratura, vel ejecta fuerit propter incontinentiam, vel aliud delictum, habitum non deferat Beghinarum.* Beguinarum vitæ genus describunt etiam Rythmi veteres de Origine & fundatione Monasterii Pratensis in Flandria:

Beginæ namque fuerunt à prima sui ætate.

Mox:

Habebant enim famulam quæ omnibus ministrabat,
Et de juvantibus vitam eis auxilium dabat.
Ibant enim illæ mane ad Albini sanctum templum,
Deum orant, nec mane deseris dabant exemplum,
Tunc non habebant in loco ubi manebant, capellam,
Nec quid sacratum in illo, sed habebant solum cellam,
Inde casam repetebant, & accipiebant colum,
Otiosum tempus spernebant, nullum cogitantes dolum,
Sæpe veniebant probi qui eos confortabant,
Et munimen consilii illis pro Jesu donabant, &c.

Vide eumdem Miræum in Donationib. Belgic. cap. 112. Quasdam tamen votum emisisse testatur Summa Raimundi Fratr. Ord. Prædicat.

Si Beguina Deum sponsum prælegerit, atque
In signum crines præsciderit, ista marito
Si nubit, nupta maneat: sed pœniteat quod
Infregit votum.

Vide Cantiprat. lib. 2. de Apib. cap. 38. num. 2. cap. 51. num. 12.

At in Gallia Beguinarum institutum eum comtemptui haberetur, sensim desiit, & in earum locum successere Sorores tertii Ord. S. Francisci, quibus indidem traditæ in urbibus Galliæ earum ædes. Nam in Beguinarum Parisiensium Monasterium translatæ Sorores Ordinis istius tertii S. Francisci, quæ de *Ave Maria* cognominantur, Diplomatibus Ludovici XI. mensis Martii ann. 1471. & 6. Martii 1479. quæ habentur in tomo 2. Ordinationum ejusdem Regis fol. 326. Quod etiam in urbe Bellovacensi factitatum ab eodem Principe refert Louvetus in Historia Bellov. to. 1. pag. 747. 752.

¶ Beguttæ, in Epistolis obscurorum virorum: *Utrum Lolhardi & Beguttæ in Colonia sunt seculares vel spirituales personæ, utrum teneantur facere professionem, & an possint accipere mulieres & viros.* *Begutta* apud Auctorem Breviloqui.

Bigrinæ, pro *Beghinæ*, perperam editum apud Matth. Westmonaster. an. 1243.

¶ Beggina, pro *Beguina*, apud Mantelium Hist. Lossensis parte 2. pag. 27. *Ex primaria fundatione curiæ Begginarum de Grathem.*

Beghina, Monetæ minutioris species, in Pacto Tongrensi an. 1403. descripto in Magno Recordo Leod. pagina 45.

Beguinagium, Conventus, vel institutum Beguinarum, in Clementina 1. tit. de Religiosis domibus, & in Vita S. Gertrudis cap. 4. num. 15. &c. *Beghinæ & habitus Beghinagii*, in Bulla Joannis XXII. ann. 1320. apud Waddingum. Vide Continuatorem Nangii ann 1317. Joann. de Condato in Dominicanos MS.

Et encor reteneis de mi
K'a Beginage
Ons-il mult volentiers visuage,
Tout aussi enuis com froumage,
Cas mengerois.

¶ Begginasium, in Hist. Lossensi auctore Mantelio part. 2 pagina 29. *Ad conventum nostrum Begginasii Grathem quod annuet.*

A Begga Pipini Landensis filia, S. Gertrudis Nivellensis sorore, *Beguinarum* nomen & institutum sumpsisse constans est apud Belgas opinio, nullo alio licet nixa fundamento, quam nominis Beggæ. Alii à velo capitis appellatas volunt, etsi vela ista ab iis, quæ *Beguinæ* ipsæ deferebant, dicta longe probabilius sit. Willelmus Heda ann. 1484. *Quo tempore Ordo divæ Brigitæ instituitur ex religiosis feminis, solutæ tamen vitæ, quas* Beginas *vocant, à velo capitis quo involvi consueverunt, sic dictæ.* Joachimus Hopperus à Be-*ghinnen*, i. incipere, deducit, *quod principium sive initium quoddam rei monasticæ ponant.* Alii denique à *Bego* quodam istius instituti auctore, *Beguinos* & *Beguinas* nomen hausisse volunt. Ægidius Aureæ vallis Monachus in Rodulpho Episcopo Leod. cap. 52. sub ann. 1180. *Suscitavit Deus spiritum sancti cujusdam Sacerdotis viri religiosi, qui Lambertus le* Begue, *quia balbus erat, de S. Christophoro dicebatur, à cujus cognomine mulieres & puellæ quæ caste vivere proponunt,* Beguines *Gallice cognominantur, quia ipse primus extitit, qui eis præmium castitatis verbo & exemplo prædicavit.* Quæ quidem hausit ex Vita S. Odiliæ, & ex Joanne Abbatulo lib. 1. cap. 4. totidem habet etiam Chronicum M. Belgicum p. 193. Vide *Picardia*.

¶ BEGRA, Piscis species. Charta anni 1366. de Aquariatu Monasterii S. Crucis de Talmundo: *Item tenebitur dictus Aquarius in vigiliis festorum principalium ... duo fercularia plena ministrare, videlicet in quolibet ferculo tres pecias marlucii recentis, aut canceris, & de radis vel de* Begris *quinque pecias aut de aliis piscibus ad valorem, &c.*

¶ BEGUINÆ, Beguini, Beguinagium. Vide *Beghardi*.

¶ BEGUTA. Vocabularium utriusque juris: Idem quod *Beguina*, Gall. *Bigotte*, quam vocem in pravum hodie sensum detortam pro muliere superstitiosa fere solent accipere. Vocis origo Germanicum By *Got*, i. e. *in Deo* vel *per Deum*: qua de re vide Menagium in Dictionario Etymol. Gall. Res Moguntiacæ tom. 1. pag. 81. col. 2. *Super receptione* Begutarum, *ne ultra numerum ternarium, ibi habitent per decanum S. Petri benedicendæ.* Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 722. D. *Tribus virginibus seu* Beguttis *ante mane Ecclesiam visitantibus.* Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 195. *Nostræ Sorores Pragenses, quæ* Beguttæ *sunt vocatæ, &c.*

¶ BEGUYNA, Stipis collectrix, Gall. *Queteuse*, f. sic dicta, quod ipsa vitæ instituto *Beguina* vulgo esset, ab Anglico *Begging*, Mendicus. Inventarium Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejusdem: *Item una Gallice* Gibeciere *broderata pro ministerio* Beguinæ *faciende.*

¶ BEHORDEIS, Hastiludium. Vide *Bohordicum*.

BEJANUS, Bejania, Bejaunium. Vide in *Beanus*.

¶ BEIN-BERGÆ, Arma quibus teguntur crura. Glossæ Florentinæ apud Eccardum: *Ocreæ, arma crurum*, Benberga. Lex Ripuaria tit. 36. n. xi. *Bainbergas bonas pro sex solidis tribuat.* Cod. Goth. *Baimbergas.* Menagius in Etymol. Gall. ad vocem *Hauberg*, ex eadem lege: *Beinbergas bonas.* Testamentum Everhardi Comitis in Spicil. Acher. tomo 12. pagina 493. *Brumiam unam & helmum cum halsberga, & manicam unam, Brimbergas duas.* Ubi merito monet Eccardus legendum *Beinbergas*: quæ vox Germanica componitur ex *Bein*, Crus, & *Bergen*, Operire, munire. Vide *Bainbergæ*.

BEINELLUS. Tabular. Fossatense: *Emit etiam omnes* Beinellos *qui sunt in magna foresta, quos vendiderat*

derat Joannes Abbas tempore suo cum dicta foresta.

BEKA. Tabularium Abbatiæ Clarimarisci [inter Opera Miræi to.1.pag.192] *Terminus autem marefci Walcheri est, ficut utraque Beka ex una parte, & rivus aquæ ex altera parte dividunt.* Germanis *BeKe*, est rivus, torrens.

BELAMIA. Regula data à B. Roberto de Arbressello Monialibus Fontis-Evraldi cap.12. *Ut non habeant vestimenta fimbriata, neque in dorso, neque in lecto, præter Belamiam, sed incisa consuantur, ut tunicæ & chlamydes, & cætera omnia.* Vestis species sic dicta ex Gallico *Belle amie*, quasi *Bella amica*.

BELBUS, *Hyæna*, apud Capitolinum in Gordiano III.

¶ BELENEAS. Vide *Bajunola*.

¶ BELEUTERION. Spicil.Acher.to.3.pag.239. ex Chronico Fontanellensi: *Jussu præter aliam condere domum juxta absidam basilicæ S. Petri ad plagam Septentrionalem, quam conventus sive curiæ, quæ Grece Beleuterion dicitur, appellari placuit: propterea quod consilium in ea de qualibet re perquirentes convenire fratres soliti sint.* Legendum est Βουλευτήριον, quod curiam reipsa significat apud Græcos recentiores. Vide Glossarium mediæ Græcitatis ad vocem Βουλευτήριον.

BELFREDUS, *Berfredus*, *Verfredus*, *Berefridus*, *Bilfredus*, *Balfredus*, *Berferit*, *Belfragium*. Hæc omnia unum sonant, Gall. *Beffroy*. Sic vero appellata machina bellica lignea, in modum excelsioris turris exstructa, variis tabulatis, cœnaculis seu *stationibus* constans, rotisque quatuor vecta; tantæ proceritatis, ut ejus fastigium, oppidorum & castrorum obsessorum muros æquaret; cujus parietes, vel tabulis vel cratibus colligati, coriis taurinis & equinis, operti erant, ut ab ignium inextinguibilium ejaculationibus damnum non paterentur. In cœnaculis autem collocabantur milites qui in hostes continuo tela vibrabant, aut sagittas emittebant: infra vero viri robore præstantes magnis impulsibus muris machinam admovebant. Describitur non semel ejusmodi machina à Scriptoribus, tacito licet *Berfredi* nomine: à Leone Imp. in Tacticis cap.15. num.30. Alberto Aqu.lib. 6. cap.11. lib.7. cap. 3. Guiberto de Gestis Dei lib. 6. cap. 18. lib. 7. cap. 7. Ægidio Monacho Aureæ vallis in Alberone II.cap.35. Tudebodo lib.5.pag.805. Froissart. 1. vol. cap. 111. præterea à Poeta vernaculo in Poemate, cui titulus, le Roman *de Garin*:

Un engin fee, de tel parlee n'oi,
Qui ot de haut cent piez tot enterins,
Pres de la porte fist venir tel engin,
A sept estages tot droit de fust chesnin,
Arbalestriers i a mis jusqu'à vint,
Bien fu cloez, couvert de cuir boli.

Modum vero construendorum *Berfredorum*, vel saltem ejusmodi turrium, quas ad urbium & castrorum muros admovere solebant, describit Sanutus lib.2.part.4. cap. 22. Πυργοκάστελλα dicuntur in Chronico Alexandr. pag. 900.906.

BERFREDUS. Ordericus Vital.lib. 8. *Ingentem machinam, quam Berfredum vocitant, contra munitionem erexit, & copiose bellicis apparatibus instruxit.* Et mox: *Insecutores armigerum quemdam fecerunt in Berfredum ascendere, & à boreali plaga ignem immittere.* Lib.12. *Carpentarios Berfredum facientes docebat.* [Epist.Friderici Imper.apud Marten.to.1. Amplis. Collect. col. 909. E. *Robur scilicet ac munimentum totius Bulgariæ in Berfredis ac propugnaculis contra honorem Dei & vivificæ Crucis, in nostrum ac totius Christianitatis excidium præcepit communiri.*]

BERFREIT, & BEREFREID. Willelmus Malmesb. l.4.Hist.p.141 *Alterum*(machinamentum)*fuit pro lignorum penuria turris non magna, in modum ædificiorum facta, (Berefreid* (al.*Berfreit*) *appellant) quod fastigium murorum æquaret.* Simeon Dunelm.de Gestis Angl.an. 1123. *Videns autem Rex se non ut disposuerat proficere, ligneam turrim, quam Berfreit vocant, erexit.*

BELFRAGIUM. Will.Armoricus lib. 2. Philipp. pag. 119.

Cratibus & lignis rudibus Belfragia surgunt,
Turribus alta magis & mœnibus, unde valerent
Agmina missilibus, telisque quibuslibet uti,
Devexosque hostes facili prosternere jactu.

BERTEFREDUS, in Charta Innocentii II. PP. apud Ughellum in Episcopis Bergomensibus.

BILFREDUS, apud Rolandinum in Chron.lib.1.cap. 8.lib.4.cap.2.lib.6. cap.6.lib.12.c.6. Jacobus Hemricurtius in Speculo Hasbanico pag. 180. *Fist faire a Flemale... un Belfroit environneit de fosseis, & le nommat le Heis.*

VERFREDUS, in Epistola Friderici I.apud Willelm. Hedam an.1190.pag.320.1.Edit.

BALTEFREDUS, in Charta Blanchæ de Sabaudia uxoris Galeacii Comitis Virtutum.

BALFRIDUS, in Charta Communiæ Suession. *Belfroy*, in Consuetud. Atrebatensi antiq.art.98.nova art.145.

¶ BATIFREDUS, in Chron. Antonii Godi apud Murator.to.8.col.72. *Valles... spaldatæ & munitæ Batifredis ac foveis amplissimis undique circumdatæ.*

¶ BITEFREDUS, & BITIFREDUS, in Chron. Parmensi ad an.1308.apud Murator.to.9.col. 872. *Munivit de Bitefredis & beltreschis & aliis necessariis ad defensionem.* Ibidem col.773. *Construxit.... Bitifredos & batreschas & pontes levatos etc.* Occurrit etiam apud Albertinum Mussatum de Gestis Henrici VII.lib.6.rubr.6. apud eumdem Murator.to.10.col.423.

¶ BUTIFREDUS. Memoriale Potestatum Regiens. an.1288.apud Murator.to.8.col.1172. *Intraverunt locum S.Stephani, & ibi castrum reædificaverunt, ducentes de Mantua & Verona Butifredos, & machinas & palancatum.* Regimina Paduæ ad an.1320. ibidem col. 433. *Multi ex eis ascendentes super Butifredum & spaldum, & interficientes custodes.*

BELFREDI nomen à similitudine ejusmodi machinæ bellicæ, postea inditum altioribus turribus, quæ in urbibus aut castris eriguntur, in quarum fastigio excubant vigiles, qui eminus adventantes hostes pulsata, quæ in eum finem appensa est, campana cives admonent, quo sint ad arma parati.

Nec in eum tantum finem statutæ in berfredis campanæ, ut adventantes nuncient hostes, sed etiam ad convocandos cives, & ad alios usus, prout rei politicæ curatoribus visum fuerit. Unde *Campana bannalis* dicitur Hocsemio, quod cum pulsatur, quicumque intra *bannum* seu districtum urbis commorantur, ad conventus publicos ire teneantur. [In quibusdam Consuetud. municipalibus, *la Ban-clocque*, quod ad *bannum* convocandum pulsetur.] Statuta Gildæ Scoticæ cap.28. *Nullus regratarius emat pisces, fœnum, avenas, ...ante pulsationem campanæ in Berefrido, &c.* Atque inde *Berfredus* inter privilegia *Communiæ* vulgo accensetur: idque colligitur ex Aresto, seu Statuto Caroli Pulcri dato Paris.an.1322.quo cives Laudunenses, propter nescio quod commissum in Laudunensem Ecclesiam sacrilegium, jure Communiæ privantur, nempe *jure Scabinatus, Collegii, Majoratus, Sigilli, Campanæ, Berfredi, & Jurisdictionis.* *Berfredi Brugensis* meminit Chronicon Flandr. c.61.63. quod *Beaufroy & Bellefroy* vocat. [Idem probat Charta Johannis Comitis Atrebat. an.1376. pro libertate & immunitate S Vallarici: *Item nous avons donnè & accordè lechevinage Ban-cloque grande & petite.*] Sed & *Belfredi* vox, à Sax. & Ger-

& German.*bell*,campana,& *freid*,pax,videtur deducta, quod in hisce turribus appenderetur ad convocandos homines in tumultibus bellicis, vel aliis occasionibus, maxime in urbibus, quarum Communiæ *Pacis* nomine non semel donatæ leguntur. Vide *Campana*.

Denique etiamnum *berfredum* appellant nostri ligneam fabricam in campanariis, in quibus pendent campanæ. Charta an. 1282. in Magno Pastorali Eccl. Paris.lib.20.cap.220.ubi de campanis: *Berfredum autem tenetur fabrica Ecclesiæ facere & sustentare suis sumptibus*. Vide *Tristegum*.

¶ BELGICAT. Vide *B.Littera*.

BELKINUS. Vide in *BaldaKinus*.

¶ BELLA, Acus, à Græco βελόνη quod à βέλος formatur, unde facile *bela* vel *bella*. Computum an.1318. *Item pro rauba brunetæ nigræ Dominæ & pluribus aliis necessariis in dicta rauba, & pro espinglis & Bellis* XXIV. *l.* VI.*f.* VIII.*den.*

BELLAGINES, Jura municipalia Gothorum. Jornandes de Rebus Get.cap.11.de Dicenen: *Physicam tradens, naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas usque nunc conscriptas, Bellagines nuncupant*. Andreas Gravius Suecus accersit vocabuli etymon à Saxonico seu Danico by, habitatio, & laga, lex: ita ut Bellagines fuerint urbium & oppidorum leges. Vide *Laga* & *Bilage*, & Loccenium lib.2.Antiquit.Suecic.cap.5.

¶ 1.BELLATOR MONASTERII, An idem qui Advocatus seu Defensor, hinc *Bellator* dictus, quod pro tuitione monasterii sibi commissi nonnunquam *Bellare* cogeretur? Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol.60. in subscriptionibus: *S.Hervei Bellatoris. S.Petri Culture. S.Belinandi de Cnibedris. S. Elinandi filii Alardi*.

¶ 2. BELLATOR, Castrorum præfectus. Vita S.Aldegundis to.2.Act. SS.Benedict. pag.807. *Duorum quoque avunculorum ejus Gundalandi & Landrici nomina præfinimus, qui primatum pugnæ istius regionis tenuisse memorantur, quod Græci Scholares, nos quoque Bellatores vocamus*.

BELLATORIUM, Pars navis, illa forte in qua milites pugnare solent. Vide to.5. Histor. Francorum pag.436.437.

¶ BELLAX, Bellicosus. Duchesnius Hist.Script. Norman. pag.956. ex Gestis Stephani Ducis Norman. *Viri Bellaces, nullisque militaris industriæ, vel quavis probitate secundi*. Acta S.Cassiani apud V.Cl.Fontaninum de Antiq.Hortæ. pag.343.

Romanus celeber, nec non Bellaxque Sicamber.

BELLENGUM. Vide in *Berlengum*.

¶ BELLICARE, Belligerare, præliari, impugnare. Murator.to.2.pag.265.col.D.in Camilli Peregrini Hist. Princip.Langob. *Et ecce congreduntur cum Saracenis trophæum primitus Bellicans sumpsit ex eis victoriæ*. Hist. Dalphin.to.2.pag.104.col.1.ex Instrumento anni 1300. *Fortalicium cum suis gentilibus Bellicaret*. V.*Decludere*.

¶ BELLICREPA, *Quoddam genus ludorum cum armatis* Glossar.Isid.in Pithœanis: *Bellicrepa, Saltatio*. Quæ, teste Festo *dicebatur, quando cum armis saltabant: quod à Romulo institutum est, ne simile pateretur, quod fecerat ipse, cum à ludis Sabinorum virgines rapuit*.

¶ BELLICUM FACERE, pro Hostilia facere, *Faire des actes d'hostilité*, apud Rymer.to.1.pag.768. *Detis firmiter in mandatis ne, donec sciverimus, utrum possimus in ipso tractatu proficere, Bellicum faciat in Barones, vel* (in) *aliquem eorumdem insultum*.

¶ BELLIONES, Bellicosi, Belligeratores. Glab. Rodulfus lib.1.Hist.cap.1. *Hi denique prudenti consilio & virtute, quosque in giro Belliones ita proprio subjugavere dominio, &c.*

¶ BELLIPARIUS, pro *Pelliparius*, qui parat pelles, apud Ludewig. to.4. Reliq. MSS. pag.449. *Nobilis ut veste trabeatus incederet, Belliparium accersiri jussit, &c.*

¶ BELLONARII. οἱ θεοφορούμενοι, lib.de Offic.procons.Fanatici. Supplem.Antiquarii.

¶ BELLUILE, θηριώδες, Belluinum, ferinum. Supplem.Antiquarii.

BELLUM, Prælium, qua notione πόλεμος usurpatur apud Leonem Imp.in Tacticis cap. 12.13.14. & alibi passim Historia Miscella: *Tyrannide vero destructa, fit Persarum atque Romanorum circa Martyropolim maximum Bellum*. Ubi Theophanes pag.220.habet πόλεμος μέγας. Theodorus Campedonensis de Vita S. Magni c.6. *En vero bora qua apud Tolbiacum Bellum istud commissum est, &c.* Sampirus Episcopus Astoricens. in Adefonso IV.Rege Hispan. *Et bello inita, accidit ibidem ex Agarenis 12. millia*. Dudo de Moribus Normann. pag.96. *Locus autem in quo Bellum memorabile fuit, dicitur usque in præsentem diem, Ad pratum Belli*. Charta Fundationis Monast. de Bello in Angl. à Willelmo Notho, apud Guillelmum Prynneum in Libertatib. Angl.to.1.pag.1192. *Et quia in hoc loco, ubi sic constructa est Ecclesia, mihi victoriam præstitit in Bello, ob victoriæ memoriam ipsum locum appellare volui*. Willelm.Brito lib.10.Philipp.

In plano plane Bello confligit aperte.

Infra:

Donec lux Bella licitam se crastina præstet.

Utuntur præterea Ordericus Vitalis pag.501.Rigordus, & alii.

BELLUM PUBLICUM, quod *pugna publica*, & *publicus conflictus* dicitur Vegetio lib.2.cap.18.lib.3.cap.9. 26.*Mars publicus*, lib. 5. cap. ult. *Prælium publicum*, Venerico in Apologetico Henrici IV.Imp. Δημόσιος πόλεμος, apud Leonem in Tact.c.20. §.42. & Mauricium in Strateg. lib. 9. c. 2. lib. 10. c.4. δημόσιος πόλεμος, apud Theophanem ann.4. Leonis Chazari. Auctor incertus de Limitibus agrorum: *Quando milites occidebantur in Bello publico*. Vetus Inscriptio 261. *Post victoriam Gothicam, ipsis eorum Regibus celeritate mirabili conflictu publico superatis atque prostratis, &c.* Catwlphus in Epistola ad Carolum Magnum: *Longebardorum exercitus ante faciem tuam sine publico Bello in fugam conversus*. Charta Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis ann.1094. *Ut eum à vinculis anathematis, quo innodatus erat pro captione fratris sui Gaufredi, quem in Bello publico ceperat, absolveremus*. Alia Goffredi Comitis Andegavensis ann.1048. *De submonitione pro prælio publico, &c. Bellum publice denunciatum*, in alia ejusdem Goffredi in Historia Monasterii S. Nicolai Andegavensis. Ita apud Cumeanum de mensura pœnitent.cap.6. Bedam de Remediis peccatorum cap.3. Silvestrum Giraldum lib.1.Itiner.Cambr.c.9.c.2. Ericum Upsalensem l.2.Hist.Suecor.p.43.&c.

BELLUM CAMPALE, Prælium publicum: folcgefeoht, in Chronico Saxonico. Leges Henrici I. Regis Angl.cap.10. *Qui in Bello campali vel navali, fugerit, &c.* Et cap.43. *Qui proditor domini sui fuerit, quicunque ab eo in obviatione hostili, vel Bello campali fugerit, vel victus fuerit, vel felonium fecerit, terram suam feris fecit*. Adde cap.13. Eximious Petri Salanova de Privileg. Baronum Aragon. *Non tamen tenentur Regi facere exercitum vel cavalcatam, nisi forte Rex iret ad campale prælium*. [Ogerii Panis Annal. Genuens.lib.4.ad an.1204.apud Murator.to.6.col.389. *Navis Carrocia de qua erat dominus vir strenuus Alamannus de Costa, navem Pisanorum de cursu, quæ Leopardus vocabatur, & quæ exierat ad ipsam inquirendam cum quingentis bellatoribus Campali Bello devicit, & eam cepit*. Ubi observandum *Campale Bellum* etiam dici

ci de navali prælio. Instrum. an. 1235. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod si dominus Comes obsidere vellet aliquod castrum, vel ei faceret inimicus Bellum Campale* &c.] *Campale certamen*, apud Aimoinum l. 3. de Mirac. S. Benedicti cap. 7. *Campalis congressus*, in Actis Innocentii III. PP. p. 15. *Lis campalis*, in Charta Aldefonsi Regis Aragon. apud Hieron. Blancam pag. 640. *Bellum campestre*, apud Rogerum Hoved. ann. 1187. *Disposuit acies suas ad Bellum campestre*. Matth. Paris ann. 1121. *Actum est campestre prælium inter Ludov. Regem Franc. & Henr. Regem Angl.* *Conflictus campestris*, in Gestis Innocent. III. PP. pag. 86. Passim apud Scriptores, Guillel. de Podiolaurent. cap. 23. 30. Leon. Ost. lib. 2. Chron. Cas. cap. 38. Florent. Wigorn. pag. 656. Galfridum Monumuth. lib. 1 cap. 5. Petr. de Vineis lib. 1. Epist. 21. 33. lib. 2. Epist. 45. lib. 3. Epist. 82. &c. Hist. Cortusior. lib. 6. cap. 8. Sed & ita usurparunt Scriptores nostri. Le Roman *de Vacce* MS.

Mainte Bataille fist, & maint estour champal.

Philippus *MousKes* in Philippo Aug.

Si envoia son fil Henri,
A moult grant gent, si qu'entre aus deus
Dut estre Bataille campeus.

Robertus de Bourrono, in Hist. MS. Merlini & Arthuri: *Ne remanra preudome qui ne rechoive mort en une Bataille Campal.* Et infra: *Li Roi Arthus & li bone li Roi Rion assemblerent or endoit en Bataille Campal, en une ploine chi devant.* *Bataglia Campal*, apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 11. lib. 11. c. 8. 13. *Bataille Roiale*, apud Petrum de Fontanis cap. 13. §. 11. Tabular. Burguliense ch. 97. *Curtis vero ipsa libera est ab omni hominum extraneorum consuetudine, corvata, bidanno, ab aliis hujuscemodi, ab ipsius etiam Comitis, nisi in hostem vadat, & hoc sub nomine belli.*

Casus in bello campestri recensetur inter *magna forisfacta*, quorum cognitio ad superiorem dominum spectat, in Charta Odonis Ducis Burgundiæ ann. 1206. apud Petardum pag. 297. *Bellum campale*, nude dicitur in alia anni 1220. apud eumdem pag. 323.

BELLUM NOMINATUM. Vide *Hostis*; [ubi legitur: *Interdum etiam tenebantur dominos sequi, &c.*]

BELLUM PRIMUM, Prima acies in prælio, Hispanis *Delantera*, Gallis *Avant-garde*. Rymer. to. 6. pag. 532. col. A. *Damus & concedimus pro nobis, heredibus & successoribus nostris Regibus Castellæ per præsentes dicto illustrissimo Regi Angliæ, & Edwardo ejus primogenito... ad guerram, quam nos habebimus, aut hæredes nostri Reges Castellæ habebunt, contra Regem Granatæ, aut alios Fidei inimicos, quod iidem Reges & eorum primogeniti, habeant primum bellum sive Delanterre, ante omnes mundi Christianos & omni tempore: ita tamen quod nos possimus & hæredes nostri Reges Castellæ, si voluerimus, ponere vexilla nostra in dicto bello pariter cum vexillis Regis Angliæ vel ipsius primogeniti. Item, quod si contingeret dictos Reges, aut eorum primogenitos, ad guerram, quam nos aut hæredes nostri habebimus contra Regem Granatæ, aut alios Fidei inimicos, non venire aut nolle, aut non posse venire, volumus & concedimus quod unum vexillum, de armis Regis Angliæ, sit omni tempore in dicta guerra, in primo bello, sive en la Delanterre, &c.*

BELLUM, *Duellum*, Monomachia, etiam legibus decreta. Guillelmus Carnotensis de Vita S. Ludovici: *Monomachiam, quæ Bellum dicitur, vel Duellum, &c.* Leo III. PP. Epist. 4. *Tunc ipse Leo Imperator... petiit cum Constantino Bellum committere, ne pro duobus viris tantorum Christianorum sanguis effunderetur, &c.* Tabularium Vindocin. Charta 122. *Si forte incolarum aliquis in aliquo excedit, unde aut Bellum faciendum sit, aut solitum candentis ferri judicium sit deportandum. Bellum vadiare*, in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 59. Scacarium S. Michael. apud Cadomum ann. 1225. *Judicatum est quod Bellum vadiatum nullum sit, ex quo nullus Miles fuit ad visionem.* Regestum 1. Sanjusti in Camera Comp. Paris. *Quæritur utrum mortuo illo qui gagiavit Bellum, incipiat causa de novo, &c.* Statuta Willelmi Regis Scotiæ tit. 15. §. 3. *Nulli liceat redemptionem capere de aliquo, post aquæ, vel belli de eo judicium factum.* [Notitia de placito Petri *Samuel* cum Veberto Abbate S. Juniani inter Antiquit. Bened. Pictav. MSS. Stephanotii part. 3. p. 577. *Et judicaverunt Bellum ut esset, & remansit in Petrone & fratre ejus Woscelino.*] *Bellum pugile*, apud Guibertum Abbat. Novigenti lib. 2. de Vita sua cap. 5. sub finem. *Bellum armatum.* Charta Fulconis Comitis Andegavorum pro fundatione Abbatiæ Belliloci juxta Lochas: *Et si in aliquo loco terræ meæ Abbas lo... pro qualicumque re Bellum fecerit, si homo suus victus fuerit, liberum eum reducat, nec aliquam forsfacturam Præposito vel Vicario emendet. Bellum quod ante Abbatem vel Præpositum loci aramatum fuerit, ibi præficietur, vel ubi Abbas illud ducere voluerit. Si vero cum homine meo, aut alicujus mei Militis armatum fuerit, Lucæ fiet, &c.* Ita *bellum* pro duello passim usurpatur, in Foro Morlanensi art. 8. in Legibus Willelmi Nothi cap. 68. 69. 70. 71. in Legibus Henrici I. cap. 45. 49. 59. apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandriæ n. 12. 94. 162. 137. &c.

¶ BELLUM CAMPIONUM, Eadem notione, inter dominica jura recensetur in Charta Ebrardi Vicecomitis Carnotensis anni 1073. ex Tabulario Dunensi: *Non absurde autem videtur hic inserere, quod prædicta villa* (de Puteolo Castro, Gallice *du Puiset*) *non solum ipsa ab omni prorsus exactione liberrima huc usque perseveraverit, verum etiam in tantum hujusmodi privilegio omnes ceteras antecellit, ut de proximis circumquaque villis ad judicium calidi ferri portandum & ad Bellum Campionum clipeo & baculo faciendum, ex antiquitate sæpe illic accusatores & accusati conveniant, totaque caussa ad ipsius villæ Domini deferatur audientiam.*

¶ BELLUM CAPITALE. An *Murdrum* seu *Homicidium furtim factum*? Ita videtur ex eo, quod *Murdrum* in Chartis adulterio jungi soleat & homicidio. Charta an. 1233. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 135 & Armario Vapiscens. diœces. n. 2. *Relinquat omnes justitias & firmancias in omnibus casibus, exceptis tribus, adulterio, homicidio & Capitali Bello.*

¶ BELLUM PRIVATUM, illud olim dicebatur, quod inter privatos nobiles, cum alter alterum læserat, gerebatur. Hac de re vide D. *de Lauriere* in Præfat. tomi 1. Ordinat. Regum Franc. & ipsius tomi pag. 58. in notis, maximeque Cangium nostrum in Dissert. ad Joinvillam.

BELLUM, Manipulus, seu Globus militum, nostris, *Escadren*. Gesta S. Ludovici: *Tradidit ei Rex 500. balistarios equites & pedites, quatuorque Bella militum exteræ nationis.* Alibi: *Rex ipse cum suo Bello armatus egreditur, & mox cuncti Barones aciebus dispositis exeunt extra castra.* Epistola Petri de Condeto tom. 2. Spicilegii Acheriani: *Die Jovis sequentis redierunt parati, & tradidit eis D. Rex quatuor Bella, scilicet Carcassonense, Catalaunense, Petragoricense, & Bellicadrense, & servientes peditum. Et idem D. Rex & alii Barones, sicuti erant ordinati per Bella, usque ad 17. Bella exierunt circa exercitum contra Saracenos.* Hic vero bellum Carcassonense, &c. dicitur, manipulus militum Balliviæ Carcassonensis, &c.

¶ BELLUTUS. Vide *Belluus*.

¶ BELLUUS, *Moribus bestiarum*, in Glossis Isidori: perperam infra *biluus, morbus bestiarum*, vel *moribus bestiarum*, uti legit Grævius, ex quo hic addam sequentia:

Glossar.Gr.Lat. θηριώδης, *Efferus*, *belluus*. Sed rectius Lat.Gr.*Bellulnus*, [illegible]. Et sic puto, inquit ille, ubique legendum, nisi forte posteriorum temporum Scriptores dixerunt *Bellans* pro *Bellainus*, ut Commodianus à Rigaltio editus in Instructionibus pag.53.

Gratiam quam misit Dominus ia terra legendam,
Non requiris eam, sed quasi Bestius errans.

Festo, *Bellusas*, *bestia similis*; ubi malebat Dacierius legere *Bellnatus*, quod tamen tantum de tapetibus, in quibus belluæ acupictæ sunt, legitur, quod nec ipse ignoravit. Hinc in Glossis: *Bellnota*, [illegible]. C. Sicinii primi Tribuni plebis fuisse cognomen, *Bellutus*, constat ex Dionysio & Pœdiano, ut inde pateat, veteres dixisse *Bellntus* pro *bellnians*.

BELOCULUS, *Gemma est albicans, & pupillam tingit nigram in medio aureo fulgore lucentem, & propter speciem asinorum Regi Belo dicata est, unde & dicitur Beloculus, quasi Beli oculus.* Isidor.lib. 16. Orig. cap.10. Ugutio, & Joan.de Janua.

¶ BELONARDUS, pro *Belowardus*, vel *Belovardus*, Germanis *Bolwerd* & *Bollwercs*, Gallis *Boulevart*. Propugnaculum, Aggeres quibus urbes muniuntur. Ludewig. Reliq. MSS.to.5.p.291. ex epistola ad Papam missa de obsidione Rhodi à Turcis: *Civitatem quoque omni ex parte diruere proponunt, & quod mente concipiunt opere demonstrant; ad id quoque exequendam bombardiis & mortariis muros circumdant, verberant, diruunt turres novem & Belonardos, magistratusque palatia concurrant* (f.concutiunt) *& prosternunt.*

BELOTHYRUM. Vide *Velothyram*.

¶ BELSTONNUS. Tabularium Rothon. *Factam est hoc in die Veneris* VIII. *Kal. Novembris in tempore Caroli Regis, Salomone Dux in Britaaaia, Paschuesen Belstonno.*

¶ BELTHALLA, Nomen cujusdam templi Jerosolymitani. Chronicon Terræ Sanctæ Radulfi Coggeshale apud Marten.to.5. Amplist. Collect.col.572. *Primi templi Domini quod Belthalla vocant*, &c.

BELTIS. Synodus Celichytensis ann. 816. c.10. de Episcoporum exequiis celebrandis: *Singuli servorum Dei diem jejuneat, & 30. diebus canonicis horis expleto Synaxeos, & septem Beltidum Pater noster pro eo cantetur, & hoc expleto tricesimo item die obitus sui*, &c. Quo loco *Beltidem*, Rosarium interpretatur Spelmannus, deducitque à Saxon.belc, id est, cingulum. Verum an Rosarii usus ea tempestate extiterit, jure addubitari potest.

¶ BELTRESCHA. Vide *Bretachiæ*.

BELUES, *Egestas, quæ solet contingere per vastationem.* Ita Glossæ Isidori. Joan.de Janua: *Belues, egestas quæ solet contingere per vastationem belluæ, & dicitur à bellua.* Sed videtur scripsisse Isidorus nude, *lues*, vel *hæc lues*. [Verum sicut à Barbaris barbaries, sic à Beluis, Belues, quæ sic dicitur à beluis quæ pauperiem faciunt, ut Barthio videtur in Adversariis, Grævio teste. Hic illud addit ex Papia: *Belues Meadacitas*, procul dubio pro *Mendicitas*, Egestas.]

BELUNDINTA, [Mulcta pro effuso sanguine.] Leges Henrici I. Regis Angl.cap.ult. *Qui vulnus faciet... in cooperto; in nudo pro singulis anciis* 10. *den. & remaneat de ceteris ictibus & Belundintis, & vita domini decidat, si sanguis decidat*, &c. Videtur legendum ut infra, *Blodwita*

BEMA, Festum Manichæorum, sic appellatum: dies nempe quo Manes occisus est, quem Manichæi quinque gradibus instructo tribunali, & pretiosis linteis adornato, ac in promptu posito & objecto, adorantibus, magnis honoribus prosequebantur, ut est apud S.Augustinum contra Epistol.Manichæi c. 8. Vide eumdem lib.18. contra Faustum c.4. & Anselmum Episc. Havelbergensem lib.3. Dialog.c.12. Ecbertus Schonaviensis contra Catharos Serm. 1. ait idem festum à Catharis sui temporis *Malisola* appellatum.

BEMBERGA. Vide *Bamberga*.

¶ BEMIVERGA, pro *Bamberga* vel *Bainberga*, Ferrea feminum tegumenta, Gall. *Cuissars*. Miræus to.1.pag.21. col.2. ex Testamento Everardi Comitis: *Braniam naam & Belmum cum halsberga & manicam anam, Bemivergas duas.* Vide *Bamberga*.

BEMOLLIS, Una è clavibus, uti vocant, Musicæ; vulgo *Bèmol*, cui opponitur *bedurum* seu B.quadratum. Joann.Brompton.in Henric. II. *Hibernici in duobus musici generis instrumentis quamvis præcipitem & velocem, suavem tamen & jucundam efficiunt Musicam. A Bemolli incipiunt, & sub obtuso grossioris chordæ sonitu, latenter ludentes, in idem redeunt.* Ubi Silvester Giraldus in Topogr. Hibern.dist.3. cap. 11. *Semper tamen a molli incipiunt, & in idem redeunt, ut cuncta sub jucundæ sonoritatis dulcedine compleantur.* Idem Giraldus in Itiner.Cambriæ cap.13. *Quot videas capita, tot audias carmina discriminaque vocum, varia in unam denique sub B. mollis dulcedine blanda consonantiam & organicam convenientia melodiam*,

¶ BENA, Species aratri, quo solent uti ad iterandum agrum, Picardis *Binot*. Chartularium SS. Trinit.Cadom.fol.59. *Quaque ebdomada semel arare & berciare & à quocumque aratro tres acras arare ad Benas*, &c. Occurrit ibid.fol.55.

¶ BENAGIUM. Vide *Jallagium* in *Galo*.

¶ BENALIA, *Benigna*. Gloss. S.Germani à Pratis num.501.

¶ BENAURAT, Beatus. Acta SS. Julii to.1.pag. 600.E. in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Vocavaat eam domino Cardinali dicentes: O Benaurat Cardiaalis, supplicamus tibi.* Ital. *Benaarare*, Beatum reddere.

¶ 1. BENDA, Lamina, Gall *Lame*. Inventarium Ecclesiæ Noviom.an.1419. ex Archivo ejusdem: *Item anam altare benedictum, de marmore, bordatam de capro, habens duas Bendas argenteas.*

¶ 2. BENDA, Fascia, Limbus, instita, Gall. *Bande*. Acta SS.Junii to.4.p.579. E.de S. Etheldreda: *Est etiam ibi quædam Benda, quæ in collo morientis fuit circumligata, celerem patientibus hanc infirmitatem meritis Sanctæ Virginis conferens sanitatem.* Alium locum vide in *Arcedo*, ubi *Benda* sumitur pro Tænia, qua vena incisa ligatur.] Vide *Binda*,

BENDELLUS, [Eadem notione.] Vide *Binda*.

¶ BENDERIA, Vexillum, Gall. *Banniere*. Hist. Tullen.pag.500. *De licentia Papæ turrim civibus tradiderunt, quacum magna exultatione occupata, Benderias suas in summitate erexeraat.* Vide Baadum.

BENDIDIOS, *Aprilis mensis*, Papiæ.

BENE, Circiter, Historia Cortusiorum lib.7. cap. 12. *De Theutonicis... Bene quadriaginta venerant ad exercitum Venetorum.* Lib.11.cap.5. *Bene centum fuerunt interfecti.* Phrasis Italica & Gallica. Vide observata à Bernardo Aldreto lib. 2. de Orig. Linguæ Castellanæ pag.194.

¶ BENE. *In bene & in pace.* Formula usitata in quibusdam veteribus Instrumentis. Tabularium S.Victoris Massil. *Abbas Ricardus fecit à Gousfredus laxa in Bene & ia pace.*

BENECUPIENS, unica voce, Qui alicui bene cupit. Vetus Instrumentum an.1152. apud Georgium Piloaum in Hist.Bellunensi pa.77. *Tibi Macillo misso Dianæ dilectæ amicæ mea atque sponsæ, ego Ogolinus de Baldeniga amicas, ac* Benecupiens *tuas, atque donator perpetaus dixi*, &c.

¶ BENEDICERE, pro *Maledicere*. Vide infra *Benedictio contraria appellatione*.

¶ BE-

¶ BENEDICITUS, pro *Benedictus*, in Menoti sermonibus fol. 17. recto col. 1.

¶ BENEDICTA. Sic vocabatur apud Bayonenses devota mulier, quæ Ecclesiæ linteamina lavare, aliaque minutiora hujusmodi officia exercere solebat. Testament. Dominici Bayonensis Episcopi ann. 1302. *Missa Defunctorum Conventualis & solemnis in altari majori ecclesiæ Bayonensis, in qua Missa dentur Benedictæ Bayonensi, quæ pro tempore fuerit, de ipsa pecunia duo solidi Morlani annuatim, de quibus emat unam candelam sex denariorum, quinque placentas, videlicet tres singulorum denariorum & duas obolares, quas offerat in ipsa Missa, de quibus placentis dentur singulæ denariales Capellano, qui Missam ipsam celebraverit, & Diacono & Subdiacono ministrantibus, & duæ residuæ obolares duobus subsacristis assistentibus ipsi Missæ, & residuum dictorum duorum solidorum legamus ipsi Benedictæ pro eleemosyna annuatim.*

BENEDICTIO, apud Hebræos, elevatis manibus tradebatur; nam legimus Levit. cap. 9. Aaronem manum ad populum extendentem ei benedictionem impertitum esse. Qua quidem benedictione divini auxilii imprecatio significabatur, ut ex cap. 8. Exodi colligitur. Et Christus ipse ascensurus in cælum, *Elevatis manibus suis*, inquit Lucas cap. 24. *benedixit* Apostolis. Neque aliter benedictionem dedere primi Christiani, quam elevatis manibus, seu potius manuum impositione. S. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 7. *Cum ergo manus imponitis, & benedictionis opus creditis.* Et S. Hieronymus Epist. ad Eustochium: *Extenta manu, ut benedicere eos putes, si nescias, pretia accipiunt salutandi.* Usus etiam obtinuit, ut eadem, quam extendebant manu, signum Crucis deducerent, quod ex traditione Apostolorum acceptum plerique censent.

BENEDICTIO SUPER PLEBEM, quæ solius erat Episcopi. Hanc autem impertiebat in Missa, post Dominicam orationem, & ante Communionem. Finita enim oratione Dominica, Diaconus, annuente Episcopo, dicebat; *Humiliate vos ad benedictionem*; & populus respondebat: *Deo gratias*. Tum Episcopus hanc benedictionem dicebat; *Benedicat vos omnipotens Dominus, &c.* Inde accipiens partem Corporis Domini, dicebat: *Pax Domini sit semper vobiscum.* Vide Conc. Agath. can. 44. Regiense can. 5. Epaon. can. 35. Toletan. IV. can. 17. Micrologum c. 21. & quæ eruditus Menardus notavit ad Librum Sacrament. Gregorii M. p. 17.

☞ Solemnem hanc populi benedictionem Presbyteri olim, quemadmodum & Episcopi, usurparunt, quamdiu apud nostros in usu fuit antiqua liturgia, quam Gallicanam vocant. Verum ut aliquod interponeretur discrimen Episcopum inter & Presbyterum, longior erat benedictionis Episcopalis formula, utpote tribus constans orationibus, qualem etiamnum, teste Martenio, adhibent Episcopi in quibusdam Ecclesiis; brevior quæ ad usum Presbyteri, unica quippe eaque brevi concludebatur oratione: *Pax, fides & caritas, & communicatio corporis & sanguinis Domini sit semper vobiscum.* Consule Expositionem brevem antiquæ liturgiæ Gallicanæ apud eumdem Marten. to. 5. Anecd. col. 96. Quam exinde *benedictionem publica Missa populis tribuere* non Presbyteris modo, sed & Chorepiscopis prohibuit Capitul. Aquisgran. ann. 803.

☞ Hanc autem non in Missa tantum impertiebant quibus ex dignitate vel ex concessione id licebat, sed & in Vesperarum & Matutinarum solemniis, ut discimus ex Bulla Benedicti ann. 1396. to. 2. Hist. Meldens. inter Instr. pag. 252. *Benedictionem solemnem super populum ad Missarum, Vesperarum & Matutinarum solemnia... elargiri possitis.* Idem occurrit in alia Bulla Sixti PP. IV. ann. 1475. ibid. pag. 260.

BENEDICTIO præterea alia fuit, quæ datur in fine Missæ à quovis Sacerdote sacra faciente, ante quam populus à Missa discedere vetatur in can. 47. Concilii Agath. in Capitul. Aquisgran. ann. 689. c. 69. & lib. 1. Capit. c. 67. de qua etiam Cæsarius Arelat. Homil. 12. Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 22. Amalarius lib. 3. cap. 36. & Rabanus lib. 1. de instit. Cleric. cap. 33. Vide *Oratio ad complendum*.

¶ BENEDICTIO MAGNA ET PARVA, inter Sacerdotales functiones, à quibus abstinere debent Diaconi & laici recensetur lib. 3. cap. 10. & lib. 8. cap. 46. Constitut. Apostolicarum. *Benedictionem parvam* interpretantur eruditi viri eam quæ à Presbyteris datur: *magnam* vero quæ ab Episcopis: melius, ut opinor, *magnam* de publica, *parvam* de privata, accipies.

BENEDICTIONE PRIVARI, apud Monachos pœnæ species fuit, minor tamen excommunicatione; ii vero quibus hæc pœna indicta erat, recedere tenebantur, antequam illam Monachis ex more solito impertiret Abbas. Vide Anonymum *περὶ ἐπιτιμίων*, apud Basilium Mag. n. 5. 37. ubi qui hac pœna mulctabatur, [illegible] dicitur.

BENEDICTIO ABBATUM, quæ fit ab Episcopo, cum ii Abbates constituuntur. Synodus Anglicana, apud Florentium Wigorn. pag. 661. *In consecrationibus Episcoporum, & Abbatum Benedictionibus... nihil exigatur.* Ordericus Vitalis lib. 11. *Benedictionem Abbatis super illum peregit.* Adde p. 835. Chronic. Vindocinense: *Electus vero* (Abbas) *cum ab Episcopo Carnotensi pro consuetudine Benedictionem postularet, ipse autem è contra pro Benedictione ab eo professionem exigeret, &c.* Habetur in Pontificali MS. Eccl. Senonensis: *Benedictio ad Abbatem faciendam, vel Abbatissam*, quæ unica oratione concluditur. [Alias cæremonias in Benedictione Abbatum adhibitas videsis in Guidonis discipl. Farfens. cap. 3.]

¶ BENEDICTIO *ambulandi & revertendi*, quæ Monachis *non reversuris diebus duobus aut tribus* impertiebatur, in Guidonis Discipl. Farfens. cap. 6.

¶ BENEDICTIO BARBÆ. Vide in *Barba* 1.

BENEDICTIO CAPILLORUM. Vide *Capillus*.

BENEDICTIO CLERICORUM, in Concilio Aurel. III. c. 7. Aurel. 5. c. 4. &c. Habetur in laudato Pontificali Senon. *Oratio ad Clericum faciendum*: sed spectat Monachos qui etiam *Clerici* dicebantur.

BENEDICTIO CALICIS. Monasticum Anglic. to. 2. p. 372. *Et Missam hanc ibidem cum Benedictione calicis celebrare, ac post Missam illam panem & aquam sanctificare, & inter populum Missam illam audientem dividere & spargere huc usque usitati fuissent.*

¶ BENEDICTIO CEREI PASCHALIS, quæ aliis *Laus cerei, Præconium cerei, Consecratio cerei* dicitur. Vide *Cereus Paschalis*.

BENEDICTIO CEREORUM, apud Anastasium Bibl. in S. Damaso.

BENEDICTIONES COEMETERIORUM, apud Monachum Pegaviensem ann. 1091.

BENEDICTIO CORONÆ, [Prima Tonsura.] Vide in *Corona*.

BENEDICTIO DIACONALIS, aut *Diaconatus*, Ordinatio Diaconi, in Concilio Arab. Niceno Edit. Pisani c. 17. in Concilio Aurelian. II. c. 17. 18. Arelat. II. c. 44. Agath. c. 16. Capit. Car. M. lib. 7. c. 27. &c. Descripsit V. Cl. Jacobus Petitus *Benedictionem in ordinatione Diaconi*, ex Cod. Ecclesiæ Rotomag. post Pœnitentiale Theodori pag. 284

BENEDICTIO EPISCOPORUM, seu Consecratio. [Indiculus Dagoberti Regis ad Sulpitium Archiep. tom. 1. Capitul. col. 144. *Petentes ut ad eum* (Desiderium) *Benedicendum preparare debeatis, & litteras ad comprovincia-*

les fratres vestros dirigatis ut & illi adesse debeant, ut canonice & juxta Apostolicam institutionem sub nostri præsentia in sancta Paschali sollemnitate Pontificali Benedictione debeat confirmari.] Gregorius Turon. lib. 8. Hist. cap. 20. *Ea conditione removetur, ut eum Berchtramnus, Orestesque, seu Palladius qui eum Benedixerant, vicibus pascerent.* Lib. 4. c. 6. *Veni consenti nobis, & Benedicentes consecremus te ad Episcopum.* Adde eumdem de Vitis Patrum c. 6. Florentius Wigorniensis pagina 651 *Sed Gulielmus causa justitiæ illud & Benedictionem Archiepiscopi Gerardi sprevit.* Pag. 657. *Hic Electus cum ab ipso Pontifice moneretur, ut ... Benedictionem suam Ecclesiastico more susciperet, &c.* Vide Marculfum l. 1. form. 6. [& Bignonii notas ad eumdem,] Hincmarum to. 3. pag. 641. &c. Benedictionem in Ordinatione Episcopi ex laudato Cod. Ecclesiæ Rotomagensis descripsit V. Cl. Jacobus Petitus pag. 283.

Benedictiones Evangelicæ, inter quas ea est, quæ à Sacerdote, sacra faciente, Diacono Evangelium lecturo impertitur. Vide Statuta antiqua Ordinis Cartusiensis cap. 42. §. 4.

Benedictiones Judiciorum, inter obventiones Ecclesiasticas recensentur in Charta ann. 1226. apud Roverium in Reomao pagina 253. quod de *judiciis divinis*, seu *purgationibus vulgaribus* intelligendum, in quibus, verbi gratia, Ferrum candens, Aquæ ferventes, &c. à Sacerdote benedicebantur, priusquam accusati ac rei ad ejusmodi judicia descenderent. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hierosl. cap. 10. *Benedictione judiciali super ignem ab Episcopis facta, inventor lanceæ per medium rogi flammantis ultro celeriter transmeavit*, Vide *Aquæ & ferri judicia*.

Benedictio Mensæ, *seu ciborum*, in usu fuit non modo apud Monachos & Clericos, ut patet ex Regula S. Benedicti cap. 43. Regula Magistri cap. 73. Regula S. Fructuosi cap. 5. &c. & Capitulis Ludov. Imp. addit. 4. §. 48. sed etiam apud omnes Christianos. S. Hieronym. Epist. 85. de Diaconis: *Etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi: licet paulatim increbescentibus vitiis, inter Presbyteros, absente Episcopo sedere Diaconum viderim, & in domesticis conviviis Benedictiones coram Presbyteris dare.* Theodulfus officium Archicapellani Regii describens:

Stet Benedicturus Regis potumque cibumque.

Leo IV. PP. in Epist. quæ habetur post Chronicon Reichersperg. pagina 11. ad quæsitum, *si Dominica oratio in Benedictione ciborum debeat usitari*, negative respondet, *quia in sanctificatione Corporis & Sanguinis D. N. J. C. hanc solummodo orationem sancti Apostoli decantabant, &c.* Leges Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 29. *Tria sunt sine quibus res esse non potest, scilicet Sacerdos ad Missam celebrandam, & ad escas Regis & potus Benedicendos, &c.* Pœnitentiale Theodori cap. 2. *Diaconi possunt baptizare, & cibum & potum Benedicere, non tamen dare.* Gillebertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiastico, ait Sacerdotem præsente Episcopo *benedicere* posse *prandium, &c.* Exstat apud Alcuinum Poem. 146. formula benedictionis mensæ, seu ciborum, ut & apud Bernardum Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. c. 37. Paganos etiam priusquam mensæ accumberent, deos invocasse, testatur Quintilianus Decl. 301. Vide Francisc. Turrianum lib. 3. pro Epist. Pontific. c. 9. Guilielmum Stuckium l. 2. antiquit. convivial. cap. 36.

Benedici dicuntur *Novitii* in Monasteriis, cum expleto *Novitiatus*, ut aiunt, tempore, vota emittunt, in Regula S. Fructuosi cap. 21. apud Udalricum in Consuetud. Cluniac. lib. 2. c. 27. in Statutis Hugonis V. Abbatis Cluniac. pag. 1460. in Bibl. Cluniac. apud Ægidium Aureæ vallis Monachum cap. 2. in Statutis Ordinis S. Benedicti quæ habentur tomo 6. Spicilegii Acher. cap. 7. apud Chilienum in Vita S. Brigidæ num. 13. &c. Nilus Mon. lib. 2. Epist. 96. ad Inclusum: [illegible] Hinc

¶ Benedictio, nude pro Professione monastica sæpius occurrit in Statutis Ordinis Cisterc. apud Marten. to. 4. Anecd. ac 1. quidem an. 1189. col. 1263. *Novitii semper ad Missam benedicentur, & Abbas eam cantet.* 2. An. 1296. col. 1492. *Quod in Benedictionibus monachorum & monialium, quas numquam extra monasteria nostri Ordinis fieri licet, dum eis habitus traditur regularis, ille hymnus* Veni Creator *cantetur.* 3. an. 1472. col. 1635. *Benedictionem monachicam ab alio, quam à Prælato ad hoc specialiter deputato subierint.* Statuta Ord. Vallis-Caulium ibid. col. 1654. *Monachus peregrinans in aliquo nostri Ordinis receptus monasterio, eo ordine quo novitius Benedicatur, si prius Benedictus non fuerit.* Ubi observandum novam professionem non exigi à Monacho qui monasterium ordinemve mutat. Vide Mabillonium in Notis ad Epist. S. Bernardi tom. 1. col. 4. Edit. an. 1690.

Benedictio Nuptialis, seu matrimonii in Ecclesia, cujus institutionem perantiquam constat ex Tertulliano lib. 2. ad Uxorem, ex Epistola [supposita] Soteris PP. cap. 5. Epist. Hormisdæ PP. cap. 6. Concilio Valentino apud Burchard. lib. 9. cap. 5. Hilario Diac. in cap. 4. Epist. 1. ad Timoth. S. Isid. lib. 2. de Eccles. Off. cap. 19. & aliis; [præsertim Siricio PP. Epist. 1. ad Himerium Tarracon. n. 5. Ambrosio Epist. 19. ad Vigilium num. 17. Huc etiam referri possunt quæ Ignatius martyr ait in Epist. ad Polycarpum n. 5. *Decet vero ut sponsi & sponsæ de sententia Episcopi conjugium faciant; quo nuptiæ sint secundum Dominum, & non secundum cupiditatem.* Vide Tractatum Gallicum D. Giberti an. 1724. editum, in quo Benedictionis nuptialis usus à Christo ad nostram usque ætatem semper viguisse comprobatur.] Adde Legem Wisigoth. libro 12. tit. 3. §. 8. Legem Longob. libro 1. tit. 30. §. 15. Capit. Caroli M. libro 7. cap. 363. Capitulare 1. ejusdem Imp. ann. 802. cap. 35. & quæ congessit Franciscus Turrianus libro 5. pro Epistol. Pontific. cap. 3. Cyprianus in Vita S. Cæsarii Arelat. *Statuit etiam regulariter ut nubentes ob reverentiam benedictionis ante triduum conjunctionis eorum eis in basilica Benedictio daretur.* Leo IV. PP. Homil. ad Episcop. cap. 3. *Ad nuptias nisi forte ad eas benedicendas nullus vestrum eat.* Anastasius in S. Silvestro: *Unius uxoris virum, uxorem a Sacerdote Benedictam, &c.* Habetur in Pontificali Senonensi MS. *Missa ad sponsam Benedicendam.* In Appendice Menardi ad Librum Sacramentorum p. 286. *Benedictio nuptiarum*, seu *Actio nuptialis*, ubi consulendus idem Menardus. In Officio [illegible], seu nuptiarum, in Euchologio Græcorum, crebræ leguntur benedictiones sponsorum, [de quibus etiam Leo Grammat. pag. 495. & 503.] Alexander III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranense III. part. 9. cap. 1. *Vir aut mulier ad bigamiam transiens, non debet à Presbytero Benedici: quia cum alia vice benedicti sint, eorum Benedictio non debet iterari.* [Ex quo loco patet bigamos benedictione nuptiali fuisse privatos; quod etiam ad eos qui publico delicto virginitatem amiserant, debet extendi. Cæsarius Arelat. Serm. inter Augustianos 289. *Qui uxorem optat accipere, sicut illam virginem invenire desideras, ita ipse usque ad nuptias virgo sis, quia si non fueris, Benedictionem cum sponsa accipere non merebitur.*] Ad Benedictionem nuptialem pertinere videntur, quæ habentur in Foris Alcacarensibus: *Mulier quæ leixaverit maritum suum, de Benedictione, pectet 300. sol. à Palatio Episcopi. Et qui leixaverit mulieri suam, pectet unum denarium ad judicem.*

☞ Nihil frequentius occurrit in Statutis Synodalibus

secul.

secul. 13. & 14. quam ejusmodi prohibitio, ne benedictio nuptialis iteretur, cum una contrahentium pars eam in primis nuptiis jam acceperit. Quam vero subdunt Statuti rationem, *quia nimirum non est iterabile sacramentum*, eam viris Theologis examinandam ultro permittimus. Ad nostrum institutum propius accedit quod in Statutis Oliverii Episc. Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 960. legitur: *Item præcipimus, ne conjuges ante Benedictionem Nuptialem evangelizentur.* Quæ quidem subobscura interpretari licet ex Statutis Eccl. Nemausensis apud eumdem ibid. col. 1054. *Verum quia plura inutilia & inconvenientia multoties ab aliquibus proferuntur dum datur Benedictio Nuptialis, præcipimus quod in fine Missæ arræ benedicantur, & detur Benedictio Nuptialis.*

BENEDICTIO OLEI AD INFIRMUM. [Capitula Herardi Archiep. Turon. to. 1. Capitul. col. 1289. *Ut in infirmitate positi... Benedictione sacrati Olei non careant.*] Vide *Oleum infirmorum*, & *Oleum benedictum*.

BENEDICTIO PERÆ PEREGRINORUM. Tabul. Vindocinense Ch. 146. *Benedictionem quoque Peræ, si quempiam de parochianis suis peregre proficisci contigerit, totam habebit.* [Hoc est, oblationem pro pera peregrinorum benedicenda. Usus enim erat ut peræ peregrinorum benedicerentur, ac pro hujusmodi benedictione Sacerdoti fierent oblationes.] Vide *Pera*.

¶ BENEDICTIO PERALIS, Eadem notione. Charta Roberti Lingonensis Episc. in gratiam Abbatis Molismensis data an. 1101. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 151. C. *Mediam Sacerdos partem habebit in Perali peregrinorum Benedictione, eorumque oblatione, & in testamentis eorum tertiam Sacerdos, vosque* (Abbas & Monachi) *duas habetis partes*.

BENEDICTIO POENITENTIÆ, in Concilio Barcinonens. an. 599. c. 4. Toletan. VI. c. 8. Agath. c. 44. Epaon. c. 21. Aurel. III. c. 24. 25.

BENEDICTIO SUPER POPULUM, in lib. 3. Sacramentor. Eccles. Rom. pag. 200. quæ *Benedictio Populi* dicitur in Missali Gotthico pag. 264.

BENEDICTIO PRESBYTERATUS. Gregor. III. PP. Epist. 5. Concil. Arvern. cap. 13. Vide V. Cl. Jacob. Petitum post Pœnitent. Theodori p. 284.

BENEDICTIO REGIS, Coronatio, *Sacre du Roy*. Epistola Silvestri II. PP. ad Arnulfum Remensem Archiepiscopum: *Pallio in solennitatibus utaris, Benedictionem Regum Francorum & tibi subjectorum Episcoporum obtineas, &c.* Conventus Remensis ann. 1059. *Deinde accipiens Archiepiscopus baculum sancti Remigii, disseruit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio Regis & consecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum Regem baptizavit & consecravit.* Fulbertus Carnot. Epist. 59. *Ad Benedictionem Henrici, regiæ prolis, voto quidem rapior, sed adversa me corporis valetudo retardat.* Charta Roberti Regis Franc. ex Tabulario Monast. Dervensis: *Ostendimus eam* (reclamationem) *fidelium nostrorum clarissimæ congregationi, scilicet Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Monachorum, Clericorum, Comitum, cæterorumque Militum qui ad Benedictionem meæ prolis Henrici futuram in die sancto Pentecosten convenerant, &c.* Infra: *Dicentes non esse voluntatis nostræ quemquam illa die maledici, qua filium meum statueramus Benedici.* Vide Coronationes Regias to. 2. Operum Hincmari p. 741. & seqq. &c. apud V. Cl. Steph. Baluzium in nupera Capitular. Editione.

BENEDICTIO SACERDOTALIS, in Capitul. Caroli Mag. lib. 1. c. 67. & lib. 6. c. 377.

BENEDICTIO VIRGINUM DEVOTARUM, in Concilio Venet. c. 4. Καθιέρωσις τῶν ἱερῶν, in Cod. Canon. Ecclesiæ Afr. Epistola S. Remigii Episcopi ad Chlodovæum Regem, de Albofiede Regis sorore: *Vivit vestræ fidei, & si est conspectus desiderio recepta, Christus implevit, ut Benedictionem Virginitatis acciperet, quæ sacrata non est lugenda, quæ fragrat in conspectu Domini flore virgineo, &c.* Pœnitentiale Theodori Cantuar. cap. 5. *Græci simul Benedicunt viduam & virginem, & utramque semper habent consecrare.* Vide Durandum lib. 2. Ration. cap. 1. n. 39. & seqq. Habetur in Pontificali MS. Senonensi *Benedictio virginis ab Episcopo dicenda*, [Virgines ab Episcopo velari jubent Codex African. can. 5. & Concil. Carthag. IV. can. 11.]

☞ Duplicem Monacharum Benedictionem distinguunt Statuta Ordinis Cisterc. an. 1241. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1375. unam quæ ad Episcopos, alteram quæ ad Abbates ejusdem Ordinis pertinet: *Verbum illud quod ponitur distinctione 2. ult. cap. quod Abbates monacham non benedicant, intelligendum est de Benedictione illa solemni, seu consecratione, & pertinet ad solos Episcopos. Benedictionem autem illam, quæ fit super novitias Ordinis, elapso anno probationis, & mutationem habitus, facient super moniales patres Abbates, vel Visitatores ipsarum, vel alii Abbates nostri Ordinis de ipsorum licentia speciali.*

BENEDICTIO VELAMINIS CAPITIS MONACHARUM. Vide Anastas. Bibl. in S. Leone.

Describuntur complures aliæ *Benedictiones* in libris Benedictionalibus: maxime in Pontificali MS. Eccles. Senon. ut

BENEDICTIO PALMARUM ET FLORUM. *Benedictio palmarum, florum, frondium*, in Dominica Passionis apud Lanfrancum pro Ord. S. Bened. p. 260. & in lib. 1. de Miracul. S. Victoris. Et in Ordinario Præmonstrat. cap. 15. pag. 904.

BENEDICTIO FONTIS cujusvis.

BENEDICTIO CRUCIS.

BENEDICTIO CALICIS.

BENEDICTIO PUTEI NOVI.

¶ BENEDICTIO CINERUM. Vide *Cinis*.

¶ BENEDICTIO POST COMPLETORIUM, in Capit. Aquisgran. an. 817. num. 48. to. 1. Capitul. col. 585. *Ut Benedictio post Completorium à Sacerdote dicatur.*

BENEDICTIO UVÆ SIVE FABÆ, de qua etiam Sacram. Greg. & ibi Menardus pag. 173. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniac. MSS. c. 80. [in Edito cap. 34. part. 2.] Anastasius in S. Eutychiano & Card. Bona lib. 2. cap. 14. n. 5.

BENEDICTIO SUPER FRUGES NOVAS. Greg. M. Sacr. pag. 250. Anastasius Bibl. in S. Eutychiano: *Hic constituit ut fruges super altare tantum, fabæ & uvæ Benedicerentur.* Vide Card. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 14. n. 5.

BENEDICTIO PANIS. Sacrament. Greg. p. 250.

BENEDICTIO DOMUS NOVÆ. Sacram. Greg. pag. 250.

BENEDICTIO *quando ad bellum contra hostes proficiscitur*.

BENEDICTIO *quando contra paganos pugnandum est*.

BENEDICTIO *pro qualibet tribulatione*.

BENEDICTIONES *de singulis Dominicis & Festis*.

BENEDICTIO *pro iter agentibus*.

BENEDICTIO *in die Ordinationis Episcopi*.

BENEDICTIO *in expletione Synodi*.

BENEDICTIO *in Sabbato, quando albas deponunt*.

BENEDICTIONES *& exorcismi salis & aquæ*.

BENEDICTIONES FABÆ NOVÆ, apud Bernardum Mon. in Consuetud. Cluniac. cap. 80. [in Edito cap. 34. part. 2.

BENEDICTIO LACTIS ET MELLIS, pro Catechumenis, de qua Card. Bona loco laudato. Alias *Benedictiones* ex Codice Ecclesiæ Rotomag. descripsit V. Cl. Jacob. Petitus post Pœnitentiale Theodori Cantuariensis Archiep. scilicet *in Ordinatione Episcopi, Presbyteri, Diaconi*

coni

coni, Post Confirmationem, sponsi & sponsæ, Pro defunctis, Abbatis, Monachorum, Vestium virginis, Virginis, Vestis viduæ, & Viduæ.

¶ BENEDICTIO MAGNÆ AQUÆ, in antiquo Pontificali MS. ad usum Ecclesiæ Anglicanæ, de quo Martenius in secundo Itinere Litterario pag. 92. Hæc benedictio fiebat a septem presbyteris alba indutis, vel saltem tribus & quatuor diaconis, si facile non reperirentur septem presbyteri. Docemur autem ex alio Codice MS. Uticensis Monasterii, quem edidit laudatus auctor libro 3. de Antiquis Ecclesiæ Ritibus pagina 522. *Magnam Aquam esse aquam benedictam tempore mortalitatis, seu etiam furoris hominum, vel rabiei bestiarum, ut quicumque ex ea gustaverit, mentis & corporis recipiat sanitatem.* Hujus aquæ *à septem presbyteris albis, stola & manipulo indutis* benedicendæ ritus fusius exponitur loco citato: quem consule.

¶ BENEDICTIO *omnis creaturæ pomorum*, apud Mabill. in Sacrament. Gallic. ad calcem Musæi Italici pagina 390.

Hisce omnibus adde quæ de benedictionibus, quæ ab Episcopis fiunt, habet Gillebertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiastico: *Benedicere autem dico, Præsulem ea quæ non sunt utensilia Ecclesiæ, consecrare vero ipsa utensilia. Benedicit ergo Pontifex Reginam, & virginem cum velatur, & quemlibet fidelem benedici postulantem, & totum populum ante pacem. Benedicit etiam supra memorata, quæ non licet Sacerdoti in ejus præsentia.* Quæ autem benedicuntur à Sacerdote præsente Episcopo, ita paulo ante recenset: *Benedicere potest, præsente Episcopo, aquam & sal in Dominicis Sacerdos, & prandium, & sponsum, & aquam judicii, vel panem, & cætera. In absentia vero Episcopi potest benedicere coronam Clerici, & velum viduæ, novos fructus, candelas in Purificatione S. Mariæ, cineres in capite jejunii, ramos in Dominica Palmarum, & peregrinaturos, & lecturum Evangelium, & populum cum dimittitur, aquam Benedictam aspergit ad benedicendas novas domos, & cætera nova.*

¶ BENEDICTIO, Sacrum chrisma effusum in caput Episcopi consecrandi. Mabill. Liturg. Gallic. pagina 301. ex Missali Francorum: *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi manus eorum super caput ejus ponant, & teneant Evangeliorum codicem supra cervicem ejus, & uno super eum infundente Benedictionem. Reliqui omnes Episcopi qui adsunt manibus suis* (manus suas) *super caput ejus teneant.*

Benedictioni occurrentium Episcoporum, vel Sacerdotum capita submisisse Christianos, multis probat ad Theodoriti Hist. lib. 4. cap. 5. & Evagrii lib. 4. cap. 34. Henricus Valesius, quem non exscribo.

BENEDICTIO REGULARIS. Chronicon Abb. S. Michaelis Virdunensis: *Sumptis itaque stipendiis tanto itineri necessariis, valedicens Fratribus, cum Benedictione regulari juxta morem exeuntium novus proficiscitur peregrinus.* Sumpta scilicet ab Abbate benedictione. Capitula Monachorum S. Galli an. 817. cap. 29. edita à V. Cl. Steph. Baluzio: *Ut ubicunque sibi obviaverint Fratres, junior Benedictionem petens stet in imo loco inclinatus, usquedum tribuens Benedictionem Prior pertranseat.* Petrus Venerabilis lib. 1. Epist. 28. ad S. Bernardum: *Ubicunque obviant Fratres, junior à Priore Benedictionem petere præcipitur, nec apud vos tenetur.*

BENEDICTIONES LECTIONUM *Lectoribus imponere*, apud Ezelonem in Vita S. Hugonis Abbatis Cluniacensis n. 11.

¶ BENEDICTIO, Copia, Abundantia. 2. Cor. 9. 6. *Qui seminat in Benedictionibus de Benedictionibus & metet.*

BENEDICTIONES, Eulogiæ, munera, Gen. c. 33. 11. maxime ea xenia, quæ à Sacerdotibus & clericis mitti solebant, ab iis benedictione sua sanctificata. *Eulogiarum Benedictiones*, apud Desiderium Episcopum Cadurcensem tom. 1. Hist. Franc. pag. 875. Petrus Damiani libro 2. Epist. 14. de Presbytero: *Nunquam Benedictionem mulierculæ, vel ex his quæ detulerat, porrigebat.* Lib. 5. Epist. 19. de vino à quodam Anachoreta consecrato: *A maximis & venerabilibus viris pro Benedictione expectabatur.* Lib. 6. Epist. 31. *Donum pro Benedictione transmitte.* Ordericus Vitalis, lib. 5. pag. 580. *Pro quo eulogias Benedictionis 30. marcas argenti ... erogavit.* Ita lib. 5. pag. 611. Utuntur præterea S. Hieronymus Epist. 132. S. Gregorius lib. 2. Epist. 33. 47. lib. 7. Epist. 34. 54. 128. libro 2. Dialog. cap. 31. Avitus Viennens. Epist. 65. S. Fulgentius Epist. 5. Liber Epistolarum S. Bonifacii Archiepiscopi Mogunt. Epist. 103. 146. 148. 149. &c. Marbodus in Vita S. Roberti Abbatis Casæ Dei num. 13. Libro 1. Miraculorum S. Richarii cap. 4. Gregorius Turonens. lib. 8. cap. 7. Diurnus Romanus cap. 5. tit. 12. Codex Carolinus Epist. 15. Leo IV. PP. Epist. ad Episcop. Britan. cap. 3. Adventius Metensis Episcop. apud Baron. ann. 865. num. 59. Sulpitius Sever. Dial. 2. de S. Martino, Monachus Sangal. lib. 1. cap. 13. Vide *Eulogia.*

BENEDICTIUNCULA, Eadem notione, apud Hincmarum tom. 2. pag. 825.

BENEDICTIONES ORATIONUM, εὐλογίαι τῶν εὐχῶν, apud Anonymum Combefisianum in Romano Lacapeno num. 27. Vide Gloss. med. Græcit.

BENEDICTIO PANIS AC VINI. Vita Ludovici Pii ann. 816. *Et Benedictione Panis ac Vini simul* (cum PP. Stephano) *participata Imperator ad civitatem rediit.* Historia Translat. S. [Gorgonii cap. 21. inter Acta SS. Bened. sæc. 3. parte 2. pagina 215.] *Mox enim ut Benedictio missa est, panis videlicet, casei ac vini, confestim sumpto cibo, in pristinum robur convaluit.* Adhelelmus Sagiensis de Miracul. S. Opportunæ cap. 5. *Sumptoque Benedictionis pane ad hospitium perrexit.* Vide Concil. Regiense an. 439. can. 4.

BENEDICTIO IN AURO, Munus in pecunia numerata erogatum, *Roga.* Anastasius in Conone PP. *Hic dimisit omni Clero & Monasteriis Benedictionem in auro, sicuti prædecessor ejus Benedictus PP.* Idem in Benedicto II. *Hic dimisit omni Clero, Monasteriis, Diaconiæ, & mansionariis auri libras triginta.* Eadem notione εὐλο. ἐγχρυσαῖ, apud Theophanem anno 40. Theodosii junioris.

BENEDICTIONES. Pastus extraordinarii Monachis exhibiti, certis ac solennioribus diebus, quos etiam *Caritates* appellabant. Charta an. 864. pro Monasterio S. Germani Autisiod. tomo 2. Spicil. Acher. pagina 590. *Ita & nos concedimus, ut intra annum per 40. dies certas ex collatione recenti bonorum hominum in festivitatibus Sanctorum Benedictiones Fratribus à Præposito vel Decano solenniter procurentur.* [Carolus Calvus in Charta anni 859. pro eodem Monasterio: *Eo videlicet pacto, ut eædem res in manus Decani ejusdem cœnobii sint, qui fideliter luminaria quidem Ecclesiæ præpararet, & Benedictiones Fratrum, prout melius potuerit, subministret.* Hoc in loco *Benedictio* pro pastu quotidiano videtur accipienda.] Vide *Caritas.*

¶ BENEDICTIO, Contraria appellatione, Maledictio. Acta SS. Benedict. sæc. 4. parte 1. pag. 149. in Vita B. Alcuini Abb. *Ac post juxta exemplum B. Job, ne forte filii ejus in Benedictionis laberentur foveam, sanctificabat eos, offerens corpus Christi & sanguinem pro omnibus.* Vide Job c. 1. ѷѷ. 5. 11. c. 2. ѷѷ. 5. 9. & 3. Reg. cap. 20. ѷѷ. 10. 13. quibus in locis *Benedicere* simili appellatione sumitur pro *Maledicere.*

BENEDICTIONES dicuntur Canticum trium puerorum.

rium, quod incipit ab his verbis: *Benedicite omnia opera Domini Domino*, quod ante *Laudes* in Ecclesia decantatur, ex veteri instituto: nam & illud recitari die illucescente jubet S. Athanasius in Tract. de Virginitate. Ita porro usurpant Regula S. Benedicti cap. 12. S. Cæsarius in Reg. ad Monach. cap. 21. Aurelianus in Ordine psallendi, Regula Magistri cap. 39. 41. 45. & Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 6. Hoc sensu Græci εὐλογητάρια vocant certos modulos, quos decantant in exequiis mortuorum, quod hæc verba sæpius repetant, εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ut auctor est Goarus ad EuchОлоg.

BENEDICTIONALIS LIBER, Liber Ecclesiasticus in quo *Benedictiones* quæ ab Episcopis & Sacerdotibus fiunt, continentur: cujusmodi est *Benedictionalis Gregorii Mag.* quem ex Codice Cæsareo descripsit Petrus Lambecius lib. 2. Commentarior. de Bibliotheca Cæsarea cap. 5. Ordo Romanus: *Accipiat Benedictionalem Librum, & conversus ad populum, dicat: Humiliate vos ad Benedictionem, &c.* Chronicon Moguntinum Conradi Episc. *Erant libri, qui pro ornatu super altare ponebantur, ut Evangeliorum, Epistolæ, sive Lectionarii, Benedictionales, Collectarii.* Acta Murensia: *Sunt & duo Cursionarii, & tres Benedictionales libri.*

¶ BENEDICTORIUM, Vas aquæ benedictæ, Gall. *Benitier*. Severtius in Episc. Lugdun. pag. 343. *Dedit Benedictorium suum argenteum.*

¶ BENEDICTUM, Benedictio. S. Paulinus Epist. 43. n. 4. *Quod ipse Dominus ad illa ficu, ad quam esuriens accessit, & sine fructu inveniam percussit verbo oris sui, ut, quæ sterilis fuerat Benedicto Domini, fieret arida maledicto.*

¶ BENEDICTUS, Epitheton, quo Christianos plerique Patrum ornabant. Vide Sirmondum ad lib. 7. Sidonii Epist. 9.

¶ BENEDICUS, Qui bene de proximo loquitur. Anonym. lib. de Puritate Tabernaculi sive Ecclesiæ Christianæ: *Feliciter deducitur ad nihilum qui ex maledico fit Benedicus, ex vituperatore laudator, ex invido candidus.*

¶ BENEFACERE, Prædium, agrum in beneficium dare. Diploma Caroli III. Imperat. inter Instrum. tomi 3. novæ Gall. Christ. col. 145. C. *Nullusque ejusdem Ecclesiæ Episcopus deinceps Benefaciendi eas terras habeat potestatem.* Annal. Benedict. tom. 3. pagina 712. col. 2. *Illam etiam vineam & aliquid de prato, quæ nobis in villa Libertis per cartulæ testamentum tradidisti, similiter tibi Benefacimus, ea scilicet ratione, ut, &c.* Præstaria Segrefridi Abb. Saviniacensis ann. XII. ab obitu Caroli Imperat. inter Fragm. Hist. Stephanotii tom. 7. *Tua ad nos fuit petitio, & nostra pariter decrevit voluntas, ut res quas ad nostrum monasterium condonasti, tibi Benefaceremus, quod & fecimus... Igitur quidquid ibi visi sumus habere, tibi Benefecimus & filio tuo, qui primus tibi notus fuerit de matrimonio.* Vide *Beneficiare* in *Beneficium*.

¶ BENEFACTORIA, Prædium minus nobile titulo *Beneficii* concessum. Concil. Hispan. tom. 3. pag. 190. ex Concilio Legion. anni 1012. *Præcipimus etiam ut nullus nobilis vel aliquis de Benefactoria emat solare aut hortum alicujus junioris.* Et pag. seq. *Præcipimus adhuc ut homo, qui est de Benefactoria, cum omnibus & hæreditatibus suis eat liber quocumque voluerit.*

1. BENEFACTUM, Pars hæredii, tertia scilicet bonorum paternorum aut maternorum, quæ secundogenitis, apud Andegavenses, obvenit, quaque ii gaudent usu fructuario jure: iis enim exstinctis ad primogenitos illius proprietas redit, ut est in Consuet. Andeg. art. 97. 222. 226. 228. 232. Gallice: *Bienfait*. Charta Petri Comitis Vindocinensis, Gauffredi Vicecom. Castriduni & aliorum Nobilium Andegavensis & Cenomanensis Comitatuum, de usu recepto in tutelis & rachetis, an. 1236. in Tabul. Rer. Andegav. in Camera Computor. Paris. fol. 32. 48. *Ille autem qui tenet ballum, si terra debet ad ipsum devenire, non habet custodiam puerorum, sed propinquus post ipsum: & habent pueri Benefactum de terra patris & matris suæ, secundum valorem terræ, & secundum statum suum.*

2. BENEFACTUM. Societas Monachica, [qua quis fit particeps orationum & bonorum operum monasterii.] *Beneficium*. Chronicon Turonense, ubi de Comite Ingelgerio: *Societatem & Beneficium Ecclesiæ largiti sunt.* Tabularium Vindocinense Thuani Charta 55. *Venit itaque in Capitulum nostrum, acceptaque à nobis societatis nostræ Benefacta, &c.* Charta 56. *Datis ei pro hoc 50. solidis; & Benefacto nostro.* Charta 67. *Dedit campum unum terræ arabilis ex alodo suo, pro animæ suæ remedio, nec non & pro Beneficio venerabilis loci.* Adde Chartas 70. 101. 104. &c. Charta alia in Hist. Monaster. S. Nicolai Andegav. *Ob hoc... dederunt communionem orationis, & Benefactorum suorum.* Perardi Burgundica pag. 116. *Canonici eos in Benefactis & fraternitate sua susceperunt, &c.* [Annal. Benedict. tomo 4. pagina 521. ad an. 1050. *Quæ Episcopus Majoris Monasterii Monachis, ob insignem eorum religionem ac fervorem, donavit, ut sui gregisque sibi commissi in suis Benefactis essent memores.* Hist. Britan. tom. 2. p. 253. *Acceperunt à Monachis Benefactum loci S. Sergii.* Madox Formulare Anglic. pag. 221. A. *Et prædictus Abbas recepit eundem Ricardum filium Ricardi in singulis Benefactis & orationibus, quæ de cætero fient in Ecclesia sua.*] Vide *Beneficium*.

¶ BENEFICARI, Piis alicujus exemplis & colloquiis ad pietatem excitari. Acta SS. Aprilis tom. 2. p. 224. C. de B. Ægidio: *Et multum Beneficati discedentes ab eo, de ipsius visione & allocutione vix aut nunquam poterant satiari.*

BENEFICIA, Reliquiæ. Gregorius M. lib. 2. Ind. 11. Epist. 33. *Transmisimus autem B. Petri Apostoli benedictionem crucem parvulam, cui de Catenis ejus Beneficia sunt inserta.* Ita usurpat Diurnus Romanus cap. 5. tit. 6.

¶ BENEFICIARE, Prædium in *Beneficium* conferre. Vide in *Beneficium*.

¶ BENEFICIARIA. Vide *Beneficium*.

BENEFICIARII, Apparitores, satellites, ministri Magistratuum. Gloss. Basil. [illegible]. Ita emendant viri docti pro [illegible]. Tertullianus de Fuga cap. 13. *Nescio dolendum an erubescendum sit, cum in matricibus Beneficiariorum & Curiosorum inter tabernarios & lanios, ... Christiani quoque vectigales continentur.* Acta SS. Fructuosi & sociorum: *Reposito autem Fructuoso in cubiculo suo, direxerunt Beneficiarii in domum ejus.* Infra: *Observantibus ex officio Beneficiariis.* Vide S. Augustinum Collat. 3. c. 13. 15. & 18. Casaubonum ad Sueton. & Spartianum, &c. [Henricum Valesium ad Eusebii lib. 9. Hist. Eccles. cap. 9.] & JC.

¶ BENEFICIATRIX, Bene merita, gratificans, quæ alicui benigne facit, Gall. *Bienfactrice*. Epistola Johannis Comitis Spanheim an. 1223. apud Marten. Collect. Ampliss. tomo 1. col. 1180. *Ecclesiam vestram tanquam matrem & Beneficiatricem nostram miro affectu diligimus.*

¶ BENEFICIATUM, Datum in Beneficium. Nova Gallia Christ. tomo 3. inter Instrum. col. 145. *De quocumque fisco nostro sint, sive ex dominicato, sive ex Beneficiato.*

¶ BENEFICIATURA, Officium Beneficiati. Notitiæ Ecclesiæ Diniensis per Gassendum in Statutis

ejusd.

ejusd. Eccl. an. 1479. *Ordinaverunt quod dicti Beneficiati vel Vicarii non possint dictos clericatum & Beneficiaturam ac vicariam permutare seu renuntiare alieni sine consensu ac licentia DD. Episcopi & Capituli prædictorum.*

¶ BENEFICIATUS, Gall. *Beneficier*, Prædicus Beneficio Ecclesiastico. Passim occurrit.

BENEFICIO, Propter, causa, χάριν. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *O diem asperum! æstus validus turbarum Beneficio.* Hoc est, propter turbas & multitudinem hominum, τῷ ὄχλῳ χάριν. Infra: *Tabescam ideo quod illos tabescere videram mei Beneficio.* Id est, mei causa, propter me.

1. BENEFICIUM, Scriptoribus mediæ ætatis, dicitur prædium fiscale, quod à Rege vel Principe, vel ab alio quolibet ad vitam viro nobili utendum conceditur. Ita autem appellatum est, quod is ex mero dantis *Beneficio* ac liberalitate illud possideat. Unde hæc loquendi formula in Testamento Hadoindi Episcopi Cenoman. *Villa ... quam Lupus quondam per Beneficium nostrum tenere visus fuit*, Infra: *Quam fidelis noster per nostrum Beneficium habere videtur*, Rursum: *Similiter villa ... quam ex munificentia nostra ipsi fideli nostro Caddono Defensori nostro concessimus.* Supra: *Quam fidelis noster per nostrum Beneficium habere videtur.* Ubi observandum de iis villis disponere ac decernere, quas *in Beneficium*, id est, ad usumfructum concesserat. In Charta Guillelmi Ducis Aquitan. apud Beslium pag. 255. *De quadam silvula, quam præfatus Bego habere videbatur de nostro Beneficio*, &c. Et in Tabular. Burguliensi Ch. 31 apud eumdem pag. 277. *Cum consensu & voluntate Comitis Odonis eam* (curtim) *ex nostro Beneficio tenere, Ex munere regio*, dixit Marculfus lib. 1. form. 12.

Eodem pæne sensu Latini hanc vocem usurparunt, & prædia quæ Principes militibus, aut aliis largiebantur, *Beneficia* appellarunt, & librum in quo ea describebantur, *Librum Beneficiorum*. Hyginus de Limitib. agror. *Si qua Beneficia concessa aut assignata coloniæ fuerint, in libro Beneficiorum ascribimus*, Dolobella: *Quæris si in libro Beneficiorum regionis illius Beneficium alicui Augustus dedit.* Atque hic liber erat penes *Primiscrinium Beneficiorum*, sub dispositione Comitis Rerum privatarum domus divinæ, de quo Notitia Imp. vel penes eum qui *à commentariis Beneficiorum* appellatur in veteri Inscriptione. Ad ejusmodi beneficia spectavit S. Augustinus Serm. 1. in Vigilia Pentecost. *Notum est ... quod milites sæculi Beneficia temporalia à temporalibus dominis accepturi, prius militaribus sacramentis obligantur, & dominis suis fidem se servaturos profitentur.*

Certe ea fuit apud nostros *Beneficiorum* conditio, ut qui ea impetrabant, aut quibus conferebantur, & fidem præstarent, seu, ut tunc loquebantur, *se in Vassatico commendarent*, & servitium militare facerent iis qui ea conferebant. Hinc *Beneficiarii honores*, prædia *in Beneficium*, seu *feudum* concessa. Annales Franc. Bertiniani ann. 839. *Suorum quoque complures non solum proprietatibus, verum etiam Beneficiariis donavit honoribus. Beneficia publica*, quæ & *Regia*, nempe quæ ex regalibus prædiis conferebantur, apud Monachum Sangallensem in Carolo Mag. lib. 1. cap. 32. *Beneficia regalia*, in Capitul. 2. an. 813. c. 4. *Accipere Beneficium à seniore suo*, in Concilio Compendiensi an. 757. can. 6.

Ad id autem Principes conferebant beneficia, ut fortiori vinculo fide præstita, & fidelitatis interposito sacramento, suis partibus vassallos addicerent. Annales Fr. Fuldenses an. 881. *Et ei Abbatias & Comitatus in Beneficium dedit, ut ei fidem servaret.* Præterea conferebantur *Beneficia*, ut qui iis donati erant, servitium militare præstarent, si bella ingruerent. Unde *Beneficia Militaria* dicuntur in Charta Ragenfredi Episcopi Carnotensis an. 954. Vide Leges Longobard. lib. 3. tit. 9. §. 9. & Capitulare an. 807. c. 1. & in V. *Militia*.

Erant autem *Beneficia ad vitam*. Tabular. Angeriacense apud Beslium pag. 257. *Præfatam Ecclesiam cum omni integritate, quandiu advixerit, teneat.* Unde *proprietatibus* passim opponuntur, Codex Carolinus Epist. 62. *Tam de propriis quam de Beneficiis per testamentum ... concessit.* Charta Conradi Burgundiæ Regis pro Monasterio Grandis-Vallis an. 957. *Cuidam Luitfredo nomine prædictum Monasterium concessum est in Beneficium: sed non post longa tempora, non per Beneficium, sed per proprietatem in posteram ejus progeniem divisum*, &c. Charta Odonis Regis in Tabular. S. Cyrici Nivernens. *Si ea quæ inter se fideles loci temporisve commoda opportunitate ex rebus propriis, aut jure Beneficii sibi commissis, causa augmenti vel meliorationis juste ac legaliter agendum deliberaverint, nostris confirmamus edictis.* Ditmarus l. 5. *Hujus vitæ cursum quam probabiliter egit, hoc etiam testificatur, quod apud dominum fumet Beneficii maximam partem acquisivit in proprietatem.* Capitul. Caroli Calvi tit. 6. §. 20. *In Beneficiario jure, aut in alode adsumptum habuerit.* Ita tit. 31. cap. 22. in Capitul. Carlomanni tit. 2. cap. 5. in Lege Longobard. l. 3. tit. 8. §. 3. 4. in Annalibus Francor. Bertinianis an. 836. 839. & in Capit. Caroli Mag. lib. 1. cap. 132. lib. 3. cap. 19. 20. Qui porro hac conditione tenebant ejusmodi beneficia, dicebantur ea

Beneficiario Jure Possidere, id est, per usumfructum. Charta Caroli ann. 865. in Tabulario Bellilocensi in Lemovic. num. 4. *Quandam nostri juris villam, quam ipse hactenus jure Beneficiario per nostram largitionem obtinuisse visus est.* Alia ejusdem Caroli an. 877. ibidem: *Quidam fidelis noster Hildebertus culminis nostri adiens serenitatem, deprecatus est, ut quasdam villas, ... quæ sitæ sunt in Comitatu Lemovicensi, jure usufructuario & Beneficiario omnibus diebus vitæ suæ, & filio suo post eum, per hoc præceptum nostræ auctoritatis concederemus*, &c. Alia ejusdem Principis: *Ut ei quandam villam ... usufructuario & jure Beneficii omnibus diebus vitæ suæ concederemus.* Marculfus lib. 2. form. 5. *Nobis ad Beneficium usufructuario ordine excolendum tenere permisistis*, [Cod. MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 2. verso col. 1. *Ratgis habet in Beneficio mansos ingenuiles* III. *habet de terra arabili bun.* XXXVIII. Ibid. fol. 107. verso col. 2. *Sunt mansi ingenuiles* XLVIII. *& duo dati in Beneficio.* Vide Acta SS. Benedict. sæc. 1. pag. 413. sæc. 3. part. 1. pagina 124. sæc. 4. part. 1. pag. 602.] *In Beneficio tenere & precario more*, in Pancharta nigra Turon. cap. 97. *Beneficiali more*, in Synodo Ravennensi an. 877. cap. 17. Baldricus Noviomensis libro 1. cap. 85. *Villam ... quam Husbanienses more Beneficiali tenebant. Jure Beneficii tenere*, in Annalib. Franc. Fuld. ann. 850. & apud Aimoin. lib. 1. Hist. cap. 14. Adde Capitula Caroli Calvi tit. 10. cap. ult. tit. 43. cap. 5. Aimoinum lib. 2. Mirac. S. Benedicti cap. 3. & Petrum Damian. lib. 5. Epist. 12.

Nec tantum erant ad vitam, sed ea pro libitu auferebantur. Epistola Episcoporum Galliæ ad Ludovicum Regem cap. 15. *Ecclesiæ siquidem nobis à Deo commissæ non talia sunt Beneficia, & hujusmodi Regis proprietas, ut pro libitu suo inconsulte illas possit dare, vel tollere*, Non temere tamen, nec sine legali judicio auferebantur. Synodus Ticinensis ann. 855. *Denique quia Christi custodiente clementia neminem injuste privavimus, sed neque privari absque legali sanctione aliquem nostrorum fidelium volumus Beneficio: jubemus ne quis suum depravet ullo modo, sed instauret securiter*, &c.

Transibant etiam interdum ad posteros, sed Principis interveniente consensu. Nithardus lib. 3. de Bernardo Duce Septimaniæ, *Victoriam ut Caroli esse didicit, filium*

filium suum Willelmum ad illum direxit, & si honores quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut se illi commendaret, præcepit. Regino an. 940. *Uto Comes obiit, qui permissu Regis quidquid beneficii aut Præfecturarum habuit, quasi hæreditatem inter filios divisit.* Atque inde origo consensus dominorum in feudis vassallorum adhibiti, cum ea ad posteros transeunt, qui vulgo *laudimii*, interdum *consensus* & *consilii* nomine donatus legitur. [Vide *Feudum*.]

Hac porro conditione dabantur beneficia, ut ea sarta tecta servarentur & integra, nec ea distrahi possent: quod si aliter evenisset, iis privabantur possessores, ex Lege Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 1. & Capitulis Caroli Mag. lib. 3. cap. 19.

Atque primitus ad vitam dabantur beneficia & usufructuario jure possidenda: postmodum ad filios, & ex filiis nepotes, atque adeo ad fratres ex parte patris transiere, Constitutione Conradi Imperat. quæ in Legib. Longob. lib. 3. tit. 8. § 4. descripta legitur. [Vide *Feudum*.]

Qui vero ejusmodi beneficia Militaria a Rege consequebantur, *Vassi*, aut *Vassalli dominici* dicebantur. Annales Franc. Bertin. an. 837. *Episcopi, Abbates, Comites, & Vassalli dominici in memoratis locis Beneficia habentes.* Ita an. 869. pag. 234. & in Capit. Caroli M. l. 3. c. 73. in Capit. Caroli C. pag. 49. Interdum *Milites*, ut in Legib. Longob. lib. 3. tit 8. §. 4. Sed de horum vocabulorum notionibus agetur suis locis.

Cum igitur ea *Beneficia*, seu prædia, beneficii jure nobilibus darentur a Rege vel Principe, *Regalia* appellata sunt. Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 132. *Ut omnes Episcopi, Abbates, Abbatissæ, Optimates, & Comites seu Domestici, & cuncti fideles qui Beneficia Regalia, tam de rebus Ecclesiasticis, quam quæ & de reliquis habere videntur unusquisque suo beneficio suam familiam nutricare faciat, & de sua proprietate propriam familiam nutriat.* Ex quibus patet *Beneficia Regalia*, non modo dicta fiscalia Regum prædia quæ concedebantur, sed etiam Ecclesiastica, quæ viris militaribus, ita invalescente hacce tempestate usu, vel potius abusu, ab ipsis Regibus dabantur in *Beneficium*, ratione quorum militia & servitium militare Regi præstabatur. Rursum ex his eruitur, *Beneficia Regalia* Episcopis & Abbatibus concessa fuisse: unde cum postmodum ea in proprietatem transiissent, *Regalia* appellari cœpere quævis Ecclesiarum prædia ac dominia, utpote à Regibus primitus *in beneficium* concessa, ac temporis successu proprietatis jure retenta. Id firmat Radulfus de Diceto an. 1093. ubi ait Willelmum II. Regem Angl. *præcepisse ut investiretur Anselmus omnibus ad Archiepiscopatum Cantuariensem pertinentibus, atque ut civitas Cantuariæ, quam Lanfrancus suo tempore à Rege in beneficio tenebat, & Abbatia S. Albani, quam non solum Lanfrancus, sed & antecessores ejus habuerant, in alodium Ecclesiæ Cantuariensis pro remedio animæ suæ perpetuo jure transirent.*

Quemadmodum autem *Beneficia* morientibus possessoribus ad regem redibant; ita Beneficia, quæ Episcopis & Abbatibus dabantur, iis perinde decedentibus, ad Regem revertebantur, qui iis gaudebat, quousque successores eorum iisdem beneficiis investirentur. Atque hæc fuit, ni fallor, *Regalium* Ecclesiasticorum origo, quibus vacante sede Episcopali Reges gaudere solent. Beneficiorum regalium occurrit præterea mentio in iisdem Capitulis Caroli Mag. lib. 3. cap. 19. 20. 71. 81. Beneficiorum vero quæ Episcopis & Abbatibus concedebantur, lib. 3. cap. 82.

Quod autem *Beneficium* primitus appellatum est, postmodum *feudi* nomen accepit. Charta Ottonis Comitis Viromandensis apud Hemereum in Augusta Viromand. ann. 1025. *Tenebat, inquam, aquam illam ex me loco Beneficii, sub nomine feodi.* Charta Balduini Hierosol. Comitis Hannoniæ ann. 1078. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 28. *Excepto quod Abbas vel successor suus pro molendino suo unoquoque anno solvat Militibus quibus contingit Beneficium, quod vulgo dicitur Feodum, 5. modios... annonæ, &c.* Hadrianus PP. apud Radevicum lib. 3. cap. 32. *Licet enim hoc nomen quod est Beneficium, apud quosdam in alia significatione, quam ex impositione habeat, assumatur; tunc tamen in ea significatione accipiendum fuerat, quam nos ipsi posuimus: hoc enim nomen ex bono & facto est editum, & dicitur Beneficium apud nos, non feudum, sed bonum factum.* Ita *Beneficium* & *feudum* promiscue usurpantur in libris feudorum.

Beneficium Castrense. Vide *Feudum Castrense*.

Beneficiolum. Charta Caroli III. Imp. & alia Ludovici Regis an. 892. ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopol. *Videlicet foris murum ipsius civitatis* (Lugdunensis) *Ecclesiam S. Laurentii* (cum) *Beneficiolo ad illam pertinente.*

Beneficium, Precaria, Præstaria. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Itaque prædictas res sub Beneficio præstariæ cum omni integritate eo tenore concedimus, ut quamdiu præfatus Artoldus & Adalaia futura ejus uxor, & unus ex eis hæredes vixeriat, usumfructum exinde percipiant, &c.*

Beneficiare, Prædia in *beneficium* dare. Arno Salisburgensis Episcopus: *Quod fuit eis ex causa dominica Beneficiatum.* Formulæ veteres cap. 38. *Ad tuam petitionem nostra decrevit voluntas, ut tibi res nostras vel Sancti illius in pago illo Beneficiare usufructuario ordine deberemus, &c.* Concil. Rotomagense an. 1050. ca. 10. *Ut Episcopus Clericorum Ecclesiæ stipendia, aut terras laicis Beneficiare minime præsumat. Res Beneficiatæ*, in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 3. Tabul. Abb. Bellilocensis in Lemovicibus Ch. 43. *Pro qualicumque occasione seu donandi, seu Beneficiandi ipsas res.* Ch. 135. .... *Quas uxori meæ quandiu vivet, ego Galfredus Beneficiavi.* Wolfardus Hasenrietanus de S. Walpurga: *Cæteri omnes Beneficiati sunt ex hujus Abbatiæ bonis.* Vide formulas secundum Legem Roman. cap. 38. Chronicon Laurisham. pag. 89. Hincmarum tom. 2. pag. 603. Concil. Dusiac. I. pag. 268. Burchardum de Casib. S. Galli cap. 3. pag. 115. Chronicon S. Benigni pag. 422. Sigebertum an. 1007. tom. 2. Hist. Franc. pag. 665. Doubletum in Hist. Sandionys. pag. 712. Bibliothecam Sebusian. lib. 1. cap. 1. Chiffletium in Probat. Hist. Tornut. pag. 285. Flodoard. lib. 3. cap. 4. Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. cap. 8. 92. 112. 114. 115. lib. 2. cap. 10. lib. 3. cap. 2. Harigerum in Vita Landoaldi num. 14. Wolfardum de Miracul. S. Walpurgæ, Leonem III. PP. Epist. 9. &c.

Beneficiaria, Charta, qua quid in beneficium seu feudum datur. Tabularium Conchensis Abb. in Ruthenis Ch. 35. *Facta est Beneficiaria ista in mense Januar. . . . anno 12. quod Lodoicus Rex cœpit regnare.*

Beneficiati, Feudati, vassalli, apud Ottonem Frisingensem de Gest. Friderici I. lib. 1. cap. 11. 12.

Inbeneficiare, Idem quod *in beneficium dare*, in Charta Ludovici Pii apud Beslium in Regibus Aquitan. pag. 19. Burchardus de Casib. S. Galli cap. 3. *Simoniace Ecclesias vendidit, res Ecclesiæ Inbeneficiavit &c.* cap. 4. *Omnia antiquitus Inbeneficiata exosus plurima de sua diligentia ad se retraxit.* Charta Hattonis Episcopi Moguntini ann. 910. apud Browerum lib. 3. Antiquitat. Fuldens. *Deprecor . . . ut nunquam alicui hominum Inbeneficientur, sed ad generales usus Fratrum perpetua conserventur.* Alia Eberardi Episcopi Bam-

Bambergensis in Chronico Reichesperg. an. 1151. *Ita ut alveus ejus per terram prænotatam prædicto Marchioni Inbensficiatam transeat.* Alia ejusdem Episc. an. 1160. *Eundem locum laicis Inbeneficinudo.* Adde Monachum Pegaviensem an. 1040. 1112. Bertholdum Constantiensem ann. 1077. Acta Murensis Monast. pag. 65. Arnold. Lubecens. lib. 3. ca. 12. Chronicon Constantiense p. 624. 625. Librum de fundatione Monasteris Cozecensis pag. 225. 229. Libr. de fundat. Cœnobii Bigaugiensis pag. 251. &c.

¶ BENEFICIUM, Commodatum, datum mutuo, Leges Rotharis apud Murator. tomo 1. part. 2. pag. 42. *Si quis præstitum aut conductum habuerit caballum, vel bovem, aut canem, vel quodlibet peculium, & dum in ipso Beneficio & conductura est, homicidium fecerit, &c.*

BENEFICIA ECCLESIATICA, dicebautur universim res Ecclesiæ in beneficium datæ, sive à Principibus, siva ab ipsis Ecclesiis, & earum *Prælatis* in *Beneficium* datæ essent, ut in Synodo Suessionensi sub Carolo C. cap. 11. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 44. §. 2. in Capitul. Car. M. lib. 5. cap. 92. *Beneficia Ecclesiarum*, lib. 1. cap. 163. *Capellæ & Casæ Dei in Beneficium data*, in eadem Synodo. *Monasterium in Beneficium concessum*, in Charta Conradi Regis Burgund. anno 957. tomo 7. Spicileg. Acheriani pagina 187. *Res Ecclesiæ in Beneficium retinere, habere*, in Capitulis Caroli M. l. 5. c. 146. in Capit. Caroli Calvi tit. 6. c. 55. Petrus Damian. l. 4. Epist. 12. ubi de alienationibus rerum Ecclesiæ: *Sed quid de venditione loquimur? cum non modo ea quæ emphyteoseos sunt locata contractu, vel jure proveniant, sive etiam quæ libellario nomine pensitantur: sed illa quoque quæ sub nudo Beneficii vocabulo sæculares accipiunt, revocari de cætero neque restitui Ecclesiis nullo modo possunt.* Quod quidem toleratum, *id exigente reipublicæ necessitate*, à Concilio Aquisgranensi II. an. 836. cap. 3. can. 19. *quousque opportunitas id permitteret plenius emendari.* Horum vero beneficiorum Ecclesiasticorum possessores tenebantur *nonas & decimas* iisdem Ecclesiis quotannis persolvere, *& restaurationes earum* facere, ut ex Capitulis Caroli M. colligitur lib. 5. cap. 145. 146. 192. & Capitul. Caroli C. tit. 6. cap. 55.

Atque hic mos res Ecclesiæ Laicis ad beneficium dandi adeo invaluerat, ut in donationibus Ecclesiæ factis, quo eæ ab omni alienatione deinceps tutæ essent, id potissimum caveretur, ne in *beneficium* darentur. Charta Hildegardæ Francorum Reginæ apud Meursium: *Ideo interdicimus omnibus Abbatibus seu Custodibus ejusdem venerabilis loci, . . . ut jam dictas res nunquam præsumant alicui Beneficio tribuere, nec per precariam, ut fieri assolet, præbere.* Tradit. Fuld. lib. 1. *Ut nulli Clericorum aut Laicorum quæ tradidi in Beneficium præstentur, &c.* Adde Chron. S. Benigni p. 422. Chron. Mindense pag. 745. Bibliothecam Sebusianam lib. 1. cap. 1. pag. 5. Chiffletium in Probat. Hist. Tornut. pag. 285. Catellum in Hist. Tolosanorum Comitum pag. 69. &c.

Neque tantum Laicis, sed & ipsis Clericis prædia Ecclesiastica in beneficium dabantur ab Episcopis & Prælatis. Exstat Symmachi PP. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum Epistola tom. 1. Epistolarum Summorum Pontificum, qua in primis vetat possessiones Ecclesiæ distrahi, nisi forte Clericis, ac Monachis, aut peregrinis concedantur reversuræ ad Ecclesiam. Meminit etiam Hincmarus Opusc. 29. *Clericorum habentium Beneficia.* Quæ quidem possessiones Ecclesiarum ita ad vitam Clericis concessæ, *Beneficia* dici cœperunt, inquit Baronius an. 502. n. 36. eo quod, ut habet Symmachus in hac Epistola, bene meritis tantummodo concedi liceret: ea quippe tempestate, *in Galliæ provincia ab aliquibus personis Ecclesiastica prædia diversis titulis alienabantur*, ut ait idem Pontifex in alia Epistola, quam descripsit idem Baronius. Ex quibus patet morem inbeneficiandi prædia Ecclesiastica viguisse, stante etiam prima Regum nostrorum stirpe: quod præterea colligitur ex Testamento Hadoindi Episcopi Cenomanensis sub an. 652. quod descripsit Brissonius, libro 7. Form. Verum etsi id caverit Symmachus, aut ab eo Cæsarius obtinuerit, ut prædia Ecclesiarum non aliis distraherentur quam Clericis ad vitam; mos tamen is invaluit, ut Laicis perinde ac Clericis distraherentur, ex seculi labentis abusu. At cum in beneficium Laicis data Ecclesiarum prædia temporum successu ad easdem Ecclesias redirent, sive ex beneficii usufructuaria conditione, sive ex possessorum voluntaria restitutione, eadem postmodum Clericis ad vitam perinde concessa sub servitii Ecclesiastici onere, *Beneficii* nomen retinuere. Unde etiamnum videmus prædia quædam ex Ecclesiasticis, certis & denominatis beneficiis seu personatibus attributa, quia videlicet primitus ejusmodi beneficiariis ad vitam utenda concessa fuerant, quod postmodum in successores transiit. Charta anni 1031. apud Barthol. Fizen in Hist. Leod. pag. 318. *Additis ad supradictum numerum Canonicorum, quinque Clericis, præter beneficium Præpositi, Decani, & Scholastici.* Et p. 319... *Quibus viverent 10. Fratres cum cæteris 20. qui ibidem ad explenda Ecclesiastica beneficia fuerunt ordinati.* Nec scio an huc pertineant

BENEFICIA PRESBYTERATA, in veteri Charta apud Sanjulianum in Matiscone pagina 236. *Ad ultimum decreverunt ut has Ecclesias cum rebus & decimis, cum Beneficiis Presbyteratis, & omnibus ibi adjacentibus, in usus prænominatorum Fratrum... condonare deberent.* Vide *Feudum Presbyterale*.

¶ BENEFICIUM CURATUM, Cui annexa est cura animarum, Gall. *Benefice a charge d'ames*, Vox nota, ut &

¶ BENEFICIUM SIMPLEX, Cui non est annexa animarum cura, Gall. *Benefice simple*.

¶ BENEFICIUM SIMPLEX SERVITORIUM. Synodus Oriolana an. 1600. inter Hisp. tom. 4. pagina 740. col 1. *In his Ecclesiis in quibus instituta sunt Beneficia Simplicia, Servitoria nuncupata, & cura animarum per tot Vicarios administrari solet, quot in eo loco Beneficia simplicia Servitoria existunt, quorum Beneficiati vel per se, si volunt, vel per interpositam personam Sacramenta administrare debent, ne animarum cura, ut plerumque in nostris visitationibus consistit, negligatur, aut ob tenuitatem redditeum obsequia & functiones Sacramentorum per parum aptos & idoneos Sacerdotes, ut sæpe accidit, administrentur: propterea ipsismet Vicariis, qui nunc sunt, & futuris temporibus curæ animarum præerunt, decimam partem omnium fructuum decimarum & primitiarum prædictorum Beneficiorum Simplicium Servitoriorum in quota pecuniæ, pro congruæ portionis assignatione deputamus, designamus, applicamus, & ipsismet Vicariis jus exigendi hujusmodi decimæ partis fructus pro congrua portione concedimus.*

Præbendæ generali *Beneficiorum* nomine continentur, cap. 32. de Reg. Jur. Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 7. *Contendebat denique mater mea Ecclesiasticis me beneficiis quoquo pacto inserere.* Synodus Beneventana ann. 1091. c. 2. de Capellanis: *Ab officio & Beneficio interdicimus.* Alexander II. PP. apud Ughellum tomo 1. part. 1. pag. 864. *Beneficium Ecclesiæ: quod quidam Canonicam, vel Præbendas, vel etiam Ordines vocant.* Vide *Præbenda*. Cæterum Clericatus & dignitates Ecclesiasticas tanquam *terrenæ militiæ officia*, indignis ab Episcopis olim concessas queritur S. Hieronym. adversus Jovinianum libro 1. cap. 19. *Dicam aliquid, quod*

quod forsitan cum multorum offensa dicturus sum: Sed boni mihi non irascentur, quia eos peccati conscientia non remordebit. Interdum hoc & Pontificum vitia accidit, qui non meliores, sed argutiores in Clerum allegunt, & simpliciores quosque atque innocentes inhabiles putant, & affinibus vel cognatis quasi terrenæ militiæ officia largiuntur, sive divitum obediunt jussioni; quodque bis pejus est, illis Clericatus donant gradum, quorum sunt obsequiis deliniti.

☞ Eodem *Beneficii* nomine, regnante secunda Regum nostrorum stirpe, viris Ecclesiasticis attributa sunt ab ipsismet Regibus prædia monastica, concessæ etiam Abbatiæ: testis hac de re locuples Charta Caroli Simplicis an. 907. to. 2. Hist. Meldens. inter instr. pag. 6. qua Resbacensem Abbatiam, quam Episcopus Parisiensis *in Beneficium* hactenus habuisse dicitur, ipsi Episcopo ejusque successoribus sub eodem *Beneficii* titulo confirmat, quo facilius possit debita Regi servitia explere; cujus quidem rei an antiquius exstet exemplum nescio: neque enim vox *Beneficium* occurrit in Chartis sive Ludovici qui Abbatiam Anianam Ecclesiæ Arelatensi, sive Karlomanni qui Abbatiam S. Laurentii Ecclesiæ Narbonensi concedunt: *Abbatiam S. Petri Rebascis nomine dictam, & quondam Hierusalem cognominatam in Comitatu * * * sitam, quam iidem Episcopus* (Parisiensis) *in Beneficium hactenus habuisse dinoscitur, per nostræ auctoritatis Præceptum concedere dignaremur, quatenus eidem Præsuli, suisque fores augmentum successoribus, quo nostræ liberius possint servitutis explere negotia.*

Beneficia Manualia *seu victualia*, quorum distributiones quotidianæ tantum residentibus tribuuntur, c. unic. de Præbend. in Sexto.

¶ Beneficium Quadragesimale. Litteræ Mauricii Episc. Parisiensis pro Canonicis S. Clodoaldi in ejusd. Ecclesiæ Tabulario: *Decanus & Canonici S. Clodoaldi quoddam* Beneficium *Quadragesimale in pane & vino & nummis consistens & de corpore præbendarum antiquitus institutum habebant, quod in tempore Quadragesimæ juxta ordinem suum inter se, pauperibus exclusis, distribuebant. Nos vero considerantes .... quia dignus est operarius cibo suo, ab ipsis postulavimus ut cujusdam partis prædicti Beneficii panis & vini videlicet, & quorumdam minutorum redditnum, quos stationes vocant, carnium etiam defunctorum pauperes Clericos ejusd. Ecclesiæ participes facerent .... Et nos cum ipsis instituimus, quod de jam dicto Beneficio Decanus in duplo, Canonici & Canonicus in duplo pauperis Clerici acciperet, & nullus de eo aliquid habebit, nisi qui in tempore distributionis his tribus horis, Matutinis videlicet & Primæ & magnæ Missæ, aut saltem duabus istarum interesit .... Ad hoc autem Beneficium ampliandum Abbas S. Victoris & totus illius Ecclesiæ Conventus manum suam extendentes, quoddam sextarium annonæ & unum modium vini, quæ duo pro sua parte Quadragesimalis Beneficii eis annuatim reddebantur.* Ibidem aliæ sunt Litteræ Petri Episc. Parisiens. de eadem re, anni scilicet 1216. In litteris Odonis Episc. Paris. an. 1203. legitur: *Residuum vero totius magnæ decimæ ad Quadragesimam Beneficium devolvetur.* Exstat quoque Decretum Capituli S. Clodoaldi an. 1236. in quo nonnulla statuuntur Beneficium Quadragesimale spectantia.

¶ Beneficium Caducum, Idem quod Vacans, in Compendiosa beneficiorum Expositione fol. 36.

¶ Beneficium Patronatum, ibidem fol. 30. dicitur illud, ad quod *Patronus* præsentat.

¶ Beneficium Sacerdotale, Idem quod *Curatum*, ibid. fol. 30. verso.

Beneficiare, Beneficium Ecclesiasticum conferre, apud Petrum Blesens. Epist. 70.

Beneficia, Oblationes quæ à Christianis fiunt Ecclesiis, in Concilio Autisiodor. an. 578. c. 1.

Beneficium, Merces. Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 5. §. 5. *Si compulsores exercitus beneficio accepto, aliquem sine ægritudine domi stare permiserint.* In ipsa Lege *merces* exponitur.

Beneficiati Chori in Ecclesia S. Petri Romæ, Clerici diversi à Canonicis, de quibus consule Bullam Nicolai PP. III. apud Bzovium an. 1280. num. 5.

2. BENEFICIUM, Idem quod *Benefactum*, de quo supra. Chronicon Maurioiac. lib. 1. *In Capitulum nostrum venit, participium Beneficiorum nostrorum humiliter petiit, & accepit. Beneficia orationum*, apud Messianum in vita S. Cæsarii Arelat. pag. 258. Ordericum Vitalem lib. 3. 5. pag. 461. 479. 577. 590. 596. ad quæ admittebantur in Monasteriis *eorum benefactores*. In Statutis Ordinis de *Sempringham*, est caput, *de Beneficiis pro parentibus mortuis faciendis*. Gesta Consulum Andegav. cap. 13. num. 11. *Fratrem & participem Beneficii rogat offici*. Tabular. Priorat. Neronisvillæ; *Unde suscepti sunt in Beneficio & in orationibus nostris*. Alibi: *Monachi vero susceperunt eos in societate sua, & in beneficio totius Ecclesiæ ut orationum eorum participes esse mererentur*. Tabular. Absiense fol. 166. *Tali pacto ut ipse haberet sepulturam simul &* Beneficium. [S. Bernard. Epist. 424. *Pro his omnibus vos participem facimus omnium Beneficiorum quæ in domo nostra fiunt & fient, &c.* Idem Epist. 437. de morte Eugenii III. Papæ: *Constitute perpetua Beneficia, ut Deus sibi indulgeat, &c.*] Occurrit hac notione passim in Chartis editis Monasterii S. Nicolai Andegav. pag. 12. 13. 23. 37. 39. 42. 60. 61. 93. tom. 1. Monastic. Anglic. pag. 246. 308. 327. 572. in Probat. Hist. Guinensis pag. 278. Hist. Monmorenciacæ pag. 13. Adde Statuta antiqua Ordinis Cartusiensis part. 2. cap. 8. §. 15. Chronicon Prioratus S. Launomari de Magenciaco num. 5. Stephanum Tornacensem Epist. 169. 170. 223. Willelm. Thorn. pag. 1942. &c. Hisce addere placet quod habet Chronicon Besuense pag. 623. *Pro hac quoque eleemosyna dedit D. Abbas Stephanus & viro & mulieri societatem & omne bonum quod factum fuerit in Besuensi Ecclesia usque ad finem mundi, pro remedio animarum suarum, suorumque antecessorum fidelium.*

Aliud tamen erat in *Fraternitatem*, aliud in *Beneficia orationum* recipi. Monastic. Anglic. tom. 1. pag. 331. *Pro qua re Abbas & Monachi S. Albani susceperunt Radulfum in Fratrem & Monachum, & uxorem suam similiter in Sororem, filium vero eorum Beneficio Ecclesiæ.* Tabularium Prioratus S. Nicasii Mellenti fol. 35. *Concessit præterea Prior, annuente Conventu, prædicto Roberto fraternitatem domus & ad vitam & ad mortem, & beneficium, quotiescumque voluerit accipere.* (Chartularium S. Vandregisili tom. 2. pag. 1615. *Osbernus hanc oblationem & dimissionem in Capitulo S. Vandregisili fecit & super altare, facta oblatione, deposuit, fraternitatem & communæ Beneficium ejusdem Ecclesiæ sibi & uxori suæ in perpetuum accepit.*)

Beneficium Spiritale, Eadem notione. Tabular. Absiense fol. 4. *Dono etiam illis nulla mihi jure vel cuiquam retento, excepto Beneficio Spiritali & sepultura, quidquid juris in ipsa terra habeo.* Et fol. 36. *Nec aliquid sibi vel hæredibus suis in eisdem decimis, nisi Spiritale Beneficium retinuerunt.* Occurrit præterea hæc formula in libro Chirographorum ejusdem Monasterii fol. 7. 46. & alibi. Rursum fol. 67. *Nihil mihi vel successoribus meis retinens, nisi Beneficium animæ.* Et fol. 111. *Rogans ut Spiritalium Beneficiorum, orationum & eleemosynarum Monasterii me meosque participem faciat.* Tabular. Dalonensis Abbatiæ an. 1195. fol. 43. *In manu Archembaldi Prioris, qui*

mihi concessit participium totius Spiritualis Beneficii.

BENENATI, Εὐγενεῖς [Ἐγγαγενότης, Zonaræ in Alexio,] Ingenui, viri nobiles, Italis *Ben nati*. Vetus Interpres Juvenalis sat. 11. *Ingenui vultus*. *Modesti, Benenati*. Messianus lib. 2. Vitæ S. Cæsarii Arelat. Archiep. *Si crastino panis defuerit, omnes jejunemus, dummodo hodie Benenati homines seu reliqui captivi nobis euntibus & lubentibus non eant per plateas mendicare*. Eckehardus junior de Casib. S. Galli c. 2. *Ipso quidem non solum Benenatorum, sed & sanctorum filius fuit parentum*. Cap. 16. *Insilensque in hominem Bene quidem natum, sed & admodum literatum, grandem ei manu alapam dedit*. Ennodius lib. 3. Ep. 16. *Et perlatorem Benenatum hominem propter fugaces suos venientem commendo*. Ep. 17. *Benenatum hominem Gallias pro certis negotiis expetentem*. Charta Lusitan. æræ 1067. apud Rodericum *da Cunha* in Episc. Portensibus 1. parte: *Et aliorum multorum filis omnium Benenatorum quæ erant in Palencia, &c.* Cæsarius lib. 1. c. 12. *Adolescens Benenatus & divitum filius*. Utitur & lib. 4. c. 4. 22. lib. 9. cap. 48. lib. 10. cap. 54. ut & Guillelmus Abb. S. Theodorici in vita S. Bernardi lib. 1. cap. 3. Justinian. Nov. 22. de Nupt. cap. 8. & Nov. 78. Auctor Vitæ S. Hadelogæ Virg. cap. 2. n. 9. Marsilius Patavinus in Defensore pacis 1. par. cap. 16. pag. 80. &c. *Homines boni generis* dicuntur in Capitul. Carol. M. ex Lege Salica Romana & Gombata cap. 12. *Pectora Benenata*, apud Flaccum lib. 4. Od. 4. id est, generosa, ingenua: contra, *male nati*, servile genus apud eumdem lib. 2. Epist.

Gratus Alexandro Regi magno fuit ille
Cherilus, incultis qui versibus & male natis
Retulit acceptos regale numisma Philippos.

¶ BENEPLACENTIA, Permissio, venia, consensus, Gall. *Bon plaisir*. Charta Petri Abbatis S. Crucis de Talmundo anni 1366. de officin Aquarii. *Sub confidentia Beneplacentiæ R. ac D. D. Guillermi Dei & Apostolicæ Sedis gratia Lucionensis Episcopi statuimus, &c.*

¶ BENEPLACERE, pro Placere, vel multum placere, haud semel legitur in Scripturis sacris, ut Rom. 12. 2. 1. Cor. 10. 5. & 16. 2.

¶ BENEPLACITUM, pro Venia & consensu passim occurrit. Item pro Benevolentia, favor. Concil. Hisp. to. 3. pag. 124. in Translatione S. Jacobi: *Ut dum memineris nostri in Beneplacito tuo, &c.* Apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 525. & alibi non semel.

¶ BENE QUASI, Fere, Gall. *Presque, environ*. Chr. Parmense ad an. 1303. apud Murator. tom. 9. 849. *Tempore æstatis, ante postea, Bene Quasi per unum annum non plus*.

¶ BENERIUM. Modus agri, idem ac *Bonnarium*: quod vide. Charta Nicolai Episc. Cameracensis an. 1140. ex Tabulario S. Nicasii Remensis: *Ernulphus & Nicholaus tradiderunt 24. Beneria terræ*.

BENERTH. Lambardi Itiner. pag. 212. ex vett. membranis, de tenentibus Eccles. Christi Cantuar. extra Waldum habitantibus: *De redditu 7. sol. 6. den. 20. ovis 1. den. de gallinis & Benerth 16. den.* Ubi idem Lambardus in margine notat *Benerth* servitium esse, quod tenens præstat curru suo & aratro. Respexit forte vocem *Benna*, quam vide.

BENESUASOR, Ἀγαθοσύμβουλος, in Glossar. Græc. Lat. Apud Æschilum in Prometheo vincto ὀρθοβουλος Θέμις dicitur pag. 104.

¶ BENEVALETE, Formula adscribi solita in Monogrammatis speciem Pontificum Epistolis.

Papias voce *Formata*. *Privilegia nummorum Episcoporum* (in MSS. *Sacerdotum*) *sunt cujuslibet Ecclesiæ concessiones Pontificum, quorum materia hæc est, ut dicat Pontifex erogatum cujuslibet dignæ personæ vel aliæ qualicunque ratione Ecclesiæ illi, illa, seu illa Pontificali concedere & roborare dignitate. Anathema ponatur in calce Epistolæ. Habent autem & Privilegia prologos, sicut & cæteræ Epistolæ, & Monogrammata hujuscemodi in fine. BTE, quod est, Benevalete. Signum autem in Privilegii exordio vel crismon, vel Crux Dominica, cum crismon erit. Crismon autem ejusmodi effigiabatur specie* ☧. *Ut autem plenius in hoc Monogrammate nomen Christi appareat, tali mea sententia effigiebatur specie, vel sic,* ☧. *Consueverunt præterea in extrema margine privilegii quosdam insignire orbiculos, Antistitis nomen, & paucula qualibet verba continentes in hunc modum, &c. Benevale*, in Capitul. Gregorii II. pro Bavaris, in Epistola II. Hadriani II. PP. &c. Ita etiam interdum hæc formula concipi solebat, ut est in Epist. 104. & aliis Joannis VIII. PP. *Optamus sanctitatem tuam in Christo Bene valere*. Vide Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 774. Plautus in Truculento:

Spectatores Bene valete, plaudite atque exurgite.

☞ Similes formulas, aut saltam integrum *Benevalete* literis omnibus expressis, scilicet majusculis Romanis inter formulas *Scripti & dati* primum exhibebant Romani Pontifices. Veterem ritum primus immutavit Leo IX. *Benevalete* in monogramma contrahendo, præmisso circulo majori, exhibente in medio crucem cum nomine Pontificis, & in ambitu ejusdem sententiam seu dictum, *Misericordia Domini plena est terra*; horum specimen videre potes apud Mabillonium lib. 5. de Re Diplom. Tabella quinquagesima.

BENEVALETUDO, pro *Bona valetudo*. Acta S. Cypriani Mart. *Ibidem Galerius Maximus Proconsul Benevaletudinis recuperandæ gratia secesserat. Malam valetudinem dixit* Capitolinus in Antonino Pio.

BENEVENTANUM, Pellis species, ita appellata à *Benevento* urbe Italiæ. Gloss. Lat. Gr. *Beneventanum*, Βαβυλωνικοῦ δέρματος εἶδος. Glossæ Isidori: *Flamineum, Babylonicum*. Le Roman *de Bertrand du Guesclin*:

Et getta-on sur lui un drap de Bonniveat.

Vide Dissertat. 1. ad Joinvillam pag. 132.

BENEVISUM, BENEVISER, Beneficium, Beneficiarius. Libertates concessæ villæ Montisbrusonis à Guigone Comite Forensi mense Novemb. an. 1223. *Si Benevisere obligaverit Benevisum suum alicui, det 1. den. de solido: sed si Benevisum obligatum vendatur illi qui habebat obligatum, antequam redimatur, det venditiones usitatas pro rebus venditis*. Occurrit ibi pluries. (Vide *Abenevisare*, ubi errore typographico celebris ille Advocatus de quo D. *de Lauriere* in Gloss. ad vocem *Benevis*, vocatur *Aubret*, cum legendum sit *Aubert*.)

¶ BENEVISUS, Acceptus, gratus. Acta SS. Aprilis tom. 1. p. 173. B. Franciscus de Paula *pro tali miraculo adeo Romæ Benevisus fuit, quod res mira esset dictu*.

¶ BENIGNARE, Mitigare, sedare, Gall. *Apaiser*. Vita B. Giraldi de Salis an. circ. 1300. apud Marten.

ten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1008. *Muti loquuntur, dæmoniaci serenantur, guttosi mitigantur, frenetici & epileptici reducuntur, blasphemi Benignantur, tumidi desiccantur.*

¶ BENIGNIVOLUS. Benevolus, spontaneus. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci an. 1239. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 101. B. *Donationem & concessionem prædictas laudamus, auctoritatem præstitimus, consensum Benignivolum & assensum.*

¶ BENIGNOLUS, Idem. Chartularium S. Vandregisili tom. 1. pag. 26. *Ego dictus Thomas volens, spontaneus & Benignolus, non coactus præsentem cartam sigilli mei munimine roboravi.*

¶ BENITUS, pro *Benedictus*, Gall. *Beni*, in Bulla Eugenii III. Papæ pro monasterio Gemmetic. ex Chartulario ejusdem loci tom. 1. pag. 85.

¶ BENIUM, Idem quod *Benna*, Vivarium, vel *Bedum*: de quo supra. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 7. pag. 208. ex Codice Legum Norman. cap. 26. *Liberum autem dicimus feodum, quod serviciorum inhonestorum obtinet libertatem, ut de prædicti* [sic] *servitio, & de curatione Benii, molendinorum, vel compostorum extramittendorum.* Vide *Venna*.

¶ BENIZAZI. Jos. Moretus Antiquit. Navarræ lib. 2. pag. 484. apud Sebastian. Salm. in Ordonium 1. *Muza quidam nomine, natione Getulus, sed ritui Mahometano, cum omni gentis suæ deceptus, quod Chaldæi vocant Beaizazi, contra Cordubensem rebellavit.*

1. BENNA, Genus vehiculi, lingua Gallica veteri, quod vulgo *Banneau* appellamus, seu *Benneau*, ut Monstrelletus lib. 1. cap. 43. quo materiæ quævis efferuntur. Festus: *Benna, lingua Gallica, genus vehiculi appellatur, unde vocantur Combennones, in eadem Benna sedentes.* Flodoardus lib. 1. Hist. Rem. cap. 19. *Hæc omnia vehiculo, quod vulgo Benna dicitur, imposuit.* Chron. Flandriæ cap. 86. *Et Henry de Malestrait fut menè par les carrefours de Paris en un Venel ou tombereau.* Goropius Bekaous lib. 1. Gallic. pag. 14. & Kilianus in Etymol. à Sicambrico, *Benne*, deducunt, *cista plana, corbis planus*. Vide Rhenanum lib. 2. Rer. Germanic. pag. 97.

2. BENNA, Vasis species. Vita S. Remigii apud Surium 12. Januar. *Coxit panes & carnes, & accepit cervisiam in vasculis, prout potuit, quæ omnia in vase, quod vulgo Benna dicitur collocavit.* (Transactio anni 1493. in Archivo S. Justi Lugdun. *De decem biscornutis seu Bennis debent unam biscornutam seu Bennam pro decima.* Hic *Benna* sumitur pro vase quo vindemiæ colliguntur & feruntur racemi.)

At unde cruci Moguntinensi *Benna* appellatio indita, incertum. Conradus Episcopus in Chronico Moguntino: *Nec silendum quod pro speciali hujus auri examinatissimi valore, crux ipsa proprio nomine censebatur; vocabatur enim Benna.* (Pro *Benna* legitur *Bonna* in nova Gall. Christ. tom. 3. col. 875. *Et brachium Crucis aureæ, quæ Bonna dicebatur, avulsit.* An non legi posset *Bona*, vel forte dici eam crucem tantæ molis fuisse, ut non nisi in plaustro, quod Germanis Gallisque *Benna* dicitur, tanquam in triumphali curru ferri soleret. Pari ratione appellata olim *Blancardus* crux non minoris magnitudinis & pretii in Ecclesia Turonensi, quod in *Blancardo* seu *Brancardo*, Gallis *Brancard* humeris portaretur.)

3. BENNA, Vivarium, piscatorium. Vide *Venna*.

4. BENNA, Alia notione, in veteri formula Pœnitentialis edita à V. Cl. Jacobo Petito post Pœnitentiale Theodori pag. 350. *Item qualiter bergarii & vaccarii, & alii tales juramenta sua fecerint, & si affuerint Benna & pignora.* Ubi forte legendum *nanna*. Vide in *Namum* ad vocem *Nannum*.

¶ 5. BENNA. Idem quod mox *Bennata*, Mensura scilicet aridorum quæ tantum fere continuisse videtur, quantum capit Bichetum, cum utriusque eadem sit præstatio. Extenta Jurium Comitis Sabaudiæ ann. 1309. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 86. *Item de duobus bichetis bladi capitur una cazeola bladi, & de Bicheto dispari nihil capitur. Item de singulis duabus* Bennis *bladi venditi ad Bennam, levatur una cazeola, de Benna dispari nihil capitur.*

¶ BENNAGIUM, Jus cogendi subditos molere in molendino Domini. Ex Chartulario S. Martini Pontisarensis: *Homines de Capella debent esse bennarii ad molendinum S. Martini Pontisarensis. Pretendunt esse quitti a Bennagio.* Melius legeretur *Bannagium*.

¶ BENNARIUS, Qui debent uti molendino Domini sui, Gall. *Banniers*. Locus est in *Bennagium*. Vide *Bannitores* & *Bannarii* in *Bannum* 1.

BENNATA, Mensura aridorum. Acta Capitularia Ecclesiæ Lugdun. an. 1347. fol. 129. *Item duas Bennatas avenæ, quas debet Guigo de Verlieu.* Nisi hoc loco idem valeat quod *carruata*, ex *benna* vehiculum.

¶ BENSOZIA, Præstigiarum genus: sed quæ sit illa *Bensozia* penitus ignoro. Statuta MSS. Augerii Episc. Conseran. *Nulla mulier se nocturnis equitare cum Diana Dea paganorum, vel cum Herodiade seu Bensozia, & innumeram mulierum multitudinem profiteatur.* Vide *Diana*.

BEODUM. Vide *Bedum*.

¶ BEOLLONA. Vide *Bolonæ*.

¶ BEPHOTRANUS.... *Est idem quod gubernator infantium, pauperum & orphanorum.* Vocabul. utriusque Juris. Lege *Brephotranus*, a Gr. Βρέφος, Infans.

¶ BEQUETUS, Rivulus, à Saxonico *Becc*, quod idem significat. Charta venditionis an. 1261. ex Tabulario Monasterii B. Mariæ de Bono Nuntio Rotomag. *Juxta terram meam ex una parte & Bequetum de Oriant ex altera.* Altera Charta an. 1303. ex eodem Tabul. *Aboutante Riccardi vavasoris & ad Bequetum de Faagneyn.*

BER, Monetæ species. Instrum. ann. 1207. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 807. *Cum autem præfatus Hugo Rex Cypri sibi majorem vel minorem filiam Comitis Henrici matrimonio copulaverit, prædicta Comitissa Campaniæ præfato Johanni de Ibelino, & aliis sæpe nominatis debet donare 150. marchas auri, 56, Ber pro una marcha.*

¶ BERA, Locus planus & campestris. Charta an. 1172. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 573. B. *Et totum dominicum nemus ... cum fundo & Bera .... ita quod in prædictis, scilicet minagio, nemore & Bera nullam justitiam, nec aliquod dominium ... retinemus.* Vide *Beria*.

¶ BERBECINA, BERBEX, BERBIAGIUM, &c. Vide in *Berbix*.

¶ BERBICA. Ovis. Folquinus Sithiensis Levita lib. 2. de Abbatibus Sithiensibus pag. 107. è Codice MS. *Vaccas 30. Berbicas L. porcos XV. boves IV.* Vide *Berbix*.

BERBIGENES, Vitis species, apud Petrum de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

1. BERBIX Detortum ex *Vervex*, Gallis *Berbis*; vel *Brebis*, Italis *Berbice*. Gloss. *Berbix, aries, Berbix, πρόβατον*. Gloss. Græc. Lat. Πρόβατον, ἀρνίον, *Verbella; ovis, Berbix*. Ugutio & Joan. de Janua: *Berbex & Berbicus, aries castratus, & hæc Berbica, ovis*. Lex Salica tit. 4. §. 2. *Si quis anniculum vel bimum Berbicem furaverit, &c.* Adalardus in Statutis antiq. Corbeiensis monasterii cap. 5. *Quintam decimæ de pecudibus, idest in vitulis, in Berbicibus, &c.* Paulus Warnefridus de gestis Longobard. lib. 5. cap. 40. *Habebantur in Palatio Berbices miræ magnitudinis, quos ille supra dorsum eorum lanam apprehendens extenso brachio à terra levabat.* Occurrit

passim in Legg. antiq. Wisigoth. l.7. tit. 2. §.11. l.8. tit.4. §.20. Burguod. tit.38. §.3. tit.70. §.3. Aleman.cap.98. in Collat. Legis Mosaicæ tit. 11. apud Gregor. Magn. l. 8. Epist. 61. &c. Ita etiam apud Vopiscum legi monet Salmasius. (Statuta Scabioorum Maceriarum ad Mosam: *Et tous porceaulx, Bergines & chievres deient la piece une obole*. *Bezaines*, apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 331. *Qui a deux Bezaines ane, qui a onze agne aux un.* Vetus Poeta MS. è Bibl.Coislin.

D'un leu raconte qui jadis
Vit un corbel qui fu assis
De sor le dos d'une Berbis.]

VERVICES, Ulpiano in lib.2.§.2.D. de Abigeis,& in veteri Charta apud Buzelinum in Gallo-Flandr. p.359.

BERBECINA CARO, in lege 6. Cod. Th. de Erogat. milit. annonæ. *Berbicinum pellicium*, apud Monachum Sangall. l.a.c.27. (*Berbicinæ pelles*, to.3. Spicilegii Acher. pag. 246.)

BERBICARIUS, Pastor berbicum, ovium, vulgo *Berger*, apud Adalardum lib.1.Statutor. antiq.Corbeiensis Abb. cap. 1. & alibi.

¶ BREVICARIUS, Idem apud Marten. Collect.Ampliss. tom. 1. col.9. ex Testameoto S. Irminæ Abbatissæ: *Una cum pasteribus, vacearius, porcarius, Brevicariis cum gregibus eorum, &c.*

VERBECARIUS. Charta Abbonis pro fundatione Monasterii Novalicensis ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolit. *Ubi Merverius noster Verbecarius in ipsa colonia manet*. Infra: *Rodis, ubi Verbicarius noster nomine Laurentius manet*. *Virvicarius servus*, apud Papinianum lib. Respons. tit. 3.

BERCARIUS, Abbreviatum ex *Berbicarius*. *Major Bercarius*, Officium monasticum. Statuta B. Gilberti Fundator. Ordinis de *Sempringham* cap. 8. *Procurator, Grangiarius Abbatiæ, Major Bercarius, &c.* Alibi: *Magister Bercariorum* dicitur, qui nempe bercariis, seu pastoribus invigilat.

BERGARIUS, Eadem notione, in veteri formula Pœnitentialis edita à V. Cl. Jacobo Petito.

BERQUARIUS, Dominus Bercariæ, ad quem prædium *Bercariæ* oomine spectat. Charta Balduini Comitis Flandriæ, an. 1114. in Tabul. S. Bertini: *Dinoscitur dedisse tantum terræ eidem Sancte in Furnensi territorio de Berquaria, videlicet unde Erembaldus Muself, utpote Berquarius ante id temporis censum solvit*. Alia Theodorici Comitis ann. 1151. ibidem: *Tradidi eidem Sancte in Furnensi territorio tantum terræ, de Berquaria videlicet, unde .... utpote Berquarii id temporis censum solverunt*.

BERBICARIA, *Bergerie*, ovile, in iisdem Statutis Corbeiens. c.5.& in Capitulari de Villis c.23.

¶ BERGERIA. Gesta Abbatum S.Germani Autissiodorensis cap.19. ubi de Gaucherio Abbate: *Fecit unam magnam Bergeriam versus vineas .... quæ mille oves potest capere*. Nicolaus de Clemangis apud Baluzium to. 6. Miscell. pag. 544. Epistola *ad Simonem de Bergeriis .... quasi de exigua, ut ita dicam, aula sive Bergeria ad fœcundiorem vocatus, sortique opulentiore, jure optimo de Bergeriis cognominari meretur*.

¶ BERQUERIA, in Charta Philippi Regis Francorum an. 1066. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 374. E. Vide Miræum tom. 1. Operum Diplom. pag. 67. & 69.

BERUARIA & BERQUARIA, Locus *berbicibus* alendis idoneus, alius tamen ab *ovili*: prædii species etiam cum certa agri quantitate. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 18. *Noverit universitas vestra nos concessisse .... Bercariam nostram ducentorum ovium, scilicet medietatem de Osmundesete in terra & marisco cum una salina, &c.* Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1119. in Tabul. Monasterii S. Bertini: *Sic tamen ut ubi hospites Comitis, qui super vaccarias & Berquarias ejus manent, per Kerkebade terint, ibi quoque hospites S. Bertini eant*. Alia Theodorici Comitis an. 1159. ibidem: *Justitia itaque & juramento dictante, Berquaria cum fundo & dunis sine diminutione in possessionem rediit Monachorum*. Chartæ Philippi & Balduini Comitum Flandriæ ann. 1183. & 1202. in Donat. Belg. Miræi lib. 2. cap.60. & 78. *Bercaria, quæ erat Leonii .... per Philippum Comitem de jure feodi & de omni exactione libera facta*. Et mox: *Bercaria de Hasnon, quæ censualis ac perennis possessio est, &c.* Vide Probat. Hist. Guinensis pag. 20. Guil. Prynneum in Libertatib. Angl. to.1.pag.1103. (Kennetti Glossarium ad calcem Antiquit. Ambrosden. & *Madox* Formulare Anglic. pag. 154.]

¶ BERCUARIA, Eadem notione. Lamberti Hist. Comitum Ardensium apud Ludewig.Reliq.MSS.tom.8. pag.553. *Ut ad instaurationem Berguariæ per terram Ardensis potestatis, agros rogare fecisset & congregare*.

BERQUARIA, & BERCHERIA. in Monastic. Angl. tom.1.pag.308. (Formulari Anglic.pag.299. Oper. Diplomat. Miræi to.2. pag.1137. col.1. p. 1162. col.1. & p. 1312.col.1. Edit. 1723.]

VERCARIA, in Charta Caroli Regis Burgundiæ an. 861. to.12. Spicilegii Acheriani pag.122. *In corone .... villa colonica una vestita, & altera absa, cum Vercaria*. *Simili modo in Aureliano Vercaria una .... in Luciace Vercaria una absa, in Auderno Vercaria una absa*. *Verichariæ*, in alio ejusdem Regis Diplomate, ibid. Alia an. 994. in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 17. *Sunt autem mansiones, orti, Vircariæ, vineæ, campi, &c.*

VERCHERIA, in Tabulario Prioratus de Paredo fol. 7. *Et mansum & Villena, cum Vercheria quæ debet 2. sextarios avenæ, & 2. capones, & 1. den. & 1. mussal de canavo*. Fol. 11. *In villa Lucina, unam Vercheriam cum prato*. Fol. 16. *Quidam francus homo nomine Bernardus dedit Deo & huic loco quandam Vercheriam quæ sita est in villa Chalzingis, proprie ad opus eleemosynæ, ut fructus hujus terræ erogetur omnibus: terminans in circuitu terra S. Salvatoris, quas tenent Aimo Jetcendus, &c.* Fol. 34. *Extra Vercheriam ubi est domus ejus*. Fol. 44. *Dedit .... unam Vercheriam quæ conjacet inter 2. vias in summitate ejusdem villæ, &c.* Fol. 53. *Vercheriam unam ubi Constantius stetit, &c.* Fol. 91. *Et Vercheriam ubi residet domus cum curtili, &c.*

¶ VERQUERIA, in Chartis indicatis num.89. regni Joannis Boni tit. 318. *Damnum quod cognitum esset per bonos viros expertes in talibus, sicut sunt melineris vel qui faciunt Verquerias*.

BERBIAGIUM, Gallis *Brebiage*, Tributum ex *Berbicibus*, seu ovibus. Charta Goffredi Comitis Andegavensis pro Monasterio sancti Sergii Andegavens. apud Sammarthanos: *Berbiagium etiam de toto attractu in omnia ovilia illorum dominica, per universas terras suas*. Charta Philippi Regis Francorum an. 1310. ex 47. Regesto Tabularii Regii oum. 36. *Item il a esdites fermes Brebiage de tiers an en tiers an, services de seonneurs en Aoust, services de herce & de charue, &c.*

BERBICES, Arietes, machinæ bellicæ sat notæ. Anonymus Barensis in Chron.an.1042. *Fecit ibi turrem excelsam ligneam, & tractareas, manculas & Berbices, ut comprehenderet eam*.

¶ 1. BER IX, Piscis in Mosa frequens; Belgice, *Barbeel*. Miræus to.1.Oper.Diplom.p.ea.col.1. ex Testamento S. Willibardi: *Et Herebaldus clericus mihi condenabat & tradidit Ecclesiam aliam in pago Marsum, ubi Mosa intrat in mare cum appendiciis suis & mariscum unde Berbices nascuntur*.

¶ BER-

¶ BERCA, Lign, pala ferrea, Gall. *Beche, Pelle à remuer la terre*, Dumbensibus, *Berce*. Actus nотоrietatis stagnorum Bressiæ apud Guichenonum in Probat. pag.17n. & in Usibus Bressiæ Revelli pag.266. *Unaquæque calciata stagni debet habere de remansa de terra unum jactum Bercæ, qui jactus solet æstimari de largitudine septem pedum cum dimidio.*

¶ BERCARIA, BERCHARIA, BERCARIUS, &c. Vide in *Berbix* 1.

¶ BERCELLUM, Machina bellica muris diruendis, quemadmodum apud antiquos aries, aptata; *Bercellum* sitte dicta quod velut *berciolum* funibus suspensa agitaretur, quo validius murum percutere posset. Ottonis Morenæ Histor. Laudens. apud Muratnr. tn. 6. col.1041. *In ipso enim gato quædam trabs ferrata, quam Bercellum appellabant, constabat, quam ipsi, qui infra ipsum gatum fuerant foras plus de viginti brachiis projicientes, in murum ipsius castri mirabiliter feriebant, ac tantundem jam ferierant, quod de ipso muro plus de viginti brachiis in terra projecerant.* Locum denuo exscribendum duximus, licet jam citatus sit à D. Cangin in voce *Barbizellum*, quod egregie emendatus nobis visus fuerit.

¶ BERCEOLUM. Auctor Gestorum S. Lamberti apud Baluzium Miscell. tn. 5. *In sacrario, in locello aureo, qui vulgo dicitur Berceolum.* I. quod instar *Berceoli*, de quo mox, fuerit fabricatum.

BERCIOLUM, Cunæ, ex Gall. *Berceau*. Vita S. Pardulsi: *Et in agiario, quod vulgo* Berciolum *vocant, pannis constrictum imposuit.* Infra: *Berciolum, quod honesto sermone Philosophi cunabulum vocant.* Cod. Compendiensis habet *barciolum*, uti monet eruditus Mabillonius. Vide *Bersa*.

¶ BERDARE LANAM, Caput & collum velleris abscindere, Anglis *to Beard* vel *Bard wool*. Charta an.1472. apud Rymer. tn. 11. pag.735.col. 1. *Lanas quascumque* Berdare, *claccare & mundare possint vel possit, quodque ipsi seu eorum aliquis quinquaginta saccos hujusmodi lanarum* Berdatarum, *claccatarum & mundatarum, &c.* Et tn. 12. pag.7. col. 1. *Lanas quascumque* Berdare, *claccare & mundare possint.... tot & tantos saccos & clavos hujusmodi lanarum* Berdatarum, *claccatarum & mundatarum, sive non* Berdatarum, *&c.* Similia habes pag. 9. & alibi.

¶ BORDATA LANA, pro *Berdata*, apud eumdem Rymer. tom. 11. pag.466. col. a. *Summa duorum millium saccorum lanæ* Bordatæ, *forsatæ & claccatæ, aut non* Bordatæ.

BEREBRECTUS, *Horderarius*. Ita Glossarium Saxon. sub Edw. III. exaratum: sed videtur legendum *Hordearius*, nam Saxonibus, Bere, est hordeum.

BEREFELLARII. Charta Thomæ Archiepiscopi Eboracensis, in Monastico Anglic. tn. 3. part. 2. p. 5. *Scilicet Præcentoris, Cancellarii, & Sacristæ, ac 7. Personarum, qui olim* Berefellarii *fuerant nuncupati, &c.* Infra: *Præsentatio autem sive collatio prædictorum ministrorum, videlicet Præcentoris, Cancellarii & Sacristæ, ac etiam Personarum dudum vocatarum* Berefellarii: *quos quidem* Berefellarios *recolendæ memoriæ D. Joan. de Thoresby, dudum Eborum Archiepiscopus* (obiit ille an. 1373.) *ad honorem dictæ Ecclesiæ* Beverlaci, *& majorem decentiam ministrantium in eadem provincia ordinabat, Personis in Ecclesia nostra Cathedrali & Metropolitica Eborum officiando Ecclesiæ in divinis in habitu conformari. Sed quia eorum turpe nomen* Berefellariorum *patens risui remanebat, dictos 7. de cætero non* Berefellarios, *sed Personas volumus nuncupari.* Dicti autem isti *Berefellarii*, quasi concagati, seu Breneux, ex Anglico *Berayed*, conspurcatus, permerdatus. Cur autem ita obscœna hujusmodi iis indicta appellatio, dicant Angli ipsi.

¶ BEREFREDUS, BERFREID. Vide *Belfredus*.

BEREGAFOL, Tributum hordeaceum, ex Saxon. Bere, hordeum, & gafol, tributum, census. Sic restituit Somnerus in Legibus Inæ Regis cap. 64. apud Bromptonum.

¶ BERELAIS, BERELASIS. Vide *Berolasis*.

¶ BERETA, Capitis tegmen Pontificibus proprium. Instrum. an. 1199. Annal. Bened. to. 4. p. 691. col. 1. *Cum Bereta quam in sua tenebat manu, investivit dominum Bonifacium Marchionem Montisferrati de suo recto feudo.* Vide *Birretum*.

BERETUM, Idem. Vide *Birretum*.

¶ BEREVAGIUM. Vide *Biberagium*.

BEREWICK, BEREWICA, BEREWICHUS, BEREWITA, Manerium, vel potius membrum manerii à corpore dissitum, villula, hamleta manerii, manerium ad majus pertinens, quasi berier-vic, Saxonice, *manerii vicus*. Charta Edwardi Confessoris Regis Angl. to. 1. Monastici pag. 237. *Kingeston, cum Raffleia & Byri, Berewicis suis.* Charta Alani Comitis Britan. fol. 572. *Donavit etiam totas decimas suas de omnibus rebus in Swaregey, & in Berewichis ad eam pertinentibus, scilicet Berchaм, &c.* Vide tom. 2. pag. 910.

¶ BERFREDUS. Vide *Belfredus*.

¶ BERGARIUS. Vide in *Berbix* 1.

¶ BERGGRAFIUS, Dignitas apud Germanos notissima, Gall. *Bergrave*. Epist. Martini V. Papæ ad Uladislaum Poloniæ Regem an. 1420. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 429. *Nostra de Columna Romana & præsentium Berggrafiorum Neurenburgensium domus, quæ etiam Romana fuisse dicitur, ab eodem stipite derivatæ sunt.*

BERGKEESE. Vetus Charta apud Browerum in Antiquit. Fuldens. lib. 3. cap. 11. *Singulis annis caseos grandes Bergkeese vocatos Fuldensibus Fratribus in oblationem transmittebat.* (Berg, Germanis Mons, *Keese*, Caseus Anglicanis. Duæ voces originis Saxonicæ.)

BERGRECHT. Charta Henrici Imp. an. 1189. in Metropoli Salisburg. part. 3. pag. 359. *Cum piscaturis & molendinis, alpibus, & venis ferri, quod vulgo Bergrecht, Berereth, dicitur, &c.*

BERIA, Locus planus, campestris. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 28. *In quo habitant Arabes, qui Beduini vocantur, in Beria continue habitantes, seu in locis campestribus, sub tentoriis mansiones suas omni tempore facientes.* (Charta Fulconis Episc. Andegav. de decimis Valleyæ ex Tabulario S. Albini Andegav. an. 1337. *Quæ quidem Ballivia protenditur in longitudine à Beria de la Marsaulaye usque ad ebarreriam novam, & in latitudine à portu ripæ Ligeris usque ad Beriam de Beraut: & in circuitu prout itur à Beria nova usque ad Beriam dou Roux, & exinde ad Beriam de Consende, & ab inde ad Beriam de Beraut, & abhinc usque ad Beriam de Spina usque ad locum seu Beriam de la Marsaulaye.*) Joinvilla in S. Ludovico: *Et disoient qu' ils estoient venus, nez, & concreez d'une grant Berrie de sablon, là où il ne croissoit nul bien.*

BIERIA, Eadem notione, apud Willelm. Britonem lib. 11. Philipp.

Ac velut in saltus scopulosa Bieria saltu
Præcipiti mittit ingenti corpore cervum.

Beriam cum *burgo* confundere videtur Spelmannus, ita ut urbium Anglicarum nomina, quæ in *Bery* desinunt, inde accersat. Cui sententiæ nescio an faveat vetus Charta apud Leslium, pag. 391. *Et captum habebat burgum & Berrium, & habebat omnia incensa.* Quo loco forte legendum *barrium*, de qua voce supra egimus. Utcumque sit, malim ita ejusmodi appellata

oppida, quod in locis campestribus & planis ædificata sint. & *Beriam S. Edmundi* apud Matth. Paris an. 1174. non pro burgo, sed pro *campania*, ut vocant quæ ad Edmundaoum Monasterium pertinebat, sumendam.

¶ BERICLUS, An lapis pretiosus, Plinio *Beryllus*? Inventarium ornamentorum & Reliquiarum Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejusdem: *Item quædam crux argentea.... in dicta cruce sunt quinque esmailli ... & in summo deest unus Bericlus.*

BERILLUS, Conspicilium, Gallis *Besicle*, Belgis *Bril*. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episcopi Eborac, num. 46.

Protinus admisso micuit syntagma Berillo.

Tabularium Monast. Longipontis in diœcesi Paris. *Præscripti beneficii donum Deo & S. Mariæ ejusque Ecclesiæ, cum quodam frusto Berilli concessit, atque illud prior Henricus ex ejus manu accepit.* Joan. Buschius in Chronic. Windesem. lib. 2. cap. 42. *Non per unum solum, sed per duos simul, aut per Berillum duplicem in communi legere consueverat.* In Onomastico Paracelsi: *Berillus, speculum cristallinum consecratum.* Ibid. *Berillistica, est ars ipsa visiones in Berillis & cristallis videndi.*

¶ BERINGAUDUM, Poculi species, Gall. *Coupe*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 555. col. 1. ex Inventario *vassella* Dalphini an. 1347. *Exhibuerunt & ostenderunt modo quo supra, unum Beringaudum argenteum deauratum sine esmalto, cum uno coopertorio argenteo deaurato, cum uno saphiro magno in summitate ipsius posito.*

¶ BERLATIO, pro *Balatio*, Saltatio. Statuta Eccles. Leduensis apud Marten. to. 4. Anecd col. 470. *Quam grave peccatum sit in loco sacro choreas & Berlationes ducere, perpendi ex pœnitentia secundum canonum rigorem injungenda potest.* Vide *Balare*.

BERLENGHUM. In veteri Regesto Parlamenti an. 1300. est *Inquesta inter Ballivum & Episcopum Ambianensem super bonis intestatorum: item super Berlengho & castinis, item super aperturis & fornellis.* In alio Aresto an. 1289. in Tabul. Eccles. Ambian. fol. 80. *Beliengum* scribitur: *Gentes nostræ in præjudicium juris sui & Ecclesiæ suæ justiciando ceperunt in dicto campo quoddam Bellengum, de quo petebat Dom. Episcopus resaisiri.* Hodie *Berland* vel *Breland* dicimus alearum ludos, quæ vox occurrit apud Guillelmum *Guiart* an. 1304.

Ribaus qui portent les Berlens,
Ne rejont pas de jouer lens.

Infra:

L'un met sus le Berlens son gage,
Et l'autre met argent encontre,
L'un dit de set, l'autre rencontre,
Cil qui gaaignent, à eus traient,
Et li perdant crient & braient.

BERLIA, Modus agri. Charta Ludov. *de Laval* Gubernat. Delphinatium, apud V. Cl. Dion. Salvaingum: *Plus vel minus exigatur pro dicto transitu habita consideratione ad dictos 8. grossos pro singula Berlia, sive matata & pro qualibet leuca, salvo quod ubi per dicta loca sive territoria transiverint plures matata, sive Berliæ, &c.* Ubi consulendus idem vir doctissimus lib. de usu Feudorum cap. 34. p. 145.

☞ In hunc locum observat V. Cl. D. *Aubret* Dumbensis Historiographus voce *Berlia* non significari modum agri, sed gregem trium millium animalium, & *matatam* cum *Berlia* unum & idem esse. Et certe *Berliam* non esse modum agri satis patet ipso contextu, ager enim non *transit per dicta loca sive territoria*.

BERLINA, ex Ital. *Ferro rotondo nel quale si mette il collo de' malfattori.* Jus Viceotin. lib. 3. *Fustigetur, vel ad Berlinam ponatur.*

¶ BERLINGACCIUM, Feria quinta ante diem Cinerum, Italis *Berlingaccio*, Gall. *Jeudi gras*. Acta SS. Maii to. 6. pag. 197. C. in Vita S. M. Magdalenæ *de Pazzis*: *Die Jovis præcedente carnisprivium, quem vulgus Berlingaccium appellat.*

¶ BERLINGOTIUS, Scriblitæ species, Italis *Berlingozzo*. Academici *della Crusca* interpretantur Spiram dulciariam ex ovis & farina. Acta SS. Maii to. 5. pag. 337. E. in vita B. Columbæ Reatinæ: *Ut primo sex magnos imo majores panes formaverint, demum tres placentas, postmodum quos Berlingottos dicunt multos: plurimas itidem paniceas differentias, &c.*

¶ BERLOTA, Idem quod *Barbota*, Navis species. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1097. *In illa die venerunt xxx. galeæ & Berlotæ Saracenorum per flumen, & credebant cremare pontem; una quarum combusta est a Christianis.*

BERNA. Vox Bohemica, Tributum, collatio publica. Chronicon Aulæ Regiæ cap. 27. *Generalem steuram, quæ Berna dicitur, ab omnibus accepit.* Æneas Silv. in Hist. Bohem. cap. 58. *Nisi populares in sumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere unde vivat Regem oportet.* [Ludewig. Reliq. MSS. to. 1. pag. 509. in Privilegio Monasterii Dobrilucensis indulto a Matthia Rege Bohemiæ & Hungariæ: *Ab omnibus Stewris, exactionibus, collectis, precariis, Bernis .... eximere dignavemur.* Ex to. 6. pag. 392. ex Charta Boleonis Ducis Silesiæ pro cœnobio Grissoviensi an. 1367. *Censibus, redditibus, solucionibus, contributionibus speciali nomine & Bernæ, precariis, &c.* Et pag. 393. *Perpetuis temporibus possidendam, omnibus serviciis, gravaminibus, stationibus, Bernis, angariis & parangariis.* *Bern* Armoricanis Collectio, cumulus præsertim tritici.)

BERNABOS. Thwroczius in Ludovico Rege Hungar. in Præfat. *Fata in Reges altos dominosque mundi sic fulminans, & habenas Principum Bernabos ille omnipotens sic temperas.* Ita haberi in MS. monet Editor.

☞ *Bernabos*, Nomen est proprium cujusdam Militis Mediolanensis in Epistolis Innocentii PP. VI. notissimi, qui Romanam Ecclesiam multum divexavit, dum Avenione sedebant summi Pontifices; quem ut ad pacem adduceret Ludovicus Hungariæ Rex literis Innocentii PP. sæpe est sollicitatus. Consule Epist. ejusdem Innocentii apud Marteo. to. 2. Anecd.

BERNACÆ, Aves aucis palustribus similes, sed minores, ex abiete in aquas demisso enascentes. Vide Silvestrum Girald. in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 11. *Bernaculæ*, hodie, Stanihursto teste, ubi male *aucis* legit, pro *aucis*: *Bernecela*, dicuntur Friderico II. Imp. lib. 1. de arte venandi cap. 6. *Berniclæ* & *Bernichæ* cap. 19. 21.

BERNAGIUM. Vide in *Bren*.

¶ BERNARDIANI. Sic appellantur in Polonia Franciscani fratres de Observantia a S. Bernardino ejusdem Ordinis. Vide Acta SS. Julii to. 4. pag. 534. in Miraculis B. Simonis de Lipnica.

BERNARII. Vide *Berroerii*.

¶ BERNARIUS. Ordinatio Domus regiæ sub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nigro Scaccarii p. 357. *Bernarius iii. den. in die*. Ubi Hearnius in notis: *Bernarius*, Minister ad quem ursi canesque in ursis venandis usurpati, spectabant. *Bern* ursa. *Berne* autem ast pro *Beren* vel *Bear*.

¶ BERNECELÆ. Vide *Bernacæ*.

BERNET. Incendium, à Saxonico Bynnan, incendium facere, comburere. Leges Canuti Regis cap. 90. apud Bromptonum: *Bernet, quod est domus incendium.* Ponitur etiam inter criminalia & capitalia in Legibus Henrici I. cap. 12. 47.

¶ BERNICHÆ, BERNICLÆ. Vide *Bernacæ*.

BERNISCRIST. Charta Deodati Clerici an. 799. apud

apud Malbrancum lib. 5. de Morinis cap. 38. *Ad meades drappos & kamisias ultramarinas, quæ vulgo Bernifcrist vocitantur.* Cujacius in Tract. 8. ad Africanum observat *Berne*, Gallorum antiqua lingua, esse sagum, atque inde vocem *Berner* à nostris usurpari, pro ea lascivia, qua delectatum Othonem narrat Suetonius cap. 2. qua scilicet distento sago impositus in sublime jactatur: cujus etiam meminit Martialis lib. 1. Epigr. 4.

Ibis ab excusso missus in astra sago:

ut & Ulpianus tit. 1. Collat. Legis Mosaicæ, ubi Pithœus primus advertit hanc lasciviam *sagationem* appellari, & [illegible] reddi in Gloss. Lat. Gr. quo proinde loco *sellissationem* legi debere frustra contendit Josias Mercerus ad Aristænetum. Casaubonus vero ad Suetonium vocem *Berner*, à [illegible] accersit: ita enim Dores pro [illegible] dixisse ex Hesychio vult. *Bernia*, ut ait Covarruvias in Thes. linguæ Castellanæ, *es una capa larga à modo de manto, grossera como manta fraçada.* Nicotius: *Bernie est une sorte de drap velu, grossier & rude, dont les Irlandois s'emmentelent.* Atque inde vocis originem accersunt, ab *Ibernis* scilicet. Sed cur *Bernifcrist* dicantur ex camisiæ, non plane video: neque enim quod instar Christi tunicæ fuerint, quam *Capam Christi* vocat Radulphus de Diceto an. 1156. appellatas ausim affirmare.

☞ Haud absurde fortassis ultimam vocis partem à Saxonico *Serit*, Vestis, quod à *Scryddan*, Vestire, tegere, deducere licet: Adeo ut *Beraifcrist* sit vestis ex sago *Berne* confecta. Vide Somnerum ad vocem *Scryddan*. *Bernifcris* Armoricanis est etiam hodie Sagum, in quo colligitur triticum expurgandum.

¶ BEROCATA, Vehiculum duabus portatum rotis, Gall. *Brouette*, à binis rotis dictum est *Berotum* & *birota*. Nostra birota unica jam vehitur rota, ut pabo de quo Isidorus in Glossario: *Pabo, vehiculum unius rotæ*. Charta ann. circ. 1060. apud Marten. Anecd. to. 1. col. 187. *Dedit vendas salis de mercato Pictav..... tres denarios, si quatuor boves ibi habentur: si duo unum & dimidium de Berocata, cum asinis unum denarium.*

BERODERIUS, in Jure Vicentino, passim: idem qui aliis *Berroerius*. Vide in hac voce.

¶ BEROF, Seditio, ut videtur, à Belgico *Berockea*, Machinari, moliri. Consuetudines Arkenses an. 1231. in Tabula S. Bertini: *Majores causæ, ut sunt raptus mulierum, Berof, mordad, dagbbrant, &c.*

BEROLASIS. De hac voce sic Ughellus in Episcopis Capuanis: Exstat, inquit, Epistola Joan. VIII. PP.* 170. scripta quidem 881. cum hujusmodi præfixo titulo: *Omnibus Episcopis Caietam, Neapolim, Capuam, Berolasim, & Amalfim, Beneventum, & Salernum incolentibus.* Est Berolasis locus in Capua veteri ad sanctum Stephanum, vulgari nuncupatione dictus etiam hodie, *li Verlasci*, Anonymo Casinensi *Berelais*, Heremperto *Berelasis*, Latine loquentibus *Amphitheatrum*. Neque mirum, si Episcopus in veteri Capua constitutus *Suricerum*, vel *Berelasis* nuncupabatur, cum illis in vicis insigniores essent Ecclesiæ. Vide eumd. Joann. VIII. PP. Epist. 265. nam indicata ab Ughello non succurrit, falso notata numero.

☞ Nec dubium est quin vox *Berolasis* Amphitheatrum significet, cum passim apud laudatum Herempertum promiscue occurrat *Berelais, arena, colessus, amphitheatrum*, ut unum idemque indicetur: significantius cap. 41. scribit: *Adveniens* [Gualferius] *Berolais, hoc est, Amphitheatrum.* Jam vero quid hac voce denotatum voluerint scriptores, & quæ hujus vocis origo, merito ambigitur. Vocem Langobardicam censet Mazochius Commentar. in Campani Amphitheatri titulum pag. 134. & seqq. quæ idem quod vetus civitas, Græce [illegible], sonat, Rem, præeunte D. Cangio, attigit Commentator; certum enim est, ut multis probat Mazochius, Capuam veterem ita vocitatam fuisse, ut à nova distingueretur; sed vocis vis & origo utrique perinde ignota. Utcumque tamen etymon indicare pertentat Mazochius: à Germanicis scilicet vocibus *Var*, sive *Bar*, Arx, civitas, & *Olt* Vetus, vocabulum *Berolagis* conflari potuisse opinatur. Nihil hac conjectura felicius jam nobis succurrit.

¶ BEROVARII. Vide *Berroerii*.

BERRA, [Locus campestris.] Charta Richardi Regis Angliæ apud Sammarthanos in Archiepisc. Turonens. *Et totum nemus cum alio nemore displanso* [deplantato] *& Berra, & pratis, &c.* Alia apud Spelmannum in voce *Foresta*: *Et quod Rex in foresta sua prædicta possit villas suas ædificare, Ecclesias instituere, Berras assartare, & Ecclesias illas cum decimis .... cuicunque conferre.* (Vide *Beria* & Kennetti Glossarium ad calcem Antiquit. Ambrosden.)

¶ BERRETINUS, BERRETTINUS, Cinereus, Leucophæus. Acta SS. Maii to. 5. pag. 102. B. in Vita B. Joannis Bonvisii: *Vestes quoque panni vilis, modici valoris & colore Berretino induebat.* Bullarium Carmelit. pag. 296. col. 2. *Clerici dicti Ordinis tunicas nigras de lana tinctas cum ejusdem coloris caputio & scapulari, non Berrettinas aut grisens, & ad nigredinem tendentes.* Eadem repetuntur pag. 300. col. 2. n. 4.

¶ BERRIUM. Vide in *Beria*.

BERROERII, Italis *Berrovieri*, quæ vox interdum sicarios, sceleratos & ruptuarios sonat, interdum Apparitores. Vide Joan. Villan. lib. 7. cap. 79. *Birri* vulgo dicuntur, seu *Sbirri*. Occurrit non semel hæc vox apud Rollandinum lib. 8. cap. 1. n. 3. lib. 10. cap. 6. (& cap. 8. ubi Codex Estensis habet, *Barderium*.) *Berroarii sive Zaffenes quidam*, lib. 11. c. 5. Aliud Chron. post Rollandin. an. 1325 *In sua regimine mortuus fuit gladio capitaneus suarum Beroeriorum* (Potestatis Patavii.)

¶ BERRUARII, Eadem notione. Instrum. an. 1324. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 131. *Una cum pluribus aliis hominibus cum armis, Berruarüs & clientibus.* Aliud an. 1359. apud V. Cl. Fontaninum de Antiq. Hortæ pag. 416. *Duos Domicellos, octo bonos & sufficientes Berruaries, bonos & actes ad arma portanda.* Adde Rymer. to. 2. pag. 191.

BERVERII, apud Petrum de Vineis lib. 2. Epist. 41. *Berverios quosdam, & ad eorum persecutionem gentem nostram adverterent, callide præmiserunt.* Ex quo emendandus Joannes Presbyter in Hugone de Cabilone Episcopo Leod. *Habebat Episcopus suis stipendiis Bernaries & bidarios duo tela portantes.* Legendum enim putem *Bervarios*, ut in vita B. Andreæ de Galeranno num. 10. *Potestatem non latuit, quæ statim ad ejus comprehensionem Bervarios misit.* Ubi perperam editum *Bertaries*. *Berovarii*, apud Petrum de Crescentiis lib. 1. de Agricult. cap. 6. & Ughellum tom. 4. pag. 864. De vocis origine, consule quæ habent VV. Cl. Ægidius Menagius & Octav. Ferrarius in Origin. Italic.

¶ BERROTATA, Vehes, plaustri onus, à voce *Barot*, Plaustrum apud Lugdunenses. Adversar. MSS. D. *Aubret* non semel laudati: *Pratum continens quatuor Berrotatas feni.* Vide *Berrocata*.

¶ BERRUARII. Vide *Berroerii*.

BERSA, BERSARE, BIRSARE, BERSARII. *Bersa*, Crates vimineæ, seu sepes ex palis vel ramis grandioribus contextæ, quibus silvæ, vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, ceterisque feris ad egressum pateat aditus. Charta laudata à Spelmanno: *Intra Bersas forestæ.* Alia Henrici III. Regis Anglic. in Monast. Angl. to. 2. pag. 210. *Pasturam 40. vaccarum, ... per totem Bersam in foresta nostra.* Ejusmodi *Bersas* silvarum sic describit Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacen-

nacensis cap. 25. *Exclamansque juvenis, Etsi, inquit, nihil aliud possum facere, saltem cervos istos de claustris eripiam, & liberos reddam. Dixit, statimque cum militibus currens, gladiis evaginatis, fortissimam sepem illam, quæ de stipitibus facta cervos reclusos tenebat, abscidit, cervosque per agros dispersit.* Ab ejusmodi cratibus mansit infantium cunis nomen, quas *Bers* & *Berceaux* vocamus, quod ex viminibus invicem contextis confectæ sint. Neque vocis origo à Græco repetenda, uti vult Casaubonus ad lib. 1. Strabon. p. mihi 32. [Armoricanis Britonibus *Bers* est Prohibitio, *Bersa* Prohibere. *Gwel berset*, Dies festus, quo prohibentur opera servilia: crates autem vimineæ prohibent feras egredi locis iis cratibus circumseptis.] Vide *Berciolum* & *Brolium*.

· BERSARE, BIRSARE, Venari, intra *bersas* forestæ venationem exercere. Charta Henrici II. Reg. Angl. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 768. qua confirmat donationem factam a Rogero *de Quincy* Comite Wintoniæ Monachis Gerondonensis Abbatiæ, *de tota sauvagina, & omnibus bestiis silvestribus, quas habent in clauso de Kitt, ad Bersandum, venandum, capiendum, &c.* Inquisitio de forisfacturis super forestis Regis in Addit. ad Matth. Paris: *Inquiratur de illis qui suspecti habiti sunt, vel soliti, ad intrandum boscos, parcos, vel forestas, causa Bersandi, vel alia damna faciendi.* Ad de Fletam l. 2. cap. 41. §. 21. *Berser*, nostris idem sonat. Le Roman *de Vacces* MS.

En bois sont contement & Berser & vener.

Alibi:

Ars & saetes fist porter,
Es chien asant, s'ala Berser,
As veneors & as vallez
Fist mener chiens & brachez.

Rursum:

Por soi deduire & par besoignes
Ala sejourner a Valoignes,
Ne sai quant jours i a esté,
Par les bois cachié & Bersé.

Le Roman *de Garin* MS.

Et en riviere o les fauccns aler,
Et en forest por cachier & Berser.

Alibi:

Chascun conviat en son pays r'aler,
Li Empereres en vet el bois Berser,
Droit à Senlis, où il seut demorer.

Alius Poeta:

Or sont mis quatre fil en la forès Berser.

Alius rursum:

N'afiert pas à dauzel, n'a jonne poigneour,
Qu'il laisse le besoing où sont li mneour,
Pour aler Bersailler, & estre veneour.

Le Roman *de Girard de Viane* MS.

Et la forest où li Rois dut Berser.

Infra:

Par la sajete dont li Rois dut Berser.

Occurrit non semel.

BERSARII, BIRSARII, Venatores, vel parcorum & silvarum custodes. Recensentur ii ab Hincmaro de Ordine Palatii cap. 17. inter Palatii ministeriales. Gesta Consulum Andegav. cap. 1. *Ex copia silvestri & venatico victitans: hujusmodi homines, ut aliqui dicunt, Britones Brigrios vocant, nos autem Franci Birsarios, sive Pedicarios dicimus.*

Putat Watsius vocem *bersare*, a Germanico *birsen* deducendam, quod est telo configere, quod venatores in silvis damas, & cervos telis configant, & perimant. Cui sententiæ favere videtur Radevicus, qui *Birsare* vocabulo utitur duobus locis, in quibus præterea telo aut sagitta usos, qui bersabant, innuit, lib. 3. de Gestis Frider. cap. 26. *Si quis Birsando feram balista vel arcu occiderit, ejus erit.* Et lib. 4. cap. ult. *In Birsando ipsemet arcum tendit, spicula capit, implet, expellit: eligis quod feriat, quod elegeris ferit.* Spelmannus mavult à Benr Saxonico quod *lupum* significat, originem vocabuli desumendam ut, *bersare*, sit lupos insequi. Sed videtur *bersare* esse proprie venatorum, qui in silvis clausis seu parcis cervos & damas sectantur. Quæ quidem venationis species dicitur *venatio infra metas forestæ* in Charta Henr. III. Reg. Angl. apud Edw. Cocke in Littlet. sect. 1.

Neque aliunde, ni fallor, accersenda vocis Italicæ, *Bersaglio*, origo, quæ *album*, seu *scopum*, ad quem sagittatores sagittas suas dirigunt significat, apud Dantem in Parad. Cant. 26. & Matthæum Villaneum lib. 6. cap. 72. metaphora nempe ducta a venatoribus, qui *bersando* spicula sua in feras contorquent ac dirigunt. Inde postmodum *mettere a Bersaglio* Itali iidem dixerunt, pro *periculo exponere*, uti voces has usurpat idem Villaneus lib. 8. c. 3. lib. 9. c. 54. in fine, quod feræ, quæ in *bersis*, ac parcis inclusæ sunt, venatorum spicula ac proinde mortem vitare vix queant. Sed & in libro MS. cui titulus *le Voyage d'Outremer du Comte de Pontien*, hanc loquendi formulam reperio, *Mette au bersel*, pro, *vitæ discrimini vel supplicio aliquem exponere: Après vint un jour que li Soudans fist une grant feste du jour de sa naissense: li cours fu grande. Après le mangier, Arcier & Turcopoles vinrent au Soudant de Aumarie, & disent, Sire nos requerrons no droit. Il demanda, Coi; & il disent, Sire un cetif por mettre au Bersel. Il leur dist, Alez à la cartre, si prendrez celi ki mains puet vivre, &c.* Et infra: *Livrez fu à son martire.* Instructio pro carcere seu *geola* Castelleti Parisiensis an. 1372. ex libro rubeo ejusdem Castelleti: *Et s'il est mis au puis & la gourdaine ou Berseiul, ou en oubliette, il doit autant que s'il estoit en la fosse.* In Catholico Armorico, *Bresel, hæc guerra*, exponitur. Vide Cl. V. Menagii Origines Italicas p. 152. & Oct. Ferrarium in *Bersaglio*.

BERSURA, Jus *bersandi* in forestis domini. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 47. *Habet quoque in longo alneto Bersuram omnibus diebus, cum uno Milite, & suis Accinctoribus.*

¶ BERTA, Splendida. Acta SS. Benedict. sæc. 3. part. 1. pag. 451. de sancta Berta: *Nata est eis filia, cui nomen imposuerunt Bertam, quæ interpretatur fulgida, seu splendida.* Bert Germanis clarus, fulgens, illustris. Hadrian. Vales. lib. 8. Hist. Franc. pag. 482. relatis his Fortunati versibus:

Charibertus adest, qui publica jura gubernaat,
Tempore præsenti gaudia prisca refert.
Qui Childeberti retinens dulcediae nomen, &c.

Subjicit: *Quibus ex verbis judicari potest,* Lenem *Francos* Bertum *appellavisse. Si quidem Fortunatus ait, Charibertum Regem Childeberti patrui sui, ut regnum obtinuisse, sic lenitatem, dulcedinemve morum, re & nomen referre.*

BERTARIUS. Vide *Berroerii*.

¶ BERTEFREDUS. Vide post *Belfredus*.

¶ BERTELLUS, Genus ludi, forte cum ærumnulis, quas Galli *Bretelles* vocant. Statuta Capituli Autissiod. 2. Maii 1401. *Item quod nullus ludat in Ecclesia cum Bertellis, seu alio quocunque ludo.* Hujus vocis originem ignorare se fatetur Menagius. A [illegible] onero, deducit Trippaltius, quod utantur ærumnis bajuli ad onera portanda.

¶ BERTHESCA, Species podii, ab antiquo Gallico *Bretesche*, quod primum significat castella lignea, quibus oppida muniebantur, ut dicetur infra in *Bretachiæ*; deinde locum in foris prominentem, unde denuntiationes edictave publica promulgabantur. Origo vocis ex Me-

Menogio Italic. *Bertesca*, Repagulum, quod ante fores palatiorum solet exstrui. Enumeratio jurium Abbatis & Castellani Corbejens. ex Cod. MS. ejusdem Monast. n. 125. *In rectis vicis qui de porta ad portam transeunt, si fiat fenestra vel Berthesca, vel avantsolier de novo partem suam habet* (Castellanus) *in aliis vicis qui orbi dicuntur, nihil habet, sed totum est Abbatis*. Butellerius in summa Rurali lib. 1. tit. 3. pag. 13. *Et si c'estoit adjourner une Communauté, peu advient, il faudroit que ce fust fait a Bretesche*. Charondas in hunc locum; *Bretesche, terme ancien qui se trouve en quelques vielles Chroniques & Coustumes, & mesme de Flandre, signifie le lieu publique, où se font les cris, publications & proclamations de justice*. Et in caput 5. lib. 3. magni Coustumarii pag. 332. antiquæ edit. addit his posterioribus verbis: *d'ou vient le mot, Brotequer*. Vide *Bretachiæ*.

¶ BERTHONA. Vide *Bertonia*.

BERTOLATA. Albertin. Mussatus lib. 6. de Gestis Henrici VII. Rubr. 13. *In exercitu Paduano fuisse coastat ex conscriptis civibus Paduanis equites 1200.... scutiferos 600. equos ruralium* (al. *ruralium bastatorum*) *quas Bertolatas Longobardi vocant, circiter mille, mercenarios milites 300.* al. *Bertoolttas*.

¶ BERTOLOTA, Eadem notione. Chron. Parmense ad ano. 1282. apud Murator. tom. 9. col. 800. *Militia vero Brixiæ cum Bertolotis suis equitavit ad castrum Urtu .... deinde venit Cremonam*.

BERTONIA, BERTHONA, BERTON, Villa vel prædium frumentarium, à Bere Saxonico, hordeum, & ton, villa, prædium, proinde ejusdem originis & notionis qua *Berewic*. Monasticum Anglican. tom. 3. pag. 887. *Et in Bertonia mea de Cadebam unum locum ad construendam aliam grangiam*. Occurrit non semel apud Will. Thorn. ann. 1287. & 1313. & apud Guillel. Prynneum in Libertatib. Eccles. Angl. tom. 3. pag. 108.

¶ BERTRESCA. Vide *Bretachiæ*.

BERUA pro *Bellua*. Althelmus de Laude virgin. ubi de Daniele:

Denique non trepidat fletus cælestibus armis
Sævus Beruarum rictus, morsusque leonum.

¶ BERVAGIUM. Vide *Biberagium*.

¶ BERVERETI, Judicium, disquisitio. Decretum Waldemari Danorum Regis apud Hickes. Dissert. p. 38. *De Bervereti quod fit in raptum fœminarum istud decrevimus, quod reus juramento duodecim cognatorum se purget*.

BERUERIUS. Vide *Berroerii*.

¶ BERUM, An pro *Bedum*? Locus est in *Batarium*.

¶ BERUS, apud Labbeum to. 2. Concil. col. 420. ex Concilio Gaugrensi can. 12. Johanne Herveto interprete: *Si quis vir propter eam quæ existimatur exercitationem amiculo utitur, & tanquam habens ex ea justitiam, eos condemnet qui cum pietate Beros ferunt, & alia communi & consueta veste utuntur, sit anathema*. Textus Græcus habet, [illegible], quæ vertuntur a Dionysio Exiguo sic: *& despicit eos qui cum reverentia Birris .... utuntur*. Balsamon hunc locum interpretans, *Beros* vocare videtur vestes ex serico contextas. Vide *Birrus*.

BERWITA. Vide *Barewick*.

¶ BESACCIA, BESACIA, Mantica duas habens peras, Gall. *Besace*. Comput. Vienn. 1322. *Recepit Bayliivus & accepit in Besaccus suis 20. libras*. Rymer tom. 5. pag. 259. *Quasque monetas auri sic receptas, dictus argentarius in quadam Besacia coriacea recludens, &c.* Vide *Bisaccia*.

BESANA. Charta Mariæ Comitissæ Trecensis ann. 1196. in Adversariis Duchesnianis: *Si homo de Fuy in dictis nemoribus Besanas apium invenerit, Ecclesiæ B. Mariæ erunt*, id est, *vasa apium*.

¶ BESANS, Nummus aureus, idem qui *Bysantius*: quod vide suo loco. Charta Gisleberti *de Aotot* ex Tabulario monasterii B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *De his autem fecit mihi homagium & pro concessione dedit unum Besantem auri*.

¶ BESANTUS. Eadem notione. Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 2016. *Item ex dono Johannis de Ballolio militis unus Besantus valens septem libras Turron.*

1. BESCA. Vide *Becca*.

2. BESCA LINGUA. Itinerarium Jerosolymitan. Antonini Monachi: *Monasterium, in quo tres sunt Abbates scientes linguas Siram, Græcam, Aegyptiacam, & Bescam*. Vide *Becca*.

¶ BESCATA. Vide *Becca*.

BESCAZARIA. [Ludus aleatorius, Gall. *Breland*.] Statutum Communis Bononiensis ann. 1238. apud Ghirardaccum lib. 9. Hist. Bonon. p. 279. *Quod lusores azardi & Bescazariæ & incisores casei in ipsis scalis morari non possint, &c.* [Vide *Biscazia*.]

BESENAGIUM, [Præstationis species.] Charta Willelmi Comitis Cabilonensis ann. 1180. in Bibliotheca Clun. pag. 1441. & apud Gallandum de Franco alodio, & Chiffletium in Beatrice Cabil. pag. 40. *Quod in villa Paredi, & in universa terra ejus, non habeo talliam, vel porcellagium, vel Besenagium, vel messionagium, seu annonagium, vel carredum*. Vide *Besene*.

¶ BESENE. Vide *Besene*.

¶ BESILAMENTUM, Detractio, detruncatio, à veteri Gallico *Besiller*, Mutilare, sauciare, *Estropier*, *mutiler*. Rimer. to. 8. p. 27. col. B. *Acaliorum quorumcumque procurationis falsorum indictamentorum, rasuris sive Besilamentis rotulorum, &c.* Vide *Besilium*.

BESILIUM. S. Audoenus lib. 2. de Vita S. Eligii c. 37. *Cum corpus ejus delatum esset ad sepulturam, remansit fortuitu in loco quo jacuerat, vachina caprina ex Episcopio valde optima, quæ nimirum in Besilio fuerat pridie supposita feretro, &c.* Quo loco *Besilium*, scamnum significat, scilicet duplex, cui feretrum impositum erat. Vide *Bisellium*.

Quæ porro fuerit vocis obsoletæ, *Besil*, apud nostros, notio, non omnino planum est assequi: nisi idem sit quod *Bersel*, de qua voce diximus in *Bersa*. Occurrit illa, ut & *Besiller*, non semel apud Guill. Guiartum in Histor. Francor. MS.

Que pais fut si outreement,
Qu'il n'i ot Besil ni maçacre.

Infra:

Mainte bonne Ville Besillent,
En allant la contrée essillent,

Ao. 1274.

Grant duel en maine la Reine,
A peu qu'elle ne s'en Besille.

An. 1284.

Car huis & portes en refraignent,
Besilent tous ceus qu'il ataignent.

Ex his locis conjicere est, mea quidem sententia, *Besiller* idem esse quod mutilare, alicujus membra debilitare, Gallis hodie *Mutiler*, *Estropier*, *Blesser*: non arridet ergo Cangii conjectura, qui vocem *Besiller* cum voce *Berser* idem esse opinatur. Vide *Besilamentum*.

BESOGIUM. Vide *Bisacuta*.

¶ BESOND, Nummi genus, forte idem qui *Byzantius*. Acta SS. Maii to. 1. p. 64. E. ex vetustissimo Instrumento: *Et promittuntur pro pretio viginti tria scuta in Saluts, Tastars & Besonds solvenda*.

BESSA. Vide *Becca*.

¶ BESSÆ, Arvernis Lemovicisque *Besses*, idem quod *Pascua*.

¶ BESSATUM, An eadem notione? Inventarium Recognit. de *Vonta* in Diœcesi Vivar. tom. 2. fol. 351.

Con

Confrontat cum terra Johanni Fane, & Antonii Choanets quodam Bessata medio. Iisdem fere verbis iterum ibidem occurrit.

¶ BESSIM, Δίμυρον: *Bimembre*. Supplem. Antiq.

¶ BESSUM, *Genus vehiculi*. Papias.

¶ BESTALINUS, Iter tortuosum, ut videtur. Nostris olim *Bestors* vel *Bestorte* idem omnino sonabat quod jam *Chemin oblique & tourteux*. *Ovide MS.* apud Borellum:

Et tant fist les chemins Bestors, &c.

Unde pro *Bestalinus* legendum puto *Bestorinus*, in Edicto Johannis Regis Franc. an. 1357. *Quod possint & valeant ... mundare, & auferre femoraria, fucos, & alias orduras, prout indigebant, reparareque gradaria, thes & Bestalinos, passus, pontes & itinera ipsius castri.* Hinc etiam emendare licet aliud ejusdem Regis Edictum ann. 1351. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 480. *Habeant potestatem cognoscendi de viis publicis & itineribus reparandis, de clortis, edificiis & sabulariis Bestalinis, in dicto castro.* Nisi forte alicui magis arriderit vox *Bestaliaus* pro stabulum, Gall. *Etable*.

¶ BESTEMIÆ, *Troiæ*. Glossar. Isid. Ubi Grævius inter varias, quas refert, lectiones hanc præfert. *Bestiæ majæ, Trojæ*, ut *Bestia maja* dicta sit pro *majali*. Est autem Majalis bestia porcus sic dictus, eo tem Isidoro teste, quod Deæ Majæ sacrificaretur. Vide *Majalis* & Grævium loco citato.

¶ BESTEONEM. Vide *Boteonem*.

BESTIA, Equus vel jumentum quo quis vehitur: quomodo *Beste* etiamnum usurpamus, *Equitatura*. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 245. *Quod enim referam ... fulmen ante conspectus nostros cecidisse, ita ut Bestia cui sedebam igne ipso ustulata, &c.* Utitur ibi semel ac iterum.

¶ BESTIA GROSSA, in Historia Arvern. to. 2. pag. 86. *De qualibet Grossa Bestia, quæ portabit trussellum vel mercaturam levabuntur xv. Claromontenses.*

¶ BESTIA MAJA. Vide *Bestemiæ*.

¶ BESTIÆ TRAGINI, Veterina, ab Hispano *Tragin*, Vectura, Gall. *Betes de Voiture*. Concil. Hisp. tom. 3. pag. 382. ex Epistola Alexandri III. PP. ad Episcopos Hispaniæ.

VENARI AD MAGNAM BESTIAM, nempe cervos, damas, apros &c. Vetus Inquisitio de foresta, in Regest. Philippi Aug. f. 114. *Viderat dictum Robertum venari in eadem foresta ad Magnam Bestiam.*

BESTIA MORTUA. Charta Will. de Calviniaco 1212. in Regest. Philippi Aug. f. 74. *Præterea eidem Domino Regi & hæredibus ejus quitta in perpetuum omnem chaceiam ejusdem forestæ, & Bestiam mortuam.*

BESTIALE, BESTIALIA, Gall. *Bestail*, Pecudes, apud Michaelem Madium de Barbezanis in Hist. cap. 20. 21. [Et in Appellatione B. Episcopi Albiensis ad Regem relata inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 1. A.]

¶ BESTIALITER, Bestiarum more a Martenii Itinerarium litterarium tom. 2. edit. 1714. pag. 362. ex Itinere Indico Balthazaris *Spinger*.

BESTIARE, Pecus. Fori Oscæ ann. 1247. fol. 31. *Si vero Bestiare extraneum, sive oves, transitum fecerit per terminos alicujus Infansionis, &c.*

1. BESTIARIUM, *Liber de bestiis compositus, vel locus ubi bestiæ morantur*, Ugutioni & Joanni de Janua.

2. BESTIARIUM, Pecus, *Bestail*, Libertates Regni Majoricar. ann. 1248. *Non donetis carnaticum de vestro Bestiario omni tempore, &c.* [Charta Berardi & Raimundi Consulum Tholosæ ann. 1192. in lib. MS. Consuetud. & Privileg. urbis Tholosæ f. 29. v. è Biblioth. *D. de Crozes. Causa spatiandi & trepandi & pascendi ab omni bestiario & ab omnibus animalibus.* Haud semel occurrit in Chartis Archivii B. Mariæ Piperacensis.] Vide *Adularius*.

¶ BESTIARIUS, *Venator Bestiarum*. Glossar. Isid. & Vetus Gloss. San-German. MS. n. 501.

BESTIONES, *Tiraces*. Ita Glossæ Isidori. Italis *Bestione*, est bestia grandior.

¶ BESTIRIUM, Mendose pro *Bestiarum*, in Glossis Isid. in voce *Belluus*, ad quam si lubet Grævium consule.

BESTIUS, *Instar bestiæ*, Joanni de Janua. Commodianus Instr. 34.

Non requiris eam, sed sic quasi Bestius oreans.

[Epistola Henrici Clerici Pomposiani 11. sæc. scripta in Diario Italico B. *de Montfaucon* pag. 82. *Quis igitur tam ferreus, quis tam immitis, tamve Bestius & excors, &c.* Eadem habes to. 5. Annal. Bened. p. 323. & apud Marten. to. 3. Anecd. col. 370. D. de varia fortuna Ernesti Bavariæ Ducis:

Bestius ille gygas terræ jumenta virosque.
Prostleruit, &c.

Utitur etiam Persius Satyra 6. Vide *Belluus*.

¶ BESTORNATUS, Male versus, Gall. olim *l'estourné*. Litteræ Johannis Abbatis S. Genovefæ Paris. an. 1350. pro capella S. Yvonis Paris. *In quadam magna platea sita in parrochia S. Benedicti Bestornati in quadrivio vicorum Nucum, & Fera & dicti magni vici S. Jacobi. Bestornatus* olim dicebatur hæc parochialis Ecclesia, quod ejus majus altare tunc temporis spectaret Occidentem, cum ex ecclesiastica consuetudine Orientem spectare debuisset. Nunc contraria ratione dicitur *S. Benoit le Bien tourné*, quod ad Orientem translatum sit majus altare, cum instaurata est Ecclesia. Dicta etiam fuit *Bestornata* propter hanc majoris altaris in duobus locis collocationem. Vide Sauval. tom. 10. Antiquit. Paris. pag. 410. & Borellum in Thesauro Antiquit. Gallic. ad vocem *Bestourner*.

¶ BESTUM, f. Jus pascendarum bestiarum in silvis. Histor. Harcur. tom. 4. pag. 1928. *De feodo de Peuerel Henricus tenet in eodem tres virgatas terræ & habet Bestum in foresta de Leicester.*

BETA, Pellis lanata. Gloss. S. Bened. cap. de Vestimentis: *Pellis lanata*, Βαίτα. Glossæ Regiæ MSS. Βαίτη, Pellicea. Gloss. Græc. Lat. Α'ρνακὶς τὸ περιβόλαιον δέρμα, *Pellis lanata*. Zacharias Calliergus in Schol. ad Theocr. Id. 5. [illegible] Ubi βαίταν, τὴν διφθέραν, [illegible] interpretatur. Tabularium S. Martini de Campis: *Agnina pellicia & nocturnales, qui vulgo Betæ dicuntur.* Hodie etiamnum *Betas* vocant Bellovacenses, cuculliones nigri coloris, quibus caput in mortuorum obsequiis viri operiunt, de quo more agit Gregor. Turon. de Vitis Patrum cap. 6. *Similiter & viri obtecto capite, ut in exequiis uxorum mos est.* Vide *Nocturnales*.

¶ BETACIUS, Insulsus. Papias MS. *Beta oleris genus. Betacius derivatur inde, Insulsus.*

BETAGII, apud Hibernos, dicuntur Laici ascripti glebæ Ecclesiasticæ. Charta pro Prioratu S. Andreæ in Hybernia, tom. 2. Monastici Anglic. pag. 1019. *Terras & tenementa nostra in Ulsonia, cum dominiis, dominicis servitiis, redditibus, tam liberorum, tenentium, firmariorum, quam nativorum, & Betagiorum, cum Nativis, Betagiis, cum eorum sectis, &c.* Liber niger Eccles. Lismorens. apud Jacobum Waræum in Antiquit. Hibernis c. 30. *Memorandum, quod qualibet caruca de Betagiis, quolibet anno debet arare Domino* (Episcopo) *unam acram ad seminandum avenarum, &c. Item Betagii debent trahere blada Domini.* In Charta Edw. II. Regis an. 1316. distinguuntur a Tenentibus. Unde vero sic dicti, videtur ignorasse idem Waræus, contentus annotasse vocem esse labii Hibernici.

BE-

BETALIS, Fragmentum Petronii: *Curabo longe tibi sit comula ista Betalis, & dominus dupondiarius.* [ubi *Betalis* idem videtur quod Mollis instar betæ. Quidam legunt *Bessalis*.]

¶ BETATUM VINUM, f. idem quod *secatum*. Vide in *Vinum*.

¶ BETH, *sive Bara, mola olearia*. Papias MS.

BETHLEEMITÆ, Monachorum secta, de qua sic Matth. Paris ann. 1257. *Concessa est mansio Fratribus Bethleemitis in Cantabrigia, ... quorum habitus similis est habitui Prædicatorum. Signatur autem capa eorum in pectore quadam stella rubra 5. radiis crinita, in cujus medio quædam rotunditas est aerei coloris, propter stellam, quæ apparuit in Bethleem nato Domino.*

BETIU, PETIU, sic enim varie scriptum reperitur in Traditionibus Fuldensibus, ubi inter vestes ecclesiasticas, vel certe ministeria sacra recensetur, lib. 1. pag. 459. *Duæ capsæ, ... patena 1. & 6. velamina, casula cum alba, 3. Petiu cum tribus capitalibus, 2. vasa ad ministrandum, &c.* Pag. 472. *Betin 3. pulvilli 5. sed alare 3. mappæ 2. manutergia 1. becbin. 1. pelvis 1. &c.*

BETOLA. Contract. Datior. Bergom. l. 4. c. 41. *Quod Betola & tabernæ possint tenere ubiq; in locis consuetis.*

¶ BETORACES, ἄκανθαι: *Spinæ*. Suppl. Antiquar.

¶ BETRESCHA. Vide *Bretachiæ*.

¶ BETTVOITA, Advocatia precaria, German. *Bittvogtey*. Christophori Mulleri Introductio in Hist. Canoniæ Sand-Hip. apud Raim. Duellium Miscellan. lib. 1. pag. 385. *Eas vero, quæ Bettvoitas vulgariter appellantur, occasione quarum Ecclesia destituuntur, penitus amoventes.*

¶ BETUS, παλαιός: *Priscus*. Supplem. Antiquarii.

BEVARIA PELLIS. Vide *Bever*.

BEUDUM, BEODUM, Mensa. Vetus Glossarium apud Pithœum: *Mensa, Beod. Refectorium, Beodden.* Anglo-Saxonibus, beodern est mensa. Flandris *Bedem*, mensa rotunda instar fundi doliaris, quod apud tenuiores & in castris plerumque mensæ vicem fungitur, inquit Wendelinus. Lex Salica tit. 48. *Ille in cujus lassum festucam jactavit, ibidem mansisset, & hospites tres vel amplius collegisset, & pavisset, & ait ibidem gratias egisset, & in Beudo suo pultes manducassent.* Alii Cod. habent *beodo*. Nescio an ab hac voce Hispani suum *Beodo* hauserint, pro ebrio, a dolio scilicet vinario. Vide Sebast. Cobarruviam. Cambro-Britannis *Beudy* est Bostar, bubila, stabulum boum.

BEVER, BEUVRUM, Fiber, Castor; Anglis & Germanis, *Bever*, Gallis *Bièvre*: *Bebris*, Plinio lib. 32. c. 3. *Bebrus*, veteri Interpreti Juvenalis ad Sat. 12, *Castorem Bebrum dicit*. Claudian. in Epigr.

Nominis umbra manet veteris, nam dicere Bebrum,
Si castor niteas, Castoreum nequeo.

Papias: *Fiber, qui & Bever, Ponticus canis & Castor.*
Alibi: *Bever, Beveri, mascul. est quoddam animal.*
Gloss. Ælfrici: *Fiber, Castor, Ponticus*, Beper.
Joan. de Garlandia in Synonymis:

Fiber idem Castorque, Bever, castoria cujus
Fiunt testiculi, castratus dicimus inde.

Bernardus Silvester, egregius versificator, inquit Gervasius Tilleber. decis. 3. de Otiis Imp. cap. 46,

Cisimus obrepsit, & vestitura potentes
Marturis, & spolio non leviore Bever.

Silvester Giraldus in Itiner. Cambriæ lib. 2. cap. 3. *In Germania, Arctoisque regionibus, ubi abundans Bever &c.* Vide Petrum Damiani lib. 1. Ep. 16. lib. 2. Ep. 18. Durandus lib. 6. Rational. c. 7. n. 22. *Beverus in jejuniis potest comedi ex parte qua piscis videtur.* Beveri, Itali dicunt. Dantes in Inferno cant. 17.

Lo Bevero s'assetta à far sua guerra.

Le Roman *de Garin* MS.

Mantelot riche de Bievre Sarazine.

BEVARUM *Galerus de Bevaro*, in Ceremon. Rom. l. 2. sect. 1. nostris. *Chapeau de bièvre.*

BEUVRUM. Chronic. Fontanellense cap. 16. *Alteram (cappam) ex cane Pontico, quem vulgus Beuvrum nuncupat.*

¶ BEVYR, apud Rymer. to. 7. p. 356. *Et unum par chirotecarum de Bevyr.*

BOBER. Ditmarus l. 6. p. 65. *Fixerunt tentoria juxta amnem, qui Bober dicitur Sclavonice, Castor Lat.*

BEVERARII, Quibus Castorum cura & custodia incumbit, recensentur cum *Bersariis* & *Veltrariis*, inter Ministeriales, seu Palatii Officiales ab Hincmaro de Ord. Palatii c. 17. Vide Nicol. Uptonum p. 158. & infra in *Porci suales*.

BEVERINA PELLIS, Gall. *Peau de bievre ou de castor.* Chronicon Reicherspersperg. p. 268. *Et misit ei .... duos scyphos aureos; & alias duas vestes imperiales, & trecentas Beverinas pelles.* Richardus Prior Hugustald. de Gestis Stephani Regis Angl. *Probibemus etiam Apostolica auctoritate sanctimoniales variis, seu grisiis, sabellinis, marterinis, herminis, Beverinis pellibus uti.*

BEBRINUM VESTIMENTUM, in Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 7. *Vestimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel Bebrina nunquam in usu habeant.* Gloss. Isid. *Castorium vebrinum, Bebrinum.*

BEVARIÆ PELLES, pro *Beveraria*, in Charta an. 1117. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 868. Perperam *Bivaria materia*, editum in Concilio Budensi c. 3. apud Rainaldum an. 1179. pro *Beveraria*, vel *Beuraria*.

¶ BEVERAGIUM. Vide *Biberagium*.

¶ BEVERARH, BEVERINA PELLIS. Vide in *Bever*.

¶ BEUFREDUM, Gall. *Befroy* Chronic. Beccense MS. pag. 27. *Eodem anno fecit incipere quoddam Beufredum .... ad campanas suspendendas.* Vide *Belfredus*.

¶ BEVIUM, idem quod *Bedum*. Charia Thossiac. an. 1462. *Debet sex denarios pro licentia sibi data de capiendo aquam labentem à Bevio vocato de la Glone & oselaverderum labentium ab itinere de Thossiaco ad Castellionem Dumbarum.*

BEURAGIUM CORIORUM, in Charta G. Comitis Mellenti in Tabul. Leprosariæ S. Ægidii Pontis Audomari. Usatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotom. *La coustume des cuirs frès & tannès, Beurages, & les quarteaulx de toutes les portes de Rouen, &c.*

¶ BEURALES PORCI, id est, non castrati a Saxonico *Boer*, Verres, Nostris *Verrat*, Italis *Verro*, Hispanis *Berraco*. Polyptycus monasterii S. Remigii Remensis: *Summa porcorum sualium 25. Beuralium 144.*

¶ BEURATORIUM, Gall. *Abbrevoir*, ubi adaquantur animalia; in Statut. Veronensib. l. 5. cap. 23.

¶ BEUVENDA, Potatio, seu vini distributio pro assistentia in choro, in Cathedralibus & Collegiatis olim usitata. Epist. Clementis IV. PP. ann. 1267. apud Marten. Anecdot. to. 2. col. 479. *Item quod potationes & archa Clericorum chori servitio deputentur, prout alias cum fiebant distributiones hujusmodi factum fuit: ita quod Capitulum ipsius Ecclesiæ faciat valere dictas potationes seu Beuvendas quinquaginta libras Viennenses.*

¶ BEUVRUM, BEUVRUS, BEVYR. Vide *Bever*.

¶ BEX, BECIS, Vicia, leguminis species satis nota, Gall. *Vesce*. Occurrit in Charta anni circiter 1100. ex libro incatenato Ecclesiæ Matisconensis fol. 183.

¶ BEZANTIUS. Vide *Byzantius*.

¶ BEZARIA. Vide *Beciaria*.

¶ BIA, pro Via. Murator. to. 2. p. 309. col. 2. in Præcepto Pandulphi IV. Principis Capuæ. *Montibus & collibus, territoriis cultis, & incultis, Biis, & anditis & semitis*

BIAFORA, Bannum seu clamor publicus, quo edito, Communiæ, burgenses, aliique vicorum aut urbium incolæ

colæ cum armis, *domo egredi*, & Principem, aut ejus Vicarium sequi tenebantur, quæ est vis vocabuli Vasconici. Regestum Constabulariæ Burdegalensis f. 92. *Et tenentur venire ad Mandatum Præpositi in primo adventu suo cum arma, & jurare pacem, & tenentur venire ad clamorem* BIAFORA, *cum armis, & sequi Præpositum vel Locum tenentem suum, & hoc quotiescunque mandatum receperint, vel ad eorum notitiam pervenerit*. Occurrit iterum fol. 96. & in Foris Beneharn. Rubr. *de Probations d'Instruments*, art. 9. Petro Goudelino, Occitanis, *Biaforo est, crida a mort: Biafore, Crier aux alarmes, au meurtre*. Consuetudo Aquensis tit. 16. art. 6. *Est défendu d'aser d'oresnavant d'aucuns feels, ou Bia borras; mais chacun viendra par action*. *Via fora, & via fors*, apud Raimundum Montanerium in Chronico Regum Arag. c. 122. 165. 206. 207. 222. & Petrum Regem Aragon. in Chron. l. 4. c. 3.' cum *ad arma* conclamatur. Vide Marcam in Hist. Beneharn. lib. 5. cap. 16. [& D. *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici.]

¶ BIANDUS, Albus, Italis *Bianco*. Acta SS. Junii to. 2. pag. 738. in Miraculis S. Antonii de Padua: *Sic quod* (lingua) *videbatur intuenti Bianda & rugosa*.

BIANIUM, BIANNUM. Vide *Biennum*.

¶ BIANTI, Sic appellantur in Constitutionibus FF. Prædicatorum per Vincentium Mariam pag. 101. Clerici quidam, qui quæstus ergo prædicabant indulgentias. Alio nomine vocabantur *Cerretani*.

BIARCHUS, Annonæ, seu militum commeatus, præfectus: βίος enim Græcis *annona* seu *victus* dicitur. Erant autem ex Schola Agentium in rebus, leg. 3. C. de Agent. in reb. & leg. ult. C. de Offic. Præt. Afric. Sanctus Hieronymus Epist. 61. ad Pammachium: *Sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, deinde Tyro*. Gloss. Lat. Græc. *Apparitores*, ἀποδιωκταί, εἰσὶν δὲ ὑπηρέται τοῖς ἄρχουσιν προσεδρεύοντες, ἐκβιβασταί. *Apparitor*, ἐκβιβαστής.

BIARCHIA, Eorum munus, leg. 1. C. de Offic. Magistr. offic.

BIARCIUM. Charta fundationis Abbatiæ Vabrensis in Occitania, apud Catellum lib. 1. Hist. Comitum Tolosæ pag. 69. *Cedimus ... villam cujus vocabulum est Vaber, cum omni integritate & vedotio, similiter Biarcio, similiter nogareda, similiter & iatarnesea in villa qua dicitur Bertanus*.

¶ BIAS. Vide in *Bieuum*.

BIASTI, [f. Qui per vim sibi aliquid arrogant, vel ii quibus vis summum est jus, à Græco βιάζω; de iis quippe agitur qui Ecclesiastica beneficia quasi laica feoda sibi attribuebant.] Bracton. l. 5. Tract. 5. c. 12. §. 3. *Incipit tale tenementum esse laicum feodum .... & hæc vera fuit secundum Biastos*.

BIBARHUNT. Vide *Canis*.

¶ BIBARIUM, Potio, Gall. *Breuvage*, apud Rymer. to. 9. pag. 850. *Occasione vinorum, bladorum, cisserarum, cervisiarum, potuum, Bibariorum seu aliarum rerum & provisionum .... Proviso quod vina, blada, cisaræ, cervisiæ, potus, Bibaria, seu aliæ res & provisiones &c.* Similia occurrunt in Chartulario Gemmeticensi to. 3. pag. 17. Vide *Biberagium*.

¶ BIBER. Vide in *Biberis*.

¶ BIBERA, *Bisacuta*. Papias MS. San-Garman. num. 501. Vide *Biberus*.

BIBERAGIUM, Gall. *Vin de marché, Breuvage*, Ital. *Beveraggio*, quod præter pretium corollarii vice in emptionibus conceditur. Tabularium Majoris Monaster. seu Vindocinense Thuani Ch. 15. *Pretio constante solidis 12. & de Biberagio totidem denariis*. Tabular. S. Albini Andegav. *De qua emptione habuit filius suus pro auctorigamento sex denarios, & duos calcearios, & Bibragium*.

BEVERACIUM, Eadem notione. Chronicon Senoniense l. 3. cap. 5. *Bibamus ergo læti Beveragium (attulerant enim vinum secum) ad hoc mercatum confirmandum*. Et infra: *Et quod vineam cum eo emit; & quod Beveragium ibi bibitum fuit*. Perperam Edit. *beveragium*, ut & in Statutis Gildæ Berwicensis cap. 38. *Berevagium* & *Bervagium*, pro *Beveragium*, nisi expressum sit nostrum *Breuvage*, pro potione. Idem sumitur pro quavis bibitione seu compotatione, in Regesto censuum Carnotensis civitatis ex Camera Computor. Parisiens. fol. 20. *Le mestre des Pelletiers doit chascun an le Roy des Dimenches un Bevrage a toutes les personnes nommées par devant, qui sunt de ladite mestrise: & commencent à boivre dèslors que Bourgeois ont mangiè duques au cop de Noane chiès ledit mestre: lequel bevrage couste bien cent sols, ou plus ou moins segens le marchiè de vin, & segont les personnes qui i viennent. Et se ledit Bevrage n'est souffisans ausdits mestres, il peuvent porter le pot tous plein de vin devant la justice, pour le faire amender*. Pactum Tongrense an. 1403. in Magno Recordo Leodiensi pag. 32. *Sans prendre ne avoir ausdits Brasseurs, ne autre part, aucun bien, Beuverage, ne autres bienfaits, ne autres droitures quelconques*. Adde pag. 61. 65.

¶ BEVRAGIUM. Concilium Terracon. an. 1329. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 301. C. *Certa prandia, comestiones, pastus, potationes seu Bevragia exigere quasi ex debito non formidant*. Vide ibidem col. 302. D. & to. 4. Concil. Hispan. pag. 606. col. 2. ubi eadem repetuntur. Rymer. to. 10. pag. 48. col. 6. *Poterat aut debebat vendere in eadem villa ad detalliam vel alias aleca seu Bevragia quæcumque, &c.*

BIBERE, Compotationi vacare, quomodo *Aller boire* vulgari vocabulo dicunt nostri, pro *in popinas pergere*. Capitula Caroli Mag. lib. 3. cap. 7. *Ut in hoste nemo parem suam, vel quemlibet alterum hominem Bibere roget: & quicunque in exercitu ebrius inventus fuerit, excommunicetur, &c.*

BIBITIO, Compotatio. S. Audoenus in Vita S. Eligii Episc. Noviom. l. 2. cap. 15. *Neque strenas aut Bibitiones superfluas exerceat*. Gloss. Isid. *Bibitor, potator*. De ejusmodi compotationibus vide Savaronem ad Sidon. lib. 5. Epist. 7.

BIBERE IN HONOREM, vel *in sanitatem alicujus*. Paulus Warnefridus lib. 5. de Gestis Longobard. cap. 2. *Cumque ii qui diversi generis potiones ei a Rege deferebant, de verbo Regis eum rogarent, ut totam fialam biberent, ille in honorem Regis se totam bibere promittens, parum aquæ libabat de argenteo calice*. Priscus Rhetor: Ἕκαστοι τῆς ἐπιδόσεως αὐτῷ οἰνοχόοι ἐξῆπτοι κύλικα, τὸ Ἀττίλαν σῶον εἶναι ἐπευξάμενοι. Cinnamus lib. 6. n. 7. Θάρσους ὑποπλησθεὶς, αὐτίκα πολλὰ ἀκρατίζεσθαι Οὔννοις ἠπείλησεν, εἰς ὑγίειαν τῶν Ῥωμαίων πρεσβείαν τὸ ἔκπωμα. Scholiastes Theocriti ad Idyll. 2. Εἰώθασι οἱ ἐρῶντες ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείους κυάθους ἐπιπλεῖν. Et ad Idyl. 14. Οὕτω γὰρ εἰώθασι ποιεῖν ἐν τοῖς συμποσίοις, ἄκρατον λαμβάνειν· καὶ ὀνομάζειν τινὰ ἐρωμένην ἢ φίλον, ἐπιχεῖν τῷ γῷ, καὶ ἐπιγγίσθαι τοῦ φιλτάτου τὸ ὄνομα. Vide Martialem lib. 1. Epigr. 72. lib. 8. Epigr. 51. &c. Huc etiam forte referenda verba Fortunati in Epistola præfixa ad lib. 1. Poemat. *Quo residentes auditores inter acernea pocula salute bibentes insana, Baccho judice debacchrarent*.

BIBERE IN AMORE SANCTORUM, vel *animæ defuncti*, vetitum in Concilio Nannetensi, apud Hincmarum Remensem, in Capitulis ad Presbyteros cap. 14. Reginonem in iisdem Capit. c. 39. & Riculfum Suessionensem in Constit. an. 889. Luitprandus in Legatione: *Non proderit tibi balneum, quo te assidue potas in amore B. Joannis Baptistæ*. Vetus Scriptor laudatus ab erudito Mabillonio in Præfat. ad Sæcul. 6. Benedictinum

Quon-

Quondam in terra Bulgarorum quidam nobilis potensque Paganus bibere me suppliciter petivit, ut in illius Dei amore, qui de vino sanguinem suum facit. Anonymus de Miraculis S. Georgii Mart. in Captivo n. 30. Πίνοντες εἰς τὴν τοῦ ἁγίου πρεσβείαν, &c. Ducas Histor. cap. 36. de Constantinopolitanis: Κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἐνθουσιάζοντες τοῖς ἐρωτικοῖς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι πρόμαχον καὶ ἀρωγὸν τῆς πόλεως. Tradit Janus Delmerus ad Jus Aulicum Norvegicum vetus pag. 534. Danos olim & Norvegos bibere solitos in Christi Natalitio in memoria S. Olai, qui religionem Christianam in regnum induxerat: eumque morem inductum postquam Christianam religionem amplexi sunt, ut paganas superstitiones abolerent, cum solerent antea bibere in honorem vel memoriam Odini, Thori, Niordi, & Trejæ deorum paganorum. Sed & addit etiamnum apud Islandos in more esse non solum in Christi Natalitiis, sed etiam in nuptiis & conviviis in memoriam Dei Patris & J. C. bibere, idcoque multa illorum cornua reperiri argento deaurato decora, in quibus illi bibunt. Scribit denique Luitprandus lib. 6. cap. 17. objectum Joanni summo Pontifici in Concilio Romano, quod *Diaboli in amorem vinum bibisset*. Formula porro ejusdem Bibitionis habetur apud Christianum de Scala in Vita S. Wenceslai pag. 56. *Rursum locum convivii petens, calice accepto, pocula cunctis omnibus portans, alta præfatur voce, in nomine Beati Archangeli Michaelis bibamus hunc calicem, orantes & deprecantes, quo animas nostras introducere nunc dignetur in pacem exultationis perpetuæ. Cui cum quique fideles respondissent, Amen: hausto potu, universos exosculans, hospitium repetit.*

Bibituria, Idem quod *biber* vel *biberis*. Regula S. Aureliani sub finem: *Ordinem convivii huic regulæ inseruimus. Fercula quotidie ad refectionem tria, ad prandium duo, ad cœnam duæ Bibituriæ.*

BIBERIS, vel Biber, Potio, liquoris haustus, sive sorbitio, Gallis *Breuvage*, vel *Boisson*. Gloss. Keronis: *Biberis, Triachan.* Concilium Nannetense c. 15. & Hincmarus Remensis in Capitulis ad Presbyteros cap. 15. & 16. *Panem tantum frangentes, singulos accipient Biberes*, Id est, semel singuli bibent. Ordo officii in domo S. Benedicti ante Pascha: *Ita intrantes in refectorio accipiant singulos Biberes & panem, & quicquid eis appositum fuerit.* Ita usurpant Regula S. Benedicti cap. 35. Regula S. Cæsarii cap. 22. Regula S. Aureliani cap. 53. sub finem, Liber Usuum Cisterciensium cap. 80. 81. 88. 90. 108. 112. 114. 118. Nomasticon Cisterciense pag. 240. 265. 278. 313. Vita S. Popponis cap. 13. n. 51. &c. [Antiquæ Consuetudines Canonicorum Regularium cap. 21. *De bibere post Nonam*, & cap. 26. apud Martenium to. 4. Anecdot. col. 1225. & 1226.]

Quod vero *Biber*, vel *Biberis* dicitur, *Potio* appellatur in Regula S. Fructuosi cap. 5. & in Regula Magistri cap. 27. 53. ut & apud Ardonem Monachum in Vita S. Benedicti Abbatis Anianensis num. 30. *Vascula .... in quibus modicum erat vini, ex quo vel Missas cantarent, vel dominicis diebus singulas Potiones perciperent.* Tradit Possidius in Vita S. Augustini cap. 25. *Ecclesiæ Clericos una domo & mensa, sumptibusque communibus nutritos & vestitos, numerumque iis poculorum fuisse præfixum.* Sed & non omnino id vocabuli insolens videri debet: nam & *Biber* dixerunt veteres. Fannius lib. 8. Annal. *Domina ejus ubi villam venerat, jubebat Biber dari.* Cato in Orig. & Titinnius in Prælia: *Date illi Biber, iracunda est.* Ubi tamen viri docti censent *Biber* accipi pro *Bibere*, ultima litera elisa: quod firmat Sosipater lib. 1. Instit. Gramm. qui *biber*, τὸ πιεῖν vertit.

Utut sit, satis constat errasse Cardinalem Turrecrematam & Bernardinum Abbatem Casinensem, qui *Biberes* in Regula S. Benedicti, *scyphos* nude intelligi debere censuerunt; tametsi ita habeatur in Gloss. MSS. *Biberes, Calices.*

Biberes Nonales, Pocula quæ Monachis post *Nonas* exactas & decantatas propinantur in æstate, qua *æstus provocat sitim*, ut est in Regula Magistri cap. 13. & 27. Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 11. *Sonatur ad Nonam, qua peracta invitat tandem Abbas omnes* (Episcopos) *pariter ad Nonales Fratrum, quibus conscripti essent, Biberes.* Statuta Ordinis de *Sempringham* p. 763. *Quæ vero Collectam tenet, non ministrabit ad Biberes post Nonam. Junior serviat per Præpositos ad Biberes ante Cœnam: post Biberes semel licet bibere, accepta licentia.* Adde p. 773. Eckehardus cap. 9. *Hebdomadam septem quotidie victualium statuit cum pane abunde, & quinque mensuris de cervisia, quarum quintam Nonalem quidem vino comparari voluit.* *Refectio Nonæ* dicitur in Regula S. Benedicti cap. 29. ubi duplicem statuit refectionem quotidianam, *Sextæ*, & *Nonæ*. Capitula Monachorum S. Galli ann. 817. cap. 27. *Ut in æstivo tempore post Nonam bibant fratres, & postea ad Capitulum pergant.* Statuta Cluniacensia Petri Venerab. cap. 27. *Statutum est ut non vasis illis vinearis, quæ justitiæ vocantur ... sed propriis scyphis unusquisque bibat eo tempore, quo post Nonam ad potum Fratres pergere solent.* Consuetudines Evershamensis Cœnobii in Anglia: *Et quandocunque est potus post Nonam, perciperet Refectorarius duas justas de cellario, & ad mixtum unam.* In libro Usuum Cisterciensium caput 83. inscribitur, *de Bibere post Nonam*. Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap. 15.

Tertia prandere postulat, ut solitum est,
Vescitur ac Nona merenda messor in hora.

Catholicon parvum: *Merenda, le Menger de l' heure de None.*

BIBERUS, *Bisacutus*, in Glossis Arabico-Lat. *Bibera, Bisacuta*, apud Papiam. [Vide *Bisacutus* post *Bisaccia*.]

¶ BIBIBILE, πότιμον, Gloss. Lat. Græc. i. Potabile.

¶ BIBILLES, Βίμαλλα, Βίαπορα, *Amphitapæ*. Supplem. Antiquarii.

¶ BIBINARIUM, Bibinum. Vide *Bibionare*.

BIBIONARE, *Sanguine inquinari. Bibinarium autem est sanguis menstruus mulierum.* Bibinum *menstruum, id est, fluor sanguinis.* Papias.

¶ BIBIONES, *qui in vino nascuntur.* Isid. lib. 12. c. 8. Additur: *id est, Musciones, à Bibendo*, apud Papiam MS. Gallis *Moucherons*. Vide *Musciones* & *Bibones*.

¶ BIBITIO, Bibitor. Vide *Bibitio* in *Bibere*.

¶ BIBITORIUM. Vide *Maçanum*.

¶ BIBITURIA. Vide in *Bibere*.

BIBIX, *Pugna*. Papias.

¶ BIBLA, Biblia, Sacri Codices, Gall. *Bible*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro emptione unius Biblæ in Roma, florenos auri 27. qui sunt unc. 7. taren.* 12. In cod. MS. V. Cl. D. *Lancelot* habetur, *Biblea*.

¶ BIBLEIS, *Duplicibus linteis*. Glossar. Isid. ad quod Grævius: Lege *Bilicibus, Duplicibus Linteis*. Papias & vetus Gloss. San-German. num. 501. *Bilices, Duplices.* Sic & infra scribendum, *Bilex, Duplex*, pro *Biplex*. Pro *Bibleis* tamen mallet Reinesius *Biplex*. Janssonius autem in suis ad Isidori Glossas Collectaneis pro *Bibleis, duplicibus linteis* restituit propria auctoritate: *Bilabis, duplicibus linguis.*

BIBLEUS. Ugutio: *Biblei & Biblii dicuntur instabiles, & qui reparant libros.* Vide *Billeus*.

1. BIBLIA, Machina bellica jaculatoria. Albericus in

in Chron. MS. an. 1238. *Adducens secum Bibliam, Petrariam, & cætera bellica instrumenta*. Chron. Leodiense laudatum ab Isaacn Pnntann lib. 1. Orig. Francic. ann. 1313. *Episcopus misit Leodium Mangonalia, seu fundibula*, (fundibula) *sive Tribuceta, vel Arietes, aut Sues, Vineas, Biblias, Petrarias, sive Cattos versatiles*. Vide Catellum in Hist. Occitan. pag. 599. Origenes Constantinopol. MSS. part. 2. Ὁ Μιχαὴλ Κωνσταντίνου [illegible] καὶ τὰ πολεμικὰ ὄργανα. Sed an *biblie* istæ intelligantur non ausim affirmare. Certe libros eum machinis bellicis eodem in loco depositos vix quis credat.

Biblieta, diminut. à *Biblia*. Hist. MS. Excidii Acconis ann. 1191. *Secum ducens machinarum multitudinem fundibularium, sicut suas Petrariæ, Biblieta, Perdiceta, & Mangonelli*. [Martenius noster, qui hanc historiam edidit to. 5. Amplist. Collect. legit col. 769. *Secum ducens machinarum multitudinem, fundibularium lapidum, sicut sunt Petrariæ, Biblictæ, Perdissetæ & Mangonelli*; observatque in Cod. Navarr. haberi, *Babilictæ*. Præstat. *Biblieta*.]

¶ 2. BIBLIA, Æ, pro *Biblia, orum*, occurrit lib. 1. de Imitatione Christi cap. 1. n. 3. in Diario belli Hussitici apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 191. & in Spicil. Acher. to. 8. pag. 577. ex Chronico Trivetti, ubi hæc notatu digna leguntur ad annum 1228. *Obiit Stephanus Cantuariensis Archiepiscopus. Hic super totam Bibliam postillas fecit, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, distinxit: qui dum Parisius in Theologia regeret, factus tituli S. Chrysogoni Presbyter Cardinalis, demum factus Archiepiscopus, inter alia bona quæ fecit, &c.*

BIBLIATOR, *Bibliopola*, Ugntinni, & Jnanni de Janua. [*Venditor & ornator librorum* in Glossario MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

¶ BIBLICATUS, *Biblici* gradus, dignitas. Constitutiones Dnminicanorum col. 52. *Propter utilitatem, & singularem instructionem studentium promovendorum ad studia nostri Ordinis pro forma & gradu Magisterii sive Biblicatum, sive Baccalaureatum, &c.* Vide *Biblistatus*.

¶ BIBLICTA. Vide *Biblieta* in *Biblia* 1.

¶ BIBLICUS, Thenlogus ex ordine *Baccalaureorum cursorum* in Academia Parisiensi, qui discipulis Sacras Scripturas interpretatur. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 614. col. 1. ex Charta Humberti II. ann. 1349. *Infra tamen prædictum numerum ducentorum studentium non intendit Dom. Dalphinus præfatus computari Magistrum aliquem in Theologia, Baccalaureum, Biblicum vel dispositum, &c.* Vide Cnnstitutiones Dnminicannrum, per Vincentium Mariam part. 1. col. 53. & infra *Biblista*.

¶ BIBLIETA. Vide in *Biblia* 1.

¶ BIBLII, *Artifices qui faciunt trapezitas*. Papias MS. Lege cum edito *tapetas*, hoc est, tapetes, seu tapetia. Acta SS. Julii tom. 2. pag. 131. D. in Translatione corporis S. Udalrici: *Clausis Ecclesiæ januis, inducti sunt biblii & cæmentarii ..... per totum igitur diem laboraverunt, ut locum mundarent, & lapides quadros admodum magnos de illa magna profunditate ejicerent.* Vide *Billeus*.

BIBLIOTHECA, Bibliorum liber, seu utrumque Testamentum, Vetus & Novum. Beletus cap. 60. & ex eo Durandus lib. 6. Rational. c. 1. n. 27. *Bibliotheca à Græca nomen accepit, & est nomen æquivocum, scilicet locus in quo libri reponuntur, & volumen ex omnibus libris Veteris & Novi Testamenti a Hieronymo compositum.* Ipse Hieronymus Epist. 6. *Et quoniam, largiente domino, multis Sacra Bibliotheca codicibus abundantes, &c.* Versus in fronte Bibliorum Metensis Ecclesiæ.

Rex benedicte, tibi hæc placeat Bibliotheca, Carle,
Testamenta duo quæ relegenda gerit.

Necrologium Victorinum 10. Kl. Octob. *Qui Bibliothecam, quam sibi magna diligentia paraverat, libros scilicet Veteris & Novi Testamenti nobis reliquit.* Charta an. 843. ex Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Donum autem confirmat Bibliotheca Veteris ac Novi Testamenti*. Chronicon Mauriniacense lib. 1. pag. 360. *Totam Bibliothecam bene à Genesi usque ad ultimam Pauli Epistolam ... emendavit.* Atque ita Avitus Viennensis & alii è vetustioribus vocem hanc usurparunt. Is enim Epist. 2. *Poscunt igitur alii destructores de utriusque Testamenti corpore exemplorum similitudinem, quibus proposita tueantur, negotio huic annisus, Bibliotheca utriusque constat, ut si confirmare quod loquimur testimonio astipulante velimus, cuncta videantur in unum corpus canonicorum voluminum oracula congerenda*. Etherius & Beatus lib. 2. contra Elinandum Toletanum: *Quilibet carnalis potest omnem Bibliothecam legere & recitare*. Paulus Emeritensis lib. de Gestis Episcnpor. Emeritensium, in S. Pauln cap. 3. *Infra paucorum curricula annorum omne officium Ecclesiasticum, omnemque Bibliothecam scripturarum divinarum perfectissime docuit*. Vide eumdem in Vita S. Fidelis. Adn Viennensis in Chrnn. *Eusebius Cæsarea Palæstina in Scripturis divinis studiosissimus, ac Bibliotheca divinæ cum Pamphilo Martyre diligentissimus pervestigator*. Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi cap. 16. *Bibliothecam librorum eorum* (leg. forte *sacrorum*) *de auro purissimo compaginare inclusores gemmarum præcepit*. [Retineri potest: *Librorum eorum*, ut patet ex integro contextu, qui sic se habet: *Quatuor evangelia de auro purissimo in membranis depurpuratis coloratis, pro animæ suæ (remedio) scribere jussit, necnon Bibliothecam librorum eorum*, hoc est, quatuor Evangeliorum, &c. ubi etiam per *Bibliothecam* intelligenda potius videtur ipsa librorum theca seu tegumentum, quam libri ipsi: quod attentus lector, quolibet tacente, facile potest deprehendere.] Utuntur passim Scriptores, Althelmus Abbas Malmesburiensis in Epist. ad Eahfridum, S. Rambertus Archiep. Bremensis in Vita S. Anscharii n. 22. Joannes Abbas S. Arnulfi in Vita B. Joannis Abb. Gorziensis n. 18. Eldefonsus Episcopus de Pane Eucharistico, Alcuinus apud Baron. an. 778. n. 27. Petrus Damiani lib. 7. Epist. 13. Sugerius de Administr. sua cap. 2c. Chronicon Fontanellense cap. 16. Chronicon Mauriniacense lib. 3. pag. 360. Auctor Vitæ S. Gertrudis n. 4. 5. Winwaloei Abb. n. 3. Radulfus in Vita S. Richardi Cicestrensis Episc. n. 18. Vita MS. S. Mnntanæ, Chartæ veteres apud Browerum in Annalib. Trevir. pag. 504. 1. Edit. Hnndium in Metrop. Salisb. tom. 2. pag. 573. tom. 3. pag. 392. Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 359. Duchesnium in Hist. Drocensi pag. 245. Sammarthanos in Episcopis Parisiensib. n. 70. &c.

Bibliothecæ Sanctorum, pro thecis reliquiariis sumi videntur in Vita S. Wenceslai, apud Bohuslaum Balbinum in Histor. Bohemiæ p. 55.

BIBLIOTHECARIUS. Dignitas in Palatio Regum Franciæ, quam sub Carolo M. obtinuisse Gervardum auctor est Einhardus Abbas lib. de Translatione SS. Martyrum Marcellini & Petri, ubi eum fuisse ait *Palatii Bibliothecarium*, & *Palatinorum operum ac structurarum* Præfectum. Carolus C. in Epistola ad Nicolaum PP. de causa Ebonis Archiepiscopi Remensis, ait eumdem Ebonem à Ludovico Pio parente, dum adhuc Aquitanicum regnum Caroln Magno superstite regeret, *Bibliothecarium* fuisse constitutum. In Synodo Ticinensi ann. 876. subscribit *Hilduinus Abbas* (S. Dionysii) *& Bibliothecarius*, scilicet Caroli Calvi,

vi, *Bibliotheca* vero regia ista, *Armarium Palatii* dicitur in Epist. Ludov. Pii ad Magnum Archiep. Senonensem edita cum Concilio Aquisgranensi.

BIBLIOTHECARIUS ECCLESIÆ ROMANÆ, cui Bibliothecæ Pontificiæ cura incumbit, quæ fortean illa fuit quæ *Bibliotheca cubiculi* dicitur in Sacramentario Gregorii M. quod ex ea descriptum dicitur. Anastasius Biblioth. in Gregorio II. PP. *Hic à parva ætate in Patriarchio nutritus sub S.M. Sergio PP. Subdiaconus atque Sacellarius factus, Bibliotheca illi est cura commissa*. Annales Francorum Bertin. an. 868. de eodem Anastasio, quem *Bibliothecarium Romanæ Ecclesiæ in exordio ordinationis suæ Adrianus constituerat*. Extat Bulla Bonifacii IX. an. 1033. apud Ughellum tom. 1. p. 125. in qua hæc habentur in Episcoporum Silvæ candidæ favorem: *Bibliothecarios sedis nostræ esse perpetuo Apostolica auctoritate censemus, & merito, qui in Apostolica Ecclesia desudatis, & in Apostolicis scriptis fideles testes semper existitis*.

Observat Onuphrius Panvinius libro de Rebus Lateranensibus Vicecancellarium Ecclesiæ Romanæ, ejusdem semper fuisse Bibliothecarium, & postremum qui functus est utroque officio sub Bonifacio VIII. Benedicto II. & Clemente V. fuisse Papinianum Episcopum Parmensem. Additque post hunc nullum Vicecancellarium præfuisse Ecclesiæ Lateranensi, sed Romana Curia trans Alpes in Gallias a Clemente traducta, novaque Bibliotheca Pontificia Avenione constituta, Vicecancellarii munus a Bibliothecario distinctum esse, factumque esse novum Vicecancellarium, qui Vicecancellarius non esset. Demum Sixtus IV. PP. nova in Vaticano Bibliotheca constructa, officium Bibliothecarii à Sacristæ munere, cui adjunctum fuerat, distinxit. Vide eumdem Panvinium.

BIBLIOTHECARII, in Ecclesiis Cathedralibus, dicti quibus librorum Ecclesiasticorum cura commissa erat. Atque ii Litteras & Diplomata Episcopi describebant, quod postmodum, Bibliothecarii abolita appellatione, *Cancellariorum* munus fuit. Vide Michaelem Monachum in Sanctuario Capuano p. 579.

¶ BIBLIOTHECARIUS, in Glossis Isidori, *qui libros secat*. Lege *servat*.

¶ BIBLISTA. Qui Bibliam auditoribus suis explicat. Bullar. Carmelit. pag. 252. col. 2. in Bulla an. 1458. *Et similiter Baccalaurei, Lectores, Biblistæ sive alii Officiales pro tempore in domibus civitatum & locorum, in quibus studia hujusmodi vigere noscuntur*. Vide *Biblicus*.

¶ BIBLISTATUS, Officium, gradus, dignitas *Biblistæ*, Ibidem: *Tamdiu excommunicatos ac omnibus magisterii, baccalaureatus, lectoratus, Biblistatus officiis aliisque dignitatibus & honoribus dictorum Ordinum exutos*. Vide *Biblicatus*.

¶ BIBLIUS. Vide *Biblii*.

¶ BIBLUS, Liber, *à Græco* βίβλος. Hucbaldi Episc. metrica ad Carolum C. an. circ. 876. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 46.

.... Legis congesta nitescunt.
Famina, quæ Biblo scripsit in hoc modico.

Papiæ MS. *Biblus, Juncus, codex, liber, vel duplex funis de nave, vel buda facta*. Joanni de Janua: *Biblus a Bibo bis. Dicitur hic Biblus, bli. i. juncus, quia aquarum est bibulus. Et aliquando dicitur pro libro: quia antiqui de juncis solebant contexere pergamenum, & ibi scribere antequam esset usus chartæ*.

¶ BIBLUS, Papyrus bibula. Vide *Bobla*.

¶ BIBLUS INDICULORUM, f. sic dictus liber seu codex legum & statutorum in monasteriis, quod in eo quæ facienda essent, indicarentur. Annal. Bened. to. 4. p. 220. & Analect. Mabillonii to. 3. p. 440. ex Epistola Alberti

Abbatis ad Joannem XVII. Papam: *Dignum est ...... ut ... in monasteriis novima indiculorum Biblos corroboretis, quibus ipsæ Congregationes ab omni strepitu quiete Deo servire possint*.

¶ BIBOLNES, δίπροτοι, *Bifidi*. Supplem. Antiqu.

¶ BIBONES, Culices nascentes in vino. Petrus Blesensis Serm. 23. in Hierolaxico Macri: *Novit enim unusquisque nostrum, & in libro experientiæ didicit, quam veneniferas potiones ferat in alveolo mentis nostræ serpens antiquus, quam varias & inutiles rerum imagines in thalamo cordis nostri depingat, quæ tamquam minutissimi Bibones in oculos ipsius mentis involant, imo & ministros Dei usque ad altare Domini virtutum prosequuntur, ut brevem ibi memoriam Christi in cruce pendentis abjiciant vel conturbent*. Jul. Firmicus hac voce usus est 5. 4. sub finem ad homines bibaces designandos; *Epulones*, & *Bibones*. Vide *Bibiones & Bibrones*.

¶ BIBONIUS, πολυπότης. Gloss. Lat. Gr. Qui multum bibit.

¶ BIBRAGIUM. Vide *Biberagium*.

¶ BIBRONES, pro *Bibones*. Leibnitius Scriptor. Brunsvic. to. 1. pag. 890. ex Gervasii Tilberiens. Otiis Imperial. *Quæ vero ex exhalationibus* (orta sunt) *ut Bibrones ex vino, papiliones ex aqua, &c.* Homines vino deditos & bibaces *Biberons* Galli solent appellare.

¶ BIBULA APOSTOLICA, f. mendum pro *Bulla*. Marten. tom. 2. Anecdot. col. 561. C. ex Epistolis Archiepiscopi Narbon. ad Clementem IV. Papam: *Si Apostolicam Bibulam* (Colbertin. cod. *Epistolam*) *invenirem & lucernam veritatis &c.*

BIBUSCUS, *Morsus bestiarum*, in Glossis Isidori.

¶ BICA, Vicus, seu Castellum, a Saxonico *Wic*: quod idem est. Charta Ecgbearthi Regis de qua Hickes. Dissert. pag 81. *Scripta est hæc Chartula in Bica regali, quæ dicitur Frenchurna, &c.*

¶ BICALLIS VIA. Vide *Canonicus* initio.

BICAMERATUS, Duplici camera constans. Annales Francorum Fuld. an. 858. *Terræ motus magnus factus est .... ut murus de fastigio cadens, Oratorium S. Michaelis ad Occidentem Basilicæ Bicameratum, cum tecto & laquearibus ruina sua confringens terra coæquaret*. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 28. *Juxta cujus absidam, Bicameratam domum ad thesaurum Ecclesiastici ministerii recondendum extruxit*. Gervasius Tilleberiensis in Otiis Imperial. Decis. 1. *Arca Bicamerata Ecclesia indissolubilis fidei constantia glutinata est. Quæ Bicamerata est & tricamerata, quasi per cœnacula & tristega, &c.* Sic in MS.

¶ BICAPUT, Δικέφαλος. Glossar. Lat. Gr. i. *Biceps*.

BICARIUM, Vas, calix, cyathus, vel mensura potoria: *Bicchier*, Boccacio Novella 28. 83. 92. & alibi non semel. Etymon vocabuli à *Baccbar*, & *Baccbarium*, non insulse omnino deducit Albertus Acharisius. Alii à βῖκος, voce Græca, quæ Hesychio ἀγγεῖον, seu *vas* exponitur. Liber Chymicus Orphei & Cleopatræ MS. Τρίψας καλῶς, διὸ ὅμου εἰς βικίον ὑαλίνον. Rursum: Καὶ τρίψον αὐτὸ καὶ πότιζε τὸ ὄξος τοῦ βικίου κατ' ὀλίγον. Arnoldus Lubec. lib. 4. cap. 24. *Quam dum Sacerdos ex more visitaret, dans ei viaticum, ablutionem digitorum fecit in Bicario mundo, ipsam aquam ad bibendum ei tradens*. Infra: *Interea ipsum Bicarium cum vivifico Corpore & Sanguine opertum corporali super altari ponitur, & videntibus cunctis qui aderant, columba venit super labium Bicarii, & sedit, &c.* [Epistola Conradi Mogunt. Archiep. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. p. 997. C. *Sacerdos juxta consuetudinem generalem fecit ablutionem & Bicarium deforme quidem, & ut rem usquequaque exprimamus, nigredine sordidum, sordibus nigrum, &c.*]

BICAREUM. Ditmarus lib. 7. pag. 109. *Collectarium-*

eiumq; cum impensis propriis & etiam nostris decoratum, cum duobus thuribulis, ac argenteo Bicareo *larga manu Cæsar nostræ dedit Ecclesiæ*. Vide *Bacchar*, præterea Ægid. Menagium & Oct. Ferrarium in Origin. Ital. in *Bicchiere*.

PECCARIUM, Idem quod *Bicarium*. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 22. *Dicens malle sibi Peccarium plenum cervisiæ, quam illud cælestis epulum mensæ*.

PICARIUM, PICARIUS. Eadem notione. Reinerus libro contra Valdens. c. 5. *Idem conficiunt* (sacramentum) *in Picario, pro calice*. Illyricus interpretatur poculum domesticum. Charta an. 1124. apud Miræum in Diplomat. belg. lib. 2. cap. 43. *Octo panes cum totidem cerevisiæ Picariis*. Charta Theodorici Episcopi Metensis an. 1059. apud Meurissium: *Et de singulis cerevisiis quæ brasciaventur in oppido nostro, sex Picarios ad opus Fratrum suscipere &c.* Usatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotomagi: *Des escuelles, Pichiers, poissiaulx, & seilles*. Mox: *Pour une 12. de Pichiers cloes 8. den.* Infra: *Et si doit le dimeache après la S. Ouen a chascun barrier un Pichier de vin, &c.* Charta Philippi II. Imp. pro Leodiensibus in Magno Recordo descripta pag. 10. *Aussi ne deit-on vendre cervoise plus chiere que quatre Bichiers pour un denier*.

PICHERIUM. Charta Nogelli Vice-Comitis pro fundatione Abb. S. Salvatoris in Normannia, sub Guillel. Notho, ex Regesto an. 1382. Caroli VI. Reg. in Tabul. Reg. ch. 88. *Et in molendino S. Salvatoris, ut molant monachi annonam suam sine loco, & sine moltura, & de omnibus Picheriis meis dedi eis decimas, &c.* Charta Jacobi Regis Majoricarum an. 1349. *Quasdam res, bona, & vasa argentea in pignore posita, videlicet unum Picherium auri, & unum gobellum auri, & unam copam auri, &c.* Petrus Rex Aragon. in Chron. lib. 2. cap. 11. de solenni convivii Regii apparatu: *Perico de Moncada quens servis de Pitxer; Gombeau de Tramacet quens servis del bacins*.

¶ PICHEL, Eadem notione, non semel in Charta Lusitan. an. 1313. in Monarchia Lusitan. to. 5. p. 304.

PICIUS, Idem quod *Picarium*, Vas potorium. Fleta l. 2. cap. 14. §. 2. *Clericum eorundem officiorum, qui de expensis dietæ, videlicet panis, vini, & cervisiæ, Piciorum, cyphorum, salis, & hujusmodi respondebit*.

¶ BICASSA, In Diariis Cæremoniarum Præceptorum, Canistrum est seu corbis corio insecta, quæ pro abaculo inservit, & in ea panis, fructus & similia reponuntur, & intromittitur in Conclave Cardinalium cibatus tempore, *Bicassa* forte ideo appellata, vel quia bipartita erat, vel quia primitus ad modum bulgarum, Italice *Bisaccie*, erat. Forte etiam tædio affecti Conclavistæ machinam hanc ita vocaverunt significatione detorta a turpi voce *Bagassia* quæ scortum venale indicat. Hierolex Macri.

¶ BICELLARIUS, Armatus *bicellis* seu hastulis amentatis. Johan. Berberius in Viatorio utriusque Juris part. 1. Rubric. de Vi publica: *Si aliquis homines armatos, uti Bicellarios, penes se aggregatos ad vim publicam inferendam habuerit, &c.* Vide *Bicellus*.

BICELLUM, *quod & Biclinium dicitur, est domus sub se habens duas cellas, sicut domus mercatoris in urbe, & dicitur a* Bis, *&* Cella. Ugutio & Jo. de Janua. Biclinium, vox hibrida, ex bis, & κλίνη, lectus. Papias MS. *Biclinium, quasi Bicellum, duæ cellæ*. Perperam Editus habet *Blinichium*. Gloss. Lat. MS. Regium: *Biclinium, quasi* Bicel*lum*. Ex his emendandæ Notæ Tyronis pag. 164. ubi de sellis, *Bidinium* & *Tridinium*: legendum enim *Biclinium* & *Triclinium*. Proclive mendum, cum *c* & *l* coalitæ literæ, *d* conficiant. Occurrit apud Quintilianum lib. 1. cap. 9.

BICELLUS. Hastula amentata. Sambuco: pugio, Bonfinio, *Bickel*, Cambro-Britannis, *Piccell*, jaculum, tolum, pilum, [vel ut alii scribunt, *Pigbell*, quibus Instrumentum rusticum est quo runcantur herbæ.] Decreta Sigismundi Regis Hungar. an. 1435. *Arcus, pharetras, & Bicelles habentes*. Thwrocz. in Carolo Rege Hungar. cap. 96. *In ipsum .... irruit, & cum Bicello inter collum & scapulam fortiter feriendo transfixit*. Cap. 97. *Uno Bicello valente 200. marcas argenti*. Vide *Bissai*.

¶ BICERNA, BICERRA, BICERRES. Vide *Bigera*.

¶ BICHENAGIUM, BICHERATA. Vide in *Bichetus*.

BICHERIA. Chartæ Philippi Augusti Regis Franc. an. 1185. & 1186. in Tabulario Compendiensi: *Concedimus Communiæ præposituram nostram Compendii, telonеum, concambium, furnum, Bicheriam, duas areas molendinarias, &c.* Ubi alias *Bichria* semel ac iterum scribitur. Eadem Charta descripta manu Andr. Duchesnii *Biberiam* præfert. [*Bicheriam* legere qui nuper eam nobis descripserunt,] Quidam hanc vocem pro *Camba* [i.e. Officina, ubi cerevisia conficitur,] usurpari volunt: [quod nobis est verisimile.]

BICHETUS. Mensura granorum apud Burgundos, *Bichot* & *Bichet*, in Consuetud. Divionensi, quorum duo *eminam* conficiunt; *Bichetus* autem constat 2. quartallis, *Quartauts*. [Bichetus Lugdunensis est 60. librarum, minor est Dumbensis. In aliis locis modo minor, modo major.] Regest. Feodor. Campaniæ fol. 110. *Fecit homagium de 50. Bichetis avenæ*. Occurrit in Libertatibus villæ *de Villereys*, [Charta Alani Episcopi Autissiod. circa an. 1160. Charta Guillielmi Episc. ejusdem urbis an. 1215. pro Canonicis SS. Trinit. Hist. Mediani Monasterii p. 387. Hist. Dalphin. to. 1. p. 28. Maceriis Insulæ-Barbaræ tom. 1. p. 184. in Instrum. anni 1272.] & alibi.

¶ BICHETUM. Charta Guillelmi de Melloto pro Ecclesia Crisennonis an. 1248. *Dedit quolibet anno novem Bicheta*. Et alibi non semel.

BICHENAGIUM, Tributum, seu quantitas speciei frumentariæ, quæ præstatur in singulos bichetos apud Sanjulian. in Antiquit. Tornutii pag. 533. *Bichenagium* habet Chifflетius in Tornutio pag. 455. *Un deaombrement fait au Roy en l'an 1522. de la terre de Bussy en Bourgogne: Le droit de Bichenage de tous grains & de toutes autres choses qui se vendent au boisseau au marchè dudit lieu, & aou à autre jour, est tel; c'est à savoir que d'un boisseaux l'en ne doit rien. De deux boisseaux l'on doit pour le Bichenage une escuelle, de trois boisseaux l'en ne paie qu' une escuelle, de quatre boisseaux 2. escuelles, de 5. boisseaux l'on ne paye que 2. escuelles, de 6. boisseaux l'on ne paie que trois escuelles, & ainsi de plus le plus, & du moins le moins, sans rien paier du non pair. Et est assovoir que les 20. escuelles font le boisseau, qui contient trois couppons: & les 2. boisseaux font la quarte, & les 2. quartes font le bichet, qui est la plus grande mesure de Bussy. Item est a savoir que ledit Bichenage se prend & leve audit marchè, des noix, des oignons, & de toute autre chose qui se mesure audit boisseau, en la forme & maniere que dessus. Item, & est encore à savoir que ceux qui paient ledit Bichenage, ne doivent rien de vente ny de peage, à cause de ce dont ils auront paiè le Bichenage*.

BICHERATA TERRÆ, non semel occurrit in Actis capitularibus Ecclesiæ Lugdun. an. 1337. ex Camera Computor. Paris. [Est autem ager in quo seminatur tantum frumenti, vel siliginis quantum uno *Bicheto* continetur. Sed quia granum frumenti crassius est grano siliginis, in Dumbensi pago *Bicherata* siliginis juxta chartas & *terraria* fere trium est, quandoque quatuor millium passuum; *Bicherata* vero frumenti duorum duntaxat triumve millium. *Bicherata* Lugdunensis est tantum 1764. passuum, quamvis *Bichetus* hujus urbis major sit

dit Dumbensi, ut jam dictum est. Hinc liquet non admodum certas esse mensuras ex semine deductas: certiores sunt Agrimensorum.]

¶ BICHONATA, Eadem notione, in Charta an. 1486.

BICHOTUS, in Charta Philippi Aug. an. 1221. in Hist. S. Aniani Aurelianensis p. 121.

¶ BICHIA, Cerva, Gall. *Biche*. Charta an. 1252. ex Archivo Monasterii S. Gildasii de Nemore: *Jocelinus Dominus Rochæ Bernardi, super contentionibus quæ sunt inter me & Eudonem de Ponte militem, super feris cervorum & Bichiarum, aprorum, & aprarum, &c.*

BICHINI, Fraticellorum, seu Minoritarum secta, de qua infra in *Bizochi*. Videntur autem ita appellati, quod vestes coloris *bigii*, seu *grisei*, deferrent, quod faciunt etiamnum Minoritæ omnes. Nam *Bigio*, ut vult Albertus Acharisius, *è specie di panno grosso*. Dantes in Purgat. cap. 20. *Fuor ch'uno renduto in panni bigi*. Petrarcha: *Et aeri fraticelli, e i bigi, e i bianchi*. Id est, qui vestiebantur panno griseo, ut Minoritæ. Ex *bigii* autem *Bighini* & *Bichini* voces formatæ videntur, dictique Fraticelli isti panno *Bighino* induti. Nec scio an nostrum *Bis*, pro subfusco, vel griseo inde ortum habeat. Fieri denique potest, ut *Bichini* iidem sint qui *Beghini*, & ita per contemptum appellati fuerint Fraticelli isti hæreticos perinde insimulati.

BICHONAGIUM. Vide *Bichonagium* in *Bichetus*.

¶ BICHONATA, BICHOTUS. Vide in *Bichetus*.

BICHRIA. Vide *Bicheria*.

BICINIUM, Cantus duorum in Ecclesia, ut *Monodia*, unius, scilicet cum duo alternatim, aut simul canunt. Ita Isidorus lib. 6. Orig. cap. 19. Glossæ Arabicæ, & Durandus lib. 1. Ration. cap. 1. n. 18. Gloss. Ælfrici Saxonicum: *Bicinium*, treg rang. Ex tra duo, & rang, cantus. Vide *Laterficium*.

BICIRRES. Vide *Bigera*.

BICLINIUM. Vide *Bicellum*.

¶ BICLUS, φώκη. Glossar. Lat. Gr. ubi *Biclus* forte mendose scriptum est pro *Vitulus* vel *Bitulus*, cum φώκη, vitulum marinum significet.

¶ BICOARE, Duplicare, Gall. *Doubler*. Papias MS. *Bicoatur*, *Duplicatur*.

BICOCA. Gloss. Anglos. Ælfrici: *Bicoca*, Hæferbleta, vel Pun. Ubi Somnerus, *forte, capri balatus*. Hæfer, Saxonibus est *Caper*.

BICOCARIA. Charta an. 1306. pro Vicecomitatu Lautricensi in Regesto Philippi Pulcri Regis Francor. an. 1306. ex Chartophyl. Region. 165. *Omnesque & singulas albergas, corregia, oblyas, census, & usatica, bladagias, Bicocarias, & mairebieus, leudas & pedagia, quæcunque sint, & ubicunque sint in Baronia & Vicecomitatu prædictis, molendina, herbergia, pascua, devesa, adempriva, aquas, fargas, nemora, herbas, hermecaces, cafchas, & alias portiones, servitia, & pensiones, & omnes & singulos redditus, &c.* Infra: *Redditus, proventus, & obventiones, oblyas, census, & usatica, albergia, corregia, manacubs,* (sic) *cascas, portiones, leudas, & pedagia, &c.*

¶ BICORIUS. Cui duplex corium est. *Hirci Bicorii* apud Rainhardum Abb. in Reinhardi Episc. Halberstadensis stirpe, tom. 1. Histor. Brunsvic. p. 705.

¶ BICORNATUS, Insulsus, insanus, vox derisionis & contemtus. Meisterlinus in Hist. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 75. *Num tu stolide, Bicornate, æstimas oppidulum parvum hos conclusisse*.

¶ 1. BICORNIX, Bini cornicines seu tubicines, apud Murator. tom. 3. p. 650. col. 2. de Coronatione Bonifacii VIII.

Ilicet assequitur, scandens mantilibus albis
Tectos undique equos legio, sed juncta Bicornix,
Ut festo clarere die possetque triumphis
Fecerat, &c.

¶ 2. BICORNIX, Vas bicorne. Transactio inter Abbatem & Monachos Crissenses ann. 1352. ex lib. viridi fol. 53. *Et in die Jovis Sancta pro pecunia quæ datur pro Mandato pauperibus, qua die fit charitas generalis in dicto Monasterio semper annuatim, octo solidos, quatuor denarios Turon. unum Bicornicem vini, & satis de fabis pro pauperibus, qui mandatum recipiunt*.

¶ BICORNUS, Eadem notione. Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1937. *In quoddam vas Bicornus nomine plenum aqua, &c.*

BICORS. Qui duplici corde est, vafer. Commodianus Instr. 21.

Officio vervecis potuit scire Bicordem.

¶ BICOXUM, διμερές, Bimembre, Suppl. Antiq.

BICULA, *Biche*, Cerva. In Concilio Autissiodorensi, *Biculam vel cervum facere*, restituit Salmasius pro *vetulam*. Vide *Vetula*.

¶ BICURTUS, Ex utraque parte curtus. Locus est in *Tesserini*.

¶ BIDAEM, Quod Gallice *Biez* dicitur, alveus aquæ circumagentis rotam molendini, aut ipsa quæ Domini habebant in eumdem alveum jura piscandi vel concedendi, ut aquæ alio deducerentur: quo sensu etiam sumuntur, *Biandum, biennium*, &c. Lobinellus in Glossario ad calcem Histor. Britan. Vide *Bedum*.

¶ BIDAERA, Eadem notione.

BIDALDI, Militum & peditum species, extremis sæculis in Gallia nota. Continuator Nangii ann. 1326. *Post aliqualem paletationem factam cum Bidaldis prope Cassellum, &c.* Ægidius de Roya an. 1328. *Commissum est prælium, incipientibus Bidaldis, ... & Balistariis Regis &c.* [Similia legere est to. 3. Anecd. Martenii col. 431. & 432.] *Bidaldorum* frequens habetur mentio apud Guil. Guiart, potissimum an. 1298. 1302. & 1304. ubi *dardis*, seu spiculis dimicare solitos scribit:

Bidaus retraient, & dars ruent.

Infra, ubi eorum originem ab Hispanis videtur accersere:

De Navarre & devers Espagne,
Reviennent Bidaus à grans routes,
Desquiex les Compaignies toutes
En guerre par accoustumance
Portent deus dars, & une lance,
Et un coutel à la ceinture,
D'autres armeures n'ont cure.

Rursum:

Bidaus menacier & huer,
Et dars menuement ruer,
Qu'il font entre les Flamens bruire.

Horum etiam meminit non semel Froissartes 1. vol. c. 51. 55. 61. 72. 103. 104. 121. 130. &c. *Bidali*, dicuntur Joanni Villaneo lib. 8. cap. 78. & lib. 12. cap. 95.

¶ BIDAMIUM, BIDANNUM. Vide in *Biennium*.

¶ BIDARDUS, Levis armaturæ miles, veles. Chronicon Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 140. *Conduxit quoque quosdam Bidardos, qui duo missilia sive jacula semper ferre solebant, qui etiam juxta Orosium & Vegetium Renatum velites sive levis armaturæ vocabantur, quibus capitaneum præfecit Bonifacium, qui per patriam discurrentes, mercatores victualia Leodium deferentes frequenter spoliabant*. Vide Bidaldi.

BIDARIUS, Satelles, minister. Joan. Presbyter in Hugone Episc. Leod. *Habebat Episcopus suis stipendiis Bernarios & Bidarios duo tela portantes*. Sed videtur legendum *bervarios & Bidaldos*: nam, ut supra observavimus, tela ac spicula arma erant Bidaldis propria.

BIDDA. Vide *Blida*.

¶ BIDELLA, Jus in supellectilem defuncti ratione cognationis. Diploma Friderici I. Imperat. an. 1180. apud Tolnerum Hist. Palat. inter Instrum. p. 55. *Quod si alteruter conjugum sine hærede præmoriatur, superstes omnem præmortui hæreditatem, quoad vixerit, libere possidebit; defunctis autem ambobus sine prole conjugibus, ad proximos eorum hæreditas relicta ab illis substantia devolvetur. Et viri quidem hæreditas ad hæredes viri; mulieris autem hæreditas ad mulieris transibit hæredes, ita ut nemo dicat sibi aliquod jus in bonis mortuorum ratione suppellectilis, quæ vulgo Bidella* (Butel in veterib. lib.) *dicitur. Nos .... indulsimus, ut sicuti ab actione juris, quod Bidel dicitur, indulgentia privilegii antiqui sunt immunes*, V. Budteil.

BIDELLIUM, *Aqua ex vesicis de ulmo confecta, & proficit ad vulnera in corpore medenda*. Ita Glossæ Isidori; idem est quod Græcis βδέλλιον, Latinis *Bdellium*. Vide Gorræum.

¶ BIDELLUS, ut *Bedellus*. Apparitor, Gall. *Bedeau*. Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Nullus alius Bidellum seu quemcumque officiarium alium eligere præsumat*. Vide Roberti *Goulet* Compendium Jurium & Consuetud. Universit. Paris. fol. 6. & Concil. Hisp. to. 4. pag. 178.

¶ BIDELUS, Exactor, publicanus. Charta Henrici II. Regis Angliæ an. circ. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. p. v. *Omnes Bideli de cetero deponantur per Tamesiam & Medeweiam & per totam Angliam, nisi per costeriam maris*. Vide *Bedellus*.

BIDENS, *Anchora*. Gloss. Isidori.

BIDENTAL, Fulmen bifidum. Miracula S. Walarici Abbatis n. 7. *Et cœpit firmamentum mugire, tonitrua resonare, subito Bidental juxta eum cecidit, adeo ut frocum ejus lingens minime exusserit, &c.* [*Bidental*, Horatio de Arte Poet. sub finem, est locus de cœlo tactus, in quem fulmen decidit.]

¶ BIDENTARE, Versare terram bidente. Papias MS. & Vetus Glossarium San-German. n. 501. *Bidentare, fodere*.

¶ BIDENTATIO, Eadem notione. Gloss. Lat. Gr. *Bidentatio, Fossura, occatio*, σκαφητος.

¶ BIDENTINUS, Laneus. Index Onomast. tom. 4. Acta SS. Maii.

BIDINIUM. Vide *Bicellum*.

BIDRIPA. Vetus Charta an. 7. Ricardi I. laudata a Spelmanno: *Dabant 2. sol. annuatim Abbatissæ & Conventui .... pro tribus araturis & una bidripa, quæ vocatur bingbidripe, quæ ab eo exigebatur, salvis 2. Bidripis quibus idem Willelmus faciet ad cibum Abbatissæ, prima vice cum omnibus hominibus de hospitio suo, & terræ suæ operantibus, secunda cum uno solo homine*.

BIDUANA, Bidui jejunium, ut *Triduana*, tridui. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 136. *Et Biduanas omnes faciunt tam Episcopi, Monachi, & Monachæ, quam Canonici &c.* Decretale precum Episcopor. an. 779. *Et faciant Biduanas, atque eorum homines in eorum casatis, &c.* Rabanus Maurus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 26. *de origine Biduanæ, sive Triduanæ: Biduanum morem jejunii unde sumptum, quod Apostoli jejunaverunt illo biduo, quo Dominus passus & sepultus est*. Vide Cumeanum de mensura pœnitentiarum cap. 11. Bedam de Remedio peccat. cap. 15. Novatum Catholicum in Homil. ad Fratres, Capitula Theodori Cantuariensis cap. 10. Edit. V. Cl. Jacobi Petiti, Grimlaicum in Regul. Solitar. cap. 54. Cassian. Collat. 2. cap. 24. S. Augustin. lib. 1. de Morib. Eccl. cap. 33. Reginonem lib. 2. de Ecclesiast. disciplin. cap. 442. 446. Ratbodum Noviom. in Vita S. Godebertæ num. 5. Vitam S. Samsonis Episc. Dolensis lib. 1. cap. 10. lib. 2. cap. 12. Vitam S. Winwaloei Abb. n. 20. Chronic. S. Vincentii de Vulturno pag. 673. Petrum Damian. in Vita S. Romualdi cap. 3. lib. 6. Epist. 27. Matth. Westmonast. pag. 135. Florentium Wigorn. pag. 631. Rathetium Veronensem serm. 1. de Quadragesima cap. 8.

BIDUANA, [Biduum ante Pascha] in Missali Gothico pag. 323. *Incipiunt orationes in Biduana*. Pag. 324. *Item orationes in Biduana in die Sabbati ad Se.* [f. Sextam.] & in Missali Gallicano veteri pag. 461. *Item orationes in Cœna Domini, sive in Biduana*: Mox: *Item orationes in Biduana*.

BIDUBIUM. Vita S. Leufredi cap. 21. *Illud autem ferramentum vocant rustici Bidubium, quod a quibusdam Falcastrum vocatur, quod in falcis similitudine curvum sit*. [Canones Hibern. apud. Marten. to. 4. Anecd. col. 13. *Si quis .... aut de fuste, aut de securi Bidubioque cultello interfectus fuerit*.] Vide *Falcastrum*.

¶ BIDUINI. Vide *Beduini*.

¶ BIDULLANEUS, An pro *Betulaneus*, seu *Betulaceus*, à Betula? Acta SS. Julii tom. 2. pag. 126. in Vita S. Uldarici: *Qui ambulans inde concidit sibi baculum de ligno Bidullaneo*.

¶ BIEN, Idem quod mox *Biennium*. Charta Theobaldi Comitis Blesens. de Conventionibus factis inter Raherium Vicecomitem S. Florentini & Gervasium Abbatem S. Germani Autissiod. ann. 1147. *Omnes homines S. Germani, qui sunt de potestate de Villari debent Vicecomiti semel in anno per tres dies Bien, & illi qui boves habent carretum & per tres dies corvadam, &c.*

¶ BIENNABILES, BIENNARII. Vide post *Biennum*.

¶ BIENNIUM, pro alveo molendini. Vide *Bidaem*.

BIENNUM, BIANNUM, BIENNIUM, BIDANNUM, &c. *Bienna* definiuntur in Consuetudine Pictavensi art. 99. *Corvées tant d'hommes que de bestes*, [*Corvatæ* tam hominum, quam jumentorum.] *Bians*, in Consuetud. Andegav. art. 499. Santonensi art. 131. 132. Inculismensi art. 22. *Bians* in Pictav. art. 102. 190. Angeriacensi art. 131. 132. & Castelletensi art. 4. 5. [*Bians-Aroans*, in Marchensi art. 499.] *Le bien*, in Charta Mauritii de Bellavilla Dom. Ganaschiæ an. 1265. *Habent etiam le Bien ad vindemias faciendas quamdiu duraverint*. Infra: *Biennum ad ligna ad portandum in Natali Domini, & hoc semel*. Charta Archembaldi D. Soliaci ann. 1150. *Pacem inter se ea lege fecerunt, quod Milites facient ei per homines suos octo dies de Bienno in anno, 4. in Februario in aiis* (hayes) *faciendis, 4. in Maio in fossetis. Et si in duobus terminis de Bieno requisitio facta non fuerit, usque ad alterum annum non respondebunt ei*. Charta Theobaldi Blesensis Comitis & Franciæ Senescalli 1181. ex Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 47. *Mille libras mihi dederunt cum tali conditione, quod si deinceps quoquo modo murum cadere aut dirui, vel fossatos impleri contigerit, non teneantur amplius vel in muris vel in fossatis aliquid mittere, sed ab omni Bienno quod in eis habebam, ipsi & omnis terra Capituli quiti in perpetuum remaneant & absoluti*. [Charta Vicecomitis S. Florentini de Donatione quam fecit monasterio S. Germani Autissiod. ann. 1189. *Dedi etiam eis novem denarios, quos ab unoquoque de hominibus eorum causa Bieni mei singulis annis accipiebam*. Quo ex loco patet *Biennium*, ut & alias servitutes omnes, interdum pecunia redemtum fuisse.]

¶ BIANIUM, apud Stephanot. Antiq. Pictav. MSS. to. 3. pag. 484. *Retinuit Bianium rusticorum ad castrum Luciacum & ad conducendas suas annonas, inde unde sui antecessores conduxerunt*.

BIANNUM, Charta Hugonis Comitis Marchiæ an. 1270. in Tabul. S. Hilarii Pictav. *Exigat* (Comes) *biannum ab hominibus mansionariis prædictorum locorum, nisi ter in anno in terminis infrascriptis, &c. Et tunc habebunt nec exigent ad faciendum Biannum, nisi de singulis hor-*

bordariis unum bovem vel aliud animal arans, &c. In Tabulario Burguliensi Ch. 60. *Biannum ad reficiendum fossata castri de Maravento*. Liber Chirographorum Absiæ fol. 21. *Adjutorium boum & quadrigarum suarum quod Biannum vocatur, sicut alii homines nostri nobis facient*, (Stephanot. Antiq. Pictav. MSS. tom. 4. pag. 408. ex Charta anni 1232. *Expeditionem quoque & exercitum, Biannum, bosquetallum, in quibus teneri mihi eosdem homines proponebam*.)

¶ Bianum, in Charta ann. 1192. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 649. *Sint liberi & immunes per totam terram nostram, tam per terram quam per mare conductio facta absque venda.... navagio, monagio, Biano, &c.* Idem occurrit in Charta an. 1277. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. pag. 927.

Bias. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 37. 38. *Similiter facient eis quinque Bias, unum ad frumentum faciendum, alium ad avenam, tertium à proffendra, quartum in nemore, quintum in vindemiis; & hoc faciant, sive habeant bovem, sive non habeant*. Infra: *Omnia autem servitia de Bias, de avena, de gallinis, &c.*

¶ Bidamium. Chartular. S. Cypriani Pictav. fol. 110. *Cadelo Vicecomes in tempore Gisleberti Abbatis omne Bidamium & prabensionem arietum & de porcis ..... condonavit Monachis*.

Bidannum, in Literis fundationis Abb. Omn. SS. Andegav. ann. 1408. *Istas consuetudines perdonat Goffridus Comes in perpetuum Deo & S. Mauritio, &c. In curte Spinacii totum vinagium & totum carragium boum & asinorum, & Bidannum villanorum ad 15. dies in anno*. Alia ejusdem Comitis pro Abbat. SS. Sergii & Bacchi: *Similiter de tota terra Thorniaci vicaria in totam, Bidannum & universas consuetudines, excepto avenagio & fodrio*. [Alia charta Tabularii ejusdem monasterii, qua Americus filius Judicaliæ donat Monachis *omne Bidannum de illorum hominibus manentibus apud Chamariacum in omni terra illorum*.]

¶ Biegnium. Charta ann. 1258. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 156. *Nullus eorum reddet nobis vel heredibus seu successoribus nostris dominis Castri-novi Biegnium seu corvatam*.

Biennium. Tabularium S. Hilarii M. Pictaviens. *Ad castrum Rosiacum claudendum, Biennium, si vocati fuerint, tenentur homines nostri, non impediti necessitate panem suum coquendi, vel ad furnum, vel ad molendinum eundi, vel vocationis biannii B. Hilario ante facta*. Vide Probat. Histor. Castilionensis pagin. 53. Thomasserium in Consuet. Bituric. lib. 1. cap. 61. 63. 68. &c.

¶ Biennus. Charta Ludovici Comitis Blesens. & Claromont. pro Monasterio Bonæ-vallis ann. 1198. ex Archivo ejusdem loci: *Homines Bonæ-vallis ad defensionem eorum cum aliis hominibus ibant & faciebant biennos suos in Episcopatu Carnotensi, &c.*

¶ Bienum. Charta Archembaldi domini de Soliaco apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 714. *Quod milites facient ei per homines suos octo dies de Bieno in anno*.

¶ Bihennium, in Charta ann. 1283. ex Tabul. San-Dion. *Octo libras pro uno mengerio .... charteium seu Bihennium, vinagium, harpagium*.

Biennarii, Qui *biennium* præstant. Charta laudata ann. 1265. *Sed a Castellania de Machecolis vavassorii dabunt comedere omnibus Biennariis suis, exceptis illis qui fenabunt fenum, &c.* Hujusmodi sunt quos describit Froissartes 2. vol. c. 74.

Biennabiles, Bienniis obnoxii, *Biennables*, in Consuetudine locali Castelli novi in Biturigib. art. 4.

Has porro voces omnes effictas esse constat à *Bannum*, quod qui tenerentur ad ejusmodi *corvatas* & *manoperas*, proclamatione & *banno* solenni ad eas præstandas evocarentur.

☞ Quod quidem etymon quamvis à vero minime aberrare existimet D. *de Lauriere*, conjecturam nihilominus D. Hevini eadem hac de re haud prætermittendam idem censet; ejusmodi scilicet *corvatam* sic dici, quod à subditis in colligendis terræ fructibus (quod Gallice dicimus, *le biens de la terre*) potissimum debeatur. *Biennia* vero seu *Bihennia* appellata opinatur Gallandus *quod bis in anno præstarentur, nisi aliud convenisset*.

BIERBANNUM, Bannum cerevisiæ, *Ban de biere*, tributum quod pro cerevisiæ venditione præstatur: vel pro taberna *potaria*, quam *Bierbanck* vocant Germani & Belgæ. Confirmatio Consuetudinum S. Audemari in Atrebatibus, in Hist. Guinensi pag. 195. *Dabuntque singulæ mansiones denarios 12. in festo S. Michaelis, & de Broetban den. 12. & de Bierban 12. denarios; vacuæ autem nihil dabunt*. De vocis *Biere* etymis variis consule Cluverium lib. 1. Germ. antiq. cap. 17. Vossium, & V. Cl. Ægidii Menagii Origines Gallicas & Italicas, &c.

BIERES. *Biremes*, apud Anastasium in Hist. Eccl. pag. 111. ubi Theophanes διήρεις habet.

BIERIA. Vide *Beria*.

¶ BIERUM, seu *Bietum*, Alveus aquæ, cujus impulsu versatur rota molendini, Gall. *Bie*. Charta Communiæ S. Quintini Viromand. an. 1233. e Chartulario Monasterii S. Quintini in Insula p. 157. *Aquas illas exire permittent & effluere ventaliis elevatis .... super dictum vivarium ... sive super Bierum per excretionem aquarum istarum*. Ibidem pag. seq. *Quod dictæ Kaberiæ, omnibus sublevatis ventaliis, non sufficerent ad egerendum dictas aquas, & per exundationem aquarum manentibus super dictum vivarium sive super Bietum*. Vide *Bedum*.

¶ BIEZIUM, Eadem notione. Litteræ Odonis primogeniti Ducis Burgundiæ ann. 1265. in Chartulario urbis Autissiod. fol. 39. *In dicto Biezio de Brichol piscari valeant quicumque voluerint & cum omnibus ingeniis: ita tamen quod non impediant aliquatenus cursum aquæ, hoc excepto quod dicti piscatores vel alii habere vel facere non poterunt in memorato Biezio vel in aliqua parte ipsius noas vel boichetas*. Vida *Becium* in *Bedum*.

¶ BIFACIATUS, Qui binas pluresve facies habet. Vide *Missæ Bifaciatæ* in *Missa*, Sacrificium.

BIFANG, Bifangum, Ambitus, septum. Traditiones Fuld. lib. 1. pag. 455. *Præter unam arialem, & 1. huobam, & unum ambitum, quem nos Bifang appellamus*. Ex lib. 2. trad. 43. *Extra illum ceptum, id est, Bifang*. (Præceptum Lotharii Regis ano. 856. apud Marten. Ampliss. Collect. tom. 1. col. 146. D. *Necnon & mancipia utriusque sexus idem pertinentia* [trado,] *necnon & Bifangum, qui vocatur Abuchescheit & Astarnascheit, &c.* Ibidem col. 178. A. in altero ejusdem Lotharii Præcepto: *In commarca ipsius villæ Bifangum unum, ubi possint ædificare mansa centum*.]

¶ BIFARICALIS Scriptura, Genus Scripturæ. Vide *Scriptura*.

BIFAX. Glossæ Isidori: *Bifax, duos habens obtutus*. Gloss. Lat. Græc. *Bifax*, δίχροος, διπρόσωπος, διττοί. Cummianus Hibernus de Controversia Paschali: *Sed si quid forte impolitum vel vitiosum per immunda labia dixi, bicipiti labii vestri forcipe per igniferum Esaianum altaris Dei carbonem tangite, & præputium inculti logii Bifacis ter quaternis cultris Ben-Nun quinis denis digitulis humatis cum plebis præcidite prioris præputii*.

Befax, Befarius, bifacius. Papias: *Befax*, *men-*

mendax. *Befarius*, *bilinguis*. Idem: *Bilinguis*, *fallax*, Bisarius, *vel duas linguas habens*. (Vet. Gloss. San-German. n. 501. *Bisatius*, *Bilinguis*.) Commodianus Instruct. 24.

Quid in synagoga decurris ad Bisarios.

Isidorus Pacensis Episcopus in Chron. æra 772. *Arabas sine effectu ad propugnacula Maurorum mittens, navibus prastolabiliter adventatis, maria transnatat; si quos ex eis contradictores vel* Bisarios, *seu machinatores aut hæreticos, quos illi augures vocant, reperit, gladio jugulat*. Ex eo Rodericus Toletanus in Hist. Arabum cap. 15. *Contradictores*, Bisarios, *& rebelles interfecit*. Hinc forte Beffa, Italis pro ludificatione, & *Beffare* iisdem, nostris *Beffer*, illudere, verbis fallere, ludificare. Perperam enim a βάσκειν, etymon harum vocum accersit Acharisius. Vid. Ægid. Menagium in Origin. Italic. in Beffa, & Ferrarium in *Buffa*.

BIFERA, Papiæ, *Secunda conjux*. [Sic etiam in vet. Gloss. San-German. num. 502.] Rectius in Gloss. Isid. *bruira*. Idem Papias: *Bruria*, *secunda conjux*. *Bruram vocat* Hieronymus, quæ bis nupsit, vel multinubam.

BIFESTUS. Utitur Prudentius.

BIFINIUM, *Lacus vel divisio inter duos fines*, Joanni de Janua.

¶ BIFLE, pro *Buffle*, Corium feri bovis, apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 423. *Supertunicam de Bifle domina Lucia*.

BIFURCATI Canonici. Ita Canonicos appellabat Wicleffus, hæreticus in Trialogo art. 21. ex eorum pileis, quos *Bonnets carrez* dicimus, de quorum origine agimus alibi,

BIFURCUM. Fragm. Petronii: *Pane animam ebullivi; sudor mihi per Bifurcum volabat: oculi mortui*, *&c*. Frons.

1. BIGA, vehiculum duabus constans rotis: nostris, *Charetta*. Beda lib. de Ortogr. *Bigæ & trigæ & quadrigæ pluraliter efferuntur. Seu in nostrorum literis scriptio uni Bigam invenimus & quadrigam*. Stephanus Tornacensis Epist. 228. *Bigam autem seu birotum mittere noluimus, quia fortassis oneri non sufficeret*. Conradus Marburg. de S. Elizabeth: *Et statim Biga supposita est, & dum in itinere esset, Biga confracta est*. Charta Henrici III. Reg. Angl. tom. 2. Monastici Angl. pag. 181. *Et unam Bigam cum unico equo semel in die in bosco suo errantem ad focale ... portandum*. (Chartular. Monasterii Aquicinct. fol. 76. *Quod si furnus ejus ceciderit & alium construere voluerit debet ei monachus Bigam unam duorum jumentorum accommodare, ea scilicet conditione, ut eodem die monacho Bigam suam reddat*.) Occurrit in Chronico Andrensi pag. 340. apud Vincent. Belvac. lib. 31. cap. 150. in Histor. Drocensi pag. 235. 237. &c.

Bigata Vini, in Charta ann. 1212. apud Hemereum in Augusta Virom. pag. 196. vulgo *Charetee de vin*.

¶ Bigata Arborum, in Sententia P. Abbatia S. Baioli ann. 1204. *Item sententiavimus decem Bigatas arborum .... predicte Ecclesie restitui debere*. Occurrit ibidem iterum.

¶ Bigata Lignorum. Chartularium Aquicinctense fol. 66. *Godefridus de Strumel dedit Ecclesiæ Aquicinensi ... ante Natale Domini ad focum faciendum duas Bigatas lignorum*.

2 BIGA. Vox Hispan. Trabs, Tignum. Fori Oscæ ann. 1247. *Si per homines servitii, sive signi Regis, in murum villæ tigna sint immissa, quæ tigna Bigæ apud Aragones appellantur*, *&c. Alibi villano debet habere per suas dotes unam domum coopertam, in qua sint 12. Bigæ*, Charta ann. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbonensia: *Item 80. filas quas habuerunt homines de Villanova de mandato ejusdem. Item 9. Bigas grossas, quas habuerunt homines Petri de Villanova, ... item 378. inter filas & Bigas, quas habuit D. Amalricus*, *&c*.

BIGAMI, Digami: ii in jure Canonico ad sacros Ordines promoveri non possunt, &, ut est in Concilio Lugdunensi, *omni privilegio Clericali privati, & coercitioni fori sæcularis addicti sunt. Sed & ipsis sub anathemate prohibitum est deferre tonsuram, vel habitum Clericalem*. Qui autem proprie dicantur *Bigami*, & ex eo irregularisatem contrahant, pluribus expediunt Gratianus & Gregorius IX. PP. in Decreto & Decretalibus, Concilium Londoniense ann. 1321. cap. 15. Willelmus Stanfordius lib. 2. Placitor. Coronæ cap. 46. Joannes de Janua in verbo *Bigamus*, &c.

Bigami, Qui eodem tempore plures habent uxores, in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 12. §. 6. ubi recensentur inter infames, & eos qui ad accusationem vel testimonium non admittuntur. (Adde Statuta Eduardi III. cap. 2. & Eduardi VI. c. 12.]

¶ BIGARIUS, qui *bigas* regit, apud Rymer. to. 9. pag. 261. *Scias quod assignavimus te ad sexaginta Bigarios*, *&c*. Vide *Bolona*.

BIGARUS Regestum Philippi Aug. Herouvallianum f. 173. *Dominus Rex potest ponere in foresta Bigaros suos, cum voluerit, & quot voluerit. Et cum D. Rex ponet suos* Bigaros, *Abbas Liræ ponet tres, & Heremitæ deserti unum*, *&c*. Supra *Bigres* dicuntur, ut & in Regesto Normanniæ sign. P. in Camera Comput. Paris. *Sanctus Laurentius de Lyons furcam* (habet) *ad hospitandum, & brancas ad ardendum, & festum ad hospitandum; & ideo servare debet porcos Regis, vel reddere 4. solidos, & quærere les Bigres*. In Gestis Consulum Andegavensium cap. 1. legimus Britones nostros Armoricos *Bigrios* appellasse, quos Franci *Bersarios* seu Venatores. [Vide *Bigrus*.)

¶ BIGATA. Onus *Bigæ*. Vide in *Biga* 1.

BIGEMMEUS Annulus, in Ep. Valeriani, apud Trebellium in Claudio, duabus gemmis insignis.

BIGENS, Papiæ, *duabus gentibus natus*. Addit Ugutio, *sicut ex patre Tusco & matre Franca*, *Bigenera animalia* dixit Varro.

BIGERA, Bigerrica, Bigerrica, Biherrica. Papias MS. *Bigera vestis russa, id est, valua, quæ & bilis dicitur*. Alius MS. *Bigera vestis sussa, id est, valua*, *&c*. Editus, *vestis sussa, id est, valua*, *&c*. Alibi: *Bicerua, vestis fulva*. Gloss. Isid. *Bigera vestis, gusa, villata*. Vetus Gloss. S. Benigni: *Bigeria, vestigia rusa, id est, villata*. (Gloss. San-German. MS. n. 501. *Bicerra*, *Bestis gussa*.] Denique Ugutio: *Bigera, est vestis villosa*. *Bilis* autem apud Papiam, dicitur pro *Vilis*. Gloss. Lat. Gr. *Bilis*, εὐτελής. Bigericam enim vilioris pretii fuisse innuit Paulinus lib. 3. de Vita S. Martini:

Tum vestem octava solidi vix parte coemptam
Nodosis textam fœtoso vellere filis
Ante pedes Sancti stomachatus projicit ille.

Valua apud eumdem Papiam idem sonat quod *villosa*, ex Gallico *Velue*. Pro *gusa* & *sussa*, legendum indubie *rusa*. [Grævius ad Glossas Isid. monet esse retinendum *Gusa* & *Suffa*, *vel Susa*, voces origine German. non minus quam *Roccus*. *Gusa*, *Supa*, inquit, etiam nunc hodie vocatur *Schubacene Schaube*, pallium sive brevius sive longius pro diversitate temporum seu hominum.] Ex quibus conficitur *Bigeram* fuisse vestem rufam, villosam & vilem. At Salmasius ad Capitolinum, *Bigeram* hisce locis perperam appellari putat, pro *bicerram*. Sunt autem *bicerres*, vel *bicerres*, vestes quæ ab utraque

parte

parte cirros habent, *Κίκιννον, Ἔκμαλλον*, uti habent Glossæ veteres. Eædem Glossæ. Μαλλὸς, *cirra*, *villus*. Sulpitius Severus de Vita S. Martini lib. 3. Dial. 2. *Bigerrigam* appellat, quæ Papiæ *Bigera* nuncupatur: *Artatus demum Clericus necessitate compulsus, jamque felle commoto, e proximis tabernis Bigerrigam vestem brevem, atque hispidam, quinque comparatam argenteis rapit, atque ante Martini pedes iratus exponit*. Fortun. l. 3. c. 1. de eodem S. Martino:

Induitur Sancto hirsuta Bigerrica palla.

Quod vero apud Sulpitium & Fortunatum *Bigerrica* dicitur, *Roccus* vocatur à Monacho Sangallensi in Carolo Magno lib. 2. cap. 27. palliolum scilicet brevius, quo humeri conteguntur. Vide in *Roccus*.

Isaacus Pontanus *Biberricam* legi in MSS. Codd. Sulpitii, contendit, aut fingit, ut à Germanis vocabuli etymon accersat, apud quos *berich* & *beharich*, hispidum, pilosumque significat. Verum alii probabilius, à *Bigerris*, seu *Bigerronibus*, Galliæ ad Pyreneos celeberrimis populis, quorum non semel Cæsar & Plinius meminere, *Bigerricas* vestes dictas censent; cum & ii etiamnum ejusmodi *capas breves*, villosas & hispidas, ex crassiori lana confectas, adversus aeris intemperiem deferant. Indigenæ *Marlotas*, quasi *Melotas*, interdum *Capas Bebarnenses*, appellant. Sed & Paulinus Carm. 12. ad Auson. *Bigerros* pellibus, seu villosis vestibus amiciri consuevisse annotat:

Dignaque pellitis habitas deserta Bigerris.

Nec desunt qui *pallia Aquitanica* dici apud Gregorium Magnum censent lib. 6. Epist. 6. [Jansonius in suis ad Isidori Glossarium Collectaneis aliud suspicatur esse nostræ vocis etymon, nempe Gallicum *Bigarrer*, Variegare, diversis coloribus interstinguere, quasi *bis variare*. Equidem dicimus etiamnum hocce sensu *Habit Bigarrè*, sed non ea videtur esse nostri *Bigarrer* antiquitas, ut *Bigeræ* antiquiori dare potuerit originem.] Quidam denique ab hac voce deducunt nostrum *Haire*, cilicium, quasi ex *Biberre*, atque in iis idem Pontanus, & V. Cl. Ægidius Menagius.

¶ BIGERMEN, *Seges vel legumen ex duobus germinibus commixtum*. Johan. de Janua.

BIGLOSUS, BIGLOSSUS, Βίγλωσσος, qui duas linguas callet. Lotsaldus in Vita S. Odilonis Abbatis Cluniacensis cap. 16. *Qui potens in literis ac Biglossus Græce noverat & Latine*. Hinc emendandus Petrus Damiani in Vita ejusdem S. Odilonis cap. 32. ubi *Biglosus* habet.

BIGONCIUM, Mensuræ liquidorum species, apud Italos, *Bigoncio*, vel *Bigonzio*: *Bigoncia* dixit Dantes in Parad. Cant. 9. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 10. *Datur etiam stipendiorum cuilibet, omni die, mensura una vini, quæ est quarta pars unius libræ, quæ libra multiplicata in septuagenarium numerum, perficit mensuram quæ vulgariter Bigoncium appellatur*. Occurrit ibi non semel. Vide Acharisium, Academicos Cruscanos, Pergaminum, Ægid. Menagium & Oct. Ferrarium in Orig. Ital.

¶ BIGORRA. Informationes Massil. pro passagio transmarino ex MS. Sangerman. ubi de apparatibus navium: *Item tres trossas munitas & octo capita de Bigorra, & quædam alia minuta oportuna*. Haud scio an legendum *Bigotta*, quæ apud Italos significat funem anterioris mali, lignumve instar trochleæ fabricatum, quo ducuntur funes, quodque nautæ vocant *Cap. de mouton*.

BIGOTHI. Vetus Chronicon tom. 3. Hist. Franc. de Rollone primo Normannorum Duce: *Hic non est dignatus pedem Caroli osculari, nisi ad os suum levaret. Cumque sui Comites illum ammonerent, ut pedem Regis in acceptione tanti muneris* (Neustriæ Provinciæ) *oscularetur, lingua Anglica respondit, Ne se Bigos, quod interpretatur, Ne per Deum. Rex vero & sui illum deridentes, & sermonem ejus corrupte referentes, illum vocaverunt Bigoth, unde Normanni adhuc Bigothi vocantur*. Le Roman *de Vacces ou de Roa* MS.

Mouls ont Franchois Normans laidis
Et de meffais & de mesdis:
Souvent lor dient reproviers,
Et claiment Bigos & Drascbiers.
Souvent les ont meslez au Roi,
Souvent dient, Sire, pourquoi
Ne tollez la terre as Bigos, &c.

Vide Steph. Paschasium, lib. 8. Disquisit. Francic. cap. 2. & Octav. Ferrar. in *Becca*.

BIGRADUM, Δίβαθμον, *Bipes*, in Gloss. Græco-Latino.

¶ BIGRAIGUS. Computus anni 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLXI. *Pro Bigraigis* VIII. *S. Andeg.*

BIGRINÆ, pro *Beghinæ*, apud Matth. Westmonast. an. 1248. in utraque Editione. Vide *Beghinæ* in *Beghardi*.

¶ BIGRUS. Non una hujus vocis notio; sumitur pro *Forestario*, qui *forestas* seu silvas servat, ac præsertim pro eo cui apum cura incumbit, ut earum scilicet examina & mel colligat. Tabular. S. Salvatoris Ebroicens. *Et habebit domina Abbatissa sancti Salvatoris duos Bigros in foresta domini Regis, &c.* Charta an. 1462. *Item, avons droit d'avoir & tenir en ladite foret* (de Conches) *ung Bigre, lequel peut prendre mouschés, miel & cire pour le luminaire de notre dite Eglise, mercher*, (marquer) *couper & abatre les arbres, ou elles seront sans aucun dangier ne reprinse*. Alia an. 1479. *Item, ai droit de trois ans en trois ans, quand on met les mouches en ladite foret* (de Breteuil) *d'envoyer mon Bigre avec les Bigres du Roi, lequel doit etre jure devant le Chastelain de Bretevil, de bien & fidelement querre les Abeilles & le miel pour en faire mon besoing*. Alia notione dici videtur de loco ubi apes servantur. Charta Rogerii *de Tony* Comitis Conchensis: *Dedi & concessi religiosis viris Abbati & Monachis Abbatiæ de Strata Ordinis Cisterc diœcesis Ebroicensis unum Bigrum, id est, acquisitiones apum in foresta mea de Conchis in ministerio de Champsignoles*. Alia Ricbardi II. Regis Angliæ pro fundatione Abbatiæ Boni-portus: *In foresta de Bord. unum Bigrum ad luminare Ecclesiæ*. Hinc vox *Bigreriæ* in Charta an. 1465. *Et dudit fief d'Auvergny depend ung hostel appellè la Bigrerie, ou l'hostel aux moches*. Hæc Chartarum excerpta nobis suppeditavit Mercurius Gallicus mensis Februarii anni 1729. ubi *Bigri* etymon docte satis si vere à voce Latina *Apiger* vel *Apicurus* deducitur; quam tamen utrum Latini usquam dixerint prorsus nescio. *Apifer* pro *Magistro apum* dixit Ugutio. Vide *Apicularii*, *Bigarus* & *Bersarii* in *Bersa*.

¶ BIGUINÆ, pro *Beguinæ*, Gall. *Beguines*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 6. col. 1. ex Testamento anni 1236. *Beguinis Lugdunensibus sexagiata solidos*. Vide in *Beghardi*.

¶ BIGUS, Species trabis, nostris nautis *Bigue*, *Bigot*. Hist. Harcur. tom. 3. pag. 125. ex Regestis Cameræ Computorum: *Et quia debent habere pasturam animalibus & porcis per totam forestam, & porcos suos quietos de pasaagio recognitum, & sive quia debent habere centam Bigos in foresta, & unum tornatorem liberum & quietum.*

¶ BIHERIA. Vide *Bicheria*.

¶ BIHERRICA. Vide *Bigera*.

¶ BIHORIUM, Binæ horæ. Res Moguntiacæ tn. 2. pag. 448. edit. 1722. *Ubi somno placidissimo non amplius Bihorio recreatus esset, ecce tibi, &c.*

¶ BI-

¶ BIKENES. Charta Henrici IV. Regis Angliæ an.1409. apud Rymer. tom.8. pag. 592. col.1. *Quandam turrim & quandam capellam B. Mariæ, una cum aliis domibus & substantiis de petra, ut puta Bikenes, ac alias res, &c.*

¶ BILABRUM, διχειλής. Glossar. Lat. Gr. Cui sunt bina labra.

BILAGE. Will. Thorn. in Chron. ann. 1313. *Ad sextum articulum petitur, quid intelligitur per hanc dictionem Bilage. Dicunt quod quidam usus vel consuetudo, qui Bilage in partibus Kantiæ vulgariter appellatur, sic se habere consuevit: quod cum contentio vel controversia aliqua suborta fuerit inter aliquos de finibus, seu limitibus, debent Senescalli seu Ballivi partium, vel alia persona fide digna, ad hoc per partes specialiter deputatæ, in loco, de quo est contentio, convenire, remque oculis subjicere, informationeque per viros fide dignos habita, absque strepitu judiciali, & figura judicii, mox totam dirimere quæstionem.* Meminit præterea hujus Legis ann. 1283. Etymon accersunt ex Saxonico, Laza, lex, & By, habitatio, villa: quasi lex villæ: sunt enim *bylages*, leges quas villarum incolæ sibi constituerunt observandas: hodie *Bilawes* Angli vocant. Joannes Stiernhookus lib. de Jure Sueonum vetusto lib. 1. cap. 1. ait pariter *Bilagines* ita appellari, quasi *oppidanas leges*, *Bylag*, vel *appendices seu additamenta ad leges*. V. Bellagines.

BILAMNA, Vitalis Gromaticus: *Constituimus in Bilamnis & olivastellum, in ipsis Bilamnis fossatum fecimus, in aliis locis congeries lapidum fecimus.* V. *Lamna*

¶ BILANDE. Vide *Wervagium*.

¶ BILBERE, & BILBIRE, *Sonitum edere*. Gloss. MSS. Montis S. Eligii Atrebat. Glossar. Lat. Gr. *Bilbit*, βομβύζει, Bombum edit.

BILE. Gesta Regum Francor. cap.41. *Cumque discoopertus, à galea apparuisset caput Regis, cognovit Bertholdus esse Regem, & ait, Tune hic eras Bile jumentis?* Cod. alii habent *Blare jumentum*, & *Bale jumente*. Sed legendum videtur *Bile*, seu *Vile jumentum*. Ita *bilitas* pro *vilitas* scribitur in Glossis Lat. Gr. Ibidem: *Bilis*, εὐτελής. Vide infra *Billa*.

¶ BILETTUM, Species annonæ. Charta Eduardi III. Regis Angliæ ann. 1361. apud Rymer. to. 6. pag. 316. col.1. *Præcipimus quod triginta quarteria frumenti, centum & viginti & quatuor quarteria avenarum & quatuor milia Bilettorum in Ballivæ tua .... sine dilatione emi & provideri, & frumentum illud moli, & floram inde in doliis poni, & dictam florum, sic in doliis positam, necnon & avenas & Biletta prædicta, usque portum de Sandwico duci, & ibidem in navibus carcari .... pretium cujuslibet quarterii bladorum prædictorum, ac cujuslibet miliaris dictorum Bilettorum continentes, liberari facias.*

¶ 1. BILEX, δίμιτος, *Duplex ligamen habens*. Suppl. Antiquarii.

¶ 2. BILEX, ἄνιμος: *Venetus*. Ibidem.

BILFREDUS. Vide *Belfredus*.

¶ BILIBRIS, *Sextarius bis assumptus*. Papias MS.

BILINGUIS, Fallax. Pœnitentiale S. Columbani cap. 11. *Si fuerit aliquis Bilinguis, & conturbet corda fratrum, &c.* Occurrit pluries in Scripturis.

BILINGUITAS, Fallacia. Regula Sanctimonialium canonice viventium, in Conc. Aquisgr. c.14. *Murmurationem, scurrilitates; Bilinguitates, dissensiones, &c.* Occurrit rursum cap. 18. (& in Epistola panegyrica Dudonis Decani S. Quintini ad Alberonem Episc. Laudun. præmissa Historiæ Normannorum.)

¶ BILIOR, *Irascor*, χολῶ. Gloss. Lat. Græc.

¶ BILIS, pro *Vilis*; *Bilitas* pro *Vilitas*. V. in *Bile*.

BILITAS. Papias: *Bilis, humor fellis, tristitia, virus, iracundia. Bilitas amaritudo.*

BILIVIC, *Adumbratio vocis aquæ scaturientis*. Papias. [*Bilivit* in MS. Ecclesiæ Bituric. necnon in vet. Gloss. San-Germanensi num. 501.]

1. BILLA, Scedula, libellus, syngraphum: Anglis *Bill*, vel *Bille*, ut apud Knyghtonum pag. 2721. Nos vulgo *Billet* dicimus. Willelm. Thorn. c.41. *Habito consilio cum dominis prædictis, porrectæ fuerunt Billæ & petitiones Domino Regi*. H. Knyghtonus an. 1272. *Decanus Lincolniensis proposuit unam Billam excusatoriam, quod terra Anglia in tantum fuerat depauperata, &c.* Spelmannus à Saxonico Bille, deducit: Somnerus ex *Libellus*, corruptum putat: alii à Græco βιβλίον, Epistola. Hesychius: βιβλία, ἐπιστολαί. Lexic. Græc. MS. Reg. Cod. 2062. βίβλος, ἐπιστολή.

BILLETA, Diminutivum à *billa*: *Billete* in Consf. Tur. art. 82. Andegavens. art. 52. Cenoman. art. 67. Juliodun. cap. 7. art. 2. *Billet*, in Trecensi art. 126. &c. Monasticum Anglic. to. 1. p. 654. *Secundum quod continetur in quadam Billetta inter sigillum & scriptum ante consignationem affixa*.

¶ BILLETUS, Eadem notione. Menoti Sermones Quadragesim. fol. 188. recto col. 1. *Et ideo volui me subtrahere a vobis, & intendebam hodie venire ad vos, ut Deum rogaretis pro me, & diceret quilibet unum Ave Maria pro me: Et cum essem sic in pede Crucis & sic desolatus, quod ego eram in fine Billeti mei*. Hoc est, tam anxio animo esse, ut quid agendum dicendumve sit, ignoretur. Galli dicimus hoc sensu: *Etre au bout de son rollet*.

2. BILLA, *Jumentum, asinus*, in Gloss. Isid. Vide *Bile*.

BILLEUS. S. Audoenus lib. 2. Vitæ S. Eligii c. 34. *Fortuitu unda sanguinis ex naribus jacentis profluens cœpit ubertim genas Sancti rigare, quod conspicientes... suppositis hinc inde Billeis linteis summa cum diligentia sanguinem collegerunt*. Legendum indubie *Bibleis*, aut *Bibliis linteis*. Glossæ Isidori: *Bibleis duplicibus linteis*. Joannes Laudensis Episc. in Vita S. Petri Damiani Card. n. 40. *Nec prætereundum, quod ... super Bibleam cratem nudam somni quietem caperet*. Est autem *Byblinum linteum*, cannabinum, vel potius ex gossipio, seu, ut tunc vocabant, *bombace* confectum. Auctor est enim Theophrastes ex byblo vela, tegetes, vestes, storeas, & funes confici solere: Καὶ ἐκ τῆς βύβλου ἱστία τε πλέκουσι, καὶ ψιάθους, καὶ ἐσθῆτάς τινας, καὶ στρωμνάς, καὶ σχοινία, καὶ ἕτερα πλείω. Horum operum artifices, *Biblii* dicebantur. Papias: *Biblii, artifices qui faciunt tapetas*. Vide *Bombax*, & Salmasium de Modo usurarum pag. 401. 402. [& supra *Biblus*.]

BILLIA, ex Gallico, *Bille*, Ramus crassior, vel truncus. Libertates Jasseronis in Bressia an. 1283. apud Guichenon. *Concedentes hominibus antedictis in dictis nemoribus, ... pro calefaciendo, de quolibet nemore mortuo, exceptis Billiis competentibus .... ad circulos faciendos.* (Charta Ludovici Comitis Blesensis & Claromont. pro Monasterio Bonævallis an. 1198. *Ipse comestiones & hospitia, quæ in terra eorum habere se dicebat, dimisit & ipsi ei de unoquoque hospite quam extra banleugam habebant in Billia vel in ramo silvæ longa.*] Vide *Billus*.

BILLICUS. Anastasius Biblioth. in Benedicto III. PP. p. 205. *In Ecclesia B. Petri ... ad cooperiendum Billicum Confessionis fecit cooperculum ex auro purissimo, pens. lib. 3.* Ubi Bulengerus legendum putat *umbilicum*, ut fuerit illius theca, in qua S. Petri corpus reconditum erat umbilicus. Certe *Billico*, etiamnum Itali medium, seu centrum vocant, voce formata ex *umbilicus*. Ita Joan. Villaneus lib. 5. cap. 7. & lib. 7. cap. 36. Proinde *Billicus* idem erit quod *centrum Ciborii*, quemadmodum appellatur *centrum cameræ*, à Nicolao I. PP. Epistol. 2. Conchæ altaris pars superior, uti observa-

servavimus ad Paulum Silentiarium pagin. 573.

BILLIO, Gall. *Billon*, Hispanis *Vellon*, Nummus æreus, vel ex ære & argento conflatus: interdum massa monetaria. Statut. Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1305. in Reg. 36. Tabul. Regii: *Ne quis aurum, argentum, vel Billionem extra regnum nostrum deferre præsumat*. (Charta ejusdem Regis an. 1295. to. 1. Ordinat. Regum Francor. pag. 326. in Notis col. 2. *Contractus auri, argenti in massa, vel Billionis, aut alterius metalli*. Occurrit ibid. pagg. 451. 529. 814.) Molinæn in Tract. de Contract. qu. 100. n. 783. & Covarruvię de Vet. numismat. collat. c. 1. n. 1. moneta *de Vellon* seu *de Billon*, dicitur non tantum ea quæ ex ære percuditur, admista parte aliqua argenti; sed & illa quæ cuditur ex argento, cui mista sit tertia vel quarta aut sane quinta pars æris. Neubrissensis vocem *Vellon*, & *Billon* à *vilis* deducit, ita ut vilior moneta intelligatur. Malim sic dictum aurum vel argentum in massam seu *Billam*, i. baculum, conflatum, necdum purgatum. Vide *Billus*.

¶ BILLO. Eadem notione, apud Rymer. to. 6. pag. 553. col. 1. *Decem marcas auri in Billone*.

¶ BILLONUS. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 96. *Quod si contingeret D. Regem Franciæ plus dare mercatoribus portantibus Billonum ad monetas regias pro marcha argenti, quam modo dat, ipsi Siardellus & socii eodem modo & tantum plus dare mercatoribus portantibus Billonum ad monetas nostras*. Legitur eodem sensu ejusd. Hist. to. 2. p. 159. 415. 416. & 417.

BILLUS, Baculus, Anglis *Billes*, nostris *Billot*, clava oblonga. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 70. *Si liber servum occidas, reddat parentibus 42. muslas, & unum Billum mutilatum domino servi pro manbota*. Et c. 78. quod est *de liberatione servi*: *Si quis in servum transeat ..... in signum vere transitionis hujus Billum vel strublum, vel deinceps ad hunc modum servitutis arma suscipiat, in manum Domini mittat & capus*. Nam baculi arma sunt servorum. Vide *Billia*, *Campio*.

¶ BILNETA. Commeatus, Gall. *Passe-port, sauf-conduit*, apud Rymer. to. 9. p. 504. col. 1. *Dedimus vobis plenam, tenore præsentium, potestatem ad Bilnetas (sigillo vestro signatas)... qui pro hujusmodi Bilnetis habendis penes vos prosequi voluerint ... pro Bilnetis suis ... sub pœna quod, si eorum aliquis Bilnetam suam hujusmodi non habens post octo dies prædictos, per aliquem ligeorum nostrorum de exercitu nostro capiatur; prisonarius capientis remaneat*. Vide *Billa* 1.

BILOCHIUS, *Bilochii regales*, in Decretis Andreæ Regis Hungariæ an. 1222. §. 5.

¶ BILUUS, *Morbus bestiarum*, in Glossis Isid. sed mendose, ut jam dictum est in *Beluus*.

¶ BILYCHNIS LUCERNA, cujus duplex est ellychnium. Vide *Myxa*.

BIMANIS. Ermenricus in Vita S. Soli cap. 4. *Flumen .... piscibus copiosum, & maxime Bimanes cancros ebulliens, navalique mercimonio aptum*. Malim Bimares, *Escrevisses*.

¶ BIMARE, *Duplicare*, *Disputare*. Papias MS. Vide *Bimatus*.

¶ BIMAREUS, *Secundus maritus*. Idem Papias MS. cum Glossario itidem MS. Montis S. Eligii Atrebat. Vide *Bimaritus*.

BIMARITUS, Qui bis conjugium iniit, apud S. Hieronymum lib. 1. in Ruffinum sub finem. [In Glossis Isid. *Bimaritus*, *Iterum maritus*, in vet. Gloss. San-German. num. 501. *Bimaritus*, *secundus maritus*, mallem *secundo*.]

¶ BIMATUS, *Duplicatus*, Vet. Gloss. San-Germ. MS. num. 501. Vide *Bimare*.

¶ BIMIXTÆ LUCERNÆ, apud Muratorium to. 3. pag. 245. col. 2. ex Anastasio de Vitis Roman. Pontif. *Fecit & cerostata de argento majora ..... in quibus sedent lucernæ Bimiata de argento purissimo, lucentes juxta altare majus*. Sed legendum *Bimixæ*, quod idem est ac *Bilychnis*. Vide *Myxa*.

¶ BIMIXYS, Eadem notione. Vide in *Myxa*.

BINA, *Binorum & ternorum illatio*. Tributi species, apud Senatorem lib. 3. Epist. 8. lib. 7. Epist. an. 21. 22. de qua plene in voce *Tertia*.

BINÆ, TERNÆ, nempe denunciationes, admonitiones, voces crebræ in donationibus ad *complantum*, seu *ad medium plantum*. Charta an. 1003. in Tabular. Ecclesiæ Viennensis fol. 49. *Tali conditione præfatas res quæ hic memorantur, Domnus Pontifex* (Burchardus Archiepisc.) *fratresque præfati Bertranni & uxori ejus concedunt, ut si ipsi vendere voluerint, prædictos rectores S. Mauricii per Binas & ternas ammoneant. Quod si ipsi tunc emere noluerint, faciant de ipsas res quicquid facere voluerint*. Alia ex Tabul. S. Andreæ Viennensis: *Alteram vero medietatem* (vineæ ad medium plantum datę) *teneant & possideant. Si autem eis necessitas evenerit, ut partem suam aliquo modo vendere aut impignorare voluerint, per Binas & ternas habitatores supradictæ Ecclesiæ ammoneant. Quod si tunc illi redimere noluerint, tunc faciant deinceps ex ea quidquid facere voluerint*. Alia ibidem: *Aliam vero medietatem taliter vobis dono, ut si eam vendere, vel pignerare volueritis, mihi vel heredibus meis tres vices ammoneatis, &c.*

BINAILLIA, Eadem notione qua *Binalia*. Charta an. 1200. ex Tabul. B. M. de Argentolio: *In jascheriis, in marcio, in Binailliis*.

¶ BINALIA, Cum terra rursum proscinditur, aratur. Tabular. Fossatense: *Habet corveias 8. diebus per annum: videlicet de quolibet animali trahenti, cujuscunque sit generis, in jacheriis duobus diebus, in Binalibus totidem, & in seminalibus totidem, in marteschiis uno die, & in vindemiis uno die*. Polyptycus Fossatensis: *Facit ad hibernaticum corbadas 3. ad vinalia 3. ad tramissum 3*.

¶ BINALIS, Geminus. Vita S. Columbæ Abb. to. 2. Junii p. 215. *Nec iguis ausus est attingere Binales, in quibus pendebat salis petra, sudes*.

¶ BINARE, Agrum secundo proscindere, Vineam iterum fodere, Gall. *Biner*. Hugo Victorinus Serm. XV. *Habemus, fratres, agrum, cor nostrum; dominicam vitem, bonam voluntatem; palmites, bonas cogitationes, Fodiamus, Binemus, tertiemus eam, sicut scriptum est, per triplicem compunctionem*. Et Serm. XVI. *Debemus arare per compunctionem .... Binare per compunctionem ... tertiare per compunctionem*. Chartular. Ecclesiæ Autissiod. fol. 108. ad an. 1270. *Quam vineam circumfodient, taillabunt, paissclabunt, fodient & Binabunt*.

BINATIM, Bini, duo simul. Murator. to. 3. p. 143. col. 1. ex Anastasio in Vitis Paparum: *Ut etiam parentes cum filiis atque fratres, atque sorores Binatim per lectos ad sepulcra deducerentur*.

BINCINA. Vide *Burina*.

BINDÆ, Gall. *Bendes*, Institæ, limbi, fasciæ. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Lunula*, Bend. Saxonibus, bindan, est *ligare*. S. Franciscus in Regula Tertiarior. c. 3. de Sororibus: *Bindis & ligaturis sericis non utantur*. Regula Ordinis S. Marci de Mantua apud Alexandrum IV. PP. in Regesto anni 7. Epist. 24. ex Bibl. Regia: *Sufficiat etiam cuilibet Sororum una clamis, duæ Bindæ, tunica una superior cum capucio, &c.* Urbanus IV. PP. in Regula Militiæ S. Mariæ Bononiens. apud Ghirardaccum to. 1. *Pellibus utantur agninis, & habeant Bindas aut ligaturas simplices, &c.* Acta SS. Junii tom. 2. pag. 733. E. in Miraculis S. Antonii de Padua: *Et Bindam sanguine tinctam super oculos unius sociorum ligantes*.] Vide *Hosobindæ* in *Osa*.

BENDELLUS, Fascia, ex Gallico, *Bendeau*. Synodus Bajocensis an. 1300. c. 5. *Adulti autem qui debent confiteri, & qui confirmandi fuerint .... deferant secum Bendellos latos, mundos & satis longos*, quibus scilicet frontem, ubi chrismate linita est, cingant. [Vide *Bendellus* suo loco.]

¶ BINEA, pro Vinea, in Veteri Epigraphe apud Muratorium tom. 3. pag. 87. *Cum casis & Bineis, silvis, terris & in ipso Casali*,

BINEARIUM. Charta Roberti Regis Franc. ann. 1028. in Hist. Castrovillan. pag. 5. *In suburbio etiam Novigenti 7. areæ hospitum cum suis arpennis, & decem arpennis, & dimidium Binearii*. Forte *bunnarii*, vel *vinearii*.

¶ BINGANA, *id est Jugera*. Papias MS.

¶ BINIES, pro Bis, apud Nicolaum Lanckmannum *de Valckenstein* in Hist. Desponsationis Friderici III. Imper. cum Leonora Portugalliæ Infantissa. *In uno & eodem anno crescit Binies in uno agro frumentum*.

BINIO, Nummus duplex, *Dinummium*, nummus duplicis formæ ac æstimationis. Gloss. Lat. Græ, *Binio* δινουμμα *Biniones*, διναρια. Occurrit apud Hegesippum l. 3. Ita *formas binarias & ternarias*, dixit Lampridius in Alexandro, nummos binis & trinis aureis valentes.

BINNA, Præsepe, ex Saxonico Binne; quæ quidem vox Anglis, ut *Benne* Germanis, mactram & arcam panariam sonat. At aliud videtur in Monastico Angl. tom. 2. pag. 158. *Illud quod sursum inventum fuerit in Binna, in molendinis meis*. Will. Thorn. ann. 1263. *Ad granarium dicti manerii dictum bladum portabunt, & extra Binnam, super eorum tenentium proprium, pannum mensurabunt, & totidem mensuras ... persolvent*. Vide *Venna*.

BINOMIUS [BYNOMIUS] *Cui geminum est nomen*, Festo. Vide Goclenium in Lexico Philosoph. pag. 272. Herigerus Lobiensis de Vita S. Ursmari Abbatis: *Fertur enim quia post baptisma Binomius esset*. Adde Silvestrum Girald. in Typogr. Hibern. dist. 3. c. 38. (Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 150. ex vetustis membranis: *Fuit princeps unus in Bawaria, qui fuit Bynomius, cujus nomen erat Ericus, vocabatur etiam Verpo*.] Lambertus Ardensis: *Robertum videlicet, qui ut tunc temporis erat consuetudo & adhuc plerumque tenetur, Binomius erat, sed suppressa vocationis proprietate, inolescente usus assuetudine dictus est Manasses, postea Ghisnensis Comes*. Ubi Duchesnius recte conjectat, *Manassem* a parentibus post nativitatem, *Robertum* vero à Roberto Flandriæ Comite in baptismate appellatum. Mos quippe olim invaluit, ut nascentibus à parentibus nomina imponerentur, alia vero interdum adderentur in baptismate. Gregorius Turon. lib. 8. Hist. cap. 22. *Accessito Waldone Diacono, qui & ipse in baptismo Bertheramnus vocitatus est*. Florentius Tricastinus Presbyter de Vita S. Rusticulæ, ad Cellam: *Quam genitrix ad sacri baptismatis undam Christo obtulit sanciendam, eamque in regenerationis fonte ex suo genere Rusticulam vocitavit; ab omni vero domus familia Martia nuncupabatur*. Ægidius Aureæ vallis cap. 97. *Quorum mater dicta fuit Clementia, seu Agatha, fuit enim Binomia, &c.* Hinc factum est ut alterum horum nominum cognominis vice haberetur. Idem Gregor. Turon. lib. 4. cap. 26. *Austrigildem cognomento Bobilam*: lib. 7. cap. 3. *Vedastem, cognomento Avonem*: lib. 8. cap. 22. *Gundegisilum cognomento Dodonem*, memorat. Charta Henrici Comitis Blesensis & Carnotensis in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 67. *Ego Henricus Comes, cognomine Stephanus, & Adela uxor mea, &c.*

Sed & mos iste ab antiquo tenuit, ut in baptismo de novo nomen imponeretur: quod ex Theophane & aliis colligitur, qui Athenaidem, Theodosii junioris conjugem in baptismate *Eudociæ* nomen accepisse ab Attico Patriarcha narrant. Qua in re Hebræos imitati videntur Christiani, qui, ut è Genesi constat cap. 21. statim post circumcisionem peractam nomen infantibus imponebant, quanquam & peculiaris quędam ratio Christianis fuit, cur id observarent; nempe ut significarent non avitos modo patriosque ritus, per baptismum exuere se se, verum & ipsius pristini nominis oblivisci, nova indita nuncupatione, quæ singularis collatæ gratiæ indicium esset, ut Abrahamo, Saræ, Jacobo, in veteri Testamento, S. Petro, nonnullisque Apostolis, in Evangelica lege, contigit. Patrini autem sua nomina baptizatis imponebant, quod iis à diabolica servitute in libertatem assertis, patronos se se quodammodo præstarent. Unde Tertullianus lib. de Resurr. carn. ubi de servo manumisso. *Et vestis albæ nitore, & aurei annuli honore, & patroni nomine, & tribu, mensaque honoratur*,

Neque mirum tamen Christianos, adultos præsertim, binomios fuisse; cum ante baptismum, siquidem à paganismo ad Christianismum transirent, gentilitiis nominibus appellarentur. Unde baptizandorum, etiam infantium, nomina in matriculam relata, suo loco observamus, pluribusque docuit Menardus ad librum Sacramentor. Gregorii. At quando Christianis nova nomina imponerentur, in ipsone baptismo, an vero octavo post baptismum die, ut apud Græcos, quod ex eorum Euchologio patet, haud omnino constat. Veteres Francos infantibus nono die nomina imposuisse, colligitur ex Lege Salica lib. 26. §. 5. Romanos nono ab ipso natali die maribus, octavo feminis nomina dedisse, scribunt Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 16. & Festus verbo *Lustrici dies*: Græcos decimo die, Hesychius & aliquot alii. Glaber Rodulphus in Vita S. Guillelmi Abb. Divion. num. 4. videtur indicare ante baptismum inditum nomen baptizato. in ipso baptismo, Vita S. Genovefæ num. 31. & Historia Abbendonensis Monasterii to. 1. Monastici Angl. pag. 98. Vide *Paganus*.

¶ BIOCOLYTÆ, Vox mediæ Græcitatis, uti videre potes apud Cangium nostrum in suo hujus linguæ Glossar. Qui in Provinciis vim & proterviam militum compescebant. Vide *Latrunculator*.

¶ BIOGRAPHUS, Vitarum Scriptor, à Græco βιογράφος. Christophori Mulleri Introduct. in Hist. Canoniæ Sand-Hippolyt. apud Raimund. Duellium Miscellan. lib. 1. pag. 305. *Itaque Patroni nostri martyrium nonnihil accuratius describere lubet, idque tum ex monumentis nostris, tum ex aliis SS. Biographis lectori B, quasi per lancem saturam offerre*.

BIORDARE. Vide *Bohordicum*.

¶ BIOTENATUS, ut mox *Biothanatus*. Paulus Diac. in Vitis Patrum Emeritensium cap. 12. *Cui ille ait: En in quo loco Deus non est, Biotenate? Et vir Dei respondit: Si nosti quod in omni loco Deus est, cur mihi exitium minaris?*

BIOTHANATI, Græc. βιοθάνατοι, vulgo dicuntur qui mortem sibi ipsis consciscunt, aut qui violenta morte pereunt, ut apud Firmicum passim, Lampridium in Heliogabalo, Tertullianum lib. de Anima, Lucianum in Philopseud. Theophanem p. 353. Orderic. Vitalem lib. 18. p. 9. &c.

Præsertim vero ab ethnicis Christiani ita appellati, quod ultro & sponte se morti exponerent, & violenta morte è vita excederent, dum martyrium ambiebant: quod docent Acta Getulii & socior. Martyrum, Acta S. Babylæ Martyr. num. 2. Acta S. Nestoris Episc. Mart. c. 2. Acta SS. Martyrum Tharaci & socior.

apud

apud Baron.an.290.num.11.[Passio SS. Seraphicæ & Sabinæ num.9.apud Baluzium,] Paulus Diaconus Emeritensis in S.Masona Episcopo Emerit.cap.9. Martyrologium Bedæ ubi de S.Getulio, &c.

BIOTHANATOS etiam appellarunt recentiores damnatos ac furciferos, & qui violenta morte perire merebantur. Charta Silonis Regis Oveti & Praviæ an. Ch. 777.apud Sandovallium: *Dolet me quod hic sic miserabiliter vitam transeatis, & habeo magnam de vos compassionem, quod tanta mala sufferatis inter istos Biothanatos Saracenos, &c.* Belalcus, vetus Scriptor, apud Suritam in Indice Rer.Aragon.æra 964.de Sancio Abarca Rege Navarræ: *Dehinc expulsis omnibus Bioteantis vicesimo regni sui anno migravit à seculo.* Ubi Surita hac voce *hostes* intelligi putat, *Mauros* nempe, cum quibus bellum gesserat, qui spreta vita ad violentam mortem præliando ultro currebant. Ordericus Vitalis lib.11.pag.822. *Ad hoc ipsum maxima necessitas compulit, & supplicatio religiosorum, qui miserabiliter a Biothanatis conculcabantur.* Et lib.10.p.782.ait Guillelmum Rufum Angliæ Regem inter venandum à Galterio Tirello venabulo confossum, Anglicanæ Ecclesiæ Præsules, *sordidam ejus vitam & tetrum finem considerantes, Ecclesiastica, veluti Biothanatum, absolutione indignum* censuisse.

De *Biothanatis* hic addendum videtur quod habet Concilium Budense an.1279.can.46.in quo narratur inolevisse in Hungaria *consuetudinem, secundum quam Archidiaconi pro occisis gladio sive fuste, vel alio armorum genere, seu veneno aut quocunque alio damnabili aut reprobato modo, consueverant recipere unam marcham argenti, antequam sic occisi traderentur Ecclesiasticæ sepulturæ: quæ quidem consuetudo ad eos qui fulmine percussi, fluminibus suffocati, exusti incendio, arboribus oppressi, aut de equo cadentes, vel aliis similibus seu fortuitis casibus diem clauserunt extremum, seu interiisse noscuntur, extendi vetatur: sed sic defuncti, dummodo pœnitentes decesserint, vel in morte pœnitentiæ signa apparuerint manifesta, sicut alii Christiani Ecclesiasticæ sepulturæ tradi jubentur.*

BIPEDILE, Machinæ jaculatoriæ species duobus pedibus innixa. Hist.MS.de Excidio Acconis: *Et ipsis sic dispersis cum Bipedilibus & communibus baleis quarellorum multitudinem emittentes.*

BIPENNUM, Bifacutum, Jano Ulitio ad Gratii Cynegeticum. *Bipennis* substantive & adjective sumi à Latinis & eadem notione nemo est qui nesciat.

¶ BIPERT, *in duas partes dividit.* Vetus Gloss. San-Germ.num.501.Latini dicunt *Bipartiri.*

¶ BIPERTATOR, simili notione. apud Rymer. to.1. *Cum Dominus dicat per Malachiam prophetam se non habere decimare antequam messores vel Bipertatores vel terragitores partes suas non decimatas receperiat.*

BIPERTIJOCUS. Vide *Jocus partitus.*

¶ BIPES, Forceps, Gall. *Ciseaux.* Boncompagnus de Obsidione Anconæ cap.4. apud Murator. to.6. col.931.*Intravit quidem repente mare, veniensque natando cum quadam Bipede in manu, cœpit abscindere maximum canapum, qui ex una parte ligatus erat in prora navis Romani Marani, & ex altera in anchora, quam nautæ miserant in portu,*

¶ BIPHARIA, i.e.bis nupta. Vocabul.Juris utriusque; est pro *Biviria* vel *Bivira*, quæ duos viros habuit, vel habet. Vide *Bisera.*

BIPLEX. Gloss.Græc.Lat.Διπλοῦς, *Biplex, duplex.* Glossæ Isidori: *Biplex, duplex, Biplicitas, Alterplicitas.* Gloss.MS.Regium: *Bilices, duplices.* At aliud. est *bilex* in Glossis Lat.Græc.ubi reponitur δίμιτος. Infra: *Bilices*, δίπτυχα. *Bilex* δίμιτον, Vide *Trilices.*

¶ BIRALL, Lapidis genus. Testamentum Rotherami Eborac.Episcopi an.1498.in Lib. nigro Scaccarii pag.673.*Item unum paxbred deauratum cum uno Birall in medio....Item dedi eis unam crucem deauratam, stantem super magnum lapidem de Birall.*

¶ BIRCUS, *Voluntas vitalis.* Papias.

¶ BIRETINUS. Vide post *Birrus.*

¶ BIRETTUM. Vide in *Birretum.*

¶ BIRLA, Ecclesia. Chartular.Matiscon. fol. 96. an.circiter 1000. *Concedo ad supradictam Birlam Dei.* Qui potest dicat originem hujus vocis. An per abbreviationem *Birla* scribi aut legi potuit pro *Basilica?*

BIRLAW. Vide *Bilage* & *Burlawa.*

BIRMANDUS, Monetæ minutioris species apud Leodienses. Vide Magnum Recordum Leodiense pag. 38.126.

¶ BIRONATUS. Terebratus, foratus. Statuta Massil. p. 395. *Quod omnes bodii botarum sive vegetum quæ vendentur de cætero in Massilia à dictis boteriis sint Bironati, & quod gargaillus sit cavatus.* Hisp.*Barrenar*, German. *Bohren*, Terebrare.

¶ BIRONERIUS, Vox Occitana, qui facit aut vendit terebras. Legitur in Catalogo MS. Sodalium Confraternitatis Nativitatis B.M.Virginis anno 1328. institutæ in Ecclesia B.M.Deauratæ Tolosanæ.

BIROTUM, Vehiculum duabus rotis constans. *Birotum Carpentum*, in Miracul. S.Waldeberti Abbat. Luxoviensis num.20.Chronicon Mauriniacense lib. 1. *Cum nimio tibiarum dolore laboraret... eo vehiculo quod vulgo Birotum dicitur circumferri ... non erubuit.* Stephanus Tornacensis Epist.228. *Bigam autem seu Birotum mittere noluimus, quia fortassis aut oneri non sufficeret, aut in paludibus cœnosis declinando in alteram partem se se cum sarcina inversaret.* Guibertus lib. 2. Hist Hierosl. capite sexto: *Videres mirum quiddam & plane joco aptissimum, pauperes videlicet quosdam bobus Biroto applicitis, eisdemque in modum equorum ferratis substantiolas cum parvulis in carruca convehere.* Occurrit præterea apud Adon.& Usuard.11.Mart. & in Cod.Theod.leg.2.& 5.de Curiosis, leg.8.& 9. de Cursu publ.*Brouëte*, nostris. Philippus *Mouskes*, in Philippo Augusto:

Karaites ont quises, & cars.
Bourouaites, ribaus, sommiers,
Roncis, & jument, & coliers, &c.

Poema MS.cui titulus, *le Houeste fortune:*

Car pour repot, j'ay ensollure,
Pour le beautemps, j'ai engrelure,
Pour provision, des pouetes,
Pour chariots braaslans, Brouetes,

Will.*Guiart* an.1304.

Viandes mettre sur Brouettes,
Et il oist bruire charettes.

Vide Chron.Flandr.cap.79.

¶ BIROTA, Eadem notione. Annal. Benedict. to. 5.pag.505.*In itinere onerariam Birotam reperit victualibus refertam.*

¶ BIROTOEA, Onus Biroti, Gall.*Brouettée.* Charta an. 1205.apud Lobinell.to.2.Hist.Britan. col.389. *Concedo dictæ Abbatiæ unam Birotœam brandæ seu bruerïæ ad usum furni sui singulis septimanis capiendam.*

¶ BIRRATUS, BIRRETA. Vide post *Birrus.*

BIRRETUM, Capitium, capitis tegmen, lineum tenue, strictum forma ipsius capitis, Pontificum proprium fuit. Bulla Bonifacii VIII.PP.*Illudque* (Beneficium Ecclesiast.) *eidem Thomæ contulimus, ac nos de ipso per nostrum Birretum præsentialiter investimus.* Eadem verba habentur in Diplomate Roberti Cantuariensis Archiepiscopi apud Will.Thorn.p.1969. Tradunt Chr. S.Martialis an.1317. & Appendix ad Bernardum Guidonem,

donem, degradatum fuisse à Joanne XXII. PP. Hugonem Cadurcensem Episcopum, ablatis Pontificalibus insignibus, *videlicet annulo atque mitra, & cappa, cum Romana camisia & Birreto.* Vita S.Henrici Episc. Upsaliensis, num.5. *Tollens de capite S. Pontificis Birretum, quod gestare consueverat, imposuit capiti suo.* Adde Geminianum in Vita B.Finæ Virg. n. 15. [Acta SS.Maii to.1.p.779.]

Birretum fuit etiam Doctorum. Nicolaus de Clemangis lib.de Studio Theologico: *Non cappa quippe doctorem facit, non Birreti magistralis impositio, non cathedra sublimior, aut locus superior.* At Italis commune fuit omnibus capitis tegmen. Academicis Cruscanis *Berreta* sic definitur: *Copertura del capo, diversa dal capello, che si fa in varie foggie, e di diversi drappi.* A *birrus*, deducenda vox videtur: nam ut *birrus* vel *birrum* vestem qua corpus tegitur; ita *birretum*, eam vestis partem quæ caput tegit, significat: est enim diminutivum à *birrus*. Vide Jo. Villaneum lib.6. cap.71.

☞ Erat vero *Birretum* interius capitis tegmen, ita subter capitium *cappæ* dispositum ut nonnihil super humeros deflueret. Statuta Eccles. Aquensis MSS. an. 1260. *Cum chorum intraverint Canonici clerici, & alii chorum frequentantes amoto caputio cape, almusia sive mellino & Birreto toto, &c.* Ibid. *Tempore autem illo quo cappam portabunt, poterunt portare de subtus Biretum, aut almussiam de panno.*

Beretum. Michas Madius cap. 25. *Ordinavit... quod Canonici cum Beretis in capitibus vadant ad divina.*

¶ Birettum, apud Rymer. to.8. p.117. col.1. *Et quatuor duodenas Birettorum. Qui quidem mitra, ciphi, ewer, cultelli & Biretta, valorem centum & quinque librarum non excedunt.* An hic capitia possint intelligi, an non potius intelligenda sint vascula, Gall. *Burettes*, judicet prudens lector. Agitur in laudato loco de jocalibus Episcopi.

BIRRIA. Archithrenius lib.3.c.4.

Nudus in annoso tunicæ squalore ministrat
Getæ dapes, dum vile meri libamen in urbe
Birria venatur, pretio vestitus eodem
Muricis ejusdem, &c.

Idem lib.4.cap.14.

. . . . *Nunquam*
Birria sufficeret, ubi defecisset Homerus.

BIRRUS. Hujus vocis variæ & prorsus diversæ recensentur notiones. Olim vero & priscis Latinis *Birrus*, seu *Burrus*, color fuit rufus. Festus: *Burrum antiqui, quod nunc dicimus Rufum.* Glossæ veteres: Βυρρόν, ξανθόν, πυρρόν. Scholiastes Juvenal. sat. 1. *Quod Græci coccum, Latini veteres Birrum appellant.* Glossæ Isidori: *Birrus rufus. Lacerna burra*, in Actis S.Cypriani Mart.

Birrus præterea sumitur pro quavis veste, tunica, chlamyde. Papias: *Birrus, à Græco fit, vestis, amphiballus villosus*, [Acta SS.Benedict. Sæc. 2. pag. 105. in Vita S.Deicoli: *Ipse vero utpote de itinere lassus, antequam fessum pergeret, Birrum suum, quem Græci amphiballum vocant, deponere voluit causa refrigerandi.*] Martianus Capella lib.4. *Univocum est, quando duarum aut plurium rerum unum nomen est, & definitio, & vestis. Nam & Birrus & tunica nomen vestis habent.* S. Augustinus de Verbis Apost. serm. 18. cap. 10. de femina: *Si illi dixerit* (amatori) *nolo te habere tale Birrum, non habes: si per hiemem illi dicat, in lacerna te amo, eligit tremere, quam displicere.* S. Fulgentius lib. 3. ad Monimum, initio: *Accepto cujusdam Birro & manibus retento. Birrus albus*, quo induebantur recens baptizati, apud Greg.M. lib.7. Ind.2. Ep.5. Fulcherius Carnotensis lib. 1. cap. 1. *Cruces quas in chlamydibus suis, aut Birris, sive tunicis peregrini consuebant.* Guibertus de Gestis Dei lib.2.cap.5. *Crucis figuram ex cujuslibet materia panni tunicis, Birris, & palliis iturorum assui mandavit.* Liber de Disciplina Scholarium cap.4. *Latenter sub Byrro amphoram quandam detulit.* [Passio S.Thomæ Martyris apud Marten. to.3. Anecdot. col.1739. *Quia interiorem hominem veste Sacerdotali juxta hoc quod dicitur, Sacerdotes induam salutari, jam pridem induerat, nunc exteriorem indumento superficiario sub Birro secretius munivit.* Acta SS. Benedict. Sæc. 5.pag.167. in Vita S.Odonis: *Et Birrum quo tegebatur more cappæ, per extremitatem apprehendentes osculabuntur.*] Artemidorus lib.2.cap.3. ἄλλα μὲν δ', ὧν ἔνιοι καλοῦσιν, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ ... Glossæ MSS. Βιρρίδες, Ρωμαϊκὰ ἱμάτια. λέγεται δὲ καὶ ὁ μανδύας, καὶ βίρριν.

Neque vero *Birrus* generatim tantum pro quavis veste, sed interdum pro lauta ac sumptuosa, quandoque pro vili etiam & crassiori usurpatur: ac pro sumptuosa quidem. quomodo *planeticarum atque birrorum* pretia simul ambitionemque declinasse veteres Monachos Ægyptios scribit Cassianus lib.1. de Institut. Cœnob. cap.7. Et in Concilio Gangrensi can. 12. jubentur ii qui religiosam vitam sectantur, τὰς βίρρους φοροῦντας Monachos à se abjicere: ubi Zonaras βίρρους, τὰ συρτὰ ὑφάσματα interpretatur: *birros* scilicet illos, quos *rigentes & fluentes* vocat Sulpitius Severus Dial.3. cap. 14. *pretiosos* D.Augustinus Serm.50. de Diversis, quibus *Atrebaticos & Canusinos* accenset Vopiscus in Carino. Regula S.Isidori cap.13. *Lineo non oportet Monachum indui, orarium, Birros, planetas, non est fas uti.* Statuta Joannis Archiep. Cantuar. an.1279. *Inhibemus ne* (Moniales Ord.S.Benedicti) *de bruneto in posterum unquam induantur, nec rugatas habeant tunicas, nec etiam Birrorũ immoderantia vestes sibi faciant latitudine fluctuãtes.*

Birrum fuisse antiquum Episcoporum habitum, censet Baronius ann.261. ut primo vesti communi super induerent lineam, sive lineum indumentum, quod vulgo *Rochetum* vocant, deinde vero solutam tunicam manicatam vel Dalmaticam, ac denique palliolum breve, seu *birrum*, humeros tantum & brachia tegentem. Id certe vix credam, cum *birrus* nihil aliud fuisse videatur quam vestis, qua cæteri æque ac Episcopi utebantur, ex Scriptoribus qui *Birros* Episcopis tribuunt: in quibus sunt S. Augustinus Serm. 2. de Vita Cleric. & Serm.50. de Divers. Palladius in Hist. Laus. cap.135. Vita S.Pelagiæ cap. 12. Gregorius Turon. lib. 2.Hist.cap.1. Messianus Presbyter de Vita S.Cæsarii Arelat.pag.251. ipseque Cæsarius in Testamento suo, ubi *unicularis birri sui* meminit, Turpinus in Carolo M. cap.13.&c. Sed & Anonymus de Miraculis S. Thomæ Cantuariensis, editus à Stapletono, *Rochetum & Birrum* unum idemque esse vestimentum, indicat non uno loco.

Cum igitur *birrus* vestis quævis fuerit, in viris majoris dignitatis, pro sumptuosa, in viris vero inferioris conditionis pro vili & crassiori habitus est. Joannes de Janua: *Birrum, grossum vestimentum.* Gloss. Saxon. Ælfrici: *Birrus*, Unirme de bieægel, i. vestis aspera. Atque ita accipi debet in Epigr. *de Birro & Castoreo*:

Nominis umbra manet veteris, nam dicere Birrum,
Si Castor nequeat, Castoreum nequeo.
Sex emptus solidis, quid sit jam scire potestis:
Si mihi nulla fides, credite jam pretio.

Ejusmodi igitur erant pretio viles *Birri*, quos servis adscribit lex 1. Cod.Th. de Habitu quo uti oport. *Birri & Communes vestes*, apud Attonem Episcop. in Capitulis cap.82. & *Birri* qui Monachis tribuuntur apud Joan. Monachum l.2. Vitæ S.Odonis Abb.Clun. p. 33. & apud Guibertum l.2. de Vita sua cap. 5. & in Gestis

Dei

Dei l.a.c.8.Glossæ MSS.Reg. [illegible]. Atque inde ortum, ut nostri viles & grossiores pannos *Bures* etiamnum dicant. Catholicon parvum: *Birrum, gros drap comme Burean. Birratus, vestu de Bureau.* Quã quidem Gallicam vocem hac notione videtur usurpasse Eucheria, apud Pithœum lib.1.Epigrammat.veter.

Nobilis horribili jungatur purpura Burræ,
Nectatur plumbo fulgida gemma gravi.

Ubi editio viri doctissimi Jo.Mabillonii to.1.Analector. habet *byræ*. Sed *de Birris* vide quæ congessere Salmasius ad Tertulliani Pallium, Menardus ad Concordiam Regularum, Henschenius ad Vitam S. Martiniani Anachoretæ c.5.13. Febr. Jacobus Gothofredus ad Cod. Theod. Octav. Ferrarius lib.de Vestib.&c.

¶ BYRRHUS, apud S.Augustinum Serm.356. *Nemo det Byrrhum vel lineam tunicam seu aliquid, nisi in commune.*

BURELLUS, Panni spissioris ac vilioris species, nostris, *Bureau*. Catholicon Armoricum, *Burell*, Gall. *Bureau, gros drap*. Lat. *Burum, unde buriatus, vestu en Bureau*. Petrus Venerabil. in Statut. Cluniac. cap. 18. *Statutum est ut nullus scarlatas, aut barracanos, vel pretiosos Burellos, qui Ratisponi... fiunt, habeat.* Regula Templariorum c.20. *Vestimenta unius coloris semper esse jubemus, v.g. alba, nigra, vel etiam Burella.* Cap. 21. *Habeant igitur nigra ... aut quod vilius unius coloris comparari potest, videlicet Burella.* [Literæ an. 1319. to.1. Ordinat. Reg. Franc. pag.258. *Item, de lanis, de quibus conqueruntur cives, quod gentes regiæ non permittunt eas extrahi de Lugduno, cum tamen sint lanæ grossæ ad faciendum Burelles.* Charta Petri Abbatis S. Crucis de Talmundo an.1366. de officio Aquarii: *Anno quolibet tenebitur facere & ministrare omnibus & singulis Religiosis.. pro vestiario tres alnas cum dimidia boni panni & sufficientis roussetti seu Burelli, &c.*] Vide Histor. S. Martini de Campis pag. 33. Le Roman *de Garin*:

Je n'ai que fere ne de ver, ne de gris.
Trop a Buriaux li miens pere Hernis.

[Testamentum Philippi III. Franc. Regis to.9. Spicileg. Acher. pag.270. *Por Buriaux & sollers acheter à departir à povres en nos demaines.* Codex MS. reddituum Episcopatus Autissiod. anno circiter 1290. exaratus: *Quilibet draperius, qui tenuerit mulierem annum & diem, debet quatuor ulnas de Buriau.*] In Chronico W. Thorn. pag. 1915. leg. *buran*, pro *buran*. Et apud Pontanum lib. 7. Hist. Dan. pag.416. *Panni burelli*, pro *berelli*.

BIRRATUS, *Birro indutus*, Joanni de Janua. Gloss. Lat.Gall. *Birratus, vestu de Bureau*. Vide Matth. Villaneum lib.9.cap.30.

BIRRATUS. Provinciale Cantuariensis Eccles. lib.3. tit.1. *Ut quilibet Clericus constitutus in sacris ordinibus vestem exteriorem gerat dissimilem militari vel laicali, utpote anterius vel posterius non Birratam, vel saltem ex forma sua militari vel laicali congrua honestate dissimilem.* Ubi Lindwodus *vestes Birratas scissas sive divisas aut complicatas*, interpretatur: Hinc forte nostri dicunt *Birbarè*, pro *variegatus*.

¶ BIRRETA, vestis *Birrata*. Capitulum Cisterc. an.1427. apud Marten. to.4. Anecd. col. 1577. *Omnibus & singulis tam Abbatibus quam Monachis ac etiam Conversis...inhibet generale Capitulum...ne de cetero per villas & loca judicum... sine cucullis vel cappis incedant, quodque Birretas post quam vel itineranda tunicas curtas & federatas atque scissas ante & retro, gipones & cetera indumenta seu etiam calciamenta, quæ ordinis honestatem deformant, studeant penitus amovere, atque se deferant magis religiose.*

¶ BIRETINUS. Constitut. Cardinalis de Mendosa cap.1 to.4. Concil. Hisp. pag.28. *Audivimus quod plures Ecclesiastici . . . incedunt inhoneste & indecenter, gestantes parvas coronas juxta suum ordinem, cum capillis effusis & barba promissa, ac palliis brevibus & apertis, & sine Biretinis, ac quod pejus est, aliquando cum vestibus sæcularibus, &c.* Dubitari potest an pro *Birrus*, vel pro *Birretum* hic accipienda sit vox *Biretinus*.

BIRRATI, dicti Monachi Carmelitæ, vulgo *les Freres Barrez*. Tractatus de Ordinib. relig. in to.1. Monastici Anglic. *Albertus Patriarcha fecit regulam Fratribus qui Stragulati, Radiati, & Birrati vocabantur.* Wallinghamus pag.49. & Henr. Knyghton. lib.3. cap.1. *Honorius IV. PP. 4. Papatus sui anno mutavit capas Fratrum de Carmelo in purum album, quæ prius erant stragulatæ, radiatæ, & Birratæ.* Ordericus Vitalis lib. 8. pag.711. de similibus suæ ætatis Monachis: *Insitata quoque pannorum sectione suorum ab aliis discrepare appetunt.* Carmelitarum *birrata* vel *barata*, seu radiata pallia habes apud virum doctissimum Danielem Papebrochium ad 8. April. pag.799 Vide *Radiati*, & Barrati *Fratres*.

¶ BIRRUARIUS, Apparitor. Concil. Hispal. an. 1512. *Mandamus ut ab illis qui stabunt in plateis & cameteriis, vel ludendo in suis domibus vel canponis...tempore quo celebratur Missa major diebus Dominicis & Festivis, nostri barigelli & exequutores seu Birruarii nostrorum Judicum Ecclesiasticorum... solvi faciant ab unoquoque pœnam dimidii regalis.*

BIRSA. [*Corium bovis*, id est, bovis. Vet. Gloss. San-Germ num.501.] Vide *Byrsa*.

BIRSARE. Vide *Bersare*.

¶ BIRSARIUS, Venator. Vide *Bersarii* in *Bersa*.

¶ BISA, Septemtrio, Aquilo, Gall. *Bize*. Modo dicitur de Aquilonari vento, modo de ipsa orbis parte Aquiloni subjecta, ut apud Vivarienses & Valentinenses. Denominatio nobilis Ludovici *de Veras* de Rupesalva an.1523. in Inventario 18. cap.41. de Voura fol.31. verso: *Es confrontat à Bisa cum pratis nobilis Nobe de Ruppesalva &c.* Ibidem: *Confrontat ab Oriente cum domo ipsius de Veras, & à Bisa cum pratis nobilis Nobe de Ruppesalva & à vento cum terris dicti Ludovici de Veras, & à solis occasu cum terris nobilis Nobe de Ruppesalva.* Ubi liquet per *Bisam* Septentrionem, per *Ventum* Austrum aut meridianam mundi partem semel atque iterum designari.

☞ Pontanus cap.ult. libri 4. Origin. Gall. ubi de ventis, hæc habet de originatione vocis *Bise*: Denique Septentrionalis, quem Angli, aliique omnes, & ipse Magnus Carolus *Noort*, & *Noorden*, nominat, Gallis est *Vent de Bise*. Quo uno abire à nobis videntur, & usitatam Latinis *Boreæ* vocem quodammodo æmulari. Sed ita res neutiquam se habet. Immo verum, vetusque Teutonicum idem est: & fortasse inter ea ventorum nomina, quæ, ut barbara, reformasse Carolum dicit Eginhardus, reponendum. Nam *Biesen* & *Biisen*, æstu agitari, Belgis significat. Scarabeum quoque alis strepitantem, & cum impetu se motitantem *Biesbout* Flandris hodieque dici, Glossaria ejus Linguæ indicant. Est & Latinum Psalterium cum interpretatione Germanica vetustissima, ut pote Ludovici Pii, aut illis temporibus concinnata, in quo *Bisa* pro *Turbine* positum diserte legitur. Unde & Lipsii Glossariolum ex eo collectum: *Bisa, Turbo*: ut Gallis, *Vent de bise*. Huc usque Pontanus, cui Menagius non assentitur. Huic magis placet opinio Huetii, qui *Bisam* à Gallico *Bis*, Niger, deducit. Hæc sunt Huetii verba: Septentrionem Veteres caliginosum, & densis tenebris obsitum censuerunt. Ideo ζόφον apud Homerum, Strabo Septentrionem interpretatur. Tibullus Panegy-

rico ad Messalam, de Septentrione: *Illic & densa tectus absconditur umbra*. Arabes quoque mare Septentrionale, *tenebrosum* appellant. Ita Geographus Nubiensis. Hinc & Aquiloni vento nomen: Aquilus enim color, niger est. Glossarium: *Aquilum*, μέλαν, ἀπὸ [illegible], Suetonius opponit candido. Festus, *fuscum & subnigrum* interpretatur. Eodem sensu dixit Plautus, *Corpus aquilum*. Eidem dicitur & *aquilo*. Nos Galli dicimus *la Bise*, pari significatu: nam Gallice, *Bis*, pigrum sonat. *Les Rebours de* Mathiolus:

Se les femmes blanches & Bises,
Hantent voulentiers les Eglises.

Le Roman *de la Rose*:

Après tous deux se tint franchise,
Qui ne fu bruae ne Bise.

Denique in quibusdam Galliæ nostræ regionibus ventus Thrascias, *niger* vocatur.

BISACCIA, Bisacia, Mantica duas peras, seu duos saccos habens, Italis *Bisaccia*, Gallis *Besace*. *Saccia* quippe pro *Saccus*, interdum etiam usurpatur. Gloss. Græco Lat. Σάκκος, *saccia*, *saccus*. Gloss. MS. Regium, & Papias: *Bisaccia*, *sarcina*, *mantica*. Regula Magistri cap. 1. *Mox & ipse reconsignare Bisacias cogitur*. Cap. 58. *De componendis sarcinis animalium, vel de constrictione oneris Bisaciarum suarum reddantur solliciti*. Adde cap. 79. *Bisacium* dixit etiam Petronius, ut [illegible] Nicetas Choniates. [*Bisaccus* in Actis SS. Junii to. 2. p. 1 tot.]

BISACUTA, Securis duplicem habens aciem, vel telum, quod utrimque acutum erat. Glossarium Cambronense: *Bisacuta*, *ferramentum quoddam utraque incidens*, Willelmus Brito lib. 2. Philippid. pag. 115.

Ascia dum dextris, Bisacuta, securis, & ensis
Fulminat. Et infra:
...Nunc clava caput, nunc vero bipennis
Excerebrat, sed nec Bisacuta, sudisve vel hasta
Otia vel gladius ducit.

Bracton. lib. 4. *Arma moluta plagam faciunt, sicut gladius, Bisacuta, & alia hujusmodi*. Fleta lib. 1. cap. 33 §. 7. *Fecit eidem unam plagam mortalem... de quadam Bisacuta*. [Passio S. Thomæ Mart. Cantuar. Archiep. apud Marten. Anecd. to. 3. co. 1743. D. *Nec mora redeunt in loricis evaginatis gladiis quatuor canes aulici, quos prædiximus. necnon & bucellarii cum Bisacutis & utensilibus ceteris commodis ad scelus, quod animo conceperant, pariendum*. Ibidem col. 1744. C. *Accelerans igitur quidam præ ceteris plenus scelere, Bisacutam sacro pectori imposuit*.] *Securis Scotica*, quæ & *securis bisacuta*, apud Valsinghamum pag. 105. Πέλεκυς δίστομος, in Gloss. Gr. Lat. Τζικούριον δίστομον, apud Leonem Imp. in Tacticis cap. 6. §. 11. Δίστομος ἀξίνη, aliis, quod ex utraque parte habeat aciem. Ῥομφαία δίστομος, in Apocal. cap. 1. exponitur *gladius bis acutus* à S. Hieron. Epist. 1. *Gladius bifrons sermo Dei*, in Actis S. Saturnini & socior. num. 3. Tradit Joannes Villaneus lib. 5. c. 36. Comiti Guidoni, à quo *Conti Guidi* Italici originem ducunt, *Bisacuti* cognomen inditum, propter crebra maleficia ab ipso & suis perpetrata: *Fu sopronominato Besangue per so maleficio e de' suoi*. Le Roman *de Rou MS.*

Li Carpentiers qui emprès vindrent,
Grans coignies en leur couls tindrent,
Doloueres & Besagues,
Orent à lour costez pendues.

Vetus Poeta Gallicus qui vivebat an. 1376.

Trop bien fesoit la Besague,
Qui est par les deux becs ague.

Alter:

A la grant Besagua que lo vieillart porta,
Le conneut maintenant, cele part aprocha,

Bizachius, Eadem notione. Hormannus Cæsaresburg. tit. de Bellicis: *Bizachius est atrox telum apud Turcas*. Nescio an illud, quod [illegible] vocat Nicetas Choniates in Notis Wolphianis pag. 377. 2. Edit.

Besogium. Consuetudines Monasterii de Regula, seu *de la Reole*, in Aquitania, to. 2. Bibl. Labbei: *Nemo cultellum, ensem, lanceam, spiculum, Besogium, neque gladium in contentione trahat*. Ubi legendum *besagium*, ut sit quod nos dicimus *Besague*.

Bisacutus, Sarculi species. Vita S. Antonii num. 67. *Rogavit unum de advenientibus, ut sarculum sibi cum Bisacuto & frumento deferret*. Ubi Græc. [illegible], καὶ σῖτον ὀλίγον. Vita S. Frontonis Abb. num. 2. *Deferentesque ad eremum secum parva olerum semina, & Bisacutos parvulosque sarculos, unde humum defoderent, profecti sunt, &c.*

¶ BISÆNUS, [illegible]: *Porcus Semestris*. Supplementum Antiquarii.

¶ BISALUS, Lapis cui duo sunt anguli: Agnellus lib. Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 106. col. 2. A. *Nocte non tanta allata sunt omnia paramenta, calces & latercula, petras & Bisalos, lapides & ligna, columnas & lastras, arenam & sabules in una nocte, ut dixi, præparaverunt vectores, quanta vix in undecim lucinis laborare potuerant*. Ibidem pag. 123. col. 2. A. *In aspectu ipsorum pyramis tetragonis lapidibus & Bisalis in altitudinem quasi cubitorum sex*.

BISAMUM. Vita S. Eulogii: *Unxi pretiosum corpus nardipistico pretioso, ac diverso thymiamatum genere, amomo balsamo, Bisamoque commiscens*. Incertum quid sit hoc loco *bisamum*. Codex alter habet *visamo*. In Glos. Græc. Lat. lego [illegible], *asamo opopalsamum*. Ita etiam prefert MS. Codex, nisi quod *opupalsamum*, habet.

BISANTIUS. Vide *Byzantius*.

¶ BISAVIUS, Proavus. Commemoratorium anni circiter 780. ex Archivo S. Victoris apud Marten, Amplis. Collect. tom. 1. col. 41. *Quando revellavit contra Bisavio vestro Pipino*. Vide *Bisavus*.

BISAVUS, Proavus, Italis *Bisavo*, nostris *Bisayeul*. Occurrit in Charta Ludovici II. Imp. in Chronico Farfensi pag. 665. in Charta Garsiæ Regis Navarræ æræ 1083. apud Anton. *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 3. & in alia Longobardica apud Ughellum to. 3. Italiæ sacræ p. 29. Vide Ambrosium Moralem libr. 13. c. 46. & Oyhenartum in Notitia Vasconiæ p. 293. & seqq.

BISCAMBIUM, Idem quod *Cambium*, Permutatio. *Biscambiare*, Permutare, in Consuetud. Tolosæ 4. part. tit. de Feudis, art. 27.

¶ BISCAZIA, Ludus aleatorius, Gall. *Breland*, Italis *Biscazza* & *Bischenca*. Synodus provincialis Pergami an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 548. *Statuimus & firmamus quod nullus Clericus seu persona ecclesiastica in domibus ecclesiæ vel alibi ludum vel Biscaziam reteneat taxillorum, aut patiatur per aliquem retineri*.

BISCHATIA, [Idem quod *Biscazia*.] Statuta Veron. l. 4. c. 12. *Quæcunque dicta sunt de ludo taxillorum, eadem intelligantur de ludo Bischatiæ, & quocunque ludo alio fortunæ*.

BISCIALIS Vermis. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 12. *Navigium in aqua dulci melius conservatur quam in salsa: nec à vermibus Biscialibus suscipit læsionem*. Italis, *biscia*, est coluber, anguis, serpens, sic dictus à sibilo, quem emittit, cum celerius repit, ac excedit, inquit Landinus. Aliter censet Cl. Menagius in Orig. Italicis, quem consule. Proinde *Biscialis vermis*, est vermiculus, qui naves perforat.

BISCOCTUS, [Panis nauticus, Gall. *Biscuit*.] Vide *Panis*

¶ BISCOETUS, pro *Biscoctus*, ut puto. Statuta Massil.

fil.pag.475. *Illud etiam adjungimus, quod nullus cargator* (navis) *Biscoetum faciat, vel fieri faciat, vel patiatur in domo sua, vel per suos, & si contra venerit in x.lib.Reg.puniatur.*

¶ BISCORNUTA. Vasis species, qua vindemiæ colliguntur & feruntur racemi. Translatio inter Capitulum S.Justi Lugdunensis & habitantes parochiæ S. Petri...in Dumbis an.1493.ex Archivo ejusd. Capit. *De decem Biscornutis seu bennis debent unam Biscornutam seu bennam pro decima.*

BISCOTA. Statuta Veronensia lib.4.c.33. *Nec aliquod vas calcinatorium, seu moltirorum, nec Biscotarum ponere, &c.*

¶ BISCOTELLUS, Crustulum, Gall. *Biscuit*. Acta SS.Aprilis to.1.pag.190.in Vita S.Francisci de Paula: *Qui pomo & Biscotello à B.Patre missis convaluit.*

¶ BISCOTH, Panis nauticus, sic dictus, quod bis coquatur. Bernardi *de Breydenbach* Iter. Hierosol. p.197. *Nec alia nobis erat aqua nisi in utribus corrupta, nec panes alii nisi paximates sive Biscoth.*

¶ BISCOTTUM, Eadem notione. Epistola Senescalli Provinciæ an.1326. *Ipsi pro viginti diebus se muniant de Biscotto cum cotta*. Memoriale Potestatum Regiens.ad an.1218.apud Murator.to.8.col. 1091. *Et invenerunt Christiani in dicto campo papiliones... boves & asinos, Biscottum, &c.*

BISELLIUM, Sella amplior quæ duabus sellis constat, ut apud Varronem lib.4.de Lingua Lat. vel quæ tam ampla est, ut duos sessores capere possit. in Gloss. Lat. Græc. δίεδρον, seu δίσελλον, dicitur; δίεδρον vero in Gloss.S.Benedicti *Subsellium* exponitur. Notæ Tyronis p.164. *Sellisternium, Bisellium, Subsellium.* Eustachius ad Iliad. δίφρον & δίοχλον apud Pausaniam dici, auctor est [illegible]. Postea pro quacumque sella hæ voces usurpari cœptæ: nam apud Hesychium δίεδρα exponitur καθέδρας: apud Suidam δίεδροι, καθέδραι, ubi Anonymi locum hunc profert: [illegible]. Nuper reperta est in Italia vetus Inscriptio, qua innuitur Q. Largennium Reip.Pisanæ certam pecuniæ summam contulisse *ob honorem Bisellii*. Similem aliam, quæ Suessæ exstat, descripsit Ughellus tom. 6. Ital.sacr. pag.670. ubi *honor Bisellii* quibusdam videtur idem esse qui olim *sellæ curulis* apud Romanos. Alii existimant *honorem Bisellii* referri debere ad facultatem sedendi in theatris & spectaculis in ampliori sella. Nam, ut est in leg. un. Cod. Theod. de Usu sellarum, exceptis aliquot vilioribus personis, *usus sellarum, & sedendi ac conveniendi in publicum facultas*, omnibus data erat. Quarum quidem sellarum in theatris meminerunt Martialis lib.5. Epigram. 14. Tertullian. de Spectac. & alii. Inde vero qui hoc honore donabantur, *Bisellarii* dicti videntur in veteri Inscript. apud Gruther. pag. 1099. 2. CN. PLÆTORIO VI. VIRO. AUGUSTALI. BISSELLIARIO. HONORATO. ORNAMENTIS. DECURIONAL. Exstat alia pag. 1003. 6. ubi alterius *Bisellarii* æque mentio occurrit.

BISENE, [Præstatio quæ ob facultatem juncos cædendi domino persolvitur, Belgis *Bisen* vel *Biesen*, Gall. *Jone*.] Charta Eustachii Comitis Bononiæ an. 1122. *Necnon ab omni prorsus exactione liberam fecimus, præter decimam & fossatum, sic tamen ut de eodem fossato demonstratio illa quæ Bisene vocatur, nullatenus exigatur*. [Apud Miræum to.1.pag.84. Edit.1723. legitur *Besene* pro *Bisene*.]

BISEXTIALIS OLLA, apud Marcellum Empiricum c.15.p.108. *Manipulum tenerum corticæ unipetiæ in ollam rudem Bisextialem cum aqua mittes, &c.* Vas forte 12. unciarum capax, vel duos sextarios continens.

¶ BISEXTILIS, BISEXTUS. Vide *Bissextus*.

¶ BISIUS. Vide *Bisus*.

BISLONGUS, *Oblongus, qui in medio dilatatur*, Ugutioni, Gall. *Berlong*.

BISMALVA, Herbæ species, [Gal. *Guimauve*.] Capitulare de Villis c.70. *Bismalvas, id est, alteas.* Robertus Stephanus *Bismalva* putat dici pro *Viscomalva*, quia ex ejus radice viscus parabatur. Rectius asserit Salmasius ab *Ibisco-malva* factum *Bismalva*: qua de re Menagium consule in Origin. Gall. ad vocem *Guimauve*.

BISMO. Chronicon Fontanellense c.15. *Hic dedit in Ecclesia B.Petri cruciculam auream 1. inaures 6. fibulam 1. annulum aureum 1. Bismonem 1. calices argenteos 3.* Forte *bacinonem*, seu *bacinum*.

BISNEPTIS, Abneptis, in Charta Hispanica æræ 1111. apud *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 6.p.450.

BISOMUM, Sepulcrum quod duo corpora, [illegible], capiebat: antiquis enim etsi plura simul eodem tumulo corpora inferendi mos esset, ita tamen ponere consueverant, ut alterum alteri non substerneretur, sed sibi invicem ordine succederent, responderentque, loco tamen discreta essent, ut observat auctor Romæ subterraneæ lib.1. c. 26. quod scilicet mortuorum quietem interturbari minime debere existimarent. Ammonius de sanctis Monachis Sinaitis p.129. [illegible]. Concilium Autisiod. can. 15. *Non licet mortuum super mortuum poni*. Id etiam vetatur in Concilio Matiscon. II. can.17. in Statutis S.Bonifacii Archiep. Mogunt.c. 19. & in Capitul. Caroli Mag. lib. 6.c. 195. &c. Vetus Inscriptio Beneventi: PP. ÆLIUS VENERIANUS. HOC VAS DISOMUM SIBI ET FELICITATI SUÆ POSUIT ET TRIBUNAL EX PERMISSU PONTIF. PERF. Epitaph. in Cœmeterio Callisti Romæ: BONIFACIUS QUI VIXIT ANNIS XXIII. ETII... ES. POSITUS. In BISOMUM IN PACE. SIBI. ET PATR. SUO. Laudatur Epitaphium aliud, quod Romæ exstat ad S. Laurentium extra muros, à V.C.Jacobo Sponio in Itinerario to. 3. p.13. hisce verbis conceptum: THEODORA VIXIT ANNOS XXI. M. VII. D. XXIV. IN PACE EST BISOMV. &c. Ejusmodi sepulcrorum meminit Gregorius M. lib.3. Dialog.c.23. Vide *Trisomum*, & *Quadrisomum*, & Salmasium ad Solin. p.1207. *Duplex tumulus*, in veteri Inscriptione Lugduni videtur appellari, quod alii Bisomum vocant: *Et memoriæ æternæ Latinæ Galatiæ N. Græc. femin. sanctissimæ, quæ vixit annis 30. sine ulla animi læsione Q. Julius Hylas conjugi pissimæ, quem tumulum duplicem posuit, & sibi vivus posterisque suis & sub ascia dedicavit.* [illegible] vero pro reliquiis corporis, & cineribus, usurpari colligitur ex titulo Chyndonactis: [illegible]. Nam in eo sepulcro ossa tantum & cineres in olla vitrea reperta. Vide *Soma*.

¶ BISONTES, Boves feri, Bubali, Gall. *Buffle*. & *Bison* iis qui agunt de scutis gentilitiis. Locus est in *Urus*.

BISPATENTIA, *Duas valvas apertas habentia*. Papias. Gloss. Lat. Græc. *Bipatens*, διχανοικτός. Ita emendant viri docti.

¶ BISPELLIO, pro *Vespillo*. Vide *Copiata*.

¶ BISPELLO, Idem, νεκροφόρος. Gloss. Lat. Gr.

¶ BISPIA, Episcopatus, lingua veteri Occitana, seu Palatium Episcopi. *In Bispia*, in Charta Raymundi Comitis Tolos. an.1194. ut refert Deyronus Antiq. Nemaus.p.132.in 4. Sic *Bispe de Nesmes* dicitur pro Episco-

scopus Nemausensis in Homagio anni 1174. Occitane exarato inter Schedas Cl. D. *de Mazaugues*.

1. BISSA, ex Gallico, *Biche*, vel *Bisse*, Cerva major. Inquisitiones de statu forestarum Edvvig. III. *Ceperant unam Bissam in foresta*. Mox: *Et duos vitulos Bissarum*. Aliæ Inquisitiones ano. 1170. apud Gervasium Dorobernensem: *Et de his qui in forestis suis foris fecerunt de cervis & Bissis, & aliis bestiis salvagiis*. Monasticum Anglican. to. 2. pag. 592. *Omnes decimas de piscariis meis, & de cervis, Bissis, & porcis quos canes mei capient de mora meo*. [Rymer. to. 5. pa. 828. col. A. *In foresta nostra... decem & novem cervos, quatuordecim Bissas, decem & septem vitulos. cepit*.] Philippus *Mousket*, in Hist. Francor. MS. de Guillelmo Rufo Rege Angliæ:

Et quant vint al cief de sept ans,
Si su le bos crus & grans
Ciers i mit, & Bisses, & daint,
Puis connins, lievres, & ferains, &c.

2. BISSA, *Corrigia*, in Gloss. Arabico-Lat. Flagellum. Cyrillus in Lexico: ... Βίτζα. Scholiast. Oppiani: ..., ... Vide Meursii Gloss.

¶ BISSACIA, Mantica duas habens peras. Statuta Equitum Theutonicorum cap. XIV. apud Raimundum Duellium Miscellan. lib. 2. pag. 27. Vide *Bisaccia*.

¶ BISSACULUS, Qui gestat peram. Menoti Serm. fol. 124. v. *Visi sunt ibi Bissaculi S. Francisci, &c.*

¶ BISSANTIUS, Nummus aureus ab urbe Byzantio sic dictus. Spicil. Acher. to. 2. pag. 511. *Septem millia Bissantiorum, &c.* Vide *Byzantius*.

¶ BISSE, *qui & Bes dicitur quasi bis triens, vel triente demptus; nam novem unciis constat, quique sic scribitur SS*. Papias MS. qui male supputat. Duæ tertiæ partes assis non efficiunt novem, sed octo tantum.

¶ BISSELLUS. Vide *Bussellus* post *Butta*.

BISSENI. Innocentius III. PP. lib. 15. Epist. 7. *Cogent insuper Regis* (Hungariæ) *sagittarios & Bissenos ad decimas integre persolvendas*. Ubi vir doctus Bissenos à *biccellis*, id est, hastulis amentatis deducit. At malim hoc loco intelligi *Bissenos*, populos ita dictos, Istri accolas, Ungaricæ gentis hostes olim acerrimos, ut auctor est Bonfinius dec. 2. lib. 1. quorum præcipua arma fuere arcus & sagittæ toxicatæ, teste Thwroczio li. 1. c. 43.

¶ BISSETUS. Vide *Bussellus* post *Butta*.

¶ BISSEXTILIS. Vide in *Bissextus*.

1. BISSEXTUS, Infortunium, malum superveniens, vulgo etiam nostris hac notione. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 882. *Tunc Bissextilis erat annus, ac sicut vulgo audivimus, super proditores revera corruit Bissextus*. Lib. 13. pag. 905. *Hic tumultuosus annus vere Bissextilis fuit, & tunc ultimus in ordine concurrentium Bissextus cucurrit, at ut vulgo dicitur, Bissextus super Regem & populum ejus in Normannia & Anglia cecidit*. Vulgaris etiamnum loquendi formula, *le Bissexte est tombé sur une telle affaire*, cum res illa male cessit. Joannes Molinetus in Calendario fol. 101.

Pour ce que Bissextre eschiet,
L'an en sera tout dobauschiet, &c.

Notum autem ex Macrobio l. 1. Saturn. c. 13. infaustum Bissextum sæpius Romanæ Reip. fuisse. Ammianus l. 26. Vel videri *die secundo, nec prodire in medium voluit, Bissextum vitans Februarii mensis tunc illucescens, quod aliquoties rei Romanæ fuisse cognorat infaustum*.

¶ BISSEXTILIS ANNUS, Eadem notione, apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 247. A. in Concilio Trevir. ann. 1310. *Fructus præbendarum suarum per annum unum & post eorum obitum sibi retinere & appropriare contendunt, annum talem, qui juxta hoc pro successoribus & Ecclesiis Bissextilis*, (id est infelix, infructuosus) *dici debet, annum gratiæ nuncupantes, &c.*

2. BISSEXTUS, Exactio, nescio quæ ab Episcopis fieri solita. Synodus Pictavensis ann. 1280. cap. 11. *Monemus in generali quod de Bissexto & aliis juribus Episcopalibus reddant nobis, vel mandato nostro, item de synodo, parata, & aliis juribus Archidiaconorum, Capiceriis, & aliorum Prioratuum Ecclesia nostræ sibi* (sic) *ab his qui ad ea tenentur satisfactum, antequam recedant* (è Synodo.)

¶ BISSICCIA, Mantica, Gall. *Besace*. Vide *Bargilla*.

¶ BISSILLABUS, pro *Dissyllabus*, apud Acherium to. 6. Spicil. pa. 135.

¶ BISSILTES, *Porcus fissis ungulis*. Papias MS.

¶ BISSINACHA, *Vestis est candida, confecta ex quodam genere lini grossioris*. Vetus Gloss. MS. San-German. num. 501.

¶ BISSULCUM, *Utraq; partem sulcatum*. Papias MS.

BISSUMARE, *Bis transire, à bis, & sumo*. Ita Ugutio MS.

BISSUS, [f. pro *Byssus*, seu Ornamenta byssina.] Monasticum Anglicum to. 2. pag. 430. *Supertunica vel toga ampla sit & rotunda, undique clausa, cum cruce de nigro signata, sine Bissis & decenti longitudine*.

¶ BISTAPIA, STAPIA, STAPHA, STAPHEA, STAPENA, STAPES, STAPENIUM, Gall. *Etrier*. Voces à veteribus & melioris notæ Scriptoribus nunquam usurpatæ, ne ab ipso quidem S. Hieronymo. Hac de re audiendus est Philibertus *de la Mare* Senator Divionensis in Vita Claudii Salmasii nondum edita: Fulcra illa ferrea equis inscendendis & pedibus equitum sustinendis reperta, in usu fuisse D. Hieronymi temporibus opinabatur (Salmasius) atque ita scripsit ad Spartiani Caracallam, errore non novo, quem primus in rempublicam Litterarum invexit Hieronymus Magius Miscellaneorum suorum libro 2. cap. 14. ubi sic loquitur: *Quamquam autem verum est, Antiquos Stapias nullas habuisse, non est tamen negandum, adeo non vetustis, nec etiam nobis vicinis temporibus, harum usum agnosci. Meminit enim me in D. Hieronymi epistolis non* Stapiæ, *sed* Bistapiæ *invenire mentionem: inquit enim, si memoria non labat, se cum quasdam accepit litteras*. jumentum conscensuram, jam pedem habuisse in *Bistapia*. Quasi *bistapia* nomen tunc fuerit equestris illius adminiculi. At hæc quæ pro Hieronymianis verba obstrusit, non immerito memoriæ diffidens Magius, in toto Hieronymo nusquam occurrunt: quia tamen Hieronymi epistolas laudans, epistolarum locum non laudaverat, consecuti Magium Scriptores fidem ei habere quam rei veritatem operosius indagare maluerunt. Sic illa de *bistapiæ* vel *stapedis* apud Hieronymum mentione datatim recepta opinio inolevit, cum revera scansi illius instrumenti antiquior nullus Mauricio, cujus Strategica habemus, Scriptor meminerit. Taceo suppositititiam quoque & novitiam inscriptionem, ceu legitimam & veterem ab eodem Magio, & innumeris deinceps aliis nimium credulis hic allatam, ac ne Vossio quidem ipsi suspectam, qui eam nescivit Francisci Columnæ cognomento Polyphili commentum esse. Taceo & multa alia, quæ singulari de *Stapedibus* dissertationi prudens reservo, superiora cursim adnotasse contentus, ne firmatus in dies, auctoritate præsertim Salmasii, latius error propagetur. Hæc laudatus Senator in observatione ad D. *Martianay* Operum D. Hieronymi editorem olim directa per Cl. V. D. *de la Monnoye*.

Scriptores post Magium qui in eamdem abiere sententiam, hi sunt; Rob. Constantinus in Supplem. linguæ Latinæ, Hadrianus Junius in Nomencl. Marcellus Donatus, Ponzanus Comes in Dilucid. ad Latinos Hist. Rom. Scriptores, Jul.

Ca-

Cæsar Bulengerus Opusc. tom. 2. pag. 200. Cl. Salmasius ad Hist. Augustæ Scriptores pag. 163. Martinius in Lexico, Cl. Morisotus 2. epist. 74. Vossius in Etymol. Herm. Hugo in Militia equestri, *Cafeaeuve*, in Orig. Gallicis ad vocem *Estier*, Gaudinus Societ. Jesu Dict. Fr. Lat. Hierolex. Macri. Gisb. Cuperus in Lactantium, Menagius Orig. Linguæ Franc. Cangius noster, Thesaurus Fabri, &c. inter quos Vossius, Gaudinus Magio dubiam quidem videntur fidem habuisse, at nondum ullus asseruit falso laudatum fuisse Hieronymum.

BISTARDA, Avis quæ degit in aqua, Latinis, avis tarda. Ita Matthæus Silvaticus. Vide Fridericum II. Imperator. lib. 1. de Arte venandi cap. 2. 9. 17. 23. &c.

BISTERIA. Contract. Datior. Bergom. lib. 6. cap. 48. *Desigillaverint aliquem cochonum, vel aliquam spinam, vel moveriat aliquam Bisteriam, existentem super vegetibus, &c.*

¶ BISTERNI MENSES. Chronicon Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Murator. tom. 7. col. 24. *Sed Eusebius inter regnum ejus & Joachim alium de suo addidit annum propter Menses Bisternos, quibus Joachaz & Joachim regnaverunt*, id est propter sex menses quibus uterque regnavit: Joachaz quidem tribus mensibus, totidemque Joachim, quibus expletis Babyloniam captivus ductus est.

¶ BISTIMIÆ. Vide *Bistemiæ*.

BISTORNIA. Contract. Datior. Bergom. libro 2. cap. 8. *De Bistorniis Burgi, & de aliis Bistorniis, &c.* Vide *Bisturris*.

¶ BISTRANDE. Vide *Wervagium*.

BISTURRIS, Propugnaculi species. Charta Libertatum villæ S. Germani in Fotesio ann. 1249. *Item communitas vel aliquis banuum villæ non debet facere turrim vel fortalitiam infra villam, nisi de licentia & voluntate nostra, muros tamen & portalia poterunt facere, munitiones & Bisturres in illis ad villam defendendam, prout eis ad hoc videbitur expedire.* Charta *Pariagii* Villæ Sarlatensis ann. 1299. in Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. incipiente anno prædicto num. 6. ex Chartophylacio Regio: *Item poterunt dicti Consules, muros portas, & antemuralia, & foussata, & portalia, & Bisturres dictæ villæ reparare, reficere, & prædicta facere altiora, & dicta foussata emendare, reficere & profundare, & muros, portas, portalia & Bisturres & alias munitiones facere ad defensionem dictæ villæ, &c.*

¶ BISTUS. Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CXL. *Pro XX. millibus quarellorum à estris*, LXX. *lib. Et pro Bistis, & pro ducendo Parisius*, XLVIII. *f.*

BISUS, BISTUS, Cinericius, ex Gallico, *Bis*, ut *bisum panem* dicimus. Silvester Giraldus in Topogr. Hiberniæ dist. 1. cap. 18. *Anceæ minores albæ . . . . in hos terrarum fines rarius adveniunt. Majores autem, quæ vulgari vocabulo Bysiæ vel etiam Grisiæ vocantur, cum bruma . . . advectantur.* Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 46. *Ut cinni* (cygni) *qui primo anno sunt Bisi, seu cinericii, &c.* Infra: *Quibus tempore coitus florescunt suæ plumæ & pennæ quodam flore pulveroso & Biso.* Le Roman *de Vacce, ou de Rou* MS.

Matat escu Bis & rouget, matat bealme luisant.

Le Roman *de Garin* MS.

Girbers se sist sor le cheval de pris,
L'escu au col qui fut fet à Paris,
El milieu ot ua grand lioncel Bis,
Tel escuot li Loherans Garin.

Vide *Brzochi*, *Panis bisus*, *Bisa*, & Origines Linguæ Italicæ VV. CC. Ægid. Menagii & Octav. Ferrarii in *Bigio*, [& illius Dictionar. Etymol. Linguæ Gallicæ, ubi explosis aliorum opinionibus nostri *Bis* originem se fatetur ignorare.]

¶ BITALASSUS, Peninsula. Vide *Bithalassium*.

BITELLUS, [Fibulæ uncus, ab Anglico *Bite*, mordere.] Visitatio Thesauriæ S. Pauli Londoniensis ann. 1295. in Monastico Anglic. p. 309. *Morsus Galfridi de Lucy argenteus, . . . cum imaginibus Salvatoris coronantis matrem suam, & Petri & Pauli lateralibus, & datoris morsus inferius, cum duobus Bitellis, & continet in circuitu circulum de albis perlis.*

¶ BITERIA, Guttus, aqualis ad aquam lavantium manibus effundendam, pelvi suppositus. Acta SS. Junii tom. 3. pag. LIX. ex Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. *Et cibaria eis in plateis argenteis deferantur, & habeant pelvim & Biterjam argenteam ad lavandum.* Ibidem paulo inferius habetur: *Petreria* loco *Biteria*: *Cum pelvi & petreria argenteis in fine mensæ præbeatur lavandi facultas.*

BITERLOGH. Sueno Aggo in Historia Danica p. 144. *Hinc potentissimi Daniæ Reges, ut improborum refrænarent audaciam, ab ultima memoria legem promulgandam sanciverunt, quam suo idiomate Biterlogh nuncuparunt, nobis vero Latino sermone, licet vocabulo minus proprio, Legem castrensem sive militarem, vel Legem Curiæ appellare licebit.* Inter Leges vero Danicas, binæ potissimum exstant, altera sub nomine *Hird-straa*, id est, lex aulica, ex *Hird* aula, & *straa*, lex, edita & Latine versa, notisque illustrata à Jano Dolmero: altera sub titulo *Bitherlags Raett*, quæ est Canuti II. cognomento Magni, Daniæ, Norvegiæ & Angliæ Regis, condita circa ann. Chr. 1035. edita à Petro Johanne Resenio Hafniæ an. 1673. De vocis etymo variæ sunt sententiæ, quas expendit idem Resenius ad caput 1. qui in eam videtur sententiam ire, ut *Bitherlags* sit *Lex noxarum vel mulctarum, seu witarum*, ex *Bithe*, noxa, mulcta, & *Lagh*, Lex.

¶ BITERNI, Sex. Abbo de Obsidione Lutetiæ à Norman. apud Duchen. Hist. Normann. p. 44.

Mox Ebolus senos equites dimisit ab arce:
Quatuor Biternosque necant certamine diro.

¶ BITERRENSIS SOLIDUS. Vide *Moneta Baronum*.

BITHALASSIUM, BITHALASSUS. Ugutio MS. *Bithalassium, vestigium in ludo impressum, vel concursus duorum marium.* Græcis [illegible], est qui mari utrimque alluitur, quo sensu bimarem Corinthum appellavit Horatius. Acta Apostolor. c. 27. *Et cum incidissemus in locum Bithalassum, impegerunt in navem.* Aliæ Edit. habent *dithalassum*. Epistola Clementis I. PP. ad Jacobum fratrem Domini: *Bithalassa vero loca, quæ duplicibus undæ fallacis æstibus verberantur, dubiis mente & de repromissionum veritate nutantibus conferantur.* Ubi Græca Edit. §. 14. [illegible], &c. Autor Historiæ, de imagine dicta Antiphonetes p. 685. [illegible], &c. Fulbertus Ep. 27. *Noli ergo tute ipse tibi Bithalassum dubietatis in corde tuo miscere.* [*Bithalassus* in Actis SS. Benedict. sæc. 3. part. 1. pag. 361. in Vita S. Wlframni: *Ducti namque sunt ad quemdam locum Bitalassi more aqua inclusum, ut dum rheuma maris eumdem cooperiret locum miserabiliter fluctibus absorberentur.*]

BITIDUS, *Biformis, vel quantum ad corpus, vel quantum ad animam, & componitur à bis, & idea, quod est forma*. Joan. de Janua.

BITION. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis an 915. *Capas duas, una purpurea, & alia Bition, toalias olicias duas, &c.* Videtur legendum *Blattion*, vel *blattea*, vel ex *blattio*.

BITORIUS. Gloss. Ælfrici: *Bitorius, vel Pinterus*, prenna. Saxonibus prenna, est Regulus avis. Forte *Ardea*, quam nostri *Butor* vocant.

¶ BITRISCUS. Acta SS. Junii tom. 3. pagina 356. col. 1.

col. 1. in Vita S. Aviti: *Interim dum intendit labori, avicula perexigua, quæ Vitriscus vocatur, vestimento sese abdit, atque inde recens ovum enixum reliquit.* In quem locum sic Continuatores Bollandi: *Bitriscus*, alias scriptum *Britiscus*, fortassis contracte pro *Bitoriscus*; sed *Bitorius* Cangio aliisque est *Ardea*, Francis *Butor*, avis sane non parva.

¶ BITTATUS, pro *Vittatus*. Murator. to. 3. p. 68. ex vetusto Epitaphio marmoreo: *Et ex sacrificio epulati sunt, sumptisque prætextis & coronis spiceis Bittatis lucum Deæ Diæ summoto ascenderunt.*

¶ BITTIT, *Bitt, Ambulat*, Vet. Gloss. San-Germ. MS. num. 501.

BITULIGO, *Vimen minutum, quod in bitumine crescit*. Joan. de Janua.

¶ BITUMITUS, Compactus vel ferruminatus ex Continuatore Bollandi. Leander *Bituminatus*, Albertus *Bituminosus*. Acta SS. Maii to. 5. p. 352. D. in Vita B. Columbæ Reatinæ, auctore Sebastiano Perusino: *Habuit quidem renes accinctos duobus circulis ferreis latitudinis quatuor digitorum, quorum interior erat quasi in squammas Bitumitas resolutus, præ erugine & humido quod virgineum corpus diuturnitate insudaverat.*

¶ BITURIA, Provincia Bituricensis, *Le Berri*. Rymer. tomo 8. pagina 743. col. 1. *Johannis Ducis Bituriæ & Arverniæ.*

¶ BITURICENSIS MONETA. V. *Moneta Baronum.*

¶ BIVANC, Septum, Gall. *Enclos*, Belgis *Bivanck*. Charta an. 1058. Tradit. Fuldens. pag. 255. *In Hiltericheś III. hubas & unum Bivanc, qui dicitur Blancstruth . . In Drasearode Nangoldes-Bivanc, & juxta eum Folcboldes-Bivanc. Ad Sigefridesrode illum Bivanc, qui ibi captus est, cum omnibus rebus, facultatibus atque substantiis ad prænominata loca jure pertinentibus.*

BIVANGIUM, Spatium, intervallum, ex Theutonico *Bevangk*. Charta Ottonis Imp. an. 983. apud Baldricum in Chron. Camerac. lib. 1. cap. 108. *Ea videlicet ratione, ut nulla majorum minorumque persona in Bivangio prædicti forasti, nisi cum licentia præfati Episcopi . . . venari liceat.*

BIVARIUM, Modus agri. Charta anni 1283. in Tabular. Episcopat. Ambian. fol. 106. *Quatuor Bivarios terræ in territorio de Folies.* In alia Gallica an. 1263. ibid. *Ils acaterent quatre Beviers à Monseigneur Regnier de Cais.* Occurrit ibi pluries. Vide *Bunnarium.*

BIVARIUS. Vide *Bever* ad *Bevariæ Pelles.*

¶ BIVATIO, in Narratione mortis Gervasii Archiep. Remensis ann. 1067. *De omnibus foris factis, Bivationibus & injustitiis, quas in terris & villis nostris preceperat fieri, justificavit.* Vox, ut videtur, à *Bivium* ficta, quod is qui male agit, non unam & simplicem viam incedat.

¶ BIVIATOR, Qui ambulat duabus viis. Gesta Tancredi apud Marten. Anecdot. tomo 3. col. 126. *Nam redintegrato, sicut soliti erant, quotidiano, vel, ut ita dicam quotinocturno calle, facta est in bivium via, & exercitus Christi factus est Biviator.*

¶ BIVIDA, *Fortis*. Papias MS. f. pro *Vivida*.

¶ BIVIRIA, BIVERA, pro *Bivera*. *Secunda conjux, Quæ secundum habet virum*. Papias MS. & Vetus Gloss. San-German. num. 501. Vide *Bisera*.

BIVIUS. S. Audoenus lib. 2. Vitæ S. Eligii cap. 15. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, non quærantur præcantores, non divini, non sortilegi, nec per fontes, aut arbores, vel Bivios diabolica philacteria exerceantur*; id est, in *Biviis*, nisi legendum sit *lucos*.

BIUMBRES, ἀμφίσκιοι. Gloss. Isidori: *Amfiscii, Biumbres.*

BIUNDA. Tabularium Laureshamense apud Freherum in Orig. Palatin. . . . *Bubo en duobus mansis & prato quod dicitur Rutbrechtesbruel, & de una Biunda 30. denar. & de molendino in Furden. 5. uncias solvere debet.*

¶ BIUNX LAPILLUS, id est, ponderis duarum unciarum. Locus est in *Cervellerium*.

¶ BIXANTIUS. Vide in *Byzantius*.

¶ BIXIDA, pro *Pyxis*. Statuta Eccles. Trecorensis an. 1372. apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 1123. *Item statuimus & ordinamus, quod pro operibus fabricæ Ecclesiæ Trecorensis in qualibet Ecclesia parochiali sit Bixida, quod Rectoret seu Curati, antequam alius in dicta Ecclesia quæstet, &c.*

BIZACHIUS. Vide *Bisacuta*.

¶ BIZANTEUS, & BIZANTIUS. Vide *Byzantius*.

BIZOCHI, qui & *Fratricelli*, Secta religiosorum Minoritarum damnata à Bonifacio VIII. Joannes XXII. an. 6. Epistolar. Communium 1189. *Nonnulli viri prophani, qui vulgariter Fraticelli, seu Fratres de paupere vita, aut Bizochi sive Bichini, vel aliis fucatis nominibus nuncupantur.* De his multa habent Odoricus Raynaldus an. 1297. n. 55. 1321. n. 18. 1331. n. 4. & Waddingus in Annal. Minor. an. 1297. 1317. n. 24. & seq. 1318. 1322. n. 66. *Bizocos* & *Pinzoccheros* vel *Pinzocaros* vocat. Boccaccius Novella 24. & 27. *Essendo tutto dato à lo spirito, si fece Pinzocaro di quelli di santo Francesco.* Ubi vetus Codex habet *Bizoco*, uti monet Acharisius.

Bizochos porro dictos quidam putant à *bisacco*, Gallis *Bezace*, quod ostiatim panem & victum emendicantes, *bisaccum* humeris deferrent. Ego vero eadem ratione *Bizocchos*, qua *Bicchinos* dictos censuerim, à vestibus scilicet *bigii*, seu grisei coloris. Nam à *bigio* Italorum, nostrum *Bis*, pro griseo, aut cinericio colore, ortum supra observatum in *Biccini*, ita ut ejusmodi Fraticellos nostri appellarint, *Les petits Freres Bis*, vel *Bisets*. *Bizzochos* etiamnum habet Burgum S. Sepulcri in Italia.

BIZUMA, Sepimentum; vox Germanica. Tradit. Fuldens. lib. 1. p. 468. *Unam aream . . . cum omni ædificio, & unam Bizumam, cujus longitudo est, &c.*

BLACHA, [Idem quod mox *Blachia*.] Charta Ademari Comitis Valentini apud Petr. Chiffletium: *A via molendinaria quæ venit desuper condaminam Guidonis de Montemayrano, quæ ferit ad aemus Willelmi Liautaud, & vadit directe ad Blacham Petri de Ayra, &c.*

¶ BLACHIA, Delphinatibus *Blache*, Ager est consitus quercubus vel castaneis, adeo tamen distantibus, ut arari possit. Inventarium Recognitionum ex Archivo Principis *de Rohan* n. 18. cap. 41. de *Pouta* fol. 333 verso: *Pro vinea & Blachia sitis en fosse vialo.* Ibidem fol. 327. *Item pro quadam Blachia sita Auchier confrontaate, &c.* Regestum Cameræ Computorum Gratianop. *Probus* fol. 318. *Pontius Fouchez tenet de Comite III. sext. 1. emin. terræ in Blachia, & debet etiam 20. denar. de placito ad miserationem suam.* D. Salvaingus, à quo post V. Cl. *de Lauriere* mutuati sumus *Blachiæ* vocis explicationem, ait in suo Tractatu de usu feodorum eam esse provinciæ Dalphinatus propriam, nullamque posse illius originem assignari.

BLACTULA. Historia mortis S. Leonis IX. PP. n. 15. *Quidam vir . . . . audita fama B. viri, ... à demonio venatus, venit ad tumulum ejus, & duas Blactulas cum multo sanguine evomuit, cum quibus & demonium abscessit.* Ubi *Blactulas*, quasi *Blattulas* pro vermibus accipi censet vir doctissimus.

¶ BLADA, BLADADA, &c. Vide in *Bladum*.

BLADUM, Gall. *Blé*: sic autem appellabant quodvis triticum, etsi differret à frumento, quod *Blé froment* vulgo dicimus, puriori scilicet, nec aliis granis mixto tritico. Dantes in Convivio amor. *Si ton pane di biado, e non di formento. Frumentum* tamen & *Bladum* pro eodem po-

ponuntur apud Petrum de Vineis libr. 5. Epist. 91. Interdum pro farre omnis generis, quando est in herba ante messem. Matth. Paris pag. 376. *Blados & vineas vastare non cessavit.* [Murator. tom. 3. pag. 610. col. 1. B. in Vitis PP. à Bernardo Guidone collectus: *Romani ... circa Cornetum, eo vidente, vineas, hortos & Bladas vastaverunt.*] Utuntur utraque notione idem Matthæus Paris, Vita S. Kentigerni Episc. Glascuens. n. 23. Marsilius Patavin. in Defensore Pacis 2. part. cap. 5. Chron. Windeshem. lib. 1. cap. 32. lib. 2. cap. 7. 60. Chron. Montis S. Agnet. cap. 27. & Chartæ veteres, &c. [Pro quovis granorum genere, frumento, filigine, hordeo, avena, &c. Tabularium 2. S. Vincentii Cenoman. *Reddemus Monachis S. Vincentii singulis annis undecim sextaria Bladi legitimi juxta genus terræ illius. Erunt autem IV. sextaria & mina de frumento, sex & mina dimidiatam de hordeo & avena.* Charta anni 1233. ex Archivo Ecclesiæ Macloviensis: *Gaufridus de Roca miles dedit quatuor minas Bladi; ita quod tertia pars erit frumenti, tertia filiginis, tertia avenæ.* Tabularium Portus Regii: *Hos redditus Bladii habemus ... tres sextarios hibernagii & tres hordei ... unum modium hibernagii & unum modium avenæ.* Kennett. in Antiquit. Ambrosdeo. pag. 291. ex Charta anni 1278. *Tria quarteria frumenti, tria quarteria avenarum, & unum quarterium fabarum ..., post mortem utriusque ... heredes sui erunt quieti de solutione prædicti Bladi in perpetuum.*

¶ Bladum Brunum, Delphinatibus idem est quod *mixtura*, seu *annona mixta*. Iisdem *Mesela*, *Mescalsa*, aliis *Meslure* & *Mixture*. Constat autem *Bladum brunum* frumento, hordeo & avena simul mixtis. Transactio inter Priorem & Infirmarium S. Roberti de Cornilione an. 1224. in Archivis ejusdem: *Quinque sextaria Bladi Bruni seu mescalsarum.* Vide *Mixtura*.

¶ Bladum Decimale, Ex decima collectum. Charta ann. 1225. tom. 2. Hist. Melden. inter Instr. pag. 118. *Sane ordinamus quod dicta Abbatissa* (Jotrensis) *& Conventus decem & octo modios Bladi Decimalis ad mensuram Meldensem ... in perpetuum persolvent.*

¶ Bladum Durum, Frumentum, ut opinor, & siligo per oppositionem ad hordeum & avenam, quæ Blada dici possent, si conjectura vera est, *molliora*. Charta Aleidis Dominæ *de Boular* de Fundatione monasterii Belli prati an. 1228. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 299. E. *Superaddidi etiam redditum sex modiorum Duri Bladi & decem modiorum avenæ.*

¶ Bladum Forense, Quod in foro venditur. Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 3. *Per novem minas Bladi novi & Forensis duobus denariis minus, quam melius in foro de Caudebec.*

¶ Bladum Hyemale & Ymbernagium. Charta an. 1248. ex Chartul. Nantol. fol. 34. *Et duodecim sextarios Bladi hyemalis percipiendos in graneriis meis.* Alia an. 1229. ibid. fol. 23. *Unum modium Bladi ymbernagii ad mensuram de Nantbolio.* Vide *Hybernagium*.

¶ Bladum Mediatum, Gall. *Blè meteil.* Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLXVII. *Magister Willelmus Brito, pro II. modiis & dimid. Bladi mediati VII. lib. & dim.*

Bladum Meditaneum, in Charta anni 1246. in Tabulario Foisniacensi; *Blod Messeil*, in Consuet. Bituric. tit. 6. art. 22.

¶ Bladum Tercionarium, Sic dictum quod pro jure decimæ tertia pars exigeretur. Polyptych. Fiscamnensis ann. 1235. *Septem sexteria Bladi Tercionarii ad mensuram villæ.*

¶ Bladium, pro *Bladum*. Charta an. 1185. tom. 2. Hist. Melden. inter Instr. pag. 73. *Notandum iterum est quod non licet in burgo S. Martini Bladium alicui mensurare nisi mensura Prioris.* Oratio Ferdinandi Vaccecapitis Regis Castellæ Legati ad Ludovicum Ducem Andegav. an. 1378. apud Martenium Amplissl. Collect. tom. 1. col. 1504. A. *Omnia circumjacentia loca erant combusta & dilapidata, ac Bladia, victualia & alia universa distracta & devastata.* Alterum locum vide in *Bossellagium*.

Blajum, ex Gallico *Blai*, aut *blè* non semel occurrit in Tabul. Absiensi.

Blatum, pro *Bladum*, in Tabulario Angeriacensi apud Beslium p. 367.

Vocabuli etymon hauriunt Spelmannus & Somnerus à Saxonico blada, seu blæda, quod omnem fructum significat, etiam arborum & vitis. Quo sensu *biade*, Hetruscis dicuntur quævis legumina, segetes, frugesque omnes, tritico excepto, ut auctor est Nicol. Villanus Pistoriensis, qui à Græco βλαιά, quod Hesychio ὠμά, ὦμα, ἀμά, i. *cruda* sonat, deducit: unde colligit *blada* esse fruges immaturas, neque adhuc demessas, postea per abusum ad maturas, demessasque traductum vocabulum. Academici Cruscani: *Biada, nome generico della semente, come grano, orzo, vena, spelta, e simili. Ma propriamente per frutto di tutte le biade, fuor che del grano, e spetialmente per quella sorte di biade, che si da a cavalli, e altre bestie di somma.* Vide Oct. Ferrarium, [& Menagium in Dictionario Etymol. Linguæ Gall. ad vocem *Blè*.]

Bladagia, *Blada* demessa, eaque potissimum quæ ex campipartibus (*Champarts*,) & agrariis colligebantur. Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii an. 1206. pro Manuascensibus: *Nec teneantur solvere, ... Bladagium, sive albergam, nec contalagium, sive civatam, nec cossias, sive medias cassias, de eorum bladis & rebus quæ ad mensuram sestarii venduntur & mensurantur.* Hist. Episcop. Petragor. tom. 2. Biblioth. Labbei. *Cujus tempore domus Bladagii S. Frontonis, quæ erat in claustro, ab Helia Rudello Comite, & à burgensibus confracta est.* [Vide *Bletaeda*.]

Bladarius, [Bladerius,] Bladi venditor. Monasticum Angl. tom. 2. pag. 542. *Alanus Gyll Civis & Bladarius Londinensis plura bona dedit Hospitali.* [Statuta Massil. pag. 158. *Quod omnes Bladerii jurent, &c.* Occurrit rursus in Charta anni 1329. ex Archivis S. Victoris Massil.] Vide *Wladarius*. *Blatriers*, *Regratiers de grains*, *Venderres de bled*, in Statutis MSS. Panificum Paris. *Blatiers*, Picardis, bladi venditores.

Bladada, Præstatio ex blado, *Bladado*, Occitanis. Charta ann. 1232. in Regesto Comitum Tolosæ fol. 28. *Habeatis singulis annis in messibus quarterium unum frumenti & alterum civatæ pro alberga & Bladada.* Alia an. 1231. ibidem: *Conquerebatur etiam de eodem Comite, quod recipiebat albergam, Bladadam, & quasdam alias exactiones illicitas in villa de Montilio.* Charta ann. 1312. de Pariagio Castri de Venescio in Occitania, in 48. Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabulario Regio, n. 29. *Scilicet quod homines dictorum locorum possent situare Bladatam & civadagium in aliquibus redditibus, &c.* [Saisimentum Comitatus Tolos. apud G. *la Faille* Annal. Tolos. tom. 1. Instrum. pag. 34. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi fidelitatem & centum solidos Tolosanos pro annua alberga in festo omnium Sanctorum, & Bladadam pro amparantia; videlicet de quolibet foco arante cum bobus unam eminam frumenti, & totidem avenæ, & de arante cum asinis unam quarteriam frumenti & aliam avenæ.* Ibid. non semel occurrit. In Vicecomitatu Lautrecensi *Drois de Bladado*, idem est ac quod alibi *Bovagium* dicitur, tributum scilicet quod ratione boum conceditur, seu pro pari boum aratorum vel pro aratro.]

¶ Bladearra, Idem quod infra *Blaeria*. Charta Sadonis de Patengiis an. 1200. ex Tabulario B. Mariæ de

de Charitate: *Donat Ecclesiæ de Charitate omnimodam Justitiam & Bladeariam, quam habebat apud montem Perret.*

BLADARD, Agrum segete conserere, instruere. Charta Petri Episcopi Meldeosis in Tabul. Eccl. Meld. pagina 25. *Si vero terra Bladata excadat, in prædictis villis & territoriis, Bladata ad propinquiorem heredem deveniat.* Stabilimenta S. Ludovici: *Quiconques demande sesine d'iretage, il doit dire en tele maniere: Mes peres, ma mere, mes freres ou mes parens prochains a cui je suis hoirs, morut sasis & vestus tenans & prenans, Blaans & desblaans, & les biens desploians & tenans de Seigneur qu'il ala de vie à mort.* [Hæc paulo aliter habentur apud D. *de Lauriere* tomo 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 249. *Mon pere, ou mon frere, mon cousin ou mon pareat, mourut sesis & vestus, tenans & prenas ploians & desploiaus tenans de Seigneur, & à itel temps, que il ala de vie à mort.* Sic in codice MS. *D. Joubert.* In altero Illustriss. D. D. Caocellarii legitur, *Prenans, desbleans;* & io tertio qui fuit Baluzianus, *Tenans & prenans des blez.*] Nescio an huc spectet præstatio quædam, *Deablage* dicta, in Regesto censuum Carnoti fol. 1. & 2.

IMBLADARE, Idem quod *Bladare, Imbiadare*, Italis. Charta de forestis apud Rogerum Hovedenum pag. 785. *Et videnda sunt in reguardo nova essarta, & vetera Imbladata post ultimum reguardum, & quo blado vel legumine Imbladata sint.* Charta an. 1331. io Tabul. Ecclesiæ Autisiodor. fol. 434. *Volentes quod res prædictas saisire possint, & ad manum suam tenere & ponere, ... ac etiam dictas res obligatas Imbladare, & debladiare, fructusque suos facere.* Alia an. 1327. fol. 459. *Res prædictas tenendas & possidendas, Imbladiandas, debladiandas ab ipsis, &c.* Consuetudo municipalis Altisiod. art. 117. dixit *emblaver ou aeblaver heritages. Emblaver*, eadem ootione in Consuetud. Senoneosi art. 193. de *Vallençay* in Biturigibus art. 2. & de *Vastan*, art. 4. 6. *Terres emblavèes, Emblaveures, Emblures*, in Senonensi art. 193. Altisiod. art. 64. Meldensi art. 70. Vide Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 14. Fletam libro 2. cap. 41. §. 1. Hioc. *Embleer* oostris olim usurpatum, pro *impedire*; sic ut quis dicatur *Emblèè*, qui re aliqua difficili ita occupatur, ac distinetur, ut aliis animum adjicere non liceat: ut sunt *terræ imbladatæ*, quæ semeo aliud noo admittunt, ut quippe jam occupatæ. *Le Voyage d'Oatremer du Comte de Pontieu* MS. *Sire, n'en doutez mie que dou menear Esquier que vous avez, ferèt vous plus Emblaez, que de moi.* Charta ann. 1282. in Hist. S. Mariæ Suessioo. pag. 466. *Et se ces maisons estoient Emblaèes d'autres gens, &c.*

DEBLADARE & DEBLADIARE, in Chartis supra laudatis, *Blada metere, secare, Deblaver*, io Consuetud. Altissiodorensi artic. 117. Consuetudo Duoensis art. 53. *En saison que les fruits & Desblèes sont en terre, &c.* Adde Consuet. Aurelian. art. 74. 141. 156. 445. & *de Menethou sur Cher* art. 4. *Desbleure*, io Altisiodorensi art. 22. & Nivernensi cap. 3. art. 3. Charta ann. 1300. in Regesto Philippi Pulcri ann. 1300. Tabularii Regii n. 54. *Derechef que li bourgeois puissent bleer & Desbleer leurs heritages toutes fois qu'il leur plaira, &c.* Gesta Episcoporum Cenoman. pag. 298. Et *diablagium* quod inde accipiebat ... *dimisit.*

¶ BLADARIA, BLADERIA; *Bladerie, Aunonerie*, Massiliensibus, Forum in quo blada venduotur. Charta Bartholomæi Episc. Caturcensis pro Consuetudinibus Communiæ ejusdem urbis: *Et super eo quod nos dicebamus, quod ipsi Consules accipiebant certum quiddam de qualibet mensura bladi, quod apportabatur apud Caturcum ad vendendum in Bladeria.* Literæ Friderici Imper. aon. 1236. ex Archivis Massil. *In redditibus hospitiorum Bladariæ civitatis Massiliæ sitis in utrumque barium.* Aliæ Johannæ Regioæ ann. 1364. ex iisdem Archivis: *Super censibus & pensionibus operariorum Bladariæ & aunonariæ, ipsius civitatis Massiliæ.* Statuta ejusd. urbis pagina 158. *Omnes Bladerii Massiliæ, & singuli, & eorum uxores tenentes operatoria in Bladaria communis Massiliæ, jurent ... quod non immisceant ... fraudulenter in bladis allatis in operatoriis suis, sive sua siat sive aliena.*

BLADATARIA, Ædes in qua reponuntur *Blada*, seu segetes demessæ. Charta Radulfi Abbatis Fiscanensis in Tabular. Fiscan. fol. 33. *Bladatariam nostram de Argent cum masura quæ fuit Hugonis ... dedit Ecclesiæ Fiscanensi. Domus bladagii*, io Charta supra laudata. In Mooastico Angl. tom. 3. pag. 14. hæc habentur: *Salva Capella S. Nicolai de Abbendon, seu Bladataria, sive investitura 4. acrarum, duarum videlicet de frumento, & duarum de avena, quas eadem Capella S. Nicolai de Abbendon nomine decimationis de dicto dominio annuatim percipere consuevit.*

BLADATA. Vide *Bicocaria*.

¶ BLADIFER, Ager blado satus & instructus. Hist. MS. Mooast. Beccensis pag. 384. n. 12. ex Archivis ejusdem loci: *Super decimis wesdorum in terris Bladiferis crescentium responsurus.*

¶ BLADONICUM MOLENDINUM, io quo moluntur blada. Locus est io *Criblus*.

¶ BLADATIM SOLVERE, Pro solutione bladum dare, Gall. *Payer en espece, en blè*, in Charta an. 1289. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 293.

BLAE & BLUDIE. Leges Burg. Scoticorum cap. 87. *Si quis verberando aliquem fecerit Blae & Bludie, ipse qui fuerit Blae & Bludie, prius debet exaudiri, si prius venerit ad quermoniam suam faciendam, &c.*

☞ Saxonibus *Blac*, Niger, Ater; *Blod*, Sangois: à quibus vocabulis *Blae* & *Bludie* derivata fuisse docemur ipsa vocum vicinitate. *Blae* igitur idem est quod niger ex acceptis plagis, sive ut magis Latioe dicam, Lividus. *Bludie* vero Sanguinolentus

BLAERIA, Gallis, *Droit de Blairie*, [Occitanis *Bladade*,] jus pascendi pascua in *Bladariis*, seu agris, in quibus *Bladum* vel triticum demessum est, quod soli feudi domino, qui *Seigneur Blayer* dicitur, intra suam jurisdictionem, & illius vassallis & subditis competit, ita ut vicinis alterius jurisdictionis ea facultas interdicta sit. Vide Consuetud. Niveroensem cap. 3. art. 1. & seq. & ibi Coquillium quæst. 263. Legi præterea in Adversariis MSS. Augusti Gallandi Patroni Parisiensis celeberrimi & doctissimi, vocem *Blairie*, in Episcopatu Matiscooensi ioterdum sumi pro præstatione aliquot *garbarum bladi* tempore messis, à teneotibus, verbi gratia sex *garbaram sicalæ*, & in agris pinguiocibus sex *garbarum frumenti*: & de familiis, quæ non tenent *boves aratorios*, 3. *garbarum*, & de singulis familiis sex ovorum io festo Paschatis. Cujus quidem præstationis gratia dominus tenetur nominare in media Quadragesima duos *Messarios* qui messes & vineas recte custodiant, & in forefacto deprehensos io loci carceres adducant. Charta an. 1248. in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1525. *Inventum est nos in tota terra dicta Cluniacensis Ecclesiæ, infra terminos antedictos, nullam Justitiam altam vel bassam, Blaeriam, aut Praeriam, aut usagium ... aut aliquod jus habere.* Alia ao. 1278. ibid. pag. 1533. *In quibus (terris) ego & heredes mei nullam habebimus Blaeriam, seu jurisdictionem.* Aresta ao. 1266. io 1. Regesto Parlameoti fol. 45. *Dicebat quod ... esset in saisina justitiæ & Blaeriæ totius terræ suæ, &c.* Est autem proprie *Blaeria*, ager cum ipsa messe. Coosuet. *de Resai* in Biturigib. art. 12. apud Thomasserium: *Bleds en Blerrie, & vignes en vignobles sont gardables & defensables, &c.*

¶ BLA-

¶ BLAFEMARE, pro Blasphemare. Constitutio Ludovici Regis Siciliæ & Jerusalem ann. 1352. è cod. MS. D. *Brunet* fol. 99. sic inscribitur: *Constitutio contra illos, qui nomen Dei & Virginis matris suæ Blafemant*.

¶ BLAFFARDUS, Monetæ species. Adrianus de Veteri-busco de Rebus Leodiensibus apud Marteo. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1231. *Electum petivit subsidium a Clero quod concessum fuit ad duos terminos. scilicet pro modio speltæ unum Blaffardum.* Regestum Parlamenti an. 1450. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 390. *Quoniam dicta dos ad minus tam magna & in tanta summa soluta non fuerat; aut si soluta fuerat, hoc in Moneta Blafardorum & parvi valoris extiterat. Et esto quod dicta summa in moneta forti soluta fuisset, attamen &c.* Cum hic moneta fortis, seu moneta purior minusque adultera, monetæ *Blafardorum* opponatur, hanc materiæ mixtæ magisque adulteratæ monetam fuisse, manifestum est. Gallis, *Blafard*, Pallens, pallidus; item Aurum necdum à fæce separatum. Vide *Balgart*.

¶ BLAGUM, pro *Bladum*. Locus est in *Seria* sub finem.

¶ BLAJUM, Eadem notione. Vide *Bladum*

BLAKMALE, Tributum quod Angli vel Scoti invicem limitanei potenti alicui limitaneo pendebant, ut à prædonibus ultro citroque incurrentibus tuti essent. Ita vero appellatur, quod juxta pendentium tenuitatem ære vel oblontis plerumque præstaretur, non argento; vel quod tenue esset, ac æreum numisma, quod etiam nostri *Blanque*, seu *Blanche maille* dicunt. Saxonibus & Angl. quippe *Blac* & *Black*, est niger, *maille*, minutior moneta ita appellata. Hinc frequens Picardis nostris loquendi formula, de eo qui ne unum quidem denarium habet aut possidet; *Il n'a pas une blanque maille*.

¶ 1. BLANCA, Vidua, a vestitus colore sic dicta, Severtius in Guidone II. Archiep. Lugd. *Quippe sic mos est Reginas viduas olim candido superindutas, Blancas passim ac semper ideo appellari, (teste nuper Lotharingiana Henrici tertii vidua ad Molinenses Galliæ) niveum fere velum libere ad faciem gereates ritu Monialium.* Ubi idem Severtius monet Historicos perperam matri S. Ludovici *Blanchæ* nomen uti proprium tribuisse, quæ *Clementia* vere nuncupabatur, eum *Blancha* vocitata tantum fuerit ob longam ejus viduitatem.

2. BLANCA, Monetæ species. Vide *Blancus*.

¶ BLANCARDUS, Lignum S. Crucis in Ecclesia Turonensi, forte sic olim dictum, quod in cruce tantæ molis includeretur, ut nonnisi in *Blanchardo* seu *Brancardo*, Gallis *Brancard* humeris gestaretur. Marten. Anecd. tomo 1. col. 188. *Tunc adstantibus quamplurimis & Clericis & Laicis in Choro S. Mauritii ipse Gaufridus... super lignum Domini, quod vocatur Blancardus, manu propria juravit.*

¶ BLANCARIA, Officina coriaria, ubi aptantur & subiguntur coria, vel ars ipsa coria subigendi. Statuta Massil. pag. 139. *De statuendis tribus probis viris super Monasterio Blancariæ. Statuimus ut eligantur..., tres discreti viri & fideles, & idonei in officio Blancariæ, qui debeant curare & inquirere, ut adubum Blancariæ bene & fideliter peragatur, & qui etiam habeant curam, quod nullus audeat afferre in Massiliam herbas incameratas seu mixtas, imo illæ quæ apportabuntur, apportentur in Massilia mundæ.* Ibid. p. 175. *Teneantur adducere aquam Jarreni versus Massiliam ad ortos & Blancorias adaquandas.* Et pagina 306. *Constituimus ut omnes illi, qui erunt constituti à curia tam super ministerio curateriæ quam* Blancariæ, *teneantur speciali sacramento quod ipsi bona fide & sine dolo faciant jurare omnes* Blancarios, *qui faciunt aptari, & operarios suos qui pelles aptandas accipiunt, & omnes operarios suos, qui cum eis, vel eorum loquerio, in dictis operatoriis operabuntur, ne perturbent, vel misceant, vel tribulent suas calquerias, vel torcularia, quando eas vel ea curabunt.*

¶ BLANCARIUS, Coriarius, Gall. *Corroyeur, Tanneur*, Vide *Blancaria* & *Blanquerius*.

¶ BLANCHA MICHA, vulgo *Miche Blanche*, Parvus panis triticeus, in Necrologio MS. Abbatiæ S. Petri de Casis ad 25. Martii.

BLANCHARDUS, Color equi. Le Roman *de Gaydon* MS.

Tint un espiè, si ot brachiè Blanchart.

¶ BLANCHERIA, Officina ceræ, vel telæ candefaciendæ, Gall. *Blancherie*. Charta anni 1315. Hist. Delphin. tom. 1. pag. 30. *Nos Johannes Dalphinus..., ex causa permutationis tradimus ... pro castro de Perogiis villas ... cum aliis juribus omnibus, molendinis, Blancheriis, venationibus, stagnis, &c.* Ibidem pag. 97. in Charta anni 1309. *Et solet ibidem esse Blancheria telarum quæ valebat, ut dicitur, 30. libras per annum.*

¶ BLANCHETUM, Indusium laneum seu thorax interior lanea, apud Lobinellum Hist. Britan. tom. 2. p. 550. *Et se ponebat supra pannum laneum vocatum Langueul Gallice, seu super sergiam, sine linteaminibus lineis, & ibi jacebat in Blancheto suo.* Ibidem pag. 561. *Dicit quod D. Carolus Blancheto absque camisia primo utebatur, & postea assumpsit cilicium.* Spicil. Fontanell. MS. pag. 235. *Duo paria caligarum, tria pellicia, unum Blanchetum vel una gunella pro tercio, &c.* Statuta reformationis Monasterii S. Claudii an. 1448. *Item de capuciis & vestibus inferioribus, sive Blanchetis atque aliis regularibus vestimentis.* Maclovii thoraces interiores etiamnum *Blanchets* appellantur.

¶ BLANCHETUS, Panni genus, opinor, albi, à Gallico *Blanc*. Hist. Dalphin. tom. 2. pagina 236. col. 2. ex Charta anni 1333. *Item, pauperibus Christi fiant MM. tunicæ ad induendos eos de Blancheto.* Nova Gall. Christ. tom. 4. col. 1152. A. *Statuit Abbas, ut deinceps caligæ de tela, & totidem ac antea solebant dari de Blancheto cum iisdem de Blancheto ex peculio Abbatis Fratribus deatur.* Vide *Blanketus*.

BLANCHIATURA. Patent. Edwardi II. Regis Angliæ memb. 12. part. 2. *Thomas Comes Lancastr. ... concessit 10. sol. 4. denar. reditus exeuntes, de quibusdam jumentis in villa de C. &c. & cum Blanchiatura reddituus prædicti, recipiendum per pondus, sic ut dictus Comes eum recipere solebat.*

¶ BLANCHUS seu BLANCUS, Albus, Candidus, Gall. *Blanc*, unde, ut censent quidam, nomen proprium *Blancha*, nostris *Blanche*. Vide Spicil. Acher. tom. 2. pagg. 805. 807. & 815. Chr. Parmense ad an. 1281. Statuta Massil. p. 303. Et *Blanca* 1.

¶ 1. BLANCUS, pro panno, fortassis candido, unde sumitur in Notitia Ecclesiæ Diniensis per Gassendum edit. Paris. 1654. pagina 120. ad annum 1420. *Catharina vidua Rostagni Noverii promisit raupam de Blanco pretii trium florenorum.*

2. BLANCUS, Monetæ minutioris argenteæ, vel ære & argento mixtæ species, vulgo *Blanc*. *Solidi blanci*, in Charta Joannis Regis Angl. in tom. 1. Monastici Angl. pag. 352.

BLANCA, Eadem notione, in Domesdei tit. Norfolc. *Totum valebat tunc 7. & dimid. Blancas, cum consuetudine 30. solidor.* Vide *Albus*. De vocis *Blancus*, pro *Albus* etymo, vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. [& Menagium in Gallicis.]

1. BLANDA. Fleta lib. 2. cap. 41. §. 2. *In bosco, ... in blandis, bruerüs, mariscis, turbariis.* Sed legendum videtur *landis*. Vide *Landa*. Alias in Comitatu Forensi,

Blan-

Blande, pro *soagio* accipitur: unde proverbium, *Feu mort, blande cesse*. Vetus Charta: *Pour blande, avoine deunras, deux gelines rendables avec lots & ventes*, &c. Rursum: *Pour blande, taille baptizée, avoine, &c.*

¶ 2. BLANDA, Munus, donum, f. à *Blandus* sic dictum, quod munus ei, cui offertur, *Blandum* sit & gratum. Antiqua Statuta Arelat. tit. 130. *Speciatores non faciant societatem cum medicis nec accipiant ab eis servitium nec Blandas, nisi essent de cibo & potu*. Vide *Blandum*.

¶ BLANDELLA, *Clavis, vestis purpurata*. Papias MS.

BLANDICELLUS. Ugutio: *Blandulus, aliquantulum blandus: unde blandicellus dicitur, unde Blandicella dicuntur verba diminutiva*.

BLANDIMENTUM, Consensus. Vetus Notitia exarata sub Lothario Imp. ann. 840. [844.] apud Sammarthanos in Episcopis Massiliensibus n. 17. *Et dixerunt per illud sacramentum, quod ipsi juratum habebant, quod diebus vitæ eorum, & temporibus Letbulfi Comitis qualiter in ipsis præceptis continebatur, taliter ad ipsam casam Dei præfatam de ipso telonco semper viderant, qualiter Vicedominus, vel ejus ministerialis S. Victoris cum suos participes in omnibus ordinassent absque Blandimento de Comitibus vel Vicariis Arelatensibus*. [Annal. Bened. tom. 4. p. 156. n. 16. *Monasterio donat... locum eremum, qui vocatur Podio-alto: ut ipse Abbas & Monachi faciant ibi mansiones & curtes ad jumenta sua & pecora alenda, absque ullius hominis Blandimento seu exactione*. [Vide *Badlia*.]

BLANDITIA, Consensus, laudamentum. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 48. *Qui debet apprehendere de prædicta roveria quidquid necessarium illi fuerit, tamen cum licentia vel Blanditia de ipsis Dominis qui ipsam roveriam possidens atque defendunt*. Vide Raguellum in voce *Reblandir*.

BLANDIOSUS. Gloss. Lat. MS. Regiæ Bibl. *Affabilis, magni favoris, Blandiosus*. Infra: *Blandiosus, Affabilis*. [Papias MS. *Blandiosus, Affabilis, communis*, f. legendum, *Comis*.]

¶ BLANDIRI, Ambire, cupere, affectare, Concil. Hispan. tom. 3. pagina 43. col. 1. in Indice veterum Canonum: *De iis qui sibi regnum Blandiuntur spe, Rege superstite*.

¶ BLANDITIA. Vide post *Blandimentum*.

BLANDITIUM, Κολάκευμα, in Gloss. Græc. Lat. Blanditiæ, Gallis *Blandices*.

¶ BLANDOR, *Ambitiosus*, γόης, κόλαξ. Gloss. Lat. Gr. Vide *Blandiri*.

BLANDUM. Observantiæ Regni Aragon. lib. 5. tit. de Jure dotium §. 29. *Item, si certum possit esse & probari, quod maritus pecuniam quam mutuo recipit, vel Blandum, vel aliam rem expendit in necessariis domus, in comedendo vel bibendo &c.* [Vide *Blanda* 2.]

BLANHORNUM. Leges Adelstani de Hundredis cap. 8. *Pecoris ticimnum, & canis oppa, & Blanhornum, horum trium singulum est, unum solidum valens, & unumquodque reputatur melda, id est manifestatio*. Saxonibus blan est *cessatio*, horne, *cornu* quod inflatur. Pro voce *ticimnum*, Somnerus reponendum putat *tintinnum*, i. tintinnabulum.

¶ BLANIUM SATHANÆ, Pannus, ut opinor, bombycinus, & f. candidus, quem vulgo appellamus *Satin*. Rymer. tomo 8. pagina 76. col. 1. ex Testamento Richardi II. Regis Anglorum: *Item volumus & ordinamus, quod corpus nostrum in velueto vel sathanæ Blanio, more Regio vestiatur, vel etiam interretur, una cum corona & sceptro regiis deauratis, absque tamen quibuscumque lapidibus, &c.*

¶ BLANKETUS, Genus panni fortassis candidi, à Gallico *Blanc*, apud Rymer. tom 7. pag. 356. col. 1. *Unam peciam de Blanketo continentem sex alnos*. Idem tom. 8. pag. 51. col. 1. *Cum quatuor pannis de russeto & sex pannis de Blanketto integris... pro vestura sua*. Vide *Blanchetum*, & *Blanquetum*.

¶ BLANKETUS, ab Anglico *Blanket*, nostris *Blanchet*, Lodix lanea, Stragula, apud eumdem Rymer. to. 7. pag. 356. col. 1. *Quinque paria linthiaminum, & duos Blanketos pro uno lecto*. Vide *Blanchetum*.

BLANPUM, Papiæ, *Genus navis*. Sic duo MSS. Editus habet *Blandum*.

¶ BLANQUERIUS, Coriarius, Gall. *Corroyeur, Tanneur*. Statuta Massil. p. 139. *Nullus Blanquerius audeat de cætero emere herbas incameratas seu mixtas vel de eis operari, & quisque qui cordoanum apportaverit seu adobaverit, &c.* Vide *Blancaria*.

¶ BLANQUETUS, Idem quod *Blanketus*. Notitia Ecclesiæ Diniensis per Gassendum edit. Paris. 1654. p. 120. ad annum 1420. *Teneatur Pater induere & calceare. Promisit dare unum lectum & unam raupam de Blanqueto*. Occurrit iterum in Capitulis generalibus MSS. S. Victoris Massiliensis, pro veste candida quam deferebant olim Monachi ejusdem Monasterii.

BLANX. *Scabellum*. Glossæ MS.

¶ BLAS, *Stultus*, *inde Blaterare*, *Stulte loqui*. Papias MS. *Blas, atis, Stultus & insipiens, hinc Blatus, idem*. Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Blax, Stultus, unde Blaterari*. In Auctario Janssonii ad Glossarium Isid. Græcis βλὰξ est Hebes, socors, ignavus, iners, unde Latinæ vocis origo.

BLASERIUS, Incendiarius, vox Saxonica, à Blare, vel Blære, fax, tæda, torris, unde Anglis *blasser*, ustulare. Leges Athelstani Regis Angl. apud Bromptonum: *Dictum est de Blasseriis & murdritoribus, ut augeatur hujus abnegationis tripliciter, & majoretur judiciale ferrum, ut appendat 60. s.* Hinc forte nostris *blesser*.

¶ BLASIUS, An pro *Blæsus*? locum vide in *Ponticus*.

BLASMA, Reprehensio, Gallis *Blasme*. Constitutiones Cataloniæ inter dominos & vassallos MSS. cap. 51. *Si Miles qui emit castrum, est ita honoratus homo, ex quo Castlanus possit esse suus homo sine verecundia & reprehensione seu Blasma, &c.* Vide *Blasphemia*.

¶ BLASMARE, Idem quod infra *Blasphemare*. Chron. Parmense ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 771. *Reddit ipsum in fortiam domini Imperatoris, eo quod Commune Parmæ noluit ipsum D. Albertum recipere apud Burgum Sancti Domini ad standum cum bannitis; quod quidem fuit valde Blasmatum*.

BLASPHEMARE, Vituperare, damnare, culpare, infamare, nostris *Blasmer*, Italis *Biasimare*. S. Cyprianus Epist. ad Pompeium: *Quem Marcion secutus, additis ad crimen augmentis, impudentius cæteris & abruptius in Deum Patrem Creatorem Blasphemare instituit*. Anonymi Epist. 7. tomo 9. Operum S. Hieronymi: *Quod nobis etiam ut non in Dei Martyres accidat, præcavendum est, si eos quos prior ætas insecuta est, nostra Blasphemet*. Gregorius Turon. libro 5. Histor. cap. 46. *Sacerdotes Domini assidue Blasphemabat*. Adalardus in Statutis Corbeiensis Monasterii lib. 1. cap. 1. *Ne propter aliquam turpitudinem illarum religio Monasterii Blasphemetur*. Constantin. Africanus lib. 5. Comm. locor. medic. cap. 15. *Quicunque ergo comesturus est azymos panes, vel alios superius Blasphematos, comedat eum cum calidis atque diureticis*. Matthæus Vindocin in Thobia:

Nubat honor oneri, nec onus Blasphemet honoris
Præsidium, nec honor diffiteatur onus.

Utuntur passim Scriptores, Fredegarius c. 42. 87. Gesta Dagoberti Regis c. 46. S. Columbanus in Pœnitent. sub fin.

fin.& l.de Mensura Pœnitentiar. c. 11. Dugalus adversus Claudium Turinensem p.8. Aimoinus de Vit.S.Abbonis cap.9. lib.4. Hist. c. 35. Dudo lib. 1.& 2. de Gestis Normann.p.77.81.Capitula Legis Salicæ c.3.§.6.Leges Langob. lib. 2. tit.52. §. 23. Chilienus in Vita S. Brigidæ cap.7.Ordericus Vital. pag.471.806. Leo III. PP. Epist. 1. &c. Vide Henric. Valesium ad Histor. Eccles. Eusebii lib. 4. cap. 11.

☞ Occurrit etiam passim in Scripturis sacris & apud Scriptores Ecclesiasticos pro Maledicere Deo, impie loqui, Gallis *Blasphemer*. Quo sensu accipiendus est locus S. Cypriani à Cangio supra relatus. Utraque etiam notione, pro vituperare scilicet & impie in Deum vel Sanctos loqui suum βλασφημεῖν sumunt Græci. Ejusmodi autem erat blasphemorum pœnitentia quam post Gregorium PP. IX. præscribunt Statuta MSS. Eccl. Conseran. ann. 1337. *Ut in septem diebus Dominicis pro foribus ecclesiæ manifeste dum aguntur vel celebrantur Missarum solemnia blasphemus existens, ultimo illorum die Dominico pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, septemque præcedentibus certis feriis in pane jejunet & aqua, ecclesiam nullatenus ingressurus quolibet prædictorum dierum: tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, sive unum.*

Blasphemare Judicium, Idem quod *Falsare sententiam*, hanc scilicet tanquam falsam impugnare, & ab ea appellare: formula etiam recepta apud practicos nostros, *Blasmer une sentence*. Olim autem qui ante judices litigaverat, dato judicio stare, aut ab eo statim appellare tenebatur, & interim dum alterum è duobus elegisset, custodiæ mandabatur: qui si appellasset ad palatium cum *apostolis* in libera custodia deducebatur, donec ejus causa discuteretur. Capitulare 2. & 4. ann. 805. cap. 8. & lib. 3. Capit. cap. 7. *De clamatoribus vel causidicis, qui nec judicium scabinorum acquiescere, nec Blasphemare volunt, antiqua consuetudo servetur, id est, ut in custodia recludantur, donec unum è duobus faciant, &c.*

¶ Blasphemator. Ludewig. Reliq. MSS. tom.6. pag. 144. ex Diario belli Hussitici: *Unde multi & præcipue veritatis Blasphematores periculum mortis sibi timentes imminere de civitate fugierunt.*

Blasphemia, Criminatio, insimulatio, Gall. *Blasme*. S. Augustin. lib. 2. de Moribus Manichæor. cap. 11. *Est blasphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgo Blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere, de hominibus namque dubitari potest.* Appendix ad Gregor. Turon. cap. 51. *Liberare poteras de blasphemia hanc causam.* Capitulare 1. ann.810. cap. 10. & ex iis Capitula Caroli C. tit. 39. *De latronibus qui magnam habent Blasphemiam*, id est, infamiam. Adde Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. cap.13. 35.

¶ Blasphematio. Tertul. de Cultu femin. cap. 12. *Optemus, ne justa Blasphemationis caussa simus*, Hoc est, ne propter nos Deus in Gentibus blasphemetur.

Blasphemium, Italis *Blasimo*. Eadem notione occurrit apud Commodianum instr. 31. Gregorium Turon. lib.8. cap.30. 41. lib.9. cap. 40. lib. 10. cap. 9. Fredegarium cap. 51. Germanum Episc. in Epistola quæ habetur tom. 1. Histor. Franc. pag. 856. Leonem III. PP. Epist. 1. &c.

¶ Blasphemabilis. Tertul. de Cultu femin. *Quanto Blasphemabile est, si quæ sacerdotes pudicitiæ dicimini, impudicarum ritu procedatis cultæ aut expictæ?*

Blasphemus, Infamis, in Capitul. Caroli Cal. tit. 39. §. 2. pag. 393.

¶ Blasphemissima Hæresis *Priscillianorum*, in Concil. Hisp. to. 2. pag. 172.

¶ BLASTA, *Purpura*. Vetus Gloss. San-German. MS. num. 501. Legendum *Blatta*: quod vide.

BLASTO. Papias: *Blasto cubicularius*. [Sic etiam in Glossario Aniciensi MS. Glossarium vero Montis S. Eligii Atrebat. *Blasto, onis, Cubicularius sive Hospitalarius*.] Isid. in Gloss. *Blato, cubicularius, hospitalis*. Eadem occurrunt apud Joan. de Janua, & in Breviloquo, in *Blasto*. Ugutio habet, *Blaso, cubicularius, hospitarius*. Vide *Blato*.

¶ BLASVEMARE, pro *Blasphemare*. Ludewig. Reliq. MSS. to. 8. pag. 193. ex Codicillo Frederici Imperatoris ann. 1156. *Si quis intra terminum hujus pacis aliquem Blasvemavit, Blasvemato satisfaciens juramento se expurget.*

¶ BLASUM. Codex MS. Irminonis Abbatis San-German. fol.72. v. *Antonius persolvit medietatem mansi de seu Blasis.*

¶ BLAT, pro *Blatum*, Frumentum, Gallice *Blé* Vasconice *Blat*. Chartular. S. Johannis de Aurel. Diœc Lemovic. *Qui campus dat unam cartam de Blat.* Vide *Bladum*.

BLATEA, *Id quod de calceamentorum soleis eraditur, seu lutum ex itinere in calceamentis collectum*. Ugutio. [Vide *Gersa*.]

¶ BLATHON, Petro Damiano, Pallium. Locus est *Triblatton*.

1. BLATO, onis, *Cubicularius, Hospitalarius*. Ugutio, qui vocem deducit à *Blatero, as*. V. *Blasto*.

¶ 2. BLATO, *Blæsus*, τραυλός. Gloss. Lat. Gr.

BLATTA, Vermiculus, qui è *Chermes*, ut Arabes vocant, & è cocco sanguinei coloris erumpit. Paulus Diacon. in Gloss. *Blatta, genus purpureum vermis*. *Blattam, bestiolam* esse etiam ait Marcellus Empir. cap. 34. pag. 233. *Glis sive Blatta*, apud eumdem cap. 9. pag. 82. Postea pro ipsa purpura, seu purpureo colore usurpata vox. Lex 1. Cod. Quæ res venund. non poss. *Purpuræ, quæ Blattæ, vel oxyblatta, atque janthina dicitur*. Lampridius, *Funes Blatta, & serico, & cocco intortos* dixit. Sed hæc jam nota ex his quæ pridem adnotarunt Turnebus lib.18. Adversar. c. 17. Cujacius, Casaubonus, Salmasius, Savaro, Jacobus Gothofredus, & alii passim. Nos etiam quædam observavimus ad Alexiadem pag. 275.

Blattam Tyriam quam *Tyrium vellus* vocat Solinus cap. 29. commendant Sidonius Carm. 5. Senator lib. 2. Epist. 1. Anastasius, & alii. *Bizanteam*, idem Anastasius pag. 150. 151. 152. 153. *Neapolitanam*, idem in Leone III. Serapion libr. Aggregat. *Blattæ Byzantiæ sunt ex ungulis Ostracorum, & sunt coopercula quibus teguntur in foramine suo, & meliores sunt quæ vergunt ad albedinem, & sunt odoriferæ, quorum odor trahit aliquantulum ad odorem Castorei*, Actuario, βλάττιον Βυζάντιον, ὅπερ τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, os nempe anterius purpuræ, cujus appellationis rationem exponit Leonardus Fuchsius lib. 1. de Compositione medicamentor. Adde eumdem ad Myrepsum sect. 1. c. 21. & 451. Ruellium lib. de Natura Stirpium cap. 7.

Interdum & sæpe *Blatta*, pro ipso serico *blatta* tincto usurpant Scriptores, quam *sericoblattam* vocat Lex 10. Cod. de Murileg. quo sensu βλάττιον usurpavit Anna Comnena p. 93. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Inlita Blatta toris, aurumque intermicat ostro.

Blattum dixit Anastasius in Gregor. III. *Vela serico ornata blatto.*

Blattin, Idem non semel usurpat, pag. 143. *Vela de Blattin, cortina de Blattin*, & alibi passim.

¶ Blattinium, Idem Anastasius apud Muratorium to. 3. pag. 134. col. 2.

Blatteus, Purpureus apud Senatorem lib. 5. Epist. 34. Anastas. in Vit. PP. pag. 34. Vopiscum in Aureliano

no & alios. [Acta SS. Februarii tom. 1. pag. 142. B. in Vita S. Brigidæ.

Quam Blattea flamma
Texerat emisso radio flagrante superno.]

Blattea, pro *Blatta*. Fortun. lib. 2. Poem. 3.

Serica cui niveis agnata est Blattea telis.

¶ Blattosericus. Vide *Orthoplumus*.

¶ BLATTEARIUS, πεταλουργός, Glossar. Lat. Græc. Est pro *Bractearius*, Gall. *Batteur d'or*.

¶ BLATTELA, θρόμβος αἵματος τοῦ κογχυλίου. Gloss. Lat. Græc. Grumus sanguinis conchyliorum. Sunt autem Conchylia pisces seu vermes, unde purpura extrahitur.

¶ BLATTERE, *Blatto*, φλυαρῶ, Nugor. Glossarium Lat. Græc. Latinis est Blaterare. Vide *Blas*.

¶ BLATTEUM, *Lamina*, πέταλον. Gloss. Lat. Gr. Virgilius dicit *Bractea*.

¶ BLATTIARIUS, Idem qui *Blattearius*, nisi forte mavis à *Blatta* dictum *Blattiarius* pro eo qui sericum tingit purpura. Cod. Theod. lib. 13. tit. 5. *Ferrarii, marmorarii, deauratores, fusores, Blattiarii, tessellarii, artifices.*

¶ BLATTUM. Vide *Blatta*.

¶ BLATUM. Vide *Bladum*.

¶ BLATUS. Stultus. Vide *Blas*.

1. BLAVA, Blavium, Italis *Biava*, Idem quod *Bladum*, etsi Pergaminus observet scribi *Biada*, non *Biava*. Charta Papiensis an. 1179. MS. *Utrum commune & homines Portinaghi .... ducere tenerentur* Blavam *eis impositam in Papiam, vel non, ... quod non duxerunt & præsentaverunt in Papia Blavam eis primo anno impositam.* Alia ann. 1345. *Potestas teneatur facere jurare omnes molendinarios ... & custodire granum &* Blavam, *quod & quæ ad manus pervenerint, & accipere suam rationem tantum & non ultra.* Ibidem: *Si collegerit herbam in alienis* Blavis, *vel leguminibus, solvat, &c.* Bulla Innocentii IV. pro Ecclesia Ferrariensi: *Vel ipsarum decimarum, tam in frumento, hordeo, faba, melica, & alia Blava & leguminibus, quam in vino, &c.* [Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1200. apud Murator. tom. 6. col. 383. *Et per plures dies ibi stetit vastando* Blavas, *vineas, & arbores per totam vallem ipsam.* Ad ann. 1211. col. 401. *Pro custodiendis multis innumerabilibus lignis, quæ in maritima pro grano & Blada iverant, quæ cum maxima multitudine & abundantia frumenti Januam venerunt.* Unde colligere est vocem *Blavi* non minus generatim accipi quam *Bladum*.] Vide Hist. Eccles. Placentinam lib. 15. p. 77. & Statuta Veronens. lib. 8. c. 78.

Blavium, Eadem notione, in Tabulario Absiensis Monasterii: *Dederunt ...... quarteria 7.* Blavii, *quæ habebant de arbanno in terris de Pelocila, &c.* A *Blava*, & *Blavium*, dictus *Blavier*, in Statutis Leodiens. art. 21. *Sergeant Blavier*, in Consuetud. Altisiodor. art. 270. *Messarius* qui messium, seu frugum custodiæ invigilat.

¶ 2. BLAVA, Lapis cæruleus tegendis ædificiis aptus, quem Galli vocant *Ardoise*. Acta SS. April. to. 3. pag. 393. D. de S. Franca: *Cum una scalia Blavarum oculum unum sibi perforasset.* Vide *Blavus*.

¶ BLAVEOLUS, Blavetum, Blaveus, Blavineus. Vide *Blavus*.

¶ BLAVIUM. Vide *Blava*. 1.

BLAVOTINI, Bloetini, Militaris factio in castris Flandriæ Comitis, Philippo Augusto regnante. Rigordus ann. 1213. *Bloetinos* vocat, ut & Willelmus Armoricus lib. 2. & 9. Philippidos, qui videtur innuere gentem fuisse hac appellatione, eam Flandriæ partem, quæ Furnas spectat, incolentem, ubi *Ysangrinos* collocat:

Inde movens iterum, classis legit æquoris undas,
Quod Bloetinorum candentia littora lambit,
Quaque marescosos extendit Flandria campos,
Et qua bellipotens media inter prælia terram
Sulcat Ysangrinus, gladio munitus & hasta,
Qua sola Furnus arat finibus vicina marinis.

Et lib. 9.

Jam sua per speculas Bloetinus signa levavit.
Omnis Ysangrinus, Furnites, Belgu sub uno
Cætu, Ferrando Comiti se consociarunt.

Versus Furnas illos pariter statuit Lambertus Ardensis pag. 258. dum enarrat bellum a Mathilde Lusitana Philippi Comitis Flandriæ vidua Furnensibus illatum: *Eo maxime quod Blavotinos nunquam domare vel subjugare potuit.* Alio in loco, bellica virtute, & animi magnitudine præstitisse Blavotinos scripsit: *Aliique parentes ejus amici, utpote viri fortes, ausim dicere Blavotinorum patres & auctores.* Vide Chronicon Andrense an. 1281. Mejerus ann. 1206. & Malbrancus lib. 11. de Morinis cap. 7. à *Blavotorum* familia appellatos volunt. Certe in Charta Philippi Alsatii Flandriæ Comitis an. 1181. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 2. cap. 44. *Riquardus Blavoet de Furnis* subscribit.

BLAVUS, Blaveus, Blavius, Blotus. Color cæruleus, ex Germanico *Blaw*, nostri *Bleu* dicunt. Salmasius ad Tertulliani Pallium, vocis etymon à Latino accersit, censetque *blutum*, seu *bleu*, dictum quasi *ablutum* & *dilutum*: quomodo *butum*, pro *imbutum* habetur in Glossis Isidori. Joannes Ruellius lib. 1. de Natura stirpium cap. 7. *Quod hactenus Galli nomen Blavei pro* Blatteo *retinuerunt, coloris genus satis diluta purpurea, nec quovis modo saturata, ad cæruleum aliquatenus accedentis, &c.* Cap. 134. *Trivialis, ut creditur, flos est, in frumentario nascens agro, & hortis quoque rusticorum & puellarum corollis, calyce rosarum, sed squaroso atque tristi, plurimis stipantibus cæruleis barbulis, unde partim a summa cærulei coloris gratia Blaveoles lingua nostra blaveum appellante cæruleum.* Matthæus Silvaticus: *Isatis ..... est herba qua tingitur blavetum, & dicitur Blavum:* Alibi: *Sandarax, est herba de qua tingitur Blavus color.*

Blavus. Joannes Monachus in Vita S. Odonis lib. 3. *Non induebantur similia* (vestimenta,) *sed colorata, quæ nos vulgo vocamus Blava.* [Statuta Eccl. Meldensis apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 900. *Et ne* (*Sacerdotes*) *cendalum habeant in pallis, nisi Blavi vel nigri coloris.*]

Blaveus. Albertus Argentin. pag. 121. *Ipsemet autem Ludovicus duodecimus in armis Blaveis cum albis crucibus, ne cognosceretur, absque signis regiis apparebat.* M. Chronic. Belg. pag. 319. *Clypeum Blavei coloris cui literæ aureæ per obliquum declinantes inerant.* *Blaveæ purpuræ*, apud Vincentium Belvac. lib. 32. cap. 30. *Clypeus Blavei coloris*, apud Gobelinum Personam ætate 6. c. 73. Vide *Blotus*.

¶ Blavineus. Annal. Benedict. to. 3. pag. 357. num. 14. *Propter Blavineam cucullam, qua indutus erat.*

Blavius. Chronicon Sclavicum editum ab Erpoldo Lindebrog. c. 30. *Sub parvo Blavio lapide .... ossa ejus quiescunt.* Occurrit etiam in Chronic. Windesh. lib. 1. cap. 31. lib. 2. c. 44. [& apud Martenium Anecdot. tom. 3. col. 1675.

¶ BLAX, βλάκικος, μωρός: Supplem. Antiq. V. *Blas*.

¶ BLAZONARE, Delineare figuras in scutis gentilitiis. Menoti sermones fol. 44. recto col. 1. *O quod thema poterat tunc capere B. Antonius, qui habebat Blazonare arma hujus miseri. Blason, Blasonner* Gallis, ut Latinis Elogium, modo in bonam, modo in malam partem sumuntur: unde Carolus *Fonteine*, *Art*

poe-

poetique chap. 10. Le blason est une perpetuelle loudnge, ou contnu vitupera de ce qu'on s'est praposè de Blasonner. De vocis origine nihil certi. Vide Menagii Diction. Etymol. Linguæ Gallicæ.

¶ BLAZZA, An tributum ex *Blado* venali percipiendum? Annal. Benedict. tom. 5. pag. 668. col. 1. in Charta Unfredi Comitis pro monasterio S. Michaelis: *Scilicet dimidiam Blazzam ejusdem civitatis, & dimidium portaticum, & medietatem legum & totius reditus.*

¶ BLENCHUS, à Gallico *Blanc*, Hispanis *Blanco*, Albus, argenteus. Spicil. Acher. to. 8. pag. 386. ex Jacobi Aragoniæ Regis Edicto pacis & treugæ: *Præstantes insuper centum viginti solidos de Blencha moneta.*

BLENECTA, Species quædam anserum parvarum, apud Fridericum lib. 1. de Arte venandi cap. 6.

¶ BLENENIA, Stultitia. Vide *Blenones*.

¶ BLENNI. Vide *Blini* & mox *Blenones*.

BLENONES, Papiæ, *Impudici, bircones*. Ugutio: *Blennus, stultus, bircosus, impudicus, & hæc blenenia, stultitia.* (Gloss. Isid. *Blenones, Puditi bircorius*, mendose. Rectius Excerpta, Cerda probante, *Blenones, Putidi, hircosi*. Constantiensis, *Blennones, Impudici, bircones*. Turneb. Adversar. lib. 28. cap. 5. ex Onomastico veteri: *Blennones pudenda sunt bircorum.*)

¶ BLENUUS, Teter. Vide *Blini*.

¶ BLESENSIS MALLIA, DENARIUS. Vide *Moneta Baronum*.

BLESSAGHA. Charta Henrici Regis Angliæ pro Abbatia de Corneliis in Normannia, tom. 2. Monastici Anglic. pag. 963. 964. *Et ad prædictum manerium unam Blessagham, & carbonem in nemus suum* (alias *in nemore suo*) *ad Blessagham sustinendam.*

¶ BLESTA, Lemovicensibus *Blesse* vel *Bleste*, Cirrus, Gall. *Toupet*. Chartular. S. Joannis de Aurel. fol. 51. v. *Ne injuriam ulterius facere præsumeret, pro emendatione injuriarum quas fecerat, cincinnum vel Blestam barbæ suæ tradidit in manu Domini Gauberti*: Tabularium Vosiense fol. 40. v. *Omnibus hominibus notum sit, quoniam Rainaldus Uga & uxor ejus Alaidis & frater ejus Petrus Ugo venerunt ad Monasterium Vosiense, & in Capitulo condonaverunt se ad sepulturam in eodem Monasterio & ad monachilem habitum, quando eis voluntas fuerit, & propter hoc, ut firma esset promissia, accepit Dominus Abbas Rainaldus de capite Rainaldi Blestam, & concesserunt & dederunt, &c.* De hujusmodi donationibus per *Blestam* seu *Capillos* fusius dicetur in voce *Capilli*.

¶ BLETNEDA, *Blada* demessa, eaque potissimum quæ ex campipartibus & agrariis colligebantur. Charta ann. circ. 1063. ex majori Chartul. S. Victoris Massil. pag. 91. *Guillelmus Plautinus donavit altari S. Mariæ & S. Victoris Massiliensis monasterio medietatem decimi de pane & vino, & carne, & totam Bletnedam ipsam contra S. Christoporum.* Vide *Bladagia*.

¶ BLETONATA, Silva novellis arboribus & maxime quercubus consita. Expletum an. 1540. in Bressia: *Saisivi unam Bletonatam quercuum existentem ante carroversam de Bon-champt, &c.*

¶ BLEVETUS, sive *Bluetus*, ut legitur in MS. D. *Lancelot*, Cæruleus, Gall. *Bleu*. Hist. Dalphin. to. 2. p. 278. *Item, pro Palmis quatuor cum dimidia de Panno Bleueto, &c.* Occurrit semel & iterum ibidem p. 80. Monast. Anglic. to. 3. p. 90. *Tunicas clausas de nigro brunetto vel Bluetto*. Vide *Blavus*.

BLIAUDUS, BLIAUS, BLIALDUS, Vestis species Tabular. Abbatiæ S. Amantii Inculism. *Dedit pro placito isto 20. sol. & unum Bliaudum canabinum.* Tabul. Divion. apud Perardum: *Dederunt Cappam & Bliaudum. Bliaudus fustaneus*, in Tabular. S. Albini Andegavens. Gaufredus Vosiensis part. 1. cap. 72. *Mulier, cui brachia manusque natura negavit, pedibus camisias & Bliaus, ac quaslibet vestes forcipibus inscindebat.* Le Roman *de Garin*:

Onques la maille del blanc haubert treillis,
Ne li valut un Bliaut de samis.

Alibi:

Eus en lor Chambres s'en entrent por vestir,
Vestent Bliaus & peliçons ermins,
Et afublerent les mantiax sabelins.

Idem de Pipino Rege:

En une garderobe li Rois en vint,
Vest un Bliaut, gentement li avint,
Et affubla un mantel sabelin.

Le Roman *de Thibaud de Mailly* MS.

Bourgeois n'i auront pas
Robe vaire ne bure,
Dames n'i auront pas
Bliaut à forreure.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Et est li Bliaus & la chemise
Dont la pucelle estoit vestuè, &c.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Ist de la tente par mal grand aatie,
Tous dessublès en Bliaut de Sulie.

Le Roman *de Parise la Duchesse* MS.

Frere, qui vos a si vos Bliaut desirrer.

Infra:

De mult riche Bliaut fut la Dame parèe.

Le Roman *de Guillaume au Court nez* MS.

Puis vestit drap de lin & Bliaut teint en graine.

[Perceval le Galois:

Ses manteaux su & ses Bliaux,
D'une porpre d'or estelèe,

Rustici Dumbenses & Sebusiani etiamnum dicunt *une Blaude* pro Veste superiori; Occitani *Brisaut*.] Cambro-Britannis, *Bliaad* est sindon.

BLIALDUS. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 32. *Dedit ipsi Widoni 20. sol. & uxori ejus caligas, & filio ejus unum Blialdum de fustanio.* Fol. 75. *Et unusquisque de filiis suis habuit unam tunicam de fustanea.* Quibus extremis verbis subscriptum legitur ex minio novum *blidalem*. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 59. *Accepi autem pro ista gurpitione ...., unam mulam, & 136. solidos, & unum Blialdum de fustanio.*

BLISAUDUS, in Statutis Massiliensibus MSS. lib. 2. [edit. pag. 302.] *De Blizaudo sendati cum frezio, &c. de Blisaudo dominæ consuto cum serica.*

¶ BLICEA, *Stultitia*. Papias MS. Ecclesiæ Bitur. Est pro *Blitea*: quod vide.

BLIDA, Machina bellica. Rolandinus in Chronico lib. 5. c. 15. *Dum autem Ecelinus cum Blidis & aliis instrumentis impugnaret Anoale fortissime.* Cambro-Britannis *Blif*, est catapulta: *Blie*, Danis, ut est apud Pontanum in Chorographia Daniæ p. 799. Loccenius pariter lib. 3. Antiq. Suecic. cap. 2. observat in veteri Glossario Teutonico-Latino *Bliide* verti machinas ac tormenta. Certe *Blida*, pro *Bidde*, legendum videtur in Chronico Richardi de S. Germano ann. 1239. *Ingenia quæ Bidda, Dominæ, & Mangonelli fiunt, Imperatore mandante.* Vide V. Cl. Andream Felibianum lib. 1. de Architectura pag. 103. Christophor. Hartknocum ad Chronic. Prussiæ Petri de Drusburg. part. 3. cap. 114. &c.

BLIDALIS. Vide *Bliaudus*.

¶ BLINI, *Tetri*. Isid. Glossar. Ad quod Grævius notat in Excerptis haberi, *Blimi, Tetri*, sed retinendum esse *Blini*, quod est pro *Bleni*, *i* in *e* mutato, ut alibi

alibi non semel. Apud Constantiensam *Blenni*, *Tetri*. Turnebum Adversar. lib.28. c.5. *Blenui*, *Tetri*. Plautus Bacch. 5. 1.... *Blenus* accipit pro stulto, stolido. Est à Græco Βλέννος, Mucosus. Βλέννα enim Mucum significat: unde vox ad stultum methaphorice translata. Vide *Blenones*.

¶ BLINICHIUM, Mendose pro *Biclinium*. Vide *Bicellum*.

¶ BLINTRES. Leges Inæ cap.79. *Duodecim mambræ cervisiæ, wyglisiæ, triginta Blintres*. Hæc ex Glossario Spelmanni; qui sic corrigit juxta Saxonicum, *Hlintres*, *h* pro *b*, *u* pro *n*. Est autem Hlucre, Simplex, purum, lucidum. Seosus ergo legis: *Duodecim amphoræ cervisiæ wylisiæ*, hoc est, *potentioris, triginta tenuioris*. Idem Spelman. in voce *Ambra* legit *Blutres* pro *Blintres*. Utraque lectio ferri potest.

BLISAUDUS. Vide *Bliaudus*.

BLISSARE, Balbutire, inarticulate loqui, quod faciunt *Blæsi*. Anonymus de Mirac. S. Bertini cap. 4. *Ipsa eadem verba quia aliud loqui nescivit, Blissando respondere tentabat*.

BLITEA, *Stultitia*. Papias. [Vide *Blicea*.]

BLITTEN. Papias: *Glutten, ... confectio quædam, qua glutinatur aliquid, vulgo Blitten*. Ita MS. Editus vero habet *Blitteus*.

¶ BLIZAUDUS. Vide *Bliaudus*.

BLOCUS, (Truncus, Gall. *Tronc*, Belgis *Block*.) Aresta ann. 1294. in Regest. Parlam. B. pag. 110. *Quintus articulus talis est, videlicet de Bloco, qui erat apud Atrebatum apud Pontem S. Vedasti, in quadam platea, in qua lavantur tentoria: qui Blocus ibi fuit à tempore à quo non extat memoria*, &c. Vide *Imblocatus*.

¶ BLODEUS, Color sanguineus, à Saxonico *Blod*, Sanguis. Kennet. in Antiquit. Ambrosden. pag. 576. *Et in Blodeo panno empto pro armigeris & valettis*. Rymer. tom. 10. pag. 346. *Duos pannos Blodei coloris .... unum pannum aureum Blodei coloris*. Et iterum paulo post: *Unum pannum Blodei coloris cum foliis aureis*.

¶ BLODIUS, Eadem notione, apud Rymer tom. 7. pag. 745. *Unum lectum de Blodio & viridi cum octo tapetis & curtinis ad eundem lectum pertinentibus*. Idem tom. 10. pag. 391. *Unam peciam de Sangwyn tinctam in grano; duas pecias de Blodio*. Et tom. 8. pag. 277. *Et unum lectum de Worstede nigro & Blodio cum curtinis*.

BLODSTODIA, Cruentatio, sanguinis emissio. Ex Anglo, *Blord shotten*, cruentatus, & Blod Saxonico, *sanguis*. Vide Leges Henrici I. cap.78.

¶ BLODUS. Vide post *Bloius*.

BLODWITA, Pœna, mulcta effusi sanguinis. Ex Saxon. Blod, sanguis, & pice, seu wita, mulcta, emendatio. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 39. *Qui Blodwytam, id est, forisfacturam sanguinis fecit, reus est*. Occurrit etiam c.23. 37. 70. 81. (Vide Kennettum in Gloss. ad calcem Antiq. Ambrosd.)

Blodwyta, Fletæ lib.1. cap.47. §.15. *Est quietantia misericordiæ pro sanguinis effusione*. Ita etiam Rastallus: *Bloodwit, est quietum esse de amerciamentis de sanguine fuso, ... quia wit en Anglois, est misericordia en Latin*. Charta Ranulfi Comitis Cestriæ in Monastico Anglic. tom.1. p. 767. *Concedo etiam dictis Monachis .... quod habeant liberam curiam, & tholneum, & assisam panis & cervisiæ, & utbesium, & Blodwit, & casalla felonum*.

BLOETINI. Vide *Blavotini*.

¶ BLOETRESET, Sanguinem trahere, à Belgico *Bloet*, Sanguis, & *Trecken*, vel Germanis *Trecken*, Trahere. Leges & Consuetudines Furoenses ex Archivo S. Audomari: *Qui aliquem Bloetresest sine campulo aut sanguinem traxerit, emendabit Comiti tres libras & lese viginti solidos*.

¶ BLOGMUS, Genus, ut videtur, placentæ, vel potius carnis crusta inclusæ & incoctæ, Gall. *Paté*, vel minutalis, *Paté ou pot*. Codex MS. Consuetudinum Ecclesiæ Coloniensis ex Chartulario Ecclesiæ Atrebat. *In quatuor diebus Nativitatis dantur quolibet die quatuor Blogmus tantum præsentibus, qui sic dividuntur. Primo die ab una parte chori dantur duo Blogmus. Unum Blogmus datur majori officio .... Dividuntur Blogmus .... pro carnibus pro quibus emendis ad Blogmus .... Dantur duo Blogmus*. Et alibi: *Magister coquinæ dat quolibet die tria salsucia & totidem besliæ .... & ligna & alia ad Blogmus necessaria ministrabit; & villicus de Passerode dat quatuor denarios ad emendas ollas in quibus Blogmus reponitur*. Et iterum: *Magister coquinæ providebit sal pistrino & budele, & carbones in byeme & sagimen ad Blogmus*.

BLOIRE, De avibus rapacibus dicitur, cum earum oculi conteguntur, ex Gallico *Eblouir*, oculis caliginem affundere: quod quibus oculorum acies perstringitur, omnia *bloia*, seu cærulea videantur. Fridericus lib.2. de Arte venandi cap.37. de Falconibus: *Postquam vero capti sunt, ... sunt oculi eorum contegendi & claudendi, ne hominem videant: & hujusmodi actus appellatur ciliare, seu Bloire*. Vide Guillelmum Tardivum Podiensem in libro Gallico de Aucupio cap. 11. & infra in *Ciliare*.

BLOIUS, Idem forte quod *Blavius*, color cæruleus, vel certe quivis color, ut *blaveus*, apud Joan. Monachum in Vita S. Odon. ex Saxonico Bleo, & Bleoh, color quivis Somnero, etsi Bleo eidem sit etiam cæruleus; aner-bleor, unicolor. Bulla Gregorii IX. PP. pro Benedictinis: *Monachi non incedant sine cuculla & flocco: licet sine cuculla & capa regulari, non Bloia & sumptuosa*. Statuta Hugonis Abbatis Cluniac. *Honeste se habeant, nec sine cuculla & frocco, vel sine cuculla & cappa, quam præcipimus esse regularem, non sumptuosam, non Bloyam, vel sine pastella*, &c. (Constitutiones ejusd. Ordinis MSS. *Nec incedant sine cuculla vel froco, vel sine cuculla & cappa regulari, non Bloya, non sumptuosa*, &c.) Vide *Bloire*. Apud Vaceum Canonicum Cadomensem in Historia Ducum Normanniæ scripta an. 1160. de Richardo I. *Bloie*, videtur esse *Blondus*, seu flavus.

Cheveluere ont Bloie, mais à rousset troubla.

Infra:

Cheveluire Bloie auques recherceléé.

Ita le Roman *de la Violette* MS.

Vairs ot les ieux, & les crins Blois.

Li Chastellains *de Coussi*:

Tout tans m' est li cuer en joie,
Quant ja fu biauté devis,
Sa cheveluire Bloie
Ses blans dois lons & traitis,
Sont gent cors, & son clair vis, &c.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Puis s'assient ensemble desor & paile Bloi.

Blodus, in Monastico Anglic. tom.3. p.170. & infra non semel.

¶ BLONDUS. Vide *Blundus*.

¶ BLOYHORN, Mendose, apud Spelmannum in voce *Cenisus* pro *Blanhornum*, quod vide.

¶ BLOYUS. Vide *Bloius*.

¶ BLUDEWICA, An jus imponendi & percipiendi mulctas effusi sanguinis? Rymer. to. 13. p. 63. col. 1. fin. *Cum .... bruerais & genestis, cum beerezeldis, Bludewicis & marchetis*, &c. Eadem totidem verbis habentur p.5. ejusd. tomi. Vide *Blodwita*.

BLUDIE. Vide *Blao*.

BLUET, [Cæruleus, Gall. *Bleu*, Angl. *Blue*.] Monasticum Anglic. to. 1. pag. 831 *Vestimenta autem dabunt mihi de griseng, vel halberget, & pellibus agninis: uxori autem meæ, ad carius* Bluet, *& (ex) pellibus similiter agninis*. Tom. 3. p. 90. *Supertunicas clausas de nigro brunetto vel Bluetto, cum mantello de nigro panno, &c.* [Formulare Anglic. pag. 426. *Item, lego robam meam de albo Blueto pro expensis faciendis circa sepulturam meam*. Rymer. tom. 7. *Curtinas pro lectis Bluetі coloris*. Vide *Blavus*.

¶ BLUETTUM, Bluettus. Vide *Bluet*.

¶ BLULARDI, Minutioris monetæ genus, f. à colore sic dicta, Belgis enim *Blosaert* idem ac Subrubor, Gall. *Rouge atre*, quod monetæ cupreæ convenit. Adrianus de Veteri-Busco de Reb. Leodiens. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. 1231. *Electus etiam, nescitur quo consilio usus, cœpit facere monetam cupream de Blulardis, faciens proclamari suos Blulardos ad* VI. *denarios, & domini de Heinsbergh ad* IV. *denarios, unde communis populus fecit derisionem, & noluit recipere aliquos nisi ad* IV. *denarios tantum*.

BLUNDUS, Blondus, Color capillorum flavus, qui nostris *Blond*, Græcis ξανθὸς, luteus dilutior: à Saxonico Blonde, mixtus, Blonden, tinctus, intinctus, imbutus, fucatus. Nam rutilus color fiebat arte quadam, specierum mixtione, v. gr. lixivio & sapone, ut pluribus probat Cluverius lib. 1. Germ. Antiq. c. 16. Ugutio & Joannes de Janua: *Flavus est, qui vulgo dicitur Blundus*. Hist. Rerum Laudensium Ottonis Morenæ pag. 125. *Erat spissus corpore, mediocris statura, capillis, Blondis, &c. Capilli Blundi*, apud Michaelem Scotum de Physion. cap. 44. 47. 59.

Blondus, In veteri Charta à Spelmanno laudata: *Sicut Rogerus de Garneio pater suus, tenuit tempore Regis Willelmi Blondi avunculi sui*. Loquitur de Willelmo Rufo Rege Angliæ. Rufus quippe est rutilus color, quem *Blondum* dicimus, De vocis etymo vide conjecturam Octavii Ferrarii in Orig. Ling. Ital. V. *Biondo*.

BLUTARE. Lex Langob. lib. 1. tit. 18. §. 1. *Si casam cujuscunque Blutaverint, aut res eorum tulerint*. Ubi Gloss. *Blutaverit, evacuaverit*. Item: *Blutare, expoliare, Blotea*. Editio Heroldi habet, *Bluttaverint*, [Muratorii, *Brutaverint*, Boheriana *Brunctaverint*. Observat idem Murator. to. 1. part. 2. pag. 59. D. Italos uti verbo *Bruttare* pro *Conspurcare, fœdare*; unde colligit fortassis eadem significatione usurpatum esse *Brutaverint*: nam, inquit, quod sequitur, *aut res eorum tulerint* satis indicat *Brutare* diversum quid ab exspoliatione significasse.] Nostris, *Blutter est farinam incernere*.

BLUTHURA, Leve vulnus, quod Galli *Blessure* dicunt, à quibus forte orta vox, nisi hanc à Germanis ii acceperint. Burchardus Episcopus Wormaciensis in Lege Familiæ: *Si autem cum pugno, aut aliquo levi flagello, quod* Blutburam *vocant, aliquem percusserit, &c.*

¶ BLUTRES. Vide *Blintres*.

¶ BLUTTARE. Vide *Blutare*.

BOA. S. Hieronym. in S. Hilarione: *Draco miræ magnitudinis, quem gentili sermone Boas vocant* (Dalmatæ) *ab eo, quod tam grandes sint, ut boves glutire soleant*. [Plinio 8. 14. *Boa*. Serpentis genus est à bubulo lacte, quo alitur, sic dictum.]

BOACHIERS, Machinæ bellicæ species. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 21. *Et postea fecit approximare orificio fossarum Boachiers multos, multumque sibi vicinos, à turre S. Nicolai, usque ad Sbaralium Dom. Odoardi: & post le Boauchiers, fecit erigi plures carabagas projicientes magnos lapides*.

Tom. I.

¶ BOADA, Corveia cum bovibus præstanda. Saisimentum Comitatus Tolos. ann. 1271. in Annal. Tolos. G. *la Faille* to. 1. inter Instr. pag. 17. *Communitas dicti loci debet Domino Regi exercitum & triginta solidos pro alberga annua .... & Boadam, videlicet unam dietam de quolibet aratro boum, salvo prandio bubulci; & de qualibet bestia carregii unum jornale, salvo prandio ductoris*.

¶ BOAGIUM. Vide *Bovagium*.

BOALAGE. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris apud Exeam an. 1265. & Observantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Brivilegiis Militum §. 13. *Richi homines, Milites, nec non etiam Infantiones Aragonum teneantur dare sibi vel successoribus suis* Boalage, *nec herbage*: Vide *Bovagium*.

BOALARE, in Foris Aragonensibus, *idem est quod Vetatum, & non potest fieri sine licentia domini Regis per homines alicujus villæ vel loci, nisi quantum continet una ballistata: quia alias per indirectum defraudarentur homines locorum convicinorum in suis pascuis foralibus, quia non possent pascere ibi de sole ad solem, & de area ad aream. In Boalari suo si quis invenit oves pascentes, potest de die occidere unam ovem. Si vere de nocte, potest occidere duas oves, &c.* Michael *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. Vide *Defensum*, & *Vetatum*. Observantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de General. privileg. §. 35. *Possunt alteri in altero termino de area ad aream pascere bestias ad alios greges suos, excepto loco, qui dicitur Boalar, in quo non possunt pascere, quando illi de villa, cujus est, pascuntur*. Ex lib. 7. tit. de Pascuis §. 1. *Nota quod Boalar non potest fieri sine licentia Regis: tamen bene possunt homines loci facere aliquod vetatum, seu Boalare modicum, quantum unam balistatam, vel quasi, in quo non possint depascere animalia vicinorum, &c.* Vide Foros Arragon. lib. 3. tit. de Pascuis.

BOANOSA. Monachus Engolismensis in Vita Caroli M. an. 798. *Adefonsus Rex Galliæ & Austriæ prædata Olisippona, ultima Hispaniæ civitate, insignia victoriæ suæ* Boanosas, *mulos, captivosque Mauros Domno Regi Carolo per Legatos suos Frojam & Basiliscum hiemis tempore misit*. Ubi loci incertus auctor Vitæ ejusdem Caroli & Annales Francor. habent, *insignia victoriæ suæ, loricas, mulos, &c.* Eginhardus vero in Annalib. *Mauros videlicet septem, cum totidem mulis atque loricis, quæ licet pro dono mitterentur, magis tamen insignia victoriæ videbantur*. Ex quibus conficit Meursius σουσάνας, vel σαυσάνας, pro βοανόσας, legendum apud Monachum Engolismensem. Moschopulo lib. περὶ σχεδῶν Σουσάνον, Latinis idem sonat quod Græcis πολύβατον ὅπλον, seu *lorica*; ῥοπάλον, habetur apud Joannem Diaconum ad Scutum Hesiodi. Σοῦσον, pro vestis specie, occurrit apud Jo. Tzetzem Chil. 1. c. 29.

Τοιοῦτον τὸ ἱμάτιον ὑπῆρχεν Ἀντισθένους,
Ἣν σοῦσον ἀλουργὶς σουσιανὸν ...,
Ἔχον μὲν ζῶδα, ... , ... , χρύσεα, &c.

Sic autem forte an dicta ejusmodi vestis a Susis, Persidis Metropoli.

¶ BOARIA, Boarium. Vide *Bovaria*.

BOARIUS, Pastor boum. Jus Vicentin. lib. 1. *Non teneatur emendare aliquid Boariis, bestiariis, vel tenentibus agnos & boves in domo, &c.*

¶ BOATA. Vide *Bobada* post *Bovagium*.

¶ BOB, Βοῦβα, *Bulbitum*. Supplem. Antiquarii,

BOBELLUM, Bovile, Bubile. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Bobellum*: fald, i. stabulum.

¶ BOBER. Vide *Bover*.

¶ BOBICINATOR, pro *Bobinator*, in *Bobinare*.

¶ BOBINARE, *Convitiare, clamare*. Vet. Gloss. San-Germ. num. 501. Papias MS. *Bobinare, Convitiari*,

clamare. Per mulieris menstrua sanguinem inquinare, Glossar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Bobino, as, Convitiari, dampnare, clamare; unde Bobicinator, conviciator vel tricosus & inconstans*. *Bobinare* pro *Bovinare*: Vox Festo Nonio aliisque paucis nota. Hanc fusius exponit Martinius in Lexico. Quod autem additur à Papia, *Per mulieris menstrua, &c.* aliis est, *Bubinare*.

¶ BOBINATOR, *Tricosus & inconstans*, Papias MS. Isid. Gloss. *Bobinatores, Inconstantes*. Ad quod, si tanti est, Grævium consule.

¶ BOBINATUS, *Tricosus & inconstans*, in Veteri Glossario San-German. num. 501.

BOBLA. Gloss. Ælfrici; *Bobla*, Flot. Ubi Somnerus, *forte biblus, vel byblus, papyrus bibula*: Belgis, *Ulued papier*.

BOBONES. Vide *Bubsi*.

¶ BOBULCA. Vide *Bovata terra*.

BOCA. Vide *Bauca*.

¶ BOCAFORT, à Gallico, *Fort en bouche*, dicitur de equo qui durioris est oris, & quem freno vix licet flectere. Consuetudo Brageriacensis art. 102. *Sine culpa autem dicitur dominus fore ... cum evidenter dicta animalia apparent Bocafort*.

BOCALIS PULLUS, in Foris Aragon. lib. 8. tit. *Ut emissarii, sive guaranyones, vel Pulli Bocales, occasione aliquarum executionum nequeant pignorari*. Hispanis *bocal novicium* sonat.

¶ BOCALUS, Lagena vitrea, Gall. *Bocal*. Catalogus Episc. Regiensium, ubi de Fulcone Episcop. an. 1269. inter ea quæ Monasterio S. Catharinæ de Sorpo concedit, recenset. *Quinque Scyphos cum suis pedibus, & duos Bocalos*. Vide *Bauca* 1.

BOCARIA, ex Gallico *Boucherie*, Macellum, in Charta an. 1246. apud Sammarthanos in Episcopis Aptensibus p. 177. *Bocaria casa*, in Chronico Beneventano S. Sophiæ pag. 584.

¶ BOCARONUS, Idem quod *Boqueranus*, Gall. *Bougran*. Testamentum an. 1237. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod corpus meum portetur ad sepulturam cum uno Bocarono sex librarum*.

¶ BOCARTICA MATERIA, *dicitur quæ est contrariarum opinionum rationibus involuta*. Vocabul. utriusque Juris.

¶ BOCASSINUS, Telæ species ex gossypio vel lino. Statuta Eccl. Aquensis MSS. an. 1259. *Ceteri vero cappam habeant forratam de tela livida ac nigri coloris sive Bocassino*. Charta an. 1433. *Pluviale nostrum de serico albo foderatum de Bocassino albo*. Vide *Boccasinus*.

¶ BOCCA, Vox Italica, Bucca, os ulceris. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 823. in Miraculis B. Simonis Eremit. Augustin. *Et habebat cancrum in tibia habentem quatuor Boccas*.

BOCCARAN, idem quod *Bocaronus*. Statut. antiq. Cartusiens. part. 2. cap. 32. §. 2. *Casulas de Boccaran, & de serico albo sustinemus*. Adde Statuta ann. 1368. ejusdem Ord. part. 1. §. 8.

¶ BOCCARIA, Laniarium, Gall. *Boucherie*, Ital. *Beccaria*. Statuta Massil. p. 158. *Exceptis carnibus prohibitis, quas licet vendere in Boccaria*. Vide *Bocharia*.

¶ BOCCASINUS, Idem quod *Boccassinus*. Murat. to. 3. pag. 649. ex Pontificali Rom. ubi de ordine processionis à Vaticano ad Lateranum: *Et singuli vexilliferi habebunt quatuor pedites cum laceriis Boccasinis cum insignibus Dominorum suorum*. Ibidem col. 2. D. *Post Sacramentum equitat immediate Sacrista, qui ut ceteri Prelati habet equum totum coopertum Boccasino*. Ubi Muratorius hæc annotat; Minus notæ significationis vocabulum barbarum *Boccasinus*, de quo interrogati Romani respondent, lineі panni speciem esse subtilitate præstantis, quemadmodum Belgis est, quem Cameracensem appellant, ideoque laternis formandis servire, adferri autem ex Oriente. V. *Boccassinus*."

¶ BOCCOLA. Vide in *Bauca*.

¶ BOCCONE, Vox Italica, *Buccea*, Bolus, Gall. *Bouchée*, Hisp. *Bocado*. Vincent. Cigaltius de Bello Italico: *Sed conclusive teneatis, quod Lombardi Veneti & omnis Natio suspecta à veneno potest cogi rigido, ut prægustent & comedant primitus de dicto Boccone forte du venon per Glos. Singularem in c. Si quis Dist. 30. super verbo, Prægustet*.

¶ BOCCUS, pro *Boscus*, Silva. Charta Henrici II. Regis Angliæ: *Sciatis me concessisse Monachis S. Mariæ Becci, quod habeant in terris & Boccis suis ubicumque sint, sive in foresta sive extra, omnes libertates & liberas consuetudines*.

¶ BOCELLA, Lagena, Gall. *Bouteille*. Edictum Philippi Regis Franc. pro reformatione regni an. 1302. *Item non poterunt recipere vinum, nisi in barillis, Bocellis seu potis sine fraude & sorde qualibet*.

¶ BOCELLAGIUM, Præstatio pro vino, Hist. Abbatiæ S. Albini Cisterc. Ordinis MS. à Guillelmo Gauthier c. 6. *Gervasia domina Dinanni exemit Guillelmum filium Radulfi ... ab omni exactione & talliis, coustumis, Bocellagio, forciagio*. V. *Botagium* in *Busta* 3.

¶ BOCELLUS, ut *Bocella*. Codex MS. Bibliothecæ D. de *Chalvet* Senescalli Tolos. de Hæret. Albig. *Dictus Poncius ministravit ipsis Hæreticis & ipsi unam placentam & Bocellum vini & nuces: & tunc dictus R. Delboc Hæreticus benedixit panem secundum ritum suum & distribuit eis; & tunc dicti Hæretici, ipse Poncius & idem comederunt & biberunt ibi stantes pedes, & ipse Poncius ministrabat seu propinabat eis vinum de dicto Bocello*.

¶ BOCERAS, Regius Scriba. Apud Anglo-Saxones, inquit Hickesius Dissert. pag. 46. qui Cancellarii postea dicti erant apud Anglo-Normannos *Boceras* appellati sunt: id est, *Scribæ, Notarii*, qui Regibus dumtaxat ab epistolis & chartis fuere.

¶ BOCETA, *Pascua*. Papias MS. & Janssonius in Auctario Glossarum Isidori.

BOCETUM. Bubile. Vita S. Comgalli Abbat. *Ad Bocetum, ut lac inde asportaret missus est*. [Acta SS. Junii to. 2. p. 234. C. in Vita S. Columbæ Abb. *Obediens servitor, qui scilicet lactaria Bocetum inter & Monasterium vascula gestare consueverat*. Per *Bocetum*, potius intelligenda crediderim pascua à *Bosco* *Bocetum* dicta, quam Bubile, ut exponit D. Cangius. Vide *Boceta*.]

¶ BOCHA, Ital. *Bocca*, Hisp. *Boca*, Nostris *Bouche*, Bucca, os. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 313. col. 2. ex Ordinatione super numero & ordine mensarum domus Dalphini: *Item, volumus & ordinamus, quod singulis diebus in prandio serviatur nobis pro persona nostra de quatuor panibus albis de Bocha*, id est, quales comedere solemus. Ideo enim *de Bocha* dicebantur illi panes, quia solebat Princeps iis vesci; sic etiam hodie dicimus; *Vin de la bouche du Roy*, pro vino, quo Rex utitur. In articulis seqq. recensentur nobiliores Aulici, quibus *Albi panes de Bocha*, id est, similes iis, qui Dalphino, ministrabantur.

BOCHALUS, Vas vinarium, in Statut. Veron. l. 4. cap. 116. *Bochale*, in Contract. datior. Bergom. lib. 8. cap. 32. Vide *Bauca* 1.

¶ BOCHARIA, Laniena, Gall. *Boucherie*. Statuta Massil. pag. 284. *Quod carnes dictæ prohibitæ vendantur tantummodo in Bocharia*. Occurrit rursus pag. 510. Vide *Boccaria*.

BOCHARIUS, Ælfricus in Glossar. Anglo-Saxon. cap. de Piscibus: *Delphin, vel Bocharius, vel Simones*, mererpin. Ubi Somnerus, f. *Boca*, vel *Phoca*.

BO-

BOCHELLUM, Ostium fluvii. Charta S. Bernardi Abb. Clareval. anni 1145. in Tabulario Episcopatus Autisiod. [nunc Epist. 426. inter ejus Opera col. 375. F. edit. 1690.] *Ad molendinos Episcopi de Regio amne tale debet esse Bochellum, quod navibus ascendentibus & descendentibus pervium sit.*

¶ BOCHERAGIA. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 145. col. 2. A. ex Charta anni 1309. *Census, feuda, usagia, tenementa, Bocheragia, nemora, pasquayragia ..., nullo unquam tempore, alienare ..., sive sint homines, vel hominum homagia, nemora, montes, nemorum vel montium pasquayria, &c.* *Bocharagia* initio textus idem est, quod sub finem, *Nemora*; vox procul dubio à *Boscus* ducta.

¶ BOCHERIA, BOUCHERIA, Laniarium, Macellum carnarium, Gall. *Boucherie*. Chartular. B. M. Magdalenæ de Castroduno fol. 48. *Viginti quinque sol. Dunensis monetæ de pensione cujusdam stalli, quod idem Guillelmus habebat in Bocheria Castrodun.* Et fol. 79. *In foro Castroduni juxta Boucheriam.* Vide *Bocharia*.

¶ BOCHERIUS, Macellarius, *Boucher*. Tabular. Dunense in Subscriptionibus Chartæ 23. *Herveus Talamerarius. Vitalis Bocherius &c.*

BOCHETA. Tabularium Monast. Reigniacensis Ordinis Cisterciens. an. 1208. *Dedi ... 5. Bochetas juxta ripam clausuræ domus Cellarii de Vallibus, usque ad duas tesatas in latitudinem aquæ capiendas.* In alia Charta: *In aqua nostra de Antissiodoro 60. Bochetas in ripa, scilicet, juxta Cellarium de Vallibus ad duas tesas ripæ ex parte Cellarii faciendas.* [Vide *Boiebeta*.]

BOCHIUM, Idem videtur, quod *Bochellum*, de quo supra. Tabularium S. Victoris Parisiensis ch. 13. *In perpetuum dedimus Ecclesiæ S. Victoris Salmonem, qui in Bochio de Capepie primo capitur.*

2. BOCIA. Jus Vincent. lib. 1. *Pro una Bocia à molendino denarios sex.* [Computus ann. 1202. *De venditionibus ulmi truncatæ 25. s. de Bociis 50. s.*]

¶ 3. BOCIA. Genus vasis. Murator. tom. 2. pag. 366. col. 1. C. ex Chronic. Casinensi ab Anastasio Seniore: *Abstulit in calicibus & patenis, crucibus, phialis, annulis, Bociis ac fibulis, auri purissimi libras 130.* Vide *Bauca 1*.

BOCLAND. Vide *Liber*.

BOCLARIS. Vide *Bauca 1*.

BOCLERIUS. Vide *Buccula*.

BOCONES, Papiæ, *Stulti, rustici*. [Ubi MS. Bituric. habet *Bocones*.]

¶ BOCULA, pro *Bucula*. Acta SS. Junii tom. 2. pag. 217. in Vita S. Columbæ: *Sanctus ab eo requirit, cujus Boculas numeri haberet.*

¶ BOCULARIS. Vide in *Bauca 1*.

BODA, BODIUM, Habitatio, mansio, ex Theutonico & Cambro-Britannico *Bed*, Flandris vero & Theutonibus *Boden* est fundus, latifundium. Charta Waldemari Regis Daniæ ann. 1326. apud Isaacum Pontanum lib. 7. Hist. Dan. pag. 443. *Omnia quæ sub pondere vendi solent, possunt* (nautæ & aurigæ) *in ipsorum Bodis, sive vicem, vendere & alienare, & cum statera Coloniensi & pondere debito trutinare.* Infra: *Nullus ipsos super eorundem vicem in ipsis Bodis, sive eorum voluntate destruendo, aut ab ipsis aliquid abstrahendo, ab iis impediat aliqualiter, vel molestet.*

BODIUM, Idem quod *Boda*. Charta Eustachii Comit. Bononiæ ann. 1070. pro Lensensi Eccles. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 1. cap. 38. *Ecclesiæ quoque de Betuy, & de Durgis, & Bodii ejus partem dimidiam concedi & corroborari impetravimus à D. Lietberto, necnon Bodium de Werchin.* Et infra: *Niaule* (habet) *dimidium Bodium, & unum curtile cum terra arabili.* [Item pag. 44. col. 1. edit. 1723. *Bodium de Thiembusca, Bodium de Formeselu, Bodium de Ipris, Ecclesiu de Efnu cum capellis suis.* Nova Gall. Christ. tom. 5. inter Instrum. col. 325. C. *Similiter omnis decimatio novæ terræ & veteris totius parrochiæ Landenghemensis Ecclesiæ cum omnibus suis oblationibus, & Bodium Reslensis parrochiæ novæ & veteris terræ.*] Charta Balduini Comitis Flandr. an. 1066. apud Buzelin. lib. 2. Gallo-Fl. cap. 13. *Dedit præterea Bodium Ecclesiæ de Doulesmons Thesaurario, ut ex eo unoquoque anno Canonici 12. solidos recipiant in die solenni Apost. Petri & Pauli, &c.*

¶ BODDIFERUS, Moneta species. Chronic. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 445. *Omnium frugum terræ, vinorum & bladorum per totam pene Europam ingens penuria, adeo ut modius speltæ mensuræ Leodiensis venderetur pretio 45. Beddiferorum, quorum 36. valebant florenum Rhenensem, cum præcedentibus annis vix 18. Boddiferis vendi solebat.*

¶ BODENA. Vide *Bonna 2*.

BODIA. Vide *Boia*.

¶ BODII, Compedes. Annal. Benedict. to. 4. pag. 215. *In his, ait auctor, tot carceratos meritis S. Fidis absolutos, ut ferreorum compedum, quos pagensi lingua Bodios vocant, ut immensitas occupationem in Monasterio faceret.* Vide *Bodiu* in *Boia*.

BODINA, BODINARE, BODONES, BODULA, BODULATUS. Vide *Bonna 2*.

BODIUM. Vide *Boda 2*.

¶ BODIUS, Extremum, Gal. *Bout*. Locus in *Bironatus*.

¶ BOEDUS, f. Piscis genus, ut mænæ, &c. Cambro-Britannis *Boed*, est cibus. Rymer. to. 8. pag. 634. col. 1. *De quolibet Burello allecum venalium unum obol. de qualibet centena Boedorum venalium duos denarios.*

BOEL. Andreas Sunonis Archiep. Lundensis lib. 4. Legum Scaniæ cap. 1. *Cujus dimensione tota villa in æquales redigitur portiones, quas materna lingua vulgariter Boel appellant, & nos in Latino sermone mansos possumus appellare, earum fundis inter se, prædiisque inter se fundis ipsis adjacentibus adæquandis.*

¶ BOELLI, Intestina, à veteri Gall. *Boele*, *Boyaux*. Charta Hugonis Abbatis S. Dionysii ex Archivis B. Mariæ de Argentolin, ubi de Controversia inter Conventum de Argentolin & Stephanum coquum: *Si auser fuerit domesticus, idem Stephanus plumam tantum Boellos percipiet.* Si Borello credimus, *Boel* vel *Boele*, dicitur a voce *Voie*, via, quod intestina sint via, qua permeant cibi & exeruntur excrementa. *Ovide* MS. apud eumdem Borellum:

Par les flans lu si porfendu:
Que la Boele li chei.

BOERIUM. Charta Isli Præpositi Ecclesiæ Tolosanæ apud Catellum in Hist. Occitan. pag. 855. & Sammarthanos: *Et in hoc fevo dedit illis totam siglicem, & totum milium, & bolagium, & decimum de sextaratis, Boerium, & retrodecimum, &c.* Vide *Beurium* in *Bovariu*.

¶ BOESSONUS, a Gallico *Boisson*, Minor Silva. Charta anni 1239. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Chr. col. 100. *Dant etiam & concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor quicquid jurium habent vel habituri sunt, & quicquid advenire debet & potest eisdem de dicto Boessono* (apud Thoriacum sito) *post decessum dictæ Alaidis.* Vide *Boissonus*.

¶ BOESTA, Capsula, Pyxis, à Gallico *Boete*. Spicil. Acher. tom. 10. pag. 179. *Restituit nobis pissides seu Boestas, quas Andegavis habebamus.*

¶ BOETA, Idem. Usus Monasterii Culturæ Cenoman. *Quando inceperint*, Laudate, *Segrestarius abscondet ignem in Boeta in secreto, ne videatur, & extinguet omnes lampades Ecclesiæ.* Vide *Lucerna boeta*.

¶ BOETENTES, *id est*, *Amminiculati*. Papias

pias MS. Græce Βοηθητὴς, Adjuti.

¶ BOETER, *Verum*, *Veranum*. Glossar. Isid. Ad quod Grævius: Rectius Excerpta, *Boeter, Vernum, Veranum*. Sed hoc quoque est obscurius folio Sibyllæ.

¶ BOETUS, à Græco Βοηθὸς, Auxiliator, adjutor. Minister, famulus, domesticus, apud Ludewig. Rel. MSS. to. 4. pag. 315. *Hic tum Dominica 11. post festum Trinitatis Boetis suis injungit, ut pira decerpant, ne furtim auferantur aut vento dejiciantur. Uxor dissuadet. Boeti procrastinationem frustra petentes inviti decerpunt.*

¶ BOFETADA. Vide *Buffa*.

BOFORDUM & BOFFORDUM. Vide *Bohordicum*.

BOGA, BOGIA. Fori Oscæ Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. fol. 18. *Et secundum forum non tenetur ibi aliquid pediare, aut per Bogas sive sitas aliquid demonstrare, quia non sunt talia loca quæ aliter possent dividi.* Bogæ terminorum, in Observantiar. lib. 8. tit. de Pascuis §. 30. Vide Bauca, *Boia*.

¶ BOGEA, Bulga, Gall. *Bougette*, apud Rymer. tom. 10. pag. 206. col. 2. *Cum armaturis, libris, literis, jocalibus, bonis, manticis, Bogeis, baggagiis & aliis rebus suis quibuscumque.* Aliter locus est in *Baskette*. Vide *Bagea*.

¶ BOGERRA, apud Grævium in notis ad Glossarium Isid. idem est quod *Bigera* suo loco.

¶ BOGIA, *Torques damnatorum, quasi jugum bovis*, Papias MS. Bituricensis. Vide *Boia*.

BOGIS, Simus. Guillelm. Armoricus in Phil. Aug. in an. 1202. *Petrus Bogis, quem à brevitate nasi, lusorie tali nomine vocabamus.*

¶ 1. BOGIUM, Idem, ut videtur, quod *Boda* & *Bodium*. Charta Roberti I. Domini Bethuniæ de fundatione collegii Canonicorum in Ecclesia S. Bartholomæi apud Miræum Oper. Diplom. to. 2. pag. 945. col. 1. *Helvinus autem venerabilis Episc. precibus ipsius annuens, Ecclesiam S. Bartholomæi Apostoli, scilicet altare cum tota alia parte, quam vulgus Bogium solet appellare, liberum ab omni redditione personatus fecit.*

¶ 2. BOGIUM, Signum diversitatis in officio divino. Breviarium Trecens. an. 1509. fol. 68. *Notandum est quoties fit Bogium de uno martyre feria 2. aut 3. ℟. de 1. Noct. ℣. 2. Sacerd. de 2.*

¶ BOGLARIUM, f. Clypeus, Gall. *Bouclier*. Consuetudines Brageraci XXVIII. *Item armaturæ, utpote enses, lanceæ, scuta, Boglaria, loricæ, platæ, pileus ferreus, sive capellus.*

¶ BOGNAGIUM, pro *Bonagium*: quod vide in *Bonna* 2. Charta Ricardi Abbatis Compendiensis ann. 1198. ex Chartulario S. Cornelii. *Nos autem concessimus eidem .... terragium totius illius territorii, & investituras, & Bognagia, & justitiam 30. denariorum & minoris pretii.*

¶ BOGRANUM, Gall. *Bougran*, Telæ species. Locus est in *Bombax*. Vide *Boqueranus*.

¶ BOGRI, Hæretici, Iidem qui *Bulgari*. Chron. Lobiense ad an. 1235. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1427. *Hoc anno inventi sunt Bogri apud Cameracum & Duacum & combusti sunt.* Vide *Bulgari*.

BOGRISIA. Vide *Bulgari*, ad lineam, *Denique Bulgari, &c.*

¶ BOGUA, Piscis genus, Italis *Boghe*, *Boggie*, Gallis *Boope*, sic dictus quod bovinos oculos habeat, à Græco, βοῦς, Bos, & ὤψ, Aspectus. Statuta Massil. pag. 587. *Nisi essent tunni, locustæ . . . sardini, jarreti, sereleti, Boguæ, &c.* Hic piscis sale conditur & scinditur in frusta ad instar tunni, Gall. *Ton*, cui fere similis est.

BOHORDICUM, nostris *Bohourt* vel *Behourt*. Hastiludii species, vel certe quodvis hastiludii genus, in quo nobiles adolescentes vires suas experiebantur. Lambertus Ardensis: *In robur adolescere cœpit virile, ut illic Bohordica frequentaret & torneamenta*. Hinc *Bordiare*, & *Burdare* in Mandato Regis Angl. super juratis ad arma: *Ad turniandum & Burdiandum*. [*Burdeare*, apud Rymer. tom. 5. p. 323. *Ne quis .... turneare, Burdeare, justas facere, seu alia facta armorum exercere præsumat.*] Concilium Albiense c. 15. tom. 2. Spicilegii Acheriani: *Trepidare quoque, quod vulgariter Biordare dicitur, cum scuto & lancea aliquis Clericus publice non attentet. Trepidare*, porro proprie de equo dicitur, seu de eo qui equo *trepidanti* vehitur, vel *trepedario*, uti appellatur a Vegetio l. 1. de Re veterin. c. 56. *qui va le trot*. *Behourder*, *Bohorder*, & *Border*, Scriptoribus Gallicis passim. Le Roman *d'Aubery* MS.

Emmi le prè ot quintaine levèe,
Li jouvencel Behordent par la prèe,

Le Roman *de Garin* MS.

Aprés mengier se sont as chevax pris,
Por Bohorder issent hors de Paris.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Seignor, fait-il, tallant m'est pris,
Que de la lance & de l'escu
A aille a conu faire une acointance
Qui davant vous Boorder vint,
Bien voy que par malvais isteinent,
Et pour vos presens ce me fuit,
Quant Boorder devant vous viennent.

Behordeis, & *Bohordeis*, ipsum hastiludium. Hist. MS. Belli sacri: *Et nommerent le jour de lor mouvoir au premier Behordeis, u Diex les amenreit.* In Tabulario Pinconiensi, *le jour du bouhordeis*, redditur *dies hastiludii*. Ubi *bouhordeis*, idem est quod *Bohordicum*, apud Lambertum Ardensem. Sic autem in eo Tabulario appellantur ludicra certamina paganorum & *burgensium*, quæ illi cum baculis & fustibus in campo obire solebant certis ac statis diebus, atque adeo 1. & 2. dominica Quadragesimæ, quæ inde *Bouhordis* appellantur in quibusdam Galliæ provinciis, ut habet Monetus in Inventario utriusque linguæ.

Eodem fere sensu Florentini *Bagordare* dicunt, nempe pro *Giostrare*, ut *Bagordo*, *l'atto del far festa*. Ita etiam arma ipsa offensiva vocant, quibus in hastiludiis proprie sic dictis utuntur: quæ quidem videntur fuisse baculi ac virgulæ innocuæ, uti probavimus in Dissert. 7. ad Joinvillam p. 182. ubi plura de hocce ludicro certamine intexuimus. Letaldus Monachus lib. de Miraculis S. Maximini Abbatis Miciacensis n. 23. *Hinc pastiones canum, hinc cum scuto & virgula ludebant juvenes.* Unde forte à voce *bohordo*, vel *bofordo*, uti vocem hanc effert Michael *del Molino* in v. *Ludus*, quæ Hispanis & Vasconibus, genus quoddam junci majoris, bulla ac capitello instructi, significat, hastiludii istius species nomen sumpsit, quod primitus iis juncis, virgularum vice, decertaretur, aut quod eædem virgulæ juncorum istorum formam referrent, Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscæ an. 1247. fol. 16. ubi de hastiludiis: *Ille qui jactaverit ad tabulatum, quodcunque damnum fortuito fecerint, non teneatur respondere: ita tamen quod non ponat in Bofordo ferrum azconæ, dardi, vel lanceæ, nec acutum, nec truncatum, &c.* Charta Edw. I. apud Prynneum in Libertat. Eccles. Anglic. tom. 3. pag. 1152. *Torneamenta, justas, Burdeicias sive alia hastiludia, &c.* Vel à *Borda*, quæ in Glossis Isidori *clava* exponitur, quod ejusmodi baculi clavarum instar essent. Vel à *burdis*, i. jocis ludicris, ut *bohordare*, fuerit ludere, ludicrum exercere. [Vel denique à *Burdo* medii ævi Scriptoribus idem ac Baculus, qui & Gallice dicebatur *Bourde*. *Daubigni* de Barone Fenest. l. 2. c. 5. *Les boiteux y ont laissé un amas de Bourdes plus haut que le planchè de cette Salle.*] Vide *Burda*, & prædictam Dissertation. in qua etiam *behorda*, pro imaginariis castrorum oppugnationibus interdum sumpta ostendimus,

Bu-

Bufurdium, Eadem notione, vel certe pro velitatione militari, in Chronico Gotthorum, seu potius Lusitanico, æra 1178. apud Brandaonem tom. 3. Monarch. Lusitan. *Sed Rex de Portugal D. Alfonsus occurrit ei cum exercitu suo, & obsedit iter, per quod ille venire volebat, fixitque tentoria sua, isti ex hac parte, & illi ex altera parte: cumque veniret aliquis ex parte Imperatoris ad ludendum, quod populares Bufurdium dicunt, statim egrediebantur ex parte Regis Portugalis occurrentes eis & ludentes cum eis, qui in exercitu comprehenderunt Ferrandum Furtado fratrem Imperatoris &c.*

Buhurdicium, Idem quod *Bohordicum*, apud Rymer. tom. 1. pag. 332. *Quia datum est nobis intelligi, quod quoddam Buburdicium captum est inter Armigeros .... qui pro Buburdicio illo prædictis die & loco convenerint, ex parte nostra inhibens & injungens, ne.... Buburdare vel torneare præsumant.*

BOIA, Compes, aut torques vinctorum. Festus: *Boiæ, genus vinculorum, tam ferreæ quam ligneæ dicuntur.* [Gloss. Isid. *Boiæ, Torques damnatorum*: ad quas videre potes Janssonii Collectanea.] Gloss. Lat. Gr. Κλοιός, *Boia, Eculeum.* Gloss. Anglo-Sax. Ælfrici: *Nervi, Boia*, fotcopria, *vel* ripcon ricacul, id est, compes, vel numella. Plautus in Asinaria: *Carceres, numellas, pedicas, Boias, tortoresque acerrimos.* S. Hieron. l. 5. in Hierem. c. 27. in hæc verba, *Fac tibi vincula & catenas*, addit, *sive* κλοιούς, *qui Hebraice appellantur moroth, & sermone vulgari Boias vocant.* [Diploma Caroli M. an. 797. apud Torrigium de Sacr. Cryp. Vatic. pag. 504. *Et Boiam de colla Alexandri V. Papæ, & de capillis ejus quantum pugillo capere potest.*] Occurrit passim hac notione, apud Scriptores recentioris ævi, Isidor. lib. 5. Orig. c. 27. Prudentium, Metellum in Quirinalib. p. 105. 107. Orderic. lib. 6. pag. 630. in Actis S. Quirini Mart. n. 7. 8. S. Babylæ Mart. n. 10. 12. in Actis ejusdem Sancti posteriorib. n. 6. in Vita S. Eparchii Abb. Inculism. c. 15. in Passion. S. Lupercii Mart. apud Bosquetum pag. 164. in Hist. Translat. S. Honorinæ n. 5. in lib. Miracul. S. Wlfranni num. 24. in Chronico Senoniensi lib. 2. c. 23. in Chron. Casinensi lib. 4. c. 58. in Gestis Guillelmi Ducis Norman. pag. 182. apud Arnoldum Lubec. lib. 2. cap. 26. Sugerium lib. de Administr. sua pag. 348. tom. 2. Monastici Anglic. pag. 890. in Martyrol. Notkeri, & Usuardi 3. Kl. April. Anastasium in S. Theodoro, &c. Vide præterea Fullerum lib. 5. Miscellan. sacr. cap. 8. Salmasium de Modo usurarum pag. 812. & seqq. & quæ observavimus in Dissert. 9. ad Joinvillam, ubi *Boias*, nostris *Buies* dictas ostendimus, easque descripsimus. De iis etiam le Roman *de Rou* MS.

Fu trouvè mort en la gaole
Grimont, si en fis grant parole,
Si come il est enchaanez,
O les Buies fut enterrez,

Alibi:

Au derrain le prist Rou, & en Buies le mist.

Rursum:

En aneaus & en Buies les fist enchaainer,

Le Roman *d'Aubery* MS.

Lambert les fait en Buies enserrer.

Le Roman *de la prise de Hierusalem par Titus* MS.

Dedens un puis parfont, boscur & non voiant,
Firent un sege faire destros par dedevans,
Pilate i avaleront, qui forment vont plorant,
Au deus pertuis li botent les dous piez maintenant,
Une Buis li ferment, & el col ua chargant,
Tost adès li ferons tot contreval pendant,
Desus firent un buis merveillos & tenant,
A bonne fereure & à verroil courant.

Infra:

Fu Pilate deux ans dedans le puis parfont,
Li maus & li goimers le destraius & confont,
Droit à chief de deux ans l'en ont trais coutrement
Trestot avoit perdu le visaige & le front,
Des piez est si baillis des Bues où il sont,
Qu'il n'estent desore por tot l'avoir del mons.

Ad bojas etiam referenda quæ habet Gotselinus de Miracul. S. Augustini Cantuar. cap. 16. *In Arctissimum cippum omni compede durius constrinxere. Adduut ferreas manicas manibus, & collaria ferrea in cervicibus, ita ut per medium maceriæ lapidei cubiculi transducta vincula obdurantur.* Et mox. *Juvenem... atrocibus tormentis aggrediuntur. Stringuntur suræ, & ossa arctiori ligno incussis sudibus coacta, &c.* Quæ quidem illustrant quæ de *Berniculis* dixit Joinvilla. *Bove* dicuntur Jo. Villaneo lib. 6. cap. 37. *Buovo*, Matt. Villaneo lib. 9. cap. 97. Vide Wenceslaum Bohemiæ Regem in carcere depictum apud Petrum Lambecium lib. 2. Comment. de Bibl. Cæsar. pag. 752.

Boga, Eadem notione. Passio S. Thyemonis Archiepiscopi Juvanensis: *Capitur, trahitur, nec repugnavit, sed indiguos pedes ferrea Boga religatus subigitur.* Udalricus lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 3. de Correctione Fratrum: *Et cum fuerit comprehensus, faciunt quod visum fuerit, mittentes eum in carcerem, vel Bogas. Carcer est talis in quem cum scala descenditur, nec ostenditur ostium, nec fenestram habet. De Bogis quoque sunt quædam leviores, quædam graviores, ita ut inclusus nec in dormitorium ascendere possit, & tunc alsas in custodia dormit.* Editor monet *bosias* etiam legi. *Bogia* habet Papias. Mamotrectus a. Reg. c. 3. *Catena, Boga qua pedes tenentur ligati.*

Baga. Isonis Magistri Glossæ: *Boia & Baga unum sunt. Bacæ, plural. sunt catenæ.* Alibi: *Baga ferrum dicitur, quo captiva sæpe mancipia strictis collis & manibus angantur.*

Bodia. Anonymus de Miraculis S. Fidis c. 14. *Dimissis cæteris illi unum jubet compedibus constringi, quos rustica lingua Bodias vocat, quorum clavi, martello duriter obtusi, ut inextricabilis illa fieret connexio: ultra franguntur, ipsis etiam frustratim compedibus conquassatis.*

Inboiare. Κλοιὸν περιτίθεσθαι, in Gloss. Græc. Lat. MS. Editum habet, Κλοιὸν περιτίθημι, *Imboia*, sed legendum *Imboio*. *Imboiatus*, apud Anastasium in Theodoro PP. pag. 48.

Porro videntur inde Itali vocem *boia* pro carnifice, seu tortore, accepisse, quasi is fuerit qui in *boia* reos mittit ac conjicit. Scio aliter viris doctis videri de hujus vocis origine.

¶ BOIAC, Vox vernacula, Jus *gisti*. Charta ann. 1156. ex minori Chartul. S. Victoris Massil. pag. 119. *Arbergum sive Boiac quod habebant in castello S. Victoris villæ de Nantis.*

¶ BOJARI, Nobiles inferioris ordinis apud Polonos. Acta SS. Aprilis tom. 2. p. 836. D. in Passione Alberti pueri: *Id solum cognovere ab Adamo & Matthæo Bojaris Calecciis.*

¶ BOICELATA, vel Boiselata Terræ, Modus agri in quo tantum frumenti seritur, quantum contineri potest in *Boicello*. Pancarta MS. Titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 27. *Dedit Bernardo .... quinque Boicelatas terræ.* Ibid. in Charta 24. *Dedimus pro salute atque redemptione animarum nostrarum novem Boiselatas terræ.*

¶ BOICELLUS, Modius, Gall. *Boisseau*, apud Stephanotium nostrum in Antiq. Bened. Pictav. MSS. to. 4. pag. 402. ex Charta anni 1275. & in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. p. 3. Vide *Boissellus*.

¶ BOICHERIA, Laniena, Gall. *Boucherie*. Chartula-

tularium Æduense in Instrumento restitutionis an.1366. *Apud Æduam in Barreriis fortalitium ejusdem villæ ante & prope Boicheriam*. Vide *Bocheria*.

¶ BOICHETA. Litteræ Odonis primogeniti Ducis Burgundiæ an. 1265. in Chartulario urbis Autissiod. fol.39. *in dicto biezio de Brichol piscare valeant quicumque voluerint, & cum omnibus ingeniis; ita tamen quod non impediant aliquatenus cursum aquæ: hoc excepto quod dicti piscatores vel alii habere, vel facere non poterunt in memorato biezio vel in aliqua parte ipsius novas vel Boichetas*; hoc est, ni fallor, figere palos vel quid simile, quo pisces quidem facilius caperentur, sed quo biezii aqua seu fluens posset impediri. Vide *Bocheta*.

¶ BOIDIE, Vox Gallica, Fraus, fallacia, dolus malus. Vide *Baudia* post *Bansia*.

¶ BOINA, Dumetum, minor Boscus, vel illius pars densior, rusticis Lugdunensibus etiamnum *Boignia*. Gall. *Le fort d'un buisson*. Charta an. 1481. ex Archivis pauperum Charitatis Lugdun. civitatis: *Ad trivium vocatum Boina de Villon, & à dicta Boina de Villon ad justitiam seu furcas don Palain*.

¶ BOIRADA, Dicitur in Chartulario Camalariensis Monasterii Diœcesis Anic. de *Corveia*, qua vassallus debet arare binis bobus terram Domini sui. Arverni *Boirade* & *Bouhade* vocant. *Boirat*, *boy* in Foresio est Arator curam habens boum.

¶ BOIS, Retis genus. Locus in voce *Boutoirs*.

¶ BOISELLADA, Idem quod *Boicelata*. Obituarium S. Geraldi Lemovic. *Qui campus continet tres Boiselladas*. Vide *Boicelata*.

¶ BOISEOR, Boisire. Vide in *Bausia*.

¶ BOISSEL, Boisselles, Boissellinus, Archivum Veteris Villæ in Charta anni 1198. *Willelmus Spina dedi Abbatiæ veteris Villæ unum Boissel frumenti*. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Non volumus latere, Monachos S. Vincentii unum Boissellum annonæ de molendino Garengodi Rogerio de S. Vincentio unaquaque septimana tantummodo in vita sua concessisse*. Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 22. *Pechiam terræ .... possidendum per sex vaissellos ordei redditus boni & opportuni*. Occurrit pluries in Charta Petronillæ relictæ Jugan ex Tabulario S. Fromondi, Charta Andreæ Abb. Nobiliacensis inter Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. to. 3. p. 1027. Charta Libert. S. Palladii ex Cod. MS. Biblioth. Coisl. num. 522. pag. 2. Arresto Parlamenti ann. 1264. in Tabul. S. Richarii. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 63. Hist. domus Harcuriæ to. 4. p. 1352. Acta SS. Maii to. 4. p. 556. &c.

¶ BOISSELINUS, Apud Lobinellum Hist. Britan. tom. 2. pag. 399.

¶ BOISSONNIUM, ut mox *Boissonus*. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci an. 1239. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Chr. col. 100. B. *Pratum de Noet, duo Boissounia cum fundo terræ ..... apud Marciliacum*.

BOISSONUS, ex Gallico *Buisson*, Minor boscus. Aresta Candelosæ an. 1266. pag. 47. *Asserebat quod ipsa vendere poterat suum Boissonum, qui est retro domum suam de Bellocampo, sine grueria & sine licentia Regis &c.*

¶ BOISTA, Jus decimam minutorum granorum percipiendi; sic dictum forte quod *boissello* mensurarentur, cum alia in *garbis* seu manipulis colligerentur. Index MS. Beneficiorum Ecclesiæ & Diœcesis Constantiens. fol. 27. *Abbas percipit per totam parochiam duas partes garbarum decimæ, & duas partes attalagii, exceptis aliquibus minutis, quæ vocantur la Boiste*.

¶ BOISTELLATA, Idem quod *Boicelata*. Littera Capituli Atrebat. pro excambio pratelli de *Chinchi* ex Chartulario Montis S. Eligii Atrebat. *Concessimus in excambium pratellum continens tres Boistellatas terræ una virga minus*.

¶ BOISTELLUS, Idem quod *Boissellus*. Tabularium Capituli Ambianensis: *In molendino ejusdem villæ talis Boistellus debet esse, quod novem sextarium integrum & non plus faciat, molendarii autem in hebdomada octo Boistellos habere debent de mottura communi, &c.* Ibidem: *Talis debet esse mottura quod ab initio messis usque ad Nativitatem de tribus sextariis dantur duo Bostelli: à Nativitate usque ad aliam messem pro duobus sextariis unus Boistellus*.

Boistellus. Charta Ansellii Episcopi Belvacensis an. 1099. *Donamus quoque Ecclesiæ B. Petri omnem omnino justitiam de molendinis quos Canonici habent in Belvaco & extra, infra duo miliaria, de faciendo Boistello, de banno, de latrocinio, & de cæteris omnibus forisfactūris*. Forte jus mensuræ faciendæ: est enim Pichardis *Boistel*, mensura frumentaria, aliis *Boisseau* in *Butta* 3.

¶ BOKERAM. Rymer. tom. 10. pag. 471. col. 1. *Pannum lineum .... vel naperi, sive* Bokeram (f. Bokerani.) Vide *Bogueranus*.

¶ 1. BOLA, Meta, Gall. *Borne*. Epist. Prioris S. Victoris Massil. ad Archiepiscopum Arelat. Papæ Legatum an. circiter 1129. apud Marten. Collect. Ampliss. tom. 1. col. 694. *Nos itaque tanta injuria & damno* (ab Episcopo Massil. illatis) *permoti, eum adeuntes conquesti sumus, sæpius replicantes injuriam domni Apostolici de invasione Bolarum, pacis & treuvæ Dei violatione*. Instrum. an. 1350. tom. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 479. *Item, quod dicti Consules possint & valeant metas seu Bolas plantare in devisiis & terris dictæ universitatis*.

2 BOLA, *Palma manus*. *Bolita, honor manus*. Ita Papias. Ubi Codex MS. habet. *Bolida, honor, magnus* [Sic etiam vet. Gloss. San German. MS. n. 501.]

¶ BOLAGIUM. Vide *Boerium* & *Bolbagium*.

¶ BOLANÆ, Μεταβολαι, παλιγκάπηλοι: *Propolæ*, Supplem. Antiquarii. Vide *Bolonæ*.

¶ BOLBITUM, Βόλβιτον, *Fimum bubulum*. Id. Suppl.

¶ BOLDRONUS, Italis *Boldrone*, Hippopera, vidulus, Gall. *Valise, bougette*. Charta an. 1338. ex Archivo Massil. *Quidam super una barcha derrobavit de sachis sex lanæ saxis, sex Boldronis & pellis 20. uno agnili, & duodenis septem agninarum*. Notione nonnihil diversa occurrit apud Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuens. ad an. 1293. apud Murator. tom. 6. col. 608. *Armabantur etiam in Janua quolibet anno galeæ & galeoni in maxima quantitate per homines Januæ pro lana, Boldronis & aliis mercibus deferendis apud Motronum*. An ejusmodi merces sic vocatæ quod *Boldronis* involvebantur?

¶ BOLDUINI. Vide *Beduini*.

BOLENDEGARII, Bolengarii, Pistores, nostris *Boulengers*. Charta Hugonis de Castellonovo ann. 1212. ex Tabul. S. Vincentii de Nemore: *Ammonitione Bolendegariorum de Castellonovo, qui in præfato molendino de jure tenentur molere*. *Panifices seu Bolengarii*, *Panetaria seu Bulengaria*, in aliquot Chartis quæ habentur in Statutis MS. *bolengariorum & talemelariorum* Parisiensium. Vide Probat. Histor. Monmorenc. pag. 75. *Bulengarii*, in Charta ann. 1120. apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis secretæ, *Boulens* dicuntur in Charta Peagiorum urbis Ambianensis, quæ est Philippi Comitis Flandriæ: *Quiconques fache pain à vendre ou vent en la chitté, il doit 2. sols l'an, ou 28. deurées de pain, ou cascune semaine une ob. pour le loi de Boulens, de la Coustume de Boulens, &c.* Occurrit ibi non semel. Videntur pistores ita appellati, quod panes in formam globorum, quos *Boules* dicimus, conficiant. At Ruellius lib. 2. de Natur. stirp. 20. sic dictos putat, quasi *Polentarios*. [Sic & Menagius remota omni dubitatione. Kennetus à *Bolting*, Anglis farinam succernere, seu actio, qua succernitur.]

¶ Bo-

¶ BOLENGERIA, Officina pistoria, pristinum, Gall. *Boulengerie.* Index redituum Monasterii S.Petri Corbeiens. è MS. ejusd. Monast. *Vicus Calcere, & de Machacre, & de Catheria, & vicus S. Albini hac & illac, & de Bolengeriis & retro Bolengeriam debent lectos, cum eos veneris .... & Bolengarii debent corbellas ad vindemiaadum vineam.*

¶ BOLENGRIA, Eadem notione. Acta SS. Junii to. 4. p. 6n6. B. de S. Lietberto: *Et in vico de Paschiertrau cambam unam & in Bolengria furnum unum, &c.*

¶ BOLETARIUS, f. Speculator, ab Anglico *Bolt*, Spiculum. Rymer. to. 12. pag. 210. col. 1. *Ancianis, Gubernatoribus, Præsidibus, Judicibus, Theolonearius, Tributariis, Boletariis, pastuum Custodibus, &c.*

¶ BOLETUM, f. Ager incultus, nostris vulgo *Bruieres*. Charta an. 1209. ex Archivis Castri Vitrei: *Dono eis etiam & concedo plateas quas in castello meo vacuas poterunt invenire, & si quas etiam extra medietatem consilio & auxilio meo, in Boleto scilicet aut Veteri burgo poterunt adipisci.* In alia Charta, cujus excerptum habes in *Apratare*, legitur *Booletum* quod idem esse videtur.

¶ BOLEVARDUS, Agger urbem vel castrum muniens & circumcingens, Gall. *Boulevart*, Breydenbach. Iter Hierosol. p. 270. *Respondetur ut ille ad ripam fosse nuncium mittat, aderitque in Bolevardo qui nomine Magistri respondeat.* Vide *Burgwardius*.

BOLHAGIUM. Charta Henrici III. Regis Angl. to. 2. Monastici Angl. p. 281. *Et Alnetum inter duo inferiora molendina sua, & inter Bolhagium & aquæductum.* An *Boldagium*? Bolde, Saxonibus est villa, Bold, domicilium.

¶ BOLHITUM CORIUM, Corium decoctum, Gall. *Cuir bouilli*. Inventarium ornamentorum Abbatis S. Victoris Massil. an. 1338. *Item estugium dicta mitra de corio bolhito.*

¶ BOLIDA. Vide *Bola* 2.

BOLIDUS, [Fungi species, quæ nascitur in arboribus.] Vide *Lemiga*.

¶ BOLIET, Retis genus. Statuta MSS. Piscatorum Massil. ex Archivis eorumdem: *Piscatores inter se convenerunt & concordarunt quod non possint nec debeant diebus Dominicis de vespere extra cathenam portus dictæ civitatis causa calandi eorum retia de Boliet.* Vide *Broginus*.

¶ BOLINGERIUS, Pistor, Gall. *Boulanger*. Locus est in *Focapa*. Vide *Bolendegaris*.

¶ BOLITA. Vide *Bola* 2.

¶ BOLITES, Μιμαντὶς θυσίαν: *Spectacula ad sacrificium pertinentia.* Supplem. Antiquarii.

1. BOLLA, Vox Saxonica, Cyathus, vel hemina, seu mensura continens tres partes *Pinta*, inquit Somnerus: à *Bolo*, Anglis. Assisa de Ponderibus & mensuris, in Statutis Roberti III. Regis Scotiæ cap. 22. *Bolla debet continere sextarium, videlicet 12. lagenas, & debet esse in profunditate 9. pollicum, cum spissitudine ligni utriusque partis. Et in rotunditate superiore continebit 72. pollices, in medio ligni superioris. In rotunditate inferiori 71. pollices.* Eadem habentur in Assisa Regis Davidis de Pond. & mensur. cap. 2. Monasticum Angl. tom. 1. pag. 104. *Quem cifum antiqui Bollam Athelwoldi vocabant.*

¶ 2. BOLLA, Mensura aridorum. Charta Roberti II. Scotorum Regis apud Mabillonium in Supplemento Diplom. p. 1n8. *Una cum octodecim Bollis farinæ de sicca multura de dicta terra percipi consueta.*

¶ 3. BOLLA, Sigillum. Vide *Bulla*.

¶ BOLLANUS, seu BULLANUS, Secundus Curio, seu Sacerdos Ecclesiæ Parochialis B. M de Lorriaco, in qua duo vicissim presbyteri curionis seu pastoris officio fungebantur; unus ad collationem Archiepiscopi Senonensis, alter nempe *Bullanus* ad præsentationem Abbatis Floriacensis. Charta Capituli Senonensis an. 1171. *Præsentatio Bollani & successorum ejus ad Ecclesiam B. Benedicti spectabit.*

¶ BOLLE, Cyathus. *Madox* Formulare Anglic. pag. 427. ex Testamento anni 1386. *Unum Bolle cum coperculo argenteo, & sex schipos coopertos, &c.* Vide *Bolla* 1.

¶ 2. BOLLETA, Scheda, Hisp. & Ital. *Bolleta*, Gall. *Buletin.* Acta SS. Maii to. 6. pag. 173. in Instrum. immunitatis Faventinorum. *Congregati spectabiles viri cives Faventini .... juxta plateam & officium Bollotarum*: Hoc est, Ædilitia domus in qua *Bolletæ* seu Schedæ hospitandis militibus expediuntur.

¶ 2. BOLLETA, Bulla quæ Chartis appenditur. Acta SS. Maii tom. 1. pag. 401. de S. Juvenale. *Mandavit eamdem capsulam clavis ferreis & circumcirca ligari, videlicet à pede & à capite fettuciis sericis rubeis, & extremis ipsarum fettucciarum invicem suppositis Bollesis firmari & suo sigillo in cera rubea .... muniri.* Vide *Bulla*.

BOLLICIA, Tumultus, seditio, Hispanis *Bollicio*. Vide Michaelem *del Molino*, in Repertorio Forot. Aragon. pag. 167.

BOLLIS. Monast. Anglic. to. 2. pag. 666. *Unum baculum processionale cum uno Bolle argenteo, pro magna cruce imponendo.* Ubi *Bollis* videtur esse nostrum *Boule*, sphæra, pila, globus.

¶ BOLLUCA, Sylvestrium ac parvulorum pomorum species. Acta SS. Benedict. sæc. 2. pag. 12. in Vita S. Columbani: *Nec aliunde penitus quam agrestium herbarum exigua mensura, vel parvulorum pomorum quæ eremus illa ferebat, quæ etiam Bollucas vulgo appellant, vescebatur.* Sic ibi, sed infra Cangius noster legit *Bullnga*.

BOLOGIUM. Vide *Batuda*.

BOLON Æ. Gloss. Isid. *Bolonæ, ipsi cetarii, qui diversa genera piscium emunt.* Gloss. Lat. Græc. *Bolonæ* μεταπρᾶται, ταλιχοπῶλαι. Papias: *Bolona, redemptor cetariarum tabernarum, in quibus salsamenta conduntur, quas tabernas vulgo cetarias vocant.* [MSS. Ecclesiæ Bituric. *Bellona, Redemptor cetariorum.* In Supplem. Antiquarii, *Bolaua* pro *Bolonæ*.] Arnobius lib. 2. *Quid bigarias, salinatores, Bolonas, unguentarios.* Occurrit etiam apud Terentium in Eunuch.

☞ Memoria falsus, uti notat Grævius ad Glossar. Isid. hoc ultimus asserit Cangius. Apud Terentii antiquos interpretes Donatum & Eugraphium in notis ad Eunuchum occurrit. Eugraph. in Act. 11. Scen. 2. *Cetarii sunt, qui salsamenta vendunt: nam cetaria dicuntur Bolonæ.* Donatus: *Cetarii, qui ceto, id est, magnos pisces, venditant, & Bolonas exercent.* Sic tamen & ipsi Cetarii dicebantur, ut eruditi viri ex locis à Cangio relatis probant. Vide Turneb. Adverf. 13. 14.

¶ BOLTA, ab Anglico *Bolt*, Pilum, spiculum, Gall. *Javelot.* Rymer. tom. 6. p. 417. col. 2. *Quod quilibet ..... arcubus & sagittis, vel pilettis aut Boltis, in jocis suis utatur, artemque sagittandi discat & exerceat.*

BOLUNDUM. Gloss. Gr. Lat. MS. Ὄλυνθος, *Bolundum, hoc Grusum.* Edit. *Bolunda.* Ficus silvestris. [Gloss. Lat. Græc. *Bolunda*, Ὄλυνθος, *Ficus immatura*.]

BOLUS, [Frustulum panis, placentæ, &c. Medicina Saler. edit. 1622. p. 210.] Vide *Panis Natalitius*.

¶ BOMBACENUM, Papyrus è *Bombace* seu gossipio confecta. Annal. Benedict. tom. 2. pag. 168. ex vet. Codice Bibl. Ottobonianæ de ritu creandorum Patriciorum: *Hinc induat ei manum & ponat ei in dextro indice anulum, & det ei Bombacenum propria manu scriptum.* Vide *Bombax*.

¶ BOMBACYNA PAPYRUS, Bombacina charta. Vide in *Bombax*.

BOM-

BOMBARDA. Petrariæ, seu λιθοβόλου species, quatiendis urbium aut castrorum mœnibus, à fremitu & sono quem edit, qui Græc. βόμβος, Lat. Bombus, dicta: [& ab *Ardeo*, inquit Fabri Thesaurus, quod ferreos globos emittat cum flamma.] Ita enim describuntur Bombardæ à Gerbrando à Leydis lib. 31. c. 24. & 25. & Froissarte 2. vol. c. 103. his verbis: *Ils firent ouvrer une Bombarde merveilleusement grande, laquelle avoit cinquante pieds de long, & jettoit pierres grandes, grosses, & pesans merveilleusement: & quand celle Bombarde descliquoit, on l'oioit bien de cinq lieues loing par jour, & de dix par nuit, & menoit si grand noise au descliquer, qu'il sembloit que tous les diables d'enfer fussent au chemin.* Ex quibus certe videtur colligi bombardam istam nimiæ extitisse longitudinis, ut ænea fuerit, nec vi pulveris tormentarii, sed nervis ac certis machinis lapides vibrasse. Idem cap. 115. meminit bombardarum, quas *portativas* vocat, seu quæ manu geri possent, quibus emittebantur *quadrelli* crassiores pennati ac ferrei, cujusmodi sunt forte *Arcbobusæ* nostræ. [*Bombardas mannarias* vocant Leges municipales Mechlioiensium tit. 41. art. 20. *Nemini fas est intra mœnia Bombardas mannarias aut colubrinas secum ferre, nisi vel in ingressu civitatis, vel regressu; nec permissum est iis ad jaculationem intra mœnia uti, nisi gymnasiis bombardariorum.*] Sed quidquid fuerit de bombarda Froissartis, constat invento pulvere tormentario, eum perinde adhibitum tormentis bellicis, quæ bombardas appellarunt. Bombardis vero emittebantur lapides ingentis molis, ut ex Froissarte & aliis constat. Raphanus de Caresinis in Chron. MS. ann. 1379. *Terribilissimi bombardarum lapides copiose & sine intermissione exibant.* Sed & bombardis istis ferreos globulos in nostros emisisse Anglos in prælio Creciacensi auctor est sub ann. 1346. Joann. Villaneus lib. 12. cap. 65. *Con Bomborde che saettavano pallottole di ferro con fuoco, per impaurire, e disertare i cavalli de' Francesi, &c.* Præterea legimus in Chron. Slavico ab Erpoldo Lindenbrogio edito sub ann. 1360. *Consistorium urbis Lubecensis in toto combustum per negligentiam eorum qui pulveres pro Bombardis parabant.* Sed & Ducas cap. 35. sub ann. 1452. celeberrimum tormentorum æneorum artificem memorat natione Hungarum, cui *Urbani* nomen tribuit Lannicus lib. 8. qui à Græcis ad Mahumetem factus transfuga, ingens tormentum æneum fudit, cujuslibet magnitudinis lapidis capax, quo muros Constantinopolitanos evertit Sultanus. Idem Scriptor cap. 30. sclopetos æneos & pulverem bombardarium pluribus describit. Bombardarum meminere Petrus IV. Rex Aragon. in Chron. lib. 6. cap. 4. extremo, Froissart. 1. vol. cap. 144. 145. Monstrellet. 1. vol. cap. 29. 3. vol. pag. 56. Hist. Bucicaldi pag. 125. Chronicum Bertrandi Guesclini MS. Diarium obsidionis Aurelian. pag. 2. 7. 34. &c. Βομβάρδαις etiam dixit Joan. Cananus pag. 189.

Pulveris vero tormentarii, quem βοτάνην Græcis recentioribus appellari auctor est Joannes Ducas cap. 30. pag. 255. auctorem ferunt Chymistam quemdam nomine Bertholdum *Schwartz*, seu Nigrum, Monachum; dum enim is in mortario pulverem sulphureum, Medicinæ aut Chymiæ, ut ferunt, causa, texisset lapide, scintilla ex silice excussa forte intro delapsa lapidem cum fragore ac vi in altum tulit, quod quidem experimentum Monacho ansam præbuit inveniendi pulveris tormentarii. Illius ab ann. 1338. in Gallia usum fuisse docet Computum Bartholomæi *du Drach* Thesaurarii guerrarum istius anni: *A Henri de Faumechon pour avoir poudres & autres choses necessaires aux canons, qui estoient devant Puy Guillaume.* Hoc etiam usos ann. 1354. in mari Balthico Regis Danorum classiarios tradit Munsterus. Hujus pulveris tormentarii meminere præterea aliquot ex nostris, Thomas Walsingham. p. 323. Froissartes 2. vol. cap. 87. Monstrelletus 1. vol. cap. 13. 2. vol. cap. 5. pag. 2. cap. 11. p. 9. 3. vol. pag. 32. Berrius in Carolo VII. p. 211. Chronic. Flandr. cap. 112. &c. His adde quæ habet Ducas pag. 118. 138. 140. 145. 150. 154. 265. Vide in voce *Canones*.

Sed de bombardæ & pulveris tormentarii inventione plura habent Gobelinus lib. 4. Comment. Pii II. PP. pag. 105. Irenicus lib. 4. German. Exeges. cap. 9. Aventinus lib. 7. Hist. Boior. Polydorus Virg. lib. 2. de Invent. rer. cap. 10. Pancirolus in Novis repertis lib. 2. tit. 18. & ibi Henricus Salmutus, Forcatulus lib. 4. de Gallor. Imp. Christoph. Bæleolduct. in Tract. de Bombardis, Philippus Pigafetta in Not. ad Leonis Tactica p. 68. Pontanus lib. 8. Rer. Danicarum, Petrus Matthæus in Constit. PP. p. 462. Miræus in Chron. Belg. ann. 1380. Petrus Divæus lib. 15. Rer. Brabantic. p. 170. Cleiracus de Legibus maris p. 195. & alii.

¶ BOMPARDA, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. p. 444. in Chronico Episcoporum Merseburg.

BOMBARDARE. Raphanus de Caresinis in Chr. MS. ann. 1379. *Comparentibus 39. galeis cum aliquibus navicellis, & nobiscum Bombardantibus, &c.* Nostri *Canoner* dicunt.

¶ BOMBARDARIUS, nostris *Bombardier*. Acta SS. Maii to. 5. pag. 217. E. de B. Humilitate: *Ut eodem die V. ad S. Salvii adduci fecerit sexcentos mortariolos, quibus ex communi Bombardariorum munitione, absque monasterii impendio, sæpius explosis, aucta lætitia fuit plaususque popularis.*

¶ BOMBARDERIUS, in Actis SS. Julii tom. 3. p. 454. *Ballistarii quos vulgo Bombarderios vocant.*

¶ BOMBARDIATOR, apud Rymer. to. 15. pag. 161. col. 1. *Vibrellatores sive Bombardiatores.*

BOMBARDELLA, Minor bombarda. Octavianus de *S. Gelais* in Viridario honoris: *La puissance des faucons, bombardes, canons, serpentines, & Bombardelles y firent si horrible deluge, &c.*

1. BOMBAX, & BOMBIX, Gossipium, lana vel lanugo xyli, id est, gossipii fruticis, de quo Plinius lib. 19. c. 1. ἐριόξυλον Ulpianus, in leg. Si cui lana legetur, D. de Legat. 3. ubi *ligneam lanam* reddit. Itali *Bombace* appellant, quod nos *Coton* dicimus: unde *Bombazin* vocamus telas bombacinas, aut lintea ex *bombace* confecta. *Bombycem* dixit Plinius loco laudato: *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui gossipium vocant, plures xylon: & ideo lina inde facta, xylina. Parvus est, similemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore Bombyce lanugo netur: nec ulla sunt eis in candore, mollitiave præferenda. Vestes inde Sacerdotibus Ægypti gratissimæ.* Sed de gossapinis arboribus, lanigerisque, plura idem Plinius l. 12. c. 10. & 11. Theophrast. lib. 9. de Plantis c. 4. Pollux lib. 7. cap. 17. Dioscorid. lib. 3. Willhomarus seu Josephus Scaliger in Animadvers. in Rob. Titium pag. 48. & Salmasius ad Solinum. Hist. Translat. S. Severini Noricor. Episc. num. 6. *O Episcope, quia caput tuum multo salito Bombyce abundat, &c.* Virum alloquitur duræ, ut ajunt, cervicis, alluditque ad nostros *Gombezones*, ex bombyce, aceto & sale condito confectos, quo duriores ac spissiores essent. Will. Tyrius lib. 8. cap. 13. *Culcitas refectas Bombyce* dixit.

BOMBAX. Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 84. *Sunt ibi præterea arbusta quædam, ex quibus colligunt Bombacem, quam Francigenæ Cotonem, seu Coton appellant: est quasi medium inter lanam & linum, ex quo subtilia vestimenta contexuntur.* Necrolog. Ambian. Eccles.

clesiæ: *Insuper una est casula de Bombace*. Petrus Damian. libro 7. Epist. 17. *Saccum, qui Bombacis involucro plenus erat, arripuit*. Philippus Mazerius Cancellar. Cypri in Statutis Novæ Militiæ J.C. pro recuperatione Terræ Sanctæ MSS. quæ exstant in Bibl. Cælestin. Parisiens. *Portabunt juponem apertum ante cum pilulis, compositum de tela linea, sargia, Bombace, bograno, aut panno laneo*. *Bombacyna papyrus*, in lib. 3. Constitut. Neapolit. tit. 36. §. 1. [*Bombagina charta*, in Actis SS. Julii tomo 3. pagina 112. E. *Charta de bombyce*, *bombycina* in Computo quod refertur pag. 271. & seqq. tomi 2. Hist. Dalphin. [Ellychnion, Gall. *Meche*. Vide Petr. de Vineis lib. 3. Epist. 66.

Bambax, Eadem notione, Βαμπάκιον Nicolao Myrepso, sect. 1. c. 425. βαμβάκιον, Suidæ: sic enim ille, Βάμβαξ, ἡ Πάμβαξ, καὶ Παμβάκις, τὸ παρὰ πολλοῖς λεγόμενον βαμβάκιον. Et alibi: Πάμβαξ, καὶ Παμβάκις, τὸ παρὰ πολλοῖς λεγόμενον βαμβάκιον. Corona pretiosa, Βαμπάκι, bombyx, βάμβαξ. Vita S. Eudociæ Martyr. cap. 8. βάλε διὰ βάμβακος λεπτοῦ. Ex his emendandæ Glossæ Arabicæ: *Bambax, bombyx, gossipium*. Perperam enim editum *Mambax*. Chronicon Casin. lib. 3. cap. 57. *Albas de matassa Bambacii octo*. Adde Chronicon Richardi de S. Germano ann. 1232. Academici Cruscani: *Bambagia, è Bambagio, lanugine bianca che esse dal frutto de una pianta così chiamiata, Lat. lana, gossipium*.

Bambacinum, Tela gossypina, facta ex bambace, Italis *bambagino*. Constantinus Afric. lib. de Chirurgia cap. 12. *Bambacinum butyro infusum*. Joan. Villaneus l. 10. cap. 168. *Palio di bucherame bambagino*. Βαμβάκινον, eadem notione semel ac iterum in Synaxariis & Menæis Gr. 12. Augusti.

Bambasium. [Chronicon Mellic. pag. 359. col. 2. in Regula Reformationis Monasterii Mellicensis: *Oportebit ut non utantur camisea linea, sed lanea tantum, nec Bambasio vel zoppa, neque pileo foderato cum pellibus*.] Raimundus de *Agiles* pagina 178. *Erant autem culcitræ de Gambasio*; ubi legendum reor de *bambasio*, nisi *gambasium* idem fuerit cum coactili. Vide *Gambeso* ad vocem *Gambisa*.

Bambucinum. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 17. *Lectos etiam in domo hospitali . . . præparatos habere debet, videlicet cum Bambucinis, id est, panellis laneis suppositis*. Cap. 18. *Lectualia sunt hæc, Culcitra Bambucina, id est, panellum*.

Pambicium, Eadem notione in Ordine Inclusorum: *Pambicium habeat & minimum pulvinar*. Legendum videtur *Bambicinum*.

¶ Bombabum in Actis SS. Junii tom. 3. pagina 128. in Processu de SS. Virginibus Eischellen. *Fuitque in hujusmodi spatula & adhuc est caro dictæ sanctæ Virginis; licet propter ejus antiquitatem hujusmodi caro facta sit quasi Bombasum fusci coloris*.

¶ Bombicinium, Bombicinum. Epistola Johannis de Monasteriolo ad Carolum VI. Regem Franciæ apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1446. *Vidi caligas hujus Principis, & ad nauseam usque squalidum Bombicinium*. Menotus Serm. fol. 119. recto col. 1. *Opus est quod habeat ung pourpoint de velours; unum Bombicinium velutinum*. Ibid. fol. 120. 1. col. 2. *Et quoniam sensit ce damaz veller sur le dos, caligas coccineas bene tractas, pulchram camisiam rugis plenam supra collum Bombicinum elegans velutinum*.

Bambacarius, Qui *bambacem* vendit. Charta an. 1208. apud Ughell. tom. 7. Ital. sacr. p. 278. *Et alia domo in platea Bambacariorum Amalphiæ*.

¶ 2. BOMBAX, f. Linteorum aut aliæ quævis quisquiliæ. De excidio urbis Aconis libro 2. apud Marten. tomo 5. Ampliss. Collect. col. 770. *Defensores apparere, accurrentes undique, portantes ligna & lapides, terram & Bombacem, equorum mortuorum & similium cadavera, fossatum ex eis in medio tempore ... implentes*.

¶ BOMBERE, Bombicare, Bombicus, Bombire, Bombizare. Vide *Bombus*.

BOMBINARE, *Conviciari*. Papias. Vide *Bobinare*.

¶ BOMBITES, Μύρμηξ. Gloss. Gr. Lat. Formicæ.

¶ BOMBIX, *Aranea*. Vet. Gloss. San-German. num. 501. ubi aranea est pro bombyce seu vermiculo qui net lanuginem sericam, quæ etiam Bombyx appellatur.

¶ BOMBOSUS, Bombulum, in *Bombus*.

¶ BOMBUM, *Sorbellum*. Gloss. Isid. Ad quod Grævius: Sorbellum est jusculum, aut quodvis liquidum, quod sorbetur: dicitur etiam à Scriptoribus inferioris ætatis *sorbitium*. Nihil igitur ad *bombum*. Divinent alii acutiores, quid hoc sibi velit.

BOMBUS, Bombulus, Crepitus. Joan. de Janua. *Bombus, sonus, ... invenitur etiam pro sono culi*. Alibi: *Trulla, Bombus vel sibilus ani*. Gloss. Lat. MS. Regium: *Bombus, sonus*. Gloss. Lat. Gr. *Bombus* βόμβος. Ita scribendum pro *Bomuis*. Vetus Charta hominii, apud Camdenum in Britannia, & Spelmannum, de quodam Baldino, qui tenuit terras in Hemingston in Comitatu Suffolciensi per serjanciam, pro qua *debuit facere die Natali Domini singulis annis coram domino Rege unum saltum, unum sufflatum, & unum Bombulum*, Id est, ut, idem Camdenus interpretatur, *ut saltaret, buccas inflaret, & ventris crepitum ederet*. Spelmannus habet, *saltum, sufflum, & pettum*. Atque inde eidem Baldino cognomen inditum *le Pettour*. Charta 27. Sept. an. 1398. pro loco *de Breuil* in Burbon. ex Camera Comput. Paris. *Item en & super qualibet uxore maritum suum verberante unum tripodem. Item insuper qualibet filia communis sexus videlicet viriles quoscunque cognoscente de novo in villa Montis Lucii eveniente 4. den. aut unum Bombum, sive vulgariter Pet, super pontem de Castro Montis Lucii solvendum*.

Bombicus, Superbus, inflatus, apud Fortunatum lib. 4. de Vita S. Martini:

Intolerabilium per inania Bombica jactans.

Bomboba vox, apud Adhelmum de Virginitate capite 10.

¶ Bombere, Medicina Salern. p. 231. edit. 1612.

Radix rapa bona est, comedenti dat tria dona;
Visum clarificat, ventrem mollit, bene Bombit.

¶ Bombicans Harpa. Vide in hac voce.

¶ Bombire vel Bombilare, dicitur de apibus bombum edentibus. Vide *Banlare*.

Bombizare, apud Papiam, [& in Epist. obscurorum virorum: *Ipsa multum bibit & comedit, ac bis nuper Bombizavit, quando sedet apud me in mensa, & dixit quod fecit cum scamno*.]

Bombulum. Epistola incerti 28. de diversis generibus Musicorum, tom. 9. Operum S. Hieronymi, de fistula: *Et per singula latera 12. Bombula area 12. fistulis in medio positis in catena fixis dependent: ita tria Bombula in uno latere per circuitum utique figuntur, & concitato primo Bombulo, & concitatis 12. bombulorum fistulis in medio positis, clamorem magnum, fragorem que nimium supra modum simul proferunt*.

¶ BOMBYCINÆ Cartæ. Vide in *Bombax*. 1.

BOMBYCINARE, in Glossis Isidori, *Purpuram facere*. *Bombycinatores, purpuram facientes*. Ita Joan. de Janua. De *Bombyce*, multa habet Salmasius ad Tertull. de Pallio. [Vide Grævium ad Glossar. Isid. ubi docet per Bombycinatores non esse proprie intelligendos eos, qui purpura tingebant vestes bombycinas, sed eos qui illas texebant.]

¶ BOMINATORES, Θορυβοποιοί, θρυλλητοποιοί, ἢ ταραχαί: *Tumultuatores*. Supplem. Antiquarii.

¶ BONA Fides, loco juramenti ab Episcopo interposita. Vide *Fides*.

¶ BONA Fiscalia, patrimonialibus opposita. Vide in *Fiscus*.

BONA-Gratia, in Gloss. Basilic, *βέναγράτζια, χαριτικῶς, ἄνευ μεμψίας, καὶ αἰτίας εὐλόγου*. Formula usitata in divortiis quæ ex *mutuo consensu* inter conjuges invicem diffidentes interveniebant fierique dicebantur *bona gratia*, (nos diceremus, *de bonne grace*) nullo facto *repudio*: quæ quidem verba ut formalia Latinis verbis, non semel leguntur in Novellis Græc. Justiniani 22. & Justini 2. Adde Julianum Antecess. cap. 132. & Constitutionem Justiniani ad Julianum P. V. *Ut possit ex consensu dissolvi matrimonium*. Huc pertinent Capitula ad Legem Alamannor. cap. 29. *Si voluntaria se partire volunt, tollant quod eam per legem obtinget*.

BONÆ Indolis. Vide *Indoles*.

BONA Persona. Capitular. Caroli M. lib. 5. c. 10. *De Ecclesiasticis vero qui supradicta facinora commiserint, si Bona persona fuerit, perdat honorem suum: minores vero, &c.* id est, in dignitate constituta.

¶ BONACIA, Malacia, Gall. *Bonace*. Boncompagnus de Obsidione Anconæ cap. 13. apud Murator. to. 6. col. 939. *Unde cum Spartanis bonæ spei ponatis anchoram constantiæ fortioris, donec mare tribulationum in Bonaciam convertatur*.

BONAGIUM. Vide *Bonna*. 2.

¶ BONANNUM, Species carbunculi, seu tumor malæ, maxillæ. Acta SS. Junii tom. 3. de S. Raynerio: *Et sæpe eum cultello aperiebantur ei dentes, ut cibum vel potum sumeret; & dicebant eum pati infirmitatem, quæ dicitur Bonannum, per contrarium, id est, mal, malannus*. Vide *Bonum malannum*.

¶ BONARE, Bonaria. Vide in *Bonna*. 2.

¶ BONARIUM, Bonarius. Vide *Bonnarium*.

BONAS, Bona fortuna, thesaurus, seu potius thesauri inventio, Usat. Barcinonens. MSS. c. 106. *De Rustico si invenerit Bonas. Rusticus vero si invenerit aurum vel argentum, quod vulgo dicitur Bonas, aut equum aut mulum, ... statim denuntiet domino suo, &c.*

¶ BONATA Terræ. Vide in *Bonnarium*.

BONATUS, Bonus, commodus, idoneus, Gallis *Bonasse*. Fragm. Petronii: *Dum Bonatus ego, & volo videri lenis*.

¶ BONATZA, Malacia, tranquillitas maris, Gall. *Bonace*. *Breydenbach* Iter Hierosol. pag. 239. *Die quinta Decembris, facta tranquillitate classem solvimus & tractu remorum naves passim educebantur, quia non erat tunc ventus, sed Bonatza, id est tranquillum*.

¶ BONATZUS, Eadem notione, apud eumd. *Breydenbach* pag. 33. *Quam tranquillitatem nautæ Bonatzum appellant*.

¶ BONCALE, pro *Bancale*, Tapes quo scamnum insternitur. Annal. Bened. tom. 4. pag. 208. *In festivitatibus magnis sit ipsa domus ornata cum cortinis & palliis & Boncalibus in sedilibus ipsorum*.

¶ BONCHA, ab Anglico *Bunch*, Fasciculus v. g. ceparum, vel, ut hic, alliorum circa paleas colligatorum ad instar oblongi racemi. Kennet. Antiquit. Ambrosden. pagina 575. *Et in duabus Bonchis allei sex denarios, &c.*

¶ BONCHALLUS, Idem quod *Boncale*. Locus est in *Cupa Romana*.

¶ BOND, Bondagium. Vide *Bondus*.

BONDA, Vox Saxonica, Paterfamilias, maritus; quibusdam, habitator. Leges Kanuti Regis cap. 98. Editionis Bromptoni: *Ubi Bonda & paterfamilias manserit sine compellatione & calumnia, sit uxor & pueri in eodem sine querela*. Totidem habentur in Legibus Henrici I. cap. 14. Occurrit etiam apud Olaum Wormium in Monument. Danic. lib. 3. pag. 233.

Bondo, Bondones, Eadem notione, Viri probi, honorati, apud Andream Suenonis lib. 1. Legum Scanicarum c. 5. 8. lib. 4. c. 4. 12. 17.

¶ BONDELLUS, Perperam editum pro *Boudellus*, Vide *Botellus*.

¶ BONDONUS, Dolii obturamentum, Gall. *Bondon*. Statuta Massil. pag. 395. *Quod omnes botæ circa unum palmum ad Bondonum sint investitæ circulis*.

BONDUS, Servus obnoxiæ conditionis, qui alias *nativus* ex Saxon. Bond, ligatus, obligatus. Thom. Walsinghamus in Richardo II. pagina 247. *Rustici namque, quos Nativos, vel Bondos, vocamus*. Quoniam attachiamenta cap. 56. §. 2. *Reddit seipsum illi domino suum nativum, sive Bondum. Nativi & Bondi*, in Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 34. *Servitia Bondorum*, in Monast. Angl. tom. 1. pagina 556. *Bondi Regis* in Legib. Forestarum Scoticarum cap. 4. Danis, *Bonde*, est rusticus, colonus, unde *fribunder*, liberi coloni, ut auctor est Isaac. Pontanus in Chorogr. Daniæ. [*Bond* in Testamento Johannis *de Nevill* apud *Madox* Formul. Anglican. pagina 428. *Item dum contingat me obire, volo quod tota firma mea unius termini tunc ultimo elapsi condonetur omnibus tenentibus meis, videlicet Husbondis, Coters & Bond; nec volo quod legacio hæc se extendat ad liberos tenentes meos aut ingenuos, qui habent terras de suo proprio vel aliorum & tenent aliquid de me*.] *Bondones*, in Charta an. 1387. apud Pontanum libro 9. Hist. Dan. pagina 514. *Milites, Militares, Bundones, villani, &c.* Ericus Upsalensis lib. 3. Histor. Suecor. ann. 1188. *Eodem anno erat guerra in Gothlandia inter cives de Visby, & Boudones terræ*. Vide Janum Dolmerum ad juris Aulici Norvegici veteris capita 9. & 34.

Bondagium Conditio ipsa servilis, vel colonica, Leges Baronum Scotic. tit. 56. §. 3. *Si autem nativi domino suo negent nativitatem suam, sive Bondagium, tunc attachiabuntur per Ministros Domini Regis*. Iisdem autem modis *bondi* fiunt, quibus servi alii. Eædem Leges §. 5 *Diversus est modus nativitatis, sive Bondagii, nam alii sunt nativi de avo & proavo, &c.* §. 6. *Alius modus Bondagii est ubi aliquis extraneus aliquam terram servilem de aliquo domino accepit faciendo pro eadem terra servile servitium, &c.* §. 7. *Est & tertius modus nativitatis & Bondagii, cum aliquis liber homo, pro domino habendo vel manutenentia alicujus magnatis, reddit seipsum illi domino suum nativum, sive Bondum, in curia sua, per crines anteriores capitis sui, &c.* Charta Ricardi II. Regis Angl. apud Thom. Walsingh. pagina 254. *Sciatis quod de gratia nostra speciali manumisimus universos ligeos & singulos subditos nostros, & alios Comitatus Herefordiæ, & ipsos, & eorum quemlibet ab omni Bondagio exuimus, & quietos facimus*. Idem Walsingh. p. 628. *Rustici quidem fuistis & estis, & in Bondagio permanebitis*. Vetus Inquesta apud W. Dugdalum in Antiquit. Warwici pagina 665. *Et etiam si aliqui de hujusmodi Custumariis exierint de domino & noluerint plus trahere moram ibidem, solebant venire in Curiam, & sursum reddere in manum domini tenuram suam Bondagii cum omnibus equis suis masculis, & pullis masculis, & carrectam ferro ligatam, porcis masculis, panna sua integra lanea non formata, & meliorem suam ollam æneam, & exire, trahere moram ubicunque voluerit, sine calumnia domini, & ipse cum omni sequela esse liber in perpetuum*. Vide Edw. Bisseum in Notis ad Uptonum pag. 86. [& supra *Bedrepium*.]

Tenere in Bondagio, idem valet quod *tenere in villenagium*. Chart. Walteri de *Clifford* in Monast. Angl. tomo 1. pagina 864. *Illam videlicet acram terræ quam Ro-*

Robertus ... nuper de nobis tenuit in Bondagio jacentem inter terram nostram, &c. Thom. Walsinghamus in Ricardo II. p.270. *Quod nulla acra terræ quæ in Bondagio vel servitio tenens, altius quam ad 4. denarios haberetur*.

¶ BONELLUS, Diminutivum *Bonnæ*, Meta, limes, terminus. Charta Chassaniæ anni 1399. *Juxta Bonellum seu metam dividentem jurisdictionem .... Domini Bellijoci & Dominorum Chassaniæ ex solis ortu* &c. Vide *Bonna*. 2.

¶ BONENDENUS, Nummus, monetæ species. Bullar. Carmelit. pag. 272. col. 2. ex Bulla anni 1463. *Neque cogi possit aliquis, etiamsi plura beneficia obtineres, ad solvendum pro quitancia, si eam habere voluerit, ultra unum Bonendenum pro litera & sigillo. Et ne de moneta, de qua fiet & fieri debet solutio d. decimæ, valeat hæsitari ... volumus, quod ... ipsa decima ad monetam in præfatis terris & locis communiter currentem levetur*, &c.

BONETA, Bonetta, Capitis tegumentum, Gallis *Bonnet*, Italis *Birreto*. Chronicon Vosiense parte 1. cap. 74. de vestibus virorum sui temporis: *Mitras gestabaat juvenes utriusque sexus, quas vocabant Bonetas, post, capellos de lino, vel coffias*: &c. [Hist. Dalphin. tomo 2. pagina 275. *Pro una Bonetta pro Domino, taren* IV.] Vide *Bonnarium*.

¶ BONETUM, Bonnetum. Nova Gall. Christ. tomo 3. Instrum. col. 160. ubi de Clericorum indumentis *Non pileos*, deferant, *sed Boneta sive Bonneta nigri coloris, serico vel deauratis laminis aliisque imaginibus non insignita*. Leiboitius Scriptor. Brunswic. to. 2. pagina 423. ex Chronico S. Godehardi in Hildesheim: *Cingulo nigrante ac lato veste sæpe communi, Bonneto nec pretioso nec vili*.

¶ BONETUS, in Statutis S. Victoris ann. 1531. *Statuerunt, quod omnes Monachi totius Religionis Bonetos nigros deferant, rotundos & profundos, non cornutos seu largos, nec bassos sed mediocres*.

¶ Dom. de *Caseneuve*, applaudente Menagio vocis hujus originem ad sua usque tempora incognitam adinvenit, cum eam duxit à quadam specie panni *Bonnet* appellati. Illius scriptoris hæc sunt verba prout ea refert Menagius: *C'etoit certa indrap dont on faisoit des chapeaux, ou habillemens soit de teste, qui en ont retenu le nom, & qui ont été appellés* Bonnets, *de meme que nous appellons d'ordinaire Castors les chapeaux, qui sont faits du poil de cet animal*. Le Roman *de Guillaume au Court nez, dans le charroy de Nismes*:

Un Chappelet de Bonnet en sa teste.

Guil. de Naogiaco in Vita S. Ludovici. *Ab illo tempore nunquam indutus est squarleto, vel panno viridi, seu Bonneta*.

BONI Homines, dicuntur sæpe qui in placitis publicis cum Comitibus & judicibus judicia exercebant, quibus justitiæ studium curæ erat, *in qua*, ut ait Cicero l. 1. de Offic. *virtutis est splendor maximus, ex qua viri Boni nominantur*. Ita passim in Notitiis judiciorum, quorum formula ejusmodi erat: *Ibique residebat in placito N. Comes, & ibi sedebant de judicibus N. N. ibique residebant cum eis de Bonis Hominibus N. N.* Pronuntiationis autem formula fuit: *Et nos qui supervius N. Comes, cum memoratis judicibus & Bonis Hominibus ... judicavimus*.

Probi Homines, (*preud-hommes*, nostris) in Usaticis Regni Majoricar. MSS. ex quibus sequentia depromsimus: *Nos Jacobus Rex Majoricar. statuimus & etiam ordinamus, quod judices curiarum nostrarum, seu ipsi Curiæ Bajuli & Vicarii, vel etiam locum nostrum tenentes ... ad ferendas sententias sic procedant. Videlicet quod vocent, vel vocari faciant, quilibet prout eis incumbet, octo Probos viros idoneos, & sufficientes, & omni suspicione carentes civitatis Majoric. Inter quos 2. sint jurisperiti, si commode possint haberi, à quibus recipiant juramentum, quod bonum, legale, & justum consilium dabunt dictæ curiæ sive judici secundum bonam suam conscientiam, servatis consuetudinibus & libertatibus civitatis & insulæ ... & illis consuetudinibus & usaticis deficientibus, secundum jus commune, & quod teneant secretum super iis quæ eis in prædicto consilio revelabuntur: & quod per se nec per alium dictis, seu factis, aut signis non faciant aliquid propter quod impediatur justitia in prædictos. Quibus peractis partibus, ubi partes fuerint, vel eorum procuratoribus præsentibus procedere voluerint cum suis advocatis, vel sine, prout partibus placuerit, negotium super quo ferenda erit sententia, seriatim & plenarie dictis Probis Hominibus expenatur, rationes etiam & allegationes vel aliter exponantur. Et consequenter partibus exclusis, dicti judices seu curiæ conferant cum prædictis octo Probis viris, & consilium eorum requirant, & diligenter audiant & intelligant quod sibi duxerint consulendum. Ipsi vero judices conferendo eis suam intentionem, exprimant prius ante datum sibi consilium ab eisdem, & quid secundum jus & rationem sibi visum fuerit faciendum. Et si omnes concordaverint, ad definitionem negotii procedere non morentur, sententiam suam in personam judicum seu curiarum proferendo. Si vero octo Probi viri in unam sententiam concordarent, & judices seu curiæ in aliam, & sic in suis opinionibus & consiliis essent penitus discordantes, volumus & statuimus, quod dicti judices seu curiæ iterato cum aliis octo Probis hominibus, ante sententiæ prolationem, eodem modo & forma consilium habeant & tractatum: quo secundo consilio habito, non differant dicti judices seu curiæ sententiam promulgare secundum consuetudines & privilegia civitatis*. &c. De *Bonis* viro *hominibus*, vide Marculfum l. 2. form. 9. Formulas Regales apud Bignonium c. 8. Capit. Car. M. lib. 1. c. 140. Sammarthanos in Archiep. Narbon. n. 15. Testamentum Hadoindi Episc. Cenoman. apud Brisson. lib. 7. Formul. &c.

¶ Boni, Nude dicuntur Consiliarii seu Judices, Judicis principalis Assessores, in S. Ludovici Præcepto an. 1254. to. 1. Ordinat. Regum Franc. p. 72. *Emendas autem pro maleficiis seu delictis à Baillivis nostris, nisi in foro judiciario publico de Bonorum consilio fuerint, judicate, vel estimate, quamquam antea fuerint gagiate*. Illi autem *Boni*, quos tunc temporis *Judices* seu *Hommes jndicantes, Jugeurs, Hommes jugeans*, appellabant, neutrius partis esse debebant *Amici*, ut idem S. Ludovicus præcipit lib. 1. Stabilimentorum cap. 105. *Appeller Gens souffisans, qui ne sojent de l'une partie ne de l'autre*. Vel ut habetur lib. 2. cap. 15. *Qui ne feront mie de parties*.

Boni homines de Communia, Viri probi. Gesta Innocentii III. PP. pagina 148. *Eligantur quatuor boni viri super discordia & divisione quæ vertitur inter ipsos, & illos qui se nominant Bonos homines de Communia, & Richardum*, &c.

¶ Boni Homines, vocantur apud Anglos villici aliique rustici quibus est familia. Ordinatio domus regiæ sub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nigro Scaccarii p. 355. *Gilobertus Bonus homo & Ranulfus in domo comedent, & III. ob. hominibus suis*.

¶ Boni Homines appellati viri duodecim apud Florentinos qui duobus mensibus urbi administrandæ præerant. Consule Jac. Wilhel. *Imhoff* in Genealogiis viginta illustrium in Italia familiarum.

Boni Homines, Albigenses hæretici, qui ita se appellitant, ut auctor est Monachus Vallis Sarnensis in Hist. Albig. c. 4. sub fin. Concilium Lumbariense an. 1176. *Quam* (fidem Catholicam) *expugnare nitebantur quidam qui faciebant se appellari boni homines*, &c.

Concilium Narbonense ann. 1235. cap. 29. *De credentibus* Valdensium: *Si reverentiam fecerint hereticis, ubi credentes, orationes ipsorum implorantes, & Bonos homines profitentes, quasi adorant illos.* Acta Concilii Terraconensis ann. 1242. *Suspectus de heresi potest dici . . . qui credit ipsos Inzabatos esse Bonos homines, &c.* Fridericus II. Imp. de Albigensib. *Hi serpentes qui latenter videntur inserpere, & sub mellis dulcedine virus evomere.* Rogerus Hovedenus in Henr. II. *Erant in Provincia Tolosana quidam heretici, qui se appellari faciebant Bonos homines.* Reinerus contra Vald. c. 6. ait illos qui *Consolati* (Albigensium sectarii) vocantur in Lombardia, *Bonos homines* in Theutonia appellari. Huc etiam spectat responsum Hæretici illius Albigensis, apud Guill. de Podio Laurentii cap. 3. qui rogatus ab Episcopo ubi vellet sepeliri, respondit, *se velle ad Bononios sive Bonosios, hoc est, hereticos deportari.* Quo vocabulo forte Gallicum: *Bones gens*, expressit ille.

Boni Homines, præterea dicti Fratres Ordinis Grandimontensis. Stephanus Tornacensis Episcopus Epist. 1. de iis: *Hominibus placent, & servi Christi sunt, Boni homines appellantur. Nam bonitatis illorum testis est & exclusa cupiditas, & inclusa paupertas.* Et mox: *Si ab eis quæsieris, cujus ordinis sunt, respondent: Peccatores sumus. Si ab aliis, Bonos homines esse dicunt. Nam & in provincia illa, unde originem habent, abi est caput & sedes eorum, cellulæ ipsorum Boni homines appellantur.* Jo. Brompton. ann. 1170. *Boni homines Grandimontis.* De Grandimontensium Ordine consulendi omnino Joannes Sarisber. lib. 7. Policr. c. 23. Jacob. de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 19. & Jo. Bollandus ad 8. Febr. [Martenius Anecdot. to. 1. col. 645. & seqq.]

Boni Generis homines, Εὐγενεῖς, in Capitulari 2. an. 813. cap. 12. Vide *Boneaati*.

¶ Boni Pueri, Pauperes Scholares. Vide *Pueri*.

¶ Boni cum Massa Aurei. Vide *Moneta aurea* in *Moneta regia*.

BONIFACIES, Εὐπρόσωπος, in Gloss. Gr. Lat. Occitanis, *Bounifaci*, est *un bon enfant, un benet*, ut auctor est Petrus Goudelinus.

BONIFATUS, Εὔμοιρος, in Gloss. Gr. Lat.

¶ BONIMORIS, Καλότροπος, *bene moratus*. Supplement. Antiquarii.

BONINFANTI, quasi *boni pueri*, nostris, *Bons-enfans*, dicti in Bohemia nescio qui religiosi. Histor. MS. Rosensis, laudata à Bohuslao Balbino in Histor. Bohem. pag. 273. *Eodem anno* (1259.) *Berbardus Canonicus Pragensis Institutor Bonifantorum in Ecclesia Pragensi obiit nonis Augusti. De eorum institutione ita idem Balbinus: Numero 12. fuere, iisque alendis attributa villa; nemo annis 10. junior admittebatur, ætatis anno 18. è contubernio dimittebatur.*

¶ BONISCULA, Modica bona, Exiguæ facultates. *Quod eos Bonisculis parentum, sicut asserit, reliquit extorres.* Can. *Irreligiosa*. Dist. 87. ex Hierolexico Macri. Vide *Bonascula* in *Bonum* 1.

BONITAS, Exactio sub specioso *Bonitatis* nomine, tanquam gratuito à subditis dominis præstaretur. [Charta S. Ludovici Regis Franc. apud Marten. Collect. Ampliss. tom. 1. col. 1267. B. *Super eo quod Præpositi nostri Meloduni in ingressu præpositura quasdam exactiores, quas vulgariter Bonitates appellabant, ab iis nomine servitii extorquebant &c.*] Leges Comitis de Monteforti ann. 1212. pro Albiensibus: *Nullus Baro, Miles, aut quilibet alius dominus, cui Comes dederit terram in partibus istis, poterit exigere ultra mensuram talliæ statutam, & confirmatam, litteris eorumdem dominorum, & Comitis, sive nomine talliæ, aut Questæ sive Bonitatis, vel cujuscumque alterius causæ.* Chartular. Abbat. Majoris Monasterii, seu Vindocinense Thuani, n.

11. *Cœpit dicere quod ille Odo habuerat ei conventionem, ut omni anno faceret ei aliquam Bonitatem. Quam cum nollemus ei facere, quia falsum erat quod dicebat, saisivit decimas, quas olim nobis ipse auctorisaverat.* Charta Bertæ Comitissæ Blesensis anni 1001. in Tabulario Abbatiæ Burguliensis fol. 101. *Ut simul Bonitatis & eleemosynæ efficeremur participes.* [Charta anni 1240. ex Archivo Castri Vitreii: *Gaufridus de Poenceio dominus Guilchiæ, dedi in maritagium Andreæ domino Vitreii cum Thomasia filia mea . . . quatuor libras de Bonitate de Restiers, & quidquid habebam in milite exercitus de Restiers.*] Vide Consuetud. localem *de Soesmes* art. 2.

Bonitas. Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 108. §. 1. *Quidam homo diabolo instigante dixisset ad servum alienum: Veni, & occide dominum tuum, & ego tibi facere habeo Bonitatem quam volueris.*

Bonitas, Felicitas, beatitudo, apud Alypium Antiochenum in Descript. orbis capit. 2. Vide *Malitia*.

¶ 1. BONNA. Vide *Benna*, ad lineam: *Atuade ernes Moguntiae*.

2. BONNA, Bunda, Bodina, Bodula, Terminus, limes.

Bonna. Glaber Rodulfus l. 2. cap. 10. *Multi ibi limites quos alii Bonnas vocant, suorum recognoverunt agrorum.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 69. *Fecerunt donum & finem ac pacem de terra de Vivent Deo & hujus loci Fratribus, sicut post ostensa & limitibus sive indiciis est manifestata, quas vulgus Bonnas appellat.* Charta Radulfi Comit. Suession. ao. 1209. in Chron. Abbatiæ Longipontis, pag. 124. *Sicut Bonnis & intersignis disterminatum est (nemus.)* [Tabular. Monasterii Calensis p. 41. *Infra metas vel Bonnas.*] *Bonne* Gallis nostris. Gloss. Lat. Gall. *Meta, termes, Bonne.* Guill. *Guiart*,

Et refait mettre hors des Bonnes,
Bien plus de douze cens personnes.

Hinc *Bonneer*, pro *Borner*, limitem figere. Gloss. Lat. Gall. *Metari, Bonner.* Assisæ Hierol. cap. 257. *Ils le doivent suivre & pourchasser la devise, & Bonneer là.* *Terres abonnées* dicimus vulgo possessiones definita ac determinata pensione annua ab cæteris præstationibus immunes.

Bonagium, Jus quod Majoribus villarum maxime competit in defigendis metis in terris vassallorum. *Bornage*, in Consuetudine Peronensi, ubi dicitur Jus istud spectare ad Majorem & Scabinos ejusdem oppidi. Terrarium insulæ Adami: *Le fief de Hardivillers adroit, de voirie, forage, rouage, Bornage, 12. paires de grand de chevrotin, un estuef, un chapeau de roses, &c.* Tabularium S. Dionysii an. 1208. & 1235. de Majore *de Sorbais*: *Habebit Bonagia, investituras, homagia, &c.* Alia an. 1240. *Et habere debet præter Bonagia & saisinas*, Alia ejusdem anni: Manasserus de Gornaco vendit *quicquid habet in Majoria de Baillolo, exceptis Bonagiis, saisinis, & foragio.* Alia an. 1237. ibid. *Bonnagia S. Dionysii spectant ad Majorem ad usus & consuetudines de Ulliaco.* Charta an. 1263. in Tabul. S. Mauri Fossatensis: *Notum ... quod nos dedimus Joanni dicto Juvem de Nongento ad vitam ipsius . . . Majoriam nostram de Nongento cum duobus arpentis prati, necnon rotagium, foragium, & Bonagium, investituras, districta, & alia omnia ad nostram Majoriam de Nongento pertinentia.* [Literæ Officialis Andeg. an. 1269. ex Archivo S. Albini ejusdem urbis: *Fulco de Torallo minor miles... vendidit & concessit. omnes fructus quos habere poterat... anonagiis, avenis, avenagiis... Bonagiis, &c.*] Ch. Matthæi Comitis Bellimontis an. 1184. *Ubicumque vero prædicti hospites terras juxta vias appendentes habuerint, Majorem meum requirent, ut*

terris

terris suis metas imponat, *&c.* In eodem Tabulario sæpe *Bonagia* & *metæ* confunduntur. Hinc

Fixio metarum, pro *Bonagio*. Charta an. 1220. ex eodem Tabulario S. Dionysii, de Majore de Cormeliis: *Saisinas recipit, figit metas, cum figendæ sunt, de singulis saisinis seu investituris habet 2. sextarios vini mediocris, & de fixione metarum habet unum sextarium vini, scilicet mediocris*. Alia an. 1214. ibid. *Habebit Prior Rulliaci pro metis figendis 4. den. &c.*

Abonagium, Idem quod *Bonagium*. Charta Ludov. Regis Fr. an. 1225. in Tabulario S. Dionysii, de Majore de Grandi-puteo: *Habe ... omnimodam justitiam in hominibus & hospitibus S. Dionysii, citationes, arramnas, districta, Abonagia, denarios, &c.* In alia an. 1244. Girardi de Dilugio: *Foragia, Abonagia, Botagia, &c.*

Esbonagium, Eadem notione. Tabularium S. Dionysii, an. 1216. *Saisinæ & Esbonagia cum advenerint*. Charta an. 1250. in Tabulario Capituli Paris. lib. 2. Ch. 35. *Et de omnibus pertinentibus ad Majoriam antedictam* (de Civiliaco) *videlicet messariam, investituras, Esbonagia, cossatum, & pissatum grangia de Civiliaco*. Regestum Parlamenti sign. B. fol. 119. inter Aresta an. 1298. *Item quod quoddam Esbonagium à terra ipsorum Abbatis & Conventus S. Vedasti* (Attrebatensis,) *à terra & vivario Abbatis & Conventus de Monte S. Eligii faciendi idem Comes* (Atrebat.) *nitebatur multis rationibus per se fieri debere, &c.*

¶ Bonare, Metas figere, mensurare. Charta anni 1214. ex Archivo Castri Vitreii: *Petrus Dux Britanniæ de assensu Aelidis uxoris meæ, dedi Simoni fideli servienti meo les restuuz de Torignè, prata & terras, sicut ei Foucaudus serviens meus Bonavit*.

Esbonare, Mensurare, *Esbonner*. Tabular. Fossatense fol. 136. *Centum & decem arpenta nemorum ... mensurata seu Esbonata fideliter, &c.*

Debonatio. Tabularium Conchensis Abbat. in Ruthenis Ch. 481. *Et hæc omnia intra ista Debonatione, cum cæteris terris, pratis, silvis, &c.*

Bunda, pro *Bonna*, Anglis *Bound*. *Metes & bounds*, in Littletone sect. 36. 44. &c. Inquisit. de foria facturis forestarum Regis Angl. cap. 16. *Inquiratur per quas metas & Bundas singuli forestarii de feodo teneant ... forestas suas*. Monasticum Angl. to. 2. pag. 2. *De Bundis 12. hidarum*. Pag. 3. *Hæc omnia infra Bundas 12. hidarum contenta*. Charta Bartholomæi Episcopi Laudunensis an. 1147. *Sicut divisum est fossatis & Bundis*, in Hist. Guinensi. Adde Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 8. §. 2. & Fletam lib. 2. cap. 41. §. 30. lib. 4. cap. 2. §. 17. &c. præterea Guillelm. Prynneum in Libertatib. Angl. tomo 3. pagina 358. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 264. Res Mogunt. tom. 2. pag. 544. edit. 1722.]

Bundare, Metas figere, in Monastico Anglic. to. 3. pag. 236.

Bodina, Idem quod *Bonda*, Meta, limes. Charta vetus sub Roberto Rege Franc. in Tabulario Monasterii Nobiliacensis in Pictonibus: *Alodus sic est circumcinctus & divisus per Bodinas fixas & loca designata*. Occurrunt eadem verba in Diplomate Caroli Calvi in Tabular. S. Hilarii Pictav. & in alia Charta Monasterii S. Maxentii Ch. 132. apud Beslium in Comitib. Pictav. p. 177. & 222. & in Tabular. Abbat. Belliloci in Lemovicib. n. 24. in Tabular. Brivatensi Ch. 18. 35. &c.

Bodena. Tabularium Conchense in Ruthenis Ch. 120. *Et in ipsa riparia, prato dominicario per Bodenas fictas totum & ab integrum vobis cedo, &c.* Charta S. Willelmi Gellonensis edita à V. Cl. Joan. Mabillonio tomo 5. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti pagina 89. *Ab Occidente infrontat in ipso Aviso* (rivo) *qui discurrit per concava montium in Bodena antiqua, quæ est in supercilio montis, &c.*

Bodinare, Bodinatus, Debodinare. Tabularium Belliloci n. 54. *Sunt ipsi mansi terminati vel Bodinati*. N. 168. *Cum sint determinatæ vel Debodinatæ*. Tabularium Conchense Ch. 221. *Et habet fines ipsa vinea de tres partes ab ipso veaduore, & de quarto vero latus terram Roberti, quantumcumque infra istos fines mea juxta est possessio, aut postea Debodinata erit, &c.* [Hinc emendanda Charta ex Tabulario Vosiensi fol. 15. verso, ubi habetur de mansis, *Quemadmodum sunt determinati & Debinati*; legendum enim *Debodinati*. Ibidem fol. 7. legitur, *Sicut sunt terminatæ vel debornatæ*.]

Bodula, Eadem notione habetur in eodem Tabulario Bellilocensi n. 33. *Quæ Bodulæ faciunt divisionem, &c.*

¶ Bodulatus, in Archivo Prioratus S. Joannis Tolosani: *Et salvo jure hospitalis de portu & vinea sive campi & orti, sicut Bodulatum est & terminatum*.

Butina, Idem quod *Bodina*. Lex Ripuar. tit. 60. de traditionibus vel testibus adhibendis §. 4. *Si autem ibidem infra terminationem aliqua indicia sua arte, vel Butinæ vel mutuli facta extiterint, &c.*

Existimat Rigaltius voces *Bonna* & *Bunda*, ab Agrimensoribus & Gromaticis nostros mutuatos esse, effictasque ex iis quas passim usurpant, *botones*, *botontini*, & *botontones*, quæ tumores, sive monticellos & colliculos, qui aliquando terminorum vicem funguntur, significant. *Aggeres terræ* dicuntur in Lege Bajoariorum tit. 11. §. 3. *Terrarum tumores*, Julio Frontino de Coloniis, [illegible], Græcis.

Botontinorum vero figuram repræsentat Hygenus de Limitib. constit. pag. 222. Vocis mentio occurrit apud Innocentium, Vitalem & alios Gromaticos pag. 230. 267. 272. 312. *Botontones finales* pagina 243. 274 *Botones* pagina 288. Denique *Bodones* legit Cujacius ex MS. apud Paulum libro 5. Sentent. *Qui arbores terminales evertunt vel qui convellunt Bodones*. Vide Velserum libro 5. Rerum. August. Somnerus in Gloss. Anglo-Sax. aliter censet de harum origine, putatque effictas ex Saxonico Bindan, ligare, nodare, vincire, & Bindela, vinculis constrictio: unde Angli *bundle* pro fasciculo dicunt. Hinc etiam, inquit ille, agrorum fines, termini, limites, metæ, Latino-barbaris *bundæ*, Anglis *bounds* dicta: quod domino fundi sint in vinculum, ne eadem transgrediendo proximo injuriam inferret. Sed potior mihi est Rigaltii sententia.

¶ Bonaria, Idem quod *Bonna* 2. Consuetudines MSS. urbis Tolosæ ex Biblioth. Cl. D. *de Crozat* fol. 19. *Termini decorum, mesegariæ, sive dex villæ Tholosæ protenduntur & sunt, scilicet à villa Tholosæ usque ad Ecclesiam S. Michaelis ad castellum .... & exinde usque ad crucem de Cungno, & exinde usque ad Bonariam seu curtem Guillelmi Arnaldi ... & inde ad Bonariam vocatam de Fontanis*.

¶ BONNALIUM, Idem quod mox *Bonnarium*. Privilegium Alexandri Papæ III. de immunitate Ecclesiæ de Marsna, ex Tabulario S. Remigii Rem. an. 1180. *Prebenda autem Sacerdotis ... constituta hæc est, decima de Houten magna & minuta, & in eadem villa quatuor Bonnalia terræ*. Eadem ad verbum habentur in Privilegio Lucii Papæ de libertate ejusdem Ecclesiæ an. 1182. Sic etiam in Privilegio Adolphi Coloniensis Archiepisc. an. 1195.

BONNARIUM, Bonarii, Bonarium, Bonnuarium, Bonneta, &c. Modus agri certis limitibus seu bõnis definitus. *Bonnier de terre*, apud Jacob. Hemricurtium in Speculo Hasbanico p. 6. Certe *Bonarios* ipsos limites dictos, docet Charta Theodorici Episcopi Virdunensis

ex Tabulario S.Vitoni: *Fines & metæ quot vulgo Bonarios vocant*. Proinde vocem perperam Columbus à *bobus* deducit. Formulæ veteres Pithœi cap.25. *Hoc est, ad illa villæ Bunnaria tanta, manso cum superposita de vinea arpennis tantos*, &c. Adde c.35.67. Charta Ludovici Imp. apud Chapeavillum in Walcando Episcopo Leodiensi c. 34. *De terra arabili 2. partes de Bonnario*. Charta Agii Episcopi Aurelian an.854. *De terra arabili Bunn.* 13. Vide Baldricum Noviom.lib.1.cap.52. Buzelin.in Gallo-Fl.pag.396.[Angelbertum Abbatem Bonę-Spei Ord. Præmonst.in Chronico p. 196.201.211.219. 227.& 257. Miræi Opera Diplom. to.1. pag. 832. edit. 1723. Baluz. Hist. Arvern.tom.2. p.208. Gall. Christ.to. 3. col. 109. D. 490. D. & inter Instrum. col. 15. E. 31. C. 88, A. Marten. tom. 3. Anecd. col. 522. 525. 1273. &c.]

Bonuarium, perperam, ni fallor, pro *Bonnarium*, habetur in Statutis antiquis Corbeiensis Monasterii lib. 1.cap.7. *Ut unicuique Molinario mansus, & 6. Bonnaria de terra dentur*. Mox. *De illa terra, quæ ad illum mansum pertinet, id est, Bonnaria* 4. Ita etiam legendum pro *Bunuarium*, apud Hariulfum lib.3. Chronici Centul. cap.16. in Chronico Afflighem.c.13. in Lege Langob.lib.3. tit.1. §.46. & in aliquot formulis. *Bunnarium* etiam legitur apud Hincmarum in Capitulis Synodal. cap. 2. *Si habent mansum habens Bunnaria* 12. Perperam vero *Bovarium* & *Bouvarium*, pro *Bonnarium*, apud Hemereum in Augusta Viromand. pag. 35. 228. & in Regesto pag.33.& 36. scriptum legitur, ut & in Scheda veteri Luxoviensi edita io operibus S.Columbani p.335. in Chronico S.Trudonis lib.9. pag.458. & in Chronico Valciodorensi pag.564. Dicitur &

¶ Bunnarium, in Codice MS. Irminonis Abb. San-Germ. fol. 23. *Ermbertus... habet de terra arabili Bunnaria* 11. Occurrit ibid. non semel.

Bunnarius. Papias MS. ex Isidoro: *Bunarii, mensura quædam terræ, sicut jugera* [MS. alter habet *Iunnarii*.] Charta an.1167. apud Miræum io Donat. Belg.lib.2.cap.54. *Quatuor Bunarii terræ, & dimidius silvæ*. *Bonnerius terræ*, in Hist.S.Martini de Campis pag.342. *Bonarium*, in Vita Caroli Abbatis Villar.cap. 3.num.17. *Bonarius*, apud Herimannum de Restaurat S.Martini Tornacensis cap.96. [In Charta Theodorici Flandrensium Comitis an.1151. Charta Johannis de Cysonin an.1225. utraque ex Tabulario S.Nicasii Rem & passim io Charta Carlomanni Regis ex Tabulario S. Germani Autissiod.]

Bonneta, pro modo agri, ejusdem videtur originis, qua *Bonnarium*, in Charta an.1284. in Duchesnii Hist. Drocensi pag.320.

¶ Bonata, Eadem notione. Charta MS. Roberti Comitis Castriæ apud Stephanot.in Fragm.Hist.tom. 13.pag.115. *Et duas Donatas* (l. Bonatas) *terræ & dimidiam Wermundi coci, & unam Bonatam terræ Willelmi pincernæ*.

Bonnarii, Bunatarii. Constitutio Caroli Crassi de feudis, apud Freherum & Goldastum: *Mansionarii 5. solidos, Absarius 30. denarios, Bunatarius 15. quorumlibet laribus possessores 6. suppleant*. Quo loco legendum censent Lindenbrogius *Bunnarentius*, id est, qui *Bunnarium* agri possidet. Huic emendationi favent quæ habentur in Legib. Normannicis vernaculis Willelmi Nothi à Seldeno editis capite 18. *Le Seignur pur 4. den. quo il donrad, si erunt quites ses Bordiers & ses Bonner, & ses serjant* Id est, *pro 4. denariis quos donaverit dominus, quieti erunt Bordarii ejus, & ejus Bonnarii, & ejus servientes*. Quo loco *Boner* seu *Bonnarii*, sunt qui *Bonnaria* possident, ut *Bordarii*, qui *bordas*.

¶ Bonoarius, in Præcepto Lotharii Regis pro Otberto an.856. apud Marten. Collect. Ampliss. tom. 1. col. 146. *In istis jam supra nominatis locis habet curtes & terras dominicatas* IV. *& capellas* II. *& alios mansos* XVII. *& ad unumquemque mansum Bonoarios* XXX.

¶ BONNETA, Bonnetum, Species pilei, nostris *Bonnet*. Vide *Bonetu*.

BONONES. Historia Balduini Luxemburg. Archiep. Trevirens. lib.2.c.10. de seditione mota Mediolani contra Henricum Imp. à Guidone de Turre: *Aurum & argentum, omnisque cultus pretiosus à Bononibus distrahitur*. Infra: *Tot ibi sunt Bonones rapina ditati repatriantes, quod ultra mensem plusquam Bonorum duo millia in exercitu* (Imperatoria) *deficere videbantur*.

BONONII, Bonosii. Vide *Boni homines*, [Albigenses Hæretici, &c.

¶ BONOSIACI, *Hæretici sunt à Bonosio dicti, qui dicunt Christum Filium Dei adoptivum, non proprium esse*. Papias MS. Iidem sunt qui aliis Bonosiani: de quibus vide Isidorum Orig. lib.8. cap.5. & de Scriptoribus Ecclesiasticis cap.20. Macrum in Hierolexico, &c.

¶ BONUARIUM. Vide *Bonnarium*.

1. BONUM, Id quod Latini *Bona* vocant, Facultates, nostris vulgo *Bien*. Baldricus Noviom. lib. 3. cap.72. *Et ipse Bonum suum recipere debebat*. Chronicon Abbatiæ S.Trudonis lib.10.pag.465. *Bonum de Provin ad id modicum defluxerat, ut vix solveret 7. marcas*. Vulgaris loquendi modus, le *Bien d'un tel lieu*. Charta Hilderici Comitis ex Tabulario S.Vitoni Virdunensis: *Hoc timore perterritus, trado tibi, sancto Vitone, Bonum meum, quod est temporale, sed indeficiens in perpetuum*, &c. Alia ibid. *Bonum nostrum quod habebamus ad Lunincensus*, &c.

Bonuscula, dimioutivum à *Bona*, Facultates, apud Sidon.lib.9.Epist.6.& in leg.29. C.Th. de Petit. & ultr.dat.

Bonum S.Mariæ, Superstitionis & paganiæ species, in Capitul.Karlomaoni an.743.c.19. *De petendo quod Boni vocant S. Mariæ*.

2. BONUM, Morbi species. Vita S. Anselmi Episc. Lucensis n.29. *Fuit Presbyter...cui malum id, quod per antiphrasim homines Bonum appellant, unius oculi lumen abstulerat*. [Vide *Malannus* 2.]

¶ BONUS Dominus, Arbiter, sic dictus, quod partibus litigantibus, tanquam bonus Dominus utrique consulebat, remque ioter eos componebat. Litteræ Officialis Vabrensis de arbitrio dicto per Guillelmum de Caoilliaco Priori de Roserio & Rectori Ecclesiæ de Balmis an.1342. *Compromiserunt se concorditer & amicabiliter in venerabilem ac religiosum virum D. Guillelmum de Cauliaco Camerarium Anianæ tanquam in arbitrum, arbitratorem & amicabilem compositorem & Bonum Dominum ab ipsis partibus communiter electum*.

¶ BONUSCULA. Vide in *Bonum* 1.

BOOGDIE. Arestum an.1411. in Hist. Betuniensi p.116. *Una cum servis seu gentibus suis servilis conditionis, esclavis, advenis, & Boogdia ad dictam terram de Kalkene* (in Flandria) *pertinentibus*, &c.

BOOLETUM. Vide in *Aprutare*, [& *Boletum*.]

BOOTHEMATA, *Adjutoria*, Ugutioni: ex Græc. Βοηθήματα.

BOQUERANNUS, Bucaranum, Buchiranum, Telæ subtilis species, Gall. *Bougran*. Gloss. Lat. Gall. *Bissus, Bouquerant*. Vincentius Belvac.lib.30.Spec. Hist.cap.85. *Aliæ mulieres Boqueranno stricto sub cingulo multis plicis sumptuosis operato & insuto...vestiuntur*. Idem lib.32.cap.4. *Tunicas miro modo formatas portant de Bucarano*. Et cap.7. *Bucaranum* habet. Paulus Venetus lib.3.c.45. *Bucheranum*. Joan. Villaneus lib.10.c.168. *Panno di Bucherame bambagino*. Bocac. *Una coltre di Bucherame*

rame Cypriana biancbissima. Vide Gesta Guillelmi Majoris Episc. Andegav. c. 22. Le Roman de Jordain MS.

Tyres & pailes, Bouquerans & cendez.

Le Roman d'Aubery MS.

De le hauberc vait après desmaillant,
Ausis le cope come fist un Bouguerant.

¶ BOQUESPAN. Vide Boquetallum.

BOQUETALLUM. Exstat Charta Gaufridi de Liziniano D. de Vouvent & de Mervent, data Spoleti an. 1232. qua Abbati Malleacensi dimittit Expeditionem & exercitum, Bannum, Boquetallum, quæ quidem ab hominibus Abbatis sibi deberi contendebat. [In Charta Hugonis militis anni 1263. Dominus Partiniaci, Volventi & Marcventi petit plures angarias, pangarias & costumas ab hominibus virorum Religiosorum Abbatis & Conventus de Burgolio...biennum ad reficiendum fossata castri novi de Marcveato, & Boquespan & plesses ad animalia silvestria capienda, &c. Cum in utraque laudata Charta de iisdem fere petitionibus, à diversis licet monasteriis, agatur, nullus dubito, quin idem sit vocum Boquetalli & Boquespan intellectus: Sed quis ille? An Jus procurationis, seu modici pastus, quem etiamnum Boquelle vocant rustici Dumbenses? Certe Boquelle à Boquetallum posset proficisci. Eumdem sensum patitur Bosquetallum in Charta an. 1232. apud Stephanotium in Antiquit. Benedict. Pictav. MS. to. 4. p. 408. Expeditionem quoque, biannum, Bosquetallum, in quibus tenere mihi eosdem homines proponebant.]

¶ BOR, [illegible], Pedes inflammans. Supplem. Antiquarii.

¶ BORACANUS, à Gallico Barracan vel Bouracan, Pannus è pilis caprinis contextus. Thuanus lib. 21. Historiarum pag. 795. Palliis, quæ Boracanos vulgo vocant, ex illa lana opere serico fimbriatis viri teguntur. Pallia Boracani dicta quod ex Boracano conficerentur.

¶ BORACUM, Borax, species metalli. Breydenbach Iter. Hierosolym. pag. 277. Mane quoque balneum ingrediatur, & corpus ejus fricatione valida mundetur, caputque cum carafablite & Boraco lavetur. Borac & Baurach apud Matth. Silvaticum est Spuma nitri.

BORAN, [Deprædatio mansionis.] Vide Raa.

¶ BORARIUM, f. Ostium fluminis, vel ora, Gall. Bord. Charta an. 1097. to. 5. Annal. Benedict. pag. 385. Altera (controversia) de piscatione in fluvio Segonæ seu Araris & in Borario fluminis, quod vocatur Sallia.

¶ BORBA, Gall. Boue vel Bourbe, à Græco βόρβορος, Lutum, limus, cœnum. Charta Girardi Hamens. Domini an. 1145. ex Tabulario Corbeiensi: Si contigerit dictos fratres de Margellis fossatum facere subtus bonnas prædictas, ipsi debebunt terram & Borbam de fossato suo projicere versclusam prædictam, & super beanas clusæ prædictæ.

¶ BORBOR, Eadem origine & notione. S. Ambros. lib. 9. in Lucam num. 25. Hæc enim erant jam vernacularia Judæorum, non vino repleta, sed Borbore. In Cod. MS. S. Vedasti Atrebat. habetur, Non vino repleta, sed murrha.

BORBORIANI, Hæretici, qui, inquit Philastrius, vitiis implicati sæculi & malis concupiscentiis servientes, non sperant judicium futurum, sed potius carnalem sæculi concupiscentiam laudant. Hi itaque in cœnum euntes, & inde obliti de cœno facies & membra sua deformantes, eadem re cuncti velut culpandam Dei creaturam demonstrant. Ex Græco βόρβορος Cœnum.

¶ BORBORICINI & Gnostici. Hæretici sunt qui animæ substantiam partem Dei esse æstimant. Papias MS. Eadem fere leguntur in veteri Gloss. San-German. num. 501.

¶ BORCOMA, Artephilax. Papias MS. Editus, Boicama.

BORD. Concilium Budense an. 1279. c. 11. Districte præcipimus, ne Sacerdotes vel Clerici in quovis ordine constituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur Bord, portent.

1. BORDA, Clava, in Gloss. Isid. Vide Bobordicum, [sub finem, ubi Borda per Clavam explicatur ex Glossis Isidorianis; sed in tribus, quibus usus sum, editionibus Glossarum Isid. solum legi Clava, Borda, pro quo Grævius legendum monet, Cloaca, Borda: cui lectioni favet ipse Cangius in voce Burca. Hæc ergo, ut videtur, tenenda, prior repudianda.]

¶ 2. BORDA, Axis, tabula, Saxon. Bord Mensa, tabula, Angl. Board. Rymer. tom. 4. pag. 730. Vobis mandamus quod quinque milia ferri & ducentas Bordas de Estland, ac centum quarteria carbonum maritimorum, pro dictis anchoris & aliis operationibus in turri nostra Londoniæ faciendis, emi & provideri.

¶ 3. BORDA, Genus vestis apud Arabes. Vide Burda.

4. BORDA, Ora, margo, Gallis Bord. Borda navis, in Statutis Gildæ Scoticæ c. 22. §. 3. C. 44. Ora navis. [Semel & iterum occurrit apud Rymer. tom. 5. pag. 6.]

5. BORDA, Domus, ædes, tugurium, ex Saxon. Bord, domus, hospitium. Charta Eadgari Regis Anglic. in Monastico Angl. to. 1. pag. 37. Quinque videlicet mansas cum 15. carucis terræ, cum 18. servis, & 16. villanis, & 10. Bordis, cum 60. acris prati, &c. Charta Pontii de Montelauro an. 1219. in Regesto Carcassonensi pag. 59. Et ibidem scilicet infra fiet Borda communis ad levandum pedagium. Charta an. 1257. in Tabulario Ecclesiæ Meldensis fol. 64. Asserunt se habere... apud Villamolum duas masuras & unam Bordam contiguas, sitas ad locum ubi dicitur ad Crucem, &c. Fori Morlanenses art. 36. Si quis Burgensis alicui vicino suo...vel domos suas, vel Bordas, vel molendinos combusserit, &c. Regestum Philippi August. fol. 166. Et Bordas cum 2. hostisiis, &c. [Instrum. anni 1292. Item dixerunt & pronuntiarunt quod dicti dominus Abbas & Conventus teneantur concedere libere unum arpentum terræ cuilibet habitatori dictæ villæ in sua propria terra ad faciendum ibi Bordam.... satisfacto tamen de oblitis dicto Monasterio ab illis qui Bordas tenuerint.] Le Roman d'Aubery MS.

Ni trouvissiez ne Borde ne maison.

Le Roman de Garin le Loherans MS.

Ni a me fou ne Borde ne mesnil.

[Nicod en ses Cantiques apud Borellum:

N'es tu plus or recors, de la Borde araigneuse
Dont jadis te mit hors? une bien plus poudreuse
T'attend encor ingrat, de son bien des adonc
Tu lui as fait un raps, de lui ne l'obtins onc.

Lancelot du Lac apud eumdem:

Ne trouverez meshuy, ne Bourde, ne maison.]

BORDARIA, Idem quod Borda, seu potius prædium rusticum, Occitanis Borde, nostris Metairie, Ferme, Borderie, in Consuetud. Pictavensi art. 173. 174. 175. Charta Narbonensis anni 1066. Queritur Guiffredus Archiepiscopus, quod aufert ei ipsas Bordarias quæ sunt ultra pontem in Parochia S. Pauli. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu: In villa Fordgas Bordariam unam, &c. [Tabularium S. Crucis Talemondensis fol. 8. Dedi etiam unam Bordariam terræ in foresta, & unuutam decimam duarum parochiarum, &c. Tabular. S. Petri Solemniac. Dono unam Bordariam, quæ dicitur ad Teills, in qua habebant Monachi cc. solidos de pigno. Non semel occurrit to. 2. novæ Gall. Christ. & alibi.]

¶ BORDERIA. Charta an. 1117. tom. 2. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 374. Eadem die dederunt & concesse-

cesserunt Ecclesiæ S. Launi quamdam Borderiam terræ inter Tearcium & Monasterium S. Virganæ.

BORDERIATA. Tabularium Absiense p. 31. *Dono talleam & quidquid habebam scilicet in tribus Borderiatis Botecheurerie, quæ sunt de feodo Mautrola.* Liber Chirographorum ejusd. Monasterii fol. 39. *Deditque pariter fratribus Absiæ unam Borderiatam terræ, quæ vocatur Cosseia.* Et fol. 111. *Medietatem trium Borderiarum terræ.* [Hist. Monast. S. Florentii Salmur. apud Mart. to. 4. Ampliss. Collect. col. 1121. *Ab eo terræ Borderiatam loco muneris recipiunt.*]

BORDIA, in Tabul. Absiensi fol. 10. *Medietatem Bordiæ terræ, quæ vocatur Beraudersa, concesserunt.*

BORDAGIUM, *Tenuturæ* species, ratione cujus *Bordarius*, seu qui in *Bordam* tenet, vilioribus servitiis domino obnoxius est, ita ut nec *Bordam* vendere aut alienare ei liceat inconsulto & invito domino; cujus quidem Bordagii nullum præstatur hominium. Vetus Consuetudo Normanniæ MS. 1. part. sect. 3. cap. 15. *Tenure par Bordage, si est comme aucune borde est baillie à aucun pour fere les vils services son Seignor: ne poet lomme cel fiement ne vendre, ne engagier, ne donner, & de ç'en n'est pas homage fet.* Tabularium Abb. Vindocin. Ch. 302. *De duobus autem Bordagiis, quæ super nos clamabant, infra terram meam in respectu remansit, donec opportune idem placitaremus.* Tabul. Fiscanense fol. 39. *Reliquit etiam & abjuravit quoddam Bordagium, quod erat dominicum Ecclesiæ Fiscanensis.* Charta alia in Hist. S. Nicolai Andegaveni. pag. 20. *Donavi quoque tria Bordagia terræ in Bigotaria.* Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 24. V. *Et in nemore S. Martini Bordagium terræ, quod tenet Helse Brullon:* Alia Charta ex Tabular. S. Vincentii de Laboratorio: *Notum sit.....quod Dom. Avesgaudus S. Vincentii Abbas emit de Sueberio unum Bordagium terræ de beneficio Helmanni, annuente Dom. Gervasio Archipræsule, &c.* Occurrit in Instrum. tomi 2. novæ Gall. Christ. col. 182. D. Tabulario S Vincentii Cenoman. Indice MS. Beneficiorum Ecclesiæ & Diœcesis Constantiensis fol. 28. verso, &c.

BORDELAGIUM, [Eodem sensu. Charta anni 1364. ex Archivo B. M. de Charitate: *Stephanus Gimardus dedit B. M. de Charitate quinque boissellos frumenti pro annuo & perpetuo Bordelagio*... Baluz. Hist. Arvern. tom. 2. pag. 467. in Charta anni 1346. *Feoda, retrofeoda, censivæ, costumæ, Bordelagia, garennæ.*] *Bourdelage*, in Consuetudine Burbonensi art. 498. & seq. ubi dicitur *Bordelagium* ejusdem esse conditionis & qualitatis, qua tallia, nec posse distrahi aut alienari invito domino. Adde art. 257. 498. Consuetud. Nivernens. c. 4. art. 28. c. 6. quod inscribitur *dis Bourdelages*, ubi natura & genus istius Bordelagii pluribus exponuntur.

¶ BORGAGIUM, Eadem notione. Hist. Harcur. to. 3. pag. 196. *Anno 1242. judicatum est, quod homines de Batailles nunc debent auxilium hæredi de Harcourt maritandi sororem suam, quia tenent per Borgagium tenementa sua de Taillus.* Charta ann. 1260. ex Archivis B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Ego prædictus Robertus dictus Belet dedi & concessi in perpetuam hæreditatem prædictis viris Religiosis in puram eleemosynam ... Borgagium, quod habebam apud Bures, sicut se porportat de longo in latum, situm inter Borgagium Johannis Auduin clerici... & totaliter illud omne, quod per prædictum Borgagium poteram reclamare.*

¶ BORGARIUM, Idem quod *Bordagium*. Chartular. S. Vandregisili tom. 2. pag. 2062. *Ego Osbertus... ecclesiam de Calliaco S Vandregisilo sibique famulantibus concedo cum omnibus ad eam pertinentibus, & terram unius carrucæ & uno Borgario. Do etiam decimam de Rua S. Andreæ, & unum Borgarium... unam acram terræ cum bordario & totam decimam de Leoucort, &c.*

BORDARIUS, & BORDELLARIUS, Qui *Bordam* aut domum sub *Bordagii* vel *Bordelagii* onere possidet. Domesdei in Censu Hanton. provinc. *Terra est 4. carucatarum. In dominio sunt 2. carucatæ, & 20. Bordarii, & 4. servi cum 1. carucata, & 80. acræ prati.* Alibi: *Terra est dimidium carucatæ, & ibi est cum uno villano & 2. Bordariis, & 10. acris prati.* Ibi passim, & in Chartis Angl. [*Bordarum hospes*, in Cod. MS. redituum Episcopat. Autissiodor. *Quilibet hospes Bordarum debet duos bichetos & dimidium avenæ, sex denarios & unum caponem.*] Vide Monast. Anglic. to. 3. p. 181. ubi plura ex eodem libro censuali. Adde præterea to. 1. ejusdem Monastici p. 111. 265. to. 2. p. 951. Leges Guill. I. Reg. Angliæ vernac. cap. 18. & Ingulphum p. 908. 909. 611. Ubi Bordarii à villanis & servis distinguuntur, cum alia species fuerit servitutis *Bordariorum* servitus, seu, uti vocabant, *Bordagium*.

☞ Et quidem reipsa *Bordarios* à villanis & servis distinctos fuisse, vix dubitare licet ex locis quæ ad hanc vocem congessit Spelmannus; unde vir doctissimus in assignanda genuina bujus vocis notione haud parum hæsitavit: in eam tamen descendit sententiam ut *Bordarios* servos esse honoratiores existimaret, qui domestica navarent servitia, à Saxon. scilicet Bord, domus, hospitium. Verum cum *Bord* Anglis mensam quoque significet, *Bordarios* mensæ ministerio addictos fuisse existimat Hearnius; quo sensu vocem *Bordarius* in Ordinat. Domus Regiæ sub Henrico II. Angl. Reg. in libro nigro Scaccarii pag. 346. accipiendam opinatur.

BORDI, etiam appellantur in Domesdei in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 306. *Semper una caruca, & 2. Bordi.* Infra: *Et modo in ista terra 12. homines, modo 3. Bordi, semper 4. carucæ.* Ibid. *Semper duo Bordarii, tunc una caruca.*

BORDELARIUS. Charta Ludovici D. Bellijoci pro libertatibus villæ Bellijoc. ann. 1274. *Quicunque habet domum in villa* Bellijoc. *& facit usagia villæ, immunis est à leydis villæ & pedagiis in terra* Bellijoc. *& etiam Bordelarius ab istis leydis & pedagiis immunis villæ usagia faciendo.* *Vassal* Bordelier, in Consuetud. Nivern. c. 2. art. 6. *Detempteur* Bourdelier c. 6. art. 4. 11. 15. &c. *Bourdelagier*, in Burbon. art. 501.

BORDIMANNI, BORDMANNI, Iidem qui *Bordarii*, & *Bordellarii*, apud Anglos, ex *Bord*, domus, & *Man*, homo. Rentale *de Hawering*, apud Spelmannum: *Ibidem vocantur* Bordimanni, *qui omnes tunc fuerunt bassæ tenuræ.* Domesdei: *In dominio est una carucata, & 25. villani & 33.* Bordmanni, *cum 4. carucatis.*

BORDELLUM, Ædicula, tuguriolum, diminutivum à *Borda*. Willelmus Gemetic. lib. 7. cap. 14. *Domunculam circundedit cum familia: Sorengus vero expergefactus de Bordello exiit, & fugiens in vivarium exire voluit.* Monast. Anglic. tom. 2. p. 206. *Et ortum ante portam atrii cum* Bordello. [Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLIII. *Ad* Bordellum *Clariaci* XVI. *s.* 11. *d. minut* ... *Pro* 11. Bordellis, *& pro chevez, &c.*] Le Roman *de Vacce* MS.

A piè est & saus armes en un Bordel *entrez,*
Ou un felon manoit, dedans s'est rescousez.

Alibi:

Ne laissent en Chartrain ne en Dive Bordel,
Ne maison en estant qui soit fors du chastel.

Le Roman *de Garin*:

N'ot Bordel *que tant par su petis,*
Mien escient Chevalier ni gesit.

[*Ovide* MS. apud Borellum:

Et tout fu mis à dampnement,

Fors

Fors la Bourdete seulemens.]

Charta ann. 1277. in Tabulario Ecclesiæ Meldensis f. 80. *Et la voie, puis la maison Bianvez jusques au Bordel de Chanu.* Hinc nostros vocem *Bordel* usurpasse pro lupanari, docuimus ad Joinvillam pag. 63. quod meretrices ut plurimum io domunculis, ac nullius momenti ædibus habitent. [Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 126. *Non permittant, neque sustineant morari mulierem uxoratam publice in prostibulo seu Bordello... si aliquis causa adulterii cum ea capiatur, &c.*] Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 380. *Inquiratur qualiter dicti Canonici Capellam sive Eremitorium de Bordelbi primitus obtinuerint, & utrum ante conquestum dictum Bordelbi pro lupanari habebatur.* *Femme bordeliere*, pro meretrice, io Consilio Petri *de Fontaines* cap. 4. §. 4. Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Quand j'estoie poacre & non puissant,
Un Bordelet me feistes errant.

Vide Menagium & Octavium Ferrarium in Origin. Ital.

¶ BORDELLUS, Idem quod *Bordellum*, in Charta Johannis Reg. Angliæ lib. nig. Scaccarii p. 382. *Ipsa nobis malum fecit quod potuit, & unum molendinum & tres Bordellos combussit.*

¶ BORDARIOLUM, Eadem notione. Tabular. S. Florentii: *Hinganaus filius Gosberti dedit censum de aqua quæ vocatur Reusia & unum Bordariolum.*

¶ BORDILE, Idem. Consuetud. Brageriaci art. 93. apud *Richebourg* Coustum. general. to. 4. par. 2. pag. 1027. *Si quis... boves, vaccas, oves, porcos.... de campis, seu Bordiliis, seu domibus quibuscumque furatus fuerit, furca suspendatur.* Versio Gall. *Des champs ou Bourdils, ou autres maisons quelconques.*

BORDELARIA, Idem quod *Bordaria*. Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ fol. 48. *Duas Bordelarias, quas olchias vocant, quæ debent 7. panes & 1. caponem, &c.* Fol. 7. *Præter mansum Aviti, & Bordelariam Eschacberti, &c.* Fol. 31. *Duas Bordelarias cum omnibus ad se pertinentibus & debitis servitiis.*

¶ BORDÆ, BOURDÆ, Sic olim dicta prima Dominica Quadragesimæ nonnullis in locis, in aliis Dominica *Brandonum* appellata. Statuta S. Claudii an. 1448. *Pitanciarius ministrare debet die Lunæ post Bordas, seu post Dominicam, quæ cantatur, INVOCABIT ME, collationem de vino & speciebus confectis.* In nova Gall. Christ. to. 4. p. 835. D. memorantur Litteræ Chartular. Lingon. die Dominica post *Bordas* exaratæ. Occurrit eodem sensu in [illegible] Luxov.

¶ BORDATURA, Gall. *Bord*, Margo, vel limbus. Acta SS. Junii to. 1. pag. 593. A. in Processu de B. Petro de Luxemburgo. *Et ipse loquens dum respiceret de Bordatura pontis aquam.* Spicil. Acher. tom. 7. pag. 222. *Videlicet quadam cruce de ligno vivificæ Crucis & sensoro de scarleto, cui affixæ sunt Bordaturæ, in quibus ea quæ Dominus J. C. gessit pro nobis in corpore suo honestissime exarata.*

¶ BORDATUS, Gall. *Bordé*. Ora, margine vel limbo cinctus, circumdatus. Ioventarium Ornamentorum & Reliquiarum Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejusdem: *Item unum altare benedictum de marmore, Bordatum de cupro, habens duas bendas argenteas. Item quædam pata de panno aureo Bordata de sandalo nigro, duplicata etiam de eodem sandalo. Panni quorum duo sunt Bordati de tela Inda, alter Bordatus ad lilia, & alius non Bordatus ad aquilas modici valoris.* Vide *Bordata lana*, in *Bordare*.

¶ BORDE. Vide *Bort*.

¶ BORDELARIA, BORDELARIUS, BORDELLUM. Vide *Borda* 5.

BORDERES, Annales Francor. veteres ann. 784. *Eodem anno... obsedit Dom. Rex Karolus Herisburgo, & Franci sederunt in gyrum per Borderes*, id est, in locis limitaneis: Galli enim *bords* & *bordieres*, Angli *borders*, limites vocant.

Grævius vero in notis ad Glossas Isid. per *Borderes* intelligit tentoria: quæ notio si genuina, *Borderes* diminutivum est vocis *Borda*, Domus, ædes, casa, unde militum teotoria *Bordes* dicta, & hic *Borderes*: qua posteriori voce interdum etiam appellati sunt ex eodem Grævio, qui in casis habitabant.

¶ BORDERIA, BORDERIATA. Vide *Borda* 5.

BORDHALPENY, Nummus qui in foro & nundinis solvitur pro erectione mensarum & tabularum ad exponendas merces. Et Saxonico bord, & bred, tabula, & haleny, obolus. Idem videtur quod *Borghalpani*, io Monastico Anglic. to. 2. pag. 14. *Borghalpani*, pag. 16. *Burghalpenni*, pag. 827. *Borthalpeny*, tom. 1. pag. 976.

¶ BORDI, BORDIA, BORDIMANNUS Vide *Borda* 5.

¶ BORDIARE, proprie est, quod aiunt, ad *barros* pugnare, *Torniare*, gladiis concurrere, *justas facere*, hastiludium exercere. Sunt autem qui *Bordiare* dicunt de omnibus; quære an à Gallico *Bourder*, quod est ludere, nugari. Ita Spelman. ad hanc vocem. Vide *Bobordicum*.

¶ BORDIGALA, & BURDIGALA, Arcæ majoris genus, in qua pisces servantur, io stagnis vel fluviis, ut & vivere possint, & facile capi. Charta an. 1225. ex Archivis Massil. *De omnibus gausidis & obventionibus seu redditibus quæ Commune Massiliæ perceperit in dicto castro in ripagiis, gabellis vel piscariis, vel Bordigalis, sive portu, sive lucris aliquibus ex dictis juribus.* Vide *Burdiculum*.

¶ BORDILE. Vide post *Borda* 5.

BORDLANDES, Anglis dicitur *Dominicum quod quis habet ad mensam suam & proprie*, ut est apud Bractonum lib. 4. Tract. 3. cap. 9. §. 5. lib. 5. Tract. 1. cap. 13. §. 5. ex voce *bord* mensa, & *land*, terra.

BORDLODE, Servitium à quibusdam usufructuariis obitum, qui lege prædiorum asseres, vel tabulas sectiles de silva io domum vel curtem domini deferre tenerentur; à Saxon. borde, tabella, asser, & lode, onus, sarcina. Occurrit non semel io Chron. Will. Thorn. ano. 1364.

¶ BORDMANNI. Vide *Bordmanni*. io *Borda* 5.

¶ BORDO, à Gall. *Bourdon*, vel Ital. *Bordone*. Baculus Cantoris. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ Tolosanæ, ubi de tribus Rogationum processionibus: *Interim congregabuntur Presbyteri ac etiam Propheta* (hoc est Cantor) *... qui portat Reliquias & Bordonem.* Regulæ seu Statuta S. Martialis Lemovic. Die Ascensionis Domini *deferantur quatuor Bordones in processione.* Vide *Burdo* post *Burdones*.

¶ BORDONAGIUM. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. CLXII. *Pro quatuor modiis* (vini) *Gastinesii Reclosarum & XII. sextariis* VI. *l.* II. *s. & dim. minus. De Bordonagio* XL. *s.* An de circulis qui doliis firmandis in extremitatibus adduntur, cum alio exportatur vinum, hic sermo sit, necne, subdubito.

BORDONARII. Vide *Burdonarii*, in *Burdones*.

¶ BORDONATUS, In modum baculi religiose peregrinantium tornatus & terminatus, Gall. *Bourdonne*. Notitia Ecclesiæ Dioiensis per Gassendum edit. Paris. ann. 1654. pag. 104. ex Ioventario anni 1340. *Item, in altari B. Mariæ sunt duæ magnæ caxiæ cum duobus scabellis pictis, Bordonatæ in superiori parte, in quarum una versus partem Præpositura sunt Reliquiæ completæ Marcellini & Petri Martyrum.*

¶ BORDONUS, Baculus peregrinantium. Acta

SS. Ju-

SS.Junii to.2.pag.1077.in Vita S.Bernardi Menthonensis: *Montes avidius turbæ decimus ascendit, detinens manu Bordonum præsidentis victoriæ*. Ex SS. Julii tom. 1.pag.586.C.in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Dum cum Bordono suo accederet se appodiando*. Instrumentum anni 1332 ex Archivo S.Victoris Massil. *Item tres Bordonos de crystallo*, hoc est, si bene conjicio, Columellas crystallinas, sic dictas, quod ad instar *Bordonum* tornatæ essent & terminatæ.

¶ BORDURA, Margo, vel limbus si de vestimentis similibusque ornamentis agitur, Gall. *Bordure*. Acta SS.Maii to.7.pag.549.E.de S.Germano: *In uno bracbio argenteo cum Bordura infra concavum clausum sive firmatum aranea argentea, fuit repertus sacculus quidam*. Vide Borda 4.

BORDUS, Ora, Gall.*Bord*. Necrolog.Eccles.Paris.18.Kl.Maii: *Eodem die obiit Agnes Castellana Belvacensis, quæ dedit nobis 2.cortinas, & 2. Bordos cum cortinis*. Charta Philippi Episcopi Belvacensis an.1217. in Probat.Hist.Drocensis pag. 244. *Et duo paria ebsrotbecarum de melioribus, & Bordos ad parandum chorum, &c.*

¶ BOREALES Insulæ, mendose pro *Baleares*, apud Ughellum in Chron.Pisanæ urbis.

¶ BOREGHALPANI. Vide *Bordbalpeny*.

¶ BORELLUS, Carnifex, Gall.*Bourreau. La Faille* Annal.Tholos.to.1.pag.87. Instrum. ex Arresto Parlamenti Paris.an.1335. *Proponebat etiam quod Borellus ad executionem dictæ sententiæ deputatus, corruptus per eos manum & caput dicti Aymerici multiplicatis ictibus amputaverit, ut ipsum gravius affligerent*. Vocis etymon à Gallico *Bourrée* accersit Borellus, quæ fasciculum virgarum quibus uti solent carnifices significat.

¶ BORGA, pro *Burgus* vel *Burgum*, Gall *Bourg*. Locus est in *Burgbard*.

¶ BORGAGIUM, pro *Bordaria*, vel *Bordagio*. Vide in *Borda* 5. pro *Burgagio*. Vide in hac voce.

¶ BORGARIUM, pro *Bordaria*. Vide in *Borda* 5.

BORGELLA, Conspiratio, seditio. Hist. Obsidionis Jadrensis ann.1345. lib.2. cap. 14. *Generosi cives contra quos erat facta Borgella, &c* Forte *Brigella*. Vide *Briga*.

BORGELOTE. Vide *Burgbbote*.

¶ BORGENSES. Vide *Burgenses*.

¶ BORGERALFRUM, alias *Orgerafro*, Potionis dulcissimæ species. Bernardi Monachi Ordo Cluniac.part.1.cap.8. *In Quadragesima vero in omni die Dominica, & omni die Jovis facere per consuetudinem charitatem de Borgeralfro facto de betonica, & aliis bonis herbis, admixto melle*. Vide *Borgerasa*.

BORGERASA, Idem quod *Borgeralfrum*. Bernardus Mon.in Consuetud.Cluniac.part.2.cap.13. *Ipso die habemus ad refectionem & panem solito meliorem & calidum, & generale piscium, si quoquo modo inveniri possit, & potum dulcissimum, qui vulgo dicitur Borgerasa, quam per omnes quintas ferias Quadragesimæ & Dominicas habemus exceptis tribus, id est, prima Dominica, & media, & illa de Ramis Palmarum quibus habemus Pigmentum: ad cujus tamen Borgerasæ propinationem in diebus privatis non pulsatur scilla*.

¶ BORGESALDRUS. Vide in Borgha.

BORGHA, & Burgha, Anglis dicitur ea Comitatus sive provinciæ portio, quam olim *Decaniam*, *Decennam*, *Decuriam*, *Decimam*, & *Friburgam*, vocabant, inhabitata a Decemviris, qui in solidum fidejussores erant erga Regem de iis quæ in *decenna* perpetrarentur. Quippe Aluredus Rex, qui vixit ann. 880. Angliam totam in Comitatus, Comitatus in Centurias, atque has in Decennas seu Decurias divisit. Decuria, ut infra docemus, constabat decem familiis, seu viris, quorum singuli fidejussores erant erga Regem de se benegerendo, ita scilicet ut delinquentem quemlibet ceteri novem in judicio sisterent, fugientemque intra 31.dies redderent, vel ipsimet lege tenereotur. Atque vox, *Borgha*, occurrit non semel hac notione apud W.Thorn.pag.2021.2053. *Burgha* vero p.2033.

Borghealdir, dictus primarius istius sodalitii septemviralis, apud eumdem W.Thorn.p.2021.ex borh, fidejussor, & alder, senior, princeps, capitalis, quasi primarius fidejussor, & *capitalis plegius*.

Burghessaldus, & Borgesaldrus appellatur eidem p.2033.2034.2053. *Borsholder*, *Bursholder*, & *Borowbolder* dicitur præterea Spelmanno.

¶ BORGHALPANI. Vide *Bordbalpeny*.

¶ BORGHBRECH. Vide *Burgum* & *Burgbbrech*.

¶ BORGHEALDIR. Vide *Borgha*.

¶ BORGIOSIA, Jus civitatis, Gall.*Bourgeoisie*. Charta anni 1335.in Hist.Lossensi part. 2. pag. 37. *Nec debemus aut nostri etiam successores Comites Lossenses, vel alii nostro nomine homines dictæ villæ de Zourle per Borgiosiam, franchisiam, vel dominia aut privilegia defendere vel warandizare, neque liberos quomodolibet obtinere*.

¶ BORGNUS, à Gallico *Borgne*, Cocles, altero captus oculo. Cod.MS. Redituum Episcopatus Autissiod. *Census Comitis absque stallis... Domus quæ fuit defuncti Odonis Borgni xxxii.den.*

¶ BORGUERANTUS, Telæ subtilis species, Gall.*Bougran*. Mabill.Vet.Analect.to.3.pag.390. in Actis Episcoporum Cenoman. *Dedit etiam quinque paria vestimentorum pontificalium.... quintum de candido Borguerauto*. Vide *Boquerannus*.

BORGUM, Borghum, Vadimonium, ex Saxonico Borgh, quod idem sonat, in Legibus Edwardi Senioris apud Bromptonum, c.3.

Borgi Fractura, Plegii fractio, in Legibus Inæ Regis Westsaxiæ c.49.apud eumdem Bromptonum, ubi Editio Saxonica Lambardi c.46.Burhbryce habet quod & alias Borhbryce, & Borgbryce, scribitur in Legibus Aluredi Saxonicis c.3.à Borgh scilicet, *fidejussio plegium*, & ryce, fractio. Angli omnes, ait Spelmannus, decemvirali olim fidejussione pacem regiam stipulati sunt. Quod autem in hanc commissum est, *Borgbrech* dicitur in Legibus Henrici I.c. 10. Monet idem Spelmannus *Borgbbrech* & *Burgbbrech* promiscue scribi, quod improbat Somnerus, scribens *Borgbbrech* esse vadimonii fractionem; *Burgbbrech*, burgi seu castri effractionem. Certe quidquid dicat Somnerus, *Burbbryce* habent Leges Inæ Saxonicæ, ut & Ranulfus Cestrensis, apud Spelmannum: *Burgbbrich*, i. læsio *libertatis aut septi*: *Gallice*, *blesmeure de courte ou de close*. Sed & Germanis *Burg*, vas dicitur, sponsor; *ver Burgen*, *vadari*; *burgbschafft*, *vadimonium*.

¶ 1. BORIA, pro *Boreas*, Septentrio. Rymer. to.3.pag.585. *Magnificentiæ vestræ litteras, in remotis partibus regni nostri versus Boriam existentes nuper recepimus*.

2. BORIA, Prædium rusticum, *Borderia*, vox Occitanica; Arvernis, *Boire*. Guill. de Podiolaurentii c. 6.*Cum...guerras gerendo cum Raimundoforti de Bellopodio vassallo suo inutiliter fere triennio consumpsisset, & Borias suas & fortias creditoribus obligasset, &c.* Charta Guillelmi de Gordonio pro Monasterio Obasinensi ann.1241.apud Sammarthanos: *Ego dedi & concessi.... & Boriam de las Prevairias, & terram de Gros Cayre, &c.* Alia Geraldi Episcopi Tolosani apud Catellum in Hist.Occitana p.886. *Non possim vendere . . . aut alienare prætaxatos honores, scilicet Boriam quæ fuit Geraldi de Lombers cum omnibus suis pertinentiis quam ab eodem Geraldo acquisivi, &c.* [Cod.MS.Biblioth. Dom.

Dom. *de Chalvet* Senescal. Tolos. de Hær. Albig. *Duo probi homines erant in Cambrinshesio prope Boriam Domini Philippi*, Archivum Prioratus S. Johannis Tolosani Ord. Equitum Melitensium: *Boria de Ruthenu Petro de Moncalin*, &c.]

BORIN. Charta vetus apud Ægid. Gelenium in Colonia pag. 69. *Colorem, qui vocatur Borin, jure dare debent omnes servientes illic habitantes.*

¶ BORITH, Herba saponaria, quæ saponis instar rebus lavandis inservit: de hac Jerem. 2. 22. *Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus.* Radix Hebraicum ברר *Barar*, Mundare, purgare, Vide *Panis herbatius*.

¶ BORMATA, *Ascensiones*. Papias. f. legendum *Bemata*, Græc. βῆμα, Gressus, passus, à βαίνω, Incedo, ascendo.

BORMIS. Albertus Argentinensis in Chronico pag. 102. *Henricus quoque... habens equum indomitum pressurum Bormis seu aciei exercitus Regis sufferre non valens, tacto equo cum calcaribus, primus Bohemos invasit*, Ubi videtur legendum *Stormus*. Vide *Stormus*. [Malim *Hormis* à Græc. ὁρμή, Impetus. Sensus loco convenit, & librarius *b* pro *h* scribere potuit quam facillime.]

¶ BORNA, Meta, terminus, limes, Gall. *Borne*. Lobinellus Hist. Paris. to. 3. in Glossario: *Metæ seu Bornæ apponuntur*, Homag. D. de Rancurello ann. 1237 ex Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 19. *Concessit eisdem ut primo animal captum habeant præcipuum ad opus gaitæ suæ de præda capta pro primo insultu, & Dominus Comitatus eisdem centum solidatas, vel centum solidos dare tunc tenentur in reversu suo citra Bornam.* Vide Bonna 2.

¶ BORNAGIUM, Jus defigendi metas in terris vassallorum, atque pensitatio quam ob eam rem domino persolvunt vassalli, Charta ann. 1226. ex Chartul. Nantol. *Defunctus Philippus de Nanthalio dedit dictæ domui Bornagium de Nantholio, & circa sexdecim arpenta nemoris apud Trencei.*

¶ BORNATURA, Idem quod *Bordatura*, Margo, ora. Instrum. an. 1332. ex Archivo S. Victor. Massil. *In Inventario sacristiæ Visitatores invenerunt deficere ...Bornaturam brachii S. Blasii.*

¶ BORNATUS, Limbo circumdatus, Gall. *Bordè*. Baluz. Hist. Arvern. tom. 2. pag. 716. *Duo panni aurei, quorum unus sit Bornatus de sundali nigro cum scutis* &c. Vide *Bordatus*.

BORNEWING, BORTHNENLIGH, Tributi aut servitii species apud Anglos, Monasticum Anglic. to. 2. pag. 812. *Sint quieti...de scutagiis & assisis, & summonitionibus, & tallagiis, & franco plegio, & Bornewing, & de omnibus occasionibus & consuetudinibus.* At pag. 807. aliter scribitur hæc vox: *Summonitionibus & tallagiis, francoplegiis & de Borthnenligh.*

¶ BORNNA, Idem quod *Borna*. Codex censualis Calomontis: *Juxta Bornnam per quam itur in vineã.*

BOROWGH. Vide *Burgus*.

BOROWHEAD, [Capitalis plegius, primarius.] Vide *Headborow*.

BOROW ENGLISH. Vide *Burgh English*.

BOROWHOLDER, BORSHOLDER. Vide *Burghessaldus* in *Borgha*.

¶ 1. BORRA, Cavus dumetis plenus, ubi stagnat aqua, Italis *Borro*. Chronicon Parmense ad an. 1233. apud Murator. to. 9. col. 766. *Et milites & populus & dominæ & aliæ mulieres portabant terram de glarea ad implendum Borram, quæ erat valde magna juxta ecclesiam Fratrum Prædicatorum.*

2. BORRA, Tomentum, *Bourre*, Charta Guillelmi Episc. Carnotensis an. 1166. in Hist. Perticensi p. 195. *Ad basturas asinorum & equorum...in domibus fullonum S. Sepulcri...Borram capient.*

BORRASSERIUS, Helciarius, Gall. *Bourrelier*; nisi mavis esse Textorem stuparum netarum, quod rustici Dumbenses telam stupeam *Bourrat* appellant. Charta D. *Aubel* civis Matiscon. ann. 1460. data in pago Bellijocensi: *Juxta terram Petri Estivan Borrasserii.*

¶ BORRAT, Culcita tomento farta. Locus est in *Ballinus*.

BORRATIUM, Vestis ex *Borra* seu tomento confecta, coactilis, Gambeso. Hist. Episc. & Comitum Engolismensium c. 19. *Arnaldus* (Comes Petracoricensis) *cognomento Borratio, pro eo, quia cum ipsa veste lupum diabolicum homines devorantem appetiit, & manibus gestans militibus occidendum, præbuit.*

¶ BORRATURA, Artificium seu confectio ephippiorum & aliorum ornatuum ad equos pertinentium, sic dicta, opinor, quod ephippia præsertim & juga seu collaria partim ex *borra* seu tomento conficiantur. Computus J. Humb. de exitu sigilli D. Guig. Dalphini an. 1328 ex Schedis Cl. D. *Lancelot*: *Solvit dictus Johannes apud Gratianopolim tam pro fabrica & Borratura equorum D. Dalphini, quam pro vadiis & expensis gentium in armis, videlicet, Artaudi, Henrici, &c.* XIV. *lib.* X. *den.* Hist. Dalphin. to. 2. pag. 310. col. 2. ex Instrumento anni 1336. *Pro Borratura & faleria usque ad summam* CXX. *florenorum.*

¶ BORRELETUS, in Statutis reformationis S. Claudii p. 38. Pars tegminis capitis qua usi sunt veteres nostri etiam cum in desuetudinem abiissent capitia; Gall. *Bourlet*, *Sillon* apud Borellum:

Chausses, pourpoints, & Bourrelets,
Robes, & toutes vos drapilles.

¶ BORRELUS, Tomentarius, Gall. *Bourrelier*. Charta an. 1128. to. 1. Hist. Dalphin. p. 129. *Ademarus Cubiscolus S. Donati, Atenulfus Gzamola, Borrellus Episcopalis...Petrus de S. Andrea marescallus Episcopi.*

¶ BORRETA, Fascis virgeus seu minutioris ligni, Gall. *Bourrée*. Spicil. MS. Fontanel. pag. 437. *Pro fratribus infirmis facit Borretas afferri in infirmariam, ut infirmi habeant, unde de facili focum accendere possint.*

¶ BORSEGUES, Hispanis *Borseguies*, Nobis *Brodequins*, Cothurni, species calceamenti. Concil. Hisp. tom. 3. pag. 675. an. 1473. *Virides vestes induere, aut calogas ejusdem coloris, seu sotulares albos, vel Brosegues albos vel rubeos, nisi cum nigris desuper sotularibus dumtaxat calciare...prohibemus.*

¶ BORSERIUS, in Collectaneis Cl. D. *Aubret* ad nos missis, idem qui *Bursarius*: *Joannes Regis Borserius Calomontis*: at *Borsserius* in Catalogo MS. Sodalium Nativitatis B. Mariæ Deauratæ Tolos. sumitur pro eo qui facit aut vendit *bursas*.

BORT, vel BORDE, ut Hispani efferunt, pro filio notho: unde Sebastianus Cobarruvias Francicam vocem *Bordel* accersit, pro lupanari. Priorem vero à *Burdo*, mulus, quod ex equo & asina nascatur. *Le Bort de Rabestens*, pro notho ejusce cognominis, in Charta laudata in Notis nostris ad Joinvillam pag. 63. *En Iaume de Aragon fill Bort del Rey En Iaume*, in Chronico Petri IV. Regis Arag. c. 25. Adde lib. 4. c. 5. lib. 5. c. 1. Raimundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. c. 250. 261. &c. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscensib. an. 1247. fol. 16. *Siquis furatus fuerit arborem plantatam in vinea, aut horto alienjus, quæ sit fructifera, est ibi calonia 60. solid.... & si fuerit filius Bort, aut ramus abscissus, qui exeat de illa arbore, de die habet caloniam 5. solid. & de nocte 60. sol. &c.* Ubi *filius* Bort appellari videtur ramus in arbore

non

non legitimus, id est, qui à radice vel trunco exeat.

¶ BORTAMA, *Testa manualis*. Papias MS. Mendosè pro *Basterna*: quod vide.

¶ BORTANEA, *Testa manualis*. Gloss. Isid. Perperam iterum, ut existimo. Vide *Basterna*.

¶ BORTATUS, pro *Bordatus*, Gall. *Brodè*. Inventarium Ornamentorum & Reliquiarum Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex Archivis ejusdem: *Item, tres cortinæ de samito paleatæ de rubro & albo, Bortatæ desuper ad arma Franciæ*. Vide *Bordatus*.

BORTHALPENY. Vide *Bordhalpeny*.

BORTHNENLIG. Vide *Boraewing*.

BORTMAGAD. Lex Frisionum tit. 13. *Qui cum ancilla alterius, quæ nec mulgere, nec molere solet, quam Bortmagam vocant, mœchatus fuerit, &c.* Germani, *Magt*, & *Maget*, ancillam dicunt; *bord* veteri lingua Saxonica est *domus*. Est igitur *Bortmagad*, ancilla ex honoratioribus, quæ vilibus officiis non inserviunt, quales sunt eæ quas *Abras* vocant. Sicama *Hertmagad* legendum censet, ut sit, quæ in interiori domo pro domino & familia focum & stratum procurabat.

¶ BORTO, Species lanceæ, qua utuntur ii, qui decurrunt ad annulum trajiciendum. Acta SS. Maii to. 5 pag. 396. *Et posito annulo in loco solito debeant currere seriatim cum hasta seu Bortone... ei currenti, qui currendo suam hastam miserit in annulum... dari & assignari debeat ipse annulus in signum victoriæ*. Vox, ut arbitror, ejusdem originis, cujus *Burdo*: quod vide post *Burdones*.

BORTREN, Annonæ species. Capitulare Caroli M. an. 797. apud Holstenium in Collect. Rom. §. 11. *De annona vero Bortrians pro sol. 1. scapilos 40. donaus, & de sigale 20.* Infra: *Mel vero pro solido Bortrensi sigle 1. & medio donaat*.

¶ BORTUM, à Germanico & Gallico *Bord*, Limbus. Statuta Ecclesiæ Argentinensis ano. 1435. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 588. *Singulos clericos... qui clamydes aut alias suas vestes gemiant aurifrigiis, quæ vulgariter Bortum dicuntur, nodulis aut aliis superfluitatibus auri vel argenti ornaverint, &c.*

¶ BORUGHENGLISCH. Vide *Burghenglisch*.

BOS. *Boves aratores, aratris dediti*, in l. 1. Cod. Th. de Cursu publ. [illegible] apud Hesiod. in Oper. & Dieb. [illegible], apud Artemidor. lib. 2. Onirocrotic. c. 12. [illegible], apud Harmenop. lib. 5. c. 10. §. 11. *Animalia aratoria*, in Constitutionibus Catalaniæ MSS. ubi dicuntur esse in securitate publica: *Boves vero aratores & cætera animalia aratoria cum instrumentis aratoriis & suis bubulcis, & cum eis qui eos custodierint, postquam exierint à domo causa arandi, vel seminandi, sive custodiendi, donec ipsi homines redierint in domos, sub eadem mittimus defensione & pace, & Boves aratores, & cætera animalia aratoria sub eadem ponimus pace*. Lucianus Presb. de Invent. corporis S. Stephani: *Oportet me colligere de possessione illa Bovem illum maximum aratorem, qui & carro & aratro aptus est*. *Boves aratoris*, in Arestn ano. 1267. in 1. Regestn Parlamenti f. 51. *Bœufs aratoires*, in Consuetud. Bayonensi tit. 13. art. 2. Labourtensi tit. 3. art. 18. tit. 14. art. 3. S. Severi tit. 3. art. 4. *Lo Bœu tirador*, in Consuet. Solensi tit. 15. art. 7. tit. 16. art. 7. *Bœuf d'arée*, in Consuetud. Santonensi art. 16. De Bobus aratoribus vide Fletam lib. 2. c. 73. §. 2. 3. l. 7. Cod. Quæ res pignori obligari possunt, & Cujac. lib. 4 Obser. c. 20.

Bos Aquensis. Tabularium S. Remigii Remensis: *Exeunt inde satas 16. cum agnis, & anniculs 15... scendula 650 pro Bove Aquensi denariis 16.* Alibi: *Ad macerias monasterii, seu alterius loci, faciunt manopera, pro Bove aquensi annis singulis dant den. 1.* Ibidem: *Exeuntis annonam dominicam, facit & servitium aquense dans pro ipso aquensi Bove den. 1.* Occurrit ibi pluries. Vide *Hostilicium solvere*, in *Hostis*.

Bos Domitus, in Lege Bajuvar. tit. 8. §. 6. Gregor. M. lib. 11. Epist. 12. *Boves domitos parium unum, vaccas duas, &c.* Adde Chronicoo Benevent. S. Sophiæ pag. 607. 611.

Bos Medianus, in Lege Aleman. tit. 78. *un bœuf de moyenne grandeur*, vel medii pretii, inter *bovem optimum*, & *minorem*, ibid.

Boves Junctorii, in Lege Longob. Edit. Herold. tit. 100. §. 13. tit. 101. §. 50. ubi perperam Editum *bove vinitorio*, pro junctorio.

Bovem & Leooem foris in fronta Ecclesiæ olim depingi solitos, ait Durandus lib. 1. Rational. cap. 3, num. 5.

¶ Boum Linguæ inter exactiones numerantur in Charta anni 1216. ex minori Chartulario S. Victoris Massil. pag. 157. *Exactiones quascumque facere poterant videlicet comtalias, cavalcatas, lesdas, tasquas, lingnas Boum & lumbos porcorum, &c.*

¶ BOSCAGIUM, Silva, silvula, Gall. *Bocage*, Index MS. beneficiorum Ecclesiæ & Diœcesis Constantiens. fol. 19. verso: *Episcopus est patronus Ecclesiæ S. Crucis in Boscagio*. Rymer. to. 10. pag. 111. col. 1. *Si hospitale sive domus Dei de Villaribus in Boscagio Bajocensis diœcesis, &c.* Madox Formulare Anglic. pag. 45. *Quatuor solidatas terræ in Boscagio*. Vide *Buscagium* in *Boscus*.

¶ BOSCAR, *Boscaris*, *Præsepe boum*, in Gloss. MSS. Monasterii S. Andreæ Avenion. sæc. XIII. exaratis. Legendum *Bostar*: quod vide.

¶ BOSCATICUM, Tributum pro lignis in urbem vel oppidum inferendis. Chartular. Camalariensis Monast. Diœces. Aniciens. *Durantus de Artigas unum boscum & Boscaticum totum in villa de Malabrocia*. Vide *Buscaginm* in *Boscus*.

¶ BOSCATOR, Lignarius, qui ligna cædit, Gall. *Bucheron*. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. lib. 10. apud Murator. to. 6. col. 580. *Ordinatum fuit quod per Commune Januæ fierent galeæ L. Quare missi fuerunt Boscatores quamplures in riperia Occidentis ad boscum Bajardi, & inde extractum fuit totum lignamen necessarium pro faciendis galeis Communis*.

¶ BOSCHERO, Boschettus. Vide post *Boscus*.

1. BOSCIDA, *Qui cædit boves, macellarius*, Ugutioni: *Boviscida*, Joanni de Janua. *Bucædas* habet Plautus in Mostellaria, [non pro iis qui boves cædunt, ut innuit Cangius, sed pro iis qui cæduntur loris bubulis: *Illi Bucædæ eruat potius, quam ego sim restio*.]

¶ 2. BOSCIDA, Pyxis, Gall. *Boiste*. Hist. Dalph. to. 2. p. 275. ex quodam Computo: *Pro pectinibus sex... & duobus filis de pater nostris de vitro, & una cana de plumbo, Boscidis duobus ebore & sea parvis &c. unc. 1. taren. VIII. gran. XVIII.* Vide *Buxis*.

¶ BOSCLERIUM, à Gall. *Bonclier*, Clypeus. Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Ordinatum fuit, quod nullus portaret cultellum ad cuspidem, nec Bosclerium, nec ensem*.

¶ BOSCLIUS, pro *Boscus*, Silva, nemus. Diploma an. circiter 1000. apud Marten. Collect. Ampliss. to. 1. col. 356. *Donamus Deo & S. Victori Martyri Monasterii Massiliensis Ecclesiam... cum terris cultis & incultis, & cum vineis, cum pratis, cum arboribus & hortis, cum suis gareicis & pascuis, cum ermis & Bosclis ipsis*.

BOSCUS, [vel *Boscum* non raro,] Silva, foresta: Franco-Belgis, *Bos*, aliis *Bois*, Italis, *Bosco*. Testamentum Ramnulfi, qui vixit sub Lothario Rege, in Tabulario S. Mariæ de Fontibus apud Cadurcos: *Et illas terras de monte Nebuciano, quas Rigaldus tenet in fevo, & Bo-* *scum*

scum de Arla, quantum ad meam partem pertinet, &c. Vide Leges Eduardi Confess. cap. 8. §. 2. Occurrit passim. Quidam à βοσκὴ, *pastio* animalium, quod in silvis pascantur, vocem deducunt. Exstat in Basilicis titulus περὶ νεμῶν, ἤτοι βοσκῶν. Alii à Germanico accersunt. Porro *boscus* pars est etiam forestæ. Vide Aresta Parlamenti S. Martini an. 1289. in Reg. B. Capitula Placitorum Coronæ Regis apud Hovedenum pag. 784. *Item præcipit quod nullus adgistet Boscos suos intra metas forestæ suæ, antequam Vesei eorum adgistentur. Dominici Bosci Regis*, ibidem.

¶ Boschettus, Diminutiv. à *Boscus*. Acta SS. Junii to. 4. pag. 765. de sanguine Joannis Baptistæ. *Sed in quodam Boschetto per totam noctem eundo territus, nesciebam exire*.

Boschero, Lignator, in Charta an. 1270. in Probat. Hist. Drocensis pag. 280.

¶ Boskillo, Eadem notione. Charta Balduini Abbat. an. 1223. in Hist. Aug. Viromand. p. 214. *Similiter & omnes servientes Ecclesiæ nostræ, puta Boskillones, bubulci qui de villa Humolariis non sunt nati, &c.*

¶ Buscalator, in Statutis Arelat. MSS. fol. 25. *Item statuimus, quod nullus Buscalator, vel alius transiens per aquam vel per terram, audeat de nemoribus, vineis vel cepibus evellere, seu etiam scindere socam vel radicem vivam vel mortuam.*

Bosquerare. Pactum inter Thomam Comitem Sabaudiæ & Abbatem Pinarolensem an. 1246. *Hoc etiam addito, quod Abbas & Conventus ad opus dicti Monasterii in perpetuum possint Bosquerare, & pascuis uti, quantum eis necesse fuerit, per totam terram dicti Comitis*, Italis *Boschеggiare*, est in silvas crebro ire. At hic *Bosquerare*, idem valet, quod pecora in silvas immittere. [Charta Barrali de Baucio pro Monasterio S. Pontii ann. 1263. *Confirmamus nobis donationes, ..., terrarum de Palude, & etiam pasqueriorum & juris Bosquerandi, seu etiam ligneraudi per totam terram nostram, &c.*

¶ Buscus, pro *Boscus*, in nova Gall. Chr. tom. 2. Instrum. col. 477. E. *Cum subjacenti palude & laudis & Buschis.*

Buacus, Idem quod *Boscus*, in Charta Lotharii III. Imp. an. 1125. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 149. Auctor Mamotrecti in 3. Reg. 14. *Luces*, i. *buscos*. [Occurrit apud Marten. to. 3. Anecd. col. 422. & in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 38. vers. cujus locus exstat in *Custare* post vocem *Custus*.]

¶ Busketus, Parvus boscus, Gall. *Bosquet*, in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 395. *Aboutat Busketo Esvarnel ex une bute & bosco qui fuit Arnulfi. Hoso ex alio bouto.*

¶ Busquetus, Idem, in Charta anni 1304. ex Archivo B. Mariæ de Bono Nuncio Rotomag. *Sita est inter .... Busquetum ex uno latere, &c.*

Buschus Mortuus, Vivus, Practici nostri *Boscum vivum*, seu *Bois vif* appellant, arbores & virgulta nemorum infructifera, ob idque mortuum boscum, *Mort bois* dicunt, quod fructus non ferant: Boscum vero mortuum, seu *Bois mort* appellant, qui revera mortuus, id est, siccus est. Hoc discrimen observare est in Consuetudinibus Municipalibus, ac præsertim in Niverneosi c. 17. art. 12. *Mort bois est tenu & reputé bois non portant fruit; & Bois mort est bois cheu, abatu, ou sec debout, qui ne peut servir qu'à brusler.* Vivi igitur bosci usus est ad ædificandum, mortui vero ad ardendum. Ita passim Chartæ veteres. Charta Mauritii Episc. Parisiensis an. 1189. in Tabular. S. Maglorii: *Convenit etiam ut domus S. Juliani Boscum habeat etiam in foresta absque omni consuetudine, tam vivum, quam Mortuum, tam ad ardendum, quam ad ædificandum.* Infra: *Vivum nemus ad ædificandum, Mortuum ad comburendum.* Regestum Philippi Aug. fol. 172. *Heremitæ deserti habent herbergamentum ad Vivum nemus per liureiam, & Mortuum nemus ad ardendum sine liureia.* Charta an. 1225. in Notis ad Vitam S. Bernardi Tironensis Abbatis: *Videlicet nemus Vivum ad herbagium, & nemus Mortuum ad calefaciendum.* Tabularium Campaniæ: *Habent usuarium in prædicto boscho, Vivum ad hospitandum, & Mortuum ad ardendum.* Vetus Charta in Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. *Omnem boscum meum Vivum ad domos ipsorum, & ad omnes necessitudines domorum faciendas, & Mortuum ad omni tempore calefaciendum.* Vetus Notitia apud Louvetum in Bellovaco p. 531. 1. Edit. *Et concessit quod in prædicta silva B. Petri & hospites sui habebunt Vivum ad ædificandum, & Mortuum ad comburendum, &c. Nemora mortua*, in Charta Ludovici Hutini an. 1315. pro Normannis.

☞ Quænam vero sint ligna quæ inter *mortuum boscum* recenseantur haud ita facile est definire, cum non idem ubique hac de re vigeat usus; quapropter ea tantum subjiciemus quæ hactenus in Chartis nobis occurrerunt. Literæ Ludovici X. Regis Fr. an. 1314. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 552. *De cetero nemoribus mortuis, videlicet Gallice, sauz, marsauz, pine, espine, anne, geneft, genievre & roncher.* Charta an. 1213. ex Tabular. Crisenonensi: *Usuarium suum habent .... ad corveam, & ad vineulum bladi .... ad tramulum & ad charmum & corilum & acrum & geneftam & ad omne nemus mortuum.* Alia an. 1215. ex eodem Tabul. *Dedi & concessi .... in nemore meo de Fretoie, ad unam quadrigam in charmis, aceribus, & alio genere nemoris mortui.*

Buscale, Idem quod *Boscus*, *Bois*, seu potius *Breussailles*, dumeta. Tabularium S. Remigii Remensis: *Habet ibi Buscalia map. 1.* Charta Conradi Imp. an. 1038. in Bibl. Sebus. p. 208. *Piscationes, foresta, silvas, pascua, Buscalia, &c. concedimus.* Charta Guillelmi Episc. Mantuani ann. 981. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 54. *Cum silva & Buscalis &c.* Pag. 56. *De terra arabile juges 4. silvis & Buscalibus juges 96.* Tabular. Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 54. *Et ea quæ habent in Marselina, cultum & heremum, prata & Boscalia.*

Buscagium, Præstatio pro *buscis*, seu lignis quæ in urbem inferuntur. Liber censuum & feodor. Comitatus Carnotensis fol. 1. *Les Coustumes des portes de Chartres appartiennent à la Prevousté, quant elle est vendue; c'est à savoir le deaublage, le touli, & le Busoage.* Et fol. 18. *La Coustume du Buchaige & du laignage*, (lignagium).... *Marchans qui ameine à Chartres merrien esquarré, ... qui ameine en charettes charnier, tau, peles, fourches, &c. doit &c.* [Vide Boscagium.]

Buscaria, Boscus, vel dumetum. Vetus Charta apud Ughellum to. 3. p. 455. *Cum .... silvis, Buscariis, stirpetis, pratis, &c.*

Busciva Terra, in qua *Busci* seu *Bosci* sunt vel silvæ, apud Rollandinum in Summa Notariæ. Vide *Busca*.

Nescio an quis probet eorum conjecturam, qui *Boscum* à *Pascuum* effictum volunt, illud vero à Græco βοσκεῖν, quod in silvis pecora pascantur. Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in V. *Bosco*.

¶ BOSHOLDER. Vide *Burghessaldus* in *Borgha*.

BOSIA, Bosiare. Vide *Bausia*.

¶ BOSINA, pro *Bonna*, Meta, Limes, terminus, Gall. *Borne*. Chartular. Camaliensis Monasterii Diœcesis Aniciens. *Terra per Bosinas & terminos constituta.* Charta anni 1246. ex parvo Chartulario S. Victoria Massil. fol. 188. *Taliter territoria Pimaui, & castri regalis distinguimus;*

ub Ecclesia S. Salvatoris usque ad Bosinam prati prope Ecclesiam protenditur, & de dicta Bosina & fraicino, &c. Tabularium Corbeiense: *Et l'ay quitiè à tous jours & quitas devant dits Abè & Convent lo droit ke jou avoio ou pooie avoir en herbage, en pasturage ou en quelconques autre maniere es lieus devant dits dedens les Bosnes devant dites, fors ke tant soulement la haute justiche deu rat & deu maurdre & d' arsin hors del clos de Margelles*, *Bosme* in Consuetudine Nivernensi c. 8. art. 5.

¶ BOSKILLO, Vide in *Boscus*.

¶ BOSQUETALLUM. Vide *Boquetallum*.

BOSSA, Tumor, tuber, Gall. *Bosse*: proprie de ulcore pestifero quod Itali *Bozzam* vocant. Vita Clementis VI. PP. p. 87. *Tantus timor omnes invaserat, quod statim dum ulcus, seu Bossa, qui vel quæ in pluribus in inguine, aut sub ascella apparebat cujusque, dimitteretur ab assistentibus*. Vita Innocentii VI. PP. pag. 136. *Mortuæque sunt personæ quam plurimæ de Bossis, antracis, & carbunculis & similibus ulcerationibus*. Occurrit etiam apud Continuat. Nangii.

BOSSANAYA, Monetæ Barcinonensis species. Chronicon Barcinonense: *Anno* 1209. *fuit aspersa moneta dicta Bossanaya, quæ duravit tribus annis, scilicet usque in anno* 1212.

BOSSELLAGIUM, Præstationis species, [ex *bladis* venditis, opinor, & *Boissello* ad mensis exsolvenda.] Charta Willelmi Comitis Pontivi an. 1145. pro fundatione Abbatiæ Perseniacensis, apud Ægidium *Bry* in Hist. Perticensi lib. 2. pag. 117. *Sint quieti & liberi de teloneo, passagio, pontagio, pedagio, costumis, talleis, ballagio, havagio, Bossellagio, reparatione viarum, pontium, &c.* Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 31. *Illuc, ubi steterit in villa de honore Archiepiscopi Gervasii ad vendendum bladium suum, cum Bossellagio suo reddente liberabitur servo per totum honorem Archiepiscopi Gervasii*. [Charta anni 1199. ex Archivo Perseniæ: *Sciatis nos concessisse Abbatiæ de Persenia* 15. *libras Cenomanensis monetæ singulis annis percipiendas in Bossellagio Cenomanensi*.

¶ BOSSELLUS, Modius, Gall. *Boisseau*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 110. *Willelmus Chosier dedit Deo .... omne jus multeragii, quod ipse habebat in molendino de Vaugont in perpetuam eleemosynam possidendum, videlicet tertium Bossellum bladi .... omnes farinas & herbergamoutum cum appendiciis ejus*. Vide *Boissellus*.

¶ BOSSEX, Dolium. Charta anni 1338. Hist. Dalphin. tom. 2. p. 363. col. 2. *Sex magnas botas vitri ad portandum vinum, & unam duodenam de Bossex*.

BOSSIDA, BOSTA. Vide *Buxis*.

BOSSONAGIUM. Charta Philippi II. Reg. Fran. 1170. apud Perardum p. 244. *Et in universa terra ejus non habet talliam, vel porrelagium*, (f. *porcellagium*) *vel Bossonagium, seu annonagium*. Forte ex Gall. *Boisseau*. [Vide *Bossellagium*.]

BOSTAR, BOSTARIUM, Stabulum boum, Bovile. Papias: *Bostar, locus ubi comburebantur corpora boum, vel statio boum*. Gloss. Lat. Græc. *Bustra*, Βουστάσιον, leg. *Bostar*. Gloss. Sax. Ælfrici: *Bostar, vel Boviale*, rcipen. Ingulphus: *Fecit tum borrea, Bostaria, ovilia, & coquinas*. Kilienus Mon. in Vita S. Brigidæ num. 18.

Nam mihi nulla modo servatur Bostare vacca.

Abbo lib. 2. de Bello Paris.

Efficitur Bostar Germani Antistitis aula.

Occurrit præterea apud Matth. Paris. an. 1234. Bromptonum, & alios Scriptores. Vide Joan. de Janua.

¶ BOSTAZARIUM, Jus lignum exscindendi in nemoribus. Charta an. 1312. ex Archiv. S. Vict. Massil. *Dedit Bostazarium & pasquetii in territorio de Camporcino*.

¶ BOSTELLUS, Modius, Gall. *Boisseau*. Charta Matildis anni 1216. in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 32. *Quintum Bostellum molnariæ in molendino de Cosians eleemosynavi, &c.* Vide *Boisfellus*.

¶ BOSTEO, *Juvenis*. Glossarium vetus MS. San-German. n. 501. Gloss. Isid. *Boteonem, Juvenem*. Excerpta legunt, *Botonem*. Papias habet *Besteonem*, Ugutio, *Buteo*, uti videre potes in hac voce.

¶ BOSTILLATOR, Qui fenum manipulatim componit, in fasces colligat. Vox ficta à Gallico *Bote*, Manipulus, fascis, Menoti Sermones Quadragesim. fol. 93. verso: *Regnat hodie maximus abusus in Ecclesia; postquam sunt Episcopi & Abbates, Papæ, Cardinales, oportet quod omnes nepotes sint provisi*, soyent pourveuz: *opus quod sint Episcopi, Abbates, & Archidiaconi & Canonici, dato quod traxerint originem ab uno sartore vel Bostillatore feni*, Voyre feust il filz d'ung favetier, ou sorti de la maison d'ung Bostelier de foing.

¶ BOSTUM, *Ubi corpora comburuntur*. Papias MS. pro *Bustum*.

¶ BOSTUS, pro *Boscus*, Silva, in Antiquit. Benedict. MSS. Stephanotii tom. 3. pag. 229. *Cedimus ad ipsa Casa Dei prædicta manso nostro ..... Cum casis, ædificiis seu cum Bosco & veredegario*. Charta an. 1268. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 196. *Habeant usagium plenum & liberum, tam pro se, quam pro animalibus in Bosto de Preveria & in Bosto Linieriis*.

1. BOT, BOTA, inquit Spelmannus, Anglo-Saxonibus est *Emendatio, refectio, restauratio, compensatio*. Sententia lata per Henricum Romanorum Regem in solenni Curia apud Aquisgranum an. 1222. mense Majo, pro Henrico Duce Brabantiæ, in vet. MS. *Si citatus non comparet ad primam citationem, emendam solvere tenetur, quæ Bota vocatur*. Charta Roberti Comitis Fland. in Tabul. S. Bertini: *Et nisi perrexerint*, (in expeditionem) *Comes super Abbatem placitando emendationem vel Bot accipiet ab ipso Abbate, quod remanserunt*. Occurrit crebro hæc vox in Legibus Anglicis antiquis, sed plerumquecum aliis verbis conjuncta, ut in *Cirebota, Burgbota, Brugbota, &c.* i. Ecclesiæ, burgi, pontis restauratio.

¶ 2. BOT, Alia notione, apud Britannos Armoricos, Ager seu tractus terræ. Tabularium Rothonense: *Alunoc venit ad Rothonum ut moderaretur tributum suæ tegramnæ nomine Bot Loveruoc*. Ibidem: *Gleumonoc dat S. Salvatori Bot Deurec cum massis, sine censu, sine tributo, &c.* Ibidem: *Conwoion Abbas requisitus à Judwalon Clerico de alodo Bot Judwalon, quem avunculus ejus dederat S. Salvatori, ut censum pro alodo ipso recipere dignaretur*.

1. BOTA, BOTTA, Ocrea, Gall. *Botte*, ex Cambro-Britannico, *Botas*, sotulares. Vincentius Belvac. lib. 29. cap. 28. *Botis nunquam usus est, nec etiam pedulibus nisi simplicibus*. Statuta pro Ecclesia S. Vulfranni Abbavillensi in Tabul. Episc. Ambian. fol. 134. *Et initio hiemis Botas... percipiant*. Statuta Hospitalis S. Juliani in Additamentis ad Matthæum Paris p. 62. *Æstivalibus largis seu Botis pro calceamentis utuntur*. Pag. 164. *Sacerdotes Botis, seu æstivalibus, aut caligis nigri coloris vel brunis cum sotularibus bassis, pro calceamentis utantur*. Institutiones Capituli General. Cisterciensis distinct. 14. c. 21. *Conversi in grangiis Botas non habeant*. Radulphus in Vita S. Richardi Episcopi Cicestrensis n. 86. *Botas quasdam quibus uti solebat, transmisit eidem, quibus infirmus calceatus, &c.* Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 1. c. 9. *Omni tempore lectionis Fratres in nocturnalibus Botis esse possunt*. Constit. Ord. Prædic. distinct. 1. c. 10. *Ocreas non habebimus, nec chirothecas. Botte extra septa Monasterii non portentur*. Adde Chartam Manassis Episc. Aurelian. an. 1210. in Probat. Histor. Blesensis pag. 11. [Odonis

nis Abb.S. Dionysii an. 1231. è Cod. MS. B. Mariæ de Argentolio, Anecdota Marten. to. 1. col. 162. & tom.4. col. 1311. Limborch. lib. Sent. Inquisit.p.86.Hist.S.Germani Paris. p.134.]

BOTARUM præstationes. Charta Ranulfi de Capricuria, in Monastico Anglic. tom.1. pag.659. *Dederunt Monachi eidem sorori mea 10. mareas argenti, & mihi tres, & annuatim pelliceam Monachorum, & Botas*. Alia ibidem: *Et annuatim dabunt pelliceam mihi, & Botas Monachi, & unum Monachum pro me fecerunt, & me Monachum facient, quando voluero*. Et tom. 2. pag. 850. *Jus & clamium quod dicebamus nobis competere in una pellicia, & uno pari Botarum nomine servitii*. Tabular. S. Dionysii: *Exigebat .... semel in anno sibi & 10. Militibus apud S. Dionysium hospitationem, & Botas, ut vulgo dicitur, atque peliciam*. Tabular. S. Bertini an. 1226. *Viginti sol. qui dati fuerant prædecessoribus meis pro stramine & Botis*. Et anno 1210. *Et quod pellicium & Botæ annuatim, & 3. procurationes apud S. Bertinum nobis deberentur*. Denique an. 1229. *Et insuper ab Abbate pellicium & Botas in festa S. Martini accipiet, qualia dari Militibus est consuetum*.

BOTTA. Concilium Andegavense an. 1365. can. 19. *Et quod Bottis vel sotularibus corrigiatis utantur*. Regula Canonicorum Ordinis S. Marci de Mantua, apud Alexandrum IV. PP. in Regesto anni 7. ex Bibl. Regia: *Gottam tamen & Bottas non habeat, nisi pro aliqua rationabili causa Botta concedantur alicui a Priore*.

BOTUS, in Vita B. Walteri de *Birbeke*, cap.5. n.6. ubi paulo ante *sotularis* dicitur.

¶ 2. BOTA, Lagena major, dolium. Testamentum anni 785. to. 2. Annal. Benedict. pag. 712. *Quando in Pictavensem urbem veniet, ipsi monachi præfati cœnobii afferant illi gantos unos & duos cereos cum duabus Botis nectare plenis*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 363. col. 2. *Sex magnas Botas vitri ad portandum vinum*. Informationes MSS. pro *passagio* transmarino: *Item novæ Botæ inter vinum & aquam*. *Bota* dictus etiam locus in navi ubi *Botæ* reponebantur. Informationes mox laudatæ. *Item aperius ex Bota 20. palmos & medium*. Vide Butta 3.

¶ BOTAGIUM, BOTATUS. Vide post Butta 3.

¶ BOTAREA IMAGO. Vide *Votarea*.

¶ BOTARIA, Districtus species seu jurisdictionis; an vero Buticularii à *Bota*, lagena: quemadmodum Ballivia à Ballivo, an ab Armorico *Bot*, Tractus terræ, haud mihi satis constat. Charta an. 1313. apud P. *Menestrier* inter Probat. Hist. Lugdun pag.88. *Cum nobis ex fide dignorum assertione constaret informatione facta super hoc diligenti, civitatem & diœcesim Aniciensem, Balliviam Vallaviæ & totam Botariam Bessen, item sicut est & in ea protenditur diœcesis Valentina, quæ Botaria est in Ballivia regia Vivarensi*.

¶ BOTATICUS, f. Idem quod *Botellagium*. Charta Bernardi Comitis an. 1078. to. 1. Gall. Christ. pag. 39. Instr. *Insuper omnes malas consuetudines, Botaticos, albergas, atque traginas, & omnes tortaras, quas ego hactenus vel omnes antecessores mei in ipsis honoribus prædictorum inquirere videbamur, funditus dimitto*.

BOTATORIUM. In Regesto 31. Chartophylacii Regii habetur Charta anni 1263. qua Renaldus de Chigy & ejus uxor vendunt Regi *tres partes quae se habere dicebant in quodam Botaterio sito apud villam novam Regis, ante Tiratoria ejusdem villæ, quæ sunt juxta viam, per quam itur de Villa nova Regis apud Senonis, in quo Botaterio dictus Rex habebat quartam partem, ut dicebat, & plateam tenentem dicto Botatorio*. [f. pro Batatorio, quod vide.]

BOTELLA. Vide *Botellus*, [& Butta 3.]

BOTELLAGIUM. Præstationis species, quam *Boisellage* vocant, præstatio scilicet unius vini lagenæ, quam *Bouteille* dicimus, pro singulis doliis vinariis, quæ certo anni tempore distrahuntur. Charta Vitriacensis ann. 1157. *Concessit burgum S. Martini cum cœmeterio, & omnes redditus eorum præter Botellagium & farnum*. [Vide Butta 3.]

¶ BOTELLARIUS, Cui *Botellarum* seu *Potus* cura demandata est. Charta an. 1280. apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 606. *Scilicet janitor inferior, pistor menestralis, dormitorarius, janitor & Botellarius, quamdiu ea tenuerint officia, &c.* Alia an. 1281. ibid. col. 607. *Quod quocumque de cetero contingat vacare in Ecclesia nostra officia, quæ pistor & admiastralis, & dormitorarius & Botellarius & portarius habent, &c.* Moret. Antiq. Navar. pag. 574. ex Tabul. S. Mellan. fol. 56. *Lupus Sancii majordomus, Lupus Enneconis Botellarius*. Vide *Buticularius* in Butta 3.

¶ BOTELLERIA, Officium *Botellarii*. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 7. in Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Maioric. *De Botelleriis pro nostris familiaribus deputatis. De servitoribus sive aquæductoribus Botelleriæ*. Ibid. pag. 13. *Ut ab omnibus officialibus Botelleriæ & coquinæ homagium juramento subnixum recipiant*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 392. col. 2. ubi de diversis officiis *Panateriæ, Botelleriæ, coquinæ, fructuariæ, marescalciæ & forariæ*. Occurrit iterum ibid. pag. 308. col. 2. ubi etiam habetur eod. sensu *Botelleria*, & pag. 315. *Botelheria, Botelaria*, apud Rymer. tom. 3. p. 717. Vide in Butta 3.

1. BOTELLUS, BOTULUS, Tertulliano, intestinum, interaneum, Italis, *Badello*, [Armoricis, *Bouzell*.] Lex Anglorum tit. 5. §. 14. *Si intestina, vel Botelli perforati claudi non potuerunt*. Lex Frision. tit. 22. §. 51. 52. *Si ventrem vulneraverit, 12. sol. componat: Si Botellum vulneraverit, 12. sol. si perforaverit, 24. sol. componat*. Addit. 3. ad easd. Leg. tit. 3. §. 31. *Si stomachus, vel Botellus perforatus fuerit, ita ut stercus per vulnus exierit*. Galli dicimus *Boyau*, olim *Boel*, & *Bouele*, vocabulo magis ad *Botellus* accedente. Gloss. Lat. Gall. *Exta*, *Bouelle*. Le Roman *de Garin*:

Parmi les portes entrerent li navrè,
Dont meint Boel fu fors des cors jettè.

Idem:

Tant cop donner, tant Chevalier obair,
Tante Boele entre chevax gesir.

Alibi:

Et maint destrier mort & esboelè.

Guill. *Guiart* an. 1264.

Destriers trainant leurs Boueles,
S'en vont fuiant vuido les seles.

Et an. 1304.

Trois ou quatre en percent tout outre,
Qu'aux mortiex colèes sentir,
Ne peuvent armes garantir,
D'aucuns voit-on bien les Boueles.

BUDELLUS, in Consuetud. Ecclesiæ de Regula apud Labbeum tom. 2. Bibliothec. *Si extraneus portaverit sturjonem, denarium habebit claviger, & si ibidem fractus fuerit sturjo, nerbilium & Budellum habebit*. *Badel*, Occitanis,

2. BOTELLUS, Lucanica, *Botulus* Festo, Gallis *Boudin*. Gloss. Lat. Græc. *Botulus*, φύσκος; sed legendum φύσκη, monet Salmasius. Suidas: φύσκη, τὸ παχὺ ἔντερον, εἰς ὃ ἐμβάλλεται ἄλευρα καὶ κρέα, καὶ μάττεται, ἐξ ὧν γίνεται ἀλλᾶς. Apitius lib. de re culinaria cap. 5. *Vulvulæ, Botelli, & bulbuli hysiciata sic fiunt*. Infra: *Botellum sic facies ex ovi vitellis coctis, nucleis pineis concisis, &c.* Guarinus Ord. Fratr. Prædicat. in Vita B. Margaretæ Hungaricæ num. 20. *Pro quadam infirma desiderante Boudellos, seu intestina porci &c.* Perperam editum *bondellos*.

¶ 3. BOTELLUS, Idem quod *Bota*, ocrea. Chartula anni 1393. apud Rymer. 10. 7. pag. 745. *Novem paria Botellorum, centum & triginta duas libras de zucurio, quinquaginta greylenges, quinquaginta lengys tres* Barellos *de allece albo, &c.*

¶ BOTERIUS, Qui *botas* seu dolia vendit, doliarius, Gall. *Tonnelier*, Statuta Massil. p. 394. *Ordinamus ..... quod omnes Boterii .... vendant botas bonas & legales*. Pluries occurrit ibi & pag. seq. Vide *Bota* in *Butta* 3.

BOTGLARIA, Armorum species. Libertates Bergeraci in Vasconia: *Item armaturæ, utpote enses, lanceæ, scuta*, Botglaria, *loricæ, platæ, pilleus ferreus, &c.*

BOTHA, Officina, ἀποθήκη, Italis *Potheca*, Gallis *Boutique*. Lex Burgorum Scoticorum c. 40. *Mercator qui habet stallum coopertum in die fori (nundinarum) vel Botham in die fori, dabit obolum pro consuetudine & custuma sua*. Cap. 71. *Nullus carnifex occidat animalia de nocte, nec emat, sed clara diei luce, & in propria Botha sua*. Iter Camerarii Scotici c. 1. *Nomina fratrum Gildæ, & tenentium Bothas mercimonii*. Charta Richardi I. Regis Angl. in to. 2. Monastici Angl. p. 132. *Et duas mansuras liberas ad Bothas suas faciendas*.

BOTHENA, BOTHYN, Baronia, aut territorium vel districtus domini, apud Scotos: nam, ut auctor est Buchananus, primi Reges Scotiæ, regno in Baronias diviso, cunctas opes agrosque Regios, meritorum habita ratione, magnatibus suis diviserant, quos *Barones* inde appellavere. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 9. §. 6. *Si aliquis emat bladum in aliqua Bothena, & transeat ad aliam Bothenam, & ibi moram faciat ad tabernam*. Et §. 7. *Si aliquis capiat terram ad firmam in aliqua Bothena*. Statuta Davidis II. Regis cap. 5. *Si quis manens in una Bothyn, id est, Baronia, capiens namum in alia Bothyn seu Baronia absque licentia domini, &c.*

BOTICA, [Officina, taberna, Italis *Bottega*, Gall. *Boutique*. Charta an. 1352. *Donatio cujusdam Boticæ pro valore quarumdam tassiarum*.] Vide *Apotheca*.

¶ BOTICELLA, Lagena, Gall. *Bouteille*. Acta SS. Martii tom. 1. pag. 565. F. in Vita B. Coletæ: *Tradidit quamdam Boticellam vini pro recreatione spirituum*. Vide *Butta* 3.

¶ BOTICIO, *Butio*: Mergo. Supplem. Antiquarii.

¶ BOTIDA IMAGO, Anaglypta, Gall. *en bosse*. Inventarium ornamentorum Abb. S. Victoris Massil. an. 1438. *Et in tabernaculo ut Imago Botida B. M. Virginis*.

¶ BOTIGA, Taberna, Gall. *Boutique*. Statuta Massil. pag. 68. *Aut alias qualiterecumque haberi fustinebunt Botigas aliquas extraneis*. Et pag. 158. *Antequam illud* (bladum) *sit allatum in Botiga, possit illud vendere ubicumque voluerit*.

¶ BOTIGUIA, Eadem notione, in laudatis Statutis pag. 599. *Botiguiis in quibus consuetum est blada, leguumina & farinam discaricari*.

¶ BOTILHEES. Vide in *Butta* 3.

BOTIS, [Cloaca, Gall. *Egout*.] Jus Vincentin. lib. 1. *Faciant, quod pontes, degoræ ac Botes in civitate construantur, &c.*

¶ BOTIZARE, Gall. *Abouter*, Terminare. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 163. *Acostantem ex una parte juxta terram Radulfi Trebout & ex altera juxta meam, & Botizat ad terram Galterii le Moire*. Vide *Butum*.

¶ BOTO. Vide *Basteo*, & infra *Botones*.

BOTOLOS. Ricardus Hagustaldensis cap. 14. *Hujus tam flagitiosi sacrilegii emendatio sub nullo judicio erit, sub nulla pecuniæ numero claudetur, sed apud Anglos Botoles, id est, sine emendatione vocatur*. Ubi Somner, censet legendum *Botleas*, ut in Legibus Kanuti politicis c. 61. ubi eodem sensu occurrit: à Saxonico bot, mulcta, compensatio, & lear terminatione, quæ vim privationis habet.

BOTONES, Gallis *Boutons*, Fibulæ, globuli. Concilium Albiense cap. 15. *Clericus Botones vel firmallos aureos .... deferre in aliquibus vestibus non præsumat*. Occurrit etiam in Concil. Budensi c. 4. in Andegavensi an. 1365. cap. 12. &c. Le Roman *de Garin*.

Trois cens Boutons i avoit fet d'or mier.

Botones vocat vetus Auctor de Limitibus agror. pag. 288. quos alii *Botontinos*, tumores scilicet aggesta terra excitatos ad agrorum fines; unde nostrum *Bout*, pro fine & extremitate videtur deductum, & *Bouton*, pro globulo seu fibula sphærica ad constringendas vestes: seu quod ad modum *Botontinorum* globi speciem referant, seu quod extrema vestis constringant. Vide *Butina* post *Bonna* 2.

¶ BOTONI, Eadem notione. Statuta ann. 1230. ex lib. viridi Episc. Massil. pag. 10. *Neque in indumentis Botonos argenteos vel christallinos, &c.* Concil. Aptense an. 1365. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 334. *Non ultra accedant capucini* (l. capuciati) *cum Botonis vel crognetis*. Vide *Corardia*.

BOTONATUS, Fibulatus, vel fibulis instructus, *Boutonné*. Statuta Hospitalis S. Juliani in Anglia: *Tunica vero habeat manicas protensas ad pugnum, non consutitias, vel aliqualiter Botonatas*. Occurrit etiam in Constitut. Benedicti XI. PP. pro Benedictinis cap. 19. in Concilio Andegavensi an. 1366. can. 12. 13. 20. &c.

¶ BOTONTINI. Vide in *Botones*.

¶ BOTORIUM. An idem quod infra *Botarum Consuetudo* in *Butta* 3. vel Præstatio pro vino in *Botis* distrahendo? Charta Mauritii Paris. Episcopi an. 1182. super Controversia inter Monachos Regniacenses & Moniales de Crisennone Diœcesis Autissiod. *Molendina communia deinceps erunt Monachorum & Monialium in omni emolumento & proventu molituræ & piscationis & Botorii & aliorum omnium*.

¶ BOTRIONES, *Qui aliena congregant*. Papias MS.

¶ BOTRONATUS, Ornamentum muliebre, f. sic dictum, quod baccæ aliæ aliis adhæreant ut in botris. Tertull. de Cultu Femin. cap. 10. *Nullam de conchylio vestem Esaias increpet, nullas lunulas reprobet, nullum Botronatum retundat*.

1. BOTTA, Rubeta, bufo, Italis *Bota*. Vita S. Angelæ de Fulginio c. 4. *Remaneo tota contenta, tota Angelica, quod diligo Bottas, & bufones, & etiam dæmones*. [Nostris olim *Botte* & *Boterel*, quod hodie *Crapaud* dicimus. *La Bible Historiaux* ubi de reptilibus;

Lesardes & Botereaux
Qui se trayent de leurs piez.

Mehun au Codicille;

Botereaulx & couleuvres, visions de deables.]

¶ 2. BOTTA, Lugdunensi in agro idem quod Latinis, Lacuna, Gall. *Mare*. Codex censualis Calomontis: *Juxta Bottam quæ est in tanno Calomontis*. Ibidem: *Juxta Bottam in Beguerdus abera sua animalia*. Liber Recognitionum servitiorum Domini Villæ-novæ in Dumbis: *Juxta fangiam de la Botta d'Ouroux*.

¶ 3. BOTTA, Ocrea. Vide *Bota* 1.

¶ BOTTAGIUM. Vide *Botagium* in *Butta* 3.

¶ BOTTAGLIA, Phiala, lagena, Gall. *Bouteille*, Ital. *Bottiglia*. Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 828. A. in Miraculis B. Simonis Eremitæ Augustin. *Et ideo nolens beneficio & gratiæ ingratus esse, hodie liberatum se præsentavit ad arcam B. Simonis cum una Bottaglia magna quam obtulit & dimisit super arcam B. Simonis*. Vide *Butta* 3.

¶ BOTTELLARIUS, Qui *Botellarum* seu potus curam habet. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 314. col. 1. A. *Ibidem portent Bottelerii duodecim mensuras vini puri de Tenello*. Vide *Botellarius*.

¶ BOTTERA, Finis, terminus. Chartular. S. Vandreg.

dreg. tom. 2. pag. 1469. ad an. 1277. *Noverint universi, quod ego Laurentius, dictus Pictor, & Guillelmus ejus filius vendidimus .... Guillelmo dicto Travesein duas peebias terræ, quarum prima sita est à la Jarte ..... secunda au Corbeit intra terram Aviceæ Angiervilie ex una parte, & Botteras camporum de Corbet ex altera*. Vide Butum.

¶ BOTTINUS, Præda, Italis *Bottino*, Gall. *Butin* Chron. Veronense ad an. 1333. apud Murator. tom. 8. col. 648. *Et multi ex eis captivati & morti traditi fuit, inter quos fuit Comes de Armignaco; & ultra mille quingentos carceribus consignati, & in Bottino ultra duo millia equorum consignati fuerunt, & plurima alia spolia infinita vendita in* (f. ex) *Bottino ultra 14. millia florenorum, exceptis donis factis pluribus nobilibus de communitate* Bottini.

¶ BOTTO, Globulus, fibula, in Actis SS. Maii . to. 4. p. 546. Vide *Botones*.

¶ BOTTONES. Vide *Busina* post *Bonna* 2.

¶ BOTTUS, Dolium, Hispanis *Bota*, Gall. *Tonneau*. De expugnatione urbis CP. apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col 797. *Turci vero devastando submerserunt navem quamdam octoginta ducatorum, diripientes insuper circiter quatuordecim naves alias, quarum tres continebant sexcentos* Bottos, *reliquæ vero erant ducentorum* Bottorum. Vide Butta 3.

¶ BOTULUS, Lucanica, Gall. *Boudin, Sancisson*, Ital. *Boldone*. Murator. tom. 2. p. 144. col. 1. D. ex Agnelli libro Pontif. *Conveniunt Presbyteri, Diacones .... in secretarium, & dividunt inter se buccellam panis & Botulos singulos, cyathum vini*.

¶ 1. BOTUM, Finis, limes, Gall. *Bout*. Chartul. S. Vandreg. to. 4. p. 1022. ad an. 1280. *Aboutantem ad keminum domini Regis in uno Boto*. Vide Butum.

¶ 2. BOTUM, vel BOTUS, f. Idem ac *Botagium*, quod vide in *Butta* 3. nisi *Botum* hic derivatum, sit à Saxonico Bot, Compensatio, reparatio, emenda, quo posito idem esset, quod jus mulctas pro delicto impositas percipiendi. Transactio inter Abbatem & Crassenses monachos an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Habet, tenet & possidet* Botum, *fortiam, redditus & proventus agrayrales cum medietate decimæ, &c.*

¶ 1. BOTUS, Idem, ut videtur, quod *Butta*, Lagena. Fred. *Schannat* Vindem. Litter. pag. 126. ex Chartulario Reinhartsborn. *Dominus Abbas vel successores ejus septem ifeuaccusia maldera avenæ, tritici & siligines, & quatuor* Botos *mihi & uxori meæ Jutæ .... solvi faciat*. Vide *Botarum Consuetudo* in *Butta* 3.

2. BOTUS, Ocrea. Vide *Bota* 1.

1. BOVA, sic appellata filia Regis Sigeberti, in Vita ejusdem S. Bovæ n. 4. *Quasi multorum adjutrix*, voce nimirum Francica vetere.

2. BOVA, Βοῶν νόσος, Morbus boum, in Gloss. Lat. Gr. Vide Turneb. lib. 17. Advers. cap. 24. & Octav. Ferrar. in Orig. Ital. V. *Bua*.

3. BOVA, Venetis, Euripus, canalis, aquæductus, à fovea. Statuta Patav. *Ut hoc facientes possint servare Bovas in molendinis*. Ex Octavio Ferrario in Orig. linguæ Italicæ. Jus Vicent. l. 4. *Habere & tenere Bovas aptas & ordinatas levandi vel adjuvandi navigii causa, &c.*

BOVAGIUM, BOAGIUM, BOVATICUM. Tributum quod ratione boum pendebatur, seu pro pari boum aratrorum vel pro aratro: *Bobatico*, Hispanis. [Charta an. 1234. ex minori Chartul. S. Victoris Massil. pag. 119. *De his quæ habebant & possidebant jure Comitali seu consuetudine, seu quoquo alio modo, scilicet alberga seu* Bovagio *in castello de Nantis*.] Charta privilegiorum seu franchisiarum concessarum Aquarum Sextiarum incolis à Beatrica Comitissa Provinciæ an. 1245. mense Septembr. *Salvis justitiis & condemnationibus per curiam, & lesdis, & cossis, & pedagiis, &* Boagiis *consuetis, & fatnariis, &c.* Fit mentio non semel tributi *de Bovatge* in aliquot Edictis & Chartis Regum Aragon. quod erat 12. denar. pro unoquoque pari boum, apud Suritam 1. part. lib. 3. cap. 15. lib 2. cap. 69. Andream Botch. de Titulis honoris Catalaniæ lib. 1. cap. 13. 26. lib. 2. cap. 23. lib. 4. cap. 5. &c. & Blancam de Rebus Aragon. pag. 732. ubi *Boalage* scribitur. Michael Carbonellus in Chron. Hispan. fol. 97. *Et specialment los enfranqui .... bon encara la Bovatge, rebovatge, & herbage, &c.* [*Boage* in Charta anni 1136. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 27. verso, *Boaje* in altera ejusdem anni ibid. fol. 119.] Charta Jacobi Regis Majoricæ in Usaticis Regni Majoricæ MSS. *Potestatem retinuimus .... faciendi seu levandi* Boagium *.... nolentes aliquo modo habitatores civitatis & totius insulæ Majoric. præsentes nec futuros obligatos esse ad præstationem leudæ, pedagii, nec* Bovatici. In quibus porro occasionibus exigeretur *Boagium*, docet Charta Sancii Regis Majoric. Comitis Rossilionis prid. Non. August. an. 1311. *Quandam servitutem & exactionem vocatam vulgariter Bovaticum, quod adveniente Rege seu domino in Comitatibus & terris prædictis levari & exigi & recipi consuevit*. Hanc sustulit Jacobus Rex Majoric. Sancii pater, ut in hac Charta continetur, cujus loco gabella salis imposita est. Exstat illa in Codice Thuano signato 93. fol. 89. data Barcinone pridie Id. Febr. an. 1299. qua pro exsolvendis debitis quæ contraxerat pro variis bellis, Nobilibus Catalanis & civibus Barcinonensibus vendit, seu potius remittit pro pretio ducentorum millium librarum bonæ monetæ Barcinonensis, *Bovagium, Terragium & Herbagium, quæ asserebat se & successores suos habere debere in Catalonia, quotiescunque novus Rex, Dominus seu hæres in Catalonia noviter succedebat, licet assereretur per Nobiles, Milites, & cives & homines villarum & aliorum hominum Cataloniæ eum vel successores ejus non debere habere dictum* Bovagium, *Terragium, & Herbagium, nisi tantum de bobus & ceteris animalibus & pecudibus minutis, &c.*

BOHADA vero aliud est in Charta an. 1247. apud Justellum in Comitibus Arvern. pag. 95. *Tallias, manobras, Bobadas, servitutes, &c. La bobado*, [vel *Vovade*,] in Consuetud. Arvernensi cap. 25. art. 21. & Marchiensi art. 139. cum scilicet subditus aut tenens unum par boum domino præstare tenetur ad illius vinum conducendum.

VOTA, perperam, ni fallor, pro *Boata*, vel *Boada*, habet Innocent. III. PP. l. 2. Epist. pag. 466. Edit. Venetæ, in Epist. ad Petrum Compostellanum Archiep. *Illum etiam censum, qui* Vota *dicitur, quem Hispanorum Cathol. Reges ex singulis boum paribus .... annuatim persolvendum pro salute totius terræ liberaliter statuerunt, eidem Ecclesiæ confirmamus*,

BOVATERIUS. Charta MS. Petri II. Regis Aragonum an. 1283. pro Libertatibus Cataloniæ: *Item concedimus quod inquiramus contra vicarios*, Bovaterios, *& alios Officiales nostros, qui tempore nostro aliqua officia exercuerunt*. Ubi *Bovaterii* videntur esse ministri ii qui *Bovaticum* exigebant à subditis Regis.

BOVAREGIUS, Idem quod *Bucha*, Apertura fluvii, per quam derivantur aquæ, in Statutis Mediolanensibus part. 2. cap. 329.

BOVARIA, Prædium rusticum, *Ferme, Metairie*. Concilium Tolos. an. 1228. can. 41. *Statuimus quod castra non ædificentur de novo occasione* Bovariæ, *vel contra eam alia ratione, nec munitiones diruta reædificentur*. Consuetud. Tolosæ part. 1. *Eadem consuetudo est in castris, villis, forciis &* Bovariis, *quæ sunt infra Dex Tolosæ*. [*La Faille* Annal. Tolosæ tom. 1. Instrum. pag. 127. ex Testamento Raimundi Comitis Tolosæ: *Dispono ut*

ut omnes expleta, qua exierint in hoc anno ab omnibus meis Bovariis de Tolesano mittantur in potestate domus hospitalis Hyerusalem, &c.

Boveria, Idem quod *Bovaria*, apud Marcam in Histor. Beneharn. l. 4. cap. 19. num. 2. lib. 5. cap. 25. num. 8. ubi *boveriam*, medietariam, seu *Metairie*, vertit. Est etiam stabulum boum, in Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monastici Angl. pag. 210. *Et quendam locum qui vocatur .... infra terminos ejusdem forestæ ad faciendum* Boverias *suas, & alias domos usibus suis accessarias*. [In Formulari Anglicano p. 121. *Medietatem maneris de Bodworth cum una* Boveria *& uno Columbari infra situm manerii prædicti*. Occurrit eodem sensu ibidem pag. 313. & apud Kennettum in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden.]

Boaria, Eadem notione, in Regesto Constabulariæ Burdegal. fol. 99. *Occupat quandam Boariam, quæ fuit Joannis, &c.* [Charta Philippi Regis ann. 1303. pro Libertate civitatis Tolosæ in Cod. MS. Consuetud. Tolos. *Concedimus & civibus & incolis supradictis de gratia speciali, ut pro terris, possessionibus, villis, Boariis, &c.* Cod. MS. Bibliothecæ D. *de Chalvet* Senescalli Tolosæ de Hæreticis Albigensibus. *Invenerunt prædictum Arnaudum infirmum in dicta* Boaria.]

Boarium, & Bovarium, *dicitur locus ubi venduntur boves*, apud Joan. de Janua, & Ugutionem.

¶ BOVARIUM, pro *Bonnarium*, Modus agri. Charta Nicolai Episcopi Noviomensis ex Chartulario S. Eligii: *Vendidit Domino Odoni de Tveri militi duo Bovaria terræ & 80. virgas*. Vide Bonuarium post Bonnarium.

BOVARIUS, Cui boum cura commissa est, in Fleta lib. 2. cap. 85. &c. nostris Bouvier. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 244. *In terris Boedariorum & Bovariorum.*]

BOVATA Terræ, *Bove de Terre*, in Charta Gallica tom. 2. Monastici Angl. pag. 645. Modus agri, sic dictus quod tantum terræ contineat, quantum bos unus (vel *par boum*) arare potest, [spatio unius scilicet anni; modo tamen de agro intelligas qui uno in anno aratur, seritur & metitur; cui quidem rei cum non attenderit Hearnius in notis ad Librum nigrum Scaccarii *acram* terræ ceu mensuram indefinitam atque longe ampliorem quam revera usquam exstiterit nobis exhibuit; quamvis enim hæc mensura alia atque alia pro diversis locis fuerit, certum tamen videtur numquam pro agro indefinite fuisse usurpatam.] Ex Skenei sententia, *Bovata* continet 13. acras. At in Monast. Angl. tom. 1. pag. 657. lego *datas in eleemosynam duas Bovatas terræ 20. acrarum*. In veteri Statuto ad compositionem mensurarum apud Spelmannum, *Bovata* continet 18. acras. *Octo Bovata terræ faciunt carucatam terræ* 8. *carucatæ terræ faciunt unum feodum Militis* 18. *acræ faciunt Bovatam terræ*. Angli *Oxgang*, & *Oxgate*, mensuram 4. jugerum vocant, voce signante *bovis iter*. [Charta ann. 1218. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 58. *Ad tenendum de me & heredibus meis tenementum suum de Belraton, scilicet novem Bovatas terræ & duo tofta, per servicium unius marcæ tantum annuatim reddendæ.*] Ingulphus pag. 857. *Quatuor Bovatas terræ de juland, & 10. Bovatas in servitio, & 24. acras prati &c.* Et infra pag. 860. *Quatuor carucatas terræ arabilis & 6. Bovatas, & 18. acras prati*. Passim occurrit in Chartis Anglicis. Vide Guill. Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 3. pag. 447. Charta ann. 1206. ex Tabul. Ecclesiæ Carnotensis num. 49. *Ita quod in eadem Majoria duas* Bovatas *terræ & herbergamentum suum tenebit quinque solidos censuales*. Alia ann. 1179. num. 101. *Pro unaquaque Bovata integra ad perticam B. Mariæ mensurata, &c.* Infra: *Additum est præterea quod si Bovatas & non agripennos vendi, vel forisfacti in ipsis Bovatis fieri contingeret, &c.* Mox: *Si vero versa vice non Bovata, sed agripennis venderetur, &c.* [Hist. Beccensis Monasterii MS. pag. 516. ex Archivo ejusdem. *Debet percipere singulis autumnis de qualibet Bovata duodecim garbas.*] Vide Fletam lib. 2. cap. 73. §. 2. 3. *Boibodie*, in Charta Arnulfi Comitis Guinensis an. 1264. in Hist. Guinensi pag. 290. *A vendu 16. mesures de bois, peu plus, ou peu moins, appellez Boibedie &c.* quasi Bovada.

¶ Bobulca, Eadem notione qua *Bovata*. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1281. apud Murator. to. 8. col. 1149. *Fuerunt emtæ quatuor Bobulcæ juxta campum de Brayda domini Episcopi Reginorum a domino Gulielmo Episcopo Regino pro quatuor centum libris Rexanis, & ibi factæ fuerunt duæ fornaces pro Communi, occasione murandi residuum muri dictæ civitatis.* Ibidem col. 1175. *Commune Suzariæ habet 3126.* Bobulcas.

Bovariata, Idem quod *Bovata*. Charta Gerardi Episc. Noviom. ann. 1223. in Tabulario Lehunensi n. 22. *Dedit in excambium 5. Bovariatas terræ sitas in coutura sua, quas tenet de feodo D. Regis.*

¶ BOVATERIUS. Vide in *Bovagium*.

¶ BOVATICUM. Vide *Bovagium*.

¶ BOUCASSINUS, Pannus subtilior, è gossypio vel lino, idem qui *Boccassinus*, quod vide. Inventarium Ornamentorum & Reliquiarum Eccles. Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejusd. *Item, una magna coopertura Boucassini interjecta & operata ad modum fustana. Item, quædam casula de Boucassino albo, duplicata de tela crocea.* Boucassin notissimus est apud Andegavos.

BOUCELLUS, Bouchellus. Vide in *Butta* 3.

¶ BOUCHERIA, Gall. *Boucherie*, Macellum carnarium. Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Eundo per vicum Simonis Franque & parvam Boucheriam*. Chartular B. Mariæ Magdalenæ de Castrodono fol. 48. *Viginti quinque sol. Dunensis monetæ de pensione cujusdam stalli, quod idem Guillelmus habebat in Bocheria Castridun.* Et fol. 79. *In foro Castriduni juxta Boucheriam*. Vide *Bocheria*.

¶ BOUCHERIUS, Macellarius. Locus est in *Sagimen*. Vide *Bocherius*.

¶ BOUCLETA, Fibula, Gall. *Boucle*. Concil. Paris. ann. 1346. cap. 2. tom. 2. Hist. Meldens. inter Instrum. pag. 222. *Uteates palam per viam incedendo .... fotularibus ad boucletas argenteas.*

¶ BOUCLUM, Vestitus ornamentum. Capitulum gener. S. Victoris Massil. ann. 1506. ex Archivis ejusdem loci: *Nec deferant Bouclum a retro longum dictum tegua*.

¶ BOUDELLUS. Vide *Botellus*.

¶ BOUDIE. Vide *Baudia* post *Bausia*.

¶ BOUDINUS, à Gall. *Boudin*, Botulus, Botellus. MS. Ecclesiæ Belvac. annorum circiter 500. ubi de *Festo Asinorum: Hac die incensabitur cum Boudino & fancita.*

¶ BOUDRONS. Statuta Massil. pag. 463. *Qualibet navis possit portare supra coopertam equos & alias bestias, & lanam, & Boudrons, si navis veniret de partibus Barbariæ.*

¶ BOVELLUM, Idem quod *Bovile*, in Canonibus Hibern. lib. 51. c 5.

BOVERA. In brevi Indice Regum Francorum, qui præfixus est Ulaticis Barcinonensibus in Cod. MS. Thuano, signato 93. hoc ordine recensentur Reges secundæ stirpis: *Carolus Magnus, Ludovicus filius ejus, Lotharius, Karolus frater ejus, Ludovicus ejus* (Lotharii) *filius, Karolus magnus, Karolus de Bovera*, qui dicitur regnasse *annis 4. Otho, Karolus, &c.* Is autem est qui vulgo *Crassus* cognominatur, ita ut etiam *Bovera*, seu ut nostri efferunt, *le Bouvier*, dictus fuerit, quod pingue-

dine

dina ac ventris mola bovis instar esset. Abbo lib. 1. de Bellis Parisiac.

Urbs mandatæ fuit Karolo nobis basileo,
Imperio cujus regitur totus pæne cosmus.

Ubi Glossa ipsius Abbonis: *Karolus de Baguerra, sive de Bovera, qui & Crassus, Rex Franciæ.* Verum alii *de Bovera* dictum volunt, pro *de Bavaria*, quod priusquam Imperator fuisset dictus, Rex esset Bavariæ. (Vide *Valesiana* pag. 221. ubi Valesius acriter invehitur in eos qui crederent hanc injuriam fuisse uni Regum nostrorum illatam, ut cognominaretur *le Bouvier*: quare totus est, ut Carolum probet *de Bovera* dictum quasi *de Bavaria*, quod nobis certum videtur.)

¶ BOVERAGIUM, *Vin du marché*, Idem ac *Biberagium*, quod vide. Spicil. Acher. tom. 3. pag. 335. ex Chronico Senon. *Bibamus ergo læti Boveragium (attulerant enim vinum secum) ad hoc mercatum confirmandum.*

¶ BOVERIA. Vide *Bovaria*.

¶ BOVETA, Idem quod *Bovata*, Modus agri, &c. Hist. Comit. Ebroic. inter Probat. pag. 12. *Dedi in puram & perpetuam eleemosynam quinque acras terræ sitas juxta quandam Bovetam terræ.... Dedi etiam.... quæ reddebantur & debebantur mihi.... pro dicta Boveta.*

BOVETTA, Bucula, juvenca, Gall. *Bouveau*, *Bouvart*. Occurrit apud Willh. Thorn. in Chronico.

¶ BOVETTUS, Juvencus, in Compoto an. 1277. pag. 287. Antiquit. Ambrosden. XI. *vaccæ*, I. *Bovettus mas*, IV. *boviculæ femina*, V. *vituli*.

¶ BOUGIN. Vide *Bauga*.

¶ BOUGIS, Bulga, sive sacculus quo viatores utuntur, Angl. *Budget*, Gall. *Bougette*. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1432. apud Rymer. to. 10. pag. 508. *In via & extra viam, redeundo, gladios, dagaria, Bouges & alia heraesia licita, &c.*

¶ BOUGIUS, habitatio, domus. Paris. Bouge, est cellula. Litteræ Officialis Meldensis ann. 1292. in Tabulario Calensi pag. 232. *Confessi fuat se accepisse à religiosis mulieribus Abbatissa ... duas domos seu Bougios domus ad invicem contiguos & connexos, sitos apud Villares supra Mucram cum ortis retro domos ipsas seu Bougios situatis, prout se comportant.* Vide *Boda*.

¶ BOUGRAN. *De Bougran revestits*, ut habetur in *Cucufa* post *Cuphia*. Vox Gallica, quæ significat genus telæ subtilis. Vide *Boqueranuus*.

¶ BOUGUERANNUS, Eadem notione. Inventar. Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejusdem: *Una casula, tunica, dalmatica de panno serico nigro duplicata de Bougueranno asureo ... Item, tres casulæ, quarum una est de serico, aliæ de Bouguerano ... una alba & altera nigra.*

¶ BOVIA, *Piscari in Bovia* dicitur cum piscatores è duabus naviculis simul, quasi boves, rete extrahunt. Litteræ Renati Regis ann. 1477. ex libro privileg. & statut. piscator. Massil. *Periculosum multum est in persona & Bovia piscari nisi arte ipsa de corre.*

BOVIALE, Bovile, Græcis βούαυλις, Apollonio lib. 3. Argon. βούαυλα. Gloss. Ælfrici: *Bostar, sive Boviale.*

¶ BOVICULA, Juvenca, in Charta anni 1363. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 495. *Unus taurus cum Boviculis.* Vide *Bovetta*.

¶ BOVILIUM. Βοΐδιον, *Bovile*. Supplem. Antiq.

¶ BOVILLICARIA, Idem quod *Bovolcaritia*. Charta Ludovici Pii & Lotharii I. Imper. an. 829. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 383. *Monasteriolum vero supra dictum cum omni integritate, cum ecclesiis ... aldiariciis, Bovillicariis, vaccariciis, &c.*

¶ BOVINARI, Festo est *Conviciari*. Nusquam tamen, inquit Scaliger, reperiri potuit *Bovinari* pro *Conviciari*, sed pro *Tergiversari*. Unde *Bovinator* erit Tergiversator, *Bovinatio*, *Tergiversatio*. Plura vide apud Martinium in Lexico & alios. Vide etiam *Bobinare*.

¶ BOVISCIDA, Qui cædit boves, Lanius. Vide *Boscida*.

¶ BOVITILLUS, Vitulus. Kennettus Antiquit. Ambrosden. pag. 288. XVI. *boves*, I. *bovett. juvencus*, II. *Bovitil. masc.* II. *sues*, XIV. *porci*, V. *capones*, I. *gallus*, IV. *gallinæ*, V. *pullani*.

¶ BOULENGERIUS, à Gallico *Boulanger*, Pistor. Charta Thomæ Abbatis S. Germani à Pratis pro manumissione hominum Villæ novæ S. Georgii in Tabulario ejusdem loci: *Boulengerii vero multuram & furnagia, prout hactenus consueverunt, nobis solvent.*

¶ BOULLETUS, Globus tormentarius, Gall. *Boulet de canon*, Angl. *à cannon bullet*. Rymer. to. 15. pag. 313. col. a. *Simul etiam omnia tormenta & omnes machinæ bellicæ cum omni suo apparatu; scilicet, pulverum, Boulletorum, mortariorum, &c.*

¶ BOUNCE. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 276. *Item, pro emenda Bounce stuppa & corda ... taren. 1. & dimid.* In quem locum adnotat eruditus Editor *Bounce* esse pro *Bombyce*. V. Cl. *Lancelot* legebat, *Bomunce*, *scappa & cona*.

BOVOLCARITIA, pro *Bubulcaritia*, Domus bubulci, vel prædium bobus nutriendis idoneum. Charta Desiderii Regis Longobard. in Bullario Casinensi tom 2. pag. 12. *Curtes massaricias & Bovolcaritias, & aldiaritias, &c.*

BOURATIUM, Vestis species. Chronicon Ademari Cabanensis pag. 167. *Pro eo principati sunt Bernardus Comes Petragoricensis, deinde filii ejus Arnaldus, cognomento Bouratio, pro eo quod cum ipsa veste, lupum diabolicum homines devorantem appetiit in campo, loricatus, & galeatus.* Prostant Ambiani artifices lanei, quos *Bourraehers* vocant.

¶ BOURDARIA, pro *Bordaria*, Prædium rusticum. Stephanotius Antiquit. Benedict. Petragor. MSS. pag. 174. *Insuper unam Bourdariam augmentati sunt, quæ vocata est Boeria.* Vide *Borda*.

¶ BOURETA, Anas, Avis aquatica, Rusticis Picardis etiamnum *Bour*. Litteræ an. 1357. ex Tabulario Corbeiensi: *Nobis expositum exstitit, cum in die qua Veneris mercatum fore dicitur in dicta villa de Corbeia idem Johannes non est diu, ad eamdem accessisset, ut illuc certa volatilia venderet, videlicet septem vel octo Bouretas seu anatos, &c.*

¶ BOURRA, Gall. *Bourre*, Tomentum. Locus est in *Gambeso*. Vide *Borra* 2.

¶ BOUSSELLUS, Modius, mensura siccorum, Gall. *Boisseau*. Charta Willelmi de Humeto S. Fromondi: *Præterea concedo & affirmo eisdem Monachis duos Boussellos frumenti.* Ibid. in Charta seq. *Quinque Boussellos frumenti ad mensuram de Humeto.* Vide *Bossellus*.

¶ BOUTAGIUM, BOUTARIUS, BOUTEILLA, BOUTELLA. Vide in *Butta* 3.

¶ BOUTERIA, Limes, terminus, finis, à Gallico *Bout*. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 287. *Unam pechiam terræ meæ sitæ .... intra terram Roberti Bartholomæi & terram ... & Bouterias aliorum camporum.* Charta anni 1492. ex Archivo B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Jungeati ex uno buto Johanni Amiart, ex alio latere & uno buto Domino de Bervilla, & de alio buto pluribus Bouteriis, &c.* Vide *Butum*.

¶ BOUTOIR, Retis species. Literæ Philippi Reg. Franc. ex Chartul. 2. S. Quintini in Insula pag. 79. *Ad ingenia quæ sequuntur, videlicet à Bois & Boutoirs,*

ad

ad communes vassas a foire, ad vertilia rotunda .... piscari poterunt.

¶ BOUTONNI, Fibulæ, Globuli, Gall. *Boutons*, in Inventario Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejusdem; *Boutoni* infra in voce *Camabelus* post *Camaeus*. Vide *Botones*.

¶ BOUTUM, à Gallico *Bout*, Finis, terminus, limes. Occurrit in Charta anni 1246. ex Archivo B. M. de Bono-Nuncio Rotomag. & in altera ann. 1313. è Chartulario S. Martini Poncisar. Vide *Butum*.

BOUTUS, Lagena. Vide *Butta* 3.

¶ BOUVARIUM, mendose pro *Bouuarium*, ut observatur in hac voce.

¶ BOXARDIUS, Vox Hispanica, *Boxar* Hisp. est circuire, *per Boxardium* ergo dicunt quod Galli diceremus *à la tournée, tour à tour*. Concil. Hispan. to. 4. pag. 135. col. 1. *Nulli præter Rectorem vel Vicarium liceat se excusare à cappa vel a sceptro suo ordine tenendo, cum ei injunctum fuerit à Vicario, ordine tamen inter Presbyteros servato per Boxardium, ut dicitur.*

BOXIA, [f. Idem quod *Bourcta*.] Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 42. *Est de ipso feudo mansus de Follis, qui debet 4. fagacias, & 7. capones, & 1. agnum, & 22. ss.* (sextarios) *de nucibus, & Boxia, & opera, &c.* Fol. 52. *Chabanaria Petri de Vincis .... quæ reddit 12. den. & 8. sextarios de vino, & 4. sextarios civata, & 1. sext. nucis, & 1. boxia, & 1. cap. & 1. pull.* Occurrit ibi pluries, ubi interdum *buxia*, scribitur. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu pag. 107. *De Manso in villa Navisia servitium per Kalendas 4. membra de carne, & 4. panes, & 4. denar. intrante Quadragesima unum caponem, & unam Boxiam: in Pascha tres agnos, &c.* Infra: *Et unum fassum de teda, & medietatem Boxiæ, & 3. cap. &c.* Occurrit pluries.

BOXTA. Vide *Buxis*.

¶ BOYRANIUM, An corveia boum seu opera cum bobus præstanda? Hispanis *Boyero*, idem est qui Latinis Bubulcus. Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem Montisque Pessulani Dominum & Berengarium Magalonæ Episcopum an. 1272. de limitibus jurisdictionis utriusque: *Est etiam sciendum, quod de supradictis ab utraque parte excipiuntur usatica, laudimia, consilia, quarti, quinti, sexeni, septeni, octavi, feuda, feudalia, alberga, Boyrania & alia servitia, quæ ad jurisdictionem, seu merum mixtum imperium non pertinent.*

¶ BOYSIA, Pyxis, Gall. *Boete*. Instrum. an. 1342. ex Archivis S. Victoris Massil. *Item unam Boysiam in qua ponitur corpus Christi ... Item tres Boysias hostiarum.*

¶ BOYSSAGIUM, f. Tributum quod ex granis venditis & *boissello* mensis exigitur. Comput. Vienn. tom. 4. fol. 15. Cellararius Burgaudi computat *de denariis censualibus .... pro banno Augusti accensato, pro Boyssagio accensato.*

¶ BOYSSERIA, Modus agri tantum seminis capiens, quantum in *boisello* potest contineri. Inventar. Recognit. n. 18. cap. 41. de *Vonta* in Vivariensi Diœcesi fol. 327. *Item pro quadam blachia scita Anchier confrontante cum terra Philippi Juliani & cum Boysseria heredum Stephani Chantardi, &c.* Ibidem fol. 329. *Item, pro Boysseria scita ibidem, confrontante cum itinere .... pro Boysseria scita prope mansum, &c.* Et fol. 330. *Item plus pro nemore & Boysseria scitis ... Item quasdam terras, nemus & Boysserias, &c.*

¶ BOYTA, à Gallico *Boete*, Pyxis. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 417. col. 1. *Et facta generali deliberatione de pixide vel Boyta.*

¶ BOZALIS, ab Hispano, *Boçal*, Novus, recens. Locus est in *Waranio*.

BOZANARIUS. Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 5. *Adjumenta nectentes, Episcopo Bozanarium suum expectanti deferunt, & integra omnia & sana ostendunt.* Ubi Goldastus *bovem sagmarium*, aut legendum aut intelligendum putat, aut *bozagmarium*, i. aurigam, bubulcum.

BOZIGA, [f. Domus, mansio, habitatio.] Tabularium Ecclesiæ Ucetiensis fol. 7. *Notandum tamen quod Ecclesia S. Nicolai, & Canonici, & hominibus & familia eorum retineo, ut ibi Bozigas & culta faciant quos & quæ voluerint, & ligna colligant, & venentur, & pascant, &c.*

¶ BOZINA, Latrinarum forica, vel forinæ; tubam Galli veteres *Bozine* vocabant. Consuetud. Lemovic. art. 59. *Consuetudo est in dicto Castro, quod latrinæ non debent ibi esse super terram, & si quis foderit Bozinam latrinæ super terram, debet hujusmodi facere ex lapidibus & cimento vel mortario.* Textus Gallicus: *Et la coutume qu'audit chateau qu'on ne fasse latrines a fleur de terre; & que si aucun fait la met ou lavoge de ses chambres communes ou privèes sur terre, il est tenu de faire ladite met de pierre cimentèe de bon mortier.*

1. BOZOLA, Terminus, meta, *bonda*. Charta ann. 1246. in Regesto Tolosæ Comitum: *In prædictis honoribus, de quibus erat quæstio à prædictis terminis, seu Bozolis superius designatis, &c.* Occurrit ibi semel ac iterum.

2. BOZOLA, Mensura liquidorum, in Jure Vicentino lib. 3. Vide *Butta* 3.

BRABANCIONES, BREBANTIONES, Prædones Brabantini, ex Brabantia. Will. Neubrigensis lib. 2. cap. 27. *Stipendiarias Brebantionum copias, quas Rutas vocant, accersivit.* Jacobus de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 7. *Brabantios, viros sanguinum, incendiarios, Rutarios, & raptores*, Vita Lud. VII. Reg. Franc. *Infinitos prædones, vulgo dictos Brabantiones qui nec Deum diligunt, nec viam veritatis cognoscere volunt, colligens.* Epist. 279. inter eas quæ exstant tom. 4. Hist. Franc. *Ad hæc mala Teutonicorum, quos Brabantiones vocant, immanissima pestis accessit, qui rabidarum more ferarum sanguinem sitientes, loca omnia pervagantur, à quibus quisquam vix tutus esse potest.* Vide Columbum in Episcopis Vasionensibus lib. 2. n. 24. 38.

BREBANTINI, apud Radulfum de Diceto, pag. 572. 576.

BREBANTIONES, in Epistola 323. tom. 4. Hist. Fr. in Epistola 45. Alexandri III. PP. apud Sirmondum, in Concilio Lateranensi III. an. 1178. cap. 27. apud Innoc. III. PP. lib. 13. Epist. 93. & Petr. Blesens. Epist. 47. Monachus Altisiod. ann. 1181. *Gentem nefariam, quam Brebantiones vocant, in suum auxilium accersivit.*

BREBICIONES, apud Romualdum Salernitanum Archiepisc. in Chronico MS. an. 1167. *Collecta magna multitudine Brebicionum & aliorum conductitiorum militum, Italiam potenter intravit.*

BREBENZONES, apud Robertum de Monte an. 1173. 1174. 1179. 1182.

BRABANCENI, BRAIBANCENI, apud Rogerum Hovedenum p. 534. 535. 550. 619. 770.

BRABANTINI, Monetæ Ducum Brabantiæ, in aliquot Tabulis apud Freder. Sandium in Consuet. feudal. p. 35. 37. 48.

¶ BRABETA, *Qui palmas dat*. Vetus Gloss. San-German. num. 501. His addit Papias MS. Bitur. *Vel Brabiter*, pro quo legendum censeo, *Brabiter* à *Brabium* vel *Brabeium*, Palma, præmium. Simili modo ex *Bravium* fit *Bravita*, id est, inquit Papias, *Qui palmas dat vel accipit*. Græci dicunt βραβεὺς & βραβευτὴς.

¶ BRACA, BRACCA, Moles, Agger, Gall, Bra-

Braie: qua notione dicimus *Fausse-braie*. Species munitionis seu propugnaculi muro prætexti. Instrumentum novæ Hist. Britan. tom. 2. pag. 184. *Insuper eisdem Mon. scilicet Priori S. Johannis & S. Petri piscaturam, Bracam inter illam, quæ est monachis de Capoine. Prior vero S. Johannis medietatem illius Bracæ tali conditione possidebit*, &c. Charta Juliani an. 1148. ex Tabulario Floriac. *Nemo infra terminos præfatos pro captura piscium, quos vulgo combras & Braccas vocant, construere, eis nolentibus præsumat.* Eccardus in Probat. Hist. geneal. March. Misnensium col. 204. *Is vero Braca fuimus & quibuscumque potuis igni vires suggerit*. Vetus inscriptio apud Borellum:

Qui parfist ça brieves saisons,
Tour, pons, Braies, fossez, maisons.

BRACÆ, Braccæ, Femoralia, vestis species, qua crura teguntur, ut ait S. Hieronymus in cap. 3. Daniel. Glossæ Biblicæ MS. *Perizomata*, Bracas. Papias ex Isid. lib. 19. cap. 22. *Bracæ, femoralia dictæ, quod sint breves, & verecunda corporis iis velentur.* Alibi: *Feminalia vel femoralia appellata, quod femora tegant; & Brachæ, quod breves sint.* Vocem Gallicam plerique censent, contra quam Salmasius, qui Græcam vult. Diodorus Siculus lib. 5. Bibl. Gallos uti ait ἀναξυρίσιν ἃς ἐκεῖνοι Βράκας προσαγορεύουσι. Hesychius: Βράκες, Ἀναξυρίδες. Alibi: Ἀναξυρίδες, φεμινάλια, βρακία βαρβαρικά. Quidam ab Hebræo *Berec*, i. genu, deducunt, quod *Braccæ* genua tegant, & ad crura usque descendant. Agathias lib. 2. de Francis: Ἀναξυρίδας οἱ μὲν λινᾶς ἢ ἐκ σκυτίνας διαζωννύουσι τοῖς σκέλεσι περιαμπίσχονται. Usum *Bracarum* propter inclementiam aeris inductum videtur innuere Hyginus lib. 1. Poetic. Astronom. & Ovidius de Getis & Sarmatis Pontum accolentibus:

Pellibus & laxis arceat mala frigora Braccis,

Idem de Bessis:

Pellibus & sutis arcent mala frigora Braccis,

Braccas Persicas memorat idem Poeta lib. 5. Trist. Sed præcipue apud Gallos *Braccas* in usu fuisse, argumento est, quod pars quædam Galliæ *Braccata* dicta fuerit. Alcuinus lib. de Offic. divin. ubi de femoralibus: *Hujusmodi habitus ita notus est in nostris regionibus, ut ex eo Gallia Braccata nominata sit.* *Bracca Gallica*, apud Vopiscum in Aureliano. Warnerius MS. in Caprum Poetam, de Scotis:

Non Braccas portant, quia ventri semper adhærent,

Occurrit apud Martialem, Propertium, Lamprid, Orderic. Vital. lib. 8. p. 712. lib. 10. pag. 786. Aimoinum lib. 1. de Mirac. S. Bened. cap. 26. Ditmarum lib. 5. pag. 53. lib. 7. p. 91. Guibertum de Vita sua lib. 3. cap. 17. Matth. Paris pag. 117. 216. 236. Vide Brissonium in Formul. pag. 647.

☞ Ne quis vero errandi locus præbeatur, observandum apud plerosque Scriptores *Braccas*, quibus præcipue usi sunt Galli veteres, longe diversas fuisse à femoralibus, ea scilicet vestis specie qua crura teguntur; *Bracca* quippe sagum erat ad instar tunicæ manicatum, à Græco forsan Βραχὺς, *Bracca* dictum, quod breve, & ad genua tantum usque descenderet, Vide *Sagum*.

Braçare, *braccas inducere*; *Debracare*, *bracas extrahere*, Ugutioni.

Braccarii, Braccarum confectores, apud Lamprid. in Alexandro Severo.

Braçale, & Bracarium, *Lumbare*, *à braccis*, Joan. de Janua, Gloss. Lat. Gall. *Bracale*, *Brayer*. [Acta SS. Junii tom. 3. pag. 661. B, in Miraculis B. Gerlandi: *Qui ob ipsam infirmitatem eidem Nicolao in femore & testibus Bracale imposuit*, hoc est, fasciam herniæ coercendæ, Gall. *Bandage*.] Charta scripta ann. 10. Edw. I. apud Guilielm. Prynneum tom. 3. Libertat. Eccles. Anglic. pag. 1244. *Mittimus ad vos quandam cedulam .... cujus transcriptum inventum fuit in Bracali L. quondam Principis Walliæ*, &c.

¶ Bracchæ. Concil. Tarracon. an. 1242. *Credentes autem hæreticorum erroribus solennem faciant pœnitentiam .... discalceati in Bracchis*, &c.

Bragæ. Charta ann. 721. apud Puricellum in Monumentis Ambrosianæ Basilicæ pag. 13. *Ut acceptet ipse Ursus pro ista donatione à Theoperto Collerario S. Ambrosii camixiam unam, & Bragarum par unum, valentia solido uno, xemplare unum valens tremessibus duobus.* Ubi editor ad vocem *xemplare*: Quid hoc sit, penitus ignoro. *Brages*, nostris etiam. Ceremoniæ observatæ in Creatione Militum de Balneo, apud Edw. Bissæum: *Le plus gentil Chevalier donnera à l'Escuier sa chemise, un autre lui baillera ses Brages, un tiers luy donnera un pourpoint.* Libellus MS. Catalanicus de Bataillia facienda: *Tot nuu & descals en Bragues.* *Brais* eadem notione dixit Bertrandus Clericus in Poemate MS. de Girardo Viennensi:

Chemises & Brais & robes à lor grè,
Aces donzels por amitè donez.

BRAÇALÆ. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 53. *Super has vero duodecim pennas caudæ, sunt & aliæ multo minores eis, desubtus vero similiter aliæ subalbidæ molliores & longiores illis quæ suprastant ipsis duodecim, & hæ inferiores à quibusdam dicuntur Bracalæ.* Lib. 2. cap. 19. *Plumæ quæ sunt sub majoribus pennis caudæ, quæ vocantur* Bracalæ, *sunt densæ*, &c. Adde cap. 24.

BRACALE, Bracare, Bracarium. Vide *Braca*.

¶ BRACATGE, Species grani, eadem opinor, quæ infra *Braco*. Codex territorii Abbatiæ Piperacensis Diœcesis S. Flori ann. circiter 1090. fol. 25. *Bernardus de Chanac quando factus est Canonicus cum consilio fratris sui dedit duas vineas ad Chanac: unam operantur Fratres, & alia dat tertium sextarium &. unum de Bracatge & minam civado & unum prandium.*

¶ BRACCAGIUM, Quantum brachiis capi potest, Gall. *anc Brassée*. Cl. D. *Lancelot* in Adversariis MSS. Hist. Dalphin. *Braccagium in taschiis Domini Comitis.* Taschiæ erant redditus qui non pecunia, sed frumento & aliis fructibus solvi solebant.

BRACCO, Canis sagax, indagator, vulgo *Brac*, Gallis. Vetus Glossar. *Licisca*, *Bracco*. Lex Frision. cap. 4. §. 3. *Bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant.* Marculfus MS. laudatus à Lindenbrogio: *Latrat Bracco, sed non ut canis.* Infra: *Non moves Bracco talem baronem, non latrat Bracco contra insontem*, &c. Vide Formul. 14. ex Baluzianis. Le Roman *d'Aubery* MS.

Maigre ot la teste entor & environ,
Petite oreille com un gentil Bracon.

Dantes in Convivio amoris: *Si come nel Bracco ben' odorare, e nel veltro ben correre.* Arvernis, *Brachio*, ursi catulum sonabat, ut auctor est Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 12. Vide Origines Francicas & Italicas V. Cl. Ægidii Menagii.

Bracetus, Brachetus, vulgo *Brachet*. Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monastici Angl. pag. 283. *Concedo eis 2. leporarios & 4. Bracetos ad leporem capiendum.* Alibi pag. 184. *Quatuor Brachetos ad capiendum leporem & vulpem.* Jo. Villaneus lib. 12. cap. 8. *Bracchetti, sparvieri & astori.* Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Là le menjevent Brachet & levrier.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Et li Brachet ont demenè grant bu.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Aun

A un matin prist Braebez & levriers.

¶ Brachettus, Idem qui *Bracetus*. Annoymus de Gestis Manfredi & Conradi Regum apud Murator. to.8. col. 607. *Jamjam omnino volens irruere deano sollicitus & attentus, sicut leporarius quem tenet venator, solicitatur Braccbetis & excubiis nemoris laxiatum fremebat.* Inde

Braconarii, quibus Bracconum cura erat, in Charta laudata in v. *Putura*. *Braebers*, in Ordinatione Hospitii Regis an.1285. [& in Constitutione domus regiæ sub Henrico II. Reg. Angl. in lib. nig. Scaccarii pag. 358.] *Braconiers*, in Poemate, cui titulus, le Roman *de Garin*:

Braconier mestre en fist li Rois Pepin,
Les chiens li baille, cil veneours les prist.

Le Roman *d'Aubery*:

La chascun avoit un Braconnier,
Et les esprès pour panre le fainglier.

Le Roman *du Renard* MS.

A tant estes vous Veneors,
Et Braeoniers, & Corneors, &c.

Jacobus Hemricurtius in Speculo Hasbanico pag. 7. *Et avoit Brakeniers, fakeniars, chiens, & oisiaz à plantes.* Vide Monstrelletum 3. vol. pag. 97. & Consuetud. Hannoniæ cap. 99. & 100.

¶ Braconerii, Iidem in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 66. *Ingelbaudo Alberici armigero, Wanterio Braconerio.*

BRACE, Grani species, ex quo cerevisia conficitur. Gloss. MS. *Braces, unde fit cervisia*. Eginhardus Epist. 23. *Volumus ut homines aliquos mittas, ... & ea qua nobis ibi necessaria sunt ad habendum, id est, fa*[illegible]*, Bracem, vinum, formatem, ... venire facias.* Epist. 37. *De illa annona, sive ad farinam, sive ad Bracem faciendam ... nihil misisti.* Vita S. Columbani cap. 24. *Centum esse vini modios, frumenti ducentos, Braeis quoque centum.* Statuta Antiqua Corbeiensis Monasterii lib. 1. cap. 7. *Messes vel prata colligendo, Braces faciendo.* Et mox: *Solvant .... censum, sive de annona sive de Brace.* [MS. Folcuini ex Archivo S. Audomari: *Unusquisque paras de Brace mod. 10. de farina 6. pullos 3. ova 20.* Eadem aliquanto post repetuntur.] *Bracis* meminit præterea Plinius lib. 18. cap. 7. *Galliæ quoque suum genus farris dedere, quod illic Brace vocant, nos sandalam, nitidissimi grani: & alia differentia est, quod fere quaternis libris, plus reddit panis, quam far aliud.* Sic enim legi in MSS. Codicibus, non *brance*, ut Editi præferunt, monet Turnebus lib. 30. Adv. cap. 18. [*Brais* in Charta Gallica anni 1282. ex Chartulario S. Vandregesili to. 1. pag. 995. *Et por eben feire les devant dis Religieux ont otroyé à nos & à nos hers manans en ladite mazure, que nous & les devant dis hoirs soion francs & quites de toute coustume de marchandise appartenante as devant dis Religieux en la ville de Caudebec & en la Prevosté, & porron avoir mam mole à moudre nostre gru & nostre Brais en la dite masure, se nos volons, sans contredit desdis Religieux, & serons francs & quittes de caiage, &c.* In plerisque Flandriæ locis *Brais* appellatur granum omne, quodcumque illud sit, conficiendæ cervisiæ destinatum & præparatum: quo sensu etiam accipitur in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 59. *Debet emere nummatam cervisiæ, & ad bracinum operarii invenient vasa & facient Brais, & in die quo siccant, erunt quieti ab alio opere.* Et apud Miræum Oper. Diplomat. tom. 2. pag. 946. col. 1. *Unum medium de Brais ad domum Domini Salvage, & unum medium cervisiæ, &c.* In Charta Willelmi de Croismara militis in Chartulario A. Monasterii Gemmetic. *Quinque minas de Brais ad Natale Domini annuatim reddendas.*]

At cujus generis grani fuerit *Brace*, non omnino constat. Dalechampius siliginis, quam Galliæ Rustici *blance* hodie vocant, Allobroges *Blancheen*, Pinetus *speltæ*, sive olyræ speciem esse putant.

Certe probabile est, ex *brace* confectam à Gallis veteribus *cerevisiam*, cum ii, ut auctor est Plinius loco citato, *frumento in potum resoluto* uterentur: quod & infert lib. 22. cap. 25. extremo: atque hinc *Bracium*, *Brasium*, & aliarum hujusmodi vocum, quæ labentibus sæculis crebrius reperiuntur, ut ceterarum ab ea derivatarum, origo petenda.

¶ Armoricani, maxime Leonenses *Braset* appellant frumentum cum hordeo mixtum: hæc autem vox *Braset* composita videtur ex *Bras*, Crassus, & *eit*, Triticum, quasi esset Crassum frumentum, Gall. *Gros blé*: quod hordeo vel mixturæ non male congruit. Adde cerevisiam ex hordeo sæpissime confici.

Bracium, Idem quod *Brace*. Papias: *Bracium, unde cerevisia fit. Triticeum Bracium*, in Bulla Cælestini PP. ann. 1191. inter Privileg. Ecclesiæ Hamburg. pag. 194. Occurrit etiam in tom. 1. Monastici Anglic. pag. 823. & in Charta Ludovici Pii apud Doubletum pag. 740. & alia ann. 892. pag. 793. ubi hæc habentur: *Pro 360. modiis Bracii ad siceram componendam.* Vide aliam Caroli C. apud Mabillonium tom. 4. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti pag. 119. (Codex MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 45. col. 1. è Bibliotheca ejusdem monasterii: *Habet farinarios 22. qui reddunt inter totos 1390. de viva annona, de Braciis 577. m.*)

¶ Bracia. Annal. Benedict. to. 3. p. 174. num. 32. *Casei pensa centum sexaginta .... salis modii centum, Braciæ viginti per modia duodecim, vini bis mille modia in potum quotidianum.*

Bracilum. Formula Vetus Andegav. 53. *Vestimenta tanto, in suris de soledus tantus, Bracilo de soledus tantus, &c.*

Bracius. Capitulare de Villis cap. 34. *Butirum, Bracios, cervisias, medum, &c.* Adde c. 61.

Braciacum. Tabular. Priorat. Dominæ in Delphinatu fol. 119. *Et per messiones 4. focacias magnas & optimas, & 6. capones & de Braciaco 8. gerbas, & tascham, & quartam partem vini, &c.* Alibi: *Et debet unum multonem vestitum per messionem, de Braciaco unum sextarium frumenti, & tascham.*

¶ Brasia. Nova Gall. Christ. to. 3. Instrum. col. 44. *Ultra Sealdum Brasiam suam ad aliud quærunt molere, quam ad duo molina S. Mariæ.*

¶ Brasgia, in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 55. verso: *In fartis sub Bethunia duos concessit modios tritici ... unum modium Brasgie, & unum modium cervisiæ.*

¶ Brascimum, in Tabulario Rothonensi: *Annonarum, molendinorum, pasnagiorum, venationum, Brascimorum*, hoc est, jurium in *Bracem*.

Braaium, Eadem notione. *Sextarius Brasii*, in Monastico Anglic. to. 1. pag. 136. *Tres mensuræ de Brasio*, ibid. pag. 665. Adde to. 2. pag. 42. Hariulfus lib. 4. Chronici Centulensis c. 36.

Rusticus hordea dat, multorum cætus avenam,
Plures dant Brasium, vinum plerique dederunt.

[Et in vet. Diplomate Parthenonis SS. Trinit. Cadom. necnon in Actis SS. Junii tom. 1. p. 868. &c.]

Braseum. *Braseum molere*, in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 470. apud Matth. Paris pag. 647. in Vitis Abbatum S. Albani pag. 63. *De hordeis Braseum facere*, in Fleta lib. 2. c. 73. §. 19. *Cista Braseorum*, in Wichibild Magdeburgensi art. 26. §. 19. [*Quarteria Brasei*, apud Rymer. tom. 5. pag. 12. & 68.] Quomodo autem *braseum* curari & moli debeat à polentariis, antequam ex eo conficiatur cerevisia, pluribus docet Iter Camerarii Scotici c. 26.

¶ Bra-

¶ Bratium, apud Eccardum de Origin. Saxon. lib.2. ex Chron. Florentii Epifc. col.59. *Habuit in redditibus magnæ menfuræ ufitæ patriæ centum & triginta fex moldia tritici & filiginis, & centum & quadraginta moldia avenæ, & octoginta moldia Bratii.*

¶ Bres, *Unam minam de Bres molutam*, in Tabul. B.M. de Bono Nuntio Rotomag.

¶ Braisis, in Polyptych. Fiscanensi an.1235. *Reddit duo quarteria Braisis.*

¶ Brasum, in Chartulario SS. Trinit. Cadom.fol. 59. *Decimam Brasi.*

¶ Braysium, in Chartulario S. Vandregesili to. 1. pag. 667. ex Charta anni 1269.

¶ Brassare, in antiquis Consuetud. villæ Hasprenlis apud Marten. Collect. Ampliss. to.1.col.894.

Braciare, Cerevisiam conficere, Gall. *Brasser*. in Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 49. Et apud Miræum to. 1. pag. 63. col.1.]

Braatare, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 39. & 69. & apud Matth. Paris an.1258.

Braxare, apud Cæsarium Eysterbach. lib. 8. cap. 62. & lib.10.cap.31.[& Leibnit. to.2.Scriptor.Brunsvic. pag. 402. ex Chronico S. Michaelis in Hildesheim, & in Epist. obscurorum virorum.]

Praxare, in Charta Frederici II. Imper. an.1230. pro privilegiis urbis Ratisponensis in Metropoli Salisburgensi tom.1. pag. 240. B.

Brasisicare, in Charta Adalberonis Episcopi Metensis ann. 1059. apud Meurissium pag. 364. Vide *Scrutum.*

¶ Bratsare, in Cod. MS. Irminonis Abb. San-German.fol.72. *Bratsaverint modium 1. de avena.*

Braciator, Cerevisiæ confector, *Brasseur*, apud Thomam Walfingham. pag. 386. & in to. 2. Monastici Anglic. pag. 275. *Magistri qui cervisiam bonam facere debent*, in Capitulari de Villis cap.61.

Brasiator, in Legibus Malcolmi II. Regia Scotiæ cap.6. in Legibus Burgor.Scoticor.cap.72. 130. & in Itinere Camerarii Scotiæ c. 10.

¶ Brasaerius, Administer in Monasteriis, is, opinor, qui præerat *Brasseriæ*. Lobinellus Hist. Parif. tom. 1. pag. 485. B. *Humbertus de Balma Camerarius, Andreas Baudet Infirmarius, Jacobus Piscatoris Brasserius.*

¶ Braxator, apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 482. ex Butchio de Reformatione Monasteriorum, & apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col.212. ex Chron. *Zantfliet.*

Braxionarius, apud Joannem à Leydis lib. 21. Chron. Belg. cap.11. & 12.

Brasiatrix, Confectrix cerevisiæ, in Legibus Burgorum Scoticor. cap.39. & 69. quæ

Braxatrix, apud Cæsarium Eysterbach. lib. 8. cap.62. Ex quibus observare est in Scotia & Germania *Braciatoriam* artem mulierum proprie fuisse: *une Brasseresse de miel*, in Chronico Flandriæ cap. 72. Ita etiam Britton. in Legib. Anglic. pag. 76. 77. quasi mulierum duntaxat *braffandi*, seu cerevisiam conficiendi ars fuerit.

Bracenses Negotiatores, apud Bercarium in Hist. Episcopor. Virdunensium n.15.

Bracina, Locus seu ædes, ubi cerevisia conficitur. Statuta Fratrum Hospitalariorum in to.2. Monastici Anglic. pag.371. & 378. *Ne quis fratrum pistrinum vel Bracinam aliquo ingredi modo præsumat, nisi Frater cui cura committitur, qui cum ingressus fuerit, panis & cerevisia non appropiaquet.*

Bracena, in Chron. S.Trudonis lib.9. pag.459. & 473. to.7. Spicil. Acher.

Bracinum, apud Will. Thorn. an. 1267. & in to.1. Monast. Angl. pag. 815. *Domus Brasinii seu Pandoxatricis*, in *lib. Justice of peace* pag.161. Occurrit etiam in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 59.)

Brachinum, Ingulfo pag. 888. *Fecit etiam novum Brachinum, & novum pistrinum.* Occurrit præterea pag. 898.

Bracinium. Charta Thomæ Regis Manniæ ann. 1055. *Cum piscariis, Bracinus, consuetudinibus, & vertenariis.*

Braacina, in to.2. Monastici Anglic. p.1042.

¶ Braxatoria Domus, in Cod. MS. Ecclesiæ Coloniensis ex Bibliotheca Cathedralis Atrebat.

Braxatorium, in Chronico Afflighemensi pag. 612. [apud Acherium Spicil. to.10. & in Chronico Bonæ Spei pag.468. necnon apud Leibnit. to.2. Script. Brunsvic. pag.472.

Braxina, apud Joannem Hocsemium in Hugone de Cabilone Episcopo Leodiensi cap. 23.

¶ Braciaria, in Charta anni 1302. & altera an. 1408. ex Archivo S. Victoria Massil.

Braciatorium, apud Magistrum in Regula c.12. §.3. (Acta SS. Benedictin. sec.4. part.1.pag.262. in Vita Eigilis Abbatis.)

¶ Bracitorium, in MS. Folquini ex Archivo S. Audomari.

Braciarium, in Libello supplici Monachorum porrecto Carolo M. §. 16. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. pag. 214. [& in Actis SS. Benedict. sec. 4. part. 1. pag. 262.]

Bracionarium, in Gloss. Ælfrici, Mealdhus, i. domus brasii.

Brasaeria, nostris vulgo *Brasserie*, apud Matth. Paris an. 1258. & in Vitis Abbatum S. Albani.

¶ Brasaerium, apud *La Faille* to. 1. Annal. Tolos. Instrum. pag.17. ex Saisimento Comitis Tolosæ an.1271.

¶ Braxatura Leibnit. Script. Brunsvic. to.2.pag. 445. ex Berntenii Chronico.

1. BRACELLUS, [Placentæ species.] Veteres Consuetudines Floriacensis Cœnobii cap. 2. *Ad prandium debemus habere tria fercula, 1. ova farsa, 2. pisces, 3. sepias & porrettam ab hortulano, & pistrinario Bracellos.* (Et in lib. cui titulus: *Modus loquendi per signa*, ex iisd. Consuetud. *Pro signo Bracellorum. Generali signo præmisso, adde ut de duobus brachiis facias unum ponendo super aliud.* Literæ Gerardi Præpositi S. Audomari ann. 1180. è Tabulario Audomar. *Capellanum Comitis de Rubos, Canonicum constituimus, & concessimus etiam ipsi omnes obventiones .... Bracellos qui ad talliam non pertinent.*) Vide *Brachiolum.*

¶ 2. BRACELLUS, Armilla, brachiale, nostris *Brasseles*. Hist. Dalphin. to.2.pag.326.col.1. *Item, quatuor paria gantarum de ferro sine Bracellis .... Item, quatuor paria de gautis cum Bracellis.*

¶ BRACENA, Bracensea. Vide in *Bracæ*.

BRACETUS. Vide *Braceo*.

BRACEUM, *Vadum, & dicitur à Brachys, quod est breve.* Jo. de Janua. Græci Βραχέα vocant, quæ Latini Brevia. Virgilius: *In Brevia & syrtes.*

¶ BRACH.E. Vide *Bracæ*.

BRACHARIA. Charta Heccardi Comitis Augustod. apud Perardum in Burgundicis: *Et dardo baucale 1. & Brachara aurea una, cum solla meliora, & fugias 4.* Ubi forte legendum *baccharia*. Vide *Brachiale 2.* & *Bracæ*.

¶ BRACHELLUS, Idem, ut videtur, quod *Bracellus 1.* Litteræ Th. Decani Ecclesiæ S. Audomari an. 1270. è Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Teneantur procurare anniversarium ... sub distributione unius Brachelli prout consuetum est fieri in Ecclesia S. Audomari.*

BRACHERIA, Bracca linea, nostris *Caleçon*. Ca-

Capitulum gener. an. 1506. S. Victoris Massil. *Nec portes caligas alicujus coloris quam albas aut nigras & cum Bracheria sive Brayetta non larga, sed stricta juxta morem antiquum.*

BRACHERIOLUM, Cingulum seu fascia inguinalis: vox deducta à Brak, ruptura, voce Longobardica, unde *Brakea*, rupturæ vinculum, inquit Henschenius. Sed malim a *Brachis* seu *Braccis* etymon accersere, quod intra *Braccas* apponatur, vel eo loci ubi *Braccæ* constringuntur; nos vulgo *Braiers* appellamus ejusmodi fascias. Vita B. Justinæ de Aretio n. 6. *Sic tumore magno in testiculis gravabatur, quod sine Bracheriola manere non poterat.*

¶ BRACHERIUM, Brachii armatura, Gall. *Brassar*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 278. *Item, salvis pro gamberiis, cossalis, Bracheriis pro ante & retro, & guantis lattunatis &c.*

¶ BRACHETUS. Vide *Bracco*.

BRACHIALE, Manica, pars illa vestis seu tunicæ quæ ab humero usque ad manum brachia operit: vulgo, *Manche*. Eckeardus junior de Casib. S. Galli cap. 14. *Capitium capiti imponens, Bracchialaque rocci super caput revolvens.*

BRACHIALE, BRACHIALIS, Idem quod *Dextrale*, seu *armilla*, ornamentum scilicet brachiorum, largioris segmenti instar, auro gemmisque distinctum. Papias: *Dextralia, Brachialia, genus, ornamenti commune viris & feminis: ante manicas portantur, & junguntur cum clavo.* Jo. de Janua: *Brachiale, torques in brachio, sive brachii quoddam ornamentum, quod & dextrocherium.* Lexicon Gr. MS. Regium Cod. 2062. Βραχιάλια, ἃ παρ' ἡμῖν χλιδῶνες καλοῦνται. Gloss. Lat. Græc. χλιδών, ἤτοι βραχιάλιον γυναικός, *hæc Veriola*. Glossæ Græc. MSS. Regiæ Cod. 1673. χλιδῶνα, κόσμον περὶ τὸν τράχηλον, ἢ βραχιόνια, ἃ καλεῖται βραχιάλια. Sunt autem proprie brachialia, *circuli ex auro quibus brachia artantur*, ut ait Tertullianus lib. de Muliebri habitu. Vopiscus in Aureliano de Militib. *Torquem, Brachialem, annulum apponat.* Trebellius Pollio in Claudio: *Brachialem unum unciarum septem.* Epistola Concil. Aquilejensis ad Valentinianum & Theod. Impp. de Gothis: *Qui etiam torquem, ut asseritur, & Brachialem impietate Gothica profanatus, more indutus gentilium, ausus sit in prospectum exercitus prodire Romani.* Vigilius Tapsensis lib. 2. contra Palladium: *Qui etiam torque, ut asseritur, & Brachiali impietate Gothica prophanatus, more indutus gentilium, ausus sit in prospectum exercitus prodire Romani.* Arculfus de Locis SS. *Brachialia, dextroceria, murenæ, monilia, &c.* Quod vero *brachialia* Arculfus, *superbrachia* vocat Antoninus Monachus in Itinerario Hierosl. *Pendens superbrachia, dextrochiria, monilia & annuli, &c.* Flodoardus lib. 2. Hist. Rem. cap. 6. *Turrim quoque auream .... super altare posuit S. Mariæ, & patenas 3. ac Brachiale unum.* De Brachialibus & armillis consule quæ adnotavimus ab Alexiadem, quibus addendum quod habet Pachymeres lib. 8. cap. 12. ubi inter vestes Imperatorias, seu Imperii symbola, recenset χειρῖδας διαμαργάρους κοκκίνας. Vide præterea Olaum Borrichium lib. de Variis linguæ Lat. ætatib. pag. 52.

BRACHIALIUM, Propugnaculum, vulgo *Braye*, unde *Fausse-braye*: βραχιόλιον, Theodosio Monacho in Epist. de Excidio Syracusarum, apud Roccbum Pirrum in Episcopis Syracusanis, & aliis Byzantinis Scriptoribus uti pluribus diximus ad Alexiadem. Paulus Diac. lib. 19. Hist. Misc. *A Brachialio Aureæ portæ, usque ad Cyclobium.* Ubi Theophanes pag. 294. ἀπὸ βραχιαλίου τῆς Χρυσῆς πόρτης, &c. quo loco *Aureæ portæ armillam*, perperam vertit Interpres. [Vide *Braca*.]

¶ BRACHIATA, Orgya, senum pedum mensura, Gall. *Brasse*, Hisp. *Braçada*. Charta Petri *de Rosteys* Vicarii Tolos. ad Bajulos de conditione materiæ an. 1272. in lib. MS. Consuetud. & Privileg. ejusdem urbis fol. 27. è Bibl. D. *de Crozat*: *Et quod per cariones de cor de IV. Brachiatis ... habeant medium pedem de amplo & unum durnum de spisso, ... Quod poyerales de cor & de abiete de VI. Brachiatis & de V. & de IV. quod illas habeant infra trancos &c. Et quod file da cor & de abiete de VI. Brachiatis, &c.*

2. BRACHIATA, BRANCHIATA. Mensuræ agrariæ species, ex Gallico *Brassée*. Charta Philippi Regis Francor. ann. 1309. in ejusdem 2. Regesto num. 75. ex Tabulario Regio; *Item sexdecim Brachiatas vallati seu fossati dicti castri, in quo sunt tres domus ædificatæ.* Alia ejusdem Regis in Regesto 9. Ch. 11. *Quoddam iter situatum inter duas vineas, ... quod iter continet in longitudine quater viginti & decem Branchiatas vel circa, & in latitudine 6. pedes, &c.* In alia ejusdem anni ibid. Ch. 31. habetur *Brachiata*. Vide *Brachium*.

¶ 3. BRACHIATA ACTORUM, An Charta mensuræ unius cubitus seu brachii? Edictum Philippi Pulcri an. 1303. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 397. *Item, quod Notarii curiæ Tholosæ scribant acta bene & fideliter, & quod non detur eis, pro Brachiata Actorum, nisi secundum formam per Statuta regia noviter edita ordinatam.* Quæ ut manifestiora fiant addere placet Edictum ejusdem Regis ann. 1302. ibid. pag. 364. *Volumus quod præfati Notarii... & alii Notarii seu scriptores in nostris officiis constituti accipiant salarium moderatum, videlicet de tribus lineis unum denarium, & de quatuor lineis usque ad sex, duos denarios usuales monetæ, & non amplius. Et si scripta excedant sex lineas, recipient pro tribus unum denarium, sicut dictum est. Et debet esse linea in longitudine unius palmæ, & continere septuaginta literas ad minus, & si plus protendatur linea plus poterit Notarius recipere, secundum longitudinem cartæ vel instrumenti venditionem, aut alios contractus perpetuos continentis, videlicet de duabus lineis unum denarium.*

BRACHIATUS, *Magna habens brachia*; Ugutioni.

1. BRACHILE, Idem quod *Brachiale*. Lex Salica tit. 29. §. 37. *Si quis mulieri Brachile furaverit.* S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. *Quotiens Brachile aureum, pungam quoque auro gemmisque comptam sibi subripuit, tantum ut miseris succurreret.*

¶ BRACHILE, *Lineum quo femoralia succinguntur.* Spicil. Fontanel. MS. pag. 232. Papias vero in MS. *Brachile, quod succinctorium sive redimiculum dicimus, quod nunc non brachiorum, sed renum sit cingulum.* S. Willhelmi Constit. Hirsaug. lib. 5. cap. 44. *Si priusquam fontium audierit, caligam unam exuerit, vel saltem Brachile femoralibus inseruerit, hoc peragere non desistit; sicq; si forte tres illas Orationes mane faciendas neglexerit, non illi imputandum erit.* V. *Brachiolineum* & *Bracile*.

BRACHINUM. Vide in *Brace*.

BRACHIOLÆ, Italis *Braccioli*. Rollandinus in Chronico lib. 9. cap. 2. *Et vidit filius Carractum Paduæ putridum & deforme; diruptum, & despectum, & inutile, & confractum; & ait: Pater, ecce nunc, Pater & Domine, quale hic ædificium video? Si hos radios inspicis, sive rotas, si nova Brachiolas, si consideras artemonem, plaustri videtur habere speciem, &c.*

BRACHIOLINEUM, Bracca linea, nobis *Caleçon*. Udalricus lib. 3. Consuet. Clun. cap. 11. ubi de vestibus Monachicis, recenset *Brachiolineum, quo femoralia succinguntur.*

¶ BRACHIOLOGIA, *Brevis dictio*. Glossar. vet. San-German. n. 501. Vox Græca à Βραχὺς & λόγος.

BRACHIOLUM, Chronicon Abb. S. Trudonis lib.

lib. 13. pag. 510. *Quatuor diebus Nativitatis Domini, Pascha & Pentecostes* habebant Fratres *ad prandium duas portiones piscis, ...& ad cœnam prima die placentam cum Brachiolo, minorem tamen quam in diebus Rogationum.* Vide *Bracellus* 1.

Brachiolum in equis, apud Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 1. & 2.

BRACHIONARIUM, [illegible], in Gloss. Gr. Lat. Vide *Brachile* 1.

¶ BRACHIROLUM, Fascia continendæ ilium procidentiæ, Gall. *Bandage*. Acta SS. Aprilis tom. 2. pagina 828. in Miraculis B. Simonis Erem. Augustin. *Juraverunt quod Cursius eorum filius, qui est ætatis quatuor ann. ortus fuit crepatus, & sic stetit usque ad mensem Januarii vel Februarii proxime præteriti, portando continue unum Brachirolum.* Vide *Bracheriolum*.

¶ BRACHIS, *Operimentum tibiarum*, ut refertur ex Glossis MSS. in *Sarabara* post vocem *Saraballa*. Vide *Brace*.

1. BRACHIUM, Mensuræ species, cubitus. Charta Henrici Imp. an. 1081. apud Ughellum tom. 3. p. 420. *Nec donum in prædictis terminis usque ad 36. Brachia interdici permittemus.* *Unum Brachium candelæ*, in Epist. Honorii III. PP. apud eumdem Ughellum tom. 4. pag. 1301. Bulla Nicolai IV. PP. an. 3. de censibus Ecclesiarum in Regno, & Campania & maritima: *In Episcopatu Anagniensi Episcopus ipse in unoquoque festo coronationis D. Papæ debet 60. Brachia panni, & 200. scutellas, &c. 20. sol.* Occurrit ibi pluries.

Brachium S. Georgii, Bosphorus, seu Fretum Hellespontiacum, sic dictum à Templo S. Georgii extra urbem Constantinopolitanam, quod ad littus istius freti exstructum erat. Vide Tyrium lib. 2. cap. 8. libro 20. cap. 24. interdum pro ipsa Propontide usurpatur, ut apud Villharduinum num. 65. & 162. ubi Abydenum castrum Brachio S. Georgii adjacuisse dicitur. Monachus sancti Mariani Altisiod. *Veneti per medios fluctus strictioris maris, quod Bosporus, vel Brachium S. Georgii dicitur, intrepide navigant.* Conradus Usperg. *Usque ad paludem sive sinum maris, qui Brachium S. Georgii dicitur, devastantes.* Jacobus de Vitriaco: *Hellespontus, qui hodie Brachium S. Georgii dicitur.* Vide Leunclavium in Pand. Turc. n. 128.

Brachium Fluviale, apud Aimoinum lib. 3. Hist. Francor. cap. 62. *Un bras d'eau: Per ripam Brachii Fluvialis, quo civitas cingitur, ambulavit.* *Brachium marinum*, apud Matth. Paris pag. 460. [*Brachium maris* apud Acher. Spicil. to. 8. pag. 645.]

Brachium in Collum Ponere, in signum susceptæ servitutis. Chartæ Parensales form. 26. *Sed dum ipsos solidos minime habui unde transsolvere debeam, sic mihi aptificavit, ut Brachium in collum posui, & per comam capitis mei coram præsentibus hominibus tradere feci, in ea ratione, ut interim quod ipsos solidos vestros reddere potuero, & servitium vestrum & operam, qualemcunque vos vel juniores vestri injunxeritis, facere & adimplere debeam, &c.*

Ad Brachia, *Ad Brachia*, clamabatur in prælio: quia cum Milites seu equites cataphracti armis undique corpus tectum ac munitum haberent, telis, hastis, ac ensibus impervii erant, nisi qua caput humeris connectebatur, aut per *ocularia* cassidum, aut etiam cum brachia erigerent ad vibrandos ictus, & sursum enses attollerent: tum enim captata hujusmodi occasione, brevioribus ensibus ac verutis latera perfodiebantur: vel denique in id potissimum artem impendebant suam, ut captatis brachiis hostes de equis dejicerent: cum lapsi rursum se se erigere ob grave armorum pondus non valerent. Ob duplicem igitur hanc causam in prælio vulgo inclamabatur, *Ad Brachia*. Guillelmus de Nangiaco in Gestis S. Ludovici Regis Francor. pag. 381. *Et quia tantis armorum utensilibus armari non consueverant, idcirco minus agiles & ruinæ promptiores concussi cum impetu extiterunt: quod ut Francis animadversum est, communiter acclamantes, Ad Brachia, Ad Brachia, per humeros eos cum manibus rapientes, ab equis ad terram præcipites impellebant.* Idem Scriptor p. 377. *Et cum densitas armorum, quibus hostes erant munitissimi, ictus Francorum vibratos in aere repelleret, Franci mucronibus gracilibus & acutis sub humeris ipsorum, ubi inermis patebat aditus, dum levarent brachia transforantes, per latebras viscerum gladios scapulo tenus summergebant.* Descriptio victoriæ obtentæ per Carolum Regem Siciliæ: *Sed nostri Gallici velut se agiliter infigentes, ...cu brevibus spathis suis eorum latera perfodiebant, ut vitam demerent corde sacto.* Hinc ipse Carolus, dum milites suos hortaretur, clamabat: *Punctim infigite, milites Christi, punctim transfigite.* Will. Brito lib. 11. Philippid.

....Cultris subularibus alter
Scrutatur thorace vias.
.... Nunc corpora ferti Infra.
Prensa manu, quando spatium non invenit ictus,
Huansfans depellit equis, nunc juxta peremptis.
Viva coacervans aliena tabe volutat.
Nunc multos lapsis, & ferri pondere pressis,
Inque ipso lapsa fracto quandoque cerebro.
Aut collo, aut costis, vita sine vulnere privat.

Brachium Regis Invocare, nostris, *Invoquer le bras seculier.* [[illegible], apud Epiphanium Hæresi 73. n. 23.] Vitalis Oscensis Episcopus apud Blancam pagina 728. *In villis Infancionum vel Ecclesiæ si propter debilitatem Curiæ, Brachium domini Regis vel Major domus ejus, vel cujuscunque Officialis, ad exigendas pœnas hujusmodi invocetur: ipse cujus est brachium invocatum, tenetur compulsionem & auxilium impertiri.* Veteres Chartæ apud Seldenum ad Eadmerum p. 168. & in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 259. 308. *Et si Episcopi judicio stare noluerit, si opus fuerit, ad vindicandum fortitudo & justitia Regis vel Vicecomes adhibeatur.* Huc pertinent Leges Edwardi Confess. cap. 3. *Quod si aliquis ei forisfecerit, Episcopus inde justitiam faciat. Verumtamen si quis arrogans pro Episcopi justitia emendare noluerit, Episcopus Regi notum faciat: Rex autem constringat malefactorem ut emendet cui forisfecit, scilicet primum Episcopo, deinde sibi; & sic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.* {Charta Abbatis S. Cornelii Indensis, qua vendit Guidoni Comiti Flandriæ oppidum Rothnacense, apud Miræum tomo 2. pagina 1009. col. 2. *Per se vel per alium tantum capiant vel capi faciant sua auctoritate, invocato etiam, si voluerint, Brachio seculari.* Rymer. to. 9. p. 61. col. 1. *Per censuras Ecclesiæ, una cum invocatione Brachii sæcularis.*] Vide Gregorium Mag. lib. 7. Indict. 1. Epist. 20.

Brachia, Ordines regni, quos vulgo *Status* dicimus. Leges Aragonum, apud Blancam pag. 771. *Quod per nos & successores nostros eligantur 4. personæ idoneæ, una videlicet de quolibet Brachio, &c.*

¶ 2. BRACHIUM Capellæ, Latus, Gall. *Colateral.* Testament. Rotherami Eborac. Episc. an. 1498. in Lib. nig. Scaccarii pagina 668. *Volo quod caro mea, corpus meum putridum sepeliatur in Brachio boriali capellæ S. Mariæ in ecclesia mea Eboracensi, ubi feci tumulum marmoreum.*

¶ BRACHUS, Canis, idem qui *Bracco*, quod vide. Locus est in voce *Canis*, ad lin. *Canes segutior.*

¶ BRACIA, Braciare, Braciaria, &c. Vide in *Brace*.

¶ BRACHIARA, Mensuræ agrariæ species, quan-

tum scilicet brachia extandi possunt, Gall. *Brasse*. Charta an. 1033. ex Archivis S. Victoris Massil. *In Ornione castella habet ipsa ecclesia tres Braciaras de terra arrabili*. Vide *Brachiata* 2.

BRACIATUS. Bernardus Monachus in Consuetudinibus Cluniacensibus MSS. cap. 8. de Granatario: *In omnibus præcipuis festis facit fieri Braciatos, & quisque habet unum cum pane suo*. Placentulæ forte, vel panes in pruniaexcocti, seu *en la braise*.

BRACILE. Cassiano lib. 1. de veste Monach. c. 6. quem exscripsit Isidorus lib. 19. Orig. cap. 33. *Est redimiculum sive succinctorium, quod dividens per cervicem & à lateribus colli divisum (demissum) utrarumque alarum sinum ambit, atque hinc inde succingit, ut constringens latitudinem vestiat corpus, atque conjungendo componat. Hoc vulgo Bracile, quasi braciale vocant, quamvis nunc non brachiorum, sed renum sit cingulum*. In Regula S. Benedicti cap. 55. *Bracile* recensetur in supellectili, & inter vestes Monachorum: sed quæ illa sit, non consentiunt Benedictini. Menardus zonam esse putat: cui assentitur Bobolenus in Vita S. Germani Abb. & Mart. n. 15. *Cingulum, quod vulgo Bracile vocatur, invenit*. Potior tamen eorum videtur sententia, qui non tam zonam, quam renum cingulum ac *succinctorium* esse volunt, proinde *Bracile*, non à brachiis, sed à *braccis* nuncupatum, ita ut braccarum in vicem fuerit, dictumque *Bracile*, quasi *braca*, aut *bracca*, brevior & levior, quomodo Monachi sub tunica deferunt. Joan. de Janua: *Bracile, à bracca, arum, lumbare. Bracile etiam dicitur cingulum renum*. Atque ita S. Hildegardis *Brachile*, sive, ut legit, *Brachiole* manifeste distinguit à zona, *qua*, inquit, *super tunicam cingebantur Monachi, ut illa destueret*; cum *Bracile ad cutem esset, à quo caligæ dependebant*. Quod etiam firmatur ex Hist. Albigen. Monachi Vallis Sarn. c. 72. etsi de Monachis sermo non sit: *Sed cum flecteret genua ante altare, Brachile ejus à quo dependebant caligæ ferreæ, ruptum est medium*. A Brachili igitur dependebant caligæ, uti habet S. Hildegardis. Neque huic sententiæ adversatur Magister in Regula c. 11. qui Monachum *Bracili* uti in nocta vetat, *ne dum se vegiras per somnum oppressus exiens per thecam mucro cultelli, carni ejus figatur*, quam scilicet in pera defert, cum Bracili indutus est: *in die* vero Bracili cingi statuit, *dicente* de S. Joanne Scriptura, *Et circa lumbos erat cinctus zona pellicea*: quo quidem loco zona pellicea intelligitur succinctorium largius, quo inferiora corporis tegebantur. Fibula porro anoectebatur bracile. Vetus Charta plenariæ securitatis sub Justiniano exarata apud Brisson. lib 6. Formul. pag 647. *Hoc est, coclearea num. 7. scotella una, fibula de Bracile, &c.* Nescio an huc pertineat quod legitur in Kerone: *Bracile, prualbae*. [Vide *Brachile* 1.]

Bracile. Fredegarius Scholasticus in Epit. cap. 59. *Tunc Chradini consilio nutritum suum... Gogonem Majorem domus eligunt. In crastino primus ad ejus mansionem perrexit Chradinus, ad ministerium Bracile Gogoni in colle tenens*. An idem quod *Brachiale*? vel an zona, seu cingulum, magistratus symbolum?

¶ Bracile, Manica, qua coqui vel ministri mensæ tegunt brachia, ne vestes sordibus inficiantur. Guidonis Discipl. Farfensis cap. 16. *Hebdomadarius coquinæ potest ministrare cum pellicule sine manicis, vel cum manicis si desuper induerit Bracile*.

¶ BRACILUM, Bracina, Bracinium. V. *Brace*.

BRACIOLUM Aquæ, Gallis *Bras d'Eau*. Charta Caroli Mag. apud Perardum: *A termino Bracioli Aquæ, vocabulo Orba*. Vide *Brachium* 1.

BRACIS, *Inferior pars circuli*, Joanni de Janua.

¶ BRACITORIUM, Bracius. Vide *Brace*.

BRACONAGIUM. Vide Brodæum in Consuetud. Paris. tom. 1. pagin. 198.

¶ BRACONARII, Braconerii. Vide *Bracco*.

¶ BRACRIUM, Fascia continendis iliis, Gall. *Bandage, Brayer*. Acta SS. Maii to. 5. pag. 190. in Miraculis S. Bobonis: *Filius apertus ab utroque latere.... Dei gratia statim liberatus est, dimisit Bracrium ante altare appensum*. Vide *Bracheriolum*.

BRACTAMENTUM, Humor, ex Græc. βρέχειν. Fulgentius de Virgiliana continentia: *Nam ecce ad me etiam ipse Ascræi fontis Bractamento saturior advenit*. Vide Salmasium ad Vopiscum.

BRACTEATOR, Bratteator, Bractearius, Bractearum confector, apud Jul. Firmic. lib. 4. cap. 15. lib. 8. cap. 16. 19. qui *Bractearius* in veteri Gloss. dicitur, & πεταλουργός. Sic enim legendum p. 273. pro *Brachiarius*. Gloss. Lat. Gr. *Brattea*, πέταλον. Gloss. Gr. Lat. Πέταλον, *bratteum, lamina*: sic in Cod. MS. pro *blatteum*. Mox: Πεταλουργός, *blattearius*, ubi perinde legendum *brettearius*. Nam *bratteum* & *bracteum* dicebant, ut observatum à Salmasio, quem consule ad Hist. Aug. *Bractearii*, id est, πεταλουργοί, in leg. 1. Cod. de Excus. artif. lib. 10. Fortunatus lib. 8. Poem. 4.

Bracteo gemmatam cycladem fila catenant.

BRACUS, Vallis. Chronicon Fontanellense cap. 6. *Et per loca designata, hoc est, de uno latere Bracus, sive vallis, quæ dicitur Dirginis*. Infra: *Ad Castellum luporum, qui super illum Bracum Dirginis, &c.* De variis apud Theutones Brak vocis notionibus multa congerit Bollandus ad 21. Febr. p. 251.

¶ BRADELLÆ, Sedes quibus in ecclesiis utuntur mulieres. Acta Eccl. Mediolan. to. 1. pag. 126. *Ut & ecclesiarum nitori consulatur, & strepitibus & rixis, quæ ex sedium muliebrium, quas Bradellas vocant, in ecclesiis collocatarum situ existere sæpe solent, occurratur, &c.* Harum forma sic describitur ibid. pag. 585. *Asseres igitur seu trabes parvulæ querneæ tres, crassitudine unciarum quinque, longitudine cubitorum trium & unciarum sexdecim, altitudine unciarum octo, in ecclesiæ solo recta supposita, tribusque circiter cubitis singula inter se disjunctæ; tabulis sectilibus totidem, cujusmodi generis sint, iisque singulis latitudine unciarum octo, æquali inter se spatio distantibus constrata, una scilicet in medio, reliquæ duæ in extremitatibus, &c.* In Cæremoniali monastico ad usum Congregat. S. Mauri p. 591. *Bradella* sumitur pro scabello altaris, Gall. *Marchepied*.

BRADIFONUS, Βραδύφωνος, Moyses dicitur apud Ethelwerdum lib. 4. c. 9.

Bradifonus Domino Moyses sacrarat amore.

BRADIUM. Vide *Braida*, Campus. [Alia notione sumitur, scil. pro *Præmium, munus*, palma, in vet. Glossario San-German. MS. num. 501. Sed mendum pro *Brabium*, vel *Bravium*.]

BRADO. Tabularium Priorat. de Domina in Delphinatu fol. 110. *Et 4. pulzinos, & 2. focacias, & 2. membra, & 1. Bradonem, & 3. panes, &c.* Forte pro *fladonem*. Vide in voce *Flantones*. [Retinendum esse *Bradonem* suadent Isid. qui habet in Glossis: *Cartilagini, lardo Bradone*; & Chartular. S Crucis Quemperleg. ubi sic: *Samam vini & duodecim formellas, vel unum lardi Bradonem pro ea det monachis*. Hoc est, si bene conjicio, Petasonem seu pernam. Hollandi etiamnum vocant *Brade* pulpam petasonis seu partem ejus magis carnulentam.]

BRAGÆ. Vide *Brace*.

BRAGALIS, [Bragal.] Charta Lusitanica æræ 1168. in Historia Episcoporum Portensium 2. part. pag. 20. *Scilicet ut Episcopus accipiat pro illo jantare omnem illam terram quam habebat Ecclesia S. Mariæ..., tam in regalenga, quam in garancia, & insuper sex Bragales per unum quemque annum*. Versio Lusitanica: *Assi em reguenge come em ganancia, & alem disso seis Bra-*

gues

gues em cadabua anno. [Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 639. in Constitutione Ansegisi Abbatis: *Ceræ ad illam Ecclesiam libras* CC. *ad opus fratrum* C. *sevo lib.* CC. *de Corialinsr calcibus* XXIIII. *Bragal* LX.]

BRACANTES. Vide *Brigancii*.

¶ BRAGARE, ex mundiori cultu gloriolam aucupari. Ficta vox è Gallico *Brave*, Eximie ornatus. Menoti Sermones fol. 185. recto col. 1. *Et ideo, o vos Domine, que vos ornatis ad Bragandum, rego vos, ut vidratis modum Ecclesie*.

¶ BRAGATIO, Gall. *Braverie*, Mundior cultus. Ejusdem Menoti Serm. fol. 119. col. 1. *Ce sont les graades pompes, les grandrs Bragues; Hec suat magne pompe & grande Bragationes; hee sunt pompe & magni vestium luxus*.

BRAGATOR. Iter Camerarii Scotici c. 39. §. 50. *De omnibus Bragatoribus in Curia*. [An eadem notione, qua Menoci *Bragare*?]

¶ BRAGERIUM, Femora, vel lumbi. Acta SS. Junii to. 2. p. 390. in Miraculis B. Henriei Baucenens. *Subito arreptus fuit a gravissima gutta a Bragerio inferius, ita quod de ancbis, coxis, & tibiis nullo modo peterat se juvare*. Vox ejusdem originis, cujus *Bragæ* vel *Bracæ*: de quibus supra.

¶ BRAGHERIUM, Eadem notione. Chron. Parmense ad an. 1287. apud Murator. to. 9. col. 810. *Eodem anno & tempore fuit nix valdu magna usque ad Bragherium in campis, & incœpit venire in festo S. Antonii*,

¶ BRAGIUM, Vallis. Charta Caroli Calvi an. 870. apud Miræum to. 1. pag. 23. *Mansos decem cum longo Bragio*. Vide *Bracus* & *Bragus*.

¶ BRAGUETA, Femoralia, seu femoralium apertura, quam Hispani vocant hoc nomine. Concil. Hisp. to. 4. p. 615. col. 2. an. 1591. *Neque caligas, crocei, rubei viridisque colorum seu albas* (deserant Clerici;) *atque Braguetas ex aliquo serico vel panno, nec cum diversis rivetis seu fissuris*.

¶ BRAGUILERIUS, Qui facit *Braguetas* seu *Bracas*, in Catalogo Sodalium Confraternitatis Nativitatis B. Mariæ in Ecclesia B. M. Deauratæ Tolos.

BRAGUS, forte idem quod *Bracus*, Vallis. Charta Goffredi Comitis Andegavensis apud Sammarth. in Episcopis Andegavens. num. 45. *Exarta quæ dicuntur ad illum Bragum*. Vide *Bracus*.

BRAIARE, Gall. *Braire*, Vagire, clamare, prout infantes solent. Gloss. Græc. Lat. Κλαυθμὸς παιδίου, *vagitus infantis*. Hesychius: Βραυκανᾶσθαι, ἐπὶ τῶν κλαιόντων παιδίων λέγεται, ἐν μιμήματι φωνῆς. Hac voce utitur Philostorgius lib. 11. cap. 6. Regiam Majest. lib. 2. c. 58. §. 1. *Si ex eadem hæredem habueris auditum, vel Braiantem inter quatuor parietes*. Hoc est, si ex quo ex matris alvo prodiit, vitæ signa aliqua prodidit. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 33. *Idque mulier cum quatuor viris qui eum plorantem audierunt, & cum duabus mulieribus, quæ ei in partu ministraverunt, poterit comprobare*. Bracton. l. 4. tr. 1. c. 34. §. 4. lib. 5. tr. 5. c. 30. §. 7. *Puer qui auditus fuit clamare inter 4. parietes*. Statuta S. Ludovici li. 1. cap. 11, *Gentis hom tieat sa vie tout ce que l'en li donne a porte do moustier en mariage après la mort sa feme, tout n'ait-il hoir, pour qu'il en ait eu hoir qui ait crié & Bret, se ainsi est que sa feme li ait esté donnée pucelle*. Quæ totidem habentur Latinis verbis loco supra citato ex Regiam Majestatem. Vide Leges Wisigoth. lib. 4. tit. 2. §. 18. Leges Alemann. tit. 92. §. 1. Jus Feudale Saxonum cap. 15. §. 1. Fletam. lib. 6. cap. 55. §. 4. Leges Burgor. Scotic. c. 44. §. 4. & Miræum in Diplomat. Belg. p. 352. Le Roman de Girard de Viane MS.

Deus Dames voi en cel palais listé,
Que par nous ont forment Brait & crié,
Et Olivier forment out regreté.

¶ BRAIBANCENI. Vide *Brabantiones*.

BRAIDA, [BRAYDA,] Campus, vel ager suburbanus, in Gallia Cisalpina, ubi *Breda* vulgo appellatur. Monachus Paduan. lib. 1. Chronici cap. 1. *Factum est prælium equestre maximum in Brayda Veronensi*. Charta Longobardica in Bullario Casinensi tom. 2. p. 9. *Similiter omnes Braidas meas ad ipsam curtem pertinentes, cum pratis, silvis, vineis, &c.* Alia Desiderii Regis ibid. *Terram juges 40. de Braida curtis Ducalis, &c.* Statuta Patavina rubr. 70. *Si quis habuerit plus quinque campos terræ, & aliqua pucla sit alicujus Bradæ*. Infra: *Quicunque habet Braidam terræ, &c.* [Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1217. apud Murator. tom. 8. col. 1084. *Et eo anno primo facta fuit fera in Brayda domini Episcopi extra portam juxta burgum S. Petri. Et eo anno infirmi S. Lazari qui habitabant juxta dictum burgum prope dictam Braydam, iverunt ad habitandum ad pontem Platum*.] *Bradio* etiam habet Joan. Villaneus lib. 9. Rufinus Monachus de Ædificat. Monasterii S. Sabini: *Unum campum in castello de Arda, Braidam insuper S. Thomæ, &c.* Infra: *In Plaivole Braidam unam*, apud Ughellum tom. 2. p. 256. Charta an. 813. apud eumdem in Episcopis Veronensibus: *Insuper concedimus Canonicis decimas Braidarum Episcopalium curtium, vinum, granum, legumina, &c.* Adde vetus Monumentum ex Bibl. Vaticana, ibid. p. 742. & tom. 4. p. 492. 685. Bullarium Casinense to. 1. p. 18. &c. Vide Origin. linguæ Italicæ Octav. Ferrarii in *Breda*.

¶ BRAIS, BRAISIUM, Grana ad conficiendam cerevisiam præparata. Vidæ *Brace*.

BRAIUM, Limus terræ, Gallis *Bray*. [Auctor Miraculorum S. Bernardi scribens de Castro Braio supra Sequanam: *Castrum Braium, quod lutum interpretatur*. Hariulfus lib. 4. Chronici Centulensis cap. 24. *Ubi habentur 37. hospites, qui persolvunt annualiter unusquisque in Nativitate Domini 2. equos onerates de Brais*. [Quod rectius intelliges de grano quod *Brais* vocabant. Vide *Brace*.] Tabular. Vicedomini Pinconiensis, an. 1268. *Sur ce que nous disions ke nous poions & devions faire fauquer l'erbe, & boldragier & retraire le Bray de l'yan de Somme*. Frater Renatus Macæus Vindocin. in Poem. de bono Principe:

L'Empereur virnt par la Coustelerie,
Jusqu'au carfour nommé la Vanaerie,
Où fut jadis la planche de Mybray,
Tel nom portoit pour la vague & le Bray
Getté de Seine en une creuse tranche.

Hinc datum nomen pago Bellovacis & Normannis contermino, *le pays de Brai*, à loci situ pascuis opportunissimo, à quo *Braiberi* dicti ejus incolæ non semel à Willelmo Britone in Philippide, & ab Orderico Vitali lib. 12. pag. 844.

BRAMBARICARII. Vide *Barbaricum* in *Barbaricarii*.

BRAMOSUS. Vide *Bromosus*.

BRANA, Sterilis equa, sterile jumentum, Gallis *Jument Brebaigne*. Catholicon Armoricum: *Brahaing*, *Gallice Brabaigne non portant enfant, Lat. sterilis*. Charta Willelmi Ducis Aquitan. ex Tabulario Angeriacensi: *Dono ad locum B. M. omnia pecora mea, hoc est, vaccas, equos, Branas*. Charta Ferdinandi Imp. Hispan. æræ 1191. apud Anton. de Yepez in Chronic. Ord. S. Bened. tom. 7. *Addo etiam his universis centum vacas Branas, exceptis fœtibus præteriti & præsentis anni, boves domitos 10. & in hæreditatibus vacas majores 30. &c.* [Charta an. 1278. ex Cod. MS. D. Brunet fol. 68. v. *Ille extraneus possit in tenemento Arelatis . . . alias bestias tenere sine banno superius expresso, sive sint domitæ*

vel Braus. Alia itid. Aquisextana vernacule scripta ibidem fol.118. *Item tota bestia Braua*(dona) 1.*den.* Hinc puto legendum *Brana*, non *Brava*, in Transactione anni 1490. ex Archivo D. *de Mazaugues*: *Præfatus dominus & sui successores possint & valeant pro banno exigere pro singula bestia grossa Brava reperta in mala faca denarios quatuor e lo doble de nuech.*] Vide V.C. Ægid. Menagii Origines Italicas in *Bretto*.

¶ BRANÆ. Vide *Braucia*.

1. BRANCA, Pars extrema sive crurum sive brachiorum in feris & avibus rapacibus, si modo pars illa, manus vel pes proprie dici debet, inquit Octav. Ferrarius. Latinus Togatus, Gromaticus: *Terminus, sive petra naturalis, si Brancam lupi habuerit factam, arborem peregrinam significat.* Mox: *Si Brancam ursi habuerit, lucum significat.* Quibus locis effinguntur lapides quadrati, quibus insistunt pedes lupi & ursi, avulsi à tibiis. [Acta SS. Aprilis to.3. pag.523. in Miraculis S. Zitæ: *Et cœpit ipse lupus multum clamare & vociferari, & percutiebat sibi coram eis ipse lupus de sua & cum sua Branca.*] Italis, *Branca* idem sonat, quod nostris *Griffe*, ungula. *Branche de Leone*, apud Joan. Villaneum lib.6. cap.71. Hinc appellatio tributa Achanto, herbæ, quæ vulgo Italis *Branca ursina*, quod, ut ait Philander, referat pedes ursi anteriores. Hujus meminit Constantinus Afric. lib. de Chirurgia cap.13. & Myrepsus sect.1. cap.27. Sunt etiam herbę alię *Branca leonis*, & *Branca caulis* dictæ. Fridericus II. lib.1. de Venat. cap.23. *Tibiæ, pedes, digiti, dorsum, lumbi, Branchiæ, cauda, perunctum, & alia hujusmodi.* Salmasius [in Solinum to.1. pag. 225. novæ edit.] vocem hanc è *brachio* deducit, ita ut *branza ursi*, sit brachium ursi: sic nos Galli arborum brachia, *Branches* vocamus. Addit porro Romanensi Gallorum lingua *Branc*, pro brachio usurpari passim. Certe id mihi, qui ejusmodi quisquilias quamplures evolvi, nullibi mihi lectum, quod sciam. Sed *Branc* pro *spatha*, *gladius*, non semel occurrit: cujus quidem vocabuli origo videtur eadem quæ vocis *Branca*, quod *spatha*, vel gladius, *Branca* seu ungulæ vicem præstet militi, uti spathæ, *Branza* leoni, aut urso. L'Ordene *de Chevalerie* MS.

Après li a chainte l'espèe:
Salebadins a demandée
La senefiance de un Branc.
Sire, fait-il, chou est garant
Contre l'assaut de l'ennemi, &c.

Le Reclus *de Moiliens* MS.

N'est pas de l'ordre saint Martin,
Qui en yver par la brune
Parti de son Branc acherin
Son mantel au povre vechemin.

Le Roman *de Guillaume au Court nez*,

Li Brans trestorne, & la hache jus glace.

Infra.

Li Turs trestorne, & l'espèe jus glace.
Li Brans descend contreval les espaule.

Philippus *Mous Kes* in Ludovico VI.

A tant sa Kalte Brau divers,
Si le feru en travers.

In S. Ludovico:

En aus refiert, & crie Valence,
Del Branc lor carge grief penence.

Le Roman *de Garin le Loberanz*:

Mais ils n'avoient palefroy, ne roncin,
Ne armeures, fors le Branc acerin.

Alibi:

Pis coupe & teste à le Branc de Pavie.

Idem:

Il li bailla, puis trest le Branc lettrè.

Le Roman *de Merlin*: *Et te monstrerai au Branc d'achier que je sui au mien espoir aussi bon Chevalier come tu ies.* Vide Origines Italicas Cl. V. Ægid. Menagii & Octavii Ferrarii.

BRANCARE dicuntur aves rapaces, quæ *branca* seu ungulis ramum cui insident, complectuntur. Fridericus II. Imp. lib.1. de Venat. cap.34. *Replicatio autem digitorum in suis juncturis ad partem superiorem non fuit necessaria, ad subteriorem vero partem fuit, quatenus Brancarent convenientius ramos, ad quos confugiunt sæpe ut illic dormiant.* Infra: *Hic autem digitus habuit officium concludendi Brancationem ex altera parte, & in formam quasi sphæricam reducendi.* Dicuntur etiam *brancare*, cum aves ungulis suis impetunt. Idem cap. 55. *Percutiendo, dilaniando, Branchando, &c.* Infra: *Aves rapaces Brancant & vulnerant compedibus, &c.*

2. BRANCA, BRANCHA, seu BRANCHIA, Jus excidendi ramos arborum, quos *Branches* dicimus, in forestis pro foco seu igne suo. Aresta an.1257. in 1. Reg. Parlam. fol.5. *Inquesta facta, utrum Philippus de Horrico habeat costumam ad Brancham pro igne suo in foresta de Mercio, &c.* Ibid. f.10. sub ann.1258. *Matthæus Danebus petit habere in foresta D. Regis de Audelliaco pro 12. den. annui reditus Brancas ad ardendum, quadraturam suæ domus, fulcos ad herbergagium, pasnagium suis porcis liberum, & quietum, &c.* Aresta ann.1271. ibid. f.187. verso: *In saisina habendi usagium suum subscriptum, videlicet percipiendi brueriam, fulgeriam, & folium quod cecidit de arboribus, pasnagium ad 3. denarios pro porco, pasturam ad animalia sua in vallibus, secandi herbam à festo S. Joannis usque ad Assumptionem B. Mariæ Virginis in defensis etiam forestæ.. percipiendi etiam Branchas siccas cum crocco ligneo, sine ferro, &c.* Regestum Philippi Aug. Herouvallianum f. 69. *Habent in foresta Audeliaci mortuum nemus & Branchias tam in alto quantum potest attingere, de quadriga.* Fol.156. *Capiebat in foresta prædicta extra defensum & laudas Branchias & mortuum boscum ad ardendum.* [Charta Philippi Regis Franc. apud Marten. Collect. Amplis. tom.1. col.1009. C. *Ad ædificandum de vivo bosco, ad comburendum de mortuo, vel de residuis sive Branchiis, excepta silva.* Charta Americi de Thoarcio pro Majori Monasterio apud Stephanotium Antiquit. Pictav. MSS. tom.4. pag.764. *Concessi dilectis in Christo Monachis .... calfagium in foresta nostra de Rocha in sala & Branchia ad usum domus suæ..* Sententia Compromissoria anni 1339. ex Schedis D. *de Mazaugues*: *Asserebat jus habere in perceptione frondium, ramorum seu Brancarum, pinuum, &c.*]

¶ BRANCARE. Vide *Branca* 1.

¶ BRANCHADA, Ferculum, quo sacrarum Reliquiarum capsæ portantur in processionibus, Gall. *Brancard*. Acta SS. Maii to.1. pag.65. de S. Africano Episcopo: *Branchadis seu ferculis deportandæ in Processionibus capsæ servituris.*

¶ BRANCHARE, BRANCHIA. Vide *Branca* 2.

¶ BRANCHIÆ. Vide *Branca* 1.

¶ BRANCHIAGIUM, Rami in genealogiis, *Branche de genealogie*, vel *ligne collaterale*. Regestum Parlamenti ann.1450. apud Baluz. to.2. Hist. Arvern. pa. 384. *Dicebat dictus Robertus, quod licet partes adversæ ipsi Johannæ Daulphine, in aliquo gradu consanguinitatis attingerent, quod tamen ex ipsis partibus ex alio latere vel Branchiagio...procedebant.*

¶ BRANCHIATA. Vide *Brachiata*.

¶ BRANCIA, BRANCIS. Isid. lib.4. c.7. *Branchos est præfocatio faucium à frigido humore. Græci guttur* βρόγχον *dicunt, circa quod fauces sunt, quod nos corrupte Brancia dicimus.* Gloss. Sangerman. MSS. num.501. *Brancis à raucedine pulmonū dicta, unde & thysis* (tussis) *fit.*

fit. Infra: *Brancis est præfocatio faucium à frigido humore*. Hinc emendandus Papias MS. *Branæ à raucedine pulmonum dictæ...inde fit tussis*.

BRAND, Incendium. vox Germanica. Lex Frisionum tit. 7. *de Brand*: *Si quis domum alterius incenderit*.

1. BRANDA, Titio, fax ardens. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Titio vel Torris*, Brand. Durandus lib. 7. Ration. cap. 14. *Feruntur etiam Brandæ, sive faces, & cum illis circumeunt arva*. Infra: *Feruntur quoque Brandæ, seu faces ardentes*. *Feu esbrandis*, in Consuetud. Britan. art. 645.

2. BRANDA, Videtur aliud sonare in Charta Fundationis Monasterii Orbisterii, apud Beslium pag. 353. *Habeant per totam forestam prædictam ad sua ædificia facienda...& calefagium plenarium de feodo forestarii, & de Branda*. Ubi *Branda* idem valet quod ramus, [vel potius myrica, Gall. *Bruiere*, ut liquet ex seq. loco Chartæ anni 1205. to. 2. Hist. Britan. col. 389. *Dono iterum & concedo dictæ abbatiæ unam birotocam Brandæ sive bruieriæ ad usum furni sui singulis septimanis capiendam*.] *Brando*, Italis, ensem sonat, de qua voce consulendus Octavius Ferrarius in Origin. Italic. Regestum Castri Lidi in Andibus 47. *Brandam vero supradictæ forestæ ad necessaria suorum hominum quiete possidet*.

¶ BRANDATUS, Acupictus, Gall. *Brodé*. Rymer. tom. 5. pag. 48. *Unam capam chori de sanuto rubeo, Brandatam de ymaginibus de auro & serico*. Vide *Brusdat*.

¶ BRANDEA. Vide *Brandeum* 3.

BRANDER, Andena, sustentaculum ferreum, fulcrum focarium: vox Saxonica, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 125.

¶ BRANDERIA. Eadem notione, in Hist. Dalphin. to. 2. pag. 326. col. 2. ex Computo anni 1336. *Item, tria coquendia de ferro magna, & duo magna Branderia de ferro pro III. sol. IIII. den. gr.*

1. BRANDEUM, Velum, palla serica, lintea, qua Divorum reliquiæ vel corpora involvi à Christianis solebant. Hincmarus in Vita S. Remigii: *Ipsum corpus sanctissimum, sicut in anteriori translatione, ab Episcopis Remorum diœceseos integrum inventum est, & brandeo rubro involutum*. Idem lib. 1. Hist. Rem. cap. 20. De eodem S. Remigio. *Corpus ejusdem rubeo constat Brandeo involutum*. Cap. 21. *Integrumque illud cum Brandeo, quo prius repertum fuerat involutum, in argenteo locello transposuit*. Ex ejusmodi brandeis decerpebantur particulæ, quæ eodem quo reliquiæ ipsæ honore affectæ, sanctuarii loco habebantur. Idem de secunda Translat. S Remigii: *Cum de ipso sepulcro in locello argenteo est transpositum, pars de ipso Brandeo cum sudario, quod fuerat super caput ejus, assumpta in scriniolo eburneo, secus altare S. Mariæ in civitate, debito honore veneratur*. In Catalogo Abbatum S. Bertini in Probat. Hist. Guinensis pag. 15. *Brandeum sacrorum pignorum susceptivum contradit sancto Bertino*.

Brandium, Eadem notione, in Indice Onomast. ad calcem tom. 5. SS. Junii.

Sic præterea appellabantur panni particulæ, aut sericæ, quæ venerandis Divorum lipsanis applicatæ, ex ipso contactu, tanquam divorum ipsorum reliquiæ Christianis dispertiebantur: cum olim summis digitis eas attrectari, nedum quidpiam ex iis detrahi, aut abradi nefas putaretur. Gregorius M. lib. 3. Epist. 30. ad Constantiam Augustā: *Cognoscat autem tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, ut quidquam tangere præsumant de corpore, sed tantummodo in pixide Brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora ponitur; quod levatum in Ecclesia quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit ut beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus, sicut à majoribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum Brandeum allatis forcipibus incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit*. Leonis Historiam narrat Sigebertus an. 441. cui similem de ipso Gregorio refert Joannes Diaconus in ejus Vita, lib. 2. cap. 42. Adde Theotfridum lib. 3. cap. 4. *Palliola* vocat Diurnus Romanus c. 5. tit. 12. quod Gregorius *Brandea*. Atque brandea illa, sive velamina, sudaria, pallæ, & alia hujusmodi sacrosanctis Divorum pignoribus intra aras vel thecas occlusis, per fenestellas, quæ aris aut thecis aderant, admovebantur. De hisce fenestellis agunt Gregorius Turon. lib. 2. de Glor. Confess. cap. 37. Beda lib. 1. Hist. Angl. c. 3. Evodius lib. 3. de Miraculis S. Stephani cap. 12. &c.

2. BRANDEUM. Species panni serici, aut alterius materiæ vestitæ. Jo. Diacon. lib. 4. Vitæ S Gregorii M. PP. c. 83. *Ferens in capite matronalem mitram candentis Brandei varitate niblatam*. Hariulfus in Chron. lib. 3. cap. 3. *Fanones auro parati ad offerendam 14. ex Brandeo 3. ex pallio 15.* [Chronicon Waticense apud Marten. Anecd. to. 3. col. 808. ubi de quibusdam serpentibus hocce in Monasterio frequentissimis: *Quia enim hæc reptilia, prout à referentibus qui talia noverunt, contigisse innotuit, apertis oribus dormientium soleat insidiari, ut sicubi laxa, sicut fit, solutis sopore membris observaverint, corpora humana ingrediantur, vix fratris tutum erat dormire, nisi mundioris alicujus Brandei glomus ora compilata, aut facies velamine obvolvisset*.]

3. BRANDEUM, seu *Brandea* accipitur etiam pro zona, fascia, cingulo, forte quia brandea illa quæ Divorum reliquiis admovebantur, in particulas dissecta, vel tæniæ speciem referebant. Monachus Sangall. lib. 2. cap. 7 *Cumque tenuissimas illas pelliculas, vel tenuiores Brandeas extrahere cœpissent*. Apud Isidorum in Glossis, *Prandeum genus zonarum* fuisse dicitur, ubi quidam *Brandeum* reponunt. Nil tamen temere mutandum, cum *Prandeum* habet etiam Petrus Damian. lib. 4. Epistola 14. *Quid porro de conscissis ac putrescentibus sacrorum altarium Prandeis, &c.* Occurrit præterea apud auctorem Vitæ S. Petri Episcopi Policastrensis, apud Ughellum tom. 7. Italiæ sacræ pag. 766. & apud Hugonem Rotomagensem Archiepisc. de Hæretic. lib. 2. cap. 4. Πράνδιον eadem pariter notione dixerunt Græci. Theophanes ann. Justiniani 31. de Avaribus pag. 202. Εἶχον γὰρ τὰς κόμας ὄπισθεν πάνυ μακρὰς δεδεμένας πρανδίοις, καὶ πεπλεγμένας. Πράνδια eodem significatu habet Constantinus de Adm. Imp. cap. 6.

1. BRANDO, Fax, tæda, funale, à *Brand* voce Germanica, de qua supra. Gloss. Lat. Gall. *Fax, Brandon*. Alibi: *Tædon, Brandon*. Statuta Massiliensia MSS. ann. 1274. lib. 2. *Præterea decernimus amodo inviolabiliter observandum, quod nullus Massiliæ, sive sit masculus, sive femina, de cætero audeat vel possit portare, vel facere portari aliquos Brandones cereos ad vigilias sponsarum: hoc excepto, quod liceat patri vel matri sponsæ, vel illi in cujus potestate esset sponsa, vel etiam vice ipsius sponsæ, habere in domo sua luminaria, sicut decet, & Brandonibus & aliis luminaribus uti*. Bertramus in Vita S. Francæ Abbatissæ n. 62. *Offerens altari illi cereum unum, quod & Brandonum vocatur*. [Hist. Monast. Viconiensis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 203. *O nefanda rabies in cordibus invidorum! nam scintilla corrodit Brandonem unum*. Instr. an. 1364. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod corpus Beatæ Mariæ Hugonis d' Apajon quondam Episcopi*

Massil. recipiatur honorifice cum luminaribus Brandonum.]

¶ BRANDONUS, Eadem notione. Capitulum gener. S. Victoris Massil. ann. 1342. *Sacrista teneatur dare Brandonos in omnibus capellis pro elevatione corporis Christi*. Charta ann. 1365. ex Archivis ejusdem S. Victoris: *Emantur & fiant 100. Brandoni expensis Massiliæ pro assessiando capite S. Victoris de novo facto per D. Papam Urbanum V.*

BRANDONES, appellabant nostri primam Quadragesimalis jejunii hebdomadam, quod hujus prima die sub vesperum pueri *Brandonibus*, seu facibus accensis februare solerent. Dominica brandonum quæ Quadragesimam præcedit, *la Dimane qui est apelee Dimane Brandonner*, in Libertatib. villæ de Perusa ann. 1260. apud Thomasserium pag. 101. In manuali Placitatorum in Parlamento S. Martini 1375. *Hoc instanti anno 1376. erat bissextus. Dies Brandonum, 2. die Martii. Dies Paschæ 13. die Aprilis*. Ubi *dies Brandonum est prima Dominica quadragesimæ*. Ita hæc vox passim usurpatur in Chartis, in Probat. Hist. Drocensis pag. 272. 288. apud Buzelinum pag. 395. &c.

2. BRANDO, Velum, seu *Brandeum*, quod prædiis obsignatis apponitur. Charta venditionis Castri Meliandi in Biturig. an. 1310. *Et quotiescumque Brandonem seu Brandones aut impedimentum* (in re vendita) *a quibuscunque personis apponi contigerit, amovere, & facere penitus amoveri suis propriis sumptibus premiserunt*. Charta Fulconis junioris Comitis Andegav. *Quam præpositi ipsius Comitis Abbati supradicto ac Monachis calumniabant, atque in ea Brandonem posuerant... Sed jussu ipsius Comitis, Brandone sublata, nunc in dominio Abbatis... remansit*. Vide Brodeum ad Cons. Par. art. 74. num. 43. & seqq.

BRANDONARE, Brandones apponere. Aresta O. SS. 1291. in Regesto Parlamenti B. fol. 90. *Non licebit ei sigillare ostia Clericorum, vel terras eorum Brandonare, &c. Brandenner & empescher*, in Consuet. Carnot. art. 32.

BRANDONARE, Brandonem seu impedimentum tollere. Aresta an. 1277. in eodem Regesto fol. 45. *Decanus Nivernensis condemnatus fuit ad emendandum dicto Comiti, quod De brandenavit domum suam in justitia Comitis sitam, quam Comes brandonaverat.*

☞ *Brandones*, regii interdum appositi sunt *ratione gardiæ*, iis scilicet in locis, quæ Regum tutelæ ac custodiæ specialiter erant commendata. Loca vero, ubi appositi erant hujusmodi brandones, nullus audebat attingere. Quæ consuetudo cum incommoda Dominis locorum esset, utpote quæ illorum jurisdictionem minueret: eam tandem, conquerentibus Arverniæ Nobilibus, quod etiam in locis, in quibus altam haberent justitiam, obtineret, sustulit Philippus V. Edicto anni 1319. tom. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 688. *Item, volumus & concedimus iisdem, quod de cetero, ad quorumvis instantiam panuncellus, pallio, Brande, baculus, vel quodvis aliud simile signum regale, in quibuscumque Abbatiis, Religiosis locis, aut aliis quibuscumque existentibus infra altam justitiam Baronum, vel nobilium aut habitantium prædictorum ratione gardiæ nullatenus apponantur, appositaque jubemus illico amoveri, esto quod illi ad quorum instantiam penuncelli, palliones, Brandones, baculi, vel alia similia signa regalia jam posita, vel forsitan in posterum apponi requirerentur, sint, vel esse se advocent in, & de nostra gardia speciali, reservato tamen nobis nostrisque successoribus, quod personis & locis in nostra speciali gardia existentibus, possimus per modum alium de opportuno remedio providere, sine prejudicio tamen justitiæ alterius cujuscumque.*

¶ BRANDONUS, Species panni serici. Jacobus Aurias Annal. Genuens. lib. 10. apud Murator. to. 6. col. 589. *In qua* (navi) *cepit quatuor Pisanos, & januos duodecim Brandonorum & duos saccos lanæ qui erant dictorum Pisanorum*. Vide *Brandeum* 2.

¶ BRANDSCHADZUNG, Vox Germanica, Compulsio ad redimendam deflagrationem, juxta vim nominis, quod generalius hic sumi videtur pro Compulsione ad resarcienda quælibet damna. Chronicon Mellicense pag. 576. ex Chartulario ejusdem loci: *Prope erat ut Abbas pariter & Conventus vim intulissent, per murum Religiosos projiciendo: quo comperto unaquaque domus nocentium & innocentium duos aureos exhibere debuit fisco principis, & vocabatur Brandschatzung, &c.*

¶ BRANMASSI, Turba prædatorum in Provincia Lemov. Chronicon breve S. Martialis inter Fragm. Histor. Stephanotii to. 1. *Anno 1192. Sebrandus Episc. Lemovic. & Vicecomes Lemovic. & multi milites & populus Lemovic. pugnaverunt contra sex millia Branmassorum, qui Ecclesiam debacchantes & stragem hominum facientes, totam depopulabantur provinciam.*

¶ BRANNUM, ab Anglico *Bran*, Furfur, Gall. *Son*: Locus est in *Salma*.

¶ BRANTIA, vel BRANZIA, *Tenuis auri lamina*. Gloss. Isid.

¶ BRANUM, Locus altus & profundus, præcipitium, Hispan. *Brenna*. Acta SS. Julii to. 2. pag. 308. in Vita S. Moduennæ: *Dixit... melius, ut illi subtulares imponantur in profundissimum Brannum, pro quibus nunc absentiam sentimus Angelorum... Ite & illos subtulares in aliquo profundo abscondite.*

BRAQUEMARDUS, Acinaces, Gall. *Braquemart*, à Græco βραχύς, brevis & μάχαιρα, gladius. Statuta Ecclesiæ Meld. ann. 1493. inter Instrum. Hist. Meld. tom. 2. pag. 515. *Neque portent enses, Braquemardos, venabula, javelinas, aut alios invasivos baculos, per villas aut quævis oppida.*

¶ BRAQUILE, Aquarium, f. à Gallico *Baquet*. Baluz. Miscell. to. 6. pag. 366. *Irrigua fontium ac magna Braquilia ad aquanda animalia & ad plantaria irriganda.*

BRASA, Vox Hispanica, nostris *Braise*, Prunæ, carbones candentes. Marten. de Antiqua Ecclesiæ Discipl. pag. 395. ex Missali Mozar. *Thuribulo cum Brasis.*

¶ BRASARIUM MOLENDINUM, ubi *Brace* molitur. Vide *Molendinum*.

¶ BRASBRAT, *Lucubro*, in Glossis Isid. Nihil ineptius, inquit Janssonius in suis Collectan. Scriptum erat, *Lucubro, bras, brat*: ad indicandam verbi conjugationem, imperitus finxit, *Brasbrat*.

¶ BRASCIARE, BRASCIMUM. Vide *Brace*.

¶ BRASIA, Vepres, dumeta, Gall. *Brossailles*. Stephanot. Antiquit. Benedict. Aurelian. pag. 302. *Boscum S. Agili & Brasias quasdam juxta silvam nostram, quæ dicitur, &c.* Et pag. 303. *Boscum etiam S. Marcelli & Brasias quasdam inter montem Belleni & viam publicam*. Vide *Brausia* & *Brauscus*.

¶ BRASIARE, BRASIATOR, BRASIATRIX. Vide *Brace*.

¶ BRASILE. Vide *Bracile*.

¶ BRASIUM. Vide *Brace*.

¶ BRASSADELLUS, Placentæ species in prunia excoctæ. Codex MS. Consuetudinum festorum Solemniacensis Monasterii: *In Resurrectione Domini... ad cenam tria ova & unum brasladen, duo Brassadelli sunt de uno parvo pane*. Vide *Bracellus*, & *Braciatus*.

¶ BRASSATA, Mensura sex pedum, orgyia, Gall.

Bras-

Brasse. Statuta Edwardi I. Angl. Regis pro nova *Bastida* Valentiæ apud Rymer. to. 2. pag. 261. *Item, de quocumque solo de quatuor Brassatis de lato & amplitudine, & de duodecim de longitudine babebimus sex den. ob. Item, de quocumque solo de sex Brassatis. &c.* Vide *Brachiata* & *Glossare*.

¶ BRASSELERES, *Opertura manicarum*, ut habetur infra ad vocem *Cultellare*.

¶ BRASSERIA, BRASSERIUM, &c. Vide *Brace*

BRASSIUM. Charta Philippi Aug. ann. 1204. in ejus Regesto fol. 83. *In pratis & in mari, in censu, in molendinis, in redditu, in frumento, & ordeo, in campiparto, in Brassio, & in dominico, &c.* [*Brasse* pro cerevisia dixere veteres nostri, ut in Statutis Scabinorum Maceriarum ad Mosam: *Et se l'on ameine larmes ou Brasses en queue, ou en poinçons.... la queue de larme ou de Brasse devra* XII. *d.* An vero *Brassium* ea notione accipiendum sit, judicet lector. Vide *Brace*.]

¶ BRASUM. Vide *Brace*.

¶ BRATALE. Hist. Dalphin. tom. 2. pagina 274. *Pro uno Bratali de seta pro Domino, taren.* III. MS. cod. *D. Lancelot, Pro una Bratali*; sed censet legendum *Bracali* propter adjunctam vocem *Seta*. Est autem *Bracale* idem quod *Braccæ*, feminalia.

¶ BRATEA, pro *Bractea*. Papias.

¶ BRATES, Τρίβολοι. Gloss. Gr. Lat. Est autem Τρίβολοι herbæ genus tres habens [illegible] seu cuspides.

¶ BRATHEA. Vide *Baltheus*.

¶ BRATTEA. BRATTEUM. Vide *Bracteator*.

¶ BRATZARE. Vide *Brace*.

¶ BRAVA. Vide *Brana*.

¶ BRAUSCUS, Idem videtur quod mox *Brausia*. Armoric. *Brouss* & *Broust*, Vepres, dumeta. Chartular. Aptense fol. 72. verso: *Brauscus juxta condaminam, & saxas supra condaminam*.

BRAUSIA. Charta Monasterii Miniacensis apud V. Cl. Hubertum in Hist. S. Aniani Aurelian. pag. 141. *Sunt vero præfati mansi in pago Aurelianensi in Vicaria Petuarensi, in villa quæ vocatur Ulmetivilla; habet in ipsis prædictis* 20. *mansis vineas, Brausias, casuales,* (f. casales) *puteos, terras arabiles, cultas & incultas, &c.* Ubi *Bransia*, videtur esse nostrum *Brossailles*, vepres, dumeta. [Vide *Brasia*.]

BRAVUS. Fori Aragon. lib. 8. pag. 146. v. *Qui pignorant boves Bravos, equas, vaccas, vel oves, &c.* Forte *branas*, sterile jumentum. Vide in hac voce.

¶ BRAXÆ, Femoralia, in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 28. & tom. 2. pag. 442. Vide *Braca*.

¶ BRAXARE, BRAXATOR BRAXATORIA, &c. Vide *Brace*.

¶ BRAXEÆ, *Calciamenta mulierum sunt*, Isidoro lib. 19. Orig. cap. ult. Vide *Baxea*.

¶ BRAXIUM, Senum pedum mensura, Gall. *Brasse*. Stephanot. tomo 3. Antiquit. Pictav. MSS. pagina 402. *Possunt extendere retia tria & unusquisque in longitudine Braxia triginta habet*. Vide *Brassata*.

¶ BRAYDA. Vide *Braida*.

¶ BRAYETTA, Bracca linea, nostris *Caleçon*. Locus in *Bracheria*. *Bible Historiaux* apud Borellum: *Et mit sang de bataille en son Brayel & enses chausser*.

¶ BRAYSIUM. Vide *Brace*.

¶ BRAZA, Hisp. *Brasa*, Gall. *Braise*, Carbones ardentes, prunæ. Hist. Dalphin. to. 2. pagina 313. col. 1. *Item, volumus quod in cœna die Sabati, serviatur nobis de octo ovis in Braza coctis vel in aqua*.

BRAZEAGIUM, nostris, *Droit de Brassages*, Jus nempe quod Monetario competit pro salario cusæ monetæ, [& pro decessione materiæ aliisque impensis, cujus media pars monetario, altera operariis tribuitur;] de qua voce consulendus Buterous in libro de Monetis Francicis pagina 150. [Boisardus pag. 58. 59. & D. *de Lauriere* in Notis ad Edictum Philippi VI. an. 1350.] Charta Henrici Imp. anno 1311. pro Monetariis Cumarum in Italia: *Pro monetis nostris de novo ordinatis fabricandis & cudendis in Italia ordinavimus cum operariis & monetariis nostri Imperii de Italia, tam super Brazeagio & labore suo, quam super libertatibus, & franchisiis, &c.*

BRAZZADELLUS, in Charta an. 1303. apud Petrum Mariam Campum in Regesto 3. part. Hist. Eccles. Placentinæ p. 273. [Vide *Brassadellus*.]

¶ BREATORIUS, f. Idem qui *Brasserius* vel *Bractearius*. Locus est in *Misterium* 1. Vide *Brace*.

BREBANTINI, BREBANTIONES, BREBENZONES, BREBICIONES. Vide *Brabantiones*.

¶ BREBIS, pro *Brevis*, apud Muratorium to. 2. pagina 338. col. 2. in Camilli Peregrini Hist. Princip. Langobar. *Et quicumque deinceps Brebis fuerint absque notarii subscriptione ostensus, nullam retineat firmitatem*.

BREBITARIUS. Capitulare 1. Caroli Mag. anni 802. editum à V. Cl. Steph. Baluzio cap. 1. *Et si tale aliquid esset, quod ipsi* (Episcopi) *per se cum Comitibus provincialibus emendare & ad justitiam reducere nequivissent, hoc absque ulla ambiguitate cum Brebitariis suis ad suum referrent judicium, &c.* An *Breviariis*, seu brevibus, indiculis, scriptis?

¶ BRECA. Sic legebat V. Cl. *Lancelot* in MS. *Item, pro Colino de Camera pro emendis ollis & Brecis de terra, grau.* X. pro quo in Hist. Dalphin. tom. 2. pagina 277. habetur, *Pro emendis ollis & urceis de terra*: Lubens legerem *Brecis*; est enim *Brie* ampulla testea apud Gallos plerosque.

BRECES. Monasticum Anglic. tom. 1. p. 113. *Dedit Ecclesiæ sancti Petri duos Breces in feodo suo, cum grava & pratellis eidem terræ adjacentibus*. [Saxon. Brec, Commodum, beneficium. An inde *Breces*?].

¶ BRECHUN. Vide *Brethun*.

BRECTAMENTUM. Fulgentius Planciades de Virgiliana continentia: *Nam ecce ad me ipse Ascræi fontis Brectamento saturior advenit*. Vox formata à Græco βρέχειν Vide *Embrocare*.

BREDE, Vox Saxonica, Dolus, fraus. Habetur in Legibus Kanuti Regis cap. 44.

¶ BREDEWITE, à Saxon. Breod, Panis, & Vite, Multa, emendatio, inquit Kennettus in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. Est ergo *Bredewite*, si Kennetto credimus, Multa seu emendatio fraudis in venditione panis factæ. Privilegium anni 1156. in Antiquit. Ambrosden. pagina 114. *Concedo eis etiam quod ubicumque ierint cum mercationibus, emptionibus vel venditionibus suis... quieti sint de thelonio, pontagio, pastagio . . . de auxilio Vicecomitum & serviendtium, de geldis & danegeldis, de hidagio & Blodewite & Bredewite & de murdredis & de variis ad murdredum pertinentibus, & de operationibus castellorum*. Hunc locum si attentus legeris, forte addubitabis, an vera sit Kennetti interpretatio; quid enim *multa pro assisa panis* cum *Blodewito*, Multa effusi sanguinis & *Murdredum*, Homicidium seu Multa homicidii? Unde facile crediderim *Brede* hic, non à Breod, Panis, sed à Bred, seu Bræde, Fraus derivari, & *Bredewite*, esse multam pro quacumque fraude illatam. Conjecturam propono linguæ Saxonicæ peritis.

¶ BREFOTROPHIUM. Murator. to. 2. p. 352. col. 2. C. in Chronic. Casinens. ab Anastasio Seniore, *Ptochotrophiis, cacosomis, Brefotrophiis, monasteriis, &c.* Vide *Brephotrophium*, quod idem est.

BREIARE, Pinsere, Gall. *Broier le pain*, vel, ut alii efferunt, *Breier*. Bernardus Mon. in Consuetud.

Clu-

Cluniatenſ. MSS. *Qui vero neſciunt tornare, poſtquam peno apparaverunt paſtam, dant eam famulis ad tornandum. Similiter illi qui Breiant, non apponunt os ad pſalmodiam, ne forte de ſalvva quid ſalsat in maſſam.*

¶ BREIL. Vide *Brolium.*

BREISNA. Charta Hamelini Comitis Warennæ in Monaſtico Anglic. tomo 1. pagina 406. *Concedo Deo & Monachis .... 30. Breiſnas ſingulis annis habendas ad 3. terminos, & quod cuſtos de Santoſt debet mittere prædictas Breiſuas ad Conventum ad prædictos terminos.* Alia Charta ibidem: *3. lupos in Bradewars, & 12. Breiſnas.* An piſcis qui *Brenna*, dicitur Gervaſio Dorobernenſi pag. 1393. vel ovis ſterilis & caſtrata, quæ *Brebeigne* noſtris dicitur.

BREMTERIC. Vetus Codex continens Leges Hoeli Boni: *Tres ſolum ſunt homines, Rex, Optimas, Villanus, & eorum membra. Membra Regia ſunt ad Regiam dignitatem pertinentes, ea tamen carentes: quorum unus dignior eſt, ſcilicet qui in diſcumbendo collocatur in loco, ex quo Regia dignitas exſpectatur. Hic vocatur Edling. Verum ex quo terram accepit illorum, Bremteric, juxta dignitatem terræ quam acceperit, dictus eſt.*

BREN, BRENNIUM, Furfur: vox, ut videtur, formata ex *cantabrum*, quod idem ſonat. [Vox eſt vetus Gallica, quæ nihil habet commune cum *Cantabrum*, niſi ſignificationem.] Papias: *Cantabrum, far caninum, quo canes paſcuntur, purgamentum tritici.* Ugutio: *Furfur, Brennum.* Ex Cambro-Britannico *Brann*, furfur. Catholicon Armoricum: *Bren, Gall. Bren, ſon, Lat. hoc cantabrum, furfur.* Ordericus Vitalis lib. 3. p. 499. *Idem vir Robertus vocabatur & Meslebren, id eſt, miſcens furfurem.* Rogerus Hovedenus in Ricardo I. pagina 675. *Si aliquis autem bladum emeris, & de eo panem feceris, tenetur lucrari in falina unum teruncium & Bren.* Statutum Joannis Regis Anglor. apud Matthæum Paris pagina 145. *Ita quod piſtores poterant ſic vendere, & in quolibet quarterio lucrari tres denarios, exceptis Brennio & duobus panibus ad furnarium.* [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. CXC. *De x. carellorum & ciſta & Brenno, XXX. l. & III. ſ. minus.*] Guiotus Pruvinenſis in Biblia MS.

Il parolent & bien & bel,
Il reſemblent le buretel
Selonc l'Eſcriture devine,
Qui giete la blanche farine
Fors de lui, & retient le Bren.

Manger du Bren de quelqu'un, in veteribus Statutis MS. pro Talemellariis Pariſienſ. *Li Tamellier qui ſont Haubanier, ſont quites du tonlieu des pors, & de ceux qui revendent, pourtant quis aient une fois mengié de leur Bren.* Vide V. Cl. Menagium, in Orig. Francic.

BRENAGIUM, BRENNAGIUM, Tributum quod pro *Brennio* præſtatur, vel *Brennium* ipſum, quod tenentes dare tenentur dominis ſuis pro canum venaticorum paſtu. Geſta Dominorum Ambazienſium cap. 2. num. 9. *Conſuetudinem quandam quæ Brennagium dicitur, &c.* In Regeſto Philippi Aug. fol. 69. *Feſtagium, Brenagium, Ramagium.* Charta an. 1313 in Regeſto 49. Chartophylacii Regii Charta 191. *Comme noſtre Sire le Roy nous euſt mandé par ſes Lettres, que nous euformiſſions de la value des terres gaagnables, des champars, du Brenage, & des autres menues rentes que il avoit en la ville de Giſors.* Et infra: *Item le Brenaige vaut 15. muits d'avaine par an.* Alia Roberti Comitis Drocenſis ann. 1184. *Ut ſcilicet Canonici ſingulis annis nomine Brenagii prædictis vavaſſoribus noſtris 20. ſextarios avenæ ... perſolvant.* Tabulæ Gaufredi de Liſiniano D. *de Vouvent* & *de Mervent* ann. 1232. *Procurationes, quas mihi deberi dicebam, & meis præpoſitis, Falconariis, Venatoribus, ſervientibus, ac cuilibet de familia mea, quandocumque diverteremus ad Monaſterium memoratum,* (Malleacenſe) *ſimili modo concedo, remitto, & quitto neceſſaria quæ dicebam equis, mulis, canibus. & avibus meis, ac eorum cuſtodibus, in eodem Monaſterio ſeu membris ipſius perendinantibus ex conſuetudine miniſtrari*, Vide tomo 1. Monaſtici Anglic. pagina 98. Eo etiam ſpectant quæ habet Hincmarus ex Adalardo de Ordine Palatii cap. 24. ubi de Venatoribus & Falconariis regiis: *Admonere ſtudebant quando tanti, vel quando toti more ſolito foris nutriendi uſque ad tempus mitterentur, aut tempore congruo per denominata loca venandi cauſa pariter & nutriendi diſponerentur.*

¶ BRANAGIUM, in Charta Ludovici VII. an. 1168, tomo 1. Ordinat. Regum. Franc. pagina 17. num. 15. *A Branagio cadat, quod tempore noſtro ſuperappoſitum eſt, & ita ſit ſicus erat tempore Patris noſtri.* Ibidem Gallice: *Chi ce doit Brenage, ce que en noſtre temps, & par deſſus à adjouté, & enſint ſoit comme il eſtoit ou tans noſtre Pere.*

BERNAGIUM. Areſta an. 1257. in eodem Reg. fol. 6. *Mareſcallus habet ibi Bernagium ſuum per manum D. Regis.* Areſta Candeloſæ an. 1274. fol. 75. *Probatum fuit per confeſſionem Procuratoris Decani & Capituli ſancti Aniani Aurelian. per inqueſtam ſuper hoc factam, quod ... eſt in poſſeſſione percipiendi & levandi Bernagium ſeu tenſamentum ab hominibus manentibus in terra dicti Capituli apud, &c.* Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 960. *Ego Willermus Normanorum Comes concedo eam* (Eccleſiam) *liberam ab omnibus conſuetudinibus grauariorum & Bernagiorum.*

☞ *Bernage* dictum olim à veteribus Gallis, ſed alia paululum notione, ſcilicet pro omni comitatu Regis ſeu alterius cujuſvis potentioris domini. Vigiliæ Caroli VII. Regis Franc. de oppido Pontiſara à Francis obſeſſa an. 1441. tomo 4. Hiſtor. Harcur, pagina 1479.

Le feu Roy audit ſiege lors
Faiſoit conduire grand Bernage,
Et avoit autour de ſon corps,
Pluſieurs de ſon ſang & lignage.

BRENATICUM & BRENNATICUM, in Diplomate Ludovici Reg. ann. 1134. in Probat. Hiſt. Drocenſis pagina 224. & in alio Regis Henrici I. an. 1033. in Hiſt. Meledun. pagina 285. & 310. ubi fallitur Seb. Rovillardus, dum ait eſſe tributum quod pro venaticorum canum ſtramine præſtabatur. *Furfuragium*, dicitur in Chronico Mauriniacenſi pagina 360. *Quidam viri impii videntes ita locum proficere, cœperunt laceſſere & calumnias quaſdam inferre facere: quorum alii minaciter expetebant Furfuragium, alii Galliuagium, alii Tutamentum.*

¶ BRENNARIA, in Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1102.

BRENNERIA, in Teſtamento Petri Comitis Sabaudiæ an. 1278. & in Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1102. apud Perardum pag. 205.

BRENARII, Qui *Brennatico* cogendo præfecti ſunt, vel penes quos canum paſcendorum erat cura. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1255. *Quia cum Brennarii & Venatores mei giſtum cum canibus ſuis capere conſueverint in terra & villis S. Benigni Divionenſis, &c.* Tabularium Vindocinenſe Ch. 440. *De comeſſationibus pane quotidianis per omnes obedientias quas ipſe & Brenarii ejus faciunt.* Atque ii canes venaticos ad venationem ducebant. Le Roman *de Garin:*

Sire en ce gaut a trouvé un Bernier,
Le plus bel home qui onques fu ſor ciel.
S'a un ſonglier retenu à trois chiens.

Et infra:

Pardevant vos a oceis un Bernier.

Istiusmodi exactiones pro canibus venaticis, atque adeo ipsis venatoribus *Tenentium* impensis, pascendis, sæpe observare est. Charta Renardi II. Comitis Senonensis, in Tabul. S. Germani de Pratis: *Villam de Villers ab omni judiciali potestate liberam esse decernimus, ita ut nullus Judex publicus vel Venator, seu ministerialis noster ad freda, aut tributa exigenda, vel homines in ea commanentes, vel paratas faciendas, vel teloneos tollendos, aut rotaticum, vel pedaticum, seu stratum, vel pastum venatorum & canum accipiendum...in eam ingredi audeat.* Alia Roberti Ducis Burgund. ann. 1042. in eodem Tabul. *Has omnes consuetudines guerpivi, scilicet mei hospitalitatem & canum pabulum, nec non caballorum meorum custodumque eorum receptum, atque vini captionem.* Litteræ Regis Roberti in Tabulario Abbatiæ S. Dionysii: *Venatorum hospitationes, Falconariorum diversiones.* In alia S. Ludovici an. 1269. apud Doubletum pag. 911. *Pastus sive procuratio canum nostrorum.* Necrologium Ecclesiæ Carnotensis 9. Kl. Octob. *Basochas à Regia exactione, quæ Brennagium dicitur, non sine maximo sumptu liberavit.* In Arestis Candel. 1261. 1. Reg. Parl. f. 121. *Judicatum fuit quod Brenagium levaretur per focos.* Aresta O. SS. an. 1262. in eodem Reg. f. 37 *Inquesta facta . . . ad sciendum, utrum consuetum sit in Aurelianesio & territorio de Cuny quod quando Capitula, Religiosi, aut Nobiles excolunt terras suas ad proprias carucas & proprias expensas suas, utrum inde reddant aliquod Brenagium Dom. Regi . . . Milites, Capitula, Religiosi non tenentur solvere Brenagium de propriis terris suis quæ redeunt ad manus ipsorum.* Adde fol. 44.

¶ Breneri. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 334. col. 2. *Falconerios, Breneros & Lavanderias habere voluit & ordinavit dictus Dom. Dalphinus consuetos.*

BRENA, Fruteium, fruticetum, Hispanis *Brenna*. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis, an. 781. apud Sandovallium: *Montes, fontes, molinarios, Brenas, totum ab integro damus, &c.*

¶ BRENAGIUM, Brenarii, Brenaticum. Vide *Bren*.

¶ BRENDA. Vide *Branda*.

¶ BRENERII. Vide *Bren*.

¶ BRENEUTA, *Domus ferens*. Papias MS.

BRENEXELLUS. Petrus de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 28. *Item* (aves) *capiuntur aliis quibusdam modis: uno modo ad Brenexellum cum gimecta,* (leg. *guvetta*) *quo parvæ capiuntur aviculæ.* Infra: *Item non solum cum Brenexello, qui ex duabus virgulis constat, verum etiam, &c.* Ubi vetus Interpres Gallicus: *On peut aussi prendre oiseaux par autres manieres, comme est au Brail à une guvette, a quoi l'on prend les petits oiseaux.*

¶ BREN-GOEN. Tabularium Rothonense: *Filii Oren...vendiderunt Ivoni Abbati quidquid habebant in Ballac & in Bren Goen, quod alio nomine dicitur Nemus vallis.* Vide mox *Brena*.

BRENNA. Vide *Breisna*.

¶ BRENNAGIUM, Brennaria, &c. Vide in *Bren*.

1. BRENTA, Vasis vinarii species. Statut. Veron. lib. 4. cap. 113. 117.

2. BRENTA, Sporta, Italis, maxime vino deferendo idonea. Vide Statuta Mediolan. 2. part. cap. 493. ubi ejusmodi *Brentæ* ad extinguendum ignem, si incendium in urbe accidat, adhibentur. Hinc

¶ BRENTATOR, Qui ejusmodi *Brentas* defert, Italis *Brentadore*. Chron. Parmense ad an. 1279. apud Murator. to. 9. col. 791. *Quidam bonus homo de Cremona, nomine Albertus, qui fuerat portator vini si leonifer, obiit Cremonæ, & ad sepulturam ipsius apparuerunt magna mirabilia...Et Brentatores de Parma, qui Cremonam iverunt propterea, quum fuerunt Parmæ fecerunt depingi figuram ejus ad trosinam ecclesiæ S. Petri.*

BREPHOTROPHIUM, Græc. Βρεφοτροφεῖον, Ædes in qua infantes, recentesque partus expositi, aut egentibus parentibus nati alebantur, in leg. 16. & 18. Cod. de Sacros. Eccl. Vita MS. S. Magnebodi Episcopi Andegavensis cap. 5. *Xenodochia ac Brephotrophia, diversaque mansionum habitacula ædificare procuravit.* [Ambrosius Camaldul. Epist. ad Eugenium PP. IV. apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 15. *Locus intra Florentinæ urbis mœnia, Brephotrophion Græci appellant, ubi expositi incertis parentibus educantur infantes.*] Vide Capitula Caroli M. lib. 2. cap. 29.

¶ BRES. Vide in *Brace*.

¶ BRESIA, Gall. *Braise*, Hisp. *Brasa*, Pruna, carbo candens. Locus est in *Ciceraginm*.

BRESMIA, Piscis, qui vulgo nostris *Bresme*, quibusdam *Cyprinus latus*. Fleta lib. 2. cap. 73. §. 20. *Vivaria, stagna, lacus, servoria, & hujusmodi piscarias suas quisque discretus Bresmiis & perchiis faciat instaurari, &c.*

¶ BRESSÆ, Cunæ, Gall. *Berceau*. Statuta Eccl. Avenion. an. 1365. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 572. *Infantes in cunabulis suis sive Bressis, maxime sic caute teneant.*

¶ BRESSOLUM, Eadem notione, in Actis SS. Julii to. 1. p. 585. B. ex Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Nam Bressolum antedictum in minutis peciis invenerunt confractum & infantem in medio.*

¶ BRESTESCHIA. Vide in *Bretachiæ*.

BRETACHIÆ, Castella lignea, quibus castra & oppida muniebantur, Gallis *Bretesques*, *Breteques*, *Bretesches*. Ita in Consuetud. Artesiensi, art. 37. Insulana art. 155. 160. 169. 185. Valentianensi, Tornacensi, &c. in Chron. Flandr. c. 79. 113. *Bertesca*, apud Joan. Villaneum lib. 9. cap. 46. lib. 10. c. 10. Guill. Armoricus de Gestis Philippi Aug. an. 1202. *Fabricavit Brestachias duplices per 7. loca, castella videlicet lignea munitissima, à se proportionaliter distantia, circumdata fossis duplicibus quadrangulis, pontibus versatilibus interjectis, implevitque hominibus armatis non solum castella illa, immo interiorem omnem superficiem fossarum, & ita circumsepsit obsessos.* Le Roman *de Garin*:

La vile fit mult richement garnir,
Les fossès fere, & les murs enforcir,
Les Bretesches drecier, & esbaudir.

Philippus *Mouskes*:

Priseat galies & esnekes,
Biens batailliés à Bretreskes.

Le Roman *de Vacces*:

As Breteches monterent, & au mur quernelè.

Infra:

Les Breteches garnir, & les pertus garder.

Rursum;

Entour ont Bretesches levèes,
Bien planchiès & quernelèes.

Guillelmus *Gniart* ad an. 1248.

Des haus creniaus, & des Breteches,
Retraient quarriaus, cours & lens.

Idem an. 1304.

En l'estage ot une espringale,
Là où la Bretesche est haucie,
Si joint au pont une chaucie.

[Le Roman *de la Rose* apud Borellum:

Quand en haut en croix feriez,
Pour prescher dessus la Bretesche.]

Joannes Abb. Laudun. in Speculo Historiali MS. lib. 12. cap. 55.

cap. 55. Et avoient pardevant eux mis Beetesches qui avoient geans broches de fer, & estoient couvertes de toiles, afin que on ne les peut apperoevoir.

BRUTESCHE. Matth. Paris ann. 1224. *Cum à Regis bellatoribus duæ testitudines, quas Gallice Brutesches appellant, non sine multorum læsione subacta essent, invaserunt castellum undique consequenter.*

¶ BERTESCHA, in Breviario Hist. Pisanæ ad an. 1156. apud Murator. to. 6. col. 172. *In subsequenti vero anno, mensibus Februario & Martio & Aprile, circumierunt civitatem castellis & turribus ligneis & Berteschis pro timore Frederici Regis Romani venientis.*

¶ BERTRESCA, in Annal. Genuens. Jacobi Auriæ ad an. 1287. apud Murator. to. 6. col. 593. *Atque portum intrans incendio concremavit omnia quæ ibidem erant, scilicet naves tres & taridas quatuor, de quibus una erat onerata caseo & lana. Combusserunt etiam Bertrescas* IX.

¶ BETRESCHA, in Annal. Genuens. Caffari ad an. 1158. apud Murator. tom. 6. col. 270. *Altissimis castris quæ fecerant de arboribus navium, & frequentibus Betreschis & spatiosis spaltis & robustissimis ita per triduum munierant*, Occurrit etiam in Chron. Parmensi ad an. 1247. apud eumdem Murator. to. 9. col. 773.

¶ BRESTESCHIA. Literæ Mathildis Comitissæ Nivern. an. 1245. *Super hoc quod idem Episcopus* (Autissiodor.) *dicebat dictum armigerum fecisse in domo sua quandam Brestescbiam ligneam & quædam alia ad fortensiam pertinentia.*

BRETESCHIA. Regestum Philippi Aug. f. 10 *Et Breteschiam quam Galterus de Thoreta tenet de eodem Rege.*

BRITESCHIA. Charta Roberti Comitis fratris Regis Franciæ in Tabulario Campan. *De domo quadam . . . partem cujus firmaveram cum fossato duorum jactuum: hujus vero rei compositio tali pacto terminata est, ita videlicet quatenus illud quod jam firmatum fuerat cum fossato duorum jactuum remaneret, reliquum vero cum uno jactu fossati tantum, & sepe sine Briteschia firmetur.*

BALDRESCHÆ, [& BALTRESCHA,] Eadem notione, ex Italico *Baltresche*. Charta Papiensis ann. 1179. *Videlicet ad fossidandum & aspaldandum & faciendum Baldreschas.* [Occurrit etiam in Statutis Mediolan. part. 2. p. 348. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud Murator. tomo 8. col. 1096. *Et plusquam v. millia usque ad temptoria eorum venerunt; & quinque Baltreschas diruerunt.*]

¶ BRISEGÆ. Willelmus Brito lib. 4. Philippidos vers. 186.

Dein vallo munire student, fossisque profundis
Omnem circuitum castrorum, nec minus alte
Per loca Brisegæ Castellaque lignea surgunt.

☞ Erant & aliæ apud nostros vocis *Bretachiæ* acceptiones; Breteschiam quippe, & eorum lingua *Bretesque*, *Bretesche*, &c. dixerunt, locum quemdam editum unde juridicæ promulgationes à præcone fiebant; quo sensu interpretandæ Consuetudines supra à D. Cangio laudatæ; *Bretecques* etiam appellarunt, ædificiorum eminentias & projecturas sive ligneæ, sive lapideæ essent: ita Consuetudo Scabinatus Atrebat. art. 15. *Un possesseur d'un heritage, ou de plusieurs, ne peut faire Bretecques, boutures, saillies, ni autres choses sur la rue à l'endroit desdits heritages, au préjudice de ses voisins.* Ab hac ultima notione non longe aberraverunt, cum eadem appellatione donarunt quod nos hodie *Augar & Apentis* vocamus, quo significatu occurrit in Gestis Abb. S. Germani Autissiod. tom. 1. Bibl. Labb. pagina 585. *Juxta domos interiores fecit logias, Bretauchiam* (MS. *Bretauchiam*) *& cameram juxta in augmentum curtis ejusdem loci.* Et in Literis Officialis Cenoman. pro Monast. S. Vincentii an. 1209. *Insuper ipse Galterius tenetur reddere annuatim sex denarios censuales de sua grangia & Bretescha.*

¶ BRETELLUS. Vide *Brotellus*.

BRETHUN SEPALDES. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 89. *Et qui Brethun sepaldes, Betan sepaldes, & in quibus homo non potest legitime jurare, quod per eum non fuerit aliquis vitæ remotior, mortis propinquior digne componat, sicut factum sit ex quibus sunt.* Alii Codd. habent: *Brechun yaldes bet Ange yealdes.*

¶ BRETIA, Idem quod *Muta*, pretium scilicet quod in mutationibus prædiorum domino exsolvitur; à voce fortean *Brè* in agro Dumbensi à rusticis usurpata, cum in aliquo anfractu viam mutant atque ab ea declinant quam prosequebantur. Charta an. 1236. tomo 1. Hist. Dalph. pagina 204. *In dictis castris & mandamentis tam in Bretiis vel mutationibus, quam aliis possessionibus, & eidem D. Dalphino idem homagium ligium fecit pro supra dictis castris & mandamentis & Bretiis seu mutationibus in dictis castris vel mandamentis factis, vel imposterum faciendis.*

¶ BRETINUS, Color equi, idem qui *Liardus*.

¶ BRETOYSE, *Lex de Bretoyse*, Lex marchiarum, seu provinciarum limitanearum. Th. *Blount* in Nomolex. *Sciant . . . quod ego Henricus de Penebrugge dedi, . . omnibus liberis burgensibus meis burgi mei de Panebruggo omnes libertates & liberas consuetudines secundum legem de Bretoyse nundinis & feriis appurtin. secundum tenorē chartæ domini Henrici Regis quam habeo.*

¶ BREUDATUS. Vide *Brusdus*.

¶ BREVETARIUS, BREVETUM, BREVIARE. &c. Vide in *Brevis*.

¶ BREVIAGIUM, BREVIATOR, &c. Vide in *Brevis*.

¶ BREVICARIUS, Ovium pastor. Vide in *Berbix*.

¶ BREUIL. Vide *Brolium*.

BREVIS, BREVE, Inventarium, rotulus, chartula continens indicem, seu summariam rei cujuspiam descriptionem. Papias: *Scheda, exemplaria, Brevia, &c.* Gloss. Lat. Græc. Πιττάκιον, *Pittacium, Brevis*. Vetus interpres Juvenal. Sat. 7. *Comites in fasce libelli*: *Breves significat.* Lampridius in Alexandro Severo: *Milites suos sic ubique scivit, ut in cubiculo haberet Breves, & numerum, & tempora militum.* Annales Franc. Bertiniani an. 869. *Ut Episcopi Abbates, & Abbatissæ, Breves de honoribus suis, quanta mansa quisque haberet . . . . deferre curarent.* Acta Murensis Monasterii: *Continentur in supradictis capsulis reliquiæ aliorum quorundam Sanctorum, cum quibus Breves non inveniuntur.* Synodus Romana sub Bonifacio II. PP. *Factus est autem Brevis de sacris vasis atque rebus Ecclesiasticis.* Utuntur passim hac notione Scriptores. Vegetius libro 2. cap. 19. Codex Theod. leg. 24. de Erog. milit. an. leg. 18. de Cursu publ. leg. 7. de Falsa moneta leg. 2. de Bonis vacant. leg. 2. de Incorp. leg. 3. de Fisci debit. leg. 13. de Annon. & trib. leg. 1. de Exact. & alibi sæpe; Senator. libro 1. Ep. 6. libro 2. Ep. 39. libro 4. Epist. 21. Vopiscus in Aurel. & in Bonoso, S. Augustin. libro 3. contra Crescon. cap. 29. S. Hieronym. Epist. 5. S. Benedict. in Reg. cap. 32. 41. Regula Magistri cap. 93. Gregor. Turon lib. 4. Hist. cap. 41. Uldaric. lib. 1. Consuet. Cluniac. cap. 52. Lup. Ferrar. Epistola 80. Capit. Caroli Mag. libro 3. cap. 82. Capit. Caroli Calvi tit. 9. cap. 6. tit. 31. cap. 19. Epist. Synodal. in Concilio Constantinop. 1. Concil. Toletan. IX. can. 9. Lex Wisigoth. lib. 5. tit. 5. §. 3. &c. Sic βρέβιον & βρεβίον, non semel usurpant Græci recentiores. Glossæ Juris: Βρεβίον, ἡ κατάγραφον. Palladius in Vita Chrysostomi pag. 27. Edit. V. Cl. Emerici Bigoti & Anna Comn. lib. 6. pag. 156.

BREVES, feminino genere. Capitul. an. 793. c. 14. *De rebus quæ Hildegardæ Reginæ traditæ fuerunt, volumus ut fiant descriptæ Breves, & ipsæ breves ad nos fiant adductæ,*

BRE-

BREVES, Acta Notariorum. Lampridius in Alexand. Severo: *Eum aotarium qui falsum causa Brevem in Consilio Imperatorio retulisset . . . deportavit.* Capitulare Adelchisi Principis Beneventani, apud Camillum Peregrinum cap. 8. *Inconveniens usque modo consuetuda extitit, ut jam quisquis voluisset, si nosset scribere, Brevem undecunque opportunitas exegisset: amodo autem decernimus, ut soli Notarii Brevem scribant, sic ut cetera munimina: & quicunque deinceps Brevis fuerit absque Notarii subscriptione ostensus, nullam retineat firmitatem.*

BREVIA MORTUORUM, quæ à Monachis in ea Monasteria, cum quibus societatem, seu ut aiunt, *fraternitatem* inierant, mittebantur, quibus Monachorum suorum mortem & obitum uunciabant, quo pro iis statas & ordinarias preces & Missas exsolverent. *Littera currentes* dicuntur in Conc. apud Saponarias ann. 859. c. 13. quarum formula ita concipitur in libro Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 98. extremo: *Prima Augusti obiit in Monasterio N Nonnus N. de N. Sacerdos & Sacrista ejusdem Monasterii: pro cujus aaima vestras precamur orationes ex charitate, & orabimus pro vestris.* Alias formulas collegit Haeftenus lib. 8. Disquis. Monast. tr. 1. Disq. 4. §. 3. Liber Ord. S. Victor. Paris. MS. cap. 14. *Ad ejus* (Eleemosynarii) *officium pertinet Breves de defunctis foris ad deferendum dare, & allatos suscipere, & ia loco coastituto ponere.* Hugo Abbas Cluniac. in Statutis Cluniac. cap. *de Brevibus mortuorum: Statuimus, at . . . ubicunque Frater decesserit, major deferendis Brevibus habeatur diligentia, & omnimode defunctis debita persolvantur.* [Antiquæ Consuet. Canon. Regul. de Montefurti io diœc. Maclov. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1217. *Quod si quod Breve pro defuncto ipso die legendum fuerit, statim subjungatur: quibus pronanciatis, si præbenda pro eis fuerit, dicat lector,* habet præbendam, *vel* habet præbendas, *quot scilicet aaaotatas viderit. Deinde dicat, qui tenet capitulum,* anima ejus, *vel* animæ eorum, *si plures fuerint,* & animæ omnium fidelium defunctorum requiescant in pace; *& respoasa ab omnibus,* Amen, *lector, &c.*] Vide Cæsarium Heisterbach. lib. 1. Mirac. cap. 40. & librum Epistolarum S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini Epist. 108. & alibi passim. Statuta Ordinis de *Sempriagham* pag. 780. 781. Vitam S. Hildegundis num. 34. Histor. Monast. S. Barbaræ Lugdun. cap. 19. num. 4. 6. cap. 20. n. 4. cap. 25. n. 3. &c.

¶ BREVETARIUS, Qui brevia defunctorum in varia monasteria deferebat. Constitut. Cluniac. MSS. an. 1301. in Biblioth. B. M. Deauratæ. *Ut Brevetariam Cluniaci nomina defunctorum ad eorum loca portantem, recipiant, &c.*

¶ BREVIARIUS, Eadem notione, in Charta Petri Abb. de Talmundo an. 1366. ubi de officio Aquarii.

¶ BREVE dicitur Responsorium quod post singulas Nocturnorum lectiones cantatur, in Ordine Cluniac. Bernardi Mon. part. 2. cap. 21.

BREVIS TABULÆ, quæ in Capitulo recitatur de quolibet Officio, sive ad Matutinas, sive ad Missam, sive ad Capitulum, sive ad mensam, sive ad collationem, cujus faciendi cura *Armario* incumbit: ita liber MS. Ordinis S. Victoris Parisiensis cap. 19. Vide *Tabula Officialis*, [*& Matricula*.]

¶ BREVIS, nude, eadem notione in Guidonis Discipl. Farfensi cap. 2.

BREVE REMEMORATORIUM, *Breve Memorabile, Memorialis descriptio*, passim in Tabulario Caducensis Ecclesiæ, pro ea charta quam *Notitiam* vulgo vocant. [*Memoratorium*, in Chartulario Ecclesiæ Aptensis fol. 55. v.]

BREVE RECORDATIONIS, eadem notione, apud Ughellum tomo 3. pag. 35. tomo 4. pagina 211. 908. Vide *Notitia*.

¶ BREVE MINUTUM, f. Obventiones quotidianæ minores, in *Brevibus* annotatæ. Obituarium Eccl. Morinens. fol. 2. *Primo videlicet in plenis obitibus, quos bursæ celarii, minutorum Brevium, cotidianæ, laqueti, fabricæ ac novarum acquestarum solvuat* Et fol. 6. v. *Hac die fit semper ad majus altare memoria fidelium animarum fraternitatis Ecclesiæ Moriacasis. Minuta Brevia solvunt.* Et fo. 19. v. *Kl. Septembris. Hic compotus Minutorum Brevium & loyestarum.*

BREVE DIVISIONALIS, Testamentum, ultima dispositio. Charta Hugonis Episcopi Tolosani apud Catellum p. 858. *Ideo Brevem divisionalem facia de omnibus rebus meis, &c.* Vide *Divisa*.

BREVE SACRAMENTI, Instrumentum confectum de sacramento præstito, & testium subscriptionibus firmatum, in Form. solenn. cap. 128. Gregor. Turon. lib. 4. Hist. p. 41 *Factoque ex hoc sacramento, Breve Sacramentorum Regi illi pretulit discedenti.*

¶ BREVE ANNUITATIS. Vide *Annuitas*.

¶ BREVIA *de annuntiatione, & opere*, qui reparanda, itidem & reparata, continet, in Capitul. Caroli M. ann. 803. cap. 25.

¶ BREVE *de excommunicando capiendo*, necnon &

¶ BREVE *de excommunicato deliberando*. Vide in *Excommunicatio*.

¶ BREVE INQUISITIONIS, Quo inquisitiones juridicas fieri licet. Charta Henrici Regis Angliæ ao. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. tomo 2. pagina v. *Nichil detur de cetero pro Brevi inquisitionis ab eo qui inquisitioaem petit de vita & membris, sed gratis concedantur & non negentur.*

¶ BREVE DE LIBERATE. Vide in *Liberare*.

¶ BREVE *pendens extra sigillum*, occurrit non semel in Libro nigro Scaccarii pro eo scripto quo servitia ratione feudorum suorum debita, Heorico Angliæ Regi significabant ipsius feudatarii.

¶ BREVE PRINCIPIS, in Charta Henrici Regis Angliæ ann. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. tomo 2. pagina v. *Breve quod vocatur Principis, de cetero non fiat alicui de aliquo tenemento, unde liber homo perdat curiam suam.*

¶ BREVIS PRO QUÆSTA, seu pro stipe colligenda. Statuta Ecclesiæ Meldensis cap. 60. apud Marten. tomo 4. Anecd. col. 901. *Præcipimus ne aliquis presbyter recipiat aliquos Breves pro aliqua quæsta facienda, nisi prius collatione facta cum brevi sigillato. Nec brevem non sigillatam admittaat, si aliquid continetur in illo quod non sit in sigillato.*

BREVE, apud Provinciales, dicitur Regio, seu potius dominium, *Seigneurie*, districtus in quo *Breve* domini currit. Charta Gauffredi Aptensis ann. 1246. *Breve Episcopale de Bocaria civitatis Aptensis, & Breve quod quondam fuit dominorum de Viens.* Occurrit ibi non semel. Joannes de Racallero Archidiac. Vasionensis in Antiquitat. MSS. Vasion. *Adjudicavit castrum Vasionense Comiti, divisa jurisdictione inter Comitem & Episcopum, distincta civitate per partes, quarum una vocatur Breve Comitis, altera Breve Episcopi, & hoc quoad jus directi dominii.* Charta an. 1279. *Vocari fecit coram ipsos dominos, & homines medietatis dicti castri, de Brevi dominæ Jordaaa.* [Charta anni 1216. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 157. verso. *Abbas S. Victoris asserebat quod Ecclesia B. M. habebat Breve suum.* Homagium anni 1480. ex Archivis D. *de Mazangues*, *Scilicet de ac in Brevi & juridictioni ipsius generosi Scutiferi Honorati de Castellana.* In eodem Archivo exstat *Cartularium commissionis officialium ac preconisationum curiæ Brevis nobilis viri*

Dom.

Dom. Johannis de Masalgis Militis Condomini castri de Mosalgis, actum 24. April. an. 1348. Quo in loco voce *Brevis* intelligenda videtur Inferior jurisdictio: superiorem enim in eo castro jurisdictionem obtinebat Raymundus de Agouto, ut patet ex eodem instrumento.] Adde Columbum lib. 3. de Reb. gestis Vasionensium Episcop. n. 5. 6.

☞ Erat autem illud dominium veluti portio seu pars jurisdictionis communis, uni Dominorum speciatim concessa, in qua solus ipse jurisdictionem exercebat suam, nulla aliorum simul Dominorum habita ratione. Vassalli districtus communis quam volebant, eam eligebant regionem, in qua habitarent, tumque à solo pendebant Domino regionis quam incolebant. Vide Conventiones inter Hospitalarios & Principes Aurasiæ an. 1284.

¶ Breviagium, Eadem notione. Chartularium commissionis mox laudatum: *Sub domino & jurisdictione Breviagii Nobilium prædictorum*, &c. Infra: *Mandamentum domini Johannis de Masalgis & ejus Bajuli, quod nulla persona ejus Breviagii, seu ejus jurisdictioni subjecta, audeat*, &c.

Breve, Annuus reditus qui ex prædiis aut rebus aliis provenit, qui in *brevibus* describi solet. Charta Joannæ Comitissæ Flandriæ pro Marquetano Monasterio, apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 30. §. 26. *Ad opus quoque unius Hospitalis, quod infra ambitum ejusdem Monasterii inchoavimus*, 200. *librarum reditus in eleemosynam contulimus.... sumendos annuatim de paratioribus proventibus; ad Brevia nostro Insulensia pertinentibus*, &c. Infra: 40. *libr. reditus assignavimus solvendos ad nostra Brevia de Gandavo*. Alia Margaretæ Comitissæ apud eumd. *Sexaginta solidos singulis annis de Brevibus, quæ Majus officium appellantur, Brugis in S. Christophoro recipiendos*. Adde Marchantium lib. 1. Flandriæ, [Novam Gall. Christ. Instr. to. 4. col. 304 D. Miræum to. 1 Diplom. Belg. p. 556. col. 1. p. 577. col. 2. & 1323. col. 1. edit. 1723.]

Breves, Alia notione, in veteri Charta apud Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 369. 370.

Brevia, Characteres magici in *Brevibus* descripti, quos secum deferre solent, qui iis utuntur. Gloss. Gr. Lat. φυλακτήριον, *Servatorium*, *Amolimentum*, *Amoletum*, *Brevia*, perperam *præmia* in Edit. Capitula Herardi Archiepisc. Turon. c. 3. *De maleficis, incantatoribus, & Brevibus pro frigoribus*, &c. Id est, pro curandis febribus, cujusmodi passim describit Marcellus Empiricus & Myrepsus sect. 37. ca. 66. 67. 97. [Statuta MSS. Augerii Episc. Conseran. sæculo 13. edita: *Nemo in herbarum collocationibus carmina, incantationes, aut alias observationes, præter Dominicam Orationem & symbolum adhibeat: nec in Brevibus suspendendis vel ligandis aliquid præter illa scribat*. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 257. *Divinationes, sortilegia, auguria... sive in votis quas Brevia seu caracteres vocant*.] Usatica MSS. urbis Ambian. de Monomachia decertantibus: *Il doivent jurer K'il n'ont herbes, ne Brief, ne carandes seur aus, ne fait sor, ne sorcherie, ne art, ne carande*. Libellus Catalanicus MS. de *Batallia facienda*: *No ser metzines, ne conjurations, ne posar Breus, ne altres coses, per que neguns des bataylers fos embargat de son dret à mena ro defendre*. Infra: *No y mettre armes que aien vertut, ne nomina, ne pera preciosa, ne Breu, ne portare sucre candi*, &c. Vide *Character*, *Ligatura*, & *Phylacterium*.

Brevium Conscriptio, Divinationis species. Vide *Sortes Sanctorum*.

Brevis, Epistola, mandatum. Balbus in Cathol. *Breve, pro litteris, quod & Brevis invenitur*. Hesychius: βαιόν, ὀλίγον, μικρὸν γράμμα. Leges Henric. I. Regis Angliæ cap. 13. *Hæc mittunt hominem in misericordia Regis, infractio pacis, quam per manum suam dabat alicui, contemptus Brevium suorum*, &c. Vide c. 41 68. & 79. Quod vero hic *contemptu brevium* dicitur, *despectus literarum* Regiarum appellatur in Capitul. 5. an. 819. c. 12. & lib. 4. Capitular. cap. 55. Charta Galeranni Comitis Mellenti, in Tabulario Prioratus S. Nicasii fol. 20. *Sed & secundam decimam post primam decimationem de domestica carruca mea de Vallis, sive in manu mea sit, sive ad firmam vel censum eandem aliquis de manu mea receperit; videlicet pro Brevibus meis quæ Monachi B. Nigasii debent facere, ubi à Præposito meo vel ab aliis servientibus meis rogati fuerint*, &c. Forte quia soli fere Monachi scribere tunc noverant. Eckehardus Junior de Casibus S. Galli cap. 12. *Dictante legationis suæ Brevem*. [Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 114. in Vita S. Angilberti Abbatis: *Sed de his de quibus certi fuimus & à prædictis sanctissimis viris Breves recepimus*. Et p. 271. in Visione Wetini monachi Augiensis: *Singulis quibusque se commendando, Brevibus ad diversos destinatis, pro absolutione peccatorum intercessores quærendo*. Ibid. pag. 290.

Ad multosque Breves cogitans direxit amicos,
Ut sanctis precibus veniam implorare studerent.]

Le Roman *de la Prise de Hierusalem* MS.

Cil de Jerusalem ont fait lor assamblée,
Par Bries & par seaux orent lor gens mandée.

Le Roman de Garin:

Là sont les tables au Chapelein Yvon,
Qui fet les Briez au pruez Conte Fromont,
Que il envoie par mer & par Gascons,
Parmi la terre as Chevaliers Barons.

Alibi:

Mès festes moi Briez & chartres escrire.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Ses chartres fait & ses Briez seeller.

Joan. de Condato MS.

Messager le Roi fu li Martres.
Cil portoit ses Briès & ses chartres.

¶ Brevicola, itidem Epistola, mandatum. Formulæ vett. Alsaticæ art. 13. apud Eccard. ad calcem Legis Salicæ p. 239. *Nam quando nobis eadem domini Regis epistola præsentata est, numerosam synodum collectam habuimus, quibus cum ipsam Brevicolam legi fecissemus, maximo sumus omnes gaudio repleti*.

¶ Brevia, Summorum Pontificum Epistolæ quæ in cera rubra sub annulo Piscatoris obsignantur. Vide *Annulus Piscatoris* in *Annulus*.

¶ Breve de Capella, Litteræ Cancellariæ regiæ. Conventio inter Angliæ & Scotiæ legatos ann. 1290. apud Rymer. to. 2. pag. 483. *Fidelitate facta, habeat seisinam terræ sua sine dilatione per Breve de Capella*. Vide *Capella Cancellaria*.

¶ Breve Refutationis, Charta cessionis, qua quis de jure suo cedit, Gall. *Bref de cession & de desistement*. Charta Berardi Abbatis Farfensis apud V. Cl. Fontaninum de Antiquit. Hortæ pag. 396. *Si enim, quod absit, quoquo tempore venero.... contra hoc Breve Refutationis agere, aut causare*, &c. Alia apud Mabill. to. 4. Annal. Bened. p. 701. col. 1. *Tandem vero rogatu Grimoaldi presbyteri, ipse & uxor ejus confirmaverunt eamdem refutationem. Postea autem Crescentius firmavit ipsam Brevem Refutationis*.

Breve Testatum, apud Obertum lib. 1. Feud. tit. 4. est publicum instrumentum, uti interpretatur Eguinarius Baro lib. 4. de Feudis cap. 7. [Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 555. *Deinde per judicium ipsorum judicum reinvestivit me de ipso castello, ac fecit Breve Testatum, & reversus est Romam*.]

¶ BREVIS TESTATA, in Annalibus Benedict. to. 4. pag. 700. col. 1. ex Hugonis Farfensis relatione de imminutione rerum monasterii sui: *Quorum territus pavore præfatus Comes quæsivit nobis pactum Imperatore ac Papa scientibus, & refutavit medietatem prædictæ curtis & Ecclesiam S. Getbulii cum duobus casalibus, unde Brevem Testatam habemus.*

¶ BREVE VICTORIALE, Idem quod *Testatum*. Chron Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 592. *Et refutavit quicquid ei pertinuit de castello Tribuco. Et confirmavit Breve Victoriale, quod domnus Nicolaus Papa exinde fieri præcepit.*

BREVE, Cowello dicitur Citatio, vel decretum causam breviter continens, ob quam quis in jus vocatur, aut aliquid aliud facere jubetur. Ita autem appellatur, ut est in Fleta lib. 2. c. 13. §. 2. *quia est formatum ad similitudinem regulæ juris, quod breviter & paucis verbis intentionem proferentis exponit & explanat, sicut regula juris rem quæ est, breviter enarrat.* Eadem habet Bracton. lib. 3. tract. 1. cap. 12. §. 2. lib. 5. tract. 5. cap. 17. §. 2. Concilium Rotomagense ann. 1299. cap. 5. *Quominus de ipsis* (casibus) *cognoscere, valeant* (judices Ecclesiastici) *impediunt atque perturbant: eisque cedulas inhibitorias dirigentes, quæ Brevia nuncupantur, in casibus in quibus de sui natura Brevia nulla cadunt, &c.* [Chron. Parmense ad ann. 1244. apud Murator. tom. 9. col. 769. *Et dictus dominus Ugo fuit condemnatus in quatuor libras Parmenses, quæ condemnatio fuit cassata & absoluta vi populi, & fuit constitutum quod Consules vicinarum & misteriorum, qui ab inde retro non stabant ad Brevia ad consilia Communis, de cetero starent ad Brevia.* Tabularium B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Item dicit quod vidit Robertum Comitem placitantem in assisis Becci contra Ricardum Florie & ejus uxorem per Brevem stabilire circa annos* 20.] Totidem porro sunt species *Brevium*, quot fere *Actionum*, quas hic leviter attingemus secundum ordinem literarum, postquam aliquid de generalibus *Brevibus* quædam dixerimus, indicatis dumtaxat Scriptorum locis, à quibus Lectori plura haurire liberum erit, cum hisce immorari pluribus Glossarii ratio non sinat.

BREVE PATENS *& apertum*, de quo Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. §. 1. & 2. Fleta lib. 5. c. 24. §. 7.

BREVE CLAUSUM, de quo Bracton. lib. 4. tr. 5. c. 17. §. 2. Fleta lib. 5. c. 24. §. 7.

BREVE ORIGINALE, quo quis primo citatur ad judicium. Cowell.

BREVIA JUDICIALIA, sunt ea quæ sæpius variantur secundum varietatem placitorum proponentis & respondentis, petentis & excipientis, secundum varietatem responsionum. Fiunt autem *Brevia judicialia* in Cancellaria ex recognitionibus & contractibus habitis, & in rotulis Cancellariæ rotulatis. Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. §. 2. Fleta lib. 2. c. 13. §. 7.

BREVIA MAGISTRALIA, ea dicuntur quæ sæpius variantur secundum diversitatem casuum, factorum, & querelarum: eorum quædam sunt personalia, quædam realia, & quædam mixta, secundum quod sunt actiones diversæ, vel variæ; quia tot sunt formulæ Brevium, quot sunt genera actionum. Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 7. §. 2. Fleta lib. 2. c. 13. §. 4.

BREVIA REMEDIALIA. Fleta lib. 4. c. 31. §. 5.

BREVE PLACITABILE, quod requirit formam ordinariam processus. Quoniam Attach. c. 25 49. §. 1. prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 25.

BREVE CADERE dicitur, cum non convenit actioni, nec in suo casu impetratum est. Cadit etiam in pluribus aliis casibus, de quibus Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. Fleta lib. 2. c. 54. Adde Concilium Rotomagense an. 1299. can. 5.

BREVIA CURSORIA, *currentia*, seu *de cursu*, Fletæ lib. 2. c. 12. §. 2. & 15. dicuntur, quæ concilio totius regni sunt approbata, quæ quidem mutari non possunt absque eorumdem contraria voluntate. Ejusmodi sunt quæ recensentur in Legibus Baronum Scoticorum, seu Quon. Attach. cap. 49. & seqq. apud Bracton. Fletam, Rastallum, Cowellum & alios JC. Anglicos, à quibus Brevia sequentia excerpsimus, ut si Lector in ea inciderit, horum vim ab Auctoribus laudatis petere possit.

BREVE *de altiori natura*. Fleta lib. 4. c. 3. §. 19. cap. 10. §. 1.

BREVE *de admensuratione dotis*. Fleta lib. 5. cap. 23. §. 13.

BREVE *assisæ mortis antecessoris*. Bracton. lib. 4. tract. 3. §. 2.

BREVE *de avo & proavo*. Fleta l. 5. c. 5. § 1.

BREVE *de assisa nova disseisinæ*. Bracton. l. 4. c. 47.

BREVE *accedas ad Curiam*. Rastallus.

BREVE *ad quod damnum*. Rastallus.

BREVE *de ætate probanda*. Rastallus.

BREVE *annua pensione*. Rastallus.

BREVE *apostata capiendo*. Rastallus.

BREVE *amoveas manus*. Rastallus.

BREVE *assumpsit*. Rastallus.

BREVE *magnum cape*. Rastallus, &c. Matth. Paris p. 72. Radulf. de *Hengham* in Magna c. 8.

BREVE *parvum cape*. Rastallus, Radul. de *Hengham*.

BREVE *cui ante divortium*. Rastallus.

BREVE *contributione facienda*. Rastallus.

BREVE *contra formam collationis*. Rastallus.

BREVE *contra formam feoffamenti*. Rastallus.

BREVE *certiorari*. Rastallus.

BREVE *de consanguinitate*. Bracton. l. 4. tract. 4. c. 1. Fleta lib. 5. c. 2. §. 1. 3.

BREVE *de conventione*. Leg. Baron. Scotic. cap. 50. Fleta l. 4. c. 31. §. 1.

BREVE *de consuetudine*. Fleta l. 2. c. 62. §. 16.

BREVE *de Curia claudenda*. Cowellus.

BREVE *cui in vita*. Rastallus verb. *Acceptance*, & in hoc verbo.

BREVE *capias*. Rastallus.

BREVE *cessavit*. Rastallus.

BREVE *cessavit de Cantaria*. Rastallus.

BREVE *diem clausit extremum*. Rastallus.

BREVE *de dote*. Fleta l. 5. c. 25. §. 2. 3. 5.

BREVE *de districtione pro debito*. Leges Baron. Scotic. cap. 49.

BREVE *de dissaisina, aut novæ disseisinæ*. Leges Baron. Scotic. c. 53. Fleta lib. 4. c. 5. §. 11. 12. 14. c. 17. §. 17. [*Briet de novele dessesine*, in Chartulario S. Vandregesili to. 1. pag. 968. an. 1299. *Breve novæ desessinæ*, in Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag.]

BREVE *decies tantum*. Rastallus.

BREVE *dedimus potestatem*. Rastallus.

BREVE *devastaverunt bona testatoris*. Rastallus.

BREVE *de dote*. Rastallus.

BREVE *dum non fuit compos mentis*. Rastallus.

BREVE *elegit*. Cowellus in Indice dictionum, & Rastallus.

BREVE *dum fuit infra ætatem*. Rastallus.

BREVE *de feodo & eleemosyna*. Regest. Parlam. Paris. B. f. 51. Vetus Consuet. Normann. c. 115.

BREVE *de feodo & vadio*. Vetus Consuetudo Normann. c. 111.

BREVE *de feodo & firma*. Ibid. c. 112.

BREVE *de judicio*. Fleta lib. 5. §. 1.

BREVE *de ingressu*. Statut. 2. Westmon. cap. 53. Bracton. lib. 4. cap. 47. tract. 7. c. 1. Fleta lib. 4. cap. 2.

§.21. c.5. §.14. cap.12. §.2. c.20. §.12. l.5. c.5 §.45. cap.35. 36. 37.

BREVE *de intrusione*. Fleta lib.4. c.1. §.4. c.30. §.15.

BREVE *indicavit*. Statutum de conjunctim feoffatis c.2. Raftallus, &c.

BREVE *inquisitionis*. Statuta Roberti III. Reg. Scot. c. 2. & ibi Skenæus.

BREVE *de liberando hominem à plegiatione sua*. Leges Baron. Scotic. c.51.

BREVE *de morte antecessoris*. Leg. Baron. Scotic. c. 52. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c.19. Vet. Consuet. Normann. c.81. 88.89.

BREVE *de medio*. Bracton. lib. 2. c.7. §. 3. Fleta l. 2. c.50. §.3.

BREVE *monstraverunt*. Raftallus.

BREVE *moderata misericordia*. Raftallus.

BREVE *de maritagio incombrato*. Vetus Consuet. Normanniæ c. 100.

BREVE *de nativis*. Fleta l.2. c.51. §.1. l. 4. c.5. §. 14. Leg. Baron. Scotic. c.56.

BREVE *ne vexes*. Fleta l. 4. c.2. §.9. l.5. c.40. Radulf. de *Hengham* in Parva c. 8.

BREVE *nuper obiit*. Fleta l.5. c.7. §.1.3. c.8. §.1.

BREVE *ne admittas*. Raftallus.

BREVE *non omittas propter libertatem*. Raftallus.

BREVE *nihil dicit*. Raftallus.

BREVE *nisi prius*. Raftallus.

BREVE *nuper obiit*. Raftallus.

BREVE *de nova dissaisina*. Statuta David II. Reg. Scot. c.19. Vetus Consuet. Normann. c.81. 83.

BREVE *de protectione Regis infracta*. Leg. Baron. Scot. c. 54.

BREVE *de pace*. Radulf. de *Hengham* in Summa magna c. 4.

BREVE *perambulationis*. Lege Baron. Scotic. cap. 78. §.2. Fleta l.4. c.15. §.1. Cowellus & Raftallus.

BREVE *de purparte*. Fleta l.5. c.5. §.40. c.6. §.57. c.9. §.31. Bracton. l.4. tract.3. c.13. §.2. c.15.

BREVE *perquisites*. Raftallus.

BREVE *Pone*. Rad. de *Hengham* in Magna c. 4.

BREVE *præmunire*. Raftallus.

BREVE *præcipe in capite*. Raftallus.

BREVE *procedendo*. Raftallus.

BREVE *protectionis*. Raftallus.

BREVE *quo minus*. Raftallus.

BREVE *quod permittat*. Raftallus.

BREVE *qua jure*. Bracton. l. 4. c. 40. Fleta l. 4. c.24. §.1. 26. l.6. c.25. Raftallus.

BREVE *quod ei deforciat*. Raftallus.

BREVE *quo warento*. Bracton. l. 4. tract. 4. c.6. Fleta l. 6. cap. 25. Raftallus, Monast. Angl. tom. 1. p. 72. tom. 2. p. 2.

BREVE *quare impedit*. Bracton. l.4. tract.2. c.6. §.2. 3. Fleta l. 5. c.16. Raftallus.

BREVE *quare ejecit*. Raftallus.

BREVE *quare incumbravit*. Raftallus.

BREVE *quare intrusit*. Raftallus.

BREVE *quare non admisit*. Raftallus.

BREVE *de recto*. Regiam Majest. l.2. c. 16. §. 20. 21. Fleta l.5. c.8. §.7. Bracton l.5. c.1. 2. &c. l.5. tract.3. c.5. §. 3. Littleton sect.170. Radulfus de *Hengham* in Summa magna c.1. &c. [Kennettus in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden.]

BREVE *de rationabili parte de dote*. Fleta lib. 5. cap. 26. §. 4.

BREVE *retraxit*. Raftallus.

BREVE *de sustinenda warentum*. Fleta l.6. c.24.

BREVE *scire facias*. Raftallus.

BREVE *de stabilia & mangonione*. Vetus Consuetudo Normanniæ c. 113.

BREVE *de super demanda*. Ibid. c. 114.

BREVE *ad videndum infirmum*. Rad. de *Hengham* in Magna c. 4.

BREVE *utrum*. Raftallus.

BREVE *de warento*. Leg. Baron. Scotic. cap. 55. Fleta l.4. c.5. §.11. & alii passim.

¶ BREVIALIS TABULA, in qua discipuli regulas à magistris acceptas scribebant. Bern. Mon. Ord. Cluniac. part. 1. c.27. *Opus habentes codicem, vel ipsam Tabulam Brevialem accipere alio loco, quam ubi sedere solent, nunquam accipiunt sine licentia magistri.*

BREVIARE, In *breves* redigere, describere. Gloss. Gr. Lat. Βραχύνω, *Brevio*. Wippo de Vita Conradi Salici p. 409. *Hæc de Regina interim Breviavi.* Eckehardus Jun. de Casib. S. Galli c. 16. *Has in cartis Breviatas à me clementer audi.* [Charta an. 978. inter Instrum. tomi 4. novæ Gall. Christ. col. 5. E. *Namque cernens ... memet nullo modo evadere posse casum mortis diræ conditionis, ante me Breviare omnia jussi, quod tribuere cupiebam Deo meo Conditori ac monachis B. Petri & Pauli Cluniacensis monasterii.* Ubi Breviare idem est quod agendorum chartulam seu conceptum animo testamentum perscribere, delineare, Gallice *Minuter*.] Utuntur etiam Latini Scriptores.

INBREVIARE, Eadem notione. Concilium Meldense ann. 845. c. 42. *Investigent ac diligenter Inbrevient res Ecclesiasticas, &c.* Hincmarus in Præfat. opusculi 55. Capitul. *Habebas Imbreviatos, quos infantes sine baptismate, & quos homines sine communione obierint.* Historia Ignoti Casin. cap. 6. in Diplom. Ludovic. II. Imp. *Ut cum nos hoc prospexerimus, & Inbreviare fecerimus, non negligentes appareant.* Annal. Fr. Bertiniani ano. 869. *Comites vassallorum beneficia Imbreviarent.* Rogerus Hoved. in Ricardo I. *Imbreviabuntur & numerus carucatarum terræ, & valentia terrarum.* [Liber niger Scaccarii p. 366. *Inbreviare faciant omnia milliaria & centenas & libras, &c.*] Occurrit præterea apud Nithardum lib. 4. pag. 379. in Capit. Caroli Mag. lib. 4. Append. 2. §. 28. in Capit. Caroli C. tit. 6. cap. 11. tit. 9. cap. 1. pag. 86. tit. 27. cap. 5. 7. tit. 31. cap. 19. 22. in Capitulari ejusdem Caroli Compendiensi ano. 868. cap. 1. in Concilio Dusiacensi I. part. 2. cap. 29. in Concilio apud Sanctam Macram ann. 881. cap. 4. apud Lanfrancum in Decret. pro Ord. S. Bened. cap. 1. sect. 3. Udalricum lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 10. 18. Matth. Paris pag. 102. 179. &c.

INBREVIATURA, in Statutis Venet. ann. 1242. lib. 1. cap. 36. *Registre ou Embreveure originelle*, in Consuetud. Cameracensi tit. 3. art. 8. Charta ann. 1181. apud Ughell. in Archiepisc. Mediolan. *Illæ terræ quæ erant inbreviatæ in quadam Inbreviatura.* Libertates urbis Sacri Cæsaris in Biturigibus ann. 1327. *Nullus eorum, qui quondam servientes erant, de proprietate sua, quam vendet, aliquam dabit consuetudinem, vel Imbreviaturas.*

BREVIATORES, Qui brevia conficiebant, in Nov. Just. 105. *Inbreviator sive descriptor stipendiorum regalium*: mox, *Descriptor & relator stipendiorum regalium*, apud Hincmarum Remensem. [Vide Miræum tom.1. pag. 679. col. 2. edit. 1723.]

ABBREVIATOR, Officium in Curia Romana. Carmen de Curia Romana v. 259.

Aut male narrabis narranda, vel Abbreviator
Apponet factis plusve minusve tuis.

[Vide *Abbreviator* suo loco.]

BREVIARIUM, Instrumentum Notariorum. Passim in Statutis Venetorum an. 1242.

BREVIARIUM, Joanni de Janua, Locus *ubi reponuntur vel reportantur Brevia, vel ubi aliquid continetur*

tur

tur abbreviatum: unde quidam liber in quo est totum Officium diurnum & nocturnum, dicitur Breviarius, liber Ecclesiasticum Officium compendio complectens. Charta Ludovici Pii in Vita Aldrici Episc. Cenom. num. 11. *Sicut in plenariis & Breviariis ejusdem Ecclesiæ continentur.* Acta Murensis Monast. p. 32. *Sunt & 2. cursinarii, & 3. benedictionales libri: ex his unus habet obsequium mortuorum, & unus Breviarius.* Epistola Hugonis Lugdunensis Archiepiscopi ad Robertum Lingonensem Episcopum in Hist. de Exordio Cisterciensis Ordinis cap. 7. *Præter Breviarium quoddam quod usque ad festivitatem S. Joannis Baptistæ retinebant, ut transcriberent, &c.* [Ceremoniale vetus MS. B. Mariæ Deauratæ Tolosanæ: *Sequitur festum S. S. Georgii martyris, quod est in cappis propter Reliquias, quæ sunt in ista Ecclesia, & propter altare suum, & ideo licet sint plures insimul martires, de quibus secundum Breviarios deberent fieri insimul duodecim lectiones simplices; tamen propter supradicta, &c.* Capitulum gener. S. Victoris Massil. ann. 1198. *Breviaria quæ proprie ad Abbates pertinent.* Aliud ann. 1340. ex Archivii ejusd. S. Victor. *Monesa, capæ & Breviaria completa.*] Hocce titulo donatur Breviarium Chori ad usum Monasterii Casinensis, scriptum Alexio Comneno imperante, hoc est, circa an. 1100. *Incipit Breviarium, sive Ordo officiorum per totum anni decursionem.* Quod quidem breviarium totius Ecclesiastici Officii rubricas, ritus etiam & ceremonias continet tam Officii recitandi, quam Missæ celebrandæ, necnon peculiares præcipuarum solennitatum observantias. Ubi vir doctissimus Paschasius Quesnellus hinc colligi posse censet, primitus breviarii nomine solas rubricas, seu ordinem Officiorum olim innotuisse, quod postmodum toti officio quod sequebatur, adscriptum est.

¶ Breviale, Eadem notione. Testament. Garini Goujons ann. 1314. *Legavit Hodnyno capellano melius Breviale quod habebat.*

Breviarius, Idem quod *Brevis*. Tradit. Fuld. lib. 1, c. 39. *Sed & iste Breviarius ad ornamentum Ecclesiæ pertinet, idest, turibula deaurata 2. cortinæ 12. &c.*

Brevigerulus, *Bajulus & portator brevium*, apud Joan. de Janua.

¶ Breviger, Idem qui *Brevigerulus*. Vide *Rotlifer*.

Breviculus, Indiculus, compendium, breviarium: diminutivum à *Breve*. Occurrit in Concilio Bracarensi II. cap. 9. apud S. Augustinum, Agobardum de Baptismo Judæor. & in Epist. ad Proceres Palatii, Flodoard. lib. 3. Hist. Rem. c. 22. in Definitione Synodi Dusiacensis II. an. 874. &c. Chr. Flandr. c. 113. *Lors commencerent ceux d'Ypre à marmurer, & feirent Brieveletes, & les jetterent secretement par toute la ville pour les gens discorder.*

Brevetus. Charta Philippi Regis Fr. ann. 1317. apud Argentreum lib. 5. Hist. Armor. cap. 34. *Exceptis & retentis dicto Duci.... peceio seu naufragio marino, forefacturis, emolumento ex fractura navium, & ratione peceii & naufragii ob defectum Brevetorum.* [Charta anni 1231. ex Archivo Castri Nannet. *Ludovicus D. G. Francorum Rex, &c. Promisimus Petro de Drosco alias de Brenne Duci Britanniæ & ejus successoribus omnia sua jura illæsa servare.... salvas guardias dandi, portus morsaos habendi, pecena seu naufragia marina, cum forefactis & emendis ex fractura navium & ratione præmissorum peceiorum ob defectum Brevetorum seu sigillorum marinorum, capiendi in bavris, in portis sui Ducatus & in mari obvenient quoquomodo percipiendi: Brevetos seu sigillos Brevetorum, videlicet salvationis, salvi conductus & victualium pro navigantibus seu mercantibus per mare Britannicam, &c.* Brevo Salvationis, in Hist. Britan. to. 1, p. 1009. *Quod Episcopus Macloviensis utitur habere naufragia occurrentia in mari contiguo civitati Macloviensi, quæ competunt Domino Duci navigantibus, qui non recepe unt balletas seu brevia Salvationis.* Sunt autem *Brevia Salvationis seu Breveti*, si bene ex allatis locis conjicio, schedulæ seu litteræ navigantibus necessariæ, ut res suas è naufragio ereptas possent repetere. A Duce concedebantur in Britannia, resque omnes navibus impositas instar indiculi, ut probabile videtur, recensebant, ut fides esse posset eas res esse navigantium. Ubi deerant hujuscemodi *Brevia* seu *Breveti*, quidquid è naufragio eripiebatur, ad Ducem seu Dominos simili jure gaudentes pertinebat, jure scilicet naufragii, Gall. *Droit de Bris.*]

¶ Brevetum, Summi Pontificis Epistola. Gall. *Bref.* Lobinellus Hist. Britan. tom. 2. p. 1023. *A SS. Domino nostro Papa scripta sub Piscatoris annulo in modum Breveti suscepisse clausa.* Vide *Annulus Piscatoris* in *Annulus*.

¶ Brevetum, Schedula. Archivum Pontis-Levii: *Anno 1473. die solemnitatis omnium Sanctorum R. in Christo pater Franciscus Aurelianensium Episcopus, Commendatarius hujus Monasterii de Pontelevio visitavit capsam super majus altare, in qua invenit plura ossa & tria Breveta, in quorum uno scriptum erat: Hic sunt Reliquiæ de S. Maria & de S. Petro Apostolo, &c.*

Brevialis, Brevis. Ruffinus Aquilejensis in Symbolo: *Sed videamus quid jam Brevialis hic sermo proponat.*

Brevicellum. Testam. Bertichranni Episc. Cenoman. *Quos solidos per sacellos separatim cum Brevicellis sigillatis ad unamquamque locum ... commendavi.*

BREVISOCREA, Cognominatus Robertus Comes Normanniæ, Nothi filius, Gall. *Courtebeuse*, quod esset corpore pingui, brevique statura, ut ait Ordericus Vitalis lib. 4. & 8. pag. 545. 664.

¶ BREVITUDO, Brevitas. Constitutio Ludovici de Canossa Bajocensis Episcopi: *Cum hauttibus decentibus, nimia longitudine vel Brevitudine minime notatis, sed honestis & suo statu congruis.*

¶ BREZELLUM, An brasilicum lignum, quo tinctores utuntur, Gall. *Bresill.* Charta pro Communia Balneoli ann. 1208. ex Schedis D. *Lancelot*: *Domini de Baln. in hominibus extraneis, qui in eadem villa ad vendendum veniunt vel emendum, accipiunt de quintali piperis 4. denarios, de quintali Brezelli 4. denar. de quintali, &c.*

1. BRIA, *Mensura*, Joan. de Janua Gloss. Lat. Gr. *Bria*, ἄδυ ἀγγεῖο. Ita scribendum. Ebrardus Betun. in Græcismo cap. 12.

Hæc Bria si dicas, modus est, vae Romipetarum:
Hic Bria, quo vinum sibi distribuunt quasi libra.

Radulphus in Vita S. Richardi Episc. Cicestrensis n. 31. *Quippe sobrius dicitur, quasi sub Bria constitutus, idest, sub mensura.* Occurrit etiam apud Arnobium lib. 7. Inde quidam nostrum *Buire* accersunt.

¶ 2. BRIA, Pons, veteribus Gallis: hinc *Carobria* vicus in finibus Biturigum, qui duos habuit pontes Caro flumini impositos. Vide Valesium in Notitia Galliarum pag. 129. Buchananus lib 2. Hist. Scotiæ hæc habet ad nostram rem pertinentia: *Briam Strabo lib. 7. & cum eo consentiens Stephanus, an urbem significare: id ut confirment, hæc nomina inde facta proferunt, Paltobria, Brutobria, Mesimbria, & Selembria. Sed quæ illis Brutobria, aliis est Brutobrica; & quæ Ptolemæo finiuntur in Briga, Plinio exeunt in Brica, ut verisimile sit, Briam, Brigam & Bricam idem significare. Verum originem omnibus è Gallia esse, vel hinc apparet, quod Galli, antiquitus in Thraciam & Hispaniam, non autem illi in Galliam, colonos misisse dicuntur.* Quadraginta de-

inde nomina è variis scriptoribus describit, quæ in *Briga* terminantur. Vide *Briga* 2. & *Briva*.

¶ BRIBA, Gall. *Bribe*, Frustum panis, Panis mendicatus. Hisp. *Bribar* vel *Brivar*, Mendicare. Versus Macaronici quos post *Rabelais* refert Menagius in Dictionar. Etymol. Linguæ Gallicæ:

Hic est de patria natus de gente belistra,
Qui solet antique Bribas *portare bisacco.*

BRIBETHUS. Vita S. Samsonis Episc. Dolensis lib. 1. cap. 26. *Vidit .... vetulam anum suis vestimentis Bribetham chrysulatamque, venalem in manu tenentem, ac silvas veloci cursu volucritantem*, Quid si legatur Br... am?

¶ BRICA. Vide *Bria* 2. & *Briga* 1.

BRICHEMINUS, Idem quod *Cheminus*, Via, iter. Charta Henrici II. Regis Angl. pro Abbatia Saviniacensi: *In piscariis & mariscis, in Bricheminis & semitis, & omnibus aliis locis.*

BRICIA PANIS, Mica, frustum, apud Bertramum in Vita S. Francæ Abbatissæ num. 16. ex Italico *Bricia*, *Briciola*. Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ.

BRICOLA, Machinæ λιθοβόλου species, Gallis *Bricolle*. In jure municipali Florentinorum lib. 3. vetantur cives privatim in turribus *Bricolas* habere. Chronicon Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. c. 26. *E las de la vila tiraven à la torre que bagueren en perduda ab un geny gran, e ab una* Brigela, *&c.* Adde lib. 6. cap. 4. Froissart. 4. vol. cap. 18. *Pour ce jour ils ne monstrerent antre deffense que de Bricolles, qui gestoient gros carreaux.* Blondus lib. 3. Romæ triumphant. *Balistam majores dixere prisci trabem validam, ita libratam, ut cum pars densior ponderibus attracta descenderet, elevata proceritas sua funiculis, quos haberet alligatos, funda saxum maximi ponderis longe emitteret. Eique maxime nunc machina Bricholla est appellatio.* Hieronymus Magius lib. 1. Miscell. c. 1. *Trabuchi, machinæ litbobolæ, (ejusdem fere generis sunt & Bricolæ vocatæ) quibus avorum nostrorum memoria vasti molares in hostes jaculabantur.* Helias Capreolus lib. 7. Hist. Brixienlis: *Sed conjicientibus in ipsa castra saxa è machinis, quas* Bricolas *appellant, civibus, &c.* [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1241. apud Murator. tom. 6. col. 492. *Tunc parata fuit in civitate quædam Bricola*,] *Bricolarum* meminit præterea Monstrelletus 1. vol. c. 2. 29. 93. 121. 125. Vide Octav. Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in *Bricole*.

¶ BRICOSUS, Jurgiosus. Vide Briga 1.

¶ BRIDA, Frenum, à Gallico *Bride*. Acta SS. Julii to. 1. p. 589. E. in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Tenendo equum suum per Bridam.*

BRIDGUMUM, BRIDGUMA, Saxonib. *Sponsus*, ut hæc vox redditur in Legibus Edmundi de sponsalib. cap. 3. ubi perperam, ut & c. 2. *Brigdunia* scribitur. Caput 1. habet *Brigdumum*. Ex Saxon. bryde, sponsa, & guma, curare, ita ut sponsus sponsæ suæ dicatur curator, ut Gall. *Mari & Bail*.

1. BRIGA, Jurgium, rixa, pugna, Italis *Briga*. Catholicon Armoricum: *Brigus*, *Gall. Noisenx*, *Lat. Bricosus*. *Item Bricose*, *Gall. Tensement*. *Item hæc Briga, gæ, Brigue, Tenczen.* A *trica* Lat. deducit Acharisius. Continuator Nangii ann. 1348. *Et per lites, Brigas, & rixas atque placita, &c.* Tho. Walsinghamus in Edw. III. pag. 190. *Fervat quidam quod per istam Brigam Rex per illos dominos in Parliamento constitutos nolnit ulterius gubernari.* Vita Urbani V. PP. *Ne fierent Brigæ, dissentiones, aut insultus.* Petrus de Cugneriis Advocatus Regius: *Si quis in Briga, ubi sanguinis effusio facta fuerit, captus fuerit, &c.* Occurrit non semel apud Albertum Argentinensem pag. 99. 102. 125. 128. 130. 164. Joannem Villaneum lib. 2. cap. 16. lib. 6. cap. 26. 87. lib. 7. c. 56.

¶ BRIGA, Partes, Factio, Gal. *Brigue*. Chron. Siciliæ ad an. 1318. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 84. *In ipsa Briga dicti Grimaldi prævaluerunt.*

BRIGA, Lis. Charta an. 1279. in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 342. *Promiserunt, scilicet quod ad interesse Brigarum & evictionis spontanee teneantur.*

BRIGOSUS, Intricatus, fastidiosus, Italis *Brigose*. Chron. Aulæ Regiæ cap. 25. *Multa Brigesa negotia sagaciter & efficaciter expedivit.* Statuta Academiæ Viennensis in Austria, apud Lambecium: *Scholares Brigosi, luxuriosi, ebriosi, &c.* [Pontificale Autissiodor. ann. circiter 300. *Tunc Episcopus det eis,* (tonsuratis) *aquam benedictam, & moneat eos, ne sint Brigosi, ne dimittant scholas, libenter ad ecclesiam vadant, ipsique in cantu & lectura se exerceant, Horas B. M. Virginis addiscant, & dicant.*]

¶ BRIGOSAUS. Instrum. anni 1410. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 68. *Ipsi præfati non poterunt vendere hominibus Brigosis seu male conservatis vel reprobis, sed honestis & conservatis nobis.*

BRICA, pro *Briga*, Rixa, injuria. Gloss. Gall. Lat. *Brica*, *Brigue*, *Tençon*. Observantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Homicidio §. 26. *Quod si fuerunt in una Brica & unus illorum ibi aliquem interfecerit, &c.* Hinc forte nostris *Bricon*, & Italis *Briccone* pro impudente, & qui facile rixatur. Chr. MS. Bertrandi du Guesclin:

Coment, ce dit li Princes, estes-vous si Bricon.

Joann. Villaneus lib. 7. cap. 60. *Non vi dissi io che Pietro d'Aragona era uno fellone* Briccone.

IMBRIGARE, Lite involvere: *Mettere in briga & in pericolo*, apud Joann. Villaneum lib. 6. cap. 26. *Imbrigare*, Matthæo Villan. lib. 2. cap. 38. 45. Albertus Argentin. ann. 1264. *Franciscus se nolens Imbrigare cum illo, à gravaminibus cessavit.* Chron. Aulæ Regiæ cap. 11. *Joannes Rex hereditates ad eam spectantes plurimas abstulit, ipsas quoque nobilibus suis contulit, aut obligationibus Imbrigavit.* In Archivis Regii Tribun. sub Edw. III. *In Brigam ponere terras & tenementa.* Charta Rogerii Massæ Episc. an. 1257. *Promittimus vobis .... prædictam dationem & traditionem .... non Imbrigare vel molestare, &c.*

DISBRIGARE, Vox Italica, *Cavar di briga*, Molestia vel lite liberare. Charta ann. 1275. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 340. *Briga seu quæstio mota fuerit, ... & pro his per manum nostram sibi omnia qua in Rnempting possidet, ut Disbrigare prædia sibi vendita debeat, libere obligavit, nuaquam prædictam obligationem repetiturus, quandiu per aliquem in possessione pacifica perturbatur.* Charta Theodori March. Montisferrati an. 1324. *Sed omnia & singula supra scripta prædictis & cuilibet ipsorum ab omni persona, communi, & collegio ... legitime auctorizare & Disbrigare.* Vox frequens in Contractibus Italicis, ut colligitur ex Rollandino in Summa Notariæ ab eo scripta an. 1265. Vide Octavium Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in *Briga*.

¶ 2. BRIGA, Vox Celtica quæ pontem significat, unde plurimæ civitates nomen sumserunt, *Augustobriga*, *Juliobriga*, *Samarobriga*, quæ & *Samarobriva*. Germani Superiores pontem vocant *Brucke*, Inferiores *Brugge*, Anglo-Britanni *Bridge*: de quibus consule Salvaingi Tractatum de Feudis pag. a. & Valesii Notitiam Galliarum in *Litanobriga*: ubi ait forsitan fore aliquos, qui *Brigam* montem esse malint, quam pontem; cum apud Germanos Galliæ confines mons etiamnum *Bergem* & *Berg* nuncupetur, nomine, ut videtur à *Briga* deducto. Nostri *Ber-*

Bergae, interdum & *Berge* pronunciant. Vide *Bria* 2. *Brighbet* & *Briva*.

BRIGANCII, BRIGANTINI, vulgo Scriptoribus nostris *Brigans*. Gloss. Lat. Gall. *Veles*: *Brigant, c'est une maniere de gens d'armes courant & apert, à piè.* Albertus Argentin. in Chron. ann. 1351. *Cum 4. millibus peditum armaterum, duobus millibus Brigantum, & ducentis equitibus armatis, &c.* Ubi perperam editum *bragantum*. Joan. Thwroczius in Ludov. Hung. Rege cap. 20. *Oppidum Sumpuiam vocatum munitum, in quo multi erant Brigancii pedites, expugnavit.* Et cap. 37. *Brigancis & Balestrariis Anglicis custodiam castri muniendi reservavit.* Ex peditum genere fuisse docent præterea uno loco Froissartus 1. vol. c. 128. 148. 160. &c. 4. vol. cap. 25. Joannes Villaneus lib. 10. cap. 173. & Monstrelletus 1. vol. cap. 195. 224. 2. vol. p. 64. in Computo Barthol. *du Drach* Thesaurarii Guerrarum ann. 1350. *Pour Gaill. Colet Archer à cheval. 3. autres Archers à cheval, & 4. Brigans à pied.* Vide Nostradamum in Hist. Provinc. pag. 404. 405.

Postmodum *prædatores* ita appellati nostris, ut in Consuetud. Andegav. artic. 44. & Castellinovi in Biturigib. tit. 2. artic. 20. quorum nomenclaturam à *Brigantibus* Britanniæ populis, vel à *Bagaudis*, vel denique à nescio quo *Brigando*, vel *Burgande*, de quo Canon, *de viro*, 14. q. frustra accersit Ludovicus *d'Orleans* ad 2. Annal. Taciti, & ex eo Innocent. Cironus in Paratit. ad Decret. l. 5. Chronicon Flandr. cap. 45. *Un Chevalier qui fuit Chevetaine des Bruyers de France, & qu' on appelloit* Burgant. Ubi forte leg. *Brigans*. Certe malim à *briga*, *Brigandos* dictos, quod ejusmodi prædatores sibi invicem confœderati vias obsiderent, & quosvis transeuntium deprædarentur, rixandoque impeterent, postea in justorum militum numerum accensiti. Italis *Briganti*, sunt viri industrii, cujusmodi erant latrunculi isti, quorum cohors *Brigata* dicebatur, unde nostris *Brigade*, eadem notione, &c. Hos semivestitos, & cum brevibus sagittis pugnasse innuit Tho. Walsinghamus in Henrico V. pag. 388. *Reductus est ergo, coramque Consilio demonstratus, non indumentis religiositatis redimitus, sed* Brigantinorum *more semivestitus, gestans sagittas breves, qualiter utuntur equites illarum partium, qui Malandrini dicuntur.* Neque dubium est, quin ab ejusmodi *Brigandis*, illa armorum species: quam *Brigandinam* appellabant, nomen duxerit. Catholicon Armoricum: *Brigandinou*, *Gall.* Brigandine, *Lat. hæc Squamma. Inde squammatus, Ornè de Brigandine.* Ita etiam appellatur in Consuetud. Baioneosi tit. 6. art. 1. Hinc *Brigandiniers* dicti milites qui *Brigandinas deferebant*, apud Froissartem 4. vol. cap. 2. & Monstrelletum lib. 2. pag. 41. Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Ouvriers par faits de forger Brigandines.

Infra:

Avanturiers, & outrageus soudars,
Tant là qu' ailleurs, pour estre brigans dignes
Fourais d'arnois, & riches Brigandines.

Alibi:

Beaux gorgerins, dorées Brigandines.

Vide Steph. Paschasium in Disquisitionibus Francicis lib. 8. cap. 43.

¶ BRIGANTÆ, ut *Brigancii*, in Schedis Cl. D. *Lancelot*, de Humberto II. Dalphino ad ano. 1345. *Item die 9. Junii apud Avenionem recepit secum circa 20. Brigantas entraneos de Lombardia, quos nunquam magis viderat, associando secum per villam de qua gentes truffabantur, & promisit cuilibet per mensem 4. florenos ultra expensas.*

¶ BRIGANTINI, Vide *Brigancii*.

¶ BRIGANTINUS, Idem qui mox *Brigentinus*. Charta ano. 1472. ex Archivis Massil. *Renatus .... Capitaneo generali, & aliis quibusvis patronis, vicepatronis ac nautis quarumvis navium balnerarum, galeattarum, triremium, biremium, Brigantinorum, & aliorum, &c.*

¶ BRIGATA, Turma, Gall. *Brigade*. Acta SS. Maii to. 2. pag. 396. ex Statutis Narniensibus: *Hoc addito quod primus currens sit primus unus ex potestatibus Brigatarum Mezalis.* Vide *Brigancii*.

¶ BRIGDUNIA. Vide *Brigdunum*.

¶ BRIGENDARIUS, Militiæ seu *Brigatæ* præfectus, quem Galli & Angli vocant *Brigadier*. Rymer. to. 14. pag. 581. col. 2. *Concedimus dilecto Servienti nostro Erasmo Kirkenar locum & officium Brigendarii nostri, ac eum Brigendarium nostrum facimus & constituimus per præsentes.*

BRIGENTINUS, Naviculæ species, in *galea* speciem, vulgo *Brigantin*, Italis *Brigantino*. Occurrit apud Paulum de Paulo in Memor. ann. 1391. Froissart. 4. vol. c. 18. *Une maniere de vaisseaux courans, lesquels on nomme Brigandins.* Ita forte dicta, quod propria *Brigandorum*, seu prædatorum esset.

BRIGHBOT, *Brugbota*, Pontis restauratio vel refectio. Vox Saxonica bricg, vel brycg. Anglis *bridge*, pons, & bote, reparatio, restauratio, emendatio. Leges Kanuti Regis cap. 31. apud Brompton. & cap. 19. *Si quis Burgbotam, vel Brigbotam, id est, burgi vel pontis refectionem .... supersederit, emendet.* Eadem habentur in Legibus Henrici I. cap. 10. 13. 66. *Briggebote* in Fleta lib. 1. cap. 47. §. 22. Sumitur ut plurimum hæc vox in Chartis pro *quietum esse de auxilio dando ad resistendos pontes*, Ita Rastallus. *Brigam*, & *Brivam* pro ponte veteres Gallos usurpasse, pluribus docent Buchananus lib. 2. Histor. Scotor. & Cluverius in German. antiq. l. 1. cap. 7. Vide *Briva* [& *Briga* 2.]

BRIGOSUS. Vide *Briga* 1.

¶ BRIGRII. Vide *Bersarii* in *Bersa*.

¶ BRILLUM, Conspicillum, Aleman. *Brille*, Gall. *Lunette*. Epistolæ obscurorum virorum pag. mihi 134. *Nec non quod Papa mandabit sub pœna latissimæ censuræ, quod Fratres Ordinis Prædicatorum debent propter suam protervitatem portare unum album Brillam sive perspicillum in sua nigra cappa in dorso ad perpetuam memoriam & scandalum, quod fecerunt injuriam Speculo oculari domini Joannis Reuchlin.*

¶ BRIMBERGA. Vide *Bamberga*.

¶ BRINA, BRINARE, Voces Italicæ, Pruina, gelascere, Gall. *Bruine*, *gelée blanche*, *se geler*. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1236. (l. 1235.) *Et eo anno quodam die Martii XX. & in nocte exeunte mensis Aprilis venit Brina magna, ita quod vineæ exsiccatæ sunt. Et die VIII. exeunte Aprili venit alia nix & Brina frigida, ita quod vineæ penitus Brinaverunt.*

¶ BRINGANTINÆ, pro *Brigandinæ*, Species armorum, Gall. *Brigandines*. Stephanotius Fragm. Histor. MSS. tom. 10. pag. 309. *Lapides percasserunt eum ad latus dextrum sibi frangende Bringantinas.* Vide *Brigancii*.

BRINUM, Navis species. Epistola Anselmi Archiepisc. Neapolitani, in Gestis Innoc. III. PP. pag. 15. *Noverit itaque Sanctitas vestra me cum tribus galeis, & uno Brino Apuleorum .... feliciter applicuisse Panormum.* Vide *Lignum*, Phaselus.

¶ BRIOLIUM. Vide *Brolium*.

¶ BRISA, ςέμφυλον, *Vinacia*. Supplem. Antiquarii.

¶ BRISATUS, Infractus, non observatus, a Gallico *Briser*, Frangere. Arrestum Parlamenti Paris. an. 1331. pro Monasterio Bonævallis: *Videl. cognoscendi &* judi-

judicandi in & super casibus ... treugarum infractarum, assecuramenti Brisati fracti coram judice. Vide Consuetud. Lemov. art. 71.

BRISCA. Will. Brito in Vocabul. MS. *Brisca, æ, favus unde mel elicitur, à Brisin quod est exprimere vel elicere*. Joan. de Janua: *Favus, mel est in cera, scilicet Brisca*. Gloss. Lat. MS. Reg. *Favus, mel cum Brisca*. Catholicon Armoricum: *Brusquenn, mel, Gall. Bresche de miel, Lat. Favus, favillus*. Gloss. Lat. Gall. *Favus, Mel en cire. Id est, Brisca, Bresche*. Occitanis. *Bresco de mel*, nostris *Rayon de miel*. [*Brisca* sumitur adjective pro *mellea* in Annal. Benedict. tom. 4. pag. 699. col. 1. *Hinc se convertens littera Brisca fruitur*.

BRISIA. Vita S. Brigidæ Virg. lib. 2. num. 50. *Videruns rivulos supra undam illis oleribus plenos, id est, Brisia, & sampsia, & ceteris oleribus abundantes*. Ubi Colganus Editor *Brisiam* Nasturtium aquaticum, *sampsiam* vero aut Amaracum, vel sampsycum, vel potius herbam quam Latini *acetosam*, Hiberni *Sambadh* vocant, interpretatur.

¶ BRISIN. Vide *Brisca*.

BRISTEGA. Vide *Tristega*.

¶ BRITANEUM, *Deambulatorium marmoratorum*. Papias & vetus Glossar. San-German. MS. n. 501. Isid. habet in Glossis: *Britanicum, Marmoricum*.

¶ BRITANNII, pro *Britanni*, apud Rymer to. 8. pag. 325. col. 1.

¶ BRITASCHIA. Vide *Bretachia*.

BRITH. *Pactum interpretatur*. Papias. Vox forte Longobardica. [Hebraica est ברית Fœdus.]

¶ BRITIGENA, Brito, Armoricus. Britannia minor seu Armorica *Brit* vel *Brith*, olim dicta est, hodie *Breis* effertur. Vita S. Wenwaloei è Chartular. Landevennec. fol. 128. verso: *Britigena mirabilis luminibus expers solis*.

¶ BRITISCUS. Vide *Bitriscus*.

¶ BRITONES, Satellites seu milites, forte sic dicti, quod essent è Britannia minori seu Armorica. Guibert. Abb. in Libro de Laude B. Mariæ cap. 10. ubi de quadam femina extremo supplicio punienda: *Inde ab executore citata petiit ab oratione supplicium. Ecclesia B. Justi paululum montis devexo posita, circumsitis illic Britonibus oratorium præstat, &c. Britones* pro Grassatoribus & prædonibus sumuntur in Charta anni 1395. ubi de depositione variorum testium coram Officiali Rotomag. ex Archivo B. M. de Bono Nuncio: *Per illas partes transierunt gentes armorum Britones & Pillards & amoverunt ab ipso teste quatuor jumenta, &c*. Vide *Brigantii*.

BRIVA, Gallorum veterum lingua, *pontem* sonat. Hinc *Samarobriva*, Ambianorum urbs dicta, quod ad *Samaræ*, seu Somonæ pontes inædificata sit: *Briva Isaræ*, vulgo *Pontoise*, urbs ad Isaram, seu Esiam exstructa: *Briva Curretia*, in Lemovicibus, apud Gregor. Turonens. lib. 7. Hist. cap. 10. & Aimoinum lib. 3. Hist. cap. 61. sic dicta, quod sit ad *Curretium*, qui vulgo *la Correze* vocitatur, & *Brivate* in Arvernis. Vide Cluver. lib. 1. Germ. antiq. cap. 7. [Valesium Notit. Gall. pag. 100. & 101.] & supra in *Brighbot*.

BRIULUM. Vide *Brolium*.

¶ 1. BROCA, Doliaris fistula, Gall. *Broche*. Vide *Brocca*.

¶ 2. BROCA, Pars nemoris. Vide *Fortiagium*.

¶ 3. BROCA, *Labrosa, bellua maris*. Papias MS. Vide *Broccus*.

¶ BROCARIA, Dumeta, Gall. *Brossailles*, vel f. Ericeta, *Bruyeres*. Charta Caroli Comitis Flandriæ apud Miræum tom. 2. pag. 962. col. 2. *Decimam quoque de Oastburg tam de terra veteri, quam de nova, scilicet & Brocarias in Testrep & Gersta*. Vide *Bruarium*.

BROCARIUS, Proxeneta, interpres & consiliarius contractuum: Anglis *Broker*. Statuta Gildæ Berwic. cap. 27. *Statuimus quod Brocarii sint electi per Communiam villæ, qui dabunt singulis annis unum dolium vini*.

¶ BROCAT, Pannus auro contextus. Hispanis hodie *Brocado raso* vel *rico*, nostris *Brocard d'or*. Concil. Hisp. tom. 4. pag. 192. *Panni auro contexti sive de Brocat dicti*.

¶ BROCATUS, f. pro *Brodatus*, Gall. *Brodé*. Acta SS. Martii to. 3. pag. 694. *Cum superpelliceo duplicato ad extra Brocatum præ se ferente*.

BROCCÆ, BROCHÆ, BROCHIÆ, Sudes acutæ, pali, Gallis *Broches*, Armoricis *Brochenn*. Ugutio. *Broccæ, acus lignea quibus mortuus in cilicio suitur, unde inbroccare, Broccis consuere*. Idem alibi: *Subula, Brocca ferrea qua suuntur sotulares*. Chronicon Clarevallense ann. 1183. *Quam postea sanctus Petrus Tarantasiensis à sudibus, id est, Brochis ligneis de brachio ejus exeuntibus, perfecte sanavit*. [Et in Actis SS. Maji tom. 2. pag. 330. *Cœperunt lignei sudes parvuli, quales vulgo Brochas appellant, ex quercino robore vel fraxineo, pro ferreis acubus egredi, grossiores spinis & modice longiores*. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 280. *Pro reparatione duorum ensium de argento pro Domino, & duarum galearum de argento, & unius brocce ... gros. XXVIII*.] Robertus Bourron in Hist. MS. Merlini & Arthuri: *Il le porroit trouver dedans la forest à l'entree en une praerie, qui est enclose de Brokes*.

BROCA, Doliaris fistula, Gall. *Broche*. *Vinum venditum ad Brocam*, (minutatim,) in Institut. Capituli General. Cisterciensis ann. 1134. cap. 50. & in Institut. ann. 1256. dist. 12. cap. 6. [Tabular. Compendiense de Foragiis ac Ripagiis S. Cornelii: *In terra Ecclesiæ de vino vendito in Broca duo sextarii debentur; de vendito in grosso unum sextarium de unoquoque dolio*. In Chartulario S. Martini Pontisar. Charta anni 1314. *Vinum venditum ad Brochiam, Gallice ad Broche*.] In Libertatibus MSS. Villæ S. Desiderii in Campania ann. 1228. *Vin vendu à Broche*. Catholicon Armoricum: *Broc au baril, Gall. Bouche d'un barill. Item hæc sura*. Vide *Tappa*.

BROCCUS, *qui labia superiora habet*, Ugutioni. [*Broccus, Labrosus*, in vet. Gloss. San-German. num. 501. Varroni *Brocchus* est Dens eminulus, de serie procurrens & exertus, Plinio autem homo ipse hujusmodi dentes habens atque inde labratus supra modum.]

BROCEUS, *Obstinatus*. Gloss. Arabico-Lat.

BROCHA, ex Gall. *Broche*. Veru, Anglis *Stick*. Liber Ramesiensis sect. 300. *Sciatis nos dedisse & concessisse ... pro ... solidis, & in Brochis anguillarum*. Vide *Brocca*, & *Stica* 2.

¶ BROCHATA, Mensura, f. sic dicta à Gall. *Broc*, Amphora. Recognitiones de *Vousa* Diœces. Vivar. in Archivo Principis *de Rohan* fol. 49. *Sub censu annuo pro præmissis septem Brochatarum vini puri & sex solid*. Ibidem in altera Recognitione fol. 80. *Avene une cartiere comble, de vin quatre Brochas demye*. Sic semel atque iterum. Vide *Brocheta* & *Brochus*.

BROCHELERIUM, inter arma vetita, in Jure Vicentino lib. 3. *Scuta, Brochelerio, vel alia insignia armorum defensibilium, &c*. Ital. *Brochiere*, est parma. Vide *Brochia*.

¶ BROCHERONNUS, f. Urceolus, Gall. *Burette*. Inventarium Ornament. & Reliq. Eccles. Noviom. ann. 1419. ex ejusdem Chartulario: *Item quidam calix argenteus deauratus pro feriali & unum coclear argen-*

argenteum cum parvo Brocberonno ad tradendum vinum presbytero in magno altari.

BROCHETA, in Jure Vicentino lib. 1. inter mensuras & pondera enumeratur. [Vide *Brochata*.]

¶ BROCHETUS, Lugduni est mensura continens vigesimam quartam partem *asinata*.

BROCHIA. Bractnn. lib. 2. c. 16. §. 6. de Serjantiis agens: *Si quis teneat per servitium inveniendi domino Regi, certis locis & certis temporibus, 1. hominem, & 1. equum, & saccum cum Brochia pro aliqua necessitate, vel utilitate exercitum suum contingente.* Ita etiam Fleta lib. 1. cap. 11. §. 1. Spelmannus existimat *Brochiam* hoc loco, esse nostrum *Broc*, lagenam majorem. Ital. *Brocca*, de qua voce vide Octavium Ferrar. in Origin. linguæ Italicæ. Vide *Veru*, & *Brocca*.

¶ BROCHUS, Brocus, Amphora, diota, Gall. *Broc*. Charta anni 1233. inter Probat. Hist. Lugdun. pag. 99. *Senescallus habebat unum Brochum continens unum sextarium vini, quem sibi deberi asserebat pro licentia augendi pretium vini vendibilis.* Charta anni 1422. ex Archivo S. Victoris Massil. *Unus monachus effudit parvum Brochum vini &c.* Vide novam Gall. Christ. tom. 4. col. 540. A. & infra *Broscus*.

BROCIA. Vide *Bruscia*.

¶ BROCKA, Doliaris fistula, Gall. *Broche*. Engelh. *Magbe* Chronicon Bonæ spei pag. 153. *Si quis in villa vinum ad Brockam* (id est, minutatim) *vendiderit, de quolibet tonello solvet dimidium sestarium pro assoragio.* Vide *Brocca*.

¶ BRODARIA, Pictura textilis, Opus acupictum, Gall. *Broderie*. Locus est in *Papagen*. Vide *Brusdus*.

¶ BRODARWES, Sagittarum species, apud Rymer. to. 6. pag. 749. col. 1. *Necnon duodecim arcubus, viginti & quinque cornubus, & viginti & quatuor sagittis vocatis Brodarwes.* Armoricis *Brouder-wez* est Pungens arborem, Gall. *Pique-arbre*.

¶ BRODATOR, Brodatus, &c. Vide in *Brusdus*.

BRODHALPENNY. Vide *Bordhalpenny*.

BRODIATORES, Antiquarii qui in libris describendis, litteras ac elementa non accurate, sed more acupictorum & *brodiatorum* leviter effingunt, adeo ut visum pæne effugiant. Nicol. de Clemangis Epist. 109. pag. 306. *Si quid igitur in iis libellis te delectaverit, tibique placuerit, cujus apud te velis exemplum remanere, oro ne per cursores istos, ut ita dicam Brodiatores id describi facias, sed per aliquem doctum, si quem talem doctum inveneris antiquarium, qui litteram soleat formatam tractim & studiosa attentione cum notis ac signis scribere.* Vide *Cursor*.

¶ BRODINIUM, Idem quod mox *Brodium*. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 315. *Fugatis prædonibus cum Tungrenses lassi & famelici ad castrum Petresbem pausandi causa divertissent, domina castri filia domini de Lyers laute satis & affluenter paratis offis in Brodinio carnium refocillat eosdem.*

BRODIUM, Carnium elixarum jus, vulgo nostris *Broet*, Italis, *Broda*, *Brodo*. Catholicon Armoricum: *Brouet, Brodium, jus.* Will. Brito in Vocab. *Jus profanum dicitur Brodium, vel aqua in qua coquuntur carnes porcinæ, quæ profanæ sunt Judæis.* Isaiæ 65. Gaudentius Brixiensis Episcop. tract. 2. ad Neophytos; *Primum ut immaculatus Dei agnus hostiam mundam mundato populo traderet celebrandam, sine ustione, sine sanguine, sine Brodio, id est, jure carnium, & quæ omnibus ad offerendum prompta esset ac facilis.* Vincentius Bellov. lib. 32. cap. 32. *Infra tentorium etiam dederunt carnes ac Brodium, cum sale, pro salsa.* Vita S. Margaretæ Hungariæ n. 22. *Frequenter Brodia infirmorum, quibus ministrabat, faciebat.* Matth. Silvaticus: *Almusosat, id est, Brodium cibabile, quod Latine vocatur Amoursia.* [*Brodium pisorum, Purée de pois*, in Medic. Salern. p. mihi 197.] Adde Michaelem Scotum de Physion. cap. 13. 52. lib. 1. Mensæ Philosophicæ c. 20. Vitam B. Mauritii Ordinis Prædicat. num. 6. [Ludewig Reliq. MSS. tom. 1. pag. 388. Marten. Anecdot. tom. 2. col. 1461. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 313. col. 1. & 317. cap. 1.] præterea Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ in *Brodo*, Salmasium ad Hist. Aug. pag. 411. [& Menagium Etymolog. Franç. ad vocem *Brouet*,] Hesychin βρῦτος, est ἐξ ... ζωμα.

¶ BRODULA. Vide in *Brusdus*.

¶ 1. BRODUS, à Saxonico Bord, Domus, tugurium, qui tenet domum sub nomine *Bordagii*. Locus est in *Cotarius* post *Cota*. Vide *Bordarius* in *Borda*.

¶ 2. BRODUS, Opus acu pictum. Charta an. 1029. apud Marten. Anecd. tom. 1. col. 150. *Videlicet pallios duos, albas quinque, cappas palleas duas, libros septemdecim, aldorras tres, Brodos tres, bannos duos, crucem unam, &c.* Vide *Brusdus*.

¶ BROELLA, Genus panni. Arrestum Parlamenti Paris. ann. 1377. in Tabular. S. Germani à Pratis: *Secundum antiquos usus & observantias ipsius monasterii consueverint annis singulis & ad & per dies & terminos percipere & habere per manus Camerariorum dicti monasterii... pro Religiosis dicti monasterii frocos & cucullas de Broella, botas, ocreas, &c.* Eadem Gallice: *A un chacun froes & coules de Brouelle.*

¶ BROETA, pro *Birota*, Vehiculum duas habens rotas, Gall. *Brouette*. Charta anni 1357. ex Tabulario Corbeiensi: *Super quodam exado seu Broeta pro supportanda ejus necessitate ..... Paulo post: Accepit & super suam Broetam seu exadum, &c.*

BROETBAN, Bannum *de Broet*, quod est potionis genus. Vide *Bierbannum*.

BROGA, Gallis *ager*, unde *Allobroges* dicti, voce composita ex *Broga*, ager, & *alio*, quod est *aliud*, quia ex alio loco translati, ut ait Scholiastes Juvenal. Sat. 8. Hodie etiam apud Britannos Armoricos, quibus communis fuit lingua cum Gallis, *Bro*, regionem, vel agrum sonat. Catholicon Armoricum: *Bro, patria, pays.*

BROGALIA. Charta ann. 859. in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 20. *In monte Petra concagata, terris, & Brogalius; à cartamas, & ad strada cum bosco & omni acquisito, &c.* Videtur esse nostrum *Brossaille*.

¶ BROGILUS. Vide *Brolium*.

¶ BROGINUS, Retis genus, Massiliensibus *Bregin*, vel *Bourgin*; cujus duplex est species, unus majoribus piscibus capiendis destinatus, alter minoribus. Statuta Massil. pag. 159. *Quod nullus revenditor possit emere pisces in Quadragesima usque ad meridiem, nisi essent pisces de Brogino.* Vide *Bolies*, & *Bruginus*.

¶ 1. BROIA, *Ulva marina*. Glossar. Isid. ad quod Grævius: lege βρύα vel βρύον, quod est algæ seu ulvæ marinæ genus, ex Salmasio. His consentit Janssonius: hos si tanti est consule.

¶ 2. BROIA, à Gallico *Broye*, Instrumentum terendæ cannabi, &c. Index utensilium de Ruminiaco in Chartulario S. Cornelii Compend. *Quinque mensuræ ad bladum .... & deus paeletis & deus wanbeisons & una Broia.*

¶ BROIALUM. Vide *Brolium*.

BROIARIA. Broiheria. Vide *Bruarium*.

¶ BROILUS. Vide *Brolium*.

¶ BROKETTUS, Anglis *Brocket*, Cervus bimulus, cui enascuntur cornua. *Madox* Formulare Anglic. p. 304. *Et si ita contigerit, quod dictus H. filius Mathæi vel sui damam tempore pinguedinis ceperint, allocabitur ei pro damo; & si damum vel Brokettum tempore firmationis ceperint, allocabitur ei pro dama.*

BROKUM, Rivulus, fluviolus, torrens, à Saxonico

nico Broc, Anglis *Brooke*. Occurrit apud Willelmum Thorn.

BROLIUM, Nemus, silva, aut saltus, in quo ferarum venatio exercetur: maxime vero silva muris aut sepibus cincta, unde nominis etymon, quod à Græco περιβόλιον effictum innuit Luithprandus in Legat. *Nicephorus in eadem cœna me interrogavit, si vos Perivolia, id est, Briolia, vel si in Perivoliis onagros vel cætera animalia haberetis. Cui cum vos Briolia, & in Brioliis animalia, exceptis onagris habere affirmarem, Ducam te, inquit, in nostrum Perivolium, &c.* Moscopulus περὶ σχεδῶν: Κῆπος λαχάνων καὶ δένδρων, τὸ κοινῶς περιβόλιον. Glossar. Gr. Lat. *Conseptum*, Περίβολος; S. Hieronymus in cap. 3. Ezech. περίβολον, *quod nos vivarium, vel conclusum locum dicere possumus*. Vide Salmasium ad Inscript. Herodis Attici. Vocem hauserant Græci à Persis, qui ita *parcos* suos appellabant. Zozimus lib. 3. de Persis pag. 724. Παραγενόμενοι δὲ εἰς περίβολον, ὃν βασιλέως θήραν ἐκάλουν· ἦν δέ τι τειχίον, χωρίον ἀπειλημμένον ἔνδον πολὺ, δένδρεσι πεφυτευμένον παντοδαποῖς. ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἐναπειλημμένα γένη τροφῆς τε οὐκ ἠπορεῖτο, διὰ τὸ καὶ ταύτην ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τὰ θηρᾶν, ἡνίκα ἂν βουληθείη, ῥᾳστώνην. Athenienses hodiernos, hortos suos, *Perivolis* etiamnum appellare auctor est Guilleterius in Athenis hodiernis pag. 131.

BROLIUM. Idem Luithprandus lib. 3. Rerum in Europa gestar. cap. 4. *Sed & inter cætera .... concessit cervum, quem is in suo Brolio venaretur*. Tabularium Brivatense Cb. 270. *Exceptis illis apsis & Brolio indominicato*. Vetus Charta in Appendice ad Flodoardum Colvenerii: *Cum silva & dimidio Brolio ad ipsum aspiciente*. [Charta Ludovici Junioris anni 1158. *Dum in manu regia Episcopatus fuerit, Brolium nec vendere, nec donare, nec aliquo modo diminuere poterimus*. Ubi *Brolium* sumendum videtur pro excelsa silva, quam *de haute futaye* appellamus, non autem tonsili & cædua, *Bois taillis*. Ex hac enim cædi potuisset, Rege Episcopatus fructus annuos percipiente, quidquid cædendum illo tempore contigisset.] Occurrit præterea apud Rolandinum in Chron. lib. 5. c. 5. in variis Chartis apud Perardum in Burgundicis pag. 29. Ughellum to. 4. pag. 612. to. 5. pag. 612. in Bibliotheca Cluniacensi p. 542. in Historia Pergamensi to 3. pag. 191. 325. &c. *Brolo* dixit Dantes in Purgat. cant. 29.

BROLIUS. Capitul. an. 821. c. 4. *Nolumus ut liber homo ad nostros Brolios operari cogatur*.

BROILUS, Ferrariensibus *Broilo*. Annales Francor. Bertiniani ann. 864. *In quodam Broilo cervum venans, de caballo cadit*. [MS. codex Irminonis Abb. San-German. fol. 108. col. 1. *Habet ibi mansum dominicatum bene constructum .... & Brolium muro petrino circumseptum*.] *Broilum ad Attiniacum palatium*, in Capitulari Caroli Magni an. 808. cap. 10. *Broilum Compendii*, in Capitulari 1. Karlomanni Regis. Avesgaudus Episcopus in literis pro Monasterio S. Vincentii: *Cum silva quæ vocatur Broilus*. Hist. Cortusiorum lib. 11. cap. 9. *Eo cœnante in quodam ejus Broilo*. Vide Malbrancum lib. 4. de Morinis cap. 10. & Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 367.

BROGILUS. Capitulare de Villis cap. 46. *Ut lucos nostros, quos vulgus Brogilos vocat, ad tempus emendent*. Vetus Charta in Tabulario Heduensi: *Cum omni sua integritate, & adjacentiis universis, excepto Brogilo vallato, & prato ibidem adhærente*. Alia Ragenfredi Episcopi Carnotensis. *In Gondrivilla mansos 8. Cum Brogilo & pratis*. Occurrit præterea in Actis Episcoporum Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 146.

¶ BRUGILUS. Testamentum Bertichramni Episcopi Cenoman. an. 32. Clotharii Regis adud Mabill. to. 3. Analect. p. 122. *Cum Brogilo quem de fratre meo Leusio Abbate datos quadraginta solidos redemi*.

BROIALIUM, in Vita Aldrici Episc. Cenoman. n. 7. & alibi.

¶ BROLETUM. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1217. apud Murat. tom. 8. col. 1142. *Et populus in maxima quantitate erat armatus in Broleto dictæ civitatis*.

BRIULUM. Charta Balduini Hierosol. Comitis Fland. ann. 1081. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 2. cap. 32. *Briulum, hoc est, pratum eidem loco ab Occidente contiguum .... liberum ei definimus*.

BROULUM. Chron. Besuense: *Dederunt etiam 4. falces prati in suo Broulo S. Sequani*.

BROLLUM *quatuor secaturarum*, apud Perard. in Burgund. p. 116. id est, *un bois de quatre coupes*.

¶ BROYLUS, in lib. 5. cap. 5. Rolandini Patavini de Factis in Marchia Tarvisina, apud Murator. to. 8. col. 237. *Vidit Notarium quemdam, nomine Oldericum, legentem in quodam Broylo secrete quasdam literas sigillatas cum sigillo uno*.

BRUILLUS. Charta Henr. III. Reg. Angl. in Monast. Angl. tom. 3. p. 125. *Bruillos nostros Cestriæ, videlicet Bruillum, qui vocatur Bruillus Regis, &c.*

¶ BRUILLUM, in Tabular. S. Sergii Andegavensis.

BRULLIUM. Charta Henrici II. Reg. Angl. to. 2. Monast. Angl. pag. 952. *Sciatis nos dedisse licentiam .... quatenus totam terram suam .... quæ est sita infra metas forestæ de Rotelaad, & quantum ibi habeat Brullii, possent excolere, & convertere ad terram arabilem*. [Nova Gall. Christ. tom. 3. col. 342. E. *Muro cinxit lucum seu Bruillum domus Episcopalis*.]

☞ Ex præællatis superius nemo non videt *Brolium* aliasque ejusdem originis voces, sæpissime accipi pro campo, eoque maxime quod arboribus consitum est, & muris aut sepibus cinctum; verum ne levissimus remaneat hac de re scrupulus, Scriptores appellandi quorum mens vel maxime aperta est. Ottonis Morenæ Hist. Rer. Laudensium apud Murator. tom. 6. col. 983. *Apud Terdonam in Brolio Episcopi extra civitatem fere omnes castrametati fuerunt*. Landulphi Junioris Hist. Mediolan. apud eumdem tom. 5. pag. 480. *Grossulanus ..., synodum suam in Ecclesia S. Mariæ, quæ dicitur Hyemalis, per duos dies tractavit, atque in tertia in prato, quod dicitur* Brorium. Ubi Muratorius recte monet legendum *Brolium*, additq; ex Galvanei Flammæ Chron. Maj. cap. 68. & 73. *Brolium* fuisse pomœrium arboribus consitum in tanta densitate, ut nemoris speciem referret, atque in ea parte urbis positum, quæ intermedia est duabus insignibus Mediolani basilicis S. Nazarii & S. Stephani, quibus adhuc superstes nomen mansit *in Brolio*. Idem Flamma in Manip. Flor. MS. fol. 28. *Extra muros civitatis erat Brolium magnum ubi juvenes in armis & pugnis diversis, exercitationis causa conveniebant*. Hinc Arverni pratum Anicio vicinum vocant, *le Brevil de M. du Puy*.

☞ Aliam itidem licet ejusdem vocis notionem adsignare; est enim aliquando *Brolium* idem quod *Corvea* quæ in *Brolio* domini, sive nemus sit sive pratum, à vassallis seu tenentibus debetur. Charta de servitio debito à rusticis de Romenaco in Bressia Ecclesiæ Matisconensi ann. circiter 800 ex ejusdem libro incat. fol. 67. verso: *Debent quoque duos Brolios unum ad S. Romanum, & ad Nicosam alium, secare, fenare, carricare, & intus mittere*. Hist. Calmosiacensis Monast. lib. 1. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1197. *Est regula, in festo S. Remigii duos nummos debet, etiam suo tempore croatam, Brullium & furcam*. Quibus iterum nostra sententia de *Brolio* firmatur.

BREIL,

Breil, Breuil, & Breuille nostri dicunt. Consuetudo Andegavens. art. 36. *Est reputè Breil de forest, au grand bois marmentean, oa taillis.* Cenomanens. art. 40. *Breuil de forest, qui est à entendre Buisson, tel que convenablement les grosses bestes s'y puissent retiror.* [Le Roman *d'Alexandre* MS.

En un Brueil d'Oliviers aovellement feillus]

Le Roman *de Garin*:

Se sont logès les le ferrè chemin,
Et pardeça les le Bruel de sapin.

Alibi:

Sire, en ce Breuil arrier l'avons laissiè.

Theobaldus Rex Navarræ:

Qu'il il face amcars, & serve bel acneil,
Et chans souvent, comme oiscles ca Brueil.

Castellanus Codiciacensis:

Que ne chanter par Brueille
Oisiax n'aa main, n'an seir.

Breuillet, [& Broillot,] Broliolum. Le Roman *de Garin*:

En un Breuillet les a fet embuschier.

Alibi:

Li aguet sant, qui del Bruillet s'en ist.

Le Roman *de Gaydon* MS.

En un Broillet, la se sont arrestè.

[*Merlin* apud Borellum: *Et demanda embachement en un Broillot.*] Vide Octavium Ferrarium in Originibus linguæ Italicæ in *Brolio*, [& Menagium in Diction. Etymol. Gall. ad vocem *Breuil*, ubi notat hanc vocem interdum etiam sumi pro loco paludoso in Barensi Ducatu.]

BROMA. Vide *Bruma*.

BROMOSUS, Brumosus. Glossæ Isidori *Bromosa, immunda. Brumosus, annosus, resinosus.* Ubi *resinosus* pro *rosus* dicitur, quia aquæ resides, & quæ non fluunt, fœtidæ sunt. Eædem Glossæ: *Bramalia, Resinosa pluvia.* Ruffinus lib. 3. de Vitis Patrum n. 39. *Et enim foeteret Brumosa aqua odore, non permittebat, ut aliam aquam mutarent.* Cælius Aurelianus Siccensis lib. 3. Tardarum passion. c. 2. *Corruptio acceptorum cum acore vel in Bromosam vel famosam transeuntium qualitatem, &c.* ubi *cœnosam, putidam*, recte vir doctus interpretatur. Gariopontus lib. 1. cap. 12. *Unde eructans frequenter calidum, Brumosum, fumosum, ut est odor piscium crudorum.* Ex his emendandus S. Zeno Veronensis in Exodum Serm. 8. *Quis non intelligit, Fratres, Pascha non esse, sed Bramosum latronis cruenti convivium?* Idem Serm. in Psalm. 49. *Sacrificium, quod non Bramosis pecudibus, sed suavissimis moribus comparatur.* Legendum enim *Brumosam*, vel *Bromosum convivium*. Vocis originem docent veteres Glossæ laudatæ à Turnebo lib. 28. Advers. c. 5. *Bramosa, immunda, quod Græca lingua est*, ubi pariter legendum *Bromosa*, à voce scilicet, βρῶμος, graveolentia, fœtor, βρωμώδης, fœtidus. Vocem Græcam βρῶμος, expressit vetus Interpres Palladii in Lausiacis in Appendice: *Fœtorem & Brumam sufferre non poteram.* Ex quibus patet perperam Filesacum lib. 1. Select. pag. 241. dixisse *bramosum convivium* illud esse *quod avium seu agnorum carnibus constat.* Forte quod βρώμα apud Hesychium βρῶσιν sonet, seu cibum.

¶ BRONCHUM, *Guttur, quem gurgulionem dicimus, id est eminentior pars gutturis.* Papias MS. Est pro Græco βρόγχος.

¶ BRONDATUS, Acu pictus. Vide *Brusdus*.

¶ BRONDUS. Vide *Brontae*.

BRONIA. Vide *Brunea*.

¶ BRONSFORWEND. Vide *Wendus*.

¶ BRONZINUS, Species panni Lusitanici. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 502. B. de B. Tarasia: *Deinde pannum alium viridem de Bronzino.*

¶ BROQUETTA, Clavus, fibula, quibusdam in locis Picardiæ & Campaniæ *Broquette*. Diminutivum est à voce Gallica *Broche*, Veru. Inventarium Ornament. & Reliq. Ecclesiæ Noviom. an. 1419. ex ejusdem Archivis: *Item, quædam tabula argentea ..... in qua desunt duæ Broquettæ.*

BROSASTA, Fœni manipulus. Petrus Goudelinus in Lexico Tolosano: *Brosat, Brassie, de quoi que ce soit, Botte de foin.* Vetus Charta apud Sammarthanos in Abbatib. S. Stephani de Vallibus: *Duas Brosastas feni annuatim ad domum suam deportandas, dum vixerit, quatiam de inopia sua conquerebatur, libenter permisit.*

¶ BROSCA, Avis species. Rumpleri Hist. Monast. Formbac. lib. 3. apud Bern. *Pez* tom. 1. Anecd. part. 3. col. 468. *Inter minutas, frequentiores sunt .... turdi, merulæ & Broscæ.*

¶ BROSCIA. Vide *Bruscia*.

BROSCUS, Lagenæ majoris species, vulgo nostris *Brosc*. *Brosci, & Broschi vini*, in Tabulario S. Dionysii an. 1240. [Vide *Broccus*.]

BROSDUS. Vide *Brusdus*.

¶ BROSELLUS, recensetur inter ornamenta ecclesiastica in voce *Barmus*.

¶ BROSSIA. Vide *Brascia*.

¶ BROSSIÆ. Vide in *Moneta Baronum Franc.*

¶ BROTELLUS, & Bretellus. Sic insulæ in Rhodano vocantur, forte à voce *Breuillet* vel *Broillot*, quod ejusmodi insulæ dumosæ admodum esse solent; Lugdunensibus etiamnum, *les Broteaux*, vel *les Breteaux du Rhosne*. Charta Ecclesiæ Lugdun. ann. 1298. *Occasione cujusdam inhibitionis quam D. Archiepiscopus dicebatur fecisse de non solvendo censu cujusdam Bretelli de Rhodano prope pontem Lugduni ... pronuntiavit quod pignora capta ratione inhibitionis factæ per D. Archiep. de censu Brotelli Rhodani domino Bellijoci non solvendo seu reddendo à tenementario dicti Brotelli restituantur.*

¶ BROTS, Botrus, uva. Charta pro Communia de Balneolo ann. 1300. *Aliqua persona non sit ausa accipere Brots vitium, nec agrestam, nec amarinas, nec malbols colligere in possessionibus alienis.*

¶ BROUDATUS, Brouderatus, Vide in *Brusdus*.

¶ BROU-KETEL, Belgis est cortina seu ahenum ad coquendam & conficiendam cervisiam, Gall. *Chaudiere* Locus est in *Ketel*.

¶ BROULUM. Vide in *Broliam*.

BROXÆ. Martinus de *Arles*, Canonicus Ecclesiæ Pampilonensis, lib. de Superstitionibus: *Et primo de falsa opinione credentium illas maleficas & sortilegas mulierculas, quæ ut plurimum vigent in regione Bascomca, ad Septentrionalem partem montium Pyrenæorum, quæ vulgariter Broxæ nuncupantur, posse transferri de loco in locum per realem mutationem, &c.*

¶ BROYDATUS. Vide in *Brusdus*.

¶ BROYLUS. Vide in *Broliam*.

¶ BROZIA. Vide *Bruscia*.

BROZIUM, Mensura carbonum, in Contract. Datior. Bergom. lib. 5. cap. 4.

BRUARIUM, Bruera, [Armoric. *Brug*,] Ericetum, ager sterilis, vepribus & dumetis horridus: *Bruiere* in Consuet. Perticensi art. 39. & apud Froissart. 2. vol. cap. 126. Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 11. *Non fiat combustio morum, sive Bruarii, nisi in mense Martii.* Ubi Skenæus: *Erica in suo ericeto incenditur, quæ brevi reviviscens, teneris pascendis maturo inservit.* Monasticum Anglic. to. 1. p. 681. *Duas virgas de terra, & acras de Bruario.* Alibi: *Viis, inviis, segetibus, silvis, Brueriis.* Vide p. 412. Le Roman *de Rou* MS.

A une part s'estut au chef d'un Bruerai.

Bruera. Matth. Paris: *Erit torneamentum in Bruera*

ra de Stane. Vitæ Abbatum S. Albani: *In montonis vel Brueris. Jus falcandi herbam vel Brueram*, apud Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 38. §. 2. cap. 41. §. 1.

Brueria, in Charta Matthæi D. Montifmorenciaci ann. 1264. apud Duchesnium pag. 114. & in Actis Capitularibus Ecclesiæ Lugdun. ann. 1347. fol. 126. v. [Charta compositionis inter Hugonem Episcopum & Willelmum Comitem Autissiod. tom. 1. Operum S. Bernardi col. 377. In Literis *de vidimus* Ludovici Reg. Franc. ann. 1236. è Chartulario Monasterii Montis Martyrum; Formulari Anglic. *Madox* pag. 47. Diplom. Belg. Miræi tom. 1. pag. 723. Charta anni 1181. ex Archivis Ecclesiæ Dolensis.]

¶ Bruieria, Regest. Probus fol. 318. *Recogn. de Clermont & Triems: cum Bruseriis, boscis & terris non fertilibus.*

Broiaria. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Campo cum silva, cum Broiaria, quæ est sita in pago Viennense.*

Broihera, idem videtur quod *Bruera*, in Monastico Angl. to. 2. pag. 205. *In reditu Broiheræ de Mordono.*

¶ BRUCTARE. Vide *Blutare*.

¶ BRUCUS. *Qui labrum superiorem tumidum habet.* Papias MS. Vide *Broccus*.

BRUDATUS. Vide *Brusdus*.

BRUERA, Brueria. Vide *Bruarium*.

BRUGASSA. Vide in *Barta*.

¶ BRUGBOT. Vide *Brigbbot*.

¶ BRUGEDIUM, Species panni. Notitia concordiæ Ernaudi fol. 3. verso è Chartulario S. Vincentii Cenoman. *Notum autem fiat, quod 30. sol. Ernaudus pro hoc facto habuit, & filius ejus Hugo cotellam de Brugedio & caligas & saudalia.*

¶ BRUGILUS. Vide in *Brolium*.

BRUGINA, [ut mox *Bruginus*.] Tabular. Narbon. an. 1250. *Fecit piscari Bruginam in stagno in præjudicium nostrum, cum exeat in plagiam nostram.* Alibi: *De piscatione Brugina, &c.* Vide *Batuda*.

¶ BRUGINUS, Retis species, de qua jam supra in *Broginus*. Statuta Massil. pag. 158. *Item, statuimus, quod aliquis extraneus vel civis non possit vendere pisces, nisi in piscaria Communis, vel ante Bruginos in scario navium, secundum quod continetur in gabella piscariæ.* In MS. legitur *Burginus*.

¶ BRUGNA, Lorica. Testamentum Dadilæ ann. 813. apud Mabillon. Diplom. l. 6. pag. 615. D. col. 2. *Una cum arma mea, quæ ad meum opus habeo, id est, in spatis, lanceis*, Brugnis *& sa scutis, &c.* Vide *Brunea*.

¶ BRUIERIA. Vide *Bruarium*.

BRUILLIUM, Bruillum, Bruillus. V. *Brolium*.

¶ BRUIRA, Vaxillum apud Mediolanenses præcipuum. Vide *Carrocium*.

BRULLATUS. Vide *Brusdus*.

BRUMA, Broma, Brumalia. Festus dies Romanorum octavo Kalend. Decemb. celebrari solitus, ut constat ex Kalendariis Romanis Hervatiano & Bucheriano, in quibus hocce die, scriptum *Bruma*. Hujus porro festi originem tradunt auctor Chronici Alexandrini, Suidas & Tzetzes ad Hesiod. l. 2. *ἔργ.* & ex iis Cælius Rhodiginus lib. 28. Antiq. Lect. cap. 25. qui in honorem Bacchi, quem veteres *Bromium* appellabant, à Romulo institutum scribunt. Habet etiam Joeles in Chronic. pag. 151. quædam de illius origine non tam omnino consona iis, quæ ab aliis traduntur. Alii probabilius a *bruma*, seu hieme, qua tempestate ejusmodi festum celebrabatur. Veteres enim Græci, inquit Scaliger lib. 2. de Emend. temporum, à *Bruma*, ut cognoscimus ex Octaeteridibus Cleostrati & Harpali, tempora sua ordiebantur, & eos secuti Romani, quod facilius ex decrementis umbræ horas observarent, *bruma* confecto die, quam ab incrementis, solstitio. Vide præterea Janum Rutgersium lib. 4. Var. Lect. cap. 8. Gloss. Gr. Lat. Τροπὴ χειμερινή, *Bruma*, *Brumalis*. Concilium Rom. sub Zach. PP. an. 743. can. 9. & Capitula Attonis Episc. cap. 78. *Ut nullus Kalendas Januarias, & Broma colere præsumpserit.* Tertullianus libro de Idololatria c. 14. *Saturnalia, & Januariæ, & Brumæ, & Matronales frequentantur, &c.* Brumalia vocat hocce festum Synodus Trullana can. 62. à qua etiam proscribitur, interdiciturque Christianis quod paganorum esset: Τὰς τὰ λεγομένας Καλάνδας, καὶ τὰ λεγόμενα Βοτὰ, καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια παντελῶς ἐκκόπτεσθαι βουλόμεθα. Quam vocem, alia licet notione, habet etiam Epigramma Petri Patricii ad Leonem Philosophum, descriptum a Lambecio lib. 4. Comment. de Biblioth. Cæsarea pag. 180.

Εἰς μακρὸν ἔλθοις εὐτυχέστατον χρόνον,
Νίκας ἀγινῶν εἰς ἀεὶ τρόπαιά τε,
Συγκλητικοῖς ἅπασι σοῖς Βρουμάλιον
Πανηγυρίζων εὐδίοις γ' ἐτησίοις,

Neque alii sunt

Brumatici, de quibus Capitulare Pipini Regis Italiæ, editum a Baluzio cap. 32. *De pravis illis hominibus qui Brumaticos colunt, & de hominibus suis subtus maida cerias incendunt, & votos vovent, &c.* Ubi perperam editum *Brunaticos*. Nam eadem sunt, quæ in Trullana Synodo interdicuntur.

Ab his porro *Brumalibus* nata forte vox Belgis & Picardis frequens, qua, qui se mero & cerevisia ingurgitant, *Bromardiers* vocant, quod hisce festis agitare solerent crebra convivia, in quibus Baccho indulgebant.

BRUMALIA. Vide *Bruma*.

BRUMARII. *Qui habet fastidium ciborum*, Ugutioni.

BRUMATICI. Vide *Bruma*.

¶ BRUMOSUS. Vide *Bromosus*.

1. BRUNA, Moneta, quam alii *Nigram* vocant, seu æream. Chronicon Barcinonense: *Anno 1200. currebat moneta, quæ dicebatur* Bruna, *& duravit usque in anno 1209.* Vide in *Moneta*.

¶ 2. BRUNA, Lorica. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 95. col. 2. D. *De Brunis ut nullus foras regno nostro vendere præsumat.* Vide *Brunea*.

BRUNATICI. Vide *Brumatici* in *Bruma*.

¶ BRUNATICUS, f. fuscus, subniger, Gall. *Brun.* Res Mogunt. edit. 1722. to. 2. pag. 546. *Adelheidis legavit pallium Brunaticum fabricæ.*

¶ BRUNCLERUS, Idem qui supra *Brevetarius*, qui *brevia* defunctorum deferebat. Tabularium Calense fol. 97. *Hanc conventionem inierunt societatis & beneficii inter D. Odonem Abbatem S. Germani de Pratis Paris. atq; D. Florenciam Abbatissam Ecclesiæ Kalensis, ut quando obitus alicujus sororis Buncleri intimatione nobis fuerit intimatus, plenum officium cum pulsione signorum faciemus in Conventu & refectorio panem & vinum & generale & cætera: uno quoque anno feria sexta proxima veniente post Cineres fiet plenum officium in Conventu in unaquaque Ecclesia. Pro Abbate S. Germani de Pratis Paris. fiet tricenarium post suum obitum: similiter pro Abbatissa Kalensi fiet tricenarium post ejus obitum in Ecclesia S. Germani Parisiensis.*

BRUNDA, *solida*. Ita Gloss. Isid. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Brunda*: heorter heafod, i. cervinum caput. Ugutio: *Brunda, caput vel cornu cervi.* Addit. Joan. de Janua ex Papia: *Unde Brundusium, à situ loci dictum; videntur enim cornua cervi, & caput, & figura in dispositione ejusdem loci.* [Festus ad vocem *Brundusium* habet: *Quidam Poetæ brevitatis causa Brendam dixerunt.* Janssonio in suis ad Isid. Glossarium Collectaneis magis placeret *Bunda* a Teutonico *Bundig*,

dig, Firmus, solidus. Glossarium Aniciense MS. *Brundus*, *solidus*.] Vide Stephanum de Urbibus, & Isidor. lib. 15. Orig. cap. 1.

BRUNEA, BRUNIA, BRONIA. Lorica. Gloss. Lat. Theotisc. *Tharan*, *militare ornamentum*, *Lorica*, *Brunea*. Capitulare 4. an. 804. c. 7. *Et insuper omnis homo duodecim mansis Bruniam habeat*, *&c.* Capitula ejusdem Caroli M. lib. 6. cap. 212. *Ut armillæ & Bruniæ non dentur negotiatoribus*. Occurrit ibidem lib. 1. cap. 14. & alibi. Capitula ejusdem Imp. data ad Saltz. cap. 8. *Ut nullus ex Clericali ordine .... neque laicus Bruneas*, *aut arma infra monasteria puellarum commendare præsumant*. Præceptum Caroli M. an. 795. ex Tabulario Narbonensi: *Obtulit equum optimum & Brunia optima*, *& spatam Indiam cum tecba de argento parata*. Testamentum S. Everard. Ducis Forojul. *Bruniam unam*, *helmum unum*, *&c.* Occurrit passim in Legib. antiq. in Salicæ Capitulo 3. cap. 4. 12. in Lege Ripuar. tit. 36. §. 11. in Capit. 2. an. 805. c. 6. 9. in Capit. 2. an. 811. cap. 10. in Lege Longob. l. 3. tit. 6. §. 1. tit. 7. Capitul. Caroli Calvi tit. 31. cap. 25. in Charta Caroli 3. Imper. de Expedit. Romana an. 881. in alia Heccardi Comitis Augustod. apud Perardum pag. 27. in Testamento Rammiri Regis Aragonum æræ 1099. &c. Vide *Brunus*.

BRONIA. Tabul. Casauriense: *Cum cæteris meis debitatibus & caballis*, *& Bronia*, *& catera arma*, *quæ ego habuo*. [*Bron* Britannis est Mamma, pectus, unde fortassis *Bronia* vel *Brunea*, quod pectus tegat.]

BYRNE & BYRNAN, Eadem notione in Legibus Athelstani Regis Anglo-Saxonici cap. 26. & Kanuti cap. 69.

Gallicis mediæ ætatis Scriptoribus, *Broigne* vulgo appellatur. Le Roman *de Guillaume au Court-nez*,

Li Cuens le tient, *qui sa force i amasse*,
La riche Broigne li derrout deslace.

Le Roman *de Garin*:

Et mainte Broingne percier & estroer,
Et maint vassal trebuchier & verser.

Idem:

L'escu li perce, *s'a la Broigne faussée*.

Alio loco:

En son dos vest une Broigne treslice.

Le Roman *de Gaydon* MS.

L'escu li perce, *& la Broingne treslit*.

Ubi illud Virgilii videntur expressisse:

Loricam consertam hamis, *auroque trilicem*.

Le Roman *de Rou* MS.

Des haubers & des Broingnes, *mainte male faussée*.

Le Roman *de Roncevaux*:

Là vest-on mainte Broingne saffrée.

Vide Loccenium lib. 3. Antiq. Suecic. c. 2.

BRUNEARII. Charta Ottonis M. Imp. an. 950. pro Ecclesia Ratispon. apud Meibomium, & in Metropoli Salisburg. to. 1. pag. 227. *Cum .... piscationibus*, *mansionariis*, *Barschalkis*, *Aurearis*, *Brunearis*, *Cidelariis*, *molendinis*, *&c.* Ubi *Aurearii* iidem, qui *Aurarii*; *Brunearii* vero *bruniarum* confectores videntur.

¶ BRUNEDO. Vide post *Brunus*.

¶ BRUNELLUS, Certa mensura salis. Charta anni 1181. ex Chartulario Crisenonensi: *Dedi in perpetuum & concessi Deo & Ecclesiæ B. Mariæ de Crisenone & Sanctimonialibus ibidem Deo servientibus* 80. *Brunellos salis apud Autissiodorum*. Bulla Celestini III. an. 1196. de bonis monasterii Crisenon. *Molendina de pratis*, *clausum vinearum .... octoginta Brunellis salis*. Cod. MS. ex Chartophylacio Episcopi Autissiod. an. circiter 1290. de Redditibus ejusdem Episcopi: *De Brunellis*. *Episcopus Autissiod. habet medietatem in salagio & Brunellis*. Et infra: *Quoties mensuratur*, *similiter in Brunello & de sale chariato ad pelam absque Brunella*. *Brunel* in quibusdam Computis Gallicis Urbis Autissiod.

BRUNETA, BRUNETUM, Pannus non ex nativi coloris lana confectus, sed quavis tinctura imbutus. Sebast. Cobarruvias: *Bruneto*, *cierto panno basto de color negra non fina*, *de bruno*, *que en lengua Italiana vale obscuro*. Statuta Raimundi Comitis Tolosæ apud Catellum in Hist. Comit. Tolosæ p. 350. *Caligis de aliqua Bruneta etiam nigra .... non utantur*. Bulla Gregorii IX. PP. pro Benedictinis Monachis: *Nec quisquam in quovis loco tunicis vel coopertoriis de Bruneto*, *aut pellibus silvaticis .... uti præsumat*. Concil. Monspeliense an. 1214. c. 17. *Non utantur cappis*, *tunicis*, *vel palliis de aliqua Bruneta clara*, *vel nigra*, *&c.* Adde Concil. apud Campinacum an. 1238. cap. 25 Concil. Biterrense an. 1246. c. 23. [Litteras Official. Paris. è Chartular. Montis Martyrum, Macerias Insulæ-Barbaræ to. 1. pag. 202. Marten. Anecdot. tom. 4. col. 249. D. *de Lauriere* Ordinat. Regum Franc. tom. 1. pag. 52.] Statuta Joannis Archiep. Cantuar. an. 1279. & Will. de Nangiaco in Vita S. Ludovici, de quo Will. *Guiart* anno 1246.

Ne vestit il vert, *ne Brunete*,
Ne drap, *ce nous conte l'Histoire*,
Qui ne traisist à couleur noire.

[Le Roman *de la Rose*:

Et une cotte de Brunette.

Reglemens pour les Drapiers de Commercy è MS. Cod. ejusdem urbis pag. 18. *Ceux dudit métier que feront pers*, *Brunette*, *verdz & mandres marchant facent n.-dis*, *&c.*]

BURNETUM, apud Matth. Paris: *Monachi camisiis lineis*, *vel Burnetis non utantur*. Vitæ Abbat. S. Albani: *Nullus utatur tunica de Burneto*. Provinciale Eccles. Cantuar. lib. 3. tit. 19. ex Concilio Oxoniensi an. 1222. cap. 38. *Monachi nec Canonici regulares .... Burneto vel alio panno irregulari de cætero utantur*. Ubi Lindwodus; *Potest esse differentia inter brunum colorem & Burnetum*: *brunus enim color potest fieri ex lana ipsa absque tinctura*, *quale apud nos russetum & nigrum*: *Burnetum vero requirit tincturam & artificium hominis quoad colorem*. [Occurrit apud Limborch. in Sentent. Inquisit. Tolos. p. 161. in Hist. Dalphin. to. 2. p. 280. & 291.] Vide *Supertunicale* & *Brunus*.

BURETUM. Eadem notione. Gesta Consulum Andegavensium cap. 6. n. 8. *Indutus tunica illius panni*, *quem Franci Grisetum vocant*, *nos Andegavi Buretum*. Forte *Burnetum*.

¶ BRUNETI, Monetæ species. Chron. Januens. Jacobi de Voragine apud Murator. tom. 9. col. 34. *Hoc tempore* (an. 1113.) *inventa est moneta denariorum qui Bruneti dicebantur*, *prius enim Januenses Papiensibus utebantur*. Et col. 37. *Anno Domini* 1139. *moneta quæ dicebatur Brunetorum*, *quæ tunc Januæ fiebat*, *cessata fuit*. *Primo enim in Janua expendebantur Papienses*, *deinde Bruni*, *postea Bruneti*, *qui erant minores quam Bruni*, *ultimo dicuntur Januini*.

¶ BRUNIA. Vide *Brunea*.

BRUNICUS. Isidorus lib. 12. Orig. cap. 1. *Mannus vero equus brevior est*, *quem vulgo Brunitum*, *vel Bruniscum vocant*. Rectius in Glossis antiquis MSS. *Bruniscum*. Nescio, an huc pertineat quod habet Bonitus Subdiac. in Actis S. Theodori Ducis Mart. num. 5. *Equum optimum .... sibi sternere jussit*, *quem Græco eloquio Dardanum*, *quod Latine Brunum dicitur*, *nuncupabat*. Vide Brunus.

¶ BRUNITUS. Vide *Brunicus* & *Brunus*.

BRUNTUS. Gloss. Ælfrici cap. de Coloribus: *Bruntus*, pann: forte *Brunus*, seu potius *brunnus*. Saxonibus pan, & pann, est lividus, pallidus. Palladius de

Ar-

Architectura: *Compositio Bruudi: funæ æraminis partes duas, plumbi unam, stanni unam.*

BRUNUS, Fuscus color, subniger, nigricans, Gall. *Brun*, Italis, *Bruno*, Germ. *Braun*: sic forte dictus à *prunorum* colore, ut censet Octavius Ferrarius, vel quod *Brunia*, seu loricæ, colorem referat: unde nostri *Bronze*, pro ære, ex quo *Bruncæ* & statuæ conficiuntur, à cujus colore subfusco, *Bronzer* dicimus, Itali *Abbronzare*, fusco colore illinire, depingere. Le Roman d'*Aubery* MS.

Et si avoit des elmes Burneis.

Πρέτζινι, æneus. *Bronze*, apud Anonymum de Locis Hierosol. cap. 8. ἔχει καὶ δύο πόρτας πρέτζινι. Vetus esse verbum Gallicum, aut Germanicum, evincit *Brunechildis* Reginæ nomen, quod à Germanico accersunt quidam, dictamque volunt *Bruyne bilt*, quasi *fuscam heroïda*. Rabanus Maurus Poem. 12. ad Brunuwardum Chorepiscopum:

Ultima quem clarum, hunc caussat prima nigellum
Syllaba.

Leges Ethelredi Regis cap. 23. *Grisenges pannos & unum Bruaum*. [Statuta Massil. pag. 303. *Item de capa panni Bruni vel blanchi .... Item de caligis .... grossis de vario, vel Bruno, seu blanco, vel nigro 3. denar.*] Raymundus de Agiles: *Vidi illico ingredientem .... quendam magnum & spissum, Bruno colore & subcalvo.* Guill. de *Baldenzeel* in Hodœporico, de Arabibus: *Bruni homines sunt, fortes & veloces.* Utuntur præterea Turpinus in Carolo M. Constantinus African. lib. 1. Commun. locor. medic. cap. 24. Michael Scotus de Physionom. cap. 13. Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 851. Gaufridus Vosiensis 1. part. cap. 67. Regula Trinitariorum cap. 2. Thwroczius, & alii.

BRUNEDO, Fuscus color. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 21. *Habentes marginem, tendentem ad Brunedinem.* Infra: *Hujusmodi fuscos seu Brunos tendentes ad rubedinem vocamus illos, qui habent colorem Brunum, permixtum rubedini.* Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Ital. in *Bruno*.

BRUNITUS. Palladius de Architectura: *Crocus quoque Hispanicus cum lucidissimo glutine distemperatus, & stanno lucidissimo, id est, bene Brunito & claro superpositus, &c.*

¶ BRUSARE, Ital. *Bruscare*, Navem calefacere, Gall. *Chauffer un vaisseau*, Ignem ex *Bruscis* accendere in navi, ut facilius purgari possit & sebo illiniri. Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1213. apud Murator. tom. 6. col. 405. *Accidit in portu nostro quoddam infortunium; scilicet quum calafati Brusarent quamdam maximam navem, quæ vocabatur Contessa, accenso in ea igne combusta fuit tota, & juxta illam duas alias naves.* Exstat in Statutis Massil. pag. 570. caput integrum *De modo Bruscandi*, in quo statuitur, *quod nemo audeat Bruscare, vel Bruscari facere in portu Massiliæ navem neque bucium, navem usque adorire; & in Bruscando in dicto portu, ille qui Bruscabit, hanc adhibeat cautelam, quod ignis ille non transcendat mediam coopertam, cum à prædicta media cooperta superius sit valde periculosa flamma illius ignis, cum transcendit.*

¶ BRUSCAVA, BRUSQUES. Statuta Massil. pag. 446. *Item quod omnis navis, & omne lignum, cooperta, vel coopertum, vel discooperta, vel discoopertum, quæ vel quod dabit latus in portu Massiliæ det tantumdem, quando raspabitur, seu torquebitur, seu quando si raspasia, o si torquaria quæ non Brusques, quantum daret si Bruscava;* MS. habet *Brusquava*. Voces sunt vernaculæ, quæ dicuntur de navi *Bruscata* vel *Bruscaada*.

BRUSCARE, Incendere, amburere, Italis *Brusciare*, & *Bruceiare*. Utitur Sanutus Italus l. 2. part. 4. c. 12. Vide [*Brusare* &] Octav. Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in *Brucciare*.

BRUSCIA, BROZIA, Dumetum, Gallis *Brossaille*, vel *Brosses*, aut *Broce*, [Armoricanis *Broust*.] *Brocelle*, in Consuetudine Carnotensi art. 12. Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 1. Monastici Angl. *Charta nostra confirmavimus centum acras tam de terra, quam de Bruscia, de manerio de Riveria.* Idem Monast. to. 1. pag. 773. 4. *fossas cum crostis & totam Brusuam, quæ ad Newold pertinet.* Leg. forte *Brusciam*. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 187. *Ego Thomas de Daccumbe dedi .... Benedicto filio Walteri Persone de Chele, pro homagio & servitio suo, unum mesuagium .... cum pastura & Bruscia mea, &c.*] *Terra Bruscosa*, in Charta alia ejusdem Henrici III. eodem tom. 1. pag. 805: *Terras, quas dederunt eis in campis de Cotintuna, tam de terra Bruscosa, quam de terra arabili.* Habetur ibi pluries. [Cod. MS. in quo recensentur bona S. Vandregesili p. 3. *Item, une autre piece de bois dite la Fresse de S. Louis, ou la grande & petite Quesnée, y compris une petite Brosse, &c.*]

BROCIA. Regestum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 9. *Et nemus Petri de Avesnes, quod vocatur Brocia.*

BROSSIA, in Charta D. *Aubel* civis Matiscon. an. 1460. *Juxta Brossiam seu terram, &c.*

BROZIA, Eadem notione, in veteri Charta, ex Tabulario Persiacensi in Burg. apud Perard. *Cirensis villæ medietatem cum medietate Broziarum & agrorum, &c.*

BRUCIA. Tabular. Daloocnsis Abbat. fol. 39. *Donamus ....: in perpetuam possessionem Bruciam de Julac, & quidquid in ea habebamus, &c.* Et fol. 54. *Quartam partem Combæ planæ & quartam partem Bruciæ Comitalis.*

BRUSCIOLUS, Italis *Brusciolo*, Carbunculus, species ulceris. Acta SS. Martii tom. 2. pag. 100. in Actis S. Franciscæ Romanæ: *Horribiliter patiebatur in facie in qua erant quidem pene nigri Brusciolì, qui totam ejus faciem rodebant continuo & inficiebant.*

BRUSCOSUS. Vide *Bruscia*.

1. BRUSCUS, Ruscus, Gall. *Bruse*. Vita S. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 394. *Aculeatis Bruscis se sæpius verberabat.*

2. BRUSCUS. Papias: *Rubeta, ranæ genus, Bruscus dicitur vulgo.*

¶ 3. BRUSCUS, Provincialibus *Bruesc*. Alvus apum. Charta Autranni in Chartulario Aptensi fol. 34. *Si in itinere quod agere dispono ad Jerusalem defunctus fuero, dabo per guadium ipsum vasculum plenum vino puro ad prædictum opus, & fœtas tres & capras duas & Bruscos duos de alveario meo.* Statuta Massil. pag. 523. *Item, quicumque furabitur Bruscum sive Bruscos apium, vel apes de Brucs solvat nomine pœnæ banni facti de die 60. sol. & de nocte 100. sol.*

BRUSDUS, BRUSTUS, BRUDATUS, BRODATUS, Voces unius ejusdemq; notionis & originis, pro opere Phrygio, acu picto, plumario; nostris *Broderie*. [Britonibus *Brout* vel *Broud*, unde *Brouda*, Acu pingere. Britannis Insularibus juxta Johannem Daviel, *Brwyd*, Instrumentum acu pingendi, *Brodio*, Acu pingere, intexere, &c.] Charta Heccardi Comitis Augustodunensis, ex Tabulario Prioratus Persiaci in Burgundia apud Perardum pag. 26. *Uno fanone viridi, cum Brusdo uno de glisu, uno esluno cum sirico amustrare, turibulum minore, &c.* infra: *Bursa cum Brusdano, & simiama drape plumato super luitrino.*

BROSDUS. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis: *Et alios palleos corporales 4. palleos 4. Brosdo unum, Dalmaticas tres, &c.*

BRUSTUS Leo Ost. lib. 2. cap. 43. *Stolam unam*

opu-

optimam auro Brustam cum manipulo. Lib.3.cap.32. *Albam quoque...simulque & amictum Brusto*.

BRUDATUS. Monasticum Anglic.to.1.p.210. *Casulam unam per totam Brudatam, & alias tres optimas de pauleo*, seu *pallio*. Will.Thorn. *Fecit duas capas pulcherrimas Brudatas*.

BRODATUS. Vitæ Abbatum S.Albani: *Albas duas cum paraturis Brodatis*. [Codicillus Testamenti Guidonis de Melloto Episc.Autissiod.qui obiit an.1270.*Capitulo Autiss.vestimenta Brodata alba cum capa*.]

¶ BRODATOR, Phrygio, qui pingit acu, Gall. *Brodeur*. Vita S.Francisci de Paula to.1.Aprilis p. 158. *Quidam homo, quem Brodatorem Regis vulgo nuncupabant, accessit ad ipsum*.

BRODATURA, Gall.*Brodure*. Vincentius Belvac. lib.32.c.94. *Fecit fieri .... quosdam pannellos, habentes levem atque subtilem Brodaturam, &c.*

¶ BRODULA, Idem quod *Brodatura*. Tabular. S. Victoris Massil. *Dominus Johannis Abbatis S. Victoris in camera paramenti ipsius Monasterii supra quamdam Brodulam in lecto sedentis*.

BREUDATUS, Eadem notione, in Monastico Anglic.to.3.pag.312.Et alibi non semel.

¶ BRODERICIA, Pictura textilis, Gall.*Broderie*. Inventar.Ornam.& Reliq.Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. *Duæ albæ de serico albo cum Brodericia aurea*.

¶ BRODERYA, Ibidem: *Item, septem aliæ cum Broderya aurea*.

¶ BRODERATUS, Ibid.*Item, una alia alba pro Presbytero cum paramentis pannis serici Broderati per quarellos albos & virides*. Semel & iterum repetitur in eodem Inventario.

¶ BROUDATUS. Rymer.to.5.pag.50.*Unam capam ebori Broudatam de auro & serico*. Iterum legitur pagin.51.

¶ BRONDATUS, pro Brodatus, apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 428. *Item Domino Archiepiscopo Eborum fratri meo unum vestimentum rubeum de velvet cum le veronike in granis rosarum desuper* Broudata.

¶ BROUDERATUS. Rymer.to.8. pag.277. *Unum lectum & unum tapetum de rube Wostede Brouderatum*.

¶ BROYDADUS. Charta an.1367.apud Marten. Anecdot.to.1.col.1525.*Unam raubam nostram panni de Pers, deauratam sive* Broydadam.

BRULLATUS, BRUSLATUS, perperam pro *Brusdatus*, apud Will.Thorn.3.*albas Brullatas*, 7.*capas Brullatas, &c.*Et in Monastico Anglic.to.1.pag.300. *Reddidit conspicue capas* Bruslatas *quilibet ad valentiam 60.marcarum*. Pag.301.*Quinque capas sericas auro Bruslatas, & unam casulam* Bruslatam *devote contulit*. Leg.*Brusdatam*.

AUROBRUSTUS, Gall:*Brodé d'or*. Charta Benedicti VIII.PP.an.1023.in Bullario Casinensi tom.1.pag.7. *Planetam optimam Veneti coloris, listis nihilominus decenter ornatam: stolam optimam Aurobrustam cum manipulo suo*. [Chron.Farfense apud Morator to.2.part.2 col.470.*Aliam vestem albam circumornatam Aurobrusto, & in medio crucem cum Aurobrusto*.] Utitur etiam Leo Ostiensis lib.2.cap.43.

¶ BRUSQUAVA, BRUSQUES. Vide *Bruscava* in *Brusare*.

¶ BRUSSURA. Vide *Brusura*.

¶ BRUSTIA, Arcula cogendæ stipis, Gall.*Tronc*. Statuta Sartorum Montispessul.an.1323.to. 2. Ordinat. Reg.Franc.pag.469. *Item, Ordinaverunt & convenerunt, quod quilibet ex magistris operatoria tenentibus, de dicto misterio, teneat in suo operatorio unam Brustam, in qua ponat quilibet ex dictis magistris, in qualibet septimana, unum denarium, & quilibet ex operariis dicti operatorii unum obolum ad opus caritatis prædictæ*. Vide Buxis.

¶ BRUSTIO, Dumetum, minor boscus. Charta Caroli Franc.Regis de Dote Frederinæ in Chartulario Compendiensi: *Quin etiam in pago Pratensi super fluvios saltum & Brustionem utrinque*. Vide Bruscia.

BRUSTUM, Pastio, cibatus, esca, pastio animalium ex *bruscis*, seu dumetis, *le Broust*. Hinc *Brouster*, pascere, depascere. Tabularium S.Crucis Talemond. fol. 3. *Capreæ quoque ad solutarea Monachorum facienda Brustum habeant per totum boscum*.

¶ BRUSTUM, Isidoro in Glossis est *Materiæ genus*. Legendum Bruscum, Aceris species de quo Plinius: *Pulcherrimum vero est Bruscum, multoque excellentius etiam molluscum*.

¶ BRUSTUS. Vide *Brusdus*.

¶ BRUSUA. Vide *Bruscia*.

BRUSURA, BRUSSURA, Livor, qui ex percussione in carne enascitur, ex Gallico *Brisure*, ut videtur. Anglis *to Bruise*, est confringere, collidere, à *Bruising*, collisio, confractio. [Armoric. *Brusuua*, Conterere, contundere.] Bracton.l.3.tr.2.c.5.§.7.*Si inveniantur plagæ apertæ, vel Brussura per ictus orbos*. Cap. 23.§.2. *Arma vero moluta plagam faciant, sicut gladius, bisacuta, & hujusmodi: ligna vero & lapides faciunt Brusuras, orbes & ictus, qui judicari non possunt ad plagam*. Adde cap.24.§.2.

¶ 1. BRUT. Instrum.desinente 13.sæculo aut 14.ineunte scriptum ex Schedis D.*le Fournier*: *Item quod nullus homo...amodo sit ausus facere fieri festum quod appellatur* Brut, *quia ibi Deus plurimum offenditur, & actus alii illiciti committi possent*. Brut Massiliensibus quemadmodum *Brutto* Italis, immundum, spurcum, sordidum sonat; unde cum aliquid sordibus inquinatum designare volunt, aiunt illi, *es ben Brut*; sed quid hæc ad diem festum? haud quidem parum, si referas ad id quod Martigiis olim factitatum se vidisse nobis testatus est Vir de Medicina æque ac de Literis bene meritus: die nimirum Pentecostes festa proxime excipienti pueros aliosque provectioris ætatis homines post saltationes ceterave ejusmodi oblectamenta, sese in luto volutari per vicos & plateas, aliis vociferantibus & tumultuantibus; quod festum lingua sua *Destrau*, hoc est, securicula, vocabant, voce quidem ad nostrum *Brut* parum accommoda; sed quid de verbo curamus, cum de re ipsa, satis constat.

2. BRUT. Glossæ Isonis Magistri: *Pactam, conjunctam, sponsam*, Brut. Hinc nostris *Bru*, pro nuru.

¶ BRUTA, in Codice 1013.Biblioth.Reg. *Nurus, uxor filii vel Bruto*.

¶ BRUTARE. Vide *Blutare*.

¶ BRUTES, Τρίβολοι: *Tribuli*. Supplem.Antiquar.

BRUTESCHIA. Vide *Bretachia*.

¶ BRUTININA MELODIA, *Brutorum*, multarumve bestiarum clamor, v. g. plurium canum collatratus, commugitus boum, &c. Epistola Johannis de Monsterolio apud Marten.tom.2.Ampliss.Collect. col.1392. *Canes venationis multos habent, quos videre post feras currere, & audire latratibus suis melodiam facere Brutininam, quibus placet, oblectet*.

¶ BRUTIRE, More brutorum agere. Carmen de varia Ernesti fortuna apud Marten.Anecd.to.3.col.344

....Ne quisque modo Brutiret inepto,
Lege Regis, Regisque metu didicere teneri.

¶ BRUTITAS, Stupiditas vel feritas, ut vox nostra Gal.*Brutalité*, quæ utroq; hoc sensu sumitur. Spic.Ach.t. 7.p.502.*Quis vidit ūquā tātā..in rationalibus Brutitatē?*

¶ BRUTUS, Insanus, stultus, insulsus. Spicileg. Acher.to.8.pag.111. *Non tam facile justum haberur cor, ut etiam quibusdam simplicia atque Bruta referentibus tantummodo verba credere omnino festinetis*.

BRUVINUS, in Glossario veteri Saxonico exponitur lytel....picga.

¶ BRUZIA. Vide *Bruscia*.

BRYCAN, vel BRYCCAN, Teges, palliastrum, instratum, lodix, lectisternium, Boxhornio in Lexico Cambrico. Occurrit hac notione in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 15.

BRYONIA. Reinerus in Catalogo hæreticorum p. 92. *Aliqui de Bryonia, qua dicitur Stucwrk, imaginem sculpunt, quam mandragoram esse fingunt.*

BRYTII, in Legibus Sueonum dicuntur servi glebæ, vel prædiis adscripti. Vide Joan. Stiernhookum de Jure Sueonum vetusto pag. 208.

BUACA. Charta Caroli Simplicis pro Monasterio S. Aniani in diœcesi Narbon. an. 898. to. 13. Spicilegii Acheriani p. 265. *Et in civitate Narbonensi casales absos cum Buaca, quæ sunt ante Ecclesiam S. Marcelli, &c.*

¶ BUANDERIA, Mulier quæ abluit, purgat, candefacit lintea, ab antiquo Gallico *Buer*, Lixiviam facere. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 405. col. 1. *Item, pro servitio cameræ dictæ Dalphinæ unam servitricem camerariam & duas Buanderias esse jubemus.*

¶ BUATA. Testamentum an. 1173. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 576. *In quorum omnium præsentia suprascriptis novem testes juraverunt suprascriptum testamentum verum esse in Buata, quæ est subtus vetus palatium.* Vide *Buaca* & *Bubata*.

¶ BUATUS, Mensuræ species. Charta Curiæ Suession. an. 1252. ex Tabulario S. Medardi: *Se vendidisse recognovit...redditus subnotatos ... videlicet viginti essinas bladi hyemalis uno Buato minus.*

¶ BUBAL, Βούβαλ, *Bubalum*. Supplem. Antiquarii.

BUBALUS, BUFALUS, BUFLUS, Gall. *Buffle*. Ebrardus in Græcismo cap. 9.

Bos est camporum, Bubalus est nemorum.
Bubalus est magnus, Buculus est minimus.

BUBALUS, in Lege Alaman. tit. 99. §. 1. Bojor. tit. 29. §. 7. apud Gregor. Tur. lib. 10. cap. 10. &c. Ordericus Vital. lib. 4. *Bubalina cornua fulvo metallo circa extremitates utrasque decorata laude attollebat.* [Vox Bubalus omitti poterat, utpote nota Plinio, & Martiali. Hic de Spectac. Epigr. 23.

Illi cessit atrox Bubalus atque bison.]

BUFALUS. Fortunatus lib. 7. Poem. 4.

Seu validi Bufali ferit inter cornua campum.

BUFLUS, apud Albertum Aquensem lib. 2. cap. 43. lib. 6. cap. 42. Vide Julium Scaligerum Exerc. 206. num. 3. Lindenbrogium ad Ammiani lib. 22. & alios passim.

¶ BUBATA, f. Locus confornicatus, ab Hispano *Bobeda*, Fornix, camera. Marteo. Tract. de Rit. pag. 452. ex Miss. Mozar. *Et vadunt per Bubata ad chorum.* Vide *Buata*.

BUBII, BUBONES, BOBONES, Lixæ, calones, nebulones, furciferi, Germ. *Buben*. Chronicon Colmaricensis 2. part. an. 1300. *Rex autem habebat nimios, ita ut antiqui patres dicerent, unquam vidisse eos talem & tantam militiam congregatos: servorum autem pauperum, qui dicuntur Bubi, tanta fuit multitudo, &c.* Idem Chron. an. 1287. *Ordinatum enim sic fuerat, ut Regi dicebatur, quod pecunia quatuor Bobonibus data fuissent, ut tentoria, sive exercitus, in quatuor partibus incendissent.* Et an. 1296. *Veneruntque nudi Bubones, & agros bene seminatos everterunt, &c.* Et an. 1298. *Hospitium Advocati Imperii Bubones incenderunt.*

BUBILUM. Anastasius in Leone III. *Fecit velum rubeum cum Bubilo.* [Murator. Scriptor. Ital. to. 3. pag. 205 col. 1. legit, *Bubalum*.]

¶ BUBIS, *Barba*. Glossar. Isid. ad quod Grævius: Sic & Pithœi excerpta; sed quid sibi velint me fugit. *Bubis* est pro *Pubis* vel *Pubes* voce satis nota.

¶ BUBO, Tumor, species carbunculi, seu ulceris, è Græco Βουβών, Inguen, quod hujusmodi tumores sæpius circa inguina nascuntur, Gall. *Bubon*. Miracula S. Humilianæ inter Acta SS. Maii to. 4. pag. 406. *Patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur anghinu, physice Bubo.* Miracula S. Francisci Solani tom. 5. Julii pag. 909. *Correpta fuit vehementissima febri...subtus ejus axillis detectis quoque Bubonibus, magnam duritiem ac tumorem præ se ferentibus.*

¶ BUBONÆ, *Eminentes partes mamillarum etiam masculorum*. Papias MS.

¶ BUBONES. Vide *Bubii*.

¶ BUBTICULA, seu *Butticula*, Lagena. Mabillon. Analect. to. 3. p. 77. ex Gestis S. Innoc. Cenoman. Episcopi: *Censum annis singulis persolvere benevolo animo spopondit...ad opus Canonicorum inibi Deo degentium; Bubticulas argento optime paratas, atque plenas de optimo vino binas.* Vide ibid. pag. 85. & 105. & infra in voce *Butta* 3.

¶ BUBULA, Bos, vacca. Annal. Benedict. to. 3. pag. 553. Comes Samson contulit Abbatiæ Bremensi *præter aurum, argentum & equas Bubulasque, certam unam nomine Cannobium.*

BUBULCARIA, Domus bubulci. Gesta Abbatum Gemblacensium pag. 534. *Hortum ad olera facienda, Bubulcariam, curtem cum cortilio Bubulco delegavit, hæc omnia sub cura Cellerarii statuens.*

BUBULTERIUM. Charta Abbatis S. Stephani Divionensis apud Perardum pa. 324. *Prior ei plastrum cum horto eidem contiguo dare tenetur, si in villa vacuum inventum fuerit, salvo tamen jure suo, & Bubulterio excepto, & salvis redditibus suis, &c.* An legendum *Bubulcerio*, ex *Bubulcus*?

BUBUM, *Senium, languor*. Papias. S. Columbanus Epist. 5. *Dixit hoc olim & Victor Episcopus; sed nemo Orientalium suum recepit commentum; sed hoc saponaus spina Daponis, hoc imbibit Bubum erroris.*

¶ BUBURBARE. Chronicon Fossæ novæ apud Murator. tom. 7. col. 887. *Post Nonam usque in hora cœnæ cum suis militibus D. Joannes de Ceccano in præsentia domini Papæ jocavit Buburbando.* Vide *Burdare*.

¶ BUCA, Truncus, stipes, Gall. *Buche*. Præstationis species. Charta Hugonis Comitis an. 1233. è Biblioth. D. *de Cangè*. *Burgensibus de Maceriis obolum de brullo & Bucam, quam mihi debebant, in perpetuum quittavi.* Instrum. vernacule scriptum è Musæo D. Brunet: *Item l'avadasso de Sainct Cezari de Mesriers dona à las gardias del pont 1. Buc de buo, & 111. den. de pument.*

¶ BUCARANUM, Vide *Boquerannus*.

1. BUCCA, Os. Concilium Lateranense an. 1077. ubi Gregorius VII. de Exemptione Cluniacensis Monasterii: *Nec etiam aliquis Legatus meus supra illum locum & Monasterium unquam Buccam suam aperiat, aliquamve exerceat potestatem.* Fori Oscæ Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. *Et si non fuerit per Buccam justitiæ factum, &c.* Occurrit alibi, & in Bullario Cluniacensi pag. 22. 23.

¶ BUCCA PORTUS, Ostium. Oberti Cancellarii Annal. Genuens. l. 2. apud Murator. to. 6. col. 304. *Cui consul: vade in Buccam portus, & ego loquar interim cum consule Pisanorum.* Passim dicitur de Ostio portus Massil. in Statutis ejusdem urbis. Vide *Bucca* 2.

2. BUCCA, BUCEA, BUCIA. Vide *Bussa*.

BUCCALIS, Lagena vitrea, vel alterius materiæ, Gallis *Bocal*, in Ceremoniali Episcop. cap. 12.

¶ BUCCALLUM, f. Pascuum boum. Tabular. S. Cypriani Pictav. fol. 112. in Hist. MS. ejusd. Monasterii fol. 359. *Ugo Rabiolus concessit, ... infra castrum Domini Petri tertiam partem cujusdam Buccalli, quod est ante domum Ramnulfi.* Inter testium nomina habetur,

Wil-

Willelmus Melli qui de domo matris ejus, arg. & de Buccallo concessionem vidit & audivit facere.

BUCCARANUM. Vide *Boqueranus*.

¶ BUCCARIUS, Lanius, Gall. *Boucher*. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fo. 104. *Vetavit Dominus Gervasius, ne panis ad vendendum præter ab uno pistore apud Sarciacum fieret, vel caro præter ab uno Buccario venderetur.*

¶ BUCCARUM. f. Crustulum, à *Bucca*, os, sic dictum. Concil. Hispan. to. 4. pag. 361. *Ob reverentiam SS. Crucis Sanctorumque imaginibus debitam, interdicitur ne in saccaro Buccarove aut aliis esculentis... Crucem imaginesve Sanctorum depingere liceat.*

1. BUCCEA, pro *Buccella*, Gall. *Bouchèe*. Belethus de Offic. Eccles. cap. 119. *Detur statim unicuique panis Buccea, priusquam recedant.*

2. BUCCEA, Ostium fluminis. Charta an. 1243. in Regesto Tolosano Cameræ Comput. Paris. fol. 59. *Et liceat dicto Bernardo.. facere vel tenere semper in dicto piscario duas Bucceas, vel amplius, ... per quas aqua Garonnæ possit intrare in piscarium & exire. Bucea Meduanæ*, in Charta Goffredi Comitis Andeg. apud Sammarth. in Episc. Andegav. p. 133. Vide Pergaminum in *Bocca*.

BUCCEAVIA, Fretum Abydenum, ex Gallico *Boche d'Avie*, uti vocatur à Villharduino n. 65. & in Hist. Bucicaldi Marescalli Franciæ part. 2. cap. 4. Ita autem appellatur in Epistola Comitis S. Pauli de prima expugnat. Constantinop. apud Godefridum Monachum, voce conflata ex *Bucca*, seu os, & *Avie*, seu *Avius*, vel *Abydus*, quasi *Os Abydi*. *Bucca Abydi*, in Charta ann. 1311. in Tabulis ad Historiam nostram Gallo-Byzant. pag. 81. Vide Notas ad Villhard. pag. 281. 282. Cambro-Britannis *Boch* est mala, bucca, mandibula, *Bochau*, fauces. *Boucaut*, in Consuetudine Bayonensi tit. 4. art. 17. videtur esse ostium fluvii.

BUCCELLA. Gloss. vet. *Buccella*, [illegible]. Joan. de Janua: *Buccella, morsella panis*. Regula Magistri cap. 27. *In quibus omnibus mensis in suos meros quisque Frater de suo pane ternas, non amplius, Buccellas intingat. Buccellæ mundæ*, in l. 5. Cod. Th. de Annonis civicis, &c. *Civis Romanus, qui in viginti panibus sordidis... 50. uncias comparabat, triginta & sex uncias in Buccellis sex mundis sine pretio consequatur.* Ubi *buccellæ* dicuntur panes parvuli rotundi, seu [illegible], uti [illegible] interpretatur Cōstātious Porph. l. 1. [illegible].

BUCCELLA, Hostia consecranda, vel consecrata. Capitula Caroli Mag. lib. 6. cap. 191. *Ut Sacerdotes admoneant viros & mulieres, ut ad basilicas luminaria, & incensum, & Buccellas, & primitias offerant.* Eadem habent Capit. Herardi Archiepisc. Turon. cap. 114. Vide Synod. Matisc. can. 50. Bernoldus Presbyter Constantiensis in Exposit. Ordinis Romani, conqueritur in quibusdam Ecclesiis *oblatas* panis, quæ prisca Ecclesiæ consuetudine ad usum sacrificii à populo fideli ad mensam Domini offerebantur, ad imaginem nummorum, & ad tenuissimam quamdam & levissimam, à veri panis specie alienam, fuisse redactas. Honorius Augustod. lib. 1. *Et quia populo non communicante, non erat necesse panem tam magnum fieri, statutum est in modum denarii formari.* Guibert. lib. 1. Hist. Hieros. cap. 2. *Sicut Buccellæ intinctio non sacramenti peragendi, sed Judæ proditionis fuit ostensio.* Tertullianus lib. de Monogamia, *Buccellas* vocat panes, quos ministri Ecclesiæ mulieribus domum perferendos dabant. Græci vero Constantinopolitani [illegible] appellabant *Buccellam vino intinctam*, seu sacram Eucharistiam, vel panem Eucharisticum intinctum, ut est apud auctorem libri Miraculorum SS. Cosmæ & Damiani cap. 10. quæ quidem vox apud Dorotheum doctr. 18. pro cibo profano videtur accipienda. Vide *Corsned*, *Oblata*.

BUCCELLÆ FABRICIÆ. Vide *Nebulæ*.

BUCCELLARE, Vox Chymicorum, *Cibare*, Joanni de Garlandia in Synonymis Chymicis. Idem l. de Mineralibus ca. 5. *Unum condimentum est salis atramenti exaltatio, & etiam cum corporibus Buccellatio, id est, cibatio, & cum olfactu stanni, & cum olfactu sulfuris.* Perperam editum *abatio*. Infra pa. 111. *Est etiam Buccellatio cum corporibus*. Mox: *Ferrum non cepit Buccellationem.*

BUCCELLARIUS, Cliens, Verna, qui patroni panem edit, buccio, parasitus. Papias: *Assecla, Cliens, Buccellarius*. Alibi: *Parasituli, Buccellarii*. Qua notione usurpatur in Lege Wisigot. l. 5. tit. 3. §. 1. *Quicunque in patrocinio constitutus sub patrono aliquid acquirit, medietas ex omnibus in patroni, vel filiorum ipsius potestate consistit, aliam vero medietatem idem Buccellarius, qui acquisivit.* Anastasius in S. Zacharia PP. p. 80. *Hic beatissimus Papa instituit, ut crebris diebus alimentorum sumptus, qui & Eleemosyna usque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio, à Buccellariis, pauperibus, & peregrinis, qui ad S. Petrum morantur, deportari, eisque erogari.* Sic enim MSS. præferunt, non *Paracellarii*, ut habent libri editi: ubi *Buccellarii* videntur fuisse Pontificis domestici.

Cum igitur Clientes in patroni familia essent, & eorum sumptibus enutrirentur, *parasiti* interdum vocati. Gloss. Isidori: *Scurra, Parasitus, Buccellarius*. Idem Papias: *Parasitus, Buccellarius, Adulator*. Alibi: *Parasituli, Buccellarii*. Ugutio: *Buccellarius, Gluto*. Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Assecla, Buccellarius*. Alibi: *Parasitus, Buccellarius, adulator, vel blanditor*. Althelmus de Laud. Virginit. *Hæc tanta prodigia cernens Claudius Tribunus obstupuit, & corde compunctus, cum 70. militibus, & omni familia, & vernacula clientela, una cum Parasitis & sodalibus credidit in Dei Filium.* Ibid. *A propriis Parasitis & domesticis clientibus.* Vide *Parasitus*.

BUCCELLARII præterea dicuntur stationarii milites, qui panem alicujus edunt ut apud eum morentur, ex voce *buccella*, quæ panem significat. Liber 60. Basilicon tit. 18. [illegible]. Hinc Glossæ laudatæ: *Adsecla, Buccellarius*. Buccellarii igitur sunt custodes corporis, stipatores, armigeri, domestici procerum, cujusmodi fuit *Occylla Buccellarius Aetii*, à quo occisus est Valentinianus III. Augustus apud Gregorium Turonensem lib. 2. Hist. cap. 8. quem cæsum ab *Armigeris* ejusdem Aetii tradit Prosper in Chronico. Ob hanc forte causam *Spatharios* & *Buccellarios*, ambulante exercitu, Imperatorem immediate subsequi jubet Mauricius lib. 2. Strateg. cap. 9. [illegible].

¶ BUCELLARII etiam, si Constantinum Porphyrogenitum audimus lib. [illegible] cap. 6. dicuntur, qui militibus panes ministrabant: sic dicti, inquit, [illegible]. Quod firmatur ab Olympiodoro apud Photium p. 179. qui non modo ait, *Buccellariorum* nomen sub Honorio Aug. primum auditum; sed & *Buccellarios*, à *Buccellato* appellatos. Quid autem sonet *buccellatum*, dicemus infra. Cæterum non placet Jacobi Gothofredi sententia, qui Buccellarios à *bucculis*, id est, uti censet, cassidibus, appellatos scribit ad leg. 1. Cod. Th. de Fabric.

BUCCELLARII denique dicti Galatæ & Maryandini sub extrema Græcia, quod huic ministerio potissimum addicti essent, seu, ut alii probabilius volunt, quod milites Buccellarii olim in ea regione tuenda excubarent in præsidiis locati. Lex. Græc. MS. Reg. Cod. 2072. [illegible]. Eorum vero Provincia [illegible], Cedreno pag. 466. & *Thema Buccellariorum* cæteris Scriptoribus Byzantinis passim dicitur, quod ex

Suida, & Constantino, loco citato, aliisque docent Rigaltius & Meursius, quos non exscribo.

¶ BUCCELLATIO. Vide *Buccellare*.

BUCCELLATUM, *Panis ad usus diuturnitatem excoctus*, inquit Marcellinus lib.17. quo milites in castris pasci solent. Spartianus in Pescennio: *Pistores sequi expeditionem prohibuit, Buccellato jubens milites & omnes contentos esse*. Paulinus Epist.36. *De Buccellato Christianæ expeditionis, in cujus procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes 5. tibi misimus*. Vita S. Joannis Theristæ, num.9. *O Enophorum, mero plenum, ac panis Buccellatum sibi cepit*. Palladius in Historia Lausiaca cap.20. [illegible]. Plinius lib.1. Medic. cap.6. *Post hæc superimittis panicellos de Buccellatis, quos conficis ita: Buccellati optimi bene conditi, tunsi, & cribrati farinæ lib.4. &c.*

Putant quidam *Buccellatum* dici, quod milites, cum ciborum, aut panis penuria laborarent, confractum, & in minutiores dissectum partes, in lagenam aqua plenam, quam *buccellam* appellabant, mitterent, quo madefieret, & facilius manducaretur. Heraclides cap.6. *Confractum, atque in partes redactum modicas, Buccellatum in lagenas misit*. Sed à *Buccella* deductum vocabulum magis arridet. *Buccellatum* tenuem fuisse panem docet Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 2062. [illegible]. Atque ita usurpatum ab Italis docet Ammiratus in Familiis Neapolitanis tom.1. pag.55. *Nella patria mia, & ne' luoghi vicini a lei, chiamasi hoggi Buccellato quella sorte di pane, che in Napoli chiamano Tortano di sancto Ausimo, dall' esser in modo d'una ruota attorto, & aperto nel mezzo, che assomiglia à un cercino*. Vide leg.1. Cod. de Erog. milit. ann. Mauricium, & alios a Rigaltio, Meursio, Cerda, Henr. Valesio, Rosweido, Jacobo Gothofredo, &c. laudatos Scriptores.

BUCCELLUM, Insitionis species, de qua Petrus Crescentius lib.2. de Agricult. cap.22. *Modus igitur*, (insitionis) *qui vulgariter dicitur, ad Buccellum...fiat hoc modo: Buccellum parvum grossitudine pollicis longum, cum gemma in medio de novo surculo elevetur, in novo surculo ejusdem grossitudinis, suo cortice in tres vel quatuor partes scisso & denudato ponatur, &c.* Forte à voce Italica *buccia*, à *buccia*, quæ proprie florum cortex dicitur, vel theca sive siliqua legumin um, &c. unde ad pellem humanam transiit.

BUCCELLUS, Vide *Boucellus* post *Butta* 3.

BUCCERIUS, Macellarius, nostris *Boucher*, in Statuto apud Richardum de S. Germano ann. 1022. [*De jure Buccerioriorum pro bove vel vacca remittuntur g.3. pro porco gr.3. pro ariete gr.2. pro agno gr.2.*] *Bucceria*, Macellarium, in vet. Charta apud Ughellum tom. 3. pag.487.

BUCCHA, Apertura fluvii, ex qua derivantur aquæ. Vide Statuta Mediolan. part.2. cap.329. [& infra vocem *Rugia*.]

¶ BUCCIA. Vide *Bussa*.

BUCCINA, Spatium, intra quod *Buccinæ* clangor audiri potest. Cosmas Pragensis in Chron. Bohem. *Plures insimul conglobati, non longius quam unius Buccinæ, in altera rupe inter arbusta urbem ædificant*. Leonis Tactica cap.9. §.66. ex versione Joannis Checi: *Levibus etiam præcipies, ut longius ab acie quam Buccina exaudiri potest, ne discedant*. Absunt à Gr. Meursii, *Buccina porcalis*, in Lege Bojor. tit.3. cap.10. cornu, quo utuntur subulci. Editio Heroldi tit.39. habet *Bucina*, quomodo recentiores Græci [illegible] dicunt. Gloss. Lat. Gr. *Bucinum, tuba,* σάλπιγξ. *Bucinam* etiam neutro genere dixit Plinius.

BUCCINUS, BUCINUS, *Clamor buccinæ*, Ugutioni. Beda lib. de Orthograph. *Buccina est, qua signum dat Bucinator. Bucinus, ipse canor ex hac editus*.

BUCCINA AURIS, Pars auris, qua sonus immittitur: le *Tambour*, apud Fridericum II. Imp. lib.1. de Venat. c.25.

¶ BUCCINÆ PELLES. Vide *Bucens*.

¶ BUCCINARE, Exstimulare, animos addere; quod Buccinæ clangore milites ad pugnam excitari soleant & commoveri. Acta SS. Junii to.5. pag.81. F. de S. Æmiliano Episcopo: *Quod videns consolator beatissimus suos Buccinavit, & istis consolatoriis affatur verbis, dicens, &c.*

¶ BUCCINERIUS, Buccinator, qui clangit buccina. Hist. Dalphin. to.1. pag.64. col.2. *Quorum equi in numero mille & ducentorum...venales, per Buccinerios una cum armaturis in magna quantitate fuerunt expositi, venditique & liberati*.

¶ BUCCINISTA, Eadem notione, in Actis SS. Julii tom.3. pag.105.

¶ BUCCINUS. Puerile crepitaculum, cymbalum, Gall. *Hochet, Grelot*. Histor. Dalphin. to.2. pag. 282. *Item, pro factura* XXV. *Buccinorum de argento pro Domino Andrea*, (filio Domini Dalphini) *& pro reparatione unius candelabri, &c.* XVIII. *gros.* & paulo post: *Pro factura* XXV. *Buccinorum pro eodem*. hoc est, unius crepitaculi *Hochet* constanti XXV. cimbalis *Grelot*.

¶ BUCCO, *Garrulus, quod cæteros oris loquacitate, non sensu exsuperet*. Gloss. Isid. Papias MS. *Buco, Garrulus ceteros loquacitate vincens, vel stultus*. In Gloss. Aniciensi MS. *Buco, Garrulus*; in San-German. n.501. *Buccones, stulti, rustici*. Papias habet *Boccones*, ut in hac voce dictum est. Vetus Gloss. apud Turnebum Adversar l.28. c.5. *Bucca stultus*, Gloss. Lat. Gr. *Bucco*, [illegible]. Hæc copiosius, cum *Bucco* legatur apud Plautum Bacch. 5.1. & Apuleium Apol. p.325. Non omisimus, quod desideretur in omnibus fere vulgaribus Glossariis.

1. BUCCULA, pro pusilla bucca, osculo, labellis, usurpasse Suetonium & Apuleium pridem observatum: & in Architectura apud Vitruvium, quid eadem vox sonet, docuere pariter Bernardinus Ubaldus, Philander, & alii. At *Buccula*, seu *Bucula*, qualis fuerit armorum species apud cæteros Scriptores, non omnino planum ac exploratum, tametsi plerique in eam iere sententiam, post Turnebum lib.9. Adversar. cap.16. ut existimarent esse cassidis partem, quæ demissa *Buccam* tegit. Sed procul à vero, nisi ipse fallar, aberrant: nihil enim aliud est *Buccula*, quam *umbo* clypei, seu scuti pars eminentior, & media. Glossæ Isidori: *Angia, ferrum Buculæ scuti*. Eædem: *Ancile, scuti Bucula*. Gloss. Lat. Græc. *Buccula*, [illegible]. Glossæ Græc. Lat. [illegible] *Ummo*, seu *Umbo*. Ugutio: *Buccula, umbo scuti*. Porro ut Latinis Scriptoribus *Umbo*, pro ipso clypeo usurpatur, ut apud Statium:

Jam clypeus clypeo, umbone repellitur umbo.

ita & *Buccula*, apud Livium: *Galeas Buccula sque tegere*. Sed præ cæteris id firmat Juvenalis Sat. 10. vers. 133. ubi trophæi apparatum describit:

Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de casside Buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victaque triremis
Aplustre, & summo tristis captivus in arcu,

Nam inter *spolia, quæ tropæis solent affigi, bello erepta*, ut est apud Scholiastem, clypeus recenseri debuit, uti passim vetera monumenta & numismata satis convincunt, in quibus tropæa efficta conspiciuntur, ubi & scuta ac clypei à cassidibus dependent, vel certe iis subesse solent. Non igitur mirum, *Bucculas* à cassidibus non semel distingui, ut diversas, in leg. 1. Cod. Th. de Fabricens. *Octo apud Antiochiam cassides, totidemque Bucculas, &c.* Frustra enim toti-

totidem adjiceretur, si *Buccula* pars fuisset cassidis. Neque aliter usurpat Capitolinus in Maximino juniore: *Fecit & spathas argenteas, fecit & aureas, fecit & galeas gemmatas, fecit &* Bucculas, id est, clypeos. Proinde *Buccularum structores*, apud Paternum in l.ult.D. de Jure immun.sunt clypeorum confectores.

Sed & *Bucculam*, pro ipso umbone clypei usurpavere Scriptores inferioris ævi, atque in iis Aimoinus lib. 4.de Miracul.S.Benedicti cap.11. *Buculam clypei, quo suus tegebatur adversarius, fortiter perculit, quæ clavicults, quibus affixa tenebatur, avulsis, longius resiluit, moxque manus adversarii nuda apparuit: quippe foramen in clypeo fuerat, quod Bucula protegebat, deintus semipedali affixa ligno: quo manu retento, gravem ille Roberti adversarius verteret clypeum.* Quin etiam nostri eam scuti partem *Boucle* vocabant. Le Roman *de Garin* MS.

De soil escu qui est peint à azur bis,
Desoz la Boucle li a fret & maumis,

Alibi:

Rois Amadas vet ferir un Gascons.
Desos la Bocle li perça le blaçons.

Hic enim *blaçon* & *blazon* idem valet quod scutum, vox fecialibus nostris hac notione familiaris. Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Froissent ces biaumes, depiçent li Blason,

Infra:

Y vait, feri Guintran devant sor lo Blason.

Chronicon Bertr.Guesclini MS.

Les lances en leur poins, & au col le Blazon.

Cum vero hac parte aversa clypeus brachio militis innecteretur, inde quibusvis fibulis, *Boucle* nomen mansit. Sed & etiam ab hac clypei parte, toti clypeo, *Bouclier* apud nos appellatio indita. Aresta Pentec.an.1288. in Reg.B.fol.78.*Ordinatum fuit in præsenti Parlamento, quod nullus portaret Parisius cultellum ad cuspidem, nec Beclorium, nec ensem, &c.* *Buccula* porro, umbo clypei appellatur, quia in umbone effingebatur ut plurimum vultus, aut facies vel viri, vel animantis, cujus *Bucula*, seu os, medium obtinebat, uti passim vetera monumenta repræsentant.

¶ 2. BUCCULA, pro *Buccina*, in Carmine de varia fortuna Ernesti Bavariæ Ducis apud Marten. Anecdot.to.3.col.321.

Haud mora concutitur lituis clangentibus aer,
Raucaque terrificos emugit Buccula cantus.

¶ BUCCULARE. Vide *Bauca* 1.

¶ BUCCURIO, f.Cella lignaria, Gall. *Bucher*. Computum Fr.Chaberti an.1347.to.1.Hist.Dalph.pag. 85.*Sicut protenditur murus de versus Buccurionem.*

BUCCUS, Hircus, Gallis *Bouc*. Lex Salica tit.5. §.3.*Si quis Buccum furaverit*, 600.*den.culp.jud.* Gregorius Turonensis lib.9.Hist.cap.23.*Ferebant hunc esse superbum, & ob hoc à nonnullis Buccus validus vocitabatur.* Ubi quidam *olidus* legunt, quod magis placet, cum male oleant hirci. *Pelles buccinæ*, apud Chrodegangum Episcopum Metensem in Regul.Canon.cap.41.

¶ BUCEA. Vide *Bussa*.

BUCECARLUS. Vide *Bascarla*.

¶ BUCELLARII. Vide *Buccellarii*.

¶ BUCER, *Pecus bubulum*. Janssonius in Auctario Glossarum Isidori.

¶ BUCEUS, Navigii grandioris genus. Ogerii Panis Annal.Genuens.ad ann.1206.apud Murator.to.6. col.394. *Dominus Johannes Potestas quatuor armavit galeas, quæ versus Provinciam proficiscentes duos magnos Pisanorum Buceos ceperunt, Januamque miserunt.* Vide *Bussa*.

¶ BUCHA, Truncus, stipes, Gall.*Buche*. Pancarta MS.titulorum Abb. S.Stephani de Vallibus apud Xantones Charta 1. *Non teneantur scindere illa die ex debito nisi quilibet duas salmatas & ad Bucham appertandum de nemore.* Vide *Calcitrarium*.

¶ BUCHAGIUM, Lignatio, Gall. *Chauffage*. Ibidem: *Ad ligna scindenda ad opus chaufagii Abbatis & Conventus in illis locis, in quibus Abbatia chaufagium suum sive Buchagium percipere consuevit.*

¶ BUCHAMEN, Fontis apertura, à *Buccha* quod idem sonat. Vita MS.S.Winwaloci: *Et a quodam lucidissimi fontis Buchamine gemmatus, ex profundo terræ noviter erupto.*

BUCHARIUS, Lignator. Lambertus Ardensis pa. 117.*Fossarii, ligonistæ, & oneratores, & Bucharii, aliique firmitatis operatores & magistri.* Charta Herimanni Episcopi Metensis apud Meurissium pag. 379. *Provideat ne...qui mercatorum maxime Buchariorum se subtrahant, &c.* Ubi videntur esse carnifices, *Bouchers*.

BUCHERIA, apud Innocent.III.PP. lib.9. Epist. 55.sic appellatur in Monasteriis *Balia*, seu *Præpositura*, quæ circa lignationem ad Monachorum usus versatur, Gall.*Bucherie*.

¶ BUCHINA, pro *Buccina*. Nicolaus Specialis de Reb.Siculis lib.1.cap 14.apud Murator.to.10.col.933. *Nonnulli tubis & tibiis, lichinis & Buchinis, aliisque similibus terribiliter intonabant.*

BUCHIRANUS. Vide *Boqueranus*.

¶ BUCHSEN, Vox Germanica, Sclopus, sclopetum. Ludewig.Reliq.MSS.to.4.pag.444. ex Chronico Episcoporum Merseburgensium: *Octo bombardas cum quibusdam dartis Buchsen contra inimicorum insultus disposuit.*

¶ BUCIA. Vide *Bussa*.

BUCIDA, *Qui boves mactat*, in Gloss. Sax. Ælfrici. Vide *Boscida*.

¶ BUCILLA, *bucis*, *Buccella*. Supplem. Antiquarii.

¶ BUCINARIA, *Voces*. Gloss. Isid. Barthius Advers. 14. 8. mallet *Buccinariæ voces* quasi à sonitu buccinatorum; Grævius vero *Bucina*, *Vocina*, quia hæ duæ voces unum sunt Isidoro lib.18. Orig. cap. 4.

¶ BUCINUM, Clangor buccinæ, Isidoro lib. 13. Orig. cap.4.& in Vet.Gloss.San-German.num.501.Vide in *Buccina*.

¶ BUCINUS. Vide *Buccina*.

¶ BUCIUS, Idem qui *Buceus*. Ogerii Panis Annal. Genuens.ad ann.1204.apud Murator.to.6. col. 388. *Contigit autem quod quadam die mensis Septembris sagittea una Pisanorum centum remorum cum Bucio uno octuaginta remorum venit de partibus de infra mare, & ceperunt Bucios qui per ripariam illam ibant.* Bartholomæi Scribæ Annal. Genuens. ad ann. 1226. ibidem col.444.*Quare prædictus Potestas galeas quatuor & duas sagitteas & Bucium magnum....armavit.* Statuta Massil.pag.570. *Nemo audeat bruscare....in portu Massiliæ navem neque Bucium.*

BUCKSTALL, Servitii vel tributi species apud Anglos, de qua in Monast.Anglic.to.2.p.827.

☞ *Buckstall* Anglis est majoris retis species; est etiam servitium quod à vassallis seu tenentibus domino venanti debetur. Privileg.de *Sempingham* apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Et sint quieti de chevagio, hondpeny, Buckstall & tristris, & de omnibus misericordiis, &c.* Addit autem idem *Blount* ibid.ex 4. Inst. fol. 306.*Buckstals, i. ubi homines convenire tenentur, ibidem convenire ad stabliam faciendam circa feras & ad easdem congregandas quietum esse de hoc servitio, quando dominus chaseaverit.* Vide *Carno*.

BUCLEAMEN, Saxonice heort-hama, in Gloss. Ælfrici: id est, cordis tegmen, val curis, clypeus forte seu *Buccula*, de qua egimus, qua pectus tegitur.

¶ BUCO. Vide *Bucco*.

BUCTUS, Finis, extremitas, ex Gallico *Bout*. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 49. *Juncturam autem illam alarum, à qua incipiunt decem pennæ majores forinsecæ, quam quidem vocant humerum, & alii Buctum alæ dicunt, &c.* Gallis *le bout de l'aile*.

¶ 1. BUCULA, Umbo. Vide *Buccula*.

¶ 2. BUCULA, *Pascua*. Gloss. Isid. f. *Bucultæ*, inquit Barthius Adversar. 14. 8.

¶ 3. BUCULA, *Corveia* species cum pari boum. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 53. *Winegaudus... habet de terra arabili bunnaria* III. ... *& facit inde Buculas*. Ibidem: *Habentem de terra arabili bun.* III. *& facit inde Buculas*.

¶ BUCUS, *est garrulus, qui ceteros oris loquacitate non sensu superat, secundum Isidorum*. Vocabul. utriusque juris. Vide *Bucco*.

BUDA, *Storea*. Gloss. Camberonense, *Buda, stramentum lecti de biblo, id est, papyro*. Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. & Papias: *Buda, storia*, ubi legendum *storea*. Servius ad 2. Æneid. *Ulvam dicunt rem, quam vulgus Budam vocat*. Pelagius libello 10. n. 76. *Videns autem Ægyptius vestitum mollibus rebus, & Budam de papyro, & pellem stratam sub ipso*. Perperam igitur inde nostrum *Boue*, id est, lutum, accersit vir doctus.

☞ In Glossis Isid. habetur *Buda*, *Historia*, pro quo legendum *Storia*, vel potius *Storea*, nisi forte magis arrideat correctio Barthii, qui Adversar. 14. 8. pro *Buda* censet scribendum esse *Buga* vel *Bugia*, quæ vox fabulam hodieque Italis notat. Historia autem etiam vere Latinis Scriptoribus mendacem fabulam denotat non raro. Alteram notionem eędem Glossę Isid. subjiciunt voci *Budę*: *Buda, Ornamenta regalia vel camelorum*: Sed pro *Buda* legendum *Bulla*, jam annotarunt Martinius in Lexico ad vocem *Bulla*, & Grævius ad hunc ipsum locum Isidori.

¶ BUDELE, Germanis *Beutel*, Belgis *Budel*, seu *Buydel*, Saccus, Incerniculum, Cribrum farinarium, Gall. *Bluteau*. Codex MS. Ecclesiæ Coloniensis ex Bibliotheca Cathedralis Atrebat. *Magister coquinæ providebat sal pistrino & Budele & carbones in hyeme, & fagimen ad ologmus, & barmus*.

1. BUDELLUS, Calamus, vulgo *Boudelle*. quasi *bout d'aile*, alæ pars inferior. Joannes de Garlandia de Mineralibus pag. 155. *Accipe de sale alKali, & cum in aliquo Budello solve, &c.* [*Budelli* voce potius hic intellexerim Lagenam, quam calamum. Quis non videat in Lagena facilius, quam in calamo salem dissolvi? Vide *Busta* 3.]

¶ 2. BUDELLUS, Idem qui *Bedellus*, Apparitor, de quo plura in voce *Bedelli*. Leibnitius Scriptor. Brunsvic. to. 2. p. 470. de Ecclesia S. Matthæi in Brunswic. *Anno Domini* MCCXCIII. *Dux Albertus certam libertatem dedit clero per totam terram & ducatum Brunswick, ita quod nullus Advocatorum seu Budellorum deberet se intromittere de bonis presbyteri defuncti neque exactiones seu exuvias tollere seu postulare, prout in privilegiis suis liquide continetur*.

¶ 3. BUDELLUS, Intestinum. Acta SS Julii to. 1. pag. 585. C. in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Quod prapellentis tussis impulsu quidam Budellus dislocatus circa latus se traxit*. Vide *Botellus*.

¶ BUDIA, Annonæ species. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Appendicumque terram & de Budia unam garbam*. Vide *Bulges* & *Buga* 3.

BUDINGUM, [BUDING.] Charta Henrici III. Imp. ann. 1056. pro Monast. S. Maximini Trevir. apud Nicol. Zillesium: *Si cujus bona vel prædia propter aliquam culpam vel querimoniam in placitis Abbatis, id est, Budingum, dominicata, vel publicata fuerint, omnia Abbatis erunt, nisi bonis eisdem, postquam villici Abbatis ea in custodiam susceperint, se quilibet temere intromiserit*. [Alia ejusdem Imperatoris apud Marten. Collect. Amplis. to. 1. col. 431. *Quotiens vero Abbas vel suus villicus apud Brunwilre, vel qualibet in loco infra terminos Abbatiæ placitum habere voluerit, quod vulgariter Buding dicitur, id suæ sit potestatis*.]

¶ BUDOCUS. Vide *Buzeucus*.

¶ BUESUS, Navis species. Jacobus de Vitriaco Hist. Orient. lib. 3. apud Marten. Anecd. tom. 3. col. 287. *Tempore Almerici Regis venit Comes Galterus de Montebeliart in terra Jerosolymitana, & armavit quinque galeas & duos Buesos, & ivit in terram Ægypti*. Vide *Bussa*.

BUDLAFLA, in priscis Sueonum Legibus, dicebatur citatio in jus in causis ordinariis per baculum, quem *Baculum notitia*, vel *Nunsiatorium* vocabant. Hunc judex nota utrimque inustulata emittebat singulum singulis territorii quadrantibus, ut per manus vicinorum extraditus, & facti notitiam simul & comparendi mandatum circumferret: quomodo non judicia tantum, sed & promiscue omnes conventus publici indicti fuerunt, ubi de casu aliquo extra ordinem deliberandum erat, aut judicandum. Erat autem hic baculus nunciatorius effectus ad modum rei, de qua in Conventu tractatio instituenda fuit, ut si res sacra, crux lignea: si homicidium, ligneum telum, aut securis emitteretur. Ita Johann. Stiernhooxus lib. 1. de Jure Sueonum vetusto cap. 6.

¶ BUDTEIL, Jus in supellectilem defuncti. Charta Friderici I. Imper. an. 1182. apud Tolnerum Hist. Palat. inter Instr. pag. 56. *Sicut enim præfatus Imperator omnes Spirensis civitatis inhabitatores, undecunque venerint, vel cujuscunque conditionis fuerint, à consuetudine nefanda & nequissima, qua vulgo vocabatur Budteil, suos quoque hæredes prorsus exemit, & ne aliqua persona major vel minor, non advocatus, non eorum naturalis dominus, illis morientibus, de eorum suppellectibus quicquam auferre præsumeret, finaliter interdixit*. Vide *Bidella*.

BUFALUS. Vide *Bubalus*.

BUFETAGIUM, BUFETAGIA, Vectigal, quod præstatur pro *vini bibitione* in tabernis, dictum quasi *Buvetage*, *Buveterie*, unde nostri *Bufet* vocant *Abacum*, in quo pocula vinaria, & alia ad mensam reponuntur. Aresta Pentecost. ann. 1265. in 1. Regesto Parlamenti fol. 143. *Cum Fratres Domus Dei Pontisarensis peterent quandam costumam, quæ dicitur Bufetagium, sibi solvi ab Abbatissa & Monialibus B. M. Regalis juxta Pontisaram, de vino ipsorum quod vendunt in taberna apud Pontisaram, ratione Bufetariæ sibi data à D. Rege apud Pontisaram, &c.* Tabularium S. Maglorii Parisiens. fol. 107. *Erant in possessione habendi & percipiendi coustumiam, quæ vocatur Buffeterie, in domo sua sita Parisius in vico S. Martini extra muros*. [Charta anni 1314. è Tabulario S. Martini Pontisar. *Monachi S. Martini de Pontisera eximuntur à Bufetagio, liagio & triagio vinorum venditorum ad brochiam, Gal. ad broche, in cellario suo de Pontisera*.]

¶ BUFETUM, à Gall. *Buffet*, Abacus. Chartularium S. Cornelii Compend. *Hæc sunt nomina utensilia de Ruminiaco... unum tapetum, tria scrinia ferrata, unum Bufetum*.

BUFFA, Alapa, Occitanis *Bufa*. Gloss. Lat. Gall. *Alapa, Buffe*. Catholicon Armoricum: *Avnat, Gall. Buffe, Lat. hæc cervica*. Item: *Buffeter, Alapizo*. Charta Philippi Reg. pro Ecclesia S. Mederici Parisiens. an. 1273. *Item super verbis contumeliosis, alapis, sive Buffis, melleis sine sanguine, &c.* Berrius in Hist. Caroli VII. *Boucicaut avoit donnè une Buffe audit Gravile par jalousie d'une Damoiselle*. Le Roman de Renard MS.

Del

Del point li donne tel Buffet,
Del cul li fit faillir un pet.

Et Italico *buffa*, quæ est ea pars cassidis, per quam mittitur spiritus, vox, ut videtur, formata. Qui enim alapam alicui infligit, dicitur ironice caput vel genas illius galea operire ac tegere, *Couvrir la joue*; quæ est vulgaris apud nos loquendi formula. *Bofetada* dicitur trina illa colli percussio in Militaribus inaugurationibus, de qua in v. *Alapa*, in Chronico Roderici Campiatoris cap. 1. *E mando lo llamat Ruy Diaz, & cinnole el espada, y le dio paz en la boca, e non le dio Bofetada, como era costumbre.*

BUFFETUS, [vel BUFFECTUS] PANIS, in Statut. Veronens. lib. 4. cap. 109. Panis siligineus, Ital. *Pane Buffeto.* [Acta SS. Maii to. 1. pag. 339. in additionibus ad vitam S. Antonini n. 14. *Jussit afferri albissimum panem, quem vocant Buffettum.*]

BUFFONES. Scurræ, Gallis *Boufons*. Breviloq. *Goliardi, Buffones, Joculatores.* Synodus Saltaburg. an. 1310. cap. 3. *Clerici... qui se joculatores, seu goliardos faciunt, aut Buffones, &c.* Vide *Goliardus*. Jo. Villaneus lib. 7. cap. 88. *Onde di Lombardia, e di tutta Italia vi trabavano Buffoni, e bigheras, & huomini di corte.* Salmasius ad Tertullianum de Pallio: *Scurras, mimarios, & scenicos, placentariosque Buffones hodie vocamus. Atque ita veteribus vocabantur, quod buccas inflarent in mimo, alapis accipiendis, ut validius sonarent.* Adamantius Martyrius: *Buso*, ενεργετικ, &c. Malim a *Buffa*, quod mimi ac scurræ invicem sibi alapas ac *buffas* infligentes, risum spectantibus moveant. Vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Ital. in *Buffone*.

¶ BUFFONIA, Scurrilis jocus, Gall. *Boufonnerie*. Vide locum in *Ribaldi*.

¶ BUFFREDUS, Major turris, Gall. *Beffroy*. Hist. Harcur. to. 4. p. 1009. ex Chronico MS. Beccensis Abbatiæ: *Congruit consilio & auxilio Baronum, Militum ac vicinorum eam fortificare... & capellas circa chorum, & alias aperturas lapidibus obstruere, ipsamque Ecclesiam & Buffredum cum turribus Ecclesiæ, Capitulumque cingere propugnaculis ac fossatis circumdare.* V. *Belfredus*.

¶ BUFLUS. Vide *Bubalus*.

¶ BUFONES, apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 717. Iidem qui *Buffones*.

¶ BUFURDIUM. Vide *Bobordicum*.

BUGARI. Vide *Bulgari*.

BUGATA. Contract. Datior. Bergom. lib. 2. cap. 6. *De omnibus vasis lapideis, de Bugatis, de bronzio, &c.*

BUGENS, *Spado*, Papiæ. [MS. Ecclesiæ Bituric. & vet. Glossarium MS. San-German. num. 501. *Bugeus, Spado.* Avicinis, *Buge*.] Vide *Bigens*.

BUGERI. Vide *Bulgari*.

¶ BUGEUS. Vide *Bugens*.

1. BUGIA. Ædicula, Gallis *Bouge*. Libertates oppidi Jalleronis, apud Guichenonum in Histor. Bressensi pag. 106. *Pro domibus, graugiis, Bugiis, &c.*

2. BUGIA, Italis est mendacium: de qua voce vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ.

BUHORS, in Tabulario Sandionysiano. Charta an. 1230. Kal. Maii: *Guido dictus Caprosiæ vendit justitiam & Advocatiam Conude, & troffas fæni, & redditus, qui vocantur Hayes, & teusamenta, sita in avena, & denarios, & quosdam redditus, qui vocantur Buhors & corveias de racbiis & fossatis.* Ubi *Buhors* sumitur, ni fallor, pro præstatione, quæ fit pro facultate bohordandi, seu hastiludio decertandi. Vide *Bohordicum*. In Computo Domanii Comitatus Pontivi ann. 1405. hæc leguntur: *Des revenus des Buhos du Gard les Rue, neant cest an, pour ce qu'il n'y eu a aucuns durant le temps de ce compte.*

¶ BUHURDARE, BUHURDICIUM. Vide *Bohordicum*.

BUIBLOTA, in Legibus Alfredi. [Vide *Outhrou*.]

¶ BUIEUS, Buxeus, Gall. de *Buis*. Spicil. Fontanel. MS. pag. 232. *Pecten Buieus cum vagina.*

¶ BUINARIUM, Modus agri, idem ac *Bonuarium*, Gall. *Bonnier*. Charta Clodovei Reg. Franc. ann. 638. to. 3. Hist. Paris. pag. 20. *Habentem ab introitu suo usque ad alveum Materna fluvii Buinaria duodecim.*

¶ BUIRA. Ita Cremonenses suum appellabant *Carrocium*. Vide in hac voce.

¶ BUISTA. Vide post *Buxis*.

¶ BULCUS, Certus agri modus, ab Anglico *Bulk* Magnitudo. *Madox* Formulare Anglican. pag. 179. *Ingeram de Dumard... Sciatis quod Ricardus filius Hugonis calumniavit in Othefelvia unam virgatam terræ & tredecim acras de dominio, & terram trium Bulcorum & dimid. & unam cotlaadam.*

¶ BULDIELLUS, an *Balteus*, Gall. *Baudrier*? Tabularium Burguliense: *Ego Hubertus miles de Castro Salmuro habebam vicariam de seniore meo Alamo Cavuone casico, quam concessi monasterio Burguliensi. Accepi ab ipsis Monachis solidos mille & senior meus Alanus ducentos solidos. Fuit unus loricus in pretio valde bonus, & unus caballus. Filii vero ejus Alanus & Beraerius duos Baldiellos habuerunt, Mater vero Odonis senioris nostri habuit unam unciam de auro & sepias mille. Regnante Roberto Rege, imo dominante Jesu Christo Rege æterno.*

¶ BULECTA, Genus tributi, apud Rymer. tom. 12. pagina 283. *Sine solutione alicujus dacii, pedagii, passagii, vectigalis, gabellæ, Bulectarum, &c.* Vide *Brevetum* in *Brevis*.

BULENGARIUS, BULENGERIA. Vide *Boleudegarii*.

¶ BULERGIS, *Consiliarius*. Papias MS. Græcis Βουλευγος, idem.

BULETARE, Farinam incernere, cribro secernere, Gall. *Bluter*, [ab Armorico *Bleut*, Farina purior, unde dictum, *Buletare*, pro *Bleutare*.] Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Bened. cap. 6. *Vas & locum, quo farina Buletari debet.*

BULETELLUM, Cribrum farinarium, nostris *Bluteau*, apud Matth. Paris an. 1202. pag. 145.

BULGA. Papiæ: *Saccus torcus*. Sed legendum *scorteus*. Festus: *Bulgas Gallis sacculos scorteos vocant.* Gloss. Saxon. Ælfrici: *Bulga*, Hydig fæt, i. vas ex corio confectum; Galli *Bouge* vocant. Eadmerus l. 2. Vitæ S. Anselmi cap. 27. apud Surium: *Bulgæ & manticæ referatæ sunt.* Vocem retinent etiamnum Cambro Britanni, quibus *Bolgan*, est *Bulga*, [Armorici *Boulchet* appellant.] De vocis etymo consulendus præterea Goropius Bekanus l. 1. Gallic. p. 15. Adde præterea Steph. Paschasium in Disquisit. Francicis lib. 8. cap. 2.

BULGIA, Idem quod *Bulga*. Willelmus Malmesb. lib. 1. de Gestis Pontific. *Bulgias & manticas eorum efferri & expilari jussit.* Alibi *bulgas* habet, lib. 4. Hist. pagina 128. *Manticis omnibus & Bulgis in medium prolatis.*

BULGETARIUS, Bulgarum venditor. Gloss. Gr. Lat. *Bulgetarius*, Βουλγεττοπώλης. βουλγίδιον Græci recentiores dicunt, *Bulgetta*, nostris *Bougette*. Nicetas in Man. lib. 6. n. 5. Vide Meurs.

BULGARI, BUGARI, BUGERI, Hæretici, qui vulgo *Albigenses* in Francia, alibi *Paterini*, *Cathari*, &c. Manichæorum asseclæ. Matth. Paris an. 1238. de quodam Roberto Dominicano scribens, qui in Flandriam missus est cum officio Inquisitoris: *Ipsos autem nomine vulgari Bugaros appellavit, sive essent Paterini, sive Joviniani, vel Albigenses, vel aliis hæresibus maculati.* Philippus *Mouskes*, de eodem Roberto:

Si estoient Bougre nommè,
De fausse loy pris & prouvè, &c.

Vide

Vide Matth. Westmonast. an. 1236. [Et infra in voce *Pisti*,] Monacbus Altisiod. ann. 1201. *Ervaudus Miles, hæresis illius, quam Bulgarorum vocant, coram Legato arguitur*. Idem an. 1206. *Hæreticos, quos Bulgaros vocant, vehementer studuit infestari, ejusque instantia actum est, ut plerique rebus suis exinanirentur, exterminarentur alii, alii cremarentur*. Anno denique 1207. satis docet idem Scriptor, eosdem fuisse *Bulgaros* cum Albigensibus: *Per idem tempus Bulgarorum hæresis execranda, errorum omnium fæx extrema, multis serpebat in locis, tanto nocentius, quanto latentius; sed invaluerat maxime in terra Comitis Tolosani, & Principum vicinorum*. Adde Nangium in Chron. eod. ann. 1027. Hist. Francorum MS. quæ exstat in Bibl. Memmiana, ann. 1223. de Philippo Aug. *Envoia son fils en Albigeois pour destruire l heresie des Bougres du pays*. Alia, quæ desinit in an. 1322. ad an. 1225. *En cest an fist ardoir les Bougres freres Jeans, qui estoit de l' Ordre des Freres Prescheurs*.

Bulgarorum hæresim à detestando Manichæo originem sumpsisse, auctor est Albericus in Chronico MS. an. 1239. ubi ejusmodi hæreticos in Campania ignis supplicio damnatos refert: sic enim obtinuit S. Ludovico imperante. Stabilimenta ejusdem S. Ludovici lib. 1. cap. 83. *Se aucuns est soupeçonné de Bouguerie, la Justice le doit prendre, & l'envoier à l' Evesque; & se il en estoit prouvez, l'on le doit ardoir*.

Bulgaros vero Albigenses hæreticos appellarunt nostri, quod Bulgari eorum hæresi maxime infecti essent, qui eam ab Orientalibus & Græcis Manichæis hauserant, Basilio Macedone imperante, uti fusius narrat Petrus Siculus in Hist. Manichæorum statim initio: deinde quod eorum summus Pontifex, cui cæteri ejusdem sectæ ministri obnoxii erant, in Bulgaria sedem fixisset. Episcopus Portuensis in Epistola apud Matth. Paris ann. 1223. *Ille homo perditus, qui extollitur supra omne quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet perfidiæ suæ præambulum hæresiarcham, quem hæretici Albigenses Papam suum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat*. Reinerus lib. contra Valdenses cap. 6. recensens Ecclesias, uti vocabant, Catharorum, qui iidem sunt cum Valdensibus & Bulgaris, *Ecclesiam Bulgariæ* nominat, à qua cæteras profluxisse ait p. 71. & cui præfuisse subdit *Episcopum & Filium majorem Ecclesiæ Bulgariæ appellatum*, pag. 78. Vide Marcam lib. 8. Hist. Benearn. n. 2. & seqq.

Interdum Bulgari, seu *Bougres*, dicti κ[illegible]. Regestum Arestorum Parlamenti *Bougrerie, si est habiter avec les bestes*. Vetus Franciæ Consuetudinarium: *Le haut Justicier a la punition de Bougerie, & la doit la Justice temporelle faire ardoir*.

Denique *Bulgaros* vocabant nostri usurarios omnes, quia ejusmodi hominum genus usurariis mercimoniis operam dabant. Matthæus Paris an. 1255. *Ipsi usurarii, quos Franci Bugeros vulgariter appellant*. Vetus Rotulus an. 1233. *Pro rebus fusiendis Caorsini capti propter Brogristiam 7. libr. &c.*

BULGETARIUS, Bulgia. Vide *Bulga*.

¶ BULGULA. Vide *Bolluca*.

¶ BULIO. Vide *Bullio*.

BULLA. Hujus vocis varias notiones complexus est Ebrardus Bethuniensis in Græcismo:

> *Bulla, tumor laticis, nola, sidus, gemma, sigillum,*
> *Bulla notat gemmam, stellam, vestem puerorum,*
> *Ornamenta fil... Bullas, & balthea figunt.*

Quid Latinis *Bulla* sit, hic non disquiro: observo tantum, Scriptoribus inferioris ævi ita appellari ornamenta quædam orbicularia, à quibus vox, *Boule*, apud nostros originem sumpsit. Jo. de Janua: *Ut generaliter dicatur, omnia ornamenta aurea vel argentea, quæ fiunt quasi inflata, Bullæ dicuntur*. Gloss. Isid. *Bullæ, ornamenta regalia, vel camelorum*. Mox: *Bullæ, stramenta regalium camelorum*: leg. *ornamenta*, quomodo apud Papiam: *Bullæ, Ornamenta regalium puerorum, vel equorum, dictæ, quod sint similes bullis, quæ in aqua inflantur*. Vetus interpres Juvenalis sat. 5. *Antiquitus nobilium pueri Bullas aureas habebant: pauperum de loris, signum libertatis*. Hac igitur notione bullas accipiendas puto apud Apuleium lib. 6. *Bullisque te multis inoculatum, veluti stellis relucentem, . . . saginabo*. Anastasius in Sergio II. *Gabathas interrasiles deauratas cum Bullis duabus*. In Leone IV. *Cum . . . gemmis ac Bullis aureis* 33. Leo Ost. lib. 3. cap. 31. (al. 33.) *Alteram quoque iconam rotundam argento . . . vestitam, argenteis etiam Bullis extrinsecus in gyro circumdatam, transmisit*. Ubi, ut & apud Anastasium, *Bullæ* dicuntur, quas alii *Lunulas* vocant. S. Hieronym in cap. 3. Isaiæ: *Habent mulieres in Lunæ similitudinem Bullulas dependentes, quas nos ad Ecclesiæ ornamenta transferimus, quæ illuminantur Sole justitiæ*. Dudo lib. 3. de Morib. Normann. *Ensem ex auri sex libris in capulo, bratteolisque atque Bullis artificialiter sculptum*. Chron. Casauriense: *Unde receperunt ipsi venditores ab eadem clementissima Regina Bullas de auro duas, equum optimum cum argentea sella, in pretium mille ducentorum solidorum*. Charta vero, cujus hic mentio, sic concipitur: *Unde recepimus nos suprascripti venditores pretium à te Hermengarda, Bullas duas, & caballum unum cum una sella argentea, &c.* Gunther. Lib. 9. Ligur.

> *Qui gentilis Arabs, tanquam munuscula Regi*
> *Adveheret, frenos, calcaria, cingula, Bullas, &c.*

Adde Luithprand. lib. 6. cap. 3.

Bulla, Sigillum, seu typus sigillarius, quo bullæ ipsæ imprimuntur. Glossæ MSS. *Bulla, Emblema, i. varietas pavimenti, vel sigillum*. Gloss. Ælfrici Saxonicum: *Sigillum, vel Bulla*, Mregel. Jo. de Janua: *Bulla, sigillum, quod ceræ imprimitur*. Hucbaldus in Vita S. Rictrudis cap. 15. *Et ut clara editus prosapia, Regis quoque præclarus fulsit in aula, regia honoratus Bulla, utpote prudens Notarius regalium præceptorum conscriptionis edicta*. Harulfus lib. 1. Chron. Centul. cap. 6. de Mauronto: *In aula ejusdem Regis militavit, & ut nobilis regiæ Bullæ vel sigilli bajulus*. [Testamentum Guillelmi Montispessulani to. 9. Spicileg. Acher. pag. 157. *Sacrista vero habeat partem sigilli, & Bullæ residuæ tres partes dentur in ornamentis Ecclesiæ, de Bulla vero & sigillo fiat sicut erat temporibus patris mei*.] Nicetas Choniates in Codice Barbaro-Græcu ejusmodi typum sigillarium Imperatoris CP. χρυσόβουλλον appellat, & μετὰ λίθων [illegible] fuisse ait, hoc est, lapillis adornatum. Nicetæ Paphlagoni in Vita S. Ignatii Patr. CP. sub finem. Harmenopulo libro 6. cap. 14. & in Menæis Græcor. 11. Nov. in S. Mena, [illegible] dicitur.

☞ Quando autem cœperit vel desierit *Bullæ* vocabulum pro *Sigillo* adhiberi, paucis docet Mabillonius lib. 2. de Re Diplom. cap. 10. Ludovicus II. Francorum Rex *Bullæ* vocabulum sæpius usurpavit, ut constat ex Spicilegio Acher. to. 5. pag. 370. 384. & 388. *Ex Bulla nostra jussimus annotari*: tum, *Nostræque Bullæ impressione*; ad hæc, *Bullis nostris roborari*. Ante Ludovici II. tempora in usu erat *Anulus*. Idem *Anuli* seu *Bullæ* usus perseveravit ad Ottonem primum Imperatorem, qui *sigilli* appellatione identidem usus est ex eodem Spicilegii tomo 5. pagina 407. 410. 414. Ottonem Magnum hac in re imitati sunt Reges nostri Capetiani, non tamen semper, ut patet cum

ex

ex aliorum, tum ex Philippi I. exemplo & verbis, *Bullis nostris subsignari jussimus*, in Historia Trenorchiensi p. 325. in qua Historia alia de *sigillo* Henrici I. ac Philippi jam dicti exempla occurrunt, uti & alibi passim.

Bulla, sumitur crebrius pro ipso sigillo, quod Chartis appenditur. Synodus Romana sub Eugenio II. PP, ann. 826. cap. 18. apud Holstenium, de dimissoriis Epistolis. *Metropolitani Bulla eas muniri oportet*. Versus de Vicelino Episcopo Bremensi:

Chartas conscriptas, & res in scripta redactas
Bullis firmavit, bannoque suo stabilivit.

Infra:

Scriptis firmavit hæc, & Bulla solidavit.

[Acta SS. Benedict. sæc. 6. part. 2. pag. 418. ex Epistola Gregorii VII. Papæ ad Ottonem Episc. Constantiensem; *Ob eandem causam speciales litteras cudere Bulla nostra impressas colligimus*. Mabill. Analect. tom. 3. pag. 302. in Charta Johannis Archiep. Arelat. pro Fratre Bonaventura an. 1233. *Et quoniam sigillum proprium nondum habemus, cum nondum pallium fuerimus assecuti, huic instrumento Bullam Arelatensis Capituli præcipimus apponendum*.]

Bulla, sigillum appellatur in Consuetudinibus MSS. Montispessulani art. 104.

Bulla, ipsum Diploma *Bulla* munitum, quemadmodum *sigillum* pro ipsomet diplomate: quomodo appellamus hodie Diplomata ac Rescripta PontificumRomanorum. Wildebrandus ab Oldenborg. in Itiner. T.S. *Ita ut hospes, si terram intraverit, absque Regia Bulla exire non possit*. Brompton: *Et super hoc ostendit Bullas & alia munimenta, quæ inde præ manibus habuit*.

Bulla, Schedula, syngrapha n, chirographum ad rei cujuspiam indicium, nostris vulgo *Bulete*, *Buletin*, Italis *Bolletta*, vel *Buleta*, & *Bulletino*. Anastasius in Nicolao I. PP. p. 217. *Hic Christi amicus omnium nomina claudorum, cæcorum atque ex toto debilium in urbe Roma consistentium scripta apud se retinens, quotidianum illis victum ministrare studebat. Nam reliquis pauperibus gressum aut vires habentibus hujuscemodi, ut vicissim eos pasceret, sapienter reperit modum, scilicet Bullas suo nomine titulatas fieri jussit, & has eis dari præcepit, ut quanti primo feria, quanti 2. quanti 3. & cæteris obliquis* (reliquis) *feriis prandere debuissent, per signum Bullarum facilius nosceretur. Et in iis quidem Bullis, quæ eis datæ sunt, qui 1. feria refici debebant, fecit per singulas a. nodos, & sic per omnes usque in sabbatum, ut quot feriæ essent, tot essent nodi per singulas Bullas, includens in eis nuces, uti nodi fiebant, quatenus nullus pauper haberetur in urbe, qui vel uno die per hebdomadam de suis eleemosynis non esset refectus*.

Bullas Aureas qui Imperatorum Byzantinorum proprias fuisse putant, longe errant, cum & cæteri Principes iis sint usi. Sed & non plane hactenus constat, à Francisne nostris ii, an vero Franci à Byzantinis istiusmodi sigillorum usum acceperint, cum eadem ferme tempestate iis cœpisse uti legantur. Nam sub Theophilo, Michaelis filio, Imperatore CP. harum primum meminit Cedrenus, sub quo Ludovicum Pium Imperat. Francicum iis usum auctor est Agobardus Lugdunensis libro de Insolentia Judæorum, ad eumdem Imperatorem scribens: *Ostendunt præcepta ex nomine vestro Aureis sigillis signata*. Neque tamen ii semper sigilla pendentia suis apposuere diplomatibus; sed ut plurimum sigilla cetera, annulo signatorio impressa, Chartis ipsis affigebant cujusmodi nonnulla videre licuit in Archivo Sandionysiano, & quale exhibetur Caroli M. in Monumentis Paderbonensibus, & ejusd. Ludovici apud Chiffletium in Historia Tornutiensi pag. 262. in quo *protome* Imperatoris lusca & laureata conspicitur, cum hac inscriptione in circulo: XPE PROTEGE KAROLUM (HLUDOVICUM) IMPERATOREM. Cujusmodi etiam fuit sigillum, litteris Justini Junioris Imperatoris ad Aretham Ægyptiorum Regem appositum: Arethas quippe, ut ait Theophanes pag. 270. Δεξάμενος τὴν τοῦ Βασιλέως σάκραν, καὶ τὴν σφραγῖδα τὴν ἔχουσαν τὸ στῆθος τοῦ Βασιλέως *Tum vero traditæ sibi Imperatoris sacra, seu Epistola, sigillum ejusdem facie cum pectore insculptum exosculatus est*. Neque tamen hæc verba de bulla accipienda censuerim; sed de cereo sigillo, litteris impresso. Certe bullas aureas Imperatores Francicos & Germanicos non appendisse constat, nisi iis tabulis, quæ & majoris essent momenti, & Privilegia Ecclesiarum continerent, cum cætera aut plumbeis, vel cereis munita conspiciantur. Ita Carolus Calvus, Ludovici filius: *Chartas Auro bullatas* Monasterio Sandionysiano indulsit, ut habet Sugerius Abbas apud Doubletum pagina 873. *Cum appenditiis sigillis Aureis*, ut ait libro de Administratione sua. Profert Sanjulianus in Tornutio pag. 510. aliud Diploma ejusdem Caroli, nondum Imperatoris, quod ita clauditur: *Manu nostra propria eam firmavimus, & Bullis nostris subinsigniri jussimus*. Cui quidem Diplomati, ait idem Scriptor, appensum erat sigillum aureum, (*Byzantium* appellant veteres Tabulæ ejusdem Monasterii) in cujus antica Regis protome, in altera ejusdem Caroli monogramma conspiciuntur. Exstitit bulla alia aurea ejusdem Caroli Imperatoris appensa diplomati pro fundatione Monasterii S. Cornelii Compendiensis, quod descriptum legitur tomo 12. Spicilegii Acheriani pagina 157. sicque clauditur; *Manu propria subterfirmavimus, & Bullarum nostrarum impressionibus insigniri jussimus, &c.* Hanc vero Bullam aiunt fuisse 8. vel 10. Ducatorum, nam ab aliquot annis furto sublata est. Sed ejusdem Monasterii monumenta docent, in antica illius parte protomen Imperatoris fuisse descriptam, cum hisce characteribus, KAROLUS IMPERATOR FRAN. TOP, (forte ROMANORUM) in postica, RENOVATIO IMPERII ROMANI ET FRA. Hujus quidem Bullæ mentio est in 1. Regesto Parlamenti Parisiensis fol. 185. inter Aresta Pentecost. an. 1271. *Quoddam privilegium Monasterii Compendiensis Bulla aurea Caroli Calvi Franciæ Regis signatum arestatum fuerat, tanquam de falsitate suspectum per Curiam, eo quod filo, cui Bulla ipsa appendebatur, poni poterat Bulla, & de eo removeri. Postmodum considerato, quod hoc plus proveniebat ex antiquitate privilegii ipsius, quam ex aliqua falsitate, præcepit dominus Rex privilegium ipsum reddi Abbati & Conventui dicti loci*. Hanc Bullam se vidisse testatur Carolus Molinæus in Consuetud. Paris. tit. de Feud. §. 39. Quin cæteri Francorum Reges Bullis perinde aureis usi sint, etsi vix dubitem, cum harum usus omnibus ferme Principibus familiaris fuerit, uti mox ostendam; vix tamen earum mentionem fieri comperio. In primo Regesto Parlamenti Parisiensis exstat Arestum Oct. Candelosæ an. 1262. fol. 127. ubi Canonici Ecclesiæ Bituricensis *dicebant, quod ad eos pertinebat justitia de homine per Chartam Regis Ludovici, quam super hoc prætendebant, in qua pendebant duo annuli aurei, per quam concessa erat eisdem justitia suorum hominum*. Certe in ejusdem Parlamenti Regesto, quod *Ordinationes Barbinas* vocant fol. 37. descriptum legitur Diploma Caroli VII. Regis Franciæ 7. Octob. an. 1437. quo Diploma aliud Ludovici VII. pro *pareagio* Ecclesiæ Mimatensis confirmat, quod *Bulla aurea* munitum esse dicitur. Præterea in Chartophylacio Regis Christianissimi asservatur Epistola Leolini Nortwalliæ Principis ad Regem Philippum VI. scripta, qua recepisse se agnoscit illius literas, aureo sigillo sigillatas, in quibus inita inter Franciæ Regnum & Walliæ Principatum-

tum fœdera continebantur. Denique Spelmanous scribit à se visam Bullam auream Francisci I. Regis Fraociæ, appensam fœderi, quod cum Henrico VIII. Aoglorum Rege pepigit, in cujus anticæ circulo versus hic describitur: PLURIMA SERVANTUR FOEDERE CUNCTA FIDE. Id ipsum de Bulla aurea Henrici istius pariter fœderis Diplomati appensa testatur Peirescius in Adversariis MSS. quam se vidisse testatur in Archivo Regio, & majoris esse formæ, ac pondo 10. aureorum Hispanicorum, in qua efficta sunt Regni Anglici insignia, cum corona regia e panoclista, & periscelide.

Verum apud Imperatores Germanicos longe frequentior fuit aurearum Bullarum usus: quippe Arnulphi Imperatoris Bullæ aureæ recensentur apud anonymum Hasenrietanum in Episcopis Eystetensibus: Henrici I. in Chronico Casinensi lib. 2. c. 31. Henrici III. cap. 81. eodem lib. & cap 49. lib. 3. Conradi apud Buchelium in Notis ad Will. Hedam p. 166. Guichenonum in Bibl. Sebusiana lib. 1. c. 17. & Joan. à Bosco in Vienna: Henrici junioris, apud Ottonem Frising. lib. 1. de Gestis Friderici cap. 55. ejusdem Friderici I. apud Godesfridum Monachum in Chronico an. 1167. & alios: Henrici VI. apud eumdem Buchelium p. 178. Frederici II. apud Joannem Villancum l. 6. c. 25. Goldastum to. 1. Constitut. Imper. pag. 289. 305. in Notis nostris ad Joinvillam pag. 57. apud Buchelium pag. 202. ubi Bullam ipsam exhibuit, Freherum in Appendice ad to. 1. Scriptorum Germanic. p. a. [Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. pag. 257.] Caroli IV. apud Goldastum pag. 347. &c.

Neque Imperatoribus duntaxat propriæ fuere Bullæ aureæ: nam & cæteros Reges ac Principes iis usos passim legere est, *Reges Angliæ*, apud Matth. Paris p. 175. Willelmum Thorn. lib. 2. c. 15. & to. 5. Spicilegii Acheriani: *Reges Siciliæ*, apud Romualdum Salernitanum in Chronico MS. an. 1166. Bromptonum pag. 1114. ubi earum ectypon descripsit, Nicolaum Trivettum in Chron. an. 1178. Falconem Beneventanum an. 1137. Baronium an. 1156. Rocchum Pirrum tom. 1. Notit. Sicil. pag. 123. 125. 404. &c. *Reges Italiæ*, apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 282. *Reges Hispaniæ*, apud Matth. Paris p. 584. 598. Florentium Wigorniensem p. 357. & Marcam lib. 7. Hist. Beneharn. c. 8. *Reges Hungariæ*, in Decretis Andreæ Regis c. 25. & apud Hieron. Rubeum l. 6. Hist. Ravennat. p. 405. *Reges Bulgariæ* in Actis Innocentii IV. PP. p. 54. 55. & apud Leonem Grammaticum p. 503. *Sultanos Iconienses*, apud Duchesnium in Probat. Hist. Ducum Burgund. p. 136. denique *Duces Apuliæ*, in Chronico Casinensi l. 3. c. 57. lib. 5. cap. 10.

Sed & *Romani Pontifices* aurea Bulla interdum literas suas obsignarunt; quod tamen, ait Dominicus Rainaldus, nunquam observatur, nisi in confirmatione Romani Imperatoris. At Spelmannus refert, Clementis VII. diplomati, quo *Defensoris Fidei* titulum Henrico VIII. Regi Angliæ contulit, appensam esse Bullam auream.

Byzantini porro Scriptores χρυσόβουλλον pro Diplomate, cui appensa est Bulla aurea, usurpant passim, quod *literas cum aurea Bulla* vocant Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 30. & Jacobus de Vitriaco lib. 3. extremo: *Præceptum aurea Bulla bullatum*, Leo Ostiensis libro 3. cap. 37. *Præceptum aureo sigillo signatum*, Petrus Diaconus l. 4. Chron. Casin. c. 109. *Chartam sigillo aureo præmunitam*, vetus Diploma apud Marcam in Hist. Beneharn. pagina 601. *Privilegium cum sigillo auri*, Godefridus Monachus S. Pantaleon. an. 1167., χρυσόγραφον, Synaxaria ad 13. Maii in S. Sergio, & Zonaras in Constantino Leonis filio pagina 105. *Auro signatas literas* dixit idem Tyrius lib. 18. cap. 32. Bullas denique *Literas aureas* videtur appellasse Wippo de Vita Conradi Salici pagina 438. *Legationis tamen causam postea Imperator Græcorum aureis Literis Imperatori Conrado scripsit*. Et Anonymus Haseorietanus apud Gretzerum in Episcopis Eystetensibus, de Arnulpho Imp *Regali donatione tradidit, & chirographo aureis literis inscripto stabilivit*. Albertus Stadensis an. 1179. *Hanc Epistolam* (Manuelis Imp.) *Imperator suscepit scriptam aureis literis*. Neque enim his locis χρυσογραφίαν intelligendam putem, ita ut ejusmodi Epistolæ & Chartæ characteribus aureis scriptæ fuerint: quod satis indicant verba Luitbprandi in Legat. *His dictis atque completis*, χρυσόβουλλον, *id est*, *Epistolam auro scriptam & signatam mihi dederunt vobis deferendam*. Ita apud [Stylitzem p. 709. [illegible], & apud] Joannem Euchaitarum Metropolitanum, carmina εἰς χρυσόβουλλον τοῦ Δ[illegible] :

Χρυσοῖς γραφεῖσα γράμμασι [illegible]
Τ[illegible] λόγοις κάλλιον ἢ χρυσοῦ [illegible],

Et Infra:

[illegible]
[illegible]

[Annonymus Combefisianus in Leone Philosopho n. 26. [illegible]] Hisce de Bullis aureis observationibus, non possum quin subjiciam, quod habet Chronicon Petri Regis Aragon. editum à Mich. Corbonello lib. 7. c. 13. ubi idem Rex ait, indultum Regibus Aragonum ejusmodi privilegium: *La qual nostre senyor per Deu la sua gran misericordia bavia fet, e atorgat à la casa de Arago, la qual era bulla ab Bulla de aur e era clere net, e aoa corrumput, ne viciat es ret, ça es que la baadera de la casa real de Arago null temps fo vençuda ne arracanda del camp, semblant que fo ver, que s'ea perde uaa per sa foltat e volch badir per lo Rey En Pere Rey d'Arago, & Senyor de Mompeller, qui per sa follia fon mort à Marell*. Sic ouganter interdum Scriptores.

Bullæ Argenteæ, meminit Luithprandus in Legat. *Tulerunt & alias literas argento signatas*. Meminit pariter Phranzes lib. 2. cap. 10. Servatur etiam in Gazophylacio Sangenovefano Parisiensi Bulla argentea spissior Ludovici Pii, in cujus parte altera villiur ejus protome, cum Inscriptione solita, XPE PROTEGE HLUDOVICUM IMPERATOREM: in altera nihil effictum est. [Mabillon. Diplom. lib. 2. c. 16. num. 16. Bullam hanc argenteam non sigillum, sed sigi li ectypum esse inde colligit, quod nulla fissura, per quam dependere sigillum ex Charta potuerit, in ea appareat.]

Bulla Plumbea usos interdum Reges nostros, atque adeo Carolum Mag. Imperatorem, testatur ejus Charta pro renovatione Chartæ fundationis Monasterii Novalicensis, l. 1. c. 57. quæ quidem Charta descripta legitur in Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ fol. 39. ubi sic clauditur: *Non enim ex consuetudine anteriorum Regum hoc facere decrevimus, sed solummodo propter necessitatem & mercedis augmentum transscribere præcepimus hoc modo. & super plumbum sigillari jussimus*. Extat alia Ludovici II. Imp. ann. 875. pro Monasterio S. Clementis Insulæ Piscariæ, quæ *Bullæ Plumbeæ impressione sigillata* dicitur apud Ughellum tomo 6. pag. 1310. quas quidem tabulas, licet ab omni falsi suspicione immunes præstare nolim: certum tamen omnino priores secundæ stirpis Principes usos Bullis plumbeis, cum Gazophylacium Regium alteram servet Caroli Magni, vel Calvi, quam descripsit V. Cl. Steph. Baluzius in Notis ad Capitularia Regum nostrorum pag. 1284. alteram Gazophylacium Canonicorum Regularium S. Genovefæ Parisiensis in cujus parte antica effigies Principis imberbis & laureati lusca protome, cum hac Inscriptione, KAROLUS MP AGS. in postica in medio circulo bis leguntur characteres, RENO... VATIO... REGNI... FRANCOR.

Bullas

Bullas plumbeas jam olim in usu fuisse apud Constantinopolit. Imperatores docet in primis Bulla plumbea, quæ Gallæ Placidiæ, & effigiem & Inscriptionem, & in aversa parte Victoriolam cum cruce præfert, ejusdem magnitudinis, cujus sunt ejus nummi. Hanc servat Gazophylacium Canonicorum S. Genovefæ Parisiensis. Id etiam astruit Amphilochius in Vita S. Basilii Cæsariensis cap. 10. & ex eo Ursus Diaconus: *Novissime vero scripsit magnum, quod fecerat, pessimumque peccatum, & plumbo Bullavit chartam illam.* Codinus de Offic. cap. 5. num. 27. ait, Imperatorem Constantinop. cum ad matrem & uxorem, aut filium Imperatorem, scribebat, ecteta; cum ad Despotas, Patriarchas, & reliquos honoratiores Principes, plumbea Bulla uti solitum. Paulo aliter Codex Regiæ Bibl. 2023. Μολυβδόβουλλα δὲ καὶ ταῦτα εἰς [illegible], καὶ τὰ πρὸς Δεσπότας, καὶ Σεβαστοκράτορας, καὶ Καίσαρας, [illegible], καὶ πρὸς Ρῆγας [illegible], καὶ πρὸς τοὺς Πατριάρχας καὶ τοὺς [illegible] τοὺς ἄλλους πάντας Μητροπολίτας καὶ ἄρχοντας, [illegible] Ρωμαίας [illegible]. Meminit Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Casin. cap. 109. præceptorum Imperatorum Constantinop. *plumbo* signatorum. Ad ejusmodi sigilla plumbea referenda sunt etiam, quæ habet Leontius Episcop. Neapolit. in Apologia pro Christianis & SS. Imaginibus, Act. 4. VII. Synodi. [illegible], &c.

Neque soli duntaxat Imperatores Constantinopolitani; sed & alii proceres Palatii Bulla plumbea utebantur. Exstat, inquit Angelus a Nuce, in Regesto Petri Diaconi Casinensis n. 136. Præceptum Symbatii Protospatharii & [illegible] Macedoniæ, Thraciæ, &c. bullatum cum Bulla plumbea, mense Junio, Indict. 10. hoc est, an. 892. Reges etiam Siciliæ Bullis plumbeis usos advertere est apud Rocchum Pirrum to. 1. pag. 129. 316. 414. 475. to. 2. pag. 20. 279. 280. 283. ut Reges Hispaniæ, apud Ant. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti sub finem to. 7. [& Franciscum de Pisa in Descriptione urbis Toletanæ f. 55. & 56.] Tradit præterea Sabellicus ex privilegio Alexandri PP. Duces Venetos uti sigillis plumbeis: sed longe ante Alexandrum usos probat Sansovinus in Venetia l. 11. [Bullæ plumbeæ Patriarchæ Constantinopolitani meminit Pachimeres l. 8. c. 22.]

Bullis præterea *Plumbeis* usos constat Episcopos, atque adeo summos Pontifices: ac Episcopos quidem, ex Concilio Cabilonensi II. an. 813. can. 41. *Literas essam habebit, in quibus sint nomina Episcopi & civitatis Plumbo impressa.* Et ex Anastasio Bibl. in Præfat. ad octavam Synodum, de eadem Synodo: *Et omnia hæc in quinque Codicibus scripta sive compacta, & omnium subscriptionibus roborata, sed & ipsos Codices Plumbea Bulla munitos, atque sigillatim loci servatoribus traditos, patriarchalibus sedibus deferendos, &c.* Scribit Bromptonus p. 1458. *non solere cisalpinos Præsules vel Primates scriptis suis autenticis Bullas Plumbeas apponere, sed cereas.* De transalpinis certe id observare est ex Roccho Pirro tom. 1. pag. 320. &c. tom. 2. p. 281. &c. [Quin & Abbatis *Bulla Plumbea* memoratur à Mabillonio lib. 2. de Re Diplom. cap. 15. num. 3.]

De summorum Pontificum Bullis plumbeis hæc habet Luithprandus lib. 6. cap. 6. *Hæc dominum Papam nullis narrantibus fecisse crederemus, nisi literæ fidem administrarent, quæ Plumbo signatæ ejus nominis characteres monstrant.* Carmen de Curia Romana v. 985.

Non auro, non argento, sacra Bulla refulget,
Insignit chartas Plumbea forma sacras.

Et v. 1009.

Ponitur incudi pars quædam parvula Plumbi,
Et redit argenti tempore forma brevi
Malleus impositæ vix dat tria verbera massæ,
Et subito Plumbum se novat ære novo.

Notum vero in plumbeis Bullis Paparum describi eorum nomina in altera harum facie, quod etiam factitatum in Bullis Episcoporum: hinc Flodoardus l. 3. Hist. Rem. c. 17. de Actardo Episcopo: *Epistolam suo nomine ad Nicolaum PP. dictari ... fecit, quam & Bulla sui nominis sigillavit.* Polydorus Virgilius ait, Agathonem PP. in cera annulo impressisse sigilla: verum postea cum summus Pontifex multa irrogaret privilegia, ut diplomata diuturniora forent, placuisse Stephano III. & Adriano I. tabulas apostolicas plumbo obsignari, nec antiquius sigillum publicum reperiri opinatur. Sed vetustiora diplomata summorum Pontificum, inquit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ custos, non vidit Polydorus: nam tempore Silvestri quo Ecclesia Romana ab immanissimo tyranno diu oppressa respirare cœpit, literæ apostolicæ plumbo obsignatæ fuerunt: quæ quidem Bulla plumbea Silvestri reperitur in Archivo Aretino. Asservantur præterea, eodem teste, in Archivo Castri S. Angeli vetustissima in papyro, ex frutice confecta diplomata, plumbo obsignata summorum Pontificum Leonis I. Gregorii Magni ac Sergii. His consentanea habet Bromptonus pagina 1218. ubi ait *à tempore Gregorii Magni Bullas fuisse, & adhuc in Romana Ecclesia aliqua ipsius privilegia bullata servari.* Ita etiam Wil. Thorn. in Chron. c. 1. §. 10.

Porro idem Raynaldus observat in plumbo diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli; sed tantum illius Pontificis nomen, cujus literæ obsignabantur: quod hodie observatur, a modernioribus Pontificibus introductum & in usu positum est. Vetustiorem quippe usque adhuc Bullam cum imaginibus Petri & Pauli non se reperisse ait, quam sub Adriano IV. qui anno 1153. vixit: & sub Benedicto VII. Apostolorum plumbo non imprimi imagines. Verum sub Paschalii II. hunc morem cœpisse, docet Doubletus pag. 475. At cur in Bullis summorum Pontificum sancti Pauli imago dextram, S. Petri sinistram partem occupent, quædam Matth. Paris an. 1237. pluribus vero disserit Leo Allatius lib. 1. de Consens. utriusque Eccles. cap. 6. ut & Nicol. Alemannus lib. de læva & dextra. Vide Ughellum to. 6. pag. 459. ad Bullas etiam plumbeas PP. spectat querela ista Stephani Episcopi Tornacensis Epist. 164. 165. *Plumbo Anglico teguntur Ecclesiæ, nudantur Romano.* Sed & ne quid intactum relinquatur, primus Clemens VI. domus insignia Bullis suis impressit. Albertus Argentin. an. 1342. *Hic Papa cum arma progeniei suæ haberent quinque rosas, contra morem antecessorum, totidem rosas poni fecit in Bullis.*

Porro in Bullis Summorum Pontificum electorum, & necdum consecratorum, eorum nomen non inscriptum docet Gregorius X. in Bulla ann. 1272. apud Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2. Hist. Eccles. Placentinæ num. 118. hisce verbis: *Nec mireris, quod Bulla non exprimens nomen nostrum est appensa præsentibus, quæ ante consecrationis & benedictionis nostræ solennia transmittuntur: quia ii, qui fuerunt hactenus in Romanos electi Pontifices, consueverunt in bullandis literis ante suæ consecrationis munus modum hujusmodi observare.* [Nicolaus III. in Bulla anni 1289. apud Rymer. tom. 2. pagina 427. *Præfatus prædecessor nondum benedictus & consecratus ... per litteras suas bullatas Bulla sua, quæ nomen suum nondum exprimebat, vocis concessit ... Licet igitur ... eadem litteræ sic bullatæ plenissimam in se habeant potestatem, maxime cum Sedes Apostolica, ante consecrationem & benedictionem electi in Summum Pontificem, cum defectiva Bulla electi nomen nullatenus expri-*

exprimente, bullare litteras suas consueverit ab initio.]

Bullarum Plumbearum usus alios etiam spectavit: nam plures Dominorum Montispessulani in Camera Computorum Paris. asservantur. Vide ectypon Bullæ alterius plumbeæ in Adversariis Peirescianis, cum hac Inscriptione: *Bulla Girardi Amici*, & in altera parte, *Domini de Cavis montibus*. In Libertatibus concessis villæ Montisbrusonis à Guigone Comite Forensi mens. Novemb. an. 1223. hæc habentur: *Si aliquis voluerit sigillum plumbeum Dom. Comitis super aliquo contractu vel negotio roborando, fiat inde potenti copia, & det. 3. sol. & nil amplius ab eo inde exigatur. Si vero voluerit cereum sigillum, det 12. den. tantum.*

BULLÆ CEREÆ, quam κηρόβουλλον σφραγῖδα vocat Novella Alexii Comneni, usus cœpit apud nostros, ex quo sigillis pendentibus uti cœpere, qui quidem mos ad Anglos serius transiit, postquam scilicet Normanni insula potiti sunt. Ingulphus: *Chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea usque ad Edwardi Regis tempora fidelium præsentium subscriptionibus cum crucibus aureis aliisque sacris signaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes, chirographa chartas vocabant, & chartarum firmitatem per uniuscujusque speciale sigillum, sub installatione trium vel quatuor astantium conficere constituebant.* Vide *Sigillum*.

¶ BULLA BLANCA, apud Rymer. to. 2. pag. 297. est Bulla Papæ recens electi & necdum consecrati, qui nomen suum in Bullis, quas litteris suis appendit, exprimere non solet.

¶ BULLA DEFECTIVA, Eadem notione. Vide paulo superius adnotata.

¶ BULLARE, Στιγματίζειν, Ferro candenti reos inurere, Italis *Bollare*. Habetur in Statutis Venetis lib. 6. c. 78. 79. & in Libro promissionis maleficii ibidem c. 7. 9. &c.

BULLARE, apud Cornelium Celsum, est *Bullas facere*, id est, tumores: *Sic urina Bullat. Bullantes aquas* dixit Plinius, quasi bullis tumentes & scaturientes. *Fontem affluentem bullis*, Apuleius lib. 4. [Papias MS. *Bullare*, *Exundare*.]

¶ BULLARE, Testari, Hist. Ordinis Chartus. apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 204. *Fidem Christi Bullantes proprio sanguine.*

BULLARE, Bullam, seu sigillum literis, epistolæ aut diplomati apponere. Joan. de Janua: *Bullare, sigillare.* Ratbodus Episcopus Trevirensis: *Hanc ergo epistolam annulo Ecclesiæ nostræ Bullare censuimus.* Anastasius Bibl. in Vita S. Joannis Eleemosyn. num. 94. *Non potes scribere & Bullare? mox abiens scripsit propria manu peccatum, & Bullans portavit beato.* Ursus Subdiaconus in Vita S. Basilii Cæsariensis c. 10. *Et plumbo Bullavit chartam illam.* Ubi Amphilochius, ἐβούλλωσεν. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 28.

Bullatas offert signato cortice chartas.

Chron. Casin. lib. 3. cap. 7. *Præceptum aurea bulla Bullatum.* Cap. 57. *Charta aurea bulla Bullata.* [Testamentum Guillelmi Montispessulani to. 9. Spicileg. Acher. p. 157. *Nemo cogatur Bullare nisi pro libito suo*, hoc est *Bullæ* appositionem requirere. Statuta Massil. l. 1. c. 9. §. 5. *Item statuimus quod illi duo notarii qui statuti erunt in palatio, debeant habere & tenere quamdiu erunt in illo officio Bullam & sigilla omnia, cum quibus hucusque consuetum est Bullari & sigillari Instrumenta.*] *Sigillo Bullatum*, in Charta Philippi Comitis Flandr. an. 1163. Occurrit passim. Βουλλοῦν dixit Nicetas in Man. lib. 7. Βοῦλλα, VI. Synodus Act. 3. τὰ αὐθεντικὰ διβουλλωθῆναι. Adde Acta S. Anastasii Persæ cap 4. n. 26. [Anonymum Combefisii in Porphirog. n. 4.] & Formul. 42. ex Baluzianis.

INBULLARE, apud Will. Thorn. p. 1991. idem quod *Bullare*.

EBULLARE. Epistola Nicolai I. PP. apud Crantz. lib. 2. Saxon. cap. 38. *Cujus delegationis & auctoritatis, & pallii acceptionis pagina nobis esse destinata, juxta morem S. Romanæ Ecclesiæ Ebullata.*

DIBULLARE, Sigillum avellere, *dissigillare*. Vetus Interpres Sextæ Synodi Act. 15. *Et Dibullata esse hujusmodi charta.* Græca habent: Ὁ πρωτοτύπως χάρτης ἀπὸ Πολυχρονίου. . . . ἀποβουλλωθέντος, Καὶ ἀποβουλλωθέντος τοῦ χάρτου, &c. Papias: *Dibullatio*, *dissignatio*.

BULLARII Curiæ Romanæ, *Bullarum* seu diplomatum confectores. Gesta Innocentii III. PP. pag. 28. *Fecit edictum, ut nullus Officialis Curiæ suæ quidquam exigeret, præterquam solos Scriptores & Bullarios*, quibus certum modum præfixit, &c.

¶ BULLARIUM, Bullarum Romanorum Pontificum collectio, Gall. *Bullaire*. Synodus Valentina an. 1500. to. 4. Conc. Hispan. pag. 462. *Ex Constitutione Pii V. quæ incipit:* Licet omnibus notissimum sit: *quæ in Bullario Romano non reperitur Kalendata, nec expedita fuit, sed ejus solam signaturam sufficere voluit idem Pontifex.* Occurrit passim apud recentiores.

BULLATURA, Charta, vel facultas bulla & sigillo concessa, ratione cujus certum quid exsolvitur. Charta Joannis Marchionis Montisferrati anno 1360. *Et quod vinum suum possint in dicto loco Rochæ emere, vendere, sine Bullatura, dacito, vel aliquo onere.*

¶ BULLANUS. Vide *Bollanus*.

¶ BULLETA, Schedula, Gall. *Bullete*, *Bulletin*, Syngraphum ad rei cujuspiam indicium. Compendium Jurium & Consuetud. Universit. Paris. fol. 11. per Robertum *Goulet*: *Receptor Universitatis, cujus officium est bursas incorporandorum seu juratorum. . . recipere, registrumque de receptis facere, & quasdam Bulletas suo signo pro certificatione receptæ ab incorporando bursæ per eumdem incorporandum domino Rectori mittere.* Vide *Brevetus* in *Brevis*.

¶ BULLETARIUS, f. Qui scribit & distribuit schedulas, quas vocant *Brevetos* seu *Bulletas salvationis*, apud Rymer. to. 11. p. 727. *Gabellatoribus, custumariis, scrutatoribus, Bulletariis, theolonariis, &c.*

¶ BULLI. [illegible] *Insectum*. Supplem. Antiquarii.

BULLICARE, BULLUTARE. Ugutio: *Bubinare, menstruo sanguine inquinare, sicut Bullicare, est puerili sanguine inquinare, & ponuntur quandoque absolute & passive, ut hic Bubinat & Bullutat, i. tali sanguine inquinatur.* Sic in MS.

BULLIGO. Saxo Grammaticus lib. 8. Hist. Daniæ:

Nempe inter vernas allæ vicinus obunctæ,
Crustula spumantis patinæ Bulligine tingit,
Crassi adipis macrum perfundens unguine panem.

Gallis, *Tremper son pain au bouillon du pot.*

1. BULLIO, Joanni de Janua: *Tumor aquæ bullientis, Bulliculus, parvus bullio.* Gallis *Bouillon*.

2. BULLIO, Mensura salinaria. Charta Galcheri Do Salinensis an. 1218. in Biblioth. Sebusiana Cent. 1. c. 2. *Hoc tantum excepto, quod 3. Bulliones ad usum Domus Abundantiæ singulis annis percipiendos.... in manso Nicolai Veruel sibi retinuit.*

BULLO, Eadem notione, in Monastico Anglicano to. 2. p. 256. *De 4. summis salis continentibus 40. Bullones pro dimidia salina sua.* [Vide *Cetarius*.]

BULIO, in Burgundicis Perardi pag. 97. eodem significatu.

¶ 3. BULLIO, Massa auri vel argenti, Gall. *Billon*, Anglis *Bullion*. Rymer. tom. 11. pag. 735. col. 2. *Absque aliqua Bullione, seu aliqua Bullione auri, seu valore ejusdem de argento .... ad reportandum sive reducendum à partibus exteris in regnum Angliæ, sive aliter,*

ter, aliquam Bullionem, maffam five platam auri vel argenti, &c. Idem tom. 5. pag. 813. col. 2. *Volumus tamen & intentionis noftræ exiftit, quod unicuique liceat hujufmodi novam monetam ad noftrum valorem ejufdem emere, ita quod eam ad Bullionem noftram deferat, ibidem fundendam, &c.* Vide to. 15. pag. 8. & 10. & fupra vocem *Billio*.

¶ Bullion, Bulliona, Bullonia, Eadem notione. Rymer. to. 13. pag. 137. col. 1. *Mercatores & fubditi Regis Angliæ deinceps quafcumque maffas auri vel argenti, vocatas Bullion, .extra patrias dicti Domini .... toties quoties voluerint traducere & tranfportare, poterunt & valebunt; proviso quod dicti Anglici feu eorum factores hujufmodi Bullionam, per fe aut eorum factores emptam feu, ut præmittitur, acquifitam, una cum certificatione aatentiqua villæ vel oppidi ubi ipfam Bulloniam emerunt vel aliter acquifierunt, & de emptione feu acquifitione ipfius Bulliona*. Sic & alibi indifferenter fcribitur *Bullio, Bulliona & Bullonia*.

1. BULLIRE, Vetus orbis defcriptio cap. 17. §. 7. *Afcalon & Gaza civitates eminentes & in negotio Bullienses*. Vide *Ebullire*.

¶ 2. BULLIRE, Bulla feu figillo firmare, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 1. pag. 25. *Hæc itaque ut rata & inconvulfa permaneant, figillo noftro Bullivimus*. Vide *Bulla*.

¶ Bullire in Aqua ferventi. Vide *Caldaria*.

¶ BULLO. Vide in *Bullio* 2.

¶ BULLUGA, Pomi fpecies. Jonas in Vita S. Columbani c. 19. *Vel pomorum parvulorum, quæ eremus illa ferebat, quæ vulgo Bullagas appellant.* Hinc forte vox apud vulgum *Breluque*, quafi *Baluque*, pro re minutiori. [Superius legimus *Bolluca* cum Mabillonio.]

¶ BULLULA, Diminut. à *Bulla*, Sigillum. Spicil. Acher. tom. 7. pag. 403. *In medio habentem gemmulam Bullula circumclufam*.

¶ BULLUM, *Baculum Paftoris*. Gloff. Ifid. Papias: *Bulus, Baculus mali paftoris*; in MS. omittitur *mali*. Conftantienfis: *Bulum, Bucolicum paftoris*. Martinius cenfet legendum effe *Ballatum*, quia paftorum baculi funt plerumque bullis ornati. Forte fcripfit *Bacillum*, *Baculum paftoris*. Sil. Ital. *Paftorale bacellum*. Hæc poft Grævium in notis ad Gloffas Ifidori.

¶ BULLUTARE. Vide *Bullicare*.

¶ BULONES, *Cetarii qui diverfa genera pifcium venduat*. Papias MS.

¶ BULPARE, Dicitur de clamore milvi, ut *Mugire* de bobus. Vide *Baulare*.

¶ BULQUETTA, Capra, Gallis *Chevre*, Arvernis *Bouquette*. Tabularium S. Illidii Claromontenfis: *Bulquetta confifcabitur partim Domino loci, partim Domino vineæ in qua fecit damagium*.

¶ BULSUS Equus, Italis *Bulfo*, noftris *Pouffif*, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 487.

BULTELLUS, Cribrum, quo excernitur farina. Gallis *Blateau*, Gallo-Belg. *Bultel*. Fleta l. 2. c. 9. §. 1. *Panis de coket de eodem blado & eodem Bultello, ponderabit, &c.* Cap. 10. perperam *Buccellus* editum, pro *Bultellus*. Statuta Hofpitalis S. Juliani, in Addit. Matth. Paris p. 163. *In die Martis in carnisprivio farinam Bultellatam ponderis unius albi panis eorum*. De vocis origine, vide conjecturas Octavii Ferrarii in Orig. linguæ Italicæ in *Biatto*, [& Menagii in voce *Beluter*.]

¶ BULTER-CLOTH, Eadem notione, ab Anglico *Bolter*, Cribrũ feu cribri pars lignea & rotunda, & *Cloth*, Tela. Kennettus in Gloffar. ad calcem Antiquit. Ambrofden. *In emendatione unius cribri piftrine hoc anno 1. den. ob. & in Bultercloth empto ad piftrinam .... 10. den.*

¶ BULTRO, Prædator. Meifterlini Hift. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 108. *Avarus denique fpiritus immittens ignem cupiditatis, facit pene difcordiam inter debacchantes Bultrones pro rebus, præripiuntque fibi finguli pretiofiora*.

¶ BULUM, Bulus. Vide *Bullum*.

¶ BULZET, Idem quod *Fodrum*, Gall. *Feurre*, Stramentum fcilicet, palea unde grana flagello excuffa funt, à Belgico *Bulfen*, tundere, quatere. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Altare de Greani totamque decimam de Bulzet .... & unam garbam de Bulzet*. Occurrit ibidem femel & iterum. Vide *Budia* & *Buza* 3.

¶ BULZO, vel Balzo, Idem quod *Spiagarda*, machinæ bellicæ, feu baliftæ fpecies, fic dicta, ut videtur, ab Italico *Balzare*, quod muris evertendis fit apta; *Balzare* enim dicunt Itali eadem notione qua noftri, *Faire fauter un mur*. Ottoboni Scribæ Annal. Genuenf. ad an. 1194. apud Murator. tom. 6 col. 387. *In turri Oberti de Grimaldo, & in nova turri Oberti Spiaulæ lignum ſuſtruxerunt Bulzonem*, (alter cod. *Balzonum*) *cum quo vi, cunctis videntibus, turrim novam Bulbenofi, quæ eft in directo carrubio S. Syri, perforando, maximam partem deftruxerunt & corrui fecerunt*.

¶ BUNARIUM, Bunarius, Modus agri certis terminis comprehenfus. Vide *Bonnarium*.

¶ BUNATARII, Eadem notione. Vide Bonnarii in *Bonnarium*.

1. BUNDA, *Sonus tympani*, Ugutioni.

2. BUNDA, Bunnare. Vide *Bonna* 2.

BUNDURDUM. Vide *Mundeburdus*.

¶ BUNDELA, Bundella. Libellorum fafciculus Gall. *Liaffe*, a Saxonico Bunden, Ligatus: unde Angl. *Bundle*, Belg. *Bundel*, Fafcis, farcina. Rymer. to. 5. p. 216. *Memorandum quod die Sabbati, 2. die Decembris, omnia rotuli, Bandellæ & memoranda de Cancellaria .... præfato Thomæ liberata fuerunt*. Ibidem ter quaterve occurrit. *Bundela* vero p. 217. & alibi paffim in Inftrumentis Anglicis, in quibus frequenter, *Bundela Brevium in Turri London. Bundela literarum & Brevium in Turri, &c.*

¶ BUNDELLUS, An etiam fafcis feu fafciculus? Rymer. tom. 8. pag. 384. col. 1. *Quadraginta arcus, centum & quatuor Bundellos de Bykeryngtakell, decem baliftas, &c.*

¶ BUNDO. Vide *Bondus*.

BUNGELLUS. Will. Thorn. in Chr. *Explorabant diligenter de loco, ubi Petrus inveniretur? Tandem invenerunt eum in Bungello canapis medio cautulofe involutum*. Ubi *bundello* legendum cenfet Somnerus: eft enim Anglis *Bundle*, fafciculus.

¶ BUNISLEGI. Lex Ripuar. tit. 19. art. 5. *Si ingenuus fervum ictu percufferit, ut fanguis non exeat ufque ternos colpos, quod nos dicimus Bunislegi, fingulos folidos componat*. Ad hunc locum Eccardus fic differit de voce *Bunislegi*: *Seblag*, Ictus. Pro *Buni* reftituendum *Buli*, quod alibi *Puli* fcribitur, & idem eft ac noftrum *Beule*, Sax. *Bule*, Tumor ex percuffione: hoc modo *Bulislag* eft percuffio five ictus qui tumorem efficit, vel, qui facit, ut cutis intumefcat.

BUNNARIUM, Bunuarium, &c. Vide *Bonnarium*.

BURA, Buria. Adalardus in Statutis Monafterii Corbeienf. l. 1. c. 1. *Carra vero accipiant hortolani de Bura omni anno, fecundum confuetudinem*. Eodem cap. de laicis, qui ferviunt extra Monafterium: *Ad pifcariam fex, ad ftabulum 2. ad hortos 8. ad Buriam 7.* Quo loco, *Buriam*, locum, ubi lintea eluuntur, vulgo *Buerie*, interpretantur viri docti: an *curiam*? Idem enim error irrepfit apud Petrum de Vineis lib. 5. Ep. 80. [Vide *Buria*.]

BURANEXA, Species vitis, de qua Petrus de Crefcentiis lib. 4. cap. 4.

¶ BURANITUM. Vide *Butar*.

BURATELLUM, Cribrum farinarium. *Buretel*, Guioto Pruvinenfi: locum vide in *Bren*. Gerardus

dus Maurisius ad calcem Historiæ Eccelini:

Hic Buratus nomine vere nuncupatur;
Nam per ipsum cholera sapius purgatur.
Ut farinæ furfures Buratellum cernit,
Sic per istum quilibet cuncta mala spernit.

¶ BURBA, Cœnum, limus, Gall. *Bourbe.* A voce *Burba* quidam dicta volunt Borbonium Archambaldi & Borbonium Anselmium, quod eæ urbes præ aquarum abundantia lutosæ sint ac cœnosæ. Vide Valesii Notitiam Galliarum pag. 104.

BURBALIA, *Intestina majora*, Papiæ: *Burbulia*, Ugutioni. Gloss. Isid. *Burbalia, intestina*. Nostris *Brouailles*, & *Breuille*. Le Roman *de Garin*:

Puis fet le cors del chevalier ouvrir;
La Breuille a fet richement enfoir
Devant l'autel, el Mostier S. Bertin.
Le cors laverent & d'eve & de vin,
Si l'enbasma Fromondin le posteif, &c.

Infra utitur vocabulo *Entraille*.

De mon cher frere Bue, qui fu trai,
Et de l'Entraille que il fit enfoir, &c.

Vide Menagium in Orig. Gall. v. *Brouaille*.

BURBAN, BURGBAN, *Banleuca*, quasi *Burgi bannum*. [Notitia de jure Advocatorum Epternacensis Monasterii ann. 1095. apud Marteo. Collect. Ampliss. tom. 1. col. 551. *Si quis infregerit bannum, quod Theotonica lingua Burgban dicitur.*] Charta Friderici II. Imp. an. 1242. pro Coloniensibus: *Infra Coloniam & terminos ipsius civitatis, qui dicitur* Burban, apud Maximilianum Henricum in Apolog. part. 2. pag. to. 16. Charta Caroli IV. Imp. an. 1356. apud eumdem p. 95. *Et nihilominus eisdem civibus & civitati Coloniensi illam consuetudinem, qua quandam libertatem, qua dicitur Burchban* (infra *Burgban*) *& banvillo habuisse & habere, ut dicitur, confirmaverimus, &c.*

¶ BURBURICARII. *Qui auro, & variis filis, hominum & aliarum rerum effigies exprimunt.* Vocabularium Sustannæi.

BURCA, BURGA. Gloss. Lat. MS. Regium & Papias: *Burca, Clavata.* Leg. *Cloaca*. Isid. Gloss. *Burga, Cloaca*. [Alio in loco *Cloaca, Burca*. Papias MS. Bituric. *Burca, Clavata*,] Hinc forte βούρκα, Græcis sequioribus. Joan. Damascen. in Epist. ad Theophil. Imp. de Imaginib. p. 119. Ἄλλην τινὰ βούρκαν τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς αἱρέσεως, i. *aliam quandam impietatis & hæreseos voraginem ac cloacam.*

¶ BURCERIUS, Navis Præfectus, apud Rymer. to. 11. p. 843. col. 2. *Burcerius ejusdem navis*: quæ quater repetuntur ante *Magister navis*.

¶ BURCHGRAVIUS, Idem qui infra *Burggravius*. *Burchardus, Burchgravius Magdeburgensis, Johannes Burchgravius de Gevekensteyn*, apud Ludewig. to. 5. pag. 25. *Burchgravius Bruxellæ*, apud Miræum tom. 2. pag. 1251. col. 1.

¶ BURCHWARDIUM, Idem quod *Burgwardium* apud Ludewig. to. 5. p. 3. ex Diplomate Wichmanni Archiep. Magdeburg. *De Burchwardio nostro Gruekonstein*. Vide *Burgwardus*.

BURCIA. Vide *Bussa*, Species navis.

BURCLA, Idem quod *Burcia*. Rafanus de Caresinis in Chron. ann. 1379. *Cum barchis & Burclis per viam molendinorum, &c.*

¶ BURCLAVIUS, Idem, opinor, qui *Burchgravius*. Charta anni 1274. in Dissert. Hist. de Comitatu Comaclii edit. an. 1709. App. p. 9. *Nos Henricus Treverensis, Guarnerus Moguntinus, Enguebertus. Coloniensis Archiepiscopi .... Fredericus Burclavius de Nuremberc, & & Gotsfredus Comes, &c.*

BURCUS. Vide *Burgus*.

BURDA, Amictus junceus: vox Africana. S. Augustinus Epist. 68. *Presbyterum etiam quendam .... Burda vestitum, &c.* Epist. 166. *Raptus est de domo sua, cæsus, in aqua volutatus, Burda vestitus, & nescio quot dies in captivitate retentus est.* Idem lib. 3. contra Crescon. cap. 48. de eodem Presbytero, cujus mentio est in Epistolis: *Ad furentium arbitrium fustibus cæsus, in lacuna lutulenta volutatus, amictu junceo dehonestatus.* Ex quibus jure addubitari potest, an hæc vox ab Arabico *Berd, Barda*, etymon habeat, quæ definitur à Giggeio, *vestis variis lineis contexta, & variegata: nigra vestis flavo colore intexta, quam induunt Arabes.* Nam Burdæ Augustinianæ, juncis, non lana, intertextæ fuerunt. Sed & scribit Salmasius lib. de Modo usur. pag. 401. *Burdi*, apud Arabes, papyrum sive juncum Ægyptium significare. [Acta SS. Junii to. 3. pag. 441. de S. Raynerio: *Burdas, operimenta scilicet capitum auferebat.*]

BURDARE, Jocari, ludere, nugari, quemadmodum facere solent, qui ludendo mendacia confingunt. Gloss. Lat. Gall. *Garrire, Jangler, Bourder. Gerra, Bourde, Trufle.* Henricus Knygthon: *In tantum enim erat affabilis domino Regi, quod Burdando petebat à Rege nundinas sibi concedi pro leporariis & canibus .... emendis.* A *burris* vocem effictam volunt, de quibus Ausonius:

At nos illepidum rudem libellum,
Burras, quisquilias, ineptiasque
Credemus gremio cui fovendum.

Ubi Jos. Scaliger: *Usus est vocabulo Aquitanico, nam hodie major pars Aquitanicarum nationum, quisquilias vocat Burras*. Vide *Bobordicum*.

BURDATIO, Pensio nummaria, quæ à rusticis pensitabatur, prædii nomine, quod *Burdam*, seu *Bordam* vocamus, loquit Altaserra. Gregorius M. lib. 1. Ep. 42. *Cognovimus, quod prima illatio Burdationis rusticanos nostros vehementer angustat: ita ut priusquam labores suos venundare valeant, compellantur tributa solvere.* Infra: *Cognovimus etiam rusticos Burdationem, quam jam ab eis exactam Theodosius minime persolverat, iterum dedisse: ita ut in duplo exacti sint.* Rodericus *da Cunha* refert in Hist. Episcopor. Portensium in Lusitania 1. parte cap. 12. Galliciæ & Legionis Reges, Maurorum in Hispania Regibus, tributi vice, quotannis mittere solitos centum puellas, 50. nobili, & 50. plebeio genere ortas, idque tributum *burdel* appellatum. Vide *Borda* 5.

¶ BURDEARE. Hastiludio sese exercere. Vide *Bobordicum*.

BURDECANUS COLONIENSIS, in Charta an. 1258. apud Maximilianum Henricum in Apolog. part. 2. pag. 30.

¶ BURDEGALENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronum*.

¶ BURDEGALIUM, Idem, ut videtur quod *Borderia*, Prædium rusticum, Gall. *Metairie, ferme*. Charta Guillelmi Episc. Autissiodor. ann. 1212. pro Canonicis S. Laurentii: *Separavimus ab ea decimas magnas omnes tam bladi, quam vini, & tres pecias terræ arabilis .... & præterea Burdegalium, morum, &c.* Rymer. tom. 10. pag. 363. col. 1. *Videlicet omnia bona, hæreditates, terras, dominia .... hospitia, Burdegalia, vineas, molendina, &c.* Eadem repetuntur pag. seq. Vide *Borda* 5.

¶ BURDEICIA, Hastiludii genus, de quo jam satis fuse dictum est in *Bobordicum*.

¶ BURDESAGIUM, Idem videtur ac *Burgagium*, quod vide. Charta Galneri de Langeio pro stallo cerariariæ in Chartulario B. Magdal. Castridun. fol. 19. *Salvo jure meo & redibitione Burdesagii ad me pertinente.*

¶ BURDIARE, Hastis ludere. Vide *Bobordicum*.

¶ BURDIGULUM, Provincialibus *Bourdique*. Species

ciesarcæ majoris, in qua pisces servantur in stagnis, vel fluviis, ut & vivere possint & facile capi. Tabularium S. Victoris Massil. *Donamus tibi Isarno Abbati unum gurgustrum prope pontem, quod lingua rustica Burdiculum vocant*. Vide *Bordigala*.

¶ BURDILLUS, Fustis, virga. Acta SS. Maii tom. 6. pag. 31. de S. Canione Episc. *Canionem sacrilegum qui se testatur in hac usque in finem confessione perseverare, jubemus exspoliari, & Burdillis cædi*. Diminutivum est à *Burdo*, quod vide mox in *Burdones*.

¶ BURDINGSAK. Vide *Byrthinsak*.

¶ BURDINUS, BURDO, BURDONARII. Vide *Burdones*.

¶ BURDIT, φορτιᾷ, γαυριᾷ: *Exultat, Superbit*. Supplem. Antiquarii.

BURDO, Attacus, fucus, Gallis, *Bourdon*. Gloss. Ælfrici: *Atticus* (leg. *Attacus*) *vel Burdo*, dora [Papias MS. *Atticus, Burdonus*.]

BURDO, *Milvus*, apud Matth. Silvaticum in Pandecte.

BURDONES, Calami seu tubæ æneæ, quæ fere tubas referunt & earum sonum, ait Watsius: quin potius, calami majores organorum, qui graviorem sonum edunt, vel ipsa *organa*. A Burdonum, seu fucorum bombo ac sonitu, nostris *Bourdonnement*, vox efficta. Vitæ Abbatum S. Albani. *Et præsentetur Deo & S. Martyri Albano, pulsato classico, sonantibus calamis, quos Burdones appellamus, cum horologio*. In musico concentu sonum graviorem *Burdonem* vocat Dantes in Purgat. Cant. 28.

Che tenean Burdona à le sue rime.

BURDONES, Asini, seu, ut alii censent, qui ex equo & asina nati, muli, è quibus genitos mares, hinnulos antiqui vocabant. Glossæ Gr. Lat. Ἡμίονος, ὁ ἐξ ἵππου [illegible], *Mulus, Burdo*. Glossæ Biblicæ MSS. *Burdo, brevis equus, asina & emissario conceptus*. Ebrardus Betuniensis in Græcismo:

Burdonem producit equus conjunctus asellæ,
Procreat & mulum junctus asellus equæ.

Vetus Epigramma:

Burdonem sonipes generat commixtus asellæ.

Utitur hac voce Ulpianus JC. de Legat. 3. in L. *Item legato*, & lib. 4. Reg. c. 5. Sextus Platonic. lib. 1. de Medicina animal. lib. 1. c. 15. &c. Vide Cujac. lib. 11. Obs. c. 16. Victor. Uticensis lib. 2. *Super Burdonem vinctum quasi quemdam ligni truncum toto itinere portabamus*. Baldricus Dolensis lib. 2. Hist. Hierosl. *Eorum Burdones, quos multimodis onustos victualibus .... adducebant, ad propria reduxerunt castra*. Et lib. 4. *Et acceptis ab eo muneribus, auro & Burdonibus, &c.* Itinerarium Jerosol. Antonini Monachi: *Et in ipsis montibus, leo & pardus, & caprea & Burdones simul pascunt*. Βορδώνιον, in Vita S. Nili Junior. p. 146. 120. Histor. seditionis Victoriatorum apud Alamann. in Notis ad Procopii Hist. Arcanam: [illegible]. Hinc, ni fallor, apud Alexium Rbarturum doctr. 14. Βορδωνίζειν, *Flagellare instar asini*. Vide Avitum Ep. 74. Florent. Wigorniens. pag. 114. Ordericum Vital. lib. 9. pag. 732. & 736. &c.

BURDINUS, apud Hermannum Monach. lib. 3. de Mirac. S. Mar. Laudun. cap. 5.

BURDO, Baculus. A *Burdonibus*, seu asinis, aut semimulis, quos inequitabant & insidebant, qui peregre proficiscebantur, nomen mansit longiusculis baculis, quos gestare solebant peregrini nostri Hierosolymitani pedites, quibus equitaturæ loco quodammodo erant. Papias: *Verubus, virgis ferreis, Burdonibus*. Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. cap. 159. *E al llevar del Almiral, vaerets colps de daats, e de llances, & dels Francesos colps de Bordons*. Hubertus Sipuntinus apud Vincentium Belvacensem l. 26. c. 27. *Burdonem habebat pro lancea, & sacculum pro parma, &c.* [Vita S. Nili Confessoris apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 937. *Burdonem quem habebat Basilius Dux Calabriæ dans cuidam ad eam rem aptissimo, Panormum misit*.] Le Roman d'*Aubery* MS.

Le chapel prent, l'eschbarpe & le doublier,
Et le Bordon qui ni volt pas laissier.

Balduinus de Condato MS.

. . . Pris ai Bourdon,
Eschierpe, si come chil autre
Pelerin sos chapiel de fautre,

Chr. Bertrandi Guesclini MS.

A loi de pelerin de cors & de façon,
L'eschbarpe avoit au col, en la main le Bourdon.

Vetus Poeta Hispanus apud Bivarium ad Pseudo-Chronic. Maximi pag. 337. ait, seu fingit, Alexandrum M. post subjugatam Ægyptum, Jovis Ammonis templum pietatis ergo adiisse, & sportellam sumpsisse & burdonem:

Priso su esportiello, e priso su Bordon.

Alias de vocis origine conjecturas vide apud Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ, [Menagium in Dictionario etymol. Gallic.] Adde quæ ad Joinvillam adnotavimus Dissert. 15.

☞ Eccardus in notis ad legem Salic. tit. 37. art. 1. pag. 70. *Burdonis* etymon, rejectis aliorum opinationibus, arcessit a Saxonico *Boeren*, Portare, sustinere; inde, inquit, formatur *Bort, Bordo, Burdo*, quo proprie Portans, sustentaculum, fulcrum denotatur; atque ita & asino oneribus portandis aptissimo animali, & fulcro cuivis competit rectissime. Eruditis. scriptore haud indigna opinio.

BURDONARII à burdonibus seu baculis peregrinatoriis, per contemptum appellati Peregrini nostri olim ab Albigensibus, ut auctor est Monachus Vallis Sarnai cap. 62. *Burdonarios autem vocabant Peregrinos, eo quod baculos deferre solerent, quos lingua communi Burdones vocamus*.

BURDONARII, vel *Bordonarii*, Asinorum curatores, agasones, in Constit. Sicul. lib. 3. tit. 38. §. 1.

¶ BURDONUS. Vide *Burdo* prima notione.

BURDUBASTA. Fragm. Petronii: *Occidit de lucerna equites: putares eos gallos gallinaceos: alter Burdubasta, alter loripes, &c.*

BURDUS. Gloss. Ælfrici: *Burdus*, reamer, i. sutor vestiarius.

¶ BURELLUM, Mensa, Gall. *Bureau*. Lobinellus Hist. Paris. to. 1. pag. 312. *Publicata & registrata ad Burellum in camera Computorum*. Instrum. an. 1459. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. 747. *Attulit in hac camera Compotorum ad Burellum, &c.*

BURELLUS. Vide *Birrus*.

BURETA, Amphora, ex Gall. *Burette*, quasi *Beuvrete*, qua bibitur. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis prid. Id. Nov. *Duas Buretas aureas ad ministrandum vinum & aquam in Missa*.

BURETUM. Vide *Bruneta*.

¶ 1. BURGA, Cloaca. Vide *Burea*.

¶ 2. BURGA, Idem quod *Burgagium*. Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 678. *Quæ omnia prædicta jura dicti Abbas & Conventus petebant .... ratione Burgæ*, (f. *Burgesiæ*) *& ratione dominii sui*.

¶ BURGACEA. Charta remissionis manus mortuæ data Burgensibus Capituli Autissiodor. an. 1204. per Willelmum Decanum & Capitulum: *Propter hanc autem quittationem, ipsi* (homines) *quittaverunt nobis panem & Burgaceam, quam eis dare solebamus in festo B. Stephani de Augusto*. Vide *Burgerastrum*.

BURGAGIUM, Certum & annuum vectigal, quod Burgensis, aut burgi incola, pro domiciliis suis seu tenementis, quæ in burgo possidet, burgi do-

domino præstat: Littleton sect. 162, *Tenure en Burgage est lou attenement Burgh est, de que le Roy est Seignior, & ceux, que ont tenements deins le Bourg, teignont del Roy lour tenements, dont paier al Roy un certain rent par an. Et mesme le manner est lou un autre Seigniour espiritual ou temporall est Seignior de tel Burgh, & les tenans de tenements en tiel Burgh, teignont de lour Seignior a paier chacun de eux un annual rent.* Leges Burgorum Scoticorum cap. 1. *Quilibet Burgensis debet Domino Regi de Burgagio, quod defendit pro particata terræ 5. denarios annuatim.* Vide tom. 2. Monastici Angliæ. pag. 332. [*Madox* Formulare Angliæ. pag. 50. Kennetti Glossarium ad calcem Antiquit. Ambrosden, Chartular. S. Vandregesili to. 1. pag. 409.]

Ejusmodi vero *tenetura*, ut vocant, *tenure en socage*, dicitur etiam eidem Littletoni. In Scacario S. Michael. an. 1219, in Regesto Joannis de S. Justo Cameræ Computor Parisiens. hæc habentur. *Accordatum est per Episcopos & Barones, quod si aliquis coronam habens vel habitum Clericalem, duxerit uxorem de feodo laico, quem tenet, faciat domino Regi & dominis aliis, quem feodum debet, & de Burgagio hoc, quod alii Burgenses faciunt, & in Burgagio fiet justitia, & in feodo laico pro omni eo, quod debent super omnia catalla, quæ ibi invenientur. Si vero postquam uxorem duxerit, coronam acceperit, & habitum Clerici, de burgagio & feodo faciet tanquam laicus homo, & ad modum tractabitur.* Varias de Burgagiis leges proponunt Leges Burgor. Scotic. c. 13. 17. 44. Charta Libert. Angl. (cui concinit Regiam Majestatem l. 2. c. 44. §. 4.) Consuetudines Municipales Normanniæ art. 103. 138. Viromacens. art. 1. Insulensis art. 58. Seclinensis, & Guill. Prynneus in Libertatib. Angl. tom. 3. pag. 437. &c. Consule, si lubet, quæ de burgagiis prolixiori commentario diximus ad Cinnamum pag. 487. & seqq. Addo tantum, ut bonorum Curialium possessores & hæredes, vel donatarios, non ideo ad curiam vocatos, ex l. 107. Cod. Th. de Decurion. ita burgagiorum possessores ac hæredes, qui nobiles essent, non ideo in ignobilium sortem descendisse.

Burgagium Liberum dicitur, quod soluto vectigali annuo solito, ab omni alia liberum est servitute. Monasticum Anglic. to. 2. pag. 361. *Possessiones, quæcunque cujuscunque generis fuerint, vel naturæ, sive de nobis, seu de aliis in capite, sive in Liberum Burgagium, semper aliud quodcunque servitium, qualitercunque teneantur.* Tom. 3. pag. 91. *Concedimus etiam eisdem ... Liberum Burgagium, & omnibus hominibus eorum, &c.* Vetus Consuetudo Normanniæ cap. 28. *Par Bourgaige sont tenus les fiefs, comme sont les masures, qui sont es bourgs, & gardent les coustumes des bourgs.* Adde cap. 31.

¶ Borgagium, pro *Burgagium*. Cod. Leg. Norman. c. 27. apud Ludewig. to. 7. pag. 213. *Firmarie feodales, censarie & libera tenementa, & etiam servilia, & bordagia, & Borgagia.* Charta an. 1251. ex Archivo B. Mariæ de Bono-Nuntio Rotomag. *Item, duos solidos annui redditus usualis monetæ, quos Rad. dictus Hardel & ejus uxor tenebantur nobis reddere annuatim ad festum S. Remigii de Borgagio suo. Item, duo Borgagia cum ædificiis suppositis quæ sita sunt &c.*

Burgesia, Idem quod *Burgagium*, seu quod à Burgensibus domino penditur. [Charta Petri de Gainapia pro Monasterio S. Mariæ de Blancha an. 1205. apud Lobinellum Hist. Britan. tom. 2. col. 389. *Concedo dictæ Abbatiæ in perpetuum & confirmo quadraginta solidos annui redditus super Burgesiam Berengarii militis, & triginta solidos annui redditus super Burgesiam Petri Gand.*] Charta Joan. de Castilione Comitis Blesensis an. 1277. *Ay donné en perpetuel aumosne à l'Abbaye des Nonains de Nostre-Dame de Soissons à prendre .... sur mes Bourgesies de Guyse, par la main de cely, qui pour tems recepvra les dites bourgesies.*

¶ Burgensia, Eadem notione. Practicis nostris, *Droit de jurée.* Charta Philippi Aug. an. 1200. *De servientibus laicis Scholarium qui non debent* Burgensiam *nobis vel residentiam, &c.*

¶ Burgosia, in Chartulario S. Vandregesili to. 2, pag. 1504. *Ego Symon de Busco dictus Presbyter dedi & concessi in liberum maritagium Radulpho dicto Rabam & Gillæ uxori suæ, cum duxit eam in uxorem viginti solidos annui redditus, quos habebam in Burgosia de Conchis.*

BURGARIA, Burglaria, Violenta in domum vel privatam, vel sacram, ut Ecclesiam, vel etiam in tentorium nocturna irruptio, cum intentione interficiendi & furandi. Ita Cowellus lib. 4. Instit. cap. 18. §. 22. & Rastallus verbo *Burglarie*. W. Thom. in Chron. *Captus fuit infra civitatem pro Burgaria, granario hospitalis S. Laurentii Cant. & bladis suis inde furatis & asportatis.... & suspensus fuit.*

Burgator, Burglator, Fur nocturnus. Officium Coronatoris intra virgam Regis, cap. de *Burgatoribus domorum: Omnes Burgatores domorum, vel fractores Ecclesiarum, vel murorum, vel portarum civitatis Regis, vel burgorum, intrantes malitiose, & felonice, condemnentur morti.* Fleta lib. 1. c. 16. §. 6. Similia habet Joannes Britto c. 10. cui *Burgessours* dicuntur: *Tempus discernit prædonem à fure & à burgatore, furemque diurnum à nocturno.* Adde Fletam l. 1. c. 20 §. 3. lib. 2. c. 52. §. 9. *Bourglatores* habet Bracton non semel lib. 3. tract. de Corona c. 1. §. 1. 3. Spelmannus dictos censet *Burgatores*, quod dum alii per campos latrocinantur eminus, hi burgos pertinacius effringunt, & deprædantur.

1. BURGARIUS, Burgensis, vulgo *Hospes*. Vide in hac voce. Charta fundat. Monasterii S. Stephani de Fonteneto in Normannia sub Willelmo Notho, in Regesto 106. Tabul. Reg. Ch. 370. *Do & decimam omnium redditionum mearum .... & unum Burgarium cum omnibus consuetudinibus suis; & si aliquis in domo ipsius Burgarii quodcumque mercatum fecerit, unde aliqua exeat consuetudo, concedo, ut totum habeant Monachi prædicti.* [Tabular. S. Florentii: *Quicumque ibi voluerit habitare, Monachis, sicut Burgarius, omne servitium sive debitum reddet.*]

¶ 2. BURGARIUS, Villicus. Vide post *Burgus*.

BURGASATICUM, Burgatica. V. *Burgensatica*.

¶ BURGBAN, Vide *Burnan*.

¶ BURGBOTA. Vide *Burgboote*.

¶ BURGBRECH. Vide *Burgbbrech*.

¶ BURGBURGENS, Civis Castrensis. Vide *Ganerbii*.

¶ BURGELLUS, Burgus minor, Oppidulum. Charta donationis Jordani de Humeto in Chartulario S. Fromondi. *Quædam terra quæ est in Burgello d'Arel.* Vide *Burgus*.

BURGEMOTUS, Burgimotus, Burgmotus, vox Saxonica, Burgemote, Curia Burgensis, Conventus Burgi, vel civitatis, i. civium: burgh enim oppidum; Burgus, mote, & gemote, Conventus, mallum publicum. Leges Edgari Regis cap. 10. apud Bromptonum: *Ut habeatur in anno Burgmotus ter, & scyremotus bis, & intersit Præsul Comitatus, & Aldormannus, utrique doceant Dei rectum & seculi.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 7. *Debet autem scyresmote & Burgmotus, Hundreda, vel Wappentachia, duodecies in anno congregari.* Cap. 57. *In Curia Domini, in Hundredo, in Comitatu, in Burgimoto, vel halimoto.*

¶ 1. BURGENCIA, Idem quod *Burgagium*. Charta Abbatis Grassensis in Occitania in Regesto Carcassonensi fol. 34. *Abbas vero & Conventus, qui supra sumus nominati, habebimus in castris & villis propriis nostris... Burgencias.*

¶ 2. BURGENCIA, Eadem notione qua mox *Burgensatica*.

satica. Regestum Magn. Dier. Trecens. fol. 37. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. 903. *Abbas & Conventus S. Memerii Cathalan. curiæ Campaniæ supplicaverunt, quod cum ipsi & prædecessores sui sint & fuerint in bona saisina & pacifica possessione à tempore à quo non extat memoria, utendi Burgenciis suis in terra Cathalan. & recipiendi Burgenses venientes in Burgenciis suis prædictis, & ratione dictarum Burgenciarum suarum domino Campaniæ in quadraginta libras Turon. teneantur annuatim.*

BURGENSATICA, Gall. *Rotures*, Prædia, quæ à *Burgensibus* possideri poterant; unde Feudalibus, quæ Nobilium erant, opponuntur in Charta Roberti Regis Neapolit. ann. 1319. apud Wadding. in Regesto tom. 3. *Annuum redditum unciarum auri 400. emendum ..., in Burgensaticis bonis, & non feudalibus.* Vide p. 99. 100. & 307. Constitut. Neapol. lib. 1. tit. 66. §. 2. [Vide *Burgesatica*.

BURGATICA dicuntur Matth. Paris non semel, & Constitut. Imperial. Goldasti pag. 179.

BURGENSES, Municipes, burgorum, seu villarum clausarum incolæ, vel qui tenementa in iis possident, & ratione eorum *Burgagium* domino burgi pensitant. Tidericus Langenius in Saxonia:

Urbes muratæ per Saxoniam nominatæ,
In queis Burgenses famosi suntque potentes.

Atque ii diversi videntur ab Hospitibus, quos vulgo *Hostes* dicimus. Michael *del Molino* in Repertor. Foror. Aragon. in v. *Diffidamentum: Verbum, Burgenses, ubi ponitur, significat, cives: unde in Francia cives appellantur Burgenses.* Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 605. *Baldricus filius Nicolai ad Deppam dedit unum Burgensem, & Radulfus Ansfredi filius unum Hospitem.* Diversi etiam à Rusticis. Idem Ordericus lib. 12. pag. 872. *Milites autem & comprovinciales, tam rustici, quam Burgenses.* Constitut. Siculæ lib. 1. tit. 9. *Si comes fuerit, 5. uncias, si Baro 4. si Miles simplex 3. si Burgensis 2. si Rusticus fuerit, unam fisco nostro componat.* Erant igitur in commercio perinde ac hospites. Vetus Charta apud eumdem Ordericum lib. 5. *Unum Burgensem in Bristollio, &c.* Adde lib. 6. pag. 605. [Archivum Castri Brientii: *Ego Gaufridus Castri Brientii Dominus militi meo Petro Ecillart donavi pro servitio suo medietatem meam de Arbrecio & tres burgenses, quos emeram de Guillelmo filio Evenu in Maiaon.*] Guillelmus Benedicti in cap. Rainut. in Verb. & uxor. nom. Adelas. dec. 2. num. 299. *Burgenses* dictos ait, *a bonis burgensibus, id est, franchis & liberis, qua habent, & de quibus vivunt, & statum suum conservant.* Unde ex illius sententia, *soli illi proprie dicuntur Burgenses, quorum bona sunt allodialia, nemini subjecta.* Alii vero censent *Burgenses* efficere armatorum genus quoddam, Militibus inferius, ut videre est in Constit. Sicul. loco laudato: unde in veteribus Chartis *Milites* & *Burgenses* semper conjunguntur. Quomodo vero apud nostros Burgenses fierent, vide apud Thomasserium in Consuetudin. Bituricensibus p. 249. 274. [& in Edictis Philippi Pulcri ann. 1287. & 1302. ubi post declaratum acquirendæ *Burgesiæ* modum, statuitur neminem posse in duabus civitatibus hocce privilegio gaudere.]

¶ BORGENSES, in Charta anni 1068. è Tabulario S. Mellani Pontisarensis.

BURGENSIS REGIS, qui licet in alterius domini jurisdictione maneat, ab illa tamen eximitur, & jurisdictioni Regiæ tantum subest, nisi dominus juribus regiis gaudeat, ut est in Consuetud. Trecensi art. 2. & Senonensi art. 141. 142. 143. Leges Burgor. Scot. cap. 2. *Quicumque factus fuerit de novo Burgensis Dom. Regis, primo jurare debet fidelitatem Do. Regi, & Ballivis suis, & communitati illius Burgi, in quo factus novus Burgensis.* Cap. 53. *Nullus potest esse Burgensis D. Regis de aliqua terra, nisi facit servitium Dom. Regi, quantum pertinet ad unam particatam terræ.* Vide & perlege has Scoticorum Burgorum Leges, in quibus, quidquid ad Burgenses pertinet, describitur. *Bourgeois fieffez du Roy*, in Consuetud. Meledun. Quomodo vero apud nostros Burgesia regia acquireretur, docet præter Consuetudines municipales, Statutum Philippi Pulcri pro ordinatione Regni an. 1302. cap. 52. 53. & seqq. apud Pithœum in Consuetud. Trecensem pag. 483. Adde Stephanum Paschasium in Disquisition. Francicis lib. 4. cap. 7. [& Glossarium Juris Gallici v. *Parcours*.]

BURGEUS, Eadem notione in Ordinatione Philippi IV. Franc. Regis ex Chartulario S. Vandregesili: *Si contingeret quod ..... gentes nostræ requirant aliqua tanquam Burgensem nostrum, quoniam aliquis Prælatus, vel Baro aut quisvis alius nobis subjectus diceat hominem & justiciabilem suum ... negantes ipsum esse Burgeum nostrum, &c.*

BURGENSES DE JURATA [Computus Ballivarum Trecens. & Meldens. an. 1320. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. 921. *de la Jurée de Troyes & des villes appartenans, a la Saint Andrieu* CCC. XIX. M. LXVII. *livres.*] Charta Caroli VI. Regis Franc. an. 1488. ex Archivo Regio: *Cui (militiæ Clericali) ascribi non potest, nostra super hoc licentia non obtenta, cum noster Burgensis existat de Jurata, oriundus de dicto loco Castri Theoderici & ibidem moram trahens, propter quam tamen Juratam nobis in aliquo non tenetur, &c.* [Erat autem *Jurata*, uti definit D. *Brussel* loco citato, Pensitatio annua, quæ à singulis Burgensibus, pro ratione facultatum suarum, Regi aut alicui Domino, qui juribus regiis gauderet, persolvebatur.]

BURGENSES FRANCI ET ABONNATI, in Consuet. Castelletensi in Biturigib. art. 26. 28. & in aliis Consuetud. *Francs bourgeois, grands bourgeois, & petits bourgeois.* in Consuet. locali *de Nançai* in Biturigib. art. 2. 3. 4. apud Thomasserium.

☞ Qui plura circa Burgenses nosse voluerit, adeat D. *Brussel* de Usu feud. lib. 3. cap. 15. ubi fuse & accurate de Burgensium origine, juribus, rebusque ceteris quæ ad eos spectant, disserit.

BURGENSIS, Moneta argentea minutior, in Gallia Philippo Pulcro regnante primum cusa. Vetus Regestum Cameræ Comput. Paris. *Ad Candel.* 1310. *inceperunt Burgenses, & fuerunt ad Natale S. Mariæ.* [Edictum, quod est Januarii 27. habet: *Avons ordené à faire monnoye, c'est à savoir petiz deniers noirs, qui sont & seront appellè Bourgois.*] Nangius in Chronic. an. 1313. *Philippus Rex Franciæ circa festum B. Virginis monetam Burgensium, quam fieri fecerat, & per biennium Parisiis cursum suum habuerat, quod alias in regno Franciæ fuerat inauditum, præsertim cum justi pretii & ponderis æquitate cæteris paribus æquipolleret, &c.* Cusos etiam *Burgenses* Leodii docet Radulphus de Rivo in Vita Engilberti à Marka Episc. Leod. c. 2. *Nam denarios, vulgo Burgenses dictos, valoris 2. solder. mox cudit, qui non multis post annis 6. solidor. valorem superarunt.* Vid. in V. *Moneta argentea* in *Moneta Regia*.

¶ BURGERASTRUM, Placentæ species, non absimilis forte ab ea quæ etiamnum Fiscanensibus monachis in Cœna Domini ministratur. Est autem crustulum tessellatum cum aniso permistum, quod ad id quod nos Galli vocamus *Gaufre* proxime accedit. Chronicon Fiscanense parte 2. *Panetarius debet præparare per manum Cellerarii Burgerastrum in Cœna Domini, & in prima die Quadragesimæ vinum in justiis.* Vide Burgacea.

BURGEREICHT. Laudum, sive sententia lata ann. 1258. apud Maximilianum Henricum in Apolog. Archiep.

chiep. Colon. pag. 29. *Et judicant secundum ejus formam, quod burgerecht vulgariter appellatur*. Id est, jus seu rectum burgi.

¶ BURGER-MAGISTER, quasi Burgi magister, qui Burgo præest. Acta SS. Aprilis tom. 1. pag. 600. in Processu canonizationis B. Notkeri: *E fratre suo Caspare Schlumpff nunc Burger-magistro dicti oppidi*. Vide *Burgi-magister*.

¶ BURGESIA, Corpus vel jus civitatis, Gall. *Bourgeoisie*. Charta Philippi Pulcri an. 1302. pro Ordinatione & Reformatione Regni. *Hæc est ordinatio facta per nos .... super modo tenendi & faciendi Burgesias regni nostri, &c. Primo statutum est .... quod si aliquis voluerit aliquam intrare de Burgesiis nostris debet venire ad locum, unde proponit seu requirit esse Burgensem, &c.* Pluries habetur ibidem. Occurrit etiam simili notione in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 26. & seqq. apud Miræum Diplom. Belg. tom. 1. pag. 197. Marten. Anecdot. tom. 1. col. 1517. in Præscripto Caroli V. Franc. Regis an. 1368. ubi eadem habentur, quæ in mox laudato Philippi Pulcri edicto; in Hist. Tullensi P. Benoit pag. 107. Rymer. to. 7. pag. 189. col. B. &c.

¶ BURGETIA, in Codice reddituum Episcop. Autissiod. è Chartophylacio Episcopi ejusd. urbis: *Stallagium sive Burgetia L. S.* Vide *Burgagium*.

¶ BURGETISSA, Civis mulier, Gall. *Bourgeoise*. Necrolog. Franciscan. Silvanectensium: 13. *Kal. Decemb. an. D. 1595. obiit venerabilis Burgetissa Jaquelina la Riche*.

¶ BURGEUS, pro *Burgensis*. Vide in hac voce.

BURGFRIDA, ex Germ. *Frid*, Pax burgi. Charta ann. 1391. apud Hieron. Vignerium in Hist. Alsatiensi pag. 172. *Et doions nous Evesque de Mets, & Charles Duc de Lohereune dessusdits jureir une Borgfride ensemble en ladite forteresse*, (d'Alberstoft) *& doions donner l'un l'autre bounes lettres de ladite Bourgfride*.

BURGGRAVIUS, Burgi Comes, ex Germanico *Burg*, burgum, castrum, & *Grave*, Comes. Ita autem appellantur apud Germanos perpetui Castellani, Præfecti, sive Judices alicujus præsidii atque arcis; cujusmodi sunt Burgraviatus Norimbergensis, qui pertinet ad Electores & March. Brandeburgensis: Magdeburgensis, qui est Saxoniæ Electoris: item Burgraviatus, qui est in urbe Imperiali *Fridberg und Seifenhausen*, certis nobilium familiis constitutus, & alii, quorum meminit Goldastus tom. 1. Constitut. Imperial. pag. 27. Præfat. & in Recessibus Imperii. Speculum Saxonic. lib. 3. art. 52. §. 5. *Burgravius, id est, perpetuus Castellanus, Judex est Marchionis*. Wichbild. Magdeb. art. 45. §. 4. *Si vero Castellanus seu Burgravius præsens esse non poterit*, art. 46. §. 2. Hos inter, *Principum* dignitatem obtinent Norimbergensis, Magdeburgensis, Lorbonensis, & Misnensis. Vide eumdem Goldastum to. 1. pag. 372.

¶ BURGGRAFFIUS, Eadem significatione, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 21.

BURGGRAVIATUS, Præfectura, castellania, apud Willh. Hedam pag. 283. 1. Edit.

¶ BURGHA. Vide *Burgus*.

BURGHALPENNI. Vide *Bordhalpeni*.

BURGHARD, BURGHYARD. Vetus Charta apud Somnerum in Tract. de Gavelkind pag. 22. *In Borga de Walderst sunt 15. virgatæ, dimid, & 1. ferling terræ tenentes, quarum quælibet debet claudere unam perticatam sepis circa curiam de Malling, & debet pro pollis* (f. palis) *& clausura, quam facere solebat ad Natalem B. Johannis Bapt. annuatim reddere 1. ob. quod dicitur Gavelrod & Burghard, &c.* Alia ibidem pag. 187. *Relaxaverunt tenentibus suis .... averagium, impletionem, & sparsionem fimorum, facturam cratis & Burghyard*. Alia pag. 189. *Item pro clausura circa curiam, quæ dicitur Burghyard, 22. denar. & obolum, & quadr.* [*Yard* Anglis est Chors, unde *Burghyard* est *Burgi* Chors, clausura, seu tributum, quod pro clausura exsolvitur, ut exemplis allatis satis patet.] Vide Octav. Ferrarium in *Baloardo*.

BURGHBOTE, Urbis, burgi, vel arcis restauratio, vox Saxonica composita ex Burg, Burgum, & Bota, emendatio, reparatio, restauratio. Præsertim vero Auxilium dicitur, quod ex Consuetudine debetur ad restaurationem urbium, burgorum, castrorum, à cujus pensitatione nemo fere immunis erat, ut est in Charta Ethelbaldi Regis Angl. apud Will. Malmesburiensem lib. 1. de Gest. Regum Angliæ. *Burghbota*, hac notione habetur in Legibus Kanuti Regis cap. 31. & 91. apud Bromptonum, & in Legibus Henrici I. cap. 10. 13. 66. Interdum hæc vox, & sæpe in Chartis, accipitur pro ipsa immunitate, seu *quietansa reparationis murorum civitatis vel burgi*, ut habet Fleta l. 1. c. 47. §. 21. Rastallus: *Burghbote, hoc est, quietum esse de auxilio dando ad faciendum burgum, castrum, civitatem, vel muros prostrata*. Apud Leonem in Tacticis cap. 20. §. 71. si castellum aliquod, aut porta, aut pons conficiendus sit, vel via aliqua sternenda, aut aliud quid publicum est extruendum, neque publicis ærarii expensis absolvi potest, unusquisque tum ex æquo huic operi inservire debet, nemoque hac re excusatur, neque amicitia, neque donis, &c.

BURGHBRECH, Burgi, domus, septi, vel alterius cujuspiam loci effractio: Burg enim, burgh, & burh, lingua Saxonica, oppidum, portam, domum, septum, præterea fidejussionem significant. Titulus capitis 36. Legum Alvredi Saxonicarum, est de Burhbryce, agitque Lex ipsa contra violatores pacis in urbe, in villa, in domo, &c. *Burghbreche*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. 12. *Borhbreche*, cap. 35. *Effractura apud* JC. & *Infractio urbis* dicitur in Charta Communiæ Suessionensis an. 1181. *Omnis forisfacta, exceptis infractione urbis & veteri odio, 5. solidis emendabuntur castelli vel burgi infractura*. Libertates villæ de Graciaco in Biturigib. ano. 1246. *Si vero aliquis eorum erga alium inimicitiam incurreret absque castelli vel burgi fractura & clamore Præposito non facto concordaverit, &c.* Charta Communiæ Meldensis ann. 1179. *Infractio urbis 60. solidis emendabitur*. Charta Communiæ Belnensis ann. 1203. apud Perardum: *Infractio castri 65. solidis emendabitur*. Charta Hugonis, Decani Parisiens. ann. 1214. in Tabular. Campan. *Super infractione villæ nostræ, & domus nostra, & mercati de Roseto, &c.* Ita in Consuetudin. Lorriacensi apud Morinum in Hist. Vastinensi pag. 172. & Gallandum lib. de Franco alodio pag. 376. interdum in Chartis, *Burghbrech, est quietum esse de transgressionibus, factis in civitate, vel burgo, contra pacem*. Ita Rastallus.

BURGHENGLISH, seu BOROUGHENGLISH, Rastallo vetus est Consuetudo in Burgo veteri, in quo, si pater relictis pluribus filiis decedat, secundogenitus ei solummodo succedit in terris & tenementis, quibus saisitus erat in burgo, cum decessit, vi istius Consuetudinis; quem etiam locum habuisse in familia Hocstratana, auctor est Ludovicus Guicciardinus in Descr. Belgii. Ea autem Lex obtinet in Comitatu & urbe Nottinghamensi, ut habet Christophorus de S. Germano in Dialogo de Legibus Angliæ cap. 6.

BURGHERISTH. Domesdei tit. *Somerset*. Episcopus *Wentone. Tantone. Istæ consuetudines pertinent ad Tantone, Burgheristh, latrones, pacis infractio, &c.* Charta Edmundi Regis ann. 944. apud Willelmum Malmesb. lib. 2. de Gestis Regum Angl.

Angl. *Concedo Ecclesiæ S. Mariæ... jura, consuetudines, & forefacturas omnium terrarum suarum, id est, Burgberiha, & hundred setena, athas, & ordelas, &c.* Somnerus emendandum censet, reponendumque *burgberich*, nec abhorret Spelmannus à vocis significatione.

BURGHESSALDUS. Vide post *Burgha*.

BURGHWARE, Civis, burgensis, in Charta Willelmi Nothi apud Spelmannum, quasi *Burgi vir*; ware enim Saxonibus est *vir*. [Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. *Willielmus Rex salutat Willielmum Episcopum & Goffredum Portgresium & omnem* Burgware *infra London*.]

¶ BURGHYARD. Vide *Burghard*.

¶ BURGI, Calepino ex Tit. C. de fund. rei privatæ. Qui collegio, vel curiæ, vel burgis, cæterisque corporibus servierit. An inde, an non potius a *Burggravius* per contractionem *Bourgs* appellati sunt Castellani & Præfecti castrorum seu arcium apud Froissartem to. 2. cap. 34. *Si estoient de sa route les Capitaines des autres chasteaux comme le Bourg Calart, le Bourg Anglois, le Bourg de Champagne, & Raymond de Force, &c.*

¶ BURGIA, pluries legitur in Chartulario S. Vandregesili p. 1858. ubi refertur Edictum Philippi Pulchri supra laudatum, sed abbreviatio est pro *Burgesia*, uti patet ex aliis ejusdem Edicti exemplis. Vide *Burgesia*.

BURGIMAGISTER, Ædilis, Consul, qui burgo præest; German. *Burger meister*. Henricus Aquilonipol. de Primordiis Lubecanæ Urbis lib. 2. c. 5.

Schultetum huc habuere usq; hic, vel Burgimagistrum,
Jam cum Consulibus Burgimagister *erat*.
Seu Protonconsul, seu dicendus Burgimagister.

Occurrit apud Cornelium *Zantfliet* in Hist. Leod. ann. 1343. & alios passim.

BURGIMOTUS. Vide *Burgemotus*.

¶ BURGINUS. Vide *Bruginus*.

¶ BURGIUM, pro *Burgus*. Charta an. 961. inter Instr. to. 2. novæ Gall. Christ. col. 409. *Reliqua* (domus) *tangunt ex una parte ad forum venalium, ex altera brevem viam, quæ ducit à Burgio S. Vrviani ad viam, quam Judæi Sanctonenses habitant*. Miræus Diplom. Belg. to. 1. p. 358. col. 2. *Postremo cum universis consuetudinibus suis sive dictis sive subaudiris, serviat uterque Burgium Marciniacensi cœnobio*.

¶ BURGKLEHEN, Vox Germanica, feudum castrense. Vide *Ganerbii*.

BURGLARIA, BURGLATA. Vide *Burgaria*.

BURGONES, Papiæ, *Castra, vel caulæ*. Gloss. Sangerman. MS. num. 501. *Burganes, Caulæ*. Isid. *Burgones Caulas*.]

¶ BURGOSATICA, Prædia quæ à *Burgensibus* possideri poterant, Gall. *Rotures*. Epistola Friderici II. Imp. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. 1184. *Non permittas fratres prædictos contra privilegia ipsa & contra justitiam molestari, dummodo feodalia & Burgosatica regni nostri non sint, nec usurpent auctoritate ipsorum privilegiorum, in quibus generali vocabulo acquisita cum justis acquirendis reconfirmentur eisdem, nulla de Constitutione prædecessorum nostrorum & nostra habita mentione, per quam loca religiosa, quocumque alienationis titulo per mansuetudinis nostræ sacrum oraculum acquirere sibi feodalia vel Burgosatica prohibentur*. V. *Burgensatica*.

¶ BURGOSIA. Vide *Burgesia*.

¶ BURGRAFFIUS. Vide *Burggravius*.

BURGUITAS, [f. *Banleuca*, Burgi districtus.] Charta Caroli Calvi Imp. apud Sammarthanos in Episcopis Vivariensibus o. 34. *Concedimus & confirmamus Abbatiam, quæ vocatur Dozera, ... cum cellulis & pertinentiis suis, districtum quoque ex Burguitate, & portum ex utraque parte, &c.*

¶ BURGULATOR, Fur nocturnus apud Rymer. to. 14. pag. 369. *Preditorum, murdratorum, homicidarum, felonum*, Burgulatorum *& quorumcumque suspectorum proditionis, murdri, homicidii, roberiæ & felloniæ, &c.* Vide *Burgator* in *Burgaria*.

¶ BURGUNDIÆ MONETA. V. *Moneta Baronum*.

BURGUS, BURGUM, ita appellabant, *crebra habitacula constituta*, ut est apud Orosium lib. 7. c. 32. & Isidorum lib. 9. c. 11. seu *domorum congregationem, quæ muro non clauditur*, ut est apud Luithprandum lib. 3. cap. 12. atque inde *Burgundiones* appellatos iidem scribunt, populos scilicet, qui ripas Rheni insederunt; & postmodum in interiora Galliarum penetrarunt: de quibus præter cæteros Scriptores, qui horum meminere, sic scripsit auctor Vitæ S. Faronis Ep. Meld. c. 8. *Olim à Romanis devicta est Germania, quæ post Scythiam inferiorem à Danubio inter Rhenum fluvium Oceanumque conclusa cingitur: in qua fuit constitutum quoddam genus per limites castrorum à Tiberio Cæsare pro officio militari. Ubicunque enim castra Romanorum custodiam militarem expectabant, hoc genus circa se per limites ordinabant, audebantque illi animas atque corpora sua credere, curasque securitatis cum die nocteque partiri; atque in gentem coaluit magnam, & ex locis nomen sumpsit, quia pro limitibus crebra habitacula constituta, Burgos vulgo vocant: inde sunt Burgundiones vulgo dicti, facto nomine à nomine Burgi. Hi præterea rebelles Romanis effecti, plus quam octoginta millia armatorum ripæ Rheni fluminis insederunt, & nomen gentis obtinuerunt*.

At Vegetio lib. 4. c. 10. *Burgus*, est *Castellum parvulum*. Et in Glossis πύργος est *Turris*, *Burgus*. Unde Casaubonus ad Strabonem, cui concinit Sirmondus ad Sidonium, existimat, vocis istius originem petendam à Græcis, imo à Macedonibus & Thracibus, qui Βύργον, pro πύργον dixerunt. Hanc tamen sententiam improbat Cluverius, contenditque, vocem esse puram putam Gallorum ac Theutonum, penes quos *Burgus* semper fuit domorum complurium congregatio, etsi apud Latinos pro turre, vel turrito propugnaculo in limitibus constituto, *Burgos* dici præterea constet ex leg. 11. Cod. de Offic. Præf. Præt. Afr. Sed hæc ita concilianda existimo, ut *Burgos* Latini, vel etiam Galli ac Germani primitus appellarint domorum congregationes, cujusmodi majores *villas*, & vicos hodie appellamus; atque adeo non tam Græcorum, quam Gallorum & Theutonum vocem esse: postmodum vero exstructis ad *Burgos* militum Germanorum, qui per limites Rheni & Imperii Romani dispositi fuerant ad illorum custodiam turribus & præsidiis, iis etiam *Burgorum* appellationem inditam. Id omnino firmant oppidorum plurium terminationes in *Burg*, quod quidem nominis attributum, non ipsis domorum congregationibus; sed castris & castellis, quæ in burgis exstructa sunt. Exemplum præbet Freherus in Orig. Palat. c. 7. in *Loboda*, seu *Lobeduna*, civitate, quæ postmodum *Lobdenburg* dicta est, quasi burgum & præsidium ipsius pagi. Sic *Batenburg*, Batavorum castrum, & ita de cæteris, quæ hanc terminationem habent. Cum vero *Burgus*, vel *Burgum*, nude ponitur, tunc non ipsum castrum ac prædium, sed villam, quæ castro subjacet, appellarunt nostri. Conradus de Fabaria de Casibus S. Galli c. 14. p. 142. *Quo levius castrum potuisset obtinere cum Burgo Wille*. Hovedenus: *Erant quidem infra Vernolium tres Burgi præter castellum, &c.* [*Madox* Formulare Angl. p. 36. *Edwardus Rex ... vobis notifico, quod volo* Burgum *de Wigintuna, & quatuor hidas terræ insuper ... Monachis apud Westmonasterium in hereditatem cedere*. Vox Burgum ibidem Saxonice redditur Byrig, Urbs, civitas. Acta SS. Benedict. sæc. 3. part. 1. p. 373. in Miraculis S. Wlframni Ep. Senon. *Gravissima fames ... quæ per septem annos continuos orbem appressit, frequenter urbes & castra multa*

popu-

populorum stipatione pridem referta, sive villas, sive Burgos, ita depopulata est, ut ædificiis passim dirutis rarus incola inveniretur.]

Burgum, inquit Cowellus, *est oppidum omni civitate inferius; quod per Chartam Regis fit corpus politicum, & jurisdictionem talem infra suos limites exercet.*

¶ Burgus, Suburbium, Gall. *Fauxbourg*. Barthii Gloss. ex Guiberti Hist. Palæst. lib. 4. c. 3. *Hospitatus est extra urbem, donec iniquus Imperator jussit eum hospitari in Burgo urbis.* *Burgus Forensis*, in Chronico S. Medardi Suession. apud Acherium Spicil. to. 2. pag. 797. an. 1240. Albigenses *appropinquantes civitati Carcassonæ à Burgensibus & illis qui manebant in Burgo forensi, tatus nocte per traditionem sunt intromissi.* Ibidem: *Ipsi vero Albigenses ab obsidione recedentes totum forensem Burgum inclytum Carcassonæ igne combusserunt.* *Burgus forensis, id est*, Burgus qui *foris* est seu extra urbem. Hinc nostrum *Fauxbourg* derivatum existimo. Primo *Forsbourg* & *Forbourg*, deinde *Fauxbourg* dictum est.

Burcus, pro *Burgus*. Willelmus Britto lib. 2. Phil. de Corbeia:

Opposuit medium flumen natura fluentum,
Qui Burcum vallo disterminat exteriori.
Hic obstat Comiti, ne vires transferat ultra,
Tam bona ne pereant sub eodem villa furore, &c.

Infra:

Ut magnum turmis cingentibus undique Burcum
Impiger obsideat.

Idem lib. 7.

Tam clarum Burcum, tam clara mœnia vidit.

Burgarii, qui *Custodes Burgorum* dicuntur in leg. 1. de His, qui condit. propr. quorum certa corpora erant, ejusmodi Burgorum custodiæ addicta, [ita ut *Burgos* deserere non possent; unde non fecus ac Muliones, servos publicos fuisse ejusmodi *Burgarios* non male conjeceris.] V. hanc legem, & tit. de *de Burgariis* in Cod. Th.

Burgarius, Villicus. Vita MS. Gaugerici Ep. Camerac. lib. 2. c. 10. *Hunc siquidem locum ... à suo Burgario, qui eum possederat, numerata pecunia comparavit.*

Burgum, Pars navis. Vide *Platus*.

BURGWARDUS, Burgwardium, quibusdam, Castellania, Burgi territorium, ager, dicitur: ex Teutonico *Burg*, Burgum, & *Ward*, custodia. Sed ex locis, quos hic describimus, *villa* dicitur & *munitio*, scilicet quæ *Burgo* adjacet, & quæ inde nostris *Boulvard*, pro *Bourgward* vocatur, unde & ipsi oppido, & agro circumjacenti nomen postea attributum. Nam quod Salmasius vocem à *σῶλαξ*, *cespes*, deducit, nihili est. Charta Ottonis M. Imp. an. 965. pro Ecclesia Magdeburg. apud Meibomium: *Munitionem etiam, vel Burgwardum urbis Spuitneburg in pago Nudbice sitæ, cum omnibus pertinentiis, taleque prædium, quale Huodo in beneficio habet in pago, &c.* Historia erectionis Archiepiscopatus Magdeburgensis per Joannem PP. in Concilio Ravennat. *Cum omnibus pertinentiis & villis, quas Burgwart vocant.* Ditmarus l. 6. p. 59. *Mersebürgense Burgwardum.* Lib. 6. p. 72. *Insuper Zurbizi Burgwardum, quem antecessores sui in beneficium possederunt, sibi vendicavit.* Lib. 7. p. 79. *Ut parochiam in Orientali parte Mildæ fluminis jacentem, i. e. in Burgwardis Bichni & Wtein Eilburdo concederem.* Infra: *Ekkardus in Burgwardo suimet Rocbelizi dicto 2. munitiones ad capiendas ibidem feras ... parat.*

¶ BURGWERK, Jus burgum muniendi, à Teutonico *Burg*, Burgum, & *Werch*, Opus; quomodo Gal. vocant *Ouvrages* castri sive urbis munitiones. Litteræ Wichmanni Archiep. Magdeb. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 2. pag. 340. *In his tribus mansis censum, decimam & Worrop, cum omnium reliqua justitia, quam in eis habemus, excepto jure quod Burgwerk appellatur, ipsi Ecclesiæ contradimus.* Vide *Burghbote*.

¶ BURHBRYCE. Vide *Burghbrech*.

BURHMANNUS, Idem quod *Burgensis*, Civis, vox ex Saxon. Burg, urbs, oppidum, & man, homo efficta: in Legibus Ethelredi Regis §. 23.

¶ BURIA, Fons, scaturigo. Donatus Exiguus in Vita S. Trudonis: *Altera vero nocte pergebat ad villam quæ Septimburias dicitur.* Joannes Bapt. de Gramaye in Bruxella de encomio Rubeæ vallis meminit Prioratus Septem Fontium in Zonia prope Bruxellas siti in loco habitationi & quieti conveniente circa *Fontium septem scaturigines*, & Miræus in Orig. Canonic. Regul. Ord. S. Aug. refert, Monasterium B. Mariæ ad *Septemfontes* prope Bruxellas vulgo *Sevenbor* appellari. Et certe *Sevenbor*, Belgice idem sonat quod Septemfontes; est enim *Seven*, septem, & *Bor* seu *Borne* fons, Saxonice Burn, fons, torrens, unde *Buria* facile potuit derivari, non à Græco *βρύω*, scateo, ut vult Fr. Junius. Vide *Bura*.

¶ BURIATUS, Vestitus *Burello*. Vide in hac voce post *Birrus*.

BURICA. Lex Alaman. tit. 97. *Si quis Buricas in silvis, tam porcorum, quam pecorum, incenderit, 12. sol. componat.* Stabulum forte, inquit Spelmannus, vel casula ex ramis confecta, quod Angli *Boure* dicunt, à Saxonico Burt, & Bur, *i.* cubiculum, conclave. [Nostri olim *Buron* pro casa dicebant, quod a Græco *βύρσον* deducit Borellus.]

¶ BURICHALE. Vide post *Buricus*.

¶ BURICTARIUS, Pincerna, sic dictus à Gallica voce Burc, Lagena major, unde nostrum *Burette*. Litteræ Philippi Regis Francorum ann. 1292. ex antiquo Chartulario Æduensi: *Astantibus in palatio nostro, quorum subscripta sunt signa & nomina: S. Theobaldi Comitis Dapiferi. S. Guidonis Burictarii nostri. S. Matthæi Camerarii nostri, cum Stabulario nullo, &c.* Vide *Buticularius* in Butta 3.

BURICUS, Burricus, Gall. *Bourique*. Gloss. Lat. Græc. *Mannus*, *Βουρίχος*. Isid. Gloss. *Mannus Buricus*. Glossæ antiquæ MSS. *Mannus, equus brevior, quem vulgo Brunicum vocant.* Papias MS. *Burides, Animalia, Manni.* [MS. Bitur. *Manni, qui & Burides dicti, mansuetudine mannum sequantur.*] Editus habet *Bureides*, forte leg. *Burici*. Porphyrion. in libr. Epod. Horatii: *Mannos equos, vulgo Burichos appellant.* Paulinus Ep. 10. pag. 128. *Macro & vilioro asellis Burico sedentem.* [Eadem habet Petrus Venerab. Epist. ad S. Bernardum inter hujus opera to. 1. col. 228. A. edit. 1690.] Hieron. in Eccles. cap. 10. *Dignitate perstati vias publicas mannibus* (i. mannis) *terant, quos vulgo Buricos appellant.* Et Epist. 26. cap. 3. *Ubi* (videris) *ferventes Buricos, mannos, comatulos pueros, pretiosas vestes, &c.* Petrus Damiani lib. 7. Epist. 5. *Is, cui insidebas, non dicam equus, sed potius burdo, vel Buricus, &c.* Vide Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 2. & Cujacium lib. 11. Observ. cap. 16. Salmasius ad Vopiscum à *πυρρίχος*, deducit, quæ vox Græcis idem est, quod *πυῤῥός*, *rufus*: sic enim omnes equos breviores à colore appellasse Latinos ævi inferioris ait, etsi alterius coloris essent, idque abusive. Adde Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ Voce *Borra*.

Burichale, *Βουριχάλιον*, in Chron. Alex. pag. 718. Vide Meursii Gloss. [ubi *Βουριχάλιον* redditur per *Instrata equorum*. Sic etiam illam vocem interpretantur Macer in Hierolexico & Jos. Laurentius in Amalthea: Salmasius vero ad Histor. Aug. pag. 211. *Burichum* intelligit, sed perperam. Miror. Cangium nostrum Salmasii opinionem amplexum fuisse in suo Mediæ Græcitatis Glossario: Testament. S. Gregorii Nazianzeni: *ἐν ἐσθῆτι σηρικῷ, ἢ λινῷ, ἢ ἐρίῳ, ἢ βουριχαλίῳ*

ßlis, qua in loco intelligi potest vestis stragula.]

BURINA, Seditio, proprie *Meslea*. Charta Henrici Imp. ann. 932. apud Miræum in Cod. Donpiar. c. 30. & Barthol. Fizenium in Hist. Leodiensi pag. 213. *Et in bis locis, .. concedimus & confirmamus ei bannum & justitiam, impetum & Burinam, ictum & sanguinem, &c.* Alia apud eumdem Miræum cap. 85. *In bis locis possidet Ecclesia bannum & justitiam, impetum & Burinam.* Charta Samsonis Archiepisc. Remensis pro Cisoniensibus: *Si forte latro captus fuerit, sive aliqua Burina facta fuerit, aliquid justitiæ exercebis; sed tamen latro dimitti non debet, ... nisi Advocatus vel familia ejus refecerit.* Charta Henrici Imp. an. 1107. apud Chapeavillum to. 2. pag. 55. *In seditionibus, quas vulgo Stuer & Burinne dicimus, judicandis.* Ex his emendanda Charta seu Epistola Fulcardi Abbatis Lobiensis, in Chr. Lobiensi pag. 602. *In placitis, præter Burinam & testeiam, non debet habere Advocatus, nisi tres denarios.* Perperam enim editum *bincinam*. [Antiquæ Consuetud. villæ Halprensis apud Marten. Collect. Ampliss. to. 1. col. 894. *Si quis in villa sanguinem fluentem vel Burinam fecerit, & id legitimo probatum fuerit testimonio, forisfactum sanguinis per sexaginta, forisfactum Burinæ per triginta solidos emendabit: quorum duæ partes Ecclesiæ, tertia Comitis erat.* Meslea & *Burina* in hoc differunt, quod *Burina* sit animosa contentio, in qua rixantes mutuis sese lacessunt conviciis; in *Meslea* vero mutuis conviciis etiam adjiciunt verbera: utrumque sic optime vertitur Gallice, *Querelle de fait & Querelle de parole*, in veteri translatione Gallica Chartæ Guidonis Comitis Flandriæ an. 1237.]

¶ BURINDIS, *Sustentaculum*, in Glossis MSS.

BURINGI. Charta Caroli Crassi Imp. apud Goldastum to. 1. Constit. Imper. pag. 208. *Præcipimus, ut singuli Buringi to. cum 12. funibus de canapo solidos dominis suis impendant, & insuper somarium cum capistro concedant.* In quam Constitutionem Freherus, *Buringos* esse putat colonos, qui justa prædia & villas, curtes integras & instructas exercent, non possessiones, quas Justinianus *fœneas* vocat, quos à colendo & ædificando *Bauren* Germani dicunt. Vide *Burs*.

¶ BURJOSIA, Annuum vectigal quod à Burgensibus, burgi Domino penlitatur. Engelb. *Magbe* in Chronico Bonæ Spei pag. 151. *Pars capabit autem Dominus Dux cum Ecclesia Bonæ Spei in justitia majori & minori, in banno & in omnibus forefactis, in Burjosia & teloneo, &c.* Et p. 152. *Singuli autem tam Burgenses quam alii, qui voluerint manere in libertate villæ, dabunt in festo S. Remigii duodecim denarios Lovanienses pro libertate & Burjosia.* Vide Burgagium.

BURIRE. Formulæ solennes c. 125. *Quod hominem suum ... in via malo ordine adsalisset, & ipsum ibidem interfecisset, vel occidisset, vel rauba sua, caballos, aurum, & argentum, & drapalia exinde tulisset, vel deportasset, vel leodem contra legem ibi Burisset.* Ubi Spelmannus *leodem burire*, vassallum sepelire, à Saxonico, burian, sepelire, interpretatur. At Wendelinus in Gloss. V. *Leode*, *burisset*, vertit *abstulisset*. *Leodem* vero pro bonis universis intelligit, seu potius pro compositione homicidii. Apud Papiam lego: *Burrire, vox belluæ.* [Sic etiam in vet. Gloss. San-German. n. 501.]

¶ BURIS. Vide *Buricus* & *Burs*.

¶ BURISTA. Vide *Burs*.

BURJURATUS. Tabularium S. Dionysii in Francia ex Bibl. Thuana: *Ebroinus & uxor sua Agnes, de cujus hæreditate feudus Buticulariæ erat, dederunt in eleemosynam B. Dionysio, vinum, panem, porros, pisa, lardum, claratum, Burjuratum, teloneum, festa principalia, & mediocria festa. Testes Milites Odo de Malboisson, &c.*

BURLARE. Vetus Charta apud Columbum in Manuascn lib. 1. n. 43. *Prohibetur Burlare, nisi in Burlaria antiqua, videlicet à portali superiore ad portale clausum.* Hispanis *Burlar*, est jocari, ludere, Vasconibus *Burlaze*, Occitanis *Bourlos*, ludus, jocus, illusio. Est igitur *Burlaria* locus in urbe vel extra urbem, in quo ludere solent incolæ. In Pacto Tongrensi an. 1403. in Magno Recordo Leodiensi pag. 38. *Burlatores*, (*Bourleurs*) ganeonibus accensentur; *Sodoiers, manecheurs, ou Bourleurs*. Adde pag. 225. Vide *Bebordicum*, *Campus Martius*, & Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in hac voce.

BURLAWA, Lex rusticorum, seu de re rustica, à Burg, rusticus, & Lap, lex. Regiam Majestatem lib. 4. c. 39. §. 8. *Cætera omnia & singula, quæ currunt in Curiis dominorum, secundum auxilium & favorem terminantur: exceptis legibus de Burlawis, quæ per consensum vicinorum erunt.* Ubi Skenæus: *Apud Germanos Baur rusticum significat, Lauch, vel Law, Lon, hinc Burlaw rusticorum Leges, de re rustica lata. Nos hodie Bir law Courtis, & Bir lawmen dicimus.*

¶ BURLESCHUS, Satyricus, Gall. *Burlesque*, in Actis SS. Aprilis to. 1. pag. 797.

¶ BURMA, f. pro *Burina*. Literæ Reginard. Leod. Ep. an. 1034. apud Marten. to. 4. Ampl. Coll. col. 1172. *Nullam ibi obsessum, nullam ibi precaturam habebit; numquam nisi ab Abbate & ministris ejus, se intromittet de aliqua justitia ibi facienda, vel de sturma sive Burma, nisi evocatus pro hoc ipse fuerit, & tunc tertium accipiat denarium.* Alia Henrici itidem Leodiens. Ep. an. 1081. ibid. col. 1175. *Quicunque allodium ibi habeat, sit (sic) falsa mensura, & latro, & lex campalis, & sturma, & Burma, & cetera ad Comitatum appendentia.*

¶ BURMEISTER, Sculteti seu Prætoris Assessor, qui & Ecclesiæ *Nuncius*, ut puto, dictus est, quod ab Ecclesia electus esset atque institutus. Ludevvig Reliq. MSS. to. 5. pag. 26. *Dictus Scultetus in præfata villa ter in anno solemniter judicio præsidebit, cui assidebit Nuncius ipsius Ecclesiæ, qui Burmeister vulgariter nuncupatur; & quidquid lucri in dicto judicio percepit, tertia pars erit Sculteti, & duæ partes ad Ecclesiam pertinebunt. Per totum autem anni circulum residuum prætaxatus Ecclesiæ Nuntius de 14. in 14. diem judicio præsidebit, & duæ partes lucri nihilominus Ecclesiæ & tertia cedet Sculteto.* Burmeister per abbreviationem dictum existimo pro *Burgermeister* quod vide in *Burgimagister*.

¶ BURNETA, BURNETUM, Pannus ex lana tincta confectus. Statuta S. Audoeni in Anecdot. Marten. to. 4. col. 1208. *Nullus in quocumque loco utatur tunicis vel coopertoriis de Burneta vel alio panno colorato.* Computus an. 1202. *Pro 11. ulnis de Burneta ad caligas xv s.* Vide *Bruneta*.

¶ BUROLA. Vide in *Bussa*.

BURRA, Tomentum, Gall. *Bourre*, Glossæ Bibliæ MSS. *Stipula, stypa, i. escaro. Stupa lini, Burra lanæ purgamentum est.* Vide *Burda*, & Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Ital. in *Borra*.

BURRENE. Charta Heccardi Comitis Augustodunensis ex Tabul. Persiacensi in Burgundia: *Cum sponsdale & sapone 1, & Burrone meliore 1. cum fasciunculo, &c.*

¶ BURRICHUS, BURRIDES. Vide *Buricus*.

¶ BURRINGSEK. Vide *Byrthinsak*.

¶ BURRIRE. Vide *Burire*.

¶ BURRITANICI, *Flores qui in silva nascuntur.* Vet. Glossarium San-German. num. 501.

¶ BURRUM, *Rufum & nigrum*, Papias MS. In veteri Glossar. San-German. *Burrus*, *Rufus & niger*. Est à Græco πυῤῥὸς, Rufus.

BURS, Iidem qui *Buringi*, Coloni. Agardus: *Burs, i. colonus.* Ita forte dicti à *Buris*, i. Aratrum, vel

vel *Curvatura aratri*, ut est apud Papiam. Idem mox: *Buris, dicta quasi Bos paris in similitudine caudæ bovis, i. ea pars aratri, quæ inflexa stivæ stimoni adjungitur*. Gloss. Lat. Gr. *Buris*, ῥυμὸς ἀρότρου. *Baur* & *Bauren*, Germanis, est colonus, rusticus: cui scilicet *Buridis* cura est, quem *Buristam* vocat Olla Patella: *Mango, viticola, Burista, subulcus, agaso*. Domesdei: *Suae 4. bidæ, quæ pertineat huic manerio, ubi tempore Regis Edwardi erant 8. Burs, id est, Coliberti cum 4. carucis*.

Buri, in eodem Domesdei, in Monastico Anglic. to. 3. pag. 183. *In Upinne sunt 7. hidæ geldabiles. In dominio sunt duæ carucatæ, 18. villani, & 11. bordarii, & 2. Buri, & Presbyter*. Infra: *In dominio sunt 3. carucatæ, & 23. villani, & 3. bordarii, & 6. Buri, cum 28. carucatis*. Vide Buriagi.

1. BURSA, Crumena, Gall. *Bourse*, Ital. *Borsa*, ex Græco Βύρσα, *corium*, quod ex corio confecta sit. Jo. de Janua: *Bursa, Marsupium, dicitur à Bursa, quod est corium bovis, quia de corio fiat*. Hinc *Bursella*, parva *Bursa*. *Bursare, Bursas facere, vel in Bursam reponere, Imbursare*. Jo. de Garlandia in Synonymis:

Marsupium, Bursa, forulus, loculusque, crumena.

S. Audoenus lib. 1. Vitæ S. Eligii c. 12. *Habebat quoque zonas ex auro comptas, nec non & Bursas eleganter gemmatas*. Ordericus Vitalis lib. 9. *Rogerius cognomento Bursa, id est, Crumena*. Guill. de Podio Laurentii c. 21. *Quo dicto reposuit litteras in Bursa diligenter*. Christianus Archiep. Mogunt. in Chr. *Dispersi sunt lapides sanctuarii, non quidem in capita platearum, sed in Bursas furantium*. [Capitulum gener. S. Victoris Massil. an. 1506. *Nec gibasserios* (deferant) *aut Bursas apparentes supra vestem*.] Alanus de Insulis l. 7. Anticlaudiani c. 7.

Nec Bursam satiat nummus, &c.

Utuntur præterea Petrus Blesensis Ep. 17. 74. Ebrardus Bethun. lib. contra Valdenses c. 20. Thwroczius, &c.

Bursa Papalis. Censius Camerarius de inauguratione Celestini III. PP. *Cingitur ab eodem Priore* (Basilicæ S. Laurentii) *zona rubea de serico, in qua dependet Bursa purpurea, in qua sunt duodecim sigilla pretiosorum lapidum, & muscus*. Mox: *In zona notatur continentia castitatis, in Bursa gazophylacium, quo pauperes Christi nutriuntur & viduæ: in duodecim sigillis, duodecim Apostolorum potestas designatur: muscus includitur ad percipiendum odorem, ut ait Apostolus: Christi bonus odor sumus Deo*.

Bursa, Arca ταμεῖον, Gazophylacium; sed proprie ad certos usus. Compotus Baillivorum Franciæ anno 1285. *Expensæ: Pro Bursis Scholarum Regis, qui fuerunt de Curia, ... pro Bursis baptizatorum, ... pro Bursis* Beghinarum. In his namque *Bursis*, seu Arcis, reponebantur, quæ ad Scholasticorum, verbi gratia, seu Baptizatorum, &c. alimoniam spectabant, & quæ in eum usum à viris piis erant legata. [Concil. Hisp. to. 4. pag. 188. col. 2. *Quia & Bursa sive arcam communem, &c.* In Obituario Ecclesiæ Morinensis MS. ex Decreto Capituli generalis ejusdem Ecclesiæ pag. 2. memorantur *Bursæ celarii, cotidiana, minutiorum brevium, luqueti, fabrica, novarum acquestarum, obituum*; quæ videntur esse totidem gazophylacia ad diversos usus destinata. v. g. *Bursa cellarii* erat illa quam servabat *Cellarius*, & unde depromebat ea quæ ad victum erant necessaria; *Cotidiana*, ex qua minutiores & quotidianæ necessitates exsolvebantur, &c. Sed an vera sit nostra conjectura judicet lector ex ipsis locis: *In plenis obitibus quos Bursa celarii, minutorum brevium, cotidianæ, luqueti, fabricæ ac novarum acquestarum solvunt, Canonici & magni Capellani lucrantur quilibet 2. sol. &c.* Et infra: *Item in omnibus obitibus tam Bursæ obituum, quam fabricæ, cotidianæ, celarii, minutorum brevium, luqueti ac novarum acquestarum, sive à remanet, sive plenis, sive semis, fabrica percipit in quolibet 2. sol. 6. den.* Per *obitum plenum* intelligimus solemniorem, *obitum semis*, minus solemnem, per *A remanet* alium, forte minimum.

¶ Bursa, Conventiculum, illicitus cœtus forte sic dictus ex arca communi ad illos conventus fovendos destinata. Statuta Radulphi Episc. Trecor. an. 1439. apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 1149. *Qui conventicula & Bursam, vel communem societatem, seu collegium illicitum fecerint, &c.*

¶ Bursa, f. Saccus instar bursæ lana, tomento, aliave re simili plenus, quem taurorum cornibus illigabant, ne dum agitantur, ludentes possent lædere. Concil. Hisp. to. 4. pag. 428. *Nullo festo die fiant torneamenta vel agitationes taurorum .... habeat curam ludorum qui aliis plus habent periculi taurorum cornua caute ligando vel Bursam illis imponendo*.

Bursarii dicti, quibus ex ejusmodi *Bursis* stipendia præstantur: quæ vox etiamnum obtinet in Academiarum publicarum Scholasticis, quibus ob rei domesticæ penuriam certa quædam stipendia exsolvuntur ex arca ad id destinata, ad peragendos studiorum cursus. Vide Nomasticon Cisterciense pag. 645.

Revocationem per Bursam, vocant Jura & Consuetudines Normanniæ cap. 118. jus, quod proximiori consanguineo competit, tenementum seu feodum à consanguineo, extraneo, venditum, pretio convento numerato, inter annum à venditione, sibi revocare & asserere. Practicis nostris *Clameur de bourse*. [Vide *Ferum bursæ*.]

¶ Revogare et recuperare ratione Bursæ, Eadem notione in Chartulario S. Vandregesili to. 1. pag. 838.

Bursarius, Officium Monasticum, penes quem est *Bursa*, seu pecunia Monasterii Anglic. to. 1. pag. 184.

Joha. Tortona quiatus Bursarius *officiatus*.

[Vide Novam Gall. Christ. to. 3. col. 785. E. & col. 790. B.]

¶ Bursaria, Officina seu conclave Bursarii, ubi creditam servat pecuniam, recipit & solvit, apud Kennetum Antiquit. Ambrosden. p. 288. & Martenium Anecdot. to. 1. col. 1348.

Bursellula, Parva bursa, in Vita B. Coletæ cap. 6. n. 37. *Sumens propria manu quoadam Bursellulam*.

¶ Bursemagister, An non idem qui *Bursarius*, quem penes est bursa. Rymer. to. 8 p. 727. col. 1. *Joannes Paslew Magister, Rogerus Orger Mercator, & Ricardus* Bek *Bursemagister* ... *Mandans etiam firmiter & injungens Bursemagistro prænotato, & cæteris, ut præmittitur, incarceratis esculenta & poculenta custubus suis propriis ministraret*.

¶ Burserius. Qui facit bursas. Charta Ludovici Junioris an. 1160. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 1. pag. 536. *Et concessimus ex nunc in posterum Theci uxori Yvonis la-Choe .... magisterium cavatorum .... & Burseriorum in villa nostra Parisiensi*.

¶ 2. BURSA, *Cloaca*, in Glossis Isid. & in vet. Gloss. San-German. n. 501. Supra habetur *Burca*.

¶ BURSCATUM, f. idem quod mox *Bursta*. Codex MS. Consuetud. Eccl. Colon. ex Archivis Cathedr. Atrebat. *Magister coquinæ providebat sal pistrino .... cum datur barmus datur ei unum Burscatum*.

¶ BURSHOLDER. V. *Burghessaldus* in *Burgha*.

¶ BURSTA, Germanis. *Burste*, Scopula, Nostris *Brosse*. Statuta Teutonicorum Equitum apud Duellium to. 2. Miscell. pag. 60. n. 79. *Insuper strigulas, stramina & Burstas* (Vicemarschalcus) *dabit Fratribus, & ordeum bestiis juxta consuetudinem*.

BURTHUM, *Rufum & nigrum*, Papiæ. Sed legendum *Burrum*.

BURUM, [à Saxonico Bur, vel Bure. Conclave.]

Char-

Charta Eustachii *de Fiennes*, in Chron. Andrensi pag. 396. [apud Acherium Spicil. to. 9.] sic clauditur: *Actum an. 1117. super mensam meam in Buro meo.* [Ibidem pag. 360. & 362. *In Bure suo, in Bure meo.* Tabular. Monasterii SS. Trinitatis Cadomensis fol. 28. *In Hostrede habemus .... hircum & quinque capriculos .... domum cum Bure, duas grantias, duos tassos garbarum.*]

BURUS. Vide *Burs*.

¶ BUSA, Belgice *Busse* vel *Buyse*, Tubus, canalis. Chronicon B. Mariæ Bonæ Spei pag. 213. *Restauravit etiam in Rivrelle vaccariam, in Darguies Busas ventales*, hoc est, canales *exclusarum* seu aggerum ad continendas aquas, Gall. *Ecluse*; Ventalum enim *exclusam* significat.

¶ BUS-BAS, Fragor Sclopoorum & certaminis. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 364. de B. Lidwina: *Effectus belli dubius detinebatur; Bus-bas ultro citroque ex eorum mortariolis sagittisve resonantibus in astris, ut quisque horripilationem consequi videretur.*

BUSCA, Ligni seu arboris stipes, caudex focarius, Gall. *Busche*, vox efficta ex *boscus*. Inquisitiones de forisfactura forestar. cap. 26. *Inquiratur de extractoribus vel venditoribus Buscæ, maeremii, & carbonis de foresta.* Charta Regis Ricardi I. in Monastico Angl. to. 1. p. 527. *Concedimus... 2. carretas errantes singulis diebus in bosco de Scotorum, ad deferendum Buscam ad opus eorum.* [Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 23. verso: *Potest ibi emere suum sal & suum vinum & suam Buscam*, hoc est, ligna ad focum necessaria. Ibidem fol. 48. verso: *Ad brasium siccandum capere Buscam sine dampno.*] Adde Fletam lib. 2. cap. 10. 16. c. 41. §. 9. 19. Le Roman *de Florimond*. MS.

Maintefois petite coignie
Abat de Busche *grant carebie.*

Jus BUSCÆ, nostris *droit de busche*, quod certis regiæ domus Officialibus seu commensalibus competit. Statutum an. 1317. Lorriaci datum pro Hospitio Regis Philippi Magni: *Item le Roy aura trois Chambellans, c'est assavoir Mons. Adam Heron, Mons. Robert de Bonnesmares, & le Borgne de Ceris, ... & auront livroison de Busche; & un moulle pour tous.* In Regesto Cameræ Comput. Paris. signato B. fol. 1. legitur, quod ann. 1347. *present Mess. Guillaume Flote Chancelier de France, fut disputè des droits de Busches, accordez par le Roy aux Officiers; & fut dit que ce n'estoient droits d'Office, mais donnez à volonté.* Vide Boscus, & Octavium Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in *Buscare*.

¶ BUSCAGIUM, BUSCALATOR, BUSCALIÆ, &c. Videsis in *Boscus*.

BUSCARLA, BUTSECARLA. Domesdei tit. Wiltsh. Wilton. *Quando Rex ibat in expeditionem, vel terra vel mari, habebat de hoc manerio aut 20. sol. ad pascendos suos Buzecarl, aut unum hominem ducebat secum pro honore 5. hidarum.* Annales Waverleienses: *Edwinus Consul venit cum exercitu per terram, & fugavit eum, & Bucelarci eum refutarunt. Ipse vero iniit Scotiam cum 12. puppibus.* Radulfus de Diceto an. 1051. *Allectis sibi in auxilium Butsecarlis, qui portus nauticos custodire debebant.* Roger. Hoved. an. 1052. p. 442. *Omnes Buthsecarlas de Hastinga, & ubique circa ripas maris, aliosque nonnullos in auxilium sui allexit.* Mox: *Et Buthsecarlas omnes, quos obvios invenerant sibi in adjutorium legentes.* An. 1064. *Danicos Huscarlas, &c.* Ao. 1066. pag. 448. *Tostius, de Butsecarlis quosdam volentes, & quosdam nolentes secum assumens recessit.* Idem pag. 449. *Alderdus Episcopus .... & iidem Comites cum civibus Londoniensibus & Buthsecarlis Clitonem Edgarum .... in Regem levare voluere.* Ao. 1071. p. 454. *Rex cum Buthsecarlis in Orientali plaga insulæ omnem illis exitum obstruxit.* An. 1101. p. 468. *Robertus Comes Norman..... naves coaduna vit: quibus Rex Henricus cognitis, Buzsecarlis præcepit mare custodire.* Infra: *Quosdam de Regis Buzsecarlis adeo rerum diversarum promissionibus fregit, ut fidelitate, quam Regi debebant, postposita ad se confugerent, & sibi ad Angliam duces existerent.* Bromptonus hanc historiam enarrans p. 998. *Præcepit Marinariis portuum mare cura diligentissima custodire.* His porro similia habent Simeon Dunelmensis p. 186. 193. 226. & Florentius Wigorniensis p. 628. 633. 634.

Ex prædictis colligimus, *Buscarlas* & *Butsecarlas* videri dictos *Marinarios*; vox plane composita, cujus pars posterior Carla, aut carlur, à ceorl venit, id est, mas, masculus, vir, seu, ut Spelmannus, minister; prior à burra, navigii specie, de qua infra; ita ut *Butsecarlæ* dicti fuerint, quasi navium ministri. Ita Spelmannus & Somnerus augurantur.

¶ BUSCELLUS, BUSCHELLUS, Modius, Gall. *Boisseau*. Vide *Bussellus* post *Butta* 3.

¶ BUSCHA, *Busca*, Lignum. Locum vide in *Javella*.

BUSCHERIO, BUSCHUS, BUSCIVA TERRA, BUSCUS. Vide *Boscus*.

BUSCIA. Vide *Bussa*.

BUSHELES. Vide in *Butta* 3.

¶ BUSINUS, Candela. Statuta S. Victoria per Cardinalem Trivultium Abbatem an. 1531. *Item tenetur facere ardere sex Businos in magno altari, quorum sex ponderent unam horam ... Item & in refectorio in jejuniis & diebus quibus fit collatio de Businis sufficienter.*

BUSIO, Percnopterus, Aquilæ species timidior, vel ineptior, nostris *Buse*, quo nomine lentioris, vel nullius mentis homines vulgo appellamus. Vetus Charta apud Petardum in Burgundicis pag. 201. *Beraldus, quem cognominabant Busionem, & quem revera Busionem esse constaret.*

BUSIUS, Color, Saxonice dictus Fealu, in Gloss. Ælfrici, i. helvus, gilvus. Inde forte dicti *Busi*, populi, de quibus Adam Bremensis c. 228. ubi de insulis Balthici maris: *Ibi sunt homines pallidi, virides & macrobii, id est, longi, quos Busos appellant*, à vultu nempe colore. Papiæ *Busi*, appellantur *Pingues, obesi*. [Idem Papias MS. sicut & vetus Gloss. San-German. MS. num. 501. *Bussus, Pinguis, obesus.*]

¶ BUSKETUS. Vide *Boscus*.

BUSNACHIA. Andreas Monachus Fontebraldensis de morte B. Roberti Arbrissellì p. 39. de eod. Roberto, qui in Fonte-Evraldi sepeliri cupiebat: *Cui cum Andreas fidelis collega ejus diceret, Pulcher magister, quid est, quod dicis! si sentis hic finem esse, saltem fac quod tuum est; impera corpus tuum post obitum ad Fontem Euvraldi portari. Ille respondit: Et quare meum cadaver huc portaretur? nam per omnes Busnachias (ut verbis illius utar,) ablatum esset à vobis.*

BUSONES Bracton. lib. 3. tr. 2. c. 1. n. 1. *Justitiarii, vocatis ad se 4. vel 6. vel pluribus de majoribus Comitatus, qui dicuntur Busones Comitatus, & ad quorum nutum dependent vota aliorum, &c.* Ubi Spelmannus monet desiderari in suo MS. hæc verba, *Qui Busones Comitatus dicuntur.* Quid si *Barones* legatur?

¶ BUSQUETUS. Vide *Boscus*.

BUSSA, BUZA, BUCCA, BUCIA, BURCIA, Navigii genus grandioris, à similitudine pyxidis, quæ Anglis *Busse* dicitur, appellatum, inquit Spelmannus: pandum alvo, & obtusum prora; seu potius, quod dolii vinarii formam referret: quod Græci recentiores βύτζον & βύτζιον vocant, ut alibi docemus. Varie autem ejusmodi navigii nomen scriptum occurrit apud Scriptores: nam promiscue *Bussa, Buza, Bucca, Bucia, Buccia, Bucca, Buscia & Burcia* dicitur. Et primum

BUSSA, quæ propria navigii ejusmodi videtur appellatio. Vetus Scriptor apud Spelmannum: *13. naves per-*

pergrandes, quas vocant Bussæ, triplici velorum expansione velificantes. Philippus *Mouskes* in Philippo Augusto:

Al vent kil a'orent pas estroit,
Fu singler à la mue droit,
Galies & Barges & aès,
Esneques & Dromons fiers,
Roges, & Busses, & Vissiers,
Avoec quanque i' fit mestiers.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Nefs & Dromons, Buses & Barges.

Buza. Albertus Aquensis lib. 9. cap. 9. *Rex ab Assur exiens, navem, quæ dicitur Buza, ascendit*. Occurrit etiam apud Nicolaum Trivettum in Chron. an. 1191.

Bucca. Radulfus de Diceto: *Ricardus Rex Anglorum, habens in comitatu suo 13. magnas naves, quas Buccas vocant, triplici velorum expansione, dum æquora sulcarent, notabiles, habens centum alias naves onerarias .... fervento commisit*. Joan. Brompton. ano. 1189. *Ad urbem Messanam .... cum Buccis multis, & aliis magnis navibus & galeis .... venit*. Utitur præterea Matth. Paris pag. 112. 107.

Bucia. Brompton. pag. 1179. *Tres autem Buciæ de navigio suo .... ad insulam de Cypro venientes .... perierunt*. Infra: *Quandam magnam Buciam multis paganis onustam .... conspexit*. [Oberti Cancellarii Annal. Genuens. l. 2. apud Murator. to. 6. col. 338. *Ecce duæ galeæ Pisanorum venientes obviam illis cum tribus Buciis*.]

Buccia, apud eumdem Brompton. p. 1174.

Bucea. Radulfus de Diceto: *Ascendit Rex Ricardus navim cum exercitu suo, cum 156. navibus, & Buceis 24. & galeis 39.*

Buscia. Brompton. in Ricardo I. *Anno eodem applicuerunt ibi naves & Busciæ, plus quam quingentæ*.

Butz, apud Petrum de Vineis lib. 5. Epist. 78.

Burcia. Rogerus Hoved. in Ricardo I. p. 661. *Applicuerunt ibi naves & Burciæ plus quam quingentæ, exceptis galeis & cursoriis*, Infra p. 667. *Conduxit 10. Burcias magnas, & 20. galeas bene armatas*. Idem p. 637. *Venit Messanam in Sicilia cum Burciis magnis*. Italis *Burchio*, dicitur navis onerariæ minoris species, vehendis lignis & id genus mercibus, qua voce utitur Dantes in Infer. 17. Vide *Butta*, *Buttis*.

¶ Burola. Raphanus de Caresinis in Chron. MS. ann. 1379. *Cum barchis & Burolis per viam molendinorum, &c.*

BUSSELLUS, Bussellata Terræ. V. *Butta* 3.

¶ BUSSULUS, Cista, pyxis, qua colliguntur suffragia. Acta SS. Martii to. 3. p. 244. de B. Ambrosio Senensi: *Missæ sunt in Bussulo album del si, & in eodem Bussulo repertæ ducentæ viginti tres pallottæ*. *Scrutinio ad Bussulos* ibidem. Vide *Buxis*.

¶ 1. BUSSUS, Pinguis, obesus. Vide *Busius* & *Busus*.

¶ 2. BUSSUS. pro *Byssus*, ut opinor. Rymer. to. 7. pag. 233. *Unam pipam pulveris salvestri, & quinque balas Bussi*.

1. BUSTA. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 473. *Ex dono Alexandri .... unam carectatam Bustæ singulis septimanis in bosco de* Cowon. Fleta lib. 2. cap. 7. §. 1. *Parata sibi debent esse, quæcunque pro corpore suo fuerint necessaria, videlicet cibus, potus, Busta & candela*. Idem videtur, quod *Busca*, caudex, stipes focarius. Vide in hac voce.

¶ 2. BUSTA, f. Fusio, Gall. *Fente*. Computus an. 1289. ubi de expensis pro moneta, apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 472. *Pro Busta 7. lib. 7. sol. 3. den. gross. ... Et erat Busta bona de pondere & tallia; sed deficiebant duo grani cum dimidio*.

¶ 3. BUSTA, Arcula, pyxis in qua *emendas* aliaque minuta *expleta* congerebant. Computus an. 1365. apud eumdem D. *Brussel* ibid. pag. 423. *De Busta Castelleti pro ultimo tertio 11.° lib.*

BUSTARE, Humo condere.] Papias MS. *Bustare, sepelire, funestare*. Gloss. Isid. *Bustantes, sepelientes*. Glossæ San-German. MSS. num. 501. *Bustantes, Funes stantes*. Lege *Funestantes*. [Versus antiqui apud Bruschium:

Annis decursis octingentis octogintaque tribus,
Busto in hoc bustaris felicem Bustarunt Hildegardim,
Quæ variis claret signis, &c.

¶ BUSTARIUS, Qui condit humo. Vide *Bustare*.

¶ BUSTEA, Arcula, pyxis, Gall. *Boete*. Miræus to. 1. pag. 51. col. 2. ex Testamento Everardi Comitis: *Cochlearia tria, brunam unam, manicas duas, de paramento, capella nostræ Busteam cristallinam cum Reliquiis*. Vide *Buxis*.

¶ BUSTELLUS, Modius, Gallice *Boisseau*. Vide in *Butta* 3.

BUSTIA, Bustula. Vide *Buxis*.

¶ BUSTICETA, *Sepulcra antiqua, ubi Antiqui mortuos incendebant*. Gloss. San-German. MSS. n. 501. Glossar. Isid. *Sepulcra in agro*. Arnobius lib. 1. pag. 24. *Herculem ipsi vos fertis vivum arsisse post pœnas, & concrematum in funestis Busticetis*. Et lib. 7. pag. 222. *Aræ istæ, quas dicitis infelicissimi animalium generis ustrinæ, rogi sunt & Busticeta*.

¶ BUSTINARE, pro *Buccinare*, Buccina clangere, nostris olim *Businer*, & *Busineour*, is qui buccinat. Statuta Arelat. MSS. art. 123. [Guacha turris] *Bustinet, quando necesse fuerit, & quod detur pro loquerio turris ubi stabit* LX. *sol.*

¶ BUSTRA. Vide *Bostar*.

¶ BUSTUALE, pro *Bustum*, Rogus. Homilia S. Aviti de S. Mamerto inter Acta SS. Maii to. 2. pag. 631. *Terræ motus assidui, nocturni sonitus, cuidam totius orbis funeri prodigiosum quoddam Bustuale minitabantur*. Adjective sumserunt Prudent. Cathemer. 9. 52. *Suetus antro Bustualis sub catenis frendere*, & Sidonius lib. 3. Epist. 12. *Refertus Bustualibus favillis*.

¶ BUSTUARIUS, *Qui corpora comburit humana*. Sic Glossar. Isid. & vet. Gloss. San-German. MSS. n. 501. Ciceroni *Bustuarius gladiator*, Qui ante busta & sepulcra dimicabat: quod olim, inquit Grævius, fiebat tantum ad busta Imperatorum, ad quos captivi cogebantur concurrere, & mutuis cædibus se conficere, postea in artem fuit conversa hæc pugna gladiatoria. Ammianus Marcel. lib. 24. cap. 4. Bustuarium accipit pro Libitinario, qui accepta mercede funerum curam habet. Vide ibi Valesium.

¶ 1. BUSTULA, Conspicilla, duo circuli vitrei, Bi-cycli, Gall. *Bricycles*, quibus utuntur ad juvandam aciem oculorum. Ep. Joban. Abb. apud Marteo Anecd. to. 1. col. 516. *Statim ut litterarum vestrarum bajulum vidi, Bustulam arripiens, non solum avide legi & relegi, verum etiam à scribenda manum retinere non potui*.

¶ 2. BUSTULA, pro *Pyxis*, vel *arcula*. Vide *Buxis*.

¶ 1. BUSTUM, Vox Latinis notissima pro loco ubi cadaver mortui hominis urebatur, ejusque condebantur ossa & cineres, hinc istud vocabulum ad sepulcra quævis significanda translatum fuit. Plura sunt hujus rei exempla; unum dumtaxat, quod multis negotium fecit, referam:

¶ Bustorum Comites, Eodem tumulo sepulti. Epitaphium ecclesiæ B. Mariæ Pisciaci:

Bustorum Comitum cujusdam nomen avitum;
Gratia dat reliquo. Blanca nati & Ludovico.
Regibus hi nati, ne non reges habeantur,
Vita morte data cœlesti sede locantur.

In explicando hoc epitaphio multum insudarunt eruditi plerique, quorum conjecturas videre potes in Mercurio

curio Gallico mensium Junii, Augusti, Novembris anni 1725. Februarii & Junii 1726. necnon Diarii Trevoltiani mensis Martii ejusdem anni. Inter omnes convenit hic agi de duobus Ludovici VIII. & Blanchæ filiis Philippo & Johanne; quibus positis rem sic expedit, & quidem, ut mihi videtur, accuratissime Scriptor epistolæ relatæ in Mercurio jam laudato mensis Februarii 1726. *Nomen cujusdam*, inquit, i. e. unius, horum *Comitum Busti est avitum*, seu est nomen avi ejus scil. Philippi II. *Gratia dat* nomen Johannis [quia juxta vim vocis, *Johannes* Hebraice idem est qui *Gratiosus*] *reliquo* i. e. alteri. *Nati* sunt ex *Ludovico & Blancha*. *Ne hi nati ex regibus non habeantur reges* [habebant fratres natu majores, quibus paternum regnum erat debitum] *dati* sunt *vitæ* æternæ *morte*, ac *locantur in sede cœlesti*.

2. BUSTUM. Charta Stephaniæ uxoris Garciæ Regis Aragon. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 6. *Dono illum unum Bustum de meas vacas ad sanctam Columbam, & illo alio Busto alias medias ad illa Eleemosynaria de Najara pro pauperibus*, &c.

¶ BUSTUS, *Perflammatus* in veteri Glossario Sangerman. MS. num. 501. pro *Ustus* scilicet, ut *Bustum* pro *Ustum*.

BUSUS, *Pinguis*, *obesus*. Papias. Vide *Busius*.

¶ BUT, *ὕθλοι*: *Nugæ*. Supplem. Antiquarii.

¶ 1. BUTA, Pyxis, Gall. *Boete*. Rituale S. Martini Turon. 13. sæculi apud Marten. de antiq. Eccl. Rit. to. 1. pag. 569. *Quo peracto juvenis redit per chorum cum Buta hostiarum*.

2. BUTA, BUTINA, BUTICULA, BUTICULARIUS, &c. Vide in *Butta* 3.

BUTANEUM, *Quidam liber Fysica, qui & Herbarium dicitur, quia ibi herbæ notentur*. Ugutio, qui Græce *Βοτανικὸν* expressit.

¶ BUTANICUM, Idem, apud Papiam.

BUTAR, Ugutio: *Butaaitum, dicitur genus vasis, quod Butar dicitur*. Vide *Butta* 3.

1. BUTARE, Ital. *Buttare*, Aliquem ad terram projicere. Charta ann. 1345. *Si aliquis assaltum.... fecerit sine armis, vel ipsum Butaverit, solvat pœnæ nomine*, &c. Galli etiam *Bouter* dicunt, pro pulsare: *Bouter à terre*, ad terram dejicere. *Bouter*, Picardi pro ponere usurpant. Fallitur porro Meursius, qui *Βουτίζειν* Græcos recentiores pro *Butare*, seu ad terram dejicere, usurpasse dixit. Nam *Βουτίζειν*, *immergere* sonat, ut docet Simon Portius, id est, *εἰς βοῦττιν*, seu in dolium injicere. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Buttare*.

¶ 2. BUTARE, Terminare. Vox Agrimensorum. In Chartulario S. Fromondi passim: *Una virgata terræ Butante ad terram Thomæ le Fort. Item una acra Butante ad chemінum*, &c. Vide *Butum*.

¶ BUTARIUS, BUTELGIA, &c. Vide in *Butta* 3.

¶ BUTEL. Vide *Bidella*.

BUTEO, *Juvenis*, Ugutioni. Alibi: *Leccator, Ardelio, Gulo, Elluo, Epulo, Ambro, Lurco, Buteo, Ganeo*, &c.

¶ BUTERIA. An ab Hispano *Botilleria*, Anglicanove *Buttery*, Promptuarium vinarium; an nomen proprium judicet lector eruditus. Marten. Anecdot. to. 1. col. 316. ex Charta an. 1105. *Dedit etiam in usus Canonicorum ... juxta veterem Buteriam tantum terræ, quantum poterint quatuor Boves arare*, &c.

¶ BUTHEO, Idem quod *Buteo*, in Miraculis S. Germani Autissiodor. ex MS. Regio: *Quandam villam invadendo pervaserat, & suis Butheonibus distribuendo ad possidendum dederat*.

BUTHSECARLA. Vide *Buscarla*.

BUTIA. Vide *Bausia*.

¶ 1. BUTICA, Cistæ genus. Acta SS. Martii to. 3. p. 846. in Miraculis S. Veroni: *Quædam etiam cista, vulgo Butica dicta, quantitate magnitudinis ampla*. Britonibus Armoricanis *Boutec* est illud sportæ genus, quod vocamus *Hotte*.

¶ 2. BUTICA, BUTICELLA, &c. Lagena. Vide in *Butta* 3.

¶ 3. BUTICA, Gall. *Boutique*, In Instrum. ann. 1304. ex Archivis S. Victoris Massil. Vide *Butigia*.

BUTICUM. Hariulfus lib. 2. Chronici Centulens. cap. 7. *Cum ergo columnæ in Butico erigerentur*, &c. Infra, ubi de Ecclesia: *Turris ergo Orientalis cum cancello & Butico sancto Richario dicata est, & turris Occidentalis in honore S. Salvatoris specialiter est dicata*. Ubi *Buticum* ædis sacræ pars videtur: at quæ, incertum, [Mabillonius in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 109. de his ipsis locis agens ait: Conjicio *Buticum* idem esse ac ciborium, quod columnis quatuor octove constans, super altaria Sanctorumque tumulos erigi mos erat. *Buticum* iterum occurrit in Actis SS. Benedict. sæc. 5. pag. 571. ubi de Miraculis S. Richarii: *Vidit fusam lucem totam turrem replesse, quæ se dilatans totum Buticum Basilicæ cœpit implere*.]

¶ BUTICUS. Vide *Buticus* in *Butta* 3.

¶ BUTIFREDUS. Vide in *Belfredus*.

¶ BUTIGIA, Officina, Gall. *Boutique*. Instrum. an. 1304. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod civitas concederet Regi ad opus galearum Butigiam Planiformiguerii*. Aliud an. 1394. ex iisdem Archivis: *Johannes Abbas erat obligatus in 300. florenorũ auri causa emptionis pannorum diversorum colorum in Butigia draparia*.

¶ BUTIGLARIUS. Vide *Butta* 3.

BUTINA. Lex Ripuariorum tit. 60. §. 4. *Si ibidem infra terminationem aliqua indicia sua arte, vel Butinæ aut mutili facta extiterint, ad sacramentum non admittatur; sed in præsente cum legis beneficio cogatur restituere*. Codices alii habent, *Bucinæ*, *Bucinæ*, & *Bucine*. [Omnes erronee, inquit Eccardus in hunc locum, ubi addit: *Butinam* hic ego idem esse reor ac Gall. *Butin* à Germanico *Beute*, Sax. *Bute*, Italis *Botino* & *Butino*, præda, derivatum.]

¶ BUTINUM, Præda, Gall. *Butin*. Rymer. to. 10. pag. 107. col. 1. *Ratione Butinorum & lucrorum guerræ provenientium*.

BUTIROSITAS LACTIS, apud Jacob. de Dondis in Aggregationibus virtutum medicinarum, &c.

¶ BUTIRUM GLASUM. Tabularium Majoris Monasterii: *Guillelmus filius Morelli & Haduisa uxor ejus concesserunt quidquid habebant de Herlando de Ponte Labonum, de terra Jubel de Joffredia, de Butiro Glaso de terra nostra propria, de Butiro Glaso de Plebaco*, &c.

¶ 1. BUTIS, *Stella cometes, quæ quasi comas habet*. Gloss. Isid. Papias: *Butis*, *Stella cometes*. In excerptis additur *Βολίς*. Non inepte Reinesius conjicit juxta Grævium, duas Glossas male coaluisse, legendumque *Butes*, id est *Bootes*, *Stella*. *Cometes, quæ* [scil. Stella] *comas habet*. *Βολίς* est inter faces, quæ videntur decidere ex aere, longiorem trahentes limitem. Vide Plin. 11. 26.

¶ 2. BUTIS, Lagenæ species. Vide *Buttis* in *Butta* 3.

BUTOR, BUTORIUS, Ardea stellaris, nostris *Butor*, Anglis *Buttor*. Will. Thorn. p. 2010. *De Perdicibus, Mallardis, Butoris, Alaudis*, &c. *Butorius*, Alberto Magno lib. 23. de Animalib. cap. 10. Thuanus: *Inter Accipitres, qui Τριόρχης & ὑπατιος τῶν ἱεράκων Aristoteli est, is Plinio Buteo dicitur; unde palam est injuriam maximam fieri maximo & nobilissimo Accipitri ab iis, qui Buteonem interpretantur* Buzart, Vide Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari officio pag. 183.

BUTRISTA, BUTRO. Vide *Butta* 3.

¶ BUTSECARLA. Vide *Buscarla*.

1. BUTTA. Guillelmus de Baldenzeel in Hodœporico: *Hoc brachium vulgariter Butta Constantinopolitana dicitur, eo quod super ipsum in littore Europæ egregia civitas Constantinopolis situata sit*. Sed ibi videtur legendum *Bucca*, seu fretum Hellespontiacum, & Bosphorus, quem etiamnum Turci *Bogasin* appellant, voce, ut videtur, à *Bucca* efformata: etsi *Butta Constantinop.* appellari potuerit, quo sensu *buttam* appellamus, quod promicet; nam Constantinopolis in collibus extructa in mare procurrit.

¶ 2. BUTTA TERRÆ, BUTTARE. Vide in *Buttum*.

3. BUTTA, BUTTIS, BUTTA, BUZA, &c. Cupa, dolium, vas vinarium, lagena major, nostris *Bout*, [Veteribus Septentrionalibus *Butto*, Saxonibus Butte & Bytte. Cimbris Byrta.]

BUTTA, in veteri Instrumento apud Cujacium lib. 9. Observ. cap. 26. ubi inter cætera mobilia recensentur *Butta*, & *Butticellæ granariæ*. Danis auctore Pontano, *Butte*, est *Cupa*. Vide Ceremon. Roman. lib. 1. sect. 2.

BUTTIS. Gloss. Lat. Græc. *Vagna, seu cuppa*, πύτινη *μεγάλη*, [illegible], Gloss. Græc. Lat. Βύττα, *cupa*. [illegible], *tinella*, [illegible], apud Pachymerem lib. 11. c. 14. [illegible] apud Nicetam in Alexio Ang. lib. 3. n. 1. & Joannem Cananum de Bello Constantinop. pag. 196. [illegible] in Chronico Alexandr. pag. 642. & apud Leonem in Tactic. cap. 15. §. 75. 76. Simon Portius: [illegible] Botte, Italis, Bote, Hispanis, Charsula plenariæ securitatis, scripta sub Justiniano, apud Brisson. lib. 6. Formul. *Ferro spatio libras 12. Butte de cito valente semisse uno, Butte minore valente siliquas unas, &c.* Marculfus in formula Parabolæ: *Lege, & perlecta in pectore repone: Tu autem non vis, in Butte recondi*; id est, in pyxide. Joannes Episc. Laudensis in Vita S. Petri Damiani Card. n. 22. *Aliquando vir Dei Buttem vini repositum apud quandam suam cellam habuerat*. Petrus de Crescentiis lib. 4. de Agricult. cap. 35. *Ne aliqua transmutatio fiat circa fecem, gignentes cenopes, vel fungum album, quem facit subtus Buttem*. [Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 452. *Item fundum [illegible] in integrum cum casis colonicis 16. & familiis & curte una, habente Buttes de vino 11. boum paria 10. Fundum [illegible] in integrum cum colonis quatuor & [illegible] 1. & de vino Butte 1.*] Historia Belli sacri MS. *Et si portoient tiere en paniers & en bous*. Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. cap. 227. *E ordonne per tots los carres [illegible] bo[illegible] de semprat ab vernigats, &c.* Adde cap. 238. Fallitur porro Covarruvias, qui *Boticarios*, seu *apothecarios*, a *Bote*, denominatos putat, quod in *Buttis* seu vasis unguenta sua asservent.

¶ BOTA, Dolium. Statuta Massil. pag. 394. *Cujusmodi Botæ fieri & vendi debeant a boteriis. Ordinamus præsenti capitulo, quod omnes boterii Massiliæ, qui venditionem fecerint [illegible], vendant ... illas Botas bonas & legales ... quod omnes Botæ circa unum palmum ad bondonem fiet [illegible] circuitu ... & quod omnes bodis Botarum, sive vegetum .... sint [illegible]*. Pluries occurrit pag. 395. & pag. 476. ut & in inventario anni 1341. ex Archivis S. Victoris Massil.

BUTA, vel BUTUS. Computus Thesauri ann. 1312. *Scancionarius pro Butis, boutellis, [illegible], pasconibus, &c.* Gloss. Lat. Græc. *Antelabra*, [illegible]

BUTICA, Idem quod *Buta*. Papias: *Obba, vasis genus, Butica*. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de Buticis & cofinis, [illegible], &c.*

BUTTICUS. Papias: *Cantharus, vas quoddam cum ansis*, (leg. *ansis*, ut in MS.) *Græcum est, ut quidam dicant: vulgo Butticus dicitur*. Ita in MS. pro *butribus*.

BUTICELLA. Charta plenariæ securitatis, scripta sub Justiniano, apud Brisson. lib. 6. Formul. *Buticella granaria una valente siliqua una argenti, &c.* [Rocchus Pirrus p. 485. Siciliæ Sacræ: *Anno Salvatoris 1347. N. Abbas ejusdem S. Mariæ de Roda Ord. S. Bened. à Rege Frederico III. obtinuit pro Monasterio suo quasdam Buticellas vinum singulis annis ex Diplomate dato Cephaludis 2. Febr. 4. Indict. an. 1349.*]

BUTICULA, diminut. à *Buta*, [illegible], nostris *Bouteille*, Lagena. [Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. in Translatione S. Glodesindis: *Vasculum quod in modum flasconis parvi (Buticulum appellant) vacuum & siccum dependebat*.] Capitulare de Villis cap. 3. *Non vervecem, non porcellum, non agnellum, nec aliam causam, nisi Buticulas & ortum, poma, pullos, & ova*. Chronicon Fontanell. cap. 14. *Calices argenteos 3. Offertoria 2. Thuribulum argenteum 1. Buticulam argenteam 1. Fialas argenteas 2.* Hincmarus Remensis tom. 1. pag. 715. *Si plus de vino dixeris in Buticula, vel canna, &c.* Anastasius in Greg. IV. PP. pag. 165. *Item murenam trifilem auream, quæ habet gemmas diversas albas num. 73. & Buticulas 33.* Vetus Precaria: *Ad opus Canonicorum Buticulas duas plenas de optimo vino*. Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 163. *Et ad opus Canonicorum ibi degentium Buticulas duas paratas plenas de vino optimo, &c.* Adde pag. 85. 105. 235. edit. Mabillonii.

A Buticularum forma nomen sumpsisse videntur ejusmodi navigia majora, quæ *Buticles* appellant Statuta *des Coustumes & du peage de Paris*, in veteri Regesto Cameræ Computor. Paris. *Poissons d'eau douce: La Buticle, qui vendra de Chaalons, 10. s. Item de Chastiau Thierry en aval, 5. s. Item la nacelle de poisson d'estang, 3. s. La grant Buticle de Picardie & de Compiegne en amont, & Nacelles à viviers, chaçune payera 8. s. Item le Buticles de Rouen, 10. s. &c.*

BUTICULARIUS, penes quem *Buticularum*, vel *Potus* cura demandata erat, ut ait Hincmarus de Ordine Palatii cap. 23. idem, qui Pincerna. Capitulare de Villis cap. 16. *Ministeriales nostri Siniscalcus & Buticularius*. Adde cap. 47. Hariulfus lib. 4. Chronici Centul. cap. 22. *Galterus Miles filius Hugonis Regii Buticularii*. Mox: *Quidam Miles, nomine Galterius, filius Hugonis Pincernæ Regis*. Ita porro Buticularius Regius invenitur apud Alcuinum Poemat. 221.

Et Nemias Græca infundat sua pocula Baccho,
Qui secum ... semper portare suescit.

BUTTELARIUS, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 6. §. 5.

BOTILHERES, in Foris Beneharn. rubrica, *deus Botilhèes*.

BUTELGIR, apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandriæ num. 54. 56. 70.

BUTIGLARIUS, in Constitut. Henrici VII. Imp. apud Goldastum to. 1. Const. Imper. pag. 318.

BUTICULARIUS FRANCIÆ, unus è quatuor majoribus Palatii officialibus, qui literas & diplomata Regia subscribebant, vel certe eorum expeditioni intererant: de qua dignitate legendi Joannes Tillius, Vincentius Lupanus, Andreas Fauynus, [P. Anselmus,] & alii, qui de Officiis Palatinis nostratibus scripserunt. [Buticularii & Pincernæ officia non distinguit Tillius; non eadem tamen fuisse videntur. Nam, ubi post Duchesnium observavit P. Anselmus tom. 2. pag. 1373. cum Remis inauguraretur Philippus V. ann. 1317. contentio mota est inter Dominum *de Sully* Buticularium & Dominum *de Soncenaris* Pincernam, ad utrum scilicet eorum ex officio pertineret vas quoddam, *le pot a eaue*, quo Rex usus fuerat. Distincta ergo tunc erant hæc officia, quamvis, si nomen spe-

spectes, non multum inter se differant ; atque eam ob causam in serie Chronologica Buticulariorum, quam infra subdemus, ab iis Pincernas distinguere, maxime ab eo tempore, quo eorum officia indistincta fuere, non curabimus.] Huic vero annexa dignitati jura ita recensentur in regesto Joanois de sancto Justo, in Camera Computorum Parisiensium. *C'est ce, que l'en treuve pour le Bouteiller de Fraace ès tables Maistre Jean de Saint Just.*

Premierement, la Justice entour les hostieux Là, où il seroit.

2. Item toute fois, que li Rois feroit feste solempnel, il doit avoir la coupe & le hanap.

3. Item au Sacre de Reims il doit avoir le vins, qui seront dessous la barre, & doit avoir certain nombre de pain, de vin, de chars, de poulles, de cire, de poisson, & de fruit: & si est maistre des cervoisiers par tout le Royaume de France, & Souverains de la Chambre des Comptes, & doit avoir un nombre de getteurs, de quoy nos Seigneurs des Comptes jettent chascun an; & doit avoir moult belle chose en Champaigne.

Le droit des hostieux de la Bouteillerie. Primierement au bois de la Conciergerie. Item à S. Germain en Laye, l'ostel de l'Arbiere. Item l'ostel au gouge. Item l'ostel à la layolle, & tousjours chambre par devers le Roy en tous lieux. Item à Poissy l'ostel aux Gaillars. Item l'ostel Hervy le Sergent, l'ostel Jean de Nanterre, & toute la Rue, ainsi qu'elle s'estend jusques au coin du Quarefour, & l'ostel Jean Fromage, ou cas qui li Comtes d'Artois n'y seroit, & sa chambre doit estre dessus la porte de l'Abbaye. Item à Fontainebliau l'ostel Madame Marguerite Tassiere & les astieux environ. Item à Selias l'ostel à l'Eschiquier. Item a Pont S. Maxence l'ostel Philippe le Sergent. Item à Creel l'Eschiquier.

Ce sont les droits, que le Bouteiller de France doit avoir en la ville de Paris en plusieurs celliers là, où l'en vent à broche. Premierement il doit avoir la moitiè de lies en la maniere, qui ensuit, &c.

☞ Subdit P. Anselmus: *Ce sont les Droits que le Bouteiller de France doit avoir si comme l'en dit.*

L'en dit & pour certain, que ou temps Monseigneur Jean d'Acre, Bouteiller de France, il prenoit du vin tel comme pour la personne du Roy, & alloient ses gens traire au tonnel où l'on traioit pour le Roy, & n'estoit pas pris à l'Echansonnerie, & par devers le commun en prenoit, ou si comme mestier en estoit pour sa gent.

Item, pour la Cuisine prenoit aucunefois Mons. Jean d'Acre viande cuite & autrefois crue.

Item, à la Fruiterie est à sçavoir que du temps du Roy Philippe qui mourut en Arragon, & puis du temps du Roy son fils, Mons. Jean d'Acre prenoit quand il gisoit en l'hostel ou le Roy gisoit, fut à Paris ou ailleurs, il prenoit tout ce que mestier luy estoit, fussent torches ou chandelles; & aussi en a veu que le Comte de S. Paul en prenoit.

Item, en l'Ecurie & Fourriere on ne sçait encore ce que le Bouteiller y prenoit, car il n'y a nul Official de ce temps.

Item, aux grandes Festes quand le Roy porte Couronne, le Bouteiller prent de son droit les pieces de vin, tonneaux, ou queues qui sont entammées pour Feste, puisque on en a commencié à traire, & aussi en la guerre.

Item, prent ledit Bouteiller en la Chambre ès deniers chascun an pour six manteaux aux deux termes vingt livres.

Ce sont les droits de la Bouteillerie en la Ville d'Orliens, sçeu & baillè par Jehan le Cordier.

Premierement, la Jurisdiction sur les Buffetiers & l'amende jusques à six sols, & aussi sur tous les crieurs de Vins, & donne les criages dont il a quatre crieurs.

Item, tous ceux qui ont cenerage, donnent vingt huit deniers au Bouteiller, & aussi du plus ou du moins.

Item deux petites Maisons assises vers S. Laurent, & peuvent valoir vingt sols par an.

Chaque Crieur doit treize deniers, & chacun Buffetier treize ou vingt six deniers, &c.

Aliud Regestum: *Hi sunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates & Abbatissæ Regni Franciæ, qui solvunt Dom. Joanni d'Acre, Buticulario Franciæ, quilibet 100. sol. Paris. quotiescunque creati erant, ratione Buticulariæ Franciæ: unde arrestantur in receptu Compoti Buticulari* vacūm asīca CCCXVIII. *quod Episcopus Landunensis & ceteri Pares Franc. quotiescunque sunt creati, debent Regi 110. lib. Buticul. Franc. 10. l. & Cambellano 100. s. &c.* In 1. Regesto Parlam. fol. 147. inter Aresta omnium SS. 1265. dictum fuit, quod Archiepiscopus Bituricensis, Episcopus Tornacensis, & Abbas S. Sulpitii Bituric. *Buticulariam* solvere tenebantur Buticulario Franciæ, videlicet quilibet centum solidos Paris. sicut alii *Prælati* & Abbates regales. Idem pronuntiatum fuit contra Abbatem S. Dionysii in Francia, fol. 158. Vide *Monasteria Regalia*.

☞ Archiepiscoporum aliorumque nomina, qui *buticularium* debebant, hic reperire cum fortassis non omnibus injucundum erit, hæc subjicimus eo ordine, quo ea exhibet codex MS. Sangermanensis: *Archiepiscopi, Remensis, Senonensis, Bituricensis, Turonensis, Lugdunensis, Rotomagensis. Episcopi, Lingonensis, Laudunensis, Bellovacensis, Catalaunensis, Noviodunensis, Parisiensis, Suessionensis, Tornacensis, Silvanectensis, Torvanensis, Meldensis, Carnotensis, Aurelianensis, Autissiodorensis, Trecensis, Nivernensis, Matisconensis, Catalaunensis, Augustodunensis, Atrobatensis, Claromontensis, Lemovicensis, Ambianensis. Abbates, S. Dionysii, S. Germani à Pratis, S. Genovefæ, S. Mauri Fossat. S. Maglorii, S. Cornelii Compend. S. Medardi Suess. S. Remigii Remens. S. Nicolai de Nemore, S. Joannis Laud. S. Crispini magni Suess. Corbeiensis, Monstroliensis ad mare, Mauziacensis, S. Sulpitii Bitur. Trenorchiensis, S. Benedicti ad Ligerim, S. Mesmii, S. Richarii, Bonæ-Vallensis, S. Maxentii, Ferrariensis, S. Columbæ Senon. S. Valarici, Morigniacensis. Abbatissæ, Calensis, Suessionensis, Montis-Martyrum, Faræ Monasterii.*

☞ Hic qualemcumque Buticulariorum seriem addendam credidimus, utpote qui cum præcipuis ac primariis Palatii Regii Officialibus litteris Regiis olim adscripti fuerint; quod extremis Henrici I. annis cœpisse scribit Mabillonius lib. 2. Diplom. cap. 12. num. 13. & post S. Ludovicum desiisse sibi videri significat ibid. num. 20.

HUGO Diplomati Regio pro fundatione S. Martini de Campis subscribit an. 1060.

ADELARDUS an. 1062.

ENGENULFUS an. 1065. 1067.

RAINALDUS an. 1067. & 1069.

WIDO an. 1071. & 1074.

HERVEUS MONMORENCIACUS ann. 1075. & 1079. obiit circa ann. 1094.

ADELARDUS an. 1085.

LANCELINUS an. 1086.

PAGANUS AURELIAN. an. 1106. & 1107.

WIDO II. SILVANECTENSIS an. 1108. & 1112.

GILBERTUS de GARLANDA an. 1114. ad 1126.

LUDOVICUS SILVANECTENSIS an. 1130.

GUILLELMUS SILVANECT. an. 1311. ad an. 1147.

GUIDO III. SILVANECTENSIS ab obitu Guillielmi patris ad an. 1188.

GUIDO IV. SILVANECT. designatus paterni muneris successor an. 1186. ob. an. 1221.

ROTBERTUS de CORTENEIO an. 1223. ob. ann. 1239.
STEPHANUS de SANCERRE ante an. 1248.
JOHANNES de BRIENNE, dictus *d'Acre* ann. 1258. ob. an. 1296.
GUIDO de CHASTILLON III. an. 1296. ob. an. 1317.
HENRICUS de SULLY an. 1317. obiit post an. 1334.
MILES Dominus de NOYERS an. 1336. ob. an. 1350.
JOHANNES de CHALON Buticularii officio functus est in inauguratione Joannis Regis an. 1350.
JOHANNES Dominus de COMMERCY an. 1364. Buticularius & Primus Cameræ Computorum Præses creatur. ob. ann. 1381. Quod cum sub Henrico de Sully cœpisset, subinde ad successores manavit. Hinc Tillius pag. 406. *Estoit à cause de son office, l'un des deux Presidens en la Chambre des Comptes à Paris. Et de ce y a ordonnance du Roy Charles VI. du 7. Janv. 1400. enregistrée au Parlement.*
ENGUERANDUS VII. Dominus de COUCY circa an. 1384.
JACOBUS de BOURBON an. 1397. ob. an. 1417.
GUILLELMUS de MELUN IV. an. 1402. ob. an. 1415.
PETRUS des ESSARS ann. 1410. ob. capite minutus an. 1413.
WALERANNUS de LUXEMBURGO an. 1410.
JOHANNES Dominus de CROY an. 1411. ob. an. 1415.
ROBERTUS de BAR ad sacramentum fidelitatis admissus 6. Oct. 1413. ob. an. 1415.
JOHANNES Dominus D'ESTOUTEVILLE an. 1415. ob. an. circiter 1436.
JOHANNES de NEUFCHASTEL an. 1418. ob. an. 1433.
JACOBUS de DINAN an. 1427. ob. an. 1444.
LUDOVICUS Dominus D'ESTOUTEVILLE an. 1443. ob. ante an. 1463.
ANTONIUS de CHASTEAUNEUF an. 1463.
JOHANNES du FOU an. 1469.
CAROLUS de ROHAN ab an. 1498. ad an. 1516.
FRANCISCUS de BARATON ad an. 1519.
ADRIANUS de HANGEST ab an. 1520. ad an. 1533.
LUDOVICUS de BUEIL an. 1533.
JOHANNES IV. Dominus de BUEIL ob. an. 1638.
JOHANNES V. Dominus de BUEIL ob. an. 1665.
PETRUS de PERRIEN ob. an. 1671.
LUDOVICUS de BEAUPOIL de S. AULAIRE 1672.
MARCUS-ANTONIUS Ludovici filius 3. Sept. ann. 1702.

¶ BUTICULARIUS DOMINI ABBATIS Floriacensis memoratur in veteri fragmento de rebus Ludovici VII. apud Duschenium to. 4. pag. 424.

BUTICULARIOS præterea vocant Normanni, qui mercatorum vina degustant, an proba sint. Ulatica MSS. Vicecomitatus Aquarum Rotomagi: *Les 2. Butteillers en la Vicomté de l'Eaue establis & jurés à boire des vins aux Marchans venans de Rouen, desquels moeson est deue au Roy, &c.*

¶ BOTELLARIA, BUTELERIA, BUTELLARIA, Officium Buticularii. Ordinatio domus regiæ sub Henrico II. Angl. Reg. in Lib. Nigro Scaccarii pag. 349. *Magister dispensator Buteleriæ sicut magister dispensator panis & vini. Dispensatores Botellariæ, qui per vicem serviunt, sicut dispensatore expensæ.* Infra: *Butellaria.* Occurrit *Buticularia* pro præstatione quæ buticulario exsolvebatur, uti supra videre est; itidem & pro eo omni quod ad Buticularii officium pertinet. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 272. *Pro Buticularia per id tempus 83. unc. 18. taren. 6. grana.*

BUTINA, Idem quod *Butica*, Lagena, Hesych. ὁμαστρίγγη, βυτίνη, τρυβλίον. Joan. Damascen. de Condimentis: *Reponantur in Butinam, sic ut mel citria plurimum excedat.*

BUTRO, seu potius Butto, Ita enim interdum legi in quibusdam MSS. Anastasii Biblioth. monet Editor in Leone III. PP. *In venerabili Monasterio S. Sabæ fecit Buttonem argent. cum canistro suo pens. lib. 12.* Idem in Leone IV. pag. 187. *In Ecclesia B. Petri .... fecit Buttonem ex argento purissimo, qui pendet in Presbyterio ante altare, pensantem libr. 149.* Id. p. 177. *Obtulit Buttonem de argento purissimo, cum gabatis argenteis pendentibus in catenulis septem.*

BUTRISTA, Eadem notione & origine, apud Alcuinum Poem. 165.

Bis septena tibi direxi carmina vasco,
Tu quia misisti Butristas ut quoque binas,
Bis puto septena caliges jam forte teneatas.

Ubi legendum *septenos calices*, & forte *Buttiscas*.

BOUTUS, Idem quod *Buta*. *Quadrigarii Boutorum*, in Ordin. Hospitii S. Ludovici an. 1261.

BOTUS. Tabularium Caroffense: *Nec illud silentio tegimus, quod prædictus Dominus Carolus in præfato retinuit loco, Istud scilicet, quod quando in Pictavensem urbem veniet, ipsi Monachi præfati Cœnobii afferant illi gantos unos, & duos cereos, cum duobus Botis nectare plenis, nec amplius ab eo, vel ab alio aliquo ab illis exigendum est.*

BOUTARIUS, seu BUTARIUS, qui *Butarum* curam habet, Officium in *Scancionaria*, in Ordinatione Hospitii S. Ludovici Regis Franciæ an. 1261. *Boutier*, in alia anno 1285.] Ordinatio Domus regiæ sub Henrico II. Reg. Angl. in Lib. nigro Scaccarii pag. 350. *Butarius consuetudinarium cibum, & 3. d. hominibus suis, &c.*] Βουτάριος, Officium in Ecclesia Constantinopolitana, cujus munus sic describitur in Catalogo offic. M. Ecclesiæ Medoniano: ὁ Βουτάριος, ὅταν εἴπῃ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς τοῦ βαπτίσματος, λαμβάνει ὁ βουτάριος τὸ παιδίον, καὶ βαπτίζει αὐτό.

BUTTARIUS, qui *Buttas*, seu hujusmodi vasa onerat, implet. Lambertus Ardensis pag. 258. *Oneratores etiam & Buttarii cum bocciis & cespitarii cum cespitibus oblongis & mantellatis ad placitum magistrorum in pratis quibuscunque concisis & convulsis .... operantur.*

BUTELLA, BOUTELLA, BOTELLA, Lagena, nostris, *Bouteille*, supra in *Buta*, & in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. apud Pithœum in Cons. Trec. [*Bouteilla*, apud D. *de Lauriere*, tom. 1. Ordin. Reg. Franc. pag. 364. num. 42.] Vide *Barillus*.

BUZA, Idem quod *Butta*, vox formata ex Gallico *Bouts*, vel *Bouz*. Willelmus Tyrius lib. 12. cap. 25. *Modios & Buzas ad vinum, oleum, vel mel mensurandum*: quæ Hugo *de Plagon* in versione Gallica Tyrii MS. hisce reddidit: *Mines à mesurer blew, Bouts à mesurer vin.* Perperam igitur Ludovicus de Cerda *Buzam*, sacculum apud Tyrium interpretatur. Sunt autem *Bouts*, seu *Bouss*, ut est apud Falcetum, proprie utres ex pellibus confecti, pice oblitis, in quibus vinum, aliusve liquor asservatur, deferturque, maxime per loca invia & montuosa, ubi curribus aditus non patet. In veteri Statuto pro Scancionaria Regis ann. 1261. *le Barillier, & le Chartier des Bouts*, recensentur inter alios ejusd. Scancionariæ Officiales. In alia membrana hæc habentur: *L'on n'achetera ne Bouts, ne Bouceaus, ne barils, sans le congié du Maistre d'Hostel.* Est igitur *Bouceau* diminutivum à *Bouz*.

BOUDELLUS dicitur in Charta Episcopi Ambian. an. 1301. *Communitas Tannatorum debet dare D. Episcopo, quando debet ire in exercitum Regis, duo paria Boucellorum de corio, quorum una pars teneat unum modium vini, reliqua vero 24. sestiers.* Ibidem Gallice redditur, *deux paires de Bouchiaus de cuir.* [*Bouchellus* alio loco, quem videre est in voce *Sagmen*.] Vetus Poeta Gallicus MS.

Et emplent souvent leurs Bouciaus

De

De vin, de pain, de gras morciaux.
Le Roman d'*Aubery* MS.
Va, si m'apporte dou vin dou grans tonnel,
A mon Seigneur en donrai plein Boucel.

[Chartular. S. Vandregesili to. 1. pag. 242. *Supplions humblement les Religieux Abbè & Convent de S. Vaadrille. Comme autrefois lesdiz Religieux fussent tenus de porter Botiaulx ou barils plains de vin au jour, que le paauage de la forest de Brotonne est tenu & reçu en la paroisse de Vatevulle, lesquels Botiaulx ou baris appartenoient au Roy nostre Sire, & le vin qui dedans estoit, appartenoit au Prevost dudit lieu de Vateville de son droit, & depuis nagueres par compositiō faite avec vous, Messieurs, par lesdits Religieux, iceux Religieux ne soient plus tenus à porter lesdits Botiaux, ut en lieu d'iceux soient tenus de payer dix sols tournois ... par quoi nous vous mandons que d'iceux Boteaux à vin vous tenez quittes & paisibles lesdis Religieux ..... Donnè à Paris .... l'an mil trois cens quatre-vingts & treize.*] Hinc *Busar*, in Consuetudine Lodunensi cap. 5. art. 5. *Et seront faits les vaisseaux à vin, comme pipes, Busars, & quarts de bon bois, &c.* Neque aliud sonat, ni fallor, *Buccellus*, in Legibus Adelstani Regis Angl. apud Bromptonum cap. 8. *A buzis* & *buccellis* dicti *Bouciers* Officiales Scancionariæ, quibus *Buzarum* cura erat demandata. Statutum pro Hospitio Philippi Magni ann. 1317. *Devers le Commun aura 2. Bouciers & mangeront à court.*

Botagium, Præstatio pro vino, quod in *Botis*, seu vasis vinariis distrahitur. [Charta anni 1297. ex Archivo Piperacensis Abbatiæ: *Botagium sive lesda vini.*] Charta Communiæ Bituricensis an. 1281. & Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1293. apud Chenutum in Histor. Bituricensi: *Ab omni tolta, tallia, & Botagio, & culcitrarum exactione liberi erunt.* Charta Ricardi Reg. Angl. an. 1. regni, in Tabulario oppidi Dieppensis: *Habeant libertatem & quietantiam de consuetudine & exactione base. ... de meiagio, de Botagio, & galinagio, &c.* Charta Libertatum oppidi Carofiensis in Biturigibus ann. 1191. *Præpositus Carofii non mittet nec aliquis serviens ad aliquem, qui vendet vinum mercatum suum, ut ei de vino tribuat Botagium.* Adde Chartam Libertatum villæ de Graciaco ann. 1246. apud Thomasserium pag. 87. 155. [Alteram Chartam Henrici VI. Regis Anglorum apud Keonettum Antiquit. Ambrosden. pag. 680. & ad calcem in Glossario.] Judicatum Parlamenti Candelosæ ann. 1276. *Visa quadam Charta Regia ..... deliberata fuit per judicium Abbatis & Conventus S. Dionysii saisina Botagii in terra S. Mederici Parisiensis.* Charta ann. 1330. in Hist. Turenensi apud Justellum p. 103. *Percipiendi & exigendi pontonagia, pedagia, Botagia, dralbas, guidagia, &c.* Alia Guillelmi Episc. Carnot. ann. 1166. apud Ægid. *Bry* in Hist. Comit. Perticens. *Botagium & Cornesagium Vicecomitis est.* Occurrit non semel apud Doubletum in Hist. Sandionys. pag. 431. 432. 905. 907. Cujusmodi vero fuerit botagium pluribus docet Charta ann. 1553. pro prædio de *Linieres* in Biturigibus: *Item ledit Seigneur a un autre droit, qui se nomme droit de Boutage, qui est dit general & universel sur tous les hommes & femmes, bourgeois & bourgeoises de ladite terre & Baronnie, lesquels bourgeois & bourgeoises doivent audit Seigneur pour ledit droit de Boutage, quand ils ou l'un d'eux vendent en gros ou en dètail un tonneau au poinsson de vin, ou quand ils l'achetent pour le revendre, & en faire leur profit, pour chascun d'iceux tonneaux tant grands que demy, cinq pintes de vin, mesure de Linierez, ou la somme pour chacune pinte au prix qu'il vaut en l'annèe en ladite ville de Linieres.* Adde consuetudinem localem Castelli novi in Biturigib. art. 4. Accipitur etiam Botagium pro quavis præstatione, in Regesto temporalitatum, ex Camera Comput. Paris. f. 48. 49. [Hinc etiam vox Gallica *Boutillerie* pro præstatione frumentaria in Declaratione temporalitatis Episcopatus Catalaun. ann. 1383. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. p. 757. *La Boutillerie du marchiè, qui peut valloir pour an à crois & à descrois v. muis & demi de grain.*]

¶ Bautagium, in Præcepto Philippi Pulcri tom. 1. Ordinat. Regum Franc. p. 401. n. 28. *Item, ordinamus quod pedagiarii seu leudarii nova pedagia, Bautagia seu leudas non exigant, seu levent in locis ubi non est consuetum.*

¶ Bottagium, apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. p. 697. *Ut nemo illorum .... Bottagium vini alicui reddat, neque aliquam quamlibet consuetudinem.*

¶ Boutelagium. Archivum Abbatiæ Belli loci: *Ego Rolandus de Dinanno Abbatiam fundavi de Ordine S. Augustini in loco qui dicitur Bellus locus, & dedi eidem Abbatiæ quidquid Canonici adipisci poterant in terra mea, liberum ab omni pedagio, costuma, panagio, Boutelagio & omni alia exactione.*

¶ Butagium, in Inscript. Blesensi: *Comes Stephanus & Adela Comitissa, suique hæredes perdonaverunt hominibus istius patriæ Butagium in perpetuum, &c.*

¶ Butellagium, in Charta anni 1086. ex Tabulario S. Florentii: *Herveus Butellarius dedit Butellagium suum villæ de Mezvoit Monachis.*

¶ Buticulatio, Eadem notione. Lobinellus Hist. Britan. tom. 2. pag. 132. *Quod furni de Dolo, & molendinum Hate, & Buticulatio Doli, & prata, &c.*

Botarum Consuetudo, in Charta Philippi Aug. ann. 1185. pro oppido Ferrariensi apud Marinum: *Consuetudinem Botarum reddeat, qui eam reddere debent.* [Charta an. 1107. tom. 2. Hist. Meldens. inter Instr. pag. 20. *Botas etiam quas ex consuetudine meorum antecessorum ab Abbatia requirebam, illis remittimus.*] Tabular. Fiscanense fol. 85. *Querela vertebatur inter Joannem de Brilleio, & Hugonem Eleemosynarium Fiscanensem super quibusdam botis, & aliis rebus, quas ab ipso Eleemosynario feodaliter exigebat.* Fol. 89. *In natali Domini pro bacone 5. sol. in vindemiis pro Botis 5. sol. in Pascha pro sotularibus & caligis 4. sol.*

¶ Botæ Nocturnales, f. sic dictæ quod majorum Festorum pervigilio solverentur. Mabillon. Diplom. lib. 6. in Charta anni 1197. pag. 604. *Stephanus Dei gratia Noviom. Episcop .... notum facimus universis, quod cum inter dilectos nostros Abbatem & monachos S. Eligii Noviomensis & Johannem Bulg. Cantorem majoris Ecclesiæ nostræ super Botis Nocturnalibus querela diutius esset agitata .... inter eos hoc modo composuimus. Abbas eidem Cantori suisque successoribus in perpetuum singulis annis in tribus solemnitatibus, Pascha scilicet, Pentecoste, in festo B. Eligii æstivali, duos statones ac duos simenellos solvere tenetur.*

¶ Botæ Moniales. An *Modales*, hoc est unius modii? An *Moniales* dictæ quod vel à monachis, vel ad mensuram monachorum propriam persolverentur? Archivum Montis S. Michaelis: *Thesaurario Dolensi monachi S. Michaelis assignaverunt unam minam frumenti in feodo Hervei de Monte Doli. Item, unas Botas Moniales recipiendas annuatim de manu monachi de Monte Doli in usus thesaurariæ.*

Botatum Vinum, Galli, *Qui sent le fust*, seu quod vas vinarium redolet. Charta Libertatum villæ *des Ais*, in Biturigibus an. 1301. *Bannum autem meum habebo singulis annis per totum mensem Maii ad vina mea vendenda, ... ita tamen, quod non potero vendere Vinum fecidum vel Botatum.*

Bussellus, Bustellus, Bissellus, Modius *Boisseau*, mensura frumentaria: diminutivum ex *buz*, *buza*. Lambertus Ardensis pag. 153. *Hic unum polkinum, vel Bussellum frumenti, hic duos vel plures .... habebit.* Fleta lib. 2. cap.

cap. 12. §. 1. *Pondus 8. librarum frumenti faciunt Bussellum, de quibus 8. consistit commune quarterium.* [Occurrit passim in Instrumentis MSS.] Observat Spelmannus apud Anglos *Bussellum quatuor galones vini conficere.* Vide Probat. Hist. Drocensis pag. 258. & Will. Thorn. pag. 2105. Charta Gallica in Monastico Angl. tom. 1. p. 904. *Un Bussel de farine d'aveine, & un Bussel de sel.* Apud Littletonem sect. 128. & 129. *Bushel* scribitur, ut & apud Matth. Paris: *Et mensuras tritici, quas Bushelles dicimus.* Quo vocabulo hac notione etiamnum utuntur Angli.

Bustellus. Chron. Andrense an. 1214. *Terram 3. Fustellos frumenti reddentem, &c.* Occurrit ibi pluries. [Charta Radulphi Comitis Clarimontensis an. 1162. c. 4. Tabularii Gemeticensis: *Ex meo proprio quotidie dabo vanum, Bustellum, jualturam, molendini molas, &c.*] In quibusdam Galliæ provinciis, *Bassteau*, pro *Boisseau*, dicitur. Vox efficta pariter à *Buttis*, dolium.

Bissellus. Notitia vetus in Probat. Hist. Sabaud. p. 16. *Novem Bissellos fabarum censuales.*

¶ Buscellus, in Indice reddituum Monasterii Corbejensis ex Archivis ejusdem. *Si Buscellus molendinorum perditus fuerit vel fractus aut falsus, alius fieri debet coram nobis & Scabinis nostris juxta frutarium villæ, ita quod tredecim faciant sextarium.*

Buschellus, in Charta Anglica laudata in voce *Carngavel.*

¶ Bissetus. Tabularium Cartusiæ de Bellolarico: *Quadraginta octo Bissetos avenæ ad cumulum, bonæ & meabilis.*

Bussellata Terræ, in libro Chirographorum Abfiæ, fol. 167. 225. 288. [Litteræ Officialis Bituric. in Gallicum versæ an. 1583. *Une piece de prè contenant demi Boessellèe de terre ou environ.* Codex MS. Coislinianus: *Un chezal situè au village de Breteche contenant demi Baissclèe de terre au environ.* Vide *Boicelata* & *Librata.*

Imbotare, Vox Italica, Vinum in *buttim*, seu lagenam, vel dolium immittere, Gall. *Entonner.* Charta an. 1338. *Ita quod liceat cuilibet habitanti & utenti, seu qui utentur ad ipsas Cassinas, ibi Imbatare, & gubernare, emere, vendere panem, vinum, & alia victualia ad minutum.* Alia an. 1360. *In libro pactorum, incantuum, introituum Communis Vercellarum, & specialiter Imbotaturæ vini civitatis, ...secundum quæ vendi solet Imbotatura prædicta, reperitur, &c.* Infra: *Non compelli possunt ad solutionem dictæ Imbotaturæ vini de eorum vino.*

BUTTORIUM, Buttitorium. Vide *Batatorium.*

BUTUM, ex Gall. *Bout*, Finis, limes, terminus, in Charta an. 1146. apud Duchesn. in Probat. Hist. Castil. pag. 25. [In Chartulario S. Vandregesili tom. 2. p. 1359. in Indice MS. Beneficiorum Ecclesiæ & Diœcesis Constantiensis fol. 55. v. è Musæo D. *de Cangè.* Et in Charta anni 1304. ex Archivis Monasterii B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. &c.]

☞ Alii *Butum* derivant à Celtico *Bot* vel *Bod*, quod fundum, imam partem seu extremam significat. Plinius lib. 3. cap. 16. de Pado fluvio loquens ait, *Ligurum lingua amnem ipsum Badincum vocari, quod significet fundo carentem: cui argumenta est oppidum juxta Industria, vetusto nomine Bodincomagum, ubi præcipua altitudo incipit.* Etiamnum fundus à Germanis *Boden* & *Bodem*, ab Anglia *Bottom*, à Suecis *Baten* appellatur. Vide Valesium Notit. Gall. pag. 185. col. 2. & Menagium in Etymol. Gall. *Haboutz*, in Consuetud. Salæ Insulensis cap. *des purges*, art. 1. Vox videtur formata à *boton*, *botontinus*, *&c.* quæ quidem vocabula Agrimensoribus limitem sonant. Vide in *Bonna* 2.

Butta Terræ. [f. Agellus, pro quo Galli sæpe dicunt, *un bout de terre.*] Monasticum Anglic. tom. 2. p. 453. *De quatuor viginti selionibus & duodecim Buttis terræ & de grana unius acræ.* Tom. 3. pag. 49. *Quasdam Buttas Terræ, quas Hunyth vidua de Hope aliquando tenuit.* [Kennettus Antiquit. Ambrosden. pag. 402. *Quatuor Butta, quæ continent unam acram.* Et p. 534. *Sex Buttæ terræ quæ jacent, &c. Madox* Formul. Anglic. *Ego Robertus Roaut de Langelèe dedi ... Ecclesiæ S. Mariæ de Bordeslee .... unam acram in Buttis subtus cheminum de Wardevic.*]

¶ Buttis, Eadem notione. Antiquit. Ambrosden. p. 136. *Viginti acras scilicet in Heslefurlung & Buttes apud Umbleblowesmer ad complendum numerum viginti acrarum.* Et pag. 187. *Quatuor seilones terræ qui vocantur Buttes.* Ibidem pag. 534. *Similiter aliquando quatuor Buttes, aliquando quinque, aliquando sex, aliquando septem, aliquando octo faciant unam acram, videlicet secundum quantitatem earumdem in longitudine & latitudine.* *Buttis* igitur non est modus agri determinatus, sed modo minor, modo major, quod belle congruit agellis, quos *Bouts de terre* appellamus.

Abbutare, Abotare, Terminare, Gall. *Aboutir*, & *Abouter*: vox Agrimensoribus nostris familiaris, cum agri limites designant. *Abbutare* enim dicunt, prædiorum fines, qua scilicet parte angustiores sunt, prædio alteri: latera vero nunquam aiunt *Abbutare*, sed agro proxime adjacere. Charta Henrici I. Regis Angliæ, in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 96. *Aliud messuagium jacet in eadem villa ..... & Abbutat super communem ripam.* Historia Fundat. Abbatiæ Norwicensis: *Quæ quidem venella Abbutabat super communem viam.* Vide tom. 2. pag. 275.

Abotare, Eadem notione, in Charta an. 1263. in Tabul. Prioratus Belliloci in diœcesi Rotomagensi pag. 25. *Et Abotat ad keminum domini Regis.*

Buttare, pro *Abbutare.* Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 389. *Unum croftum, ... quod Buttat super virgultum meum.* [*Madox* Formulare Anglie. pag. 106. *Buttantes versus austrum super quandam clausuram dicti Prioris.* Kenettus in Antiquit. Ambrosden. pag. 533. *Seliones Buttant totaliter in terram ipsius Prioris.* Occurrit iterum eadem pagina & sequenti, & alibi non semel. Vide Origines linguæ Italicæ Octavii Ferrarii in hac voce.

1. BUTUS. Papias & Glossæ Isidori: *Butus, imbutus, ab imbuendo.*

¶ 2. BUTUS, Cupa. Vide in *Butta* 3.

¶ BUTYRATUS, Illitus butyro. Leibnitius Script. Brunswic. tom. 1. pag. 308. ex Annalibus Corbejens. 1158. *in villa nostra Herbam rusticus phreneticus duos bufones assatos & bene Butyratos, ut delicatum quid voravit sine noxa.*

¶ BUTZ. Vide *Bussa.*

¶ BUVERIUS, Modus agri, idem quod *Bovagium.* Lobinellus Hist. Paris. tom. 3. in Glossario: *Buverius terræ viginti.*

¶ BUVETUM, Eadem notione. Rymer. tom. 10. pag. 237. col. 2. *Mansum unum & culturam, in qua sunt quinque Buveta terræ cum adjacentiis suis.* Vide *Bovata.*

¶ BUVINARE, *Sanguine inquinare mulieris menstruæ.* Gloss. Isid. Est pro *Bubinare*, ut apud Festum & Lucillum.

BUXERIA, Buxetum forte seu silva buxis consita, nostris *Boissiere*, *Boessiere*, *Baussiere* & *Bouchiere.* Charta Henrici II. Regis Anglic. tom. 2. Monast. Angl. pag. 1010. *Et feodum, quod Fulca .... tenet in prædicto manerio, excepta Buxeria.* Infra. *Et precarias de ipsa Buxeria.* [Tabular. Nantoliense in Pictonibus an. 1327. *Buxeria, garenna, vindemiæ, &c.*

BUXIS, Buxida, Bossida, Bustula, &c. Pyxis, arcula, Gallis, *Boiste*: nam à *Pyxis*, voces *Buxis*, & *Buxida*, videntur formatæ. [Menagius eas derivat à *Buxus*, quod py-

pyxides, inquit, sæpius fuerint ex hoc ligno confectæ.]

Buxis. Paulus Diaconus in Vita S. Gregorii Magni PP. c. 19. *Eosdem pannos consecratos .... singulis singillatim Buxis imposuit*, Petrus Damiani lib. 6. Epist. 21. *Dum Eucharistia reservata fuisset in Buxide*.

Buxida. Ratherius Veronensis Episcopus in Synodica ad Presbyt. *Super altare nihil ponatur, nisi Capsæ & Reliquiæ, aut forte quatuor Evangelia, & Buxida cum corpore Domini ad viaticum infirmis*.

Bossida. Charta Joannis Archiepisc. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano: *Vas unum, quod dicitur Tabernaculum de argento, cum cascia sua. Item Bossidam unam de ebure*.

Buxula. Fulbertus Epist. 116. *Et in Buxula tua micatis hoc antidotum diligenter recondes*. Adde lib. Miraculor. S. Valburg. lib. 3. cap. 1. Hinc nostris *Bouxole*, vel *Boussole*, pro pyxide magnetica, cujus usus creber in navigatione.

Buxta. Synodus Atrebatensis an. 1125. tom. 13. Spicilegii Acheriani pag. 19. *Particulatim pannos, super quibus sancta celebravit, divisit, & singulis singulatim Buxtis imposuit, &c.* Charta Heccardi Comitis Augustodun. ex Tabulario Perhiacensi apud Perardum: *Una Buxta eburnea, quæ non est sculpta*: Infra. *Odoinvico donasse ille Buxta imparato*. [Annal. Benedict. tom. 3. p. 163. *Buxtæ argenteæ duæ seu acerræ duæ ad secundum incensum &c.* Itinerarium litterarium Martenii tom. 2. pag. 287. & 288. [ex antiquo MS. S. Maximini Trevir. *Buxtæ tres cum scrinio dimidii cubiti elephantini ossis pleno reliquiis authenticorum Sanctorum*.]

Boxta, apud eumdem Perardum pag. 111.

Buista, in Historia Monasterii sancti Nicolai Andegavenl. pag. 53.

Bosta. Glossæ MSS. *Pixis, Posta*.

Bustia. Petr. Damiani lib. 4. Epist. ult. *Sacras mundissimæ Bustiæ reliquias intulit*. Infra: *Sentit, quod intra Bustiam aliquid agitatur*. Charta Petri II. Regis Aragon. *Mittantur nuncii, ... qui portant Bustiam cum signo Vicarii*.

Bustula. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1077. pro Ecclesia Avalonensi tom. 6. Spicilegii Acheriani: *Tabula eburnea una, Bustulæ eburneæ 2. phylacteria aurea 22. &c.* Et mox: *Bustulæ eburneæ 9. &c.* Glaber Rodulfus lib. 5. c. 1. *Dum Bustulam vel pyxidem, in qua servabatur*, (sacra Eucharistia) *ut mos est, adtractare vellet*. [Hist. MS. Beccensis Monasterii, pag. 355. in Catalogo Reliquiarum ex Archivo ejusdem: *In duabus Bustulis argenteis, de Reliquiis quæ retro sunt descriptæ, ubi sunt positæ*. Occurrit apud Bollandistas to. 6. Maii pag. 421. E. ubi de Translatione S. Augustini Cantuar. num. 33.]

Buxtula. Cod. Cluniacensis de Translat. S. Mauri cap. 4. *Quæ* (reliquiæ) *.... in Buxtula lignea reconditæ fuerunt*. Quidam Codd. habent *Buxula*, unde Brulius pyxidem conficit. Synodus Atrebatensis an. 1125. *Fractis sigillis, & apertis Buxtulis, nihil aliud nisi pannos contemplantur*. Vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in v. *Bosso*.

¶ BUXIVULSOR, Arculæ, thesauri dissipator. Vita S. Johannis Valent. Episc. apud Marten. Anecd. to. 3. col. 1696. *Alii convicia ingerunt, Buxivulsorem, bonorum omnium exterminatorem, patriæ subversorem appellans*.

BUXULA. Vide *Buxis*.

BUXUS, Diptychum. Regula S. Pachomii ex versione S. Hieronymi c. 57. *Numerabuntque funiculos, quos per singulas hebdomadas torserunt, & eorum summam describent in Buxis*. Vide *Uxus*.

¶ BUYSALE, Corporalium theca. Inventarium ann. 1342. ex Archivis S. Victoris Massil. *Item unum Buysale de tela linea*.

BUYSSA. Charta Libert. Bellom. ex Cod. MS. Biblioth. Coislin. *Absolventes .... ab omni carnagio, festagio, banno, qualibet Buyssa vel Buyssis*. An *Buyssa* idem est, quod *Buza*, Vas vinarium, ita ut hic accipiatur pro *Botagio* vel *Consuetudine Botarum*, de quibus in *Butta* 3.

1. BUZA. Vas vinarium. Vide *Butta* 3.

¶ 2. BUZA, Navigii genus. Vide *Bussa*.

¶ 3. BUZA, Annonæ species. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Et unam garbam de Buza*. Vide *Budia* & *Bulzet*.

¶ BUZECARL. Vide *Buscarla*.

BUZERIUS, ex Gall. *Boucher*, Carnifex, lanio in Constitut. Neapolitanis lib. 3. tit. 36.

¶ BUZEUCUS, In mari mersus, ab Armorico *Beuzi*, Mergi. Acta S. Budoci MS. *Azenor angelico & beata, ut asserunt, cui devote inserviebat, virginis Brigidæ ministerio cibata & consolata, filium in dolio peperit, quem Budocum multi, Buzeucum cæteri, Euducum vero nonnulli, nec ab re quidem, vocaverunt: Budocum, cui mala gens invideret, Buzeucum, mari mersum; Euducum, bonum ducem eventu rerum interpretantes*.

BUZI, *interpretatur despectus vel contemptus*. Papias. Idem forte quod *busta &c.* de qua voce in *Bausia*. [Ab Hebraico Bus vel *Bouz*, Sprevit.]

¶ BUZSECARLA. Vide *Buscarla*.

¶ BYEZIUM. Vide in *Bedum*.

¶ BYKERINGTAKEL. V. *Bundellus* in *Bundela*.

¶ BYMIXUS, dicitur de lucerna duplici ellychnii apud Muratorium to. 3. pag. 204. pro quo Cangius noster in eodem exemplo legit *Bimixus*. Vide *Myxa*.

BYNGHEYS. Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 38. §. 1. *Qualia sunt blada, prata, ligna, Bynghoys, sicut ad boves*.

¶ BYNOMIUS. Vide *Binomius*.

¶ BYRDLYME, ab Anglico *Bird*, Avis, Saxonice, Pullus, & *Lime*, Island. *Lym*, Dan. *Lim*, Gluten: est ergo *Byrdlyme*, juxta vim nominis Gluten seu viscus ad capiendas aves, Gall. *glu*. Kenoettus Antiquit. Ambrosdeo. pag. 574. *Et in duabus seris magnis 11. den. & in una lib. de Byrdlyme empt. ibidem 111. den.*

¶ BYRETUM. Vide *Birretum*.

BYRGUS, pro *Burgus*, ex πύργος, ut quidam volunt. Charta Caroli Magni apud Meurissium in Episcop. Metensib. p. 185. *Nec homines eorum per mallos, Byrgos publicos, nec per audientias mallus deberet admallare*.

¶ BYRNAN, Byrne. Vide post *Brunea*.

¶ BYROTA, Vehiculum constans duabus rotis. Baldricus Dolensis Archiep. ut se ipse nominabat, in Itiner. MS. Abbati & Monachis Fiscanensibus dedicato: *Cum forte in itinere repperi Byrotam onerariam victualibus domini Abbatis refertam*. Vide *Birota*.

BYRSA, Corium, βύρσα. Raban. Maurus Poem. 29.

Cinxit eos velamine Byrsæ,
Et decentissime, &c.

Althelmus de Laude virg. v. 25.

Exin tortores buculam deglubere Byrsa
Mandant.

Byrsum. Miracula S. Adelardi Abbatis Corbejensis cap. 5. *Denique ipsum* (corpus S. Adelardi) *... in mundo pallio, postea in Byrso cervino involverunt*.

BYRSAGIUM, Hungaris *Birsag* Mulcta judicialis, compositio publica, quæ fisco infertur. Decret. Sigismundi Regis Hung. an. 1435. *De Byrsagiis autem Comitum parochialium ad portionem judiciariam pertinentibus, Comites Parochiales & judices, æquam inter se divisionem facere tenentur*. Infra: *Partes tamen litigantes quandocumque voluerint, absque requisitione Judicis, & onere solutionis Byrsagiorum, liberam concordandi habeant facultatẽ*. Occurrit ibi non semel. Vetus Constitut. de officio Comitis Palatini

latini c.9. apud Goldastum to.3. Constit. Imp. p.403. *Cæterum, si qui jure coram Comite Palatino in Byrsagiis, aut aliorum judiciorum oneribus convincantur. &c.* A Bursa videtur manare, quod in Bursam publicam, seu in fiscum ejusmodi mulcta inferatur: unde Adagium.

Bursa oculos claudit, dicite Byrzagium.

BURTHINSAK. In Regiam Majestat. l.3. c.16. inscribitur, *de lege Byrthinsak*, alias *Burdingsak*. Ubi Skenæus vocem effictam putat ex *Burding*, onus, & *sak*, saccus, q.d. *onus tibi in sacco*. Agitur ibi *de furto vituli vel arietis, vel quantum quis supra dorsum suum poterit portare de cibo*: de quo quidem furto curiam non tenendam esse statuitur. *Burrinsgek* hanc legem vocat etiam idem Skenæus.

¶ BYRZAGIUM. Vide *Byrsagium*.

BYSSINÆ LUCERNÆ. Anastasius in S. Silvestro p. 17. *Ante corpus B. Laurentii Martyris argento clausam ipsius passionem, sigillis ornatam, cum Lucernis Byssinis argenteis pensant. &c.* f. *bimixis*.

¶ BYSSIS, vel BYSSES NOCTIS, f. Duæ noctis Vigiliæ, seu bina spatia secundum antiquam consuetudinem noctium dividendarum, à Latino *Bis*. Gesta Tancredi apud Marten. Anecdot. to.3. col. 174. *His perterritus, ubi somnum evasi, jam simul certior factus sum & sollicitior, adhuc ambigens clamne facerem an palam: in hac cura totum transegi diem & Byssem noctis, & orationi & jejunio vacans, postulansque à Deo vicem tertiam, si duæ ab eodem fuissent.*

¶ BYSSUS DIRECTORIUS, Mappa ex bysso quæ super *directorium* seu abacum explicari solet. Charta ann. 1474. apud Miræum to. 2. p. 1042. edit. 1723. *Jusserunt ipsam petiam ligni de dicto vase extrahi, & super quodam Bysso Directorio extenso & explicato unde poni fecerunt.*

BYZANTIUS, Nummus aureus ab Impp Constantinopolitanis cusus Constantinopoli, quæ olim *Byzantium*, unde monetæ nomen. Joan. de Garlandia in Synonymis:

Dragma Bisantius est, vel Aureus, atque Talentum. Ugutio: *Bizantium olim dicta est Constantinopolis, unde Bizanticus & Bizantius, & hinc adhuc moneta illius loci dicitur Bizanteus & Bizantius*. Joannes XIII. PP. Epist. 133. primus videtur hanc vocem usurpasse: *Et nostram iram haveant, & mille Byzanteos palatio nostro componet*. Baldricus Dolensis l.1. Hist. Hierosol. *Direxerunt itaque legationem Constantinopolim, quæ vocabulo antiquiori Byzantium dicta fuit, unde & adhuc monetæ civitatis illius denarios, Byzanteos vocamus*. Willelm. Malmesbus. l.4. de Gestis Regum Angl. *Constantinopolis primum Byzantium dicta: formam antiqui vocabuli præferunt Imperatoris nummi, Byzantini vocati*. Guatherus in Hist. Constantinopol. c.15. de Constantinopoli: *Græco nomine Byzantion vocabatur: unde & apud modernos nummi aurei, qui in illa formari consueverant, à nomine ipsius urbis Byzantii appellantur*. Perperam igitur Miræus, qui à *Vesuntione Sequanorum metropoli*, vulgo *Bezançon*, Byzantios dictos scripsit. Charta Henrici Imp. an. 1075. pro Monasterio Hirsaugiensi apud Trithemium: *Ut unus aureus, quem Byzantium dicimus, singulis annis ... persolvatur*. Charta Henrici Imp. ann. 11 7. in Metropoli Salisburgensi to. 3. pag. 310. *Unus aureus, quem Byzantium dicimus*. Philippus Mouskes in Philippo Aug.

Fu sa raen.ons aramie,
Et de Besans & d'Estrelins,
Es de Maujois & d'Angewins.

Vide V. Cl. Jac. Petitum post Pœnitentiale Theod. p.680.

BYZANTEI, BYZANTI, apud Petrum Damiani l. 5. Epist. 13. Tudebodum l. 4. p.790. 793. & Ordericum Vitalem p. 736. 740. 751. 760. 829. 830. *Bisanti aurei*, in Capitulari Radelchisi Princip. Beneventani c.20. & 27. & apud alios passim. *Auri optimi Bezantii*, in Charta an. 915. apud Ughellum. t. 853. 960.

¶ BISANTII, in nova Gall. Christ. to. 4. col. 585. *Dedit ad mensam Canonicorum ecclesiam de Nevrot, & medietatem molendini de Fannai, & quatuor Bisantios, pro quibus debet bursa centum solidos*. Instrum. an. 1222. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1179. *Præterea volo & mando quod filius meus faciat ipsum militem, & det ei arnesium, & semper teneat eum, & dicti sexaginta Bisantii, quos lego, & quadraginta quos ei debeo, non computentur ei in militia.*

¶ BIXANTII, in Charta Guillelmi de Tociaco Autissiodor. Episc. an. 1178. in Chartul. Crisenon. *Cum eadem matrona prædictæ ecclesiæ multa beneficia contulisset in vita sua, in exitu etiam suo quaterviginti Bixantios, & decem & octo marchas argenti ibidem in eleemosyna dedit.*

¶ BIZANTEI, & BIZANTII. Charta Hugonis Antissiodor. Episc. an. 1150. *Inde habuit Bizantium unum*. Doubletus in Antiquit. San-dionys. p. 726. *Quatuor modo annis tibi offero Bizantios. Bizantium auri boni & ponderis 3. denar.* in Charta Adriani PP ex Chartul. Compend. Occurrit præterea apud *Madox* Formul. Angl. p. 199. & alibi non semel, Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 515. *Pœnam interposuit Bizanteorum aureorum mille, si amplius quæstionem rememoraret.*

BYZANTII ALBI, seu argentei. Constitutiones Othonis Legati Apost. in Cypro an. 1248. cap. 4. *Quibus etiam volumus, in Nicosiensi Ecclesia 40. & in aliis 25. Byzantios albos ... exhiberi*. In Charta an. 1399. in insula Cypro descripta, observo datos Conventui & Monasterio FF. Prædicatorum Nicosiæ, ubi humatus erat Hugo Princeps Galilææ, *Byzancios albos de Cypro mille*, pro anniversarii dicti Principis fundatione. Occurrunt etiam in Bulla Gregorii IX. apud Ughellum tomo 7. pag. 60. in Constitut. Joannis Archiepisc. Nicosiensis an. 1321. cap. 8. &c.

BIZANTIUS DE PLATA, seu argenteus. Charta Bermundi de S. Martino nobilis Majoricensis an. 1232. *quæ Nunoni Sancii vendit aliquot alquerias pro mille & quingentos Bisancios bonæ Platæ veteris Mirialmemini quos omnes habuit & recepit*. Vide *Plata*.

BYZANTII MASAAMUTINI, in veteri Charta apud Ughellum tom. 3. pag. 486. Vide *Marabotinus*.

¶ BIZANTII MELECHINI, pro Mechlinienses, sic dicti quod Mechliniæ cudebantur. Charta pacis inter Leodienses duos Abbates Everlisium S. Laurentii & Marsilium S. Ægidii de Monte-publico: *In æternum memoriale & testimonium reformatæ pacis dedit: pro remissione autem decimæ suæ duos Bizantios Melechinos annuatim eidem ecclesiæ S. Laurentii in perpetuum solvit.*

BYZANTII SARACENATI, SARACENICI, Nummi aurei Sultanorum Iconiensium, apud Innoc. III. PP. lib. 16. Ep. 173. Gauter. Cancell. pa. 463. Will. Tyr. lib. 12. c. 25. Vincent. Bellovacens. lib. 32. c. 56. 201. Nangium in Vita S. Lud. p. 356. Joinvillam &c. *Saracenati*, unde apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1136. *Saraceni*, pa. 1135. Vide Dissertat. 20. ad Joinvillam, [& Tractatum Historicum Monetarum Francicarum D. le Blanc p. 157. & seq. edit. 1692. ubi conjicit, bysantii nomen non fuisse cujusdam monetæ peculiaris proprium, sed potius omnium nummorum aureorum commune, ac proinde nullum illius fuisse valorem fixum, sed diversum pro vario pondere. Verum auctor ipse consulendus est & Menagius in Dictionario Etymol. Gall. ad vocem *Besant*.]

FINIS TOMI PRIMI.